H15

SŁOWNIK LINDEGO.

BIBLIOTEKA I MUZEUM
Z. N. P.
CHICAGO, IL

SŁOWNIK
JĘZYKA POLSKIEGO

PRZEZ

M. SAMUELA BOGUMIŁA LINDE.

WYDANIE DRUGIE, POPRAWNE I POMNOŻONE
STARANIEM I NAKŁADEM
ZAKŁADU NARODOWEGO IMIENIA OSSOLIŃSKICH.

Tom IV.

P.

LWÓW
W DRUKARNI ZAKŁADU OSSOLIŃSKICH.

1858.

Czytać dawne języki, i obce rozumieć
Dobrze jest; lecz ojczysty trzeba naprzód umieć.

Dmoch. Szt. Rym. 17.

JAŚNIE OŚWIECONEMU XIĄZĘCIU JMCI

ADAMOWI

CZARTORYSKIEMU,

TAJNEMU KONSYLIARZOWI JEGO IMPERATORSKIEJ MOŚCI WSZECH ROSSYJ, SENATOROWI PAŃSTWA, CZŁONKOWI RADY MONARSZEJ I RZĄDU GŁÓWNEGO SZKÓŁ, KURATOROWI UNIWERSYTETU WILENSKIEGO I JEGO WYDZIAŁU, ORDERÓW Ś. ANNY I Ś. JANA JEROZOLIMITAŃSKIEGO KAWALEROWI,

I T. D.

Zaszczycając Imieniem Jaśnie Oświeconéj Waszej Xiążęcéj Mości *nowy ten Tom Słownika Polskiego, korzystam z udzielonego mi łaskawie od Niego pozwolenia, żebym z tym większą dla mnie chlubą przyznał się do osobistego długu wdzięczności Temu, w Którym nauki doskonałego znawcę, opiekuna i rozkrzewiciela znajdują.*

Nie tyle mię trwożyła nadzwyczajna usilność i praca potrzebna do układu całego dzieła, ile ogromność w wydaniu go nakładów. Uprzątnęła tę obawę dobroczynność Wysokiego Domu Jaśnie Oświeconéj Waszéj Xiążęcéj Mości; *z rąk i za przyczyną Jego zyskałem hojny od* Wielkiego Monarchy *zasiłek; uprzedziła go szczodrobliwie ręka* Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Jmci Generała Ziem Podolskich. *Dwa te obfite źródła zapełniły prawie połowę kosztów, i ośmieliły mię puścić się w zawód, dla prywatnego pisarza bezprzykładny.*

Nowy jeszcze na mnie wkłada obowiązek dla Jaśnie Oświeconéj Waszéj Xiążęcéj Mości, *zwrócona za sprawą Jego uwaga na to moje dzieło w obszernem Państwie, którego pełen ludz-*

kości Monarcha, *używa najświetlejszych i najznakomitszych Mężów do rozmnożenia w obszernych swoich krainach cywilizacyi i nauk; w którym* J. O. Wasza Xiążęca Mość, *przy najważniejszych zatrudnieniach rządowych, uniwersytet ze szkołami od niego zawisłemi, oddany* Jego *wysokiej opiece i staranności, przyprowadziłeś do tego szczytu sławy, o który się inne dopiero ubiegają; gdzie się codzień jawniej okazuje, że młodzieży Polskiej, mającej na czele edukacyi swojej wybor mężów światłem, nauką i dostojeństwy najznamienitszych, nie schodzi ani na talentach, ani na ochocie do ukształcenia się na ludzi we wszystkich stosunkach zdatnych, na wysokie względy zasługujących, ród swój zdobiących.*

Oby i ta praca moja, obejmująca zbiór nie tylko ojczystej naszej mowy, z dawnych i teraźniejszych pisarzów zebrany, ale nadto pobratymczych naszemu języków, azatém dążąca do wzajemnego ich ku sobie zbliżenia, i tak bogactwa jak zaszczyty w jednym odkryte, rozciągająca na wszystkie; oby mówię to dzieło moje skutkiem okazało, że nie jest niegodnym odebranych chlubnych dowodów nadzwyczajnego zaufania we mnie położonego, że warte jest zdobić się Imionami najzacniejszych Osób, że odpowiada choć w części, oczekiwaniu o nim powziętemu.

Łaskawe zezwolenie J. O. Waszej Xiążęcej Mości, *na zaszczycenie Tomu tego* Jego wysokiém Imieniem, *a przytém pochlebne i zachęcające zdanie Jego o nim, zapewnia mnie o użyteczności przedsięwzięcia mojego, oraz powiększa liczbę obowiązków wdzięczności i najgłębszego uszanowania, których całém życiem dopełniać będę, jako*

Jaśnie Oświeconéj Waszej Xiążęcej Mości

w Warszawie, w Miesiącu Styczniu 1811 *roku.*

najniższy sługa

LINDE.

DALSZY CIĄG PRENUMERANTÓW.

Najjaśniejszy Król Saski, Xiążę Warszawski.

Jan *Buczyński* Translator Senatu w Petersburgu.
Ignacy *Byczkowski.*
A. *Czapski* Dyrekt. Polic. Krakowskiej.
X. J. *Gorczyczewski* Rektor Lic. Poznańskiego.
Hieronim *Gzowski.*
Ludwik *Kropiński* Pułkownik, Członek Akadem. Wileńskiej i Warszawskiej.
Józef *Matkowski.*
Malewski Sekretarz Uniw. Wileńskiego.
Ignacy z Rząśni *Ostrowski.*
Alexander *Potocki* Minister Policyi Xiestwa Warszawskiego.
Stanisław *Potocki* Prez. Rady Stanu, General. Kommend. Korpusów kadeckich, dla Korpusu Kaliskiego i Chełmińskiego.
Liceum *Poznańskie.*
Rada Stanu Xiestwa Warszawskiego.
Ignacy *Radoliński* Poseł Wałecki.
Marszałek *Sczytt.*
Liceum *Sejneńskie.*
Soermann Patrycyusz w Gdańsku.
Jan Hrabia *Tarnowski.*
Leon *Worcell* Tajny Konsyliarz i Senator w Rossyi.
Zachert Kupiec w Gdańsku.

P.

P *litera szesnasta alfabetu Łacińskiego*; *u Greków nazwana* Pi, *π*. Kras. Zb. 2, 301. — J. Kchan. *dwoje* P *rozróżnia*; *jedno bez kreski, jako łup, łupu*; *drugie z kreską*; *łup', wątp'*; *nad ostatnim* Gorn. *daszek kładzie.* Now. Char., das accentuirte p' enthält ein verborgenes Jota i in ſich, das ſich, bey fernern Flexionen deutlich zeigt: *wątp', wątpicie*; *łup', łupicie.* — §. *P* in derivandis ex exteris vocibus locum obtinet extraneae literae f: Lat. *flamma*; *Ross.* пламя, *płomień*; *Lat. flavus*; Boh. *plawy, płowy.* — §. *P* —, litera haec additita saepissime in derivatione verborum, n. p. *łkać, płakać*; *łazić, płazić się*; *łatki, płatki*; *łona, płonąć.*

P. *abbreviatio*, §. a) P = Pan. P. P. = Panowie, albo też Państwo, n. p. Rezydencya P. P. Kasztelanstwa. *Gaz. Nar.* 1, 256. — J. M. P. = Jego Mość Pan. I. M. P. P. = Ichmość Panowie. — b) P. R. S = prześwietne Rzeczypospolitéj stany. — §. c) ś. p. = świętéj pamięci.

P', *ob.* Pi.

P A.

PA-, *pro* po-, w niektórych składanych słowach: parów, padół, pacześ, pagórek, paklepie, pareka, poręka, parącz, poręcz, *Boh.* pa-; cf. *Eccl.* пагубаю, погубляю pogubić.

PACA, y, *ż.*, z *Niem.* die Patſche, deszczułka podługowata wązka, mająca z jednéj strony rękojeść; téj używa mularz do wyrównywania wapna narzuconego na mur do wyprawy. *Magier. Mskr.* (*distng. Sorab.* 1. paza = pieniądz, *Ger.* ein Batzen).

PACANOW, a, *m.*, miasto w Sandomirskim. *Dykc. Geogr.* 2, 254, eine Stadt im Sandomiriſchen. *Prov.* W Pacanowie kozy kują.

PACH, u, *m.*, zapach, wonia, der Wohlgeruch, der Geruch; *Boh.* puch; (*Rag.* pah *exhalatio*, *ob.* Puchać). Żaden pach wdzięczny, żadna rozkosz już mi nie jest miła. *Prot. Kont. A* 4.

PACHA, y, *ż*, (cf. *Ross.* пахъ słabizna); §. 1 a) pacha u człowieka, podpasze, die Höhle unter der Achſel, die Achſelhöhle, (die Achſe); *Boh.* paždj *ala, axilla*, cf pazucha; (cf. paże cała ręka, ramię); *Slov.* pazucha, pazdi; *Sorab.* 1. *et* 2. paža, (cf. *Ger.* Buſen); *Carn.* pajstecha, pasduhe, podpasduhi; *Ross.* подмышка; (cf. пахъ słabizna; пахва podogoniowy rzemień). Dołki pod pachami, *alae. Perz. Cyr.* 20. Smród z potu pod pachami, (*ob.* Park, parkot). Pod pachą co nosić, unter dem Arme tragen. Nie bierze kapelusza na głowę, lecz pod pachy kładzie. *Zab.* 12, 69. (*chapeau-bas*). Na cóż to nieść pod pachą, co głowy ozdobą! *Zab.* 12, 70. — b) Pachy, dołki między udami a brzuchem, pachwiny, die Schenkelhöhlen, zwiſchen dem Schenkel und dem Unterleibe. Brodzi Polifem śrzodkiem morza, a pach mu woda nie dochodzi. *A. Kchan.* 83. Śnieg upadł do pachy. *Pot. Jow.* 2, 4. — §. 2) *Transl.* Pacha, wybrzeże, zatok, der Meerbuſen. Achaja z pachą Malejską. *Fallis. Fl.* 135. — Wewnątrz sztuk obwodowych koła porobić trzeba pachy dla ramion. *Solsk. Arch.* 83. t. j. dziury, fugi, dołki, die Fugen im Radkranze oder in den Felgen, worin die Speichen ſitzen. — §. Pachy w budowaniu, *alae*, *pteroma. Cn. Th.*, Seitengebäude, Flügel eines Pallaſtes. Pacha, połowa sąsieku, przedzielona od drugiéj przez klepisko. *Skarb.* die Banſenſeite, Banſenhälfte in der Scheune. — §. Puszcze te już są nadpustoszałe przez wyrąbanie pachów i inszych leśnych towarów. *Vol. Leg.* 4, 127.? (cf. pachma).

1. PACHAĆ, ał, a, *cz. niedok.*, spachać *dok.*; *Boh.* pachati; źle broić, Böſes ſtiften, anſtiften. Dokąd Panie, ludzie niecnoty wszelkie pachając, Na twoje sądy nie dbając, Chlubić się będą ze złości? *Ryb. Ps.* 185. W rozkoszach leżąc, na to się cale chowali, Aby co jedno chcą pachali. *Ryb. Ps.* 140. Czemu szalony iman być nie ma, póki czego gorszego nie spacha! *Gorn. Wł. P* 2. Te wszystkie złości spachali obywatele ziemi, i splugawili ją. 1 *Leop. Levit.* 18, 27. Chodzili we wszystkich grzechach Jeroboamowych, które on spachał. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 17, 22. Okrutnicy nie przychodzą do starości; kiedy najbardziéj poczynają dziwy pachać, tedy ich bóg strąca. *Dambr.* 64. (*Slov.* páchám *patro*; *Croat.* pachiti = przeszkadzać, *ob.* Pak, spaczyć; *Croat.* pachatisze = wmieszać się; *Rag.* pahati *inhalere*, *ob.* Pachać, *ob.* Puchać).

2. PACHAĆ *cz. niedok.*; *Ross.* пахать, пашу, вспахать, вспахивать; orać, cf. pehnąć, pflügen, ackern; (*Ross.* пахарь; *Eccl.* пахотникъ rolnik, пахатный rolniczy; пашня, orne pole, cf. pasza; cf. *Ross.* пахтать masło robić; *Carn.* pahniti = sturkać; paham = tupam). Ludzi pańskich ziemi nie ma nikt zakupować, ani na lato ku pachaniu najmować bez woli pana. *Stat. Lit.* 304.

PACHAĆ, ał, a, *cz. niedok*, Pachnąć *jednłl.*, węchem dochodzić, węszyć, *de animalibus, equis*, cf. opachać; (*Rag.* pahati *inhalare, exhalare*; *Boh.* puch = pach, wonia; *ob.* Puchać); wittern, riechen, beriechen, (cf. popachać się). Stadnika trzeba wprzód klaczom ukazywać tylko; i dać pachać. *Hipp.* 18. Jeleń, gdy najdzie węża w jamie pachaniem nosa, wyciąga go i pożera. *Spicz.* 142. Niedźwiedź leżącemu na ziemi pachnął około ust. *Ezop.* 37. Pachają się szkapy, *efferantur invicem equi. Cn. Th.* wąchają się. *Wład.* Konia strzeż, aby sobie rany nie pachał, ani gębą dotykał. *Cresc.* 684. — Wieczor po mieście biegają, A jak psi głodni pachają. *Ryb. Ps.* 111.

wietrzą, opąchają, ſie wittern herum. Podał ich bóg w zmysł błądzący, iże pąchali to, co nie przystało. *Gil. Post.* 189 *b*, *ob.* Pachać 1.

*PACHARZYNA, Pęcherzyna, Pęcherz *qu. v.*

PACHMA, y, *m.*, leśny Bóg. *Jabł. Ez.* 221. der Waldgott; (cf. pachy, leśne towary, *sub* pacha). *PACHMIE *adverb.*, sztychem, *punctatim. Mącz.*, pchnieniem, *ob.* Pchnąć, mit der Spitze, mit einem Stiche, ſtechend. *Confodere vulneribus*, ukłóć kogo sztychem abo pachmie zabić. *Mącz. Fodere stimulis*, pachmie bić. *ib.*; (*oppos.* *siekmie).

PACHNA, y, *ż.*, imię, *Paschalia. Jabł. Her.*

PACHNĄĆ, pachnął, pachnęli, pachnie *intrans. jedntl.*; *Boh.* pachnauti; *Vind.* diſhat, duch od ſebe dat (cf. dyszeć, cf. duch, zaduch), diſhim, diſhezh biti, dehniti, (cf. tchnąć); *Carn.* dishâti, dishim, dushim, duham; *Croat.* dishati, dishim, (cf. passím *putesco*); *Bosn.* mirisiti, vognati, (cf. woniać; *Bosn.* pahati 1. *olere*, 2. pahati, pihati, odihivati *exhalare*); *Rag.* pâhati, zapahîvati; *Ross.* пахнуть; §. 1 a) zapach wydawać, wonią wydawać, wonieć, einen Geruch von ſich geben, riechen. Mocno pachnąć *Boh.* čpjm, čpjti. Mocno pachnący *Boh.* čpawý. Pachnący, *Slav.* mirishao; *Ross.* пахучій; *Eccl.* мястить, мироточивый, мироуханный. Dobrze pachnąć, wonnym być, *Ross.* благовонить; *Eccl.* воняю добрѣ, благовонствую, (воняю злѣ śmierdzę). Balsam pachniący, gatunek maści z łagodnie pachniącemi medykamentami zmieszany. *Krup.* 5, 309. Pachniątszy *comparat.*, wonniejszy, mehr riechend, wohlriechender. Mięta czerwona listu ostrzejszego i pachniątszego, niżli pospolita. *Syr.* 1135. Pachnienie, zapach, cf. wonia, das Riechen, der Geruch, den man empfindet, *Carn.* dishanje; *Vind.* diſhanje, diſhik, duh; *Croat.* dehnenye. (*Ross.* пахучесть *pachnącość, wonia, wonność). — *Prov.* Ni pachnie, ni śmierdzi. *Cn. Ad.* 739. *Mon.* 70, 176. barszczyk; ni to, ni owo; ni ciepło, ni zimno; obojętny; miękki człowiek; naciągniesz go gdzie chcesz, wosk; weder kalt, noch warm. — §. Pachnąć czym, oddawać czym, nach etwas riechen. Kto księdzu służy, woskiem pachnie. *Dwor. E* 3. Najlepiéj pachnie, kto niczym nie pachnie. *Cn. Ad.* 633. — §. *Transl.* Pachnąć czym, oddawać czym, nach etwas riechen, ſchmecken, das Anſehen haben. Pachnie Włochem, politykiem, filozofem - zakrawa Włoskiego, pomazał sobie gębę Włoszczyzną. *Cn. Th.* er ſpielt den Italiäner ꝛc. On to płochym pogardza światem, I cały mądrym pachnie Sokratem. *Hor.* 2, 141. *Nar.* Zdania Wac Pana nie pachną modą. *Teat.* 35. *b*, 22. Staroświecko pachnie, t. j. staroświeckie jest, *redolet antiquitatem. Mącz.* Tego się najwięcéj król będzie strzegł, aby prawa jego łakomstwem nie pachnęły. *Kosz. Lor.* 160 *b.* Postępek ten jego pachnie sterlingami Angielskiemi. *Ustrz. Kruc.* 2, 173. Wszystko to podejźrzeniem pachnęło i grozą. *Pot. Arg.* 701. Sprawa ta pachnęła złym uczynkiem, który gardłem bywa karany. *Chełm. Pr.* 19. Nauka wszelka podejźrzana, abo która pogorszeniem pachnie.... *Birk. Dom.* 154. — §. Pachnie to gardłem, kijem, bannicyą. *Cn. Th.*; *capitale id est*; przy tym trzeba się bać kija, to grozi kijem; man hat dabey was zu befürchten, es riecht nach Gefahr, nach Strafe. Przełamanie prawa tego gardłem pachnie. *Wad. Dan.* 140. Ta sztuczka, jeżeli nie gardłem, to przynajmniéj kajdanami pachnie. *Teat.* 1. *b*, 85. Wcale piękny zamysł, alboż nie wiesz, czym to pachnie? *Teat.* 9. *b*, 50. Herezya ta piekłem pachnie. *Birk. Exorb. D.* Skryta mowa czymsi niedobrym pachnie. *Gorn. Dw.* 300. Nie małym jednak ta sprawa pachnie zawodem. *Otw. Ow.* 577. Takie zdobywanie szubienicą pachnie. *Alb. z Woj.* 17. Między jego żartami są drugie, co szubienicą bardzo pachną. *Gorn. Dw.* 218. — *Olet malitiam*, *źrzy mu z oczu złość, szubienicą pachnie. *Mącz.* — b) Pachnie mu co, oskomę ma na co, zęby na co ostrzy, er hat Appetit, Verlangen darnach. *Aurum huic olet*, pachnie mu złoto, łakomy na zysk. *Mącz.* Ociec się ma warować, aby syna nie zlecał takiemu, któremuby podwika pachnęła. *Glicz. Wych. L* 8 *b.* (gamratowi, fryjerzowi, kobiecarzowi). — §. 2*) *Activ.* Pachnąć - woniać, powonić, durch den Geruch empfinden, riechen. Co widzimy, słyszymy, czujemy, pachniemy, smakujemy, dziełem to natury. *Krup.* 3, 134.

Pochodz. *pach*, *zapach*, *pachać*, *popąchać*, *spąchać*; *cf. puch*, *puchać.*

PACHOŁ, a, *m.*, *zgrubiale:* - otrok, chłop, ein Kerl. Znać, że ma w co dufać, kiedy tak dobry pachoł. *Teat.* 10, 12. *PACHOLARZ, a, *m.*, *dedign.* pachoł, ein liederlicher Kerl. Uważaj te niecnoty pacholarzów owych, Co patrzą cudzych żonek. *Klon. Wor.* 58. PACHOLĄTKO, a, *n.*, *dem.*; *Boh.* pacholatko *puellus*; *Slov.* pacholátko; chłopiątko, otrocząтko, ein Knäblein. Jeśli się nie uczynicie jako pacholątka.... *Budn. Math.* 18, 3. PACHOLCZNO *adverb.*, z orszakiem sług za sobą, ludno, mit ſtarkem Gefolge, mit vielen Bedienten; *cum magno comitatu puerorum. Cn. Th.* Niepacholczno, *parum comitatus. ib.* PACHOLCZY, a, e, od pachołka, cf. hajducki, lokajski, Burſchen, Lakay -. O coż ci idzie, że pacholczych komplementów używasz ze mną? *Teat.* 16. *b*, 59. grubijańskich, gburskich. *PACHOLCZYĆ *intrans. contin. Boh.* pacholčiti; pachołkować, pachołkiem być, za pachołka służyć, dienen (als Knecht), fröhnen. Nie dlatego abyśmy znowu mieli pacholczyć szatanowi, ale ku służeniu bogu. *Gil. Post.* 64. PACHOLĘ, ęcia, *n.*; (*Boh.* pachole *puer*, (holek, holeček - chłopiec, holka, holčinka dziewka, dzieweczka); *Slov.* pachola, pacholik; *Sorab.* 1. pachol, pachow; (holcz, holczecz, holo, holatko, holczk *puer*, holza, holcza, holczka, holiczka *puella*; *Sorab.* 2. golz, golazk chłopiec, gole dziecię, (cf. goły); *Hebr.* עוּל ul *vel* hul - *infantulus*, עוֹלָל olal - *puerulus*); §. a) wyrostek, chłopiec; *Carn.* fant, fantizh; der Knabe. Dziecię nie ma się samo rządzić, także i pacholę, ale ma mieć dozorców swoich. *Petr. Pol.* 46. — §. b) Chłopiec służący, sługa, der Aufwarteburſche, der Bediente. Prosił Lot aniołów, wstąpcie do domu pacholęcia waszego. *W. Genes.* 19, 2. «*not.* sługi waszego.» Kazał wezwać syna jego pacholęciu, które mu służyło u stołu. *Biel. Hst.* 114. — §. Pacholę, giermek, paź, *Vind.* dworni mladenzch, gospodizhizhizh; *Carn.* paglovz, paglovzhek, (cf. pogłowie); der Waffenträger, der Page. Był Dawid u Saula pacholę-

ciem, co broń za nim nosił. *Radz. 1 Sam.* 16, 21. Pachołę z szefelinem za Królem na koniu stało. *Gorn. Dz.* 50. Konarski starszy nad pachołęty. *ib.* 135. Jan Łaszcz na dworze Cesarza Ferdynanda był pachołęciem. *Papr. Herb.* 497. PACHOLĘCY, a, e, od pachołęcia, chłopięcy, Burſchen-, Knaben-; *Boh.* pacholecký; *Sorab.* 1. holczžače, hólczži. PACHOŁEK, łka, *m.*, PCHOŁECZEK, czka, *m.*, *dem.*; (*Boh.* pacholek *famulus, servus*; *Slov.* pacholek); §. 1) otroczek, chłopiec; *Croat.* inâs; ein Burſche, ein junger Kerl. Jam zawsze dobréj myśli, wesoł, zdrów pachołek. *Birk. Exorb. H* 3. — §. Chudy pachołek, gołysz, gołota, ein armer Schlucker. Dobrze się stało, żem chudy pachołek, Zem nie wlazł na jasny fortuny wierzchołek. *Hor.* 2, 121. *Kniaź.* Jesteś i będziesz chudy pacholeczek. *Boh. Kom.* 3, 253. Starzy ludzie dobrodziejstwa i od chudych pachołków długo pamiętali. *Rej. Zw.* 100. Panienka ta tak chudy pachołek jak ja. *Kras. Pod.* 2, 146. — Żołnierz, pachołek służały, bardzo szanowny. *Falib. N* 2. Pachołka stawić na Podole. *Alb. na Woj.* 5. t. j. wyprawnego żołnierza, einen Recruten ſtellen. §. Sługę wolnego, za pieniądze służącego, pachołkiem zowiemy. *Petr. Pol.* 16; *Vind.* hlapez ſlushenik, ein Knecht, Bedienter, Lakay. Kazał ją z komory pachołkom swym wyrzucić. *Birk. Chodk.* 27. Kucharze z rożny, pachołcy z obuchy, ciurowie, łuźni i wozowe zgraje, wszyscy tłukli nieprzyjaciela. *Jabł. Buk. P* 2. Pachołek za panem idący, *pedisequus. Cn. Th.* (lokaj). Pachołek przed panem idący, (*ob.* Pacholę, giermek, dworzanin, paź). Pierwéj piwa się napić, potym winem przyłożyć, i wsadzić pana na pachołka. *Sak. Probl.* 195. — §. 2) *Transl.* Pachołkiem nazywam laskę, na któréj ma stawać tablica miernicza. *Solsk. Geom.* 2, 11. podstawek; der Fuß, der Träger, das Geſtell. Na szkucie pachołki, słupki, przy sztabie i na budzie, które od wręgów wychodzą. Dwa przy budzie służą do przywięzywania szkut. *Magier. Mskr.* Pfoſten, Pfähle auf dem Flußſchiffe, die Seile darum zu legen. Flisi, linę za pachołka uwiązawszy, holują. *Haur. Ek.* 174. Pachołki u niektórych instrumentów, kołki, *ob.* Bunty, die Wirbel an der Violine u. ſ. w. — §. 3) *W Górnictwie:* Pachołek, der Bleygießer. *Tr.* PACHOLICZNY, a, e, od pachołka, lokajski, Burſchen-, Bedienten-. Brałeś na się sukniska pacholiczne. *Birk. Kaz. Ob. E* 3 *b.* PACHOLIK, a, *m.*; (*Boh.* pacholjk *puer*); chłopiec do posługi, ein Aufwartebursche. *Tr.* Urzędnik, urzędniczka, urzędniczęta, gumiennicy, pacholicy drą nędznego chłopa. *Mon.* 75, 13. Pacholik królewski, *ob.* Pacholę. PACHOŁKOWAĆ, ał, uje, *intrans. niedok.*; *Boh.* pacholčiti; pacholczyć, za pachołka służyć, als ein Knecht dienen, Bedienter ſeyn. Ten, który pachołkuje drugiemu; wart niekiedy pana swego mieć w posłudze. *Teat.* 33, *d.* 19. — §. Pachołkować, czapkować, nadskakiwać komu. *Wol.*, einem aufſpringen. PACHOLSTWO, a, *n.*, *coll.* sługy, abo sług gromada, (cf. chałastra, orszak); Gefolge von Bedienten; *ob.* Pacholczno. — §. Człowiek ten tchnie cnotą, szczérością i dobrym pacholstwem. *Mon.* 72, 430. prostotą, Geradheit, Schlichtheit.

PACHT, u, *m.*, arenda, dzierżawa, z *Niem.* der Pacht. Owce puszczono w pacht zyskowny. *Pam.* 84, 350. — §. Owczarze osepni, pachtowie etc. *Vol. Leg.* 3, 557; państowi. *ib.* 3, 61. co od pana pachtem owce trzymają, Pachtſchäfer, abo też za płatę służą, Lohnſchäfer, cf. owczarz, cf. paktarz.

*PACHUBA [nazwa psów gończych, der Name der Stäuberhunde, n. p. 3]. Pahuba rusz młody, a ty popraw stary, Harap świat woła, a tu hara hara! *Bratk. F* 4. *Ross.* naryba - zguba.

PACHWINA, y, *ż.*, (*Ross.* пахъ słabizna); pacha między udem a dolnym brzuchem; *Ross.* паховина, die Leyſten bey den Schaamtheilen; *inguen. Perz. Cyr.* 1, 156. Postrzelony w pachwinę lewą. *Gaz. Nar.* 2, 159. — PACHWINOWY, a, e, od pachwiny, Leiſten-; *Ross.* паховый; n. p. Pachwinowe gruczołki. *Krup.* 3, 47, Leiſtendrüſen.

PACIEP', i, *ż.*, PACIEPI *plur.*, *antrum obscurum. Cn. Th.*, eine finſtere Höhle; *propr. et transl.* Skoro wynidzie jego planeta z paciepi, skoro konia dosiędzie .... *Pot. Pocz.* 634. PACIEPIĆ, ił, i, *cz. niedok.*, zaciemnić, verfinſtern. Już nas noc paciepi. *Pot. Arg.* 596. Co nam za chmura jasny dzień paciepi? *ib.* 657. PACIEPNY, a, e, zaćmiony, pamroczny, verfinſtert, finſter. Febus pod czas paciepny i chmurny. *Pot. Arg.* 582. Ziele to roście w paciepnych i ciemnych miejscach. *Syr.* 86. *et* 695.

PACIERZ, a, *m.*, (z *Łac.* pater noster), modlitwa Pańska, ojcze nasz; *Slov.* otče naš; *Croat.* patricze, otecz nassi; *Dal.* patricze, oche nasi; *Vind.* ozha nafh; *Bosn.* occe nasc; *Rag.* occe nâsc; *Eccl.* господская молитва, господня, отче нашь; §. a) das Vater unſer, das Gebeth des Herrn. *Pater* w Łac. ociec, przetoż od pierwszego słowa w modlitwie Pańskiéj, dano imię u nas pacierzowi. *Hrbst. Nauk. C* 3 *b.* Modlitwę Pańską pacierzem zowiemy. *Kucz. Kat.* 16. Kto pacierz mówi leżąc, Pan Bóg słucha drzymając. *Dwor. H* 3; (cf. Lat. *ora et labora*, boga wzywaj, rąk przykładaj). Nie masz dwóch pacierzy, jak tu był. *Teat.* 14, 38. (dopieruteńko). Kto nie umie pacierza, niech na morzu płynie. *Paszk. Dz.* 37. (cf. do boga, gdy trwoga). Doczekam się tego, że jeszcze za ciebie pacierz zmówię. *Teat.* 22. *b*, 100. (przeżyję cię). Uczyć się Alwara na pamięć, i jak pacierz recytować musiano. *Mon.* 71, 128. On to tak jak pacierz mówi. *Teat.* 10, 55. Nic nie umie, chyba za panią matką pacierz zmówić. *Mon.* 71, 107. Umie pacierz z mamką. *Cn. Ad.* 1372. (nie bez pomocy). Pan synek pacierz za panem ojcem powtarza. *Teat.* 28, 58. (odgłos ojcowski; własnego zdania nie ma). Mów wilku pacierz! a wilk woli kozią macierz. *W. Post. W.* 164; *vel* a wilk: baran, owca. *Rys. Ad.* 39; (*Boh.* rcy wlku páter, a on wždy k owcy; przyrodzenie trudno odmienić; *naturam furca expellas*; cf. wilkami orać; cf. wilk chowany, żyd chrzczony; cf. natura ciągnie wilka do lasa). Powiedzieć komu pacierz. *Cn. Ad.* 543. łacinę mu dawać; natrzeć mu uszy; naśpiewać mu; einem den Leviten oder den Text leſen. Dam ci pacierz; usłyszysz pacierz-łajanie, strofowanie *Cn Th.* — b) Pa-

cierze kapłańskie, godziny kapłańskie, das Stundengebet. Żadnego dnia nie opuścił bez zmówienia pacierzy, *officium* zowiemy. *Birk. Gl. Kun.* 49. Pacierzy kapłańskich abo nie mówią, abo nie swego czasu mówią. *ib.* Poszłyby raczéj, choć w odwieczerze, Różanych wianków mówić pacierze. *Zab.* 9, 348. *Zabł.* Do śpitalu babie, do pacierzy. *Żegl. Ad.* 68. Dzwonią na pacierze rano, wieczor, na pozdrowienie Panny Maryi. *Cn. Th.* — Pacierz, w ogólności każda modlitwa, ein Gebet überhaupt. — §. Pacierze kapłańskie = książki, w których są pacierze, brewiarz; das Stundengebetbuch, das Gebetbuch. Ręką na pacierz bili. *Birk. Gl. Kun.* 23. — §. c) Pacierz, paciorek w koronce, w rożańcu, eine Coralle im Rosenkranze. Pacierz abo paciorek jeden mu upadł. *Cn. Th.* — *Plur.* Pacierze, paciorki, na których się modlą, koronka. *Cn. Th.* die Paternosterschnur, der Rosenkranz, (cf. paciorki). Korona abo pacierze u pasa mu wisiały. *Warg. Radz.* 341. — §. *Transl.* Gałki abo pacierze wonne ku noszeniu przy sobie dla woni. *Sienn.* 562. wohlriechende Kügelchen, Büchschen. §. d) *Anatom.* W pozdłuż grzbieta idzie kość, z wielu kostek złożona, które od podobieństwa zowią się pacierze. *Kluk. Zw.* 1, 47, der Rückgrath; *Boh.* pateř; *Sorab.* 1. kribetowé rjep; *Sorab.* 2. rêp, (*ob.* Rząp); *Carn.* hèrbtânz, herbtishe, grebên; *Vind.* herbtanz, herbtenja, herbtna kust, herbtifhe (*ob.* Grzbiet), grebien (*ob.* Grzebień); *Croat.* herbtische; *Rag.* harbat, harptina, (cf. pochrzypcizna); *Bosn.* hrriptina, kralisc; *Ross.* спина, хребетъ. Grzbiet składa się z dwudziestu kilku kości, pacierzami, *vertebrae*, Rückenwirbel, zwanych. *Zool.* 67. *Kirch. Anat.* 3; *Sorab.* 1. kribetnoho rjepa worech; *Carn.* obrazhna kost; *Bosn.* stosger, zglob od vrata, sgiviça, sgjuriça, polosgiaj; *Ross.* хребетные позвонки, позвоноъ. Pacierz, na którym głowa spolega, nazywa się pacierzem unoszącym, *atlas. Perz. Cyr.* 1, 31. Drugi pacierz karkowy, nazywa się zwrotnym abo skrętem, *epistrophus. ib.* etc. PACIERZOWY, a, e, od pacierza, modlitwy, Vater unser =. Jeśli my odpuścimy dłużnikom naszym, tak właśnie brzmią w sobie słowa pacierzowe, i Pan Bóg nam odpuści. *Hrbst Nauk. E* 4 *b.* — §. *Anat.* Kość pacierzowa abo pacierze. *Kirch. Ost.* 101, der Rückgrath, die Rückenwirbel; *Ross.* позвоночный. Mlecz pacierzowa, nitka pacierzowa, napełnia kanał przez śrzodek pacierzów ciągnący się, *medulla spinalis. Kirch. Anat.* 76. *et* 104. *Kluk. Zw.* 1, 48, das Rückenmark. PACIERZYCZKA, i, *ż.*, ziółko; nasienia podobne paciorkom głogowym, *Scorpioides*, Skorpionsschwanz, Skorpionkraut. *Syr.* 1531. — (PACIESZNY, *ob.* Paczeszny). — PACIOREK, rka, *m.*, PACIORECZEK, czka, *m.*, *zdrbn. rzeczwn.*, pacierz = §. a) modlitewka, ein kurzes Vater unser, ein kleines Gebet, ein Gebetchen. Dla ciebie dosyć jeszcze teraz, zmówić tylko choć jeden paciorek w domu. *Mon.* 71, 578. — §. Paciorek, gałka paciorkowa, pacierz, eine Coralle aus dem Rosenkranze; paciorki *plur.*, koronka, der Rosenkranz; *Boh.* patere, pateřky; *Slov.* páterki, pátrički; *Bosn.* patriçe, kralisc, kruniça, brojanice; *Ross.* чошки. Paciorki głogowe na sznurek nawdziewane. *Syr.* 1531. Nie dostaje mi jednego paciorka do pacierzy, zginął mi, upadł mi. *Cn. Th.* Paciorki mamy w ręku, abyśmy rożańca świętego nie zmylili. *Birk. Sk. D* 2. Ukradnie dziewczynka paciorecczki w kramie, byleby przedający nie widział, zganiono jéj nie będzie. *Mon.* 73, 608. — §. b) *Meton.* *Paciorek = paciorki = rożaniec, pacierze z paciorkami odprawujące się, modlitewka, das Rosenkranzgebet, der Rosenkranz, ein Gebetchen. Chodząc po ogrodzie paciorki odprawował. *Haur. Sk.* 450. Orszula po paciorek do mnie przychodziła, Skoro z swego posłania rano się ruszyła. *J. Kchan. Dz.* 126. (żebym z nią różaniec mówił). Daj Boże, aby ladajako odprawujące się paciorki nasze wagę miały. *Radz. Z. P. M.* 42. — §. 2) *Botan.* Paciorki fruktowe, *canna Indica*; nasienia ich przekłóte składają piękne koronki i różańce. *Kluk. Rośl.* 1, 275, eine Pflanze, Indifches Rohr. PACIORKOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt paciorków, kolankowaty, wie ein Rosenkranz, knotig. Korzeń *paciorkowy, (paciorkowaty), *pendula*, kiedy węzły na włoknach wiszą na kształt paciorków. *Bot. Nar.* 31. PACIORNIK, a, *m.*, co paciorki robi, der die Rosenkranzkugeln macht. Paciornicy. *Vol. Leg.* 2, 186. W hucie śklanéj paciornik, który przy kaganku ze śkła robi i wydyma perełki z rurek rozmaitego śkła kolorowego, co nazywają dętki. *Magier. Mskr.*, der Glaskorallenmacher.

PACIUK, a, *m.*, [wieprz swojski, roczniak 4], warchlak jeszcze przy maciorze. *Rydel.*; ein junges wildes Schwein, das noch saugt.

*PACNĄĆ, [uderzyć, n. p. Pacnąć 2] kogo w pysk, *ob.* Palnąć.

PACYENCYA! *quasi interjectio e* Lat. *formata. C. Th.* = cierpliwości! Geduld! §. Pacyencya mniska, szkaplerz. *Cn. Th.*, das Scapulier der Mönche. PACYENT, a, *m.*, §. a) *Med.* chory, der Patient, der Kranke. Nie gwałt czyni lekarz, gdy pacyentowi swemu wywinioną z stawu rękę, z niemałym jego bolem, naciąga. *Smotr. Nap.* 60. Często doktor sam nie wie, co z pacyentem począć. *Perz. Cyr. A* 3. *et* 2, 94. — §. b) *Jurid.* Pacyent, potrzebujący patrona, strona prawująca się; Client, Partheygänger eines Advocaten, einer, der einen Prozeß hat. Rolniczy stan przekłada prawnik, gdy mu z kwitem, Chcąc rady, we drzwi stuka pacyent przed świtem. *Mon.* 67, 338. Pacyent żaden pod czas ustępu przytomnym być nie ma. *Vol. Leg.* 7, 697. PACYENTKA, i, *ż.*, a) die Patientinn, b) die Partheygängerinn. *Teat.* 24, 119.

PACYFIKACYA, yi, *ż.* z *Łac.*, układanie pokoju, die Friedensverhandlung; *Eccl.* миротворение. PACYFIKACYJNY, a, e, n. p. sejm, Pacifikations = PACYFIKAŁ, u, *m.*, naczynie do schowania świątości; das Pacifical, ein Geräthe, die facramentlichen Geschirre zu verwahren. Królowa dała różne sprzęty z bursztynu białego, służące do kaplicy, jako to: krucyfix, tackę do ampułek, pacyfikał, kustodyą do ś. sakramentu. *N. Pam.* 17, 149. Przy mszy krzyże albo pacyfikały całować dają. *Pim. Kam.* 271.

*PĄCZ, *G.* pączu, *vel* pęcza, *m.*, PĄCZ, PĄCZA, y, *ż.* = pąk, pęcz, wielki pączek, eine große Knospe. *Bndtk.* Ci co dziś po pączy chodzą, wszędzie mają nietylko kościoły, ale i wolne miejsca, gdzie i chwałę bożą spra-

wować, i ofiary swe duchowne bogu ofiarowaćby mogli. *Żarn. Post.* 50, czy nie po palmy? cf. kwietnia niedziela. PĄCZE, a, *n.*, *collect.*, *ob.* Pąkowie.

PACZĘ się, *ob.* Paczyć się.

PĄCZEK, czka, *m.*, PĄCZĘ, ęcia, *n.*, *dem. nom.* pąk; *Boh.* paupátko; *Sorab.* 1. pupk, (cf. pępek); *Carn.* pôpk; *Ross.* пупышекъ, почка, (почка нѣрка; *Eccl.* почки, ѵрѣсла = nérki); (*Ross.* пучокъ, пучечикъ мały pęk; *Eccl.* пазвица = guz); die Knospe, Baumknospe. Tak drzewne jako i kwiatowe pączki składają się z wypukłych łusek, które, gdy się rozwiną, wtedy się liście widzieć dają. *Kluk. Rośl.* 2, 8. Pączki głogowe. *Dar. Lot.* 14. Kwiat chcąc wyjść na powietrze, otwiera pączek delikatny, którym był otoczony. *Pir. Pow.* 1, 155. Pączek narciszku = krużliczek. *Syr.* 1484. Pączek abo pąkowie u róży, kłobuczek. *Urzęd.* 267. — §. b) *Transl.* Pączek smażony, pampuch, ein Krapfen, Pfannkuchen; *Boh.* koblíha, kobližka; *Sorab.* 1. *et* 2. pampuch; *Slav.* cicvara; *Carn.* krófi (cf. krople), dashzheze; *Vind.* krap, shakrap, shakrapizh, fanzout; *Croat.* fanyek, sítes; *Hung.* rétes-béles; *Ross.* лепеха, лепешка, лепешечка, блинъ, блинокъ, блинцы. Pączki, ciasto delikatne, do którego rozczyniają mąkę, jak na naleśniki, smażą w maśle, tłustości, kładą w środek konfitury, powidła, lub same przez się robią. *Wiel. Kuch.* 429. Nierównoż nas fortuna i nie bez mierziączki Dzieli: tym umknie chleba, owym smaży pączki. *Pot. Jow.* 130. Ma się jak pączek w maśle. *Rys. Ad.* 39. (byt ma dobry, er hat alles voll auf). Dziecię ma się u ojca, by pączek w maśle, nic nie ucierpi, nic nie uzna, jedno zawsze by w uwinieniu, a w subtelnym jakim ułożeniu leży. *Glicz. Wych. E* 4. Iż wszystkiego pomiernie z rozmysłem używa, Już jako pączek w maśle w dobréj sławie pływa. *Rej. Wiz.* 19 *b.*

PACZEŚ, i, *ż.*, *plur.* PACZESI; *Boh.* pačesy; (*Etym.* czesać); weyčes, kštice, kaudel, (*ob.* Kądziel); *Sorab.* 1. lenowe dżewo, wokłępancze; *Carn.* oslak, kodęla; *Bosn.* kucine; *Ross.* пачеси, вычески, отрепки; (*Vind.* pafhtuba = izba, gdzie len czeszą); wyczoski lniane, konopne, drugiego czesania, lepsze od zgrzebi, Mittelwerk, feineres Werk, (Werrich), Heide. Konopie, które od wyprawy czyli czesania odchodzą, paczesiem zowiemy. *Przędz.* 46. W drzewie zmokłym utkana pacześ dym leniwy puszcza. *A. Kchan.* 138; cf. pakuły. PACZEŚNY, a, e, PACIESZNY, (cf. zgrzebny), z paczesi zrobiony; (*Boh.* pačesny, kaudelowý; *Sorab.* 1. dżewanė); von feinerm oder Mittelwerk gemacht, Heide=. Za łokieć pacześnego płótna grosz. *Stat. Lit.* 395. PACZOSKA *plur.*, *dem. nom.* paczesi, Mittelwerk. Paczoski konopne cienkie. *Syr.* 344. Gdzie niedostatek jest bawełny, lniane paczoski na to miewają. *Pim. Kam.* 193.

PACZKA, i, *ż.*, *dem. nom.* paka, das Päckchen, ein kleines Packet, ein kleiner Verschlag; *Boh.* filec, fileček; *Ross.* пакетецъ, картузъ, свертокъ, сверточекъ.

PĄCZKARZ, a, *m.*, co pączki robi, przedaje, der Pfannkuchler; *Ross.* блинникъ, *f.* блинница. PĄCZKOWY, a, e, od pączka, bądź drzewnego; *Ross.* почковый; Knospen=, bądź smażonego, Pfannkuchen=.

PACZYĆ się *recipr. niedok.*; *Boh.* pačjt se; spaczać się, (*Etym.* pak *particul*); sich werfen, krumm anlaufen, z. B. ein Brett, eine Thüre wirft sich. (*Boh.* pačiti *intorquere*, *emovere cardine postes*; *Bosn.* pecitise, krivitise *ringi*; *Croat.* páchim, zpachiti, zpachujem = *impedio*, páchka *obstaculum*; *Carn.* pázhe se use = nie wiedzie się; pazhim sê = przedrzeźniam). Deska aby się nie paczyła i padała. *Tr.*; *Sorab.* 2. sze schzisch; *Ross.* покоробиться, перекоробить, раскоробить. 1. PACZYNA, y, *ż.*, wiosło, pojazd, das Ruder. Wystąpią z okrętów wszyscy trzymający paczynę żeglarze. *Budn. Ezech.* 27, 29; *not.* «albo wiosło». Z dębiny naczynili paczyn twoich, styr uczynili z kości słoniowej. *ib.* 27, 6. Wyrodkowi nie więcej pomoże zacność familii, jedno jako po morzu żeglującemu pług, a po ziemi chodzącemu paczyna *Modrz. Baz.* 166. Od sta paczyn złoty. *Vol. Leg.* 3, 645. *Instr. cel. Lit.*

2. PACZYNA, PECZYNA, PĘCZYNA, PECYNA, a, *ż.*, glina z pieca lub ogniska. *Comp. Med.* 473; *Ross.* печ ra; (*Etym.* piéc, piec); *argilla igni exusta et adusta, qualis est in focis et fornacibus. Cn. Th.*, gebrannter Lehm aus dem Ofen, vom Heerde; glina u pieców przegorzała. *Dudz.* 50. Glina zgorzała abo pęczyna. *Haur. Ek.* 96. W popiele żeby nie było pecyny. *Torz. Szk.* 169. *Cziach.* 1.

1. PAD, u *m.*; *Boh. et Slov.* pad; *Croat.* pád, padànye; *Sorab.* 1. pad; *Carn.* pad; *Vind.* pad, padez, odpadenje; *Ross.* падежь (= mor, pomor, падунъ, водопадъ spad wody, падъ dolina głęboka, *ob.* Padół); padanie, wypadanie, wypad, szlak, którym co idzie, die Fährte, die Spur, der Weg in den man ausfällt. — *Venat.* Idą psy za zającem, jedni śrzodkiem za samym padem, abo śladem; drudzy po tę i ową stronę padu, na wiarę tych, którzy śladem idą, choć sami o padzie nie wiedzą. *Ostror. Myśl.* 32.

2. PAD, u, *m.*, rzéka Po, *Lac.* Padus, największa i najsławniejsza rzéka Włoska. *Dykc. Geogr.* 2, 292; *Boh.* Paw; *Slav.* Pua, der Fluß Po in Italien.

PĄD, PĘD, *G.* pędu *m.*, pędzenie gdzie, prędkie zapuszczanie się, zapędzenie, zapęd, lot: der Schuß, der Sturz, der Trieb wohin, schnelles Hinschießen, Hineilen, Hindrängen, Hinströhmen; *Ross.* стремленіе, стремительность. Nie mogą inaczej przez miasto jechać, chyba z jak największym pędem. *Mon.* 64, 272. im größten Galopp, (cf. machać, pędzić). Aryas ognisty lotnym pędem w zawod skoczy. *Zab.* 15, 165. mit hinreißendem Fluge. Wszakże to pędem miałeś lecieć do niéj. *Teat.* 56. *c*, 5; *Boh.* honem, (*ob.* Gonić). Gdy tak pędem jechał, z wozu spadł. 1 *Leop.* 2 *Macch.* 9, 7. Nie chcę ja ani tego, aby się mowa powoli, jakby kroplami sączyła, ani też aby pędem leciała. *Pilch. Sen. list.* 303. Ku wszystkim złościom pędem idą. *Karnk. Kat.* 367. Człowiek z kolébki wyciągniony, pędem do grobu zmierza. *Zab.* 7, 163. Powrócił co pędu. *Przyb. Milt.* 122. Wszystko w jednym pędzie Wziął nieprzyjaciel, jako po kolędzie. *Chrośc. Job.* 12 (w jednym szybkim ciągu; jednym zamachem, zapędem; bez przestawania). Lecą na obóz, podobni wodnemu Z nagłego deszcza pędowi rzecznemu. *Białob.*

Odm. 35. gleich herein ſtürzenden Fluthen. Pad wody morskiéj, bieg wody gwałtowny na morzu, a zwłaszcza na Oceanie, który często pokazuje się czasów pewnych. *Wyrw. Geogr.* 15. Meerſtrohm, Ströhme im Meere. Życzliwych wiatrów nieprzerwanym pędem stawiła go. *Ustrz. Troi.* 88. Wiatry pędem na owe krainy z gór padają. *Boter.* 267. — §. Znowu bez rany ciało, toż pad trzeci sprawił, Lub się i odkrył Cygnus, i prawie nadstawił; *nec tertia cuspis valuit. Zebr. Ow.* 296. zamach, atak, natarcie, cięcie; der dritte Gang, Hieb, Stoß. — §. Pęd dowcipu i wyobrażenia. *Przyb. Milt.* 241. zapęd, zaciek, wybryk, eine Ueberſtröhmung des Witzes und der Einbildungskraft. — §. Nie tak się z swych bogowie wyzuwają rządów, Żeby je do błędnych gwiazd wiązać mieli padów. *Pot. Arg.* 246. t. j. biegów, Lauf, Bahn der Planeten. PADA! *Venator:* zachęcając psy do gonienia, Jägerruf auf die Hunde, dem Wilde nachzuſetzen. Już się na liszkę otrąbił i wilka, W trąbę łowczy razy kilka; Idą psy, pada on krzyczy, Żeby pilnować pewnéj już zdobyczy. *Kchow.* 25. Zaciekłszy w gęste parowy głęboko, Gonią na oko, Już idą pada! bór od głosów huczy. *ib.* 324. (cf. pądowy).

PADAĆ *ob.* Paść. PADACZKA, i, *ż.*; *Boh.* paducnice, paducy nemoc; *Sorab.* 1. padawa khoroſcž; *Vind.* padaviza, padnost, ſvetega Valentina boliesen, ſhenvalentinova bolesen, ſlied, skernina; *Croat.* padavicza, opadavicza; *Slav.* goropad, velika novolja; *Rag.* padavicza, zavratanie; *Ross.* припадокъ (cf. przypaść), падучая болѣзнь, пострѣлъ, утинъ, черная немощь; świętego Walentego niemoc, wielka niemoc (choroba), *epilepsia*, padaczka niektórzy mówią. *Mącz.* die fallende Sucht. *Caducus morbus*, padaczka. *Sienn.* 353. *Spicz.* 236. Padaczkę mieć; *Rag.* padati, zavratatti, *ob.* Kaduk, paduch. PADALEC, lca, *m.*; *Boh.* padalec; *Sorab.* 1. raczenza; *Carn.* giftèrka; *Rag.* pepegljùha, gljutizza, poskok, zarnokrugh; *Ross.* кераść, мѣденица; rodzaj gadu czołgającego się, *Caecilia*; ślepak, lipczak są gatunki jego, die Blindſchleiche, Viper, u nas się znajdujący padalec, *Caecilia tentaculata*, na grzbiecie purpurowemi i czarnemi kropkami upstrzony. *Kluk. Zw.* 3, 38. *et* 73. die Kupfereydechſe. Zwyczajnie bierze się za żmiję, jadem i złością bardzo groźną, Otter, Viper. Kleopatra umarła, z ukąszenia padalca, którego sobie przysadziła. *Hor.* 1, 169. Bardziej się mnie jak padalca chroni. *Past. Fid.* 101; (cf. jak psa wściekłego). — §. Giedymin jako padalec głuchy, zatkał uszy swoje na zdrowe napominanie papiezkie. *Stryjk.* 271. PADALCOWY, PADALCZY, a, e, od padalca, Ottern-, Vipern-. Padalcowego najadłszy się jadu, Jaszczurczym zębem przyjdzie do upadu. *Chrośc. Job.* 72. Z padalczą rzeszą Same się łechcąc Eumenidy cieszą. *Hor.* 1, 260. *Kobyl.* PADALCOŹMIJ, ia, *m.*, *Coluber vipera*, die Otter, (*ob.* Żmija), ma skórę nakrapianą na dnie ciemnożółtawym. *Kluk. Zw.* 3, 70.

PADAM, *ob.* Paść.

PADEW, dwi, *ż.*, PADWA, y, *ż.*, Padua, sławne miasto we Włoszech, Padua in Italien. *Dykc. Geogr.* 2, 255. Ręczę wam, ważcie doma taki koszt na dzieci, Ujrzycie, że się do nas wszystka Padew zleci. *J. Kchan. Dz.* 38. (to jest cała akademia Padwańska albo Padewska, do której w 16 wieku najgęściej uczęszczali Polacy). PADEWSKI, a, ie, PADWAŃSKI, od Padwy, Paduaniſch. Chociażem z Padewskimi nie siadał Doktory, Przecię lekarzem każdy przyznawa mię chory. *Zimor. Siel.* 276. Kryski powodem był do akademii Padewskiej między Polaki. *Gorn. Dw.* 4. Gatunek owiec Padewskich. *Wolszt.* 102; (cf. padwan, padwanek). Święty Antoni Padewski! co się z tym człekiem dzieje. *Teat.* 43, 9.

PADLINA, y, *ż.*, PADŁO; a, *n.*; *Boh.* odpadlina, (padanky; *Ross.* падалица, падаль, owoce opadłe); *Vind.* zérklina, mertvu truplu, merzina; *Ross.* падалище; ścierw. *Dudz.* 31, das Aas. Kruk padliny przydrożnéj niesyty. *Zab.* 11, 11. *Koss.* Bystrym pędem sęp głodny pośpiesza do padła. *Zab.* 6, 160. *Min.* PADŁOŚĆ, ści, *ż.*, *Math.* Kąt padłości, *angle d'incidence. Jak. Mat.* 4, 52.

PADOŁ, u, *n.*, dolina, die Thalgrube, das Thal; *Boh.* audolj, (cf. wądoł); *Slov.* dolina, udoł; *Sorab.* 1. podóhw; *Rag.* prodól, dolina, den doliniza; *Eccl.* ждолнїе, ыдолъ, юдолїе, дьбрь (*ob.* Debrza), раꙁдолнїе, долина, плоское мѣсто; *Ross.* подоль, подолие, podgórze; (cf. падъ dolina głęboka). Ta ziemia jest tylko padołem płaczu. *Teat.* 49, 76. *Modl. Gd.* 31. Jammerthal, (cf. dolina Jozafata). Z nieba na ten padoł wygnani, Izali nie zstąpili na rogoż z kobierca? *Zab.* 14, 65. *Nagł.* Ziemskie padoły. *Teat.* 8. *c*, 67. — §. Co się chlubisz w padolech? zszedł padół twój. 3 *Leop. Jer.* 49, 4. (w walech? rozplozł się wał twój. 1 *Leop.* w szańcach, okopach). PADOLISTY, a, e, — o *adverb.*, pełen dolin, thalig, voll Thäler. Zdrowsze powietrze mają miejsca, które nie są padoliste, abo nie między górami nizko leżące. *Cresc.* 651. PADOLNY, a, ę, Thal-; *Ross.* удольный, юдольный; od padołu, n. p. Wyjechałem broną padolną w nocy. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 2, 13. das Thalthor. Padolna lilia, lanka, lanuszka, Lilienkonvallien. Dzieciąteczku kwiatku polny, Kwiatku lilii padolnej. *Groch. W.* 371. PADOŁOWY, a, e, do padołu należący, od padołu, Thal-, zum Thal gehörig. Pasze przy rzékach, przy padołowych miejscach, nizinach i t. d. *Haur. Ek.* 178. PADOŁOWATY, a, e, — o *adverb.*, do padołu podobny, na kształt padołu, thalähnlich. Miejsca dla łąki niskie, płytkie, niezbyt padołowate, najlepsze. *Haur. Ek.* 51.

PĄDOWY, a, e, pędem idący, Treib-, Jagd-. Ogar jeden pądowy dobry doświadczony, Poszedł w góry za wielkim zwierzem zagoniony. *Pot. Arg.* 282. ein guter Treibhund, Nachſetzhund; *ob.* Pęd, pędzić, padzić.

PĄDRY, *ob.* Pandry.

PADUCH, a, *m*, §. a) padaczka; (*Boh.* paducnice); die fallende Sucht. Ten który kaduk abo paduch miewa. *W. Math.* 17, 15. — §. b) Paduch człowiek; (*Boh.* padauch; *Sorab.* 1. paduch złodziej); zbrodzień, łotr, ein Böſewicht. Jedźmy w imię boże na te złe paduchy. *Rej. Wiz.* 69. Ci paduchowie uczniowie samosatańscy i aryańscy. *Biał. Post.* 82. *Terrae onus*, paduch, nikczemny człowiek, któremu szkoda ziemi, na której stoi. *Mącz.* Coż wżdy czynisz żółtobrzuchu, Marnie ożarły paduchu? *Rej. Zw.* 231 *b.*; (cf. padło, ścierw).

PADWA, *ob.* Padew, Padewski › Padwański. *PADWANY *plur.*, Padwa, Padew, Padewskie nauki, Padua, Paduaniſches Studiren, Beſuchen der Univerſität Padua. Skoro poczęły popłacać Padwany, Tak nie dbają o ojczyznę. *Papr. Gn.* 1201. PADWAN, a, u, *m.*, PADWANEK, nka, *m.*, *dem.*, pieśń miłośna, ein Liebeslied. Alić coś za dziecina skrzydlasta w leszczynie, Zaczęła padwan krzyczeć o mojej dziewczynie. Ja melodyjne słysząc dzieciny śpiewanie, Odłożyłem na stronę niewesołe granie, Rozumiejąc, że lepiej o zalotach nucić .... *Zimor. Siel.* 180. Nuci z ucieszną Saffą padwany dziewicze. *Nar. Dz.* 1, 161. Dwa chóry panien, trzeci z młodzieńców zebrany, Idą śpieszno z muzyką z tańcami, z padwany. *Zimor. Siel.* 283. Ktokolwiek pieśni umie wiązać składnie, Abo padwany Ruskie wykwintować ładnie. *Zimor. Siel.* 129. Danilku, nie owcami twój padwanek pachnie. *Zimor. Siel.* 151. — *Transl.* Straci-ć on tam maszkarę i zmyli padwana, Bo nasza parochia nie na to nadana. *Rej. Wiz.* 160., (spuści z kwinty).

*PADŹ, i, *ż.*, n. p. Miód, *vulg.* padź, Ruskim mówiąc terminem, która się na kwiatkach i na listkach drzewa znajduje. *Chmiel.* 1, 165, Honigthau.

PAF! odgłos strzelania, uderzenia, Paff! Piff! Puff! Jak krzyknął: paf, paf; dopierom się domyślił, że podobno w pojedynku z dwóch pistoletów wystrzelił razem. *Mon.* 64, 721. Wystrzelił: paf! paf! *Teat.* 7. *b*, 31. Ten mię za łeb, ja go w piersi paf! jużci go dyabli wzięli. *Teat.* 11. *b*, 17. Paf go w szyję. *Zab.* 13, 282. *Tręb.*

*PĄGA, *PĘGA, i, *ż.*, a) plama, ein Fleck, (cf. piega). Pągi na ciele z zbicia krwią zaciekłe. *Syr.* 538; (cf. siniak). Pęgi krwią zaciekłe. *Syr.* 424. Rany od bicia czynią pęgi na skórze. *Radz. Syr.* 28, 21. *Budn. ib.* Koń ten ma czarną pągę przez grzbiet od głowy aż do ogona. *Cresc.* 525. — b) Pęga, łytka, łyst mięsisty u nogi. *Cn. Th.*, die Wade. *Ursin.* — c) Czwarta powłóczka ciała ludzkiego jest błona mięsna czyli pęga, *panniculus carnosus. Perz. Cyr.* 1, 16. die vierte Haut die den Körper bedeckt, die Fleiſchhaut.

PAGINA, PAINA, y, *ż.*, z *Łac.*; stronica karty, n. p. Na tejże paginie powiadasz, że .... *Pim. Kam.* 66. *ib.* 7.

PAGÓREK, rka, *m.*, PAGÓRECZEK, czka, *m.*, *dem.*; *Boh.* pahrbek, pahrb, chlum, chlumek, kopec, (cf. kopiec); *Slov.* pahrbek, wršek (*ob.* Wierzch, wierzchołek), breh, (cf. brzeg); *Sorab.* 1. horka, kupa, (*ob.* Kupa, kępa); *Sorab.* 2. kupa; *Carn.* gerbâva (cf. garb), berda, grizh, rębr, klanz; *Vind.* hrib, hrieb, brieh, brieg (cf. brzeg, *Germ.* Berg), hribez, verh (*ob.* Wierzch), rieber (cf. żebro), hriber, homez, berda, hom, homez; *Croat.* goriza, holmaz, artirk, hrib (*ob.* Garb), berdo, berechina, bereg, bersanyek; *Dal.* bardo, bârdascze, glavichicza, *Bosn.* glauiça, brridasccçe, uzbrriddiça; *Rag.* bardascze; vzbârdiza, bàrdo, pobârdiza, *barb.* szumka; *Ross.* взгорокъ, взгорочекъ (*ob.* Wzgórek), бугоръ, бугорище, бугорокъ, холмъ (cf. chełm), холмикъ, могила, могилка, (*ob.* Mogiła); *Eccl.* холмикъ, пригорокъ, бугорокъ; mierna ziemi wyniosłość. *Wyrw. Geogr.* 12; der Hügel; wzgórka. *Dudz.* 15. Pagórki są to małe, tak na równinie, jako też na wzgórkach i górach położone, po większej części okrągłe wzniesienia. *Łesk.* 80. Przykra *pagóra. *Bielaw. Myśl. A* 3 *b.* Kwirynalny *pagór. *Chodk. Kost. ep.* PAGÓRKOWATY, PAGÓRCZYSTY, a, e, — o *adverb.*; *Boh.* pahorčiwy; *Vind.* hribern, hribrast, briegast; *Ross.* бугроватый, бугристый, холмоватый, холмистый; pełen pagórków, nierówny; (cf. padołowaty); hügelig, voll Hügel. Sytuacya pagórkowata. *Min. Obs.* 41. Zrażeni nasi przez pagórkowate góry rozproszeni, *per montosa. Krom.* 566. PAGÓRKOWY, a, e, do pagórka należący. *Włod.*, Hügel›; *Boh.* pahrbkowy; *Sorab.* 1. kupowitė; *Ross.* бугорный.

PAGR, (*Cn. Th.* 660). PAGUR, a, *m.*, [z *greck. πάγουρος* 3], ryba morska, *pagrus*, *phagrus. Plin.*; słowo to ma być Słowiańskie. *Sienn. Wykł.*; ein gewiſſer Seefiſch.

PĄGWICA, y, *ż.*, a) słowo chłopskie, guzik skórzany u kożucha. *Włod.*, ein lederner Knopf am Bauernpelz; *Ross.* пуговица guzik; (cf. pętlica). — b) Brodawka abo cycek na koziéj szyi. *Cn. Th.*, die Halswarze der Ziege. — c) U człowieka, wole, der Kropf. *Dudz.* 49.

PAIŻ, a, *m.*, y, *ż.*, PAIŻA, y, *ż.*, tarcza krótsza u konnych. *Dudz.* 49. der Schild; (cf. pawęża, cf. kałkan; *Vind.* payſh, paiſh; *Hung.* pais; cf. *Gall.* pavois). Paiż, obrona piersi miedziana. *Otw. Ow.* 94. Bruſtſchild. Stare paiże rdzą a nie krwią im na ścianie zpluszczały. *Wad. Dan.* 92. Paiż na ramię przywiązał. *P. Kchan. Jer.* 117. Głowę obwarował hełmem, a piersi paiżą zakrywał. *ib.* 175. Przeżegnała go, mówiąc: niech krzyż ten będzie ci miasto paiża. *Min. Ryt.* 2, 180. Tyś nasza paiż Boże i obrona. *Kanc. Gd.* 154.

[PAJ, u, *m.*, z *tur.* pai = *portio. Men.* I, 1321; część, dział, Antheil 2]. Pszczoły blaskiem noża przestraszone, Odbiegłszy paj, każda w swą schowała się stronę. *Karp.* 1, 98. to co się komu z jadła dostanie. *Bndtk.*; PAJOWAĆ się *recipr. niedok.*, [dzielić się, ſich theilen. W Zwiniackim zapuście pajowali się opryszki, to jest łupy między siebie dzielili. Przy onym tedy paju zachodziły nieporozumienia. *Dod. do Czasu* z r. 1857. tom VI. str. 707. 2], sycić się, karmić się, *fig.*, ſich nähren, ſich ſättigen. Barbarzyńce ucieszeni byli zdobyczą, którą się pajować mieli. *Mon.* 69, 1009. Dentatus się honorem tryumfu z dziewięciu wodzami pajował, którzy mu byli swoje zwycięstwa winni. *ib.* 71, 788.

PAJĄK, a, *m.*, PAJĄCZEK, czka, *m.*, *dem.*; *Boh.* pawauk, pawauček; *Slov.* pawauk, pawuk, pauk; *Morav.* pauk, pûk, pauček; *Hung.* pók, pook, pók-háló, pókotska; *Sorab.* 1. pawk, pauk; *Sorab.* 2. pawk, pauč; *Carn.* pajk, pajek; *Vind.* panjak, panjek, kankara; *Croat.* pavûk, opalik, pavûchecz, pavûchek; *Dal.* pauk; *Bosn.* pauk, pauciąç; *Slav.* paûk; *Rag.* páuk, paucjaz, páucich; *Ross.* паукъ, паучекъ, паучище; *Eccl.* паучекъ, *f.* паучина (cf. pajęczyna); (cf. *Talmud.* בכויא bucchja); (cf. pąk, pęk); 1) die Spinne. Owad przewięzisty, ośm nóg i tyleż oczu mający. *Zool.* 108. Pająk krzyżak, *aranea diadema*, die Kreuzſpinne, jeden z największych gatunków, na grzbiecie ma niby krzyż kropkowany. *Kluk. Zw.* 4, 360. Filut, jak pająk, co snuł z siebie rozpostarłszy sieci, Czuwa wśrzód pasm zawiłych rychło w nie kto

wleci. *Kras. Sat.* 19. Pająki muchy łowią, wnętrzności swoje własne z siebie wytaczając, A z nich subtelne siatki ustawnie działając. *Prot. Kont. B* 3; (cf. pajęczyna). Pająk jadu szuka; ale pszczoła miodu. *Fredr. Ad.* 22. *Sk. Kaz.* 331. *Bardz. Trag. praef.*; (cf poczęli nań czyhać, i jad z jego świętych spraw brać. *Baz. Hst.* 4). Bodaj wypił pająka, bodaj sie udawił! *Opal. Sat.* 49. — §. *Poet.* Morwiorodne pająki. *Kulig. Her.* 231. t. j. jedwabniki, Seidenwürmer, Seidenspinner. — 2. Pająk morski, pajęczny gon, pajęczna mysz, *Vind.* hobotniza; *Carn.* hebetouza, atapot; *Slav.* hobotnica, attapot; *Ross.* каракатица, гнюсъ, die langbeinige Seespinne. Od pajęcznego gonu, to jest od pająka na długich nogach obrażonym lekarstwo. *Syr.* 459. Ukąszonym od pajęcznej myszy. *ib.* 159. *et* 213. Od myszy pajęcznej abo Brytańskiej. *ib.* 46. *ib.* 819. — Pająk, ryba morska. *Sienn.* 313. ein Seefisch. Pająk rak morski okrągły. *Cn. Th.* ein Seekrebs. — Pająki morskie, *etoiles. Stas. Buff.* 152. Seesterne. — 3. Pająk, gatunek luster, eine Art Luster, Kronenleuchter, Hangeleuchter. Śkło przedniejsze w grubych sztukach, potrzebne do pająków, luster. *Torz. Szk.* 250. Pozapalałem świece w lustrach i pająku, który na śrzodku wisi. *Teat.* 33. *d*, 72. PAJĄKORAK, a, *m.*, *phalangium*, rodzaj owadu pająkom nieco podobny. *Kluk. Zw.* 4, 147, die langbeinige Spinne, der Weberknecht. PAJĘCZNO, a, *n.*, miasto w Sieradzkim. *Dykc. Geogr.* 2, 255, eine Stadt. PAJĘCKI, a, ie, od tego miasta; n. p. Pajęcka miara. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 302; *ob.* Działoszyński. PAJĘCZNIK, a, *m.*, a) ziele, *Doronicum. Cn. Th.*, Gemsenwurzel, Dollwurz. — b) Pajęcznik drugi, pajęczy ogon, *phalangium. Cn. Th.*; *Vind.* predenz, Spinnenkraut. — c) Pajęcznik trzeci, niedźwiadek, korzeń pajęczny, gatunek omiegu, eine Gattung Wolfswurz, *Crocis. Syr.* 1381. PAJĘCZNY n. p. gon, pajęczna mysz; (*ob.* Pająk 2). — PAJĘCZY, a, e, od pająka, Spinnen-; *Boh.* pawaučj; *Ross.* пауковый. Pajęcze siatki. *W. Post. W.* 2, 170. *Pociej.* 80, (*ob.* Pajęczyna). Błona pajęcza, *arachoidea. Krup.* 3, 109. PAJĘCZYNA, y, *ż.*; *Boh.* pawučina; *Slov.* paučina, pawučina; *Morav.* paučina; *Hung.* pók-hálo; *Carn.* pajzhovna, (pajzholan-kwef, pazholât-krepa); *Vind.* pajnauzhina, pajnezhina, paizhouna; *Sorab.* 1. pawczžina, pawczina; *Sorab.* 2 pauzina; *Croat.* pavùchina; *Rag.* páucina; *Bosn.* paucina; *Slav.* paucsina; *Ross.* паутина; *Eccl.* паучинное тканіе, пажутна, (паучина pająk samica); § 1. siatki pajęcze, Spinnengewebe, Spinnweben. Niemal wszystkie pająki wypuszczają z siebie wilgoć lipką, snującą się w pajęczynę, którą niby siatką łapią muchy. *Zool.* 108. Jak muchy na pajęczynie, tak na onym jego fałszu więźli. *Sk. Dz.* 1147. Prawa są nasze jako pajęczyna, Bąk się przebija, a na muchę wina. *Kniaź. Poez.* 3, 70. Czas na próżności trawisz, gdy z pajęczyny płótno robisz. *Sk. Żyw.* 1. *praef.*; *Slov.* pawučini pretkáwat, *telas aranearum retexere.* Chcąc oznaczyć rzecz, albo robotę wątłą, mówimy, że jest jak pajęczyna. *Wolsk.* Znać, co jest jedwab', a co pajęczyna. *Wad. Dan.* 6. Gdy bóg chce, miedzianym murem pajęczyna będzie. *Psalmod.* 105. Gdzie Chrystusowa dziedzina, tam murem i pajęczyna. *Sk. Żyw.* 1, 43. Wiek nasz jest jak pajęczyna. *Kołak. Wiek. A* 3. Płynie młodość, jak woda, Chwiejemy się jako trzcina, Wiek nasz, jako pajęczyna. *Pieśn. Kat.* 169. Mowa twoja drwa i pajęczyny. *Chrośc. Job.* 133. (drwisz głową, jedno drugiego się słabo trzyma). *Slov.* Mešec plnj pawučin; mieszek pełen pajęczyn, próżny; *Slov.* mešec pawučinami zathánuti; *marsupium vacuum.* — §. Muszki, pajęczyny, cienie latające przed oczyma, co bywa ze mdłości wzroku. *Syr.* 21. — §. Pajęczyna na drzewianych rózgach zawikłana, z której mszyce, wąsienice się rodzą. *Cn. Th.*; cf. babie lato, Sommerweben, fliegender Sommer. — 2. Pajęczyna, sieć wysoka z cienkich nici zrobiona na łowienie wszelkiego ptastwa. *Kluk. Zw.* 2, 349. Sieci na ptaki bardzo subtelne, pajęczyny zowią. *Cresc.* 629. ein feines Netz zum Vogelfangen. PAJĘCZYNNY, a, e, od pajęczyny, Spinnewеben; *Ross.* паутинный; *Eccl.* пажутнынъ. Pajęczynne sieci. *Smotr. Lam.* 35. PAJĘCZYNOWATY, PAJĘCZYSTY, *PAJĘCZYNIASTY, a, e, — o *adverb.*, a) podobny do pajęczyny; *Boh. et Slov.* pawučinatý, plný pawučin; *Carn.* pajzholanast; *Hung.* pókos; wie Spinnengewebe. Mózg otulony jest błoneczką pajęczynowatą. *Kluk. Zw.* 1, 37. (*Carn.* pezhiza). W oku czwarta błonka pajęczyniasta dla wielkiéj subtelności. *Sak. Probl.* 26. Po tej bylinie jest pawłoka pajęczysta cienka. *Syr.* 671. — b) Pajęczysty, pełen pająków, voll Spinnen.

*PAJMATKA - pani matka, *ob.* Pani. *Bratk. J* 2.

PAJOK, PAJUK, a, *m.*, (*Turc.* peik. *Czart.*). Pajok u Turków są to pokojowi, co na aktach i miejscach publicznych pilnują osoby Cesarskiej. *Kłok. Turk.* 229; Kammerdiener des Sultans. Przed srogim marszałkiem sążniste pajuki, Niosą skórom pamiętne Boćkowskie kańczuki. *Kras. Sat.* 101. *lictores*, ceklarze, oprawcy, Gerichtsdiener. Zwyczajnie pajuk, oddźwierny, z Turecka ubrany, n. p. Mamy lokajów czterech, hajduków dwóch, laufra, murzyna, strzelca, pajuka, turczyna. *Teat.* 26. *b*, 41, Thürsteher. PAJUCKI, a, ie, od pajuków, pajukom przyzwoity, wie die Türkischen Bedienten tragen. Za mną, przede mną, obok lecą różne stroje, Kusi, dłudzy, peruki, pajuckie zawoje. *Zab.* 9, 364. *Ejssym.*

*PAK *partic.*; (cf. *Boh.* pak; *Slov.* pak *atque*; *Carn.* pak, pa, ampak *autem*, *ast*, *sed*; pazhe se use-nie wiedzie się, pazhêm sê-przedrzeźniam; *Vind.* pak, ampak; *Sorab.* 2. pak *autem*; *Sorab.* 1. pak *vero*, *autem*, *iterum*, pakosni *homo nequam*, pakosciu *studeo militiae*, (cf. Pakość); *Croat.* pák *autem*, *iterum*, pâche *immo*, pâchim *impedio*, pâchka *obstaculum*; *Rag.* pak, páka *deinde*; *Slav.* pak *sed*, *postea*, pacse *contrarie*; *Bosn.* pace, pacek *immo*, *quin*; *Eccl.* пакы zaś, znowu; пакыбытие odrodzenie; паче, пачеже raczéj; пакость przykrość; пакостьникъ nieprzyjaciel; пакостьнъ przykry; *Ross.* напаче nade wszystko, szczególniéj); — pak-lepak, zaś, hingegen. Dwadzieściadwa lat było Achazyaszowi; imię pak matce jego było Atalia. *Budn.* 4 *Reg.* 8, 26. A paklibyć też co przypadło, tedy to się na dobro twoje obrócić musi. *Rej. Post. S* 4. *Eraz. Jęz. A* 3.

Pochodz. *lepak*, *opak*, *opaczny*; *paczyć*, *spaczyć*, *wspak*; *rozpaczyć*, *rozpacz.*

1. PAK, u, *m.*, gatunek smoły, cf. pakowka smoła, eine Art Pech. Wyjmie szpunt z bani pakiem oblepiony, *corticem astrictum pice. Hor.* 2, 81. *Min. Mon.* 70, 216. Tynek zrobiony z paku, piasku, tłuczonéj cegły. *Switk. Bud.* 231. *Pam.* 83, 614.

2. PAK, u, *m*, PAKA, i, *z.*; *Lat. med.* paccus; *Graec.* φάκελος; das Pack, der Pack, wiązka rzeczy upakowanych, pakiet, das Packet; (*dem.* paczka). Odebrała pak jeden, który był do niéj zapisany. *Zab.* 14, 331. Pakę listów rzucił w ogień. *Pilch. Sen. gn.* 232. Trzyma pakę listów w ręku. *Teat.* 38, 268. Oto pak regestrów. *ib.* 37, 275. Paka, do pakowania n. p. książek, ein (Bücher-) Verſchlag, eine Kiſte; *Vind.* baſhnja, sklada, sveshni, buntaria, puntel, banka, zhiſhta, skrinja; *Ross.* кипа, кипка, тая, тюкъ, кромъ, ларецъ, ларчикъ, пакетъ. Skrzyniowe tafle śklane zwykły się pakować po sztuk 120, w paki, które się nazywają skrzyniami. *Torz.* 172.

Pochodz. *pakiet, pakiecik, pakłak, pakłakowy, pakować, upakować, popakować, przepakować, przypakować, dopakować, odpakować, wypakować, rozpakować, zapakować.*

PĄK, u, *m.*, (*dem.* pączek; *Boh.* paupě; *Slov.* pupenec na ratolesti; *Carn.* berst; *Croat.* pupek czvetja; *Etym.* pukać się); pączek na drzewie. *Cn. Th.*, die Knoſpe, cf. pąkowie, *ob.* Pęcz.

*PĄKCISZEK. 1 *Leop. Math.* 5, 18 = punkciszek, punkcik.

PAKIET, u, *m.*, PAKIETEK, tka, *m.*, *dem.*, PAKIECIK, a, *m.*, *dem.*, wiązka, wiązanka popakowanych rzeczy, das Packet; *Gall.* pacquet; *Ital.* pacchitto, das Päckchen; *Vind.* ſvijek, ſloshik, ſvoi, povojek, sveshik, buntariza, bremize, floshei, povojez, sveshlei; *Ross.* пакетъ, картузъ. Listy niektóre były osobno, niektóre w pakietach. *Teat.* 26. *c*, 15. Otworzył pakiet, i znalazł wszystkie listy. *Niemc. Król.* 4, 121. W tym pakietku musi być coś niezłego. *Teat.* 43. *b*, 72. W małym pakieciku. *Grodw. Dis. D* 3 *b*; (cf. pak, paka, paczka). PAKIETOWY, PAKIECIKOWY, a, e, od pakietu lub pakieciku, w pakietach lub pakiecikach, Packet-, Päckchen-; *Ross.* пакетный, картузный. PAKŁAK, u, *m.*, grube sukniśko, z *Niem.* Packlaken; parć, Plache, grobeś Tuch. Człowiek z pakłaku do bławatu, z kozła do karety przeniesiony. *Zab.* 1, 28. Mimo pakłak, mimo złoto, Zawzdy jednak cnota cnotą. *Kras. List.* 42. Szczęście grube pakłaki w świetne mieni togi. *Zab.* 12, 121. *Nar.* PAKŁAKOWY, a, e, z pakłaku, z grubego sukna, parciany, von grobem Tuche. Dumę ma pana możnego; choć wiem, że ojciec jego pakłakowe miał odzienie. *Zab.* 7, 159.

PAKLEPIE, PAKLEPY *plur.*, pierwsze wyczesanie lnu; na wory zdatne. *Dudz.* 50; otłoczyny lnu i konopi. *Włod. Retrimenta dura et crassa lini aut cannabis, dum tunditur. Cn. Th.* (*Etym.* klepać); Flachs-, oder Hanfhülſen, die beym Schwingen abfallen, cf. pacześ, paździor, zgrzebie, wyczosek. PAKLEPNY, a, e, zgrzebny, *stupeus. Mącz.*, von grobem Werg.

*PAKOŚĆ, ści, *ż.*, [z *cerk.* пакость = przykrość, dokuczliwość; Muthwillen 2]; rzeczy, mowy, uczynki na opak, verkehrtes Zeug. *Bndtk.* Pakość czynić. *Zab.* 10, 324. (cf. dyalekty pod pak). *Ross.* пакость paskustwo. — §. Pakość, miasto w Inowroc. *Dykc. Geogr.* 2, 256, Name einer Stadt.

PAKOŚNIK, a, *m.*; *Boh.* pakostnice; (*Etym.* kość); łamanie w kościach, *arthritis*, dna, denna choroba; (cf. *Ross.* пакостникъ = Paskudnik, *qu. v.*); das Gliederreißen, die Gicht. Pakośnik abo zarażenie w krzyżach. *Syr.* 1512. Pakośnik, w krzyżach bolenie abo wąsat, jak prości mówią. *ib.* 484. U bydła pakośnik Niemcy Schelmen zowią; u owiec zaś Geiffer. *ib.* 313.

PAKOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*, upakować *dok.*; (*Lat. med.* pacare; *Ital. id.*; *Angl.* to pack; *Graec.* πήγειν; *Sorab.* 2. pakowasch; *Vind.* skladati, (*ob.* Składać); *Carn.* ſâsam (*ob.* Fasować), bashem, bêsam; *Croat.* robu spravlyati, cf. sprawić); *Ross.* укладывать, увязывать; rzeczy w pakę układać, packen, einpacken. Axamity jak pakować. *Grodw. Dis. D* 4. Pakują pojazd; konie już zaprzężone. *Teat.* 41. *c*, 332. Jutro jadę, i już się pakuję. *Teat.* 15, 45, ich packe ſchon ein. Już ułożono wszystko i upakowano do naszego wyjazdu. *Teat.* 28, 157. Najwyższe dobro leży w dobrze upakowanym złotem kufrze. *Teat.* 21. *b*, 15. Pakowanie, *Carn.* basênga; *Vind.* savesa, naredba. — *Transl.* Chować, verwahren, einpacken, einſchließen. Zaraz tego złodzieja pakuję do kozy. *Teat.* 14, 161. Córka jeśli poniosła plamę na honorze, Zaraz tę sekutnicę pakuję w klasztorze. *Treb. S. M.* 128. zamknę.

PĄKOWIE, ia, *n.*, *collect.*, PĄKÓWKI, ek, *plural. zdrbn.* pąpie, pąki, pączki, Knoſpen-; *Slov.* pupenec; *Carn*, pôpk (cf. pępek), berstje; *Vind.* berst, golenz, berstizh. popek, popzhizh, oku, voslizh ali glaviza na zvetju; *Rag.* pûpak; *Sorab.* 1. pupk; *Ross.* почка, пупышекъ; *Eccl.* пруси, пржжие [*locustae* 2], вершки съ древа. Którędy pąkowie na wierzch się wypiera ze śrzodka skóry, tam gałązki z obcych drzew bywają sadzone. *Otw. Ow.* 399. Pąkowie się zasadza. *Cresc.* 58. Kłobuk abo pąkowie róży. *Urzęd.* 267. Poczyńmy sobie wieńce z pąkowia różanego, piérwéj niż zwiędnie. *Radz. Sap.* 2, 8. Już nadszedł czas lata, Już latorośl w pąkowie jak w perły bogata. *Nag. Wirg.* 512. Jak wiele te brzoskwinie doznały przeobrażeń, zacząwszy od pąkowek, aż do zupełnéj dojrzałości ich owoców. *Pir. Pow.* 3, 317. Dopiero się kwiatek z pąkowia wywiązał, a już usycha. *Tr. Tel.* 367. Pąkowie puszcza drzewo = puka się. *Cn. Th.*, der Baum treibt Knoſpen. Pąkowie puszczać, Knoſpen treiben; (*Boh.* pučiti se, pučjm se; *Slov.* pučjm se, pupenec wypauštĕgi; *Rag.* pupciti, pupcitise *gemare, germinare*; *Bosn.* pupitise, oppupitse, niçati, proniçati; *Croat.* pupimsze; *Vind.* popke spuſhati, mladikuvati, zimeti, mladitiſe, berst poganjati). Pąkowia pełen *Vind.* bersten.

PAKÓWKA, i, *ż.*, gatunek smoły do oblepiania pak, eine Gattung Pech, zum Verpichen. *Kluk. Kop.* 1, 305.

PAKT, u, *m.*, §. a) umowa, ugoda, *Lat.* pactum, der Vertrag, Vergleich. *Pacta conventa*, akt publiczny w Polszcze między narodem i królem, który wypływa z wolnéj elekcyi. *Kras.* 2, 303. — §. b) Pakt bydła, najmowanie, arendowanie, Verpachtung des Viehs. *Tr.* PAKTARZ, a, *m.*, PACHTARZ, PAKCIARZ, arendarz, der

Pächter, osobliwie bydła, der Viehpächter. *Tr.*, (*ob.* Pachtowie, owczarze). *W rodz. żeńsk.* PAKCIARKA.

PAKTOL, u, *m.*, rzéka w Lidyi, złotym piaskiem sławna. *Otw. Ow.* 216, der Fluß Pactolus. PAKTOLSKI, a, ie, od tejże rzéki. *ib.*

PAKTOWAĆ, PACHTOWAĆ, al, uje, *cz. niedok.*, najmować, arendować, osobliwie bydło, Vieh pachten. *Tr.* Paktować od kogo, von einem pachten. Paktować komu, einem verpachten.

PAKUJĘ, *ob.* Pakować. PAKUŁ, u, *m.*, cokolwiek zwiniętego na kształt zatyczki, naboju, ein zuſammen gedrehter Pfropf von Werg, Löſchpapier u. ſ. w. Pakuł do działa. *Tr. Bndtk.* PAKUŁY *plur.* zgrzebie, paździerze, kłaki, Werg, Werrich von Flachs oder Hanf; *Ross.* пакля, отрепки; *Croat.* pahuly, pahały, pavulya, pazder, (cf. paczesi, paklepie, wyczosek). Wyczesując len przez dróciane grzebienie rzadsze, oddzielą się pakuły. *Kluk. Rośl.* 3, 327. Pakuły wcale są na sznury niesposobne. *Jak. Art.* 3, 223. Promyczki krótkie i powikłane z konopi, niezdatne tylko na pakuły. *ib.* 3, 222. Pakułami poutykać szpary. *Kluk. Rośl.* 3, 236. *Os. Rud.* 189. Koń ten chodzi właśnie by na pakułach. *Hipp.* 133. nogi wlecze, ſchleppt die Beine. PAKUŁOWY, a, e, od pakuł, Werrich = *Ross.* пакленый.

1. PAL, a, *m.*; *Lat.* palus; *Ital.* palo; *Svec.* pale; *Angl.* pale; *Ger.* der Pfahl; gruby kół śpiczasty, *Sorab.* 2. pal, palik; *Hung.* palank; *Croat.* palanyek, palanka (*ob.* Palanka), proztecz; *Bosn.* proscţe, koći; *Vind.* stok, steber; *Ross.* колъ, коликъ, колышекъ, приколь, свая, столбъ, столпъ, столбикъ, (*ob.* Słup); *Eccl.* колокъ, (*ob.* Kół). Pale, które się w ziemię biją, dębowe, sosnowe, olszowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163. Szturmowe pale. *Łęsk.* 2, 225. Pal zaostrzony, *Ross.* роженъ; (cf. rożen, *ob.* Palisady). Pal mostowy. *Cn. Th.*, *Slov.* mostince, šlage. Most na palach. *Warg. Wal.* 73. Pale bić, *Boh.* pažiti = *palare*; *Ross.* бить сван. *Carn.* póli *juga pontis*, rzędy palów mostowych. Do pala przywiązać. *Cn. Th.*, (*ob.* Cumować). [§. Pal, miejsce ładowania towaru na statki nad rzekami spławnemi; Ladungsſtätte an ſchiffbaren Flüſſen. 4]. Szyper od pala ruszył. *Ossol. Str.* 7. od lądu odbił, mit dem Schiffe ablegen; (*ob.* Odcumować). Gdy statki do domu szczęśliwie do pala powrócą, Panu Bogu podziękowawszy, co ſlisom przyjdzie, popłacić. *Haur. Ek.* 172. (na miejsce). — §. Pal, na który złoczyńcę wbijają, der Pfahl zum Spießen eines Miſſethäters. Na palu zdechniesz. *Teat.* 22. *b*, 100. (na pal wbity). Kazał mężobójcę na pal wbić. *Sk. Dz.* 520. er ließ ihn ſpießen; *Boh.* nabústi, nabodnu, (*ob.* Nabość); *Vind.* na kol nabosti, natekniti (*ob.* Natknąć), nalulizati, (*ob.* Sulica); *Rag.* nabitti na kołaz; *Croat.* rasati (*ob.* Rożen), kolim; *Dal.* sztarim; *Ross.* посадить на колъ. Nie 'zarazem męczennikiem ten jest, któremu gardło wezmą, albo którego na pal wbiją. *Zarn. Post.* 244 *b.* Bluźnierce na pal wbijają. *Pam.* 83, 2, 291. Rozbójnik wieś zrabował, na pal wbity ginie. *Mon.* 67, 71. Pal, *ipsum supplicium*, wbicie na pal, karanie palem. *Cn. Th.*, *Croat.* kolitva; *Dal.* sztaulenye; das Spießen. To dzieło trochę niebezpieczne, jeżeli nie palem, to przynajmniéj galerami pachnie. *Teat.* 55. *e*, 34. Jakiegoś sam godzien pala, Ostrząc jawnie miecz domowy, I na tumult trąbiąc nowy. *Miask. Ryt.* 2, 31. — §. Pal, *metonym.*, *ut* szubienica, powróz, *homo palo aut suspendio dignus. Cn. Th.* wisielec; ein Galgenſtrick, der den Strick oder das Spießen verdient.

Pochodz. (cf. *palec*, *paluszek*, *paleczny*, *palczasty*, *palcowy*); *palować*, *opalować*, *zapalować*; *palica*, *pałka*, *palcat*; *palanka.*

2. PAL, u, *m.*, *Boh.* pal; §. a) palenie, das Brennen. Wiersze te niech lub morze potopi, Lub płomień palem pochopi. *Petr. Hor. C* 4 *b.* — §. Pal, zagorzenie, plaga na żyta, zioła, drzewa, *uredo. Mącz.*, der Brand im Getreide, an den Bäumen ꝛc. — §. b) Pal, opał, Brennholz. *Ignarium*, pal, t. j. drwa na palu. *Mącz.* Kmiecie jadą do boru po drwa dla palu. *Zaw. Gosp.* Kominy palem napełnione szumią. *Otw. Ow.* 258. — PAL! *Imper.*, *ob.* Palić.

PALA, i, *ż.*, *Lat. med.* pala; pala ołtarzowa, *operculum calicis. Cn. Th.*, der Kelchdeckel, das Kelchtuch; *Bosn.* koret.

'PAŁA, *ob.* Pałka.

1. 'PAŁAĆ n. p. zboże, *ob.* Opałać, opałka; *Etym.* pél.

2. PAŁAĆ, al, a, *neutr. pass. contin.*, (cf. palić; *Boh.* palati *flammam edere*); gorzeć, płonąć; *Croat.* plaszam, plaszikam; erhitzt ſeyn, Hitze haben und von ſich geben. Pałam, *non tantum est calorem per aerem diffundo, sed etiam calorem mihi affusum sentio: sic dicimus:* pała piec, der Ofen iſt erhitzt, pała ogień wielki; *et* pałam od ognia, od pieca; *et* pała od ognia *impers. Cn. Th.* — *Tr. fig.* Pałać czym, zapalonym być czym, von etwas entbrannt ſeyn, brennen. Gniewem srogim pałał przeciwko Neronowi. *Warg. Wal.* 118. Młody ten pan pała najżywszą chęcią rozprzestrzenienia chwały narodowéj. *Gaz. Nar.* 1. 123. Animusz sławy chciwością pałający. *Warg. Wal.* 288. Oczy mu dziką pałają zjadłością. *Kras. Oss. D* 4. Szczérym pała przywiązaniem. *Teat.* 49. *b*, 21. Pałał miłością przeciwko królewnie. *P. Kchan. Orl.* 1, 142. Im się bardziéj twarzy jéj przygląda, tym bardziej pała. *Chrośc. Luk.* 2, 14. deſto mehr wird er entbrannt. Pałasz, kochasz, wiernie usługujesz. *Past. Fid.* 65. Pałanie, *flagrantia*, *aestus. Cn. Th.*, das Entbranntſeyn, die Brunſt. — §. *Activ.*, n. p. Ten, który w piecach pala. *Petr. Ek.* 134. t. j. paliwa, *frequ. verbi* Palić *q. v.* — Krwisto pałająca gorączka. *Perz. Lek.* 105; *febris acuta sanguinea.* Pałające choroby złączone z wielką gorączką i szybkim pulsem, dla gwałtowności przypadków swoich prędko się kończą. *Perz. Lek.* 33. — Róże pałały z jéj twarzy. *Tward. Wł.* 6. świeciły się, lśniły, jaśniały i za serce chwytały.

Pochodz. *pod słowem* Palić.

PAŁAC, u, *m.*, PAŁACYK, a, *m.*, *demin.*, z Łac. *palatium*, *palatinus mons*, góra, na któréj Cesarze Rzymscy zwyczajnie mieszkanie mieli, poszło u nas w zażywanie słowo pałac, i znaczy dwór królewski lub pańskie mieszkanie. *Nag. Cyc.* 2; *Boh.* palac; *Slov.* palác; *Sorab.* 1. palast; *Vind.* palaſhtvu, kralovu poſlopie, palazha, gra-

dišhtvu, polost, (polost, palazh • sala); *Carn.* poslôpie, (cf. słup); *Croat.* palàcha, polacha; (palacha, polacha • sala, cf. połać); *Hung.* palotta, palota (• 2. sień); *Dal.* polacsa; *Slav.* pallacsa; *Rag.* polaccja, polàciza; *Bosn.* polaç, dvór; *Ross.* чертогъ, палаты, дворецъ, палатцы *dem.*, (палата wielka izba; *obs.* tajemna rada Carska, sądowa izba; палатка namiot); *Eccl.* палата, столпостѣна; *Ger.* der Pallaſt. Pałac, królewskie abo pańskie mieszkanie. *Cn. Th.* Pałac Rzeczypospolitéj. *Vol. Leg.* 7, 674. Mieszkać gustownie w pałacyku kształtnie umeblowanym. *Teat.* 34. *c*, 26. *Star. Dw.* 33. — §. 2) Pałac, das Schiffscaſtell, pałac przedni, tylny. *Tr.*? PAŁACOWY, a, e, do pałacu należący; *Ross.* чертожный, (палатный izdebny); *Eccl.* палатный; zum Pallaſte gehörig. Pałacowy sługa, komornik. *Cn. Th.* PAŁACOWY, ego, *m.*, *substant.* • urzędnik na pałacu, ochmistrz, marszałek, der Aufſeher des Pallaſtes, der Burggraf. *Cn. Th.*

PALACZ, PALICZ, a, *m.*, który co pali, der Brenner, der etwas brennt; *Boh.* palič; *Eccl.* палитель; (*Ross.* палачъ kat). Palacz, co u pogan palił trupy, *ustor. Cn. Th.*, der Verbrenner der Leichname. Gdyby się gumno spaliło, tedy czyniący pogrożki wszystkę szkodę nagrodzi, a palacza poszukiwać mu wolno. *Czack. Pr.* 2, 128. (podpalacza). Godzien ostatniej wzgardy, Ow palacz kościoła Dyany. *Zab.* 12, 311. *Nar.* Herostrat, der Verbrenner des Tempels der Diana. Palacz wódki, der Branntweinbrenner. Królewscy palacze coraz więcéj drew w on piec przykładali. *Wad. Dan.* 81. Palicz, który w piecach pala. *Petr. Ek.* 134, der Ofenheitzer; *Boh.* topič, *f.* topička, (*ob.* Topić); *Vind.* nietez, nietiz, nietovez, nietenza; *Croat.* pechar; *Ross.* истопникъ. W większéj wadze jest u nich palacz abo stróż, niż kiedy człowiek uczony. *Glicz. Wych. N* 8. PALACZKA, i, *fem.*

PAŁĄG, PAŁĄK, u, *m.*, obłąk, ein krummer Bügel, krummer Hacken; (cf. kabłąk; *distng. Boh.* palauk, palauček • eine ſchlechte Wieſe, licha łąka). Kociołek z prętem w pałąk wygiętym. *Świtk. Bud.* 345. Kazał w stajni złożyć na kupę kołki, jarzma, pałąki. *Jak. Baj.* 154. Nos śrzodkiem wygięty, jak pałąg. *Min. Ryt.* 2, 297. — Na szkucie pałąg zowie się belka idąca z ukosa od słupca do blaty. *Magier. Mskr.*, ein Queerbalken auf den Flußſchiffen.

*PALAMENT n. p. Palamentu pół sztuki. *Instr. cel. Lit.*

1. PALANKA, i, *ż.*, (*Lat.* planca; *Ital.* pianca, palanca; *Gall.* planche; *Ger.* Planke; cf. polanka; cf. *Hung.* palank; *Croat.* palanyek, palanka • pal); parkan, miejsce oparkanione, ogrodzone, gród, ein Plankenzaun, ein verſchloſſener Ort mit Planken umgeben, eine Palanke, (cf. ostrow). Ostatka dopalali przedmiejskich palanek. *Zimor. Siel.* 252. Polowe miasta i palanki. *Tward. Wł.* 3. Nowe palanki, nowe miasta wstają. *Tward. Misc.* 64. Palanki, które po polach osiadłe, Kazano wojskom znosić ogniem i żelazem. *ib.* 65. Cesarz powrócił Porcie wszystkie zdobyte twierdze i palanki z artyleryą, która się w nich znajdowała. *Gaz. Nar.* 1, 265. Przeniósł się filozof z swoich katedr do ziemnych palanek. *Gaw. Siel.* 392. do grobu, do trumny.

2. *PALANKA, i, *ż.*, [z *słowack.* pálenka 3], po góralsku, gorzałka. *X. Kam.*; (*Boh.* palené (wino), palený; *Sorab.* 2. palenz; *Sorab.* 1. palene); der Branntwein, cf. przepalanka.

*PALANKIN, a, *m.*, w Indyach wschodnich lektyka, n. p. Zasadził go w palankin strojny najwspanialéj, A wraz go niewolnicy na barkach dźwigali. *Przyb. Luz.* 215. in Oſtindien, eine Sänfte.

PALANT, a, *m.*, kij, którym się bije piłka we grze, der Ballſtock. — §. Gra w piłkę, das Ballſpiel. Pójdźmy w palanta, grajmy palanta. *X. Kam.* PALANTOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*, bić kijem, prać kogo, einen mit dem Stocke durchprügeln, durchfuchteln. Jął go po łbie, po grzbiecie, po szyi bardzo palantować. *Gwagn.* 557. *Kmit. Spyt. B* 4.

PALARUSZ, *ob.* Paraliż.

PAŁASZ, a, *m.*, PAŁASIK *demin.*, *Vind.* palaſh (• szpada); *Rag.* palòsc; *Croat.* palàs, palash; *Ross.* палашъ; (apud *Leibnitz* Poleſch budzygan); *Ger.* der Pallaſch; *Svec.* balyxa; §. 1) miecz lub szpada żołnierska. Ten mię pałasz znajomym światu uczynił. *Boh. Kom.* 4, 240. Pałasików pełno nad łóżkiem wisi. *Zab.* 13, 194. Już teraz niwy wasze krwią Polską zbroczone, Miasto kłosów wydadzą pałasze stalone. *Łączw.* 5. Pałasz w prawe ramię! *Kaw. Nar.* 361. Pałasz do parady! *ib.* — §. 2) Pałasz, miano, które chartom dają. *Ryd.*, ein Name der Windhunde. — §. Daj jéj pałasz! mówi sternik, kiedy idąc na garugę, zachodzi się w kolano; wpuszczają w ten czas w wodę deskę, uwiązaną u pachołka przy sztabie, z téj strony, w którą jest zakręt, aby ta bystrość wody hamowała. *Magier. Mskr.*, ein Bret, dem Andrange der Fluth vom Flußſchiffe entgegen zu ſtämmen. PAŁASZOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*, pałaszem robić, mit dem Pallaſche fuchteln, fechten. Pachoł to zawołany, dobrze pałaszuje. *Tr.*, *Vind.* mezhuvati. — §. Pałaszować pieczenią, zajadać smaczno. *Wolsk.*, recht in den Braten einhauen. *PAŁASZONOSZEC, szcza, *m.*; *Croat.* palassonoszec; der Pallaſchträger. PAŁASZOWY, a, e, vom Pallaſche, mit dem Pallaſche; *Ross.* палашный. Pałaszowy pojedynek. *Bals. Niedz.* 1, 56. (t. j. na pałasze). Włóczniowy lub pałaszowy dowód. *Czack. Pr.* 2, 147.

*PALAT, *ob.* Podniebienie.

PALATYNA, y, *ż.*, PALATYNKA, PALATYNECZKA, i, *ż.*, *zdrbn.*, futerko naszyjne, z *Franc.*, ein Pelzkragen, Palatin. Palatynki, część ubioru. *Comp. Med.* 704.

PALCAT, a, *m.*, (*Boh.* palcat *clava*); *Hung.* paltzatska; *Ross.* палочка; pręt, laska, ein Stecken, ein Stöckchen; (cf. posoch, potoch). Popilius palcatem, który w ręku trzymał, króla określił. *Kosz. Lor.* 176. Palcatem go smarował. *Gwagn.* 557. Alaxander na Bucefale naprzód z lekka jachał, palcata mu nie ukazując. *Warg. Curt.* 4. Palcatami z winnej macicy u Rzymian winowajców karano. *Haur. Sk.* 488. Palcat, ktorym Merkurysz dusze pędzi. *Otw. Ow.* 93. *Sceptrum*, królewski palcat. *Mącz.* (berło). Gdzie teraz jest żelazny palcat tyraństwa twojego? *Bzow. Rož.* 92. Kędy pod ziemią złoty skarb zakryty, On zaraz wyda palcat znamienity, Palcat ten, który kiedyś Prozerpinie Aeneas w ciemnéj oddawał krainie. *Kchow.* 69. rózga czarnoksięzka, die Winſchelruthe. — §. Świecisz

się właśnie ni palcat w lichtarzu. *Bratk. C b.* (jak ogórek w latarni).

PALCOWY, a, e, §. a) do palców należący, Finger-; *Croat.* persztni; *Eccl.* перстовый. Kostek palcowych jest trzydzieści; bo każdy palec ma trzy. *Kirch. Anat.* 110. Nerwy palcowe. *Krup.* 3, 211. — §. b) Palcowy, na palec miąższy, einen Finger dick, oder lang; *Sorab.* 1. palczné, palcz scheroki. Żyła dwunastopalcowa. *Krup.* 3, 85. — §. Palcowe ziele, *dactylus. Cn. Th.*, Fingerkraut. PALCZASTY, a, e, PALCZYSTY, — o *adverb.*, PALECZNY, palce mający, Finger habend, mit Fingern, n. p. Palczaste rękawice. *Star. Dw.* 2. Koła palczaste abo paleczne: (*Boh.* palečnj), das Kammrad, które po wierzchu, na czole abo na boku, na policzku mają zęby, jak bywają w młynach, w zegarach. *Os. Fiz.* 142, bo kołki w nie powbijane młynarze palcami zowią. *Os. Fiz.* 342. Wał palczysty, z przechodzącemi przez oś jego wielą piórami albo palcami, które podrywają w górę stępory. *Jak. Art.* 3, 321. die Kammwalze. Skorupy palczaste, *belemnites. Stas. Buff.* 134. Korzeń palczysty, *palmata*, kiedy podziały jego są otwarte, i do rozłożonéj ręki podobne. *Bot. Nar.* 31. Korzeń dłoniasty, *palmata*, dwie podługowate spłaszczone główki, których spód jest palczasto podzielony. *Jundz.* 2, 7. Liście palczyste, *digitatum*, kiedy kilka listków wisi na spólnym ogonku. *Bot. Nar.* 64. PALCZYSKO, a, *n.*, niezgrabny palec, ein häßlicher Finger; *Ross.* пальчище.

PALĘ, *ob.* Palić.

PALEC, lca, *m.*; *Ross.* палецъ; *Sorab* 2. paltz, palz, palazk; (*NB.* palec w inszych dyalektach znaczy szczególnie wielki palec, więc Łacińskie *pollex*; na palec zaś w ogólności w używaniu u nich jest pierwiastek naszych słów naparstek, pierścień i t. d.; jako to *Boh. et Slov.* prst = palec, palec *pollex*, wielki palec; *Sorab.* 1. porst; *Sorab.* 2. palcz, palz *pollex*; *Carn. et Vind.* pêrst, pêrst, (*distg* perst = ziemia, cf. proszyć, cf. proch; pavz = palec wielki); *Croat.* përszt, parszt, përsztëcz, (palecz = wielki palec); *Slav.* pêrst = palec; pallac = wielki palec, cal; *Bosn.* parst, prrist, palaç, veliki prrist; *Rag.* parst, parstaz, parstich, (palac, parst palacni *pollex*); — §. 1 a) palec u ręki, der Finger. U każdéj ręki pięć palców się znajduje; pierwszy wielki palec, ksiuk. *Kirch. Anat.* 3. *Syr.* 875; *pollex*; *Vind.* pauz, *dem.* pauzhizh, der Daumen; wtóry rożeń, skazujący, *index*, *Carn.* kasin, kasinz, sapavzhnek; *Rag.* kazaz; *Slav.* kaxipůt; der Zeigefinger. *ib.*, *et Cn. Th.*; trzeci śrzedni, lub długi. *Zaw. Gosp. Eccl.* кукишъ, Mittelfinger; czwarty, pierścieniowy, abo do złota palec, serdeczny, (wierny. *Sienn.* 419); (*Carn.* perstanek; *Eccl.* близосредный, перстнесый), der Goldfinger; piąty, mały, uszny, do ucha, der kleine Finger, der Ohrfinger. *Krup.* 1, 148. Miała pierścień na palcu serdecznym. *Pot. Syl.* 484. Między wiernym palcem i małym żyła puszczona bywa dla boleści głowy. *Spicz.* 192. Mały palec, mizynny. *Chmiel.* 1, 60. *et* 1, 683, *Boh.* maljk, maliček; *Carn.* mesinz; *Vind.* mesink, miseini perst, mesinik, mesienz; *Croat.* mezinecz, persztecz; *Bosn.* mezinç, mazinç; *Eccl.* мизиньць [*filius minimus* 2], мизиничкъ, отъ частаго мизанія, миганья или киванья; sed cf. *Eccl.* мизинный najmniejszy. Biskupowi trzy palce, któremi żegnają, uciąć kazał. *Sk. Dz.* 853. Krzywoprzysięstwo dwiema palcami płacą. *Chełm. Pr.* 38. Kto szlachcicowi wielki palec utnie, zapłaci 8 grzywien, a za każdy inny palec 3. *Herb. Stat.* 244. Palec wielki u rękawiczki, *Carn.* pavzhnek; *Ross.* напалокъ, напалочекъ; *adj.* напалочный. — §. Palcem się czego tknąć = dotykać się kąsek. *Cn. Th.* nur ein wenig berühren; przykładać się do czego, pomagać. *ib.*, ein wenig mithelfen, mitwirken. *Aliter:* Mało palcem téj prawdy jego świętéj nie dotykamy. *Rej. Post. Q q* 3. ręką macamy, wir greifen sie mit Händen. — Palcami grać, igrać, paluszkować, *micare. Cn. Th.* das Fingerspiel spielen, Gerade und Ungerade; (cf. cetno, licho). Palcami sobie przebierać, *ludere digitis. Cn. Th.* 832. Przebierać palcami na piszczałce, *digitos ad numeros movere. ib.* — Palcem pokazywać, wytykać, mit dem Finger weisen; *Sorab.* 1. z porstom dopokazuyu. Bóg nam prawie ukazuje palcem sposób do szczęścia. *Lat. Kom. D* 3. Patrzącemu ludowi palcem go skazałem. *Jabł. Tel.* 75. Ledwie mu prawdy palcem nie ukażesz, on przecię nie wierzy. *Rej. Ap.* 43. Proroctwa o Panu były jawne, gdyż mało go palcem prawie nie ukazowały. *Rej. Post. B* 4. Chcemy tego słowy pisma ś. dowieść, a prawie jako palcem ukazać. *Baz. Hst.* 287. Wszyscy mu jawną śmierć palcem ukazują. *Pieśn. Kat.* 124. Palcem go jak łakomcę i zdzieracza wytykają. *Pir. Pow.* 50. Palcem go sobie ludzie pokazują, wszyscy o nim mówią. *Cn. Ad.* 806. *In utramque partem:* Przez palce patrzyć, przez szpary, przeglądać, przejrzeć, durch die Finger sehen. Przełożeni przez palce patrzą na występki swoich poddanych. *Gil. Kat.* 120. Pan na to z daleka przez palce patrzy, a prawie śpi. *Rej. Post. M m* 2. Mniej o to dba, a prawie jako drzemie, a przez palce patrzy na przygody jego. *Rej. Post. I* 3. Jako przez sen, a jako przez palce patrzał na ich zatrwożenie. *ib. I* 3. (nie chciał widzieć). Złości drugiego przez palce przeglądać. *Wiśn.* 149. Palec na uściech położyć to mało, Masz-li źle mówić, zapchaj pięścią całą. *Bratk. G b.* den Finger auf den Mund legen. *Digito compesce labellum*, miéj język za zęby; pierwéj się w palec ukąś, niżli co masz rzec. *Macz.* Ledwie sobie palców nie pogryzł ze złości. *Teat.* 11, 36. Kiedy przemówisz, Merkury i Pallas muszą oboje ukąsić się w palec. *Pot. Arg.* 397. (z zazdrości, że ich celujesz). — Długie palce ma, lgnie mu do palców, smołę ma w ręku, er macht lange Finger; *Slov.* dłuhe, (lepke, lepkawé) ruki má. Przedtym dobrze w palce dmuchał, dziś karetą jeździ. *Teat.* 33. *b*, 8. w garść; chuchał, łapy lizał jak niedźwiedź, gołym był; in die Finger hauchen, arm seyn. Zgromadzał, ściskał, palce oblizował, głodu przymierał. *Falib. R* 3. (sknérą był). Goły jak palec. *Teat.* 45. *c*, 95. jak bizon, jak Turecki święty, blutarm. *Chrośc. Job.* 60. Jak palec nagi. *Pot. Zac.* 151. Oto sam jako palec chodzi w mroku ciemnym. *Pot. Zac.* 34. t. j samotny, einsam. Do stołu kompania była i ku chlebu, Sameś panie, jak palec został do pogrzebu. *Pot. Zac.* 47. (wszyscy umknęli). Nie

tak wiele, jakoby palec obwinąć, by jednego płatka; *ne in rutis quidem et caesis. Mącz.*, nicht ſo viel, als man um den Finger wickeln könnte. — Nie kładź palca między drzwi. *Budn. Apopht.* 98. (nie mieszaj się w cudze sprawy). Na coż to między drzwi i podwoje palec wrażać? *Teat.* 30, 25; *Slov.* ne strkag psrti, kdě sa dwere zawiragu. — Palec na kogo zakrzywić, grozić mu, *Carn.* shûgam, einem drohen. Professor dziecku nie powinien był palca zakrzywić. *Pilch. Sen. gn.* 225. Holofernes ujrzawszy Judyt, wywołał, aby żaden nie śmiał ani palca na nię zakrzywić. *Weresz. Reg.* 153. By jedno trochę palcem zakrzywiono albo grożono, gotowiśmy samego boga odstąpić. *Rej. Ap.* 10. Ledwo na niego palec fortuna zakrzywi, jużci śmierci pragnie. *Pot. Syl.* 2. Rozgniewa się, by mu palec zakrzywił. *Cn. Ad.* 260. (by mu na nos mucha padła). — *Aliter:* Palec na kogo zakrzywić, *ridiculo aliquo gestu, ut digiti inflexu, per contemptum vel ludibrium aliquem lacessere. Cn. Ad.* 807. einem die Feigen zeigen; (cf. figę komu pokazywać). *Unguem ostendere alicui*, gardzić a ni zacz kogo nie mieć, albo jak my mówiemy, palec mu przez szpary ukazać, naści kocik. *Mącz.* — Gromadka ta na palcach imienno wyliczyć się może. *Weryf.* 66. (nieliczna). Swe zwycięstwa na palcach rachował. *Jabł. Buk. M* 2. dokładnie, żadnego nie opuszczając; auf den Fingern herzählen. Umiał statut na palcach. *Pot. Jow.* 89. [najdokładniej 2], jak woda. Chełpi się, że umie na palcach pisma Woltera i Russo. *Mon.* 76, 89. Nie dlatego już, iż jest ławnikiem, wszystkie prawa na palcach umie. *Szczerb. Sax.* 207. Wykwintna Francuzka na palcach umie wszystkie artykuły mody Paryzkiéj. *Mon.* 67, 64. Ja wszystkie te nauki na palcach umiem. *Boh. Kom.* 1, 321. Znam Wc Pana na palcach. *Teat.* 23. *b*, 10. (t. j. wskroś). Geografią rozumiem na palcach, każdą prowincyą, miasto. *Teat.* 7. *d*, 5. *Czart.* ich kann ſie auswendig. *Zab.* 14, 71. *Nagł.* Nie wyssałem tego z palca. *Cn. Ad.* 96; *Slov.* s prsta ně wicical; com słyszał, to powiadam; przedaję, jakom kupił; ich habe es nicht aus dem Finger geſogen. Z palcaby przecię nie wyssali tych doniesień? *Pot. Arg.* 425. — Próżno palcem się kusić, czemu i piędź poradzić nie może. *Fredr. Ad.* 120. (z motyką na słońce). — Wszystko na palcu boskim zawisło. *Kołak. Cat. C* 4. na wszechmocności boskiéj; Gottes Finger, Gottes Allmacht. — b) *Transl. fig.* Palce, wewnętrzne kołki koła młyńskiego. *Os. Fiz.* 342; *Bosn.* paoći, zbiće od kola; Wirbel im Kammrade. Palce w kołach są kołki stojące na kołach; zegarmistrze zowią je zębami, Zähne. *Solsk. Arch.* 1. Oś wału palczastego osadzona piórami czyli palcami, które podrywają w górę stępory. *Jak. Art.* 3, 321. — c) Palec, miara na płaskość palca. *Solsk. Geom.* 5. cf. cal, ein Fingerbreit, einen Finger breit, lang ꝛc. Na dwa palce głęboko. *Cresc.* 123. Tylko od śmierci na trzy palce bywa, Kto w łodzi pływa. *Kchow.* 177. (cf. na paznogieć). Ściana na palec osmolona. *Pot. Pocz.* 483. einen Finger dick. Łódka ciecze, na dwa palcaśmy (*dual* = palce) od śmierci. *Sk. Kaz.* 69. — §. 2) Palce u nogi, die Zehen. *Zool.* 58. Palce nożne. *Sk. Dz.* 140. Palcy także jest pięć w nogach, piérwszy wielki palec, die große Zehe. *Krup.* 1, 172. Palec u nóg (*Vind.* perst na nogah, pauz na nogi). Tak się w nogę uderzył, że palec z stawu wytrącił. *Warg. Wal.* 13. Skrada się po cichu na palcach. *Teat.* 52. *d*, 14. auf den Zehen. Podniosłszy się na palcach, pogląda do góry. *Bardz. Trag.* 234. — *Ire suspenso gradu*, na palcach iść. *Mącz.*, *Ross.* на цыпкахъ, на цыпочкахъ ходить. Gdy się ku niemu zbliżą, na palcach ważąc się, chodzą. *Pilch. Sen. list.* 2, 7. Ciekawy na palce się wspinam.... *Zab.* 10, 24. *Skrzet.* Przychodzi na palcach. *Teat.* 20, 83.

PAŁECZKA, i, *ż.*, *demin. nomin.* pałka, §. a) ein kleiner Klöpfel, Schlägel. Pałeczki w fortypianie lub pantaleonie, które uderzają o struny, bywają z odwodem lub bez odwodu. *Magier. Mskr.* — *Transl.* Już jęczmień podrastał, a len już wypuszczał pałeczki swoje. *Radz. Exod.* 9, 31, der Flachs hat Knoten gewonnen. Luth., kolanka. PALECZNIK, a, *m.*, ziele, bielmok, *argemonia Linn.*, ſtachlicher Mohn, Ackermohn. *Syr.* 880; na wierzchu prącia swego miasto główek, ma pałeczki, jako buławy. *ib.* 881, (*ob.* Buławnik). — §. b) Palecznik, *polynemus*, rodzaj ryb morskich, przy opławach niektóre nitczaste wyrostki, niby palce mających. *Kluk. Zw.* 3, 123. eine Gattung Seefiſche; (*Boh.* palečnice = *instrumentum ad comprimendos pollices*, Daumenſtock). PALECZNY, a, e, §. a) od palca, palcowy, Finger=; n. p. Kłykieć paleczny. — §. b) *ob.* Palczasty. (*Ross.* пальчатый od kołów, Pflocken=).

*PALENDRA, y, *ż.*, [z *włosk.* palandrana; suknia wierzchna z peleryną 3]; n. p. Księża Rzymscy w palendrach, w rewerendach chodzą. *Sak. Okul.* Owego czasu wziął na siebie rasę podszytą, t. j. palendrę. *Steb.* 2, 374.

*PALENTOWAĆ *cz. niedok*, n. p. Z jednego miasta do drugiego palentować będziecie proroków. *Farn.* 133. [*ob.* Palantować. 5].

PALESTRA, y, *ż.*, (z *Łac.* palaestra), nazwisko w Polszcze zgromadzenia ludzi prawnych przy trybunałach, ziemstwach, grodach, którzy w sprawach do sądu od stron stawają. *Kras. Zb.* 2, 307. die Advocaten nebſt Gehülfen oder Sollicitatoren. Nieskończoną dawniéj liczbę biorących na się imię palestry, umniejszamy na 30 mecenasów, z których każdy za swoich dependentów odpowiada. *Vol. Leg.* 7, 700. Trzeba nam do téj sprawy zamówić ledwo nie całą palestrę. *Kras. Dość.* 71. Znam niektórych w palestrze. *ib.* 72, (cf. patron). — §. Domicy pilnował palestry, *causas orabat. Nar. Tac.* 2, 237. chodził koło prawa praktycznie, er war ein practiſcher Rechtsgelehrter. PALESTRANT, a, *m.*, PALESTRANCIK, a, *m.*, *demin.*, jeden z palestry, do palestry należący, ein Advocat, ein Sollicitator. Palestrant, bądź mecenas, bądź dependent, nie może mieć innego urzędu. *Vol. Leg.* 7, 701. Z palestranta poszedł na plenipotenta. *Zab.* 13, 194. Lada palestrancik ich podejdzie. *Teat.* 19. *c*, 16. *et* 15. *c*, 16. PALESTRANTSKI, PALESTRANCKI, a, ie, patroński, adwokatski, advocatiſch. Schowaj się z swoją palestrancką oracyą. *Teat.* 9, 66.

PALET, u, *m.*, z *Franc.* karteczka od zapłaconego myta, abo i żołnierska, naznaczająca im kwatery; *Rag.* vjerno-

pis; ein Pallet, (Bollet), ein Mauthzettel, ein Soldaten - Pallet. Nacież ten palet od myta, schowajcie go. *Teat.* 8, 5. Dostaliście gości, oto palet na trzech żołnierzy. *Teat.* 8, 5. Po żołniersku z paletem. *Teat.* 20, 33. Żołdu im nie płacąc, palety rozdają, rabunków dozwalając. *Leszcz. Gl.* 117.

PALETA, y, *ż.*, u malarzy, deszczułka, na której malarz układa farby i kolory. gdy ma niemi malować. *Magier. Mskr.*, z *Franc.*, die Palette bey den Malern.

PALETKA, i, *ż.*, n. p. Widziałem trzewik na jéj nogach z paletkami. *Teat.* 24. *b*, 35, z *Franc.*, przyozdobienie złotem, srebrem lub jedwabiem, die Palette. Upstrzyłam kapelusz w bajorki i w paletki, aż ta parafianka mówi: gdzieś te brylanty kupowała? *Teat.* 24. *b*, 35.

PALIĆ, ił, i, *cz. niedok.*, *PALIWAĆ *frequ.*; *Boh.* paljti, paljwati; *Slov.* pálit, páljm; *Sorab.* 2. palisch, ſpalisch; *Sorab.* 1. palicž, ſpalicž, palim, palu, zpalu; *Carn.* paliti, palem; *Vind.* shgati, shjem, shgem, (*ob.* Żegać); *Croat.* paliti, pálim, palenye; *Rag.* pâliti; *Ross.* палить; *Eccl.* изпаляю; (cf. *Chald.* פָּלָא *exussit*; cf. *Graec.* φλεγειν, cf. płomień); — żgać; żegać, brennen. Natura i własność ognia jest, palić. *Smotr. Lam.* 157. Palącym śkłem ściągali promienie światła niebieskiego. *Mon.* 67, 91. mit dem Brennglaſe. Palę co na ofiarę Bogu. *Cn. Th.* Palona ofiara, *holocaustum.* 1 *Leop. Levit.* 1. która była wszystka oprócz skóry palona. *Radz. ib.*, cf. całopalenie, (ofiara zupełna. 1 *Leop. Exod.* 18, 12. palone. 3 *Leop.*). Na tym miejscu przedtym trupy paliwano. *Stryjk.* 557. Pogańscy Prusowie niedźwiedzie paznokcie z umarłym palili. *ib.* 143. Palono męczennika blachami. *Sk. Dz.* 2, 71. Na mękach świecami albo rozpalonemi blachami i szynami żelaznemi palą. *Syr.* 87. Sztychowane były tablice, aby kat, podług przepisu, kości wyciągał i boki świecami palił. *Czack. Pr.* 2, 229. (*Ross.* палачъ mistrz, kat). Tak pijany, iż nie ocknąłby się, by go był snadź i palił świecami. *Corn. Dw.* 279. Smród, jak gdyby złoczyńcę palono. *Syr.* 538. Palenie miast, wsi, pustoszenie ogniem. (*Boh.* paličneho platiti odkupić się od palenia domu). Palenie roślin i zwierząt, gdy się wystawiają na ogień, póki czarnemi nie będą i w węgiel się nie obrócą. *Kruml.* 417. — Palę w piecu, palę piec. *Cn. Th.*; (*ob.* Podpalać); *Boh.* topiti, cf. topić; *Carn.* kuriti, kûrem, vkurit, (*ob.* Kurzyć). Palenie w piecu; *Carn. et Vind.* kurjava, (*ob.* Kurzawa); *Vind.* saniethit, nietim, nietiti (*ob.* Niecić), kuriti; *Ross.* топить, топлю, вытопить, вытаплывать, (истопленіе, топка palenie w piecu); das Einheitzen, einheitzen. Nuże chamie niepoczciwy! a palże w piecu. *Teat.* 8, 7. W starym piecu dyabeł pali. *ib.* 8, 58; (cf. im kot starszy). Palę czym, *alo flammam re aliqua*; mit etwas einheitzen, etwas brennen. Wódki palić, Branntwein brennen; (*Boh.* palené wjno, páleny; *Sorab.* 2. palenz; *Sorab.* 1. palenc gorzałka); *Ross.* курить, курю, насидѣть, насиживать. Palenie gorzałki *Ross.* винокуреніе. Cegłę palić, *ob.* Strychować. Woskowe świece palić, Wachslicht brennen. Bóty palone. *Teat.* 52, 39. gebrannte Stiefel. (t. j. nad ogniem szwarcowane) Słońce pali - piecze, dogrzewa. *Cn. Th.* die Sonne brennt, ſcheint heiß. — Tutiuń palić. *Teat.* 52. *b*, 63. kurzyć, ciągnąć, Tabak rauchen. *Perz. Lek.* 253; *Vind.* tobak kaditi, tobakati, tobak piti; *Slav.* pushiti duhan; *Ross.* курить трубку. Cała jego zabawa pipkę palić. *Mon.* 73, 154. Tabaka do zażywania i (tytuń) do palenia. *Vol. Leg.* 8, 147. Schnupf - und Rauchtabak. — Sztychwaser ciało pali. *Tr.*, das Scheidewaſſer brennt, beißt. Palenie *passive*, pieczenie, ból od dotknienia czego gorącego, das Brennen, die brennende Empfindung. — §. Ze strzelby palić, bić, strzelać; Feuer geben, feuern, ſchießen. Z armatek palili. *Teat.* 26. *b*, 78. Bicie z armat *Ross.* пальба. Z muszkietów palą. *Jabł. Buk. Q* 4 *b.* Pal! *Imperat.*, Feuer! gib Feuer! Na słowo komenderującego: pal! cyngiel palcem mocno się szarpnie. *Kawal. Nar.* 236. Na słowo: pal! puszkarz letko przytyka lontem do podsypki armaty. *Jak. Art.* 1, 413. — *Aliter:* Pal go, *ob.* Palnąć. Ileby na nich dzieci wejrzały, tyle chłost onym i łazień zadają i palą. *Glicz. Wych. G* 3 *b.* — *Transl. fig.* Z ślicznym umizgiem do niéj kompliment palił. *Teat.* 10, 104. walił; er ſagte ihr in der Eile eine Zärtlichkeit vor, brach mit einem Komplimente aus, platzte damit heraus. Palić umizgi. *Teat.* 16, 97. Palić koperczaki. *ib.* 23. *d*, 56, (*ob.* Stroić). Jakież do niéj palić będę oferty. aby jéj się podobać. *Teat.* 53, 9. Nie chciała mnie słuchać, gdym do niéj palił oferty. *Teat.* 54, 31. da ich ihr die Cours machte. Cholewki do niéj pali. *Teat.* 10, *b*, 6; (cf. cholewy smalić). — §. Wiedział dobrze, jak go Angelika paliła. *P. Kchan. Orl.* 1, 36. jak się do niéj palił, jak nią pałał; wie er in ſie entbrannt war, hitzig verliebt war. Lepiéj jest żonę pojąć, niżli palenie cierpieć. *Hrbst. Odp. T* 4 *b.* pałać, palić się, entbrannt ſeyn, Brunſt leiden. Mnie dojrzały przynęca, ciebie wiek młody pali. *Hul. Ow.* 124. grzeje, rozpala; erhitzt machen, feuerig machen, anfeuern. Już nas do dzieł rycerskich piękna chęć nie pali. *Dmoch. Il.* 42. Nie słowy on ich tylko, lecz dziełami palił. *ib.* 131. PALIĆ się - gorzeć, *neutr. passiv.*, *propr. et transl.*, brennen, entbrannt ſeyn. Pali się świeca; pali się na kominku; pali się w piecu. Życie podobne jest do palącéj się świecy, co z jaśnienia swego trawić się musi. *Mon.* 65, 97. — §. Palić się do kobiety - pałać miłością, vor Liebe entbrannt ſeyn. Wpadłeś w łapkę kobiety, dobrze ci tak, pal się przy niéj. *Węg. Marm.* 1, 130. Terazże się pal do niéj, tylko bez odwłoki. *Tręb. S. M.* 94.

Pochodz. *pal - palenie*; *pałać, całopalenie*; *dopalić*; *napalić*; *opalić, opał*; *palacz, palicz, palipiecek, paliczka, palnąć*; *popalić*; *podpalić*; *popioł, popiełek etc.*; *przepalić, przepalanka*; *przypalić*; *rozpalić*; *samopał*; *spalić*; *zapał, zapalić, zapalczywy, zapalczywość*; *upalić*; *wypalić.*

PALICA, y, *ż.*, PALICZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* palice *clava*; *Slov.* palice, palička, hûl *baculus*; *Sorab.* 2. palzo, palzko; *Carn.* palza - laska; *Vind.* paliza, palizhka, palizhiza, pazel, kolovez, hlodez, kol, podverk - kij, laska; *Croat.* palicza, palichicza, podvijsk; *Hung.* palcza, páltza, palczacska, páltzátska; *Dal.* palycza, schap, stap, drenovicza; *Slav.* palica; *Rag.* paliza; *Bosn.* paliça, paliciça; sctáp, tojaga; *Ross.* палочка - laska, дубина, (*ob.* Dębina); *Eccl.* палица, дрѣколіе (2. *Eccl.* палица czworo-

graniasta materyjka, noszona od wyższego duchowieństwa pod czas nabożeństwa na prawym biedrze); cf. *Hebr.* פֶּלֶךְ pelech; *Svec.* bagal, pak; *Germ.* Bacfel, cf. pelzen. Abig.; cf. *Lat.* baculus); maczuga, patok, laska, kij, pałka; eine Keule, ein derber Stock, ein Knüttel. Z gałęzi migdałowego drzewa bywają *czyste palice abo maczugi, w których się rycerze radzi kochają. *Cresc.* 400. Stoi śmierć za tobą z dużą palicą. *Sk. Kaz.* 512. (z kosą). *Stas. Num.* 1, 145. Palicą bić, (*Vind.* palizhkati; *Hung.* páltzázom; *Ross.* паличникъ oprawca, *lictor*). PALICOWY, PALICZNY, a, e, od palicy, Knüttel-; *Ross.* палочный; *Eccl.* паличный. *PALICZCZANY, a, e, chróstowy, *ferulaceus. Mącz.*, ſtaubig. (PALICZ, *ob.* Palacz). PALICZKA, i, *ż.*, 1) *ob.* Palica. — 2) Gwiazda ś. Jakuba, *Orion, jugulae. Mącz. Cn. Th.* der Jacobsſtab, der Orion; laskomir, promieńmir.

*PALIKOPA, y, *m.*, [tak nazywa Ruś ś. Pantelejmona, inaczej Palija, którego uroczystość przypada 8. sierpnia, kiedy najczęściej wydarzają się piorunobicia. 4]; ś. Piotr w okowach. *Mon.* 76, 590, Petrifektenfeuer. PALIPIECEK, cka, *m.*, palacz, palicz, der Einheitzer, Ofenheitzer. Gołota, palipiecek, sługa do najpodlejszych posług, *mediastinus. Mącz.*

PALISADA, y, *ż.*; *Ross.* палисада; *Gall.* pallisade; *Ital.* palizzatta, z *Łac.* palus, *ob.* Pal; die Palliſade, der Schanzpfahl. Palisada, palisady; (*Boh.* kolj, (*ob.* Kol); *Slav.* palasati; *Vind.* paliſada, koliſhe, branoſhpize, ohlodje; *Carn.* ohhladje, kolishe). Palisady są sztakiety grube wałkowéj postaci, w wierzchołku kończate, któremi obwarują przedpiersień. *Jak. Art.* 3, 307. Rów szańców opatrzony palisadami; a przedpiersień szturmowemi palami. *Łęsk.* 96. Palisadami osadzić, ogrodzić (*Carn.* kolim). Ogrodzenie palisadami *Ross.* палисадникъ.

PALIUR, u, *m.*, z *Łac.* paliurus, drzewo i chróst kolący cudzoziemski. *Cn. Th.*, Stechdorn, Chriſtdorn, Judendorn.

PALIUROWY, a, e, n p. Paliurowe jagody. *Śleszk. Ped.*

PALIUSZ, u, *m.*, arcybiskupi paliusz, das erzbiſchöfliche Pallium. Następca Aarona nie prosił o paliusz arcybiskupi w Rzymie. *Nar. Hst.* 2, 348. Papież posyłając paliusz, tak go wykłada: z wełny owczéj uczyniony jest, abyś wiedział, iżeś pasterzem owiec; obtacza cię i na ramieniu go nosisz, abyś wiedział, gdy która owca zabłądzi. *Sk. Dz.* 1018. Szedł do Rzymu, i paliusz abo arcybiskupią moc otrzymał. *Sk. Żyw.* 1, 233.

PALIWAĆ, *ob.* Palić. PALIWODA, y, *m.*, fiu fiu we łbie, szust, świstak, niestatek, postrzelony, pałogłowiec, szalona pałka, junak; ein leichtſinniger Brauſekopf, der den Schuß hat. Jako drugi Facton paliwoda, światby bez pochyby palił. *Mon.* 71, 202. *ib.* 76, 590. Mam syna, na nieszczęście moje, jedynaka, Wielkiego paliwodę, wielkiego świstaka. *Zabł. Zbb.* 53. Nie pokazuj mu, że masz żal jaki do niego, bo to straszny paliwoda. *Teat.* 21, 87. Mówiłem to tobie nie sto razy paliwodo. *Teat.* 24. c, 18.

PAŁKA, i, *ż.*, (*PAŁA. *Tr.*), *ob.* Paliza; *Vind.* pazl, zepiz, hlod, kolba, robata paliza (*ob.* Kolba), ſhestoperniza; *Carn.* robatiza, falkel, lopuzha, gerjâzha; *Sorab.* 2. palzo; *Croat.* poluga, vúszek; *Ross.* палка-кij, (ополченіе bitwa, walka, ополчить uzbroić); [*Etym.* полкъ 2]; уразина, *vulg.* арясина, ослопъ, ослопина; §. a) duża palica, maczuga, die Keule. Nie kijem go, ale pałką. *Gemm.* 186. nie biały chleb, ale bułka, *idem per diversa.* W pałki się bić, ſich mit Knütteln ſchlagen. Dyabła w pałki z tym kijem wskórasz, miły bracie. *Zab.* 16, 126. *Nar.* Pałka do bębna do kotłów, der Trommel- oder Paukenklöpfel. Bije dobosz, co mu staje pałki. *Pot. Jow.* 136. — §. b) *Bot.* Pałki abo kiści niektórych ziół; (*Boh.* palička); die Samenkolben einiger Gewächſe. Manny kiści abo pałki obrzynają ku młóceniu. *Cresc.* 186. — §. Ziele, pałki abo rogoże, *typha. Linn.*; *Boh.* palička; *Bosn.* scevar; *Ross.* палочникъ, Narrenkolbe, Waſſerkolbe, korzeń ma knodowaty; a na wierzchu niesie pałki ciemnoszarawe gęste podługowate. *Syr.* 733. *Kluk. Rośl.* 2, 241. — §. 2) *Impr.* Pałka, łeb, łbisko, der Kopf, der Schädel. Ów łysak, co mu z figlów już wyprzała pałka. *Nar. Dz.* 3, 129. Jaki śmiały, że wlał w pałkę. *Teat.* 28. *b*, 14. (podpił sobie). Patrzcie go, szalona pałka! *Zabł. Dz.* 116. Ona coś ma minę szalonéj pałki. *Teat.* 52. *d*, 75. Dyabli mu pieprz sypią w nos po samę pałkę. *Pot. Jow.* 95. aż do mózgu, bis ins Hirn.

PAŁKI, a, ie, palny, zapalny, zapalisty, hitzig, erhitzend. Materya pałka, *phlogistica. Torz.* 34. Ołów ze śklem topiąc, gdy mu doda *phlogisticum* czyli materyi pałkiej, oleju, sadzy, mydła, zostaje *regulus. Torz.* 252. Tu, gdzie się sączy podle méj siedliny, Postaw do źrzódła pałkiego Falerna. *Hor.* 1, 244.

PAŁKIERZ, a, *m.*, co w kotły bije, der Paukenſchläger. *Tr.*

*PAŁKONOSZEC, szca, *m.*; *Eccl.* дубинникъ, дубиноносецъ; maczugonoszec, der Keulenträger.

PAŁKOWAĆ *intrans. niedok.*, u flisów pałkować, albo szybować, laskami pchać. *Magier. Mskr.* mit Stangen ſchieben, abſtoßen, bey den Bootsleuten.

PALMA, y, *ż.*, drzewo palmowe, daktylowe; *Boh.* palma; *Sorab.* 1. bawmina; *Carn.* palmenu drevu; *Vind.* palma, palmavu drevu, palmavo drevo, zvjetje (cf. zvetna nedela-kwietna niedziela), jiva, muzovez, muzarovez, dotalnik, dotalnu drevu; *Rag.* póma; *Bosn.* palma, paoma, poma; *Ross. et Eccl.* ваія; *Graec.* βάιον; *Ross.* вайная недѣля tydzień przed kwietną niedzielą; *Eccl.* ваеносная недѣя kwietna niedziela; (cf. po *pączy chodzić. *Zarn. Post.* 50); *Ross.* пальмовое дерево; §. a) die Palme, der Palmbaum; z Łacińskiéj rzeczy od dłoni nazwana; także owoc ich daktyle od palców zwane. *Cresc.* 440. Palma rozłożysta z liściem ciemnistym. *Min. Ryt.* 3, 24. Palmy, znak zwycięstwa. *Rej. Ap.* 68; ztąd, że gdy palmę kto czym ciężkim nałoży, przecię pnie się ku górze, i ciężar nawet w górę dźwiga. *Budn. Apopht.* 7, 9. *Dar. Lot.* 10. Siegespalmen; (cf. wawrzyńce). Choć zasłużonym zostałem, kiedy szczęśliwym nie jestem, jest to być męczennikiem bez palmy. *Mon.* 65, 96. — §. b) *Palmy, daktyle, Datteln, Palmfrucht. Za słodkie pomagrany i palmy, chude jedzą suchary. *Tward. Wł.* 103. — §. Palma wodna, *ob.* Pałka ziele. Palma poziemna, *ob.* Palmiczka. — §. c) Palma, dłoń, miara wysokości etc., eine Hand breit, eine

Hand hoch. Trójnog trzy palmy wysokości mający. *Gaz. Nar.* 1, 19. PALMATKA, i, *ż.*, bijaczka płaska, szkolne narzędzie, którym żaków po dłoni biją; *Croat.* prichka; *Dal.* devesil, ein Inſtrument, womit die Kinder in den Schulen auf die flache Hand geſchlagen werden, (das Signum). Do szkoły chodzić, palmatce ręki nadstawiać, pod posłuszeństwem być, *manum ferulae subducere. Mącz.*, (cf. patyczka). Palmatką biję, *Carn.* kersnem, kerznem; *Croat.* prichkam. PALMECZKA, i, *ż.*, rózga palmowa, ein Palmenzweig. Palma ciężar choć czuje, palmeczki jednak prostuje. *Dar. Lot.* 12; *Vind.* zvietnek, zvetna vejiza, palmova mladiza, palmovu vietje. PALMICZKA, i, *ż.*, palma poziemna, *palma humilis. Cn. Th.*, die Zwergpalme. PALMISTY, PALMOPŁODY, PALMORODNY, PALMORODY, a, e; *Sorab.* 1. bawminoyité; palmy rodzący, palmentragend. Arabia palmista, że się w niéj wiele palm i daktylów rodzi. *Otw. Ow.* 413. Kraj palmopłody. *Hul. Ow.* 154. Palmorodna Selino. *A. Kchan.* 85. PALMOWY, a, e; (*Boh.* palmowy; *Sorab.* 1. bawminanė); Palmen-. Zwycięzcy rózgi palmowe w tryumfie nosili. *Budn. Apoc.* 7, 9, *not.* Palmowy owoc, *ob.* Daktyl. Palmowy ogród, *Sorab.* 1. bawminenecza; *Rag.* pomiscte; *Bosn.* palmiscte.

PALNĄĆ, *f.* palnie *cz. jednti. verbi* palić; §. a) wystrzelić, ognia dać; abfeuern, feuern, losbrennen. Jeśli ją gdzie zdybię, palnę jéj w łeb z mojéj ruśnicy. *Teat.* 51. *b*, 23. Jak do psa palnę. *Teat.* 9 *b*, 6. — §. b) Golnąć, pacnąć, uderzyć nagle, gwałtownie; einen Hieb geben, einen Riß geben, hauen, loshauen, zuhauen. Wiem, że mu ją spłaszczę, Jak go palnę tą pięścią w wyuzdaną paszczę. *Treb. S. M.* 91. W łeb mu palnął. *Gaz. Nar.* 2, 325. — *Imperat.* Pal-palnij! hau zu! (cf. palić, pal!). Bij, zabij tych łotrów, pal go w łeb kijem. *Boh. Kom.* 5, 193. Co hultaju! jeszcze nam przegrażasz, pal Maćku w skórę. *Teat.* 27, 112. — §. c) Gwałtownie, szybko co robić, poforsować, haſtig und reißend etwas machen.

1. PALNIK, a, *m.*, ziele, bób kamienny, *anagyris*, Bohnenbaum, tyczna wyka, tyki z niego i pale dla podpierania latorośli winnych czynią. *Syr.* 791.

2. PALNIK, a, *m.*, *Carbone*, Kohlenſtoff, piérwiastek czysty węgla, lub węgielny. *Mier. Mskr.* Kwas palniku, *acide carbonique*, Kohlenſäure. *ib.* (*Ross.* пальникъ stępel broni, lontowa laska). PALNIKOWY, a, e, *carbure*, kohlig, nazwisko złączeń samego palniku z jakiemikolwiek ciałami, n. p. Palnikowe żelazo. *Mier. Mskr.* PALNY, a, e, palący, zapalający, od palenia, do palenia lub spalenia, Brenn-, brennend, zündend, brennbar; (*Sorab.* 1. paleczné popedliwy; *Boh.* paliwý *ardens*); *Ross.* палительный, горючій (cf. gorący), сгараемый; *Eccl.* попалителенъ, жегомый (*ob.* Żegać), жжительный. Wielki pożar wybuchnął z materyj najpalniejszych. *N. Pam.* 11, 171. Drzewo budowle i palne. *Pam.* 73, 214. Palne zwierciadło (*Vind.* sashaglivu, shgajozhnu ogledalu). W wojsku Litewskim w czasie zgonu Alexandra, nie było palnéj broni. *Czack. Pr.* 1. 218. ogniowéj, ognistéj, Feuergewehr. PALONY, *ob.* Palić. PAŁOGŁOWIEC, PALIGŁOWIEC, wca, *m.*, szumiłeb, palwoda, szalona pałka; einer, der den Schuß hat, ein Angeſchoſſener. Rozum stracił ten paligłowiec. *Teat.* 8, 81. Z dzieci często hultaje, zbrodnie, pałogłówce. *Zabł. Zbb.* 75. *Pulp.* 7. *Mon.* 75, 590.

PALOWAĆ, al, uje, *cz. niedok.*, opalować, *f.* opaluje *dok.*; §. a) pale bić, palami utwierdzać, Pfähle einſchlagen. Palować winnicę: *Tr.* Winorośl, szyję łyczkiem związawszy, paluje ogrodnik. *Tol. Saut.* 99, (*ob.* Tykować). Palowanie, wbijanie palów, das Pfahleinſchlagen. — §. b) Opalowanie, ogrodzenie palami, utwierdzenie z palów, das Pfahlwerk. — §. U flisów palować jest to, skończywszy ryzę, statek u pala uwiązać. *Magier. Mskr.* das Flußſchiff an den Pfahl binden, cf. cumować. PALOWY, a, e, Pfahl-; Palowy most, na palach, *sublicius. Cn. Th.* eine Brücke auf Pfählen. *Warg. Wal.* 139.

PAŁUBA, y, *ż.*; (*Ross.* палуба das Schiffsverdeck, die Wagendecke); §. 1) zasłona, osłona wozowa, nakrycie; (cf. łub, kadłub); die Decke, Bedeckung, Wagendecke. Nie zagasi ognia tego pod ową pałubą. *Biel. S. N.* 35. — §. 2) *Pałub, *masc.*, kadłub, pniak, der Rumpf eines Baumes, der Stamm. Czołny z jesionowych wyrobiwszy pałubów, Dnieprem się puszczają. *Tward. Wł.* 62. — §. 3) [Stara złośliwa kobieta, ein altes Bettel 4]. Otoż dwie szalone pałuby! *Teat.* 34, 82. szalone pałki! verrückte Köpfe.

PALUCH, a, *m.*, *Augment.* - §. 1 a) palec, (paluszek *dem.*) ein großer, ſtarker Finger. Leżą po ziemi tarcze, pałasze, obuchy, I przy odciętéj ręce umarłe paluchy. *Pol. Arg.* 424. — b) Obwinięcie palca, der Däumling, ein Fingerüberzug. *Tr.*; *Boh.* palečnik; *Vind.* pauzhnik, pauzhujak, — c) Krzyż u pałasza składa się z gifesu, tawki, wąsów, rękojeści, kapturka na rękojeści, i palucha. *Magier. Mskr.* der Däumling am Degengefäße. Paluch u krzyża od pałasza, służy do ochrony wielkiego palca. *Magier. Mskr.* — §. 2) *Botan.* Paluchy abo poźne sasanki, *Colchicum*, Zeitloſe, Herbſtblume. *Sienn.* 77. *et* 552; (cf. zimowit). PALUSZEK, szka, *m.*, *dem. nom.*, palec, das Fingerchen; *Boh.* prstek, prstíček; *Eccl. et Ross.* пальчикъ, перстикъ. Gdy chce różany uszczknąć kwiatuszek, Zadraśnie pulchny cierniem paluszek. *Zab.* 8, 358. *Kniaź.* Klepie mu paluszkami po wargach. *Zab.* 15, 194. *Nar.* Paluszek sobie igłą zakłóła. *Boh. Kom.* 2, 52. *Digitis extremis attingere*, paluszkami się dotknąć, t. j. bardzo mało czego skosztować. *Mącz.*, (cf. liznąć). PALUSZKOWAĆ, al, uje, *cz. niedok.*, § a) palcami igrać, n. p. cetno licho, das Fingerſpiel ſpielen, mit den Fingern ſpielen. — §. b) Zręcznie palcami oszukiwać, grając w karty okpiwać, im Spielen Unterſchleiſe machen, falſch ſpielen. PALUSZKOWNIK, a, *m.*, co w grze paluszkuje, ein falſcher Spieler.

PAMFIL; a, *m.*, §. a) pewna gra w karty. *Tr.* ein gewiſſes Kartenſpiel. — §. b) Wyżnik żołędny, der Eichelober. *Tr.*; *Boh.* filek, swršek. — §. c) Jakie podobieństwo między młodym a babą, między Pamfilem a Fukarową? *Petr. Ek.* 73. ?

PAMIĄTKA, i, *ż.*; (*Boh.* pamatka; *Vind.* spomin, spomenik, spomenitje, pomillenje, snamik, spominstvu, spomenishtvu, spominski obras, samerk, samerkanje; *Sorab.* 1. pamatkowstwo, pamatkowné czěych; *Ross.* памятникъ; *Etym.* *mnąć, pomnąć); §. a) pamiątka czego, pamiętanie, pamięć czego; die Erinnerung, das Andenken, das Ge-

dächtniß einer Sache. Zostanie dar twéj szczodrobliwości w pamiątce. *Groch. W.* 604. Siostra Horacyusza, skora do pamiątki na swego przyszłego męża. *Warg. Wal.* 199. — §. b) Pamiątka, znak pamiątki czyjéj, wszelaka rzecz, która nas napomina z czego przeszłego, jako jest grób kamieniem położony, napis, tytuł, słup, księgi etc. *Macz.*, Denkzeichen, Denkmal, Andenken. Pamiątki mają się zgadzać z rzeczą; jaka rzecz była, wesoła albo smętna, taka też i pamiątka ma być. *Hrbst. Nauk. O* 8 *b.* Na ciosanym marmurze wyryjecie nieszczęśliwą pamiątkę. *Zbil. Lam. B* 1. Ludzie u pamiątek umarłych naszych modlą się. *Zygr. Gon.* 65. Pamiątkę wieczną zostawić. *Cn. Ad.* 807. Pamiątkę czyją znieść. *ib.* 809. — §. c) Pamiątka, rzecz pamiętna, pamięci godna. *Cn. Th.*; etwas Denkwürdiges, ein Denkmal.

PAMIĘĆ, i, *ż.*; *Boh.* paměť; *Sorab.* 1. pomatk; *Ross.* память = pamięć; (*NB.* w innych dyalektach słowo to nie tak pamięć, jak raczéj rozum oznacza, n. p. *Carn.* pamét *intellectus*, *ratio*, (spomin, pomiu *memoria*); *Vind.* pamet, um, resum, vum, sastopnost, modrust = rozum, mądrość, (spomin, spomenik, pomillenje, pamet = pamięć); *Croat.* pámet *ingenium*, *intellectus*; *Rag.* paměť, rázbor (*ob.* Rozbior), um *mens*, *ingenium*, (uspomena *memoria*, *ob.* Wspomnieć); *Slav.* pamet = rozum, (spomenaj = pamięć); *Bosn.* pamet *intellectus*, *mens*, *ingenium*; *memoria* pamet, spomina, spomena); pamięć, siła duszna, udziałane na nię wrażenia zachowująca i wspominająca, das Gedächtniß, eine Kraft der Seele. Gdy dusza rozsądek czyni o rzeczach, zowie się rozumem; gdy rozpamiętywa, zowie się pamięcią. *Sak. Dusz.* 67. Cała robota pamięci dosyłać rozumowi wyobrażenia śpiące, gdy ich potrzebuje. *Cyank. Log.* 25. Bierzże to sobie w pamięć, co dziś z tobą mówię. *Groch. W.* 552. *Falib. D* 1. (pamiętajże dobrze). Czego ma często słuchać człowiek młody, a co sobie ma w pamięć brać. *Kosz. Lor.* 10. Nauka potrzebuje pamięci, aby to, czegoby się kto uczył, w pamięć włożył; a iż dziatki młode bardzo czystéj są pamięci, dobra jest rzecz za młodu one do szkoły dać. *Glicz. Wych. I* 7 *b.* Dziecęcą pamięć przypomnieniem słowa ratują. *Gorn. Sen.* 395. Nienajgorszą pamięć mam, pamiętliwy jestem. *Cn. Ad.* 809. Wyszła mi rzecz z pamięci. *Radz. Dan.* 2, 5. es ist mir entfallen. Wybiła mi się z pamięci. *ib.* 8. Nie jest mi w pamięci, żebym to ziele kędykolwiek widział. *Syr.* 610. t. j. nie pamiętam, nie przypominam sobie, ich erinnere mich nicht. — Na pamięć, z pamięci, bez księgi, bez pisma, auswendig; *Boh.* nazpaměť, zpaměti; *Croat.* na pamet; *Slav.* na pamět; *Ross.* наизусть; *Eccl.* наусть, на память, наизусть. Na pamięć się uczyć, auswendig lernen; *Rag.* pamtiti, pametovati, (*ob.* Pamiętać); *Ross.* твердить, твержу, тверждy, дотвердить, дотверживать, вытвердить, вытверживать, cf. twierdzić. Nauczony na pamięć, auswendig gelernt; *Ross.* затверженный, наизустный. Wiela się wierszów na pamięć uczą. *Warg. Cez.* 136. Nauczyciel dzieciom na pamięć niczego nie naznaczy, czegoby im wprzód jaśnie nie wyłuszczył. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 52. Nie tak się przykrzy dzieciom przepisywanie, jak uczenie się na pamięć. *ib.* 54. das Auswendiglernen. To tak dobrze wiedziałem, jakbym się z pamięci onego nauczył. *Pilch. Sen. list.* 2, 182. Ja te rzeczy na pamięć umiem. *Teat.* 34, *b*, *G* 2. ich kann das auswendig, (cf. na palcach). — *Aliter:* Na pamięć = bez rozwagi, nie zastanawiając się, in den Tag hinein, unüberlegt. Odda się na pamięć plenipotentom. *Teat.* 19. *b*, 26. Żyć na pamięć. *Cn. Ad.* 386 (nie jać się niczego). Nie mierząc, i na pamięć strzeliwszy, dobrze trafiłem. *Mon.* 74, 46. — *Similiter:* Bez pamięci, bez uwagi, zapamiętale, unüberlegt. Gada bez pamięci. *Niemc. P. P.* 4. Począł bez pamięci pieniądze garnąć na suknią, a nabrawszy co niemiara, zdechł z przerwania nie doszedłszy do domu. *Papr. Herb.* Język bez pamięci, tajemnicy nie strzyma. *Cn. Ad.* 323. Objadłszy się rozlicznych potraw bez pamięci, Wstaje nazajutrz ciężki i niezdrowy. *Hor. Sat.* 168. Spać mu się tak chciało bez pamięci, że na murawę cisnął się jak długi. *Zab.* 14, 241. *Szym.* — §. Pamięć, pamiętanie, pamiątka czego, die Erinnerung, das Andenken, das Gedächtniß. Ciężko utracić złego pamięć. *Teat.* 43. *b*, 86; złe się najdłużéj pamięta; (cf. *Eccl.* памятозлобіе, злопомненіе, злопамятные = mściwość; *Graec.* μνησικακία). Domy swe bardziéj niż Rzplitą na pamięci mają. *Falib. N* 2. więcéj pamiętają, w staraniu więcéj mają, sie sind mehr ihrer Häuser eingedenk, als .... Niech każdy ma szczęśliwość powszechną w pamięci, I miłość własną, kraju miłości poświęci. *Niemc. P. P.* 16. Ś. Jan, gdy do ciemnicy wsadzon był, mała pamięć była na naukę jego. *Bial. Post.* 40. poszła w niepamięć, sie kam ins Vergessen. Spuścił Febus Letejskie na wiedmę niepamięci, By jéj wykradł sekreta. *Bardz. Luk.* 77. zapomnialość, Vergessenheit. Szczególną utrapienia ulgą jest niepamięć. *Min. Ryt.* 4, 146. Amnestyą, t. j. niepamięć, i sobie zadał, i wszystkim, aby i imię rokoszu zginęło. *Birk. Zyg* 20. — Ku wiecznéj pamięci, Gdy pamięć ludzka jest słaba, zaczym opatrzna rozstropność, sprawy wiecznéj pamięci godne, pisma świadectwem ku wiadomości potomstwa przywodzić. *Vol. Leg.* 2, 752. Prace godne nieugaszonéj pamięci ludzkiéj. *Falib. A* 1. Chęć, by imię swe umieścić w potomnéj pamięci. *Zab.* 12, 68. im Gedächtnisse der Nachwelt. Będę miała pamięć o tobie. *Teat.* 17, 48. staranie, ich werde an dich denken, für dich sorgen. O jéj życiu i potrzebach pamięć na siebie biorę. *Teat.* 47. *b.* ich nehme die Sorge auf mich. — §. Pamięć, myśl, uwaga, Sinn, Gedanke, Erwägung. Obmocnili nasi górę; sprawa ta poźno na pamięć nieprzyjacielowi wpadłszy, bardzo ich bolała: *re tardius animadversa. Krom.* 663. es war ihnen zu spät in den Sinn gekommen, eingefallen. Wiem ja jego imię, ale teraz mi nie przychodzi na pamięć, albo: nie przychodzi mi (*scil.* na pamięć), er fällt mir nicht ein. — Ta jedna pamięć, iż za prawdę cierpiemy, słodziła nam przykrości. *Stas. Num.* 2, 126. to wspomnienie, ta myśl, bloß der Gedanke, daß .... Przez pamięć na cnotliwego ojca, wylał wiele łez witając syna. *Żal. Test* 266. wegen Rückerinnerung an den Vater. — Świętéj pamięci, *abbreviat.* = ś. p., gottseeligen Andenkens. Odszedł na lepszy żywot z tego świata, świę-

téj pamięci książę Zbaraski. *Birk. Zbar. A* 2. Świętéj pamięci nieboszczyk pan, umiał fortunę powiększyć. *Kras. Pod.* 2, 28. — *Pamięć, pamiątka, rzecz pamięci godna, pamiętna; ein Denkmal, ein Andenken, etwas Denkwürdiges. Nie żył, po kim piękna pamięć nie została. *Simon. Siel.* 58. — §. Za naszéj pamięci, za méj pamięci, to było abo nie było = mego czasu, wieku naszego, jakom żyw, jak pamiętam. *Cn. Th.* zu meiner Zeit, zu unserer Zeit. Wiesz Wc Pan, co to było za naszéj pamięci? *Niemc. P. P.* 21. Za ludzkiéj pamięci = póki ludzie na świecie, bey Menschengedenken. PAMIĘTAĆ, ał, a, *transit. niedok.*, Pamiętywać *częstl.*; *Boh.* pamatowati; *Slov.* památám; *Rag.* pamtiti, pametovati = uczyć się na pamięć, pametiti; *Bosn.* pametiti, pantiti, spomegnivatse; *Carn.* pominam, spuminiti, (pametújem, pametuvam = rozumuję); *Vind.* pametuvati, resumovati, modruvati, umiti, spomeniti, spounati, spominit, spumlat; *Croat.* pametiti, pamétim; *Dal.* pantim; *Ross.* памятовать, помниться; *Eccl.* помалъствовати, памяствую; pomnieć, w pamięci zachować, gedenken, im Gedächtniß behalten; (*opp.* zapomnieć). Pamiętać, jest rzecz w pamięć wrażoną zachować. *Pilch. Sen. list.* 272. Kto szczérze kocha, lekko urazy pamięta. *Teat.* 43, *b*, 46. Obrażony pamięta. *Cn. Ad.* 159. (cf. *Eccl.* злопамяствовати mściwym być). Mój bracie, niech ci tego Pan Bóg nie pamięta, ale bijesz z przyciskiem. *Zabł. Amf.* 19. niech ci bóg odpuści, Gott verzeih dirs. Panie jéj nie pamiętaj. *Teat.* 18, 9. — *Passive:* Długo się złe pamięta. *Cn. Ad.* 159. das Böse wird nicht so bald vergessen, bleibt lange im Gedächtnisse, im Andenken. Najkrócéj się dobre pamięta. *Stas. Num.* 1, 136. Długo się dobre pamięta, a złe jeszcze dłużéj. *Rys. Ad.* 9. (obrazę wszyscy długo pomniemy, a dobrodziejstwa wnet zapomniemy). — Pamiętaj = nie zapominaj, nie opuszczaj, sey eingedenk, vergiß nicht. Jeżeli bogowie udarują cię szczęściem, pamiętaj donieść mi o tym. *Stas. Num.* 1, 41. Pamiętajże! *Cn. Th.*, vergiß nicht. — *Fig. tr.* Już dwa wieki pamiętał ten kapelusz stary. *Zab.* 12, 73. przetrwał, er hat zwey Jahrhunderte durchlebt. — §. Pamiętać na co, nie zapominać o czym, baczność, wzgląd mieć na co, (Obrd. auf etwas denken), einer Sache gedenken, ihrer eingedenk seyn, sie nicht aus dem Gedächtnisse lassen. Pamiętam ja na świętość obowiązków moich. *Gaz. Nar.* 1, 199. St. Aug. Czemu na boga, na duszę twoję, na bliźniego, na majestat królewski, na zakon przyrodzony i boski, nie pamiętasz! *Sk. Żyw.* 1, 287. Poganie nie tylko czasu nieszczęścia na bogi pamiętywali; ale też i czasu szczęścia. *Kosz. Lor.* 159 *b*. Bogaczu na ubogie pamiętaj. *Cn. Ad.* 33. Drugim daj, a na się pamiętaj. *Cn. Ad.* 1136. — §. *Recipr.* Pamiętać się = *domi est animus. Mącz.*; przy sobie być. *Cn. Th.*; bey Sinnen seyn. Dobrzy przełożeni nie potrzebują napominacza; bo się sami pamiętają, co powinni. *Kosz. Lor.* 16. sami sobie przypominają; (cf. upamiętać się). PAMIĘTLIWY, a e, (*oppos.* zapamiętliwy); *Boh.* pomětliwy; *Sorab.* 1. pomatkliwé; *Croat.* pamětlyiv; *Eccl.* воспоминательный; *Ross.* памятливый; a) dobrej pamięci, pamiętny; ein gutes Gedächtniß habend, nicht vergeßlich. Młody wiek jest pamiętliwy, zwłaszcza złych rzeczy. *Petr. Ek.* 99. Bydlęta pamiętliwe same się wracają do domu. *Otw. Ow.* 433. *Gorn. Sen.* 249. Ktoż tak gruby i nie pamiętliwy będzie, żeby tego nie pamiętał? *W. Post. W.* 2, 253. Niepamiętliwy, niepamiętający. *Cn. Th.* 512. — §. Skorom mdłemi przejrzał kęs oczami, Które był zaćmił cień niepamiętliwy. *P. Kchan. Jer.* 204. pamięć odejmujący, przytomności pozbawiający, sinnenberaubend. Z pod kamienia Zdrój niepamiętliwego wypada strumienia. *Otw. Ow.* 457. (*Lethe*). — b) Pamiętliwy czego, pamiętający, pomniący na co, einer Sache eingedenk. Dusze wszystkie łask swoich pamiętliwe. *Petr. Hor. R* 2 *b*. Urazy dawnej pamiętliwy. *Otw. Ow.* 578. Z marmuru dom wystawiasz ku niebu, Niepamiętliwy swojego pogrzebu. *Petr. Hor.* 2 *C* 4. Bądźże lepszéj myśli ludu boży, pamiętliwy Izraelu. 1 *Leop. Bar.* 4, 5. PAMIĘTNICA, y, *ż.*; *Boh.* pamětnice; pamiętająca, w pamięci zachowująca, die etwas gedenkt, im Gedächtnisse erhält. Historya jest pamiętnicą zasług, podżogą cnoty, hamulcem niecnoty. *Błaż. ded.* Królowa Elżbieta, chociaż to 80 lat pamiętnica, a wżdy tańce lubiła. *Krom.* 380, chociaż już 80 lat pamiętała, eine 80jährige Matrone. PAMIĘTNIK, a, *m.*; *Boh.* pamětnik; *Croat.* pamětnik, pametitel *memorator*; a) który co pamięta, der eingedenk ist, der etwas gedenkt. Śmiercią Pańską odkupieni jesteśmy; tej rzeczy pamiętnikami będąc.... *Zygr. Gon.* 283. (*memores*). Co do świętych, zachowania ich cnot pamiętnikami mamy być, *memores. ib.* 389. (*Eccl.* злопамятникъ; *Graec.* μνησίκακος, *mali recordator*). — §. Pamiętnik, spółczesny świadek, der etwas gedenkt, ein gleichzeitiger Zeuge einer vergangnen Sache. Warnę Dionyzopolem, starodawni pamiętnicy nazywali, *veteres. Krom.* 565. Żyją jeszcze pamiętnicy, którzy iż to tak było, zeznają. *Krom.* 576. Przywodzili na pamięć pamiętnicy dawniejsi, jako Krzyżacy z naszemi nieprzyjaciołami częstokroć się zwierali, *seniores. ib.* 595. Starajmyż się, żeby nam nietylko teraz, ale i potym potomni pamiętnicy, mieli za co dziękować. *Birk. Zam.* 30. t. j. potomność, die Nachwelt. Pamiętnika niemasz, aby tak głęboko nieprzyjaciel zaszedł jak teraz. *Falib. U* 2. niemasz śladu, niemasz przykładu; man hat davon keine Spur, niemand weiß sich zu erinnern. Pamiętnik nie był, żeby kto z ludzi kiedyś przebył Bełt sankami. *Tward. W. D.* 2, 246. — b) Pamiętnik, pamiątka, das Denkmal, Andenken; *Ross.* памятникъ. Piramidy Egiptskie, te czczej chwały pamiętniki. *Stas. Buff.* 177. Przeglądając pamiętniki starożytności, które mamy z napisów kolumn i metalów zebrane. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 26. — c) Pamiętnik; *plur.* pamiętniki, książki pamiętne, Gedenkbuch, Tagebuch; *Ross.* памятная книга, памятнописная книга, записки; (памятцо książeczka z imionami umarłych krewnych, które czytają przy mszy). Poszło to na sprosną lichwę chcieć to karbować albo kłaść na pamiętnik, co się dla kogo uczyniło dobrego. *Gorn. Sen.* 12. Pamiętnik lekarski. *Perz. Lek.* 333. Traf taki godny w pamiętnik iść do kalendarza. *Teat.* 42. *c*, 4. Czytamy to w pamiętnikach Paryzkich, *memoires. Pam.* 85, 1, 315. — §. Pamiętnik polityczny i historyczny przypadków, ustaw,

osób, miejsc i pism, wiek nasz szczególniéj interesujących; w Warsz. 1782 etc., (*Świtkowsk.*). Memoires. (Ganíł tytuł *Pamiętnika X. Wyrwicz*, w osobném pisemku; pod tytułem: Pamiętnikowi historycznemu i politycznemu pro memoria). Najpierwszy Francuz Salo 1665 wszczął pamiętnik czyli dziennik uczonych, *Journal des savans. Kras. List.* 49. Denis Francuz wszczął 1672 pamiętnik o naukach i kunsztach. *ib.* PAMIĘTNOŚĆ, ści, *ż.*, zdolność pamiętania, pamięć dobra, gutes Gedächtniß, Gedächtnißfähigkeit; (*Bosn.* spametnost, mudrost, razum; *Vind.* pametnost, modrust, spominost, permiflenost, vglavovsetnost, vanzhovitnost, vanzhajozhnost; *Ross.* памятливость). — 2. Pamiętność, godność pamięci, die Denkwürdigkeit; *Ross.* достопамятность. PAMIĘTNY, a, e, PAMIĘTNIE, PAMIĘTNO *adverb.*; *Boh.* pamětnj; *Sorab.* 1. pomatkowné, wopominaczné; *Ross.* памятный; a) pamięci służący, dem Gedächtniß dienend. (*Vind.* pameten *prudens*; *Carn.* pametn *sapiens*; *Croat.* pameten, szpaméten, zpaméten *intelligens*, *prudens*, pamétlyiv *memor*; *Rag.* pametan *ingeniosus*, pametni *mentalis*; *Slav.* pametan = rozumny; *Bosn.* pametan, spametan *ingeniosus*, *prudens*). Lekarstwo pamiętne, to jest pamięci pomocne. *Tr.* Książki pamiętne, pamiętniki, Gedächtnißbücher, Tagebücher, Denkschriften; *Boh.* pamětnj knjžka. Sumnienie jest pamiętne ksiażki od natury każdemu dane, w które przeszłe sprawy wpisano, teraźniejsze wpisują, przyszłe wpisować będą. *Psalmod.* 84. Dąb sam tylko jeden był stojący, Wielką liczbę na sobie obwiązek noszący, I tabliczek pamiętnych, *ex voto datis*. *Otw. Ow.* 336. Pisma pamiętne, suppliki etc. *Wyrw. Geogr.* 557. (*pro memoria*). — Pamiętne *substant.*; = pamiątka po czym, abo po kim, ein Andenken, *mnemosynon*. *Cn. Th.* (*ob.* Niezabudesz). Apostoł mówi przez podobieństwo, aby nam włożył tym snadniéj w pamiętne, powinność naszę chrześciańską *Gil. Post.* 2 *b.* (żeby ją nam w pamięć wrazić). Pamiętne zowią tę płacę, która zwykła być sędziemu, gdy którą rzecz skazował, dawana. *Herb. Stat.* 403. *Vol. Leg.* 1, 22, (*ob.* Czesne), ein Andenken, ein Geſchenk für den Richter. Pamiętne podsędkowe. *Tarn. Ust.* 20. Sędzia sobie dobrze czyni i ludziom: iż sobie pamiętnego bobrów i liszek nabierze, ludziom, iż krzywdy rozsądzi. *Rej Zw.* 94 *b.* Pamiętne, kartka pamiętna, pamiętnik, ein Gedenkzettel, Erinnerungszettel, *Boh.* pamatný list. Na pamiętnym spisane sprawiłem sprawy. *Tr.* — *Transl.* Pamiętne komu dać *in malam partem*, wybić mu skórę, dać mu się znać. *Cn. Th.* einem (mit den Stocke) einen Denkzettel geben. Karanie takie zowią napomnieniem, albo pamiętnym, gdy jakoby pokutę dawają dla polepszenia. *Kosz. Lor.* 140. — b) *Activ.* Pamiętny, pamiętliwy, pamiętający, eingedenk; *Vind.* spomliu, spomenitliu, spomeniten, spomenezhen, spounajozh, spumleozh, pameten, nesabeozh, vglavovseten; *Rag.* pomni, *Bosn.* poman, pomgniv; *Ros.* памятливый. Niepamiętny, niepamiętający, niepamiętliwy. *Cn. Th.* 512; (cf pamiętliwy). Uznasz skutkiem, żem jest i wdzięczny i razem pamiętny. *Teat.* 42. *d*, *B.* Pamiętny na złe, *odii tenax*. *Cn. Th.* Pamiętno mi to będzie, będę tego wdzięczen. *Cn. Th.* Stateczny i pamiętny żywot prowadzić. *Star. Ref.* 76, t. j. baczny, rozsądny, wohlbedächtig, (cf. pamiętać na co). Zakochał się bezpamiętnie. *Teat.* 41. *c*, 306; (cf. bez pamięci, bez granic, do stracenia przytomności, szalenie, raſend verliebt). Na regestrzyk kréski przypisował dyscyplinom, aby liczby dociągnął tym pamiętniej. *Birk. Sk.* 23. tym pewniej, tym nieuchybniej, nieomylniej, um ſich nicht zu verrechnen. — c) *Passive:* Pamiętny, którego pamiętają, deſſen man gedenkt, erinnerlich. Niepamiętny, niepomny, pamiętnika niemasz, dawny. *Cn. Th.* 512. Sławna ta potyczka, i ledwo kiedy w dziejach Polskich pamiętna. *Nar. Hst.* 142. (podobnej nie pamiętają). — 3. *Activ.* Niepamiętny, pamięci pozbawiający, des Gedächtniſſes beraubend. Nie zyszczesz duszy, która dotkła raz napoju Niepamiętnego zdroju. *J. Kchan. Dz.* 239. (*Lethe*). — 3. Pamiętny, pamięci godny, denkwürdig; *Vind.* spominski, spomenja vrieden, spomina vrieden, popomlenja vrieden; *Ross.* достопамятный, примѣчательный, замѣчательный; *Eccl.* помнительный. Pamiętna do najpoźniejszych wieków, konstytucya 3go maja. *Gar. Nar.* 1, 223. Dość jest pamiętnym, o kim uszczęśliwieni zapomnieć nie mogą. *ib.* 1, 300. Pamiętno abo pamiętnego co uczynić, pamiątkę zostawić. *Cn. Th.* PAMIĘTYWAĆ, *ob.* Pamiętać.

*PAMPUCH, *PANPUCH, a, *m.*, 1) pączek maślany, z *Niem.* der Pfannkuchen, Krapfen; *Sorab.* 2. pampuch, pampuk, pamkuk; *Boh.* koblicha, kobliżka; *Carn.* krófi, dashzheze; *Vind.* krap, shakrap, fanzout, shakrapizh, fanzoutiſh; *Slav.* cicvara; *Croat.* fanyek, rítes; *Hung.* rétisbéles; *Ross.* лепеха, лепешка, лепешечка, блинъ, блинокъ. Jeżeli kto kołacze lubi i pampuchy, Po co sięga do barszcza, po co i do juchy? *Pot. Jow.* 2, 2. Ów, co go pieszczone Włoskie kortezany wychowały w pampuchach, nie zniesie tego niewczasu z nami. *Star. Vot.* 6 *b.* Biały, rumiany, jako panpuch tłusty. *Pot. Arg.* 642. (jak paczek w maśle). — 2. Pękacz, brzuchaty, ein dicker Wanſt. *Tr.*

PAMROCZNY, PAMROK, *ob.* Pomroczny, Pomrok.

PAMROWIE, *ob.* Pomrowie.

PAMUŁA, *ob.* Famuła; cf. galas, panata.

1. PAN a, *m.*, *Dat.* panu, *Vocat.* panie; *plur.* panowie; — *Boh.* pan; *Slov.* pán; (*Sorab.* 1. pan = baron; wielki pan); *Sorab.* 1. *et* 2. knes = pan, (cf. kniaź); *Carn.* gospud = pan; (gospodar *pater familias*, *ob.* Gospodarz; shupán = wójt, cf. żupan); *Vind.* gospud, gospodar = pan; (k'span *socius*; cf. jespan; cf. Geſpann; cf. *Ital.* compagno; *Vind.* shuppan *praetor*); *Croat.* gozpan, goszpan, gospodin, dumo; (cf. spán 1. *villicus*, 2. *comes*, *comitatus*; cf. bán *gubernator Slavoniae*, *Croatiae*, *Illyriae et regnorum Hungariae annexorum*; *prorex Slavoniae*, *Croatiae et Dalmatiae*, *f.* banicza; *ob.* Ban, banat, bański; cf. knéz; szada vszaki goszpodichich imenujesze *dominus*, à ù sztaro negdasnye vrême szamo groffi piszaliszusze y zvali knezi; (= kniez w Kroacyi dziś tyle co u nas pan, dawniéj tyle co hrabia); *Dal.* goszpoditel, dům (*Lat.* dominus; *Hisp.* don), gospodar; *Hung.* ban, (ispan *villicus*); *Bosn.* gospodar, gospodin *dominus*, bàn *banus*, *prorex*; *Slav.*

gospodin, gospodar, (w Slawońsk. gospodine grzeczniéj się mówi, niż gozpodàru = panie!);| *Rag.* gospodâr, gospân, gospodín, knéz; (bân *princeps*); *Ross.* господинъ, государь, *vulg.* панъ; *Eccl.* жоупанъ, владыка, господинъ; cf. *Gothic.* fan, fana; *Graec.* πάνν. *Durich.* 1, 130. *et* 257. cf. *Ger.* Geſpan; *Lat. med.* hispanus; 1) der Herr; pan czyj abo nad czym, *obsol.* pan komu; (*oppos.* sługa, niewolnik, poddany, służący); der Herr, im Gegenſatz des Knechts, des Sclaven, des Unterthanen, des Dieners. Przodkowie nasi z panów wszelką nienawiść, a z sług wszelką zelżywość otarli, zowiąc pana ojcem czeladki, *pater familias*, a sług domownikami. *Pilch. Sen. list.* 354. Jaki pan, taki sługa. *Boh. Kom.* 4, 18. Jaki pan, taki kram; *ad exemplum regis, totus componitur orbis. Falib. E* 2. *Slov.* Gaki pan, taki krám; gací paní, tákokowi poddaní; mnich tak odpoweda, gako mu opat spiwa. *Croat.* Riba iz glave szmerdi; *in vulgus manant exempla regentium.* Gdy się pan śmieje, i dwór wesoły. *Groch. W.* 354. Pan dobry za ojca stoi. *Cn. Ad.* 810. Pan który się sługi boi, Ten za niewolnika stoi. *ib.* 811. Kazał pan, musiał sam. *Cn. Ad.* 333. (równyś pan, posłużysz sobie sam). (*Slov.* Ne biwa dobre, keď šafár svého pána uči; cf. jajko mędrsze od kokoszy). Pan szczodrobliwy, sługa życzliwy. *ib.* 812. Pana sobie jakiego chce sługa uczyni *ib.* 812. Nie chcę uczyć się, jak to panów odmieniać. *Teat.* 19, 89. (służby odmieniać; cf. kamień często poruszany). Mamli pod panem mieć jeszcze panków i półpanków, których słuchać trzeba, pójdę z tego domu. *Teat.* 19. *b*, 42. Chłop ma i panu robić, i czynsz i podatki oddawać. *Star. Ryc.* 20. Poddanym z panem trudna bywa wojna. *Biel.* 693. *Vind.* Vifoki gospudi, veliki obeti; *Croat.* kay goszpodar obechuju, podlosniki izplachuju = co panowie obiecują, poddani płacą. (*Slov.* Kdě sa páni zwadá, musa sa sedláci za wlasi ruwat; gdy się panowie wadzą, na poddanych włosy trzeszczą). Przy obiedzie pierwéj ze dwa trunki piwa wypić, potym zaś winem przyłożyć, i wsadzić pana na pachołka. *Sak. Probl.* 195. (lepsze na gorsze). Panie mój, to największy tytuł u swobodnych. *J. Kchan. Dz.* 29; *Ross.* сударикъ, сударчикъ, сударь. Człowiek światu temu jest panem i gospodarzem. *Sk. Kaz.* 5. Lenny pan, *ob.* Lenny, der Lehnsherr. Panowie celni, przedni w Rzeczypospolitej; *proceres, optimates. Cn. Th., Bosn.* gospoda, vlasteli, (*ob.* Właściciel, *ob.* Władzca); *Croat.* goszpoda; *Dal.* goszpodo; *Ross.* вельможи. Król. Jmść P. N. M. = Pan Nasz Miłościwy. *Gaz. Nar.* 138, der König unſer allergnädigſter Herr. Najjaśniejszy Pan = Król Jegomość. Król panem zwierzchnym (Oberherr) jest wszystkiego, a przecież tego wszystkiego, czego król panem jest, własni dzierżawce są, i każda rzecz ma swego pana. *Gorn. Sen.* 508. Pan, potentat, monarcha, jedynowładzca, der Monarch. Nie może się żaden pan prawdziwie potężnym zwać, który nie jest panem tak morza jako i ziemi. *Kłok. Turk.* 247. — Pan = król, der Herr, der König. Pana naszego i wojska jego, krzep' łaską twoją. *Birk. Kant. C* 4 *b.* — §. Bóg, pan nad pany. *Groch. W.* Gott, Herr aller Herren. Tyś Boże panem jest wszystkim narodom. *Sk. Kaz.* 2. Pana nad pany błagał darami. *Suszyc. Pieśn. D* 4. Panie Boże im odpuść. *Paszk. Dz.* 71. Pan = Bóg, der Herr = Gott; *Boh.* hospodin; *Ross.* господь, самогосподъ, господъ, господей, вседержитель, вседержецъ. Już też panie odpuść, moja matulu, sami nie wiecie co gadacie. *Teat.* 14. *d*, 5. Panie odpuść grzechy. *Teat.* 33. *d*, 20. Hospodi pomiłuy, t. j. Panie zmiłuj się. *Pim. Kam.* 106. Niech sobie jedzie z panem bogiem. *Boh. Kom.* 1, 362, in Gottes Namen. Siedmiudziesiąt tłumaczów wszędzie imię Boże Jehowa wyrazili Pan. *Kat. Gd.* 68. — W Nowym testamencie Chrystus Pan = Pan, der Herr, Chriſtus der Herr. Praca wasza nie jest próżna w panie. *Biał. Post.* 274. Da-li Pan. *Zab.* 9, 322. (da-li Bóg), wahrhaftig, Gott ſtraf mich. — §. Pan wielki, mocarz, pan, ein großer Herr, ein Großer; *Sorab.* 1. pan, wulkoſeźnik; *Ross.* вельможа, господинъ; *Eccl.* сановитъ, человѣкъ знатнаго чина, господинъ, боляринъ, вельможа. Chciałem być panem, i wpadłem w biedę. *Boh. Kom.* 2, 455. Mieszczanin żyjąc z rąk prace, Jak Pan stawiać chce pałace. *Jak. Baj.* 10. Jeśliś pan, chowaj sługi. *Rys. Ad.* 18. Wszyscy na świecie panami być nie mogą. *Pot. Jow.* 59. *Slov.* Ga pán, ti pán, kdo budě swině pásť? ne mózu wšécci pani bit'! Panowie jak chcą, ubodzy jak mogą. *Cn. Ad.* 818. (według stawu grobla; piędzią się mierzyć; cf. *Ross.* повелитель pan, panujący; cf. po swojej woli). Ledwo wie, że żyje, już wiedzieć zaczyna, że pan, że Jegomość Dobrodziej. *Mon.* 65, 87. Panowie nic nie robią, a dobrze się mają, A chłopkowie zaś robiąc na onych wzdychają. *Cn. Ad.* 819. Zawsze pan bogaty. *Jeż. Ek. E* 2. Panom się wszystko powodzi, zawsze kostka dobrze padnie; wszystko się im zejdzie. *Birk. Zyg.* 56. *Cn. Ad.* 817. (bąk się przebije). Panom wielkim nie trzeba nauki. *Cn. Ad.* 813. (bogatemu nie trzeba rozumu). Panom wielkim nauki trzeba. *ib.* 814. Kresus pan był w skarby i w złoto, ale nie w rozum. *Glicz. Wych. F* 4. Pan ubogiego gdy szanuje, już pewnie coś u niego czuje. *Cn. Ad.* 811. Niedarmo chłopka pan częstuje, Dobrze to nędznik wnet poczuje. *ib.* Pan z nędznika ciężki. *ib.* 812. (*Croat.* Chuvay od nosa ostroga, Jos boly od musa chasztnoga; *aliter* Goszpon od pluga, ostraje kuga; *asperius nihil est humili, cum surgit in altum;* sowa gdy zjastrzębieje, wyżej niż sokół chce latać). Panom trudno prawdę mówić. *ib.* 816. *Carn.* Z velikum gazpodum sze né shaliti, (nie żartować); *Slov.* není dobre, z welkimi pani čerešně gedáwať. Panów wielkich przyjaciele liczmany, kostki. *ib.* 817. Panowie na swoich komisarzów się spuszczają, a ci sami panami się robią. *Teat.* 52. *c*, 16. W jesieni obrachuj dochód wszystek, tak panie, jako i chudy. *Zaw. Gosp.* Pan każdy dobrą radą stoi. *Rys. Ad.* 54. W karczmie, w łaźni, w młynie, i w kościele, nie znać pana. *Rys. Ad.* 73. — *Slov.* Mus ge weliki pán; mus jest wielki pan. — Grosz pan od roku do roku. *Jag. Gr. A b.* Włosi chleb zowią panem. *Dwor. D* 4 (cf. *Lat.* panis). Ten panem zdaniem moim, Kto przestał na swoim. *J. Kchan. Dz.* 206. Kto sam sobie nie

panuje, nie godzien, aby go panem zwano. *Modrz. Baz.* 68. Który przystaje karaniu, ten jest panem serca swego. 3 *Leop. Prov.* 15, 32. (włodarzem serca swego. 1 *Leop.*). Tego największym można nazwać panem, Kto jest od wszystkich czczonym i kochanym. *Zab.* 16, 142. — Pan z panów = familiant, ojczyc; von großer Abkunft, ein gar ſehr vornehmer Herr von uraltem Geſchlecht, ein 16 Ahnen Herr. Jeżeli kogo wynosząc mówimy; pan z panów, słuszniejby mówić pan z chłopów. *Leszcz. Gl.* 100. Często przytrafia się być niewolnikiem temu, co był pan z panów. *Petr. Ek.* 113. Inaczéj przecie o panach z panów rozumieć się godzi. *Mon.* 69, 580. Człowiek ludzki, dziwnie każdemu układny, hojny, wspaniały, jako pan z panów. *Boter. A* 4. Jan Tęczyński, będąc pan z panów, *gradum magisterii* dosługował się, a mistrzem, (*magister*) w Krakowie został. *Papr. Gn.* 1200. - 1. To pan jaśnie wielmożny, jaśnie oświecony, To pan z panów, u niego mitry i korony Inwentarskie narzędzia. *Kras. W.* 40. *Opal. Sat.* 150. — §. Pan, właściciel, der Eigenthümer, der Herr. Życia swego i śmierci nie jest człek panem, ale przyrodzenie. *Pilch. Sall.* 330. *Slov.* Każda wec za swogim pánom kričí, wec cudzá k panu swému volá; kradzież wraca się do pana swego. Rozmaicie zatrudniony, nie jest panem swego czasu. *Teat.* 26. *c*, 29. Każdy w swym domu pan. *Cn. Ad.* 271. A jestli pan doma? choć chłopek, rzemieślnik. *Cn. Th. Ross.* хозяинъ. — §. Sobie pan, niedependujący, niezawisły, ſein eigner Herr; *Carn.* samsvoj; *Vind.* ſamſvoi, ſvoinik, ſvojovolnik, bresgospuden, lastni gospud; *Eccl.* самочинникъ, свободникъ, (*ob.* Swobodny). Być sobie panem *Ross.* самочинствовать. Wdowa sobie pan. *Rys. Ad.* 71. Ptaszek sobie pan, jak z gniazda wyleci. *Morszt.* 74. *Anarchos*, sobie pan, łóżny. *Mącz.* — §. Pan = małżonek. *Cn. Th.* 664. der Eheherr. — §. Pan młody, oblubieniec, nowożeniec. *Sax. Porz.* 132, (cf. panna młoda), der Bräutigam, (der neue Ehemann). *Boh.* chot, ženich; *Slov.* ženích, mladoženich; *Sorab.* 1. nawożena; *Sorab.* 2. nawożona; *Carn.* shenen; *Vind.* shenin, shenim; *Croat.* zaruchnik; *Rag.* mladoxégna; *Bosn.* mladosgagna; *Slav.* zarucsnik, mladoxenja; *Ross.* обручникъ, женихъ. Tuszą sobie rodzice, iż z pana młodego, Coś iście w krótkim czasie będzie osobnego. *Rej. Wiz.* 90. *Novus maritus*, młody pan. *Mącz.* Rad pan młody i czeka dnia naznaczonego, Szczęśliwym się mianując z małżeństwa przyszłego. *Groch. W.* 273. Ja rozumiałem się tu być panem młodym, a ja widzę muszę tylko przestać na swacie. *Teat.* 32, 102. Kolana gdy kogo z chodu bolą, albo że długo będzie panem młodym w nocy, lekarstwo. *Haur. Sk.* 348. — §. Pan *titulus*, Herr. A wieszże mój panie, że się naostatek i gniewać będę? *Teat.* 52. *c*, 50. Panie bracie, panie szwagrze. *Cn. Ad.* 812. U dawnych Polaków najpierwszy był tytuł: bracie! Poczekawszy trochę, przydano: panie bracie. Powiększono potym i mówiono, mości panie bracie. *Mon.* 67, 460. Twierdzą, że szlachta w Polszcze, Prussach, Litwie, owszem u Słowieńskich wszystkich narodów, zwali się supani, bardzo dawnych czasów; u Czechów i Węgrów ispan, rządca hrabstwa, prowincyi; ztąd Polacy się honorują: jes pan brat. *Chmiel.* 1, 369. Ociec nie ma mówić: idźcie tam panie synu, ale po prostu: idź synu; boby dał znać, jakoby sobie równemu rozkazował, nie sobie poddanemu. *Petr. Ek.* 96. Panowie radni. *Budn. Ps.* 119, 24. Przyzwał Absalon Achitofela, radnego pana Dawidowego 1 *Leop.* 2 *Reg.* 15, 12. (radzcę). Jaki pan mąż, podobnaż pani żona. *Teat.* 24. *b*, 33. Panowie żydzi dobrą monetę nam wykradli. *Falib. R. Monsieur* w Francuzczyznie, toż co mci panie. *Kras. Pod.* 2, 111. Ale Mości Panie! *Teat.* 24, 91. Zdrów Wac Mość Pan żartuj. *Teat.* 30. *c*, 32. JMĆ Pan, Jego Mość Pan; Pan Dobrodziéj, Wielmożny Pan; Jaśnie Wielmożny Pan; *vid. sub his vocibus.* Wasindziej, asindziej, *in vulgari sermone* = Wac Pan Dobrodziej. — *Observ.* 1) Pan *incompatibile est cum voce* ksiądz; *quanquam gallice* monsieur l'abbé; *Germ.* geiſtliche Herr, Herr Geiſtliche; *similiter* ksiądz kaznodzieja, *non* pan, *Germ.* Herr Prediger. *Dicimus etiam* książę pan, *sed non*, pan książe. — 2. Pan, *cum secunda vel tertia persona Verbi*, *summam exprimunt loquentis humilitatem vel lepiditatem.* Jeżeli pan pozwoli; niech pan będzie łaskaw; jeżeli pan pozwolisz; bądź panie łaskaw. — §. Za panie bracie z kim być = brat a brat, poufale z nim żyć; in Brüderſchaft mit einem leben, ſehr vertraut (familiär) mit ihm ſeyn. Lampart za panie bracie żył ze lwem. *Jabł. Ez.* 112. Na łące jednej za panie bracie żółw' mieszkał z kaczkami. *Jabł. Ez.* 154. On za panie brat, z Jegomością. *Jak. Baj.* 253. Nie chcę z górnemi być za panie bracie. *Kras. Mysz.* 52. — 2. *Elliptice*: Kasztelanów pospolicie *κατ' ἐξοχήν* nazywamy panami, na przykład: pan Poznański, der Caſtellan von Poſen, pan Wojnicki, von Woinicz &c. *Nies.* 1, 102. (cf. kasztelan). Kasztelan, abo raczej czemuż Jegomości Brać honor, pan Krakowski tu położył kości. *Pot. Jow.* 50. Spytek Jordan, kasztelan Krakowski, mówiąc o doległościach wielkich urzędów, dodał; co sobie Spytek nagotował, to pan Krakowski zje. *J. Kchan. Frag.* 3. (tytuł wielki, dochód mały). Żaden do Króla nie chodził jedno wezwany; sam tylko pan Krakowski, bo tak Jana Tarnowskiego po ojcu na on czas zwano, był wyjęty. *Orzech. Tar.* 22. Widziałem to drzewko w sadach u Jego Mość pana Krakowskiego na Tarnowie. *Urzęd.* 322; (cf. pani, cf. panna *ellipt.*). — §. Chodkiewicz panem Żmudzkim został. *Birk. Chodk.* 2. (starostą generalnym Żmudzkim). — §. Pan = pan poseł, der Herr Landbote. Skończywszy swój głos Jegomość pan Lubelski, projekt swój do laski podał. *Dyar. Grod.* 487. Projekt pana Warszawskiego (Szamockiego). *Gaz. Nar.* 1, 27. — 3) W szachach: Pan = król. *J. Kchan. Dz.* 90, der König im Schachſpiele.

Pochodz. *panek*, *niedopanek*, *półpanek*, *panię*, *paniątko*, *panic*, *panicz*, *panisko*, *panosko*, *paniczy*, *paniczkować*, *panięcy*; *pani*, *panna*, *panienka*, *pannin*, *panieński*, *panieństwo*; *pańskość*, *pański*, *państwo*; *panosza*, *sponoszały*, *panoszyć*; *pańszczyzna*, *państwowy*, *panowy*, *panować*, *panowanie*, *spółpanowanie*, *panuś*; *opanować*, *panuchniczek*; *wspaniały*, *wspaniałość.*

2. PAN, a, *m.*. bożek gór, i hodowania bydła, der heidnische Gott Pan; *Boh.* Plodota; *Carn.* Travnèpân.

'PANACHIDA, y, *ż.*, *Ross. et Eccl.* панихида [skróceony parastas, lub exekwialny pogrzeb 2], zaduszna msza, die Seelenmesse, das Todtenamt. U nas świec do cerkwi i prosphor nie noszą, panachid, t. j. wspominania umarłych nie odprawują. *Sow.* 79.

PAŃĄK, u, *m.*, z *Grec.* παν́ᾰξ, ziele, wielosił, stosił, leczywrzód. *Syr.* 226. *et* 234. *et* 235, Panaxkraut, *Laserpitium Chironium Linn.* PANAKOWY, a, e, n. p. Panakowy sok, *opopanax. Krup.* 5, 136, Heilwurzgummi, Panaxsaft, Panaxgummi.

PANATA, y, *ż.*, [z *włosk.* polewka chlebowa 3]; famuła, gramatka, ein Brey. Z chleba rżanego gramatki i panaty czynić. *Syr.* 922. Z piwa polewka na kształt kaszy abo panaty. *Syr.* 948.

PANCEROLA, i, *ż.*, szóstka winna, die grüne Sechs im der Karte. Kiedy trwała chapanka między kartowniki, Bił kinal z pancerolą tuze i wyżniki; Skończyła się chapanka, zaczęto grę inną, Aż owa pancerola szóstką tylko winną. Tym smutniejszy jest koniec, im milsze początki, Biła tuze pancerola, biły ją teraz dziewiątki. *Zab.* 4, 364.

PANCERNIK, PANCERZNIK, a, *m.*; *Boh.* brnjř, pancyřnik; *Croat. et Slov.* oklopnik; *Ross.* латникъ, бронникъ, кольчужникъ; a) w pancerz ubrany, ein Gepanzerter, der einen Panzer an hat. Towarzysz pancerny, pancernik, od pancerza, który najlepszy z kolczugi Weneckiéj. *Chmiel.* 1, 82. S. Dominik pancerznik, że po wielu lat pancerz żelazny na gołe ciało włożył. *Sk. Żyw.* 2, 228. — b) Pancerznik, co pancerze robi. *Cn. Th.*, (cf. płatnerz). PANCERZNIARZ, der Panzermacher; *Boh.* pancyřnjk, brnjř. Pancerzniarze, czyli blachowniki. *Czack. Pr.* 1, 241. — §. *Hist. Nat.* Pancernik, *ostracion*, gad cały skorupą kościaną, niby pancerzem, pokryty. *Zool.* 196, das Panzerthier. PANCERNY, a, e, w pancerz ubrany, bepanzert; *Bosn.* oklopgljen; *Hung.* pántzélos; *Ross.* брокный. Pancerni *loricati*, byli znajomi w północnych i południowych krajach. *Czack. Pr.* 215. Towarzysz pancerny, pancernik. *Chmiel.* 1, 82. Pancerni, rodzaj kawaleryi autoramentu wojsk Polskich, nazwani od pancerzów, których używają. *Kras. Zb.* 2, 309. Leksza jazda od usarzów nazwała się czasem pancerną, czasem kozacką. *Nar. Chodk.* 2, 331; (cf. putny, cf. kozacki). W Litwie pancernych zowią Petyhorcy. *Papr W* 2, 270. PANCERZ, a, *m.*, PANCERZYK, a, *m.*, *dem*; *Boh.* pancyř, plechowice, (*ob* Blacha); *Slov.* pancyř; *Hung.* pántzél, pantzelotska; *Sorab.* 2. panzar; (*Sorab* 1. żelezna koschla): *Carn.* okklep; *Vind.* ponzar, shele, na freiza, perîna obranba, naperfnja, oklop, oklep, oklopje: *Croat.* panczèr, oklop, oklopecz, oklopfe, (cf. klepać); *Bosn.* pançir, oklope, oklopi; *Rag.* gvozdeniza: *Ross.* панцырь, броня, латы, кольчугъ, (*ob.* Kolczuga); *Lat. med.* pancera, panceria; *Ital* panziera; *Svec.* pansar; *Germ.* der Panzer. Zbroja na całe ciało przeciw broni nieprzyjacielskiéj; pancerz, blacha na piersi. *Czack. Pr.* 1, 241. Czasem musuł a pancerz było brane za jedno. *ib.* 1, 215. Dawne gatunki pancerzów: *Ross.* баталыкъ, колонтаръ, бахтерецъ, куяки, юшмонъ. Pancerz żelazny. *Sk. Żyw.* 2, 258. Pancerz nosić. *Papr. W.* 2, 270. W pancerz odziać *Vind.* oklopiti. W pancerzu walczyć *Ross.* бронеборствовать. PANCERZOWY, a, e, od pancerza; *Boh.* pancyřowy; *Ross.* латный; Panzer-; n. p. Pancerzowa koszula, das Panzerhemde; (cf. kolczuga). Około rozporu sukni uczynili bram w pancerzowy wzór pleciony. *Radz. Exod.* 39, 23. Pancerzowe rękawice. *Baz. Hst.* 59.

PANDROW', ia, *m.*, PANDROWIE, PANDRY, PĄDRY *plur.*; [poczwarka chrząszcza majowego, Engerling. *Dobr.* — 2]; *vermes terrigenae crassi et pingues. Cn. Th.*, dicke fette Würmer in der Erde; (cf. pędrak). W człowieku bywają krótkie glisty okrągłe, jak pandrowie. *Urzęd.* 5. Robactwo, które się w zbożu lęże, jako czerwie, pandrowie, myszy. *Cresc.* 151. Gdzie wiatr żyta schowanego nie dochodzi, tam się nie doleże pandrow ani też czerw' żaden. *Cresc.* 154. Pandry *item quibusdam* robacy w mięsie, *hinc forte translata voce. Cn. Th.*, Würmer im Fleische.

PANDURA, PANDORA, *ob.* Bandura.

PANECZEK, czka, *m.*, *dem.*; *Boh.* panaček; paneńko, panisko, ein junges Herrchen. Lekcye tobie dawać paneczku młody, Żal mi, że tak ojcowskie marnujesz dochody. *Nar. Dz.* 3, 122. *N. Pam.* 16, 119.

PANEGIRYCZNY, a, e, — ie *adverb.*, chwalnomowny, lobredneriſch. PANEGIRYK, u, *m.*, pochwalna mowa, die Lobrede; *Boh.* chwalořeč, chwálozpěw. Mowa na pochwałę osoby jakiej, osobliwie znamienitej. *Kras. Zb.* 2, 309. Wczoraj cię panegiryk żyzny potkał od niej; nad ojca i nad Achillesa wyniosła cię, nad Thesea i Herkulesa. *Jabł. Tel.* 43. Panegiryk szumny. *Mon.* 65, 478. Pliniusza panegiryk na Trajana. *ib.* PANEGIRYSTA, y, *m.*, pochwalny mowca, der Lobredner; *Ross.* проповѣдатель; *Eccl.* торжественникъ. Pliniusz panegirysta Trajana.

PANEK, nka, *m.*, (cf Panek = imię Czeskie); *deridendo*, niewielki pan, niedopanek, ein Herrlein, ein Herrchen. Lepiéj mieć sprawę z wielkim panem, niż z temi pysznemi pankami. *Teat.* 8, 36. Mam ja tu pod panem jeszcze mieć panków i półpanków, których słuchać trzeba, pójdę ztąd. *Teat.* 19. *b*, 42. Gdyby ci pankowie mniej dostatku mieli, byłaby cnota wcale. *Birk. o Exorb.* 30. Sługa jakiego małego panka. *Boh. Kom.* 4, 18. Ten panek Szwedzki, ten Gustaw. *Birk. Chodk.* 15. Pankowie z tłustym brzuszkiem. *Brud. Ost.* 10. Co panek, to dzbanek. *Rys. Ad.* 5. Nie daj się dumnowyniosłym pankom zrażać. *Pilch. Sen. list.* 357. Podlegać pankom, jarzmo jest i cięższe i bardziéj upokarzające. *N. Pam.* 24, 305. *Pam.* 85, 1, 582. Ci 'mospankowie. *Mon.* 74, 140. PANEŃKO, a, *m.*, *blande*, panisko, panosko, panię, ein junger Herr. Dobrze paneńku dobrze. *Teat.* 26. *b*, 5. Paneńku mój luby, uczyńże mi tę łaskę. *Mon.* 69, 407.

PANEW', ńwi, *ż.*; *Boh.* panew; *Slov.* panew, panwa, panwica, pekač; *Sorab.* 1. pwona; *Sorab.* 2. panwej, pannej; *Carn.* ponva, ponuv; *Vind.* pônva, ponou, ponouza; *Croat.* pojnva, ponyva, ponyvicza; *Bosn.* prilipak, lupar, kopitgnak; *Slav.* tava, tavica, tencxera; (*Eccl.* плинца = misa); *Ross.* сковорода, сковородка, сковородочка; *Eccl.*

сковрада, **цренъ**, **жаровня**; cf. *Lat. med.* panna; *Svec.* panna; *Angl.* pan; *Anglos.* pone; *Sax. Inf.* Panne; *Germ.* die Pfanne. Naczynie z żelaza odlane, na kształt kociołka. *Os. Rud.* 201. (*ob.* Brytfana, patela). Kilkorakie w kuchni są pańwie, wieksze i mniejsze, żelazne i miedziane. *Wiel. Kuch.* 120. Smażyła to w pańwi, ażeby nie dała zgęstnąć temu, zielskiem to mieszała. *Otw. Ow.* 164. Ofiara na pańwi smażona. 1 *Leop. Levit.* 2, 5. *Radz. ib.* Solna panew', *Ross.* сирена, цырена; *Eccl.* цренъ. Sztuki żelazne miernej wielkości leją pańwią. *Os. Rud.* 201. Panew' z wiekiem do grzania pościeli = łożogrzej. *Tr.* der Bettwärmer; (*Vind.* postelna pongu, ponouzo). Burna czasza, misa, panew', w którą woda z cewek stryka, a z niéj w skrzynię opada, *crater. Cn. Th.* 956. das Waſſerbecken. — § Pańwie, miejsca w pewnéj części łoża w pół kuli wydrożone i okute, w których chodzą czopy armatne lub moździerzowe. *Jak. Art.* 3, 507. Zapfenpfannen. Armata na czopach w pańwiach swoich (*soubande*) spoczywa. *ib.* 1, 155. — §. Wyciągnąwszy kotwice, a odjąwszy pańwie od styru, puścili się za wiatrem. *Radz. Act.* 27, 40. (die Ruderbande. *Luth.*). PANEWKA, *PONEWKA, i, *ż.*, *dem. nom.*; (*Boh.* panwice, panwička; *Vind.* panouza); mała panew', eine kleine Pfanne. Krzywe żelezniki i panewki różne. *Otw. Ow.* 481. Panewka stawu, kości, *ob.* Solniczka; *Ross.* вертлугъ. — §. Panewka u strzelby do podsypowania prochu, die Zündpfanne, die Pfanne am Schießgewehr; *Boh.* wevpal; *Vind.* peukiza; *Rag.* praseník, prasenizza; *Slav.* tavica; *Ross.* полка. Proch przewróconą ręką na panewkę się podsypuje. *Kaw. Nar.* 238. Zniewagą sobie nie pokłada, choć do panewki uprzedzą go z lontem. *Pot. Syl.* 509. Pistolet na panewce spaliwszy, nie wystrzelił. *Klok. Turk.* 25. — §. Panewka w prasie drukarskiéj stalowa, w któréj chodzi czop stalowy od szruby. *Magier. Mskr.*, die Pfanne in der Buchdruckerpreſſe. — §. Panewka u rybołowów, n. p. Nie zostawiaj ponewki, choć już szczupak w matni, Uciec może, gdy siły dobędzie ostatniej. *Zegl. Ad.* 164. — §. *Transl.* W gołą dali mu sto plag ponewkę. *Pot. Jow.* 122. w goły zadek; cf. stara pani, stara chałupa, sepet, cymbał, auf den bloßen Hintern. PANEWNY, a, e, od pańwi, Pfannen-; *Vind.* ponouzhni; *Ross.* сковородный; *Eccl.* сковрадный. Panewny kowal, *Vind.* ponouzhar; der Pfannenſchmied.

PANI, i, *ż.*; *Boh.* panj; *Slov.* pani, (cf. Krasopani = Venera); *Sorab.* 1. kneni, knonie, (cf. ksieni, księżna); *Sorab.* 2. knini; *Vind.* gospa, gospodinja; *Carn.* gospa; (gospodina = *materfamilias*, *ob.* Gosposia, gospodyni); *Croat.* gospa, goszpá, *dem.* goszpicza, goszpodichna, (goszpodaricza *materfamilias*), goszpoditelicza, knegina, (spalicza = włodarka); *Slov.* gospoja, (mniéj poważnie gospodarica, majstorica, cf. majster); *Rag.* gòspa, gospòja, gòspògbja, gospodarizza, domaachja, domacchizza, (banizza *principessa*); *Bosn.* góspa, gospoja, vladika; *Ross.* госпожа, государыня, боярыня, барыня, *vulg.* панья; *Eccl.* **господыня**, госпожа; 1 §. a) die Frau. Pani czyja abo nad czym, abo komu, die Gebieterinn, die Frau, im Gegenſatze der Dienerſchaft. Panią ją nazywam, bo jej służę. *Teat.* 27. *c*, 20. Niepokalana Pani nasza. *Sk. Dz.* 741. Najświętsza Panna, *notre dame*; *Croat.* nassa goszpa, goszpoja nasza; unſre liebe Frau; (*Ross.* госпожинки dwutygodniowy post przed wniebowzięciem N. P.) — §. Pani, mocarka, wysokiego urodzenia, znaczenia, eine vornehme Dame; *Sorab.* 1. pani; *Eccl.* **владычица**, посадница, благородыя жена. Horacy odbierał częste wizyty od 'paniów i panów. *Zab.* 11, 190. Także ty masz siedzieć, by pani, Bez wszego przestanku tak harować nami? *Papr. Kol. A* 3 *b.* — §. Pani, żona, matka, die Frau, Ehefrau, Hausmutter; *Ross.* хозяйка, хозаюшка. Paniom brzemiennym ziele to szkodliwe. *Syr.* 770. — §. Pani młoda, *nova nupta. Cn. Th. Macz.*, cf. oblubienica, *ob.* Panna młoda, eine junge Ehefrau; *Ross.* молодая. Aniś matką, nie wiodła młodej pani z mężem do łożnicy. *Chrośc. Ow.* 108. Pani młoda jak źrzebiec. *Rys. Ad.* 55. Pani młodéj śmiech, pani staréj ni kąska. *Rys.* 54. — §. 'Stara pani, ochmistrzyni, starsza nad frauczymerem; die Hofmeiſterinn, Aufſeherinn des Frauenzimmers. Pani stara ćwiczy panny w domu, jak się ukłonić, jak krzesy sztychować. *Alb. z Woj.* 27. Dziewki, żeby listów nie inaczej tylko za wiedzeniem pani staréj nie przyjmowały. *Petr. Ek.* 102. 'Odprawuje ochmistrze, żegna stare panie, Co się z nią jechać daléj napierały. *P. Kchan. Orl.* 405. Gospodyni albo jej stara pani ma mieć rejestr spisany wszystkiego bydła. *Zaw. Gosp.* Rozmowa staréj pani z Helena *J. Kchan. Dz.* 66. *P. Kchan. Orl.* 1, 405. *Chrośc. Ow.* 146. *Star. Dw.* 44. — § b) Stara pani, *tr. ridendo:* Zadek, der Hintere. Za ten żart sto plag wziął w starą panią. *Pot. Jow.* 195; (cf. w gołą panewkę, w cymbał, w chałupę, w sepet, w dupę). Coraz to wyżej kusy świeci panią starą. *Nar. Dz.* 3, 225. Niech djabeł całuje starą panią, a ja młodą. *Dwor. H* 2. (cf. całować). — 2. Pani, właścicielka, die Eigenthümerinn, die Frau von einer Sache. Ja jestem pani tego domu. 3. *Titul.:* Pani, Jmść Pani, Frau, Madame; *Ross.* сударыня. Pani Dobrodziejka, We Pani Dobrodziejka, *contr. vulg.* wasinka, waska, aska, asinka. *Summus honor cum summa lepiditate*; pani *cum tertia vel secunda persona Verbi:* n. p. Jeżeli pani rozkaże; (cf. dobrodziejka). *Qui titulus etiam virginibus altioris conditionis applicatur loco vocis:* panna. — Pani *cum aliis Substantivis vel nominibus.* n. p. Pani Wojciechowa etc. 'Pajmatka (pani matka) córce każe miluchno nań patrzeć. *Bratk. J* 2. 'Pań matka się droży. *Opal. Sat.* 26. Pani matka. *Rej. Wiz.* 88 *b.* Nic nie umie, chyba za panią matką pacierz zmówić. *Mon.* 71, 107, *ob.* Matka, cf. panna; *ob.* Pacierz. Pani duszka; *ob.* Duszka. — 4. *Ellipt.* Pani = kasztelanowa (cf. pan *ellipt.*; cf. kasztelan), die Kaſtellaninn. Pani Krakowska przyjechała. — 5. W szachach: Pani albo baba z królem bierze wejśrzodku dwie poli [*dual.* 2], On różną barwę, a ta swoję woli. *J. Kchan. Dz.* 86. królowa, die Königinn im Schachſpiel. PANIĄTKO, a, *m. et n.*, *dem. nom.* panię; PANIĄTECZKO, a, *m. et n.*, *dem. sec.*, młodziuchny panicz, ein ganz junges Herrchen, Junkerchen. Jedno paniątko, nie będę go mienił, Z Włoch wróciwszy, zaraz się ożenił. *Pot. Jow.* 2, 47. O jak piękny, gdyby słońce, to paniątko. *Teat.*

30, 17. Pieszczone paniątko. *Jabł. Tel.* 217. Jest tu jedno paniąteczko z Warszawy, który do mojej żony uczęszcza w konkury. *Teat.* 10. *b*, 19. Słuchałem pilnie owego paniątka, jak się w różnych rozgadało okolicznościach. *Mon.* 67, 386. Żeby to paniątko zacapić. *Teat.* 22, 11. PANIC, a, *m.*; *Boh.* panic; młodzieniec przy całości panieńskiej, (cf. panna, dziewica), ein reiner Junggeſell. Niepanic, co utracił panieństwo. *Cn. Th.* 512. Dziewice albo panny, i pannicy, którzy dziewictwo swoje niepokalanie do czasu, abo do śmierci chowają. *W. Post. W.* 51. Niesplugawieni niewiastami, panicy są. 3 *Leop. Apoc.* 14, 5. (dziewicami są. 1 *Leop.*). Jezus na krzyżu matkę swoję pannę ś. Janowi panicowi zlecił. *W. Post. W.* 67. *Zarn. Post.* 3, 741. PANICTWO, a, *n.*; *Boh.* panistwj, panický staw; (*Slov.* panictwj *coelibatus*); dziewictwo panica, die Junggeſellenſchaft. — ℨ. *Collect.*, *Praetextati*, młodość, panictwo. *Mącz.* młodzieńcy, Junggeſellen. PANICZ, a, *m.*, syn pański, pan jeszcze młody, der junge Herr, der Junker; *Boh.* mladota; *Carn.* gospodizhèzh; *Vind.* gospodizhìzh; *Ross.* господичь, государичь. Wiesz, że panicz, to jest syn pański, ma się ku wdowie. *Teat.* 42. *c*, 20. *ib.* 19, 23; *Dem.* PANICZEK, PANICZYK, n. p. To ciału ozdobą najlepszą zowiemy, Gdy sobie twarz wymuszcze paniczek łaskawy, A magierkę z pióreczkiem sudannie postawi, To już siedzi, wąs kręci, a oczyma strzyże, Na bót sobie pogląda, oczesuje bryże. *Papr. Przyk. C.* Paniczykowie więcéj daleko oświadczają, niż czują. *Teat.* 16. *b*, 98. PANICZKOWAĆ, ał, uje *intrans. niedok.*, jak panicz żyć, wie ein junger Herr leben, den jungen Herrn machen. *Graecor*, lostuję, paniczkuję, rozkosz płodzę. *Mącz.* Patrz, jak sobie paniczkuje abo próżnuje, *ociolus incedit. ib.* PANICZYNA, y, *m.*, biedny lub miły jakiś panicz, ein armes oder liebes Junkerchen. *Teat.* 16, 18. PANIĘ, ięcia, *m. et n.*, syn wielkiego pana, pan wielki jeszcze młody, panicz, (cf. paniątko); ein junger Herr, eines großen Herrn Sohn, ein Junker; *Slov.* páňa. Kocha się pani matka, kiedy więc knaflików nawiesza u panięcia. *Rej. Wiz.* 88 *b*. Jestem nauczycielem młodego panięcia, jedynaka pieszczonego. *Mon.* 65, 90. Panięta probując szczęścia, często osiadają na koszu. *Budn. Apopht.* 131. Patrzcie na panięcia Kazimierza najstateczniejszego w czystości męczennika. *Bals. Niedz.* 1, 189, *ob.* Panic. PANIĘCY, a, e, od panięcia, panięcom abo wielkim panom przyzwoity, pański; eines vornehmen jungen Herrn, vornehmer junger Herren. Trudno wygrać z kolerą panięcą. *Morszt.* 82. (panicza wielkiego). W panięcéj kamienicy. *Pot. Jow.* 2, 33. Dobre bóty wołowe, piękne i cielęce, A trwalsze i lepsze niż żółte panięce. *Jeż. Ek. C c* 1. PANIENKA, i, *ż.*, *dem. nom.* panna, PANIENECZKA, i, *ż.*, *dem sec.*; (*Boh. et Slov.* panenka); das Jungferchen. Wdzięczne panieneczki. *Auszp.* 84. Panieneczki wstydliwe. *Groch. W.* 359. Panienka wcale przystojna, tylko że dzika. *Teat.* 26, 74. Jak panienka powolny. *Hipp.* 9. Czysty, stateczny młodzieniec, by panienka. *Rej. Zw.* 164, *ob.* Panic. PAŃIEŃSKI, a, ie; *Boh.* panenský; *Vind.* divizhni, divizhen, diviſhtven; *Bosn.* divicjanski; *Croat.* divojachki; *Dal.* divichanszki, divichki; *Ross.* дѣвическій, дѣвичей, дѣвичій, дѣвичь, боярышнинъ, барышнынъ; dziewiczy, jungfräulich, Jungfern-. Miłość panieńska, szczęście w karty, łaska pańska i krasa róży, nietrwałe rzeczy. *Rys. Ad.* 41. Panieński pokój. *Teat.* 16. *b*, 43; *Ross.* дѣвичья. Klasztor panieński, *Vind.* menski kloſhter, menaſhtvu, mensku sakleniſhe; ein Frauenkloſter. Wieniec panieński (*Croat.* parta). Dziwna to jest być matką i panną, mieć syna, i kwiat nieskażony panieński. *Bzow. Roż.* 51. Jeszcze wiara chrześciańska panieńską i nienaruszoną całość zatrzymała. *Weresz. Reg.* 15. — ℨ. *Medic.* Mléko panieńskie. *Krup.* 5, 123, *ob.* Mleko. Choroba biała lub panieńska. *Krup.* 2, 273, Jungfernkrankheit, Jungfernſucht, Bleichſucht. Panienka panieńską chorobę mająca, cała jest blada, iż się zda żadnej nie mieć krwi w sobie czerwonej. *Krup.* 5, 358. — ℨ. *Substant.* Panieńskie, *virginale*, była to powinność w dzikiej północy zwyczajna, podług któréj dziedzice, wydając za mąż dziewki wiejskie, zachowywali dla siebie kwiat panieństwa; odmienił się ten zwyczaj w zapłatę. *Nar. Hst.* 4, 280, (cf. kunica), das Jungfernrecht. PANIEŃSTWO, a, *n.*; *Boh.* panenstwj; *Slov.* panenstwo, (panictwj *coelibatus*; *ob.* Panictwo); *Sorab.* 1. knežnicztwo; *Vind.* diviſhtvu; *Croat.* divojachtvo; *Dal.* divsztvo, divichansztvo; *Bosn.* divjejanstvo, djeustvo; *Rag.* djëvstvo, djevicjanstvo; *Ross.* дѣвство; dziewictwo, (cf. panictwo); die Jungfrauſchaft. Kwiat panieństwa. *Nar. Hst.* 4, 280. Panieństwo abo czystość trojaka jest, panieńska, wdowia i małżeńska. *Petr. Ek.* 55. Czystość duchowna bywa w panienkach, którą cnotliwym panieństwem zowią. *Szczerb. Sax.* 160. W panieństwie żyć *Ross.* дѣвствовать. Panieństwo któréj odebrać, *Vind.* oddivizhati; entjungfern. PANIN, a, e, do do pani należący, cf. jejmościn, der Frau zuſtändig, gehörig; *Rag.* goospin; *Ross.* госпожинъ, государынинъ, боярынинъ, барынинъ. Jakże się cieszę, że będę Wac Paninym zięciem. *Teat.* 12, 37. t. j. Wac Pani zięciem. PANISKO, PANOSKO, PANOWSKO, a, *m. et n.*, *mulcendo*, ein lieber junger Herr; (*Boh.* panoše giermek; *Sorab.* 1. knefysko; *Sorab.* 2. knefisko zły pan). Oto dobre panisko. *Teat.* 30. *b*, 36. Wspaniały panisko. *Teat.* 33. *d*, 95. Biedny panowsko, niewiele zyskuje na swoich umizgach. *Teat.* 16. *c*, 5. Daj nam panisko na parę flasz wina. *Teat.* 34. *c*, 60. Mój panisku. *Zabł. Zbb.* 5. — (*PANKRAT. *Syr.* 926, *ob.* Bankrut). —

PANNA, y, *ż.*; *Boh.* panna, ſlečna, ſlečinka, (cf. szlachcianka); *Slov.* panna; *Sorab.* 2. knežna; *Sorab.* 1. knežna, knežniczka; *Carn.* gospodizhna, deklizh; *Vind.* gospodizha, gospodizhna, diviza, dekelza, dekelz, deklizhka; *Croat.* gozpodichna, divojka; *Slav.* gospodicsna; *Ross.* дѣвица, боярышня, барышня; 1) dziewica, dziewka, córka pańska, die Jungfer. Nie jedna panna męża nie dostawszy, płacze w kącie, iż panną umierać musi. *Teat.* 15, 65. Panna, któréj się mąż nie trafił, *Rag.* sjedilka, usidjèliza, eine, die ſitzen geblieben iſt; *Boh.* panjna, stará panjna, stara panna, która nie chciała pójść za mąż, eine Hageſtolze. By pannom nie dzieci, żołnierzom nie straż, urzędnikom nie liczba etc. *Rys. Ad.* 4. (toby

sobie mogli pozwolić). Stara panna na starego żołnierza czeka. *Rys. Ad.* 65. Wstydliwy by panna, *virginali verecundia. Mącz.* — (*Slov.* Krasna panna, polowica wena; piękna panna, połowa posagu). Panna śmiotanę zlizała, a młodzieniec sadło zjadł. *Sak. Probl.* 51. (oboje nie dziewice). Panna na wydaniu, *ob.* Wydać. — §. Panna służąca = panna, die Kammerjungfer. Do pojazdu wsiadła pani podstolina z córką i z panną służącą. *Kras. Pod.* 2, 121. Od kilku lat za pannę służy. *Teat.* 10. *c, pr.* Służebne panny, abo fraucymer królowéj. 1 *Leop. Esth.* 2, 9. *ib. Exod.* 2, 5. Za szczodrobliwością dwie towarzyszce abo pannie (*dual.*) służebne chodzą, ludzkość a łaska. *Kosz. Lor.* 113. — §. Panna młoda, oblubienica. *Sax. Porz.* 132, *ob.* pani młoda, die Jungfer Braut; *Boh.* choť; *Slov.* choť, mladá newěsta, mladucha; *Sorab.* 1. *et* 2. newěsta, (*ob.* Niewiasta); *Carn.* nevesta; *Vind.* nevesta, oblubleniza, (*ob.* Oblubienica); *Croat.* vernicza, zaruchnicza, (*ob.* Zaręczyny); *Bosn.* neujesta, vjereniça, mlada nevista, mladosgegna; *Slav.* zarucsnica, mláda; *Rag.* nevjesta; *Ross.* невѣста, обручница. Siedzi jak panna młoda. *Mon.* 71, 58. — §. Panna, osoba jeszcze niepokalana, dziewica, (cf. panic); *Eccl.* дѣвственникъ, eine Jungfer, eine unbefleckte Perſon. Ci, co z niewiastami nie są splugawieni, panny są. *Bial. Post.* 119. Ojcze święty Dominiku, panno wybrany od Pana. *Birk. Dom.* 127. Niepanna, albo niepanic, co utracił abo utraciła panieństwo. *Cn. Th.* 512. Najswiętsza panna, panna Marya, matka Jezusowa. *Kras. Zb.* 2, 121, die heilige Jungfrau Maria; *Croat.* goszpoja nassa, nassa goszpa; *Ross.* дѣва. Najświętsza panno! *exclam.* = (Jezus Marya). *Botan.* Panny Maryi drzewko, *ob.* Boże drzewko. — §. Panna, *titul.* Jungfer, Demoiſelle. Ociec niechaj nie mówi swej dziewce: panno Doroto, pójdźcie sam; ale Doroto pójdź sam; boby było, jakoby równego sobie prosił. *Petr. Ek.* 96. Mościa panno! — 2. *Ellipt.* Panna = kasztelanka, die Caſtellanstochter. Xiąże Ostrogski starał się o Beatę Kościelecką pannę Wojnicką. *Gorn. Dz.* 5. Kościelecki podskarbi był kasztelanem Wojnickim potym, którego to córka była panna Wojnicka. *ib.* 6. — 3 a) *Transl.* Panna na niebie, znak niebieski sierpniowy. *Zebr. Zw.* 25; *Ross.* дѣва; die Jungfrau am Himmel. *J. Kchan. Dz.* 4. Już z Panny schodziło Słońce i swym na Wagę okręgiem godziło. *Bardz. Luk.* 34. *Tward. Wł.* 185. — b) Jest góra, którą z dawna panną nazywają Żeglarze, co po morzu Baltyckim pływają, Daleko precz na wodzie prawie pod obłoki. *Zbił. Dr. E* 1. ein ſehr hoher Berg am Baltiſchen Meere; o tej górze przesąd u żeglarzów, że kto jej nie uczci, abo czym nieuczciwym widok jej zelży, zdrowo nie popłynie. *Ossol. Wyr.* — c) Panny, gatunek gruszek. *Ład. H. N.* 46; (cf. baby), eine Art Birnen; *Boh.* dwěčka; *Carn.* supanke. — d) Panna, pęto na ręce i szyję, *numella. Cn. Th., Dudz.* 24. Hand- und Halsfeſſeln, die Jungfer, cf. kłoda; *Sorab.* 1. renka, prenkelska rénka; *Vind.* terliza, gerbeniza, klada. — e) *Nat. Hist.* Panna, *libellula*, rodzaj owadu żyłkoskrzydłowego, po miejscach mokrych latający. *Kluk. Zw.* 4, 112. die Jungfer, die verfluchte Jungfer; *Carn.* toboliza; *Ross.* стреказа, стрекоза; — §. Panna, miano charcicy, Name einer Windhündinn. Jeden myśliwy chartom i charcicom swoim te dał miana: murzyn uwił wieniec, panna warkocz spletła. *Chmiel.* 1, 583. PANOSKO, *ob.* Panisko. 1. *PANOSZA, y, *ż.*, pańskość, pańska hardość, harde panowanie, herriſcher Stolz, gebietriſches Weſen, ſtolze Herrſchaft. Który rządy wziął na się, do hardości i panoszy się obraca. *Birk. Dom.* 5. Cesarstwa hardzie używał, panosze swoje rozpościerając przeciwko prawu i przystojności. *Birk. Dom.* 2. Malował Apelles Alexandra z piorunem w ręku, dając znać, że prędko świat wszystek panoszą swoją przepadł od wschodu do zachodu. *Birk. Kaw. Malt. A* 4. *et Birk. Dom.* 86. — 2. PANOSZA, y, *m.*, bogacz a hardy; ein Stolzer, Reicher, Mächtiger. Ubogoś się urodził, nie rychło panoszą będziesz, i podobno tak ubogim umrzesz. *Birk. Syn. Kor. B b.* Pokruszył pan kostur niezbożnych, kij panoszy, który tłukł ludzie w rozgniewaniu. *Birk. Kaz. Ob. E* 2. Pospolita przypowieść: lepszy rycerz niż panosza. *Modrz. Baz.* 304. — §. Panosza, tytuł książki Bartosza *Paprock.*, o herbach szlachty Ruskiej. PANOSZYĆ, spanoszać *act. niedok.*, spanoszyć *dok.*, bogacić kogo, panem go uczynić, einen reich und vornehm machen. I ci, co je panoszył Neron, do nędzy przyszli. *Nar. Tac.* 3, 32. Morawy spustoszywszy, wywiódł nazad wojsko, wielką korzyścią i zdobyczą spanoszone, *praeda onustum. Krom.* 116. Wielbić go będziesz, a on cię zpanoszy, I w nim pożądnych zażywjesz, rozkoszy. *Chrośc. Job.* 83. Jadwiga dwa ołtarze w kościele Krakowskim spanoszyła, *dotavit. Krom.* 430. hojnie opatrzyła. PANOSZYĆ się *recipr.*, bogacić się, w górę iść, panem się stawać; *Ross.* бояриться, ein reicher Herr werden. Z szelągów się, nie z złota, ubodzy panoszą. *Kras. Sat.* 47. Hetmani Rzymscy dobrze się częstokroć łupami spanoszali. *Pilch. Sall.* 235. PANOWAĆ, ał, uje, *intrans. niedok.*; *Boh.* panowati, knjžjm, (*ob.* Kniaź); *Slov.* panugi, panował; *Sorab.* 1. knežu; *Sorab.* 2. sze knezisch; *Carn.* gospodujem, vojariti, (*ob.* Bojar); *Vind.* gospoduat, gospoduvati, gospodinit (cf. gospodarzyć), kraluvati (*ob.* Królować), ladati, laduvati, (*ob.* Władać); *Croat.* goszpoduvati, gozpoduvati, ladati, ravnati, (cf. równać); *Dal.* gospoditi, sztolovati, (cf. stolica); (cf. *Croat.* spanújem *villicor, praesideo, guberno*); *Rag.* gospodovatti, gospoditti, stolovatti, gospodarittise; *Bosn.* gospodovati; *Ross.* господствовать, государствовать, владычествовать, владѣтельствовать, властительствую, властельствую, властвую, повелительствовать (cf. wola, po woli), княжить, княжествовать; *Eccl.* господарствую, господствую, держáвствую, царюю, обладать; panem być, władnąć, rozkazywać, rządzić, herrſchen, regieren. Większymeś panem, gdy swoję hamujesz Chciwość, a niż gdy szeroko panujesz. *Petr. Hor.* 2, *A* 2. Kto panuje, traci wolność. *Boh. Kom.* 5, 292. Ty w mym sercu panujesz. *Teat.* 5. *c*, 73. Władza panująca. *Pam.* 83, 122. Chronił się panujących obyczajów. *Birk. Dom.* 74. Panujący *Subst.*, ten, który panuje, monarcha, król, cesarz, książę, der regierende Fürſt; *Slov.* panowatel, panownjk; *Sorab.* 1. porutžer; *Carn.* vojár, vojarnèk; *Vind.* gospoduvauz, gospo-

dnik, kraluvauz, laduvauz, vladizhar, ladavez; *Rag.* gospoditegl; *Slav.* gospodujuchi; *Ross.* обладатель, властелинъ, властитель, владѣтельный, державецъ, повелитель; *Eccl.* господарь, властель, владыка, владычествителенъ, владальный. Panująca, monarchini, die regierende Fürſtinn; *Slov.* panownice; *Vind.* gospodriza, kraluvauka, ladaviza; *Rag.* gospoditegliza; *Ross.* обладательница, державница, повелительница. — §. Panować komu *obsol.* = panować nad kim, über einen herrſchen, ihn beherrſchen. Kto sam sobie nie panuje, nie godzien, aby go panem zwano. *Modrz. Baz.* 68. Kto sam sobie i rozumowi swemu panuje, mocniejszy jest, niż który miasta podbija. *Żyw. Jez.* 52. Juba téj ziemi długo panował. *Pot. Arg.* 215. Głupia panować drugim, kto nie umie sobie. *Min. Ryt.* 4, 166. Chlubimy się, jakobyśmy przed Rzymiany jeszcze światu panowali. *Star. Ref.* 11. Ona sercu mojemu panuje, Ona zdrowiem i moim żywotem szafuje. *P. Kchan. Orl.* 1, 142. PANOWANIE, ia, *n.*; *Boh.* panowanj; *Slov.* panovánj; *Sorab.* 1. kneženo, porutženstwo; *Sorab.* 2. kneža; *Vind.* gospoduvanje, kraluvanje, laduvanje, kraluvaustvu, sapovednifhtvu; *Ross.* обладаніе, обладательство, государствованіе, княженіе, державство, властвованіе, владычество, владычествованіе, властелинство, правленіе, правительство, царствованіе; sprawowanie rządów i zwierzchności najwyższéj. *Wyrw. Geogr.* 118. das Regieren, Herrſchen, die Regierung, Herrſchaft. Panowanie ostre, gwałtowne; panowanie, łagodne, gładkie. *Gorn. Dw.* 556. Nawet w piekle warte żądzy panowanie; Lepiéj w piekle królować, niż się w niebie niżyć. *Przyb. Milt.* 15. Chciwy panowania *Ross.* властолюбецъ, властолыбивый. Chciwym być panowania *Ross.* властолюбствовать. Chciwość panowania używał, miłością raczéj ojcowską, aniżeli srogością pańską, zniewalając poddanych. *Krom.* 52. (t. j. władzy, państwa, mocy). Panowanie towarzysza nie cierpi. *Cn. Ad.* 516. (jedno słońce dość na niebie; cf. dwaj kaci). — *Transl.* Panowanie, czas panowania czyjego, die Regierungszeit, die Regierung. Za panowania Zygmunta. *Wyrw. Geogr.* 118. *PANOWNIK, a, *m.*; *Boh. et Slov.* panownjk; panujący, mocarz, der Herrſcher. Lud przed papieżem idąc śpiewał: owo przyjechał panownik. *Sk. Dz.* 544. O Messyasza prosili prorocy: spuść baranka panie, panownika ziemi. *Sk. Kaz.* 515. (*Boh. et Slov.* panownice panownica = mocarka). PANOWNY, a, e, panujący, mocarski, herrſchend. Król z podłéj miłości wyrzekł się matki i krwi od wieków panownéj Jagiełłów. *Teat.* 45. *d*, 67. *Wyb.* PANOWSKO, *ob.* Panosko, panisko. PANOWY, a, e, od pana, do pana należący, pański; des Herrn, dem Herrn gehörig. Nie turbuj się, córka moja będzie Wac Panowa. *Teat.* 48. *b*, 20. żoną Wac Pana będzie, wird die ihrige werden. (PANPUCH, *ob.* Pampuch). PAŃSKI, a, ie; *Boh.* panský; *Slov.* pánski, panský; *Sorab.* 1. kneži, knefowy, knežacźe, porutžerski; *Carn.* gospodov; *Vind.* gospodski, gospofhki, gospodou, gospodarjou, gospodujezhen, gospodariten, gospodarski, (cf. gospodarski); *Croat.* goszponóv; *Dal.* goszpodinov; *Bosn.* gosposki, vlastelski; *Rag.* gosposki, gospodârev, gospârev, gospodinov; *Ross.* господный, господень, господскій, государевъ, государскій; *Eccl.* господской, владычинин; §. 1 a) powszechnie każdemu panu, choć podłemu, służący, należący, des Herrn, dem Herrn gehörig. Kucharz smakowi nie swojemu, ale dogadzać ma pańskiemu. *Cn. Ad.* 405. t. j. pana swego, ſeines Herrn. Gdzie jest pański kapelusz? t. j. pana naszego. *Ld.* Pańskie abo panowe pieniądze *quasi possessive. Cn. Th.* Pańskie oko konia tuczy. *Jak. Baj.* 155. dozór, dopilnowanie pana, die Aufſicht des Herrn ſelbſt. Najlepszy gnój na rolą, pańskich stop ślady, (*ob.* Gnój). Gdy jednego pytano, którąby rzecz najwięcéj tuczyła konia, odpowiedział oko pańskie; drugiego gdy pytano, jakiby gnój na rolą najlepszy był, odpowiedział: pański ślad albo stopy. Obadwa dali znać, że obecność pańska bardzo wiele waży ku dobrej sprawie w każdéj potrzebie. *Kosz. Lor.* 58. *Slov.* Kdě pán do kutow nahleda, tu hospodárstwí dobre stogì; *Croat.* prigledba chini dobro konye, rodno polye; *Rag.* gospaarevo okko kògna pase. — *In vulgari colloquio:* Pański = Wc Pana, Dobrodzieja; *Croat.* nyegov, -a, -o, *ob.* Jego, *ob.* On; ihr, dero. Ktoż tam? ja, sługa Pański. *Teat.* 29, 62. Podnóżek Pański. B. Kłaniam, szczęśliwéj drogi życzę. *Teat.* 52. *d*, 57. — b) Pański (cf. panięcy), wielkiego pana, panom przystojny, przyzwoity, przypadający, wspaniały, eines großen Herrn, großer Herren, herriſch, prächtig, königlich; *Rag.* gospodni, gospodieni; *Carn.* graſhinske; *Ross.* господственный, величественный, повелительный, властительскій, бояроватый, бароватый, господоватъ. Pańskie urodzenie oznaczało kosztowne odzienie. *Zab.* 5, 455. Witała go z twarzą pańskiéj powagi, pańskiego pozoru. *P. Kchan. Orl.* 1, 170. Pańska mina. *Bardz. Trag.* 255. Miał biskup Maciejowski urodę prawie pańską. *Gorn. Dw.* 2. Dwór pański źrzódłem występków lub cnoty. *Kras. Mysz.* t. j. wielkiego pana abo króla, der Hof eines großen Herrn; oder des Königs. Uczył szlacheic syna, jak pańskiéj miał się chwytać klamki. *Teat.* 45. *c*, 142. *Wyb.* (jak dworu się trzymać). Łaska pańska na pstrym koniu jeździ, *ob.* Łaska. U pańskich stołów smaczno jedzą. *Kras. Pod.* 2, 71. Pański kąsek, smaczny kąsek, łakoci, sztuczki wyborne, potrawa smaczna. *Cn. Ad.* 821, (cf. specyał). Pańskie nigdojadki, dobre dla czeladki. *ib.* 822. (czym panowie brakują, w tym ubodzy smakują). Pańska gęba u niego; nielada co jada; papinkami go karmić. *Cn. Ad.* 820. Pańska gęba, żebracza kaleta. *Cn. Ad.* 820. (wielki rozchód, mały dochód; zgadzaj się gębo z mieszkiem). Pańska rzecz, co upadnie nie zbierać. *ib.* 821. Pańska choroba, ubogiego zdrowie. *ib.* 820. (*morbi, qui divitem in lectum dejiciunt, a paupere non sentiuntur*). Pańska prośba, jakby też groźba, *vel* pańska prośba za rozkazanie stoi, abo rozkazaniem pachnie. *ib.* 820. (prosi, a musi tak być). Chléb pszeniczny z najbielszéj i najmielszéj maki, chlebem królewskim abo pańskim zowiemy. *Syr.* 956. *et* 958. Lepiéj pańskie szczenię piastować, niż szlacheckie dziecię. *Rys. Ad.* 55. Pańskiéj to jest zamysł głowy, Dobrze czynić, choć złe mowy. *Gol. Wym.*

195. — §. Pańskie *substant.*, n. p. Chałupnicy robią dwa dni na pańskie. *Haur. Sk.* 43. na pana, pańszczyzny, Frohnarbeit für den Herrn. — *Similit.* Pańskie dni, pańszczyzna, n. p. Szyty każe rąbać za pańskie dni. *Torz.* 18. — §. *Adverb.* Pańskie, pańsko, po pańsku, z pańska, jak wielcy panowie, wie ein großer Herr, herrisch, *basilice. Cn. Th., Ross.* по-господски. Kanclerz ten żyje, nietylko po pańsku, lecz prawie po królewsku. *N. Pam.* 16, 13. Wczoraj go z wielką pompą pańsko pogrzebiono. *Jabł. Tel.* 247. Klasztory pańsko i bogacie opatrzył. *Warg. Radz.* 63. Mają się pańsko wszędzie po uszy. *Jabł. Ez.* 115. Przyjmuje pachołki, muzykę, pokojowych, kredencerzów, wszystko z pańska. *Opal. Sat.* 150. *Basilice vivere*, pańskim stanem się nieść; *basilice ornatus*, pańsko przyochędożony. *Mącz. Ligurio*, jem po pańsku, leniwo i po małym kąsku. *ib.* Samuel żył nie po pańsku, ani z jakiéj dani i poborów ludzkich, ale jako jeden człowiek pospolity z pracy swéj. *Sk. Żyw.* 2, 33. — §. 2) Pański, Pana Boga, Chrystusa Pana, boski, Gott dem Herrn, Christo dem Herrn zuständig; *Ross.* господный, господень. Modlitwa pańska, pacierz. *Kucz. Kat.* 16, *Eccl.* господская молитва, господня, отченашъ, das Gebet des Herrn. W imię Pańskie. *Sk. Dz.* 1. (w imię boskie), im Namen des Herrn. Droga pańska jest pokora, miłosierdzie etc. *Biał. Post.* 55. Stoi dom Pański (kościoł) pustkami, gdzie powinno być dobrorzeczone imię Pańskie. *ib.* 180. Dzień Pański, albo dzień ostatniego sądu. *Karnk. Kat.* 57. Wieczerza Pańska. *Sekl.* 58. (der Tisch des Herrn; kommunia, eucharystya). Tajemnice Pańskie. 1 *Leop. list. Hier.* 7. t. j. świątości. PAŃSKOŚĆ, ści, ż, pański stan, arystokracya; die Großherrigkeit, Aristokratie; *Ross.* величествіе, величество, величіе, шапсто, щапленіе. Pan niechaj ubogiéj cnoty nie zaciera, W tym tylko istotna pańskość się zawiera. *Zab.* 13, 324. *Jakub.* PAŃSTOWY, n. p. Owcarze osepni, państowi, faleczni i inni. *Vol. Leg.* 2, 989. *et* 3, 61. (*ib. pag.* 557 owczarze osepni, pachtowie etc.), t. j. od pana owce najmujący, Pachtschäfer, Satzschäfer, Triftschäfer). PAŃSTWO, a, *n.*, (*Boh. et Slov.* panstwj *dominium*, panstwo *nobiles*; *Sorab.* 1. panstwo baronostwo); § 1 a) pańskość, pańska fantazya, arystokracya; Großherrigkeit, Aristocratie. Moi wielce Mościwi bracia i panowie, Bo i u was (poetów) jest czasem państwo w pustéj głowie. *Weg. List.* 21. — b) Pański stan, spanoszenie, bogactwa; vornehmer Stand, Reichthum mit Rang. Tak w państwie, jak w ubóstwie można być szczęśliwym. *Sekl.* 17. Biedę w państwo przemienił. *Bardz. Trag.* 306. Fabrycy pokładał w tym państwo, nie siła mieć, ale trochy pragnąć. *Warg. Wal.* 123; (cf. ten panem zdaniem moim, kto przestał na swoim). Pokazuje się niepaństwo tych, u których na weselu była N. P., dla niedostatku wina. *Biał. Post.* 197. (ubóstwo). To to wszystko Mościwe państwo sprawuje; póki Mościwych panów w Polszcze tak gęsto nie było, nie tak też gęstym utrapieniem ojczyzna nasza dręczona bywała. *Falib. C* 1. — §. 2) Państwo, panowanie, rządzenie, rząd, władza rządząca; die Regierung, die Herrschaft, das Herrschen, Regieren; *Sorab.* 2. kneža; *Sorab.* 1. kněztwo, porutženstwo; *Carn.* grashina, sapovedinstvu; *Croat.* goszpodsztvo, knéztvo, ulandansztvo; *Rag.* gospòdstvo, gospostvo; *Bosn.* pospostuo; *Ross.* господство, господствіе, господствованіе, державство, властительство, начало, повелительство. Kto nieludzko na państwie sobie postępuje, Boi się swych poddanych, strach nad nim panuje. *Bardz. Trag.* 379. Skromne państwo nad niemi bez krwi rozpościerał. *ib.* 312. Od pokory ś. Dominika przenośmy się do państwa, którego używał, przeciwko dyabłom samym. *Birk. Dom.* 87. t. j. władzy, Gewalt, Herrschaft. Wszystko sprawował, jakby się mógł na państwo postawić. *Sk. Dz.* 811. na tron, sich auf den Thron zu schwingen, die Herrschaft an sich zu bringen. Państwo z przyrodzenia należy ludziom bacznym i madrym. *Petr. Pol.* 6. Alarykus miał długie państwo do lat 22. *Sk. Dz.* 486. długo panował, eine lange Regierung. — §. 3) Państwo, nad którym kto ma państwo abo panuje, kraj, kraina, włość, majętność; das Land, Gebiet, oder die Herrschaft, über die einer herrscht, die Herrschaft, der Staat; *Boh.* panownjctwj, wladarstwj; *Sorab.* 1. kneztwo; *Sorab.* 2. knestwo; *Vind.* sapovedinstvu, slosthtvu, stalisthtvu, deshelje; *Ross.* государство, область, владѣніе. Wielkie państwo, wielki kłopot. *Kchow. Fr.* 103. Nieszczęśliwe to państwo, w którym zbytek stolicę swą obrał. *Zab.* 6, 182. Kleopatra w państwach Nilu królowała. *Bardz. Luk.* 2, 18. Konsyliarz państwa, konsyliarz stanu *Boh.* občanska rada. — *Prov.* Włóczy się za nim państwo, by za sarną ogon. *Rys. Ad.* 72. (mało ma gruntów). — § Król Szydłowieckiemu państwo Krakowskie, a Tarnowskiemu województwo Ruskie dał. *Biel.* 505. t. j. kasztelanią, cf. pan-kasztelan, die Castellanwürde von Krakau. — 4) Państwo *collet*, pan z panią, die Herrschaft, der Herr mit seiner Gemahlinn; *Vind.* gospoſhina, gospoda, gospoſhka; *Ross.* хозяева; abo panowie i panie czyli damy, Herren und Damen. Już Mości państwo, kończcie komplementa. *Teat.* 43. *c*, 71. *Wyb.* Mości Państwo siadajcie do stołu. *Teat* 55. *b*, 39. No teraz państwo moje, spaceru godzina. *Teat.* 48. *b*, 14. Oboje Wc Państwo będziecie ożenieni, a to jeszcze dziś wieczor. *Teat.* 24. *c*, 4. Państwo Dobrodziejstwo *Vind.* vaſhe gospodstuo. Wac Państwa Dobrodziejstwa uniżony sługa. Wielmożnego, Jaśnie Wielmożnego Wc Państwa Dobrodziejstwa. — W drugiéj izbie stało łóżko państwa Łowczych. *Kras. Pod.* 2, 138. (pana Łowczego i żony jego). Przejeżdżając, zatrzymał się dni kilka u państwa Cześnikostwa, naszych sąsiadów. *Teat.* 16, 11. Dziś będziemy na obiedzie u Ichmość Państwa Zacniowskich. *ib.* 22. *b*, 31. Państwo młodzi upadło do nóg rodzicom. *Kras. Pod.* 2, 73. pan młody z panną młodą, nowożeńcy; *Vind.* ſvati, hoſatni ludi, Braut und Bräutigam, die Brautleute. To Ichmość są państwo młodzi, ach trzeba ich pożenić; bo coś miłosiernie na siebie z boczka poglądają. *Teat.* 15, 83. Rozjechali się goście; zostali się sami państwo młodzi. *Kras. Pod.* 2, 89. — Na te kontrakty zjechała się moc straszna państwa, pożyczać pieniędzy u chudych pachołków. *Zab.* 13, 187. viele Herrschaften. Już ze wszystkich okolic gromada pod-

daństwa, Wiele się już zjechało nabożnego państwa. *Weg. Org.* 23. (na odpust). A jest państwo doma? t. j. panowie abo pan z panią. *Cn. Th.* iſt die Herrſchaft zu Hauſe? I coż z tego, choćby nas odprawiono, to jest więcéj państwa, u którychbyśmy chleb jedli. *Teat.* 16. *b*, 106. (trafi-ć się insza służba). *PAŃSTWOCHWYT, a, *m.*, posiadacz państwa pod kim, chcący sobie cudze państwo podbić, der Länderräuber. Uciekał zdradziecki Sudermann. *Petr. Hor.* 2 *K* 3 *b.* On państwochwyt chciwy, swemu panu zdradliwy. *ib. P b*, (cf. *zamkochwyt). PAŃSZCZYZNA, y, *ź.*, robota chłopów na pana, pańskie, Frohnarbeit; *Vind.* rabet, rabota (*ob.* Robota), tlaka (*ob.* Tłoka); *Sorab.* 2. bon; *Ross.* оброчка. Pańszczyzna, którą poddani co tydzień do dworów odbywają, różna jest w różnych prowincyach; a oprócz roboczéj pańszczyzny odprawiają stróża, dworskie i podróże. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 173. W Litwie, ile zagonów poddany trzyma, z każdego dzień chłopski, dzień kobiecy pańszczyzny odbyć musi. *Mon.* 68, 198. Gatunek pańszczyzny, *Ross.* посоха, (cf. posocha, socha). Odbyć pańszczyznę, *Boh.* robotu wybyt; *Vind.* rabotuvati, rabot storiti; Oeſtr. roboten. Odbywający pańszczyznę, *Vind.* rabotnik (cf. robotnik), tlazhanik; *Ross.* тяглецъ, тяглый, cf. ciągły, *ciahły. PAŃSZCZYZNIANY, a, e, od pańszczyzny, Frohndienſt-, Frohn-. Dni pańszczyzniane, jest to powinność gruntowa, lub do gruntu przywiązana. *Mon.* 67, 195.

1. PANTALON, u, *m.*, z *Włosk.*, figlarz komedyantski, buffon, der Bouffon auf dem Theater. Kuglarka, wróżka, pantalon. *Zabł. Zbb.* 41. — §. Pantalony, nogawice ze spodniami razem w ciąż, Pantalonen, Strumpfhoſen; na Kamczatce торбасы. — 2. PANTALON, PANTALEON, instrument muzyczny, gatunek fortepianu, od Pantaleona Hebenstreita z Saxonii, zwany, ein Pantaleon, Pantalon, eine Art Forte-Piano. Pantaleon, instrument o stronach, o które pałeczki uderzają. *Magier. Mscr.*

PANTERA, y, *ź.*, PARD, a, *m.*, z *Greck.* παν&θ;ήρ; *Lat.* pardus; *Sorab.* 1. pard, leopard; *Vind.* pard, pantar; *Croat.* pard; *Bosn.* pard, pantera, levhart, ris piegavi; *Ross.* пантиръ, рысь, пардъ, (cf. lampart); der Panther, das Pantherthier; zwierz okrucieństwem sławny w Azyi i w Ameryce, skórę ma żółtą z czarnemi rogatemi plamami, których środki znowu są żółte. *Kluk. Zw.* 1, 77. Pard abo ryś czujny nad niemi. 1 *Leop. Jer.* 5, 6. *Pardalis zwierzę jest małpom nieprzyjazne. *Ezop.* 48.

PANTOFLA, i, *ź.*, PANTOFEL, fla, *m.*, PANTOFELKA, PANTOFLICZKA, i, *ż., dem.*, PANTOFELEK, lka, *m.*, (*Boh.* pantofel, krpec, krpce; *Slov.* pantofle; *Hung.* pántófély, tzipelö, solya; *Vind.* pantofel, papozha, kreuse, kopitez, brespetnik; *Sorab.* 2. pantoffla; *Carn.* krevse; *Croat.* pantófflin, czokol, czokola, posztola (*ob.* Postoły), pachmaga (*ob.* Baczmag), papucha; (*ob.* Papucie); *Dal.* czokula; *Bosn.* sctopella, sctopelliça, oscjubre; *Rag.* sctoppella; *Slav.* papusce; *Ross.* туфель; *Lat. med.* pantofla; *Ital.* pantufola; *Gall.* pantoufle; *Angl.* pantofle; *Sax. Inf.* Toffel, Tüffel; *Svec.* toffel; *Isl.* tapla; *Finland.* toffeli); półtrzewik domowy, patynka, (cf. muły, mulety, muletki); der Pantoffel. Zbieram wszystkie damskie trzewiki, pantofelki, muletki. *Teat.* 36. *c*, 30. Pantofliczka patyneczka, *crepidula. Mącz.* das Pantoffelchen. Gatunek pantoflów *Ross.* плесница. — *Fig.* Pijak ten ledwo ruszy w pantoflach języka. *Nar. Dz.* 2, 23. *Zab.* 2, 231. ledwo go wlecze, na trepkach mu język chodzi, młynkuje, er ſchleppt kaum die Zunge. Widzę, że już ma język w pantoflu. *Mon.* 69, 1042. — §. Pantofle, gatunek podków końskich, na kopyta pełne. *Kluk. Zw.* 1, 182, (cf. półpantofle). PANTOFLARZ, a, *m.*, szewc, co pantofle robi. *Mącz.*; *Bosn.* sctopellar; *Rag.* sctoppellar; der Pantoffelmacher. PANTOFLOWY, a, e, od pantofli, Pantoffel-; *Boh.* pantoflowy; *Vind.* pantofelnou; *Ross.* туфельный.

*PANUCHNICZEK, czka, *m.*, PANUŚ, ia, *m., demin., ob.* Paniątko, ein Herrchen, Junkerchen. *Tr.* PANUJĘ, *ob.* Panować.

*PAPA, y, *m.*, 1. *vox puerilis*, tata, ojciec, rodzic, der Papa, der Vater, (cf. mama). *Παππαζειν Graecis est compellare partem. Cn. Th.* Rodzice, których dawniéj nazywano ojcem i matką, jest modą nazywać teraz papą i mamą. *Pam. Warsz.* 3, 323. *Czart.* PAPA! PAPU! *vox puerorum, poscentium cibum. Cn. Th. Lat.* pappa; *Germ.* Pappe. (*Vind.* popje - klejster; *Ross. vulg.* папа chleb; *Eccl.* папа, младенская рѣчь, а значитъ хлѣбъ). Papu dziecięciu dać, papkać, *pappare. Mącz.* Papu dziecięce, pokarm dziecięcy. *Mącz.* Mało papy, a wiele pompy. *Chmiel.* 1, 61. (huczno, buczno, a w pięty zimno). PAPA, y, *ź.*, §. a) *ob.* Papka. — §. b) Papa, y, *ź.*, plapa. *Tr. contemn.* gęba, pysk, das Maul, (Oeſtr. die Goſche), die Freſſe. W papę mię trzasła. *Teat.* 51, 39. Najpierwszego co spotkam śmiejącego się, tak w papę gruchnę, że.... *ib.* 34, 11. PAPAĆ, ał, a, *cz. niedok.*, papkać, §. 1) *Lat.* pappare, pappen, mit Kinderbrey, *mansum cibum comedere, pueril. Cn. Th. Sorab.* 1. papacz; *Carn.* papam. §. 2) Papać - papa wołać, Papa rufen. Mamowanie i papowanie rodziców przez dorosłe dzieci, wyśmiane. *Pam. Warsz.* 3, 323. *Czart.*

Pochodz. *papka, papkać, papkowaty, papinki, papinkowaty, papinkowatość*; *paplać, paplotać*; *cf. papuga.*

PAPARONA, *herb*; gęś biała, siedząca na darniu; *alias* Budzisz. *Kurop.* 338, ein Wappen; (cf. *Boh.* paperka - der Kiel von geſchloſſenenen Federn, pieniek odartego pióra). — §. *Prov.* Paparona gąska, domator gniazdosz. *Rys. Ad.* 58. szlachcic nierycerz.

PAPAWA, y, *ż.*, ziele, popia główka, mnisza główka, mniszek, mnich, świni pysk, świni mlecz, psi mlecz, radyki, wilczy ząb, żabi kwiat, plesz, lwi ząb, gołębi groch; Mönchskopf, Pfaffenplatte, Butterblume, Dotterblume &c. *Urzęd.* 268. *Syr.* 1154; *leontodon Taraxacum Linn.* PAPAWOWY, a, e, n. p. Papawowe liście. *ib.*, Butterblumen-.

PĄPIE *plur.*, pąkowie, papowie, pąki, pączki drzew, roślin, Knospen. Żaden szczep nie ma być przesadzany, gdy z siebie papie wypuści. *Zaw. Gosp.* Pąpia masz natargać, pierwéj niżli rozkwitnie. *Spicz.* 44. Z kapusty głąbia pąpie jako soszki wyrastają. *Syr.* 1111. Papie różowe, *ob.* Kłobuczki. Pąpie, papie, mech, pierze,

wełna na ziołach, jako na oście, mnichu, *Lat.* pappus; *Graec.* *πάππος*. *Cn. Th.* 668; *Bosn.* pûp od çvitja; *Croat.* pupek czvetja, cf. kotewki; Flocken, Katzenfötchen. Na prątkach mniszka wyrastają papie brodate fałdowate. *Syr.* 1155, *ob.* Papisty. Papia topolowe. *Sienn.* 388.

PAPIER, u, *m.*; *Boh.* papir, papijr; *Slov.* papjř; *Sorab.* 2. pappir, papira; *Sorab.* 1. papera, papiera; *Carn.* popir, papir; *Vind.* popir, prapir, papyr, popier; *Croat.* papér, popir, harta, (cf. karta, kartka; paperûs = karta); *Dal.* karta; *Bosn.* karta, hartia, kgniga, (cf. księga); *Slav.* papír; *Hung.* papiros; *Ross.* хартія; (бумага + 1. bawełna, 2. papier); §. 1) z *Greck.* *πάπυρος*, *papyrus*, oznacza właściwie ziele Egiptskie, na którego liściach wysuszonych dawni pisali. W dwunastym wieku nastąpił papier z bawełny; papier teraźniejszy z chust starych rozbitych stępami na masę, uczyniony bywa. *Kras. Zb.* 2, 310. *Papyrus*, niejaki wiąz Egiptski, którego miasto karty a papieru używali starzy; ztądże i dziś miasto karty bywa zwany. Starzy piérwej na takowym wiezie, potym na korach, po trzecie na tablicach woskowych pisali, póki jeszcze był papier nasz nie nalezion. *Mącz.* U dawnych Egipcyan *bepirin*, u teraźniejszych *berd.* — W Egipcie rodzi się drzewko papierowe, bardzo łupne, z którego deszczułek dartych dawni używali do pisania miasto karty; ztądże i dziś, nasze karty, chociaż nie z kor więzowych, ale z chust tłuczonych zowiemy papierem. *Otw. Ow.* 649. Epoka wynalazku naszego lnianego lub szmacianego papieru dotąd nie jest dostatecznie wiadoma. *Przyb. Pis.* 116. Papier klejowy, pisarski, Schreibpapier, *Rag.* kgniga; *Ross.* писчая бумага; wodny, drukarski, Druckpapier; *Ross.* книжная бумага. Papier stęplowy, Stempelpapier; *Ross.* гербовая бомага. Papier gruby, kupiecki abo kramny do uwijania. *Cn. Th.*, Packpapier. Papier regałowy, regałowy arkusz. *Cn. Th. Dasyp. H h* 3, *Sorab.* 1. regalpapera; *Vind.* kralouski popir, veliki, regalski popir. Papier przebijający, zalewający, *ob.* Bibuła, Löschpapier. Papier przedają na arkusze, libry, ryze, bele, *vide sub his.* Ćwiartka papieru, ćwiarteczka, karteczka, ein Blättchen Papier. Siedzi nad papierem przy stoliku zamyślony, trzyma pióro, pióro gryzie, bierze tabakę. *Teat.* 34. *b*, *i i.* (nad arkuszem, sexternem). — §. Przed Polską szablą, Niemieckim rapierem, Bułat Turecki staje się papierem. *Suszyc. Pieśn.* 3, *K.* (cf. pajęczyną, t. j. niczym, słabiuchną bronią). Wojsko wielkie, ale cóż? tylko na papierze! *Pot. Pocz.* 636. więcéj huku, niż puku. *Kłuk. Turk.* 209. — §. Papier, na którym co pisano, skrypt, pismo; ein beschriebenes Papier, eine Schrift. Czytał z ciekawością dany sobie od ojca papier. *Zab.* 14, 11. Stare papiery, dokumenta, alte Schriften. — §. 2) *Mineral.* Papier górny, abo ziemny, kamień składający się z bardzo cienkich szybek. *Kluk. Kop.* 2, 100, das Bergpapier. PAPIEREK, rka, *m.*, *dem.*, PAPIERECZEK, czka, *m.*, *dem. sec.*, mały kawałek papieru niepisanego lub pisanego, ein Papierchen, ein kleines Stückchen Papier, kartka; *Boh.* papjrek; *Croat.* paperecz, paperûs; *Vind.* papirezh, prapirezh, papirzhez, listek; *Ross.* бумажка, бумажечка. PAPIERNE, ego, *Subst.*, *n.*, podatek abo pobór od papieru, za papier, jako teraz u nas w kancelaryach. *Cn. Th.*, Papiergeld. PAPIERNY, a, e, z papieru zrobiony, papieren. Papierna latarnia. §. Nilu papiernego rzéki siedmiochodne, *Nili papyriferi. Żebr. Ow.* 397, *ob.* Papierorodny. PAPIERNIA, i, *ż.*, młyn od papieru, die Papiermühle. *Mon.* 72, 316, *Boh.* papjrna. PAPIERNIK, a, *m.*; *Boh.* papjrnik; *Sorab.* 1. papérnik; *Slav.* papirexia; *Vind.* papirodelauz, popirar; *Croat.* papérnik; *Hung.* papirotsináló; *Ross.* бумажникъ; §. a) ten, co papier robi. *Budn. Bibl. praef.*, der Papiermacher, Papiermüller. Papiernicy, i sami się żywią, i tym przyczyniają dochodów, do których papiernie należą. *Mon.* 72, 317. — §. b) Co papier przedaje. *Cn. Th.*, *Croat.* paperoterszecz; *Vind.* popirotershez; *Ross.* бумагопродавецъ; der Papierhändler; *fem. Boh.* papjrnice; *Sorab.* 1. papérka. PAPIERORODNY, n. p. Nil. *Otw. Ow.* 648, rodzący drzewko papierowe, Papierstauden erzeugend; (*ob.* Papierny); *Croat.* papieronoszni. PAPIEROWY, PAPIERZANY, a, e; *Boh. et Slov.* papjrowy; *Sorab.* 1. paperané; *Vind.* popiren, popirski; *Carn.* popirast; *Ross.* бумажный, (= bawełniany); *Eccl.* харатейный, бумажный; Papier=. Papierowe pieniądze. *Pam.* 83, 433. (bankocetle, asygnaty). Na kartach papierzanych Prędkiém piórem wyrażają. Nowe pisma charaktery. *Bardz. Boet.* 168. Papierowe drzewko, papierowy wiąz Egipski, *papyrus. Mącz.*, die Papierstaude. Papierowy Doktor *Dwor.* 2. (tylko na papierze, w dyplomacie, ale nie w głowie; nieumiejętny; cf. pończoszka; cf. biret). Nie zedrzesz ze mną papierowych trzewików. *Rys. Ad.* 47. (niedługo u mnie zabawisz). Przyjemna twarz Pana Kostki; prawda, że tu nie jest owa płeć, co ją papierową zowiemy. *Gorn. Dw.* 28. delikatna, jedwabna, mleczna; Milchshaut, Milchsgesicht. — (*Eccl.* бумагохранитель, *Graec.* *χαρτοφύλαξ*, dozorca papierowy czyli papierów, pism). PAPIERZYSKO, a, *n. contemn.*, brzydki papier, häßliches Papier. Na starym jakim papierzysku napisane bajki. *Nar. Hst.* 7, 147.

PAPIEŻ, a, *m.*, *papa*, z *Greck.* ojca znaczy; niegdyś tytuł ten biskupom i arcybiskupom dawany bywał; teraz w szczególności namiestnikowi Chrystusowemu w Rzymie. *Kras. Zb.* 2, 310; der Papst; *Boh.* papež; *Slov.* pápež; *Vind.* papesh, papash, sveti ozha; *Carn.* papesh; *Sorab.* 1. *et* 2. bamž; *Slav.* pàpa; *Rag.*, *Croat. et Hung.* pápa; *Bosn.* papa, sveti otaç; *Ross.* папа. Papież, Ojciec święty, rządziciel kościoła katolickiego, następca ś. Piotra, namiestnik Chrystusa. *Karnk. Kat.* 270. — *Prov.* W Rzymie być, a papieża nie widzieć. *Rys. Ad.* 71. (*Athenas intrasse et Solonem non vidisse*). Gdzie papież, tam Rzym. *Sk. Dz.* 548. PAPIEZKI, a, ie, od papieża do papieża należny; *Boh.* papežsky; *Sorab.* 1. bamžowski; *Vind.* papashen, papashnizen, papinski, papisten, papashou, papashki; *Croat.* papínszki; *Hung.* papi; *Bosn.* papin; *Rag.* papin; *Slav.* pàpin; *Ross.* папскій; päpstlich. Rzym stolica stanu papiezkiego. *Dykc. Geogr.* 2, 368, Kirchenstaat. — §. Po 12 groszy od grzywny, według zwyczajnego szacunku, albo jak więc mówią papiezkiéj taxy, wypłacono. *Krom.* 668. PAPIEŻNIK, a, *m.*, w pa-

pieża wierzący, katolik; *Sorab.* 2. bamžař; *Vind.* papashnik, papistnik; ein Päpſtler, ein Katholik; *papista. *Birk. o Exorb.* 12. Nas katolików papieżnikami zowią ewangelicy. *Bial. Post.* 9. Niechcą być nazwani papieżnikami, ale ewangelikami. *W. Post. W.* 279. Trzeba nam króla mieć papieżnika, żeby się przynajmniéj księdza bał. *Star. Ref.* 17. *Orzech. Qu. Birk. Gl. Kun.* 18; *w rodz. żeńsk.* Papieżniczka. *Tworz. Okul. F* 2, *ob.* Katoliczka.

PAPIEZTWO, a, *n.*; *Boh.* papežstwj; *Vind.* papashnost, papashnia, papashtvu, papinstvu; *Croat.* papinsztvo; *Hung.* pápaság; *Bosn.* papat; *Ross.* папство; *Eccl.* папежство; władza i godność papiezka, kraj papiezki, religia papiezka, katolictwo, katolicy lub papieżnicy, das Papſtthum. Mocą i pieniędzmi się na papieztwo cisnął. *Sk. Dz.* 1042. — §. Za papieztwa Innocentego IV. *Nar. Hst.* 4, 352. za panowania papieża Innoc., unter der päpſtlichen Regierung, oder unter der Regierung des Papſtes Innoc.

PAPILOT, u, *m.*, PAPILOTEK, tka, *m.*, z *Franc.*, papierek do zawijania włosów do przypalania. *Magier. Mskr.*; die Papillote. Nawijać papiloty, u fryzyera, włosy skręciwszy w papier zawinąć do przypalania. *ib.* Papier zawijać w papilotek. *Jak. Art.* 2, 80. *Mon.* 75, 706. *Ross.* подвивка.

PAPINKARZ, a, *m.*, smakowniczek, delikat, pańska gęba, papinkami go karmić, papinkowaty, ein Leckermaul, ein delicater Menſch; *Carn.* kozhliv; *Vind.* kozhliuz, polisuvauz, polisnik; *Rag.* sladokusaz; *Ross.* лакомка. Papinkarze wszystkę swoję myśl w brzuchu utopili. *Opal. Sat.* 32. Papinek, nka, *m.*, §. a) papka dla dzieci, Kinderpappe, Kinderbrey. Z mączki dzieciom w powiciu pokarm w wodzie lub w mléku gotują, a papinkiem zowią. *Syr.* 954. — §. b) Papinki *plur.*; (*Boh.* pamlský; *Vind.* kozhlarja, lisovina, lisanje); łakocie, przysmaczki, specyały, delikackie kąski, marcepany, androty, Leckerbißlein. Młodzieniec w delicyach, i w papinkach uchowany. *Birk. Dom.* 126. Żołnierskie dzieci nie papinkami mają być karmione, ale kapustą, kaszą, rzodkwią. *Petr. Pol.* 368. Dzieci pańskie na papinkach wychowane w podrosłych leciech słabe są. *Petr. Ek.* 94. Pańska gęba u niego, papinkami go karmić. *Cn. Ad.* 820. Ojcowie nasi o wyniosłość niedbali, ani o papinki. *Opal. Sat.* 32. — *§ Królowi każdy nadskakuje, przystojniéj by go uwijać w papinki *Jabł. Buk. H* 2 *b.* PAPINKOWATY, a, e, PAPINKOWATO *adverb.*, delikacki, pieszczony; zärtlich, verzärtelt, delicat. Uczeń cyrulictwa nie powinien być papinkowaty, ni obrzydliwy. *Perz. Cyr.* 1, 2. Żołądek papinkowaty. *Perz. Lek.* 340. Zwyczajnie niedołężnemi są papinkowato chowani. *ib.* 217. Papinkowaty co do jedzenia, ſchlecterhaft; *Vind.* lisoviten, kozhliu, polisniu, sladkoshelen; *Ross.* любосластный, сластолюбивый; *Eccl.* лакомъ. PAPINKOWY, a, e, *PAPINKOWATY, papkowy, do papki abo do papinku służący, zum Kinderbrey gehörig. Mączka papinkowa. *ib.* 953. Krupki bardzo drobne, abo mączka papinkowa. *ib.* 954. (PAPISTA, *ob.* Papieżnik). (PAPISTY, a, e, jak papie, pączkowaty, knospig. Śląz ma pęcherzyki papiste zawarte, w których nasienie. *Syr.* 1101). PAPKA, i, *ż.*, *dem. nom.* papa, dla małych dzieci pokarm; der Kinderbrey, die Pappe; *Sorab.* 1. džeczaczé wuszmuz; *Croat.* papicza, papa; *Bosn.* papiça. Papka, pokarm dziecięcy, papu dziecięce; *Lat.* papa. *Mącz.* Papka, którą na codzienną w pierwszych dwóch i trzecim roku dajemy dzieciom potrawę, jest dla nich za ciężkim i niestrawnym posiłkiem. *Mon.* 70, 57. Dla chorego papki z białego chleba i z rosołu. *Krup.* 5, 369. Obłożyć głowę paką z mąki na chustce nasmarowaną. *Perz. Cyr.* 1, 83. Papka z bułki, z mleka i szafranu gotowana. *Perz. Cyr.* 2, 64. Czapką i papką ujmują sobie przyjaciół. *Zab.* 14, 35. *Nagł.*, grzecznością i częstowaniem, mit Compliment und Tractament. PAPKAĆ, ał, a, *cz. niedok.*, papać, pappen, papu dziecięciu dać, *pappare. Mącz.* PAPKOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt papki dziecięcéj, wie ein Kinderbrey. Papkowate okładania z mąki etc. *Perz. Cyr.* 1, 13. *et* 2, 332. *et* 1, 116.

PAPLAĆ, PLAPLAĆ, ał, a, *et* paple, plaple, *cz. niedok.*, PAPLOTAĆ *niedok.*, *f.* paplocze *cz.*, jak małe dziecko gadać, szwargotać, bez sensu, niezrozumiale, papeln; (*Boh.* tlachati, tlampati, bleptati, bleptawám; *Slov.* tlahám, klewetám; *Sorab.* 2. plapotasch; *Sorab.* 1. plampam; (plapot *sonus effervescentis aquae*; *immoderati plurium sermones*); *Vind.* pladrati, pledrat, klaffat, plepprat, atati, tatati (*ob.* Tata, papa, ociec), kvantati, berbrati, zheblati, trabufati, fhvandrati; *Bosn.* tlapiti, çankati, çakoliti; *Ross.* вякнуть, вякаю (cf. jąknąć), многословить, шалберить, шалберничать, (cf. szalbierować); *Eccl.* бляцословлю; cf. *Angl.* babble; *Gall.* babiller; *Ital.* babbolare, baveggiare, bavare; cf. *Lat.* fabulari). Plapla, co mu ślinka do gęby przyniesie. *Rys. Ad.* 55. Gęba śmiała paple szumnym tonem, Co jéj przypłynie z ślinami. *Zab.* 12, 84. Plaplać nie ustaje. *Zab.* 10, 348. Gdyć ufność milczeć kazała, Użyj na język swój tamy, Niech się nie cieszy płeć biała, Że i my równie paplamy. *Kniaź. Poez.* 2, 277. Natura przystęp do języka dwoistemi kłódki zagrodziła, żeby nie tak swobodnie paplał, co się dzieje w duszy. *Nar. Dz.* 3, 98. Fałszywie mniemając, że mu bóg pomoże, Papla pacierz, pierś tłucze. *Węg. Org.* 10. Beginki o niedościgłych wiary tajemnicach paplały. *Nar. Hst.* 5, 433. Czy można wierzyć, co tam kto paplota? *Zabł. Zbb.* 79. Zwyczajnie paplocze trzy po trzy, i sama siebie nie rozumie. *Teat.* 53. *c*, 55. Paplocze tonem człowieka pijanego i zasypiającego. *Teat.* 51. *c*, 41. Cóż mi tam Wc Pan paplotasz? *Teat.* 20, 51. Twoje przeklęte paplotanie licha teraz narobiło. *Teat.* 10. *b*, 54; *Vind.* pladranje, pladrazhnost; *Sorab.* 1. plapotaczňoſcz, plapotacztwo, plampacztwo; *Eccl.* бладєнїе, бладословїе, бладн. PAPLACZ, a, *m.*, PAPLA, i, *m. et ż.*, gaduła, świegot, ein Plapperer, ein Plaperhans, Paperer; *Boh.* darmotlach, tlachač, tlampač, pliskač; *Slov.* tlachač, darmotlach, tlučhuba; *Sorab.* 1. plampawcz, plampaté, plampaczné, plapotak, plapotaczné; *Carn.* qvantâzh; *Vind.* pledraz, pledrazh, pledrauz, pledernik, pleprazh, klaffar, klafast, klafavuz, kvantazh, quantazh, pladrarski gobez, fhkrabla, jesikazh, lopotez, klopotez, fhlabuder, lapeuſh, trabula; *Bosn.* tlapaç, tlapavaç, tlapa, cankavaç, *f.* tlapniça, tlapaviça, çankaviça; *Ross.* баляшникъ, разговор-

щикъ; *Eccl.* блядословникъ, бладословьмъ, бладнвъ. Strzeż się badacza, bo tenże jest paplą. *Mon.* 75, 310. Ciszy paplo haniebna! *Teat.* 54. *b*, 55. Żebyś już oniemiał przemierzły paplączu. *ib.* 24. *c*, 107.

PĄPOWIE, ia, *n.*, *collect.*, pąpie, pąkowie, pąkówki, Knospen. Figi możesz przesadzać, choć już pąpowie puściły. *Zaw. Gosp.* Wino sadzić, póki nie puści pąpowia. *ib.*

PAPROĆ, i, *ż.*, ziele, *filix*, Farrenkraut; *Boh.* kapradi; *Sorab.* 1. paprocž; *Sorab.* 2. paprosch; *Carn.* praprat; *Vind.* praprat, (proprosha = ślaz); *Croat.* paprat, paprut, praprut, preprût; *Dal.* praprat; *Hung.* perje, (cf. pierze); *Rag.* paprat, papraza, paprijz; *Bosn.* paprat, (cf. papriç = macierzanka, papraça = N. Maryi ziele, paporcina = gduła); *Ross.* папоротъ, папоротникъ (2. папоротъ, папоротокъ skrzydło ptasze; cf. *Graec.* πιπράω *uro*); o nim gusłarze wiele mówić umieją. Do szklannych hut zażywane bywa, że wiele ma w sobie soli. *Kluk. Rośl.* 2, 241. *Bot. Nar.* 171. Paproć samiec, paproć wonna, błotna paproć, strusiowe pióro, *filix mas. Urzęd.* 140, Farrenkrautmännlein. Paproć samica, Farrenkrautweiblein, *filix foemina. ib.* PAPROCIANY, a, e, od paproci; *Croat.* preprûtni; *Rag.* papratni; Farrenkraut = Paprociane liście. *Syr.* 816. PAPROCINA, y, *ż.*, *filictum Columell.*, ein Ort voll Farrenkraut. *Cn. Th.*; *Boh.* kapradiště; *Sorab.* 1. paproczžina; *Rag.* papratiscte; *Carn.* prapratshe; *Croat.* praprutische. PAPROTCZANY, a, e, od paprotki, Baumfarren =. Proch paprotczany purguje. *Syr.* 1524. Liście paprotczane. *Sienn.* 165. PAPROTKA, i, *ż.*, *filicula*, ziele, paproci podobne, ale mniejsze, *filicula polypodium*, Baumfarren, Engelsüß. *Syr.* 1524. *Urzęd.* 251. *Kluk. Dykc.* 2, 215; *Boh.* osladič; *Carn.* oslâd; *Sorab.* 1. paprocž, lekorczowé korużk; (*Rag.* paprizza *serpyllum*); *Bosn.* slatka papraça; *Rag.* zlaatna paprât; *Croat.* prepruticza, zlatna praprat; *Ross.* зердикъ. PAPROTNICA, y, *ż.*, ziele, *lonchitis minor*, kleiner Spicant. *Syr.* 816. — §. Paprotnica, *pilularia*, rodzaj paproci, do roślin krytopłciowych należący. *Kluk. Dykc.* 2, 185, Pillenfarn. PAPROTNIK, a, *m.*, ziele, *lonchitis major*, Milzkraut. *Syr.* 816. — §. Paprotnik, *acrostichum. Kluk. Dykc.* 1, 7, Vollfarn.

PAPRZYĆ *cz. niedok.*, PAPRZAĆ *contin.*, w ziemi grześć, in der Erde ſcharren. Kuropatwy paprzą w ziemi. *Ryd.*, dla złożenia jajec, ſie kratzen die Erde auf und legen die Eyer hinein; *ob.* Paprzysko. Kokosze się w piasku paprzały. *Cresc.* 581. PAPRZYCA, y, *ż.*, §. 1) biegun młyński, das Mühleiſen, worauf der obere Mühlſtein läuft; *Croat.* perpricza, selezo melinszko gornye; *Boh.* woškrd, oškrd, (cf. oskard). Przez paprzycę kamień młyński zwierzchni wspiera się na samym wrzecionie. *Os. Fiz.* 336. Nie tak się wartko u koła szpice, Ani u młynów kręcą paprzyce, Jak ludzkie lata. *Anakr.* 11. Gaduła język ma jak paprzycę. *Zab.* 9, 33. *Zabł.* — §. 2) Paprzyca, *herb*; Kuszaba, Ruchaba, Ruchawa; kamień młyński do góry postawiony, z żelezcem zwyczajnym we śrzodku; na hełmie ośmioro szczeniąt. *Kurop.* 3, 38, ein Wappen. PAPRZYSKO, a, *n.*, §. a) miejsce, gdzie kuropatwy, kokosze w ziemi paprzą, dla niesienia jajec. *Ryd.*, aufgekratzte Erde, wohin die Rebhühner oder Hennen ihre Eyer zu legen pflegen. — §. b) Paprzyska na głowie. *Syr. Reg.* n. p. Piołun paprzyska i łupieże wychędaża. *Syr.* 347. chropawe otręby, Grindſchuppen auf dem Kopfe.

PAPU, *ob.* Papa.

PAPUĆ, i, *ż.*, PAPUCIE *plur.*, z *Tureck.*, zwierzchni trzewik, der Oberſchuh; *Vind.* papozha; *Boh.* papuče, papučký; *Slov.* papučky; *Germ.* Patſchen; *Gall.* babouches; *Slav.* papucse; *Bosn.* papuccja *calceus Turcicus*, papucjar *sutor*; *Croat.* papûcha *calceus Graecus s. Turcicus*; *Hung.* paputs; (*Croat.* papuchar, *Hung.* paputstsináló *diabathrarius*; *Croat.* papuchonosz, *Hung.* paputscs = w papuciach kto). Turczyn wchodząc do bożnicy zostawił papucie przede drzwiami, a szedł boso abo w kapciach. *Star. Dw.* 58. U botów Moskiewskich podeszwy pod palcami poniekąd na kształt papuci bywają u końców ku górze zakrzywione. *Gwagn.* 514. Każe dać papucie. *Hor. Sat.* 262. Król, co się należy zasłużonym żołnierzom, daje chłopcom od papuci. *Pot. Arg.* 160. paziom, kamerdynerom, lokajom.

PAPUGA, i, *ż.*, PAPUŻKA *dem.*; *Boh.* papaušek; *Slov.* papůšek, papaušek; *Sorab.* 1. papegay, papykui; *Sorab.* 2. papyguj, pappiguj; *Vind.* popagai, poperl, plederza, oporiekna tiza; *Croat.* papiga; *Dal. et Slav.* papagao; *Bosn.* papagal, papagav, papuga; *Rag.* papagâo, *G.* papagalla; *Hung.* publikan; *Ross.* попугай; *Eccl.* попугъ, попугай; *Ital.* papagallo; *Portug.* papagayo; *Hisp.* papagago; *Arab.* babagha, (*sed.* cf. papa, paplać); der Papagey, (Oeſterr. Paperl), Sittich; ptak do rzędu sroczego należący. Papugi różnéj są wielkości; największe równają się kurze; sposobne nauczyć się słów ludzkich. *Zool.* 270. Papuga rozprawna. *Banial. I* 3. Papuga świegoce. *Tol. Saut.* 89. Papuga rozprawna. *Banial. I* 3. Własna papuga, mówi, a sam nie rozumie. *Cn. Ad.* 520. Uczone papugi. *Pir. Pow.* 113, Nachbeter. Daj siana wołowi, a cukru papudze. *Mon.* 70, 256. — §. Papuga morska, *alca arctica*; *Ross.* ипатка, топорка, der Arctiſche Papageytaucher. PAPUGOWATY, PAPUŻASTY, a, e, na papugę pochodzący, wie ein Papagey. Papugowaty człowiek. *Teat.* 35. *b*, 9. Papużasta farba. *Haur. Sk.* 366. żółtozielona, papageygrün. PAPUŻEĆ *neutr. niedok.*, spapużeć *dok.*, papugą się robić czyli stać, zum Papagey werden. Spapużeje i sowa, i smoku Jagod Tokajskich czarą uśpię soku. *Tward. Daf.* 40. PAPUŻY, a, e, od papugi, Papagey; *Ross.* папугаевый, папугайчій. O rozumie papuży! *Pot. Arg.* 232. Głos papuży. *N. Pam.* 17, 356. Kolor papuży abo trawisty. *Comp. Med.* 678, (*ob.* Papużasty). Na wzgórku opoczystym mech rośnie papuży. *Zab.* 14, 84. *Ejssym.*

PAPUZA, y, *ż.*; *Ross.* папуша; wiązka listów tutuniowych, ein Päckchen Rauchtabacksblätter. *Ross.* папушный тобакъ liściany tutuń, Blättertaback.

PAR, u, *m.*, parność, upał, die Hitze. Lecie par, zimie nie wadziły śniegi, żeby się polem nie bawił. *Pot. Syl.* 15; *Boh.* wedro; *Croat.* sar (*ob.* Żar), pripek, (*ob.* Przypieka); *Ross.* зной, (*ob.* Znój); *Eccl.* раздсженіе. — 1. PARA, y, *ż.*; *Boh.* para, opar, oparka; *Slov.* pára, wydychánj; *Sorab.* 1. para; *Sorab.* 2. sparna, (para = błoto); *Carn.* parza, sapar; *Vind.* spariza, sparniza, hlap, spar-

jenje, vunsparjenje; *Rag.* parra, páh; *Croat.* pàra; (= 2. *anima brutorum*), zpârjariza, szùmpor, szlâp, hlâp; *Hung.* para; *Bosn.* parra, vappa, cjaddine, (*ob.* Czad); *Ross.* духота, паръ; para z ust, z ziemi, z wody, z warzonych, pieczonych rzeczy, wyziew, *ob.* Wietrunki; der Dampf, der Dunſt. Para, ciało, którego stan lotny w zwyczajnéj temperaturze atmosfery niejest trwały. *Śniad. Chem.* 69. Powietrze morowe, jest para niejako jadowita, z powietrzem pomieszana, duchowi żywiącemu nieprzyjaźna. *Dambr.* 1029. Pełen pary, wyziewów *Boh.* parnatý, párawý. Para z ciała ludzkiego, abo wilgotność subtelna kurzeniem wychodząca. *Cn. Th.*, transpiracya, Ausdünſtung. Pary tej abo wilgotności wypuszczanie, wychodzenie przez skórne dziureczki, transpirowanie. *Cn. Th.*, das Ausdünſten. Niszczejemy na kształt pary. *Brud. Ost. A* 4. Żywot nasz jest para, okazująca się na mały czas. *Tol. Saut.* 118. Przyrodzenie mu dało, Wiatrem tylko a parą żywić swoje ciało. *Otw. Ow.* 625. *et* 340. — §. Para = oddech, der Hauch, der Athem. Zabił ich smok parą smrodliwą. *Otw. Ow.* 103, (cf. naparznąć). Niechaj bieży Gelanor, co w koniu ma pary. *Pot. Arg.* 33. Trafili psi jelenia, król w konia co pary, Przebiega równo z charty, uprzedza z ogary. *Pot. Pocz.* 236. Tysiące przysiąg, życzenia bez miary, Próżne to są ust pospolicie pary. *Nar. Dz.* 4, 167. — *De argento somnium*, o pieniądzach nie spominaj, próżną parę puszczasz z ust. *Mącz.* Lepiéj własną ręką pisać a pary próżnéj nie puszczać. *Sk. Dz.* 113. (dyktując). Nie śmiemy puścić z gęby pary ku niebu, oka dźwignąć śmiele. *Wad. Dan.* 29.

Pochodz. *parać, parzyć, parza; doparzyć; naparzyć, naparznąć; oparzyć, przeparzyć, przyparzyć; sparzyć, sparzelina; rozpar, rozparzyć; wyparzyć, zaparzyć; pre, pram, prze, przal; zaparstek, zaparcieć; zaprzeć, zaprzały, zaprzałość; uprzeć; wyprzeć; parny, parność.*

2. PARA, y, *ż.*, PARKA, i, *ż.*, *dem.*, PARECZKA, *dem. sec.*; *Boh.* par, parek, parka, dwogka, (cf. dwójka, *ob.* Dwojgo); *Hung.* pár; *Slov.* pár; *Sorab.* 1 *et* 2. por; *Carn.* par, (para *bestia* bydlę); *Vind.* par, dvoje, dvuje, dvoiza; *Croat.* dvoicza, pâr; *Slav.* pâr; *Bosn.* bokor, dvoje; *Ross.* пара, парочка, двойка, двойца, двойчатка, четъ, чета, (cf. cetno); *Eccl.* чета [*cohors* 2], равное число, пара, дъконца, сугубина, двойная или двоекратная вещъ, сжпряжъ [*conjux* 2], супруги, супрузи; (*Ross.* супругъ małżonek, cf. sprzęgać); *Lat.* par; *Ital.* par, paio; *Gall.* paire; *Angl.* pair; *Germ.* das Par; (cf. *Graec. παρά juxta*); 1) para czego = dwie sztuki, jedna do drugiej należąca, jedna drugiéj odpowiadająca, n. p. Otoż dwie szpady; otoż, parę pistoletów, bij się. *Zab.* 13, 83. Para pończoch *Cost. Gor.* 110. Od pary trzewików materyalnych po zł 8. *Teat.* 29. *c*, 52. Pary jedna sztuka; *Ross.* парникъ, *Gall.* pendant. Wolą jeździć sześcią hetkami, niżeli parą końmi dobremi. *Mon.* 65, 420. Żołnierz na parę koni służący. *Star. Ryc.* 29. *Vind.* vprega konjou, (cf. sprząg) Nalazł go orzącego między 'dwanaścią par wołów, a on między tym 'dwanaścią sprzężeniem wołów był sam jeden. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 19, 19. Dwie pary nóg prędzej ujść potrafią, jak jedna. *Teat.* 30. *b*, 117. (koń prędszy od człowieka). Parę chartów, *ob.* Smycz chartów; (cf. swora). Filary dwoistym rzędem w równe postawione pary. *P. Kchan. Orl.* 1, 57. (dwa a dwa). — Pójdziesz w pierwszą parę z Jejmością. *Teat.* 23. *d*, 96; cf. rej, das erſte Par beym Tanze. W karczmie bitwa o precedencyą pierwszéj pary. *Mon.* 65, 361. Piękne pląsy pojedynkiem i parami stroili. *Jag. Wyb. A* 4. parweiſe. Parą abo parami latają, biegają. *Cn. Th.* parweiſe; *Ross.* попарно, погнѣздно. Obrał rozesłańców 72, i słał je parą do każdego miasta. 1 *Leop. Luc.* 10, 1. Dwie 'parze (*dual.* = pary) braci, Kleob z Bitonem, a Amfion z Anapem. *Warg. Wal.* 170. *Petr. Et.* 230. Tych par przyjaźń sławna, Oresta i Piladesa, Patrokla i Achillesa, Damona i Pytyasa. *Budn. Apopht.* 1. Leci pareczka gołąbków zgodliwa. *Zab.* 8, 39. *Nar.* — §. Para, parka, stadło, ein Par, z. B. ein Ehepar. W równym wieku gdy dobrana parka, Żyją szczęśliwie, nie znając co swarka. *Teat.* 32. *b*, 142. Różne gusta są ludzkie, jak różne są twarze, Jeden żyć w osobności, drugi woli w parze. *Min. Ryt.* 3, 364. — *Transl.* W parze z czym chodzić = towarzyszyć, złączonym być; begleiten, gleichen Schritt gehen, zugeſellt ſeyn. Zawsze to nieszczęście w parze chodziło z nieograniczoną władzą monarchów, podlegać swawoli żołnierskiej. *Kłok. Turk.* 30. W swym sprawiedliwa natura rozmiarze Nie da zawsze z bogactwy chodzić szczęściu w parze. *Węg. list.* 8. — *Aliter:* Mądry ten mi jest, który pełen radości, miły, spokojny, niewzruszony, prawie w jednéj chodzi parze z bogi. *Pilch. Sen. list.* 2, 41. w równi z bogi, równa się bogom; (cf. *Ross.* Онъ не тебѣ чета; nie równa ci, cf. cetno). — §. Do pary = dobrane, für einander auserleſen, quadrirend, harmonirend, einſtimmig. Nie pociągną kary Woły nie do pary. *Pot. Jow.* 2, 6. Antystrofy słodsze nad kanary, W jego się ustach schodziły do pary. *Zimor. Siel.* 199. parzyły się, złączyły się, skleiły się; ſie parten ſich in ſeinem Munde. — §. *Aliter:* Do pary = cetno; nie do pary = licho; grade und ungrade, parig und unparig. *Urs. Gr.* 147; *Sorab.* 2. por, unpor. Gra, licho, cetno; do pary, nie do pary. *Zabł. Fir.* 42. Było ich jedynastu czy trzynastu; wiem, że ich liczba była nie do pary. *Boh. Kom.* 1, 199. — 2. Para = kilka, z kilka; *Gall.* un couple; ein Par, einige. Dajże nam Panisko na parę flasz wina. *Teat.* 34. *c*, 60. Poczekaj z parę dni. *Ld.* — §. Weź sobie dwie pary sukien z mojej garderoby. *Teat.* 19. *b*, 9. dwie suknie zwierzchnie, dwie spodnie. *X. Biel.*

Pochodz. *parzysty, nieparzysty, parzyć, parzyć się.* (*Vind.* odparati, resparati = *z pary rozłączyć, rozbratać*).

PARABAN, *ob.* Parawan.

PARABOLA, i, *ż.*, z *Greck.*, w Matem. linia krzywa otwarta, któréj odnogi nigdy się nie kończą, nie mająca żadnego śrzodka. *Śniad. Jeog.* 16, eine mathemat. Parabel. — §. Parabola, allegorya, przypowieść, podobieństwo; die Parabel, die Gleichnißrede.

1. PARAĆ, ał, a, *act. niedok.*, parę wyziewać, wypędzić, ausdampfen. Parający alembik, der Dampfkolben. *Tr.* — §. Z głodu ledwie się w nim dusza 'para. *Chrośc. Fars.* 278. (ledwie żyje).

2. PARAĆ *częstl.*, *ob.* Próć.

PARAĆ się czym *recipr. niedok.*, sparać się *dok.*, bawić się czym, wdawać się w co; ſich mit etwas abgeben, mit etwas befaſſen, mit etwas umgehen; *Sorab.* 2. porasch; (*Sorab.* 1. param; *Lat.* paro; *Germ.* bereiten; *Hebr.* ברה *fecit*; *Boh.* párat se *morari*). Patryarchowie koło pasterstwa się parali. *Bial. Post.* 75. Nigdym się marnością szkaradną nie parał. *Czach. Tr. B* 4. Ludzkiemi się zabawami parają. *Kucz. Kat.* 3, 78. (zatrudniają. 3 *ed.*). Pan wielki nie ma się parać rzeczami małemi. *Haur. Ek.* 4. Nie wszyscy u nas na wojnę jeżdżą, abowiem jedni tym, drudzy owym się parają. *Biel.* 447. Nie trzeba się królowi parać lekkiemi rzeczami jedno temi, coby Rzpltej były pożyteczne. *ib.* 304. Zabawy, któremi się dworzanin parać ma. *Gorn. Dw.* 320. Bywają niektóre sprawy, któremi się duchowni parać nie mają. *Tarn. Ust.* 193. Teraz w tej dobie nie param się ja miłością. *Tward. Pasq.* 93. Wszeteczeństwem się parał. *Pot. Arg.* 400. Ułomni żonami się wiele nie parają. *W. Post. Mn.* 285. W krótkim czasie nowi żołnierze z staremi sparali się i w równym stopniu męztwa stanęli. *Pilch. Sall.* 272.

PARACIK, a, *m.*, n. p. Idą za nim grzechy i paraciki grzechów aż do trunny. *Birk. Zyg.* 22. poczty, komitywy.

PARADA, y, *ż.*, pozorne popisywanie, pańskość, przepych, blask, strój, Parade (z *Franc.*); *Ross.* щегольство (cf. szczegół), щапство, щаство, щапленіе; Pracht, Staat, (cf. pompa). Rozum nie cierpi spółki z paradą. *Teat.* 43. *b*, 25. Chciałabyś, żebym tylko mężem był od parady. *Teat.* 29, 93. (od kształtu). Z nauki paradę sobie czynią. *Mon.* 64, 504. (paradują z nią). Pokój od parady *Ross.* уборная. Parada n. p. wojskowa, uroczyste wystąpienie. PARADNY, a, e, PARADNIE *adverb.*, pański, pozorny, kształtny, prächtig, paradirend; *Ross.* щегольскій, cf. szczególny. Wychodzą suto i paradnie. *Zab.* 16, 326. § Paradny, cf. suty, wyborny, przepyszny. PARADOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*, paradiren; *Ross.* щеголять, пощеголять.

PARADYS, u, *m.*, podług Franc. i Niem., najwyższy ostatni, i najpospolitszy rzęd dla spektatorów w komedyalni; *Ross.* раекъ, cf. raj; das Paradies im Theater.

PARAFIA, ii, *ż.*, (cf. *Graec.* παροικία; *Lat.* parochia), okolica do jednego kościoła i plebana należąca; die Pfarre, das Kirchſpiel; *Boh.* osada, (cf. osada); *Sorab.* 2. woszada; *Vind.* fara, farmania, farska gmaina, farſhka sdrushba; *Rag.* stadbéna zárqua; *Bosn.* parokia; *Ross.* приходъ. Niech exakta podatku przez parafie czyni się, gdyż wszystkie prawie zagony w państwie należą do parafii. *Leszcz. Gł.* 130. PARAFIAN (*Cn. Th.*), PARAFIANIN, a, *m.*, do parafii należący, der Eingepfarrte, das Pfarrkind, beſonders auf dem Lande; *Boh.* osadnjk, farnik; *Carn.* farmàn; *Vind.* farman; *Rag.* stadbeník; *Ross.* прихожанинъ. Gdy pogrzeb następował, byłem na nim razem z parafianami. *Kras. Pod.* 2, 249. mit den Pfarrleuten, Pfarrgenoſſen, Kirchgenoſſen. — §. *Contemn.* Parafianin, prostaczek, nieutarty, niećwiczony; einer vom Lande, ein Unerfahrner, ein Kleinſtädter, ein Einfältiger. Który prostą drogą sprawiedliwą idzie, nazywają go symplakiem, laikiem, parafianinem, i niesposobnym do niczego. *Teat.* 22. *b*, 126. Dzieła jego bigoteryą pachną; nie zdadzą się jak tylko dla parafianów i parafianek. *Teat.* 34. *b*, *H* 2. Jakże ci parafianie są łatwowierni! R. Ale i ludzie większego świata nie sąż tacy? *ib.* 11. *b*, 10. *Zab.* 6, 25. Żeby ze wsi parafianin mógł nam przyganiać! on jeszcze alfabetu naszego nie zna. *Teat.* 19. *c*, 79. Prawda, żem parafianin; jeżdżę co niedziela do kościoła na mszą ś. i na kazanie. *Teat.* 24. *b*, 72. PARAFIANKA, PARAFIANECZKA, i, *ż.*, *demin.*, należąca do parafii wiejskiej; *Ross.* прихожанка; die Eingepfarrte auf dem Lande, das Pfarrkind eines Dorfkirchſprengels. — §. b) *Contemn.* Prostaczka, eine Kleinſtädterinn, eine Unerfahrne, die die große Welt nicht kennt. Nie róbże mię Wc Pan prostaczką, przecież nie jestem parafianka! *Teat.* 19. *c*, 74. Parafianką jestem, i nie umiem żyć według mody. *ib.* 52. *d*, 24. Wc Panna się kłaniasz nogą, jak parafianka! *Zabł. Bal.* 31. Udają się za przybyłe dopiero do Warszawy parafianeczki. *Teat.* 29. *c*, 6. PARAFIALNY, a, e, do parafii należący; Pfarr-; *Boh.* osadnj; *Carn.* farovshke; *Ross.* приходскій. Przed mszą parafialną wstąpił na ambonę. *Kras. Pod.* 1, 59. Postanowiła się szkoła parafialna; do niéj sprowadzono bakałarza umiejętnego. *Kras. Pod.* 2, 261. PARAFIAŃSKI, a, ie, jak parafianin lub prostaczek, prosty, niećwiczony; *Ross.* сельскій; kleinſtädtiſch, ſchlicht, einfältig, nicht nach der großen Welt. Co za ukontentowanie w ustawicznym z mężem przesiadywaniu, to jest gust wcale parafiański. *Teat.* 52. *d*, 22. Ach jakże ona prawdziwie parafiańską ma duszę. *ib.* 22, 56. Po parafiańsku *adverb.* - jak prostaczek, ganz ſchlicht und einfältig, kleinſtädtiſch. Zmierzył po parafiańsku do stanu ś. małżeńskiego. *Kras. Dos.* 58. Kochać męża po parafiańsku. *Kras. Pod.* 150. PARAFIAŃSTWO, a, *n.*, prostactwo, nieutartość; Unabgeſchliffenheit, kleinſtädtiſches Weſen. Z zagranicy powróciwszy nie gadała jedno o prostocie naszych ojców i o naszym parafiaństwie. *Kras. Pod.* 2, 216. Dała nam do zrozumienia, jaka jest niezgrabność parafiaństwa naszego. *ib.* 2, 217. Nieobyczajne parafiaństwo. *Teat.* 33. *d*, 16.

*PARAGOGE, z *Greck.*; *Slov.* zadodalka, prigmikonec; dodatnia końcowa.

PARAGON, u, *m.*, (z *Greck.* ἀγωνίζειν *et* παρά), ubieganie się z kim, wyrównywanie, wyścigi; Wettſtreit, Wetteifer, einander gleich zu kommen. Nie kuś się w równy wchodzić paragon z możnemi. *Min. Ryt.* 4, 17. Pójdą w paragon ludzie z aniołami. *Wad. Dan.* 23, (cf. parangon). PARAGONOWAĆ z kim. *Tr.*, w paragon z kim iść, einem gleich zu kommen ſuchen. — *§. Paragonować co z czym - jedno z drugim porównywać. *Tr.* vergleichen, gleich zu machen ſuchen.

PARAGRAF, u, *m.*, z *Greck.*, § a) przedział części mowy lub pisania, wyraża się pospolicie tą figuą §. *Kras. Zb.* 2, 318, der Paragraf; *Slov.* úkrog; *Vind.* odstavik, artikel; *Ross.* статья. Jeszcze nam zostaje ten paragraf, w którym jest kontrowersya ojca z synem. *Falib. H* 3. (cf. klauzula). Paragrafami *Ross.* статейный. — §. b)

Transl. Paragraf przez twarz, szram, kresa; eine Schmarre, ein Hieb übers Geſicht. Napiętnując twarzyczkę w miesiąc paragrafem. *Teat.* 43. *c*, 119. *Wyb.* Paragraf mu się świeci przez twarz długi. *Alb. z Woj.* 23. Srogiemi nazywają co przez twarz paragraf mają; sroższy ten co rozciął, niż co ma rozcietą gębę. *Bies. B* 4.

PARALLELA, i, *ż.*, z *Greck.*, *Jak. Art.* 3, 307, *ob.* Równoległość, równoodległość. PARALLELNY, a, e, n. p. Parallelna linia. *Solsk. Geom.* 5, *ob.* Równoległa, równoodległa linia.

PARALITYK, a, *m.*; *Ross.* паралитикъ; paraliżem abo ślakiem zarażony, *paralyticus. Cn. Th.*, ein Gelähmter, (ein *Gichtbrüchiger. Abig.); (*Sorab.* 1. yiczniwé; *Croat.* derhtavecz, klenit; *Bosn.* klienit; *Rag.* darhtàvaz, kljenit). Zwano go parylitykiem, iż był powietrzem zarażony. *Baz. Hst.* 41. PARALIŻ, a, *m.*, z *Greckołac.*, (*PALARUŻ), ślak, ruszenie powietrzem całego ciała lub części któréj. *Cn. Th.*, gwałtowne obumarcie czyli ustanie własnych nerwów; *Boh.* mrtwice; *Sorab.* 1. yiczniwa khorołcž, bożeye ruki zayetžo; *Carn.* mertviza; *Vind.* skrouina, boshij flak, krulovust, krivust; *Croat.* boshy udaraz, dèrhtavicza, guta, (cf. *Gall.* la goutte); *Rag.* darhtaviza, darchjanje; *Slav.* kàp; *Ross.* параличь, разслабленіе, ударъ; die Lähme, die Lähmung, der Schlag, die *Gicht (Abig.). Paraliżem albo ślakiem naruszony. *Syr.* 32. Paraliż, to jest zabicie powietrzem. *Sienn. Reg.* (cf. powietrze). Paraliż, osłabienie żył suchych, albo ich ściśnienie, dla którego że duchy zwierzęce wolnie biegać nie mogą, chory w części naruszonéj żadnego czucia nie ma. *Boh. Dyab.* 2, 165. Gdy moc ruchania i zmysł uczucia w jakim członku, czyli to pojedynczo, czyli też zobopolnie wcale odjętemi abo osłabionemi zostaną, paraliżem zowią. *Perz. Lek.* 151, (*distng.* apoplexya). *Comp. Med.* 120. Paraliż czyli zarażenie na członkach. *Perz. Lek.* 151, (cf. zachwat). Paraliż, t. j. gdy kogo powietrze zabije, w połowicę, albo w rękę, albo w nogę. *Spicz.* 236. Leży w domu paraliżem zarażony. *Bial. Post.* 210. vom Schlage gerührt, (gichtbrüchig). Przynieśli człowieka paraliżem zarażonego. *Sekl. Math.* 9; *not.* «dną złamanego». Króla Alexandra r. 1505 przyrodzona jedność członki okrzepiająca z jednéj strony wypłonąwszy, chorobą, którą Grekowie paraliżem zowią, zaraziła, *vigore membrorum in una parte soluto. Krom.* 779. Paraliż tym członkom, gdzie zapadnie, władzą odejmuje. *Haur. Sk.* 415. Paraliż języka. *Cresc.* 242. Paraliż mu gębę skrzywił. *Mon.* 64, 79. — Bodajże go 500 paraliżów naruszyło. *Teat.* 36. *b*, 64. Jeżeli łgę, niechby mię palarusz (paraliż) naruszył. *Teat.* 8. *b*, 94. ich will nicht geſund von der Stelle gehen. PARALIZOWATY, a, e, paraliżem naruszony, gelähmt, gichtbrüchig, (*ob.* Paralityk). Powietrzem zarażone abo paralizowate. *Budn. Math.* 4, 24. Rzekł Jezus paralizowatemu, wstań! *W. Post. W.* 3, 264. PARALIŻOWY, a, e, od paraliżu, Gicht-, Lähmungs-; *Sorab.* 1. yiczniwé; *Ross.* параличный. Wielką na nią bóg paraliżową chorobę przypuścił, iż żadnym członkiem władnąć nie mogła. *Sk. Żyw.* 1, 428. Paraliżowe ziele, biała bukwica, stokroć cudna, piérwiosnka, *primula veris*, służy przeciw paraliżowi. *Syr.* 1423. *Urzęd.* 51. *et* 166. *Krup.* 5, 119. Gichtkraut, Schlüſſelblume.

PARAM, *ob.* Parać.

*PARAMENTA [*plur.* z *włosk.* paramento, ornat, n. p. Paramenta 3] kościelne, apparaty, ubiory i sprzęty. *Cn. Th.*, Kirchenputz.

*PARANGON, u, *m.*, (cf. paragon), n. p. Parangon, kamień drogi, dyament gruntowny i szacowny, wody wesołéj. *Rzecz. Zł. A* 2 *b.* ein koſtbarer Diamant, Parangon. Kamienie gruntowne, parangon nazwane, w cudzéj ziemi kupują na wagę karatów i gran. *ib. C b.* Dyament cienki na takiéj foldze osadzony, podobny dyamentowi paragon, gruntownemu i wesołemu kamieniowi szacownemu. *ib. C b.* — §. Parangon, w drukarni, Doppel-Cicero Antiqua, gatunek pisma mniejszy od romany. *Magier. Mskr.*

PARANTELAT, a, *m.*, [z *włosk.* parantela = pokrewieństwo 3]; pan z panów, ojczyc, familiant; von vornehmer Familie, ein Ahnenherr. I tyś nie wielki parantelat. *Teat.* 22. *b*, 101. Oni jak słuszna na parantelatów, Poparli sławy swoich atenatów. *Jabł. Buk. W.*, (cf. parentela).

PARAPET, *ob.* Nadwałek, *ob.* Przedpiersień. *Jak. Art.* 3, 307.

*PARAPLUYE, a, *n.*, z *Franc.* *oddeszczne, ein Regenſchirm. *PARASOL, u, *m.*, PARASOLIK, a, *m.*, *zdrobn.*, *odsłonie, ein Sonnenſchirm; *Carn.* senzhilu; *Vind.* ſonzhna branva, ſienzheniza, prutiſonzhna pokrija, *vel* diſhna branva; *Rag.* nadsjenniza; *Ross.* зонтикъ. Parasol, ciennik czyli daszek z kitajki lub płótna na prętach rozpięty, od upału słońca zasłaniający: parapluye, zasłona od deszczu. *Mon.* 71, 66.

PARASZKA, i, *ż.*, w Moskwie, imię białogłowskie, *Praxedis. Jabł. Her.* Parastka, imię służącéj. *Teat.* 52, 2, ein Weibername.

*PARAT, u, *m.*, gotowość, die Bereitſchaft, (cf. paracik). Acz ufał mieszczanom, w paracie jednak stali nadworni żołnierze. *Pot. Arg.* 232. Z Greckich szkół żacy na was przyjechali, Którzy nie wiedzą, jako stać w paracie. *Chrośc. Luk.* 215, (cf. apparat). Szermierz dotąd ucznia swego uczy szermować, sztuki czynić, paraty wyprawiać, aż go mistrzem ostawi. *Glicz. Wych. O* 2.

PARAWAN, PARABAN, a, *m.*, PARAWANIK, a, *m.*, *dem.*, z *Franc.* paravent; zasłona na kształt ściany rozpostarta do obstawiania łóżka etc, eine Spaniſche Wand, ein Wandſchirm; *Carn.* saslôn; *Ross.* ширмы. Łóżko parawanikiem otoczyć, aby na chorego nie wiało. *Krup.* 5, 365. *Kras. Doś.* 69.

PARAZYT, *ob.* Pasorzyt, Pochlebca.

PARĆ, *ob.* Part.

PARCH, u, *m.*, PARCHY, ów, *plur.*, 1) der Grind, die Räude; *Roh.* prašiwka; *Sorab.* 2. praschina, praschiwina; *Sorab.* 1. drapa, (*ob.* Drapać); *Carn.* grinta, perhaj, perhavka, perhlaj; *Vind.* grinti, ſhöbi, garje, krasta, ſrab (cf. świerzb), krastowina, skrumba; *Croat.* grint, perhùt; *Slav.* chelle; *Rag.* parhut; *Bosn.* gubba, grinta; *Ross.* шелуды; *Eccl.* главогнитие. Obsypanie głowy świerzbowate, mokre, suche albo łupieżowate, parchami zowią. *Perz. Lek.* 141; (cf. ognipór), *tinea*; pochodzi z robac-

twa bardzo drobnego, pod skórą rozmnożonego, z zepsuciem soków, przez co włosy wypadają z korzeniami do szczętu, a skóra stara strupami oblewa się. *Perz. Cyr.* 2, 160. — §. *Diminuam tibi caput*, rostrącęć łeb, zmiękczeć parchów, jeśli się nie porwiesz precz. *Mącz.* — §. Parch końskí różne ma nazwiska: świerzb, wozgrzywość, żaba, mucha, krzczyca, wilk, strupy. *Hipp.* 120. *Lek. Kon.* 46. *Kluk. Zw.* 1, 195. Parch końskí w przegubach *Ross.* обручи. — 2. Parch = park, parkot, Bockgeſtank, Bockenſen. Parchem kozim śmierdziały. *Otw. Ow.* 523. PARCHATY, PARCHOWATY, a, e, — o *adverb.*; (*Rag.* parhutast; *Sorab.* 1. praschiwe, drapoyité; *Ross.* струповатый); 1. parszywy, grindig, räudig. Głowa parchowata. *Sienn.* 12, (*Bosn.* grintavaç, chjelavaç, gubbave glave). Szramowatych, krostawych abo parchowatych nie będziecie ofiarować Panu. 1 *Leop. Lev.* 22. Parchowata, parchata, czubata żaba. *Syr.* 825. *et* 550. *et* 228. *Haur. Sk.* 400. ropucha, die Kröte. — 2. Parchowaty kozieł. *Psalm.* 71. parkotem śmierdzący, bockenſend, Bockgeſtank verbreitend; = 'PARCHOTRĘTNY n. p. kozieł. *Petr. Hor. D b. not.* «co parchem trąci», *ob.* Parkacz. PARCHOWACINA, y, *ż.*, miejsce parchem zarażone, grindige oder räudige Stellen. Rzeżucha parchowacinom końskim i krostom pomaga. *Urzęd.* 289. PARCHAWICA, y, *ż.*, [rodzaj hub, bofista, *lycoperdon bofist.* 2]; parchata żaba, ropucha, die Kröte. Drożdżami chléb tak rozedmą i 'puchlnym uczynią, że jako parchawica będzie. *Syr.* 937, cf. purchawica.

Pochodz. *parszywy, parszywość, parszywieć, sparszywieć, oparszywieć; parkot, park, parkacz.*

PARCIANY, a, e, z partu zrobiony, pakłakowy, konopny, płachciany, aus groben Hanfgarn gemacht. *Cn. Th.* 670, *ob.* Part. (*Carn.* partnęn, pertnen; *Vind.* pertni, pertini, platneni = płócienny, lniany; *Croat.* perten *lineus*; *Bosn.* prriten; *Rag.* parten; *Ross.* портяный z grubego płótna, парусинный z żaglowego płótna, портошной gatkowy, cf. portki). Parciany sak żałobny *Ross.* вретище. PARCIANKA, i, *ż.*, gunia. *X. Kam. ob.* Parcinka.

PARCIE a) *ob.* Przeć, prę. — b) Parcie, ia, *n.*, parcie w żywocie, ból bardzo ciężki w kiszkach, kolka. *Comp. Med.* 14; *Vind.* trod, zhrievogris; *Slav.* nàstup; die Kolik, die Darmgicht.

PARCIEĆ *nijak. niedok.*, [próchnieć, psuć się; *Ross.* портить 4]; wyrastać z ciepła wilgotnego, von feuchter Wärme auswachſen. Trzeba rzepę nie w wilgotnym miejscu, ale w suchym chować, aby nie parciała. *Haur. Ek.* 42.

PARCINKA, i, *ż.*, (*ob.* Part), kiecka, ein grober Hanfkittel. *Tr.* parciany kitel, (cf. *Ross.* парусинникъ kitel z żaglowego płótna). *ob.* Parcianka.

PARCYALNOŚĆ, PARCYALNY, *ob.* Jednostronność, jednostronny, stronność, stronny; *Rag.* jednostranos; *Vind.* enostranost, enopartinnost, partiastnost; enostranski, enostranosten, enopartiun, partiunost; *Ross. et Eccl.* лицепріятіе, пристрастіе, лицепріятный, пристрастный, лицепріемный, лицепріемникъ.

PARD, *ob.* Pantera.

PARDON, u, *m.*, darowanie winy, darowanie gardła, der Pardon, z *Franc.* Od śmierci mnie obroni, i u Króla ma dla mnie pardon wyrobić. *Teat.* 4, 94.

PARDUBICE, ic, *plur.*, miasto w Czechach, gdzie dobre głównie i noże robią. *Dyke. Geogr.* 2, 262, eine Stadt in Böhmen. *Prov.* Pardubickie rusznice, Kłatowskie séry. *Rys. Ad.* 56. (przednie rzeczy).

PARDWA, y, *ż.*, *tetrao lagopus*, ptak na białej Rusi; wszędzie biały, na szyi tylko czarne plamki mający, wielkości gołębia, kształtu kuropatwy. *Kluk. Zw.* 2, 265, das Schneehuhn, weiße Wildhuhn; *Carn.* kosíza; *Sorab.* 1. czarž; *Croat.* snyeff; *Ross.* пардва, бекасъ; ptak bardzo dusty i smaku dobrego; ale świeży do jedzenia niebezpieczny, że się kamykami karmi; dlatego go solą, i w ocet kładą. Powiadają, iż to ten ptak, który żydom na puszczy był od boga dany do pokarmu. *Gwagn.* 693. Pardwy prędkie. *Benial. I* 3. Pardwa kokciele. *ib. I* 3 *b.* Pardwa, *scolopax*, Waldſchnepfe. *Krup.* 5, 69. Pardwa, bekas mniejszy, Waſſerſchnepfe. *ib.* 70; — *Ross.* авдотка, лежанка, куликъ.

PARECZKA, *dem.*, *ob.* Para, parka. PARĘCZ, *ob.* Poręcz.

PARĘKA, *ob.* Poręka.

PARĘK, rka, *m.*, wąż *aspis*; trudno jednego samego należć; zawsze parą chodzą. *Sienn. Wykł. Ślesz. Ped.* 418, eine Art Schlangen, die parweiſe leben. *Urs. Gr.* 166.

PARENTELA, i, *ż.*, ród, rodzeństwo, familia, plemię, pokolenie, die Familie, das Geſchlecht, die Verwandtſchaft. Kronikarze pozbierali różne nazwiska królików Słowiańskich, i zrobili z nich jednę parentelę. *Nar. Hst.* 4, 24. (cf. parantelat).

PAREPA, y, *m. et ż.*, PAREPKA, i, *ż.*, *dem.*, hetka, mierzyn, podły mały koń, [z *węgier.* paripa = koń wierzchowy; ein Reitpferd 2], ein ſchlechtes kleines Pferd. (*Rag.* parip, paripce *equus ingnobilis*; *Bosn.* parip, kgljusc *equus gregarius*; *Croat.* parip, paripchecz *equus parippus*, cf. *Graec.* ἵππος, πάριππος). Munsztuk Hiszpański dobry do jazdy po mieście koniom albo raczej parepom wolnym. *Hipp.* 89. Purgansy, syropy, Po których masz w tropy Wsieść na parepę tej co lipa sierci. *Kchow.* 170. Na parepki małe, wędzidła mają być wielkie według miary gęby ich. *Hipp.* 60.

PARENTEZA, *ob.* Nawias, Zawias. 'PARĘTYZMY *plur.*, paragrafy przez twarz, szramy, szmary; Hiebe übers Geſicht, Schmarren. Jam bronił ojczyzny, A on pono przy kuflu wziął te parętyzmy. *Jabł. Buk. M.*

PARFUMOWAĆ, *ob.* Perfumować.

PARGAMIN, u, *m.*; *Boh.* pargamen, pargament; *Sorab.* 2. pergament; *Sorab.* 1. barkminda, barkmindžiczka; *Vind.* pergamen, pergament, karmien, pifemska koshiza; *Carn.* karmęn; *Croat.* pargàmen; *Rag.* opniza, kvjêr, kujer; *Bosn.* quir, kgniga od kosgiça; *Hung.* harth; *Eccl. et Ross.* пергаминъ; *Lat.* pergamenum; *Ital.* pergamena; *Gall.* parchemin; (od miasta *Pergamos*); das Pergament. Z oślej skóry robią pargamin. *Kluk. Zw.* 1, 191. Traktat pisany na pargaminie na wieczne dowody. *Jabł. Ez.* 128. PARGAMINEK, nka, *m.*, *dem*, *membranula. Mącz.* PAGRAMINNIK, a, *m.*, (*Boh.* pargamenjk, pargametnjk; *Vind.* pargamentar, kosha sa pisanje vdelauz; *Slav.* per-

gamenar); garbarz pargaminowy, *membranarius*. *Mącz. Volck.* 538. der Pergamentmacher. *Fem. Boh.* pargamentnice. PARGAMINOWY, a, e, *Cn. Th.*, z pargaminu, Pergament-. *Sorab.* 1. barkmindžane; *Carn.* karmęnast; *Vind.* karmienast, pargamenski; *Croat.* pargaménszki; *Ross.* пергаминный. Pargaminowa oprawa.

1. PARK, u, *m.*, z *Franc.*, park artyleryczny, tabor, obóz artyleryczny, czy pod fortecą, czy w polu postawiony. *Jak. Art.* 3, 320. der Artillerie Park.

2. PARK, u, *m.*, a) parch, parszywość, die Räude, der Grind. W włosach parch się mnoży. *Śleszk. Ped.* 80. — b) Park, parkot, parch, smród jak od kozła, der Bocksgestank. Człowiek parkiem śmierdzący. *Sienn.* 380. — *Bot.* Ziele kozorożnik, kozim parkiem zwać można od przykrego zapachu. *Syr.* 1345. Bocksborn.

1. PARKA, PARECZKA, *ob.* Para. — 2. PARKA, *ob.* Lemieszka, potrawa. *Wol.*

3. PARKA, i, *ż.*, *Mytholog.* die Parce; (*Boh.* Sudička, (cf. sędzina); *Carn.* Kręsniza, Rojnèze, Sodice, Shivize). Parki, trzy siostry piekielne, przędzą życia ludzkiego szafujące. *Hor.* 1, 287. (Klotho, Lachesis, Atropos.). Złe Parki osnowę życia przecinają. *Zab.* 10, 190. Pod równym prawem Parki złośliwej, Lew srogi, jak i zając bojaźliwy. *Zab.* 14. (cf. *Arab.* pharaka; *Herb. et Chald.* barak - próć, parać, rozparać).

PARKACZ, a, *m.*, kozieł stary parchotrętny; *Vind.* smerdliu kosel, ofzan kosel; *Rag.* parc, praz; ein ſtinkender Bock, ein alter Bock Nie wezmę z chlewów twoich parkaczów. *Budn. Ps.* 50, 9. *Budn. Ezech.* 34, 17.

PARKAN, u, *m.*; (*Boh.* perkan *pomoerium*; *Boh. et Slov.* prkno, prkýnko - deska); ogrodzenie mocnemi dylami, płot dylowany; *Sorab.* 2. barchan; *Carn.* planka; der Plankenzaun, die Planke. Wjeżdżamy już we wrota, spojrzała z karety: A pfe Mospanie, parkan! czemu nie sztakiety? *Kras. Sat.* 78. Miasto obwarowane murem abo parkanem. *Gorn. Wł. T.* Część parkanu między palem a palem, przęsło *Ross.* прясло. Bili na około obozu parkan z drzew na ostrze zaciosanych. *Nar. Hst.* 3, 149. (t. j. palisady). W łykach ciężkich i parkanach jęczy. *Suszyc. Pieśn. G* 3. (w niewoli, w więzieniu). — §. Nie jeden instygator w Lublinie przez dziesiąte parkany uciekał. *Teat.* 32. *b*, 103. über zehn Zäune. PARKANIĆ *act. niedok.*, oparkanić *dok.*, parkanem obwodzić, ogradzać, mit Planken einzäunen. Parkanić sady tarcicami wielkiego wymaga kosztu. *Świtk. Bud.* 427. — *Fig.* Ogród ten parkanił cedr rosły z cyprysem krzewistym, I palma rozłożysta z swym liściem cienistym. *Min. Ryt.* 3, 24. — §. Wielka przegroda parkani umarłych od żyjących. *Min. Ryt.* 1, 296. przegradza, dzieli, oddziela; trennt, ſchneidet ab, theilt ab. PARKANOWY, a, e, od parkanu, Planken-. Słupy parkanowe. *Świtk. Bud.* 134. PARKANY, ów *plur.*, Barakan miasto Węgierskie, gdzie Jan Sobieski wielką klęskę od Turków poniósł. *Dykc. Geogr.* 2, 264, [Parkan 2], eine Stadt in Ungarn.

PARKIET, u, *m.*, z *Franc.*, posadzka do woskowania, ein Parketboden; *Vind.* podniza.

PARKOCIĆ się *recipr.*, *niedok.*, oparkocić się *dok.*, koźlić się, kocić się, płód kozi wydawać; zicklen, Ziegen werfen; (*Boh.* kozliti se, okozliti se; *Bosn.* okoziti se; *Rag.* okozitti se). Koza nosi 5 miesięcy; parkoci się w październiku. *Ład. H. N.* 79; (cf. ocielić się, oszczenić się, okocić się, ożrzebić się). PARKOT, u, *m.*, park, parch, smród jak od kozła; der Bocksgestank, das Bockensen; *Boh.* prk; (*Rag.* parc, praz - kozieł). Samca parkotem śmierdzącego żony; *olentis uxores mariti. Hor.* 1, 92. *Min.* Parkot smrodliwy wielbłądów. *Krom.* 566. PARKOTNY, a, e, parkotem śmierdzący, *virosus. Mącz.* parchotrętny, bockenſend, wie ein Bock ſtinkend.

PARLAMENT, u, *m*, dawniéj we Francyi, teraz jeszcze w Anglii, zgromadzenie stanów na obradę; *Vind.* parlament, ſvitnſhe, (cf. świetnica); das Parlament. PARLAMENTOWY, a, e, Parlaments-. *PARLOWAĆ *cz. cont.*, gadać imponując, z *Franc.* parler, cf. szprachać; n. p Z akcentem parlowanie. *Mon.* 70, 162.

PARLIST, ziele, *ob.* Podkolan. 1. PARMA ryba, *ob.* Barwena.

2. PARMA, y, *ż.*, stolica księstwa Parmeńskiego we Włoszech. *Dykc. Geogr.* 2, 263. die Stadt Parma. PARMEZAN, PARMAZAN, u, *m*, sér Parmezański, imię ma od miasta Parmy, ale robią go w Medyolańskim koło Lody, Parmeſanſäſe. *Wiel. Kuch.* 420; *Vind.* parmesanski ſir; *Ecl.* пармезакъ. Od parmezanu niech płacą groszy 12; bo większa gomołka za grosz, niż parmezanu za 12. *Lek. Ć* 2 *b.* Sery Parmezańskie robią z mléka oślicy. *Kluk. Zw.* 1, 190.

PARNASS, u, *m.*, sławna Apollinowi i Muzom święta góra w Grecyi abo w dzisiejszej Turcyi Europejskiéj, dzisiaj Likaoura zwana. *Dykc. Geogr.* 2, 264. der Parnaſſus. Bach jak podsunie w głowę dziwy troje, Za nic są mądre Parnassu dziewoje. *Zabł.* 9, 36. *Zab.* PARNASKI, a, ie, n. p. Parnaskie dziewki, siostry - Muzy. Parnaskie ukochane prześliczne dziewoje, Co słodkie z Hipokreny przecedzacie zdroje. *Zab.* 10, 97.

PARNAW, u, *m.*, PARNAWA, y, *ż.*, mocne miasto w Inflanciech nad rzeką Parnawą. *Dykc. Geogr.* 2, 264. Stadt. und Fluß in Liefland.

PARNOŚĆ, ści, *ż.*, PAR, u, *m.*; *Boh.* parno, parnost; skwara, skwarność, upał doskwierający, jaki przed deszczem bywa; die Schwüle, ſchwüle Hitze, *calor humidus*; *Cn. Th.*; *Vind.* spariza, (parnost, sparjenje - nabrzmiałość); *Carn.* sapárza, (parnost, parúst *vaporatio*, *aestus*); *Croat.* pripék, (cf. piecze słońce, przypieka, spiek); *Ross.* пекъ, зной (*ob.* Znój), сквара; *Eccl.* пекъ, жаръ, зной, горячесть. (*Ross.* парникъ, парничекъ *parnik - inspekt; *Carn.* parna - strych na siano). Drżenie serca z melankolicznych parności. *Syr.* 504. *Hipp.* 23. PARNY, a, e, PARNO *adverb.*; (*Boh.* parný, parné, oparowý; *Sorab.* 1. parné; *Vind.* sparliu, spariozhen; *Ross.* парный (*distng.* парный parzysty), жаркій, знойный, зноенъ, (угарный pełen swądu); *Eccl.* парный, парительный, летательный - lotny); skwarny, duszno gorący, ſchwül. Parne powietrze. *Furm. E* 2. Parnemi spocon żniwy. *Brud. Ost. C* 3. Roboczy kmiotek dnia parnego nędzę nocnym słodzi odpoczynkiem. *Pociej.* 304. Upał Lwa skwarnego

srogi, Toż Syryusz parny. *Mon.* 76, 6. Śpieszy kupiec do Libyi parnej Dla kupi marnej. *Klon. Fl. C* 1 *b.* Parna Kalabrya. *Hor.* 1, 141. Parno dziś, es iſt heute ſchwül = pre.

PAROBEK, bka, *m.*, PAROBCZAK, a, *m.*, *zgrubiale*; a) stróż domowy, der Knecht, Hausknecht, Stallknecht; (*Carn.* hlapz, (*ob.* Chłopiec; hlapzhuvanje *servitus*); *Vind.* hlapez, hlapshizh; (hlapzhnia, hlapzhnost = niewola); *Sorab.* 1. wotroczk, *ob.* Otrok). Czeladź domowa po dworach do rzemiosł zdatna, parobcy; imię wyjęte z Słowiańskiego rab, niewolnik. *Nar. Hst.* 6, 350. (*Croat.* ròb *mancipium*; *Ross.* рабъ, *ob.* Rob, robota; *Boh.* poroba, poddanost niewolstwo; *Sorab.* 1. parob wyrzut, brak). Parobek ma być troskliwy koło bydła osobliwie roboczego, około pługa, sochy, cepów; koszenia i różnego woženia ma być wiadomy. *Kluk. Rośl.* 3, 111. Panowie ledwie nie płakali, żeśmy im takich parobczaków poodmawiali; ale cóż? nam żołnierzy trzeba. *Teat.* 15, 44. *Zab.* 5, 327. *Koss. Pam.* 83, 2, 78. Parobczak czerstwy, zdolny do wszelkiéj pracy, zdrowy. *Siru. Qu.* 313. Wybierz między poddanemi swemi parobczaków dwóch piętnastoletnich. *Torz. Szk.* 102. Parobek w karczmie służący *Ross.* чумакъ. — Rozumiesz, że z parobkiem masz do czynienia? *Teat.* 21. *c*, 37. (z chłopem, stangretem; cf. pachołek). — b) Parobek, błona płuca przegradzająca. *Krup.* 2, 257, das Häutchen, das die Lungen von einander trennt. PAROBCZY, a, e, od parobka, Hausknechts =, Knechts =. *Sorab.* 1. wotroczazy; *Carn.* hlapzov; *Ross.* чумаковъ. Przy izdebce parobczéj jest stajnia dla koni, żeby parobek tuż zawsze był przy koniach. *Świtk. Bud.* 446.

PAROBOK, PAROBOCZNY, *ob.* Równobok.

PAROCH, a, *m.*, z *Greckołac.*, duchowny nad parafią przełożony, der Pfarrer, der Parochus; (*ob.* Fararz); (*Slav.* parok, xúpnik; (cf. żupnik); *Bosn.* parokian, parok, duhovnik; *Rag.* xúpnik, duhovgnák). Każdy paroch, prebendarz, altarzysta niech uczy czytać dzieci chłopskich. *Przestr.* 329. PAROCHIA, *ob.* Parafia.

PAROKONNY, a, e, — o *adverb.* na parę koni, para końmi, zweyſpännig. Wózkiem parokonnym jechał. *Teat.* 26, 78. W wózkach parokonnych i mierzyny są paradne. *Kluk. Zw.* 1, 186. W parokonnych powoziech lecą wśrzód gęstéj chmury piasku, na te miejsca pustoty. *N. Pam.* 3, 307. Ow poszóstny panicz przyszedł do parokonnego szlachcica. *Mon.* 72, 779.

PAROKRĄG, ęgu, *m.*, *atmosphaera*, der Dunſtkreis. Każda planeta opasana podobnym ciałem do słonecznego parokręgu. *Stas. Buff.* 76. cf. powietrzokrąg.

PAROKSYZM, u, *m.*, silenie się choroby. *Cn. Th.* popad, popadnienie, der Paroxismus. Trzy stajania febry, lub cały czas zimna, gorączki i potów, zowiemy paroksyzmem febry. *Krup.* 5, 530. Miłość jest na kształt paroksyzmu, który gdy minie, wszystko ustaje. *Węg. Marm.* 1, 132.

PAROL, u, *m.*, z *Franc.*, a) żołnierski parol. *Jak. Art.* 3, 307, *ob.* Hasło, die Parole, die Loſung. — b) Słowo dane, *parole d' honneur*, gegebens Ehrenwort, Verſprechen auf Ehre. Top parol, jutro na obiad czekam. *Teat.* 30. *c*, 25. Daj mi parol, iż nic o tym nie wspomnisz przed nią. *Zab.* 3, 147. Upewnia go, daje parol kawalerski. *Boh. Kom.* 4, 119. Zabito głupiego wilka, co na psi parol się spuścił. *Jabł. Ez.* 87. PAROLIK, a, *m.*, zakład, die Wette. Może parolik który przegrałeś. *Teat.* 15, 21. PAROLISTA, y, *m.*, dotrzymujący słowa, danego parolu dopełniający, der ſein Wort hält. Jakom poczciwy, jakom parolista. *Teat.* 43. *c*, 149. *Wyb.*

PARONOMAZYA, z *Greck. fig. rhetor.*; *Slov.* menowatelka.

PARÓW, owu, *m.*, [*cerk.* провъ. *Cod. Supr.* 262 — 2] dół wybity od wody, rów nieforemny. *X. Kam.*; eine Regengrube, ein Graben; (*ob.* Parowisty). Niedostępne werteby, gdzie w ciemnym parowie, Jest wycieczka bezpieczna. *Bardz. Luk.* 57. Błędne owce powszechną wzgardziwszy owczarnią, w parowach błędów marnie parszywieją. *Psalmod.* 19. (*distng. Ross.* паровое поле ugor, паровый inspektowy, *ob.* Para, parowa).

1. PAROWAĆ, ał, uje, *intr. niedok.*, wypuszczać z siebie parę, transpirować; *Vind.* sparjati, hlapiti, poparjati, pohlapiti, tranſpiriren. Człowiek spokojnie siedzący w pomiernie ciepłym miejscu, paruje niewidomie. *Krup.* 3, 106. Parowanie, gdy ciało płynne zamienia się w lotne. *Śniad. Chem.* 32. Woda destylowana zawiera się mocno w flasze, aby nie parowała. *Krup.* 5, 23. Przez parowanie subtelne części ostre z ciała wychodzą. *ib.* 5, 43. Wszelka woda parę z siebie wydaje. *Hub. Wst.* 98. Morze znacznie paruje. *Kluk. Kop.* 1, 106, *ob.* Wyparować.

2. PAROWAĆ n. p. nieprzyjaciela = odpędzić, odgromić, den Feind zurückdrücken; (z *Franc.* parer). Po tysiąc razy parowani do wałów. *Tward. Wł.* 84. Parował Turków z placu, jako bydło. *Jabł. Buk. A* 2 *b.* Tedy rycerski stan w Sabynią srogą, Z senatem oraz parują jak bydło. *Chrośc. Luk.* 227. Chan jeńców naszych jak bydło parował. *Tward. W. D.* 62. Wielką w nich klęskę uczynił i aż w pół taboru parując ich przypadnie. *Tward. W. D.* 22. Mieczem i ogniem ich parował. *Bardz. Trag.* 234.

3. PAROWAĆ, *ob.* Parzyć.

PAROWISTY, a, e, rowów i dołów pełny; voll Regengruben, voll Graben. Jest droga parowista od Argów idąca. *Bardz. Trag.* 170.

1. PARSK, a, *m.*, *Doliarium*, piwnica, parsk, w którym w zimie chowają rzepę, ukopawszy dół w ziemi. *Mącz.*, eine Grube in der Erde, Früchte aufzubewahren. PARSZCZEK, szczka, *m.*, *dem.*, dołek. *Mącz.*, cf. podrum.

2. PARSK, u, *m.*, §. 1) parskanie; *Dal.* prasskanye; *strepitus*, (*ob.* Prask), wydanie odgłosu, jakby żelaza rozpalonego w wodzie świerczącego, Brausen, Schnauben. Dumne rumaków stąpania, rzezkie ich parski i rżania. *Stas. Num.* 1, 75. Parsk, parskanie śmiechem. *Cn. Th.* das Losplatzen des lauten Lachens, praſſelndes Lachen. — §. 2) Parsk, par, duszna parność, duszność z gorąca lub z ucisku; Schwüle, Engigkeit, Beengtheit, Beklommenheit. Przed parskiem się ukrywała, *ab aestu. Zebr. Ow.* 348. Siostry w parsku za strzechami dyszą; *fumida latitant per tecta sorores. ib.* Lato przywraca ciepło, trzeba parsk i znój wytrzymywać. *Pilch. Sen. list.* 3, 378. W tym parsku i niewygodach, poczęły się między dworzany wkradać cho-

roby. *Boh. Ossol.* 1, 421. — 3. Parsk, *contemn.* parskot. katar, ryma, der Schnupfen. Panu ryma, pani sapka, a czeladzi parskot. *Rys. Ad.* 53. (Parsk. *Tr.*, zołzy końskie die Drüſen, die Kehlſucht bey den Pferden). — 4. *botan.* Parsk kozi, *ob.* Kozi parsk. PARSKNĄĆ, PARSNĄĆ, PARZCHNĄĆ, *f.* parsknie *intr. jednll.*, Parskać, Parszczać *niedok.*; (cf. Porſch. Abſg.; cf. prask, cf. prysnąć, pryskać; *Sorab.* 1. proskam *crepo*; *Rag.* pràskati *crepitare*, pàrsnuti *saltar fuori con impeto*, *d'un liquor alquando denso*; *Rag.* parhnuti, farhnuti, parhnijvam, farhnijvam *strepere volatu*); *Croat.* ferczati; *Ross.* фыркнуть, фыркать, (порснуть, порскать pewnym okrzykiem psy poszczuwając pobudzić; *Vind.* fe perskati = jurnym być, pobiegać się, o kozłach; *Carn.* perskam ked kosa *spurcito, caprarum more*); brauſen, ſchnauben. Parska, sapa, skwierczy żelazo rozpalone, *stridet. Cn. Th.* praſſeln, ziſchen, wie glühendes Eiſen im kalten Waſſer. Warząc olejki, chesz-li wiedzieć, jeśli dosyć mają, wrzuć nieco na ogień, a gdy nie będzie parskać, znać, że już dosyć ma. *Sienn.* 559. Parsknęła świeca, przytknęła. *Włod.*; (*Vind.* perskati pryskać). W ranie krew zaskwarzona straszliwie parszczała; *terribilem stridore sonum dedit. Żebr. Ow.* 302. — Wrzuca łeb w górę rumak, rozdziera parskające nozdrze. *Stas Num.* 1, 88. ſchnaubende Naſenlöcher; *Boh.* frkati. Wielbłądzi parzkali. *Banial. I* 2. Nosorożec parzkał. *ib. I* 2 *b.* — *Cum Accus.* Bestye parę ognistą parzkające. *W. Sap.* 11, 19. — *Cum. Instr.* Szaweł parskając groźbami i morderstwy przeciw chrześcianom. *W. Act.* 9, 1, er ſchnaubte von.... — Parsnie z śmiechu. *Zab.* 14, 394. Wszyscy parzchną śmiechem. *Baz. Hst.* 44. *Pot. Jow.* 110. Na to parzchła ze śmiechu. *Ossol. Str.* 3. Parsknął od śmiechu głośno. *Mon.* 74, 541; *Vind.* herfa, kaker konj, in lautes praſſelndes Lachen losbrechen. Nieznaczne pod pretekstem kichnienia parszchnienie w chustkę. *Mon.* 67, 387. (cf. chychot). Parskać, nagle i mocno kichać, laut nieſen, (*Sorab.* 1. porskacź kichać). Dymy w mózgu kichania abo parskania czynią. *Sak. Probl.* 56. Tu wszyscy do czasu siedziemy, jako w jakim dymie parskając. *Weresz. Reg.* 136.

PARSZYWIEĆ, iał, ieje *neutr. niedok.*, sparszywieć, sparszeć, oparszywieć *dok.*, parchu dostać, parszywym się stawać, räudig werden; *Boh.* prašiwěti, (uprašiti *scabie inficere*); *Ross.* коростѣть, окоростѣть, шелудивѣть, ошелудивѣть, паршивѣть, опаршивѣть. Owce tu marnie parszywieją. *Psalmod.* 19. Taki pies sparszeje, a po tym się wściecze. *Bielaw. Myśl. B* 3 *b.* Miejsce sparszywiałe. *Radz. Levit.* 13, 33. Gdyby koń sparszywiał. *Syr.* 347. Pies, kiedy się starzeje Zawzdy się w ogon gryzie, zawzdy sparszywieje. *Rej. Wiz.* 29. Często się to dzieje, iż wszystka trzoda parszywieje Od jednego bydlęcia. *Eraz. Ob. h.* PARSZYWIEC, wca, *m.*, parchaty, parchowaty; ein Grindiger, ein Räudiger, ein Krätziger; (*Boh.* prašiwec; *Ross.* шелудякъ; *Bosn.* gubbavaç, grintavaç). Parszywca zadzierży kapłan w zamknieniu przez 7 dni. *Radz. Levit.* 13, 33. PARSZYWOŚĆ, ści, *ż.*, parch, die Räude, der Grind, die Krätze; *Boh.* prašiwost, prašiwina; *Vind.* krastavina, harjavina, frablivost; *Ross.* паршивость. Parszywość końską jak leczyć. *Syr.* 935.

PARSZYWY, a, e, — ie *adverb.*, parchaty, parchowaty, parch mający; räudig, grindig, krätzig; *Boh.* prašiwý; *Vind.* garjan, krastan, krastou, frabliu, skrumbast, krastoviten, harjast, grintou; *Bosn.* gubbavi; *Slav.* chellàv; *Ross.* паршивый, шелудивый, короставый, окоростѣлый; *Eccl.* крастовый, краставъ, паршивый, опаршивѣлый. Jedna owca parszywa, wszystkie stado zaraża. *Cn. Ad.* 309; *Slov.* gedna prašiwa owca celé stádo nakazí; *Ross.* одна паршивая овца все стадо марает. Owcę parszywą odłącz od stada, Bo wnet we wszystkich taż będzie wada. *Cn. Ad.* 802. Występny ma być od ludu odłączon, jako parszywa owca. *Sax. Porz.* 39. Tak się w niéj kocha, jak w parszywej świni. *Czach. Tr. L* 4. (przysłowie gburskie; cf. chroni się go jak węża, jak psa wściekłego). — 2. Żaba parszywa. *Haur. Sk.* 440. (parchata, parchowata = ropucha), die Kröte. Żaba niema abo parszywa abo ziemna. *Syr.* 430. — *Transl.* Sława za pieniądze zawsze jest parszywa. *Rej. Wiz.* 123. (niegruntowna, nieprawdziwa). Interes parszywy, świerzbiący = kłótliwy, jątrzliwy, eine hadlige Sache, (Oberd.). *Urm.* Parszywe to być bardzo daje się widzieć. *Obr.* 15.

PART, u, *m*, płótnisko grube konopne, pakłak, suknisko; grobe Hanfleinwand, Packleinwand, grobes Tuch, grober Zeug. (*Carn.* hodnik, part, pert = chusta lniana, prześcieradło; pertenina, pertnina, partnina = chusty lniane; *Vind.* pert, platnu = płótno, chusta; pèrt, miſni pert, pertizh = obrus; *Rag.* parteniza *lintearium*; (*Croat.* parta *corona virginea*); *Ross.* портянина grube płótno, z którego chłopskie portki bywają, портянка płótnisko do obwijania nóg zamiast pończoch, портки gatki, *adj.* портошной; портной krawiec; (sed cf próć, porze), портомой pracz, портомоя praczka, портная, портниха szwaczka; портище ile materyi do sukni potrzeba, garnitur; парусина, парусинка płótno żaglowe, парусъ, парусокъ żagiel; cf. *Ross.* парча złotogłów, srebrogłów; *Eccl.* портище *pannus*, портно, порты, портки *traccae*, портный мастеръ krawiec). — Jam w ich zły czas w parcie chodził, I poszcząc, Pana o ich zdrowie prosił. *J. Kchan. Ps.* 47. (grubą odziałem włosiennicą ciało. *Karp.* 5, 91); ein grobes Trauerkleid, ein Caſteyhemde, ein Haarhemde. Zrzucił z siebie koronę, obłokłszy part gruby na się. *Groch. W.* 204. Najady z Dryadami chodziły po tobie W parcie, włos rozczochrany puściwszy po sobie. *Żebr. Ow.* 269. Obleczcie się w part na swój żal surowy. *ib.* 5, 26; *Ross.* веретище, вретище.

Pochodz. *parciany, parcianka, parcinka, portki i t. d.*

PARTAĆ *cz. contin.*, u prządek, zakręcać wrzecionem. *Magier. Mskr.* die Spille im Spinnen drehen.

PARTACTWO, a, *n.*, niedoskonała robota; *Boh.* prtacstwj; *Ross.* ляпанie, кропанie; Pfuſcherey, Sudeley, ſchlechte Arbeit. W wszelkich rzemiosłach wiele się znajduje partactwa. *Haur. Sk.* 161. Partactwo w naukach. *Glicz. Wych. N* 3. PARTACZ, a, *m.*, a) łatacz, wiotesznik *Boemis. Cn. Th.* starych rzeczy poprawiacz. *Dudz.* 21, ein Altflicker; *Boh.* prták = Schuhflicker; *Carn.* fretar; *Vind.* vretazh, fvratuvauz, fretavez, fretar, fvratievar, famo-

vuk, ſvratauz, kasiuz; *Sorab.* 1. pwatař, czapornik, ſparak, ſparacz; (*Ross.* портить, порчу psuć). Którzy sobie na rzemieśle tęsknią, z którego gdy wystaną, dlatego iż go trochę byli zakusili, będą też partolić, od czego zowiemy je partaczami. *Glicz. Wych. N* 2 *b.* Szewc, który tylko łatał bóty stare, partacz. *Jabł. Ez.* 177. — b) Niecechowy, ein Unzünftiger, ein Bohnhaſe, ein Störer, ein Pfuſcher. Czy to partacz, czy cechowy? *Rzecz. Zł. C.* — c) Niedoskonały w czymkolwiek. *Dudz.* 21. ein Stümper, Pfuſcher, ein Sudler. Będzie krawiec nad krawca, będzie tkacz nad tkacza; Nie byłoby dobrego, nie bywszy partacza. *Pot. Jow.* 231. Jeśli mistrzowie starych wieków drwili, Cożby dzisiejsi partacze robili? *Pot. Syl.* 404. Doktor partacz. *Pot. Arg.* 478. Jeszcze partacz, który groszów nie zarobił. *Jak. Gr. A* 2 *b.* — *W rodz. żeńsk.* Partaczka; *Boh.* prtačka. PARTACKI, a, ie, od partacza, Pfuſcher-; *Carn.* fretârské. Partacka złatana suknia *Ross.* скорпышъ. Partacko zrobiony, n. p. frak; *Ross.* аляповатый. PARTACZYĆ, *ob.* Partolić. PARTANINA, PARTALINA, y, *ż*, a) łatanina, starzyzny poprawianie, łatanie, Altflickerey. Partalina, robota licha, słaba, ze starego przerobiona, lub jakotako stawiona, n. p. Trafiła mi się do roboty partalina. *Magier. Mskr.*, (*ob.* Łatanina). Partaniną się bawić, *veteramentarii sutoris artem exercere. Cn. Th.*, (cf. partolić). — b) Partanina, partactwo, niedoskonała robota; Sudlerey, Pfuſcherey, Stümperey.

PARTEKA, PARTECZKA, *ob.* Partyka.

PARTES, u, *m.*, PARTESY *plur.*, PARTESKI *dem.*, papiery muzyczne. *Dudz.* 50; nóty muzyczne, partytura, Muſiknoten, Noten, Notenbuch, Partitur; *Ross.* партесъ; *Eccl.* партесное пѣніе, партесъ, нотное пѣніе съ выходками и знаками отъ уставщика рукою чинимыми. Раскольники сего пѣнія не любятъ; z Łac. partes, части, яко изъ многихъ частей состоящее. Uważano na to, aby był z partesu dobrym na jakimkolwiek instrumencie muzykiem. *Haur. Sk.* 266. Zamiast kaftana włożył parteski. *Alb. na Woj.* 21. — §. Stąpa z partesów na kształt karmnego prałata. *Zab.* 13, 276. *Treb.* jak z partytury, z rejestru, poważnie; nach Noten, nach dem Tact tritt er gravitätiſch einher. Stąpa jako z partesów, jak z trójnoga gada. *Nar. Dz.* 3, 115. PARTESOWY, PARTESNY; *Eccl.* партесный.

PARTOLIĆ, ił, i, *act. niedok.*; a) partaczyć, partaniną czyli łataniną się bawić. *Cn. Th.*, den Altflicker machen, flicken; *Boh.* prtáčjm, zprtačjm; *Carn.* fretârem; *Vind.* vratati, kasiti, ſvratuvati, fretati; *Ross.* ляпнуть, ляпать, кропать, кропаю, скропать, скропывать, ковырнуть, ковырять, покропать, вахлять, свахлять; (испортить psuć). Którzy sobie na rzemieśle tęsknią, z którego gdy wystaną, dlatego iż go trochę byli zakusili, będą też partolić, od czego zowiemy je partaczami. *Glicz. Wych. N* 2 *b.* — b) Partaczem być, niedoskonale co robić; ſudeln, pfuſchen. Co żywo wierszyki partoli. *Zimor. Siel.* 211.

PARTYA, yi, *ż.*, z *Franc.*, die Partie; *Vind.* partia, stran, diel; *Sorab.* 2. parthija; *Ross.* часть, партія. Wina kilka partyj z Węgier przyszło. *Teat.* 6. *b*, 79. t. j. kilka ładunków, einige Ladungen Wein. We grze partya, gra cała, die Partie in einem Spiele. Musiałem z nim grać w billard; ale żadnej partyi wygrać nie mogłem. *Teat.* 13, 11. Dokończmy tę partyą w warcaby, którąśmy wczoraj zapoczęli. *ib.* 23, 16. Po kilku partyach gry, wieczerza lepiéj smakuje i bardziéj zasila. *N. Pam.* 11, 194. — Partya do gry = osoba z którą się gra, die Partie, mit der man ſpielt. Miewać partye do gry. *Xiądz.* 25. — §. Partya do żenienia się, eine Heirathspartie. Masz partyą, jeżeli się chcesz ożenić. *Teat.* 52. *c*, 24. On ma partyą na Rusi, po której 100000 weźmie. *ib.* 29. *c*, 20. Partya zdarza mi się cudna. *Zab.* 11, 310. *Kniaź.* — §. Partya, fakcya, strona; Partbey, Faction. Na Szwedzką się przekinął partyą. *Tr.* PARTYKA, PARTEKA, i, *ż.*, PARTYCZKA, PARTECZKA, PARTYKUŁKA, i, *ż.*, *dem.*, sztuka, część, n. p. chleba, jadła; ein Partikel, ein Stück Brot, Fleiſch ꝛc., eine Portion. Na żebraninie dla chleba partyki błąkał się w obcych kątach. *Błaż. Tłum. B b.* Szedł od domu do domu żebrząc partyczki chleba. *Wys. Aloj.* 30. Nędzniczek nie może się docisnąć, aby sobie dostał parteki chleba ku żywności swojéj *Rej. Post. K k* 1. Tę parteczkę, któréj im bóg udzielił, radzibyście im wydarli. *ib. H h* 6. Lepsza jest parteka sucha z pokojem, niźli dom pełny bydląt pobitych z poswarkiem. *Radz. Prov.* 17, 1. Partykę abo kęs z gardła wydrzeć, *bolum e faucibus eripere. Mącz.* Kwoli nędznéj partece swojej, słowo boże wykręca. *Rej. Ap.* 67. (*propter esum*). Łyżeczki subtelne do kielicha, by tylko mogła się na niéj zmieścić partykułka Sakramentu ś. *Sak. Persp.* 22. PARTYKULARNY, a, e, — ie *adverb.*, prywatny, niepubliczny; *Ross.* партикулярный, опричной, частный, particulair, privat. Kiedy przypuszczamy partykularne sprawy do obrad publicznych, podajemy w niebezpieczeństwo nasze rady. *Leszcz. Gł.* 76. W tobie obyczaje partykularnéj osoby widzimy. *Zab.* 7, 271. Pomiestnéj, t. j. partykularnéj cerkwi opieka. *Smotr. Lam.* 179. (niegłównéj). PARTYKULARZ, a, *m.*, a) miejsce lub życie partykularne, prywatne, (*oppos.* wielki świat, publika); Privatwohnung, Privatleben. Jeźli u nas na partykularzu tak wiele nasłuchać się można, coż dopiero na tak wielkiéj publice? *Mon.* 71, 704; (cf. w kącie, na boku, w zakącie, w zaciszu, na ustroniu). Jestem wróżkiem; co potrzebne po partykularzach; bo tam łatwo jeszcze można prostaków oszukać. *Teat.* 17. *b*, 25. — b) Mały wiejski klasztor, ein kleines Dorfkloſter. *Tr.* — c) Partykularz, prywat, człowiek prywatnie żyjący, ein Privatmann. *Tr.*; *Ross.* опричникъ. PARTYTURA, y, *ż.*, partesy, nóty muzyczne na cztery głosy, die Partitur. Lutnie skupił, nie znając żadnéj partytury. *Hor. Sat.* 189. — §. Hiszpan ponury Powoli stąpa, stawia krok jak z partytury. *Min. Ryt.* 4, 263; jak z partesów, jak z rejestru, podług taktu, nach der Tabulatur, nach dem Tact, gravitätiſch. Storzypięta, krok jak z partytury wytwornie stawiający. *Mon.* 75, 591.

PARTYZANA, y, *ż.*, gatunek halabarty; *Ital.* partigiana; *Gall.* pertuisane; die Partiſane. Stały gwardye złocistemi partyzany drzewa osadzone trzymając. *Pot. Arg.* 48. (grotami).

PARTYZANT, *ob.* Stronnik.

*PARU = parą, *ob.* Para.

*PARUCH, a, *m.*, [porówn. *czesk.* raucho *vestis*, *amictus*; *Ross.* рухлядъ 2]; n. p. Namioty topią, chomąta, paruchy, Dla przejścia przez nie w tamtą stronę rzéki. *Białob. Odm.* 47. Świetne z siebie ubiory Progne zdejmuje, paruchy przyobłoczy, *atras vestes*. *Żebr. Ow.* 155. (cf. *Ross.* парусное полотно żaglowe płótno, *ob.* Part). *PARUSKO, a, *n.*, n. p. Sieść im każe staruszek, ławkę przystawiwszy, A tę paruskiem sprzętna Baucis przyrzuciła; *textum rude*. *Żebr. Ow.* 208. szmatą.

PARUJĘ *ob.* Parować.

PARYŻ, a, *m.*, stolica całéj Francyi. *Wyrw. Geogr.* 301, die Stadt Paris; *Boh.* Paříž; *Ross.* Парижъ. W Paryżu rzéka mléczna, brzegi jaglane, a wół pieczony nad nią, i nóż w nim. *Rys. Ad.* 71; (cf. *Slov.* I we Widní luda bídní, cf. Wiedeń). Kto z przyrodzenia głupi, i w Paryżu sobie rozumu nie kupi. *ib.* 22. Poślesz-li do Paryża osiełka głupiego, Jeśli tu był osłem, tam nie będzie koń z niego. *ib.* PARYZKI, a, ie, z Paryża, Pariſiſch, Pariſer =; *Boh.* Pařížský. (*Boh.* paryska = gatunek gruszki podługowatej czerwonej). PARYŻANIN, a, *m.*, der Pariſer; *Ross.* Париженинъ. PARYŻANKA, i, *ż.*, die Pariſerinn; *Ross.* Париженка. Paryżanki o modach sądzą. *N. Pam.* 11, 168.

PARZA, y, *ż.*, ospa dla psów, osypka; die Schlampe, das Geſchlampe für die Hunde, Hundefutter; *Vind.* met, polijanje; *Ross.* замѣсъ, мѣсятка, заварка; (opara mąka drożdżami zaczyniona do pieczenia chleba). Postawił psom garniec z parzą. *Falib. G* 3. Bestyom przyzwoita rzecz jest przy parzy z sobą się wadzić i kąsać. *Star. Ref.* 79. (przy jedle, beym Freſſen). — *Transl. fig.* Mieczysław Kujawskie i Mazowieckie krainy pobrał, w ten czas, gdy się Leszkowi panowie sami z sobą około téj parzy, jako to wiec bywa, zgodzić nie mogli. *Biel.* 110. (*ob.* Parznia).

PARZCHNĄĆ, PARZKNĄĆ, *ob.* Parsknąć. PARZĘ, *ob.* Parzyć.

PARZNIA, i, *ż.*, naczynie od parzy, w którym psom jeść dają; *Croat.* parenicza, das Geſchirr zum Hundegeſchlampe. Dla psów dobrze jest koryto mieć ciosowe a przynajmniej parznią. *Ostror. Myśl.* 19. Zatarłszy tłucz, umuskać parznią i nakryć. *ib.* 16. (*Boh.* párna = Schweißbad, *balneum sudatorium*).

*PARZNIĆ, [*act. dok.*, Parznąć *jednl.*, Parzniać *czestl.*, trefić, zanieczyszczać; beſudeln; *karp.* porznuty 2]; n. p. Mięsa świeżego, aby muchy w lecie nie parzniały. *Haur. Sk.* 343.

1. PARZYĆ, ył, y, *act. niedok.*, sparzyć, uparzyć, *dok.*; *Boh.* pařiti; *Carn.* pareti, parel, parêm, (cf. parjenk, parnek = piernik); *Sorab.* 2. pařisch; *Vind.* pariti, poparíti, obariti, spariti, vlashiti, oblapiti, pohlapiti; *Croat.* parim; *Rag.* parxiti, poparxiti, sparxiti, spraxiti, spariti; *Bosn.* parriti, zaparriti *calefacere*, *siccare*; sparsgiti, sprrisgiti, (usparitise, zaparitise *calefiere*; *Ross.* парить, упарить, упаривать, (парильщикъ łaziebnik; парить, воспарить unosić się na powietrzu; *Eccl.* **парити**, парю, летѣть lecieć); a) parzyć, palić, gorącem dokuczać; brennen, brennende Empfindung verurſachen. Parzy ogień, żelazo, mróz, bicz. *Cn. Th.* Gorące nader słońca uparzenie. *Fur. Uw. G* 2. Kiedy Mahomet nastawał, Tedy ogień parzący z nieba jawnie padał. *Podw. Wróż.* 43. Niepodobna w pośrzodku ognia nie być parzonym. *Przestr.* 60. Na to kowal chowa kleszcze, żeby rąk nie sparzył. *Xiądz.* 237. (aby go nie ugarzało. *Rys. Ad.*). Pokrzywa, gorczyca parzy. *Cn. Th.* die Neſſel brennt, der Senf brennt. Parząca pokrzywa. *Kulig.* 149. By pokrzywę nabardziéj kropił i żegnał, tedy jednak każda parzy. *Rej. Post. Fff* 1. Łodyga parząca, *urens*, ma na sobie parzące włosy. *Jundz.* 2, 15. — *Fig.* Ambicya serce Kleopatry parzy. *Bardz. Luk.* 2, 19. Miłość mu serce parzy. *Bardz. Trag.* 560. (żarzy). Miłość jest, która myślą rządzi, serce parzy. *Bardz. Trag.* 560. Parzę się czym = parzy mię co, ogień, mróz, bicz. *Cn. Th.* ich brenne mich, ich verbrenne mich mit etwas, es brennt mich. Parzę się jedząc. *ib.* Synek w beki, matka skacze jak sparzona. *Jabł. Ez.* 17. Skoczy ona z krzesła, jakoby ją sparzył. *Pot. Arg.* 212. Poźno sparzywszy się dmuchać. *Pot. Arg.* 753. Sparzywszy się ukropem, zimnej nie dowierza wodzie. *Nar. Chodk.* 2, 66. Kto się na mléku sparzy, ten na wodę dmucha. *Rys. Ad.* 21. Kto się na gorącym sparzy, i na zimne dmucha. *Fredr. Ad.* 53. *Cn. Ad.* 390. po szkodzie mądry, ein gebrannt Kind ſcheut das Feuer. *Mat. z Pod. C* 3. — *Transl. fig.* Parzę się na czym, na kim, oszukuję się, obrażam się, szkoduję; ich verbrenne mich bey etwas, betrüge mich, ſchade mir. Sparzył się, poczuł; dało mu się znać. *Cn. Ad.* 1078. Byście się jeno na tej kupi nie sparzyli. *Simon. Siel.* 19. Jagiełło bardzo się sparzył na obietnicach Zygmunta. *Biel.* 277. *Chrośc. Job.* 62. *Otw. Ow.* 486. *Past. Fid.* 110. Jednak się nieprzyjaciel na swéj dumie sparzy, Bo kiedy Pan Bóg za kim, ktoż przeciwny będzie? *Paszk. Dz.* 56. — §. Parzyć rękę, nogę, = naparzać, ein Glied bähen. Czwarty sposób używania téj wody jest, kiedy się kto nad parą jéj parzy. *Syxt. Szk.* 235. — §. Parzyć, oparzać, brühen; (Niederſ. broien; *Hol.* bruare, broare). Szkapią krew z jagłami rozparzy Tatarzyn, i tym sprosną gębę parzy. *Paszk. Dz.* 4. — §. Parzyć psom, abo dla psów, parzę lub ospę, osypkę nawarzyć; das Geſchlampe für die Hunde bereiten, es bebrühen. Lepiejby dla psów parzyć tobie, niż ludzi leczyć. *Pot. Arg.* 478; (cf. lepiej tobie świnie paść). Piwowarowie nieumiejętni zboża dobre psują, piwa parzą, nie warzą. *Syr.* 943. ſie brauen nicht, ſie brühen nur. — b) *Transl.* Z gęstej strzelby rzeżwo parzono do miasta. *Krom.* 544. (strzelano, palono); feuern, ſchießen. Bujwołów parzą mocno w karczyste szyje obuchami, *feriunt*. *Żebr. Ow.* 174. biją, uderzają, cf. prażyć; ſchlagen, hauen.

Pochodz. *ob. pod:* par, para 1.

2. PARZYĆ, ył, y, sparzać *act. niedok.*, uparzyć, sparzyć *dok.*, pary dobierać, do pary dobierać, w parę połączać; *Vind.* drushiti, parati, dvojati, vdvojiti, sparati, vdrushiti: *Ross.* спарить, paaren. Przez umiejętne parzenie zwierząt cudzoziemskich z krajowemi, przyjść można do gatunków osobliwych. *Kluk. Zw.* 2, 389. Miłość go z żoną jak dwa sparzyła ogniwa w jeden łańcuch. *Pot. Jow.*

19. Czas może rozróżnione serca znowu sparzyć. *Pot. Arg.* 747. Już oczu mu powieka nie sparzy. *Chrośc. Luk.* 269, (nie zasklepia, zamyka). Uparzyć, rozsadzić, przeplatać, *distinguere. Mącz.* PARZYĆ się, PAROWAĆ się *recipr.*; *Boh.* parit se; *Carn.* fürem se; ſich paaren. Wiosna najwłaściwszym jest czasem, kiedy się ptaki parzą. *Kluk. Zw.* 2, 74; (*Slav.* ptice se pâre). Parzą się w gołębnikach niewinne gołębie. *Kchow.* 208. Tyle ambicyi Kleopatrze noc dała ona, w którą się wodze Rzymscy z nią sparzają. *Chrośc. Luk.* 329. Temi czasy na rok, najwięcéj na kilka, parują się stadła. *Mon.* 76, 802. Parzenie, *Ross.* случка; *Eccl.* содвоєніе, **съвъкоупленіе, сѫпряжьство.**

PARZYDŁO, a, *n.*, rodzaj rośliny, *spiraea. Kluk. Dykc.* 3, 97, Spierſtaude; *Ross.* таволга, журинъ, шаламайникъ, лабазникъ. Parzydłowy *Ross.* шаволожный. Krzak parzydłowy *Ross.* таволожникъ.

PARZYKASZA, y, *m.*, kopcidym, kucharzysko, który nie umie tylko kaszę parzyć, ein ſchlechter Koch. *Ryd.*

PARZYSTY, a, e, — o *adverb.*, do pary, parę składający, paarig, ein Paar ausmachend; *Boh.* párnj, popárnj; *Ross.* паристый, парный, двойчатый, четно, (*ob.* Cetno). Oczy parzyste świata, księżyc i słońce. *Brud. Ost. A* 2. Liczba parzysta, którą równo dzielić można, eine gleiche Zahl. Korzeń parzysty, *testiculata radix*, gdy dwie podługowate, lub okrągławe główki wierzchami nawzajem się trzymają, a z pomiędzy nich pręt wyrasta. *Jundz.* 2, 7.

1. PAS, u, *m.*; (*Lat. med.* passus; *Ital.* passo; *Gall.* pas) a) przesmyk, ciasna droga, cieśnina; der Paß, der enge Paß. Nie myślimy o żadnej pogranicznej obronie, także i pasów i zamków, których ledwie i tak mamy. *Opal. Sat.* 77. Nie broniąc mu pasów i przechodów, neutralnym był. *Tward. W. D.* 2, 252. Już Janczarowie zastąpili pasy. *Suszyc. Pieśn.* 3, *L b.* Ustępują twojej dostojności, czyniąc pas wolny. *ib.* 21, *F* 4. (przechod wolny), freyen Durchzug, Platz, Raum. — b) Pas, *ob.* Paszport.

2. PAS, a, *m.*; (*Boh.* pas; *Slov.* pás, pás; *Sorab.* 1. pás; pasz, pask; *Sorab.* 2. pasz; *Carn.* pâs, pasz; *Vind.* pafs, pafilu, opafilu, pafez; *Croat.* pász, pojasz, paszecz, pojaszecz; *Dal.* paass; *Rag.* paas, pojas, podpaas, pásaz; *Slav.* pojas, *barb.* terkía; *Bosn.* pas, pojás, tkaniça, kaniça, (*ob.* Tkanka); *Ross.* поясъ, поясокъ, (*Ross.* пасъ gurt), опояска, подпóяска, кушакъ, кушачекъ, (cf. поясница krzyże w ciele); *Eccl.* подпояска; (cf. *Lat.* fascis; cf. *Germ.* Baſt; *sed cf. etiam Ital.* passamano; *cf.* spajać); 1) binda, którą się opasują, der Gürtel, der Gurt, der polniſche Paß, eine Binde um den Leib. Pas rzemienny z końcami srebrnemi, lub miedzianemi *Eccl.* татауръ. Honorowy pas mający, z pasem złotym *Eccl.* златопоясенъ. Bez pasa, cf. rozpasany, *Ross.* на распашку. Nic nie umieją, prócz kręcenia wąsów i poprawiania pasa. *Mon.* 65, 35. Pas brzuch ściskający. *Czerw.* 24. Nakarm go, nie popuści pasa. *Bratk. M.* Będzie na obiedzie jadł dostatnie, jednak nie tak, aby się aż pas na nim zerwał. *Syxt. Szk.* 282. W cudzym domu ręce za pas zatknąć, i niczego się nie tykać. *Dwor. F* 4. — Pas rycerski, ein Rittergürtel, Ordensgürtel, (Ordensband). Kreowanie na rycerstwo, odprawowało się podawaniem miecza i pasa rycerskiego, złotemi lub srebrnemi cętkami ozdobionego; będącego znakiem obowiązków, któremi się rycerz łączył z narodem dla jego obrony. *Nar. Hst.* 3, 82, (cf. na rycerza pasować). Pas oficerski, *ob.* Szarfa. — Pas, trzos, der Geldgurt; *Eccl.* чресленикъ. Czerwonych złotych w pasie jego szukał. *Sak. Pers. pr. B* 3 *b.* Pas rupturny. *ib.*, ein Bruchband. — §. Pas, miejsce po niżej brzucha, w którym zwyczajnie koło siebie pas obwijają; der Ort des Leibes, wo man ſich zu gürten pflegt, der Gürtel. Chodzą z obnażonym ciałem, Pas tylko okrywając bławatu kawałem. *Przyb. Luz.* 213. Po pas, do pasa, aż do brzucha, aż pod brzuch, bis an den Gürtel. Ukazał mu się po pas jaki rycerz z wody. *P. Kchan. Orl.* 1, 9. Zastał wodę po pas. *Zach. Kaz.* 1, 225. Długa broda aż po pas spadająca. *Teat.* 28. *b*, 65. Miał brodę po sam pas białą. *Jabł. Tel.* 21. Brodę aż do pasa. *P. Kchan. Orl.* 1, 33. Siedzieć ma niewiasta w wannie w ciepłej wodzie do samego pasa. *Sienn.* 446. Obraz po pas, popiersnik *Ross.* поясной портретъ. W pas kogo porwać, *medium aliquem corripere. Cn. Th.* w pół, mitten um den Leib. Spuszcza oczy aż za pas. *Nar. Dz.* 3, 166. (w ziemię). — §. Za pasem = *in procinctu*, tuż blizko, przed oczyma, przed sobą, (cf. zapas); gleich da, bey der Hand, nahe, nicht weit. Noc za pasem. *Brud. Ost. A* 2. Pora zimowa za pasem. *Jabł. J* 3 *b.* Mówi głupi śmierć za morzem, a ona jest za pasem, dziś przyjść może. *Sk. Kaz.* 338. Zguba nasza za pasem. *ib.* 526. — §. Prędko, wziąwszy nogi za pas. *Cn. Ad.* 928. (cf. zbierać pięty; na moich nogach); nimm die Füße auf die Achſel, geſchwind. Czy marznie, czy pali, Skoro pan mówi: nuże! nogi za pas, dalej! *Zabł. Amf.* 12. (machaj!) Oho! już go słychać, jak kto może, nogi za pas! *Teat.* 24. *c*, 16. (umykaj! uciekaj!) Wziąwszy nogi za pas, skrytemi drzwiami wymknęliśmy się. *Mon.* 70, 67. (daliśmy drapaka). — §. Pas zapaśniczy, *caestus*; die Handriemen oder Klopfbandſchuhe der Klopffechter, Wettfechter. To rzekłszy, przed wszystkiemi porzucił dwa pasy, Ogromne, a też ciężkie, któremi przed czasy Mężny Eryx zwykł się był w szermierstwie kosztować, A ramiona rzemieniem twardym przepasować. *A. Kchan.* 128. Kto z was będzie się śmiał z pasem surowym kosztować? *ib.* 116. Gdy nikt nie śmiał się oń pokusić w zapasie, mniemał, by wszystkie miał pasem przechodzić. *A. Kchan.* 127. w zapaśnictwie, im Klopffechten. Za pasy z kim chodzić, w za pasy z kim chodzić, zapaśnicze z kim walczyć, mit einem im Klopffechten wettſtreiten; *Boh.* za pasy se dáti, za polky, zapasyti; *Eccl.* страдальчеству, тризнству, подвизаюся. Herkules za pasy chodząc z Anteusem, mocowaniem go przemógł. *Otw. Ow.* 606. Było u nas pierwej we czci to ćwiczenie, za pasy chodzić; a nie darmo; bo do czynienia z kim pieszo, wielekroć to pomodz może. *Gorn. Dw.* 30. — *Transl.* Walczyć z kim, pocierać się z kim, za łby pójść; mit einem kämpfen, ſtreiten, anbinden. Dwieście lat przodkowie nasi Chodząc z Krzyżaki za pasy, O Pruską ziemię się bili. *Groch. W.* 510. Ja z przyrodzeniem nie szedłbym za pasy. *Past. Fid.* 4.

Birk. Dom. 65. Ani o chwałę, ani o przemożność z sobą w za pasy nie chodzili. *Pilch. Sall.* 189. Za pasy ujm się z twą namiętnością. *Bach. Epikt.* 52. — 2) Pas, *latius:* sznur, rzemień, poprąg; ein Gurt, ein Riemen; *Ross.* пасъ. Każdy z pewnym muszkietem na pasie. *Jabł. Buk. O. b.* Pas nam się u karety zerwał. *Teat.* 6. *c*, 18. Zdjąć pas z dziecięcia powitego. *Tr.*, powojnik, Windel-Band. U armaty śrzedni kraniec czyli refa u uszów zowią pasem. *Archel.* 3, 60. der Mittelreif der Kanone. Pasy albo burtnice na szkucie, są wąskie bale zewnątrz na boku burty przybijane, do których się statek ładuje. *Magier. Mskr.* ſchmale Bordbalken. — §. Pas, strefa, smuga, ein Streifen; *Ross.* полоса, полоска, полосочка, (cf. połasa). Całe dno tej materyi złote; pas jeden szeroki różowy, drugi ponsowy wązki. *Teat.* 10, 99. (cf. w paski). Niegodnyś, aby me pazury darły z cię pasy. *Jabł. Ez.* 65. szroty, podługowate kawałki mięsa, Schrotſtückel-Fleiſch, längliche Fleiſchſpalten; (cf. połeć). Z cudzéj skóry szerokie rzemienie albo pasy krają. *Eraz. Ob. G.* (cudzym łacno jest szafować). — §. Pięć przedziałów, *zonae*, które jak na niebie, tak i na ziemi znajdują się, pasami zowią. *Otw. Ow.* 59. strefy; *Rag.* paas; Erdgürtel, Himmelsgürtel, Erdſtrich, Zone; (*Vind.* semlifhe, fhtrum semle, podnebje). Pas śrzedni upalony; dwa pasy pomiarkowane, dwa mroźne. *ib.* 5. Pas ognisty. *Bardz. Luk.* 163. *Hub. Wst.* 48. Pas gorący między zwrotnikami leżący. *Śniad. Jeog.* 137. *N. Pam.* 74. — *Aliter:* Pas niebieski, zwierzyniec, zodyak. *Cn. Th.*, der Thierkreis. Mleczna albo białomleczna droga na niebie, pas niebieski biały, die Milchſtraße. *Cn. Th.* — 3. *Botan.* Ś. Jana pas, babi mur, lwia albo niedźwiedzia łapa. *Syr.* 841; *lycopodium*, Johannisgürtel, Bärlapp.

Pochodz. *pasek, pasać, pasować, pasownik; paśnik; pasamon, pasamonik; odpasać; opasać, opaska; podpasać, przepasać, przypasać, przepaska, rozpasać, wpasać się; zapas, zapaska, zapasny, zapaśnik, zapaśniczy, zapaśnictwo.*

3. PAS! słowo grających; *ob.* PASZ.

*PĄS, u, *m.*, n. p. O jak się cieszy gospodarz, szczypiący Z rodnej gałązki frukt z pąsem walczący. *Hor.* 2, 309. może pons, ponsowy kolor.

PAŚ, ia, *m.*, *dem.* Pawełek, Paulchen, kleiner Paul. Postrzeżcie się w czasie, Niż będą Pawłami ci Pasie. *Pot. Jow.* 2, 53. — *Vocat.* Pasiu!

1. PASAĆ, *frequ.*, *ob.* Paść.

2. PASAĆ, pasał, pasze *act. niedok.*, (opasać *dok.*), pasem obwodzić, (cf. pasować); *Rag.* passati, opassati; *Croat.* pássem; *Eccl.* **пояcати**, поясую, поящу, gürten. Mnisi paszą się powrózem. *W. Post. W.* 3, 423. Wolał się pasać łańcuchem, aniżli powrozem. *ib.* 2, 64. PASAMAN, PASAMON, u, *m.*, PASAMONIK, a, *m.*, *dem.*, z *Franc.* passement; *Ital.* passamano; *Ross.* позументъ; strefa do bramowania sukien, osobliwie liberyi, das Poſament; *Slav.* pàrta; *Hung.* paszamány, perém; die Borte, die Treſſe, beſonders auf Livreen. W pasamanach lokajskich. *Teat.* 53. *b*, 7. (w liberyi, w *barwie). Ten, co gdy był sam sługą dobre miewał pany, Porzuciwszy niedawno podłe pasamany, Co się niegdyś pokornie nazywał Maciejem, Dziś jest Jaśnie Wielmożnym Mości Dobrodziejem. *Kras. Sat.* 95. Włosy związane pasamonikim jedwabnym z drobnemi nitami srebrnemi. *Kłok. Turk.* 244. — §. *Transl.* Radzono mu, ażeby się uczył pasamony z nosa wyciągać. *Mon.* 69, 40. (nos ucierać). PASAMANNIK, PASSAMONNIK, a, *m.*, szmuklerz, co pasamany robi; *Ross.* позументщикъ, der Poſamentirer, der Bortenwirker. Szmuklerze, passamonnicy, haftarze. *Vol. Leg.* 3, 629. *Slav.* gombar.

PAŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* past; *Slov.* pasce; *Sorab.* 1 *et* 2. paszle; *Carn. et Vind.* past; *Ross.* западня, пасть; łapica, die Mäuſefalle. Myszy łowią łapicami albo paściami. *Cresc.* 642. (*ob.* Paść), cf. pastka.

PAŚĆ, padł, *f.* padnie *intr. jedntl.* Padać *contin.*; (*Boh.* padati, padawati, padnauti; *Slov.* padám, padagi; *Sorab.* 2. padnusch, panusch; *Sorab.* 1. panucž, panul, padl, panu, panem, padam; *Vind.* past, pasti, padel, padem, padati; *Carn.* pasti, padém, pádam; *Croat.* paszti, padati, pádam; *Dal.* passti; *Rag.* pasti, pádnuti, padnutti, padám; *Bosn.* pasti, panuti, padati; *Ross.* пасть, падать; cf. *Graec.* πτάω *impingo*, *cado*); 1. upadać, spadać, ciężkością swoją przyrodzoną na dół dążyć, lecieć; fallen, herabfallen, umfallen. Jabłko z drzewa padnie. *Birk. Zyg.* 54. Niedaleko owoce padają od drzewa. *Zab.* 9, 21. Padł na ziemię; bieżmy byśmy go podnieśli. *Teat.* 42. *d, D d.* (wywrócił się, obalił się). Ślepym i starym łatwo o padnienie. *Past. Fid.* 301. (cf. upadek, usterk). Padający, łatwo upadający; *Sorab.* 1. zpadné *caducus*; *Vind.* opadliu, padliu, (*Subst.* opadlivost, padlivost, padezhnost); *Bosn.* padiv, koji stoji za pasti; *Rag.* padgliv, (padávaz-lunatyk; *Rag.* padati, zavratatti *patir di mal caduco*, padaczkę czyli wielką chorobę, kaduk mieć); *Croat.* padlyiv *labilis*, (pádavecz *epilepticus*, padavìcza *epilepsia*); *Eccl.* падательный. Postrzelony, na tych miast padł na ziemię. *Teat.* 7. *b*, 57. Gdziekolwiek tylko szedł na polowanie, Padały sarny, jelenie i łanie. *Zab.* 13, 378. Oba się wojska walecznie spotkały, Gromadne hufce z obu stron padały, Padli rycerze, tak wiatr dęby wali. *Kras. Oss. C* 2 *b.* (*Ross.* падежь мор, pomor bydła). Trupem paść, ofiarą paść; todt hinfallen, erliegen, das Schlachtopfer werden, bleiben, auf dem Platze bleiben. Dawno ci trupem paść należało. *Zab.* 12, 405. *Koss.* (zginąć). Wiele zgrzybiałych niewiast, pod tytułem czarownic, padło ofiarą przesądu. *Ostr. Pr. Kr.* 1, 65. — §. Człowiekowi zęby poczynają padać około siedmiu lat. *Sak. Probl.* 74. wypadać, wylecieć; ausfallen, von den Zähnen. — Przytym mu uroście niełaska pańska, tak iż mu z rąk prawie będzie padało ono tak trudne staranie jego. *Rej. Post. A a a* 6. (nie będzie mu się wiodło, nawet z rąk mu szczęście wyleci). — §. *Impers.* Deszcz, śnieg, grad pada; es regnet, es ſchneyet, es hagelt ꝛc. Deszcz pada, czas dyabelnie brzydki. *Teat.* 20, 119. (*Sorab.* 2. sze padasch-o deszczu, padać). — §. Słońce pada-zapada, zachodzi, die Sonne geht unter. Gdzie wschodzi jasne, gdzie pada słońce, Niech wszystkie ziemi posłyszą końce. *Kniaź. Poez.* 2, 41. (cf. *zapad). Słońce już padło, ciemna noc nadchodzi. *J. Kchan. Dz.* 218. Już noc padła, oczy na nic się nie zdały, Ażeby obłąkanych po polach szukały.

Karp. 7, 48. zapadła, die Nacht war eingebrochen. — §. Nie padło z ich ust żadne słowo próżne na ziemię. *Wad. Dan.* 28. nie wypadło, nie wyleciało, nie wymknęło się, ihrem Munde entfiel kein leeres Wort. Co mu do ust padnie, wszystko płocho bredzi. *Dmoch. Il.* 37. (co ślina przynosi). Wychowany w takim domu, gdzie i podejźrzenie nawet nie padło. *Kras. Pod.* 2, 69. es fiel nicht einmahl ein Argwohn auf dieſes Haus. Już odtąd rzecz żadna sroższa nie może paść na mię. *Teat.* 42. *D d.* przypaść, es kann nichts ärgeres mehr auf mich kommen, mich treffen. Padło mi co na myśl, na pamięć = przyszło mi na myśl, es iſt mir was eingefallen. Czytam, aż tu Jordan leży; Padła mi Jerychońskiéj pamiątka rubieży. *Pot. Pocz.* 387. — Pada co na jaki czas, na jaki dzień = przypada, es fällt auf einen beſtimmten Tag. Młodość jego padła na czasy Henryka II. *Birk. Zamoj.* 22. — §. Jak kostka padnie = jak wypadnie, jak się zdarzy; wie es ausfällt, wie es ausſchlägt, wie es glückt. Inaczej kostka padła, niż sobie obiecywali. *Birk. Zyg.* 53, (cf. kostka). Sprawa tak właśnie padnie, jak pragniecie. *Wys. Aloj.* 119. Nie padło jak chciał. *Cn. Ad.* 630. Zwietrzywszy, jak mu rzecz paść miała, nie przyjechał. *Tward. Wł.* 187. To według zamysłu padło. *Krom.* 51. Rady, by były najmędrsze, nie tak czasem padną, jakoby było trzeba. *Biel.* 99. Wszystkie jego prośby u papieża pomyślnie padły. *Krom.* 469. (wypadek pomyślny miały). Jakożkolwiek padnie. *W. Post. W. praef.* (cokolwiek kostka przyniesie). Niechże się jeno fortuna rozśmieje, Wszystko śpiącemu padnie na nadzieję. *Min. Ryt.* 3, 171. Mądremu niespodzianie nic nigdy nie padnie. *Opal. Sat.* 21. Na placu bitwy obaczyli, jak przygoda padła. *Warg. Cez.* 150. Że za żywota ojciec córce męża nie obrał, w tym, jak teraz padło, nie dobrze się baczył. *Gorn. Dz.* 66. (jak się teraz wydarzyło, jak się pokazuje teraz). Bez trudności mu padnie oną drogą iść. *Ryb. Ps.* 237. (wypadnie, przypadnie, przyjdzie mu to łatwo). Bóg tylko sam wie, kędy która dusza padła. *Birk. Podz.* 6. gdzie jej wypadło się dostać, wo ſie hingerathen iſt. Bóg za szyję nie ciągnie; że kto z drogi myli, Bóg nie winien; tam każdy padnie, gdzie się chyli. *Simon. Siel.* 83. — 2. *Active:* Padać, rzucić się, n. p. na ziemię = upadać dobrowolnie; ſich hinwerfen, hinfallen, fallen. Idzie papież, ja chciałem paść przed nim; lecz on uprzedził mię; i padłszy na twarz przede mną, wstać niechciał, ażbym ja pierwszy wstał. *Sk. Żyw.* 1, 158. Przywiedzieni, padli przed królem. *Gwagn.* 169. Bojąc się przyszła, i padła przed nim, i powiedziała mu wszystko. 1 *Leop. Marc.* 5, 33. Oboje mu do nóg padniemy, Chęci nasze wynurzemy. *Teat.* 54. *d, d i j.* Padanie do nóg, ściskania za nogi, podpisywania się podnóżkiem, podłość w sobie mają. *Zab.* 11, 69, *Vind.* pad k' nogam, Fußfall; *Vind.* padezh k' nogam, fußfällig, (*ob.* u nóg). Ludolf musiał paść przed ojcem, szukając łaski. *Biel. Św.* 86. (upokorzyć się, ſich demüthigen). Gdy się kłaniamy i ciałem padamy, to są ceremonie. *Sk. Kaz.* 354. Padli cały swemi przed królem. *Sk. Kaz.* 519. I sam Jezus ceremonie chował, i na modlitwie przyklękał i padał. *ib.* 355. Padłem krzyżem, prosiłem nizko. *Zab.* 13, 269. Pójdę do pani, padnę jej do nóg, i błagać będę odpuszczenia. *Teat.* 54, 55. Do nóg padam (upadam). *Teat.* 43. *c*, 95. *Wyb.* Padamy wszyscy do nóg. *ib.* 81. — §. Paść, przypaść, wpaść gdzie, stanąć gdzie nagle; ſchnell anlangen, eintreffen. Bieżałem na podwodzie do Lwowa, gdziem padł dnia trzeciego. *Gorn. Dz.* 139. — §. Padać na umyśle, na sercu = upadać, ustępować, *dawać się; nachgeben, den Muth verlieren, im Muthe fallen. W najgorszym razie nie padaj mizernie, Zaś w powodzeniu dobrym staw się miernie. *Hor.* 1, 256. *Kor.* — §. Ptaki padają gdzie = siadają, spuściwszy się tam odpoczywają, die Vögel fallen wo, laſſen ſich wo nieder, ſetzen ſich wo. Kuropatwy, skoro świta, z noclegu nieco odlatują, to powtórzywszy, za trzecim razem, gdzie potym padną, przez cały dzień się bawią. *Ład. H. N.* 87. Ptastwo w okropnych drzew pleciach, nie ważyło się padać na gałęziach. *Jabł. Buk. G.* Ptak przed łowcem, nie ma gdzie paść bezpiecznie. *Ryb. Ps.* 18. — *Prov.* Ni padło, ni siadło. *Falib. I.*; ni to, ni owo; nie wiedzieć zkąd, jak; mir nichts dir nichts. Sami ni padłszy, ni siadłszy, czynią konstytucye, reformacye. *W. Post. W.* 3, 353. — §. Pada na mię strach, etc., opada mię, obejmuję mię, rzuca się na mię; befallen, über einen fallen, überfallen. Frasunek padł na wojsko. *Warg. Cez.* 87. Powietrze i ciężkie niemocy na wojska jego padły. *Sk. Dz.* 553. Powietrze na ludzi i bydło padło. *ib.* 773. Narzekali o śmierci, ukazując, że toż na nie paść może. *Warg. Cez.* 155. — §. Memnon przemówi, gdy słońce nań padnie. *Zab.* 14, 99. *Nar.* gdy się promienia słoneczne od niego odbijają; wenn ihn die Sonne beſcheint, wenn ſie auf ihn fällt. Padać się *recipr.*, rozpadać się, pękać się, rozpęknąć; zerberſten, aufberſten, zerfallen; *Sorab.* 1. kwěkam szo; *Eccl.* сдаюся, сѣдаюся, разсѣдаюся. Gdy na bydłach skóra się pada.... *Haur. Sk.* 468. Opoki się padają. *Groch. W.* 213. Padały się, jako struny, żyły stargane gwodźmi, i święte się ciało Za ciężkich młotów uderzaniem rwało. *Odym. Św.* 2 *H h* 4. Zagarnęli wielką liczbę ryb, tak iż się sieć ich padała. *Rej. Post. G g* 1. Jelitne padanie abo rozsiadliny. *Sienn. Reg.* Niemoc głowy padająca. *Sienn.* 62 — *Transl. fig.* Sercuby się padać od wielkiéj żałości. *Kołak. Cat. B* 3. kraje się serce, das Herz möchte zerberſten. Serca ich z gniewu się padają, *rumpuntur. A. Kchan.* 356. Żałobliwie płakali, a prawie się padały serca ich. *Rej. Post. T. u* 3. Ciesz się Polsko, niechaj się złość od żalu pada. *Nar. Dz.* 1, 107.

Pochodz. *pad, padaczka, padalec, padło, paduch; listopad; dopaść; napaść, napadać, napaść, napastnik; opaść, opadać; odpaść, odpadać, odpadły; popaść, popadać, spopadać; podpaść, podpadać; przepaść, przepadać, przepaść; przypaść, przypadać, przypadek, przypadkowy; rozpaść, rozpadać, rozpadlina; spaść, spadać, spadek, spadkowy, spad, spadlisty, spadzisty, pospadać; upaść, upadać, upad, upadek, upadły, podupaść, podupadły; wpaść, wpadać, wpad, wpadek; wypaść, wypadać, wypad, wypadek; zapaść, zapadać, zapadły, zapad.*

PAŚĆ, pasł, pasie *cz. niedok.*, Pasać *contn. et frequ.*; (*Boh.* pasti, pasati, pasawati; *Slov.* past; *Sorab.* 1. paszu; *Sorab.* 2. paſcz, paszu, paszam, paszl; *Carn.* pâsti, pasl, pâsém, klasti, kladem, futram, kermiti, (cf. karmić); *Vind.* pasti, pafel, pafem, pizhati, (*ob.* Picować); *Croat.* pazti, pászem; *Bosn.* pásti; (*Hung.* pásit *gramen*); *Rag.* paastiti, pâsti, pâsem; *Ross.* пастить, пасу; *Eccl.* пастити, паствую, (*ob.* Pastwić); *Lat.* pascere; *Gall.* paître; *Graec.* βόσκειν; *Talm.* אבס *abas*, saginavit); bydła po pastwiskach karmi szukającego pilnować, das Vieh weiden, das Vieh hüten. Na tych łąkach pasą wielbłądy, muły, kozły, owce, woły. *Paszk. Dz.* 121. Na łąkach tych stada pasają. *P. Kchan. Jer.* 243. Paś, paś owieczki. *Smotr. Apol.* 103. Nie paś, nie zajmą-ć. *Rys. Ad.* 45. Gdy posłuszeństwo na świecie wystydło, Niż ludzi rządzić, lepiéj jest paść bydło. *Pot. Syl.* 245. Tobie świnie paść, nie być urzędnikiem. *Star. Vot. C b*; (cf. lepiéj tobie psom parzyć). Bydło się pasie *recipr.*; das Vieh weidet, geht auf der Weide. Po pastewnikach bydło się pasie. *Cresc.* 90. Kota paść, *ob.* Kot. — Kto się wspiera na kłamstwach, ten pasie wiatry. *W. Prov.* 10, 4. (ugania się za wiatrem). — *Transl. et fig.* Paść, karmić, tuczyć; weiden, füttern, fättigen, mäſten. Paśli pasterze siebie, a drobów moich nie paśli. *Budn. Ezech.* 34, 8. Będzie on wnet kruki pasł swym ścierwem. *Tward. Wł.* 131; *Slov.* Id krkawcow past; *abi in malos corvos.* Więcej się krwią swoją paść nie dopuścili ptakom ani bestyom. *ib.* 95. Oczy paść, patrzeć na co z uciechą, die Augen weiden. Oczy tylko paść było. *Cn. Ad.* 50; było na co patrzeć, ale nie jeść; oczy-ć się wzdy dobrze miały, zęby od głodu szczekały; cf. siła pies w dzbanie widzi, ale głowa nie wnijdzie; głodny dostatek; wonno a głodno; *Slov.* pěknoti sa človek ně nage. Jadło na to kładą, nie żeby paść oczy; lecz łaknący żołądek aby uspokoić. *Teat.* 42. *d. Jak. Baj.* 108. *Vind.* okupafna jestvina, gledna jed; ein Schaueſſen. — §. Nadzieja zwycięstw mężne serca pasła, Wszyscy z chciwością oczekują hasła. *Kras. Woj. Ch.* 105. (posiliła). Czytanie pasie i tuczy rozum. *Pilch. Sen. list.* 2, 374.

Pochodz. *pasterz, pasterka, pasterski; pastuch, pastwisko, pastewnik; pasza, paśne; paszcza; pastwić się; pasorzyt, pasibrzuch, brzuchopas; antypast; napasać; opaśny, spasny, spas, ispas, spasać, spaśne; samopas, świniopas, kozopas, wołopas; popas, popasać; wypasać.*

PASCHA, y, *ż.*; *Ross.* пасха; z *Hebr.* pasach; *Graec.* πάσχα; wielkanoc, n. p. Zydowska, Ruska, Oſtern bey den Juden und in der griechiſchen Kirche. Po dwu dniu pascha albo wielkanoc będzie. 1 *Leop. Math.* 26, 2. Fest nadchodził prześników, nazwany pascha. *Odym. Św.* 2, *U* 4. Używanie baranka wielkanocnego jest paschą albo prześnim nazwane. *Salin.* 6, 2. Tabula ukazująca zgodę i niezgodę Ruskiéj paschy z naszą wielkanocą. *Sax. Okul.* 45. PASCHAŁ, u, *m.*, [z *łac.* paschalis, tak się nazywa świéca stawiana wedle ołtarza wielkiego podczas resurekcyi 2]; n. p. Dzwonnik dał w ręce dwom chłopcom gromnicę i paschał. *Ossol. Str.* 5. PASCHALIA, ii, *ż.*; *Ross.* пасхалія зрячая; wyrachowanie wielkonocne, die Oſtertafel. Jego błędną jest paschalia. *Sak. Kal. C* 2. Musiałyby się wszystkie księgi nasze, światcy i paschalie pomieszać. *ib.* PASCHALNY, a, e, *Smotr. Lam.* 131, *ob.* Wielkonocny; *Ross.* пасхальный.

PASEK, ska, *m., dem. nom.*, pas; *Boh.* pasek, *ob.* dyalekty pod pas; 1. ein kleiner Gürtel, eine kleine Leibbinde, ein kleiner Gurt. — §. Paski zakonne, mnisze, Gürtel der Mönche. Wszystko nowy ten zakon zabrał, nie zostawiwszy dawnym tylko paski i różańce. *Zab.* 12, 234. Ślepe przywiązanie do prywatnych nabożeństw szkaplerza, różańca, paska, sznurka i t. d. *Mon.* 76, 577. (cf. paskowe bractwo). Paski, na których niemowlęta wodzą, Gängelbänder, Leibbänder; (*Carn.* vodivnèza; *Ross.* помочи, cf. pomoc). Wodzenie na paskach dziatek, niedobry jest obyczaj. *Mon.* 69, 1064. Ledwo z pasków spuszczone, coś do matki plecie, I krzepką stopką drobne kroki stawia dziecię. *Nar. Dz.* 2, 139. *Zab.* 3, 404. *Nar.* Człek ledwie tchnie, już płacze; z pasków zawsze we łzach prawie. *Zab.* 15, 135, vom Gängelbande an. Myszat na pasku nie potrzeba wodzić, Umieją biegać, a nie tylko chodzić. *Jabł. Ez.* 20. Wodzi go, jak niemowlę na paskach. *Teat.* 36. *b*, 21. (opanował go). — §. Paski u szabli, na których wisi, rzemiona, rapcie, die Riemen, an denen der Säbel hängt. J. P. P. Pałasznickim i Kordasiewiczom radzę, aby pasków od szabel użyli na odprawienie z sobą pojedynku. *Mon.* 70, 136. — §. Pasek do brzytwy, kawałek obdłużny skóry, na którym brzytwy ostrzą, der Streichriemen zum Balbiermeſſer. — 2. Pasek, strefa, ein Streifen, der Streif; *Ross.* полоска, полосочка. Materya w paski, ein geſtreifter Zeug; *Ross.* полосатый. Gdybym się o tym przekonał, wszystkie paski na skórze jego porwałbym w kawałki. *Teat.* 16. *c*, 33. — §. Mięso skrają w cienkie paski. *Paszk. Dz.* 4. w małe srzoty, ſchmale Fleiſchſchnitte, Schrotſtückel. — §. Paski u srzóby. *Jak. Mat.* 4, 349. (Schraubengänge, Gewinde, wytoczyny).

PASENKOWAĆ, PASĘKOWAĆ *cz. niedok.*, n. p. Drzewko, jak urośnie, pasenkować, t. j. nie dać się rozrastać na wiele latorośli. *Chmiel.* 1, 646; z sęków obcinać, trzebić, obrzynać, sztucować.

PASIBRZUCH, PASOBRZUCH, a, *m.*, a) darmojad, tylko o brzuchu myślący, próżniak; ein Freſſer, Schlemmer, dem der Bauch ſein Gott iſt, der ſich mäſtet und nichts thut. Sto pługów na jednego pasibrzucha ryje. *Nar. Dz.* 3, 143. Próżniak, pasobrzuch obżarty. *Boh. Kom.* 2, 17. Pobożny pasibrzuch na czystość przysięga, A po młodą dewotkę z skruchą wielką sięga. *Teat.* 51, 33. — b) Pasibrzuch, żywi się gdzie może, cudzym żyw. *Cn. Ad.* 823. pasorzyt, pochlebca, ein Schmarotzer. Przeklęty pasibrzuch tylko uważa, gdzie się kurzy z komina. *Teat.* 7, 24. *Mon.* 75, 590. Nie mogę cierpieć w domu takich darmozjadów i pasibrzuchów, jak W. Pan. *Teat.* 55. *b*, 43. PASICIEL, a, *m.*, paszący, n. p. bydło; *Vind.* pizhar, futrar, der Viehweider, Hütber.

PASIECZNIK, a, *m*, dozorca pasieki lub pszczelnika, pszczelny; der Bienenwärter, der Bienengärtner, (cf. bartnik). Pasiecznik ma mieć przy pasiece domek i ogródek. *Kack.* 4.

Pasiecznicy, melisy używają do nacierania nowych ulów. *Zool* 123. Śpisz pasieczniku, niedźwiedź do pasieki. *Bratk. N* 2. Pasiecznicy po borach (bartnicy), owczarze w koszarach, Najczęściej pieśni twoje grają na fujarach. *Zimor. Siel.* 139. PASIECZNIKOWY, a, e, od pasiecznika, pszczelarski, Bienengärtner-, n. p. Z niedbalstwem pasiecznikowym. *Kąck.* 24. PASIECZNY, a, e, od pasieki, Bienengarten-. Pszczoły leśne trwalsze są nad pasieczne. *Kluk. Zw.* 4, 283. Waldbienen, — Gartenbienen. PASIEKA, i, *ż.*, §. 1*) zasiek; (*Boh.* paseka, cf. posiecz, posieka; *Etym.* siec, siekę); ein Verhau. Obwarował obóz dobrze pasiekami i wozami sprzężonemi. *Stryjk.* 743. *Papr. W.* 2, 266. — *Transl.* Gdzie się obrócą, biją, walą, sieką, Wysoką trupy składając pasieką. *Pot. Arg.* 300. pokosem, kupą, gromadą, in hohen hingeſtreckten Haufen. — §. *Syrus, fossa subterranea condendis frumentis apta*, parsk, pasieka. *Mącz.* eine Fruchtgrube, ein Fruchtkeller, podrum. — §. 2) Pasieka, pszczelnik, der Bienengarten; (*Croat.* pchelnyak, vulnyák). O pasiece albo pszczelniku, *Haur. Ek.* 136. Miejsce, gdzie ule zgromadzone stoją, zowią pasieką. *Kluk. Zw.* 4, 199. NB. Pszczelnik, miejsce gdzie ule stoją; a gdzie się pszczoły pasą, pasieka. *Cn. Th.* 897. — §. *Meton.* Pasieka, miód pity, Meth. Pójdźmy na flaszkę pasieki. *Teat.* 8. *c*, 40.

PASIENIE, *ob.* Paść, pastwa, pasza, das Weiden, Hüthen, die Weide, die Huth; *Ross.* пасеніе, пасьба; *Eccl.* пастительство.

PASIERB, a, *m.*; *Boh. et Slov.* pastorek; *Vind.* pasterk, nepristen sin; *Carn.* pastêrek; *Croat.* pasztòrk, pasztorek; *Slav.* pastorak; *Bosn.* pastoràk; *Rag.* pástorak; *Hung.* mostoha fiú, (cf. macocha); *Sorab.* 1. pžihpodnė, (cf. przyrodny); *Ross.* пасынокъ, иночимъ, (cf. pasynek); der Stiefsohn; syn żony od pierwszego męża, abo męża od pierwszéj żony. *Sax. Porz.* 132, (cf. ojczym; cf. macocha). Syn czasem gorszy od pasierba. *Psalmod.* 32. Na złośliwe pasierby przyszły dzieci moje. *Biel. S. M. B* 4. — §. Pasierb, podpora parkanu w słup wpuszczona. *X. Biel.* eine Zaunſtütze. PASIERBICA, y, *ż.*; *Boh.* pastorkyně; *Slov.* pastorka, pastorkiňa; *Vind.* pasterka, pasterkinja; *Carn.* pastêrka; *Croat.* pasztorkinya, paztorkinya; *Slav.* pastorka; *Rag.* pástórka; *Bosn.* pastorka; *Hung.* mostohaleány; *Ross.* падчерица; *Eccl.* пздъщерица, (*Etym.* córa); die Stieftochter, córka żony od pierwszego męża, abo męża od pierwszej żony. *Sax. Porz.* 132. Heba, córka Junony, bez ojca urodzona; zaczym pasierbicą Jowiszową. *Otw. Ow.* 369. PASIERBICZY, PASIERBOWY, a, e; *Boh.* pastorny; *Ross.* пасынковъ; Stief-, Stiefkinder betreffend. Pasierbicze dzieci, Stiefkinder; (*Vind.* pasterki, popovi otrozi, nepristni otrozi). Majątek pasierbowy *Eccl.* иночимая.

PASIGĘBA, y, *m. et ż.*, pasorzyt, pasibrzuch, darmojad, darmochleb, ein unnützer Brodeſſer. Pochlebnicy a pasigębowie, póki dobrze karmisz, przychylnić będą. *Kosz. Lor.* 47 *b. ib.* 46 *b. ib.* 79 *b.*

PASISTY, a, e, do pasienia, paszę mający, w paszę obfitujący; *Boh.* pastwiśtný; *Ross.* пажитный, скотопитательный; *Eccl.* пажитный, пастбинный, weidenreich, gute Weiden habend, futterreich.

PASIU, *ob.* Paś.

PASKO, a, *m.*, imię męzkie, *Paschasius. Nies.* 1, 103; *Jabł. Her.*

PASKOWAĆ *cz. niedok.*, strefować, w paski popstrzyć, ſtreifig machen; *Ross.* полосовать, разполосовать. PASKOWATY, a, e, — o *adverb.*, w paski ułożony, geſtreift, mit Streifen; *Ross.* полосатый, дорожчатый; *ob.* Dereszkowaty. PASKOWY, a, e, od paska, Gürtel-, vom Gürtel. Bractwo paskowe. *Xiądz.* 215.

PASKUDA, y, *ż.*, PASKUSTWO, a, *n.*, (cf. *Ross.* пакость szkoda, złe, licho, paskudność; cf. скуда, скудость, скудота chudoba, ubóstwo); 1) rzecz nieczysta, nieczystość, paskudność, ści, *ż.*, unſauberes Zeug, Unflath; *Carn.* gerdóba; *Croat.* pogànoszt, (cf. pogaństwo); *Eccl.* скверньство, разные виды сквернодѣйства. Zbierać szumowiny z ługu, ile razy pokażą się na wierzchu z jakiemikolwiek paskudami. *Jak. Art.* 1, 52. Ruda ta że ma wiele paskustwa, przeto płóczą ją. *Os. Żel.* 39. Wielkiej się Dawid dopuścił rozpusty, W tej i Salomon nalezion paskudzie. *Zab.* 15, 219; *moral.* sprosność, Unreinigkeit, Unkeuſchheit, Unflätherey. — 2) Paskuda, *ob.* Paskudnik. PASKUDNICA, y, *ż.*, sprosnica, (flejtuch), eine Unflätige, Unſaubere. Pragnie on mścić się nad tą paskudnicą. *Morszt.* 72. PASKUDNIK, a, *m.*, PASKUDA, y, *m.*, cf. pakostnik, pakość; (*Ross.* пакостникъ broiciel); 1) niechluj, nieczysty, ein unflätiger Menſch; *Carn.* gerdêsh, gerdn; *Ross.* колобродъ. Z tak dzielną bronią, co paskudo tobie? Měj taki przynależyty strój słuszniéj osobie! *Żebr. Ow.* 15. — 2. Paskudnik, napaść, zaraza na bydło, na konie. *Cn. Th.*, (cf. nogieć), eine anſteckende Krankheit des Viehs, der Pferde. Napaść, nogieć albo paskudnik, jest błonka gruba nadrastającego mięsa między powieką a źrzenicą, która ból w żyłach do mózgu dochodzących tak wielki mnoży, że koń od tego upada, jak w kaduku. *Comp. Med.* — §. Paskudnik, *etiam reddi potest buprestis vermis scarabaeo similis, herbas inficiens. Cn. Th.* eine Art giftiger Käfer. PASKUDNY, a, e, — ie *adverb.*, niechędogi, nieczysty, sprosny, unflätig; *Carn.* gêrd; *Slav.* nágérdan; *Croat.* pògan; *Ross.* пакостный. Żelżył go paskudnemi słowy. *Zab.* 13, 273. *Treb.* PASKUDZIĆ, *il*, i, *act. niedok*, nieczyścić, sprosnym uczynić, unflätig machen; *Carn.* gerdim, (cf. gardzić); *Vind.* nevzhediti, oskurnoviti, omadeshuvati; *Croat.* poganim; *Ross.* пакостить, пакощу, спакостить, испакостить, пачкать, марать, мараю, скернить, сквернавить; *Eccl.* посрядити, оскрѣнити. Częstokroć mały strumień, płynąc z gnoju, z śmieci, Całą rzékę paskudzi. *Pot. Pocz.* 80.

Pochodz. *popaskudzić, napaskudzić, opaskudzić, spaskudzić, zapaskudzić.*

PASKWIL, PASKWILUS, *ob.* Paszkwil.

PASMO, a, *n.*; *Boh.* pasmo, přádlo, přadýnko; *Sorab.* 2. paszmo; *Carn.* shtrena, (cf. strona); *Vind.* ſhtrena; *Ross.* пасмо, пасмецо, (пятникъ пięć pasm). W pasmie nici jest 24. *Przedz.* 28. Sztuka niesie łokci 12, w łokciu

ma być pasm 20; w pasmie zaś nici 24. *Hiur. Ek.* 58. Trzydzieści nici na pasmo. *Cn. Th. Włod.* ein Gebinde Garn. Pasmami *Ross.* попасмно. Jak ma być dobre pasmo, gdy zepsuta przędza? *Kras. W.* 55. — §. *Transl. et fig.* Pasmo, ciąg, nić, szereg nieprzerwanie się ciągnący; eine lange Reihe, ein langer Zug, eine Folgereihe, ein Gewebe von Erfolgen; *Ross.* полоса, полоска. Pokazuje się tam przy brzegu długie pasmo wysepków. *Boter.* 74. Pasmo gór *Ross.* кряжъ, кряжикъ. Najdziesz takich na świecie niemałe pasmo. *Glicz. Wych. L* 8 *b. ib. B* 6 *b.* (wielką liczbę). Pasmem krętym takowych strumyków wracajmy się ku źrzódłu. *Mon.* 65, 131. — *Milit.* Pasmem maszerują, kiedy szeregi niepoprzecznie ale podłużnie człek za człekiem wyciągają się. *Jak. Art.* 3, 307. — §. Ciągnęła się nieprzerwanym pasmem z lędźwi Piasta potomność do Kazimierza Wielkiego. *Psalmod.* 15. Pasmem *adverb.*, ciągiem, długim szeregiem nieprzerwanym, in einer Reihe fortlaufend; *Ross.* пополосно. Szli, że tak rzekę, pasmem wielcy Fabiuszowie, Scypiony, Marcelle. *Kras. Pod.* 1, 163. sie folgten in ununterbrochner Reihe auf einander. Szły pasmem nieszczęśliwości na nasz kraj. *Dyar. Grod.* 486. Jest ich bardzo wiele, i wszędy się ich pasmy napłodziło. *Glicz. Wych. O* 8 *b.*

'PAŚNIA, *ob.* Pasznia, Pasza. PAŚNY, a, e, od paszy abo pasienia, Weide-. Bydło paśne, którym nie robią. *Szczerb. Sax.* 456. — §. *Subst.* Paśne na cudzym, (*sc.* prawo), prawo pasienia *Cn. Th.* Weiderecht, Hutrecht, Hutgerechtigkeit.

PAŚNIK, a, *m.*; (*Boh.* pasyř; *Sorab.* 1. pasznik; *Vind.* pasar, pasodelauz; *Croat.* paszár, pojaszar, *f.* paszaricza; *Rag.* pasâr; *Bosn.* tkanicjar, tko tkaniçe tka); rzemieślnik od pasów, der Gürtler, (cf. trzośnik). *Mącz.* Krawcy, kuśnierze, paśnicy. *Vol. Leg.* 3, 592.

PASOBRZUCH, *ob.* Pasibrzuch. PASORZYCTWO, a, *n.*, nauka abo stan pasorzytów, pasobrzuchów, pochlebstwo, *ars parasitica. Mącz. Cn. Th.* Tellerleckerey, Schmarotzerey; *Rag.* sladokusnós; *Ross.* блюдолизничество. PASORZYT, a, *m.*, pochlebca, jaki u Terencyusza, *parasitus. Petr. Pol.* 2, 27. der Tellerlecker, Schmarotzer; cf. pasibrzuch, *Boh.* žitopasek (*ob.* Rzyć), fatkář; *Slov.* podlizač, potrimiska; *Sorab.* 1. blidowné pžeczel, woblizanež, *f.* woblizanczka, (*ob.* Oblizać); *Carn.* pojedesch; *Vind.* saplezhnik (cf. plece, poplecnik), perlisuvauz, perlisavuz, oblisavuz; *Rag.* sladokúsaz, nametalaz, *vulg.* nabbiguzizza; *Croat.* lizozdél, lizavecz, zdelolizávecz, vetorep, primeknyénecz, *f.* primeknyenka, tanyerobuzecz, nabiguzicza; *Ross.* блюдолизъ, объѣдала, объѣдралищикъ, опивальщикъ, опивало, опивоха, *f.* блюдолизница. Pasorzyty węchem śledzą, gdzie się komin kurzy. *Pot. Arg.* 68. Pasorzyt, pasibrzuch, *assecla mensarum. Mon.* 75, 590. Pasorzytowie za pieniądze wielbią zbrodnie, i onym służą. *Węg. Marm.* 3, 165. Pasorzytem być, pasorzycić, *Vind.* saplezhuvati, talierje lisati; *Ross.* блюдолизничать, объѣсть, объѣмъ; *Eccl.* объядаю; *Ross.* опить, опивать. — *Transl.* Większe kruszcowe żyły początek brały od ognia; mniejsze, a pierwszych pasorzyty, od wody. *Stas. Buff.* 97. (*ob.* pasorzytne żyły). PASORZYTNY, a, e, pochlebny, cudzym się żywiący; *Vind.* talierja lisezhen, fhkurtouski, nepovablenski, fchmarozerifch. Ów pasorzytny gatunek ludzi zawsze czepi się tego, po kim więcéj zyska. *Przestr.* 295. — §. *Hist. natur.* Kopaniny te nazywam pasorzytnemi, które wzrost swój biorą z innych utraty. *Stas. Buff.* 205. Pasorzytne rośliny *Ross.* тунеядное растѣніе.

PASOWAĆ, 'PASSOWAĆ, ał, uje *act. niedok.*, pasem rycerskim kogo ozdabiać, einem zum Ritter (gürten), fchlagen; *Boh.* pasovati. Pasowanie na rycerstwo odprawowało się podaniem miecza i pasa rycerskiego. *Nar. Hst.* 3, 82. Pasowania te, chociaż u różnych narodów różne bywają, na to się zgadzają, że rycerza nowo pasowanego, szpadą i rycerskim pasem opasanego, pasujący płazem kilka razy z lekka dotykał. *Wyrw. Geogr.* 340. Pasowany rycerz *Croat.* paszáni vitez. — §. *Transl.* Przyrzekł, iż się oświęci, a na kapłaństwo pasować będzie. *Glicz. Wych. O.* 5. (oblec się, cf. obłóczyny). Gdy syna do szkół oddają, nie inaczéj, by go znowu mieli chrzcić rodzice, a na wszelakie cnotliwe życie pasować albo święcić. *ib. L* 3 *b.* Równa się ta chwała onemu, którego na trzech drzewien węzeł pasują. *ib. H* 6 *b.* PASOWAĆ się *recipr.*, walczyć z kim, mocować się, biedować się, łamać się; ringen, kämpfen; *Rag.* arvatise, jaccitise, gombatise; *Slav.* hèrvatise; *Carn.* arvam, arujem; *Vind.* metatife, pipatife, pardegatife, tergati, tepsti; *Croat.* boritisze; *Eccl.* страддальчествую. Pasujący się z zwierzętami *Eccl.* звѣроборющійся. Pasować się z myślami *Eccl.* залогствовати. PASÓWKA, i, *ż.*; *Boh.* pasowka; gatunek gruszek, die Zapfenbirne. *Ład. H. N.* 46. PASOWNICTWO, a, *n.*, chodzenie w zapasnictwo, zapasy; die Ringekunft, Klopffechterkunft; *Ross.* подвигъ. Mistrz ćwiczenia w pasownictwie, ma wiedzieć jakie ćwiczenia komu przystoją. *Petr. Pol.* 337. PASOWNICZY, a, e, do pasownictwa należący; *Eccl.* подвижьнъ, подвизательный; Ringe-, Klopffechter-. Gry pasownicze. *Petr. Pol.* 2, 247. Jak do pasowniczéj znowu się roboty rzucił, nie chciał Anteusz jego czekać siły. *Bardz. Luk.* 67. PASOWNIK, a, *m.*, zapaśnik, w zapasy idący; ein Ringer, Klopffechter. *Petr. Eth.* 15. *Vind.* metauz, vadnik, pipavev, pardegauz, pulesh; *Ross.* подвижникъ, *f.* подвижница. Przychodzi ten pasownik, który ze lwem miał w zapasy iść. *Zab.* 10, 181. PASOWY, a, e, od pasa, Gürtel-, *Cn. Th.*; *Ross.* поясный. Żebro pasowe u rzeźnika, od ćwierci przedniéj wołowéj. *Magier. Mskr.*

1. PASSYA, yi, *ż.*, namiętność; *Ross.* страсть, die Leidenfchaft, Paffion. Rozumu się radzić, ale nie passyi. *Boh. Kom.* 4, 326. Passye u ludzi wiatrem są koniecznie potrzebnym, do dania rzeczom obrotu. *Zab.* 7, 195. Jak dusza ożywia ciało; tak passya wymowę. *Gol. Wym.* 31. To moja passya, taniec. *Teat.* 24. *c*, 59. (cf. moje życie, mój żywioł). Moja passya konie, Jejmościna ogród. *Kras. Pod.* 2, 141. Zaprawiłeś mię do kart; ta ochota stała mi się passyą, przemieniła się w naturę. *Teat.* 48, 73. Gra z początku była mu rozrywką; ale potym zamieniła się w passyą. *Pam.* 83, 2, 281. We Pan z pas-

syą grasz, a ja z flegmą. *Teat.* 9, 48. Wszystkie mię passye biorą, gdy ją widzę. *ib.* 26. *d*, 7. — Passyami *adverb.*, *Ross.* страстно; leidenſchaftlich. Passyami go kocham. *Teat.* 21, 8. *Węg. Marm.* 1, 126. *ib.* 179. — 2. PASSYA, yi, *ż.*, historya męki Chrystusowéj. *W. Post. W.* 253. *Sk. Żyw.* 2, 392; die Paſſion, das Leiden Chriſti; (*Boh.* pasige, pasigowy teyden = wielki tydzień); *Vind.* Kristusovu terplenje, pašion; *Ross.* страсть; *Eccl.* страдба, страданіе. — §. Passya, nabożeństwo w dni postne po obiedzie, gdzie pokutujący w kapy przybrani, czynią w kościele dyscyplinę. *Kras. Zb.* 2, 326. die Faſtengeißelung, (cf. kapnik). PASSYJKA, i, *ż.*, *dem.*, a) mała namiętność, eine kleine Leidenſchaft. — b) Małe figurki wyrażające passya Chrystusową; kleine Figuren, die das Leiden Chriſti vorſtellen. Z soli oczkowatéj robią passyjki, osóbki, paciorki. *Łud. H. N.* 161. PASSYONAT, a, *m.*, zapalczywy, gorączka, osa, ein leidenſchaftlicher Menſch. Passyonata najmniejsza bagatela do złości przyprowadza. *Teat.* 28, 28. Passyonat wielki; mógłby mię ogrzmocić. *Teat.* 33, 24. PASSYONATKA, i, *fem.* — PASSYJNY, a, e, od passyi Chrystusowéj, Paſſions=. n. p. Passyjne kazanie w wielki piątek. *Mon.* 74, 332.

*PAST, *PASTEL, *ob.* Paszt.

PASTA, y, *ż.*, naśladowanie we śkle starożytnego rzniętego kamyka, eine Glaspaſte; *Ross.* литикъ.

PASTERECZKA, i, *ż.*. *dem. nom.* pasterka, eine junge Hirtinn, Schäferinn. Pasła przy morzu pastereczka hoża liczne bydełko. *Zab.* 16, 310. Szczęśliwa nader to jest pastereczka, Która z białego swego giezłeczka Ozdobę swoję choć ubogą bierze. *Past. Fid.* 96. Pastereczka wdzięczna, miła, hoża, składna, luba wszystkim dzieweczka. *Teat.* 55, 76. PASTEREK, rka, *m.*; *dem. nom.* pasterz; *Vind.* pastirzhik, ein junger Schäfer. Dyanna w pasterku się pokochała. *Teat.* 55, 55. To ten pasterek młody. *ib.* 54. *b*, 34. PASTERKA, i, *ż.*; *Boh.* pastýřka; *Sorab.* 1. pastyrka; *Carn.* pastariza, (*distng.* pastérka = pasierbica); *Vind.* pasteriza, (*distng.* pasterka, pasterkinja = pasierbica; cf. pasterka, pliska = pliszka); *Croat.* chuvarica (cf. czuwać), pasztirica; *Dal.* chobanka; *Rag.* pastjerizza, pastjurka, cjobánka; *Ross.* пастушка; a) która bydło pasie, die Hirtinn, die Schäferinn. Gdzie pasterze paszą, aby tam nie pasła pasterka, a gdzie pasterki, niech tam już nie będzie pasterz. *Haur. Sk.* 54. — b) Pasterka, pastuszka, piosnka pastusza, skotopaska, sielanka; ein Hirtengedicht, ein Schäferlied. Bukolikom Wirgiliuszowym napis dałem pasterek; bo *Greck.* βουκόλος pasterz. *Nag. Virg.*

PASTERNAK, u, *m.*; *Boh.* paštrnak; *Slav.* pastêrnjak; *Sorab.* 2. pasternak; *Sorab.* 1. pastênak; *Croat.* mêrkva, merkêvcza, (cf. marchew'); *Rag.* markva, markvjella; *Bosn.* andrriqua; *Ross.* пастернакъ; z *Łac.* pastinaca; 1) die Paſtinake, (Paſternak); jarzyna kuchenna, zwyczajny już prawie dziki jest; lecz jest rodzaj inny Hollenderskim zwany, wielki, gładki, i słodki, bez żyłek drzewiastych. *Kluk. Rośl.* 1, 207. Pasternak wiejski, dziki, płonny, polny, głuchy = pasternaczek, ptasze gniazdo, marchew włoska, karota, z *Łac.* carota, die wilde Möhre. *Syr.* 1054. *et* 1055. *et* 1058. — 2) Pasternak, ryba, *pastinaca marina Plin.*, ein Raubfiſch. *Cn. Th.* PASTERNIK, a, *m.*, a) zagon od pasternaku, ein Paſtinakbeet. *Tr.* — b) pasternik, *ob.* Pastewnik.

PASTERSKI, *PASTURSKI, a, ie; *Boh.* pastyrský; *Slov.* pastýrský; *Hung.* pásztori, pasztori; *Sorab.* 1. pasterski, pasterowé; *Vind.* pastirski, pastirjou; *Carn.* pastirske; *Bosn.* pastirski; *Rag.* pastijrski, cjobánski; *Croat.* pasztirzki, pasztirszki; *Eccl.* пастырскій; pastuszy, od pasterza, Hirten=. Schäfer=. Pasterska sukmana. *Zab.* 12, 300. Kij pasterski, *ob.* Kostur. Simonowicz pierwsze ma miejsce w poezyi pasterskiej. *Gol. Wym.* 420, (cf. pasterska sielanka). Chyżyk pasturski, *mapale. Mącz.*; *Boh.* pastušina, pastnuška; *Slov.* pastirna; *Sorab.* 1. pasterna. — §. Do pasterza duchownego należący; *Ross.* пастырскій, пасторскій, dem Seelenhirten gehörig. PASTERSTWO, a, *n.*; *Boh.* pastyrstwj; *Rag* pastijrstvo, cjobánstvo; *Croat.* pasztirsztvo; *Eccl.* паствительство, пастуство, пастырьство; a) pasterskie życie i zatrudnienie; der Hirtenſtand, das Hirtenleben. Patryarchowie, ludzie prości, jako koło pasterstwa się parający. *Bial. Post.* 75. Pasterstwo, oranina, i z Aeneaszową Burdą słynie, póki Rzym chrześciaństwa głową. *Ryb. Geśl. B* 3. — b) Pasterstwo duchowne, das geiſtliche Hirtenamt. W którym pasterzu nie będzie podpomnożenie ducha ś., już słabe jest pasterstwo jego, już słaby rząd i urząd jego. *Rej. Ap.* 35. *Sak. Kal. E* 3. Owce pana Chrystusowe pasterstwu naszemu powierzone pasiemy. *Smotr. Apol.* 109. *Hrbst. Nauk. O* 2 *b.* Cztery biskupstwa założył, i na cztery pasterstwa je podzielił. *Sk. Dz.* 706. PASTERZ, *PASTURZ, a, *m.*; *Boh.* pasák, pastýř; *Slov.* pastir, pastyř, krawár, pastyř welikeho dobytka, (*ob.* Krowiarz); *Sorab.* 1. pastêr, pastyr; *Sorab.* 2. pastir; *Vind.* pastir, pastur, zhednik; *Carn.* pastir; *Croat.* pasztir, paztir, chòban; *Hung.* pásztor; *Rag.* pastîr, *vulg.* cjoban, (*ob.* Czaban); *Bosn.* pastir, ciobanin; *Slav.* pastir; *Eccl.* пастырь, скотопитатель; *Ross.* пастухъ; a) pastuch, skotak, skotopas, skotnik, owce, bydło paszący; der Hirte, der Schäfer. Gdzie niemasz trzody, tam i pasterz nie potrzebny. *Nar. Hst.* 7, 43. Pasterza nikt nie ma trzymać osobnego, gdzie wszystka wieś pasterza chowa. *Sax. Art.* 42. Zawżdy to zacniejszy pasterz bywa, który stado owiec pasie, niźli ten, co jedno jednę kozę. *Rej. Zw.* 22. Na dobrego pasterza należy, żeby pasł owieczki, żeby przy nich stał, żeby owczarnią pomnażał. *Dambr.* 641, (*ob.* Owcarz). Pasterzem być, *Rag.* pastîriti; *Croat.* pasztîrim; *Eccl.* пастырствую. *Pasturz, *magister pecoris. Mącz.* Szkarada, kiedy owce mędrsze, które paść trzeba, niż pasterz, który je paść ma. *Gorn. Dw.* 325. Owcom nie godzi się przyganiać swemu pasterzowi. *Sk. Dz.* 24. — b) Pasterz duchowny; *Ross.* пастыръ, пасторъ, der Seelenhirte. Biskup pasterzem jest. *Sk. Dz.* 834. Do pasterzów należy nauka i oświecenie ludu. *Pir. Pow.* 53. Pasterze są, którzy czują nad trzodą pańską, pilność czyniąc około ludu bożego, pasąc ześcia ludzkie słowem prawdy, a wilki od owieczek odganiając. *Rej. Post. C* 2 Nasz pasterz Jego Mość Ociec Metropolita. *Pim. Kam.* 370. — §. Duchowni

ewanielicy mają być nazwani księżą, pasterzami czyli ministrami *verbi divini*. *Vol. Leg.* 7, 574. Paſtoren. — *PASTERZOBÓJCA, y, *m.*, zabójca pasterza, der Hirtenmörder. Pokazuje się zemsta na Witeblanach pasterzobójcach, których bóg sprawiedliwie pokarał. *Steb.* 2, 236. *PASTERZONACZELNICTWO, a, *n.*, przełożeństwo nad pasterzami, das Oberhirtenamt; *Eccl.* пастыреначалие; *Graec.* ποιμεναρχία; *Verb.* пастыреначальствую; *Graec.* ποιμεναρχέω. PASTERZYK, a, *m.*, *zdrobn.*, mały pasterek, ein kleines Hirtchen; (*Vind.* pastirzhik). O nędzny pasterzyku, gdybyś się obaczył, co pasiesz, i coć jest poruczono. *Rej. Post. D* 2. *ib. X* 5. PASTEWNIK, *PASTERNIK, a, *m.*, pastwisko, osobliwie ogrodzone, ein Weideplatz, beſonders ein gehägter Weideplatz. Pastewniki, pola, gdzie się bydło pasie. *Cresc.* 90. Pastewniki, aby w takim ogrodzeniu były, coby w jesieni i na wiosnę żadna rzecz w nim nie była. *Haur. Ek.* 70. Kraina ta ma piękne łąki i pastewniki dla bydła. *Boter.* 95. Jest tu pastewnik kosą nietykany. *Tward. Daf.* 36. Będą owieczki w tym pasterniku. *Rej. Ap.* 35. Dalej tam były łąki i gładkich źrzebców pastewniki. *Pot. Arg.* 207. Pasterniki, które są dla młodych cieląt odchowania, zachowane dla paszy przyszłej, gdy na nich trawa nie zroście, zorać je. *Haur. Sk.* 57. Koza czasem wyskoczy przez płot z pasternika. *Pot. Pocz.* 363. PASTEWNY, a, e; *Boh.* paſtewný; *Slov.* pastwištný, pastowný; *Rag.* pàsceni; *Croat.* pássni; *Ross.* пастбенный; *Eccl.* пасомый, пастбинынъ; pasieniu służący, zum Weiden gehörig, Weide-. Ziele pastewne dla bydła. *Kluk. Rośl.* 2, 266. Futterkraut. Pastewny dochód czyniące pole, *scripturarius ager*. *Cn. Th.* Weidegeld eintragend. — §. Pastewna wieś = pastwiska mająca. *Cn. Th.*, Viehweiden habend. — §. Wół pastewny, pastwiskiem żyjący, trawny, na trawie chodzący, *pastuus*. *Mącz.* auf der Weide gehend, graſend. Dziesięć wołów tłustych; dwadzieścia wołów pastewnych. *W.* 3 *Reg.* 4, 23. (cf. karmny).

PASTKA, i, *ż.*, (cf. paść, i, *ż.*, łapka); wieczko, nakrywka, *epiglottis*. *Perz. Cyr.* 1, 152. *Valvulae cordis*, pastki czyli zastawki serca. *ib.* 186. Krwawe żyły żadnemi pastkami czyli zasuwkami, któreby wsteczne płynienie krwi powściągały, opatrzone nie są. *Perz. Cyr.* 1, 48. die Klappe, der Deckel.

*PASTORA, y, *ż.*, *contem.*, n. p. Sprosna ta pastora (o ksieni rozpustnéj). *Pot. Jow.* 74. — (nieprzykładna pasterka dla owieczek swoich). PASTORAŁ, u, *m.*, laska biskupia, posoch; *Ross.* патерица; der Biſchofsſtab, der geiſtliche Hirtenſtab. Pastorał wspiera biskupie dłonie. *Zab* 12, 25. *Kniaź.* Na to w ręce biskupi pastorały biorą, Żeby czuli nad trzodą i pańską oborą. *Pot. Arg.* 165.

PASTUCH, a, *m.*, PASTUCHA, y, *m.*, PASTUSZEK, szka, *m.*, *dem.*; *Ross.* пастухъ; *Boh.* pasák, pastwec, pastucha; *pastor vilis gregis, ut coprarum, suum, anserum*. *Cn. Th.*, ein gemeiner Hirte, Ziegenhirte, Schweinehirte ꝛc., (cf. pasterz). (*NB.* w innych dyalektach słowo to znaczy stadnika, ogiera, n. p. *Croat.* pastûk; *Vind.* pastuh, postuh, poskakozhen konj; *Croat.* pasztûh, paztuh; *Bosn.* pastuh; *Dal.* passtuh). Pastuch ma być chłop stateczny, około dobytku wiadomy, znający się względem czasu i miejsca pasienia, względem cielnych, biegających etc., opatrzony psami, bronią. *Kluk. Rośl.* 3, 111. Posłał go na wieś za pastucha. *Falib. D* 1. Myśmy pastuchowie, ludzie co się koło bydła chowali. *Radz. Genes.* 46, 32. Viehhirten. Bóg Dawidowi, jednemu pastuszce, siłę dał na Goliata. *Jabł. Buk. L* 3 *b.* — PASTUSZKA, i *ż.*, a) kobieta co bydło pasie, die Viehhirtinn. b) *ob.* Pastusze piosnki. *PASTURZ, *PASTURSKI, *ob.* Pasterz. PASTUSZY, a, e, PASTUSKI, a, ie; *Boh.* pastušj; *Ross.* пастушій; do pastucha należący, Viehhirten-. Pastusza laska = kostur, (cf. posoch). *Cn. Th.* Pastusze piosnki, pasterki, skotopaski, pastuskie rymy, sielanki; *bucolica, eclogae*, Hirtenlieder. *Siel. ed. Warsz. praef.* Pastusza chata, *Boh.* pastušina; *Slov.* pastirna; *Sorab.* 1. pasterna. PASTWA, *ob.* Pasza. PASTWIĆ się *recipr. niedok.*, w okrucieństwie wydziwiać, dogadzać sobie w okrucieństwie; ſich an Grauſamkeiten weiden, ſich aus der Marter des andern ein Vergnügen machen, ſich daran ergötzen, ſättigen, ſein Müthlein kühlen; (*Eccl.* пастбити, паствую, paść; *Ross.* паствина bydlę). Okrutnicy, kiedy się najbardziej nad ludźmi pastwią, udają, że to czynią sprawiedliwie. *Gorn. Sen.* 266. Nie tak jest okrucieństwo, jak raczej dzika wściekłość, która pastwienie się ma za rozkosz. *Pilch. Sen. łask.* 94. Żywych nie mogli trapić, więc się nad ich popiołami pastwili. *Birk. Zbar. B* 2 *b.* Dopuścił Bóg plagom pastwić się nad tobą. *Birk. o Exorb.* 26. PASTWISKO, a, *n.*; *Boh.* pastwisko, pastwiště, paštwina; *Vind.* paſhnik, spaſhina; *Croat.* passinecz, zpászische; *Slav.* pashnjak; *Bosn.* pàscja; *Ross.* пасбище, паствище, паства, пажить; *Eccl.* пастбина; die Huth, die Hüthung, die Weide, Viehweide. Pastwiska, są to miejsca, które nie mogą być koszone, obracają się na pasienie latem bydła. *Kluk. Rośl.* 3, 313. Bydła nie puszczać na zamulone od deszczów pastwiska. *Haur. Ek.* 122.

PASUJĘ, *ob.* Pasować.

PASYNEK, nka, *m.*; (*Ross.* пасынокъ = pasierb). Syn prawnuka, praprawnuk. *Jabł. Her.*; Urgroßenkel, Urenkel.

PASZ! słowo grających w karty, nie nacierającego, lecz gry drugim ustępującego, bey den Spielern: paß! ich ſpiele nicht. — *Transl.* Pasz czego, niemasz nic tego, brak; nichts da, nichts vorhanden. Wieczor tuż tuż za pasem, w kieszeni suchoty, Pasz czasu, pasz pieniędzy, jakie tu obroty! *Zabł. Fir.* 48. Zarobku pasz! *ib.* 30. *c*, 4. Kowal rozumu nie da, gdy go pasz z natury. *Kchow. Fr.* 47. Postawka święta, sumnienia pasz. *Opal. Sat.* 47. Pasz w nich bojaźni bożéj. *Mon.* 76, 811. *ib.* 195. Białki siedzą na koniach, a co chłop to baba, Serca pasz, statku mało, myśl i ręka słaba. *Nar. Dz.* 3, 150, (*ob.* Paszować). PASZ, a, *m.*, gra pewna w karty, ein gewiſſes Kartenſpiel. Z królem grasz pasza, z marszałkiem pikiety. *Pot. Jow.* 120.

PASZA, y, *ż.*, PASTWA, y, *ż.*, *PASZNIA, i, *ż.*; *Boh.* pastwa; *Sorab.* 1. *et* 2. pastwa; *Carn.* pasha, kèrma, (*ob.* Karm'); *Vind.* paſha, travenje, pizha, merva, kaſma, paſhnik, paſhina; *Bosn. et Rag.* pàscja; *Croat.* pasha, pássa; (*Hung.* abrak, *ob.* Obrok); *Ross.* пасьба,

пасеніе, паска, паства, паствище, пасбище, (*distng.* пашня rola, *ob.* 'Pachać); §. 1) bydlęca strawa na polu, Futter, Weide, Fraß für die Thiere. Wszystkie rośliny, które zwyczajnie w gospodarstwie chowanym zwierzętom dają pożywienie, mogą się nazwać paszą; ściśle zaś rozumieją się tylko te, które się na łąkach zbierają. *Kluk. Dykc.* 1, 7. Nie dobrze bydłu wcześnie z wiosny z nim śpieszyć na zieloną paszę. *Kluk. Zw.* 1, 150. Zimowa pastwa dla wołów zawisła na sieczce z plewami wodą uparzonej. *Kluk. Zw.* 1, 214, (*ob.* Parza, osypka). Świnia żerem się pasząc, nie uważa, zkąd ta pasznia pochodzi. *Psalmod.* 10. Owieczki wabione dobrą paszą tam poszły. *Gorn. Dw.* 287. — §. Wiele lat ma ten koń? Oto już piąta pasza. *Alb. na Woj.* 14. piąty rok, das fünfte Futter, das fünfte Jahr eines Pferdes. — *Transl.* Pasza, karm, tucza; Futter, Nahrung, Speise. Tam mucha leci, gdzie pastwa. *Burl. A* 5. Strzeż się pastwy z wędką. *ib.* 2. Nie na próżnych drogie trawić lata Oczu paszach i żądzach. *Tward. Misc.* 147. Im publiczne nieszczęście żyzną paszą i tuczą było. *Pilch. Sall.* 66. Duchowną paszą karmić powinni pasterze swoje owieczki. *Bals. Niedz.* 1, 199. — §. 2) Pasza, pastwa, pastwisko; Weideplatz, Huth, Weide. Tam zwierzęta się paszą na pastwach obfitych. *Paszk. Dz.* 124. Tysiąc trzód w paszach mu chadzało. *Otw. Ow.* 170. — [§. Pasznia, rola 2]. Ziemia leśna, którąby się godziła na pasznią. *Stat. Lit.* 217. *et* 208. Nie ujrzysz tam jedno piaski, wodę a niebo, paśni (paszni) ani pytaj. *Stryjk.* 77. — §. *Venator.:* Pasza, knieja, das Jagdrevier. Pies poszedł w paszą. *Tr.* — § 3) Pasza, pasienie; das Hüthen, die Huth. Owieczki te mnie w niemałéj liczbie do pastwy poruczył. *Smotr. Nap.* 65.

PASZA Turecki, *ob.* Basza.

PASZCZ, PASZCZA, y, *ż.*, paszczęka, der Rachen, die Fresse; *Boh.* pożeradlo; *Slov.* pożeradło; *Sorab.* 2. garschija; *Sorab.* 1. klama; *Vind.* gout, gerlu, gertanz, poshirik, poshirak, lap; *Ross.* пасть, пащеки. By cię paszcz zwierza nie zżarła okrutna. *Zab.* 11, 11. *Koss.* Skusiwszy krwi, pragnie jej paszcza zajuszona. *Bardz. Luk.* 58. Paszcza pluszczącej niesyta posoki. *Hor.* 2, 12. *Nar.* Leży w lochu Cerber, potwora straszliwa, Cały Ereb potrójną paszczą oszczekiwa. *N. Pam.* 3, 347. ('PASZCZAĆ *frequ.*, *ob.* Pościć). PASZCZĘKA, i, *ż.*, der Rachen; *Carn.* govt; *Ross.* зѣвъ (cf. ziewnąć), пащеки, челюсть, (*ob.* Czeluść). Części u głowy otulone powszechnym imieniem paszczęki zawarte być mogą, t. j. dziąsła, język, zęby, podniebienie, języczek, *fauces. Kluk. Zw.* 1, 46. Aby która owieczka nie wpadła w onę marną 'paszczękę onego sprosnego wilka. *Rej. Post. X* 3. Zatkać paszczękę psu szczekającemu. *Tward. Wł.* 66, (*ob.* Pysk). — §. Paszczęki dworzan, ni sępy czuwają, jakoby spaśli ostatek nędznego ścierwu. *Kłok. Turk.* 78. (paszcze). Zawżdy na pychę a na hardość podnosili nadęte paszczęki swoje. *Rej. Post. Y y* 2. Wybucha z paszczęki Wezuwiuszowéj dym straszny. *Wez. Zap. A* 4. z otchłani, aus dem Schlunde. — *Hebraism.* Pobił ich paszczeką miecza. *W. Exod.* 17, 13. *id. Deut.* 20, 17. *id. Num.* 21, 24. (ostrzem miecza, mit der Schärfe des Schwerts). 'PASZCZEKIWAĆ, *ob.* Poszczekiwać. PASZCZĘKOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt paszczęki, wie ein aufgesperrter Rachen. — *Bot.* Korona paszczękowata, *ringens*, ma podobieństwo do paszczęki zwierzęcej otwartej. *Bot. Nar.* 103.

PASZĘ, *ob.* Paść, Pasać.

PASZKWIL, PAŚKWIL, u, *m.*, 'PASKWILUSZ, a, *m.*, (z *Włosk.* Pasquino et Marfono), das Pasquill, oczernienie osoby jakiej pismem, drukiem lub innym znakiem ku wystawianiu jej na pośmiech publiczny, (tając swoje autorskie imię). *Ostr. Pr. Kr.* 1, 191. *ob.* Osławny list; *Vind.* oklinski pifmu; *Croat.* zloglâsznicza; *Eccl.* подъсмѣхъ, насмѣшка, ругательство, поношеніе. Na ślub Zygmunta Augusta z Barbarą 'paskwiluse rozmaite pisano. *Stryjk.* 747. Żartowne księgi abo paskwilusze. *Kurnk. Kat.* 363. Wiele z was będą się gniewały I za paskwil istotną prawdę będą miały. *Łączn. Zw.* 34. Rozumne satyry u nas niepopłacają; wszystkie prawie paszkwilami zowią. *Mon.* 65, 479. PASZKWILANCKI, a, ie, szyderski, perfiflirend, fpottend, fpöttifch. Języki paszkwilanckie dobre jego imię szarpały. *Buls. 'Niedz.* 2, 400. PASZKWILANT, PASZKWILARZ, a, *m.*, szyderca, paszkwile wydający, oszczerca, der Pasquillant. Z monitora podłym został paskwilarzem, uszczypliwym przyganiaczem. *Mon.* 73, 411. PASZKWILOWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*, szydzić, przeszydzać, perfiflíren. Ciężko wykraczają, którzy paszkwilują żywicielów swoich. *Buls. Niedz.* 1, 325. W pismie tym nie paszkwiluję nikogo, tylko mądrym przypominam, niedouczonych nauczam. *Chmiel. pr.*

PASZOWAĆ, ał, uje, *intr. niedok.*, spaszować *dok.*, (*ob.* Pasz), ustępować, weichen, nachgeben, zurücktreten. Musiał nie bez wielkiego afrontu Paszować przed nim Mitrydates z Pontu. *Pot. Syl.* 252. Musi rozum paszować przed miłością. *Pot. Arg.* 336. Skoro kędy swawola moc przy sobie czuje, Nie zostoi się cnota i prawda paszuje. *Pot. Arg.* 59. Zawsze chudszy paszuje przy mocniejszym. *Pot. Pocz.* 154. Wielu liczysz przyjaciół, jeśliż szczęście sprzyja, Gdyć fortuna spaszuje, każdy cię z nich mija. *Min. Byt.* 4, 196

PASZPORT, u, *m.*; *Ital.* passaporto; *Gall.* passeport; der Paßport, der Paß; *Boh. et Slov.* pas; *Vind.* posport, skusnehauni list, mimuperpufhnu pifmize; *Slav.* pasush; *Ross.* паспортъ, пропускной видъ, пропускъ, знамя, (*ob.* Znamię): pozwolenie od zwierzchności na pismie dane, do wnijścia i wyjścia w kraj lub miasto jej podległe. *Kras. Żb* 2, 327. Paszport na pocztowe konie *Ross.* подорожная. Paszport na szukanie sobie chleba czyli zarobku *Ross.* покормежная.

'PASZT, 'PAST, u, *m.*, PASZTET, u, *m.*, PASZTECIK, a, *m.*, *dem.*, *Lat. med.* pasta = ciasto, pastata; *Ital.* pasticcio; *Gall.* pasté; *Germ.* die Pastete; a) rozmaite mięsa lub potrawy ciastem opieczone, cf antypasty; *Boh.* paštyka; *Sorab.* 1. poštéta; *Vind.* pofhteta, mefotesteniza, gospofhki krepeuz; *Croat.* pastéta; *Slav.* listenica, (cf. ciasto); *Rag.* prjesnaz; *Ross.* пирогъ, пирожокъ, (cf. pirog). Robią się z mąki różne pasztety, Niemieckie, Francuzkie, Angielskie; pasztety mięsne, rybne, liściane. *Wiel. Kuch.* 420. Pasztet kurczęcy; *Ross.* курникъ,

(cf. kurnik). Pasztet w maśle smażony, *Ross.* пряженецъ, пряженчикъ, (*ob.* Prażyć). Pasztet z słonych ryb *Ross.* кулебяка, кулебячка. Paszteciki z twarogiem *Ross.* варенки. — Stolik zastawiony słodkiemi pastami. *Tward. Pasq.* 84. Przynoszą do jedzenia konfekty, pasty *cum cordialibus* robione i bijanki. *Star. Dw.* 44. Natkaj jeleniowi owych tortów pozłocistych, albo owych *pastelów pełen brzuch, ujrzysz, będzieli długo bujał. *Rej. Zw.* 157 *b.* Cło płacą cukaty, paszty, kapary. *Vol. Leg.* 4, 81. Paszty, przysmaki, wino ma za fraszki. *Wad. Dan.* 14. U nich na stole paszty, wino, gody. *ib.* 80. Co paszty jadał, słomą go już wędzą. *ib.* 108. Lepiej mu kolacye zimne smakowały nad pasty złotorogie. *Tward. Wł.* 192. Bażant w zaprawnym pasztecie. *Banial. B* 3. — b) *Fig. transl.* Ma się za mądrą, przeto, że z kawałków Loka, Leibnica, Wolfa i Puffendorfa zrobiła w głowie swojéj pasztet. *Mon.* 73, 656. (Babilonią, cf. bigos, mieszanina). Pasztet piękny z tego będzie = piwa nawarzyłeś; eine ſchöne Beſcherung, du haſt was ſchönes angeſtellt. — ♀. Pastelle, suche farby do malowania, n. p. Obraz lub portret pastellami robiony. *Magier. Mskr.*, Paſtellfarben. PASZTETNIK, a, *m.*, co pasztety robi, cukiernik, marcypannik; der Paſtetenbäcker, Zuckerbäcker; *Carn.* testenizhar; *Vind.* mesotestenizhar, poshtetar, poshtetni pezhenik; *Slav.* tisteniesár; *Rag.* prisniejar; *Croat.* pastetar; *Ross.* пирожникъ, приспѣшникъ. Pasztetniki, co torty rozmaite i marcepany robią. *Petr. Eth.* 6, *Eccl.* пироготворцы, приспѣшники. PASZTETNICZEK, czka, *m.*, *dem.*, czeladnik pasztetnika, der Paſtetenbäckergeſelle. PASZTETNICZKA, i, *ż.*, piekarka pasztetów, die Paſtetenbäckerinn. PASZTETOWY, PASZTETNY, a, e, od pasztetu, Paſteten-, von der Paſtete; *Vind.* poshteten, mesotestenizhen, krepeuzhen; *Ross.* пирожный, приспѣшный. Pasztetowa nakrywka, der Paſtetendeckel. *Tr.* Spód pasztetowy, dno pasztetowe, der Paſtetenboden; (*Vind.* poshtetni podtrosek, podvershek). Pasztetowa piekarnia, *Rag.* prisnicjarniza; *Ross.* пирожня, приспѣшенная. PASZTOS, a, *m.*, wielki pasztet, eine große Paſtete. Kucharze biegli w nadziewaniach kunsztownych, w pasztosach przyprawnych. *Hor. Sat.* 200.

*PATARDA, *ob.* Petarda.

PATELA, PATELNIA, i, *ż.*, z *Łac.* patella, batillum; (*Ital.* padella); płaskie naczynie kuchenne do smażenia różnych rzeczy, eine flache Küchenpfanne; (*Rag.* pliticiza, prosùglja, possùgliza, *barb.* târa; *Bosn.* prosuglja, prrisejurra, prrisuglja, prosugliça, tigagn). Patelnia, naczynie żelazne z rączką, na którym smażą ryby i różne potrawy. *Wiel. Kuch.* 420. — ♀. Fajerka, eine Feuerpfanne, ein Kohlfeuer. Wrzucił karty w ogień, który przed nim był na *patelli, bo postawiono przed nim *patelle pełne węgla. 1 *Leop. Jer.* 36, 22. W kramach nad fajerkami, nad patellami się grzeją. *Haur. Sk.* 347. — ♂. Niewiasty głowy zdobiły *batalniami. *Comp. Med.* 703. strój jakiś na głowę, fryzura jakaś?

PATENA, *ob.* Patyna.

PATENT, u, *m.*, z *Łac.*, list otwarty, dyploma; *Sorab.* 2. potant; *Vind.* patent, povela, vkasa.

*PATER, *Łac.*, ociec duchowny, n. p. To już niemłody pater. *Rej. Zw.* 160 *b.* *PATRYK, u, *m.*, księga żywotów ojców śś., z *Greck.* πατερικόν, Leben der heiligen Väter; *Ross. et Eccl.* патерикъ, отъчникъ, книга объемлющая въ себѣ житія отцевъ. W pateryku Pieczarskim napisano, że ś. Antoni w pieczarze Kijowskiéj skończył żywot swój. *Fund.* 58.

PATETYCZNY, a, e, — ie *adverb.*, z *Greck.* pełen ognia, gorliwości, namiętności, patbetiſch; *Vind.* pateteſhen, nagenezhen, nagiblujezhen.

PATKA, i, *ż*, z *Franc.*, bywa nad kieszenią u kamizelki lub u sukni, haftowana lub gładka. *Magier. Mskr.*, die Patte, der Taſchendeckel.

*PĄTLIK, a, *m.*, (cf. pętlik, worek siatkowy). Nawir mienił się być Powałą, gdyż w jego pątlik ubrali go Krzyżacy, który był perłowy wszystek, jako na on czas chodzono jeszcze z długiemi włosami. A tego pątlika dostali Krzyżacy w bitwie, gdy spadł z głowy Powali. *Biel.* 266. (musiał to być gatunek kaptura perłami haftowanego); *Gall.* chaperon. *Czart.*; siatka na głowę, niby czepiec, eine netzförmig gearbeitete Haube; (cf. pętlice).

*PĄTNICA, y, *ż.*, *PĄTNICZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* pautnice; *Carn.* popotneza; *Ross.* путница, путешественница, попутчица; pielgrzymka, die Pilgerinn; (*Etym. Boh.* paut; *Slov.* put; *Sorab.* 1. pucz; *Croat.* pût; *Slav.* pût; *Hung.* hûtsû-járás; *Ross.* путь podróż, droga; *ob.* Pójść; *ob.* Putny). Ubogie pątnice. *Pot. Syl.* 359. Z pątniczek jedna w drogę się puściła, By ziemię, po której Bóg chodził, nawiedziła. *Groch. W.* 185. *et* 170. *Ross.* богомолка, богомольница. Leśna pątniczka. *Brud. Ost. G* 2. wędrowniczka, die Wanderinn. Nazad przyszła pątniczka ta bezecna. *Tward. Pasq.* 121. tułaczka, włóczęga, die Herumtreiberinn. PĄTNICKI, a, ie; *Boh.* pautnický; *Carn.* popotne; *Rag.* puntnicki; *Ross* путешественный, попутный; pielgrzymski, Pilger-. *PĄTNICTWO, a, *n.*; (*Boh.* paut; *Carn.* potuvanje; *Croat.* putuvanye; *Vind.* popotuvanje, ptujenje); pielgrzymowanie, die Pilgerſchaft. Pątnictwo a pielgrzymowanie nasze do onej zwierzchniej ojczyzny. *W. Post. W.* 2, 56. *PĄTNIK, a, *m.*; *Boh.* pautnjk; *Slov.* pautnjk; *Sorab.* 1. puczník; *Vind.* potni zlovick, popotnik, ptuinik; *Carn.* popotnek; *Croat.* putnik; *Rag.* puutnik; *Bosn.* putnik; *Eccl.* пѣтьникъ, путеходитель, странствующій, дорожный человѣкъ, путешественникъ; *Ross.* путешественникъ, попутчикъ; pielgrzym, der Pilger. Weźmy przykład z tych pątników, iż oni, będąc sami pielgrzymy, nie mając żadnego dostatku przy sobie, prosili go do gospody swojéj. *Rej. Post. T. u* 3. wędrownik, der Wandersmann. W obcą wypchany z domu pątnik stronę, Rzucisz rozkoszną żonę. *Hor.* 1, 269. *Nar.* Wsadź na osiełka z dzieciątkiem matronę, Idź nieznajomy w obcą pątnik stronę. *Kchow.* 124. W wojnie ani dóbr własnych ludzie zażyć mogą, Świadomą niebezpiecznie pójdzie pątnik drogą. *ib.* 180. Człowiek szczęścia igrzysko, nieštatku obrazek, czasu łup, pątnik przemijający, żart świata. *Birk. Kaw. Malt. A* 4. Szukaj a pytaj się, jako się ci pątnicy pytali, o świętym bóstwie jego. *Rej. Post. T. u* 3. Pątnik do ziemi swię-

téj *Ross.* молельщикъ, богомолецъ. PĄTNIKOWAĆ *act. niedok.*, pątować, pielgrzymować, wallfahrten. Trzy kroć pątnikował na wschód słońca. *Sienn.* 490.

PATOCZNY, a, e, od patoki, geläutert, geseimt (vom Honig). — Wódka destylowana z miodu białego patocznego. *Syr.* 989.

1. *PATOK, a, *m.*, PATOG, bat, batog, laska, palcat. *Cn. Th. Włod.*, ein Stock, ein Prügel.

2. PATOK, *ob.* Potok. PATOKA, i, *ż.*, (*Etym.* toczyć, cf. ciec); (cf. *Boh.* patoky *cerevisia secunda*; patěsky, počepky lura; *Carn.* patoka; *Lat.* posca = lura; *Carn.* podzhępena = lura; *Vind.* patki, potoki, potoke = lura; patezhi, sadnij ou = cienkusz; podzhepena, podzhepinze, podzhepnina, podzhepnia, pateska = lura; *Sorab.* 1. patoki, winowe patoki *deuteria; Sorab.* 1. *et* 2. patoki cienkusz; *Ross. ut apud nos* патока); a) miód czysty płynny, który zawsze zdrowszy jest, jak w plastrach. *Kluk. Zw.* 4, 254. Jungfernhonig; (*Ross* патока сахарная syrup). Słowa twoje słodsze niż miód, i niż patoka plastru. *Budn. Ps.* 19, 10. Cukrowe patoki. *Hor. Sat.* 220. Przydać kwartę miodu dobréj patoki. *Syr.* 979. Kraj płynąć będzie ten w patoki. *Jabł. Tel.* 173. Miody, lipce i patoki jare. *Zab.* 4, 311. — *b) *Aliis* Patoka *est spissamentum*, *crassamen*, ustoiny. *Cn. Th.*; Satz, Bodensatz, Hefen.

*PATOKOWY, *ob.* Potokowy.

*PĄTOWAĆ, ał, uje, *intr. niedok.*, pątnikiem być, pątnikować, pielgrzymować, wędrować; *Boh.* putowati; *Carn.* potújem; *Vind.* potouat, potiti, fe na pot podat; *Croat.* putujem, putovati; *Hung.* bujdosom; *Slav.* putovati; *Bosn.* putovati, hoditi; *Rag.* putovati, putovatti; wallfahrten, wandern. Na święte miejsca pątują, tam ofiary obrazom oddawają. *Gil. Kat.* 82. Najwięcéj nasz Polski naród z przyrodzenia Rad pątuje, bo zawsze ma chuć do chodzenia. *Klon. Wor.* 52.

*PATROCH, u, *m.*; *Ross.* потрохъ, §. a) wnętrze, das Eingeweide. Ptasze i inne patrochy, których ludzie nie używają, dobre bardzo dla psów. *Ostror. Myśl.* 15, *ob.* Patroszyć. — §. b) Gatunek maku, który się otwiera i rozsypuje. *Ład. H. N.* 226. eine Art Mohn.

PATROL, PATRUL, *ob.* Obchód, objażdżka. *Jak. Art.* 3, 307.

PATRON, a, *m.*; *Carn.* odvétnik; *Vind.* obvarnik, oskerbnik, oblastnik, opraulovez, sagovarnik; *Slav.* odvitnik, govoresin; *Croat.* perûs, prokurátor, zagovórnik, odvetnik; *Dal.* govorchin, paracz, pravdoznanez; *Bosn.* paraç, odvitnik; *Ross.* покровитель, ходатай, дѣлецъ; *Eccl.* съглагольникъ, стряпчій, винословецъ; §. 1) święty patron, obrońca, prawobrońca, zastępca, przyczyńca, przystaw, rzecznik, opiekun. *Cn. Th.*; *Vind.* obvarni fvetnik, fveti obvarnik, der Schutzheilige. Patronami naszemi zowiemy one święte, co osobliwe o nas staranie mają. *Hrbst. Nauk. R* 4. Longobardowie za patrona Jana ś. chrzciciela obrali. *Star. Ryc.* 22. Święty Stanisław patron Polski. — Ś. Jan de Matta wielu na febrę chorujących uzdrawiał, zkąd dowodnym od febry patronem nazwać się może. *Sk. Żyw.* 1, 91. (cf. ś. Walenty). — Pasem cię wiążę w święto twojego patrona. *Pot. Jow.* 99. w dzień imienin, zu deinem Namenstage; cf. anioł stróż; (cf. *Ross.* день моего ангела imieniny moje). — §. 2) Patron okrętu. *Warg. Radz.* 12. *et* 13. der Schiffspatron; *Vind. et Croat.* barkador. — §. 3) Patron prawny, mecenas, adwokat; der Advocat, der Sachwalter, Rechtsfreund. Więcéj o patronie, jak o własnéj myśle sprawie. *Teat.* 9, 26. Patronów za Zygmunta III, jeszcze prokuratorów nazywano. *Boh. Ossol.* 84, cf. rzecznik, pierca.

PATRONIZACYA, yi, *ż.*, adwokatura; *Ross.* ходатайство, die Advocatur, das Advociren, Practiciren eines Sachwalters. Gdyby mecenas patronizacyi poprzestać miał .... *Vol. Leg.* 7, 700. Jeżeli wyjdziesz z sądu mego, to cię z patronizacyi wymażę. *Teat.* 30. *c*, 66. Przez patronizacyą moję od taczek cię uwolniłem. *ib.* 30. *c*, 56. (przez obronę moję patrońską).

PATRONIZOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok. intransl.*, §. a) patronem prawnym być; *Carn.* beseduvati, besedujem, besędijem, (cf. biesiadować); *Vind.* oskerbeti, oskerbuvati, raunati, pelati, obraunievati, namestuvati; *Croat.* zagovárjam; *Bosn.* odvittovati, parciti, braniti; *Ross.* ходатайствовать, als Advocat practiciren. Ludzie stanu miejskiego patronizować mogą. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 92. *Vol. Leg.* 7, 758. — §. b) Patronizować komu, faworyzować mu, opiekować się nim, einen begünstigen. Angielka i tobie wiernie patronizuje, i mnie kocha. *Teat.* 22. *b*, 44. PATRONKA, i, *ż.*, święta opiekunka, die Schutzheilige; obronicielka, orędowniczka, die Beschützerinn; *Vind.* patrona, patroninja, pomozhniza, sagovarniza; *Bosn.* parciça, odvitniça, branitegliça; *Croat.* odvetnicza, zavetnicza, zagovornicza; *Ross.* покровительница, ходатайца. PATRONSKI, a, ie, prokuratorski, adwokatski, od adwokata; advocatisch, Advocats-, Advocaten-. Patroński uczeń, niby to brać nie chce, a rękę wyciąga po dukacinę. *Teat.* 52. *c*, 22, (cf. dependent). Ten człowiek nie ma patrońskiéj duszy. *Teat.* 17, 70. PATROŃSTWO, a, *n.*, orędownictwo, opieka, prokuratorstwo; *Vind.* oblastnia, poskerbnia, oblastnost; *Eccl.* стряпчество. Patroństwo N. P. Maryi. *Zygr. Pap.* 34. opieka. *PATRONYMICZNY n. p. wyraz, *patronymicus*; *Eccl.* отчеименный.

PATROSZYĆ, ył, y, *act. niedok.*; *Venator: Ross.* потрошить, выпотрошить; wywnętrzać, wnętrze wyjmować; ausweiden, das Eingeweide heraus nehmen; *Boh.* kuchátí, kuchawáti, pitwati; (*Carn.* potroshim *consumo*). Skończywszy łowy, w kupę obłów znoszą, Zaraz jedni zwierz patroszą. *Kchow.* 25. Już uszczwawszy, Będziesz zwierzynę patroszył. *Bardz. Trag.* 122, *ob.* Rozproszyć.

*PATRY, ów, myśliwski wyraz = oczy są u zająca. *Skarb.* bey den Jägern, die Augen des Hasen, *ob.* Patrzeć, *ob.* Wytrzyszczak.

*PATRYA. *Gorn. Dw.* 374, *ob.* Ojczyzna. PATRYARCHA, y, *m*, z *Greckołac.*, (*Etym.* πατὴρ *et* ἀρχαῖος ojciec stary); §. a) najwyższy ociec abo przodków naszych ociec. Mącz. der Erzvater, der Patriarch; *Boh.* arcyotec; *Slov.* arciotec; *Carn.* ozhák; *Vind.* ozhiak, ozhak, ozharh; *Slav.* patriarka; *Hung.* pátriárka; *Croat.* patriarka; *Dal.* patriara; *Ross.* патріархъ, родоначальникъ; *Eccl.* первоотецъ,

отценачальникъ, отцеверховный, начальникъ между отцами, или первый во отцѣхъ. Głowy familij Izraelickich aż do wyjścia z Egiptu n. p. Abraham, Izaak, Jakób etc. — Patryarszy z prorokami Chwały Pańskiéj są trąbami. *Pieśn. Kat.* 27. — §. b) Piérwszy stopień w hierarchii mającéj za głowę papieża; acz i ten też za najpiérwszego uważa się: oprócz niego, czterech było dawnych: Carogrodzki, Alexandryjski, Antyocheński, Jerozolimski. *Karnk. Kat.* 270. der Patriarch der chriſtlichen Kirche. *Kucz. Kat.* 2, 630. Patryarcha nietylko jest piérwszy między ojcami, ale i nad ojcami. *Smotr. Ex.* 53. Patryarchą być, *Ross.* патріаршествовать; *Eccl.* отченачальствую. Co głowa to rozum; co patryarcha, co władyka, to wiara i religia. *Birk. Exorb. C.* PATRYARCHALNY, a, e, — ie *adverb.*, od patryarchów, patriarchaliſch; *Vind.* ozharhliu, ozhjaken; *Ross.* патріархальный. PATRYARCHIA, ii, *ż.*, kościoły do jednego patryarchy należące, das Gebiet eines Patriarchen, das Patriarchat; *Croat.* patriarkia: *Ross.* патріархія. Zaraził dwie patryarchie heretykami. *Sk. Dz.* 465. PATRYARCHOWSTWO, PATRYARCHOSTWO, *PATRYARSZESTWO, a, *n.*, władza patryarsza, das Patriarchat, die Patriarchenwürde; *Croat.* patriarkia; *Ross.* патріаршество; *Eccl.* отченачальство. Jeśli patryarcha może być heretyk, patryarchowstwo jednak nie ma nic dlatego zmazy ani nagany. *Pim. Kam.* 423. Focyusza z patryarchowstwa zrzucono. *Fund.* 8. Cesarz Grecki brata swego Stefana na *patryarszestwo Carogrodzkie proponował. *ib.* 8. Patryarcha Makaryusz patryarchowstwo zdawszy Eleuteryuszowi, nie zostawił sobie, jedno święcenie biskupie. *Sk. Żyw.* 1, 228. Spierał się z nim o patryarchostwo. *Sk. Dz.* 876. Patryarchostwo Carogrodzkie. *Chmiel.* 1, 1136. PATRYARSZY, a, e, PATRYASZEŃSKI, a ie, od patryarchy lub patryarchostwa, Patriarchen-; *Croat.* patriarszki; *Ross.* патріаршій, патріаршескій. Focyusza strącono z patryarszéj stolicy. *Fund.* 4. Na Carogrodzkiéj patryarszeńskiéj stolicy zasiadł Sergiusz. *Steb.* 6. PATRYCYUSZ, *ob.* Ojczyc, ojcowic. *PATRYJSKI, a, ie, ojczysty, do ojczyzny, (*patryi*) należący, vaterländiſch. Skoroś posługi patryjskie złożył z siebie, Wziąłeś przedsię swe rzeczy. *J. Kchan.* u *Papr. Herb.* 25. PATRYOTA, y, *m.*, gorliwy o dobro ojczyzny obywatel, przy ojczyznie, jakoby przy swojéj własności obstawający; der Patriot, der Biedermann; *Boh.* wlastenec, (cf. właściciel); *Vind.* domalubnik, dober semlak; *Ross.* патріотъ, отечественникъ. Patryota, obywatel, który przykłada się usilnie do dobra powszechnego ojczyzny tym wszystkim, czym jeno przyłożyć się i onéj przysłużyć może. *Mon.* 69, 1051. Któremu kraj jest miły, kto jest patryota. Nie szuka w zawichrzeniu zemsty, intryg, złota. *Teat.* 45. *d*, 18. *Wyb.* PATRYOTKA, i, *ż.*; *Boh.* wlastenka: gorliwa o kraj swój obywatelka, die Patriotinn. PATRYOTYCZNY, a, e, — ie *adverb.*; *Ross.* патріотическій, отечественный; gorliwo obywatelski, patriotiſch. Męstwo patryotyczne. *Zab.* 16, 168. PATRYOTYZM, u, *m.*, *Zab.* 16, 121, *ob.* Obywatelstwo, Patriotismus, Bürgerſinn. Z męstwa oświeconego wynika patryotyzm, który tylko samym dobrem publicznym oddycha, i heroizm, który mu się poświęca. *N. Pam.* 24, 327.

PATRZACZ, PATRZYCIEL, a, *m.*, który na co patrzy, który się czemu przypatruje, poglądacz, widz, spektator; der Zuſchauer, Zuſeher; *Boh.* djwák. (cf. dziwować się); *Carn.* gledovz, (cf. glądać); *Vind.* gledauz, pogleduvauz, videnik, okulpasez; *Croat.* pazitel *observator*; *Rag.* glédalaz; *Bosn.* gledalaç, pazilaç; *Ross.* зритель, взыратель, смотритель; *Eccl.* **позорятан**. *Spectator*, patrzacz, przyglądacz. *Mącz.* Człowiek ma być rozsądnym świadkiem i spokojnym patrzaczem na całéj natury widok. *Stas. Buff.* 240. Patrzyciel, dla którego ten obraz maluje. *Bals. Niedz.* 1, 271. Praktykarze abo patrzycielowie na gwiazdy. *Budn. Jes.* 47, 13, Sternſeher. PATRZYCIELKA, i, *ż.*, spektatorka, die Zuſeherinn, Zuſchauerinn; *Carn.* glédovka; *Vind.* gledauka, videuka; *Rag.* glédaliza; *Ross.* зрительница, смотрительница.

PATRZYĆ, *yl*, y, *cz. niedok.*, PATRZEĆ, *ał*, y, *contin.*, PATRZAĆ *contin. secund.*; *Boh.* patřiti, djwám se, djwavám se, cf. dziwić się, (pátrám dochodzę, pytam się szperam, patrnost jasność); *Slov.* patŕjm; *Sorab.* 1. hladam, zmeu hladam, (cf. glądać); *Carn.* pâsti, pasl, pâsem = baczyć, (paska *attentio*, cf. *Germ.* die Paſſe, worauf paſſen, d. i. lauern), prêshim, preshâti; *Vind.* gledati, viditi (*ob.* Widzieć), mokat (*ob.* Miarkować), (*distng.* pazhit, *impedire*, *ob.* Pak, paczyć się); *Croat.* paziti, pàzim *observare*; *Rag.* pàziti, glédati; *Bosn.* paziti; (*Slav.* paziti se = strzedz się); *Ross.* возглядать, смотрѣть, смотрю; *Eccl.* **съмотрити**, **съмотрѧти**, смотряю; §. 1 a) wzrok na co natężać, by widzieć, postrzedz; baczyć, poglądać na co; auf etwas ſchauen, um es zu ſehen, die Augen auf etwas richten. Kto na obraz patrza, zaraz patrza na tego, którego znaczy. *Birk. Gł. Kun.* 53. Na jednę rzecz wszyscy patrzą, ale nie jednako ją widzą. *Zab.* 12, 275. Zły częstokroć plaus zyska, a z dobrego szydzą, Mylą się patrzający, lecz wielbią co widzą. *Kras. List.* 2, 102. (błąd w patrzaniu, nie w widzeniu). Koniowi darowanemu nie patrz w zęby. *Zygr. Gon.* 274. Na ręce mu patrzała, bo wiedziała że brały, kędy nie kładły. *P. Kchan. Orl.* 1, 83. (pilnowała rąk jego). Zawsze będę jak w tęczę patrzała. *Past. Fid.* 171. On teraz widzi, jako dotąd żyje, I z gniewu patrzyć sam nie może na się. *P. Kchan. Jer.* 406. Patrzę po sobie = poglądam po sobie. *Cn. Th.* ich beſehe mich. Patrzę na dół z góry. *Cn. Th.* herab ſchauen. Było na co patrzyć, ale nie jeść. *Cn. Ad.* 50, (cf. oczy paść). Patrzyć a nie zażyć, mała obrada. *Cn. Ad.* 825. Patrzyć nań było; a on codzień biega i obchodzi wszystkich. *Sk. Żyw.* 2, 395. Dziwne było patrzanie, (widowisko, Schauſpiel, Anblick); patrzyć było na ludzi bestyalskie obyczaje mających, i na bestye ludzką przyjaźń ku niewinnym pokazujące. *Sk. Żyw.* 2, 67. es gab da was zu ſchauen, zu ſehen. Patrzę przez co, *transpicio*. *Cn. Th.* Patrzę śmiele, nie mrugając oczyma, nie stulając oczu. *Cn. Th. Imperat.* Patrz *nie* widz, bo widzenie, jako skutek, nie w naszéj mocy, ale patrzanie. *Ld.* cf. *Condillac Cours* 1, 175 = wej. Patrz sam, słysz, uważaj! *Slov.* wiz, po-

hleď, hle; *Sorab.* 1. hley, hleyczo; *Sorab.* 2. glědaj; *Vind.* glei, poglei, lei, gledai, leite, gleite; *Slav.* pazi, paziti; *Croat.* gledajte szamo; *Eccl.* зри, глади; *Ross.* ce; ſchau! Patrzajcie jeno tu. *Teat.* 55. *e*, 61. Patrzaj go, co za bezczelność. *Teat.* 25, 119. Patrzcieno go. *Teat.* 33, 37. — §. *Obsol.* Patrzyć w co, przypatrywać się czemu, uważać co; genau anſchauen, recht beſehen, erwägen. Każdy w one słowa Pawła ś. pilnie patrzyć ma *Biał. Post.* 279. — §. Patrzyć ze skutkiem widzenia = patrzyć i widzieć, ſchauen und ſehen. Bardziéj czujemy, na co patrzemy, niż co słyszemy. *Cn. Ad.* 12. (oczy lepiéj pamiętają, niż uszy). Pewna to; jakbyś na to patrzył. *Cn. Ad.* 825. (jakbyś na swoje oczy widział). Wierz mocno, jakbyś na to oczyma swemi patrzył. *Rej. Post. B* 3. Nerwy patrzące, lub patrzeniu służące, *nervi optici. Krup.* 5, 144. (die Sehnerven, widzeniu służące). — §. Patrzyć się (*rec.*) na co, na kogo = przypatrywać się, oczy wlepione mieć w kogo; anſchauen, anſehen. Patrzy się na niego długo, podnosi oczy ku niebu i odchodzi. *Stas. Num.* 1, 112. — Patrzyć na kogo *emphat.*; oglądać się na kogo, *Vind.* nagledati, nakukati, einen anſehen. Jeden na drugiego patrzy, a żaden nic nie czyni. *Cn. Ad.* 307; (cf. niech też i drugi robi). Do ciężkiego ubóstwa przyszedł, tak iż tylko na ręce i pot czoła swego patrzyć musiał, robiąc około roli, żywności sobie nabywając. *Sk. Żyw.* 2, 197. A co nam do tego? ty tedy patrz na się! *Zarn. Post.* 3, 771. *W. Post. W.* 281. (sam o sobie myśl). Na szczęście ludzie patrzą, które skoro minie, Zaraz tu w nich życzliwość przeciw panom ginie. *Pilch. Sen. list.* 58. — §. Przez szpary patrzyć = przez palce, przez zasłonę, dobrowolnie na co olsnąć, oczy zamrużać, durch die Finger ſehen. Sprawiedliwość nie patrzy przez szpary. *Past. Fid.* 158. Pókiż patrzeć przez szpary na złe będziecie? *Ryb. Ps.* 164. Nie myślimy dłużéj bez (przez) szpary patrzeć. *Teat.* 8, 116. Przełożeni przez palce patrzą na występki swoich poddanych. *Gil. Kat.* 120. Pan też na to z daleka przez palce patrzy, a prawie śpi. *Rej. Post. M m* 2. — §. Patrza Pan na dobre okiem miłosiernym; Patrza i na grzeszne oczyma srogiemi. *J. Kchan. Ps.* 45. pogląda na nich łaskawie, niełaskawie; er ſchaut auf ſie gnädig, oder ungnädig herab. Krzywo na się, jako dwaj patrzają koguci. *Pot. Arg.* 330. Po oku patrzę, zezem, krzywo, choć mam dobre oczy; *limis oculis aspicere. Cn. Th.* mit ſchee-len Augen anſchauen. Szczęście krzywo patrzy na wysokiego stanu osoby. *Furm. F* 3. Wysoko patrzy. *Bies. B* 2. hardy, wyniosły, er trägt die Naſe hoch. Gładkie patrzą wysoko. *Budn. Apopht.* 51. Znalazłem się między młodzieżą pojętną ledwie nie ostatnim, i od profesorów z pogardą patrzanym. *Xiądz.* 83. ich wurde von ihnen verächtlich angeſchaut. — §. *Fig.* Róg Brytanii, który wschód słońca patrzy. *Warg. Cez.* 101. wychodzi, kierowany, położony jest, daje na wschód; die Ecke, welche gegen Oſten ſieht oder ausgeht, gerichtet iſt. Nie znać było długo, na którą stronę patrzyło zwycięstwo. *Warg. Cez.* 190. chyliło się, przechylało się, auf welche Seite ſich der Sieg neigte. Na żadną stronę zwycięstwo nie patrzało. *Warg. Cez.* 223. b) *Verb. neutr.* Patzeć wesoło, ponuro = wyglądać wesoło, ponuro, minę taką mieć; luſtig oder düſtern ausſchauen, ausſehen. Ponuro patrzy; patrzy jak złodziej. *Cn. Ad.* 895. Patrz wesoło. *ib.* 825. (bądź wesół, nie tak kwaśno). Przyjść do niéj z gołą ręką; to kwaśno patrzy, i półgębkiem gada. *Teat.* 15, 83. Marsem patrzącemu nieprzyjacielowi, nie śmiał bezpiecznie w oczy zajrzeć. *Nies.* 1, 56. — *Aliter:* Patrzy mu to albo owo z oczu, z miny jego podobieństwo do tego lub owego, es ſchaut ihm aus den Augen. Hultajowi z oczu źle patrzy. *Teat.* 21. *c*, 47. es ſchaut ihm nichts Gutes aus den Augen. Może filut, jakoż, Panie Boże odpuść, z oczu mu patrzy. *Teat.* 26. *c*, 8. Z oczu samych patrzy mu niezgruntowana umiejętność. *Mon.* 69, 263. Dobrze mu z oczu patrzy. *Teat.* 32. *b*, 48. Tak ciała wyćwiczyli, że strach patrzy jawny im z oczu. *Jabł. Tel.* 139. — §. 2) Patrzyć *cum Genit.*, n. p. Patrz sam siebie. *Cn. Ad.* 824. wejrzyj w się; tknij, pomacaj się sam; przed swym domem pierwéj umieć; ſieh auf dich ſelbſt, (zupf dich bey deiner eigenen Naſe). Patrz każdy swego, nie kożucha mego. *Wolsk.* Patrzyć czego = oczyma szukać, *requirere oculis. Cn. Th.* — §. Patrzyć czego = pilnować czego, na oku mieć, doglądając, dochodząc, szukając, dozierając; etwas abwarten, ein Auge auf etwas haben, darauf ſehen, fleißig dazu ſchauen, ſich deſſen befleißigen. Patrz mój Dobrodzieju swoich interesów. *Teat.* 36, 104. Patrzaj czasu, a strzeż się nieszczęścia. *Radz. Syr.* 4, 22. Ustanowiono prowizora, coby królewskich dochodów patrzył na każdy rok, i liczbę z nich czynił senatorom. *Biel.* 307. Lekarze ku zdrowiu Alexandra z wielką a pilną radą lekarstwa patrzali a wynajdowali. *Kosz. Lor.* 88. Patrz każdy swego, jeśliś szwiec, patrz swego kopyta. *Ern.* 33. Miłujmy się jako bracia, a patrzmy swego jako żydzi. *Rys. Ad.* 39. Niechaj tego pilnie patrzą rodzice, aby dzieci pierwszych lat nie wiodły w próżnowaniu. *Modrz. Baz.* 39. Wszystek świat pospolity patrzy króla swego Obyczajów, i trzyma się wszech postępków jego. *ib.* 89. (*ad exemplum regis totus componitur orbis*). — §. Patrzeć czego = upatrywać co, na celu mieć, za cel mieć; ſein Augenmerk auf etwas haben, dahin abzwecken, darauf ausgehen. Na jednéj łące wół trawy patrzy, a bocian żaby. *Mon.* 71, 735. O jakie w rządcach jest patrzenie wygód swoich, a zaniedbanie poddanych. *Bals. Św.* 2, 456. Wyrozumiał Witołd, że Krzyżacy nie jego, ale swoich własnych pożytków, w wojowaniu Litwy patrzali. *Stryjk.* 451. Gdy Maxymilian do Węgier patrzył, starał się o spowinowacenie z królem Węgierskim. *Biel.* 475. Achmet przeciw bratu przyciągnął, a z obudwu stron bitwę o stolicę Cesarską, szczęścia patrząc, zwiedli. *Stryjk.* 710. — §. Patrzyć czego = bawić się czym; ſich mit etwas abgeben, befaſſen. Mąż ma się starać, aby żona jego nierządów nie patrzyła. *Petr. Ek.* 68. Gdyby mąż oprócz żony inszych patrzył niewiast, dałby pobudkę żenie do nierządu. *Petr. Ek.* 8. Żonę własną opuściwszy, jął się inszych patrzyć. *Biel.* 592. Lekarz ten albo raczéj matacz, puszczon z więzienia, patrzył zasię alchymii pota-

jemnie. *Biel.* 450. — §. Patrzeć kogo = jego się trzymać, na nim czego dochodzić, ſich an einem halten. Mnie księdza patrzyć nie możesz z osiadłości ziemskiéj, bo jéj nie mam; ale patrz mnie *de persona* w moim należnym duchownym prawie. *Gorn. Wł. K* 4. Jeśli szkody będą uczynione, sam rotmistrz będzie o nie patrzon, i ku zapłacie ich będzie obowiązan. *Herb. Stat.* 92. er wird für den Schaden angeſehen werden, man wird ſich an ihn halten. Krwi tych owieczek swoich, chce on patrzyć z rąk waszych. *Rej. Post. A a a* 1. Téj omylności jego chce patrzyć srodze z plugawych rąk jego. *ib. M m m* 1. Już ja was biorę na swą duszę, patrzcie tego na mnie. *Żarn. Post.* 3, 779. Ja przyjmuję dziecię; już go patrz z rąk moich; jeśli go nie przywiodę nazad, niechaj ja będę winien. 1 *Leop. Genes.* 43, 9. fordre ihn von mir. Jeżeli mię nie chcesz poświęcić, Chrystus z ręku twoich patrzyć mię będzie. *Sk. Żyw.* 2, 99. — §. Patrzyć czego zkąd = oczekiwać, wyglądać, spodziewać się, etwas woher erwarten. Z twoich rąk wszelkie zwierze patrzy swéj żywności. *Pieśn. Kat.* 157. W Boga wierzyć, i z jego ręki wszystkich naszych potrzeb patrzyć mamy. *Sk. Kaz.* 54.

Pochodz. *napatrzyć się*; *opatrzyć*, *opatrywać*, *opatrzny*, *opatrzność*; *przepatrzyć*; *przypatrzyć się*; *spatrzyć*; *upatrzyć*; *wpatrzyć*; *wypatrzyć*; *zapatrzyć*; *patry*.

PATYK, POTYK, a, *m.*, PATYKA, i, *ż.*, PATYCZKA, i, *ż.*, *dem.*, PATYCZEK, czka, *m.*, *dem.*; *Hung.* botoka; (*ob.* Patog, batog, bat) = laska, pret, ein Stecken, ein Stöckchen. By wróble ziarn nie zjadały, Wraz je otrok potykiem zagrzebuje mały. *Zab.* 10, *Koss.* Wszystkim jakby patykiem poucierał nosy. *Teat.* 16, 212. (jak gdyby im dał po uszach). *Ferula*, patyczka abo rózga w szkołach. *Mącz.* (cf. palmatka). Na muchy stawiają patyczki lepem oblepione. *Ład. H. N.* 112. Gubią myszy słoniny kawałki na zdradnym patyczku. *Jak. Baj.* 118. Wziąć na patyki plaster miodu, i pod susz podłożyć. *Haur. Ek.* 137.

PATYNA, PATENA, y, *ż.*, z *Łac.* patina; *Bosn.* patena; *Rag.* plitniza; *Ross.* дискосъ; die Patene, die kleine Oblatenſchüſſel; naczynie w obrządkach mszy ś. używane, na którym hostya kładziona bywa. *Kras. Zb.* 2, 328. Mieć dwa kielichy, i dwie patynie albo diskosy. *Sak. Persp.* 23, (cf. *Grekołac.* discus). Podali mu w rękę kielich z winem i patynę, hostyą abo opłatek. *Baz. Hst.* 24. Piérwsza do pocałowania patyny poszła. *Mon.* 65, 302. Ofiarował do grobu Pańskiego złotą patynę. *Radz. Warg.* 89.

PATYNKA, i, *ż.*, PATYNECZKA, i, *ż.*, *demin.*, pantofel kobiecy, ein Weiberpantoffel. Pantofliczka, patyneczka, *crepidula*. *Mącz.*; (cf. muły, mulety, muletki). PATYNKARZ. *Cn. Th.*, PATYNNIK, a, *m.*, *solearius*, szwiec, który patynki robi. *Mącz.*, pantoflarz, der Weiberpantoffelmacher; *Croat.* papuchar; *Hung.* paputstináló; *ob.* Papuć.

PAULICKI, a, ie, od Paulinów, lub Paulitów, Pauliner =. Niedopiero to dziś odkrywam kradzieże (mówi instygator); nawet mnie do Paulickich sreber używano. *Teat.* 7, 99. przytyk do Częstochowskich skarbów, o których nie wiedzieć, gdzie się podziały; *ob.* Częstochowski. PAULIN, a, *m.*, PAULITA, y, *m.*, §. a) zakonnik reguły ś. Pawła pierwszego pustelnika, der Pauliner = Mönch. OO. Paulici w Polszcze 23 klasztorów mają. *Tr.* Najsławniejszy klasztor Paulinów w Częstochowie. *Dykc. Geogr.* 1, 156. — §. b) Paulini, Pawlini między Bulgarami, co ś. Pawła nad Chrystusa przekładają. *Kłok. Turk.* 246. Pauluschriſten.

PAUZA, y, *ż.*, z *Greckołac.*, przestanie w śpiewaniu. *Mącz.*, *Slov.* pauza, prestání; *Vind.* odstauzhik, prehenjanje, pausa; die Pauſe in der Muſik. Pauza w partesach, znak pauzy. *Cn. Th.*, das Pauſezeichen. Pauzy są pewne znaki na kartach muzycznych położone, które śpiewającego lub grającego przestrzegają, gdzie stanąć ma, i uczynić pauzę. *Chmiel.* 1, 344. PAUZOWAĆ *med. niedok.* przestawać, odpoczywać; *Vind.* odstaviti, prehenjati, predihuvati, pausirati. Żeby miał długo pauzować. *Nies.* 1, 16.

Pochodz. *przepauzować*.

PAW', ia, *m.*; *Boh. et Slov.* paw; (cf. *Boh.* Paw rzéka Pad, Po, we Włoszech); *Hung.* páva; *Sorab.* 1. pahw, paw, *f.* pahwa, pawa; *Sorab.* 2. pawejaz, *f.* pawa; *Carn.* pav; *Vind.* pau, *f.* paviza; *Croat.* pav, pavun; *Bosn.* páv, *f.* pavka; *Slav.* pavùn; *Rag.* paun, páv; *Eccl.* павъ; *Ross.* павлинъ; *f.* пава; *Lat.* pavo; *Angls.* pawa; *Ital.* pavone; *Gall.* paone; *Hisp.* pavon; *Germ.* der Pfau; ptak Indyjski, wzrostu indyka; roztacza ogon jak indyk. *Zool.* 256. Paw' pyszny z tęczy ogona swojego. *Karp.* 3, 114. *Banial. I* 2 *b.* Farbistochwosty paw'. *Otw. Ow.* 545; ogonooki. *Nar. Dz.* 1, 123; oczasty. *P. Kchan. Jer.* 404. Pawie pojrzyj na swe nogi, Gdy roztoczysz ogon drogi. *Cn. Ad.* 825. (znaj się sam; nic bez ale). Pawia skolenie krzykliwe, uszy przerażające. *Zab.* 1, 195. Pawie wrzeszczały. *Banial. I* 3 *b.* U pawia strój anielski, chód złodziejski, głos dyabelski, a mięso baranie. *Rys. Ad.* 64. Pierze na pawie, Szlachcic w złéj sławie. *Rej. Zw.* 257 *b.* Jako paw' pływał w rozkoszach świata tego. *Rej. Post. Y* 1. PAWA, *ob.* Pawica.

Pochodz. *pawi*, *pawić się*, *pawię*, *pawiątko*, *pawik*, *pawiniec*, *pawiówka*

PAWĄZ, *ob.* Powaz.

PAWEŁ, wła, *m.*, PAWEŁEK, łka, *m.*, *dem.*, PAŚ, *Vocat.* Pasiu! *dem*, *secund.*, imię *Paulus*; Paulus, Paul, Paulchen; *Boh.* Pawel, Pawelk, Pawljček; *Sorab.* 1. *et* 2. Pawol; *Slav.* Pavao; *Ross.* Павелъ, Паша, Пашенька. Ja o Pawle, a on o Gawle. *Cn. Ad.* 284. *Obr.* 28; (*Slov.* mi o Hawle, ti o Pawle; *ego de alliis, tu de cepis*; ich rede von Aepfeln und er von Birnen, nie tego ja chcę, nie o tym mowa).

PAWĘŻ, PAWĘZA, y, *ż.*, PAWĘZKA, PAWĘZECZKA, i, *ż.*, *dem*; *Boh.* paweza, pawezka; *Slov.* paveza; *Hung.* pais; *Vind.* payſh, (cf. paiž), cf. *Gall.* pavois; (*Ross.* паузокъ gatunek barki); §. 1) tarcza dłuższa u pieszych. *Dudz.* 50. das längere Schild des Infanteriſten, (die Sektartſche, Paſſeſun. Friſch., Adlg.); *Sorab.* 1. kulwata, woverska nastahwa. Pawęża, *parma*, tarcza okrągła drewniana, skórą powleczona, na półtora łokcia długości i szerokości mająca. *Papr. W.* 1, 227. Pieszy żołnierz obciążony pawężą. *Petr. Pol.* 381. Za Władysława IV. drabikowie nasi pawęże miewali, które spiąwszy, bywali bezpieczni za niemi, jak za murem. *Biel.* 329. Rycerstwo powężami i tarczami, *scutis et clypeis*, osłoniwszy się, do szturmu idzie. *Krom.* 277. Pawężka *parma*, pawężeczka *parmula*.

Mącz. — §. 2) Pawęża; *herb*; ein Wappen. 1. PAWĘŻNIK, a, *m.*, §. 1) co pawęże robi. *Cn. Th.*; der Schildmacher. — §. 2) Żołnierz pawęże noszący; (*Boh.* pawezniik), der Schildträger. Hufiki strzelców i pawężników. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 15, 18. Rotmistrz nad wojski strzelców i pawężników. 3 *Leop.* 1 *Paral.* 18, 17. (tarczowników. 1 *Leop.*); (*ob.* Upawężony). — §. 3) Co pawęże rycerza nosił, der Schildknappe. *Czart. Mscr.*, cf. giermek; *Slov.* paweznjk, zbrog nosycy. — 2. PAWĘŻNIK, u, *m.*; *Boh.* pawúža, pawúžnjk; drąg, którym na wozie przyciskają siano. *Dudz.* 50, der Heubaum, *ob.* Pawąz, powąz. PAWĘŻNY, a, e, od paweży, Schild-. *Cn. Th.*

PAWI, ia, ie; *Boh. et. Slov.* pawowy; *Sorab.* 1. pahwiski; *Hung.* pávaj; *Croat.* pávov; *Vind.* pavou, pauni; *Ross.* павлиный, павлиновый; od pawia, Pfau-. Rucho pawie oczami upstrzone. *Zab.* 1, 194. *Alb.* Mucha z pawim ogonem. *Cn. Ad.* 45. na piędź mąż, a na łokieć broda; brodą stoi; tylko go broda. — (PAWIAN, a, *m.*, gatunek małp, mający krótki ogon i goły zadek. *Zool.* 289, der Pavian, Bavian; *Gall.* babouin; *Vind.* velkorepna merkouza, pafian). — PAWIĆ się *recipr. niedok.*, kokoszyć się. *Cn. Th.*, podejmować boki, uprząść postawę, ſich brüſten, wie ein Pfau, (cf. indyczyć się); *Rag.* sokoliti se, (cf. sokoł); *Vind.* gornaperſati, gornaperſuvatiſe, napihuvatiſe). Okazała na przepych pawiąc się pompa, oczy patrzących na się ściągnęła. *Mon.* 70, 381. PAWICA, y, *ż.*, *PAWA, y, *ż.*; *Sorab.* 1. pahwa, pawa; *Sorab.* 2. pawa; *Vind.* paviza; *Bosn.* pavka; *Ross.* пава, павушка, паша; samica pawia, die Pfauhenne. Pawica nie niesie jaj, aż w trzecim roku. *Kluk. Zw.* 2, 183. Panna Kachna, co stąpa jako pawa, a natrzmiwszy rogi Ogon za sobą włóczy. *Zimor. Siel.* 151. Żony, jak pawy przejeżdżają się po rynku, ukazując malowane pierze. *Petr. Ek.* 75. Biada tym boginiom, tym pawicom, delikatkom upstrzonym. *Brud. Ost. E* 8. Siedzi na skrzyni (z pieniędzmi), jako pawica na jaju. *Rej. Zw.* 157. PAWIĘ, ięcia, *n.*, PAWIĄTKO, a, *n.*, *dem.*, młode lub piskle pawie, das Pfauenküchlein. Pawiętom młodym otręby jęczmienne dawaj. *Cresc.* 576. *Kluk. Zw.* 2, 184. PAWIK, a, *m.*, *dem. nom.* paw'-mały paw', ein Pfauchen. Pawik, gdy ogon roztoczy ubogi, Wnet mu myśl zginie, gdy pożrzy na nogi. *Rej. Zw.* 219. — §. *Papilio Io*, motyl dzienny, ma na końcu każdego skrzydełka po jednym oku niebieskim. *Zool.* 140. der Pfauenſchwanz. Pawik, ćma czyli nocny motyl, *Pavonia*, jeden z największych. *ib.* 147. das Pfauenauge. Pawik zmierzchny, *sphynx ocellata. ib.* 141. *Ład. H. N.* 110.

PAWILON, *ob.* Namiot, namiotek. — §. Pawilon pałacu jakiego, oddzielny naboczny budynek.

PAWIMENT, u, *m.*, z *Łac.*, *Hung.* pádimentom; der Fußboden. Nie wiem dla czego tło wolą zwać pawimentem. *Budn. Bibl. praef.* (*ob.* Posadzka, podłoga). Pawiment wszystek tarcicami położony, który był w izbie jego, rozrzucili. *Birk. Gł. Kun.* 24. Pawimenty marmurem posadzone. *Banial. A* 4 *b.* Pawiment aspisem brukowany. *Tward. Wł.* 148. Własną krwią polał pawiment kościelny. *Groch. W.* 262. *Sk. Żyw.* 1, 343.

PAWINIEC, ńca, *m.*, ziele, *herba pavonis. Cn. Th.*, Pfauenkraut, Pfauenſchwanz. PAWINI, ia, ie, od pawicy, Pfauhennen-; *Ross.* павинъ. PAWIÓWKA, i, *ż.*, die Pfautaube, *columba pavonia. Klein.* Pawiówki gołębie, ogon jak paw' rozpościerają. *Kluk. Zw.* 2, 170.

*PAWŁOCZNY, PAWŁOCZANY, *PAWŁOCZYSTY, a, e, z pawłoki, ſcharlachfarben und feinzeugig. Uczynisz dziesięć opon z jedwabiu modrego pawłoczanego. 1 *Leop. Exod.* 26, 1. (szarłatnego. 3 *Leop.*). Zasłona z pawłoczanego jedwabiu. 1 *Leop. Exod.* 26, 31. (z szarłatowego. 3 *Leop.*). Widzę pawłoczną szatę rozpostartą. *Groch. W.* 365. Odziali go w szatę pawłoczaną. 1 *Leop. Joan.* 19, 2. Naśmiawszy się z Jezusa, zewlekli go z pawłoczystéj szaty, i oblekli go w szaty jego. *W. Post. Mn.* 180. z purpurowéj, Purpurfleid. W płaszczu jedwabnym i pawłocznym. 1 *Leop. Esth.* 8, 15. Płaszcz pawłoczysty. *W. Post. W.* 291. Sznury bisiorowe i pawłoczne. 1 *Leop. Esth.* 1, 6. Bogacz pawłoczny i godujący. *Hrbst. Nauk. E* 5. *ib.* 15. w pawłokę ubrany, purpurny, in Purpur gekleidet. Oset pawłoczny, tak zwany, że po liściu i po wszystkiéj bylinie jest pawłoka pajęczysta cienka, którą zbierają i kręcą jak jedwab'. *Syr.* 671. Seidendiſtel. Wschód pawłoczany. 1 *Leop. Cant.* 3, 9. (szarłowaty. 3 *Leop.*) koloru szarłatowego, ſcharlachfarbig. *PAWŁÓKA, i, *ż.*, (cf. powłoka), bardzo cienka tkanina, szarłatna, purpurowa; ſehr feines Gewebe, Schleyer, von Scharlach- oder Purpurfarbe; *Boh.* pawlak, krow, nakrycie, cf. pokrowiec; *Ross.* паволока dawna jedwabna lub bawełniana materya; *Eccl.* паволока, паволочникъ, покрыкало, чахолъ, пелены, покровъ. Pawłoką jasną twarz zarzucił. *Pot. Arg.* 649. Bogacz obłóczył się w pawłokę i w bisior. *W. Post. Mn.* 276. Namiot jego był z pawłoki, wyszywany złotem. 1 *Leop. Judit.* 10, 19. Umiał robić ze złota, ze srebra, z pawłoki, z karmazynu i z hyacyntu. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 2, 7. Włosy głowy twojéj, jako pawłoka królewska zjęta cewkami. 1 *Leop. Cant.* 7, 5. (jako szarłat zwiniony. 3 *Leop.*). U dołu szaty jabłka z jedwabiu modrego, z pawłoki. 1 *Leop. Exod.* 28, 33. (z szarłatu. 3 *Leop.*). Zewlekli Jezusa, i oblekli w pawłokę abo w szatę czerwoną. *W. Post. W.* 289. w purpurowy płaszcz, Purpurmantel; (*Croat.* hant, hment; *Vind.* ſhkarlatni plaſh, hment, barſunsku sagernilu; *Ross.* багрянница; *Eccl.* слиманъ, хръклянница; *ob.* Pawłoczny). Nie nosił królewskiéj korony, ani w pawłoce, odzieniu królewskim, chodził. 1 *Leop.* 1 *Macch.* 8, 15. Posadzon na stolicy, w pawłokę obleczon. *Pieśn. Kat.* 64. Na jego większe pośmienie, Wdział nań z pawłoką odzienie. *Pieśn. Kat.* 60. Pawłoka pajęczysta cienka. *Syr.* 671. — *Transl. fig.* Pawłoka, zasłona, cień, ćma; der Schleyer, die Decke. Zbladł wszystek jak chusta; oczy mu pawłoką zajdą. *Pot. Arg.* 677. Sok ten pawłokę i zasłonę z oczu ściera. *Syr.* 189. Czarnucha pawłokę świeżą na oczach abo zasłonę spędza. *ib.* 469, cf. bielmo.

PAWŁOWY, a, e, od Pawła, Pauls-. Nawrócenie Pawłowe. *W. Post. W.* 91.

PAŹ, ia, *m.*, z *Franc.*, der Page, *ob.* pachołę dworskie, cf. giermek. — §. Paź królowéj, *papilio machaon*, motyl

dzienny, jeden z najpiękniejszych. *Zool.* 141. *Kluk. Zw.* 4, 390. *Ład. H. N.* 110.

PAŹDZIERNIK, a, *m.*, dziesiąty miesiąc w roku, *October. Haur. Sk.* 492, der October, der Weinmonat; *Boh.* řjgen; (řjti rżać, o jeleniu); *Slov.* rigen; *Sorab.* 1. winowé měszacztwo; *Sorab.* 2. winski, (*ob.* Winny); *Carn.* kosapérsk, (*ob.* Koza); *Vind.* kosoperz, kosopersz, defetnik, obrozhnik, (*ob.* Dziesątnik, *ob.* Obrok); *Croat.* lisztopad, liztopad, (*ob.* Listopad), lukovchak, lukovschak, miholschak, (cf. ś. Łukasz, ś. Michał); *Hung.* mindszent; *Rag.* listopád; *Bosn.* listopad, otubar; *Slav.* listopàd; *Eccl.* октомврый; *Ross.* октябрь; (*obs.* паздерникъ). Październik od paździorów. *Chmiel.* 1, 192. *October*, *pazdzierny. *Urs. Gr.* 152.

PAŹDZIERNIKOWY, a, e, od października; *Ross.* октябрскій, October-. PAŹDZIERZ, y, *ż.*, PAŹDZIOR, u, *m.*, PAŹDZIERZE *collect.*, *ob.* Dzior, dziery; *Etym.* drzeć; (*Vind.* dersati = len czesać); *Boh.* pazdero, pazderj; *Vind.* posdier, pesdir, ſnet, ſniet, tern, troha, ſhpila, ſhpiza, *coll.* dersovina; *Croat.* pazder, pazderek, pozderje, kudelya; *Hung.* szösz, *peregr.* pozdorja; *Eccl.* паздеръ, паздеріе, всякаго жита стебли, такъ же льна и другихъ растѣній; *Ross.* отеребки, костеря, кострика; skórka na lnie lub konopiach, która włókno przykrywa, a w międleniu odlatuje. *Włod.* Agen, Ageln, Acheln, von Flachs und Hanf, Flachs- oder Hanfſplitter. W cierlicy łamią len, i czyszczą go od nieużytecznych paździerzy. *Kluk. Rośl.* 3, 327. Paździor. *Dudz.* 50, (cf. paklepie, pacześ, zgrzebie, wyczosek). Miłość wszeteczna nietrwała, jak płomień z paździerzy. *Bardz. Trag.* 542. Widzi *paździoro w oku brata. *Eraz. Jęz. G g* 2 *b.* PAŹDZIORKO, a, *n.*, *demin.*, ein Flachs- oder Hanfſplitterchen. Jak śmiesz rzec: wyjmęć paździorko z oka twego; a sam masz bierzmo w oku swoim? 1 *Leop. Math.* 7, 4. (trzaszczkę. 3 *Leop.* trzaskę, sianko, zdziebłko, proszek abo paździorko. *Sekl. ib.*) Drugie karzą, a w cudzym oku paździorka szukają, a w swym bierzma szpetnego nie baczą. *Rej. Zw.* 77 *b.* Bóg i trzciny skrzywionéj nie połomi, a paździorka zapalonego nie zagasi. *Rej. Post. S s* 6. PAŹDZIERNY, PAŹDZIORNY, a, e, do paździoru należący, abo z paździerza złożony. *Włod.*, Flachsſplitter-, Hanfſplitter-, Acheln-. PAŹDZIERZYC, ył, y, *cz. niedok.*, *poet.*, n. p. Czyje palce paździerzą śnieg jak wełnę miękką? Czyją grad lodowaty formuje się ręką? *Zimor. Siel.* 213. na kształt paździerzy sypkim robić, aufflocken, zu Flocken bilden, in Flocken verwandeln. PAŹDZIERZYSTY, a, e, — o *adverb.*, pełen paździerzy czyli kosmacin, ſplitterig wie Hanf, floccig; *Vind.* posdierjast; *Croat.* pazderliv; *Hung.* pozdorjás.

*PAŹERNY, *ob.* Pożerny.

PAZŁOTKA, i, *ż.*, blaszka abo skórka pozłocona lub też posrebrzona, lama, *ob.* Pozłota, pozłotka; Gold- oder Silberlahn, ein vergoldetes oder verſilbertes Stückchen Blech oder Leder; *Ross.* поталь, шумиха. Panienka przewieńczona, z jaką świetną pazłotka. *Klon. Wor.* 68.

PAZNOGIEĆ, gcia, *m.*, *PAZNOKIEĆ, kcia, *m.*, PAZNOGIETEK, PAZNOKTEK, ktka, *m.*, *demin.*, PAZNOKTUSZEK, szka, *m.*, *dem. secund.*; *in plur.* paznokcie, *obsol.* *paznokty; (*Boh.* pazneht = pazur); *Boh.* nehet, nehtek, nehýtek, (*ob.* Nogieć); *Slov.* nèchet, pàhnost; *Morav.* pahnost, paznoh; *Sorab.* 1. nochcž *in homine*, panocht *in pecoribus*, pazor *in avibus*, nóchczik, panochtžik *dem.*; *Sorab.* 2. noksch, (parnochte pazur); *Carn.* noht; *Vind.* nohet, noht, neuht, nohtizh, nohtei, gumpa; *Croat.* nohat, nòhet, nohtecz; *Bosn.* nokat, nokticch; *Slav.* nokti; *Rag.* nòkat, nòktich; *Ross.* ноготь, ноготокъ; *Eccl.* пазногкть, ногкть, (*plur.* пазногти pazury); cf. *Germ.* Nagel: Adlg.); §. a) der Nagel am Finger oder an den Zehen. Paznogcie są niby blaszki, do rogu subtelnego podobne, na końcach palcy rąk i nóg mocno przypięte. *Krup.* 2, 10. *Kirch. Anat.* 12. *Zool.* 48. *Wejch. Anat.* 61. Paznogieć ciału potrzebny, bo palca broni. *Sk. Kaz.* 468. Końce paznogci obrzynaj. *Wejch. Anat.* 61. Poznałam literata po wytartym boku, po paznogciach nieobciętych. *Teat.* 43. *b*, 12. *Paznokty (paznokciami) i zębami samych siebie targali. *Krom.* 150. 1 *Leop. Dan.* 7, 19. *W. Post. W.* 16. Drapi twarz swoję *paznoktami. *Wys. Kat.* 455. Próżno łeb drapi, i coraz zębami Strzyże paznokcie nad złemi wierszami. *Opal. Poet.* 2. Trzeba mu wprzód paznogci dobrze nagryźć, głowy Naskrobać, niżli w pióro wpłynie rym gotowy. *Mon.* 76, 366. Lata po izbie, paznogcie gryzie, rzuca się po kanapie. *Teat.* 29, 3. Paznokcie chropawe jak leczyć. *Śleszk. Ped.* 223. Białek paznokci, *lunula alba ad radicem unguium. Cn. Th.* die Blüthe der Nägel. Paznogieć leczy, a noga wywiniona. *Cn. Ad.* 826. (*capiti mederi debet; reduviam curat*). *Slov. Prov.* Má krw za nèchtami; ma krew' za paznokciami; *audax*, *excitatus*. — *Prov. Eccl.* Изъ мягкихъ ногтей; *Graec.* ἐξ ἁπαλῶν ὀνυχῶν; z miękkich paznogci = z dzieciństwa. — §. Ani na paznogieć, cf. ani tyle, cf. na palec. *Tr.* auch nicht einen Nagel breit, *ne latum unguem*. Abyś od przykazania Pańskiego i na paznogieć nie wykraczał. *Birk. Kaz. Ob. L.* Na ten pocisk z miejsca się nie odmykał i na jeden paznogieć. *Birk. Dom.* 89. Na paznogieć od woli jego nie odstąpił. *Sk. Żyw.* 2, 252. Wszystkie sobie męki raczéj obierał, a niżeliby na paznokciu jednym od praw bożych odstąpić miał. *ib.* 441. — *Unguiculus*, paznoktek; *ad unguem exprimere*, doskonale, zupełnie, aż do najmniejszego paznoktuszka co wystrychnąć. *Mącz. Slov.* Na nechet wšecko odmenował; *ad unguem exigere*. — §. b) Paznokcie u zwierząt, u ptaków, pazury; die Klauen, die Krallen. Pogańscy Prusowie niedźwiedzie paznokcie palili z umarłemi, bo wierzyli, iż na górę wielką mieli wstępować, a dlatego, iżby tym snadniéj tam wleźli, paznokciami myślili sobie pomagać. *Stryjk.* 143. Lwiątko, choć młodziuchne, paznogietki ma. *Papr. Herb.*; (cf. lwa znać z pazura). Gdy mu ptak rękę paznokty mocno ściskać począł, rzucił go. *Sk. Dz.* 1148. — §. c) Paznokcie abo paznokty żelazne w katowni = haki. *Cn. Th.* Torturhaken. Palono męczennika blachami, i drapano paznoktami żelaznemi. *Sk. Żyw.* 2, 71. PAZNOGCIOWY, a, e, od paznogcia. Nagel-; *Croat.* nohtni; *Ross.* ногтяный. PAZNOKCISTY, a, e, *Cn. Th.*, paznokcie mający, mit Nägel an Händen oder Füßen versehen; *Rag.* nòktast, (cf. pazurowaty).

PAZUCHA, y, *ż.*; *Boh.* pažďj; *Slov.* pazucha, pazdi *axil-*

la; *Carn.* pajsteha = pacha; *Vind.* paſduhe, pod paſduhi = podpasze; *Croat.* pazùha; *Bosn. et Dal.* pazuha; *Eccl.* **пазоуха, объятие** *sinus*; *Ross.* пазуха; §. 1 a) zanadra, der Buſen. Miał swoje pismo za pazuchą przy sobie. *Sk. Żyw.* 1, 268. Dobył z za pazuchy trzech dokumentów. *Kras. Doś.* 81. (*Prov. Slov.* Hada w pazuše (za nadrami) chował; węża w zanadrzu chować). — b) Pazuchy = pachy, podpasze, die Höhle unter der Achſel. Abyś parkiem nie śmierdział, koperwasem pod pazuchami potrzesz. *Sienn.* 380. Pocenie pazuch. *Sienn.* 262. *et* 212. Śmierdzenie pazuch. *Sleszk. Ped.* 80. — §. 2) Pazuchy, pachy morskie, wybrzeża, Meerbuſen. Cokolwiek morskich rozbojników było, po wszystkich pazuchach, tajnikach, uchodach. *Faliss. Fl.* 137. PAZUCHOWY, PAZUSZNY, a, e, od pazuchy, Buſen =, Achſelhöhlen =; *Ross.* пазушный.

PAZUR, a, *m.*, PAZUREK, rka, *m.*, *dem.*; (*Boh.* pazaur, pazneht; *Morav.* pahnost, paznoht; *Sorab.* 1. pazor, pazorik *in avibus*; panocht *in pecoribus*; paſor, ſpara; *Sorab.* 2. paſora, parnochta; *Carn.* parkl, krempel; *Vind.* nohet, krampel; *Croat.* parkel, pasnut; *Bosn.* pangja; *Slav.* пáncxe, pápak; *Ross.* коготь, когть, кохти, (cf. kogut); *Eccl.* **пазноктъ** pazur); §. 1) pazur u ptastwa, zwierząt niektórych, na którym paznogieć, *digitus. Cn. Th.*, die Klaue. Pazur, paznogieć u zwierząt, bestyj. *Cn. Th.*, die Kralle. Paznokcie kończaste, jak u niektórych zwierząt, pazurami zowią. *Zool.* 59. Lwa znać z pazura. *Wad. Dan.* 6. *Zabł. Zbb.* 103; (*Slov.* Z pazúra poznať lewa, *ex ungue leonem*). Chowa rysie pazurki, a baranią przywdziewa skórkę. *Kur. Pet.* 41. Ucieka, biorąc na pazury. *Kchow. Wied.* 29; (cf. nogi za pas). Na pazury brać, tęgo się brać do czego, usiłować, górę brać; ſich über etwas hermachen, die Oberhand nehmen. — § b) *Botan.* Kani abo kotczy pazur, ziele, *Filicula*, Streichkraut. *Syr.* 123. PAZUROWATY, a, e, — o *adverb.*, paznogcisty, w pazury opatrzony; *Boh.* pazaurkowatý; *Ross.* когтистый, mit Klauen oder Krallen verſehen. Orzeł pazurowaty. *Banial. C* 2 *b.* Sęp pazurowaty. *ib. I* 3 *b.*

P C.

PCE *plur.*, kętnary, tragary, legary w piwnicach pod beczkami, podstawki. *Cn. Th.*; Lagerbäume, Kellerlager.

PCHAĆ, *ob.* Pchnąć.

PCHŁA, y, *ż.*, PCHEŁKA, i, *ż.*, *zdrbn.*; *Boh.* blecha, bleška; *Slov.* blcha, blecha, blucha; *Sorab.* 1. pka, bka; *Sorab.* 2. pcha; *Carn.* bovha; *Vind.* buha, boúha, bulha; *Croat.* bůha; *Hung.* balha, bolha, boha; *Dal.* buhà; *Bosn. et Slav.* buha; *Rag.* bůhha; *Ross.* блоха; *Ital.* pulce, pulice; *Lat.* pulex; *Arab.* בקא; *Germ.* der Floh. Pchła pospolicie żyje krwią, koląc ciało ryjkiem swoim. *Zool.* 107. Pchła od pchania rzeczona, bo gdy ukąsi, jakoby igłą zapchnął. *Sienn.* 280. Samicę pchłę, więc samca zowić pchałem. *Pot. Jow.* 2, 16. Kto ze psy lega, ze pchły wstaje. *Kchow. Fr.* 133. Liche pchełki dokucznie gryzą. *Weryf.* 66. Wolałbym przez cały rok pchły z worem na pastwę wynosić, i zasię spełna do domu zgromadzać, niżli jednéj niewiasty strzedz przez jeden dzień. *Ezop.* 119. Sposób na gubienie płech. *Śleszk. Ped.* 280. Proszek dla płech. *Pot. Jow.* 168. *Prov. Slov.* Pustil mu blchu do ucha; *pupugit ipsum*; *Vind.* komu eno bouho vo vuhu pofaditi; *Croat.* posztaviti komu buhu vu vuho. *Prov. Slov.* Pes psu blchi wibira, cf. kocieł garńcowi przymawia. — § Pchła ziemna, *mordella*, Erdfloh, gatunek chrząszczyków, pospolicie meszkami zwanych. *Kluk. Zw.* 4, 46. Pchła wodna. *ib.* 393. der Waſſerfloh. PCHLĄTKO, a, *n.*, *dem.*, pleszka, das Flohchen, ein kleiner Floh. Wpadło w ręce panieńskie to tu pchlątko. *Bies. C* 3.

PCHLI, a, e, od pchły, Floh =, Flöhe =. PCHLIĆ *cz. niedok.*, pchеł napuścić, pchlić, mit Flöhen anfüllen; (*Vind.* bouhati, bouhe loviti; *Carn.* bovhujem = pchły bić, flöhen). PCHLISTY, a, e, — o *adverb.*, napchlony, pełen płech, *pulicosus. Mącz.*; *Boh.* blechawy; *Sorab.* 1. pkoyité, pkowy; *Carn.* bovhast, bovhat, bovhov; *Vind.* bouhast, poun bouh; *Croat.* buhazt, buhaszt, buhav, pûn bûh; *Hung.* balhás; *Ross.* блошистый; (*Eccl.* блошивъю *pulicibus repleor*).

PCHNĄĆ, pchnął, pchnie *cz. jednil.*, PCHAĆ *contin.*; (*Boh.* pjchnauti, pjchati; *Carn.* pèhâm, pahniti, pahnem, puhniti; *Vind.* pahniti, perhniti, pehniti, pehnem; *Croat.* pèham; *Eccl.* **пъхнѫти, пихати**; *Lat.* pungere, pingere; *Germ.* picken, piknąć); §. a) czym śpiczastym uderzyć, mit etwas ſpitzigen ſtoßen, kłóć, bość, ſtechen. Dobył noża, pchnął go w brzuch. *Paszk. Dz.* 24. Do razu upadają, nożem w gardło pchnioni (pchnięci). *Bardz. Trag.* 361. Rana pchnięta. *Czerw.* 12. — §. Pchnąć, uderzyć, bić kułakiem, einen Stoß oder Schlag verſetzen. Pchnąwszy na szyję fałszerza. *Otw. Ow.* 133; *Dal.* pehati *calcitrare*; *Ross.* пнуть, пинать ногą szturknąć, пинокъ pchnięcie nogą. — §. Pchnąć, popychać, szturkać; ſtoßen, wohin ſtoßen. Mentor w morze Telemaka pchnął, i sam za nim wskoczył. *Jabł. Tel.* 99. Gwałtownie będąc pchnięty w morze, napił się słonéj wody. *ib.* 99. U flisów szybować albo pałkować, znaczy toż samo co laskami pchać. *Magier. Mskr.* — §. Pchnąć od siebie, odpychać, odrzucać; von ſich ſtoßen, verſtoßen. Dziś w ostatniéj potrzebie, Sługi swojego nie pchaj od siebie. *Ryb. Ps.* 37. Nie pchajże duszy méj od siebie. *ib.* 281. — §. b) *Transl. emphatice:* Za lekkim truskiem liścia powiewnego, Mniemając tam zwierza być, pchnę postrzał od niego; *telum misi. Żebr. Ow.* 187. puściłem szybko, ich drücke ſchnell ab. Pchnę okręt na morze, Skarbów sobie z dalekich stron pewnie przysporzę. *Zab.* 15, 172. puszczam okręt na morze; in die See ſtechen, das Schiff abſtoßen, es in die See ſtechen laſſen. — *Intransit.* Pchnąć do Gdańska na fryor. *Niemc. P. P.* 25. Wisłą jak najszybczéj popłynąć, nach Danzig zu Waſſer ſtechen, (ſchieben). — §. *Recipr.* Z dwudziestą naw na morze pchnąłem się ubogi. *A. Kchan.* 15. puściłem się nagle, ich ſtach in die See mit 20 Schiffen. — § Pchnąć koniem do kogo. *Tr.* pędzić, machnąć, zu Pferde hinſprengen. — §. c) *Activ.* Pchnąć kogo, na łeb na szyję go wyprawić; einen aufs eiligſte wohin abſchicken, über Hals und Kopf wohin abfertigen. Po skończonéj elekcyi, zaraz były mowy, żeby do Chmielnickiego kogo pchnąć co prędzéj, o niéj mu oznajmując.

Tward. W. D. 40. Chan dniami temi posła do Rakocego Wołoskim pchnął krajem. *ib.* 2, 104. Chciał sam bieżeć; lecz się lepiéj zdało kogo inszego pchnąć. *Chrośc. Fars.* 512. *Jabł. Buk. O* 3 *b. Tward. Wł.* 107. — *§. Cożeś, Kadme? gdzież ręce, ramiona? gdzie nogi? Gdzie z cerą twarz? gdzie wszystko? przecz męża Pchnąwszy, i mnie bogowie nie popchniecie w węża? *Zebr. Ow.* 97. *cur non in eundem vertitis anguem?* cf. przewierzgać, przeobrażać. — §. *Recipr.* Pchać się, n. p. w ciżbie, szturkaniem miejsce sobie robić; ſich drängen, im Gedränge mit Stoßen ſich weiter helfen. — §. *Aliter:* Pchnął się z tą nowiną do dworu. *Tr.* śpieszył, ruszył, er eilte damit nach Hofe. — §. *Aliter:* Pchnął się do sławy. *Tr.* er ſtrebte nach Ehre, drängte ſich darnach, wspinał się. — *§. Pchać, napychać, tłoczyć, ſtopfen; *Boh.* cpám, depam, cpu, cpáti, cpávám; *Carn.* basném; *Eccl.* пхнути, пхати, пхаю, пѣхнѫти, пихати; (*Carn.* puham = tupam; *Vind.* pehati, peha, pehalu = stępa). Rzecz jest sromotna, więcéj pchać w się, niżeli żołądek objąć może, i nie znać onego miary. *Pilch. Sen. list.* 2, 366.

Pochodz. *dopchnąć, dopchać, dopychać; napchać, napychać; opchać, opychać; odepchnąć, odpychać; *pachać (= orać); popchnąć, popychać, popchnica; przepchnąć, przepychać, przepych, przepyszny; pycha, pyszny, (buczny, buta); pysznić się, darmopych; puch, puchać, puchnąć, puchlina; spuchnąć, spuchły; napuszyć, napuchnąć; opuchnąć, opuchły; ropucha; wspuchnąć, wspuchły; pąk, pęk, pękaty, pęknąć, rozpęknąć, spęknąć, opękały; pęcherz, pacherzyna, *pachmie, pęcznieć, napęcznieć, rozpęcznieć; pęcak; puk, pukać, pukać się, pukawka, opuknąć; rozpuknąć, przepuklina, rozpuk, wypuklina, pukiel, puklerz; przypchać, przypychać; wpychać, wepchnąć, wypychać, wypchnąć; rozepchnąć, rozpychać; zpychać, zepchnąć.*

*PCZONY, a, e, n. p. Masz tu *pczonym dowodem słowo Pańskie. *Pot. Jow.* 75. [*cerk.* пыскати = mniemać 2].

P E.

*PEĆ, n. p. Widzę, że nie peć. *Rys. Ad.* 72.?

PĘCA, PĘCZCA, PENCA, PĘTCA, y, *ż.*, PĘCINY *plur. collect.*, rzemień, do przytrzymywania ptaka łowczego. *Wład., Dudz.* 50; *Ross.* пугло, (cf. pętlica); (*Etym.* pęta, pętać, piąć); Riemen oder Geſchühe, die den Beitzvögeln an die Füße gebunden werden, Falkengeſchühe. Sokoł twardo związany dzwonki i pęczcami. *Rej. Wiz.* 126. Jastrząb' na nogach mający dwie pęciny. *Kurop.* 3, 21, (*sed* cf. pęcina). Jeśliby kto z pętcy ptaka ułapił, tedy go po pętcach poznawszy, że nie jego jest, nie ma go sobie przywłaszczyć. *Szczerb. Sax.* 342. Zbestwionego źrzebca ujeżdzi ręka nasza, a górę wybijającemu nieprzyjacielowi niechaj pętce przybierze. *Psalmod.* 21.

PĘCAK, PĘCZAK, u, *m.*, [*Etym.* pęcnąć, uderzyć 2]. Pęczak z jęczmienia, z orkiszu, z samopszy etc., otłukany. *Cn. Th.*, pyszka, Graupen, Gerſtengraupen ꝛc. (Weſtpreuß. Piſchke; (cf. *Boh.* opichati *tundere*, opišky *canicae, quisquiliae*). Na pęcak jęczmień surowy się bierze, i tylko się plewy w stępie otłuką, a ziarko całe zostanie. *Kluk. Rośl.* 3, 265. Pszenicę obijać na pęcak w stępie. *Syr.* 952. Pęcak, jęczmień otłuczony. *ib.* 1102. PĘCAKOWY, PĘCZAKOWY, a, e, z pęcaku, Graupen-. Pęczakowa gruca. *Cn. Th.*

PĘCHERZ, a, *m.*, *PĘCHYRZ; *Boh.* pucheyř, mechúr; *Sorab.* 1. pucher; *Sorab.* 2. puchéř, blóſa; *Carn.* puhôr; *Vind.* mehìr, mehur, mihier, mefhir; *Slav.* mihur, (*ob.* Macharzyna, *ob.* Miech); *Ross.* пузырь, (cf. *Svec. ant.* pockor; cf. *Germ.* Pocke); a) bąbel. *Cn. Th.*, eine Blaſe auf der Haut. Plastry pęcherze ciągnące, wezykatorya. *Krup.* 5, 389. *Spicz.* 188. (*Ross.* пузыриться bąbele rzucić). — b) Pęcherz u człeka, u zwierząt, od uryny, macharzyna, die Urinblaſe, *vesica urinaria*, naczynie błoniaste, z włókien muszkułowych złożone; w którym mocz przez niejaki czas się zatrzymuje, nim się wypuści. *Zool.* 40. Pęcherze nasieniowe, przyrośnione do macharzyny. *Krup.* 2, 137. Pęcherz żółci, *vesica fellis. Kirch. Anat.* 56. — c) Pęcherz u ryb niektórych, Fiſchblaſe. Nie mogłaby pływać ryba, gdyby wewnątrz nie miała pęcherza powietrznego, który mniej lub więcej powietrzem nadęty, czyni jej ciało więcej lub mniej lekkie. *Zool.* 174. — d) Pęcherz, pęcherzyna, z zwierząt wyrznięta, nadęta, abo nienadęta; die ſchon ausgeſchnittne Blaſe, aufgeblaſen oder nicht aufgeblaſen. Pęcherz wołowy abo wieprzowy nadymają, a potym pęcherzyny z nich bywają. *Mącz.* Pęcherz nadęty, ogromne nic. *Fredr. Ad.* 85. Widząc ją bojaźliwą, rozdyma się jak pęcherz, nowemi coraz chimerami. *Teat.* 16, 17. Zaczekby cię nastraszył, nadętym pęcherzem. *Teat.* 51, 4. Królem mu groził, i temi go pęcherzynami jakoby jakie dziecię straszył. *Sk. Żyw.* 1, 51. Spodziewali się Krzyżacy, że Polaków postrachem onym, jako psy pęcherzem jakim, wypłoszą. *Krom.* 449. Ktoby pacharzynę podwiązał pod podeszwy, mógłby chodzić po wodzie. *Solsk. Arch.* 185. Gdy się kto uczy pływać, czyni to przy pęcherzu albo pławie, aby nie utonął, a dotąd przy pęcherzu abo na pławie, aż się też sam bez żadnéj pomocy imie pływać. *Glicz. Wych. O* 2. Pęcherz do enemy. *Czerw.* 17. Nakupował na jarmarku, aż już nakoniec nic nie było w pacharzynie. *P. Kchan. Fr.* 21. w mieszku, w wacku; in der Geldblaſe, im Geldbeutel. — e) *Transl. de homine parvo, praesertim tumido et indignabundo:* Pęcherz, żaba, ropucha. *Cn. Th.* ein kleiner aufgeblaſener Kerl, ein Knirps. cf. pędrak, pieniek, Pigmejczyk. PĘCHEREK, rka, *m.*, PĘCHERZYK, a, *m.*, PĘCHERZYCZKA, PĘCHERZYNKA, i, *ż., dem.*; eine kleine Blaſe, ein Bläschen; *Sorab.* 1. yetzežko; *Ross.* пузырекъ, волдырь, валдырь. Pęcherzyk żółciowy. *Wejch. Anat.* 79. Pęcherzyki nasienne. *ib.* 91. Pęcherki tłuste, błoniste naczynia na końcach żył pulsowych do chowania tłustości, *lobuli pinguiferi. Kirch. Anat.* 13. Pęcherzyki w zwierzęcym ciele są naczyniami płynnéj materyi, która się przez kanaliki do nich zbiera. *Kluk. Zw.* 1, 29. Żmija ma między zębami pęcherzynki pełne jadu. *Haur. Sk.* 401. Do przerabiania soków roślinnych pomagają pęcherzyczki od kory w rurkach ciągnące się, *utriculi. Bot. Nar.* 12. Pęcherzyk. *W. Levit.* 1, 16. Wada śklą jest, gdy będzie

pieniste, to jest, że wiele będzie miało pęchyrzyków maleńkich. *Torz.* 147. Kamień, polawszy ostrym kwasem, gdy wre i pęchyrzyki rzuca, jest ziemia wapienna. *ib.* 77. PĘCHERZYCA, ziele, *ob.* Miechunki; pęcherzowi pomocne w jego boleściach. *Urzęd.* 19. PĘCHERZYKOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt pęcherzyków; *Ross.* пузыреватый, wie Bläschen. Pęcherzykowata nabrzmiałość, w której się materya wyrzuca własnym swym pęcherzykiem obtoczona, *tumor cisticus*. *Perz. Cyr.* 1, 126. PĘCHERZOWY, a, e, od pęcherza, Blasen-; *Ross.* пузырный.

PĘCINA, y, *ż.*, §. a) nadpięcie, miejsce u nogi osobliwie końskiéj, na które pęta zakładają; die Fessel am Fuße, besonders am Pferdefuße, zwischen der Köthe und Krone. Apertura najczęściéj w pęcinie przypada, zwłaszcza gdy się koń tratuje. *Hipp.* 132. Postąpisz sobie z nim jako z ptaszyną, Przywiązawszy mu sznurek nad pęciną. *Chrośc. Job.* 162. — §. b) Pęciny, *ob.* Pęca.

PECKA, *ob.* Pestka.

PECYNA, *ob.* Paczyna, Peczyna.

'PECYNKA, i, *ż.*, n. p. Znajdzie się podobno, kiedy się ten kłębek snować pocznie, taka pecynka, która może i ojczyznie i wojsku samemu odkryć to, czego się teraz domyślamy. *Swad.* 1, 211. *A. Zał.* [jest najpodobniej mylka druku *zam.* przyczynka 2].

PĘCZ, u *et* a, *m.*, PĘCZE, PĄCZE, a, *n.*, *collect.*, pąk, pączek, die Knospe. Nie zawsze krasna trwa na róży cera, Gdy więc na wiosnę z pęcza się wysunie. *Hor.* 1, 242. Gdy dobywa wierzchołek głowy z pęczu purpurowej. *Min. Aus.* 55, cf. kłobuczek. PĘCZAK, *ob.* Pęcak. (PĘCZCA, *ob.* Pęca). PĘCZEK, czka, *m.*, *dem. nom.* pęk, wiązanka, ein kleines Bündel; *Ross.* пучокъ, пучечикъ; *Eccl.* пѫгвица. Po moczeniu rozwięzują się konopie z pęczków, i rozkładają się na słońcu. *Jak. Art.* 3, 219. Na nowo potym wiążą się w pęczki. *ib.* Smolane krążki i pęczki. *ib.* 2, 112. *et* 3, 307. PĘCZKOWY, a, e, od pęczków; *Ross.* пучковый, Büschel-, Bündel-. PĘCZNIEĆ, iał, ieje, *neutr. niedok.*, napęcznieć *dok.*, pękatym się stawać, pękatości nabierać; aufquellen, anschwellen, auflaufen, strotzen; *Boh.* pučiti se, pučjm se, pupeniti se, bobtěti. Szocowica moc ma lepszą, gdy pomoknie w wodzie a pęcznieje. *Spicz.* 48. Grona sokiem pęczniały brzemienne. *Hor.* 2, 246. *Nar.* Koziołkowi memu czoło pierwszemi rogami pęcznieje. *Hor.* 2, 103. *Min.* Pęcznieją mu żyły. *Pilch. Sen. gn.* 265. Pęczniał z duchownéj radości. *Ossol. Str.* 3. opływał.

PECZYNA, *ob.* Paczyna. PĘCZYNA, y, *ż.*, *Bot.* ziele, korzeń ma wielki gruczołowaty i pękaty; za czym też u naszych nazwiska dostało. *Syr.* 738, *Oenantes primum*, Erdfäsien.

'PEDA, *contract.* = powiada, powieda, er sagt, er erzählt. Różnią się powieściami; ten peda, pod owym Drzewem wielkim cypresu; ten pod jaworowym. *Kchow.* 92.

'PEDA, y, *ż.*, noga, z *Łac.*, der Fuß. *Cursum corripere*, w pedę abo w nogę uderzyć. *Macz.*

PEDAGOG, a, *m.*, stróż dziecinny, wódz, nauczyciel prywatny. *Cn. Th.*; *Rag.* djezovòdja; *Ross.* дѣтоводитель, *f.* дѣтоводительница; *Eccl.* дѣтоводецъ, дядька, *f.* дѣтоводица. Pedagog, mistrz szkolny, dzieciowódz. *Dasyp. R r* 3. Co jest lepiéj, jeśli dziecię do szkoły dać, czyli jemu chować doma pedagoga albo bakałarza? *Glicz. Wych. K* 3 *b.* U Rzymian preceptorowie nauczali; pedagogowie zaś byli dozorcami i postrzegaczami obyczajów. *Pilch. Sen. gn.* 227. PEDAGOGIA, ii, *ż.*, wychowywanie dzieci; *Ross.* дѣтоводительство; *Eccl.* дѣтоводство; die Pädagogie, Kinderzucht, Erziehungslehre, Erziehungskunst. Pedagogią się bawić *Ross.* дѣтоводительствовать, дѣтоводствовать.

PEDAGRA, *ob.* Podagra. PEDARD, *ob.* Petarda. PĘDEM, *ob.* Pąd. PEDESTAL, *ob.* Podsłupie.

PEDANT, a, *m.*, człowiek szkolnych nałogów pełen, szkolnik, ein Pedant; *Vind.* skulskosnauz, frovovuzhen, vuzheni rogel, poshulounik, pedantar; *Ross.* педантъ. Przez uczonych nie trzeba rozumieć nadętych młodzików, wiele o sobie rozumiejących pedantów, ale ludzi, którzy w wielu ważnych materyach są biegłemi. *Pam.* 84, 685. PEDANTKA, i, *ż.*, die Pedantinn. Idź pedantko, twemi przymówkami pogardzam. *Teat.* 20. *b*, 21. PEDANTSKI, a, ie, szkolniczy, pedantisch; *Vind.* poshulski, pedantarski. PEDANTERYA, yi, *ż.*, PEDANTYZM, u, *m.*, szkolnictwo; *Vind.* shularia; *Ross.* педантство. Pedantyzm Arabski zaniedbywał wydoskonalenie obyczajów. *Zab.* 8, 173.

PEDEL, BEDEL, *ob.* Sapient.

PĘDRAK, PENDRAK, a, *m.*, §. a) pandrow, (pądry, pądrowie), glista, Erdwurm, Regenwurm. Twoi to bracia teraz i rodacy, Smród, zgniłość, mszyca, czerwie i pędracy. *Zimor. Siel.* 161. Trupy od pendraków w droby roztoczone. *Kulig. Her.* 269. — §. b) *De homine:* Pędrak, pęcherz, pieniek, żaba, ein kleiner Knirps; *Carn.* ferkólin; *Ross.* коротышка. Uliss pędrak wielkiego pokonał Cyklopa. *Kchow. Fr.* 47.

PĘDZCA, y, *m.*, PĘDZICIEL, a, *m.*, der Jager, Nachjager, Nachsteller; (*Boh.* honec; *Vind.* pojavez; *Croat.* pudár). Swobody ptak pamiętny swojéj, Ciężkich się 'pędzców i niewoli boi. *Kchow.* 259; czy to tu nie pęciny, pęca, pęczca?? (PĘDZEL, *ob.* Pęzel). PĘDZIĆ, ił, i, *cz. niedok*, PĄDZAĆ *contin.*; §. a) gonić, gnać, 'żonąć, bydło, więźnie, treiben, jagen; *Boh.* puditi, pudjm, badam, (cf. bość); *Carn.* pojati, pojam, podim; *Vind.* poditi, (cf. budzić); *Croat.* puditi, pudim; *Slav.* tirati; *Bosn.* tirrati; *Ross.* гнать, двигать. Na jedno zawsze pastwisko pędzaliśmy trzódki nasze. *Teat.* 55, 26. Więźniów trzciną pędzą w trop kaprale. *Jabł. Buk. G* 3 *b.* Wiatr pędzi wodę, dym. *Tr.* Młodość, płochość pędzi wiatr. *Zegl. Ad.* 144; (*ob.* Pędziwiatr, ugania się za wiatrem, za czczością). Gospodarz w ewanielii mówi *compelle* 'pądź abo przymuszaj wnijść. *Dambr.* 336. (spędzaj, wpędzaj, popędzaj). — *Transl.* Pędzić kogo w co, n. p. Usiłują, aby mi młodą latorośl, którą ja w cnoty pędzę, z gruntu wyniszczyli. *Teat.* 30. *b*, 56. którą do cnoty napędzam, treiben, antreiben, anhalten zu etwas. Pędzić inspekty, utrzymywać tak, żeby rośliny sporzéj rosły, Treibbeete unterhalten. Gnój gołębi do pędzenia inspektów najzdolniejszy. *Przedz.* 34. — Pędzić kogo na licytacyi, podbijać

go; einen ſteigern, überbietben, treiben in einer Auction; *Vind.* svishati, povishati, navishati, ſhteigrati, navishegnati, gorvdariti, gorvdarjati; *Ross.* надбавить, надбавлять. — §. Pędzi coraz wyżéj sławę swoję, immer höher treiben, powiększa, powyższa? *Tr.* — §. Starzec ujrzawszy córkę, łzy po włosie sędziwym i po twarzy pędzi. *Pot. Arg.* 304. roni, er vergießt häufige Thränen, eine jagt die andere. — §. Ludziom tym szczęście zewsząd pędzi, zewsząd nagania. *Gorn. Dw.* 368. napędza; cf. gali, rai, streczy. — §. Essencya wiatry pędząca. *Krup.* 5, 60. Ziele to urynę i pławy pędzi. *Sienn.* 46. *Krup.* 5, 200. odpędza, abtreiben, treiben. — §. Wódkę pędzić, przepalać, Branntwein abziehen, deſtilliren. Pędzenie, *destillatio*, parowanie ciał płynnych dla zebrania części lotnych. *Sniad. Chem.* 32; gatunek działania chemicznego, za którego pomocą wyosobniają się płyny od ciał stałych. *Mier. Mskr.* Pędzenie do góry, *d. per assensum*, gdy się para zbiera i zgęszcza w wyższéj części aparatu. *Śniad. Chem.* 32; dolne, *p. descensum*, gdy wapory opadają na dół. *ib.* 33; boczne, *p. latus*, gdy się wapory obracają na bok, i spływają zgęściwszy się do naczynia. *ib.* Pędzone wody, *destillatae. Perz. Cyr.* 2, 303. Likwor przedni; lecz to w tym domu nie nowina, Bo go sama swą ręką pędzi Podstolina. *Węg. Org.* 29. — Pędzenie suche, *sublimation*, działanie chymiczne, którém niejakie ciała suche zlotnionemi być mogą w naczyniach zamkniętych, i znowu w kształcie stałym otrzymane. *Mier. Mskr.* — §. Życie, dni pędzić, przepędzać; ſein Leben zubringen, hinbringen. Wy, którzy życie pędzicie na dworze. *Zab.* 12, 306. Pędzą słodkie swego życia chwile. *Stas. Num.* 1, 6. Czyli to krótkie, czyli długie dni pędzą, Zewsząd świat smutkiem, boleścią i nędzą. *Kras. Woj. Ch.* 101. Pędź pomyślny bieg życia najdłuższemi laty. *Zab.* 9, 9. Z tobą resztę dni pędzić będę. *Niemc. Król.* 1, 114. — b) *Intrans.* Pędzić, pędem iść, bieżeć, machać; jagen, rennen, ſchießen, nacheilen; (*Vind.* pojati, napojati, gnati, poditi, derviti; *Carn.* dervim; *Croat.* goniti; *Ross.* стрекнуть, стремить, стремлю, ссаривать, ссорить). Stangret mój szalenie ze mną pędzi. *Teat.* 7. *c*, 28. Tak pędził, że aż tchu pozbył. *Teat.* 28. *b*, 160. Pędzić muszę galopem z interesem. *Teat.* 11, 9. Postrzegł pędzącego ku sobie na koniu adjutanta. *Niemc. Król.* 2, 127. Wątpię, żeby ją kiedy dogonić mogła, ponieważ ta pieszo chodzi, a tamta szybko pędzi na jeleniu. *Teat.* 52. *d*, 80. — *Recipr.* Pędzić się, puścić się za kim, einem nachjagen. Przyszedł, jako do uciekającego, nie jako do pędzącego się, t. j. do niebezpieczeństwa, nie do zwycięstwa towarzysza. *Siem. Cyc.* 356. Medea, aby ojca swojego w pędzeniu się zatrzymała, brata swego rozsiekać na sztuki kazała *ib.* 213; w pogoni. *ib.* 214.

*PĘDZISKOT, a, *m.*, skotokrajca. *Klon. Wor.* 25, der Viehdieb.

PĘDZIWIATR, a, *m.*, co wiatry ugania, wietrznik, paligłowiec, ein Windbeutel; *Carn.* shtônzel; *Boh.* neposada, neposedný; *Ross.* вѣтрогонъ, восца. Ten pędziwiatr już wiele świata pobiegał. *Rej. Wiz.* 39 *b. Mon.* 65, 356. Wszedybylski, pędziwiatr. *Zab.* 15, 180. PĘDZIWICHER, chra, *m.*, *Mon.* 75, 590. *id.* PĘDZIWÓŁ, a, *m.*, poganiacz wołów; der Ochſentreiber. *Klon. Wor.* 32. Pochodz. *pąd*; *dopędzić*, *dopędziciel*, *dopędzacz*; *napędzić*, *opędzić*, *odpędzić*, *popędliwy*, *popędliwość*, *popędzić*, *podpędzić*, *przepędzić*, *przypędzić*, *rozpędzić*, *zpędzić*, *wpędzić*, *wypędzić*.

PĘDZLIK, PĘDZLIKOWAĆ, *ob.* Pęzlik, Pęzlikować. PĘGA, *ob.* Pąga.

PEGAZ, a, *m.*, koń skrzydlasty poetów, der Pegaſus. Nie chciej na Pegazie jeździć. *Petr. Hor.* 2, *M b.* nie bądź Faetontem; nie napieraj się, czemu nie sprostasz.

PEJS, a, *m.*, PEJSIK, a, *m.*, *dem.*, PEJSY *plur.*, słowo żydowskie, kędzior policzkowy, [rodzaj warkocza, eine Art Zopf 2], der Backenbart. Pejsy żydowskie. *Bndtk.*

PĘK! PUK! *interj.* Platz! Knall! (cf. buch!) 1. PĘK, u, *m.*, *Subst.*, n. p. Były słyszane gwałtownych razów trzaski; i częste jęki, pęki, stęki. *Stryjk.* 301. (cf. *Vind.* pok, lom = łom, ułomek). 2. PĘK, u, *m.*, (cf. pąk; cf. *Germ.* Bauch, Bug, cf. papka); *Ross.* пукъ, (cf. bouquet); *Eccl.* пѫгвица; wiązanka do kupy złożonych rzeczy, (cf. kul), ein Gebündel, ein Bund. Pęk palcatów związany. *Jabł. Ez.* 150. Pęk rózg, *Carn.* beganza; *Vind.* beganza, ſhibouje. Związano was jak pęk chróstu. *Teat.* 17. *b*, 52. Wyjmuje pęk kluczów. *ib.* 55. *e*, 6. Pęk strzał do złamania niepodobny; pojedynczą strzałę złamiesz. *Gaz. Nar.* 1, 160. Pęk kwitów i kwitków na kilka węzłów skrępowany. *Ossol. Str.* 3. Pęk listów. *Teat.* 16. *c*, 101. PĘKATY, a, e, — o *adverb.*, brzuchaty, opukały; *Ross.* кубоватый, кубоватый, bauchig. Mały pękaty człowiek. *Teat.* 30, 37; *Ross.* сусакъ. Byłem go ujrzał, tak wzrostu śrzedniego ma być człowieczek gruby i pękaty. *Past. Fid.* 292. Przygnał kozy z wymiony pękatemi. *Nag. Wirg.* 511. nabrzmiałe, nadęte, *distentas lacte cappellas*, ſtrotzend; (cf. pęcznieć, cf. opękaciały). Owata pękata. *Solsk. Geom.* 2, 71. — *Joc.* Własny *Pękowskiego piesek. *Rys. Ad.* 73; (gruby, otyły). — *§. Niewiasta pękata. *Sienn.* 459. brzemienna, w ciąży będąca, ſchwanger. Pękate kobiety bywają różnemi chciwościami uwiedzione. *Cziach. Przy. a.* 1. Świerzopki pękate. *Cresc.* 682. źrzebne, trächtig. Oślice pękate. *ib.* 546. PĘKACIEĆ *nijak. niedok.*, pękatym się stawać, nabrzmiewać, bauchig werden. Żywot jej pękacieje. *Żebr. Ow.* 239. (*tumet*). *ib.* 62. (cf. *Ross.* обрюхатѣть = w ciążę zajść; *Eccl.* чревоношу, во чревѣ имамъ младенна; чревоношение brzemienność, ciąża). PĘKATOŚĆ, ści, *ż.*, opukałość, die Bauchigkeit.

PĘKNĄĆ, pękł, pęknie *neutr. jednil.*, PĘKAĆ, PĘKAĆ się *contin.*, Spękać się *dok.*, pukać się, rozpukać się, padać się; *Sorab.* 1. pukacz ſe, (n. p. puka ſe worech *hiascit*); cf. *Arab.* פקק, *aperuit*; *Syr.* פקע, *divisit*; *Sorab.* 2. sze pukasch; *Slov.* puknut; *Vind.* pokniti, spokniti, respokniti; *Croat.* puczatisze, puczámsze, izpuczavámsze, puknyen, puknut, puknênye: pachina *rima*, pęknięcie; *Bosn.* puknuti, puçeti (cf. puknąć, pęcznieć), inspuçatise, otworitise, (puklina = rozpadlina); *Rag.* pûknuti, puzzati, raspuknutise, pûknut, pûkli, (puklina, puklotina, razpuknutje, puklinizza *fractura*, *fissura*, *rimula*); *Ross.* пукнуть, пукать, хрупнуть, переколоться, ло-

пнуть, лопать, перелопаться, полопаться, истрескаться, перетрескаться; berſten, aufberſten, aufplatzen, zerplatzen, platzen. Gdy ogień daléj dochodzi, i reszty wilgoci z drzewa chce wypędzić, ta nie mając wyjść którędy, skorupę drzewa przerywa, i to jest, co się zowie, że pęka. *Torz.* 65. Pękły osi u karocy, A on wyleciał jak z procy. *Zab.* 16, 76. *Weg.* (złamały się). Tak dobrze w mocny zamek tęgi raz wymierzył, Że jak najsłabszy pęknął, skoro go uderzył. *Węg. Org.* 13. Ciasno mi zawsze suknie robisz, i spodnie mi w kroku pękają. *Teat.* 1, 82. Niech jej tam i gardziel pęknie od krzyku, ja nie pójdę. *Teat.* 55. *b*, 6. Wrzeszczałem, że mi ledwie głowa nie pękła. *Boh. Kom.* 1, 38. Chociażby mi pęknąć przyszło, wypiję całą butelkę. *Teat.* 53. *d*, 12. Koziołka, co mu łeb rogami pęka (cf. pęcznieć), Na dań uprzejmą zarzeże ma ręka; *frons turgida cornibus primis. Hor.* 2, 105. *Nar.* ſtrotzen. — Kiedy się zazdrość krzywi, niechaj zazdrość pęknie. *Zabł. Firc.* 43. Od łkania i żalu się ciężkiego pęka. *Kulig. Dem.* 211. Prawda, że młyński kamień mieć będę na głowie, Lecz choćby się i pękać, stawię ci się w słowie. *Teat.* 43. *c*, 22. *Wyb.* Serce mi się z radości niemal pęka. *Teat.* 8, 119. Jestem w takim gniewie, że ledwie nie pęknę. *Teat.* 34. *c*, 37. Drzyj się za łeb, gryź ze złości, Chcę żebyś pękł z zazdrości. *Teat.* 56. *c*, 42. Pęknę ze złości. *ib.* 55. *d.* 9. *Pilch. Sen. gn.* 362. Pękaj się od złości. *Zab.*, 14, 408. Spękam się od złości. *Teat.* 14. *c*, 27. *Wyb.* Przecoż się tedy na mię o tę prawdę tak surowie pękasz? *Smotr. Ex.* 13. (tak gniewasz, srożysz, rzucasz!) — §. *Transl.* Szampana kilka butelek pękło, zabawiliśmy się należycie. *Teat.* 28, 109. (przepadło, giengen auf). Połowa intraty na tę kolacyą pęknie. *Teat.* 7. *c*, 15.

Pochodz. *ob. sub* pchnąć.

PEKIELFLEJSZ, u, *m.* solone mięso, z *Niem.*, das Pöckelfleiſch; (*Vind.* v ſoli ovlashenu meſu, vſolenu meſu, v ſolnei vedi namozhenu meſu; *Slav.* meso pròvelo; *Bosn.* meso slano, pastrrima). W gospodarstwie saletra się używa do solenia pekielflejszu. *Kluk. Kop.* 1, 183. Pekielflejsz, jak się soli. *Kluk. Zw.* 1, 235.

*PEKTORAŁ, u, *m.*, 1 *Leop. Exod.* 28, 4, *ob.* Napiersień, napiersnik. PEKTORALIK, a, *m.*, zegarek do noszenia na piersiach, eine kleine Uhr auf der Bruſt zu tragen. Małe pektoraliki w godzin 24 dwa razy nakręcać trzeba. *Solsk. Arch.* 117. *Pot. Jow.* 2, 21. PEKTORALNY, a, e, n. p. Pektoralne ziółka, piersiom pożyteczne. *Krup.* 5, 435. *et* 371. Bruſtkräuter.

PEŁ, PEŁEK, *ob.* Pył. PEŁCIE, PELENIE, PELĘ, PIELĘ, pioł, *ob.* Pleć. PEŁEN, *ob.* Pełny. *PELES, *ob.* Pielesz.

*PEŁGNĄĆ *neutr. jednll.*, płomieniem się palić; (cf. *Ross.* пылать, пылъ = płomień; cf. łuna), aufflammen, auflodern, flammend brennen, ſich entflammen. Po Krasa zgubie ogień już żarzący, Pełgnął, i odkrył kto był państwa chciwy. *Chrośc. Luk.* 6. Lud zjątrzony zapala zamek, pełgną dachy, sosny. *Chrośc. Fars.* 45. Z dział ogromnych ognie pełgną żywe. *Tward. Misc.* 12. Pełgnęła wstydem na on czas chudzina. *P. Kchan. Jer.* 520. (raki piekła). Wstydem pełgnęła; *erubuit. Żebr. Ow.* 128. *ib.* 41; *ob.* Płonąć.

PELIKAN, a, *m.*, z *Greck.*, ptak zmyślony malarzów i niektórych pisarzów. *Cn. Th., Slav. et Croat., etc.* pelikan; *Vind.* pelikan, Egiptouska tiza; *Germ.* der Pelikan; 1) ptak Egiptski, który krwią swoją, drapiąc sobie nosem swym piersi, ptaszęta swe od wężów zaduszone, pokrapia i ożywia. *Mącz. Zab.* 12, 181. Pelikany przykładne. *Banial. I* 4. Ciche pelikany miłosiernie śpiewały. *ib.* — §. Teraźniejszy pelikan = *ob.* Baba ptak, bak ptak; *Sorab.* 1. pelikan; *Rag.* bùcjaz, najazit, nenasit; *Ross.* коксунъ, коксунокъ. — 2. Pelikan, *herb*; pelikan stojący, piersiami swemi młodych troje dzieci karmiący. *Kurop.* 3, 38. ein Wappen. — 3. Pelikan, narzędzie do rwania zębów. *Perz. Cyr.* 2, 91. *Czerw.* 31, der Pelikan, ein Inſtrument die Zähne auszuziehen. — 4. Pelikan, działo, wyrzucające 6 funtów żelaza. *Archel.* 14, eine Art Sechspfünder, ſechspfündige Kanonen.

*PEŁK, a, u, *m.*, zdawcza moneta, której 180 sztuk w talarze *Tr.*, ein Pölchen, eine Scheidemünze.

*PEŁKO, *m.*, staropolskie imię męzkie, *Fulco. Nies.* 1, 103. *Jabł. Her.*, ein Mannsname.

PEŁNA, *scilic.* śklennica, *ob.* Pełny. Z PEŁNA, *ob.* Pełno. PEŁNIA, i, *ż.*, 1) pełność, die Fülle, die Vollheit, der Zuſtand da nichts fehlt, nichts abgeht. Wino będzieli stało nie w pełni, łatwie nakwaśnieje. *Cresc.* 347. Niechaj śpichlerze w pełni zawsze stoją. *Ryb. Ps.* 286. Balsamów po trzydziestu naczynia zawsze tam w pełni stoją. *Star. Dw.* 29. (w komplecie). Bierz z pełni jego, Dostatek wszystkiego. *Kanc. Gd.* 20. Bardzoby się rad do tego przyłożył, kiedyby w pełni swéj sprawy te były; *si integrum esset. Krom.* 540. (cf. całość). — 2. Księżyca pełnia, *ob.* pełnoświatły księżyc, der Vollmond, (der Wadel. Abſg.); *Boh.* auplnek, plni měsýce; *Slov.* plni mesác, *Sorab.* 1. powne měszacztwo, pówné měszacz; *Vind.* poun mieſez, mieſez napounem, obpounem, opounem, pouna luna; *Croat.* uchép, uschép; *Rag.* ùscpa, pùn miesez, pùn mjessez, *barb.* uscтáp; *Bosn.* uscpa, pun miseç; *Eccl.* полносвѣтлая луна, вселунie, полная луна, полная; *Ross.* полномѣсячие; gdy księżyc naprzeciw słońca, więc całym jasnym półsferzem na ziemię patrzy. *Wyrw. Geogr.* 60. *Kras. Zb.* 2, 76. Księżyc po pełni, der abnehmende Mond; (*ob.* Nów). — *Fig.* Pokazała się prawda w pełni swojej. *Bals. Niedz.* 1, 114. PEŁNIĆ, ił, i, spełniać *act. niedok.*, spełnić *dok.*; *Boh.* plniti, splniti; *Slov.* plnjm; *Sorab.* 1. pelnicz, pelnu; *Carn.* polniti; *Vind.* pouniti, spouniti; *Croat.* pùnim, puniti; *Bosn.* punniti, napunniti; (*Slav.* puniti = nabijać strzelbę); *Ross.* полнить; §. 1. pełnić, zapróżniać, napełniać; erfüllen, voll machen. Ja Bóg pełnię nieskończonością te czczości przestwory. *Przyb. Milt.* 217. — *Math.* Dwa kąty, które razem wzięte czynią 180, nazywają się spełnieniem jeden drugiego. *Jak. Mat.* 1, 16. (*supplementum*, dopełnieniem). Jeszcze się jej cztery lata nie spełniły, a czytać już umiała. *Sk. Żyw.* 1, 112. (jeszcze nie do-

kończyła czterech lat, nie miała z pełna lat czterech). Wypełniać, spełniać, wykonywać; erfüllen, ausführen, ausüben; *Eccl.* СЪБЛЮСТИ, СЪБЛЮДАТИ, соблюдаю. Pełń obowiązki religii. *Kras. Pod.* 2, 76. Choć nie umiał cnot definiować, umiał je pełnić. *Kras. Doś.* 13. Nasi panicze, co jest zbytków, wszystkie bez zastanowienia pełnią. *Teat.* 15. *c*, 22. Pełni się pismo, dadzą majętnemu, A i to, co miał, wezmą ubogiemu. *Groch. W.* 566. Widzimy aż nad to spełnienie się jej proroctwa. *Teat.* 3. *d*, 3. Szóste słowo Jezusowe na krzyżu: spełniło się. *Pot. Zac.* 187. es iſt vollbracht. Co się źle obiecuje, gorzej się pełni. *Sk. Żyw.* 2, 157. Nie obiecuj nigdy skoro, Bo spełnić często niesporo. *Cn. Ad.* 628. — §. 2. Pełnić, pić pełne, *sc.* śklenicę: ein volles Glas ausleeren, austrinken, (cf. duszkiem). Kufle wysuszali, pełniąc do dna przez zdrowie. *Brud. Ost. C* 3. Pełnię do ciebie, *propino tibi plenum calicem. Cn. Th.* ein volles Glas zutrinken, zubringen; *Sorab.* 1. pžipiyam. Pełnić rzędem, kołem, *in orbem bibere. Cn. Th.*; (*Boh.* radowati, cf. kolej). Pełnienie do kogo abo komu; picie pełnéj do kogo abo od kogo. *ib.* das Zutrinken, das Bescheidthun im Trinken. Pełnić, nie wielka chwała. *Cn. Ad.* 826. (wiele pić). U stołu będziem sobie gadać należycie, I kielich za pomyślne spełnimy przybycie. *Niemc. P. P.* 38. W Mazowszu gwałtem się do zbytniego picia wyzywają, mówiąc: abo mi spełń, abo ze mną pojedynek czyń. *Gwagn.* 214. (abo pij, abo się bij). Spełniać napój z kielicha. *Teat.* 50, 96. Piją wszyscy, jednako do siebie spełniają. *Bach. Epikt.* 64. U stołu spełnialiśmy rzęsiste zdrowia. *Kras. Pod.* 2, 238. piliśmy zdrowia; wir tranken Gesundheiten, brachten Gesundheiten aus. Czestował obywatele przy spełnianiu zdrowia Najjaśniejszego Pana, Marszałków O. N. etc. *Gaz. Nar.* 197. — Z niemi na bankiecie obżarstwo i pijaństwo pełnił. *Pim. Kam.* 324. (popełniał, stroił). PEŁNICIEL, a, *m.*, wypełniacz, der Vollmacher, Vollfüller, Anfüller; *Boh.* plnitel, plnič. *PEŁNIEĆ *nijak.*, *niedok.*, spełnieć *dok.*, pełnym się stawać, voll werden; *Ross.* полнѣть, полнѣю. PEŁNIK, a, *m.*, *Botan.* rodzaj rośliny, *Trollius. Kluk. Dykc.* 3, 133. ein Pflanzengeschlecht, Trollblume. PEŁNIUSIEŃKI etc. *ob.* Pełny. PEŁNO *adverb.*, PEŁNIUSIEŃKO, PEŁNIUTEŃKO, PEŁNIUTENECZKO, PEŁNIUTKO *intensiv.*; *Boh.* plně, plno; *Croat.* púno, puneczko; *Ross.* полно; voll. Sklanka pełno nalana. *Tr.* Pełno nalać, pod strych. Pełniuteńko *Ross.* навзрѣзъ Moździerze nie leją się nigdy pełno. *Jak. Art.* 2, 8. Żeby armata leżała w łożu swoim ciasno i pełno, przydano czopom opaski. *Jak. Art.* 1, 219 — Pełno czego, voll von etwas, angefüllt. Pełno wszystkiego w domach waszych macie. *Zab.* 16, 66. (dostatkiem, obficie). Ożrzalcom w brzuchu pełno, a w mieszku nic niemasz. *Rej. Zw.* 59 *b.* Usta to mówią, czego w sercu pełno. *Sk. Kaz.* 55. (co na sercu, to i na języku). Na sali uźrzeliśmy gości pełno. *Kras. Pod* 2, 239. W Wiedniu jest pełno uczonych. *Pam.* 85. 1, 857. Na wieżach pełniusieńko lamp gorzało. *Star. Dw.* 70. W sklepach pełniuteńko materyj zamorskich. *ib.* 30. Pełno słów pięknych, a uczynków dobrych mało. *Teat.* 34. *b*, *B* 2. Wszędzie go pełno, a nigdzie miejsca nie zagrzeje. *Teat.* 21, 156. (wszędybył, man ſieht ihn überall). Prawda, żeś znany, bo w dzień i noc wszędzie cię pełno. *Teat.* 32. *b*, 95. *Mon.* 64, 272. Tych tam wszędy pełno, by w śpiżarni szczurków. *Rej. Wiz.* 164 *b.* — §. Z pełna, spełna, komplet, niczego nie brak, nie schodzi na niczym, bez najmniejszego niedostatku, jest wszystko, obficie; völlig, alles, ohne den geringſten Abgang. Lubo on wielu żywił, miał wszystkiego z pełna, Zawsze mu dostarczało i mléko i wełna. *Nar. Dz.* 3, 61. — *Transl.* Nie wszystko ma spełna doma. *Rys. Ad.* 44. *Tward. Wł.* 76. (jednéj klepki mu brak, er iſt nicht recht bey Troſte). Spełna jest wszystko, *nihil desideratur. Cn. Th.* 1351. Nic mi nie wzięto, wszystko swoje mam spełna. *Star. Ref.* 104. W bitwie i ten co wygra, nie spełna zostaje. *Kącz.* 27. (nienaruszenie, unverſehrt). Spełna zapłatę wyciągają. *Karnk. Kat.* 353. Nie życzą tego uczniom, aby się czego dobrego nauczyli, jedno żeby od nich kwartały dobre a spełne brali. *Glicz. Wych. L* 8 *b.* (z pełna). Trwała ta wrzawa dwie godziny spełna. *Jabł. Buk. I* 4. Na cudze nie chciwy, kiedy swoje spełna. *Psalmod.* 24. *PEŁNOGŁOSY, a, e, głosu pełnego, vollſtimmig, von voller Stimme; *Vind.* pounoglaſen, *PEŁNOKŁOSY, a, e, n. p. Pełnokłose pola. *Otw. Ow.* 337, kłosami napełnione, vollährig, voll von Aehren. PEŁNOLETNI, ia, ie, z pełna lata mający, volljährig, großjährig; *Boh.* plnoletý, zletilý; *Vind.* zielodorasten, pounosrastjen, narafzhen, vezholieten, perasten; *Ross.* совершеннолѣтный; *Eccl.* превозрастный. PEŁNOLETNOŚĆ, ści, *ż.*, mianie lat zupełnych, die Volljährigkeit, Großjährigkeit; *Vind.* zielodorastnost, narastnost, vezholietnost perrastnost; *Eccl.* возрастъ законный. Statut naznaczył mężczyznie lat 18, kobiecie lat 13 do pełnoletności. *Czack. Pr.* 2, 53. *PEŁNOLISTY, a, e, n. p. Pełnoliste rózgi. *Otw. Ow.* 27, voll Laub, voll Blätter. *Otw. Wirg.* 409. PEŁNOMOC, y, *ż.*, PEŁNOMOCTWO, PEŁNOMOCNICTWO, a, *n.*, PEŁNOMOCNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* plnomocenstwj, plnomocnost; *Vind.* pounoblast, ziela oblast, oblastnost, oblastnia, poskerbnia; *Ross.* полномочіе, довѣренность; pełna moc, plenipotencya, die Vollmacht. Prawo do czynienia czego imieniem drugiego zowie się pełnomocą, w szczególności rozumie się przez pełnomoc dokument. *Gal. Cyw.* 3, 50. Pełnomoctwo od wszystkich współczłonków. *Gal. Cyw.* 3, 139. Hrabia Cobenzel miał stosowne do konwencyi z Anglią pełnomocnictwo. *N. Pam.* 2, 247. — §. Pełnomocność boska. *Mon.* 65, 26. wszechmocność, die Allmacht. PEŁNOMOCNIĆ, *ob.* Upełnomocnić. PEŁNOMOCNICZY n. p. rząd, *representatif*, w którym naród przez pełnomocników abo posłów swoich prawa stanowi. *Ust. Konst.* 1, 5. PEŁNOMOCNIK, a, *m.*, PEŁNOMOCNY, ego, *Subst.*; *Boh.* plnomocnjk; *Vind.* oblastnik, oblastjenik, oskerbnik, poskerbnik, zieloblastnik, pounoblastnik, pooblastnik, namestnik; *Croat.* punomocnik; *Ross.* уполномоченный; plenipotent, der Bevollmächtige. *Ust. Konst.* 1, 5. PEŁNOMOCNY, a, e, PEŁNOWŁADNY, wszechwładny, nieograniczony; allherſchend, ſelbſtwaltend, unbe-

ſchränkt. Panami się pełnomocnemi życia i dobra ich stali. *Kłok. Turk.* 4. — §. Pełnomocny, w zupełnéj mocy lub wadze, vollgültig. Pełnomocna armata. *Jak. Art.* 3, 307. *et* 1, 16. — §. Pełnomocny n. p. list = plenipotencya na pismie, skrypt zlewający zupełną czyję moc lub prawa na drugiego; vollmächtig, Vollmachts =; *Vind.* pounoblasten, zieloblasten; *Ross.* полномочный, повѣренный. "PEŁNOMOCZNY, a, e, n. p. Pełnomoczne wymiono krów, *lactea ubera. Otw. Wirg.* 418. *raczej* pełnomleczne, milchſtrotzend. PEŁNOOKI, a, ie, oczu pełnych, vollängig; *Boh.* plnoočj. Księżyca pełnookie czoło. *Chodk.* 1. "PEŁNOPEŁNY, a, e, n. p. Pełnopełne liczby, (cf. pełna liczba) *biquadratae*, rodzą się z czterech równych przemultyplikowanych. *Solsk. Geom.* 3, 150; geboppelte Quadratzahlen. "PEŁNOPTASZY, a, e, n. p. Pełnoptasze zapusty, *aviaria. Otw. Wirg.* 414; voll von Vögeln. "PEŁNORÓŻY, a, e, n. p. Pełnoróże sienie. *Otw. Ow.* 53; roſig, voll Roſen. PEŁNOŚĆ, ści, ż.; *Boh.* plnost; *Sorab.* 1. pównoſcž; *Vind.* pounost, polnost, pouhenost; *Croat.* punòszt; *Rag.* punnòs, podpunnós, inspunnòs, pripunnos; *Bosn.* podpunnóst; *Ross.* полность, полнота; a) pełnia, die Fülle, die Angefülltheit. Gdy humor katarowy spływa aż do żołądka, czyni pełność w żołądku wielką. *Comp. Med.* 46. *et* 256. Pełność przybytku nie przyjmuje. *Pilch. Sen. list.* 2, 112. (już więcéj tam nie umieścisz). — b) *Math.* Pełność, *soliditas*, *corpus solidum. Solsk. Geom.* 5; (*ob.* Bryła); ein kubiſcher Körper. *Mon.* 76, 215. Pełność czyli bryłowatość n. p. graniastosłupu. *Łęsk. Mier.* 2, 175. "PEŁNOSTRZAŁY n p. sajdak. *J. Kchan. Dz.* 26. *Hor.* 2, 67. *Tward. Daf.* 5. *Zab.* 6, 157. *Minas. Paszk. Dz.* 14; voll Pfeile. Kołczan pełnostrzały. *Groch. W.* 559. "PEŁNOŚWIATŁY, n. p. księżyc. *Zab.* 3, 43; pełnia, księżyc w pełni, der Vollmond. "PEŁNOSZNÓRY n. p. żagiel. *Otw. Ow.* 452; voll Leinen, Seile. "PEŁNOWAŻNY, a, e, — ie *adverb.*, zupełnie doważny, vollwichtig; *Vind.* zielovagen, poune vage, dobre vage, pounovagast; *Ross.* полновѣсный. PEŁNOWŁADNY, a, e, — ie *adverb.*, pełnéj nieograniczonéj władzy, nieokreślony, unumſchränkt; *Ross.* полновластный. Może bóg, jako pan pełnowładny, zniszczyć aniołów, bo on sam dał im życie. *Boh. Dyab.* 245. Chrystus słowem jedném wyganiał szatanów; zdumiewali się ludzie i mówili: co to jest, iż pełnowładnie rozkazuje szatanom, a oni zaraz wychodzą. *ib.* 48. PEŁNOZĘBY, a, e, n. p. Pełnozębe owce, w piątym roku, gdy im dwa ostatnie mléczne zęby wypadły. *Wolszt.* 107, vollzähnig.

PEŁNY, PEŁEN, *f.* pełna; *n.* pełne; (*in masculino abundat terminatione, ut* wolny, wolen; wdzięczny, wdzięczen; *sed observes sensui morali servire tantum* pełen, *non* pełny, *e. gr.* Pełen uszanowania, *non* pełny uszanowania); PEŁNIUSIEŃKI, PEŁNIUTEŃKI, PEŁNIUSTEK, PEŁNIUTKI *intensiv.*; (*Boh.* plny; *Slov.* plní, plný; *Sorab.* 1. pelny, pówné; *Sorab.* 2. polni; *Carn.* poln, polhèn, (popolnema = doskonały); *Vind.* poln, poun, puhen, napounjen; *Croat.* pùn; *Dal.* verhovit, (cf. wierzch); *Rag.* pun, podpùn, varhovit, (*distng.* pelen, pelèna, pelenizza *fascia*); *Bosn.* pùn, podpun, *intens.* punçat; *Slav.* pun, (podpun = doskonały); *Ross.* полонъ, полный; *Lat.* plenus; *Ital.* pieno; *Graec.* πλέος, πολύς, βύλλος; *Sax. Inf.* vullen; *Germ.* viel, füllen, voll); a) w pełni, zupełnie napełniony, napchany; voll, angefüllt. Pełna beczka nie brzmi. *Pot. Jow.* 2, 57. Im ludzie mędrsi, tym mniéj mawiają; są jako beczki pełne wina, któremi chociaż obracasz, nic w sobie nie kołacą. *Gil. Post.* 99 *b.* Z pełnego się stawu woda nazad wraca. *Pot. Pocz.* 16. Z pełnego miło brać; lepsze z pełnéj beczki. *Cn. Ad.* 1572. Z pełnego sporo się bierze; z pełnego biorąc, nie zaraz znać, ile ubywa. *ib.* Okręt na morzu pełne niosą żagle. *Tward. Wł.* 45. (rozdęte). Wiatr w pełne żagle wieje. *Bardz. Trag.* 577. Szalupa pełnemi żaglami spieszyła ku morzu. *Pam.* 83, 334. To w tę, to w ową stronę bieżąc w pełnym biegu, trafiła do brzegu. *P. Kchan. Orl.* 1, 5. pędem ze wsystkich sił, in vollem Lauf. — To pełne, to zmyślone i skąpe czynili Sztychy, znać że się oba szermować uczyli. *P. Kchan. Orl.* 1, 32. zupełne, ze wszystkim przyciskiem; volle Stiche, aus aller Kraft. Pełne kwiaty. *Syr.* 711. dubeltowe, doppelte, gefüllte, volle Blumen. Kwiat pełny. *Pam.* 83, 434, *Ross.* мохровый. Twarz pełna. *Teat.* 7. *c*, 41. (niechuda, okrągła). Postaw' jakiego słabego i wynędznionego człowieka przeciw mocnemu i pełnemu barbarzyńcowi. *Pam.* 85, 1, 127. (cielistemu). Młodzikowie lubią kobiety, które są oka pełnego. *Mon.* 73, 689, (*ob.* Pełnooki). Głos pani Lody jest pełny, wspaniały, wdzięczny. *Pam.* 83, 2, 186. silny, donośny; (*ob.* Pełnogłosy). Pełnemi ustami to przyznawa. *Smotr. Apol.* 83. (głośno). Młody wołek, lubo jeszcze nie ma rogu na czele pełnego, sroży się. *Ustrz. Troi.* 121. (zupełnego, wyrastałego). — "§. Utraciłem dwie kozy, z których pełna jedna. *Chod. Gesn.* 16. kotna, trächtig. — b) *Cum Genitivo.* Pełen czego, napełniony czym, voll von etwas. Te wieże przed laty bywały pełne różnych rzeczy bogatych. *Star. Dw.* 3. Już pełne ucho tego dźwięku. *Rej. Zw.* 119. Pełniuteńkie serce gorącéj miłości. *Teat.* 15, 33. *Spissum verbum*, długie słowo, pełna go gęba. *Mącz.* Umarł, będąc już dni pełen i wieku. *Biel.* 124. Pełen wieku i sławy. *Stryjk.* 239. Starzec ostatniej w leciech dojźrzałości; Już ji wieku i życia pełen do sytości. *Simon. Siel.* 40. Dom pełniustek mężów i niewiast. 1 *Leop. Jud.* 16, 27. Dworzanin bardzo wielu rzeczy ma być pełen. *Gorn. Dw.* 363. Siebie samego pełen będąc, drugiemi gardzić zaczyna. *Mon.* 71, 533; (ct. nabić sobie czym głowę). Pełen uszanowania *Vind.* zhastitezhen, pofhtujezhen; (*Subst. Vind.* zhatitezhnost, pofhtujezhnost). — *Cum Instrum. obsol.* Dawid prorok, duchem bożym pełny. *Kucz. Kat.* 134. napełniony. — c) *Math.* Pełna liczba, *cubus*, roście z multyplikacyi i siebie saméj i swego produktu. *Solsk. Geom.* 3, 79. *et* 5. *et* 19; die Cubikzahl. Pełna figura, *solidum*; *ob.* Bryła. PEŁNA, éj, *Subst.* (*scil.* ſklenica), ein volles Glas, voll eingeſchenkt. *Duplex tropus, Adjectivum pro Substantivo, et vas pro liquore, quem continere solet. Cn. Th.* Kazawszy sobie większe pełne niż kiedy nalewać, pił jak najwięcéj mógł. *Kosz. Lor.* 12. Nie tylko sami piją, ale i drugie już mdlejące do picia

wyzywają, pełnemi z niemi walczą. *Modrz. Baz.* 207. Obrał sobie dwie 'mieście; tam z Kozaki swemi pełnemi strzela. *Gorn. Dz.* 77; (cf. hulaj duszko). Kto nie wypije od razu, dwiema ma być karany pełnemi. *Dwor. F* 2. Aby żaden w piciu pełnéj nie przewinił, Inaczej drugi kubek sam sobie przyczynił. *Hor. Sat.* 175. Częstokroć się o pełną abo o słówko zabijają. *Sekl.* 88. Od niegobym i pełnej, gdyby do mnie pił, nie przyjął, a miałbym jego dobrodziejstwo przyjąć? *Gorn. Sen.* 103. Najwięcej się sobie przy pełnych zalecają. *Gwagn.* 213. Pełnemi przyjaciół szukają. *J. Kchan. Dz.* 198; (cf. dopijać się, cf. czapką i papką). Przy obiedzie między pełnemi. *Kosz. Lor.* 49. Kogo u pełnej nabędziesz, tego u pełnej pozbędziesz. *J. Kchan. Dz.* 198. Kto w pełnéj przyjaciela krzywdzi, krzywdzi w czym inszym. *Rys. Ad.* 28. Pełna, na człowieka próba pewna. *Cn. Ad.* 845; (*in vino veritas*, pijany nic nie zatai). U Greków, którzy się trzeźwo chowali, nad trzy pełne więcéj nie pili; dziewięć pełnych kto wypił, był za szalonego miany. *Petr. Hor. G* 4 *b.* (cf. pełnić, spełnić). Trzy na stole niechaj się pełne uwijają. *Lib. Hor.* 79. (trzy koleje). Pełna przez zdrowie, *poculum salutare. Cn. Th.* — §. Znać ci wino sprawiło te we łbie zawroty, Powiedzże, czy z pełnéj piłeś, czy na zlewkach? *Zabł. Amf.* 83. (*ob.* z pełnéj beczki miléj). — §. Ktoby jednego z tych ubogich napoił pełną zimnej wody, weźmie od Boga zapłatę. *Sekl. Math.* 10, *not.* «kubkiem abo kielichem», ein Glas Waſſer.

Pochodz. *dopełnić*, *dopełnienie*; *napełnić*; *popełnić*; (Ross. отполнить, отполнять *odlać*); *przepełnić*; *spełny*; *spełnić*; *wypełnić*; *zupełnie*, *zupełny*, *zupełność*. (Eccl. изполнъ *stwolin*, *stoliman*).

PEŁZACZ, a, *m.*, der Kriecher, der auf dem Bauche kriecht. Wąż stary, chytry pełzacz. *Kniaź. Poez.* 3, 85, (cf. płaz).

1. PEŁZNĄĆ, PEŁZNĄĆ się, pełznął *et* pełzł, ie, *act. jednll.* PEŁZAĆ *contin.*; (*Boh.* pljziti se, cf. plžký *lubricus*, plž *limax*); *Slov.* plazeti; *Sorab.* 1. lězu, ważu, (*ob.* Leźć, łazić); *Sorab.* 1. ważačnė *reptice*; (*Carn.* povseti, povsim = ślizgać, povske = ślizki, povsh = ślimak; *distng.* pelzat; *Vind.* peuzat *inserere*, z *Niem.* pelzen); *Vind.* plasiti, lasiti, liesem, lesti, gmasiti, (pousko = ślizko; poush = ślimak; *Croat.* puzeti, puzim 1) *serpo*, 2) *labor*, *deficio*; (pulsezhe, pulzyiv *lubricus*, pus = ślimak); *Rag.* pgljeziti, plaziti; *Bosn.* plaziti, smuçatise, (puziv *lubricus*, puznauti *labi*); *Ross.* ползти, ползать, пресмыкаться; (cf. полозь płozy sanne); *Eccl.* плѣзати, плѣжный, гады ползающие по земли; пресмыкательный *reptilius*; ползъ, ползанье czołganie; ползкій lipki, ślizki); pełzać się, czołgać się, kriechen. Gdy ciało gadu złożone jest z kółek zsuwających się i rozsuwających, pełzają z miejsca na miejsce. *Zool.* 57. Gadziny, które się pełzną na ziemi. *Ossol. Str.* 8, (*ob.* Ziemiopłaz). Smocześta na łonie jej pełzają. *Pilch. Sen. gn.* 255. Ukąszenie węża świeżo z łożyska swego pełzającego najniebezpieczniejsze. *Pilch. Sen. gn.* 159. Jak rak na nogach i na ręku pełzał. *Teat.* 12, 119. Zbiorę me dziatki i te co są w pieluchach, i co pełzną rakiem. *Zab.* 1, 186. *Nar.*, idem *Chod. Gesn.* 65. Ledwie pełzają. *Pich. Sen. list.* 2, 385. Pełzłem się na brzuchu przez opadły i wązki ganek. *Ossol. Str.* 3. Oto masz zbroję, znajoma jest tobie, Pełzałeś po niéj w niemowlęcéj dobie. *Kniaź. Poez.* 2, 14. Synaczek rycerza pełzał po rdzawych tarczach. *Nar. Dz.* 2, 84. Jeszcze to było prawie przed wieczorem, Alić pełznie jakowaś dziadzina z toporem. *Nar. Dz.* 3, 17. — §. Grobla się zsypowała, zpełzając na dół. *Cresc.* 22. usuwając się, spuszczając się, spadając, sklęsnąwszy; einſinken, herabſinken. — 2. PEŁZNĄĆ, *nijak. jednll.*, spełzać *niedok.*, spełznąć *dok.*; (*Boh.* plzniti, plznjm leźć, o włosach; *Slov.* plznėnj własu z hławy; *Carn.* spûshem, spûsheti *decorticare*; *Vind.* pouſhiti, puſiti, opuſitiſe, miſhitiſe = pierzyć się, cf. plesz; *Croat.* puzim = 1) *serpo*, 2) *labor*, *deficio*; pûznem *depilor*, *calmo*, *deplumor*; *Dal.* puziti *cadere*; *Bosn.* puznuti *labi*, puziv *lubricus*; *Rag.* popûznuti *cadere*, *peggriorar di stato*; opuznuti, opljesegliviti = łysieć); blakować. *Dudz.* 24, płowieć, śniedzieć; *Ross.* линять, полинять, блекнуть, поблекнуть, (полинялый opełzły), verſchießen, die Farbe verlieren, *propr. et transl.* niknąć, vergehen, verſchwinden. Zajaśniał wiek złoty, Pełzną wsie, pełzną miasta, mnożą się klejnoty. *Kras. W.* 60. Grom na skale pełznie, a ta w mocy swojéj, Mimo grom, fale, niewzruszona stoi. *Kras. Oss. D* 3 *b.* Zdrowe niektóre wynalazki postanowiono, wszakże one wszystkie prędko w niwecz spełzneły; *irrita fuere. Krom.* 579. Cały ten miesiąc próżno mu spełzł. *Boh. Ossol.* 1, 421. Na przewłokach życie spełza. *Pilch. Sen list.* 1, 4. Sławnego Achillesa śmierć wczesna porywa, Tytona z wiatrem spełza starość ckliwa. *Zab.* 8, 219. Spodziewają się, że obrady nasze spełzną, jak spełzły kiedyś obrady tych, co budowali wieżę Babilońską. *Gaz. Nar.* 1, 186. — §. Spełzło co = przepiekło się, es iſt für genoſſen hingegangen. Krnąbrność taka bez karania Litwie nie spełznie; *non impunita erit. Krom.* 590. Tobie jednemu łupienie i napastowanie sąsiadów spełzło. *Nag. Cyc.* 17. (uszło ci).

Pochodz. *sub voce* płaz.

PEMP, PEMPEK etc., *ob.* Pęp, Pępek.

'PEN, a, *m.*, *Poenus*, *Punus*, *Phoenicus*, Kartagińczyk, ein Karthaginenſer (Phönizier). Potęga Penów w Kapui wyniszczała. *Krom.* 105. PENICZNY, a, e, n. p. Peniczne wojny = Kartagińskie, die Puniſchen Kriege.

'PENA, z *Łac.*; wina pieniężna, grzywna, Geldbuße, Geldſtrafe; *ob.* Penować.

PENAL, PENNAL n. p. pisarski, pisarska szkatułka, piórnica; *Lat. med.* pennale; das Pennal, der Federköcher. Pennal, co pióra w nim chowają do pisania. *Mącz.*; *Boh.* perna, pauzdro na pera; *Sorab.* 1. piszarska perow bužkwicza, perowa bužkwicza; *Carn.* pirjeniza; *Vind.* penol, noſhenze sa perete; *Croat.* pernicza, penoval; *Hung.* pennatartó.

PENDANT, z *Franc.*, jedna z dwóch sztuk drugiéj odpowiadająca; *Ross.* парникъ, *ob.* Para, pareczka.

PENDENT, u, *m.*, pas od szpady; *Croat.* pantaler, das Degengehenk. Pendent kamieńmi drogiemi sadzony. *Chełch. Pop. A* 2 *b.* — §. Gdy z przyczyny przymiotu dworskie-

go, ropa przez pendent ciecze. *Syxt. Szk.* 227. *per virgam*, członek męski, *ob.* Kutas.

PENDRAK, *ob.* Pędrak. PENDZEL, *ob.* Pęzel.

PENITENCYARZ, PENITENCYARYUSZ, a, *m.*, kapłan, który spowiedzi słucha, i rozgrzeszenie daje, w przypadkach rezerwowanych, za pozwoleniem zwierzchności. *Kras. Zb.* 2, 338. *Bals. Św.* 2, 241, der Pönitentiarius. PENITENTKA, i, *ż.*, pokutująca, die Buße thut. *Mon.* 76, 278.

PENOWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*, z *Łac.*, karać na dochodzie, na obroku. *Cn. Th.*, ſtrafen, mit Strafe, beſonders mit Geldſtrafe belegen. Prawne herezyom obrony dają, i penować ich nie każą. *Sk. Kaz.* 74.

PENS, u, *m.*, *plur.* pensa; z *Łac.* w szkołach, naznaczona część w książce do uczenia się jéj na pamięć; *Ross.* урокъ, (cf. urok); das Penſum, die aufgegebne Lection. Strwożony recytuje pens doma nauczony. *Opal. Poet.* 6. PENSYA, yi, *ż.*, PENSYJKA, i, *ż.*, z *Franc.* 1. wyznaczony jurgielt, płata; die Penſion, der Gehalt. Pensya dożywotnia dla książąt Saskich. *Sejm. Grodz.* 3, 9. Służący nie zuchwali, gdy się u panów dopominają tej pensyi, która się im sprawiedliwie należy. *Zab.* 16, 10. Weź fortunę synu, a nam wyznacz pensyjkę. *Teat.* 19, 84. Komisarz ma wieś puszczoną sobie w pensyi. *Kras. Pod.* 2, 32. ſtatt Penſion. Przyzwoiciejby było, żeby księża byli na pensyi. *Xiądz.* 242. żeby płatni byli, daß ſie Gehalt hätten, auf gewiſſen Gehalt geſetzt wären. — 2. Pensya, instytut, gdzie za roczną płatę dzieci edukują, wychowują, die Penſionsanſtalt. Wszystkie szkoły, konwikty, pensye, do zwierzchności komisyi edukacyjnej należą. *Sejm. Grodz.* 2, 65. Panna ta zostaje na pensyi u Francuzki. *Teat.* 29. *b*, 21. ſie iſt bey einer Franzöſinn in Penſion. Odwiozę córkę do Warszawy, i oddam na pensya. *Teat.* 19, 83. in Penſion geben. Pensyą trzymać, eine Penſionsanſtalt halten. PENSYONARZ, a, *m.*, zostający u kogo na pensyi, der Penſionär. *W rodz. żeńsk.* Pensyonarka. — §. Pensyonarz Hollenderski, minister Rzpltéj. *Pam.* 37. der Holländiſche Großpenſionär. PENSYONOWAĆ *cz. niedok.*, w pensyą opatrzyć, einen penſioniren. Dom ten xiążęcy nie jest panującym, ale tylko, jako z młodszéj linii pensyonowanym, *apanagé. Pam.* 84, 1055.

PENTAMETER; *Slov.* patorádak, petorádak, *ob.* Pięciomiarowy wiersz. PENTATEUCH; *Eccl.* пятокнижие, *pięcioroksiąg.

*PĘP, *PEMP, u, *m.*, * *1. pępek, der Nabel. Moc jego w biodrach jego, a siła jego w pępie brzucha jego. *Budn. Job.* 40, 11. — *2. *Podex*, pośladek, zadek, zad, pemp, dupa. *Perz. Cyr.* 1, 177. der Hintere. *Anus*, zadek, pemp. *ib.* 142. PĘPAWA ziele, *ob.* Siedmlist, kurze ziele, *tormentilla*, Nothheilwurzel. *Krup.* 5, 155; (*Boh.* pupawa *carlina acaulis*; *Vind.* pumpava * bociane noski). PĘPEK, pka, *m.*, PĘPECZEK, czka, *m.*, *zdrobn.*; *Boh.* pupek, pupjček; *Slov.* pupek; *Sorab.* 1 *et* 2. pup; (pupk pąk, pączek na drzewie); *Carn.* pôpk 1) pępek, 2) pąk; (popkarza * nóż cygan); *Vind.* pop, popek, popizh, (popek, popzhizh * drzewowy pączek); *Croat.* púpek, (pupkorezanye * babienie dzieci, pupkorezni *obstetricius*, puporezna, *ob.* Baba babiąca; puporéznoszt *omphaletomia*; 2) pupek czvetja * pąk); *Rag.* pùpak, pupcich, (2. *bottone di fiore, occhietto d' arbori e di viti*); *Bosn. et Slav.* pupak; *Ross.* пупъ, пупокъ, (пупышекъ pąk drzewny); a) der Nabel. W śrzodku brzucha jest pępek, blizna, zarosła skórą, gdzie się kończyły naczynia krwionośne, przez które się zwierzę w żywocie matki zasilało. *Zool.* 68. *Kirch. Anat.* 3. Lekarstwo na wychodzący i wypukły pępek. *Śleszk. Ped.* 188. Rozwiązanie się pępka, gdy się na wierzch wydyma czyli wypuka. *Perz. Cyr.* 2, 223. — b) Pępek z gęsi, z kury etc., żołądek, der Magen aus einer Gans, aus einem Huhne ꝛc. Na węglu piec pępki. *Rej. Wiz.* 61. — c) Pępek u gruszki, u jabłka, znak chropowaty od kwiatu; *Boh.* pupček; *Vind.* muha, der Butz am Obſte. *Tr.* — §. Pępki, gatunek grzybów, zielony z wierzchu, pod spodem żółty. *Skarb.*, eine Art Pilze. Pognieść nas może jak leśne pępki. *Wad. Dan.* 132. *PĘPEL, *aliqui dicunt pro* bębel. *Cn. Th.*, *ob.* Bąbel. *PĘPELOWATY, a, e, n. p. *Pempelowate ręce od roboty, grube, *callosae manus. Mącz.* voll harter Schwielen, ſchwülig. *PĘPIE, ia, *n.*; *Boh.* paupě, pupen; pąk, pączek, pąkowie, die Blüthenknöpe. Ledwie synowie moi młodzieński z dziecinnych lat pępia kwiat zaczęli. *Pot. Arg.* 781. PĘPKOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt pępka, wie ein Nabel, nabelig; *Croat.* pupkàszt; *Ross.* пуповатый. PĘPKOWY, a, e, od pępka, Nabel\-. *Croat.* pupni; *Ross.* пупошный. Okolica pępkowa, *regio umbilicalis*, zaczyna się na dwa palce nad pępkiem, kończy się dwa palce pod pępkiem. *Krup.* 2, 14. Ruptura pępkowa (*Vind.* popekna kila, popezhen pok). Powrózek pępkowy. *Krup.* 2, 198 Flak pępkowy. *Perz. Cyr.* 2, 218. trzeweczek. PĘPOWINA, y, *ż.*, sznurek pępkowy, die Nabelſchnur. Nożyczki do urzynania pępowiny przy połogu, *funiculi umbilicales. Czerw.* 56; *Carn.* popkova shnôra; *Ross.* пуповина. PĘPOWNIK, a, *m.*, ziele, przerwipęp, obieżyświat, powietrzne ziele, *perfoliata*, Durchwachs, naruszonemu pępkowi lekarstwem. *Syr.* 1428 - 9. *Sienn. Wykł. ib.* 79., (*ob.* Dziurawiec, dzwonki). — §. Pępownik, *hydrocotyle*, rodzaj rośliny. *Kluk. Dykc.* 2, 46. *PĘPOWSKI, n. p. Jako pies, mlczkiem gdy kąsa, nie szczeka, Także pochlebca, by co wyłgał czeka; Pochlebca każdy piesek Pępowskiego, Za tym wnet bieży, gdzieby dostać czego. *Rej. Zw.* 216. *b.* ? *PĘPOWY, PEMPOWY, a, e, pośladkowy, zadkowy. *Perz. Cyr.* 1, 160. den Hintern betreffend. — §. Pępowe ziele. *Urzęd.* 242. pępownik. PĘPUSZEK, szka, *m.*, *dem.*, das Nabelchen. Pępuszek małych dziatek. *Syr.* 223.

PERCEPTA, y, *ż.*, z *Łac.* * pieniądze na wydatek wzięte; *oppos.* wydatek. *Cn. Th.*, Empfang, empfangene Gelder zur Ausgabe. Rejestr percepty. *ib.* — § Percepta z majętności, z dochodów * prowent. *Cn. Th.* Einnahme, bezogne Gelder, Genuß, *ob.* Intrata.

PERDUTY. *Tr. plur.*, PERTUTY; z *Włosk.*, jajca na wodę puszczane. *Cn. Th.* 229, in heißem Waſſer zerlaßne Eyer, geſetzte Eyer. *Pertuta, jaja na wodę puszczane; kapłun z pertutą. *Wiel. Kuch.* 420.

*PEREGRYNACYA, yi, *ż.*, wojaż, droga w cudze kraje, zwiedzenie krajów, *pątnictwo, *pątnikowanie; die Reiſe,

das Reiſen. Peregrynacya Xcia Radziwiłła. *Warg.* *PEREGRYNANT, a, *m.*, wojażer, zwiedziciel krajów, *pątnik, ein Reiſender, der Reiſen macht. Stary lis, co sto razy był peregrynantem. *Zab.* 13, 280. *Treb.* PEREGRYNOWAĆ, ał, uje *act. niedok.*, wojażować, zwiedzić kraje, pątnikować, pątować, wędrować, reiſen.

*PEREKIDCZYK, PEREKIŃCZYK, *ob.* Prekińczyk. *PEREKITA, *ż.*, przeniewierzenie się, niewierność, (cf. przekińczyk), die Untreue. Kwapi do przyjaciółki, i postrzegłszy perekitę zrazu, milczy i cierpi. *Pot. Arg.* 382. (PEREKOPY, *ob.* Przekopy).

PEREŁKA, PEREŁECZKA *dem.*, *ob.* Perła. PERELNIK, a, *m.*, perłowy kupiec abo łowiec. *Cn. Th.*, der Perlenfiſcher, der Perlenhändler; *Sorab.* 1. parlownik; *Vind.* biſernik, perelnotershez.

*PERENOS, PERENOSNY, *ob.* Przenieść, przeniesienie, przenośny. *PERESUD, *ob.* *Przesąd.

PEREWIZA, y, *ż.*, PEREWIZKA, i, *ż.*, *dem.*, (*Ross.* перевиснуть przewisnąć, zwisnąć); *mustella Sarmatica*, podobna do tchórza, ale nieco mniejsza; okryta włosem gęstym, krótkim, twardawym, lśniącym się. Licznie się znajdują nad Donem; nawet i na Podolu i Wołyniu. Futra z perewizek piękne, ale lekkie. *Zool.* 322. *Ład. H. N.* 25, der Tigerilis; *Ross.* перегузня.

*PEREWŁOKA, i, *ż.*, góra między Donem a Wołgą, przez którą Kozacy zwykli baty swoje przewłóczyć od Wołgy aż do Donu. *Biel.* 574. *Gwagn.* 605, ein Berg zwiſchen dem Don und der Wolga. *Ross.* переволока, волокъ kraina między dwiema spławnemi rzekami, cf. międzyrzecze. PEREWOŁOCZNIA, i, *ż.*, miasto w Kijowskim. *Dykc. Geogr.* 2, 274, eine Stadt in Rußland.

PERFUMOWAĆ, ał, uje *act. niedok.*, uperfumować *dok.*, z *Franc.* wonnemi rzeczami napuszczać, nacierać. *Cn. Th.*, (cf. olejkować), parfümiren, wohlriechend machen; *Bosn.* ovognatti; *Rag.* obvognatti, obvognavati; *Eccl.* облагоухати, исполнить благовоніемъ, окропить воніями благоуханными, благовоню. Chustę uperfumowałem. *Mon.* 67, 36. PERFUMOWNIK, a, *m.*, perfumy robiący abo przedający; *Rag.* obvognàlaz, der Parfumeur, der wohlriechende Sachen macht oder verkauft. Jakiś perfumownik, zniszczony na majątku, nie miał już więcéj jak wódkę różaną do przedania. *N. Pam.* 3, 275. PERFUMY, ów, *plur.*; wonne rzeczy drogie robione, suche, mokre, olejki. *Cn. Th.*, wohlriechende Sachen, Wohlgerüche. Włosy i chustki perfumami zaprawują. *Boh. Kom.* 5, 386. Mijając nas, powietrze perfumami i wonią wdzięczną napełniła. *Sk. Żyw.* 2, 256.

*PERGAMESZKA, i, *ż.*, n. p. Mogę galardy z Włoską pergameszką skoczyć. *Zimor. Siel.* 276. *Ital.* bergamasca = taniec chłopów Włoskich.

PERGAMOTKA, i, *ż.*, gatunek gruszek. *Dykc. Med.* 2, 443, die Bergamotte, Bergamottenbirne; *Ital.* pera bergamotta; *Turc.* beg-armudi.

PERKA, i, *ż.*, [z *łac.* perca; *ilir.* pirka; okuń, der Barſ 2]; gatunek małych ryb suszonych, eine Art kleiner gedörrter Fiſche. Od beczki perek, flądry, po groszy 6. *Vol. Leg.* 5, 638. — §. Perki, u prostactwa, kartofle. *Wolsk.*

*PERKONOS, *ob.* Piorun.

PERŁA, y, *ż.*, PEREŁKA, PEREŁECZKA, i, *ż.*, *dem.*; (*Boh.* perla, perlička; *Sorab.* 1. parła, parlka; *Sorab.* 2. parlá; *Carn.* pirêl, (*distng.* pêrla = pokojowa); *Vind.* perla, perl, biſer, (cf. bisior); *Rag.* biser; *Dal.* biszer; *Bosn.* perla, biser; *Croat.* perla, biszer, gyungy; *Hung.* draga gyöngy; *Ross.* перла, перлы, жемчугъ, жемчужина, жемчужинка, маргаритъ; *Eccl.* бисеръ; (*Ross.* бисеръ ordynaryjna śklana perła, dętka); *Lat. med.* perla; *Gall.* perle; *Ital.* perla; *Angl.* pearl; *Svec.* perla; *Sax. Inf.* Berel); *Germ.* die Perle. Perły w morzu przy Indyach łowione, są najprzedniejsze. *Zool.* 97. Uryańskie perły, uryanki. *Kluk. Zw.* 4, 493. *Min. Ryt.* 4, 176. (*Ross.* Бурмитскія зерна oryentskie, oryentalne, Indyjskie). Nawlekać perły *Ross.* низать, нижу; sznur pereł низанье; perła do nawlekania пронизъ, пронизка; przewlekać perły пронизать. Osadzić perłami, cf. kameryzować, *Ross.* обнизать, обнизывать, вынизать, вынизывать, унизать, унизывать. Osadzenie perłami, kameryzowanie *Ross.* вынизка, вынизываніе, унизка, унизываніе. Perła śklanna, dętka *Ross.* буса. Jubiler mieć powinien pilne oko, aby zamiast pereł nie kupił dętki. *Bals. Św.* 2, 72. Kramarze perłami dętki zowią, rubinami śkiełka. *Pot. Pocz.* 406. Perła droższa niż złoto. *Pot. Arg.* 789. Mało tam warte perły, gdzie ich łatwo łowić. *Teat.* 46. *c*, 27. Trafia się, że i perły znajdą się po śmieciach. *Lub. Roz.* 86. Znalazł kogut perły. *Rys. Ad.* 50. (coż mu po niej). Szkoda pereł przed świnie rzucać. *Budn. Apopht.* 49. *Sk. Dz.* 83, (cf. dobra psu mucha). Jagodki rzęsiste, Jak perełeczki zwiesiste. *Dar. Lot.* 15. — §. *Fig.* Perła, ozdoba, zaszczyt; Zierde, Ehre. Aniół, nie człowiek, Stanisław Kostka, perła korony Polskiéj. *Birk. Sk. B* 4 *b.* — *Bland.* No moja jagodo, moja droga perełko. *Teat.* 43. *c*, 83. *Wyb.*, (cf. rybka). — *Transl.* Tak też i u nas niech będzie, lubo to w mniejszą perełkę. *Star. Ref.* 166. (w mniejszą miarę, w mniejszą proporcyą). — §. U ſlisów perły, n. p. Pod kluczem sternika znajdują się statki wszelkie, jako to, powrozy, pobiegi, tarcice, pojazdy, perły i t. d. *Haur. Ek.* 61. krążki, runde hölzerne Scheiben. PERLANKA, i, *ż.*, bramowanie perliste, z pereł. *Tr.*, die Perlenborte, ein Beſatz von Perlen. (PERLIK, a, *m.*; *Boh.* perljk; *Carn.* perilnêk, perivnek, perûla, prâlyka; *Croat.* prâlyka; (*Etym.* prać = bić, *ob.* Pralnik, kijanka). W Polszcze rudę przepaloną tłuką młotkiem ręcznym perlik zwanym. *Os. Rud.* 51, der Hammer zum Zerklopfen des Erzes). PERLISTY, a, e, — o *adverb.*, perłami osadzony. *Cn. Th.* mit Perlen beſetzt, beperlt. **PERŁONOŚNY n. p. kraj. *Bardz. Trag.* 466. **PERŁORODNY n. p. Hydasp. *Bardz. Trag.* 106; perlenerzeugend. *PERŁOSADNY, a, e, *Chodk. Kost.* 26, osadzony perłami, mit Perlen beſetzt. PERŁOWIEC, wca, *m.*, *Nymphalis Latonia*, motyl mający skrzydła żółte, od spodu około 37 plamami, niby perłami, wysadzanych. *Kluk. Zw.* 4, 390. *Ład. H. N.* 110, der Perlenſchmetterling. PERŁOWY, a, e, do pereł należący, Perlen-; *Vind.* perelnovi, perelski, biſerski; *Bosn.* biserni; *Croat.* biszerni, gyungeni; *Ross.* перловый, жемчужный. Muszlę, w któ-

rej perły zamknięte, perłową macicą zowią. *Zool.* 97; *Boh.* perlowa matka; *Vind.* perlenova matiza, biserski saklopniak; *Croat.* lasztura; *Ross.* жемчужная раковина; *Eccl.* ухтпина, бисерная матица; die Perlenmutter. Perłowy kupiec abo łowiec, *ob.* Perelnik. Perłowy, z pereł, *gemmeus. Cn. Th.* von Perlen, (*ob.* Perlisty). Perłowy sznur *Ross.* обнизъ, ожерелье. Perłowa maść, *Slav.* biserna boja; Perlfarbe. Kury perłowe, Perlhühner, mają pierza biało kropkowane. *Kluk. Zw.* 2, 180. Perłowy, perłom podobny, Perlen ähnlich. Perłowe krupki, okrągłe jak szrot. *Kluk. Rośl.* 3, 264. Perlengraupen. Kasza perłowa, tak nazwana od białości swojej. *Dykc. Med.* 2, 673. Perlengrütze. Perłowa ryba, *ob.* Karpiołosoś. PERLUS, ia, *m.*, PERLUSIA, i, *ż.*, miano, które się daje mucykom czyli spiclom, ein Name der kleinen Schoßhunde. Brytan dorodny, perlusia milejsza, Ta śpi w rękawku, a tamten u bramy. *Mon.* 71, 545.

PERORA, y, *ż.*, z *Łac.*, przemowa, mowa do kogo, die Anrede, Rede an jemanden. Nie nudź mnie swoją rozwlekłą perorą. *Teat.* 28. *b*, 64. Co tylko ta skończyła, moja pani zaczyna mi drugą perorę. *ib.* 29, 71. PERORÓWAĆ *cz. niedok.*, mowę do kogo mieć, perorîren. Przytomności nie trać, kiedy perorujesz. *Teat.* 8. *c*, 60. *et* 18. *c*, 61.

PERPENDYKUŁ, *ob.* Wahadło; *Boh.* kywadlo; *Croat. et Bosn.* terezya; *Ross.* маетникъ. PERPENDYKULARNY, a, e, n. p. Perpendykularna linia = krzyżowa linia. *Solsk. Geom.* 5, *ob.* Pionowa, senkrechte, bleyrechte Linie, prostopadła, prawostawna; *Ross.* отвѣсный.

*PERPETUANA, y, *ż.*, materya jakaś jedwabna zagraniczna, ein gewisser ausländischer Seidenzeug. Towary cudzoziemskie, muchairy, saje, perpetuany. *Vol. Leg.* 4, 81. Sztuka perpetuany. *Inst. cel. Lit.*

PERS, a, *m.*, *PERSYN, *Urs. Gr.* 122. Persyanin, z Persyi rodem, ein Perser; *Boh.* Peršan; *Bosn.* Persian; *Slav.* Persiánec; *Ross.* Персіянинъ. (*Ross.* персикъ brzoskwinia *ob.* Persyko). Religia Persów jest mahometańska. *Dykc. Geogr.* 2, 276. Są w Persyi jeszcze dawni Persowie Gwebrowie. *ib.* PERSKI, a, ie, od Persyi, Persisch; *Boh.* Persky; *Rag* Persianski, Chjeselbàscki; *Ross.* Персидскій, (персиковый brzoskwiniowy). Królestwo Perskie w Azyi. *Dykc. Geogr.* 2, 276. Odnoga Perska. *ib.*

*PERSONA, y, *ż.*, [z *łac.* 2], osoba, die Person; (*Slov.* osoba; *Carn.* pershôna, usébstvu; *Vind.* oſoba, perſhona, samstvu, oſebstvu). Natura jest istność nieosadzona, która na jednym abo na wielu stanąć może, jako człowieczeństwo, które jest w Pietrze, w Pawle i w innych jedno; persona jest istność abo jestestwo osadzone na jednym, z swojemi pojedynkowemi własnościami i okolicznościami, jako człowiek jeden Piotr abo Paweł, taki a taki. *Sk. Kaz.* 535. Bóg jeden w trzech personach. *ib.* 276. Jedna persona nie stanowi domu, ale jest niejaką domu cząstką. *Petr. Ek.* 47. Nie będzie u sędziów żadna różność person. 1 *Leop. Deut.* 1, 17. Wszem stanom i personom. *Herb. Stat.* 7. Persona by najzacniejsza. *W. Post Mn.* 41. Strzelba nieprzyjacielska tak gęsta nie szkodziła personie i jednéj z wojska naszego. *Birk. Chodk.* 34. W personie stanąć, osobą swą, osobiście, in Person. *Cn. Th.* 642. Gabryel wziąwszy na się personę młodzieńca, przybył do N. P. z pozdrowieniem. *Żyw. Jez. B* 2. postać, kształt, die Gestalt. Nosić jaką personę na sobie, mieć ją na sobie = grać jaką rolę na tym świecie. Persony = osoby grające na teatrze. *J. Kchan. Dz.* 61. die Personen eines Theaterstücks. — §. Persona, *emphat.*, osoba, postawa okazała. *Cn. Th.* 642. ansehnliche Person, Figur. PERSONNY, a, e, PERSONALSKI, a, ie, PERSONALNY, a, e; *Vind.* perſhonski, vprizhen; perſönlich. Zjednoczenie dwu natur w Chrystusie, zowie się personalskie złączenie. *Sk. Kaz.* 535; personalne. *Kat. Gd.* 76. Bóg jeden jest w personnej jedności. *Groch. W.* 23. PERSONAT, a, *m.*, figura okazała, eine ansehnliche Figur. Insza personat, insza umiejętna. *Fredr. Ad.* 46.

1. PERSPEKTYWA, y, *ż.*, a) die Perſpective, z *Franc.* w rysunku, kunszt wyrażania rzeczy odkrytych takim sposobem, iżby onych oddalenie znaczne i widoczne było. *Kras. Zb.* 2, 345. — §. Obraz z perspektywą. *Cn. Th.* optyczny, ein perſpectiviſches Gemählde. — b) Perspektywa, widok otworzony, perſpectiviſche Ausſicht. Zakładał kosztowne ogrody, kazał wycinać perspektywy. *Zab.* 14. Przez ogród, przez łąki i gaje, Stykać się z niebem perspektywa zdaje. *Zab.* 16, 185. *Kniaź.* — §. *Moraln.* Co Bóg naznaczył w wiecznej perspektywie, To dziś do skutku przychodzi szczęśliwie. *Zab.* 13, 227. (przejrzenie), Vorſicht, Vorſehung. Piękną ma na przyszłość perspektywę = piękny go czeka los, eine gute Ausſicht für die Zukunft. — 2. PERSPEKTYWA, PERSPEKTYWKA, i, *ż.*, *dem.*, przeziernik, dalekowidz, das Perſpectiv, das Fernglasinſtrument; w którym przez ułożenie śkieł umyślnie na to sporządzonych, objekta oddalone ukazują się, jakby blizko zostawały. *Kras. Zb.* 2, 345. Nie mogłem dobrać śkiełka do mojej perspektywy. *Mon.* 64, 58. Stara perspektywka. *ib.* 6.

PERSWADOWAĆ, al, uje *act. niedok.*, z *Łac.*, namawiać do czego; *Bosn.* uglauit komu scto, zu etwas bereden. Dyabeł poduszczy takiego, któryby drugiemu złe rzeczy perswadował. *Biał. Post.* 245. Bywają tacy, co drugim perswadują na tę rzecz, która je kiedy uszkodziła. *ib.* 245; (*oppos.* wyperswadować). PERSWAZYA, yi, *ż.*, namawianie do czego, namowa, das Zureden zu etwas. Perswazyami swojemi przywiódł ją do tego, że przestała rozpaczać. *Zab.* 14, 334. Panowie Duńscy, za perswazyą Guilelma do Bolesława się skłonili. *Biel.* 82. Na téj perswazyi Piłatowéj nie chcieli przestać żydzi. *W. Post. W.* 286.

PERSYA, yi, *ż.*, Perska ziemia w Azyi, Perſien; *Slav. et Bosn.* Persia; *Rag.* Persia, Chjeselbàsc; *Ross.* Персія. Ispahan stolica całéj Persyi. *Dykc. Geogr.* 2, 276. PERSYANKA, i, *ż.*, a) Perska, z Persyi rodzona; *Ross.* Персіянка, eine Perſerinn. *Tr.* — b) Gatunek gruszek. *Tr.*, Frauenbirne. PERSYKO, brzoskwiniowa wódka, Perſico. Z Gdańska przywieziono mi persyko i ratafią w flaszach zielonych. *Torz.* 146. *PERSYN, PERSYANIN, *ob.* Pers.

PERTUTY, *ob.* Perduty.

PERTYKA, i, *ż.*, z *Łac.*, laska lub pręt geometryczny do mierzenia, die Meßruthe. Pertyka jest pręt mierniczy,

który ma w sobie wszerz i wzdłuż łokci półósma kwadratowych kupieckich, nazywa się pospolicie polko. *Haur. Ek.* 25. Sznur ma w sobie lasek 3, pertyk 6, łokci 46. *ib.* 25. O perpendykułach, o pertykach, nie każdemu zrozumiana nauka. *Haur. Sk.* 47. Snadniej rolą korcami mierzyć, niż prostemu z pertyki wierzyć. *ib.* 47.

PERUKA, i, *ż.*, PERUCZKA, i, *ż.*, *dem.*, z *Franc.*, włosy przyprawne, die Perrücke; *Boh.* paruka, wlásenka; *Slov.* parokně, cyzy własy; *Sorab.* 1. paruka; *Sorab.* 2. parüka; *Carn. Vind. et Croat.* baroka; *Slav.* baróka; *Rag.* vlasùglja; *Ross.* парикъ; (cf. *Hebr.* פרע pera, perag, *coma*). Naszywać perukę u fryzera, tresę przyszywać na siatkę, robiąc perukę. *Magier. Mskr.* Jużeś mu wszystkie ze łba wydarł włosy, musiał dlatego wziąć perukę. *Teat.* 24. *c*, 67. Ani czupryna, ani pomoże peruka, Kto się kocha w pieszczocie próżno sławy szuka. *Pot. Pocz.* 181. Tylko nie tak gwałtownie, bo ci się w tę perukę wkręcę. *Teat.* 30, 24. PERUKARZ, a, *m.*, co peruki robi, abo też fryzer, der Perückenmacher, Peruquier, Friſeur; *Boh.* perukař, wlasenkař; *Slav.* barokásh; *Vind.* barokar, lafoferkovez; *Croat.* barokach; *Ross.* парикмахеръ, волосочесатель. Perukarzów silą się dowcipy, ażeby fryzura codzień insza była. *Mon.* 65, 351. Burguńscy perukarze przyozdabiają głowy Szwajcarskie. *Zab.* 7, 123. PERUKARCZYK, a, *m.*, czeladnik perukarski, der Perückenmachergeſell. PERUKARKA, i, *ż.*, die Perückenmacherinn. PERUKARSKI, a, ie, od perukarza; *Ross.* парикмахерскій, den Peruquier betreffend. Perukarska sztuka = PERUKARSTWO, a, *m.*, die Kunſt eines Peruquiers. PERUKOWY, a, e, od peruki, Perücken-; *Ross.* паричный.

PERYFRAZYS, z *Greck.*, omawianie, obmowa; *Slov.* okolkogičnost, okolkowatelka.

PERYOD, u, *m.*, z *Greckołac.* w chronologii epoka abo przedział czasu pewny, przez który się lata liczą. *Kras. Zb.* 2, 342, die Zeitperiode. W grammatyce peryod, *ob.* Okres. — 2. W ortografii: peryod = punkt, kropka, oznaczająca, że się sens całkowity zawiera. *Kras. Zb.* 2, 342, Punktum; *Slov.* bodëc, bodka. PERYODYCZNY, a, e, — ie *adverb.*, do pewnego czasu przywiązany, periodiſch. Wiatry peryodyczne, które w pewnym wymierzonym sobie czasie wracają. *Śniad. Jeog.* 350. Pisma peryodyczne, abo pewnych czasow wychodzące. *Zab.* 1, 12. *Kras. List.* 48, cf. dziennik, gazeta, dyurnał, pamiętniki, monitory.

*PERYPAT, u, *m.*, filozofia perypatetyków Arystotelesowa, die Ariſtoteliſche oder Peripatetiſche Philoſophie. Rozum w ścisłe ujęty więzy Perypatu, Głupią mądrość przedawał w dzikich słowach światu. *Dmoch. Szt. R.* 46. PERYPATETYK, a, *m.*, filozof ze szkoły Arystotelesa, ein Peripatetiker. Arystoteles pryncypał perypatetyków. *Mon.* 79, 786.

1. PERZ, u, *m.*; a) *Boh.* peyr, peyř, pyř; *Ross.* пырей *triticum repens. Linn.*; Quecken, Queckengras, Unkraut im Getreide. Perz niemało zaprząta gospodarzów, aby go z roli uprzątali; w lekarstwie przecię użytecznym jest. *Kluk. Rośl.* 2, 242. Największa jest dobrze rolą sprawić, i na nasienie zorać, a perzu aby najmniéj nie było w roli. *Haur. Ek.* 34. Próżno się gumnem, próżno się gospodarz śpichlerzem Cieszy, gdy mu szerokim żyto wschodzi perzem. *Pot. Jow.* 54. Perz zwleczony bronami, na kupę zgrabiwszy, na roli spalić. *Haur. Sk.* 30. — b) Perz, perzenie, na ziołach, papie, pierze, wełna, jako na oście, na mnichu; Flocken, Wolle auf einigen Kräutern und Stauden; (*Boh.* peyřj, peyřjčka *lanugo*). Ziele mniszek, gdy okwitnie, kosmatą główkę ma, a perzenie na końcach jako gwiazdeczki. *Syr.* 1154. — 2. PERZ, PERZYNA, PYRZYNA, *PYRA [z *łac.* stos 2], (cf. *Graec.* πῦρ *ignis*), y, *ż.*, PERZYNKA, i, *ż.*, *dem.*; (*Boh.* pyřeny; *Carn.* perhavka, perhůta; *Croat.* perhavka; *Hung.* pernie; *Dal.* szuprasicza; *Bosn.* suprasgiça, pepeo vrucch); a) popioł żarzący, glühende Aſche, Loderaſche. *Favilla*, perzynka albo zagaszone zarzewie, pyrzyna, (perzyna). *Mącz.* W perz abo w perzynę puścić lub obracać, spalić, in Aſche verwandeln; *Vind.* vpepevati, napepevati, obpepevati; *Eccl.* опепелити, преобратить въ пепелъ. To nie chybi, że Greckie narody, Puszczą w perz z dymem Iliackie grody. *Hor.* 1, 86. Ogień w momencie, co jeno napadnie, Bierze, a wziąwszy, w perz obraca snadnie. *Kchow.* 10. Kreza, gdy już czeka drew nałożona *pyra, Przypomnienie Solona ogniowi wydziera. *Pot. Pocz.* 220. (ogień, płomień). Obłok błyskotny perz rozpuszczający Gwałtownie Etna wymiata. *A. Kchan.* 80. Ujrzał wzgórę lecący perz, jak dym z pieca. *W. Genes.* 19, 28. Flugaſche. Będą jako plewy na wietrze, i jako perzyna, którą wicher rozwiewa. 1 *Leop. Job.* 21, 17. (jako perz, który.... 3 *Leop.*). Acz mnie nie sparzył on ogień, poczerniała mi jednak ręka od jednéj perzyny, która na mię padła. *Boter.* 5, 73. — b) *W Gornictwie:* Perzyna, cynkowy popioł abo wapna, Tutia. *Tr.*, cf. urewiec. PERZASTY, a, e, pełen perzu; voll Queckengras, voll Unkraut. Perzaste zbyt role pochodzą abo z dobrej ziemi, albo że skiby nie odleżały. *Haur. Sk.* 26. PERZOWATKA, i, *ż.*, *ob.* Perz 1; Quecken, Unkraut. Jedno to, perzowatka u śmierci z koniczem, Bogaty i ubogi. *Pot. Pocz.* 438. (nie przebiera). PERZOWATY, a, e, pełen perzu, kosmaty, wełnisty; flockig, wollig. Ziele mniszek, gdy okwitnie, kosmatą i perzowatą główkę ma. *Syr.* 1154. PERZYĆ się *recipr. niedok.*, tlić, palić się; glimmen, brennen, *pr. et fig.* (*Boh.* peyřiti se rumienić się; *Rag.* pîriti, upîriti *ignem accendere*; pûriti *parum assare*). Już się perzy sam w sobie, sam się w sobie gniewa. *Pot. Arg.* 91. Perzą się wzbyt mężowie, więc i zagrzewają, Krzykiem krzepią, pociski oślep wyrzucają. *Zebr. Ow.* 200. (*erubuere*, żarzą się, zapalają się, palają). Jakoć się dziecię za młodu pyszno nauczy chodzić, potym tak się będzie odymało i perzyło, żeć i ludzi nie będzie chciało znać. *Glicz. Wych. F 4 b.* (indyczy się, kokoszy; cf. naperzać się). PERZYNA, *ob.* Perz 2. — PERZYSTY, a, e, pełen perzyny, voll Loderaſche. Perzyste sadze, *favillacea fuligo. Cn. Th.*

Pochodz. *naperzać się*, *zaperzać*, cf. etiam *pióro* cum derivatis.

PEST, u, *m.*, (*Ross.* пестъ kijanka); bylina, pręcik kwiatowy, der Blumenſtengel. Pszczoła z różnych pestów ze-

szczkiwa co przebrańsze zioła na słodki swój budynek. *Tward. Wł.* 145.

PESTKA, PECKA, i, *ż.*; *Boh.* pecka, pecyčka, kamynek; *Sorab.* 2. pazka; *Sorab.* 1. boczka; *Carn.* pẽshka, pizke; *Vind.* pizhik, koshiza; *Croat.* pẽchka, koschicza; *Dal.* kosticza; *Bosn.* pićça, (paiça, pićça; *Rag.* pizza = jáderko winne); *Sax. Inf.* Bitäle, Beſing; *Ross.* косточка; kostka w fruktach, w śliwkach etc., der harte Kern in manchen Früchten, der Stein, Pflaumenſtein, Kirſchenſtein ɔc. Które drzewa nasienie mocne dawają w twardéj skorupie, takowych wszytka moc rodzenia w nasieniu abo w pestce bywa zgromadzona. *Cresc.* 115. Łakomi połykają trześnie, wiśnie, śliwki, brzoskwinie z pestkami abo z kostkami. *Krup.* 5, 680. — *§. Pinguiculus*, tłuściuchny by pecka. *Mącz.*, raczéj pucka, (*ob.* Pucek). — *§.* Pestka winnéj jagody, jáderko. PESTKOWATY. *Cn. Th.*, PESTKOWY, a, e; (*Boh.* peckowitý; *Carn.* peshkat; *Croat.* pechkaszt); §. a) pestki mający, Stein=. Owoc pestkowy. *Fors. Drz.* 4, Steinobſt; *Vind.* sernastu ſadje, pieſhounu ſadje, koshizhast ſad, leſnazha; *Ross.* костянка. Owoc pestkowy, jest okrycie soczyste otaczające pestkę, w któréj jest ziarno. *Bot. Nar.* 127, die Steinfrucht. — §. b) Pestkowy, z pestek, aus Obſtſteinen. Likwor wyborny pestkowy. *Węg. Org.* 89. Brzoskwiniowy pestkowy likwor = persiko; (cf. *Boh.* pecyčka = pewny napój dawnych Czechów).

PĘTAĆ, ał, a, *cz. niedok.*, spętać *dok.*, pęto kłaść na kogo, wiązać kogo, krępować; einen feſſeln, ihm Feſſeln anlegen, (cf. *Ger.* Band); *Boh.* opautam; *Rag. et Bosn.* sputtiti; *Eccl.* путаю; (*Ross.* испутать poplątać, путать plątać); *Carn.* kléniti; *Vind.* svesati, vesati, (*ob.* Wiązać). Pętać konia. *Tr., Bosn.* zakambatti kogna, sputtiti, ein Pferd koppeln; (cf. strzenożyć, sternożyć, trzynożyć). Tak hasa, jak sroka spętana. *Zab.* 9, 338. *Zabł.* — *Fig.* Wszystko miasto klątwą i zapowiedzią obrzędów kościelnych spętane było. *Krom.* 612. (skrępowane). PĘTAĆ się czym, *recipr.*, parać się czym, ſich womit abgeben, befaſſen. Kto się rycerskim rzemiosłem pęta, potrzeba, aby tak wiele rozumem robił, jak ciałem. *Gorn. Dw.* 64. Kto jest na rycerstwie bożym, nie ma się pętać świeckiemi sprawami; nie grzech jest imienie dzierżeć; służyć imieniu i pętać się nim grzech jest. *Hrbst. Odp. C* c 4. (utapiać się w nim, pogrążać całkiem). Król ten myślistwem się rad pętał. *Biel. Hst.* 363. Niczym innym się nie pętają, ni o czym innym nie myślą, jedno żeby ciału wczas uczynili. *Gorn. Dw.* 356. Radzę każdemu, aby się nie pętał lekarstwami zamorskiemi. *Urzęd.* 15. *Fabulosus*, który się niepewnemi powieściami rad pęta. *Mącz.*

Pochodz. *pęto, pętko, pęca, pętca, pętlina, pęcina, pętlica; opętać, opętaniec; odpętać, popętać, przypętać, rozpętać, upętać, wpętać, wypętać.*

PETARDA, y, ż., z *Franc.*, die Petarde; *Ross.* разрывная бочка; szturmak, do szturmowania bram miejskich. *Jak. Art.* 3, 308. *et* 2, 167. *Aqua Mscr.* PETARDNIK, a, *m.*, chodzący koło petard, der mit den Petarden zu thun hat, der Kanonirer. Petardnicy mają na pogotowiu mieć petardy do wysadzania bram, mostów, krat. *Archel.* 2, 42. *et* 154. PETARDOWY, a, e, od petardy, Petarden=; n. p. Petardowa deska; *Ross.* станина.

PĘTCA, *ob.* Pęca, pęciny.

PĘTECIE, PĘTOCIE *plur.*, z *Łac.* petechiae; *Croat.* pogacha; die Peteſchen. Morówki, petecie, przystudzienice. *Syr.* 554. Petocie, gatunek plam maleńkich, czerwonych, popielatych abo siniawych. *Krup.* 5, 350. Plamki płaskie, do pokąsania od pcheł podobne, nic nie podniesione. *Perz. Lek.* 109. Rozniemógł się na gorączkę okrutną z peteciami. *Wys. Alој.* 428. W Połocku król Stefan zachorzał, podobno peteciami; bo tych było po części w wojsku; która choroba na ten czas (1580) nowo była przyszła do Krakowa, a ztamtąd do Wilna. *Biel.* 716. PETECIOWY, PETOCIOWY, a, e, od peteciów, Petetſchen=; n. p. Peteciowa gorączka abo maligna, *petechialis. Perz. Lek.* 108. *Krup.* 5, 352. das Fleckfieber.

PĘTELKA, i, *ż.*, pętlica mała, kluczka; eine kleine Schleife, Schlinge, Maſche. Każdy guzik ma swoję pętelkę, co go zadziergnie. *Swad.* 1, 208. Wszystkim u sukni rozdarła pętelki. *Chrośc. Ow.* 71. Płótno do bielenia rozpięte na soszkach za pętelki. *Przędz.* 84. Nitki na pętelki zawiązywać. *Perz. Cyr.* 2, 23.

PETERSBURG, a, *m.*, miasto stołeczne państwa Rossyjskiego i rezydencya Carów. *Wyrw. Geogr.* 288, die Stadt Peterſburg; *Boh.* Petrohrad. PETERSBURSKI, a, ie, n. p. dwór = Rossyjski.

PETERCYMENT, u, *m.*, wino Hiszpańskie, ein Spaniſcher Wein. Kufa malmazyi, muszkateli, petercymentu. *Vol. Leg.* 3, 564. Co jedno wezmą za zboże, to wszystko wydadzą na wina, petercymenty, miody Siedmiogrodzkie. *Star. Ref.* 52. Nic po petercymencie, gdy wystałe piwo. *Jeż. Ek. E* 3.

PĘTKO, a, *n.*, *dem.*, *nom.* pęto; eine kleine Feſſel, ein Feſſelchen. Pętko Panny Maryi, *numella*, *symbolum devotionis erga B. Virginem. Cn. Th. Weresz. Pob. C* 3 *b.* ein Andachtsſymbol zur h. Jungfrau. PĘTLA, i, *ż.*, PĘTLICA, PĘTLINA, y, *ż*, PĘTLICZKA, *dem.*, kluczka, pętelka; die Schleife, die Schlinge; *Boh.* pentle, pentljk, pentlička, (pętlice klamka); *Croat.* pẽtlya, petlyicza, (2 petlícza, petle = *petiolus* szypułka, odpetlyavam = odpinam); *Rag.* petglja, pẽtglje; *Bosn.* petglja, zapinacc; *Slav.* pántlika = wstęga, binda; *Ross.* путло (pęcina), пѣтля, петля, петелка, (węzeł). Uczynisz pętlice na kraju koca, aby się mógł z drugim spiąć. 1 *Leop. Exod.* 26, 10. Pętliczki z jedwabiu na stronach opon, aby się mogły jedna z drugą spiąć. *ib.* 26, 3. Przednia cięciwa kuszy czyniła pętle, a tylna naprzeciw pętli niby V litery. *Papr. W.* 1, 211. Pętlą zawadziwszy, taran w bok ciągną. *ib.* 213. Gdy siadł krogulec na drzewie, pętlice, które u nóg jego wisiały, zawinęły się około gałęzi. *Ezop.* 89. (pęciny, *ob.* Pęca). Wziął powróz ze dwiema pętlicami, i założył jednę około gałki działa. *Archel.* 2, 100. Pętlica (*traverse*), zadzierzgniona kluczka na uszach armatnych. *Jak. Art.* 3, 49. Pętlice dla zapinania albo dla ozdoby, bądź gołe, które knafle też abo guzy zowiemy, bądź z sznurami, z kutasami. *Cn. Th.* Rockſchleifen, Schleifenknöpfe.

Wszyscy jego słudzy byli w barwie pięknéj z pętlicami złotemi. *Star. Ref.* 46. Pętliczka sznurkowa. 3 *Leop. Exod.* 26, 5. (przęczka. 1 *Leop.*). Pętlice jedwabne, srebrne, złote. *Gost. Gor.* 78. — *Prov.* Jedno w lice, a drugie na pętlice. *Rys. Ad.* 20.? PĘTLISKO, a, *n.*, *indignab.*, szkaradne pęto, kajdanisko; Feſſel, Strick. Nieskładnie w poskoku padnie, Związane mając nogi pętliskiem. *Zab.* 11, 265. *Zabł.* (PĘTOCIE, *ob.* Petecie). PĘTO, a, *n.*; *Boh.* pauto, pauta, spenák; *Slov.* puto na nohy; *Sorab.* 2. pito; *Sorab.* 1. puto; *Bosn.* putte, kambe; *Rag.* putte, puttilo, sponne; *Dal.* zpone, (cf. szpony); *Carn.* okklep; *Eccl.* пжто, пута, путы, плѣница, кодолы, верига, ждъ, клада; *Ross.* путлище, колода, петля, петелка, петлище; pęto na nogi, kajdan, kłoda; *Carn.* spune, shpringarji; *Vind.* preste, kambifhar; die Feſſel, Fußſchelle, Beinſchelle, Fußfeſſel. Pęto na ręce, łyka, Handfeſſel; *Sorab.* 1. renka, prenkelska rénka; *Carn.* prerozhniza; *Bosn.* lisiçe; *Eccl.* рукопуты. Pęto noszący, w pęciech spętany, *compeditus. Cn. Ch.* Kiedy Brytanów podbije Rzymowi, Włoży pęta mężnemu Persowi. *Lib. Hor.* 67. Chociaż nie był w okowach, trwożył się jak w pęcie. *Paszk. Dz.* 34. — §. Kto, gdy grzmi niebo, gdy obłoki lecą, Ziemia się trzęsie, ręce trzymał w pęcie? *Chrośc. Luk.* 43. jak związane, w łonie; zuſammen, wie zuſammen, gebunden. — § *In bonam partem:* Ażby tak urosł ów tyran Stambułu, Kiedyby widział serca wszech pospołu Swornych chrześcian w jednym wiary pęcie? *Tward. Misc.* 173. w jednym związku, in einem Bunde.

PETRONELLA, i, *ż.*, imię białogłowskie, Petronelle. Żywot ś. Petronelli, córki Piotra ś. *Sk. Żyw.* 1, 352.

PETRYFIKACYA, yi, *ż.*, *Ross.* окаменѣлость; skamieniałość, działanie przyrodzenia, przez które rzecz dawną postać swoję zatrzymując, w kamień się obraca. *Kras. Zb.* 2, 349. Verſteinerung.

PETYHORCA, PIETYHORCA, y, *m.*, §. 1) Petyhorski, Pietyhorski t. j. Tatar, ein Tatar von der Fünfberger Horde. Tatarowie Petyhorscy mieszkania swe mają między pięcią gór, i ztąd ich nazywają Petyhorcy. *Gwagn.* 612. § 2) Pietyhorcy, t. j. pięciu gór obywatele z szczepu Słowackiego. *Krom.* 2. [z Piatyhor na Ukrainie 2]. Do Konstantynopola po Petyhorsku wjeżdżał z sajdakiem Tatarskim. *Birk. Ob. Kaz. F* 3. — §. 3) Petyhorca, Pietyhorca, Petyhorski żołnierz, toż samo w Litwie, co pancerny w Koronie. *Papr.* 2, 270, ein leichter Kavalleriſt. Jazda Petyhorców czyli *Piatyhorców, była leksza kawaleryą; imię dane od okolic gór Karpackich, zkąd początek wzięli. *Czack. Pr.* 1, 215. Husarze z kopiami, Petyhorce z dzidami. *Vol. Leg.* 6, 24. Lekkostrojni Pietyhorcy. *Tward. Wł.* 258. *et* 77. Rotmistrz Petyhorski. *Vol. Leg.* 3, 845. Czasem usarzem, czasem Petyhorcem Nielada pod twym Wenero proporcem, Służyłem rycerz. *Hor.* 2, 168. *Nar.* PETYORYA, yi, *ż.*, Petyhorskie chorągwie, lekka jazda, die leichte Reiterey. Usarya, Petyorya. *Vol. Leg.* 6, 360.

PETYT, u, *m.*, w drukarni gatunek pisma, mniejszy od garmontu. *Magier. Mskr.* z *Franc.* Petitſchrift.

PEWIEN, *ob.* Pewny. *PEWNIĆ, ił, i, *cz. niedok.*, upewniać, zapewniać, pewnym czynić, ręczyć; gewiß machen, ſichern, verſichern. (*Boh.* pewniti *firmare, munire*, zpewniti *munire*, zpewnčnj *munitio*). Język kazi, przewraca miasta i królestwa; zasię je też pewni a pokoi. *Eraz. Jez. A a* 7. Zawsze mię stałe zdania moje upewniały, i dotąd pewnią, że dostoję. *Przyb. Milt.* 161. PEWNIE, PEWNO *adverb.*, PEWNIUTEŃKO *intensiv*; (*Boh.* pewně mocno, tęgo); niepochybnie, zapewne, bez wątpienia, iście, zaiste; gewiß, ſicher, ohnfehlbar; *Slov.* naozag, ozagstně; *Sorab.* 1. wěſtže, zawěſtže, čzmoda; *Sorab.* 2. wěſcže, wěrne, (cf. wiernie); *Vind.* saterdnu; *Carn.* gvishnu; *Slav.* istinito; *Croat.* iztinito, ztanovito; *Ross.* истинно, извѣстно, надежно, увѣрительно; *Eccl.* извѣстнѣ, конечнѣ, вѣдѣ, подлинно. Cożeś to zrobił szalony, pewnie wisieć będziesz. *Jabł. Ez.* 186. Ba pewnie że tak. *Cn. Th. sane quidem*, ja freylich. Rzeczy niepewnéj nikomu pewno nie obiecuj. *Ezop.* 115. Pewniéj mierzyć, niż wierzyć. *Cn. Ad.* 828. bezpieczniéj, ſicherer. *PEWNIK, u, *m.*, pewność, niepochybność, bezpieczeństwo; die Gewißheit, Sicherheit. Ja swój pewnik stwierdzam żwawie. *Skotop.* 98. (zdanie pewne i niezawodne, przekonanie niewahające się). Dla pewniku. *Gorn. Dw.* 63. — *Pewnikiem *adverb.*, pewno; aufs Gewiſſe, mit Zuverſicht, ſicher. Ten hetman lepszy, który pewnikiem idzie, a bez bitwy wygrawa. *ib.* 348. pewną drogą, den ſichern Weg. Przyrzekł Apollo, że drugą pewnikiem Będziemy Salaminę w nowéj ziemi mieli. *Hor.* 1, 41. *Min.* zapewne, gewiß. Trudno tu na wiarę, lepiéj się nam zda pewnikiem. *Rej. Zw.* 48 *b. Wys. Aloj.* 165. — *§. Pewnik, a, *m.*, człowiek pewny, bezpieczny, ein Zuverläſſiger; znajdują się *opposite* *Niepewnik, Niepewca, y, *m.*, n. p. Wątlić chcą pewność naszę ci, którzy zasługi swoje zalecają, i dla nich niebo obiecują; lecz niepewnicy to wszystko są; pewniejszy nam w tym Pan Bóg. *Gil. Post.* 169. Udaje się za kupca, choć kupiec *niepewca. *Klon. Wor.* 26, (złodziéj). *PEWNISTY, n. p. *Pewnistemi czasy. *Chodk. Kost.* 69, *ob.* Pewny, *ob.* Isty. PEWNOŚĆ, ści, *ż.*, (*Boh.* pewnost mocność, trwałość); nieomylność, niepochybność; die Gewißheit, die Sicherheit, Unfehlbarkeit, Untrüglichkeit; *Slov.* pewnost; *Boh.* gistota, (*ob.* Istota, *ob.* Isty); *Rag.* istinos, stanovitos; *Sorab.* 1. wěſtoſcz; *Carn.* gotôvost, (*ob.* Gotowość); *Vind.* gviſhnost, saterdnost, refniza, ſegurnost; *Ross.* истина, истинна, извѣстность; *Eccl.* извѣство, благоизвѣстность. Pewna to nad wszystkie pewności rzecz jest, że.... *Sk. Kaz.* 613. — §. *Subjective:* Z taką mówi pewnością, że kto inny uwierzyłby temu. *Teat.* 25, 119. z takim przekonaniem, mit einer ſolchen Zuverſicht.

PEWNY, PEWIEN (*abundat in masculino terminatione*), wna, wne, PEWNIUTEŃKI etc. *intensiv.*, (*Boh.* pewny mocny, tęgi, trwały); § a) niemylny, nieuchybny, na co się spuścić można; gewiß, ſicher, unfehlbar, untrüglich; *Boh.* gistý, gistotný; *Slov.* gistý, (*ob.* Isty); *Sorab.* 2. wěſti; *Sorab.* 4. wieſcži, wěſté; *Vind.* guiſhen, stonoviten, rieſen, saterden, ſeguren; *Carn.* gotov, (cf. gotów); *Rag.* istini; *Bosn.* istinit; *Slav.* istinit, stanovit; *Ross.* истинный, истиненъ, положительный, опредѣлительный, наде-

жный. Jeden sposób do zysku pewnego, nie napierać zysku zbytecznego. *Jabł. Tel.* 35. Bez wątpienia! i to jest rzeczą tak pewną, jak słońce na niebie. *Teat.* 34. *c*, 4. To tak jest rzecz pewna, jako że we dnie słońce świeci. *Mon.* 70, 160. Ślub ten pewny jest, jak słońce. *Teat.* 29, 33. To tak pewna, jak amen w pacierzu. *Taat.* 25, 73. Ułożyłem pewniuteńką plantę. *Teat.* 14, 11. Gdy ociec umrze, to rozwód pewniuteńki. *Teat.* 27. *c*, 48. (ani wątpić). Mądry rzecz niepewną za pewną nie kładzie. *Opal. Sat.* 22. Pewnéj rzeczy nie opuszczaj, nadziewając się niepewnéj. *Ezop.* 34. Pewne za niepewne stroić, nie bardzo to rozum jest. *Rej. Zw.* 37. Nierozsądny, kto traci rzecz pewną dla niepewnéj. *Zab.* 13, 428. Błądzi, kto dla niepewnéj rzecz pewną postrada. *Hor. Sat.* 55. Pewnego dla niepewnego nie opuszczaj. *Rys. Ad.* 57. (*Slov.* Lepšeg z istotu hrať; *tenendum certum*). Pewnych rzeczy dla niepewnych nie odstępuj. *Cn. Ad.* 829. Lepsza trocha pewnego, niż wiele niepewnego. *ib.* 449. Pokój z Turki był daleko bezpieczniejszy nad zwycięstwo niepewne. *Tward. Wł.* 111. Lepszy jest sposób niepewny, niż żaden. *Krup.* 5, 419. W téj niestałości życia, to tylko pewne, co przeszło. *Ossol. Sen.* 72. Pewniejsze oko, niż ucho. *ib.* 828. (wolę widzieć, niż słyszeć; bezpieczniej mierzyć, niż wierzyć). Pewny człowiek o którym można być upewnionym, na którego spuszczać się można, ein ſicherer, zuverläſſiger Mann. Kazał mu to tajemnie przez człowieka pewnego powiedzieć. *Kłok. Turk.* 30. Niepewna dziewoja. *Klon. Wor.* 68. (podejrzana o naruszenie). Niepewna żona. *ib.* — *Iron.* Pewnemu-ś zlecił: wilka-ś do obory wpuścił. *Cn. Ad.* 828. Du haſt den Bock zum Gärtner gemacht. Pewny strzelec. *Bardz. Trag.* 443, (cf. mierny). Koń pewny na nogi = niepotkliwy, feſt auf den Füßen. — §. Pewna *ellipt.* pewna rzecz, pewne; gewiß, ſicher. Dostatek, już to pewna, że młodego nie naprawi. *Falib. R* 2. das iſt einmal ausgemacht. Czy będę kiedy abo nie komendantem, to nie jest pewna; ale to pewna, że umrę. *Mon.* 64, 307. Tak to pewna, jak to słońce świeci. *Cn. Ad.* 827. (jakbyś na na to patrzył). Pewniejsza to było, niżeli ten dzień. *Wary Wal.* 344. — Jak na pewną, jak na pewne, bez wszelkiej wątpliwości, najmniéj nie wątpiąc, wie auf Gewiſſe. Osmanowi pod Chocimem, jako na pewną radzili: Twoja Polska korona etc. *Birk. Exorb. B* 3. Idź We Pan na pewne. *Teat.* 22. *b*, 29, (cf. pewnik). — *Oppos.* Nie trzeba się na niepewną puszczać, mając co pewnego jest w ręku. *Pilch. Sall.* 255. (na azard). Strzelił na niepewną, a postrzelił Achaba. *Sk. Żyw.* 2, 178. (na los, na azard, na powietrze). Strzelił w niepewną, a z trafunku postrzelił króla. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 22, 34. *Wujek. ib.* — §. *Feriae stativae*, pewne święta, które zawsze na jeden dzień przypadają, stałe. *Macz.* unbewegliche Feſttage. — §. b) Pewny *subiective* = zapewniony, nie wątpiący, przekonany; feſt überzeugt, gewiß, ſicher. Wolę już raz być pewien, aniżeli zawsze w powątpiewaniu. *Teat.* 15, 98. Już tego pewien a ist bądź, iż się mu sprzeciwić nie może. *Rej. Post. B b b* 5. Zdanie pewne a doskonałe. 3 *Leop. Ruth.* 4, 7. (gwešne. 1 *Leop.*). — §. c) Pewny, ktoś, jakiś, *quidam*; (*Slav.* niki; *Croat.* nekoj, nekoja, nekoje, *ob.* Niekto); *Ross.* нѣкій; ein gewiſſer, jemand. Mam komis, abym ci od pewnego Jegomości pewne propozycyjki uczynił. *Teat.* 53. *b*, 56. Byłem proszony na obiad od pewnego pana. *Zab.* 13, 208. Pewnym względem. *Salin.* 409.

Pochodz. *upewnić*, *zapewnić*, *zapewne*.

PĘZ, n. p. Niechaj na drodze pęzem nastrożone Wężowie przednich popłaszają koni. *Petr. Hor. H* 4, »*not.* którzy sobą strzelają, okazali są do strachu; ztąd mówimy, na pęzie co stoi, to jest na stręcie.« Na pęzie co stoi = na widoku. *Dudz.* 50. vor Augen, bey der Hand. (*Rag.* puzati *dehiscere*).

PĘZEL, zla, *m.*, PĘDZEL, dzla, PĘZELEK, lka, *m.*, *dem.*, PĘDZLIK, a, *m.*; *Boh.* penzljk; *Sorab.* 1. penzel; *Carn.* pienselz, pemsélz; *Vind.* pensl, penselz; *Lat.* penicillum; *Gall.* pinceau; *Angl.* pencil; *Ger.* der Pinſel; *Ross.* кисть, кистка, кисточка. Pęzel malarski *Vind.* obrasarsku pere, obrasodelnu pere, mararska ſhetiza, ſhetinska metlizhiza, pinselz; §. a) der Mahlerpinſel. Z włosiennych pendzlów Strazburskie najlepsze, mocno związane, trochę w ustach zwilgocone same się śpiczasto zaokrąglają. *Łęsk.* 105. Do małych miękkich pęzelków malarskich bierze się sierć kocia, tudzież sierć wiewiorcza. *Kluk. Zw.* 1, 304. *et* 328. Pędzliki jak robić. *Haur. Sk.* 377. Na liściach wawrzynowych pisano pędzlikiem. *Mon.* 70, 263. Góry rysują się tak nazwanym szerokim lub górniczym pędzlem. *Łęsk.* 84. Piękność ta mogłaby być modelem pod pędzel. *Teat.* 19. *c*, 54. Co za niewinność, gdyby pędzlem malował. *Teat.* 42. *c*, 41. Sztuki subtelnym pędzlem malowane. *Suszyc. Pieśn.* 3, 4 *b*. O coż za pędzel będzie tak szczęśliwy, Coby natury wyraził dziwy. *ib.* 1, *b b*. — §. b) Pendzel do smarowania w gardle. *Czerw.* 11. — §. Pędzel mularski, *ob.* Kiść; *Vind.* sidarsku omeuze; *Ross.* мазилка. Pędzel mularski jest w róg oprawny, nim mularz nakrapia cegłę murując; służy mu też do bielenia ścian. *Magier. Mskr.* PĘZLOWAĆ, PĘZLIKOWAĆ, *al*, uje, *cz. niedok.*, pędzlem pomalować, potynkować; pinſeln, mit dem Pinſeln beſtreichen. *Tr.*

P F.

PFA! PFE! PFY! *exclam. abominat.*; fa! fe! pi! p'! *Sorab.* 1. fej; *Lat.* phy! *Graec.* Φεῦ; *Ger.* pfuy. Ktoć dziś mówi: moje zdrowie, Jutro rzecze: pfa trupie! *Brud. Ost.* 6. Pfe nie kłóćcie się. *Teat.* 54. *b*, 58. Ktoś tu z spodnim się wiatrem umyślnie odzowie, Wszyscy: pfe! bon per face Włoch, bodaj na zdrowie. *Pot. Jow.* 2, 4. A pfe kurta, a pfe kusy! *Zab.* 13, 281. Pfy pfy! *Dwor. F.*; cf. fafać, fejdać.

P I.

PI = P', *Poloni usurpant vicino sensu ut* pfa, pfe, *item indignantes: hej hej foetet! Cn. Th.*

PIAĆ, piał, pieje *et* *poje *cz. niedok.*; *Boh.* pěti; *Vind.* peti kaker pételin; *Carn.* peiti, pójém; *Bosn.* pojiti, poiti, giuberiti, kako ptiçe; *Ross.* пѣть, пою; §. 1) piać jak kogut czyli pietuch: kokoryku, krähen wie ein Hahn. Już pierwsze kury piały, już i wtóre pieją. *Simon. Siel.* 36. Kurzy co piali, zaś biorą się na grzędę. *Pot. Syl.* 491. Komuż piać, jeśli nie kurom? *Rys. Ad.* 33, (cf. kur, kogut). (Kogut *śpiewa. *Sienn.* 290, cf. *Lat.* canere). Bażant piał. *Banial. I* 3 *b.* Stało się to około tego czasu, gdy kury *poją. 1 *Leop. Tob.* 8, 11. Rano, czy w wieczor, czy snadź o północy, Czyli w pianie kur. *Odym. Św.* 2 *U, ob.* Kura. — *Prov.* Zawsze kto pieje, nie wiele dokaże. *Jabł. Ez.* 22. (więcéj huku, niż puku; krowa, co wiele ryczy, mało mléka daje). — §. *2) Piać = śpiewać, ſingen, beſingen; *Boh.* zpijwati; *Carn.* pęjti, pęil, pójem; *Vind.* peti, pojem, sapeti, popievati; *Dal.* peti; *Slav.* pivati; *Croat.* poim, pěvam, popevam; *Rag.* pjetti, pojatti, pjevati; *Bosn.* pievati, pietti, kantati; *Ross.* пѣть, пѣлъ, поешь, пою; (cf. *Graec.* ποιεῖν, cf. poeta). Ztąd i ztąd chłopcy wdzięczne piejcie tony. *Bardz. Trag.* 76. Jéj gwoli wdzięczne pieśni swoje Na przemiany piać mieli. *Gaw. Siel.* 382. Pomagaj mi Muzo piać wiersze uczone. *Przyb. Luz.* 69. Mówcie psalmami, pojąć i śpiewając Panu. *Budn. Eph.* 5, 19. Pojcie sławę Jehowy. *Budn.* 1 *Chron.* 16, 23. *et Ps.* 66, 2. *Paszk. Bell. A* 3. *Wróbl.* 243. Mieli się modlić samemu bogu, a oni jedni temu, a drudzy owemu modlitwy pieją. *Gil. Post.* 215. Piej Paeana, *voca. Żebr. Ow.* 370.

Pochodz. *pienie, pieśń, pietuch, piosnka, piosneczka, zapiać, opiać, opiewywać; spiew, spiewać, spiewak, spiewaczek, przyspiewać, przyspiewywać, przespiewać, odspiewać, wyspiewać, zaspiewać; ejnałospiew.* — §. *pienia, pieniać, pieniactwo, pieniacz, pieniaczka, pieniacki.*

PIĄĆ, *PIĄDŹ, *ob.* Piędź.

*PIĄĆ *cz. niedok.*; *Boh.* pnauti; *Carn. obs.* pněm, napnem; *Sorab.* 1. pnu; *Ross.* пялить; (*Etym.* cf. *Ger.* ſpannen; *Lat.* pandere; *Svec.* baenda, paena; *Lat. med.* bendare; *Angl.* bend; *Ger.* binden, band); spinać, zwięzywać; knüpfen, heften, zuſammen fügen. Bindami i plastrami piącemi i zrastanie czyniącemi przepukliny uwinąć. *Syr.* 734. Godności nie zajrzyj nikomu, nie pnąc k temu, co nie służy tobie. *Stryjk. Gon. D.* (nie mierząc, ubiegając, starając się). *Pięte żyły, nerwy. *Sienn.* 92, *ob.* sucha żyła, der Nerve; *Sorab.* 1. zpinata żiwa, napinata żiwka. Oman ziele, żyłom piętym abo suchym obrażonym, użyteczny. *Syr.* 59. PIĄĆ się, piął się, pnie się, pnę się *recipr. niedok.*, *PNAĆ się *contin.*; (*Boh.* pnaut se; *Slav.* penjatise; *Bosn.* pegnattise); wyciągając się leźć gdzie, siły natężać, aby się gdzie dostać, osobliwie wzgórę; ſich anſtrecken, um wohin zu gelangen, ſich wohin durcharbeiten, hinauf arbeiten, hinauf drängen, hinan klettern, empor ſtreben, *propr. et tr.* Pną się gwałtem na mury wszystkiemi siłami. *P. Kchan. Orl.* 1, 426. Ciżba zewsząd, jedni się na murach wieszają, A drudzy na wierzch pnają. *Stryjk. Henr. C.* Pnąca się łodyga, *scandens*, słaba, wszelkich podpor się chwyta, i w górę się wspina. *Jundz.* 2, 13. Idąc na szubienicę po szczeblach; tak trzeba, Rzekł złodziéj Labienus, iść piąc się do nieba. *Min. Ryt.* 3, 185. Nie trzeba się piąć, gdzie wleźć nie podobna. *Opal. Sat.* 31. Buki z topolami Pną się w niebo gałązkami. *Dar. Lot.* 6. Ogień w górę się pnie lekkim płomieniem. *Past. Fid.* 138. Im się kto wyżej pnie, i im wyżéj siąga, Ciężéj spadnie do ziemi. *Pot. Jow.* 63. Więcéj niż nieprzyjaciel ojczyźnie swéj wadzi, Kto się pnie na urzędy, i bez zasług sadzi. *Nar. Dz.* 1, 39. Do tego się tym więcéj pnijcie, abyście dobrze czynili. 1 *Leop.* 2 *Petr.* 1, 10. (usiłujcie. 3 *Leop.*). Polacy ku cnotom się pnali, Domy wsławiali. *Stryjk. Gon. G* 3. Mnie służyli, do mnie się pnali. *ib. B* 3. Pnie się przez gmin ludzi na piérwsze miejsce, jednych potrąca, drugim łaje, że mu rumu nie czynią. *Boh. Kom.* 2, 242. Koń piął się, miotał i pryskał. *Hul. Ow.* 205. wspinał się, das Roß bäumte ſich. Pnie się ten, że sług moc obławem za nim się wali. *Zab.* 11, 414. kokoszy się, bundiuczy.

Pochodz. *dopiąć, dopinać; napiąć, napinać; opiąć; opinać, opona, opończa; odpiąć, odpinać; poopinać; podpiąć, podpinać, podpinka; przypiąć, przypinać, przypinka; rozpiąć, rozpinać; spiąć, spinać, spień, spinka, spilka, spileczka, spionka, szpona; wspiąć, wspinać; zapiąć, zapinać; pień, pniak, pieniek, opieniek, pniowszczyzna*; fortassis adhuc *pętać, pęto*, cum derivatis; *piętno, piątno, piątnować; pięść, pięściennik; piądź, piędź; pięta, napiętek; piętro etc.* (*Ross.* пяло *krosna*, пяльцы *krosenka*).

PIĄCIOKĄT, a, *m., pentagonum*, figura o pięciu kątach. *Solsk. Geom.* 5 pięciokąt.

PIĄDŹ, *ob.* Piędź. PIAN, *ob.* Pion, Pionowy. *PIANICA, *ob.* Pijanica.

PIANA, y, *ż.*, PIANKA, i, *ż., dem.*; (*Boh.* pěna, šuma; *Vind.* pena, peina; *Carn.* pęna, pejna; *Sorab.* 1. pene, yežt, plež, (cf. pleśń); (pjanka kąkol); *Sorab.* 2. pléž, schum; *Croat.* pëna; *Bosn.* pienna, pinna; *Rag.* pienna; *Ross.* пѣна, накить; cf. *Lat.* spuma; *Angls.* faem; *Angl.* fome; *Austr.* Fam, Faum, cf. pijać, pijany); szumowiny, der Schaum. Dla piany karczmarz z góry nalewa. *Pot. Jow.* 67. Ubić śmietanę na białka na pianę. *Wiel. Kuch.* 421. (*Ross.* пѣнка, пѣночка kożuch na mléku). Piana na młodym piwku; *Ross.* молодь, молодизна, *ob.* Młodzie. *X. Kam.* Nadymasz się, jak piana na morzu, a ta lada zachwianiem roztargniona bywa. *Rej. Ap.* 10. Nadzieja złośliwego jest jak pianka cieniuchna, która od nawałności bywa rozbita. 1 *Leop. Sap.* 5, 15. Serce me pianki się nie ima, Którą czczość szczéra rozdyma. *Dar. Lot.* 11. Tak wielkie wały, za krótki czas rozpędzone, w piany drobne się rozwijają. *Birk. Exorb. E* 3 *b.* Tu siwa piana błękitny brod na dwoje dzieli. *Bardz. Trag.* 261. Pianę toczę, *spumas ago. Cn. Th.* pienię się, ſchäumen, geiffern. Piana koło gęby *Carn.* fitenje. Pianę zbierać, zlewać = odszumować, abſchaumen. — §. Piana ołowna, srebrna, złota; Bleyſchaum, Silberſchaum, Goldſchaum. Wina kwaśne osładzają niecnotliwi winiarze srebrną pianą, *lethargyro. Krup.* 5, 111. *et* 693. Silberſchlacke, Silberſtein. — §. Piana morska, Meerſchaum, *Ross.* пѣнка

морская, margiel najdujący się w górach, biały, siwy lub żółtawy, sławne z niego lulki. *Kluk. Kop.* 1, 250. (PIANIE, *ob.* Piać). ˇPIANISTY, *ob.* Pienisty. ˇˇPIANORODNY, a, e, n. p. Pianorodna Wenera. *Zimor. Siel.* 278. z piany morskiéj urodzona, aus dem Schaume des Meers erzeugt.

Pochodz. *pienisty, pienić, wspieniać, wypieniać.*

PIANKA, i, *ż.*; *Boh.* pěnkawa = zięba, pěnice *curruca*; *Ross.* пѣнка, пѣночка; pięgża, ptaszek, das Laubvögelchen, der Weidenzeisig. Pianka i kulik, gdzie największa rosa. *Bielaw. Myśl. F.*

PIAR, ˇPIJAR, a, *m.*, zakonnik szkół pobożnych, *Scholarum Piarum*, ein Piarist. PIARSKI, ˇPIJARSKI, a, ie, do xięży Piarów abo szkół pobożnych należący, *scholarum piarum*, Piaristen =, piaristisch. Sławne gimnazyum Piarskie albo xięży Piarów w Warszawie.

PIARNĄĆ, PIARDNĄĆ, *ob.* Pierdnąć.

PIASECZEK, czka, *m.*; *Boh.* pjseček, pjsček; *Vind.* piesnez, piesknu sernu; *Ross.* пѣсочикъ; §. a) *arenula. Cn. Th.*, drobny cienki piasek, feiner Sand. — §. b) Ziarnko piaseczne, ein Sandkörnchen. W zegarku piasecznym jeden piaseczek po drugim wycieka. *Fur. Uw. F* 3. PIASECZNIK, a, *m.*, PIASECZNICZKA, i, *ż.*, *demin.*, §. a) naczynie lub puszka, w którym piaski pisarskie chowają. *Kluk. Kop.* 1, 328, ˇpiasnica. *Tr.*; (*Vind.* pieskouniza, piesekna pukshiza, piesekna posodiza, piesnek; *Croat.* poszipalnicza, prássnik; *Rag.* posipāc; *Ross.* пѣсочница); die Streusandbüchse, Sandbüchse, (cf. prochowniczka). Piaseczniczka, plwaczka, naczynie z piaskiem dla ochrony posadzki; der Spuknapf, das Sandfaß. — §. b) Piasecznik, zegar piaseczny, die Sanduhr; *Vind.* piesheheniza, pieskovurni glash; *Ross.* пѣсочные часы. Piaseczniki, klepsydrami zwane, śkła, w których przesypujący się piasek, podług uczynionego wymiaru, godzinę, półgodziny, kwadranse oznacza. *Kluk. Kop.* 1, 327. — §. c) Piasecznik, węgorzyca, *Muraena Tobianus*, ryba niewielka, z kształtu do węgorza podobna, kryje się w ziemi piaszczystéj. *Kluk. Zw.* 3, 178. der Sandaal, der Tobiasfisch. — §. d) Piasecznik, *cicindela*, rodzaj zawierający owe chrząszcze, które się bawią po piaskach. *Kluk. Zw.* 4, 53. Sandkäfer. PIASECZNIKOWY, a, e, od piaseczniczki, Streubüchsen =, Sanduhren =. Piasek piasecznikowy, *arena horaria*, Perlsand, ma jasne okrągłe ziarna kwarcowe abo głazowe, zażywają go do piaseczników abo zegarów piaskowych. *Kluk. Kop.* 1, 254. PIASECZNY, a, e; *Boh.* pjsečny; *Ross.* пѣсочный; od piasku, z piasku, Sand =. Zegarek piaseczny. *Fur. Uw. F* 3. Lubo kto wiatrom się wyprosi, Jednak wałów piasecznych zwyciężyć nie może. *Bardz. Luk.* 159.

PIASEK, sku, *m.*; *Boh.* pjsek, pisek; *Slov.* písek, pgesek; *Sorab.* 1. pěsk, piesk; *Sorab.* 2. pěsk; *Carn.* pejsk, pęsk, peissek; *Vind.* piesek, piesik, pesek, pieshouje; *Croat.* pészek; *Dal.* pissak, salpun, parshina; *Bosn.* pjesak, pisak, prrisgina, prrisginiça, saplun; *Slav.* písak; *Rag.* pĕsak, pārxina, xāl, xāla; *Ross.* пѣсокъ; cf. *Graec.* ψῆφος; §. a) der Sand. Ziarna piasku nie są z sobą spojone. *Kluk. Kop.* 1, 253. Piasek gruby, ostry, kamykowaty, na brzegu rzék, morza, abo ziemia z takiego piasku, *glarea. Cn. Th.*; *Croat.* prúd, cf. prąd, Uferſand. Bóg morskie wody trochą piasku zatrzymywa. *Sk. Dz.* 572. Piasek gruby do ładowania naw, *saburra. Cn. Th.* Schiffballaſt. Piasek mularski, gruzowy, (*ob.* Gruz, gryz). Piasek ostry do wycierania czego. *Cn. Th.* Scheuerſand. Piasek złoty, złoto rzeczne drobne. *Cn. Th.* Goldſand, Goldkörner. Piasek pisarski, *Boh.* posypadlo; *Vind.* trosni piesek, shrob; *Croat.* poszipalo; Streuſand. — §. *Prov. et Dicter.* Z piasku nie będzie powróz. *Pot. Jow.* 2, 8. Sznury z piasku kręcić. *Smotr. Lam.* 45. Z piasku bicza nie uprzędą. *Pot. Pocz.* 444. Darmo pracujesz, jak ten, który sieje w piasku. *Past. Fid.* 86; (*Slov.* na písku rozsíwat; *Croat.* Komu v peszek szeat lyubi, Trud i szeme zahman gubi). Czas na próżności trawisz, gdy z piasku zamki z dziećmi budujesz. *Sk. Zyw.* 1, *praef.* Tyle systematów na piasku wystawionych. *Zab.* 8, 158; (cf. na powietrzu). Człowiek złośliwy dobrodziejstwa wzięte na piasku pisze, urazy zaś na marmurze rysuje. *Mon.* 70, 688. *ib.* 76, 325. Tuszył, że mu piasku w oczy nasypie. *Pot. Arg.* 485, (cf. zamydlić oczy). — *Aliter:* Rychlej mi piaski zasypią oczy, niżli zapomnę twéj łaski. *Pot. Arg.* 748. (prędzéj w grobie legnę). — §. b) Piaski *plur.*, piaszczyzna; *Vind.* pieskovina, pieshouniſhe, pieſhouje; *Ross.* пѣски; piaszczysty grunt, ziemia sucha; Sandboden, ſandiges Erdreich, Sand. Gdy się żyta na piaskach udają, rok nieurodzajny będzie. *Kluk. Rośl.* 2, 98. Brzegami pojedziesz przez trzy dni całe, w tę stronę piaskami przy morzu. *P. Kchan. Orl.* 1, 79. PIASKOKRUSZ, u, *m.*, Sanderz, kruszec wismutowy, ziarnami rozproszony. *Kluk. Kop.* 2, 234. ˇˇPIASKOMĘTNY, a, e, n. p. Piaskomętna Wisła. *Nar. Dz.* 2, 41, trübſandig. PIASKOWAC, ał, uje, *cz. niedok.*, piaskiem posypować, w piasku abo w prochu walać. *Cn. Th.* mit Sand beſchütten. Piaskowanie, piasku mieszanie, *arenatio. ib.* Piaskowany, piaskiem zaczyniony, z piaskiem zmieszany, *arenatus. ib.* PIASKOWATY, a, e; *Boh.* pjskowaty; *Ross.* пѣсковатый; na kształt piasku, cokolwiek piaszczysty; ſandähnlich, etwas ſandig. Pod siew morwy ziemia chuda i piaskowata najzdatniejsza. *Przedz.* 65. PIASKOWIEC, wca, *m.*, ptak, gatunek kulików, *tringa hypoleucos*, die weiße Meve, Meerſchwalbe. *Kluk. Zw.* 2, 315. PIASKOWNIA, i, *ż.*; *Ross.* пѣсковня; doły abo góry, gdzie piasek kopią, *arenariae. Cn. Th.*, die Sandgrube. — §. Piaskownia zapaśnicza, *conisterium, ubi athletae uncti pulvere aspergebuntur. Cn. Th.* Piaskownia ptasza, *volutabrum pulvereum, in quo aves se pulverant. ib.* PIASKOWY, a, e; *Boh.* pjskowý; do piasku należący, abo piaskowi podobny. *Cn. Th.*; Sand =, ſandicht. Piaskowe ziarnko, piaseczek *Ross.* пѣсчина, пѣсчинка. Piaskowe ziele, *arenaria*, Sandkraut. *Kluk. Dykc.* 1, 48. Drzwi po bokach u pieca, do palenia cegieł, strycharze nazywają piaskową fortą. *Ajgn.* 13. PIASNICA. *Tr.*, *ob.* Piasecznik, piaseczniczka.

Pochodz. *piaszczysty, piaszczyzna, zapiaskować.*

PIAST, a, *m.*, §. a) jeden z najdawniejszych i najpierwszych książąt Polskich, którego potomstwo długim pasmem panowało aż do Władysława Jagiełły, der alte Herzog von

Polen, Piaſt. Piszą, że był wzrostu krótkiego a miąższego, a przetoż piastą zwany. *Biel.* 31. — §. b) Piast, rodak kandydat tronu abo posiadający tron, król Polski Polak; ein eingeborner Polniſcher Thronkandidat, oder auch ein Polniſcher König, von Geburt Pole. *Piastum indigenam appellamus.* Orzel. Mscr. *Dum de Piastis recensendis certaretur, Majoris Poloniae praefecti currus fortuito incendio consumptus est. Multi tunc per jocum currum Piastosque* (*ob.* Piasta), *exustos dicebant. ib.*

PIASTA, y, *ż.*; *Boh.* pjst; *Sorab.* 1. pysta, pista (▫ 2. stępa, pęsta moździerz); *Carn.* pęsda; *Vind.* peſda, pieſda, piesta; *Croat.* pęscha; *Ross.* ступица; die Nabe am Rade; miąższe i wywiercione drzewo, które około osi się obraca, a do którego szpice kołowe wpuszczone są. *Archel.* 3, 62. Piasty u kół pojazdowych bywają brzozowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163.

PIĄSTKA, i, *ż.*, *demin. nom* pięść, *pugillus. Mącz.*, das Fäuſtchen; *Boh.* pěstka.

PIASTOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*, popiastować *dok.*; (*Boh.* pěstowati *contrectare*; *Carn.* pęstujem, piestuvam *gerulo*; pêstim ▫ trzymam jeńca; *Etym.* pięść); *in manibus habere, fovere, in sinu gestare. Cn. Th.*, piastować dziecko, na ręku nosić, wszelkie staranie około niego mieć; ein Kind in den Armen tragen, warten, pflegen, eines Kindes warten; *Boh.* pěstugi, wypěstugi, chowati; *Vind.* otroka pestuvati, oblastuvati, oskerbeti, oskerbuvati, obdeluvati, strezhi, obstrezhi, rediti; *Carn.* pęstujem, pestuvam; *Eccl.* пѣстоуньствовати; *Ross.* пѣстовать, нянчиться, (пѣстоваться pieścić się). Dziecię piastować, na ręku nosić. *Ern.* 66. Te twoje ręce za kolebkę stały, Gdy mnie w pieluchach jeszcze piastowały. *Past. Fid.* 238. Jakżeś wtedy na mym łonie drgała, Kiedym cię maleńką na mych piastował ręku. *Teat.* 30. *b, B.* Piastował a nosił cię Pan Bóg twój nie inaczéj, jedno jako zwykł człowiek piastować maluczkiego syna swojego. ‡ *Leop. Deut.* 1. Aż go wszystkie popiastujem, ucałujem, umiłujem. *Groch. W.* 343. Wielki Boże, piastuj nam monarchę, bądź miłościw poddanym. *Zab.* 4, 341. *Jakub.* — *Transl.* W mym cię sercu ustawnie piastuję. *Past. Fid.* 151. noszę, ich trage dich im meinem Herzen. Racz piastować jak chcesz dobra moje. *Past. Fid.* 160. zawiadywać niemi, zarządzać, rządzić, verwalten. Piastował wolność naszę w rękach swoich, i jak Herkules buławy, tak on nie dał sobie swobody wydzierać. *Birk. Zbar. A* 3. Sejm piastuje najwyższą władzę w narodzie. *Gaz. Nar.* 1, 9. sprawuje, verwalten. — Piastować urząd, ein Amt verwalten; (*Sorab.* 1. zastoyu; *Croat.* obnássam, chaszt obnashati). Jeszcze żadnego nie piastowałem urzędu. *Siem. Cyc.* 6. Rozmaite dostojeństwa piastować będę. *Pilch. Sen. list.* 3, 298. — Przed monarchą goły miecz jeden pan piastował. Jakoby był pijany przed wszemi szermował. *Biel. S. M. B*; trzymał w ręku, hielt in der Hand. Sam w któréj ręce berło trzymawał, Piastuje Ceix galery sztukę; *tenet manu fragmina. Żebr. Ow.* 285. Dzieło to dotąd w rękach wszystkich piastowane. *Zab.* 5, 413; (*versatur in omnium manibus*). — §. Piastować kogo, pieścić się z kim, pieszczenie go chować; mit einem zärtlich thun, ihn zärtlich behandeln, begünſtigen. Byłem szczęśliwy, lecz niebo nie chciało, By mnie tak długo szczęście piastowało. *Past. Fid.* 260. O jako szczęście piastuje łaskawe Fortelnie moję zapoczętą sprawę. *Past. Fid.* 92. Choroba nie piastuje. *Cn. Ad.* 66. (*tractat sine respectu*). — §. *Iron.* Kto w niełasce u pana, z tego będą wszyscy szydzić; a tak poczną, tak go będą sobie podawać, nosić, piastować, aż do pacholąt przyjdzie. *Gorn. Dw.* 124. chłkaniren.

PIASTOWY, a, e, PIASTOWSKI, a, ie, §. a) od Piasta, den Piaſt betreffend, piaſtiſch. — §. b) Piastowy, od piasty, Naben ▫, die Nabe des Rades betreffend. Piastowa dziura. *Tr.*

PIASTUN, a, dziecko piastujący, der Kinderwärter; *Boh. et Slov.* pěstaun; *Sorab.* 1. pěsten, noscher; *Vind.* oskerbnik, oblastnik, flegar, obstrieshnik; *Croat.* odkojtel, odhranitel; *Eccl.* пѣстоунъ; *Ross.* кормилецъ, кормичичь, дядька. Nieś go w łonie swym, jak piastun nosi niemówlęta. *Budn. Num.* 11, 12. — §. *Transl.* Był ten ś. ojciec bardzo srogim piastunem ciała swego. *Wys. Aloj.* 230. ostro je trzymał, harter Behandler, ſcharfer Wärter.

PIASTUNI, ia, ie, PIASTUNOWY, a, e, *nutricius. Cn. Th.*; *Ross.* дядькинъ; Kinderwärter ▫. PIASTUNIĆ komu *cz. niedok.*, piastunem abo piastunką mu być, piastować go; jemandes Kinderwärter oder Kinderwärterinn ſeyn, Kinder warten. Józef ś. z Jezusem konwersuje i Bogu piastuni. *Kchow. Roż.* 113. PIASTUNKA, PIESTUNKA, i, *ż.*, dzieci piastująca, niańka, die Kinderwärterinn; *Boh.* pěstaunka, chůwa, chowačka; *Sorab.* 1. pěstniczža, noscherka; *Carn.* pęstèrna; *Vind.* pesterna, pestouniza, pestouza, oblastniza, flegarza; *Croat.* odkoitelicza, odhranitelicza; *Eccl.* пѣстоуница; *Ross.* кормилица, мама. Więc się Jasiek urodzi, — gotujże mu mamkę; A skoro pocznie chodzić, wnet piestunkę Hankę. *Rej. Wiz.* 57. Mamek i piastunek baśni. *Mon.* 65, 204.

PIASZCZYSTY, a, e, — o *adverb.*; *Boh.* pjsčitý, pjskowitý; *Slov.* pisečni, pisečnatý, plny pisku; *Sorab.* 1. pěskoyité; *Vind.* pieskast, pieſhen, pieskoun, pieſhoun, pieſeken, pieſhzhen, pieſhanat; *Croat.* pęschen; *Dal.* pischivo; *Bosn.* prrisginast; *Ross* пѣсчанный; pełen piasku, voll Sand. Ziemia nieurodzajna, pusta, piaszczysta i niesprawna. *Boter.* 212; *Ross.* супѣсъ, супѣсокъ. Kamień piaszczysty *Ross.* пѣсчаникъ. Stał jako wryty na piaszczystym brzegu, Póki mógł dojrzeć naw synowskich biegu. *Groch. W.* 435. — §. Jednéj nocy zjęty był ciężkiemi boleściami piaszczystemi wielce gwałtownemi. *Wys. Aloj.* 433. kamieniem, Steinſchmerzen. PIASZCZYZNA, y, *ż.*, piaski, miejsce piaszczyste; Sandboden, Sandfläche; *Carn.* plas; *Vind.* pieskovina, pieſhouniſhe, pieſhouje; *Rag.* pjesecina; *Ross.* пѣсчанка (▫ 2. trznadel). Laury zbierał na piaszczyznach Syeny. *Przyb. Luz.* 88.

PIĄTEK, tku, *m.*; *Boh.* patek; *Slov.* pátek; *Hung.* péntek; *Sorab.* 2. pětk; *Carn.* pętk, sibne dan, (Siba ▫ Wenera); *Vind.* petek, petik, peti den; *Croat.* pętek; *Slav.* pętak; *Rag.* pêtak; *Bosn.* petak (▫ 2. peták *quinquennis*); *Ross.* пятница; *Eccl.* пѧтъкъ; (*Ross.* пятокъ pięć sztuk, pięcioro); piąty dzień tygodnia, der Freytag. Pan Jezus

ukrzyżowany był w piątek, albo w wigilią paschy, która dnia piątkowego była. *Smotr. Lam.* 131. Piątek gości rozgania. *Rys. Ad.* 59. (dla postu na pamiątkę śmierci Jezusowéj). Niemasz teraz różnicy między piątkiem i niedzielą, między wielkanocą i postem wielkim. *Mon.* 64, 5. Pościć w piątki *Ross.* пятничать. Dla swéj wspaniałości jedynie oznaku Wszystkich w piątki obżarców czestował bez braku. *Zab.* 15, 93. alle Freytage. Wolę tu w piątek, niżli tam w niedzielę. *Cn. Ad.* 1254. (wolę swą nędzę, niż jego dostatek). Nie czyń się piątku niedzielą. *Rys. Ad.* 46. (piędzią się mierzyć). Kto w piątek spiewa, ten w niedzielę płacze. *Cn. Ad.* 830. — Wielki piątek, piątek przed wielką nocą; *Slov.* welki pátek; *Vind.* veliki petik; *Croat.* veliki petek; *Slav.* veliki pětak; *Ross.* страстная пятница; der Charfreytag. Zawsze, nie tylko w same wielkie piątki, Wszędy nie rzekąc w kościele, trzeba téj pamiątki Śmierci Jezusowéj. *Pot. Zac.* 52. PIĄTKA, i, *ż.*; *Boh.* pětka; *Carn.* pétiza; *Vind.* petirstvu, petìrnost, petnost; *Ross.* пятерка; *Eccl.* патерница, пятица; §. a) cyfra liczbę pięciu wyrażająca, die Fünf, szczególniéj liczba pięć w kartach, die Fünfe in der Karte. (*Ross.* пятки льну pięć garści lnu). Siądź do kwindeczyka, a ja mu z tyłu figury i piątki podawać będę. *Teat.* 27, 9. Stawił na piątkę z asem połowę aredy. *Kras. Sat.* 106. Cała jego intrata z główki, miłostek i piątki przychodzi. *Teat.* 14, 18. (z kart). — §. b) Piątka, jedna piąta część, ein Fünftel; *Slav.* petina; *Ross.* пятина. $^3/_5$ trzy piątki. *Jak. Mat.* 1, 60. Przez wyraz $^4/_5$ cztery piątki, rozumiemy cztery części, których potrzeba pięć na złożenie jedności całéj. *Jak. Mat.* 1, 60. (*obs. Ross.* пятина $^1/_5$ dziedziny Nowogrodzkiéj, ztąd пятинецъ mieszkaniec takiéj piątéj części; пятинщикъ płacący piątą część). PIĄTKOWY, a, e, od piątku, Freytags-; *Ross.* пятничный. Nieraz lepiéj się mają na piątkowych rybach, niż na niedzielnéj zwierzynie. *Sekl.* 13. Wiersz mój suchy i postnemi słowy, Nie miéj za złe, bo koncept pono w nim piątkowy. *Kchow. Fr.* 98. Piątkowe spiewanie, niedzielne śniadanie, rzadko na dobre wyjdzie. *Cn. Ad.* 830. *PIĄTNICE *plur.*; *Ross.* пятьдесятница; zielone świątki, Pfingsten. Umiał on corok wiązać w dzień piątnic Paraszkę, Dawszy jedwabiem wyszyć rąbkową zapaskę. *Zimor. Siel.* 225. [mylnie, bo tu mowa o wielkim piątku, ś. Piątnicy, t. j Paraskewii, jak Ruś nazywa *greck.* παρασκευή. 4].

PIĄTNO, PIĘTNO, a, *n.*; (*Ross.* пятно plama, пятнышко plameczka, родимое пятно znamię; *Eccl.* патно *signum*); § a) piątno nic inszego nie jest, jakoby herb abo znak jaki nie do zatarcia; własność jego naznaczyć co. *Karnk. Kat.* 114, cf. cecha, das Mahlzeichen, Brandzeichen, Stempel, Brandmahl, Brandmark; (*Bosn.* danga, bigligh; *Rag.* xigga, proxigh, obigljexa, biljegh, (*ob.* Żegać); *Vind.* preshganiza, preshganiſhe, vshganu sname, snaminje). Stadu piątno, bydłu znak dlatego czynią, żeby się mogło poznać między cudzemi. *Zaw. Gosp.* Piątno końskie *Ross.* тавро. Ustawnie zdaje mi się, iż na czole moim noszę wyryte piątno méj zbrodni. *Teat.* 53. *b*, 41. (cf. pryskowanie). Te kajdany, piątno występku i kary. *ib.* 49, 4. Cudność zwierzchnia prawdziwy znak jest a piątno wnętrznéj dobroci. *Gorn. Dw.* 409. *Dambr.* 708. *et* 195. Dzieła człowiecze mają sprawcy swojego piętno, niedoskonałość. *Kras. Pod.* 37. (charakter, cechę). — *§. Piątno = herb, das Wappen. Umyśliłem familie przedniejsze każdą z osobna pod ich piątny abo herby wspomnieć. *Papr. Ryc.* 7. Piątno herbu nie patrzy na farbę, ani na pole, tylko figurę swą pewną ma. *Orzech. Tur.* 11. kształt, rysunek herbu, die Zeichnung des Wappens. — §. b) Piątno, narzędzie do cechowania, pryskowania. *Cn. Th.*, das Eisen zum Zeicheneindrücken, Einbrennen, Brandeisen. PIĄTNOWAĆ, PIĘTNOWAĆ, *al*, uję, *PIĘTNIĆ *cz. niedok.*; *Vind.* preshgati, prevshgati, vshgati snamen; *Rag.* xigati; *Bosn.* sgigati, zabigljesgiti, dangati; *Ross.* пятнать; cechą oznaczać, naznaczać piętnem, cechować, pryskować; mit einem Mahlzeichen bemerken, bezeichnen, ein Zeichen einbrennen, eindrücken, aufdrücken, ſtempeln, brandmarken. Przypłodek wszelki trzeba piątnować i znakować. *Haur. Ek.* 77. Różne narody różnie konie piątnują; jedni kładą piątno na czeluściach, drudzy na szyi, najczęściéj na udach. *Hipp.* 278; *Ross.* тавритъ, затаврить. Piątnujący konie *Ross.* пятнальщикъ, пятенщикъ. W Mingrelii dzieciom przy krzcie piątnują krzyż na ręku. *Kłok. Turk.* 104. (wypalają, wyżegają). Papier pod swoim dozorem komisya skarbowa piętnować każe. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 350. Piętnowany papier. *Vol. Leg.* 8, 146. stęplowany, Stempelpapier. Człowiek czym jest otoczony w koło. To się na jego miękkości piętnuje, Z odmianą rzeczy i on raz wesołą, Drugi raz smutną postać okazuje. *Karp.* 1, 78. wyciska się, es drückt ſich ab. Surowość, co na jego piętnuje się czole. *Przyb. Ab.* 22. Wy, niosąc głody, zaboje, tyraństwa, Chcecie bym się waszym piętnił znakiem! *Teat.* 45. *d*, 59. *Wyb.*; (*Bosn.* opadovati *maculam turpitudinis inurere*). — Piętnowanie, (pryskowanie), Brandmark, zawsze ma być dawane na plecach, nie na czele, ani innéj powierzchownéj ciała części. *A. Zamoj.* 202. piętno.

PIĄTODNIOWY, a, e: *Boh.* pětidenny; co piątego dnia przypadający, jeden fünften Tag, fünftägig. *Cn. Th.* *PIĄTOGRAN. *Tr.*, Pięciogran.

PIĄTRO, *ob.* Piętro.

PIĄTY, a, e, *Num. ord.* w rzędzie po czwartym następujący; *Boh. et Slov.* páti, pátý; *Sorab.* 1. piaty, pjaté; *Sorab.* 2. pěti; *Vind.* peti, petverstni; *Carn.* pete; *Croat.* péti; *Rag.* peeti; *Slav.* pěti; *Bosn.* peti; *Ross.* пятый; *Ind.* pantschami; *Germ.* der fünfte. Piątego dnia przyjechał. *Tr.* *Piątegodziestego dnia. *Rej. Post. A a* 2. (piętnastego dnia). Piąte xięgi Mojżeszowe *Ross.* второзаконіе. W pokoju tym cztery kąty, a piec piąty. *Teat.* 7. *c*, 75. (gołe, próżno). Brak mu piątéj klepki. *Zabł. Zbb.* 99, (*ob.* Klepka). Tyle dbam o to, jak pies o piątą nogę. *Teat.* 24. *c*, 84. Jak piąte koło. *Cn. Ad.* 292; potrzebny jak Piłat w kredzie, jak dyabeł w Częstochowie; (*Slov.* čo pátého kolesa k wozu potreba). Chodził jak piąte koło między ludźmi. *Rej. Zw.* 20 *b.* (samotny, *jedurny). Piąte w dziewiąte, groch z kapustą, das Hundertſte ins Tauſendſte; (cf. ni w pięć, ni w dziewięć). Piąta, *scil.* godzina, fünf

Uhr. O piątéj przyjdę. *Ld.* Piąta, *ob.* Piątka. Po piąte, fünftens. PIĄTYROG, *herb*; dwa anguły z sobą powiązane, tak że pięć rogów wyrażają; na wierzchu lilia biała. *Kurop.* 3, 39. ein Wappen.

PIAWKA, *ob.* Pijawka.

PIĆ, pił, pije *cz. niedok.*, PIJAĆ *frequ.*; (*Boh.* pjt, pjti, pigi, pjwam, pjwáwam; *Slov.* pit, pigem; *Sorab.* 1. picz, piyu; *Sorab.* 2. pisch; *Carn.* piti, pyti, pyem; *Vind.* pit, piti, pijem, pyti, pianzhuvati; *Croat.* piti, pijem, pìem; *Rag. et Bosn.* pitti; *Slav. et Dal.* piti; *Ross.* пить, пью, пію; *Lat.* bibere; *Graec.* πίνειν); §. a) pić co, napój w się brać, etwas trinken. Turcy nie piją pospolicie jedno raz, najadłszy się. *Star. Dw.* 44. Wino, wodę, piwo, miód, rozmaite trunki pić. *Ld.* Kto pije, ten żyje. *Teat.* 7. *b*, 45. Kto pije, ten tyje. *Rys. Ad.* 31. Kto siła pije, rad się pobije. *Rys. Ad.* 33. Pij abo się bij; abo pij abo idź precz. *Cn. Ad.* 2. (*Graec.* ἢ πῖθι, ἢ ἄπιθι; *aut bibe aut abi*). Pij, nie wyj człowiecze, a gdy się upijesz, Pójdź spać. *Jabł. Ez.* 105. Nie będzie jéj ten pił, niechaj on ją pije. *Gorn. Dw.* 8. Niechże pije piwo, jakiego nawarzył. *Falib. I* 3. (cf. piwo). Pij przedymając. *Cn. Ad.* 853. (ostrożnie, skromno). Pij złe, dopijesz się lepszego. *Cn. Ad.* 854. (kto nie skosztował złego, nie wie co dobrego). Piję z czego, piję ze złota, złotym, perłowym kubkiem, abo kieliszkiem. *Cn. Th.*, aus einem Becher oder Glase trinken. Przyniesiono naczynia złote i srebrne, i pili niemi. *W. Dan.* 5, 3. (pili z nich). Pić ˙prze zdrowie, przez zdrowie, za zdrowie czyje, pić zdrowie, Gesundheit trinken, (cf. pełnić). I jedli i pili na téj uczcie, i pili zdrowie pani swéj, a zdrowia króla swego nie pili. *Niemc. Bibl. Tar.* 7. — Pić do kogo, pełnić do kogo, w ręce czyje; *Sorab.* 1. pžipicz; *Carn.* napyam, pomasinem, pomasineti; *Croat.* napijati, napijam, nazdravljujem; *Bosn.* napitti, napiati, zdraviçe ciniti; jemanden zutrinken, zu thm trinken. Jabym od niego pełnéj, gdyby do mnie pił, nie przyjął. *Gorn. Sen.* 103. Prusowie pogańscy umarłego posadzą na stołku i piją do niego, mówiąc: ja do ciebie piję; a czemuś umarł? a wszak masz swoję miłą małżonkę, dziatki, i wszystkiego dostatek? Potym do niego drugi raz piją na dobrą noc. *Stryjk.* 148. — Pić na co, na kogo, na czyj rachunek, na czyj karb; auf etwas trinken, auf jemandes Rechnung trinken. Radził mi, żebym drugi raz na żywego niedźwiedzia skórę nie pił. *Jabł. Ez.* 78. Gospodarz mniema, by na gościa pił, a gość nań pije. *Klon. Wor.* 59. — Pić mi się chce ˙ pragnę, mich dürstet. Słysząc to, pić się chce, jako po śledziu. *Pot. Pocz.* 178. Już dyszy pod ciężarem, i ledwo nie, jak mówią, ostatnie pić prosi. *Pot. Arg.* 671. (o ostatnią kroplę; już dogorywa). — §. Pić, *raczéj* pijać, pijanicą być, léj rozléj, kufla pilnować; *Slov.* korhelowati, (cf. gardłować); *Vind.* pyanzhovat, pianzhuvati, mozhnu piti, pianostiti, napajatise, koludrati, berlati; *Ross.* куликать; saufen, dem Trunke ergeben seyn, trinken. Cała Polska, gdy August pił, była pijana. *Zab.* 15, 107. Przed potopem używali i pili, ożeniali się i za mąż dawali. *Sekl.* 24. — §. b) *Transl.* Ptaki zboża piją, wydziobują dzióbem; die Vögel schnäbeln die Körner aus den Aehren, fressen das Getreide. Cudzą pszenicę ogania, a jego wróble piją. *Cn. Ad.* 214. Jaskółka, ani konopi, ani prosa pije, Samemi jeno robaczkami żyje. *Kniaź. Poez.* 13, 144. — §. c) *Poet.* Pić, w siebie brać; in sich einsaugen, in sich ziehen. Jak wiele krwi poddanych piją bojowiska! *Teat.* 51, 10. Niektóre nowe galery tak piły wodę, że nie mogły pierwszéj podróży z miejsca odprawić. *Kłok. Turk.* 248. Niech to żelazo krwi pana swego nie pije. *Past. Fid.* 180. — ˙§. Tabaki zakazano nosem ˙pić. *Sak. Sob. A* 3 *b*; *Ross.* пить тобакъ zażywać tabaki, ˙Tabak schnupfen; cf. *Vind.* tobak piti ˙ tutiuń palić; tobaka piuz, tobakavez ˙ tutuniarz, co tutiuń pali.

Pochodz. *picie, pijany, pijaniuteńki, pijaństwo, pijak, pijaczka, pijanica, pijatyka, pity, pijawka; piwo, piwny, piwnica, piwniczny, piwowar*; *dopijać*; *napić się*; *opić się, opilstwo, opiły*; *popijać*; *podpić*; *przepić*; *rozpić*; *spić*; *wypić*; *upić się*; *upior, upiorzyca*; *zapijać*; *poić, pajać*; *napoić, napoj*; *odpoić*; *opoić, opoj*; *przepoić*; *spoić*; *wpoić, wpajać*; *upoić, upajać*; *rozpoić, rozpajać*; cf. *piana* cum derivatis.

1. ˙PICA, ˙PICZA, y, *ż.*; (*Boh.* pjce *pabulum*; *Sorab.* 1. picza, piza; *Sorab.* 2. piza; *Vind.* pizha, spisha, jied; *Croat.* pizha, brashno; *Dal.* pichya, pitchya, brasno, jezbina, (pita *placenta*); *Bosn.* pichja, hrana, jezbina, jestoiska, jistojska; *Rag.* picchja; *Ross.* пища pokarm; cf. *Germ.* Speise śpiża); karmia dla bydła, pasza, Futter für das Vieh. Szopy ku zachowaniu siana abo jakiéj inszéj ˙pice. *Cresc.* 26. Wyki używają się do pice; bowiem czysty pokarm z nich bydłu. *Cresc.* 178. Jeśliby pice słomianéj nie dostało, tedy chróst bydłu dawać. *ib.* 38. *Pastus*, karmia, pastwa, t. j. bydlęca żywność, pica. *Mącz. Ervum*, wszelaka pica dla bydła. *Mącz.* Pica, śpiża wojenna. *Cn. Th.*, Fourage. Dowożenie bezpłatne żywności dla wojska, nazywało się ˙picza. *Czack. Pr.* 1, 232.

Pochodz. *picny, piczny, picować, picowny, picownik.*

2. PICA, PICHNA, y, *ż.*, PICZKA. *Dzwon. A* 3, pizda, pizia, psiocha, *obscoen.*, członek niewieści, die weibliche Scham; *Boh.* pička, (pičkam, dsati szczać), pyge, pjzda, štjpka, funek; *Vind.* shienski fram, kuna, pisda; (cf. kiepstwo, kiep').

PICIE, ia, *n.*; *Boh.* pitj; *Slov.* pití; *Sorab.* 1. piczi; *Sorab.* 2. pische; *Vind.* pitje, pijazha, pijenje, pitek, popitek, ispitek, popitje, napitje, pivu, piva (cf. piwo), pialu, pilish; *Croat.* pitje, pitvina, pilo; *Bosn.* pitje; *Slav.* pitje; *Ross.* питье; *Eccl.* пиво, напитокъ; — §. a) *actio*, picie, pełnienie, das Trinken. Picie wygania frasunki. *Petr. Hor. D* 2 *b.* (na frasunek dobry trunek). Picie ustawne abo długie, siedzenie przy pełnéj. *Cn. Th.* das Saufen, (cf. pijatyka). Picie do kogo ˙ pełnienie, *Croat.* napijanye; das Zutrinken. — §. b) Picie *pass.*, to, co piją, napitek, napój, trunek; der Trunk, das Getränke. Wino, malwazya i inne drogie picia. *W. Post. W.* 2, 65. Kwarta picia wszelakiego jak teraźniejsza Krakowska po wszystkiéj Koronie być ma. *Herb. Stat.* 179. Picie już odczopowane. *Vol. Leg.* 2, 666. Picie trojakie mają Bisurmany, jedno z miodu, drugie z rozynków, trzecie z

moszczu. *Paszk. Dz.* 124. Picie pijane, trunek mocny *Eccl.* оловина, питіе всякое хмѣлное кромѣ вина виноградваго. Picie chłodne *Eccl.* студенопитіе, холодное питье. Naczynie do picia *Vind.* pitna posoda, pialza, piuneza.

*PICNI, *ob.* Picowny. *PICOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*; (*Boh.* picowati *pabulari*; *Sorab.* 1. piczuyu *pabulor*; *Vind.* pitati *saginare*, pizhati, jesti dati, opizhati, napizhati = odkarmić, nakarmić; *Carn.* pitam *sagino*, pitanz *obesus*; *Rag.* pittati *imbeccare*; *Croat.* pitati, pitam *sagino, rostro cibum ingerendo nutrio*; *Bosn.* pittati, napittati, datti jesti; *Dal.* pitati; *Ross.* питать karmić, упитать, упитывать ukarmić, напитать, напитывать nakarmić, пропитать przeżywić, pożywić, питомецъ wychowaniec; *Eccl.* питати wychowywać dzieci); żywność zbierać, zgromadzać, na picowanie jeździć. *Cn. Th.* szukać paszy koniom, osobliwie obozowym, fouragiren, Futter holen; (cf. śpiżować). Po żywność słać, jako to zowią, w picowanie, gdyby nieprzyjaciel blizko był, aby żaden nie słał. *Tarn. Ust.* 278; *Boh.* picowanj. Wojewoda Wołoski okrutnie mordował Polaków przed Soczawą, zwłaszcza na picowaniu; bo zarąbane wszędzie drogi były, aby do naszych żadna żywność nie szła. *Biel. Kr.* 435. *et* 95. Na picowaniu wielu naszych nachwytano. *Gwagn.* 88. Żołnierz teraz w jednéj wsi wyjada, w drugiéj wóz skarbny picuje. *Star. Kef.* 113, (cf. naspiżować). *PICOWNIK, a, *m.*, na picowanie jeżdżący, der Fouragier; *Boh.* picnjk; *Slov.* kasnár; *Sorab.* 1. piczwař; *Vind.* pizhar; *Ross.* питатель, кормовщикъ, фуражеръ. Matyasz uderzył na picowniki Polskie, którzy bez sprawy wolno jeździli to sam to tam. *Gwagn.* 88. Kodrus kosę na się wziąwszy, ku picownikom nieprzyjacielskim poszedł. *Warg. Wal.* 176. Nasi Czechów zewsząd trapili, zwłaszcza picowniki. *Biel. Kr.* 192. Jawnéj bitwy zwieść nie chciał, tylko co z kątów na nich przypadał, a picownikom największéj szkodził. *Biel.* 299. Picownika urząd, szafarstwo. *Cn. Th.* *PICOWNY, *PICZOWNY, *PICZOWANY, *PICNY, a, e, 1) furażerski, picowaniu służący, Fourage-; *Sorab.* 1. piczowné, piczowarski. Picny, *pabularis. Mącz.* Samych wozów piczownych w wojsku było tysiąc. *Stryjk.* 731. Wozów picownych 30,000 w obozie było. *ib.* 650. 2) *Venator.* Picny, tłusty, fett; *Boh.* picnaty; *Vind.* pitoun, pizhen = karmny; (*Ross.* питательный sytny, posilny; *Eccl.* безпищіе post). Po myśliwsku mówi się: kuropatwa piczna, to jest tłusta. *Kraj. Pod.* 60. Bekas piczny. Kuropatwa *pyszna albo żyrowna; bekasy *pyszne abo żyrowne. *Chmiel.* 1, 80, *ob.* Pyszny.

PIEC, piekł, piecze, piekę *cz. niedok.*, upiec *dok.*; *Boh.* pěcy, pect, pyct, pekl, peku, pýkati, pýkáwati; *Slov.* péct, pečem; *Sorab.* 1. peku, pieku, pěczžu; *Sorab.* 2. paz, pakl, paku; *Carn.* pezhi, pekl, pězhěm; *Vind.* pezhi, spezhi, pekel, pekeu, pekla, pezhem; *Croat.* pechi, pekel, pěchem; *Dal.* pechi; *Hung.* főzök; *Bosn.* pecchi; *Rag.* pecchi, pecem; *Slav.* pechi; *Ross.* печь, пеку, упечь, упекать, жарить, ужарить, зажарить; *Pers.* pachten; *Goth.* speka; Rotker pacfen; *Svec.* baka; *Angl.* to bake; *Ger.* backen, Brodt backen; upiec, gar backen, ausbacken. Piec w piecu, n. p. Piekarz chleb piecze. *Zab.* 12, 274. Piekarz wie, iż dobry chleb z mąki, wody i drożdży dobrych się piecze. *Torz.* 129. Ciasto, gdy się w piecu nie dopiekło, wsadzić go znowu, aż się dobrze upiecze. *Syr.* 865. Gruszki pieczone. *Biel. Św.* 252. w piecu lub popiele suszone, gebackne Birnen. — §. Piec co u ognia, pieczenią piec; braten, am Feuer braten; upiec, gar braten. Kto pieczenią piecze, żeby mu się jéj nie dostało, a przynajmniéj tłustości na chleb! *Rys. Ad.* 28. Chce, aby mu pieczone gołębie do gęby wlatały. *Birk. Podz.* 10. Nie przyleci do gęby gołąb' upieczony. *Kołak. Wiek. B* 4. Powiadają, że kiedyś żywe kiełbasy a pieczone gołębie po świecie latały. *Pim. Kam.* 359. Pieczony i warzony. *Cn. Ad.* 831. powolny, cierpliwy, na wszystko zezwala; cf. a biało? biało; er läßt ſich alles gefallen. Za tym ci i dobrą noc daj i rozum boże, Wiedz to twoje pieczone warzone nieboże. *Papr. Przyk. C* 4. (cf. *Slov.* Ge u něho pečeni, warení; *est illi acceptissimus*). — Rzepa pieczona (*Vind.* pezhka, smoika). Kasztany piec, Kaſtanien röſten. — *Prov.* Dałby się zań upiec. *Cn. Ad.* 140. *et* 420. (wpadłby w ogień, wskoczyłby w ogień zań). Co się upiecze ukrój. *Dwor. H* 2. (korzystaj z każdéj okazyi). — §. Raki piec, zapłonąć się od wstydu. *Cn. Ad.* 830. zapérzyć się, *ob.* Rak, ſchaamroth werden. Wej, jakiego raczka upiekła. *Teat.* 27, 61. — §. b) Piec = palić, gorącem dokuczać, *phys. et moral.* dogrzewać, brennen, heiß machen, warm machen. Gdy słońce przykro piecze, deszcz znamionuje. *Haur. Sk.* 101. Rana piecze, eine Wunde brennt, verurſacht ein Brennen. Pieczenie w gardle z pragnieniem do picia, z gorzkością. *Krup.* 5, 668, cf. ślinogorz, Brennen im Halſe. — *Transit.* Piec kogo, dogrzewać komu, dojmować komu, palić go, doskwierać; einen brennen, ihm warm machen, heiß machen. Jeżeli was piecze krwi żądza, uderzcie o nas wasze oręże. *Stas. Num.* 1, 27. Te łzy, ten żal, ten kłopot, co mię srogo piecze. *Przyb. Ab.* 20, (cf. *Vind.* viest mene pezhe = sumnienie mię gryzie; *ob.* Piecza). O dożywotny człowiecze, Jak cię siła trosek piecze! *Jag. Wyb. D* 4. I jad i wstyd ją piecze. *Tward. Wł.* 236. I bogi mają oczy, i ich miłość piecze. *Hul. Ow.* 203. *Teat.* 3. *b*, 21. Gdyby się pobrali, biedęby nam piekli o swoje majątki. *Teat.* 55. *e*, 13. Pieczesz fortuno ślepa, zagniewana, Gdym w utrapieniu tak mym odbieżana. *Past. Fid.* 89. Bieda ze wsząd piecze. *Bardz. Trag.* 441.

PIEC, *G.* pieca, *m.*; *Boh.* pec, kamna, kamynka, (cf. komin, kominek); *Hung.* kemencze; *Slov.* pec, kachle, (*ob.* Kaſla); *Carn.* pězh = piec, pezhniza = chlebowy piec; (pezhovje *rupetum*, pezhovina *saxetum*, *ob.* Opoka); *Vind.* pezh, piezh, pezhniza = chlebowy piec, (pezh, pezhina = opoka, skała); *Croat.* pěch, pekva = chlebowy piec, (pechina = opoka, skała); *Slav. Turc.* furuna, (cf. *Gall.* fourneau); *Slav.* poklyuka = chlebowy piec, (pechina = opoka); *Bosn.* pěcch, pecchka; *Rag.* peech, pechizza; (*Dal.* peech komin); *Sorab.* 1. pěcz, piez *furnus*, nèstž *fornax*, kaflowy piec kachlie; *Sorab.* 2. kachlě piec, paz chlebowy piec; *Ross.* печь; *Eccl.* пещь, печище; piec izde-

bny, do ogrzania pokoju, (kominek, komin), der Ofen im Zimmer. W piecu palić. *Petr. Ek.* 134, einheitzen, (*ob.* dyalekty pod Palić). A zapalże w piecu! *Teat.* 8, 7, heitze doch ein! W starym piecu dyabeł pali. *Teat.* 8, 58, (cf. im kot starszy). Bywał Janek u dworu, wie jak w piecu palą. *Rys. Ad.* 4. (słyszał ci z daleka). Piec z kachlów abo kachlowy. *Świtk. Bud.* 295. ein Kachelofen. Piec gliniany. *Bibl. Gd. Ps.* 12, 6. Wstawić w piec, *Bosn.* upechjatti, staviti ù pecch; *Ital.* infornare.— *Prov. et Dict.* Cztery kąty a piec piąty. *Cn. Ad.* 985. *Teat.* 7. *c*, 73. (gołe ściany, pustki). Poprawił się z pieca na łeb, na głowę, na szyję. *Żegl. Ad.* 203. *Cn. Ad.* 895. *Rys. Ad.* 55. *Zab.* 5, 219; (*Slov.* wihral s peca na hlawu; s peca pod ławicu si pomóct; z deszcza pod rynnę). Po ten dzień były szczęśliwe expedycye W. K. Mości; od tego czasu i tak z pieca na głowę. *Nar. Chodk.* 2, 289, (z mowy *Żołkiewsk.*), t. j. wszystko się przewróciło, runęło. — Książka zła w piec. *Cn. Ad.* 369. (w ogień, lub na pieprz, na placki). — Kto sam w piecu lega, maca drugiego ożogiem. *Pot. Arg.* 725. *Sowit.* 71; *Slov.* kdo sam w peci liha, teš tam druhého hledá; (*Vind.* prepezhka = gołota, gałgan, hultaj); cf. sameś taki, cf. kocioł garkowi, cf. piecuch. — Za piec = w kąt, do kąta, pod ławę, schowaj się, hintern Ofen mit dir. Iłowskiego, gdy osądzono, tedy marszałek kazał mu iść za piec, i powiedział mu, że kasztelanią Król z niego zejmuje. *Biel.* 731. Kto robi, pójdzie do stołu, a kto próżnuje za piec. *Bzow. Roż.* 13; (cf. bez prace, nie będą kołacze). Dobrze tobie za piecem siedzieć, nie rządzić. *Cn. Ad.* 192, (cf. cicho siedzieć; cf. świnie paść). Drżał, truchał, radby się za dziesięć pieców schował. *Ossol. Str.* 3. — Za piecem abo na piecu wychowany, domator, niećwik; hinterm Ofen erzogen, ohne Erfahrung. Wszystko umie, nie za piecem się też wychował. *Teat.* 7. *d*, 5. *Czart.* Żadnego doświadczenia, na piecu, jako mówią, schowawszy się, mieć nie może. *Star. Dw.* Człowiek się także nie za piecem wychował. *Zabł. Bal.* 40. (wie, gdzie kozy gnano). — Kiedy Pan Bóg zechce, i na piecu da. *Rys. Ad.* 22. (*etiam dormientibus*). Ty darmolęgu co czynisz? Onegoć się wierszyka chce, Da Bóg na piecu komu chce. *Rej. Zw.* 231. Zwyczajna fortuna potka i na piecu. *Pot. Syl.* 231. Komu śmierć obiecana, umiera na piecu. *Pot. Arg.* 598, (cf. na łóżku). — §. b) Piec, w którym chleb pieką, der Backofen. Kiedy w piekarni dosyć jest miejsca, to czasem stawiają piec chlebowy przy kachlowym. *Świtk. Bud.* 301. Z różnych pieców chleb jeść nie zawadzi. *Żegl. Ad.* 308, (cf. miejsc odmiana). Kuchenny piec dwojaki, polowy czyli podróżny, z blachy żelaznéj lub miedzianéj; drugi murowany. *Wiel.* 2, 21. — §. Piec hutarski, kowalski. *Cn. Th.* (der hohe Ofen, der Schmelzofen; cf. fryszerka, dymarka). Kruszce żelazne w wielkich piecach topią. *Mon.* 74, 85 Piec śklarski, w którym tygle stoją. *Torz.* 35, (cf. oszow, chłodnik). — *Metonym.* Trafia się czasem, że piec cały porcelany przepadnie. *Torz.* 127. (wszystka w piecu porcelana; cf. war piwa). — W chymii wszystkie naczynia, które zawierają w sobie ogień, nazywają piecami. *Kruml.* 19. Piece topielne, naczynia ułatwiające topienie się ciał w ogniu, t. j. piecyki od chymików używane. *Mier. Mskr.* — *Milit.* Piece w podkopach, komory czyli podsady prochowe. *Jak. Art.* 3, 308. Schanzenöfen. — Piec wapienny, Kalkofen. — §. *Transl. poet.* Etny piece wapienne wyrzucają ogień. *Brud. Ost. D* 7. otchłani, Schlünde.

Pochodz. *piecek, piecyk, piecowy, piecuch, piecak*; *piecza* cum deriv., *pieczołowitość, opieka*, (*Croat.* opêka = *cegła*, pechnyak = *kafla*); *opoka, opoczny, peczyna, pęczyna, przypiecek, zapiecek, pieczenia, pieczeniarz, pieczyste, pieczywo, piekarz, piekarka, piekarski, piekarstwo, piekarczyk, pieczęć, pieczątka, pieczętarz, pieczętować, zapieczętować, odpieczętować, rozpieczętować, piekło, piekielny, piekielnik, przedpiekle, przypiekle, piekiełko, dopiec, dopiekać, napiec, napiekać, opiec, opiekać, przepiec, przepiekać, przypiec, przypiekać, spiekać się, spiekły, spiekłość, upiec, wypiekać, wypiec, zapiekać, zapieczenie.*

PIĘĆ, iu; *Boh.* pět; *Slov.* pať; *Sorab.* 2. pěsch; *Sorab.* 1. pietž, piacž, piaczo; *Carn.* pęt; *Vind.* pet; *Croat., Bosn. et Rag.* pêt; *Slav.* pêt; *Eccl. et Ross.* пять; *Graec.* πέντε; *Pers.* peng; *Ind.* pantscha; *Germ.* fünf. *Observes Numeralia cardinalia apud veteres generis feminini*; n. p. One pięć głupich panien wziąwszy lampy, nie wzięły z sobą oleju. 1 *Leop. Math.* 25, 3. On co wziął pięć grzywien, robił niemi; tak iż zyskał niemi drugą pięć. 1 *Leop. Math.* 25, 16. — §. Gadasz ni w pięć, ni w dziewięć. *Zabł. Amf.* 37. bez sensu, bez składu, nie klei się twa mowa; weder gehauen, noch gestochen. Ożenił się ni w pięć, ni w dziewięć, z kobietą, której nikt nie zna. *Teat.* 36. *b*, 33. *Mon.* 65, 368. *ib.* 73, 278. *Teat.* 6, 46; *Rag.* ni slastan, nì maastan = ladaco; *Rus.* ni k °selu, ni k °horodu. *Pim. Kam.* 320. (*Slov.* bere pať za dwanasť, *deceptor*).

Pochodz. *pięćdziesiąt etc., piętnaście etc, piąty, piątek, piątka, popiętny*; *pięść, piąstka.*

PIECAK, a, *m.*, garniec żelazny, który w piec wstawiają. *Tr.* ein eiserner Kochtopf, im Ofen darin zu kochen. Piecak, żeleznik. *Ern.* 795, *Boh.* kamnowec.

PIĘĆCZĘSTNY, a, e, *Ross.* пятичастный; na pięć części się dzielący, *quinquepartitus. Mącz.*, fünftheilig. PIĘĆDZIESIĄT, *G.* pięciudziesiąt *Num. card.*; *Boh.* padesat; *Slov.* pâtdesat; *Sorab.* 1. pjetždżeszat, piaczdżeszacz; *Sorab.* 2. pěschžaszet; *Carn.* petdéset; *Vind.* petdefset, petdefet, petred; *Croat.* petdeszet, pedeszet; *Bosn.* pedeset; *Slav.* pedesêt; *Ross.* пятьдесять; pięć razy dziesięć, fünfzig. Poszedł pan z pięciądziesiąt żołnierzy. *Budn.* 2 *Reg.* 1, 9. Pięćdziesiąt kroć *Eccl.* пятьдесятью, пятидесятижды. PIĘĆDZIESIĄTEK, tka, *m.*; *Boh.* padesatek; pięćdziesiąta część czego, der fünfzigste Theil. — §. Liczba z pięciudziesiąt złożona, die Zahl fünfzig, *Boh.* padesatka. *Turma quinquaginta militum*, pięćdziesiątek żołnierzy. *Cn. Th.* PIEĆDZIESIĄTLETNI, ia, ie; *Boh.* padesatilety; *Vind.* petdefet lét star; *Eccl.* пятьдесятолѣтный; *Ross.* пятидесятилѣтный; pięćdziesiąt lat mający, fünfzigjährig. PIĘĆDZIESIĄTNICA, y, *ż.*, (*Ross. et Eccl.* пятьдесятница = zielone świątki, тройцынъ день trójca; cf. piątnice); niedziela *Quinquagesima*; *Croat.* pe-

todeszeticza. — Iż od nowego zapustu prawie są aż do wielkiéj nocy dni 50, zowie się ta niedziela pięćdziesiątnica. *Sk. Kaz.* 86, (cf. siedmdziesiątnica). Pięćdziesiątego dnia po wyjściu z Egiptu, dany im jest na górze Synaj stary zakon; przeto święcili u Mojżesza święto pięćdziesiątnicy. *ib.* 257. das Feſt des fünfzigſten Tages, Pfingſten. W oktawę Pentecostes abo pięćdziesiątnice. *Birk. Kaz. Ob. E b.* PIĘĆDZIESIĄTNIK, a, *m.*; *Boh.* padesatnjk; *Bosn.* pedesetnik; *Eccl.* **пятьдесатникъ**, **пятьдесятоначальникъ**, **пятидесятоначальникъ**; *pentacontarchus. Cn. Th.*, nad pięciudziesiąt przełożony, der Fünfzigmann, Hauptmann über Fünfzig. Posłał poń pięćdziesiątnika i z pięciądziesiąt jego. *Budn. 2 Reg.* 1, 9. Książęta, rotmistrze, setniki, pięćdziesiątniki i dziesiątniki. 1 *Leop. Deut.* 1. PIĘĆDZIESIĄTNY, a, e, pięćdziesiąt w sobie mający, *quinquagenarius. Cn. Th.*; *Croat.* petdeszétni, fünfzig enthaltend. — *ż. W dzień *pięćdziesiątny. *Smotr. Apol.* 75. PIĘĆDZIESIĄTY, a, e, *Num. ord.* w rzędzie po 49tym następujący, der Fünfzigſte; *Boh.* padesaty; *Slov.* patdesátí; *Sorab.* 1. piaczdżeszaty; *Sorab.* 2. pěschżaszety; *Carn.* petdesete; *Slav.* pedéseti; *Bosn.* pedeseti; *Eccl.* **пятьдесать**; *Ross.* **пятьдесятый**. Pięćdziesiątego dnia po wyjściu z Egiptu. *Sk. Kaz.* 257. *Piątegodziestego dnia. *Rej. Post. A a* 2, *ob.* Pięćdziesiątnica. (PIECEK, *ob.* Piecyk). PIĘĆFUNTOWY, a, e, *Sorab.* 1. pjetžpuntowně; *Ross.* **пятифунтовый**; fünfpfündig, *quinquelibralis. Cn. Th.* PIĘĆGRANISTY, PIĘCIOGRANISTY, PIĘĆGRANIASTY, a, e; *Boh.* pětihranný; *Ross.* **пятіугольный**; *Eccl.* **пятиугольный**, **пятероугольный**; *pentagonus. Cn. Th.*, fünfeckig; *ob.* Pięciokątny. PIĘĆGRANISTOŚĆ, PIĘCIOGRANISTOŚĆ, PIĄTOGRANOŚĆ, ści, ż., *Tr.*, die Fünfeckigkeit. Piątogran. *Tr.* PIĘCIOGRAN, PIĘĆGRAN, u, *m.*; *Boh.* pětihranatost; *pentagonum*, das Fünfeck, (cf. pięciokąt).

PIECHNIK, a, *m.*, PIECHNICZEK, czka, *m.*, Pieś, *dem. nom.* Piotr, Peterchen. Za kulawego mają Piechnika sąsiedzi, Nie jest tak, najmniéj nie znać, gdy za stołem siedzi. *Kchow. Fr.* 31. (*Ross.* Паша, Пашенька Павелек).

PIECHOTA, y, ż., §. 1 a) *actio*, piechotowanie, kiedy kto pieszo idzie, das Zufußgehen. Piechotą *Instrum*, pieszo, pieszo, piechty; *Slav.* pishice; *Croat.* pessicze, peshicze; *Vind.* k'nogam jiti; *Ross.* **пѣшкомъ**; *Eccl.* **пѣшеходнти**, пѣшехожду; zu Fuße. Kto wózka i konia nie ma, więc piechotą. *Cn. Ad.* 404. Piechotą jak pies biegać musiałem. *Teat.* 30, 35. — *Transl. fig.* Sto czerwonych złotych nie piechotą chodzi. *Teat.* 29. *b*, 32. nie tak łacno się zbierają, ſie kommen nicht ſo bald zuſammen. On rozumie, że to dwieście czerwonych złotych piechotą chodzą. *Boh. Kom.* 1, 161. *Teat.* 36. *b*, 83. — §. b) Piechota, *Boh.* pěchota; *Slov.* pechota; *Bosn.* pisćći, piscjada; *Croat.* pesszi, pessadia; *Slav.* pisháci, infanteria; *Rag.* pjesczi, piescnizi; *Vind.* nogazhi; *Ross.* **пѣхота**; pieszy lud, pieszy żołnierze, Fußvolk, Infanterie. Piechota łanowa. *Skrzet. Pr. Pol.* 7, 344, (*ob.* Łanowy). Polska piechota, wielka lichota. *Dwor. E* — §. Piechota w szachach, wyciąga na czoło, A między wojski półtablicy goło. *J. Kchan. Dz.* 86, (cf. drab, die Bauern im Schachſpiele, (die Fünten), *Ross.* **пѣшка** chłop w szachach; bierka w damie). §. c) Piechota, piechotka, niski gatunek grochu abo fasoli, stojący, nie potrzebujący tyczek. *Kluk. Dykc.* 2, 178. *Kluk. Rosl.* 1, 225. — §. d) Piechota, gatunek szarańczy, eine Art Heuſchrecken. 2) Piechota, y, *m.*, *Cn. Th.*, PIECHOTNIK, a, *m.*, PIECHOTNY, ego, *Subst.*, — *zgrubiale* PIECHUR, *m.*, pieszy żołnierz, ein Infanteriſt, ein Fußgänger, Fußknecht; *Boh.* pěchaun, pěšák; *Sorab.* 1. pěschk; *Carn.* pęshz; *Vind.* pejſhez, nogazh; *Croat.* pessëcz, peshecz; *Rag.* pjèsciaz; *Bos.* pjèscjaç, pjescjaç; *Slav.* pishac; *Ross.* **пѣхотный**, **пѣшеходецъ**, **пѣшеходъ**. Wartki piechur. *Pilch. Sall.* 221. *Mon.* 76, 372. *PIECHOTOWAĆ, ał, uje, *intrans. niedok.*, piechotą iść, zu Fuße gehen. *Cn. Th. Eccl.* **пѣшеходнти**, пѣшехожду.

PIĘCIODŁONNY, PIĘĆDŁONNY, a, e, mający miarę pięciu dłoni. *Włod. palmipedalis. Cn. Th.* ein und ein Viertel ſchuhig. PIĘCIODNIOWY, PIĘCIODZIENNY, a, e, pięć dni trwający, lub co piąty dzień przypadający, fünftägig; *Ross.* **пятидневный**; *Eccl.* **патодиькьнъ**. PIĘCIOGODZINNY, a, e, godzin pięć trwający, fünfſtündig. O czwartéj w wieczor stanęliśmy po drodze pięciogodzinnéj. *N. Pam.* 9, 271. Pięcio-lub sześciogodzinne kamieniem przy stole siedzenie. *Mon.* 71, 92. PIĘCIOKĄT, a *m.*, pięćgran, das Fünfeck, figura pięć boków, *pentagonum. Geom.* 1, 51. *Jak. Mat.* 1, 52. Pięćkąt. *Klecz. Zdan.* 75. PIĘCIOKĄTNY, *ob.* Pięćgranisty. PIĘCIOLETNI, PIĘĆLETNI, *PIĘTOLETNI, ia, ie; *Boh.* pětiletý; (*Vind.* pet lét star; *Bosn.* petàk; *Sorab.* 1. pjatak, pjetž letw staré); *Croat.* petlétni, petoletni; *Rag.* peteroljetni, peterogodni, petoljetni; *Ross. et Eccl.* **пятолѣтнъ**; fünfjährig. *Pięciolatny. *Petr. Hor.* 2, *E* 2. *Magistratus quinquennalis*, pięćletny, t. j. tylko przez pięć lat trwający. *Mącz.* Uczniowie Pytagoresa musieli odbywać pięcioletni nowicyat. *Mon.* 70, 785. Czas pięcioletni, lat pięć trwający *Eccl.* **пятолетіе**, **пятолѣтица**. Syn jego pietoletni. *Sk. Dz.* 865. Pietoletni zawód. *Petr. Hor. A.* — §. Co pięćletni, *lustralis. Cn. Th.* Pięćletnie święto. *Bardz. Trag.* 219. PIĘĆLISTNIK, *ob.* Pięciornik. PIĘCIOŁOKIETNY, a, e, pięć łokci wynoszący, fünfellig. Pięciołokietny *balk. *Chrośc. Fars.* 429. Pięćłokietny, pięćłokciowy. *Cn. Th.* PIĘCIOMIAROWY n. p. wiersz, *pentameter. Gol. Wym.* 408, *Slov.* patorádak, petorádak. *PIĘCIONACZELNIK, *m.*; *Eccl.* **пятиначалникъ**, *Graec.* πένταρχος; *Eccl.* **пятиначальство**, *Graec.* πενταρχία, *quinqueviratus*, *piecionaczelnictwo. PIĘCIORAKI, a, ie, PIĘCIORY, a, e, *Cn. Th.*, PIĘCIORNY, a, e; *Boh.* paterý; *Slov.* patorí, pátorní, patnasobní; *Sorab.* 1. pjatéré, piaczory; *Sorab.* 2. peschoraki; *Vind.* petguben, petiren, petſorten, pet ſort; *Slav.* peterostruk; *Ross.* **пятеричный**; pięć różnych rzeczy zawierający, fünferley. Pięciore słońce, zboże, mléko, *non.* pięć mlék. *Cn. Th.* Pięciore abo *pięciory okowy, gody, księgi, pochwy. *ib.* Pięcioro wideł *et* pięciory widły. *ib.* Usta twe Wenus pięciornemi napawa smakami. *Petr. Hor. C* 2 *b*, «*not.* mające pięć słodkości w sobie; pięć bowiem stopniów do miłości: widzieć, rozmawiać, dotykać się ręku, szat, całować, porozumieć.»

Pięciora dziesięć czyni 50. *Grzęp. Geom. b.* pięć razy, fünf mal. PIĘCIORAKO *adverb., Eccl.* **пятерица, пятищи**, пятичастно; *quinquefariam. Cn. Th.*, auf fünferley Art. *PIĘCIORANNY, a, e, o pięciu ranach, mit fünf Wunden. Franciszek pięcioranny. *Chodk. Kost.* 37. PIĘCIORNASOBNY, a, e; *Boh.* paternasobný; *quinduplex*, fünffach. *Cn. Th.* PIĘCIORNIA, *ob.* Cierlica. *Przedz.* 15. PIĘCIORNIK, a, *m.*, PIĘĆIORKA, i, *ż.*, §. 1) popietna liczba. *Cn. Th., Ross.* **пятерикъ**, *ob.* Piątka, die Fünfe. — §. 2) Pięciornik, pięćlistnik, pięćperst, u, *m.*; *Boh.* petiljstek, pětiprstek; *Carn.* petalish; *Rag.* petoparstiza; *Bosn.* petprristiça; *Ross.* **пятилистникъ, пятипалишникъ, гусиная пажить, мохна, жабникъ**, ziele, *quinquefolium*, Fünfblatt. *Kluk. Rośl.* 2, 242. *Krup.* 5, 156, ziele o pięciu listkach. *Sienn.* 125. Pięćperst, *potentilla*, rodzaj rośliny, do którego należą złotnik, srebrnik. *Kluk. Dykc.* 2, 225. Fingerkraut. PIĘCIORO, rga, *n.*; *Boh. et Slov.* patero; *Vind.* petiru; *Slav.* petero; *Rag.* pětero, pettero; *Ross.* **пятеро, пятокъ**; pięć sztuk czego, pięć osób różnéj płci, fünf Stück, fünferley Stück. Pięcioro *idem quod* pięć, *vel* pięć ich; *sed de certis rebus dicitur*, e. gr., pięcioro chleba, *de nondum adultis* pięcioro kurcząt, prosiąt, jagniąt, chłopiąt, *item de pluralibus et collectivis*, *ut* pięcioro taczek, nożyczek do strzyżenia, wideł, pięcioro ludzi, niebios. *Cn. Th.* Jest tu jedno dziecię, które ma pięcioro chleba jęczmiennego. *Sekl. Joan.* 6. Kozy tam rodzą po pięciorgu koźląt razem. *Boter.* 314. Rzplta z tego pięciorga złożona jest, z oracza, z żołnierza, z sędziego, z kupca, z rzemieślnika. *Gorn. Wł. S* 2. Nie wstydzą się, nie rzekę przed czworem lub pięciorem osób, ale przed oczyma wszystkiego świata. *Gorn. Dw.* 326. Matka z pięciorgiem dzieci. *Tr.* *PIĘCIOKSIĄG; *Eccl.* **пятокнижіе**; pentateuch, pięcioro ksiąg Mojżeszowych. PIĘCIOROCZNY; *Slov.* patoroční, *ob.* Pięcioletni. *PIĘCIOROSŁOWNY n. p. wyraz. *Mon.* 73, 21. z pięciu słów złożony. PIĘCIORY, *ob.* Pięcioraki. PIĘCIORZYSTY, a, e, na pięć rozdzielony, *quinquepartitus. Cn. Th.*, fünftheilig, fünferley. PIĘCIORZYSTO *adverb*, w pięciory. *Cn. Th., quinquepartito*; *Slov.* pateriti, paternasobné činiti, w pětero plésti *quinqueplicare*. PIĘCIOSIEK, u, *m.*, świder o pięciu ostrzach. *Jak. Art.* 3, 111, ein fünfeckiger Bohrer. PIĘCIOSTRUNNY, a, e, o pięciu strunach; *Ross.* **пятиструнный**, fünfsaitig. PIĘCIOUSTY, a, e, z pięcią ustami; *Eccl.* **пятоустый**, fünfmündig. PIĘCIOWIERSZOWY, a, e, o pięciu wierszach, fünfversig; *Eccl.* **пятистишный**. *PIĘCIOWIEŻY, n. p. zamek. *Chodk. Kost.* 44. o pięciu wieżach, fünfthürmig. PIĘĆKĄT, *ob.* Pięciokąt. PIĘĆKOŚCIELNE miasto, *Quinque Ecclesiae*, w Węgrzech. *Dyke. Geogr.* 2, 526, die Stadt Fünfkirchen; *Boch.* Pětikostely. PIĘĆKROĆ, *G.* pięciukroć, pięć razy; *Vind.* pet barti, petkrat; *Eccl.* **пятерица, пятищи, пятъ крать, пять разъ, впятеро**; *Ross.* **пятью**; fünfmal. *Pleonast.* Jowisz pięćkroć razów świat obszedł. *Biel. Hst.* 25. PIĘĆKROTNY, a, e, — ie *adverb.*, fünfmalig, fünffach; *Ross.* **пятикратный**. PIĘĆLISTNIK, *ob.* Pięciornik ziele. PIĘĆLISTNY, a, e, *Graec.* **πενταφύλλος**, fünfblätterig, o pięciu listach. PIĘĆŁOKCIOWY, *ob.* Pięciołokciowy. PIĘĆMIESIĘCZNY, a, e, — ie *adverb., Boh.* pětiměsyčný; *Ross.* **пятимѣсячный**; *quinquemestris. Cn. Th.*, fünfmonatlich; pięć miesięcy trwający, abo co piąty miesiąc przypadający. Pięćmiesięczne dziecię *Sorab.* 1. pjetž mieszaczstwow staré.

PIECOWY, a, e; *Sorab.* 1. pěczné; *Croat.* pechni; *Ross.* **печный**; *Eccl.* **пещьнъ**; do pieca należący, Ofen-. Majster piecowy w hutach. *Os. Żel.* 84; do niego należy piec zaprawiać, doglądać, jak w nim ruda topnieje. *ib.* 79. Piecowa dziura, czeluść, *Ross.* **печура, печурка**; (cf. pieczara). Sciana wewnętrzna piecowa (*Vind.* steja, stieja). Ostrożenie piecowe *Carn.* zheleshnek. Ognisko piecowe *Ross.* **шестокъ, шесточекъ**. *PIECOWNIK, a, *m.*, zdun, który piece czyni, *fornacarius. Mącz.* der Ofenmacher, der Hafner; *Rag.* pecchjâr, pechnijk; *Croat.* pechár (= palacz w piecu); *Ross.* **печникъ**. *PIECOWNICZY, a, e, od piecownika, zduński; *Rag.* pecchjaarski; *Croat.* pecharszki; *Ross.* **печниковъ**. Piecownicze rzemieslo = *piecownictwo, *Croat.* pecharia; *Rag.* pecchiarstvo.

PIĘĆPALCOWY, a, e, *Graec.* **πενταδακτύλος** *Cn. Th.*, fünffingerig; *Ross. et Eccl.* **пятиперстный**. PIĘĆPALUSZKI, PIĘĆPERST, Pięćperstowe ziele. *Cresc.* 350, *ob.* Pięciornik ziele. PIĘĆSET, *G.* pięciuset; *Num. card.*; *Slov.* pat sto; *Sorab.* 1. piaczstow; *Carn. et Vind.* petstu; *Croat.* petszto; *Slav.* pet stò; *Bosn.* pětsát, pět stottina; *Rag.* peteset, peset; *Ross.* **пятьсотъ**; pięć razy sto, fünfhundert. PIĘĆSETNY, a, e, *Num. ord.*; *Boh.* pětistý; *Bosn.* pětstoti; *Croat.* petszòtni; *Ross.* **пятисотный**; §. a) w rzędzie po 499tym następujący, der Fünfhunderste. — §. b) Pięćset w sobie mający, *quingenarius. Cn. Th.*, fünfhundert enthaltend. PIĘĆSTOPNY, a, e, n. p. Pięćstopna miara, miernicy pręt na pięć stop, *quincupeda. Cn. Th.*, fünffüßig.

PIECUCH, a, *m.*, co na piecu abo za piecem lega, legart, domator; *Boh.* pecywal, pecywálek; *Vind.* sapezhjak; ein Ofenhüter, Stubenhüter, der nie in die Welt kommt. Młodyś jeszcze a w lecie zażywasz kożucha, Znać z małych lat na starość wielkiego piecucha. *Żegl. Ad.* 3. Sława od piecuchów boczy. *Pot. Syl.* 246. *Pot. Arg.* 512. Urodniejsi daleko się zdali, Gdy podle tego piecucha stali. *Jabł. Ez. A* 4. (*distng. Boh.* pacywálka gatunek leguminki, eine Art Mehlspeisen). PIECYK, a, *m.*, PIECEK, cka, *dem. nom.* piec, ein kleiner Ofen, ein Oefchen; *Boh.* pýcka, kamýnka; *Sorab.* 1. nĕstžka; *Vind.* pezhiza; *Carn.* pĕzhiza; *Croat.* pechícza; *Ross.* **печка**. Tygiel na srebro a piecek na złoto, a Jehowa doświadcza serc. *Budn. Prov.* 17, 3, (cf. złota próba ogień, a człowieka złoto). — *Chym.* Piecyk zgnity, *fornax putrefactoria. Syr.* 437. W podkopach piecyki. *Jak. Art.* 3, 308.

*PIECZA, y, *ż.*; *Boh.* pĕče, dba (cf. dbać), starost, (cf. staranność); *Slov.* peč; (*Croat.* paszka *cura*, *cautela*; *Rag.* pecja, pecjalnos *afflictio*, peccjal *animi dolor*; *Bosn.* pecjallenje *sollicitudo*, pecjalliti *sollicitare*, pecialitise *afflictari*, cf. *Vind.* viest mene pezhe = sumnienie mię gryzie, *ob.* piecze mię co *fig.*; *Carn.* pezhâm se *conversari*; *Ross.* **печаль** troska, **попеченіе, попечительство** staranie, troskliwość, **печалить** smucić, **печалиться** troszczyć się; **печальникъ**; *Eccl.* **печаловникъ** opiekun);

piecza, troskliwe staranie, die Sorge, Sorgfalt; *Carn.* skerb; *Vind.* skerb, surba, maranje, oskerbnost; *Croat.* skêrb, briga; *Slav. et Dal.* briga; *Bosn.* brigga, brinuije; *Ross.* блюстительность, радѣніе, рачительность, рачительство. Pieczą mieć, *Bosn.* maritise, bajatise; *Croat.* zkerbiti; *Carn.* mâram *curo*, mar meni *mihi curae est.* Kto kogo miłuje, o tego pieczą i staranie ma. *Petr. Ek.* 90. Nie trzeba spać i w jawnéj rzeczy, I Bóg nie dźwignie, kto się sam nie ma na pieczy. *Simon. Siel.* 73, (cf. strzeżonego bóg strzeże). Dobry gospodarz o tym ma pieczą, iżby bydło jego dobrą paszę miało. *Gorn. Sen.* 420. O duszy grzesznéj sam bóg pieczą ima. *Biel.* 19, (z *Bogarodzicy*). U boga niemasz pieczy na żadnego, abowiem niemasz na pieczy różności person ludzkich. *Rej. Post. T t* 6. (względu). Było na pieczy u Króla, żeby przybawienie Inflant ku pożytku Rzpltéj przyszło. *Gorn. Dz.* 148. Julus mały, Nad laty męską pieczą i rozumem stały. *A. Kchan.* 250. pieczołowitością, starannością, zabiegłością, Sorgfalt.

Pochodz. (*ob.* Piec); *pieczliwy, pieczliwość, pieczołować, pieczołowity, pieczołowitość, bezpieczny, bezpieczeństwo, bezpieczność, niebezpieczny, niebezpieczeństwo, niebezpieczność, ubezpiecznić, zabezpiecznić, opieka, opiekun, opiekuństwo, opiekować się, opiekalnik.*

PIECZAR, u, *m.*, PIECZARY *plur.*; *Ross.* пещера, *obsol.* печера, §. a) loch podziemny, krypt, die Gruft; (*Bosn.* pecchina, spilla; *Croat.* raka; *Eccl.* буеракъ jama; cf. *Ross.* печура piecowa dziura, czeluść). Pieczarami z Ruska zowią lochy przyrodzone ziemne, z których czasem i krynice wypadają. *Otw. Ow.* 108. Są pieczary, rozłożyste i bujne pod Kijowem jaskinie, bohatyrów Ruskich pogrzebami wsławione. *Krom.* 421. Lochy jakieś podziemne w Kijowie są bardzo wielkie i szerokie, które tam pieczarami zowią; a o tych twierdzą, że się na ośmdziesiąt mil rozciągają. Jest tam w nich niemało grobów starych książąt Ruskich. *Gwagn.* 329. *Stryjk.* 468. *et* 158. Chrześcianie dawni ciała chowali w kryptach, to jest, w dziurach podziemnych abo w pieczarach. *Sk. Dz.* 115. W tym głuchym pieczarze. *Pot. Arg.* 58. Cóż to za lochy! jakież to straszne pieczary! *Teat.* 53. *b*, 79. — §. b) Pieczary, monastyr Grecki poniżéj Kijowa. *Dyke. Geogr.* 2, 282. ein griechiſches Kloſter beym Kijow. PIECZARSKI, a, ie, od pieczar, Höhlen-, Gruft-; *Ross.* печерскій. W pateryku Pieczarskim napisano, że ś. Antoni w pieczarze Kijowskiéj skończył żywot swój. *Fund.* 58. Ojcowie pieczarscy, iż w pieczarach czyli lochach w górach za Kijowem pokopanych założyli sobie monastyr. *Steb.* 58. Pieczarski, mianowicie od klasztoru Pieczary, von dieſem Kloſter. Żywoty ojców Pieczarskich przez *Kossowa*, drukowane w drukarni Pieczarskiéj. PIECZAROWY, a, e, *poet.* podziemny, otchłanny; *Ross.* пещерный, unterirdiſch. Witaj świecie pieczarowy, I ty najgłębsze piekło bierz mię w twe parowy. *Przyb. Milt.* 14. Wiatry pieczarowe. *ib.* 182.

PIECZARKA, i, *ż.*, *agaricus campestris*, gatunek bedłki; rośnie na pastwiskach, w ogrodach; okrągły jak kula; zażywają go do kuchni. *Kluk. Dyke.* 1, 14. eine Art eßbarer Erdſchwämme, Champignons; *Boh.* pečarký; *Carn.* pezheníza; *Rag.* pecjûrak, pecjurka; *Dal.* pechurak; *Croat.* pechûrka; *Bosn.* pecjurka, ghgliva, ghrrigljak; *Slav.* pecsurice.

PIECZĄTKA, i, *ż.*, *dem. nom.* pieczęć, sygnecik; *Carn.* pezhatnek; *Ross.* печатка, печаточка; das Petſchier, das Siegel, der Siegelring, das Petſchaft. Pieczątki, bądź pod imieniem *annuli*, bądź *sigilli*, bądź *bulli*, są w najdawniejszym zwyczaju. *Czack. Pr.* 71. PIECZĄTKARZ, a, *m.*, co pieczątki robi, der Petſchierſtecher; *Slov.* wyrywač pečetj; *Hung.* petsét-metszö; *Vind.* pezhatni sdubnik; *Slav.* pecsâtar; *Ross.* печаточникъ. Co do pieczątkarzów, gdy téj profesyi chrześcianie w Warszawie nie znajdują się, liczba takowych żydów do pięciu naznacza się. *Gaz. Nar.* 2, 67. *Czack. Pr.* 1, 123. PIECZĄTKOWY, a, e, od pieczątki, *ob.* Pieczęciowy. PIECZĘĆ, i, *ż.*; *Boh. et Slov.* pečet; *Hung.* petsét; *Rag.* pecjât; *Slav.* pecsat; *Bosn.* pecjat, bigligh; *Croat.* petsha, pechat; *Carn.* pêzhat; *Vind.* pezhatnik, petshoft, snamen, nasnamik; *Sorab.* 2. figel; *Ross.* печать; *Sax. Inf.* Pitzer; *Svec.* pitser; *Germ.* Petſchier, Petſchaft; — a) naczynie do pieczętowania, sygnet, pieczątka; das Siegel, das Petſchaft. Pieczęć od palenia wosku etymologią bierze. *Jabł. Her.* Pieczęci Koronne i Litewskie są większe i mniejsze; piérwsze przy kanclerzach, drugie przy podkanclerzych. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 279. das Kronſiegel, das Littauiſche Siegel. — *Metonym.* Król mu dał mniejszą pieczęć = podkanclerstwo; das kleine Siegel, die Unterkanzlerwürde. Wielką pieczęć, das große Siegel, die Großkanzlerwürde, (*ob.* Pieczętarz). Zazdrość ku téj buławie abo pieczęci mierzy. *Birk. Zam.* 36. — §. b) Pieczęć wyrażona sygnetem, pieczętowanie; *Ross.* знамя; das Siegel, der Abdruck des Petſchafts. Pieczęć na liście. *Chełm. Pr.* 186. (*ob.* Pieczętować, odpieczętować, rozpieczętować, zapieczętować). — §. *Figur.* Kary na gwałtowników pieczęci spowiedniczéj. *Bals. Niedz.* 1, 294. co gwałcą sekret spowiedniczy, beichtväterliche Verſchwiegenheit. PIECZĘCIOWY, a, e, do pieczęci należący, pieczętny, Siegel-. *Tr.*; *Croat.* pechatni; *Hung.* petsételnivaló; *Ross.* печаточный, *ob.* Pieczątkowy.

PIECZENIA, PIECZEŃ, i, *ż.*, PIECZONKA *dem.*; (*Boh.* pečeně; *Morav.* pečenka, pečinka; *Sorab.* 1. pěčžen, pečžen; *Sorab.* 2. pazen; *Carn.* pézhenje, pezhenina; *Hung.* pechenye, petsenye; *Vind.* pezhenje, pezhinka, pezheniza, pezhenu mesu; *Croat.* pechenye, pechénya, pechenka; *Dal.* pecsenya; *Rag.* peccêno, peccenizza; *Bosn.* peceniça, zaobliça, brisgjoliça; *Slav.* pecsénje; *Ross.* жаркое, (печень *significat* wątrobę; печенье krew' spiekła; *Boh.* pečen = bochen chleba); §. a) pieczenia, mięso pieczone abo do pieczenia nagotowane, der Braten, (cf. pieczysty). Pieczeń, pieczenia, u rzeźnika, mięso zdatne na upiek, jest łopatkowa, Angielska, zrazowa, krzyżowa, spodnia. *Magier. Mskr.* Skrzydło pieczeni jest przy zrazowéj. *ib.* Kto pieczenią piecze, słuszna, aby jéj skosztował. *Ern.* 132. Kto pieczenią piecze, żeby mu się jej nie dostało, a przynajmniéj tłustości na chléb! *Rys. Ad.* 28; (*Bibl. 1 Cor.* 9, 8. *qui pascit gregem, et de lacte gregis non vescitur*; cf. kto stado cudze pasie, swoję w

nim owieczkę miewa). Husarska pieczenia suto z cebulą, niech się przyrumienia. *Teat.* 43. *c*, 64. friſcher Rinderbraten mit Zwiebeln und Butter. Towarzysz towarzysza na pieczenią prosił. *Falib. N* 2. Rożen - ci trzymasz, a kto inszy pieczenią. *Pot. Arg.* 343. (*sic vos, non vobis*; ten sieje, drugi żnie). Dobrze przy jednym ogniu upiec dwie pieczenie. *Zabł. Zbb.* 13. (jednym pociskiem kilka wróblów zabić; jednym machem dwu ściąć; jednym bankietem dwoje wesela odprawić; jednym kłopotem dwu odbyć). — *Fig. tr.* Sprawmy mu duszoną pieczenią. *Teat.* 22. *b*, 104. (wyłojmyż mu skórę). — §. b) Pieczenia, mięsista część abo sztuka w zwierzęciu. *Cn. Th.* 406. das Bratenſtück, das fleiſchige Stück an einem Thiere. PIECZENIARKA, i, *ż*; *Boh.* pečenářka; *femina assa vendens*, ta, co pieczenie przedaje, die Bratenfrau. PIECZENIARZ, a, *m.*, ten, co pieczenie przedaje, der Bratenmann. — §. Pieczenie u drugich jadający, darmojad = ein Brateneſſer bey fremden Tiſch, ein Schmarotzer. Pieczeniarze królewscy, na których *X. Albertrandy* pod czas insurekcyi napisał: «Śpiż umilkła, bo stała się bronią, (dzwony na działa przelano), Ci, co pieczenie jedli, niech zębami dzwonią, (*ob.* zębami dzwonić); (*Croat.* pechenyar, *Vind.* pezhennik *automatum asserium*, zegar kuchenny). PIECZENIASTY, a, e, mięsisty, voll Fleiſch, fleiſchig. Grzbiet u psa ma być kształtny, kościsty, pieczeniasty i gruby. *Ostror. Myśl.* PIECZENIE, *subst. verbi* piec.

PIECZĘTARZ, a, *m.*, §. 1) pieczętnik, który co pieczętuje, pieczęć sobie ma poruczoną; der Siegler, Beſiegler; (*Vind.* pezhatar, snamenilski varih, hranuvauz snamika, snaminuvauz, snamenilar; *Croat.* pechatnik; *Rag.* pecjatnik; *Hung.* megpetsétlö, elpetsétlö; *Ross. obs.* печатникъ; teraz drukarz). *Signator*, pieczętnik, znakomitnik abo znaczyciel. *Mącz.* Nazywają się kanclerze pieczętarzami od pieczęci krajowych, które od króla przy urzędzie biorą, i które większe są, dla kanclerzów wielkich, mniejsze dla podkanclerzych. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 178. die Siegelverwahrer, Kanzler, Großkanzler, Unterkanzler. Wielcy niegdy w ojczyznie naszéj pieczętarze Maciéj Pstrokoński i Wawrzyniec Gębicki. *Star. Żad. C b.* — §. *Aliter:* Chory podług prawa Litewskiego, robiąc donacyą, czyni zapis w obecności trzech lub czterech szlachty, którzy się w tym prawie, co do takiego aktu, pieczętarzami zowią, jakoż podpisać go i pieczętować powinni. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 160. erbetne Zeugen, ein Document zu unterſchreiben und zu beſiegeln. — §. 2) Pieczętarz, co pieczęci lub pieczątki robi. *Tr.*, *ob.* Pieczątkarz. PIECZĘTARSKI, a, ie, od pieczętarza, kanclerski; *Ross. obs.* печатниковъ, Siegelbewahrer =, Kanzler =. Urząd pieczętarski potrzebuje mądrego człowieka; chciwy pieczętarz dobrym sługą Rzpltéj być nie może. *Gorn. Dz.* 32. (*Ross.* печатничество kanclerstwo). PIECZĘTNY, a, e; *Boh.* pečetnj; *Croat.* pechatni; *Hung.* petsételnivaló; *Rag.* pecjatni; (*Ross.* печатничій drukarski); *Ross.* печатной; do pieczęci abo pieczętowania należący, Siegel =. *Cn. Th.* Pieczętna glinka *Vind.* snamenska semla, ſmolenska perſt, lemnouza. PIECZĘTOWAĆ, *ał*, uje, *cz. niedok.*; *Boh.* pečetiti, spečetjm, spečetiti; *Vind.* pezhatiti, pezhirati; *Croat.* pechatiti, pechatim; *Hung.* pechetelni; *Rag.* pecjatiti, (pecjattit pjeneze *cudere*; *Ross.* печатать книгу drukować, wyciskać drukiem); *Ross.* печатать; pieczęć kłaść, pieczęć wyciskać, pieczęcią twierdzić, pieczęcią zamykać; das Siegel aufdrücken, ſiegeln, beſiegeln, verſiegeln, (cf. zapieczętować, popieczętować). Świadkowie akt ten podpisać i pieczętować powinni. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 160. List pieczętuję. *Cn. Th.* Listy pieczętują na miękkim wosku, iż rychléj wytłoczy pieczęć albo herb. *Glicz. Wych. K* 2. Pieczętować pieczęcią Państwa Rosyjskiego *Ross.* орлить, заорлить. — §. *Transl.* Pieczętowali prawdę krwią swoją. *Rej. Ap.* 61. potwierdzali, ſie beſiegelten die Wahrheit mit ihrem Blute. Każdego czasu był gotów zdrowiem swym to pieczętować odważnie. *Banial. O* 3 *b. Falib. U* 2. Świątości świadczą, iszczą, a jakoby pieczętują łaskę bożą. *Hrbst. Odp. E e* 4 *b.* — §. *Meton.* Pieczętować co czym, zakończać, zamykać czym; mit etwas beſchließen, endigen. Chrystus pieczętuje modlitwę Pańską słowem amen. *Rej. Ap.* 42. Kazimierza panowaniem księgę czwartą pieczętujmy, *terminemus. Krom.* 109. PIECZĘTOWAĆ się *recipr.* czym; herbu używać, za herb używać, im Wappen führen. Ossolińscy toporem się pieczętują. — §. *Transl.* Cesarz Bolesława, iż się on tytułem pieczętować królewskim ważył, *titulum regium usurpantem*, ciężkim bojem poraził. *Krom.* 81. iż się królem pisał.

PIECZLIWOŚĆ, PIECZOŁOWITOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* pečliwost; *Carn.* marlivost, skerbnust; *Vind.* skerblivost, skerbnost; *Croat.* szkërblyivoszt; *Ross.* опаство, исправность, забота, заботливость, тщательность, тщаливость; staranność, piecza, troskliwość; Sorgfalt, Beſorgtheit. Bogactwa duszą nasienie słowa bożego przez zbytnie pieczliwości i frasunki około zbierania ich. *Bial. Post.* 295. Pieczliwość świata tego zadusza w nich słowo boże. 1 *Leop. Math.* 13, 22. Żądamy, aby każdy okazował pieczliwość ku wypełnieniu powinności. 1 *Leop. Hebr.* 6, 11. PIECZLIWY, PIECZOŁOWITY, a, e, PIECZLIWIE, PIECZOŁOWICIE *adverb.*; *Boh. et Slov.* pečliwy; *Vind.* skerben, poskerbliu, oskerbliu, maren, marliu; *Carn.* skerbn, marliv, marne; *Croat.* pazlyiv, szkërblyiv; *Ross.* печальный, попечительный, рачительный, блюстительный, заботливый, заботный, исправный, тщательный; *Eccl.* тыщлникъ, сѣтованный, сѣтовательный; frasobliwie staranny, ängſtlich beſorgt, ſorgfältig. Pieczliwym dla onych ziomków, którzy uciekli do Chaldejczyków. 1 *Leop. Jer.* 38, 19. (frasuję się. 3 *Leop.*). Bym cię tak pieczliwym a frasownym nie zostawił, jestem syn Azaryasza. 1 *Leop. Tob.* 5, 17. (bym cię w frasunku nie zostawił. 3 *Leop.*). Nie bądź pieczliwy o bogactwach niesprawiedliwych, bo nic nie pomogą w dzień śmierci. 1 *Leop. Syr.* 5, 9. Daleko się unosimy za pieczliwym nabywaniem dóbr tych doczesnych. *Rej. Post. G g g* 2. Oczekiwanie pieczliwych zginie. 1 *Leop. Prov.* 11, 7. Pieczołowitym być, troskliwym; *animo anxio esse. Mącz.*, *Eccl.* опасьствовати. PIECZOŁOWAĆ, *ał*, uje, *cz. niedok.*; *Boh.* pečowati, ošetřiti; *Vind.* skierbet, skerbet; *Croat.* zkerbeti; *Ross.* печаловать (= 2. smucić), попечительствовать, попещися, радѣть, порадѣть (cf. radzić), pa-

чить, (cf. raczyć); pieczą mieć, staranie mieć; Sorge tragen, ſorgen, beſorgt ſeyn. Dzieci śpią na macierzyńskim łonie; Ale matka pieczołuje o nie. *Kanc. Gd.* 325. Tych, którzy w cerkwi nie są, do niéj zaprowadzić pożądam, pragnę, szukam i pieczołuję. *Smotr. Ex.* 10. Izaliż już niemasz ludzi w narodzie zdolnych, aby się tym zatrudniali z pracą, pieczołowali z dozorem, co cudzoziemca jednego (Xdza Baudoin) litość zaszczepiła? *Mon.* 71, 267. Pieczołowanie, pieczołowitość, piecza, frasowne staranie, ſorgfältiges Beſtreben. Z wielkim pieczołowaniem starał się zabiedz temu. *Vol. Leg.* 3, 849. Pieczołowanie żarliwe o swobody ojczyste. *Tward. Wł.* 216. Daj w nadziei wychowanie, Oddał złe pieczołowanie. *Kanc. Gd.* 272. Pracami i ustawicznym pieczołowaniem osłabiały; *contentione animi. Krom.* 79. PIECZOŁOWAĆ się *recipr. niedok.*, usiłować, frasobliwie starać się, troskać się; ſorgfältig nach etwas ſtreben, um etwas beſorgt ſeyn; *Ross.* печалиться, пещися; (печаловаться smucić się, wzywać pomocy). Nie pieczołujcie się o ciała wasze, czymbyście je przyodziewali. *W. Post. Mn.* 132. Tak się o ciała nasze pieczołujemy, jakobyśmy nic zacniejszego nad nie nie mieli. *Żarn. Post.* 126. Marta pilnowała przy częstym posługiwaniu, rzekł jéj Pan: Marto, pieczołujesz się a troszczysz się około bardzo wiele rzeczy. *Żarn. Post.* 3, 658. Strofuje go, iż o jadle i piciu tak się pieczołuje. *Jag. Gr. B* 2. Bolesław Wstydliwy nabożeństwem z Kunegundą pieczołując się, obronę wojska Bogu poruczał; *praecationibus vacans. Krom.* 274. Król Czeski 'pieczełując się o Krzyżaki, zażył bardziéj urzędu sędziego, aniż uznawcy między Łokietkiem a niemi. *Krom.* 342. oglądając się na nich, zabiegając ich przyjaźni. PIECZOŁOWNIK, a, *m.*, który pieczą ma o czym, *circumspector. Mącz.*, ein ſorgfältiger Hüter, Vorſorger; *Ross.* рачитель. Solennego ludzkości obrządku był pieczołownikiem. *Mon.* 71, 266.

PIECZONKA, i, *ż.*, *dem. nom.* pieczenia; PIECZONECZKA, i, *ż.*, *dem. sec.*; *Carn.* pezhenka; (*Ross.* печенка wątrobka); ein kleiner Braten. Umarł Rożeń, Będą też miały pokój pieczonki. *Pot. Jow.* 89. Dworzanie się kręcą z rożny, z pieczonkami. *Rej. Wiz.* 167. *Offella*, wieprzowa pieczoneczka. *Mącz.* PIECZONY, *partic. verbi* piec. 'PIECZYNA, y, *ż.*, n. p. Nadał klasztorowi dwie części soli, które pospólstwo pieczynami zowie. *Papr. Herb.* 71, (cf. suchedniowy), cf. *Ross.* печина peczyna.

PIECZYNGI ['PIECZYNIGI, lud turecki, przez historyków zwany Patzinakitami, Bisenami, sam się nazywał Kangar lub Kangli; wszelako jestto tylko szczep tychże Bedżnaki. *ob. Hammera – Purgstallu, Gesch. der goldn. Hord.* 21. 'Piecinig grubością ciała, Rusin czerstwością narabiał. *Stryjk.* 127, *ob.* Narabiać 2]. Pieczyngów imię ztąd, że ten naród pojmanych na wojnie zwykł był piec i palić na ofiarę bałwanom swoim. *Steb.* 54, die Nation der Pietſchinger.

PIECZYSTE, ego, *n.*; *Boh.* pečité; *Vind.* pezhenka, pezhenu; *Croat.* pecheno; *Ross.* жареное; §. a) *latius patet quam* pieczenia, *quia et aves et pisces assos significat. Cn. Th.* Gebratenes, gebratenes Flügelwerk, Fiſche. Supa przydymiona, sztuka mięsa twarda, pieczyste spalone. *Mon.* 64, 83. — §. b) Pieczyste, ziele, *ob.* Toruń, ziele. PIECZYWO, a, *n.*, tyle chleba, ile się razem w piecu piecze; *Carn.* pęka; (*Ross.* печиво ciasto); ein Schub Brot. Jedno pieczywo. *Cn. Th.* Dziesięć niewiast będą każda swe pieczywo w jednym piecu piéc. 1 *Leop. Levit.* 26, 26. Mąka na pieczywo. *Kluk. Rośl.* 3, 262. do pieczenia chleba, zum Backen. Nie chcąc zażyła chleba z inszego pieczywa. *Pot. Jow.* 2, 73. (z inszego pieca). Panicz ten musi być pieczywa starego. *Zbil. Żyw. B.* dawnéj daty, von altem Schlage. Po staroświecku chadzał sam starego pieczywa. *Falib. H.* Tegoż pieczywa chlebem oddawać. *Tr.* odmierzać, wet za wet, mit gleicher Münze bezahlen.

PIEDESTAL, PIEDESTALIK, *ob.* Podsłupie, podstawa.

PIĘDŹ, 'PIĄDŹ, 'PIĄĆ, *G.* piędzi, *ż.*; *Boh.* pjď; *Slov.* paď; *Sorab.* 1. pjedź; *Sorab.* 2. pěž; *Carn.* pęd; *Vind.* ped, peden; *Croat.* peden, pedain, peděny, raszossicza, rogussa, (cf. rozsocha); *Dal.* pedal; *Slav.* pèdalj; *Bosn.* pedagl, cetiri prrista *palmus minor*, rasosciça, dusgina od velikoga prrista i magnega uzagu *lichas*, pedagl veliki *palmus major*; *Rag.* péd, pédagl, rasòsciza, roguscja; *Eccl. et Ross.* пядь, пядень; cf. *Lat.* spithama; *Graec.* σπιθαμή; (cf. piąć); *Germ.* die Spanne. Piędź przyrodzona, kiedy ręki palec wielki i mały rozciągamy; u geometrów miara, w któréj trzy dłoni. *Solsk. Geom.* 2, 144. Piędź równa trzem dłoniom abo półłokciowi Krakowskiemu. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 296. Piędzią mierzyć, *Vind.* meriti s pedmi, okulpeduvati; *Sorab.* 2. pežisch. — *Prov. et Phras.* Najlepiéj się swą piędzią mierzyć. *Rys. Ad.* 46. według stawu grobla; zgadzaj się gębo z mieszkiem; *quid valeant humeri*; ſich nach der Decke ſtrecken. *Sorab.* 2. Jaden sze nedej dalej pschestrejsch, ako sze może woszesch; *Germ.* man muß ſich nicht weiter ſtrecken, als man ſich kann decken. Każdy ma się sam oszacować, i swą piędzią zmierzyć, z co go być może, a z co nie może. *Górn. Sen.* 82, (*ob.* jest mi 'z to, staje mię). Nikt się piędzią nie mierzy, i każdy się sadzi więcéj czynić, niż może. *Jabł. Tel.* 309. *Chrośc. Luk.* 263. *Kras. Mysz.* 8. Podług stanu swego nie żyją, ani się swą piędzią pomierzają. *Lek. A* 2 *b.* Każdy się własnéj trzymaj wiernie piędzi. *Hor.* 2, 147. *Nar.* — Epikurejczyk przyjaźń jedynie piędzią pożytku z interesu swego mierzy. *Pilch. Sen. list.* 363. (miarą, łokciem). Jaką my piędzią drugiemu mierzemy, Tak odmierzaną i my odbierzemy. *Jabł. Ez.* 112. (wet za wet). Ciągnie drugi na sążeń, a ledwie go na piądź. *Pot. Arg.* 619. Na piędzi mąż, a na łokieć broda. *Cn. Ad.* 45. (brodą stoi, brodacz; cf. *Boh. et Slov.* pjdimužjk, padimužik Pigmejczyk, karzeł). — Ani piędzią, ani na piędź, ani tyle, bynajmniéj, ani na włos, ani na palec, na paznogieć; auch nicht ſo viel, auch nicht einen Finger breit, ein Haar breit. Piędzią z domów wychodzić nie śmieją. *P. Kchan. Orl.* 1, 84. Z gmachu i piędzią nigdzie nie chodziła. *P. Kchan. Jer.* 305. Piędzią nie odstępuj. *Cn. Ad.* 831. To być nie może, na oku ją mają Zawsze, i na piądź jéj nie odbiegają. *Past. Fid.* 268. Niech pomni, jeśli sobie może i na piądź przyczynić wieku swego. *Rej. Zw.* 48, toż *Weresz.*

Reg. 82. W niczym, co twa moc raz stanowiła boża Z swojego prawa na piądź nie stępujesz. *Bardz. Boet.* 18. Od prawa bożego ani na piądź nie odstępowali. *Birk. Zyg.* 46. Z domu na piąć nie wychodzi. *Gwagn.* 512. Na piąć bez hajductwa nie stąpiemy. *Falib. A* 2. PIĘDZISTY, a, e; *Boh.* pjdnj; *Ross.* пядовый; na piędzi, eine Spanne groß, ſpannig. Miara pięćpiędzista, czterpiędzista, dwupiędzista. *Cn. Th.* Ziele to ma pięć rózg pięćdzistych. *Syr.* 1489.

PIEGA, i, *ż.*; *Boh. et Slov.* pjha; *Sorab.* 2. pẽga; *Sorab.* 1. piha; *Carn.* pęga; *Vind.* poletna pika, peg, pega; *Rag.* pjegga, scjaruglja, perúchjaz; *Bosn.* perucjać; (*Ross.* пѣжина, пѣжинка окрагла plama na białéj sierci; *Eccl.* пѣгота, пѣжины или пятна на тѣлу; cf. pęga, pąga); plamka na twarzy z upału słonecznego, Sommerſproſſe, Sommermal, Sommerfleck; *Ross.* веснина, веснинка, веснушка, (cf. wiosna). *Lentigines*, plamy soczewicy podobne na twarzy, na piersiach, po rękach, pospolicie je nazywają piegami. *Comp. Med.* 10. Kto siedzi twarzą do słońca, musi odnosić jakie piegi. *Swad.* 1, 120. Olejek pszenny spędza piegi i zmarszczki. *Kluk. Rośl.* 3, 131. *Śleszk. Ped.* 42. — *Generaln.* Plama, Fleck. Trzewa w siności czarnemi się piegami wszystkie zfarbowały, I sprosnym się krwi zsiadłéj jadem pomazały. *Bardz. Luk.* 16. — *Transl.* Wszedłszy na świat, tylko co dałaś imię w księgi, I otrzymałaś duszy swéj zbawienne piegi, Oto bieg życia swego tak prędko skończyłaś. *Gaw. Siel.* 306. (znak, piątno, cechę). PIEGATY, PIEGOWY, PIEGOWATY, a, e; *Boh. et Slov.* pjhowaty; *Vind.* pegast, pegounast; *Carn.* pegast; *Croat.* pègav; *Rag.* pjegav, pjegast; *Bosn.* pigav, perucjast; *Ross.* перепелесый, перепелястый, весноватый, (cf. пѣгій pstry); pełen pieg, ſommerſproſſig, ſommerfleckig. Płeć piegowata i flakowata. *Sienn.* 113. *Syr.* 1226. Twarze piegowate, nakrapiane, plamiste. *Chmiel.* 1, 181. PIEGAWOŚĆ, ści, *ż.*, obsypanie twarzy piegami, die Sommerſproſſigkeit. Wódka ta piegawość z lica ściera. *Sienn.* 237. *Spicz.* 100.

PIĘGZA, y, *ż.*, *motacilla curruca*, ptaszek mniejszy od słowika, ale kształtem do niego podobny; żywi się owadem; w nocy śpiewa. *Zool.* 229, die Grasmücke; *Boh.* pěnice; *Slov.* pěnice, trávnik; *Sorab.* 2. pejniza; *Sorab.* 1. pwówaczk; *Carn.* penèza; *Vind.* periza, muhaviza; *Hung.* poszáta; *Croat.* jarácz, chverchek, muhavicza; *Ross.* щевронокъ, травникъ, пѣнка, пѣночка, (*ob.* Piąnka). Pięgża, gdy w sadzie krzaczek odzierży, Przerwą głosiku drobny szelest wszczyna. *Zab.* 16, 157.

PIEJĘ, *ob.* Piać. PIĘKA, *ob.* Pienka.

PIEKARCZYK, a, *m.*, czeladnik piekarski, der Bäckerknecht. PIEKARCZYŃ, a, e, §. a) do piekarki należący; (*Boh.* pekařčin), zur Bäckerinn gehörig. PIEKARKA, i, *z.*; *Boh.* pekarka, pecnařka; *Slov.* pekarka; *Croat.* pekovicza, kruhopechicza, fistrovicza, filyarka; *Dal.* kruharicza, tarsnicza; *Rag.* krúhariza, tarxniza; *Bosn.* pechjariça, kruhariça; (*Bosn. etc.* kruh = Chléb *qu. v.*); *Ross.* печея, хлѣбница; żona piekarza, abo też pieczeniem chleba się bawiąca, die Bäckerinn. Król córki wasze brać będzie w aptekarki i w kucharki i w piekarki. *Budn.* 1 *Sam.* 8, 13. — §. b) Piekarka, pieczywo, pieczenie chleba; das Backen, Brotbacken. Ziarno takie na nasienie nie służy; lepiéj go na piekarkę obrócić. *Haur. Sk.* 9. PIEKARNIA, i, *ż.*; *Boh.* pekarna; *Slov.* pekareň, pekárna; *Sorab.* 1. pjekarna; *Sorab.* 2. pakarna; *Vind.* pezheria, pezhenifhe; *Croat.* fistarniczá; *Ross.* пекарня, хлѣбная, хлѣбенная; die Backſtube, das Backhaus, die Bäckerey, beſonders auf dem Lande, die beſondere Stube, worin Brot gebacken, im Winter der Sud fürs Vieh geſotten, auch die Kühe gemelkt werden. Piekarnia na folwarkach potrzebna jest nie tylko dla dostarczenia chleba na stół pański, ale też dla całego dworu. *Świtk. Bud.* 287. Piekarnia pasztetnika, *Ross.* пирожня; (cf. pirog). Przy doiwie bydło w zimie niech się chwilę w piekarni ogrzewa. *Haur. Sk.* 52. w izbie czeladnéj, gdzie chléb pieką, jeść gotują. *X. Biel.* — §. Kawalerki, kapoty, westy, mantolety, Rejtroki, piekarnie, manty i kolety. *Łaczn. Zw.* 30. nazwiska szat; eine Frauenzimmerkleidung. PIEKARNIANY, PIEKARNY, a, e, do piekarni należący, Backſtuben-, Back-; *Ross.* пекарный. Piec piekarniany. *Zaw. Gosp.* Piekarniane dziewki w zimie krowy doją w piekarni. *Haur. Sk.* 51. Ocet na piecu piekarnym postawić. *Syr.* 984. *Wiel. Kuch.* 419. PIEKARSKI, a, ie; *Boh.* pekařský; *Sorab.* 1. pjekarski, pjekař; *Rag.* tarxnicki, (pecchjaarski *furnarius*); *Croat.* fistrov; *Ross.* пекарскій, пекаревъ; do piekarza należący, Bäcker-. Cech piekarski. Łopata piekarska *Ross.* сажальная лопатка. PIEKARSTWO, a, *n.*; *Boh.* pekarstwj; *Sorab.* 1. pjekarstwo, pẽczarstwo; *Croat.* pekaria, pekarsztvo; (*Rag.* pecchiarstvo *furnaria*); *Ross.* пекарство; piekarskie rzemiosło, das Bäckerhandwerk. Chwycił się piekarstwa. *Mon.* 71, 162. PIEKARZ, a, *m.*; *Boh.* pekař, pecnař, chlebnař; *Slov.* pekar; *Sorab.* 1. pekiar, pekař; *Sorab.* 2. pakař; *Carn.* pęk, kruhar; *Vind.* pezhar, pezhenik, pekovnik, põk, pok, *vulg.* pek; *Croat.* pezhár, pẽk, kruhopẽk, kruhar, fistẽr; *Dal.* kruhar; *Slav.* pekár, pẽch; *Bosn.* pechjar, kruhar; *Ross.* пекарь, хлѣбопечецъ, хлѣбникъ, хлѣбенникъ; *Eccl.* хлѣборобъ; cf. *Angl.* baker; *Svec.* bakare; *Germ.* der Bäcker. Młynarz miele, piekarz piecze. *Zab.* 12, 274. Piekarz wie, iż dobry chléb z mąki, wody i drożdży dobrych piecze się. *Torz.* 129. Najlepszemu piekarzowi czasem chléb się nie uda. *ib.* 126. PIEKARZYĆ, ył, y, *act. niedok.*, piekarzem być, einen Bäcker abgeben. *Tr.*; *Boh.* pekařjm, pekařstwj prowożugi. PIEKĘ, PIECZE, *ob.* Piec *Verb.*

PIEKIEŁKO, a, *n.*, przypiecek, das Mäuerchen am Stubenofen. *Tr.* Wkradłszy się złodziej ogląda kąty, patrzy na piekiełko. *Jabł. Ez.* 96. *Boh.* pekelec = miejsce między piecem a murem, die Höhle. PIEKIELNICA, y, *ż.*; *Boh.* pekelnice; a) bogini piekielna, die Höllengöttinn. Hekate piekielnica. *Otw. Ow.* 557. — b) Dyablica, jędza; ein Höllenweib, eine Furie; (cf. niebianka). PIEKIELNIK, a, *m.*; (*Boh. et Slov.* pekelnjk; *Vind.* peklenz, peklenski duh; *Carn.* Peklęnz *Pluto*; *Rag.* pakljenik; *Croat.* paklenik = dyabeł; *Hung.* pokolbéliek); piekielny rządzca, dyabeł, czart; der Höllenfürſt, Satanas. Piekielnik w ognistéj topieli. *Przyb. Milt.* 216; potępieniec w piekle, ein Verdammter in der Hölle. Piekielnicy, *inferi. Cn. Th.*; (*Slov.*

pekelnicy; *oppos.* niebianie). Piekielnik, *homo improbus. Cn. Th.*, ein Höllenbrand, Verruchter. PIEKIELNY, a, e, — ie, *adverb.*; *Boh. et Slov.* pekelný; *Hung.* pokolbéli; *Vind.* peklenski; *Carn.* peklenske; *Rag.* pakgljeni; *Bosn.* paklen, pakleni, adni; *Croat.* peklenzki, peklenszki, pakleni, pèkleni; *Dal.* adni; *Sorab.* 1. hělski; *Ross.* геенскій, адскій; od piekła, do piekła należący, Höllen-, höllisch. Piekielna kloza, *tartarus. Urs. Gr.* 130. Piekielne okno, otchłań piekielna. *Cn. Th.* Piekielna nauka. *Sk. Dz.* 245. (dyabelska, czartowska) — *Fig. et transl.* Lichwiarze, piekielny ten rodzaj ludzi. *Teat.* 7. *c*, 19. Nie czyń mi tak piekielnej krzywdy. *ib.* 19, 94. Co za piekielny śmiech. *Teat.* 12, 37. Piekielnie był zawstydzonym i wyśmianym. *Teat.* 16, 61. (nie do zniesienia); (*Carn.* peklim se *indignor*). Machina piekielna, beczka napełniona prochem i kartaczami. *N. Pam.* 107. — *Medic.* Piekielny ogień, ś. Antoniego niemoc, gangrena, największe jakowe tylko być może zaognienie części jakiéj ciała, oraz początek psucia się, zgnilizny i obumierania przepalającej się części. *Perz. Cyr.* 1, 117. *Haur. Sk.* 412. *Krup.* 5, 350. *Śleszk. Ped.* 164. *Corn. Wł. Q* 2. das heilige Feuer, die Gangrene, der kalte Brand. *Syr.* 631. *et* 1417. *Comp. Med.* 476; *Carn.* perézhogn; *Bosn.* posgjariça, risipila, resibula nemocch; *Croat.* verbánecz, (cf. wierzba). — Kamień piekielny, *lapis infernalis*, der Höllenstein. Sól srebrem roztopiona, wlewa się w żłobki mające szerokość gęsiego pióra; używają go cyrulicy jako lekarstwa zżerającego. *Kruml. Chym.* 289. *Krup.* 5, 399, *Ross.* ѣдучій камень. — *Botan.* Rozmaite gatunki Omiegów, dla jadu prędkiego, piekielnym zielem zowią. *Syr.* 1384. Höllenkraut, Wolfswurz. 1. PIEKŁO, a, *n*; *Boh.* peklo; *Slov.* pekło; *Hung.* pokol; *Carn.* pekl, pakl; *Vind.* pakal, pekeu, pekou; *Slav.* pakao; *Rag.* pakò, *G.* pakla; *Croat.* pèkel; *Dal.* pakal, ad, (*ob.* 'Ad); *Bosn.* pakal, pako, pakao, ad; *Sorab.* 2. höhla, höla; *Sorab.* 1. hěla; *Rus.* пекло; *Ross.* геенна, адъ z *Greck.*; (cf. пекло paląca siarka lub smoła; *Eccl.* пькло, сѣра горючая, иногда смола); a) die Hölle. Piekło abo przepaść, gdzie dusze potępionych wieczne męki cierpią. *Karnk. Kat.* 45. Piekło, skryte mieszkania, gdzie dusze zatrzymane są, które niebieskiego dziedzictwa nie dostąpiły. *Kucz. Kat.* 115. Piekło mieszkanie dla złych duchów zgotowane. *Przyb. Milt.* 296. Piekło siarczane. *ib.* 104. W piekle zgrzytanie zębów, wieczne ciemności, Niewytrwane męki, bez wszelkiej litości. *Groch. W.* 308. Labuj duszo, piekło gore. *Birk. o Exorb.* 16. Boską odwłoką gardząc piekła sobie przyczyniał. *Sk. Dz.* 733. (piekielnych mąk). — §. *W kredzie:* Wstąpił abo zstąpił Chrystus do piekłów (= do piekieł. *Kpcz. Gr.* 2, *p.* 162), niedergefahren zur Höllen, to jest, do miejsca owego skrytego i tajemnego, w którym dusze zatrzymane były, aż do przyjścia Chrystusowego. *Karnk. Kat.* 44. Ma być mówiono: do piekła; którzy bowiem z Łacińskiego wykładają do piekłów, własności języka nie baczą, ani na słowo Greckie wzgląd mają; Grecy albowiem jaśnie mówią do piekła. *Hrbst. Nauk. F* 5 *b.* (cf. otchłań, przypiekle). — *Transl.* Zstąpił do piekłów = z drogi wystąpił, objechał, er hat einen Umweg gemacht. Wstąpił do piekłów, po drodze mu było, jechał z Krakowa do Warszawy na Lublin. *Ossol. Wyr.* — *Aliter:* Używają dobrych dni, a w mgnieniu oka do piekła wstępują. *Biał. Post.* 176. (dostaną się do piekła umarłszy, ſie fahren zur Hölle). Wolno do piekła, byś chciał o północy. *Rys. Ad.* 74. (piekło zawsze otwarte). Kto się w czyścu śmieje, niech się piekła boi. *Hrbst. Nauk. F* 3. Przeklęctwo: bodajby z piekła nie wyjrzał. *Falib. S* 2. — §. Piekło, piekielnicy, dyabli z piekła; die Hölle, die Teufel aus der Hölle. Naciera co w nim potęgi i siły, Kiedyby można poruszyłby piekła. *Jabł. Buk. R* 3 *b.* er möchte gern die ganze Hölle gegen ihn in Bewegung ſetzen. Całe piekło rozruszyło się dziś na mnie. *Teat.* 24. *c*, 100. Co tu u piekła robić, sam dyabeł tu nie poradzi. *Teat.* 1. *b*, 79. (co u dyabła). — §. Rozśmiał się tak strasznie, Jakoby piekło uchwycił był właśnie. *Jabł. Ez. A* 4. Piekło go nie ma; piekło mu równego nie ma. *Tr.* (najgorszy człowiek). Jak w piekło wrzucił. *Tr.* (jak gdyby w wodę, w otchłań). — b) *Similit.* Piekło tam, jak w piekle wrzask, trzask. *Cn. Ad.* 295, cf. jak w kieracie, die Hölle auf Erden. Coż to za straszne piekło w tym domu, Jegomość zły, Pani takie drugie. *Teat.* 6. *b*, 3. Wolę się odprawić; robota ciężką, a zawsze piekło w domu. *Teat.* 20, 48. Żona szalona jedno piekło małżonkowi. *Birk. Zyg.* 53. Takie małżeństwo jest obrazem piekła. *Zab.* 13, 226. Więzienie Tureckie, ziemskiego piekła męki. *Kłok. Turk. praef.* Stało mu to na ziemi za wielkie piekło. *Sk. Dz.* 182. Prawda w niebo uciekła, Bo tu od niewstydliwych miała dosyć piekła. *Falib. X* 2. (dosyć biedy ostatniej, piekielnej męki). Miał piekła dosyć z Hunnami Maurycyusz. *Biel.* 20. — 2. PIEKŁO, PIEKIELNIK, PIEKŁOSZCZYK, PIEKŁOWSZCZYK, a, *m.*, potępieniec, ein Höllenbrand, ein Verruchter, cf. nieboszczyk. *Cn. Th.* 49. Heretyków możemy nazwać piekłowszczykami, synami *gehennae. Birk. Exorb. D* 4 *b.* Kinder der Hölle.

PIĘKNIĆ *act. niedok.*, piększyć, pięknym czynić; *Carn.* lepotizhem, lepujem, lepuvati; *Bosn.* ugliuditi, uresiti, ſchön machen. Natura swe twory W jakie chce wdzięki mili i piękni w kolory. *Teat.* 43, 28. *Wyb. Chodk. Kost.* 80. *et* 73. PIĘKNIE *adverb.*; *Boh. et Slov.* pěkně; (*Sorab.* 1. pekni delikatnie); *Ross.* красиво, красно, лѣпо, лѣпотно, хорошо; *Eccl.* благо, cf. nadobnie; cudnie, ładnie, ſchön. Z każdym pięknie, z nikim szczérze. *Zegl. Ad.* 294. (grzecznie). W afektach był skromny, z każdym pięknie bez furyi. *Birk. Zbar. D* 3. (łagodnie). Pięknie mu służyć będą, lecz nieszczerze. *Wad. Dan.* 205. Żyć równo pięknie ze wszystkiemi, z nikim poufale. *Kłok. Turk.* 114. Pięknie, a daléj nic. *Cn. Ad.* 832. piękny a niepożyteczny; piękny kwiatek, a nie pachnie; tulipan. — *Ironice:* Pięknieżbym się wykierował. *Teat.* 15, 51. Pięknie tak! *ib.* 30, 20. PIĘKNICZEK, czka, *m.*, nadobniczek, piękroszka, piękuchny, *bellulus. Cn. Th.* ein niedliches Figürchen; *Ross.* красавецъ, красавчикъ. PIĘKNIEĆ *nijak. niedok.*, wypięknieć *dok.*, pięknym się stawać, ſchön werden; *Ross.* хорошѣть, похорошѣть. 'PIĘKNOBARWY; *Ross.* благоцвѣтный; *Eccl.* благошарный,

ſchönfarbig. *PIĘKNOBRWI; *Eccl.* благобровный, *Graec.* εὐοφρύς, *ſchönaugenbraunig. *PIĘKNOBRZEŻNY; *Eccl.* благобереговый, *Graec.* εὔκλιτην, ſchönufrig; cf. żolibor. *Gall.* joli bord. *PIĘKNOCIEKŁY, *PIĘKNOPŁYNNY; *Eccl.* благотечный, *pulchrifluus*, *Graec.* εὐρρής, ſchönfließend; *Subst. Eccl.* благотечность *pięknopłynność. *PIĘKNODRZEWY; *Eccl.* благодревесный, *Graec.* εὐδένδρος, ſchönbaumig. *PIĘKNOGAŁĘZI; *Eccl.* благогроздный, благовѣтвенъ, *Graec.* εὐβότριος, εὐκλάδος, ſchönäſtig. **PIĘKNOGRZYWY, a, e, pięknych grzyw, ſchönmähnig. Przelękły się niezmiernie konie pięknogrzywe. *Dmoch. Il.* 2, 171. *PIĘKNOKŁOSY; *Eccl.* благокласьнъ, *Graec.* εὐαγλίς, ſchönährig. *PIĘKNOKREŚLNY; *Eccl.* благочертаный; ſchönriſſig, mit ſchönen Riſſen, Abriſſen. PIĘKNOKWITŁY; *Eccl.* благоцвѣтьнъ, доброцвѣтный, *Graec.* εὐανθής, ſchönblühend; *Verb. Eccl.* благоцвѣту, *Graec.* εὐανθέω. *PIĘKNOMOWNOŚĆ, *ob.* Krasomowstwo; *Slov.* peknomluwnoſt. *PIĘKNOPIS, kaligraf; *Eccl.* добропиſьць. PIĘKNOPISMO, kalligrafia, *Eccl.* добропиſаніе. PIĘKNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* pěknoſt; *Sorab.* 1. pěknoſcź, rjanoſcź; *Vind.* lepota, lepuſt, ſnaſhnoſt, ſnaga, spoduba, liepa, podoba, naſſladlivoſt, mizhlivoſt, ſhlahtnoſt, isjiſhnoſt, ſbirlivoſt, dobrodiſhezhnoſt, ſmahnoſt, *Croat.* lepóta; *Dal.* leposzt; *Slav.* lipota; *Carn.* lępota; *Bosn.* liepota, krasnóſt, ugljudnóſt; *Rag.* ljepos, ljepotta (cf. ſepski, cf. *Lat.* lepos), obrazitos; *Ross.* краса, красивость, красота, хорошство, пригожество, изрядство, щирость; *Eccl.* лѣпота, лѣпотство, доброта, добрость, красота; cf. nadoba; sudanność, cudność, ładność, uroda, śliczność, die Schönheit. Nie na tym zależy piękność, iż kto gładkie ma ręce, wysmukłe nogi, ale raczej na przystojnym składzie, i takiéj postaci, która nie po cząstce, ale całą sobą w oczy wpada. *Pilch. Sen. list.* 240. Piękność zależy na pewnéj proporcyi członków do siebie. *Kraj. Pod.* 106. W obrazach, posągach i budynkach istotna piękność, takie części wszystkich umiarkowanie, że na pierwsze zaraz spojrzenie, miłym w oczach każdego stają się widokiem. *Mon.* 67, 451. Piękność rzeczy widomych, rzeczy kształtnych, oczyma uznawamy; piękność rzeczy niewidomych, której po części uszyma, jak pięknéj muzyki, abo myślą, jak pięknéj duszy, dochodzimy. *Gorn. Dw.* 403. Piękność, twarz przyjemna, luba, wesoła, a która pragnie przystojności. *Gorn. Dw.* 410. Piękność zwierzchnia omylna. *Cn. Ad.* 833. (nie wszystko złoto, co się świeci). Piękności się człowiek nie naje, *Slov.* pěknoti sa človek ne nage, (cf. oczy paść). — 2. Piękność, *in concreto*, pięknota, osoba piękna, eine ſchöne Perſon, eine Schönheit, *Ross.* красава, красавица, красотка, красоточка. Każdy swą piękność wybiera. *N. Pam.* 19, 112. swoję kochankę, lubą, ſeine Schöne. PIĘKNOUSTY, a, e; *Eccl.* благоустый, *Graec.* εὐστόμος, ſchönmundig. PIĘKNOWŁOSY, a, e; *Eccl.* благовласый, благовласатый; *Graec.* εὔπλοξ, εὔκομος, ſchönhaarig. Pięknowłosa Helena. *Dmoch. Il.* 2, 32. Tetys pięknowłosa. *ib.* 2, 219. Pięknowłosa Latona. *ib.* 1, 4. PIĘKNOWONNY, a, e, n. p. Pięknowonne róże. *Pim. Kam. pr.*, ſchönduftend, wohlriechend. PIĘKNY, a, e, PIĘKNIUCHNY, PIĘKNIUTEŃKI, PIĘKNIUTENECZKI *intens.* (*Boh.* pěkný, heský; *Slov.* pekni; *Sorab.* 1. pěkne, pěkny, pěknužki; *Sorab.* 2. bejni, bojni, (cf. *Ger.* fein; cf. *Gall.* bien; *Lat.* bene; cf. *Svec.* wän; *Graec.* φαεινος), rědni, rjané, cf. rządny: *Carn.* lep, (*Lat.* lepos); *Vind.* liep, lepoten, fleten, zheden, ſtautn, ſpodobn, ſnashen (cf. snażny), zhistoben, naſſladliu, mizhliu, ſhlahten, isjiskan, dobrodiſhezhen, ſhmahen; *Croat.* lěp, kipen, lepěhen, *comp.* lepshi, (cf. lepszy, ſepski); *Dal.* lijp, kraszan, lipahan; *Bosn.* ljep, ubau, hubav, lip, krasni, ljepahan, krasan, ugljudan; *Rag.* ljep, liepsci, ljépahan, obrazit; *Slav.* lip; *Ross.* красный, красивый, красивъ, красивенькій, благообразный, благовидный, пригожій; *Eccl.* лѣпъ, лѣпый, лѣпотьнъ, cf. cudny; nadobny, śliczny, sudanny, ozdobny, urodny, ładny, nieszpetny, ſchön. *Piękuchny, ładniuchny, *bellulus. Cn. Th.* Piękny dzień, piękne niebo, piękny kraj, piękny las, piękne miasto, piękne wojsko etc. *Gorn. Dw.* 412. Kobieta piękna. *Teat.* 19. *b*, 38. Piękny kwiatek, a nie pachnie. *Cn. Ad.* 832, (cf. tulipan, pięknie a dalej nic, piękny, a niepożyteczny). Wiele jest pięknych ludzi, lecz to mało nada, Gdy kto piękniejszej cnoty w sercu nie posiada. *Nar. Dz.* 3, 78. Piękne rzeczy przyjemne. *Cn. Ad.* 832. Piękna płeć. *Teat.* 45. *c*, 13. kobiety, biała płeć, das ſchöne Geſchlecht. Mężczyzny przez grzeczność nazwali towarzyszki swoje płcią piękną. *Mon.* 72, 757. Jak co płochego powie, to odwołuje się do pięknego świata. *Teat.* 28. *b*, 34. do galantownego, die galante Welt. Panienka urodzenia i edukacyi pięknéj. *Teat.* 6. *b*, 5. (polerowněj, gustowněj, lub też przyzwoitéj). Ma piękne dochody. *Teat.* 7. *c*, 10. (nieszpetne, ujdzie, można na nich przestać, dobre, sute). Piękne słowa, gładkie, obłudne, ſchöne Worte. Wszystko to piękne nadzieje, Lecz na te obietnice ja się tylko śmieję. *Niemc. P. P.* 16, (cf. grzeczny, jedwabny). Chciał go pięknemi słowy zwodzić. *Sk. Dz.* 722. Piękne za nadobne. *Min. Ryt.* 3, 367. (wet za wet; czapka za biret; odmierzać). Piękna (*sc.* rzecz) między mężami zacnemi przodkować, Ojczyznie dobrze radzić, strapionych ratować. *Bardz. Trag.* 556. (chwalebna, zaletna, zaszczytna). Piękne nauki. *Pam.* 83, 459. *ib.* 83, 2, 87. nauki wyzwolone; *Ross.* словесныя науки, die ſchönen Wiſſenſchaften.— *Ironice:* Piękny-ś jak koczkodan. *Cn. Ad.* 833. szpetny; *Slov.* pekní, gako rit na opak, *absurdus.* Każdy chleba szuka, piękna gotowość i piękny rząd w naszéj Polszcze. *Falib. U* 2. Piękna edukacya, dzieciom kat wie czym głowy zawrócić. *Teat.* 19, 65. 1. PIĘKROSZKA, i, *m.*, a) piękniczek, nadobniczek, piękuchny, *bellulus. Cn. Th.* ein ſchönes Figurchen. — b) Piękroszka, smukarz, który panie przyochędoża, *cosmeta. Mącz.*, piększyciel, der Schmuckmacher, Putzer, Anputzer. — 2. PIĘKROSZKA, i, *ż*, piększycielka. *Cn. Th.*, die Putzmacherinn, Anputzerinn. §. Piękroszka, piększydło, ozdoba, Schmuck, Putz. Lśniące piękroszki panieńskie, *bulla. Mącz.* Piękroszki słów, pod któremi zdrada leży, *pellacia. Mącz.* PIĘKSZYĆ, ył, y, *act. niedok.*, (upiększyć *dok.*), krasić, ozdabiać, pięknym czynić, piększydła przydawać; *Slov.* ljčjm, barwjm; *Vind.* oblepuvati, oblepſhati, polepſhati, ſlepſhati; *Carn.* lepuvati,

lepotizhem; *Bosn.* ghizdati, diciti; *Ross.* красивѣ дѣлать, украсить; ſchön machen, verſchönern, putzen. Muskającym i piększącym się potrzeba zwierciadła. *Pilch. Sen. gn.* 276. Niewiasta szpetna strzedz się ma wszelkiego piększenia. *Mon.* 65, 613. *Pociej.* 283. Malarze piększyć umieją i najstraszniejsze twarze. *Zab.* 1, 88. *Alb.* Piękne rzeczy piększyć. *Cn. Ad.* 832. (tłusty połeć smarować). Paweł ś. nie piększył krasomowską ozdobą stylu swego. *Bals. Św.* 2, 585. Przystojne uczczіwe piększenie *Eccl.* честнолѣпотство. PIĘKSZYCIEL, a, *m.*, zdobiciel, ubieracz, smukarz. *Cn. Th.*, der Schminker, Putzer, Anputzer, Aufputzer. PIĘKSZYCIELKA, i, *ż.*, piękroszka, die Putzerinn, Anputzerinn. PIĘKSZYCIELSKI, a, ie, smukarski. *Cn. Th.*, Schmückers-, Putzers-, *mangonicus.* PIĘKSZYDŁO, a, *n.*, przyprawa do piększenia służąca, piękroszka, ozdoba; *Carn.* lepotina, Putz, Schmuck, Schminke. Tu przyczepia kwiatek, tam trzęsawkę, czasem i piększydła. *Mon.* 65, 610, (cf. bielidło). Pieszczoty i piększydła niewiastom zostawić, a mężom pracy się jąć trzeba. *Pilch. Sall.* 268. Piększydła nie zdobią męża. *Pilch. Sen. list.* 4, 94. Piękne rzeczy piększydła nie potrzebują. *Cn. Ad.* 832.

*PIEKUT, *ob.* Pietuch.

PIEL, i, *ż.*, *ziele*, catulae foetidae, Hundsdille. *Tr.*

*PIELAĆ *act. niedok.*, [*rusk.* pyłowaty; *ilir.* pelati; *sanskr.* pa-iść; spieszyć się, eilen; *ob.* Pilić 1. — 2]; n. p. Czemuż tak rychło z Warszawy pielacie do domu? *Orzech. Qu.* 14.

PIELACZ, PIELARZ, a, *m.*, mężczyzna co piele, der Jäther; *Bosn.* plivač; *Croat.* pukávecz; *Ross.* полольщикъ. PIELACZKA, i, *ż.*, kobieta, co piele, die Jätherinn; *Bosn.* plivačica; *Ross.* полольщица.

*PIELATYK, n. p. Lecą mu od tej srogiej gramatyki Z ust pielatyki. *Klon. Fl. H* 1 *b.* [cf. fałatki-kawałki; *ob.* Piłatek 2].

*PIELE, n. p. Ciele piele prawić, *ob.* Cielę. PIELĘ, *ob.* Pleć.

PIELĘGARKA, *ż.*, która kogo pielęguje, die Wärterinn, Pflegerinn. *Tr.*

PIELĘGNOWAĆ, PIELĘGOWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*, cf. *apud Otfryd.* plegan; *Sax. Inf.* plegen; *Germ.* pflegen; staranie koło kogo mieć, chować co, jemandes pflegen oder warten; *Ross.* ходить, хаживать, хожу. Starzec ten od pieluszek pieścił mię, pielęgnował młodość moję. *Teat.* 49. *b*, 95. Synu niewdzięczny, na nieszczęcie moje pielęgnowałem dla siebie nieprzyjaciela w tobie. *Teat.* 51. *d*, 81. W ziemi, jako w żywocie matki, wszystkie rośliny się pielęgnują. *Kluk. Rośl.* 1, 19. Żaden zwierz w swojéj wolności tylu chorobom nie podlega, ile pielęgnowany od ludzi. *Kluk. Zw.* 1, 192. Pielęgnowanie, die Pflege; *Ross.* хожденіе, ходьба.

PIELESZ, *PELES, a, *m.*; *Boh.* pelès; 1. łożysko zwierza, die Lagerſtätte eines Thiers. Pielesze bestyj jadowitych, w których się przechowują. *Syr.* 219. Naszczwali żubrów, lwów, dzików, lampartów, Wytrząsłszy skryte dotąd ich pielesze. *Pot. Syl.* 269. Lasy są moje domy i moje pielesze. *Pot. Pocz.* 145. *Pot. Zac.* 195. Skoro słońce na wiosnę mroźne spławi śniegi, Żeby po wiszach Polskich mogła lęgnąć dzieci, Dzika do takrocznego pielesza gęś leci. *Pot. Pocz.* 309. (do gniazda). Nie podobają się wam góry i lasy, dzikiego zwierza *pelesy i łożyska. *Modrz. Baz.* 569. *Jabł. Buk. I.* — 2. Pielesz, *herb*; dwa miecze na krzyż złożone, końcami do góry. *Kurop.* 3, 39, ein Wappen.

PIELGRZYM, a, *m.*; *Lat.* peregrinus, peregrinari; *Ital.* peregrino, pellegrino, *Gall.* pelerin; *Angl.* pilgrim; *Svec.* pelegrim; *Ger.* der Pilger; *Vind.* romar (*a Roma*), rimlar, kirfatar, popotnik, (*ob.* Pątnik, ptuinik); *Carn.* romar; *Ross.* пилигримъ, странникъ, богомолецъ, молельщикъ; §. 1) zwiedziciel krajów, wędrownik. — §. Pielgrzym nabożny abo dla nabożeństwa, *ob.* Pątnik. — 2) Pielgrzym, *herb. Tr.*, ein Wappen. PIELGRZYMKA, i, *ż.*, §. 1. ta, co pielgrzymuje, wędrowniczka, pątniczka; die Wanderinn, die Pilgerinn; *Ross.* странница, богомолка, богомольница. — §. 2. Pielgrzymka, pielgrzymowanie; die Wanderſchaft, Wallfahrt, Pilgerreiſe. Prosił się na pielgrzymkę znowu Dla nauk mądrych większego połowu. *Jabł. Ez. D* 2. Na pielgrzymkę poszedł świata obszernego. *Jabł. Ez.* 14. Całe to życie jest pielgrzymką. *Min. Ryt.* 1, 291. — §. 3. Pielgrzymka *collect.*, pielgrzymy, die Wallfahrtenden, die Pilger. Pielgrzymka po większéj części z próżnującego gminu i mnichów włóczęgów zebrana. *Nar. Hst.* 4, 156. — §. 4. Pielgrzymka, miejsce, do którego pielgrzymują, der Wallfahrtsort. Jedna z najsławniejszych pielgrzymek królestwa, jedno miejsce, najwięcéj cudami słynące, jest Częstochowa. *N. Pam.* 9, 267. Myślenice jest pielgrzymką dość sławną z przyczyny obrazu najświętszéj Panny Częstochowskiéj. *ib.* 9, 287. PIELGRZYMOWAĆ, ał, uje, *intrans. niedok.*, wędrować, zwiedzić kraje; wandern, reiſen. Kto rad wiele pielgrzymuje, Nie wiele się naprawuje. *Cn. Ad.* 393. (częste miejsca odmienianie, traci ludzkie zachowanie). Żeby nie robić, zawsze pielgrzymują po cudzych krajach. *Star. Vot. E b.* Pielgrzymowanie wiele nauczy. *Cn. Ad.* 834. — §. Pielgrzymować z nabożeństwa, na święte miejsca iść, ślubną drogę odprawować. *Cn. Th.*, pątnikować, pątnować, wallfahrten; *Boh.* putowati. Pielgrzymowanie, *Slov.* pút; *Hung.* bútsu-járás; *Vind.* rumaranje, rimlanje, popotuvanje, ptujenje. PIELGRZYMSKI, a, ie, pątniczy, Pilger-. *Pielgrzymowny, n. p. Droga *pielgrzymowna. *Chodk. Kost.* 58. Kij masz w ręku pielgrzymowny. *ib.* 28. PIELGRZYMSTWO, a, *n.*, stan pielgrzyma, der Pilgerſtand. Mieszkajże na pielgrzymstwie, gdziekolwiek możesz. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 8, 1. (w cudzéj ziemi. 3 *Leop.*).

PIELIDŁO, a, *n.*, pielenie (*ob.* Pleć, piele), das Gäten, (Jäten). Chwasty przez pielidło powyrywane, mogą być używane na pognój. *Kluk. Rośl.* 3, 187.

PIELUCHA, y, *ż.*, PIELUSZKA, i, *ż.*, *demin.*, (*Boh.* plénka, pljnka, pljna, (pelichati pierzyć się); *Slov.* plena, plenka, plinka; *Sorab.* 1. *et* 2. pelucha, peluschka; *Carn.* pelniza; *Bosn.* peleniçe, pelene od djeteta; *Ross.* пелены, пеленки, лопоть, лопотье; *Eccl.* повои, (cf. Powojnik); obwinięcie dziecinne, powicie, die Windel. Nie znasz, co to są pieluchy, Wolny wzrost biorą członeczki, My żyć zaczęli z łańcuchy, W których nas gniotły mameczki. *Zab.* 10, 4. *Kobyl.* Pieluchami obwinąć, obtulić *Ross.* упеленать, упеленывать. W pierwszych

pieluchach zmarł. *Groch. W.* 395. Od pieluszek moich pielęgnował mię. *Teat.* 49. *b*, 95. Mały dank, wzięta dostojność z pieluchy. *Zab.* 12, 3 (w kolébce). Prawie jeszcze w pieluchach i przy cycku. *Glicz. Wych. K* 2 *b*. PIELUSZCZANY, a, e, od pieluch, Windel.» Dziecię w pieluszczanych leży więzach. *Tr.*

1. PIEŃ, *G.* pnia, *m.*, (pieniek *dem.*; *Etym.* piąć); *Boh.* peň, pařez, kmen; *Slov.* peň, kmen; *Sorab.* 1. penk (cf. pęk), kužk, zdonk; *Sorab.* 2. penk; *Carn.* pajn (2. *alveare*» pieniek), strom. prungel; *Vind.* pain, penj, stor, stok, terkel, terzhek (cf. sterk), deblu, steblu (cf. ździebło), błod, klada (*ob.* Kłoda), brune, bruneta, ploh, plok; (2. penj» barć); *Croat.* pěny, hrěv, zteblo; *Dal.* pany, chok, trúp, (cf. trup); *Bosn.* págn, hrev, hréb, trup, trupina od duba; *Rag.* pâgn, hrék, trúp, truppina, hrecina, *vulg.* hreeb; *Slav.* pânji; *Ross.* пень, плаха, колода, отрубокъ, отрубочекъ; część drzewa abo drzewka przy korzeniu, (cf. pniak, odziemek, karcz); der Stamm eines Baumes. Pień jest ta część rośliny nad ziemią, która wyrastając z wierzchniej części korzenia, wszystkie nadziemne jej części na sobie dźwiga, *truncus. Bot. Nar.* 37. Nie u wszystkich zaś roślin zowie się tak; pniem wtedy właściwie nazywa się, kiedy jest pojedynczy, wzniosły, drzewny, trwały. *ib.* Pień w drzewach, łodyga abo głąb w ziołach (bylina); w zbożu źdźbło abo słoma. *Kluk. Rośl.* 1, 7. Pień powstaje z korzenia, i wszystkie inne roślinne części dźwiga na sobie. *Jundz.* 2, 9. Drzewo wiele ma gałęzi, a pień przedsię jeden. *Hrbst. Art.* 14. Abyś nie był jak wieprz w karmniku, albo jako suchy pień na roli, co się oń pługi zawadzają. *Rej. Zw.* 36, (cf. zawadyak, próżny ciężar ziemi). Nie tak łatwa jest znajomość drzewa stojącego na pniu. *Jak. Art.* 3, 132. Umieć wysokość i grubość drzewa wymiarkować na pniu. *ib.* 3, 150, t. j. nieściętego, wenn der Baum noch auf seinem Stamme steht, noch nicht gefällt ist. — §. Zboże na pniu» niezżęte, nieskoszone; noch auf den Halmen, noch nicht gemäht. Zboża w polu na pniu stojące, nieprzyjaciele wytratowali. *Gaz. Nar.* 2, 314. Żąć się powinno czysto, nie zostawując na pniu kłosów. *Kluk. Rośl.* 3, 216. Gdy len na pniu pożółknie, znak że czas jego zbioru. *Przedz.* 9. — §. Na pień wyjechać» do lasu, gdzie się szkoda stała; in den Wald fahren, an den Ort hin, wo ein Waldschaden geschehen ist. Ktoby człowieka w swojej puszczy pograbił, ma panu jego oznajmić, aby na pień wyjechał. A pan obowiązan, co na pniu osądzono będzie, zapłacić. *Sat. Lit.* 311, (cf. kondescensya). — §. W pień wyciąć, wyrznąć» do szczętu, ze szczętem wszystko; in die Pfanne hauen, alles über die Klinge springen lassen. Wszystkich was w pień wyciąć każę. *Teat.* 13, 139. Jadę na wojnę z Persami i ich w pień wycinać każę. *Boh. Kom.* 2, 429. Wyrznąć w pień obywatelów. *Nag. Cyc.* 36. — §. Pień, z wyciętego drzewa sztuka, kłodzina. *Cn. Th.* ein Klotz, ein Stammende von einem gefällten Baume. Pień, kloc na którym co rąbią. *ib.* der Hackklotz. — Pień u czapników lipowy. *Kluk. Rośl.* 2, 164. (forma drewniana). — *Figur.* Zwaliwszy ten pień z drogi około sukcesyi, tedy i onę różnicę około jednéj Rzpltej tak stanowimy. *Herb. Stat.* 671. *Vol. Leg.* 2, 614. zawadę, trudność, Stein des Anstoßes. — §. Pod pień, *ob.* Pion, pionowy, prostopadły. — §. *Anat.* Ciało ludzkie dzieli się na pień abo pniak, i na członki. *Kirch. Anat.* 1. (tułów, der Rumpf, cf. trup). Gdy najdą jaki pień bez głowy we krwi swéj ukalany, przypadnie na nich bojaźń. 3 *Leop. Jud.* 14, 4. (kloc. 1 *Leop.*). — §. *Similit.* Leży jak pień, jak kloc, nieruchawy; wie ein Klotz, ohne Bewegung. Uważaj, jaki sen chorego, czy lekki, czy ciężki, czy chory się przebudza, czy się zrywa, czy leży jak pień. *Perz. Lek.* 78. Pan nas wzywa, a my jako pień leżem; porwać się z błota nie chcemy. *Sk. Kaz.* 482. Ale ty głupcze, czego tam stoisz jak pień! *Teat.* 5. *d*, 5. Leniwy, nieochotny, rusza się by pień na ptaki. *Cn. Ad.* 434. Rączy, by pień na ptaki. *Rys. Ad.* 60; (*Slov.* chitri ge, gako oloweni ptak; olszowy Marcin; bez duszy ciało; ein hölzerner Peter, ein bleyerner Vogel). Pień głupi, dubiel, *cudex. Mącz.* ein Tölpel, ein Klotz; *Carn.* salêtvu; *Ross.* остолопъ, дубина (cf. dębina), дубиноватъ. Ty trutniu borowy; z ciebie taki pień, taki niedźwiedź. *Teat.* 55. *b*, 76. Popiel wtóry, pień i drągal własny. *Krom.* 45. Mniemał, żeby grzybami abo pniami byli, ani żeby który z nich miał wyrozumieć zdradliwe rady jego. *Baz. Hst.* 86. Izaż będziecie takiemi pniami, a głupszemi nad bestye? *Zygr. Pap.* 306. — 2. Pień, *herb*; *ob.* Ostrzew. (2. PIEŃ. *Czack. Pr.* 10, *et* 274. *ob.* Pienie).

PIENIA, i, *ż.*, pienianie, procesowanie; (*Hung.* panass *questus*, *querela*; cf. *Ross.* пѣня kara pieniężna, grzywna; cf. *Lat.* poena; cf. pieniądz); das Prozeßführen, Prozeßführen. By ukrocić pienie w sprawach granicznych, stanowimy rozgraniczenie normalne. *Gaz. Nar.* 2, 179. Powszechna zaraza z pieni i postępków prawniczych pozorne biorących z prawa tytuły. *Dyar. Grod.* 366. Daleki miałem umysł od pieni, iżby zapozwać i szukać sprawiedliwości. *Xiądz.* 44. Czemu prawa nie zaradzą pewności majątków przeciw pieni ciągłéj i kosztownej. *ib.* 160. PIENIAĆ, iał, ia, *act. niedok.*, procesować, prawować, prozessiren, Prozeß führen; (*Ross.* пѣнять zarzucać, wymawiać, strofować; *Eccl.* пеняю, стужаю *vexo*, *insisto*). — *Intrans:* Pieniając zuchwale Wygrał fortunę znaczną w trybunale. *Kras. Sat.* 45. Wiesz, co to jest pieniać w tym kraju! *Teat.* 36. *b*, 62. *Transit.* Myśli nas przed sądem pieniać, *judicio perfundere. Siem. Cyc.* 90. Pienianie zbrodnia publicznego każdemu obywatelowi wolne. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 305, mit Prozeß überziehen, den Prozeß jemanden machen, ihn vor Gericht ziehen. Czy on o ten występek słusznie może być pieniany? *Ostr. Pr. Kr.* 1, 61. — *Recipr.* Bądź ty patronem tego, co się z dobrym pienia. *Zab.* 12, 97. (co się z nim przed prawem kłóci, z nim się prawuje, der mit ihm prozessirt). PIENIACKI, a, ie, od pieniania, od pieni lub pieniactwa; Prozeß», Prozeßsuchts». Ciśnie go sąsiad pieniackie wynajdując zwadki. *Hor. Sat.* 190. Pieniackie nakłady rzadko nagrodzi wygrana. *ib.* 55. Za rozszerzaniem się ducha pieniackiego nastąpiła potrzeba różnych juryzdykcyj sądowych. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 321. PIENIACTWO,

a, *n.*, a) pienianie, pienia, prawowanie się, das Prozeſſiren. Ustąpił mu ksiądz prawa swego, gdy nie zdobi sługi bożego pieniactwem się bawić. *Sk. Żyw.* 2, 47. Unikaj pieniactwa i raczej oddaj wszystko dla uwolnienia się z rąk sprawiedliwości. *Teat.* 36. *b*, 66. — b) Pieniactwo, duch pieniacki, chciwość do pieniania się pobudzająca, die Prozeßſucht. Za to i za owo, co zmyśli pieniactwo, Osadzą mię do wieży, wpiszą w golców bractwo. *Teat.* 43. *c*, 134. *Wyb.* Pieniactwo, wykręty, bułamuctwa, niszczące strony, zniżyły szanowny niegdyś urząd patrona. *Gaz. Nar.* 1, 20. Kancelarye pieniactwa i wybiegów waszych są składem. *Zab.* 16, 166. PIENIACZ, a, *m.*, kochający się w pieniach, lubiący pieniać się, ein Prozeßſüchtiger. Pieniacze żyją pozwami. *Dar. Lot.* 18. Pieniacze: Po dwudziestu dekretach, trzynastu remisach, Czterdziestu kondemnatach, sześciu kompromisach, Zwyciężył Marek Piotra; a że się zbogacił, Ostatnie trzysta złotych za dekret zapłacił; Umarł Piotr, umarł Marek powróciwszy z grodu, Ten co przegrał z rozpaczy, ten co wygrał z głodu. *Kras. Boj.* 44. PIENIACZKA, i, *ż.*, lubiąca prawować się, die Prozeßſüchtige. Straszna z niej pieniaczka; ustawicznie po komisyach, kondescensyach, sądach i trybunałach jeździ, i corok z trzydziestu spraw ledwo jedne wygra. *Teat.* 1. *b*, 44.

PIENIĄDZ, a, *m.*; *Boh.* peniz, penjz; *Slov.* peniz; *Sorab.* 1. penes, nowy penes; *Sorab.* 2. penes, peneschk; *Croat.* pënez, novëcz; *Hung.* penz; *Dal.* pinez; *Rag.* pjenez, pinez, dinâr; *Bosn.* pjenez, novaç; *Eccl.* пѣнязь; [e *Goth.* peniggs 2]; a *pensando. Durich.* 1, 79. cf. *Germ.* Pfennig; a) pieniądz, *potius* pieniążek mały drobny najmniejszy, ein Scherf, ein Pfennig; *Vind.* belizh (*ob.* Biela), vienar, denarez; *Carn.* viner, dnarz; (*Ross.* рѣзань najdrobniejszy dawny pieniądz; cf. babka, halerz, cf. rubel). Wdowa ubożuchna kładła do karbony dwa 'pieniądza (*dual.*) drobne. 1 *Leop. Luc.* 21, 2. Pieniądz abo pieniążek, jest najmniejszą monetą. *Zygr. Pap.* 77. Zmowę uczynił z robotniki z pieniądza dziennego. 1 *Leop. Math.* 20, 1. (z grosza dziennego. 3 *Leop.*). *ib.* 20, 13. Wziął każdy z nich po swym pieniądzu. 1 *Leop. Math.* 20, 9. (po groszu. 3 *Leop.*). Żebyś Chrystusa widział, i pieniądzabyś mu nie dał. *Sk. Dz.* 23. Żebrak prosił: daj mi pieniądz; nie pieniądz, mówił, aleć oto dwa grosza. *Gorn. Dw.* 182. [*dual.* 2]. Nie tylko pieniędzmi, ale groszmi i złotemi jałmużnę dał. *Sk. Żyw.* 1, 68. nicht bloß Pfennigweiſe, auch Groſchen- und Guldenweiſe. Niedość ubogiego pieniądzem abo szelągiem odprawić. *W. Post. W.* 193. Dziewięć pieniędzy za każde półgrosza liczą. *Herb. Stat.* 80. Od beczki czopowego od każdego grosza po pieniądzu Polskiemu. *Vol. Leg.* 3, 324. Od gorzałki od każdej kwarty po dwa pieniądze białe. *ib.* 478. (*ob.* Biela). Czopowego od grosza dwa pieniądza, rozumieją się te pieniążki, co ich ośmnaście w groszu. *ib.* 613. Drachmę dzielą na 4 pieniądze, Pfennige; pieniądz na dwa pieniążki, Heller. *Kruml.* 63. *Nullius momenti*, za nic nie stoi, albo na to czwartej części pieniądza nie dadzą. *Macz.* Łakomstwo się leda o krzywdeczkę gniewa, co nie stoi za pieniądz. *Rej. Zw.* 78 *b.*, (cf. za szyszkę, za złamaną babkę; (*Slov.* ani babki ne stogi). On który 'prze nędzę swą za trzy czarne pieniądze nie będzie stał, na urząd wszedłszy, zbogaci się. *Kosz. Lor.* 97 *b.* (za trzy szelągi). — b) *Latius:* Pieniądz, ein Stück Geld, ein Geldſtück. Pieniądz znak z kruszcu, mający przywiązany do siebie szacunek, dla tym łatwiejszych wymian w handlu. *Kras. Zbb.* 2, 360. Dawni Rzymianie panowania byli niezwyciężonego, a nie mieli srebrnego pieniądza. *Urzęd.* 396. (monety srebrnéj, abo białéj). Pieniądz abo grosz ś. Jana, Świętojański grosz = zadatek najętemu; Miethgeld, Handgeld. Pieniądz ś. Piotra, *v.* Świętopietrze. Znają go jak zły pieniądz. *Cn. Ad.* 1363. jak zły szeląg, *Slov.* gako zlí peňáz. — c) *Collect.* Pieniądze, *G.* pieniędzy; *etiam.* pieniążki, małe, wielkie, srebrne, złote, moneta, niemoneta, dzięgi, *Boh.* penize, *G.* penëz; *Slov.* penjze, peňáze; *Sorab.* 1. peneze, penefy; *Sorab.* 2. penefe; *Vind.* pienesi, piensi, penes, piens, denar, meta; *Carn.* dnâr; *Croat.* penézi, novczi, penez; *Dal.* jaszpra; *Hung.* pénz; *Bosn.* pinezi, pjenezi, novçi, pjenez; *Rag.* pienézi; *Slav.* nòvce, nòvci; *Ross.* деньги, денежка; Geld. Drobne pieniądze w Polszcze przed Wacławem, chodziły pod nazwiskiem asprów czyli aspergillów, zkąd bajka o mniemanych skórzanych wiewiorczych pieniądzach. *Nar. Hst.* 5, 289. *Star. Ref.* 103. (*ob.* Asper). Pieniądze bić, *Vind.* denar delati, kuvati, vdarjati, penesati, denariti; (*ob.* Bić). Dom, gdzie pieniądze biją, menica, *Vind.* penesarniza, denarjanilhe, denarska hisha; *Rag.* pjenëzniza; *Croat.* penezarnicza; (*Boh.* peňeznice kasa). (*Eccl.* ногать gatunek dawnych pieniędzy w Kijowie). Pieniądze fałszywe, fałszywa moneta. Pieniądze leżące, liegende Gelder, *Slov.* mrtwé peňáze; *oppos.* pieniądze nieleżące, któremi kto robi, pieniądze gotowe = gotowizna, baar Geld. Żyjąc skąpo, zbiera wielkie pieniądze. *Teat.* 34. *c*, 65. (kapitały). Człowiek bez pieniędzy ustawicznie jest konającym, a pieniądze bez człowieka trupem. *Zab.* 5, 80; (*Croat.* prez pënez nigdo knez). Pieniędzmi mądry władnie, głupi im służy. *Cn. Ad.* 837. Na tym świecie nic bez pieniędzy. *Teat.* 33. *d*, 20. (darmo nic, brzękać tu trzeba). Bez pieniędzy do miasta, bez soli do domu. *Żegl. Ad.* 13. *Rys. Ad.* 2; *Slov.* bez peňëz do trhu, bez soli do domu; bez knih do školi, bez penëz do trhu. Prze Bóg nic nie weźmiesz, aż 'piądze (pieniądze) mieć będziesz. *Glicz. Wych. M* 6 *b.* — *Nummariae rei difficultas me tenet*, nie mam pieniędzy; kupiłbym wieś, ale pieniądze gdzieś, w przypowieści bywa mówiono. *Macz.* Pieniądze, cięciwa wojny. *Birk. Zamoj.* 2. *nervus rerum; Slov.* za peňáze flinta strilá. Przy kim są pieniądze, przy tym też zostawa I honor i zaszczyty i urząd i sława. *Zab.* 7, 152. *Węg.*; *Slov.* kdo ma sadlo, temu snadno. Pieniądze wiele mogą, wszędy miejsce mają, wszystkiego dokażą. *Cn. Ad.* 834. (mieszek pan; grosz pan; złoty orzeł wszędy doleci). Pieniędzy pilniéj niż cnoty. *Cn. Ad.* 837. (*virtus post nummos*). Pieniądze niczym nie trącą; każde pieniądze pachną. *Cn. Ad.* 834. (zysk zkądkolwiek dobry, *Vespasiani ex urina*). Pieniądze okrągłe są, toczą się. *Cn. Ad.* 834. *Cn. Th.* 430. (wyda się rychło, co się zebrało nierychło). Pieniądze lica nie

mają, *ob.* Lice. — §. Pieniądze za kupią, płaca, *pretium. Cn. Th.*, cena, der Preis. Za małe pieniądze tanio. *ib.* W pieniądzach co jest, popłaca. *Wład.* es wird gut bezahlt. Koń młody w pieniądze idzie, płaci; stary, z pieniędzy wychodzi. *Cn. Ad.* 557. steigt an Werth, fällt an Werth. PIENIĄDZTWO, *ob.* Pieniężtwo. PIENIĄŻEK, żka, *m.*, 1 a) drobny najmniejszy pieniądz, halerz; ein Heller, ein Scherf; *Sorab.* 2. peneschk; *Rag.* pieneznicicch; *Ross.* полушка, полушечка; *Eccl.* пуло, пулъ, пѣнязь. Pieniądz dzielą na dwa pieniążki. *Krumł.* 65. Nie dałbym za to i pieniążka. *Cn. Ad.* 565. (ani złamanéj babki). — b) *Botan.* Pieniążek, *ob.* Pieniężnik. — 2. Pieniążki, *burlesq.*, pieniądze, dzięgi; Geld, Pfennige, Bleche. Pieniążki wszystko robią i teścia i zięcia. *Treb. S. M.* 18. Pieniążki-ś moje pokradł. *Dwor. S* 2. Ma pieniążków dosyć. *Teat.* 5. *c*, *D* 2. Dobry, kto ma pieniążki. *Jag. Gr. C b.* PIENIĄŻKOWY, a, e, od pieniążka, Pfennigs-, Heller-; *Ross.* полушечный.

Pochodz. *pieniężnik*, *pieniężny*, *pieniężtwo*, *spieniężyć*.

PIENIĆ, ił, i, *act. niedok.*, spienić *dok.*; *Boh.* pěniti, šumiti (cf. szumowiny), flintati; *Sorab.* 1. penu; *Vind.* peniti, peno delati; *Carn.* peneti, penem, pejnem; *Croat.* pénim; *Rag.* pjenniti; *Bosn.* pjenniti, pinniti; *Ross.* пѣнить; pianę czynić, pienistym czynić, wspieniać; schäumend machen, Schaum machen, schäumen. Karczmarka, aby z góry w konewkę nie pieniła piwa. *Haur. Sk.* 156. Łomiemy z pracą góry, mętne pienim morze. *Zab.* 12, 256. Pieni dzik pyskiem, i kły swe zgrzytem ostrzy. *Pilch. Sen. gn.* 111. Z Etny niebo naprzód spieni siwy dym, potym ogień wybuchnie. *Pot. Arg.* 284. Ciężko oddycha i spienioną krwią pluje. *Perz. Cyr.* 2, 3. PIENIĆ się, *recipr.*, schäumen; (*Slov.* pěniti se; *Sorab.* 1. penu, yeźtźu szo; *Vind.* se pejnit, penitise, peno delati; *Bosn.* pinnitise). Ocean wełnmi pieni się bystremi. *Kulig.* 12. Leciał pędem panicz; konie się z biegu pieniły. *Zab.* 16, 75. *Węg.* Gdy się koń z pracy zagrzeje, że się aż spieni. *Haur. Sk.* 391. Pienić się koło gęby (*Vind.* fliniti). Kruszce pienią się z pieców; pancerze brzmią na kowadle. *Stas. Num.* 1, 55. Pieniła się ze złości. *Teat.* 5, 131.

1. PIENIE, ia, *n.*, *Subst. Verbi* piać; a) *proprie* pienie abo spiewanie koguta kokoryku; das Krähen; *Boh.* pěnj. Pierwsze pienie *v.* pierwsze kury, das erste Hahnengeschrey. — *Transl.* Połowczyk w lesie zawywszy wilczym głosem, gdy mu wilcy podobne oddali pienie, w nadziei pokrzepionym został. *Nar. Hst.* 3, 76. wycie, Geheul. — b*) Pienie muzyczne lub poetyckie; *Ross.* пѣніе; spiewanie, pieśń, pień, das Singen, der Gesang. Pienie Symeona starego niechaj zabrzmi w ustach naszych. *Sk. Żyw.* 1, 75. O wdzięczna pieśni i słodkie pienie tego starca. *ib.* 77. W mszy ś. pienie anielskie: chwała na wysokości Bogu; *gloria in excelsis. Sk. Dz.* 83. Psalm pierwszy, pienie abo pieśń pierwsza, O Jezusie panu naszym. *Wróbl.* 1 *Pień przedśmierciowy Lodbroga. *Czack. Pr.* 10. *Pień przedśmierciowy Asbiorna, w którym obiecuje sobie pić jeszcze na tamtym swiecie piwo. *ib.* 274.

2. PIENIE *plur.*, *ob.* Pienia, pienianie.

PIENIEK, ńka, *m.*, *dem. nom.* pień, a) pniaczek, klocek; *Ross.* пенекъ, стволъ; ein Klötzchen, ein kleiner Klotz. Żaczek z infimy skazany na pieniek. *Zab.* 11, 405. Znać, żeś niewiele wziął plag w szkołach, znać, że cię niedobrze bito, żeś nieczęsto pieniek wycierał. *Mon.* 75, 136. (nieuk). — *Prov.* Ale ale, mamy z sobą coś na pieńku. *Teat.* 30. *b*, 112. do rozstrzygnienia, do rozprawy; wir haben mit einander ein Hühnchen zu pflücken. Wy milczcie, bo bez tego mam ja z wami na pieńku. *ib.* 8, 63. *Nanus*, karzeł, mały, krótki mężyk, by pieniek. *Mącz.* Karzeł, pieniek. *Mącz.* ein kleiner Knirps; (*ob.* Pęcherz, pędrak). — b) Pieniek, drzewko niegrube, pręt, bylina; ein dünner Stamm, ein Stämmchen. Pieńki są to owe albo płonki, albo z ziarn podrosłe drzewka, w które zrazy szczepione być mają. *Kluk. Rośl.* 1, 95. — §. *Transl.* Pieńki zęba, odnogi. *Perz. Cyr.* 2, 191. Seitenwurzeln der Zähne. — §. Pióro składa się z pieńka i chorągiewki. Pieniek jest u spodu dety, drdzeniem napełniony. *Kluk. Zw.* 2, 12. kodłuch; *Boh.* pjsk, brk, (cf. pisk, bark); *Morav.* pjskor; *Ross.* стебель, cf. zdziebło; (cf. пеньки), der Kiel der Feder; pipa, pipka. Pieniek pióra odarty *Boh.* ostenka, paperka. — c) *Oecon.* Pieńki, zwyczajne ule stojące. *Kluk. Zw.* 4, 204. stehende Bienenstöcke, Ständer, Bienenständer, (*oppos.* leżak); *Carn.* pajn; *Vind.* penj. — §. Pieńki, gatunek grzybów żółtawych, które przy pniach rosną. *Skarb.*, eine Art Pilze.

PIENIENIE *Subst. Verbi* pienić.

PIENIĘSTWO, *ob.* Pieniężtwo. PIENIĘŻNIK, *PIENIĘDZNIK, a, *m.*, 1 a) człowiek pieniężny, bogacz; der viel Geld hat, ein Reicher. Choć taki pieniężnik, niewypowiedziany kutwa. *Teat.* 28, 137. Dwaj dłużnicy byli winni długi niektóremu pieniędznikowi. *Zarn. Post.* 3, 640 *b.* — b) Ci pieniężnicy, wywożąc od nas talary, zysk mają z nich. *Sum. A*, 2. pieniędzmi handlujący, wexlarze; *Boh. et Slov.* peněžomenec; *Sorab.* 1. peneżnik, pěnezw wotměnik, pěnežné wotměnik; *Vind.* penesar; *Rag.* pjeneznik; *Croat.* peneznik, penezár; *Hung.* pénz-vácto; *Eccl.* пѣняжникъ, тръжьникъ, Geldwechsler. — 2. *Botan.* Pieniężnik, Pieniążek, ziele, gęsi polej, spiwrzód, uspiwrzód, stowrzód, wężownik, listeczki ma jak pieniążki okrągłe, *Lysimachia nummularia*, Pfennigskraut. *Syr.* 303. *et* 302. *Urzęd.* 81. *Kluk. Rośl.* 2, 242. *Kluk. Dykc.* 2, 106; *Ross.* денежникъ, полушечная трава, луговой чай. PIENIĘŻNO *adverb.*; z wielkiemi pieniędzmi, geldreich, mit vielem Gelde. *Cn. Th.* PIENIĘŻNY, a, e, 1) od pieniądza, Pfennig-. Drachmę dzielą na 4 pieniądze, pieniądz na dwa pieniążki, i ten gatunek wagi nazywają grzywną pieniężną, Pfenniggewicht. *Krumł.* 65. (pieniążkową). Pieniężny, za jeden pieniądz stojący, popieniężny; für einen Pfennig, Pfennigs-. Pieniężny chleb. *Cn. Th.* — 2 a) Pieniężny, do pieniędzy należący, pieniędzy się tyczący; Geld-, Geld betreffend; *Boh.* peněžitý, peněžný; *Slov.* peňaziti, peněžitý; *Hung.* pénzes; *Sorab.* 1. pěnezwaté, penczoyité; *Vind.* denarski; *Carn.* denarne; *Croat.* penezni, penezen, penézlyiv, novcheni; *Rag.* pjenezan; *Slav.* novceseni; *Ross.* денежный, денежнъ. Pojechał do Hollandyi dla pieniężnych interesów. *Teat.* 7. *c*, 17. Pomoc mu pieniężną dawał. *Sk. Dz.* 268. — b) Człowiek pieniężny, pieniędzmi

handlujący, mit Geld handelnd. Ludzi pieniężnych nie mało, którzy bardziej pieniądzmi, niż drudzy towarami handlują. *Spos. A.* — c) Pieniężny, w pieniądze bogaty, geldreich, reich; *Sorab.* 1. mnohopěnežné. Żeni się głupi młodzian, z głupią, niedołężną, Szpetną, złośliwą, starą, byleby pieniężną. *Hor. Sat.* 28. Żeś pieniężny, nie masz pogardzać ubogą. *Teat.* 25, 123. — d) Żołnierz pieniężny, za pieniądze służący; der Söldner, Lehnsoldat, Miethsoldat. Pieniężnej piechoty nie używać, bo się skarb niszczy bardzo przez nią. *Star. Pob. C. Star. Dw.* 3. Żołnierze pieniężni dla niezapłacenia żołdu, poczęli się rozchodzić. *Stryjk.* 625. PIENIĘZTWO, PIENIĘSTWO, PIENIĄDZTWO, a, *n.*, pieniędzy dostatek, Geldvorrath, Geldreichthum. Bogaty złodziej ma dosyć pienięstwa. *Boh. Kom.* 5, 127. Kto pieniądztwem majętności sobie przyczynia, taki szlachcicem się zwać nie może. *Star. Ref.* 33. (handlem pieniężnym). PIENIĘŻYĆ, *ob.* Spieniężyć.

PIENISTY, PIENNY, a, e, pieniący się, pełen piany; *Boh.* pěnawy; *Sorab.* 1. penaté, yeztwaté; *Carn.* pejnast; *Vind.* penast, penaviten; *Bosn.* pinniv; *Rag.* pjennast, pjeniv, pjěnnav; *Croat.* penäszt; *Ross.* пѣнистый, пѣнный; ſchaumig, ſchäumend, voll Schaum. Piwo pieniste. *Haur. Sk.* 37. Ozdobny złotym rzędem stoi koń okryty, Gryząc pienisty munsztuk i tłukąc kopyty. *A. Kchan.* 92. Pienista Wisła. *Groch. W.* 439. *et* 536. Nawałność straszna powstaje, pieniste bałwany tłuką okręt. *Jabł. Ez.* 91. Wieprz pienisty Erymantski. *Tward. Wł.* 256. Pianisty. *Spicz.* 205.

PIEŃKA, i, *ż.*; *Ross.* пенька; konopie, der Hanf. Żytem, solą, lnem, pienką, niewolno żydom handlować. Pienkę, lubo u szlachty nabywszy, wolno im do miasta przywieźć, ale nikomu jak mieszczaninowi przedać. *Dub.* 198. Od kamienia pienki. *Instr. cel. Lit.* Od bierkowiska pienki czystej, po złotemu, od bierkowca płowej pienki po 15 gr. *Vol. Leg.* 3, 645. *et* 6, 132. Z masztami, pienką i żytem. *Kniaź. Poez.* 1, 42. Pienki lnu. *Xiądz.* 270. PIEŃKOWY, a, e; *Ross.* пеньковый.

1. PIENNY, a, e, od piany, pienisty, pełen piany; Schaum-, voll Schaum. Skropcie już pola perłową rosą O górne zdroje, aż on brzemienny Świętym dżdżem obłok strumieniem pienny Wyleje na świat. *Miask. Ryt.* 1. Dębianki na lekarstwo masz zbierać, póki są niedostałe a pienne. *Sienn.* 143.

2. PIENNY, a, e, od pieni, pieni podległy, o którego się pieniają czyli prawują; Proceß-, ſtrittig, rechtsſtrittig, dem Proceß unterworfen. Właścicielom natworzyli piennych sporów. *Czack. Pr.* 2, 188. Piennego imienia nie może nikt, nie rozprawiwszy się, inszemu puszczać. *Stat. Lit.* 197. (cf. zawódzca). Wyjechał podkomorzy na grunt pienny. *ib.* 281. Wiodąc prawo o grunt pienny abo o różnice graniczne. *ib.* 282.

PIEPRZ, u, *m.*; *Boh. et Slov.* pepř; *Sorab.* 1. popr, poper; *Sorab.* 2. pepeř, per; *Carn.* pópĕr, popr; *Vind.* peper, poper; *Croat.* pĕrper, papar; *Dal.* papar; *Hung.* bors; *Rag.* pâpar; *Bosn.* papar; *Slav.* biber, pagor; *Ross.* перецъ; Pfeffer; *Angl.* pepper; *Dan.* peber; *Gall.* poivre; *Ital.* pepe, pevero; *Lat.* piper; *Graec.* πιπερί; *Chald.* פלפלת pilpeleth; *Pers.* pilpil, pelpeli; a) *Ger.* der Pfeffer. Pieprz, chrościna dziko w Indyi rosnąca, nosi jagody wielkości grochu, których zażywamy do kuchni pod imieniem pieprzu. *Kluk. Dykc.* 2, 197. — *Prov. et Dikt.* Ważywszy na ryby, na pieprz nie ważyć. *Rys. Ad.* 72, (cf. wziąłeś konia, weź i bicz). U dyabła ryby, a pieprz u dwu. *ib.* 69. Łacniej niż funt pieprzu, pogryźć korzec maku. *Pot. Arg.* 278. Kto pieprzu wiele ma, w jarzynę sypie. *Cn. Ad.* 576. (nie oszczędza, kto wiele ma). Natarł mu pieprzu w nos. *Rys. Ad.* 46. Zna się na rzeczach, by świnia na pieprzu. *Rys. Ad.* 81. Jak koza na pieprzu. *Cn. Ad.* 735. (jak wilk na gwiazdach). Czasem mysze łajno za pieprz przedają. *Sienn.* 567. (kota za lisa). Oto starościna, której rodzice pieprz przedawali. *Teat.* 56, 63. (korzenny sklep trzymali). Książka zła, na pieprz. *Cn. Ad.* 369. (na placki, w piec). — Pieprz nie mówi; *Judaei dictum, qui cum uni e judicibus piperis bonum pondus donasset, quo causam meliorem faceret, tacente corrupto judice, contra spem damnatus, admirabundus dixit:* to mi dziwno, pieprz nie mówi! *Cn. Ad.* 939. (*bos non loquitur, vacca non permittit*). — b) Przedtym niżli pieprz był w używaniu, Polacy liścia rdestowego i nasienia do zaprawiania potraw używali, zkąd go też Polskim pieprzem mianują. *Syr.* 1245. Waſſerpfeffer. Pieprz wilczy, (*ob.* Wilczy pieprz). Turecki pieprz, Indianiſcher Pfeffer, jest z różnemi główkami okrągłemi i podługowatemi, gdy dojrzeją czerwonemi; sieją go corocznie na inspekcie. *Kluk. Rośl.* 1, 224. PIEPRZYĆ, ył, y, *act. niedok.*, Opieprzyć *dok. qu. v.*; *Boh.* pepřiti; *Sorab.* 2. peppřisch, prasch, presch, (cf. prać = bić); *Bosn.* papriti; *Croat.* perpriti; *Vind.* opoprati, opeprati; *Dal.* paprim; *Rag.* paprijm, popapriti, opapriti, zapapriti; *Ross.* положить перцу, приправить; pieprzem zaprawiać, pfeffern, *fig.* cf. przepieprzyć, przesadzić. PIEPRZNO *adverb.*, dużo z pieprzem, gut gepfeffert. Chwalą ten obiad, gdzie bywa to pieprzno, to kwaśno, to z chrzanem, to z cebulą, a rzadko słodko. *Gorn. Dw.* 41. PIEPRZNIK, a, *m.*, *angaricus cantharellus*, gatunek bedłki, niebezpieczny do zażycia. *Kluk. Dykc.* 1, 12. der Pfefferſchwamm, Pfifferling. PIEPRZOJAD, a, *m.*, *ramphastos piperivorus*, ptak Indyjski wielkości gołębia, z długim dziobem. *Kluk. Zw.* 2, 26. der Pfeffervogel, Pfefferfraß. PIEPRZNOŚĆ, ści, *ż.*, korzenność, smak pierny, Pfeffrigkeit, pfeffrige Schärfe. Ziele to ma z przyrodzenia wielką pieprzność. *Syr.* 1215. PIEPRZNY, PIEPRZOWY, a, e, od pieprzu, Pfeffer; *Boh.* pepřowy; *Carn.* poprĕn, poprov; *Sorab.* 1. popřené; *Croat.* perpren, papren, operpren; *Bosn.* papren; *Rag.* paprên, opaprên, zapaprên; *Ross.* перешный. Pieprzna gorzkość. *Syr.* 873. Pieprzna sałsza, którą dają do pieczystego. *Wiel. Kuch.* 421. Pfeffertunke, Pfefferſauce. Pieprzowa puszka, Pfefferbüchſe. *Tr.*, pieprzniczka; *Slav.* biberница; *Ross.* перешница. Pieprzowy kolor. *Tr.*, *ob.* Pieprzykowy. — §. *Botan.* Pieprzna szałsza, 1. PIEPRZYCA wielka, *lepidium* ziele, Pfefferkraut. *Syr.* 1215. *Kluk. Dykc.* 2, 79. do tego gatunku należy rzeżucha ogrodowa. *Bosn.* paprika; *Croat.* perpris, paprika; *Rag.* paprika. 2. PIEPRZYCA mała, rzeżucha psia, włoska, PIEPRZYCZKA, *dem.*, *Iberis*, wilde Kreſſe. *Syr.* 873. *Sienn.* 137; *Boh.* stě-

niczjk, magowky, opěnky. PIEPRZORODNY, a, e, pieprz rodzący; *Rag.* paprorodan, pfeffertragend. PIEPRZYK, a, *m.*, pieprzny, korzenny smak wina, gewürzhafter Geſchmack eines alten Weines. To gdy wyrzekł, zrobiła się jego mina, Jaka bywa rozeznać chcących pieprzyk wina. *Zab.* 10, 276. — *Transl.* Zawsze Jejmość musi mieć jakiś pieprzyk w swoich ucinkach. *Teat.* 20. *b*, 19. ostrość, kwas, beißende Schärfe; cf. *Gall.* pointe. PIEPRZYKOWATY, PIEPRZKOWATY, a, e, — o *adverb.*, pieprzykiem oddający, korzenny, o winach, gewürzhaft, (von Weinen). Wino to dluste pieprzkowate. *Wyrw. Geogr.* 318. PIEPRZYKOWY n. p. kolor. *Teat.* 30. *c*, 9. pieprzowy, Pfefferfarbe.

Pochodz. *opieprzyć, dopieprzyć, przepieprzyć, pierny, piernik, piernikarz, porny, porność.*

PIERĄĆ 1) *ob.* Przeć, parł. 2) *ob.* Prać, pierze, piorę.

1. *PIERCA, y, *ź.*, pierznik, pościel, piernat, pierzyna; (*Etym.* pierze, pióro); materac, Bett, Polſter, Kiſſen. Męża przy sobie nie widzi; za czym owdowiałe Pierce, skoczywszy z łoża lękliwa, opuszcza. *P. Kchan. Orl.* 1, 265.
2. *PIERCA, y, *m.*, popieracz, który sprawę jaką popiera, patron; *Bosn.* paraç; (*Etym.* przeć, poprzeć, popierać); *Croat.* perûs; *Dal.* paracz; [*cerk.* **пьрьць** *contentiosus* 2]; der Advocat. *Advocatus*, rzecznik, prokurator, sprawca, pierca rzeczy mojej. *Mącz.* Mnoży się teraz prokuratorów, pierców, wykrętników wiele, tak iż po prawie nam już nic nie będzie. *Gorn. Dz.* 99. *Rabula*, skwierczek, pierca, szczekuła, który zwłaszcza na sądzie rzecz sprawując skwierczy. *Mącz.*, cf. brzechajło, chrapek, ein Zungendreſcher.

PIERDEL, a, *m.*; *Boh.* prd; *Sorab.* 1. perd; *Vind.* perdiz; *Croat.* pêrdêcz; *Slav.* pêrdac; *Rag.* pârdaz; *Ross.* пердежъ; *Graec.* *πορδή*; *Ger.* Farz; (cf. *Boh.* prdel = zadek); wiatr głośno wypuszczony, der Furz, Farz. Pierdel za pierdel oddawam, *oppedo. Mącz. Pot. Jow.* 2, 47. PIERDNĄĆ, PIERNĄĆ, PIARDNĄĆ, PIARNĄĆ, pierdnął, piernął, piardł, *f.* pierdnie *act. jednth.*, Pierdzić *contin.*, Pierdziać *frequ.*; *Boh.* prděti; *Sorab.* 2. pártnusch; *Sorab.* 1. perdžicz, perdžu; *Carn.* perdẹti, perdim, perdniti, perdnem; *Vind.* perdeti, perdim; *Croat.* perdeti, pêrdim; *Rag.* pardjetti, popardîvati; *Ross.* пердѣть, пернулъ, пержу; *Wallach.* pjerd; *Graec.* *πορδή*, *πορδεῖν*, *πέρδομαι*, *ἀποπέρδω*; *Chald.* פער; Nieder. purt, furt; *Angl.* fart; *Dan. et Svec.* fiart; *Germ.* furzen, farzen; wiatrem trzasnąć, głośny wiatr wypuszczać, (cf. bzdzić). Ja tu dla twoich, sąsiedzie, przymiotów, Nie piernąć, ale usraćem się gotów. *Pot. Jow.* 2, 29. Po chwili, aż mu sąsiad pod sam nos piernie. *ib.* 37. Owca piernęła, baran jej to gani; Gdy tym więcej pierdziała .... *Pot. Jow.* 2, 47. Apollo jednym poetom dmucha, drugim pierdzi w rożek. *ib.* 14. — *In colico morbo laborantem:* Gdybyś był nie wypuścił ducha, piardłbyś duszą, Co śmiercią drugim, tobie życiem przyznać muszą. *Min. Ryt.* 3, 183. — *ğ. Transl.* Pierdzi, w strachu jest, tchórzeje, er hat Angſt. PIERDOŁA, PIRDOŁA, y, *m.*, PIERDZIEL, a, *m.*; *Boh.* prdlawy, prdoch; *Rag.* popardavaz; *Ross.* пердунъ, *f.* пердунья, a) co często pierdzi, ein Farzer. Ten stary pierdoła sam nie wie, czego mruczy. *Teat.* 43. *c*, 37. *Wyb.* O równe się ty zawsze staraj ożenienie, Inaczej w czas przestrzegam, utracisz pirdoło. *Opal. Sat.* 26. — b) Pierdoły, dummes Geſchwätz, fades Geplapper. Prawisz mi pierdoły, mam ci ja o czym myślić. *Teat.* 43. *c*, 10. *Wyb.* PIERDOLIĆ, ił, i, *act. niedok.*, pierdoły prawić, bzdurzyć, fades Zeug plappern Co ona pierdoli! *Teat.* 43. *c*, 43. *Wyb.*

*PIERKOS, a, *m.*, piórem strojny, einer mit einem Federbuſche. Stary pierkos: Piórko za czapką, a czupryna siwa. *Petr. Jow.* 2, 69.

PIERNAT, a, *m.*, PIERNATEK, tka, *m. dem.*, PIERNACIK, a, *m.*, *dem.*, a) pierznik, pościel; (*Etym.* pierze, pióro); materac, das Federbett, Unterbett, die Materatze; *Carn.* pirnẹza, (piernat *plumeus*); *Vind.* perniza, madroza, zhoba; *Boh.* polštař; (*Croat.* pernat *plumosus*); *Rag.* pêrniza, pêrniciza, (pernicjar *culcitrarius*); *Bosn.* pernik; *Slav.* proshivena perinja; *Hung.* parna *grabatus*; *Ross.* тюфякъ, тюфячекъ, (пернатa dawny gatunek buławy, пернатка *pennatula*, пернатый pierzasty). Wspomina on na piernat pod namiotem płóciennym. *Pot. Pocz.* 467. Na miętkie jego piernaty, Kłączystych maków sen rzuca kwiaty. *Zab.* 9, 351. *Zabł.* Choremu piernat jest kamieniem, a kołdra cetnarem. *Zab.* 8, 397. Przykryć jaja poduszką, albo jakim ciepłym piernatkiem. *Haur. Sk.* 125. — b) Piernat, pieszczoch. *Tr.* ein Weichling, ciastoch.

PIERNIK, a, *m.*, PIERNICZEK, czka, *m. dem.*; *Boh.* pernjk; *Sorab.* 2. paprenz; *Sorab.* 1. póprancz; *Bosn.* papregnak; *Dal.* paprenyak; *Rag.* papragnak, slacnik, (cf. słodycz); *Slav.* paprenjak; *Croat.* perprenyak, paprenyak; *Vind.* popertnjak, (*Vind. et Carn.* parnek, parjenk *panis delibutus*; *Carn.* popertnik = chléb godowy); *Ross.* пряникъ, коврижка; miodownik pierny czyli pieprzny, der Pfefferkuchen, Lebkuchen, Honigkuchen. Miód jest przyprawą pierników. *Kluk. Zw.* 4, 258. Kto nie pija gorzałki, i od niej unika, Ten słodkiego niegodzien kosztować piernika. *Min. Ryt.* 3, 365. Chłop stokłosny chléb tak smaczno je, jak piernik Toruński. *Haur. Sk.* 36. PIERNIKARZ, a, *m.*; *Boh.* pernikař; *Sorab.* 1. poprancznik; *Vind.* sladkopezhenik, lezatar; (*Vind. et Carn.* parnekar Süßbäcker, lakotnik); *Ross.* пряничникъ; miodownikarz, kichlarz; der Pfefferküchler, Lebküchler. Najsławniejsi Toruńscy piernikarze wyznali, iż dla mnie pierwszy podobnéj wielkości robili piernik, który Pani przyjąć raczysz. *Teat.* 16. *b*, 22. PIERNIKARCZYK, a, *m.*, czeladnik piernikarski, der Pfefferküchlergeſelle. PIERNIKARKA, i, *ż.*; *Boh.* pernjkařka; żona piernikarza, die Pfefferküchlerinn. PIERNIKARSKI, a, ie; *Boh.* pernikařsky; od piernikarza, Pfefferküchler=. Piernikarskie tworzydło *Ross.* пряница. PIERNIKARSTWO, a, *n.*; *Boh.* pernjkařstwj; piernikarskie rzemiesło, die Pfefferküchlerey, das Pfefferküchlerhandwerk. PIERNIKOWY, a, e; *Boh.* pernjkowý; od piernika, Pfefferkuchen=; *Ross.* пряничный. PIERNO *adverb.*; *Boh.* perně; 1) pieprzno, *cum multo pipere. Cz. Th.*, wohl gepfeffert, gewürzt, ſcharf, picant. (*2. Pierno, *pierzno, *ob.* Piorno). PIERNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* pernost

pieprzność, cf. porność; die Pfeffrigkeit, die Schärfe, das Picante. PIERNY, a, e, pieprzny, opieprzony, cf. porny; (*Boh.* perný), gepfeffert, ſcharf, picant. *Cn. Th.* Ziele to smaku jest gorżko piernego. *Syr.* 835. W grudniu piernych pokarmów używaj. *Sienn.* 440. Polewka pierna. *Ern.* 138. Pierne orzeszki, Pfeffernüſſe. *Tr.*

PIEROG, *ob.* PIROG.

PIERŚ, i, *ż.*, PIERSI *plur.*; *Boh.* prs, prsy; *Slov.* prse; *Carn.* perse; *Vind.* perſi, perſe; *Croat.* persza, pêrszi, grudi; *Rag.* pársi, parsize; *Bosn.* parsi, prrisi, persi, grudi; *Slav.* pêrsah; *Sorab.* 2. brust (*Germ.* Bruſt), nadro, nadra, (*ob.* Nadro, zanadrze); *Sorab.* 1. nadro, hutrobno, (cf. wątroba); *Ross.* перси, грудъ, груди; *Eccl.* **пръси, гръдь**; *Anglos.* breost; *Angl.* brest; *Svec.* bröst; *Dan.* bryst; Niederſ. *et Holl.* Borſt; *Germ.* die Bruſt; (cf. *Graec.* πρόσθε, πρόσθιος, n. p. τραύματα πρόσθια, *vulnera adverso pectore accepta*); — a) *latiori sensu* pierś, piersi, część ciała między szyją, bokami i brzuchem. *Kirch. Anat.* 2. *Perz. Cyr.* 1, 41. *Wejch. Anat.* 17. *Zool.* 67. Część wołu lub cielęcia od piersi, mostek. *Magier. Mskr.*, *Boh.* hrudj; *Germ.* Bruſtkern; *Slav.* grùdi; *Ross.* грудина, грудинка. Puchlina piersi, Bruſtwaſſerſucht, w obudwu piersi jamach, Bruſthöhlen, albo tylko w jednej. *Krup.* 5, 773. Piersi mdłe, słabe, ciasne. *Syr.* 1465, (cf. płuca). Z wielomowstwa już im słów i piersi brakło. *Ust. Konst.* 1, 152. (tchu, oddechu). Cała mi się pierś wzdyma. *Teat.* 20. *b*, 25. Drżą na niéj wszystkie członki, piersiami pracuje. *J. Kchan. Dz.* 97. ſie arbeitet mit der Bruſt. Na znak pokuty biją piersi swoje. *Groch. W.* 213. Biję w piersi prze ciężki żal. *Groch. W.* 418. Uderzył się w piersi. *Falib. H* 3. er ſchlug an ſeine Bruſt. Nie trzeba zamków, bo każdemu piersiami wytrzymamy. *Star. Vot. C* 4 *b.* (pierś mężnego za puklerz stoi). Przyciskanie do piersi, uścisk (*Carn.* narozhje). Te rzeczy, w których się kochamy, do piersi przykładamy. *Sak. Probl.* 116. (cf. *Eccl.* **къпръсити, внутрь себя приять, или вложить въ перси свои**, brać do serca; *Vind.* gornaperſati, gornaperſuvatiſe = kokoszyć się, puszyć). — b) *Propriori sensu:* Piersi, naczynia zbierające mléko, po bokach mostka u człeka i zwierząt jemu podobnych, jak n. p. u małpy. *Zool.* 68. die Brüſte. Piersi przednia część zowie się osobliwie piersiami, na których dwa cycki z brodawkami. *Kirch. Anat.* 3. Piersi niewieście, cyc u niewiast, abo też u zwierząt, u bydląt, *mamma. Cn. Th.*, *Sorab.* 1. żonske nadro; *Ross.* грудн. Piersi przeczystéj Panny ciebie ukarmiły. *Groch. W.* 373. Biada brzemiennym i piersiami karmiącym. *Bibl. Gd. Marc.* 13, 17. (przy piersiach dzierżącym. 1 *Leop. Luc.* 21, 23); cf. ˚doić, den Schwangern und Säugern. Luth. *Sk. Dz.* 91. Dziecko przy piersiach, ein Säugling. Odsadzić od piersi, odchować. — §. Pierś, *poważniéj* niż piersi, jak w *Niemieck.* Bruſt, Buſen, (cf. Adlg. Bruſt 2). Pierś biała jak śnieg. *Kras. Oss. H* 2. ein ſchneeweißer Buſen.

Pochodz. *pierski, piersiczki, piersiska, piersisty, piersiowy, piersny*; *napiersnik, podpiersień, podpiersnik, przedpiersiek, przypiersiek.*

˚PIERŚĆ, iu, *m.*, szczypta, garstka, eine Handvoll. Wziąć pierściu lnu siemienia, uwarzyć w miedzie. *Ostror. Myśl.* 25.

PIERŚCIEŃ, ia, *m.*, PIERSCIONEK, nka, *m.*, *dem.*, PIERŚCIONECZEK, czka, *m.*, *dem.*, *secund.*; *Boh. et Slov.* prsten, prstynek; *Etym.* prst palec; *Sorab.* 1. perſtžen, perczen, perschczen, (porst palec); *Sorab.* 2. perschczen; *Carn.* perstan, perstanzhek, rinka, cf. rynek; (*Carn. et Vind.* perst = palec); *Vind.* perstan, perstanek, perstanzhizh, rinka, rinkiza; *Croat.* perzten, pêrszten, persztenek, rink, rinchìcza, karìka, (perzt, parszt, perszt, pêrszteczc = palec); *Dal.* parsten; *Rag.* parstén, parstencjaz, parstenak, parstèncich, (parst, parstaz, parstich = palec); *Bosn.* persten, prristen, parsten, prristenak, (parst, perst, prrist = palec); *Slav.* pêrsten, (pêrst = palec); *Ross.* перстень, перстенекъ, бѣлчугъ, кольцо; kółko lub obrączka do wkładania na palec; der Ring, Fingerring. Biskupi pierścienie na rękę noszą, z kościołem się jakoby żeniąc. *Sk. Dz.* 1026. Ślubny pierścionek (*Vind.* sheniten perstan, nevesten perstan, vestnik, viestnik). Zaręczyny z odmianą pierścieni przed ślubem odprawowane bywają. *Pim. Kam.* 166. (cf. *Slov.* prstenkowani, zasłubeni, oddawki *sponsalia*). Daruj jej złoty pierścionek. *Burl. B* 4. Noszący pierścień *Eccl.* перстеносецъ. Wróżba z pierścienia *Eccl.* перстеноволхование, *dactylomantia.* Pierścioneczki składane. *Dwor. K* 3. (gatunek pierścionków z różnych obrączek rozwodzących się i zwodzących). — §. Do pierścienia gonić. *Groch. W.* 488. ugadzając w zawieszony pierścień, nach dem Ringe rennen. — §. *Transl. fig.* Włosy w pierścienie nosił ukędzierzawione. *P. Kchan. Orl.* 1, 185. in Ringe gekräuſelt. Włosy jej ciemne w rzęsiste kręcące się pierścienie. *Niemc. Król.* 1, 19. *ob.* Ploty, kosy, loki. PIERŚCIENIOWY, PIERŚCIENNY, PIERŚCIONKOWY, a, e; *Boh.* prstennj; *Croat.* persztèni; *Rag.* parsteni; *Ross.* перстневый; od pierścienia, Ring-. Czwarty palec serdeczny lub pierścieniowy, *annularis. Perz. Cyr.* 1, 21. Pierścienny. *Mącz.*, der Goldfinger; (*Ross.* перстъ перстневый; *Eccl.* близосредный, перстнесый; *Carn.* perstanek). Pierścieniowa głowica, gdzie kamień drogi abo pieczęć bywa, *pala annuli. Cn. Th.* der Ringſtein, der Kaſten am Ringe. W Polszcze miała królowa przychody, n. p. pierścionkowe, i t. d. *Czack. Pr.* 2, 72 na pierścionki, klejnoty, ˚ochędostwo. PIERŚCIENNICA, y, *ż.*, szkatułka na pierścienie. *Włod.* das Ringkäſtchen, Schmuckkäſtchen. PIERŚCIENNIK, a, *m.*, a) co pierścienie robi, przedaje, der Ringemacher, Ringehändler; *Carn. et Vind.* perstanzhar; *Bosn.* prristenar, koji cini prristene; *Rag.* parstenar; *Croat.* persztenàr. — b) Pierściennik, *bombyx neustria*, zanocnica brudnożółta, w poprzecz skrzydeł brudnoczerwono przepasana. *Kluk. Zw.* 4, 379. PIERŚCIENNISTY, a, e, *annulatus. Cn. Th.*, geringelt.

PIERSICZKI, czek *plur.*, *dem. nom.* pierś, PIERŚKI. *Cn. Th. Spicz.* 197; *Boh.* prsyčky; *Rag.* parsize; Brüſtchen, kleine Bruſt, kleine Brüſte. Wódki z stoziarna dzieciom dychawicznym do kaszek przylewać, bo zatkanie i zamulenie piersiczek i płuc ich otwiera. *Syr.* 731. Kapłan w rękę swoich trzymać będzie łój ofiarny i piersiczki; łój spali a piersiczki będą Aaronowe. 1 *Leop. Levit.* 7, 30.

˚PIERSIOCYCKOWY, a, e, *Anat.* n. p. Piersiocyckowa

myszka. *Kirch. Anat.* 34. von der Bruſtwarze. PIERSIOPŁAWNY, a, e, n. p. Piersiopławna Syrena. *Zab.* 15, 187. po piersi w wodzie pływająca, bis an die Bruſt im Waſſer ſchwimmend. PIERSIOWY, PIERŚNY, 1. *PIERSISTY, a, e; *Boh.* prsnj; *Vind.* perſni; *Sorab.* 1. hutrobniczki; *Croat.* perszni; *Eccl.* грудный; od piersi, do piersi należący, Bruſt-. Ochrapienie bywa dla suchości pierśnej. *Spicz.* 135. Wrzód piersiowy *Ross.* грудница. Piersiowa sztuka, n. p. wołowa, *Slav.* grúdi; *Boh.* hrudi; *Ross.* грудина, грудинка, Bruſtkern. Kość piersiowa czyli mostek. *Perz. Cyr.* 1, 31. Kość piersista. *Kirch. Anat.* 107. Kanał piersisty. *Krup.* 2, 64. (cf. *Boh.* prsnik; *Carn.* persnẽza; *Germ.* Bruſtlatz, kaftanik). — 2. PIERSISTY; *Boh.* prsnatý; *Sorab.* 1. nadroyité, hutrobnoyité; *Croat.* perszaszt; *Rag.* pàrsast; *Eccl.* пръснстъ, грудистый; *Ross.* грудастый; piersi wydatnych, von ſtark gewölbter Bruſt, hochbrüſtig. Piersisty człek, szerokich piersi. *Chmiel.* 1, 183. Odukały, piersisty. *Cn. Syn.* 555, (cf. zanadrzysty). Chłopy piersiste, jak Cyklopy. *J. Kchan. Dz.* 296. Piersista, wielkich cyców niewiasta, *mammosa. Cn. Th.*, ſtarke Brüſte habend. PIERSISKA *plur.*, nieforemne piersi *contemn.*, ungeſchlachte Bruſt. Piersiska kosmate Tyfeusza tłoczy Sycylia. *Nar. Dz.* 2, 116. *Zab.* 6, 374. *Nar.* PIERŚKI, *ob.* Piersiczki.

PIERSZEŃ, ia, *m*, *Botan.* ziele, kichawiec, *ptarmica*, wilde Bertrammwurzel, od prędkiego opierzenia abo opierzchnienia kwiatu. *Syr.* 620. *Sienn. Wykł.*

PIERSZEŃSTWO, *ob.* Pierwszeństwo.

*PIERSZYĆ *intr. niedok.. (Boh.* pršj deszcz pada, prška deszcz, prškati pryskać), ſtieben. *Ningit*, śnieg pada, *pierszy. *Mącz.* — ℣. *Pierszą skry z czego, *scintillare. Cn. Th.*, Funken ſtieben. Z ust jego lampy wychodzą i iskry ogniste *pierszą. *Budn. Job.* 41, 10.

Pochodz. *pierzchnąć*, *pierzchać*, *pierzchnice*, *pierzchliwy*, *rozpierzchnąć*, *wypierzchnąć*; *prysnąć*, *pryskać*, *pryskarz*, *oprysk*, *popryskać*, *rozpryskać*, *pryszczel*, *pryszczeć*, *spryszczać*, *pryskować*; *pierzga*, *pierzgnąć*, *opierzchnąć*, *opierzgnąć*, *opierzchły*, *opierszałość*.

PIERSZYNA, *ob.* Pierwszyna. *PIERW; *Boh. et Slov.* prw, prwě; *Sorab.* 2. pĕrwo; *Vind.* prei, poprei; *Rag.* pàrvo, prie; *Bosn.* prie; *Dal.* prie, pria; *Eccl.* первое; *adverb., positiv.*; a) przód, *poprzedzaj, wprzód; erſt, zuerſt, vorher. Doniosę to pierw wujowi mojemu. *Teat.* 48, 84. Z pierwu, spierwu- z początku, od początku, z pierwotku; *Bosn.* od pria; *Rag.* sparva; *Ross.* сперва; *Eccl.* испрва, искони, съ начала, anfänglich. Pitius się z pierwu jął ociągać, potym przyrzekł. *Kosz. Cyc.* 199. Jeśliś dyabła z pierwu poznać nie mógł, przynajmniej go już teraj poznaj. *W. Post. W.* 206. Spierwu — na koniec. *ib.* 2, 278. PIERWEJ, *adverb. comparat. adverbii* pierw, (w żywotach *Skargi* zawsze Pierwiéj); *Boh.* prwě; *Slov.* prvě, pred tym časem; *Sorab.* 1. prědě, prědne, prěz, (cf. przed, przód); *Sorab.* 2. pĕrwo, pĕrwoti, perwotki, pĕrrej, pĕrwej; *Carn.* prędn, popręd, poprej, (cf. przednie); *Vind.* pervo, poprei, prei, popriedi; *Croat.* pervo, pervlye, prede; *Dal.* parvo, prie, pria; *Bosn.* prie, odprie; *Eccl. et Ross.* первое, пръвъе, перевье; a) wprzód, przedzéj; zuerſt, vorher, eher. Kto pierwéj zboże do młyna przyniesie, pierwéj ma mleć. *Szczerb. Sax.* 248. Komu pierwéj zaniosą, temu pierwej zmielą. *Pot. Arg.* 754. Kto pierwej do młyna zajedzie, temu pierwej zmielą. *Rys. Ad.* 23. (wer zuerſt kommt, mahlt zuerſt; *prior tempore, potior jure*). Pierwej muszą być kamienie, wapno, cegły, niźli dom. *Petr. Ek.* 3. Pierwéj z ognia wynosisz dzieci, niźli pieniądze; pierwéj pieniądze niźli miski; pierwej opatrujesz dzieci własne, niźli czeladkę. *Sk. Kaz.* 380. — Napierwéj *superlat.*; *Slov.* ponaprw; *Vind.* narprei, pred vſem, narpoprei, napervizh, navesti, snavasti. — *§. Listy nasze o tym po pierwéj i potym wydane. *Herb. Stat.* 694. dawniéj i poźniéj, vorher und nachher. Pierwej- dawniéj, vorher, ſonſt. Niech tak będzie, jak pierwej było, bo pierwéj lepiéj było. *Ld.* — b) Pierwej, prędzéj, rychlej; eher, geſchwinder. Pierwéj, niż się goła splecie. *Cn. Ad.* 858. (prędziuteńko). PIERWIASTEK, stka *et* - u, *m.*, a) pierwszy w czym będący, der der erſte iſt in irgend etwas, początek w sobie zawierający, początkowy, początek dający; Urelement, Wurzel, Grund; *Boh.* prwobytost; *Carn.* pervina, pervotina; *Vind.* perviz, pervina; *Croat.* pervìna; *Rag.* pàrvina; *Ross.* начатокъ, (cf. *nacząć, począć). Pierwiastki, *principia*, ciała proste niezłożone. *Sniad. Chem.* 3. *N. Pam.* 6, 319. Ciała samorodne, których początki są jednorodne, nazywają się pierwiastkami, *elementa. Kruml.* 10. Punkta najmniejsze równe składające ciało, nazywają się pierwiastkami. *Hub. Mech.* 416. Ur-Körper, Element, *ob.* Pierwociny. — *Gramm.* Pierwiastek, słowo pierwiastkowe, *primitivum*, *Carn.* pervurodna beséda; *Vind.* korrenninska beſeda; *Eccl.* первословие; *Ross.* первообразные. — *Arithm* Produkt złożony z dwóch równych czynników nazywa się kwadratem; każdy zaś z tych równych czynników, jego pierwiastkiem, *radix. Łęsk.* 2, 44. Wurzel, Quadratwurzel. Pierwiastek kwadratowej liczby, jest liczba, która sama przez siebie rozmnożona, też zadaną liczbę oddaje. *Jak. Mat.* 1, 104. O wyciąganiu pierwiastku kwadratowego. *Geom.* 1, 78. *Łęsk.* 2, 44. *Ustrz. Alg.* 2, 6. Pierwiastek sześcienny. *Jak. Mat.* 1, 122. die Cubicwurzel, (*ob.* Sześcienny). — b) Pierwiastek, pierwiasnek *de homine*, poczynający, niewprawny, pierwszy raz co robiący; ein Neuling, ein Anfänger. W ten czas nasi Polacy grubemi a jeszcze pierwiastkami prawie w naukach byli, *novitii. Krom.* 60. — ℣. Jezus świeżo narodzony przez jasność gwiazdy pierwiasnkom pogańskim okazał się. *W. Post. Mn.* 438. (tym, którzy z pogan najpierwsi o Chrystusie wiedzieć mieli; den Erſtlingen unter den Heiden, die die erſten waren, denen Chriſtus bekannt wurde). PIERWIASTKA, i, *ż.*, a) pierwszą w czym będąca, die die Erſte iſt. Marya matką i pierwiastką nieśmiertelności. *Sk. Kaz* 601. — b) Pierwiastka, *Boh*, prwnička; *Croat.* pervorodicza; *Sorab.* 1. preni krotž pohradžacza, preniczka; *Ross.* первородница; *primipara*, która pierwsze dziecię rodzi. *Mącz.*, *ob.* Pierworodząca, *Boh.* prwnice, prwnička. *Cziach. h.* 1., die das erſte mal geboren hat. Pierwiastka krowa, owca. *Cn Th.*, die das erſte mal kalbet. — Pierwiastka, gdy w wymionach będzie

miała jaki defekt. *Haur. Sk.* 468. *Haur. Ek.* 124. *et* 120. — c) *Pass.* Pierwiastka, *primogenita. Mącz.*, pierworodna, die Eingeborne. — *Botan.* pierwiastka polna, *ob.* Pierwiosnka. — §. d) Pierwiastka, pierwsze rodzenie, das erſte Gebären, Werfen, Kalben. Choćby po porzucie, choćby po pierwiastce, trzeba koniecznie krowę doić dla przysuszenia wymion. *Haur. Sk.* 52. PIERWIASTKI, PIERWIASNKI, PIERWOCI, PIERWOCINY, PIERWIZNY *plur.*; *Boh.* prwotiny; *Rag.* pàrvine; *Ross.* первенцы; rzeczy w jakimkolwiek względzie pierwsze, Erſtlinge. Tam słodkie wieku mego pierwiastki strawiłem. *Zab.* 6. 204. (pierwsze moje lata, początek życia). Młodości swojéj pierwociny. *Przyb. Milt.* 272. Pod Smoleńskim Marsowe pierwiastki zakładał. *Nies.* 4, 15. Wybił każdą rzecz pierworodzoną w ziemi ich, pierwiasnki wszystkich robot ich. 1 *Leop. Ps.* 104, 36. *Wróbl.* 188. (*primitias laboris*). Pierwociny ziemi przyniesiesz panu. *W. Exod.* 23, 19; pierwożęć, pierwszy użętek, *Sorab.* 1. prenie pwodé. Jako z gumien pierwsze urody oddziałać będziecie, tak i z pokarmów dacie pierwociny panu. 1. *Leop. Num.* 15, 28. Pierwizny. *Budn. Malach.* 3, 8, (*ob.* Pierworodztwo). Nie beczą owce i nie ryczą bydła, niemasz pierwiastek. *Wad. Dan.* 80. Poganie przy początkach uczty czynili ofiary, lejąc pierwiastki trunków. *Kras. Pod.* 2, 213. (*libare*). Plato o swoich wizerunkach, *ideis*, twierdził, iż te same są *principia*, pierwociny wszystkich na świecie rzeczy. *Petr. Et.* 19. Urſtoffe. — §. Starości doległości są pierwiasnki śmierci. *Prot. Kont. B* 3. (poprzedzicielki, Vorboten, Vorläuferinnen, cf. zadatek). PIERWIASTKOWOŚĆ, ści, *ż.*, pierwiastkowe przymioty, oryginalność, die Urnatur, urſprüngliche Beſchaffenheit; *Boh.* prwopočetj, prwopočátěk. Ustaje w przemocy panujących narodów pierwiastkowość podbitego. *Nar. Hst.* 4, 83. PIERWIASTKOWY, a, e, — o *adverb.*, pierwotny, oryginalny, fundamentalny, początkowy, pierwszy, ur-, urſprünglich; *Boh.* prwopočatecný, původnj, (cf. powod); *Vind.* perven, pozheten, vreuzhen, sazhetliu; *Ross.* первобытный, первоначальный, началородный, безвиновный; *Eccl.* началородный, началообразный, исконьнъ. Siły pierwiastkowe, *elementares. Hub. Mech.* 416. W tłumaczeniu nigdy się treść i żywość oryginału zostać nie może, i najwyborniejsze w rodzaju swoim, przecież czczym tylko jest cieniem pierwiastkowego dzieła. *Mon.* 72, 3. Słowa pierwiastkowe. *Klecz. Zdan.* 48. pierwiastki, Stammwörter. Pierwiastkowe poznanie się nasze. *Teat.* 7, 5. pierwsze, początkowe. PIERWIOSNKA, i, *ż.*, *primula*, pierwiastka polna, rodzaj kwiatów, do którego należą kluczyki, łyszczak. *Kluk. Dykc.* 2, 229. Schlüſſelblume. *Pirwosnka. *Sienn.* 77. *et* 39. Biała bukwica, paraliżowe ziele, pierwiosnką zwane, jakoby rzekł pierwszy na wiosnę kwiat. *Syr.* 1423, *Boh.* bjla bukwice; *Ross.* буквица бѣлая, скороспѣлка, свербигузъ, баранъ, баранчикъ. Wieńce z pierwiosnków płowych. *Chod. Gesn.* 74. *PIERWOĆ, ia, *m.*, *pierwotek, początek pierwszy, der Anfang. Póki jeszcze choroba świeżą, poki na pierwociu, zaradzić można. *Birk. Zyg.* 17. Wszechmocne boskie sprawy, Nie znają czasu ustawy, Lecz za jego koniec i pierwoć wylane. *Suszyc. Pieśn.* 3 *C b*, PIERWOCI, PIERWOCINY, *ob.* Pierwiastki. PIERWOCIANY, a, e, pierwiastkowy, początkowy, cf. młodociany; Anfangs-, anfänglich, urſprünglich, neu, jung. Korzeń jest najpierwszym płodem, który wydają nasiona; ten zaś pierwociany korzeń, który idzie prosto w głąb ziemi, nazywa się korzeniem głównym. *Brzost. Duch.* 9. PIERWOKUPNO, a, *n.*, (cf. wyderek, wyderkaf), der Vorkauf, das erſte Kaufrecht, Kaufvorrecht. Kto rzecz z tym warunkiem przedaje, iżby kupujący, gdyby jéj znowu zbyć chciał, jemu odkupienie ofiarował, ten ma prawo pierwokupna. *Gal. Cyw.* 3, 94. *et* 90. *PIERWOPRZESTOLNIK, *PIERWOSTOLNIK, a, *m.*; *Ross.* первопрестольникъ; najwyższy arcybiskup, der oberſte Erzbiſchof. Piotr ś. jest pierwoprzestolnikiem, t. j. pierwszym sprawcą ś. Chrystusowéj cerkwi, arcybiskupem całego świata. *Smotr. Apol.* 99. Apostołowie są fundamentami cerkwi, filarami i twierdzami, i pierwoprzestolnikami i koryfeami. *Smotr. Ex.* 54. Piotra apostoła między apostołami *werchownym (zwierzchnim) i *perwoprestolnym nazywają. *Fund.* 24. Prototronus czyli *pierwostolnik metropolii. *Steb.* 2, 172. PIERWORADNIK, a, *m.*, W niektórych Greckich Rzeczachpospolitych pierworadnicy wprzód z sobą rozmawiali, a potym sprawy do senatu podawali. *Petr. Pol.* 455. *Praeconsultatores*, *Graec.* προβουλοι, którzy, nim się co miało wnosić do koła, radzili, jeśli to pożyteczno, aby się o tym radzono wszystkich. *ib.* 2, 151. einer vom erſten Rathe, in welchem vorläufig berathſchlagt wird, ob eine Materie weiter mitzutheilen ſey, oder nicht. PIERWORAZ, u, *m*, rola pierwszy raz na uprawę obrócona, nowina; Neubruch, Neuland, Dreßland. Na siew lnu zalecają pierworaz abo nowinę. *Przedz.* 24. *PIERWORÓD, u, *m.*, pierwiastek, płód pierwiastkowy, Erſtgeburt. Wiejskiemu bogu ślubuj setne w ofierze jagniąt pierworody. *Dmoch. Il.* 41. PIERWORODNOŚĆ, ści, *ż.*, §. a) pierworodziny, pierworodztwo; *Rag.* parvorodjènje, parvorodjenstvo; *Vind.* pervirod, pervoroistvu; *Croat.* pervorogyenye, die Erſtgeburt. Jakub od Ezawa pierworodność kupił. *Sk. Żyw.* 1, 244. Przywiléj pierworodności. *ib.* — §. b) *Collect.* Pierworodności, pierwiastki, pierwociny, pierwsze owoce; Erſtlinge, Erſtgeburten. Pobił Egipt z jego pierworodnościami, *cum primogenitis. Wróbl.* 312. (*ob.* Pierworodzeniec). Żydzi wszystkę pierworodność Bogu ofiarowali. *Biał. Post.* 259. PIERWORODNY, a, e, — ie *adverb.*, co najpierwéj otwarza żywot macierzyński. *Biał. Post.* 34, *Boh.* prworozený; *Slov.* perwnorodzeni; *Sorab.* 1. prenohrodžené; *Carn.* pervorojenzhèzh; *Vind.* pervorojen, pervorojenzhizh; *Rag.* parvorodni; *Croat.* pervorogyeni; *Eccl.* прѣждерожденъ; *Ross.* первородный. Wszelki mężczyzna, któryby się najpierwéj urodził z żywota matki, to jest pierwodny. *Biał. Post.* 260. Pierworodny, *sc.* syn - PIERWORODNIK. *Przyb. Ab.* 25. *Pirworodnik. *Żarn. Post.* 3, 75 *b.* - PIERWORODZENIEC, ńca, *m.*, *Budn.* 1 *Chron.* 2, 25; (*Boh.* prworozenec); §. a) der Erſtgeborne. Jeśliby pierworodny umarł, tedy drugi, co po nim się rodził, panuje. *Star. Dw.* 53. Znam cię pierworodnym szatańskim. *Sk. Dz.* 87. Pier-

worodnięta, *demin.*, n. p. Pobił wszystkie pierworodnięta ich. *Rej. Post. D d* 4. — §. Jezus pieworodny, nie względem wtóro-, lub trzeciorodnego, lecz względem wszystkich rzeczy na świecie pierworodny. *Bial. Post.* 73 - 74. *Salin.* 2, 232. Chrystus jest początkiem, *pierwonarodzonym z umarłych. *Hrbst. Art.* 24. Pierworodnym być *Eccl.* первородитися. — §. Ezau prawo pierworodne przedał. *Sk. Żyw.* 1, 244. prawo pierworodności, pierworodztwa, pierworodziny, das Recht der Erſtgeburt. — §. Pierworodny kościoł = pierwiastkowy, pierwszy, dawny, początkowy; die erſte Kirche, die Urkirche. Co świętych w pierworodnym liczono kościele, Dziś niemasz i jednego, cnotliwych nie wiele. *Pot. Zac.* — §. b) *Aliter:* Pierworodny grzech, przyrodny, die Erbſünde. Grzech pierworodny jest, w którym z Adama się rodzimy. *Hrbst. Nauk. h* 8 *b.* Człowiek podpada grzechowi pierworodnemu i uczynkowemu. *Bals. Niedz.* 2, 43. Człowiekowi przydał bóg wolą swobodną i pierworodną sprawiedliwość. *Karnk. Kat.* 20. przyrodną, pierwotną; angeſtammt, angeboren. Ludzki naród utracił dobra pierworodnéj sprawiedliwości, któremi od boga nad naturę ozdobiony był. *Kucz. Kat.* 3, 331. — §. Głębokie i pierworodne myśli. *N. Pam.* 24, 358. oryginalne, originell. PIERWORODZĄCA, éj, *ż.*, *ob.* Pierwiastka; *Sorab.* 1. prenikrotž pohrodžacza, preniczka; *Boh.* prwnice, prwnička; *Rag.* parvorodiza; *Ross. et Eccl.* первородительница, первородица; pierwszy raz rodząca, zum erſten mal gebärend. Głos jako rodzącéj słyszałem, ucisk jako pierworodzącéj. *Budn. Jer.* 4, 31. *PIEWORODZICIEL; *Rag.* parvoroditegl; *institutor*, *propagator.* PIERWORODZEŃSTWO, *PIRWORODZEŃSTWO. *Gil. Kat. C c* 3. PIERWORODZTWO, a, *n.*, PIERWORODNOŚĆ, ści, *ż.*, PIERWORODZINY, (*Boh.* perworozenost, prworozenstwj; *Sorab.* 1. prenohrodženstwo; *Vind.* pervoroistvu, pervirod; *Rag.* parvorodjenstvo, parvorodjênje; *Croat.* pervorognyenye; *Ross.* первородство); §. 1) prawo pierworodnego, das Recht der Erſtgeburt. By był Ezau pierworodztwa swego Jakubowi nie przedał, nigdyby był pierworodnego Jakób dostojnością nie uprzedził. *Sk. Dz.* 1124. Dano pierworodzeństwo synom Jozefowym. *Budn.* 1 *Chron.* 5, 2. W arystokracyi prawo pierworodzin nie ma być dopuszczone. *Wyrw. Geogr.* 112. Od Sema szła *pirworodność na kapłany aż do Aarona. *Biel. Św.* 3. — §. 2) *Collect.* Pierworodzeństwo, pierworodztwo = pierwociny, pierwiastki; Erſtlinge, Erſtgeborne. Umrze każde pierworodztwo bydlęce. *Budn. Exod.* 2, 5. Znieśli wiele pierworodztwa zboża, wina, oleju. 1 *Leop. Paral.* 31, 5. Nie będziesz jadł pierworodztwa bydła i drobiu. *W. Deut.* 12, 17. Z pierworodztwa wszelkiego zboża udzielili ubogim. *W. Post. W.* 194. Pobił wszystkie pierworodzeństwo w Micraimie *Budn. Ps.* 78, 51. t. j. pierworodzeńców, pierworodnych synów, *primigenitos*; Erſtgeborne, Erſtgeburt. PIERWOŚĆ, ści, *ż.*, stan w jakim co pierwéj lub dawniéj bywało, der vorige Zuſtand. Proszeni, abyśmy księstwo Kijowskie Koronie Polskiéj przywrócili, a w jéj pierwość i całość wszczepili. *Herb. Stat.* 765; więc, jako własny i prawdziwy członek ku pierwszemu a własnemu ciału przywracamy go. *ib.* 766. My, którzy ducha pierwości mamy. 1 *Leop. Rom.* 8, 23. (pierwiastkowego, początkowego, nieodmienionego). — §. Pierwość aresztu. *Sax. Porz.* 120. (pierwszość, bliższość, bliższe prawo do aresztowania; das Näherrecht, Vorrecht, cf. pierwszeństwo). — *§. Na górze Kwirinalnéj oddał Kostka swéj próby *pierwości. *Chodk. Kost.* 44. pierwiastki, Erſtlinge. PIERWOSPY, *plur.*, *Mon.* 75, 590, pierwsze zasypianie, czas, gdy ludzie w nocy naprzód zasypiają, der erſte Schlaf; *Boh.* prwospy; *Ross. et Eccl.* первосоние, первой спень. Ruszyli się z onego miejsca prawie w pierwospy, kiedy ludzie natwardziéj sypiają. *Baz. Sk.* 603. Słuchaj, jaki sen miałem, w pierwospach zdało mi się, żem był w ogrodzie.... *Teat.* 3, 16. O pierwospach z obozu wyszli. *Warg. Cez.* 17. Co się rano tam stało, o tym w same pierwospy słyszeli. *ib.* 156. *PIERWOSTOLNIK, *ob.* Pierwoprzestolnik. PIERWOTEK, tku, *m.*, początek, *pierw, *pierwoć, der Anfang; (*Sorab.* 2. pĕrwoti, pĕrwotki = naprzód); z pierwotku, z *pierwodku = z pierwu, z początku; *Eccl.* испръва, anfangs. Kielich Chrystusów z pierwotku jest gorzki, a na końcu słodki. *W. Post. W.* 3, 310. *Rej. Wiz.* 137 *b.* Krezus jako miał z pierwotku wielkie szczęście, tak na ostatku nieszczęście. *Biel. Hst.* 111. Lipa łatwie się przyjmie, gdy jeno z *pierwodku będzie często polewana. *Cresc.* 478. Mądrość z *pierwodku krzywą ścieżką prowadzi. *Radz. Syr.* 4, 18. Tak zawsze się z nami zachował, iż z nim nie potrzeba jako z pierwotku w przyjaźń wstępować. *Budn. Cyc.* 26. — §. Na pierwotku, na początku; anfänglich, gleich Anfangs. Matyasza króla na pierwotku potkały trzy potrzeby wojenne. *Gwagn.* 668. Jakośmy na pierwotku słyszeli. *Rej. Post. E e* 6. PIERWOTNY, a, e, — ie *adverb.*; *Boh.* prwotny; pierwiastkowy, oryginalny, urſprünglich. Przechody dzikich hord pomieszały krwią obcą i językami stan Sarmatów pierwotny. *Nar. Hst.* 4, 143. PIERWOZĘBY, a, e, n. p. Pierwozębe źrzebię, tak zowią rostrucharze źrzebię, co pierwsze zęby zmiata, co się im wtórego roku przydawa. *Cresc.* 514. ein zweyjähriges Füllen, das die erſten Zähne verliert. PIERWOZĘĆ, i, *ż.*, pierwszy użętek, *praemetium. Cn. Th.* 691. pierwociny roli, die Vormähung, was man vor dem eigentlichen Mähen für die Götter vorweg abſchnitt und opferte. *PIERWOZWANY, a, e: *Ross.* первозванный; pierwéj wezwany, epitet ś. Jędrzeja. *PIERWSZCZYZNA, y, *ż.*, cokolwiek pierwszym jest w jakim względzie, pierwiastek, pierwiastka, pierwiastki, Erſtlinge. Oeneus, za roczny plon szczęśnie zebrany, Cererę zbóż pierwszczyzną, Bacha odprawował winem. *Zebr. Ow.* 197. PIERWSZOŚĆ, ści, *ż.*, PIERWSZEŃSTWO, PIERSZEŃSTWO, a, *n.*; *Sorab.* 1. prenidba; *Vind.* priedſhina, popriedſhina, spredniſhtvu, narviſhtvu, predversta, predpraviza, predroka, predrozhje, poſebna praviza; *Ross.* первенство; prym, wyższa ranga, Vorzug, Vorrang. Kto lepszy, nie kto wyższy, niech ten ma pierwszeństwo. *Dmoch. Il.* 260. Zazdrośnie między sobą walczyli o pierwszość podłości. *Ust. Konst.* 1, 66. Miłość młodym pierwszość daje. *Teat.* 55. *d*, 46. Dłużnicy w dobrach jego

lokowani będą według znaczności kapitałów i pierszeństwa czasu. *Kras. Pod.* 2, 44. Oskar zyskał pierwszeństwo; rzekł Dermil wzgardzony: Oskarze, równo kocham, lecz upośledzony Żyć nie mogę. *Kras. Oss. H* 2 *b.* Toruń między miastami Pruskiemi trzymał z dawna pierwszeństwo. *Vol. Leg.* 7, 759. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 122. Pierwszeństwo mieć, *Ross. et Eccl.* **пръвьнствовати**, первенствую, предначальствую, przodkować; cf. rej wodzić. PIERWSZY, a, e, *Num. ord.* (*Boh.* prwnj; *Slov.* prwní; *Sorab.* 1. prieni, preni; *Sorab.* 2. preni, predni, pêrwi; *Vind.* pervi; *Carn.* pêrvè; *Croat.* pêrvi; *Slav.* pêrvi; *Rag.* parvi, parvàgni, parvasegni, priasceni; *Bosn.* prrivi, parui; *Ross. et Eccl.* **пръвыи**, первѣйшій, первенькій, прежный, cf. *Lat.* prior, primus; cf. *Ind.* pratama); (*nostrum* pierwszy *propie comparativus est obsoleti positivi* PIERWY, a, e, n. p. Pierwa nauka o poznaniu miejsca ku mieszkaniu. *Cresc.* 650. Na pierwym przyjściu Chrystus nie mścił się. *Wróbl.* 116). Za mną idzie, który się przede mną urodził, bo pierwszy mnie był. *Sekl. Joan.* 1. ode mnie pierwszy *comparat. Inde:* Najpierwszy, napierwszy *superlat.*; (*Vind.* narpervi, naipriedneiſhi; cf. pierw, pierwéj, najpierwéj); §. a) pierwszy w rzędzie, w liczbie, w randze, wszystkich uprzedzający, der, die, das Erſte. (cf. *Ross.* первыйнадесять, первыйнадесять, первоенадесять jedenasty, jedenasta, jedenaste). Wojny w parafiach, kto w pierwszéj ławce siędzie, która pierwsza do pocałowania patyny pójdzie. *Mon.* 65, 302. Pierwszéj rangi *Ross.* первостатейный, первостепенный. Zasadzonym być na pierwszym miejscu u stołu. *Pam.* 84, 1065. Kto pierwszy, ten lepszy; kto pierwszy do młyna, pierwéj miele. *Cn. Ad.* 391. *Kys. Ad.* 28. *Opal. Sat.* 82; (*Croat.* koi pervo v melin doyde, pervi z melyun domov poyde; *prior tempore, potior jure*). Uczniem jest dnia pierwszego dzień następujący. *Min. Ryt.* 4, 132. Pierwsi bywają ostatniemi, a ostatni pierwszemi. *Sk. Kaz.* 174. Pierwsze kocięta za płot! *Teat.* 35. *b*, 33; (*Vind.* ta perva obriest (zysk) gre za duri siest; *Slov.* prwné sčeští zridka bíwá dobré; cf. pierwsze szczenięta topią). Z pierwszego wejrzenia, na pierwsze spojrzenie *Eccl.* первозорно. Z pierwszego, z pierwszego pustu, z pierwsza, dem erſten Riſſe nach. Pierwsze małżeństwo *Ross.* первобрачіе, первобрачность, *adj.* первобрачный. Pierwsze dzwonienie (*Carn.* pervêna). Pierwszy robotnik, naczelny, rej wodzący *Ross.* передовщикъ. Pierwsza ta i ostatnia będzie moja prośba. *Bardz. Trag.* 499. Ty zamiast litości z pierwszych podobno jeden, wyśmiewasz się z mojej szczerości. *Teat* 54. *d*, 22. Pierwszy raz, albo pierwszą razą, *ob.* Raz. Po pierwsze *Vind.* pervizh, k' pervemu, sapervu. — Może co być pierwszym doskonałością i rodzajem. *Petr. Ek.* 3. Pierwszy wójt niż ławnik. *Cn. Ad.* 839. (starszy P. Bóg, niż ś. Marcin). Pierwsi panowie = przedni, najprzedniejsi. — Pierwszy statek, naczynie, obraz, pisanie, *i. e.* pierwszéj roboty co, *archetypus. Cn. Th.* — *Arith.* Liczby pierwsze, które nie mają innych dzielników prócz siebie samych i jedności. *Śniad. Alg.* 1, 96. nieskładane, einfache Zahlen. — §. Nic pierwszegośmy nie mieli na tym sejmie, jak pomyślić o najprędszéj wojsku zapłacie. *Vol. Leg.* 4, 44. pilniejszego, nichts Dringenderes. — §. b) Pierwszy, jaki pierwéj był, dawny; vorherig, erſt. Koń ochwacony tak ma być chowan, aże ku pierwszemu zdrowiu przyjdzie. *Cresc.* 536, cf. pierwość. PIERWSZYNA, PIERSZYNA, y, ż., nowina, nowa rzecz, pierwszy raz zdarzona, was Neues. To jemu nie pierszyna, jak ludzie mówią. *Teat.* 52, 15.

Pochodz. *dopiero, dopieruteńko, cf. przód, przed* cum derivatis.

PIERZ, *ob.* Pierze. PIERZAJA, *ob.* Pierzeja PIERZANY, a, e; *Ross.* перяный; z pierza, *plumeus. Cn. Th.* aus Federn, Feder=. Pierzany = PIERZASTY, PIERZATY, a, e, pełen piór lub pierza, pierzysty, voll Federn, mit Federn bedeckt, gefiedert. (cf. *Boh.* pěrestý = pstry, *varius*); *Carn.* pirnat; *Vind.* pereten, perjast, (pernizhast = czubaty); *Rag.* perni, perêni, perjatti, pêrást, perjâst, pernât, perjât; *Bosn.* perjat; *Croat.* pernât; *Ross.* пернатый, (cf. piernat). Przebił mu rękę bełt pierzany. *P. Kchan. Jer.* 286. Ptaki pierzaste. 1 *Leop. Prov.* 1, 16. Liście pierzaste, *pinnatum*, gdy boki ogonka listkami są osadzone. *Bot. Nar.* 65. Na wierzchu jego hełmu usiadł strach pierzaty. *Przyb. Milt.* 136. *et* 151. Kamień pierzasty, *asbestus plumosus*, Federweiß, gipsowy, promienisty, z białych, kruchych i niedzielnych nitek złożony. *Kluk. Kop.* 2, 95. — §. Sanki pierzaste abo pierzone, na kształt pudła pojazdowego zrobione. *Ryd.*

1. PIERZCH, u, *m.*, PIERZCHA, y, *ż.*, pierzchnienie, ucieczka, ustąpienie; das Ausreißen, Weglaufen, Fliehen. Człek nigdy sam siebie odstąpić nie może, Żadną odmianą miejsca, ni pierzchem w bezdroże. *Przyb. Milt.* 102. Wie, że pierzchą, ani walką nie uskoczy. *ib.* 131. 2. PIERZCHA, *herb*; łądra abo perka na tarczy; na hełmie pawi ogon między dwoma kluczami. *Kurop.* 339, ein Wappen. PIERZCHALEC, lca, *m.*, człowiek pierzchliwy, niestatek; ein Reißaus, Unbeſtändiger. Rozważny człowiek więcéj sprawić może skromnością swą na godzinę, niżli pierzchalec za cały dzień. *Rej. Zw.* 139 *b.* PIERZCHLIWOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* prchliwost *ira praeceps, iracundia*; *Slov.* prchliwost *furor*; prędkość do gniewu, zapalczywość, wściekłość, (cf. opryskliwość); Jähzorn, Wuth. Rozgniewała się przeciwko mnie pierzchliwość jego. 1 *Leop. Job.* 19, 11. (zapalczywość jego. 3 *Leop.*). Nie poruszyła się ku gniewu pierzchliwość jego. 1 *Leop. Deut.* 6, 15. (popędliwość. 3 *Leop.*). Skrył mię, ażby przeminęła pierzchliwość twoja. 1 *Leop. Job.* 14, 13, (popędliwość. 3 *Leop.*). Zruszyła się gniewem pierzchliwość pańska na lud Izraelski. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 24, 1. (popędliwość. 3 *Leop.*). Takie słowa gniew pobudzają a podpalają pierzchliwość pańską. 1 *Leop. Jud.* 8, 12. (popędliwość. 3 *Leop.*). Pierzchliwość jest przymiotem kwitnącego wieku. *Budn. Cyc.* 11. Wolność swoję rozumem niechaj miarkują, nie pierzchliwością i zapalczywością. *Petr. Pol.* 2, 157. Odpowiedź łagodna przełamuje gniew, ale mowa przykra wzbudza pierzchliwość. 1 *Leop. Prov.* 15, 1. Tam wiatry pędem i pierzchliwością na świat z gór padają. *Boter.* 267. gwałtownie, wściekle, wüthend. — §. Pierzchliwość, popłoch, fałszywa trwoga. *Niemc. Syn. Pam. W.* 1, 29, cf. niesta-

tek, lekkość; Scheu, Furchtſamkeit, Unbeſtand, Ausreißerey. Junacy, co w kącie szablą wiatry krojąc, pierzchliwość swoję powierzchowną zuchwałością nadstawiają. *Pilch. Sen. list.* 2, 287. Niechaj będzie przystojny ubior, aby pierzchliwości żadnéj w nim znać nie było. *Corn. Dw.* 255. lekkości, płochości, Flatterhaftigkeit. PIERZCHLIWY, a, e, — ie *adverb.*, ‘§. prędki, lotny, ſchnell, fliegend; (*Boh. et Slov.* prchliwý *praeceps irae*; *Slov.* prchliwe *praecipitanter*). Przypną mu do nóg pióra pierzchliwe. *Miask. Ryt.* 2, 117. Sam mu Mars zaprzągł konie pierzchliwe. *Tward. Wł.* 136. Anioł tak rącze niósł pióra pierzchliwe, Że myśli ludzkie z nim porównane leniwe. *P. Kchan. Jer.* 239. — §. Co rad ucieka, pierzcha, niestatkujący; ausreißeriſch, flüchtig; *Sorab.* 1. czekawć. Zajączki pierzchliwe. *Banial. I* 2. Pierzchliwe serce Jana za pierwszym Prusaków napadem, podało go w sromotną ucieczkę. *Nar. Hst.* 4, 206. PIERZCHNĄĆ, pierzchnął, *contr.* pierzchł, pierzchnie *cz. jednł.*, spierzchnąć *dok.*, pierzchać *niedok.*, §. a) uciec, porwać się zkąd, nogi za pas wziąwszy prysnąć, drapnąć; ausreißen, Reißaus nehmen; *Boh.* prchnauti, prchati, sprchnauti, sprchl, prchnu, prcham, uprchnu; (*Ross.* упорхнуть ulecieć), *Ross.* гонзнуть, гонзать, дать тягу. Pierzchaj kupo szalona, pierzchaj złości wściekła. *Zab.* 4, 350. Teraz przed owcą niechaj wilcy pierzchają. *Nag. Wirg.* 517. Szybkim zpierzchł uskokiem. *Przyb. Milt.* 329. — §. b) Pierzchnąć na kogo, prysnąć na kogo; auf einen ſpritzen, einen beſpritzen. Rozciął mu głowę, aż mózg na ścianę i na sługi pierzchnął. *Stryjk.* 294. Czapla bez przestanku je, a gdziekolwiek leci, to z niej pierzcha. *Gorn. Dw.* 183, (cf. *Boh.* prznitì *inquinare*), trznie. — §. c) Pierzchnąć, *ob.* Pierzgnąć. PIERZCHNIA, i, *ż.*, narzędzie żelazne długie, którym cieśle grube drzewa wydrożone na wylot przebijają. *Os. Żel.* 80. ein eiſernes Werkzeug der Zimmerleute, womit ſie ausgehöhlte Bäume vollends durchſtechen. PIERZCHNICE *plur.*, ospice czerwone. *Cn. Th.* 644. *Dudz.* 50. die Kinderpocken. PIERZCHOT n. p. czynić. *A. Kchan.* 333. ‘pierzchnąć; *ob.* Pierz, Pierzcha. ‘PIERZCHOTA, y, *ż.*, pierzchnienie, ucieczka; das Ausreißen, die Flucht. Tchórza przyjaciela pierzchotą się brzydził, *fuga. Żebr. Ow.* 316. Niech cielesne pierzchoty, niech szatańskie zmazy, Na wieki nie uchodzą swéj ode mnie zrazy. *Chodk. Kost.* 33. lekkości, trzpiotostwa.

PIERZE, a, *n.*, ‘PIERZ; *Boh.* peří; *Sorab.* 2. perè; (*Carn.* pirje = liście); *Vind.* perje, perete, (perete, perutniza = skrzydło); *Croat.* perje, (perut = skrzydło); *Bosn.* perje, perjiçe, mah, (cf. mech); (*Slav.* perje = kita, pióropusz); *Eccl.* періе, перо; *Ross.* перье, (cf. папоротъ skrzydło, cf. *Hung.* perje = paproć); §. 1) *collect.* Federn, Gefieder. Pierze jest okryciem ptaków; a przez pierze rozumieją się piórka i puch. *Zool.* 70. Znać ptaka po pierzu. *Rys. Ad.* 77; (*Slov.* ptáká po peri, wlka po srsti, človeka po reči poznaš; szata wydaje człeka obyczaje). (*Slov.* Pekně perí pekneho ptáka robi; jak cię widzą, tak cię piszą). Ni z pierza, ni z mięsa, (*ob.* Mięso). Ptaszyna gubi piórka, potym w kilka dni nowy pierz znajduje. *Zab.* 14, 114. Pierze koło nóg niektórych ptaków, *Ross.* мохна; (cf. mech). Obrosnąć w pierze *Eccl.* пернатью, періемъ обрастаю. Pierzem sadzony, tkany, malowany, *plumatus. Cn. Th.* befiedert, aus Federn zuſammen geſetzt. Nosił na czapce szkofijkę, za którą ‘pierze kapłunie zatknął. *Kosz. Lor.* 103 *b.* (pióro). — §. Nie w miękkim pierzu sława ma mieszkanie. *P. Kchan. Jer.* 436. (nie w puchu, nie na piecu). Dwór królewski był bardzo świetny, w konie, w rysztunki, w srebro, złoto, pierze bardzo bogaty. *Corn. Dz.* 57. — §. *Transl.* Pierze, powierzchowne okrycie, odzienie, *fig.*, die äußere Bedeckung, Bekleidung, Geſtalt. Cudzym się pierzem często zdobimy. *Sk. Kaz.* 20. Przodków się swoich pierzem zdobić. *Pilch. Sall.* 48. Pamiętam ja go w takim a takim pierzu, w kondycyi lichéj. *Falib. H* 2. W podłym pierzu wziął ich pod swoję obronę. *Warg. Cez.* 185. Radby się był widział w innym pierzu, nie w cesarskiéj krwi. *Birk. Syn. Kor. B.* 2. Kto cnotliwy W jakimkolwiek jest pierzu, temuś ty chętliwy. *J. Kchan. Fr.* 51. Gdybyś nawet nie był w tym, w którymeś jest pierzu, szacowna cnota twoja z siebie saméj. *Pot. Arg.* 331. Byleby nad ciebie w lepszym pierzu nikt nie był. *Zab.* 8, 319. Starzec, który przez lat wiele wojny się chronił, Nakoniec się skłonił w pierzu do niéj szedziwym. *Tward. Wł.* 71. (siwizną okryty). Chce kto widzieć niezbożność w pierzu swoim, to ją zobaczy. *Birk. Chodk. A* 3 *b.* (w prawdziwym swoim kształcie). — *In bonam partem:* Pierze, dobre odzienie, dobre okrycie, dostatek, pompa; gute Kleidung, gutes Auskommen, Fülle, Genüge, Pomp. Pan bez wiosek niech się panem nie zowie; na tytuł pański, bogactw i pierza tego mnóstwo potrzeba. *Birk. Syn. Kor. B* 3. Jeszcześ w téj nie był fortunie i pierzu, Gdym cię za męża sobie obrała. *Chrośc. Ow.* 55. Dwie tam były córki, gdzie oraz i pierze i mięso było, z królestwa połową cudowna piękność. *Pot. Syl.* 288. Ma nad tobą rządy dziewka podła, dobrze jéj z tym, bo w pierze przy tobie porosła. *Mon.* 70, 175. (zbogaciła się, wzmogła się). Skoro buntownicy znowu przyszli do pierza, nie chcieli broni położyć. *Pot. Arg.* 164. do sił, zu Kräften. — §. 2) *Botan.:* Pierze niektórych ziół, n. p. ostowe, papie; Federn, Flocken, Wolle auf einigen Gewächſen. Por sadzić tak jak jest, tylko pierze albo nać urwawszy. *Cresc.* 214. Pierze cebuli. *ib.* 504. pióro cebuli. *Cn. Th.* 700. (PIERZĘ, PIORĘ, *ob.* Prać). PIERZĘ się, *ob.* Pierzyć się. PIERZEJA, ei, *ż.*, PIERZAJA, połać, szereg domów, strona ulicy, niby skrzydło; die Reihe Häuſer, die eine Seite einer Straße ausmachen. Miasto bywa stanowione z wielu ulic, z wielu pierzai; a ulica abo pierzaja z wielu domów. *Petr. Ek.* 49. Ulice abo pierzaje miasta. *Petr. Pol.* 4. — §. *Valvae*, wrota, drzwi, brama o dwu skrzydłach, pierzeje abo wierzeje wespołek się schodzące. *Macz.* Flügelthüren.

PIERZGA, i, *ż.*, §. a) [pyłek z kwiatu, który pszczoły na tylnych nóżkach znoszą; das Blumenmehl; *rusk.* perha; *sanskr.* paraga 2]. Przypatrując się rozlicznym sprawom ludzkim, snadnie będziesz mógł rozeznać, co pierzga, a co wdzięczny miód. *Rej. Zw.* 24. — §. b) Ulicznik, materya do smoły i wosku podobna, którą pszczoły ul wewnątrz oblepiają. *Dudz.* 50. *Cn. Th. ex Ursino*, cf. przed-

mieście; grube dzienie koło dziur ulowych, cf. wąza, wiąza, skorzyk; *Sorab.* 1. ptžolacže twař; *Croat.* szetje; der Vorſtoß der Bienen, das Vorgewächs, Stopfwachs, Beth, womit die Bienen den Stock bekleiben, und ihren Bau daran befeſtigen. — §. c) Pierzga, narcyszek ziele. *Cn. Th.* 474. die Narciſſe. PIERZGNĄĆ, (*PIERZCHNĄĆ) *neutr. jedntl.*, (Opierzgnąć, Opierzchnąć, opierzgł, *f.* opierzgnie *dok.*, *qu. v.*), chropowacieć od powietrza, popadać się; aufſpringen, aufbörſten, wie die Haut von kalter Luft, rauch werden. Pierzgnie mi skóra, *asperatur mihi cutis a vento frigido. Cn. Th.* Ręce bardziéj od otrębów, jak od migdałów pierzchną (pierzgną). *Teat.* 24, 118. PIERZGNIĘTA *plur.*, jabłka słodkie rane, *melimela. Cn. Th.* Honigäpfel, eine Art ſüßer Frühäpfel.

PIERZNIK, a, *m.*, piernat, pościel: Bett, Pfühl, Materaze. Łożem go i pierznikiem poczestuję mchowym. *Pot. Arg.* 605. Z listków ziela, wroniego masła zwanego, że bardzo miękkuchne, czyniono wezgłowia i pierzniki. *Urzęd.* 81. Komu przyrodzenie potężności do Wenusa nie da, temu i Boże drzewko pod poduszką i pod pierznikiem spodnim będące, nic nie pomoże. *Syr.* 370. Worek natkany suchym liściem służył mi zamiast pierznika. *Kraj. Pod.* 140. PIERZNO *adverb.*, piorno, z piórami, z pióropuszami na głowie, mit Federbüſchen. Wjeżdżają z karetami, pocztami, pierzno, barwiano. *Dwor. A* 4. Bławatno, pierzno, szabeltaszno. *Falib. O* 3. PIERZNY, a, e, pierzany, pierzasty, pierzysty, pierzem okryty; befiedert, mit Gefieder bedeckt. Bestye i wszystko bydło i ptacy pierzni. 1 *Leop. Ps.* 148, 10. "PIERZONOGI, a, e, n. p. Pierzonogie gołębie, mające nogi znacznemi piórami obrosłe. *Kluk. Zw.* 2, 170. federfüßig, wie die Trommeltauben. PIERZOWY, a, e, od pierza, z pierza, pierzany, Feder-. Łóżko pierzowe chorym nie zdrowe, bo poty niepotrzebne sprawuje. *Krup.* 5, 366. Federbett, (*ob.* Bety). PIERZYĆ się *recipr. niedok.*; *Boh.* peřiti, pelichati, přepeřeti se; *Sorab.* 1. peru szo; *Vind.* miſhitiſe, pouſhiti, puſiti, opuſiti ſe, (cf. pełznąć); *Carn.* movsam; *Rag.* perusejatti, mitaritise; *Ross.* периться, перение; *Eccl.* перю; *Graec.* πτερόω; pióro czyli pierze ronić, ſich mauſern (von den Vögeln), die Federn verlieren; Nieders. ſich feddern, (cf. linić się). Pewnych czasów pióra osobliwie drobniejsze na ptakach wypadają, i natychmiast nowe im wyrastają, wtedy mówimy, że się ptaki pierzą. *Kluk. Zw.* 2, 13. Ptaki pierzą się co rok. *Zool.* 216. Pierzenie. *Zool.* 71. die Mauſe. — *Fig.* Rzym pod królmi dzieckiem, pod konsulami zmężniał, pod cesarzmi starzał, gdy się onéj wolności pierzyć przyszło. *Psalmod.* 77. — PIERZYĆ *intr. et trans.*, pierze upuszczać, jak pościel, upierzać albo upuszać kogo; federn, Federn von ſich fahren laſſen, z. B. Betten, federig machen. — §. *Transl.* [Pierzyć, gromadzić, zuſammenhäufen; cf. pierzeja 2]. Kiedy błaznował, sam mu szatan pierzył. *Pot. Syl.* 15. Pierzy bies, kiedy psi kus ma wyrządzić komu. *Pot. Arg.* 78. Przez jego niezgody, które pierzył, torował sobie drogę do Budzynia. *Birk. Exorb. C* 2 *b.* Wprzód niż się wszyscy w jedno zpierzem. *Chrośc. Fars.* 144. PIERZYNA, y, *ż.*, PIERZYNKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh. et Slov.* peřina, peřinka; *Vind.* berétna pesteil, blasina, (cf. włos); *Carn.* pirnèza; *Croat.* blazina, blasina; *Dal.* perina, pernicza; *Bosn.* perina, blazina puuna perja; *Slav.* perinja, dushek; *Ross.* перина, перинка, перинища; pierznik zwierzchni lub spodni, pościel z pierza; das Federbett, das Bett (cf. bety), Unterbett, oder Deckbett. Ciepłą pierzynką ciało zewsząd okryć. *Syr.* 176. Na noc przykryć się pierzynką albo kołdrami. *Urzęd.* 349. Pierzyna wierzchnia *Boh.* swrchnice, pierzyna spodnia *Boh.* spodnice. Ziemia goła pościel jego, Za miękkie pierzyny stoi. *Groch. W.* 391. Źle trzem o jednéj pierzynie. *J. Kchan. Fr.* 16. Ona płeszki biła, W téj zabawie pierzynkę zrzuciła. *Kchow.* 173. Święta pierzynka, by rękawy miała. *Rys. Ad.* 94. gnuśnik nigdyby jéj z siebie nie złożył. PIERZYNNY, a, e, od pierzyny; *Ross.* перинный. PIERZYSKO, a, *n.*, u prosa, trzciny, wierzchołek pierzysty, die buſchige Kolbe, z. B. am Hirſen, am Rohre; *Croat.* lât; *Sorab.* 1. habelka. Złomignat ziele, gdy okwitnie, tak jak prosiana włoć w pierzysko wypuszcza. *Syr.* 305. PIERZYSTY, a, e, — o *adverb.*, pierzasty, pierzaty, pierzem okryty; *Boh.* pernaty; *Slov.* perowatý; *Sorab.* 1. peraty, peraté, peřané, peroyité; *Rag.* perjast, pèrnast, pernât, perjât; *Croat.* perjànik; *Ross.* перистый, federig, befiedert, voll Federn. Ptaki pierzyste. *Otw. Ow.* 546. Pierzyste wiosła Ikar utracił. *ib.* 310. (skrzydła). Zabił go pierzystą trzciną. *P. Kchan. Jer.* 233. Strzelali nań, i pierzystemi bełtami go sięgali. *P. Kchan. Orl.* 1, 351. Trawa piórowa, pierzysta, *stipa pennata. Kluk. Dykc.* 3, 102; *Ross.* ковыль, ковыль, das federartige Pfriemengras.

PIERZYWO, a, *n.*, chusty, bielizna do prania; Wäſche, Weißzeug zum Waſchen. *Tr.*

PIES, *G.* psa, *m.*; *Boh.* pes, psa, (čuba sobaka); *Slov.* pes, kotuha; *Hung.* kutya, (cf. kutwa); *Carn.* pès, kusél, (cf. kundel, *Graec.* κύων); (*Carn.* pèss-dyabeł); *Vind.* peſs, pfiza, kuſei, (cf. psica, kusy, cf. kąsać); *Sorab.* 2. pas; *Sorab.* 1. pos, posz, pszék; *Croat.* pèsz, pèszek, czuczèk, (cf. suka; psànim-łaję, psanitel-łajacz); *Dal.* pàss; *Slav.* pas, (psovati-łajać); *Rag.* pàs; *G.* psa, kucjah, komus; *Bosn.* pas, komus, vaseka; *Ross.* песъ, *G.* пса, собака, кобель, кобелекъ; cf. *Lat.* bestya; cf. *Germ.* Beſtie. Adlg.; cf. biec, biedz, bieżeć; § 1 a) der Hund. Samiec pies, samica suka, (cf. sobaka); młode, szczenię. *Kluk. Zw.* 1, 299. Odmian psów nam znajomszych jest około 30. *Zool.* 305. (*ob.* Chart, kundel, wyżeł, ogar, łegawy pies, brytan, jamnik, muc, kieterek, saszek, brzechun, brzesznik etc.). Pies domowy, *Boh.* wěžnjk; (cf. na uwięzi). Pies gończy *Croat.* kopov, przepiórczy *Croat.* plepelichar. Pies z nagiętym grzbietem *Ross.* лякa. Miana psom się dają podług rozmaitych gatunków rozmaite; tak chartom insze się dają (*ob.* Chart), insze Legawym (*qu. v.*), Ogarom (*qu. v.*) etc. (*Eccl.* пселовитель myśliwy); dodaj jeszcze smyk, wilczek, ogonek, stopka, lasek, szczekuła, ząbek, kruczek, biela. Pies warczy, szczeka, gdy zły; skoli, skomli, gdy się łasi; skowyczy, gdy go uderzą; wyje, gdy smutny. *Dudz.* 21. Choć pies psa nie widzi, tylko czuje, warczy. *Pot. Arg.* 761. Igrać jak psy igrają *Vind.* ſe guliti. —

Prov. Vind. Plave gofi, selen pefs, kaker pet krau sa en grofh; płowe gęsi, zielone psy, pięć krów za grosz = rzeczy niepodobne. (*Vind.* Lete bode bogat, kaker pefs rogat = wtedy będzie bogaty, kiedy pies rogaty = nigdy). Tyle dbam o to, jak pies o piątą nogę. *Teat.* 24. *c*, 84. (cf. piąte koło u wozu). Pies ze wszystkich zwierząt człowiekowi najprzychylniejszy, najwierniejszy. *Kluk. Zw.* 1, 297. Byś swemu psu i nogę uciął, przecię on za tobą pójdzie. *Rys. Ad.* 4. Lepszy dobry pies, niż zły człowiek. *Rys. Ad.* 38. Kto miłuje przyjaciela, miłuje i psa jego. *Rys. Ad.* 29. Pies stróżem domu. *Sk. Dz.* 562. Pies dobry stoi za hajduka. *Cn. Ad.* 840. Pies u symbolistów znaczy czułość. *Bals. Niedz.* 1, 317. (cf. kogut). Gdzie wielkie stado, psów wiele trzeba. *Cn. Ad.* 240. Pies na łańcuchu uwiązany. *Teat.* 29. *c*, 25. (na uwięzi). Pies na łańcuchu tylko się targa, a nic uczynić nie może; a jako mu dasz kęs chleba, aliści się on płaszczy, a marda ogonem od radości. *Rej. Zw.* 81 *b*. Psa zbiegłego z łańcuchem łacno poznać. *Cn. Ad.* 984, (cf. lice). Psy na niego spuszczono i rozwiązano. *Sk. Dz.* 1159. Takiego przy dworze nie najdzie, by go też i ze psy śledzić miał. *Glicz. Wych. I* 3. Wiele psów zająca śmierć, *Slov.* mnoho chrtow, zagača smrt. (*Slov.* Psow s palicú zá zagácmi honit; cf. *invita Minerva*). Co pies szczeknie. *Cn. Th.* 86. co go nie widać, (*ob.* Co). Strzeż się lewku, psa biją. *Błaż. Tłum. B b.* Nietrudno o kij, kto chce psa uderzyć. *Pot. Syl.* 449. Zawżdy łacno o drewno, kto psa chce uderzyć. *Rej. Zw.* 80 *b*. *Weresz. Reg.* 131. Uciekli, jak psi oparzeni. *Biel.* 136, *Slov.* gako pes obarení. Pies na swych śmieciach śmielszy. *Stryjk.* 403. Z bojaźni pies ogon pod się tuli. *Rej. Wiz.* 13 *b*. Pies gorszy, co milczkiem kąsa. *Cn. Ad.* 840. (milczy a złe broi; cicha woda brzegi podrywa). Kiedy pies śpi, a żyd przysięga, rzadko wierzyć trzeba. *Rys. Ad.* 32 *Slov.* Ne zbudzag psa, keď spí. Gdy pies śpi na śmieciu, nie następuj mu na ogon, by cię nie ukąsił. *Rej. Zw.* 146 *b*. Dobry człowiek, iż ani psa nie drażni. *Rej. Zw.* 115. Psa nie drażnij. *Cn. Ad.* 984. (nie budź licha). Nie ciągnij psa za ogon, bo cię ukąsi. *Jabł. Ez.* 89. Pies zdechły już nie kąsa. *Mon.* 74, 583. Złego psa prędzéj wilcy jedzą. *Nar. Chodk.* 2, 360; *Russ.* sierdita sobaka wołkom strawa; *Slov.* pes nespokogni má wždi potrhané uši; pies niespokojny, ma zawsze potargane uszy. *Slov.* Pridě na psa mráz; przyjdzie na psa mróz; *veniet tempus, ubi sentiet*; prišel na psa mráz; *sentit jam, propter quod alium irrisit.* Żyją jak pies z kotem. *Pot. Syl.* 404; (*Vind.* fo kaker pefs, inu mazhka; prefourashen; *Slov.* milugu sa, gako wlk a baran; na głowę nieprzyjaciele). Dawne niesie przysłowie: ze psy w rząd, a w taniec Z kotkami; żaden za swój niech nie skacze szaniec. *Min. Ryt.* 4, 72. Po długim żartowaniu ze psy w rząd usiędzie. *Tworz. Okul. A* 3. (w psoty wpada). Rozjadł się jak pies. *P. Kchan. Jer.* 141. (*ob.* Wściec się, wściekły, zażarty). — *Esuriens insane*, łaknąc jak pies. *Mącz.* Głodny jestem jak pies. *Teat.* 53. *b*, 10. Zmarszczył się, jakby psi mu zjedli krupy. *Jabł. Buk. G* 4. Psi go zjedli. *Cn. Ad.* 1058. (słudzy go zjedli; kto czeladź wielką chowa, zubożeje). W tym lesie Oront od swych psów zjedzony, Stracił na psiarnią swój byt, wiano żony, A potym chodził, od głodu wybladły; A cóż nie prawda, że go swe psy zjadły? *Karp. Siel.* Bodajby cię psy zjadły, że nie słuchasz. *Boh. Kom.* 3, 410. (krukom strawa). Dobra psu mucha. *Cn. Ad.* 162; (*Slov.* dobra psu mucha, a chlapowi repa; dobra Matyaszowi płotka; takiemu takie; szkoda psu białego chleba). *Slov.* Ně wždicki dobrí pes, dobru kosť dostáwa; niezawsze dobry pies dobrą kość dostanie; čo wetši pes, to lepšé sčesti; im gorszy, tym więcéj ma szczęścia; staremu psowi, a starému sluhowi geden plat idě; staremu psu, i staremu słudze jedna płaca; starí pes, stari rechtor; *omnes senescere debent.* Nie rzucaj na psa sadła. *Łączn. Zw.* 7. *Biel.* 175; *Slov.* slaninu na psa zwerit; *ovem lupo committere.* Zjadł pies sadło. *Cn. Ad.* 1329. (czuje się, przewinił, sumnienie go strofuje). Czuje pies, że zjadł sadło, a bojąc się kija, Choć mu i chleb pokażesz, z daleka cię mija. *Pot. Arg.* 184. *Opal. Sat.* 121; *Slov.* Wí pes, čige sadlo zgedol. Psy wyją, a miesiąc świeci. *Teat.* 33. *d*, 39; cf. psi głos, nie idzie do niebios; nie dba o ludzkie obmowy; cf. *Eccl.* лай, преносно значитъ хулу, поношеніе безстудное, особиво на начальниковъ, отъ собачья крика, лаянья (szczekania, *ob.* Łajać); пословицею говорится: собака и на владыку лаетъ. — Im bardziéj ciskamy na psy, tym bardziéj szczekają. *Mon.* 70, 94. (*Slov.* Pes bázliwí víc sčeka, něž hrize; pies bojaźliwy więcéj szczeka, niż gryzie; cf. krowa, która wiele ryczy, mało mléka dawa; cf. junak). Pies szczeka, oszczérca kłamie. *Ld.* Obmowca gorszy od psa, bo ten szczekając domu broni, a obmowca przyjaciela zdradza. *Teat.* 10, 73. On jak pies kłamał. *Boh. Kom.* 1, 367. Łgał to jak pies. *Herb. Stat.* 239. *P. Kchan. Orl.* 1, 30. Przymówkę fałszywą nieuczciwéj matki, temi słowy odmówić ma: com mówił, tom na cię szczekał jak pies. *Stat. Lit.* 86. (*ob.* Odszczekać). Psu oczy przedał. *Zabł. Zbb.* 82. psiną oczy zasłonił. *Slov.* Ne zna hanbi, gako pes; (cf. *Eccl.* обесрамити са; cf. перепесское, паче псова безстудіе, *ob.* Bezczelny, niewstydliwy, *cynicus*). Jako pies kryjesz przed słońcem oczy twoje. *Rej. Post. E e* 6. I psy bywają w kościele. *Dwor. A* 1. Jaki pies do kościoła, taki z kościoła. *Cn. Ad.* 297. (*Slov.* Z wlka ne bude baran, ani ze psa slanina, (ani ze psa orač); *qui semel malus, semper malus*; namaž ty go masłem, a on śmierdzi dziegciem; nie pomoże krukowi mydło). Wraca się do swego nałogu, jak pies do swego zrzutu. *Sk. Żyw.* 1, 198. — Daj to psu, co masz na sercu. *Rys. Ad.* 10. (nieszczery-ś; pięknie mówisz, a źle myślisz). Nie da psa ni na kim. *Cn. Ad.* 241. (gębą dorzuci każdemu, przymówi, nałaje). *Insectari aliquem maledictis*; rozedrzeć na kogo do uszu gębę, złorzeczyć jako psu. *Mącz.* Złajał mnie jak psa. *Teat.* 35. *c*, 4. A psu mater, za takową konfidencyą, sto batogów! *Teat.* 19, 56; (*Slov.* psu máter *fungum!* cf. jebiona mać, *ob.* Psu brat, *ob.* Psiajucha). *Slov.* pes psu brat; *graculus graculo adsidet*; (cf. równy, jednéj mynicy). Jak psa z domu go wypędził. *Boh. Kom.* 1, 435. Jak do psa palnę. *Teat.* 9, 66.

Niewolnicy jak psy im służyli. *Jabł. Tel.* 255. — Za psa to stoi - za szyszkę borową, za jaje, nic nie wart, nic nie płaci, nichtś gelten. Lepszy-ć młody, stary za psa stoi. *Alb. na Woj.* 14. Łazarz ubogi za psa u bogacza stoi. *Paszk. Dz.* 116. Dziś za psa sumnienie, sława, wiara, cnota. *Pot. Arg.* 235. Za psa tytuł u mnie, kiedy pustki w kalecie. *Pot. Pocz.* 241. Wszystko na psa pójdzie, w niwecz, nikczemnieje, niszczeje; cf. psuć się, cf. *Lat.* pessum ire, cf. pessimus. — Brzydzę się nim bardziéj, niż wężem i wściekłym psem. *Kulig.* 215. Ona się tym jak zgniłym psem brzydziła. *Sk. Żyw.* 1, 344. — Noszenie psów było największą hańbą w Niemczech. *Czack. Pr.* 1, 268. karą hańbiącą, das Hundetragen, Hundeführen; cf. *Prov. Germ.* ich werde dich lehren Hunde tragen bis nach Bautzen. — Psy mu za uchem wyją - kot mu za uchem wrzaśnie, piszczy mu w uszach, kłopota się, mozoli się, mól go gryzie; es geht ihm sehr im Kopfe herum, er kümmert sich. Cieszą go drudzy, drudzy k niemu piją, A jemu prawie psi za uchem wyją. *J. Kchan. Dz.* 99. Strach głowę jéj niezmierny suszy, Mózg się jéj kręci, pies za uchem szczeka. *Morszt.* 57. — §. Umie swego psa leczyć. *Rys. Ad.* 70. (szkodę odwetować, poradzić sobie). — By na psie raz. *Rys. Ad.* 3. (nie dba, kamień bijesz, oklektany, okrzosany). On idzie na wesele, chociaż go nie proszą, A jakoby na psie raz, choć go też przepłoszą. *Klon. Wor.* 33. Według przysłowia: jak na psa łyko. *Mon.* 65, 357. (rózg zwyczajny, wydębiony, nie uczuje-ć; jakby go mucha łechtała; cf. krajką go bił). — Ostatek niechaj psi orzą *Orzech. Qu.* 58. (cf. wilkiem orać, cf. ostatnim gonić). — Psa za lisa przedawać. *Cn. Ad.* 453. (kota za lisa, mysze łajno za pieprz). Niechaj lata kędy chce sława (po śmierci), Kiedy nas nie dostanie, już roście psu trawa. *Rej. Wiz.* 22. — Kto ze psy lega, ze pchły wstaje. *Kchow. Fr.* 133; cf. z kim kto przystaje, takim sam się staje; *Slov.* kdo ze psi spáwá, z blchami stáwá. (*Slov.* Pes psu blchi wibira; cf. kocieł garncowi przymawia; cf. kto sam w piecu lega etc.). Nie porwie pies, to co wilk puści. *Pot. Arg.* 309. — Miasta dobywszy, psa żywego nie zostawił. *Budn. Apopht.* 93. (żadnéj żywéj duszy, auch nicht den, der an die Wand pisset. Lutb.). Ja długo sypiam? bodajby pies tak długo sypiał! *Teat.* 35. *e*, 1. Jechał cię pies. *Opal. Sat.* 68. (jebał go sęk, kat). — §. Koń, pies na nogi, zły na nogi, koń potkliwy. *Cn. Th.* schwach auf den Füßen, (*ob.* psieć na nogi). *Neutro pede satis utilis*, nie może się ani na tę, ani na owę nogę przygodzić, na obie nodze [*dual.* 2] pies. *Mącz.* Złéj szkapie i rząd złocisty nic nie pomaga, jeśli żadnéj cnoty w sobie z przyrodzenia nie ma, ale po staremu psem będzie. *Star. Ref.* 32. *Glicz. Wych. P* 5 *b.* (marcha). Większa sromota koniowi z Turskiego stada psem być, niżli temu, który się u chłopa urodził. *Star. Ref.* 63. — Pies na robotę, nierobotny, unarbeitsam. Stadnik maści złotéj, Coż po téj sierści, gdy pies do roboty! *Kchow.* 189, (cf. od próżnowania żołnierz psieje). Nierobotny, pies na robotę. *Cn. Th.* 521. — b) Pies, *per convicium homo dicitur*, ty psie! du Hund! Bodajby was dyabli porwali, psy niegodziwe, zbójcy mojéj dobréj sławy. *Teat.* 55. *b*, 57. Psom bisurmańskim córki nasze służą. *Groch. W.* 559. U psów pogańskich nałożnicami są. *Birk. Chmiel. A* 3 *b.* Ty psie pogański! *Pot. Jow.* 145, (cf. psia jucha). — §. 2) Wilka myśliwi zowią psem leśnym. *Haur. Sk.* 311. Wilka dzikim psem zowią, bowiem jemu postawą i wyciem podobny. *Sienn.* 286. *Spicz.* 144. der Wolf; (cf. *Ross.* песецъ *canis lagopus*). — §. 3) Pies na niebie, *Sirius*, gwiazda. *J. Kchan. Dz.* 13. psia gwiazda, psianka; *Croat.* peszozvezd, der Hundsstern. Pożarem tleje ziemia pod wściekłemi Psa niebieskiego gniewy ognistemi. *Past. Fid.* 75, cf. kanikuła; *Eccl.* предпесъ, свѣзда; *Graec.* προκύων, *Procyon*, *Antecanis.* — §. 4 a) Pies morski, *phoca vitulina*, *Vind.* murski pefs, mursku tele; *Ross.* тюленъ; der Seehund, das Seekalb; żyje gromadnie w morzach północnych, tłustość jego służy na tron, skóra na odzienie. *Zool.* 301. Mięso psa morskiego *Ross.* тюленина. Pies morski na morzu cichym *Ross.* лахтакъ. Archanielski pies morski świeżo oszczeniony *Ross.* сѣрокъ, półtora miesięczny сѣрунъ, trzechmiesięczny сѣрка. — b) Pies morski, gad, *squalus carcharias*, Seewolf, Hundskopf, Seehund, aus dem Haiengeschlechte; pysk, niby paszczęka sześcią rzędami zębów obsadzona; gardziel ma tak wielką, że człowieka połknie. *Zool.* 195. — §. 5) Pies w warcabach. *Bndtk.*, *ob.* Pieszek.

Pochodz. *piesak*, *piesek*, *pieseczek*, *pieski*, *psi*, *psiarnia*, *psiniec*, *psubrat*, *psianka*, *psiajucha*, *psiarz*, *psica*, *psię*, *psieć*, *psikus*, *psiogłowy*, *psisko*, *psota*, *psocić się*, *psotliwy*, *psuć*, *nadpsować*, *napsować*, *popsuć*, *zapsuć*, *zepsuć*. (*Ross.* недопесъ, недопесокъ *lis młody jesienny*).

PIEŚ, ia, *m.*, *dem.*, Piesinek, Piesineczek, *dem. sec.* § 1) Piotrek, Peterchen. Kubasz z Piesiem. *Zab.* 15, 177. (*Ross.* Паша, Пашенька Павелек). — §. 2) Pieś, człowiek pieszczony, pieszczoch, ein Zärtling. Okrzyknie mię cała zgraja naszych piesiów: nic podlejszego, nic gorszego. *Pilch. Sen. list.* 354. Tego żaden z ostatnich piesiów mówić nie poważył się. *ib.* 2, 170.

PIESAK, a, *m.*; *Ross.* песецъ, песчикъ; *canis lagopus*, gatunek futra z Rosyi, eine Art Pelzwerk aus Rußland. Moskwa wydaje piesaki, rosomaki, szlamy. *Pam.* 83, 615.

PIĘŚĆ, i, *ż.*; (*Boh.* pěst; *Slov.* pasť; *Sorab.* 1. pjaſcž, pjastž, pjastka, (pěstwa *colaphus*); *Sorab.* 2 pěſcž; *Carn.* pęst, pest; *Vind.* pest, pestiza, (peſhzhai - kut); *Croat.* pëst, pëszt, sàka, sachìcza; *Slav.* shaka; *Bosn.* pëst, scjakka, scjaciça; *Rag.* pëst, scjakka, scjacciza; *Ross.* пясть, cf. кулакъ, cf. пѣстъ лук, cf. пятерня pięć palców razem; *Graec.* πύξ; *Lat.* puguus; *Tatian.* fust; *Holl.* vuyst; cf. *Lat.* fustis; *Angl.* fist; *Germ.* die Faust; cf. *Etym.* pięć). Pięść, ręka stulona, palce ręki w dłoń stulone. n. p. Widzisz! oto pięść, z pięcia palcami. *Teat.* 56. *b*, 28. Dobrze spi, choć się na pięści położy. *Jabł. Ez.* 179. (bez poduszek, bez względu, na tarczanie gołym, na ławie, na ziemi). Jak pięść do oka, *Slov* trefuge sa, gako pančucha za klobuk; (nietrafnie, niestosownie). Pięść o pięść uderzył, pokazując, jak miał za swoje odbić. *Ossol. Str.* 2. Raczéj sobie pięść w gębę włożyć, niżli co głupiego przemówić. *Ryb. Ps.* 71. Pięścią ci gębę zatkam. *Teat.* 7, 12. Pięść ci w gębie ulgnie. *Mącz.* Dał

mu pięścią w pysk. *Boh. Kom.* 1, 70. (*Eccl.* пястно, cf. zębotłuki). Ledwo mię pięścią nie poczestował. *Teat.* 7, 15. Nie wiele mówią, ale się zaraz pięścią rozprawiają. *Pilch. Sen. gn.* 120. Ledwo do pięści nie przyszło i kija. *Jabł. Ez.* 4. Pięścią a kijem małobyście nas nie przedysputowali. *Smotr. El.* 48. Nie dobrze, kiedy w małżeństwie do pięści przychodzi. *Petr. Ek.* 62. do razów pięściowych, do kułaków; Fauſtſchläge, Püffe. Pięściami bić, *Bosn.* pestati, bitti scjakkom; *Ross.* пястать; (*Sorab.* 1. pěstuyu policzkuję, pěstwa policzek). Pięściami wybić *Bosn.* ispestati, napestati. Bić się pięściami, *Rag.* pestatise; *Croat.* sákamsze, (cf. boksować). Bicie się pięściami, *Eccl.* съпьмъ, [*concilium* 2], съемъ; *Ross.* рукопашь. PIĘŚCIANY, PIĘŚCIOWY, a, e, od pięści, Fauſt-. *Cn. Th.*; *Włod.*; *Croat.* sáchni. PIĘŚCIARZ, a, *m.*; *Boh.* pěstnjk, *Eccl.* пястникъ, который пястію біетъ; kułacznik, *pugil*, którzy się u Rzymian pięściami tłukli. *Nar. Tac.* 2, 259. der Fauſtfechter.

PIEŚCIĆ, ił i, *cz. niedok.*, upieścić, spieścić, *dok.*, bardzo delikatnie chować, cacać; ſehr delikat halten, zätſcheln, zärteln, verzärteln; *Rag.* pjestovati; *Croat.* prokshiti; *Ross.* гулить, холить, холю, нѣжить, нѣжу, ублскать, баловать, дрочить, лелѣть; *Eccl.* нѣговати, (cf. пѣстоуньствовати; *Ross.* пѣстовать, *ob.* Piastować). Nierozumne pieszczenie matek, dzieci tak psuje. *Teat.* 8, 100. Nie pieść nazbyt przyrodzenia swego. *Rej. Zw.* 6 *b.* Nieszlachetne ciało radzibyśmy upieścili, jak aniołka jakiego. *Rej. Zw.* 104 *b.* Pieść syna, a zasmuci cię. 3 *Leop. Syr.* 30, 9. (pochlebuj synowi. 1 *Leop.*). Swoich poddanych bardzo pieścił, i wzbogacał, a przeto hardemi uczynił. *Mon.* 67, 646. Pieścić chorobę, gorzéj. *Tr.* W szczęściu spieszczony. *Wad. Dan.* 97. Gdy się tym szczęściem serce w nim spieściło, w brzydką się pychę wyniosło. *Wad. Dan.* 123. (zniewieściało). W nim wszystko się mieści, I co umysł zachwyca, i co serce pieści. *Dmoch. Il.* 2, 47. (łagodzi, głaszcze, kontentuje). Dźwięk słów wybornych uszy tylko pieści, Jeśli z nich zdatna nauka nie płynie. *Kras. Mysz.* 42. łechce, głaszcze, *ob.* Pieszczony, pieszczono. — ∑. Pieścić kogo, pieścić się z kim, bardzo pięknie i delikatnie z nim się obchodzić, cacać się, cackać się, głaskać go, mit einem zärtlich thun; *Croat.* prokssújem; *Ross.* пѣстоваться; *Boh.* mazati se s někým, (*ob.* Mazanek). Głaszcze cię, pieści, karmi, z tobą żyje. *Past. Fid.* 79. Pieściły się z sobą jak gołębięta. *Teat.* 27. *c*, 48. Pieszczą się, jak sinogarlice. *Pir. Pow.* 1, 98. Jak u nas kobiety pieszczą się z pieskami, tak u Rzymian pieszczono się z smoczętami. *Pilch. Sen. gn.* 253. Pieścić się w mowie, pieśćliwie mówić; *supplantare tenero palato verba. Cn. Th.* im Reden zärtlich affectiren, gar lieblich ſprechen wollen; *Ross.* чеченить ся, (cf. gębę sznurować). Czeski język jest piękny, ale jakoby troszkę pieszczący, a mężczyznie mało przystojny. *Gorn. Dw.* 50. (cf. pisnąć, pisk). *PIEŚCICKA, iéj, *ż.*, pieszczoszka, die Zärtlichkeit ſelbſt, eine gar ſehr delicate Dame. Jejmość Pani Pieścicka ciężko na zdrowiu zapadła. *Mon.* 60, 140. PIEŚCIDŁO, a, *n.*, PIEŚCIDEŁKO, *PIEŚCIDŁKO *dem.*, PIEŚCIDŁECZKO *dem. sec.*, cacana rzecz, caca, cacko, co bardzo pieszczonego, delikatnego, ładniuchnego, abo też czym się pieszczą; *Croat.* prokssia; cf. pieszczek, pieszczka; etwas gar Allerliebſtes, gar Sauberes, Zärtliches, herzallerliebſtes Schätzchen, Engelchen. Nadobny paluszek, pieścidełko jedyne! *Teat.* 28. *b*, 100. Co za usteczka maluśkie, pieścidełko jedyne. *Teat.* 53, 27. Alić pieścidło (Kupidynek) znagła przyskoczy, Miluchno we mnie wlepiwszy oczy. *Zab.* 18, 360. *Kniaź.* Jak wielka jest téj młodzieży od naszych pieścidełków różnica, którym śmierć przybliżamy przez zbytnie o nich pieczołowitości. *Zab.* 10, 299. pieszczochów, Zärtlinge, Weichlinge. Kto raz to pieścidełeczko Ujrzy, wdzięczne dzieciąteczko, Nic nie ujrzy piękniejszego. *Groch. W.* 354. Chodź mój synu, chodź moje pieścidełko. *Boh. Kom.* 1, 397. Coś zwał pieścidełkiem, tę żonę teraz trujesz. *Zab.* 13, 365. Całuje męża, sercem go zowie, Jedynym to pieścidłem, to skarbem, to złotem. *Opal. Sat.* 38. Wolność moralna, to pieścidło rozumu. *Port. Arg.* 247. Nie pieść nazbyt przyrodzenia swego, nie zufeczkami, nie temi wymyślonemi pieścidłki. *Rej. Zw.* 6 *b.* specyałami, łakotkami, Leckereyen. PIEŚCIEK, PIESZCZEK, szczka, *m.*, pieśćliwy człowiek, pieszczoch, pieśćliwiec, delikacik, bezkost, niewieściuch, mazanek; ein Zärtling, Weichling. Pieściek. *Cn. Ad.* 841. Klaretu, jeśli ma białogłowa abo jaki pieszczek używać, tedy miasto miodu kłaść cukier. *Sienn.* 627.

PIĘŚCIENNIK, a, *m.*, kij z grubym guzem na końcu. *Tr.*, ein Fäuſtling, Fauſtſtock. PIĘŚCIOWY, a, e, pięściany, od pięści. *Cn. Th.*, Fauſt-.

PIEŚĆLIWIEC, PIESKLIWIEC, wca, *m.*, pieściek, pieszczoch; der Zärtling, Weichling, Miękkich pieskliwców postrach. *Nar. Chodk.* 2, 451. PIEŚĆLIWOŚĆ, PIESKLIWOŚĆ, ści, *ż.*, pieszczenie się, delikatność, pieszczochostwo; *Carn.* gingavost; *Croat.* mêshevnost; Zärtſcheley, Zärteley, Verzärtelung. Przez macierzyńską pieskliwość, przez ojcowskie pobłażanie, najlepsze przymioty z siebie wykorzeniają. *Mon.* 71, 730. Co za obrony z tego syna Rzplta spodziewać się może, który w miękkich pieskliwościach pielęgnuje się? *ib.* 731. Dla słabości lub pieśćliwości nie mogą wskoczyć na konia. *Zab.* 11, 315. Posąg Klelii wyrzuca pieskliwość młodzieży naszéj. *Ossol. Sen.* 61. PIEŚĆLIWY, PIESKLIWY, a, e, PIEŚĆLIWIE *adverb.*, pieszczony, delikacki, z pieszczotami; *Carn.* gingav, gingavast, mêshevn; *Vind.* zartliu, zartiſh; *Croat.* prokshen, prokssen; *Rag.* vrabeech; *Ross.* нѣженный, балованный, любосластный, сластолюбивый, zärtlich, zart, delicat. Wychowanie pieśćliwe, czyni dzieci złośliwe. *Cn. Ad.* 1277, (cf. z młodu w tafcie, na starość w płachcie). Nie wiele dba, o uczciwe, kto ciało ma pieśćliwe. *Cn. Ad.* 701. (komu nazbyt miłe ciało, ten cnoty miewa mało). Rozkosznik pieśćliwy człeka roboczego godnym być politowania sądzi. *Pilch. Sen. list.* 2, 173. Miej baczność, aby całe jéj ciało nic pieskliwego, nic wykwintnego, nic wymuszonego po sobie nie pokazywało. *Mon.* 65, 606. Przy słodkiéj brzęku arfy i głosie pieskliwym krasnéj młodzi. *Zab.* 6, 385. Pieśćliwi żołnierze z Azyi. *Pilch. Sen. gn.* 137. W niczym sobie

miękko i pieskliwie poczynać nie powinien. *Pilch. Sen. Sen. list.* 389.

PIESEK, ska, *m., demin.*, PIESECZEK, czka, *m., dem. secund. nom.* pies; §. a) mały pies z rodu, chociaż stary, jako u panów i pań bywają. *Cn. Th.*, ein kleiner Hund, ein Hündchen; *Boh.* psyček, rukawnjček, podpažnjček; *Slov.* psik, psýk, psyček; *Sorab.* 1. posz, pszék, pžéczk, pfik; *Sorab.* 2. pfjczk; *Carn.* psê, pêsê, psizhk, pêsk, pishê, kushêk; *Vind.* pefizhek, pfizhek, kufei; *Croat.* pêszek, parssina, czuczek; *Rag.* psich, kucich, sctênicich; *Bosn.* pasicch, psich, kucicch, kucjak; *Ross.* песикъ, лизунщикъ; *Eccl.* песикъ; (*Ross.* обрюшокъ piesek z grubemi łapkami). Zawsze śmielszy piesek przy lewku. *Falib. U* 2. Kiedy pieska biją i lewek się boi. *Rys. Ad.* 26; (*Slov.* preto wlčka bigu, abi sa stari wtipil). Pochlebca każdy piesek Pępowskiego, Za tym wnet bieży, gdzieby dostać czego. *Rej. Zw.* 216 *b.* Kto mię miłuje, i pieska mego szanuje. *Cn. Ad.* 383. Gdzie pana kochają, tam i jego pieska głaszczą. *Teat.* 22. *b*, 38. Stuka, drzwi zamknięto, u drzwi on pieskiem kawęczy. *Zab.* 5, 333. *Koss.*, (jak piesek). Ani tchnij teraz pieseczku. *Groch. W.* 367. — §. b) Piesek ziemny, *mus sarmaticus*, wielkości małego kotka, żywi się marchwią, rzepą, pasternakiem; znajduie się w Polszcze. *Zool.* 348. die Polniſche Erdmaus. — §. Piesek u skrzypców, deszczułka do której struny są przywiązane. *Tr.*, das Saitenbretchen an der Violine. — §. c) Piesek *plur.* pieski, *arteriae soporiferae in temporibus conspicuae. Cn. Th.*, die Schlaf-Pulsadern. Dwie żyły na pieskach albo na skroniach. *Spicz.* 192. *Sienn.* 418. (PIESINEK, PIESINECZEK, *ob.* Pieś, Piotr). 1. PIESKI, a, ie, psi; *Carn.* pêsizhje; *Rag.* paski; Hunde-, hündiſch-. Pieski syn, z owego już brata, Taka to, taka odmiana jest świata. *Bratk. B* 3 *b.* Pieski synu! *Pot. Arg.* 154. Obyczajem Tatarów pieskich mocz i mléko kobyle piją. *Kmit. Spyt. A* 2 *b.* O zdrajco, o tyranie, z pieskiemi sprawami. *Zebr. Ow.* 154. Po piesku *adverb.*, jak psy, hündiſch, auf eine hündiſche Art; *canatim. Cn. Th.* 719, *Slov.* po peski, gako pán pes.

2. *PIESKI, *ob.* Pieszki.

PIESKLIWOŚĆ, PIESKLIWY, *ob.* Pieśćliwość.

PIEŚŃ, i, *ż.*, (PIOSNKA, PIOSNECZKA *dem.*); *Boh.* pjseň; *Slov.* pjseň, peseň, pesnička, mluwospew, spewomluwa, spewonec, speworádek, wazospew, spewohlas, spewowňa; *Sorab.* 1. pěsna, ſpěwano; *Sorab.* 2. karlisch; *Vind.* pefem, pofem, peifim, petje, peuka, popeuka, popetje; *Carn.* peisem, pęsm, pejtje, popevka; *Croat.* peszêm, peszma, popevka, peszmicza; *Dal.* pissan, bugarkina; *Bosn.* pjessan, popivkigna, zacinka, bugarsctiça, bugerscina (od Bulgaryi; *Bosn.* Bugarska zemglja, bugariti *canere*); *Rag.* pjessan, pjêsan, pjesanza; *Slav.* pisma; *Ross.* пѣснъ; pienie, spiewanie; das Lied, der Geſang. Ody po naszemu pieśni. *Gol. Wym.* 409. die Ode. Pieśni wszystkie *Horacyusza*, przekładania różnych, w Warsz. 1773. Tanieczna pieśń, *Vind.* raina popeuka, falerka, (*ob.* Rej). Pieśń ranna, *ob.* Ejnał. Zbiór pieśni nabożnych, kościelnych, *ob.* Kancyonał; (cf. psalmy, żołtarz); (*Vind.* piefemne bukve). Pieśni pieśni, *Canticum Canticorum Salomonis*, das hohe Lied. *Smotr. Nap.* 12. — Pieśni, na które się większe poema dzieli, jak proza na księgi; Geſänge, Abtheilungen eines Gedichts. *Piotr Kochanowski* Orlanda szalonego aż do końca pieśni 25téj przełożył. — §. Pieśnia, narzędzie młynarskie, n. p. Młynarz ma mieć w młynie statki młyńskie, topor, siekierę, piłę, przysiek, pieśnią, oszkardy, świdry. *Haur. Ek.* 41., *ob.* Piesznia. *PIEŚNIOGŁOSY, a, e, n. p. Pieśniogłosa twarz Orfeuszowa. *Otw. Ow.* 430. pieśni głosząca, liedertönend. PIEŚNIOPIS, a, *m.*, PIEŚNIOTWORCA, y, *m.*, poeta, co pieśni lub ody składa, der Liederdichter, Odendichter; (*Sorab.* 1. pěszénik poeta, pěszéniczki, pohetžiniczki poetycki; *Carn.* pesménik *psaltes*, pesmoust; *Rag.* pjesnik, pjevalaz, pjesnivaz = poeta, *f.* pievaliza, pjevati *poetari*, pjesnicki *poeticus*; *Croat.* pesznik = poeta, peszmoznanoszt *poetica*; *Ross.* пѣснопѣвецъ, пѣснословъ psalmista, пѣснопѣніе, пѣснословіе psalmy, żołtarz, *pieśnioksiąg; *Eccl.* **пѣснотворьць**, **пѣснописьць**, pieśniotworca, **пѣснопѣкыць** spiewak, **пѣснопѣніе**, **пѣснословіе**, *Graec. ὑμνολογία*; **пѣсословлю**, *Graec. ὑμνολογῶ*, *hymnos canto*). Pieśniopis, *poeta lyricus. Mon.* 75, 590. Jeśli w pieśniopisów policzon przez ciebie Poczet będę, gwiazd głową dosięgnę; *si me lyricis vatibus inseris. Hor.* 1, 3. *Mon.* 70, 74. Pieśniotworca. *Zimor. Siel.* 139. *et* 159. *Nag. Fil.* 84. Wierzymy to z cerkiewnymi hymnopiskami i Jozefem *pieśniopiscem. *Smotr. Apol.* 35. PIEŚNIOWY, a, e, od pieśni, Geſang-; *Ross.* пѣсенный.

PIĘSTNIK, *herb*; dwie ręce ludzkie jabłko trzymające. *Kurop.* 339, ein Wappen.

PIĘSTREC, rca, *m.*, hubka na drzewach ni grzyby rosnąca, Baumſchwamm, Baumpilz; (*Ross.* пестрякъ, пестрецъ *agaricus alneas*; *Etym.* pstry). Na kłodach brzostowych porąbanych a na ziemi leżących, rosta piestrce i wieszenie. *Cresc.* 458. PIESTRZNICE, PIESTRZYCE *plur.*, Morcheln. Od grzybów i bielów lepsze są piestrzyce, piestrznice abo smarze. *Syr.* 1394. *et* 1395. Smarze abo piestrznice. *Cn. Th.* 216; *Slov.* hořka huba; *Hung.* úr-gomba; *Carn.* mavroh; *Ross.* сморчокъ, сирочокъ.

*PIĘSTUK, a, *m.*, uderzenie pięścią, kułak; ein Fauſtſchlag, ein Puff. Rektor studenty w sprawach kryminalnych, jako o zawłoski i o pięstuki i skrwawienia, ale nie w wielkiej zwadzie uczynione, ma moc sądzić. *Herb. Stat.* 388; *Sorab.* 1. pěstwa *colaphus.*

*PIESTUNKA, *ob.* Piastunka.

PIESZCZĘ, *ob.* Pieścić. PIESZCZEK, szczka, *m.*, pieścidło, Herzallerliebſter, Trauter. *Melliculum*, mój jedyny, moje serce, mój pieszczku. *Mącz.* Strzeż się pieszczków a pochlebców świata tego. *Rej. Post. N* 5. pieszczochów, Zärtlinge. PIESZCZKA, *ż.*, *mulsa mea*, moja rozkoszy, moja pieszczko. *Mącz.*; mein Zuckerpüpchen, mein Engelchen. PIESZCZENIE, ia, *n.*, *Subst. Verbi* pieścić; *Croat.* milenye; *Ross.* баловань. PIESZCZENIE *adverb.*, pieszczono, pieśćliwie, czule, delikatnie; *Ross.* нѣжно, žártlich, zart, fein, delikat. Czysta miłość wdzięczyła pieszczenie Każdy wyraz jej głosu, każde warg ru-

szenie. *Przyb. Ab.* 14. PIESZCZOCH, a, *m.*, PIESZCZOSZEK, szka, *m.*, *dem.*, pieściek, pieśćliwy, pieśćliwiec, mazanek, bezkost; ein Zärtling, Weichling, Verzärtelter, ein süßes Herrchen; *Boh.* rozmazanek, malečnjk, malečniček, bažatko, lhostegnec; *Croat.* kolenzhek, (cf. kolano); *Vind.* krielni otrok, narozhju diete, pufha, kolenzhek; *Bosn.* mekoput; *Ross.* недоросль, баловень, (баловникь, баловщикъ pieszczący się), бѣлоручій; *Eccl.* ласкосрѣдъ. Pieszczochów waszych zbytkiem do wszystkiego złego przywodzicie. *Falib. H* 2. Adonis pieszczoch Wenery. *Ustrz. Klaud.* 30. pieścidło, pieszczek, kochanek, z którym się pieściła; ihr Schatz, ihr Schooßkind. Matka do piersi przytula pieszczocha. *Mon.* 76, 3. Pieszczoszków naszych uczyć dopiero trzeba dobrego wymawiania ojczystego języka. *Kpcz. Gr.* 3, 17. Te pieszczoszki a świeckie mocarze Na wszem pan bóg i szczęście zawzdy dziwnie karze. *Rej. Wiz.* 34. *Rej. Post. K k k* 6. PIESZCZOCHA, y, *ż.*, PIESZCZOSZKA, i, *ż.*, *dem.*, pieścicka, pieszczona kobieta, pieśćliwa, ein zärtliches, oder verzärteltes Frauenzimmer; *Ross.* бѣлоручка. Ma luba tu wzdychała, Oh gdyby powrócić chciała! Zaczekam na tę pieszczochę! *Teat.* 53, 57. (może i pieścidełko). Z pieluch rozkoszki i pieszczoszki się go nie puszcza. *Falib. G* 3. (może *demin. nom.* pieszczota). PIESZCZOCHOSTWO, a, *n.*, pieśćliwość, pieszczota, delikatność; Verzärtelung, Weichlichkeit; *Ross.* баловство. Dla pieszczochostwa przeciąć sobie wrzodu nie dopuszczał. *Perz. Lek.* 282. PIESZCZONO *adverb.*, pieszczenie, pieśćliwie, delikącko, zärtlich. Dobrzy wasi królowie, którzy wami tak pieszczono rządzili. *Swad.* 1, 210. Człowiek wychowany pieszczono, będzie swawolnym. *Petr. Ek.* 93. Dziatkom ćwiczenia dobre dali, pieszczono nie chowali. *Falib. R.* PIESZCZONOŚĆ, ści, *ż.*, pieśćkliwość, delikatność, cacaność; die Zärteley, Verzärtelung, Zartheit; *Boh.* rozmazanost, lhostagnost; *Ross.* нѣжность, нѣга, холя; *Eccl.* ласкосрѣдіе, ласкосрѣдьство. PIESZCZONY, UPIESZCZONY, a, e, *part. perf. Verbi* pieścić; którego pieszczono, pieśćliwie wychowano, zärtlich, verzärtelt, verhätschelt; *Boh.* rozmazaný; *Carn.* mushevn; *Vind.* zartliu, zartifh; *Croat.* prokshen, prokssen; *Rag.* vrabecch; *Ross.* нѣженный, нѣжный, балованный, любосластный, сластолюбивый. Syrop dla rozkoszniejszych i pieszczonych mazanków. *Syr.* 284. Pieszczone panięta do żadnéj rzeczy się nie przygadzają, tyją jak wieprzowie w domu, na wojnę ich nie zażeniesz. *Birk. o Exorb.* 30, (cf. bezkost, niewieściuch). Pieszczonym być *Eccl.* ласкосрѣдьствовати. W białéjgłowie ma być coś pieszczonego w miarę przystojnego żeńskiéj niedużości, aby w staniu, w chodzie, w mowie, i cokolwiek pocznie, nie było znać w niej nic mężczyńskiego. *Gorn. Dw.* 228. Pieszczonym się stawać *Eccl.* нѣжитися. — §. Pieszczona mowa, gdy kto w mowie się pieści, pieśćliwie słówka sączy, gębę sznuruje, zärtliches, affectirtes Sprechen. §. Był to *casus conscientiae*, i punkt dość pieszczony. *Ustrz. Kruc.* 2, 83. delikatny, eine delicate Materie. Sumnienie pieszczone, czułe, (*oppos.* przestronne sumnienie), ein zartes Gewiſſen. Był on wyniosłéj myśli, i poniekąd bardzo pieszczonego sumnienia. *Ustrz. Kruc.* 2, 136. Pieszczona melodya bogomyślności przyczynia. *Petr. Pol.* 2, 373. czuła, zärtliche, empfindſame Melodie. Upieszczony klejnot szlachectwa naszego. *Vol. Leg.* 7, 68. PIESZCZEŃSZY *Compar.*, delikatniejszy, czulszy, delicater, zärtlicher, feiner, *phys. et moral.* Nad ranną różą milsza i wdzięczniejsza, Pieszczeńsza dobrze, bielsza, udatniejsza. *Past. Fid.* 5. Tu najpieszczeńsza miłość z błękitnych oczu jéj słodki uśmiech miota. *Przyb. Ab.* 7. Mogąż pieszczeńsze być prośb zamiary, nad me niewinne żądania! *Hul. Ow.* 111. *PIESZCZORODNY, a, e, n. p. Pieszczorodna Wenera. *Nar. Dz.* 2, 181, pieszczoty rodząca, matka pieszczot, miłostek, Mutter zärtlicher Liebe. PIESZCZOTA, y, *ż.*, PIESZCZOTY, PIESZCZOTKI *plur.*, a) pieśćliwość, delikackość, pieszczochostwo; Zartheit, Weichlichkeit. Zaledwie nogą ziemi dostępowała dla rozkoszy i pieszczoty swojej. *Radz. Deut.* 28, 56. Matka wdowa jedynaka miała, Głupia w pieszczotach wielkich go chowała. *Jabł. Ez.* 151. Pieszczotki one, które wymyślają, Na wiele złego potym dziatki przyprawiają. *Rej. Wiz.* 88. — §. Zdolna do pieszczot i hoża i młoda. *Hul. Ow.* 113. do pieszczenia się, do pieśćliwej miłości, zu zärtlicher Liebe. — b) Pieszczotki, pieścidło, pieścidełko; Liebchen, Engelchen, Schätzchen. Tak jest, moje słodkie pieszczotki, mówi do Małgosi, wszystko ci opowiem. *Teat.* 7. *c*, 58. PIESZCZOTNY, a, e, pełen pieszczot, pieśćliwy, zärtlich. Czułość serdeczna trwa tyle, Ile rozkosze pieszczotnych dzieweczek. *Zab.* 15, 332. Nierządnicy, pieszczotni. *Salin.* 32. Ta która między wami kochanka i pieszczotna była, która ziemi nie dostępowała dla rozkoszy, i pieszczoty swojej. *Radz. Deut.* 28, 56.

*PIESZEC, *ob.* Psieć.

PIESZEK, szka, *m.*; *Boh.* pišek; *Ross.* пѣшка; w szachach drab, piechota, im Schachſpiele, der Bauer. Pieszek jeśli na bok nie uderzy, Bać się nie trzeba, w czoło darmo mierzy. *J. Kchan. Dz.* 89. PIESZKI, *PIESKI, *PIESZKAMI, *adverb.*, pieszo, pieszą, piechotą, piechty, zu Fuß; *Boh.* pěšky; *Sorab.* 2. pěschi; *Carn.* pęsh, pesh pot; *Croat.* peshicze, pessicze; *Slav.* pishicé; *Bosn.* pisciçe, pjesciçe; *Rag.* pjéscize; *Ross.* пѣшкомъ. Puszczali się pieszki do słupa, a tego, co do słupa pieszki pierwej przyszedł, za pana wybrali. *Biel.* 26. *Ire pedibus*, pieszki iść. *Macz.*, *Vind.* k'nogam jiti; *Croat.* pèssam; *Eccl.* пѣшеходити, пѣшехожду, пѣшествовати; *Ross.* опѣшить. Tłuszcze szły za nim pieszkami z miast. 1 *Leop. Math.* 14, 13. Żałował, iż wodą jechał, gdzie *pieski mógł iść. *Eraz. Jez. K.* Czasem i pieszki konia wodzą. *Cresc.* 521.

*PIESZNIA, i, *ż.*, [cieslica, narzędzie do wydłubywania drzew, Beuthaxe 4]; n. p. Bartnicy, chodząc do puszczy ku barciom, mają tylko z sobą mieć siekierę, piesznią, czymby barć robić. *Sat. Lit.* 309. Pasiecznik ma mieć piłkę, siekierę, toporek, motykę, piesznią. *Kąck. Pas.* 12. *ob.* Pieśń, pieśnia.

PIESZO, PIESZĄ *adverb.*; *Boh.* pěšky; *Sorab.* 2. pěschi; *Carn.* pęsh, pesh, peshpot; *Slav.* pishicé; *Croat.* pessicze; *Rag.* piéscize; *Bosn.* pisciçe, pjescice; *Ross.* пѣ-

шконъ; piechotą, *piechty, pieszki, zu Fuß. Ten pieszo, a ów na koniu. *P. Kchan. Orl.* 1, 31. Pieszą na straż placową, pieszą do szańców towarzystwo chodziło, pieszą wycieczki czynili. *Birk. Podz.* 14. Pieszą iść, *Vind.* k nogam jiti; *Croat.* pèssam; *Eccl.* пѣшествовати. PIESZY, a, e, piechotny; Fuß = zu Fuß, zu Fuß gehend, zu Fuß dienend, Infanterie; *Boh.* pěchy, pěšj; *Sorab.* 2. pěschi; *Ross. et Eccl.* пѣшь, пѣхотный; *Graec.* πεζός, πεζίτης; cf. *It.* passare; *Gall.* passer; *Hebr.* סבר; *Graec.* πάσχα; *Chald.* סבע pasa, *incessit.* Piesza podróż, eine Fußreiſe. Pieszy posąg, *statua pedestris. Cn. Th.* Sam przed wozem pieszy szedł. *Sk. Dz.* 1115. (pieszo, piechotą, piechty, pieszki). Pieszy żołnierz, piechotnik, piechur, piechota, infanterzysta, *Boh.* pěchaun, pěšák, *Sorab.* 1. pěschk; *Carn.* pęshz; *Vind.* pejſhez, nogazh; *Slav.* pishac; *Bosn.* pjescjąc; *Rag.* pjèsciaz, pjescnik, piesc; *Croat.* pessëcz, peshecz; *Ross.* пѣшеходецъ, пѣшеходъ, ходокъ. Regiment pieszy, infanteryi, ein Regiement zu Fuß, Infanterie. PIESZYĆ *act. niedok.*, spieszyć, zpieszyć *dok.*; *Ross.* спѣшить (*distng.* śpieszyć *a* śpiech); konnemu kazać pieszo walczyć, einen Kavalleriſten abſitzen laſſen. Trudno było tu użyć jezdnych, musiał król zpieszyć swoich i wrącz ścinać się z nieprzyjacielem. *Nar. Hst.* 3, 151. (*Carn.* pęsham *deficere eundo*, peshovt *lassus*; *Ross.* опѣшить pieszą maszerować). PIESZYĆ się *recipr. niedok.*, śpieszyć się *dok.*, n. p. Pieszyć się jeździe rozkazał. *Warg. Cez.* 16, *Ross.* опѣшиться; zsiadać, piechotą iść, abſteigen und zu Fuße gehen. Zaraz zpieszyli się, konie porzucili, a w ordynku z pieszemi stanęli. *Warg. Wal.* 76. *Warg. Cez.* 78.

PIĘTA, y, *ż.*; *Boh. et Slov.* pata, patka, patička; *Sorab.* 1. pjata, piata, pâta; *Sorab.* 2. pěta; *Carn.* pěta; *Vind.* peta; *Croat.* pêta; *Dal.* petà; *Rag.* pêta; *Slav. et Bosn.* peta; *Ross.* пята, пятка, (cf. запятникъ lokaj, пятить, пячу cofać, пятиться cofać się); pięta, die Ferſe, die Hacke. Stopa ma w tyle piętę. *Zool.* 55. (*Slov. Prov.* Od hlawi aż po pati, od głowy do pięty). Huczno buczno, a w pięty zimno. *Zegl. Ad.* 90. *Vind.* Vaſha gnada kruha strada; *splendida miseria.* Zbierać pięty = nogi za pas, pierzchnąć, ausreißen, *Slov.* ukazał pati. Niechaj nie bawi, niechaj zbiera pięty. *Pot. Arg.* 727. (*Slov.* Lubim geho pati, *non illum fero*). — Turcy w pięty biją, *bastonade*, auf die Fußſohlen. Spahowie tak się teraz dadzą bić w pięty, jak Janczarowie po udach. *Kłok. Turk.* 220. Kazał mu dać sto bizunów w pięty. *Boh. Kom.* 2, 111. Brać w pięty. *Kłok. Turk.* 33. Trafi-li kędy na mocniejsze wstręty, To tuż umyka i grzbietu i pięty. *Jabł. Buk. M* 2. (żeby plag nie wziął). — Poszło mu w pięty. *Cn. Ad.* 908. poczuł, poznał, dało mu się w znaki, er hats empfunden. Ot już mu poszło po piętach. *Ossol. Str.* 5. List ten szedł mu w pięty. *Pot. Arg.* 663. — Za piętami = tuż, gleich auf dem Fuße nach. Na każdą godzinę strach za piętami jego chodzi. *Rej. Ap.* 96. Za ewanielią wnet w piętach idzie płaczliwe prześladowanie. *Gil. Post.* 231, cf. *Slov.* druhemu pati pristupował, druhemu na pati stupował, druhemu po patách chodił, druhemu wždi w patách bił; *alteri constanter invigilare.* — Piętą wiercić ze strachu = ani mnie tam, ani mnie sam; kręcić się jak piskorz; ſich drehen und winden. Chłop ręce łamie, próżno piętą wierci, myśli uciekać. *Jabł. Ez.* 28. — *Aliter:* Piętą wiercić, biegać, na bruku życie trawić, wiercipiętą być, cf. na dyszlu życie prowadzić; auf dem Pflaſter leben, den Pflaſtertreter machen; *Vind.* pohaikuvati, manzigojati; *Ross.* кубарить. Dni przepędza na pięcie, w przedpokojach wyciera posadzki, lata po mieście. *Teut.* 52, 25. Piętami się bić w tył = leniwcze życie prowadzić. *Wol.* — §. Ten który je chleb ze mną, podniosł przeciw mnie piętę. *Sekl. Joan.* 13. (*not.* = zdradę). 1 *Leop. ib.* wierzgnął, ſich auflehnen wider einen. Człowiek ten, który z wielu mi był miły, przeciwko mnie, miasto wdzięczności, podniesie piętę i hardzie powstanie. *Odym. Św.* 2 *X* 2 *b.* Piętę podnieść i rogi nastawić. *Smotr. Apol.* 10. — §. Więcej u niego rozumu w pięcie, jak u ciebie w głowie. *Cn. Ad.* 1232. *Teat.* 33, 23. *et* 54. *b*, 52. (więcej w kanarze cukru, niż w Tatarzech mąki). Więcej dzisiaj najdzie u młodego rozumu, iż tak rzekę, w pięcie, niż u drugiego starego w mózgu. *Glicz. Wych. P* 4 *b.* (*Slov.* Ma rozum w patach, *est simplex*). — Daleko pięta oka. *Rys. Ad.* 10. (*aliter sues olent, aliter catuli*). — *Transl.* Spuszczona cięciwa uderzyła w piętę strzały, położonej na łoży łuku. *Papr. W.* 1, 211. w koniec tylny, die Ferſe des Pfeils, das hintere Ende. — §. Pięta u pończochy, die Hacke im Strumpfe. Zarobić piętę, nawlec piętę. *Magier. Mskr.*

Pochodz. *piętka, piętny, napiętek, wiercipięta, skorzypięta, ob.* pod Piąć.

PIĘTAK, a, *m.*; *Boh.* pětnjk, cf. patak; *Carn.* pêták; *Vind.* peták; *Rag.* peták; *Croat.* petak, peticza; *Ross.* пятакъ, пятачекъ; grosz popiętny, ein Fünf-Gröſchelſtück, Fünf-Kreuzerſtück ꝛc. Drobne pieniądze, jako krajcary, greszle, piętaki, tułacze, trojaki. *Dow. A* 2. Piętak, Gröſchel. *Ern.* 34. (*Sorab.* 1. pjatak, pjetž letw staré *quinquennis*; *Bosn.* petàk = pięcioletni, petak = piątek).

PIĘTERKO *dem. nom.*, piętro. PIĘTKA, i, *ż.*, *dem. nom.* pięta, eine kleine Ferſe, kleine Hacke. — *Transl.* Drewno z piętką. *Tr.* z guzem abo hakiem, mit einem Abſatz, mit einer Erhöhung. Piętka w kłosie. *Tr.*

PIĘTNAŚCIE, *G.* piętnastu, *Num. card.*; *Boh.* patnact; *Slov.* pětnacte, patnást; *Sorab.* 1. piatnatžo; *Sorab.* 2. pěschnaſczo; *Carn.* petnajst; *Vind.* petnaist; *Croat.* petnajzt, patnáyszt, petnadeszte; *Bosn.* petnadeste, petnaeste; *Slav.* petnaest; *Rag.* petnàdest; *Slav.* petnaest; *Ross.* пятьнадцать, пятнатцать; pięć nad dziesięć, dziesięć, i pięć, fünfzehn. Piętnaście czego, mendel, bunt. *Chmiel.* 1, 167. Luby to powab lat piętnaście; ale Sześćdziesiąt z niemi nie godzi się wcale. *Zabł. Bal.* 14. Aby nie stracił *piącinaście (piętnastu) talerów. *W. Post. Mn.* 161. *PIĘTNADZIESTA n. p. kara pieniężna piętnastu groszu albo 3 grzywien, Geldſtrafe von 15 Silbergroſchen oder 3 Mark. Winę piętnadziestą, którą zowią piętnaście, przeciwiający się sędziemu, powinni zapłacić. *Herb. Stat.* 507. *Poenam*, piętnadziesta, *quae dicitur* XV *alias. Vol. Leg.* 1, 8. *et* 11. *et* 12. *et* 13. *et* 37. Kto przed arcybiskupem szkaradne słowa mówi, winę niechaj te-

mu trzy grzywny, albo jak zowią, pietnadziestą zapłaci. *Herb. Stat.* 128. *et* 349. PIĘTNASTKA, i, *ż.*; *Boh.* patnáctka; *Carn.* petnajstiza, die Zahl fünzehn. PIĘTNASTNIK, a, *m.*, Piętnastnicy, *Graec. πεντεκαιδεκατιται*, którzy 15 *lunae* wielkanoc obchodzą. *Żebr. Zw.* 122, die das Oſterfeſt am 15ten feyern. — §. Piętnastnik, pieniądz, z 15 mniejszych złożony, ein Fünfzehner. PIĘTNASTOKĄT, a, *m.*, piętnastokątna figura, z piętnastą kątami; ein Fünfzehneck. PIĘTNASTOLETNI, ia, ie; *Boh.* patnactilety; *Eccl.* пятинадесятолѣтный; piętnastu lat, fünfzehnjährig, *trilustris. Cn. Th.* Wybierz parobczaków dwóch piętnastoletnich. *Torz.* 102. PIĘTNASTY, a, e, *Num. ord.*; *Boh.* patnactý; *Slov.* patnásti; *Sorab.* 1. piatnaty; *Sorab.* 2. pěschnasti; *Vind.* petnajsti; *Croat.* petnayszti; *Slav.* patnaesti; *Rag.* petnaesti; *Eccl.* пятинадесятный; *Ross.* пятьнадцатый, пятнатцатый; w rzędzie po czternastym następujący, der Fünfzehnte. Wykład na piętnaste *kapitulum. Sekl.* 72. *Piątegonastego (piętnastego) dnia tego miesiąca. *Radz. Num.* 28, 17.

PIĘTNO, PIĘTNIĆ, PIĘTNOWAĆ, *ob.* Piątno, Piątnować.

PIĘTNY, a, e, od pięty, Ferſen-, Hacken-; *Ross.* пятной. Piętna kość, das Ferſenbein, *pterna. Cn. Th.* 306.

*PIĘTOLETNI, *ob.* Pięcioletni.

PIETRASZNIK, a, *m.*, Piotrowe ziele, dzika lub wodna pietruszka, pietrożnik, *caucalis*, Klettenkerbel, Feldklette. *Syr.* 1074. PIETREK, PIOTREK, *ob.* Piotr.

PIĘTRO, PIĄTRO, *PRZĘTRO, a, *n.*, *PIĘTR, a, *m.*, kontygnacya, das Stockwerk, der Stock in einem Hauſe; *Boh.* ponebj (cf. niebo, podniebienie), poschodj, (pátro, lešenj w stodolach); *Sorab.* 1. zpaženo; (*Sorab.* 2. pschětsch sala, poddasze, strych); *Carn.* nastrôpje, (cf. strop); *Vind.* persniza (cf. przecznica), nastropje, mushoufhje, fhtokouje; *Bosn.* ohsit, grede od kuchje, popodiscte; *Ross.* жило, жилье, ярусъ. *Contignatio*, *przętr, piętro też zowią niektórzy. *Mącz. Tabulatum*, *przętr, na pierwszym *przętrze. *Mącz.* Po wschodzie wbiegł na piętro. *P. Kchan. Orl.* 1, 329. Ja mam dom cały, ty na piętrze czwartym. *Jabł. Ez.* 72. Usnąwszy spadł na dół z trzeciego piętra. 3. *Leop. Act.* 20, 9. (z trzeciéj gady. 1 *Leop.*). Dóm o trzech piętrach (*Croat.* trém, tremi). Dziś o trzech piętrach noszą fryzury. *Teat.* 36. *c*, 112. (piętrzyste). Wieże stawiać kazał tak wysokie, aby troje piętra miały. *Warg. Cez.* 218. Aż przez piętra domowe musieli go spucić z góry. *Rej. Post. R r* 1. Astrych z tarcic uczyniony, *przętr, strop, *tabulatura. Volck.* 978. Piętro, *Przęsło (*qu. v.*), pokład. *Cn. Syn.* 868, *Sorab.* 1. zdeskwano. Piętra u rosztowania, w winnicach u macic, *tabulatum. Cn. Th.* Stockwerk eines Gerüſtes, Stockwerke oder Reihen in Weinbergen. — §. *Transl.* Piętro, stopień, gradus, Stufe, Staffel *fig.* Na piętrze tak wysokim siedząc. *Tward. Wł.* 196. Mój rozum nie jest z piątra tak nizkiego, żeby nie mógł dosiądz zamysłów twoich. *Boh. Kom.* 4, 106. W Anglii wszystkie gatunki, i że tak rzekę, piątra ludzi, powszechnie uczeni. *Mon.* 65, 238. — §. Z piętra mówić-górno, eine hohe Sprache führen, hochtrabend reden. Nie umie jedno się chwalić, z piętra mówić, grozić. *Gorn. Dw.* 40. PIĘTROWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*, *ob.* Piętrzyć. (PIETRUSZKA, *ob.* Piotruszka). PIĘTRZYĆ, ył, y, *act. niedok.*, PIĘTROWAĆ *contin.*, *Cn. Th.*, piętro czynić, wzbudować, wznaszać, podnaszać, *phys. et metaph.*; *Sorab.* 1. pažu; *Croat.* rosenìcham, persznìcham; *Carn.* shtûleti, shtûlem; *Bosn.* popoditi; ſtockwerken, Stockwerke aufſetzen, aufthürmen, emporheben. Jeleń, co twarde rogi piętrzy w sęki. *Pot. Arg.* 209. Piętrzyć się, wznaszać się, ſich aufthürmen. Patrz, jak woda się piętrzy w sposób nowy. *Morszt.* 255. Tu Ocean cały Piętrzy się w wały. *Zab.* 13, 137. Bardzo dobre są myśli twoje nad tą drogą, Którą się wiadomości nasze piętrzyć mogą. *Przyb. Milt.* 159. PIĘTRZYSTY, a, e, piętrami powstający, wie Stockwerke aufſteigend, ſich thürmend. Piętrzyste fale. *Przyb. Milt.* 218.

PIETUCH, a, *m.*, PIEKUT; *Carn.* petélin, petelinzhek; *Vind.* peteln, petelin, petelinzik, petelinzhei; *Croat.* peteh, petuch, petél, peteo, pévecz, peuchich, petelinecz; *Bosn.* piteo, pitteo, pivaç, pivcicch; *Slav.* pietao; *Rag.* pjeteo, pjêvaz; *Ross.* пѣтухъ, пѣвень, пѣтушекъ; *Eccl.* пѣтль, петухъ, петушекъ; kur, kogut, der Hahn. (*Etym.* piać). Końskiemu bogowi ofiarowali Litwini pietuchy rosłe, czerstwe, aby się też konie takie mnożyły. *Stryjk.* 144. Źle w tym się domu dzieje, gdzie pietuch jajca niesie, a kwoka zań pieje. *Kchow.* 108. Piekut swarliwy. *Banial. I* 3 *b.* Piekut rżał latając. *ib. I* 4.

PIETY, *ob.* Piać, *ob.* Pięta.

PIĘTYHORCA, PIETYHÓRSKI, *ob.* Petyhorca.

PIGŁÓWKA, i, *ż.*, gatunek gruszek. *X. Kam.*, Eine Art Birnen.

PIGMEJCZYK, a, *m.*, Pigmejczykowie, Pigmeowie *plur.*, karzeł, pikulik, pęcherz, pędrak, pieniek, ein Zwerg; *Boh.* pjidimužjk, pjdimužjček, trpasljk; *Slov.* padimužik, pidimužik; *Ross.* коротышка. Pigmeowie, według poetów, w Indyi, wzrostu nie większego nad dwie stopy i ćwierć. *Otw. Ow.* 219. Pigmeowie niewielcy w Indyach mieszkają. *Kmit. Spyt. A* 2. Sławne są wojny Pigmejczyków z żórawiami, o czym *Kmita Spyt.* Pigmejczyk nie rad przy Gigancie staje. *Wad. Dan.* 27. Imaginacya muchę wielbładem czyni, Pigmejczyka olbrzymem. *Mon.* 64, 149.

PIGULIK. *Tr.*, *ob.* Pikulik.

PIGUŁKA, *PILUŁKA, i, *ż.*; *Boh.* pilule, pilulka; *Vind.* pilule, pilelze, okrogelze, okrogelize, apotekouske bobeke; *Bosn.* pillule, pinnule; *Croat.* pilùla, likokruglicza; *Ross.* пилюля, z *Łac.* pilula; *Germ.* die Pille. Pigułki, gatunek lekarstwa wewnętrznego suchego, w kulki uformowanego. *Krup.* 5, 276. Pilułka aptekarska. *Mącz.* Więcej nadziei kładą w pilułkach, w syropach, w doktorach, niż w bogu. *W. Post. W.* 3, 337. Ani syropku, ani żadnych *pilułek nie szukaj. *Weresz. Reg.* 129. Połknę cię jak pigułkę, ktoś komu odkazywał; będziesz puszczał jak po pigułce, ten odpowiedział. *Dwor. B* 1. Aptekarz pigułki złoci. *Jabł. Tel. praef.* Gorzkie daje pigułki, ale je pozłaca. *Zabł. Amf.* 102. *Slov.* Dat někomu piluli; *dare alicui ad intelligendum.* — Pigułkami z śniegu ciskać, mit Schneeballen werfen; *Carn.* kępam.

PIGWA, y, *ż.*, drzewo, *cydonea*, der Quittenbaum. *Cresc.* 411. Pigwa owoc, die Quitte, *Boh.* kdaule, gdaule, gdule

(cf. gduła), kutna; *Sorab.* 2. qvitt; *Sorab.* 1. dula; *Carn.* kuténa, kutine; *Vind* kittina, kita, kitna, kitinska jabuka, kitnu drevu; *Croat.* kutina, tûnya, tynya (cf. dynia), kune; *Dal.* kunya, duna; *Bosn.* tugna, markatugna, tkugna; *Rag.* dûgna; *Slav.* tunja, tunjovo dervo; *Ross.* пигва, дуля, айва, гунь, гуны, гутей. Pigwy co do owocu, dwojakie są, jabłka i gruszki, zapach mają przyjemny. *Kluk. Rośl.* 1, 153. *Urzęd.* 335. PIGWIANY, a, e, z pigw, Quitten-, von Quitten gemacht. Syrop pigwiany. *Sienn.* 205. PIGWOWY, a, e, a) do pigw należący; *Boh.* gdulowý; *Croat.* kutinszki, Quitten-. Jabłka pigwowe. *Śleszk. Ped.* 418, *Ross. et Eccl.* квитовое яблоко, Quittenäpfel. Pigwowe drzewo. *Mon.* 74, 763. — b) Pigwowy-pigwiany, von Quitten. Konfekt pigwowy. *Śleszk. Ped.* 116. Byś się ługiem pigwowym mył, Nie pomożeć, jeśliś łotr był. *Rej. Zw.* 237 *b.*

PIJAĆ, ał, a, *act. frequ. Verbi* pić; często pić, *potitare*, oft trinken. *Cn. Th.*; *Boh.* pjwam, pjwáwam; *Carn.* pyanzhuvam; *Croat.* pianchûjem; *Ross.* пьянствовать, пьянствую, бражничаю. Pijam to rad, pijam to, tego nie pijam, zwykłem pić abo nie. *ib.*, zu trinken pflegen. Według zakonu Mahometowego wina pijać nie godzi się. *Star. Dw.* 13. W obozie wodę musiał pijać. *Mon.* 64, 78. Pijać, tęgo i często pić, upijać się, podpijać sobie; ſtark trinken, trinken, ſaufen, vom Trinken Profeſſion machen, dem Trunke ergeben ſeyn. Pijali przedtym i filozofowie, A przecię mieli z pełna rozum w głowie. *J. Kchan. Dz.* 204. *Hor.* 2, 138. *J. Kchan.* Gdy August pijał, Polska bywała pijana. *Zab.* 15, 75. PIJACKI, a, ie, od pijaków, do pijaków należący; *Vind.* pianosten, sapit; *Ross.* пьянивый, пьянчивый; verſoffen, Sauf-, Saufer-. Mina pijacka. *Teat.* 4. *b*, 9. Twardy sen pijacki. *Hor. Sat.* 186. Pijackie gospody. *Pir. Pow.* 48. Saufgelage; *Vind.* pianzhuvalifhe, pianska bisha. PIJACZEK, czka, *m.*, *dem. nom.*, pijak, n. p. *Zab.* 9, 230. ein Trunkenbold̃chen, kleiner Zecher, Zechbrüderchen. PIJACZKA, i, *ż.*, kobieta pijaństwu oddana, die Säuferinn. n. p. Pijaczka jedna baba gorzałczana. *Pot. Jow.* 126, *Carn.* pyvka; *Vind.* pianka, pianzhinja berlauka, koludrarza; *Croat.* pianka; *Rag.* pianiza, pianicina. PIJACZYSKO, a, *m. et n.*, *contemn.*, ohydny pijanica, ein Saufaus. Nie bój się, to jest jakiś pijaczysko. *Teat.* 32. *b*, 68. PIJAK, a, *m.*; (*Boh.* pigak, chlastač, ochlasta (*ob.* Chłastać), pitel ˚piciel, pijący, który pije; *Sorab.* 1. pitžk; *Sorab.* 2. pizk; *Carn.* pyvz, pivez; *Vind.* piuz, pyanz, koludravez, zhriep, zhep, pianzhuvauz, berlazh, mastibogavez; *Croat.* pivecz, piánecz; *Rag.* pivaz, piannaz, piâncina, grizivîno; *Ross.* питухъ, питокъ; *Eccl.* бражникъ, пиянница, ярыга, ярыжникъ); pijaństwu oddany, pijanica, cf. kufel, moczywąs, moczymorda, dybidzban, dybikufel, wysączykufel, bibosz, cf. opój, cf. ożrzalec, der Säufer. Różnica między pijakiem i pijanym, jak między bojaźliwym a bojącym się. *Pilch. Sen. gn.* 119. Nie każdy pijak, co pije. *Mon.* 71, 512. Cechowy pijak. *ib.* 69, 802. Tu leży pijak sławny, gdy na sąd wstanie, Spytany, co wżdy czynił, rzecze: piłem, Panie! *Pot. Jow.* 68. — §. *Transl.* Nienasycony krwi pijak. *Sk. Dz.* 771. Blutſäufer, Bluthund, krwawożerca.

PIJALNY, a, e; *Eccl.* пивный, до питія принадлежащій; a) do picia należący, *potatorius. Cn. Th.*, Trink-. Naczynie pijalne. — b) Pijalny, pity, co się pić godzi. *ib.*, *bibilis*, trinkbar, zu trinken; *Boh.* pičý, pilý, pigatý; *Slov.* pitedlni; *Sorab.* 1. pitžkoyité; *Rag.* pivgliv; *Vind.* piten, pitliu, pijezhliu; *Ross.* питейный; *Eccl.* пивный, что пить можно. PIJANICA, y, *m.*, opój, pijak, der Säufer; *Sorab.* 1. piežk; *Sorab.* 2. pijarna; *Carn.* pyanz; *Vind.* pyanzhinja, pianz, pianzhuvauz; *Bosn.* pianaç, pianiça; *Croat.* piánecz; *Ross.* пьющій, пьяница, запивоха, куликала, (cf. пьяница borówka łochynia); *Eccl.* пианица, пропійца, запончивый, привинный, бражникъ, (cf. braha). Obiad od trunku zaczynać, pijanicom się tylko godzi. *Eraz. Ob. C.* Pijanica wielki, gęba u niego jak cholewa, leje jak na kamionkę; kufel mu patrzy z oczu, abo tkwi z gęby. *Cn. Ad.* 841. (w konew czyście trąbi; dobrze śklenicę wytrząsa; moczywąs, kufel, lej rozlej; *Slov.* Pige, gako duha wodu-pije, jak tęcza wodę; cf. *Vind.* piauka, boshji stol-tęcza). Co najlepszy rzemieślnik, to najlepszy pijanica. *Dwor. D* 4. Pijanice kręcą się jak chmiel po tyce, idąc kaczki zaganiają. *Dwor.* 4. Zawstydza pijanice nierozumne zwierzę. *Kras. Sat.* 59. Pijanicą być, *Croat.* pianchujem; *Slov.* korhelugi, cf. gardłować; *Eccl.* бражничаю, піянствую; *Ross.* куликать. PIJANICZKA, i, *m.*, *bibaculus. Mącz.*, *ob.* Pijaczek. PIJANO *adverb.*, po PIJANU, po ˚PIANKU *adverb.*, w pijaństwie, w pijatyce, podpiwszy sobie, podchmieliwszy sobie, upiwszy się,; bey trunknem Muthe, in der Trunkenheit. Nieszczęsny odpoczynek; wolałbym ci młócić, Orać, niźli całą noc po pijanku kłócić. *Pot. Jow.* 160. Nie pamiętaj gościu rano, co się wyrzekło pijano. *Cn. Ad.* 630. Zapomnij gościu po ranu, co się działo po pijanu. *ib.* (przy pełnej, przy kuflu, leda co się mówi). Bachus, co z jego łaski wszyscy piją, Co po pijanu zwyciężył Indyą. *Morszt.* 239. Coż się nie zrobi po pijanu! *Teat.* 43. *c*, 57. Najpoczciwszy człowiek to po pijanu uczyni, czego najzłośliwszy nie odważyłby się po trzeźwu pomyślić. *Mon.* 68, 96. PIJAŃSTWO, a, *n.*; *Sorab.* 1. piyitztwo, pjanoſcz; *Carn.* pyazha, pyanost; *Vind.* pianstvu, pianost, pijanost, pianust, opianost, vpianenje, pianzhnost, pianzhuvanje, koludranje, pianostitje, (cf. pianostiza, pianstvize-krapuła); *Croat.* pianztvo, piansztvo, pianoszt; *Bosn.* pianstuo; *Rag.* pianstvo; *Ross.* пьянство, піянство, куликанье; *Eccl.* пианьство, упійство, опійство, запойство, бражничество; skłonność do zbytniego picia, opilstwo. *Cn. Th.*, nałóg upijania się, die Saufſucht. Pijaństwo, zbyteczne trunków gorących zażywanie. *Mon.* 64, 247. der Soff, das Saufen, der Trunk. Pijaństwo mądremu baczenie odejmuje. *Cn. Ad.* 843. (pijanica mądry nie będzie, rozum jego w kuflu utonął). Pijaństwo do nierządu pobudka. *Cn. Ad.* 844. Pijaństwo szkodliwe. *ib.* — §. Pijaństwo-upicie, bycie pijanym, stan w którym się pijany znajduje; die Trunkenheit, Beſoffenheit. Pijaństwem grzech wymawiać próżno. *Cn. Ad.* 843. Pijaństwa nie czujący, *crapulam non sentiens. Cn. Th.* Kamień od pijaństwa, pijaństwa broniący, pijaństwo odganiający, *Dionysias. Cn. Th.* 259. Trunek tak zaprawny pijane czyni, jednakże

pijani nie czują w sobie pijaństwa. *Syr.* 823. PIJANY, a, e, PIJANUTEŃKI, PIJANUSIEŃKI, a, ie, *intensiv.*; a) upity, napity, trunken, besoffen; *Sorab.* 1. pjané, napité; *Carn.* pyan; *Vind.* pian, napit, vpianjen, vinen, pianosten, opit; *Rag.* pian; *Ross.* пьяный, упіянчивый, хмелень, (*ob.* Podchmielić sobie). Pijanego bierzemy w dwojakiem znaczeniu, raz gdy się kto nad miarę trunkiem zaleje, aż do zapamiętania, drugi raz, gdy kto zwyczaj ma upijania się i skłonność do opilstwa. *Pilch. Sen. list.* 2, 360. Różnica zachodzi między pijanym, i pijakiem czyli opojem; ten który jest pijany, może jest pierwszy raz w życiu i nie ma téj skłonności; ów także opój może być nie raz trzeźwym. *ib.* 2, 360. Stać się pijanym *Ross.* пьянѣть. Pijany winem (*Carn.* uvinén). Nie zowią pierwéj pijanym takiego, który z wina wesoł będzie, jedno na ten czas dopiero, gdy już język rozpuści. *Eraz. Jęz. F.* Pijany o świecie nie wie, mówić nie umie, na nogach stać nie może, tacza się to tam to sam. *Dambr. Kaz.* 12. Pijany, że o świecie nie wie. *P. Kchan. Orl.* 1, 160. Pijanemu świat w koło chodzi. *Cn. Ad.* 243. (kaczki zagania, tacza się; cf. z nóg pijany; *Slov.* každá ulica ge mu uzká, každa ulica mu wąska). Pijany dzierży się płota. *Rej. Zw.* 38 *b.* Dzierż się cnoty, by pijany muru. *ib.* 29 *b.* Pijanemu w oczach się ćmi; z jednej świecy, widzi dwie. *Ld.* Pijany zapomni wszystkiéj nędzy. *Petr. Hor. D* 2 *b*, (cf. dobry trunek na frasunek). Pijany, i bogaty i rogaty. *Dwor. D* 4. Dzbanie ty pijanemu przyprawujesz rogi. *J. Kchan.* Pijanemu nietrudno o zwadę, ręce się ciągną do mężobójstwa, nogi do przelania krwi, bo się takowym wszystko równo widzi, a czasem i wielki pan srogi mu nie będzie. *Żarn. Post.* 3, 528. Pijany śmiały. *Cn. Ad.* 847. Pijany wielomowny. *Cn. Ad.* 847. Pijany nic nie zatai, męczyć go nie trzeba. *Cn. Ad.* 845. kiedy się wino wzburzy, wszystko na wierzch wynurzy; pełna, na człowieka próba pewna; *Slov.* čo strízliwi na srdci má, to sa opilému na gaziku wipukne. Pijany a dziecię prawdę powie. *Rys. Ad.* 54. *Glicz. Wych. I* 6. Pijany na wszystko przyzwoli, wszystko pochwali. *Cn. Ad.* 846. Tak bardzo pijany, iż nie ocknąłby się, by go też i palił świecami. *Gorn. Dw.* 279. Szewc pijany jak bela. *Teat.* 22. *c*, 34. (jak sztok). Pijany obiecuje, otrzeźwiawszy żałuje. *Cn. Ad.* 846. Nigdy nabożniejszy pius, jak kiedy pijany. *Mon.* 69, 812. Różną modą pijani szaleją, ten pieśni Nuci, ów płacze, bluźni, ten się modli w cieśni. *Min. Ryt.* 4, 182. Zamykają dla zwady drzwi przed pijanemi. *Pot. Jow.* 68. Chybaś pijany, że tak gadasz. *Teat.* 55. *b*, 53. Pijanuteńki od rana. *Teat.* 20. *b*, 95. Gdy dwaj rzeką żeś pijany, Możesz iść spać bez nagany. *Rys. Ad.* 15. Niepijanym-ci, pomnię-ć, coś rozkazał, chociam sobie podpił. *Cn. Th.* 539. — *Similit. transl.* Pijany czym = upojony czym, uniesiony, odurzony; von etwas berauſcht, trunken, hingeriſſen von etwas. Pijany próżną chwałą. *Petr. Ek.* 96. Tyran siłą swą pijany. *Tward. Misc.* 60. Gniewem szatańskim okrutnik pijany. *Groch. W.* 261. Tak mówił mąż zawołany, Miłością cnoty pijany. *Groch. W.* 461. (begeiſtert). Każdy tam z wesołości chodził jak pijany. *Zab.* 14, 63. — *Fig.* Kiedy prześladuje człeka los pijany.... *Karp.* 7, 20. (szalony, wydziwiający). — 2. Pijany wieczor = na pijatyce, przy pełnéj przepędzający się; ein Zechabend, ein Abend, der mit Zechen zugebracht wird. Rusini tych czasów pod pijany wieczor Lela i Polela wspominają, *in compotationibus. Krom.* 56. Co za wymówka, kiedy co zbroją, że się pod pijany wieczor stało. *J. Kchan. Dz.* 196. — 3. Pijany = po pijanu dziejący się, in trunknem Muthe. Pijany swar. *Petr. Hor. C* 2 *b. not.* «który dla pijaństwa bywa». Kto pijane rzeczy wspomni, wrzecionem mu oko wykłuć. *Rys. Ad.* 29. Co czynią panowie? piją, nie radzą; ztąd pijana rada, i sprawa też pijana. *Opal. Sat.* 129. Zwyczajnie, jak sprawa pijana, to wszystko furdy burdy. *Teat.* 43. *c*, 82. — 4. Czemuż nie zaspiewasz nam tej pijanéj aryjki? *Teat.* 6, 97. do pijatyki stosownéj, pijalnéj; Zechlied, Trinklied. — b) *Active:* Pijany = upajający, berauſchend; *Ross.* пьянственный. Niech wina i żadnéj rzeczy pijanéj nie piją. *Sk. Żyw.* 1, 347. *W. Post. W.* 3, 203. *Żarn. Post.* 3, 597 *b.* Wina nie piła, ani pijanego żadnego napoju. *Sk. Żyw.* 2, 1. Wina i picia pijanego nie pili. 1 *Leop. Deut.* 29, 6. *Biał. Post.* 41. Wino, gorzałka i inne trunki pijane. *Kłok. Turk.* 172. Niepijany trunek, którym się nie upije. *Cn. Th.* 513. Piwo jedno od drugiego pijańsze bywa. *Syr.* 985. (bardziéj upaja). — (PIJAR, *ob.* Piar). — PIJATYKA, i, *ż.*, pełnienie, spełnianie, zabawka przy pełnéj, cf. léj rozléj; *Boh.* pitka; *Slov.* korhelowánj, (cf. gardłowanie); *Vind.* piazha, pianzhuvanje, pianzhuanje, pitjie; *Bosn.* napojniça; *Ross.* перепой, перепойка, попойка, запой; das Zechen, Zechgelage. Toż znowu bankiet, znowu pijatyka, Ci się jednają z sobą, drudzy wadzą. *Pot. Syl.* 239. Trzecią część życia swego poświęcają Bachusowi, i trawią na pijatyce. *Mon.* 64, 90. Pijatykę stroję, *Slov.* korhelugi, (cf. gardłować). PIJAWKA, i, *ż.*; *Boh.* pigawice, pigawka, strebikrewka, krwostrebka; *Slov.* pigawica, krwostrebka; *Sorab.* 1. pihaliza, piyelcza; *Carn.* pyavka; *Vind.* piaviza, pivola, pivolza, piauka, kervna pija, metul, vampir, (cf. motyl, upiór; cf. piauka, boshji stol = tęcza); *Croat.* piàvka; *Hung.* pióka; *Slav.* piavica; *Rag.* piàvica; *Bosn.* piaviça; *Ross.* піявица, піявка; 1) *hirudo sanguisuga*, der Blutigel; rodzaj robactwa w wodzie się mnożącego, który dotknąwszy się ciała, przypina się, i krew z niego wysysa. *Perz. Cyr.* 2, 129. Pijawek na ściąganie krwi używają. *Zool.* 91. Stawiać komu pijawki. *Perz. Cyr.* 2, 130. einem Igeln ſetzen. Bańki stawić, pijawki przysadzić. *Cziach. Prz.* 94.— *Prov.* Pijawka wrzodu się nie ima. *Cn. Ad.* 558, (cf. nie chce się nim pysklać; nie godzieneś, abym się z tobą swarzył). — *Simil.* Jak pijawka krew z niego toczyła. *Past. Fid.* 193. Kilka pijawek z ojczyzny krew wyssało. *Pot. Arg.* 322. Żydzi są pijawkami rolnika. *Przestr.* 242. Sułtan biednym ludziom starą i już wpół opiłą odjąwszy, nową pijawkę przysadza. *Kłok. Turk.* 95. nowego urzędnika zdiercę. — 2) Pijawka morska, lampreda. *Cn. Th.*, die Lamprete. PIJAWCZANY, a, e, od pijawek, Igel-; *Ross.* піявичій, піявишный. PIJĘ *ob.* Pić.

*PIJE; — członek wstydliwy męzki, das männliche Glied

Między kolany u niewiasty kiep, u mężczyzny ˚pije. *Pot. Jow.* 2, 48.

PIK! pik! głos wyrażający piknienie, kłócie; piſ! piſ! W Tomciu serce pik, pik, drży, poci się, lęka. *Mon.* 71, 108. *Sorab.* 1. piket *digitorum crepitus*; *Vind.* pik, vpik, piknenje ▪ ukąszenie komara i t. d.; *Vind.* peh, pehnenje ▪ sztych. PIKA, i, *ż.*; *Boh.* pjka; *Sorab.* 1. pika, kawatż; *Carn.* ojstrip, (pika *punctim*); *Vind.* oistrip, drog, naſhpiz, shelesni pikazh, ſuliza, (*ob.* Sulica); pika, piknja, pikniza, pikez ▪ kropka, punkt; (pika, ofepniza ▪ ospa); *Croat.* pika, (piknyà, piknyìcza punkt); *Eccl. et Ross.* пика; *Angl.* pike; *Gall.* pique; *Ital.* picca; *Svec.* pick; *Pers.* peikan; cf. *Graec.* πειχείν kłóć; *Lat.* spiculum; *Germ.* die Pike, kopia, sulica. Warta straszna z gołemi koło drzwi mieczami, Piką gęstą opasan pałac, jak lasami. *Jabł. Tel.* 31. PIKAĆ, *ob.* Piknąć.

Pochodz. *piknąć*, *pikinier*, *pikownik*, *pikowy*, *pikiet*, *śpikować*, forsan etiam *spiknąć się*.

PIKART, PIKARD, a, *m.*, z Pikardyi, prowincyi Francuzkiéj rodowity, einer aus der Picardie. *Dykc. Geogr.* 2, 282. — §. *Hist. eccl.* Pikart ▪ Wiklefista, zwolennik Wiklefa heretyka Angielskiego, [bratczyk czeski, husyta; ein Böhmiſcher Bruder 2], ein Picardiſt, Wicleſit. Kalwinistowie, pikarci, nowochrzczeńcy. *W. Post. W.* 3, 188.

PIKIER, a, *m.*, z *Angl.* rostrucharz, ein Roßtäuſcher. Kupiłem konia tego od pierwszego w Anglii pikiera. *Niemc. P. P.* 27.

PIKIET, u *m.*, poczet żołnierzy złożony z 50 ludzi. *Papr. W.* 1, 478. das Picket, die Feldwache. PIKIETA, y, *ż.*, gra w karty, das Picketſpiel, das Picket. Po prowincyach jeszcze pikieta i kasztelan utrzymuje dawne tuzy i pamfile. *Kraj. Pod.* 50. PIKINIER, PIKOWNIK, a, *m.*, piką zbrojny, der Pikenträger, Pikinier; *Croat.* pikonòsecz; *Sorab.* 1. pikownik. We śrzodku stawił pikowników czyli żołnierzy z pikami. *Papr. W.* 1, 166. 1. PIKNĄĆ, piknął, pikneło, piknie *act. jednll.*, PIKAĆ, *contin.*, przerażać, razić, przenikać, *metaph.*, ſtechen, frappiren, durchdringen, durchs Herz fahren, an die Seele gehen; (*Slov.* pjcham kolę; *Carn.* pizheti, pizhem, pikam *pungere*; *Vind.* pikniti, pikati, pehniti, pehnem; *Croat.* pikam; *Rag.* pèknuti; *Bosn.* peknuti, ujest ▪ ukąsić, ująść; cf. *Lat.* pungere, pingere; *Germ.* picken). Pikało im pod kolany. *Glicz. Wych. K* 7 *b.* (drżały im łytki, poszło im w pięty). — *Transit.* To go piknęło ▪ uczuł to, er hats gefühlt. — *Intrans.* Strach i bojaźń piknęła przeze mnie. *Chrośc. Ow.* 57. Gdy się to stało, wszystkich grom przeniknie, Najbardziéj jednak strach przeze mnie piknie. *Chrośc. Fars.* 90. *Chrośc. Luk.* 273. — *Impersonal.* Piknęło przez niego ▪ przerażało go, es durchdrang ihn, griff ihn an die Seele, es fuhr im durch die Glieder. Skoro się ten pokazał, jakoby go przestrzelił, razem przezeń piknie. *Pot. Arg.* 778. Serce zmartwiało, piknęło przeze mnie. *Wad. Dan.* 152. Piknęło przez Cezara, czupryna mu wstanie, Cofnie się wzad mdłą nogą, w brzegu rzéki stanie. *Bardz. Luk.* 6. Wierzę przez Chana musiało pikać. *Jabł. Buk. G* 4 *b.*

2. ˚PIKNĄĆ *jednll.*, PIKAĆ *contin.*, pisnąć, piskać; mucſen, einen ganz leiſen pipenden Ton von ſich geben. Pikać abo piszczeć, jak, młode ptaszęta, *pipere. Mącz.* Wszystkie umilkły razem pokolenia, Żaden i z książąt nie piknął. *Wad. Dan.* 70.

PIKNIK, a, *m.*, uczta spółkowa, na którą się spólnie składają, der Picknick. Komedyj, redut, pikników, foxalów, nigdy nie opuszczali. *Teat.* 19. *b*, 3. Na pikniku siostra moja kawę dawała. *ib.* 7. *c*, 28.

PIKOWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*, z *Franc.* cętkami nakrapiać; *Vind.* pikati, popikati, mit Tüppeln bunt machen. Czapka Tatarska pikowana z czterema rogami. *Mon.* 68, 222. (*Carn.* pikast, pikez *cicacitrosus*; *Vind.* pikast ▪ pstrokaty, dziubaty; *Croat.* piknyàv *punctis distinctus*). Czerwona czapeczka biało pikowana, Wolę Towarzysza niżeli hetmana. *X. Z.* — §. [Pikować, stebnować, przeszywać z drobna i w jednym kierunku. 4]. Pikowanie poduszeczek na podwyższenie lewego biodra i łopatki Jejmości. *Teat.* 14, 33. Materace bawełniane pikowane. *Pam.* 85, 136. §. Pikować się na co ▪ sadzić się na co, przez punkt honoru.

PIKTAWIA, ii, *ż.*, z *Łac.*, prowincya Francuzka *Poitou. Dykc. Geogr.* 2, 295. PIKTAWSKI, a, ie, von Poitou. Wina Piktawskie, wielkie mają do wina Reńskiego podobieństwo. *Wyrw. Geogr.* 319.

PIKULIK, a, *m.*, (˚Pigulik. *Tr.*), z *Włosk.*, karzeł, pieniek, pęcherz, Pigmejczyk, ein kleiner Knirps. Karali w Sparcie króla Archidama, iż pojął sobie małego wzrostu żonę, powiadając, iż będzie rodził króle małéj statury pikuliki. *Petr. Ek.* 59. Ludzie, którzy przed tym długo żyli, silni, wielcy byli, nie tacy, jako teraz pikulikowie. *Sak. Dusz.* 126. Ten mały pikulik, zły widzę jak bies. *Teat.* 15, 49. *Russ.* Serdit a nie duż.

˚PILA go; *particula effutitia, abhorrentis et detestantis aliquid. Cn. Th.* 698. słowo, nic właściwie nie znaczące, wyraża obmierznienie czego. *Dudz.* 50. porwon, arwan, hohl dich der Guckguck.

PIŁA, y, *ż.*, PIŁKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* mjč, (*ob.* Miece, miotę); *Slov.* lopta, (*ob.* Łapać); *Vind.* palla, obliza sa jigro, (pila, pilka, satik ▪ szpunt); *Carn.* lapta, lópta, mętshk; *Croat.* laptà, labdà, lopta, lopticza, pila; *Hung.* lapta, labda; *Bosn.* lopta, loptiça, balun, mecjak; *Rag.* lopta, lóptiza, oblizza; *Ross.* мячъ, мячикъ; (*Lat.* pila; *Angl.* pill, pale; *Ital.* palla, balla; *Gall.* balle, pelote, bille; *Hisp.* bolo; *Graec.* πάλλα); do grania kula sprzężysto napchana, z wełny, z sierci, z skóry zrobiona; *Germ.* der Ball zum Ballſpielen. Grę w piłę, das Ballſpiel, wzięli Rzymianie od Greków. *Pilch. Sen. list.* 2, 3. By był ten zwyczaj w Polszcze, który we Włoszech i w Francyi jest, grać w piłę, chciałbym aby dworzanin i to dobrze umiał. *Gorn. Dw.* 33. Dzieci kiedy piłę grają, raz ten bije, potym gali, abo pasie i za piłą jak szalony biega .... *Falib. H.* W ten czas piłka bieg swój dobrze odprawuje, i trwa gra długo, gdy między podawaczem a odbijaczem taka jest miara, iż i ten ˚grzecznie podaje, i tamten rozumnie odbija. *Gorn. Sen.* 87. W piłkę grać. *Dudz.* 50. Tak potężny róg jednorożca, że dla niego byk piłą, t. j. wymiotem słomą napchanym. *Birk. Chmiel. C.* Jak jeno chce moc twórcy postępuje z nami,

Ludzkiemi niby piłką ciskając rzeczami. *Zab.* 13, 412. Szczęście ludźmi ciska, jak piłą. *Stryjk. Gon. E* 2; (*Croat.* kotsze pila tache, tak szrechu szveta szkache). Zabawiony światem, gdzie go kolwiek obrócisz, tedy jest podobien do owéj nadętéj piły, co się tłucze od ściany do ściany, kiedy za nią szaleńcy biegają. *Rej. Zw.* 143. Wały on bacik, jak piłę przewracały. *Zbil. Dr. D* 3. Rzecz okrągła na kształt piły. *Gorn. Sen.* 346. Hetman lud w piłę sprawił, *(facto globo)*. *Krom.* 214. Piłka ognista, Feuerball, kula drelichowa zapalnemi materyami napełniona. *Jak. Art.* 3, 306. Piłka drukarska do nadawania farby *Ross.* ноца. Piłka drukarska do rozcierania farby i nadawania preserowi, składa się z balijki, włosów i skórki podprawionéj szpagatem lub ćwieczkami. *Magier. Mskr.* Ranę plastrem, piłkami i obwijaczami opatrzyć. *Perz. Cyr.* 85. (kłębkami z flejtuszków; *Croat.* pilka *impages, operculum*). — §. *Meton.* Piła, gra piły, granie w piłę, das Ballspielen. Grać piłę wolę, niż kaptywusa. *Cn. Th.* 697. Piłek gra, *sphaeristerium*, miejsce abo dom, gdzie piłę grawają. *Volck.* 926. das Ballhaus, *Sorab.* 1. tželna; pilarnia.

2. PIŁA, y, *ż.*, PIŁKA, i, *ż.*; (*Boh.* pila, pilka; *Sorab.* 1. piwa, piwka; *Sorab.* 2. żega, żežka; *Carn.* shâga; *Vind.* shaga, pila, rezatiza, prerefauka; *Croat.* pila, pilicza; *Rag.* pila, pilizza; *Bosn.* pila, piliça, silopa; *Ross.* пила, пилка, пилочка; *Angl.* file; *Svec.* fil; *Island.* thiel; *Sax. Inf., Dan. et Holl.* fiile; *Germ.* Feile); — 1 a) piła drzewna, do tarcia drzewa, die Säge. Upatrzywszy kość śrzednią w rybim grzbiecie, Na jejże kształt, i ostre żelazo odkować, I hartowne zęby w nim kazał wykarbować, I tak nalazł używanie piły. *Otw. Ow.* 311. *Urs. Gr.* 320. W oczach ojca syna piłą przetarli. *Sk. Dz.* 593. Cyrulikom potrzebna piłka większa i mniejsza do kości piłowania, odrzynając rękę lub nogę, *serra. Czerw. Nar.* 31. Piły robią z tej samej stali, z której pilniki. *Os. Rud.* 558. Piłką stolarską karby ponarzynać. *Solsk. Arch.* 152. Ogrodnicza piłka mniejsza z kabłąkiem żelaznym, die Pfropfsäge, do urzynania pieńków mających być szczepionemi. *Kluk. Rośl.* 1, 79. — §. Piła, *serra*, ryba wielka, wierzchołkiem grzbietu ma grzywę albo grzebień mocny, i na kształt piły zębatéj ostry, którym statki piłuje morskie. *Chmiel.* 1, 635. der Sägefisch, *Boh.* pilorožec. — b) Piła, młyn drzewo trący. *Cn. Th.*, tartak, die Schneidemühle, Sägemühle. Spad wody dla młynów, *piel, (pił), foluszów, kuźnic. *Solsk. Geom.* 2, 4. Piły dziedziczne od każdego koła płacą po 12 gr. *Vol. Leg.* 2, 664. Piły wodne i bydlęce. *Solsk. Arch.* 100. — §. Piła, miasto nad Notecią, die Stadt Schneidemühl. *J. Bürg.* — 2. Piła, piłka, piłeczka, ślósarska, złotnicza, pilnik; *Boh.* pilnik, pilniček; *Sorab.* 2. fila; *Vind.* pilo, pilu, piliza; *Carn.* pila, gladnika; *Croat.* pila, pilicza, gladilka; *Bosn.* pila; *Rag.* tarliza, *barb.* turpia; *Ross.* пила, пилка; *Germ.* die Feile. *Lima*, naczynie ślósarskie, którym piłują, trą, piłka, tarka. *Macz.* Piłeczka, *limula. Macz.*

PILARNIA, i, *ż.*, dom do grania w piłę, pilnik, das Ballhaus. *Tr.*; *Sorab.* 1. tželna. PILARNIK, a, *m.*, co pilarnią trzyma. *Tr.*, der Ballmeister. 1. PIŁARZ, PIŁKARZ, a, *m.*, co rad piłą gra, *pilicrepus. Cn. Th.*, ein Liebhaber vom Ballspiel, ein Ballspieler. Bijaczka piłkarzów, bijaczka pilna, pilnik. *Cn. Th.* 698.

2. PIŁARZ, a, *m*, od piły do tarcia drzewa, tracz; *Ross.* пилильщикъ, пильщикъ, der Bretschneider. Piłarzów para zdoła rznąć drzewo. *Solsk. Arch.* 109, *Boh.* pilař; *Croat.* pilitel *faber serrarius*; *Carn.* pilar.

Pochodz. *opiłki, opiłować, przepiłować, piłować, upiłować, odpiłować*; fortassis etiam *piłny, piłność, piłnować, *piłować, *piłić, dopiłnować, przypiłnować, przypiłać.*

PILAS, u, *m.*, Na szkucie pilasy są pod pochodami, gdzie flisy sypiają. *Magier. Mskr.*, die Schlafstätte der Botsknechte.

PILASTR, u *m.*, z *Franc*, słup równościenny kwadratowy. *Rog. Bud.* 77. der Pilaster. Cyrus miał w swoim pałacu pilastry srebrne. *Nar. Tac.* 2, 337.

PIŁAT, a, *m.*, nazwisko Rzymskiego gubernatora Jerozolimskiego, sławnego w passyi Chrystusowéj, Pilatus. Wiemy to, panie Piłacie, Iż ten łańcuch dawno macie, Każdy więzień, co go nosi, Od śmierci się nie wyprosi. *Rys. Ad.* 75. — §. *Prov.* Potrzebnyś tu, jak Piłat w kredzie. *Zabł. Bal.* 27. jak dyabeł w Częstochowie, piąte koło u wozu; *Vind.* taku trebi, kaker tern v peti; das fünfte Rad am Wagen. Zabawiony światem, w kredzie tam daléj nic nie wie, jedno po Piłata, pewnie o grzechów odpuszczeniu, ani o wiecznym żywocie nic nie myśli. *Rej. Zw.* 143. — *§. Piłat, prewet, wychod, wychodek. *Menińsk. Turc.* 1, 112. der Abtritt. PIŁATOWSKI, a, ie, od Piłata, Pilatus. Po Piłatowsku = Piłatowsko, jak Piłat, wie Pilatus, n. p. Piłatowsko za najmniejszą okazyjką ku swemu pożytkowi osądzi. *Grod. Dis. F b.*

PIŁATYK, a, *m.*, kijec. *Cn. Th.*, pilnik do galenia piły. *Tr.*, der Stock zum Ballschlagen; szlaga żelazna. *Dudz.* 50. buława żelazna z krótką rękojeścią. *Wod.*, ein eiserner Schlägel an einem kurzen Stiele. Piłatyk, kijec, kiczka, buława, maczuga, *clava. Macz.*

1. PILAWA, y, *ż.*, *herb*; półtrzecia krzyża białego w polu błękitnym; nad koroną pięć piór strusich. *Kurop.* 3, 59. ein Wappen. 2. PILAWA, y, *ż.*, Pillau, eine Stadt in Preußen, miasto obronne, przedmurze królestwa Pruskiego na morzu Baltyckim. *Wyrw Geogr.* 580.

PILCH, a, *m.*; *Boh.* plch; *Germ.* die Bilchmaus, *glis*, zwierz większy, niżli łasica. *Cresc.* 641. PILCHOWY, a, e, Bilch=. Pilchowe futro, cf. popielica.

PIŁECZKOWATY, a, e, — o *adverb.*, *serratus. Perz. Cyr.* 1, 168. wie eine Feile, feilartig.

1. *PILIĆ, il, i, *cz. niedok.*, pilnować, baczność mieć, aufmerken, aufmerksam seyn. Kto pili, nie zmyli. *Rys. Ad.* 26. cf. strzeżonego bóg strzeże.

2. *PILIĆ *cz. niedok.*, na kształt piły do grania formować, zu einem Balle formen. Piasek tak mokro pokrop', aby się pilić dał, jak mąka wilgotna, gdy ją w garści ściskają, abo jak śnieg na odmiecz. *Sienn.* 602.

PILICA, y, *ż.*, imię rzéki i miasta w Krakowskim. *Dyke. Geogr.* 2, 284. Name eines Flusses und einer Stadt im Krakauischen.

PIŁKA, *ob.* Piła. PIŁKARZ, *ob.* Piłarz.

PILEN, PILNIE, *ob.* Pilny.

PIŁKOWY, a, e, od piłki do grania, Ball-; *Ross.* мячевый. 1. PILNIK, a, *m.*, §. a) do bicia piły, bijaczka pilna abo piłkarzów. *Cn. Th.* 698. der Ballſtock, die Raquete zum Ballſchlagen. — §. b) Pilnik, pilarnia. *Tr.*, *Sorab.* 1. tželna; *Carn.* polovs, das Ballhaus. Pilnik, dom, w którym piłę grają. *Ern.* 91.

2. PILNIK, a, *m.*, piła ślósarska do tarcia żeleztwa, kruszców gładzenia, die Feile; *Boh.* pilnjk, hladjk; *Slov.* pjlnik; *Sorab.* 1. pilnik; *Ross.* напилокъ, терпугъ, терпужекъ. Pilnik żelazny. *Ezop.* 17. Pilniki robią ze stali, nacinają dłótkiem, potym je hartują. *Os. Rud.* 558. Pilniki niczym innym nie są, jedno wierzchy chropowate, w których umyślnie jest wiele danych cząstek występujących, wiele przerw, aby większe tarcie czyniły. *Rog. Doś.* 3, 148. Cudne kształty uporna stal na się przybiera, Gdy jej zląd zgryźny pilnik, zowąd młot doskwiera. *Nar. Dz.* 1, 158. *Slov.* Pilník priložit, *limam adhibire.* Proch, który pilnikiem zejmują piłując, otrociny. *Sienn. Wykł.* (opiłki). Tryny żelazne z pod pilnika. *Torz.* 97. PILNIKARZ, a, *m.*; *Boh.* pilnikař, *faber limarius*; co pilniki robi, de Feilenhauer.

PILNO, PILNIE *adverb.*, PILNIUCHNO, PILNIUCZKO *intensiv.*, pieczołowicie, bacznie, nie opuszczając się, pracy dokładając, usilnie, uwijając się, spiesząc; ämſig, fleißig, geſchäftig, ſich tummelnd, eilig, eilfertig, achtſam, aufmerkſam; *Boh.* pilně; *Slov.* pilnè; *Sorab.* 1. pilne, szwieru; *Sorab.* 2. pilne, f pilnoſczu; *Slav.* pomljivo; *Bosn.* stauno, pomno; *Ross.* любо-трудно, плотно, извѣстно, тщательно; *Eccl.* тощно, извѣстнѣ, тщательнѣ, тщаливо. Pilniuchno tego się chronić. *Papr. Przyk. B* 2. Dobréj sławie na wszystkim pilniuchno hołdują. *Papr. Gn.* 97. Obaczmy pilniuczko, jak to ma być zrozumiane. *Sekl.* 18. Gdy tak czynią pilnie, I onego prośbami tak cisną usilnie, Dał się ubłagać. *Prot. Jał.* 17. nachdrücklich, dringend. — §. Siedząc na wozie zasnął tak pilnie, iż go trzymać musiał. *Sk. Żyw.* 2, 415. tak mocno, tęgo i nagle, er ſchlief plötzlich und feſt ein. — §. Pani służącego gdzie pilno posyła. *Teat.* 10, 26. w pilnym interesie, spiesznie, eilend. — §. Pilno mi, mieszka mi, spieszę gdzie, nieodwłocznie mnie tam trzeba; ich habe zu eilen, muß eilends, dringend wohin. Gdzież We Panu tak pilno? *Teat.* 55. *e*, 9. dokąd tak spieszysz, wohin eilen ſie ſo? Nie tak ci to pilno, wszak jeszcze nie wyjeżdżacie. *Teat.* 16. *b*, 12. Że mu było pilno do Litwy, musiał tam jechać. *Biel.* 362. *Slov.* Pilno mu, gakobi horelo; pilno mu, jak gdyby gorzało. Pilniéj temu, co ucieka. *Cn. Ad.* 929. (prędszy ten co ucieka, niż co goni). — §. Pilno czego *scil.* potrzeba, man braucht es dringend, es iſt am nöthigſten. Niegodziwie mi służysz, pilno mnie było ciebie, i nie byłeś w porę. *Teat.* 27. *c*, 22. Kiedy go było najpilniéj, wyjechał. *P. Kchan. Orl.* 1, 224. Czego najpilniéj, niemasz. *Cn. Ad.* 98. (wszystko jest, tylko najpotrzebniejszego nie dostaje). PILNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* pilnost, pila, snažnost, (cf. snadność); *Slov.* pilnost, opatrnost; *Sorab.* 1. pilnoſcz; *Carn.* flis, pridnost, pridu, marlivost, marnost; *Vind.* marlivost, marnost, flifs, skerb, opravilnost; *Bosn.* pomgna, pomstvo; *Croat.* nasztoynoszt, marylivoszt; *Dal.* pomnivoszt; *Ross.* рачительность, рачительство (cf. raczyć), прилѣжаніе, прилѣжность, исправность, присѣдливость, присѣдность, присѣсть (cf. przysieść), ретивость, радивость, забота, заботливость, тщательность, тщаливость; *Eccl.* тѣщлиніе, тщательство, благоусердіе; pilnowanie, dopilnowanie, baczna pieczołowitość; fleißige Aufmerkſamkeit, aufmerkſamer Fleiß, Beſtreben. Pasterze czują nad trzodą pańską, pilność czyniąc około ludu bożego. *Rej. Post. C* 2. Do prawa wór pieniędzy, a dwa pilności. *Cn. Ad.* 201. Na pilności i na dostatku prawo należy. *Rys. Ad.* 46. Pilność wiele może. *Cn. Ad.* 848, (kto robi, ten się dorobi; praca wszystko przemoże; *gutta cavat lapidem*). Pilność wczesna być ma. *Cn. Ad.* 848. (co w czas, to z nas). Pilność opaczna. *Cn. Ad.* 847. (robota niepotrzebna; bąki strzelać, piasek liczyć, wodę mierzyć; drzwi do lasa). — §. Postanowisz Lewity w ich pilnościach. 3 *Leop. Num.* 8, 26. (w ich uczynnościach. 1 *Leop.*, w ich obowiązkach). Żeby temi sprawami albo pilnościami, które należą ku nabożeństwu, dziatki nie były obciążane. *Rej. Post. H* 8. PILNOWAĆ, PILOWAĆ. *Cn. Th.*, al, uje, *cz. contin.*, pilnować czego, pilnie czyli pieczołowicie koło czego chodzić, strzedz czego, patrzeć czego; Fleiß und Aufmerkſamkeit worauf verwenden, etwas abwarten, in Acht nehmen; *Sorab.* 1. pilnoſczu szo, kedžbuyu; *Boh.* pozorowati, (cf. pozor); *Carn.* flisamse, marnavati, (cf. marnować); *Vind.* poflifat, skerbnu delat, pomujatife, marliu biti; *Bosn.* raditi (cf. rad), nastojati, (cf. nastawać); *Croat.* nasztojam, máram, marim; *Dal.* pomnyu gymati; *Ross.* рачить, наблюстить, наблюдать; *Eccl.* прирадѣю, прилѣжу (cf. przyłożyć się), благоусердствую. Nie lepiejżeby to było kupcowi pilnować handlu, aniżeli pokątnych tych miłostek. *Teat.* 15, 37. Każdy swego rzemiosła pilnuj. *Jabł. Ez.* 40. Pilnuj każdy swego, zaniechaj cudzego. *Cn. Ad.* 850. Domicy pilnował palestry, *causas orabat. Nar. Tac.* 2, 237. Za dawnych książąt kmiecie musieli pilnować gniazd sokolich, aby ptacy nie wylatały, a kto nie dostrzegł, wielkie strofy płacić musiał. *Nar. Hst.* 4, 245. Dama ta kart tylko pilnuje. *Teat.* 48. *b*, 11. Cytry, skrzypiec, bębna, piszczałki i wina po biesiadach pilnują, a służby pańskiéj zaniedbywają. *Podw. Sion. Q* 4. Pilnuj sam zawsze swego, nie spuszczaj się na drugiego. *Cn. Ad.* 850. (kto okiem nie dojrzy, mieszkiem dołoży; cudze ręce lekkie; oko pańskie konia tuczy). Pilnuj czasu. *Cn. Ad.* 849. (nie opuszczaj pogody; co w czas, to z nas; łapaj Tomku, póki na pomku). Ociec każdy pilować ma, aby złym nauczycielom syna nie polecał. *Gliez. Wych. L* 6. (baczyć, strzedz, wystrzegać się). Smaczno jada i pija, a dłużnicy drzwi pilnują. *Falib. F.* Pijany w błocie leży, a psi mu gęby pilnują. *Biał. Post.* 199. Pola z nieprzyjacielem pilnować. *Jag. Wyb. Q* 2 *b.* bojować, im Felde gegen den Feind liegen. — §. Pilnować na co, na kogo, baczność mieć, oko na co mieć, czatować, Acht auf etwas geben. Będę tu na to pilnowała z memi towarzyszki. *Past. Fid.* 105. Źle trzymali o bogu, pilnując na bałwany. 1 *Leop. Sap.* 14,

30. oddając się bałwochwalstwu. *PILNOWACZ, n. p. owiec. *Weg. Marm.* 1, 291. stróż owiec, owcarz, Wächter der Schafe, Schäfer.

1. PILNY, PILEN, lna, lne; *Boh.* pilny, snażny, (*ob.* Snażny); *Slov.* pilný, pilní, opatrný, (cf. opatrzny); *Sorab.* 1. pilné; *Carn.* marne (cf. marny), marliv, pridn, flisne, flisk; *Vind.* flifsig, flifik, skerben, skerbliu, marn, marliu; *Croat.* nasztoyni, nasztojen, nasztoynik, nasztoynicza; *Bosn.* nastoji, pomgniv, poman, (cf. pomnieć); *Slav.* pomljiv, brixljiv: *Ross.* радивый (cf. rad), рачительный, ретивый, прилѣжный (cf. przyłożyć się), тщательный, исправный, исправенъ, заботливый, заботный, скороспѣшный, (*ob.* Skory, *ob.* Spieszno); *Eccl.* востанливъ, встанливъ прилѣженъ къ дѣлу, прилѣжатель, усерденъ, присѣдительный, присѣдный (cf. przysieść), присѣдникъ, потщаливъ, потщательный, тщаливый. PILNIUCHNY, a, e, PILNIUCZKI, PILNIUTEŃKI, a, ie, *intens.* — 1) *active* pilny czego, abo w czym = pilnujący, pieczołowicie baczny, pracowity; fleißig, achtſam, ſorgfältig. Pilne trzeba mieć oko, żeby sidła na zgubę zastawione skutku nie wzięły *Gaz. Nar.* 1, 187. *St. Aug.* Błogosławieni, którzy są pilni tego, co w proroctwie napisano. *Rej. Ap.* 4. Pilny nazbyt robotnik abo rzemieślnik; pilno, wytwornie wszystko czyni. *Cn. Ad.* 850. (*manum tollere de tabula nescit*; strugał, strugał, aż przestrugał). Pilny, by zając bębna. *Rys. Ad.* 54 (czujny). — §. 2) *Passive:* Pilny, n. p. interes, pilności wymagający, nalegający, nieodwłoczny, konieczny; dringend, eilend, unaufſchiebbar. Ja prawie już jestem w drodze, Mam interes pilny srodze, Nie mogę się zatrzymywać. *Jak. Baj* 94. Mam ci pilną rzecz powiedzieć. *Teat.* 9, 75. List do Wc Pana jakiś pilny. *ib.* 3. *c*, 44. Pilniejsze to, niż owo. *Cn. Ad.* 847. (pierwsze to, niż owo).

2. PILNY, a, e, piłowy, do piły należący; a) do piły, którą grają, *pilaris. Cn. Th.* Ball-. Dom pilny, pilarnia. *Tr.* Pilny, na kształt piły do grania, *Eccl.* пилообразный, на мячъ или клубъ похожій круглостію; ballrund. — §. b) Od piły, którą trą Säge-; *Vind.* rezatizhni, resatiun, resatinski, shagen, shagoun; *Ross.* пильный. Rama pilna w tartaku, w której piła osadzona. *Os. Fiz.* 351. — §. c) Od piły ślósarskiéj, Feilen-. (*PILOWAĆ, *ob.* Pilnować). PIŁOWAĆ, *ał*, uje, *cz. contin.*, §. a) piłą drwa trzeć, jak tracz, cieśla. *Cn. Th., Croat. et Bosn.* piliti, pilim; *Vind.* resati, rieshem, shagati, sresati, sreshuvati; *Carn.* shagam; *Ross.* пилить, ſägen. Ryba. *serra*, piła, ma wierzchołkiem grzbietu grzebień mocny, na kształt piły zebatéj ostry, którym statki piłuje morskie. *Chmiel.* 1, 633. Do piłowania *Croat.* pilyiv, *serabilis.* — §. b) Piłować piłą ślósarską, pilnikiem, *Boh.* pilowati; *Slov.* pjljm; *Sorab.* 1. piluyu, fayluyu; *Sorab.* 2. filowasch; *Carn* pileti, pilem; *Vind.* pilit, piliti, spilit; *Bosn.* terliçati, trriti, (cf. trzeć); (*Ross.* пиликать tępem narzędziem krajać); feilen. Otrociny spadają, gdy pilnikiem piłują. *Sienn. Wykł.* Piłka cyrulicza do piłowania kości. *Czerw.* 31. PIŁOWY, a, e, pilny, od piły do tarcia, Säge-. Wózek piłowy w tartaku. *Solsk. Arch.* 101.

Pochodz. *opiłki, odpiłki, odpiłować, popiłować, przepiłować, upiłować*; 2) *dopilnować, popilnować, przypilnować.*

*PILŚĆ, PILŚŃ, i, *ż.*, (*Dudz.* 15); (*Boh.* plst; *Vind.* filz, netekana; *Carn.* klobzhina, (*ob.* Kłobuk); *Dal.* bily; (*Ross.* полсть, полстка, полсница deka, koc); cf. *Lat.* pilus; *Ger.* Filz; *Graec.* πελτον, πίλημα; cf. *Etym.* pleść, plotę); grube z wełny i sierci tkanie kosmate, der Filz; *Ross.* войлокъ; cf. wojłok. Pilśń cienka *Ross.* кошма. Olej ten prasują przez pilśni. *Biel. Św. E b.* PILŚNIANKA, i, *ż.*; *Boh.* plstka; pilśniana szata, czapka, obów. *Cn. Th.*, etwaś von Filz, Filzrok, Filzmütze, Filzſchuh. *Piślnianka, *sculponea. Mącz. Sculponeatus*, w *piślnianках chodzący. *ib.* PILŚNIANY, a, e, z pilśni zrobiony; *Boh.* plstěnny; *Vind.* filzast; *Ross.* войлочный, (полстяный, полстевый kocowy); Filz-. Pilśniany kapelusz. PILŚNIARZ, a, *m.*, co koło pilśni robi, der mit Filz zu thun hat, der Filzmacher. Pilśniarz, wałkarz, blecharz. *Dasyp. Y 3 b.* PILŚNIĆ, *ił*, i, *cz. niedok.*, na kształt pilśni sklejać, wie Filz zuſammen wirren, verfilzen. Z wilgotnych humorów włosy się kleją i pilśnią. *Haur. Sk.* 418. Włosy mu się zpilśniły. *Kchow. Roż.* 40. Ziele to kwitnie kwiatem gęstym, w okołkach swych jakoby spilśnione. *Syr.* 741. PILZNA, y, *ż.*, *Boh.* Plzeň, miasto w Czechach, Pilſen. *Dykc. Geogr.* 2, 284; *adj.* Pilzniński. *ib. Boh.* Plzenský; *Subst.* Plzak. PILZNO, a, *n.*, miasto w Sandomirskiém. *Dykc. Geogr.* 2, 285.

*PILUJE, *ob.* Pilnować. PIŁUJĘ, *ob.* Piłować. PIŁUŁKA, *ob.* Pigułka.

PINELE, PINEŁKI, *ob.* Linbowe orzeszki.

*PINIOŁY, n. p. Wina, które morzem przychodzą, Francuzkie, Hiszpańskie, Pinioły. *Vol. Leg.* 2, 1253. *et* 3, 338.

PINOWIA, ii, *ż.*, ziele, gatunek wrotyczu, *Tanacetum Balsamita. Kluk. Dykc.* 3, 107, eine Art Rainfarren.

*PINTA, y, *ż.*, PINKA, i, *ż.*; (*Gall.* pinque; *Angl.* pink); gatunek statków rzecznych lub morskich, eine Pinke. Dają mu znać, że dwa szyfy i dwie *pincie wzgórę Wisłą idą. *Papr. Ryc.* 96. (*Croat.* pint *mensura vini*, eine Pinte; pintnâr *dolarius*, *ob.* Bednarz, Binder).

PIOŁUN, *PIOŁYN, u, *m.*; *Boh.* pelynek, peluněk, chlebnjček; *Sorab.* 1. polon, powon; *Carn.* pelin; *Vind.* pelin; *Croat.* pelín; *Dal. et Slav.* pelin; *Rag.* pelin; *Bosn.* pelin, ohscinaç, okscenaç, osjenaç; (*Ital.* assenzo; *Lat.* absinthium); *Ross.* полынъ; *Eccl.* пелынъ; *Hebr.* לענה laanah; §. a) *absinthium*, der Wermuth, ziele, bardzo pomocne żołądkowi. *Kluk. Rośl.* 2, 243. — *Transl.* Piołun, gorzkość, gorycz, przykrość, Bitterkeit. Nakarmię je *piołynem i napoję żółcią. *W. Jer.* 23, 15. *W. Treu.* 3, 15. *W. Post. W.* 367. Tyle prześladowania, oto to jest piołun, który życie nasze goryczą zaprawia. *Karp.* 2, 107. Obróciły się w piołun cukry, miody. *Jabł. Buk. Q.* Dla niego ta żona piołunem, a dla mnie byłaby słodyczą. *Teat.* 9, 40. — §. b) Piołun glistny, *ob.* Glistnik. PIOŁUNEK, nka, *m.*, wino piołunkowe, piołunem podsycone. *Cn. Th.*, Wermuthwein; *Carn.* pelinovz; *Vind.* pellinnovz, opelinanu vinu; *Slav.* pelúnia; *Croat.* pelinek. — *Figur. transl.* Fortuna zawsze miesza piołunek w

kanary. *Pot. Syl.* 293. (*Ross.* полынка wiecha piołunowa, którą chłopi kadzą na robactwo). PIOŁUNOWAĆ, PIOŁUNKOWAĆ *cz. contin.*, piołunem podsycać, zaprawiać, mit Wermuth anmachen. *Absinthiatum vinum*, piołunowane. *Cn. Th.* PIOŁUNOWY, *PIOŁYNOWY, PIOŁUNKOWY, *PIOŁYNKOWY, a, e; *Boh.* peljnkowy; *Bosn.* palinovo; *Croat.* pelinov; *Rag.* pelinov; *Eccl.* пелынный; *Ross.* полынный; od piołunu, Wermuth-. Wina i gorzałki piołunkowe, zdrowe. *Kluk. Rośl.* 2, 243. *Piołynkowe. *Sienn.* 622. *Śleszk. Ped.* 387. *Piołynowy sok. *Sienn.* 240.

PION, *PIAN, u, *m.*, §. a) perpendykuł albo pian, nitka z ołówkiem, która przypadając na linią zrysowaną za nią, pokazuje, czy tablica prosto stoi. *Solsk. Geom.* 2, 96. Pion, kula ołowiana albo z jakiegokolwiek metalu, zawieszona na nici albo na sznurku, dla nalezienia prostopadłości. *Jak. Art.* 3, 308. ołowianka, blejczyk; die Bleyschnur, das Senkbley. *Geom.* 1, 252. *Hub. Wst.* 10, *Vind.* vodomerni ſvinz, mernu vtonilu, merna jigla; *Bosn.* junia, mierra; *Rag.* kalamir, niscian, terezia; *Croat.* merilo, terezia; *Dal.* omera, schimsze glubina vode meri; *Ross.* отвѣсъ. Rzemieślnicy kierowań pionowych dochodzą przez piony. *Hub. Mech.* 109. Pion, żelazko podługowate, na sznurze zawieszone, którym mularz pionuje. *Magier. Mskr.* Spuścić pion, doświadczać pionem, czyli ściana stoi do pionu. *Magier. Mskr.* Tablica stawiana być ma do prependykułu abo pianu. *Solsk. Geom.* 2, 96. — b) Pion cyrulniczy, iglica cienka, na końcu gałeczkę mająca, do pionowania rany. *Perz. Cyr.* 2, 4. die Sondirnadel, der Sondeur der Wundärzte. *Perz. Cyr.* 1, 78. PIONOWAĆ *cz. contin.*, pion spuszczając mierzyć; *Ross.* подчалить, подчаливать, mit der Bleyschnur messen. — Ranę pionem examinować, eine Wunde ſondiren. *Perz. Cyr.* 2, 4. Wyczyściwszy ranę w głowie, pionem ją zpionujesz, czyli jakowéj szpary w czasce nie docieczesz. *ib.* 1, 80. PIONOWY, a, e, PIONOWO *adverb.*, podług pionu czyli ołowianki, prosty kąt czyniący, perpendykularny, *stawnoprosty, *prawostawny, *stawnociągły, prostopadły; bleyrecht, perpendiculair, einen rechten Winkel machend; *Vind.* po ſvinzi, raunomernu; *Ross.* отвѣсный. Linią prostopadłą do jakiéj płaszczyzny poziomej, nazywamy pionową, *verticalem. Geom.* 1, 252. *Łesk.* 8. *Jak. Mat.* 1, 248. *et* 1, 296. *Jak. Mat.* 1, 16. *Hub. Wst.* 10. Płaszczyzna pionowa. *Geom.* 1, 336. Korzeń pionowy, *perpendicularis*, który prosto, idzie w ziemię. *Bot. Nar.* 32. Człowiek na dwóch nogach pionowo do ziemi chodzi. *Zool.* 285.

PIORĘ, *ob.* Prać.

PIÓRKO, a, *n.*, *dem. nom.* pióro, PIÓRECZKO, a, *n.*, *dem. secund.*; *Boh.* perko, pýrko, peřičko; *Sorab.* 1. pierko, pjerko, perko, pirko; *Sorab.* 2. perko; *Slav.* pérce; *Rag.* pêrze, periże; *Bosn.* perçe; *Croat.* pêrcze; *Eccl.* періе; *Ross.* перышко; eine kleine Feder, ein Federchen. Każde piórko jest pręcikiem, przy osadzie dętym, mającym w sobie rdzeń, którym się żywi, daléj zaś jest pełny, mający po bokach kosmyki. *Zool.* 70. Z onych piór jego wyrastały *przeko drugie pióra, a te zakończały się w pióreczka maluczkie i drobne. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 11, 3. Nietylko iż rodzice by panowie się szerzą, ale też i temiż piórkami syny swe obtykają. *Glicz. Wych.* 2 *b.* (*ob.* Pierze). Jemu to tak łatwo jest, jak piórko spalić. *Teat.* 22. *b*, 28, (cf. jak pióro opalił). Piórko do pisania, Schreibfederchen, kleine Schreibfeder. Strzeż się mego piórka. *Treb. S. M.* 115. — §. Czupryny wygolone na piórka. *Zbil. A* 2 *b.* (że włosy na śrzodku głowy zostawione kształt piórka mają). — §. Piórko do zębów. *Czerw.* 16. dłubiząb, zębodłub; eine Feder, die Zähne auszuſtochern, der Zahnſtecher. Co w zębach zawięzło, ma być piórkami ptaszemi dłubano. *Eraz.* *Ob. A.* *PIÓRAK, a, *m.* = ptak. *Kmit. Spyt.* 1. *PIÓRKOŚ, ia, *m*, młokos. ein Milchbart. Nauczę tego piórkosia starców szanować. *Tr.* *PIÓRKOWSKI, zwyczajnie Pan *Piórkowski, żartem = dyabeł, (cf. Piorun, *Perkonos). PIÓRNICA, y, *ź.*, PIÓRNIK, *m.*, pennal, w którym pióra pisarskie chowają. *Cn. Th.* 678. das Pennal, die Federbüchſe; *Boh.* perna, pauzdro na pera; *Sorab.* 1. perowa bužkwicza, piszarska perow bužkwicza; *Carn.* pirjeniza, (cf. peretniza = skrzydło); *Vind* penol, nofhenze sa perete; *Croat.* pernicza, penovál, karkas, tòk, (cf. karkasgy, cf tok); *Hung.* pennatartó; *Rag.* peroshraniza; *Ross.* перовникъ. PIÓRNIK, a, *m*, §. 1. pióro w które pędzliki osadzają. *Haur. Sk.* 347, die Federhülſe der feinen Pinſel; *Rag.* pernik = pęzel. — 2) *Botan.* Piórnik, *myriophyllum*, rodzaj rośliny. *Kluk Dykc.* 2, 133, Federball, Schafam. — §. 3) Piórnik, *alucita*, rodzaj zanocnic, mających na sobie niejakie pióra. *Kluk. Zw.* 4, 111, eine Art Nachtpapilion. PIÓRNO *adverb.*, pierzno, z piórami na głowie, z pióropuszami, mit Federbüſchen geziert. Wojewoda we dwu set konnych, piórno z tarczami i proporcami Królowi się prezentował. *Gwagn.* 146. Pięknie, buczno i piórno, teraz leżysz w błocie. *Weresz. Reg.* 84.

PIÓRO, a, *n.*; (*Boh. et. Slov.* péro; *Sorab.* 1. pero, pjero, pjerko; *Sorab.* 2. pero; *Carn.* perú, perje, pirje, *plur*, peresa; (peruta, peretniza = skrzydło); *Vind.* pare, pere, *plur.* pereta; *Croat.* pêro, (perut skrzydło); *Slav.* pero, pêrje; *Bosn.* pero; *Rag.* pêro, pêrje; *Eccl.* перие, перо; cf. *Graec.* πτερόν; *Dan.* fiär; *Svec.* fjäder; *Angl.* feather); § 1 a) *Germ.* die Feder; (cf. *Hebr.* אבר eber) Puch okrywa ptaka od zimna, a pióra od słoty i wiatru; te służą oraz do lotu. *Zool.* 70, (cf. pióra lotne, lotki). Części, z których pióro składane, *ob.* Chorągiewka, *ob.* Pipa, pieniek, kodłuch; *Boh.* kos. Letki jak pióro, federleicht. Położ na wagę męki Pańskiéj wszystkie grzechy, pióra nie zaważą, porównane z tym ciężarem. *Birk. Krz. K.* 14. Dwie *piórze (*dual* = dwa pióra). *Budn.* 4 *Ezdr.* 12, 29. Jak pióro opalił. *Pot. Pocz.* 575. (łatwiuteńko, prędziuteńko). Pióro upuszczać, pierze ronić, pierzyć się, die Federn verlieren. — *Fig. transl.* Tam Krzyżacy pióro upuścili, bo ich tam 700 zginęło. *Papr. Ryc.* — §. Gęsie pióra z skrzydeł, narzędziem są do pisania. *Kluk. Zw.* 2, 158. Pisarek wychodzi mając pióro za uchem. *Teat.* 34. *b, d.* Siedzi nad papierem przy stoliku zamyślony, trzyma pióro, potym pióro gryzie, bierze tabakę. *Teat.* 34. *b i i.* Pióro temperować, zacinać scyzorykiem, *vid. sub his*; cf. *Eccl.* перочинникъ scyzoryk.

— §. *Meton.* Pióro, pisanie, sposób pisania, Feder, Schrift, Schreibart; *Ross.* слогъ. Za piórem idąc historyków, i za jednomowną przeszłych wieków powieścią, dociekłem tego. *Nies.* 1, 103. (za świadectwem piśmiennym dziejopisów). Księgi te, nie Orzechowskiego złotym, ale moim ołowianym piórem wypisane, posyłam W. K. M. *Gorn. Dw. dedyk.* (stylem). Słuszniéj teraz nie stylem, ale piórem, to, co się pisze nazywać: pięknym to piórem pisano, albo dobrego to pióra księga; aniżeli pięknym albo dobrym stylem; bo już teraz zaniechał świat stylu, a pióra zażywa. *Lub. Roz.* 59. *idem Mon.* 73, 206, (cf. styl). — b) *Metonym.* Pióro, pisarstwo, urząd pisarski; Schreiberamt, Notariat, (*ut* laska = marszałkostwo, pieczęć = kanclerstwo). Bratu memu pióro grodzkie przyobiecał. *Teat.* 47. *b.* Gdy jedna strona po drugiéj nie wyciąga komunikowania papierów, wszystkie się oddają do pióra, aby pisarz w uformowaniu dekretu z nich mógł mieć oświecenie. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 159. t. j. pisarzowi się oddają, cf. do laski oddawać; sie werden dem Notarius eingehändigt. — §. 1 a) *Simil.* Pióro abo pierze u cebuli etc., federartige Stiele, Stengel, Sprossen der Gewächse. Aby pióra na cebuli nie rosły, taczać po zagonie kłodę. *Haur. Sk* 74. — §. Błotną paproć zowią też strusiowe pióro, że ma liście jak strusiowe pióro. *Urzęd.* 140. Farrenkrautmännlein; (*Carn.* praprut, paprut, preprut; *Hung.* perje; *Etym.* pióro, pierze). — §. Pióro wodne, *stratiodes*, rodzaj rośliny. *Kluk. Dykc.* 3, 102. die Waſſerfeder; *Ross.* перпатка, (cf. piernat). — b) Pióro abo piórko u ryby, płetwa. *Cn. Th.* die Floßfeder; *Boh.* perut, perutj; *Vind.* perotniza; *Croat.* perut; *Ross.* рыбье перо. — c) Pióro u wiosła, szerza. *Cn. Th.*, das Ruderblatt, die Ruderplatte, das breite Ende des Ruders. Pióra zowią się końce płaskie u pojazdów. *Magier. Mskr.* — d) Pióro u świdra, sam koniec świdra płaski i zawinięty. *Magier. Mskr.* Pióro świdra powinno być hartowne, boki ma mieć ostre, okrągławe. *Os. Rud.* 39. die Bohrſpitze, das Bohreiſen. — e) Pióra czyli palce wału palczastego, któremi podrywają się w górę stępory. *Jak. Art.* 3, 321. die Wirbel im Kammrade. — §. 3. Pióro, plama na sierci końskiéj, strefa maści odmiennéj, gwiazda; ein Fleck von anderer Farbe auf einem Pferde, ein Stern. Pióro po jednéj stronie grzywy, znakiem jest konia dobrego; także też pióro na czele. *Hipp.* 11. Pióra po obu stronach grzywy, zwłaszcza, gdy równe w długości, dobrego konia znaczą. *Lek. Końsk.* 8. Gdy na czele u konia pióro się długie znajduje, abo na zadzie, na grzbiecie, dobry znak. *ib.* PIÓROKRUSZ, u. *m.*, Federerz, kruszec ubogi w srebro, lekki, kruchy. *Kluk. Kop.* 2, 166. *PIÓROLOTNY, a, e, lotnopióry, befliegelt. Strzały, piórolotne. *Kmit. Spyt. B* 3. Piórolotna sława. *Tr. Tel.* 74. (*PIÓRONNY, *ob.* Piorunny) *PIÓRONOGI, a, ie, *pennipes. Cn. Th.*, federfüßig, mit Federn an den Füßen; *Sorab.* 1. peřiwé nohatž, peratohnohowcz; *Croat.* peronog. *PIÓRONOSZY, a, e, noszący pióra, federntragend; *Croat.* perognoszni. PIÓROPUSZ, u, *m.*, puszyste pióro do noszenia na głowie, kita, der Federbuſch. Wstrząsa rycerz po zatył pióropusz, którym szyszak przyćmiony.

Stas. Num. 1, 54, *Croat.* pernicza; *Slav.* pérje. *PIÓRORUCH, a, *m.* = ptak, *piórak. *Kmit. Spyt. C.* PIÓROWY a, e, od pióra, Feder =; (*Carn.* pirnat; *Croat.* perni). — *Botan.* Trawa piórowa, pierzysta, *stipa pennata. Kluk. Dykc.* 3, 102. *Ross.* ковыль, ковыль, federartige Pfriemengras, Federgras.

Pochodz. *pierze, pierzany, pierzasty, pierzaty, pierzysty, pierzyć, pierzeja, pierznik, piernat, pierca, pierzny, pierzno pierzyna, pierzysko*; *napierzyć, opierzyć, popierzyć, upierzyć, wypierzyć, zapierzyć*; §. *pierzchnąć etc., rozpierzchnąć, rozpierzyć*; *rozczepierzyć*; *nietoperz*; — §. *paproć.*

PIORUN, a, *et* u, *m.*; (*Boh.* Peraun, Peron, Penru, Kralomoc = Jowisz; *Ross.* Перунъ; §. 1) *vetus supremi Slavorum dei nomen, a themate* peru, prati = prać, bić, uderzyć *ferire. Durich.* 1, 148. Ruś między innemi bogi Perkonosa to jest pioruna chwaliła. *Krom.* 56. *et* 410, (cf. *Piórkowski); Donnergott. Mieszkańcy Nowogroda za bogów Pioruny czcili dając im postać człowieka, w ręce trzymającego i rzucającego zapalony kamień. *Scheidt.* 123. — Piorun, piorunowy raz, trzask, trzaskawica, błyskawica z grzmotem uderzajaca; der Donnerſtrahl, Blitzſtrahl, Donnerſchlag; *Boh.* hrom, (*ob.* Grom, grzmieć); *Slov.* strela, (*ob.* Strzała, *ob.* Piorunisty); *Sorab.* 1. róm, newedrowné raz; *Carn.* tręsk, (cf. trzask); *Vind.* grum, grumska strela, grumski strel, treisk, bliskni shark; *Croat.* trezk, trészk, ztréla; *Bosn.* triesk, trisak, strila koja s neba pada, mugna; *Rag.* trjes; *Slav.* trisak; *Eccl.* перунъ, громовая стрѣла, треска, громъ съ молніею, тресновеніе; *Ross.* перунъ, (cf. молнія, молніе błyskawica). Piorun jest para siarczysta na powietrzu zapalona, z wielkim impetem do ziemi spadająca. *Boh. Dyab.* 172. Pioruny początek swój mają od elektrycznéj materyi. *Os. Fiz.* 388. *Scheidt.* Dawnoby bogu piorunów nie stało, Gdyby za każdym grzechem się ciskało. *Pot. Syl.* 172. Czemuż nie spuścił Jupiter gromkiego z wysoka piorunu? *Kulig.* 7. Jakby piorunem przerażony, o sobie nie wiedział. *Zab.* 14, 354. wie vom Blitz getroffen. Jakby piorunem przeszyty, nie wie co odpowiedzieć. *Zab.* 16, 357. — By piorun wszystkie kąty zwiercieć i zbieżeć chce, a na ostatek we drwa. *Podw. Wroż.* 14. Słowa mu idą z ust, jako piorun trzaskał. *Rej. Zw.* 84 *b.* (*ob.* piorunująca mowa). Skanderbek jak piorun, albo błyskawica do bitwy idzie. *Baz. Sk.* 573. — Jak piorun, piorunem = nagle, prędko, lotem, biegiem, skokiem, w skok, ptakiem; wie der Blitz, blitzſchnell. Sam mu mężnie w oczy, Jak piorun od Jowisza wystrzelony skoczy. *Jabł. Tel.* 288. Jak piorun rzucił się na ratunek nieboraka. *Teat.* 54. *c, a* 2. Pieniądze przychodzą po mału, a odchodzą jak piorun. *Teat.* 22, 13. Jak prędko dam mu znać, piorunem tu przyleci. *ib.* 32. *b*, 59. Piorunem od niego uciekła. *Zab.* 13, 364. *Drużb.* Jakoby ich piorun wytrzasł, przylecieli. *Boh. Ossol.* 158. — §. *Exsecrand.* A niechaj na reszcie jasny piorun trzaśnie! *Zabł. Amf.* 47. Niech cię jasne pioruny, niech.... *Teat.* 30, 104. Niech mię piorun jasny zapali! *ib.* 16. *b*, 16. Żeby cię jasne pioruny spaliły! *ib.* 24. *c*, 66. Żeby was jasne pioruny biły! *ib.* 24. *c*, 45. Niech mię piorun trzaśnie,

jeżeli nie prawda. *Teat.* 52. *d*, 85. Żeby ⁊was piorun zabił. *Teat.* 24. *c*, 121. By cię sto piorunów zabiło, kłamliwy popie. *Birk. Gł. Kun.* 44. Bodaj to pioruny biły! *Teat.* 22. *b*, 8. — §. 2) Piorun, PIORUNEK, nka, *m.*, §. a) *Vulgus nostrum lapillos quosdam, virgae in lapidem versae et confractae similes, putat esse fulminis. Cn. Th.* boży prątek; *Ross.* чертовъ пальцъ, der Donnerkeil. Piorun, kto go znajdzie, gdyż pewnych czasów z ziemi na wierzch wychodzi, jest formy podłużnéj, farby żółtaséj albo szarawéj. *Haur. Sk.* 112. — §. b) Piorunek, moneta, półgrosza, eine Scheidemünze, ein halber Groschen. Od Pioruna senatora i podskarbiego jeszcze owe stare półgroszki Polskie piorunkami zowią. *Stryjk.* 708. *Biel.* 466. One Praskie grosze, półgroszki, piorunki. *Gost. Gor.* 2. "PIORUNNIK, a, *m.*, piorunowładzca; *Croat.* treskávecz, der Donnerer. Świat cały dziś piorunnik straszy. *Przyb. Milt.* 193. *et* 36. "PIORUNNOGROŹNY n. p. Jowisz. *Zab.* 15, 158; donnerdräuend. "PIORUNISTY, a, e, pełen piorunów, voll Donnerstrahlen. Ś. Michał pokazał się nad wojskiem, piorunistą strzałą goniący Chmielnickiego. *Chmiel* 1, 217, *ob.* Strzała, (*Slov.* strela piorun). PIORUNNY, PIÓRONNY, a, e, piorunowy, od pioruna; Donner-; *Sorab.* 1. newedrowné; *Ross.* перунный; *Eccl.* перунный, перуновый, молніинъ. Piorunowy połysk. *Zab.* 15, 14. *Kniaź.* Błysk piorunny. *Hor.* 2, 118. *Nar.* Burza piorunna. *Kulig.* 70. Piorónne zamieci, *vietricia fulmina. Zebr. Ow.* 244. "PIORUNOSZY, n. p. ptak Jowisza. *Leszcz. Class.* 35. Donnerstrahle tragend; *Croat* treszkonoszni; *Ross. et Eccl.* перуноносный, молніеносный. PIORUNOWAĆ, ał, uje, *cz. contin.*, piorunami ciskać; *Sorab.* 1. z rómom biyu; *Bosn.* trisnuti, s nebba striliti, trezka, trészkam, Donnerstrahle schleudern, donnern. — *Fig. transl.* Piorunująca Etna. *Przyb. Milt.* 14. Cholerę tak rozumem rządził, że się błyskać, nie piorunować zdała. *Nies.* 1, 165. Popędliwie piorunować i gromić. *Mon.* 65, 94. Na moment nie przestaje hałasować, gdyrać, piorunować. *Teat.* 24. *c*, 5. (fukać). Piorunujący w wymowie Perykles. *Karp.* 2, 13. donnernd. — *Transit.* Ktożby pobitych rycerzów zrachował, Których Fingala oręż piorunował? *Kras. Oss. D* 4 *b.* niby piorunem lub grzmotem zabił, niederdonnern. PIORUNOWISKO, a, *n.*, piorunem co uderzonego abo spalonego, *bidental. Cn. Th.*, etwas vom Blitzstrahle Getroffenes. "PIORUNOWŁADNY, a, e, n. p. Piorunowładny świata Pan. *Zab.* 4, 341. *Jakub.* piorunem władnący, rządzący, blitzregierend; "PIORUNOWŁADZCA n. p. Jowisz. *Otw. Ow.* 13, piorunnik, der Donnergott. PIORUNOWY, a, e; *Croat.* treszkov; *Eccl.* перуновый; piorunny, od pioruna, Donner-. Raz piorunowy. *Hor.* 2, 112. *J. Kchan.* Piorunowy trzask. *Cn. Th.* Kamień piorunowy, *ob.* Piorunek. — Wojsko, które brat Antoniusza przeciwko Sarmatom wywiódł, nazywano piorunowe. *Gil. Post.* 269 *b.* die Donnerlegion. Każde słowo jego jest piorunowym pociskiem dla mnie. *Teat.* 47. *c*, 84. Piorunowemi zgromił go słowy. *Zab.* 5, 228. *Min.* Donnerworte. — *Artyll.* Ogniste baryły biorą nazwisko barył piorunowych, kiedy w nich nakładzie się granatów. *Jak. Art.* 2, 111. Nad tego nie było gorszego człowieka, który broń srogą, strzelbę piorunową wymyślił. *P. Kchan. Orl.* 1, 306. *J. Kchan. Dz.* 266. Feuergewehr, Donnerbüchsen. — §. *Apoth.* Na mizerere dają złoto, strzelającym lub piorunowym nazwane, *aurum fulminans. Krup.* 5, 729.

PIOSNKA, PIOSENKA, "PIOSKA, i, *ż.*, *dem. nom.* pieśń; PIOSNECZKA, i, *ż. dem. secund.*; *Boh.* pisnička; *Vind.* pefemza, pefmiza, peukiza; *Bosn.* pjesança; *Ross.* пѣсенка, das Liedchen, ein kleines Lied. Cożkolwiek grałem w cieniu, próżen troski, Jeżeli me żyć nad rok więcéj pioski Mają.... *Hor.* 1, 147. *Kobyl.* Mnie wierne Parki pola szczupléj wioski, I nieco dały ducha Greckiéj pioski. *ib.* 280. Piosenki nucą. *Xiądz.* 58. Piosnki, a według wziętego nazwiska arye. *Teat.* 54. *d*, 8. — §. *Simil. transl.* Piosnka najprzyjemniejsza każdemu, gdy go chwalą. *Cn. Ad.* 851. Głuchym piosnkę spiewać. *Pot. Syl.* 424. Na czyim wózku siedzisz, tego piosnkę spiewaj. *Cn. Ad.* 526. On jego piosnkę spiewa. *Rej. Wiz.* 135. mit ihm aus einem Tone. Niedługo przyjdzie nam jego piosnkę spiewać. *Pot. Arg.* 449. (do niego się stosować). Jużeś i ty zaczął ich piosnkę. *Gorn. Dw.* 388. I ja już o tym piosneczkę mogę spiewać. *Teat.* 31. *c*, 6. (i ja tego doświadczyłem, i mnie dało się uczuć). A jeśli jeszcze k temu żona harda będzie, Ta też iście za uchem swą piosnkę zagędzie. *Rej. Wiz.* 92. Jednę piosnkę zawżdy spiewać, wszystko o jednéj rzeczy powiadać, *cantilenam eandem canere. Macz.* (*Slov.* na gedne gagdi piskat; cf. taż baba, na tychże kołach). Zawsze im jednę piosnkę spiewał, choć obiecali, choć grozili. *Pot. Arg.* 228. *Rys. Ad.* 20. Na sejmie też co i pierwéj piosneczkę pospiewywali. *Krom.* 586. Poselstwo Litewskie zwykłą onę z strony oddania sobie Podola, piosneczkę powtarzało. *Krom.* 589. das alte Lied, die alte Leyer. Dopóki nam też piosnkę nócić będziesz? *Pilch. Sen. list.* 3, 40. (*Ross.* пѣсенникъ co wiele pieśni umie, *f.* пѣсенница, 2. kancyonał).

PIOTR, a, *m.*, (*Vocat.* Pietrze!) PIOTREK, PIETREK, rka, *m.*, *dem.*, PIOTRUŚ, ia, *m.*, *dem. secund.*, PIEŚ, ia, *m.*, *dem. tert.*, (Piechnik, Piechniczek, Piesinek, Piesineczek); *Boh.* Petr, Petřjk, Petřjček; *Sorab.* 2. Pětsch, Pětschk, Petscho, Pětschik; *Ross.* Петръ, Петруша, Петрушка, Петрушенька; imię męzkie, Peter, z Greckiego skałę znaczące. Zbawiciel Piotrowi kamień za imię dał. *Sk. Dz.* 13. Będziesz zwan Piotrem, jakoby opocznym, twardym, a umocnionym w wierze swojéj. *Rej. Post. A a a* 2. Ś. Piotr, klucznik królestwa niebieskiego. *Sk. Dz.* 750. Święto niewolnych łańcuchów Piotra ś. *Groch. W.* 98. Ś. Piotr w okowach, palikopa. *Mon.* 75, 590. Nie każdy Piotr łysy, znajdzie i Piotra z czupryną. *Bies. B* 4. (niemasz reguły bez wyjątku). Grosz świętego Piotra. *Krom.* 89, *ob.* Świętopietrze. — §. Poczekajże panie Malchusie, napędzę ja ci Piotra. *Teat.* 2. *b*, 41. Rozumiał, że na trutnia trafił, który mu się da za nos wodzić, przynajmniéj mu Piotra napędziłem. *Teat.* 22. *b*, 105. (strachum go nabawił). — §. *Botan.* Ś. Piotra ziele albo łysina, *praemorsa*, Teufelsabbiß. *Sienn.* 138. *Urzęd.* 296. PIOTRAĆ komu *cz. contin.*, po imieniu Pio-

trem go zwać, einem beym Taufname Peter rufen. Nie tak ci mnie zowią; nie janajże mi, nie piotrajże mi, bom ja - ski abo - cki. *Cn. Ad.* 664. (cf. Jegomość Dobrodziej). PIOTRAWIN, wieś w Krakowskim, sławna wskrzeszeniem umarłego Piotrawina od ś. Stanisława. *Dykc. Geogr.* 2, 286. ein Dorf im Krakauiſchen. — §. Wygląda jak Piotrawin - jak gdyby z grobu wstał, mizernie, cera kościelna; er ſieht aus, als wenn er aus dem Grabe aufgeſtanden wäre. PIOTRKÓW, a, *m.*, miasto w Sieradzkim, sławne sejmami, synodami, trybunałami. *Dykc. Geogr.* 2, 286. die Stadt Petrikau. PIOTRKOWCE, miasto w Sandomirskim blisko Pinczowa. *Dykc. Geogr.* 2, 287. eine Stadt im Sandomiriſchen. PIOTRKOWSKI, a, ie, od Piotrkowa, Petrikauer -. Sejm Piotrkowski, trybunał Piotrkowski. Piwo nasze Piotrkowskie coś ma nad wszystkie inne piwa; z dobrego słodu dobrze uwarzone. *Syr.* 957. *PIOTROWIANIN, a, *m.*, zwolennik Piotra, ein Petrusſchüler. Jesteśmy chrześcianie, nie Piotrowianie, *Petriani. Zebr. Gon.* 49. PIOTROWY, a, e, do Piotra należący, Peters -. Piotrowa - stara pani, zadek, der Hintere. Biczysko złamawszy, kazał go połowicę wetknąć mu w piotrową, i tak na konia wsadzić. *Papr. Ryc.* 560. PIOTRUSZKA, PIETRUSZKA, i, *ż.*; *Boh.* petržel; *Slov.* petruška; *Sorab.* 1. peterschla; *Vind.* peterſhil; *Carn.* pêtershil, peretshil; *Croat.* petrosil, perssin, pêrshin; *Hung.* petreselyem; *Rag.* petrúsin, mirodia; *Bosn.* perscin, mirodia; *Slav.* pershim, pershina; *Ross.* петрушка; *petroselinum*, Peterſilie. *Kluk. Rośl.* 1, 212. *Cresc.* 212. Na piotruszkę, na to i owo wydałem; — szafarzów słowo. *Cn. Ad.* 537. Piotruszka dzika, Piotrowe ziele, Pietrażnik, Piotrożnik, *caucalis*, Klettenkörbel. *Syr.* 1074. PIETRUSZECZKA, i, *ż.*, *athamanta Oreoselinum*, gatunek świniaku; roślina bardzo korzenna. *Kluk. Dykc.* 1, 62. PIOTRUSZCZANY, a, e, od piotruszki, Peterſilien -; *Ross.* петрушечный.

PIPA, y, *ż.*, PIPKA *dem.*, (*Hiszp.* pipa; *Ital.* pippa), §. 1) gatunek obdłużnych beczek od wina, oliwy; die Pipe, ein langes Wein -, oder Oelfaß. Już mało było malmazyi w pipie. *Pot. Syl.* 13. Spore pipy wina. *Nag. Wirg.* 503. Od komagi abo pipy win tych składnego po *zł.* 8. *Vol. Leg.* 3, 564. — §. 2) Pipa, pipka, (*Lat. med.* pipa; *Angl.* pipe), rurka, rureczka; *Vind.* pipa, napustniza; *Carn. et Slav.* pipa; *Croat.* pipa, vinotochka, eine Röhrchen, eine kleine Röhre, eine Pipe. Pipa, pipka u pióra ptaszego, *caulis. Cn. Th.*, der Kiel einer Feder, der Federkiel, (*Boh.* pjsk; *Morav.* pjskor, cf. piskorz). Część pióra ptaszego dęta, czyli pieniek pióra. *Włod.* Mieszaniny téj wziąwszy trochę do pipki gęsiego pióra, i dmuchnąć choremu w nozdrze. *Haur. Sk.* 465. Pipka odarta, *ob.* Szypka, szypułka. §. 3) Pipka, *burl.* fajka, lulka, eine Tabakspfeife. Cała jego zabawa, pipkę palić. *Mon.* 73, 154. — §. Pipa, rura, duda, głuptaś; ein Gimpel, Dummkopf, Einfaltspinſel. Jeśli ociec da syna do prostego żaka a *pipi, jaki będzie nauczyciel, taki dyscypuł. *Glicz. Wych. L* 7. PIPLE *plur.*, PIPEŁKI *dem.*, klepki do pip, Pipenſtäbe, zu den Dauben der Pipen. Klepki, wasilki, piple, od sta płacą po gr. 3. *Instr. cel. Lit.* Od sta pipełek po gr. 30. *Vol. Leg.* 2, 989. *et* 3, 60. PIPIĆ się *recipr. cont.*, PIPIĆ *nijak.*, z pod skóry dobywać się, przerzynać się, o włosach, o sierci, o piórach; aus der Haut hervor wachſen, ſich wachſend hervor drängen, hervor keimen (von Haaren und Federn). Pipiąca się broda. *Tr.* Chłopiec mutuje, kiedy mu wąsy pipią. *X. Kam.*

PIRAMIDA, y, *ż.*, z *Greckołac.*, ostrosłup, śpiczastograń; *Vind.* paramida, sgorsaoistren steber; die Pyramide, bryła śpiczastograniasta. *Solsk. Geom.* 5. Wszystkie powierzchnie i boki piramidy mają wierzchołki swoje złączone w jednym punkcie, który nazywa się wierzchołkiem piramidy. *Jak. Math.* 1, 153. Piramidy Egiptskie. *Gwagn.* 685. *Wyrw. Geogr.* 263. (cf. dziwy świata). Piramida kul; kule ułożone w jakąkolwiek wielokątną piramidę. *Jak. Art.* 3, 308. — §. Nie obaczysz u mnie na stole piramid ani marcypanów. *Kras. Pod.* 2, 70. (cukrowych piramid). PIRAMIDALNY, a, e, — ie *adverb.*, jak piramida; *Carn.* shtulast.

*PIRDOŁA, *ob.* Pierdoła.

PIRMONT, u, *m.*, *Petri Mons*, miasto i hrabstwo w Cyrkule Westfalskim. *Dykc. Geogr.* 2, 323. Pyrmont. Wody Pirmontskie mineralne. *Krup.* 5, 210. Pyrmonter Waſſer.

PIRNA, y, *ż.*, miasto w Misnii. *Dykc. Geogr.* 2, 287. Pirna in Meißen; *Boh.* Perno, Prno.

PIROG, *PIEROG, u, *m.*, PIROŻEK, żka, *m.*, *dem.*; (*Ross.* пирогъ - pasztet, *obs.* пира *reź, rżana mąka, żyto; пирожное ciasto; пиръ, пиружка, пиршество uczta, biesiada; брачный пиръ weselne gody; пирный godowy, biesiadny; cf. *Durich.* 1, 364; *Croat.* pir *nuptiae*, pira - zboże, perécz *spira*; *Rag.* pir, opah *far*; *Ital.* farro, specie de biada, che si mangia in minestra, *adject.* pirrov); *alludit certe ad Graecum πυρός triticum. Cn. Th.*, (w Litwie dotąd znaczy chléb pszeniczny. *Włod.*). Pirogi, kłóski nadziewane, eine Art gefüllter Klöße. Rozmaitym sposobem pirogi robią, z sera słodkiego, pirogi leniwe, inne w cieście zwijane, albo też w piecu pieczone, lub z mięsa siekanego. *Wiel. Kuch.* 422. Pirogi Włoskie albo rawioły, w cieście śpinakiem nadziewane, potrawa dobra i lekka. *Haur. Ek.* 47. Jabym też jadł pierogi, gdyby w moim domu Był twarog, masło, mąka. *Pot. Jow.* 130. Małdrzyki i pirogi. *Tward. Daf.* 44. Żaczku kup', mówi baba, pirożek choroszy, A żaczek na to babie, dajże babko groszy. *Jag. Gr. B* 3. Duszyczka smaczne *piruszki gotuje, A arszenikiem po wierzchu cukruje. *Bratk. K* 3 *b.* Ruś mówi: zdrowemu i pirogi nie wadzą. *Petr. Hor. E* 4 *b.* Nie dotuczysz ich, choćbyś im Ruskie smażył *pierohy. *Haur. Ek.* 111. PIROŻNIK, a, *m.*, co pierogi robi, przedaje; der gefüllte Klöße macht, verkauft; *Ross.* пирожникъ. — §. Tobie, jako staremu *pirużnikowi, nie o powagę świętą, ale o kiermasz idzie. *Pim. Kam.* 332. co pirogi jada, ein Klößeeſſer. PIROŻNY, a, e, od pierogów; (*Ross.* пирожный pasztetny, пирожня piekarnia pasztetna).

*PIRWONARODZONY, *PIRWORODNIK, *PIRWORODNY, *PIRWORODNIĘ, *PIRWORODZEŃSTWO, *PIRWOTEK, *ob.* Pierwo. — *PIRWOSNKA, *ob.* Pierwiosnka.

*PIRZ, u, *m.*; *Ross.* пира; tobola, Torniſter, Reiſetaſche. Stary Polak nie przybierał w przysmakach, zjadł co było w pirzu, choć w nieobitéj izbie. *Opal. Sat.* 32. ?

PIRZCHALEC, *ob.* Pierzchalec.

PISAĆ, pisał, pisze, *cz. contin.*, napisać *dok.*; *Boh.* psat, psàti, psal, piši; *Slov.* písať; *Sorab.* 2. piszasch, ja piszu, pischu; *Sorab.* 1. pischu, piszacz; (piszanu, moluyu maluję); *Vind.* pisati, pisam, pishem, shribat; *Carn.* pisati, pishem, zhèrkam; (zhèrka = litera); *Croat.* piszati, pishem, píssem, piszalszem; *Bosn.* pisati, (masliu pisati, slikovati *pingere*, malować; *Dal.* pissati = malować); *Slav.* písati; (*Rag.* pîsati, upîsati, slikovati *pingere*); *Ross.* писать, (живописать malować; *Eccl.* сѣнопишу maluję, живописатель, живописецъ, образописатель malarz; cf. *Graec.* ψάω *radendo detergo*, cf. ξέω; cf. *Lat.* pingo, pinxi, pictus, cf. *Pol.* pisany = malowany, upstrzony, cf. pisanka); — pisać, litery lub słowa znakami jakiemi na pismie wyrażać, ſchreiben. Piszę co, do kogo, komu. Piszę tajemnemi znaki, cyframi. Piszę prędko z abrewiacyami, tytlami. Piszę, po kim słuchając, *dictata excipio. Cn. Th.*, ich ſchreibe nach. Bulgarowie pożyczywszy busztabów od Greków, poczęli pisać jako tako. *Gorn. Dw.* 46. (cf. bazgrać, gryzmolić). Jego to ręka, jego charakter, on to pisał. *Ld.* Ziemia ta pisze, gdy ją z letka przyciskam. *Torz.* 76. (zostawia znaki pisania, można nią pisać). — *Prov.* Złotemby pisać jego słowa. *Cn. Ad.* 1347. (każdo słowo ważne). Co było a nie jest, nie pisać tego w regiestr. *Mon.* 73, 131. (nie wciągnąć, nie rachować, minąć, opuścić, zapomnieć, cf. przepadło). Jak cię widzą, tak cię piszą. *Cn. Ad.* 300. *Gorn. Dw.* 114. *Pot. Arg.* 561. *Zab.* 5, 216. *Pim. Kam.* 369. *Slov.* Pekné perí pekneho ptáka robi; jakie odzienie, takie raczenie; z pióra poznawają ptaka, nach dem Aeußern urtheilen, (cf. Kleider machen Leute). — §. Pisać co na trwałość, składać księgi, wiersze, pisma, komponować; *Ross.* сочинить, сочинять, ſchreiben, eine Schrift, ein Buch verfertigen, aufſetzen. Pisać nie jest łatwo, to jest komponować; Nim zaczniem trzeba pilnie z sobą się rachować, Czyli, co przedsiębierzem wypełnić zdołamy! *Kras. W.* 24. Wezwany był Jędrzej Zamojski do napisania zbioru praw. *Gaz. Nar.* 2, 73. Lepiéj pisze, niż mówi. *Cn. Ad.* 441. (lepszy z niego pisarz, niż mowca). Sposób pisania, *ob.* Styl, pióro. — §. *Transl. fig.* Te pociechy jéj podaje ociec, a twarz łzami pisze. *Morszt.* 28. polewa, benetzt das Geſicht mit Thränen. — §. Wojsko u Persów sobie pisał, i lud przyjmował. *Sk. Dz.* 594. t. j. spisował, popisował, zaciągał, er warb ſich dort eine Armee. PISAĆ się czym, na pismie wyrażać, że czym zostajemy, ſich ſchreiben, ſich nennen, (z. B. beym Schluſſe eines Briefes). Ktokolwiek się z was moim przyjacielem pisze, Niech się ściąga tu do kupy. *Min. Ryt.* 5, 297. — Żydek jarmarkowy, tu się pisze, tu się maże. *Teat.* 24. *b*, 21. nowy dług zaciąga, by dawny zaspokoić. — §. Pisać się na co, podpisać co, na pismie zezwalać, zu etwas beyſtimmen, etwas mit unterſchreiben; (*oppos.* odpisać się). Piszę się na tę konstytucyą, bo nie może być lepsza dla nas. *Gaz. Nar.* 1, 186. Pisać się z kim = z nim trzymać, jego zdanie podpisać; es mit jemanden halten, ſeine Meynung unterſchreiben. Cały rodzaj ludzki pisze się w téj mierze z Kochanowskim. *Kras. Pod.* 2, 186. Pisać się z czym komu, oświadczać mu się, ofiarować mu się z czym; ſich womit an jemanden erklären, jemanden womit eine Erklärung thun. Fiołeczek na ugorze modry, Lubo nań nie tak Hypereon szczodry, Zaraz mu z całą wdzięcznością się pisze, Serce rozwija i balsamem dysze. *Nar. Dz.* 1, 16. — §. *Transl.* Stary dąb spleśniałemi pisze się sękami. *Bardz. Trag.* 371. popisuje się, znamionuje się, pstrzy się, cf. pisany, malowany, upstrzony. PISACZ, *ob.* Pisarz. PISALNY, a, e, do pisania, mogący być pisanym czyli napisanym, ſchreibbar; (*Ross.* писальный, писательный od pisania). Niepisalny, trudny do pisania, *inscriptilis*, *e. gr. illiterata vox*, *quae scribi non potest*, niepisalne słowo. *Cn. Th.* 513. PISANIE, ia, *n.*; *Boh.* psánj; *Sorab.* 1. piszani; *Vind.* pisanje; *Croat.* piszanye; *Ross.* писание; *actio*, das Schreiben, die Handlung des Schreibens. Narzędzie do pisania, u dawnych styl, rylec, grafka, *Sorab.* 1. piszaczk; *Eccl.* писало. Machina do pisania, Schreibemaſchine, *Boh.* pjsadlo; *Carn.* pisarda = szkatuła pisarska, stuć, Schreibzeug. Sposób pisania, pióro czyje, styl czyj *Ross.* слогъ. Piękne pisanie, kaligrafia *Slov.* peknopísebnost. — §. *Opus:* To co piszą, pismo, die Schrift, das Schreiben; *Carn.* pisma *epistola*; *Ross.* грамота, (cf. ramota). Nie jest poeta mym zdaniem, Który jednym pisaniem Tysiąc i drugi wierszów wnet zgotuje. *Opal. Poet.* Pisanie jest jakiś kształt a wyobrażenie mowy, które zostaje wizerunkiem tego, co się rzekło. *Gorn. Dw.* 44. Przyszło pisanie od ojca. *Wys. Aloj.* 59. list. PISANY, a, e, *partic.*, § a) geſchrieben, *ob.* Napisany, popisany. — §. b) Pisany, malowany, pstry, bunt gemahlt; (*Sorab.* 1. piszany pstry; *Vind.* pisan, mnogofarbast, zvetiſhen, roſhast; *Carn.* pisan *variegatus*, *multicolor*, (cf. pisana mate = macocha); *Croat.* piszan *scriptus*, *picturatus*; *Ross.* писанная картина obraz). Skoro dziecię na świat wyjdzie, wnet mu złoto na szyję, wnet szubeczki adamaszkowe i koszulki jakoby jakiemu Jezuskowi, pisane i zepstrzone. *Glicz. Wych. F* 3. Już letniczek pisany wniwecz i paski złocone. *J. Kchan. Dz.* 115. Czego chcesz ptaszku pisany, Płaszczykiem pstrych piór odziany? *Groch. W.* 370. Lepiéj on kufla świadom albo kart pisanych. *J. Kchan. Dz.* 203. Dzbanie mój pisany, Dzbanie polewany. *ib.* 204. PISANKA, i, *ż.*, malowane jajko wielkonocne, ein gemahltes Oſterey. *Tr.*; *Boh.* kraslice, (*ob.* Krasny); *Carn.* pirh, (cf. pirog); *Ross.* красное яйцо. PISAREK, rka, *m.*, *dem. nom.* pisarz; *Boh.* pisařik, pjsalek; *Sorab.* 1. wotpiszwař, piszarski pomocznik; *Carn.* pisarnek; *Eccl.* писцій, писцикъ; podpisek, der Schreiber. Pisarek od listów abo przepisowania czegokolwiek, *librarius. Cn. Th.* Pisarek gospodarski, klucznik. *Cn. Th.* Dziś mię Apollo tym uczcił podarkiem, Że mię uczynił twych pochwał pisarkiem. *Zab.* 12, 22. Szląsk nie od Elizejskich pól nazwany jest, jak o tym baje Niemiecki pisarek Cureus. *Biel.* 97. autorek, pisarz zły, niepoważny, ein Schriftſtellerlein. PISARKA, i, *ż.*, kobieta pisząca, kobieta pisarz, autorka, die Schreiberinn, die Schriftſtellerinn; *Boh.* pisarka, pjsařkyně; *Ross.* писательница, сочинительница. PISARNIA, i, *ż.*, PISARYA, yi, *ż.*, pokój do pisania, die Schreibeſtube; *Boh.* pisárna, pisowna (*ob.* Pisownia), pi-

sebnice; *Slov.* písatelna; *Carn.* pisarna, spisirna « kancelarya; *Vind.* pisarniza, pisarska jispa, kanzlia; *Croat.* pisarnicza, kanczelaria; (*Rag* pisniza *archivum*); *Ross.* контора, (*ob.* Kantor), подъяческая. Księgi porozkładane leżały po jego pisarni. *Kal. Kr.* 99, 108. Potrzeba, aby się materyalista śklany więcéj bawił w hucie, niż na pisaryi. *Torz.* 268. — Pisarya, *ob.* Pisarstwo. PISARSKI, a, ie; *Boh.* psacy, pjsarżký; *Sorab.* 1. piszarski; *Vind.* pisarski, pisarn; *Croat.* piszarski; *Rag.* pisarcki, (pijsacni « malarski); *Eccl.* писательный; *Ross.* писарскій; do pisania abo pisarza należący, pisarzom abo pisaniu służący, Schreibe«, Schreiber«. Papier pisarski lub klejowy, Schreibpapier; *Ross* пищая бумага. Pisarska szkatuła, stuć. *Cn. Th.*, *Carn* pisarda. Schreibezeug, cf pennal, piórnica. — Piaski pisarskie, któremi się świeże pisma pisane potrząsają *Kluk Kop* 1, 328. Streuſand. Pisarski, autorowski, Schriftſteller«; *Ross.* сочинителевъ. Pisarski, od pisarza, n. p kupieckiego. *Ross* прикащичій, прикащическій. Pisarski urząd « PISARSTWO, a, *n*, pisarya; *Boh.* pisařstwj: *Slov.* pisarstwo; *Vind.* pisarstvu, pisaria; *Carn.* buklovarstvu; *Rag* pijsarstvo; *Croat.* piszársztvo, piszaria, Amt eines Schreibers, Notariat. PISARZ, 'PISACZ, a, *m.*; *Boh.* pjsař, pjseř, pjsak; *Slov.* písar; *Sorab.* 1. piszař; *Carn.* pisar; *Vind.* pisar, fhribar; *Croat.* piszar, piszecz; *Dal.* pissar; *Slav.* pisár, pisac; *Bosn.* pisaç; *Rag.* pîsaz, pîsalaz, (pîsaz, slikovalaz « malarz); *Ross.* писарь, писецъ; który co pisze, der Schreiber. Pisarz, który sam z siebie co pisze, składacz, autor, der Schriftſteller, *Boh.* spisowatel, spisownjk; *Vind* popisavez, pismosloshnik, bukvopisavez; *Rag* pisalaz; *Ross.* писатель, сочинитель, слагатель, творецъ, (*ob.* Twórca). Wszystkiego świata historyi pilny pisacz. 3 *Leop. hist. Hier.* 7. (wyprawca. 1 *Leop.*). Pisarz dziejów, wierszów i t. d., *ob.* Dziejopis, wierszopis, rymopis, pisorym, pieśniopis, czasopis i t. d. — Pisarz u kupców, czeladnik, der Kaufmannsdiener; *Vind.* razhunskeh buku sapisar, vpisavez, bukveni priedstoinik; *Carn.* buklovarnek: *Ross.* сидѣлецъ, прикащикъ, приказной — 2. Pisarz, urzędnik Rzpltéj, miejski, grodzki etc. der Notarius. (*Rag.* pîsaz, pismopomnik, pismohranaz *archivarius*; *Eccl* началописецъ, писменоначальникъ *archigrammateus*). Pisarze W. K. i X. L., urzędnicy stanu, których powinność być przy kancelaryi Koronnéj. *Kras. Zb.* 2, 367. Oprócz hetmanów miały oba wojska Koronne i Litewskie swojego osobnego pisarza polnego, do którego należało czynić rewizyą żołnierzy i koni, każdego napisać, zasługi wyliczyć *Papr. W.* 2, 234. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 200 der Feldnotarius. PISARZOWY, a, e, do pisarza należący. Schreibers«; *Ross.* писцовый сочинителевъ. Ku czytelnikowi przed *Quincunxem* krótka pisarzowa prośba. *Orzech. Qu.* autorowa, des Schriftſtellers Bitte. Sieniawski mężnie czyni, w tąż pisarzowa tam ochota widoczna. *Leszcz. Class.* 79. t. j. pisarza polnego, des Feldnotarius. PISARZOWA, y, *ż.*, żona pisarza, des Notarius Gemahlinn. PISARZÓWNA, y, *ż.*, córka pisarza, des Notarius Tochter. PISEMKO, *ob.* Pismko, pismienko.

Pochodz. *pisywacz*, *pismienny*, *pismiennik*, *pismo*, *pismenko*, *pismak*, *pismarek*, *bajkopis*, *czasopis*, *dziejopis*, *ejnałopis*, *gwiazdopis*, *herbopis*, *krajopis*, *ziemiopis*, *rodopis*, *pieśniopis*, *wierszopis*, *rymopis*, *rymopistwo*, *pisorym*, *pisoryma*, *pisorymski*, *pisorymstwo*, *pisownia*; *dopisać*, *napisać*, *napis*, *opisać*, *opis*, *odpisać*, *odpis*, *podpisać*, *podpis*, *przepisać*, *przepis*, *rozpisać*, *rozpis*, *spisywać*, *spis*, *spisek*, *spiskowy*, *rękopismo*, *skoropis*, *wpisać*, *wpis*, *wypisać*, *wypis*, *zapisać*, *zapis*.

1. 'PISIA, i, *ż.*, gatunek materyi bawełnianéj, Tripp, Plüſch. *Tr.*, *ob.* Plisia.
2. PISIA. *Pot. Jow.* 2, 21. wstyd białogłowski.

PISK, u, *m.*, piskanie, piszczenie, piśnienie, wydawanie tonu cienkiego piszczącego; *Boh.* pjskani; *Carn.* pisk *fistulatio*, (pish *procella*); *Vind.* pisk, sashviſhg, sviſhganje, (cf. świst); *Ross.* пискъ, пискотня; das Pfeifen, pipenbes Pfeifen. Dzierlatka z swemi pisklęty panią się gaju być mieni, Który, gdy się przebudzają, piskiem ich bywa przejęty. *Teat.* 53. *d*, 57. I wy ptaszęta chwalcie boga swym piskiem. *Wad. Dan.* 85. Kto ptaka chowa z pisku, będzie miał 'ono w zysku. *Cn. Ad.* 392. Ja wezmę upominki, i podobno z zyskiem Będę lepszym; a wy się uweselcie piskiem. *Simon. Siel.* 19. Ezechiasz zakazał snów wykładać, także pisku ptaszego. *Ząbk.* 285. Pisk w uszach. *Petr. Wod.* 15. Pomocna ta woda piskowi i głuchości w uszach. *Syxt. Szkł.* 222. PISKNĄĆ, PISNĄĆ *cz. jednll.*, PISZCZEĆ, ał, e, *cont.*, PISKAĆ, Piskotać, piskoce *częstl.*; *Boh.* pjsknauti, pištěti, pjskati, pjskati, pisčjm, ficjm, ficeti; *Sorab.* 2. pischczasch; *Sorab.* 1. pižeżu, pizkam; *Rag.* piukati, (pîsctati; *Ital.* zampillare); *Bosn.* pisctati, zvjezdati, piglitati, piukati, pipliti, ciniti glas od pipleta; *Croat.* pischim, piszkam, piuchem, pivchem, (piszkúchem *anhelo*); *Vind.* piskati, shviſgati, zhivkam, zviſhetati, zvillim, (cf. kwilić); *Carn.* zhivkam, (piskam *fistulo*); *Dal.* szviriti; *Ross.* пискнуть, пискать, пищать, пикнуть, пикать, сопѣть, cf. 'piknąć, pikać; cf. *Lat.* pipire; cf. *Ital.* fischiare; *Lat.* fistulare); 1. § a) piskliwy, świszczący odgłos wydawać jak pisklęta, ptaszęta, kurczęta; pipen, einen pipenden oder pfeifenden Ton von ſich geben. Kurczę piszczy. *Tol. Saut.* 89. (*ob.* Pisklę, pisklątko). Zobaczyła ptaszynę jękliwie piszczącą. *Przyb. Ab.* 53. Pliszki piszczące. *Banial. I* 3 *b.* Kwiczoły piskały. *ib. I* 3 *b.* Śnieguły piszczały. *ib.* Zgodnie z kosem jaskółka piskoce. *ib. I* 4. Jeleń i sarna piszczała. *ib. I* 2. Jastrząb' piszczy *Eccl.* ястребъ пищитъ. — *Transl.* Wychodź mi zaraz jaszczurko chytra, Będziesz mi jeszcze dzisiaj dobrze piszczała. *Teat.* 55. *d*, 12. jękała, du ſollſt mir beute noch pfeifen. Nędznik piszczy przede drzwiami twemi. *Rej. Post. O* 4. Skarb w xięstwie zniszczon, chłopek nędzny piszczy, Żołnierz go głodny, gdy nie płacą, niszczy. *Stryjk. Gon. L* 3. — *Aliter*: W tych rękach piszczy, a nic się nie boi, Jeszcze przeszydza, błazna ze mnie stroi. *Past. Fid.* 114. (gwiżdże, świszcze urągając albo z ukontentowania). — § b) Ani pisnąć« ani trunąć, ani bąknąć, gęby nie otworzyć, najmniejszego głosu nie wydawać, ani tchnąć, cf. gąstać, mruknąć; auch nicht einmal mucken, keinen Laut von ſich geben; *Boh.* cknauti, ceknauti, cknu, ceknu; *Carn.* zhêrhniti; *Vind.*

mumlati; *Croat.* chmergnuti, chmergam; *Rag.* kàrknuti, prokarknuti; *Ross.* пыхтѣть, пыхчу, жукнуть, кукать, кукнуть. Kościoł w smutku bez pasterza, nikt i pisnąć o drugiego nie śmie. *Sk. Dz.* 1138. Przeciw tym rzeczom ani pisnąć nawet nie można. *Teat.* 11, 35. U panów ledwie pisną. *Wad. Dan.* 37. Gdyby Turczyn najmniéj pisnął przeciw Mahometowi, Wnet będzie ku spaleniu miał ogień gotowy. *Paszk. Dz.* 50. Kto lepiéj ode mnie spiewa? przy mnie ani piśnie Hermogen sławny spiewak. *Hor. Sat.* 122. *Transitive:* Słowo pisnąć, nur einen Laut hören laſſen. Jeśli mi jeszcze słowo piśniesz, to .... *Teat.* 8. *b*, 84. Tylko mi słówko piśnij. *Teat.* 1. *b*, 12. Gdybym tylko słowo pisnął, twój pan wnetby ztąd wyleciał. *Teat.* 17, 82. Słowa nie pisnę. *ib.* 3. *d*, 55. Nikt na niego ani słówka nie pisknie. *Teat.* 7. *c*, 76. — §. *Neutr.* Piszczy mi w uszu (*dual.*), dzwoni w uszu; es klingt mir in den Ohren, die Ohren gällen mir. Brzmienie abo piszczenie w uszu. *Sienn.* 88. (świszczenie, szum w uszach, dzwonienie). — *Prov.* Piszczy mi to w uszach. *Cn. Ad.* 852. (pamiętam to, frasuję się o to; cf. psy za uchem wyją; kot za uchem wrzaśnie). Komu prosię zginie, temu w uszu piszczy. *Rys. Ad.* 23. — §. *Transl.* Piszczą mi zęby na co, bardzobym rad; *vehementer cupio. Mącz. Cn. Ad.* 1321. oskoma mi, ślinka mi przychodzi na co; die Zähne wäſſern mir nach etwas, ich habe großen Appetit dazu. Piszczą mu zęby dla głodu; *pruriunt dentes. Mącz. Prurire in pugnam*; piszczeć, chciwym być abo drżeć na bitwę. *Mącz.* — 2. Pisknąć, pisnąć, piskać na piszczałce; pfeifen, auf einer Pfeife oder Flöte blaſen; *Slav.* svírati; *Bosn.* sviriti; *Eccl.* свирѣти. Ptaśnik cudnie piska, gdy ptaka ułowić chce. *Kosz. Lor.* 47. Piszczkowie pięknie mu piskali. *Rej. Wiz.* 70 *b.* Piskaliśmy wam, a wyście nie tańcowali. *Sekl. Luc.* 7. *Budn. Math.* 11, 17. Piskaliśmy wam, a nie skakaliście. *Żarn. Post.* 3, 621. Snadnie rozeznać, co cudnie piska, a co nikczemnie beczy. *Rej. Zw.* 16. Dobry żołnierz, biegając przez rózgi, na to tylko żali się, iż mu fajfer piszczy nad uchem. *Boh. Dyab.* 3, 93. Piszczałka, jeśli nie poda rozdzielnych głosów, jak będzie rozumiano, co się na niéj piska abo gra? 1 *Leop.* 1 *Cor.* 14, 8. *W. ib.* — Dwóch piszczków równo doskonałych co do sztuki piskania. *Petr. Pol.* 236. Dzień święty obchodzą piskaniem, bębnaniem. *Rej. Ap.* 11. *Gorn. Sen.* 238. Całą noc pić, skakać, bębnać, piskać. *Rej. Zw.* 114. (lusztykować, bonować). (*Slov.* Na gedne gagdy piskał; jednę piosnkę spiewać). Piskać w garść. *Glicz. Wych. L* 1 *b.* (w garść chuchać; cf. łapę lizać). Zapisawszy wszystko synom, sam piszczy w garść, i z mantyką do lasa na grzyby chodzi. *Groi. Obr.* 126. PISKLĘ, ęcia, *n.*, PISKLĄTKO, a, *n.*; *Boh.* piskle; *Sorab.* 1. piwčžu; (*Sorab.* 2. pilč, piletko gąska); *Vind.* pish, pishe = kurczątko, *plur.* pisheti, pishzheta, pishzhenei = kurczęta; (cf. pishetar = kurzy przekupień, pishetnik = kania); *Carn.* pishé, pishka, pipleze, pshanz; *Croat.* pische, pischenczi, piszenka, piple, piplich, piplicza = kurczątko; *Bosn.* piple, piplicch, kokoticch, (cf. *Bosn.* golisc, pticch bez perja); *Slav.* pille, pillichi; *Rag.* piple, pipleta, piplich, pivcich, piplescze, pipliza; cf. gôlaz, ighlicjar; *Ross.* птенецъ, птенчикъ, дѣтенышъ, дѣтенышекъ; *Eccl.* птичищъ, птищъ; ptaszątko jeszcze nie opierzone, piskłące; ein Küchlein, ein junges noch nicht flügges Vögelchen, das nur noch pipt. Pilnie uważać, czy jaje jest sposobne do wydania pisklęcia. *Brzost. Duch.* 57. Garnie kokosz pod skrzydła pisklęta. *Pociej.* 390. Ptak, przy gołych co pisklętach siedzi, By ich nie pożarł wąż, z strachem się biedzi. *Mon.* 70, 553. Ten smok ośm drobnych pisklątek zadławił, I z niemi wraz dziewiątą maciorę ich strawił. *Dmoch. Il.* 41. Młodziuchne pisklęta dzierlatki około niej skaczą. *Teat.* 53. *d* 17. Gromada piskląt gołych. *Przyb. Milt.* 225. *Zab.* 14, 281. *Bals. Niedz.* 1, 8. Ptaki do póty pisklętom swoim żywność do gniazda noszą, póki pisklęta, przez nabycie skrzydeł i siły, nie staną się godnemi do szukania żeru. *Bals. Niedz.* 1, 373. Ptaszęta pisklętom swoim równie udzielają pokarmu. *Pilch. Sen. list.* 2, 102. PISKLIWY, a, e, PISKLIWIE *adverb.*; *Boh.* kunkawý; *Ross.* писклявый; piszczący, pisk wydający, głosu cienkiego przeraźliwego, świszczący; pipend, pfeifend. Tam różne roje słowików lecą, może i twoję znajdziesz między gminem piskliwym kochankę, słowiku. *Zab.* 14, 229. Piskliwa dziatek zgraja. *Zab.* 15, 173. Krzykną trąby i kotły, i piskliwe surmy. *Pot. Arg.* 266. Piskliwym głosem narzekała. *Zab.* 15, 29. (płaczliwym, jękliwym; weinerlich, wimmernd).

Pochodz. *piszczek, piszczałka, piszczel*; *cf. pysk.*

PISKORZ, a, *m.*; *Boh.* piskoř, piskora, (piskoř *gadus lota*; *Morav.* piskor pieniek pióra, *Boh.* pjsk); *Sorab.* 2. piszkor; *Carn.* pishkûr; *Croat.* piskòr, piskur; *Bosn.* piscekor, cikov, cik; *Rag.* piskor, cík; *Slav.* chik; *Ross.* пискарь, пескарь, вьюнъ, вьюнокъ, вьюночикъ; *Ger.* der Beißker, Peißker, Pißgurre, ein Fiſch. Piskorz *cobitis fossilis*, ryba ślizka, w jeziorach błotnistych; błotem żyje. Chowają je w śklannych naczyniach dla poznawania odmian powietrza. *Zool.* 182. Kręcą się jak posolony piskorz. *Pot. Zac.* 205. Wyśliźnie się jak piskorz. *Cn. Ad.* 1287, (cf. wykręcić się sianem; zamąciwszy umknął, entſchüpfen). W mętnéj wodzie prędzéj się piskorze łowią. *Jan. Lig. F* 3 *b*; (*ob.* w odmęcie ryby łowić). A mnie piskorz. *Cn. Ad.* 5; *in partitione piscium communi opera captorum, parochus scholarchae ophidion, sibi anguillam assignavit = posteriores semper fero*, ich komme zu kurz, bekomme das Schlechteſte. Ksiądz do klechy: a toż tak: tobie piskorz, a mnie węgorz; a klecha na to: a mnie przecię piskorz. *Rys. Ad.* 75. (lepiej rydz, jak nic; cf. dobra Matyaszowi płotka; dobra psu mucha). Ubogiemu wszędzie piskorz. *Fredr. Ad.* 57. *Cn. Ad.* 543. er zieht immer den Kürzern. Po śmierci rodziców starsze dzieci zawsze lepiej się mają, młodszym zawsze piskorz. *Haur. Sk.* 242 Dwaj abo trzej z publicznych funduszów chudoby swojej poprawili; a wszystkiej ojczyznie piskorz. *Star. Ref.* 12. *Grod. Dis. C* 3 *b. Błaż. Tłum. B b. Chrośc. Fars.* 389. Choroba ta płód zabija, a w tym i matka nie bez piskorza. *Cziach. G* 2. (bez szwanku, niebezpieczeństwa). Zwycięż darami oboje! B. Rad-

bym z chęci, Coż gdy się piskorz w mej kieszeni kręci? *Min. Auz.* 19, cf. pizus.

*PIŚLNIANKA, *ob.* Pilśnianka.

PISMAK, a, *m.*, PISMAREK, rka, *m.*, *dem.*; *Boh.* pisak; *contem.*, pisarz, pisarzysko, bazgracz; ein Schreiber, Schmierer. Lichy pismak. *Zab.* 12, 168. *Zabł.* Mały pismarku, ty w butnej minie Mniemasz, że cały parnas w twéj czuprynie. *Zab.* 9, 97. *Iżyck.* PISMIENKO, *ob.* Pismko. PISMIENNIK, a, *m.*, pismienny człowiek, literat, w pismach biegły, ein Schriftgelehrter; *Slov.* pismonota; *Vind.* pifmosnanz, pifma vuzhen; *Carn.* listmarnėk; *Bosn.* kgnisgevan, kgnisgnik; *Rag.* kgnixnik, (cf. księga); *Ross.* книжникъ, грамотѣй, грамотникъ; *Eccl.* писменикъ, ученый грамотѣ человѣкъ, грамотной, книжникъ. Zawiłe wrzucono kwestye tak, że ich nikt zgadnąć nie mógł z pismienników. *Wad. Dan.* 26. Bezzakonni ci pismiennicy. *Pim. Kam.* 242. — §. *Aliter:* Panowie pismiennicy, którzy tego chcecie, aby was samo pismo sądziło, słyszycie jak pismo sądzi te wasze herezye. *Birk. o Exorb.* 2. (do tych, co samego pisma ś. się trzymają, oprócz niego żadnéj w religii powagi nie uznawający). — *W rodz. żeńsk.* Pismiennica, cf. sawantka; *Ross.* грамотѣйка, грамотница. PISMIENNOŚĆ, ści, *ż.*, nauka pisana, wiadomość pism, znajomość pism, literatura; Schriftverſtändigkeit, Schriftkenntniß, Literatur; *Boh.* pisemnost, pisebnost; *Vind.* pifmosnanost; *Croat.* szlovoznanoszt, piszmoznansztwo; *Rag.* kgnixenstvo, kgnixna mudros; *Eccl.* книжьство, ученіе книжное или ученость. PISMIENNY, a, e, — ie *adverb.*, a) od pisma lub pisania, Schrift-, Schreibe-; *Boh.* pjsemný, pisebný, pisebnj; *Slov.* pisebni; *Sorab.* 1. piszmikowé; *Sorab.* 2. f piszmom; *Vind.* pifmouni, pifliu, pifan, skuf pifmu, po pifmeh, popifemski; *Ross.* письменный, писательный, писальный, грамотный. Korzystając z nieograniczonéj wolności druku, natychmiast sejmowi pismienną wypowiedzieli wojnę. *Ust. Konst.* 2, 8. t. j. na pismie, pismami, na sejm nacierali, *ob.* pismowe szermierstwo, ein Federkrieg. Litwa siedziała nieznajoma w niepamięci pismiennéj, aż do początku trzynastego wieku. *Nar. Hst.* 5, 6. (nieznajoma pisarzom, zapomniana w pismach; ohne ſchriftliche Erwähnung, von Schriftſtellern oder Geſchichtſchreibern vergeſſen, übergangen, ohne Schriftdenkmale). — §. Ta rzecz inaczéj się dowodzić nie może, tylko z wyroków pismiennych. *Bals. Św.* 393. *hoc loco* z wyroków pisma świętego, aus der (heiligen) Schrift. — b) *Active:* Pismienny człowiek, pismem lub pismami, księgami się bawiący; ſchriftverſtändig, ſchriftgelehrt, im Schreiben und Schriften bewandert, mit Schreiben oder Schriften umgehend, *Carn.* listmarn; *Vind.* pifmosnajozhi, listamarn; *Croat.* piszmoznan, knigoznan; *Eccl.* книжьнъ. Gmin niepismienny, słyszał coś o tym, i potomkom podawał. *Nar. Hst.* 11. Mnożą się w niepismiennym wieku baśnie. *ib.* 285. W wiekach niepismiennych, pisarze więcéj z tradycyj gminnych, niżeli z pewnych dowodów, kroniki swoje układali. *ib.* 3, 17. nie znających pisma, nicht ſchriftverſtändig, ohne Kentniß der Schrift, oder Schreibekunſt. Za dawnych królów duchowieństwo, jako samo tylko pismienne, przodkowało zjazdom. *Nar. Hst.* 4, 43. Pismiennemu a gospodarnemu człowiekowi, potrzebny zawsze w domu kalendarz. *Haur. Sk.* 112. Radbym od was pismiennych ludzi co słyszał. *Rzecz. Zł. C* 4. (od was literatów, sawantów). Wrzeszczeli niedawno mniej pismienni bracia nasi na książki mądre, o skutecznym rad sposobie. *Mon.* 65, 358. PISMKO, PISEMKO, PISMENKO, PISMECZKO, a, *n.*, *zdrbn.*, *rzeczwn.* pismo, ein Schriftchen; *Boh.* psanjčko; *Bosn.* pîsançe; *Eccl.* писанійце. Teraz wychodzi wiele pismek małych w tej okoliczności. *Pam.* 85, 1, 246. PISMO, a, *n.*; *Boh.* pismo, (pismena, pismě litera); *Slov.* pismo; *Sorab.* 1. pismo, piszmo; *Sorab.* 2. piszmo; *Carn.* pismo, pisanje, (pismu, *epistola*), pisaniza; *Vind.* pifmu, pifanu, pifaniza, pifs, (pifmu, list - list, *epistola*). *Croat.* piszmo; *Rag.* pîsmo, pijsmo; *Bosn. et Slav.* pismo; *Ross.* письмо, грамота, (cf. ramota); (*Eccl.* письма litera, głoska). Karakter, litera abo litery. *Cn. Th.*, Schrift, Schriftzeichen, Buchſtabenſchrift. Bulgarowie pożyczywszy busztabów od Greków, poczęli pisać jako tako; od Bulgarów potym Racowie, Serbowie, Ruś pismo wzięli. Nastało zaś pismo Czeskie, z Łacińskich liter już polerowniejsze. *Gorn. Dw.* 46. Pismo nieczytelne, niewyraźne, nieźrzetelne, nieznaczne. *Cn. Th.* 541. Pismo prędkie, skrócone, *v.* Abbrewiacya, tytła. Pismo tajemne, *v.* Cyfry. Pismo drukarskie - litery drukarskie, *Vind.* ſhtamparske zherkne, Druckerſchrift, Druckerbuchſtaben. Pismo w drukarni znaczy powszechnie wszystkie gatunki liter. *Magier. Mskr.*, cf. petyt, nomparel, garmont, mytel, tercya; cf. rozbierać pismo. — §. Pismo - pisanie, abo to, co napisano; das Schreiben, das Geſchriebene, die Schrift. Pismo jest kopią mowy. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 28. Miejsce opuszczone w pismie, luka, przerwa pisma, *Ross.* прописка, *adj.* прописный. O Sewerze nie ma pisma, co się z nią stało. *Sk. Dz.* 124. niemasz śladu w pismach, nie pisano o tym; man hat darüber nichts Schriftliches, findet davon nichts bey den Schriftſtellern. Jest pismo, iż bóg Filistynów nie wygładził, aby niemi lud swój ćwiczył. *Sk. Kaz.* 77 *b.* (pismienny dowód, wzmianka w pismie, tak napisano stoi). Pisma, skrypta, księgi, papiery; Schriften, Bücher. Pismo, dzieło, księga *Ross.* сочиненіе, твореніе. Zwyczaj jest w wielu językach, że pismo zowią imieniem tego, który je pisał. *Sekl.* 107, n. p. czytałem Cycerona, Wirgiliusza, Niemcewicza, t. j. pisma czyli dzieła ich. — §. Pismo - pismo święte, biblia, *Vind.* ſvetu pifmu, ſvete pifme; *Croat.* szvete piszmo, die (heilige) Schrift. Pisma ś. są całą biblią starego i nowego zakonu, porządnie od ojców przyjęte, albo kanonizowane. *Hrbst. Odp. D* 4 *b.* Krew' częstokroć w pismie duszą się zowie. *Birk. Zyg. B.* Chcą ewanielicy, aby ich samo pismo sądziło. *Birk. o Exorb.* 2. Wierzą w to, jak w pismo, jak w ewangelią. *Mon.* 71, 209. — §. *Aliter:* Męczeństwo ś. Szczepana wypisane od Metafrasta z Łacińskiego na Greckie pismo. *Sk. Żyw.* 2, 83. (t. j. język, in griechiſcher Sprache). — §. Na pismie, pismem, (cf. czarne na białym), ſchriftlich. Wszedłem dawniej z Wac Państwem w niejakie umowy, Lecz nie na pismie,

wszak to było tylko słowy. *Niemc. P. P.* 88. Nie wszedł jeszcze z nim w żadne na pismie obowiązki. *Nar. Hst.* 4, 217. Na pismie potwierdzić; (*Vind.* sapiſmati, ſ piſmam saprizhati, poterditi; cf. zapisać). Chciéj wszystkie te uwagi zebrać na pismie. *Teat.* 30. *b*, 14. (piórem zebrać). PISMOWY, a, e, od pisma, na pismie, przez pismo lub pisma, Schrift=. Rok 1585 był czas pismowego o dziesięciny szermierstwa. *Czack. Pr.* 1, 322, *ob.* pismienna wojna, ein Federkrieg. *PISMOLEJ, eja, *m.*, giser, czyli odlewacz charakterów drukowych; *Vind.* zherkni vliovez; *Ross.* словолитецъ, словолитчикъ, der Schriftgießer. (PISNĄĆ, *ob.* Piskać, pisknąć). PISORYM, a, *m.*, rymopis, wierszopis, poeta; *Vind.* ſmiſlenik, ſmiſhluvauz, der Dichter. Wirgiliusz, sławny pisorym. *Petr. Ek.* 58. *Mon.* 75, 590. Czy ten ma być pisorymem, Co sobie głupiej fantazyi dymem Głowę zaraził? *Opal. Poet.* Pisorymów to zwyczaj sto głosów przyzywać, Sto ust i sto języków na wiersze zdobywać. *Słon. Pers.* 29. Pisorymowie. *Syxt. Szk.* 204. PISORYMA, y, *ż.*, PISORYMKA, i, *ż.*, *Urs. Gr.* 117. rymopiska, wierszopiska, *poetria*, die Dichterinn. Pisoryma Safo osobliwa. *Chrośc. Ow.* 214. PISORYMSKI, a, ie, PISORYMY, a, e, wierszopiski, rymopiski, poetycki, dichteriſch. Wawrzynowy otaczał wieniec pisorymskie skronie. *Zab.* 12, 17. *Przecz Styga, ciem i marnych przezwisk się boicie *Pisorymich wymysłów, *materiem vatum*? *Zebr. Ow.* 380. PISOWNIA, i, *ż.*; (*Boh.* pisowna miejsce gdzie piszą, pisarnia, kancelarya). Pisownia, wyraz nowy, *ortographia*, znaczy tę część gramatyki, gdzie się dają reguły pisania. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 5, die Rechtſchreibung, *Slov.* dobropísebnost; *Carn.* pravopisnost, dobropisnost; *Vind.* pravopiſnost, praupiſanje; *Slav.* pravopjsanje, slovosloxnòst; *Ross.* правописаніе. Natura pisowni jest wierne malowanie mowy ustnej. *ib.* 3, *p.* 40.

*PISTAŁ, PISTOŁ, PISZTAŁ, u, *m.*; *Ross.* пѣстъ; *Lat.* pistillum; tłuk moździerzowy, die Möſerkeule. Gdybyś stłukł głupiego w moździerzu, jako grucę biją z wierzchu pistałem. 1 *Leop. Prov.* 27, 22. Anaxarchę kazał król do moździera wrzucić, i żelaznemi pistołami tłuc. *Petr. Et.* 128. Cukier utłuc dobrze drewnianym piształem. *Sienn.* 537.

PISTOLET, u, *m.*, PISTOLECIK, a, *m.*, *dem.*; *Boh.* pistole, pistolka, bambitka, bandytka, ručnička, (cf. rusznica); *Sorab.* 2. pistola; *Slov.* pištole; *Hung.* pistoly; *Carn.* puksheza; *Vind.* pistola, samokreſs, pukſhiza; *Slav.* pishtòle; *Croat.* pistola, sachnicza; *Ross.* пистолетъ, пистолетчикъ, пистолетецъ; a) gatunek krótszéj ręcznéj strzelby; *Angl.* pistol; *Gall.* pistole, pistolet; *Ital.* pistola; *Ger.* die Piſtole, ein Schießgewehr. Otoż parę pistoletów, bij się. *Zab.* 13, 85. — b) Pistolet, z *Franc.*, gatunek monety złotéj Francuzkiej albo Hiszpańskiej, louisd'or, die Piſtole, eine Geldmünze. Pistolety Hiszpańskie, dukaty Włoskie, etc. *Sum. Um. B b.* PISTOLETOWY, a, e, od pisteletów; *Vind.* pistolni, Piſtolen=. Pistoletowe olstro.

PISTUGA, i, *ż.*, ryba bardzo podobna do czeczugi, może ta sama, którą dla szorstkiej skóry dawniej raszplą nazywali, Raſpelfiſch, eine Art Sterlet; z morza do Dniepru wychodzi. *Kluk. Zw.* 3, 62.

PISYWAĆ, ał; *pr.* pisywa, pisuje, *act. frequ. Verbi* pisać; *Boh.* pjsawam, pjsám, psáwám; *Rag.* pisâvati; zu ſchreiben pflegen, oft ſchreiben. Jak staniesz w Warszawie, pisuje do mnie.

PISZCZAŁ, *ob.* Piszczel. PISZCZAŁKA, i, *ż.*, *dem. nom.* Piszczel; PISZCZAŁECZKA, i, *ż.*, *dem. sec.*; *Boh.* pjštěla, pjštala, pištialka, pištalka; *Slov.* pištelka; *Sorab.* 1. pižčel, pizkawka, tarakawa: *Sorab.* 2. schwikala, barzawa, basznawa; *Carn.* pishav; *Vind.* piſhàl, piſhie, piſhou, piſheu, piſhala, piſhela, piskalu, piſhalu, piſhauka; *Croat.* pischal, szvirala, svèglya, síp; *Dal.* surla, szvirale; *Hung.* sijp, (cf. surma, siposz); *Rag.* svardoniza, sviroka, sviralla (cf. świercześć), zvijdallo, zvîxdak, (cf. świstać); *Bosn.* svjeralla, svirallia, svirka, surla; *Ross.* писчалка, пискулька, посвистель (cf. świst, poświst), сиповка (cf. siposz), сопель, сопелка (cf. sopel), свирѣль, свирѣлка, дуда, дудочка, (cf. dudy); *Eccl.* цѣвьница (*ob.* Cew, cewka), букъ, (cf. buk); 1) instrument do piszczenia lub piskania, fujarka, flet; die Pfeife, eine Röhre darauf zu pfeifen. Derwisze muzykę piszczałki wydoskonalili, jak może znieść ten instrument. *Kłok. Turk.* 171. Piszczałki w organach, Orgelpfeifen, bywają sosnowe, jodłowe; piszczałki w kramach przedajne, fujarki, bukowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163. Kto nie da na piszczałkę, ten w nią nie gra *Rys. Ad.* 81. (darmo nic). Na piszczałkę jest, a na świeczkę niemasz. *Rys. Ad.* 41. na zbytki są pieniądze, na potrzeby niemasz. — (*Prov. Croat.* Konya za svèglyu dati = konia za piszczałkę dać, cf. siekierkę za kijek). — Piszczałka wodna, słowik robiony, *merula. Cn. Th.* do wabienia ptaków, die Lockpfeife, *Ross.* писчокъ. Gdy kto umie piszczałkę, abo *kuwiek, jak niegdzie zowią, na to przyprawić; padają też i na to śrzednie ptaki. *Cresc.* 688. — 2) Piszczałka, rura głosowa, oddechowa, krtań; die Luftröhre, die Stimmröhre. Cebula głos jasny czyni, bo piszczałkę w gardle wychędaża. *Syr.* 866. Krztań abo piszczałka przez którą dech puszczamy. *ib.* 299. Lekarstwo to piersi miękczy, i chropawość piszczałki dychawicznéj odwilża. *Spicz.* 122. — §. *Botan. Cicuta*, świnia wesz, albo piszczałka. *Haur. Ek.* 178. Wütherich, Waſſerſchierling. — 3) Piszczałka nożna, *ob.* Piszczel. — 4) Piszczałka, ryba, *fistularia*, cienka na kształt długiej piszczałki; znajduje się w morzach Amerykańskich. *Zool.* 184. ein dünner langer Fiſch, Rohrfiſch, Röhrfiſch, Pfeifenfiſch. PISZCZAŁKOWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*; Piszczałkowanie, sposób rozmnożenia drzew, jak szczepienie, oczkowanie, kożuchowanie. Z gałązki pieńka na dwa cale zedrze się piszczałka; z równej gałązki urodzajnej zdejmuje się piszczałka, i włoży się w tamtę. *Kluk. Rośl.* 1, 111. Bäume fiſtulíren, eine Art des Oculirens oder Pfropfens. PISZCZAŁKOWATY, a, e, o *adverb.*, dziurawy wzdłuż, *fistulatus. Cn Th.* 169. röhrig, wie eine Pfeife, cf. dęty, *Ross.* дудчатый. PISZCZAŁKOWY, a, e, a) od piszczałek, do piszczałek należący abo zgodny, Pfeifen=. Dziurki piszczałkowe. *Tr.* Trzcina piszczałkowa, do piszczałek dobra, *fistularis calamus. Cn. Th.* — b) Piszczałko-

wy, od nożnéj piszczeli, die Röhrbeine oder Röhrknochen betreffend. Nerw piszczałkowy, na wewnętrznej stronie nogi. *Krup.* 1, 226. *nervus tibialis.* Żyła piszczałkowa. *ib.* 3, 81. Arterya piszczałkowa. *ib.* 3, 50. PISZCZEĆ, PISZCZĘ, *ob.* Piskać. PISZCZEK, szczka, *m.*; *Boh.* pištěc, piskač, *f.* piskačka; *Slov.* pjskač; *Sorab.* 1. pižkař, pižčak; *Carn.* piskavz; *Vind.* pifhiz, pifhez, piskar, piskavez, *f.* piskauza; *Slav.* svirâcs; *Rag.* sviralaz, sviraz, surlar, glûmaz, *Bosn.* surlar, koji sviri; *Croat.* piszkach, sipus, *f.* piszkachicza; *Hung.* sipos; *Ross.* пискунъ, свирѣльникъ, сопецъ, сиповщикъ, дудошникъ, (cf. dudarz); *Eccl.* свирьць, цѣвничникъ, (cf. cew); 1. co na piszczałce piska, surmacz, siposz, der Pfeifer. Gromady trębaczów i piszczków. *Pilch. Sall.* 284. Głos lutnistów i muzyków i piszczków. 1 *Leop. Apoc.* 18, 22. *Radz. Math.* 9, 23. *Pot. Syl.* 521. Nieuczonego, który bogaty jest, pochlebcy i oratorem i poetą, i malarzem i piszczkiem czynią. *Kosz. Lor.* 44 *b.* (muzykiem). *Prov.* Pomaga mu to tyle, ile łysemu grzebień, ślepemu zwierciadło, głuchemu piszczek. *Birk. Exorb. E* 4 *b.* (na nic mu się nie przyda). Bębennicaś staraj się u piszczka o żonę. *Papr. Koł. D* 2 *b.* (staraj się o równią). Piszczek pogrzebny na stypie, *siticen. Cn. Th.* der Leichenbläſer, Leichenmuſicus. *Prov.* Piszczek na stypie. *Cn. Ad.* 851. nieprzyjemny; nieprzyjemna, żałosna piosnka, eine unangenehme Muſic; *ingratus sermo vel cantus*; (cf. jak w kij trąbił). Mam się jak piszczek na stypie. *Cn. Ad.* 479. *si ad morem priscum respicias* • byt dobry miałem; *nam olim in funeribus tibicines et praeficae bene tractabantur; si autem nostra tempora consideres, dictum illud deteriorem in partem accipiendum.* *Gądki i piszczki masz rozumieć nie tych, którzy się uczciwą muzyką przystojnie zabawaiają; ale owych, którzy się od karczmy do karczmy tułają, albo z pieskami tańcują. *Szczerb. Sax.* 16. — 2. *Milit.* Pospolitą kartaunę piszczkiem zowią. *Archel.* 19. eine Cartaune, *ob.* Piszczel. PISZCZEL, i, *ż.*, *PISZCZAL, a, *m.*; *Boh.* pjštála, pištela; *Sorab.* 1. pižčel; (pižčele organy, pižželnik organista); *Carn.* pishav, pishal; *Vind.* pifhàl, pifhou, pifheu, (cf. pizhau, pizhal • faska od piwa; *Slav.* pisak ú jedne sviralu • munsztuk u piszczałki); *Croat.* pischal, szvirala; *Ross.* писчалъ, (cf. *Ital.* fischio; *Lat.* fistula), свистокъ; — 1 a) narzędzie, niby rura, do piskania; die Pfeife darauf zu pfeifen, die Rohrpfeife, das Pfeifenrohr. Pan Bożek ze trzciny woskiem zlepione dudki zrobił, z nierównych piszczeli złożone. *Otw. Ow.* 42. *et* 308. Grajże teraz piosneczki, dam ci piszczeł krzywy. *Zab.* 9, 378. *Ejsym.*; (cf. surma). Piszczele zowią trąby, puzany, pomorty, szałamaje, dudy Polskie, i wszelakie wielkiego głosu piszczałki. *Petr. Pol.* 2, 374. (fujary, flety, cf. dęta muzyka), — Piszczele w miech schował. *Rys. Ad.* 71; *pudore perculsus, licentiam in loquendo compressit*; cf. mistrz idzie, pan idzie, cyt! er hat die Pfeife in den Sack geſteckt, er verſtummte. — §. W hucie śklanéj, *piszczał, naczynie żelazne jak cybuch z dziurą, półtora łokcia długości, w drzewo osadzone. *Torz.* 36. ein Inſtrument in der Glashütte. — *§. Piszczel, gatunek armaty, *Ross.* писчаль, n. p. Hetman stał na placu śmiele, Nie dbając nic na działa, ni drabskie piszczele. *Stryjk.* 729; (cf. *Ross.* пищальникъ kononier, пищальный armatny). — b) *Piszczel, dętość wewnętrzna, piszczałkowatość, rura wewnętrzna, eine Röhre oder Höhlung. Są trzciny, które nie mają wewnątrz próżności, to jest piszczeli. *Urzęd.* 162. — 2. *Anatom.* Piszcel, piszczałka nożna, goleniowa; Röhrbein, großer Röhrknochen, (im gemeinen Leben Pfeife. Adlg.); *Sorab.* 1. viždżel, hnat, nárt, (viždżelnicza pończocha); *Carn.* zeu golenu, (*ob.* Cew); *Vind.* ziu na nogi, golen, golainu, podkolanska zieu, kust od kolena do pet; *Croat.* cziv nosna, gnât, ghnat, cziv od golena, czipel, (cf. gnat, cf. cypel); *Bosn.* çjv; *Rag.* zjév od goljena, ghnât; *Ross.* сопелъ, сопелко, (cf. sopel); *Eccl.* лыстъ, голѣнъ, глѣзнъ, берцо, (cf. *lyst, *glozna). Od kolana ciągną się dwie kości czyli piszczele; przedni piszczel grubszy, tylny cienszy, w pięcie obadwa się łączą ze stopą. *Zool.* 57. *Perz. Cyr.* 1, 153. Większa rura kości goleniowéj lub piszczałka większa. *Krup.* 1, 154. Rura goleniowa mniejsza, lub piszczałka mniejsza. *Kirch. Anat.* 112. Jagiełło na polowaniu piszczel goleni złamał. *Krom.* 496. — §. Piszczel ręki, długa kość rękę składająca. *Tr.* die Armſpille, Armſpeiche. PISZCZELNY, a, e, od piszczeli, od piskania; *Croat.* pischàlni; *Ross.* свирѣльный, Pfeifen-. Muzyka piszczelna płuca rozciąga, szyję wydyma, oddychanie trudne czyni. *Petr. Pol.* 2, 374. (muzyka dęta). PISZCZAŁCZYSKO, a, *n.*, piszczałka licha, podła, eine häßliche Pfeife. Ah niegodneż tego piszczałczysko; *ah non est tibia tanti. Zebr. Ow.* 149. PISZCZKOWY, a, e; *Eccl.* цѣвничный; Pfeifer-.

PISZĘ, *ob.* Pisać. PISZTAŁ, *ob.* Pistał.

PITY, a, e, pijalny, co się pić daje; *Boh.* pigatý, pilý, picý; *Slov.* pitadlni; *Sorab.* 1. pitžkoyité; *Vind.* piten, pitliu, pijezhliu; *Rag.* pivgliv; *Eccl.* пивный, что пить можно; *Ross.* питейный, trinkbar. Żadnych nie wziął upominków, okrom *jedzonych rzeczy i pitych. *Gorn. Dw.* 48. Miód pity • pitka, rozsycony miód; *Boh.* picý med, medowina; *Ross.* питейный медъ, Meth. Z miodu przasnego robią miód pity *Kruml. Chym.* 548. Wodny miód, co w Polszcze pitką zowią. *Sienn. Wykł.* Od beczki miodu rozsyconego pitego gr. 36. *Vol. Leg.* 3, 480. O kiermasz ci idzie, na którymeś *pitma rad w huczku pijał. *Pim. Kam.* 332.

PIUSKA, PIJUSKA, i, *ż.*, czapeczka księża, jarmułka, którą koronę czyli plesz przykrywają, das Prieſterkäppchen, cf. biret; *Ross.* камилавка.

*PIWIAŁ, u, *m.*, n. p. Przy koronacyi arcybiskup siędzie, a Król przed nim poklęknąwszy, dalmatykę i piwiał z siebie składa. *Gwagn.* 188 *et* 199, *ob.* Pluwial.

PIWKO *dem. nom.* piwo. PIWNICA, y, *ż.*, PIWNICZKA, i, *ż.*, *dem.*; (*Boh.* piwnice, sklep, (cf. sklep); *Slov.* piwnica, piwnice; *Carn.* kęvdr, (pyvneza • naczynie do picia, pyvniza • szynkownia); *Vind.* kliet (cf. kletka), hram, keuder, kelder, vinarna; *Sorab.* 2. piwniza; *Sorab.* 1. pincza; *Croat.* piuniza, pivnicza, pivnichicza, pevnicza konoba (*ob.* Kanaparz), klét; *Dal.* konoba, pivnicza *Hung.* pincze, pintze, pintzétske; *Rag.* konoba, izba,

pivniza; *Bosn.* konoba, pivniça, stragn, sctragn (cf. stragan), izba (cf izba), viniça, (cf. winnica); *Slav.* pívniça; *Ross.* холодникъ (cf. chłodnik, cf. lodownia), погребъ, погребокъ (cf. pogrzeb, cf. grześć, cf. grób, gruba), винница winna piwnica, *obsol.* пивница piwnica na piwo); — §. piwnica skład podziemny zwyczajnie sklepiony na piwa, wina i różne trunki; der Keller, Bierkeller, Weinkeller. O różnych piwnicach, jako to winnych, piwnych, mlecznych, o lodowniach i sklepach. *Świtk. Bud.* 310. Wino potrzebuje zimnéj piwnicy, także i piwo lecie. *Petr. Ek.* 15. Piwnica, w której piją, jedzą, grają. *Cn. Th.* PIWNICZNY, a, e, PIWNICZY, od piwnicy, Keller-; *Boh.* sklepowy, (cf. sklepowy); *Ross.* погребный, погребовый, (cf. pogrzebowy) Piwniczne szyje. *Warg. Radz.* 325, (*ob.* Szyja, *ob.* Przedpiwnicze). Piwniczne okno, dziura, oddech. *Cn. Th.* PIWNICZNY, ego, *Subst.*, nad piwnicą postanowiony, der Kellermeiſter der Kellner, *cellarius. Cn. Th., Boh.* sklepnik, *f.* sklepnice; *Sorab.* 1. pincznik, pinczař; *Carn.* kevdrar, kluzhar (cf. klucznik), konobar (cf. kanaparz), *f.* kevdrarza *Vind.* kelnar, klietni moister, klietnik, klietar, *f.* klietniza, klietariza; *Croat.* klyuchar, pivnichar; *Hung.* pintzés; *Rag.* nadpívnik, konoba; *Ross.* ключникъ, погребщикъ, *f.* погребщица. Urząd piwnicznego *Vind.* klietje, klietaria, hramiſhe, klietiſhe. PIWNIK, a, *m.*; n. p. I staroście idzie o jego piwnik. *Corn. Wł. P.* 3 *b.* Ujrzysz tam w brzegu dziurę, Co nią wypija Wisła gnuśną Bzurę, Jak więc wielki smok małego wężyka Mknie do piwnika. *Klon. Fl. F.* 1 *b*, do brzucha? — §. *Botan.* Piwnik, ciernie białe, Włoska kalina, *berberis*, Weinſchädling, Weinling. *Krup.* 5, 156. PIWNY, a, e; *Boh.* piwni; *Vind.* olou, oloun; *Ross.* пивный; (*Eccl.* пивный, что пить можно *potabilis*, до питія принадлежащій; *ob.* Pijalny, piły); od piwa, Bier-. Ocet piwny. *Teat.* 21, 24. Piwny was. *Kchow.* 52, (cf. moczywąs). Piwne oczy, koloru piwnego.

PIWO, a, *n.*, PIWKO, a, *n.*, *dem.*; (*Boh.* piwo, piwičko; *Slov.* piwo; *Sorab.* 1. píwo; *Sorab.* 2. piwo; (*Vind.* piva, pivu, pitje-napój, napitek, picie, trunek); *Carn.* vôl; *Vind.* vol, ol, ou, vou, (cf. *Angl.* ail-piwo); *Croat.* piva, (pio-napój); *Dal.* pivo; (*Rag.* pivo *potio*); *Slav.* pívo; *Bosn.* pivo, stvar, koja se pije *potus*, 2 pivo, quás *cerevisia*, (cf. kwas z żyta zrobiony, t. j. piwo. *Pim. Kam.* 341.); *Ross* пиво, пивцо-piwo; *Eccl.* пиво, питіе, напитокъ napój); das Bier. Piwo jest napój zrobiony z jęczmienia lub jakiegokolwiek zboża, z wody, chmielu, dozwalając mu fermentować. *N. Pam.* 6, 307. Piwo jest warzone woda z słodu, z niejaką częścią chmielu. *Kluk. Rośl.* 3, 266. Piwo od picia rzeczone, jest woda z słodem a z chmielem przystojnie warzone. *Syr.* 942. Sławne piwa Polskie, Krakowskie, Nowomiejskie, Piątkowskie, Garwolińskie, Brzeżańskie, Sądeckie. *Syr.* 946. Piotrkowskie. *ib.* 947. Wareckie, Łowickie, Końskowolskie, Drzewickie, Odrzywolskie, Gielniowskie *Haur. Sk.* 517. Szlacheckie piwo, (cf. cienkusz), półpiwko; *Ros.* полпиво. Dubeltowe piwo; marcowe, *ob.* Marzec. Piwo jeszcze nie zachmielone, *ob.* Dobierka; *Ross.* сусло. Kamienne piwo, w dzbanach kamiennych, *Carn.* kamba; *Vind.* kamnouni vu, f kamenjam kuhan ou. Pewny gatunek piwa *Ross.* брага, бражка, (cf. braha). Główne piwko. *Teat.* 9, 44. (przednie). Piwo warzyć (*Vind.* olovati, ol delati). Przy kominie ciepłe piwko pił *Teat.* 35. *b*, 137. Póki piwo na kadzi, pić go nie zawadzi. *Teat.* 29. *c*, 80; (cf. łyka drzeć, kiedy się dają drzeć). Angielskie piwo. *Syr.* 497. Czeskie piwa. *Krup* 5, 95. Byli w szynkowni na piwie. *Teat.* 33, 18. Gdybyś nam też raczył dać na piwo. *ib.* 92. Otoż masz na piwo. *Teat.* 12. *b*, 127. *Vind.* sapitek, pivalu, pitni denar; *Boh.* napiwek; *Ger.* Biergeld. Lepsze piwo daleko, a wino blizko. *Rys. Ad.* 38. I swoim się piwem szynkarz upije. *Cn. Ad.* 282. — *Transl. fig. allegor.* Młode piwko szumi. *Zab.* 14, 40. Niech się młode piwo wyszumi. *Teat.* 31, 54. Piwo, warzywo, czego kto sobie nawarzył; Bier, Gebräuſel, Suppe die ſich einer eingebrockt hat. Często piwa nie pije, kto sobie zwarzył *Pot. Pocz.* 520. (jeden sieje, drugi żnie). Złe piwo warzyć, t j rostérki między ludźmi płodzić, *sementem malorum facere. Mącz.*, (*Vind.* kai hudega napraviti). Pij takie piwo, jakiegoś nawarzył. *Dzwon. St. B* 2. (sameś sobie winien, jak sobie posłałeś, tak śpij). Może prędko na nich przyjdzie wypić to piwo swego warzywa. *Pot. Arg.* 75. Jeżeli nazad wracacie leniwo, Co go nawarzy traficie na piwo. *Jabł. Buk.* 6. (na biedę wam przygotowaną). On winien wszystko zapłacić to piwo. *Pot. Syl.* 84.

PIWONIA, i, *ż.*; *Boh.* piwonka; *Sorab.* 1. peyonska roża, wulki rożaté schlez; *Carn.* bosurâk; *Croat* bosjurak, trojachka rosicza; *Slav.* boxúrak; *Rag.* boxúrak; *Bosn.* bosgjurak; *Ross.* піонъ, пижма, калуферъ, каниферъ, марьинъ корень; *Lat.* paeonia; kwiat, w czerwcu pięknie czerwono kwitnący, Päonie, Pfingſtroſe. *Kluk. Rośl.* 1, 258. *Cresc.* 277. Piwonia, marzymięta. *Comp. Med.* 25.

PIWOSZ, a, *m.*, piwny pijak, ein Bierſäufer, Biertrinker; *Croat.* pivepivecz; *Boh.* piwec. Niech tysiączne pijają zdrowia piwoszowie, Nie zazdroszczę im wprawdzie, dość mi jedno zdrowie. *Zab.* 8, 368. *Kniaź. Teat* 43 *c*, 65, *Wyb.* PIWOWAR, a, *m.*; *Boh.* piwowarnjk, sládek, (cf. słód; piwowar browar); *Sorab.* 1. piwarcž; *Sorab.* 2. bruar; *Croat.* pivár; *Slav.* pivár; *Carn.* vôlar; *Vind.* olovar, olounik, olounjak; *Ross.* бражникъ, пивоваръ: co piwo warzy, der Bierbrauer. *Petr. Pol.* 47. *Mon.* 75, 590. Starał się, by tam do warzenia piwa piwowarów nawieźć. *Krom.* 309. Najlepszemu piwowarowi czasem piwo się nie uda. *Torz.* 126. Piwowarem być *Ross* пивоварничать. PIWOWARKA, i, *ż.*, żona piwowara, die Bierbräuerinn. PIWOWARSKI, a, ie; *Ross.* пивоваренный, пивоварный, пивоваровъ, Bierbrauer-, bierbräuerisch. PIWOWARNIA, i, *ż.*, gdzie piwo warzą, cf. browar; die Brauerey, das Brauhaus; *Ross.* пивоварня. — §. Farbiernie, złotnictwo, ślósarstwo, a nawet i piwowarnie, i wszystkie inne sztuki, w których zachodzi rzeczy pomieszanie, zawisło od chymii. *Mon.* 73, 530. umiejętność warzenia piwa. PIWOWARSTWO, a, *n.*, die Bierbrauerey, das Brauen. *Mon.* 75, 590. PIWOWY, a, e, od piwa, Bier-. Piwowa esencya. *Haur. Ek.* 106, *ob.* Piwny. PI-

WOŻERCA, y, *m.*, *Kchow. Fr.* 35. piwopoj, piwosz, piwny pijak, ein Bierſäufer. PIWSKO, a, *n.*, fatalne paskudne piwo, elendes Bier. Złe piwska. *Jeż. Ek. F* 3. Dali im dzban piwska. *Teat.* 19, 30. Woźnica opije się piwskiem, i idzie spać. *Mon.* 67, 374. *Prov.* W Czersku na złym piwsku. *X. Biel.*

PIZDA, PIZIA, *ob.* Pica 2.

PIZMARYA ziele, *ob.* Koźlik. PIŻEMKO, a, *n.*, ustne piżmo, ziele moschatela. *Śleszk. Ped.* 418, das Biſamkraut. PIŻMO, a, *n.*; *Boh.* pjżmo; *Carn.* pishm; *Vind.* pìshem, moſhzhjak; *Croat.* pisma; *Hung.* pésmatartó; *Ross.* мскусъ, кабарга, Кабаргинскія струя; (пижма zeniszek, wrotycz); *Hebr.* בשם; der Biſam. Piżem pachniące gliny Afryki. *Tward. Pasq.* 2. PIŻMOWIEC, wca, *m.*, das Biſamthier; *Ross.* выхухоль, *Syber.* казачокъ; *Moschus moschiferus*, wysoki na łokieć, podobny do sarny; samiec ma przy pępku sakwę wielkości kurzego jaja, gdzie się zamyka materya tłusta woni mocnej piżmem zwana. *Zool.* 375. Piżmowiec, *sylva vespillo*, chrząszczyk niewielki, smrodek niejaki wydający. *Kluk. Zw.* 4, 388. der Biſamkäfer. PIŻMOWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*, upiżmować *dok.*, piżmem parfumować, mit Biſam wohlriechend machen. *Cn. Th.* Mnie miękkie ciało upiżmują wonie. *Chrośc. Ow.* 175. Upiżmowany podczaszy, *capillis unctis. Hor.* 136, (*Croat.* popismen). Piżmowany galancik. *Pilch. Sen. list.* 392. PIŻMOWNIK, a, *m.*, piżmo przygotowujący, der Biſamhändler. Z nauk wyzwolonych wyżenąć muszą piżmowników, fryzowników i t. d. *Pilch. Sen. list.* 2, 13. PIŻMOWY, a, e, Biſam-; *Boh.* pjżmowý; *Croat.* pìsmen; *Ross.* мскусовый. Cukier piżmowy. *Sienn.* 528. Piżmowy zapach. *Syr.* 835. Piżmowe ziele, *Adoxa*, Biſamkraut, ma zapach piżmowy. *Kluk. Dykc.* 1, 9. Kaczka piżmowa *Ross.* шипунъ, шипунка, *anas moschata.*

PIZUS *indecl.*, (cf. piskorz), goły jak bizon, jak Turecki święty, chudy pachołek, gołota, ubóstwo; bettelarm. Nie dla niej Leander; nie ma nic, pizus. *Teat.* 18. *b*, 36. Przy ubóstwie, kiedy pizus w kieszeni, trudno być poczciwym. *Teat.* 30. *c*, 35. *et* 39. *c*, 28; (*Ross.* пыжикъ rennifer młody bezrogi).

P L.

PLAC, u, *m.*; *Boh.* plac, placek; *Sorab.* 2. plaz; *Vind.* plaz, prestor, prostor (cf. przestwor), kraj, (cf. kraj); *Carn.* prostornak, (cf. przestrzeń); *Croat.* piacz; *Dal.* placz, pyazza; *Hung.* piacz; *Slav.* piac, tĕrgovishte (*ob.* Targowisko), charssia; *Bosn.* pjaça, plaça, plaççа, mjesto sciroko ù gradu; *Rag.* plàc, zvil, prostor, prostòraz; *Ross.* площадь, (cf. płaszczyzna); *Gall.* place; *Ital.* piazza; *Angl.* place; *Svec.* plats; *Holl.* plaetse; cf. *Lat.* platea; *Germ.* der Platz; przestrzeń, przeciąg ziemi równéj otwartéj, miejsce wolne, ein freyer Platz. Prosić o wolny rynek albo plac. *Szczerb. Sax.* 438. Wązkość ulic i placów. *Mik. Turk.* 40. W mieście tym rachują koło dwudziestu placów dosyć przestronnych. — Plac we wsi otwarty *Boh.* náwes. Kazdy gospodarz w Stambule ma baczność na plac około domu swego. *Mik. Turk.* 54. (na okolicę swoję). *Placmi = miejscami, plątweiſe, ſtellenweiſe. W tym miesiącu spodziewać się placmi dżdża i śniegu podług sposobu krain. *Furm. Uw. H* 2 *b.* — Plac targowy, ratuszny, *ob.* Rynek. Plac stracenia złoczyńców, der Richtplatz. Złodziej, będąc już na placu, zawołał matki swéj. *Glicz. Wych. E* 6. Cyrus Krezusa spalić rozkazał; ten będąc na placu u onego ognia, żałośnie sobie słowa Solonowe na pamięć przywodził. *ib. F* 2. One słowa Piotrowi rzeczone: «cokolwiek zwiążesz», rozumieją się o obudwu *placach; *de utroque foro*, t. j. o cesarskiéj stolicy i biskupiéj, i o obojéj mocy, t. j. o mieczu świeckim i duchownym; one zaś, innym apostołom rzeczone, rozumieją się tylko o *placu sumnienia, *de foro conscientiae. Zygr. Gon.* 335. — Plac gonitw, biegów, zawodów, igrzysk, gonitwy miejsce i t. d. *Cn. Th.*, (cf. miejsce). Plac bitwy, potyczki, pobojowisko, cf. pole; der Kampfplatz, der Schlachtfeld. Na czele obozu obszerne pole nazywa się placem bojowym, *champs de bataille. Jak. Art.* 2, 475. Na placu bojowym dla ojczyzny chętnie umierają. *Birk. Podz.* 6. Mężny woli na placu niż na łóżku umrzeć. *Cn. Ad.* 484. Żadnego człowieka nie podał w niebezpieczeństwo; swoje szczególnie zdrowie i życie na plac niósł. *Orzech. Tar.* 24. (naraził, na szańc puścił, er ſetzte ſich der Lebensgefahr aus). Ktoż dla ojczyzny niesie na placu zdrowie, Ktoż się do gardła przy prawdzie opowie? *Groch. W.* 562. Wprzód niźli kość na plac fata rzucą, Ozwą się kotły, surmy trwogę nucą. *Jabł. Buk. S* 2 *b.* (nim przyszło do bitwy). Placu nieprzyjacielowi nie dawał, i do obozu wwiódł wojsko. *Warg. Cez.* 184. pola czyli bitwy mu nie dawał, er ließ es zu keiner Schlacht kommen. Dawaliśmy plac Turkom do potrzeby, ale cały dzień trzymała ich rada. *Jabł. Buk. N* 2. Ktoż mu teraz plac wyda? *N. Pam.* 22, 115. Dostać komu placu, pola, kroku mu dostać, nie ustąpić; vom Platze nicht weichen, Stand halten. Kto się śmierci boi, Placu nie dostoi. *Cn. Ad.* 400. Upominał rycerstwo, aby nieprzyjacielom jeszcze dziś placu dostali. *Biel.* 40. (bitwę wydali, eine Schlacht liefern). Mężny, nie ustąpi placu. *Cn. Ad.* 483. Na plac wystąpiwszy, próżno się rozmyślać. *Cn. Ad.* 538. (w szranki wszedłszy, już bić się trzeba, nie radzić). Zwyczaj przyrodzeniu nie chce nigdy placu ustąpić. *Rej. Zw.* 158 *b.* (ulegać mu). — Plac otrzymać = górę otrzymać, pole otrzymać, das Feld behaupten. Trzykroć z Tatarami potrzebę mając, plac otrzymał. *Falib. Dis. Q* 2. — *Fig.* Lepsza była rada pierwsza, ale pośledniejsza plac otrzymała. *Biel.* 110. (utrzymała się). Zawżdy chcieli się na placu zostać w swéj sławie. *Rej. Zw.* 17. (utrzymać się). — §. *Simil. fig. transl.* Na plac z czym wyjeżdżać, odzywać się z czym, wyjeżdżać z czym, popisując się; mit etwas angeſtochen kommen, etwas aufs Tapet bringen, mit etwas groß thun. Z dobrodziejstwy swemi zawżdy i na każdym miejscu na plac wyjeżdżał. *Gorn. Sen.* 69. Wyjeżdżają na plac z swoją umiejętnością. *Mon.* 64, 503. Karać złych, a dobre przykłady na plac stawić. *Kosz. Lor.* 93. (przełożyć, wystawić do naśladowania). Dobra nauka, aby była zawżdy na plac stawiona. *ib.* (przed oczy stawiona). Wieleby mo-

żna na plac przywieść, co się tam tego dnia działo. *Bial. Post.* 78. (przytaczać, allegować, anführen). Wieleby się tu takowych przykładów na plac, tak z pisma ś., jak z innych pism, przytoczyć mogło. *Rej. Post. Q* 2. — Z tych wszystkich rzeczy, które dotąd na placu były, ta najpotrzebniejsza, która teraz przed nami. *Gorn. Sen.* 225. (o których mowa była, Materien, von denen gehandelt worden, von denen die Rede war). — §. Plac, miejsce, okazya, sposobność, okoliczność; Platz, Feld, Raum, Spielraum, Gelegenheit. Do używania téj cnoty plac tak szeroki mamy, jak jest długi żywot. *Gorn. Sen.* 273. W domu Maciejowskiego miał plac człowiek pokazać co umiał. *Gorn. Dw.* 3. Komu Bóg miły, cnota i ojczyzna, Tu mu plac, tu okazya do odwagi żyzna. *Jabł. Buk. I.* Wziąwszy Boga na pomoc, przyjąłem plac o tę rzecz z nim czynić rozmowę. *Paszk. Dz.* 149. (nie odmówiłem wdawać się z nim w dysputę). Masz teraz plac do odpowiedzi, będę jéj cierpliwie słuchał. *Teat.* 34. *b*, *H* 2. Ci o lada czym mówić szeroko mogli, a ty o rzeczy, w której jest placu dosyć, mówić nie będziesz umiał! *Gorn. Dw.* 98. (o tak obfitej materyi, von einer so fruchtbaren, reichhaltigen Materie). Biskupowi naszemu wielką pomocą na każdym placu było zacne urodzenie jego. *Star. Zadz. B* 3 *b.* (przy każdej okazyi). — Już tu żaden plac nie *ostanie wątpliwości. *Krom.* 7. (żadne miejsce, żadna przyczyna). Adwersarska sentencya nigdzie placu słusznego, ani przystojnéj obrony nie ma. *Salin.* 4, 205. *ib.* 72. (nie utrzymuje się). — §. Plac im uczyniono, audyencya dano. *Falib. Dis. P* 3. (przypuszczono ich, Zutritt verstatten). Dary twoje, chociaż nie kosztowne, niech będą osobliwe, a któreby i u bogaczów plac sobie uczyniły. *Gorn. Sen.* 39. (miejsce znalazły, przyjętemi i wziętemi były, nie odrzuconemi).

Pochodz. *placyk*, *placek*, *placówka*, *placowy*; conferenda *płask*, *płaza*, *płaszczyzna*, *płaszcz*, *płat* cum Derivatis.

PŁACA, y, *ż.*, *płat, zapłata, pieniądze za co; die Zahlung, Bezahlung; *Boh. et Slov.* plat; *Carn.* plazha, plazhilu; *Vind.* plazhilu, plazha, poplazha; *Slav.* plácha; *Rag.* plâta, plâchja, zaplâchja, plâtza, plâchiza: *Bosn.* plata, plachja; *Croat.* plácha; *Ross.* плата, платежъ. Przypędźcie bydło wasze, dam wam za nie żywność, jeśli płacy nie macie. *W. Genes.* 47, 16. Komu płaca słodka, praca też bez piołunu. *Chmiel.* 1, 65. Jaka płaca, taka praca. *Cn. Ad.* 286 (leniwo każden pracuje, gdy pożytku mało czuje). Jaka praca, taka płaca. *Pot. Jow.* 2, 25. jak robią, tak płacą; zła robota źle się płaci; *Slov.* lacné maso, rídka polewka; nagprw mlátá, potom platá; (cf. bez prace, nie będą kołacze). Bolejesz na niewdzięczność, alboż ci rzecz tajna, Że to w płacy za łaski moneta zwyczajna? *Kras. Sat.* 9. Sama praca sobie płaci. *Swad.* 1, 203. (*labor ipse voluptas*). — *§. Różność wielka koło *płacy abo ceny złotego czerwonego. *Gost. Gor.* 45. — *PŁAĆCA, *ob.* Płajca. PŁACĘ *ob.* Płacić.

PLACEK, cka, *m.*, *PLACASZEK, szka, *m.*, *dem.*, placuszek, płaskie ciasto cienkie okrągłe, ein Platz, ein Fladen, ein platter Kuchen, z. B. ein Eyerplatz, (Adlg), (cf. *Etym.* plac, cf. plackiem, *ob.* Płaski); (*Lat.* placenta; *Graec.* πλακοῦς; *Boh.* lihanec; *Sorab.* 1. ploc, rozplacznenk, těkancz; *Sorab.* 2. mlinz; *Carn.* mlinz, ivérize; *Croat.* gibanícza, chichmak; *Dal.* pîta). Dawni Prusacy w święto siedzieli około ognia; przed który niewiasty przynoszą placki niepieczone; a oni ująwszy każdy po placku, rzuca jeden drugiemu w ręce przez płomień, tak długo chwytając, aż się upieką, potym jedzą. *Stryjk.* 148. Placki wielkonocne. *Pim. Kam.* 358. Dałam mu kawał placka z rozynkami. *Teat.* 24, 126. Już on co placki jadał, a chleba do gęby Razowego nie przytknął, zjadłby i otręby. *Nar. Dz.* 3, 55. On za tłustym biegnie placków dymem. *Hor. Sat.* 253. (patrzy, gdzie się z komina kurzy). — Z mąki hreczanéj placki, zowią hreczanki. *Ład. H. N.* 47. Makowy placek, z makiem i miodem, gniotka. *Cn. Th.*; (ein Mohnkuchen; cf. podpłomyk, cf. miodownik). Rozczyń z mąki ciasto wodą, a naczyń *placaszków. *Sienn.* 522. Zrób plastr, aby był jak *placaszek. *ib.* 497, *ob.* Placuszek. Szkolne szpargały zdadzą się pod placki do piekarni. *Chmiel. pr.*, (cf. na trąbki, na pieprz). — §. *Anat.* Placek czyli miejsce *uteri*, *placenta uteri*, płaska i okrągła część w samym spodzie macicy, okryta błonką. *Wejch. Anat.* 105. der Mutterkuchen.

PŁACENIE, *ob.* Płacić. PLACENTA. *Tr.*, *Mon.* 76, 704, *ob.* Palmatka.

*PLACH, u, *m.*, *Blach, blacha, *qu. v.*, *ob.* Plachownica, pleszek, cf. płachta; *Vind.* plahta; *Carn.* plêh; *Dal.* plocha; das Blech, eine Blechplatte. Abyś téj zbroi opak na się nie wkładał, przedni *plach na zad, a zadni na przód. *Rej. Post. a* 5. Najłacniejsza obrona na gniew jest ta, włożywszy przedni plach z rozumu na się, a zadni *kusz z cnoty, a buławę dawszy sobie uczynić z cierpliwości, tedy go snadnie stłuczesz. *Rej. Zw.* 79. Nic więcéj jedno te dwa plachy wziąwszy na się, miłość stałą ku Panu, a życzliwość ku bliźniemu, porazisz te nieprzyjacioły. *Rej. Post. a* 4. PŁACHCIANY, a, e, od płachty, z płachty, z grubego płótna, parciany, paczesny, von grober Leinwand. *Linteus*, płocienny, płachciany. *Macz.* Jeszcześ na puszczy, jeszcześ pod płachcianemi domki. *Sk. Kaz.* 551. (pod namiotem). PŁACHCIEC, chca, *m.*, szarek, podło ubrany, gołota, chudy pachołek, ein armer Schlucker; n. p. Ubogi płachciec. *Tr.*; cf. *Boh.* plachetnik, genż w płachtę na prodag co nosy; który w płachcie co na przedaż nosi. PŁACHCINA, y, *ż.*, wytarta płachta, elendes Lafen. Chodzą w prostych płachcinach, ciało dziwnie drecza. *Paszk. Dz.* 98. PŁACHETKA, i, *ż.*, płócienko, feine Leinwand. Bagazyowy ubiór jéj dają i płachetkę, którą lice zasłaniają. *Paszk. Dz.* 118. **PŁACHORODY n. p. wór. *Tward. Wł.* 195. płachciany. *PLACHOWNICA, y, *ż.*, (raczej *blachownica; *ob.* Plach = blacha), das Brustschild. *Quilibet peditum habeat chiretecas*, *alias* rękawice, *scutum et pectorale*, *alias* plachownice. *Herb. Łac.* 36, *ob.* Pleszek. PŁACHTA, y, *ż.*; (*Boh.* plachta prześcieradło, plachetka chustka koło głowy chłopek; *Sorab.* 2. plachta chusta podła lniana, prześcieradło; plat sukno, *ob.* Płat; *Sorab.* 1 plachta, rub chusta lniana, plat sukno; *Vind.* blahta, plahta, plahuta = prześcieradło, (plashta, plakta = *blach, blacha, *plach, bryt blachy, *ob.* Płaszczyzna;

Carn. plahta *sagma*, deka; *Croat.* plahta, plahtica, haszòra = prześcieradło; *Ross.* платъ chusta, платокъ, платочекъ, плахта suknia kobieca, *obs.* włosiennica; *Eccl.* плащаница, попяка, укрой; cf. *Lat.* plaga, plagula; *Germ.* Blache, Plache; Obd. Plahe; cf. spłacheć); płachta, grube płótno konopne, paczesne, part; grobe Leinwand, ein großes grobes Leintuch, Laken, Plane. W tak podłéj płachcie i w grubej sukmanie, Coś ja tu widzę dziwnego mój panie. *Past. Fid.* 193. Płachta mu bok z grubych okrywa konopi. *Teat.* 46. *d*, 40. Obwija dziecię paczesną płachtą, albo grubym prześcieradłem. *Pot. Arg.* 553. Z młodu w tafcie, a na starość w płachcie. *Rys. Ad.* 79. Nie możnaby było ocalić okrętów przed ogniem, gdyby ich nie okryto płachtami, i owe nie polewano. *Pam.* 83, 274. Wozowa płachta *Sorab.* 1. wożowa pwachta, pwachtžiczka. — §. Wiatr, kiedy żagle zdybie, Spuszczać płacht flisi daremnie się kuszą. *Chrośc. Luk.* 203. żagle, Segeltücher. W prawą gdym płachty nagalał, Coż czynisz Ofelt wrzasnął? *Żebr. Ow.* 75; *dextra mihi lintea danti.* Płachty na małych nawach *Ross.* буйны. Płachta myśliwcza, do przykrywania ptaków, n. p. kuropatw, rozjazd; Decken, Tücher die Rebhühner und andre Vögel zu bedecken. Bez płacht, bez sieci jestem usidlona. *Past. Fid.* 90. *Chmiel.* 1, 80. — § *Fig. transl.* Już na się wzięło czarną płachtę morze. *Auszp.* 11. (krepę, zasłonę).

PŁACIĆ, ił, i, *act niedok.*, *Płacywać *częstl.*; *Boh.* platiti; *Slov.* platit, platiti; *Sorab.* 1. płaczu, pwaczu, pwatžu; *Carn.* plazham, plazhûjem; *Vind.* plazhati; *Slav.* plâtiti; *Rag.* plâtiti, plâchjati; *Bosn.* platiti, plachjati; *Croat.* platiti, plachati, platilszem, plácham; *Ross.* платить; a) wypłacać, zapłacać, popłacać; zahlen, bezahlen. Pan ten dobrze swoich ludzi płaci. *Hul. Ow.* 56. (są u niego dobrze płatni). Dyabelne kubanki płacićbyśmy musieli. *Teat.* 43. *c*, 48. *Wyb.*, (cf. grzywny płacić, winę płacić). Drogo ten olej duchowni Ruscy *płacywali. *Sak. Persp.* 4. Jeden płaci, a drugi przedaje. *Hul. Ow.* 69. Płać, nie płacz. *Cn. Ad.* 854. (płacić tu, nie płakać trzeba). Łakomy dwa razy płaci. *Cn. Ad.* 55. (chcąc przysporzyć, umniejszył). — *Latius:* Płacić, nagradzać; zahlen, bezahlen, belohnen, lohnen. Jak kto robi, tak mu płacą. *Bardz. Boet.* 49. Jak robią, tak płacą. *Cn. Ad.* 786. (jaka praca, taka płaca). Cnota sławą się płaci. *J Kchan. Dz.* 43. Cnota sama się płaci. *Żegl. Ad.* 56. Uczynki dobre Pan Bóg niebem płaci. *Sk. Żyw.* 1, 227. Niech Pan Bóg temu płaci, kto nam dobrze życzy. *Kras. W.* 34. Zasługi szczodrze płacone. *Gorn. Dw.* 375. Że się dobre złym płaci, nauczyło mnie smutne doświadczenie. *Kras. Doś.* 106. Bóg płaci złym za złe, dobrym za dobre. *Sk. Kaz.* 97. Także to panu płacisz dobrodziejstwa one? *Groch. W.* 14. Dobrodzieju potrzebnych, lekarzu zchorzałych, Taklić się to dziś płaci od ludzi zuchwałych! *Groch. W.* 208. so wird dir gelohnt. Kredytorom zamiast złotem, guzami płacili. *Teat.* 7, 90. Złe płacą twoję szczérość. *Teat.* 7, 65. Krzyżacy Litwę najeżdżali, ale jako się też im od Litwy płaciło, dosyć o tym kroniki piszą. *Gwagn.* 382. Ja ci z praktyki własnéj powiem, czym się miłość płaci. *Zab.* 14, 145. Fałszywy świadek krzywoprzysięstwo palcami płaci. *Chełm. Pr.* 38. Za taki występek mieczem katowskim płacą. *Boh. Kom.* 4, 223. Krzywdę rodziców i bogów jednakie karanie płaci. *Warg. Wal.* 8. Słowa za słowa płacił. *Sk. Dz.* 194. (wet za wet; piękne za nadobne). Na tym świecie jedno się drugim płaci. *Kras. List.* 2, 7. (nadgradza się, wetuje się jedno drugim). — §. Na jej zapytanie Telemak tak płaci, jak sam wie. *Jabł. Tel.* 83. odpowiada, erwiedern, antworten, entgegnen. My na to krótkiemi słowy płacimy, i mały respons dajemy. *Sow.* 79. Tak na ten zarzut płacę. *Pim. Kam.* 140. — §. Płaci ta moneta = idzie, uchodzi, ma kurs, jest w kursie, biorą ją; das Geld ist im Curse, man nimmts, es geht. Umierając radby z sobą wziął pieniądze, ale tam ta moneta nie płaci; insze tam państwo; te tu zostać muszą. *Sk. Kaz.* 430. — b) Płaci co; *intrans.*, popłaca, es macht sich bezahlt, es gilt viel, es ist im Werthe, es steht hoch; *Slov.* platí, (platił; *Sorab.* 1. pwatžicz *constare*, kosztować). Znikome złoto wszędzie płaci. *Zab.* 14, 164. Piękność nie na długo płaci, Nagle pozorny czas jej krasę traci. *Morszt.* 240. Zboże płaci *Slov.* obila platí. Nie płaci to, tani, podły, nie ważny towar. *Cn. Th.* 515. — Płacić do czego, wpływać do czego skutecznie, zu etwas beytragen. Nic tak do ugruntowania Rzpltéj nie płaci, jak bogobojność; *nihil aeque valet. Krom.* 49. Płaci komu = pożyteczno mu, służy mu; *Vind.* se plazhati, se doplazhati, es ist ihm ersprießlich, erfleclich. Widząc, że mu fortele nie płacą, do wojny otworzystej rzucił się; *nihil se dolis proficere. Krom.* 398. Szczęśliwi, którzy widzieli człowieczeństwo Pana; lecz to ich szczęście niby im było nie płaciło, gdyby byli przykazania jego nie pełnili. *Sk. Kaz.* 361. Każda za nic nie stoi, i każda nie płaci, Która cnotę i czystość raz utraci. *P. Kchan. Orl.* 1, 209. (nic nie warta). — §. *Aliter:* W bitwie dwakroć nie płaci błądzić; bo raz zbłądziwszy, poprawić się czasu niemasz. *Sk. Kaz.* 7. nie uchodzi dwa razy błądzić, nie można; man kann nicht, es geht nicht füglich an. Fukał go mówiąc: aza tak płaci odwodzić mię od prawdy? *Baz. Hst.* 34. (czyż godzi się, czy uchodzi?) — c) Płaci ten, *particula effutitia, et nescias, quo in ordine censenda. Reddi tamen potest his modis: videtur is esse; magna conjectura est ipsum esse; vereor admodum, ne is sit; quid si censeam hunc ipsum esse? forte an is est? prope affirmem hunc esse.* Bez mała *timide dubieque affirmat*; płaci *vero constanter et quasi certatim, ut ausim certare hunc esse. Sic: certe forte ignoras, certe nescias opinor*, płaci nie wiesz. *Cn. Th.* was gilts, es ist der; was gilts, du weißts nicht; (*Boh.* naplat *e. gr.* co ge naplat, *quid juvat?*) Kiedybyś teraz był wolen, płacibyś z wielką ochotą szedł do żony i dziatek? *Baz. Hst.* 32. (zapewne poszedłbyś). Rzekł mu: płaci ty nie masz nic! tamten odpowiedział: mam! *Glicz. Wych. H* 8 *b.* Mówili mu mężowie Gilehadscy: płaci ty Efratczyk? a on rzekł: nie jestem! *Budn.* 1 *Jud.* 12, 5. Co to za rzecz, którą czynicie? płać się wy królowi wybić myślicie! *Budn. Neh.* 2, 19. Ty słysząc moje tak częste pytanie, Rzekłeś: płaci-ś się ty w nim zakochała! *P. Kchan. Jer.* 515.

Pochodz. *płat*, *płaca*, *płata*, *płatnik*, *płaćca*, *płajca*; *płatny*; *dopłacić*, *opłacić*, *opłat*, *odpłacić*, *odpłata*, *popłacić*, *popłatny*, *przepłacić*, *przypłacić*, *wypłacić*, *wypłatny*, *zapłacić*, *zpłacić*.

PŁACIE, ia, *n.*, = płaty, Fleđe, Flicke. Miękko w jedwabne płacie dziecię uwinione. *Birk. o Exorb.* 22. Znać, żeś to wszystko z cudzego płacia urobił, krawcze niepewny! *Zygr. Pop.* 205. Pisma ich nie są szczére, ale mają jakieś płacia ztąd i zowąd zszyte. *Baz. Hst.* 153. PŁACINEK, nku, *m.*, *dem. nom.* płacik, płat = atka, ein kleines Fleckchen, kleines Stückchen. Biegną dzieci z kijami, z których wiatr trzepoce jaskrawe płacinki. *Zab.* 9, 373. *Ejssym.*

PLACKIEM, *adverb. et interj.*, nagle plasnąć, upadając z trzaskiem, plask! płatz! płotz! mit einem Platz! (cf. placek, cf. płaski). Widząc ją łaskawszą, plackiem do nóg padnie. *Zab.* 6, 10. *Teat.* 32. *b*, 137.

*PLACMI *ob.* Plac. PLACÓWKA, i, *ż.*, PLACOWA straż; polna straż; der Feldposten, Vorposten. W placowej straży postawili część wojska. *Pot. Arg.* 276. Że na straż towarzysz nie poszedł placową. Zaraz nieuproszoną odniósł śmierć mieczową. *Tward. Wł.* 117. Pieszą na straż placową, pieszą do szańców towarzystwo chodziło. *Birk. Pódz.* 14. PLACOWY, a, e, od placu, miejscowy, Platz -; *Croat.* pláczni; *Ross.* площадный. PLACUSZEK, szka, *m.*; *dem. nom.* placek, ein kleiner Fladen, kleiner flacher Kuchen. Włoskie damy placuszkami z siarki robionemi farbują sobie włosy. *Kluk. Kop.* 1, 222. PLACYK, a, *m.*, mały plac, ein Plätzchen, kleiner Platz; *Ross.* площадка.

PŁACYWAĆ *ob.* Płacić.

PŁACZ, u, *m.*, płakanie, łez ronienie; *Boh.* plač; *Slov.* pláč; *Sorab.* 1. pwacž; *Sorab.* 2. plaz; *Croat.* plàch; *Bosn.* plaç; *Carn.* jôk, (cf. jęk); *Ross.* плачь, слезотечение, das Weinen. Modliła się z płaczem wielkim, łzę za łzą wypuszczając. *Dambr.* 813. Bolu niemałe ulżenie, płacz. *Cn. Ad.* 42. napłakać się pociecha; (cf. biją, a płakać nie dają). Płacz smutku ulżywa powoli. *Bardz. Trag.* 218. Pociechą płacz jest frasownemu, Zawżdy ból szkodzi sercu milczącemu *Kmit. Tr. C* 2. Do płaczu mi; nie do śmiechu mi; płacz mi się rzuca; płakać mi się chce. *Ld.* Kiedy już czas iść, dopiero w płacz. *Teat.* 48. *d*, 53. (t. j. w płacz wpadają, płakać zaczynają, wezmą płakać). Przed płaczem słowa mówić nie mógł. *Zab.* 15, 377. Najwyższą miarą biedy jest człowieczej, Kto godnych płaczu pragnąć musi rzeczy. *Morszt.* 260. *ob.* Płaczliwy, *Slav.* truchliwý. Po śmiechu zwykle płaczą, po płaczu się śmieją. *Pot. Pocz.* 541. Płacz sobie kiedy chciała uczyniła, I kiedy chciała wzad go hamowała. *P. Kchan. Jer.* 102. Płacz jałowy, zmyślony. *Cn. Ad.* 855. (płacze, choć mu się nie chce, gdy kto patrzy; cf. dziedzicowi płaczącemu nie wierz; krokodylowy, jaszczurczy płacz; *oppos.* rzewny płacz, *Bosn.* grozni plaç). Ziemia, ten padoł płaczu. *Modl. Gd.* 31. Przyjdzie mi kiedy wyjść z téj płaczu doliny. *Mon.* 68, 305. Thränenthal, Jammerthal. Twardy do płaczu. *Cn. Ad.* 857. (jak z kamienia łza nie kapie). PŁACZĘ, *ob.* Płakać. (PŁĄCZĘ, *ob.* Płatać). PŁACZEK, czka, *m.*; *Boh.* płaček; *Ross.* плакальщикъ, плакса; co często i leda o co płacze, by mu palec zakrzywił, skwierczek; ein Weiner, der immer weint, ein Greiner. Wino jednego czyni mownym, drugiego płaczkiem. *Petr. Et.* 407. August Horacego płaczkiem zwał, dla chorych płaczących zawsze oczu. *Petr. Hor.* Płaczek, ciołek, rozlazły, mazgajowaty, niezgrabny. *X. Kam.*, ein Unbeholfner, Tölpel. PŁACZENNICA, y, *ż.*, *Zimor. Siel.* 144; PŁACZKA, i, *ż.*; *Boh.* plačnice; *Rag.* plakkaviza, narikaviza, narikúscja, tuxbèniza; *Vind.* plakaviza, toshniza, shaluvauka; *Ross.* плакальщица; *Eccl.* плачекьница; a) narzekalnica, która na pogrzebie najęta płacze. *Cn. Th.*, das Klageweib. Żadna płaczka nad zmarłych grobem się nie żali. *Bardz. Trag.* 378. Wszystkieśmy sobie włosy rozczochrały, Jak pogrzebowe płaczki się ubrały. *ib.* 186. Lutnia by płaczka, trele jęczące wydawa. *Tol. Saut.* 178. — b) Kobieta, co ustawicznie płacze, eine Weinerinn, Greinerinn. PŁACZLIWY, *PŁACZNY, a, e, PŁACZLIWIE, *adverb.*; *Boh.* plačliwy, plačliwě; *Slov.* pláčliwý, truchliwy, (cf. truchleć); *Sorab.* 1. pwačzne, wobskoržuyné, wobskoržwate; *Rag.* plácni, placcjan, suziv, (cf. łza, łzawy); *Croat.* plachlyiv, szuzen; *Bosn.* plaçiv, suzzan, suziv; *Eccl.* плачливый; *Ross.* плаксивый, плакливый, слезливый, вопливый; a) do płakania łacny, często i wiele płaczący; weinerlich, zum Weinen geneigt, płaczący, weinend. Z jednejże co my gliny zlepieni królowie, Równie jak my oni są w dzieciństwie płaczliwi. *Węg. list.* 8. *Żyw. Jez.* 25. Nie mógłszy łez wytrzymać, zawołał płaczliwie. *Jabł. Tel.* 255. (z płaczem, ze łzami). Mina płaczliwa (*Vind.* nakorpizh). Coś brzegi oddają płacznego; *respondent quid flebile ripae. Żebr. Ow.* 269. — 2. Płaczliwy, do płaczu pobudzający; zum Weinen bringend, thränenerweckend. Płaczliwa lira Orfeusza. *Zbil. Lam. A* 3. — §. Płaczliwa rzecz, płaczu godna, żałosna, *Ross.* плачевный, beweinenswürdig. Płaczliwy przypadek. — b) *Anatom.* Punkta płaczliwe, *lacrymales*, w kącie wewnętrznym oka. *Krup.* 2, 283; *raczéj* punkta płaczowe, die Thränenwinkel. Gruczołek płaczliwy. *Krup.* 2, 182. *PŁACZOBÓJNY n. p. krokodyl. *Nar. Dz.* 122, iż jałowym płaczem swoim oszukując zabija, das mordweinende Krokodil. **PŁACZORODNY, *PŁACZORODY, a, e, pobudzający do płaczu, przyczynę łzom dający, thränenerweckend. Jędza płaczoroda. *Tward. Wł.* 138. Jędze szalone, jędze płaczorode, Chciały z pasterza ogołocić trzodę. *Nar. Dz.* 1, 115. Płaczorodna Alekta. *A. Kchan.* 192. Uczuł Piotr za grzechy swoje skruchę płaczorodną. *Chodk. Kost.* 83. Śmierci płaczorode. *Tward. W. D.* 69. Płaczoroda wojna. *Tward. Wł.* 245. Biedy, nędze, choroby, głody do umoru, Jako z płaczorodego wysuły się woru. *Tward. W. D.* 12. Wór zewlokłszy nocy płaczorody, Świat mi i pole zginione objawisz. *Tward. Daf.* 33. Oczy jej chmurą się powleką żałosnie płaczorodą. *Tward. Pasq.* 29. *PŁACZOTULNY, a, e, pocieszający, łzy hamujący, thränenbemmend. Nie daje on przystąpić płaczotulnéj radzie. *Ryb. Gęśl. C* 4. PŁACZOWY, a, e, od płaczu, do płaczu czyli łez należący, Thränen -. Karunkula płaczowa. *Krup.* 2, 283. Nerw płaczowy, *nervus lachrymalis*. *Krup.* 3, 152. *PŁACZYPIENIĄDZ, a, *m.*,

liczypieniądz, liczykrupa, sknera, kutwa; ein Pfennigzähler, der um einen Heller greint, Pfenniggreiner. U nas płaczypieniądzów dosyć, snadź drugi woli się za szeląg albo za grosz dać ukrzyżować, a niżeliby go miał udzielić na nauki synowi swemu. *Glicz. Wych. M* 2 *b.*

PLĄDROWAĆ, *ob.* Plondrować.

1. PLAGA, i, *ż.*; z *Łac.* plaga; *Graec.* πληγή, (*antiq.* πλάγω, πλήσσω *ferio*); *Ital.* piaga; *Svec.* plaga; §. a) cięcie, raz, uderzenie, bicie, batóg, kij; (die Plage), ein Schlag, Streich, Hieb; *Boh.* flák; *Sorab.* 2. plöga, pranz; *Sorab.* 1. puk, puki, raze; *Vind.* fhlak, mah, fhverk, fhverklei; *Croat.* vudárecz, (cf. uderzyć); *Dal.* udarcz; *Bosn.* udoraç, zamlatniça; *Ross.* ударъ, тумакъ, вяха; *Eccl.* сѣчь, (cf. siec). Plaga, abo raz od bicia, czyni siność; ale raz od języka łamie kości. 1 *Leop. Syr.* 28, 21. Większéj wagi jest u bacznego upominanie słowne, niżli sto plag u głupiego. 1 *Leop. Prov.* 17, 10. Krom pieniężnéj winy, Sześćdziesiąt plag kijowych cierpi z tej przyczyny. *Paszk. Dz.* 88. Stockſtreiche. Trzysta plag biednemu wyliczyć kazał. *Pilch. Sen. gn.* 234. Chłop i o godzie robi, bo się plagi boi. *Comp. Med.* 595. Znać, żeś niewiele wziął plag w szkołach, znać, że cię niedobrze bito, żeś nieczęsto pieniek wycierał. *Mon.* 73, 136. — §. b) Plaga, klęska, karanie boskie, bicz boży, *Vind.* nadluga, teshina, savjeda, traplenje, drashba, savertanje; *Ross.* казнь, (cf. kaźń); eine Landesplage, ein großes allgemeines Unglück, Strafe des Himmels, Heimſuchung Gottes. Bóg za Noego świat pokarał plagą wielką. *Biał. Post.* 230. (potopem). Bóg miał dwie pladze (*dual.* plagi) wielkie na świat spuścić, jednę przez wodę, drugą przez ogień, *Biel. Św.* 2. *Biel. Hist.* 3. Za złych cesarzów takich plag nie było, jak za Tytusa tak dobrego i łaskawego. *Sk. Dz.* 61. Widzim na się gotowe Srogie plagi morowe. *Kanc. Gd.* 293. R. 1494 plaga była przez ogień wielka na Kraków. *Krom.* 433. Na chrześcian srogą bóg przypuścił plagę. *Sk. Dz.* 124. (prześladowanie). Nowe grzechy pobudzają stare plagi. *Rys. Ad.* 42. *Star. Zad. E.* plagi Egiptskie, za Mojżesza.

2. *PLAGA, i, *ż.*, (także z *Łac.* plaga), okolica, strona świata; *Carn.* tizhája; *Croat.* kotár, sztanovita sztrán zemlye ali neba; *Ross.* полоса, полоска, полосочка, die Weltgegend, der Himmelsſtrich. Plagi świata trzy kładzie Arystoteles, zimna plaga, gorąca, mierna. *Petr. Pol.* 2, 276. (pas, zona). Plagami, strefami, pasmami *Ross.* пополосно.

*PLAGOWAĆ, ał, uję, *neutr. niedok.*, (*fortassis e Lat.* placere; cf. *Sorab.* 2. plagowasch; *Ger.* pflegen; cf. *Rag.* blagovatti *edere*, cf. błogi); podobać się, do gustu przypadać, płużyć, dobrze służyć, zdrowym być komu abo dla kogo; einem wohl behagen, wohl bekommen. Pies, gdy zwróci to, co mu raz w żołądku nie plagowało, zasię do tego wraca. *Kosz. Lor.* 69. Samemu bydłu to służy i plaguje, gdy ma wygodę i bezpieczeństwo życia. *Haur. Sk.* 63. My tylko chcemy, co się nam podoba, co ciału plaguje. *W. Post. W.* 3, 348. Ktożby wierzył, żeby bogactwa i rozkosze cierniem były, gdy ciernie obraża, a te więc plagują. *W. Post. Mn.* 101. *Past. Fid.* 162. Ni oszczep, ni jéj sajdak chędogi plaguje. *Żebr. Ow.* 88. *nec jaculum sumit, nec pictas pharetras.*

PŁAJCA, *PŁAĆCA, y, *m.*, płatnik; *Boh.* plátce, platil, (poplatnjk czynszownik); *Carn.* plazhuvaz; *Vind.* plazhnik, plazhuvauz, plazhavez; *Rag.* plâtaz, plâchjalaz, plaachjenik; *Bosn.* plachjaç; *Croat.* plâchnik; *Ross.* плательщикъ; płacący, zapłatę dający, der Zahler, Bezahler. Jako zasługuje, Takim płajcą mię uczuje. *J. Kchan. Ps.* 87. Ciężki na liczbie i sprawiedliwy płaćca, każdemu wedle uczynku jego oddający. *Sk. Kaz.* 570. Niech wam będzie płajcą sam pan z wysokości. *Groch. W.* 528.

PŁAJTAZE *plur.*, gatunek ryb suszonych. *Tr.* eine Art gedörrter Fiſche, Platteiſe, *ob.* Płaszczka.

PŁAKAĆ, ał, płacze, płaczę *cz. niedok.*; (*Boh.* plakati, płáči, slzeti, (*ob.* Łza); *Slov.* płakat, płakáwat, płakáwáwat, płáči, słzým; *Sorab.* 1. plakacž, pwakam, pwaczžu; *Sorab.* 2. plakasch, ja plazom; *Carn.* jokam, jokati, (cf. jękać, plakati sè *plorare*); *Vind.* plakati, plazhem, fousiti, fousen biti, fouse tozhiti, preliti, ſe plakat, jokatiſe, *Croat.* plakati, plakatisze, plachêm; *Rag.* plakkati, placcem, zviliti (cf. kwilić się), suzitti; *Bosn.* plakati, plakkati, usplakati, suzziti; *Slav.* plakati; *Ross.* плакать, плачу, хныкнуть, хныкаю, хнычу, рюмить; *Eccl.* сълъзнти, слезю, слезоточити; cf. *Lat.* plango, cf. fleo; *Graec.* φλέω; *Ger.* flennen, flehen); łzy wylewać, weinen. Kiedy się świat weseli, ja tu płakać muszę. *Groch. W.* 425. Płakałem, płaczę, i płakać nie przestanę. *Teat.* 17. *c*, 58. Bity płacze. *Rys. Ad.* 3. Biją, a płakać nie dają. *Boh. Kom.* 1, 431. Pobiwszy nas, płakać nam nie dają. *Obr.* 2. Płacze, a bije. *Cn. Ad.* 408. Bije a płacze. *ib.* (cf. świnia wór drze, a kwiczy; jeż kurczy się, a kole). Płakać mi każesz, a sam się śmiejesz. *Cn. Ad.* 857. (jeśli sam nie wydasz płaczu, nie poruszysz go w słuchaczu; cf. rozrzewniać). Płakać nie może. *ib.* (twardy do płaczu). Płakać mi się chce, płacz mi się rzuca; do płaczu mi. *Cn. Th.* Płacze, choć mu się nie chce; płacze, gdy kto widzi. *Cn. Ad.* 855. (jałowy, zmyślony płacz). Płakać, o dzieciach, mazać się, maślić się. *X. Kam., Carn.* zmendreti, zmendrem, greinen, flennen. Dziecię nie płacze; matka nie wie, czego potrzebuje. *Rys. Ad.* 11. (płacz językiem niemowlęcia). *Lippus*, któremu oczy płaczą, abo łzami zaciekają. *Macz.* dem die Augen thränen. Rzewnie płakać, gorzko płakać, gorzkie łzy ronić; n. p. Matka nasza płacze rzewno. 3 *Leop.* 4 *Ezdr.* 10, 7. (łka gwałtownie. 1 *Leop.*). Dziś by krwią płakał, żaden darmo nic. *Glicz. Wych. M* 7 *b.* Byś krwią płakał, nie uczyni. *Cn. Ad.* 687. (blutige Thränen weinen; *Slov.* bit bis krwú zaplakal, nè wiprosiš; nieużyty; kamieniaby rychléj użył). Płakać o co, na co, um etwas weinen, über etwas weinen. Płacze leda o co, by mu palec zakrzywił. *Cn. Ad.* 857, (cf. płaczek). Płakał na sławę swoję utraconą. *Krass. Oss. G b.* Ktoby się cieszył z śmierci, nie płacze na zdrowie. *Pot. Pocz.* 180. (nie płacze, życząc, żebyś ozdrowiał; cf. dziedzicowi płaczącemu nie wierz; jałowy płacz). Pogrzebł go w grobie swoim, i płakali nad nim: ach ach mój bracie! 1 *Leop.* 3 *Reg.* 13, 30. Płakać za kim, dla czyjego odjazdu,

tęsknąc za nim; einem nachweinen, ſeine Abweſenheit beweinen. — §. *Transit.* Płakać kogo, płakać po kim, einen beweinen. Płaczę po zmarłym, abo płaczę zmarłego. *Dudz.* 12. Wszyscy go dobrzy płaczą; na jego pogrzebie Nikt go bardziéj nie płacze, Wirgili, nad ciebie. *Hor.* 1, 116. *Niemc. Król.* 2, 153. Taka się miłość przeciwko niemu przy pogrzebie pokazała, że żaden nie był, któryby go nie płakał. *Kosz. Lor.* 33 *b.* Ze smakiem umiera, kogo swoi płaczą. *Morszt.* 247. Ja tracę ciebie skłonną do odmiany, Ty serce tracisz w statku bez pośpiechy, Nie wiem, kto ma być z nas pierwéj płakany, A kto ma większą przyczynę uciechy? *Zab.* 14, 116. — §. *Aliter:* Maleńkie dziecię swoje rączki podnosząc, płacze pokarmu. *Stas. Num.* 2, 150. z płaczem żąda pokarmu, weint nach Nahrung.

Pochodz. (*cf. łkać*), *płacz, płaczek, płaczka, płaczliwy, płaczobojny, płaczorodny, płaczotulny; dopłakać się, napłakać się, opłakać, opłakiwać, opłakany, nieopłakany, odpłakać, popłakać, przepłakać, przypłakać, rozpłakać się, spłacz, upłakać, zapłakać.*

PLAMA, *PLANA, y, *ż.*, PLAMKA, PLAMECZKA, i, *ż*, *dem.*, (cf. *Ross.* пламя; *Boh.* plamen płomień, cf. plaň; *Lat.* planum, cf. polluo); §. 1) *plana na ciele, na szacie, makuła. *Cn. Th.*, ein Flecken, Schmutzfleken, eine Stelle auf einem Körper von anderer Farbe; *Boh. et Slov.* flek, maz, poškwrna, poškwrnka, wráška; *Sorab.* 1. blak, bleczk; *Carn.* blék, madésh, marôga, lisa; *Vind.* madesh, blek, gerd, vmasanje, kofs, pika, ſhrimf, ſname, ſhkerbina; *Croat.* mades, szkrúna, truha; *Bosn.* sckrappa, troha, squarnóst; *Rug.* márgl; *Ross.* плѣжина (cf. pleśń), замарка, пятно (cf. piątno), пятнышко, ласа, ласочка, *propr. et fig.* *Plana biała. *W. Levit.* 13, 39. Ziele pieciornik *plany i blachy sprosne po ciele spędza. *Syr.* 300. Wszystka jesteś piękna, a *plany niemasz na tobie. 1 *Leop. Cant.* 4, 7. Pacholątka, na którychby żadna *plana nie była. 1 *Leop. Dan.* 1, 3, (cf. skaza). Sól szczawikowa do wybierania plam atramentowych zdatna. *Jundz.* 254. Tintenflecke. Z rzadka się pierwsza plama nałogów wywabi. *Zab.* 14, 25. Patrz, jak się plamy sine nań rzucają. *Cn. Th.* (siniaki). Plamy na twarzy od słońca, piegi. *Comp. Med.* 10. Astronomowie znaleźli plamy nawet pośrzód słońca. *Kras. Mon.* 94. (nic bez ale). — § 2) *Plana; n. p. Uwikłał w sieci nogi swoje, a w *planach jéj chodzi. 1 *Leop. Job.* 18, 7, z *Niem.* die Plane, płachta myśliwcza do pokrywania ptaków, n. p. kuropatw, rozjazd Wino, które ma przykrą wonią, *planę i skórkę mózgowa obraża. *Cresc.* 370. błonkę, das Hirnhäutchen. PLAMIĆ (*z. niedok.*, poplamić, splamić *dok.*, plamami pobrudzić, ſchmutzig machen, beflecken; *Slov.* poškwrnugi; *Boh.* napljham; *Vind.* vmashuvati, vmadeshuvati; *Bosn.* trohati, setrapati, osctrapati; *Ross.* ласить, заласить, *phys et tr.* Splamienie honoru. *Teat.* 54, 96. PLAMISTY, (*PLANISTY. 1 *Leop. Lev.* 13, 57), PLAMOWATY *Tr.*, *PLANOWITY, a, e, pełen plam, voll Flecken, flecig; *Slov.* poškwrnény; *Boh.* flekowatý; *Sorab.* 2. flakati; *Sorab.* 1. blakoyité; *Carn.* blekâst, lisast, marogast; *Vind.* blekast, obmadeshen, madeshen; *Bosn.* trohav; *Ross.* замаранный, пестрый, (cf. pstry). Lampard ma na wierzchu czarne plamy, a ku dołowi plamiste bręgi. *Kluk. Zw.* 1, 77. Byś się myła bielidłem, przedsięś planowita w nieprawości twojéj. 1 *Leop. Jer.* 2, 22, (plugawica. 3 *Leop.*) Twarz plamowata. *Tr.* (piegowata). Kolor sukna plamisty, t. j. które sie prędko poplami, Farbe, die leicht flecig wird. PLAMOWIEC, wca, *m.*, *locusta morbillosa*, gatunek szarańczy, mający purpurowe pokrywy z białemi paskami. *Kluk. Zw.* 4, 66. eine Art bunter Heuſchrecken.

PLAN, *ob.* Planta. *PLANA, *ob.* Plama.

PLANETA, y, *m. et ż.*; *Boh.* planeta; *Slov.* planét, planéta, planetna hwězda, bludna hwězda; *Carn.* planęt; *Croat.* planéte; *Bosn.* planite; *Ross.* планета; z *Greck.* πλανήτης, der Planet, Wandelſtern, Irrſtern. Planety, gwiazdy błędne, błądzące, błąkające, że względem siebie jednéj nie zachowują odległości, pod czas z sobą się łączą, a pod czas naprzeciwko siebie stawają. *Wyrw. Geogr.* 51. Gwiazdy błąkające, planety albo komety, przez się są ciemne, i mają swój własny bieg. *Śniad. Jeog.* 5. *Boh. Prog.* 8 *p.* Siedm planet: słońce, (ziemia), miesiąc, Mars, Saturn, Merkuryusz, Jowisz i Wenera. *Syr.* 495. (ósmy Uranus). Odkrycie nowego planety jest jedno z największych, które się kiedy w astronomii stać mogło. *Pam.* 83, 2, 43. Planetę, możnaby wyrazić tułacz. *Klecz. Zdan.* 74. znacznochodna gwiazda. *Włod.* — §. *Superstitio veterum magnam planetis in res humanas vim tribuit.* Planety srogie, planety łaskawe. *Rej. Wiz.* 128 *b.* Złośliwi *planetowie (złośliwe planety) nad nami przewodzą, Walki, głody, i mory i wszystko złe rodzą. *Biel. S. M. A* 3. *Sidere afflari*, planetą, plagą być ruszon, t. j. powietrzem trącon. *Mącz. Adhucdum in sermone plebis*, planeta = flaga, nawalność. PLANETNIK, a, *m.*; *Boh.* planetnjk; astrolog, gwiazdarz, co niby w planetach czytać umie, planetowy prorok, gwiazdmistrz, der Planetenleſer. PLANETOWY, PLANETNY, a, e, od planet, Planeten =; *Croat.* planetni, zvezdobludlyiv.

*PLANKT, u, *m.*, z *Łac.*, tren, żałosne narzekanie, żałosna pieśń; trauernde Klage, Trauerlied, Klagegeſang. Jeremiasz Jozyasza żałując śmierci, pieśni żałobne abo plankty napisał. *Sk. Kaz.* 444, (cf. lament). Trenodye, żal i plankt, to dziś moje uciechy. *Kulig.* 10. Widzę, nie pomogą plankty, próżna mowa, Już moje próżne treny, odeszła królowa. *Groch. W.* 527. Rzewne na pogrzebach plankty. *Pilch. Sen. łask.* 101.

*PLANOWITY, *ob.* Plamowity, Plamisty.

PLANTA, y, *ż.*, PLAN, u, *m.*; (*Ross.* планъ, чертежъ; *Gall.* plan; *Ital.* piana; cf. *Lat.* planus); abrys, skład, układ tego, co się ma robić; der Plan, der Entwurf, Abriß. Kto budować chce, powinien sobie wprzód plantę ułożyć. *Świtk. Bud.* 35. Rysujący plany *Ross.* чертежникъ. Izba planów *Ross.* чертежная.

PLAPA. *Tr.*, *ob.* Papa. PLAPLAĆ, *ob.* Paplać.

PLĄSAĆ, PLĘSAĆ, ał, plącze, plęsa, pląsa *cz. niedok.*, (*Boh.* plesati, gasati (cf. hasać), *exultare*; *Slov.* plesám *jubilo*, plesánj *jubilum*, plesám rukami *gestio*; *Carn.* plesati, pleshem = tańcować; *Vind.* plefat, rajat (cf. rej) =

tańcować; *Croat.* plessem *tripudio*; *Bosn.* plesati, tlacciti *conculcare*; *Ross.* плясать, сплясать tańcować; *Graec.* *πλήσσω* *percutio pede humum*); gestykulując tańcować, plęsy stroić; mit den Armen geſticulirend tanzen, ſpringen, hüpfen, mit Action tanzen; *Boh.* křepeiti, křepčim, (cf krzepczyć). W takt pląsząc nogami, taniec prowadzili. *Otw. Ow.* 581. Gdy miłość pląsze, my mamy wyskakać. *Jag. Wyb. D 4 b.* Lekkim zrywaniem można konia do ślapi, kornetów, pląsania, i do hasania aplikować. *Haur. Ek.* 149. (do plęsów, podskoków, igrania przedniemi nogami na powietrzu). Głowa swą będzie chwiał, a ręką będzie pląsał. 1 *Leop. Syr.* 12, 19. (ręką będzie klaskał. 3 *Leop.*). *Boh.* plaskati klaskać, mit der Hand klatſchen. 'Pliąsą rękami. 1 *Leop. Ps.* 97, 8. (klaskają. 3 *Leop.*). — *Transl.* Pląsać, tryumfować, triumphiren, jubiliren; *Eccl.* ликовьствовати, ликовати. Powierzchownéj radości i pląszenia nie pokazuje. *Pilch. Sen. gn.* 224. Ani pląsz, gdyć fortuna twarz jasna pokaże, Ni sie mostem kładź, gdy cię niepogoda skarze. *Ryb. Geśl. B 4.* PLĄSACZ, PLĘSACZ, a, *m.*, *Dudz.* 15, co plęsy stroi, kuglarz; ein Gaukler, einer, der mit Action und Geſticulation tanzt. Nie trzeba rzemieślnikowi pytania zadawać o jego rzemieśle, ani plęsaczowi o sztuce skakania. *Pilch. Sen. list.* 3, 215; *Carn.* plesavz = taniecznik, plesâr, plesmashter = tancmistrz; *Vind.* plefar, raini moister = tancmistrz, plefauz, *f.* plefarza = taniecznik, taniecznica; *Ross.* плясунъ, плясальщикъ taniecznik, *f.* плясея, плясавица, плясунья; *Eccl.* плясатель. PLĄSY, *ob.* Plęsy.

PLASDARM, z *Franc.* place d'armes, *ob.* Majdan. *Jak. Art.* 3, 301.

PLASK! *particula sonum percussionis exprimens. Cn. Th., Boh.* plesk, pleskot, šplechot wody, kde se woda šplechta, šplechtačka, (*ob.* Pleszcze); *Sorab.* 1. pensk; *Lat.* tax! *Sorab.* 1. plaszk, plaszkot *sonus piscium in aqua se jactantium*, (cf. plusk); *Ger.* platz! perdutz! (*ob.* Plackiem); cf. buf! klask! trzask! puk! 1. PLASK, u, *m.*, plaskanie, trzaskanie, trzask; der klatſchende Schall eines fallenden Körpers, das Platzen, Klatſchen; *Boh.* tresky plesky. 2. PŁASK, u, *m.*, płaza, die Fläche, flache Breite, (die Platte). Na płask co leży abo położyć; *Graec.* *πλακώδης*, niewywrócone, płasko leży, *in planum jacet. Cn. Th.* 446. Bochenek chleba rozkroić na dwoje w płask. *Haur. Sk.* 899. (na szerz).

PLASKAĆ, ał, a, *act. cont.*, plask robić, n. p. głośno wylewając, *cattabum facere. Cn. Th., ob.* Pliszczeć, (cf. plasnąć, cf. pluskać, plusnąć); (*Boh.* pleskati klaskać; *Sorab.* 2. plaskotasch pleszczeć; *Vind.* s' rokami plaskati = klaskać; *Croat.* plèszkam *plaudo*, plòszkam, plosznuti *illido*, *plaudo*; *Bosn.* pleskati = klaskać; *Rag.* pleskatti rukami = klaskać, pliskati = pluskać; *Ross.* плескаю, плещу pleszczyć, klaskać); *Ger.* plätſchern, ein plätſchern des Geräuſch machen. Nadobny to zwyczaj mają Polacy, iż się plaskają Po gębie, czasem się zwadzą, Kiedy komu też zadadzą. *Rej. Zw.* 231.

PŁASKI, a, ie, PLASKATY, a, e; (*Boh.* pleskaty, plosky, ploskaty; *Bosn.* plosnat; *Carn.* ploshnât; *Vind.* plofhat, plofhnat = równy, (plafhta, plahovina, plah = blacha, cf. płaszcz, płaszczyzna; *Slav.* plaskia = flasza); *Sorab.* 1. pwone, (cf. *Ger.* plan, Plâne; *Carn.*, *Vind. et Croat.* planiny = Alpy, wysokie góry); *Rag.* plossan, plosní, plòsnast, raspleskan, (cf. rozpłaszczyć); *Ross.* плоскій, плосковатый, (cf. плесна podeszwa nożna, плесница gatunek pantofli); cf. *Graec.* *πλατύς*; *Lat.* plautus, plotus, latus; *Ger.* platt, Blatt, flach, Blech; *Ital.* platto; *Graec.* *πλάκα*; *Lat.* plaga, placenta; *Lat. med.* flaco, flachia); ℨ. a) szeroki bez głębokości lub grubości, flach. Między rzepą jest samiec i samica; samicę uznać, kiedy ma liście płaskate, szersze i dobrze zielone. *Haur. Ek.* 48. Obcęgi płaskie *Ross.* плоскогубцы, плоскозубцы. Płaskate ryby. *Bielaw. Myśl. F 2 b.* Robaki płaskie w ciele ludzkim. *Krup.* 5, 737. Kopa groszy Litewskich, płaska *antiquitus* nazwana. *Vol. Leg.* 5, 149. t. j. płaskich srebrnych groszy, breite Silbergroſchen. Wacław do nas wniósł grosze Praskie abo płaskie. *Summ. Um. A 4.* — Płaska rzéka. *Tr.*, miałka, ſeicht. — *Arith.* Płaska liczba, *numerus quadratus*, Quadratzahl, roście z multyplikacyi jakiéj liczby w siebie same. *Solsk. Geom.* 5, (*ob.* Czworogran). — ℨ. b) *Metaph.* Płaski, miałki, niewyniosły, czczy, bez sensu, bez smaku; fade, ſeicht, leer. Płaskie śmiechy i nakręcone żarty dzieł teatralnych. *Mon.* 68, 1007. Rymy zbyt łatwe, jakie są - ści, - go, - wszy, - ła, - jąc, często używane czynią wiersz płaski. *Dmoch. Szt. R.* 3. PŁASKO, PLASKO *adverb.*, wszerz bez względu na głębokość, wysokość; flach, in die Breite. W Natolii, jakoby deskami położył, plasko idą wierzchy nad domami. *Paszk. Dz.* 122. — ℨ. *Metaph.* Niewyniosło, poziomo; niedrig, platt, fade, nicht erhaben. Mowcy nie dosyć wyrazić rzeczy, jak są w sobie i płasko. *Nag. Fil.* 12. (po prostu). PLASKODENNY, a, e, dna płaskiego; *Ross.* плоскодонный, von einem flachen Boden. PLASKOKĄT, a, *m*, PLASKOWĘGIEŁ, gła, *m.*, ein flacher Winkel. *Tr.* PLASKOMIERNICTWO, a, *n.*, sztuka mierzenia płaszczyzn, *planimetria*, die Flächenmeſſung. PLASKONOGI, a, ie, niepalczasty, plattfüßig. Płaskonogi, *palmipes*, jakoby gęś. *Mącz.*, *Boh.* ploskonohy; *Sorab.* 1. pwonohnohatž, rozklosznena noha; *Croat.* plosznasztonog. PLASKONOS, a, *m.*, ptak, der Breitſchnabel, Breitſchnäbler. Rodzaj płaskonosów, *platalea*, należy do rzędu bocianego. Płaskonos, *platalea leucorodia*, die Löffelgans, ptak wielkości gęsi, znajduje się w Polszcze. *Zool.* 252. Czapla biała. *Cn. Th.* PLASKONOSY, a, e; *Boh.* pleskonosý; *Croat.* plosznatonosz; *Eccl.* плосконосый, корконосъ, курносой; *Ross.* курносый; nosa wklęsłego, plattnäſig, breitnäſig.] Płaskonosy, *simus. Mącz. Simulus*, płaskonoski, mały kąsek nosa mający. *ib.* Chromy i płaskonosy nie ma być kapłanem. *Radz. Levit.* 21, 18. *P. Kchan. Orl.* 1, 79. PLASKOOKRĄGŁY, a, e, owalny, jajkowaty, oval. *Tr.*, flachrund. PLASKOPROST, u, *m.*, (cf. pozioma linia), horyzontalna linia, eine wagerechte Linie. *Tr.* PLASKOPROSTOWNICA, y, ż., *ob.* Srzodwaga. PLASKOPROSTY, PLASKOPROSTOWNY, a, e, PLASKOPROSTOWNIE *adverb.*, horyzontalny, poziomy, horizontal, waſſerrecht. 'PLASKORZĘ, ęcia, *n.*, n p. Ujrzycie na swe oczy piąte plaskorzęta. *Pot. Arg.* 840.?

PŁASKORZEŹBA, y, ż., bas-relief. *N. Pam.* 4, 56. *ib.* 58. PŁASKOŚĆ, ści, ż.; *Boh.* ploskost, ploska; *Sorab.* 1. pwonoſcz; *Ross.* плоскость, плосковатость; §. a) płaskatość, płaski kształt; die Fläche, eine flache Breite.— §. b) Płaskość, *metaph.* niewyniosłość, czczość; Leerheit, Fadheit. Płaskość wielka jest wadą rymów pospolitych. *Dmoch. Szt. R.* 3. PLASKOSZ, a, *m.*, *tetrodon mola*, gad płaski, niby jaki krążek, zdaje się tylko być głową odciętą od dłuższéj jakiéj ryby. *Zool.* 196. ein ſcheibenrundes Waſſergewürm. PLASKUR, a, *m.*, płaski kawał czyli krążek czego, ein flaches rundes Stück von etwas. Plaskury. *Petr. Ekon.* 43 = placki, runde flache Kuchen, Plätze. Plaskur = proskur, opłatek. *Cn. Th.*, die Oblate. — Plaskur = warsta rudy. *Os. Żel.* 80. *et* 31, Erzflötze, Erzlagen, Erzſchichten. *Os. Rud.* 40. — §. Plaskur, gatunek jęczmienia, u którego tylko we dwa rzędy w kłosie rodzi się ziarno. *Haur. Sk.* 15. zweyzeilige große Gerſte; (cf. czwartak, sześciorak), cf. ploskur, ploskurnica.

PLASNĄĆ, plasł, plasnął, plaśnie *neutr. jednll.*, z płaskiem upadać, (cf. plusł w wodę); (*Slov.* plasnauti *detumescere*; *Boh.* splasknauti, splaskowati, oplasknu *desidere*; *Bosn.* oplasnuti, oddutiise *detumescere*; *Croat.* plosznuti, plòszkam *illido*, *plaudo*, razplasznut *allisus*, *illisus*); mit einem Platzer hinfallen, hinſtürzen. Plasnął, a padł o ziemię, by go porąbił; *ingenti lapsu in terram cecidit. Mącz.* Plasnąć w wodę (*Vind.* vu vodo ſhterbunkniti). Z jednego ziemi do drugiego końca, Wznosił się lkar, i plasnął na skały. *Kniaź. Poez.* 2, 61. W wesołéj myśli podskoczy, Aż tu jéj plasło przed oczy Naczynie z gliny, co na głowie niosła. *Kniaź. Poez.* 3, 118. — *Transl. fig.* Upadać, nie utrzymywać się; fallen, ſinken. Alem plasł srodze, i cóż za dziw? kogo Jowisz pchnie bełtem, musi boleć srogo. *Zab.* 15, 369.

Pochodz. *płaza*, *płaszczyć*, *płaszczyzna*, *płaszcz*, *płaszczyk*; *spłaszczyć*, *rozpłaszczyć*, *wypłaszczyć*; *płat*, *płatek*, *płatuszek*, *płatkowy*, *płatać*, *rozpłatać*, *wypłatać*; *płatnerz*, *spłatać*; *płaz*, *ziemiopłaz*, *płazać*, *płazować*; *plesz*, *pleszek*, *plesznik*, *pleszowaty*, *pleszowatość*; *spłachcć*, *płachta*; *bluszcz* Ross. плющь; *pluskwa i t. d.*

PLASTR, *FLASTR, u, *m.*, PLASTRZYK, a, *m.*, *dem.*; *Boh. et Slov.* flastr; *Sorab.* 1. ploster, howerski ploster; *Sorab.* 2. flastar; *Carn.* flajshtr, mélem; *Vind.* flaster, flaſhter, oblag, oblog, pomas, vofhzheniza; *Croat.* flaster, oblag, pomaz, szmolenicza, voschenicza; *Hung.* flastrom; *Dal.* mecz, oblisz, liche; *Rag.* měc, oblix; *Bosn.* emplastar, karpa, krrippa, mehlem; *Slav.* melem; *Ross.* пластырь; *Graec.* ἔμπλαστρον; *Lat.* emplastrum; *Gall.* emplâtre; §. 1) das Pflaſter, das auf eine Wunde gelegt wird. Plastr jest lekarstwo z suchych i miękkich rzeczy złożone, które na płatkach smaruje się i zewnętrznie przykłada. *Perz. Cyr.* 2, 304. *Krup.* 1, 302. *Kluk. Rośl.* 2, 275. Lekarz plastru na ranę kłaść nie może, aż piérwéj głębokości jéj obaczy. *Baz. Hst.* 72. Przyłożono *flastr dla uleczenia rany jego. *Budn. Ezech.* 30, 21. Przekol plastr w pośrzodku, a przyłoż tam inny plastrzyk z inną maścią. *Sienn.* 542. — *Allegor.* Piękna pomierność, to jest klenot wielki, A prawie plastrzyk na upadek wszelki. *Rej. Zw.* 212. *b.* — (*Slov.* Priložit nekomu tlagster, *consolari*; cf. ulga). — §. *Transl. fig.* Który chłop na łąkach plastry abo zwierciadła wyrzyna, jak złodziej bywa karan. *Haur. Sk.* 230, (cf. okna), cf. *Ross.* пластъ obdłużno skoszone golizny, länglich abgemähete Stellen auf einer Wieſe. — §. 2) Plastr miodu, *plast, *Boh.* plast medu, strd, strdj; (plastowati *mellificare*, plastnice miód robiąca); *Slov.* plást medowý; *Sorab.* 1. pwast; *Carn.* sat (cf. syta), satovje, sterd; *Vind.* fatovje, fet, fat, fetouje, fetje; *Rag.* sát; *Ross.* сотъ, соты, пласть меда; kawał miodu, niby szyba wyrznięta z ula, Honigſcheibe, Honigwaben. Ociec mój organiście czasem miodu plastr darował. *Teat.* 51. *b*, 61. Bezpiecznie plastru nie zjesz, dokąd pszczół nie wybijesz. *Krom.* 213. Hibla plastry szczyci się wonnemi. *Past. Fid.* 72. (miodem). Dali mu nieco *plastu miodowego. *Sekl. Luk.* 24. Nauka jego stała mi się plastrem miodu. *Sk. Dz.* 264. Plastrem kapią wargi cudzéj żony, a gładsze niż oliwa podniebienie jéj. *Budn. Prov.* 5, 3. (miodem, słodyczą). PLASTROWAĆ, *FLASTROWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*, §. a) plastrem obkładać; *Sorab.* 2. flastrowasch; *Croat.* flastrati, mit Pflaſter belegen, bepflaſtern. Maścią tą paznogcie czarne flastrować. *Syr.* 801. — §. b) Plastrować drzewo, plastrem szczepić. *Tr.*, oczkować, einen Baum oculiren. — §. Winiarze wina ipsymując, hałunując, białkując, siarkując, plastrując, na lagry lejąc, psują. *Syr.* 1219. (plastrami zaprawami nasmarowanemi sycąc).

PLĄSY, *ob.* Plęsy. *PŁASZA, *ob.* Płaza. PŁASZAĆ, *ob.* Płoszyć.

PŁASZCZ, a, *m.*, PŁASZCZYK, a, *m.*, *demin.*; *Boh.* plašť, plašték, plaštíček; *Carn.* plajsh; *Slov.* plášť, plášt; *Vind.* plaſh, montel, (plaſhta = blacha), kepernik, sagernilu, sakritje, obkrivanje; *Croat.* plásch, plaschecz, zagernilo, kepenyek, kepernek; *Hung.* palást, palástja, palástotka; *Sorab.* 1. kwicz, mantel, mantyl; *Sorab.* 2. mantel; *Dal.* plasch, plaash; *Rag.* plaasct, plâsct, plasctich, ogargnjàc, kabanizza, kabaan, kapênak; *Slav.* plashch, kabanica; *Bosn.* plasct, ogrrinaç, kapenak; *Ross.* плащъ, плащикъ, епанча, епанечка (*ob.* Opończa), опашень, корпно, коросная; (cf. *Lat.* palla, pallium; cf. *Scot. sept.* plaid; cf. płaski, płaszczyzna); §. a) der Mantel. Gdzie się owe czasy podziały, kiedy to Marcin ś. rozdzielił się płaszczem z żebrakiem? *Mon.* 75, 685. Wie ś. Marcin, dlaczego płaszcz krajał, *ob.* ś. Marcin. *Prov. Slov.* Gako weter wege, tak plachti obrácugú; kam weter, tam plášt; odmienić się podług okoliczności, niestałym być. — W płaszczu, w płaszcz ubrany, obwinięty, (*Rag.* plasctâr, zaplaascten, ogaarnût; *Vind.* oplajſhan, s' plaiſhan obdan). Płaszcz od deszczu, słoty = opończa, bura; (cf. czujka). Purpurowy płaszcz *Carn.* shmânt, shmênt, hment, hant, (*ob.* Powłoka). Płaszcz arcybiskupi = paliusz. — Zuła, iż o płaszcz papieża nie prosił, przeto Krakowskie arcybiskupstwo zagubił. *Krom.* 98. *Biel.* 56. Płaszczyki białogłowskie, mentle, mentelki. — *Transl.* Sposób nakrycia armat od deszczu, i formowania im płaszczu. *Aqu. Mskr.*, przykrycia, daszku, obdaszku. — *Fig.* Czego chcesz ptaszku pisany, Płaszczykiem pstrych piór odziany? *Groch.*

W. 370 — §. b) *Transl. fig.* Pokrywka, Deckmantel. Często pod cnoty płaszczem występek chodzi. *Gaw. Siel.* 367. Złość płaszczykiem się cnoty często pokrywa. *Cn. Ad.* 1546. (owcze odzienie, wilcze sumnienie). Umie każdy grzech pod płaszczem cnoty udawać. *Dambr.* 167. Chciwość pod płaszczem skryta pobożności, Wydzierstwo w sukni mądréj opatrzności. *Past. Fid.* 263. Był ten szalbierz pod płaszczem chrześciaństwa manichejczykiem. *Sk. Dz.* 850. *et* 1093. *Petr. Et.* 210. Kupno zapłacone zasłonił płaszczykiem darowizny. *Chełm. Pr.* 124. *Teat.* 46. *c*, 27. — §. O to słowo on gotów na najmniejszym potkać się płaszczu. *Teat.* 30, 38. (w najniebezpieczniejszym pojedynku). — §. Płaszcz, fazyan morski, ryba płaska szybiasta, tego co bażant smaku. *Krup.* 5, 72. *pleronactes*, der Seefafan. — §. *Transl. fig.* Płaszczem się wije w prochu pod jéj stopy. *Przyb. Ab.* 226. płaszczy się przed nią, płazem lub płaskiem pada, mostem się kładzie. PŁASZCZA, y, *ż.*, każda ryba płaska. *Tr.*, jeder platte oder breite Fiſch. PŁASZCZEK, szczka, *m*, ryba morska, *rhombus. Pilch. Sen. list.* 4, 148; ein Seefiſch, der Spiegelfiſch. PŁASZCZKA, i, *ż.*; *Boh.* plateysa, reynak; *Carn.* blates, blatesh, rasa; *Vind.* plataisel; *Croat.* platayzlin; *Bosn.* rasgja; *Ross.* скатъ; *Eccl* ватъ рыба; *Lat* platessa; *Ger.* die Platteiſe, der Plattfiſch. *Krup.* 5, 71. Płaszczki i insze ryby przy dnie tylko pływają. *Hub. Wst.* 139. Płaszczka morska. *Hor. Sat.* 258, (*ob.* Prasowidełko). *Pastinaca*, *Trigon*, płaszczka, ryba, na kształt nietoperza, oskrzele mająca. *Chmiel.* 1, 630. PŁASZCZENICA, y, *ż.*; *Eccl.* **плащаница**; grobowa płachta lniana, ein leinenes Grabtuch. Wynoszona bywa od kapłanów płaszczenica, t. j. *sindon*, na którym wymalowane bywa ciało umarłe zbawicielowe. *Pim. Kam.* 255. Płaszczenica złotem i srebrem wyhaftowana. *Steb.* 58. PŁASZCZOLEC, lca, *m.*, narzędzie od płaszczenia, gładzenia, n. p. W hucie śklanéj, trzeba płaszczolce aby czyste były i w piasku nie zwalane. *Torz.* 282. Plattformen; cf. *Ross.* **площильня** kalandra. PŁASZCZOWY, a, e; *Vind.* plafhni; *Ross.* **епанечный**; od płaszcza, Mantel-, n. p. Płaszczowy kołnierz. PŁASZCZYĆ, *yl*, y, *cz. niedok.*, upłaszczyć, spłaszczyć *dok.*, płaskim uczynić; *Vind.* splatizhati; *Ross.* **площить, площу, полощить, плющить, сплюснуть, сплющить, сплющивать** (= prasować, polerować, kalandrować); platt oder flach machen. Spłaszczyć kulę ołowianą. *Tr.* Ziemia jest nieco spłaszczoną kulą. *Hub. Mech.* 510. Nos ma ze wszystkim spłaszczony. *Teat.* 55. *b*, 79. Liscie spłaszczone, *folium compressum*, miesiste, ale przy tym płaskie. *Bot. Nar.* 62. Wzdymają na przemiany swe piersi i płaszczą. *Dmoch. Il.* 2, 181. (oddech wypuszczają, iż piersi znowu klęsną). — *Transl.* Nieprzyjaciel mieczem i ogniem płaszczy wszystko. *Stas. Num.* 1, 144. t. j. niszczy, ziemi równo czyni, er macht alles der Erde gleich. — *Transl.* Poniżać, uniżać, erniedrigen. Niech podłość ludzi nie płaszczy. *Teat.* 45. *d*, 56. *Wyb.* (niech nie robi, żeby się płaszczyli). PŁASZCZYĆ się *recipr.*; *Rag.* plascitise; *Ross.* **площиться**; płaskiem się stawać, okrągłość, wyniosłość tracić, flach werden. Częstokroć, acz ospa nie płaszczy się, lecz dobrze wyniesiona pozostaje, bywają nagłe śmierci. *Krup.* 5, 442. — *Fig.* Nasz geniusz płaszczy się przyciśniony gustami ladajakiemi. *Zabł. Roz.* 122. (gnębi się, gwałt odnosi). — §. Zając przed sokołem ku ziemi się płaszczy. *Tr.* chyli się, przytula się ku ziemi; er bückt ſich nieder, legt ſich ganz flach auf die Erde nieder, ſchmiegt ſich an den Erdboden an. Jako najniżéj do stóp mu się płaszczy. *Pot. Syl.* 225. (ściele się do nóg). Pies, jak mu dasz chleba, aliści się on płaszczy, a marda ogonem. *Rej. Zw.* 81 *b.* — §. *Transl. fig.* Płaszczyć się = poniżać się, uniżać się, ſich erniedrigen. Płaszczy się duma, póki się nie dźwignie. *Zab.* 14, 102. *Nar.*, (cf. łasić się). Tłuszcza trwożliwa płaszczy się na sam widok despoty. *Teat.* 45. *d*, 6. Chcielibyśmy, żeby nam wszystko ulegało, wszystko się płaszczyło przed nami. *Zabł. Roz.* 189. Wszystko ci się upłaszczy. *Hul. Ow.* 12. wszystko ci ustąpi, ulegnie. PŁASZCZYK, a, *m*, *dem. nom.* Płaszcz *qu. v.*; *Bosn.* plascticch; *Rag.* plasctich; *Sorab.* 1. kwiczk; *Ross.* **мантійца**; *Eccl.* **нарамьникъ, нарамница**, (*ob.* Naramiennik). PŁASZCZYKOWY, a, e, von einem kleinen Mantel. *Krup.* 2, 195. PŁASZCZYNA, y, *ż.*, nie bardzo poczesny płaszcz, ein elender, armſeliger Mantel. Wytarta płaszczyna, muchyby przez nią przegnał, dziurawa, łatana. *Cn. Th.* PŁASZCZYSKO, a, *n.*, nieforemny, niekształtny, podły, gruby płaszcz, ein ungeſchlachter, häßlicher Mantel. *Cn. Th.*; *Sorab.* 1. kwiczisko; *Rag.* plasctina. PŁASZCZYSTY, a, e, — o *adverb.*, płaskaty, płaski; flach, platt. *Tr.* PŁASZCZYZNA, y, *ż.*, płaski grunt, die Fläche; *Boh.* hladina, (cf. gładzić); *Sorab.* 1. pwon, pwonoſcz; *Sorab.* 2. plon; *Carn.* plosk (plôsha, plôshiza = tablica), pojlane, ravnèk, ravnishe; *Vind.* plozha, plaſhta, plahta = bret blachy; (plaſs, pvaſs = płaszczyzna śniegu, Schneefläche); *Bosn.* plasa, pogladja, mezevo; *Ross.* **плоскость, ровнина** (cf. **плесо** przestrzeń), **площадь**. Powierzchnia płaska albo płaszczyzna. *Hub. Mech.* 160. Płaszczyzna, powierzchnia, na któréj każda linia prowadzona przez dwa punkta gdziekolwiek leżące, jest linią prostą. *Śniad. Jeog.* 35. Płaszczyzna abo pole, które ma długość i szerokość bez głębokości. *Solsk. Geom* 9. *planum. Geom.* 1, 39. Płaszczyzna pochyła. *Hub. Mech.* 56. Ludzie i zwierzęta mocno stoją na płaszczyznach poziomych. *ib.* 100.

PLĄSZĘ, *ob.* Pląsać.

1. PŁAT, u, *m.*, PŁATA, y, *ż.*; *Boh.* plat; *Ross.* **плата**; płaca, zapłata, opłat; die Zahlung, Abzahlung, Bezahlung. Narzeka żołnierz na niepłat żołdów. *Suszyc. Pieśn.* 3, *L b.* (na niewypłacenie). Ustawił sędziów, którym postąpił płat pewny, także stół. *Biel.* 45. pensyą, Penſion, Gehalt. Siewierscy xiążęta postąpili wygnanemu Dawidowi po stu grzywien płatu rocznego. *Stryjk.* 177. jurgieltu, Jahrgehalt, Jahrgeld. Najdziesz, kto w płat język dawa, A radę na funt przedawa. *J. Kchan. Dz.* 269. język swój najmuje, przedaje, przekupny, läßt ſich beſtechen. Gdy cię, niepotrzebna chciwości odprawię, Lepiéj daleko płatu sobie tym poprawię, Niżbym bogate pola Węgierskie z porządnym państwem Weneckim złączył. *Hor.* 2, 114. *J. Kchan.* intraty, dochody, Einfünfte. Oktawiusz majętności swych poddanych popisywał, by każdy wedle swéj

majętności płat Cesarzowi płacił. *Bial. Post.* 68. czynsz, podatek, pobor; Zins, Abgabe, Steuer. Był podskarbim nad płaty królewskiemi. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 20, 24. (pobory. 3 *Reg.*). Każdy przyniósł płat, który Mojżesz włożył na lud. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 24, 9. Z kmieci da każdy rad dziesięć złotych płatu do roku panu, gdzie mu nie będzie nic robił. *Biel.* 434. — Od przejezdnych ludzi ma tam być brane myto abo płat. *Stat. Lit.* 29. cło, Mauth, Zoll. — Płat, lichwa, pożytek z lichwy. *Cn. Th.* 361. (procent, Intereſſen, Procente). Sumkę zebrać, i dać ją w płat komu. *Star. Vot. C b.* (na procent). Taki płat Łacinnicy *usuram* zowią, *ab usu pecuniae*, że kto czyich pieniędzy używa. *Groi. Obr.* 121. Wziąłeś od niego pieniądze, i dajesz mu lekki płat od tego. *Rej. Post. A a* 8. Niedbalstwo jest opiekuna, kiedy pieniędzy dziecinnych w płat nie da. *Szczerb. Sax.* 284.

2. PŁAT, u, *m.*, płatek, płatuszek *dem.*; (*Slov.* plátanj *sartura*; *Boh.* plat blacha, misa; *Sorab.* 1. plat, pwat sukno, płótno, pwatnik sukiennik; *Sorab.* 2. plat sukno, płótno; *Carn.* plat, platizh *pars diffisa*; *Vind.* platizh, platiza; *Ross.* платъ płachta, chusta, плаха, плашка płaska szczapa; *Eccl.* платъ, лоскутъ, заплата łata, łachman; cf. *Gall.* plat; *Graec.* πλατύς; *Hebr.* פלך *diffidit, secuit*; cf. płyt, cf. *Germ.* Blatt, platt); kawał sukna, płótna, łata; ein Fleck oder Flick Tuch, Leinwand ꝛc., ein Lappen, ein Lumpen, ein Hader; *Ross.* наметка. Płat skórzany *Ross.* нахлестка. Człowiek zgniłością będzie strawion w dole, Jako gdy stoczą płat wełniany mole. *Chrośc. Job.* 51. Położyli mi miasto kosztownych szat moich zbótwiałe płaty. *Smotr. Lam.* 2. Gdzie one szaty na twój stan należące; teraz jakieś płaty widzę. *Chodk. Kost.* 30. Powiła płód ubogi, i w płaty uwinęła grube. *Miask. Ryt.* 22. Tarcie po ciele płatami. *Oczk. Przym.* 43. Płat sukienny, przez który aptekarze cedzą, pilśń, *filtrum. Śleszk. Ped.* 418. Hiszpani świeże wynajdują światy Z złotemi płaty. *Klon. Fl. C* 2 *b.* z złotemi płatkami, z płatkowym złotem; Goldplatten, Goldbleche, Goldblätter, Blattgold. Półkręża na niebie wiszące zdają się patrzącemu jak złote płaty. *Przyb. Milt.* 224. — §. Suknią położywszy płatem, siędzie przy łóżku. *Pot. Syl.* 75. złożywszy płasko jak chustę, wszerz, er legt den Rock in die Breite zuſammen, cf. plaskiem, płaszczem.

*PŁATA, y, *ż.*; *Vind.* plazhanje, poplazhanje; *Bosn.* plata, plachja; *Ross.* плата; płaca, płat, zapłata; die Zahlung, Bezahlung, Belohnung. Wiara i zdrada jednęż płatę mają? *Past. Fid.* 26. *Chodk. Kost.* 81.

PŁATAĆ, *ob.* Pleść.

PŁATAĆ, ał, a, *cz. niedok.*, PŁATNĄĆ *jednłl.*, spłatać, rozpłatać *dok.*; *Carn.* platim; *Vind.* ziepiti; *Ross.* пластать; wzdłuż rozcinać, rozszczepać, szczepać; zerſpalten, aufſpalten, aufſchlitzen; cf. *Germ.* ſpalten; cf. *Hebr.* פלך palach, *diffidit, secuit*; *Sorab.* 1. platacz, pwatam łatać; *Boh.* placeti, plácy, zaplacugi; *Slov.* plácým; *Ross.* платить, плачу. Klamry drzewo ściskają, klin płata na poły. *Pot. Pocz.* 635. (cf. *Ross.* пластина, пластинка, пластинникъ rozszczepana belka, плашный rozszczepany). Nie ten miecz dobry, którego pochwę drogie kraszą kamienie, lecz ów, który i ostrzem płata, i kończatością tarcze przeszywa. *Pilch. Sen. list.* 2, 246. — *Chirurg.* Płatanie Cesarskie, gdy dziecko z żywota matczynego żywe lub umarłe, po śmierci matki, z brzucha jéj rozpłatanego dobytym bywa; wyporek, *sectio Caesarea. Perz. Cyr.* 2, 221. der Kaiſerſchnitt. Płatać rybę, sprawiać. *Cn. Th.*, einen Fiſch reißen. Kto ryby sprawia i płata, wie, jaką karmią żyją. *Cresc.* 646. — Złość Antonowa Decymusa płata, I Pompejemu mieczem głowę skrawa. *Chrośc. Fars.* 515. (zabija). Cesarze chrześciańscy orła płatanego w herbie używają. *Papr. Ryc.* 60. (podwójnego). Zaostrzony jéj język zabawnie sławę nieprzytomnych płatać umie. *Teat.* 1, 76. Gotów wszystkich zgładzić z świata, W pień wycina, w sztuki płata. *Teat.* 56. *c*, 23. Jeślim zgrzeszył, wolno mię płatać na ćwierci. *Teat.* 46. *c*, 84. in Stücke zerhauen. — W pyskbym płatnął aż do ucha, I tak zginąłby jak mucha. *Teat.* 53. *b*, 26. Precz ode drzwi, bo cię płatnę. *Teat.* 12, 35. uderzę ostrzem, zabiję. — §. W czasy słotne może sobie czeladź kaptury zszywać, bóty łatać, suknie płatać. *Cresc.* 40. przyrzynać, krajać, Kleider zuſchneiden. — PŁATAĆ komu co, wyrządzać mu co; etwas anſtellen, jemanden etwas zuziehen, über ihn bringen (ein Unglück). Kto komu krzywdę czyni, kto nieszczęście płata, Takaż go od drugiego potyka zapłata. *Min. Ryt.* 4, 90, (cf. wypłatać). Nie zaprzestaniesz codzień nowych mi płatać sztuczek? *Teat.* 29, 94. Figielki komu płatać. *Teat.* 27, 167.

PLĄTAĆ, ał, a, *cz. contin.*, plącze *praes.*, splątać, poplątać *dok.*, wiklić, wwikłać, uwikłać, motać; verflţen, verwickeln, verwirren, wirren; *Ross.* путать, (cf. pętać; плутать błądzić; плутъ, плутецъ, плутяга oszust), *propr. et transl.* Brzydka sprawa, w którą mię plątasz. *Teat.* 5, 94. PLĄTAĆ się *recipr.*, wiklić się, mieszać się; ſich verwickeln, verwirren. Nici się plątają. *Tr.* Wszystkie około mnie plątają się widowiska. *Teat.* 47. *c*, 150. Pląta się, by piąte koło w wozie. *Rys. Ad.* 54. kann nicht fort, ſtrauchelt. Zawsze jéj się w ustach imię twoje plącze. *Teat.* 5. *b*, 11. er kommt ihr immer auf die Zunge. Plątanym krokiem poszła. *Pot. Arg.* 129. wahającym się, nie statkującym, mit wankendem, ſtrauchelndem Fuße. Kiedy pijanemu w głowie szumi, nogi się plączą. *Ossol. Wyr.* Od zatrwożenia oniemieli, język się próżny za zębami pląta. *Wad. Dan. K* 31. Głos gniewliwego niezrozumiany, splątany, słów próżen. *Pilch. Sen. gn.* 118. PLĄTANINA, y, *ż.*, cokolwiek poplątanego, motanina; Wirrwar, verworrenes Zeug; *Boh.* pletenice; *Ross.* путать, путаница. Plątaniną słów bojaźń wydawał. *Nar. Tac.* 2, 373.

Pochodz. *splątać, uplątać, wplątać, wyplątać, zaplątać.*

PŁATEK, tka, *m.*, PŁATUSZEK, szka, *m.*, *Volck.* 662. *dem. nom.* płat 2; *Boh.* platek; (*Ross.* платокъ chustka); okrajek, łatka; ein Läppchen, Flickchen, Fleckchen. Ja tu i jednego nie widzę płatka, coby do Wc Pana należał. *Teat.* 3, 9. By nie cudze płatki, Nie miałby krawiec krawatki. *Rys. Ad.* 3. Płatki barwiczkowe, których niewiasty używają ku rumienieniu lica. *Śleszk. Ped.* 54. Płatek złota malarskiego: xiążka złota ma w sobie 13 płatków. *Magier. Mskr.*, Goldblättchen. Śnieg płatkami pada. *Chod.*

Gesn. 46. in Flocken. Płatek do oka chorego, *culcita lanea, centunculus. Cn. Th.* Oczy miał chore, i zawsze płatek zielony nosił. *Falib. M.* — *Meton.* Płatek człowiek, który oko chore płatkiem zasłania. *Cn. Th., lanoculus.* — *Prov.* Jak z płatka wywinął, wszystko u niego. *Cn. Ad.* 228. galant, gładysz; wie gebrechſelt, geſchniegelt. Dobry porządek robi, że nie trzeba szukać, ni biegać; lecz każda rzecz, jak z płatka wywiniona, pogotowiu będzie. *Hipp.* 37. gładko, smarownie, na jednéj nodze, wie geſchmiert. Drogi od natury przepisanéj trzymającym się, idzie wszystko jak z płatka, łatwo i smarownie. *Pilch. Sen. list.* 4, 205. Raźnyć to chłopak, i olej ma w głowie, Wszystko idzie jak z płatka. *Kniaź. Poez.* 3, 176. Wszystko mi szło szczęśliwie, wszystko jako z płatka, Była bogata chatka, poczciwa czeladka. *Zab.* 1, 181. *Nar.* es ging alles erwünſcht, nach Wunſche. *Teat.* 2, 65. *Barss.* Skoro przyjmiesz biret doktorski, nauczysz się wszystkiego, jak z płatka wywinął. *Teat.* 35, 149. (jak pióre opalił). Przed laty, to wszystko szło jak z płatka. *Teat.* 8. *b*, 22. Znowu piérwsza nasza szczęśliwość powraca, wszystko jak z płatka się wije. *Teat.* 19. *b*, 16. PLATER, *herb*; trzy pasy w poprzek, czwarty na nich z ukosa z góry. *Kurop.* 3, 39. ein Wappen. PŁATEWKA, i, *ż.*, szczep, kawałek drzewa rozszczepionego; *Ross.* пластина, eine Spalte Holz, ein Scheit Holz. Lasu omal, dobrze czasem będzie z grobli i płatewkę uciąć. *Teat.* 8. *b*, 50.

PŁATKA, i, *ż.*, *dem. nom.* płata, płat; §. a) die Zahlung, Bezahlung. Nie grając w karty, muszę stawić płatkę. *Pot. Syl.* 366. Grając w karty, chcę stawić płatkę, alić i szeląga już nie miałem. *Boh. Kom.* 2, 280, (cf. stawka). Ponieważem tobie dzienną płatkę winien, Przeto powiem ci, co mi się dziś w Hekatonie podobało. *Pilch. Sen. list.* 36. (dzienny raport, doniesienie). — §. b) Płatka, niebezpieczeństwo, die Gefahr. Ah! jam go do ostatka Zgubiła, ze mnie, w którą wpadł, ostatnia płatka. *Min. Ryt.* 1, 168. (jam mu to wypłatała). Nie bójcie się: w ostatnią nie wpadniecie płatkę, Potrafię ja w to, że się swych zawstydzą Srogich Grecy zamysłów. *ib.* 1, 104. On zaraz przenika, gdzie pewna, gdzie płatka. *Chrośc. Fars.* 386. Uciekł z téj płatki, mnie nie ratując. *Hor. Sat.* 131.

PŁATKOWY, a, e, w płatkach, blaszkach; in Läppchen' Blättchen. Płatkowe złoto, srebro, w książeczkach. *Haur. Sk.* 359. Blättergold ꝛc. (PŁATNĄĆ, *ob.* Płatać). PŁATNERZ, a, *m.*; (*Boh.* platnyř, plechař = blacharz); der Plattner, Harniſchmacher. Pancerz w Łacinie 13go wieku *plata*; rzemieślnicy takowéj zbroi nazywali się *platner*; zkąd nasze słowo płatnerz = robiący zbroje i rynsztunek różnego gatunku. *Nar. Hst.* 5, 90. der Zeugſchmid, der Waffenſchmid. Płata w Prusiech 1233 pancerz, blacha na piersi; ztąd pancerzniarze czyli blachowniki platner się nazywają, n. p. w wierszu *Marc. Bielskiego:* «Zbroiczka u płatnerza leży zaniedbana.» *Czack. Pr.* 1, 241. Z żelaza pancerze W gęste snują ogniwa subtelni płatnerze. *Ustrz. Troi.* 126. Płatnerza, iż na wojnę jadącemu rynsztunku według czasu nie zgotował, bił. *Krom.* 632. Płatnerz robi pancerz, zbroję, misurkę etc. *Petr. Ek.* 3. Wiele Rzpltéj, jako i na innych rzemieślnikach do rynsztunku wojennego, tak nie mniéj na płatnerzach zależy. *Vol. Leg.* 3, 199. Płatnerzom zbroję i we dnie i w nocy, Z wielką pilnością robić rozkazował. *P. Kchan. Jer.* 131.

PŁATNIK, a, *m.*, płajca, który wypłaca, n. p. Kapitan płatnik, der Zahler, Auszahler, Zahlmeiſter. PŁATNO *adverb.*; *Boh.* platno, n. p. Płatno co jest = popłaca, płaci co; es macht ſich bezahlt, es wird vergolten. Będzieć to płatno, *mercedem accipies. Cn. Th.* Co jest temu płatno, który władnie bogactwem, jeno iż pogląda oczyma swojemi na nie? 1 *Leop. Eccles.* 5, 10. jakiż mu z tego pożytek, welchen Nutzen hat er davon? Więcéj ubogim płatno, choć trochę im dają, Niż gdy ich obietnicą jaką upewniają. *Prot. Jał.* 26. Płatno im to było ku zbawieniu. *W. Post. W.* 3, 460. użyteczne, skuteczne do tego, erſprießlich zur Seligkeit. To wszystko było nic nie płatno u Boga. *Rej. Post. B* 4. (nie wartało, ceny nie miało). PŁATNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* platnost, platnůstka; niestrata, niechybienie płacy, zapłaty, korzyści, pożytku; die Zahlbarkeit, Bezahlbarkeit. *Tr.* PŁATNY, a, e; *Boh.* platný, platiwý, platowý; *Rag.* plaachjen; *Croat.* plachni; *Ross.* платимый, платежный, расплатный; płacący, zapłacający, nagradzający; zahlend, zahlbar, lohnend, belohnend. Dłużnik płatny. *Tr.* Płatne pieniądze = które biorą, gangbare Münze. — O jak mi płatna wiara w tego zbawiciela! *Sk. Kaz.* 264. jak korzystna, wie nützlich, lohnend. Cnota daleko płatniejsza po śmierci. *Pot. Arg.* 34. więcéj nagradza, belohnender. Nie dziw, że teraz dawnych ozdób mi ubywa, Gdy niecnota płatniejsza, niżli cnota bywa. *Kchow. Fr.* 51. Kto piérwszy, ten płatny. *Teat.* 20. *b*, 202. kto piérwszy, ten lepszy; piérwszy do młyna, piérwszy do domu. — §. Płatny, ważny, szacowny; werth, ſchätzbar. Izaliż nie jest płatniejsza dusza, niżli pokarm? 1 *Leop. Math.* 6, 25. Izażeście wy nie ważniejsi a nie płatniejsi u boga, niżli ptactwo? 1 *Leop. Math.* 6, 26. Płatniejszy był Franciszek święty, Dominik, niż szczéra prawda ewanielii. *Rej. Ap.* 87. (więcéj ważył, znaczył). Słuchajże królu, a teraz prośba moja niech płatna będzie przed tobą. *Radz. Jer.* 37, 20. (niech skuteczna będzie, niech miejsce znajdzie). W punkcie śmierci, syrop już nie płatny. *Gorn. Dw.* 367. (nie pomocny, nie zda się). Twe wargi szkarłatne i czoło udatne, Wszystkie kwiecia najbogatsze czynią niepłatne. *Zimor. Siel.* 317. nic nie znaczące, znikome. — *Passiv.* Płatny, któremu płacą, der bezahlt wird. Chcę, aby mój sekretarz był dobrze płatny, aby się nigdy nie skusił na kryjome podarki. *Teat.* 39, 250. Płatny żołnierz *Vind.* plazhilni shounir, saplazhilar. Przez kilka miesięcy żołnierz płatnym nie był, (nie płacono mu). — §. O płatne idzie = już nie o żart, nie przelewki, na orzech przyszło, decydować się trzeba; es geht um Gewinn oder Verluſt, es iſt kein Scherz mehr. Lacedemonie wielce to ważyli sobie, żeby ludzie ich, nie jedno o płatne, ale i w grach bitewnych nigdy zwyciężonemi nie byli. *Gorn. Sen.* 331. *Gorn. Dw.* 348. Tu już nam o płatne pójdzie. *Rej. Ap.* 76. *de summa rerum. Rej. Post. G g* 5. Nie zamieszkał chytry tu swych ſiglów użyć, bo mu też o płatne szło. *Rej. Post. G* 1. Na ten czas zapomi-

nają się często fortele, kiedy o płatne czynić przyjdzie. *Gorn. Dw.* 29. PŁATOWAĆ, ał, uje, *cz. contin.*, płat płacić, czynsz czyli prowizyą płacić; Provision zahlen, zinsen, steuern. Jeślibym ja pieniądze w płat wziął, od którychbym pewną lichwę dawał, w tymby przyszedł przyjaciel, prosząc, abym mu z tych pieniędzy, od których ja płatuję, czego pożyczył, z tegoż płatu, jakom sam dostał .... *Szczerb. Sax.* 217. Lichwa i płatowanie od pieniędzy mają swoje własne Łacińskie przezwisko, *usura*, *foenus. Groi. Obr.* 216.

PŁATOWATY, a, e, — o *adverb.*, n. p. Śledziona płatowata, i mała. *Wolszt.* 31. nieco płaska, płaskawa, flach gedrückt. PŁATUSZEK, *ob.* Płatek.

PŁATWA, y, *ż.*, §. a) płta, płeta, trafta. *Dudz.* 51; (*Ross.* плотъ; *Etym.* pleść), die Flöße, Holzflöße. — §. b) Płatwy na balkach poprzek leżące, krokwy na sobie trzymające. *Cn. Th.*, Dachschwellen, Dachstuhlschwellen. Pod płatwą sporządzi rurmistrz koło jedno, a nad płatwą drugie. *Solsk. Arch.* 163. Płatwy i wiązanie uczynić na wierzchu chłodnicy, które dachem przykryć. *Cresc.* 493.

PLAUZ, u, *m.*, z *Łac.*; oklask, klask pochwalny; Beyfallklatschen, Beyfall. Dawał plauz jednéj komedyantce bardzo często. *Mon.* 65, 286. Komedya taka będzie miała plauz wielki. *Teat.* 34. *b*, 8. Zły częstokroć plauz zyska. *Kras. W.* 2, 102. Łże, bredzi, decyduje, a w zgrai nacisku Odbiera plauz mądrości, i ma sławę w zysku. *ib.* 15.

PŁAW, u, *m.*, a) ruch wodny, co się rodzi i pływa na wodzie, bądź zwierzę, bądź nie zwierzę, *aquatile. Cn. Th.; Sorab.* 1. pwawencza; *Eccl.* плавъ [*albus* 2]; §. a) ein Wassergeschöpf, Wasserthier. Pław wodny czuły, ryby, żaby, pijawki, robacy, potwory, małże. *Cn. Th.*, Wasserthiere. Pław abo ruch morski czyli skorupiasty, małż. *Cn. Th.*; *Carn.* kapèze; *Rag.* kuccize; *Bosn.* skoglke, puccićе, kopitgnak; ein Schaalenthier. Pławy abo konchylie, *testacea*, są wszystkie owe robaki, które twardą skorupą są okryte. *Kluk. Zw.* 4, 435. *Krup.* 5, 74. *Stas. Buff.* 147. Żyją konchyliami, t. j. pławami. *Chmiel.* 1, 630. Woda sama przynosi pokarm wielu pławom, *coquillage*, których skorupy przyklejone są do skał w morzu. *Brzost. Duch.* 20. — §. b) *Pław = pławienie, pływanie, żeglowanie, żegluga; (*Boh.* plawka), das Schiffen, die Schiffahrt. Którzy przez morze swe potrzeby pławem odprawują. *Ryb. Ps.* 217. Coż za zysk tego morskiego pławu? a to złote runo. *Bardz. Trag.* 89. W wieku złotym morski pław ludziom jeszcze był nieznajomy. *J. Kchan. Dz.* 5. — §. *Pławy drzewa, *crates lignorum. Mącz.*, płatwy, płty, płety, trafty, tratwy, Flöße; *Vind.* plau, ploholadja, povodniza = tratwa; w innych dyalektach = nawa, statek, okręt; n. p. *Croat.* pláv, ladja; *Dal.* ladva, plav *navis*; *Rag.* pláv, plavciza, brood, laghia *navigium*; *Bosn.* plav, brod, ladja, goliça, cjun = czoln; *Ross.* плювъ bat. — §. Pławy na wierzchu sieci drzewiane, co sieć na wierzchu trzymając rozciągają. *Cresc.* 644. die Schwimmhölzer, die das Zugnetz über dem Wasser erhalten; (*Carn.* plutve, krevlez; *Vind.* kreulez; *Ross.* плавокъ, поплавокъ, плавочекъ, наплавъ, наплавокъ; cf. *oppos.* grąż). Niewod ma na wierzchni oberzwi z desek płaskich pławy, aby po nich po wierzchu pływających poznać było, jeśli prosto sieć idzie. *Cresc.* 643. Gdy się kto uczy pływać, czyni to przy pęcherzu albo pławie, aby nie utonął; a dotąd przy pęcherzu albo na pławie, aż się też sam bez żadnéj pomocy imie pływać. *Glicz. Wych. O* 2, *ob.* Pławaczka, Schwimmgürtel. — *§. Pław, płynienie, cieczenie, nurt, zdrój; das Fließen, Ergießen, der Erguß, der Fluß, Strom, die Fluth. Tam kędy z opoczystéj Góry Tygrys spycha pław swój przezroczysty. *Miask. Ryt.* 23. Szczęśliwa rzéko! próżne szkody będą twoje pławy, Niosąc w komiegach zboże do Żuławy. *ib.* 2, 90. Żołnierz Jezusowi otworzył bok święty żelazem, I ruszył zdroju, zkąd oba pławy I krwi zbawiennéj i wody prawéj Hojnym na ziemię płyną strumieniem. *Miask. Ryt.* 79. — §. Pław = płynienie nasienia, polucya, u kobiety miesiączki, der Samenfluß, Monatsfluß. Upławy są zbyteczne miesięczne pławy. *Sienn.* 381, *Carn.* dishènga. — *Phras.* W pław się puszczać, *natatu ingredi flumen. Cn. Th.*; *Ross.* вплавь, плавиться, schwimmend durchsetzen durch ein Wasser. Nie czekając łodzi i promów, w pław puszczali się i tonęli. *Nar. Hst.* 3, 329. Kto tylko ochoczy, Za hetmanem w pław na koniach przez Dniestr poskoczy. *Tward. Wł.* 116. Pełne wód przedtym płynących rączo, Ledwo się miałkim dnem rzéki sączą, A gdzie koń bystry ledwo w pław chodził, Widziałem, jako lada pies brodził. *Nar. Dz.* 2, 187. Każe Cezar w pław, nie w bród, ani przez most, nurt wojsku przepływać. *Bardz. Luk.* 57. *Kulig. Dem.* 3. — §. c) *Transl. fig.* W pław się puścić, puścić się na szczęście. *Cn. Th.* 1216. narażać się na szańc, es darauf ankommen lassen, Preiß geben, sich in Gefahr begeben. — *§. Ścięły się znowu pławem wojska zaburzone. *A. Kchan.* 143. mostem, cf. plackiem, uniżać się, sich demüthigen. *PŁAWACZ, a, *m.*, *Krom.* 244. pływacz, der Schwimmer; *Boh.* plawec *nauta*; *Ross.* пловецъ, плаватель żeglarz. *PŁAWACZKA, *PŁAWIACZKA, i, *ż.*, §. a) pływaczka, pławka, die Schwimmerinn. Morska pławaczko, łodzi bukowa. *J. Kchan. Dz.* 76. Długo na piękne pławaczki patrzyli. *P. Kchan. Jer.* 394. *Urs. Gr.* 185. Wisło, pławiaczko Sarmacka, Polskich rzék głowo. *Ryb. Geśl. D* 2. — §. b) Pławaczka, pływaczka dziecinna, pławki dziecinne, na których się uczą pływać, *ratis juncea natantium. Cn. Th.* 716. Schwimmfloß, Schwimmgürtel, worauf man schwimmen lernt, *ob.* Pław. PŁAWIARNIA, i, *ż.*, w górnictwie, miejsce osobne, w którym na pławniskach odłącza się wypławek różnéj dobroci. *Mier. Mskr.*, im Bergw., die Schlammstube. PŁAWIARZ, a, *m.*, w górnictwie, nazwisko robotnika, zatrudniającego się w pławiarniach. *Mier. Mskr.*, der Schlämmer, im Bergw. PŁAWIĆ, ił, i, *cz. niedok.*; (*Boh.* plawiti; *Sorab.* 1. pwawicz; *Sorab.* 2. plawisch; *Vind.* plaveti; *Rag.* plovatti, plovitti *fluitare*; (plovitti *nare*, pływać, płynąć; *Croat.* plovati = pływać, plavam, norim = nurzę); *Ross.* плавать; w pław puścić, na wodę puścić, w pław przeprowadzać; schwimmen lassen, schwimmend durchführen; (cf. *Germ. vulg.* flauen = abspülen, cf. *nomen urbis* Plauen). Pławić konie, bydło, die Pferde schwemmen; *Boh.* broditi, (cf. brodzić). Pławienie koni czyni się częścią dla obmycia ich, częścią

latem dla ochłodzenia. *Kluk. Zw.* 1, 181. Pławiły czarownicę na powrozie w stawie. *Kras. W.* 12. topić, bielten die Waſſerprobe mit den Hexen. Przedtym, gdy chciano dójść czarów, pławiono na wodzie ludzi o nie podejrzanych; czarownice po wierzchu pływały, i żadną miarą utonąć nie mogły. *Mon.* 68, 266. *ib.* 74, 460. *ib.* 462. *Pam.* 2, 83, 153. Pławić towar wodą. *Zab.* 9, 20. puścić go wodą, zu Waſſer weg ſchaffen, ſchiffen; *Ross.* плавить, сплавить, сплавлять, сплавиваю. — *Fig.* Czemu w tak ustawicznéj pławisz kąpieli twe oko! *Tręb. S. M.* 66. oblewasz łzami, nurzysz, warum badeſt du dein Auge in Thränen? Spławić źrzenicę w łez powodzi. *Teat.* 51. *d*, 72. We krwi niewinnéj ma być ręka twoja spławiona. *ib.* 50, 99. Piersi biją i pławią różane jagody. *Miask. Ryt.* 26. (łzami oblewają). Ostrym tarniem głowę zjętą, I twarz spławioną pokazuje świętą. *Miask. Ryt.* 35. Członki krwią spławione Zdejmują z krzyża. *ib.* 36. — *Transl.* Podcięte brzozy swoje leją miody, Leśną oliwę inne drzewa pławią. *Gaw. Siel.* 378. hojnie sączą, fließen laſſen. — 2. Pławić kruszce, ołów etc., topić. *Włod.*, spławić *dok.*, Metalle ſchmelzen; *Ross.* плавить, сплавить, сплавлять, сплавливаю; pławienie, topienie, плавка. Spławił Aaron nauszki, i wlał je w formę i uczynił z nich ciele lane? 3 *Leop. Exod.* 32, 3. (stopił. 1 *Leop.*). Jak gdybyś chciał srebrem niepławionym ozdobić naczynie. 3 *Leop. Prov.* 26, 23. (nieprzepuszczanym. 1 *Leop.*). — PŁAWIĆ się *recipr.*, przepławiać się, przeprawiać się; hinüber ſchiffen, hinüber ſchwimmen, über ein Waſſer ſetzen, *Ross.* плавится. Myśląc puścić się na wodę, i po niebezpiecznych wałech, poczynając się pławić, wzywa drzewa mdlejszego, niż ono, które go niesie. 1 *Leop. Sap.* 14, 1. Tatarowie, gdy z wojskiem idą przez Don, tak się zwykli pławić: nawiążą dwa snopy trzciny, i zforują konie, ogony im związując; a tak na jedne wiązań włożą łuki, a na drugiej sami siedząc, konie za ogon trzymają, a tak ich one konie na drugą stronę przeciągają. *Gwagn.* 616. PŁAWICIEL, a, *m.*, który co pławi, wodą puści, lub też topi; der etwas ins Waßer läßt, der Flößer, Schwämmer; *Vind.* oplaknovez, splaknuvauz; *Ross.* сплавщикъ; przetapiający, stapiający co, n. p. kruszec jaki; der Schmelzer, *Ross.* сплавщикъ, плавильщикъ. PŁAWIDŁO, a, *n.*, narzędzie drewniane, podobne do wązkiéj łopatki, którego pomocą pławiarz rozpościera na pławniskach miałko tłuczony kruszec. *Mier. Mskr.* Schlammfüſte, Ablüuterungsfüſte, Waſchfüſte, im Bergw. PŁAWKA, *ob.* Pławaczka. PŁAWNICA, y, ż., narzędzie drewniane, którem probierz ustanawia dobroć żyłniku, przez wypławienie miałko utłuczonéj jego cząstki. *Mier. Mskr.* der Stichertrog, im Bergw. (*Ross* плавильня huta topienia, topiarnia, плавильный topny, do topienia; плавикъ rzecz przyśpieszająca stopienie; *Vind.* plavalifhe, plaka = miejsce, gdzie konie pławią, die Schwämme; *Carn.* plavsh = piec topny; *Carn.* plavka = ptak wodny). PŁAWNISKO, a, *n.*, gatunek równi pochyłéj, służącéj do odłączania wypławku kruszcowego, podług jego wnętrznéj dobroci. *Mier. Mskr.*, Schlammherd, ruchome Stoßheerd, zamiatalne Kehrheerd. PŁAWNY, a, e, n. p. Pławna rzéka, spławna, spustna. *Cn. Th.* na któréj statki chodzą. *Włod.*, ſchiffbar. Co ci po pławnym morzu, nie dość ze masz ziemię? *Hul. Ow.* 225. Na północy brzegi morza niepławnego. *Groch. W.* 593. Niepławny staw, rzéka, na któréj nie można płynąć czołnem. *Włod., Sr.* 1. netżowmu waczne. Okręty pławne. *Paszk. Dz.* 77. pływające, żeglujące, ſchiffend. (*Boh.* plawny; cf. *Ross.* плавный, плавень gładki, płynny, równy; плавность gładkość, płynność; сплавный wodą spuszczony, *ob.* Spławny; плавкій, плавокъ topny, łatwy do stopienia; плавкость *subst.*

Pochodz. *opławiać, popławny, przepławny, przepławić, przypławić, spław, spławność, spławny, rozpławić, wpławić, wypławić; b) płowy, płowić, płowieć, spłowiały, wypłowiały; c) pływać, płynąć; płytwa, płetwa; dopływać, dopłynąć, napływać, napłynąć, napływ, opływać, odpływać, przepływać, rozpływać się, spływać, upływać, wpływ, wpływać, wypływać, pływacz, pływaczka, (cf. płwoć).*

PŁAZ, u, *m.*, 1. PŁAZA, y, *ż.*, (cf. *Boh.* plž; *Croat.* pus = ślimak); gad pełzący się, ziemiopłaz, pełzacz, czołgacz, czołg; kriechendes Gewürm, kriechendes Thier; *Boh.* plaz, lez; *Sorab.* 1. ważaczne; *Carn.* gomása, biba; *Ross.* пресмыкающіяся, (*ob.* Przesmykać się); *Eccl.* пресмыкательный, плѣжный, гады ползающіе по земли; (cf. *Ross.* полозъ największy gatunek wężów, полозъ, полозокъ, *ob.* Płozy); każde stworzenie żywe, które nóg niemając, po ziemi na brzuchu łazi. *Włod.* Niech wywiodą wody płaz. *W. Genes.* 1, 20. Bydło, i płaz, i bestye ziemne. *ib.* 24. Człowiek przełożony nad ziemią i wszystkiemi płazy, które się płazą po niéj. *W. Genes.* 1, 26. Kto się dotknie zdechłego abo płazu, nieczysty jest. *W. Levit.* 5, 2. Co bez łuski z wszech płaz wodnych, brzydkością wam będzie. *Budn. Levit.* 20, 25. Każda płaza brzydką wam będzie. *Budn. Levit.* 11, 20. Wlezie płaz w jamę, zwierzę do jaskini, I tam się schowa jak w bezpiecznéj skrzyni. *Chrośc. Job.* 143. Tak, jak dziś jestem niedołężnym płazem.... *Karp.* 2, 83. Jabym miał być tak lichym, tak nikczemnym płazem, Bym klękał przed zrobionym od siebie obrazem! *N. Pam.* 16, 118. 2. PŁAZA, y, *ż.*, PŁAZ, PŁOZ, u, *m.*, 2. a) płask, płaszczyzna, płaska szerz; die Fläche, die flache Seite einer Sache; (*Boh.* plaz *dentale*, radło, płozy, sanki; *Bosn.* plaz od ralla *dentale*; *Carn.* plas = piaski; *Vind.* plozha, plozhiza = główna szpadowa, nożowa; platizh, platiza = płat czego). Siedzi na łapach płozem jak szpetna ropucha. *Przyb. Milt.* 129. (płasko, nisko, na ziemi). Płaza szpady, pałasza, szabli, (*Vind.* mezhna raunina; *Slav.* plostina; *Ital.* pjatto; *Bosn.* lito). Bić płazem, *Vind.* le na trepko vdariti, (noshna trepka = nożowa płaza); *Rag.* udòraz litezuize, lijt *lati gladii ictus*; cf. *Graec. πλήσσω percutio*). Dobrych ostrzem częstokroć, złych bijecie płazą. *Pot. Arg.* 129. Ciął nań; ale miecz większéj był ludzkości, I żałując go, płazą się wywrócił. *P. Kchan. Jer.* 246. Tymokrat go puinałem uderzył; wywinął mu się puinał, uderzył go płazem. *Jabł. Tel.* 183. Trzeba na harc jechać, gdzie nie biją płazem, jak w szkole szermierskiéj, ani z gałką sztychem, ale ostrym konce-

rzem. *Star. Vot. C b.* Wybuchnie gniew i nie chce już więcéj bić płazem. *Jabł. Tel.* 89. Kto przeciw prawu nie złością z niebaczności przewini, ile można, uderzy płazem. *Pot. Syl.* 167. łagodnie ukarze, gelinde ſtrafen. Boże, czemu uderzysz na grzech tak szkaradny 'płaszą! *Pot. Syl.* 45. (płazą). Często zbrodnia uchodzi winowajcy płazem, Często weźmie niewinny po karku żelazem. *Min. Ryt.* 3, 359. złemu się przepiecze, es geht ihm für genoſſen hin, er kommt mit einem blauen Auge davon; (cf. bąk się przebije, a mucha uwięźnie). Jugurcie zbrodnia płazem poszła. *Pilch. Sall.* 165. — §. Płazem puścić = pomijać, przez szpary patrzeć, przebaczać; hingehen laſſen, überſehen, nicht rügen, durch die Finger ſehen. Najlepiejby też dla mnie wypadło tym razem, Zamknąć oczy, nie szperać, i rzecz puścić płazem. *Zabł. Amf.* 60. Najszkaradniejsze zbrodnie płazem mu puścił. *Nar. Tac.* 2, 414. *Boh. Kom.* 3, 68. Me winy bez kary puszczasz płazem. *Teat.* 46. *b*, 89. Trudno było to płazem puścić, co on gadał na Wc Pana. *Boh. Kom.* 3, 68. *Teat.* 10. *b*, 19. Uskarżał się na hetmana, jakoby on z ujmą honoru jego rzeczy tylko płazem pomijał, nic znacznego nie czyniąc. *Nar. Chodk.* 2, 236. — §. Płaz, uderzenie płazą szabli, pałasza, cios, plaga, cf. bat; Fuchtel, Fuchtelhieb, Hieb, Streich. Dał mu kilka płazów. *Ld.* — §. Do nóg upadł mu płazem. *Pot. Syl.* 92, *ob.* mostem się kłaść, *ob.* Plackiem, płaszczem, ſich platt auf die Erde nieder werfen. Na widok jego ścielą się płazem barwiani pochlebcy. *Kniaź. Poez.* 1, 118. — §. b) Płaza, płaszczyzna; *Astron.* plac biegu, die Fläche, die Fläche der Bahn, die Laufbahn. Raz na twardym budują Kaukazie. raz się wieszają na wiatrów płochości, i na posmycznym z płynnéj wody płazie. *Mon.* 71, 799. Każda kometa w własnéj płazie obraca się. *Stas. Buff.* 37. Planety wszystkie w jednę stronę, i ledwo nie w jednakiéj płazie biegają. *ib.* 72. — §. c) Drogi burkować płazami. *Petr. Pol.* 2, 146. płaskiemi kamieniami, mit flachen, platten Steinen, Posyp' kamień abo płazę mąką. *Sienn.* 573; cf. *Ross.* плита ciosowy kamień, Quaderſtein. PŁAZIĆ się, PŁOZIĆ się, *recipr. niedok.*, PŁAZAĆ się *contin. et frequ.*, pełzać się, leźć, czołgać się; *Boh.* plaziti se, pljziti se; *Slov.* plazeti, plazým, lezu; *Sorab.* 1. ważu, lěžu; *Vind.* plasiti, lasiti, lesti, liesem, (*Carn.* plasiti se *per angusta meare*); *Carn.* gomásim *repto*; *Croat.* plázim, lězem; *Rag.* plaziti, pgljeziti; *Bosn.* plaziti, smuçatise, plazitise; *Ross.* ползти, ползать, наползти, напалзывать, отползать, отпалзывать, пресмыкаться; *Eccl.* плѣжати, ползанье, полазъ, (cf. полскій slizki); kriechen. Gadzina, która się płaza po ziemi. *Radz. Levit.* 20, 25. Do węża bóg mówił: płazić się będziesz na piersiach twoich. *Radz. Genes.* 3, 14. Wąż, kiedy się płozi, w różne się zbiera przeguby. *Morszt.* 53. Niech go chwalą niebo i ziemia, morze i wszystko, co się po nim płozi. 1 *Leop. Ps.* 68, 35. Człowiek przełożony nad wszystkim płazem, który się płaza po ziemi. *W. Genes.* 1, 26. W jabłoni ta skaza, Że po niéj zwodząc człeka wąż piekielny płaza. *Pot. Pocz.* 304. Ja z podłym motłochem w ciemnéj piekła dziurze Mam się 'płozić nie znany. *Przyb. Ab.* 93. PŁAZIĆ, PŁOZIĆ *active transitive.* n. p. Płozi ku bramie swój kłęb smoczy postać dzika. *Przyb. Milt.* 64. (posuwa). Wąż ślizki i w członków płożeniu zawiły. *Przyb. Milt.* 262. PŁAZOWAĆ, al, uje, *cz. contin.*, płazą kogo bić. *Cn. Th.*, (*Vind.* mezhuvati, s mezham vdarjati; cf. *Graec. πλήσσω percutio*), mit der Fläche ſchlagen, fuchteln. *Usurpatur et simpliciter* płazować *pro percutere. Cn. Th.*, ſchlagen, prügeln, cf. opłazować.

Pochodz cf. sub płaski etc.

PLEBAN, a, *m.*, (*plebanus, vulgo, a plebe, ignotum Latinis. Cn. Th.*), paroch, der Pfarrer; *Slov.* farar; *Croat.* plebanus, plebanuss, plovan, súpnik; *Hung.* plébánus; *Slav.* xúpnik (cf. župnik), parok, (cf. paroch). Dosyć mają pracy plebanowie, mając staranie o duszach ludzkich, ucząc ludzi, sakramentami kościelnemi posługując. *Modrz. Baz.* 524. Wszyscyśmy ludzie; jednoż pleban człowiek. *Rej. Zw.* 78, *ob.* Ludzie; cf. nikt bez ale. PLEBANIA, ii, *ż.*, §. a) urząd plebański abo beneficium. *Cn. Th.*, die Pfarrey, die Pfarrpfründe, die Pfarre. Dochód plebański, *ut* dobra tu plebania, tłusta = dobry dochód ma ksiądz pleban. *Cn. Th.*, eine fette Pfarre. — §. b) Plebania, dom plebański; die Pfarrwohnung, die Pfarre. I ksiądz widzimy, plebanią rzadki Buduje, że kto inszy weźmie po nim spadki. *Pot. Pocz.* 475. (*Slov.* fara; *Hung.* plebánia; *Croat.* plebania; *Vind.* farouſh; *Ross.* приходъ, cf. przychód). PLEBANISKO, a, *n.*, z ohydą, pleban szpetny, ohydny, n. p. Plebanisko będzie łyse, oprzałe, siwe, ma plebanią, na którejby się mógł dobrze mieć, dajże mu drugą. *Rej. Zw.* 66. PLEBANOWY, a, e, od plebana, Pfarrers =. Po plebanowéj śmierci każdy w jego stodole rad młóci; *arbore dejecta quivis ligna colligit. Macz.* PLEBAŃSKI, a, ie, od plebanii, Pfarr =, Pfarrer =; *Vind.* farouſhki, farafhki, farſhki, farski, farouſhen, farni; *Croat.* plebánuski; *Ross.* приходскій. Przez księży służba Rzpltéj ginie. Jaka służba? jeśli ta, którą wyprawą plebańską zowiecie, mała szkoda. *Birk. o Exorb.* 28. Albertus na wojnę, czyli wyprawa plebańska. — Tu z miejsca swego zabrał głos ksiądz podproboszczy, Niech się, rzecze, Plebańska Mość o nas nie troszczy. *Węg. Org.* 19. t. j. Jego Mość Ksiądz Pleban.

PLEBEUSZ, a, *m.*, nieszlachcic, pospolitak; *Rag.* pùcjanin; ein Plebejer, ein Unadelicher, *roturier*, n. p. Którzy nie są szlachtą, tych bądź miejskiego, bądź wiejskiego rodu będących, prawa nasze plebeuszami nazywają. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 82.

PLEC, u, *m.*, *et* y, *ż.*, *plur.* PLECY; *Boh.* plece; (*Slov.* plece, płece, płeco, rameno, cf. ramię); *Sorab.* 2. plazo udo zwierzęce; *Carn.* plẽzhe = barki, szynki; *Vind.* plezhe *perna*, plezhe, shia, plezhovina, plẽzhe = łopata; *Croat.* plécha; plèche; *Dal.* plechye; *Bosn.* plechja (= grzbiet); *Slav.* pleche, plechàh; *Rag* plècchje; *Ross.* плечо, плечико, крильца; §. a) die Schulter, die Schultern. Grzbiet bliżej karku, zowie się plecami. *Zool.* 67. Staw' bańki na plecach, abo jak balwierze mówią, na studzienkach. *Syxt. Szkł.* 261. Koń wyplecony jednę plec chorą suższą ma, niż drugą. *Cresc.* 544. Plec ba-

rana warzony poda w ręce kapłana. 1 *Leop. Num.* 6, 19, (łopatkę. 3 *Leop.*). Wyjmiesz tłustość z barana i plec prawą. 1 *Leop. Exod.* 29. (łopatkę. 3 *Leop.*), *ib. Levit.* 7, 32. *ib. Exod.* 29, 22. Ogląda się za sobą, jeśli zkąd batog nie spada na plecy. *Teat.* 29, 61. (na grzbiet). Obrócili się plecami jeden do drugiego. *Teat.* 52. *c*, 56. tyłem, grzbietem. (*Slov.* Pres pleca nēčo robit, *negligenter*, byle zbyć). — §. b) Plec, plecy, *transl.*, siła, moc, przemaganie, *quid valeant humeri*; cf. 'z to, Kraft, Kräfte, Vermögen. Robota tak wielka nie moich plec była. *W. Post. W.* 256. Niebezpieczno, wdać się w posługę nie podług plecu. *Papr. Ryc.* 174. Po plecach to moich = zdołam temu. *Dudz.* 51. Wiele to na cię, nie po twych to plecach; nie zdołasz temu. *Cn. Ad.* 1238. Znać potrzeba, co jest po plecach dziecinnych, co ten wątły wiek dźwignąć i unieść może. *Pilch. Sen. list.* 271. To wszystko, co nie po naszych plecach, nieudźwignionym być się widzi. *ib.* 2, 174. Wybieraj broń po swoim plecu. *Alb. na Woj.* 9. Nie po mym ten łuk plecu. *Pot. Syl.* 231. Gdy naszych wielkie pułki Tatarskie mijały, nie śmieli do nich wyskoczyć, widząc nieprzejaciele nie po swych plecach. *Papr. Ryc.* 338. Zamku dobywać chcieli mocą, ale bacząc nie po swych plecach, dobrze opatrzony, odstąpili. *ib.* 352. Nie są po waszym plecu dzienne boje, Bo wy tylko w noc i w cienie ufacie. *P. Kchan. Jer.* 244. Na tym każdy przestaje, co jego plecu. *Pot. Jow.* 63. — §. *Aliter:* Po plecu czyim być, po plecach czyich być = podpierać go, wspierać go, jego stronę trzymać, z jego strony być; jemandes Rückenhalt seyn, ihn unterstützen, es mit ihm halten, ihm die Stange halten. Byli na sejmie tylko niektórzy z Małéj Polski panowie, zwłaszcza co po plecach królewskich byli. *Biel.* 348. Nie chciał siedzieć z ludźmi, którzyby po jego plecu nie byli. *Star. Ref.* 77. *Farn.* 160. To być nie może, iżby w żegludze jedenże wiatr był po plecu dobrym, a złym w oczy. *Gorn. Sen.* 295. wiatr tylny, pomyślny, sprzyjający, powiewny, günſtiger Wind. Być po czyich plecach, o jego łaskę stać. *Petr. Pol.* 123. sprzyjać mu, einem zugethan, ergeben ſeyn. Pochlebcy po plecach mówiąc panom swoim, podniecają ich w namiętności. *Petr. Pol.* 419. do gustu ich mowę swą stosując, ihnen nach dem Maule reden; cf. *Vind.* saplezhnik = pasorzyt, saplezhuvati = pasorzycić. — §. Po jego plecach dekret padł. *Min. Ryt.* 4, 271. pomyślnie dla niego, na jego stronę; nach ſeinem Wunſche, günſtig für ihn. — §. Plecy, pomoc, wsparcie, podpora, posiłki; Rückenhalt, Hülfe, Stütze, Unterſtützung.

Pochodz. *pleczysty, pleczyć się, plecić się, splecić, wyplecić, oplecek.*

PLEĆ, piol, pielony, pełty, picle, pielę, pelę *cz. niedok.*; *Boh.* pléti, pljti, plil, plegi; *Slov.* plegi, wytrháwám nat; *Sorab.* 1. pliecz, pléyu; *Sorab.* 2. plasch, pléž, ja pleju; *Vind.* pleti, plel, pleu, plejem, plevem, plievati; *Carn.* plesti, plel, plęvem; *Croat.* púchi, pukati, púchem, plevem, plelszem; *Bosn.* plitti; *Ross.* полоть, пелеть, полю; plewić, jäten, gäten, das Unkraut ausreißen. Konopie pleć się nie zwykły, bo żadnego nie cierpią chwastu. *Przedz.* 37. Tatarka na rytych grzędach dobrze się rodzi; ale trzeba z niéj ziele pleć. *Cresc.* 180. Gdy len podniesie się na trzy cale, pleć go należy. *Przedz.* 8. W tym kraju roli nie orzą, nasienia nie sieją, kąkolu nie pelą. *Biel. Hst.* 224. — *Fig. tr.* Córkę swoję zszedł August z kobietami, a one pielą jéj włosy z siwizny. *Budn. Apopht.* 86.

Pochodz. *plewić, plewidło, plewiarka, przepielać, przypielać, wypiełki, wyplewić, plewa, plewy, plewisty, plewnia, opleć, opielać, opełki*; *cf. opałka*; *cf. pył.*

PŁEĆ, *G.* płci, *ż.*; *Slav.* put; *Ross.* плоть, (cf. *Germ.* Fleiſch); [*Eccl.* плъть; *Sanscr.* pala 2]; §. 1 a) *propr. obsol.* ciało, człowieczeństwo, *caro*; Fleiſch, Körper, Menſchheit. [Wszystkę płeć ziemią i sianem zowie. *Krow. Apol. w. ij.* (*cf. Isai* 40). — 2]. Zesłał Bóg syna swego, który się stał płcią z niewiasty. *Biał. Post.* 91. — b) *Transl.* Płeć, rodzaj, pogłowie, das Geſchlecht; *Slov.* rod; *Sorab.* 1. zplahw; *Carn.* spol, shara; *Vind.* rod, spol, pleme, sarod, rodovina; *Croat.* zpol, szpol, plemsztvo; *Rag.* spool, plemstvo, (*ob.* Plemię); *Bosn.* spol, razlika muscka i sgenska; *Slav.* pokolénje, (*ob.* Pokolenie); *Ross. et Eccl.* полъ, *ob.* Pół. Płeć męzka = mężczyzny, das männl. Geſchlecht. Płeć biała, żeńska, piękna, białogłowy, kobiety, niewiasty, żony, das ſchöne Geſchlecht. Urzędnik ma tego strzedz, co na dworską czeladź przystoi, aby tego ze wsi ani męska, ani biała płeć nie robiła. *Haur. Ek.* 13. Mężczyzny przez grzeczność nazwali towarzyszki swoje płcią piękną. *Mon.* 72, 757. Czegoż płeć piękna kiedy nie dokaże, Mimo tak wielkiéj płci naszéj zalety? My rządzim światem, a nami kobiety. *Kras. Mysz.* 41. Hippolita żadna z piękną płcią zabawa, Ani tkliwe miłości pokonały prawa. *Teat.* 45. *c*, 13. Tu i płeć luba przymknie się wesoła. *Kniaź. Poez.* 2, 68. Płeć damska. *Teat.* 27. *c*, 27. Płeć tkliwa. *ib.* 19. *c*, 39. Krzywdę czynisz płci damskiéj. *Teat.* 29, 25. *Kras. Pod.* 2, 246. Nad pieniądze niemasz dziś lepszych zalet w płci dziewczęcej. *Teat.* 43. *b*, 6. Panieńska płeć. *Biel. Hst.* 55. Przelęknieni powiedzieli starszemu: brat nasz Maxymus niewiastą jest na płci. *Sk. Żyw.* 1, 129. Niewiasty i dziatki i inszą mdłą płeć do boju niegodną, na zamki zaprowadzić kazali. *Stryjk.* 390. — Płeć zacniejsza, dłuższa w każdym rodzie żywym, zwierząt, ryb, ziół, drzew = samiec. *Cn. Th.* Płeć podlejsza, słabsza w każdym rodzie = samica. *Cn. Th.* Obojéj płci, mieszaniec, *hermaphroditus. Cn. Th.* 407. — Pierwszy Linneusz płeć roślin najdowodniéj okazał. *Bot. Nar.* 114. t. j. że i rośliny są różnéj płci Geſchlechtsverſchiedenheit. Płeć między kwiatami, równie jak między zwierzętami ustanowiwszy, pręciki pyłkowe samcami, słupek zaś z zarodkiem samicą zowią. *ib.* 113, (cf. krytopłciowy). W niektórych też drzewach jest różność płci, tak iż między niemi są samcy i samice. *Cresc.* 67. — *Grammat.* Płeć męzka, *genus mascul.*; niewieścia, *femin.*; niesłużąca abo nie brzmiąca obojéj, ni męzkiéj, ni niewieściéj znacząca, *neutrum. Cn. Th.* (nijaki rodzaj). — §. Płeć *κατ' ἐξοχήν*, żeńska płeć, kobiety, das ſchöne Geſchlecht, die Weiber. Niechaj

w bezsilnym nie ufa rozumie, Pozna, co nad płcią miłość często umie. *Zab.* 16, 330. Podły nikczemniku, Zręczny tylko do kobiet, chytry płci zwodniku. *Dmoch. Il.* 68. — §. 2) Płeć twarzy, farba, cera, skórka na ciele; *Boh.* plet; *Sorab.* 2. pléž, (cf. *Lat.* pellis); die Gesichtsfarbe, die Haut. Słońce twarz mi opaliło i płeć moję zepsuło. *Kraj. Pod.* 18. Bolesław był wzrostu średniego, Greckiéj płci. *Biel.* 87. Złodziejów tych płeć twarzy oliwkowa wydawała oczywiście za cyganów. *Ossol. Str.* 3. Łuski abo otręby jak ze płci zganiać. *Sienn.* 340.

PLEĆ, i, ż., PLECIE, ia, *n.*, plecenie, plotka, rzecz pleciona, plecionka, (*Etym.* pleść); *Ross.* плеть; das Flechten, die Flechte, etwas Geflochtenes. Świeży wianeczek na skroń mu włożę i powiem, że to méj pleci. *Kniaź. Poez.* 1, 185. Kosz aby był w swoim pleciu gęsty i zupełny. *Haur. Sk.* 150. Kańczug drótową plecią w prawéj Tatar trzyma. *Pot. Jov.* 32. Flaszko miła ulubiona Lecz witkami opleciona, Czemuż chowasz jak najskryciéj Trunek w pleci krętych wici? *Min. Ryt.* 2, 307. W sidła nierozdzierzgłych pleci Nogi swe wprawił i umotał w sieci. *Chrośc. Job.* 64. Kto na gniazdowéj posila kruczęta pleci! *ib.* 152. Jutrzenka bydło z obory i owce z pleci chropawéj pędziła w łąki. *Zab.* 14, 234. (z hurtów). — Ptastwo w okropnych drzew pleciach i więziach Nie ważyło się padać na gałęziach. *Jabł. Buk. G.* w plątaninie, Gewirre durch einander. Nakoniec stanęli, nabłądziwszy się przez bór, werteby i pleci. *Pot. Arg.* 5. Sam Uliss tego nie dosiągł w swoich błędów pleci. *Pot. Syl.* 124. (PŁECH = pchłów, *Gen. plur. nom.* pchła). PLECIANKA, PLECIONKA, i, ż., plecionego co, plotka, plecionéj roboty co; *Boh.* pletiwo, ošitka; *Carn.* spleténiza, plendeniza, pêhar, zajna; *Vind.* pleteniza (= mata), spleteniza (= krata, kosz); *Rag.* pletenizza; *Ross.* плетка, плеточка, плегушка, плетенка, плетеница (= kosz); etwas Geflochtenes, eine Flechte. Wzięła matka plecianke z sitowia, i włożyła w nię dzieciątko. *W. Exod.* 2, 10. (koszyk). Chróst ten na plecionki służyć może. *Mon.* 74, 674. Od zwyczajnch naszych plecionek drewnianych do suszenia słodów, daleko lepsze są dróciane kratki. *Switk. Bud.* 266. Wezmę z koszykiem maliny moje I te plecianke różową, Maliny będziem jedli oboje, Wieniec mu włożę na głowę. *Karp.* 1, 27. geflochtner Kranz. Same podstawki gładkie były; a między koronkami i pleciencami lwi, i woły i cheruby. *W.* 3 *Reg.* 7, 29. między plecionkami, wieńcami.. PLECIONY, a, e, *partic. verbi* pleść. PLECIUCH, a, *m.*, lekkomowny człowiek, plotka. *Cn. Th.* 713. plecie trzy po trzy, młyn, kierat, ein Schwätzer, ein Wäscher; plotuch, plotkarz.

PLECY, *ob.* Plec. PLECZNY, a, e; *Boh.* plecowý; *Croat.* plěchni; *Ross.* плечный; od pleców, Schulter =, zur Schulter gehörig. Koniowi żyłę plecną zaciąć. *Comp. Med.* Żyłę plecnią *Haur. Ek.* 156. PLECZYĆ się, PLECIĆ się, *recipr. niedok.*, spleczyć się *dok.*, plecami do siebie obracać, sich mit den Rücken gegen einander stellen. *Tr.*, (*Ross.* спинаться, cf. spiąć). — §. Spleczył się koń, *ob.* Spleczyć się. PLECZYSTY, a, e; *Slov.* plecnatý; *Bosn.* plechjast; *Croat.* plechászt; *Ross.* плечистый; mocnych pleców, starkschulterig, breitschulterig. Kilku pleczystych chłopów wartę trzymało. *Xiądz.* 32. Chłop wysoki, pleczysty, zwięzły i kibitny. *Boh. Kom.* 4, 202. Kibić ma zwiezła, pleczysta, proporcyonalną. *Mon.* 68, 1028.

PLEGOTAĆ, ał, oce, *cz. niedok.*, klekotać, pleść, schwatzen. Plegotały kaweczki. *Banial. I* 3 *b.*

PLEMIĘ, ienia, *n.*; (*Boh.* plemeno *foetus*, pljmě owoc); *Slov.* plemeno; *Carn.* plême; *Vind.* pleme, rod, fhlahta (cf. szlachta), otrozi (*ob.* Otrok), rodovina, sarod, spol, plemenstvu, porodstvu; *Croat.* plême, plemen, plemsztvo, szpol, (oplemenitújem = oszlachcę); *Rag.* plemme, (plemstvo *genus gramm.*, plemstvo, plemenstvo *generositas*); *Bosn.* plemen, rod, (plemenstvo *nobilitas*, oplemeniti = oszlachcić); *Sorab.* 1. zplahw; *Sorab.* 2. schlachta; *Slav.* národ, (*ob.* Naród); *Ross.* племя; §. a) ród, naród, płód, familia; Stamm, Geschlecht, Familie. Rozmnożę plemię twoje. 1 *Leop. Genes.* 16, 10. (potomstwo twoje. 3 *Leop.*). Wnijdź do żony brata twego, abyś spłodził plemię bratu swemu. 1 *Leop. Genes.* 38, 8. (abyś wzbudził potomka. 3 *Leop.*). Wszyscy jednego ojca jesteśmy plemię. *Zab.* 15, 36. *et* 109. Całe plemię ludzkie familią jest po świecie rozbiegła. *Jabł. Tel.* 156. — §. b) Plemię, nasienie męzkie, der männliche Samen. Komu plemię wycieka z korzenia często we śnie.... *Cresc.* 232. PLEMIENNICA, y, ż.; (*Boh.* plemenice *mater foecunda*, maciora; *Rag.* plemeniza, plemkigna = dama, pleméniza = matrona; *Ross.* племянница = siestrzenica); mać płodna, Heckmutter, fruchtbare Mutter. Okrutna plemiennica Hydra. *Birk. Exorb. E b.* PLEMIENNIK, a, *m.*; (*Rag.* plemenik, vlastélin = patrycyusz, plemenit *generosus*; *Carn.* pléménitnék = familiant, pan z panów, plemenitash = szlachcic, plemenitas *patricius*; *Bosn.* plemenit *nobilis*, *clarus*; *Slav.* plemenit *amoenus*, plemich = szlachcic; *Ross.* племянникъ = synowiec, племенноначальникъ patryarcha; *Eccl.* своеплеменный, который единаго съ кѣмъ племени или рода); — plemiennik, spłodzony, syn, z czyjego plemienia pochodzący, potomek; der Gezeugte, der Sohn, der Stammerbe, Abstämmling, Abkömmling; (*Vind.* odrojenik, nuzhat). Co kupicie od przychodniów i od plemienników ich, które spłodzili w ziemi waszéj.... *Budn. Levit.* 25, 45. Konstytucya opatrzenie prawie królewskie obmyśliła królewskim plemiennikom. *Birk. Zyg.* 48. Pogany dziateczki nowo urodzone na rzékę miotali, które utonęło, złego łoża plemiennikiem, które nie, dobrego rozumieli. *Birk. Kr. Kaw.* 35. *Birk. Zyg.* 48. Tak Aryusz uczył i dzisiejsi plemiennicy jego. *W. Post. W.* 3, 58. PLEMIENNY, a, e, od plemienia, płodzenia, Zeugungs =; (*Boh.* plemenny plenny, płodny; *Ross.* племенный). U Izraelitów na członku plemiennym obrzezanie ustawiono. *W. Post. Mn.* 53.

Pochodz. *plenny*, *plenność*, *plenić* 2); *przeplenić*, *rozplenić*, *uplenić*.

1. PLENIĆ, PŁONIĆ, ił, i, *cz. niedok.*; *Boh.* pleniti *vastare*; *Vind.* plieniti, rubat, rupat = rabować; *Carn.* planiti *adoriri*; *Croat.* plenyati = ciążyć, grabić, zająć; *Slav.*

plinjati; *Rag.* pljêniti, opljeniti, zapljeniti, popljeniti; *Bosn.* pliniti, pljeniti; *Croat.* plênyam, (oplenújem *expilo*); *Ross.* плѣнить, полонить, (*Etym.* plon); w niewolą zabrać, niewolnikiem czynić, imać, (cf. jąć, jęctwo); gefangen nehmen, in die Gefangenſchaft führen. Zwiódł z niemi bitwę, i plenił z nich plon. *Budn. Num.* 21, 1. Ci, którzy ich plenili, zbraniali się wypuszczać ich. *Budn. Jer.* 53, 33. Zrzuciła odzienie z siebie, w którym pleniona była. *Budn. Deut.* 21, 13. Litwa z Lachy lud mu mężnie dusi, A Kozacy ich często wielkość zbili, Ziemie płonili. *Stryjk. Gon. L* 3. ˙PLENICIEL, a, *m.*; *Rag.* pljenitegl, zapljenitegl; *Carn.* planênik *aggressor*; *Croat.* plenitel, oplenitel; *Bosn.* pljenitegl, pljenač; *Ross.* плѣнитель; biorący do niewoli, der einen gefangen nimmt. Poplenią je pleniciele ich do ziemi nieprzyjacielskiéj. *Budn.* 1 *Reg.* 8, 46, »*not.* abo zapędzą zapędzicielowie». *Ross.* военноплѣнникъ, плѣнникъ, полоненикъ jeniec, военноплѣнный, полонскій jeńcowy, niewolniczy; плѣнница, полонянка płonianka, niewolnica; плѣнничество imaństwo, jęctwo; плѣнительный porywający, powabny; отполонить plon odebrać; *Bosn.* opliniti *depopulari*, oplinitegl *depopulator*; *Eccl.* плѣница łańcuch, kajdan.

2. PLENIĆ, PLONIĆ, il, i, *cz. niedok.*; *Boh.* plemeniti, płodnym czyli plennym czynić, użyznić, fruchtbar machen, befruchten; *oppos.* płonić 2, (cf. płonować). Widząc ziemię urodną, poczęli kopać, orać, plonić. *Biel. Św.* 136. Cnota rolnikowi pleni kłosy. *Pot. Jow.* 17. Zawsze te zboża małą młocką plenią, Które się zaraz po siewie zielenią. *Morszt.* 223, *ob.* Plenny, plenno, plenność. PLENIĆ się *recipr.*; *Boh.* plemenit se; mnożyć się, rozmnażać się, rozpładzać się; ſich fortpflanzen, vermehren. Niech się ród twój pleni. *Teat.* 55. *d*, 34. Urąga liszka lwicy, że się zawsze pleni. *Pot. Jow.* 204. że często rodzi, koci się, że płodna.

PLENIPOTENCYA, yi, *ż.*, pełna moc, pełnomocnictwo, poruczenie swego prawa komu, die Vollmacht. PLENIPOTENCYARYUSZ, a, *m.*, minister pełnomocny, ein bevollmächtigter Miniſter. Książę nie sam w osobie, ale przez plenipotencyaryusza hołd oddawał. *Vol. Leg.* 7, 611. PLENIPOTENT, ˙PLENIPOTENCYUSZ, a, *m.*, pełnomocnik, prawo cudze sobie poruczone mający, der Bevollmächtigte. Urząd plenipotenta, prawa umiejętności, czułości i poczciwości wyciąga, w strzeżeniu całości dobrego mienia, które mu się powierza. *Kras. Pod.* 2, 207. Kto czego przez plenipotencyuszów dokazać nie mógł, mojéj matki zaradzeniem zyskał. *Teat.* 32. *c*, 32. Specyalny plenipotent. *Zab.* 13, 194.

PLENNOŚĆ, ści, *ż.*, (*ob.* Plon 2., cf. *Boh.* plnost pełność); *Ross.* племенитость; płodność, die Fruchtbarkeit, *ubertas frugum. Cn. Th.* PLENNY, PLENISTY, a, e, PLENNO *adverb*; *Boh.* plemenny; *Ross.* племенитый; płodny, fruchtbar, (*oppos.* płonny). Ziemia zdaje mi się teraz weselsza, żyzniejsza i plenniejsza. *Zab.* 16, 175. Raz plenny, drugi raz płonny w urodzaje, Raz płodny, a drugi raz czas głodny nastaje. *Min. Ryt.* 3, 37. Las wszystek zarosły i plenny olszyną. *Jabł. Buk. G.* Z plennych szczepów zrywajcie gęsto zwisłe grona. *Hul. Ow.* 71. Dama w łzy plenna. *Brud. Ost. B.* Rola taka reż obrodzi bardzo plenno. *Cresc.* 160. Paprotnik nasienia drobnego i plenistego. *Syr.* 456. *Torz.* 204. — §. Plenny, sporego ziarna. *Cn. Th.* reich an Körnern. — ˙§. [Plenny • *plenus.* 1.] W senacie plennym po Rzymsku prawie zawierał przymierze. *Birk. Zbar. D* 2.

PLEONAZM, z *Greck.*; *Slov.* zbitečnomluwa. [Wyraz nad potrzebę dodany, zbytecznik. *Woelke Słow. łac. gr. pol.* 571. 7].

PLĘSACZ, PLĄSACZ, a, *m.*, co plęsy stroi, kuglarz; ein mit Action tanzender, der im Tanzen Figuren macht. *Cn. Th.*, (*Ross.* плясунъ, плясальщикъ tanecznik), *ob.* Pląsać, Plęsy.

PLEŚĆ, plótł, pletli, plecie, plotę *cz. niedok.*, PLATAĆ *częstl.*; *Boh.* plesti, pletl, pletu; *Sorab.* 2. plaſcz, platl, platu; *Carn.* plêsti, plêdem; *Vind.* plesti, splesti, pleteu, pletla, pletem; *Croat.* pleszti, plêtem; *Rag.* plêsti, splesti; *Bosn.* plesti, oplesti; *Eccl.* плету; *Ross.* плесть; cf. *Lat.* plectere, plicare; *Graec.* πλεκειν; *Germ.* flechten; §. a) splatać, zwijać. Dwa łańcuszki robotą plecioną uczynisz. *Budn. Exod.* 28, 14. von geflochtner Arbeit. Z ganku drabinę plecioną spuszczała. *P. Kchan. Orl.* 1, 129. eine Strickleiter. Pleść kosze. *Tr.* Kuropatwa górą nigdy nie lata, Ni gniazda w wierzchowiskach, ni w gałęziu plata. *Zebr. Ow.* 196. Spleść włosy. Chartom i charcicom swoim te dał miana: Murzyn uwił wieniec, panna warkocz spletła. *Chmiel.* 1, 583. (splotła). Pierwéj, niż się goła splecie. *Cn. Ad.* 1015. (jak pióro opalił, nagle, prędko). Zbrodnia w koło pleść. *Szczerb. Sax.* 174. aufs Rad flechten. — §. b) Pleść, gawędzić, bałamucić, nie do rzeczy mówić; ſchwatzen, waſchen, albern Zeug faſeln, ſalbadern; Obd. plauſchen; *Boh.* pliskam, klewetati; *Carn.* blêsti, blêdem, fajtam; *Bosn.* tucchi, zanovetati, mnogo govoriti; *Ross.* вракаю, вру, шалберить, шалберничать, (*ob.* Szalbierować); *Eccl.* блядословлю. Jak mi będziesz pleść takie koszałki opałki, zobaczysz .... *Zabł. Amf.* 20, (cf. kręcić wici). Starzec właśnie jak dziecko takie duby plecie. *Teat.* 43. *c*, 51. *Wyb.* Plótł, jakby na mękach. *Zab.* 12, 91. *Nagł. Teat.* 8. *b*, 93. *Zab.* 16, 151; *Slov.* gako na mukách pletě. Wstydźże się, że tak wiele gdaczesz, a i sam nie wiesz, co pleciesz. *Pim. Kam.* 179. Co tam Wc Pani słuchasz, co dziewczyna plecie, Ja wiem, co robię! *Niemc. P. P.* 90. *Nectere aliud ex alio*; jednę rzecz z drugiéj pleść, pleść trzy po trzy, bywa mówiono. *Mącz.* Natrętna prędzéj wskóra, choć trzy po trzy plecie. *Teat.* 46. *b*, 56. *et* 17. *c*, 25. Nie z łaską byś odszedł od króla, gdybyś plotł dwie po trzy. *Hrbst. Nauk.* 6. 3 *b.* (piąte w dziewiąte). Wcale nieroztropne mi rzeczy pleciesz. *Teat.* 50. *c*, 67. Pleć, co się podoba, bo inaczéj toby chyba spać potrzeba. *Teat.* 4. *b*, 42. Owo po prostu, niech kto co chce plecie, Zgoła żyć trzeba, i zażyć na świecie. *Past. Fid.* 320. Niewiasty próżnujące, plotące, szczebiecące, co się nie godzi. *Budn.* 1 *Tim.* 5, 13. — §. Plecie mi się w oczach kształt obrazu, albo leży mi w oczach; *inhaeret oculis. Mącz.*; *Boh.* před očima se plest, uwija się przed oczyma, lecz ciemno, niewyraźnie; vor den Augen ſchweben, dunkel, verworren vorſchweben. O tym się im coś w głowie plecie. *Ryb. Ps.* 92. marzy się, śniło im się coś o tym, że

träumen davon. (*Slov.* Na gaziku sa mi plete; ochapia mi się). — §. Wszystko się plecie, na tym mizernym świecie. *Żegl. Ad.* 277. Niemasz nigdzie prawdziwéj mądrości na świecie, Wszystko się po staremu na nim zawsze plecie. *Nar. Dz.* 3, 120. ciągnie się jako tako; es geht nicht wie es soll, es schleppt sich nur, es zieht sich.

Pochodz. *pleć, plecie, plecianka, plecionka, pleciuch, plotka, pletliwy, plet, płty, płatwa, pletwa, płytwa, płetwisty; płat, płatek, płatuszek*; (*Ross.* плетея koronkarka, плетешокъ sznurek do wplecenia w włosy; плотникъ cieśla); *płot, płotek, opłot, opłotek; oplecek, opleść, doopleść, napleść, odpleść, odplatać, poplesć, przepleść, przyplatać, rozpleść, spleść, upleść, uplatać, wpleść, wypleść, zapleść*; — §. b) *płótno, płócienny, płóciennik, płótnieć*; — §. *pilśń.*

PLESEK, *ob.* Pleszek.

PLEŚŃ, i, *ż.*; *Boh.* pljseň, plesniwina; *Slov.* pljseň, pleseň; *Sorab.* 2. plaszn, (plèz piana); *Vind.* plesen, plesnina, kan; *Carn.* kân, pushòba; *Croat.* plesznina; *Hung.* penyesz, penisz; *Rag.* pljèsan, pljessan, pljesnòcchja; *Bosn.* plis, blutta od vina; *Ross.* плѣснь, (cf. плѣжина plama, skaza); omszenie, der Schimmel. Pleśń, *mucor*, rodzaj roślin do krytopłciowych należący, z drobnych bedłków złożony. *Kluk. Dykc.* 2, 129. Studnia jeżeli z niéj nigdy nie czerpają, Tedy w niéj wody pleśnią i mchem porastają. *Prot. Jał.* 11. — §. Bedłki, pleśń lub zgaga w gębie, *apthae. Perz. Cyr.* die Schwämme im Munde. PLEŚNIEĆ, iał, ieje, *neutr. niedok.*, spleśnieć, opleśnieć *dok.*; *Boh.* plesniwěti, zplesniwěti; *Slov.* splesniwěti; *Sorab.* 1. plèsznu; *Carn.* plesnuvati, plesnijem, kany se; *Vind.* plesnuvati, splesniti, oplesniti, (plesnitise, plesnivatise = łysieć, *ob.* Plesz); *Croat.* plesznivem, (oplesnivéti = ołysieć, *ob.* Plesz); *Bosn.* plisniviti, plisniti, bluttitise, uzbluttise (o winie); *Rag.* pljesniti, opljesniti, opljesnaviti, opljesnutise, opljesnavitise; *Ross.* плеснѣть; pleśnią przypadłym być, pleśniwym się stać; schimmeln, schimmelig werden. Rzeczy których nie ruszają, gdy wilgotnieją, pleśnieją i psują się. *Gorn. Sen.* 238. — *Transl. fig.* Dziadu spleśniały. *Pot.* Spleśniały trup. *Cn. Th.* 1044. Nasz przyjaciel, po rozłączeniu się z nami, spleśniał, mieszkając w głębi powiatu swego; bo jak na sprzęty, złożone w miejscu zamkniętym, pleśń pada, świeżość im odbiera, i farby płowieją; tak też pleśń pada na duch, skoro niczym nie jest odświeżony. *Pam. Warsz.* 5, 159. PLEŚNIWY, a, e, — ie *adverb.*; *Boh.* plesniwy; *Slov.* plesniwý; *Sorab.* 1. pleszniwé, (pleszniwużki *rancidulus*); *Carn.* plesniu, plesnuv, kanast; *Vind.* plesnou, plesniu, plesnoviten; *Croat.* plèszniv; *Hung.* penészes, penyészes; *Rag.* pljèsnav, pljeesni; *Bosn.* plisan, plisniv, bluttan; *Eccl.* плѣсневелый, плѣснѣватый; *Ross.* плѣсневѣлый; spleśniały, schimmelig. Pleśniwéj maści, siwy, grau. Szalony starcze, teraz grzechy twoje, na tę pleśniwą zwaliły się głowę. *Wad. Dan.* 249. Zima pleśniwą zmarzłéj ziemi barwę daje. *Kchow.* 133. Dziś niemasz komu wierzyć, chociaj sierci pleśniwéj. *Falib. G* 2. Pleśniwy koń, szronowaty, mrozowaty. *Cn. Th.* cisawy, biało nakrapiany. *Dudz.* 51. ein Braunschimmel mit weißen Tüpfeln. Wałach pleśniwy. *Papr. Ryc.* 100. Z gniada pleśniwa sierć. *Lek. Końsk.* 4. *Rej. Zw.* 237 *b.* PLEŚNIWOŚĆ, ści, *ż.*, zajście pleśnią, die Schimmeligkeit; *Slov.* plesniwost; *Vind.* plesnivost, plesnovina, plesnovitnost; *Sorab.* 1. pleszniwosćz; *Croat.* plesznivoszt, plesznivocha; *Rag.* pljesnivós.

Pochodz. *opleśnieć, popleśnieć, przypleśnieć, napleśnieć, spleśnieć, spleśniały, spleśniałość.*

PLĘSNY, a, e, od plęsów, plęsający; *Carn.* plęshen; *Ross.* плясальный, mit Action tanzend, mit Geberdenspiel. Plęsny taniec, *chironomia. Macz.* PLĘSY, PLĄSY, ów *plur.*; (*Carn.* pleș; *Vind.* plefs, raj; *Croat.* plész, szkok; *Ross.* плясаніе, пляска = taniec); §. a) pląsanie, tańcowanie z giestykulacyą rękami, Tanz mit Action, gesticulirendes Tanzen. W tysiącznych kształtach plęsy lekkim robią skokiem. *Dmoch. Il.* 2, 186. Dni na plęsach i skokach trawią marnie. *Tward. Wł.* 19. Począł kuglować, plęsy stroić. *Birk. Dom.* 88. Mnie się cudzoziemskie pląsy mniéj podobają, niż nasz Polski taniec. *Kras. Pod.* 1, 292. Pan bożek idąc w plęsy z gronem Gracyj kołuje radośnie. *Przyb. Milt.* 110. *Suszyc. Pieśn.* 2, *C* 3 *b.* — §. b) Pląsy, gatunek wesołych wierszów, eine Art lustiger Gedichte. *Tr.*

*PLESZ, u, *m.*, y, *ż.*; (*Boh.* pleš *tonsura*; *Slov.* plešina, lysyna łysina; *Sorab.* 2. platta plesz, korona duchowna, (plèch, plèschk wierzchołek owocu, który przy obieraniu wyrzynają); *Carn.* plęsha, plęshz = łysy; *Vind.* plesh, plesnina, plesnivota = łysina; *Croat.* ples, plessivoszt *calvities*; *corona sacerdotalis*, koruna, vénecz, kruna, kolobar, krienye redovnichko na glavi, *schomatice* ploss; *Dal.* plejs = łysina; *Ross.* плѣшь, плѣшина, плѣшинка łysina; cf. *Call.* pelade); §. 1) korona kapłańska; *Vind.* duhounska krona, glavestritva; *Croat. barb.* kavka; *Rag.* kauka, kruniza; *Hung.* korona, koszorú; *Ross.* гуменцо, (cf. gumienko); die Platte eines Geistlichen. Ksiądz to tylko z plesza, Pijak, zwodzca, wszetecznik. *Pot. Jow.* 121. Nie ten ksiądz, co ma plesz przegolony. *Rej. Ap.* 88. Biada rękom krzyżmowanym, Głowom plesze mającym. *Brud. Ost. E b.* Na twój wygolony plesz nie wiele dbać będziemy. *Birk. Gł. Kun.* 43. — §. 2) *Botan.* Plesz, ziele, *ob.* Papawa.

PLESZCZEĆ *cz. niedok.*; (cf. *Boh.* pleskati plaskać; *Sorab.* 2. plaskotasch, *Germ.* pantschen; *Vind.* s rokami pleskati = klaskać; *Croat.* plészkam *plaudo*, pleszkam nogami *supplodo*, plòszkam, plosznuti *illido*, *plaudo*, *ob.* Pluskać, plusnąć; *Bosn.* pleskati *plodere*, *supplodere*; *Boh.* pliskam pleść trzy po trzy, świegotać; *Ross.* плескать, *Germ.* plätschern; *Ross.* уплескать ulać, сплеснуть, сплескивать pobryzgać; *Eccl.* плескатель klaskacz); wodę z plaskiem głośno wylewać, abo wodą oblewać; mit Geräusch ausgießen, begießen, cf. plusnąć; *Carn.* bèrlosgâm; *Vind.* berlati, berluvati, berlosgati, plunkati; *Boh.* šplechtam, špleycham. Wodą swe jagody pleszcze. *Pot. Arg.* 48. PLESZCZEĆ się *recipr.*; *Ross.* плескаться; z plaskiem wodą się oblewać, płókać się; im Wasser plätschern, platschen. Wskakuje po szyję w bezdenną głębinę, Pleszcze się, na przemiany przebiera nogami. *Tol. Saut.* 48. Pleszcze

się w kąpieli. *Min. Auz.* 91. Tam się w zwykłéj kąpieli gdy pleszcze Dyana, Wnuk oto Kadmów ugodził w onę gęstwę. *Żebr. Ow.* 59. (*perluitur*). Tam koło jezior zwyczajnie się pleszcze Ptak wieszczy, czując spaść mające deszcze. *Hor.* 2, 170. *Min.* Ziemia w bratniéj się krwi pleszcze. *Pot. Pocz.* 462.

PLESZEK, szka, *m.*, PLESEK, ska, *m.*, (*Cn. Th.*), (cf. *Boh.* plech, plišek blacha, blaszka, płatek kruszcowy; *Vind.* plahta; *Carn.* plêh = blacha); blacha na zasłonę piersi, plachownica, der Bruſtblech in der Rüſtung. *Tr.* Oblokłszy go w pleszki, z wojskiem z domu na pole wyprowadzili. *Kosz. Cyc. B* 2. Rycerstwo w pleszkach i w przyłbicach. *Kosz. Lor.* 118 *b.* I w pokoju swym zawżdy w pleszkach albo z mieczem chodził. *ib.* 22. Miasto pleszek wezmie na siebie sprawiedliwość, i miasto przyłbicy sąd pewny. *W. Post. W.* 14. Opasawszy biodra wasze prawdą, weźcie na się przedni pleszek sprawiedliwości. *Radz. Ephes.* 6, 14. *et* 1 *Thess.* 5, 8. Pleszek w tył. *Tr.*, das Rückenblech. Pleszki, pleski na nogi, nagolenice żołnierskie, *ocreae ferreae. Cn. Th.* 459. *et* 710. Beinſchienen. Pleszki miał na nogach miedzianę. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 17, 6. — §. b) Pleszek, (cf. *Boh.* pljšek *tunica pelle munita*), wełniany abo też płócienny, *subucula. Mącz.*, Unterrock, Camiſol. *Colobium*, żupica bez rękawów abo pleszek. *Mącz.* Miasto kawtana abo pleszka, oblecze sprawiedliwość. 1 *Leop. Sap.* 5, 19.

PŁESZKA, i, *ż.*; *Ross.* блошка; *dem. nom.* pchła, *ut* pchlątko, ein kleiner Floh. Najmniejsza muszka i biedna płeszka w proporcyi małości swéj, zarówno jak i lew kąsa. *Lub. Roz.* 196. Przez okno ją widziałem, ona płeszki biła. *Kchow.* 173. Muszę się z swemi płeszkami odwitać. *Alb. z Woj.* 34. PŁEŚZNIK, a, *m.*, PŁESZNE ziele, ślachtawa, chlastawa, psi len, złoty trank, pchły wytraca, i ztąd ma nazwisko. *Syr.* 746. Nasienie podobne pchłom. *Urzęd.* 256. *plantago Psyllium. Kluk. Dykc.* 2, 204. Flöhſame, Flöhkraut. *Sienn.* 136; *Boh.* blešnjk, chemljk; (*Ross.* блошникъ człowiek pełen pcheł); *Ross.* папоротникъ, cf. paproć. Żółty płesznik, śpiwrzód, *conyza*, Dürrwurz. *Sienn.* 140.

*PLESZOWACIĆ, pleszowatym czynić, łysić, kahl machen; *Vind.* pleſhiti, opleſhiti; *Bosn.* plisciti; *Eccl.* плѣшивю, плѣшива дѣлаю. *PLESZOWACIEĆ, pleszowatym się stawać, łysieć; *Boh.* plchati, plcham, oplchati, plechatěti; *Sorab.* 1. woplěchuyu; *Carn.* pleshim se; *Vind.* pleſhitiſe, pleſhivatiſe, pleſhiu gratati, (cf. pouſhiti, puſiti, opuſitiſe = pierzyć się, cf. pełznąć); *Croat.* plessívem, pleshivem, opleshiveti; *Rag.* opljèsciti, opljescgliviti, opuznuti; *Bosn.* plisciviti, oplisciviti, (oplisnivitise *mucescere*, *ob.* Pleśń); *Ross.* плѣшивѣть. PLESZOWATOŚĆ, ści, *ż.*, (cf. plesz; *Boh.* oplchalost; *Vind.* pleſhivost, pleſhina; *Carn.* pleshtva; *Croat.* plessivoszt, plessivische; *Bosn.* pliscivstvo; *Rag.* pljescglivos, gologlavnos, opuznos; *Ross.* плѣшивость; łysość, łysina, die Kahlheit, Haarloſigkeit, Glatze. Gduła ziemna pleszowatość i oblazłość głowy spędza. *Syr.* 623. Ćwikła pleszowatość głowy czyni porosłą włosami. *Syr.* 1119. Lilia pleszowatość z opierzchnienia włosów na głowie znowu włosami okrywa. *Syr.* 578. PLESZOWATY, a, e, — o *adverb.*; *Boh.* plechaty, oplchatý; plechač; *Slov.* plešiwý, łysy; *Sorab.* 1. pliechaty, plěchaté, plěchawé, plechatž, pliechacž; *Vind.* pleſhiu, pleſhivast, breslaſen, pleſhiunik, pleſhiuz; *Carn.* pleshast, plęshz, plesha; *Croat.* plessiv, plessivecz, pleshivecz; *Dal.* plisiv, opuznenak; *Bosn.* plisciv, pliscivač; *Rag.* pljescgliv, pljesciv; *Slav.* plisliv, plishiv; *Ross.* плѣшивый, плѣшакъ, плѣшивецъ; łysy, goły; kahl, ohne Haare. Miejsce na głowie pleszowate. *Syr.* 184.

PŁET, u, *m.*, płta, płatwa, trafta; *Boh.* plt, plti, wor; *Slov.* plt; *Croat.* plútva, flyosz (cf. flis), povodnìcza; *Rag.* povòdniza; *Bosn.* cjatta, çattara, cjatara, çatara (z *Włosk.*); (*Bosn.* plitav, koji plitta svrrih vode *natabilis*, *fluitans*, *ob.* Pływać); *Carn.* plutve, (plutje *omnia*, *quae flumina in ripam ejiciunt*), vôr; *Vind.* flos; *Ross.* плотъ, плотикъ = prom; (*Ross.* плотить, плочу spajać belki); *Graec.* πλῶτος *natatilis*, πλόος, πλοῦς żegluga, πλῶτον nawa; cf. Obd. Plette; cf. *Turc.* isplata = prum; *ob.* Pletwa); §. a) das Floß. *Schedia*, płet, łodź. *Mącz.*, (*ob.* Płetownik, płetnica). — §. b) Drzewo, traftę składające, der Floßſtamm, Floßbaum. Kupiłem ośm płetów. *Tr.*

PLETLIWOŚĆ, ści, *ż.*, chuć plecienia trzy po trzy, świegotliwość, gadatliwość; die Schwatzhaftigkeit, Waſchhaftigkeit, Plauderhaftigkeit. Z pletliwości czasem zwada. *Fredr. Ad.* 68. Kruk piérwéj był biały, ale dla pletliwości czarno zfarbowany. *Otw. Ow.* 81. PLETLIWY, PLOTLIWY, PLOTKLIWY, a, e, PLETLIWIE *adverb.*, plecący nie do rzeczy, plotka, świegotliwy, świerzbi go język; ſchwatzhaft, plauderhaft, geſchwätzig; *Boh.* klewetný, klewetiwý, klewetawý; *Sorab.* 1. tréskowné, treskoyité; *Eccl.* шатливъ. Z pletliwym niebezpiecznie żyć. *Petr. Hor.* 2, *D* 4. To sobie mają pletliwi ludzie za przysługę, iż co na kogo chociaj nieprawda, wymyślą a powiedzą. *Rej. Zw.* 78. Wolę z człowiekiem chocia złym, ale miernego języka mieć towarzystwo, niż też z człowiekiem pletliwym a kłamliwym. *Eraz. Jęz. F* 7 *b.* W stolicy uwierzyli komuś pletliwemu, jakoby cesarz był zwyciężony. *Sk. Dz.* 320. — *Passive:* Z plotek pochodzący, zmyślony, fałszywy, n. p. Mowy pletliwe. *Gęb. Hym.* 307. (bałamutne, bajeczne). Nie są to powieści Mylnego nowiniarza, nie pletliwe wieści. *Żebr. Ow.* 288. (*vagi rumores*). Powieść ta jawną bajką pletliwą, a prawie brednią pogańską ukazuje się być. *Zygr. Pap.* 139. Ktoby ten ich pletliwy wymysł examinować chciał? *Smalc.* 63. Każdy gadatliwy, nieprawdziwe rzeczy abo pletliwe mówić musi. *Eraz. Jęz. D* 5 *b*, 6. Błędy pletliwe heretyków potępiono. *Sk. Dz.* 551. Wstydźcie się heretycy obłędliwego, pletliwego pisma waszego. *Biał. Post.* 42. Awantury wynikłe z plotkliwych powieści. *Niemc. Król.* 1. *praef.* Plotliwe niesnaski. *Hul. Ow.* 109. PLETNIA, i, *ż.*; *Ross.* плеть; spleciony korbacz, *ob.* Pleć, eine geflochtne Peitſche. Bracia do pletni, a ty do tańca, Potańcujesz nam smagańca, (kara cygańska), Oj orzeźwią pletnie. *Kniaź. Poez.* 2, 188. PLETNICA, y, *ż.*, splecione wici, pleć, plecionka, geflochtnes Korbwerk. Piechocie pod zamek szańcować się kazał, i pletnice zbudować; nazajutrz pletnica była po-

gotowiu, na której pod zamek przeprawiać się mieli. *Biel.* 715. PLETOMOWCA, y, *ż.*, pleciuch, plotka, bajarz; ein Wäſcher, Schwätzer. Jezus nie rzekł matce swéj: panno! by nie był rozumian pletomowcą. *Biał. Post.* 202.

PŁETOWNIK, a, *m.*, *ratiarius*, żeglarz, który płety puszcza. *Mącz.*, der Holzflößer, der mit Flößen zu thun hat; *Boh.* pltař; *Dal.* plutvar. PŁETWA, PŁYTWA, y, *ż.*, u ryby pióro, abo to czym się ryba abo pław wodny rusza; *Boh.* pleytwa, pleytwy, plautew (cf. oskrzele), perut, perutj; *Sorab.* 2. chrape; *Carn.* plavûta, repétniza; *Vind.* perotniza; *Croat.* perût; *Ross.* рыбье перо, жабры; (*Eccl. et Ross.* плотъ prom); *Turc.* isplata; Obb. Plette, *ob.* Płatwa, płet, płta); die Floßfeder. Ryby zamiast nóg mają płetwy. *Zool.* 57. Płetwa składa się z promyków ościstych częstokroć kolących, błoną spojonych. *ib.* 173. (cf. opława). PŁETWISTY, a, e, płetwy mający, mit Floßfedern verſehen. Ryby garłopłetwiste, *jugulares*, u których płetwy brzuchowe bliższe są gardła, niżeli przyskrzelowe; piersiopłetwiste, u których są między przyskrzelowemi w jednéj linii, *thoracici*; brzuchopłetwiste, *abdominales*, gdzie w pośrzodku między podgardłem i wychodkiem. *Zool.* 175.

PLEURA, y, *ż.*, z *Greck.*, błonka bardzo czuła, wewnętrzną dołkowatość piersi i żebra pokrywająca. *Kirch. Anat.* 46. *Wejch. Anat.* 102, die äußerſt empfindliche Haut, welche die Bruſthöhle und die Rippen bedeckt. — §. Pleura, choroba, zapalenia błony téj. *Comp. Med.* 155. *Krup.* 5, 321; *Croat.* bòdecz; *Bosn.* bodač, bodesgi, probadi, (*ob.* Bość); *Dal.* protiszka, probod; *Ross.* колотье въ бокахъ; Seitenſtechen. Leżał w ciężkich pleury bolach. *Sk. Żyw.* 1, 399.

PLEWA, y, *ż.*, PLEWKA, i, *ż.*, *demin.*, PLEWY *plur.*; (*Boh.* pléwa; *Slov.* plewa; *Sorab.* 1. pluhwa, pluwa; *Sorab.* 2. plowi; *Carn.* pleva, okrôsh, (cf. okrzesać); *Vind.* pleva, fnet (cf. śnieć), osobki, (cf. osobny); *Bosn.* pliva, (cf. pliwka); *Rag.* pljéva; *Dal.* plyiva, vstroyki; *Hung.* polyva; *Croat.* pléva; *Ross.* плевелы, плевы, мякина (*ob.* Miękiny), выѣвки (cf. wywiać), обсѣвки (*ob.* Obsiać), сметие (*ob.* Śmieci), отреби, отребие (cf. otręby), уходотье; (cf. *Ital.* paglia; *Lat.* palea); *Eccl.* плѣвель, куколь, *ob.* Plewidło; *Etym.* pleć, pielę, plewić); szupinki, łupinki od ziarn zbożnych odpadłe, cf. zgoniny; Spreu, Kaff. Plewa, *gluma*, jest listeczkowaty i suchy kielich u roślin trawnych. *Bot. Nar.* 95. W kłosach zarażonych plewy czyli powłoki powierzchowne są dosyć zdrowe. *Brzost. Duch.* 450. Niepodobna mieć ziarno bez plewy. *Pot. Arg.* 72. Na bojowisku jest ziarno, są też i plewy; na świecie są dobrzy, są też i źli. *Karnk. Kat.* 71. Żyto moczone ze trzynami abo plewami koniom dawać. *Syr.* 915. Niechaj osieł je plewy, a da lutni pokój. *Rej. Wiz.* 91. Głupi, kto sieje plewy, żeby pszenicę zbierał. *Burl. B* 3. Przeczyściło się zboże, plewa na stronę wiatrem odeszła, a ziarno zostało. *Sk. Żyw.* 153. Precz plewy od ziarna, tchórze od mężnych. *Pot. Arg.* 279. Ludzka siła plewą jest jedną przeciw wszechmocności. *Kchow. Wied.* 30. (pajęczyną). Ludzie jak plewy letcy. *Sk. Dz.* 84. (niestatkujący). Od złego dłużnika, i plewy bierz. *Grod. Dis. D.*; (*Rag.* od zla duxnika i kozu bez mlika; *Dal.* od zla dusnika y koze bez mlika; od złego dłużnika, i kozę bez mléka; lepiéj rydz niż nic). (*Sorab.* 2. Ja szom plowi zażäzowal, a zistu pschenizu derbim hoplaschowasch, ja plew pożyczyłem, a czystą pszenicę mam zapłacić). Miasto wdzięcznych pokarmów, zatykacie im usta plewami omylnych wymysłów swoich. *Rej. Post. H h* 6. Gdy nie będziesz miał postanowionego serca swego, wszystko jakobyś plewy sypał przed oblicznością Pańską. *Rej. Post. U b.* Rzuca jak plewy dukaty. *Teat.* 52. *c*, 23. (jak nic). PLEWIACZ, PLEWIARZ, a, *m.*; (*Boh.* plewač; *Vind.* pleuz; *Rag.* pljévaz, pljetvâr; *Croat.* plevách); ten co plewi lub piele, der Jäter, Gäter. Plewiacz oczyścić len powinien z chwastu. *Przędz.* 8. PLEWIACZKA, PLEWIARKA, i, *ż.*; *Boh.* plewačka; *Vind.* pleuiza; *Croat.* plevachicza; *Rag.* pljevacizza, pljetvariza, die Jäterinn. *Przędz.* 104. Po śmierci zarówno z jejmością praczka Siedzi tu oraz i plewiaczka. *Comp.* 708. Plewiarki miały nad czym plewiąc śpiewać. *Jeż. Ek. F* 1. PLEWIASTY, a, e, na kształt plew, wie Spreu, ſprenartig. Ziele goryczka nasienia jest szerokiego szupinowatego albo plewiastego. *Syr.* 645. PLEWIĆ, ił, i, *act. cont.*, pleć, pielę; *Boh.* plewiti, wyplewiti; *Vind.* plievati; *Rag.* pljevem, pljuvam; jâten, gâten. Kto kąkolu nie plewi, i wczas go nie ruszy, Potym depce pszenicę albo ją zagłuszy. *Pot. Arg.* 164. Kiedy grzędy plewią, za chwastem i dobre ziele wyrwą. *Szczerb. Sax. praef.* Gdy na ogrodach plewiarki plewią, pilnuj, aby nie drzymały. *Haur. Ek.* 41. PLEWIDŁO, a, *m.*; (*Bosn.* plivacia, kojom se plie *runcina*, plitva, plitje *runcatio*; *Vind.* plejenje, pletje, pleja; *Carn.* pletva, plezhva, plével; *Croat.* plevatva); §. a) pielenie, pełcie; das Jäten, Gäten. Aby dobrze ogrodowiny oswobodzić od przeszkody dzikich chwastów, na to jest plewidło. *Kluk. Rośl.* 1, 199. Gdy przyjdzie ono wieczne plewidło abo żniwo, wierę kąkoliku, dopiero się obaczysz, iż się było lepiéj jakim głabem albo czarną kapustą urodzić. *Rej. Zw.* 100 *b.* — §. b) Plewidło, chwasty wyplewione, wyrzuty. *Tr.* das ausgejätete Unkraut. PLEWIENNICA, y, *ż.*, plewiaczka, plewiarka, die Jäterinn. Gdy pszenicę zachwaści kąkol, nie śle gospodarz w obszar plewiennice, aby z pszenicy rwały kąkoli? *Zab.* 14, 170. PLEWISTY, PLEWNY, a, e; (*Boh.* plewnaty; *Slov.* plewati; *Vind.* plevast, pleun; *Croat.* plevazt, plevnat, plevni; *Hung.* polyvás; *Eccl.* плевистый; *Ross.* плевный, плевельный; pełen plew, z plewami zmieszany; cf. *Bosn.* krupan, (cf. krupy); voll Spreu, ſprenig. Glina plewista. *Cn. Th.* Nie podlewaj mi cukrem mąki na pół plewnéj, Lepszy nad słodką zdradę nieprzyjaciel pewny. *Nar. Dz.* 3, 159. PLEWKOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt plew, plewiasty, wie Spreu. Ustoiny w urynie na spodzie bywają plewkowate. *Perz. Lek.* 79. PLEWNIA, i, *ż.*, PLEWNIK, a, *m.*; *Boh.* plewnice, plewnjk; *Vind.* pleunifhe, plieunjak, pleunjak; (plieuniza, plevenza = wór plewami napchany); *Sorab.* 1. pluwarna; *Croat.* plevnìcza, plevnyak; *Dal.* poyata; *Hung.* paita; (*Rag.* pljévniza *tugurium*); *Eccl.* плевникъ; *Ross.* мякинница; schowanie na plewy, die Spreukammer.

Palearium, plewnia. *Mącz.* Plewnik przy gumnie zaraz najlepiéj mieć. *Haur. Sk.* 20. *Dasyp. R r* 3 *b.* Plewnia. *Volck.* 658.

PLEZYR, u, *m.*, z *Franc.*, zabaweczka upodobana, rozrywka, ukontentowanie; Vergnügen, Ergötzlichkeit. Tyran miał to za plezyr, za rozkosz jedyną Patrzeć, jak z zapłakanych powiek łzy mi płyną. *Min. Ryt.* 1, 144. Nie zna słodkich plezyrów, które przyjaźń rodzi. *Jabł. Tel.* 31.

*PLIĄSAĆ, *ob.* Pląsać.

PLICHTA, y, *ż.*, na szkucie, budka w sztabie dla sztabnika i marszałka. *Magier. Mskr.*, die Cajüte auf dem Hintertheile des Flußschiffs.

PLIK, u, *m.*, paczka, wiązanka, z *Franc.*, ein Päckel, Päckchen, ein Bündel. Plik gruby skryptów w bibułę obwinięty. *Ossol. Str.* 3. Lustracya wielu plik wielkich, papierów starych i dawnych regestrów. *Mon.* 69, 177.

PLINIE, ia, *n.*, gra dziecinna, kaptywus. *Tr.*, das Haschespiel der Kinder, *ob.* Pliszki.

PLISIA, i, *ż.*; *Slav.* plish; *Ross.* плисъ; *Gall.* peluche; *Ital.* peluccio, der Plüsch; tkanina do aksamitu podobna; n. p. Cło płacą od plisie szerokich i wązkich, Weneckich, Francuzkich, Holenderskich. *Vol. Leg.* 4, 81. Plisz, pliśnia. *Tr.*

PLISZKA, i, *ż.*; *Boh.* pljška, pleška, konjpásek, konopásek; *Slov.* trasorítka, trasoritek; *Sorab.* 1. pliczka, plischka; *Sorab.* 2. schprizka, *Carn.* pastariza; *Vind.* pliska, pasterka, (plaſiza = sikora); *Croat.* bleszk, zéza, paztorichicza, pasztirichicza, treszorepka; *Rag. et Bosn.* pliska; *Slav.* konjarica, (pliska = łyska; *Dal.* plyuszka = policzek); *Ross.* плѣшанка, фіалка, юла; §. a) trzęsiogonek, ptak, die Bachſtelze. Pliszka biała, białogardł, *motacilla alba*, ptaszek niewielki, przebywa nad wodami. *Zool.* 230. Pliszka żółta, *flava*, *Ross.* зеленичка, najwięcéj przebywa w lasach i polach. *ib.*, cf. czarnogardł, cf. pokrzywniczek, sitowiec. — Pliszki piszczące. *Banial. I* 3 *b.* — §. b) Pliszki (cf. *Boh.* plichta = gleiche Würfe im Spiele, wo andre zuſetzen müſſen), gra, ein Spiel. Chciał rozrywki i wdał się między dzieci w pliszki. *Teat.* 42. *c*, 33. Podłe są grów wspaniałych pierwsze towarzyszki, Chcesz przyjść do faraona, trzeba zacząć w pliszki. *Kras. Sat.* 109.

PLIWA, y, *ż.*, PLIWKA, i, *ż.*, *demin.*, (cf. plewa, plewka; *Sorab.* 1. pluwizna szupinka); błonka, błoneczka, das Häutchen. Węgorze mają oczy pliwą pokryte. *Zool.* 176. Białek w jajku cienką pliwką jest powleczony. *ib.* 214. Pliwka cienka, *cuticula*. *Wejch. Anat.* 56. *et* 35. Pliwka czyli skóreczka, która powierzchownią ciała pokrywa. *ib.* 56. PLIWCZANY, a, e, z pliwek, feinhäutig. Żyła pulsowa ma 5 błonek, błonkowatą *membrosam*, pliwczaną *cellulosam etc. Wejch. Anat.* 126. PLIWKOWATY, a, e, na kształt pliwek złożony, feinhäuticht. Ciało robaków miękkich jest pliwkowate albo mięsiste. *Zool.* 91.

PŁOĆ, i, *ż.*, PŁOCICA, y, *ż.*, PŁOCIEC, ćca, *m.*, PŁOCICZKA, PŁOTKA, i, *ż.*, *dem.*; *Sorab.* 2. ploschiza, blattejſa; *Boh.* bělice; *Slov.* bgelica, belica, bilica, plotica; *Hung.* plataitz; *Vind.* plofha; *Carn* podlestva, klin; *Croat.* plochicza, plotnìcza; *Slav.* kesega; *Ross.* плотва, плотица, бѣлая рыбица, ряпуха, ряпушка, палтусъ, красноперка; *Lat. med.* flota; *Germ.* die Plötze, eine Art Weißfiſche. *Cyprinus nasus*, biała ryba na piędź długa. *Kluk. Zw.* 3, 181. Białe ryby u rybaka są: leszcz, rapa, certa, kiełb', płotka, jazgar, oklej, sum. *Magier. Mskr.* Srebrna płociczka po jeziorku pływa. *Zab.* 9, 250. *Ejssym.* Płociec wam, mnie szczupaki. *Pot. Jow.* 106. Oklej i z płocią, to dla Matyasza, Lepszéj potrawy godna gęba nasza. *Jabł. Ez.* 5. Dobra Matyaszowi płotka. *Opal. Sat.* 83. (dobra psu mucha). PŁOĆCOWY, PŁOCICOWY, a, e, od płocicy, Plötzen; *Ross.* плотицынъ.

PŁOCHA, y, *ż.*, (cf. *Dal.* plocha = blacha; plochya = podkowa; *Ross.* плоха las przerąbany); narzędzie tkackie, do natłoczenia i tężenia czyli przybijania pasm postawy, przybijaczka. *Otw. Ow.* 217; *Boh.* brdo, rûr; *Vind.* tekauzhni greben; *Bosn.* brrido, *ob.* *Bardo; *Ross.* набилки; (cf. *Sorab.* 1. ſplochi = z kolei; *Dal.* plassa = odłóg); der Weberkamm, das Weberblatt, *pecten. Mącz.* Płochą zowią przebijaczkę, którą zbijają płótno. *Pilch. Sen. list.* 3, 63. Wątek w ostrym czołniku śrzodkiem samym lata palców dziełem; a tego między postawami Płocha wkarbowanemi potrąca zębami. *Zebr. Ow.* 128. Płochy do płócień mają szczebelki kalinowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163.

PŁOCHO, PŁOCHLIWIE *adverb. adject.* płochy = pierzchliwie, letko; flüchtig, flatterhaft, obenhin, leicht. Sąsiad najlepiéj wie, kto płocho siedzi. *Haur. Ek.* 27. (niegruntownie, ladajako). *PŁOCHOGŁUPI, ia, ie, n. p. Płochogłupie dyskursa prowadzić. *Hor. Sat.* 124; cf. lekkomyślne, bez rozwagi. **PŁOCHOKWILNY, a, e, o lada co kwilący się, o lada co narzekający; leicht klagend, bald zum Klagen zu bringen. Wiem, żeś panem, żeś mądrym, żeś chrześcianinem, Że nic spólnego nie masz z płochokwilnym gminem. *Nar. Dz.* 3, 60. Nagle z jéj świątnicy został wyrzucony, I między płochokwilnym gminem policzony. *Zab.* 9, 283. *Szost.* **PŁOCHOPĘDNY, a, e, n. p. Płochopędne bezsilnych zawiśniów zwroty. *Zab.* 10, 379, lekko, bez fundamentu, leicht hin eilend. **PŁOCHOPIÓRY, a, e, n. p. Płochopióra Fortuna. *Pot. Arg.* 675. Płochopióre postrachy. *Nar. Dz.* 2, 81. nagle przemijające, leicht vorüberfliegend, flatternd. Gołąb' płochopióry. *Zab.* 12, 237. *Nar.* *PŁOCHORZUTKI, a, ie, n. p. Woli, aby młodzieniec był nieco zasępiony i stały, aniżeli zawsze rozweselony i płochorzutki. *Pilch. Sen. list.* 283. niestatek, wietrznik; flatterhaft, unbeſtändig. PŁOCHOŚĆ, PŁOCHLIWOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* plachost *feritas*; *Sorab.* 1. lochkoſcz lekkość; *Bosn.* plahost *festinatio*, plascinost *timor*, cf. popłoch; *Rag.* plascivos, (plahos *insolentia*; *Croat.* plahocha, (plahoszerchnoszt *pusillanimitas*); *Ross.* пужливость, (плоховатость, оплошность, оплошливость niedbalstwo, nieostrożność); = pierzchliwość, lekkość, niestatek; Unbeſtand, Flüchtigkeit, Flattrigkeit, Leichtſinn; (*Vind.* spafhnost, trepezhlivost). Powiadają: młodość płochość. *Teat.* 4. *c*, 51. Panowie Polscy strofowali Krzywoustego z płochości niebezpieczeństwa pełnéj, *temeritas. Krom.* 127. Spraw pańskich naród świadkiem, a ich płochość lada Srogim występkiem często w oczy gminu wpada. *Zab.* 6, 384. *Nar.*

O jak nierychło znam moje płochości. *Past. Fid.* 25. Dawne prawa oddychają samym męstwa duchem, a pogardą płochliwości. *Czack. Pr.* 1, 246. Jan III. w płochliwości Turków znalazł swoję sławę. *Czack. Pr. praef. N. Pam.* 6, 297. PŁOCHOWIEC, wca, *m.*, krzewinka, *Nerium*; bobkowa róża; trucizna; sam zapach kwiatów może szkodzić. *Kluk. Dykc.* 2, 138. *Śleszk. Ped.* 418; Oleander, Lorbeerrose. *Syr.* 1393; *Bosn.* oleandra, laendra. PŁOCHOWIERNY, a, e, PŁOCHOWIARSKI, a, ie, n. p. Płochowierny gmin. *Zab.* 14, 158, lekkowierny, leichtgläubig. Płochowierna młodzież na słodycz się zbiera, A na ukryty fortel oczu nie otwiera. *Tol. Saut.* 24. Wybij mi z głowy płochowiarskie zasady, naucz, że to próżnym jest dymem, co się zowie szczęściem. *Pilch. Sen. list.* 4, 173. *PŁOCHOZMIENNY, a, e, — ie *adverb.*, łatwo odmienny, za lada przyczyną, leicht veränderlich. Jeśli się tym płochozmiennym dobrom powierza, prędko go odbiegają. *Pilch. Sen. list.* 2, 213. PŁOCHY, PŁOCHLIWY, a, e; (*Boh.* plach *pavidus*, blahowec błazen, cf. błahy; *Sorab.* 1. lochki, lochkužki, polochkužki lekki, lekkuchny; *Vind.* plah, plafheu = pierzchliwy; *Slav.* plashljiv; *Bosn.* plah, plasciv, strasciv; *Rag.* plàh, plahha, plahho, plasciv, (plahovatti *insolescere*); *Croat.* plàh, plasslyìv, leczlyiv = lękliwy; *Ross.* пужливый, (плохій błahy, lichy, mizerny, оплошный, оплошалый niedbały, плошать, оплошать niedbałym być); pierzchliwy, niestatkujący, lekki; *Carn.* ferflav, ferflavka, ferfùla; ſcheu, ſchüchtern, ausreißeriſch, flatterig, unbeſtändig, flüchtig, leichtſinnig. Jak zaradzić, jeżeli klacze będą tak płochliwe, że do siebie przystąpić nie dadzą. *Hipp.* 20. (tak pierzchliwe, dzikie, bojaźliwe, niełaskawe; ſo ſcheu, wild, unbändig). Płoche sinogardlice. *Cresc.* 590. Gołębie płoche. *Groch. W.* 556. Lud płochliwie ucieka. *Teat.* 44. *c*, 75, (cf. popłoch). Gardzi mną płocha dziewczyna. *Teat.* 6, 48. Płoche niewiasty. *ib.* 4, 7. Z płochąś przyszedł postawą, byś się z sieci wyrwał, Alboś co złego widział, albo się z kim potkał. *Rej. Wiz.* 174 *b.* z miną przelęknioną, przestraszoną, mit ſchüchterner, erſchrockner Miene. — Płochy wielkie na piasku zakłada nadzieje, Które jednym podmuchem lada wietrzyk ściera. *Dmoch. Szt. R.* 74. lekki, lekkomyślny; leichtſinnig, flüchtig, flatterhaft. Płochy Kupidyn, syn pieszczony matki, Wleciał na górę świeże zbierać kwiatki. *Zab.* 4, 142. niestatek, flatterhaft. Zamiast poprawy, jeszcze go płochszym uczynisz. *Teat.* 28. *b*, 27. Złość jest płocha, często się odmienia, nie na co lepszego, lecz na co innego. *Pilch. Sen. list.* 360. *Protheo mutabilior*; płochy, niestateczny, by wiatr, kuropłoch, pędziwiatr, tak stateczny jak masło na słońcu. *Mącz.* — §. Skarby, oręże, wszystko to rzecz płocha, To grunt, gdy sługa pana swego kocha. *Kras. Mysz.* 95. (błaha, próżna; eitel, ſchlecht). Miejcie wzgląd na moje podeszłe lata i płoche zdrowie. *Smotr. Apol.* 1. nietrwałe, niestateczne, wątłe.

Pochodz. *sub* Płoszyć.

PŁOCICA, PŁOCICZKA, *ob.* Płoć.

PŁÓCIENKO, a, *n.*, *dem. nom.* płótno; *Boh.* platýnko; (*Ross.* полотенцо ręcznik); ciensze przedniejsze płótno; *Ross.* холстинка, feine Leinwand. Płócienko Tureckie. *Instr. cel. Lit.* Płócienko srebrne i złote. *ib. Warg. Wal.* 305. PŁÓCIENNICA, PŁÓTNICA, y, *ż.*, 1. skład lub sklep lub warsztat płócienny. *Tr.*, Leinwandniederlage, Leinwandgewölbe. — 2. Żupan chłopski z płótna. *Ossol. Wyr.*, (cf. sukmana); *Eccl.* лница, льнѣница, льняная, изъ холста сдѣланная одѣжда. PŁÓCIENNICZKA, i, *ż.*; (*Boh.* platenice; *Bosn.* lanarica); kobieta, co płótno przedaje lub robi. *Tr.*, die Leinwandhändlerinn, Leinweberinn. — §. Cóż to za płócienniczka? co za bladość ciała kawalerze? *Mon.* 70, 83, cf. zbladł jak płótno, Bläſſe, Bleiche. PŁÓCIENNICTWO, a, *n.*, tkactwo lub handlel płócienny. *Tr.*, Leinweberey, Leinwandhandel. PŁÓCIENNIK, a, *m.*; *Boh.* plátenjk, plátnjk. *Carn.* platnâr; *Vind.* pertni kauz, lanenski tekauz, pertni ſhtazunar; *Sorab.* 1. rubné pwatnik; *Croat.* platnàr, rubjàr, lanar (cf. rąb, cf. len), vilahnàr; *Rag.* partenàr (*ob.* Parć), lanar; *Bosn.* lanar; (*Ross.* платошникъ co chusty robi, cf. płat, płachta), *Ross.* ткачъ; co płótno robi, tkacz, der Leinwandmacher, Leinweber. Tkacze abo płóciennicy. *Vol. Leg.* 3, 592. Ustrzygł, by płóciennik, wiek mój niedojźrzały. *Groch. W.* 7. — §. Płóciennik, co płótno przedaje. *Cn. Th.*, der Leinwandhändler; *Ross.* холщевникъ. PŁÓCIENNY, *PŁÓTNIANY, a, e; *Boh.* platenny; *Sorab.* 1. rubané; *Vind.* platneni, pertini, pertni, (*ob.* Parciany, parć); *Carn.* pertnęn, partnen, platnęn; *Croat.* platnen, perten, rubni, rubji; *Rag.* parten; *Bosn.* prriten; *Ross.* полотняный, портяный, холстинный, холщовый; z płótna, von Leinwand, linnen-, leinwanden-. Worki płótniane. *Syr.* 1007. Szorce płótniane. *Budn. Exod.* 28, 42. Płócienne odzienie. *Cn. Th.* Płócienny = do płótna należący, Leinwand-, n. p. Handel płócienny. *Tr.* PŁOCINA, y, *ż.*, pleć, płot, plecienie, plecionka; die Flechte, das Geflechte. Kto imienie swoje pracięm godzi, ma ku gruntowi swojemu końce prącia, abo jak mówią, płocinę obracać. *Sax. Rej.*

PŁÓCZĘ, *ob.* Płókać. PŁÓCZEK, czka, *m.*, w *górn.*, ten co rudę opłókuje. *Tr.* der Erzwaſcher, der das Erz abſpühlt. PŁÓCZKA, *PŁUCZKA, i, *ż.*, miejsce, w którym rudę, mającą wiele ziemi i piasku, płóczą, to jest, koryto. *Os. Żel.* 81, der Spühltrog; (*ob.* Płóka, płókanka). Warsztat służący do czyszczenia rudy zmieszanéj z samą ziemią zowią płuczką, jest to koryto na 4 stopy głębokie. *Os. Rud.* 44. — Płuczka, Waſchwerk, zabudowanie osobne, gdzie woda spadając na kraty, opłókuje większe sztuki kamieni lub kruszców, zabiera z sobą mniejsze kawałki, i te zostawia na gęstszych kratach; na reszcie miałkie i drobne cząstki osadza w rynnach do tego przygotowanych. *Mier. Mskr.* PŁÓCZNICA, y, *ż.*, narzędzie do opłókiwania rudy. *Tr.*, die Waſchkratze, das Erz damit zu reinigen. *PŁÓCZYFLAK, a, *m.*, *ob.* Kopcidym, kuchta. *Mon.* 75, 590. ein Sudelkoch, Küchenjunge. PŁÓCZYWĄS, a, *m.*, *Mon.* 75, 590, *ob.* Moczywąs, moczymorda, ein Saufaus, Naßkittel.

PŁÓD, u, *m.*; *Boh.* plod; *Slov.* plod, płod, płod żiwota; *Sorab.* 2. plod; *Sorab.* 1. plod, pwód; *Vind.* plod, fad (cf. sad) = owoc; *Bosn.* plod, rod, vochje; *Rag.* plood;

Croat. plòd; *Ross.* плодъ; cf. *Ger.* Blatt. Abſg.; ciało spłodzone, die erzeugte Frucht, die Leibesfrucht. Płód w żywocie, brzemię, *Slav.* csedo; *Bosn.* cedo; die mütterliche Bürde, die Leibesbürde, die Frucht im Mutterleibe. Białogłowy dziewięć miesięcy płód w żywocie noszą. *Krup.* 2, 190. Marya o Elżbiecie słyszała, że już sześć miesięcy płodem, t. j. Janem ś. chrzcicielem chodziła. *Gil. Post.* 272. Młody płód *Sorab.* 1. modžo. Dyano, która z płodu rozwięzujesz, i matki ratujesz. *Lib. Hor.* 126. Mężate mnożne białogłowy Rodzą płód nowy. *ib.* 126. Jowisz Danae płodu nabawił. *Otw. Ow.* 221. (brzemienną ją uczynił). Jowisz obciążył płodem Likaonową córę. *Otw. Ow.* 62. Porzucić płód, porodzić płód niedoszły, martwy, *ob.* Poronić. Poroniony płód, *ob.* Poroniątko, pomiotek. Niedonoszony płód, *ob.* Niedonosek. — Płód dziwny, chyba przyrodzona, monstr. — §. Płód, plemiennik, dziecię, dzieci, Kind, Kinder. Gdy król bez płodu i potomstwa zejdzie. *Herb. Stat.* 8. (bezdzietnie). Zbigniew, Władysława poboczny syn, dla ujścia w domu poswarków z widzenia kradzionego płodu, trzymany był w zatajeniu na Szląsku. *Nar. Hst.* 3, 45. (dorywczy owoc miłości, verſtohlne Frucht der Liebe). — §. Płód, ród, plemię; Stamm, Geſchlecht. Płodzie, szacownych ojców noszący nazwiska, Zewsząd cię zasłużona dolegliwość ściska, Sameś sprawcą twych losów. *Kras. Sat.* 16. *Crot. Prov.* Kakov rod, takov plod; jaka matka, taka córa; cf. niedaleko jabłoni i t. d. — *Fig.* Sól pospolita jest płodem morza. *Hub. Wst.* 100. Erzeugniß. — §. Wszelkie rosnące ziele płód w sobie zawiera, Który się w nieśmiertelny rodzaj rozpościera. *Zab.* 6, 137. *Min.* (żywioł płodzenia, płodność, zapłód; Frucht, Fruchtbarkeit, Zeugungsſtoff). U żydów hańba wielka była z niepłodu. *Leszcz. H. S.* 523. z niepłodności, Unfruchtbarkeit. — §. *Transl. fig.* Płód, owoc, skutek pracy, zabiegów, myśli; Frucht, Geiſtesfrucht. Z podziwieniem czytałem płód twéj muzy znakomity. *Zab.* 10, 390. Najsprosniejszy i najcudowniejszy płód dowcipu ludzkiego, jest wiara Mahometańska. *Kłok. Turk.* 145. PŁODNIE, PŁODNO, *adverb. adj.* płodny; *Boh.* plodně; płodząc, obficie w płód, fruchtbar. PŁODNOCZYNNY, a, e, n. p. Płodnoczynna rosa. *Zab.* 8, 253. *Nar.* Płodoczynna rosa. *Zab.* 10, 53, *Koss.*, płodności nabawiąca, befruchtend; *Ross.* плодотворный. PŁODNORODNY, a, e, — ie *adverb.*, obficie rodzący, ſehr fruchtbar, reichlich fruchtbringend. Winną macicę chwalemy, gdy sama ku ziemi płodnorodnym swym ciężarem nagina podpory. *Pilch. Sen. list.* 316. PŁODNOŚĆ, ści, *ż.*, *Boh.* plodnost, plodistwost, (Plodota bożek Pan); *Sorab.* 1. powodnoſcž, zpwodnoſcž, nadoba; *Vind.* rodovitnost, fadovitnost, fadlivost; *Rag.* plòdnos; *Bosn.* plodnost; *Croat.* plodnòszt; *Ross.* плодовитость, плодородность, плородіе, плодоносіе, многоплодіе; *Eccl.* благогобзительность; zdatność do płodzenia, wydawania płodu, urodzajność, żyzność, die Fruchtbarkeit. Płodność niewiasty, zwierząt. *Tr.* Płodność wielka, jedno zchodzi, drugie wzchodzi. *Cn. Ad.* 859. PŁODNY, PŁODOWITY, a, e; *Boh.* plodny, plodistwy, plodítedlny; *Slov.* plodní, plodný, urodný; *Sorab.* 1. pwodné, zpwodné, noschačžé, zplahwanité; *Vind.* rodouiten, fadoviten, fadliu, faden; *Croat.* ploden; *Slav.* plodan; *Bosn.* plodan, rodan, vochjan; *Rag.* plòdan; *Ross.* плодовитый, плородный, многородный; *Eccl.* благогобзивый; płód wydający, (cf. żyzny, plenny, urodzajny); fruchtbar, fruchtbringend. Nad gołębie nic płodniejszego: gołębica przez dni 40 jaje pocznie, zniesie, wyleże i wychowa dzieci. *Cresc.* 588. Płodny z natury ugór, chociaż płonne trawy Rodzi czasem, niewielkiéj trzeba mu uprawy. *Zab.* 12, 248. Płodny jestem, *Eccl.* благогобзую, *Graec.* εὐφορέω. Cerkiew nasza w święte męże płodowita. *Smotr. Apol.* 179. (obfita, obfitująca). Bają, iż był niegdyś czas, za którego ziemia płodowita nie była; a gdy nagle płodzić poczęła, inne krainy nieme bydlęta, same Ateny człowieka urodziły. *Orzech. Tarn.* 18. Drzewa płodne, dawające owoc. *Cresc.* 371. Żadnych płodnych i pożytecznych drzew nie mają wycinać. *Archel.* 2, 20. Niepłodne drzewo, które żadnego owocu nie rodzi. *Mącz., Rag.* neplòdni; *Subst.* neplodnik, *f.* neplodniza *prolis expers*; (*ob.* Komonica, *ob.* Jałowa). — b) Płodny, od płodzenia, Zeugungs-. Kto z ludzi pierwszy ściągnął na to rękę, Aby odcinał chłopcom członek płodny. *Hul. Ow.* 112. PŁODONOŚNY, PŁODORODNY, a, e; *Croat.* plodonòszen; *Ross.* плодоносный, *ob.* Płodny; *fructifer*, fruchtbringend, fruchttragend, fruchterzeugend. PŁODOWY, a, e, od płodu, Frucht-; *Boh.* plodowý, na płod. Brzemiennéj aby krwi mało wypuścić, aby siły nie ustały, boby płodowemu donoszeniu nie wystarczyły. *Cziach. Prz.* 94. (donoszeniu płodu). Ostre choroby ze złem abo płodowem, abo macierzyńskiem bywają. *ib. G.* 2. PŁODUCHA, y, *ż.*, krowa, która się ocieliła, eine Kuh, die gekalbt hat. Nie zaraz się zachce płoduchy na innego cielęcia. *Haur. Sk.* 54, *ob.* Komonica, jałowa. PŁODZIĆ, ił, i, spładzać *act. niedok.*, spłodzić *dok.*; *Boh.* plodíti, zplodíti; *Slov.* plodit, plodjm; *Sorab.* 2. płožisch; *Sorab.* 1. plahwuyu, (wodwodnoſcžam, zpwodnoſcžu upłodnić); *Vind.* fadovititi (cf. sadowić), fad pernesti, prid pernesti, faduvati; *Croat.* plòdim; *Bosn.* plodíti, roditi; *Rag.* plodítti, (oplodítti, vzplodítti - upłodnić, oneplodítti *sterilitate afficere*, cf. omniszyć); *Ross.* плодить, плодствовать, творить, творю, (оплодотворить, оплодотворять upłodnić); *Eccl.* плодоносити, плодьствовати, (наплодити, учинить плодоноснымъ upłodnić); a) rodzić, płód wydawać; zeugen, Frucht hervorbringen, Frucht bringen. Matka rodzi, ociec płodzi. *Tr.* Biada temu, który mówi ojcu swemu, czemu spładzasz, a matce, czemu rodzisz? *Radz. Exod.* 45, 10. Dzieci z nieszczęśliwych spłodzone rodziców. *Teat.* 49. *c*, *A* 2. *Czart.* Archanioł pannie powiedział, iż moc Najwyższego miała w jéj żywocie spłodzić jéj własne nasienie. *Gil. Post.* 215 *b.* Natura rodzi i spładza rzeczy. *Petr. Pol.* 63. Nie wszystkie grunty wszystko płodzą. *Otw. Wirg.* 401. Płodzą się pszczoły, mnożą się, *faciunt sobolem. Cn. Th.* ſie vermehren ſich. — *Fig.* Pokaż przed światem, że nie sowy płodzisz w głowie. *Teat.* 16. *b*, 46. żeś głowa, że u ciebie nie pustki w głowie; cf. z pustéj stodoły sowa wyleci. — b) *Transl.* Płodzić niecnotę, broić, dopuszczać się czego

niedobrego, wyrządzać, płatać; etwas Böſes ausüben, anſtellen, verüben, treiben. W oczach matek córki, a przed mężami żony brał, i wszeteczność z niemi płodził. *Sk. Żyw.* 1, 370. Unzucht treiben. Jako chcą, i które żywno chcą, psoty płodzą. *Sekl.* 111. 1 *Leop. Apoc.* 17, 2. Nieprzystojne rzeczy płodzili synowie jego, a nie karał ich. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 3, 13. W Inflanciech płodzili niesłychane grzechy, aż pomsta boża przyśpiała. *Corn. Wł. F* 2. Bóg tych, którzy takowy grzech płodzą, każe karać. *Glicz. Wych. D* 7 *b.* Nienawidzi wszystkich, którzy nieprawość płodzą. *Weryf.* 42. Pomagali mu złości płodzić. *Kosz. Lor.* 71. Ludzie dopiero złości opuszczają, gdy ich płodzić nie mogą. *Ezop.* 115. Zbytki płodzili, i nauki przeciw słowu Pańskiemu wymyślali. *Sekl.* 12. Przy maju a przy trawach rozkosz płodzić. *Sienn.* 426. — §. Tryumfy płodził wielkie. *Teat.* 42. *d*, *D.* (stroił, große Triumpfe anſtellen). Słów siła o przeczytaniu tych xiąg czytelnikowi płodzić niepotrzeba. *Smotr. Lam. pr.* (prawić mu wiele). PŁODZICIEL, a, *m.*, który płodzi, der Zeuger, Erzeuger; *Sorab.* zplahwaczer, zplahwnik, zplahuwar; *f.* płodzicielka; cf. rodzic, rodzicielka. PŁODZIDYM, a, *m.*, kopcidym, zły kucharz, dymopłod; ein Sudelkoch, ein ſchlechter Koch, *ob.* Płóczyflak. PŁODZIEŃ, ia, *m.*, swojski; ziele, boży dar, gatunek Mikołajka, *eryngium*, Manneštreu. *Syr.* 680. PŁODZIENIEC, ńca, *m.*, PŁODZISAMIEC, mca, *m.*, PŁODZISZ, a, *m.*, ziele rodzeniec, czyniród, dzieciennik, dzieciniec, do płodu obojéj płci pomaga. *Syr.* 758, *crataeogonum*, Waldhirſchkraut, Wälſch Bingelkraut, Brennkraut. PŁODZISZEK, szka, *m.*, 1. ziele, łuczek, łuk polny winniczny, *allium ampeloprasum*, Wildlauch. *Syr.* 1220. *Urzęd.* 252. *Kluk. Dykc.* 1, 21; *Ross.* зміевикъ. — 2. Płodziszek, kamień, do płodu pożyteczny. *Cn. Th. peneros pansebastos. Plin. H. N.* 37, 10, ein Edelſtein, der zur Fruchtbarkeit beytragen ſoll.

Pochodz. *napłodzić*, *przypłodek*, *upłodnić*, *upłodniać*.

PŁÓKAĆ, *PŁUKAĆ, ał, płócze *act. niedok.*; (*Carn.* splaknem; *Bosn.* plakati, (*ob.* Płakać); *Vind.* oplakuvati, oplakniti, splakniti = pławić; (płukati, oplukati = opałać zboże); (*Sorab.* 2. palkasch, pawkasch prać); *Ross.* полоскать, полощу, cf. *Ger.* flauen, cf. ſpülen); spłókiwać, opłókiwać; ſpülen, ausſpülen. Płókać kieliszki w wodzie; płókać bieliznę, chusty. *Tr.* Nawałności biją w mocny brzeg, brzeg płóczą, same błota nabierając. *Birk. Exorb. E* 4. wypłókują, wymywają, wyrywają, podrywają, podmywają, ſie ſpülen das Ufer aus. Ciepła rzewliwie łza płócze oko. *Miask. Ryt.* 82. wiły, naß machen, nezen. — *Transl.* Twa ojczyzna w twéj się krwi płókała. *Past. Fid.* 296. Przed oczyma twemi ojczyznę twą płókano. *Biel.* 289. w krwi kąpano, im Blutte gebadet. Płókać się, pleszczeć się w wodzie, kąpać się, ſich im Waſſer baden und plätſchern. Gęsi się płókają. *Bals. Sen.* 29. Arabowie daleko przed Mahometem płókania zażywali. *Kłok. Turk.* 190. das Baden. Usta płókać, den Mund ausſpülen. Dzieci mają codzień usta płukać, aby od nich nie cuchnęło. *Pir. Pow.* 78. Gardło płókać, gargaryzować, gurgeln mit etwas. Lekarstwem tym płócze się tylko gęba i gardło, ale się nie połyka. *Dyk. Med.* 2, 250. Płókanie, gargaryzm; czym gardło płóczą, das Gurgelwaſſer. Bywają płókania gotowane z mléka, z rosołu, z kleiku. *Perz. Cyr.* 2, 137. *Krup.* 5, 311. — Płókanie rany, zasikanie, *injectio*, przepłókiwanie za pomocą sikawki. *Perz. Cyr.* 1, 86. *et* 2, 136. das Einſpritzen in die Wunden. — *Transl. fig.* Rad gardło płócze. *Tr.* pija, er trinkt gern. Kto płucze flaki, rozumie, że każdy taki. *Mon.* 71, 752, cf. drugiego ożogiem maca, kto sam w piecu lega.

PŁÓKA, i, *ż.*, *ob.* Płóczka, n. p. Wszystkie rudy, ganki, płóki rzeczne, kamienie, i inne skarby ziemne, okazują się przez *wietrunki. *Biel. Hst.* 26. miejsce, gdzie ruda pod wodą rzéki się płócze; Erzwaſche, wo das Erz vom Waſſer beſpült wird. PŁÓKANKA, PŁUKANKA, i, *ż.*, n. p. Gdy ziemia ta pełna jest pyłu, dobra rzecz byłaby, żeby płukanka była w zaciszu. *Torz. Szkl.* 122. płóczka, Erdwaſche. PŁÓKARZ, a, *m.*, płóczek, der Spüler, der etwas abſpült. Rzemieślnicy, węglarze, kowale, kuźnicy, płókarze, płacą po 6 groszy. *Vol. Leg.* 2, 664. *et* 3, 52. Płókarze przy papierniach. *Vol. Leg.* 3, 390. Stampfer in der Papiermühle. *PŁÓKALNY, a, e, do płókania; *Ross.* полоскательный, Spül-.

Pochodz. (Etym. *cf. płakać*, *pluć*, *pluskać*), *płóczek*, *płóczka*, *płócznica*, *dopłókać*, *napłókać się*, *opłókać*, *opłókiwać*, *popłókać*, *przepłókać*, *spłókać*, *wypłókać*, *wypłóczyny*.

PŁOMIEŃ, ia, *m.*; *Boh.* plamen; *Slov.* płameň, plamen; *Sorab.* 2. plomč; *Sorab.* 1. plomio, pmonie; *Vind.* plamen; *Carn.* plemen; *Croat.* plamen, (plám, vusganye od szerde *excandescentia*); *Dal.* plamen; *Hung.* láng, laangh; *Slav.* plamèn; *Bosn.* plamen, plam, pram; *Rag.* plám, plamen, plamenje, (plám *excandescentia irae*, *ob.* Płonąć); *Eccl.* пламы, пламя, пламень, полоня; *Ross.* пламень, пламя, пылъ (cf. pył), пыхъ, (cf. puchać, buchać, wybuchnąć); cf. *Lat.* flamma; *Graec.* φλόξ; *Angl.* flame; *Ger.* die Flamme. — *Pr. et fig.* Płomień jest dymem gorętszym i świecącym. *Hub. Wst.* 372. Płomień jest ogień gwałtownie wzruszony, na wszystkie strony miotający się, i razem z sobą porywający pary siarczyste i saletrowe. *Boh. Dyab.* 186-7. Pałam ranna, pełnam płomienia. *Past. Fid.* 83. Przyduszono siła buntów, Janczarskich, nim w płomień wybuchnęły. *Klok. Turk.* 228. PŁOMIEŃCZYK, 1. *herb*, *ob.* Zadora; (*Ross.* пламенникъ pochodnia; czeluść dymarki, którą płomień przechodzi). 2. Płomieńczyk, *lychnis chalcedonica*, gatunek firletki, kwiatu żywoczerwonego. *Kluk. Dykc.* 2, 100, rothe Himmelröslein; *Ross.* мыло Татарское, боярская спѣсъ. PŁOMIENIĆ, ił, i, *act. niedok.*, płomienistym czynić, zapalać; *Dal.* plamenovati; *Croat.* plamenovati, planuti, plantatti; *Eccl.* пламеню; *Ross.* пылать, flammig machen. — *Propr. et fig.* Czułości o niebios darze, Ty wdziękiem płomienisz twarze. *Kniaź. Poez.* 3, 12. (rumienisz), cf. płonić się, płonąć. — Płomienić się, płomienistym być, lub stawać się, entflammen; *Boh.* plápolati; *Croat.* plamnujem, plaszam plamen; *Rag.* plamenovati, planuti, (vsplanuti od jeda *excandescere*); *Ross.* пламенѣть; *Eccl.* пламенюся, пламенствоватися, горѣть въ огнѣ. *PŁO-

MIENIOPARY, a, e, 'iskrodmy, płomień parą wypuszczający, feuerathmend. Cielcami płomieniopareмi Jason orze. *Żebr. Ow.* 163, (*ob.* Płomienisty). 'PŁOMIENIONOŚNY, a, e, — ie *adverb.*, flammentragend, flammenbringend; *Croat.* plamnonòszni. PŁOMIENIOWY, a, e, od płomienia; *Croat.* plamen, plamni, Flammen-. Płomieniowa łona. *Haur. Sk.* 93. PŁOMIENISTY, PŁOMIENNY, a, e; (*Boh.* plamenny; *Sorab.* 1. pwomoyite; *Vind.* plamenjast, plameniten, plamnast; *Rag.* plamski, plammenit; *Ross.* пламенный, пламенистый, пылкій, пылокъ, яркій, ярокъ, cf. jary); płomienie wydający, wybuchający, płomienia pełen, ognisty; flammend, flammig, flammicht, feurig. Cherubina miecz płomienisty. 3 *Leop. Genes.* 3, 24. (ognisty. 1 *Leop.*). Marsowe płomieniste byki. *Chrośc. Ow.* 157. Płomieniste woły. *ib.* 152. (*ob.* 'Iskrodmy, płomieniopary). Gorące i płomieniste kazanie. *Birk. Dom.* 29, (cf. piorunujący). Z tak wielkiej miłości do boga, płomienista miłość wypadała i na ludzie. *Birk. Dom.* 69. *Corn. Dw.* 274. PŁOMYK, a, *m.*, 'PŁOMIENIEK, ńka, *m.*, *dem. nom.* płomień; *Boh.* plamynek; *Bosn.* plamenak; *Rag.* plamenak, plamencich; *Croat.* plamenecz, plamenek, das Flämmchen. Płomyk w popiele przysuty, chwyta ogień i sam się posila. *Leszcz. Class.* 49. Płomieniek z lampy. *Birk. Chodk.* 24. Wódka ta płomyk na twarzy, to jest zapalenie twarzy, rozpędza. *Syr.* 1333. — §. Płomyk, kamień drogi. *Cn. Th., phlegonitis. Plin. H. N.*, ein flammender Edelstein. Płomyk ziele, *phlox Plin. Cn. Th.*

Pochodz. *cf. płonąć, opłonąć, spłonąć, zapłonać się.*

1. PLON, u, *m.*; *Boh.* plan, korist, (*ob.* 'Korzyść); *Carn.* plejn *praeda*, (plan *incursio*); *Croat.* plén, odera (*ob.* Odrzeć), *praeda*; *Rag.* pljen, odòr, poròb *spolia*; *Bosn.* plin, pljen; *Ross.* плѣнъ, полонъ; 'połon, jęctwo, zdobycz, łupy; Beute, Ausbeute. Pobrał w plon wszystkie ostatki ludu. *Budn. Jer.* 41, 10. (w jasyr). Dopieroż za nieprzyjacielem, gdy on za Rosią dzieli plony. *Tward. Wł.* 72. Jeśli się ociągasz dłużej, sam zostaniesz plonem zwycięzcy. *Teat.* 51. *d*, 21.

Pochodz. *plenić, pleniciel, płonianka, poplenić, zaplenić, cf. plondrować.*

2. PLON, u, *m.*, kwitnienie, kwiaty; die Blüthe, das Blühen. Już tedy w opisywaniu moim idę do plonu abo kwitnienia zboża. *Kluk. Rośl.* 3, 205. — *Fig.* Słodkie mi są te piękne plony, które z tej niwy, własnemi uprawionej rękami, odbieram. *Gaz. Nar.* 1, 238, cf. plonować, plenny.

PŁOŃ, PŁONIA, i, *ż*, PŁONKA *dem.*, dziura w lodzie na rzece, jeziorze, [*rusk.* połonka = przerębla, eine Wuhne 2], *hiatus fluvii in superficie congelati. Cn. Th.* eine Blende im Eise, ein betrügliches Loch auf einem gefrornen Flusse; cf. przerębl; (cf. *Ross.* плена, пленка, пленочка mały łam w żelezie; blaszka, lama). Kto w gęstwinie nie błądzi, już snadniéj na płoni Doplątać się do brzegu, iż nie będzie w toni. *Rej. Wiz.* 60 *b.* Po kryjomo te lody płoniło, a słomą płonki potrząsało chytrze. *Białob. Odm.* 15.

PŁONĄĆ, ął, ie *neutr. jednl.* PŁONIĆ się *recipr.* a) gorzeć, palać; entbrannt seyn, brennen, sich erhitzen; (cf. płomień, cf. łona, łuna; *Bosn.* plannuti *incendere*; *Rag.* plannuti, plamenovati *flammam emittere*, *ob.* Płomienić; usplanuti od ijeda *excandescere*; *Carn. et Vind.* splahniti, splahném *detumescere*). Zabolał na to Jowisz, strasznym gniewem spłonął. *Dmoch. Il.* 2, 195. Na co sto tysięcy krwawym potem płonie, Jeden zje próżnujący, jeden to ozionie. *Pot. Pocz.* 626. Gdy zaczęła mi dziękować, płonąłem, zająkałem się. *Stas. Num.* 2, 51. Gdy się poda ona wejrzeniu memu, płonę się, bladnę natychmiast. *Teat.* 6, 59. Padła na klęczki, płoniła się, zapalały jéj się oczy, głośniéj biło serce. *Ossol. Str.* 3. — — b) Płonić się, *ob.* Płonieć.

PLONDROWAĆ, PLĄDROWAĆ, ał, uje *act. niedok.*; *Angl.* plunder; *Svec.* plundra; *Ger.* plündern; plenić (cf. plon), łupić, w zdobyczy zabierać, rozchwytać; *Boh.* dramowati (*ob.* Drzeć), branice plondrowanie, (*ob.* Brać); *Vind.* ropuvati (*ob.* Rabować), robuvati, ropati, po fili odjemati, opleniti; *Croat.* poroblyújem, (*ob.* 'Rab, 'rob); *Sorab.* 2. plundrowasch; *Bosn.* robiti, pljeniti; *Slav.* robiti, plinjati; *Ross.* расхитить, расхищать, ограбить. Napadli mię rozbójnicy, plądrują mi po kieszeniach. *Teat.* 8. *c*, 75. PLONDROWNIK, a, *m.*, co plondruje, łupieżca, rozchwytacz; *Vind.* ropavez, ropar (*ob.* Rabuś), opipnik; *Croat.* porobitel, der Plünderer. Przyjeżdżają sprzymierzyńcy nasi; lecz więksi plondrownicy a niżeli walecznicy, a rządu i powściągliwości żołnierskiej najmniej nieprzestrzegający. *Krom.* 601. *Budn. Ps.* 137, 3, (cf. pleniciel).

PŁONĘ, *ob.* Płonąć. PŁONIA, *ob.* Płoń *et* Płonina.

'PŁONIANKA, i, *ż.*, *Ross.* полонянка, плѣнница; w plon zabrana niewolnica, die Gefangene, Kriegsgefangene. *Budn. Eccles.* 2, 3. — 1. PŁONIĆ, *ob.* Plenić.

2. PŁONIĆ, ił, i, *act. niedok.*, spłonić *dok.*, grunt płonnym czynić, wysuszać, wysilać, das Erdreich unfruchtbar machen. Jęczmień znacznie płoni każdą rolą. *Haur. Sk.* 32. Jeśli bujnéj niwy Ziarnem nie siejesz, chwast ją płoni i pokrzywy. *Pot. Arg.* 638. Jeżeli taką rolą głęboko lemieszem podejmiesz, bardziej ją zepsujesz i spłonisz, że na niej nic się nie urodzi. *Haur. Sk.* 23. PŁONIEĆ, *neutr. nindok.*, PŁONIĆ się *recipr. pass.*, a) płonnym się stawać, wygorywać od słońca, od zbytniéj suszy; unfruchtbar werden, durch zu große Hitze die Fruchtbarkeit verlieren, austrocknen. Nie trzeba żałować nawozu, żeby rola nie płoniała. *Haur. Sk.* 45. Bobem rola nie płonieje, ani wygorywa, zwłaszcza jeżeli głąby z korzeniem tam zostawisz. *Cresc.* 169. Ścierni z ról nikomu nie przedawać, bo przez to płonieją role. *Haur. Ek.* 19. W lasach tam żadnéj nie widać rodzajnéj jabłoni, Lecz szeroka rozległość piaskami się płoni. *Bardz. Trag.* 37. Wszelkie drzewo domowe, gdy go nie opatrują, spłonieje, a stawa się leśnym. *Cresc.* 666. *et* 65. (wyradza się). Płonieje zboże, *ob.* Wypłoniałe zboże, wygorzałe od słońca, wyprzałe. — b) Płonić się, *ob.* Płonąć. —

3. PŁONIĆ lód = płonie czyli przeręble na lodzie robić, Wuhnen im Eise machen. Po kryjomo te lody płoniło, a słomą płonki potrząsało chytrze. *Białob. Odm.* 15. PŁONINA, y, *ż.*, 'PŁONIA, i, *ż.*, §. 1) miejsce wygorzałe, wyprzałe, dla zbytniéj suszy nieurodzajne, płonne, [hala, wyżyna bezleśna; eine Alpe 2], ein trockner unfruchtba-

rer Boden oder Landſtrich. (*Carn. etc.* planina *Alpes*, planinske *Alpinus*, planinz *alpicola*); [*rusk.* połonyna 2]. Rola piaszczysta im więcéj bywa oraniem przewracana, tym więcéj wysycha, i obraca się w płoninę abo słoniawę, gdzie żadne nasienie nie może się kochać. *Cresc.* 92. *ib.* 7. *et* 93. [Miejsca górne lub też w równi, bywają niepłodne, kiedy zbyt suche i słone, a te płoninami abo słoniawami zowią. *Cresc.* 136, *ob.* Słoniawa 2]. Płoniny puste a wygorzałe. *ib.* 652. Przebyli las zgęszczony, łomisty; co płoninami od słonecznego wypalenia zowią. *Krom.* 361. Raczéj o role, aniżeli o płoniny, o grunty urodzajne, niżeli o polną dziczyznę, szczęścia pokusić zechcę. *ib.* 440. Dzikie równiny, suche płonie, łożyska ruiny. *Przyb. Milt.* 12. [§. 2. Płonina, płonia, przerębla, eine Wuhne; n. p. 2]. Mosty sobie czynili przez płoniny na brzozach. *Papr. Kyc.* 352. §. 3. Płonina, płonka nienajlepsza, [dzika, ein wilder 4], ſchlechter Pfropfſtamm. Orzechy szczepią w niesmaczną płoninę. *Otw. Wirg.* 397. PŁONKA, i, *ż.*; *Boh.* plaň, planka, fazar, sazenice, sazenička, sadba; *Sorab.* pżeszada; *Carn.* sasajaniza, ostarevk, natizh; *Vind.* safad, vfadek; *Croat* preszad; *Rag.* planikka *arbutus*; *Ross.* садъ, высадокъ; *Eccl.* прививокъ; a) ein Wildling, ein wildes Baumſtämmchen, das noch erſt gepfropft werden muß. Znajdujemy po polach, po lasach, młode dzikie drzewka grusz, jabłoni etc., te nazywamy płonkami abo dzikami. *Kluk. Rośl.* 1, 92. (*oppos.* szczep). Z nasienia pospolicie płonka się rodzi, a nie drzewo domowe. *Cresc.* 114. Płonkę ukrócić, a w domowe drzewo obrócić przesadzaniem. *Cresc.* 66. Tę młodą płonkę, którą szczepili, krzesali, z nagła podrosłą i dojrzałą ujrzą. *Pilch. Sen. list.* 274. Płonka bez korzenia, n. p. wierzbowa, latorośl do sadzenia w ziemię. *Cn. Th.* 352. ein Pfropfreis. Płonka bezlistna, sam korzeń, *ob.* Odziemek. — b) Płonka *dem. nom.* płoń, płonia. PŁONKOWY, a, e, n. p. Płonkowa ziemia, *vegetale. Stas. Buff.* 97. płonki rodząca, Wildlinge erzeugend. PŁONNIE *adverb. adject.* płonny. PŁONNIK, a; (*Boh.* planiště; *Vind.* safadiſhe, mladikoviſhe; *Bosn.* prisad, vrisg, vrjesg, rasad od uochja al od zelja; *Croat.* preszadische, preszadni vert, klyuchiczi); a) szkoła, gdzie płonki sadzą. *Dudz.* 51., *Cn. Th.*, der Pflanzgarten, die Baumſchule. Nasiennik, płonnik. *Dasyp. I i i*; szczepnik. *Volck.* 875. — b) Płonnik wodny, rolny, ziele, *polygonum femina*, Tannenwadel, Katzenwadel. *Syr.* 324. *sanguinalis*, Blutbirſe. PŁONNOŚĆ, ści, *ż.*, nieurodzajność, niepłodność gruntu, drzewa, i t. d.; (*oppos.* plenność); die Unfruchtbarkeit. Płonność drzewa pochodzi z nieopatrzenia. *Cresc.* 80. — *Transl.* Płonność nadziei, płonność obietnic = daremność, próżność, die Vergeblichkeit, Eitelkeit. PŁONNY, a, e, PŁONNIE *adverb.*; (*Boh.* plany polny, dziki); *Slov.* płany *infructuosus*; a) *de agris idem, quod* niepłodny *de plantis, animalibus et hominibus. Cn. Th.* przez wyschłość nieurodzajny, wysilony, wyprzały, wypłoniały, (*oppos.* plenny), dürr und unfruchtbar (vom Boden). Gdy jest płonna rola abo jałowa, jak orać. *Haur. Sk.* 23. — Drzewa płonne, bez żadnego owocu. *Cresc.* 371. (unfruchtbare Bäume, bezowocne, niepłodne). Latorośle ku szczepieniu mają być obierane płonne, to jest, na których niemasz pąkowia ku kwitnieniu sprawionego. *Cresc.* 122. *Końsk. Lek.* 2, 48. *Groch. W.* 581. — §. Płonne drzewo = dzikie drzewo, leśne, polne, ein wilder Baum. Jest rozmaity obyczaj skracania drzew płonnych (płonek), i odmieniania w domowe. *Cresc.* 65. Gnój i leśne drzewa abo płonne, może obrócić w ogrodowe. *ib.* 80. — §. Owies płonny, *ob.* Owsik, kostrzewa. — §. Zboże płonne, wypłoniałe, wygorzałe, wyprzałe; ausgetrocknetes Korn, mageres, von der Hitze verzehrtes, ausgedörrtes Korn. Pluta, otrząsłszy kwiat z kłosów, płonną tylko słomę rolnikom zostawiła. *Nar. Hst.* 6, 305. (bez ziarn). — b) *Transl.* Płonny, daremny, próżny, czczy; leer, eitel, vergeblich. Płonna to nadzieja, którą mię uwodzi. *Teat.* 5. *b*, 75. Powiedz mi, czy ta nadzieja, któraś mi czasem czyniła, nie jest wcale płonna? *Teat.* 37. 26. Spodziewam się niepłonnie, że odpowiadać zechce powziętéj o nim nadziei. *Koll. List.* 2, 6. (nie bez gruntu). Płonne obietnice, jutro ich zapomni. *Węg. Marm.* 1, 203. Nie z mów płonnych, lecz z czynów sądzić o ludziach. *Ust. Konst.* 1, 98. Płonnie. *Zab.* 13, 386. Mowa niepłonna, nie leda co mówi. *Cn. Ad.* 518. (gruntowna). Nie słucha źmija kiedy nauczony Czarownik nad nią zacznie rym niepłonny. *J. Kchan. Ps.* 82. (umiejętny). — §. Płonny, płochy, lekki; flatterhaft, leicht, leichtſinnig. Nie ważyła się wydać walnéj bitwy płonna rzesza i bez serca. *Nar. Hst.* 4, 116. Język pochlebców płonny. *J. Kchan. Ps.* 6. *et* 8.

PLONOWAĆ, ał, uje *med. niedok.*, zakwitać, blühen, zu blühen anfangen. Gdy żyta plonują, daje się widzieć nad niemi niby para; jest to pyłek kwiatu, bez którego żadne ziarno się nie zawiąże. *Kluk. Rośl.* 3, 205.

PŁOSA, y, *ż.*, PŁOSKA, i, *ż*, *dem.*; *Ross.* полоса, полоска, полосочка; *terrain*, grunt wymierzony, dział roli, oddział, podział, stajanie, niwa; (*Etym.* płaski); ein Feldſtrich, Landſtrich, Flur, eine gewiſſe Abtheilung eines Feldes. Weźmij trupa tego, a porzuć go na płosie pola Nawota. *Budn.* 2 *Reg.* 9, 25. Krew Nawota oddam ci na płosie tej; porzuć go tedy na tę płosę. *ib.* Zdrowie w tym, ktoby o kłosie na swej płosie, użąć radził śmiele. *Geb. Hym.* 324. Na jeden dział roli albo na płosę, dosyć 24 wozów gnoju. *Cresc.* 81.

PLOSKONY, PLOSKUNY. *Tr.*, pluskota, pluta, Regenwetter. Pluskonny czas = plutny, dżdżysty. *Tr.*

PŁOSKOŃ, PŁOSKUŃKA, PŁOSKOŃKA, i, *ż.*; *Ross.* плосконъ, [konopie samiec, der männliche Hanf, Fimmel. *Dobr.* — 2]; płoskonne konopie, samica, konopie te, które kwitną, ale nasienia nie wydają. *Kluk. Rośl.* 3, 330; *Boh.* poskonna konopě, (*Etym.* płaski); der Fimmel, Bäſtling, der weibliche Hanf, (*ob.* Głowaczki, maciory). *Zaw. Gosp. Haur. Sk.* 6. *Syr.* 822. [Konopie są dwojakie, które dochodzą wcześnie zowią się płoskonią (Fimmel), drugie nie kwitnąc dają nasienie, i są maciorami abo głowatkami (Saathanf). *Ład. H. N.* 76. — *ob.* Konopie 2]. Płoskonki abo suszki. *Syr.* 822. Wyrwana i osuszona płoskoń. *Przędz.* 38. PŁOSKONNY, *adject.* od płoskoni, Fimmel-. PŁOSKUR, u, *m.*, PŁOSKURNICA, y, *ż.*, gatunek orkiszu szerszego, kłosu płaskiego. *Syr.* 950.

breitähriges Dünkelkorn. PŁOSZCZYK, a, *m.*; *Ross.* полоска; grot strzały, żelazo u łukowéj strzały. *Czart.*, (cf. płyt); der Gebren, die eiſerne Spitze des Pfeils. Kupid wzruszony jest westchnieniem, ugasza zapały. Sam w rzéce niepamięci mocząc płoszczyk strzały. *Szym. S. W.* 12.

PŁOSZYĆ, ył, y, spłaszać *act. niedok.*; PŁOSZAĆ, PŁASZAĆ *contin. et frequ.*, spłoszyć *dok.*; *Boh.* plašjti; *Sorab.* 2. ploschisch; *Vind.* plafhiti, splafhiti, sestrafhiti; *Bosn.* plasciti, strasciti; *Rag.* plasciti, poplascivati, uplasciti; *Croat.* plashiti, plássim; *Ross.* полошить, (cf. полошать, оплошать niedbałym być), пугнуть, пужать, пугать, спугнуть, спугивать; *Eccl.* пужаю, страшу; *Sorab.* 1. schericz, fraschicz; straszyć ptaki, żeby pierzchnęły, *proprie de avibus, sed extenditur et ad alia*; spłaszać, odpłaszać, wypłaszać, ſcheuchen, wegſcheuchen; (cf. si si *vel* sio; *Ross.* ши, шикнуть, шикать). Małą rzeczą ptaki płoszą. *Pot. Syl.* 464. Na sznurach nawiązać pierze, laszczki, abo co takowego, coby ptaki straszyło i płoszyło. *Cresc.* 329. Ostrożnie, żebyście ptaków nie spłoszyli. *Pot. Arg.* 470. *Bardz. Luk.* 69. *Lub. Roz.* 466. (cf. *Slov.* Na zagâce z bubni chodit, na zajâce z bębnami). Jak szarańczę tak mię płaszają na tym świecie. *Ryb. Ps.* 222. Ci co płaszali monarchów jak muchy. *Wad. Dan.* 2. Zajuszone lwięta Płoszą przed sobą drobniejsze zwierzęta. *Suszyc. Pieśn. A* 3 *b.* Dzik psy rozpądza i skolących kłem krzywym płasza rozjuszony, *dissipat. Żebr. Ow.* 199. Witołd wziął Podole mocą i Tatarów z niego płoszał. *Stryjk.* 470. (*ob.* Wykurzać). Motłoch po tylekroć już płaszany. *Nar. Tac.* 2, 264. PŁOSZYDŁO, *ob.* Straszydło.

Pochodz. *napłoszyć, odpłoszyć, odpłaszać, popłoszyć, popłoch, przepłoszyć, rozpłoszyć, wypłoszyć; płochy, płochliwy, płochość, płochowiec, płocha.*

PŁOT, u, *et* a, *m.*; (*Boh. et Slov.* plot; *Sorab.* 2. plot; *Sorab.* 1. pwót, (pwotžu *sepio*); *Carn.* plot; *Vind.* plut, plot, pluet, verbou, sagrajenje, (*ob.* Zagrodzenie); *Croat.* plôt, (plotím, plotom ograjam ogradzam); *Rag.* ploot; *Bosn.* plot, pletero, duvar; *Ross.* плетень, оплоть, изгорода, заборъ (cf. zabor, cf. obora), забрало, забраніе, тынъ, тынокъ, (cf. плоть плта, trafta, cf. плотина, плотинка tama); a) pleciona z chróstu grodza, ein geflochtner Zaun. Płoty robią, natykawszy koły w ziemię na dwie stopy od siebie, plotą między nie chróst w podłużki. *Cresc.* 144. Ogrodów grodze rozmaite bywają, jedni je przekopami okopują, drudzy płotmi z kołów i chróstu uplecionemi osadzają. *ib.* 142. Płoty bywają łozowe, brzozowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163. Płot samorodny, z krzewia żywego pleciony. *Cn. Th.*; ciernie; *Croat.* sivìcza, szechà; ein lebendiger Zaun, eine Hecke. — §. *Latius:* Płot dylowany, abo z żerdzi, *ob.* Parkan; ein Bretterzaun, Planſenzaun. Płot kołowy, *Vind.* kolni plot, plut; *Ross.* частоколъ, частоколикъ, частоколецъ, тычинникъ, (*ob.* Tyk). Część płotu między palem a palem, kwatera, przęsło *Eccl.* прасло. Płoty, ziemia płotami ogrodzona *Eccl.* халага. Płot kamienny, abo grubo murowany, *maceria. Cn. Th.*, ein Steinzaun, eine Befriedigung von Feldſteinen. — §. *Phras. Prov. Dicter.* Nie wszyscy z jednym szczęściem na świat się rodzą, Szerzej jedni niż drudzy swe płoty grodzą. *J. Kchan. Dz.* 217. (jeden pan, drugi sługa). Złote czasy, kiedy z kiełbas płoty pleciono, a połciami i gomółkami domy pobijano. *Podw. Wroż.* 24, (cf. pieczone gołębie na powietrzu). — Za płot wyrzucić, na ulicę, w błoto cisnąć; über den Zaun werfen, wegwerfen. Grzyby, gdy najwyborniéj przyprawione, za płot wyrzucić. *Urzęd.* 149. Dobrodziejstw swych za płot nie miecą. *Gorn. Sen.* 27. Stary kurta, co zrobi, to jakbyś znalazł, a co zje, to jakbyś za płot wyrzucił. *Burl. C* 2. Nie zarzuciłeś za płot tego. *Gorn. Sen.* 434. Pierwsze kocięta za płot. *Teat.* 35. *b*, 33. (wyrzuć). — § Dał mi się w znaki, oj nieraz przez dziesiąty płot przed nim uciekać musiałem. *Teat.* 22. *b*, 48. (umykać, ukryć się, w chróst). Trafił właśnie, gdyby kulą w płot. *Teat.* 52. *c*, 36. (daleko ztąd do owad, na trzy sążnie chybił). — §. Za płotem, za murem, za ścianą, za zasłoną; hinter einem Zaune, hinter einer Wand, Mauer, Schutzwehre. Śmiały za płotem. *Cn. Ad.* 1062. (bezpieczniéj za murem; i baba za murem bije). Śmielsza niż rycerz w polu, i baba za płotem. *Pot. Arg.* 343; (cf. *Slov.* Bezpečnegšeg ge za inimi stât, něž na spici). — Za płotem, pod płotem siedzieć, nie wpuszczonym być, pogardzonym; am Zaune ſitzen, keinen Zutritt haben, verachtet ſeyn. Cnota hańbą zraniona gdzieś pod płotem leży. *Falib. X* 2. Próżny poeta nie spiewa za płotem, Biorąc nadgrodę z monarchy szafunku. *Zab.* 12, 21. *Przył.* W wieku atoli naszym trudno mówić o tym, Aby próżno poeta miał spiewać za płotem. *Dmoch. Szt. R.* 90. *J. Kchan.* Rozbiegli się, i jak cygany żyli za płotem. *Pam.* 85, 1, 587. (bez domostw). — §. Trzyma się, jak pijany płotu. *Rys. Ad.* 66. na piędź nie puścić, nie odstąpić; ſich feſt an etwas halten, nicht auslaſſen, nicht abweichen. Takiego konia, jeżelić się zdarzy, trzeba się trzymać, jak pijany płota. *Hipp.* 13. Dzierż się tego mocno, jak pijany płota. *Rej. Zw.* 38 *b.* Dawnych zwyczajów trzymają się, ni pijani płotu. *Kłok. Turk.* 34. Tak się nie trzymaj reguł, jak pijany płota. *Dmoch. Szt. R.* 83. — Koło płotu chodzić, niewprost nacierać, um den Brey herum gehen, nicht gerade heraus rücken, niewyraźnie mówić. *Cn. Ad.* 353. Szczérze nic nie odpowie, chodzi koło płotu. *Pot. Arg.* 801. *Pot. Zac.* 127. Czemuż zawsze ze mną w koło płotu chodzisz, Nigdy prosto, ni jasno, a nigdy nie szczérze. *Teat.* 43. *c*, 137. *Wyb.* Odstąpił od rzeczy, koło płotów chodzi. *Cn. Ad.* 576. (niegrzeczy mówi; nie o tym tu mowa; er ſchweift von der Materie ab). — §. Tegoż tu płotu koł. *Cn. Ad.* 310. jednej faryny, jedna bursa, jednej kuźni, jednej mynicy; na jedno kopyto, jeden jak drugi, szczurkowie jednej mąki, osłowie jednej łąki; ſie ſind von gleichem Schlage, eines Gelichters, gleiche Brüder. — *In bonam partem:* Należący do kogo, kolega czyj, towarzysz, tejże klasy; von eben der Klaſſe, Geſellſchaft, Genoſſenſchaft. Was do staropolskich obyczajów napominam pismem moim, bom też sam tego płotu kół, i brat wasz. *Star. Ryc.* 4. Choć-ci sióstr nie mam w Grecyi i braci, Przecię się czuję tegoż płotu kołem. *Pot. Syl.* 119. *Rys. Ad.* 68. — §. Płotem stoi regiment w dłuż domów. *Tr.* uli-

cą, szeregiem długim, in einer langen Reihe. — b) *Transl. fig.* Jamy serca rozdzielone są przegrodą mięsistą, płotem serca *septum cordis* zwaną. *Krup.* 2, 240. die Scheidewand der Herzkammern. — §. Cienkiemu drzewu mógł się zwierzyć zgoła, Między drogami śmierci i żywota Nazbyt błahego zażywając płota. *Bardz. Trag.* 86. (na okręcie, deska tylko przegrodą od śmierci). — §. Już nieprzyjaciel wpadał i w namioty, A krwią płócienne pofarbował płoty. *P. Kchan. Jer.* 229. (ściany namiotowe płócienne). — §. Na płotach z kłodzin przeprawili się. *Stryjk.* 227. na płetach, płtach. (PLOTARSTWO, PLOTKARSTWO, a, *n.*, świegotliwość, gadatliwość; die Gewäſchigkeit, Schwatzhaftigkeit. Na ukaranie cię za twoje plotarstwo, nic ci nie powiem. *Teat.* 10. *b*, 54. Plotkarstwa, fałsze, obmowy, żywioł jedyny dworskich osadników. *Nar. Hst.* 4, 118. PLOTARZ, a, *m.*, plotka, świegot, plotkarz; ein Klätſcher, Schwätzer, Plauderer. Tak się plotarz, błazen i kuglarz w swoim kunsztowaniu kocha, jak pijanica w piciu. *Hrbst. Nauk. i* 2. *Rag.* plottar *sepium structor.* PLOTĘ, *ob.* Pleść. PŁOTEK, tka, *m.*, *dem. nom.* płot; *Boh.* plůtek; *Ross.* заборецъ, заборникъ; a) ein kleiner Zaun. *Cn. Th.* — b) Odspodnia zasłona nóżek łożkowych, n. p. Zamiast płotku koło łóżka, kilimek wytarty. *Kras. Dos.* 69. der Vorhang unten um die Bettſtelle herum. Płotek od łóżka zasłania łóżko od ziemi. *Magier. Mskr.* PLOTKA, i, *ż.*, a) pleć, plecionka, plecionego co. *Cn. Th.*, eine Flechte, etwas Geflochtnes, von geflochtner Arbeit; (cf. *Boh.* pletka sidło). Plotka, strucla pleciona, *Boh.* pletenec; *Slov.* pletenice; *Sorab.* 2. zalta, zawta; *Carn.* preshéza, prejsheza, ein geflochtner Kuchen. — b) Plotki, bajki, bzdurstwa, bałamuctwa, plotkarstwo, gadaniny, obmowiska, *Boh.* pletka, klewety; *Sorab.* 1. tréski; *Ross.* сплетни, сплетки, пересказы, переводы, вранье, враки, враканье, намутки, смутки, смутни, смутничество, околесина, околесная; Wäſchereу, Gewäſche, Plauderey, Klatſchereу, Fabeln, Mährchen. *Cn. Ad.* 860. Bajki powiadają nieprawdę dla pokazania prawdy; plotki zaś chcą fałsze i kłamstwa udawać za prawdę. *Jez. Wyr.* Z domu do domu plotki roznosi. *Teat.* 10, 73. On go lubi za plotki, które mu przynosi. *Teat.* 54. *c*, *B* 2. Ty za plotki, a plotki za cię. *Rys. Ad.* 67. (*anguem concupiscis, et te anguis*). Plotki robić; *Ross.* язычничать, смутить, смучаю, (cf. mącić, cf. smęcić, smucić). Jestem w takiém miejscu, które na samych plotkach stoi. *Mon.* 71, 537. Nigdzie się plotki tak bujnie nie rodzą, Nigdzie tak pięknie nie kwitną, nie wchodzą, Nigdzie nie są w takiej sławie, Jak tu w Warszawie. *Niemc. P. P.* 120. Mahometańskie błędy i plotki. *Sk. Dz.* 709. (baśnie). — c) Plotka, *personific.*, pleciuch, plotuch, osoba, co plecie jak na mękach, trzy po trzy, bajarz, bajarka; ein Wäſcher, eine Waſche, eine Perſon, die Wäſchereу, Klatſchereу durch ihr Plappern und Schwatzen anſtellt; *Boh.* klewetar, klewetnjk, *f.* klewetarka, klewetnice; *Sorab.* 1. tréskawcz, tréskař; *Carn.* fajtazh; *Ross.* сплетчикъ, сплетчица, враль, баляшникъ, бусловецъ. Plotkaś! masz język długi, usłyszysz słowo, przyłożysz dziesięć, a z muchy wielbłąda zrobisz. *Mon.* 70, 586. Był to wielki plotka; największych przyjaciół umiał poróżnić i pokłócić. *ib.* 67, 11, O plotko niewstydliwy, sam pleciesz, nie wiesz co. *Twor. Okul. B* 2. *Nugiger*, plotka, co ladaco plecie, lada co mówi. *Mącz.* Z nauki swéj bywa poznan mąż; ale kto jest plotka, będzie wydan na wzgardę. 1 *Leop. Prov.* 12, 8. Cóż ci ten plotka chce powiadać? *Radz. Act.* 17, 18. (ʼsiejosłówca). Wolę zamilczeć, żeby ludzie nie mówili, że ja plotka. *Teat.* 6. *b*, 10. Jakiż ja plotka, zamiast sekretu dochować, sam go pierwej wydałem. *Teat.* 42. *c*, 20. Nie być plotką, swarliwą, kłamliwą. *Gorn. Dw.* 229. Ja mam na swoim dworze chować plotki? Furt ztąd o święte bezbożne dewotki. *Jabł. Ez.* 135. Plotko uprzykrzona, Szpetnaś w mych oczach i nader wzgardzona. *Past. Fid.* 90. (PŁOTKA ryba, PŁOCICA, *ob.* Płoć). PLOTKARSTWO, *ob.* Plotarstwo. PLOTKARZ, a, *m.*, pleciuch, plotuch, plotka; ein Schwätzer, Wäſcher; *Boh.* pletkař, genž pletky mezy lidi diela, pliskač, darmotlach; *Sorab.* 1. tréskawcz, tréskař; *Ross.* сплетчикъ, перескащикъ, переносщикъ, смутникъ. Zgubiony król, co na dyskrecyą takich plotkarzów się daje. *Jabł. Tel.* 328. Plotkarzom usta zawrzeć trzeba. *Smalc.* 69. PLOTKLIWY, PLOTLIWY, *ob.* Pletliwy.

PŁÓTNIANY, *ob.* Płócienny. PŁÓTNIEĆ, iał, ieje *neutr. niedok.*, spłótnieć *dok.*; bladnąć jak płótno, erbleichen, bleich und blaß werden wie Leinwand. To usłyszawszy płótniała, i wszystka jej krew z twarzy uciekła. *Pot. Arg.* 44. Oblewa łzami spłótniałą twarz starca. *Weg. Marm.* 3, 211. Nie mogła się oderwać od martwych i spłótniałych zwłok. *ib.* 3, 216. Jak twarz jego spłótniała! *Przyb. Ab.* 145.

PŁÓTNO, a, *n.*, (cf. *Etym.* pleść, plotę); *Boh.* platno; *Carn.* platnu, part, (*ob.* Parć); *Vind.* platnu, pert; *Sorab.* 1. rub, rubno; *Sorab.* 2. rubaž (*ob.* Rąb, rąbek), (plat; *Sorab.* 1. pwat, *linteum* chusta); *Croat.* platno, vilâhen; *Dal.* plátno; *Rag.* plâtno; *Bosn.* platno, postav, (cf. postaw); *Slav.* plâtno, bez, (cf. *Lat.* byssus bisior); *Ross.* полотно, холстъ, холстина, (cf. полотнище bryt, платокъ chustka, *ob.* Płat, płatek, платошникъ co chusty robi, cf. płóciennik); *Eccl.* платно, (платъ, лентій, понява *linteum*); lniana tkanina, die Leinwand. Żona jego chadzała zawzdy tkać płótna. 1 *Leop. Tob.* 2, 19. Płótna cienkie, płótna grube; glancowane, farbowane, malowane, drukowane. *Mon.* 65, 285. Płótno woskowane, *ob.* Cerata. Płótno cienkie, cf. bisior; *Carn.* prashnu. Płótno szerokie, cienkie *Ross.* ткацкое полотно. Płótno grube, parć, *Carn.* hodnik; *Ross.* вотола, cf. paklak. Płótno domowe *Ross.* холсть, холстикъ, холстище. Płótno pstre w pasy, *Ross.* пестредь, пестредина; gładzone farbowane, крашенина, крашенинка, (cf. krasny). Płótno tęgie, glancowne *Ross.* лощенка. Drukowane płótno *Ross.* набойка. Z drukowanego płótna *Ross.* набойчстый. Pewny gatunek płótna *Ross.* бранина, брань. Żaglowe płótno *Ross.* равендукъ, парусина. *Prov. Slov.* Gaka prádza, take plátno; jaka przędza, takie płótno. Płótna Olenderskie, Kolońskie, Flamskie, Szwabskie, Głogowskie, Wrocławskie. *Vol. Leg.* 5, 185. Płótno wszelakie a mianowicie płótno golcz, aby było na wielkie łokcie prze-

dawane, krom płótna czarnego, które na mały łokieć przedawane być ma. *Herb. Stat.* 322. Jak płótno pobladł. *Rej. Wiz.* 125 *b*, (*ob.* Płótnieć). Zcięła zęby, a w twarzy jak płótno zbladła. *Pot. Arg.* 54. — §. Bawełny używają do szat i ubiorów, także do płócien czynienia. *Syr.* 733. Z bawełny płótna robią bardzo białe i miękkie. *Syr.* 732. *ob.* Muślin. (PLOTON, *ob.* Pluton). (PŁOTOWY, PŁOTNY, a, e; *Boh.* plotni; *Sorab.* 1. pwotowé; do płotów dobry, w płotach się rodzący, do płota należący, jako kół, słup, żerdź płotowa. *Cn. Th.* Zaun-. Sad ma być ogrodzony, wszakoż tak, aby cień płotowy drzewa nie zasłaniał. *Cresc.* 115. Powoj, który się po płociech pnie. *Urzęd.* 290. Grubość płotnego kołu. *Mon.* 74, 675. PLOTUCH, a, *m.*, pleciuch, plotka, bajarz; ein Wäſcher, Schwätzer. Nic ci już nie powiem, nawet i gadać z tobą nie chcę, plotuchu. *Teat.* 10. *b*, 56. Złapałem cię plotuchu, co to nie umiesz jak język za zębami trzymać. *Teat.* 10. *b*, 54. PLOTY *plur*; włosy plecione, w plecionki lub pierścienie spadające kosy; Haarflechten, Haarringe, in Flechten oder Ringen herabfallendes Haar. Długie czarnych włosów ploty kręciły się po kirysie. *Stas. Num.* 1, 65; *Rag.* plětka, zapletka, pletenizza; *Ross.* плетешокъ sznurek do wplecenia we włosy).

PŁOWA, y, *ż.*, spłowiałe zboże, taubes Getreide. Kościoł na tym świecie powszechny, ma pszenicę i kąkol, ziarno i płowę. *Hrbst. Nauk. M* 6. (cf. plewa). PŁOWATY, a, e, — o *adverb.*, nieco płowy, etwas bleichgelb oder fahl; (*Bosn.* poplav, naplav). Karaś, gdzie ziemia jest płowata, tam się więcéj kocha. *Spicz.* 157. PŁOWIĆ, ił, i, *act. niedok.*, płowym, czyli bladożółtawym czynić; falbe, bleichgelb machen; *Rag.* plavim, oplaviti, poplâviti; (*distng.* plovitti, plovatti; *Bosn.* ploviti *fluitare*). Już mróz drzewa płowi. *Tr.* PŁOWIEĆ, iał, ieje, *neutr. niedok.*, spłowieć *dok.*; *Rag.* plâviti, oplaviti, poplaviti, oplavjeti, poplâvjeti; *Bosn.* oplaviti; (cf. *Ross.* половѣть blednieć); a) płowym się stać, bladożółtawego koloru nabywać, żołknieć; bleichgelb werden, falbe werden. *Flavescit*, płowieje, to jest, dostawa się, smaży się żyto. *Mącz.* Ziele, które się ma zająć w zboże, inakszą ma postać, gdy jeszcze jest poziome, inną gdy płowieje, zaschnie i do gumna się wprasza. *Pilch. Sen. list.* 4, 181. Którę przedtym nie uznały kosy, Płowieją pola rzęsistemi kłosy. *Tward. Misc.* 64. Nie patrz na wino, gdy płowieje, gdy się zaślnie w śklenicy barwa jego. *W. Post. W.* 3, 255. — §. *Aliter:* Spłowienie żyta, gdy od wody abo wiatru jest, jakby go opalił. *Mącz.* (śnieć, rdza, der Brand im Getreide). — b) Płowieć, blakować. *Cn. Th.*, pełznąć; *Ross.* блекнуть, поблекнуть, линять; verſchießen, die Farbe verlieren. W coż się nam ta barwa nasza, ta świetność nasza obróciła? jako nam bardzo spłowiała? *Janusz. Pos. A* 4. Spłowiały, popełzły. *Cn. Th.* 1044. PŁOWOGŁÓW ziele, *ob.* Sowia strzała. PŁOWY, a, e; (*Boh.* plawy; *Sorab.* 1. nažowt; *Carn.* plav; *Vind.* plâvu, plavoten; *Rag.* plaav; *Croat. et Dal.* plav; *Slav.* plâv, plavi; *Bosn.* plav, righj, suri, (cf. rydzy); *Ross.* половый; *Eccl.* плавый, плавъ [*albus* 2], cf. bławatek, cf. biały); (cf. *Germ.* blau, fahl; *Holl.* blauw; *Gall.* bleu; *Gall.* fauve; *Hisp.* bloo; *Svec.* bla; *Dan.* blau; *Lat.* flavus; *Ital.* falbo; cf. *Lat.* palleo, pallidus; *Graec.* φαλός *albus*, πελός, πελλός *nigricans*; *Hebr.* בהל bul, *pallere*); a) bladożółtawy, falb, bleichgelb, blond. Gotowie byli białego ciała, włosów płowych. *Stryjk.* 39. Czesał włos swój płowy. *Tr. Tel.* 56. Hippopotamus jest zwierz farby lwiéj abo płowéj. *Boter.* 241. (*Boh.* plawka imię krów żółtawoczerwonych; cf. czarnucha). — b) Spełzły, wyblakowany; verſchoſſen, ausgegangen, (von Farben). PŁOWOŚĆ, ści, *ż.*; *Rag.* plâvost, plavocchia, die Fahlheit, Falbigkeit.

Pochodz. *wypłowieć*, *wypłowiały*.

PŁOZEM, *ob.* Płazem. PŁOZIĆ się, *ob.* Płazić się. PŁOZY *plur.*; *Ross.* полозъ, полозокъ, полозки; sanice, das Schlittengeſtell, die Kuffen. (*Boh.* plaz, lez sanki). Z grabiny najtrwalsze płozy pod sanie. *Kluk. Rośl.* 3, 21. Płozy do sań grabowe, jabłonkowe. *ib.* 163.

PŁTA, y, *ż.*, płet, płatwa, płytek; *Boh.* plt, plti, wor; *Slov.* plt; *Carn.* vôr, (plutve, plutje *quae flumina in ripam ejiciunt*); *Vind.* plau, ploholadja, povodniza, floſa, floſ; *Bosn.* cjatta, çattara, (plitav, koji plitta surrih vode *natabilis*); *Rag.* povòdniza; *Croat.* plûtva, flyosz, povodnìcza; *Ross.* плотъ, плотище-prom, (плотить, плочу spajać belki); (cf. *Germ.* Flette; *Turc.* isplata, cf. *Graec.* πλοῖον); tratfa, das Floß. Płty *plur.*; n. p. Gdy na rzéce mosty zrzucone zastali, nagotowawszy sobie według czasu płty, przepławili się. *Papr. Ryc.* Sprawcy łodzi abo płtów i czołnów. *Herb. Stat.* 269. Najpierwej na płciech ucz się pływać. *Klon. Fl. C* 4.; *not.* »płta abo trafta, *ratis.*« Spuścimy drzewa płty po morzu do Jope. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 2, 16.

PLUĆ, pluł, pluje, *cz. niedok.*, plunąć *jednłl.*, spluć, splunąć *dok.*, PLWAĆ *niedok. frequ.*; (*Etym.* cf. bluć); *Boh.* pljti, pljgi, plwati, pljwam; *Morav.* plugi; *Sorab.* 2. plunusch, pluwasch; *Sorab.* 1. pluwam; *Vind.* pluvat, pluniti; *Carn.* pluvâti, pluneti, plujem; *Croat.* pluvati, plyuvati, plujem, plyújem, plyunuti; *Rag.* pgljunuti, pgljûvati; *Bosn.* pgljunnuti, pgljuvati; *Slav.* pljuvati; *Ross.* плюнуть, плевать; cf. *Graec.* πτύω; *Lat.* spuo; ślinę wyrzucać, spluwać; ſpeyen, ſpucken. Ci którzy często plują, siła w sobie flegmy mają, a gdyby nie plwali, prędkoby w febrę wpadali. *Sak. Probl.* 84. Niedworstwo jest, za trzecim słowem plwać. *Eraz. a.* Plunąwszy po trzy kroć, przeżegnał chorego. *Urzęd.* 453. Spluwam zabobonnie na co złego, aby mię chybiło; *despuo morbum. Cn. Th.* 1044. Chcąc mocno uderzyć, tedy plują w rękę. *Urzęd.* 454, *Croat.* plyunuti v ruke, *admovere manus laboribus.* Już on do stropu pluje, już nie po ziemi, lecz po ludziach depce. *Pot. Arg.* 396. W sufit plunie. *Mon.* 64, 204. (cf. wyżej gęba nosa). Już on w drugiéj izbie oparty o ścianę, po brodzie pluje, młynkuje językiem, oczyma przewraca. *Mon.* 68, 205. (pijanuteńki). Krwią pluć, Blut ſpeyen. Lekarstwo na plwanie krwią. *Śleszk. Ped.* 81. Krwi plucia przyczyny wszystkie, które naczynia krwawe w płucach zranić mogą. *Krup.* 5, 657. Wszędzie się z nieszczęsnej urągają sieroty, wszyscy na mię plują. *Teat.* 42. *d*, *B.*, (mną pogardzają, mną się mierzią). Pola swoje tak popsuł, iż aż pluć na to trzeba. *Pam.* 85, 1, 2015;

(*ob.* Fe). Jakby czucia nie mieli, Pluń im w kaszę, zmieszaj z błotem, Jednakowoż weseli; *ferunt convitia. Brud. Ost. A* 5. (*ob.* Kasza). Na niego żółcią pluła, że się ledwo nie otruła. *Zab.* 15, 193. (wyzionęła złości).

PŁUCA, *G.* płuc *plur.*; — *rarius in singul.* PŁUCO, a, *n.*; (*Boh.* pljce; *Slov.* pluce, pľuco; *Sorab.* 1. plucza, puza; *Sorab.* 2. pluzza, laschke, (*ob.* Lekkie); *Vind.* pluzhe; *Carn.* plûzhe; *Croat.* plyúcha, plyuchicza, plucha; *Rag.* pluúchje, pluuchina; cf. *Ger. Pruss. Occid.* Plauze; *Sax. Inf.* Plume; *Ital.* lonza; *Ger. Sup.* Plunzen; *Bosn.* pluchja, bila gigheriça; *Slav.* bile cxigirice; *Dal.* bila gyigericza; *Eccl.* **плоуща**, легкое, душникъ, мѣхъ внутри человѣка, притягительный воздуха, лехкое; *Ross.* легкія, легкое); płuca czyli lekkie. *Perz. Cyr.* 1, 43. die Lunge. Płuca *pulmones*, wnętrzne pulchne, gąbkowate, składające się z żył krwistych i nerwów, między któremi są naczynia powietrzne. *Zool.* 16. *Wejch. Anat.* 108. Płuca są narzędziem oddychania. *Kluk. Zw.* 1, 38. Dzielą się na płuco prawe i na lewe płuco. *Krup.* 2, 257. (*Płuca, ta abo te, n. p. zdrowa płuca, abo zdrowe płuce. *Dudz.* 51). Liścia są płucami krzewów, które ciągną w siebie powietrze otaczające. *Brzost. Duch.* 50.

PLUCHA, y, *m. et ż.*, plugawy człowiek, flejtuch; kobieta świnia, flejtuchowata, flondra, ein unſaubrer Menſch. Chodzi w sobolach leda piecuch, leda plucha. *Pot. Pocz.* 106. *Boh.* neplecha klępa, pljhati paskudzić. PLUCHOSTWO, a, *n.*, plugastwo, flejtuchostwo, nieochędostwo, Unſauberkeit. *Tr.* Obrzydła nieczułość, pluchostwo, ślepota. *Mon.* 70, 177. PLUCHOWATY, a, e, — o *adverb.*, nieochędożny, flejtuchowaty, unſauber. *Tr.* PLUCHOTA, y, *ż.*, pluta, niepogoda; Regenwetter, ſchmutziges Wetter. Na wieś myślącego przytrzymała pluchota. *Pilch. Sen. list.* 302.

PŁUCKA, PŁUCKI, *plur.*, *dem. nom.* płuca, kleine Lunge; *Croat.* plyuchicza; *Boh.* pljcko. Płucka cielęce. *Tr.* PŁUCNIK, a, *m.*, ziele; *Boh.* pljcnjk; *Carn.* pluzhnek; *Rag.* gavés; *Ross.* плюсникъ, медуница; §. a) porost ziemny, granicznik, gwiazdosz, miodunka biała majowa, studziennik, *lichen pulmonarius*; dawniéj go zażywano na dychawicę. *Kluk. Dykc.* 2, 83. *Syr.* 1350. Lungenkraut, Lungenflechte. — §. b) Płucnik morski, pław płucom podobny. *Cn. Th.* Seelunge, *halipleumon. Plin. H. N.* PŁUCNY, PŁUCOWY, a, e; *Boh.* plicnj; *Rag.* pluuchni; *Croat.* plyúchni; *Eccl.* плющный; do płuc należący, abo płucom podobny, Lungen-. Lekarstwo na płucną chorobę, z któréj suchoty pochodzą. *Śleszk. Ped.* 92. (*Croat.* plyúchobetesen *pulmonarius*). Żyła płucowa, krew przez płuca przechodząca, do serca odprowadza. *Zool.* 8. Płucna. *Kluk. Zw.* 1, 33. Płucowe ziele. *Krup.* 5, 156. (płucnik). Płucna barwa, *puniceus color. Śleszk. Ped.* 418. *PŁUCOWIESZCZYK, a, *m.*, der Wahrſager aus der Leber, aus den Eingeweiden. *Aruspices*, płucowieszczykowie, którzy z żyłek, z osierdzia wyprótych z bydląt, przyszłe przygody wróżyli. *Otw. Ow.* 284. *et* 611.

Pochodz. verbi *pluć, pławać, (cf. płusnąć, pluskać, pluszczeć, cf. bluć), plwociny, plwacz, napluć, napławać, napluwać, opluć, opluwać, popluć, popluwać, spluć, spluwać, upławać, upluć, wypluć, wypluwać*; fortassis etiam *plugawy, plugastwo, plugawić, oplugawić, poplugawić, splugawić, zaplugawić.*

PŁUCZĘ, PŁÓCZĘ, *ob.* Płókać. PŁUCZKA, *ob.* Płóczka.

PLUDRAK, a, *m.*, w pludry ubrany; *Carn.* hlazhar, der Pumphoſen an hat. Pludraku! *Kchow. Fr.* 46.

PLUDRY, *G.* er *plur.*, PLUDERKI, rek *plur. demin.*, szerokie buchaste worowate spodnie, Pluderhoſen (Adlg. od Bawarskiego plodern buchastym być), Pumphoſen; *Croat.* hlacha, hlache, lacse, gege, *vulgo* plyundre; *Carn.* hlazhe; *Dal.* lacse, biseve; *Slav.* csakshire; *Boh.* kalhoty, kalhotky; *Sorab.* 1. kholowki, kolowy, howſy; *Sorab.* 2. fez; *Ross.* штаны, торбасы; *Eccl.* **надраты**. Dał sobie robić pludry jak wory. *Zbil. A* 3 *b.* I Szwedby gębę nadął równo z swemi pludry, Niechno na plac wyjedzie.... *Papr. Tr. B b.* W pludry się ubieramy, żebyśmy się wyrzekli ojczystych obyczajów. *Star. Ref.* 18. Okrętnicy miewają pluderki, abo raczéj szarawary białe. *Star. Dw.* 42. — Pludry, siedzenie u ubrania; *feminalia, tantum femora tegunt. Cn. Th.* 1171. PLUDRZASTY, a, e, — o *adverb.*, buchasty, worowaty, weit wie ein Sack ſchlotternd. Pludrzaste stroje nasze. *Fredr. Ad.* 74.

PŁUG, a *et* u, *m.*; (*Boh.* pluh; *Slov.* pľuh; *Sorab.* 1. pwuh. *Sorab.* 2. cholü, choj; *Vind.* plug, plug, ralu, oralu, oravo; plushiti, orati = orać, (cf. radło); *Carn.* plûg; dervú, vęsa, (cf. drzewo); *Croat.* plug, rallo, (plusim = orzę, cf. płużyć); *Dal.* plugh, ralo; *Rag.* plugh; *Slav.* plug; *Bosn.* pluggo, rallo; *Ross.* плугъ, рало, орало); *Germ.* der Pflug; (*Svec.* plog; *Angl.* plough *et* plaw). Pług używa się do spulchnienia ziemi na gruntach lekkich; na tęgich socha. *Kluk. Rośl.* 3, 116, (cf. lemiesz, cf. kłęk, cf. radlica). Gatunek pługa *Ross.* сабанъ. Woły ugor i przeciągłe smugi W zagon krajały kończystemi pługi. *Chrośc. Job.* 9. Niechętny wół pług krzywy dźwiga. *Hul. Ow.* 82. Który kmieć orze całym pługiem, ile będzie miał wołów abo koni, ma dać cztery wiązania konopi; a który połowicą pługu, dwie. *Herb. Stat.* 141. Gdy dobędzie miasta, niechaj go zburzy i pług uprowadzi. *Chełm. Pr.* 205. Pług skibokrajny, skibowalny, *qu. v.* — §. Pług *transl.* jarzmo, *fig.* das Joch. Póki był młody, w pługu duchowym ciągnął. *Birk. Chodk.* 37. Dawno żebrze wyprzągnienia z pługu tego. *Birk. Sk. E* 2. (uwolnienia z pod tego ciężaru). — §. *Metonym.* Pług ziemi, pewna miara ziemi. *N. Pam.* 12, 348. Biskupowi Chełmińskiemu od każdego pługu ziemi po jednym korcu owsa i żyta oddawali obywatele téj dyecezyi. *Czack. Pr.* 317. Najdłużéj w Polszcze ziemia Halicka zachowała miarę pługiem zwaną do podatku. *ib.* 219. ein Pflug Acker, ein Joch Acker, cf. staje, cf. uwroć.

Pochodz. *pługowy, płużny, płużyca; Boh.* pluhař *pługarz, co pługi robi, *płużnik.*

PLUGASTWO, a, *n.*, *PLUG (*Tr.*), brud, splugawienie, nieczystość; Unflath, Unrath; *Vind.* gniloba, kotje, skurnoba, klatje; *Bosn.* gnusoba, halla, çquar, gád, ghnús; *Sorab.* 1. nerad, cf. nierząd; *Ross.* сквара, погань; *Eccl.*

скверньство, разные виды сквернодѣйства, *propr. et transl.* Czarny duch, który z ust piekielnych wychodził, Pozarażane zioła plugastwem zasmrodził. *Otw. Ow.* 104. Plugastwo zastarzałe, nie zaraz wychędożysz. *Cn. Ad.* 860. Duszne plugastwo obiera się około plugawych myśli. *Rej. Post. T r* 4. PLUGAWIĆ, ił, i, splugawiać, *cz. niedok.*, splugawić, poplugawić *dok.*, plugawym czym pomazać, mazić, onieczyszczać; unflätbig machen, beſudeln, verunreinigen, *propr. et transl.*; *Boh.* ohawiti, čmalikowati, šimšati, zprznowati, zprznjm, upljhám; *Vind.* oskurnoviti, nevzheditі, omadeshuvati; *Carn.* svinâm; *Croat.* omerlyam (*ob.* Obmierzić), szmetím, oszkrunûjem; *Dal.* oszkvarnujem; *Rag.* ghnûsiti; *Bosn.* ghnusiti, opoganit, gadniti, poganniti, hallaviti, ohallaviti, çqarniti, oçquarniti; *Ross.* марать, мараю, скверннть, скверначить, поганить, выгрязнить, изгадить, выгадить, сорить, сорю; *Eccl.* **посрадити**, нечистотствую. Obrazy wypalili, groby porozwalali, w chrzcilnice splugawili. *Sk. Żyw.* 2, 449. (exkrementa swoje wpuszczali). Odchodził wrót swoją zdradą zmazanych i poplugawionych. *P. Kchan. Orl.* 1, 57. Trunki i potrawy splugawione. *Biel. S. M. A* 4. Te rzeczy, które z człowieka wychodzą, te go splugawiają. 1 *Leop. Marc.* 7, 20. Nie to, co wchodzi do ust plugawi człowieka; ale to co wychodzi z ust, toć pomazuje a plugawi człowieka. 1 *Leop. Math.* 15, 11, Ci to są, którzy się nie splugawili niewiastami, bo są dziewicami. 1 *Leop. Ap.* 14, 5. (niesplugawieni. 3 *Leop.*). PLUGAWICA, y, *ż.*, fladra, nieochędożna kobieta, plucha; eine Unflätbige, eine Sau. Byś się też myła bielidłem, przedsięś plugawica w nieprawości twojéj przede mną. 3 *Leop. Jer.* 2, 22. (*planowita. 1 *Leop.*, planista). Który się złącza z plugawicą, jednym ciałem stawa się z nią. *Gil. Post.* 54. PLUGAWIEC, wca, *m.*, niechluj, flejtuch, plucha, smrod, smerd, smard, nieochędożny człowiek; *Boh.* čmatil, ohawnjk; *Carn.* koslovna; *Coat.* oszkrunitel, *f.* oszkrunitelicza; *Bosn.* ghnusnik; *Rag.* ghnusnîk, ghnûsaz; *Ross.* скверначъ, поганецъ, (cf. poganin); *Eccl.* нечистотолюбецъ; ein Unflätbiger, ein fäuliſcher Menſch. Złośliwy plugawiec i na ciele i na duszy. *Sk. Dz.* 245. Plugawcy wszeteczni ani na boga, ani na zdrowie, ani na sławę nie pamiętają. *Karnk. Kat.* 347. Coż chcesz plugawcze, bym w tobie kochała? Ten twój czub brzydki, te kozie uszy? *Past. Fid.* 114. Chłopie brzydki i nieobyczajny plugawcze. *ib.* 114. Najszkaradsi plugawcy. *Sk. Dz.* 102. PLUGAWOMOWNY, a, e, PLUGAWOMOWNIE *adverb.*, nieobyczajnie mówiący, psotliwy; Zoten reißend, ſchmutziger Ausdrücke ſich bedienend; *Ross.* срамословный, сквернословный. Plugawomownym być, *Ross.* срамословить; *Eccl.* сквернословити, сквернословствую. Ożerce, opoje, plugawomowni, najchętniéj przestają z podobnymi sobie. *Pilch Sen. list.* 351. PLUGAWOMÓWCA, y, *m.*, plugawo gadający człowiek. *Tr.* blazgoń. *Cn. Th.* 34, der Zotenreißer; *Ross.* сквернословецъ, сквернословникъ. PLUGAWOMOWNOŚĆ, ści, *ż.*, nieobyczajne mówienie. *Tr.*, Zotenreißerey, Zoten, Unſauberkeit im Reden; *Vind.* klafarskie beſiede, spornu marnuvanje, klafanje, klobasanje; *Ross.* срамословіе; *Eccl.* **сквернословіе**, сквернословство. Jeśli obywatelstwo wyszło z kluby karności wszelkiéj, tedy plugawomowność najdzie dla siebie wziętość. *Pilch. Sen. list.* 4, 69. PLUGAWOŚĆ, ści, *ż.*, nieczystość, nieochędożność; Schmutzigkeit, Unflätherey; *Boh.* mrzkost (*ob.* Mierzić), ohawnost, ohawa; *Vind.* klafaria, skurnobnost, spornust, ſvinjaria; *Rag.* ghnusnos, (cf. gnuśność); *Bosn.* gardoba, ghnusoba, ghnusóchja, gadnóst, çquar, çquarnost; *Ross.* скверность, скернота, скверна, сквернотворенie. Dla plugawości grzechu człowiek przy Panu nie ma miejsca. *Biał. Post.* 179. PLUGAWY, a, e, PLUGAWIE, PLUGAWO *adverb.*; (cf. *Boh.* plzky *lubricus*); nieczysty, nieochędożny, brudny; unflätbig, unſauber; *Boh.* ohawný, mrzký, čmalikowatý; *Slov.* mrzký; *Sorab.* 1. neschwarne, neschwarnužki; *Vind.* gerd, smashen, skriun, skurn, skurnoben, sporn, klafarski; *Bosn.* gard, gao, ghhrid, ghnusni, necisti, gadan, gadni, hullav, pogân; *Rag.* ghnuusni, ghnûsan, (cf. gnuśny); *Slav.* ruxan; *Ross.* скернавый, поганый, поганъ. Płeć plugawa. *Teat.* 38, 201. (nieczysta). Szkodzi dzieciom, kiedy plugawa mamka złym mlékiem karmi. *Oczk. Przym.* 424. (*ob.* Flejtuch, niechlujowata). Konstantyn V, jak się z młodu okazał plugawym, także i na starość smrodem był. *Biel. Św.* 75 *b.* (*Graec. κοπρώνυμος*). Plugawie czynić, *Ross.* скернотворити; *Eccl.* нечистотствую. Plugawy statek, szata, dom. *Cn. Th.* 1052, (cf. sprosny). Sny plugawe o nierządnych miłościach. *Syr.* 771. Ona po uszy i po same skronie W swoich plugawych wszeteczeństwach tonie. *Past. Fid.* 233. W plugawą paszę ciała ludzkie bestyom się obróciły. *Tward. Wł.* 261. Nie czytać ksiąg plugawych. *Karnk. Kat.* 348. Nie miał korzyści z pieniędzy swoich, i plugawie umarł na koniec. *Ustrz. Kruc.* 3, 32. Plugawa i wszeteczna mowa. *Birk. Dom.* 91. Plugawy w mowie, *ob.* Blazgoń. *Cn. Th.* 34.

PŁUGOWY, a, e, *Boh.* plužnj; od pługa, płużny, do pługa należący, Pflug-. Pługowe nogi, rosochy, czepiga. *Cn. Th.*, cf. kozica; *Croat.* nosicza plusna; *Ross.* вобжи. Pługowy nasad, *ob.* Nasad; *Boh.* klec. Pługowy dyszel, *ob.* Grądziel; *Boh.* hřjdel.

PLUHA *Tr.*, *ob.* Plucha.

*PŁUHATER, a, *m.*, [po *rusk.* płuhatyr' za pługiem chodzący 2], n. p. Obierze się jeden towarzysz, że w prostym ubierze płuhatera jednego, drogi się téj podejmie. *Tward. W. D.* 77.

PLUJĘ, PLUNĄĆ, *ob.* Pluć. PŁUKAĆ, *ob.* Płókać. PLUNA, y, *ż.*, płyn, ciecza, cieklizna; etwas Fließendes, Flüſſiges. Mówi, do gęby co mu niesie pluna. *Pot. Syl.* 299. ślina, der Speichel. Daj wiatrom żagle, nie dbaj na tę plunę, Cezara wieziesz i jego fortunę. *Chrośc. Luk.* 158. pluta, pluskota, nawał, ſtürmiſcher Regen. — *Transl.* Ten muszkietową z konia leci pluną, Ów z tyłu ścięty.... *Jabł. Buk. I.* 3 *b.*

PLUSK, *particula sonum ipsum, cottabum, repraesentans, ut* plusk trzask! *Cn. Th.*, Plitſch! Platſch! A ryba w wodę ogonem plusk! *Cn. Th.* PLUSK, u, *m.*, §. a) pluskanie, wydawanie odgłosu pluskającego, plaskanie, (cf.

Ross. плескъ klask); das Klatſchen des weggegoſſen Waſſers, das Plätſchern, das Geplätſchern, das Geplätſcher; (*Sorab.* 1. plaszk, plaszkot *sonus piscium, in aqua se jactantium*). Pluſku strachała się wodnego; *tactum assilientis aquae. Żebr. Ow.* 140. — §. b) Plusk, słota, niepogoda, pluskota, pluta; naſſes ſtürmiſches Wetter, Regenwetter; *Boh.* plusky, (pliskanice deszcz). W zimie i lecie, w plusk i pogodę muszą poddani robić. *Switk. Bud.* 34. Mokréj jesieni pluski przenikające. *Tward. Wł.* 129. Ptaſtwo czarne zlatając się szargę i plusk brzydki wróżą światu. *Tward. Wł.* 40. W polu plusk, słota. *Mon.* 65, 95. — §. c) Plusk rybi; *Ross.* плескъ; ogon rybi, że nim w wodzie pluska, ogonowa sztuka ryby; der Fiſchſchwanz, der Schwanz eines Fiſches, das Schwanzſtück; (cf. *Bosn.* pliskaviça *delphinus*, świnia morska). Owdzie wysmukłych rybek srebnołuski Orszak lekkiemi mąci wodę pluski. *Anakr.* 81; (*Ross.* мѣшалка plusk wyziny). Gdziekolwiek tłucze w grzbiet lub w pluski, Nie może stłuc z kości twardéj łuski. *J. Khan. Orl.* 1, 293. Achelijskie córy, gdy z Muzami pocierać się śmiały, ujrzą po sobie pluski robacze i wężowe skóry. *Tward. Daf.* 80. Suma od plusku dawać. *Bielaw. Myśl. I* 2. PLUSKAĆ, *ob.* Plusnąć.

PLUSKIEWKA, i, *ż.*, *dem. nom.* pluskwa, eine kleine junge Wanze, ein Wänzchen. Pluskiewki w początku są białawe lub żółtawe, a potym po zrzuceniu skórki brunatne. *Kluk. Zw.* 4, 350. PLUSKIEWNIK, a, *m.*, rodzaj rośliny *coreopsis Linn.*, das Wanzengeſicht, ein Pflanzengeſchlecht. *Kluk. Dykc.* 1, 155.

PLUSKOTA, y, *ż.*, pluta, plusk, deszczowe pluskanie, słota, niepogoda; ſtürmiſches Regenwetter, Regengüſſe; *Boh.* plusky. Jesienne już i zimne pluskoty coraz bardziéj dojmą. *Leszcz. Class.* 71. Już następują jesienne pluskoty. *Chrośc. Fars.* 266. Pluskoty ustawiczne. *Haur. Sk.* 4. Czasy te do parnych chłodnych chmur, wilgotnych wiatrów i pluskoty bardzo skłonne. *Fur. Uw. F* 3.

PLUSKOTNY, a, e, plutliwy, plutny, niepogodny, słotny, dżdżysty; ſchladig, ſchlackerig, regneriſch. Pluskotne Hyady. *Klon. Fl. A* 2 *b.*

PLUSKOWIEC, wca, *m.*, *Nepa*, owad wodny, ma cztery skrzydełka na krzyż ułożone, nóg sześć, z których pierwsza para podobna do nożyc rakowych. *Zool.* 158, ein Waſſerinſect, die Waſſerwanze, Waſſerlaus.

PLUSKWA, y, *ż.*; *Boh* płoštice, stěnice ścianwa, stinka; *Morav.* płoštka, (*Etym.* płaski); *Slov.* płoščica, stenica, płoštice; *Hung.* palaszka, palatzka; *Carn. et Vind.* steniza; *Croat.* sztenícza, ztenica, czimavicza, kimak, kimka; *Rag.* kimak, cimaviza; *Slav.* stínica; *Bosn.* kimak, cimaviça, kimka, kincina; *Sorab.* 1. ſceňewa; *Sorab* .2. sczönwa; *Ross.* клопъ, клопикъ; §. a) *cimex lectularis*, die Wanze; owad nieco okrągławy, płaski, brunatny, pełen soku czerwonego śmierdzącego. *Kluk. Zw.* 4, 350. *Zool.* 157. — *Prov.* Pluskwy nie rozcieraj. *Cn. Ad.* 559. (cf. nie chcę się tobą pysklać). — §. b) *Botan.* Pluskwa, *corispermum*, rodzaj rośliny. *Kluk. Dykc.* 1, 156. der Wanzenſame.

PLUSNĄĆ, plusnął, plusł, pluśnie *cz. jednłl.*, PLUSKAĆ *contin.*, (cf. *Boh.* pleskauti, pleskati; *Ross.* плеснуть, плескать klasnąć, klaskać; *Carn.* pluskam, plunkam *resonare in utre, in dolio*; *Rag.* pliskati *guizzare, mouersi o scherzare come fanno i pesci*, pglůskati *depalmare*; *Bosn.* piskati, pliskati, kako ribba *elabor*, pgljuskati, pgljusnuti (» 2. policzkować); *Croat.* plòszkam, plosznuti *illido, plaudo*, plyuszkam *alapo*); §. a) plaskać wylewając co; *Vind.* berlati, berlosgati, plätſchern, platſchen, ein Geplätſcher machen. Pluskam, co na ziemię rzucając, *Graec.* χαττα βιζω, *effundo aliquid in terram, sic ut sonitum faciat. Cn. Th.*, etwas auf die Erde hin plätſchern. Ryba pluska ogonem. *Dudz.* 21. W ryby przemienieni, do wody wpadają, I krążąc się, gęstemi kroplami pluskają, Raz się na wierzch wydając, drugi raz się kryjąc Pod wody. *Otw. Ow.* 132. Pluskam wiosłem; pluskają wały, *Graec.* πιτνλίζω *strepitum edo, qualem remus aquam perculiens aut complosio manuum*, cf. klaskam, plaskam. *Cn. Th.* plántſchern, klatſchen, klitſchen. — *Fig.* Żelazna łuska Wiąże parę ucieszną (Marsa z Wenerą, których zdybawszy na łóżku Wulkan żelazną niby siecią oplótł), a ta w sieci pluska Z śmiechem bogów. *Gaw. Siel.* 383. ſie zappeln im Netze. — *Prov.* Pluskał, pluskał, a nie umuskał. *Rys. Ad.* 58. (kręcił się, a nic nie zrobił). — §. Ikarus k górze bieżał, i plusł w morskie wały. *Ryb. Gesl. C.* (plasł, plasnął, z plaskiem lub pluskiem wpadł; er plätſcherte hinein, fiel mit einem Platſcher ins Waſſer; *Carn.* shterbúnknem). Rzucił żabom Jowisz bierzwno w wodę, które wielkością swą plusnąwszy ciężko, szumem wody żaby przestraszyło. *Ezop.* 9. — §. *Transitive:* Pluskać kogo, opluskiwać kogo, einen beſprützen. Błotem w oczy mi pluska. *Teat.* 3, 27. Wlekli go do Tybru, pluskając nań błotem. *Biel. Św.* 49. Na wsze strony skaczą, pluskocąc; *multa aspergine rorant. Żebr. Ow.* 76. Ryby w morzu igrając, słoniawą rosą zioła przy brzegach pluskały. *Otw. Wirg.* 471. Pchnięty spisą dwa razy, krwią się pluskał cały. *Tom. Rol.* 59. (pobryzgał się). — §. Pluskać się, bluć, zrzucać z żołądka, rzygać, zwracać, ſich beſpeyen, brechen, übergeben. Jédz chléb, nie splukasz się. *Cn. Ad.* 317. (skromne życie, zdrowe). — §. b) *Transl. fig.* Plusnąć, pluskać mową, bluć, pleść co ślina do gęby przyniesie, (cf. *Boh.* pleskati *garrire*, plisniti *increpare*, pljskam *blatero*), plugawo gawędzić, unflätig ſchwatzen. Szkaradne grzechy swoje począł pluskać. *Birk. Dom.* 91. Ona pocznie zbrodnie swoje szkaradne tak wszeteczną mową pluskać, że kapłan porwał się. *ib.* 91. Staruszek podochocony zaczyna przebąkiwać, żarcikami pluskać. *Zab.* 13, 199. Zdrowia wymyślać, koncepcikami pluskać. *Teat.* 10, 44. Najlepsi pisarze plusną czasem nieuczciwą myślą. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 74. laſſen einen ſchlüpfrigen Gedanken fahren. PLUSZCZEĆ, ał, y, *neutr. niedok.*, strumieniem ciec z pluskiem; *Eccl.* струити (cf. struga), laut ſtrömen, ſtrudeln, ſprudeln. Krew' na wszystkie strony pluszczy, *manat. Żebr. Ow.* 149. Z rannéj łani krew' strumieniami pluszczy. *Tward. Misc.* 168. Krew' z pod serca strumieniem mu pluszczy. *Tward. Daf.* 38. Niewiasta grzebiąc męża, głową tłukła, aż krew' pluszczała. *Warg. Radz.* 300. Krew' jego aż ziemię pluszcząca skropiła. *Jabł.*

Tel. 204. Nieborakowi krew' z ręki pluszczy. *Teat.* 54. *c, A* 2. Nieba cały ten dzień pluszczejąc, dokuczały nam z wierzchu. *Tward. W. D.* 19. Deszcz pluszczy. *Cresc.* 37. *Stryjk. Gon. M.*; (*Boh.* pluskati, pluskám, prši aż pluska; cf. pluskota, pluta). — §. Pluszczeć czym, oblewać się czym, cf. płużyć; von etwas träufeln, von etwas überfließen, *propr. et tr.* Biedzi się spiący, ze strachu pluszczy potem. *Wad. Dan.* 35. Ze wszystkich lasów ptastwo się zleciało, Pluszczały drzewa krwią, gdzie ścierw znosiło. *Chrośc. Luk.* 238. Od kamienia nogi pokrajane, krwią mu zpluszczały. *Nies.* 1, 138. Ja się mam pobratać z temi tygrysy, którzy tak krwią ludzką pluszczą? *Stas. Num* 1, 210. Stare paiże rdzą, a nie krwią im na ścianie zpluszczały. *Wad. Dan.* 92. Ledwie nie pluszczesz zbrodnią w żywe oczy. *Hul. Ow.* 254. — *§. Król ten nic nie sprawiwszy, mogąc, precz ich puszczał, Skarb wniwecz pluszczał. *Stryjk. Gon. L* 3. (rozsypał się, rozprószył się, rozlał się skarb na niepotrzebne wydatki). PLUSZCZEĆ się, PLUSKOTAĆ się, pluskoce się, *recipr. niedok*, pleszczeć się, pluskając płókać się, kąpać; im Waſſer plätſchern, ſich plätſchernd baden ꝛc. Gęś w wodzie się pluszcze. *Min. Ryt.* 4, 37. Baleny w morzu się pluskocą. *Przyb. Milt.* 225. — *Transl.* Między górami na błotach obozy W codziennéj prawie topieli się pluszczą. *Chrośc. Fars.* 266.

PLUTA, y, *ź.*, (cf. *Lat.* pluo, pluvia); *Carn.* plóha; *Vind.* ploha; *Ital.* pioggia; *Croat.* plòha; *Rag.* plutatti *fluitare*); *Ross.* пенастье; [deszcz z śniegiem 2], pluskota, słota; ſtürmiſches Regenwetter, Regenguſſe. Niepogodę, deszcz, plutę cierpimy. *Hrbst. Nauk. a. b. b.* Kto widzi szpetną chmurę przed sobą, a *nadziewa się prędkiéj pluty, w czas sobie opończę odwięzuje. *Rej. Zw.* 79 *b.* Niepogody z plutą pobudziły bystre potoki. *Groch. W.* 555. Dla pluty i zimna musiał z pola zjechać. *Warg. Cez.* 55. Obozowych głodów, upałów i chłodów i plut się nie boi. *Suszyc. Pieśn.* 3, *O* 3 Piżmowany galancik kurzawy i pluty nie zniesie żołnierskiéj. *Pilch. Sen. list.* 392. Oracz przeklina suszę, klnie kupiec plutę w drodze. *Bach. Epikt.* 36. — Pluta u rybaka, *ob.* pławy u niewodu. PLUTNY, PLUTLIWY, a, e, pluskotny, dżdżysty, słotny; ſchlackerig, ſchlackig, naß und ſtürmiſch; *Slav.* kishovito; *Ross.* ненастливый, ненастный. Czas niepogodny plutny. *Hipp.* 36. Trwająca przez czas długi plutliwa chwila, kwiat z kłosów otrząsła. *Nar. Hst.* 6, 303.

1. PLUTON, a, *m.*, §. a) bożek piekielny, *ob.* Nya; *Carn.* Peklenz, Meroth. — §. b) Pluton, miano, które chartom się daje, Name eines Windſpiels. *Teat.* 19. *b.* 73. Rozbroił się w izbie pluton z pokurciem. *Teat.* 19. *b*, 54.
2. PLUTON, PLOTON, u, *m.*, z *Franc.* peloton; rota piechoty. *Dudz.* 51, eine Rotte Fußvolk. Plutonami. *Kaw. Nar.* 280, rottenweiſe, cf. cugami.

PLUWIAŁ, u, *m.*, kapa kościelna, kapłańska, *impluvia, vestis qua sacerdotes per pluviam utebantur. Cn. Th.* 262. eine Regenkappe oder ein Regenmantel der Geiſtlichen; *Bosn.* pluvial, pluvio.

PŁUŻNY, a, e; *Boh.* plužnj; pługowy, od pługu, Pflugs-, Pflug-. Płużne koła. *Pot. Pocz.* 705. Zgubić chcieliście ojczyznę waszę oraczą i płużną ręką (do Zaporozców). *Swad.* 1, 19. *Fredr.* Danina płużnego, z pługu pola. *Czack. Pr.* 1, 219. (*Boh.* pluhař; *Eccl.* плужникъ płużny rzemieślnik, *płużnik, *pługarz; *Ross.* плужникъ kroj płużny). PŁUŻYĆ, ył, y, *neutr., niedok., (distng. Vind.* plushiti; *Croat.* plúsim - orać); w dobrym bycie lub stanie zostawać, kwitnąć, świecić, świecić się, bonować, opływać, błogo się mieć; ſich wohl befinden, gut forkommen, blühen, bekleiben, es worin weit bringen, viel vermögen; *Boh.* bručim se, bručiti se; *Slov.* osožjm; *Ross.* блаженствовать; *Eccl.* избытоуьствовати, прѣизбѣти, преизбываю, преизбыточествовати. Rzeczpospolita, w któréj stan średnych ludzi płuży, najbezpieczniejsza. *Petr. Pol.* 378. U dworów wszeteczeństwo płuży, a zaś skromność za głupstwo mają. *Gorn. Dwor.* 104. (popłaca, płaci). W tym powiecie czary bardzo płużyły. *Ząbk. Mł.* 324. Kiedy płużą występki i swe miejsce mają, Grzeszy, kto dobrze czyni, jako powiadają. *Gaw. Siel.* 367. Wszelakie zbytki cielesne u nas płużą. *Star. Ref.* 51. W dostatkach płuży. *Ryb. Ps.* 64. (opływa). Płużenie, opływanie w dobrym bycie *Ross.* благосостояние. Płużący *Eccl.* благодольный. Z daleka miłość płuży, powszednieje z bliska. *Pot. Jow.* 23. Płużył nad inszych w łasce Władysława Sieciech, tak iż wszystko na nim polegało. *Krom.* 117. W towarzystwie ludzkim najwięcéj płuży sprawiedliwość. *Petr. Pol.* 52. (może, znaczy, waży, płaci, popłaca). — §. Stolica, ziemie, powiaty, wszystko równie swawolą płużyło. *Stas. Num.* 2, 122. (swawolą pluszczało się, opływało). — § Płuża tu ryby, pszczoły - płuży tu rybom, pszczołom. *Dudz.* 12. plaguje im, chowają się dobrze; die Fiſche, Bienen kommen hier gut fort, ſchlagen gut an. — §. Płuży co komu - służy mu, plaguje, zdrowo mu, użyteczno mu; es iſt ihm dienlich, erſprießlich, erklecklich, heilſam, geſund. Płuży mi tu powietrze. *Cn. Th.* Fortuna pospolicie umysły nadyma, Komu płuży, rzadko się w swéj mierze utrzyma. *Groch. W.* 425. Dobrym zawsze szczęście, złym zaś nieszczęście płuży. *Bardz. Boet.* 110. Widzimy tych, którym szczęście płuży, tłumem przyjaciół opasanych. *Pilch. Sen. list.* 58. Widzę, nic ci moja nie płuży, Dobra rada. *Min. Ryt.* 1, 141. Przyjdzie czas, że występek, lub mu dzisiaj płuży, Karę swą odniesie. *Gaw. Siel.* 367. Przez Zbigniewa do takiéj, jaka tym czasem Sieciechowi płuży, przyjść możesz godności. *Krom.* 118. Wiatry się odmieniły i Cypryjskim płużyły okrętom. *Tr. Tel.* 57. Kocham, kto mię miłuje, kto mi sercem płuży. *Min. Ryt.* 2, 209. (sprzyja). Bogu tylko służyć, innym nie płużyć. *Gliez. Wych. E* 7. — §. Trzeba z pory korzystać, gdy płuży. *Min. Ryt.* 2, 153. gdy służy; łyka drzeć, kiedy się drą. PŁUŻYCA, y, *ź.*, gatunek pługa z rękojeściami, ein Pflug mit Handhaben, mit Griffen, *aratrum auritum. Cn. Th.* 714. Nowa płużyca. *Teat.* 52, 64. PŁUŻYNA, y, *ź.*, nędzny pług, ein elender Pflug; *Slov.* plužina *bura*, kozica. PŁUŻYSKO, a, *n.*, §. 1) szpetny pług, ein häßlicher Pflug. — §. 2) Płużysko, drzewo, w którym się osadza pług. *Skarb.* das Pfluggeſtelle.

PLWAĆ, *ob.* Pluć. PLWACZ, a, *m.*, PLWACZEK, czka, *m.*, *dem.*, co często pluje; *Sorab.* 1. pluwar; *Vind.* plunovez, pluvauz, flinovez; *Croat.* plyuvávecz; *Ross.* слинтяй, слюняй, слюнтяжина; §. a) der Speier, Speicheler, (cf. śliniak). Władysława od częstego spluwania plwaczem przezwano. *Krom.* 211. *Biel. Hst.* 357. — §. b) Plwacz, *cicada spumaria*, konik po drzewach skaczący, z tyłu niejaką pianę wypuszczający. *Kluk. Zw.* 3, 389. eine Art Heupferd. — §. c) Plwaczek, źmija, *ptyas Plin. H. N.* 28, 6. *et* 31, 6, *aspis in oculos hominum venenum exspuens. Cn. Th.*, eine Viper, die ihr Gift den Menſchen in die Augen ſpritzt. PLWACZKA, i, *ż.*, która pluje. *Tol. Saut.* 173. die Speierinn. — §. Piaseczniça od plwocin, der Spuckkaſten; *Boh.* pliwátko, pliwacý truhlička; *Ross.* плевальникъ. PLWOCINA, y, *ż.*, PLWOCINY *plur.*, ślina wypluniona; *Boh.* wypliwekk, wychrkek; *Carn.* plunk; *Vind.* plunek, plunez, pluvotina, flina; *Bosn.* pgljuvaka, pgljuvotina, bgljuvottina; *Sorab.* 1. bluhwanki; *Croat.* plyuvotina, izplyuvek; *Slav.* pljúnka, rakotak; *Rag.* pgljuvottina, pgljuvaccja, zapgljúvka; *Eccl.* плюновєнніе; *Ross.* перхотина, харкотина, плевокъ, ausgeworfner Speichel. *Perz. Cyr.* 1, 155. Znowu mu policzkami twarz ranną i siną, Znowu wszetecznéj gęby sromocą plwociną. *Pot. Zac.* 114, cf. blwociny.

PŁYN, u, *m.*, cieklizna, ciekłość, rzecz płynna, mokra; etwas Flüſſiges, ein flüſſiger oder fließender Körper, Flüſſigkeit. O biegu i siłach płynów. *Hub. Mech.* 253. Funt płynów zowią szopą. *Kruml. Chym.* 63. Woda płynami pomaga do płodzenia wnętrznościom ziemi. *Przyb. Luz.* 177. Okropny ten przypadek wydziera im z oczu łez żałosnych płyny. *Przyb. Ab.* 186. Z rany bożka płyn nektarowy lał się. *Przyb. Milt.* 187. Anioł szybkopióry porze płyn sprężysty powietrza *Przyb. Milt.* 150. Luftſtrom, Luftfluß. PŁYNĄĆ, płynęli, płynę *intrans. jednll.*; *(Boh.* plynauti, plauti, plaul, plowu, plowati; *Slov.* pługi; *Sorab.* 2. plěsch, ja plěju; *Sorab.* 1. plewam, plowam; *Carn.* plávam; *Vind.* plavati, (cf. pławić); *Croat.* plavati, plávam, plovem; *Dal.* plivam; *Rag.* plitti, plivati, plovitti, plovatti, plutati, poplivati; *Slav.* plivati; *Bosn.* plitati, plittati, ploviti, pliuati; *Ross.* плыть, плыву, плавать, плавить, сплавить; cf. *Graec.* πλώειν, πλεειν, βλνειν, βλνω; *Lat.* fluo; *Ger.* fließen, Floß; *Hung.* folyok; *Hebr.* יבל jabhal = *fluxus*); — §. a) cieknąć, ciec, lać się, rozpływać się; fließen, rinnen. Pod Warszawą Wisła płynie. *Tr. Interluit montes Nereus*, płynie, ciecze między góry. *Cn. Th.* Płynęły mu łzy z oczu. *Teat.* 5, 27. Płyńcie hojnym potokiem, płyńcie oczy moje, Wytaczajcie obfite łez rzęsistych zdroje. *Zab.* 1, 180. *Nar.* Płyńcie łzy moje obficiéj. *Teat.* 13, 79. Z rany jego płyn nektarowy lał się taki prawie, Jaki z duchów niebieskich płynąłby w rozkrwawie. *Przyb. Milt.* 187. Białe płynienie u niewiast, der weiße Fluß, co trypa u mężczyn. *Krup.* 5, 48. Miesięczne płynienie niewiast. *Krup.* 2, 177. miesiączki, czasy, cf. pławy, upławy; der Monatsfluß, das Monatliche. Płynienie wnetrzne po członkach, *fluxiones internae. Śleszk. Ped.* 419. Uzdrowienie krwią płynącéj niewiasty. *Sk. Dz.* 14. krwotok mającéj, die den Blutgang hat. Krwi z nosa płynienie. *Krup.* 5, 159. das Naſenbluten. Płynienie oczu, płynące oczy, (*ob.* Oko). Drzewo płynie żywicą = puszcza drzewo żywicę. *Cn. Th.* 902. Kraj mlekiem i miodem płynący. *Pam.* 85, 1, 753. opływający, überfließen von etwas. — §. *Similitud.* Czas płynie, upływa, uchodzi, die Zeit fließt dahin, verfließt. Zagadałem się z tobą, a czas płynie jak woda. *Teat.* 33. *d*, 19. Płynie młodość jak woda, Chwiejemy się jak trzcina, Wiek nasz jak pajęczyna. *Pieśn. Kat.* 169. Płynie dzień za dniem, płynie I drugie jutro, co jeden dziś minie. *Tward. Misc.* 111; (*traditur dies diem. Hor.* 1, 295). Płyną lata. *Cn. Ad.* 120. (czas prędko uchodzi). Jak są drogie zabawy, jak ślicznie czas płynie Tym duszom, które ściśle z sobą się złączyły. *Zab.* 14, 149. — *Fig.* Włos jéj po ramionach płynął bursztynowy. *Tward. Pasq.* 6. spływał, das Haar floß ihr von den Schultern herab. — §. Płyną mu słowa, *fluit oratio. Cn. Th.*, die Worte fließen ihm, ſtrömen ihm aus dem Munde. O czym jeno chciał mówić, płynęła rzecz snadnie. *Groch. W.* 533. Gdy usta otwiera, niby miodociekiem słodkim płyną słowa. *Teat.* 45. *d*, 27. *Wyb.* Ś. Grzegorz płynącéj i słodkiéj wymowy. *Kchow. Rož.* 72. Jam to o tych sprawach troszeczkę szerzéj pisał, aby tym rzetelniéj historya nasza płynęła; *quo planius decurrat. Krom.* 392. Tak płynie w mowie niezbrodzonéj Pindar uczony. *Lib. Hor.* 91. — §. Pan dobry, pieniądze płyną. *Teat.* 19. *c*, 68. sypie pieniędzmi, das Geld ſtrömt, er ſpart es nicht. Po ulicach nieustannie tłum ludzi płynie. *Pilch. Sen. łask.* 22. sypie się, das Volk ſtrömt auf den Straßen. Niepewne są te bogactwa, które ludziom od szczęścia płyną. *Falib. G* 3. obficie przybywają, Reichthümer, die vom Glücke herſtrömen. Niewinny bywa ściśnion, a winniejszy skacze, Owemu zewsząd płynie, a ów w nędzy płacze. *Rej. Wiz.* 127 *b.* zewsząd mu przypływa, przybywa, es ſtrömt ihm von allen Orten zu. — §. Płynie mi co = idzie, udaje się, zdarza się, es geht von Statten. Każda mi praca mój drogi Karynie, Dla ciebie, z tobą milusieńko płynie. *Past. Fid.* 258. (smarownie idzie). W rzeczach szczęśliwych, które po naszéj woli płyną, mamy się bardzo pychy strzedz. *Kosz. Cyc.* 56. Coż tam słychać Elwiro, jak nam rzeczy płyną? Coć rzekł ociec, i z jaką powracasz nowiną? *Morszt.* 106. — §. Gdybym chciał, płynąłbym jak woda po Senatorskich pokojach. *Teat.* 15. *c*, 20. płużyłbym, dokazywałbym, byłbym wziętym; ich würde dort ſehr lieb und angenehm ſeyn, man würde ſich um mich reißen. — §. Płynie co z czego = *fig.* wypływa, wypada, wywięzuje się, wnosi się; daraus fließt, folgt, ergiebt ſich. Z tego wszystkiego takie zamknienie płynie. *Salin.* 2, 316. *ib.* 4, 385. *ib.* 4, 348. *ib.* 4, 507. — §. b) Płynąć po wodzie = pływać, ſchwimmen. Płynę *est cum motu*; pływam *etiam sine motu*, *ut* ździebłko w śklenicy pływa. *Cn. Th.* 716. Wszak i ryby nie płyną przeciw bystréj wodzie. *Kchow.* 41. Nie płynie piesek, aże ogonek zamoczy. *Pot. Arg.* 392. — §. Płynąć wodą, na statku, w okręcie, jechać po wodzie, pływać; *Vind.* ladjati, brodariti, *ob.* Żeglować; zu Waſſer gehen, eine Waſſerfahrt machen, ſchiffen. Naznaczyli sobie dzień, płynąć wodą za milę od miasta do je-

dnego klasztoru. *Lub. Roz.* 325. Kiedyśmy wsiedli na łódkę, trzeba już daléj płynąć. *Teat.* 17, 9. Przypowieść ona dawno słynie, Kto nie umie pacierza, niech na morzu płynie. *Paszk. Dz.* 37. (cf. do boga, gdy trwoga). My w tym okręcie, gdzie śmierć kieruje, płyniem jeden za drugim. *Gorn. Dw.* 75. PŁYNNOŚĆ, ści, *ż.*, ciekłość, ciecza, płyn; *Boh.* plynost; *Vind.* tekozhnost, tezhezhnost, vlashnost; *Ross.* жидкость, die Flüſſigkeit, das Flüſſige. *Liquor*, ciekłość, płynność. *Perz. Cyr.* 158. — §. Płynność słów, wymowy, *ob.* Miodopłynność. PŁYNNY, a, e, PŁYNNIE *adverb.*, płynący, ciekący; fließend, flüſſig; *Boh.* tekutý; *Vind.* tezhezhen, tekozh, vlashen; *Slav.* tekuch; *Eccl.* течный; *Ross.* жидкій. Ciało płynne, którego cząstki tak się słabo między sobą trzymają, iż najmniejszéj sile łatwo ustępują. *Śniad. Jeog.* 38. Płynnym uczynić, roztopić, rozpuścić *Ross.* жидить, жижу. Płynnym się stać *Ross.* жидѣть. Ciało ludzkie składa się z części twardych i płynnych. *Wejch. Anat.* 12. Płynne części ciała, jak krew etc. *Perz. Cyr.* 1, 13. — §. *Transl.* Płynna wymowa, *ob.* Miodopłynna. PŁYNOMIAR, u, *m.*, *pese-liqueurs*, narzędzie do oznaczenia ciężkości gatunkowéj płynów. *Magier. Mskr.*

1. *PŁYT, u, *m.*, PŁYTY *plur.*, źle za płty, trafta. *Dudz.* ein Floß; *Ross.* плотъ. Na tym jezierze nie chodzą łodzie, ni płyty. *Pot. Syl.* 91.
2. PŁYT, u, *m.*; (*Svec.* plit szpada; *Lat. med.* fletho = grot, płoszczyk; *Germ. vulg.* Flicte kopia); §. 1) ostrze płaskie cienkie, eine dünne flache Schärfe, eine dünne ſcharfe Fläche oder Schneide. Stal nie spocznie, głębiéj się bystrym płytem wrzyna. *Przyb. Milt.* 186. Siekiery nasze, topory i płyty. *Chrośc. Luk.* 297. *Zab.* 9, 214; *Ross.* плита, плитка fliza; *Bosn.* plitiça, sdilla plitka; *Croat.* pliticza, zdelicza plitva *patella*; *Ital.* pjatto. [§. 2. Płyta, kamień łupkowaty, *Graec.* πλίνθος 2]. Ten kamień łamie się dużemi płytami. *Torz.* 101. cf. płat. PŁYTA, y, *ż.*, w piecu ludwisarskim wnętrzna objętość pieca, w któréj spiż roztapia się. *Jak. Art.* 3, 308. der innere Raum des Gießofens, wo die Glockenſpieſe in Fluß gebracht wird. PŁYTCZYZNA, y, *ż.*, miela, mielizna; *Bosn.* plitko, gazisete, die Untiefe, Seichtigkeit. W płytczyznie ryby łacniejsze mogą mieć pożywienie z roślin. *Kluk. Zw.* 3, 199. PŁYTEK, tku, *m.*, §. a) płet, drzewo składające traftę. *Tr.*, ein Flößbaum. — §. b) *Botan.* Płytek *Isnardia*, rośnie u nas w rzékach. *Kluk. Dykc.* 2, 61. eine Pflanze. PŁYTKAWY, a, e, cienkopłaskawy, etwas flach und fein. Naczynie płytkawe miedziane abo drewniane do chłodzenia ługu salitrzanego. *Jak. Art.* 1, 53. PŁYTKI, a, ie, Płytszy *compar.*; PŁYTKO, *adverb.*, Płyciéj *compar.*, cienkopłaski; *Croat.* plitev, plitek, fein und flach, ganz flach. Sierdzisty Mars stalą tnie, co potknie, płytką. *Zab.* 6, 146. *Min.* Na kogo płytkiéj dobywacie broni? *Hor.* 2, 335. Żartko z płytkiéj cięciwy strzałę wypuścił. *Kras. Oss. II* 2 *b.* — §. Płytki, niegłęboki, miałki, *propr. et fig.*, nicht tief, ſeicht; *Carn.* plitve; *Vind.* plitel, neglobok, gasliu; *Ross.* мѣлкій, мѣлокъ. Płyciéj leżą nasiona, gdy się na posianéj roli tylko zabronują; głębiéj, gdy się zaorują. *Kluk. Rośl.* 3, 197. Mruczenie płytkich strumyków. *Stas. Num.* 2, 84. Płytkomyślna niewiadomość. *Zab.* 11, 369. miałka, płocha. PŁYTKOŚĆ, ści, *ż.*, cienka płaskość, niegrubość, niegłębokość, miałkość; *Carn.* plitvost; *Vind.* plitlost, plitvost, plitlust, neglobokust; *Ross.* мѣлкость, мѣлкота, мѣлковатость, feine Fläche, ohne Dicke oder Tiefe, Seichtheit, Untiefe. Płytkość miecza. Płytkość wody. — §. *Aliter:* Rzuca się w głębią rzéki, i mimo jéj płytkości, na drugim brzegu stawa, *rapidité. Stas. Num.* 236. mimo jéj bystrości, gwałtowności płynienia; obgleich der Strom reißend war. PŁYTNICE *plur.*, w górnictwie, ławy czyli deski do pływania na nich po wodach podziemnych; im Bergwerke, Schwimmbänke, worauf man unter der Erde bey den Stollen herum ſchwimmt. *Tr.* PŁYTWA, *ob.* Płétwa.

*PŁYW, u, *m.*; pływanie das Schwimmen; *Croat.* plavanye; *Rag.* plivanje, ploov, plovstvo; (*Ross.* плотъ = czoln, bat). Gęś okiem wejrzy, a drugim na pływ się odsunie. *Bielaw. Myśl. E* 4 *b.*

PŁYWAĆ, ał, a, *intr. contin.*, (dyalekty *ob. pod* Płynąć); pływać po wierzchu wody, niegrązić się, nie tonąć, (*cum et sine motu; płynąć vero est cum motu. Cn. Th.*), ſchwimmen, nicht untergehen. Sitowie pływa, heban nie pływa. *Cn. Th.* Ździebłko w sklenicy pływa. *ib.* Pływający, (*Sorab.* 1. plěwaczné; *Carn.* plavudn; *Bosn.* plitav, koji plitta svrrih vode, plovucch). Czarownice pławiono; prawdziwe czarownice po wierzchu miały pływać, i żadną miarą nie utonąć. *Mon.* 64, 266. Młyny pływające. *Os. Fiz.* 342. Schiffsmühlen. Pływać po wodzie i tu i tam, hin und her ſchwimmen. Ryby samym tylko pływaniem przenoszą się z miejsca na miejsce. *Zool.* 61. Co się rodzi i pływa po wodzie, bądź zwierzę, bądź nie zwierzę, ruch wodny, *ob.* Pław. Głupstwo przeciwko wodzie pływać. *Falib. F. Gwagn.* 243. *Pot. Arg.* 554. Mistrz Inflantski, widząc, iż trudno przeciw wodzie pływać, pod obronę Zygmuntowi Augustowi się poddał. *Gwagn.* 108. Pływał on kiedyś także na téj łodzi. *Zab.* 7, 207. (w tejże szkole ćwiczony). — *Fig. transl.* Wdzięczny pływa rumieniec w śniegu białéj twarzy. *Ustrz. Tr.* 114. Na jego szyszaku pyszna pływa kita. *Dmoch. Il.* 104. (przegina się, rucha się). Suknia na nim, jak na kołku wisi, golenie po cholewach pływają. *Zab.* 13, 68. (kołyszą się). Piękny Likas, którego pływające włosy Żółte były, jak zboża dojrzałego kłosy. *Chod. Gesn.* 22. (spadające na różne strony). — §. Pływać w czym = opływać, in etwas ſchwimmen, von etwas überfließen. Oczy mu we łzach pływają. *Teat.* 49, 73. Słówka jéj pełne słodkości, a serce pływa w gorzkości, *Lib. Sen.* 12. Polacy, naród w szlacheckich wolnościach okwicie pływający; ale mu trzeba ostrożnie żeglować, byśmy w niéj nie utonęli. *Stryjk.* 341. Byłem jak w zachwyceniu, pływałem w ukontentowaniu. *Teat.* 36. *c*, 8. Pływa sobie w rozkoszach, jak pączek w maśle. *Teat.* 52. *d*, 76. Przestań złego, czyń dobrze, a będzie pływała w dobrach dusza twoja. *Kanc. Gd.* 329. — §. *Transl. fig.* Ten człek pływa, pływa = kłamie, iże bardzo. *Tr.* er lügt. Szalbierz, który po suchych miejscach pływał, po wodach suchą nogą deptał. *Mon.* 68, 207. PŁYWACZ, a, *m.*; (*Boh.* plowač; *Sorab.* 1. plěwar; *Vind.* plavauz,

plavar; *Bosn.* plivaç; *Rag.* plivalaz; *Croat.* plovècz; *Dal.* plivacz); §. a) pływający na wodzie, który po wodzie ruszając sobą pływać umie, der Schwimmer. Najlepszy pływacz najrychlej utonie. *Pot. Zac.* 26. Sławny pływacz w lada rzéce utonie, a sławne rycerze w lada karczmie zabiją. *Rys. Ad.* 82. *Pot. Jow.* 64. Pływaczom na głębinie kurcz bardzo jest niebezpiecznym. *Haur. Sk.* 592. — *Transl.* Pływacz, pies pod rusznicę. *Tr.* legas piwej. ein Waſſerhund. — §. Ci, którzy na jeden rok po 1000 korcy pola wysiewają, to to są istni pływacze, nie godni tylko powszechnego wyśmiania. *Mon.* 71, 294. Igarze, Aufſchneider, Windmacher. — §. b) *Hist. natur.* Pływacz, *falco lanarius*, der Schwimmer, Schweberl, ein Falk, gatunek sokoła, latając niby pływa na powietrzu. *Kluk. Zw.* 2, 206. — §. Pływacz, *Dytiseus*, chrząszczyk wodny, znajdujący się w strumykach. *Zool.* 170. ein kleiner Waſſerkäfer. — §. *Botan.* Pływacz, *utricularia*, rodzaj rośliny, na miejscach wodnistych; w czasie kwitnienia podnosi się nad wodę, potym się znowu nurza. *Kluk. Dykc.* 3, 145. ein Pflanzengeſchlecht, Waſſerſchlauch. PŁYWACZKA, i, *ż.*, §. a) pławaczka, pławiaczka, która pływa, pływać umie; *Eccl.* плавательница, die Schwimmerinn. *Wład.*, Niektórzy z nich ledwie się nie ochyną, Za tak pięknemi w nurty pływaczkami. *Jabł. Buk. f b.* (za Syrenami). — §. b) Pływaczka, pławaczka dziecinna, pławki dziecinne, narzędzie z sitowia, z kory drzewa, na którym się uczą pływać. *Wład., Cn. Th.*, ein Schwimmfloß, Schwimmgürtel, worauf man ſchwimmen lernt. — §. c) Pływaczka, *actio*, pływanie, das Schwimmen. W pływaczce zmordowany. *Chrośc. Ow.* 294. — §. d) Pływaczka, miejsce pływania, pławienia, kąpania, die Schwemme; *Boh.* plawnice. Puścić konie w pływaczkę. *Dudz.* 51. PŁYWNY, a, e, do pływania służący; *Sorab.* 1. plewarski; *Ross.* плавательный, Schwimm-. Jeden z znaków rzędu gęsiego są nogi łapiaste pływne. *Zool.* 252; cf. wiosłaty, łopatonogi.

Pochodz. słów *płynąć*, *pływać* vide sub *Pław.*

P N.

PNĘ, pniesz, *ob.* Piąć.

PNIAK, a, *m.*, PNIACZEK, czka, *m.*, *demin. nom.* pień; *Boh.* pěn, kmen, parez, ston, stonek, stoneček; *Sorab.* 1. penk, penck, žton; *Carn.* pajn; *Vind.* ſhtor, plok, brune, (penj-ul), ſhtorezh, penjzhek; *Rag.* hreeb; *Ross.* пень, пенекъ, отрубокъ, отрубочекъ; §. a) część drzewka abo chróstu przy korzeniu, (cf. odziemek); der Stamm, das Stammende, der dicke Stock eines Strauchs. Pniak chróstu rosnącego, pień w drzewie; łodyga abo głąb w ziołach. *Cn. Th.* Aby nie rosochato, ale gładkim pniakiem rosły płonki. *Cn. Th.* Pniaczek, pniak, w który szczepią płonki, latorośle. *ib.* — §. Pniak-kloc, ein abgehauener Klotz. Skazany na śmierć, głowę już na pniaku kładzie. *Przyb. Luz.* 80. — *Fig.* Czytam mu fraszki i żartowne dzieje, Siedzi jako pniak, ani się rozśmieje. *Pot. Jow.* 2, 28. (nieczuły kamień). — §. b) *Anatom.* Ciało człowiecze dzieli się na pień *alias* pniak, i na członki. *Kirch. Anat.* 1. *Krup.* 3, 64. tułów, der Rumpf. PNIAKOWATY, a, e, — o *adverb.*, wiele pniaków mający, vielſtämmig, ſtaudig, aus vielen kleinen Stämmen beſtehend. PNIAKOWY, a, e, pniowy, od pniaka, Stamm-; *Boh.* pařezný. PNIEWIE, ia, *n.*, pniaczki, krzewie, chróst, chróścina, Geſträuch. Wilk, gdy źrzobka zobaczy, czołga się na brzuchu, kryje się za pniewie, za pagórki, za drzewa. *Klon. Wor.* 5. Chciał się z pniewia dobywać zawodzi; *truncis avellere corpora tentat. Zebr. Ow.* 38. PNIEWISTY, a, e, — o *adverb.*, krzewisty, ſtrauchig. Wrzucili im na drogę co kamienistego, pniewistego i korzenistego, iżby przez to idąc pilnie patrzali, gdzie nogę stawić. *Gorn. Sen.* 356. PNIEJNIA, *herb*; dwie łapy niedźwiedzie trzymają jabłko, przez które od spodu strzała przeszyta; w hełmie pióro sępie albo orle strzałą przeszyte. *Kurop.* 3, 59. ein Wappen. PNIOWSZCZYZNA, y, *ż.*, co w lesie od pniaków płacą, Anweiſegeld, Stammgeld in den Wäldern. *Tr.* PNIOWY, a, e, od pniów, pniakowy, Stamm-. *Cn. Th.*

P O.

1. PO; (*Boh. et Slov.* po; *Carn.* po; *Vind.* po, sa, potle; *Croat.* pó; *Bosn.* pó, poslje; *Slav.* po, posli; *Rag.* po; *Sorab.* 1. po; *Sorab.* 2. po, pow; *Ross.* по, спустя; cf. *Lat.* post, postea; *Ital.* dopo; *Germ.* be-; *Graec.* ἐπι, ἐφ-; *Hebr.* פ pi-*secundum*, *juxta*); *praepositio regens Localem vel Accusativum Substantivorum*; *Dativum Adjectivorum*, (*rarissime Dativum Substantivorum*); auf, in, über, nach, an, bey, von ꝛc. Przyimek po, gdy znaczy ważność abo zwyczaj, rządzi przypadkiem trzecim (*Dativ.*), n. p. Po złotemu, po tymfowi, po dawnemu, po naszemu; przez wyrzutnią, (*contract.*), mówimy: po Polsku, po Francuzku etc. W tymże samym znaczeniu kładzie się z przypadkiem siódmym (*Local.*), n. p. Po talarze bitym, po Łacinie; rządzi przypadkiem czwartym (*Accusat.*), gdy wystawia rzecz w stanie biernym (*passive*), n. p. Przysłano po mnie; rządzi przypadkiem siódmym (*Local.*), gdy znaczy następstwo lub co podobnego, n. p. Po ojcu, po mieczu, po kadzieli. *Kpcz. Gr.* 3, 56. I. Po *cum Locali Nominis*, *praepos. indicans locum*, *quo vel super quem quid versatur*, *volvitur*; §. 1) Po; an, in, auf. Po prawéj ręce mu stał. *Warg. Radz.* 172. Niech siedzą ci dwaj synowie moi jeden po prawicy twojéj, a drugi po lewicy. *W. Math.* 20, 21. Po wierzchu-na wierzchu, *superne. Cn. Th.* (*ob.* Powierzchownie). Szańców nie rzucono, jak po stole Turczyn poszedł do nich. *Birk. Zyg.* 29; cf. jak po mydle, (*oppos.* jak po grudzie). Po ziemi się co wlecze. *Cn. Th.* auf der Erde. Po gaju chodził. *Otw. Ow.* 109. Po dachu łazić. *Cn. Th.* Po brzegu, *ob.* Pobrzeżny, pobrzeże. Po boku, *ob.* Poboczny. Abyśmy dziatki pożywili, gardłować po ziemi, po morzu nie litujemy. *Hrbst. Nauk. D* 8. Po mieście chodzić; *civitatis plateas vel domos omnes aut plures obire. Cn. Th.* 1216. (*ob.* Miasto). *Ergo* po *exprimit continuationem commutatorum locorum:* Po kościołach biega-z jednego do drugiego, er läuft in die Kirchen herum-aus einer in die andre. Po bankietach, po biesiadach chodzi. *Cn. Th.* z jednéj

biesiady na drugą, er geht Schmauſereyen nach. Szukała go po rozmaitych miastach, po wsiach, po dolinach, po polach i równinach. *P. Kchan. Orl.* 1, 178. in verſchiedenen Städten, Dörfern, Thälern, auf den Feldern, in den Triften. Do trzech set kościołów po różnych miejscach zmurowała. *Groch. W.* 188. an verſchiednen Orten. Moja myśl dawno się już po półmiskach błąka. *Teat.* 42 *D.* meine Gedanken irren ſchon lange auf den Schüſſeln herum, zwiſchen den Schüſſeln. Po panach król rozkaz ten rozesłał. *Cn. Th.* (= obesłał panów tym rozkazem). — §. *Directionem insequendi*: Po, nach, auf, an. Po nim = ścigaj go, ścigajmy, ścigali. *Cn. Th.* ihm nach! jetzt ihm nach! Spuszcza się wciąż po linie. *Teat.* 55. *c*, 37. am Seile herab. Po nici kłębka dójdziesz. *Cn. Ad.* 894. Po wodzie, po rzéce jechać = nie wzwodę, dem Strome nach, mit dem Strome. Po wietrze, po wodzie miło jechać i sporo. *Cn. Ad.* 1305. (za szczęściem, za powodem). Po potrzebie jechać. *Cn. Th.* za interesem, in Geſchäften, den Geſchäften nachreiſen. Z natchnienia ducha ś. do kościoła przyszedł, znać że nie po próżnéj rzeczy. *Bial. Post.* 264. nie z próżności, niepróżno, niedarmo; nicht umſonſt, nicht ohne wichtige Urſache. Po dobréj woli = z dobréj woli, dobrowolnie; aus freyem Willen, freywillig, gutwillig. Jeśli po dobréj woli nie pójdziem, musiemy. *Groch. W.* 549. Po gębie dać komu, po grzbiecie, po łbu. *Cn. Th.* auf das Maul, auf den Rücken. — Po oku patrzeć, n. p. Po oku abo kącikami patrzeć na kogo. *Eraz. Eiij*; (cf. zezem, bokiem). Trochę go już poznawa, i z boku Towarzyszowi swemu skazuje po oku. *Ustrz. Tr.* 141. *ob.* Oko. — Po słońcu jechać = w tył mając słońce. *Cn. Th.* 720. *Dudz.* 51. mit der Sonne reiſen, die Sonne im Rücken habend. Po gwiazdach jechali, *astrorum ductu. Cn. Th.* den Sternen nach, ſich nach den Sternen richtend. — *Aliter:* Po gwiazdach, po poświecie, po księżycu, *beneficio luminis. Cn. Th.* przy oświecie gwiazd i t. d., beym Scheine der Sterne, des Mondes, beym Sternenlicht, Mondlicht. Bił się z Krzyżakami w nocy po księżycu. *Biel.* 281. Panna ta lubi po miesiącu chodzić. *Teat.* 24, 110. *Czart.* gdy abo gdzie księżyc świeci, im Mondſcheine. Cóż to jest za przyczyna, dla któréj błąkasz się po nocy? *Teat.* 39, 293. bey Nacht. Ma ochotę po nocy włóczyć się. *ib.* 30. *b*, 112. Wilk ci i złodziej po nocy wędruje, A trzeci błazen, co ich naśladuje. *Bratk. C* 4. Po chłodzie pojedziemy. *Cn. Th.* (im Kühlen, *respectu vel loci, vel temporis*). — §. *Ordinem, quo quid insequitur, consequitur* Po, nach. Po bogu, po ojcu, piérwszy mój opatrzyciel. *Cn. Th.* Piérwszy po królu, *secundus a rege. Cn. Th.* 692. Po sobie mówili, czytali, jeden po drugim. *Cn. Th.* nach einander. Po ojcu, stryju, bracie, w żałobie chodzić. *Cn. Th.* nach dem Vater ꝛc. in der Trauer gehen. Po ojcu, stryju powinowaty = ze strony ojcowskiéj, von väterlicher Seite. Po kądzieli, po mieczu, *ob.* Kądziel. Po żenie wziął kilkanaście tysięcy. *Cn. Th.* z żoną, mit der Frau hat er ſo viel bekommen. Chciała za niego wydać córkę swoję, i dawała już po niéj dwa tysiące złotych. *Teat.* 26, 75. Na państwo nie po krwi, ale po cnocie wstąpił. *Sk. Dz.* 335. — §. 2) Po *finale temporis finiti, praeterili; actionis finitae* (*cum Locali*); nach, vorbey, aus, auf. Piérwéj było po wojnie, niżli się zaczęła. *Groch. W.* 537. der Krieg war ſchon aus, oder zu Ende, ehe er noch recht angefangen hatte. Po méj śmierci niech będzie jak chce; nic do nas, co będzie po nas. *Cn. Ad.* 889. Po kąpielach przeleżeć się trzeba. *Krup.* 5, 221. nach dem Bade. Ta dziewczyna już jest po ślubie. *Teat.* 30. *b*, 124. już zaślubiona, ihre Verlobung iſt ſchon vorbey, ſie iſt ſchon verlobt. Po nieszczęściu, godzi się szczęścia spróbować. *Cn. Ad.* 894. auf Unglück, nach Unglück. Po obiedzie łyżka. *Cn. Ad.* 896. po czasie, po harapie, za późno, (*oppos.* za wczasu, w czas); zu ſpät, wenns ſchon vorbey iſt. Po czasie wojska zbieramy, po czasie wojujemy, w ten czas, gdy okazya minie na nieprzyjaciela. *Opal. Sat.* 190. W ten czas wierzymy, kiedy już po szkodzie. *Nar. Dz.* 3, 208; (cf. po szkodzie mądry). Już po naszym szczęściu. *Stas. Num.* 2, 62. już się skończyło, es iſt aus, es iſt vorbey mit unſerm Glücke, es hat ein Ende. Nie wspominaj téj sromoty, niech już będzie po niéj. *P. Kchan. Jer.* 412. (niech będzie zapomniona). Już po nim = przepadł na wieki, zgubiony; es iſt aus mit ihm, er iſt verloren, er iſt hin. Jeśli wejdzie w społeczność z facyendarzami, już po nim. *Teat.* 19. *b*, 36. Zginęliśmy, już po nas. *Teat.* 53. *d*, 19. (*fuimus*). Już po mnie, co teraz poczne nieszczęśliwy! *Teat.* 1. *b*, 114. Jeśli dawne czasy nie wrócą się przecię, Niedługo będzie już po świecie. *Teat.* 43. *c*, 4. Cieszą się z nowiny, że już po skąpym i okrutnym królu. *Jabł. Tel.* 106. (że go już niemasz, że już nie żyje). Nic się nie rusza, ach już po nim, już nie żyje. *Teat.* 37, 16. *Vind.* je vun. — Po tym = potym, w przyszły czas, na przyszłość; zukünftig, hernach, darauf. Zbytnie nie pytaj co będzie po tym, Żeś dziś zdrów zysk jest, miéj dosyć o tym. *Petr. Hor. B* 3 *b.* Co za sława brzmieć o nas będzie po tym? *Groch. W.* 563. — Na po tym = na potym, na przyszłość; in Zukunft, für die Zukunft. Król dla na po tym lepszéj obrony, sejm złożył. *Biel.* 538. — §. 3) Po, *usus, utilitatis, necessitatis, valoris* (*cum Locali*); zu etwas (gut), wozu. Dyabeł po łyżce, kiedy niemasz co jeść. *Dzwon. Stat. A* 3. dyabła warta, ſie iſt den T.... werth. Nic po nim, nic wart, nikczemny, niepożyteczny. *Cn. Ad.* 551; *Ross.* негодиться, ohne Werth, zu nichts. Nic po tym, nic do rzeczy; ſchlecht, nicht gut, untauglich, zu nichts. Nic po tych zbytnich potrawach, nic po tym srebrze na służbie, i obiciu złotym. *Hor.* 1, 176. *J. Kchan.* Co po tych skargach próżnych, jeśli na występy Przez szpary, jako mówią, patrza urząd tępy? *Hor.* 2, 152. Dyabli po rozumie, Gdy sobą rządzić się nie umie. *Teat.* 43. *c*, 133. *Wyb.* Weź mię z sobą na wojnę, cóż po mnie w pokoju? *Bardz. Luk.* 26. Nic tu było po tobie. *Cn. Ad.* 551. niepotrzebnyś tu, du biſt hier überflüßig, unnöthig. — Cóż w dzień po świecy? *Sk. Żyw.* 2, 41. Jeśliż sprawiedliwość każdy czynić sobie sam zechce, tedy powiedziałbym, że nic w Polszcze po prawie, nic po urzędnikach, nic po trybunałach, i po wszystkich sejmikach. *Star. Vot. E* 4. — *Cum Dativo subjecti:* Co mi po tym = na co mi się zda, co mi to nada; was brauche ich das, was habe ich

davon, was nützt mirs? Co mu było po tak szerokim państwie, co po tak wielu synach, co po tak gorącéj przyjaźni Rzymskiéj! *Warg. Wal.* 341. (co miał z tego, jaką z tego odniósł korzyść, co mu to pomogło, na co mu służyło, na co się przydało, zdało). Wyjdzie mu ta zbrodnia na dobre; coby nam już było po prawach, co po sądzie, co po zwierzchności? *Gorn. Dz.* 82. Co mu było po sługach? gdy sam niewolnikiem został. *Sk. Żyw.* 1, 431. Co mi po mędrcu, co sam żyje sobie? *Zab.* 15, 37. Co mi po dobrym mieniu? gdy użyć nie mogę, Co po wszystkim? gdy słabość wznieca śmierci trwogę! *Kras. W.* 17. Jawnie to na męża powiadała, iż mu było nic po żenie. *Biel.* 157. (że mu żony nie trzeba). Cóż mi po tym nazywać ją żoną, Gdy na nię tylko patrzeć pozwolono? *Karp.* 1, 139. Nic zdrowym po doktorze, i doktorowi po zdrowym. *Dwor. C* 2. Twoja rzecz w domu siedzieć, coć było po tak dalekiéj drodze? *Sk. Żyw.* 2, 41. — §. 4) *Qualitatis, relationis*, Po = według, nach, wie, *cum Locali Substant.* Za Ludwika wszystko po swéj woli chcieli mieć Węgrowie, a nie według obyczajów naszéj ziemi. *Biel.* 205. Po cudzéj woli chodzić, skakać. *Cn. Th.* Po woli, *ob.* Powoli, pomału. — Pisma te, które chcesz jawnie czytać przed ludem, nie po jego głowie, czyli raczéj przeciwne są jego obyczajom. *Pilch. Sen. list.* 43. Mówiąc po sumnieniu. *Teat.* 11. *b*, 26. (sumiennie). Przepraszam, wszystko po szczerości mówiłem. *Teat.* 8, 58. Po rozumie, *ratione usus fuit. Cn. Th.* A to sprawa po dyable. *Teat.* 31. *c*, 78. (dyabelska sprawa). W tym przeklętym miejscu, wszystko idzie po dyable. *Teat.* 11. *b*, 24. Oho! już po dyable sprawa. *ib.* 22. *b*, 56. Witanie jakie takie, ale żegnanie po dyable przyszło. *Glicz. Wych. H* 8. Mają go za sprawiedliwego sędziego, a bywa przecię po kacie często. *Star. Dw.* 50. Po dyasku go chwalisz, po dyaskuś uczynił. *Cn. Th.* Odyniec rozdrażniony, nie po miejscu ręką strzelecką trafiony. *Pot. Arg.* 481. Po próżnicy, *ob.* Próżno. — §. *Qualitatis, cum Dativo neutr. singul. Adjectivorum, et quidem contracto, excipias* po staremu. *Cn. Ad.* 905. *quod contrahi non potuit*; Po pijanemu. *Teat.* 19. *c*, 67. *et* po pijanu. *Mon.* 64, 687. *respondet adverbio*; n. p. Po obywatelsku = obywatelskie, według zwyczaju obywatelów kraju jakiego. *Cn. Th.* auf, nach Art, auf eine gewiſſe Art. Powiedz po prostu a szczérze. *Teat.* 12, 148. prosto, prostym sposobem, gerade heraus. Prawda najrychléj po prostu się zrozumie. *Rzecz. Zł. A* 2. Ze mną po prostu szczérze, ale nie po modnemu postępować należy. *Teat.* 16. *b*, 108. Choć żyje modnie, jednak kocha po staroświecku. *Teat.* 29, 92. Po grubiańsku ze mną się obchodził *Teat.* 12, 18. auf eine grobe Art, grob. Xiądz głośno pacierz mówi, a drudzy po cichu za nim. *Star. Dw.* 59. Po cichusieńczku. *ib.* 47. Po mojsku, po twojsku, po naszemu, *vide suis in locis.* — Po gotowiu, *ob.* Pogotowiu. Po pańsku. Kazano im po Aryańsku wierzyć. *Sk. Żyw.* 2, 87. (według Aryana). — *Praemissum* po *nominibus gentilitiis, et morem et linguam gentis indicat:* Przyszedł tu jeden po Polsku w kontuszu. *Teat.* 29, 25. in Polniſcher Kleidung. Dziś u nas bardzo wiele strojów, to po Włosku, to po Hiszpańsku, po Brunświcku, po usarsku, po Kozacku, po Tatarsku, po Turecku. *Gorn. Dw.* 112. vielerley Kleidertrachten, Wälſch, Spaniſch ꝛc. U nas teraz wszystko po Paryzku. *Mon.* 64, 248. Pariſiſch, in Pariſer Geſchmack. Wszystko teraz u nas po modnemu, modiſch, po Francuzku, po Niemiecku, dyabli wiedzą po jakiemu. *Kras. Dość.* 263. Dyabeł Ewę po Włosku zwodził, Ewa Adama po Czesku, Bóg ich po Niemiecku gromił, anioł zaś po Węgiersku z raju wypędził. *Rys. Ad.* 12. auf gut Wälſch, auf gut Böhmiſch, auf gut Deutſch, auf gut Ungeriſch. *Quoad linguam:* Mówię ci to po Polsku, rozumiesz mię! *Teat.* 15, 86. Polniſch, auf Polniſch, in Polniſcher Sprache. Mów z nami Aramskie, a nie mów z nami Judajskie. *Budn. Jes.* 36, 11. «*not.* po Aramsku, po Żydowsku». Pięknie po Francuzku pisze. Napis po Angielsku. *Exceptionem declinationis facit hoc unum:* po Łacinie; (*nequaquam* po Łacińsku), Lateiniſch, auf Lateiniſch. Raz po Łacinie, drugi raz po Grecku chrześcianom nauki dawał. *Sk. Żyw.* 2, 40. — §. Po temu, *adaequationis*, gemäß, gleich, proportionirt zu etwas. Głupi jest, kto wysoko siedzi, a głowy po temu nie ma. *Sk. Kaz.* 592. Ma siły po temu, żeby mu się mógł oprzeć. *Nar. Hst.* 2, 409. (zdoływa, wydoływa temu, jest mu z to; cf. z to). Chciałeś być wielkim, ale nie miałeś po temu rozumu. *Niemc. Bibl. Tar.* 14. Jam nie po temu, bohaterom sprostać. *Zab.* 13, 136. Chociaż miejsce miał nie po temu, męstwem jednakoż zwycięstwa dopiął. *Pilch. Sall.* 212. (niedogodne). Miałem czas przystojny i pogodny do bitwy, miałem miejsce po temu, żadnéjem rzeczy nie opuścił potrzebnéj. *Baz. Sk.* 573. Wiślica miasto było kiedyś bardzo obronne, jakoż ma miejsce po temu. *Biel.* 85. U nas wszystko po temu, wiek w samym kwiecie, serce nieustraszone. *Pilch. Sall.* Czas po temu. *Żegl. Ad.* 49. pora, pogoda. — §. 5) Po *inclinationis, favoris, cum Locali Substant.*; po kim = za kim, z jego strony, jego stronę trzymając, jemu sprzyjając, po jego plecach; für jemand, für ſeine Parthey, auf ſeiner Seite, ihn begünſtigend, (cf. *Eccl.* **пособьство** posiłek, pomoc). Łotrostwo orężem wsparte, zawsze prawo ma po sobie. *Nar. Dz.* 2, 197. Kto ma złoto, ma prawo po sobie. *Rys. Ad.* 30. Nie mając po sobie pisma ś., uciekł się do téj obrony. *Baz. Sk.* 390. Korybut w Czechach miał wielu ludzi po sobie, i Praga była po nim. *Biel.* 282. Większa część senatorów, po Henryku była. *Biel.* 129. Urzędnicy byli po żydach, tak iż kiedy żyd co uczynił, dano mu pokój. *Biel.* 247. Przeciw mnie kazanieś uczynił; on odpowie: i owszem po tobiem je uczynił cesarzu. *Sk. Żyw.* 2, 401. Rzekłszy po wilku, czemuż po baranie nie rzec? *Pot. Poc.* 100. Nie mieli w tym szczęścia i boga po sobie. *Papr. Ryc.* 123. Bezpieczen żyje mimo wszelkiej trwogi, Gdy kto łaskawe ma po sobie bogi. *Hor.* 2, 14. Mniéj trzymaj o sobie, gdy szczęście po tobie. *Rys. Ad.* 41. Okręt czeka, wiatr po nas, wsiadać możemy. *Pot. Arg.* 217. Konstantyn prawa po wierze katolickiej wydawał. *Sk. Dz.* 187. Wszystkie okoliczności po nich były. *Kłok. Turk.* 28. Bujniejszych traw w żadnym położeniu nie znajdziesz, Chłód

k temu po pasterzach prawie; *aptam pastoribus umbram. Zebr. Ow.* 23. Po drodze mi = nic z drogi. *Cn. Th.* auf dem Wege, nicht aus dem Wege. Po ręce, *ob.* Ręka. — §. 6) Po, *distribut. per singulos*, (*cum Locali Substant.*), zu, je zu. Chory użyje tego lekarstwa co godzina po łyżce, po śklance. *Krup.* 5, 234. Po kieliszku ratafii wypili. *Teat.* 52. *c*, 48. Ledwie po kubku dostało się każdemu. *Teat.* 19, 30. Każdemu z osobna chłopięciu dam po jednemu jabłku, a którzy pilniejsi są, po cztery dam tym. *Urs. Gr.* 326. Przynieś komżę każdemu księdzu; i przynieśli po komży. *Budn.* 2 *Reg.* 10, 22. Wzięli każdy po groszu. *W. Math.* 20, 9. *Dambr.* 121. 3 *Leop. Math.* 20, 9. (każdy z nich wziął po swym pieniądzu. 1 *Leop.*). Po groszu = groszami, groſchenweiſe. Po groszu zbierając zbierzesz; po szelągu ciskając, rozciskasz. *Rys. Ad.* 58. Gęś wyskubią, rwąc po piórku. *Comp. Med.* 395. Po ziarnku, *granatim. Cn. Th.* Po kąsku, po trosze. *Cn. Th.* Po nici rozbierać, *filatim. Cn. Th.* Po razu wszyscy uderzyli = każdy uderzył raz. *Cn. Th.* Po jednemu ich wypuścił = pojedynkiem. *Cn. Th.* einzeln, einen nach dem andern. Po stopniach. *Cn. Ad.* 907. (stopniami, nie jednym skokiem). Tak źle pisze, że aż po literze dochodzić trzeba, co wyraził. *Teat.* 32, 89. Po części = częścią, częściami. *Cn. Th.* großentheils. Po większéj części, größtentheils. — §. *Pretii vendendi et emendi.* Po czemu (*observa Dativum*, cf. co), wie theuer? *Sorab.* 1. po wele? Po czemu co chodzi, nie wie. *Cn. Th.* Po jednych pieniądzach wszystko. *Cn. Th.* Po groszu (*Local.*) cenię, przedaję. *Cn. Th.* zu einem Groſchen das Stück, für einen Groſchen. Po talarze bitym. *Kpcz. Gr.* 3, 56. Po talaru (*obser. Dat. contr.*). *Cn. Th.*, *Sorab.* 1. po toleriu. Po złotemu. *Cn. Th.*, (*obs. Dativ.*). Po tynfowi (*Dativ.*). *Kpcz. Gr.* 3, 56. — Po funcie, po łócie (*Local.*) *Cn. Th.* — NB. *Numeri* dwa, trzy, cztery, dziesięć, *usque ad millionem ponuntur in Accusativo*; pięć, sześć, siedm, ośm, dziewięć, milion, *in Locali casu*; n. p. Płacił po cztery tynfy; po pięciu talerach. *Tr.* Pobor po groszy dwunastu z łanu postanowiono, potym po *dziesięci (dziesięć) groszy. *Gorn. Dz.* 8. Krakowskiéj dyecezyi po *sześci (sześciu) groszach, a we wszystkich inszych po dwunastu groszy od grzywny płacić kazano. *Krom.* 668. Od pary trzewików materyalnych po złotych ośmiu, od skórzanych po cztery i po pięciu. *Teat.* 29. *c*, 52. Po dwu, po trzech, po *piąci (pięciu), po *dziesiąci (dziesięciu), po stu, po tysiącu = dwa a dwa etc., *bini*, *deni*, *centeni*, *milleni. Cn. Th.* — §. *Continuat.* Po dwa razy, dwa kroć, (*Accusat.*), zu zweyen malen. Ja nie kaznodzieja, po dwa razy jedno bajać. *Teat.* 22. *b*, 109. Po dwa dni, po trzy czasem, dręczy się postami. *Groch. W.* 273. Po raz ostatni pytam was, czy chcecie? *Teat.* 25, 94. zum letzen mal. *Numerandi articulatim:* Po pierwsze, zum erſten, erſtens, po drugie, zum zweyten, zweytens, i po trzecie, und zum dritten, drittens; *Vind.* pervizh, drugizh, tretkizh; *Slov.* poprwe, podruhe, potrete, poštwrtě. Po wtóre, po trzecie, po czwarte, po piąte. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 21 (*primo*, *secundo*, *tertio*). — *§ *Omissa praepositione* Po: n. p. W téj rozprawie najpierwéj mamy baczyć sprawy; drugie jacy mają być sprawce; trzecie iż się każdemu przystoi ćwiczyć w tych sprawach; czwarte, iż to wszystko nie bez przyczyny. *Rej. Post. E* 4. — II 1. Po *cum Accusativo*: *metam sive terminum loci*, *temporis*, *gradus indicat*, bis, bis zu, bis an, bis hin. Długa aż po pas broda. *Stas. Num.* 1, 110. *Gorn. Dwor.* 302. *Sienn.* 446. Po kolana, po kostki woda. *Cn. Th.* Tantalus w rzéce siedzi po gardło, a wody pragnie. *Kmit. Tr. B* 3. Utopieni w delicyach po uszy. *Opal. Sat.* 33. U sukien tych były rękawy po łokcie. *Szczerb. Sax.* 438. Dadzą chatę niziuchną, stropu po nos, ścian po boki. *Brud. Ost. A* 9. (t. j. trumnę). W długach po uszy. *Teat.* 23. *d*, 24. Po drogę mój grunt, po rzékę. *Cn. Th.* Polikrates szczęśliwy był, aż po ludzką zazdrość. *Warg. Wal.* 226. Po przęckę, *ob.* Przęcka. — Żaden z nich po dziś dzień tego nie dokazał. *Star. Dw.* 52. Od synów Władysławowych książęta Szląskie aż po ten wiek początek swój mają. *Papr. Ryc.* Po wszystkie dni moje, będę boga chwalił. *Budn. Ps.* 116, 2. przez wszystkie dni do końca życia, bis ans Ende meiner Tage. Po cztery dni z niemi, po trzy godziny z rana a trzy po obiedzie dysputował. *Sk. Żyw.* 2, 443. Po te trzy niedziele, które nam do bożego narodzenia zostają, bierze kościoł ewanielije o ś. Janie. *Sk. Kaz.* 9. — 2. Po, *finis*, *ad quem tendimus*, *consilium*, nach, wozu, zu, darauf, wonach. Pytają się wszystkich, których spotkają, zkąd, dokąd, i po co idą? *Mon.* 68, 670. Po to tylko przyszedł, żeby się ze mną kłócić. *Teat.* 12, 18. Cóż tu mam uczynić, przyszłam po radę. *Stas. Num.* 2, 65. Poszli po Klarysę, i z nią tu przyjdą. *Teat.* 24. *c*, 41. ſie giengen ſie hohlen. Jak on przyjdzie, po mię pobieżysz. *Teat.* 22, 15. (wenn er kommt, ſo laufſt du mich hohlen). Poń = po niego, n. p. Posłano poń, *Croat.* pojn; *Eccl.* понь, по немъ, за него. Po co statut i prawa chwalebne stawiamy? Jeśli się obyczajów dobrych nie trzymamy! *Hor.* 2, 152. *J. Kchan.* (na co, wozu?). Bóg wie, co porobiły sejmujące stany; Dlaczego ten rząd, po co te wszystkie odmiany? *Niemc. P. P.* 10 Po cóż tu Leonora? *Morszt.* 184. (przyszła). A ty tu po co? *P. Kchan. Jer.* 128. Po dyabłaż mu było tam chodzić! *Teat.* 36. *b*, 81. Wierzyciel jeden za drugim wpada, a każdy po pieniądze. *Zab.* 13, 191. Nie mieli już po co do domów się wracać. *Sk. Żyw.* 2, 86. Po ogień przyszedł, *ob.* Ogień. — Po obietnicę na prędkim koniu jechać trzeba. *Cn. Ad.* 896. Więc po rozum, po dowcip trzeba za granicę, Niegdyś bywał on wszędy, dziś ma dwie stolice. *Kras. List.* 51. — 3. *Cum variis verbis:* Po *desiderandi*, von. Król listy do senatorów rozesłał, chcąc to mieć po nich, żeby do Warszawy przyjechali. *Gorn. Dz.* 110. er verlangte von ihnen. Ludwik chciał to mieć koniecznie po duchownych, aby mu płacili połowę poradlnego. *Biel.* 212; cf. wymagać po kim, żądać po kim, potrzebować po kim; cf. tęsknić po kim. *Cn. Th.* — *Cum verbis, cognoscendi*, *experiendi*, Po, an, aus, von. Po głosie go poznała. *Sk. Żyw.* 2, 54. *Pieśn. Kat.* 140. Po słońcu znam południe, *ex situ solis. Cn. Th.* (aus der Sonne abnehmen). Po dobrym budowaniu, dobre fun-

damenta poznawają. *Sk. Żyw.* 2, 39. Niech mistrza poznają po uczniu. *Sk. Żyw.* 2, 101. Po sobie znam, *ex me conjecturam traho. Cn. Th.* Znać prędko i po twarzy, Jaki się w kim ogień żarzy. *Jag. Wyb. C 4 b.* Po węchu, po smaku, po barwie, po zapachu etc., co poznać. *Cn. Th.* Nie pokazuj nic po sobie, abyś wiedziała o tym. *Teat.* 36, 107. Chociaż to pokrywa, znać po niéj, jak jest pomieszana. *Teat.* 19, 25. Jam milczał, choćby mię zabito, nie podałem po sobie. *Jabł. Tel.* 29. I tobie wierni będziem, tylko też chęć i ufność po tobie niech znamy, jakośmy też po królach panach naszych zawżdy znali. *Biel.* 48. — III. Po *adverb. loci, cum aliis praepositionibus.* W oczy z niemi pięknie, a szydzi z każdego po za oczy. *Teat.* 25, 36. (zaocznie, hinter dem Rücken). Po za oczy tylko śmiałe serca mają. *Teat.* 28, *A* 5. Niech zastępuje mu uciec z po za drzewa. *Jabł. Tel.* 288. (hinter dem Baume hervor). Pasła po nad tym laskiem swą trzodę. *Teat.* 55, 11. an dem Wäldchen hin. 2. PO; a) *praepositio inseparabilis, multis in verbis non valet nisi ad efficiendam conjugationem completam* (dokonane): błądzić, pobłądzić; iść, pójść. Podziękować, podziękował, podziękuj *differunt a* dziękować, dziękował, dziękuj, *nam priora unum actum eumque perfectum et absolutum vel praeteritum significant, ut egisse gratias, egit gratias, posteriora imperfectum, vel indefiniti numeri, ut agere gratias, agebat gratias. Cn. Th.* 751. Pobili się, pobratali się, posiekli się, *indicant vicissitudinem actionis, quo significatu carent tempore praesenti.* — b) *In aliis praesertim in conjugatione frequentativa, indicat iterationem actionis:* płacił, popłacił długi; nad einander bezahlen; (cf. *Ger.* nad gerade). Pobijam goździa, klina, czopu, *crebro percutio. Cn. Th.* 721. Pobił kury, gęsi, cielęta, więźnie = zabił wszystkie, pozabijał, *jugulationem magnam fecit*, pobrał, pościnał ludzie, podrapał księgi, popalił statki, połupił domy, popustoszył wsi: *adde vertens simplici verbo omnes, omnia, multos, quam plurima. Cn. Th.* 722. *Saepissime praemittitur* po *aliis inseparabilibus:* ponaprawiać statki, drogi, porozdawać szaty, pozjeżdżać się, porozjeżdżać się; powykopywał drogi, porozwalał domy, pozaprzątał komory. — c) *Tempus durandae actionis*, chwilę, *aliquantisper*, eine wenig, eine kurze Zeit, eine Weile. Potrzymaj, postoj, poczekaj (trochę), pocierpieć, posiedzieć, poleżeć; (*haec carent praesenti*). *Similem significationem habet in substantivo* pomorek. — d) *Spatium, per quod actio obducitur*, be=, über=. Pobielić, pomalować, polewać, pomazać, posypać; pobijam beczkę = obręcz wbijam. *Cn. Th.* 721. Pobijam dach gontami. *Similiter cum nominibus:* powierzchnia, powierzchowny. — §. *Cum quibusdam Substantivis praepositio inseperabilis* po-, *mutatur in* pa, e. gr. Padoł, paczesie, parów, pagórek, paklepie, pareka, poręka, parecz, porecz; (cf. *Boh.* palauk, palauček łąka podła). — §. *Cum nominibus indicat situm propter longitudinem alius rei distentum e. gr.* Pomorze, pomorski, pobrzeże, pobrzeżny. — §. *Cum Adjectivis, insequentem successionem, e. gr.* Pojezuicki, posejmowy, poobiedni; — §. *Distributionem, e. gr.* Pogłówne, podymne.

POALABASTROWAĆ *cz. dok.*, alabastrem powlec, bealabaſtern; mit Alabaſter bekleiden. Gmachy pomurował, poalabastrował. *Rej. Zw.* 167.

POALTEROWAĆ się *recipr. dok.*, trochę się przelęknąć, ſich ein wenig alteriren, erſchrecken. Jeśliby z nagłego przestrachu albo gniewu matka albo mamka poalterowana była, nie ma dawać piersi dziecięciu. *Comp. Med.* 569.

POARENDOWAĆ, *f.* poarenduje *act. niedok.*, wiele rzeczy jednę po drugiéj zaarendować, ponajmować; mehreres nach einander pachten, in Pacht nehmen. Heretyków, skoro poarendował sobie czart, ten oblig na nich włożył, aby od nich czarci nie odchodzili. *Birk. Kaw. Malt. B 2 b.*

POBABIEC, *f.* pobabieje *neutr. dok.*, babą się stać (o kilku), nach einander zu alten Weibern werden. Jednak się to wszystko pobabiało. *Teat.* 43. *c*, 19. *Wyb.*

POBACZYĆ, *f.* pobaczy *act. dok.*, Pobaczać *niedok.*, Pobaczywać *frequ.*; zobaczyć, poznać, wymiarkować, postrzedz; erſehen, wahr nehmen, gewahr werden. Wnet to z tej ewanielii pobaczymy, jeżeli jedno pilnie uważymy. *W. Post. W.* 2, 155. Może się to jaśnie pobaczyć ztąd.... *Wys. Aloj.* 59. Nie pobaczyli w nim nigdy żadnego grzechu. *ib.* 225. *et* 359. *Warg. Cez.* 85. *et* 12. Te dwie pobaczone w Janie ś. rzeczy, będą materyą tego kazania. *Bals. Niedz.* 1, 589. Judasz grzechu swego pobaczywszy, do kapłanów bieżał, i jawnie się tego spowiadał. *Żarn. Post* 3, 772. (uznawszy). Abyśmy poznali dobrze, które są uczynki ciała, a które ducha, pobaczować będziemy. *Gil. Post.* 173. (uważać, rozważać; erwägen, Acht geben).

POBAJAĆ, *f.* pobaja *act. dok.*, bajek napleść, viel nach einander hin fabeln, mehrere Klatſchereyen machen. Musiał on co pobajać, chcąc pieniądze wydrwić. *Teat.* 22, 105. Wuj, chcąc ich pożenić, pobajał te brednie. *Teat.* 17, 91. Ani chybi, że to Bartek pobajał te plotki. *Teat.* 51. *b*, 19.

POBAŁAMUCIĆ, *f.* pobałamuci *act. dok.*, trochę bałamuctwa nabawić, ein wenig confus und verwirrt machen. Jego serce pobałamucone. *Teat.* 43. *b*, 87.

POBANKIETOWAĆ; *Ross.* попировать, *ob.* Bankietować.

POBANTOWAĆ, *f.* pobantuje *act. dok.*, porabować, poplundrować, nach einander berauben, ausplündern; (cf. *Ger.* Bann, cf. banizować); n. p. Biskupstwa pobantowane i z majętności odarte. *Birk. Exorb. G.* 2 *b.* Ojczyzna twoja wpadła w ręce rozbójnicze, już splundrowana, już pobantowana od wyrodnych synów swoich. *Birk. o Exorb.* 29. Niemasz-li w polu co wziąć, to my do chałupy. Weźmie się mięso, masło, groch, kapusta, krupy; Niecięžko pobantować po chałupie wszędzie. *Mat. z Pod. B 1 b.*

POBARASZKOWAĆ, *f.* pobaraszkuje *act. dok.*, pogadać żartobliwie, ſich ein wenig ſcherzhaft unterhalten. Ani pobaraszkujesz z nim dobrze. *Zab.* 13, 134; *Ross.* побесѣдовать, cf. pobiesiadować.

POBAWA, y, ż., pobyt, czas przez który gdzie bawimy; die Zeit des Aufenthalts, der Aufenthalt wo, das Verweilen. Widział się być celem przez czas swéj pobawy Przewrotnych Maurów różnych zasadzek naprawy. *Przyb. Luz.*

263. POBAWIĆ gdzie, *f.* pobawi, *intrans. dok.*, trochę zabawić, ein wenig verweilen, ſich ein wenig aufhalten.

POBAZGRAĆ, *ob.* Bazgrać.

POBEREŻE, a, *n.*, (cf. pobrzeże); kraj województwa Bracławskiego, leżący po nad Niestrem, aż ku granicom Tatarskim. *Dykc. Geogr.* 292. ein Landſtrich am Dnieſter, (cf. Ukraina). Zawsze będzie taki kraj, jako pospolicie mawiamy, jak na Pobereżu, wszelkiemu hultajstwu, łotrostwu, i rozbójnikom, na szarpaninę wydany. *Star. Pob. A 3 b.* POBEREZKI, a, ie, n. p. Poberezkie wino, Wołoskie etc. *Vol. Leg.* 7, 316. wino z Pobereża. POBEREŻNIK, a, *m.*, Poberežnik, Ruskie słowo, po brzegach lasów pilnujący strażnik, leśny. *Czart. Mskr.*, (cf. *Ross.* побереrать strzedz, pilnować; cf. побережникъ = pobrzegowy wiatr). Kto nie widzi owych żydów, owych poberežników, owych hajduków u lada ziemianina, którzy gonią kweściki po rynkach, po targach. *Birk. Kant. C 2 b.* Szarpacze, stacyonarze, poberežnicy, zarębacze. *Birk. Kr. Kaw.* 38.

POBESTWIĆ, *f.* pobestwi *act. dok.*, okrutnéj dzikości nabawić, wild und grauſam machen, zu Unmenſchen machen. Pola odłogiem leżą, kmiecie pobestwiono, Krzywe kosy na srogie miecze przerobiono. *Otw. Wirg.* 396.

*POBIAŁA, y, *ż.*, pobielony wierzch, biała powłoka, pobielenie; weißer Anſtrich, Ueberweißung, Uebertünchung. — *Fig.* Co pod pobiałą grunt czarny ukrywa, Im więcej myte, tym czarniejsze bywa. *Karp.* 2, 98.

POBIĆ, *f.* pobije *act. dok.*; (*Boh.* pobit; *Sorab.* 2. pobisch; *Bosn.* pobitti, pobiati; *Rag.* pobitti, pobijvam; *Vind.* pobit, pobiti, dolpobiti, pobijati; *Carn.* povyti, povyem, povyam; *Croat.* pobiti, pobiam; *Ross.* побить, cf. побѣда zwycięstwo); a) *extra praesens tempus*, pobił nieprzyjaciela, poraził go na głowę, er hat den Feind geſchlagen. Owa w krótce powiadając, poraził, pogromił, pobił one wszystkie nieprzyjaciele swoje. *Rej. Post. M m m 3.* Pobił dzieci, posiekł rózgą, biczem; er hat die Kinder geſchlagen, geprügelt, gepeitſcht. Lepiej być pobitym, niż zabitym. *Teat.* 31, 86. es iſt beſſer geſchlagen (geprügelt), als erſchlagen werden. Pobił deszcz zboże; *dedit stragem satis nimbus. Cn. Th.* obalił, der Regen hat das Getreide niedergeſchlagen. Tu nas grad pobił, tu woda zabrała. *Groch. W.* 558. (grad nam zboża pobił, potłukł, powybijał; *Ross.* градомъ хлѣбъ побило). — *Recipr.* Pobili się z sobą, w załebki z sobą poszli, porwali się na siebie; ſie haben mit einander gerauft, ſie bekamen einander bey die Köpfe, es kam zu einer Schlägerey; (*Dal.* pobitisse). Niewiadoma ci przyczyna, dlaczego się pobili. *Teat.* 30. *b*, 5, (*praesens* biją się). — b) Pobił kury, gęsi, cielęta, wieźnie = zabił wszystkie, pozabijał, zarznął; er hat ſie nach einander getödtet, erſchlagen, abgeſchlachtet. Pobił mieczem wszystkich, którzy mu się przeciwili. 3 *Leop. Judit.* 2, 16. (pomordował. 1 *Leop.*). Synowie twoi jednym cięciem od sprawnéj poginą ręki katowskiej; synowie zaś hetmańscy nie tak są pobici, jako raczéj pomordowani. *Siru. Qu.* 83. Nie żołnierz, nie wiele ich pobił. *Cn. Ad.* 736. — POBIJAĆ *act. contin.*; a) *iterationis.* Pobijam gożdzia, klina, czopu; *Boh.* pobjgjm; *Ross.* побиваю; *crebo percussu protrudo clavum. Cn. Th.* 721. einen Nagel, Keil ꝛc. einſchlagen, mit mehrern Schlägen nach einander hinein treiben. — b) *Actionis per spatium obductae:* Pobijać beczkę, obręcze wbijać, eine Tonne beſchlagen. Pobijać dach gontami, ein Dach mit Schindeln beſchlagen, decken; *Sorab.* zdeskuyu; *Ross.* решетить, обрешетать, (cf. poszywać słomą). W złotym wieku z kiełbas płoty pleciono, a połciami i gomółkami domy pobijano. *Podw. Wroż.* 24. Kościoł odzierając, dzwonnicę pobijać. *Grod. Dysk. E 4 b.* jednemu wziąć, by drugiemu dać, (*ob.* Kościoł); *hinc* POBICIE, czym dach pobijano, nakrycie dachu, (cf. poszycie), die Bedeckung des Dachs, das, womit es gedeckt iſt. Chcę aby budowanie, i ściany murowane, i pobicie z dachówki miało. *Modrz. Baz.* 139. POBICIEL, a, *m.*, który pobił, der geſchlagen hat, (*distng.* pobijacz). *Ross. vulg.* побитецъ zwycięzca.

*POBIEDKA, i, *ż.*, *Boh.* pobjdka; pobudka, Reiz, Ermunterung, Anregung; (*distng. Ross. et Eccl.* побѣда zwycięstwo). Jedzą czasem dla trunku, choć się przyrodzenie tym brzydzi; pobiedkę mu dawają, jedząc to, po czymby pić mogli. *Sekl.* 111. — *§. Muzykowie grali w skrzypice na ośm głosów pobiedkę. *Budn.* 1 *Chron.* 15, 21. (przy śpiewaniu nizkim. *Bibl. Gd.* vorzuſingen. Luth.).

*POBIEDZAĆ, *ob.* Pobudzać.

POBIEDZIĆ się, *f.* pobiedzi się *recipr. dok.*, chwilę przecierpieć, eine Weile leiden, Noth leiden. Biedzeniem bożym biedziłam się, z siostrą moją, pobiedziłam. *Budn. Genes.* 30, 8.

POBIEDZ, POBIEŻEĆ, POBIEGNĄĆ, *f.* pobieży, pobiegnie *intrans. dok.*; (*Boh.* poběhnu, popoběhnauti, popobjhati; *Sorab.* 1. pobižu, pobjžim, pobjham; *Vind.* pobegnit; *Carn.* poveneti; *Bosn.* pobighnuti, pobjeghnuti, potecchi, potrricjati; *Croat.* pobechi, pobegúje m*profugo*; *Rag.* pobieghnuti); hinlaufen; cf. poskoczyć, n. p. Pobiegł po pana, er iſt hingelaufen, den Herrn zu hohlen. Liszka prosiła orła, aby jéj dzieci, które pochwytał, puścił; on na prośby jéj nie dbając, do dzieci swych pobieżał. *Ezop.* 26. POBIEGAĆ; (*Boh.* poběhati, pobihati; *Croat.* poderkávam; *Ross.* побѣгать, побѣгивать); *contin. et frequ.* 1. przez chwilę biegać, skakać, często po trosze biegać; ein wenig herumlaufen, öfter laufen. Zwierzęta, gdy im dzieci pobiorą, tedy poryczawszy kęs, pobiegawszy, powierciawszy się, snadnie zaś wszystkiego zapomną. *Rej. Zw.* 150 *b.* Profesor nie pozwala pobiegać, każe się ustawicznie uczyć. *Boh. Kom.* 1, 375. — §. *Transit.* Pobiegała wszystek świat. *Otw. Ow.* 71. przebiegała, ſie iſt die ganze Welt durchlaufen, durchſtrichen. — 2. *Oecon.* Pobiedz, pobiegnąć, pobiegać, pobiegać się; *Boh.* pobjhat se; o bydle, *subare*, *appetere Venerem*, (cf. bekać się, bydlić się, poganiać się, pojeżdżać, cf. bekowisko); ſich belaufen, läufiſch ſeyn, ranzen, rindern; (*Vind.* ſe pobegniti, ſe pobrati = porwać się). Chuda krowa lepiej pobieży do byka, niżeli zatyła. *Lek. Końsk.* 2, 21. Chuda krowa rychlej się pobiega, niźli zatyła. *Cresc.* 549. Gdy już owce pobiegną, tedy je odłączyć od baranów, aby im ciężkości nie robiły. *Cresc.* 558. Na końcu maja byk ma być do trzody puszczany; bowiem które w ten czas

krowy pobiegają, tedy też ciepłego czasu się cielą. *Cresc.* 549. Kiedy krowy w czerwcu pobiegają się, tedy.... *Lek. Końsk.* 2, 21. POBIEGŁY *Partic.*, n. p. Krowom już pobiegłym przy wodach ciepłych bardzo zdrowo. *Cresc.* 548. które już płód zastąpiły, poczęły, cielnemi się stały; trächtige Kühe, die ſich ſchon belaufen haben; (*disus* pobieżny). POBIEG, u, *m.*; (*Rag.* pobjega; *Dal.* pobega; *Carn.* povej; *Ross.* побѣгъ ucieczka, побѣги, побѣжки latorośle, odnogi); pobieganie gdzie, wycieczka na krótki czas; Hineilen, Vorübereilen, Streifzug, Hinſtreifen, Durchſtreifen. Odłączył się od floty dla ładowych w Flandryi pobiegów. *Przyb. Luz.* 190. Acistrowie ścielą drogę, tak fortunnie gnani, Wcześnie w port pożądany zadają pobiegi. *Zebr. Ow.* 188; *portus tenuere petitos.* — §. Na szkucie pochody albo pobiegi, tarcice przy burcie przybite, po których flisi chodzą, kiedy szybują. *Magier. Mskr.* Laufbreter, Trittbreter auf dem Bord der Flußſchiffe. Statki wszelkie powinny być pod kluczem sternika, jako to: powrozy, pobiegi, tarcice do oszywania, i t. d. *Haur. Ek.* 61. *ib.* 171.

POBIELACZ, a, *m.*, który co pobiela; *Croat.* pobelìtel; *Eccl.* убѣлитель; der etwas weißt, weiß überzieht, überſtreicht, verzinnt. Pobielacz naczynia, polewacz garnców, *crustarius. Cn. Th.* der die Töpfe weiß glaſirt. Pobielacz ścian, tynkarz. *Macz.* der Tüncher, der die Mauern weißt. Pobielacz blachy, kotłów, cyną, der Verzinner, *Ross.* лудильщикъ; srebrem, der Verſilberer, (cf. posrebrzeć). POBIELAWY, a, e; *Boh.* pobělawý *albidus*, *subalbus*: na biały kolor pochodzący, weißlig. Karciof ma pręt długi, laskowaty abo stryiiasty pobielawy. *Syr.* 669. POBIELIĆ, *f.* pobieli *act. dok.*, Pobielać *niedok.*; *Boh.* pobjliti; *Sorab.* 1. pobělam: *Rag.* pobjëliti; *Bosn.* pobiliti; *Vind.* pobieliti; *Croat.* pobelyújem, pobelilszem pobelenye; *Eccl.* обѣляю, обѣлка; *Ross.* обѣлить, обѣливать, обѣливаю, отбѣлить, отбѣливать, побѣлить, побѣливать; biało powlekać, polewać, białą farbą pokrywać; weißen, mit weißer Rinde, weißer Farbe überziehen. Pobielać blachy cyną, *ob.* Pocénić, verzinnen; *Boh.* cynowati, cynugi; *Vind.* pokofitrati, sakofitrati, sazinati, obkofitrati; *Bosn.* pokositeriti, okositeriti; *Croat.* koszitrim, czinyam, poczinyávam; *Slav.* kalayszam, pokalayszam; *Ross.* лудить, вылудить, полудить, перелудить. Żelazo żeby na różne naczynia kuchenne użyte być mogło, zwykli go cyną pobielać, a takowe żelazo zowią blachą białą, *fer blanc. Kruml* 193. Większej potrzeba biegłości, aby blachy kuć, niż oneż pobielać. *Os. Żel.* Pobielać wapnem, tynkować. *Cn. Th.* weißen mit Kalk. Pobielony wapnem *Eccl.* повапленный. Pobielić kredą *Ross.* помѣлить. Pobielać garki, glaſiren. Pobielać jaki kruszec warzeniem, *sophistica ratione dealbare. Śleszk. Ped.* 419. weiß ſieden. Fałszywa moneta, pobielana tylko. *Pilch. Sen. list.* 276.

POBIERKI, ów, *plur.*, (*ob.* Pobrać), ostatki pozbierane. *Dudz.* 51, kłosów zbieranie, pokłosie. *Cn Th.* 283. *spicilegium*, die Nachleſe; *Boh.* paběrek *racematio*; *Carn.* pobirk; *Vind.* pobranki, napobiranje, drugobranje, paperkuvanje. Pobierki zbierać, *Slov.* paběrkugi; *Vind.* napobirati, paperkuvati; *Rag.* pálietkovati klâse *spicas legere*, palietkovalaz *spicilex.* Pobierki, braki, wyrzuty; Ausſchuß, Auswurf. Wspaniałość tym wszystkim, jak pobierkami wzgardza, o co się gmin, jak o rzecz największą ubija. *Pilch. Sen. list.* 2, 210. Przy nawale potocznych zabaw, szczątki same i pobierki czasu, poświęcamy filozofii. *ib.* 2, 59. (resztki). POBIERNIA, i, *ż.*, n. p. Wody Sperchijskie wydały ziół pobiernią; *contribuere aliquid. Żebr. Ow.* 167, cf. pobor

POBIESIADOWAĆ; *Ross.* попировать, *ob.* Biesiadować, (cf. *Ross.* побесѣдовать pobaraszkować).

POBIEŻNY, a, e, do pobiegów służący, Streifzugs-, zu einer Excurſion dienlich. Pobieżne konie, wytrzymałe do biegania, nie w zawody, lecz w prędkich podróżach i jazdach. *Czart. Mscr.* (*Ross.* побѣжникъ w Kamczatce, długi rzemień, zastępujący dyszel, w zaprzęgu psów).

POBIJAĆ, *ob.* Pobić. POBIJACZ, a, *m.*; *Boh.* pobigeč, *Ross.* подбойщикъ; który co pobija, der Beſchlager, (*Boh.* pobigečka szlaga). POBIJALNY, a, e, od pobijania, zum Beſchlagen; *Ross.* подбойный. POBITKA, i, *ż*, Na statkach pobitka daje się z tarcic nad rufą, gdy się suchy towar prowadzi, aby od deszczu nie pozamakał; pobitka nazywa się także dach nad budą. *Magier. Mskr.* ein Regendach über dem Flußſchiffe. — §. Pobitka, pobicie, porażka; die Niederlage, das Niedermachen. Z pobitki Dziczyzny, w krwi gorącéj oszczep się stał brzydki. *Zebr. Ow.* 378. (*e caede*).

POBISURMANIĆ, *f.* pobisurmani *act. dok.*, poturczyć, bisurmanem uczynić, einem zum Türken, zum Mahometaner machen. Pobisurmanieni w Turczech chrześcianie. *Wyrw. Geogr.* 270. (renegaci). Darowano mu życie pod warunkiem, by się pobisurmanił, to jest Mahometową wiarę przyjął. *Paszk. Dz.* 28. er ſollte Mahometaner werden. *Birk. Kant. B* 2 *b.*

POBLADNĄĆ, POBLEDNIEĆ, pobladł, pobledli, *f.* pobladnie *neutr. dok.*; *Bosn.* pobliditi; *Croat.* pobledújem, obledújem; *Ross.* поблѣднѣть; rumieniec stracić, bladym się stać, popłótnieć, bleich und blaß werden. Na te słowa wszystek pobladł i pierwszą swą barwę odmienił. *P. Kchan. Orl.* 1, 11. Wiele ich było, co srodze pobledli Na te nowiny i uciekać chcieli. *P. Kchan. Jer.* 201. Ciało jego prowadzili smętni i pobladli. *ib.* 70. Pobladł na takie dziwy zadumiany. *Bardz. Luk.* 16.

POBŁĄDZIĆ, *f.* pobłądzi *act. dok.*; *Boh.* poblauditi, pohrešjm; *Bosn.* pomankati; *Ross.* прорушиться; w błąd wpaść, błędu się dopuścić; ſich irren, einen Irrthum, Fehler begehen, fehlen. Wiecie, żem grzechu wielkiego nie zrządził, Tylkom pobłądził. *Zab.* 13, 145. I mądry częstokroć pobłądzi. *Pilch. Sen. gn.* 542. Pobłądzenie, *Boh.* poblauzenj; *Slov.* poblauzenj błąd; der Irrthum, das Verſehen. — §. Po niewiadomym gaju chodzę pobłądzona. *Otw. Ow.* 109. zabłąkana, błędna, irrig, verirrt; (cf. pobłędny) = pobłąkany; *Boh.* poblaudilý, n. p. Trzoda owiec niemała w gromadzie chodziła, a było pobłąkanych kilka między niemi. *Papr. Kol. U* 2 *b.*

POBLAKNĄĆ, poblaknął, poblakł, poblakło, *f.* poblaknie *neutr. jednkl.*, nieco wyblakować, popłowieć, popełznąć;

verſchießen, die Farbe verlieren. Poblakły, a, e, *Partic.*, n. p. Poblakłe róże. *Przyb. Milt.* 290.

POBŁAŻAĆ *intrans. niedok.*; *Ross.* поблажать; przez szpary patrzeć na czyję swywolą, przepuszczać komu, popuszczać mu wodze; einem nachſehen, durch die Finger ſehen; (*Etym.* błagać, błogo, cf. błażej); *Rag.* blázniti *blandiri*; *Sorab.* 1. liżczżu szo, cf. obleśny; *Ross.* блажить wielbić, (cf. *Ross.* поблаживать poswywolować). Kto złemu pobłaża, ten dobrych uraża. *Cn. Ad.* 405. *Rys. Ad.* 30. Panowie czeladź karzą, a sobie pobłażają. *Budn. Apopht.* 3. Pobłażanie *Ross.* поблажка. Że światła wypływa pobłażanie, które się ludzko zapatruje na błędy i wady drugiego. *N. Pam.* 24, 326. Do szczętu dzieci psuje swym pobłażaniem. *Teat.* 30. *b*, 13. mit ihrer Nachſichtigkeit, Gelindigkeit. *ib.* 18, 15.

POBŁAŹNIĆ, *f.* pobłaźni *act. dok.*, odurzyć, błaznem uczynić, bethören. Ta niewstydliwa niewiasta pobłaźniła nas wszystkich. *W. Post. W.* 2, 344. *Falib. O.* Winem swowoleństwa swojego opoiła a pobłaźniła wszystkie króle świata tego. *Rej. Post. X x* 4. Marnym kupiectwem prawie wszystek świat pobłaźniła. *Rej. Post. X x* 4. Pobłaźnić się, ſich bethören laſſen. 1 *Leop. Jes.* 24, 6. Poganie pobłaźnili się z swemi bogi. *Biel. Hst.* 25.

POBŁĘDNY, a, e, błędliwy, fehlerhaft, irrig, voll Fehler. Pobłędna pochybna mowa, *soloecismus. Macz.*

POBLIŹKI, a, ie, POBLIZKO *adverb.*, tuż pod bokiem będący, ganz nahe gelegen. Słyszę kogoś w poblizkiej izbie cicho gadającego. *Węg. Marm.* 1, 184. — §. Pobliźsi krewni. *Tr.*, (cf. blizkość), najbliźsi, die nächſten Anverwandten. POBLIZKOŚĆ, ści, *ż.*, blizkość zaraz pod bokiem, die Nähe. W poblizkości miasta. *Tr.* POBLIZU *adverb.*, tuż pod bokiem, blizko; in der Nähe, nahe, gleich bey der Seite. Dowiedziawszy się, iż tam pobliżu był, poszedł do niego. *Wys. Ign.* 38. Nie było wojsk pobliżu miasta. *Nar. Hst.* 2, 73.

POBŁOCIĆ, *f.* pobłoci *act. dok.*, błotem poszargać: *Boh.* poblatjti; *Bosn.* poblatiti, mit Straßenkoth beſudeln. Nie ma być pobłocona szata, ale ochędożna. *Petr. Pol.* 2, 348.

POBŁOGOSŁAWIĆ, *f.* pobłogosławi *act. dok.*, Pobłogosławiać *niedok.*, błogosławieństwa udzielić; *Vind.* posveliſhati, ſegnen, den Segen geben. Dajcież sobie ręce, potym i rodzice wam pobłogosławią. *Teat.* 54. *c*, 11.

POBLUĆ *cz. dok.*, blując popaskudzić, beſpeyen, bebrechen; *Rag.* pobgljuvatti; *Croat.* poblyuvavati.

POBŁYSK, u, *m.*, migot błaskliwy, blask odbity od czego; der Schimmer, abprallender Glanz. Niechaj pobłysk świetności oko ludzi razi, To najskuteczniej ducha poddaństwa mu wrazi. *Teat.* 15. *d*, 19. *Wyb.* Pojeżdża dalej, aż pobłysk oręża ujrzy. *Kniaź. Poez.* 2, 73. — §. Jowisza, gdy się uznoi piorunnym pobłyskiem, Juno ucieszy. *Zab.* 15, 14. *Kniaź.*, rzucaniem błyskawicy czyli piorunów, das Blitzeſchleudern. "POBŁYSKANY, a, e, blaskiem świetny, beglänzt, umglänzt. Luny poświata pobłyskana. *Chodk. Kost.* 69. O ślepy wodzu ślepych, mgło przed słońcem ranna, Perzu ogniem pobłyskany. *ib.* 52.

POBŁYSNĄĆ, *ob.* Błysnąć.

POBOCZ, PÓBOK *adverb.*, o bok, przy boku, pobocznie; *Vind.* od strani, zur Seite. Siadł pobok ojcowi. *Groch. W.* 145. Pobocz tłumy idąc, rózgi od drzewa oliwnego słały na drogę. *Miask. Ryt.* 51. POBOCZ, u, *m.*, POBOCZ, y, *ż.*; 1) miejsce poboczne, pobok, ubocz, bok; eine Ort auf der Seite, ein Seitenort. Macie nieco w ustronnym zaczekać poboczu, Póki się nie obudzi. *Min. Ryt.* 1, 112. Strumyk z poboczy Pochopne perły szemrząc sobie toczy. *Hor.* 1, 200. Wykroty wspaniałości na pobocz zbytku możem zwać pychą, dumą. *Petr. Et.* 108. — 2) Pobocz, wodza, powodek, cugiel, leje, do przyſasowania konia do jednego lub drugiego boku, tudzież do pętania: Zaum, Zügel. Włożywszy na konia jednę pobocz, spokojnie stać musi. *Hipp.* 34. Pod Warną i Amurat już chciał uciekać, aż mu Janczarowie pobocz na konia włożyli. *Biel.* 334. Spina mi poboczem nierozdzierzgłym nogi. *Chrośc. Job.* 50. — *Fig.* Przybierz miłości, przybierz namiętnościom poboczy. *Pot. Arg.* 46. On zaś do inszej imo słowo mierzy, Zdjąwszy się z ślubów przysięgłych poboczy. *Pot. Syl.* 416. — §. Przewora, pobocze; *longurius*, *qualem interjiciunt inter singulos equos a praesepibus*, *ne pugnare possint. Cn. Th.* 86. der Stallbaum zwiſchen den Pferden. POBOCZNICA, y, *ż.*; *Boh.* pobočnice; bok jakiejkolwiek rzeczy, część jej ta, która po boku; die Seitenſtrecke, die Seite. Na czele ciągnął hetman, pobocznicę zaś wyznaczył jeździe. *Pilch. Sall.* 299. (die Flanke). Tak ciągnęło wojsko, że konni na pobocznicach jechali. *Warg. Kurc.* 28. (*a latere*). Obawiali się, by ich na pobocznicy niezasłonionej nie ogarnęli. *Warg. Cez.* 206. Środek jest między pobocznicami skrajnemi. *Petr. Et.* 114. Zbudował Salomon na ścianach domu bożego koło kościoła ganki, i wkoło poczynił pobocznice. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 6, 5. *Wujek. ib.* (poboczne ganki, Seitengänge). — §. Kobieta nałożnica, *ob.* poboczna żona, eine Beyſchläferinn. Prezbyterom mieszkania z pobocznicami i z żonami zgoła zakazujemy. *Zarn. Post.* 3, 98 *b.* POBOCZNIK, a, *m.*, co pod bokiem się znajduje, was ſich zur Seite befindet; (*Boh.* pobočnik pałasz przypasany). Prawe oko żołnierza uszykowanego ma być obrócone do lewego ucha pobocznika. *Kaw. Nar.* 231. (Seitenmann). Lichtarz sześć miał pobocznikow, co się pręta trzymały. *Leszcz. H. S.* 144. ramiona poboczne, Seitenarme. POBOCZNY, a, e, POBOCZNIE *adverb.*; *Boh.* pobočnj, pobočně, wedleyšj; po boku będący, Seiten-, auf der Seite gelegen, Neben-. Pójdziesz do tych pobocznych po prawéj ręce oficyn. *Teat.* 32. *b*, 32. — *Moral.* Przyczyny poboczne, które wpływają do sprawy jakiéj. *Mon.* 76, 41. Nebenurſachen. — *Mathem.* Angul poboczny, *deinceps positus*, Nebenwinkel, około linii jednym końcem postawionej na drugiej. *Solsk. Geom.* 5. — *Jurid.* Linia poboczna pokrewieństwa, Seitenlinie der Verwandtſchaft, ma w sobie te osoby, które się ani od nas rodzą, ani my od nich, ale od jednej krwi z nami pochodzą. *Sax. Porz.* 125; *collaterales*, jako to brat, siostra. *Szczerb. Sax.* 115. O spadku pobocznym brata i synów od brata. *Chełm. Pr.* 75. — §. Za pieniądze 10 pobocznych żon przybierzesz sobie. *Teat.* 36, 63. (nałożnic, pobocznic; Kebsweiber, von der linken Seite). Miał Władysław syna pobocznego

Zbigniewa. *Nar.* 3, 45. z nałożnicy, dorywczego, nieprawego łoża płód; *Ross.* побочный сынъ, ein natürlicher unehelicher Sohn. "POBOCZYĆ *cz. intr. dok.*, n. p. Pochwyciwszy rudel od Naxu poboczył; *Naxo petit diversa relicta. Zebr. Ow.* 75. w bok popłynął, seitwärts steuern.

POBOG, *herb*; podkowa do góry barkiem stojąca w polu błękitnym srebrna; na niej krzyż złoty, nad hełmem półcharta w obróży z smyczą *Kurop.* 3, 39. ein Wappen. POBOGACIĆ *cz. dok.*, jednego po drugim zbogacić; *Vind.* pobogatiti, nach einander bereichern.

POBOIĆ się, pobał się, *f.* poboi się *recipr. dok.*; *Ross.* побаиваться; trochę bojaźni przez chwilę uczuć, sich ein wenig fürchten. Słysząc to, pobał się o skórę. *Tward. W. D.* 247.

POBOJ, oju, *m.*; (*Ross.* побои plagi, bicie; *Boh.* pobogowati zwojować); a) pobicie, porażka; (*Bosn.* poboj, pobjenje veliko gljudi; *Rag.* poboj *caedes*; *Vind.* poboi; *Croat.* pobòy *conflictus*); a) die Niederlage, das Gemetzel. Na niegotowych nieprzyjacioł nagle uderzyli, i wielki w nich poboj uczynili. *Krom.* 38. Part, gdy z poboju zwija, I tył zwycięzcy podawa zelżywy. *Tward. Daf.* 64. Przyjdzie ten wiek, przyjdą czasy twoje, Gdy ramię dzielne, sposobne do zbroje, Pokażesz krwawy na poboj gotowe. *Miask. Ryt.* 3. Na zwycięznych wozach powracał, po rozgromionych Tureckich obozach, po Krymskich pobojach. *Tward. Wł.* 6. — b) Poboj, pobojewisko; die Wahlstatt, das Schlachtfeld. Po wygranej zostawują nieprzyjacioł albo na poboju albo bez sił. *Nag. Cyc.* 79. *et* 117. Ato co za koń tak wielki na poboju (Trojańskim) sam jeden stoi? *J. Kchan. Dz.* 81. Józef i Nikodem, skoro krwawego doszli poboju, płótno rozciągali .... *Odym. Św.* 2, *K k* 2 *b.* (miejsca, gdzie Jezusa ukrzyżowano). POBOJSKO, *ob.* Pobojewisko.

POBOJEWISKO, POBOISKO, POBOJSKO, *POBOISZCZE, a, *n*; *Carn.* vojvalishe; *Vind.* vojuvalifhe, bojalifhe, bojifhe, bijelifhe, boini krai, metalifhe; *Rag.* bojnopoglje; *Croat. barb.* mejdân, (cf. majdan); *Eccl.* побѣдище; *Ross.* борбище, побоище, (cf. boisko, bojowisko, bojewisko, bojsko); plac, pole, na którym się bili, bitwę stoczyli, plac bitwy. *Dudz.* 51. die Wahlstatt, das Schlachtfeld. Z wielką się pochwałą powróci do domu z poboisk. *Leszcz. Class.* 47. On z poboiska wraca się wesoło z zgromadzonym kołem. *Tward. Daf.* 20. Turcy chodząc po onym pobojsku, ciała drgające obnażywszy z odzienia, głowy im ucinali. *Baz. Sk.* 402. Olha, poraziwszy Drewlanów, uciekających z poboiszcza, goniła. *Stryjk.* 118, (cf. poboj).

POBOK *adverb.*, *ob.* Pobocz. POBOK, u, *m.*, pobocz, pobocznica, bok; Seitenfläche, Seitenlinie, Seite. Środek równie odległy od obu poboków. *Petr. Et.* 103. Każda rzecz położona między dwoma pobokami, w tej oba poboki znać, które ją obsiadły z obu stron; tak i rząd wolny, położony między monarchią i demokracyą. *Petr. Pol.* 366. W kryształowym gdy odszedł obłoku, Prawym oku usiadł na poboku. *Miask. Ryt.* 155. Tam niedaleko Anglia szeroka, Przy niej Szkocya sąsiada *poboka. *Klon. Fl. C* 1.

POBOLEWAĆ *intrans. cont.*, bolu małego często albo i ciągle doznawać, nach einander Schmerzen empfinden; (*Croat.* pobolyujem *aegro*; *modicum doleo*; *Bosn.* pobolitise *incidere in morbum*; *Eccl.* поболѣти, потужити, съжалити ca troszczyć się). Raka ukrytego poznać, gdy ów węzeł w ciele będący zacznie pobolewać. *Perz. Cyr.* 1, 121. Głowa pobolewała. *Perz. Lek.* 216. Plastr służący na słabowite pobolewania. *Perz. Cyr.* 2, 309. Krupy młode nadymanie w żywocie, kruczenie, pobolewanie boków czynią. *Spicz.* 125. (ciągły niewielki ból). Rozmówię się z niemi, azali się zawstydzą a pobolejà. *Smotr. Lam.* 57. (żałować będą).

POBÓR, u, *m.*; *Boh.* berně; *Ross.* поборъ podatek, danina, czynsz, (cf. haracz, cf. myto, cło); *Sorab.* 1. zkwadwaté dahwk; *Vind.* vezha, stibra, dazha, zhienf, fhazinga; *Carn.* shtibra; *Croat.* bír; *Slav.* dânak; Steuer, Abgabe. Na sejmie w Grudziądzu pobór abo pewne płacenie od głowy uchwalono. *Krom.* 598. (pogłowne). Pobory wydają z gruntów, z czopowego, i innych rzeczy. *Boter.* 3, 47. Aduram był podskarbim nad pobory królewskiemi. 3 *Leop.* 2 *Reg.* 20, 24. (nad płaty królewskiemi. 1 *Leop.*). Pobór dawać, płacić, *ob.* Poborować. Pobór wybierać, odbierać, *exigere tributum. Cn. Th.* 722. Pobór wiatrowy, ciężki, nieznośny, uciążliwy, z niczego, *Graec.* ἀεροίκον. *Cn. Th. Dudz.* 51; *Graec.* ἀεροίκον, *ab aeris censione.* POBORCA, y, *m.*, wybieracz poboru, podatków. *Włod.*, der Steuereinnehmer; *Boh.* bernjk, weyberčj; *Vind.* noterjemauz, aufhlakar, prejemnik te vezhe, vezhouni noterjemauz; *Croat.* pobirach; *Ross.* зборщикъ, побирчій, ясачникъ, ясащикъ; *Eccl.* данесобиратель, данеемчикъ, пошлинонмецъ, мытонмыць. Poborca, który wszystkie dochody wybiera. *Baz. Sk.* 558. Poborca u Rzymian, *quaestor. Petr. Pol.* 191; (cf. mytnik, cf. celnik). POBORCOWY, a, e, do poborcy należący, Steuereinnehmer-. Poborcowy urząd. POBORCZYNA, y, *ż.*, żona poborcy, lub wybierająca pobór, die Steuereinnehmerinn; *Boh.* bernice.

POBORGOWAĆ, *f.* poborguje *act. dok.*, po kilka razy abo przez czas niejaki pożyczać, mehreres nach einander eine Zeitlang borgen, auf Borg nehmen oder geben. — §. Poborgować komu - poczekać mu, mieć z nim cierpliwość przez czas niejaki, mit jemanden eine Zeitlang Geduld haben. Obaczym twoję naukę, poborguj mi jedno trochę, aż cię pierwej spytam o jednę rzecz. *Zebr. Zw.* 105.

POBORNY, a, e, pobór płacący, do poborowania obowiązany, steuerbar. *Tr.*; *Sorab.* 1. dahwkowné. POBOROWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*, pobór płacić; *Vind.* stibrat, vezhovat; steuern, Steuern zahlen. Kto powinien poborować z swego gruntu, nie ma być dalej obciążon. *Klok. Turk.* 127. POBOROWY, a, e, do poboru należący. *Włod.*, Steuer-. Poborowy rejestr.

POBOŚĆ, *f.* pobodzie *act. dok.*; (*Vind.* pobadat; *Boh.* pobûsti, pobodl *pungere*, pobadati *incitare*); bodząc popędzić, stoßend weiter treiben. Widział siedm wołów tłustych, a drugich siedm chudych, które one tłuste pobodły. *Rej. Zw.* 203. Pompejusz Rzymem tak się już opieka, Że cię upewniam od niego pobodzie. *Chrośc. Luk.* 14.

POBOŻ, *ob.* Pobog *herb. Dudz.* 51.

POBOŻNOŚĆ, ści, *ż.*, *POBOŻEŃSTWO, a, *n.*; *Boh.* pobožnost; *Slov.* pobožnost, pobоženstwo; *Sorab.* 1. pobožnoſcz; *Vind.* poboshnost, andoht; *Slav.* poboxnost ◦ nabożność, nabożeństwo; (*oppos.* bezbożność), stosowanie się do boga i jego rozkazów, die Gottesfurcht, die Frömmigkeit; *Vind.* brumnost, boshij strah, poboshnost; *Carn.* poboshnost; *Croat.* pobòsnoszt; *Bosn.* bogomillost; *Ross.* набожность, набожничество. Pobożność to w nas sprawuje, że się szczérze przyłączamy prawdziwą wiarą ku panu Bogu. *Rej. Post. D* 4. Niepobożność jest przeciwna pobożności, bo ta, tak jak potrzebuje prawdziwe nabożeństwo, słusznie pana Boga wzywa; a ona nie dba nic o Boga, owszem nim gardzi. *Rej. Post. D* 4. Pobożność, *pietas*, jest właśnie chęć i uprzejmość umysłu, którą szanujemy tych, którymeśmy powinni; a tak jest pobożność przeciwko bogu, przeciwko ojczyznie, przeciwko powinnym. *Petr. Et.* 231. Najlepszy jest mistrz i nauczyciel pobożności natura. *Warg. Wal.* 170. Wiary przeciw królowi pobożeństwo ku Bogu fundamentem jest. *Biel.* 557. Duch mądrości, duch umiejętności i pobożeństwa. 1 *Leop. Jes.* 11, 2. Polacy! nieprzystałoby to waszemu pobożeństwu, chcieć, aby broń wasza miała się kiedy błyszczeć przeciw Krystusowi. *Jan. Lig. G.* Pobożeństwo chrześciańskie. *Baz. Hst.* 57. POBOŻNY, a, e, POBOŻNIE *adverb.*; *Boh.* pobožny, pobožně; *Sorab.* 1. bromny, pobožně; *Carn.* brumn, bogarodne; *Vind.* bogabojezh, brumen, poboshen; *Croat.* pobósen, pobosno; *Slav.* poboxan, míran, (cf. mir); *Bosn.* bogo milli, (cf. bogumił); *Ross.* набожный, (cf. nabożny); bogu oddany, wedle boga; gottesfürchtig, fromm. Był Formozus pobożny i nabożny i uczony w pismie świętym. *Sk. Dz.* 852. Pobożny *substantive*, *pobożnik; *oppos.* niepobożnik, der Gottlose, (cf. bezbożnik). Gdybyś nie mówił, żeby niepobożny porzucił drogę swoję, on niepobożnik w nieprawości swéj umrze. *Smotr. Lam.* 12. Niepobożnik, gdy się odwróci od nieprawości swojéj, ożywi duszę swoję. *Radz. Ezech.* 18, 27. Morderze i wszetecznicy, Hardzi i niepobożnicy. *J. Kchan. Dz.* 306. *Zygr. Gon.* 166. *Smalc.* 74. — §. Szkoły pobożne, *ob.* Szkoła. — §. Wojnę pobożną spiewam i hetmana Który święty grób Pański wyswobodził. *P. Kchan. Jer.* 1. wojnę świętą, w której szło o religią; den frommen, den heiligen Krieg, Religionskrieg. — §. *Pobożnie przedawać, sumiennie, z bogiem, tanie, gewissenhaft. Ci którzy przedają, abo też pobożnie rzeczy swe przedawali. *Vol. Leg.* 2, 844. *POBOŻYĆ, *ob.* Bożyć; cf. *Carn.* pobôsham *consolor.* — *§. Żarty trząść z pobożenia; *irridere pia vota. Zebr. Ow.* 8. pobożne czyli nabożne śluby, nabożeństwo.

POBRAĆ, *f.* pobierze *act. dok.*, POBIERAĆ *niedok. et częstl.*; *Boh.* pobrati, poberu, (cf. paběrowati *racemari*, *ob.* Pobierki); *Croat.* pobirati, pobrati, pobíram; *Vind.* pobrati, poberati *colligere*; *Sorab.* 2. pobrasch; *Sorab.* 1. poberu; *Ross.* побрать, побирать; wiele abo wszystko, jedno po drugim abo razem, zabrać, mit einander hinwegnehmen, (cf. powziąć). Żagle i liny okrętowe nam pobrał. *Warg. Radz.* 28. (pozabierał). Pobrano, by czeczotki na lepie. *Rys. Ad.* 56. Przyjdą nieprzyjaciele, a *pobierzą (pobiorą) miejsca nasze i lud nasz. *W. Post. W.* 257. Gotowie poczęli Rzymskie państwa wojować, pobierać, osiadać. *Biel. Św.* 158. rabować, plundrować; plündern, ausrauben. — Przodkowie nasi prawowali się, z jednéj miski jedząc, nierzkąc żeby sobie mieli około prawa gardła pobierać. *Sekl.* 22. życie odbierać, einander das Leben nehmen. — Pobierać płatę, pensyą, jurgielt, odbierać; nehmen, empfangen, erhalten, einziehen. POBRAĆ się *recipr.*, ślubem małżeńskim się związać, ożenić się, pójść za mąż; *Eccl.* брачуся, (брак małżeństwo, wesele); einander nehmen, ſich mit einander verheirathen. (*Vind.* še pobrati ◦ porwać się; *Carn.* pobêri se ◦ idź precz, weź się ztąd). Jeżeli się dziś nie pobierzem, umrę ze smutku i z miłości. *Teat.* 55. *b*, 79. Daliśmy sobie wzajemne słowo pobrania się w małżeństwo. *Teat.* 7, 112. Pobraliśmy się; dał mi bóg gospodynią dobrą, żonę poczciwą. *Kras. Pod.* 2, 146. Gdyby się pobrali, biedeby nam piekli o swoje majątki. *Teat.* 55. *e*, 13. Pobranie się, *Boh.* sňatek; (cf. zjąć, zjęty, cf. sejm).

POBRACIĆ się, *f.* pobraci się *recipr. dok.*; POBRATAĆ się *contin.*; *Vind.* pobratitiſe, sabratitiſe, pobratuvatiſe; *Carn.* pobratitise, pobratem sè; *Rag.* pobrattim; *Ross.* побрататься; braterskie się z kim związać, jak brat a brat, cf. kumać się, pokumać się; ſich mit einem verbrüdern, Brüderſchaft machen, (*oppos.* rozbratać się). Panowie Litewscy pobratawszy się i pokumawszy z Rusią, pustynie Ruskie osadzali. *Stryjk.* 228. Jedząc i pijąc z sobą się pobratali. *Gwagn.* 291. Heretyk za żywota pobratał się z czarty, i teraz na czci u nich jest w piekle. *Birk. Exorb. H* 3. Skoro z szatanem się pobracił. *W. Post. W.* 354. Przez niebowstąpienie Pańskie, człowiek z aniołami w niebie się pobracił. *Odym. Św.* 2 *O o b.* Sułtan starostę do siebie przyjacielskim sposobem dla pobracenia wezwał; który też temu uwierzył. *Gwagn.* 291. Miła rzecz w tak zgodnym szeregu, wielkich monarchów widzieć pobratania. *Kchow. Wied.* 36. POBRATA, y, *ż.*, POBRAT, u, *m.*, POBRATERSTWO, a, *n.*, POBRATYMSTWO, a, *n.*; *Vind.* pobratenje; *Rag.* pobrattimstvo; *Eccl.* побратимство, духовное или крестное братство, (*ob.* Bractwo); *Ross.* собратство; braterska przyjaźń, ścisły związek przyjacielski, die Verbrüderung, die Brüderſchaft, (*oppos.* rozbrat). Co zaś mię pytasz o Tymokrata, Tego się z Protezylem rozeszła pobrata. *Jabł. Tel.* 189. Zkąd ta prędka zgoda, zkąd one tak nagłe pobraty? *Pot. Arg.* 805. Błazeństwa, które się czynią razem, dają prawo do pobratymstwa. *Teat.* 37, 239. Heretycy z czartem pobraterstwo mają. *Birk. o Exorb.* 7. Ziemia a ciało ludzkie w podobnejże zostaje analogii, sympatyi, pobratymstwie, konnexyi. *Teat.* 26. *c*, 121. Mieszając się z niemi w obłudnym pobracie, Raz tych, drugi raz owych przybiera postacie. *Przyb. Milt.* 115. POBRATYM, POBRACIM, POBRATYN, a, *m.*, drugi ja, przyjaciel za brata stojący; Herzensfreund, Freund und Bruder, mit dem man in Brüderſchaft lebt. Jaćwingowie Ruskie państwa wojowali, mszcząc się Połowców pobratymów swoich. *Biel.* 87. Litwini z Prusy, pierwszemi swojemi pobratynami, przez długi

czas porozumienie mieli. *Stryjk.* 55. Zwiódł cię, jak wszystkich pobratymów twoich. *Birk. Kaz. Ob. E 2 b.* Żołnierze sobie obierali przyjaciół, pobratymów, kolegów, poprzysięgając wzajemną wierność, obronę, zemstę. *Nar. Tac.* 30, 87. Naprzód zawżdym miewał pobracimy. *Budn. Cyc.* 22. POBRATYŃSKI, a, ie; *Ross.* побратски; ściśle przyjaźnią złączony, powinowaty; verbrüdert, verwandt. — §. Pobratyńskie i obce języki. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 41.

POBREDZIĆ, *f.* pobredzi *act. dok.*; pobałamucić, pobłądzić, trochę uchybić w czym; einen kleinen Verſtoß begehen, ein kleines Verſehen ſich zu Schulden kommen laſſen. Nie mając zwyczaju sprawować balów, i teraz nie możemy, bojąc się, żebyśmy w czym nie pobredzili. *Boh. Kom.* 4, 391. Wielce pobredził. *Pot. Syl.* 321. Zawsze się Walter fraucymeru wstydził, Coż mu się stało, że teraz pobredził? *Pot. Jow.* 120; cf. poszkapić się, potknąć się.

POBROCZYĆ *cz. dok.*, brocząc poplugawić, krwią i otoką pobryzgać, mit Blut und Eiter beſudeln. Kapłani przy ołtarzach gardła dają; krwią niewinną ich kościoły, szaty święte skropione i pobroczone bywają. *Janusz. Pos. A 4 b.*

POBRODZIĆ, *f.* pobrodzi *act. dok.*, brodząc w wodę się puścić; hinwaten, einige Zeit im Waſſer waten, (*ob.* Brodzić). (*Ross.* побродить, пображивать uczęszczać, pochodzić trochę, przechodzić się). — §. Wywłoczą na pola pobrodzone trupy. *Kmit. Spyt. A 3.* krwią oblane, mit Blut beſudelt; *ob.* Pobroczyć.

POBROIĆ, *ob.* Broić. POBRONOWAĆ, *ob.* Bronować.

POBROŹDZIĆ, *f.* pobroździ *act. dok.*, brózdy pociągnąć, Furchen nach einander hinziehen, (*ob.* Brożdzić). — *Transl.* Wszystko prawie Mazowsze, w pana ogołocone, Ruś a Litwa pustosząc, wskroś pobroździła. *Krom.* 272. gwałtownie przeciągnęła, ślaki okrucieństwa ni brozdy po sobie zostawując, ſie durchſtreiften verheerend Maſuren. — §. Pobroździć, pomieszać szyki, pobałamucić; etwas anſtiften, Unheil anſtiften, Verwirrung anrichten. On tu widzę idzie, żeby nam tylko czasem nie pobroździł. *Teat.* 24. *c*, 83.

POBRUDZIĆ, *cz. dok.*, brudem pokryć, pokalać, poplugawić, posmolić, beſchmutzen; *Boh.* pošišmati; *Vind.* pogerditi, poskurniti: *Ross.* помарать, помарывать, размарать, размарывать, перегрязнить, испакостить. Pobrudzenie *Ross.* замараніе, сореніе.

POBRUKOWAĆ *cz. dok.*; *Boh.* pokameniti; *Croat.* potaraczujem; *Ross.* помостить, помащивать; *ob.* Brukować, bruk, *ob.* Pomost.

POBRUNATNIEĆ, *f.* pobrunatnieje, *ob.* Brunatnieć.

POBRYKAĆ, *f.* pobryka *intrans. niedok.*, Pobryknąć, *f.* pobryknie *jedntl.*, wierzgając poskakać, muthwillig herumſpringen und mit den Füßen ausſchlagen. Młode źrzebięta często z stajni na osobne miejsca wypuszczać trzeba, gdzieby sobie pobrykać mogły. *Kluk. Zw.* 1, 175. — *Transl. ob.* Brykać, bryknąć.

POBRYZGAĆ *cz. dok.*, bryzgając powalać, beſpritzen mit Koth; *Bosn.* pobrrickati; *Ross.* побрызгать, побрызгивать, спрыснуть, спрыскать, спрыскивать, сплеснуть, сплескивать.

POBRZĄKAĆ, *f.* pobrząka *intrans. niedok.*, Pobrząknąć, *f.* pobrząknie *jedntl.*; Pobrząkiwać, pobrzękiwać *frequ.*, pobrzękuje *praes.*; *Ross.* побренчать, побренчивать, побрякать, побрякивать; brzęk porobić, ein Geklimper machen, eine Weile klimpern. Uda się sztuczka, kiedy przy wdzięcznéj twarzyczce, złotkiem abo też woreczkiem pobrząknie. *Teat.* 7. *c*, 13. (*ob.* Brzękać). Woda pobrzękuje rozwarta; *divulsa remis unda sonat. Zebr. Ow.* 192. Żaden go głos nie zbije z toru, czyli on pochlebiać, czyli grozić, czyli ci próżnym tonem pobrzękiwać będzie. *Pilch. Sen. list.* 2, 12. Przywarą są myśli kwieciste, przesłodzone, czcze, przestające na samym pobrzękiwaniu. *ib.* 4, 82.

POBRZEŻE, a, *n.*, *POBRZEŻA, y, *ż.*, po nad brzegiem miejsce, brzegi, nadbrzeże; das Geſtade, das Ufer, die Küſte, der Strand; *Ross.* береговище; *Eccl.* **подъбрежіе**. Ryby z pobrzeża poławiano wędką. *Przyb. Luz.* 274. Natura wasze pobrzeża strużki kwiecistym pędzlem odnawia. *Zab.* 10, 205. *Zabł.* Milszą mówią przechadzka nad morzem obszernym. Żegluga przyjemniejsza przy pobrzeżu miernym. *Zimor. Siel.* 136. Znalazł stary czołn na onej *pobrzeży. *Chrośc. Luk.* 272. POBRZEGOWOŚĆ, ści, *ż.*, położenie nad brzegiem, die Lage am Ufer. Pobrzegowość miasta, granicy. *Tr.* POBRZEŻNY, PODBRZEŻNY, POBRZEŻNIE *adverb.*, (POBRZEGOWY, POBRZEGOWO. *Tr.*), po nad brzegiem będący, leżący, Ufer-; Küſten-. Do tajemnych ustępów podbrzeżnych uchodzi. *Otw. Ow.* 550. Pobrzeżne. *Boter.* 210. Pobrzeżni mieszkańcy. *Tr.*, die Küſtenbewohner. Pobrzeżny wiatr, *Ross.* побережникъ, (w Archanielskiéj gubernii, północny wiatr). Żeglarze pobrzeżną linę odwiązali, A od brzegu wysoką nawę odbijali. *J. Kchan. Papr. Ryc.* 25; lina, którą nawę do brzegu przycumowano, cuma; die Uferleine, womit das Fahrzeug am Ufer angebunden war. — POBRZEŻNE, ego, *n.*, *Subst.*, brzegowy podatek, pobór, dań; Ufergeld, Strandgeld. Imieniem pobrzeżnego wolno magistratowi Wileńskiemu na rzéce Wilii od każdej wiciny po zł. 2 wybierać. *Dub.* 192. — §. Pobrzeżne notatki, na brzegu księgi będące, marginesowe; Rand-, am Rande angemerkt. Przydany jest przy opisaniu każdego zioła rejestr pobrzeżny, ukazujący tychże ziół przyrodzenie, moc i skutek. *Syr. praef.*

POBUCZNIEĆ *nijak. dok.*, pognić, faulen, modern. Te suknie, od molów pobucznieją i zedrzeć się mogą. *Glicz. Wych. F 4 b*, *ob.* Bucznieć.

POBUDKA, i, *ż.*; *Boh.* pobjdka, (*ob.* *Pobiedka); *Vind.* podbodnja, podshiga, naganja; (*Sorab.* 1. zbudžadwo excytarz); to czym pobudzamy, podnieta, bodziec, pochop, powod, *transl.*; der Reiz, Antrieb, Sporn, Bewegungsgrund, die Veranlaſſung. Do cnoty niewypowiedziana jest pobudka sława. *Warg. Wal.* 45. Do szukania wygody trzeba pobudki, bez niej trudno stare opuścić siedlisko. *Stas. Buff.* 231. *Pobudzka. *Petr. Ek.* 37. Do pieniędzy może być przywiązanie; insze zaś pobudki do prawdziwej miłości. *Teat.* 6. *b*, 33. Powiedz nam tę tak pocieszną śmiechu pobudkę. *Teat.* 6, 19. Pobudka, podług *Browna* doktora, rodzaj impulsyi. *Śniad. Teor.* 250. Pobudka, *actio*, pobudzanie, das Antreiben, Anmuntern, Anſpornen. *Cn. Th.* — Pobudka, budzona, piosnka; *ob.* Ejnał, hejnał, das

Weckelied. Pobudka wojskowa, uderzanie w bębny lub w trąby nad świtem. *Tr.*, die Revelle. Bębny zawsze biją na pobudkę i na odwrót. *Pam.* 84, 465. Gdy się pokaże z morza świt malutki, Zaraz po wojsku biją na pobudki. *Jabł. Buk. M* 4 *b.* Żona zła jest bębnem, który ustawicznie bije pobudkę. *Teat.* 26. *d*, 49. Niechaj bije pobudkę, ty nie słuchaj tego. *Bardz. Luk.* 37, (cf. na trwogę, alarm). — §. Pobudka zegarowa, excytarz, der Wecker an der Uhr. Przydatek do zegara, żeby wciąż dzwonił o tej godzinie, o której chcę, nazywa się pobudką. *Rog. Doś.* 2, 310. — *Personif.* Pobudka = pobudziciel. *Cn. Th.* (der Antreiber; podszczuwacz, podżegacz). Car ludu pobudka i podnietca złości, Obiega wojsko, żeby znikąd zawziętości Nie ginęły. *Bardz. Luk.* 123.

POBUDOWAĆ, *f.* pobuduje *act. dok.*, rozmaicie jedno po drugim budując powystawiać, nach einander aufbauen; *Boh.* postawěti; *Ross.* построить, (cf. postawić, postroić). Miasto to jest dobrze pobudowane. *Boter.* 250. Podniesie przybytek Dawidow, pobuduje dziury jego, i to co upadło naprawi. *Sk. Dz.* 3. POBUDOWAĆ się gdzie; pomieszkanie sobie powystawiać, ſich wo anbauen. Pod lasem mieszkając pobudował się. *Falib. P.* Oskarżony, że się wysoko we wsi Alsyeńskiéj pobudował. *Warg. Wal.* 265.

POBUDZIĆ, *f.* pobudzi *cz. dok.*, Pobudzać *niedok.*; *Boh.* pobaditi; *Slov.* popuzugi, powzbuzugi, pobjžým; *Rag.* probúditi; *Vind.* pobuditi, prebuditi; *Ross.* побудить, побуждать; §. 1) kilku ze snu obudzić jednego po drugim, einen nach dem andern aus dem Schlafe wecken, aufwecken. Na ten hałas czeladź pobudził. *Tr.* Pobudzili się, ocknęli jeden po drugim, ſie erwachten nach einander. — *Transl. fig.* Pełnia miesiąca największe na oceanie zwykła sprawować i pobudzać nawałności. *Warg. Cez.* 87. wzniecać, erwecken, verurſachen, erregen. Niepogody z plutą pobudziły bystre potoki. *Groch. W.* 555. — §. 2) Pobudzić kogo do czego, pobudkę mu dać, zachęcić, *Boh.* pobidnauti, pobjdnu, pobjzeti, pobjzým; *Vind.* nagnati, nahuskati, naganjati, naoistrugati, naferzhiti, podſhukniti; *Croat.* nadrasújem, nahusztujem, zatirávam; *Ross.* поострить, поощрять, призарить, призаривать; *Eccl.* пострецати, побуждати; antreiben, reitzen zu etwas, ermuntern, anſpornen. Chwała pobudza do cnoty. *Zegl. Ad.* 31. Pobudzili go do tańcowania. *Teat.* 3. *d*, 81. Ku upiciu tedy wżdy jeden drugiego *pobiedza, prosi. *Eraz. Jez. E* 7 *b*, (*ob.* Pobiedka). Pobudzić kogo do czego, poduszczać, podżegać. *Cn. Ad.* 860. poddymać, *malam in partem.* Pobudzający, *Vind.* prebudliu; *Ross.* побудительный, поощрительный; *Eccl.* толцательный. Pobudzanie, pobudzenie, pobudka; das Reitzen, Anreitzen, der Reitz. Pobudzenie, skutek wspólny, wszystkich władz pobudzających. *Śniad. Teor.* 250. POBUDZALNOŚĆ, ści, *ż.*, *incitabilitas*, własność znajdująca się w żywych ciałach, okazująca skutki życia. *N. Pam.* 8, 214. sposobność być pobudzonym, die Reitzbarkeit; (*Vind.* prebudlivost = ruchomość). Pobudzalność, własność żyjących jestestw, mocą któréj różnią się od samych siebie po śmierci. *Śniad. Teor.* 249. *N. Pam.* 10, 77. *N. Pam.* 14, 206. *et* 22, 71. POBUDZICIEL, a, *m.*, *Cn. Th.* POBUDZACZ, poruszyciel, *motor. Mącz.*, poduszczacz, podżegacz, poddymacz; *Croat.* zatirávecz; *Ross* побудитель, поощритель; der Anreitzer, Antreiber. POBUDZICIELKA i, *ż.*, die Anreitzerinn; *Ross.* поощрительница. POBUDZNIE *adverb.*, ochotnie, pośpiesznie, *mobiliter Mącz.*, angeſpornt, munter.

POBUJAĆ *intrans. dok.*, chwilę bujając przebyć, etwas aufflattern, herum flattern, ſchwärmen. Ta-ć to jest duszy wolność, to jéj niejakieś pobujanie, że się niekiedy z téj katuszy wymknie, i niebem się ochłodzi. *Pilch. Sen. list.* 2, 80.

POBUNTOWAĆ; *Croat.* pobuchújem, *ob.* Buntować.

POBURCZEĆ, ał, *f.* poburczy *cz. dok.*, połajać kogo, einen etwas ſchelten. I Wać mię poburczałaś; ale odtąd zgoda. *Zabł. Amf.* 70.

POBURZYĆ, *f.* poburzy *cz. dok.*, Poburzać *niedok.*; *Boh.* poboříti; §. a) jedno po drugim rozwalić, zburzyć, eins nach dem andern zerſtören. Wiele miast i zamków poburzył. *Tr.* Miejsca poburzone pobudowane będą. 3 *Leop. Ezech.* 36, 10. (gnidki, co się walą. 1 *Leop.*). — §. b) Poburzyć na kogo, podburzyć, pobudzić, podżegać, pojątrzyć, poduszczać; aufbringen, in Harniſch jagen. Byka kolor czerwony poburza, lwa biała chusta osroża. *Pilch. Sen. gn.* 355. Poburzył szlachtę przeciw królowi. *Tr.* POBURZYCIEL, a, *m.*, podburzyciel, podżegacz, poduszczacz; der Unruhſtifter, Anbeter, Anhetzer, Aufrührer. Rzymianie Judę onego poburzyciela zabili. *Sk. Dz.* 8. Cynna krwawéj poburzyciel fali. *Chrośc. Luk.* 134. POBURZYCIELKA, i, *ż*, die Unruhſtifterinn.

POBYĆ, pobył *f.* pobędzie *neutr. dok.*, POBYWAĆ *frequ. et cont.*; *Boh.* pobyti; *Sorab.* 2. pobusch; *Ross.* побыть, побывать; (*Eccl.* обитати, обитаю mieszkać); pobawić gdzie niejaki czas, pomieszkać; einige Zeit verweilen, ſich eine Weile aufhalten. Pobądź tylko roczek w Warszawie, inaczéj będziesz gadała. *Teat.* 19, 49. Wszyscy się na to rodzimy, Coś pobywszy, że zginiemy. *Lib. Sen.* 14. Nie pobywaj mi tu, nie postój. *Cn. Th.* laß dich hier nicht mehr ſehen. POBYT, u, *m.*, pobywanie, pobycie, pomieszkanie, mieszkanie gdzie, bawienie; das Weilen, Verweilen, der Aufenthalt; *Boh.* pobytj *mansio*, obyt, obydlj mieszkanie, obywati mieszkać, obywatel mieszkaniec, cf. obywatel; *Croat.* prebivalische = pomieszkanie, (cf. przybytek); *Ross.* обитание, обиталище, жительство; *Eccl.* обитель. Bawił się długo w Wrocławiu; ztąd urosło w ojcu podejrzenie, jakoby te przewłokłe na Szląsku pobyty, niosły w sobie jakoweś zdrady. *Nar. Hst.* 4, 291. Krąg ziemi i ze wszystkiemi pobyt na nim mającemi własnością swą pan mianuje. *Ryb. Ps.* 40. Bogarodzico, daj na świecie zbożny pobyt, po żywocie rajski przebyt. *Biel.* 19; pobożne życie. *Sk. Żyw.* 253. Nie spodziewał się długiego na tronie pobytu. *Nar. Hst.* 2, 107. Pod czas jego tam pobytu. *Gaz. Nar.* 1, 107.

POBZDURZYĆ *cz. dok.*; *Ross.* поврать, повирать, *ob.* Bzdurzyć.

POBZDZIĆ się, *f.* pobzdzi się *recipr. dok.*, Pobzdzieć się *niedok.*; bzdzinami się okurzyć, einen Fiſt über den andern

laſſen, einmal nach dem andern ſtänkern. Na spowiedzi jednemu księdzu powiedziała Baba, że się w kościele kilkakroć pobzdziała. *Pot. Jow.* 83.

POCAŁOWAĆ, *f.* pocałuje cz. *dok.*, (Całować *niedok.*, *qu. v.*), küſſen; (*Ross.* поцѣловать; *Vind.* pokuſhiti; *Sorab.* 1. pohubiežkuyu; *Bosn.* pogljubiti, celivati, çuknuti). Chciał pocałować rękę Cesarską, ale mu jéj umknął. *Star. Dw.* 71. Pocałowanie znakiem przyjaźni, przywitania. *Sk. Dz.* 31. Nasza miłość na samych pocałowaniach się kończy. *Teat.* 15, 69. Pozdrówcie jedni drugich z pocałowaniem świętym. *Pim. Kam.* 269. Serdecznie słodkie jéj pocałowanie dał, czyli też wziął. *Past. Fid.* 324. Przy witaniu lub pożegnaniu jeden dawał drugiemu pocałowanie, jak mówią, braterskie, der Bruderkuß, które częstokroć jest pocałowaniem Judasza. *N. Pam.* 16, 28, (*ob.* Judaszowskie pocałowanie). Podawał mu Sułtan bóty swe do pocałowania. *Birk. Cont. A* 4. Ścisnąwszy szyję brata, pocałowając go, płakał. *Kosz. Lor.* 82. (całując go). — *Transl. fig.* Kto go zabije, miecz katowski powinien go w kark pocałować. *Boh. Kom.* 2, 125, (cf. liznąć, uderzyć, ściąć). Tak się kwapię do pani, że ledwo kamieni kilka razy na ulicy nie pocałowałem. *Teat.* 22. *c*, 10. (ledwiem nie upadł na kamienie). — §. *Prov.* Pocałował nóżki. *Cn. Ad.* 861; *Russi dicunt.* Zajko łapki lizet, kohdy uteczet; zając łapki liże, gdy ucieczę, *gratias egit pedibus, quod salvus evaserit*; er hat das Haſenpanier ergriffen. POCAŁUNEK, nku, *m.*, POCAŁUS, a, *m.*, *blande* = pocałowanie, całus, całusek, buzia, ein Küßchen; *Ross.* поцѣлуй, облобызание, лобзание, лобызание; *Vind.* pokuſh, pokuſhik; *Slov.* poljbeni. Pocałowanie głośne *Ross.* засось. Upewniła go o swym przywiązaniu, dając mu najsłodszy pocałunek. *Zab.* 12, 176. Dwa pocałunki dopiero wziąć mi pozwoliła. *Zab.* 13, 31. Czysty pocałunek w oczach miłości za warunki najściślejsze stanie. *Zab.* 11, 102. Chcę dwudziestu pocałusów na twój rachunek. *Teat.* 20. *b*, 200.

POCAPIĆ, *f.* pocapi cz. *dok.*, pochwycić, połapić; erwiſchen, erhaſchen. Kuna i ptakowi nie przepuszcza, gdy go pocapić gdzie może swoją chybkością. *Haur. Sk.* 309.

POCCIWOŚĆ, *ob.* Poczciwość.

POCE się, *ob.* Pocić się.

POCECHOWAĆ *cz. dok.*, cechami znaczyć, nach einander bezeichnen. Dlatego się pocechowali, iby i brody sobie pogolili, aby ofiary z onych bałwanów brali. *Rej. Post. P p* 6.

1. POCENIĆ, *ob.* Cenić. 2. POCENIĆ, *f.* poceni *cz. dok.*, (pocynić), cyną pobielić, *ob.* Pobielić, verzinnen. Naczynie miedziane pocénione. *Sienn.* 591.

POCENIE się, *ob.* Pocić się. POCHADZAĆ, *ob.* Pochodzić. POCHAŁASOWAĆ, *ob.* Pohałasować. POCHAŃBIĆ, *ob.* Pohańbić.

POCHEDOŻYĆ *cz dok.*; *Croat.* posznasújem, *ob.* Chedożyć.

POCHEŁPIĆ się *zaimk. dok.*, nieco chełpiąc się pysznić, ein wenig prahlen. Kto się wstydzi podłego wózka, tenby się rad pewnie pochełpił z pysznéj karosy. *Pilch. Sen. list.* 2, 424.

POCHEŁZNAĆ *cz. dok.*, kiełzna czyli wędzidła abo uzdy, munsztuki kłaść na konia. *X. Kam.* żäunen, *ob.* Chełznać.

POCHEW, *ob.* Pochwa. POCHEWKA, i, *ż.*, *demin. nom.* pochwa, eine kleine Scheide. *Tr.* POCHEWKOWY, a, e, od pochewki, lub na kształt pochewki, POCHEWKOWATY, kleinſcheidig, wie eine kleine Scheide. Liście pochewkowe, *vaginans*, ma osadę jak pochew gałązkę obejmującą. *Bot. Nar.* 52. Łodyga pochewkowata, *c. vaginatus*, pochewkami liściowemi otoczona. *Jundz.* 214.

POCHŁANIAĆ, *ob.* Pochłonąć.

POCHLEBCA, PODCHLEBCA, y, *m.*, POCHLEBNIK, a, *m.*, POCHLEBIACZ; *Boh.* pochlebnjk, aulisnik (*ob.* Lizać), aulisny (cf. oblesny), kotyza; *Slov.* pochlebnik; *Sorab.* 1. liżczżak, liżcziczer, blidowné pżeczel, woblizancz; *Carn.* perlisuvavz, perlisanz, gladesh (*ob.* Gładzić), malizhnek, pojedesh; *Vind.* perlisavuz, perlisavez, parlisenik, vertorepez; *Croat.* prilizavecz, szladkobuzecz, máma (*ob.* Mamić, mamiciel), pipávecz; *Rag.* gladitegl (*ob.* Gładziciel), blazniik; *Bosn.* blaznìk, poloitegljač, laskavač, mamač, sladokusač; (*Ross.* похлѣбщикъ = podły, nikczemny pochlebca, подлецъ, прислужникъ); *Ross.* ласкатель (cf. łaskawca), льстецъ (cf. łże), подлаза (cf. podleźć), прихлебатель (cf. chlipnąć, прихлебнуть łyżką kosztować), человѣкоугодникъ (cf. dogodzić), подлипала, набильщикъ, вабитель, (*ob.* Wabić); *Eccl.* льстыць, лститель, притрапезникъ, подхлебатель, лизоблюдъ, koego za pnięczywanie daromъ kormiągъ, obżędało, koi przy stołach szutyt, трефникъ, (cf. trefniś); pasorzyt, nabzdyżyw, (cf. przyśmiewacz); der Schmeichler, der Tellerlecker, Speichellecker. Rozumiem, że Polacy pochlebstwo nazwali, I pochlebców od tego, że po chlebie cudzym Pochlebcy zwykli biegać, za chleb pochlebiając. *Opal. Sat.* 50, (*sed.* cf. *Ross.* похлебка polewka, похлебать łyżką jeść, cf. chlipać; cf. Wiele jest takich, który za polewką idą. *Kosz. Lor.* 71 *b*). Pochlebca wszystko chwali. *Cn. Ad.* 861. Pochlébca z strawy służy. *ib.* Pochlebiacze głodnokupni. *Kras. List.* 2, 50. Pochlebca prawie dobrze wyćwiczony, Jest panom łgarzom ciotczony rodzony, Jako pies milczkiem gdy kąsa, nie szczeka, Także pochlebca, by co wyłgał czeka; Pochlebca każdy piesek Pepowskiego, Za tym wnet bieży, gdzieby dostać czego. *Rej. Zw.* 216 *b.* Pochlebca sumnienia zdrajca. *Falib. R* 3. Pochlebnicy prawdy ci nie powiedzą. *Petr. Pol.* 419. Szkodliwe podchlebniki. *Kosz. Cyc.* 25. Pochlebnicy między wszemi ludźmi są najzłośliwszemi, nigdy nie są gorszemi, ani się ich nigdy więcéj trzeba ostrzegać, jeno w ten czas, gdy się i postawą i mową najpowolniéj stawią. *Kosz. Lor.* 49 *b.* Chytry pochlebca *Ross.* юла. Zgraja pochlebców. *Teat.* 46. *c*, 10. POCHLEBCOWY, a, e, do pochlebcy należący, Schmeichlers=. Słowa pochlebcowe są jako rany tajemne. *Radz. Prov.* 26, 22. POCHLEBIAĆ, PODCHLEBIAĆ *cz. niedok.*, Pochlebować *contin.*; *Boh.* pochlebowati, lahoditi (cf. łagodzić), kotyzowati; *Slov.* pochlebugi; *Sorab.* 1. liżczżu szo, (cf. lizać, cf. łasić się); *Carn.* perlisujem, smérkam, smúkam, malizhém se, roshmarinèm se; (*Vind.*

pohleuniti = pokorzyć, poniżyć); *Vind.* fe perlisovát, fe perlishovat, perlisuvatiſe (*ob.* Lis), lesizhitiſe, muzlatiſe, roshmarinitiſe; *Croat.* prelisuvati (*ob.* Przylizać się), prilizavati, prilizuvatisze, liszichiti, lichiti, pípam; *Dal.* liczimeriti, (*ob.* *Licemiernik); *Slav.* lisicsiti, ulizívatise; *Bosn.* laskati (cf. łaska, cf. głaskać), lojiti, poloiti (cf. łoić), mamiti (cf. mamić), blazniti (cf. błaznić, cf. pobłażać), gladiti (cf. gładzić), pomillovati, gnegovati; (*Rag.* hlêpiti *ambire*, pohlepa *ambitio*); *Rag.* glâditi, lascitti tkoga, loitti tkoga, mazati, blâzniti, krilovatti, (cf. kryglować); *Ross.* похлѣбствовать (cf. похлебать, похлебывать łyżką jeść, похлебка polewka), ласкать, ласкаю, ласкательствовать, обласкать, приласкать, льстить, польстить, льщу, приголубить, приголубливать, милую, лабзиться, лабжусь, юлиться; *Eccl.* льщу; pochlebstwem nadrabiać, pochlebstwem się parać, pochlebca być, pasorzycić; ſchmeicheln, Speichel lecken. Za chleb pochlebiają. *Opal. Sat.* 50. Panom pochlebują. *Sk. Dz.* 830. Każdy sobie pochlebia, każdy mądrym sobie. *Nar. Dz.* 3, 121, *Ross.* ласкаться. Bardziéj chwalił tego, co upomina, niż tego, co pochlebuje. *Sk. Dz.* 325. Wolę gardło dać, niżlibym tym, którzy imię święte bluźnią, miał pochlebować, abo na ich błędy przyzwalać. *Baz. Hst.* 257. Szpetnie *podchlebuje. *Kosz. Lor.* 43. Pochlebuj synowi swemu, a uczyni cię bojaźliwym. 1 *Leop. Syr.* 30, 9. (pieść syna. 3 *Leop.*). Niechże mi żadne szczęście świeckie nie pochlebuje. *Sk. Kaz.* 225. Lata mu młode pochlebiały. *Past. Fid.* 69. Żonom swoim pochlebują, i paniami mniéj godnie one nazywają. *Bach. Epikt.* 56. POCHLEBNICA, y, *ż.*, POCHLEBNICZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* pochlebnice, aulisnice; *Sorab.* 1. liżeżžawka, wobliżanczka; *Carn.* perlisnenka; *Vind.* perlisuvauka, perlisnenka; *Croat.* szladkobuzka (cf. słodka buzia), prilizavka; *Dal.* milolasicza; *Bosn.* blaznica; *Bosn.* blazniça, laskaviça, poloitegliça; *Ross.* прислужница, (cf. przysługa); *Eccl.* ласкательница, die Schmeichlerinn. *Mącz.* POCHLEBNIŚ, ia, *m.*, POCHLEBNICZEK, czka, *m. dem. nom.* pochlebnik, pochlebca; (*Boh.* pochlebniček, podlezáček); ein kleiner Schmeichler. Pochlebniczków zawsze pełno jest na dworach książęcych. *Krom.* 502. Niebezpieczny pochlebniś. *Zab.* 16. 111. POCHLEBNIK, *ob.* Pochlebca. POCHLEBNY, *PODCHLEBNY, a, e, POCHLEBNIE *adverb.*, pochlebiający; *Boh.* pochlebný, aulisný; *Slov.* pochlebný, přiwětiwý; *Sorab.* 1. leszne, liżeżżerski; *Carn.* perlisnen, perlisniv, (pohlevn *modestus*); *Vind.* perlisen, perlisezhen, perlisnen, perlisliu, lesizhliu, vertorepen (pohleun *mansuetus*); *Croat.* prilizni, szladkobuzni; *Ross.* подслужливый, увивчивый, ласкательный, глядцою, лестно, льстивый; *Eccl.* льстителный, лестнѣ POCHLEBSTWO, *PODCHLEBSTWO, a, *n.*; *Boh.* pochlebenstwj, aulisenstwj, aulisnost; *Slov.* pochlebowâni, chlacholeni; *Sorab.* 1. liżeżżeno; *Carn.* perlisnost; *Vind.* perlisuvanje, perlesizhenje, perlisnost, perlisezhnost; *Bosn.* blaznost, lojenje; *Dal.* liczimerenye; *Ross.* похлѣбство, ласкательство, ласканіе, ласка (cf. łaska), льщеніе, лесть, подслуга, милованіе, красное слово, словцо (cf. dobre słowo), человѣкоугодіе; *Eccl.* льщеніе; die Schmeicheley, das Schmeicheln, Speichellecken, Tellerlecken. Pochlebstwo, chodzenie z gębą po cudzym chlebie; przymilanie się fałszywą mową, dla pozyskania chleba, lub czego podobnego. *Kpcz. Gr.* 3, 14. Pochlebstwo jest fałszywe chwalenie, lubieżne w mowie przykrycie, łagodne błaganie uszu człowieczych. *Kosz. Lor.* 40. Pochlebstwo małe *Eccl.* ласканійце. Pochlebstwem się nie uwodzący, *inadulabilis*, *Sorab.* 1. neliżeżżité. Pochlebstwo *significat et habitum seu artem adulandi*, *ut* umie dobrze pochlebstwo, *et actum ipsum* pochlebianie. *Cn. Th.* 724. Pochlebstwo jako zwierciadło fałszywe, Różną twarz twych postępków tobie ukazuje. *J. Kchan. Dz.* 41. Pochlebstwo swemi ponęty zwodzi serca niebaczne. *Zab.* 12, 255. Pochlebstwo gorsze niż trucizna. *Rys. Ad.* 56. Każdy rad pochlebstwa słucha, które kładzie i wmawia w ludzie, czego w nich niemasz. *Sk. Kaz.* 19.

POCHŁODZIĆ *cz. dok.*; *Vind.* pohladiti, *ob.* Chłodzić, ochłodzić.

POCHŁON, a, *m.*, coby wszystko pochłonął, żarłok. *Cn. Th.*, ein Verſchlinger, freßgieriger Menſch, Vielfraß. POCHŁONĄĆ, *f.* pochłonie *cz. jednt.*, Pochłaniać, pochłaniać *niedok.*, *Boh.* shltiti; *Ross.* сглонуть; nagle i chciwie połknąć, pożerać, *propr. et transl.*, verſchlingen. Łakomcom na pochłonienie dostatków rozziewione paszczęki zawrzeć. *Grod. Dis. F* 3 *b.* To nam woda, owo ogień pochłonie. *Pilch. Sen. list.* 3, 378. (zabiera gwałtownie) Czas wszystko pochłania. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 325. Zmiłuj się nade mną boże, bo mię pochłonął człowiek. *Budn. Ps.* 56, 1, *not.* właściwiéj: «wysierbnął». POCHŁONICIEL, a, *m.*, POCHŁOŃCA, y, *m.*, pożeracz, który co pochłania, der Verſchlinger. Czasie, rzeczy pochłońco! *edax rerum. Zebr. Ow.* 382. Pochłonicielka, *ob.* Pożeraczka.

POCHLUBIĆ się, *ob.* Chlubić się. POCHLUBKA, i, *ż.*, chełpa, popisywanie się; Prahlerey, Ruhmrederey. Jeśli różne od prawdy będą obyczaje, Tak nam też ta pochlubka stoi za pstre jaje. *Rej. Wiz.* 101. Na te pochlubki i na te swawoleństwa swoje, radbyś i ostatek wełny zdarł z nędznego. *Rej. Post. K k* 2. W pośrzodku tych pochlubek a rozkoszy twoich, przyjdą po duszę twoję. *ib. L l.* 5. Kiedy tak mądrym zostaniesz, że się nauczysz więcéj z pochlubki nie mówić? *Tr. Tel.* 61.

POCHLUSTAĆ, *f.* pochłuśnie *cz. dok.*, pobić, chlustem posiec; Hiebe geben, durchpeitſchen. Pochlustałem jednego napaśnika. *Teat.* 31, 82; *Ross.* похлыстать, похлестать.

POCHMIEL, a, *m.*: *Ross.* похмелье; podchmielenie sobie, der Rauſch. Gdy Przemysław zapustne wesele odprawował, nieprzyjaciele w dzień popielców przypadłszy, uderzyli na opiłych i z wczorajszego pochmiela śpiących. *Stryjk.* 326. Iż się nie kocha w kosztownych potrawach, tedy też nie chorzeje na pochmiele. *Budn. Cyc.* 22. Dla rany się nie bić, dla pochmiela nie pić. *Rys. Ad* 12.

POCHMURNY, POCHMURY, a, e, POCHMURNO *et* POCHMURNIE *adverb.*, chmurami zakryty, zachmurzony; wolkig, mit Wolken verhüllt, trübe; *Boh.* pošmaurný; *Sorab.* 1. trochu mróżne, mroczinowité; *Slav.* oblacsno,

tavno; *Ross.* пасмурный, угрюмый, угрюмоватый; *Eccl.* посмурный, мрлъныъ. Już oto z nieba noc pochmurna zchodzi. *Groch. W.* 33. — *Transl.* Posępny, niewesoły, melankoliczny; finſter, trübſinnig. Anglik pochmurny. *Zab.* 11, 238. *Zabł.* Czyż słudze bożemu nie godzi się jedno zawsze pochmurnym być? *Sk. Dz.* 501. Pochmurno on pogląda, by wilk na każdego. *Rej. Wiz.* 167. POCHMURNOŚĆ, ści, *ż.*, posępność, ciemność, *phys. et metaph.*; *Boh.* pošmaurnost; *Ross.* пасмурность, угрюмость; *Eccl.* посмурность, мрачность; die Trübheit, Umwolktheit, Dunkelheit, Finſterheit, der Trübſinn. Bardzo się ludzkim, rozmownym i łagodnym wszystkim stawił, żadnéj pochmurności w sobie nie mając. *Sk. Żyw.* 40. POCHMURZYĆ, *f.* pochmurzy *cz. dok.*, Pochmurzać *niedok.*, chmurami pokrywać, posępiać; mit Wolken bedecken, trübe und finſter machen. Ledwie wznidzie jutrzenka na niebie, Że pochmurzony Oryon ją zżenie. *Tward. Daf.* 48. — *Transl.* Pochmurzyć; *Ross.* хмурить, хмурю. Faryzeuszowie pochmurzają abo *posupiają twarzy swoje, aby ludziom jawno było, iż poszczą. *Sekl. Math.* 6. Pochmurzyć się, pochmurzyło się, zachmurzyło się, *Boh.* pomrakati se, pošmaura se, pošmuruge se; *Ross.* пришахмуриться, пришахмуриваться, угрюмѣть.

POCHOĆ, *POCHODŹ, i, *ż.*, chuć, namiętność, żądza; (*Rag.* pohotjenstvo; *Eccl.* похоть *concupiscentia*, похотствую, похотьствовати *concupio*; *Ross.* похотливость lubieżność; *Vind.* pohotenost = namiętność); Begierde, Leidenſchaft, leidenſchaftlicher Trieb. Gdzieby ten, co ludźmi ma rządzić, nie był sprawiedliwym, i w pochociach swoich pomiarkowanym, pewnieby nie mógł dobrze rozkazować. *Gorn. Wł. T.* 3 *b.* Dobre nie na pochociach zasadzone, ale na poczciwości. *Gorn. Dz.* 22. *et* 24. Wszystkie usiłowania nasze, inne za ciała, inne za duszy pochociami ciągną. *Pilch. Sall.* 121. Rozmaite ich na przemianę obracają pochoci. *Pilch. Sen. gn.* 192. Dziwaczne pochoci. *Przyb. Luz.* 273. *et* 108. To tylko jest wolność, któréj rozum, nie zmysły, nie *pochodzi panują. *Gorn. Wł. C* 4.

POCHÓD, u, *m*; *Vind.* perhodifhe; *Ross.* походъ, походка; §. a) pochadzanie sobie, chodzenie, sposób chodzenia, chód; das Gehen, der Gang; (*Rag.* pohòd, pohodba = wizytacya, pohoditegl = wizytator). Wolność w człowieku twarz wesołą, śmiałe oko, pozór i pochód ochotny w nim czyni. *Orzech. Qu.* 136. Nogi abo pochód czyli postępki Pana z mosiądzem ś. Jan równa. *Rej. Ap.* 29. Nogi zdradliwej niewiasty drogą żywota nie chodzą, ale są błędne. a niewyśledzone kroki jéj a pochody jéj. *Eraz. Jez. B b* 7. — *Militair.* Pochód, marsz, ciągnienie wojska lub jakiéj dzielnicy jego. *Jak. Art.* 3, 308, *Vind.* marſh, hod, hoditje; *Slav.* polazak; *Ross.* походъ, der Marſch eines Heers. Regiment swobodnym krokiem w pochodzie zwyczajnym, może ujść 3 mile wielkie Polskie na dzień. *Jak. Art.* 2, 455. Dano mi białe suknie, musiałem pójść w pochód i zaraz być przy potyczce pod Chocimem. *Teat.* 30, 55. — *§. Idź brzeżnym pochodem wodom w oczy sławnym; *per jugum montis. Zebr. Ow.* 271. pasmem, ciągiem; Strich, Strecke, Landſtrich. — §. Na szkucie pochody albo pobiegi zowią się tarcice przy burcie na konikach przybite, po których flisi chodzą, kiedy szybują. *Magier. Mskr.* Laufbreter, Gangbreter auf dem Borde des Flußſchiffes. — §. b) Pochód, pochodzenie zkąd, wszczynanie się, poczynanie, początek, wszczątek; *Slov.* púwod, (cf. powod); *Vind.* odrod, odrojenie, dolhod, odpritje, dolpritje; *Ross.* происхожденіе, первобытіе, das Entſtehen, der Urſprung, Anfang. O srogim Turków początku i pochodzie, toż i o państwie ich i królowaniu krótka sprawa. *Fur. Uw. A* 2 *b.* Pociągnij to do swego pochodu, obróć oczy ku pochodowi i końcowi; pochodem tedy te rzeczy są dobre. *Dudz.* 51. *Tr.* — *Active:* Pochód, co początek daje, zrzódło *fig.*, der Quell, die Quelle. Boga zowiemy dla stworzenia ojcem, jako tego, który jest przedni pochód wszelkiego na świecie stworzenia. *Paszk. Dz.* 148. Urquell. POCHODNIA, i, *ż.*, POCHODEŃKA, i, *ż*, *dem.*, (*Mącz.*), POCHODNICZKA, i, *ż.*, *dem. sec.*, (*Simon. Siel.* 22); *Boh.* pochodně, fakula; *Sorab.* 2. fakula, pocharna; *Sorob.* 1. fakula, swětza; *Carn.* bakla; *Vind.* bakla, lampa, lampaſh, ſvietilu; *Croat.* bàklya, luch, poszvét, luzherna, dupler; *Dal.* szvitnyak; *Hung.* szeuvetnek; *Rag.* zubglja, zubgliza, xazd; *Bosn.* kandjellą, duplir, zubglja, sviecchniça; *Eccl.* лучина, лучинка; *Ross.* пламенникъ, факель; świeca duża smolna do przyświecenia komu idąc przed nim, die Fackel, (cf. wachel). Powietrze się oświeciło z pochodni smolanych. *Tward. Wł* 175. Widzieć z daleka pochodnie skrzące. *Miask. Ryt.* 55. Morzu wody przylewać, słońcu przydawać pochodni *Chmiel.* 1, 75. Swieca trzymana nad pochodnią, gaśnie. *Torz.* 113. Strzałki i pochodniczka, Kupidyna sprzęty. *Mon.* 76, 2. — §. Pochodnia na powietrzu, *fax*, *bolis. Cn. Th.* eine feurige Lufterſcheinung, Luftfackel. — *Poet* Czuli pasterze pospieszcież, niźli pochodnia jutrzenna Bystre słońce pogoni. *Miask. Ryt.* 6. POCHODNIARZ, POCHODNIK, a, *m.*, §. a) co pochodnie robi. *Cn. Th.* Pochodniarz, *facularius. Mącz.* der Fackelmacher. — §. b) Pochodnik; *Boh.* pochodnjk; *Ross.* носящій факель, факеносецъ; pochodniowy sługa, od pochodni. *Cn. Th.* der Fackelträger. POCHODNIOWY, a, e, od pochodni; *Carn.* baklène; Fackel =. Pochodniowe światło. *Tr.*

POCHODNOŚĆ, ści, *ż.*, pochodzenie zkąd, lub z czego, die Abſtammung. Zamiana głosek zacimia częstokroć pochodność jednego słowa od drugiego. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 132. (derywacyą, etymologią, cf. źrzódłosłów). POCHODNY, a, e, pochodzący zkąd, abſtammend, abgeleitet. Wyrazy pochodne poznają się przez pierwotne. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 65. (*derivata*). (*Ross.* походный marszowy). POCHODOWAĆ, ał, uje *intrans. niedok.*, łajno puszczać, stolec mieć, (srać); offnen Leib haben, Oeffnung haben, — von Thieren: miſten. Wydymaniu i zbytniéj chciwości do pochodowania, lekarstwo. *Syr.* 409. Srebrnik ziele wydymanie i fałszywą chęć do pochodowania w czerwonce oddala. *Syr.* 292. Lekarstwo zapieczeniu końskiemu, gdy pochodować albo gnoju puszczać nie może. *Syr.* 277; (*distng.* nahodować, hodować). (*POCHODŹ, *ob.* Pochoć). POCHODZIĆ, ił, i, *intrans. contin.*, POCHADZAĆ *frequ.*;

Boh. pochoditi; *Vind.* ſem pohajati, ſem nahajati; *Bosn.* popohoditi, hoditi mallo; (*Croat. et Slav.* pohoditi = nawiedzić, odwiedzić kogo); *Ross.* погулять, погуливать (cf. pohulać), побродить, пображивать; §. 1) czas niejaki chodząc przepędzać, eine Weile oder eine Strecke gehen. Gdziekolwiek idzie, za nim pochodzamy. *Groch. W.* 398. Na kuropatwę uczyń net, przy koniu pochadzaj. *Bielaw. Myśl. E 4. Corripere viam*, ochotnie sobie w drodze pochadzać. *Mącz.* ruszać daléj, munter vorwärts gehen. Z twarzą Achilles taką, z jaką więc pochodził, Z mieczem Agamemnona gdy srogim nachodził. *Żebr. Ow.* 529. einher gehen, einher ſchreiten. Jak pochopnie leci bełt, poparty cięciwą, Tak na młodź srogim pędem odyniec pochodzi, *fertur. ib.* 199. (naciera, pędem idzie, nachodzi). Pochadzam sobie, wschadzam sobie. *Cn. Th.* przechadzam się, ich gehe ſpatzieren, mache mir durch Gehen Bewegung. Patrzajcie ozdoba jaka w niéj jest niebieska, jak wzrok pałający, Jaki duch i twarz i głos i chód pochodzącéj. *A. Kchan.* 137. gdy chodzi, gdy gdzie przechodzi, wenn ſie geht. — §. 2) Pochodzić zkąd; *Boh.* pochazati; początek swój brać, wszczynać się, poczynać się zkąd, (cf. pójść); entſpringen, entſtehen, ſeinen Urſprung haben, ſeinen Anfang nehmen; *Vind.* ishajati, ishajatiſe, isplemenitiſe, isroditiſe, sazhetiſe, ſem priti, od koga roditiſe; *Ross.* произойти, происходити. Z czystego źrzódła mętny strumyk nie pochodzi, Ni orzeł niebosiężny podłych ptaków rodzi. *Zab.* 9, 7. Wznijdź słońce, z którego śliczny Blask pochodzi, ustawiczny. *Groch. W.* 37. Daléj badać się nie godzi, Co z sądów boskich tajemnych pochodzi. *Past. Fid.* 29. Często największe przypadki z najmniejszych rzeczy pochodzą *Ustrz. Kruc.* 2, 280. Słowo z drugich pochodzące, *derivatum. Cn. Th., Slov.* wiludzené, pochadzagične słowo; *Eccl.* произходное имя, производное, (*ob.* Pochodny). — §. *Theolog.* Nauczają, że duch ś. pochodzi od ojca przez syna; nauczają, że duch święty pochodzi od ojca i od syna. *Smotr. Apol.* 133. Duch ś. od obojga wypływa, więc od obojga pochodzi. *Pociej.* 428. Duch ś. od ojca i od syna niestworzony, ani zrodzony, ani uczyniony, ale pochodzący. *Kat. Gd.* 65, *Ross.* произходящій; *Eccl.* происходыть, der h. Geiſt iſt vom Vater und Sohne ausgehend. Rusacy ducha ś. od ojca, a nie od syna pochodzącego wyznawają. *Gwagn.* 504. *Eccl.* отчеисходный, изходящій отъ отца. Pochodzenie to jest niewymówne spółkowanie istności boskiéj, którym sama trzecia osoba bóstwa, od ojca i od syna, jako duch od tego, którego duchem jest, onę jedne i zupełna istność bierze, którą ma ojciec i syn. *Kat. Gd.* 65, *Eccl.* произшествіе, **произхожденіе**. Duch ś. od ojca i syna, jako od jednego początku, pochodzeniem wiekuistym pochodzi. *Kucz. Kat.* 170. Wtóra osoba trójcy ś., dlatego właściwie imię ma, i synem ją zowiemy, bo wieczne jéj od ojca pochodzenie, właśnie rodzeniem się nazywa; jako więc poszcie (pochodzenie) owo imieniem rodzenia znaczy się, tak osobę, która wynika, właśnie synem nazywamy. *Kucz. Kat.* 164. — §. Pochodzić czém, zachodzić czém, (*ob.* Pójść czém), wovon afficirt werden. Niewiasta, któréj oczy pochodziły zaćmieniem, zmówiła lekarza, gdyby ją uleczył. *Ezop.* 65. — §. 3) Pochodzić na co, (cf. pójść na co); *Vind.* podoben biti, enak biti, perpodobuvati, podobiti, napodobiti, napodobuvati; *Ross.* походить на кого, сходствовать, (схожій, схожъ pochodzący na co, podobny; похожій podobny, równy; сходство, сходственность podobieństwo, zgodność), удаться, удаваться; *Eccl.* подобствовати; wychodzić na co podobieństwem, podobieństwem przybliżać się do czego, podobnym być do czego; ähnlich ſeyn, ſich durch Aehnlichkeit einer andern Sache nähern, ihr faſt gleich kommen. Miał włos pochodzący na biały. *Ustrz. Kruc.* 2, 37. białawy, białasy, cf. *Slov.* nabjlý; *Sorab.* 1. nabél; *similiter* czarniawy; *Boh. et Slov.* náčerný; *Sorab.* 1. natžorn; *Bosn.* naçrrin; *Vind.* nazhern, etc. — *Observ.* Jak do wyrażenia tego pochodzenia na co, czyli zbliżania się do czego, u nas służy zakończenie przymiotników — *awy*, albo zastarzałe — *asy*; tak w niektórych dyalektach przydana jest z początku przymiotnikom prepozycya *na*. — §. 4) *Act. transit.* Pochodzić suknią, chodzeniem w niéj wycierać ją; *Ross.* выносить, вынашивать, ein Kleid abtragen, abnutzen. To nie sromota w sukni pochodzonéj chodzić. *Star. Ref.* 65. *Wys. Alej.* 196. Wąż kiedy szaty pierwsze i skórę złoży pochodzoną, srożeje bardziéj. *P. Kchan. Jer.* 25. Wszystko to zwiotszeje, by płaszcz pochodzony. *J. Kchan. Ps.* 151, *Ross.* поношенной. Suknia pochodzona, wytarta, popełzła. *Ern.* 21, *Ross.* обносокъ, обносочекъ. Trzewik pochodzony *Ross.* отопокъ, отопочекъ. — §. Konia kupić, żeby nie drogo, choć pochodzonego. *Alb. na Woj.* 6. wypracowanego, zrobionego, abſtrapezirt. — §. [5) Pochodzić koło kogo, różnemi środkami uczynić go powolnym 4]. Cierpliwością xiążę ugłaskane a pochodzone będzie, a miękki język przełomi twardość. 1 *Leop. Prov.* 25, 15. (zmiękczon bywa książę. 3 *Leop.*); użytym będzie, erweicht, gemildert werden. — §. 6*) Pochodzić kogo fortelem. *Papr. Gn.* 702. *et* 700. *ob.* Podchodzić, podejść.

POCHODZISTOŚĆ, ści, *ż.*, pochodzistość na dół, stoczystość, ukośne położenie czego ku dołowi, *declivitas. Cn. Th.*, die Abſchüſſigkeit, der Abhang; spadzistość; *Boh.* położitost, ligowitost, obwyšnost, stráň; *Slov.* strmina na dol; *Sorab.* 1. nakhilitofcź; *Carn.* stérmóta, stermozhina; *Bosn.* stermenitost, strimenitost, strrimenitost, nizbrridităst, stranbrridiscte, uzbrriddiça, visina; *Dal.* bardo; *Croat.* podolje, sztermócha, pobërdicza, priklonënye; *Ross.* пологость, покосъ, косогоръ, наклонность, низхожденіе, разлогость, понурность, скатъ, скатецъ, раскатъ, уклонъ, (cf. ukłon). POCHODZISTY, a, e, POCHODZISTO *adverb.*, stoczysty na dół, pochyły, połogi, spadzisty; abſchüſſig, abhängig; *Boh.* obwyšný, obwýšený, położitý, wzhůrnohnuty; *Slov.* obwyšný, naprjkry, ulożitý, dołu strmiü; *Sorab.* 1. nahorski, nakhilné; *Carn.* stermovitn, stermů, dolivisezh; *Croat.* sztérm, priklonyên; *Dal.* sztermovit, priklonik, vzbardovito; *Bosn.* stermenit, strimenit, nizbrridit, stranbrridit, uzberdit, uzbrridit; *Ross.* отлогій, разлогій, разложистый (cf. rozłożysty), покосенъ, косогористый, наклонный, раскатистый, скати-

стый, понурный. Jest tam wszędzie wkoło bardzo przykra, przerwana, a namniéj niepochodzista góra. *Baz. Sk.* 285. Pochodzista droga do piekła. *Cn. Ad.* 1138, (cf. szerokie wrota do piekła; piekło zawsze otwarte). Pochodziste wały. *P. Kchan. Orl.* 1, 429. Poczynił w kościele okna pochodziste. *W.* 3 *Reg.* 6, 4. «*not.* wewnątrz przestronne a z dworu węższe». — ‡. Pochodziste a łagodne pochlebstwo. 1 *Leop. list. Hier.* 1, (chytre. 3 *Leop*, podstępne, cf. podejść). POCHODZONY, *ob.* Pochodzić.

POCHOP, u, *m.*, (cf. *Boh.* pochop ceklarz, łapacz; pochop pojęcie, wyobrażenie; chopiti, chapati, *ob.* Chapać, *ob.* Chopnąć; *Sorab.* 1. kchopinam poczęć, kchopene początek); zapędzenie się, zapęd, popęd, pęd; der Anſatz zum Laufen, der Anlauf, das Anſetzen, der Anfall, heftiger Anſatz, Eifer. Baranek (boży) wziąwszy pochop z nietknionéj epoki, Wbieży na on wierzch góry twéj wysoki. *Miask. Ryt.* 1, 3. Płyną z pochopem rzéki. *Wład.* Włócznią utopił w prawym Pańskim boku, Silnym pochopem okrutnie przebiwszy. *Odym. Św.* 2 *K k b.* Z tyłu ścięty szabelnym pochopem. *Jabł. Buk. I* 3 *b.* cięciem, ciosem, Säbelhieb. Wicher z wielkim pochopem przypadłszy, na cokolwiek trafi, nagłym obrotem kręci. *Krom.* 55. (gwałtem). Na nikogo, tylko na porywczy pochop mój do złego narzekam. *Psalmod.* 95. Dobrze się obchodzący z czeladzią, wszystko z pilnością, z pochopem i z życzeniem będzie miał dobrze zrobione. *Cresc.* 37. z gorliwością, z ochotą, mit Eifer und Luſt. Synowie jego, znamienitego pochopu młodzieńcy, *praeclarae indolis. Krom.* 345. von vortrefflichen Anlagen. Z małych początków coraz większy pochop będzie brał w swoich złych postępkach. *Opal. Sat.* 60. coraz daléj się zapędzi, immer weiter hinein gerathen. Uczył się pisma, w czym gdy dobry pochop wziął, uczyniono go dyakonem. *Sk. Żyw.* 1, 49. gdy dobrze postąpił, da er gute Fortſchritte darin gemacht hatte. Z téj saméj przyczyny, z któréj zguba wasza wynikła, powinniście brać pochop nadziei. *Nag. Fil.* 12. powód, pobudkę; *Vind.* napel, napush, naganja, Urſache, Grund. Ziemia sama z swego pochopu owoc przynosi. *Sekl. Marc.* 4. (z swego powodu). Z oceanu, cokolwiek jest morz, z niego wszystkie pochop biorą. *Biel. Św. E* 3 *b.* (początek, wszczątek). Wszystkie grzechy z tego pierwszego Adamowego pochop swój, przyczynę i początek wzięły. *Salin.* 4, 381. (źrzódło). Ze namiętności nasze z oczu pochop biorą, razem z przyczyną ginąć występki muszą. *Siru. Qu.* 135. Pochop komu czynić, pobudkę mu dawać; einem Anlaß geben, veranlaſſen. Nie obawiaszże się przez to dać pochopu ludzkim językom, żeby We Pana niewinnie o to nie posądzili? *Teat.* 9. *b*, 16. Cóż inszego jest dziecię zgorszyć, jeno mu z siebie zły przykład a pochop dać? *Glicz. Wych. D* 7 *b.* POCHOPIĆ, *f.* pochopi *cz. dok.*; (*Boh.* pochopiti; *Slov.* pochopugi *percipio*); pochwycić, ergreifen, faſſen. Wiersze te niech lub morze potopi, Lub płomień pałem pochopi. *Petr. Hor. C* 4 *b.* Kto rozum ma, może niżéj pisane rzeczy łacno pochopić. *Spicz. pr.* pojąć, begreifen. POCHOPIĆ się *recipr. dok.*, smarownie pójść, bez trudności postąpić, ſchnell von Statten gehen. Czas nie po temu ważne sprawy przed się brać, mogłyby się nie pochopić. *Furm. Uw. H b.* z POCHOPNI kogo zbić, = zbić go z jednochody, pomylić mu szyki; *Ross.* сбить съ пахвей, einen aus dem Gleiſe bringen. Senat widząc zamiary Antoniusza Zbija go z pochopni; Już kilka ustaw jego spadało. *Chrośc. Fars.* 139. POCHOPNOŚĆ, sci, *ż.*; *Boh.* pochopenj; (*Slov.* schopnost *docilitas*); pojętność, zdatność, zręczność; Fähigkeit, Geſchicklichkeit. Gdy co u kogo widzi, to właśnie może udziałać, i ma na to pochopność z natury. *Warg. Cez.* 167. Co za bystrość dowcipu, co za duch autora, nawet jaka zwrotność i pochopność! *Pilch. Sen. list.* 344. Do czego twa umiejętność i pochopność? *Farn.* 201. POCHOPNY, a, e, POCHOPNIE, POCHOPNIE, POCHOPNO *adverb.*, pędem idący, zapędzony; mit einem Anſatze, Anlaufe; *Eccl.* похабный, наглый nagły, (*ob.* Chopnać). Jak pochopnie leci bełt, poparty cięciwą, Tak na młodź srogim pędem odyniec pochodzi. *Zebr. Ow.* 199. Nic się pochopniéj na nowo nie rozżarza, jak miłość. *Pilch. Sen. list.* 2, 140. Pochopne strumyki. *Dudz.* 51. pochyło na dół pędzące, herab ſtrömend. — ‡. Pochopny, ochoczy, nieleniwy; raſch, munter, friſch. Czeladź, widząc, że się sam nie lenisz, pochopniejsza będzie ku robocie. *Cresc.* 37. Polszczyzna ci tak bogato do wymowy dostarczy, jako sam pochopno usiłować zechcesz. *Fredr. Ad.* Ci, którzy są pochopniejsi do ćwiczenia, mają być różnie od niepochopnych wychowani. *Petr. Pol.* 436. — ‡. Pochopny do czego = skłonny, prędki, zu etwas geneigt. Człowiek skłonny a pochopny do złego. *W. Post. W.* 3, 24. *Dudz.* 51. Natura nasza jest prędka ku grzechowi, skłonna ku bałwochwalstwu, pochopna ku błędom. *Żarn. Post.* 3, 532 *b.* Przyrodzenie nasze ku wszystkiemu złemu jest skłonne i pochopne. *ib.* 3, 515. — ‡. Niekażdemu pochopno do Łaciny: zawiera i Polszczyzna nieubogi skarb dobrego rozumu. *Fredr. Ad.* nie każdemu łacno, nie każdy ma okazyą, nicht jeder hat Gelegenheit zum Latein. — ‡. Ody dziwne, Które spiewały Helikońskie siostry, Pochopnie dowcip twój pojmował ostry. *Zimor. Siel.* 198. prędko, łacno, pojętnie, cf. *Boh.* pochopený pojęty; *Boh. et Slov.* schopný pojętny. — ‡. Dawne stroje pochopnie nam teraz sprosne się widzą. *Gorn. Dw.* 113. prędko, łatwo, bardzo.

POCHORZEĆ, *f.* pochorzeje *neutr. dok.*, pochorować się *recipr.*, zachorować, nach einander krank werden; *Croat.* pobolyujem; *Ross.* похворать. Od smrodu pszczoły albo pozdychają, albo pochorzeją *Kack. Pas.* 20.

POCHOTNY, a, e; *Ross.* похотный; od chuci cielesnéj pochodzący, cielesny, nieczysty; unzüchtig, unkeuſch, fleiſchlich. Przestępstwo pochotne. *Mon.* 76, 551.

POCHOWAĆ, *f.* pochowa *cz. dok.*, Pochowywać *frequ.*; *Boh.* pochowati, pochowawati; ‡ a) na czas niejaki zachować, aufbewahren. Sieci kazała na nie nagotować, I kociec, gdzieby ich miał schwytawszy pochować. *Papr. Koł. P.* Kiedy kto lecie kupi zboża tanie, a pochowa do zimy, może drożéj przedać. *Petr. Pol.* 74. — § Pochować się *recipr.*, obejście swoje mieć, żywić się z czego; ſich erhalten, ſich ernähren; (*Boh.* pochoweti sobě *se fovere*). Nie ma się czym pochować. *Tr.* Tylko pracą ręki swojéj ma swe pochowanie, dom, żonę, dziatki ztąd opatruje. *Falib. Dis.*

E 3. — §. b) Pochować umarłego = grześć umarłego, einen Todten begraben, beerdigen; *Slov.* pochowat, pochowáwám; *Vind.* pokopat, h semli prepravit, podsemluvati; *Croat.* pokapati, zakopati; *Slav.* ukopati, vkopati; *Rag.* vkopatti, pokopatti, zakopatti, zaklopitti ù grób; *Bosn.* zakopati, zagrebsti, zaghrrinuti, ukopati, zadubsti, stavit pod zemglju; *Ross.* похоронить, похоронять, хоронить, схоронить, (*ob.* Chronić); *Eccl.* похраняю, погребаю. Tobiasz krył w domu swym ciała zabitych, a o północy je pochowywał. 1 *Leop. Tob.* 2, 9. Ciało zabitego kazał pochować. *Chmiel.* 1, 581. Ludzie przy męczenników grobiech jeli też swoje ciała pochowywać. *Gil. Kaz. B b.* Pochowywanie a pogrzebowanie ciał ludzkich przystojne, starodawne jest. *Zarn. Post.* 3, 798; *Eccl.* похранение, **погребение**. Wodzu! pamiętaj na mię, jeśli zginę, Pochowaj zwłoki, a gdy w tę dolinę Stroskana matka Kolmara przyspieszy, Niech ją przynajmniéj grób syna pocieszy. *Kras. Oss. D* 3.

*POCHOŻY, a, e, Pochoży, zachoży, znaczy człeka, co zaszedł do miejsca jakiego, co osiadł w nim, lubo się w nim nie rodził. *Czart. Mskr.*, (cf. przybysz, przychodzień, *ob.* Pochodzić); (*distng. Ross.* похожій pochodzący na co, podobny); n. p. O zapisach ludzi prostych, wolnych, pochożych i na arendę danych. Jeśliby który człowiek wolny, pochoży, poddał się któremu panu, a na majętność od pana wziętą dał zapis swój z obowiązkami, tedy ten zapis u prawa będzie mocny. Wszakże ludzie ojczyste odchodząc od panów swoich, a inszym panom poddawszy się, takich zapisy przyjmowane nie będą. *Stat. Lit.* 259. Gdyby człowiek wolny pochoży, (to słowo znaczy wolno chodzącego za zarobkiem, i niepoddanego), poszedł do pana jakiéj włości, odebrał od niego zapomożenie, i dał na siebie zapis, tedy obowiązki dzierżanemi będą; lecz od panów własnych ludzie ojczyści żadnego opisu innym dawać nie powinni. *Czack. Pr.* 2, 173.

POCHRACHNĄĆ, POCHARCHNĄĆ, *f.* pochrachnie *intrans. jedntl.*, Pochrachywać *frequ.*, pokrztusić się; *Ross.* похаркивать, ſich ein wenig räuſpern. *Tr.*

POCHROMIĆ, *f.* pochromi *cz. dok.*, POCHRAMIAĆ *niedok.*; §. a) pokulawić, chromoty nabawić, jednego po drugim chromym uczynić; einen nach dem andern lahmen, lahm machen. Maxymin chrześcianom podrzynać lewą nogę kazał, a tak pochramiane do robot odsyłał. *Sk. Dz.* 170. — §. b) *Verb. neutr.* Pochramować, nachramować trochę, napadać na nogę, ein wenig hinken. Zdrowy, oprócz że pochramował na jednę nogę. *Sk. Dz.* 766. POCHROMIEĆ, *f.* pochromieje *neutr. dok.*, chromymi pozostawać, nach einander lahm werden. Bodajeście wszystkie poślepły, pochramiały, poszalały. *Teat.* 55. *b*, 59.

POCHRAPAĆ, *f.* pochrapie *intrans. dok.*, Pochrapywać, pochrapuje *frequ. et cont.*; *Ross.* похрапывать; czas niejaki przechrapać, ein Zeitlang ſchnarchen. Jedno otworzywszy oko, chciałaby jeszcze troszkę pochrapać. *Zab.* 13, 278. *Tręb.* (podrzymać). — Źrzebiec patrzy wesoło, i dziki często pochrapuje, i nozdrzą dym gorący snuje. *Zab.* 10, 61. *Koss.* raz po raz chrapi, er ſchnarcht oft nach einander, ſchnaubt, brauſt.

POCHRONIĆ, *f.* pochroni *cz. dok.*, Pochraniać *contin.*; (cf. *Ross. et Eccl.* похоронить pochować umarłego); w ochronę pobrać, przytulić; in Bewahrung nehmen, nach einander bewahren, beſchützen, Zuflucht gewähren. Gdy gorąco w południe, owce w cień albo chłodny padoł trzeba pochronić. *Cresc.* 557. man ſoll die Schafe ins Kühle flüchten, ſich mit ihnen in den Schatten machen. POCHRONA, y, *ż.*, POCHRONKA, i, *ż. dem.*, miejsce ochrony, ucieczki, przytułek, azyl; der Zufluchtsort, Schutzort; (*Rag.* pohrana *depositum*, *repositorium*, *conservatorium*, pohranitegl *depositarius*). Głód w cieniu albo w pochronie jakiéj cierpieć musi. *Rej. Zw.* 104 *b.* Skanderbek z pilnością przepatrzał wszystkie miejsca, góry, pagórki, lasy, chrósty, i wszelakie pochronki, na którychby się utaić mógł. *Baz. Sk.* 56. W pochronkach, w których się kryli, nie byli bezpiecznemi. *Radz. Sap.* 17, 4. Bądź ty im pochronką przed skażcą. *Budn. Jes.* 16, 4. — §. Rzeczesz: a cóż wie bóg? izaż będzie sądził przez ciemności? obłok jest pochronką jego, iż nie widzi. *Radz. Job.* 22, 14. zasłoną, przeszkodą oczom; Hülle, Decke.

POCHRZCIĆ, *f.* pochrzci, pokrzci, *cz. dok.*, jednego po drugim ochrzcić, einen nach dem andern taufen. Wszyscy, którzy się pokrzczą, mają im być grzechy odpuszczone. *Biał. Post.* 150. die ſich taufen laſſen.

POCHRZYPCIZNA, CHRZEPCIZNA, y, *ż.*, POCHRZEPT, CHRZEPT, CHRZYPT, u, *m.*, międzyłopatcze, *interscapilium. Cn. Th.* 402. das Stück zwiſchen den beyden Schulterblättern; (*Bosn.* hrriptina = pacierze; *Rag. vulg.* harptina, harbat, *spina dorsi*, *ob.* Grzbiet, garb). Chrzypt, pochrzepcizna u rzeźnika, kość z grzbietu wieprza ze słoniną *Magier. Mskr.* Na wsi ci dadzą połcie i schaby. zawiędłe szynki i pochrzepciznę. *Zab.* 9, 375. *Ejssym.* Kiedy pan o co słusznie po chrzepciznie, albo po grzbiecie wzbierze służącego, ma milczeć. *Haur. Ek.* 178.

POCHUCHNĄĆ *cz. jedntl.*, POCHUCHYWAĆ *contin. et częstl.*; chuchy wydawać, Hauche von ſich geben. Gdyby nieprzyjaciel pochuchywał z nieprzyjaźnią jaką przeciwko koronie Polskiéj oburzyć się, musiałby się nazad cofnąć. *Weresz. Kij.* 55.

POCHUDNĄĆ, pochudł, *f.* pochudnie *neutr. jedntl.*, POCHUDNIEĆ *dok.*; *Ross.* похудѣть; *Bosn.* pomledniti; z ciała spaść, chudym się stać, mager werden. Jarzębiów tucznych nie zabijaj przed drugiemi, by snadź ich bicie drugie widząc strwożywszy się zaś nie pochudły. *Cresc.* 591.

*POCHUTNIĆ się do czego *recipr. dok.*, pobudzić się, pochop brać, ochotę wziąć; (*Etym.* chuć, chęć, pochoć; cf. *Ross.* похотѣть pożądać); Luſt und Eifer wozu bekommen, ſich ermuntern laſſen. I przykładem przodków, i cnotą własną upomnieni, do tego się pochutnili. *Warg. Wal.* 276. Żeby się tym bardziéj pochutnili do uderzenia na nieprzyjaciela, sprawił ich w wojsko. *Warg. Cez.* 192. Pochutnił się do pomsty, aby się raczéj ustrzegł krzywdy, niżli ją kiedyżkolwiek karał. *Warg. Wal.* 200. Do zobopolnéj przyjaźni z Rzymiany pochutnił się. *ib.* 88.

POCHUTNIWAĆ, Pochutnawać sobą, *vel* z sobą *frequ. et contin.*, znacznie po sobie radość pokazywać, radośnie pląsać, podrygać, freudige Geberden und Actionen machen. (*Boh.* pohnaut se, *vel* sebau *movere se*, pohnutedlny *mobilis*). *Gestio*, weselę się, pochutnawam sobą od wesela. *Mącz.* Nie zda mi się, aby ochotę zbytnią żartkim skokiem, pochutniwaniem z sobą pokazować miała. *Gorn. Dw.* 234. Z chodzenia, śmiechu, pochutniwania z sobą, wielekroć można człowieka umysł poznać. *Gorn. Dw.* 116. — §. *Latius:* Pochutnawać abo poruchawać ramiony, *agere gestum humeris. Mącz.* zżymać ramionami, mit den Achseln zucken. Julian był ramion pochutnujących. *Petr. Pol.* 2, 346. *Gesticulor*, pochutnawam sobą. *Mącz. Gestus*, pochutnawanie a poruchanie sobą. *ib.* — §. Pochutniwać sobie, głosno się cieszyć, radośnie wykrzykiwać, pokrzykiwać wesoło; jauchzen, frohlocken, juchzen. Niechaj radości żadnéj nie używa Zły człowiek, ani sobą pochutniwa, Patrząc na mój żal. *J. Kchan. Ps.* 48. Woła Soliman, pochutniwa sobie. *P. Kchan. Jer.* 225. Służcie panu statecznie w świętych cnotach stojąc, Pochutniwajcież sobie z radością zawsze się boga bojąc. *Ryb. Ps.* 3. Błąd wielki, sobie pochutniwać, a zbawienia zaniedbywać. *Kanc. Gd.* 215. — *§. Pod takim zwierzchnym pasterzem nędza twoja jęczy, jednak w nim lubujecie, i o zbawieniu swym przy nim sobie pochutnywacie. *Smotr. Ex.* 50. radośnie tuszycie, frohe Hoffnung haben. — *§. *Transit. act.* Pochutnawać komu = pobudzać, zachęcać, ochoty dodawać; Muth machen, aufmuntern. Dobremu koniowi, gdy mu pochutniwa, wołając nań, choć jeszcze w stajni wrota zawarte, jednak się bestwi. *Kosz. Lor.* 43 *b.*

POCHWA, *POSZWA *obs.*, y, *ż.*, *POCHEW, chwy, *ż.*, *plur.*, POCHWY, POSZWY; §. 1) pokrowiec; czyli futerał, na szpadę, szablę etc.; *Boh.* pochwa, pošwa, pošvička, kŕna; *Sorab.* 2. schejda, *Germ.* die Scheide, Degenscheide, Messerscheide ꝛc.; *Sorab.* 1. nožne, nožniczki; *Sorab.* 2. nowžnc, (cf. nożny, nożenki); *Carn.* noshnéza, noshniza; *Vind.* noshniza, noshenza, noshenze, noshnize sa mezh, mezhniza; *Bosn.* poffe, pohve, nosgniça, nosgeniça; *Slav.* korre, (cf. kora); *Eccl.* ножьница; *Ross.* ножны. Starzy Polacy mieczów w kościele z pochew do połowicy dobywali, gdy ewanielią czytano, oświadczając do gardł swych ewanielii bronić; aż gdy spiewano *gloria tibi*, nazad je w pochwy wkładali. *Krom.* 62. *Star. Ryc.* 11. Miał miecz przypasany, który wisiał aż do lędźwi w poszwach. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 20, 8. Wsiadającemu na koń, wymknął się miecz z pochew, na który spadł, i zabił się. *Weresz. Reg.* 72. Włóż miecz do poszwy. 1 *Leop. Joan.* 18, 11. Przecz nie schowasz miecza w pochew? *Bardz. Trag.* 424. Nie darmo w pochwach oręż mój noszę. *Teat.* 32, 114. Zapomniał szlachcic w potrzebie ojczyzny, że miał szablę w pochwie. *Przestr.* 95. Coż poszwy bez miecza? *W. Post. W.* 143. Pochwy nie czynią miecza dobrym, ani złym. *Pilch. Sen. list.* 3, 107. Nie ten miecz nazowiesz dobrym, którego pochwę drogie kraszą kamienie; lecz ów, który ostrzem płata. *ib.* 2, 246. Bardzo szpetna rzecz, kto ze srebrnych poszew ołowianego miecza dobywa. *Rej. Zw.* 50. Piorun miecz skruszy, poszwy zostawi. *Żebr. Zw.* 2. Piorun przechodzi przez pochwy, i miecz w pochwach kruszy. *Galat. Alf.* 83. — Pochwy różne, wedle różności kształtu żelaznych instrumentów. *Czerw.* 10. Pochwa strzałowa *Tol. Saut.* 17. (sajdak, kołczan, taftuj). — *Transl.* Błona myszki otaczająca, pochwą myszek mianuje się; *vagina musculorum. Krup.* 4, 3. die Muskelhaut, Muskelscheide. Pochwa macicy, kanał błonisty, die Mutterscheide. *Krup.* 2, 160. — §. Pochwy źdźbła, w których kłos. *Cn. Th.* 1414; (*Boh.* pošwa, pošwička), der Schoßbalg des Getreides. — §. 2) Pochwa, pochwy u konia, rzemień zadni, podogonowy, podogonie, der Schwanzriemen am Pferde; *Rag.* pohve *postilena*; *Bosn.* pohve, poffe; *Croat.* puhvine, podrepìna; *Ross.* пахву, (сбить съ пахвей zbić z jednochody); *Slov.* podchwostina. (*Boh.* pochwy *phalerae*, Pferdeschmuck). Coż mu po samych pochwach, z mieczem się razem kupują? Ryb. Nie mówię-ć o poszwy, ale o rzemień zadni, co go zowią pochwy. *Alb. na Woj.* 9. Siodło ma być z dobremi puśliskami, z popręgami, z pochwami. *Hipp.* 59. Koń waśniwy powinien dzwonek na pochwach abo na nodze mieć *Stat. Lit.* 396. Koń w w pochwy i nastołkę przybrany. *Ezop.* 15. Pochwy puklami ozdobione. *ib.* 16. Koń, choć dekiem, pochwami, alsbanty przychędożony, przedsię koniem będzie. *Kosz. Lor.* 7.

POCHWACIĆ, *ob.* Pochwycić.

POCHWAŁA, y, *ż.*, *POCHWAŁ, u, *m.*, (*Cn. Th.*), pochwalenie, poświadczenie, wielbienie; *Boh. et Slov.* pochwala; *Vind.* hvala, pohvala; *Croat.* pohvála, pohvalenye, nahvála, nahvalnoszt; *Rag.* pohvala, nahvala; *Ross.* похвала; das Lob, beygelegtes Lob, Belobung, Beylob. Na niebieski pochwał czasu użył swego. *Chodk. Kost.* 11. (na nabożeństwo). Pochwała, *in malam partem* Pochwałka, *qu. v.* POCHWALACZ, a, *m.*, POCHWALCA, y, *m.*, co pochwala, poświadczacz, wielbiciel, der Lobsprecher; *Rag. et Bosn.* pohvalitegl; *Croat.* pohvalitel; *f. Rag. et Bosn.* pohvalitegliça; *Croat.* pohvalitelicza; *Eccl.* похвалитель; *Ross* проповѣдатель. POCHWALIĆ, *f.* pochwali *cz. dok.*, Pochwalać, *Pochwalować *niedok.*; *Boh.* pochvaliti; *Rag.* pohvâliti; *Vind.* ohvaliti, pohvaliti; *Croat.* pohvalyújem; *Bosn. et Dal* pohvaliti; *Slav.* pofaliti; *Ross.* похвалить, похвалять, одобрить, одобрять, одабривать; *Eccl.* восхваляю, сблаговолити; §. a) chwały godnym osądzić, ogłosić; belobeu, loben, mit Lob belegen. Nietylko ich broni przeciw zarzutom, ale ich też pochwala. *Sekl.* 39. Nie pochwala z wielu miar edukacyi mojéj. *Teat.* 37, 105. Przyjdzie czas, kiedy to, z czego się teraz śmieją, będą *pochwalować. *Gil. Post.* 258. Wesoło będzie pochwalał język mój sprawiedliwość twoję. *Wróbl.* 120. (będzie uwielbiał). Pochwalam kogo głosem, krzykiem, klaskaniem rąk; *excipio aliquem plausu, strepitu approbo. Cn. Th.* Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus. *Ossol. Str.* 7. gelobt sei Jesus Christus. — §. Pochwalić co, chwaląc potwierdzać (cf. uchwalić), approbować, approbacyą swoją utwierdzać; etwas approbiren, genehmigen, bestätigen, bekräftigen. Jeślim ja był prawym posłem twoim, tom co uczynił, potwierdź a pochwal; i pochwalił wszystko papież.

Sk. Dz. 1106. Papież ustawy concilium pochwalił. *Sk. Dz.* 535. Alexander statuta Roku 1533 potwierdza i pochwala. *Herb. Stat.* 16. — §. Dziwna rzecz, iż tego nowego ich męczennika żadnym cudem bóg nie pochwalił. *Hrbst. Odp. Xx 7 b.* nie uwielbił, verklären. — §. b) Pochwalić się na kogo, odkazać się nań, odpowiedzieć mu, pogrozić, Drohungen gegen jemanden ausſtoßen; (*Vind.* pohvaluvatiſe = przechwalić się, chełpić się). Jeśliby kto na drugiego pochwalił się chcąc ogniem szkodę uczynić, tedy ten odpowiednik ma o tę pochwałkę do prawa być pozwan. *Stat. Lit.* 351. POCHWAŁKA, i, *ż.*; *Ross.* похвальба; §. a) próżna pochwała, próżna chwała. *Cn. Th.* eitler leerer Ruhm. — §. b) Pochwałka na kogo, odkazywanie się, odpowiedź na kogo, odgrażanie mu, ausgeſtoßne Drohung, przechwałka. *Czack. Pr.* 206. Pochwałki na cudze zdrowie, w statucie Litewskim to, co odpowiedzi w koronnym prawie. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 348. Gdyby kto kogo gwałtem naszedłszy ranił, abo pochwałkę na jego zdrowie uczynił.... *Stat. Lit.* 188. *et* 351. POCHWALNY, a, e, — ie *adverb.*, od pochwały, do pochwały służący, pochwały godny; Lob-, lobenswürdig; *Rag.* pohvaliv, pohvagliv, pohvaliteglski; *Vind.* pohvalitliu, ſhtiman, ſlavitliu; *Bosn.* pohvagliv, dostojan hvale; *Croat.* pohvalyiv; *Ross.* похвальный, одобрительный; *Eccl.* похвалынъ, похвалителенъ, хвалителный, хвалынъ, хвалебный. Pochwalna pieśń, *Slov.* chwálospew; *Germ.* Lobgeſang. Rozkosz mu nigdy dobrej sprawy nie przyniesie, ani końca pochwalnego. *Glicz. Wych. E 4 b.* (chwalebnego). W tym się statecznie a pochwalnie okazać i popisać umieli. *ib. K 1 b.* W małżeństwo słuszne a pochwalne wstępowali. *ib. B 6 b.* Paciorki on z pochwalną nabożnością wzięte trzymał. *Chodk. Kost.* 51.

*POCHWATAĆ, *ob.* Pochwycić.

POCHWIAĆ, *cz. dok.*, Pochwiewać *contin.*, chwiejąc poruszać; *Ross.* пошатать, пошататься, ein wenig wackeln.

POCHWILA, i, *ż.*, (*Tr.*), POCHWILEK, lku, *m.*, krótka chwila, niejaki czas; eine Weile, eine Zeit. W pochwilku małym. *Przyb. Milt.* 279. (po małéj chwilce). Po małym pochwilku Zobaczę powracających do mnie kilku. *Przyb. Luz.* 152. Tym czasem koniowi, na pochwilek go chowając, folguje. *Ostror. Myśl.* 26.

POCHWIŚCIEL, 1. POCHWIST, u, *m.*, świst, wiatr tęgi świszczący. *Cn. Th.*, ein ſauſender Wind, Sauſewind. (*Boh.* pochwist pluskotny czas). *Nimbus*, wielki deszcz, pochwiściel, nawałność dżdżów. *Mącz.* Z żółtym się piaskiem pochwiściel ugania. *Otw. Wirg.* 424. Dla szumu i *pochwiścieli (*femin.*) deszczowéj nic nie słyszeli, *obstrepente pluvia. Mącz.* — 2. POCHWIST, a, *m.*, Pogwizd. *Stryjk. Gon. K 3.* bożek Słowiański, der Sauſegott, Windgott; *Carn.* Pohvist, Viharnek, Fertunz; *Eccl.* Позвиздъ, вихоръ, (cf. wicher). Церк. слов. 2, 320. Похвистъ *Popow.* 199. Między bogami Polacy mieli też Pochwista, co Miechowita powietrzem, a ja niepogodą wykładam; a ztąd Mazurowie niewczesność powietrza, pochwiścielem mianują. *Krom.* 55. tamże *Błażowski* dodaje: «jabym zaś rzekł, że Pochwiściel, wiatrem abo wichrem świszczącym jest, który z wielkim pochopem przypadłszy, na cokolwiek trafi, nagłym obrotem kręci; gdyż i samo nazwisko toż poświadcza, gdy od własności pobiegu świszcze, abowiem lecąc, Poświcielem, albo od pochwytania Pochwiścicielem rzeczony zda się być. Mniemam jednak, że i Ruś, a nie tylko Mazurowie, Pochwiściela tego, jeźli wichrem jest, chwalíła; ztąd dochodząc, że i po dziśdzień znajduje się tak gruba Ruś Ukrainna, która ile razów ten wicher przed oczyma jej przypada, zawsze głowy swe nachylając, pokłon mu rozmaicie wyrządza». (cf. Lelum Polelum). *POCHWIŚCIELNY, a, a, niepogodny, nawalny, *procellosus. Mącz.* ſauſend, ſtürmiſch.

POCHWOWY, a, e, od pochew, Scheiden-. *Anat.* Język jest pokryty błoną pochwową nazwaną. *Krup.* 2, 340.

POCHWYCIĆ, *POCHWACIĆ *f.* pochwyci *act. dok.*, POCHWYTAĆ, *POCHWATAĆ *contin.*, *Boh.* pochytiti; *Ross.* похитить, похищать; porwać do siebie, erhaſchen, ergreifen, zu faſſen oder zu packen kriegen. *Pochwaciła (pochwyciła) ostry kamień, i obrzezała okrawek syna swego. 1 *Leop. Exod.* 4, 25. Jadłszy i piwszy, wstańcie książęta, *pochwaćcie tarcze. 1 *Leop. Jes.* 21, 5. Jak cię pochwycę za łeb, dowiesz się czego chcę. *Teat.* 24. *c*, 18. Z przodku gorąco pochwycą rzecz dobrą, ale za czasem dalszym przychodzą do oziębłości. *Gil. Post.* 53. Okręty nasze mają się za zgubione, gdy dwa Algierskie kapry pochwycą im wiatr, i zbliska ich górują. *Pam.* 84, 842. gdy im wiatr odbierają, wenn ſie ihnen den Wind abgewinnen. Pochwytać, połapać, jedno po drugim pogarnywać; nach einander aufgreifen, aufhaſchen. Liszka prosiła orła, aby jéj dzieci, które pochwytał, puścił. *Ezop.* 26. Ustawicznie on myśli, by wszystko dosypował, a wszystko pochwatał. *Rej Zw.* 12 *b.* POCHWYCIC się, porwać się, aufſpringen. Pewne znamię mocności, gdy koń jest czujny, tak z długiego stania albo leżenia natychmiast się pochwyci. *Cresc.* 525. POCHWYT, u, *m.*, pochwycenie, porwanie; *Vind.* potip, popad, primik, perjemik; *Eccl.* похищательство, das Ergreifen, Wegreißen, Rauben, der Raub. Ceres bojąc się o pochwyt, córkę swą ukryła. *Zab.* 15, 17. *Kniaź.*; (*Boh.* na pochytky choditi pasorzycić). POCHWYTACZ, a, *m.*, *captator. Mącz.* porwacz, porywacz, *Bosn.* pohitač; *Ross.* похититель, der Räuber, der etwas ergreift und damit durchgeht; *f. Eccl.* похищательница. *Pochwytny *Eccl.* похищательный, *rapax.*

POCHY, ów *plur.*; (z *Niem.* pochen tłuc), tłuki, Pochſtöppel, Stampfer. Zebrany len z ściernia tłucze się pochami, na kształt maglownicy ręcznéj. *Przędz.* 105, (cf. cierlica, die Flachsbreche).

POCHYBA, y, *ż.*, chyba, chybienie; das Verfehlen, das Fehlen, das Fehlſchlagen; (*Boh.* pochyba wątpliwość; *Croat.* pogibel *periculum*; *Ross.* ошибка omyłka). Bez pochyby = niepochybnie, unfehlbar. Bez pochyby byli-ć i oni tam. *W. Post. W.* 202. Wszyscy Jana za to mieli, że krom pochyby prorokiem był. *Sekl. Marc.* 11, *not.* «istotnie». Miłość bez pochyby winniśmy bogu. *Kucz. Kat.* 3, 387. («bez wątpienia»). *ib.* 3, 353. POCHYBEK, bka, *m.*, ziele, dzwonek trzeci; przeto pochybkiem mianowany, że pochybił pierwszego i wtórego, *Androsaemum; Dionysias*,

Konrad, ein Kraut. *Syr.* 830. POCHYBIĆ, *f.* pochybi *act. dok.*, Pochybiać *niedok.*; *Boh.* pochybiti *idem.*, (pochybowati = poruszać, powątpiewać; *Slov.* pochybugi *ambigo*; *Croat.* pogiblyem, pogibam *deficio, languesco, periclitor*; *Ross.* ошибиться omylić się, ошибить zbijać, cf. szybować); nie trafić, fehlen, nicht treffen. *Syr.* 850. POCHYBNOŚĆ, ści, *ż.*; (*Boh.* pochybnost; *Slov.* pochybnost, pochibugičnost wątpliwość); omylność, die Zweifelhaftigkeit, die Betrüglichkeit, Fehlbarkeit. POCHYBNY, 'POCHYBLIWY, a, e, POCHYBNIE *adverb.*; (*Boh. et Slov.* pochybny, pochybně wątpliwy); omylny, chybiający; trüglich, fehlschlagend, ungewiß. Pewna to, a niepochybna. *Warg. Radz.* 297. Niepochybny, pewny, nie chybi. *Cn. Ad.* 639. Już niepochny strzelec tęgi łuk nałożył. *J. Kchan. Dz.* 19. Niepochybny raz śmierci. *Kmit. Tr. C* 3. Strzała niepochybna z cięciwy wyszła; I w kolistym nasuwaniu zawisła. *Zebr. Ow.* 106. Deszcz niepochybny zmoczy ziemię niską. *Tward. Wł.* 122. Dowody w matematyce muszą być pewne, i z pierwszych i niepochybnych przyczyn wzięte. *Petr. Et.* 7. Słowa niepochybnie z ust jego prawdziwe. *Kanc. Gd.* 127. Bóg niepochybny w słowie. *Groch. W.* 14. Wierność jest pochybliwa, Mars jeszcze ma dobrą nadzieję. *Fur. Uw. H* 3 *b.* — §. Pochybny, pobłędny; irrig, fehlerhaft. Prawdę tak miłował, iż w żarciech pochybnego się słowa strzegł. *Sk. Żyw.* 2, 434. Pochybnie piszesz, *mendose*, to jest nie chowasz ortografii. *Mącz.*

POCHYCHOTAĆ; *Ross.* похохотать, *ob.* Chychotać.

POCHYŁ, u, *m.*, pochyłość, pochylenie, pochodzistość; der Abhang, die Neigung herabwärts, die Herabneigung. Słońce w znacznym na zachodzie świecidło pochyle. *Przyb. Milt.* 306. POCHYLIĆ, *f.* pochyli *act. dok.*; POCHYLAĆ *niedok.*, (cf. *Ross.* похулить ganić); — nachylić trochę, nakłonić ku czemu, nadwątlić; hinbeugen, hinneigen, *propr. et transl.* Byłem w kolebce dzieckiem, teraz starością pochylony chodzę. *Psalmod.* 59. Stoczył bitwę, naprzód wygrał; pochyliło się szczęście, potym przegrał. *Birk. Zamoj.* 29. Pochyloneś rzeczy nasze dźwignął. *Petr. Pol.* 81. Kościoł boży już niejako zastarzały, pomaluchnu się od prostoty apostolskiéj wyradzający, i ludzkiemi się przysadami prawie pochylający. *Żarn. Post.* 7. POCHYLISTY, a, e, dający się pochylić, neigbar, beugbar, das ſich beugen und neigen läßt. POCHYLNOŚĆ, *ob.* Pochyłość. POCHYŁO *adverb.*, nachylając się, pochodzisto na dół, nakłaniając się; ſich hinabneigend, beugend. Lądy pochyło brzeżyste, *declives. Otw. Ow.* 233. Kiedy pochyło na dół uciekali Srodze je nasi siekli i pędzili. *P. Kchan. Jer.* 249. Równoległobok pochyłokątny, *obliquangulum. Geom.* 1, 70. POCHYŁOŚĆ, ści, *ż.* nachylenie się, połogość, pochodzistość na dół, spadzistość; die Herabneigung, der Abhang, das Herabbeugen; *Croat.* rèber, (cf. żebro); *Carn.* krębru; *Rag.* nizbarditós, nizbardiza, vzbarditos, vzbardiza, pobardiza, pobardje, stermenitós; *Ross.* откосъ, покосъ, отлогъ, отлогость, пологость, уклонъ, сходъ, скатъ, скатецъ, понурность, сутуловатость, сутулина. Ościelali wierzchy z taką pochyłością, iż przy wygodnym dżdżów spadzie, przebywali zimę bezpiecznie. *Pilch. Sen. list.* 3, 58. Wszystkie strumienie muszą mieć swoję pochyłość, i tam zawsze najwyższe są, gdzie się poczynają. *Stroj. Staw. B b.* Kąt pochyłości, *inclinationis*, dwóch płaszczyzn. *Łęsk. Mier.* 2, 173. *et* 174. *Geom.* 2, 27. Pochyłość ekliptyki, kąt, pod którym ekliptyka przecina równik. *Śniad. Geog.* 105. POCHYŁY, a, e, pochylony, nachylony, połogi, pochodzisty; hingebeugt, hingeneigt, abhangend; *Slov. et Boh.* obwyšný; *Vind.* pohleun; *Rag.* vzbardit, prjék; *Croat.* rebernaszt; *Ross.* отложистый, покосый, покосенъ, понурный, скатистый, сутуловатый; *Eccl.* согвенный. Uważaj położenie miejsca, jeśli jest równe abo pochyłe. *Karp.* 3, 149. Pochyłe opoki. *Zimor. Siel.* 205. Czemu wszystkie insze zwierzęta pochyłe twarze mają ku ziemi, sam tylko człowiek twarzą wyniesiony jest ku niebu? *Sak. Probl.* 1. Wszelki zwierz inszy pochyłym stworzony, a człowiek twarz wyniosłą niesie przed wszystkiemi. *J. Kchan. Dz.* 39. Łodyga pochyła, *c. declinatus*, tak w dół nachylona, iż wypukłość łęku w górę jest obrócona. *Jundz.* 2, 12. Pochyłe drzewo łacno obalisz. *Cn. Ad.* 864, (cf. utrapionego łacno namówisz). Na pochyłe drzewo i kozy łażą. *Rys. Ad.* 42. *Pot. Pocz.* 13. *Zabł. Firc.* 25. *Pot. Arg.* 511. Nie bądź pochyłym drzewem, niech cię nikt nie depce. *Rej. Wiz.* 51. Podolskie doliny chrzęstem kłosów pochyłych cię wzywają. *Zimor. Siel.* 177. — *Math.* Linia pochyła, *obliqua*, z drugą, względem któréj jest pochyłą, kąt ostry abo rozwarty robi. *Juk. Mat* 1, 21. *Łęsk. Mier.* 8.

POCHYNĄĆ, *f.* pochynie *act. jednll.*, potknąwszy się, pochyliwszy się upaść, stolpern und fallen. Fałeszny przyjaciel jednę godzinę będzie z tobą trwał, a jeśli się pochyniesz, nie podniesie cię. 1 *Leop. Syr.* 12, 14.

'POCHYTRZYĆ; *Ross.* похитрить; nieco chytrości użyć, *ob.* Chytrzyć.

POCIĄĆ, jął, potnie *act. jednll.*, POCINAĆ *niedok.*; *Ross.* потяпать, потяпывать; 'pociapać, 'pociupać, cięciem pobić, posiec; hauend hinſtrecken, zuhauen. Trawa stara, nie może być tak dobrem sianem, jak ta, którą za młodu potnie. *Haur. Ek.* 70. (pokosi, abmähen). Pocinać drzewo, porębować, obalać. *Ch. Th.* einen Baum fällen. Sarmaty jak dopadną, to potną, pokrają. *Teat.* 43. *c*, 22. *Wyb.* in Stücke hauen. Mięso na drobne kawałki pocięte, kurzy się z ofiary. *Dmoch. Il.* 43. — §. Rzéki lodami się były pocięły. *Papr. Ryc.* ścinał się lód na rzékach.

'POCIĄDZAĆ, POCIĄŻAĆ, ał, a, *act. dok.*, pozagrabiać, pozajmować, (*ob.* Ciążać); pfänden, einpfänden, eins nach dem andern zum Unterpfande nehmen. Ten co dom komu najmie, może najemnika, gdy mu czynszu nie zapłaci, pociądzać. *Sax. Art.* 40. Niech je pociądza śmierć, niech zstąpią do jamy żywo. *Budn. Ps.* 55, 15.

POCIĄG, u, *m.*; (cf. *Boh.* potah *conjectura*, *jumentum*; *Ross.* потягъ pociągiel); a) pociągnienie, das Hinziehen. Vorwärtsziehen, Weiterziehen, der Zug, Hinzug. Koń ten dobry do pociągu. *X. Kam.* Stosunek śrzednicy osi do śrzednicy koła, im będzie większy, tym więcéj ulżenia uczyni pociągowi. *Jak. Art.* 1, 280. Młodego źrzebca

wkłada do biegu nauka, Że niesie jezdzca podług pociągu munsztuka. *N. Pam.* 13, 120. Pociąg pióra, pędzla; ein Federſtrich, Pinſelſtrich; (*Vind.* thetni poteg, thetinska potega; *Carn.* potega, potesaj - kréska, potęsa *amussis*; *Croat.* potezay *filum*, *linea*). Jeden zły pociąg pędzla cały obraz kazi. *Dmoch. Szt. R.* 82. Najpiękniejszą sławę narodową jednym pociągiem pióra znieważył. *Ust. Konst.* 2, 164 Ołtarze zmyślnego pióra wywraca pociągiem. *Mon.* 65, 93. Pociąg myśli. *Kchow. Roż.* 81. (snowanie się myśli, der Gedankenzug, die Gedankenreihe). — Pociąg, pociąganie czego, kontynuacya, podłużenie; die Verlängerung, Fortſetzung. — *Anat.* Kość tylnej części głowy ma w sobie dwa pociągi guzikowe, *processus*. *Perz. Cyr.* 1, 177. 28 *et* 3, 67. — Pociąg, co za sobą lub do siebie pociąga, przynęta, magnes, powab; etwas, das an ſich zieht, zu ſich hinzieht, wie der Magnet, Reiz, Anreizung, Trieb, Zug. Ktoż się kiedy namyśla w kochaniu? Serce samo za swoim idzie pociągiem. *Teat.* 25, 74. Z jednej strony czujemy pociąg jakiś do wykonania przedsięwzięcia naszego, z drugiéj odrażkę od tegoż samego. *Pilch. Sen. list.* 2, 347. Dzielne są nagrody *pocięgi (pociągi). *Nar. Dz* 2, 171. Poznałeś królu, dzielne krajowej zalety *pocięgi. *Zab.* 14, 98. *Nar.* Ta piękność i słodycz twoja, Ten pociąg oczu tak miły, Nie dla człowieka stworzonemi były. *Kniaź. Poez.* 1, 235. — b) Pociąg, wyciąganie po kim, ciężar, który ma dźwignąć, *onus*, służba; Forderung, Zumuthung, Anmuthung, Dienſtforderung. Poddanych ślacheckich, jakimkolwiek imieniem nazwanych pociągów i powinności wyjmujemy. *Stat. Lit.* 87. POCIĄGŁY, a, e, — o *adverb.*, podługowaty, länglich. Broda pociągła. *Pilch. Sen. list.* 365. Pociągła szyja. *Otw. Ow.* 73. Walec pociągły, *cylindrus scalenus*, gdzie elipsa jest zasadą. *Śniad. Alg.* 2, 167. — §. Ona pociągłym ognie rzuca okiem, I szkarłat z mlekiem w równe miesza szyki. *Morszt.* 16. pociągającym do siebie, wabiącym; reizend, anziehend. POCIĄGŁOŚĆ, ści, *ż.*, n. p., twarzy, podługowatość, die Länglichkeit. POCIĄGNĄĆ, *f.* pociągnie *act. jednil.*; POCIĄGAĆ *niedok.*; *Boh.* potahnauti, potahowati, popotahnauti; *Sorab.* 1. poczanu, poczaham; *Carn.* potegniti, potęgnem, potegujem; *Vind.* potegnit, potegniti; *Bosn.* poteghnuti, potêzati; *Croat.* potegnuti, potêsem, potegnulszem; *Rag.* potêghnuti, potêzati: *Ross.* потянуть, потягивать, потаскать, потаскивать; ciągnąć, posunąć, powlec, podłużyć, poruszać; hinziehen, wegziehen, eine Weile oder ein Stück fortziehen. Koń ten czy k sobie czy od siebie, równie dobrze pociągnie. *Ossol. Wyr.* Stołek pociągnąć. *Pilch. Sen. gn.* 235. Pociągnijmy dalej linią. *Hub. Mech.* 74. Króla powiem wielkiego w wojnie i w pokoju, Pióra do Sarmackiego pociągnąwszy stroju, I ojczystéj Minerwy. *Tward. Wł.* 1. (pióro do tego posunąwszy, die Feder dazu hinziehen). — §. Pociągnąć co czym, powlec co na czym; über etwas hinziehen, womit beſtreichen. Nóż ostrzejszy, kiedy go ogniwkiem abo musatkiem pociągną. *Rej. Zw.* 112 *b.* (powecują). — §. *Intransit.* Pociągnąć, daléj postępować, posunąć się; vorrücken, vorwärts rücken, weiter gehen. Którą drogą pociągniemy? On mu odpowiedział: puszczą Idumejską. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 3, 8. Kto chce prędko żniwo odprawić, niechże upatrzy przewodnika, za którymby drudzy pociągali żniwiarze. *Haur. Ek.* 52. — §. Pociągnąć - natężyć, daléj wyciągnąć, rozprężyć; ein wenig ausrecken, dehnen, in die Länge ziehen; (*Ross.* потягота przeciąganie się, wyciąganie). Niech się stanie, co chce; dajmy serenadę, No! pociągnij worka, trzeba pieniędzy dla kapeli. *Teat.* 13, 48. W tym kraju prawie zapalają się na nauki uczciwe; i rzemienia nie żałują tam ojcowie synom swym *pocięgać. *Glicz. Wych.* 2 *b.* (koszta wielkie łożyć). Dziesięć albo dwanaście lat pociągnąć jeszcze może. *Teat.* 49. *b*, 23. (życie przeciągnąć, żyć). Więcej sobie wolności, niż prawo pozwala, pociągają. *Vol. Leg.* 3, 511. Zagęściło się wiele ubogiej szlachty, którzy przystojnie nie mogą pociągać służby wojennej. *Vol. Leg.* 3, 447. Dam się jeszcze uprosić, i pociągnę się; ale jeżeli.... *Teat.* 1, 28. dam, będę łożył, co będę mógł, pociągnę się na ten wydatek, koszt, ich will es noch einmal daran ſetzen. Na zbytki się i długi okrutne pociąga, Chocia czasem w kieszeni nie ma i szeląga. *Nar. Dz.* 3, 71. (sili się, er ſtrengt ſich an). Pociągniesz z pany, ale nie na długo, Być tobie błaznem a nie panem, sługą. *Bratk. H* 3. (będziesz im równał). — §. Za sobą pociągać, skutek jaki, zdarzenie jakie za sobą ciągnąć, nach ſich ziehen. Często nieszczęście jedno drugie za sobą pociąga. *Ustrz. Kruc.* 3, 21. — *Metaph.* Pociągać do siebie, za sobą, przychylać do siebie, przywabiać, przynęcać; an ſich ziehen, an ſich locken, zu ſich hinziehen, reizen. To mię jedynie do niej pociąga, że jest twoją siostrą. *Boh. Kom.* 4, 171. Chłopczyna miluchny, tak me serce do siebie pociągnął, że go oderwać nie mogę. *ib.* 1, 190. Powabił się jej pociągającemi ponętami. *Mon.* 65, 568. Nie posiada tego, co jest potrzebnym do pociągnienia serca amantki. *Teat.* 32, 56. Czuję się być do niego pociągnioną mocą rozkoszną. *Teat.* 7, 3. Jeden zysk a wygoda obcych (kupców) pociągają, jeśli tego nie znajdą, gdzie indziej szukają. *Jabł. Tel.* 35. — §. Pociągać kogo do prawa, prawem, pozywać, einen vor Gericht ziehen; *Boh.* potahnauti; (*Eccl.* потязание, судное дѣло, прь, правежъ, споръ sprawa, proces). Dziś pociągają nas do sądu, o dobrodziejstwo choremu uczynione. 1 *Leop. Act.* 4, 9. Z dłużnikiem do sądów *pocięgać się musi. *Glicz. Wych. N* 3 *b.* Prawem go pociągnął o szkodę, która go od niego potkała. *Chełm. Pr.* 150. I toby się mogło opatrzyć, żeby ludzie niewinni, niepotrzebnie i z niemałą swą szkodą pociągani nie byli. *Gorn. Wł. M.* 4. — §. *Fig.* Pociągnąć - pociągnąć winka, łyknąć ciągiem; *Ross.* потягивать, zechen, mit guten Zügen trinken, ziehen, ſchlucken. Powroznicy, kucharze, tracze piją wszyscy; Szewc pociągnie, nie mając w swéj gębie wymiaru, Tyle ile trzech mogło z owego puharu. *Zab.* 16, 365. Pozwolę ci ztąd duszkiem pociągnąć do gardła. *Teat.* 42. *d*, *d.* Bez mody szalonéj u mnie każdy ile chce z kufla pociągnie. *Zab.* 9, 323. *Izyck.* Z uciechy dziś starego węgrzyna pociągnąć godzi się. *Teat.* 23. *b*, 106. Mam dziś wielką ochotę dobrze wina pociągnąć. *Teat.* 7. *c*, 32.

POCIASOWAĆ, *ob.* Pociesać, Pociosać. POCIASK, u, *m.*, POCIASZCZEK, szczka, *m.*, *dem.*, pogrzebaczka, kosior, koczarga, szorulec, ożóg, die Schürſchaufel; *Boh.* hreblo; *Sorab.* 2. groblo; *Carn.* lesizhk, lesizhje; *Ross.* ухватъ, ухватикъ, ухватецъ. *Hama*, pociask, którym ognia przygrzebują, *rutabulum*, ożog, pomiotło. *Macz.*, *Volck.* 393. *Rudicula*, mała palica, którą gdy warzymy, ognia poprawujemy, przygrzebamy węgla; ożog, pociaszczek. *Macz.* Gdy cały piec napełnią węglami, wierzch ich pociaskiem obgarniają, aby był równy. *Os. Rud.* 246.

POCIĄŻNY, POCIĘŻNY, a, e, pociągający, ciążący, hinzieheud. Orlice młode pozbierał potężne, Którym powieszał kule pociężne Na sznurze. *Jabł. Ez. C* 3. Pociążną siłą i własną wzbudzony. *Przyb. Milt.* 239.

POCIĆ się *recipr. niedok.*, spocić się *dok.*; *Boh.* potiti se, opotiti se, upotiti se, upocený; *Vind.* potiti ſe, snojiti, snojen biti, (*ob.* Znoj); *Carn.* potiti, potim se, putim se, potim; *Sorab.* 1. potžu szo; *Croat.* potitisze, potimsze, potényе; *Rag.* potittise; *Bosn.* potitise, znojitise, opotitise, oznojitise; *Eccl.* потитися, почуся, потѣть; *Ross.* потѣть; potnieć, pot z siebie wydawać, ſchwitzen. Przez pocenie się, (pot, Schweiß, Schwitzen), wychodzą z ciała naszego małe cząsteczki, zbywające od pokarmu, które się w istotę ciała nie obracają. *Rog. Doś.* 1, 106, (cf. przedech). Cały ze strachu się pocę. *Zabł. Zbb.* 116, (cf. poty na mię biją). Cały spociłem się, jak gdybym z wody wylazł. *Teat.* 54 *b*, 8. Tak wielką był zdjęty bojaźnią, iż nietylko omdlał, ale też na piersiach, ręku i ramionach, krwią pocił się. *Boh. Dyab.* 3, 92. *Improp.* Okna się pocą, wilgotnieją, die Fenſter ſchwitzen. *Tr.* — *Fig. trans.* Pocić się, silić się, usiłować, trudność mieć; bey etwas oder über etwas ſchwitzen, es ſich ſauer ankommen laſſen. Ten się nad prawem poci, ów spiewa za trzodą. *Zab.* 9, 20. Kilku historyków poci się nad pisaniem czynów jego. *Boh. Kom.* 4, 307. *Teat.* 8. *c*, 66. Teologowie pocą się nad tłumaczeniem pisma ś. *Lach. Kaz.* 1, 97. Chcę, aby nauk swoich pilnował, i w nich ze wszystkiéj mocy elaborował i pocił się. *Boh. Ossol.* 2, 6. Gdyby ubodzy, nie wygrawszy prawa, pocić się mieli i wracać nakłady, toby żaden ubogi pana nie pozywał. *Gorn. Wł. N.* (trapić się, męczyć się, ſich ängſtigen). — §. Pocić *active*, pot pędzić, Schweiß treiben. Wanny pocące. *Comp. Med.* 7. — *Fig. transl.* Tu teraz gończe pocić czoła trzeba. *Stryjk. Gon. G* 2. Niewiele księgą pocić trzeba czoła, Komu profesor bóg, a cnota szkoła. *Wad. Dan.* 24. (głowę łamać, suszyć, den Kopf brechen). Nie godzien tak wielkiej dobroci, Że ta sobie o niego darmo głowę poci. *Min. Ryt.* 1, 132. POCICIEL, a, *m.*, *sudator. Macz.*, *Croat.* potitel; *Vind.* potitnik, snoinik, der Schwitzer. POCICIELKA, i, *ż.*, *sudatrix. Macz.*, die Schwitzerinn.

POCICHU, *ob.* Po *et* Cicho. *POCICH; *Carn.* potih, *ob.* Cisza. POCICHNĄĆ; *Carn.* potihneti; *Vind.* vtihniti, potihniti, tihu gratati, *ob.* Cichnąć.

POCIEC, *f.* pociecze *intrans. dok.*; *Carn.* potézhi, potézhem; *Bosn.* potecchi, potrricjati; *Croat.* potéchem; *Ross.* потечь, потеку; popłynąć, zciec; hinfließen, herabfließen. Za przyjściem Pańskim, rzéka ognista pocieczc, o któréj prorok mówi. *Smotr. Lam.* 160. Rzéki z żywota jego pocieką wody żywéj. *Baz Hst.* 29. Roztopi je, i pocieką wody. 1. *Leop. Ps.* 147, 18. Zlakłem się; pociekł zimny pot po twarzy. *Zab.* 12, 404. *Koss.* Wszystkie kolana pocieką wodą od strachu. 1 *Leop. Ezech.* 7, 17.

POCIECHA, y, *ż.*, a) pocieszenie, to czym się cieszemy abo drugiego w kłopocie. *Cn. Th.*, der Troſt; *Boh.* potěšenj; *Sorab.* 2. troscht; *Sorab.* 1. trožt, trožtžik; *Vind.* troſht, vifelje, odshalnost; *Bosn.* razgovor, utiscenje; *Croat.* kripost, vtisenje, batrivozt; *Ross.* отрада. To mi wielką pociechę przyniosło; kto wie, jeśli toż samo i twego nie ukoi żalu? *Mon.* 67, 101. — b) Ukontentowanie, uciecha; (*Ross.* потѣха rozrywka, fajerwerk, потѣшка ponęta), Vergnügen, Ergötzlichkeit, Freude. Pociecha matce jedyna, Widzieć takiego syna. *Kniaź. Poez.* 2, 38. Spólnych pociech w szczęśliwym małżeństwie zażywali. *Falib. Q* 3. Milion pociech z nim zażyłem. *Teat.* 36. *c*, 67. (ich habe tauſend Spaß mit ihm gehabt). — §. Pociechy - dziatki, konsolacya, błogosławieństwo; Elternfreude, Kinder, Leibeserben. Gnębiły mój worek urodziny i imieniny J. P. Baronowej i jej pociech. *Kras. Doś.* 45.

*POCIĘGAĆ, *ob.* Pociągnąć. POCIĘGIEL, gla, *m.*; *Boh.* potěh; *Carn. et Vind.* knestra; *Ross.* потягъ. Pociągiel, jest to rzemień, którym szewc, gdy szyje, swoję robotę przytrzymuje na kolanie. *Magier. Mskr.* der Knieriemen der Schuſter. *Tr.*

POCIELNICA, *ob.* Pocilnica.

*POCIEM, u, *m.*, miejsce zaciemnione, ciemnota; ein dunkler Ort, die Dunkelheit. Ukryjcie mię wy sosny, wy cedry w pociemie. *Przyb. Milt.* 295. Ustępują płomienie, gromy i pociemy. *Przyb. Ab.* 49. w POCIEMKU, *ob.* po Ciemku. POCIEMNIC, *f.* pociemni *act. dok.*, pocimić, ciemnym poczynić; *Vind.* potemniti; *Rag.* potamniti, potamnjetti; *Bosn.* potamniti, potminiti, potmusciti, pomrricjati, *Croat.* potemnújem; *Ross.* потемнить, потемнять; verfinſtern, verdunkeln. *Tr.* POCIEMNIEĆ *neutr. dok.*, coraz ciemniejszym się stać, immer finſterer werden. A kiedy tylko małe światło dając Gwiazdy świeściły, a noc pociemniała. *P. Kchan. Jer.* 157. Pociemnieliśmy mgłą nieumiejętności. *Smotr. Lam.* 26. *POCIEŃ, ia, *m.*, miejsce zacienione, ein ſchattiger Ort. Szybko biegący w pocieniu strumyk. *Stas. Num.* 1, 46. POCIENIC *cz. dok*; *Vind.* poſienzhati, *ob.* Cienić.

POCIENCZYĆ *cz. dok.*: *Vind.* potinſhati; *Rag.* potánciti; *Bosn.* potanciti, otanciti; *Croat.* potenchávam, *ob.* Cienczyć.

POCIERAĆ, ał, a, *act. niedok.*, *spocierać *dok*, (Potrzeć *dok., qu. v.*). *Boh.* potirati, potru; *Ross.* потереть, потерать; a) tu i owdzie obcierać, hin und wieder reiben, wiſchen, bereiben. Plugawym ogonem lisim ławy pocierają. *Rej. Zw.* 36 *b.* Gdy sobie czoło spocierali a wytchnęli, uderzyli znowu. *Biel. Św.* 232 *b.* Pojmani, pocierając zelżywe okowy, W obcy kraj swoję nędzę brańcy wloką. *Min. Ryt.* 3, 4. (nosząc, dźwigając). *Mon.* 76, 845. — *Prov.* Pociera mną kąty. *Cn. Ad.* 864. za

pomiotło ja u niego, używa mnie do najpodlejszych posług; er braucht mich in allen, wie einen Wiſchlappen. Pocierać kim = pogardzać, postponować, upośledzać kogo; einen verächtlich behandeln, ihn zurückſetzen. Darmo ubogi gminie stanem twym pocierać, Ty sam dla kraju umiesz i żyć i umierać. *Nar. Dz.* 2, 62. — Cudze kąty abo ściany pocierać, tułać się po obcych domach; ſich in fremden Häuſern, unter fremden Leuten, in fremden Landen herumſtoßen. Jaka to trudność włóczyć się po świecie, a opuściwszy swój dom cudze ściany pocierać. *Sk. Żyw.* 1, 176. Porzuciwszy rodziców, cudze kąty pocierała. *Teat.* 54. *c*, 11. *Łączn. Zw.* 4. Idzie pocierać obce strony. *Zab.* 12, 237. — b) Pocierać się z kim, (*ob.* Potrzeć się z kim). — *Fig.* Za pasy z kim chodzić; (*Rag.* pottjerati se *velitari*), mit einem anbinden, ſich mit ihm in einen Streit, Wettſtreit, Wettkampf einlaſſen. Twojaby rzecz pigułki przy aptece tworzyć, Niż ze mną się doktorze w racye pocierać. *Pot. Arg.* 478. Achelijskie góry, Gdy z Muzami pocierać się śmiały, Wzięły na siebie wężowe skóry. *Tward. Daf.* 80. POCIEŔACZ, a, *m.*, *Vind.* pobrisavez; *Croat.* potíravecz *contritor*; der Vereiber, Abreiber.

POCIERPIEĆ, *f.* pocierpi *act. dok.*; *Vind.* poterpet; *Rag.* potarpjetti; *Bosn.* potrripiti, podnositi; *Croat.* poterplyújem; *Ross.* потерпѣть; chwilę przecierpieć, ein wenig leiden, dulden. Lepiej tu trochę pocierpieć, a na wieki się weselić. *Bial. Post.* 233. Będziesz miał, ale trzeba, żebyś pocierpiał. *Rys. Ad.* 2. (cierpliwości tu trzeba). — Pocierpieć komu = poczekać mu, mit einem etwas Geduld haben. Panie pocierp' mi mało, a wszystko-ć oddam. *Budn. Math.* 18, 26. POCIERPKA, chróścina, *ob.* Smrodynia. POCIERPNĄĆ, POCIERPŁY, *ob.* Cierpnąć.

POCIESAĆ, *f.* pociesze *act. dok.*, POCIOSYWAĆ, *Pociasywać *frequ.*, Pociosować, *Pociasować, *Pociesować *contin.*, pociosuje *praes.*; *Ross.* потесать; poobciesać drzewo, obrąbać. *Włod.*, einen Baum der Länge nach beziммern, behauen. Pociesać po kim, po pierwszym obrąbaniu drugi raz poprawując poobrąbać; nachhauen, das erſte Behauen verbeſſern. Ktoby chciał po mądrym cieśli pociasować? *Pot. Arg.* 680. Szkoda po dobrym *pocieszować cieśle. *Pot. Jow.* 2. — *Inde transl.* Poprawiać, popiłować; beſſern, ausbeſſern, verbeſſern, feilen. Mowa ta była taka, że już po niéj nie było co pociesywać. *Biel.* 539. Siła na wierszopisa prawa pociasować. *J. Kchan. Dz.* 33. Nie moja rzecz prawa pociasować, jednak wolno w wolnym narodzie wotować. *Star. Vot. B.* Religią wedle zdania swego poprawiali, a jedni po drugich pociasowali i przyczyniali. *Żarn. Post.* 3, 605. Wiele w nauce Pańskiéj odmieniają, a jakoby mędrszymi byli, poprawują i pociasują. *ib.* 3, 568. Corok poprawując i pociesując. *ib.* 3, 617. Concilium powszechnego nie może ani Hus, ani Luter, ani Kalwin, ani kto inny pociesować. *Hrbst. Odp. G b.* Oni pociosując go, lepszym i sprawiedliwszym go mieć chcą. *Sekl.* 51. Nie chciejże pociosywać sprawy jego. *Sekl.* 126. Gdy Kleomen powiedział, że przystoi przyjacielom dobrze, nieprzyjacielom źle czynić, Ariston tak jego mowę pociosał: i owszem przystoi jednać się z niemi. *Budn. Apopht.* 77.

*POCIEŚĆ, ścia, *m.*, *consocer*, n. p. Pocieściowie mogą być zwani ci, którzy dzieci swoje wespołek złączyli, jeden dał dziewkę a drugi syna. *Mącz.*, (*ob.* Cieść, teść); der Mitſchwiegervater; cf. *naciot, *pociot.

*POCIEŚNIĆ; *Ross.* потѣснить, *ob.* Cieśnić.

POCIESZALNY, a, e, pocieszaniu służący, Troſt =, Condolenz = ; *Slov.* potešitelní. Trzebaby do niej pisać list pocieszalny, zarywający na to, co zowiemy kondolencya. *Kras. list.* 2, 72. *POCIESZLIWY, POCIESZNY, a, e, POCIESZLIWIE, POCIESZNIE *adverb.*; *Boh.* potěšitedlný; a) pociechę, ulgę w kłopocie dający, mający; *Vind.* odshalni, troſhtni, odshalen, odshalezhen, poveſelitliu, troſhtliu; *Ross.* отрадный, утѣшительный; tröſtlich, tröſtend, troſtvoll. Cesarz list pocieszny do Atanazego dał, w którym niewinność jego wystawia. *Sk. Dz.* 204. Listy swe do męczenników pocieszliwe posyłali. *Smotr. Lam.* 168. *Baz. Hst.* 10. Woła do nas Pan pocieszliwie. *Rej. Ap.* 82. — §. Ukontentowanie i radość sprawujący, freudenreich; *Eccl.* радостотворный. Co może być pocieszliwego i słodszego nad owe słowa Pańskie? *W. Post. Mn.* 10. Pocieszliwa obietnica. *W. Post. W.* 85. Cieszmy się obietnicami, a przykłady pocieszliwemi. *Rej. Ap.* 39. Pocieszliwe nowiny dochodzą do uszu naszych. *Rej. Post. I i i* 2. *ib. T t* 4. Pocieszliwe rzeczy. *ib. B* 1. Słowa święte a pocieszliwe. *ib. R r.* 1. O nim prorok pocieszliwie powiada. *ib. C* 5. Wiara o żywocie wiecznym, tobie pocieszna. *Kat. Gd.* 27. Pocieszliwe było pierwsze przyjście Chrystusowe. *W. Post. W.* 24. Ten kielich gorzki namniéj słodyczy pocieszněj do siebie miewał zmieszanéj. *Bzow. Roż.* 64. Na używanie rozumu dobrego, nigdy żadna fortuna niepocieszna i smutna nie bije. *Warg. Wal.* 129. — Pocieszny, ucieszny, ucieche dający, sprawujący, zabawny; luſtig, luſtig machend, Luſt gewährend; (*Ross.* потѣшный огонь fejerwerk, потѣшникъ fejerwerkier, 2. żartowniś; потѣшной szlachcic z kompanii artylerzystów). Coż to za pocieszna figura! *Teat.* 36, 98. Powiedz mi tę tak pocieszną śmiechu pobudkę. *Teat.* 6, 19. Z poważnemi poważny, z wesołemi śmieszny, Każda brał na się postać, był wszystkim pocieszny. *Jabł. Tel.* 224. — b) *Passiv* Pocieszny, pocieszanie, pociechę przyjmujący; tröſtbar, tröſtlich, ſich tröſten laſſend, *consolabilis. Cn. Th.*. *Vind.* odshalitliu, vtalhliu; *Rag.* tjesciv, utjesciv, utaxiv *placabilis*, utjesenos, utaxivos *placabilitas*. POCIESZYĆ, *f.* pocieszy *act. dok.*, POCIESZAĆ *niedok.*, *POCIESZYWAĆ *frequ.*; *Boh.* potešiti; *Slov.* potešít, potešení; *Sorab.* 1. trožtuyu; *Vind.* potaſhiti, potroſhtati, odshaliti, taſhiti; *Bosn.* rozgouoriti, utisciti, narajdanje, naslaghjenje; *Rag.* taxiti, tjesciti, utjesciti, utaxiti; *Eccl.* оусладнти, оуслаждати; *Ross.* потѣшить; frasunku odejmować, kłopotu komu ulżywać, tröſten, pociechę i ukontentowanie sprawować, erfreuen. Gdybyś sama była, Za czyim pocieszaniem żałośćbyś znosiła? *Otw. Ow.* 22. Seneka o pocieszaniu, *de consolatione*, przekładania Hr. *Ossolińskiego*. Zwykło niebo dobrze ufające serce pocieszać. *Past. Fid.* 51. Kogo bóg zasmuci, tego

i pocieszy. *Żegl. Ad.* 81. Coż to Panie, żeś tak smutny, nic cię wcale nie pociesza. *Teat.* 53. *b*, 67. Pocieszywać. *Sekl.* 75. POCIESZYCIEL, a, *m.*; *Boh.* potěšitel; *Slov.* potěšitel; *Sorab.* 1. trožtař, pziretžtwař; *Vind.* odshalnik, tafhnik, trofhtar; *Bosn.* razgovoritegl, utiscitegl; *Slav.* utishitelj; (*Ross.* потѣшникъ, żartowniś); który pociesza w frasunku, der Tröſter. Duch ś. pocieszyciel. *W. Post.* 404. POCIESZYCIELKA, i, *ż.*, die Tröſterinn; *Vind.* odshalniza, trofhtarza.

POCIĘTY, *ob.* Pociąć.

POCILNICA, y, *ż.*, potnik; *Boh.* potnice; *Vind.* potivniza; *Sorab.* 1. potna wazna; *Ross.* потная баня, полокъ; miejsce, izba do pocenia, łaźnia, wanna sucha. *Włod.* das Schwitzbad, die Schwitzſtube. *Cn. Th.* 1081.

POCINAM, *ob.* Pociąć. POCINEK, nku, *m.*, pocinanie się, pocieranie się z sobą, walka; das Hauen, das Fechten mit einander. Wyzwał Francuz husarza raz do pojedynku, Rozumiejąc, że się z nim rozprawi w pocinku. *Pot. Jow.* 227.

POCIOSAĆ, POCIOSUJĘ, *ob.* Pociesać.

*POCIOT, a, *m.*, wuj, der Onkel, Oheim. Stryj, stryjenka; pociot, ciotka. *Jabł. Her.*, *ob.* Pocieść, naciot.

POCISK, u, *m.*, a) ciśnienie, ciskanie; das Werfen, Hinwerfen, der Wurf, Hinwurf; (*Rag.* pótiska *impulsio*; *Carn.* potis *pondus*, *vis*; *Vind.* potisk, porinenje, porivalifhe, fhok, pofhok). Kamień cisnął na głowę jego z dachu; na ten pocisk ani się poruszał ś. Dominik. *Birk. Dom.* 89. Kunszt wielki dwa pociski zrobić jednym głazem; Niemniejsza i ta sztuka dwóch oszukać razem. *Min. Ryt.* 3, 311, cf. jednym pociskiem dwa wróble zabić, (*ob.* Jeden). — b) Pocisk, który ciskamy, womit man wirft, *missile*, Wurfpfeil, Wurfſpieß, Ladung mit Schießgewehr ꝛc.; *Croat.* sida; *Bosn.* çagaglja, darda, orusgje; *Sorab.* 1. žtapak, mjetaczna bron. Nazwisko pocisku daje się wszelkiemu ruchadłu, które będąc wyrzucone jakąkolwiek siłą, jest oraz posłuszne sile ważności. *Jak. Mat.* 2, 143. Każde które mi mówi słowo, jest piorunowym pociskiem dla mnie. *Teat.* 47. *c*, 84. (Blitzſtrahl). O pociskach, któremi z armat zwykło się strzelać. *Jak. Art.* 1, 244. (o nabojach, kulach, ładunkach). POCISKNY, POCISKOWY, a, e, pociskowi służący, *jaculabilis*, *missilis*. *Cn. Th.*, Wurf-, Spieß-; (*Slov.* wyhoditelný, co se může wyhoditi; *Sorab.* 1. čiskanitě, čiskaczně; *Ross.* метательный, бросивый, бросальный (cf. proca), кидкій, кидокъ). Pociskna broń, *missile*. *Mącz.* Pociskowy żołnierz, *jaculator*. *ib.* 1447. der ein Wurf-, oder Schießgewehr führt. Pociskowa rana, nie sztychem, lecz pociskiem sprawiona, eine Wurfwunde, Schußwunde. *Tr.* POCISNĄĆ, pocisnął, *f.* pocisnie *act. jednti.*, Pociskać *niedok.*, Pociskiwać *frequ.*; a) pociskiem rzucić, cisnąć; *Ross.* побросить, побрасывать, werfen mit etwas. Pocisnąłem wróbla, ugodziłem kamieniem. *Włod.* — b) Pociskać, *Sorab.* 1. poczižečuyu; *Vind.* potefnit, potiskuvat; *Rag.* potisnuti; *Ross.* потискать, потискивать; potłaczać, natłaczam. *Cn. Th.* etwas drücken, allmählich preſſen. Jabłko to swą ostrością wilgoć z żołądka na dół pociska. *Spicz.* 124.

POCISZY, po ciszy, po cichu, niegłośno; ſtille, im Stillen. Już o spisku na śmierć swoję słyszy, Lecz się boi poufać i robi pociszy. *Jabł. Tel.* 104. POCISZYĆ; *Vind.* potihati, potihuvati; *Croat.* potissùjem; *Dal.* utissujem, *ob.* Ciszyć, uciszyć.

POCUKROWAĆ, POCUKRZYĆ, *act. dok.*, powlec cukrem; *Vind.* pozukrati, pofladkoriti, mit Zucker überziehen. Migdały jak pocukrzyć. *Śleszk. Ped.* 102. Gwoździków kramnych pocukrowanie. *ib.* 103.

POĆWICZYĆ *cz. dok.*, Poćwiczać *niedok.*, nieco przećwiczyć, etwas üben. Nasłuchasz się o takich szlachetnych pogańskich królach, iścieby się mogli i chrześciańscy z nich czasem poćwiczyć. *Rej. Zw.* 43 *b*. W czterech znakach osobliwie się poćwicza prawdziwy kościoł. *Rej. Post. A a* 4.

*POĆWIERDZIĆ, *ob.* Potwierdzić.

*POCYRKLOWAĆ, *cz. dok.*; *Vind.* pozirklati, pokroglivati, pokroglati, *ob.* Cyrklować, ocyrklować.

*POCZ - po co, wornach, wozu, warum, *praesertim praecedente negatione* ni: n. p. Po coś tam chodził? Ni pocz. *Cn. Th.* ohne Urſache, um nichts: (cf. ocz, cf. ni). *Etiam sine negatione:* Gdzie idziesz, abo pocz? *Rej. Wiz.* 159. Przyjacielu pocz tu siadasz? *Rej. Post. D d* 5. Młodzieńców, gdy kiedy szli, starsi pytali, gdzieby szli, albo pocz? *Kosz. Lor.* 78 *b*.

POCZĄĆ, ął, ęli, *f.* pocznie *act. jednti.*, POCZYNAĆ *niedok.*; *Boh.* počiti, počal, počnu, počjnati; *Etym. obs.* čati, čjti, čmu; *Slov.* počjnam, početi; *Sorab.* 1. počžečž, zpotžinam, khopinam, choppinacž; *Sorab.* 2. chopisch, (cf. chopić, pochop); *Carn.* pozhęti, pozhnem, pozhejnam, perzhejnam, sazhem, *obsol.* zhnem, (pozhyti, pozhyem, pozhivam - odpocząć, spocząć); *Vind.* sazheti, pozheti, (pozhiti, pozhivati - spocząć); *Croat.* pocheti, pochinyam, pochimlyem, nachinyati, pricheti, prichinyam, prichimlyem, (pochivati, pochivam, pochinuti, pochuhnújem - spocząć); *Dal.* pocsinyem; *Bosn.* poceti, jati (*ob.* Jąć), (pociunuti, pocivati *quiescere*); *Rag.* pocêti, (pocînuti, pocîvati *vacare*; *Slav.* pocsívati); *Ross.* почать, починать, начать, начинать, (започивать; *Eccl.* почнти, почію odpocząć, spocząć); 2. a) zacząć, rozpocząć, początek robić; anfangen, den Anfang machen. Kiedy kmiecie poczynają żąć, dać im pokój tydzień, aby zaś drugi tydzień, kiedy w dworze poczną, dzień podle dnia robili. *Haur. Ek.* 69. Należy na mądrego, niż co pocznie, pierwéj obaczyć, jakie ona rzecz weźmie dokonanie. *Ezop.* 53. Od boga poczynaj, *a Jove principium*. *Rys. Ad.* 51. Od małych rzeczy poczynaj. *Cn. Ad.* 772. (do wielkich rzeczy zaraz się rzucić, głupstwo). Niedosyć jest począć, jeślibyśmy aż do końca nie wytrwali. *Modl. Gd.* 113. Niedość jest dobrze począć, trzeba coraz daléj dobrze postępować, chcąc dójść doskonałości. *Pilch. Sen. list.* 274. Wiele ludzi dobrze pocznie, a źle kończy. *Sk. Kaz.* 373. Począwszy, trzeba dokonać. *Cn. Ad.* 867. Począć najcięższéj. *Rys. Ad.* 51. (początek najtrudniejszy, początek dobry, połowica roboty; cf. najcięższej się ochynąć). Jeno począć trzeba, a resztę rzecz sama dokona. *Pilch. Sall.* 41. Kto dobrze pocznie, połowę ma wygranéj. *Pot. Arg.*

645. Niewiem, zkąd ja mam począć. *Rys. Ad.* 49. Jeszcze nie począł. *Cn. Ad.* 319. — §. Poczynam wino, piwo, beczkę, chleb, bochen, ser, postaw. *Cn. Th.* anfangen, anzapfen, anſchneiden ꝛc. Z poczętej beczki trunek zwietrzały. *Kchow. Fr.* 72. Poczyna się co, początek bierze; *Sorab.* 1. zpotžnu szo; *recipr.*; es fängt etwas an, hebt an. Powietrze, byle się poczęło, miasto i królestwo całe prędko ogarnie. *Lach. Kaz.* 1, 308. Poczęła się granica synów Neptalim od Helef. 3 *Leop. Jos.* 19, 33. (zajęła się. 1 *Leop.*). — §. Co poczne z nim, abo Nie wiem co z nim począć. *Cn. Th.* 87. co z nim robić, jak sobie z nim poradzić; *Croat.* kaj chu, ich weiß nicht, was ich mit ihm anfangen ſoll, wie ich mir helfen ſoll. Wszystko co chciała Z nim tak jako z barankiem sobie poczynała. *P. Kchan. Orl.* 1, 26. Nie wiem, coby w tym począć. *Warg. Radz.* 345. Niech jeno pomyślę, jak tu sobie począć. *Teat.* 5. *b*, 6. — §. Poczynać sobie dobrze, źle = postępować, poradzić sobie dobrze, źle, stawić się, sprawować się; ſich betragen, aufführen, verfahren, handeln. Mądry człowiek poczyna sobie mądrze. *Sekl.* 61. My jednak tak na świecie poczynamy sobie, Że rzadko abo nigdy nie myślem o grobie. *Groch. W.* 402. Głupieś w tym sobie począł. *Radz.* 2 *Chron.* 16, 9. Najlepiej sobie począł, najrozumniej rzeczy swe obwarował. *Gorn. Sen.* 330. Mądrze sobie poczynał we wszystkich sprawach swych. *Radz.* 1 *Sam.* 18, 14. Dawid we wszystkich drogach swoich roztropnie sobie poczynał. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 18, 13. W wojsku nie mały czas bawił, znacznie sobie poczynając w potrzebie z nieprzyjacioły. *Papr. Ryc* 101. W kilku potrzebach rządnie sobie poczynał. *Biel.* 718. W żadnéj rzeczy sobie niestatecznie a niemęskie nie poczynali. *Kosz. Lor.* 126. W niczym sobie miękko i pieskliwie poczynać nie powinien. *Pilch. Sen. list.* 389. Za złe mu miano, że tak marnie sobie począł. *Biel.* 485. Bądź mężny, a mężnie sobie poczynajmy o lud nasz. *Budn.* 1 *Chron.* 19, 13. Mężnie sobie w bitwie poczynał *Warg. Cez.* 112. w boju. *Krom.* 42. Męztwem nie zdradą poczynać, siłami, nie fortelami wojować. *Warg. Cez.* 10. Na cudzéj strawie hojno sobie poczynać, z cudzéj skóry szerzéj rzemień krajać. *Kosz. Lor.* 41 *b.* — §. b) Poczyna niewiasta, poczęła białogłowa, zaszła płodem, (cf. zastąpić), brzemienia dostała, brzemienną została; ſie hat empfangen, iſt ſchwanger geworden; *Boh.* početi, zaroda; *Slov.* počéti; *Carn.* spozheti, spozhnêm, spozhetje; *Vind.* spozheti, spozhetik, spozhetje; *Sorab.* 1. podjacž; *Rag* začéti, zavárchi; *Dal.* zacsetye; *Bosn.* zacetje ù utrobbi; *Croat* zanosújem, zachêt, zachetje; *Ross.* зачатіе, зачатый. Kiedy z upłodnienia zarodku w samicy staje się zawiązek na przyszły płód, tedy to jest poczęciem, *conceptio. Zool.* 76. die Empfängniß. Adam poznał żonę swoję, która począwszy porodziła Kaima. 1 *Leop. Genes* 4. Najświetsza Panna z Ducha ś poczęła. *Kucz. Kat.* 163. cf. *Ross.* воплотить, воплощать. Niepokalane poczęcie *Vind.* zhistu spozhetje. Bez grzechu poczęta, Marya święta. Każda białogłowa z nasienia biegiem przyrodzonym poczyna. *Bial. Post.* 254. Ot poczniesz w żywocie, i porodzisz syna. *Sk. Kaz* 535.

POCZAROWAĆ *cz. dok.*, czarów narobić; *Vind.* pozoprati, sazoprati, nach einander hinzaubern, czarami obłożyć, bezaubern. W sobotę wielką ognia i wody naświęcić, wszystkie kąty w domu poczarować, u nich jest rzeczą pilną. *Rej. Post. P p* 5.

*POCZĄSTKA, i, *ż.*, n. p. Czego gdy zaniecha, lepiéj od nas słyszeć będzie, i u swoich na więtszą się począstkę sposobić może. *Smotr. El.* 9; *Ross.* почесть cześć, poczesne, honor; kleine Ehre, Ehrenbezeugung.

POCZĄTEK, tku, *m.*; *Boh.* počátek; *Slov.* počátek, začátek; *Sorab.* 1. zpotžatk, ſpoczatek, ſapoczatk, ſpoczatk, ſchopene; *Sorab.* 2. ſachopene; *Carn.* sazhętk, ar, as, arrezh; *Vind.* pozhetik, sazhetik, sazhetje, vreuz, ſvirk, arezh, afs; *Croat.* pochétek, prichétek, nachétje, zachetek; *Rag.* počétak, postanak, počélo, nacélo; *Bosn.* pocetak, pocelo, pocetje, istoçnik, uzrosz; *Slav.* pocsétak; *Ross.* початіе, начатіе, начатокъ, начинъ, зачинъ, начало, починъ, первобытіе, главизна, (початокъ kądziel); *Eccl.* ꙁачало, начало; poczynanie, zaczynanie, rozpoczynanie; der Anfang, das Anfangen. Dobry początek połowa roboty. *Past. Fid.* 3. Dobre początki stoją za połowę dzieła. *Pilch. Sen. list.* 275. (*observ. Plural.*). Na początku zależy, kto ten dobrze sprawi, Połowicę wygrywa, i na tym wiek trawi. *Simon. Siel.* 70. Kto początku zaniedba, ten końca przypłaci. *Pot. Arg.* 154. Początek w każdej rzeczy ciężki. *Petr. Ek.* 120. *Kras. Pod.* 2, 59; (*Slov.* każdi počátek twrdí; początek wždicki bíwa twrdí; najtrudniej się ochynąć). Rozumie, że już koniec złego; początek to. *Bardz. Trag.* 327. — *In Plurali:* Początki, der Anfang. Chwała bogu, początki dobre! *Boh. Kom.* 1, 25. Jeszcze to nic, dopieroć to początki. *Cn. Ad.* 320. (jeszcze to nie koniec, przyjdzie gorzéj). Licz już, dla początku, daj Boże szczęśliwie. *Alb. na Woj.* 8. sposób mówienia kramarzy, przestając na podanej cenie, *boni ominis gratia.* Każda rzecz, która jest stworzona, ma początek i dokonanie. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 9, 5. Tak wszystko powichrzył, że niemasz ani początku ani końca sprawy. *Gil. Post.* 18. (nie wiedzieć zkąd zacząć). Na początku, zaraz na początku, gleich im Anfange. Na początku potrzeba chorobie zabiegać. *Opal. Sat.* 74. Początkowi zabiegaj, bo *pozdne lekarstwo nie tak pożyteczne. *Rej. Zw.* 80; *Croat.* pochetkusze proti sztavi, bosze sztaro tesko bavi, *principiis obsta.* Z początku, od początku, na początku, początkowo; anfänglich, von Anfang; *Ross.* сперва, сначала; *Eccl.* изначала, искони, съ начала, испрѣка, *ob.* Pierwszy). — §. Początek, wszczątek; der Anfang, Urſprung. Początek człowieczy z co najlepszej krwi i najzacniejszej, która ciało ożywia. *Birk. Zyg.* 23. Żydzi od Abraama mają początek. *Karnk. Kat.* 294. Bóg początkiem wszystkiego, sam początku nie ma. *Bies. Roz. A* 2. Z Boga jest początek i pochodzenie. *Baz. Hst.* 130. Początek wszystkiego *Eccl.* всеначальный. Jeśli kto o tobie źle gada, tedy pomyśl, czy nie z ciebie początek? *Pilch. Sen. gn.* 242. (źrzódło, przyczyna, powód). Początek, wszczątek rzéki *Ross.* верховье. — *Phys.* Ciepło i wilgoć, te dwa istotne każdego płodu początki. *Stas. Buff.* 167. (żywioły, zarodki, Urprincipien). Te sa-

me żywioły, które nam za pierwsze początki chimicy dają, są z innych złożone, a zatym nie mogą być pierwszemi początkami. *Rog. Doś.* 1, 8. Te istoty, na które się ciała rozkładają, nazywają się początkami, *principia*, abo częściami składającemi. *Kruml. Chym.* 10. — *Metaph.* Początek, prawda pewna i oczywista, będąca gruntem wielu innych prawd. *Śniad. Alg.* 1, 1. Grundlehre, Princip. Nie zapomnijcie o tych początkach, na któreście obadwaj przystali. *Zabł. Koz.* 69. Podług jego początków, na wszystkoby nieczułym być należało. *Mon.* 75, 160, (cf. przypuszczenie, wniosek). — §. Początek, początki jakiéj nauki, die Anfangsgründe. *Orzech. Qu.* 146. Nie umiem, tylko początki arytmetyki. Początteczki *zdrobn.* — §. *Personif.* Początek, *de homine*, wszczynacz, Urheber, Quell. Szymon Magus, ojciec i początek heretyków. *Sk. Dz.* 66. (*Eccl.* злоначальникъ, началозлобный, *Graec.* ἀρχεκακος, *origo s. autor malorum*). *POCZĄTKODAWCA, y, *m.*, poczynający co, dający początek czemu, autor; der Urheber, Anfänger. Początkodawca zgromadzenia narodów Greckich był Amfitryon. *Nag. Fil.* 192. POCZĄTKOWY, *POCZĄTECZNY, *POCZĄTNY, a, e, POCZĄTKOWO *adverb.*; *Boh.* počatečny; *Sorab.* 1. zpotžinatžně, zpotžatkowně; *Vind.* sazhetliu, pozheten, perven, vreuzhen, suzhetme, od sazhetka; *Croat.* pochétni; *Ross.* починный, начальный, изначальный, первобытный; *Eccl.* искониньнъ; od początku, Anfangs-, anfänglich, ursprünglich. Rzecz by też najlepsza, coś mieć musi od samego początkowego dzieła. *Nag. Cyc. praef.* 20. (od źrzódła, wszczątku swego, von ihrem Ursprunge). Nic nie pojął napisu, bo niezupełne słowa wyrażone były, tylko *początne litery. *Jabł. Ez.* 4. Początkowa, wersalna litera *Ross.* прописная буква. Początkowe, pierwiastkowe słowo *Slov.* počinatliwé, počatečliwé słowo. Xiążęta Ostrogscy *początteczny ród prowadzili od Xięcia Kijowskiego. *Steb.* 1, 3. Chrzest jest ustanowiony, aby był znakiem *początnym albo najpierwszym ludu bożego. *Zygr. Gon.* 229. (głównym, rodzajowym). W początkowym jeszcze wzroście miasta. *Hul. Ow.* 37. (w zaczynającym, wszczynającym się). Początkowe wiadomości. *Łesk. praef.* Geometrya początkowa (*elementaris*), i wyższa. *Geom.* 2, 13. Liczba początkowa *radix*, Grundzahl, Wurzelzahl, przez siebie multyplikowana daje kwadrat. *Os. Fiz.* 81. — *Subst.* Początkowy, poczynacz, poczynający, der Anfänger; *Boh.* počatečnjk, *f.* počatečnice, prwnjce; *Sorab.* 1. zpotžitžeř; *Carn.* pozhetnek; *Vind.* pozhetnik, prezhetnik, pervi sazhenjavez, *f.* prezhetniza, pozhetniza, perva sazhetniza; *Croat.* zachetnik, pochetnik; *Ross.* начинатель, начинщикъ, зачинщикъ. Dzieło to służyć może początkowym za przygotowanie do wyższej nauki. *Łesk. praef.* *POCZĄTKOWOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* počatečnost; właściwość tego, co jest początkowym, die Anfänglichkeit.

POCZCIĆ, POĆCIĆ, *f.* poczci *act. dok.*: *Boh.* poctiti; *Rag.* pocîtati, posctovatti, pocjastitti, sctovatti, cjastiti, cîtati; *Carn.* poshtujem, sposhtujem, (sposhtuvanje, sposhtya *reverentia*); *Vind.* pofhtovati, pofhtuvati, pozhastiti, zhastiti; *Croat.* postuvati, postujem, (postenye = cześć, postuvani *venerandus*, postuvanoszt *veneratio*); *Dal.* stujem; *Hung.* tisztelem; *Slav.* poshtovati (poshtovanje = godność, dostojeństwo); *Bosn.* posctovati, pocjastiti, pocitati (cf. poczytać, posctovanie, pocitanje *observantia*); *Ross.* почтить, почитать, почествовать, (почтение poważanie, почтенный, почтителенъ szanowny); potykać kogo jakim dowodem uszanowania, honoru, zaszczycać go czym, szczycić, einen womit beehren. Żebyś nas też dary swemi Poćcił błogosławionemi. *Groch. W.* 29. Poczcij ofiarą i ślubem boginią. *Chrośc. Ow.* 391. Poczczą ofiarą Nemezę w Ramuncie. *Pot. Syl.* 173. Tym gdy mię poczcić raczysz mój wdzięczny Panie, Za dar to sercu memu najdroższy stanie. *Ryb. Geśl. D* 3. U Rzymian wdowy, które nie więcej już poszły za mąż, wieńcem zachowałego wstydu poczczone bywały. *Petr. Ek.* 65. Rycerz kilka kroć był tym poczczon od pani, żeby się abo do muzyki przysiadł, abo rozmową jaką się bawił. *Gorn. Dw.* 24. *Jag. Gr. B* 2. Gdy na plac gonitwy przyjechał, poczczono go, abo wprzód skoczył ku pierścieniu. *Banial. M* 2. Gdy kogo na uczcie wyższym miejscem poczczą, ma się pierwéj wymówić. *Eraz. Ob. E i ij.* — §. Gdy wszystkie narody zawsze to za rzecz wzgardzoną miały, tedy nie może być to za lekką rzecz poczciono. *Eraz. Jez. D* 8 *b.* poczytano, dafür halten, achten. *POCZCICIEL, wielbiciel, der Verehrer; *Vind.* pofhtuvauz, pozhastnik. POCZCIWIEC, wca, *m.*, poczciwy człowiek; *Ross.* прямикъ, ein guter ehrlicher Mann. Kto z nas nie rad za mędrca poczciwca być miany? *Zab.* 7, 334. Bardzo się na tym oszukują ci poczciwcy. *Zab.* 9, 322. *Zab.* 8, 333. Cnota nędznych poczciwców na świat wyprowadza z kąta. *Teat.* 43. *b*, 78. *et* 1, 18. Czy się ty poczciwcze do prawdy nie kochasz? *Treb. S. M.* 94. Niepoczciwiec. *Tr.* POCZCIWOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* poctiwost; *Slov.* poctiwost, pocta; *Hung.* tisztelet; *Carn.* poshtênost, poshtenje; *Croat.* postenye; *Dal.* chaszt, (*ob.* Cześć); *Ross.* почесть; §. 1°) poczczenie, zaszczycenie, zaszczyt, cześć, honor, poczciwe; die Verehrung, Verehrung, die Ehre, (cf. poczesność, poczliwość). Poczciwość, jako i cześć, znaczy imię między ludźmi dobre; zkąd mówię: idzie mi o poczciwość; idzie mi o to, aby o mnie źle nie rozumiano. *Petr. Et.* 307. Prokuratorów w wielkiéj poczciwości mają, czczą, ważą, raczą, by więc pany kasztelany. *Glicz. Wych. N* 4. Jaka to poczciwość, że pospólstwo ci się kłania! *W. Post. W.* 2, 223. Poganie bożkom swym pod dębem poczciwość wyrządzali. *Biel.* 45. Ku większéj poczciwości, ku większéj ozdobie Ziela wonnego przy twym nasadzimy grobie. *Zimor. Sid.* 173. Sprawisz szaty święte Aaronowi dla poczciwości i ochędostwa. 3 *Leop. Exod.* 28, 2. (ku ozdobnéj okrasie jego). Opatruje go bogactwy a poczciwościami. *Rej. Post. K k* 4. (dostojnościami). Domy ich poczciwościami ozdobione. *Rej. Post. A a a* 3. Wszędy starożytnych domów ludzie są we czci wielkiéj, a w tym cnocie poczciwość się czyni. *Gorn. Dz.* 104. W poczciwości kogo mieć. *Budn Apopht.* 79. (we czci). Stara przypowieść, że poczciwość chowa nauki, *honos alit artes*. *Modrz. Baz.* 538. Jeśli równego abo podlejszego czapeczką abo poczciwością uprzedzimy, tym nie będziemy podlejszymi, ale owszem obyczajniej-

szymi. *Eraz. Ob. G i i j.* (grzecznością, maniernością). Abraam z poczciwością pogrzebał żonę swoję; i Józefa, i Jakóba, i samego Pana naszego, i inne poczciwe ciała poczciwie chowano. *Rej. Post. B b* 3. (z uczciwością, przyzwoicie). Niechaj chlebowi poczciwość wyrządza, Komu go żądza. *Klon. Fl. C* 3 *b.* (niech mu się kłania, niech mu służy, nadskakuje). Trzech, którzy byli na wydałe miejsce ustąpili, z niepoczciwością zepchniono. *Krom.* 536. (*turpiter*, z znieważeniem). — §. 2. Poczciwość, uczciwość, *honestum*, *honestas*, die Ehrlichkeit, Redlichkeit, Rechtſchaffenheit; *Vind.* poſhtenost, zhastlivost, reſnizhnost, nesapelazhnost, pridnost, pravednost, prauvdelanost; *Carn.* pravêdnost; (*Sorab.* 1. pożiwoſcź, cziſtoscź czystość *castitas*, poczćiwoſcź, czwoyecżnoſcź *humanitas*); *Croat.* postenozt; *Hung.* tisztesség; *Rag.* posctenje; *Ross.* чистодушіе, чистосердечіе, праводушіе, незлоба. Z dobroci wypływa poczciwość, czyli to jedno znaczy, sprawiedliwość, przez którą szanujemy innych należytości. *N. Pam.* 24, 326. Stoikowie trzymają, iż poczciwość sama doskonałym jest szczęściem. *Kosz. Cyc.* 172. A poczciwość? — ten przedmiot służył czasom dawnym! *Kras. Sat.* 20. Poznasz, co to są za ludzie, poczciwościami poczciwi! *Mon.* 64, 75. (jak najpoczciwsi). Człowiek poczciwościami poczciwy. *Mon.* 70, 181. Rzadko się niepoczciwość, tak jak zacznie kończy. *Kras. Sat.* 54. — *Juramenti*, *obligandi*: Na poczciwość, pod poczciwością = jakem poczciwy, bey meiner Ehre, bey meiner Treue, ſo wahr ich ehrlich bin. Na honor i poczciwość ci mówię; wielkie słowo. *Teat.* 21, 188. Na moję poczciwość. *ib.* 15, 41. Zamku ma do ostatniego bronić, pod gardłem i poczciwością. *Gwagn.* 306. (pod utratą życia i honoru, bey Verluſt des Lebens und der Ehre). Wszystkie te artykuły pieczęciami, przysięgami, poczciwościami swemi i potomstwa swego warujemy. *Herb. Stat.* 692. POCZCIWY, a, e, POCZCIWIE *adverb.*; (*Boh.* poctiwý, poctiwě; *Slov.* poctiwý, co čest přináši, a poctiweho čjnj; *Hung.* tisztesség-tévö; *Rag.* cjastan, posctên; *Croat.* pòsten; *Dal.* chasztan; *Vind.* posteni, zhasten, zhastivrieden; *Ross.* почестный); §. 1*) cześć, to jest honor czyniący, zaszczycający; ehrebringend, ehrenvoll. Te zmarszczki od żelaza i poczciwe blizny Świadczą, co on przed laty czynił dla ojczyzny. *Morszt.* 102. Ćwiczenie nauk poczciwych. *Petr. Pol.* 154. Obiad od trunku zaczynać, nie przystoi, bo ta rzecz obyczajom nie poczciwa, i zdrowiu szkodzi. *Eraz. Ob. C.* — §. Poczciwy, dobrego imienia, dobréj sławy; ehrlich, von gutem Namen. Kto uciekł z boju, ten już nigdy między poczciwemi miejsca nie miał. *Star. Ryc.* 18. On nie wart poczciwego wspomnienia. *Teat.* 1, 118. Pożądliwość jest silny nieprzyjaciel poczciwéj sławie twojéj. *Rej. Zw.* 36 — *Titul. obsol.* Nauczciwsi i wszej (wszech) poczciwsi najgodniejsi w Panu Chrystusie Ojcowie, Wielmożny Arcybiskupie etc. *Herb. Stat.* 17. (wielebni, przewielebni; cf. zacny, uczciwy). — §. Zaczął rozmowy niebardzo poczciwe. *Wys. Aloj.* 123. (nieprzystojne, niepoczesne, nicht ehrbar). — §. 2. Poczciwy, moralnie uczciwy, cnotliwy, *honestus*; ehrlich, rechtſchaffen, redlich; *Slov.* ctný, poctiwý; *Hung.* tisztes; *Sorab.* 1. cżesny, (poczżiwé, cżwoyecżné *humanus*); *Carn.* poshtên, pravêdn; *Vind.* poſhten, zhastliu, zhasten, priden, pravdelan, praveden, reſnizhen; *Slav.* poshten; *Ross.* чистодушный, чистосердечный, праводушный, незлобный, незлобивый. Poczciwy człowiek kocha honor i cnotę, tak mocno, żeby nawet życie ofiarował za nie. *Mon.* 75, 615. Poczciwy człowiek w cnotach swoich stały, Nie żąda broni murzyńskiéj, ni strzały. *Lib. Hor.* 29; (*integer vitae*). Człowiek poczciwy, wszystko dla boga i ludzi Gotów uczynić; jego nędza bliźnich budzi, Dobro ludzi jedynym starań jego celem, On prawdziwym ludzkiego rodu przyjacielem. *Dmoch. Szt. R.* 74. Kto jest człowiek poczciwy, więcéj jest jak święty. *Zabł. Fir.* 79. Poczciwe lata ojcowie widzieli Nasi, o zdradach żadnych nie wiedzieli. *Bardz. Trag.* 87. Stracił wszystko przez poczciwe serce. *Teat.* 27. *c*, 37. (dobre serce, dobra dusza). Poczciwa Marysia, niech jej bóg płaci za dobre serce. *Teat.* 54. *c*, 2. Mówisz to, jak człowiek poczciwy, pójdź, niech cię ucałuję. *Teat.* 30, 26. Przyrzekasz to słowem poczciwym. *Teat.* 14, 113. (słowem honoru, pod poczciwością). Często słyszałem to słowo: jakem poczciwy! i rozumiałem, że ludzie w Warszawie poczciwsi, niż indziej być muszą. *Mon.* 65, 452. Nie miej mnie za poczciwego, Bym nie miał wetować swego. *Petr. Hor.* 2, *Q* 2. Poczciwy grosz mieszka się trzyma. *Dwor. E.* (poczciwie nabyty). Poczciwy handel. *Falib. P.* — §. *Latius transl.* Poczciwa suknia etc., uczciwa, jaka powinna być, porządna, należyta; ordentlich, gehörig, ſauber. Koczyka poczciwego nie masz. *Teat.* 19. *b*, 11. Sukni poczciwéj na sobie nie ma. *Teat.* 29. *c*, 71. Od wczorajszego dnia jakem przyjechał, jeszczem z nikim poczciwie się nie rozmówił. *Teat.* 22, 16. Poczciwie tak panu memu. *Teat.* 25. *c*, 66. (dobrze mu tak). — POCZCIWE *Subst.*, uczciwe, honor, dobre imię, dobra sława, cześć; die Ehre, der gute ehrliche Name. Gdy kogo tkną w poczciwe, tam niemasz nadgrody. *Morszt.* 129. (*Croat. Prov.* Kêm postenye neje drago, Jòs neznaju pravo blago = komu honor nie drogi, ten nie zna prawdziwego skarbu). Król broni praw dla pożytku i poczciwego wszystkiéj Rzpltéj. *Gost. Gor.* 65.

POCZĘCIE, *ob.* Począć.

POCZĘKAĆ, *f.* poczeka *intrans. dok.*; *Boh.* počkati, popočkam sy, posečkám; *Sorab.* 2. pozakasch; *Sorab.* 1. po-cżakacź; *Vind.* pozhakat, perzhakat; *Croat.* pochakújem, pochakanye; *Rag.* pocekkati; *Bosn.* pocekati; *Ross.* подождать, поджидать, пообождать, пообжидать, повременить, погодить, (cf. pogoda); *Eccl.* пожидаю, приожидаю; chwilę poczekać, trochę się zatrzymać, etwas warten, verziehen. Panie *poczkaj (poczekaj) mało, abym się z swemi pożegnał. *W. Post. Mn.* 557. Wszystko będzie, jedno trzeba poczekać. *Rys. Ad.* 70. (mieć cierpliwość). Poczekaj, aż się dopiecze. *Cn. Ad.* 868. (przed czasem chcesz). *Emphat.* Poczekaj jeno. *Cn. Th.* (zobaczysz, będę ci to pamiętał). Cóż? jeszcze zadajesz mi kłamstwo w żywe oczy? *Poczkajno języku smoczy! *Zab.* 13, 273. *Treb.* — *§. Proszę, poczekaj mię, aż to powiem ojcu memu. *W. Tob.* 5, 9. (czekaj trochę na mię,

warte ein wenig auf mich). Poczekam cię tu, aż przyjdziesz. 1 *Leop. Jud.* 6. — Poczekający *Croat.* pochakàvecz.

*POCZEREWIE, *ob.* Podczerewie; (cf. *Ross.* черева trzewa; *ob.* Czerewo); n. p. Pioruna bałwana potym bito poczerewie kijmi. *Stryjk.* 132. może brzuch.? [są tu dwa wyrazy: po i czerewo = brzuch 2].

POCZERNIĆ, *f.* poczerni *act. dok.*, POCZERNIAĆ *niedok.*; *Boh.* počerniti; *Vind.* pozherniti; *Bosn.* poçarniti, poçrrinti; *Rag.* pozarnitti, pozargnetti; *Croat* pochernújem; *Ross.* почернить, посурмить; (*Eccl.* почериваю, почерниваю wymazać, zmazać); czarnym poczynić, nach einander ſchwarz machen, ſchwärzen. POCZERNIEĆ *neutr.*; über und über ſchwarz werden; *Ross.* посмуглѣть. W pieczarach książęta Ruskie najmniéj nienaruszone, tylko poczerniałe leżą. *Gwagn.* 329. Biała łabędzi gromado poczerniéj z żalu; wszak kir jest przyzwoitą żałobie paradą. *Tol. Saut.* 36.

POCZERPNĄĆ, *f.* poczerpnie *cz. jedntl.*, POCZERPAĆ *niedok.*, *Vind.* pofajeti; *Ross.* почерпнуть, почерпать; trochę wyczerpnąć, etwas ſchöpfen, heraus ſchöpfen. Nie dopuścisz mu poczerpnąć w twéj studni wody. *Gorn. Sen.* 298. Samarytanka przyszła dla poczerpania wody. *Pociej.* 339. *POCZERPAŁO, a,; *n. Eccl.* **почрѣпало**; czerpadło, czerpak; ein Schöpfgeſchirr, Schöpfeimer. *Krasowolia jest kubek, albo jako Słowianie nazywają *mirnaja czasza albo poczerpało. *Pim. Kam.* 341.

POCZERWIENIĆ *cz. dok.*, czerwonym uczynić; *Croat.* pocherlyenújem, berôthen, roth machen. Skóry baranie poczerwienione. 1 *Leop. Exod.* 25. (czerwono farbowane. 3 *Leop.*). POCZERWIENIEĆ *nijak. dok.*, czerwonym pozostać; *Ross.* покраснѣть, errôthen, roth werden.

POCZESAĆ; *Rag.* pocessati; *Slav.* pocseshljati; *Croat.* pochessújem, pocheszalszem, *ob.* Czesać.

1. POCZESNOSC, ści, *ż.*; *Boh.* počestnost *honestas*; *Sorab.* 1. tžestžnoſcz; cześć, honor, *poczciwość (cf. poczliwość), zaszczycenie, zaszczyt; Ehre, Ehrwürdigkeit, Verehrung, Ehrenbezeugung. Takich ludzi wszyscy chwalą i w poczesności mają. *Petr. Pol.* 135. *Budn. Apopht.* 79. W osobie twéj taką poczesność, poważność, dzielność, baczę, że.... *Ryb. Gęśl. ded.* Królowie dzieciątku (Jezusowi) wielką uczciwość i poczesność uczynili. *Sk. Żyw.* 20. Posłuszni synowie wszelaką poczesność ojcom wyrządzać mają. *Smotr. Lam.* 149. (uszanowanie). Powinnéj poczesności mu nie oddawał. *Bzow. Roż. pr.* Odbieraj, co tobie naznaczono, państwo, władzę, moc, poczesność, królestwo, narody. *ib.* 90. Powiedz, czyś ty Messyasz? twéj bowiem osobie Wielka poczesność ztąd pewnie przybędzie. *Odym. Św.* 2, *E* 3 *b.* Gdy na urząd był wybran, przyszli trębacze, chcąc mu poczesności trąbić. *Ezop.* 105. Rajca przysięga praw, przywilejów, poczesności i też pożytku miasta strzedz. *Sax. Porz.* 11. (honoru, poczciwego). Brody nie golą, bo za poczesność ją mają urody. *Paszk Dz.* 122 (za ozdobę). — §. Niepoczesność, niedołężność, ułomność; Hinfälligkeit, Mangelhaftigkeit. Jezus ze strony téj, iż był dziecię, t. j. iż postać człowieczéj niepoczesności przyjął, musiał rość. *Biał. Post.* 157. (2. POCZESNOŚĆ, *ob.* Doczesność). POCZESNY, *POCZESTNY, *POCZĘSTNY, a, e, POCZEŚNIE *adverb.*; *Boh.* počestny, počestně; *Sorab.* 1. potžestně, tžestwanité, počeſny, tžestně; godny czci, *honorabilis. Mącz.* (*ob.* Poczciwy 1.), ehrenvoll, ehrbar, achtungswürdig, ehrwürdig. Zelżonym jest dla nas, aby nas chwalebnymi i poczesnymi uczynił. *Bzow. Roż.* 79. Dostatek i majętność ludzie uczyni poczesne. *Petr. Et* 40. Dobry to człowiek, poczestny mąż, i święty, mądry i sławny. *Smotr. Apol.* 81. (czcigodny). — *Opposit.* Niepoczesnik, n. p. Dokądże teraz między niepoczestnikami mieszkać mi dopuścisz? *Bzow. Roż.* 98, (cf. bezecnik). Każdemu ustępował miejsca pocześniejszego. *Wys. Aloj.* 339. Miasto to pocześniejsze jest od tamtych, iż w nim rezyduje sam parlament. *Boter.* 39. Farao Józefa na wóz poczesny posadzić, i po mieście wozić kazał. *Bzow. Roż.* 84. Ehrenwagen. Masz chować takie hostye w puszce poczęstnéj. *Sak. Persp.* 29. (uczciwéj, porządnéj). W kapłańskim ubierze, w poczesnéj stule, kapłan przed ołtarzem stanie. *Pot. Syl.* 187. Z poczesnemi orszaki, z wyborem strzelców piérwszą straż prowadził. *Pilch. Sall.* 199. Ma poczesną drużynę i piękny dom, obszerne mienia. *Pilch. Sen. list.* 316. okazałą, anſehnlich. Listy patryarchy do króla poważne były, poszanowane i wielce poczestne. *Obr.* 40. (pełne uszanowania). Przystąpiwszy k niéj pocześnie, przepowiedział jéj orędzie niebieskie. *Żyw. Jez. B b.* ze czcią, z uszanowaniem, mit Ehrfurcht. Samego niepoczęstnie wepchnęli do ciemnicy. *Groch. W.* 174. zelżywie, ſchimpflich, verunehrend. Dla potwarzy niektórych oszczerców, poczesne i niepoczesne, dobre i złe, zarówno cenić zwykli. *Pilch. Sall.* 55. (dobre i złe imię, sławę i niesławę) W rzeczach niepoczesnych sługa nie powinien pana swego słuchać. *Gorn. Dw.* 107. nieuczciwych, czci czyli honorowi przeciwnych; ehrlos, ehrenrührig. Gdyby najemnik w najętym domu niepocześnie się rządził. *Sax. Art* 40. (nieuczciwie, nieporządnie, nieprzyzwoicie) — §. Poczesny, pociechę przynoszący, pocieszający, rozradujący; tröſtlich, erfreulich. Nowina ta piekielnemu straszna, i miłosna niebieskiemu, i ziemskiemu gminowi poczesna jest. *Bzow. Roż. pr.* Ludziom żebyśmy się dobrze pocześnie postawili, z nas aby im słowo dobre i pociecha dobra urosła. *Glicz. Wych. O* 1 *b.* — §. Figura niepoczesna, niemiła, nie podobająca się, unanſehnlich. Na twarzy był niepoczesny, ale w nogach skory. *Dmoch. II.* 263. (*ob.* Pocieszny). POCZESNE *Subst.* *poczta, podarek panu, zwierzchności abo godnéj osobie, *honorarium Cn. Th.* pokłon, ein Ehrengeſchenk. No idźże na poczesne. *Teat.* 36 *c*, 66, cf. tryngielt, na piwo, na wódkę; (cf. *Eccl.* почестидатель, *Graec. βραβευς qui dat proemium certaminis*). POCZESTOWAĆ, POCZĘSTOWAĆ, *f.* poczęstuje *cz. dk*, potraktować, (cf. podejmować czym), tractiren Będą ci tam radzi, i winem cię starym poczęstują *Teat.* 7, 36. Poczęstuj mię tabaczką. *Teat.* 23. *b*, 4. Ledwo mię pieścią nie poczestował *Teat.* 7, 15 — Przyjechał wojewoda przed żupę, i kazał sobie dać poczestowanie. *Herb. Stat.* 101, (*ob.* Poczesne) *POCZĘSTE, a, *n.*, n. p. Jest to dla

najczystszych duchów poczęstem niedarmem, I może się przyjemnym stać dla nich pokarmem. *Przyb. Milt.* 156.

POCZET, cztu, *m.*; (*Boh.* počet liczba, aučet rachunek, početnj liczebny, arytmetyczny, počitařstwj arytmetyka, sčisti, sečtu, sčjtam zliczyć, *ob.* ˙Czcić, czytać, (cf. poczytać); *Slov.* počet *numerus*, početne měno *numerale*; *Carn.* shtivenje, shtivilu; *Vind* ſhtivenje, broi, (ſhteti, ſhteu, ſhtiem, ſhtejem = liczyć); *Ross.* четь frakcya, para; четъ или нечетъ cetno, licho, *ob.* Cetno; счеть rachunek, учеть, obrachunek; четки rożaniec; числить liczyć, число liczba, числословіе arytmetyka; *Eccl.* причеть rejestr, spis); liczba, rachunek, obrachunek, rejestr, spis, szereg, lista; die Zahl, die Rechnung, Berechnung, das Verzeichniß, die Reihe, Folgereihe, die Liſte. Przeliczcie lud, że będę wiedział poczet ludu. *Budn.* 2 *Sam.* 42, 2. Czwarte księgi Mojżeszowe, *Numeri*, księgi pocztów abo liczby. 1 *Leop. Num.* Nieprzyjaciele, acz go nierównie pocztem przenosili, jednak od niego porażeni. *Krom.* 17. Ten lud Mojżeszów rozmnożył się tak bardzo, iż nas przechodzi pocztem i mocą. *Biel. Hst.* 27. Poczet dni ludzkich najwięcéj sto lat. 1 *Leop. Syr.* 18, 8. Usiadło mężów w poczcie, jakoby pięć tysięcy. *W. Post. W.* 185. Radości używa zbór niebieski nie tylko nad wielkim pocztem nawróconych, ale nad najmniejszym nędzniczkiem, który się uzna w upadku swoim. *Rej. Post. F* 3. Nie idzie to w poczet. *Kłok. Turk.* 61. Nie szły mi, Halcyono, twoje w poczet modły; *nil opis nobis tua vota tulerunt. Żebr. Ow.* 288. (nic nam było po nich). Masz bogu dać poczet wiary swéj. *Bial. Post.* 96. (liczbę dawać). Bogu kiedykolwiek z spraw swych uczynić poczet macie. *J. Kchan. Dz.* 68. Przyszedł, i dał poczet nauki swéj, i oni słuchali go. *Baz. Hst.* 7. (sprawował się z niéj, tłumaczył). W poczet świętych wszedł. *Groch. W.* 265. Zgromadzenie chrześcian za poczet głupich było poczytane. *Bals. Niedz.* 1, 44. I wojewoda nasz w poczet uczonych pójść może. *Birk. Chodk.* 36. Pisany *in album nobilitatis*, albo w poczet szlachecki. *Star. Ryc.* 14. Poczet sług, świta, orszak; *Rag.* druxenie, drúxtvo, sadrúxenje, druxina, *ob.* Drużyna, Gefolge. Przyjechał z wielkim pocztem sług i przyjacioł. *Tr.* Antoni Cesarz nigdy się nie zwykł wyprawiać z poczty swemi, mówiąc, że poddanym ciężkie są poczty i każdego pana dwór. *Kosz. Lor.* 109 *b.* Poczet żołnierzy, rota, *turma equitum. Cn. Th.* Schwadron; *Rag.* cetta; *Eccl.* чета, плъкъ, рота, толпа людей; четоводитель rotmistrz. — §. Poczet Rzymski, piętnastu lat obrót, którego Rzymscy cesarze przedtym zażywali, i do tych czas papieże zażywają. *Rog. Doś.* 2, 282. die Römerzahl, Zinszahl. ˙POCZETNIK, a, *m.*, *arithmeticus*, ein Zahlmeiſter. *Marmel.* 178; *Slov.* početnjk rachmistrz.

POCZĘTY, *ob.* Począć.

˙POCZLIWY, a, e, poczesny, ˙poczciwy, czci pełen; ehrwürdig, ehrenvoll, angeſehen. Chcą więcéj ozdobić język swój, niż też myśl swą, a samych siebie poczliwemi a dobremi obyczajmi a uczynki. *Eraz. Jez. E* 5 *b.* Dusza niepoczliwa a niemądra. 1 *Leop. Syr.* 23, 6. (nieuczciwa, nie czująca się do czci). — §. Możny, bogaty; mächtig, reich. Brzemię na się kładzie, kto z poczliwym rad się towarzyszy. 3 *Leop. Syr.* 13, 2. (który z poczliwszym nad się towarzyszy. 1 *Leop.*). POCZLIWOŚĆ, ści, *ż.*, poczesność, uczciwość, ˙poczciwość, Ehrbarkeit. Niewieści gniew jest niepoczliwość i zhańbienie wielkie. 1 *Leop. Syr.* 25, 29.

POCZOS, *ob.* Podczos. POCZOSAĆ, POCZESAĆ, *ob.* Czesać.

1. POCZTA, y, *ż.*; *Boh.* pocta; *Slov.* pocta, poctiwost; *Hung.* tisztelet; *Ross.* почесть; cześć, czczenie, uczczenie, die Verehrung. Z najświętszą czcią pana naszego Jezu Chrysta, ciało jego przyjmiemy, a nietylko nie grzeszemy, pocztę boską jemu czyniąc, ale gdybyśmy jéj nie czynili, barzobyśmy w tym grzeszyli. *Hrbst. Odp. M m* 3 *b.* Obyczaje dobre budują wiarę, pocztę bożą, zgodę, miłość. *ib. N n* 4 *b.* — §. Poczta; *Boh. et Slov.* pocta, poctenj, dar ku poctiwosti dany; *Ross.* поклонное; poczczenie podarunkiem, poczesne, pokłon, podarek godnéj osobie, *honorarium*; ein Ehrengeſchenk, eine Verehrung, etwas, das man jemanden verehrt. Panom dla cnot ich dary dajemy, jakoby im cześć, chwałę dary naszemi wyrządzając; to pocztą, pokłonem, upominkiem zowią. *Petr. Hor.* 2, *L* 3. Krystyna między innemi podatkami i ten wymyśliła, aby sielanie na święta pocztę *honoraria munera*, to jest, kurczęta, kapłuny, gęsi etc. do śpiżarni znosili. *Krom.* 165. Aby oświadczyli miłość swoję przeciwko królowi, złożyli się na 150,000, i onę pocztę królowi oddali. *Birk. o Exorb.* 31. Przedtym nic nie dawano, darmośmy pasali, Bryndzę tylko abo sér na pocztę naszali. *Simon. Siel.* 102. W. K. Mość nie pocztę, jako jest mała, od poddanego, ale chęć moję, jako jest wielka, od sługi wdzięcznie przyjmiesz. *Gorn. Dw. ded.* Tę lichą pracą, miasto poczty drogiéj, I godnéj Twojéj dostojności, Racz przyjąć. *Odym. Św. ded.* Kazimierz oblubienicy swojéj miasto poczty abo upominku weselnego, 5000 grzywien rocznego dochodu ukazał. *Krom.* 593.

2. POCZTA, y, *ż.* ˙POSZTA. *Cn. Th.*; *Boh. et Slov.* pošta; *Sorab.* 2. post; *Croat. et Hung.* posta; *Carn.* poshta; *Vind.* poſhta, posta, piſmonoſniza; *Ross.* почта, прогонъ, *Gall.* poste; *Lat. med.* posta, *a positis equis*; *Ger.* die Poſt. (cf. stójka, podwoda, cf. roztsawione konie). Poczta, ustanowienie po drogach koni dla prędszego dójścia listów lub przejazdu podróżnych. *Kras. Zb.* 2, 574. Z Cyropedyi Xenofonta widzimy, że podobno Cyrus wynalazł pocztę, czyli jeżdżenie przemianą koni. *Czack. Pr.* 63. Miasto podwód czwore pieniądze podwodne oddawać każemy, a za to porządną pocztę po całym królestwie stanowimy. *Vol. Leg.* 4, 109. Pocztą jechać, mit der Poſt reiſen. Biegam, jak na poczcie; szkoda biednéj szkapy. *Teat.* 52. *d*, 120. Poczta wozowa. *Teat.* 26. *c*, 15, (cf. *Gall.* diligence), die fahrende Poſt. Poczta listowa abo konna, die reitende Poſt. Pisał na pocztę do niego. *Min. Ryt.* 2, 103. przez pocztę, mit der Poſt. Wszak co dziś przyszło z poczty, już zgadłem we wtorek. *Niemc. P. P.* 84. co z pocztą przyszło, co przywieziono z wiadomości; was die Poſt mitgebracht hat, was mitgekommen iſt.

Oddawać na pocztę, dać na pocztę, auf die Poſt geben, aufgeben. Pocztą zabawiony do siebie odszedł. *Kras. Pod.* 2, 229. (wyprawą pocztową, listami na pocztę). Wielkie koszty Łożył na wiadomości i tajemne poszty. *Pot. Arg.* 236. (doniesienia, nowiny, korespondencye). Poczta, n. p. Dziś poczta, dzień pocztowy, Poſttag. Niemasz tego tygodnia, i téj poczty, żebyśmy nie mieli od niego doniesienia. *Mon.* 75, 682. — Poczta, dom pocztowy, stacya pocztowa; Poſt, Poſthaus, Poſtſtation; *Ross.* ямъ, (cf. jama). — (3. POCZTA, y, *ź.*, żołnierze pocztowi. *Dudz.* 52. plac, miejsce, stanowisko, gdzie żołnierza postawiono. *Tr.* posterunek, der Poſten eines Soldaten. — 4. POCZTA, rodzaj ognistych kul w fejerwerkach. *Dudz.* 52, eine Art Feuerräder beym Feuerwerk. Ognista po sznurze puszczona poczta. *Tr.*) — POCZTAMT, POSTAMT (*Tr.*), u, *m.*, z *Niem.*, das Poſtamt; *Vind.* poſhtnariſhe. POCZTARZ, POSZTARZ, a, *m*, (*Cn. Th.*), *Boh.* poštyř (*distng.* počtař rachmistrz, *ob.* Poczet); *Croat.* postar, listonosz; *Vind.* poſhtni jesdar; *Bosn.* ulaka, kgnigonoscja na kognu tekuchi; *Ross.* почтиліонъ, почтарь, ямщикъ; co na poczcie bieży, u nas podwodnik, abo posłaniec, kursor. *Cn. Th.* co koło poczty zatrudniony, do poczty służący; der mit der Poſt zu thun hat; postylion od listowéj poczty, der Poſtbote, Briefbothe, Poſtknecht, der Poſtilion von der Briefpoſt. Pisarze i posztarze ustawicznie przy sobie miał, dla roznoszenia listów. *Sk. Dz.* 768. Czas zdradny pocztarz Odwinieć drugdzie złe gazety w liście. *Wad. Dan.* 96. — §. Pocztarz, co konie z urzędu daje; u nas burmistrz, podwodny urzędnik. *Cn. Th.* 794, poczmajster, der Poſtmeiſter; *Vind.* postar, poſhtnar; *Slov.* počtar. — §. Zydzi płacący pogłówne, od donatyw, hybern, pocztarzów, i od wszystkich innych podatków wolni być maja. *Vol. Leg.* 5, 643. (od składki na pocztę). POCZTARKA, i, *ź.*, pocztą trudniąca się, die mit der Poſt zu thun hat; roznosicielka listów, gazet z poczty, lub też żona pocztarza; die Briefträgerinn, Zeitungsträgerinn, Poſtbothinn, Briefträgers Frau, Poſtilionsfrau; *Slov.* počtarka. POCZTARSKI, a, ie, §. a) od pocztarza; *Boh.* poštyrsky; *Croat.* postarszki; *Ross.* почтарскій, почтаревъ, Poſtboten-, Poſtilions-. — §. b) Pocztowy, Poſt-. Pocztarskie konie. *Tr.* Ukazały się okręty, które zwykły uprzedzać i oznajmować o nadchodzącéj flocie, zowią je pocztarskiemi. *Pilch. Sen. list.* 2, 259. Poſtſchiffe. POCZMISTRZ, POCZTMAJSTER, POSTMAGISTER, POSZTMAGISTER, POSTMAJSTER, a, *m.*; *Slov.* počtar; *Vind.* postar, poſhtnar; *Croat.* postamester; *Ross.* почтмейстеръ; pocztę trzymający, der Poſtmeiſter. Na pocztmajstra się gniewał, że nas nierychło expedyował. *Teat.* 8, 63. Pocztmagister. *Volk. Leg.* 6, 62. Poczmistrz z St. Menehoud poznał ujeżdżającego Ludwika. *Gaz. Nar.* 1, 229. Postmagister generalny ziem Pruskich. *Vol. Leg.* 5, 399. POCZTMAJSTROSTWO, a, *n.*, POCZTMAGISTROSTWO. *Vol. Leg.* 6, 62, §. a) urząd pocztmajstra, das Poſtmeiſteramt. — §. b) *Collect.* Pocztmajster z żoną, der Poſtmeiſter mit ſeiner Frau. POCZTMAJSTROWA, y, *ź.*, utrzymująca pocztę, lub też żona pocztmajstra, die Poſtmeiſterinn. POCZTMAJSTRÓWNA, y, *ź.*, córka poczmajstrostwa, die Poſtmeiſters-Tochter. POCZTOWIEC, wca, *m.*, gołąb', *columba tabellaria*, tak przywiązany do miejsca swego wychowania, iż na inne miejsca go zawiozłszy, przez niego nazad przesyłano listy. *Zool.* 226. die Brieftaube, Poſttaube. 1. POCZTOWY, a, e; *Boh.* poštowský (*distng.* počtowý, početny rachunkowy); *Vind.* poſhtni; *Ross.* почтовый; od poczty, Poſt-. Pocztowy trakt. *Teat.* 19, 8. *Ross.* ямская. Pocztom naszym brakuje tylko wozów pocztowych. *Mon.* 73, 495. *Carn.* kripa, (cf. krypa). Pocztowym powozem jechał. *Zab.* 14, 346. Pocztowa zapłata *Ross.* прогонной, прогоны. Dzień był pocztowy: więc był dyskurs o wiadomościach, któreśmy odebrali. *Kras. Pod.* 2, 110. — §. Pocztowe kule, któremi za spólną umową udzielano sobie wiadomości w listach do nich przyłączonych. *Jak. Art.* 3, 308.

2. POCZTOWY, a, e, od pocztu, *turmalis. Cn. Th.* 729, (*Boh.* počtowy, početnj rachunkowy, *ob.* Poczet); zum Gefolge, zur Schwadron gehörig. POCZTOWY, ego, *Subst. masc.*, szeregowy, sługa towarzysza, der Reitknecht eines Towarzyſz. Pocztowy albo poczetowy, *turmalis*, poczet zaś *turma*; może się pocztowy nazywać *vicecommilito*, gdyż pocztowy jest półtowarzysza. *Chmiel.* 1, 82. Płatna kawalerya składała się z towarzyszów, pocztowych, czyli szeregowych, i luzaków. *Czack. Pr.* 1, 215.

POCZUBIĆ, *f.* poczubi *cz. dok.*, potrząść za czub, ein wenig an den Kopf kriegen und zauſen. Trochę go poczubił. *Teat.* 28, 93. Poczubić się *recipr.*, einander beym Kopfe nehmen. Ten obieś nadszedł, i małośmy się nie poczubili. *Teat.* 17, 84.

POCZUĆ, *f.* poczuje *med. dok.*, Poczuwać *niedok.*; *Boh.* pocytit, pocitj, pocjl, pocigi, pocytjm; *Vind.* pozhutit, obzhutiti, sazhutiti, (pozhutik *sensus*); *Croat.* pochutujem; (*Bosn.* pochjutiti; *Slav.* pochútiti *auscultare*, cf. czuć-słyszeć); *Ross.* почувствовать, чувствовать, ощустить, ощущать (cf. ocucić), чувствованіе, (чувство zmysł), послышать; §. a) nieco uczuć, etwas empfinden. Mnieć to nie bardzo boli, ale ty poczujesz. *Cn. Ad.* 510. Już żądło poczułem miłości. *Past. Fid.* 74. Nie może dłużéj zcierpieć urazy poczutéj. *Przyb. Luz.* 117. Poczuć zmysłami, węchem etc., empfinden, ſpüren, riechen. Powąchaj, poczujesz proch, siarkę, saletrę. *Teat.* 11. *b*, 5. Czyste wino jak kryształ; jak już miły zapach jego z daleka poczuwam. *Teat.* 55. *d*, 7. Szmer i wrzawę nieprzyjaciół za sobą poczuł. *Pilch. Sall.* 219. Kołat obozowa warta poczuła. *Warg. Cez.* 232. usłyszała, ſie verſpürte, merkte. Nie zdarzyło się złodziejowi, abowiem poczuto, gdy chodził a tętnił. *Eraz. Jez. M* 6 *b.* — §. b) Poczuć, pobaczyć, zrozumieć, pomiarkować, wnieść; merken, wahrnehmen, auf etwas ſchließen. Z nocnego zgiełku o drodze nieprzyjaciela poczuli. *Warg. Cez.* 111. — §. Poczuwać się w czym lub do czego, nieobojętnym być względem czego, staranie na to łożyć, na pieczy to mieć; ſich zu etwas gedrungen fühlen, nicht gleichgültig dabey ſeyn, Sorge darauf verwenden. Z przykładów pogańskich się budujmy, A wżdy się w tym poczujmy. *Prot. Jał.* 29. Posłał do niego wierzyciel, aby się w oddaniu długu

poczuwał. *Haur. Sk.* 249. Ktoż ma tak kamienne serce, aby się nie poczuwał. do wzajemnego darowania uraz osobistych! *Koll. List.* 173. — §. Poczuwać się w czym abo do czego, na sumnieniu winnym się czuć czego, ſich in ſeinem Gewiſſen getroffen fühlen. Kiedy ja się do niczego nie poczuwam, to ja żartuję z tego, co ludzie o mnie niesłusznie gadają. *Teat.* 15. *c*, 4. Ani zgryzota, ani poczuwanie się do jakiego występku złego nie przerywa mu snu. *Teat.* 48, 5. Gdy cnotą i godnością nie mógł, w ustawicznych grzechach swych poczuwając się, *conscius sibi*, srogością państwo sobie umacniał. *Krom.* 46.

POCZWARA, y, *ż.*, potwora, obłuda; *Ross.* уродъ, урода, уродецъ, уродище, eine gräßliche Geſtalt, ein Schreckbild, eine Mißgeburt, Geſpenſt. Coż za poczwary tak niegodny na ciebie wydały dekret. *Teat.* 49, 70. — POCZWARKA, i, *dem.* — §. *Hist. Nat.* Zasklepiona gąsienica zowie się poczwarką, *puppa. Zool.* 98. *Kluk. Zw.* 4, 14, die Larve, Puppe des Schmetterlings; *Ross.* кукла, куколка, златница.

POCZWARZYĆ się, *f.* poczwarzy się *recipr. dok.*, Poczwarzać się, Poczwarować się *niedok.*, faire beaucoup de façons, badiner. *Tr.* viel Umſtände machen, tändeln, (*ob.* Czwarzyć się).

POCZWARTE, *ob.* Czwarty, po czwarte. POCZWÓRKA, i, *ż.*, sprzężaj poczwórny koni, ein Viergeſpann, Vierſpänner. Koni stadnych, jezdnych, furmanek, poczwórek pełno w stajniach. *Mon.* 73, 764. POCZWÓRNY, a, e, POCZWÓRNO *adverb.*, z czterech złożony, vierfach; *Boh.* čtwerý; *Vind.* zhvetern, ſhtiriguben, ſhtiri vpreshen, na ſhtiri vpreshliu; *Slav.* csetverostruk; *Rag.* cetverostruk; *Croat.* chetvèri; *Eccl.* четверакій; *Ross.* въ четыре ряда, четверокій, Rytmy poczwórne, *tetrasticha. Min. Ryt.* 4, 105. Poczwórny grosz Polski, czwartak. *Cn. Th.* ein Viergroſchenſtück. Poczwórny wóz, *quadriga. Warg. Wal.* 28, ein vierſpänniger Wagen. Ujrzałem, cztery poczwórne wychodziły; w pierwszym poczwórnym konie rydze, we wtórym poczwórnym konie wrone etc. *W. Zach.* 6, 2. Już powstała zorza, Już Apollo wypędza swe poczwórne z morza. *Kulig. Her.* 3. Poczwórny cug koni, poczwórne konie. *Cn. Th.*, vierſpännige Roſſe. Wjeżdżał do Rzymu tryumfator poczwórnemi białemi na wozie złocistym. *Warg. Wal.* 59. Poczwórno = z czterema końmi, vierſpännig. Jeździć ludno, poczwórno w karocie. *Bach. Epikt.* 29. POCZWORZYĆ *cz. niedok.*, poczwórnym uczynić, poczwórno podrożyć, vervierfachen. Za Zymunta III, zaczęto obwiniać tych, którzy kupując tanio zboże, toż samo w poczworzonéj cenie przedawali. *Czack. Pr.* 1, 326.

POCZYNAĆ, *ob.* Począć. POCZYNACZ, a, *m.*, poczynający, który co poczyna, *inceptor. Macz.* der Anfänger, *Boh.* počatečnjk, *f.* počatečnice, prwnjce; *Sorab.* 1. zpotžitžer; *Carn.* pozhętnek; *Vind.* prezhetnik, pozhetnik, pervi sazheniavez, *f.* prezhetniza, pozhetniza, perva sazhetniza; *Croat.* zachetnik, pochetnik, prichétnik, *f.* prichetniza; *Ross.* начинатель, начинщикъ, починальщикъ.

POCZYNIĆ *cz. dok.*; *Boh.* podělati; *Carn.* podelam, *ob.* Czynić.

POCZYŚCIĆ *cz. dok.*; *Boh.* počištugj; *Croat.* pochishùjem; *Bosn.* pocistiti, (pocist, lik *purgatio*); *Ross.* почистить, *Eccl.* соочищати, *ob.* Czyścić, oczyścić.

POCZYTAĆ, *POCZYŚĆ, *POCZCIĆ, *f.* poczyta *cz. dok.*, poczytuje *pr.*, Poczytywać *frequ.*, (*Boh.* počisti *numerare, referre*, počitati, sčjsti, sčitam zliczyć; *Bosn.* pocitati, pocjastiti *venerari*; *Rag.* pocîtati, posctovatti, pocjastitti, sctovatti *honore afficere*, *ob.* *Poczcić; *Croat.* zpochitávam *objicio, exaggero*; *Ross.* почтить, почитать poważać; почти, почитай ledwie nie, prawie); 1) policzyć między czym, kłaść w poczet; rechnen zu etwas, unter etwas, in Rechnung bringen, anrechnen; *Vind.* koga med hudobne vdrushiti, vmienjati, ſhteti, perſoditi, trokati; *Ross.* счесть, сочту, считать, числить, числю. W milę jedne poczytają dwie godziny wolnego chodu. *Biel. Św. A* 1 *b.* (rachują na milę). Te xięgi zamykają w sobie poczytanie ludu. 1 *Leop. Numer.* 1. (poczet, obrachunek). Nie poczytałeś się rozsądkiem swym. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 8, 48. (nie osądziłeś się. 3 *Leop.*, nie obrachowałeś się). Grzegorz papież między święte poczytany. *Sk. Dz.* 704. Dwanaście patryarchów możesz *poczyść za pół liczby tych, którzy uczyli w starym zakonie. *Rej. Ap.* 45. — Błogosławiony, któremu pan grzechu nie poczytał. *W. Rom.* 4, 8. nie przypisał, nie przywłaszczył; anrechnen, zurechnen, beymeſſen. Niech te rzeczy, które się potrafiły, poczytają, nie ku zatraceniu, ale skaraniu narodu naszego. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 6, 12. (niech je mają nie za zatracenie, lecz skaranie). — §. Poczytam to za zysk, za despekt = mam to sobie za zysk. *Cn. Th.* pokładam sobie, für etwas halten, es ſo anſehen, betrachten. Nie poczytaj mi tego za winę. *Teat.* 9. *b*, 4. nie miéj mi za złe, nimm es mir nicht übel. Ludzie od tak wielu wieków to zawsze za rzecz ohydną mieli; tedy nie może być to za lekką rzecz *poczciono. *Eraz. Jez. D* 8 *b.* (poczytano). Ja pomierność za największą poczytuję cnotę. *Siem. Cyc.* 576. — §. 2) Poczytać trochę, przez czas niejaki czytać; ein wenig leſen, etwas leſen; *Ross.* почитать, почитывать.

1. POD, (PODE *pluribus consonantibus insequentibus, e. gr.* pode mną); (*Boh. et Slov.* pod, pode; *Sorab.* 1. pod, pot, zpodě, podzpode; *Sorab.* 2. pod, ſpod, ſpodi, ſpoſi; *Carn.* pod, spod, spôdej, sdol, sdolej, (cf. z dołu); *Vind.* pod, spodai, spodei, odspodai, sdolai, sdolei, tuspoda, ispod, spod, (pod, dnu = spod, dno, tło); *Croat.* pod, zdola; (2. pòd, tle = podłoga, tło); *Slav.* pod, nixjee, (*ob.* Niżéj, nisko); *Bosn.* pòd, ozdol (cf. z dołu), ozdal, odzdál; (pòd 2. *pavimentum*, 3. *laquear*); *Ross.* подъ; cf. *Ger.* Boden; *Angl.* bottom; *Svec.* batton = spód; cf. *Graec.* βυθός); *Praepositio regens Localem vel Acusat., respectu quietis in loco, vel motus ad locum,* (*oppos.* nad) = niżéj czego inszego, blizko czego wyższego; unter, nahe bey etwas höhern, bey. I) *cum Locali respectu loci*, pod czym, niżéj czego, unter etwas. Zostawiłem ich pijanych pod stołem. *Teat.* 7, 12 *d. Czart.* Kto bywa na koniu, bywa i pod koniem. *Rys. Ad.* 24. *Rej. Zw.* 144. Doczekam się, choć pod ziemią tego.

Paszk. Dz. 43. (w grobie). Widziałeś konia, którego miał pod sobą. *A. Kchan.* 248. (na którym jechał). Miał 500 koni wozowych pod rzeczami, które z sobą wiózł. *N. Pam.* 14, 146. (w wozach, na których rzeczy były). Pod majem = omajony. *Cn. Th.* 394. Upewniam cię zawczasu, że umrzesz pod murem. *Teat.* 27, 15. pod niebem, pod płotem, na dworze, na ulicy; auf der Straße, unter freyem Himmel. Nic nie miał, i starość w śpitalu, albo pod murem kończył. *Teat.* 19, 52. Będę na wieczerzy pod białem orłem. *Teat.* 41. *b*, 205. w oberży pod znakiem białego orła, beym weißen Adler, im Gaſthauſe zum weißen Adler. Szukaliśmy ich, a oni tu pod naszemi oczami. *Teat.* 1. *c*, 58. przed oczami, vor unſern Augen, unter unſern Augen. Boże wspomoż mię, oto moje niebezpieczeństwo pode mną jest. *Sk. Żyw.* 2, 341. (tuż). Mruknie pod nosem. *Mon.* 73, 723, (cf. półgębkiem, przez zęby). Nie chciałbym widzieć dzieła mego pod plackami. *Mon.* 64, 636. (użyte na placki). Pod barwą, jednéj maści, *ob.* Barwa. Spojrzyj na te okrucieństwa, które się pod twoim imieniem dzieją. *Stas. Num.* 1, 131. twoim imieniem, pod pokrywką twego imienia; unter deinem Namen, in deinem Namen. Pod liczbą, *ob.* Liczba. Zostawić co pod wątpieniem. *Warg. Wal.* 276. w wątpliwości, wątpliwie, zweifelhaft. Lekkiemu sercu i otucha, i dobra myśl, i nadzieja dobra, wszystko to u niego pod wątpieniem. *Rej. Zw.* 87. Pod jedną planetą, kto się z kim urodził. *Cn. Th.* (pod jedną gwiazdą). — Pod pokrywką, pod płaszczykiem, pod pozorem. — Pod polewką mięso. *Cn. Th.* Fleiſch in der Suppe. Pod kluczem jest co = w zamknieniu, unter dem Schloſſe, verſchloſſen. Pod kluczem chować. *Petr. Ek.* 6. Żonę swoję pod kłódką zamyka. *Teat.* 36. *c*, 78. — §. Pod, *dependentiae*, unter, abhängig von. Pod kim być. *Cn. Th.* Wolałbym pod Turczynem być, niż pod takim rządem. *Kłok. Turk. praef.* Pod jednym prawem z kim siedzieć, einerley Rechten unterworfen ſeyn. Wszyscy my pod tymże prawem siedziemy śmierci. *Dar. Lot.* 2. — §. *Obsol.* Wziąć, dobyć czego pod kim = z pod kogo wziąć co, nad czym on panował; einem etwas nehmen, worüber er Herr war, das unter ihm war, ihm unterthänig war. Kazimierz wziął pod biskupem Kujawskim Raciąż; Lelowski też powiat pod Bolesławem wojował, wziął też Lendską ziemicę pod Piusem. *Biel.* 150. Dwieście miast wziął pod chrześciany Mahomet. *Paszk. Dz* 94. Upatrzywszy swój czas, gdy Mieczysław jechał do Poznania, ubiegli Kraków pod nim i osadzili. *Biel.* 111. Ktoby pod kim co u nas uprosił, a to temuby, pod kim to on sobie uprosił, pierwéj było nadane, tedy pierwszy przywilej przy mocy ma ostać. *Stat. Lit.* 34. — §. Pod, *conditionis et accessorii*, bey, mit, unter. Pod pewną kondycyą obowięzuję się. *Kras. Zb.* 1, 466. unter einer gewiſſen Bedingung. Nie odpisuję się cale od tego zdania, lecz pod pewną miarą. *Pilch. Sen. list.* 3, 244. Tyś Panie wszystkie rzeczy pod miarą, pod liczbą i pod wagą rozłożył. 1 *Leop. Sap.* 11, 21. (rozrządził. 3 *Leop.*). Pod rękojmią, gegen Bürgſchaft. Pod przysięgą, mit einem Eide. Pod moją cnotą = jakom dobry, na poczciwość. Pod zakładem się spierać. Pod gardłem, pod kijem, pod chłostą, pod klątwą, pod łaską lub niełaską, pod winą, pod posłuszeństwem, pod grzechem przykazuję, zakazuję, stanowię. *Cn. Th.* bey Lebens =, Stock =, Baunſtrafe, bey meiner Ungnade, bey Verantwortlichkeit u. ſ. w. etwas anbefehlen. Każdy powinien pod cnotą, pod wiarą, położyć, czego w bitwie dostanie. *Tarn. Ust.* 264. Pod grozą. *Gorn. Dw.* 353, *ob.* Groza. II) Pod, *cum Accusat.*; *significans motum ad locum*, unter. Pod ziemię śmierć każdego tłoczy. *Burl. A* 2. Każdy pod się garnie. *Teat.* 43. *c*, 3. Pies ogon pod się. *Jabł. Ez.* 68, (cf. ogon). Bierze Julią pod rękę, i odchodzą oboje. *Teat.* 30. *b*, 116. er nimmt ſie unter den Arm. Złe głosy nie idą pod niebiosy. *Teat.* 55. *d*, 19. ku niebiosom, nie dochodzą niebios, himmelan. Pod kij mu przyszedł, nawinął mu się, er kam ihm unter den Stock, er kam ihm in den Wurf. Skoro mu świnia pod kij, skoczy na owych z zasadzki. *Pot. Pocz.* 484. (jak tam przyszli nieprzyjaciele, gdzie na nich czyhał). W małym poczcie pod wojsko Litewskie podbieżał. *Papr. Gn.* 1071. Wyprawił rotmistrza pod ludzie dla języka. *Biel.* 682, (*ob.* Lud). Przychodzi i śmieje mi się pod nos. *Teat.* 36, 31. (w oczy). — §. Ochotnie szli wszyscy pod miecz. *Sk. Żyw.* 1, 216. na ścięcie, ſie giengen (unter das Schwert) zum Richtplatz unerſchrocken. Wszyscy pod miecz oddani, miasto pod ogień. *Birk. Zyg.* 10. na ścięcie, na spalenie skazane; zum Schwertſtreiche, zum Feuer beſtimmt. Pójdziesz pod szubienicę, i pod prawa żwawe męża zapalczywego. *Hor. Sat.* 250. im będziesz oddanym, du wirſt ihnen dahin gegeben, überliefert werden. — Niemasz takiego rozkazu, syna jedynaka brać pod żołnierzy. *Teat.* 8, 29. na żołnierkę, zum Soldaten. Pod nierówne się rzeczy siłom swoim poddawali. *Żarn. Post.* 3, 653 *b*. Okup za nas pod grzech zaprzedane uczynił. *Żarn. Post.* 95. — §. Pod *usus*, *consilii*, zu, für. Grunt pod len ma być kruchy i tłusty. *Ład. H. N.* 91. Z jaworowego drzewa czynią kufliki pod pokost. *Cresc.* 466. do pokoszczenia, zum Firneißen, die überfirneißt werden. Wozów tyle nie było, ile ich potrzeba pod chorych wyciągała. *Perz. Cyr.* 3, 18. Wagen für die Kranken, die Kranken darauf zu legen. Trzeba mu będzie konia pod człeka. *Teat.* 36. *b*, 65. ein Reitpferd (unter) für den Reitknecht. Trzeba mu i drugiego konia pod wózek. *Boh. Kom.* 1, 143. zum Wagen, vor den Wagen zu ſpannen. Koń pod wierzch, (*ob.* Wierzch). Koń jeszcze chroma; nie można go brać pod siodło. *Teat.* 19. *b*, 67. (kulbaczyć i na nim jeździć). Pod polewkę mięso. *Cn. Th.* unter die Suppe. — §. *Temporis.* Pod czas = za czasu, zur Zeit, unter, während. Pod czas sejmu. *Mon.* 64, 339. Pod czas *Te Deum*, armaty słyszeć się dały. *Ust. Konst.* 1, 161. Zabił go pod dobrą myśl na rozmowie. *Stryjk.* 309. pod czas uczty, (*ob.* Dobramyśl). Z laty ubywa pod starość zdrowie. *Zab.* 13, 295. Pod wieczor = ku wieczorowi, gegen Abend. Pod wieczor ciało święte maścią pomazano. *Pieśn. Kat.* 75. — §. Pod *Dimensionis*, wedle, nach. Pod sznur, *ad amussim. Cn. Th.* Wszystkich tych ziół pod jednę miarę społem uwarzyć. *Cresc.* 534. Natura wszystko pod wagę i strych słuszności i

sprawiedliwości ułożyła. *Pilch. Sen. list.* 3, 216. — §. *Numeri:* Pod sto, blizko stu, do stu, około stu, gegen, auf, an, ohngefähr so viel. Pod siedm tysięcy wybornéj piechoty Za Szwajcarami poszło prawą stroną. *P. Kchan. Jer.* 19. Pod tysiąc Turków było z paiżami. *ib.* 247. Pod tysiąc koni jazdy z nim jechało. *ib.* 295. Godzien mąk piekielnych pod tysiąc tysięcy. *Kulig. Her.* 25. Pod sto lat żył. *Warg. Wal.* 276. Pod zeszły mój wiek, pod lata moje stare, już jedną nogą stoję w grobie. *Smotr. Nap.* 24. III) Pod *Cum aliis Praepositionibus*, z pod czego, z czego wydobywając, unter etwas hervor. Dobądź się z pod wód Neptunie, i dodaj pomocy. *Bardz. Trag.* 540. Z pod koni wyrzuci się gnój co dzień, z pod wołów dwa razy w tydzień. *Kluk. Zw.* 1, 153. — 2. POD, *Praepos. insepar.*, §. a) *adjungit Verbis vel Nominibus directionem actionis sub aliquid*; n. p. Podpisać, podpis, podlewać, podpaść, poddawać, poddanie, poddaństwo. — §. b) *Exprimit haud magnum adhuc incrementum actionis non multum provectae*, ein wenig, etwas; Podpić sobie, podweselić, sich ein wenig berauschen, lustig machen; *cum Nominibus* podkrzewina, podrost, *respondet:* nie do *approximationis*; podrostek, jeszcze nie wyrostek. — §. Pod, *permutationem status inferioris in superiorem:* Podrosnąć, podpomodz, podratować. — §. *Notionem secreti:* Podglądać kogo, podkraść, podstrzegać, podsłuchać. — §. *Permutationis secretae:* Podstawić, podrzucić, podsunąć, podrzut, podsunięty testament.

Pochodz. *spód*, *spodni*, *spodnie*; *naspodni*, *odspodni*, *podspodni*; *podławie*, *podstole* i t. d. (*Ross.* подовикъ cegła ogniskowa w piecu).

PODAĆ, podał, *f.* poda *cz. dok.*, podaje *praes.*, Podawać *frequ.*; *Boh.* podati, zdáti, wzdati, wzdawati, odewzdati, poskytnauti, poskytati, poskytowati; *Sorab.* 1. podacz, podahwam, podahm, zkiczu; *Carn.* podájam, zhesdam, odrajtam; *Vind.* podajati, napreidat, zhresrozhiti, zhresdati, prezhdati, prieddati, totaidati; *Rag.* podatti; *Croat.* podati, podalszem, podajem, podávam, podavati, predati, izruchiti, (*ob.* Wręczyć, wyręczyć); *Slav.* pridati; *Ross.* подать, подавать, предать, предавать, сдать, сдавать, сдавывать; podawać co komu, hingeben, übergeben, hinreichen, zureichen, überreichen. Rękę mu podał. *Star. Dw.* 51. Kiedy komu słowy co obiecujemy, ręce sobie na znak pewnéj swéj wiary podawamy. *Sax. Tyt.* 157. Jemu i wody podać niewart. *Teat.* 21, 84. Podawać piłkę, nadawać, *ob.* Galić. Z rąk do rąk podawać. *Wiśn.* 182, *Ross.* вручить, вручать, wręczyć. Raz żagle podać Zefirowi, Drugi raz krzywić je ku Notowi. *Bardz. Trag.* 87. Z lecem nie rozumie Jak go podać lub przybrać; *nec frena remittit, nec retinere valet. Żebr. Ow.* 33. popuścić, nachlassen, fahren lassen, fallen lassen, schießen lassen den Zügel. Wąż to w kłąb niezmierzony zatokiem się zwija, To się jak nagły potok okrutnie podawa; *impetu fertur. Żebr. Ow.* 56. napada, wysuwa się pędem, schießt hervor. — Podaję tył = uciekam, n. p. Wyście tył podali, i pierwsi z bitwy pouciekali. *Bardz. Luk.* 157; (*terga dare*). Mam ci sekretnie do wykonania niektóre podać rozkazy. *Teat.* 6, 54. zlecić, Befehle geben, auftragen. Na pierwszym miejscu u stołu pannę całowano, Także do końca podawać kazano. *J. Kchan. Tr.* 16. daléj kolejno przez cały stół tak uczynić kazano, man ließ es so weiter geben bis zu Ende. Adamowa wina, przez podawanie rodzaju na nas ścieka. *Salin.* 4, 387. przez udział, komunikacyą plemienia, durch die Fortpflanzung bis auf uns. Acz ci zmysły co inszego podawają, ciebie niech umocni wiara. *W. Post. W.* 245. stawią, pokazują, ofiarują, prezentują; darbieten, vorstellen, darreichen. Podawała się między dwoma obozy wielka równina. *Ustrz. Kruc.* 2, 272. ofiarowała się niby, zdarzyła się, es präsentirte sich zwischen den Lagern eine große Ebene. Owo jest Ergast, jakoć mi go nieba Podały w ten czas, gdy mi go potrzeba. *Past. Fid.* 319. (zdarzyły, nastręczyły). — Podać, *Verb. neutr.*, n. p. Obaczył Jonatas, że mu czas podaje, a dopomaga .... 1 *Leop.* 1, *Mach.* 12, 1. (na rękę przypada, służy). — Podawać kogo na urząd, zalecać go na ten urząd, prezentować; einen zu einem Amte vorschlagen, vorstellen. Cesarz, acz heretyk, czcząc jakokolwiek kościoł Rzymski, po śmierci Liberyusza, nie podał na papieztwo aryana. *Sk. Dz.* 233. Podawanie plebana, plebanii, ołtarza, beneficyum jakiego, *actio*, kollacya, prezentowanie. *Cn. Th.* proponowanie, das Vorstellen, Präsentiren zu einem Amte. Podawania plebana prawo, kolatura, das Präsentationsrecht, władza podawania urzędów duchownych. *Weryf. pr.* 2; *jus patronatus*, n. p. Zjednali sobie Polacy u papieża wolność podawania dziewięćdziesiąt urzędów duchownym, *conferendi. Krom.* 574. W podawaniu kapłana wiedzieć potrzeba, jeśliby kościoł wakował, a podawca przełożonego nie obrał, pókiby cztery miesiące nie upłynęły, traci i kościoł i lenno; a biskup poda, kogo będzie chciał. *Szczerb. Sax.* 303. *Biel. Św.* 82 *b.* — Podawać komu jaką myśl, jakiś projekt; einen Gedanken mittheilen, einen Vorschlag machen; *Ross.* наразумить, надоразумить. Będę mówił, co mi kolwiek myśl poda. 3 *Leop. Job.* 13, 13. (potknie. 1 *Leop.*). Podobało mu się to podanie. *Papr. Gn.* 34, 18. ta propozycya, ten wniosek, projekt, der Vorschlag. — *Math.* Podanie, *propositio. Geom.* 1, 13. Jest wiele podań, których dowiedzenie gruntuje się na równości pewnych trójkątów. *Jak. Mat.* 1, 47. mathematische Aufgaben. — Podawać się abo kogo w pośmiech. *Cn. Th.* einen dem Gelächter Preiß geben. Podawać kogo abo siebie w języki ludzkie, otwierać na się gęby ludzkie, dawać przyczynę do mówienia o sobie, ins Gerede bringen. Kto w pańskiéj niełasce, z tego wszyscy dworują, a jak poczną, tak go będą sobie podawać, nosić, piastować, aż do pacholąt przyjdzie. *Gorn. Dw.* 124. (cf. po kolędzie nosić). Będą go sobie z tyłu palcem ukazować, wszędzie gdzie się zejdą, będą go sobie podawać. *Kosz. Lor.* 16 *b.* Podawać po sobie = dać znać po sobie, sich etwas merken lassen, an sich verspüren lassen. Jam milczał, choćby mię zabito, nie podałem po sobie. *Jabł. Tel.* 29. — Podanie kościelne, tradycya. *Cn. Th.* die Tradition, mündliche Ueberlieferung, *Slov.* podání, odewzdání; *Sorab.* 1. podahtžo, podahwizna; *Ross.* подача, (сдача wydanie, oddanie, предание, предаваніе zdrada). Cnoty Wojciecha ś. przez 900

lat trwającym podawaniem przyszły do nas. *Bals. Niedz.* 1, 202. (*Eccl.* отцепреданный, *Graec.* πατροπαράδοτος, *a patribus traditus*). Podaję między ludzie = ogłaszam, głoszę. *Dudz.* 52. unter die Leute bringen, bekannt machen. Radby się rycerz w téj okazyi podał światu, radby się oraz i królowi spodobał. *Pot. Arg.* 296. radby się wsławił u świata, oznajmił światu, unieśmiertelnił; er möchte ſich gerne der Welt bekannt machen, ſich berühmt machen. — §. Podawać, oddawać, poddawać; dahin geben, hingeben, weggeben, übergeben, ergeben. Mówisz, iż podając Pan Chrystus Piotrowi owce, apostołów samych jemu nie poruczył. *Smotr. Ex.* 53. Podaję kogo katu, podaję bestyom na pożarcie, podaję kogo w niewolą, podaję szyję. *Cn. Th.* Nie podam rąk na więzy; wolę gardło szablom podać, niż ciało w niewolą. *Birk. Zbar. A* 3. (nie dam się więzić). Jezus na krzyżu nakłoniwszy głowę, podał duszę. 1 *Leop. Joan.* 19, 30. oddał, wypuścił, gab ſeinen Geiſt auf. Pan go na takie ubóstwo podał, iż chleba prosił. *Sk. Dz.* 851. (przepuścił nań takie ubóstwo). Życzę, żebyś się w takie niebezpieczeństwo nie zawsze podawał. *Boh. Kom.* 3, 159. ſich in Gefahr begeben. Sam swe życie podał w niebezpieczeństwo, żeby mógł We Pana ratować. *Boh. Kom.* 3, 97. Gwałtowny wiatr nie dawszy przybić do lądu, podał ich daleko na morze czarne. *Zabł. Roz.* 23. (zapędził z niebezpieczeństwem ratunku). Jest rzeczą głupią gwałtem się silić, i niby nie podawać chorobie. *Perz. Lek.* 340, (cf. nie dać się, nie ulegać, nie ustąpić). Tak się dumie podał, że go niemożna cierpieć. *Warg. Cez.* 22. Podaję się smętkowi, przypuszczam do siebie smętek. *Cn. Th.* — §. Gdziemkolwiek oko podał, na pował leżały trupy. *Zebr. Ow.* 179; *quocunque acies oculorum flexeram*, gdziemkolwiek oko obrócił, wobin ich nur meine Augen blicken ließ. — §. Podanie, podawanie, powzdanie, zdawanie kupna, majętności, oddanie rzeczy prawnych abo kontraktowych. *Cn. Th.* 808. das gerichtliche Trabiren, Ueberliefern, Einhändigen, Abtreten. — §. Podawać w targu, targować, targując postępować; bieten, handeln, ein Gebot thun auf etwas, warum man handelt. Podawanie, das Bieten, das Gebot; *Sorab.* 1. podahwk. Kto więcéj poda, ten otrzyma; *qui pluris licitatur, ei addicetur. Mącz.* Podaję więcéj, podkupuję kogo, postępuję więcéj od niego, einen überbieten, cf. pędzić, podbić kogo. — §. Podać się do kogo, podobnym mu się robić, formować się według niego; ſich nach einem bilden, ihm nachſchlachten, ihm gleichen. Człowiek w człowieka podać się może. *Mon.* 70, 61, (cf. udać się). Ten młody kawaler arcywspaniałą posiada duszę, bynajmniéj się do ojca swego nie podał, który kutwą i sknerą. *Teat.* 7. *c*, 70. Widamy u stworzenia rozmaitego, że się oddziela a w różność podaje ród od rodziciela. *Gil. Kaz. B b* 4. *PODACIE *adverb.*, hojnie, okwicie, *abundanter. Mącz.* reichlich, überflüſſig.

PODAGRA, PEDAGRA, y, *ż.*, z *Greckołac.*, dna nożna. *Cresc.* 617. *ib.* 165. *Sienn.* 107. das Podagra, das Zipperlein in den Füßen; *Boh.* dna w nohach, pokostnice, dnawa nemoc; *Vind.* podegra, potegrom, podogrom, podagran; *Carn.* kert, kretiza, (cf. kret); *Croat.* vúlog, vulogi; *Dal.* guta; *Bosn.* gutta; *Rag.* noggobòl; *Slav.* kostobolja, úlozi; *Ross.* подагра; *Eccl.* камчугъ, подагра, ногоболѣніе. O podagrze i innym boleniu nóg. *Sleszk. Ped.* 219. Pedagra bardziéj ludziom dostatnim niż ubogim przypada. *Haur. Sk.* 415. Czasu Hippokratesa mało ich było, coby podagrą niemagali, a to dla miernego chowania. *Kosz. Lor.* 119 *b.*, (*ob.* *Niemodz). Podagra na pół zleczona, Gdy często aż do potu robotą znużona. *Jak. Baj.* 105. Wrzaskliwa podagra. *Ryb. Geśl. C.* PODAGRYCZNIK, a, *m.*, ziele, kozia stopka, *aegopodium*, *podagraria*, dawniéj zażywane na bole w stawach. *Syr.* 112. *Kluk. Dykc.* 1, 9. Geißfuß, Gerſch. PODAGRYCZNY, a, e, — ie *adverb.*, od podagry, Podagra =, podagriſch; *Boh.* podragowatý; *Vind.* potegrast, gotau; *Croat.* vulosliyiv; *Rag.* nogobolan; *Ross.* подагрическій. PODAGRYK, a, *m.*, podagryczny człowiek, podagrę cierpiący; *Bosn.* guttavaç; *Croat.* vuloslivecz; *Ross.* подагрикъ; der das Podagra hat. Przez niego trzy podagrykowie zostali uzdrowieni. *W. Post. W.* 3, 84.

PODAJĘ, *ob.* Podać. — (*PODALSTUSZYK; *Ross.* подгалстушникъ; alsztuk do podwięzywania, ein Unterhalstuch, Halstuch zum Unterbinden. PODAMINEK, *ob.* Aminek-Polski). — PODANIE, PODANY. *ob.* Podać.

PODAREK, rka, *m.*, PODARUNEK, nku, *m.*, PODARZE, a, *n.*, PODARUNECZEK, czka, *m.*, *dem.*; *Slov.* darunek; *Sorab.* 1. podahek; *Boh.* wzatek, wzatki, (wziątek); *Vind.* darovifhtvu, darovitje, darstvu, obdaritje, daruvanstvu; *Croat.* prikaz, prikazen; *Rag.* ejas, (*ob.* Cześć, *poczta), dobrarúka; *Bosn.* nadar; *Ross.* подареньe, подареньице, подарокъ, подарочекъ, даровщина, взятки; *Eccl.* посулъ, подарокъ, обища, мздоиманіе, благодарїе; co się komu daruje, daje, das Geſchenk. Ugłaskali Tatarów wkraczających podarkami. *Boter.* 3, 65. Podarunki dawać, *Ross.* кланиться, поклониться, (*ob.* Pokłon). Podarki oczy zaślepiają, język wiążą. *Cn. Ad.* 871. złotym szydłem wnet przekolesz, (cf. ślinogorz). Podarki brać podłego jest serca. *Cn. Ad.* 870. Podarkami gardzi, (*ob.* Nieprzedarowany). Podarek od nieprzyjaciela, podejźrzany. *Cn. Ad.* 869; (*timeo Danaos et dona ferentes*). Świat chytry wielu zawodzi, Niejednemu nawet przy podarzach szkodzi. *Kulig. Her.* 242. Podarza żadnego nie mamy, cobyśmy mu dali. 1 *Leop. Genes.* 33, 10. Przyniósł mi brat podarza i upominki twe. 1 *Leop. Hier.* 1. Uczcił ich tak znamienitym podarzem. *W. Post. Mn.* 69. Drogim podarzem. *W. Post. W.* 3, 122. Spodziewała się większego jeszcze podarza. *Gorn. Dw.* 283. Podaruneczki daje swojéj kochance. *Teat.* 30. *c*, 11. Dostaję podaruneczki od pani. *Teat.* 16. *c*, 6. Podarunki szły mi od pana. *Kras. Pod.* 2, 144. Podarek zaletny, miłośniczy podarek. *Dasyp. X x* 1 *b.* — §. Darowizna, którą mąż swojéj nowéj małżonce pierwszego rana po ślubie daje, nazwana podarunkiem rannym, Morgengabe. *Gal. Cyw.* 2, 154. *PODAREMNIE; *Sorab.* 1. podarmo, *ob.* Daremnie, Darmo, Nadaremnie. PODARKOWY, a, e, od podarka; *Sorab.* 1. dahrowé, dahrowski; *Vind.* daruvatliu, dodelitliu, Geſchenks =, Gaben =. Ofa królestwo swoje podarkowe papieżowi uczynił, z każdego domu pieniądz srebrny po-

stępując. *Sk. Dz.* 734. podarki dające, do podarków obowiązane, Geſchenke gebend. PODAROWAĆ, 'PODARZYĆ, *f.* podaruje *cz. dok. Verb.* darować, darem dać, w darowiznie dać, Podarowywać *frequ.*, ſchenken, als Geſchenk hingeben; *Vind.* podaruvati; *Ross.* подарить; (*Boh.* podařiti se = zdarzyć się, udać się dobrze). Przyjmij podarzenie z rąk moich. 1 *Leop. Genes.* 33, 10. (podarze, podarek). Prokurator jeśli nie zobaczy częstéj poczty, podarzenia, czestowania, bardzo zlenieje. *Sax. Porz.* 117. — *Transl.* Winę podarować, wybaczyć, odpuścić; die Schuld ſchenken, ein Verſehen verzeihen, vergeben. Hoj nie podaruję mu tego. *Teat.* 13, 7. Bądźcie miłosierni, podarowywujący sobie, jak i bóg z łaski podarował wam. *Budn. Ephes.* 5, 2. Znaszając i podarowywając jeden drugiemu, jeśliby kto na kogo miał żal, jak i Chrystus podarował wam. *Budn. Coloss.* 3, 13. Prawo Rzymskie nawet karę śmierci podarowywa temu, kto się zbrodni w pijaństwie dopuszczał. *Ostr. Pr. Kr.* 1, 47. — (PODARTY, *ob.* Podrzeć). PODATEK, 'PODAWEK, tku, *m*; *Boh.* auloha, (cf. nałożyć); *Sorab.* 1. dahwk, zkwadwaté dahwk; *Vind.* podauk, tribut, gornaloshba, naloshba, gornaklad, naklada; *Croat.* podányek, stíbra; *Ross.* подать, налогъ, кинсонь, урокъ; dań, pobor, czynsz, myto, cło, dymowe, czopowe, powołowszczyzna etc., *nam est vox generalis*; die Abgabe, Steuer. Wielkie nałożył podatki na poddanych. *Ld.* Podatku, pogłowia i dani dawać nie chcieli. *Budn. Ezdr.* 4, 13. Król włożył dań na duchowne, i k temu z kościołów srebro pobrano krom Krakowa, bo na ten 'podawek biskup Krakowski nie chciał przyzwolić. *Biel. Św.* 244 *b.* — §. Rodzicom każdy winien jest cześć, posłuszeństwo, podatek. *Hrbst. Nauk. t* 8 *b.* poddanie się, Unterthänigkeit, Ergebenheit. PODATKOWAĆ, ał, uje, *intr. cont.*, podatki płacić, ſteuern, Abgaben geben. Im się bardziéj zaludnia kraj, tym więcéj jest podatkujących. *Kluk. Kop.* 1, 65. Geta musi podatkować gruby. *Mon.* 71, 391. — PODATKOWANIE, ia, *n.*, sposób rozkładania podatków, obrachowanie ich, das Steuerſyſtem. Nauka podatkowania znacznéj ważności sprawa dla dobra pospolitego. *Mon.* 73, 493. Wzrosła w podatkowaniu nierówność, fiskalność, słowem oszukanie i uciążliwość. *Ust. Konst.* 1, 82. PODATKOWY, a, e, do podatków należący; *Ross.* податный, die Abgaben betreffend, Steuer-. PODATNIK, a, *m.*, podatki płacący, der Abgaben zahlt, ſteuerbar iſt. Od Tatarów Rusacy sami, chociaż to ich towarzysze i podatnicy byli, bez szkody być nie mogli. *Krom.* 297. PODAWAĆ, PODAWANIE, *ob.* Podać. PODAWCA, y, *m.*, PODAWACZ, a, *m.*; *Boh. et Slov.* podawač; *Sorab.* 1. podahtžer, podahwar, podahwačžer; *Vind.* podajauz, podajaunik; *Croat.* podavávecz; *Ross.* податель, сдатчикъ, вручитель; *Eccl.* подавецъ, **податель**; powszechnie podawający cokolwiek, der Hingeber, Hinreicher, Ueberreicher, Uebermacher. W ten czas piłka bieg swój dobrze odprawuje, i trwa gra długo, gdy między podawaczem a odbijaczem taka jest miara, iż i ten grzecznie podaje, i tamten rozumnie odbija. *Gorn. Sen.* 87. co piłkę gali, der den Ball einſchenkt. Podawacz rzemieślniczy, pomocnik, der Handlanger. Podawca jakiéj wiadomości, *traditor*, n. p. Cokolwiek przedtym było wątpliwe, teraz przez mię podawcę ma być pewne. *Sienn.* 491. Grecy byli podawcy zacnymi praw i obyczajów narodowi ludzkiemu. *Janusz. Oksz. D* 3 *b.* Podawca plebana, plebanii, *ob.* Kolator, der Verleiher, Vergeber einer Pfründe. Dostojeństwa duchownego jest podawcą zwierzchność duchowna, a beneficii jest podawcą zwierzchność świecka. *Obr.* 30. (udzielaczem). Prezentacya jest persony przez podawcę biskupowi słuszne wystawienie. *Weryf. pr.* 2. Senat rozkazuje podawcom abo wytrykuszom kościelnym, aby .... *Baz. Hst.* 92. Patronowi albo podawcy należy obrona praw kościelnych. *Szczerb. Sax.* 303. *Rej. Post. E* 3. Łakomy podawca za dary takie pasterze owieczkom daje, że te obumierać muszą 'prze niedostatek nauki. *Rej. Ap.* 35. *Rej. Post. E* 3. — Podawca lenna. *Szczerb. Sax.* 212. der Lehensherr. PODAWACZKA, i, *ż.*, która podaje, die Uebergeberinn, Ueberlieferinn; *Boh.* podawačka; *Vind.* podajauka, podajauniza; *Ross.* подательница. PODAWCZY, a, e, służący do podawania kogo na co, Beſtallungs-, Einſetzungs-, Verleihungs-. List podawczy służy do oddania krolewszczyzny uprzywilejowanemu. *Kras. Zb.* 2, 51.

PODAWIĆ, *f.* podawi *cz. dok.*; *Bosn.* podaviti, udaviti; *Croat.* podavlyújem, podaviti; *Ross.* подавить, подавлять; *Boh.* podawiti; jednego po drugim udawić; einen nach dem andern erwürgen. Wszystkich braci swoich kazał podawić. *Star. Dw.* 48. Niewinne ptaki podawił do końca. *Biel. S. M. A.* 3 *b.* W nocy podawiły się same. *Warg. Wal.* 190. PODAWICIEL, a, *m.*; *Eccl.* подавлятель, der Erwürger.

PODBECHTAĆ, *f.* podbechta *cz. dok.*, Podbechtywać *frequ.*; *Ross.* подгвоздить, подгважживать; poduszczać, poddymać; aufhetzen, anhetzen. Za podbechtywaniem Krzyżaków, *incitantibus Crucigeris. Krom.* 503. PODBECHTACZ, a, *m.*, poduszczyciel, podżegacz, der Aufhetzer; *Vind.* nahuskavez, naganjavez, podſhuknik, napraulavez; *Ross.* подговорщикъ, смутникъ, *fem.* смутница.

PODBESTWIĆ, *f.* podbestwi *cz. dok.*, rozjątrzyć na kogo, gegen jemanden wild und zornig machen, aufbringen, aufgebracht machen. Kazimierz gniewem przeciwko Władysławowi podbestwiony, pokój stanowić rozradził. *Krom.* 748. Mucha ziemię Ruską wojował, jeśli nie za podbestwieniem, tedy pewnie za przebaczeniem Stefana; *si non concitante, saltem connivente. Krom.* 750.

PODBIAŁ, u, *m.*, ziele, *tussilago*, Huflattig, rodzaj, do którego należy lepiężnik. *Kluk. Dykc.* 2, 244. *ib.* 3, 137. grzybienie mniejsze, Car ziele. *Comp. Med.*, (cf. kniat); *Vind.* podbel, kopitnyak; *Ross.* подбѣлъ, мать и мачиха, матерникъ, бѣлокопытникъ. PODBIAŁOWY, a, e, Huflattich-. Woda podbiałowa. *Haur. Sk.* 300.

PODBIĆ, *f.* podbije *cz. dok.*, Podbijać *niedok.*; *Bosn. et Rag.* podbitti; *Croat.* podbíam; *Ross.* подбивать, подколотить, подколачивать; §. a) podbijaniem co pod czym drugiém umieścić, unter etwas hinein ſchlagen. — §. Podbijać licytującego, wzbijać go, podwyższać; einen ſteigern, treiben, in der Auction; *Vind.* svishati, povishati, navishati, ſhteigrati, gorvdarjati. — §. Podbić kogo pod siebie, pod

moc swoję, zhołdować kogo, podmanić; *Boh. et Slov.* podmaniti, podmanugi, (cf. man); *Carn.* oblâdati, spodvyem, spodnêsem; *Vind.* ſebi podvriezh, podvrezhi, poddati; *Ross.* подклонить, подклонять, подвергнуть, подвергать, осилить, осиливать, поработить, порабощать; *Eccl.* обладѣти, повинути, закабалити; ſich unterwürfig machen, unter ſeine Gewalt bringen, bezwingen. Nieprzyjaciel, chociaż podbity pod nogi, Może jeszcze być, swój czas opatrzywszy, srogi. *Morszt.* 137. Żeby był cały świat podbity, Kato jest nieużyty. *Lib. Hor.* 42. — §. b) Podbijać oczy, gębę, posinić; wund ſchlagen, blau ſchlagen. *Cn. Th.* Koń mu się podbił na grudzie. *Pot. Pocz.* 224. nogi sobie poranił, przetarł, das Pferd hat ſich die Beine wund gelaufen. Bydlę tuczone na miękkiéj i oparzystéj paszy, prędko się podbija. *Pilch. Sen. list.* 392. — §. Podbić komu nogę, przyprawić kogo o upadek, einem ein Bein unterſchlagen; *Sorab.* 1. podražu; *Ross.* подплесть, подплетать, подшибить, подшибать; *Eccl.* подцѣпляю ногою, запинаю кого ногою, *subst.* запинатель. — §. Podbijać komu bębenka, *ob.* Bębenek. — §. c) Podbijać co czym, podszywać; unterfüttern, füttern. *Diptois*, płaszcz drugim suknem podbity. *Mącz.* Król w atłasowéj szubce, podbitéj rysiami. *Stryjk. Henr.* — *Fig.* Miał smok ten brzuch chropawym jaszczurem podbity. *Tward. Daf.* 18. — §. d) Podbijać się, wzbijać się, unaszać się; ſich ſchwingen, empor ſchwingen. Gołębie podbiwszy się w górę, znikły mi z oczu. *Stas. Num.* 2, 107. Wysoki lot poety Greckiego, gdy się do nieba samego podbija. *Lib. Hor.* 92. PODBICIEL, PODBIJACZ, a, *m.*, PODBÓJCA, y, *m.*, który co sobie podbija, der Ueberwältiger; *Ross.* поработитель, покоритель, (*ob.* Pokorzyć). Gornomyślni krajów inszych podbijacze są niesprawiedliwi. *Zab.* 9, 213. *et* 221. Gdzież są ci podbiciele, których Bosfor rodzi! *Zab.* 12, 178. Wielbią podbicielów krain. *Zab.* 9, 230. Tchnął żądzą tytułu niezwyciężonego w każdym rodzaju podbójcy. *Pam. Warsz.* 4, 52. *Czart.* PODBICIELKA, i, ż., die Ueberwältigerinn.

PODBIEDZ, PODBIEGNĄĆ, *f.* podbieży, podbiegnie *intr. dok. et jednil.*, Podbieżeć *niedok.*, Podbiegać *contin.*; *Boh.* podběhnu, podběhlý; *Slov.* podběhugi; *Ross.* подбѣжать, подбѣгивать; *Eccl.* подтицаю, (*ob.* Podciec); §. a) biegać aż pod co, przybliżać się; biś unter etwaś hin laufen, hinzu rennen. Owi co do zamku z ogniem podbiegali .... *Bardz. Luk.* 576. Wojsko pod Kapitolium podbiegało. *P. Kchan. Orl.* 1, 67. — §. Podbiedz kogo, zdybać, uchwycić; einen erhaſchen, erwiſchen, einholen. Podbiegł śmielca, i kędy śmierci nasnadniejsze przeście, Łono mu przejął wieprz dwiema zębami. *Zebr. Ow.* 201. (*occupat audacem*). Słońce twarz powlokło swoję barwą śmiadą, Bo miesiąc ciemnym podbieżał je kołem. *Miask. Ryt.* 139. — §. b) Podbiegło jakie miejsce ciała krwią, ociekło, die Wunde iſt mit Blut angelaufen. Członek naderwany krwią podbiegnie. *Perz. Cyr.* 1, 112. Podbiegły, a, e, *partic.*, ociekły, angelaufen. Jak się z sińcami krwią podbiegłemi obchodzić. *Perz. Cyr.* 1, 87.

PODBIELEĆ, *f.* podbieleje *neutr. dok.*; *Ross.* подбѣлиться; bielawym się stać, na biały kolor pójść, weißlich werden. Wiewiorki podbielałe. *Banial. I* 2, od spodu białe. (*Croat.* podbelyújem *subcortico*).

PODBIERAĆ, *ob.* Podebrać. PODBIEŻENIE, *ob.* Podbiedz. PODBIJAĆ, *ob.* Podbić. PODBÓJ, oju, *m.*, (cf. *Ross.* подбой podszewka); podbijanie pod moc swoję, zhołdowanie, zawojowanie; das Ueberwältigen, Unterwerfen, Bezwingen, Erobern, die Eroberung; *Vind.* podverhsba, podvershenje; *Croat.* podlosenye; *Ross.* покореніе. Dziś mocarze już nie czynią rozległych podbojów. *Zab.* 9, 217. Chciwość czuwa wśrzód samych podbojów. *ib.* 15, 76. Na Portugalii podboje Hiszpańskie jakby suchą działy się ręką. *Zab.* 16, 401. Dla podboju krajów. *Nar. Tac.* 2, 302. PODBÓJCA, *ob.* Podbijacz. PODBÓJCZY, a, e, podbijający sobie, zwycięzki; erobernd, ſiegreich. Daj sobie owę gracką i podbójczą minę, Która do poddania się zniewala dziewczynę. *Treb. S. M.* 93. (*Ross.* подбойный od pobijania, подбойщикъ co bóty podbija).

*PODBOCZYĆ się, *ob.* boki podejmować; *Rag. et Bosn.* podboccitise *applicare brachia ad latera*; *Ross.* подбочениться, подбочениваться, die Hände in die Seite ſetzen. (*Croat.* podbochên *ansatus*, *bracchiatus*, *ob.* Uchaty).

PODBOŚĆ, *f.* podbodzie, podbodę, *cz. dok.*, od dołu pobość, von unten hinauf ſtechen, ſtoßen; *Rag.* podbadati; *Bosn.* podbadati, poticati; *Croat.* podbádam, podbolszem, *incito*, *ob.* Poduszczyć, podbechtać. (*Rag.* podbâdalaz; *Bosn.* podbadilaç; *Croat.* podbadâvecz *impulsor*; *f.* podbadâvka; *ob.* Poduszczyciel, *ob.* Podbechtacz).

PODBOŻEK, żka, *m.*, półbożek, ein Halbgott. Bogowie i podbożkowie. *Teat.* 29. *b*, 42.

PODBRADZAĆ, *ob.* Podbrodzić.

PODBRAŻYĆ sobie *intr. dok.*, (od brahy), podchmielić sobie, podpić; ſich berauſchen, ſich einen Rauſch trinken. Gdy sobie człowiek zbyteczne podbraży, To po Łacinie raz *u*, *s s* dwa razy. *Bratk. D* 4 *b*, (t. j. *sus*).

PODBRODEK, dku, *m.*; *Boh. et Slov.* podbradek, lalok; *Slov.* podhuba; *Vind.* podbradek, podbrada, podbradjak, skranja, (podbradiſhe = spodnia żuchwa); *Croat.* podbrâdek; *Bosn.* podbradak; *Rag.* podbrâdak; *Ross.* подбородокъ, подбородочекъ; *Eccl.* подгортание, подбородокъ, нижная челюсти часть; das Kinn, das Unterkinn, die Unterfehle. Podbrodek jest część niższa pod wargą niższą; u mężczyzn dorosłych włosami czyli brodą pokryta. *Krup.* 2, 337. Język do podbrodka strzała, A podbrodek do gardła samego przywdziała. *Otw. Ow.* 490. — §. Podgardłek, der Kader, Koder, Goder, die Wampe. Patrz, jak im wiszą brzuchy z onemi podbrodki, Co je tam wytuczyli snadź waszemi snopki. *Rej. Wiz.* 161. Nie było z czego żyć wikaryuszom, Nie znali co mieć troisty podbrodek. *Pulp.* 5. — §. Podbrodek abo łańcuszki, część munsztuka. *Hipp.* 60. die Kinnkette am Pferdezaume. Munsztuki mają być z podbrodkiem okrągłym albo kwadratowym pobielanym, nieostrym. *Hipp.* 39. PODBRODNY, a, a, od podbrodku, Kinn-. Łańcuch podbrodny koński, łańcuszek *Vind.* bersda, bersdna ketenza.

*PODBRODZIĆ, *f.* podbrodzi *cz. dok.*, Pobrodzać, Podbradzać *niedok.*, podtopić, untertauchen. Podbrodził mdłe

konie Febus na Iberskim brodzie. *A. Kchan.* 335; *tingit gurgite equos.* W Afryce Febus stroni Od widoku naszego, podbradzając koni. *Chodk. Kost.* 2. Dobrze jest konia podbradzać w wodzie, aż do kolan. *Cresc.* 519.

PODBRONOWAĆ *cz. dok.*, bronując zakryć, beegen, mit der Egge bedecken; *Vind.* podvlazhiti, *ob.* Podwlec.

PODBRZEŻE, PODBRZEŻNY, *ob.* Pobrzeże. PODBRZEŻNIAK, a, *m.*, ślniak grzyb, boroik. *Jundz.* 564. eine Art Erdſchwämme; *Boch.* podbrjšek.

PODBRZUSZE, a, *n.*; *Vind.* podzhrovu, spudnji trebuh, podpaſje, podpoje; *Eccl.* подчревіе, подпупіе; *Ross.* подбрюшина; dolna część brzucha. *Perz. Cyr.* 20, der Unterbauch, podpępcze. *ib.* 1, 156. podołek, łono. PODBRZUSZNY, PODBRZUCHOWY, a, e, den Unterleib betreffend; *Eccl.* подпупный, подчревный; (*Ross.* подбрюшникъ poprąg). Żyła podbrzuszna. *Perz. Cyr.* 1, 189. Podbrzuchowa. *Krup* 3, 78.

BODBUDOWAĆ, *f.* podbuduje *cz. dok.*, budowanie jedno podprowadzić pod drugie, podjechać budowaniem pod drugie; *Sorab.* 1. podtwarju; *Vind.* podzimprati, unterbauen. PODBUDYNEK, nku, *m.*, podprowadzony budynek, podbudowanie, podjechanie; die Unterbauung, der Unterzug, *substructio. Cn. Th.*

PODBUDZIĆ, *f.* podbudzi *cz. dok.*, Podbudzać *niedok.*, poduszczać, poddymać, aufregen, aufwiegeln; *Ross.* подстрекать, подстрекнуть. Władze podbudzające, które działają na jestestwa ożywne. *Śniad. Teor.* 249. Sprzysięgli podbudzają pospólstwo. *Gaz. Nar.* 1, 202. PODBUDZICIEL; *Ross.* подстрекатель, der Aufreger, Aufwiegler.

PODBURZYĆ, *f.* podburzy *cz. dok.*, Podburzać *niedok.*, pobuntować, podbechtać; aufrühreriſch machen, aufgebracht machen; *Ross.* подтолкнуть, подталкивать, возкрамольствовать. Uciemiężony lud do podburzenia łatwy. *Przestr.* 330. Płomień wiatrem podburzony pożera co napada. *Past. Fid.* 30. PODBURZYCIEL, a, *m.*; *Vind.* gorsboduvauz, gorsvertuvauz; *Ross.* смутитель, der Aufrührer. *W rodz. żeńsk.* Podburzycielka; *Ross.* смутительница.

PODCECHOWAĆ, *f.* podcechuje *cz. dok.*, podznaczyć tajemnie, a nie rzkomo nie bacząc baczyć, *subnoto. Mącz.* insgeheim bemerken, anmerken.

PODCERULIK, a, *m.*, cyrulika pomocnik, der Unterchirurg; *Ross.* подлѣкарь.

PODCHĘDOŻYĆ *cz. dok.*, Podchędażać *niedok.*, nieco ochędożyć, etwas reinigen, von unten rein machen. Ule na wiosnę podchędażać. *Haur. Ek.* 137.

PODCHLEBA, PODCHLEBNY, PODCHLEBOWAĆ, *ob.* Pochlebca.

PODCHMIEL, u, *m.*, *ob.* Pochmiel, podpicie sobie, der Rauſch, das Räuſchchen; *Vind.* pianostiza, pianstvize; *Ross.* хмѣль, (похмелье ból głowy z podchmielenia). Nie jestem pijany, jestem tylko w podchmielu. *Zabł. Zbb.* 5. PODCHMIELIĆ sobie, *cz. dok.*, Podchmielać sobie *cont.*, §. a) podpijać sobie, podweselić sobie; *Slov.* podchmelit, podrusit sa; (*Boh.* ochmeliti někogo okpić, oszwabić); *Ross.* подгулять, подгуливать, подкуликать; (хмѣлѣть, охмѣлѣть opoić się, хмѣлевый, хмеленъ pijany, опохмелить po pijaństwie co tęgiego zadawać); ſich ein Räuſchchen trinken. Zdaje mi się, żeś sobie podchmielił. *Teat.* 46. *c, Ross.* онъ подъ хмѣлькомъ. Kto się na chleb żołnierski, kto na nędzę żali, Kiedy sobie podchmieli, a nie raczej chwali Cnego Bacha z Cyterą? *Hor.* 1, 96. *Nar. Budn. Apopht.* 111. Skrzypiński sławny był zwykłym podchmielaniem. *Stryjk.* 417. — §. b) *Transit.* Chłopek mózg podchmieliwszy jedzie krzycząc z miasta. *Ryb. Gesl. B* 2. mózg zalawszy, den Kopf benebeln. — §. c) Podchmielić *proprie*, chmielem zaprawić, mit Hopfen anmachen. *Tr.*

PODCHÓD, u, *m.*; *Ross.* подходъ; podchodzenie, podbieżenie, zbliżenie pod co, podejście, podstęp; das Anrücken, Naherücken, Untertretung unter etwas, Berückung. Admirał nie wątpiąc, że nowe podchody Maury czynią, wraz ku nim zwracać każe przody. *Przyb. Luz.* 55. PODCHODZIĆ sobie *cz. niedok.*, Podchadzać sobie *frequ.*; *Ross.* подходить; §. 1) trochę zmordować się chodzeniem, ſich ein wenig müde gehen. Pochodziłem sobie, *ambulando aliquantum sum fessus. Cn. Th.* A tom nalazła dziewczę, podchodziwszy sobie; *ea quaesita diu tandem mihi reperta est. Zebr. Ow.* 121. — §. 2) Podchodzić pod co, podchodzić kogo, *ob.* Podejść.

PODCHORĄŻY, ego, *m.*, namiestnik chorążego, der Unterfähndrich. *Tr. Ross.* подпрапорщикъ.

PODCHOWAĆ, *f.* podchowa *cz. dok.*, odchować cokolwiek, ein wenig groß ziehen, aufziehen. Zwierzęta skoro się urodzą i trochę podchowają, potrzeby swoje same sobie opatrzyć mogą. *Sk. Kaz.* 633. Chlewik ma być dla prosiąt podchowałych. *Haur. Ek.* 112. — §. Podchowawszy konie, pojedziem do Lwowa. *Czach. Tr. L* 2. trochę im wytchnąwszy, odpocząwszy, odżywiwszy ich, ein wenig raſten laſſen.

PODCHWYCIĆ, *f.* podchwyci *cz. dok.*, Podchwytać, podchwytuje *contin.*, Podchwytywać, Podchwytawać *frequ*; *Boh.* podchytiti, podchycugi, podchycowati (= 2. podpierać); (*Sorab.* 2. podchischisch podrzucić); *Eccl.* подхищаю, подкрадываю; *Ross.* подхватить, подхватывать; podchwycić, z nienacka uchwycić, ułapić, przejąć; unvermerkt auffangen, aufgreifen, ertappen, erhaſchen. Idmonową córę, która się z gorliwości wielkiéj obiesiła, Zawisłą dobrotliwa Pallas pochwyciła. *Zebr. Ow.* 141. (*pendentem levavit*, podniosła, do góry trzymała). Podchwytuje słowa, i najmniejsze śpieguje ruszenie. *Teat.* 28, 75. Zacząłem go podchwytać w słowach, i nieznacznie pewności uczyć. *Mon.* 64, 150. Faryzeuszowie radzili się, jakoby Jezusa podchwycili w mowie. *Sk. Kaz.* 431. wie ſie ihn in der Rede fangen könnten. Jedno słowo wyrzekłem do niéj, i to podchwycono. *Teat.* 5. *b*, 64. Przychodzą na kazanie, nie dla nauki, ale na podchwytanie słów. *Sk. Dz.* 282. Podchwytywali Cycerona krytycy, że aż nad to często peryody swoje kończy tym pięknym spadkiem: *esse videatur. Pir. Wym.* 256. (zdybali go na tym). Na tak grubym podchwycony kłamstwie, zawstydził się. *Mon.* 70, 525. Chciał go podstąpić a podchwycić w jakich omyłkach jego. *Rej. Post. N n* 1. Barzo tego był pilni, aby go w jakiéj omyłce podchwycili. *ib. P p* 5. — *Captare aliquem*, pilnować na kogo, podchwytawać. *Mącz.* auf einem paſſen, ihn zu

fangen ſuchen, ihm aufpaſſen. — §. Podchwycić kogo = urwać kogo, podejść go z nienacka; einen berücken, erwiſchen. Niechaj patrzy na wsze strony, Aby nie był podchwycony. *Jak. Baj.* 215. Synowie Stefana w królestwie ojcowskim podchwyceni będąc, do Polski się uciekli. *Krom.* 153, (*frustrati*). — §. Podchwytywać co, nach etwas haſchen. Bywają momenta, gdzie postępek nagły dokazuje wszystkiego, jakoby podchwytując nagle, czego zwyczajnym trybem idąc, nie można dokazać. *Ustrz. Kruc.* 3, 115. PODCHWYTACZ, a, *m.*, pochwytający co, godzący na co; der Aufpaſſer, Auflauerer, der etwas aufzufangen trachtet. Na wykrętną mowę niezawzdy trzeba odpowiadać dla podchwytaczów. *Budn. Apopht.* 29. Ktoż się takowych podchwyaczów na świecie przesłucha? *Pim. Kam.* 310. PODCHWYTKA, i, *ż.*, podchwytywanie, podrywka, łapka, sidło; Falle, einen zu fangen, Schlinge, Fallſtrick. Chytrości a podchwytki, *captiunculae. Mącz.* PODCHWYTLIWOŚĆ, ści, *ż.*, chytrość podchwytywająca, Verfänglichkeit. Zdrady a podchwytliwości, *captiones. Mącz.* POCHWYTLIWY, a, e, PODCHWYTLIWIE *adverb.*, chytrze godzący, aby podchwycił, verfänglich. Filip starał się uwodzić przez najpodchwytliwsze oświadczenia tych, na których godził zgubę. *Nag. Fil.* 59. Umysł podchwytliwy. *Fredr. Ad.* 94. *Captiose*, chytrze, podchwytliwie. *Mącz.*

PODCHYLIĆ *cz. dok.*, pod co nachylić, podgiąć, unter etwas hinbeugen; *Eccl.* подницаю.

PODCIĄĆ, podciął, *f.* podetnie *act. jednll.*, Podcinać *niedok.*; *Boh.* podtjti, podtál, podtnu, podtjnám; od spodu przyciąć, odetnąć; von unten behauen, anhauen, abhauen, einhauen. Urodziwe cyprysy bystrą siekierą u spodu podcina. *Ustrz. Troi.* 45. Dąb podcięty z ogromnym rumorem się wali. *Tward. Wł.* 92, *Slov.* podtatý. Inie podcięte, aby statkom płynącym nie szkodziły. *Pam.* 85, 1, 320. Z siekierą idę do lasu na dzień cały; tam podcinam, ścinam, rozcinam. *Teat.* 54. *b*, 8. Zboże na tym polu kosą podetną, zbiorą i do stodoły zwiozą. *Podw. Wroż.* 24. Trawa kwitnąc rano, W wieczor podcięta, obraca się w siano. *Ryb. Ps.* 180. Dzik Anceusza kłem srogim podcina. *Bardz. Trag.* 102. Błędu korzeń podcięty. *Sk. Dz.* 645. Podcinać żyły, *subnervare. Cn. Th.* podrzynać, abſchneiden, einſchneiden. Dawid podciął żyły woźnikom. 1 *Leop.* 1 *Paral.* 18, 4. Podcinanie języka przyrosłego. *Perz. Cyr.* 2, 194. podrzynanie, das Löſen der angewachſenen Zunge. Podcięte nogi, nietylko chybkość swą tracą, ale też jeszcze kalectwa dostają. *Pilch. Sen. list.* 2, 217. Goni śmierć i uciekającego i podcina golenie. *Birk. Kaz. Ob. L.* (die Schenkel lähmen). — *Fig.* Wszystkim podciął szumny Bachus nogi. *Pot. Syl.* 229. (z nóg ich zwalił, er lähmte ihnen die Beine). — Król Pruski biskupowi Warmieńskiemu płaszcz bardzo podciął. *N. Pam.* 4, 67. skrócił, t. j. dochód jego zmniejszył.

PODCIĄG, u, *m.*, siestrzan, balka wielka, drugie mniejsze poprzeczne utrzymująca. *Wład. Dudz.* 52. *Świtk. Bud.* 870. der Unterbalken, Tragebalken, auf dem die Querbalken ruhen. PODCIĄGNĄĆ, *f.* podciągnie *cz. jednll.*, Podciągać *niedok.*; *Sorab.* 1. podčžanu, podčžaham; *Ross.* подтягнуть, подтягивать; pod co podciągnąć, bis unter etwas hinziehen. Krzyżacy jak świeckie rzeczy, tak i duchowne podciągali pod swoję władzę. *Nar. Hst.* 5, 30. Sukcesyą swoję pod prawo dożywocia przyszłéj małżonki mojéj podciągam i kładę. *Teat.* 26, 91. Prawda ta pod żadną wątpliwość podciągniona być nie może. *Mon.* 69, 108.

PODCIEC, PODCIEKNĄĆ, podciekł, *f.* podciecze, podcieknie *intr. jednll.*, Podciekać *niedok.*; *Vind.* podtezhi, podtiekati, spudtezhi; *Croat.* podtéchem; *Eccl.* подтицаю; *Ross.* подтечь, подтекать; ciekąc podpłynąć, unter etwas hinfließen. *Subtermeat pontes fluvius*, podciekа. *Cn. Th.*, podpływa. *Wład. Alluo*, podciekam. *Urs. Gr.* 249. Podciekły *Vind.* potezhen, podkladen. PODCIEKACZ; *Vind.* podtiekar, spudtiekavez.

PODCIĘCIE, PODCINANIE, *ob.* Podciąć.

PODCIĘGACZ, a, *m.*, (cf. *Ross.* подтяжка = podciągnienie); poprąg, pas, którym konia ściągają. *Wład.*, der Sattelgurt.

PODCIENBITKA, *ob.* Podsiębitka.

PODCIENIE, ia, *n.*, miejsce cieniem okryte, ein beſchatteter Ort. Wyszedł na podcienie. *Zab.* 15, 272. (*Eccl.* подсѣняю, подстѣняю *obumbro*, *Graec. ὑποσκιάζω*).

PODCIERAĆ, *ob.* Podetrzeć.

PODCIERPIEĆ *med. dok.*, nieco pocierpieć, ein wenig leiden. *Ezop.* 25.

PODCIEŚ, przycieś, *ob.* Podwalina. PODCIĘTY, PODCINAĆ, *ob.* Podetnąć. PODCIOS, *ob.* Podwalina, *ob.* Podczos. PODCIOSAĆ, PODCZOSAĆ *cz. dok*, podcinać, unter etwas hin hauen oder zimmern; *Ross.* подтесать, подтесывать — *Fig.* Podczosać języka, mówiąc o ludziach. *Eraz. Jęz.* Y 4. hamować, skracać.

PODCISNĄĆ *cz. jednll*, Podciskać *niedok.*, podrzucić, podmieść, unter etwas hinwerfen; *Sorab.* 1. podežisznu; *Rag.* podtisnuti, podtiskati *submittere*; *Ross.* подтиснуть, подтискивать. — §. Podgnieść, unter etwas drücken; *Sorab.* 1. podežižežu *supprimo*; *Vind.* podtisniti, podstiskuvati.

PODCYCOWY, a, e, pod cycami się znajdujący, unter den Säugwarzen befindlich; *Eccl.* подсосецный; *Graec. ὑποτίθιος*, *submammillaris.*

PODCZAS *adverb.*, czasem, niegdy, tedy owedy; zuweilen, bisweilen, dann und wann. I głupi podczas mądrze odpowie. *Cn. Ad.* 873. Podczas w podłéj sukmanie najdzie się pańskie zdanie. *ib.* Podczas dowcip wyborny w kącie leży. *Cn. Ad.* 872. Rzadko, ale przecię podczas to bywa. *Fur. Uw. G b.* — §. Podczas, *ob.* Pod.

PODCZASTWO, a, *n.*, urząd podczaszego, das Mundſchenkenamt, szynkowstwo; *Boh.* šenkstwj; *Croat.* peharnichja, (cf. puhar); *Eccl.* винолитіе. PODCZASZANKA, i, *ż.*, PODCZASZANECZKA, i, *ż.*, *demin.*, córka podczaszego, des Mundſchenken Tochter. Śliczna podczaszaneczka. *Teat.* 32. *b*, 50. PODCZASZY, ego, *m.*; *Boh.* češnik, nalewač, šenk, češir; *Rag.* podcjasenik; *Sorab.* 1. tóčžka, totžka, (*ob.* Toczyć); *Vind.* nalivar, (*ob.* Nalewacz); *Carn.* likéb, lykeb, (cf. litkup); *Bosn.* podcjasnik, peharnik, (cf. puhar); *Croat.* pehárnik; *Hung.* pohárnak; *Dal.* pod-

chassnik, peharnik; *Eccl.* подчашій, винолятель, виночерпатель, виночерпій, предвкуситель; *Ross. obs.* чарочникъ (*ob.* Czara), подчашникъ, der Mundſchenke; urzędnik dworu królewskiego, mający w straży trunki do stołu monarchy. *Kras. Zb.* 2, 374. Gdy podczaszy przyniósł pierwszą czaszę przed króla z napojem, król kazał dać biskupowi. *Sk. Żyw.* 2, 290. Przewinili coś dwaj urzędnicy królewscy, podczaszy i piekarz. 3 *Leop. Genes.* 40, 1. (szynkarz. 1 *Leop.*), (cf. cześnik). PODCZASZYC, a, *m.*, syn podczaszego, des Mundſchenken Sohn. PODCZASZYNA, y, *ż.*, żona podczaszego; *Boh.* čjšnice; *Croat.* peharnikovicza, (pochassnicza *potoria cantilena*); des Mundſchenken Frau.

*PODCZEREWIE, ia. *n.*, [najdelikatniejsze futro, z podbrzuszka, *ob.* Pupki. 4] n. p. Bobrowego podczerwia, od jednego .... *Instr. cel. Lit.* Futra bobrowe podczerwia. *Vol. Leg.* 4, 356, (*ob.* Poczerwie). *Ross.* черевій, черевчатый мѣхъ brzuchowe skóry wiewiórcze, tchórzowe, lisie.

PODCZERNIĆ *cz. dok.*, czarno podfarbować, unter etwas hin ſchwärzen; *Ross.* подчернить, подчернивать, подсурмить.

PODCZESAĆ *cz. dok.*, czesząc pod co podkładać, podsuwać, unterkämmen; *Ross.* подчесать, подчесывать.

PODCZOS, u, *m.*, (cf. *Ross.* подчесъ szparag); Kohl-, oder Krautſproſſe. *Prototomus*, podczos, najpierwszy głąb, młoda kapusta. *Macz. Cyma*, młode czosyki albo łodygi, które się na kapuście albo też na inszych ziołach na ostatek puszczają, podczos. *Macz.*; *Croat.* czima; *Bosn.* cimule, vrrisj, varsi, versi, (cf. wierzch). Skąpiec żył tylko podczosem i zieleninką. *Zab.* 9, 64. Dojźrzałe z grząd zrzyna kapusty podczosy. *Zab.* 10, 50. *Koss.* *PODCZOSAĆ *cz. dok.*, podciąć, *ob.* Podciosać. PODCZOSOWY, a, e, podczosowi podobny, *cymosus. Cn. Th.* ſproſſig, wie Krautſproſſen.

PODCZYŚCIĆ *cz. dok.*; *Ross.* подчистить, подчищать, подчищивать; nieco poczyścić, etwas reinigen, aus dem Gröbſten rein machen.

PODDAĆ, *f.* podda *cz. dok.*, Poddawać *niedok.*; *Boh.* poddati, poddawati, odewzdati; *Slov.* poddávám; *Sorab.* 1. podahm; *Vind.* poddati, podat, zhriesdati, zhrjesdajati; *Carn.* poddam; *Croat.* poddati, poddajem; *Slav.* pridati, (*ob.* Przydać); *Ross.* сдать, сдавать, сдавывать (*ob.* Zdać), поддать, поддавать; kłaść pod co, unter etwas legen, darunter hinlegen. Snadźby przyszło pod Etnę poddać mi ramiona, I włożyć na wysoką Osę Peliona. *Tward. Wł.* 1. — §. Poddawać co komu = pod rękę mu podawać, podsuwać; einem insgeheim etwas zuſchieben, hinſchieben, unterſchieben. Nieznacznie coraz sumki poddawał kommisarzowi. *Kras. Pod.* 2, 44. (*Ross.* наподдать, наподдавать polewaniem wrzącą wodą pomnożyć gorącość w łaźni). — §. Poddać pod moc czyję; *Eccl.* покараю, повинуть, (cf. powinąć, cf. powinny); ergeben, übergeben. Bóg wszystko Chrystusowi poddał pod nogi jego, i postanowił go głową nad wszystkim. *Salin.* 2, 470. Nie mogąc obronić fortecy, poddał ją. *Ld.* Poddanie, die Uebergabe, *Vind.* poddanje, poddaja, predaja, zhriesdaja, zhesdauk; *Ross.* сданіе, сдача. Poddać się, *Rag.* podattise; *Bosn.* pridattise, (cf. przydać się); *Ross.* сдаться, сдаваться, (cf. zdać się); *Eccl.* покаряюся (cf. pokorzyć się), покинѫти сѧ, повинуваться. Poddać się, uniżyć się, ukłonić się komu. *Cn. Th.* 873, (*Ross.* поддача uleganie, ustępowanie). Poddać się swejwoli, smutkowi = oddać się, ſich dem Uebermuthe ergeben. *PODDANCZUCH, a, *m.*, *contemt.*, poddanik, poddaniec, podległy komu; ein Unterthan, Untergebner. Sąd grodzki w ręku poddańczucha, ekonoma. *Przestr.* 156. Król ten, swoich trzebieńców poddańczuch. *Stas. Num.* 1, 122. PODDANIEC, ńca, *m.*, PODDANIK, a, *m.*, który się poddał jako jeniec, der Untergebne, der ſich ergeben hat. Przemysł poddaniki Sasy z Drzenia wolno wypuszcza, *deditios. Krom.* 279. *Cn. Syn.* 267. — §. Poddany, podległy komu, der Unterthan, *Vind.* poddanik, poddan, podloshnik, podvershenik; *Carn.* podloshnèk; *Croat.* podlòsnik; *Slav.* podloxnik; *Eccl.* подъражьникъ. Otwórz twe serce królu, gdyć skargi poddańcy niosą. *Zab.* 13, 323. *Jak.* Co mi ztąd, że mi liczny poddańców tłum kolana nagnie? *Zab.* 13, 232. *Nar.* PODDANKA, i, *ż.*, która komu poddana, podległa; *Croat.* podlosnicza, die Unterthaninn. Wiem, iż jestem twoja, że do ciebie należę, poddanką twoją jestem. *Teat.* 54, 10. PODDAŃSKI, a, ie, od poddanych, Unterthanen-; *Ross.* подданническій. Zuchwałość poddańska. *Nar. Tac.* 2, 414. PODDAŃSTWO, a, *n.*, PODDANOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* poddanost, poroba, (cf. parobek, cf. *rab, robota); *Slov.* poddanost; *Carn.* podloshnost; *Vind.* podanost, poddanje, podvershenje, podloshnost, ponishnost, podvershba, podvershenje; *Bosn.* podlogh, podloga, podjarmenstvo; *Croat.* podlosnoszt, podlosenye; *Ross.* подданство, подвластіе, повиновеніе; §. 1) poddanie się, uznanie podległości komu, posłuszeństwo; die Unterthänigkeit, der Gehorſam. Berengaryus poddaństwo Ottonowi oddawszy, na królestwo przywrócony był. *Sk Dz.* 872. Nieprzyjaciele prosili łaski, i poddaność uczynili. *Biel.* 66. ſie ergaben ſich, unterwarfen ſich. Wybrali Giedymina na księstwo, i poddaność mu jako własnemu dziedzicowi uczynili. *Stryjk.* 342. Oddajcie mu upominki i poddaność waszę. *Sk. Żyw.* 1, 19. Albrecht z poddaństwem swym Zygmuntowi się deklarował, takim sposobem, aby z mistrza Pruskiego był od króla uczyniony księciem lennym. *Biel.* 500. Wszyscy królowi, i wiarę, i poddaństwo przysięgą odnowili. *ib.* 503. Siła miast w poddaństwo wziął. *Warg. Cez.* 227. W rządzie Rzpltéj nic dobrego być bez posłuszeństwa i poddaności nie może. *Sk. Kaz.* 61. Świetność oko ludu razi, Ta najskuteczniéj ducha poddaństwa mu wrazi. *Teat.* 15. *d*, 19. *Wyb.*, (cf. pokora, posłuszeństwo). Za taką ich upornością, Słowom mym niepoddanością, Nie przyjmę na wieki żadnego. *Ryb. Ps.* 189. — §. Poddaność według prawa jest, i jeśli słuszna? *Petr. Pol.* 22, (cf. niewola, niewolstwo, podległość). Poddaństwo nie jest z prawa przyrodzonego. *Mon.* 76, 842. — §. 2) *Collect.* Poddaństwo = poddani, die Unterthanen. Słudzy płakali, poddaństwo wesołemi okrzykami głosiło powrót dziedzica. *Kras. Doś.* 254. Dodali im z poddaństwa chłopców kilku. *Torz. Szk.* 104.

Król nie jest przez się królem, ale przez poddaństwo, To niszcząc, sam się niszczy. *Jabł. Tel.* 175. PODDANY, a, e.; *Boh.* poddany; *Slov.* poddaní; *Sorab.* 1. podahnski, poddahnski, poddahn, poddahnk; *Vind.* poddan, podoblastnjen, podloshen, podvurshen, podvershen, ponishen; *Slav.* podloxan; *Bosn.* susgjagn, rob; *Ross.* подданный, подвластный, подначальный; *Eccl.* начальствуемый, начинаемый; podległy komu, unterwürfig, unterthänig, ergeben. Nigdy po dobréj woli, aż wojskiem przymuszeni, poddanemi być chcieli. *Warg. Cez.* 227. Azaż nie bogu poddana będzie dusza moja? 3 *Leop. Ps.* 61, 1. (podrzucona. 1 *Leop.*). — §. Nie był pyszny, ale jako pokornemu przystoi, poddany, spokojny, w mowie łagodny. *Sk. Żyw.* 1, 232. (unterthänig, willfährig; powolny, dogodny). — *Substant.* Poddany, ego, *m.*, poddanik, der Unterthan, (*ob.* Ojczyc). Poddanemu z panem trudno walczyć. *Gaw. Siel.* 163. Kto nigdy nie był poddanym, rzadko bywa dobrym panem. *Cn. Ad.* 390. Poddanemu każdy pan ciężki. *Cn. Ad.* 872. (poddany zawsze skwierczy). *Prov. Slov.* Gaki pan, taki kràm, gací paní, takowi poddaní; jaki pan, taki kram. *Slov. Prov.* Kdě sa páni zwadá, musá sa sedláci za wlasi ruwat; kiedy się panowie wadzą, na poddanych włosy trzeszczą.

PODDAĆ, *f.* podedmie *cz. dok.*, Poddymać *niedok.*; *Carn.* podpihujem; *Croat.* podpuhávam; *Ross.* поддуть, поддувать; dymać na co od dołu wzniecając, aufblasen, anblasen. Jeśli podedmiesz ogień, rozżarzy się, a jeśli pluniesz nań, będzie zgaszon. 1 *Leop. Syr.* 28, 14. Poddęty płomień wznosi się w obłoki. *Morszt.* 2. Włoch co miechy poddymał na kuźnicy. *Star. Vot.* 2 *b.* miechy ciągnął poddymając ogień, der den Blasebalg zog. Bóg stworzył kowala, poddymającego węgle na ogniu. 1 *Leop. Jez.* 54, 16. — *Fig.* Poddymać, podpuszać, nadymać, aufgeblasen, stolz machen. Nauka jego poddyma go. — *Transl.* Poddymać, poduszczać, anhetzen. Lud burzyć i poddymać. *Gaz. Nar.* 1, 147.

PODDACHOWANIE, ia, *n.*, miejsce pod dachem, *ob.* Poddasze, poddaszek; die Bedachung, ein bedachter Ort. *Subgrundatio*, poddachowanie, podsienie, przedsienie. *Macz.* PODDACHOWY, PODDASZNY, a, e, pod dachem, dachem nakryty; bedacht, mit einem Dache bedeckt. *Cn. Th.*, *Sorb.* 1. podtżeschné; *Ross.* подволочный, чердашный

PODDASZE, a, *m.*, PODDASZEK, szku, *m.*, *dem*, miejsce pod dachem, poddaszne, strych, podstrzesze; der Ort unter dem Dache, der Boden, der Söller; *Boh.* hůro (góra), půda, ponebj, pátro (cf. piętro), podkrow; *Sorab.* 2. żurla, pschetsch; *Carn.* svisle; *Vind.* nahise, podstrehina, podstrehje, podstreshnik; *Croat.* podeziglěni; *Ross.* застрѣха, надъизбица, подволока (cf. podwalina), чердакъ, чардакъ, чердачекъ. Poddasze, t. j. wszystkiego budynku góra. *Haur. Ek.* 11. Na strychu na poddaszu była polepa gruba. *Haur. Sk* 94. Dachy Włoskie nie mogą mieć dobrego poddasza. *Świtk. Bud.* 111. — §. Poddaszek, przeddaszek, przed dom wychodzący, a od cieczenia na ścianę broniący, *suggrunda. Macz.* ein Wetterdach. PODDASZNY, *ob.* Poddachowy.

PODDAWACZ, a, *m.*, PODDAWCA, y, *m.*, który co poddaje; *Vind.* zhesdajauz, der Uebergeber, Unterwerfer; (*Ross.* поддавальщикъ w łaźni nalewacz wody wrzącéj dla pomnożenia gorąca).

PODDENNY, a, e, pod dnem się znajdujący, unter dem Boden eines Geschirres befindlich; *Ross.* поддонокъ "poddennek = podstawek pod dno.

PODDEPTAĆ *cz. dok.*, depcąc podgnieść, untertreten; *Vind.* podteptati, podzepetati, podmesgetati, podmanzati; *Ross.* подмять, подминать podmiać.

PODDŁUBAĆ *cz. dok.*, dłubaniem poddrożyć, von unten ausböhlen; *Ross.* поддолбить, поддалбливать.

PODDMUCHNĄĆ *cz. jednł.*, Poddmuchać *niedok.*, poddąć, dmuchaniem podniecać, *propr. et fig.*, von unten aufblasen; *Carn.* podpihujem.

PODDOIĆ, *f.* poddoi *cz. dok.*, nadoić trochę, ein wenig melken, abmelken. — *Transl.* Poczekaj Panie Instygator, poddojemy my cię tak, jak ty innych doisz. *Teat.* 14, 93. Niech jeno przywiezie pieniądze; jak się dorwę jego szkatuły, poddojeć ją należycie. *Teat.* 22, 43.

PODDOMNY, a, e, pod domem będący, unter dem Hause befindlich, podziemny, unterirrdisch; n. p. *Hypogeon*, jaskinia pod ziemią, piwnica albo spiżarnia poddomna. *Macz.*, *Vind.* podhisha, spudnja hisha = "poddomie.

PODDUPNIK, ka, *m.*, pieluszek poddupny, eine Windel unter dem Hintern der kleinen Kinder; *Ross.* подгузокъ. PODDUPNY, a, e, *ob.* Dupa; podzadkowy.

PODDYAKON, a, *m.*; *Vind.* poddiakon; *Eccl.* поддьякъ, пѣвець [*cantor* 2]. Ordynował go na wszystkie *ordines* klerykie, jak niepoświęconego laika, czyniąc go zaklinaczem, świeconośca, poddyakonem. *Fund.* 74. Subdiaconus. Poddyakon. *Sk. Dz.* 497.

PODDYMAĆ, PODDĘTY, PODDĘCIE, *ob.* Poddać. PODDYMACZ, a, *m.*, poddymający co, der Anblaser, Anfacher. Poduszczyciel, der Anhetzer. Ow poddymacz, przyjaciel omylny, będzie cię przestrzegał i upominał, aby na swój młyn wodę obrócił. *Rej. Zw.* 91 *b.* PODDYMIĆ, *f.* poddymi *cz. dok.*, Poddymiać *niedok.*, przykopcić *suffumigo. Macz.*, etwas räucherig machen. PODDYMKA, i, *ż.*, fachel, *sufflatorium. Macz.* wachlarz kuchenny, wachel, ein Feuerwädel, Feuerfächer. (*Ross.* поддымки, поддымье czas, w którym w izbach chłopskich palą).

PODDZIAŁ, u, *m.*, PODDZIAŁEK, łku, *m.*, *dem.*, nowe dzielenie na mniejsze części rzeczy już podzielonéj, część znowu poddzielona, die Unterabtheilung; *Boh.* paděl, padělek; *Vind.* poddiel, spudni pou; *Ross.* отдѣленіе; *Eccl.* подраздѣленіе. Poddziały, *subdivisiones. Geom.* 1, 228. Są w niektórych mowach Cycerona podziały na części, i tychże części poddziałki. *Gol. Wym.* 132. Podziały mowy znowu na poddziałki drobić lubią. *Pir. Wym.* 146. PODDZIELIĆ, *f.* poddzieli *cz. dok.*, podzielone części znowu podzielić, unterabtheilen; *Vind.* poddeliti, meddeliti; *Croat.* podrazdelyújem; *Eccl.* подраздѣляю, (подраздѣлятельно *subdistinguendum*); (*Sorab.* 1. poddžjlam, poddžiwam *subigo*; *Ross.* поддѣлать, поддѣливать, подробić, konterfakcye robić, pofałszować; поддѣть, поддѣвать pod spód brać na siebie). Bonifacyusz cztery

biskupstwa założył, i na cztery pasterstwa je poddzielił. *Sk. Dz.* 706.

*PODDŹWIERZE, a, *n.*, miejsce pode drzwiami, lub niższe drzwi; *Vind.* poddurje, spudne dure. der Ort unter der Thüre, die Untertüre.

PODDŹWIGNĄĆ, *f.* poddźwignie *cz. jednt.*, Poddźwigać *niedok.*, w górę podnosić, podważyć; *Sorab.* 1. podběhuyu; *Croat.* podigujem, podisem, podigelszem; (*Ross.* пододвинуть, поддвигать podsunać),

PODEBRAĆ, *f.* podbierze *cz dok*, Podbierać *niedok.*; *Boh.* podebrati, podbjrati; *Croat.* podbíram; *Ross* подобрать, подбирать; z dołu wybrać, od spodu brać; von unten her nehmen, wegnehmen, abnehmen. Uważać trzeba, jak głęboko chłop lemieszem podbiera, i zajmuje. *Haur. Sk.* 12. Podbieranie *Eccl.* подбирка. Podebranie gniazda. *Stas. Num* 2, 45. ein Nest ausnehmen. Na sery niezbyt bardzo podbierać śmietany, aby twarog nie był jałowy. *Haur. Ek.* 129. abschöpfen. Żeglugi morskie niemało mu sił i zdrowia podebrały. *Pilch. Sen. list.* 2, 25. Każdy dzień, każda godzina ciebie przemienia, podbiera. *Pilch. Sen. list.* 3, 342. — §. Rzéka podbiera, podlizuje, podmywa, podrywa; abspühlen, unterspühlen, wegspühlen. Dom mój na mocnéj skale zbudowany; rzeki gruntów jego nie podbiorą. *Sk. Żyw.* 1, 81. Cicha woda brzegi podbiera. *Cn. Ad.* 78. Grunt ten zda się być mocnym, lecz gdy go podbierze (rzéka), razem w przepaść upada. *Jabł. Tel.* 290. Podbieranie wody *Sorab.* 1. wodé nastork. — §. Podbierać pod siebie, podgarnywać; an sich reißen, unter sich nehmen, in seine Gewalt bringen. Majętności biskupie pod władzą swoję podbierał; *in potestatem redegit. Krom.* 714. — §. Podbierać miód, podbierać pszczoły, łazbić, jak bartnicy mówią. *Cresc.* 695. *ib.* 605. die Bienenstöcke beschneiden, den Honig ausschneiden. Podbieranie czyni się po wypędzeniu dymem pszczół z ula; a spód się odrzyna. *Kluk. Zw* 4, 208. Podbieranie miodu najlepsze w przymrozki. *Kack. Pas.* 34. Nie trzeba przez chciwość w podbieraniu wyzuć pszczół z potrzebnéj na zimę karmi; tyle tylko podbierać można, ile pszczołom zbywa. *Zool.* 125. Podbieranie miodu *Sorab.* 1. klukano. Do beczek chowa miody podebrane. *Lib. Hor.* 110. Wiją się, niby pszczoły podebrane. *Wad Dan.* 2 *Kłok. Turk* 75 którym miód podebrano. (*Ross.* подборъ zbiór, подбиратель zbieracz; подборный zebrany, n. p. o kartach.

PODEDMNIE, *ob.* Poddać. PODEFALKOWAĆ, *ob.* Defalkować. PODEGNIE, *ob.* Podgiąć, podginać

PODEGNAĆ *cz. dok.*, pod co zagnać, bis worunter hin treiben; *Croat.* podegnavam, podegnalszem *subigo*, *adigo*; *Ross.* подогнать, подгонять, (подгонъ bydło na przedaż przypędzone, подгонный na przedaj spędzony).

PODEGRZAĆ, *f* podgrzeje *cz dok.*, Podgrzewać *niedok*; *Ross.* подогрѣть, подогрѣвать; nieco podpalić, ein wenig warm machen. — *Transl. fig.* Miłych sąsiad drużyna wesoła, W szczérej poufałości podgrzeje czoła. *Hor. Sat.* 241.

PODEJMOWAĆ, *ob* Podjąć PODEJMACZ, PODEJMOWNIK, PODEJMICIEL, a, *m.*, podejmujący stołem, domem, czestownik; *Eccl.* подятель, der Aufnehmer, Empfänger, Beherberger. *Parochus*, podejmownik, przystaw, którego urząd jest posły przyjmować, gospodą i wszelakiemi potrzebami do kuchni, do piwnicy i do stajni opatrować. *Mącz.* Ojcowie chrzesni od dawnych podejmaczami i rękojmiami zwani byli. *Kucz. Kat.* 2, 325. — *Transl. fig.* Bóg podejmiciel mój, i ucieczka moja. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 22, 3. (ochrona moja).

PODEJRZANIE, PODEJRZENIE, PODEŹRZENIE, ia, *n.*; *Boh.* podezrenj; *Sorab.* 1. menkluwano, zwe wóbmoszleno; *Carn.* sum, sumnya, (cf. sumnienie); *Vind.* zijanje, fum, fumnia, doushenje, fumnenje; *Croat.* szumlya; *Ross.* подозрѣніе; *Eccl.* подзираніе, подзрѣніе, подзорство, подзрительство, подзирательство, подзоръ, омышленіе, зломнительство, зломнѣніе, непщеваніе; złe o czyjéj poczciwości rozumienie na sam domysł, der Verdacht, der Argwohn. Podejźrzenie, obawianie się czego abo do kogo z rozumienia niedoskonałego sporządzone. *Lub. Roz.* 299. Żona nietylko uczynku złego, ale i podejźrzania ma się chronić. *Petr. Ek.* 18. Podejrzenia się strzeż o drugich; o sobie drugim nie daj przyczyny. *Cn. Ad.* 875. Wielce podejrzani są ci, co każdego mają w podejrzaniu. *Zab.* 13, 76. Posła Francuzkiego Turcy wzięli z gołego podejrzenia, jakoby się przyłożył do ucieczki Koniecpolskiego. *Kłok. Turk.* 109. PODEJRZANY, PODEŹRZANY, a, e, PODEJRZANIE *adverb.*; *Boh.* podezrelý, podezrele; *Sorab.* 1. zle wobmoszlené; *Carn.* sumniv; *Vind.* doushliu, zioun, fumnitliu fumniu, obdoushliu; *Croat.* szúmnyen; *Ross.* зазорный (cf. zajrzeć), подозрительный; *Eccl.* зломнимый; 1) o kim podejrzanie mają, abo kogo w podejrzaniu mają, na kogo podejrzanie mają lub mieć powinni, verdächtig. Osobom podeźrzanym nie ma być wolny do domu przystęp, jako są dworzanie, nierządni pacholcy, żacy, baby, żydówki, które na cnotę białych głów czuwają. *Petr. Ek.* 18. Listy te bez podpisu bardzo podejrzane. *Teat.* 5, 76. Ze wszech stron przymierze podejrzane mamy, A ledwie nie codzień wojny wyglądamy. *Star. Vot. D* 3 *b.* Fortunę tak skorą, miał za podejrzaną. *Tward. Wł.* 55. PODEŹRZEĆ, *f.* podeźrzy, *med. niedok.*, Podzierać *cont*, (*Etym. obsol.* Źrzeć *qu. v.*); 1*) *proprie* z dołu na co patrzeć, przypatrywać się czemu wyższemu, *suscipere*, (cf. podglądać; *Eccl.* подзрѣти, подъзирати podzierać, podstrzegać, śpiegować); von unten hinauf schauen, oberwärts betrachten, nach oben schauen; (*Ross.* подозрѣть звѣря zoczyć zwierza). Niebem bóg otoczył wszystko swoje dzieło, Które podeyźrzeć ze wszech stron miło. *Klon. Fl. A* 3 *b.* — 2) Podejrzeć kogo o czym = w podejrzeniu go mieć. *Tr.* einen in Verdacht haben, Argwohn hegen, argwöhnen; *Boh.* podhljdati, domnjwati še; *Sorab.* 1. mënkluyu, zlewobmoszlu; *Carn.* natovzûjem, skumam; *Vind.* fumniti, fumnivati, vokuvati, zijati, doushiti, hudupomenjati, safumniti, sazijati, savunkuvati, savokuvati; *Croat.* szumlyati, szumlyivati, szumnimsze; *Slov.* sòmljiti; *Bosn.* sumgniti; *Eccl.* подсмышляти, зломнительствую; *Ross.* подозрѣть кого въ чемъ.

PODEJRZLIWOŚĆ, ści, *ż.*, skłonność do miania kogo w podejrzeniu, die Argwöhnischheit, der Hang zum Argwöhnen; *Carn.* sumlivost; *Vind.* doushlivost, zijounost; *Ross.* не-

довѣрчивость. Częściéj podejrzliwością, niżeli rzeczywistością biedzimy się. *Pilch. Sen list.* 89. PODEJRZLIWY, PODEŹRZLIWY, a, e, PODEJRZLIWIE *adverb*; *Boh.* podezřiwy; *Sorab.* 1. mênkluyité; *Carn.* dimliv, sumliv, sumeshliv; *Vind.* fumniu, zijaozhen, doushezhen; *Bosn.* sumgnivaç; *Croat.* szumnyìv; *Ross.* подозрѣвающій, недовѣрчивый, подозрительный; *Eccl* подзирательный, подзрителенъ, зломнитель, зломнительный: podejrzeniem narabiający, argwôhníſch. Podejrzliwy źle wszystko wykłada. *Cn. Ad.* 665. Nieszczęśliwy podejrzliwy. *ib.* 662. W zwiedzonych dudków rzędzie Podejrzliwy wkrótce będzie. *Teat.* 52. *d*, 8. PODEJRZON PODEJRZAŁ, PODEŹRZON, u, *m.*, ziele *Osmunda lunaria*, gatunek długosza. *Kluk. Dykc.* 2, 160. *Ross.* черной папаротникъ, kleine Mondkraut. Podejrzon żółty, Psia cebula, *ob.* Psi.

PODEJŚĆ, podszedł, podeszli, *f.* podejdzie *intr. dok.*, Podchodzić *niedok.*, Podchadzać *frequ.*; *Slov.* podgjti, podcházým; *Sorab.* 1. podoňdu podzandu; *Ross.* подойти, походить; 1 a) iść aż pod co, przybliżać się aż do, podstępować pod co; bis unter etwas hingehen, anrücken, ſich annähern. Planety pod słońce, i jedne pod drugie podchodząc, zaćmienie czynią *Boh. Prog.* 8 *p.* Planety jedne nad drugie są wyższe, gdyż jedne pod drugie podchodząc jedne drugie zasłaniają, jedne na drugie cień rzucają. *ib.* 2 *p.* Rzéka ta spada z takim pędem ze skał, iż tam spodkiem podejść można, nie zmaczawszy się. *Boter.* 246. Z wojskiem pod same ogrody i przedmieścia podchodził. *P. Kchan. Orl.* 1, 70. Wojska na nich szturmowały, i chorągwie Austryjskie pod mur podchadzały. *Groch. W.* 536. Arabowie podeszli aż na przedmieścia Carogrodzkie. *Sk. Dz.* 748 — §. Podchodzić pod co = zakradać się pod co, ſich unter etwas hinſchleichen. Z strzelbą w ręku, szukając, czy się nie nagodzi Zdobycz, łakomy myśliwiec podchodzi. *Przyb. Milt.* — §. Podejść, zdybać, podchwycić, chytrze, tajnie, szybko uchwycić; überrumpeln, erwiſchen, erhaſchen. Janczarowie kryjomką podeszli to miasto. *Baz. Sk.* 219. Myślą, jakoby cię w czym podeszli, ułowili, podchwycili *Dambr.* 445. — b) *Transl.* Podchodzić kogo, oszukiwać kogo, z mańki zażywać; einen hintergehen, übervortheilen, bevortheilen, berücken, betrügen; *Ross.* подсидѣть (cf. podsadzić), подплесть, подплетать (cf. podpleść), обмануть, обманывать, (cf. obmamić) Wet za wet oddajem, Gdy franta sztucznie podchodzimy wzajem. *Zab.* 16, 69. Być zdradzon a ‘podejdzion; *capi re aliqua. Macz.* Bogatego gdy podejdą, wiele ma nagrodzicielów szkody; a ubogiego, choć już oszukano i ‘podeszto (*Gerund. Praet*), jeszcze go fukają. *Biał. Post.* 296. Rozumieli, że ich w tym ‘podeszto. *Radz. Genes.* 43, 18. Człowiek obłudny usty podchodzi przyjaciela swego. 1 *Leop. Prov.* 11, 9. Każdy brat podchodząc podszczepi a podejdzie, a każdy przyjaciel na zdradzie będzie postępował. 1 *Leop. Jer.* 9, 4. Największej sztuki dokazuje, kto potrafi nieprzyjaciela podejść. *Papr. W.* 1, 171. Król miał dobrze nagrodzić, Ktoby mógł tego zucha fortelem ‘pochodzić (podchodzić). *Papr. Gn.* 702. *et* 700 PODEJŚCIE, ‘podeście, 1) oszukanie, podstęp, podsada; das Hintergehen, Bevortheilen. Nie pracą, lecz podejściem majętność pomnożył. *Kras. Sat.* 96. Chytrym podejściem szkodzić się ośmiela. *Min. Auz.* 121. — 2) Rana krwią podchodzi abo podeszła = podcieka. *Tr.* mit Blut unterlaufen. — 3) Podchodzić sobie, *ob.* Podchodzić.

Z PODEŁBA na kogo patrzeć = z pod oka, einen von unten anſehen. Ledwie zpodełba na mnie spojrzał. *Xiadz.* 32.

PODELGNĄĆ, *f.* podelgnie, *intr. jednll.*, pod czym przylgnąć; *Ross.* подольнуть, подлипать, ſich unterhalb anklehen, anſetzen. Gdy koniowi w zimie śnieg lgnie w podkowę, wlać mu w podkowę roztopionego łoju, tak mu to podelgnienie nie będzie więcéj przeszkodą. *Haur. Sk.* 470

PODELŻYĆ *cz. dok.*, nieco ulżyć, etwas erleichtern; *Eccl.* подлегчаю.

PODEMDLIĆ, PODEMGLIĆ, *f.* podemdli *cz. dok.*, nieco nademdlić, przymdlejszym uczynić, etwas ſchwächen. *Subdebilitatus*, podemglony, przyzemglony. *Macz.*

PODEMKNĄĆ, *f.* podemknie *cz. jednll.*, Podmykać *niedok.*, podsunąć, podsuwać; *Rag.* podmaknutti, podmaknîvati; *Bosn.* podmaknuti; *Croat.* podmeknuti, podmêchem, unter etwas hin ſchieben, unterrücken, heran rücken. Podemknij stołek pod stół. *Tr.* Podemknął kilka rejmentów pod miasto. *ib.* Podemknął się nieprzyjaciel pod mur. *ib.* — §. Skoczy z konia, drzeweczko podemkłe wytargnie. *Papr. Gn.* 506. podrosłe, cienko wyrosłe, które w górę wystrzeliło. *X. Kam.* aufgeſchoſſen, ſchmächtig.

PODEMNĄ = pode mną, unter mir. Zdradę pode mną zrobiła. *Teat.* 17, 147. *ob.* Pod. PODEMNIE. *N. Pam.* 16, 17. *ob.* Pod.

PODEPNIE, *ob.* Podpiąć.

PODEPRZEĆ, podparł, podparty, *f.* podeprze *cz. dok.*, Podpierać *niedok.*; *Boh.* podeprjti, podpjrati, podchytiti, podchycowati, (cf. podchwycić); *Slov.* podpjrám; *Sorab.* 1. podpru, podpêram, zpodžeržuyu; *Carn.* popręti, podprem, podpiram; *Vind.* podpréti, podprit, podpirati, podperl, podprém; *Croat.* podpirati, podpíram; *Rag.* podaprjêti, podprjêti, podporitti; *Bosn.* podapriti, podporiti, naslonitti; *Ross.* подпереть, подпирать, поддержать, поддерживать, подкрутить, подкручивать; *Eccl.* опираю, подъутверждати, подъкрипляти, помоществовати, доволити; od spodu wspierać, wesprzeć, *propr. et fig.*, unterſtützen, ſtützen. Stare domostwo podpierać trzeba. *Teat.* 6, 62. Najmowali kowale i ślósarze, aby co poczynało upadać, tego zaś podparto. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 24, 13. Podparłszy me łokciem utroskane ciemię. *Kulig. Her.* 81. Atlas wielki nieba z gwiazdami podpiera. *A. Kchan* 104. Noga nogę podpiera, ręka rękę myje. *Pot. Arg.* 625. Podparcie = podpieranie i to co podpiera, podpora; das Unterſtützen, die Unterſtützung, die Stütze. Sami na obie nodze chromią, a drugim w podparcie się stawią. *Smotr. Lam.* 14. Podajże podparcie serca i myśli temu nędznemu człowieczeństwu naszemu. *Rej. Post. S s* 3. (posiłek, pokrzepienie). — Podpierać się czym, wspierać się czym, *inniti. Cn. Th.* 744; (*Slov.* podpjrám se; *Sorab.* 1. na netžo szo zlehuyu, pžjproczuyu szo; *Carn.* sloneti, (cf. słoń); *Vind.* gornaſlonitiſe, gorpoſlonitiſe; *Croat.* naszla-

nyamsze; *Bosn.* naslonittise, prislonitise). Stary podpiera się laską. *Prot. Kont. B.* Podparłszy się na łokciu. *Otw. Ow.* 335; *Ross.* подгорюниться podparłszy się łokciami dumać. — §. Podeprzeć boków, *fulciri cibis. Cn. Th.* 737. Rzekł wilk: obym ja dostał mięsa tego, Podparłbym jako tako boku zgłodniałego. *Papr. Kol. L* 4 *b.* (*Vind.* fe podpirat = puszyć się).

PODEPTAĆ, *f.* podepce *cz. dok.*, Podeptawać *frequ.*, nogami na co nastąpić, podeptać co ze wzgardy, z szkodą, z nieobaczka, mit Füßen treten; *Sorab.* 1. potepcu, potepcem, potepcam; *Carn.* potéptâm, pomendrâm, (potepâm se *vagari*); *Vind.* pozepetati, pomanzati, manzati, dolpozetati, dolpotreti, dolpotirati; *Croat.* poteptávam, pogasújem, potepchujem, (poteptanye = marnowanie, rozrzutność); *Hung.* eltapodom; *Dal.* potreptati; *Rag.* potepatti; *Bosn.* potlaciti (*ob.* Potłoczyć), poplesati (popląsać), plesati, tlacciti, zgaziti, (potepstise *illidere, offendere*); *Ross.* потоптать, потаптывать, истоптать, истаптывать, попрѣть, попрать, попирать, (cf. poprzeć). *Deculco*, podeptawam, o ziemię rozcieram. *Macz.* Końskim kopytem zmarłych podeptali. *Bardz. Trag.* 529. Podeptać, z błotem zmieszać, zelżyć. *Cn. Th.* 875. in den Koth treten. Sprawiedliwości niemasz, podeptane sądy. *Groch. W.* 1. Nieprzyjaciele podeptał; nad jętemi się zmiłował. *Pieśn. Kat.* 82. Mieli bohatyry Moskiewskie podeptać, i z błotem zmieszać. *Birk. Zamoj.* 5. Ojczyzno, już dawno byłby bezecny Tatarzyn nogami twojemi podeptany. *Birk. Podz.* 15. Cieszymy się z czarta zwyciężonego, z piekła podeptanego. *W. Post. Mn.* 522. Do cnoty iść trzeba, wszystkie pożytki podeptawszy. *Gorn. Sen.* 226. PODEPTACZ, a, *m.*; *Croat.* poteptavecz; *Eccl.* попрателъ, der Niedertreter.

PODERWAĆ, *f.* poderwie, *cz. dok.*, Podrywać *niedok.*; *Sorab.* 1. nakweknu; *Ross.* подорвать, подрывать, подрасть; od spodu porywać, wyrywać; von unten fortreißen, wegreißen. Powietrzem jestem poderwana; *acta per auras evehor. Żebr. Ow.* 45. Palcami wału podrywają się w górę stępory. *Jak. Art.* 3, 321. Dębowi sztukę z boku poderwała Zjadła starość; połowa go już odleciała. *Bardz. Trag.* 371. Cicha woda brzegi podrywa. *Opal. Sat.* 47. *Żegl. Ad.* 32. podbiera, podmywa, podlizuje, spült die Ufer aus; (ſtille Waſſer haben tiefe Gründe).

PODERZNĄĆ, *f.* poderznie *cz. jednll.*, Podrzynać *niedok.*; *Boh.* podřezati, podřezawati; *Slov.* podrezugi; *Bosn.* podrizati; *Rag.* podrèzati; *Croat.* podrezati, podrezújem, podrezalszem; *Ross.* подрѣзать, подрѣзывать; od spodu podciąć, przyciąć; von unten beſchneiden, nach oben zu ſchneiden. Zelżywość im uczynili, półbrody im goląc, a szaty ich krótko podrzynając. *Sk. Żyw.* 2, 161. Zakazano księżom z zapuszczoną brodą chodzić, żeby ją podrzynając, dali znak, że o tę zabawę nie dbają. *Sk. Dz.* 343. Za ciepła podrzynając (podbierając), kiedy miód miękki, siła się go rozpłynie. *Kack. Pas.* 33. Nożyczki do poderznięcia języka przyrosłego. *Czerw.* 10. die Zunge zum Löſen. Gardło mu jako owcy poderznął. *Sk. Dz.* 691. er ſchnitt ihm den Hals ab. Porwawszy scyzoryk, gardło sobie nim poderznął. *Mon.* 70, 746. Poderznięcie *Ross.* подрѣзка. Do podrzynania *Ross.* подрѣзный, (подрѣзъ narznięcie; wykrojona podeszwa; szyna pod sannicami).

PODESCHNĄĆ, *f.* podeschnie *neutr. jednll.*, Podsychać *niedok.*; *Ross.* подсохнуть, подсыхать, подсохлый; ode spodu po woli odeschnąć, von unten allmählich austrocknen. Podsycha, owszem już podeschło.

PODEŚCIE, *ob.* Podejść.

1. PODESŁAĆ, *f.* podeśle, *cz. dok.*, Podsyłać *niedok.*; *Ross.* подослать, подсылать; pod ręką przysyłać, heimlich zuſchicken, zuſtecken. Podesłany *Ross.* подсыльный. Podsyłający kogo *Ross.* подсыльщикъ. PODESŁANIEC, ńca, *m.*, tajemnie wysłany, ein heimlich Abgeſchickter, ein heimlicher Bothe.

2. PODESŁAĆ, *f.* podściele *dok.*, Podścielać *niedok.*; *Boh.* podestlati, podstjrati, (*ob.* Rozpościerać); *Sorab.* 1. podsćeżewu; *Vind.* podstlat; *Croat.* podsztreti, podsztíram, podszterlszem, podgrínyam, (cf. podgarnąć); *Ross.* подослать, подстѣлать; słać pod kim, posłanie pod kim robić; unterſtreuen, unterbetten, unterlegen, unterpolſtern. Krówki wydoję i świeżo podścielę. *Teat.* 52, 8. W stajniach pod bydło podściela się słoma. *Kluk Rośl.* 3, 170. Przez zimę bydłu dla ciepłego im na ten czas wyleżenia, podścielają. *Haur. Sk.* 30. Podesłanie, podkładka; Unterlage, Unterſtreu, *ob.* Posłanie; *Sorab.* 1. podszwano; *Croat.* podsztil; *Ross.* подстѣлка. Jednę opończę obrócił em na podesłanie, drugą na kołdrę. *Pilch. Sen. list.* 2, 422. *Boh. Dyab.* 2, 305. — *Transl.* Podścielać, podrzucać, unterwerfen. Aż wszystkie nieprzyjaciele Pod nogi twe bóg podściele. *Groch. W.* 519. (cf. podnóżek). — Wenera często wadzi same bogi; czasem odsadzi własną żonę, a sama abo się nadawa, abo insze podściela. *Tward. Pasq.* 44.

PODESSAĆ *cz. dok.*, Podsysać *niedok.*, nieco wysysać, etwas aufſaugen, abſaugen; *Ross.* подсосать, подсасывать.

PODESZCZWAĆ, *f.* podeszczwa *cz. dok.*, Podszczuwać *niedok.*, podeszczwać psa, puścić go szczcując na kogo; loshetzen, anhetzen; *Ross.* подтравить, подтравливать, *pr. et tr.* Podszczwali niektórego szczekacza, aby go swemi kwestyami rogatemi zabawił. *Baz. Hst.* 7. — §. Pobudzać, podbechtać, przeciwko komu, cf. poduszczyć; aufmuntern, reitzen zu etwas Böſen. Podeszczwani od niektórych, wpadli w kościoł. *Sk. Dz.* 739. Podeszczwał nań jego powinnego, który go pojmał. *ib.* 514. Własne myśli nasze do złego nas podszczuwają. *W. Post. W.* 2, 57. On to podszczuwa cię na nas. *Budn. Jer.* 43, 3. Czart zawzdy podszczuwa a poduszcza ludzi świata tego. *Rej. Post. E* 5. *Baz. Hst.* 7.

PODESZŁOŚĆ, ści, *ż.*, §. a) wieku podeszłość, podstarzałość; die Bejahrtheit, Betagtheit; *Boh.* sešlost; *Eccl.* многоденствие, *Graec.* πολυημερία. — §. b) Podeszłość rany krwią, podciekłość, das Unterlaufen mit Blut. PODESZŁY, a, e, §. a) podeszły w leciech, w lata, letny, podstarzały, podżyły; *Boh.* letitý, stařecý; *Slov.* letiti, pożiły, starolety, starobyły; *Sorab.* 1. létne; *Vind.* perleitni, perlieten, velkolieten; *Carn.* perlejtn; *Rag.* vremenit; *Bosn.* vrjemenit; *Ross.* пожилый, многодневный; betagt, bejahrt, nicht mehr jung. Jest to człowiek w wieku pode-

szłym, jak mi się zdaje, to musi już mieć przeszło lat 50. *Teat.* 34. *c*, 5. Niepodeszły człowiek *Ross.* неостарокъ. — §. b) Podeszły czym, krwią etc., podciekły; angelaufen, unterlaufen mit etwas, mit Blut. Rana otokiem podeszła. *Tr.* Podeszłą łzami, skoro wspomni sobie Swoję kochankę, ociera źrzenicę. *Pot. Syl.* 320. podlaną łzami, mit Thränen benetztes, in Thränen übergehendes Auge.

PODESZWA, i, *ż.*; *Boh.* podšew, ploska nohy, chodidło, chodjdko; *Morav.* podešwa; *Slov.* podešwa, spodek nohi; *Sorab.* 1. pódešch; *Sorab.* 2. podaschwej, podaschej; *Carn.* podplat, lopâta; *Vind.* podplat, podplati; *Croat.* podplât; *Rag.* podplât, poplât; *Bosn.* podplat; *Slav.* stupallo; *Ross.* подошва, плесна; *Eccl.* плесна, плесница, подплѣсніе, членъ тѣла что подъ плюсною, подошва; spód stopy. *Zool.* 58. die Fußsohle, die Sohle. Od podeszwy aż do wierzchu głowy, nie najdzie się w nas zdrowe miejsce. *Eraz. Jęz. K k* 6. Chociażby mię kto pod podeszwy upiekł, nie powiedziałbym. *Teat.* 16. *c*, 57. (pieczenie pod podeszwy, gatunek mąk czyli tortur). Znak uciekania, nogi podeszwę pokazać. *Chmiel.* 1, 68. Podeszwa u ubówia, u pończoch, die Sohle an Schuhen, Strümpfen. Wyrznięta z skóry podeszwa *Ross.* подрѣзъ. Podeszwa w obuwiu wewnętrzna, *Vind.* sout; *Ross.* настилка, die Brandsohle. Podeszwa nowo podzylowana *Ross.* подметка. Podeszwy podzylować (*Vind.* podplatiti). *Szwiec, kiedy się na skóry zadłuży, tedy podeszwami się wypłaca. *Rej. Zw.* 167 *b.* *Podeszwica. *Urs. Gr.* 134. Podeszwa u kołacza, spód. *Wład.* der Boden eines Kuchens, die Unterrinde. Podeszwa w budowaniu, podwalina, die Unterschwelle. Po zgorzeniu domu, na ciepłym jeszcze pogorzelisku, podeszwy na dom ludzie zakładają. *Gorn. Sen.* 575. Podeszwę do młyna, którą wiele chłopstwa u jednego końca podnosiło, on u drugiego sam tylko snadnie podnosił. *Papr. Ryc.* 370. Po drugiéj stronie drzwi między podeszwą i ścianami ma być komorka zapierzona. *Torz.* 16. Układać podeszwy dębowe na ziemi. *ib.* 13.

PODESZWOWY, PODESZWIANY, a, e; *Ross.* подошевный; do podeszwy należący, Sohlen-, Fußsohlen-. Nerw podeszwowy idzie po wewnętrznéj stronie podeszwy. *Krup.* 3, 228. Podeszwianą puchlinę jak rozganiać. *Spicz.* 125.

PODETKAĆ, *cz. dok.*, Podtykać *niedok.*, pod czym przytkać, tkaniną podsadzić, unter etwas hin weben; *Vind.* podtekati, medtekati; *Sorab.* 1. podtkayu. Podtykać, podplatać, *subtexere. Mącz.* unterweben. PODETKNĄĆ, *f.* podetknie *act. jednti.*, Podtykać *niedok.*; *Sorab.* 1. podtéknu, podtjkam; *Boh.* podstrciti, podstrkowati; *Vind.* podvtekniti, podtifniti; *Croat.* podtkávam; *Ross.* подоткнуть, подтыкать; podsuwać, podkładać, poddawać; unterstecken, unter etwas hinstecken, hinschieben. *Subjectus ignis*, ogień podetkniony, podłożony. *Mącz.* Zapewne przyjechał hołysz, żebyś mu co podetknął. *Teat.* 25, 80. Sprawie swéj nie ufając miasto, prócz pieniędzy, obciążony wóz wybornym winem podtykało. *Nies.* 1, 38. sekretnie poddawało, ofiarowało, heimlich zustecken, zuschicken.

PODETNIE, *ob.* Podciąć.

PODETRZEC, *f.* podetrze *cz. dok.*, Podcierać *niedok.*; *Ross.* подтереть, подтирать; od spodu obcierać, wycierać, unten abreiben. Piłą podcierać, podrzynać; unten absägen, von unten absägen. Litwa w lesie drzewa podtarłszy, Krzyżaków poraziła. *Biel.* 211. Wołochowie zasadzkę na Polaków uczynili, i drzewa w lesie na to podtarli. *Biel.* 436. Każde drzewo *spodcierali. *Biel. Św.* 218 *b.* Woły aby były na karkach nie podcierane. *Torz.* 24.

PODEWRZEĆ, *f.* podewrze *intr. dok.*, Podwierać *niedok.*, podgotować się, etwas aufsieden, aufkochen. Podwiera co; niech podewre; *subfervefio. Cn. Th.* 749.

PODEŹRZANY, *ob.* Podejrzany. *PODEŻGĘ, *PODEŻŻY, *ob.* Podżegnąć, Podżegać.

PODFARBOWAĆ *cz. dok*, podbarwić, aż pod co pofarbować, nieco pofarbować; bis unten etwas hin färben, ein wenig färben; *Ross.* подкрасить, подкрашивать, подцвѣтить, подцвѣчать, подцвѣчивать.

*PODFORA, *ob.* Potwora.

PODFUTROWAĆ, *f.* podfutruje *act. dok.*, futrowaniem wewnątrz opatrzyć; *Vind.* podkladati; unterfüttern, ausfüttern mit Brettern, Steinen, ꝛc. Przekop wewnątrz kamieniem ciosanym podfutrowany. *Warg. Radz.* 103. Obił a podfutrował ściany kościelne wewnetrz forsty cedrowemi. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 6, 14. — §. *Fig. transl.* Tęcza, gdy się po dżdżu słońcem podfutruje, Krzywym swym łukiem wielką część nieba zfarbuje. *Otw. Ow.* 217. (podszywa się słońcem, promienie słoneczne w się wbiera).

PODGARDŁO, PODGARLE, a, *n*, PODGARDŁEK, dłka, *m.*, (cf. półgardłek); część przednia szyi pod gardłem, der Vorderhals, die Vordergurgel; (*Boh.* podhrdlek, lalok, lalaučck; *Slov.* podhrdli, lalek, lalok; *Carn.* lalok; *Sorab.* 2. podgardło, podgarlo; *Sorab.* 1. podhordwo; *Vind.* podvrat, podvratje, (podgerlika = gruczoł podgardłowy); *Rag.* podvratak). Podgardłek abo przodek, przednia część szyi, *jugulum. Kirch. Anat* 3. Niektóre wody czynią wielkie podgardła. *Urzęd.* 429, (cf. wole). Otyłe podgardłki i roztuczone brzuchy ich, znać dawają, jakiéj mierności naśladują. *Żarn. Post.* 101 *b.* Wziął na się postać byka, Kłąb się nad szyję wydał z łopatek; schowałe Podgarle się zwiesiło. *Otw. Ow.* 99. podgardłek wołowy, skóra obwiesista pod gardłem; *Croat.* flam, flamovina, podvratek; *Vind.* volouju podgerlifhe; *Ross.* подбородокъ; die Wamme, die Wampe. Podgardle wieprzowe, skopowe, cielęce. *Wiel. Kuch.* 422. Podgardłek, podozorze, Kehlbraten. *Ern* 546. Podgardłek u kura, nadpierszek. *Cn. Th.* der Hahnenbart. — b) Podgardle, rzemień podgardłowy u munsztuka końskiego. *Tr.* der Kehlriemen am Pferdezaum. PODGARDŁOWY, PODGARLANY, a, e, od podgardła; *Croat.* podgutni; Vorderhals-, Vordergurgel-, Wammen-. Podgardlane kiszki. *X Kam.* z podgardła wieprzowego. PODGARLICA, y, *ż.*, wole gołębie, der Kropf einer Taube. Przemienia się w gołębice, Gdzie piersi były, tam się gładko ciągnie podgarlica. *Zab.* 15, 194.

PODGARNĄĆ, *f.* podgarnie *act. jednti.*, PODGARNYWAĆ, *frequ.*, podsuwać, podkładać pod co; unter etwas hinscharen, hinschieben, hinraffen. Podgarnąć ogień (*Vind.* oginj pogrievati, sgrievati). Pompejusz wszystkie morza

pod moc swoję podgarnął. *Mon.* 70, 554. podbił; (*Croat.* podgríniam, podsztiram = podścielam).

*PODGĘŚCIĆ *cz. dok.*, nieco pogęścić, ein wenig verdicken; *Ross.* подгустить, подгущать.

PODGIĄĆ, podgiął, podgięty, *f.* pedegnie *act. jedntl.*, Podginać *niedok.*; *Carn.* podganiti, podgânem; *Ross.* подогнуть, подгибать; *Eccl.* подницаю; od spodu odginać, von unten hinauf biegen. Podginać szatę = podkasać, aufſchürzen. Kwiatki szczypiąc Kupidek kładnie w fartuszek podgięty. *Nar. Dz.* 2, 180. *Zab.* 4, 142.

PODGLĄDAĆ, *f.* podgląda *act. dok.*; *Vind.* lukati, skriunu gledati, kukati, pogleduvati, ſhpegati; *Croat.* napazujem; *Ross.* подглядѣть, подглядывать, приглядѣть, приглядывать; *Eccl.* подзрѣти, **подъзирати** (cf. podejrzeć), **съглядати**, **съмотрити**; pilne oko mieć na kogo, na oku kogo mieć a to tajemnie, nieznacznie, podstrzegać, podchwytywać, śpiegować; heimlich ein Auge worauf haben, heimlich beobachten. Margrabia mię podgląda. *Teat.* 41. *c*, 356. Daremnie się mężu biedzisz, Nigdy żony nie wyśledzisz, Czatuj, dybaj, strzeż, podglądaj, Ślubów, przysiąg, po niéj żądaj. *Mon.* 74, 126. Podglądanie, *Ross.* приглядка, подзоръ, подсмотръ; *Eccl.* **съглядание**. Podglądający, *Ross.* подзорный; *Eccl.* подсматривательный n. p. корабль, *ob.* Obserwacyjny. PODGLĄDACZ, a, *m.*, podstrzegacz, podchwytacz, śpieg, der geheime Beobachter; *Croat.* napazitel; *Ross.* подглядчикъ, подсматривальщикъ, подсмотрщикъ, присмотрщикъ, *f.* подглядчица, подсматривальница; *Eccl.* **съглядатаи**, соглядатель, **съглядьникъ**, сходникъ, подзорщикъ, шпіонъ, подзиратай, podstrzegatel. Rozmawiać z nią niemożna, dla tysiącznych podglądaczów i stróżów. *Mon.* 69, 286.

PODGŁASKAĆ *cz. dok.*, Podgłaskiwać *contin. et frequ.*, głaszcząc podsunąć, podgarnąć, unter etwas hinſtreicheln, nieco pogłaskać, ein wenig ſtreicheln. Tył głowy podgłaskiwać. *Eraz. Ob. G i i j.*

PODGŁODAĆ *cz. dok*, podgryźć, nieco podgłodać; ein wenig annagen, von unten benagen; *Ross.* подглодать, подгладываю.

PODGŁOWNY, a, e, a) pod głową będący, unter dem Kopfe liegend. Tak myśli, a cichy sen z podgłównego wału Zkradłszy się, myśl i oczy mruży mu pomału. *Pot. Arg.* 606, cf. wezgłowie; (cf. *Boh.* podhlawnice poduszka, *Eccl.* подвыйникъ, подушка, **подъглавие**; *Ross.* подголовокъ, зголовокъ, приголовокъ skrzynka podgłówna, z pochyłym wiekiem) — b) Podgłówny, po głównym idący, nieprzedni, śrzedni; mittelmäßig, Mittel-. Wina są różne, stołowe, śrzednie, główne, podgłówne. *Haur. Sk.* 510. (*Ross.* приголовокъ, подголовокъ pierwszy ciek wódki, wyskok).

PODGNIĆ *med. dok.*, aż pod jaką część pognić, nadgnić; bis unter etwas hin anfaulen, ein wenig verfaulen; *Ross.* подгнить, подгнивать.

PODGNIEŚĆ *cz. dok.*, gniotąc podcisnąć, bis unter etwas hin kneten, ein wenig eindrücken; *Sorab.* 1. podczižczu; *Vind.* podtifniti, podriniti, podſhokati, spudpotlezhi.

PODGNIEWAĆ sobie *intr. dok.*, trochę się rozgniewać, etwas böſe werden. Podgniewawszy sobie, rzecze z trzaskiem, wylejcież to. *Wys. Kat.* 159.

PODGOLENIOWY, a, e, n. p. Podgoleniowa żyła, *vena poplitea. Krup.* 3, 80. pod golenią będąca, unter dem Schienbein befindlich.

PODGOLIĆ, *f.* podgoli *act. dok*, od spodu nieco ogolić; *Rag.* podbriati, podbriciti, podbricivati; *Croat.* podbrijati, podbrívam; *Ross.* подбрить, подбривать; *Eccl.* подголяю, von unten etwas hinauf raſiren. Z brodą i z głową skronie podgolone. *Suszyc. Pieśn.* 3, *F 4 b. propr. et transl.* podskubnąć, einen rupfen, zauſen. Jeśli ty się opuścisz na wszeteczną wolą, Ujrzysz, że cię ci mistrze by błazna podgolą *Rej. Wiz.* 175. Ty rozum opuściwszy udasz się w swowolą, Ale wierz mi, w tej łaźni prędko tam podgolą *Rej. Wiz.* 29. Nietylko podgolić, ale i spalić człowieka nieprzekonanego prawem, dają. *Budn. Apopht.* 110 Podgolili, co było pierwéj bardzo długo, dziś nazbyt krótko. *Falib. R* 3. poderznęli.

PODGÓRCZYK, a, *m*, podgórzanin, na podgórzu mieszkający, der am Gebirge wohnt. *Cn. Th.* PODGÓRNY, a, e; *Ross.* подгорный; pod górą leżący, mieszkający, am Fuße des Berges wohnhaft, oder belegen. POGÓRZANIN, a, *m.*, a) na podgórzu mieszkający, podgóreczyk, der unter dem Gebirge wohnt; (*Boh.* podhorák, podhořelec; *Croat.* podgòrecz). Podgórzanin niezgrabny mający dobre serce, szacowniejszy jest od podłego dworaka. *Zab.* 16, 22. — b) Goral, podgórzanin, z Podgórza Krakowskiego, ein Südreuſſe, *ob.* Podgórze 2. — PODGÓRZANKA, i, *ż.*, kobieta z podgórza, eine aus dem Untergebirge, z. B. bey Krakau ꝛc. Podgórzanka przy swojéj prostocie, nie znająca obłudy, szacowniejsza jest od obłudnéj dworzanki. *Zab.* 16, 22. PODGÓRZE, a, *n.*; *Slov.* podhori *submontana regio*; *Sorab.* 1. horski nazběhw; *Bosn.* podgorje; *Croat.* podgòrje; *Eccl.* (**подъгорие** dolina; *Ross.* подоль, подолие pochyłość góry. = *ob.* Padół, *ob.* Podole); *Ross.* подгорие; 1) kraj blizki gór podgórzem nazywamy *Kpcz. Gr.* 3 *p.* 108. das Untergebirge, der Fuß, Abhang eines Gebirges, die Landſchaft am Gebirge; dolina pod przystępem góry leżąca *Macz.* Podgórze lub przedgórze, jest rzędem górzystości najniższym, która począwszy od równin, następnie wznosić się nie przestaje. *Mier. Mskr.* (*ob.* Przedgórze). — 2 a) *Nom. propr.* Część województwa Krakowskiego i ziemi Przemyskiej, pod górami Karpackiemi. *Dykc. Geogr.* 2, 293. die Landſchaft am Abhange des Carpatiſchen Gebirges, an der Ungeriſchen Gränze in Galizien; *Russiam australem et submontanum tractum vocat Cromer.* — b) Podgórze, miasto naprzeciwko Krakowa, z drugiéj strony Wisły, die Stadt Podgorze. — c) Podgórze, miasto w Inowrocławskim, niedaleko Dybowa. *Dykc. Geogr.* 2, 293. naprzeciwko Torunia.

PODGORZEĆ, *f.* podgore *neutr. dok.*, Podgorywać *frequ.*; *Ross.* подгорѣть, подгорять; od spodu się palić, von unten auf brennen. Lasy i chrósty dla gorącości z korzenia podgorywały; *radicitus ardebunt. Krom.* 709.

PODGRABIĆ *cz. dok.*, grabiami podgarnąć, *propr. et fig.*, unterrechen, mit dem Rechen unterſcharren; *Ross.* подгрести, подгребать.

PODGRODZIE, ia, *n.*; *Ross.* подградіе; kraina pod grodem, to jest miastem, przedmieście, die Gegend bey einer Stadt. Zbiegło się tam wszystko podgrodzie. *Zimor. Siel.* 239. wszyscy co pod miastem mieszkali, *podgrodzanie, przedmieszczanie, Vorstädter. PODGRÓDZIĆ *cz. dok.*, aż pod co zagrodzić, bis unter etwas hin einzäunen; *Vind.* podgraditi, medgraditi; *Croat.* podgragyujem.

*PODGRUCHOTAĆ; *Eccl.* подгрохощу *substrepo.*

PODGRUDZIĆ, *f.* podgrudzi *act. dok.*, Podgrudzać *niedok.*, na grudzie nogi podbić, auf den Erdschollen wund gehen, wund laufen. Gdy się psy na grudach lub ostrym śniegu podgrudzą, omyją się im stopy wodą, w której się tytuń gotował. *Kluk. Zw.* 1, 396.

PODGRYŹĆ, *f.* podgryzie *act. dok.*, Podgryzać *niedok.*, podgryzuje *contin.*, od spodu ogryźć, unten her benagen, bebeißen; *Croat.* podgrizujem; *Eccl.* подгрызую; *Ross.* подгладать, подгладывать. Pod czas susze zwykli robacy na zagonach podgryzywać z korzenia rozsadę. *Haur. Ek.* 41.

PODGRZEŚĆ *cz. dok.*, PODGRZEBAĆ *niedok.*, *Sorab.* 1. podhrěvu; podkopać, unterscharren, untergraben.

PODGRZONĄĆ, *f.* podgrzonie *act. jednll.*, podgarnąć, (cf. odgrzonąć), unten hinscharren. Żeby były trzewa lepiej upieczone, samem węgli podgrzonął. *Bardz. Trag.* 342.

PODGRZYBIAŁY, a, e, podstarzały, starością podchylony, prawie zgrzybiały, vom Alter etwas gebückt. Król Czeski Jan, podgrzybiały i jednego oka już pozbawiony. *Krom.* 350.

*PODHARACZYĆ *cz. dok.*, podbiwszy haracz nałożyć, podjarzmić, zinsbar machen; *Bosn.* podharacen *tributarius.*

PODHETMANI, iego, *m.*, hetmanowy namiestnik, der Unterfeldherr. Podhetmani polny, albo jego namiestnik. *Mącz.* Był więcej trzydziestu lat już rotmistrzem, już pułkownikiem, już podhetmanim, już też hetmanem. *Pilch. Sall.* 115. *Papr. Ryc.* 296. Podhetmani Dońskich Kozaków. *Ross.* есаулъ.

PODHOŁDOWAĆ, *f.* podhołduje *act. dok.*, podbić pod władzę swoję, podjarzmić; unterjochen, sich unterwürfig machen. Antychryst te tyrany pożre, a i ostatek świata łacnie podhołduje. *Bial. Post.* 22.

PODHOROSZCZYZNA, [właściwie PODOROŻCZYZNA, cf. doroha = droga; *ob. Czerw. Okol. Zadn.* 83. — 2], y, *ż.*, podatek, który na Wołyniu, Podolu, Ukrainie, opłacał włościanin, kiedy nie odbywał drogi, którą był rocznie obowiązanym odbywać. *Czart. Mskr.* Podróże, które chłopi dla pana czynićmuszą w województwach Ruskich, podhoroszczyzny zowią. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 52; (za talar bity chłop o kilkadziesiąt mil jechać musi), Frohnreisen, die die Unterthanen für ihren Herrn thun müssen.

*PODIMIENNIK; *Ross.* подъимянщикъ; posiadający co pod cudzem imieniem.

PODJĄĆ, podjął, podjęli, *f.* podejme *act. dok.*, *Podejmać *contin.*, *niedok.*, Podejmować *cont.*; *Vind.* gorjemlati, gorjemati; *Sorab.* 1. podyimam; *Croat.* podjemlyem, podjelszem; *Eccl.* подъмти, подъемлю, подъимаю; *Ross.* приподнять, приподнимать, приподъимать, подъимать, подцапать; a) podnieść, aufheben. Podparłszy się na łokciu, i podjąwszy głowę, zaczęła swą mowę. *Otw. Ow.* 315. (*Bosn.* podnimitise *niti in cubitum*). Na kogo wynosiłeś głos, i podejmałeś ku górze oczy twoje? *Budn. Jes.* 37, 23. Podjął mię duch, a uwiódł mię do bramy. *Budn. Ezech.* 11, 1. W momencie chwytne kotwice podjęto. *Przyb. Luz.* 54. die Anker lichten. Do podjęcia czyli podniesienia, *Eccl.* подъятный; *Ross.* подъемный, *podjemny. — ß. Podejmuję boki, podjąwszy boki chodzę, szumno stąpam. *Cn. Th.*, *Ross.* подбочениться, подбочениваться, die Hände in die Seite setzen. Junak, górno o sobie trzymający, gdy stanie między dostojniejszemi, tedy acz boki podejmuje, przecież w drobniejszym być się widzi pierzu. *Pilch. Sen. list.* 326. *Recipr.* Pod boki się podejmować. *Eraz. Ob. B.* — ß. Podjąć upadającego, podkładać mu rękę, podeprzeć, wesprzeć go, unterstützen. Będzie tobie Jezus w zachwianiu podporą, w poślizgnieniu się podjęciem. *Sk. Żyw.* 1, 3. (wsparciem). — b) Podejmować pracą, etc., brać na się pracą; übernehmen, auf sich nehmen; *Sorab.* 2. podyimacź, podyimam szo netžoho; *Boh.* podniknauti, podnikati; *Vind.* na se vseti; (*Bosn.* podnitise *agere, se gerere*). Jaka rzecz podła, dla której wy taki kłopot i taki trud podejmiecie. *P. Kchan. Jer.* 357. Panie, nie podejmuj pracy, bom ci nie jest godzien, abyś wszedł do domu mego. *Sekl. Luc.* 7. (nie zadawaj sobie pracy, fatygi, nie fatyguj się). Chrystus dobrowolnie śmierć podjął. *Karnk. Kat.* 38. Podejmuję karanie = karzą mię, karę cierpię, Strafe leiden. Podejmować szkodę, szkodować, Schaden leiden. Od nieprzyjaciół szkodę wojska swego podjął. *Sk. Dz.* 735. *Bzow. Roż.* 36. Od nich wiele podejmował. *Kanc. Gd.* 284. (wiele cierpiał; *Ross.* подъяти, подъемлю znosić, cierpieć). Szczére jego pragnienie podjęcia nawet męczeństwa, jeśliby się bogu tak podobało. *Sk. Żyw.* 2, 43. — *Recipr.* Podejmować się czego = brać na się, über sich nehmen, auf sich nehmen, sich einer Sache unterziehen. Trzeba pilnie zważyć, czego się podejmujemy, i siły nasze z temi rzeczami, które bierzemy na się, znieść i pomiarkować. *Pilch. Sen. gn.* 292. (*quid valeant humeri*). Nie podejmuj się brzemienia cięższego nad twą moc. *Radz. Syr.* 15, 2. Nie podejmuj się, czego nie umiesz. *Cn. Ad.* 636, (cf. nie podejmuj się szaszku legawego pola). Czego się kto podjął, to czyń. *ib.* Podejmowanie się czego (*Vind.* navsetje, nafevsetie, podjemanje, podstoplenje). Podejmująca się śmiałość; *Ross.* предпріимчивость, Unternehmungsgeist, *adj.* предпріимчивый. — c) Podejmować kogo, strawować, żywić kogo, cf. częstować u siebie, być mu rad u siebie; einen unterhalten, aushalten, Unterhalt geben, bewirthen; *Vind.* gostiti, gostuvati, obgostuvati, pogostuvati, (*ob.* Gościć); *Ross.* употчивать, отпочивать, попотчивать, потчиваю, потчую. Ja ciebie podejmować u siebie będę wszystkiemi potrzebami. 1 *Leop. Jud.* 19. Przyjąwszy nas, przez trzy dni łaskawie podejmował. *ib. Act.* 28, 7. Wsadźcie go do ciemnicy, a podejmujcie go chlebem z smutku, a wodą ucisku. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 22, 27. Porta kosztem swym podejmuje wszystkich zagranicznych ministrów, skoro tylko na gruncie jej staną. *Gaz. Nar.* 1, 192. Dawniej posłowie Tureccy

przez wszystek czas swojego bawienia przy dworze Polskim, kosztem Rzpltej podejmowani byli. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 291. Wielka to wielmożność jest, wiele ubogiej szlachty podejmować stołem swoim, a nie na raz, ale zawzdy. *Petr. Et.* 291. Często go Menelaus w domu podejmował, Kiedy umyślnie z Krety do nas przeżeglował. *J. Kchan. Dz.* 52. *Chełm. Pr.* 132. er bewirthete ihn oft in ſeinem Hauſe. Podejmowanie, *Eccl.* оугрѣжденіе, угощеніе, das Bewirthen, die Bewirthung. Podejmujący, *Eccl.* чреждатель, чреждитель, der Bewirther. — *Transl.* Aby nie tak wygnanie uciskało Władysława, puścił mu Konrad majętności niejakie, zkądby żonę, dzieci i siebie podejmować mógł, *sustentare. Krom.* 174. (utrzymywać, żywić). — *Fig.* Hymeneus i miłość szczodremi zapachami ognie podejmują; *largis satiantur odoribus ignes. Żebr. Ow.* 102.

PODJACHAĆ, *ob.* Podjechać. PODJADAĆ, *ob.* Podjeść. PODJADEK, dka, *m.*, robak korzenie podgryzający, ein Wurm, der Wurzelnager. *Tr.*

PODJARZEMNY, a, e, PODJARZMI, ia, ie, PODJARZMOWY; *Sorab.* 1. podpžazné; *Vind.* jarmeni, podjarmou, *Subst.* jarmovez, podjarmou vol; *Croat.* podjarmen, podjarmni, podhamni; *Ross.* подъяремный, яремный, яремоносный, *Subst.* подъяремникъ *dem.* подъяремничь; pod jarzmem ciągnący, im Joche gehend, Joch laſtbar. Siedzi na oślicy i na ośleciu, synu podjarzemnej. *Sk. Kaz.* 148. Mułów dwieście i podjarzemnych (wołów) pięć tysięcy. *W.* 3 *Ezdr.* 5, 43. PODJARZMIĆ, *ob.* Ojarzmić, unterjochen; *Slov.* podmanugi; *Sorab.* 1. podpžahnu; *Carn.* jarmam; *Vind.* jarmati, podjarmati; *Rag.* podjármiti; *Bosn.* podjarmiti, (podjarmenstvo *armis domatio*); *Croat.* podjarmújem, naklenújem, nakleplyem; *Ross.* подклонить, подклонять, подвергнуть, подвергать, поработить, порабощать; *Eccl.* повинуть. PODJARZMICIEL, a, *m*; *Ross.* поработитель, der Unterjocher.

PODJAWOR, *ob.* Podklon.

PODJAZD, u, *m.*, podsłuch nieprzyjacielski, żołnierze na prześpiegowanie wysłani, Streifpartheŋ; (*Ross.* подъѣздъ podjechanie, przybliżenie). Nieprzyjacielskie podjazdy nazad odpędzać. *Łesk.* 238. Udał się tak daleko naprzód, jak tylko dla nieprzyjacielskich podjazdów można było. *ib.* PODJAZDOWY, a, e, od podjazdów. Streif-, zur Streifpartheie gehörig. Letki żołnierz służy do tych wszystkich czynności, które pospolicie podjazdowemi nazywają. *Jak. Art.* 2, 463. — *Fig.* n. p. Takowe dzieło wyciągałoby nie podjazdowéj, lecz przysiedziałéj pracy. *Czart. Myśl.* 169, *Gall.* à cheval; cf. byle zbyć, od ręki, dorywczo, oben hin. PODJECHAĆ, *f.* podjedzie, podjadę *intr. dok.*, Podjeżdżać *cont. et frequ.*; *Ross.* подъѣхать, подъѣжжать; przyjechać aż pod co, bis unter etwas hin fahren, reiten. Pod Kamieniec, aby go oglądał, podjeżdżał. *Birk. Kaz. Ob. F* 2 *b.* O północy podjeżdża kareta pod jéj okno. *Teat.* 27, 3. Z ludźmi swemi pod nieprzyjaciela podjechał dla języka. *Biel* 656. *Podjachaliśmy (podjechaliśmy) nawą, podpłynęliśmy. *Cn Th.* — §. Podjechać budując, podbudować, podmurować; bis unter etwas hin bauen, mauern, mit der Mauer bis darunter hin fahren. Podjechanie, podbudowanie, podbudynek. *Cn. Th.* 734.

PODJĘCIE, *ob.* Podjąć.

PODJEŚĆ, podjadł, podje, podjedzą *act. dok.*, PODJADAĆ *niedok.*, *Croat.* podjeszti, podjédam; *Ross.* подъѣсть, подъѣдать; a) podgryzać, von unten abfreſſen. Ani myszy, ani kretowie szkodzić swym podjadaniem nie mogą, gdy zioła piołunową wodką pokrapiasz. *Syr.* 347. — b) Podjeść, głodu z największa zbywać, prawie się najeść, cf. podkarmić; den gröſten Hunger ſtillen, ſich ziemlich ſatt eſſen. Kozy, gdy podjedzą, napoisz je w źródle. *Nag. Wirg.* 521. Ja i stojący podjem. *Teat.* 53. *b*, 65. Chłop odbywa dzień za pieniądze nadto tanie, gdyż za nie i podjeść dobrze nie może. *Mon.* 69, 196.

PODJĘTY, *ob.* Podjąć.

PODJEŹDEK, dka, *m.*, podły mały konik, ein Klepper, ein ſchlechtes Pferd; *Sorab.* 1. tupotaki, mahwe spěschne kone, (cf. Żmudzinek, cf. hetka); (*Rag.* jedek *equus edoctus*). Podjezdka, na którym sługa panu swemu służy, i na nim jeździ dwudziestą szelągów płacą. *Szczerb. Sax.* 453. Podjezdka pod sobą miał ladajakiego. *P. Kchan. Orl.* 1, 196. Podjezdka nie uczyni dzielnym koniem bogate siodło. *Pilch. Sen. list.* 356. Niechże już pielgrzym na podjezdka siada, I dąży truchtem do wieczystej chwały. *Zab.* 14, 249. *Szym.* Pędzi, aż się od biegu podjezdkowie pocą. *Klon. Wor.* 21. Nie ma gdzie rozsiodłać podjezdka. *ib.* 56. PODJEZDŻAĆ, *ob.* Podjechać.

*PODJĘZYCZE; *Eccl.* подъязычіе, *Graec.* ὑπογλωττιον. PODJĘZYCZNY, PODJĘZYKOWY, a, e; *Ross.* подъязичный; pod językiem będący, unter dem Zunge befindlich. Gruczołki podjęzyczne, *sublinguales. Kirch. Anat.* 49. Podjęzykowe. *Krup.* 1, 25. *et* 2, 345.

PODKA, PODKAĆ, *ob.* Potkać, Potyczka.

PODKACIE, ia, *m.*, pod katem służący, pomocnik kata, der Unterhenker. *Quaestionarius*, forytarz złoczyńców, oprawca, podkacie. *Mącz.*

PODKADZIĆ, *f.* podkadzi *act. dok.*, Podkadzać *niedok.*, Podkadzywać *częstl.*, ode spodu pokadzić; *Slov.* podkadzim; *Croat.* podkagyújem, von unten beräuchern. Słomą i siarką trupów podkadzacie. *Wad. Dan.* 224. U starych medyków podkadzywania albo kurzenia bardzo do chorób rozmaitych ważne bywały. *Ocz. Przym.* 15. — §. Podkadzić komu, co pochlebnego powiedzieć. *Wol.* ein wenig Weyrauch ſtreuen. PODKADZICIEL, a, *m.*, który podkadza; *Croat.* podkaditel, der unter etwas hinräuchert, der Beräuchrer.

PODKANCLERZY, ego *et* a, *m.*; *Croat.* podpìszecz; der Unterkanzler, Vicekanzler, Miniſter. Minister królestwa Polskiego; zastępujący miejsce kanclerzów wielkich. *Kras. Zb* 2, 375. PODKANCLERZYNA, y, *ż.*, żona podkanclerzego, die Unterkanzlerinn. PODKANCLERSTWO, a, *n.*, a) godność lub urząd podkanclerzego, pieczęć mniejsza, die Unterkanzlerwürde. — b) *Collect.* Państwo podkanclerstwo, podkanclerzy z żoną, der Unterkanzler mit ſeiner Gemahlinn. PODKANCLERŻANKA, i, *ż.*, córka podkanclerstwa, die Unterkanzlerstochter. PODKANCLE-

RZYC, a, *m.*, syn ich, der Unterkanzlersſohn. PODKANCLERSKI, a, ie, do podkanclerzego należący, Unterkanzler-.

PODKANONIER, a, *m.*, w artyleryi podoficyer, der Untercanonier. W jednéj kompanii alterzystów dziewięć bombardyerów, 100 pierwszych kanonierów, 50 podkanonierów, ma się znajdować. *Pam.* 84, 706.

PODKARM, u, *m.*, podkarmienie, podpasanie, dawanie tyle, by sobie podjeść; mäßiges Füttern, wenn man nur etwas zum Vorbeißen giebt. Podkarm, pokarm, popas w drodze; das Futter, das Füttern, auf der Reiſe. Podkarm, miejsce popasu, stanienie; das Futter, der Ort, wo man auf der Reiſe füttert. *Cn. Th.* PODKARMIĆ, *f.* podkarmi *act. dok.*, Podkarmiać *niedok.*, dać podjeść, od biedy nakarmić; ein wenig füttern, zu eſſen geben, eſſen laſſen. Kokosze młode podkarmić. *Haur. Ek.* 72. karmiąc podchować, auffüttern, bis etwas aufwächſt; *ob.* Popasać, podpasać. *Cn. Th.*

PODKASAĆ, *f.* podkasze *act. dok.*, podkasuje *pr.*, Podkasywać *frequ.*, podkasany *et* podkasały *part. perf.*; *Boh.* podkasaný; podpasać, podginać na sobie szaty, podgarnąć, podwiązać; aufſchürzen, untergürten; *Sorab.* 1. podkaszuyu; *Vind.* gornapafati, gorsagerniti, podpafati; *Carn.* podviham; *Rag.* izadjêvati, zadjeevam, prirûciti; *Croat.* prigernújem, prigernulszem, zgernújem; *Ross.* поддергнуть, поддергивать. Śpieszą pilnie, szat swych aż ku piersiom podkasawszy. *Otw. Ow.* 217. Podkasałe podołki u sukień. *Sk. Żyw.* 2, 30. Gdy się podkasuje, książki, które miał w zanadrzu, wpadły w wodę. *Birk. Dom.* 11. Szlachcic w kontuszu podkasałym. *Nag. Fil.* 35. Błotu łaje, kiedy się upluska; a co błoto krzywo? a czemuś się nie podkasał? *Rej. Zw.* 78 *b.* — §. Kur mając podkasałe biodra swoje. 1 *Leop. Prov.* 30, 30. wysokie a cienkie, hoch und dünn. Jeleń podkasały. *Hor.* 1, 85. Chart z brzuchem podkasałym. *Otw. Ow.* 111. cienkim. PODKASANIEC, ńca, *m.*, wskasany, krótki, kęska, *curtus*, *succinctus*. *Mącz.* ein Aufgeſchürzter. PODKASKA, i, *ż.*; *Sorab.* 1. podkask; taśma, binda lub pas, do podkasywania służąca: ein Gürtel, eine Leibbinde zum Aufſchürzen, Aufbinden des Kleides. *Tr.*

PODKĄSAĆ *cz. dok.*, PODKĘSYWAĆ *contin. et frequ.*, *ob.* Podgryźć; *Ross.* подкусать, подкусывать.

PODKŁAD, u, *m.*, PODKŁADKA, i, *ż.*, *Ross.* подкладка podszewka, (подкладъ jajko podłożone); *Boh.* podkladek; *Sorab.* 1. podkwad; podłoże, co się pod drugą rzecz podkłada, das Untergelegte, die Unterlage, die Grundlage; *Vind.* podloshba, podloshik, (podlog-kętnary, legary; podloga, podklada-podszewka; *Croat.* zklandyi-legary; *Ross.* подкладина kętnary); *Ross.* подкладка, подкладочка. To ciało, na którym się dźwignia wspiera, nazywamy podkładką. *Hub. Mech.* 86. Dobre maxymy staną się edukacyi podkładem, i czystej wiary podporą. *Mik. Turk.* 414. Wyobrażenie nasze o rzeczy jakiej niczym nie jest, jak zbiór wyobrażeń pojedynczych, ile zjednoczonych w jednym pokładzie. *Cyank. Log.* 54. — *Math.* Podkład, *basis*. *Wyrw. Geogr.* 263. Podkład pod siodło, wojłok, ein Filz, den man unter den Sattel legt. Podkład pod dno naczynia *Ross.* поддонокъ. — §. Podkładki, jaja, białe raki. *X. Kam.* Eyer. PODKŁADAĆ, *ob.* Podłożyć. PODKŁADACZ, a, *m.*, który co podkłada, podłożyciel; *Eccl.* подлагатель. *PODKŁADEK, dku, *m.*, n. p. Oszwabił ich ręku fortelnym podkładkiem, *supposita manu*. *Żebr. Ow.* 103. podsunięciem, machlaniną; Unterſchlagen, Unterſchleif. PODKŁADALNY, a, e; *Ross.* подкладный; *Eccl.* подлагательный; mogący być podłożonym, zum Unterlegen, das ſich unterlegen läſſt, *suppositorius*. *Cn. Th.* 1044.

PODKLAROWAĆ, *f.* podklaruje *act. dok.*, nieco klarowniejszym uczynić, ein wenig klar machen. Złe wino pić potrzeba, gdy się jeszcze mąci, Ledwie się podklaruje, zaraz octem trąci. *Pot. Jow.* 205. kaum wird er ein wenig klar, ſo....

PODKLEIĆ, *f.* podklei *act. dok.*; *Ross.* подклеить, подклеивать; spodem do czego przykleić, unterleimen, unterkleben. Na maski zażywamy skóry podklejonéj płótnem. *Teat.* 24, 29. *Czart.* Mapa płótnem podklejona, eine auf Leinwand aufgeklebte Karte. Podklejenie *Ross.* подклейка.

PODKŁÓĆ, *cz. dok.*, od dołu pokłóć, von unten ſtechen; *Ross.* подколоть, подкалывать.

PODKLON, u, *m.*, gatunek jaworu, niewysoko wyrastający, podklon, czyli podjawor. *Mon.* 74, 747. eine kleinere Art Ahorn.

PODKLUCZOWY, a, e, n. p. Podkluczowe kości leżą nad piersiami w każdym boku jedna, na kształt *S* skrzywione, niby jak klucze. *Kirch. Anat.* 108. *et* 129. *Krup.* 3, 59. die Schlüſſelknochen. Żyły podkluczowe, *arteriae subclaviae*. *Kirch. Anat.* 33. Żyły *podkluczowne. *Boh. Dyab.* 2, 34. *PODKLUCZNIK, podpiwniczy; *Ross.* подключникъ, der Unterkellner.

*PODKNĄĆ, *ob.* Potknąć.

PODKOLAN, u, *m.*, ziele, dwójlist, parlist, *ophris*, Zweyblatt. *Syr.* 1472.

PODKOLANEK, nku, *m.*, u człowieka, i u zwierząt w przednich nogach, część ciała pod kolanem, *poples*. *Cn. Th.* die Kniekehle; *Boh.* podkolenj; *Rag.* podkogljeniza, podkoljeniza, podkolejno; *Bosn.* podkoljeniça; *Croat.* podkoleno, podkolenicza, szlukonòsje; *Carn.* shibra; *Ross. et Eccl.* подколѣнокъ. Łysty Mięsiste podkolanek zwykł wiązać żylisty. *Otw. Ow.* 226. — §. Podkolanek, wezgłówko pod kolana; ein Kniepolſter, ein Kiſſen unter die Knie zu legen. PODKOLANKOWY, a, e, pod kolanem będący; *Croat.* podkolenichni; *Ross.* подколѣнный, unter dem Knie befindlich. Żyła na zgięciu kolana nazywa się pulsową podkolankową. *Perz. Cyr.* 1, 47.

PODKOMENDA, y, *ż.*, niższe dowództwo, das Untercommando; *Eccl.* подначалie; *Ross.* частоначальство. PODKOMENDANT; *Eccl.* подъуправитель; podrządca. PODKOMENDNY, podrządny; *Eccl.* подначальный, подчинительный; untergeordnet im Commando.

PODKOMISARZ, a, *m.*, pomocnik komisarza, pod nim pracujący, der Untercommiſſarius. *Subdelegatus*, podkomisarz. *Mącz.*

PODKOMORZY, ego, *m.*, der Kämmerer, der Kammerherr; *Boh.* podkomoř; *Vind.* jispnik, jispni gospud, (podkamra, podjispiza-niższa komora); *Ross.* камергеръ (cf.

kamerarz), постельникъ, постельничей, (cf. pościel). W Polszcze do sądzenia spraw granicznych wysyłał król swoich dworzan, którzy będąc przy komorze, t. j. dworze króla, byli komornemi, komornikami. Podkomorzy Koronny był u dworu pierwszym komornym, wprowadzał posłów cudzoziemskich do króla, obrządków dwornych był sprawcą, a w pospolitém znaczeniu był pierwszym z podkomorzych, którzy sprawy graniczne sądzili, a zwyczaj każdego szambelana czyli komornego nazywał podkomorzym. Podkomorzowie Koronni, nie mogąc brać tytułu komorników, bo już namiestnicy podkomorzych toż samo urzędu nosili nazwisko, woleli zostać przy tytule podkomorzych. *Czack. Pr.* 2, 203. PODKOMORSTWO, a, *n.*, urząd podkomorzego, die Kammerherrenwürde; *Boh.* podkomorstwj. Podkomorstwo, urząd w Polszcze w rozmaitych stopniach i obowiązkach uważany. Podkomorzowie wielcy, Großkämmerer, w rzędzie urzędników krajowych, są najwyższemi królewskiego gabinetu rządzcami. Podkomorzowie dworni, Hofkammerherren, Kammerherren, których szambelanami nazywają, zawsze przytomnemi są do zawołania królewskiego; i znakiem ich klucz złoty przy sukni zawieszony. Podkomorzowie ziemscy, Landkämmerer, mają urząd znaczny w województwach, ziemiach i powiatach, gdzie sprawy o granice między obywatelami sądzą. *Skrzet. Pr. Pol.* 197. *Kras. Zb.* 2, 375. *A. Zamoj.* 26. *PODKOMORZA, y, *ż.*, panna służebna, *vestispica. Mącz.*, die Kammerjungfer, *ob.* Garderobianka, panna, szatnia. PODKOMORSKI, a, ie, do podkomorzego należący; *Boh* podkomorský; *Ross.* камеръергерскій, постельничій, Kämmerer-, Kammerherren-. Znakiem podkomorskiego dostojeństwa jest klucz złocisty. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 198. Sądy podkomorskie sprawy graniczne w województwach sądzą. *ib.* 2, 400. PODKOMORSTWO, a, *n.*, a) urząd podkomorzego, (*ob.* Podkomorzy), die Kammerherrenwürde. — b) *Collect.* Państwo podkomorstwo, podkomorzy z żoną, der Kammerherr mit seiner Gemahlinn. Wiersz do J. W. Piaskowskich, Podkomorstwa Krzemienieckich. *Zab.* 11, 158. PODKOMORZANKA, i, *ż.*, córka ich, des Kammerherrn Tochter. Panny podkomorzanki obiedwie powykradać się dały. *Teat.* 16. *b*, 11. PODKOMORZYC, a, *m.*, syn podkomorstwa; *Vind.* jispni mladenzh, des Kammerherrn Sohn. PODKOMORZYNA, y, *ż.*, żona podkomorzego, die Kammerherrin. Podkomorzyne, cześnikowe, burgrabine, chorążyne będą nas odwiedzać. *Teat.* 25. *c*, 107.

PODKONIUSZY, ego, *m.*, po koniuszym idący, der Unterstallmeister. *PODKONNIK, a, *m.*, *Calo*, drab, podkonnik drudzy mówią. *Mącz.*, der Reitknecht.

PODKOP, u, *m.*; *Rag.* podpòp, prokòp; *Sorab.* 1. podkopano, podhrětžo; *Vind.* podkop, (rudni podkop, rudna jamina, podkopalishe = kopalnia, stoła); *Bosn.* podkop; *Croat.* podkop; *Ross.* подкопъ; podkopanie, podkopane miejsce, *milit.*, mina. *Jak. Art.* 3, 302, *Slav.* lagùm; *Croat.* oja; die Untergrabung, die Unterminirung, die Mine. Podkopy, miny, ganki i galerye podziemne, podsadzają się prochem, żeby były na powietrze wyrzucone. *Jak. Art.* 3, 308. Podkopy używają się przeciw fortecy; przeciwpodkopy, *contramines*, służą do obrony fortecy. *Jak. Art.* 2, 173. Podkopy albo miny, najkrótszy sposób do dobycia miast. *Archel.* 2, 152. W królestwie bożym podkopów żadnych niemasz; ziemia tam nie drży od strzelby. *Birk. Kant. C* 4 *b.* — §. *Transl. fig.* Podkop, dół pod kim kopany, dołek, łapka, sidło; eine Grube, Falle, Schlinge. Tajemne podkopy zdrady zgubić cię usiłują. *Zab.* 7, 376. Prywata ojczyznę zdradliwym podkopem osłabia. *Ossol. Mow.* 61. Pytania na zdradę i podkop. *Tr. Tel.* 24. *et* 473. PODKOPAĆ, *f.* podkopie *act. dok.*, podkopuje *pr.*, Podkopywać *frequ.*; *Boh.* podkopati, podkopawati; *Slov.* podkopáwam; *Vind.* podkopati, podkopuvati; *Bosn.* podkopati; *Carn.* podjędam; *Rag* podkopatti; *Croat.* podkopati, podkapam; *Sorab.* 1. podhrěyu; *Ross.* подкопать, подкапивать; od spodu odkopać, von unten losgraben, untergraben. Podkopawszy drzewo, obalili go na ziemię. *Cn. Th.* Podkopali mur, i prochem podsadzili. *Tr.* unterminiren. Podkopać się, ſich untergraben. Jeśliby złodzieja zastano, a on wyłamuje dom, albo się podkopywa.... 1 *Leop. Exod.* 22. W ośmie pod cudzy dom się podkopywa. *Chrośc. Job.* 89. Podkopawszy się pod mury, wpadli do miasta. *Papr. W.* 1, 49. — *Fig.* Jeden pod drugim sztucznie podkopywał dołki. *Zab.* 14, 37. Gruben unter einem graben. PODKOPCA, y, *m.*, PODKOPNIK, PODKOPOWNIK, a, *m.*; *Vind.* podkopauz; *Croat.* podkàpavecz; *Rag.* podkopâc, prokopâc; *Slav.* lagumcxia; *Eccl.* подкопатель; *Ross.* подкопщикъ; co się podkopuje, der ſich untergräbt. — *Milit.* Podkopnik, minier. *Jak. Art.* 3, 302. der Minirer. Sporządzone komory dla zasłony podkopców. *Nar. Hst.* 3, 120. Rzymianie przy wojskach swoich miewali podkopowników, którzy ziemię na kształt królików podkopywali. *Papr. W.* 1, 49. PODKOPNICZY, a, e, podkopnikom służący, Minirer-. Naczynia podkopnicze, których używają podkopnicy. *Jak. Art.* 3, 303. PODKOPNY, a, e, podkopany, podziemny; untergegraben, unter der Erde, unterirdiſch; *Croat.* podkòpni; *Ross.* подкопный. Ganek podkopny. Galerya podkopna. *Tr.*

PODKORZENNY, a, e, znajdujący się pod korzeniem, unter der Wurzel befindlich; *Eccl.* подкоренный, *Graec.* ὑποῤῥιζος, *subjectus radici.*

PODKOŚCIELNY, a, e, pod kościołem będący, bey der Kirche befindlich, unterhalb der Kirche. Wstąpiliśmy na plebanią, przed obchodzeniem domów podkościelnych. *Xiądz.* 104. Dziadek podkościelny. *ib.* 191. (pod kościołem przesiadujący).

PODKOSIĆ, *cz. dok.*, aż pod co pokosić, nieco pokosić, bis unter etwas hin mähen, ein wenig abmähen; *Ross.* подкосить, подкашивать.

PODKOSTNY, a, e, pod kościami się znajdujący, unter den Knochen befindlich; *Ross.* подкостный.

*PODKOSZULE, a, *n.*, spodnia koszula, das Unterhemde; *Vind.* podkitel, podfraiza, interfat.

PODKOWA, y, *ż.*; *Boh. et Slov.* podkowa; *Sorab.* 1. podkówa, potkow; *Sorab.* 2. potków; *Vind.* podkou, potkou, podkva, koinsku shelesu; *Hung.* patko; *Croat.* podkòva; *Dal.* plochya; *Rag.* podkòv, ploccja; *Bosn* podkov, potkov; *Slav.* podkova, plocsa; *Eccl.* подковъ; *Ross.* подкова; żelazna ochrona kopyta końskiego, das Hufeiſen.

Podkowy są wielorakie, pospolite, pantofle, miesiączki, zawiaskowe. *Kluk. Zw.* 1, 181. — *Fig.* Podkowy za kim zbierać, pograbiać za nim, pokłosie zbierać, to co on upuścił pozbierać, *nach einem Nachlese halten.* Ja zbierając podkowy za pierwszemi z lekka, Niewiem jeszcze co tego dzieła mego czeka. *Pot. Arg.* 226. Męstwo naszych przodków, Za któremiśmy w sławie nie zbierali podków. *Pot. Arg.* 665. PODKOWAĆ, *ob.* Podkuć. PODKÓWKA, i, *ż.*; (*Ross.* подковка okucie); *dem. nom.* podkowa; 1) *ein kleines Hufeisen, ein Hufeischen.* Podkówki u botów. *Cn. Th.* Eisen an den Stiefeln. Szydzą z podkówek Polskich, jakobyśmy się niemi jak konie kowali. *Mon.* 65, 359. — 2. Bywają też wędzidła otworzyste, jak nasi zowią z podkówką, a i te troistego kształtu, jedne zowią gesią szyją, drugie kotczą nóżką, trzecie kurzą stopką. *Hipp.* 60. *eine Art Gebiß.* — 2) Podkowka ziele, PODKOWNIK, wytrych, klucz, otwieracz, nasienie coś na podkowę pochodzi; bają też, że to ziele podkowę koniom z nóg zdziera. *Syr.* 769; *coronilla securidaca*, Beilkraut, Peitschen. PODKOWNIK, a, *m.*, rzemieślnik czyli kowal od podkow, *der Hufschmid*; (*Boh.* podkownjk *clavus solearis*); *Vind.* podkouni kovazh; (*Ross.* подбойщикъ co bóty podkowa czyli podbija). PODKOWOWY, a, e, od podkow, *Hufeisen-*; *Boh.* podkownj; *Vind.* podkouni.

PODKRAJ, aju, *m.*; *Boh.* podkragj; kraina, prowincya, *das Gebiet, die Landschaft.* Libityno! ty co królestwo twe rozciągasz w podkraju księżyca. *Zab.* 9, 221.

PODKRAŚĆ, podkradł, *f.* podkradnie, *act. jednl.*, Podkradać *nieduk.*; *Croat.* podkradam, podkragyujem; *Eccl.* подкрадываю, подхищаю; (*Ross.* подкрасться, подкрадиватся wkraść się); nieznacznie okraść, podchwycić, *heimlich bestehlen. Suppilo*, podkradam, tajemnie kradnę, łupię i zdzieram po trosze. *Mącz.* Boję się, żeby on mnie nie podkradł w sercu Karoliny. *Teat.* 22. *b*, 29. (cf. podejść kogo); *Rag.* podkradaz *defraudator.*

PODKRASIĆ *cz. dok.*, nieco pokrasić, pofarbować, *ein wenig färben*; *Ross.* подкрасить, подкрашивать.

PODKREŚLIĆ, 'PODKRZEŚLIĆ, *f.* podkreśli *act. dok*, PODKREŚLAĆ *niedok.*, kreską podznaczyć; *Vind.* podrisati, podpotesati; *Croat.* podbriszati; *Ross.* подчеркнуть, подчертить, подчеркивать, отточить, *unterstreichen, mit Unterstreichen bezeichnen.* Za drugim, trzecim etc., czytaniem, dziwował się, iż niektóre miejsca w podkreślaniu opuścił, które w piękności dawniejszym nie ustępowały, i oneż podkreślał; postrzegł z czasem całą swoję księgę od początku do końca podkreśloną. *Mon.* 64, 816. Podkreślenie *Ross* подчертка, подчеркнение.

PODKROIĆ, *f.* podkroi *act. dok.*, Podkrajać *contin*, Podkrawać *frequ.*; *Boh.* podkrogiti, podkragowati; od spodu odkroić, poderznąć, *von unten abschneiden. Złotą głowę* bałwanowi miecz Syryjski podkroił. *Bals. Sen.* 15. Pszczołom miód podkrawać. *Cresc.* 605. podbierać, podrzynać.

PODKRÓLI, ego, *m*, wicekról; *Vind.* podkral, podkraluvauz, kralou namestnik, *der Unterkönig, Vicekönig. Warg. Radz.* 330. Podkróli Syryjski. 1 *Leop.* 3 *Esdr.* 6 3. Farnabaza Daryusz, jakoby podkrólim na pomorzu udział; *summum imperium maritimae orae, etc., Warg. Kurc.* 34.

PODKRZEPIĆ, *ob.* Pokrzepić.

PODKRZESAĆ, 'PODKRZOSNĄĆ, *f.* podkrzesze *act. dok. et jednl.*, Podkrzesywać *frequ.*, podetnąć, od spodu obciąć, *von unten beschneiden, z. B. Laub, Bäume.* Drzewa podkrzesywać, odcinać dolne gałązki. *Kluk. Rośl.* 1, 113. W sadach gałązki zbytnie podkrzesywa. *Lib. Hor.* 110. Lasy dla prędszego wzrostu podkrzesane, z gałęzi i zawalin oczyszczone. *Xiądz.* 58. Rutę dwakroć każdego roku nożem podkrzosnąć. *Syr.* 523.

PODKRZEWINA, y, *ż.*; *Boh.* podekřj; *Vind.* germouje, fhibje, protje, (cf. pręt); *die Staude*; (cf. *Gall.* sou-bois). Podkrzewiny śrzodek utrzymują między krzewiną a zielem, mając ciało między miękkością ziela i tęgością krzewiny pomiarkowane. *Kluk. Rośl.* 1, 5. PODKRZEWNY, a, e, *staudig.* Pień podkrzewny, *caulis suffroticosus*, kiedy z korzenia kilka wyrasta pniaków drzewiastych, aż do korzenia co rok ginących. *Bot. Nar.* 38.

PODKSIĘŻYCZNY, a, e, pod księżycem będący, podmiesięczny, *unter dem Monde.* Już stanął na opasie podksiężycznego sklepienia. *Przyb. Milt.* 128.

PODKUĆ, *f.* podkuje *act. dok.*, PODKOWAĆ *niedok.*: *Vind.* podkovati; *Rag.* podkovatti; *Bosn.* potkovati, podkovati, ukovati kogna; *Croat.* podkovati, podkávam; *Hung.* patkòlok, patkólnyi; *Ross.* подковать, подковывать; ode spodu okuć, podbić, *von unten beschlagen.* Konia okuć, *ein Pferd beschlagen.* Dla ubezpieczenia nóg końskich czyni się podkowanie. *Kluk. Zw.* 1, 181. Koń ułaskawiony da sobie nogi macać i podnosić ku podkowaniu. *Cresc.* 518. Podkowanie koni ma być podkowami równemi ku kopytom. *Cresc.* 520. Podkuty, *Slov.* podkowaný; *Hung.* patkóltt; *Slov.* podkovan.

PODKUCHARZ, a, *m.*, (*Kłok. Turk.* 229), PODKUCHMISTRZY, ego, *m.*, po kuchmistrzu idący, *der Unterküchenmeister. Vol. Leg.* 5, 170., *Vind.* podkuhar, spudnji kuhar.

PODKUP, u, *m.*; *Ross.* подкупъ, подкупанie, переторжка; a) podkopowanie się pod kogo, wargielt. *Cn. Th.* das Ueberbieten, das Auskaufen der Waaren; *Vind.* predkup, przedkupzhnia. — b) Tajemne przekupienie, n. p. Sędziów podkup, przedarowanie; das Bestechen, Erkaufen. PODKUPIĆ, *f.* podkupi *act. dok.*, Podkupować kogo *niedok.*; *Boh.* podkaupjm, podkupugi; *Sorab.* 1. pżeszadžu kupu; *Vind.* priedkupiti, predkupuvati; *Bosn.* prikupiti, (podkuppiti *colligere subtus*); *Ross.* подкупить, подкупать, откупить, откупать, переторговать, переторговывать. PODKUPOWAĆ się, (*rec.*), pod kogo. *Cn. Th.*, a) podawać, postępować więcej w targu; mehr bieten, einem die Waare auskaufen, einen überbieten. Na targach gdyby kto kogo w czym podkupował, jeden drugiego w cenie podchodził. . . . *Haur. Sk.* 245. Podkupowanie, kiedy jeden przed drugim kupując podwyższa, abo naddaje więcej nad drugiego. *Mącz.* Petryło u Sułtana starał się o hospodarstwo, podkupując Iwonię, Sułtan do Iwoni posłał, aby on mu tyle dał, ile inszy daje, abo jemu ustąpił. *Biel.* 653. Nie pięknie, kogo podkupywać w targu. *Teat.* 23. *b*, 37. — b) Podkupić kogo, taje-

mnie go przekupić, przedarować; *Vind.* naperkupiti, pomizhiti, podmasati, pomasati; einen heimlich bestechen, erkaufen. Miasto dobył prędko, przez zdradę stróża jednego, który dał się podkupić. *Biel.* 148. PODKUPNIK, a, *m.*; *Boh.* podkupnjk, *f.* podkupnice; *Vind.* predkupez; *Bosn.* prikupitegl; *Eccl.* подкупщикъ; *Ross.* перебойщикъ, переторговщикъ, кулакъ; a) co się pod drugiego podkupuje, der Ueberbieter, Aufkaufer der Waaren; który nad drugiego więcéj podaje, *licitator.* *Mącz.* — b) Co kogo przekupuje, der Bestecher, Erkaufer. PODKUPNY, a, e, 1. od podkupowania się pod kogo, überbietend, aufkaufend, Aufkaufs-. Podkupne *Subst. auctarium contra alium emtorem oblatum.* *Cn. Th.* das Uebergebot, der Aufkauf. — 2. Podkupny, przekupny, od przekupienia; Bestechungs-, Erkaufungs-. Urągali naszym nieprzyjaciele, iż ich pieniądze podkupne z szturmu wyzwoliły, wołając; *auro se redemisse, ne oppugnarentur.* *Krom.* 620. PODKUPSTWO, a, *n.*, przekupstwo, die Bestechlichkeit, Bestechung. Sejmy powinny być od przekupstwa wolne. *Biel.* 621.

PODKUREK, rka, *m.*, czas koło którego kury w nocy pieją, i śniadanie które koło téj godziny ku porankowi na nocnych ucztach dają; der Hahnenwecker, ein Frühstück derer, die die Nacht hindurch bis zum Hahnengeschrey geschwärmt haben. Przy wieczerzy trzymał się, lecz jak na podkurek, krzyknął na Błażeja; ej sam gorzkie gomułki! *Teat.* 43. *c*, 76.

PODKURZYĆ, *f.* podkurzy *act. dok.*, Podkurzać *niedok.*; *Boh.* podkaditi, podkurowati; *Slov.* podkaditjm; *Eccl.* подкуриваю; ode spodu okurzać, podkadzić, von unten beräuchern. Ziele to kładąc na węgle, łono rodzącéj podkurzaj; bo tym podkurzeniem płód zaumarły wygnasz. *Spicz.* 183. Rurka aptekarska do podkurzania w nos, w zęby, w uszy. *Cn. Th.* 959. Podkurzanie, *suffumigatio.* *ib.*, podkadzenie, podkurzaczka. *Cn. Th.* 959. Podkurzać pszczoły, dym od spodu na nie puścić, (cf. wykurzyć). Ogniem podkurzać. *Falib. Q.* (ogień podkładać). Piorun góry podkurza. *Biel. S. M.* 7. Uciekli na wieżę, chcąc się tam bronić; ale gdy ich nasi ogniem podkurzyli, musieli się poddać. *Biel.* 380. Król Stefan podkurzył Wielkie Łuki. *Papr. Tr. D* 2. brandschatzen.

PODKUTY, *ob.* Podkuć.

PODKWAS, u, *m.*, *chem.* ciało, które ma tyle kwasorodu, iż zaczyna być kwasem, nie będąc jednak tym pierwiastkiem nasycone. *Śniad. Chem.* 196. Sauerstoff. Podkwas siarczany, *acidum sulphurosum.* *Śniad. Chem.* 233. *N. Pam.* 6, 320. Podkwas saletrowy, *acidum nitrosum.* *Śniad. Chem.* 239. PODKWASIĆ *cz. dok.*, nieco nakwasić, ein wenig säuern; *Ross.* подквасить, подквашивать.

PODLA, *ob.* Podle.

PODLAĆ, podlał, *f.* podleje *act. dok.*, Podlewać *niedok.*; *Boh.* podliti; *Slov.* podljwam; *Croat.* podlevam; *Ross.* подлить, подливать; pod co wylać, unter etwas giessen. Podlej masła pod pieczenią. *Tr.* Konstantynopol, miasto Helespontem i Propontydem podlane. *Stryjk.* 589. beströmt, benetzt. — 2. Podlać taflę sposobem zwierciadlnika cyną i merkuryuszem. Tafla podlana, czyli zwierciadło. *Magier. Mskr.* Glastafeln, Spiegeltafeln, mit Zinn und Quecksilber begiessen. — 2. Podlać = nieco polać, ein wenig begiessen. Ryż polewką mięsną podlany. *Syr.* 1001. Dano na stół prosię, czarną polewką podlane. *Teat.* 22. *b*, 108. ein Ferkel in der schwarzen Sauce. Z wina dobra myśl roście, A frasunek podlany Taje by śnieg zagrzany. *J. Kchan. Dz.* 228. Podlać sobie = podpić sobie, podchmielić, sich ein Räuschchen trinken. Stary łacno odmłodnieje, gdy sobie trochę podleje. *Cn. Ad.* 1102. Podlawszy sobie trunkiem spało co żywo. *Nar. Hst.* 5, 249.

PODŁAKNĄĆ *med. jedntl.*, nieco załaknąć, etwas hungern; *Eccl.* подъалчу *subesurio.*

PODŁAMAĆ, *f.* podłamie *act. dok.*, podłamuje *pr.*, Podłamywać *frequ.*; *Ross.* подломить, подламивать; *Boh.* podlamati, podlamowati; *Slov.* podlomiti; ode spodu odłamać, von unten abbrechen, anbrechen, anknicken, *suffringere.* *Cn. Th.* Podłamanie, *Ross.* подломъ; (*Boh.* podlom *pampinatio*). Podłamacz *Boh.* podlamatel.

PODLASIE, PODLASZE, POLESIE, ia, *n.*, Kraj blizki lasów podlesiem nazywamy. *Kpcz. Gr.* 3. *p.* 108. eine Landschaft unterhalb den Wäldern, Unterwalden; *Ross.* подлѣсокъ. — 2. *Nom. Propr.* Podlasie, *Podlachia*, województwo Podlaskie, graniczy z Województwem Brzeskim Litewskim. *Dykc. Geogr.* 2, 293. die Woiwodschaft Podlachien. Podlasze abo od lasów gęstych, abo też ztąd nazwane, iż jest Lachom abo Polakom przyległe. *Biel.* 88. *Stryjk.* 181. *Gwagn.* 337. Polesie abo Podlasze. *Krom.* 249. PODLASKI, a, ie, Podlachisch. Województwo Podlaskie. *Dykc. Geogr.* 2, 293. Na kilku zagonach, zwyczajnie, jak szlachcic Podlaski. *Teat.* 1. *b*, 39. PODLASIANIN, a, *m.*, po Rusku Polesianin, Poleszuk. *Nar. Hst.* 4, 85. ein Podlachier. Podlaszanie. *Steb.* 163. PODLASIANKA, i, *ż.*, eine Podlachierinn. PODLASZCZKA, i, *ż.*, polny fiołek, ein Waldveilchen; *Ross.* подлѣсокъ. Fiołki są dwojakie, ogrodne, i płonne podlaszczki. *Syr.* 1446.

PODŁATAĆ *cz. dok.*, łatając podszyć, podsadzić, unter etwas hinflicken, unterfetzen; *Ross.* подплатить, подплачивать.

PODŁAWIE, ia, *n.*, miejsce pod ławą; *Vind.* podklopje; *Ross.* подлавье, der Ort unter der Bank. Jeżową skórą chłopcy gonią psy z podławia. *Pot. Pocz.* 499. *Klecz. Zdan.* 67. unter der Bank hervor. Bezbożna ta nauka z piekła, z podławia wyczerpniona. *W. Post. W.* 2, 342. Kroniki nie z podławia wydarte, dowodzą to. *Weryf. pr.* 24. Nielada pismo, godne podławia. *Pim. Kam. pr.* Prochem przypadłe pióra, jak gdyby z podławia wyjmują. *Baz. Sk. pr.*

PODŁAWIĆ, *f.* podławi *act. dok.*, Podławiać *niedok.*, a) jednego po drugim udawić, einen nach dem andern würgen. Niechże je śmierć podławi. *Ryb. Ps.* 104. *Brud. Ost. C.* 12. — b) Podławić, potłoczyć, powtłaczać, podrożyć; nach einander drücken, pressen, eindrücken, einpressen. Powierzchnia ciała nawet najgładszego jest zawsze najeżoną chropowaciznami i podławiona wielu wklęsłościami czyli dziurkami. *Jak. Mat.* 4, 359. (porysowana).

PODŁAZIĆ, *f.* podłazi *act. dok.*, (cf. dłazić), podgnieść, nieco tłoczyć; ein wenig drücken, pressen. Mądrość wszystkich serca mocą swą podłaziła. 1 *Leop. Syr.* 24, 10.

(potłoczyła. 3 *Leop.*). Doktor wejrzy w szklenicę a ręki podłazi, Lecz wierz mi ten na worek, nie na zdrowie waży. *Rej. Wiz.* 61 *b.* (pulsu maca).

PODŁAZIĆ, *ob.* Podleść.

PODLE, 'PODLA; *Boh.* podle; *Slov.* podle; *Sorab.* 1. podla, pola; *Sorab.* 2. podla, pola, pla, poromĕ, ſporome, poſporomĕ, poſpor; *Vind.* polĕh, polgi, poleg, vred; *Carn.* poleg, sravn, mĕmu; *Croat.* pòlĕg, iszkĕr, tik, tikcze; (*Croat.* pol = przy); *Slav.* poleg, pokraj; *Ross.* подлѣ, возлѣ, смежно; 1. *praepos. reg. Genit.*, (cf. podług); wedla, pobok, obok, przy, u; neben, bey, neben bey. Mistrz miał mieć miejsce w radzie podle króla po lewej stronie. *Biel.* 395. Ciało jego 'podla ojca pochowane. *Papr. Ryc.* Kazał mu podle murów jeździć. *Baz. Hst.* 86. We wszystkim się podle swéj hardéj myśli sprawują. *Eraz. Jez.* 7. (podług). Obrzezani podle zakonu Mojżeszowego. *ib. J i* 8 *b.* Dzień podle dnia rozkoszują. 3 *Leop.* 2 *Petr.* 2, 13. (dzień 'pole dnia. 1 *Leop.*, dzień po dzień, dzień w dzień, einen Tag nach dem andern). Boże daj, abyśmy dzień podle dnia się odradzali. *Żarn. Post.* 3, 532. *Haur. Ek.* 69. — 2 *Adverb.* Podle mieszka. *Cn. Th.* darneben, neben bey. Już i tobie biada, kiedy tuż podle gore u sąsiada. *Budn. Apopht.* 67. Ledwiem się nie pomylił, Bom chciał w podle zanieść. *Teat.* 6. *b*, 21. (do sąsiada). Dziewczę wpadłszy z podla.... *Pot. Jow.* 2, 43. von neben bey. — PODLE, *ob.* Podło.

PODLEĆ, ał, eli, podleje *neutr. niedok.*, zpodleć, *f.* zpodleje *dok.*; *Sorab.* 1. wožpatnu; podlejszym się stawać, ſchlechter werden. On-ci teraz musi rość, a ja schodzić. *Sekl. Joan.* 3, *not.* «podleć abo umniejszać się.» Takli śmierci, która okropnym walisz ludzi grotem, Zpodlałaś, że i myszy nawet łowisz z kotem. *Zab.* 11, 355. W wierze i ufności podleli. *Kanc. Gd.* 292. *Modl. Gd.* 22. *Baz. Hst. prz.* 6.

'PODLECIE; *Slov et Boh.* podleti; wiosna, *ob.* Lato.

PODLECIEĆ, *f.* podleci *act. dok.*, podlatuje *pr.*, Podlatywać *frequ.*; *Rag.* podletjetti; *Ross.* подлетѣть, подлетать; wzlecieć, emporfliegen, auffliegen. Chcąc nad rozum swój podlecieć wyżej, Do piekła trafi i upadnie niżéj. *Chrośc. Job.* 90.

PODLEDZ, PODLEGNĄĆ, podległ, *f.* podlegnie, podlęże *intr. dok. et jednll.*, PODLEGAĆ *contin.*; *Sorab* 1. zpodeljham, podlehuyu; *Vind.* podleshati, spodaleshati, premagan biti; *Croat.* podlechi. podlésem, podlegam, podlegelszem; *Rag.* podlecchise; *Ross.* подлечь; 1. poddać się, uledz, ustąpić; unterliegen, ſich unterwerfen, nachgeben. Miękkości i chuciom ciała podlęże, dogadzając nieco śliskiéj namiętności. *Pilch. Sall.* 120. Nie trzeba ciału ulegać, aby mu nie podlegać. *Pilch. Sen. list.* 98 Podlegać komu, gniewliwemu, dziwakowi, ulegać mu, einem nachgeben. *Tr* — §. Niewiasta, którąby 'podległa z będlęciem, zabita będzie. 3 *Leop. Levit.* 20, 16 (którąby 'obywała z bydlęciem. 1 *Leop.*, którąby cielesną sprawę miała). (*Sorab.* 1. podlehawcz; *Croat.* podlegavecz *succubus*) — 2. *Neutr.* Podlegać pod czym = leżeć pod czym, unter etwas liegen; *Eccl.* низлежу. *Graec. καταχειμαι, humi jaceo, subjaceo*; *Eccl.* низлежание, *Graec. χαμευνεία, subjectio.* Z góry téj wolny był prospekt na podległe morze. *Pot. Arg.* 259. *subsitum mare.* — *Transl.* Podlegać winie, podpadać winie; einer Strafe unterliegen, in eine Strafe verfallen. Ktoby to uczynił, winie wyżej mianowanéj podlęże. *Stat. Lit.* 24. — §. Podlegać komu, podległym być komu, poddanym być, *Ross.* подлежать; *Eccl.* начальствоватися, unterworfen ſeyn. Koniecznie trzeba, aby ktoś rozkazywał, a wszyscy podlegali. *Zabł. Roz.* 59. (słuchali). Cnota szczęściu nie podlega. *Zegl. Ad.* 37. Mądry szczęściu nie podległ. *Cn. Ad.* 462. W szyszaku, w czapce, w turbanie, w kapturze, Wszyscyśmy jednéj podlegli naturze. *Kras. Mon.* 94. Od wyroku tego żaden człek się nie wybiega, Równie mu bohatyr i gnuśnik podlega. *Dmoch. Il.* 168. 'Pod boga wszechmogącego opatrzność rzeczy wszystkie podległy. *Żarn. Post.* 20 (od niéj zawisły). Podległy, *Vind.* podloshen, podloshnik = poddany, poddaniec; *Carn.* podloshnĕk; *Croat.* podlòsnik, *f.* podlosnicza; *Slav.* podloxan, podloxnik; *Bosn.* podlosgjan, podlexâk; *Ross.* подначальный, зависимый, покорливый; *Eccl.* начальствуемый, начинаемый, подржъникъ. Życie podległe chorobom, piękność odmianie, bogactwo utraceniu, sława uszczerbkowi, przyjaźń obłudzie, miłość niestateczności. *Karp.* 4, 71. (wystawione na co). Ten, który sam jest podległy, gdy podległego sobie znajdzie, oddaje mu to w trójnasób, co sam od wyższego znosi. *Kras. Pod.* 2, 35. PODLEGŁOŚĆ, ści, ż., dependencya, zawisłość; *Bosn.* podlogh, podloga, podjarmenstvo; *Carn.* podloshnost; *Vind.* podloshnost, ponishnost; *Croat.* podlosnoszt, podlosenye; *Ross.* зависимость, покорливость, die Abhängigkeit, Unterwürfigkeit. Każdy człowiek musi być w podległości czyjéj, i mieć w swojéj zwierzchności kogoś. *Zabł. Roz.* 56. Żony podległość mężowi *Eccl.* подмужество. Całość, wolność, niepodległość ojczyzny. *Gaz. Rząd.* — *Meton.* Wielkie podległości Syamskiej korony Krętym strumieniem skrapia Mena rzéka. *Przyb. Luz.* 321. (krainy tej koronie podległe, państwa jéj, ihre großen Provinzen).

'PODLEKARZ, a, *m.*, pomocnik lekarza, der Unterarzt; *Ross.* подлѣкарь.

PODLEKCZYC *cz. dok.*, od spodu polekczyć, nieco polekczyć, von unten erleichtern, ein wenig erleichtern; *Eccl.* подлегчаю.

PODLEPCZYCA, y, ż., ziele, *Gallium spurium*, gatunek przytuli, podobna do Lepczycy. *Kluk. Dykc.* 2, 19. eine Art Beyfuß.

PODLEPIĆ *cz. dok.*, pod spód przylepić, podkleić, unterkleben; *Boh.* podlepiti; *Ross.* подлѣпить.

PODLESIADŁY, a, e, blizko siedzący, blizki, sąsiedni; darneben ſitzend, nahe benachbart. Ty wierzchołkiem tej góry władasz, i podlesiadłym miastem. *Zab.* 6, 375. *Nar.* PODLESIEDNIK, a, *m.*, pospołu siedzący, *consessor. Mącz.* der neben einem ſitzt, der Beyſitzer.

PODLEŚNICZY, ego, *m*, dozorca lasów pod leśniczym zostający, der Unterförſter, cf. leśniczy, nadleśniczy; cf. gajowy. PODLEŚNY, a, e, pod lasem leżący, (cf. Podlasie), am Walde liegend. Łąki podleśne. *Kluk. Zw* 2, 362.

PODLEWA, y, ż., 'PODLEWIE, ia, *n.*, (*Ross.* подлива =

polewka); czym co podlewają, sos; *Vind.* vlaga, mozhilu, poliuka, juha, die Brühe, der Ueberguß, die Sauce. Podlewa czarna, żółta. *Cn. Th.* Ryba do podlewy. *Bielaw. Myśl. E* 2 *b.* Indyk do podlewy. *Banial. B* 3. Podlewę czyli sos robią z różną zaprawą do indyka pieczonego, dając na przystawkę osobno. *Wiel. Kuch.* 422. Węgorza z podlewą przyniesiono na niemałéj misie. *Mon.* 74, 680. Pies się o chrzest nie rozgniewa, Rychlej, gdy nie dasz podlewia. *Bielaw. Myśl.* 4 *b*, cf. parza, ospa. PODLEWAĆ, *ob.* Podlać.

PODLEŹĆ, podlazł, podleźli, *f.* podlezie *act. dok.*, Podłazić *niedok.*; *Boh.* podlezti, podlyzati; *Sorab.* 1. podležu, podzaležu; *Vind.* podlesti, podlasiti, spudlesti, salesti; *Croat.* podlezújem; *Ross.* подлѣзть, подлазить; chyłkiem pod czym przechodzić, *propr. et transl.*, uniżać się, unterkriechen, unter etwas durchkriechen, ſich erniedrigen. Gdy fortuna dusi, Choć kto wysoki, zgiąć się i podłazić musi. *Pot. Arg.* 552. Ja gdzie przeskoczyć nie mogę, Tam podłazić uczę nogę. *Ryb. Geśl. B* 2 *b.* Starodawna przypowieść powieda, Podleźć trzeba, gdzie przeskoczyć się nie da. *Pot. Syl.* 448. (ustąp' mocniejszemu). Możniejszemu nigdy się nie przeciw', raczéj ustąp', a gdzie nie możesz przeskoczyć, tam podleź, bo głową muru nie przebijesz. *Ezop.* 30; *Slov.* kdě ně možes preskočit, prekroč.

PODLIĆ się *recipr. niedok.*, spodlić się, upodlić się *dok.*, podło się uniżać, (cf. podleć); ſich wegwerfen, herabwürdigen, niederträchtig machen. Jeśli się spodlimy, wolność naszę stracimy. *Teat.* 45. *d*, 14. *Wyb.* Gmin ludu spodlony. *Przyb. Luz.* 213. (podły). Podlić *activ. Chodk. Kost.* 48.

PODLIPNĄĆ *nijak. jednił.*, pod czym przylipnąć, unter etwas ankleben, kleben bleiben; *Ross.* подольнуть, подлипать; (подлипала pochlebca).

PODLIZAĆ, *f.* podliże *act. dok.*, podlizuje *pr.*; *Ross.* подлизать, подлизывать; ode spodu odlizać, wylizać; von unten beleckeu, ausleckeu. *De aqua subluente*, rzéka podlizuje, podmywa, podbiera, der Fluß ſpühlt das Ufer aus. Woda odbita od skały podlizanej. *Otw. Ow.* 256. Kamienie wodą podlizane. *Lib. Hor.* 89. Rzéka głazy podlizane, krzaki i domy porwane prowadzi z sobą do morza; *lapides adesos. Hor.* 2, 10. *Min.* (*Slov.* podlizač; *Ross.* подлаза pochlebca).

PODŁO, *adverb. adj.* podły; *Ross.* подло; błaho, nieprzednie, nienajlepiej, źle; ſchlecht, gering, elend. Zdanie dziwne cię uwiodło, Że o twych ziomkach wszystkich trzymasz nazbyt podło. *Mon.* 70, 156. Przecież mnie w mym wyborze szczęście nie uwiodło, Ulubiwszy Biedosza, trafiłam niepodło. *Teat.* 43. *b*, 89. — §. Podło, zbyt uniżenie, nieszlachetnie; niedrig, niederträchtig. Podło się czołgać *Ross.* раболѣпствовать. Podło myślący *ob.* Podłomyślny.

PODLODOWY, a, e, pod lodem się znajdujący; *Ross.* подледный, unter dem Eiſe befindlich.

PODŁOGA, i, *ż.*, *POŁOGA; *Boh.* podlaha astrych; *obs.* dláka, *ob.* *Dłazić, dlažiti brukować; *Vind.* podlog = grunt, ziemia, podlog, podstava = legary, podloga, podklada, podfuter = podszewka; podloshba, podloshik = pokład; *Carn.* podloga = podszewka; *Croat.* pódlogá, podlosek *substructum*, *fulcrum*; *Rag.* podloga, *materia*, od sctossecto cinij = materyał; *Bosn.* podloga, podlogh = poddaństwo, podległość; poloj, palia, palir *scala doliaris*; *Ross.* подлогъ podstęp); — posadzka, tło sadzone, wyłożone, ein getäfelter Fußboden; *Vind.* pod, tle, (*ob.* Tło); *Hung.* padlas; *Croat.* pod, tarácz; *Slav.* dólnj tavan; *Ross.* полъ, поликъ, полище; *Eccl.* помостъ, палежъ. Sadzone podłogi. *Morszt.* 38. W carskich salach krwawe korale między błyszczącemi wstydzą się szmaragdami po cedrowych połogach. *Tward. Wł.* 148. Ślepa podłoga, na któréj się daje druga podłoga gładka, lub taflowa. *Magier. Mskr.*, *Ross.* подполье, *adj.* подпольный. Trzcinna podłoga *Vind.* terstni pod, rokitie. — *§. Okręt o trojéj podłodze. 1 *Leop. Jes.* 33, 21. o trzech piętrach, o trzech dnach. PODŁOGOWY, a, e, od podłogi, Fußboden=. *Ross.* половый.

PODŁOKTEK, tka, *m.*, wezgłówko pod łokcie. *Cn. Th.* ein Armpolſter, Kiſſen unter die Arme zu legen; *Rag.* podlâktniza, podmiscieje.

PODŁOM, *ob.* Podłamać.

PODŁOMYŚLNY, a, e, PODŁOMYŚLNIE *adverb.*, myślący podło, niedrig denkend, niederträchtig. Podłomyślny, niedbały o swój honor. *Petr. Et.* 112. Przewrotne serca, podłomyślne dusze. *Zab.* 11, 30. *Nar.* Podłomyślny niecnota. *Teat.* 54. *d.* 72. PODŁOMYŚLNOŚĆ, ści, *ż.*, podły myślenia sposób, niedrige Denkungsart, Niederträchtigkeit.

PODŁOPATKOWY, a, e, *subscapularis. Krup.* 4, 94, *Ross.* подлопаточный, unter den Schulterblättern befindlich. Myszka podłopatkowa abo łopatkowa tylna. *Krup.* 4, 94. Okolica podpaszna abo podłopatkowa, *regio subaxillaris. Perz. Cyr.* 1, 20.

PODŁOŚĆ, ści, *ż.*; *Sorab.* 1. ſnadnoſcž, žpatnoſcž, (cf. snadność, szpetność); *Carn.* porednost; *Vind.* odvershnost, ponishlivost, malomiſelnost, ſlabomiſlivost; *Ross.* подлость; nieszlachetność, Niedrigkeit, Geringſchätzigkeit, Niederträchtigkeit. Podłością nazwij zbytnie uniżenie. *Mon.* 86, 428. Jaka to podłość, pisać się podnożkiem czyim. *Zab.* 11, 69. Niechajże nigdy podłość pism twoich nie szpeci, Można pisać szlachetnie i dla samych dzieci. *Dmoch. Szt. R.* 10.

PODŁOŻE, a, *n.*, podkład, podkładka, co się pod drugą rzecz podkłada, die Unterlage. Rama czyli podłoże tylko w jednym punkcie, to jest, w śrzodku opory, przymocniona jest do pomostu. *Jak. Art.* 1, 329. PODŁOŻNICA, y, *ż.*, położnica żonatego, z którą mimo żony swojéj nakłada; die Beyſchläferinn, das Kebsweib. Dzieci, któreby ociec przy własnéj żenie z cudzołożnicą miał, chociażby po śmierci żony tę podłożnicę swoję pojął, nie mogą dziedziczyć. *Stat. Lit.* 86. Baltazar opasan kołem żon i podłożnic. *Kulig. Her.* 177. *Smotr. Lam.* 73. PODŁOŻNY a, e, a) do podłożenia, od podłożenia, podłożony; Unterlage=, untergelegt, zum Unterlegen; *Eccl.* подлагательный; (*Ross.* подложный podrzutny, podstępny, подложность podrzutność). PODŁOŻYĆ, *f.* podłoży *act. dok.*, Podkładać *niedok.*; *Boh.* podložiti, podkladati; *Slov.* podložit, podkládám; *Sorab.* 1. podkwaduyu, podwožam;

Vind. podloshit, (podloshiti, spodpoloshiti, podkladati, podstaviti ‹ podszyć); *Rag.* podloxitti, podlâgati, podlaagam; *Bosn.* podlosgitti; *Croat.* podlechi, podlesem, podlâsem, podlosilszem; *Eccl.* подлагати, подкладивати; *Ross.* подложить, подлагать, подкладывать, (‹ 2. podszyć), поджать, поджмать; a) kładąc pod czym umieścić, miejsce dać pod czym, podsunąć, podstawić, podsadzić; unterlegen, eine Sache unter etwas legen. Podłożyć pod kury jaj do wysiedzenia. *Ryd.* Eyer unterlegen. Jaj piętnaście najwięcéj kurom się podkłada. *Tom. Rol.* 98. *Boh. Dyab.* 2, 82. Do podkładania wezmą się jak najgrubsze jaja. *Kluk. Zw.* 2, 103. Poduszkę pod głowę podkłada, aby tym spokojniéj leżał. *Kosz. Lor.* 50. Wziąwszy kamień, podłożył pod głowę swoję, i spał. *Sk. Żyw.* 1, 245. Podłożona rzecz *Ross.* подкладка, подкладочка, (2 podszewka). Podłożny szmat *Ross.* подвершка. Jeśli upadnie, nie stłucze się, abowiem bóg mu podkłada rękę swoję. *Wróbl.* 86, (‹ *supponit manum suam*, to jest wspomaga jego›). Gdy już zginąć mieli, alić bóg podkłada moc swoję ku ich pocieszeniu. *Bial. Post.* 120, (cf. podpierać, podejmować). Ogień podłożyć, podpalić, Feuer anlegen. Przełomy drzew nakładli i ogień podłożyli. *Tward. Wł.* 120. — Podłożyć co pod kogo abo komu, poddać mu; *Ross.* подвертѣть, подвернуть, подвертывать, einem etwas untergeben, unterwerfen. Podłożył mu wszystko pod nogi. *Karnk. Kat.* 53. Czeka, aż będą podłożeni nieprzyjaciele jego za podnożek nogom jego. 1 *Leop. Ilebr.* 10, 13. Leszek pod wiarę i opiekę mieszczan zamek Krakowski podkłada. *Krom.* 295. Na ostatnim aż niebie stanęła, Dowcipowi swemu podłożyła wszystek świat czujny. *Suszyc. Pieśn.* 3, *Q* 4. (ogarnęła dowcipem swoim). Pod wolą bożą podłożył swoję wolą. *Bzow. Roż.* 45. Wszystkę nadzieję twoję podłoż mocno pod miłosierdzie a pod świętą opiekę jego. *Rej. Post. X* 5. Podłożony. *Steb.* 2, 245, (*Slav. etc.* podloxan, *ob.* Poddany; *Eccl.* подчинительный podkomendny). Podłożonym być, *Vind.* podstati, pod kum stati, komu podloshen biti, unter einem ſtehen. — §. Podkładać rolą. *Tom. Rol.* 44, *ob.* pokładać rolą. — b) *Aliter:* Podłożyć, podsunąć, na miejsce jednéj rzeczy drugą poddać, podrzucić; unterſchieben, ſtatt eines andern hingeben, verfälſchen. Dobre i uczone biskupy wymiatał, a złe i świętokupce podkładał. *Sk. Dz.* 1076. Testament podłożony, podrzucony, podsunięty; *Ross.* подложный, (подложность podrzutność, zfałszowanie). — ⁂. Gabryel swą niewidomą postawę (w niebie) zostawił, A podłożył ją ludzkiemu zmysłowi, Członki człowiecze i twarz sobie sprawił. *P. Kchan. Jer.* 5. PODŁOŻYCIEL, a, *m.*, podkładacz, który jedno pod drugie podkłada lub podłożył; der Unterleger, Unterwerfer, Unterordner; *Rag.* podloxitegl, podlâgalaz *subjector*, *debellator*; *Eccl.* подлагатель.

PODŁUBAĆ *cz. dok.*, nieco dłubiąc podrzynać; *Ross.* подолбить, подалбливать, etwas meißeln.

PODLUCHNY, *ob.* Podły.

PODŁUG, *praep. reg. Gen.*, wedle, według, stosownie do; *Vind.* potle, savolo, polek, spoleg, rauno, (cf. równo); *Ross.* слѣдуя; [*Eccl.* подлугъ *secundum* 2], вьскрлн, подлѣ, близъ, nad, gemäß. Żyć podług stanu, to jest zwyczajem rządnie żyjących. *Teat.* 4, 132. (według stawu grobla, jak kogo staje). Miesiąc bierze od słońca światłość, podług tego, jak blizko od niego albo daleko chodzi. *Gorn. Dwor.* 410. Roztropnie zbrodnie popełniać, jest to mieć poczciwość podług świata. *Zab.* 7, 36. (w zdaniu, mniemaniu, rozumieniu świata). — ⁂. «Rozkazał pan słudze do siebie przychodzić *podług jak* będzie miał interes», *na co tu* podług, *kiedy jest* jak? *Gol. Wym.* 210. (chyba: podług tego, jak b. m. i.).

PODŁUGMYŚLNY, a, e, — ie *adverb.*, pomyślny, nach Wunſch, erwünſcht. Podługmyślne okoliczności. *Nag. Fil.* 22. Odbiegło go pierwsze szczęście, a sprawy podługmyślne przeciwnemi stanęły. *Krom.* 297. PODŁUGMYŚLNOŚĆ, ści, *ż.*, zdarzenie podług myśli, pomyślność; erwünſchter Erfolg, wenn es jemanden nach ſeinem Sinne glückt. Tego są zdania, że rzeczy po pijanemu lepiéj się udają; zaczym chcąc się popisać w czym, na umor upijają się, i dziwna rzecz, że choć im to zawsze prawie wstydem i niepodługmyślnością płaci się, przecież nie porzucają swojego zwyczaju. *Mon.* 73, 65. PODŁUGOWATY, a, e, PODŁUGOWATO *adverb.*, więcéj długości niż szerokości mający, länglich; *Boh.* obdlaužný, obdlaužený, dlauhatý; *Slov.* podlhowatý; *Sorab.* 1. podowhi; *Carn.* podolgast; *Vind.* dungoviten, podougi; *Bosn.* dugast; *Rag.* podûgh, dûgast; *Croat.* podugôvat; *Ross.* продолговатый, длинноватый. PODŁUGOWATOŚĆ, ści, *ż*, die Länglichkeit; *Ross.* продолговатость. PODŁUŻ, w PODŁUŻKI *adverb.*, wdłuż, in die Länge, längs, der Länge nach. Podłuż muru w chatach mieszkają. *Tr.* Koły natykawszy w ziemię na dwie stopy od siebie, pleść między nie chróst w podłużki. *Cresc.* 144. Pasy te niech pozszywa rymarz w podłużki. *Solsk. Arch.* 152. PODŁUŻEĆ, *f.* podłużeje *neutr. dok.*, dłuższym się stać, länger werden. Podłużały latorośli drzewa tego od mnóstwa wód. *Budn. Ezech.* 31, 5. PODŁUŻYĆ, *f.* podłuży *act.dok.*, Podłużać *niedok.*, dłuższym czynić, wzdłuż wyciągać, verlängern; *Boh.* obdlaužiti; *Sorab.* 1. podleyscham; *Vind.* podougiti, podougovati, sdougiti; *Croat.* podusûjem; *Dal.* produsam; *Ross.* продолжать. Podłużenie *Croat.* podusenye. PODŁUŻONY, a, e, verlängert, in die Länge gezogen, n. p. Plac podłużony na podworze zdatniejszy jest od czworograniastego. *Świtk. Bud.* 54. t. j. podługowaty. PODŁUŻKA, i, *ż.*, każda rzecz w dłuż idąca, zraz podłużny; *Rag.* roxnîk, jede lange Sache, ein langes Stück. Korzenie rozporzesz w podłużki. *Cresc.* 62. Rozerznąwszy śledzia; podłużki przyłoż na świerzb'. *Sienn.* 304. — Podłużka w dachu, tram na wierzchu krokiew. *Cn. Th.* der Forſt im Dache, die Firſte.

PODŁY, a, e, (PODŁO *adverb.*), PODLUCHNY *intensiv. Ross.*; podły; nie wiele wart, niewielkiéj ceny, nizki, pospolity, prosty, ordynaryjny, błahy, nieszlachetny; gering, ſchlecht, niedrig; *Sorab.* 1. sznadné, żpatné, (*ob.* Snadny, szpetny); *Carn.* niskuobnashne, porędn; *Vind.* neſhlahten, podnuſhen, burn, odvershen, ponishliu, malomiſeln, ſlabomiſliu; *Ross.* рабскій. Podła rzecz, marna rzecz, fraszka; przyłożywszy szeląg będzie żemła. *Cn.*

Ad. 875. (*Carn.* qveka, poqveka). Takich przyjaciół można nabyć za podluchną cenę. *Papr. Pr. A* 4, (cf. bezcen). Podluchny przypadek wieczną stratą kładzie. *Ryb. Geśl. C* 4. Dla rzeczy podlejszéj, nie opuszczaj godniejszéj. *Cn. Ad.* 157. (dla ścieżki, gościńca się nie puszczaj). Lepsześ opuścił, a do podlejszegoś się obrócił. *Cn. Ad.* 450. (lepszy gil, niż motyl). Podlejsze rzeczy podczas pożyteczniejsze. *Cn. Ad.* 879. Podłych rzeczy mądry się nie wstydzi. *Cn. Ad.* 880. (*Zenonium est et lentem coquere*). — Podłego stanu, podłego rodu człowiek. *Cn. Ad.* 877. (*Eccl.* злородный, *Subst.* злородіе). Co rozumiesz, nie trudno to odmienić panu. Uczynić wojewodę z podluchnego stanu. *Papr. Gn.* 609. Nie trzeba się z podłemi pospolitować. *Boh. Kom.* 1, 56. — *Moral.* Podły, podłomyślny, nieszlachetny; niedrig, niederträchtig, unedel. Cożkolwiek piszesz, chroń się pisać stylem podłym, Wszystkich stylów piękności szlachetność jest źrzódłem. *Dmoch. Szt. R.* 10. Podły pochlebca *Ross.* подлецъ, прислужникъ, *f.* прислужница, раболѣпствователь.

PODMACHNĄĆ *cz. jednll.*, nieco pomachnąć, zamachnąć; *Ross.* подмахнуть, подмахивать, ein wenig ſchwingen.

*PODMAGAĆ. *Tr. ob.* Podpomodz, Podpomagać.

PODMAJSTRZY, ego, *m.*, pod majstrem robiący, po majstrze idący; *Vind.* podmoister, palir; *Ross.* подмастерье = czeladnik, (*ob.* Podmistrzek), der Untermeiſter, der Obergeſell. Podmajstrzy zastępuje miejsce majstra mularza. *Magier. Mskr.* Podmajstrzy, smelcerz u pieca wielkiego. *Os. Żel.* 84.

*PODMALOWAĆ *cz. dok.*, od spodu, lub nieco pomalować, von unten oder ein wenig bemahlen; *Vind.* spudobrasati, vmieſobrasati.

*PODMAMIĆ *cz. dok.*; *Ross.* подманить, подманывать; zwieść, berücken, *ob.* Omamić. *PODMAMICIEL, *ob.* Omamiciel; *Ross.* подманщикъ zwodziciel. *PODMAMIENIE, omamienie; *Ross.* подманъ, подманка, подманиваніе = wabienie.

*PODMANIĆ *cz. dok.*, manem swoim uczynić, podbić sobie, podjarzmić, ſich unterthänig machen; *Boh.* podmaniti, podmanjm, (*ob.* Man). Maxymilian Niemce, Włochy i inne krainy, aż do Francyi podmanił. *Biel. Św.* 54.

PODMARSZALI, ego, *m.*, na szkucie, ten co przy marszałku na sztymboku siedzi. *Magier. Mskr.* der Untermarſchall, auf den Flußſchiffen.

PODMARSZCZYC *cz. dok.*, nieco pomarszczyć, ein wenig fälteln; *Bosn.* podvratiti.

PODMARZNĄĆ *nijak. jednll.*, nieco pomarznąć, ein wenig frieren; *Ross.* подмерзнуть, подмерзать, подстывать.

*PODMAŚLIĆ *cz. dok.*, nieco masłem zaprawić, ein wenig mit Butter anmachen; *Ross.* подмаслить, подмасливать smarować olejem, masłem.

PODMATUŚKAŁY, a, e, n. p. Podmatuśkała panna, podstarzała, *exoleta virgo. Mącz.* eine ältliche Jungfrau.

PODMAWIAĆ, *ob.* Podmówić. PODMAWIACZ, a, *m.*, który kogo podmawia, poduszczyciel; *Eccl.* подговорникъ, der Aufreder, Aufhetzer.

PODMAZAĆ, *f.* podmaże *act. dok.*, podmazuje *pr.* Podmazywać *frequ.*; *Slov.* podmazugi; *Sorab.* 1. podmažuju; *Ross.* подмазать, подмазывать; ode spodu pomazać, von unten herum beſchmirren. Żelazo, co się ciężko obraca, łojem podmazować. *Rej. Zw.* 15 *b.* Szydzić z kogo sprawą, rzeczą jaką, gębę wykrzywiać, ogon przyszyć, gębę podmazać. *Cn. Ad.* 149. Podmazanie *Ross.* подмазка, (= 2. tynek).

PODMIĄĆ *cz. dok.*, nieco pomiąć, etwas zerknitteln; *Ross.* подмять, подминать; poddeptać, podtratować.

*PODMIANA, y, *ż.*, pod ręką przemiana, wymiana, podrzut; *Ross. et Eccl.* подмѣнь, подмѣна, *Graec.* ὑπαλλαγμα. *PODMIENIĆ *cz. dok.*, pod ręką wymienić, podrzucić; *Sorab.* 1. podmenu; *Ross.* подмѣнить, подмѣнивать. *Podmieniacz *Ross.* подмѣнщикъ, oszust.

*PODMIATA, *ż.*, n. p. Pysznemu skoro odejmiesz bogactwa, jakoby niejaką podmiatę jego pychy, wnet nos zwiesi. *Weresz. Reg.* 84. *substratum*, podstawa, Grundlage, cf. podnieta. PODMIEŚĆ, podmiótł, *f.* podmiecie *act. dok.*, Podmiatać *niedok.*, podmietuje *frequ.*; *Boh.* podmesti, podmjtati; *Rag.* podmetnuti, podmecchyem; *Ross.* подметнуть, подметывать; a) podrzucić, jedno za drugie podsunąć; unterſchieben, verfälſchen, ſtatt etwas andern hingeben. Heretycy fałszywe nowe wykłady podmiatają, pismo ś. wywracają. *Sk. Dz.* 118. Plotki, baśnie o apostołach fałszywi pisarze podmiotali. *Sk. Dz.* 28. Fałsz miasto prawdy podmietuje. *W. Post. W.* 2, 257. Przeciwne wyznania zamiast prawdziwych podmiatał i wielu zwiódł. *Sk. Dz.* 273. Niewstydliwemi podmioty zbory nasze podmietują. *Żarn. Post. a* 6. (fałszywie zarzucają). — b) Podmiotać co komu, podawać mu pod rękę, podsuwać mu, nastręczać; einem etwas an die Hand geben, es ihm in die Hände geben, vorlegen. Boże ty rozmaitych pomocy do mego zbawienia używasz, i one mnie podmiatasz. *Sk. Kaz.* 621. — c) Podmieść miotłą, wymieść z pod czego; ausfehren, unter etwas zuſammen fehren; *Ross.* подместь, подметать. Świnie w chlewach codziennie podmiatane być powinny. *Kluk. Zw.* 1, 154.

PODMIEŚCIE, ia, *n.*, miejsce pod miastem, der Ort unterhalb einer Stadt. Tybur pod te czasy podmieście. *Faliss. Fl.* 21, *Boh.* podměstj niższe miasto.

PODMIESIĘCZNY, a, e, podksiężyczny, pod księżycem będący, leżący; *Rag.* podmjesecni; *Ross.* подлунный, ſublunariſch, unter dem Monde gelegen. My podmiesięczni ludzie. *Pot. Arg.* 241. Podmiesięczne kraje. *Bardz. Luk.* 55. *J. Kchan. Psal.* 30. Który (Bóg) deszcz ziemi urodzajny daje I rosą skrapia podmiesięczne kraje. *Chrośc. Job.* 24, *Kulig. Her.* 293. Krąg nasz podmiesięczny. *Zab.* 5, 327. *Koss.* Podniesiony nad skazitelne i odmienne podmiesięczne rzeczy. *Bzow. Roż. pr.*

PODMIESZAĆ *cz. dok.*, przymieszać pod co, untermiſchen; *Vind.* podmieſhati; *Ross.* подмѣшать, подмѣшивать. Podmieszanie, przymieszanie *Ross.* подмѣска, подмѣсъ, (2. (oszukanie).

PODMIGNĄĆ *cz. jednll.*, sekretnie pomignąć, heimlich einen Augenwink geben; *Ross.* подмигнуть, подмигивать.

*PODMIÓD, u, *m.*; *Carn.* podmĕd, podmędenz *puls*; cf. miodowina, miodownik.

PODMIOT, u, *m.*, PODMIOTEK, tka, *m. demin.*; *Ross.* под-

метъ; a) wszystko co jest podrzuconym, za co inszego podemkniętym, podsuniętym, zfałszowanym, zfałszowanie, fałszerstwo, oszukanie, podejście, podrzucenie, podsunięcie; etwas Unterſchobenes, Verfälſchtes, Unterſchiebung, Verfälſchung. W wielu rzeczach znajdowały się z dawna fałsze i podmioty, z łakomstwa i złości ludzkiéj. *Syr.* 188. Gdy człowiek co widzi od wymysłów, wnet się obawia podmiotu. *Gorn. Dw.* 55. Gdzież kiedy radość bez podmiotu była! *Pot. Arg.* 304. Strzeż się, żebyś miasto spraw bożych, nie podejmował się podmiotów szatańskich. *Żarn. Post.* 53 *b*, (cf. podszept). Niewstydliwemi podmioty zbory nasze podmietują. *Żarn. Post. a b.* Który dekret ty podmiotem mienisz, jest to jeszcze Jagiełłowe dzieło. *Smotr. Ex.* 93. *Smotr. Lam.* 162. — *De homine:* Podmiot, podmiotek, podrzutek, odmienione dziecię, *supposititius. Mącz.* Podmiotek, podrzutek, Wechſelbalg. *Ern.* 1387. Żydzi nazywali Jezusa podmiotem. *Farn.* 118. Twierdzi, że własne dziecię, nie jaki podmiotek. *Pot. Arg.* 590. Fałszerz on był i lada podmiot niewieści. *Tward. Wł.* 21. — b) *Aliter:* Podmiot, co pod drugie podrzucono, podlegający drugiemu, podległy; unterworfen, untergeben, Knecht, Sclave *impr.* Romulus był podmiotem ponuréj wściekłości, *en proie à cette fureur. Stas. Num.* 2, 134. — §. Na jedwabnym podmiecie rozliczne kolory Stosowane z najdroższych kamieni we wzory. *Pot. Arg.* 176. na gruncie, podkładzie jedwabnym, auf einen ſeidnen Grunde; *Ross.* подлежащее. — §. Strzedz się będzie niejeden używania słowa podmiot do wyrażenia materyi, czyli argumentu pracy pismiennéj, i nagani dlatego, że nazywa się podmiotem słoma, którą pod bydło ścielą; myśli nie zwracając na tę uwagę, że podmiot *subjectum*, tak dobrze jak przedmiot *objectum*, pochodząc od słowa miotać, czyli rzucać, służyć może równie, jak i tamto, w fizycznym i moralnym sensie. Nakoniec jeżeli zdawać się będzie komu to słowo niedosadném, niech sobie zada pracę wynalezienia dogodniejszego, a tak potrzebnego słowa. *Czart. Myśl.* 31. — §. *Transl. fig.* W tym dziele kiedy będą cudze czytali podmioty, Chwalić w nich albo ganić swe będą roboty. *Pot. Arg.* 225. przymioty i czyny. PODMIOTNY, PODMIOTOWY, a, e; *Ross.* подметный; podrzucony, unterſchoben. *Zimor. Siel.* 212. Niejeden ociec cudze dzieci podmiotowe za swoje karmi. *Klon. Wor.* 61.

PODMISNY, a, e, pod misami bywający, unter den Schüſſeln befindlich; *Ross.* подблюдный, cf. prawda.

PODMISTRZEK, strzka, *m.*, podmajstrzy, der Untermeiſter, Obergeſell, *coadjutor magistri. Mącz., Ross.* подмастерье.

PODMLEĆ *cz. dok.*, nieco pomleć, ein wenig in der Mühle mahlen; *Vind.* podmleti, vmielmleti.

PODMŁÓCIĆ *cz. dok.*, nieco pomłócić, ein wenig abdreſchen. Podmłócić, kłosować, przekłosować, co większy, co suchszy lub dojrzalszy kłos obić, co zwiększa omłócić. *X. Kam.*

PODMŁODA, y, *ż.*, młodzie czyli drożdże piwu świeżo uwarzonemu zadane, Oberhefen, Gährhefen. Zadać piwu, żeby robiło, młodzie, podmłodę, drożdże zadawać. *X. Kam.*, cf. *Ross.* молодить, подмолодить.

PODMOCZYĆ, *f.* podmoczy *act. dok.*; *Ross.* подмочить, подмачивать; od dołu pomoczyć, von unten anfeuchten. Podmoczył mu szkodliwie sianożęć, iż pożytku zwykłego z niej mieć nie mógł. *Stat. Lit.* 299. PODMOKNĄĆ. *f.* podmoknie *neutr. jedntl.*, Podmakać *niedok.*, od dołu przemoknąć, von unten naß werden, angefeuchtet werden. Gaj ten podmakał wodami stokowemi. *Otw. Ow.* 631. Ustąpił na nizinę podmokłą stokami. *ib.* 109; *Ross.* подмокнуть, подмакать, подмоклый, подмочится, подмачиваться. Podmoknienie, *Ross.* подмочка; (*Vind.* podmok, mlaka, błoto, kałuża).

PODMORSKI, a, ie, pod morzem będący, pomorski, an der See gelegen; *Eccl.* подморское каменіе, что подъ водою, powodny.

*PODMOŚCIĆ *cz. dok.*, (*Ross.* подмостить, подмащивать = rusztowanie pod czym wystawić). *PODMOŚCIE, ia, *n.*, miejsce pod mostem; *Boh.* podmostj; *Ross.* подмостье, der Ort unter einer Brücke. (*Ross.* подмостки rusztowanie). PODMOSTNY, a, e, pod mostem się znajdujący, unter der Brücke befindlich; *Sorab.* 1. podmostne.

PODMOTAĆ *cz. dok.*, pod co namotać, unter etwas aufwickeln; *Ross.* подмотать, подматывать.

PODMÓWA, y, *ż.*, namowa do czego, zachęcając, podbudzając; Ueberreden, Zureden. Uczyniła to z mojéj podmowy. *Teat.* 11. *b*, 82. Za jego podmową król wojnę tę zaczął. *Nar. Hst.* 3, 261. Z podmowy. *Nar. Tac.* 3, 68. PODMÓWIĆ, *f.* podmówi *act. dok.*, Podmawiać *niedok.*; *Vind.* podmarnuvat; *Ross.* подговорить, подговаривать, подозвать, подзывать, (подмолвить potakiwać); *Eccl.* подбаиваю, увѣщаваю; namawiać podbudzając, zu etwas bereden, überreden. *Teat.* 38, 105. — §. Podmówili sobie, połajali się. *Dudz.* 52. ſie hatten einen Wortwechſel mit einander, überwarfen ſich mit einander. — §. Podmawiam się, omylam się, chybię rzeczy, *hallucinor. Mącz.* ſich verreden, verſprechen. W wielu mówieniu trudno się ustrzedz, abyś się nie podmówił, a nie rzekł tego, czego nie trzeba. *Eraz. Jęz. R* 5 *b.* PODMOWCA, y, *m.*, podmawiacz, der Aufreder; *Ross.* заговорщикъ, подговорщикъ, *ob.* Podbechtacz.

PODMROZIĆ *cz. dok.*, nieco zamrozić, ein wenig frieren machen; *Ross.* подморозить, подмораживать.

PODMRUKNĄĆ *cz. jedntl.*, nieco pomruknąć, ein wenig brummen; *Eccl.* подтолцаю, *Graec.* ὑποκρίω, *subcrepo.*

PODMUCH, u, *m.*, poddymanie, poddęcie; das Unterblaſen, Aufblaſen von unten, das Anblaſen. Jedna iskierka podmuchem wyżéj nad inne podleciała. *Zab.* 15, 55. Upatrzywszy wiatr do podmuchu ognia służący, wieże oblężeńcom spalili. *Nar. Hst.* 3, 221. — *Fig.* Zbuntowali się za podmuchem jakiegoś ambitnego i zuchwałego człowieka. *Nar. Hst.* 2, 246. (za podpuszczeniem, podbechtaniem, podbudką). — *Transl.* Skrzepłe lody Akwilon gniecie mroźnym podmuchem. *Hor.* 2, 160. *Nar.* powiewem, froſtiges Wehen.

PODMULIĆ, *f.* podmuli *cz. dok.*, Podmulać *niedok.*, od dołu

przymulić, mułem podrzucić, unten anſchlämmen, Schlamm unten anſetzen. Podmulone brzegi. *Swad.* 2, 28.

PODMURNY, PODMUROWY, a, e, pod murem będący, leżący; *Croat.* podzidni, unter der Mauer gelegen. Podmurny plac, podmurze, *pomerium. Cn. Th.*, der Zwinger, der Platz unter den Stadtmauern. *Mon.* 71, 265, *Rag.* podmirje; *Croat.* podzidje. PODMUROWAĆ, *f.* podmuruje *cz. dok.*, mur podprowadzić, podbudować, podjechać murem pod co; *Boh.* podezdjm; *Vind.* podsidati, spudsidati; *Croat.* podzidávam, untermauern. Piramidy te są cegłą od spodu podmurowane. *Star. Dw.* 11. Wielkie pożytki podmurowania domów drewnianych. *Świtk. Bud.* 143. Domostwa na wysokim podmurowaniu, z minami na dach wystawionemi. *Xiądz.* 58. Na palach i niezmiernych podmurowaniach stawiali gmachy. *N. Pam.* 6, 322. PODMURZE, *ob.* Podmurny.

PODMUSNĄĆ, *f.* podmusnie *cz. jednl.*, Podmuskać *niedok.*, Podmuskiwać, podmuskuje *frequ.*, od spodu pomusnąć, von unten hinauf ſtreichen mit der Hand. Czuprynę podmuskuje. *Klon. Wor.* 58. *Sublino*, podmuskuję, przymuskuję. *Mącz.* Miłosną zdięta gorączką Podmuskuje mu brodę rączką. *Zab.* 15, 194. PODMUSK, u, *m.*, podmuskanie, podmuśnienie, das Glattſtreichen von unten. Gardlina w podmusk dobrze położona, lat trzydzieści potrwa. *Haur. Ek.* 66. gładko.

PODMYĆ, *f.* podmyje *cz. dok.*, Podmywać *frequ.*; *Ross.* подмыть, подмывать, подсосать, подсасывать; od spodu odmyć, pomyć, unten her bewaſchen. — *Fig.* Ustąpisz z domu i z miłéj dziedziny, Którą ci Tyber podmywa upłynny. *Hor.* 1, 200. (*quam Tiberis lavit*, oblewa). *Mon.* 67, 616. — §. Woda podmywa co = podlizuje, podpłókuje, podbiera, podrywa; das Waſſer ſpühlt etwas von unten aus, reibt es aus, wäſcht es aus, reißt es aus. Ot tu bystra rzéka pływa, Wysokie podrywając skał brzegi podmywa. *Bardz. Trag.* 403. Woda chwiejąc się wiatrami, Drzewka i młode krzaczki podmywa wałami. *Kołak. Wiek. A* 3. Na podmytym stoi brzegu. *Bardz. Trag.* 234. Podmyte w morzu skały. *Bardz. Luk.* 84. Ruina zamku przez podmycie wody. *Vol. Leg.* 3, 16. Podmyte miejsce brzegu *Ross.* промоина. Podmycie *Ross.* подмывка.

*PODMYCIC *cz. dok.*, podkupić, przekupić, przenająć; *Carn.* podmitim, beſtechen, erkaufen.

*PODNACZELNY, a, e; *Eccl.* подначальный; podkomendny, untergeordnet. *Eccl.* подначалие podkomenda.

PODNAMIESTNIK, a, *m.*, podrządca, podstarosta, *subregulus. Mącz.* ein Unterregent, Unterbefehlshaber.

PODNAMÓWIĆ, *f.* podnamówi *cz. dok.*, Podnamawiać *niedok.*, tajemnie podmówić, namówić podbudzając, heimlich zu etwas Böſen bereden. Przyszłaby była zdrada do skutku, by byli na postanowiony ze zdrajcami podnamówionemi czas Krzyżacy przyspieszyli. *Krom.* 635.

PODNAPRAWIĆ, *f.* podnaprawi *cz. dok.*, Podnaprawiać *niedok.*, sekretnie naprawić do czego, nasadzić na co, heimlich zu etwas abrichten. Podejrzenie było, iż Tatarowie od Litwy podnaprawieni, Podole pustoszyli. *Krom.* 577. Krzyżacy przez zbrodniarze podnaprawieni, wiele miast w Polsce popalili. *Krom.* 476. Mistrz Władysława kędy indziéj obrócił, podnaprawiwszy kursora. *Krom.* 477.

PODNASZAĆ, *ob.* Podnieść.

*PODNIAT, *PODNIATA, *ob.* Podnieta.

PODNIEBIE, ia, *n.*, miejsce pod niebem otwartym, nadworze, *dium*, ein Ort unter freyem Himmel. Spał na podniebiu. *Włod. Sorab.* 1. podnebo; *Vind.*, *Carn. et Rag.* podnebje, klima; *Croat.* podnebie *clima*, *cardo coeli*, 2) baldakin; *Bosn.* podnebje = baldakin, sufit; *Boh.* ponebj piętro; *Ross.* поднебесье powietrze podniebne, поднебесная ziemia. PODNIEBIENIE, ia, *n.*, §. a) Podniebienie, *dium*, der blaue Himmel. *Cn. Syn.* 304. Coż piękniejszego nad to podniebienie, Którym bóg swe stworzenie nakrył. *Suszyc. Pieśn.* 3 *N* 4. — *Transl.* Sklepienie na kształt nieba ogarnywające co, okrywanie, eine umſchließende Wölbung. Na stany wysokie kościoła, jakoby na podniebienie niebieskie wysadzeni. *Hrbst. Art.* 42. Podniebienie w budowaniu, strop, sklep; *Slov.* podnebj w swetnicy *lacunar*; *Bosn.* podnebje, (podnebj piętro); gewölbte Decke, Wölbung. Zasklepił dom tramami i podniebieniem cedrowym. *Budn.* 1 *Reg.* 6, 9. W Egipcie, że deszczów niemasz, to tam domy bywają bez wierzchów i podniebienia. *Haur. Sk.* 122. Pokoik na słupach marmurowych wystawiony wierzch swój mając abo podniebienie. *Star. Dw.* 27. Słupy pałacu uczynili srebrne, podniebienie jego szarłatowe. *Budn. Cant.* 3, 10. Wzbudzisz ściany marmurowe, filary diasprowe, zawiesisz podniebienia z Indyjskiego kamienia. *Suszyc. Pieśn.* 3 *N* 4. Kość słoniowa swym glansem wygładza przedsienie, I lustrowne tło sali; strop i podniebienie Barczą twarde murłaty. *Zab.* 15, 29. *Kniaź.* — §. b) *Transl. Anat.* Podniebienie, *Boh.* podnebj, swrchek ust; *Slov.* podnebi, zwrchek ust; *Rag.* nebbo od ustij; *Vind.* vustnu nebu, gout; *Carn.* nębés; *Croat.* tĕk, (*ob.* Tok); *Sorab.* 1. zwĕrschni hort, džiaszna, (*ob.* Dziąsła); *Ross.* небо; *Eccl.* лалока, нюбо по рту, по книжному, превысперница; *palat. *Smotr. Apol.* 81. Sklepistość w górze gęby się znajdująca. *Krup.* 2, 338. der Gaumen. *Wejch. Anat.* 177; zwierzchnia przysklepiona część paszczęki. *Kluk. Zw.* 1, 47. Podniebienie, część wierzchna ust, trochę wydrożała. *Sak. Probl.* 94. — Podniebka wołowe, u rzeźnika = podniebienie. *Magier. Mskr.* Ochſengaumen. PODNIEBIENIOWY, a, e; *Sorab.* 1. podnĕbĕski; od podniebienia w uściech, Gaumen =. Kość podniebieniowa (*ob.* Radło), leży na tylnéj wyższéj części podniebienia, *os palatinum. Krup.* 1, 64. Nerw podniebieniowy. *Krup.* 3, 157. Gruczołki podniebieniowe. *Kirch. Anat.* 49. PODNIEBIESKI, a, ie, *Budn. Ephes.* 6, 72. PODNIEBNY, a, e; *Ross.* поднебесный; pod niebem będący, unter dem Himmel befindlich. Wszystkie rzeczy niebieskie i podniebne pięknym porządkiem idą. *Morszt.* 252. Bóg nietylko światu panuje podniebnemu, Ale i gwiazdom niebieskim. *Pot. Arg.* 247. Jowisz Apollina z nieba wypędził na podniebną ziemię. *Tr. Tel.* 29. — §. Podniebny, na podniebiu będący, napodworny, nadworny, *subdialis. Cn. Th.* 457.

PODNIECIĆ, *f.* podnieci *cz. dok.*, PODNIECAĆ *niedok.*; *Boh.* podněcowati, podnjtiti; *Vind.* oginj nashiveti, reshiveti; *Croat.* podnetujem, podnetilszem, podgrinyam; *Eccl.* подгнѣщати; podpalać *propr. et fig.*, poddymać, poduszczać, podbudzać; auflammen, anfachen, anblaſen, anhetzen. Kościoł ogniem podniecili, że zgorzał. *Sk. Dz.* 321. Podniecali popi bunt nieunitów Rusinów. *Ust. Konst.* 1, 75. Częstokroć mała liczba podniecała krwawe rewolucye. *Gaz. Nar.* 1, 177. Zewsząd go targają, zewsząd szczypią, a żałość śmiechem podniecają. *J. Kchan. Ps.* 132.

PODNIESTRZANIN, a, *m.*, nad Dniestrem mieszkający, am Dnieſter wohnend, der Dnieſterbewohner. Kozacy z Podniestrzanami. *Tward. W. D.* 2, 224.

PODNIEŚĆ, podniósł, podnieśli, *f.* podniesie, podniosę *cz. dok.*, Podnosić *niedok.*, Podnaszać *frequ.*; *Boh.* podnesti, podnesu, podnášjm; *Sorab.* 1. podnoschuyu; (*Croat.* podnezti, podnasham, podnashati = znieść, znosić co; znássam, podisem, podigati (*ob.* Podźwignąć), izvisziti, izvishujem, (cf. wywyższyć = podnieść); *Dal.* podnoszim, podneszti; (*Bosn.* podniti, podnjeti, podnositi *pati*, *ferre*, podnosiv *tolerabilis*); *Bosn.* ustatti koga, dvighnuti; *Rag.* podnjêti, podnossiti; *Ross.* поднести, поносить, воздѣть, воздѣвать, приподнять, приподнимать, приподымать, *Eccl.* подъıти, подъемлю; §. a) podjąć co upadłego, n. p. z ziemi, aufheben von der Erde. U nóg swoich leżącego podniósł. *Tr.* Narzędzie do wklesłéj czaszki podnoszenia. *Czerw.* 17. Oka w pończosze podnieść. *Magier. Mskr.*, (cf. spuścić, zgubić). — *Transl.* Syna mu ze chrztu podniósł. *Sk. Dz.* 588. (aus der Taufe heben, do chrztu trzymał). — *Fig.* Potrzebnych ratować, upadłych podnosić. *Petr. Ek. ded.*, aufrichten. Nędznego podnosić, to jest, spomodz, pocieszyć, *erigere*. *Mącz.* — §. b) W górę co podnosić, wznosić, podwyższyć; in die Höhe heben, aufheben, erheben. Podnoszę co i spuszczam, spuszczam i podnoszę, jak stąpor, żóraw' studzienny, łuk moździerzowy, wiadro wodę czerpając. *Cn. Th.* Gdy wielki dzwon u kościoła podnieść miano, pierwéj go papież przeżegnał. *Sk. Dz.* 879. zawiesić, aufziehen, aufhängen. Na słowo komenderującego: podnieście broń! przy trzecim bączku za broń się chwyta, a podnosi się szybko do góry. *Kaw. Nar.* 245. Gdy się obłok podnaszał od przybytku, ruszali się Izraelitowie z miejsca. *Radz. Num.* 9, 17. Łodyga podnosząca się, *ascendens*, na ziemi leży, wierzchołkiem w górę obrócona. *Jundz.* 2, 12. Skrzynia z podniesionym wiekiem. *Szczerb. Sax.* 142. (z wypukłém). Podniesienie, *Eccl.* поднесеніе, подносъ; *Ross.* возшествіе. Podnieść się z łóżka, z stołka, ſich aufrichten. — *Transl.* Podnosi się góra pod same obłoki, wznosi się, erhebt ſich. Jedno wyniosłe drzewo nikogo nie zadziwia, kiedy cały las do téjże podniósł się wysokości. *Pilch. Sen. list.* 267. Morze tak się nisko zniża, jako się ziemia wysoko podnosi. *Boter.* 3. — Żagle podnieść, do góry wyciągnąć; die Segel aufziehen, aufſtecken. Chciwy kupiec na morze żagle swe podnosi. *Kołak. Wiek. B* 4. Podniosłszy żagle, wiatrem sporym jechaliśmy. *Warg. Radz.* 30. — Kotwicę podnieść, z morza wyciągnąć, den Anker lichten. Do okrętu wszedłszy, podnieśliśmy kotwice. *Warg. Radz.* 17. *N. Pam.* 23, 144. — Oczy podnieść, die Augen aufheben, empor richten. Na ulgę męce, oczy podnosił do nieba. *Jabł. Tel.* 290. Podniowszy (podniosłszy) oczy. *W. Num.* 24, 2. *P. Kchan. Jer.* 52. — *Aliter:* Nadyma się, i brwi oczu swoich wzgórę podnosi. *Weresz. Reg.* 83, (cf. wyżéj nosa gęba, puszy się). Nędznik musi leżeć wszędy potłoczony, A ci, co im świat służy podnieśli ogony. *Rej. Zw.* 269 *b.* (zhardzieli). — Uszy podnieść, die Ohren hinrichten. Gdzie się kolwiek obrócisz, a uszy swe podniesiesz, tam usłyszysz, że zginiemy. *Orzech. Qu.* 171. — Podniesieniem ramion mi odpowiedział. *Kras. Pod.* 2, 233. (zżymając ramionami, Achſel zucken). — Podniesieniem palców przysięgę wykonali. *Stryjk.* 689. mit Aufhebung der Finger. — Podnieść ręce ku niebu. *Xiądz.* 24. wyciągnąć, die Hände aufheben, ausſtrecken. — *Aliter:* Podnieść ręce na kogo, porywać się nań, die Hände wieder jemand aufheben. Syn Klotaryuszow na ojca rękę i miecz podniósł. *Sk. Dz.* 554. Podnieść piętę, rogi nastawić. *Smotr. Apol.* 10, cf. wierzgnąć, ſich auflehnen. Człowiek ten przeciwko mnie, miasto wdzięczności, podniesie piętę, i hardzie powstanie. *Odym. Św.* 2 *X* 2 *b.* Podnoszący się, powstający *Eccl.* привостающій. — Wojnę podnieść, rozpocząć, wydać wojnę, einen Krieg anfangen. Wandalowie wojnę przeciw Chmieleckiemu podnosili. *Birk. Chmiel. C* 4. Młodością rządzony wojnę podniósł. *Sk. Dz.* 874. Konając synom rozkazał, aby na Krzyżaki wojnę podnosić, póki mogąc ociągali się. *Krom.* 276. *Star. Ryc.* 22. — Prawo podnieść przeciwko komu. *Chełm. Pr.* 90. *et* 91. sprawę z nim rozpocząć, einen Prozeß anfangen. — Długów narobiwszy, konkurs podnoszą. *Teat.* 21, *b*, 4. krydę robią, bankrutują; Kriba anſagen, Bankrott machen. — Podnieść sumę lub kapitał u kogo leżący = wybrać, ein angelegtes Capital erheben, ausheben. — Głowę podnieść *pr.*, den Kopf aufrichten, das Haupt empor heben. Podnieście wzgórę i podźwignijcie głowy wasze. *Sekl. Luc.* 21. Nie będzie śmiał twarzy podnieść, zwyciężony twemi dobrodziejstwami. *Gorn. Sen.* 14. — *Fig. transl.* Podnosić głowę, wydobywać się z pod czego, wybijać się, górę wziąć; ſich hervor arbeiten, das Haupt empor heben, die Oberhand gewinnen. W Austryi zaczynają nauki podnosić głowę, autorowie się pomnażają, i oświecenie rozpościera się. *Pam.* 85, 1, 692. Już głowy nikt podnieść nie mógł z żadnej strony. *Leszcz. Class.* 14. Nie mogą głowy podnieść pod Turecką ręką, Którą są zhołdowani, jak piekielną męką. *Paszk. Dz.* 53. Ubogi głowę podniesie nad pany. *Bardz. Trag.* 231. Bałwochwalstwo, które zawsze głowę podnosiło, poniżył. *Sk. Dz.* 555. Choć wszystko zniszczy i w jeden kąt zbije, Kto mu się oprze, kto podniesie szyję? *Chrośc. Job.* 43. — Otwiera marszałek sesyą od podniesienia niektórych projektów oczekujących decyzyi. *Gaz. Nar.* 1, 69. (od przekładania na nowo, von neuen vortragen). Głos podnieść, odezwać się głośno, z natężaniem głosu, ſeine Stimme erheben. Dziesięciu trędowatych zabieżało Jezusowi, i podnieśli głos swój do niego. *Sekl. Luc.* 17. Podnoszących głosy i ręce pod oknem ubogich, kazał odegnać. *Xiądz.* 24. Ach dla Boga, nie po-

dnoś głosu; gdyby nas usłyszano.... *Teat.* 37, 199. (nie krzycz). — Podnosić ton, wyżéj go natężać, nastrajać, den Ton höher ſtimmen. Nie jest to pierwszy ton, który ona podnosi i spuszcza. *Teat.* 19. *c*, 100. — Cenę podnosić, podwyższać. *Cn. Th.* den Preiß erhöhen. Intratę dóbr podnieść. *Przedz.* (podwyższyć, powiększyć). Kto daje, nie ma podnosić albo wyliczać dobrodziejstw, a ten kto bierze, ma większe je czynić, niż były. *Gorn. Sen.* 17. (uwielbiać, wielbić). — Podnosić kogo na jaki urząd, wynosić, einen zu einem Amte erheben. Roku 1392 Witołd był na stolicę W. X. L. podniesiony; a zachowując stare obyczaje podnoszenia wielkich *książąt), był w czapkę ubrany; tamże mu miecz, i laskę i pieczęć oddano. *Stryjk.* 462. Obieranie i podnoszenie wielkiego księcia Litewskiego, chcemy aby ustało, żeby i znak żaden nie był tego podnoszenia albo inauguracyi. *Herb. Stat.* 680. — Łopatkę prawą dacie ofiarnikowi na podnoszenie z ofiar waszych dziękownych. *Budn. Levit.* 7, 32. Podnieść kości jakiego świętego, die Gebeine eines Heiligen in die Höhe heben, erhöhen und dem Volke vorzeigen, heilige Gebeine erheben, exaltiren. Roku 1254 podniesione są kości ś. Stanisława i omyte w winie, i rozdane do niektórych kościołów w świątości. *Biel.* 146. Posłali do papieża, prosząc o podniesienie kości ś. męczennika. *Biel.* 145. Grzegorz IX. Elżbietę Węgierską królewnę za świętą podniósł. *Biel. Św.* 99 *b*. Jan XXIII. podniósł w relikwie Tomasza Akwinata. *ib.* 104. Podniesienie krzyża ś., Kreuzerhöhung, święto katolickiego kościoła, *ob.* Podwyższenie. Podniesienie hostyi poświęconéj, część mszy. *X. Kam.* — *§.* Podnoszą się czym, abo z czego, abo podnosi mię co ♦ nadyma, aufblaſen, aufblähen, erheben den Stolz, den Muth. Opanowaniem Nowogrodu Iwan podniesiony, na wszystkie księstwa Ruskie myśl swą zasadził. *Stryjk.* 634. Między ludźmi podniesionego serca, zgoda być nie może, gdy jeden drugiemu *postępić nie chce, jeno chce każdy, aby na jego przestało. *Eraz. Jez. K k* 3 *b*. Wolę patrzać na szczęścia niestateczne koło, Niż na hardego pana podniesione czoło. *Zab.* 12, 415. (podniosłe, wyniosłe). Ci, którzy pychą i dumą nąd innych się podnaszają i nadymają, najmniej mają rozumu. *Zab.* 13, 72. Kłosy najbardziej się podnaszające, są najpróżniejsze. *ib.* 71. Rusacy podniosłszy się w pychę z tego zwycięstwa, wjeżdżali do Polski. *Biel.* 116. *Gorn. Dw.* 324. Łacniéj nieszczęście skromno znosić, niż się w szczęściu nie podnosić. *Cn. Ad.* 409. — Kto wyżéj nad stan swój podnosi się, ten daleko się niżej wydaje rozsądnym ludziom. *Teat.* 15, 5. (ſich über ſeinen Stand erheben; cf. piędzią się mierzyć). — Prawda, żeśmy się prędko podnieśli, boję się tylko, żebyśmy jeszcze prędzej nie upadli. *Teat.* 23. *d*, *D.* wznieśli, ſich emporſchwingen. Kto dom swój wysoko podnosi, szuka obalenia. *W. Prov.* 17, 16. Miał otuchę, z której się na wielką nadzieję podniósł. *Sk. Dz.* 518. — *§. Te-ć nas mędrostki o to przyprawują, iż Pański gniew na się podnosimy, gdyż on zawżdy obiecował pohańbiać te mędrostki ludzkie. *Rej. Zw.* 198. ściągniemy na siebie, wzbudzimy; ſich zuziehen, gegen ſich rege machen, über ſich bringen den Zorn des Herrn. — c*) Podnieść prawa, znieść, uchylić; Geſetze aufheben, kaſſiren. Bóg sam ma wolność prawa swoje, które sam stawi, podnosić i onym ubliżyć. *Sk. Dz.* 34. Chrystus prawo postanowił, którego żaden pan na świecie podnieść nie może. *Sk. Dz.* 562. Burzyciele pokój podnosili na ziemi. *Rej. Ap.* 57. obalili.

PODNIETA, *PODNIATA, y, *ż.*, PODNIAT, u, *m.*; *Boh.* podnět; *Croat.* podnet, netilo, netil; *Ross.* подтопка, растопка, подгнѣта, подгнѣтъ; czym się ogień podnieca, utrzymuje, żagiew', rzeczy paleniu służące, każda rzecz, co służy do rozniecania ognia. *Włod.* podsyta ogniowa, podżoga, podżega; Zunder, Nahrung des Feuers, brennbare Sachen. Podniatę uczyniwszy, zamek spalili. *Biel.* 533. ogień podnieciwszy, podłożywszy, Feuer anlegen. Wybiorą z ofiary na podniatę ognia pańskiego łój; zapali go kapłan na ołtarzu ku podniecie ognia. 1 *Leop. Levit.* 3, 14. Biada miastu krwi, którego ja wielki podniat uczynię. 1 *Leop. Ezech.* 24, 9. (pożar). Ogień, gdy nie ma podniaty, prędko gaśnie. *Petr. Ek.* 71. Kto słonecznéj pochodni podniety dodaje, Że tak jasnym płomieniem pałać nie przestaje. *Zimor. Siel.* 213. — *Transl. fig.* Podnieta, ponęta, pobudka, bodziec; Reitz, Antrieb, Sporn. Dał jéj szatę za upominek, miłości podniatę. *Zebr. Ow.* 221. Abyś do tego miał podniatę abo pobudkę. *Star. Ref.* 154. Takowe biesiady są jakowe podniaty nierządu. *W. Post. W.* 195. Oddajem bogu z serca skruszonego w tych hymnach obiatę, Ostydłym sercom Polskim nielada podniatę. *Groch. W.* 27. Ztąd mi większa podniata wątpliwości rosła. *Pot. Syl.* 85. Marya nie miała żadnej w sobie podniety, ludziom ułomnym zwyczajnej. *Bals. Niedz.* 1, 97. (pokusy). Nie trzeba podniatu długiego; *non est certamine longo utendum. Zebr. Ow.* 10. PODNIETCA, y, *m.*, podpalacz, poddymacz, poduszczacz; der Anſtifter, Anhetzer. Car ludu pobudka i podnietca złości, Obiega wojsko, żeby znikąd zawziętości Nie ginęły. *Bardz. Luk.* 123.

PODNIOSŁY, a, e, nienizki, przywyższy; etwas hoch, erhöhet, erhaben. Jeżeli świerzopy wielkie będą, podniosłego stadnika potrzebują; ale podniosłego w ciele, nie wysokiego w nogach. *Hipp.* 13. — *Transl.* Podniosły umysł, pyszny, dumny. *Tr.*, wyniosły nieco, ſtolz, hochmüthig; (*Ross.* подъемный do podniesienia, *podniosły, *podnośny). PODNIOSŁOŚĆ, ści, *ż.*, wysokość, die Erhabenheit. Miejsce jest siedmiogórne, gdzie z swą podniosłością Rzym leży. *Chodk. Kost.* 35, *Dal.* podnosznoszt. — *§.* Niejaka wzniosłość duszy, ein Grad von Hochmuth. PODNOSZE, *ob.* Podnieść.

PODNIŻYĆ, *f.* podniży *act. dok.*, Podniżać *niedok.*, spuszczać, trochę poniżać; etwas erniedrigen, herablaſſen; *Bosn.* podnisgeti; *Eccl.* подницаю. Publikola przed narodem zgromadzonym nawiązki (*fasces*) podniżał. *Faliss. Fl.* 17.

*PODNO, *ob.* *Pono, podobno.

1. PODNOŻEK, żka, *m.*; *Boh.* podnož, stupadlo; *Sorab.* 1. podnoža, podnožné stólczk; *Sorab.* 2. schämel; *Rag.* podnoxje, podnox; *Slav.* podnoxje, klupcsica; *Bosn.* podnosgje, stolicch, toujeliça; *Croat.* podnòsje; *Vind.* podnushje, podnogauniza, podnogaunik, podnogni stolez;

Carn. pruzhéza; *Ross.* подножіе, подножка, (подножки kobierzec ślubny); *Eccl.* скамья, скамейка, скамеечка, (*Lat.* scamnum); ławeczka pod nogi, der Fußſchämel, Fußtritt. Ujrzawszy jednego cielistego, a on nogi zwiesione z ławy z trudnością trzyma, sam mu podnóżka szukał, i sam go pod nogi jego postawił. *Sk. Dz.* 902. Na podnóżku ozdobnym noga jéj spoczywa. *Dmoch. Il.* 2, 178. *Budn. Ps.* 99, 5. Podnóżki tkacze, *Boh.* podnožky; *Croat.* nichalnicze, thalechke; *Sorab.* 1. tkalčžža podnoža; *insilia. Cn. Th. Cn. Syn.* 486. der Schämel oder Fußtritt der Weber. Podnóżki w warsztacie tkacza, służą do wydeptywania fachy. *Magier. Mskr.* — *Milit.* Ławka, podnożek, w przedpiersieniu, zchodek ziemny, dany z jednej strony wnętrznej, już to dla wyjrzenia na pole, już też do postawienia się na nim piechocie, mającej strzelać. *Jak. Art.* 3, 300. der Auftritt an der Bruſtwehre. — *Mathem.* Podnożek czyli podstawa. *Zabor. Geom.* 85. — *Transl. et fig.* Podnożek = PODNOŻE, a, *m.*, co pod nogami leży, Schämel, alles was unter den Füßen liegt. Ja twe nieprzyjacioły złupione ze zbroi, Jako inszy podnożek dam pod nogi twoje. *P. Kchan. Ps.* 168. Położę nieprzyjacioły twoje podnóżkiem nogóm twoim. 1 *Leop. Math.* 22, 44. *Budn. Ps.* 110, 7. Upadam pod nogi twoje, czyń z podnóżkiem twoim, co raczysz. *Sk. Kaz.* 62. mit dem nem unterthänigſten Knechte. Podnóżkiem być u wszystkich, do najpodlejszych posług być, *mediastinus. Mącz.*, (*ob.* Pomiotło). Święta Temido, i tyś boską szalę Dała mu w ręce, stawszy się podnożem. *Kniaź. Poez.* 1, 119. Panie, taki porządek, jaki w niebie znamy, Uczyń na tym podnożku, na którym mieszkamy. *Kanc. Gd.* 266. (na tym padole). — *Tytuł:* W listach dosyć podło, podpisują się podnóżkiem. *Zab.* 11, 69., (cf. ścielę się pod nóżki, pod stopy, upadam do nóg), fußfälliger, unterthänigſt gehorſamſter Knecht. W listach dziś podpisują się najniższemi sługami; nawet za honor sobie mają być podnóżkami. *Mon.* 64, 461. Jegomość, który za honor poczyta, pisać się moim sługą i podnóżkiem, gniewałby się, gdybym go nie nazwał Dobrodziejem moim. *Mon.* 64, 461. Odchodząc mówi: podnóżek Pański! B. Kłaniam, szczęśliwej drogi życzę. *Teat.* 52. *d*, 37. — 2. PODNÓŻEK, PODNÓŻNIK, a, *m.*, podziemny człowiek, na drugiej stronie ziemi mieszkający; der Antipode, Gegenfüßler. Podnóżnicy, którzy na drugiej części świata przeciwko nam nogami są. *Mącz.*, (*Croat.* podnosczi). Do Indyi i do Japonów, i do podnóżków naszych hojność trafia. *Sk. Dz.* 91. PODNÓŻKOWY, PODNÓŻNY, a, e, od podnóżka, pod nogami będący; *Ross.* скамеечный, Fußſchämel =. Nikczemne podnóżkowe rzeczy, śmieci; *quisquiliae. Mącz.*, Auswurf, den man unter die Füße tritt. Murzynowie przed nią czołobitnie czynili, a nieprzyjaciele jej proch podnóżkowy lizali. *Birk. Żbar. B b.* — §. Podnóżni ludzie, podziemni, *ob.* Podnóżnik.

PODNUKAĆ *cz. dok.*, nalegając podbość, napędzać, antreiben; *Croat.* podnukávam *stimulo.*

PODNURZYĆ *cz. dok.*, nurząc podtopić, untertauchen; *Sorab.* 1. podmuram; *Vind.* dolpotonit: podvtaplati, podvtopuvati.

PODOBA, y, *ż.*; (*Boh.* podoba = powierzchni kształt; *Vind.* podoba, poduba, obras, furm, model *imago*, *figura*, *pulchritudo*, *exemplum*; spoduba, spodobnost *justitia*, podubekasnik, serzalu = zwierciadło; *Carn.* podôba = wzór, podobność, podobieństwo, podobstvu = kształt, spodobnost *decentia*; *Rag.* podoba *opportunitas*, (cf. pogoda, doba); *Eccl.* подоба = zwyczaj, удобіе sposobność, zdatność, wczesność, pora, pogoda; неподоба nieskładność, nieład; *Ross.* подобіе; a) podobieństwo, die Aehnlichkeit. Członki w drzewie mają niejaką podobę ku członkom zwierzęcym. *Cresc.* 50. Smak inakszy jest domowych, niźli dzikich zwierząt; jest podoba, iż się też tak zachowywa między roślinami. *Cresc.* 80. Żeby się ustrzedz obmów, pamiętaj na przysłowie nie daj podoby, ujdziesz obmowy. *Mon.* 73, 612. unikaj podobieństwa, pozoru, okazyi, pochopu nie daj. — §. Niepodoba, niepodobieństwo, niemożność, die Unmöglichkeit. Niepodoba ukazuje, aby rodzicom nieposłuszny, miał być posłuszny prawom. *Petr. Ek.* 91. — §. Podoba, kształt, figura, die Geſtalt. Chciwemu dając obrok oku, Przypatruje się swej panny podobie. *Pot. Syl.* 289. Chcę się koniecznie dowiedzieć, ktoby on był z twarzy i z podoby. *Pot. Arg.* 204. Ryby wzdręga i kleń są podoby jednakiéj, jako płocica. *Spicz.* 156. We wsze osoby Darmo się namieniwszy, nakoniec podoby Zażył ptaka, co w nogach roznosi pioruny. *Zebr. Ow.* 311. (przeobraził się, przemienił, przekształcił, przewierzgnął). — b) Podoba, upodobanie; das Belieben, Gefallen, Wohlgefallen, Behagen. Młodaś i bogata; możesz mieć męża do swojej podoby. *Pot. Syl.* 60. Ty obnażyłeś według twej podoby Żebraka z jego sprzętu i chudoby. *Chrośc. Job.* 80. Czyni, co tylko w jego jest podobie, Ustawy gwałci, zwyczaje wywraca. *Chrośc. Fars.* 12. Wojsko przysposobił, że mu ku jego przysięgło podobie. *Chrośc. Fars.* 198. *Chrośc. Job.* 126. *Chrośc. Ow.* 47. Jeśli w sercu twojém nie znajdzie się, coby przypaść do jego miało niepodoby, Głos twój do boga wzniesiesz poufale. *Chrośc. Job.* 43. coby się bogu nie podobało; was sein Mißfallen erregt; cf. *Eccl.* богоугодніе, *Graec.* θεαρεστία, *deo placendi cura*; благоугодіе dogadzanie. PODOBAĆ się *recipr. niedok.*, upodobać się, spodobać się *dok.*; (*Boh.* podobati se podobieństwo mieć, *videri*, podobit se udawać, *simulare*, podobiti odkształcić, wyobrazić, *repraesentare*, *exprimere*; *Carn.* podobújem = formuję, kształcę; spodôbe meni se *decet*; *Rag.* spodobitti *accommodare*, cf. przypodobać; podobittise komu *convenire*; *Vind.* podobiti, podobuvati = kształcić, podobiti, napodobiti, napodobuvati = pochodzić na co podobieństwem, perpodobuvati = podoben biti = podobnym być; *Eccl.* подобствовати, подобнымъ кому быть, подобящійся emulujący; съподобити, сподобляю zaszczycić; подобастъ należy się, przystoi; *Ross.* подобиться podobnym być); 1) podobać się komu, do gustu mu przypadać, lubym, miłym, przyjemnym mu być; einem gefallen, wohlgefallen; *Sorab.* 1. zpodobam szo, lubu szo, lubi szo, mi szo lubi, (*ob.* Lubić, luby; *Lat.* libet; *Germ.* beliebt); *Sorab.* 2. sze spodobasch, sze lubisch, sze hoblubisch, hoblubnusch; *Boh.* ljbite se, zaljbit se; *Slov.*

lubit sa, lúbí sa; *Carn.* dapâsti, dapadem (cf. dopaść, przypaść), polûbe sê mi, (cf. polubić); *Vind.* dopasti, fe dobru sdeti, meni dopade, meni fe lubi; *Croat.* dopasztisze, dopádamsze, povolyemsze, (cf. powolny); *Bosn.* ugoditi, (cf. ugodzić); *Ross.* полюбиться, благовидѣться, взглянуться (cf. wzgląd), нравиться, понравиться (cf. narów), нравно, угодно, изволяется, (cf. wola); *Eccl.* благоугождаю, благоугодно. Ci którym my się podobamy, podobają się nam, przynajmniéj w tym samym, że my się im podobamy. *Zab.* 3, 263. Co się raz podoba, więcéj się nie podobać nie może. *Szczerb. Sax.* 51. Wielom się podobać trudno, a wszystkim niepodobna. *Sak. Okul. Bardz. Trag. praef.*; *Slov.* ne narodil sa ten, kteríbi sa lúbil wšem. Nie jedno się wszystkim podoba. *Cn. Ad.* 603. (każda głowa ma swój rozum). Nie jak wielom, lecz jakim staraj się podobać. *Min. Ryt.* 4, 152. Każdemu swoje się podoba. *Cn. Ad.* 336. (każda liszka swój ogon chwali). Podobała mu się kolaska z letkiego noszenia. *Kras. Doś.* 84. Wszystko pozwolić jestem ci gotowy; Boś mi się z tańca swego spodobała. *Odym. Św. ded.* Z tych rzeczy nie podobaj się sobie, które też i źli czynić mogą. *Glicz. Isocr. I i* 4. Tak mi się spodobało; moja w tym wola. *Teat.* 11, 51. Byliea roście, gdzie się jéj ziemia spodoba. *Cresc.* 271, (cf. kochać się, wykochać się). Podobam się bogu *Eccl.* богоугождаю, *Graec.* θεαρεστέω. Podobający się, upodobany, *Croat.* povolyen, (*ob.* Powolny); *Ross.* любый, (*ob.* Luby); *Eccl.* благоугодьнъ. Podobający się, czyli upodobany bogu, *Eccl.* богоугодьнъ, *Graec.* θεάρεστος. Podobanie, *ob.* Upodobanie. — 2 a) Podobać sobie co, upodobywać sobie co, upodobanie pobrać w czym, polubić co, etwas lieb gewinnen; *Ross.* любоваться, налюбоваться. Bogaty wdowiec poznał ją, podobał sobie, i chciał mieć za żonę. *Kras. Doś.* 277. Nikt nierad swemu powołaniu, a podoba zabawy nienależne sobie. *Zab.* 8, 316. *Iżyck.* Sokratesa naukę w ustach Alcybiadesa coraz więcej sobie podobała. *Węg. Marm.* 1, 25. — *Passiv.* Dobry przykład i model zaczynał być od niektórych podobanym. *Xiadz.* (polubionym, przyjętym). W wdziękach przyrodzonych była podobańsza daleko, niżby się ustroiła w Sydońskie purpury. *Tward. Pasq.* 10. wziętsza, miłsza, bardziej luba; gefälliger, lieblicher. — b) Podobać sobie w czym, kochać się w czym, upodobanie mieć w czym, Wohlgefallen an etwas finden. Seneka bardzo sobie w swoim dowcipie podobał. *Gol. Wym.* 74. Z boskiego podobania sobie w każdej sprawie naszej dobrej, nie mamyż nadgrody? *Lach. Kaz.* 1, 36. Topola podoba sobie na mokrzyznach. *Jak. Art.* 3, 162, (cf. plagować). PODOBIEN, PODOBEŃKI, PODOBNIEŃKI, *ob.* Podobny. PODOBIEŃSTWO, a, *n.*, PODOBNOŚĆ, ści, *ż.*, *Birk. Dom.* 126; *Boh.* podobenstwj, napodobnost podobieństwo, podobizna obraz; *Slov.* podobnost *aequabilitas*, podobenstwo, podobeninost, podobitelka *parabola*, *similitudo*; *Sorab.* 2. podoba, (*ob.* Podoba); *Vind.* podobnost, poduba, perpodobnost, perpoduba, enakefhnost, (podubstvu, podobuvanje = rys); *Carn.* podobstvu = kształt, forma; spodobnost *decentia*; (*Vind.* spodobnost, spodoblivost = należytość, podobnust, spodoba, *imago*, *figura*); *Croat.* szpodóba, szpodobnoszt, priszpodòbnoszt, prikladnoszt (*ob.* Przykładność), prilichnoszt; *Rag.* prîlicnos, slicnos, prikladnos, slikka, (podobnos *capacitas*); *Bosn.* prilicnost, prilika, slikka, prikladnòst, slicnóst, (cf. śliczność); (podobnost *convenientia*); *Ross.* подобіе, сличіе, сходство, сходственность, сходность, (cf. удобность, удобство pora, pogoda); *Eccl.* тождеобразная; pochodzenie na co w kształcie, die Aehnlichkeit. Podobieństwo różnych rzeczy nie może być zgoła równe. *Cn. Ad.* 881. (równanie rzeczy nie może być we wszystkiém). Między podobnemi rzeczami jest przyrodzona miłość, gdyż podobieństwo jest przyczyną miłości. *Petr. Ek.* 90. Podobieństwo czyli zgodność myśli wyobrażeń. *Mon.* 76, 182. (harmonia). Uzbroić się przeciw wykrętom podobności, analogii. *N. Pam.* 3, 335. — *Math.* Podobieństwo ściąga się tylko do ułożenia boków, nie zaś do wielkości; wszystkie kwadraty są podobne do siebie, czy wielkie czy małe. *Geom.* 1, 176. *Solsk. Geom.* 3. — §. Podobieństwo jakiej rzeczy na zmysłach abo na umyśle wyrażone, idea, wyobrażenie. *Cn. Th.* die Idee, das Bild von einer Sache, die Vorstellung. — Podobieństwo jakiej rzeczy na drzewie, kamieniu, tablicy wyrażone, obraz; die Abbildung, das Bild. *Cn. Th.* — Podobieństwo w mowie; przyporównywanie, alegorya, (przypowieść); das Gleichniß in der Rede, die Allegorie; *Sorab.* 1. pžirunano, pžirunawka; *Carn.* pergliha; *Vind.* perpoduba, pergliha, napoduba, perpodobnost, pripovist; *Bosn.* priciça, prilika; *Ross.* притка, (cf. przyciąć). Wystawiał prawdę w podobieństwie. *N. Pam.* 13, 99. W pismie czytamy, co bóg żałował, to się rozumie, niejakim podobieństwem wziętym od ludzi. *Karnk. Kat.* 207. To wszystko mówił Jezus przez podobieństwa do ludzi, a krom podobieństwa nie mówił im; aby się wypełniło: otworzę ja usta moje w przypowieściach. *Śk. Kaz.* 79. Podobieństwo ewanielii o talencie uczy, że dary przyrodzenia pilnością mnożą się. *Modrz. Baz.* 32. Salomon złożył trzy tysiące podobieństw; a pieśni jego było tysiąc i pięć. *Budn.* 1 *Reg.* 4, 32. Podobieństwo pięknie rzecz zdobi, ale nie dowodzi. *Petr. Ek.* 134. — §. Podobieństwo do wierzenia, prawopodobieństwo, die Wahrscheinlichkeit, *Sorab.* 1. wernohzdaczńoscz; *Rag.* istinoprîlicnos, potvardivos; *Croat.* veruványe; *Ross.* вѣроподобіе, вѣроятіе, вѣроятность, вѣроиманіе, имовѣрность. To jest rzecz bardzo do podobieństwa. *Teat.* 41, 13. (bardzo podobna do prawdy). A to cierpliwość nie do podobieństwa. *Teat.* 56. *b*, 42. Niepodobieństwo ku wierzeniu. *Cn. Th.* 514. (*incredibilitas*). Bóg same serca widzi; człowiek tylko podobieństw się chwyta. *Pot. Arg.* 264. — §. Podobieństwo do uczynienia, dostąpienia, możność uczynienia, *possibilitas*. *Cn. Th.* die Möglichkeit. Niepodobność ku czynieniu, niepodobieństwo, *impossibilitas*. *Cn. Th.* 514. Niepodobieństwo, niepodobne rzeczy; niesłychana, niewidana to rzecz. *Cn. Ad.* 635. — (PODOBŁOCZE, a, *n.*, miejsce pod obłokami, podniebienie, ein Ort unter den Wolken; *Graec.* ὑπονεφιον. *Cn. Th.* 119. PODOBŁOCZNY, a, e, pod obłokami będący, (cf. podniebny, podmiesięczny); unter den Wolken

befindlich; *Eccl.* подъобланчный. Jednym skrzydłem gościniec mierzy podobłoczny, I gołąb płochopióry i jastrząb żarłoczny. *Nar. Dz.* 2, 198. *Zab.* 12, 237. *Nar.* Czego się mauzoleom i ich podobłocznym strukturom dziwujesz? *Tol. Saut.* 80). — PODOBNIE *adverb.*; *Boh.* podobně; *Slov.* podobně, napodobně; *Ross.* образно; *Eccl.* образнѣ, приискренѣ, подобнымъ образомъ, точь въ точь, такъ же, *similiter*; równie jak, na kształt. *Cn. Th.*, ähnlich, auf eine ähnliche Art, faſt ſo. Podobnie ku wierzeniu, *probaliter*, wahrſcheinlich. *Cn. Th.* — §. Orfeusz, muzyk niepodobnie sławny. *Otw. Ow.* 388. bez podobieństwa, nie do porównania, unvergleichlich. Charta lelapsa, niepodobnie rączego, darowała mu. *ib.* 290. Na téj wyspie bardzo niepodobnie bydło się mnoży. *Boter.* 65. (nie do podobieństwa, nie do uwierzenia, nie do pojęcia). — §. Podobniejby jemu do mnie przyjść = przystojniéj, łacniéj, lepiéj wypada, ſchicklicher, füglicher. *Cn. Th.*, *Sorab.* podobne słusznie. PODOBNO *adverb.*, 'PODOMNO, 'PODNO, 'PONO, §. a) tak się zdaje, może, być może; wahrſcheinlich, vielleicht; *Sorab.* 1. pjtscha; *Carn.* bóje, vojè, mende, mendej; *Croat.* bers, jèda, jedali; *Dal.* bârs; *Bosn.* jeda, vecchako; *Vind.* morebiti, mordei, lohkei, mari, lofhzkei, vufzhe, lofhzhe, spodobno *pulchre*, cf. nadobno); *Ross.* имовѣрно. On to podobno, co.... — Podobno o tym mówisz. *Cn. Th.* Ja już z jéj wyroku nędzny wesołego, Nigdy 'podomno cieszyć się nie będę. *P. Kchan. Jer.* 179. 'Podno się nie mylę. *Zebr. Ow.* 336. Błogosławieni są, którzy miłują czystość; ale 'podno takiego żadnego przy dworze nie znajdzie. *Glicz. Wych. J* 3. — §. b') Podobno, można, möglich. Wszystko podobno u boga. *Rys. Ad.* 71. 'PODOBNOKSZTAŁTY, a, e, kształtu podobnego, ähnlicher Geſtalt; *Eccl.* подобовидный, подобообразный. PODOBNOMYŚLNY, a, e, — ie *adverb.*, myśli podobnych, ähnlichen Sinnes; *Eccl.* подобосмыслено. PODOBNOŚĆ, *ob.* Podobieństwo. — PODOBNY, PODOBIEN, bna, bne; PODOBEŃKI, PODOBIEŃKI, PODOBNIUCHNY, PODOBNIUTKI, PODOBNIUTEŃKI, PODOBNIUSIEŃKI, a, ie; *adverb. in* — O; *Boh. et Slov.* podobny, podoben, podobno; *Sorab.* 1. porunoſczíwé, runoſczíwé, (cf. porównać, równać); *Carn.* podobn; *Vind.* podoben, perpodoben, enakeſhen, (spodobn = nadobny, piękny); *Croat.* zpodoben, szpodoben, priszpodoben, prilichen, prikladen, (cf. przykładny); *Bosn.* podoban, (= 2. *accommodatus*, *idoneus*), prilicjan, prikladan, slicjan, (cf. śliczny); *Slav.* prilicsan; *Rag.* slicni, prikládan; (podoban *habilis*, *idoneus*, podobni *conveniens*, *opportunus*); *Ross.* подобный, (подобникъ naśladowca), похожій, похожъ, сходный, схожій, схожъ, сличный, эдакой, словно; *Eccl.* токменный, точный; §. a) pochodzący na co, poszedł na co, trafił się na kogo, ähnlich. Niepodobny, nie trafił się nań, różny. *Cn. Th.* 514. Podobni sobie; jeden drugiego zjadł. *Cn. Ad.* 881. (jakby go z oka wyjął, jakby mu z oka wykapał, wykapany; *Slov.* gakobi mu z oka wipadol; cf. kubek w kubek; jednéj kuźni, jednéj mynicy, jednéj faryny). Tak do siebie podobni, iż patrząc na jednego i drugiego, różnicy znaleźć nie można. *Teat.* 35, 124. Twarzą i wszelką postacią był mu podobny, że go wszyscy za brata jego mieli. *Warg. Wal.* 342. Im pilniéj wpatruję się, razem czyż osobna, Twarz obóch, gdyby jedna postać tak podobna. *Zab. Amf.* 88. *Slov. Prov.* Rowně za podobne stogi, *unum idemque*; (cf. nie kijem, lecz pałką; nie pałką, lecz drewnem; cf. nie biały chléb, lecz bułka). Wyznawanie to jest memu wyznaniu pospolitego ludu równe i podobne. *Salin.* 2, 8. Same między sobą są to rzeczy różne i niepodobne. *ib.* 6, 112. Podobnym być, *Vind.* podoben biti, enak biti, perpodobuvati; *Bosn.* prilicitise; *Ross.* походить на кого (*ob.* Pochodzić), сходствовать, удаться, удаваться, (cf. wdać się w kogo); *Eccl.* подобствовати, подобнымъ кому бытъ. Natura nas różnemi przymiotami darzy, Niemasz dwóch dusz podobnych, jako niemasz twarzy. *Dmoch. Szt. R.* 51. Podobny podobnego sobie smakuje. *Fredr. Ad.* 21. Dosyć podobny *Boh.* napodobný. Podobniuteńki człowiek *Boh.* podobnjk, podobniček. Podobny do kogo, podobny komu, n. p. Spotkałem kawalera podobniuteńkiego do Wc Pana. *Boh. Kom.* 1, 73. *et* 1, 281. *Teat.* 1. *b*, 115. Podobniuchna w tym kształcie krasnej jarzębinie. *Zab.* 6, 164. *Min.* Czart podobniusieńki do ptasznika, co przepiórki wabi. *Bals. Niedz.* 1, 161. Czeski język bardzo podobny mowie naszéj. *Gorn. Dw.* 43. Im miłość podobniejsza do przyjaźni, tym doskonalsza. *Teat.* 48. *d*, 37. Niemasz nic nad spanie, śmierci podobniejszego. *Zab.* 1, 61. *Alb.* Wszystkie dni nie są do siebie podobne. *Teat.* 45. *b*, 25. nie jednakowe, ein Tag iſt nicht wie der andere. Żaden człowiek nigdy tak sobie nie był niepodobnym. *Zab.* 13, 62. (wcale inszy, tak znacznie się odmienił). — *Math.* Podobne figury, które jednegoż są rodzaju, i mają kąty każde każdemu równe, i ściany, które zawierają równe kąty, proporcyonalne. *Solsk. Geom.* 19. *Jak. Mat.* 1, 91. *Łęsk.* 18. Niepodobne figury, które będąc jednegoż rodzaju, w angułach mają różnicę. *Solsk. Geom.* 19. Wszystkie koła i kwadraty są sobie podobne. *Jak. Mat.* 1, 96. Terminy ilkości podobne. *Ustrz. Alg.* 9. Terminy ilkości niepodobne, *dissimiles*, są, które się z odmiennych liter składają. *Ustrz. Alg.* 10. Biegi podobne. *Hub. Mech.* 6. — §. b) Podobny ku wierzeniu, ku prawdzie, wahrſcheinlich; *Sorab.* 1. wericzné, wernohzdaczné; *Carn.* virjetn, virijetn, *Vind.* verjetliu; *Croat.* verúvan; *Rag.* vjerovni, istinoprîlicni, istinopodòbni, potvardiv; *Ross.* вѣроподобный, вѣроятный, имовѣрный; *Eccl.* вѣруемый. Jest rzecz prawdzie podobna, iż Bulgarowie od zacności spraw swoich zwali się Sławakami. *Stryjk.* 102. Nie podobna, jak pięknie się udało. *Teat.* 8, 64. nie do uwierzenia, es iſt kaum zu glauben. — §. c) Podobny ku zrobieniu, dostąpieniu, möglich. Co się u świata niepodobnego zdało, to bóg uczynić raczył. *Biał. Post.* 66. Podobać się niektórym, rzecz jest podobna, wielom trudna, wszystkim niepodobna. *Bardz. Trag. praef.* Niepodobna, nie sposób, nie można, *Eccl.* неудобь. Niepodobne rzeczy: (*Vind.* plave goſi, selen peſs, kaker pet krou sa en groſh = płowe gęsi, zielony pies, pięć krów za jeden grosz). Podobny ku pojęciu, zrozumie-

niu = pojętny, wyrozumny, zrozumiały, begreiflich. — §. d) Podobny do czego, zdatny, sposobny; ſchicklich, tauglich, geſchickt, füglich. Do boju podobnym i sposobnym, kazał się ściągnąć. *Warg. Cez.* 82. Miejsce na rzéce ku łowieniu ptaków podobne. *Cresc.* 626. Cielce trzyletne już są do roboty podobne. *Haur. Sk.* 55. — §. Podobniejszy ja do niéj, niż ty; ja jestem sobie pański poddany, a ty dziś u nas, a jutro bóg wie gdzie. *Teat.* 54. *c*, *B* 2. lepiéj przypadam jéj, dogodniejszy, przystojniejszy, ich bin für ſie ſchicklicher. — §. e) Podobny, nadobny, podobany, mogący się podobać; gefallend, ſchön, lieblich. Podobny Astur, *pulcher. A. Kchan.* 275. Piersi podobne. *ib.* 254. Czyż nie jestem młoda i podobna? *Teat.* 18. *c*, 23. — §. Ujrzawszy męża podobnego, pochwalił sprawy jego. *Papr. Gn.* 202. chwalnego, chwalebnego; löblich, lobenswürdig.

PODOBOJCZYKOWY, a, e, n. p. Podobojczykowa żyła, *subclavia. Perz. Cyr.* 1, 44, unter dem Schlüſſelbeine befindlich, *ob.* Obojczyk.

PODOCCIAN, u, *m.*, *acetis*, sól z podkwasu octowego i z zasady solnéj złożona. *Śniad. Chem.*, Eſſigſauerſalz.

PODOCHMISTRZY, ego, *m.*, *Cn. Th.*, zastępca lub pomocnik ochmistrza, der Unterhofmeiſter, Vertreter des Oberhofmeiſters.

PODOCHOCIĆ, *f.* podochoci *cz. dok.*, podweselić, podchmielić, pod dobrą myśl podpić sobie; ſich guten Muths trinken, ſich Courage trinken, durch Trinken luſtig werden. Wchodzą spiewając, dobrze podochoceni, każdy z nich mając dwie butelki. *Teat.* 55. *c*, 54. *Zab.* 9, 323. Jan Kochanowski w Bachusie nie pijaństwo czcił, ale mierne podochocenie. *Kras. List.* 90. Tańcuje, gdy sobie podochoci. *ib.* 107.

PODOCHODZIĆ, *f.* podochodzi *cz. dok.*, jednego po drugim dójść, odkryć, poodkrywać; eines nach dem andern entdecken, ergründen. Jéj intryg wszystkich ciężko podochodzić. *Teat.* 48. *b*, 15.

PODOCZODOŁKOWY, PODOCZOJAMISTY, a, e, pod jamą lub dołkiem oczu będący, unter der Augenhöhle befindlich. Kanał podoczojamisty. *Krup.* 1, 75. Nerw podoczodołkowy. *ib.*

PODOGONIE, ia, *n.*, rzemień pod ogon koński podchodzący, pochwy, pochwa u konia, der Schwanzriemen am Pferdegeſchirre; *Slov.* podchwostina; *Boh.* farkaš; *Rag.* pòhve; *Slav.* podrepina; *Croat.* podrepina, puhvine; *Carn.* podrepnèk, podrepnèza; *Vind.* podrepenza; *Ross.* пахвы. Podogonie nie powinno być zbyt krótkie, bo konia pod ogonem kaléczy. *Kaw. Nar.* 393. PODOGONIOWY, a, e, od podogonia, Schwanzriemen=. PODOGONOWY, a, e, znajdujący się pod ogonem, unter dem Schwanze befindlich.

PODOIĆ, *f.* podoi *cz. dok.*, jednę krowę po drugiéj oddoić; *Boh.* podogiti; *Croat.* podajam, podoilszem; (*Bosn.* dojiti, datti sissu, cf. doić dziecko); *Vind.* pomusti, nach einander abmelken.

PODOŁAĆ, *f.* podoła *intr. dok.*, Podoływać *niedok. et frequ.*, zdołać, mieć siły po temu, mieć mocy z to abo zeń, (*ob.* Z), gewachſen ſeyn; *Ross.* одолѣть, одолѣвать. Nie podoła temu język niewymowny. *Zbil. Lam. B* 1. Czemu nie podoła kto, zwyczajnie gani. *Min. Ryt.* 3, 338. Ja się daną mi od Pana miareczką kontentuję; w czym z łaski jego przemagam, w tym postępuję; czemu nie podoływam, od tego się wstrzymuję. *Smotr. Ex.* 7. — §. Nienawisna i niepodołana była wszystkim Polakom Sieciechowa potężność. *Krom.* 121. nieznośna, unerträglich. Krzyżacy niepodołaną wielkomyślnością nadymając się, najmniejszéj słuszności zażyć nie chcieli; *intolerabili fastu tumentes. Krom.* 479.

PODOLANIN, a, *m.*, z Podola obywatel, ein Podolier. PODOLANKA, i, *femin.*, die Podolierinn. Podolanka, romans X. *Krajewskiego.* PODOLE, a, *n.*, (cf. *Ross.* подолъ, подолие padoł; *Croat.* podolie); Podolien. Powiaty Kamieniecki, Łatyczowski i Czerwonogrodzki; nie wiadomo, kiedy jest ta część Rusi nazwana Podolem i dlaczego? Zdawałoby się, iż dla różnicy od Rusi górnéj wzięło imię Podola, to jest Rusi dolnéj. *Nar. Hst.* 6, 238. — *Prov.* Nie potrzeba po guzy jeździć na Podole. *Alb. na Woj.* 13. (i w karczmie guzów dostanie, nie trzeba na Tatary jeździć). Szkoły wielce są podobne żołnierstwu albo kozactwu, około którego się na Podolu albo na Ukrainie parają zawołani ludzie, aby tam, nie inaczéj, by na jakim żołnierstwie albo Podolu dzieci pierwszego ćwiczenia nabywały. *Glicz. Wych. K* 7 *b.* — (PODOLEJOWAĆ, *f.* podolejuje *cz. dok.*, podolejkować, olejkami podmazać, beſalben. Dziś patrzą cudzych żonek, muskanych, malowanych, podolejowanych. *Klon. Wor.* 58.). — PODOŁEK, łka, *m.*; *Boh.* podolek; *Slov.* podołek, luno, klin; *Ross.* подолъ, подольникъ; §. a) łono u szaty, kraj szaty, poła; der Saum eines Kleides, der Schooß, der Untertheil. W tańcu ptak jéj nie doleci, Gdy podołek rozpuści, wymiecie i śmieci. *Simon. Siel.* 112. Roztoczyli szerokie podołki swoje. *Rej. Ap.* 10. Gdy nie mogli już chodzić, dzierżeli podołki swoje. 3 *Leop. Lam.* 4, 14. (fałdziste szaty swoje). Przystąpiwszy z tyłu, dotknęła się podołka szaty jego. 1 *Leop. Math.* 9, 20. Los miecą w podołek, ale od pana jest skutek jego. *Radz. Prov.* 16, 33. — §. Na podołku warzyć, prażyć = w strachu być, truchleć, in Aengſten ſeyn. Kiedyby tobie to się działo, co mnie, dawnobyś kaszę na podołku warzył. *Pot. Syl.* 11. Komu miłość praży na podołku jagły, trudno zwłokę cierpi. *Pot. Arg.* 690. dogrzewa, dokucza; warm machen, zuſetzen. — §. b) Podołek, podbrzusze, brzucha niższa część, łono w ciele pod brzuchem. *Cn. Th.* 368, podpępcze, der Schooß am Körper, der Unterleib. Dziecięciu dasz napierśniczek wełniany, aż do podołku długi. *Mon.* 69, 908. — §. *Testiculus*, podołek, jądro w mosznach męzkich. *Mącz.*, die Hode; mado. PODOLISTY, a, e, pełen podołów, voll Thäler. W stronach podolistych i głębokich powietrze bywa mgliste. *Cresc.* 15. PODOLNY, a, e; *Ross.* подольный; w dole leżący, tief liegend, niedrig. Drzewa więcéj lubią górne miejsca, niż podolne. *Cresc.* 99. PODOLSKI, a, ie, z Podola, od Podola, Podoliſch. Mnie miodu Podolskie pasieki nie dają. *J. Kchan. Dz.* 236. Kamieniec Podolski, *ob.* Kamieniec.

*PODOMNO, *ob.* Podobno. PODOPOŻYCZAĆ, *ob.* Dopożyczyć.

PODORAĆ, *f.* podorze *cz. dok.*, Podorywać *frequ.*, ode spodu przeorać; *Slov.* podorati; *Boh.* podworati, podworowati; *Sorab.* 2. podworasch; *Sorab.* 1. podworaż, podworacž, podworuyu, (podwor, podworano *proscissus ager*); *Carn.* podoram; *Vind.* podorati, okulsorati; *Bosn.* podorati; *Rag.* podoratti; *Croat.* podorati, podárjam, podoralszem; *Ross.* подпахать, подпахиваю, von unten durchpflügen, wegackern. W listopadzie należy gnój wywieźć, worać go, inne pola podorać na jarzyny. *Mon.* 67, 207. Łąki stare podorywać, aby z nich lepsze były trawniki. *Haur. Ek.* 51. Padli, jak dwa kwiaty różane Rozkwitłe upadają pługiem podorane. *Groch. W.* 311, (*ob.* Podciąć, podcięty). — §. Podorać gnój, oraniem pod ziemię go podprawić, unterackern, unterpflügen. *Subst.* Podoranie, podorka. PODORYWACZ, a, *m.*, który pługiem podorywa, der Unterackerer, der etwas unterackert. *Tr.*

*PODOREŻE, a, *n.*, oręż poboczny, Untergewehr, Seitengewehr; *Vind.* podoroshje, spudniu oroshje.

PODORGANISTA, y, *m.*, pod organistą będący, pomocnik jego; der Unterorganist, Unterschulmeister. Mospanie podorganisto, czyby to nie można weselszych rzeczy uczyć? *Teat.* 20, 92.

PODORKA, *ob.* Podorać. PODOROŻNE, *ob.* Podrożne.

PODOSEK, ska, *m.*, krzywe one żelaza, któremi się oś do łoża armatnego przyciąga, podoskami zowią. *Archel.* 3, 62. *ipsa rotarum fibula, axibus firmandis immitti solita. Mącz.*, die Achsenschiene, das Achsenblech, der Achsenstoß, das Achseisen. Okowy drewnianych osi są podosek, złożony z dwóch części z sobą spojonych, i opaski podoskowe, (*brebans.*) *Jak. Art.* 1, 272. Achsenringe, Achsreifen.

PODOSINNIK, PODOSOWIK, a, *m.*, gatunek grzybów. *Jundz.* 565, eine Art Pilze.

PODOSTATKIEM *adverb.*, dostatecznie, vollauf, hinreichend. Wina jestże podostatkiem? *Teat.* 7, 27. Gdzie wody niemasz podostatkiem, tam wiatraki potrzebne. *Rag. Doś.* 2, 252. W Indyi jest podostatkiem bawełny. *N. Pam.* 10, 22.

PODOSTRZYĆ *cz. dok.*, nieco zaostrzyć, ein wenig schärfen. Podostrzony. *Żebr. Ow.* 88.

PODOWIADYWAĆ się *recipr. frequ., dok*, podowiaduje się *f.*, jednego po drugim dowiedzieć się, nach einander erfahren. Wiele rzeczy ważnych od nich się podowiadywałem. *N. Pam.* 13, 17. Póki stryj nie siedział w Warszawie, mogliśmy mu mydlić oczy; ale już to kilka miesięcy jak przyjechał, zaczym podowiaduje się o wszystkiém. *Teat.* 22, 98.

PODOZORZE, a, *n.*, mięso gruczołowate przy ozorze wieprzowym, cielęcym i t. d. *Włod.* Podozorze u rzeźnika część od ozora wołowego z grdyca. *Magier. Mskr.*, das drüsige Fleisch unter der Ochsen-, Schweins-, Kalbszunge. Podozorze, podgardłek, Kehlbraten. *Ern.* 546.

*PODPACHAĆ; *Ross.* подпахать, *ob.* Podorać.

PODPADAĆ, *ob.* PODPAŚĆ.

PODPAŁ, u, *m.*; *Boh.* podpal, §. a) podnieta ognia, podżoga, podsyta; was zum Unterzünden dient, Nahrung des Feuers, Zunder. (*Ross.* подпалка mąka pod polewkę podmieszana). Ogień bez podpału nie może być. *Syxt. Szk.* 161. Na domy rzucili podpały, Które pożarły domów onéj nocy dwieście. *Zimor. Siel.* 248. Podpały wojenne u dawnych, *falarica*, podobne bywały do włóczni mając śpiczaste żelazo, obwinione w kądziel, siarką, smołą i olejem napojoną. *Papr. W.* 1, 196. Wurfbrander, Schießbrander, Brandschüsse. — *Fig.* Bogactwa im nic innego nie zostawują, jedno pobudkę ku rozmaitym zbytkom, a podpały przeklęctwa bożego. *Rej. Post. H* 6. Już podpałów lubieżności nie czuje, ale jeszcze pycha go nadyma. *Pilch. Sen. list.* 2, 324. — §. b) Podpał, *actio*, podpalenie, podkładanie ognia, pożoga; das Anzünden, Unterlegen des Feuers, Feueranlegen; *Boh.* zhařstwj; *Vind.* poshganje, poshaganje, (*ob.* Pożog); *Ross.* зажитательство. Nikt o podpaleniu w piecu nie myśli; a kiedyż izbę ciepłą mieć będziemy? *Teat.* 8, 24. Oblężone miasto ledwo od podpału odproszone. *Nar. Hst.* 1, 126. Odkup od podpału, die Brandschatzung. Podpalaniem pieniądze wystraszać, brandschatzen. PODPAŁA, PODPALCA, y, *m.*, PODPALACZ, a, *m.*, podżegacz, podżognik, podkładacz ognia; *Boh.* palič, žhář, (cf. żar); *Slov.* podpalač, który tagne a złobywé podpaluge; *Croat.* palihisa, palikucha; *Slav.* upaljtelj; *Rag.* uxixalaz; *Ross.* возжигатель, зажигатель, зажигальщикъ; *Eccl.* возпалитель; der Feueranleger, der Mordbrenner, *propr. et transl.*, poduszczacz, der Anstifter, Anhetzer. Herostrat, podpalacz kościoła Efezyńskiéj Dyany. *Zab.* 1, 34. *Alb.* Neron z siebie winę podpalcy miasta zwalił. *Nar. Tac.* 2, 246. Podpalacz. *ib.* 2, 348. On go na to poduszczył, i sam był podpałą tego złego. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 4, 1. Liwinius z innemi podpalcami buntu, na wygnanie skazany. *Nar. Tac.* 2, 236. Herszt i podpalca buntu szubienicą życie skończył. *Nar. Hst.* 2, 353. — (PODPAŁACZE, a, *n., radix palatii. Cn. Th.* 737, miejsce pod pałacem. *Włod.*, der Platz unter einem Palais). — PODPALAŁOŚĆ, ści, *ż.*, PODPOLAŁOŚĆ, okopciałość, czarnawa farba. *Mącz. pulligo*, Rauchfarbe. PODPALAŁY, PODPOLAŁY, a, e; (cf. *Boh.* podpalka miano, które ciemnobrunatnym krowom dają); podpłowiały, płowy, fahl. *Flavus*, płowy, nieowszeki żółty, podpolały. *Mącz.* (śmiady). Podpolały, szary. *Dudz.* 52. Podpolały, wilczasty, szary, *ravus. Cn. Th.* 1101. Nie wszystkie są białe fiołki, są brunatne, są i podpalałe. *Simon. Siel.* 29. Podpolały, okopciały, czarnawy, farba taka, jak gdy co dymem okopcą, *pullus. Mącz.* PODPALIĆ, *f.* podpali *cz. dok.*, Podpalać *niedok.*; *Boh.* podpaliti, podpalowati; *Slov.* podpaługi; *Vind.* podshgati, podshagati; *Croat.* podpaljújem; *Ross.* подпалить, подпалять, подтопить, подтапливать; ogień podkładać, podniecać; Feuer anlegen, von unten anzünden. Herostrat podpalił kościoł Efezyńskiéj Dyany. *Zab.* 1, 34. *Alb.* Trzy razy byłem przez złoczyńców podpalony. *Teat.* 21. c, 64. Tyrani dziedzice częstokroć od własnych poddanych bywają w budynkach podpalani. *Mon.* 67, 200. — *Transl. fig.* Podżegać, poduszczać, pobudzać, podbechtać; anfeuern, anreitzen. Podpalał go do męczyńskiéj korony gorącemi słowy. *Sk.*

Dz. 415. Szaleństwo Kleopatry! serce podpaliwać zbrojnego gościa! *Bardz. Luk.* 180. PODPAŁKA, i, *ż.*, podpalanie, podniecanie, podnieta, żagiew'; das Unterbrennen, das Anzünden. Łuczywo służy na podpałkę w piecach. *Kluk. Rośl.* 2, 33. PODPALSTWO, a, *n.*, podkładanie ognia, das Feueranlegen. Kryminał podpalstwa. *Nar. Tac.* 2, 346.

*PODPALOWAĆ *cz. dok.*, palami podsadzić, unterpfählen; *Vind.* podsterbrati, podkoljati.

PODPARAFIA, ii, *ż.*, parafia od drugiéj głównéj zawisła; *Carn.* podfara, die Unterpfarre, Tochterpfarre, das Filial. Plebanie i ogrody niesprzedane, powrócone będą plebanom i xiężom przy podparafiach. *N. Pam.* 21, 312. PODPARAFIALNY, a, e, od parafii, Unterpfarr-. Każdy biskup łącznie z prefektem ułoży liczbę i rozległość podparafialnych kościołów, i tyle można utworzyć podparafialnych kościołów, ile potrzeba wymagać będzie. *N. Pam.* 21, 311.

PODPARCIE, PODPARTY, *ob.* Podeprzeć.

1. PODPAS, u, *m.*, miejsce pod pasem, część ciała pod łonem; *Vind.* podpasje, spudnju telu, cf. podpępie; der Theil des Körpers unter dem Gürtel. (*Vind.* podpaf *ilia*). Nie tajne mi są z rybim niewiasty podpasem. *N. Pam.* 22, 107. (Syreny). — (2. PODPAS, PODPAŚĆ, *ob.* Popas, Podpaść). PODPASAĆ, *f.* podpasze *cz. dok.*, podpasuje *pr.*, Podpasywać *frequ.*; *Slov.* podpasugi; *Vind.* gornapasati, gorsagerniti, podpasati; *Rag. et Bosn.* podpassati; *Croat.* podpassújem; *Ross.* подпоясать, подпоясывать; podkasać, podginać, podwięzywać; aufschürzen, aufbinden, untergürten. Stójcie podpasani w prawdzie, przyobleczni w pancerz sprawiedliwości. *Gil. Kat.* 317. Podpasanie, *Eccl. et Ross.* подпояска, *succingulum.* — Barkę wziąwszy, używali pomocy, podpasując okręt, bojąc się, aby na Syrty nie wpadli. *W. Act.* 27, 17. *Budn. ib.* (przywiązali barkę do okrętu).

PODPAŚĆ, *jedntl.*, podpadł, *f.* podpadnie *cz. niedok.* PODPADAĆ; *Vind.* popast; *Ross.* подпасть, подпадать; §. 1 a) podpaść pod kogo, nagle się rzucić pod niego, podwalić się pod niego, ode spodu napaść; sich unter einen hinstürzen, hinwerfen, ihn von unten anfallen. Szermując jakoś bardzo blisko Rynald zapędzony, Pod Sakrypanta wszytek podpadł podsadzony. *P. Kchan. Orl.* 1, 32. Herkules pod Cerbera podpada srogiego, W zwycięzkiéj ręce groźną buławę trzymając. *Bardz. Trag.* 42. Nieprzyjaciel krążył go, ucierając się zawsze podpadaniem i małemi potyczkami. *Ustrz. Kruc.* 2, 371. (nagłemi niespodzianemi napaściami). — b) Podpadać pod kogo, *vel* kogo, uciekać się pod obronę czyją, do niego się o ratunek udawać; zu jemanden seine Zuflucht nehmen, sich an jemanden um Unterstützung machen, ihn zu gewinnen suchen. Starszy syn wojewody Mołdawskiego, wygnany od młodszego, podpadł pod Kazimierza o protekcyą. *Tward. Wł.* 54. Xiędza gwardyana podpaść musisz, który gorliwością swoją tatulę nam przeprosi. *Teat.* 27, 127. Moja rada podpaść panny Teresy wuja. *Teat.* 28, 110. Podpadły pod kogo, dla obrony przyjęty przyjaciel, *cliens. Cn. Th.* 873. — §. 2) *Neutr. passive:* Podpadać pod co, lub czemu, podlegać, zawisnąć; unterliegen, unterworfen seyn. Nie czujemy żadnéj rzeczy, która pod zmysły nie podpada, to jest, która żył suchych zmysły składających nie porusza. *Boh. Dyab.* 39. — Podpaść karze, winie, wpadać w nię, podlegać jéj, unterfallen in eine Strafe. Niespodziewanie téj karze podpaść mogę. *Teat.* 8, 77.

PODPAŚĆ *cz. dok.*. PODPASAĆ *niedok.*, podkarmić, paszą podsilić, podkrzepić, dać podjeść; mit Futter, Weide, Nahrung stärken, laben. Jako śnicerz oczy natężonem patrzeniem utrudzone, uwalnia, zwraca i podpasa; tak i my, powinniśmy niekiedy umysłowi ulgę uczynić, i niejakiemi go rozrywkami podsycić. *Pilch. Sen. list.* 2, 22.

PODPASEK, ska, *m.*, podpastuszy, pod pastuchem stojący, der Unterhirt. Niemasz Dafnisa, na łożu potnieje, Wiernych podpasków konają nadzieje. *Zab.* 12, 403. *Koss.*

PODPASUJE, *ob.* Podpasać.

PODPASZE, a, *n.*, miejsce pod pachą; *Vind.* pasduhe, podpasduhi; *Eccl.* подпазуха; *Ross.* подтышка, die Achselhöhle. *Włod.* Ziele to złą wonią podpasza oddala, gdy prochem jego będziesz nacierał pazuchy. *Sienn.* 262. Gdy nań miecz podnosi, ten ugodził go spisą w podpasze. *Nar. Hst.* 4, 314. PODPASZNY, a, e, pod pachą zostający. *Włod. Cn. Syn.* 847, Achselhöhlen-; *Sorab.* 1. podpažné; (*Boh.* podpažnjcek piesek damski, mucek, Schoosshündchen). *Hircus*, pot abo cuchnienie podpaszne. *Mącz.*, (*ob.* Parkot). Okolica podpaszna albo podłopatkowa, *regio subaxillaris. Perz. Cyr.* 1, 20.

PODPATRYWAĆ, ał, *pr.* podpatruje *cz. dok.*, podglądać, sekretne oko mieć na co, heimlich nachspüren. Dzień i noc nicem nie czynił, tylkom podpatrywał ich sprawy. *Nag. Cyc.* 59.

PODPEŁZAĆ *cz. dok.*, podłazić, pełząc pod co podejść; *Ross.* подползть, подпалзывать, unterkriechen.

PODPĘPCZE, a, *n.*, podbrzusze, *hypogastrium. Perz. Cyr.* 156. podołek, der Unterleib unter dem Nabel; *Vind.* podpopje, perritovina; *Ross.* подпупье; *Eccl.* подпупие, подчревіе. PODPĘPNY, a, e, pod pępkiem będący, unter dem Nabel befindlich; *Eccl.* подпупный.

PODPIĄĆ, *f.* podepnie *cz. dok.*, Podpinać *niedok.*, ode spodu przypinać, zapinać; unten anschnallen, gurten, anknöpfen, fest anspannen, anziehen; *Croat.* podpínyam; *Eccl.* подпящаю. Dobrze jeżdżą, którzy dobrze podpinają. *Hipp.* 39. Niemczyk podpięty, z pręcikiem w ręku. *Teat.* 3, 27, *ob.* Opięty, recht glatt angespannt, angezogen.

PODPIĆ, *f.* podpije *cz. dok.*, Podpijać *niedok.*; *Boh.* podnapigi se; *Ross.* подпить, подпивать, подкуликать, насуслиться; podchmielić sobie, sich ein Räuschchen trinken. Naprzód dobre wino stawia, a gdy sobie goście podpiją, tedy podlejsze. 1 *Leop. Joan.* 2, 10. Teraz sobie podpijać, teraz czas tańcować. *Lib. Hor.* 39. Nie jest grzech podpić sobie mądrym i uczonym, A wszak Bachus Minerwie był bratem rodzonym. *J. Kchan. Fr.* 48. Jeżelim trochę podpił, kara już gotowa, Bo za to mocno boli i cięży mi głowa. *Teat.* 43. *b*, 37. Wino w podpiciu wesołego czyni. *Jabł. Tel.* 259. Drugi, jakby sobie królestwo podbił, że sobie podpił. *Chmiel.* 1, 62. Mówią cza-

sem, muszę sobie nań podpić. *Sax. Porz.* 151. podochocić się do zalebków, ſich Courage trinken gegen jemanden. Podpicie, podpiłość, podpitek, krapuła; das Räuſchchen, der Rauſch; *Vind.* pianostiza, pianstvize; *Eccl.* подпитіе, подпойка; *Ross.* хмѣль. Podpiły, podpity, *Boh.* podnapity, podraušilý; *Ross.* припьянъ. — §. Pijże włodarzu! B. Jużem podpił sobie. *J. Kchan. Dz.* 200. dosyć się napiłem, ich habe mich ſatt getrunken, cf. podjeść sobie.

PODPIEC, podpiekł, *f.* podpiecze *cz. dok.*, Podpiekać *niedok.*, od spodu popiéc, von unten bebacken; *Ross.* подпечь, подпекать. *PODPIECZE, a, *n.*, miejsce pod piecem, der Raum unter dem Ofen; *Boh.* podkamnj; (*Ross.* подпечникъ dziura pod piecem).

PODPIECZĘTOWAĆ *cz. dok.*, od spodu popieczętować, unterſiegeln; *Ross.* подпечатать, подпечатывать, (• 2. przedrukować).

*PODPIEKA, i, *ż.*; *Ross.* подпека; brunatna skóra chleba, cf. przylepka, die braune Brotſeite.

PODPIELUSZEK, *ob.* Poddupnik.

PODPIERAĆ, *ob.* Podeprzeć. PODPIERACZ, a, *m.*, który podpiera, wspieracz, podporca, podpora, der Unterſtützer.

PODPIERSIEŃ, POPIERSIEŃ, śnia, *m.*, PODPIERŚNIK, a, *m.*, rzemień pod piersiami końskiemi; *Boh. et Slov.* podprsyna, prsotiny; *Carn.* podpersnèk, podpersneza; *Vind.* podperſina; *Croat.* podperszína; *Slav.* opêrsine; *Bosn.* podprrisje, preseni, poprugh za prrisi od kogna; *Rag.* podparsje; *Ross.* наперсникъ, нагрудникъ, der Bruſtriemen. Podpiersień ma leżeć nad łopatkami, ażeby koniowi do stąpania i wyrabiania nogami nie przeszkadzał. *Kaw. Nar.* 393. Podpiersień. *Alb. na Woj.* 9. Siodło ma być z pochwami i z popiersieniem rządnym szerokim. *Hipp.* 39.

PODPIJAĆ, *ob.* Podpić.

PODPIŁOWAĆ *cz. dok.*, ode spodu przypiłować, von unten durchſägen; *Ross.* подпилить, подпиливать. Pnie te mają być tak podpiłowane i podcięte, aby statkom płynącym nie szkodziły. *Pam.* 85, 1, 320. Podpiłowanie *Ross.* подпилка, подпиленіе.

PODPIŁY, *ob.* Podpić. PODPINAĆ, *ob.* Podpiąć.

PODPIS, u, *m.*; *Boh.* podpis; *Sorab.* 1. podpisz; *Vind.* podpiſs, podpiſmu; *Croat.* podpisz, podpiszek; *Rag.* podpìs; *Ross.* подпись, подписка, рукописаніе, рукоприкладство, рукоприкладываніе, зарученіе (cf. zaręczenie); скрѣпа, закрѣпа, закрѣпка (cf. krzepić), справа, (cf. sprawa); §. a) podznaczenie imienia pod jakim pismem, die Unterſchrift. Niżéj na podpisie wyrażony .... — §. b) Podpis na liście, napis na kopercie, adres; *Ross.* надпись, die Aufſchrift auf einem Briefe. PODPISAĆ, *f.* podpisze *cz. dok.*, podpisuje *praes.*, Podpisywać *frequ.*; *Boh.* podepsati, podpisowati; *Sorab.* 2. podpiszasch; *Sorab.* 1. podpischu, podczëychuyu; *Vind.* podpiſati. *Croat.* podpissújem, podpiszati; *Bosn.* podpisati; *Rag.* podpîsati; *Ross.* подписать, подписывать, заручить, заручать, (cf. zaręczyć); §. a) imieniem swoim podznaczyć, imię swoje pod czym wyrazić; unterſchreiben, unterzeichnen. Ten testament dla lepszéj wiary i wagi ręką własną podpisuję. *Teat.* 5, 57. Podpisujący co, *Vind.* podpiſar, podpiſavez; *Croat.* podpiszavecz; *Eccl.* подъписатель. Podpisany, co podpisał, *Ross.* подписчикъ, заручитель, рукоприкладчикъ. Podpisany własną ręką skrypt *Ross.* заручный. Przywiódłbym i innych wielu, coby téj sentencyi mojéj podpisali. *Biel.* 11, (cf. pisać się na co, *oppos.* odpisać się, rozpisać się). Przodkowie nasi nie podpisywali się w listach jak tylko bratem; potym powolnym sługą; dzisiejsi zaś najniższymi sługami i podnóżkami. *Mon.* 64, 461. — §. b) Podpisać list, abo na liście, napisać na nim adres; *Rag.* nadpisati kgnigu; *Ross.* надписать, надписывать; *Eccl.* надписую; die Aufſchrift auf einen Brief ſchreiben. List ten zanieś temu, do kogo jest podpisany. *Teat.* 38, 269. (podług adresu). Podpisać się na tytule księgi, ſich auf dem Titel nennen. Ci, co o wzgardzie sławy księgi pisali, Na tychże tam księgach z pilnością imiona swoje podpisali. *Warg. Wal.* 301. PODPISEK, ska, *m.*; *Boh.* podpisař; *Sorab.* 1. wotpiszwař, piszarski pomocznik, zapiszwař; *Croat.* podpiszecz; *Eccl.* писчій; *Ross.* подьячей, поддьячей; substytut pisarza, *amanuensis. Mącz., tabellarius. Cn. Syn.* 867. der Unterſchreiber, Schreibergehülfe, Untergerichtsſchreiber. Pisarzom ziemskim inne dopiski, którzy tylko w pisaniu im pomagać mają, dopuszczamy mieć, jedno żeby sami wszystko ręką swą podpisywali. *Herb. Stat.* 401. *Czack. Pr.* 1, 110. *Tarn. Ust.* 197. Regent kancelaryi w prawdziwéj Polszczyznie zowie się podpisek. *Treb. S. M.* PODPISKOWY, a, e, od podpiska; *Ross.* подьяческій.

PODPITEK, tku, *m.*, podpicie, podpijanie sobie, der Rauſch. Na podpitku episkopi brodami się wycinają. *Pim. Kam. pr.* PODPITY, *ob.* Podpić. PODPIWNICZNY, ego, *m.*, pomocnik piwnicznego, der Unterkellner; *Vind.* podkletar; *Ross.* подключникъ.

*PODPLĄSAĆ *cz. dok.*, nieco popląsać, ein wenig gaukelnd hüpfen und tanzen. (*Ross.* подплясать, подплясывать tańcować do instrumentu lub pieśni).

*PODPŁASZCZE, a, *n.*; *Boh.* podpláštj; odzienie pod płaszcz służące, eine Kleidung unter dem Mantel zu tragen.

*PODPLĄTAĆ *cz. dok.*, Podplątywać *czestl.*, pod czym poplątać, sekretnie zaplątać, *phys. et mor.*, unter etwas hin verwirren, verwickeln, verflßen, heimlich verflechten. Co mu się jeno podoba w schismatykach broi, zwodzi je, mami, oszukawa, podplątywa, obala, błędy przez nie sieje. *Smotr. Ex.* 27.

PODPLEŚĆ, podplótł, podpletli, *f.* podplecie *cz. dok.*, Podplatać *niedok.*, pod czym popleść, w czym zapleść; unterflechten, unter etwas hin flechten; *Vind.* podplesti; *Ross.* подплесть, подплетать, (2. podbijać nogę, podejść, okpić); *Eccl.* подплетаю *subnecto.*

PODPŁÓKAĆ *cz. dok.*, podpłócze *f.* płócząc podmyć, podlizać, podbierać, podrywać; von unten beſpülen, wegſpülen, ausſpülen. Budowania na piasku, gdy na nie przyjdą nawałności wód, łacno podpłókane bywają, i wniwecz obrócone. *Gil. Post.* 98.

PODPŁOMYK, a, *m.*, PODPŁOMYCZEK, czka, *m.*, *dem.*, PODPŁOMIENNY n. p. chléb. 3 *Leop.* 3 *Reg.* 17, 13. podpopielny. 1 *Leop. ib.*, PODPŁOMNY, *W. ib.*; *Boh.* podplamenice; *Croat.* pogácha; *Hung.* pogátsa; chléb u samego płomienia pieczony, cf. wychopień; an der Flamme

geröſtetes Brot, Flammenkuchen, Brotkuchen, Aſchenbrot. Podpłomyk i chleb między węglem pieczony, z boków wnet się przypiecze, a we śrzodku surowe ciasto zostaje, także i popiołu tam się wiele przymiesza. *Cresc.* 159. Podpłomyki przed węglem i płomieniem z wierzchu tylko się popieką. *Sak. Probl.* 200. Placek abo podpłomyk. *Biel. Hst.* 85. Z téj mąki przynieś mi upieczony podpłomyczek. *Sk. Zyw.* 2, 194. Podpłomyk z jęczmiennéj mąki. *ib.* 1, 405. Pokarm ich podpłomyki, pieczone pod żarem, zaprawy mleko świeże, rozkoszy oliwa. *Boter.* 198. Nie wymyślnemi potrawami, ale podpłomykiem prostym i wodą czestuje go. *Pociej.* 167. Podpłomyczek na węglu upieczony, a kawalec baraninki, to były półmiski ich. *Rej. Zw.* 69 *b.*

PODPŁYNĄĆ, *f.* podpłynie *cz. jednll.*, Podpływać *niedok.*; *Ross.* подплыть, подплывать; *Eccl.* подплаваю; wodą podchodzić, podciekać pod co; bis unter etwas hinſchwimmen, hinfahren, hinfließen. Rzéka, która pod miasto podpływała .... *Pilch. Sall.* 244. O jak szczęśliwi są, co przed powodzią, Burzliwych czasów uniknęli słoty, Pod ląd spokojny podpłynęli łodzią, Już ich nie porwie wiatr w przykre obroty. *Zab.* 13, 220.

PODPOIĆ, *f.* podpoi *cz. dok.*, Podpajać *niedok.*, robić, żeby kto sobie podpił, nieco upajać kogo, podraczyć go; *Ross.* подпоить, подпоивать, einem ein Räuſchchen beybringen, ihn ein wenig berauſcht machen. Podpojenie *Ross.* подпойка.

PODPOKORZYĆ, *f.* podpokorzy *cz. dok.*, Podpokarzać *niedok.*, nieco upokarzać, etwas demüthigen. Przyczyną łagodnego i podpokorzonego poselstwa Jerzemu to było, iż .... *modesta et submissa legatio. Krom.* 621.

PODPOLAŁY, *ob.* Podpalały. PODPÓŁKOWNIK, *ob.* Podpułkownik.

PODPOŁUDNIOWY, a, e, ku południu mieszkający, mittäglich, gegen Mittag wohnend. Do Afryki zaszedłszy, tam podpołudniowe gromili narody. *Klon. Wor.* 7.

PODPOMÓDZ, podpomógł, *f.* podpomoże *cz. dok.*, Podpomagać *niedok.*, wspomagać, pod ręce podejmować, nie dawać upaść, podźwigać, na nogi postawiać, podpierać, wspierać; aufhelfen, unterſtützen, in die Höhe helfen; *Slov.* napomáhám; *Carn.* perpomorem; *Vind.* podpomagiti, podpomagati, napomagati, podpreti, podpirati, podstebrati; *Bosn.* podpomocchi, podpomagati; *Rag.* podpomochi, podpomocchiti, podpomaagam, podprjêti, podaprjêti; *Ross.* подмочь, подмогать, подкрѣпить, подкрѣплять, подкрутить, подкручивать; *Eccl.* подъутверждати, помоществовати, спопѣшествую. Wspaniałemu przystoi, żeby podpomagał i czynił ludziom dobrze. *Gorn. Sen.* 167. Powinnością jest, żebyśmy bliźnich wszelakim obyczajem podpomagali. *W. Post. W.* 28. Kazimierz Włochy pieniędzmi gotowemi podpomógł. *Krom.* 577. Podpomożony dobrodziejstwem cudzym. *Biał. Post.* 220. Podpomagali go wszyscy bracia jego. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 3, 2. Czymby miłość swą podpomodz, się pyta. *Kołak. Wiek. C* 1. (pokrzepić). Lud żywnością od niego podpomożony. *Prot. Jał.* 28. Te słowa moje was na przyszły czas wielce podpomogą. *ib. B* 2 *b.* Proś, aby cię w tym podpomogło święte bóstwo jego. *Rej. Post. O o* 6. PODPOMOŻENIE, ia, *n.*, *subst. verb.*, pomoc, podpora; die Beyhülfe, Stütze, Unterſtützung; *Vind.* podpomuzh, pomagaviza, pomuzhna frednina; *Rag.* podpomooch; *Ross.* подмаганіе, подмога, помога, подкрѣпа. Podpomożeniem bliźniemu dogodził. *Prot. Jał.* 27. W którym pasterzu nie będzie podpomożenia ducha ś., już słabe jest pasterstwo jego. *Rej. Ap.* 33. Źle człowiekowi być samemu, ale mu uczyńmy wżdy jakie podpomożenie. *Rej. Post. H* 3. Trzeba mu jakiego podpomożenia. *Rej. Zw.* 1 *b.* Uczynię człowiekowi podpomożenie przystojne jemu. *Radz. Genes.* 2, 18. «*not.* małżeństwo jest najpożyteczniejsze podpomożenie człowiekowi.» Żadne podpomożenie w smutku a w upadku człowieka nędznego, jemu wierniejsze być nie miało, jedno cnotliwa żona jemu naznaczona. *Rej. Post. H* 3. PODPOMOŻYCIEL, a, *m.*, wspieracz, der Unterſtützer, Anhelfer; *Rag.* podpomochnîk; *Eccl.* подкрѣплятель, **съпоспѣшьникъ**, спомощникъ. PODPOMOŻYCIELKA, i, *ż.*, która podpomaga, die Unterſtützerinn. *Biał. Post.* 83.

PODPOPIELNY n. p. chléb. 1 *Leop. Judic.* 7, 13. pod popiołem upieczony, *ob.* Podpłomyk.

PODPORA, y, *ż.*, PODPORKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh. et Slov.* podpora; *Sorab.* 1. podpêra, zaperadwo; *Sorab.* 2. podpora; *Carn.* podporna, oppretje, podparina; *Vind.* podpera, podpir, podporna, podpara, podpertje, steber, podsteber; *Croat.* pòdpor, podpòrnya, uporische, podporische. zdersâlo, naszlon, podlogà, podlosek; *Dal.* podpor; *Rag.* podpòr, podpórstvo, podpomooch; *Bosn.* podpor, podporstvo, podaprenje, pritka; *Ross.* подпора, подпорка, опоръ, опора, подкрѣпа, стойка; *Eccl.* подпирка, **подъпора**, опорка, подкрѣпка, подкрѣпленіе; to, co drugą rzecz podpiera, *phys. et transl.*, die Stütze. Podpory, przymurki, podpierające miejscami wewnętrzne wału futrowanie. *Jak. Art.* 3, 308. Wola ludzka dla krewkości swéj ma dwie podpory, rozum i pamięć. *Bals. Niedz.* 1, 150. Luby soku, winko stare, podporaś mojéj starości. *Teat.* 55. *d*, 8. Podpora rzeczy domowéj, to jest, na kim gospodarstwo leży, *columna familiae. Macz.*, (filar). Podpora wielka Rzpltéj. *Cn. Ad.* 882, (cf. mur). Niemasz cię ojczyzny swéj wielki miłośniku, Przednia tejże podporo, i czujny strażniku. *Groch. W. B* 5. Mamci ja jeszcze z onych starodawnych doktorów podpory tego mego dowodu. *Baz. Hst.* 173. (świadectwa). — §. Materya jest podporą wielu własności przez zmysły dostrzeżonych. *Cyank. Log.* 51. podkładem, podmiotem, *subjectum*, *basis*, grunt; Grundlage, Unterlage. — Podporki dla płonek, macic winnych, *ob.* Tyki. PODPORCA, y, *m.*, podpieracz, der Unterſtützer. *Gil. Post.* 49 *b.* PODPORNY, a, e, od podpory, podpierający; Unterſtützungs-, Stütz-; *Ross.* подпорный.

*PODPOROŻE, a, -*m.*, miejsce pod progiem rzécznym; *Ross.* подпорожье, der Platz unter einem Waſſerfalle, cf. zaporoże.

PODPORUCZNIK, a, *m.*, *second lieutenant*, der Unterlieutenant; *Vind.* podnamestnik, podleitenant; *Ross.* подпорутчикъ; (*Croat.* podporuk *subpraes*). PODPORUCZNIKOWSKI, a, ie; *Ross.* подпорутчиковъ, подпорутчичей.

PODPOŚCIERAĆ *cz. dok.*, pod czém rozpościerać, unter etwas ausſpreiten, ausbreiten; *Sorab.* 1. podpżeztżeram *subtendo*; *Vind.* podgerniti, podprestreti, podſhirjati, spudſeſhirjati.

PODPRACOWAĆ *cz. dok.*, pracując nadmordować się, ſich etwas müde arbeiten; (cf. *Sorab.* 1. poddżjlam *subigo*).

PODPRAWIĆ, *f.* podprawi *cz. dok.*, Podprawiać *niedok.*, Podprawować *frequ.*, podstawiać, podsadzać, podkładać, wprawiać pod co; unter etwas legen, ſetzen, ſtellen; *Eccl.* подтворяти; (подправляю *corrigo*, *emendo*, poprawuję). Lśni klejnot drogi folgą podprawiony. *Groch. W.* 169. Przebiła się na mieczu pod pierś podprawionym. *Otw. Ow.* 557. Broń końcem w piersi podprawiwszy .... *Otw. Ow.* 145. Tarcza spodkiem podprawiona skórą wołową. *ib.* 499. podszyta, unterfuttert. Piłka drukarska podprawia się na balice sznurkiem albo ćwiekami. *Magier. Mskr.* Ziemię skopawszy, podprawić gnojem bydlęcym. *Przedz.* 65. Gron, którycheś nie podprawował, zbierać nie będziesz. *Radz. Levit.* 25, 5. — §. Podprawić kogo do czego, podstroić, sekretnie go na kogo nasadzić, podwieść; einen wozu anſtellen, dazu abrichten, brauchen.

PODPREFEKT, a, *m.*, *N. Pam.* 22, 41. pomocnik prefekta w powiecie, powiatowy starosta, der Unterpräfect.

PODPROBOSZCZ, a, *m.*, pod dozorem proboszcza probostwem zawiadujący, der Unterprobſt. Xiądz podproboszcz. *Węg. Org.* 5.

PODPRÓĆ, *f.* podporze *cz. dok.*, aż pod co rozpróć, bis unter etwas hin auftrennen; *Ross.* подпороть, подпарывать.

PODPRÓCHNIEĆ, *f.* podprochnieje *neutr. dok.*, od dołu naprόchnieć, von unten morſch werden, anfaulen. Drzewko, gdy podprόchnieje, trudno go już kręcić, Bobyś już i z korzenia musiał wszystko stręcić. *Rej. Wiz.* 88 *b.*

PODPROFOS, a, *m.*, der Unterprofos. Podprofos ma być profosowi posłusznym; przy exekucyi rózgi nosić i żołnierzom rozdawać, kordegardę zamiatać etc. *Kaw. Nar.* 192.

PODPROPORCZYK, a, *m.*, *ob.* Podchorąży; *Ross.* подпрапорщикъ, *adject.* подпрапорщиковъ.

PODPROSIĆ, *f.* podprosi *cz. dok.*, Podpraszać *niedok.*, Podpraszam kogo, upraszam pod kim, upraszam tajemnie, *suppeto. Macz.*, (*ob.* pod kim), heimlich um etwas anſuchen, das ein anderer ſchon hat, durch Bitten und Anſuchen einem andern ein Bein unterſchlagen.

PODPROWADZIĆ, *cz. dok.*, aż pod co zaprowadzić, tajemnie przyprowadzić; bis wohin unter führen, heimlich herbey führen. Złączywszy się z Tatarami, podprowadził ich wielkie ordy pod Sandomierz. *Steb.* 3, 35.

PODPRÓŻE, a, *n.*, dolny próg; *Vind.* podprag, spudnji prag, die Unterſchwelle, *oppos.* nadpróże.

PODPRZĘGAĆ *cz. dok.*, pod czym zaprzęgać, przyprzęgać, unter etwas hin anſpannen; *Ross.* подпрячь, подпрягать.

PODPRZEOR, a, *m.*, pomocnik przeorski; *Vind.* podpriar, podpriednik, der Unterprior. PODPRZEORYSZA, y, *ż.*, die Unterpriorinn.

PODPRZYSIĄDZ, podprzysiągł, *f.* podprzysięże, podprzysięgnie *cz. dok. et jednl.*, Podprzysięgać *niedok.*, tajemnie, chytrze, pod ręką przysięgę złożyć; heimlich, argliſtig ſchwören. Zawiódłszy kogo, nie bój się podprzysiądz choć krzywo. *Hul. Ow.* 59.

PODPUCHNĄĆ, podpuchł, *f.* podpuchnie *neutr. jednl.*, od dołu napuchnąć; *Bosn.* podpuhnuti, von unten anſchwellen, verſchwellen. On téj nocy nie spał, włosy miał roztargane, oczy podpuchłe. *Teat.* 48, 14.

PODPUŁKOWNIK, PODPÓŁKOWNIK, a, *m.*; *Ross.* подполковникъ; namiestnik pułkownika, der Unteroberſte, der Oberſtlieutenant. Podpułkownik pomocą będzie pułkownikowi swemu we wszystkiém, co się tyczy służby. *Kaw. Nar.* 138.

PODPUSZCZKA, i, *ż.*, PODPUSZCZADŁO, a, *n.*, co do podpuszczania mléka służy; (*Boh.* podpauſtka = potrawka, siekanina, bigos); das Lab, die Milch gerinnen zu laſſen; (*Boh.* syřiſtě; *Sorab.* 1. sedrižčżo, sedreno; *Vind.* ſirſhe, ſiriſhzhe, raſol, f' zhem ſe mlieku vſiri inu ſtilni; *Croat.* szerische, podlev). Podpuszczka, serzysko, podpuszczadło, mléko zsiadłe w żołądku cielęcym jeszcze ssącym, którego używają do podpuszczania mléka. *Sienn. Wykł. Syr.* 670. *Kluk. Zw.* 1, 228. *Krup.* 5, 79. Käſelab, Kälberlab. Podpuszczka u rzeźnika jest w ślazie cielęcym; używają jéj do podpuszczania séra. *Magier. Mskr.* — *Transl. et fig.* Za obleśnych zauszników łagodną podpuszczką; *assentatoribus frigidum*, *ut dicunt suffundentibus. Krom.* 511. PODPUŚCIĆ, *f.* podpuści *cz. dok.*, Podpuszczać *niedok.*; (*Boh.* podpuštiti = mięso dusić); *Boh.* syřiti, posyřiti, posyřalý; *Sorab.* 1. podpuschczu, podpuschczim, zeszédru; *Bosn.* siriti, usiriti; *Croat.* szirim, uszirújem; (*Ross.* подпустить, подпускать = aż pod co puścić, przypuszczać); — podpuszczać mléko, zsiadłym go czynić, die Milch laben, gerinnen laſſen. Ziele przytulia mléko podpuszcza, właśnie jak serzysko. *Syr.* 1412. *et* 670. Mléko podpuszczane. *Sienn.* 608. Sery podpuszczane, Sahnkäſe, Süßkäſe, robią z słodkiego mléka, włożywszy w nie nieco podpuszczki. *Kluk. Zw.* 1, 228.

PODPUSZYĆ *cz. dok.*; (*Ross.* подпушить, подпушать podszyć futrem, подпушка futrzane podszycie); cokolwiek napuszyć, nadać, podbechtać, aufbläſen. *X. Kam.*

PODRĄBAĆ, PODRĄBIĆ, *f.* podrąbi *cz. dok.*, Podrębować, Podrąbywać *frequ.*; *Sorab.* 1. podrubam, podrubnu; *Ross.* подрубить, подрубать; podsiec, podciąć, ode spodu odrąbać; von unten anhauen, weghauen. Chłop nasadziwszy siekierę, począł drzewo podrębować. *Ezop.* 18. My do siekiery, maszt podrąbać. *Teat.* 26, 3. Podnieśli ręce swe na niego; ale upadli, jakby ich podrąbił na ziemi. *Dambr.* 841. (jak z nóg ścięci). Gdy siekierą odlew go ciąć kusi, Zadrżał i zajęczał dąb, przed swym podrąbaniem. *Otw. Ow.* 336, *Ross.* подрубка. U myśliwców, gdy kto kształtem innym Mówi polując, musi wnet być winnym, I musi z drzewem prawnie osądzony Być podrąbiony. *Klon. Fl. E* 2.

PODRACZYĆ, *f.* podraczy *cz. dok.*, podweselić, podochocić trunkiem, podchmielić, podpoić; ein Räuſchchen beybringen, ein wenig beſäufen, betrunken machen. Nim jeść zgotują, tak pan goście podraczy. Co mu jeść dadzą, drugi nie obaczy. *Bratk. T* 2 *b.* Podraczyć się, abo sobie, podpić sobie; ſich ein Räuſchchen trinken, ſich berau-

ſchen. Dzbanie, kto się twoim podraczy sokiem, Sen go łaskawym obejdzie mrokiem. *Hor.* 2, 141. *Nar.* Począł przestronniejsze nad inne spełniać puhary; toż podraczywszy sobie, kazał.... *Pilch. Sen. gn.* 313. Winkiem podraczony. *Hor.* 2, 234. *Kniaź. Anakr.* 69.

PODRAPAĆ, *cz. dok.*, Podrapować *contin.*, drapiąc poranić, beſtratzen, von oben zerſtratzen; *Boh.* podrbati; *Sorab.* 1. podrapuyu; *Ross.* исцарапать, исцарапывать, исчесать. Piersi lekce podrapować i pogłaskować. *Spicz.* 185.

PODRASTAĆ, *ob.* Podrosnąć.

PODRATOWAĆ, *f.* podratuje *cz. dok.*, podpomodz ratunkiem, wspomodz; einem aus der Noth helfen, ihm aushelfen. Brat brata przez drogość niesłychaną, nie mógł podratować. *Star. Vot. B* 3. Żywności podratowania żebrzą. *Krom.* 478. Tatarowie od książąt Ruskich wywabieni i podratowani, do Polski wpadają; *exciti et adjuti. Krom.* 349.

*PODRAŻAĆ *cz. niedok.*, [*cerk.* **подражати** = naśladować, nachahmen 2]; n. p. Chce, abyś mu w téj rzeczy pochlebiał a podrażał. *Eraz. Jez. F* 6 *b.*

PODRAZIĆ *cz. dok.*, od dołu zrazić, porazić, von unten verletzen, eins verſetzen; *Boh.* podrazyti, podrażjm, podrazým *subverto*; *Sorab.* 1. podražu *supplanto.*

PODRAŹNIĆ, *f.* podraźni *cz. dok.*, drażniąc poruszyć kogo, einen etwas necken und zerren; *Ross.* подразнить, подражнывать. Podraźnię się z nią trochę. *Teat.* 28. *b*, 56. pokłócę się z nią trochę.

PODRĘBÓWAĆ, *ob.* Podrąbać.

PODRĘCZE, a, *n.*, poręcze u krzesła, na którym rękę kładą, der Arm an einem Lehnſtuhle. Wyrwała mu małpa poduszeczkę, na któréj położył był rękę, z podręcza. *Gorn. Dw.* 160. PODRĘCZNY, a, e, §. a) pod ręką się znajdujący, na dorędziu będący; unter der Hand befindlich, bey der Hand; *Ross.* подручный. Druk podręczny większy. *Solsk. Geom.* 28. pod rękę pismo, *obliqui characteres. Cn. Th.* 731. Curſtſchrift. — §. b) Podręczny; (*Ross.* подручный podległy, poddany); wyręczający kogo, namiestniczy, Vice-, zastępczy, ſtellvertretend. Podręczni rotmistrzów tysiącznicy, setnicy. *Nar. Hst.* 2, 66. Z początku podręczni mistrzów Krzyżackich mieli tylko tytuł komendorów. *Nar. Hst.* 5, 316.

PODREPCIĆ, *f.* podrepci *cz. dok.*, małemi kroczkami podeptać, mit vielen und kleinen Schritten nieder treten, zertreten, mit Füßen zerknicken. Na podworcu, gdzie ludzie i bydło częstym przechodem podrepcą i potretują ziemię.... *Haur. Sk.* 30.

PODRĘTWIEĆ, POTRĘTWIEĆ, *f.* -ieje, *neutr. dok.*, zdrętwieć jeden po drugim, nach einander erſtarren. Padł czołem w ziemię, a u zbladłéj gęby Kąsają piasek potrętwiałe zęby. *P. Kchan. Jer.* 244.

PODROB, u, *m.*, PODROBA, y, *ż.*, PODROBY *plur.*, PODROBKI *zdrobn.*, droby, drobki, wnętrza wyjęte z bitych zwierząt, trzewa, das Geſchlinge, (Oeſterr. das Bäuſchel). Podroby nazywają się wątroba, płucka, serce, śledzionka, skopowe, cielęce i t. d. *Wiel. Kuch.* 422. Podroby wodą umyjesz. *Radz. Levit.* 1, 3. Wyjmiesz błonę, która jest około podrobów z wszystką tłustością ich. *ib.* 3, 9. Wrzucą w wodę wątroby ofiarowanych bydląt, i insze podroba, Neptunowi ofiarą. *Pot. Arg.* 795. Z krowy zabitéj będzie skóra, łój, mięso i różne podroba. *Haur. Sk.* 52. Z ryb różnych podroby i ikry. *Hor. Sat.* 221. Każdemu dają rosół z podrobek rybich. *Boh. Dyab.* 2, 10. Ty, który mszcząc się bronisz ciałom grobu, Nasyć się w polach śmierdzących podrobu. *Chrośc. Luk.* 238.

1. PODROBIĆ, *f.* podrobi *cz. dok.*; (*Slov.* podrobiti; *Hung.* darabolni; *Boh.* podrtiti; *Rag.* podrobitti); na drobne części podzielić, drobno pobić, potłuc; in kleine Stücke zerlegen, zerſchlagen, zerſtoßen. Kto wieki na króciuchne minuty podrobił? *Zimor. Siel.* 213. Coż już będzie, jeśli i ten krótki czasu przeciąg, na różne podziały podrobiemy? *Pilch. Sen. list.* 2, 141. Członki jego straszliwie podruzgotane, podrobione. *Birk. Dom.* 47. *Ross.* перебивный.

2. PODROBIĆ, *f.* podrobi *cz. dok.* Podrabiać *niedok.*, (cf. *Boh.* podrobiti = podbić sobie; *Sorab.* 1. poddžjlam, poddžjwam *subigo*); trochę obrobić, ein wenig bearbeiten. Drzewo podrobione schnie prędzéj, jak całkie. *Jak. Art.* 3, 170. Podrobić pończochę, przyrobić część jéj zdartą, einen Strumpf anſtricken. *X. Kam.* — §. Podrabiać czym, narabiać czym, przesadzać; etwas übertreiben, überſpannen. Nie pisze z naturalnością, wszędzie nawtyka myśli żywych, podrobionych, wytwornie kształtnych. *Pir. Wym.* 160. — §. Podrobić, podrzucić konterfakcyą, pofałszować; verfälſchen, nachmachen. Zmyślone i podrobione zaświadczenie. *Gaz. Nar.* 2, 30 *b.* podrzucone, zfałszowane; verfälſcht, nachgemacht. — §. Podrobić sobie. *Cn. Th.* 734. nadpracować się, nieco zpracować się, ſich etwas müde arbeiten.

PODROSŁEK, łka, *m.*, PODROSTEK, stka, *m.*; *Rag.* podraasli, podraaslich, podrâslich, *f.* podraasliza; *Ross.* подростокъ; podrosły człowiek, prawie wyrostek; ein aufgeſchoſſener junger Menſch, ein ſchon etwas erwachſener Jüngling. Są przykłady, że wilcy nietylko dzieci, ale i słusznych podrostków porywali. *Haur. Sk.* 312. Dzieci abo podrosłkowie niech takich strojów używają. *Modrz. Baz.* 203. Nie mogą być karani dzieci, podrosłkowie jednako jak dorosli i starzy. *Petr. Pol.* 320. Podrostka trudnemi drogami do cnot wiodą. *Suszyc. Pieśn.* 3, *G. b. Janusz. Oksz. P* 3. *Janusz. Pos. D.* PODROSNĄĆ, podrósł, *f.* podrośnie *neutr. jedntl.*, Podrastać *niedok.*; *Boh. et Slov.* podrůsti, podrostati; *Vind.* podrastiti, vreditiſe; *Croat.* podrasztujem; *Eccl.* подраждаю, подрастаю; *Ross.* подростъ, подростать; dosyć znacznie wzrastać, podnosić się, *phys. et mor.*, heran wachſen. Animusz przy swobodzie podrasta, a w niewoli odpada. *Pilch. Sen. gn.* 223. Podrosłe dzieci, od siedmiu lat, gdy już zaczynają mieć baczenie. *Petr. Ek.* 94. PODROST, u, *m.*, §. a) podrośnienie, dosyć znaczny wzrost, das Aufwachſen; *Boh.* podrosteliny. Rym mój, któryć, dziecię, niosę, z podrostem twym rość będzie. *Miask. Ryt.* 3. Z podrostem cuda czynić będzie, Które roznosząc rącza sława wszędzie, Wyprawi za nim. *ib.* 34. — §. b) Podrost, ziele, *hypocistis, quia sub cisti radice nascitur. Cn. Th.* ein gewiſſes Kraut beym *Plin. H. N.*

*PODRÓWNAĆ *cz. dok.*, nieco równym uczynić, od spodu wyrównać, von unten ebnen; *Ross.* подровнять, подравнывать.

PODRÓŻ, y, *ż.*, droga, która się dokąd odprawuje, die Reiſe, (*Wegfahrt); *Boh.* cesta, chuze, chodba, paut; *Slov.* gjti, cesta; *Sorab.* 2. reiſa, rejſa; *Carn.* rajsha; *Vind.* potuvanje, raisha, hod, hoja, zestuvanje, popotuvanje, pot; *Croat.* putuvanye; *Ross.* путь (*ob.* Pątnik, putny), поѣздка (*ob.* Pojazd), путешествіе, странство, странствованіе; *Eccl.* поязд, поѣздъ, поѣздка, страничество, странствіе. Pożegnania smucą i tych, co w podróż jadą, i tych, co zostają. *Przyb. Luz.* 138. auf die Reiſe gehen, verreiſen. Odwołuję się do każdego, co w naszym kraju podróże odprawił. *Kras. Pod.* 2, 18. Na podróż trzeba się upić; jak inaczéj opuszczać Warszawę kochaną. *Teat.* 15, 67. Niech ma podróż swoje niewygody, ma ona i rozkosze. *Ossol. Baj.* 2. Niedługo się w podróż niebieską wybierze. *Teat.* 1. *b*, 12. Szczęśliwa podróż! *Zab.* 14, 249. — §. Podróż, opisana podróż, opisanie podróży; die Reiſe, die Reiſebeſchreibung. — (PODROŻEĆ, *f.* podrożeje *neutr. dok.*, w górę pójść, droższym się stać, theurer werden, (*ob.* Podrożyć). Teraz wszystko podrożało. *Mon.* 67, 394. Wszystkie towary tego roku podrożeją, zwłaszcza dla tych, którzy je na rejestr biorą. *Mon.* 68, 111. Żywność podrożała. *Gaz. Nar.* 1, 229.) — PODRÓŻNIK, a, *m.*, człowiek podróżny, w drodze będący, drogę odprawujący, wojażer, ein Reiſender; *Boh.* pocestný, pautnjk, *ob.* Pątnik, putny; *Sorab.* 1. puczńik, podrożnik; (podrożnik komornik, *qui in aedibus conductitiis habitat*, *f.* podrożnica, podrożnistwo *conductio*); *Carn.* popotnek; *Vind* popotnik, zestnik, potni zhlovik, prehoinik, prehajar, prehajavez; (podrushnik, kaplan, odhudnik *diaconus*); *Ross.* попутчикъ, *f.* попутчица, ѣздокъ, странствователь, странникъ, *f.* странница; *Eccl.* пѫтьникъ, *f.* пугница, путеходитель, странствующій, дорожный человѣкъ, путешественникъ, путеходецъ. Europejscy podróżnicy twierdzą.... *Wyrw. Geog.* 144. Podróżnik na statkach, sankach, *Ross.* сѣдокъ, cf. siadacz. — §. b) *Botan.* Podróżnik ziele, cykorya; Cichorien, Wegwart; *Boh.* čakanka, čekanka; *Ross.* солнцева сестра, петровы батоги (*Eccl.* подорожникъ *seris*, *intubus*; *Ross.* подорожникъ; *emberiza nivalis*, trznadel; *alauda campestris*, skowronek). Ogrodowego podróżnika korzeń zażywa się od niektórych jak kawa. *Kluk. Rośl.* 2, 244. Podróżnik brodawczany, *ob.* Brodawnik. PODRÓŻNY, a, e, §. a) drodze służący, nadróżny; Reiſe-, zur Reiſe gehörig; *Boh. et Slov.* pocestný; *Sorab.* 1. puczowne; *Carn.* popotne; *Vind.* popotni; *Ross.* дорожный (drogowy), путный, путевый, заѣзжій (cf. zajezdny), странническій (cf. strona, stronny), странствующій; *Eccl.* подорожный, пѫтьнъ, странный. Podróżne zawady, *ob.* Obłogi. Po podróżnemu *adverb.*, w podróżnych sukniach, abo jako podróżnik, reiſemäßig. Jakże się prezentować tak po podróżnemu? *Teat.* 8, 30. — §. Zasadzki podróżne, albo zastępowania na dobrowolnéj drodze. *Szczerb. Sax.* 163. po drodze, na drogach; auf der Straße, Landſtraße. — §. b) Podróżny, podróżnie, w ciągu odprawującéj się drogi, während der Reiſe, auf der Reiſe. Ciężkie mu było podróżne gorąco. *Birk. Dom.* 57. Śmierć podróżnie w jednym gościńcu i Kupido stali. *Wad. Dan.* 218. — §. Podróżny, ego, *m.*, *Subst.*, człowiek w podróży, ein Reiſender. Podróżnego w dom przyjąć. *X. Kam.* PODRÓŻNE, ego, *n. Subst.*, nadrożne, opatrzenie na drogę, strawne, koszt. *Cn. Th.* 457, *Carn.* popotneza, Reiſekoſten, Reiſegeld. — — *Fig.* Trzeba umysł podróżnym niebieskim utwierdzić, abyśmy krzepko piersi na szable pogańskie stawili. *Birk. Dom.* 159, (*ob.* Wiatyk). — Podróżne, *podorożne; *Ross.* подорожная, paszport, der Reiſepaß. Podróżne wydawała kancelarya królewska. *Czack. Pr.* 64. — PODRÓŻOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok*, podróże odprawować, wojażować, pątnikować, reiſen; *Vind.* potuvati, zestuvati, raishati, popotuvati; *Carn.* rajsham; *Croat.* putuvati; *Ross.* путешествовать, странствовать. Nieuhamowana podróżowania żądza władnęła młodym mym wiekiem. *Teat.* 2. *c*, 5. Podróżowanie *Ross.* странствіе, странство.

PODRÓŻOWAĆ *cz. dok.*, rumienidłem podfarbować, von unten roth färben; *Ross.* подрумянить, подрумянивать.

PODROZUMIEĆ *med. dok.*, podrozumiewać *contin.*, przy czym dorozumieć się, bey etwas ſubſumiren, dabey verſtehen; *Ross.* подразумѣвать.

PODROŻYĆ *cz. dok.*, droższym uczynić, cenę podwyższyć, vertheuern; *Vind.* dragiti, sdragiti, predragiti, sdrashiti; *Rag.* podráxati, podraxivati. PODROŻYCIEL, a, *m.*, który co droższym czyni, der Vertheurer; *Carn. et Vind.* draginar, predragovez.

PODRUKOWAĆ *cz dok.*, jedno po drugim wydrukować, nach einander drucken, abdrucken; *Ross.* попечатать, (• 2. popieczętować).

PODRUZGOTAĆ, PODRUZGAĆ, *f.* podruzgoce *cz. dok.*, na drobne kawałki porozbijać, in kleine Stücke zerſchlagen, zerſtücken, połamać, zerbrechen, zerſchmettern; *Boh.* podrtiti. Porwał krzyż i obraz zbawiciela, i podruzgotał wszystko. *Sk. Dz.* 894. Flota wszystka prawie była potłumiona i podruzgotana. *Boter.* 3, 201. Skaził i podruzgotał regle jego. 1 *Leop. Lam.* 2, 9. (połomał. 3 *Leop.*). Podruzgotał słupy, a lasy powyrębował. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 23, 14. (połamał. 1 *Leop.*). Członki jego straszliwie podruzgotane i podrobione. *Birk. Dom.* 47. Podruzgane Samnitskie oręża na tryumfach Rzymskich widywano. *Faliss. Fl.* 44. *Ross.* перебивный.

*PODRUNA, y, *ż.*, [*z tureck.* podrom • *cella vinaria. Men.* I, 1762. — 2]; *Croat.* podrum, pevnicza pod zemlyum, *Bosn.* podrum, izba, pivniça, konoba, stragn *cella vinaria*, *horreum vinarium*; *Slav.* podrum, (• 2. kasamata); piwnica podziemna, loch w ziemi na schowanie żywności, cf. parsk, pasieka, ein Fruchtkeller in der Erde. W podrunach ma być dostatek i rząd; a przy wielkich rozchodziech mają być dwie, przy większych trzy; jedna zawarta, druga, co z niéj wydawają, ci co rządzą dwory, trzecia ma być kuchmistrzowa, kędy pan mieszka abo przyjedzie. *Haur. Ek.* 87. Klucze od piwnicy, podruny i śpichlerza. *ib.* 31. Beczki do mąki w podrunie powinny być. *ib.* 39. *ib.* 31. *ib.* 17, cf. *Carn.* jamenza,

repniza; *Vind.* repnifhe, repna jama, bedniza, riepenza, besniza.

PODRUSZTOWAĆ *cz. dok.*, u cieśli i mularzy, z belek i tarcic robić piętrowanie przy budowli gmachów lub do ich reparacyi. *Magier. Mskr.* ein Gerüſte aufſtellen.

PODRWIĆ, *f.* podrwi *intr. dok.*, Podrwić się. *Cn. Th.*, poszkapić się, pokawić; *Rag.* podrughivatise; einen Bock ſchießen, ein Verſehen machen. Błąd jest człowieczy żywot; my się strzeżmy, Jako najmniéj pobłądzić i podrwić na świecie. *Opal. Sat.* 195. Z zbytniéj łagodności przyszło hetmanowi podrwić i pobłądzić. *Chroſc. Fars.* 285. Nie godzi się dwa razy podrwić hetmanowi, Dosyć raz, a podrwi raz, niech nie drwi drugi raz. *Opal. Sat.* 86. Na co się przyda być uczonym, O jakoż wielu podrwi z królem Salomonem! *Pot. Jow.* 85. Podrwić głową, głupstwo popełnić, einen dummen Streich machen. Ostrożnie, żebyś nie podrwił głową. *Teat.* 52. *d*, 79. Długo myśl, nim co zrobisz, bo kto skoro zacznie, Lub podrwi głową, lub mu rzecz pójdzie opacznie. *Zabł. Zbb.* 86. — Podrwigłowska, imię wdowy. *Teat.* 42. *c*, 64. — §. Podrwić sprawą lub sprawę, podrwić co, przez głupstwo popsuć, pogorszyć; etwas verſchlimmern, verhunzen. Czy chcesz podrwić sprawą, takie rzeczy gadać! *Teat.* 9, 71. Posłowi źle się domyślać więcéj, niż rozkażą, bo tym nie jeden podrwił wszystko. *Biel.* 248.

PODRYBEK, bka, *m.*, ryba smaczna, *salmo lacustris*, die Lachsforelle. *Krup.* 5, 72. łososiopstrąg.

PODRYĆ, *f.* podryje *cz. dok.*, Podrywać *cz. jednll.*; *Boh.* podryt, podrywati, podemlit, podemeti, podmjlati; *Carn.* podjędam; *Ross.* подрыть, подрывать; wyryć nieco pod czym, ein wenig untergraben, unterwühlen. Świnia podryła cokolwiek. *Cn. Th.* Drągi żelazne ku podrywaniu a rozwalaniu murów potrzebne. *Baz. Sk.* 374. Ziemia sama od podrycia i podkopów drżała. *Pilch. Sen. list.* 375. Impet wody arkadę już zaczął podrywać. *Mon.* 67, 647. (*ob.* Poderwać, podmyć, podpłókać). Dziura wodą podryta, *Ross.* водорой, водороина; *Boh.* podemlenina.

PODRYGNĄĆ, *f.* podrygnie *cz. jednll.*, Podrygać *niedok.*, podryguje *pr.*; *Ross.* подрягать; ruszać sobą, pochutnawać, poskakiwać; zappeln, Sprünge machen, ſpringen, tanzen, hüpfen. Ujrzała królowa Dawida podrygającego i skaczącego przed archą. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 6, 16. Córy Syońskie chodziły podrygając a trzewiczkami skrzypiając. *Radz. Jez.* 3, 16. I łaska głogowa, gdy jéj przychędoży, Ochotnie z nią staruszek podrygając chodzi. *Rej. Zw.* 28 *b*. Przy kokoszce jarząbatéj podryguje kur włochaty. *Teat.* 21, 49. Gdybyś ty taki ciężar dźwigał, Pewniebyś tak po bruku rzesko nie podrygał. *Pot. Pocz.* 349. Kobiety niech się uczą ciągnąć łuk, jeździć na bachmacie, Lepiéj niźli podrygać w bryzowanéj szacie. *Biel. S. N.* 19. Strumyczku, co to sobie igrasz Z kamyczki, i tak wesoło podrygasz. *Burl. B* 4. PODRYG, u, *m.*, podrygnienie, das Zappeln, Gezapple. *Mon.* 70, 159.

PODRYWAĆ, *ob.* Poderwać, Podryć. PODRYWKA, i, *ż.*, podchwytka, prędkie podejście, łapka, sidło; Verückung, Ueberliſtung, Falle, Fallſtrück. (*Ross.* подрывъ szkoda, uszkodzenie; mina, podkop). Co po tych chytrościach, zdradach, co po podrywkach? *machinae. Mącz.* Zdrady i podrywki wynajdować, *dolos cudere. Mącz. Dialecticae captationes*, podchwytki, podrywki. *Mącz.* — §. Podrywka, sieć mała do łowienia ryb, o dwóch pałąkach na krzyż, na długim kiju, która się do góry podrywa. *Magier. Mskr.* ein kleines Fiſchnetz.

PODRZĄDCA, y, *m.*, *PODRZĄDCY, *PODRZONCZY, *PODRZĘDCA, pod kim zawiadujący rządem, zastępczy rządzca, der Unterſtatthalter; *Eccl.* подъуправитель; (*Ross.* подрядчикъ liwrant, подрядъ liwrunek). Wielkorządca Krakowski z podrządcym jego. *Vol. Leg.* 3, 424. Podrzędcy Krakowski. *ib.* 5, 170. Tym czasem już był pałac królewski naznaczył podrzonczy aliantowi, gdzie prosto pojechał. *Pot. Arg.* 311. PODRZĘDNY, a, e, subordynowany; *Eccl.* подчинительный, *ob.* Podkomendny, untergeordnet. *PODRZĄDZIĆ *cz. dok.*; *Boh.* pozrjditi *substituere*, *subordinare*; *Vind.* podnaredbati, podverstiti, podlagati, podvrezhi; (*Ross.* подрядить, подряжать kontraktować liwrunek lub pracę z kim).

PODRZEĆ *cz. dok.*, Podzierać *niedok.*, jedno po drugiem rozedrzeć, einen nach dem andern zerreißen; *Carn.* podręti, podiram, podrém, podérem; *Rag.* podrjéti; *Croat.* podíram, poderszlem, podert; (*Bosn.* podrjeti = wyciągnąć; podrjet *origo*, *causa*, *stirps*; *Vind.* podrit *prosternere*, podreti, dolpodreti = puścić strzelbę). Łąka zasiana koniczyną, użyteczna jest na 6 lat; gdy wyjdą lata, podrzeć ją, i zasiać na nowo. *Pam.* 84, 812. (poradlić, wzorać, wzrywać). (*Carn.* podir = przepaść ziemna, przerwa).

PODRZEC, podrżał *med. dok.*, nieco zadrżeć, ein wenig zittern; *Ross.* подрожать.

PODRZEMAĆ, *ob.* Podrzymać.

PODRZEPIELIĆ *cz. niedok.*, [podochocić. 2] n. p. Rozumów dawcą, winkiem sobie podrzepieliwszy, [vino ingenium faciente. 2] krzyczą. *Zebr. Ow.* 174.?

*PODRZEZAĆ, *f.* podrzeże *cz. dok.*; *Boh.* podrezati, podřezowati; *Ross.* подрѣзать, подрѣзывать; podrzynać (*ob.* Poderznąć), ode spodu obrzynać, wyrzynać; von unten beſchneiden, ausſchneiden. Ul otworzywszy podrzeży laski w ulu, a miód wybierz. *Cresc.* 608, (*ob.* podbierać miód, pszczoły, *sub* Podebrać).

PODRZEŹNIAĆ, PODRZYŹNIAĆ, iał, ia, *intr. niedok.*; (*Ross.* подражать naśladować); przeszydzając z kogo naśladować jego mowę, gestykulacyą etc., einem nachſpotten; (*Boh.* přetwařeti se; *Vind.* namerkouzhuvati). *Subsanno*, podrzeźniam, najgrawam. *Mącz.* Wy raczéj nam podrzyźniacie, niż naśladujecie. *Teat.* 38, 9. Dyabeł ma swoje męczenniki i zakonniki, jakoby podrzeźniając kościołowi bożemu. *Star. Dw.* 49. Tak mojéj lutni struny grały, A strunom zawiślane echa podrzyźniały. *Zab.* 9, 341. *Zabł.* Sroka podrzeźnia. *Bielaw. Myśl. E* 4 *b*. PODRZEŹNIACZ, a, *m.*, najgrawacz, *subsannator. Mącz.*, der Nachſpotter; *Ross.* подражатель. PODRZEŹNIACZKA, i, *ż.*, die Nachſpotterinn; *Ross.* подражательница.

PODRZUCALNY, a, e, mogący być podrzuconym, hinwerfbar, unterwerflich, unterſchiebbar. *Cn. Th.* PODRZUCIĆ, *f.* podrzuci *cz. dok.*, Podrzucać *niedok.*; *Boh.* podwrhnauti, podwrhu, podrwcy, podwrhl, podwrhu, podhoditi; *Slov.*

podwrhnut, podhazugi; *Sorab.* 2. podchischisch; *Sorab.* 1. poočžisznu, podmenu; *Vind.* podvrizh, podvrezhi, podtishati, poddjati, podkladati, podsdrushiti; *Bosn.* podvrricchi; *Rag.* podvàrchi, podmetnuti; *Croat.* podverchi; *Ross.* подкинуть, подкидывать, подбросить, подбрасывать, подвергнуть, подвергать, подвертѣть, подвернуть, подвертывать, поддернуть, поддергивать, подмѣнить, подмѣниват; podmiatać pod co drugie, unter etwas hinwerfen. Podrzucił wszystko pod nogi jego. *Rej. Ap.* 1. Woły, zwierzęta i wszystkie ptaki, podrzucił pod nogi nędznego człowieka. *Rej. Post. E e* 2. Izali bogu podrzucona nie będzie dusza moja? 1 *Leop. Ps.* 61, 1. (poddana. 3 *Leop.*). Ziemia ze wszystkim podrzucona jest pod panowanie nasze. *Rej. Ap.* 9. — §. Podrzucić co komu, w jego ręce rzucić, przyrzucić, zuwerfen. Piłkę dzieci wzajemnie sobie podrzucają. *Zab.* 13, 71. — §. Podrzucić, sekretnie, zręcznie, szybko, poddawać, podkładać, heimlich hinwerfen. Będę się starał, aby ten bilecik podrzucono mu pod oczy. *Teat.* 52. *d*, 115. Gazeta ta obraziła wielu, ile pod czas sejmu podrzucona. *Mon.* 65, 359. Gdyby matka, chcąc się dla wstydu dziecięcia pozbyć, podrzuciła go.... *A. Zamoj.* 139. ein Kind weglegen, wegsetzen. — §. Podrzucać co komu chytrze, zdradliwie, podsunąć co inszego; unterschieben, verfälschen. Jakóbowi Laban podrzucił Liją, z choremi oczyma, za żonę, gdy wieczor był. *Biel. Hst.* 15. Podrzucili wagi niesprawne. 1 *Leop. Amos* 8, 5. Szatan zwykł co innego, miasto pisma bożego podrzucać. *Wisn.* 359. Co nie do cnoty wiedzie, podrzucono jest i fałszywie nauce chrześciańskiéj przypisane. *Sk. Żyw.* 1, 35. — §. Podrzucać, wrzucać co od dołu wzgórę, in die Höhe werfen. Neptun do nieba podrzuca wały czarne. *Jabł. Tel.* 80. Wyskakują z opałki boby abo grochy, Jak je rolnik podrzuca, a wiatr niesie płochy. *Dmoch. Il.* 2, 23. — §. Podrzucać dachówkę, dachy, u mularza, wapnem dach opatrzyć, aby nie przeciekał. *Magier. Mskr.*, mit Kalk verwerfen. PODRZUCICIEL, a, *m.*, który co podrzuca, der etwas unter eine andere Sache hin wirft, der Unterschieber, Verfälscher; *Croat.* podverzitel, podmetavecz; *Eccl.* подвергатель; *Ross.* помѣщикъ oszust. 1. PODRZUT, u, *m.*, *Logic.*, przedmiot, podmiot, der Gegenstand. Nauki jakiéj podrzut, *subjectum*, przedrzut *objectum. Kruml. Chym.* 1. Odmienienie dzieje się przez wprowadzenie do podrzutu pewnej jakości, któréj przedtym w nim nie było. *Cyank. Log.* 62. *Petr. Pol.* 2, 200. — §. Podrzut, podrzucenie, podsunięcie; das Hinwerfen unter etwas, das Unterschieben, Verfälschen; *Vind.* podvershba, podvershenje; *Ross.* подкидка, подмѣнъ, подмѣна; *Eccl.* подвергъ, подверженіе, подмѣна, (*ob.* Przemiana). — 2. PODRZUT, u, *et* a, *m.*, PODRZUTEK, tka, *m.*, rzecz podrzucona, dziecię podrzucone, podsunięte fałszywie; etwas Unterschobenes, eine unterschobene Sache, ein unterschobenes Kind. Podrzutek, podmiotek, Wechselbalg. *Ern.* 1387. Podrzutek, czyli dziecię znalezione. *Teat.* 30, *Boh.* nálezenec, sebranec, sebrancy; *Sorab.* 1. namakanz; *Carn.* podvershk, smenénk; *Vind.* naidenik, respotnik, savershenu deitte; *Croat.* podversek; *Rag.* podstavak; *Ross.* подкидышъ, найденышъ; *Eccl.* подкидокъ, младенецъ [*infans* 2], подверженый, темникъ. Dom podrzutków, *Ross.* воспитательный домъ, ein Findelhaus. W podrzutku tym historycznym nie ma rządu, ładu, szyku, chronologii. *Nar. Hst.* 7, 154. Na zapytanie, czy Borys bratem Beli, jedni go podrzutkiem być mienili, drudzy go utrzymywali. *Nar. Hst.* 3, 257. Nie chcieli podrzutowi Szujskiemu służyć nikczemnemu. *Tward. Wł.* 30. PODRZUTKA, i, *fem. Pot. Syl.* 314. PODRZUTNOŚĆ, ści, *ż.*, (podła) podległość, uniżoność; Unterwürfigkeit, Unterthänigkeit. Stanęli na tym stopniu służebniczéj podrzutności, że.... *Mon.* 76, 232. — §. Podrzutność; *Ross.* подложность; zfałszowanie, die Unächtheit. PODRZUTNY, a, e. PODRZUTNIE *adverb.*, zfałszowany, fałszywie podsunięty; unterschoben, verfälscht, nicht ächt; *Sorab.* 1. podwožitè, podkwadženitè; *Vind.* podvershliu, podvershen; *Rag.* podmetnut, podvàrxen, podstavgljen; *Ross.* подложный, составный. Kanony te podrzutnemi a nie apostolskiemi nazywają. *Smotr. Lam.* 47. Złości wnętrzne zwykli zwierzchnią dobrocią zakrywać, abo słowy i podrzutną dobrocią farbować. *Petr. Et.* 149. Podrzutnie, podrzuconym sposobem, *suppositio modo. Cn. Th.*

PODRZYMAĆ, PODRZEMAĆ, *f.* podrzymie *intr. dok.*, chwilę przedrzymać, etwas schlummern; *Sorab.* 1. podrjmam. Podrzymać po południu trochę nie szkodzi, tak z pół godziny. *Sienn.* 480. *Weg. Marm.* 3, 60. Leniwcze, mało co podrzemiesz, alić przyjdzie na cię niedostatek. 1 *Leop. Prov.* 6, 9. (podrzymiesz. 3 *Leop.*).

PODRZYNAĆ, *ob.* Poderznąć. PODRZYŹNIAĆ, *ob.* Podrzéźniać.

PODSADA, y, *ż.*, PODSADKA, i, *ż.*, *demin.*; *Ross.* подсада, подсадка; §. a) podsadzanie, podkładanie, abo to co podsadzono, podłożono; das Unterlegen, Unterstellen, das Untergelegte, Untergestellte. Dobył zamku podsadą prochów. *Stryjk.* 757. *Papr. W.* 2, 266. Podsada min siarczystych upadek gotuje. *Przyb. Luz.* 91. Wysokie wały, Nigdy się szturmów z głębi ni podsad nie bały. *Przyb. Milt.* 47. — §. Podsada, podkład, podstawa, podstawek, fundament, bazys; die Unterlage, Grundlage. — §. b) Podsada na kogo, podstęp, podejście, sidło, łapka, podrywka; Falle, Hinterlist, Schlinge, Verückung. O pokój trzeba się starać, któryby w sobie żadnéj podsady nie miał; bo jeśli kto pod zasłoną pokoju gotuje przeciw nam wojnę, z tymci nie jest prawdziwy pokój. *Modrz. Baz.* 414. Uczynili nań chytrze tajemną podsadę. *Papr. Gn.* 803. Nie waż ty lekce złości i fałszu podsady, Zły duch musi być chytry i przepłodny w zdrady. *Przyb. Milt.* 269. Podsada wojskowa, zasadzka, ein Hinterhalt. Zasadzili nań podsadę na wierzchu gór. *Budn. Judic.* 9, 25. Ćwiczyć się mają, jak śpiegować rzeczy nieprzyjacielskich, jako też podsadki na nie zasadzać. *Modrz. Baz.* 441. Daj mi połowicę ludu, a ja osadzę je na podsadzie. *Jer. Zbr.* 146. Baczcie sobie podsadę uczynić miastu. *Budn. Joz.* 8, 4. — §. c) Podsadka, grzyb pod drzewami rosnący. *Cn. Th.* 216. ein Pilz, der unter den Bäumen wächst. Posadki albo podsadki. *Syr.* 1394. — (PODSADLIĆ *cz. dok.*, sadłem podtłuścić, ein wenig mit Schmeer anmachen; *Ross.* подсалить, подсали-

вать. PODSĄDNY, a, e, sądowi podległy, dem Gericht unterliegend; *Ross.* подсудный.). — PODSADZIĆ, *f.* podsadzi *cz. dok.*, Podsadzać *niedok.*; *Ross.* подсадить, подсаживать; podkładać, podłożyć, podstawić; unter etwas hinſetzen, hinſtellen, hinlegen, unterſetzen, unterſtellen. Podsadzę ja drążek! no! puszczaj teraz. *Teat.* 55. *e.* 46. Mądrości prawda jakoby grunt jest podsadzona. *Budn. Cyc.* 10. Zadnie nogi podkowami ostro podsadzone. *Banial. E* 4 *b.* (podkute, podbite). Podsadzać pod kokosz, podłożyć pod kurę, nasadzać kokosz. *Cn. Th.*, der Henne Eyer unterlegen. Podsadzać jagnięta, cielęta do ssania, przysadzać, przypuszczać, Lämmer u. ſ. w. zum Saugen unter die Mütter ſtellen, zum Saugen anſetzen, ſaugen laſſen. Pod owieczki stare podsadzać jagnięta. *Jeż. Ek. F* 1. Na tej wyspie matki nie karmią dzieci piersiami, ale je podsadzają pod kozy. *Boter.* 60. (*Eccl.* подсадница, незаконная жена, **наложьница** nałożnica). — Podsadzić miny, prochy, eine Miene unterlegen, untergraben, (cf. podkopać). Już i na niego miny podsadziłem, i wkrótce go wysadzę. *Boh. Kom.* 1, 314. Podkopy podsadzone prochami, mają być na powietrze wyrzucone. *Jak. Art.* 3, 308. — Podsadzić się pod kogo, zasadzić się pod kim, podchodzić pod kogo, przybliżać się pod kogo; von unten an einen anrücken, ſich unterhalb ſeiner ſetzen, ſich ihm annähern. (*Ross.* подсидѣть podejść kogo).

PODSALETRAN, u, *m*, *nitris*, sól z podkwasu saletrowego powstająca. *Śniad. Chem.* 2, 50, Salpeterſauerſalz.

PODŚCIĄGNĄĆ *cz. jednil.*, pod czym zawściągnąć; *Sorab.* 1. podzeżahuyu *substringo*, unter etwas zuſammen ziehen.

PODŚCIELAĆ, *ob.* Podesłać.

PODSĘDEK, dka, *m.*; *Vind.* podſodnik, nishi ſodnik, der Unterrichter; §. a) urzędnik sądowy ziemstwa; ma drugie miejsce po sędzim ziemskim. *Kras. Zb.* 2, 376. Zniesienie tytułu podsędków. *Vol. Leg.* 7, 183. — §. b) *Transl.* Krótki a gruby brzuchacz, pękacz, ein kurzer Dickbauch. PODSĘDKOWA, y, *ż.*, żona podsędka, die Unterrichterinn. PODSĘDKÓWNA, y, *ż.*, córka jego, Unterrichterstochter. PODSĘDKOSTWO, a, *n.*; §. a) urząd podsędka. *Vol. Leg.* 7, 728, das Unterrichteramt. — §. b) *Collect.* Podsędek z żoną, der Unterrichter mit ſeiner Frau. PODSĘDKOWSKI, a, ie, PODSĘDKOWY, a, e, od podsędka, Unterrichter-. Podsędkowe, *n.*, *Subst.*, zapłata podsędkowi, Unterrichtergebühren. Pamiętne, podsędkowe albo komornicze. *Turn. Ust.* 20. PODSĘDKOWICZ, a, *m.*, syn podsędkostwa, Unterrichterſohn.

PODSELOWAĆ, podzelować, podzylować, *cz. dok.*, obuwie podeszwą podszyć, z *Niem.* beſohlen, unterſohlen; *Boh.* podrazyti; *Vind.* zhreule tumplati, popraviti, podplatiti. Podselowanie, *Boh.* podrażka; *Ross.* подметка, *adj.* подметочный.

PODSIAĆ, *f.* podsieje *cz. dok.*, Podsiewać *niedok.*; *Vind.* podſjati, vmieſs ſjati; *Ross.* подсѣять, подсѣвать. §. a) trochę posiewać, etwas beſäen. Podsiała sobie rutki. *Rys. Ad.* 57, (*ob.* Ruta, podstarzała sobie, podmatuśkała). Miasto to wszystko prawowierne jest; ale kąkolem się heretyckim codzień podsiewa. *Sk. Dz.* 1026. — §. b) Podsiewać sitem, przesiewać; ſieben, durchſieben. *Exeretum frumentum*, wyczyszczone, podsiane zboże. *Mącz.* Mącznym sitem podsiewają, pytlują. *ib.* Podsiać pszenicę. *Sekl. Luc.* 22, «*not.* wypałać, wzmiotać», den Weitzen ſichten.

PODSIADAĆ, *ob.* Podsieść. POSIADACZ, a, *m.*, który co pod kim podsiada, zabiera, otrzymuje, der Beſitznehmer fremden Eigenthums. Od krainy Assyryjskiéj podsiadacz oblęże je, a zagubi jednego z nich. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 15, 33. (*podwsiadacz 3 *Leop.*); *Bosn.* podsiditegl *obsessor.*

PODSIARCZAN, u, *m.*, *sulphis*, sól z podkwasu siarczanego powstająca. *Śniad. Chem.* 2, 50, Sauerſchwefelſalz.

PODSIĘBICIE, ia, *n.*, PODSIĘBITKA, PODCIENBITKA, i, *ż.*, strop wytworny, futrowany, sufit; eine gefütterte, getäfelte Zimmerdecke, Gipsdecke. *Chmiel.* 1, 78. Bić podsiębitkę, u mularza i cieśli, do pułapu przybijać deski, dla dawania sufitu. *Magier. Mskr.* Cudem pałacu tego stropy, cudem podsiębicie, Tak złotem lite, że w błyskocie wstyd czynią słońcu. *Morszt.* 38. A w tym ru! podsiębitka na sam stół w pokojach. *Zab.* 8, 342. *Iżyck.* Miasto podsiębitki cienka trzcina z sitem. *Min. Auz.* 19. Ktoby miasto podcieńbitki w pokoju dał zmalować tympanum astrolabii. *Solsk. Arch.* 121.

PODSIEC, podsiekł, *f.* podsiecze *cz. dok.*, Podsiekać *niedok.*; *Boh.* podsekati; *Rag. et Bosn.* podsjecchi; *Croat.* podszekújem; *Ross.* подсѣчь, подсѣкать; kosą i t. d. podciąć, von unten weghauen, abhauen. Upadł, jak podsieczony kłos letny dostały. *Groch. W.* 549. Ociec nie tak się z synem pieści, jak matka, a czasem mu i prątkiem podsiecze. *Rej. Zw.* 178 *b.* Dowiedziawszy się, iż wiodą z sobą domową wojnę, rzekł ludowi: nie kwapmy się z niemi walczyć, aże sobie sami dobrze podsieką, a tak będą potym krotsi, gdy ujrzą, że wnętrzną wojną giną. *Jer. Zbr.* 134. (aż się dobrze osłabią, wysilą, wycienczą). (*Croat.* podszechni *subcisivus*; *Ross.* подсѣкъ gatunek sierpa ogrodniczego).

PODSIENIE, PODCIENIE, ia, *n.*, PODSIONEK, nka, *m.*, *dem.*; *Boh.* podsynj; nakrycie przed domami. *Cn. Th.*, die Laube vor dem Hauſe, die Halle, ein bedecktes Vorhaus. *Subgrundatio*, poddachowanie, podsienie abo przedsienie. *Mącz.* U dawnych Rzymian najprzedniejsze stany na podsieniu obiedywały. *Warg. Wal.* 42.

PODSIEŚĆ, podsiadł, *f.* podsiędzie *cz. dok.*, PODSIADAĆ *niedok.*, (*Rag.* podsjesti, podsjedam; *Croat.* podszédam *obsideo*, podszéda, podszegyenye *obsessio*; *Bosn.* podsjest, podsisti - oblężeć; *Ross.* подсѣдаю, подсяду, подсѣсть - przysieść się; (*Ross.* подсидѣть - podejść kogo); *Eccl.* подсѣдаю *subsideo*); — §. podsiadać, siedzieć przy kim czas niejaki, posiedzieć, potrwać; etwas ſitzen bleiben, beharren, ausdauern. Nie jest to prawy przyjaciel, który czasu fortuny podsiada, a w nieszczęściu opuszcza. *Ezop.* 107. — §. Podsieść kogo, wziąć komu prawą rękę, wyższe miejsce; jemanden die rechte Hand nehmen, über ihn Platz nehmen, ihn zurück drängen. Synowie podstarościego w gospodzie służą moim; a w szkole czasem ich podsiadają. *Kras. Pod.* 1, 44. Dosyć mieć kary król Lidyjski będzie, Gdy go do żony Eumenes podsiędzie. *Pot. Syl.* 394. Nie bój się Herodzie, żeby

Chrystus miał cię podsieść w królestwie twoim. *Bial. Post.* 161. Zdradliwi nas sąsiedzi posiadają. *Simon. Siel.* 105. Pochlebnicy wszystkich dobrych w tym, coby dobrego na nie przyjść miało, zwykli podsiadać, z ręku im wydzierać. *Kosz. Lor.* 113. — §. Podsieść się, przybliżyć się, podsadzić się; ſich unter etwas hinſetzen, hinſtellen, hinrücken, ſich darunter feſtſetzen. Za przybyciem posiłków, pod ścianę bliżéj się zamkowi podsiedziono. *Biel.* 716. — §. Mléko takie nigdy się nie podsiędzie, ani nie podstoi. *Tom. Hol.* 65. nie zsiędzie, nie ustoi się; die Milch ſetzt ſich nicht, wird nicht klar.

PODSIEWAĆ, *ob.* Podsiać. PODSIEWACZ, a, *m.*, który podsiewa, der Unterſäer, der unter etwas hin ſäet; *Eccl.* подсѣятель. PODSIEWINY *plur.*, co się podsiewa, n. p. sitem, das Weggeſiebte, durchs Sieben Abgegangne; (*Ross.* подсѣвъ dosianie). Urzędnik ma żyto na gumnie zaraz wyprawować, a wyprawne do śpichlerza chować, aby potym nie wytrącał na podsiewiny. *Haur. Ek.* 34, cf. podsitek.

PODSINIEĆ, *f.* podsinieje *neutr. dok.*, od podbicia zasinieć, von unten blau werden, blau anlaufen von Schlägen, Stoßen. Oczu podsinienie z stłuczenia. *Sienn.* 357.

PODSIODŁOWY, a, e, pod siodłem będący, unter dem Sattel befindlich, Sattel-; *Ross.* подсѣдельный, *ob.* Podsobny.

PODSITEK, tka, *m.*, gatunek sita, eine Art Sieb. Ma mu dać koryta do tłuczenia téj gliny, podsitki do wysiewania jéj z grubego piasku. *Torz.* 104.

PODSKAKAĆ, PODSKAKIWAĆ, *ob.* Podskoczyć.

PODSKARBI, iego, *m.*, *Subst.*, powszechnie, szafarz pieniężny, der Schatzmeiſter; *Boh.* pokladnjk, urednik nad pokladem; *Carn.* saloshnishar, blagaynik, pagadûr; *Vind.* sakladni predstoinik, pagadur, varih zheste, fhazmaister; *Croat.* tárnik, pagadûr; *Rag.* blagahranaz, blagajnik, haznadar, (z *Tur.*), *Bosn.* haznadar, aznadar; *Slav.* haznadár, kiecsnik; *Ross.* казнохранитель, казначей: *Eccl.* сокровищехранитель. Pan Bóg u hojnych panów podskarbim jest. *Gorn. Dwor.* 380. *Quaestor* u Rzymian właśnie był podskarbim; podskarbiowie wojenni zawiadowali skarbem na zapłacenie żołdu wojska. *Pilch. Sall.* 38. Podskarbi koronny, der Kronſchatzmeiſter, jako korony i skarby królestwa chowa, tak też niechaj na sobie pana radnego osobę niesie. On będzie czynił wyprawy, rachunki służebnych, dworzan, on będzie sprawcą monet, które mają być bite. Na dworze, nadworny podskarbi, Hofſchatzmeiſter, będzie skarbów dworskich sekretarzem. *Herb. Stat.* 189. PODSKARBIC, a, *m.*, syn podskarbiego, Schatzmeiſtersſohn. PODSKARBIANKA, i, *ż.*, córka, Schatzmeiſterstochter. PODSKARBINA, i, *ż.*, §. a) żona podskarbiego, die Schatzmeiſterinn, des Schatzmeiſters Gemahlinn. — §. b) Podskarbina klasztoru mniskiego, zawiadująca skarbem klasztornym, die Seckelmeiſterinn eines Kloſters. *Tr.* *PODSKARBIŃSKI, a, ie, n. p. urząd. *Vol. Leg.* 6, 481; *Rag.* blagajnicki, haznadarski, Schatzmeiſter-. PODSKARBSTWO, a, *n.*, *Vind.* ſlushilu sakladnega predstoinika, sakladnu predstoiniſhtvu; *Rag.* blagajnictvo, haznadarstvo; *Croat.* pagadurìa; §. a) das Schatzmeiſteramt. Podskarbstwo, urząd a dostojność podskarbiego, *quaestura. Mącz.* — §. b) *Collect.* Podskarbi z podskarbiną, der Schatzmeiſter mit ſeiner Gemahlinn.

PODSKLEPIĆ *cz. dok.*, podwieść sklepienie, unterwölben. Podsklepiony *Croat.* podboltan.

PODSKOCZYĆ, *f.* podskoczy *cz. dok.*, Podskoknąć *jednil.*, Podskakać, podskakuje *contin.*, Podskakiwać *frequ.*; *Boh.* strečkowati; *Sorab.* 1. podskakuyu hore; *Carn.* skaklam; *Vind.* pouskozhuvati, poskakati, gorposkakati, gorposkozhuvati, gorskozhiti, gorposkozhiti; *Ross.* подскочить, подскакнуть, подскакивать, подскакать, прянуть, прядать, подпрыгнуть; *Eccl.* взиграться; skacząc się podnieść, ze skokiem się porwać; aufſpringen, aufhüpfen, hüpfen und ſpringen. Kazał go tak bić, że ciało na powietrze podskakiwało. *Fund.* 76. Żegnam ciebie, moja Chloe mała, Któraś nie raz podskokła, i mnie całowała. *Chod. Gesn.* 123. Rozumiałam, że podskoczysz z radości. *Teat.* 21, *c*, 10. *ib.* 27, 21. PODSKOK, u, *m.*; *Ross.* скачка; podskoczenie, skok wzgórę; das Aufhüpfen, der Sprung, das Hüpfen. Ptaki podskoki robią po gałązkach. *Przyb. Luz.* 323. Podskok ciała uderzającego jest tym silniejszy, im większa jego będzie sprężystość. *Jok. Art.* 1, 256. (*ob.* Odbić się), das Abprellen, Abſpringen. — *Transl.* Że mi się, jak to mówią, na pierwszym podskoku nie powiodło, ja przeto fantazyi nie tracę. *Kras. List.* 2, 63. w pierwszym zapędzie, pochopie; beym erſten Anlauf, Anſatz.

PODSKÓRNY, a, e; *Rag.* podkoxni; *Croat.* podkòsni; *Sorab.* 1. podkožowné; *Eccl.* подкожный; zaskórny, unter der Haut befindlich. Nerwy podskórne, *subcutanei. Krup.* 3, 154. Podskórne kości. *Kyb. Gesl. D.* Rany podskórne. *Sienn.* 292. za skórę aż zasięgające, Wunden, die durch die Haut gehen, nicht bloße Hautwunden. Podskórny guz *Carn.* podkoshnèk. *PODSKÓRZE, a, *n.*, spodnia skóra, podkład pod skórą, das Unterleder; *Vind.* podviſinje, spudni leder.

PODSKROBAĆ, *f.* podskrobie *cz. dok.*, Podskrobywać *frequ.*, podskrobuje *praes.*, ode spodu oskrobać, von unten bekratzen, abkratzen, abſchaben. Podskrobać drzewa, oskrobać, ochędożyć drzewa. *Wlod.*, *interradere arborem. Cn. Th.*, Bäume beſchneiteln, beputzen. PODSKROBEK, bka, *m.*, placek z reszty ciasta, wyskrobanego z dzieży. *X. Kam.*, ein Kuchen von zuſammen gekratzten Teigreſten. Wolę szołdry i lada kołacza podskrobek z pokojem, niż twoje pasztety. *Pot. Jow.* 2, 27.

PODSKRZYDLNY, a, e; *Eccl.* подкрыльный; pod skrzydłami się znajdujący, unter den Flügeln befindlich. Podskrzydlne pióra. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 12, 29. *Eccl.* подкрыля, подкрилище piórko podskrzydlne. *PODSKRZYDLE, a, *n.*; *Eccl.* подкрылие.

PODSKUŚĆ, PODSKUBAĆ, *f.* podskubie *cz. dok.*, Podskubywać *frequ.*, podskubuje *praes.*, szczypiąc podrywać, po trosze wyszczypać; *Croat.* podpukavam, ausrupfen, berupfen, bezupfen, pflücken. Skoro gąsięta mają dwa miesiące, pierwszy raz się podskubują; jeżeli się zaniedba podskubowanie corocznie, przy pieczeniu pióra idą w marnotrawstwo. *Kluk. Zw.* 2, 158. Młodociane gęsi raz tylko podskubować, i do dwora oddawać pierze. *Haur. Ek.*

133. Dwakroć w rok, żeby w miękkiéj wyspać się pierzynie, Podskubują od spodku gęsi gospodynie. *Pot. Pocz.* 311. — *Transl. fig.* Podskuść kogo, urwać go, uszkodzić go; einen rupfen, prellen. Musiał on dobrze podskubywać pana, gdy o innych źle rozumie. *Teat.* 29. *c*, 41. Turczyn obchodzi się z Wołochami, jak z baranami, ochrania ich dla wełny, a potym podskubuje. *Kłok. Turk.* 75. Gdy komisarz kradnie swego pana, wielkorządczyna równie podskubuje swoję panią. *Zab.* 16, 4. *Teat.* 3. *d*, 60. — Podskubać kogo, abo komu skrzydła, poniżać go, uskramiać, żeby nie wzlatał, nie wzbijał się, einem die Flügel beſchneiden. Chodzi by podskubiony, opuściwszy skrzydła. *Rej. Wiz.* 56 *b.*

PODSŁODZIĆ, *f.* podsłodzi *cz. dok.*, Podsładzać *niedok.*; *Ross.* подсластить, подслащивать; słodyczą zaprawić, verſüßen, *propr. et fig.* Żarty wesołe są zaprawą albo podsłodzeniem życia. *Boh. Zamoj.* 314. *Pilch. Sen. list.* 3, 347.

PODSŁOŃECZNY, PODSŁOŃCY, a, e, pod słońcem leżący; *Rag.* podsúncjan; *Eccl.* подсолнечный; (*Ross.* подсолнечная ziemia, подсолнечникъ parasol); unter der Sonne liegend, *subsolanus.* Kraj podsłoneczny między ekwatorem i tropikami. *Wyrw. Geogr.* 70. Najwyższe góry są w krajach podsłonecznych między dwoma słońca kresami. *ib.* 12. Czy się im siąść podoba na podsłońcym wzgórku, czy w gaju cienistym. *Przyb. Milt.* 74.

PODSŁUCH, u, *m.*, podsłuchywanie, das Behorchen, Horchen, Belauſchen. Kacik od posłuchów wszelkich uwolniony. *Bardz. Trag.* 460. Podsłuch odprawiać. *Teat.* 55. *e*, 10. podsłuchywać, podchwytywać; auf der Lauer ſtehen, horchen. — Podsłuchy wojenne, posłuchy, straże obserwacyjne, na podsłuchywanie nieprzyjaciela, Kundſchafts-poſten, Soldaten, die den Feind beobachten; *Ross.* отводный карауль. Patrzą na obóz Trojan czujnemi podsłuchy, Uważając najmniejsze nieprzyjaciół ruchy. *Dmoch. Il.* 258. Skoro gdzie beczenie posłyszy do koła, Czujne ucho nadstawia, jako podsłuch zgoła. *Tol. Saut.* 59. A w tym się cieniu ludzie ukazali, Ci, którzy byli wyszli na posłuchy. *P. Kchan. Jer.* 227. PODSŁUCHAĆ, *f.* podsłucha *cz. dok.*, Podsłuchywać *frequ.*, podsłuchuje *praes.*; *Vind.* tinku poſhluſhati, poſhluſhielati; *Croat.* zachujem; *Ross.* подслушать, подслушивать, прислушать; sekretnie uszu nadstawiać, by podchwytać słowa czyje, cf. podglądać; behorchen, horchen. Często niekontenci odchodzą, którzy podsłuchywając i śpiegując kogo, coś na siebie posłyszą. *Teat.* 27. *c*, 66. Skrada się na palcach, aby je mógł podsłuchać. *Teat.* 52. *d*, 14. Kryjomo i milczkiem podsłuchać. *ib.* 30. *c*, 5. Podsłuchałem go, wiem o wszystkim. *ib.* 55. *c*, 25. Mam o rzeczy wielkiéj z tobą mówić, tylko tu niebezpieczno, żeby kto nie podsłuchywał. *Boh. Kom.* 3, 72. Hiero naprawował pewne osoby podsłuchować, co kto czyni i mówi. *Petr. Pol.* 2, 60. PODSŁUCHACZ, PODSŁUCHYWACZ, a, *m.*; *Vind.* poſhluſhauz, poſhluſhielar; *Ross.* подслушивальщикъ; sekretny podchwytacz mowy czyjéj, der Horcher, Behorcher. Podsłuchacze, śpiegowie. *Petr. Pol.* 2, 120. Podsłuchywacze pode drzwiami i oknami, końcem rozsiewania baśni. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 216. Służący są za zwyczaj podsłuchywaczami swych panów, i wszystko roznoszą. *Teat.* 48, 7. PODSŁUCHACZKA, i, *ż.*, die Horcherinn. PODSŁUCHOWY, a, e, n. p. Podsłuchowa galerya w podkopach, wychodzi w pole dla podsłuchania nieprzyjaciela. *Jak. Art.* 3, 300. die Horchgallerie in den Mienen.

PODSŁUPIE, ia, *n.*, PODSŁUPIEC, pca, *m.*, ♃. a) pedestal, postument słupa. *Callit.* 6. *Chmiel.* 1, 77. *stylobata. Rog. Bud.* 24. das Fußgeſtelle der Säule; *Vind.* podpir, podpara, steberska podstaja; *Rag.* podstûpje, podstuupie, stylobata; *Croat.* podsztup, podsztupje; *Hung.* oszloptalp, oszlopnak; *Ross.* подстолпие, тумба; *Eccl.* ставило, подстава подъ столпъ. W małéj chatce nie widać ani kabłąków, ani podsłupców. *Rog. Bud.* 17. — ♃. b) Podsłupie, miejsce pod słupami, *porticus*, ein Säulengang, ein Ort zwiſchen und unter Säulen. Dach nad podsłupiem abo szopa. *Hipp.* 36.

PODSMAŻYĆ *cz. dok.*, nieco posmażyć, ein wenig im Fett backen, ſchmoren; *Bosn.* podfrigati, (podfriga, *Ital.* suffritto).

PODŚNIEŻNY, a, e, pod śniegiem się znajdujący, unter dem Schnee befindlich; *Ross.* подснѣжный.

PODSOBNY, a, e, pod kim będący, leżący, unter jemanden befindlich. Jeżeli choremu pościeli nie prześcielają, tedy ów podsobny zaduch pod nim zacuchnie. *Haur. Sk.* 417. Tak zacnemu ciału na stosie zbywa, Tak przytknięty, niepodsobny ogień, Pompeja porywa. *Bardz. Luk.* 148. (nie podłożony). — Koń podsobny. *Pot. Jow.* 2, 23, *Boh.* podsednj; *Ross.* подсѣдельный; którego kto pod sobą ma, siodłowy koń u wozu, das Sattelpferd, siodłak.

PODSOKOŁY, a, e, pod sokoły zdatny, zum Falkenbeizen tauglich. Za charta podsokołego trzy ruble groszy. *Stat. Lit.* 396.

PODSOLIĆ *cz. dok.*, nieco posolić, ein wenig ſalzen; *Ross.* подсолить; *Eccl.* подсоленъ *subsalsus.* PODSOLAN, u, *m.*, sól z podkwasu solnego powstająca. *Śniad. Chem.* 2, 58. Sauerſalz.

PODSPÓD, *adverb. loci*, na spodzie czego, na dole, unten, darunter. Kto teraz na wierzchu, może być podspód; a kto teraz podspód, na wierzchu. *Cn. Ad.* 371. (kto bywa na koniu, bywa i pod koniem; cf. wóz; szczęście odmienne; to dzwono raz wysoko, drugi raz jest na dole). PODSPODNI, ia, ie, na spodzie będący, dolny, Unter-. Podspodni kamień młyński. *Sekl. Math.* 18.

PODSTAĆ się, *f.* podstoi się *recipr. dok.*, o ciekliznach, ustać się nieco, ſich ſetzen, ein wenig klar werden. (*Eccl.* подстою *subsisto*, подстоятельный, *Graec.* ὑφεστικος, *quod in naturam rerum cadit*). Winu dać się przez trzy dni podstać. *Syr.* 588. Wino przetoczone podstoi się prędko, iż będzie jaśniuczkie. *Cresc.* 344. Wódkę, co się podstoi, zléj po lekku w chędogie naczynie. *Syr.* 334. Takie mléko nigdy się nie podsiędzie, ani nie podstoi. *Tom. Rol.* 65. Sok odszumowany i podstały, abo klaryfikowany. *Syr.* 384. PODSTANIE się, *subst.*, ustanie, das Setzen, Klarwerden. Oczyszczenie soli za zlewaniem rozcieku z mętów na dnie osiadłych, nazywa się przez podstanie się *per subsidentiam. Kruml.* 116.

PODSTĄPIĆ, PODSTĘPIĆ, *f.* podstąpi *cz. dok.*, Podstępować *niedok.*; (*Boh.* podstaupiti brać na się, podjąć się;

Slov. podstupugi *subeo*, podstaupiti *praeire*; *Rag.* podstûpiti; *Croat.* podsztuplyújem *suggredior*; *Vind.* fe podstopit; *Carn.* podstopiti *audere*); *Ross.* подступить, подступать; §. a) podchodzić pod co, unter etwas treten, untertreten, bis zu etwas anrücken, ſich bis dahin annähern. Podstąpił pod dach dla deszczu. *Tr.* Już wojsko pod fortecę podstępowało. *ib.* (podciągnęło). — §. Podstąpić kogo, podejść kogo chytrze, podstęp pod kim czynić, cf. dołki kopać; einen mit Liſt fangen, in die Schlinge locken. (*Vind.* podstopitiſe = przywłaszczać sobie). Wszędy nasadzał się jeden na drugiego, aby go w czym podejść a podstępić mógł. *Rej. Zw.* 78. Chciał go podstąpić a podchwycić w jakich omyłkach jego. *Rej. Post. N n* 1. Fałecznie obchodzili się z nim, chcąc go zawzdy podstąpić w rozmowach swoich. *Rej. Post. J* 7. Nie na prostaka trafili, w czym go podstępić a ułowić chcieli, tym się sami ułowili. *ib. P p* 5. Oni podstępce nasadzili się na jakie podstąpienie pana tego. *ib. Q q* 1. — §. b) Podstąpić co, podjąć co, podledz czemu, podpaść; etwas erleiden, über ſich ergehen laſſen, über ſich nehmen. Chrystus z nieba zstąpił, Aby śmierć za mnie okrutną podstąpił. *Kanc. Gd.* 221. Pysznego nie wyrwie hardość, bo śmierć musi podstąpić. *ib.* 261. *et* 7.

PODSTAROSTA, y, *m.*, 1. PODSTAROŚCI; *Ross.* подстаростa, der Unterſtaroſt, Unterburgrichter, Untervogt, cf. podwojewodzy. (*Boh.* podstaršj najstarszy parobek browarny). Namiestników starostów zowią podstarostami; w Wielkiéj Polszcze surogatorami. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 411. Podstarości, substytut gardłowego starosty, na jego miejscu sądy według kadencyi odprawia. *Kras. Zb.* 2, 376. Podstarosta, Bergbauptmann, w mniejszych kopalniach jest tym, czym jest starosta, Oberbergbauptmann, w większych. *Kluk. Kop.* 2. 285, — 2. PODSTAROŚCI, iego, *m., subst.*, na wsi włodarz, folwarkowy, z kańczukiem nad ludźmi stojący, der Verwalter eines Landguts; (*Vind.* majar, pristaunik). Ekonom podstarościemu odda połajaniem, podstarości gumiennemu groźbą, gumienny chłopcu kijem. *Kras. Pod.* 2, 35. Mospanie podstarości! R. Co podstarości? idź sobie Wc Pan precz, chybaś sam podstarości. *Teat.* 31. *c*, 101. *ib.* 8, 28. PODSTAROSTWO, a, *n.*, §. a) urząd podstarosty, Unterburgrichteramt. — §. b) Miejsce podstarościego, Verwalterſtelle. Bardzo życzę, abyśmy choć na podstarostwie byli u niego. *Teat.* 22. *b*, 69. PODSTARZEĆ, *f.* podstarzeje *neutr. dok.*, w lata sobie podejść, podeszłym się stać; *Croat.* posztarújemsze, postarelszem, ältern, alt werden. Podstarzawszy się Abraham, chciał ożenić Izaaka. *Zał. H. T.* 40. Podstarzał sobie. *Cn. Th.* Podstarzeliśmy już oboje. *Mon.* 72, 349. Podstarzały, (*Boh.* starecy; *Croat.* posztarel). Podstarzeje wino, z rozkoszą pić je będziesz. *W. Syr.* 9, 16.

PODSTATA, y, *ż.*; *Boh. et Slov.* podstata, bitnost; *substantia*, *essentia*, istność, jestestwo, das Weſen. Bóg jest myśl nieśmiertelna, podstata wszystkich rzeczy. *Budn. Apopht.* 81. *Kanc. Gd.* 4. Podstata, *substantia*, abo istność chleba materyalnego, zostawa w sakramencie. *Baz. Hst.* 19, (cf. chléb nadpostatni: *ob.* Podstawek *Metaph.*). PODSTAWA, y, *ż.*, PODSTAWEK, wka, *m.*, PODSTAWNIK, a, *m.*; *Boh.* podstawek; *Slov.* podstawnik fundament, *basis*; *Carn.* podstava; *Vind.* podstava, podstaja, podstai, podstavik, podstopje, podlog (*ob.* Podłoga), podpar (cf. podpor), podpora, poliza (cf. półka), (podstava, podlog = łegary, kętnary; podstava, podloga, podklada, podfuter = podszewka; *Croat.* podsztava = podloga, podszewka; *Bosn.* podstava *subductura*; *Rag.* podstava, materia, od sctose scto cinij, 1) materyał, 2) podszewka; *Slav.* podstava, svitta = materya); *Eccl.* стояло, подъстакл, ставило; *Ross.* подстава, подставка, подставочка; §. 1) podkład, każda rzecz, którą pod drugą podkładają, podstawiają, albo na któréj druga spoczywa, podpor; die Unterlage, Grundlage, der Ständer. Kloc, ława, stół, podkład, podstawek, żeby wino podwyż stojące raźniéj toczyć, kętnary. *Cn. Th.* Drąg dźwigalny przez to ulżywa ciężaru, że większą część jego na podstawek przenosi. *Solsk. Arch.* 4. Pod ulmi trzeba stawiać klocki albo jakie podstawniki. *Cresc.* 592. Słoniowa kość, aby była dobrym podstawkiem (*fulcrum*), tak ciężkiemu zwierzowi. mocnym ją klejem złączyła natura. *Torz.* 213. (podporą), Na czym podstawki ziemi ugruntowane są? 1 *Leop. Job.* 38, 6. fundamenta, filary, die Grundpfeiler. Podstawek albo kołek u łapki, sidła, klatki ptaszéj, którego ruszywszy, ptak się abo zwierz ułowi. *Cn. Th.* das Fallholz an einer Falle. Podstawek pod filarem kamiennym, na którym spoczywa, die Grundlage. Podstawek abo stolec słupów śnicerskich abo filarów kamiennych, podsłupiec. *Rog. Bud.* 24. der Säulenfuß, podsłupie; *Rag.* podstûpje; *Ross.* подстолпие, тумба. Podnożek czyli podstawa, *statif. Zab. Geom.* 85. Podstawa pod osłę *Eccl.* подточилие. Podstawek moździerzowy, fundament, przylany do nożnego moździerza, zastępujący miejsce łoża. *Jak. Art.* 3, 309. der Mörſerfuß. Podstawa armatna, obrączka osadzająca się w dennéj części formy armatnéj, dla utrzymywania drdzennego drąga w położeniu pionowym. *Jak. Art.* 3, 308. ein Reifen im Bodenſtücke der Kanonenform. Podstawek pod dno naczynia *Ross.* поддонокъ. — Podstawek u skrzypców, na którym struny spoczywają. *Kluk. Rośl.* 2, 164. der Steg in der Violine. Już mi zrobiono podstawek do onych żółtych skrzypców. *Boh. Kom.* 1, 207. Podstawki maciczne różnego kształtu do połogowania, *pessaria. Czerw.* 36. — *Mathem.* Linia, na któréj wystawiona jest jaka figura, zowie się podstawą, *basis. Geom.* 1, 32. *Jak. Mat.* 1, 99. *Łęsk.* 17. Podstawek. *Os. Fiz.* 95. Grundlinie. Góry te formują trójkąt, mający w swojéj podstawie 25 mil. *N. Pam.* 1, 27. — *Metaph.* Podstawek, podkład, podrzut, substancya, podstawa, jestestwo; *Ross.* подлежащее, das Weſen, Grundweſen, das einer Erſcheinung zum Grunde liegt. Przemienia się chléb i wino w ciało i krew, tak iż same własności chleba i wina bez żadnéj istoty i bez żadnego podstawka, a bez żadnéj rzeczy podległéj zostają. *W. Post. W.* 214. Natura sama w dzikim jeszcze społeczności stanie, założyła już podstawę do nierówności między ludźmi. *N. Pam.* 20, 183. (grunt, zasadę, pochop). — §. Statek, który podstawiamy, gdy co ciecze, podstawek, skopiec, miednica, czasza. *Cn. Th.* 1064. ein Geſchirr zum Unterſetzen. — §. 2) Podstawek, *personif.*,

zastępca, zastępujący kogo, wyręczyciel; der einen vertritt, der Stellvertreter. Ustawiamy, aby sami pisarze u sądów siadali, a odprawowali ludzie, nie przez podstawki. *Herb. Stat.* 401. Cesarz rozkazał, aby księża sami msze odprawowali, podstawków zaniechawszy. *Sk. Dz.* 514. PODSTAWIALNY, PODSTAWNY, a, e, (*Ross.* подставный podrzucony, zfałszowany); do podstawienia, mogący być podstawionym; zum Unterſtellen, Unterlegen, Unterſetzen. Folga, jest to rzecz pod drugą podstawna. *Karnk. Kat.* 175. Podstawialny kosz, który podstawiają, zbierając abo trzęsąc owoc, cedząc co etc., *exceptorius qualus. Cn. Th.* Podstawne słupy. *Hor.* 1, 300. PODSTAWIĆ, *f.* podstawi *cz. dok.*, Podstawiać *contin.*, podstawuje *praes.*; *Boh.* podstawiti, podstawowati; *Sorab.* 1. podstahwam; *Vind.* podstaviti, podstaulati, spudpostaviti, (podstaviti, podloshiti, podkladati, podfutrati = podszyć; *Croat.* podsztavlyam *suppono*, *subsuo vestem*; *Bosn.* podstavim *subjicio*, *suffulcio*, podstaviti haglinu *subducere*; *Rag.* podstavitti, podstavit = podszyć); *Ross.* подставить, подставлять, подставливать; §. a) stawić lub podkładać pod co, podpierać pod co; unter etwas ſtellen, ſetzen, legen, ſtützen. Statek podstawiamy, gdy co ciecze. *Cn. Th.* 1064. *Spicz.* 98. Gdzie piasek wybiera, żeby nań ziemia nie spadła, drzewa podstawuje. *P. Kchan. Orl.* 1, 310. Podstawił mocne ramiona swoje pod te filary. *Birk. Sk. E* 3. Szyję pod miecz podstawuję. *Bardz. Trag.* 54. podłożę, poddam, unter das Schwert hinlegen. Ziemia prawie jest podstawiona podnóżkiem nóg jego. *Rej. Post. N* 6. (podłożona, podległa). Anchiz, kochanek Wenery, Klacze swe pod niebieskie podstawił ogiery. *Dmoch. Il.* 121. (podłożył). — §. b) Podstawić co zamiast czego, podrzucić, podsunąć, przemienić; unterſchieben, ſtatt etwas andern hinſtellen, vertauſchen, an die Stelle hinſetzen. Irys tarcze odmieniła a Egidę podstawiła, którą zamiast swéj własnéj chciwy rycerz chwyta. *Jabł. Tel.* 230. Zostawujący dziedzictwo podstawia dziedziców. *Gal. Cyw.* 2, 178. (inszych oprócz przyrodzonych sukcesorów postanawia, substytuuje). O dziedzicach podstawionych i fideikomisach. *ib.* 177. Po oddalonym Kolatynie podstawiony był Publikola. *Faliss. Fl.* 17. (na miejscu jego nominowany).

PODSTĘP, u, *m.*; (*Vind.* podstop, podstoplenje = przywłaszczenie; *Rag.* podstûp *oppugnatio*, podstupiza *insidiae*; *Ross.* подступъ podstąpienie, podchód, przybliżanie); podejście, podrywka, zdrada, dół, podkop; Hinterliſt, Hintergehen, Ueberliſten, Bevortheilen, Ränke; *Boh.* podwod, auskok; *Slov.* podwod, lest; *Carn.* potúha, (*distng.* potucha); *Vind.* savitnost, skasnost, potuknost, potuhnjenost; *Rag.* tlâpstvo; *Croat.* himba; *Ross.* подлогъ, збой, кознодѣйство, злоухищеніе; *Eccl.* прилогъ [*additamentum* 2], **къзнь**, **къзноканнїе**, **къзнодѣнствїе**, хитростнотворение. Padłem mu do nóg, i wyznałem podstępy moje. *Teat.* 4, 116. Nie mogę się przezwyciężyć, abym szedł z kim podstępem. *Teat.* 36. 64. (podstępnie). PODSTĘPCA, *ob.* Podstępnik. PODSTĘPIĆ, *ob.* Podstąpić.

PODSTĘPLOWAĆ, PODSTĘMPLOWAĆ, *f.* podstępluje *cz. dok.*, od dołu podpiętrzyć, podfutrować, podwiązanie dawać; unterſtockwerken, von unten ein Stockwerk geben. Podstęplować ścianę lub dach, stęplami czyli podporami je wesprzeć w czasie podmurowania. *Magier. Mskr.* Podstęplować słupy. *Torz.* 15. Podstęplowanie, *contignatio. Krom.* 261.

PODSTĘPNIK, a, *m.*, PODSTĘPCA, y, *m.*, podejściem narabiający, zdrajca, oszust; ein Verräther, Hintergeher, ränkevoller Betrüger; *Boh.* podwodnjk, *f.* podwodnice, pokladač, aukladnjk, auskočnjk; *Carn.* potuhnén, *f.* potuhnenka; *Vind.* potuhnjenik, savitnik, temnak; *Ross.* кознодѣй, лукавецъ, *f.* лукавица, збойникъ, збойчакъ, проныра; *Eccl.* пронырщикъ, **пронырь** (cf. ponury), (козногласникъ komedyant). Widział onę pokrytość onych fałeszników, a onych podstępców swoich. *Rej. Post. Q q* 1. Oni podstępce, nasadzili się na jakie podstąpienie pana tego. *ib. Q q* 1. Co oni omylacze a podstępnicy uczynili. *ib. P p.* 5. Oglądało oko moje podstępniki moje. *Budn. Ps.* 92, 11. *W. Post. W.* 3, 341. PODSTĘPNOŚĆ, ści, *ż.*, chytrość podchodząca, oszukująca; die Hinterliſt, Argliſt; *Boh.* auskočnost, potutedlnost, ošemetnost; *Vind.* savitnost, safuknost, (podstoplivost = odważność); *Bosn. et Rag* podhibnost; *Croat.* shegavozt, podhimbênoszt; *Ross.* збойливость, злонырство, лесть, злохитрство, лукавство, лукавствіе, пронырливость, пронырство. PODSTĘPNY, a, e, PODSTĘPNIE *adverb.*, oszukujący, doły kopiący, podrywający, podejściem narabiający; hinterliſtig, berückend, hintergehend; *Boh.* podwodný, auskočný, ošemetný, potutedlný; *Slov.* podwodný, lstivý, schytralý; *Sorab.* 1. yebačźniwe; *Vind.* sbrisan, savit, premeten, skriunosavit, galufifhen, saferlan, saroblen, potuhnjen, safukan, (podstopliu; *Carn.* podstopliv, podstopne *animosus*); *Rag.* podhibni; *Croat.* podhimbeni; *Slav.* prevarljiv, zloglav; *Bosn.* podhiban; *Ross.* кознодѣйный, козненный, злокозненный, лестный, лукавный, лукавый, збойливый, пронырливый, злонырный; *Eccl.* козневатый, **лькѣтьнъ**, злоковарный, **зълокъзньнъ**, **зълоѹмьнъ**. Odrwić, oszukać, co komu podstępnym wydrwić sposobem, to polityka teraźniejsza. *Teat.* 29. *c*, 19. Podstępnie się obchodzić; *Ross.* кознствовать, кознодѣйствовать, пронырствовать, лукавить, слукавить, полукавить; *Eccl.* лукавную, лукавствую, кознствую, злокознствую, злоковарствую, навѣтую. PODSTĘPOWAĆ, *ob.* Podstąpić.

PODSTOLANKA, i, *ż.*, córka podstolego, des Untertruchſes Tochter. Ożenił się z panną podstolanką. *Teat.* 19. *b*, 46. PODSTOLE, a, *n.*, miejsce pod stołem, der Raum unter dem Tiſche. On czegoś po podstolu szuka. *Pot. Jow.* 2, 48. PODSTOLI, ego, *m.*, namiestnik stolnika, *subdapifer*, der Untertruchſes, Untertafeldecker; *Boh.* podstolě; *Vind.* mifni raunauz, mife prestiravez, mifni strieshaunik; *Hung.* asztalnok; *Ross.* стольникъ, скатертникъ, *adject.* стольничій. Pan Podstoli, tytuł romansu *Krasickiego.* PODSTOLIC, a, *m.*, syn podstolego, des Untertruchſes Sohn. Twój syn, pan podstolic, boś ty pan podstoli. *N. Pam.* 16, 117. PODSTOLINA, y, *ż.*, żona podstolego, die Gemahlinn des Untertruchſes. PODSTOLSTWO, a, *n.*, §. a) godność podstolego, das Untertruchſesamt. — b) *Collect.* Państwo podstolstwo ubolewali nad jego

śmiercią. *Kras. Pod.* 2, 249. podstoli z żoną, der Untertruchſeß mit ſeiner Gemahlinn. Zaprosił ich do państwa podstolich. *ib.* 2, 180. lub: do państwa podstolstwa.

PODSTROIĆ, *f.* podstroi *act. dok.*, Podstrajać *niedok.*, a) nastroić trochę instrument muzyczny, ein Inſtrument etwas ſtimmen. Mewi podstraja Wirgilego lutni, Tersyt rumakiem Achillesa toczy, Zgoła gdzie stąpisz, pełno bałamutni. *Zab.* 10, 158. *Zabł.* — b) Podstroić kogo na kogo, podprawić, einen heimlich zu etwas abrichten, beſtellen.

PODSTRÓŻY, ego, *m.*, *Subst.*, namiestnik stróża, der Unterwächter, *subcustos. Mącz.*

PODSTRYCHNĄĆ, *f.* podstrychnie *cz. jednt.*, wystrychnąć, podmusnąć; aufſtreichen, in die Höhe ſtreichen. Tak gwarząc za niepróżnym od flaszek stolikiem, Dął, puszył, podstrychniętym do góry wąsikiem. *Zab.* 12, 335. *Izyck.*

PODSTRZEDZ, *ob.* Postrzedz. PODSTRZEGAĆ, ał, a, *act. niedok.*; *Rag.* zamjẽrati, oglẽdati, izvidjati; *Ross.* подстеречь, подстерегать, подмѣтить, подмѣчать; podchwytywać, podglądać kogo, podzierać, sekretnie oko na niego mieć, oczami pilnować; heimlich ein beobachtendes Auge auf jemanden haben, ihn von weiten beobachten, ihm auflauern, aufpaſſen, ausſpähen. Juno zazdrośna męża śpieguje, i stoocznemu Argusowi wszystkie kroki jego podstrzegać każe. *Teat.* 52. *d*, 82. Długo będzie podstrzegał, tak pilnie będzie upatrował, aż się wszystkiego dowie. *Gorn. Dw.* 307. Żona, gdyby najcnotliwsza, nigdy od starego zazdrośnego męża podstrzeganą być nie przestanie. *Teat.* 3. *c*, 26. Zły człowiek zwykł podstrzegać sprawiedliwego, a żąda umorzyć jego. *Wróbl.* 87. Podstrzegali Jezusa Faryzeuszowie, żeby mieli, z czegoby go oskarzyli. 1 *Leop. Luc.* 6, 7. — §. Równość szlachecka była zawsze w najpilniejszym przodków naszych podstrzeganiu. *Dyar. Grod.* 49. (pieczołowaniu). PODSTRZEGACZ, a, *m.*, podchwytacz, podglądacz, podzieracz, śpieg; der Späher, Auflaurer, argliſtiger Beobachter, Spion; *Sorab.* 1. strože hladačeŕ; *Rag.* zamjẽralaz; *Eccl.* подстрегатель. PODSTRZEGACZKA, i, *fem.*, die Späherinn; *Sorab.* 1. strože hladačerka.

PODSTRZELCZY, a, e, n. p. Za podstrzelczego psa trzy kopy groszy. *Stat. Lit.* 396. pod strzelca zdatny pies, für einen Jäger tauglich. PODSTRZELIĆ *cz. dok.*, strzelając podranić, eine Schußwunde beybringen, ein wenig zuſammen ſchießen; *Ross.* подстрѣлить, подстрѣливать.

PODSTRZESZE, a, *n.*, miejsce pod strzechą, poddasze; der Hausboden, Dachboden. Baba suche z wyszulcem z podstrzesza prowadzi gulki. *Żebr. Ow.* 209.

PODSTRZYDZ, podstrzygł, *f.* podstrzyże *act. dok.*, Podstrzygać *niedok.*; *Ross.* подстричь, подстригать; nieco obstrzydz, od dołu wystrzydz, ein wenig beſchneiden, verſchneiden, ſtutzen. Grzywa u konia, gdyby była niekształtna, nieznacznie podstrzygać się może. *Kluk. Zw.* 1, 180. Poganie synom swoim pierwszy włos obrzędnie podstrzygali i nazwisko nadawali. *Krom.* 48. Za uwolnienie Kazimierza od zakonu, miał papież tę powinność na Polaków włożyć, aby wkrąg włosy na kształt mnichów podstrzygali. *Krom.* 89. (*ob.* Postrzydz, Postrzyżyny). Na pierwszym wstępie chcę podstrzydz owieczkę i obłatać sobie skórę. *Teat.* 16, 110. *ob.* Podskubać.

PODSTYCZNY, a, e, *subtangens. Śniad. Alg.* 2, 110, (*ob.* Styczna). *Jak. Mat.* 2, 231.

PODSUMOWAĆ *cz. dok.*, u dołu posumować, unterſummiren. Rachunków podsumowanie czyli bilans. *Gal. Cyw.* 1, 100.

PODSUNĄĆ, *f.* podsunie *act. jednt.*, Podsuwać *niedok.*, a) posuwać pod co, podkładać, podstawiać, podmykać; unter etwas hinſchieben, hinrücken; *Vind.* podtishati, poddjati; *Ross.* подсунуть, подсовать, подсовывать, пододвинуть, поддвигать, пододвигивать, подвертѣть, подвернуть, подвертывать, поддернуть, поддергивать. Podsuń choremu pod głowę poduszkę, *Tr.* Nieprzyjaciel się pod fortecę podsunął, podchodził pod nię, podsadził się pod nią, przybliżył się aż pod, er iſt angerückt. — *Fig.* Nigdy nie można nadto napisać, kiedy serce podsuwa wyrazy. *Teat.* 5. *c*, 31. (podaje, nastręcza). W drugiej części tej mowy podsuwa Demosten śrzodki do odprawienia wojny. *Nag. Fil.* 8. podaje, pokazuje, an die Hand geben. — Wychodząc podsunie monety w garść chciwej ochmistrzyni. *Min. Hyt.* 3, 128. sekretnie jej poddaje, w rękę kładzie; er ſchiebt es ihr in die Hand, ſteckt es ihr zu. — b) Podsunąć co na miejsce drugiego, podrzucić, unterſchieben.

PODSUSZYĆ, *f.* podsuszy *act. dok.*, Podsuszać *niedok.*; *Ross.* подсушить; od dołu przysuszyć, nieco wysuszyć, (cf. podeschnąć), von unten etwas abtrocknen, auftrocknen. Albańskie jeżeli podsuszysz jagody, Wonnym dymkiem żadnej w nich nie poniesiesz szkody. *Hor. Sat.* 220. (podkadzić). Skórę chudość podsusza; *adducit cutem macies. Żebr. Ow.* 67.

PODSUW, u, *m.*, podsuwanie, podsunięty podarek, ein zugeſtecktes Geſchenk. Alboż to każdy sędzia podsuw bierze? *Teat.* 46. *b*, 35. PODSUWAĆ, *ob.* Podsunąć. PODSUWACZ, a, *m.*, podrzucacz, który co podsuwa na miejsce drugiego, der Unterſchieber, Verfälſcher. Testamentów fałszywych chytry podsuwacz. *Nag. Cyc.* 37. PODSUWACZKA, i, *fem.*, die Unterſchieberinn.

PODSWARZYĆ sobie, *f.* podswarzy *act. dok.*, trochę pokłócić się z sobą, ſich ein wenig überwerfen. *Concertare verbis cum aliquo*; podswarzyć sobie z kim. *Mącz.* Katolicy jak gołębie, podswarzywszy sobie, gdy prawdę ujrzą, sami się wspólnie całują. *Sk. Dz.* 135. Oba sobie przez listy w miłości podswarzyli, i bez gniewu nałajali. *Sk. Dz.* 282.

PODSWAWOLIWAĆ *cz. częstl.*, nieco poswawolić, ein wenig Muthwillen treiben; *Ross.* подурачиться.

PODŚWINEK, nka, *m.*, *Boh.* podswinče; [roczne prosię 4], prosię podrosłe, ein etwas großes Ferkel. Za świnię 20 groszy, za podświnka 12, za prosię tegoletnie 5. *Stat. Lit.* 394.

PODSYCHAM, *ob.* Podeschnąć.

PODSYCIĆ, *f.* podsyci *act. dok.*, Podsycać *niedok.*; (*Ross.* подсытить podsłodzić); a) podkarmić, nieco nasycić, etwas ſättigen, *propr. et fig.* Podsyciła mię ta potrawa. *Tr.* (podjadłem). Podsyciłem się nieco już przed obiadem. *Tr.* Wiem dobrze, żeście jadem szatańskim pod-

sycone. *Bzow. Roż.* 98. Ustawiczne rzéki zakręty, podsycają ciekawość podróżnego, i pozbawiają nudoty. *N. Pam.* 21, 265. Jak śnicerz oczy, patrzaniem utrudzone uwalnia i podpasa, tak i my powinniśmy niekiedy umysłowi ulgę uczynić, i niejakiemi go rozrywkami podsycić. *Pilch. Sen. list.* 2, 22. Krzyżacy od pokrewnych Niemców ludźmi i bronią podsycani. *Nar. Hst.* 6, 8 (posileni). Naprzód dawniejszych przyjaciół drogiemi upominkami podsycili. *Pilch. Sall.* 138. W nim miłość-, a w niej gniew podsycać będę. *Teat.* 46. *c*, 50. Jeśli twoim przykładem mą cnotę podsycisz, Większym mię, niż ja ciebie podarkiem zaszczycisz. *Teat.* 46. *c*, 123. Niewieści krzyk i wściekłość podsycona winem. *Otw. Ow.* 162. (podegrzane). — b) Podsycać czym jaki trunek, przymieszać co do trunku; etwas unter ein Getränk miſchen, ein Getränk mit etwas ſpeiſen. Szynkarze, żeby się nie ważyli podsycać, albo jakimkolwiek sposobem fałszować wina. *Vol. Leg.* 5, 366.

PODSYŁAĆ, *ob.* Podsełać. PODSYŁEK, łka, *m.*, podsyłanie, nadsyłanie, co nadesłano; *Ross.* подсылъ, подсылка, подосланіе, das Abſchicken, Zuſchicken, das Zugeſchickte. Poczęli już nasi brać górę, lecz Roman podsyłkiem na słabiejące miejsca świeżych ludzi, dokazał, że się znowu walka zrównała. *Nar. Hst.* 4, 140. PODSYŁACZ, a, *m.*; *Ross.* подсыльщикъ; pod ręką posyłający, ein heimlicher Abſchicker.

PODSYPAĆ, *f.* podsypie *act. dok.*, Podsypywać *częstl.*, podsypuje *pr.*; *Boh.* podtrausyti, (*ob.* Potrząsać); *Vind.* podtrofiti, spudrofiti; (*Bosn.* podsipati = przekupić); *Ross.* подсыпать; nasypać pod czym, unter etwas hinſchütten. Podsypać prochu na panewkę, Pulver auf die Pfanne ſchütten. Na słowo kommenderującego: podsyp', proch przewróconą ręką na panewkę się podsypuje. *Kaw. Nar.* 238. *Jak. Art.* 1, 412. PODSYPKA, i, *ż.*; *Ross.* подсыпка, подпсыпаніе; proch nasypany w zapał, przy pomocy którego podaje się ogień nabojowi. *Jak. Art.* 3, 309. das Pulver auf der Pfanne. Przez prędkość zapomniał podsypki. *Pot. Jow.* 2, 70.

PODSYTA, y, *ż.*, co podsyca, podkarm, podnieta, posiłek, posilenie, *fig.* die Nahrung, Stärkung. Oczy jéj czarne srożą się nieco, Mając z miłości podsytę. *Anakr.* 31. Żarty spólne: wesoł-li kto jest, swą podsytę, Ktoli cichy, zabawy znajdzie przyzwoite. *Gaw. Siel.* 360. Feudalne dzierżawy, dzielna podsyta dla ambicyi i prywatnych. *Nar. Hst.* 2, 213. Miewali Krzyżacy świeżą zawsze z Niemiec żołnierzów podsytę. *Nar. Hst.* 4, 331. dopełnienie, dokompletowanie, pomoc.

PODSZAFARZY, ego, *m.*, *Subst.*, namieśnik szafarski, *subcurator. Mącz.* der Unterſchaffner.

PODSZAŃCOWAĆ się, *f.* podszańcuje się *recipr. dok*, szańce aż pod jakie miejsce robić, ſich bis hin verſchanzen, Schanzen bis unter etwas hin machen; *Ross.* подшанцоваться.

PODSZCZAĆ *cz. dok.*, pod czym naszczać, unter etwas hin piſſen; *Croat.* podsczati *submingere.*

PODSZCZEKAĆ *cz. dok.*, podszczekuje *pr.*, nieco poszczekać, belfern; *Carn.* javkati, javkam.

PODSZCZEPIĆ, *f.* podszczepi *act. dok.*, Podszczepiać *niedok.*, ode spodu zaszczepiać, von unten auf ſpalten, pfropfen. — **Transl.* Podszczepiać kogo, podchodzić go, popodejść go, oszukiwać go, podrywać; einem ein Bein unterſchlagen, eine Falle legen. Zakon boży w sercu jego, a pochodzenie jego nie będzie podszczepione. *Wróbl.* 87, *non supplantabuntur gressus ejus.* Nie będą podszczepione postępki jego. 1 *Leop. Ps.* 36, 31. Każdy brat podchodząc podszczepi a podejdzie, a każdy przyjaciel na zdradzie będzie postępował. 1 *Leop. Jer.* 9, 4. Zdrady swe zatając, o to będą stać, aby mię podszczepili. *ib.* 129. Powstań panie, uprzedź go a podszczep go, wyrwij duszę moję od złośnika. 1 *Leop. Ps.* 16, 12. (demüthige ihn, Luth.). Który pożywał chleba mego, tenże wielkie uczynił nade mną podszczepienie. 1 *Leop. Ps.* 40, 10. (tritt mich unter die Füße. Luth.). — §. Podszczepić co pod kim = podsieść co pod kim, einem andern nehmen, entwenden, und ſich davon zum Beſitzer machen. Powstał przeciw Wsewoldowi Jaropełk, dlatego, iż pod nim wziął i podszczepił dziedzictwo ojczyste księstwa Kijowskiego. *Stryjk.* 170. Skirgajło nie długo się na nowym państwie, pod bratem starszym nie słusznie podszczepionym, weselił. *Stryjk.* 468.

PODSZCZUWAĆ, *ob.* Podeszczuwać. PODSZCZUWACKI, a, ie, od podszczuwacza, Aufhetzer =, Aufwiegler =. Uważał w nim wszeteczne i podszczuwackie obyczaje. *Bardz. Boet.* 70. PODSZCZUWACZ, a, *m.*, który podszczuwa, poduszcza, poduszczyciel, der Anhetzer; (*Boh.* poštjwač, poštiwaček; *Sorab.* 1. žczuwar; *Croat.* cziaczius, podbadavec). Wyrzuciwszy podszczuwacza, ustanie ogień. 1 *Leop. Prov.* 26, 21. Nie będziesz potwarcą, ani podszczuwaczem. 3 *Leop. Levit.* 19, 16. *Kucz. Kat.* 3, 194. (oskarżaczem ani poduszczaczem. 1 *Leop.*). Podszczuwaczowi nigdy na dobre nie wynidzie. *Rej. Zw.* 50 *b.* Wiele podszczuwacz a pochlebca, chociaj cichy a milczący, złego sprawić może. *Rej. Post. Y y* 4. Nierozumnych doradzców i podszczuwaczów poniechaj. *Pilch Sen. list.* 3, 176. PODSZCZUWACZKA, i, *ż.*, die Anhetzerinn; *Sorab* 1. žczuwarka.

PODSZEPNĄĆ, *f.* podszepnie *act. jednll.*, podszeptuje *pr.*, Podszeptywać *frequ*, nieco komu do ucha poszepnąć, einem etwas einflüſtern, zuflüſtern, ins Ohr ſagen; *Croat.* podsèptavam; *Ross. et Eccl.* подшепнуть, подшептываю. Podszepnij mu, aby nic ojcu memu nie wspominał o tym. *Teat.* 27, 149. Boję się, żeby mu dyabeł czego nie podszepnął. *ib.* 35. *b*, 109. — *Transl. fig.* Wyrzućmyż ten artykuł, który sławę maże, Interes go podszepnął, honor zatrzeć każe. *Treb. S. M.* 52. PODSZEPT, *ob.* Poszept. PODSZEPNIK, a, *m.*, który co podszeptuje, der Flüſterer, Einflüſterer, Ohrenbläſer. Niechaj chory wszelkich podszepników i baby stare powygania od siebie. *Perz. Lek.* 325.

PODSZEWKA, i, *ż.*, (cf. *Boh.* podšew podeszwa); *Boh.* podšjwka; *Carn.* podlôga, (cf. podłoga): *Vind.* podloga, podklad, podklada, podstawa (cf. podkład, podstawa), futer, podfuter, (cf futro); *Bosn.* podstava: *Rug.* podstava; *Croat.* podztava, podsztava; *Ross.* подкладка, подкладочка,

подбой, подбивка; *Eccl.* подшитіе, одѣжды, подкладка, подпушка; to czym suknia jaka podszyta, das Unterfutter eines Kleides. Poboczna trzewików podszewka *Ross.* поднарядъ, поднарядье. PODSZEWNICA, y, *ż.*, *Botan.* rodzaj rośliny, *Epidendrum. Kluk. Dykc.* 1, 199, ein Pflanzengeſchlecht.

*PODSZPOCIĆ *cz. dok.*, nieco przekręcić, ein wenig verdrehen. Góry ktoby nie miał widzieć, albo na niéj nogę miał sobie podszpocić, tego ślepocie nie mogę się wydziwić. *Hrbst. Nauk. L.* 4 *b.* obrazić o nię nogę.

PODSZTABNICZY, ego, *m.*, Na szkucie podsztabniczy idzie po sztabniku na bakorcie. *Magier. Mskr.* Sztabowi na szukcie zowią się sztabnik, podsztabniczy, marszałek, i podmarszali. *ib.* der Unterſteuermann.

PODSZYBIE, ia, *n.*, miejsce przy szybie, gdzie górnicy rudę zwożą; im Bergw., die Unterſcheibe, wohin das Erz geführt wird. *Tr.*

PODSZYBOWAĆ *cz. dok.*, szybując podsunąć, unter etwas hin ſchieben; (*Ross.* подшибить, подшибать nogę komu podbić).

PODSZYĆ, *f.* podszyje *act. dok.*, Podszywać *niedok.*; *Boh.* podšiwati, podšiti; *Sorab.* 1. podschiwam; *Vind.* podklasti, podkladati, podstaviti, podloshiti, podfutrati, *Croat.* podsztaviti, podsztavlyam (*ob.* Podstawić), podsvávam, podsilszem; *Rag.* podscitti, podscîvati, podstaviti; *Bosn.* podstaviti haglinu, podoplatiti; *Ross.* подшить, подшивать, подложить, подкладывать (*ob.* Podłożyć), подбить, подбивать, (*ob.* Podbić, przybić); ode spodu do czego przyszyć, von unten annähen, unternähen. Podszyć podszewką, unterfüttern. Na sobie miał płaszcz należyty, Z gęstego sukna, mocny i dobrze podszyty. *Jak. Baj.* 156. Futrem podszyć *Ross.* подпушить, подпушать. Suknia futrem podszyta, *ob.* Szuba. Podszyć obuw', podeszwę przyszyć, przybić. *Cn. Th.*, verſohlen, die Sohle annähen; podzelować; *Vind.* zhreule tumplati, popraviti; *Boh.* podrazyti. Podszyć bóty, do cholewy trzewik podsadzić, vorſchuhen. Podszycie botów, das Vorſchuhen. — *Fig. et transl.* Wąs ze spodu podszyty, i do brody długi Pasmem wije. *Pot. Jow.* 30. Podszyty chytrym lisem pochlebca. *Kor. Hor.* 22. (wronami karmiony, frant wewnątrz, innerlich ein Schalk). Oni podszywani przyjaciele moi. *Pot. Arg.* 51. (farbowani, gleißneriſch). Tchórzem podszyty, *ob.* Tchórz. Wiatrem podszyty, *Slov.* wetrem podšiti, (*ob.* Wiatr, wietrznik). Zdradnemu słodkich słów ich podszyciu nie wierz. *Morszt.* 43. (jedwabnym słówkom, w bawełnę obwinionym, ihren gleißneriſchen Worten). Pychą podszyty. *Jabł. Ez.* 124. (nadęty, napełniony pychą, aufgeblaſen). Kłamstwem podszyty. *Bardz. Trag.* 247. (nadrabiający kłamstwem, lügenhaft, voll Lügen). Prawa niezbożne od niektórych Machiawelem podszytych wnoszone były. *Birk. Sk. C* 2 *b.* (Machiawelem trącących, oddających, nim tchnących; die dem Mach. athmeten, von ihm und ſeinem Geiſte voll waren). — Podszywać się pod co, lub czym, przyszywać się, wmieszać się, wtrącać się; ſich mit einmengen, einſchleichen. Bojaźń się ostrożności imieniem nazywa, Nikczemność się pod płaszczyk pokory podszywa. *Min. Ryt.* 3, 336 Nie tak szkodzi ten, co się z niechęcią odkrywa, Jak ten, co się obłudną przyjaźnią podszywa. *Min. Auz.* 119. Jakiemi się zdradami nie podszywał, aby tylko królestwa tego dostać mógł. *Janusz. Oksz. B* 3. (używał wszelkich zdrad). — §. Podszywać kogo, ćwiczyć go, przecierać, dawać mu łacinę, dokuczać mu, dojmować do żywego; einen durchhecheln, bis an die Seele, bis ans Leben. On mię tam, jak podszywał, jako brał na nożе! *Pot. Arg.* 701. Było mu, jakoby go podszywał, jak przezeń wlókł siano. *Pot. Zac.* 55.

PODTAJAĆ *med. dok.*, nieco od spodu odtajać, etwas abthauen; *Ross.* подтаять, подтаивать. PODTAJANIE; *Eccl.* подталина, *liquefactio.*

PODTALERZNY, a, e, pod talerzem będący lub bywający, unter dem Teller befindlich; *Ross.* подблюдный.

PODTAŃCOWAĆ *cz. dok.*, nieco potańcować, ein wenig tanzen; *Ross.* подплясать, подплясывать, *ob.* Podplasać.

PODTARGNĄĆ *cz. jednll.*, Podtargiwać *częstotl.*, nieco ode spodu potargnąć, ein wenig von unten reißen, zerren, zausen; *Boh.* podtrhnauti, podtrhowati.

PODTARNIOWY, a, e, n. p. Podtarniowa myszka, łopatkowa, *infraspinatus musculus. Krup.* 1, 95. der Muskel unter dem Rückgrade.

PODTKAĆ, *ob.* Podetkać.

PODTŁOCZYĆ *cz. dok.*, Podtłaczać *niedok.*; *Sorab.* 1. podtwotžu; pod co potłoczyć, unter etwas hin ſtopfen; *Vind.* podtiſati, podriniti, podſhokati, spudopotlezhi, spudsdrushiti, vdrushiti, spuddjati. PODTŁOCZYCIEL, a, *m.*; *Sorab.* 1. podtwotžeŕ.

PODTOCZYĆ *f.* podtoczy *act. dok.*, Podtaczać *niedok.*; *Ross.* подтащить, подтаскивать; tocząc podsuwać, bis hin rollern, bis hin wälzen, ſchleppen, ziehen. Armatę pod drzwi podtoczyć, i zaraz z niej palić. *Teat.* 32. *b*, 57. (*Ross.* подточить, подтачивать podwecować, podostrzyć; podgryzać, o robakach); *Eccl.* подточилие *podtoczydło, podstawa osły.

PODTOPIĆ, *f.* podtopi *act. dok.*, Podtapiać *niedok.*, (cf. *Ross.* подтопить, подтапливать podpalić); sobą zatapiać, pozalewać; *Vind.* podvtaplati, podvtopuvati, dolpotoniti, unter Waſſer ſetzen, überſchwemmen. Byle taki stawek grunta nie podtapiał. *Torz.* 104. Mieszka ten naród w okrąg podtapiającego z wylanej wody Nilu, (*stagnans*). *Otw. Wirg.* 465. Podtopić się *Vind.* podpotonitiſe, potopitiſe, vtopitiſe. PODTOP, u, *m.*, zalewanie wodą, wylew, zatopienie, das Ueberſchwemmen. Czarny Galezus swojemi podtopy żółte tam pola odwilża. *Otw. Wirg.* 459.

PODTRĄCIĆ, *f.* podtrąci *act. dok.*, Podtrącać *niedok.*, nieco natrącić, ein wenig anſtoßen, berühren; *Ross.* подтолкнуть, подталкивать. — §. Podmieszać, mit untermengen. Tu i owdzie ogólne obserwacye podtrącę. *Ustrz. Alg. pr.*

PODTRATOWAĆ *cz. dok.*, poddeptać, unter die Füße treten, zertreten; *Ross* подмять, подминять.

PODTRZĄSAĆ *cz. dok.*, trzęsąc podmieszać, unterbeuteln, unterſchütten; *Boh.* podrausyti; *Vind* podrofiti, spudtrofiti; *Ross.* подтрусить, подтрушиваю, подболтать, подбалтывать.

*PODTRZEĆ, *ob.* Podetrzeć.

PODTUCZYĆ, *f.* podtuczy *act. dok.*, Podtuczać *niedok.*, pod-

sycać, podkarmiać, podniecać; etwas ſpeiſen, Nahrung geben, nähren, unterhalten, anmuntern. Czechowie obietnicami i upominkami od Matyasza podtuczeni, na stronę jego przykłaniali się, *inescati. Krom.* 699.

PODTULIĆ *cz. dok.*, Podtulać *niedok.*, pod co stulać, unter etwas ſchmiegen, beugen, andrücken. Chodzi między ludźmi, jak pies, podtulając pod się ogon, czując co na się, że komu sadło zjadł. *Rej. Zw.* 65 *b.*

PODTWIERDZIĆ, *f.* podtwierdzi *act. dok.*, Podtwierdzać *niedok.*, podpierać, wzmacniać; unterſtützen, Kraft geben. Bóg raczy mię potwierdzić duchem swoim. *Wróbl.* 120. Miał za to, że je miał namowami sobie obstalować i potwierdzić. 1 *Leop.* 3 *Mach.* 1.

PODTYĆ *nijak. dok.*, nieco potyć, ein wenig fett werden, dick werden; *Ross.* поддюжѣть, подюжѣю.

PODTYCZYĆ, *f.* podtyczy *act. dok.*, tykami potwierdzić, tyki podstawić; unterſtöckeln, unterpfählen; *Boh.* podstrciti, podstrkowati. Chmiel więdnie, gdy go nie podtyczy. *Morszt.* 24, *ob.* Podwiązać. PODTYKAĆ *ob.* Podetknąć. PODTYKACZ, a, *m.*, Podtykacz u miecznika do podtykania capy do osadzenia. *Magier. Mskr.* der Unterſteder.

PODUBIEGAĆ, ał, a, *neutr. niedok.*, w czym nagle podupadać, in Abnahme kommen, herunter kommen. Nie z swojej przyczyny, ale z dopuszczenia bożego, poczęli w gospodarstwie jakoś podubiegać. *Chełm. Pr.* 92.

PODUBOŻEĆ *nijak. dok.*, na majątku podupadać, in Armuth verfallen, arm werden, verarmen. Jałmużnik chodzi do starszych, aby się od nich dowiedział o braci choréj podubożałéj. *Bzow. Roź.* 127. PODUBOŻYĆ *cz. dok.*, podupadania na majątku nabawić, arm machen. Naród znacznie podubożony. *Mon.* 71, 308.

PODUCZYĆ, *f.* poduczy *act. dok.*, trochę z pierwszej potrzeby, od biedy, nauczyć, nie douczyć; *Vind.* podvuzhiti, dopoveddti, (podvuk = informacya); *Croat.* podvuchiti; *Ross.* подъучить, подъучать, etwas weniges beybringen, einen Anfang im Unterricht machen, nicht ganz auslehren. Źle ich jeszcze poduczyłeś. *Teat.* 19, 57. Poduczony *Slov.* podučený. PODUCZYĆ się, *in bonam partem*, fundament, początek nauki założyć, einen Grund in einer Wiſſenſchaft legen. Poduczywszy się już dobrze w domu gramatyki, do szkół się udają. *Mon.* 67, 418. W domu w dobrych obyczajach, a w gramatyce poduczony, do Rzymu posłany był na naukę. *Sk. Żyw.* 2, 220. Kiedyś się dobrze poduczył, wiele tym sobie pomożesz, kiedy ujrzysz rozmaite ludzie tejże profesyi. *Gorn. Dw.* 37. — *In malam partem*: Poduczył się prawa, zarwał prawa, pomazał gębę prawem. *Cn. Th.* liznął prawa, nie douczywszy się, halb und oberflächlich erlernen, nur ein wenig koſten. PODUCZYCIEL, a, *m.*; *Vind.* podvuzhenik, cf. uczyciel, nauczyciel.

PODUDAĆ *cz. dok.*; *Ross.* подудить; na dudach pograć, ein wenig dudeln, blaſen.

PODUFAŁY, PODUFAŁOŚĆ, *ob.* Poufały. PODUGODA. *ob.* Ugoda 2.

PODUMAĆ nad czym *recipr. dok.*; *Vind.* poumlati, napoumiti; *Ross* подумать; zastanowić się nad czym, pomyślić nad czym, über etwas nachſinnen. Podumać się nad czym, podziwić się; ſich über etwas verwundern, erſtaunen. Nad tym się podumali oboje. *Otw. Ow.* 334. PODUMACZ; *Vind.* poumlavez.

PODUPAŚĆ, podupadł *f.* podupadnie *neutr. dok.*, Podupadać *niedok.*, na majątku po części upadać, ubożeć, przyubożeć; *Bosn.* obubosgit; *Carn.* ovvôsham; *Ross.* обнищать, обнищевать, etwas herabkommen, in Abnahme des Vermögens kommen, in ſeinem häuslichen Zuſtande zurückkommen, ſinken, fallen, in Verfall kommen. Kiedy człowiek poczciwy podupadnie, nikt w biedzie jego ręki mu nie poda. *Teat.* 8, 73. Alboż ja przez niedbalstwo lub hultajstwo tak podupadł? *Teat.* 8, 61. Wiesz, że nasz dom jest podupadłym, przecież dałem ci co mogłem. *Teat.* 35. *c*, 9. Jest to pan zacnością familii znamienity, ale na fortunie podupadły. *Kras. Doś.* 270, *Ross.* обнищалый. Jesteś familii dawnéj, ale podupadłéj; ojciec We Pana nadtracił substancyi. *Teat.* 33. *c*, 6. *ib.* 16. *b*, 106. Podupadłym przyjacielem nie pogardzaj. *Cn. Ad.* 882. *Teat.* 28, 123. PODUPADŁOŚĆ, *ob.* Przyubożałość.

PODUSIĆ *cz. dok.*, dusząc pobić, nach einander erwürgen; *Rag.* podûsciti; *Bosn.* podusciti; *Slav.* potushiti; *Croat.* podussujem. PODUSICIEL; *Croat.* podussitel, *suffocator.*

PODUSTNY, a, e, wielkich a obwisłych ust, lub warg, von hängenden großen Lippen. *Tr.*

PODUSZCZYĆ, *f.* poduszczy *act. dok.*, Poduszczać *niedok.*; *Boh.* podštjwám, baňčjm, draždjm, dražditi, draždjwam, nawaděti někoho na něco, posylnowati; *Vind.* podhuskati, pofhuvati, nahuskati, navabluvati, sahuskati, nafhuntati, safhunati, sasvati, podvertuvati, nadrashit, nauadit, napostuvat, pofhukniti, nagnati; *Carn.* nedrastiti, shuntam; *Croat.* podhusztiti, podhusztujem, nahusztújem, poduszújem, nabuhnujem, podbàdam, podbolszem; *Bosn.* podbadati, potiçati, zadirati, zadrjeti; *Rag.* podbadati; *Ross.* подъустить, подъущать, возбудить, возбуждать, наустить, наущать, подвижить, подвигнуть, подвизать, задѣть, задѣвать, задорить, подстеркать, подстеркнуть; *Eccl.* наваждати, наваждаю, наустаю, наущаю, навѣтую; do złego pobudzać, podwodzić (cf. podeszczwać, podbechtać); anreitzen, erwecken, antreiben, aufhetzen, verleiten zu etwas Böſen. Czart zawzdy podszczuwa a poduszcza ludzie świata tego. *Rej. Post. E* 5. Okrutnika onego z téj i z owéj strony, przeciwko oskarżonemu podszczuwali. *Kosz. Lor.* 178. Zazdrość gniew we mnie poduszcza. *Teat.* 52. *d*, 126. *Tward. Daf.* 83. Poduszczający, i czyniący, równo grzeszy. *Cn. Ad.* 882. (poradnik zły, gorszy niż krzywdziciel). Poduszczenie *Ross.* подводъ, затѣй. Szatan ludzi zwodzi, nie, nie przymuszeniem, ale radą i poduszczeniem. *W. Post. W.* 95. — ‡. Nad to nie może być nic poduszczeńszego, abo coby bardziej człowieka gabało, *illecebrosius. Mącz.* powabniejszego, reitzenderes. Poduszczy to w tobie pan bóg, z miłosierdzia boskiego swego. *Rej. Post. a* 6. wznieci, ożywi; erwecken, ermuntern. Duch ś. nic innego wam nie przyniesie, jedno to poduszczy w was, com ja rozmawiał z wami. *Rej. Post. a* 6 potwierdzi. PODUSZCZACZ, PODUSZCZYCIEL, a, *m.*, który poduszcza, podszczuwacz, podbechtacz, podżegacz, podwodziciel; der Anhetzer, Aufhetzer; *Boh.* poštjwač, poštjwaček, pod-

štjwač, nabadač, draždil; *Sorab.* powzbuditel; *Vind.* podhuskavez, nahuskavez, podſhuknik, sahuskavez, naganiavez, napraulavez, nadrashnik; *Carn.* shuntuvavz; *Rag.* podbâdalaz, panûkalaz, potizalaz; *Bosn.* podbadilaç; *Croat.* poduszitel, nahusztîtel, nadrasitel, podbadàvecz, zatòchnik, zatekavecz; *Ross.* подъуститель, наушникъ, подводчикъ, подстрекатель, смутитель, затѣйщикъ, затѣя, возбудитель, зажига; *Eccl.* подъуститель, подговорникъ. Nie będziesz oskarżaczem ani poduszczaczem między ludźmi. 1 *Leop. Levit.* 19, 16. (podszczuwaczem. 3 *Leop*). Domyślił się i celu tych przygotowań nieprzyjacielskich, i kto był głównym ich poduszczycielem. *N. Pam.* 5, 176. PODUSZCZYCIELKA, i, *ż.*, podszczuwaczka, die Anhetzerinn; *Boh.* drázdilka; *Vind.* sahuskarza, nafhuntarza; *Croat.* poduszitelicza, podbadàvka; *Ross.* смутительница, наушница, затѣйщица.

PODUSZKA, i, *ż.*, PODUSZECZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* poduška, poduštička; *Slov.* poduška, podušia, hlawnice, wankuš; *Sorab.* 1. podhwowné zawok, zawoczk; *Sorab.* 2. ſaglowk; *Carn.* podglavje, vajkshénza, jastuk, blasina, blasineza; *Vind.* podglaunik, podglauniza, paufhiza, podglauni vankufh, vankufhizh, poufhterz, vaikufhnja, blasiniza, pouster, polstar; *Croat.* vaikushna, vankus, vajnkushnicza, jasztuk; *Slav.* jastuk, vanjkusch, uzglavnik; *Hung.* vánkos; *Bosn.* blazina, perina, koktao, koktalicch, blaziniça, tudjella, uzglavniça; *Ross.* подушка, подушечка, зголовье, изголовье; *Eccl.* подвыйникъ, подушка, подъглавие; zagłowek, wezgłowie; das Kopfküſſen, der Kopfpolſter, das Küſſen. Poduszeczki główne dla dzieci. *Syr.* 533. Dziś matka synaczkowi o kilka poduszek puchowych musi się starać. *Glicz. Wych. E* 5. Pod żupanem poduszkę musiał mieć, tak był pękaty. *Mon.* 64, 221. Oddajęć córkę do rąk, posag pod poduszkę. *Teat.* 43. *c*, 166. Dobra jakaś pani bardzo drogo mu poduszkę swą zaceniła. *Gorn. Dw.* 280. Już ostatnią poduszkę na pijaństwo wyniósł. *Teat.* 18. *b*, 6. Strzeżże się próżnowania, poduszki szatańskiej. *Klon. Wor.* 45. Chciała się zabić, nie poduszki rogiem, ale żelazem. *Jabł. Ez.* 194. (nie żartem). Poduszeczka żołądkowa. *Krup.* 2, 20. Poduszka do siedzenia na niéj, podzadnia, *Vind.* podritniza; *Boh.* podprdelka. Poduszeczka u szorów końskich *Ross.* сѣделка. Poduszka od kobiet szyjących do zatykania śpilek używana, jadwichna, jadwiszka (*Croat.* vanykushecz). Poduszka słomą wytkana *Carn.* plevénza. Poduszka u machiny elektrycznej. *Os. Fiz.* 357. *Galerus*, poduszka włosiana, jakie panie w czapkach zwykły miewać. *Mącz.* Haarwulſt. PODUSZNIK, a, *m.*, z poduszkami mający do czynienia, der mit Kopfpolſtern zu thun hat. Z sławnéj onéj jazdy szlacheckiéj staliśmy się teraz wozownicy, podusznicy, z łóżkami i stołkami się włócząc. *Star. Ref.* 41. (PODUSZNY, PODUSZOWY, a, e, po niżej uszu się znajdujący, unter den Ohren befindlich. Koło uszu pokazują się gruczołki poduszne. *Kirch. Anat.* 49; poduszowe. *Krup.* 2, 342. *dstng.* poduszny, *Ross.* подушный, podług dusz, *ob.* Pogłówny).

*PODUŻEĆ *nijak. dok.*, wyrównać dużością, t. j. siłą, być w stanie, wydoływać; im Stande ſeyn, vermögen. W ostatnie już ciemności śmierci, ratować nikt cię płaczącego nie podużeje. *Zygr. Gon.* 427, cf. jest mi z to.

PODWADZIĆ, *f.* podwadzi *act. dok.*, Podwadzać *niedok.*, nieco pokłócić kogo z kim, ein Paar Leute ein wenig zuſammen hetzen, ſie mit einander ein wenig zanken laſſen. Samem nad wami stawał, samem was podwadzał, A żal mi dobrze z głowy oczu nie wysadzał. *Simon. Siel.* 86.

PODWAJAC, *ob.* Podwoić.

PODWAŁ, u, *m.*, PODWALE, a, *n.*; (*Boh.* podwal fundament, *ob.* Podwalina; *Ross.* подваль schowanie pod drewnianym budynkiem na graty i sprzęty, сподвалъ hurtem, cf. walnie): — *Milit.* der Unterwall, der niedrigere Platz an einem Walle. Podwale, sklepy wymurowane pod wałami, z których broni się rów forteczny. *Jak. Art.* 3, 309. kazematy, die Caſematten. — §. Podwale, ulica w Warszawie, eine Gaße in Warſchau. Karetę jego widziałem, stała na Podwalu. *Teat.* 27, 106. PODWAŁEK, łka, *m.*, a) *Milit.* Podwalny zastęp, przedpiersień podwalny, die untere Bruſtwehre am Walle. *Tr.* (*Croat.* podvalek *phalanga*). — b) *Archit.* Podwałek, część kapitelu; *Ital.* voluolo, *Lat.* echinus, lysis, skorupa. *Callit.* 7. ein Theil des Säulencapitals. PODWALIĆ, *f.* podwali *act. dok.*, Podwalać *niedok.*; *Bosn.* podvaliti; *Croat.* podvalyújem; *Ross.* подвалить, подваливать, подкатить, подкачивать; podtaczać, waląc podkładać; unterwälzen, unter etwas hin wälzen. — §. Fundamenta wolności podwalić. *Mon.* 73, 184. *fig.* podkopać, untergraben, erſchüttern. PODWALINA, y, *ż.*, podeszwa w budowaniu, przycieś. *Cn. Th.* podcieś, die Unterſchwelle, hölzerne Unterlage eines Gebäudes, *Boh.* podwal; *Sorab.* 2. schila; *Bosn.* podsik, balvan, greda, kojia se stavglja pod duvar; *Ross.* кладень, цоколь, переводина, лежень, пролежень, (подволока strzecha). Podwaliny u budowy bywają sosnowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163. — *Fig.* Czy wiesz, na czym podwaliny ziemi założono? *Budn. Job* 38, 6. (fundamenta). Do podwalin grobowych zstąpią pospołu. *Budn. Job.* 17, 16. — *Milit.* Podwalina w podkopach; poprzeczna dolna sztuka ramy galeryjnej do cembrowania galeryi służąca. *Jak. Art.* 3, 309. die untere Queerſchwelle in den Schanzen. PODWAŁKA, i. *ż.*, opusta, kawałek ziemi w oraniu lemieszem nietknięty. *Włod., Cn. Th.* 634. ein im Pflügen unberührt gebliebner Flecken Erde. PODWALNY, a, e, poniżej wału leżący, unten am Walle liegend. Podwalne opasanie. *Tr.*

PODWANASTNY, a, e, liczbę dwunastu zamykający. *Włod.*, zwölf enthaltend, zwölffach, je zwölf, zu zwölf.

PODWARCABNY, ego, *m.*, *Subst.*, urzędnik żupny, *ob.* Warcabny.

PODWARZYĆ, *f.* podwarzy *act. dok.*, Podwarzać *niedok.*, nieco pogotować, ein wenig aufſieden, aufkochen. Podwarzam, *fervefacio. Dasyp. U* 2 *b*, *ob* Obwarzyć.

PODWAŻKA, i, *ż.*, instrument do podnoszenia czego, drążek, ein kleiner Heber. Podważka do podnoszenia wklęsłej czaszki w głowie, *elevatorium. Czerw.* 17. Podważka do podważenia zawięzłego dziecięcia w kroku podczas połogowania, *vectis. ib.* 35. PODWAŻYĆ, *f.* podważy *act. dok.*, Podważać *niedok.*, od spodu wyważyć, podno-

sić, poddźwignąć, *propr. et fig.*, von unten aufheben, mit dem Hebebaume von unten aufrichten. Urąbie drąg, i za kilka razy, Ów kamień straszny z miejsca podważy. *Jabł. Ez.* 28. Górę wielką z nasady podważywszy z dołu, W pół ją chylą z wszystkiemi sosnami pospołu. *Przyb. Milt.* 182. Drągi służą do podważania drzewa. *Kluk. Rośl.* 2, 169. Choć drzwi zamknięte Były, trafiło dziecko na paluszki wspięte Klamkę sobie podważyć. *Nar. Dz.* 3, 20. (przeważyć, otworzyć). — *Fig.* Morze z gruntu wiatr podważa. *Chrośc. Ow.* 287. podburza, podtacza. — *Transl.* Prosimy boga, aby nędzne i ubogie podważył. *W. Post. W.* 3, 371. poddźwignął, podratował, podpierał, wspomagał.

PODWĘGIEŁNY, a, e, pod węglem leżący, unter dem Eckwinkel befindlich. Podbudowaniście na samym istym podwęgielnym kamieniu, na Jezusie Chrystusie. *Budn. Ephes.* 2, 20. Eckſtein, Grundſtein.

PODWESELIĆ, *f.* podweseli *act. dok.*, Podweselać *niedok.*; *Ross.* подвеселить; pod dobrą myśl podprawić, do wesołości przywieść; etwas erluſtigen, luſtig und aufgeräumt machen. Korzeniem dobrych win głów podweselili. *Otw. Ow.* 176. (*ob.* Podchmielić, podpić sobie). Muzyka podwesela człowieka, słysząc ją człowiek rozweseli się. *Petr. Pol.* 2, 365. 1 *Leop. Syr.* 40, 19. Teraz po tej trwodze, chcę cię lutnią swoją cokolwiek podweselić. *Tward. Pasq.* 72. Dla przyjaciela sobie podweselić. *Cn. Ad.* 157. Biesiada się zawzięła, a goście podweselili. *Krom.* 199. Człowiek do kompanii nieoszacowany, zwłaszcza jak sobie podweseli. *Mon.* 64, 76. Podweselić sobie, podweselić się, podchmielić abo podpić sobie, podraczyć sobie, ſich luſtig trinken. Podweselony *Ross.* навеселѣ, самъдругъ.

PODWIAĆ, *f.* podwieje *act. dok.*, Podwionąć, *f.* podwionie *jednt.*, Podwiewać *niedok.*, ode spodu zawiewać, unter etwas wehen, von unten hinein wehen, anwehen. Włosy białe na czoło opadłe, lekko Zefirem podwiewane, odkrywały kiedyś niekiedyś twarz jéj. *Stas. Num.* 2, 85. Baby wmawiają w chorych dziwne choroby, czary, kołtuny i podwionienia. *Comp. Med.* 254. Choroby często składają na zachwycenie, drudzy na podwionienie. *ib.* 100.

PODWIĄZAĆ, *f.* podwiąże *act. dok.*, Podwięzywać *frequ.*, podwięzuje *pr.*; *Boh.* podwazati, podwazowati; *Slov.* podwazugi; *Sorab.* 1. podwežu; *Vind.* podvesati; *Croat.* podvesújem; *Bosn.* podvezati; *Rag.* podvêzati; *Ross.* подвязать, подвязывать, поддернуть, поддергивать; od spodu przywiązać, zawiązać; unterbinden, von unten anbinden. Opasz się, i podwiąż bóty twoje. *Budn. Act.* 12, 8. Podwiąż brodawkę od spodu jak najtężéj, włosem końskim, lub nicią jedwabną, tedy ci odpadnie. *Perz. Cyr.* 2, 141. Podwięzuję macicę, winnicę, płonki wszelakie; *subligo*, *statumino*. *Cn. Th.*, (*ob.* Podtyczyć). Macica winna nawiązana, przywiązana, podwiązana, wsparta. *Cn. Th.* 378. — *Archit.* Podwiązać, wiązanie pod czym dać, podstęplować, podpiętrzyć; ein Gerüſt unter etwas machen, unterbalken, Balken unterziehen. Komory zwierzchnie cieśniéjsze były, bo podwiązanie swe miały na spodnich. *Radz. Ezech.* 42, 5. (das untere Gebälke; *Ross.* подвази, rosztowanie). PODWIĄZKA, i, *ż.*, PODWIĄZECZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh. et Slov.* podwazek; *Sorab.* 1. wobwazk, kolenowé wobwazk, wizdżelné wóbwazk; *Vind.* podvesa, podvesje, podvese, nogavizhna podvesa; *Carn.* podvęsa, stógle; *Croat.* podvez, podvêsnya, podveseny; *Rag.* podvez, pódveza; *Bosn.* podveza od bjeçve; *Slav.* podveze; *Ross.* подвязка, подвязочка; przepaska, przewiązka do podwięzywania n. p. włosów na głowie, pończoch na nogach; das Aufbindeband, Streichband, Kniebaud, Strumpfband; *Ross.* шлифы, (cf. szlifa). *Fasciola*, mała podwiązeczka. *Mącz.* Przestronna odzież najprzyzwoiciéj młodemu wiekowi służy, więc ani podwiązkami, ni żadnemi jakiemi sznurowidłami ściskać się nie potrzeba. *Mon.* 69, 1091. — §. Podwiązka u cieśli, belka długa, która utrzymuje i wiąże krokwy od całego dachu. *Magier. Mskr.* der Dachſtuhlbalken. PODWIĄZKOWY, a, e, od podwiązek, Strumpfbands-, Kniebands-. Order podwiązkowy w Anglii. *Wyrw. Geog.* 341.

PODWIĆ, PODWINĄĆ, podwił, podwinął, *f.* podwinie *act. dok.*, Podwijać *niedok.*; *Sorab.* 1. podwihyu; *Vind.* podviti; *Ross.* подвить, подвивать; w górę powinąć, podgiąć; aufwickeln, aufbinden, aufſchürzen. Podwiniony jest podołek twój. *Radz. Jer.* 13, 22. Podwinąłem podołek twój, iż była odkryta sromota twoja. *ib.* 26. (podkasać), (*Ross.* подвивка papilot, подвивки wąsy macicowe winne). — §. Podwinęła się noga, trochę się powinęła, nawinęła, das Bein hat ſich etwas verdreht. Wyplecenie przydawa się, gdy się koniowi noga podwinie z niezwyczajnego obracania. *Cresc.* 544. A gdyby się wam trochę noga podwinęła, Jużby zatym i wszystka moc Rzymska zginęła. *Stryjk. Turk. K* 3. PODWICZKA, i, *ż.*, *dem. nom.*, Podwika, *qu. v.* PODWICZNY, a, e, od podwiki, do podwiki należący, den Weiberſchleyer betreffend. — *Meton.* Jeśliby podwiczna miłość cię ruszyła; Boć ta nigdy żadnemu nic nie przepuściła. . . . *Rej. Wiz.* 44 *b.* (miłość białychgłów, kobiet, Weiberliebe).

PODWIECZOR, *Subst. et Adverb.*, czas ku wieczorowi, gegen Abend; *Boh.* podwečer, podwečjr. PODWIECZORNY, a, e, ku wieczorowi skłaniający się; *Croat.* podvechérni, gegen Abend. Podwieczorny czas, półodwieczorze, abo po półodwieczerzu. *Cn. Th.* Podwieczorne chłody. *Jabł. Buk. F b.* PODWIECZOREK, rku, *m.*, podwieczorny pokarm, halb Abendbrodt, Veſperbrodt; *Boh.* swačina, swačinka; *Slov.* swačina, večernj chléb, wowrant, nešpor (cf. nieszpory), olewranti; *Sorab.* 1. szwaczina, swaczżina; *Carn.* jushêna (*ob.* Juzyna), malèza; *Vind.* veſhperni kruh, mala vushina, mala jushina, maushina; *Croat.* jusina; *Dal.* usina; *Bosn.* ysgina; *Hung.* usonna; *Rag.* ùxina, rûcjak, uxiniza; *Ross.* паужина, паужинокъ, полдникъ; *Eccl.* полудникъ, полуденное яденіе, предвечеряніе. Dobra dziewczyna, trzeba jej zanieść podwieczorek. *Teat.* 16. *b*, 230. PODWIECZORKOWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*, podwieczorek jeść, odprawować podwieczorek; Veſperbrodt eſſen, halb Abend eſſen. *Cn. Th.*, *Boh.* swačiti; *Vind.* veſhpruvati, veſhprati, veſhper dershati; *Carn.* jushênàm; *Croat.* jusinati, jusinam, jusinujem; *Dal.* usinam, usinujem; *Rag.* ùxinati; *Bosn.* usginati; *Ross.* полдничать, пополдничать. Podwieczorkowanie. *Kosz. Lor.*

24 *b.* PODWIECZORKOWY, a, e, od podwieczorku, Abendbrodts-, Vesper-; *Sorab.* 1. swaczżinski.

PODWIĘDNĄĆ *nijak. jedntl.*, od spodu nadwiędnąć, von unten anwelken; *Ross.* подрябнуть.

PODWIERAC, *ob.* Podewrzeć.

PODWIERZGNĄĆ, *f.* podwierzgnie *act. jedntl.*, Podwierzgiwać *frequ.*, tylnie od spodu wybijać, von hinten anſchlagen. Koń ten zwykł zadem podwierzgiwać. *Hipp.* 51.

PODWIEŚĆ, podwiódł, podwiedli, *f.* podwiedzie *cz. dok.*, Podwodzić *niedok.*; (*Boh.* podwesti, podwoditi, podwozowati = podejść, oszukać); *Vind.* podvoditi; *Ross.* подвесть, подводить; a) podwodzić kogo leżącego, podnosić, podźwigać, podpierać; aufrichten, aufheben, aufhelfen, unterſtützen. Jeśli jeden padnie, tedy drugi podwiedzie towarzysza swego. *Budn. Eccles.* 4, 10. *not.* «wzwieść, wzwodzić.» Nie może chodzić, aż go kto podwodzi. *Kołak. Wiek. C.* 1. — b) Podwodzić kogo pod co, podprowadzać; bis unter etwas hinführen, hinzuführen, herbeyführen. Podwiódł wojsko pod mur. *Tr.* — *Fig.* Podwodzić kogo do czego, abo na co, ku czemu, podbudzać go, zachęcać; einen zu etwas reitzen, anſpornen, anleiten, anführen, *in bonam, et saepissime in malam partem.* Serce mię na coś wielkiego podwodzi, Że to bóg czyni, tak sobie rachuję. *P. Kchan. Jer.* 300. Miłość go podwodziła ku wycierpieniu wszystkich niewczasów. *Gorn. Dw.* 276. Mię sama miłość na wszystko podwodzi. *Otw. Ow.* 255. *Ustrz. Troi.* 107. Mnie mój umysł i serce tajemnie podwodzi. *Dmoch. Il.* 2, 328. Coż mię znowu na gniew przyduszony podwodzisz? *Bardz. Trag.* 253. Kto cię Kaimie podwiódł na to mężobójstwo? *Birk. Gł. Kun.* 57. (poduszczył, pokusił, podżegł). Podwiedziony do tej zbrodni od drugich rozpustników. *Pilch. Sen. łask.* 56. Dyabeł mię podwiódł, a jam uczynił. *Bial. Post.* 252. Co się nie godzi, na to czart bardziéj podwodzi. *Cn. Ad.* 11. (*nitimur in vetitum*). Ani to Brutus czyni z Kassyuszem, ale ci, co ich do złego podwiedli. *Chrośc. Fars.* 31. — Podwodzić kogo na kogo, jątrzyć na kogo, podburzyć, podmówić, poduszczać, podszczuwać; gegen jemanden aufhetzen, aufbringen. Neptun Feba na Achilla podwodzi. *Żebr. Ow.* 312. Podwiódł nań instygatora, że mu na gardło instygował. *Warg. Wal.* 248. Przyjechał poseł Bawarski, podwodząc Kazimierza na Margrabię, powiadając, że on z Krzyżakami dzierży. *Biel.* 378. Królowa króla na kanclerza podwodziła, aby mu wziął pieczęć. *Papr. Ryc.* 612. Podwiedzenie, poduszczenie *Ross.* подводъ. — §. Podwieść kogo, podprawić, podstroić, einen heimlich wozu abrichten. Tedy podwiedli mężе, którzyby powiadali, iż go słyszeli mówić słowa bluźnierskie. 1 *Leop. Act.* 6, 11. *Bial. Poost.* 105. Chłopy podwiódł, aby siedli na karki panom swoim. *Birk. o Exorb.* 10. (podburzył).

PODWIESIĆ *cz. dok.*, pod czym zawiesić, worunter aufhängen; *Ross.* подвѣсить, подвѣшивать, (подвѣска, подвѣсь nausznica, zausznica, noszenie).

PODWIEW, u, *m.*, podwiewanie, podwianie; das Unterblaſen, Unterwehen. — *Fig. transl.* Pospólstwo z podwiewu Jego przemowy wzbudzi się ku gniewu. *Chrośc. Fars.* 44. (z poddymania, podniecania, podbudzenia jego). PODWIEWAĆ, *ob.* Podwiać. PODWIĘZUJĘ, *ob.* Podwiązać.

PODWIJAĆ, *ob.* Podwić. PODWIKA, i, *ż.*, PODWICZKA, i, *ż.*, *dem.*, kwef, zasłona kobieca; *Boh.* přjstěrek, paučnjk, rauška, (cf. rucho); *Slov.* karkule; *Sorab.* 2. podwika; *Sorab.* 1. hwowna pwachczicza, schleyer; *Carn.* pezha, pazholât, pajzholân; *Vind.* fhlar, hadra; *Croat.* pècha, slar, pacholat, pokrivacha, koprenicza; *Hung.* patyolat; *Bosn.* koprenіça, veo, podcjelliça, podsjeliça; *Rag.* mahrâmiza, svіòniza, svileniza, koprênіza, kqprêna; *Ross.* паволока, (cf. pawłoka); ein Weiberſchleyer. Wzięto ją zaraz, ręce jej związano, Płaszcz z niej, i z głowy podwikę zerwano. *P. Kchan. Jer.* 34. Z korporałów niewiasty ich podwiczki sobie czyniły. *Sk. Dz.* 1185. Wziąwszy z swéj głowy podwikę, dziecię weń powiła. *Żyw. Jez.* 23. — *Meton.* Podwika, warkocz, białogłowa, biała płeć, kobieta; Frauenzimmer, Weibsperſon, Weib, Weibervolk. Warować się, by nie takiemu zlecał syna, któremuby podwika pachnęła. *Glicz. Wych. L* 8 *b.* Powiadają o Kazimierzu, że go nie mierziała podwika. *Biel.* 407. Wolał bieżeć w Moskiewską krainę, Niżeli przy podwice siedzieć na biesiedzie. *Zimor. Siel.* 274. Straż dzierżał, nie na upatrzenie nieprzyjaciela, ale na upatrzenie podwiki, dla której, bywało to, iż siła on nocy nie sypiał. *Gorn. Dz.* 77. Antoniusz zrzuciwszy zbroję, pilnował podwiki. *Chrośc. Fars.* 471, (*ob.* podwiczna miłość). PODWINĄĆ, PODWINIONY, PODWINIĘTY, *ob.* Podwić. (PODWIONĄĆ, *ob.* Podwiać). PODWITY, *ob.* Podwić.

PODWINDOWAĆ *cz. dok.*, ode spodu nawindować, podważyć, podnieść; von unten aufwinden, aufheben. Podłożywszy pod ziemię drąg tak, aby jéj odległość od podstawku mniejsza była względem długości drąga, niż siła Archimedesa względem ciężaru ziemi, mógł Archimedes ziemię podwindować. *Boh. Dyab.* 77.

PODWIŃIAN, u, *m.*, n. p. Podwinian potaszu, *tartris potassae*, otrzymuje się do solucyi zwyczajnego potaszu, dopóty oczyszczony weinsztein dodając, dopóki burzenie się postrzegamy. *Śniad. Chem.* 2, 94.

PODWŁADNY, a, e, podrzędny, podkomendny, niższéj władzy; untergeordnet, ſubaltern; (*Ross.* подвластный poddany, подвластіе poddaność; *Vind.* podoblastjen-poddany).

PODWLEC, podwlókł, *f.* podwlecze *cz. dok.*, Podwlekać *niedok.*, wlekąc podciągnąć, wohin unterſchleppen, ziehen; *Vind.* podvlezhi; *Ross.* подвлекать, подволокивать, подтащить, подтаскивать; *Eccl.* подвлещи, подвлекати, подвлачати. PODWŁOCZYĆ *cz. dok.*, podbronować, untereggen; *Vind.* podvlazhiti. PODWŁOKA, i, *ż.*, wewnętrzna spodnia powłoka; *Vind.* podvliek, der Unterzug.

PODWŁOŚNIK, a, *m.*, pudermantel, der Pudermantel. Daj mi podwłośnik. *Teat.* 36. *c*, 9. Przyszła królewna w podwłośniku tylko. *Niemc. Król.* 1, 108. *Teat.* 16. *c*, 13. Podwłośnik gotowalniany. *Mon.* 72, 320.

1. PODWODA, y, *ż.*; *Ross.* подвода; Frohnvorſpann, Frohnfuhre, Dienſtgeſchirre, Fuhrfrohn, Spanndienſt; *Vind.* zhvetir, predvpreg, predvpresha, (*dstng. Boh. et Slov.* podwod, lest *fraus*, podstęp, *ob.* podwieść kogo). Podwoda była to powinność wszystkich miast i włości do dawania

wozów i koni dla sług królewskich. *Nar. Hst.* 2, 260. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 112. *Krom.* 78. (cf. powóz, odwóz). Podwodą nazywano dawniéj tak jak i dziś, wóz chłopski z końmi; czasem też i same tylko konie bez wozu. *Nar. Hst.* 4, 37. Podwodą albo na podwodzie jechać. *Cn. Th. Vol. Leg.* 2, 673. mit Vorſpann fahren. — "§. Kto inny wóz niech żenie, 'podwodę świadłości; *quilibet alter agat portantes lumina currus. Zebr. Ow.* 39. roznoszący światło. (2. 'PODWODA, y, *ż.*, hak pod wodą w morzu, eine Sandbank in der See. *Tr.*). PODWÓDCA, y, *m.*, PODWODZICIEL, a, *m.*; *Ross.* подводчикъ; (*Boh.* podwodnik podstępnik, oszust); podwodzący do czego, podżegacz; der Anführer zu etwas, der Anhetzer. Podwodca i dawca śmiałości do złego. *Otw. Ow.* 138. Podwodziciel do złego. *ib.* 501. PODWODZICIELKA, i, *fem.* — PODWODNIK, a, *m.*, co na podwodzie bieży; *Ross.* подводчикъ, der mit Frohnvorſpann reiſt. W tym wnijdzie podwodnik: burmistrzu! daj konie na podwodę! *Klon. Wor.* 14. Posyła posły, mówiąc: idźcie podwodnicy prędzej. *Radz. Jes.* 18, 2. Listy te rozsyłano przez posły i podwodniki. 1 *Leop. Esth.* 8, 10. 1. PODWODNY, a, e, od podwód; *Ross.* подводный, Frohnvorſpanns-. Na branie podwod, listu trzeba, który podwodnym zowią. *Vol. Leg.* 2, 673. Kto na podwodzie jedzie, podwodnéj odmiany mijać nie ma. *ib.* Zamiast podwod czwore pieniądze podwodne na ustawienie poczty dać każemy. *Vol. Leg.* 4, 108. 'Podwodny koń, który tłumoki nosi, *clitellarius. Mącz.*, (*ob.* Juczny). Podwodny urzędnik, podwodę dający z urzędu. *Cn. Th.* — (*Boh. et Slov.* podwodný, lstiwý podstępny, *ob.* podwieść kogo).

2. PODWODNY, a, e, pod wodą mieszkający, unterhalb dem Waſſer befindlich; *Croat.* podvodni; *Sorab.* 1. trochu wodniwe. Podwodny, *subaqueus. Cn. Syn.* 847. Są wiatry podziemne i podwodne. *Boh. Prog.* 2, 255. Podwodne zwierzęta. — §. Podwodna farba, Waſſerfarbe. *Tr.*, cf. *Ross.* подводный камень skała morska; *Eccl.* подморская, каменіе что подъ водою.

PODWODZIĆ, *ob.* Podwieść. PODWODZICIEL, *ob.* Podwódca.

PODWOIĆ, *f.* podwoi *act. dok.*, Podwajać *niedok.*, dwa razy powiększyć, verdoppeln; *Boh.* odwogjm; *Slov.* opakugi; *Vind.* sadvoijti, dvoiverstiti, dvoisdrushiti, vkupsdvoijti; *Croat.* dvóychiti, dvoyduplati, dvoysztruchiti; *Rag.* dvostrucciti; *Bosn.* dvostruciti, duostrucciti, zdupplatti; *Ross.* сугубить, сугубаю, усугибить, усугиблять; *Eccl.* воздвояю. Czem Wenero podwajasz boleść mą bez miary? *Hul. Ow.* 145.

PODWOJ, ja, *et* ju, *m.*, Podwoje *plur.*; *Boh.* podwog, wełege (cf. wierzeja), fośna; *Slov.* strany dwerńj, werege; *Sorab.* 1. wotberno (cf. odedrzwi), duri wobwozeno, wobbitžo; *Carn.* podwoj, ovvoj, obvoj, ovoj, stropnèza, vanger, *ob.* Węgary; *Vind.* stropneza, podboi na vratah, vrat podboi, kraina stran vrat, barger, nadboi, vratna peta, durni steber, durni tram; *Croat.* podboy na vrateh; *Bosn.* polosgjaj; *Rag.* parestát; *Slav.* nuglovi; *Ross. et Eccl.* подъѣвокъ [*libra* 2], косякъ, косячекъ, верѣя, Thürpfoſten, Thürgerüſte, Thürgewände. Podwoje, boki drzwi, wiążące próg i nadprożek. *Włod.* węgary. *Cn. Th.* 1233. Mielibyśmy zwać 'podbojem od podbijania, ale zwyczaj nie dopuszcza; tedy przywój, albo podwój, *postis. Mącz.* Podwoje ryte z kosztownych topazów. *Tward. Wł.* 148. Forto! byś się podwojów tych sto lat trzymała, Nie będziesz już tak wielu ubogich widziała. *Groch. W.* 419. *Allidere caput posti*; uderzyć się w głowę o drzwi, strącić z podwoja wosk, w przypowieści. *Mącz.* Na cóż to między drzwi i podwoje palec wrażać? *Teat.* 30, 25. narażać się na ostateczności.

PODWOJEWODZY, ego, *m.*, *Subst.*, der Unterwoiwode, Vicewoiwode, Vicegeſpann, Untergeſpann. W Litwie, gdzie wojewoda jest razem starostą, tam jego namiestnik zowie się podwojewodzym sądowym; w województwach zaś osobnych starostów mających, są podstarostowie. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 412. Podwojewodzi doglądają miary, korca, łokcia. *Petr. Pol.* 389. *Vol. Leg.* 3, 36. Wojewodowie abo ich podwojewodzowie mają *pretia rerum* czynić. *Gost. Gor.* 76.

PODWÓJNY, a, e, PODWÓJNIE *adverb.*, po dwa razy tyle czyniący, wartający, znaczący etc., doppelt, zwiefältig; *Boh.* dwaupočetnj, dwognasobný, podwogný; *Slov.* dwognasobni; *Sorab.* 1. dwoyaczne, topolt, (*ob.* Dupelt); *Vind.* dvoin, dvieversten, dvoinoversten, famadruh, duoja versta, (cf. samowtór); *Croat.* dvoydùplan, dvoysztruchen; *Slav.* dvostruk; *Rag.* dvostruk, dvostrukki, dvodupli; *Bosn.* duostrukki; *Ross.* двойный, двойственный, сугубый, сугубо, (*ob.* Sowity); *Eccl.* сугубопытный, дъвоякъ, дъвоинъ. Podwójny grosz. *Cn. Th.*, ein Doppelgroſchen. Podwójny płód. Żołnierz podwójny, dwój żołd biorący, ein Doppeltſöldner. Podwójny, dubeltowy, pełny kwiat *Ross.* мохровый. Podwójny trop abo szlad *Ross.* сдвойка. — §. Chytre umysły podwójne. *Zab.* 11, 105. na dwie strony, obojętne; zweydeutige, auf zwey Seiten. PODWÓJNOŚĆ, ści, *ż.*, dubeltowość, die Zweyfachheit, Zwiefältigkeit; *Bosn.* dvostrukóst; *Rag.* dvostrukos; *Vind.* dvoinost, dvoistvu.

PODWOJSKI, iego, *m.*, *subst.*, wójtowski sługa, woźny miejski, der Gerichtsfrohn. Podwojskiego pospolicie w niektórych mieściech butlem zowią, dlatego, iż jest posłem sądowym i sędziego. *Szczerb. Sax.* 305. Na wszystkie strony podwojskich wyprawią, Którzy tak wielkie roznoszą nowiny. *Pot. Syl.* 228. Gębę swą rozdziewi jak podwojski. *Radz. Syr.* 20, 15. Podwojskiego u Rzymian zwano fecyałem. *Pot. Arg.* 139. PODWÓJCI, iego, *m.*, *subst.*, namiestnik wójtowski; *Vind.* podoblastnik, podglavar, der Untervogt, Unterſtadtrichter. Podwójci w Krakowie, u których o dziesięć grzywien pozywają się. *Petr. Pol.* 399. PODWÓJTOSTWO, a, *n.*, urząd podwójciego, das Unterrichteramt; *Vind.* podoblastnia, podglavaria.

PODWONIK, a, *m.*, orzeszek woniający, ein Balſambüchschen. Alsztyny, podwoniki, krymki, należą do stroju kobiecego. *Haur. Sk.* 519.

PODWÓREK, rka, *m.*, mały podwórzec, ein kleiner Hof, ein Höfchen. W podwórku stoi para koryt, w którym świnie, wypuszczając je kolejno, karmione będą. *Świtk. Bud.* 72. PODWÓRNIK, a, *m.*, dworek trzymający, ma-

jący, der einen Adelshof hat. Od gospodarzów abo od podworników, którzy w domach szlacheckich w miastach mieszkają .... *Stat. Lit.* 110. PODWORNY, PODWOROWY, PODWORZOWY, PODWORCOWY, a, e; *Ross.* дворцовый; Hof =, Hofplatz =. Podworny ptak, podworzowy, nie klatczany. *Cn. Th.* ein Vogel, der auf dem Hofe herum geht, nicht im Käfich gehalten wird. Bój blady wrota śmierci podwórne otworzył. *Ryb. Gęśl. B* 2. die Hofflügel, die Thorflügel des Todes. PODWOROWE, ego, *n., subst.*, Płacono za Piastów podworowe, to jest, opłatę od placów, na których sobie mieszkania mieszczanie budowali. *Nar. Hst.* 2, 258. *Papr. W.* 2, 213. Hofplatzgeld, Bauplatzabgabe. (*Ross.* подворное podymne, stajenne; stancya, kwatera). PODWORZE, a, *n.*, PODWORZEC, rca, *m.*, podniebny plac przy pomieszkaniu, der Hof an einem Hause, (cf. dziedziniec); *Boh.* dvoriště; *Sorab.* 1. pždwór; *Vind.* duoriſhe, duor, prödurje; *Rag.* pridvorje; *Bosn.* duorisete, priduorje, trim; *Croat.* preddvor; *Hung.* pitvar; *Ross.* подворье, надворье. U nich przed głównym budynkiem bywa 4 lub 5 podworzów. *Pam.* 83, 563. Podwórze chłopskie dzieli się na miejsce dla bydła i skład drzewa, na miejsce dla gnoju, a trzecie przy samym mieszkaniu na wjazd i wyjazd. *Świtk. Bud.* 452. Podworza, któremi posłowie do Sułtana idą, są pełne Janczarów. *Kłok. Turk.* 106. Drzewo dębowe było sadzone na podworzu zamku. *Otw. Ow.* 33. — §. Na podworzu, na dworze, pod niebem, draußen. Z podworza, od zewnątrz, von außen. *Tr.*

PODWÓZ, u, *m.*, podwiezienie, dowóz pod ręką, das Zuführen, (heimliche) Zufuhr; *Ross.* подвозъ przywóz, dowóz. PODWOŹNIK, a, *m.*; *Ross.* подвощикъ furman; der Zuführer.

PODWRÓCIĆ, *f.* podwróci *cz. dok.*, Podwracać *niedok.*, §. a) od spodu wywracać; *Vind.* pokuzniti, prekuzniti, na kosji rug potozhiti, prevaliti; *Ross.* подворотить, подворачиваю; *Eccl.* подвращаю, von unten umwerfen, umkehren. Wichry gwałtowne domy z mieszkaniami podwracają. *Modl. Gd.* 82. Skały i dęby podwraca. *Otw. Ow.* 262. Ziemia, z której się rodził chleb, od ognia podwrócona jest. 1 *Leop. Job.* 28, 5. Na sierotę się oburzacie, a podwrócić przyjaciela swego usiłujecie. 1 *Leop. Job.* 6, 27. Podwróciłeś przeciwniki twoje, puściłeś gniew twój, który je pożarł jako słomę. *Dambr. Kaz.* 10. *Zygr. Pap.* 254. Nie śpią, aż co złego uczynią, ażby kogo podwrócili. 1 *Leop. Prov.* 4, 15. (przewróca. 3 *Leop.*). Myślili podwrócić kroki moje, i zakryli na mię sidło. 1 *Leop. Ps.* 139, 6. Izażby bóg miał podwrócić sąd? *Radz. Job.* 8, 3. — §. b) Podwracać kogo, podburzać, podusczać, poddymać, aufwiegeln. Ten podwraca lud nasz, i zakazuje trybut dawać cesarzowi. 1 *Leop. Luc.* 23, 2. *Wujek.* PODWRÓT, u, *m.*, wywrót, podejście, upadek; *Vind.* pokuz, prevershik, der Umfall, Umſturz, das Umſtürzen. Nie frantowskim podwrotem, ale ostrą bronią zgładźmy ich. *Pot. Arg.* 277. Tym bardziéj szkodzić można, im mniéj się kto podwrotu spodziewa. *ib.* 271. PODWROTEK, tka, *m.*, urzędnik żupny, einer von den Salzbergwerksbeamten. Urzędnicy żupni, pisarze, szafarze, podwrotkowie. *Vol. Leg.* 5, 176. *PODWROTNIA, i, *ż.*, *Ross.* подворотня; deska pod wrotami, drzwiami.

*PODWSIADACZ, *ob.* Podsiadacz.

PODWYDZIAŁOWY, a, e, po wydziałowym idący, unterabgetheilt, Unterbezirks =. Szkoły wydziałowe i podwydziałowe. *Dyar. Grod.* 140. *N. Pam.* 9, 357. W szkołach podwydziałowych znajduje się tylko prorektor, czterech lub trzech profesorów i kaznodzieja. *ib.* 159.

PODWYŻ *adverb.*, przywyż, przywyższem; etwas hoch, etwas in die Höhe, aufwärts. Starał się, by bogarodzicy chwałę wzniósł podwyż niebios. *Chodk. Kost.* 12. PODWYŻSZYĆ, *f.* podwyższy *cz. dok.*, Podwyższać *niedok.*; *Boh.* zweyšiti; *Ross.* подвысить, повыжшать, приподнять, приподнимать, приподымать; *Eccl.* взвышаю; wyżéj podnieść, pomknąć, cf. powyższyć, *phys. et fig.*, erhöhen, höher rücken, erheben. Najpewniejszy dowód utraty panieństwa, podwyższony fartuszek. *Teat.* 29. *b*, 47. Podwyższenie *Ross.* накладка. Podwyższenie krzyża ś. *Sk. Żyw.* 2, 14. Kreuzerhöhung. Podwyższający *Eccl.* высокотворящій. Podwyższać kogo na co, pomykać wyżéj. Podwyższony prędko, z podłego stanu, abo nad zasługę i godność, *novus homo. Cn. Th.* Szczęście podwyższa, szczęście poniża. *Cn. Ad.* 432. Ktokolwiek się podwyższa, będzie uniżon; a kto się uniża, będzie podwyższon. *Sk. Kaz.* 346. — *§. Podwyższać prawo czyje = potwierdzać, sein Recht bekräftigen, bestättigen. Powołanego, kiedy się stawi i niewinnym okaże, przywrócą ku prawu swemu, i podwyższą prawo jego. *Sax. Porz.* 58. (*oppos.* poniżać prawo czyje *qu. v.*).

PODYBAĆ, *f.* podybie *cz. dok.*, podybuje *praes.*, dybiąc koło czego pochodzić, lauernd um etwas herum gehen. Gdybyś chciał koło téj wdówki podybać trochę, nie byłaby tak surową. *Teat.* 1, 21.

PODYKTOWAĆ, *f.* podyktuje *cz. dok.*, piszącemu powiedzieć, do pisania podać, ein wenig dictiren. Podyktujesz mi listeczek. *Teat.* 3. *b*, 28. Dołoż resztę, co ci rozum i łaskawe dla mnie serce podyktuje. *ib.* 24. *b*, 44.

PODYMA, y, *ż.*, w przodkarach wozowych, sztuka drewniana, w końcach szniców poprzecznie utwierdzona. *Jak. Art.* 3, 309. das Queerholz der beyden Deichselarme. *ib.* 1, 27. *faſſoire.*

PODYMNE, ego, *n.*, podatek od pojedynczych dymów, (*ob.* Dym); *Boh.* podymne; *Vind.* kadiuni denar; *Ross.* дымовое, подворное, придворное, тепловая, Rauchfangsgeld, Rauchfangsabgabe. Podatek podymnego naprzód 1629 ustanowiony, wskrzeszony znowu 1775. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 340. PODYMIE, ia, *n.*, dom z dymnikiem, dym; eine Feuerſtelle, ein Haus mit einem Rauchfange, ein Rauchfang. W jednéj wsi będzie kilkaset podymia. *Pim. Kam.* 361. W biskupiéj osiadłości trzy tysiące podymia, z którego to każdego podymia po półkopy czynszu dają. *Weresz. Kij.* 28.

PODŻĄĆ *cz. dok.*, Podżynać *niedok.*, kosząc podrzynać, von unten abärnten; (*Ross.* поджать, поджимать złożyć).

PODZAKONNY, a, e, pod zakonem będący, zakonowi podległy, einem kirchlichen Geſetze unterworfen; *Ross.* подзаконн-

ный. Jezus był pod zakonem, aby podzakonne wykupił. *Budn. Galat.* 4, 5. (cf. bezzakonny).

PODZAMCZE, a, *n.*, miejsce pod zamkiem, die Gegend unter einem Schloſſe. W Lublinie żydzi niemal wszystko podzamcze na przedmieściu sami osiedli. *Gwagn.* 198. Zbiegło się tam podzamcze. *Zimor. Siel.* 239. (podzamczanie, pod zamkiem mieszkający).

*PODŻARY, a, e, nieco ogorzały, ein wenig braun gebrannt von der Sonne. Wyście mnie wychowały podżare sielanki, Wyście mię zalecały hoże podgórzanki. *Zimor. Siel.* 188. Krzyczy głośno soweczka i kornet podżary. *Banial. A* 2 *b.* PODŻARZYĆ, *f.* podżarzy *cz. dok.*, Podżarzać *niedok.*; (*Ross.* поджарить, поджаривать, подзарить, подзаривать, подзадорить, подзадоривать; *Bosn.* podirati); — podpalić, podżegać, poddmuchać, *propr. et fig.*, von unten anzünden. Podżarzyliście ogień ten. *Radz. Jer.* 17, 4. Wynidź z domu, bytność twa, jako ogień plewy podżarzy. *Morszt.* 144. Człowiek gniewliwy podżarza zwadę. *Radz. Syr.* 28, 11. Wargi podżarzające zwadę. *Budn. Prov.* 26, 23. *Weryf. pr.* 19.

*PODZCIWOŚĆ. 1 *Leop. Genes.* 50. *ob.* Poczciwość.

PODŻEBERNY, PODŻEBROWY, a, e; *Ross.* подреберный; pod żebrami będący, leżący, unter der Rippen befindlich. Błona podżeberna, pleura. *Perz. Cyr.* 1, 45. Myszki podżebrowe, *infracostales. Krup.* 4, 67.

PODŻEGA, *ob.* Podżoga. PODŻEGNĄĆ, PODEŻŻYĆ, *f.* podżegnie, podeżży *cz. dok.*, Podżegać *niedok.*; *Carn.* podshigam; *Vind.* podshgati, podshagati; *Croat.* podsisem, podsgalszem, podesgan; *Ross.* поджечь, поджигать, наджечь, надожгу, наджигать; podpalić, podżarzyć, von unten anbrennen, unterbrennen, *propr. et fig.* Wynidą z miasta, podeżgą a popalą zbroje, tarcze i pawęzy. *Radz. Ezech.* 39, 9. Podżegł go w koło. *Budn. Jes.* 42, 25. *Incende*, poduszcz, *podeżży go. *Mącz.* Mija go, żeby afektów jego nie podżegła. *Pot. Arg.* 305. Co za duch na mię zawzięty podżega cię do zdradzania mię? *Teat.* 6, 117. Jeśli twoje serce podżega sława, ja ci do tego otwieram pole. *Teat.* 46. *c*, 42. (podgrzewa). Burzliwi republikanci starają się podżegać pospólstwo. *Gaz. Nar.* 1, 250. Nie podżegaj zapalonego. *Cn. Ad.* 637. (nie poduszczaj obruszonego; gniewliwego hamować). Izaliż cię szaleństwo piekła nie podżegło? *Hor. Sat.* 190. Szatan, jak którego do czego chciwego wie, jak to jemu przed oczy przywodzi, i ku pożądaniu podżega. *Gil. Kat.* 187. PODŻEG, u, *m.*; *Ross.* поджогъ; podnieta, *ob.* Podżoga, *fig.*, Nahrung des Feuers, Zunder. Kraj ten bądź w jego, bądź w waszych ręku, zawsze byłby nieskończonym wojny podżegiem. *Stas. Num.* 1, 183. Od innych podżegi uszczypliwe odbierał. *Przestr.* 40. PODŻEGACZ, a, *m.*, poduszczacz, poddymacz, pobudka; *Boh.* žhář; *Vind.* podshuknik, nahuskavez; *Croat.* podsigávecz; *Ross.* зажитатель, зажитальщикъ, зажига, der Anheżer, Anblaſer. Kędyż dobry duch ma być podżegaczem do złorzeczeństwa abo podszczuwaczem? *Birk. Exorb. D* 3 *b.* PODŻEGACZKA, i, *ż.*; *Croat.* podsigavka; die Anheżerinn.

PODZELOWAĆ, PODZYLOWAĆ, *ob.* Podselować. PODZIAĆ, *ob.* Podzieć.

PODZIAŁ, *m.*, dział, dzielenie, rozdzielenie, podzielenie, część podzielona; *Boh.* podjl; *Vind.* postraniza, perstraniza, v'dellenje; *Ross.* пай; a) die Theilung, Abtheilung. Dane do podziału ilkości. *Ustrz. Alg.* 35. Podziały działów, poddziały, subdywizye. *Czart. Myśl.* 60. — 2. b) Podział, podział się, *ob.* Podzieć. PODZIAŁAĆ *cz. dok.*, Podziaływać *częstl.*, poczynić, porobić, nach einander machen, arbeiten; *Sorab.* 1. podźjlam; *Vind.* podelati; (*Croat.* podelávam *adapto*, *adaequo*); *Ross.* подѣлать, подѣлывать. PODZIAŁKA, i, *ż.*, *scala. Geom.* 1, 245. *Jak. Mat.* 1, 81. *Łesk.* 36, n. p. Wykryślić podziałkę = linia do miary na mapie służąca, der Maßſtab auf einer Karte.

PODZICZEC, *f.* podziczeje *neutr. dok.*, w dziczyznę się poobracać, wild werden, ausarten. Precz wszystko podziczało, sam opich został a łopusze. *Pot. Pocz.* 584.

PODZIEĆ, PODZIAĆ, podział, *f.* podzieje *cz. dok.*, Podziewać *niedok.*; *Vind.* podat, podivat, podjati, djati, diem, loshiti, poloshiti, kladiti, (podit, spodit = *fugare*); *Croat.* dévati = kłaść; *Ross.* подѣвать, раздѣвать; (cf. *Graec.* *θέω pono*); zostawić co gdzie, porzucić gdzieś, obrócić w coś; etwas wo laſſen, etwas wo hin thun. Wolno im brać co chcą, i podzieć to kędy chcą. *Birk. Exorb. G* 4. Króle Egiptskie, nie mając kędy piemiedzy podziewać, nakładali na prożną postawę. *Biel. Św. C* 2 *b.* Gdzie oni tak straszne podziewają intraty! *Zab.* 13, 200. Jeżeli rzemieślnik nie ma gdzie podziać tego, na czym pracowicie robił, co wnet straci. *Pam.* 85, 473. Jak się masz przyjacielu? a gdzieś nam pana podział? *Teat.* 10, 77. PODZIEĆ się *recipr. dok.*, dostać się gdzie, chować się, zostać się gdzie; wohin gerathen, wo bleiben, ſtecken; *Boh.* podjti, podĕgi; *Vind.* podatiſe, pobratiſe, savoditiſe, (ſe nakaj podati = łożyć się na co); *Ross.* засунуться, засовываться. Bolesław, porzuciwszy kraj, nie wiedzieć gdzie się podział. *Nar. Hst.* 2, 450. Gdzieżeś cnoto, gdzieś prawdo, gdzieście się podziały? Tuście niegdyś najmilsze przytulenie miały. *Kras. Sat.* 12. Wiele to rzek wpada do morza, gdzie się te wody podziewają? *Kluk. Kop.* 1, 105. Gdzieżeś się Pan u dyabła podział? *Teat.* 9. *b*, 45. wo haben ſie geſteckt?

*PODZIECKOWAĆ, *ob.* Dzieckować; (*Rag.* podjetnitti *repuerascere*).

PODZIĘKA, i, *ż.*, podziękowanie, dzięka, Danſagung, Dank; *Slov.* poděkování; *Sorab.* 2. wotžekowanė; *Carn.* sahvála; *Eccl.* дарствительное, благорадение. Huczne niebu spiewano podzięki. *Kniaź. Poez.* 1, 40. Dał ci bóg, zdrów korzystaj, a winnéj podzięki Nie omieszkaj dla tego, z któregoś wziął ręki. *Nar. Dz.* 2, 203. Ani od téj, któréj bronił wrzkomo, odniósł podziękę, ani od innéj strony. *Smotr. Apol. pr.* Za dobrodziejstwo podziękę. *Pilch. Sen. list.* 2, 317. (*Slov. Prov.* Poděkování ně naplni mešček, dzięki nie napełniają mieszka). Mamy-li dostatek chleba, Ziemianom to samym z podzięką przypisać potrzeba. *Zab.* 15, 303. PODZIĘKOWAĆ, *ob.* Dziękować. *Pam.* 84, 745; *Boh.* poděkowati; *Vind.* sa-

hvalitiſe; [*Carn.* sahvaliti; *Croat.* zahvaliti; *Ross.* поблагорадить. PODZIĘKOWALNY, a, e, od podziękowania, Dank-, Dankſagungs-. Wesołe pienia hymnu podziękowalnego: *Te Deum laudamus*, po kościołach się odprawowały. *Mon.* 73, 370.

PODZIELIĆ, *f.* podzieli. *ob.* Dzielić; *Boh.* podĕliti, podĕlowati; *Vind.* podĕlit, vdeliti, sdeliti, notersdeliti, dodeliti (= udzielić); *Croat.* pedĕliti, podelyújem, podelujem; *Dal.* udilyujem; *Rag.* podjeliti, podjelivati; *Bosn.* diliti, podiliti, razdiliti; *Ross.* подѣлить, подѣляю. Podzielenie *Croat.* podelénye. PODZIELACZ, a, *m.*, PODZIELCA, y, *m.*, PODZIELICIEL, a, *m.*, który co podziela, der Eintheiler Podzielca, rozdzielca, *distributor. Mącz.*, *Vind.* deliuz, resdielnik, resdelnik, resdeliuz, resdajauz, reslozhnik, resjemauz; *Croat.* podelitel; *Rag.* podjelitegl, *f.* podjelitegliza. PODZIELNOŚĆ, ści, *ż.*, możność być podzielonym, die Theilbarkeit. *Hub. Wst.* 374, *Vind.* delitlivost, reslozhlivost, resdielnost, resjemlivost; *Ross.* дѣлимость. Nieograniczoną jest podzielność najmniejszego ciała. *Rag. Doś.* 1, 63. *Łęsk.* 2, 53. PODZIELNY, a, e, PODZIELNIE *adverb.*, dający się podzielić, theilbar; *Boh.* podjlný; *Vind.* delitliu, resdelitliu, reslozhliu, resjemliu, oddrushliu, resdjelen; *Ross.* дѣлежный, дѣлимый, дѣлительный; *Ecc.* чаственный. Każde ciało jest podzielne. *Mon.* 73, 548. Wszystkie rzeczy, które po swym podzieleniu, przeszłą swą istotę i nazwisko zatrzymują, zowią się rzeczami podzielnemi, jako wino, zboże, grunta. *Gal. Cyw.* 2, 15. — §. Podzielna liczba, która się przez insze dzielić może. *Solsk. Geom.* 3, 79. Liczba podzielna, czyli do podzielenia dana. *Ustrz. Alg.* 35. Sposób niepodzielnych ilości, *methodus indivisibilium. Alg. Nar.* 6, 2. Liczba, którą dzielę, nazwana podzielna, *dividendus. Łęsk.* 2, 8. — *§. Xięgi Paralipomenon, dwoje xiąg podzielnych jest. 1 *Leop.* 1 *Paral. pr.* osobnych, udzielnych.

PODZIEMEK, mka, *m.*, płonka bezlistna, płonka korzeń, bo wszystka korzeń, bezlist, ziemianka, *aracidne. Cn. Th.* Ohnblatt, ein blätterloſes Wurzelgewächs. Ta orzechy niesie, ta słodkie maliny, Ta dojrzrzałe podziemki, ta czarne jeżyny. *Zbil. Zyw. B* 2. czy nie raczej poziomki? PODZIEMIANIN, a, *m.*, pod ziemią mieszkający, ein Unterirrdiſcher. Ukąsana od żmii, do podziemianów poszła. *Otw. Ow.* 388. — *§. Podziemianin, *ob.* Podnożek. PODZIEMIE, ia, *n.*, PODZIEMNICA, y, *ż.*, *Stas. Num.* 1, 35, *souterrain*, miejsce podziemne, pieczara, ein unterirrdiſcher Ort; (cf. *Ross.* подземелие wąwoz pod ziemią; *Bosn.* podzemgljuscja, kuchja pod zemgljom = dom podziemny). Ogień Etny pochodzi od palenia się w podziemiu, siarki, gliny. *Otw. Ow.* 621. W podziemiach Pompei znaleziono wiele ciekawości. *Gaz. Nar.* 2, 189. PODZIEMNY, a, e.; *Boh.* podzemnj; *Sorab.* 1. podzĕmaczé; *Vind.* podsemelski; *Carn.* podsemelske; *Croat.* podzemelszki, podzemlyeni: *Bosn.* podzemgljuscni; *Rag.* podzemaglski, podzemgljuch; *Ross.* подземный, подземельный; pod ziemią albo w ziemi znajdujący się, unterirrdiſch. Węże w zimie ukrywają się w lochach podziemnych. *Zab.* 12, 206. Piwnica podziemna, (*ob.* Podruna). Żyła kruszcowa, podziemna *Eccl.* подровеннина. Za wami i w podziemne pójdę okropności. *Bardz. Luk.* 25. Budować każdy może wzwyż na troje piętro, jedno podziemne, a dwoje nad nim, tak żeby drzwi od spodniego mieszkania były w kolano nad ziemią. *Szczerb. Sax.* 37. PODZIEMNOŚĆ, ści, *ż.*, położenie pod ziemią, miejsce podziemne; Unterirrdiſchkeit, unterirrdiſches Weſen, Lager. Padnąć w podziemności pierwéjbym musiał, niżbym dostatnie to mógł słowy swemi objawić. *Chodk. Kost.* 80.

PODZIERAĆ, *ob.* Podrzeć.

PODZIERAĆ, *ob.* Podejrzeć, podglądać. Podzieranie, podglądanie, śpiegowanie *Ross.* подзоръ, подсмотръ. Podzierający, podglądający, *Ross.* подзорный; *Eccl.* подсматривательный śpiegujący, obserwacyjny. PODZIERACZ, a, *m.*, podglądacz, śpieg; der Beobachter, Belauſcher, Spion; *Ross.* подзорщикъ, подглядчикъ, *f.* подглядчица; подсматривальщикъ, подсмотрщикъ, *f.* подсматривальщица; *Eccl.* подзиратай, подстрегатель, соглядникъ, соглядатай, сходникъ, подзорщикъ, шпіонъ.

PODZIERŻEĆ, *f.* podzierży *cz. dok.*, potrzymać nieco, ein wenig halten. *Cresc.* 585, *Boh.* pozdržĕti, pozdržugowati, podržjm; *Ross.* подержать, поодержать, пріодержать.

PODZIERZGNĄĆ, PODZIERGNĄĆ, *f.* podzierzgnie *cz. jednll.* §. 1) powiązać, zadziergnąć; binden, knüpfen. Włos swój złoty w perłowy czepek podziergnęła. *Tward. Pasq.* 79. — §. 2) Przedziergnąć, przeobrazić, przekształcić, przeformować, przekabacić; metamorphoſiren, verwandeln, umſchaffen. Akteona Dyana w jelenia podziergła. *Tward. Pasq.* 75. Allanta w kamień Gorgona podzierzgnęła. *Ghrośc. Luk.* 307. Niechajby ociec podzierzgnął się w smoka, coby strzegł we dnie swéj dziewki jedynéj. *Tward. Daf.* 40.

PODZIESIĄTNY, a, e, *denarius. Cn. Th.*, zehnfältig; *Slav.* deseterostruk.

PODZIEWAĆ, *ob.* Podzieć.

PODZIEWIĘTNY, a, e, dziewiątny, dziewiątkowy, *enneaticus. Cn. Th.* 167, neunfältig; *Slav.* deveterostruk.

*PODZIMIE, *PODZIMEK; *Slov.* podzimek, geseň; *Croat.* podzìmek, jeszen; *Bosn.* podzimak, jesen = Jesień *qu. v.* PODZIMNY, a, e, pod zimę się dziejący, gegen den Winter; *Slov.* podzymný *autumnalis*, jesienny; *Sorab.* 1. podzĕhmé mĕszaczтwo listopad.

PODZIOMY, a, e, podziemny, unterirrdiſch. Płomień podziome strawił gmachy. *Nar. Tac.* 2, 333.

PODZIŚDZIEŃ, PODZIŚ, *adverb. temp.*, po dziś dzień, do dzisiejszego dnia, bis auf den heutigen Tag. I podziśdzień na tę pamiątkę procesye odprawujemy. *Star. Ryc.* 52. Podziś wiele na to ludzi żałuje, iż przyjaciołom tajemnic zwierzali. *Eraz. Jez. K b.*

PODZIUBAĆ, *f.* podziubie *cz. dok.*, podziurawić dziubiąc, bepicken, Löcher einpicken. Podziubajże skórę na cebuli szwajcą albo pożem kończystym. *Sienn.* 531.

PODZIURAWIĆ, *f.* podziurawi *cz. dok.*, dziurami napełnić, *Ross.* истыкать, voll Löcher machen, belöchern, durchlöchern. Mól znacznie księgi te podziurawił. *Pilch. Sen. łask.* 10.

PODZIW, SPODZIW, u, *m.*, PODZIWIENIE, ia, *n.*, dziw, dziwowanie się czemu; das Verwundern, die Verwunderung;

Boh. podiw, (podiwa awantura). Z podziwu zalewa się łzami. *Stas. Num.* 1, 125. Bierze od wszystkich hołdy sprawiedliwe, Którzy ją kiedy z podziwem ujrzeli. *Kniaź. Poez.* 2, 101. Ty mgły rozrzedzasz, w tępym objaśniasz zadumie, Twój rozum zmienić podziw w myśl wysoką umie. *Przyb. Ab.* 14. W urodzie postać jéj *równia nie miała, W grzeczności zasię jedno podziwienie była. *Past. Fid.* 21. (dziw, cud). — W podziw komu być, dziwno mu być, zastanawiać go z zadziwieniem, zadziwiać go; einen in Verwunderung ſetzen, ihm wunderlich vorkommen, ihn Wunder nehmen. Jeśliby tu kto był, komuby w podziw było. *Gorn. Dz.* 61. Dom ten poda bóg w baśń u wszystkich narodów; będzie on w podziw; a rzeką: czemu tak pan mu uczynił? *Radz.* 2 *Chron.* 7, 21. *et Deut.* 28, 37. Niech gry w podziw ludzki zmyślone, w dzień święty miejsca żadnego nie mają. *Szczerb. Sax.* 426. (gry, zabawy zadziwiające ludzi). Na podziw, do zadziwienia, nadzwyczajnie; zum Verwundern, außerordentlich. Bogaty napodziw, i szeląga długu nie mający. *Teat.* 55, 61. Musiano mię tu na podziw przed tobą oczernić. *Zab.* 6, 341. Nad podziw, nad spodziw, nad spodziewanie, nad miarę, do zbytku, über alle Maſſen. Kocha ją nad podziw, a ona go bardziej nad śmierć nienawidzi. *Teat.* 20, 22. Żywności nad spodziw więcéj przystawiono. *Pilch. Sall.* 245. Był Chodkiewicz na wszystkie fatygi nad spodziw otwardniały. *Nar. Chodk.* 2, 451. PODZIWIĆ się, *f.* podziwi się *recipr.*, *dok.*, Podziwiać *niedok.*, Podziwować się *contin.*, zadumać się nad czym, admirować co, etwas bewundern, ſich über etwas verwundern; *Ross.* подивиться. Pilnie się tu przypatrując, podziwujmy się tym wielkim sprawom bożym. *W. Post. W.* 53. Natura dopuściła nam podziwować się w wielkich mężach boskiéj sprawie. *Gorn. Dw.* 317. Tu się przypatrz, a podziwuj świętéj jego dobrotliwości. *Rej. Post. K k* 5. Z zdumieniem podziwcie się niebiosa temu. 1 *Leop. Jer.* 2, 12. Téj fortecy nieprzyjaciel może się dobrze podziwować i nadziwować, aby ją otrzymać miał mocą. *Boter.* 81. Nie należy się podziwiać jego nieśmiałości. *Teat.* 19. *c*, 92. — ✝. Podziwiać co, admirować, etwas bewundern. W cnotliwych poganach podziwiamy i uwielbiamy cnotę, przeciwieństwami stwierdzoną. *Mon.* 70, 350. Podziwienie, *Boh.* podiwenj; *Dal.* csudovanye, das Bewundern, die Bewunderung. Rzecz godna podziwienia i zdumiewania. *Boter. A* 2. PODZIWNY, SPODZIWNY, a, e, zadziwiający, na podziw, wunderbar. Rzecz wielka i podziwna. *Biał. Post.* 78. Potkał się z oną niepodobną śmiałością, z oną podziwną chęcią, aby się popisał. *Gorn. Dw.* 290. Spodziwny. *Kosz. Cyc. F b.*

PODZNACZNY, a, e, pod znakiem będący, podznaczony, unter dem Zeichen. Ilkość pod znakiem położona, nazywa się podznaczną, *sub signo. Ustrz. Alg.* 158. PODZNACZYĆ, *f.* podznaczy *cz. dok.*, Podznaczać *niedok*, podcechować, *subsignare. Mącz.*, unterzeichen. Sekretnie poznaczać, heimlich anmerken; *Vind.* podsnaminuvati, podsnaminije.

PODŻOGA, PODŻEGA, i, *ż.*, podpał, podnieta, *fig.*, Zunder, Nahrung des Feuers; *Vind.* podshiga, podbodnja; *Ross.* зажигательство. Nie może być ogień trwały, ażby ustawiczną miał podżegę; wielki ogień wielkiéj podżegi potrzebuje, a mały podżegę niewielką zachowa. *Syxt. Szk.* 163. Ustawicznemu ogniowi potrzeba ustawicznéj podżegi, a który na niedługi czas ma trwać, niewiele też podpału potrzebuje. *ib.* 163. Ogień nie może być bez podżegi, t. j. bez żagwi. *ib.* 162. Przez drwa, siano, słomę, wiecznego ognia podżogę rozumiał apostoł. *Smotr. Lam.* 158. Podżogi i irrytacye wasze. *Smotr. El.* 12. Wojna się zajęła, za podżogą Matyasza, *subornante. Krom.* 713. Najlepsza pierwszą zaraz podżogę i przynętę do gniewu odrzucać. *Pilch. Sen. gn.* 129. Sieciech za Władysława domowéj wojny był podżogą. *Nar. Hst.* 3, 62. Żadnéj nie mieli do niecnoty zaprawy i podżegi. *Pilch. Sall.* 32. *Pilch. Sen. list.* 3, 177.

PODŻOŁĄDKOWY, a, e, niżéj żołądka leżący, unter dem Magen liegend. Podżołądkowa strona, *regio hypogastris. Krup.* 2, 14. Poduszka podżołądkowa *ib.* 68. *ib.* 3, 40.

PODZOR, u, *m.*, podejrzenie, der Argwohn; *Eccl.* подзоръ, подзирательство, подзрительство, подзорство, подзрѣніе, подзираніе; (*Ross.* подзоръ podstrzeganie, śpiegowanie). Nieprawo o dogmatach pisząc i mówiąc, w podzór się herezyi poddaje. *Smotr. Apol.* 130.

✝PODŹTA, *ob.* Pójść.

PODŻUPEK, pka, *m.*, namiestnik żupnika w szybach, der Unterauffeher in einem Bergwerke. Podżupek, urzędnik mający dozór nad żupami. *Kras. Zb.* 2, 377. Żupnicy, bachmistrzowie, podżupnikowie. *Vol. Leg.* 5, 175. *Herb. Stat.* 106.

✝PODŹWA, *ob.* Pójść.

PODŹWIG, u, *m.*, podźwignienie, podważenie, podniesienie; das Aufheben, Aufrichten, in die Höhe Stellen. (*Ross.* подвигъ walka, pasowanie się, usiłowanie; подвижникъ zapasnik). Chodkiewicz w Lubomirskim zdolniejsze nad innych ramiona do podźwigu ciężarów ojczyzny widział. *Nar. Chodk.* 2, 417. PODŹWIGNĄĆ, *f.* podźwignie *cz. jednll.*, Podźwigać *niedok.*; *Slov.* podzwihugi, podwiżenj; *Sorab.* 1. pozběhuyu; *Carn.* pousdigneti; *Vind.* povsigniti, gorvsigniti; *Croat.* podigati, podisem; *Rag.* podighnuti, vzdighnuti; *Bosn.* podighnuti, podvighnuti; (*Dal.* podvignutisse; *Slav.* podignutise = ozdrowieć); *Ross.* подвижить, подвигнуть, подвизать poruszyć, подвинуть, подвигать podsunąć, посовать, посовывать, посодвинуть; podnosić, podważać, podpierać, wystawiać; aufheben, aufrichten. Budował Bolesław zamki dla bezpieczeństwa kraju, i właśnie w tymże czasie trzy takowe twierdze podźwignął. *Nar. Hst.* 5, 115. PODŹWIGACZ, a, *m.*; *Rag.* podighnitegl *f.* podighintegliza; der Aufrichter, Aufheber.

PODZWONIĆ *cz. dok.*, nieco przedzwonić, ein wenig läuten, klingeln; *Vind.* posvoniti; *Carn.* posgvajnam; *Ross.* позвонить, позваниваю, позвенѣть, позвениваю.

PODZYLOWAĆ, PODZELOWAĆ, *ob.* Podselować.

PODŻYŁY, a, e, podeszły, podstarzały; ältlich, etwas alt; *Slov.* požilý; *Ross.* пожилый. Być to może, żem podżyły, Lecz mam z chęci dosyć siły. *Teat.* 56. *b*, 17.

POEMA, atu, *m.*, z *Greckołac.*, rytm, rym, wiersze; *Vind.* ſmiſlik, ſmiſlenka, ſmiſlenje, ſmiſhluvanie, das Gedicht. *Kras. Zb.* 2, 377. POETA, y, *m.*, wierszopis, rymopis, rymodziéj, pisorym, rymotworca, der Dichter; *Boh.* basnjř; *Slav.* speworečnik, wazomluwec, spewomluwnik, wazomluwnik, werſownik, wazospewnik; *Sorab.* 1. pěszénik, poheta; *Carn.* spevorezhnék; *Vind.* peſemnik, ſmiſhlauz, ſmiſlovez, ſmiſhlauiz, dichtar, ſmiſlenik, ſmiſhluvauz; *Croat.* pesznik; *Rag.* pjevalaz, pjesnik, pjesnivaz; *Bosn.* poeta, petnik, pjesnik, koji slaga pjesni, pisnik; *Ross.* пѣнтa, стихотворецъ; (*Graec.* ποιειν, cf. *Ross.* пѣть, пою пiать, pieje). Poeta Łukasza *Opalińskiego.* Poetą być, tytuł nieszczęśliwy. *Past. Fid.* 264. POETKA, i. *ż.*, rymopiska, die Dichterinn; *Bosn.* poetniça, petniça; *Sorab.* 1. pohetžina; *Rag.* pjevaliza. POETYCKI, a, ie, POETYCZNY, a, e, wierszopiski, rymopiski, pisorymski, rymotworczy, tworczorymy, dichteriſch; *Sorab.* 1. pěszéniczki, pohetžiniczki; *Rag.* pjesnicki. Styl poetycki zależy na nieustannych prawie obrazach, na czystych a śmiałych przenośniach, na wyrazach mocnych i dosadnych. *Gol. Wym.* 397. Sztuka poetyczna. *Zab.* 6, 369. Widzisz jak to bez pracy i w jak krótkiéj chwili Prawie po poetycku wszystkośmy zrobili! *Min. Ryt.* 1, 281. POETYKA, i, *ż.*, nauka poezyi, die Poetic; *Slov.* spewomluwnost, wazomluwnost; *Vind.* ſmiſhluvanska snanost, vmetalnost; *Croat.* pesznoznanoszt; *Ross.* пiитство. Poezya zebraną została w naukę, którą nazwano poetyką. *N. Pam.* 15, 365. — §. Klasa szkolna, w któréj dają poezyą, die Schulklaſſe, wo die Poetic gelehrt wird. POEZYA, yi, *ż.*, wierszopistwo, rymopistwo; die Dichtung, Poeſie. Serce czułe dało początek poezyi. *Gol. Wym.* 384. Słowo Polskie rymopistwo nie obejmuje całego obrazu, który się w myśli wznieca przez słowo Greckie poezya. *N. Pam.* 15, 363. Uczyniono ten honor poezyi, że ją nazwano sztuką naśladowania natury w rymach. *ib.* 365.

POFAŁDOWAĆ, *f.* pofałduje *cz. dok.*, w fałdy poskładać, porysować, in Falten legen. Twarz, którą wiek pofałdował stary. *Zab.* 13, 351. *Druźb.*

POFAŁSZOWAĆ, *f.* pofałszuje *cz. dok.*; §. a) na złe przemienić, fałszywe podsunąć, verfälſchen; *Slav.* pokváriti; *Ross.* поддѣлать, поддѣлывать. Potrzeba te nowe grosze brać na wagę, aby łatwo poszlakowany był, ktoby je pofałszował. *Star. Mon. A* 3. W sprawie téj pofałszował papiery. *Boh. Kom.* 2, 143. — §. b˚) *Transl.* Z więzienia, straż pofałszowawszy, umknął. *Krom.* 259; *corrumpere*, *ob.* Przenajmować, przekupować, przedarować.

POFANTOWAĆ, *f.* pofantuje *cz. dok.*, pozastawiać, nach einandern verſetzen, verpfänden. Biskup Derpski, dobra kościelne pofantowawszy, do Niemiec uszedł. *Nies.* 1, 86.

POFARBOWAĆ *cz. dok.*, farbą powlec, befärben, anfärben, anſtreichen; *Vind.* pofarbati; *Slav.* pofárbiti; *Ross.* подкрасить, подкрашивать, покрасить, окрасить, окрашивать.

POFATYGOWAĆ się, *zaimk. dok.*, potrudnić się nieco, ſich ein wenig bemühen, eine kleine Mühe machen; *Ross.* позаботиться, позабочиваюсъ, *ob.* Fatygować się.

POFEJDAĆ, pofajdać, *f.* pofejda *cz. dok.*, posrać. *Mącz.*, beſcheißen; *Rag.* izgovnitti.

POFOLGOWAĆ, *f.* pofolguje komu *cz. dok.*, nieco ulżywać komu, popuścić mu; einem etwas nachſehen, nachgeben, mit ihm etwas Nachſicht haben, es ihm ein wenig leichter machen; *Boh.* poulewiti, pooblewiti, pooblewjm. Godziłoby się pofolgować staremu słudze. *Teat.* 26. *b*, 10. Jeśli dziś usłuchasz ludu twego, i pofolgujesz mu, a dasz miejsce prośbie ich, a będziesz do nich mówił łagodnie, będziesz je miał sługami. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 12, 7. POFOLGOWANIE, "POFOLGA, i, *ż.*, *Chodk. Kost.* 42, die Linderung, Milderung.

POFORSOWAC, *f.* poforsuje *cz. dok.*, mocno przynaglać, forciren, mit Nachdruck betreiben. W trybunale sprawę poforsować. *Niemc. P. P.* 25.

POFORTUNIĆ, *f.* pofortuni *cz. dok.*, Pofortuniać *niedok.*, poszczęścić, beglücken, Glück geben. Przemysława pan bóg na królestwie nie pofortunił. *Biel.* 179. *Prospero*, poszczęściam, pofortuniam. *Mzcz.* Mądre serce w sprawach będzie miało pofortunienie. 1 *Leop. Syr.* 3, 32. Pofortunił go pan bóg, że Turczynowi tak w szyję ugodził, że głowa odpadła. *Warg. Wal.* 83. Wszystkie rzeczy, którekolwiek uczyni, pofortunią mu się. 1 *Leop. Ps.* 1, 3. (poszczęszczą się. 3 *Leop.*).

POFORYTOWAC, *f.* poforytuje *cz. dok.*, łaskawie popierać, begünſtigen. Chwała z rostropnej powieści pochodzi, a pan ją dobrze poforytuje. *Budn. Sap.* 15, 10.

POFRYZOWAĆ, *f.* pofryzuje *cz. dok.*, jednego po drugim ufryzować, einen nach dem andern friſiren. Ludzie czy się ubrali w paradną liberyą, czy się pofryzowali? *Teat.* 24. *b*, 23.

POFUKNĄĆ, *f.* pofuknie *cz. jednil.*, Pofukać *niedok.*, połajać, jednego po drugim wyłajać, einen nach dem andern ausſchelten. Pofukałem celniejsze z ludu. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 13, 17. Przybiegła na ratusz, pogromiła, pofukała ustraszone chłopy. *Weresz. Reg.* 153.

POGADAĆ, *f.* pogada *cz. dok.*, nieco z kim pomówić, mit jemanden ein wenig reden; *Croat.* pomenkújemsze; *Ross.* поговорить, поговаривать; (погадать powróżyć, pomyśleć, rozmyśleć). Muszę ja też z tobą pogadać o naszym interesie. *Teat.* 15, 69. POGADKA, i, *ż.*, gadanie; *Ross.* поговорка, das Gerede; (*Boh.* pohadka zagadka). Sofistów fałszywe pogadki, nikczemne wywody. *Rej. Ap.* 92. Wierz mi, tubyś usłyszał sentencye różne, A rozliczne wywody i pogadki próżne. *Rej. Wiz.* 11. Ewanielia przeciwko niepotrzebnym pogadkom o woli bożéj. *Rej. Post. A a a* 4. Uczynili taką pogadkę ku niemu. *ib. Q q* 3. (przemowę, odezwę).

POGADZAĆ, *ob.* Pogodzić.

POGALONOWAĆ, *f.* pogalonuje *cz. dok.*, galonami pobramować, mit Borten beſetzen. Lokaje ci pogalonowani. *Teat.* 22, 19.

POGALOWAĆ *intr. dok.*, użyć gali, pobankietować. *X. Kam.*, in Galla leben.

POGANA, y. *ż.*, mała nagana, zarzucik; *Ross*, погонка,

ein kleiner Tadel, kleiner Vorwurf. Uwalniać się od cienia pogany. *Teat.* 49. *b*, 67.

POGANIAĆ, *ob.* Pogonić. POGANIACZ, a, *m.*; *Slov.* pohonič, kteryż spřeženj wołůw żenė; (*Boh.* pohůnek podparobek); *Sorab.* 1. pohonc̄, nahaniczer; (*Ross.* погоньщикъ goniec, kuryer, ciura); *Eccl.* поганятель, погнатель, (prześladowca); co bydło, konie pogania. *Włod.*, der Treiber, Viehtreiber, Pflugtreiber. — §. Co za kim goni, za kim w pogoń pędzi, der Nachsetzer. Obejrzyj się, niemasz za tobą poganiacza na bachmacie żadnego. *Birk. Kant. C* 4. — Poganiacz, gwiazda północna; *arctophylax*, *bootes. Cn. Th.* der Bärenhüter, ein Gestirn. Ni zachód poganiacza straszny żeglarzowi, Ni kozioł burzotworca, gdy swój wschód odnowi. *Zab.* 11, 415. — §. *Meton.* Poganiacz, którym woły poganiają w oraniu, laska, bicz, kostur. *Cn. Th.* oścień, bodziec, der Treibestachel. — §. U ślisów, poganiacze, poboczne kloce, które zabezpieczają trafte od rozbicia. *Urm.* die Seitenbalken des Holzflosses. POGAŃIACZKA, i, *ż.*, ta, co bydło, woły, konie pogania, die Viehtreiberinn, Pflugtreiberinn; *Sorab.* 1. nahaniczerka. Czeladź, siadłszy przy ogniu tam na nalepie, Oracz poganiaczkę klepie. *Hor.* 2, 320.

POGANIĆ *cz. dok.*, Poganiać *niedok.*, nieco naganić, ein wenig tadeln; *Ross.* погонять, поганывать. POGANICIEL, a, *m.*, który nagania, der Tadler; *Ross.* порицатель.

POGANIEC *neutr. niedok.*, spoganieć *dok.*, poganinem się stać, zu einem Heiden werden; *Boh.* zpohaněti. Żydzi z czasem spoganieli, a do cudzych się bogów udali. *Sk. Kaz.* 191. Nauki i sakramentów nie mając, za czasem spoganieli. *Sk. Dz.* 253. 'POGAŃCZYĆ, 'POHAŃCZYĆ *cz.*, *dok.*, poganinem uczynić, zum Heiden machen. Gwałtu wołają przeciw zapohańczonemu, zheretykowanemu i zpożydziałemu biskupowi. *Zygr. Ep.* 32. POGANIN, 'POHANIN, a, *m.*, POHANIEC, ńca, *m.*; *Boh.* pohan, nezbaboh; *Slov.* pohan; *Hung.* pogány; *Sorab.* 1. pohan; *Sorab.* 2. tatari, (cf. Tatarzyn); *Vind.* haid, aid; *Carn.* ajd; *Croat.* poganin, pogan, (pogan = nieczysty, poganim *sordio*, poganoszt, nechisztocha); *Bosn.* poganin, nevjernik, (pogan, ghnusan *foedatus*; pogan, sotona, vrag *diabolus*, poganniti *foedare*); *Rag.* pogànin, (pogan *sordidus*, opoganiti *inquinare*; *Slav.* pogan, govno); *Slav.* poganin: *Ross.* язычникъ, идолопоклонникъ, некрестъ, поганецъ, (поганецъ = 2. plugawiec, поганый, поганъ nieczysty, поганить, опоганить, опоганывать nieczyścić, profanować); *Eccl.* **поганинъ**, *melius* паганинъ, **язычникъ**, **некѣрьнъ**, **идолопоклонникъ**; *Lat.* paganus; *Gall.* payen; *Talm* פָּגָן; der Heide. Za Konstancyusza Cesarza żołnierze, którzy chrześcianami być nie chcieli, od wojska odegnani, po wioskach się błąkali, dlatego je nazwano *pagani* a *pago*, którym imieniem pogan niewiernych zwać poczęto. *Sk. Dz.* 227. Poganie, którzy boga prawdziwego nie znają. *Karnk. Kat.* 70. Poganie, 'narodowie niewierni. *Salin*, 2, 138. Jasna ta gwiazda i obrzydłe pohany do prawdy przywiodła. *Bzow. Roż.* 60. — §. Turków, Tatarów, osobliwie poganinami zwano; n. p. Już tu nie żarty, ostatnim tu szańcem, Ostatnim przyszło ścierać się z pohańcem. *Tward. Misc.* 65. — §. Poganin, bezbożny, ein Gottloser, *ob.* pogański syn.

POGANKA, i, *ż.*; *Boh.* pohanka; *Croat.* poganinka; *Ross.* поганка; §. a) białogłowa w pogaństwie żyjąca. *Włod.*, die Heidinn. Patrz, jak ta poganka przyjmuje strapionych. *Prot. Jał.* 29. Z pokorą wielką przyszła do pana; bo była poganka, a wielka grzesznica. *Rej. Post. N* 1. — *Contumel.:* Bezbożna, niecnota, ein gottloses Weib. Ty się śmiejesz poganko! *Treb. S. M.* 10. Tybyś go poganko chutnie obłapiła, aleć wstyd nie dopuścił. *Zebr. Ow.* 164. (*barbara*). — §. b) Poganka, tatarka, hreczka. *Syr.* 1004, Heidekorn, Heidel, Buchweitzen. (*Ross.* поганышь bedłka niejadalna). POGAŃSKI, a, ie; *Boh.* pohansky; *Rag.* poganski; *Carn.*, ajdove, ajdovske; *Vind.* aidouski; *Croat.* poganski; *Eccl. et Ross.* **языческъ**, **погапьскъ**; od pogan, heidnisch. Pogańskie, po pogańsku = *adverb.*, pogańskim obyczajem, auf eine heidnische Art. Ty będąc żydowinem, po pogańsku, a nie po żydowsku, żyjesz. 1 *Leop. Galat.* 2, 14. — §. Bezbożny, gottlos, verrucht. Okrutny tyran serca pogańskiego. *Bardz. Trag.* 581. Co za pogańska wdowa. *Teat.* 42. *c*, 8. Pogański synu! *Pot. Jow.* 195. (bezbożniku! niecnoto! nic dobrego! du Gottloser, Verruchter!). *Boh. Kom.* 1, 19, *Teat.* 8, 98. Pogański syn wszystkich zwiódł i uciekł. *ib.* 32. *b*, 117, (cf. psia jucha, psu brat). POGAŃSTWO, a, *n.*; *Boh.*, *Slov. et Sorab.* 1. pohanstwo; *Hung.* poganyság; *Rag.* pogánstvo, nevjerstvo; (*Bosn.* poganstvo 1. *foeditas*, 2. *idololatria*); *Croat.* poganinsztvo, bolvanztvo; *Vind.* aidov'stvu; *Carn.* ajdovshnya, ajdovstvu, ajdovshna; *Eccl.* еллинство, **многобожие**, язычество; *Ross.* поганство; §. a) pogański żywot, pogańska nauka, das Heidenthum. Maximus mistrz, Juliana w pogaństwo wprawił. *Sk. Kaz.* 278. W pogaństwie żyć *Eccl.* еллинствовати, быть многобожникомъ, язычникомъ. — §. b) *Collect.* Pogaństwo = poganie, Heiden. Pogaństwo ś. Pawłowi boską część przyczytać chcieli; lecz on wołał na one proste ludzie, żeby téj czci na niego nie kładli. *Sk. Żyw.* 1, 53. — *Praecipue Turci*, *Tatari*; n. p. Postrzegłszy herby Saraceńskie, a nie krzyże na wieżach, poznał zaraz, że miasto odebrane było przez pogaństwo. *Ustrz. Kruc.* 2, 137. Gofred tym czasem skończył swe zwycięstwo, Goniąc pogaństwo, które uciekało. *P. Kchan. Jer.* 267. — §. *Contumeliose:* Pogaństwo = bezbożniki gottloses Gesindel. Żydów z kraju wygnać, dla niepohamowanéj złości i łakomstwa tego pogaństwa. *Haur. Sk.* 217.

POGARBIĆ *cz. dok.*, w garb pokrzywić; buckig beugen, krümmen; *Rag.* pógarbiti: *Bosn.* poghrribiti; (*Slav.* pogȇrbitise = chramać).

POGARDA, y, *ż.*, pogardzenie, wzgarda, die Verachtung; *Boh.* pohrdání, potupa, opowrženj; *Sorab.* 1. zadſpeno; (*Vind.* pogerda, framota = sromota, wstyd); *Vind.* odvriedba, sanizhuvanje, samezhuvanje; *Bosn.* pohrrida *ignominia*, *contumelia*, *deformitas*, *contemptio*; *Rag.* pogarda, pogardjenstvo *probrum*, *injuria*, nehajstvo, (cf. niechać); *Ross.* поносъ, презорство; *Eccl.* **пръзорство**, презрательство, презирание, **пръзрѣние**, (cf. przejźrzeć). Z pogardą życia swojego największe brał na siebie niebez-

pieczeństwa. *Mon.* 64, 713. POGARDLIWY, a, e, — ie *adverb.*, pogardzający, gardzący; *Boh.* potupný; *Sorab.* 1. zadſpeyaté, zadſpenité; (*Rag.* pogardiv *aspernabilis*, pogardni *injurius*); *Vind.* sanizhliu, sameszhliu; *Carn.* sanezhliu; *Eccl.* презрительный, **прѣзорьливъ**, презрительный; verächtlich, verachtend, voll Verachtung. Wyniosłem i pogardliwem okiem zapatrują się na uboższych od siebie. *Mon.* 74, 237. Z miną srogą i pogardliwą przyjęła moję ofiarę. *Teat.* 41. *b*, 251. Jemu zaś odrzekł szatan z pogardliwym czołem. *Przyb. Milt.* 132. POGARDZIĆ, *f.* pogardzi *cz. dok.*, Pogardzać *niedok.*; *Boh.* pohrdati, potupiti (cf. potępić), opowrhnauti, opowrhowati; *Slov.* pohrdám, pohrdánj; *Sorab.* 1. zadſpu; *Bosn.* kuddditi, hulliti, pohulliti, poghrriditi, pogarditi; (pogarditi, pogherditi, poghriditi *infamare*, *injuriare*, *deformare*, *contemnere*); *Rag.* nehajati (cf. niechać), huliti, pohuliti, pohuglivati (cf. hulać); (garditti, izgarditti, pogarditti, pogarghîvati *alicui convitium dicere*; *Croat.* pogegryûjem *deturpo*, *contemno*); odduriti, (cf. odurzyć); *Dal.* nehayati, nehavatisse; *Carn.* sashmagam, sanezhujem; *Vind.* sanizhuvati, sanemerdershati, samezhuvati, odvriediti, dolsvriediti; (pogerditi = pokalać); *Ross.* презирать, презрѣть (cf. przeźrzeć, przezierać), уничижить, уничижать; *Eccl.* **прѣзорьствовати**; wzgardzić czym, etwas verachten. Kto kim chce pogardzać, ten sam naprzód wzgardzonym bywa. *Teat.* 23. *d*, 61. POGARDZICIEL, a, *m.*, POGARDZCA, y, *m.*; *Boh.* pohrdač, potupnjk; *Vind.* sanizhuvauz, samezhuvavz; *Rag.* pogarditegl; *Bosn.* poghrriditegl; *Croat.* pogerditel; *Ross.* презиратель, презритель; *Eccl.* **прѣзиратель**, **прѣзорьникъ**, уничижитель; wzgardziciel, gardzący czym, der Verächter. Świata pogardziciel. *Boh. Kom.* 2, 41. Scewola, pogardziciel i nieprzyjaciół i płomieni. *Birk. Krz. K.* 23. *Birk. Dom.* 85. Księgi w prochu pogardzców swych płakały smutnie. *Zbb.* 5, 323. *Piram.* POGARDZICIELKA, i, *ż.*, ta, która pogardza, die Verächterinn; *Rag.* podarditegliza; *Bosn.* poghrriditegliça; *Croat.* pogerditelicza; *Ross.* презрительница

POGARNĄĆ *cz. jednll.*, Pogarnywać *częstl.*, nieco wciąż zagarnąć, nach einander nehmen, raffen; *Ross.* пощечить; (*Vind.* pogernit *tegere*).

POGARSZAĆ, *ob.* Pogorszyć.

POGASIĆ, *f.* pogasi *cz. dok.*, jedno po drugiem zagasić, eines nach dem andern auslöſchen; *Vind.* pogaſiti, pogaſhati, vgaſiti, pogaſhuvati; *Rag.* pogâsiti; *Bosn.* pogasiti; *Croat.* pogassûjem; *Ross.* погасить, погашать, потушить, (cf. potuszyć). Wdzięk się zmazał, i oczy już śmierć pogasiła. *Jabł. Tel.* 109. Nie do pogaszenia *Vind.* nepogaſliu. POGASICIEL, a, *m.*, który pogasza, der nach einander auslöſcht; *Vind.* pogaſhavez, pogaſhar. POGASICIELKA, i, *ż.*, die Auslöſcherinn. POGASNĄĆ, pogasły *nijak. jednll.*, jedno po drugim zgasnąć, nach einander erlöſchen; *Ross.* погаснуть, погасать, потухнуть.

POGATUNKOWAĆ, *f.* pogatunkuje *cz. dok.*, na gatunki podzielić, in Klaſſen theilen. Tabor artyleryczny powinien być dosyć obszerny, żeby w nim dały się pogatunkować różne dostatki. *Jak. Art.* 2, 314.

POGĘBEK, bka, *m.*, ℊ. a) policzek, der Backenſtreich, die Ohrfeige, Maultaſche, Maulſchelle; *Boh.* poliček; *Sorab.* 1. pohubitžkwaño, hubiczki dahtžo, hubiczkwano; *Vind.* savuſhniza, savuhenza, ſhlaferniza, ſhleperniza, klofuta, pluska, berlusniza, *Dal.* plyuszka; *Ross.* заушина, заплеушина, оплеуха, оплеушина, пощечина, пощечника; *Eccl.* ланитство, по ланитѣ ударение. Królem Jezusa witając, pogębki mu dawali, w oczy plwali. *Sk. Kaz.* 168. *Morszt.* 118. *Boter.* 317. Kazimierz Konarskiemu pogębek darował przy grze zadany. *Bach. Ep.* 16. *Sk. Dz.* 653. — ℊ. b) Pogębek, buzia, całus, gębka; ein Mäulchen, ein Kuß. Dajże, czym ci pochlebuje matka, czym miłość zwykłać pokazować, pogębek. *Past. Fid.* 87. POGĘBKOWAĆ, ał, uje, *cz. dok.*, policzkować, popyskować; Ohrfeigen geben, maulſchellren. *Macz.*; *Sorab.* 1. wohubiczkuyu, pohubiczkuyu; *Vind.* ſhlepiti, ofhlepati, vuhniti, lopiti, zhofiti, sa vuhu vdariti, treſhiti, klofniti, klofutati, trefniti, zhesniti, umsati, pluskati, ovuhati, ozhofati, berlusniti; *Eccl.* ланитствую, по ланитѣ ударяю. Od anioła szatańskiego był ś. Paweł pogębkowanym. *Hrbst. Nauk. f.* 4 *b.* — *Fig.* Statysta drugi nie pyta się o to, choć przy nim wiarę jawnie pogębkują. *Wad. Dan.* 90. (krzywdzą, łamią).

POGIĄĆ, *f.* pognie *cz. jednll.*, Poginać *niedok.*; *Slov.* pohnauti, pohybugi *agitare*, pohybowánj ruch; *Vind.* pogniti, napogniti; *Ross.* погнуть; pognieść nieco, etwas biegen, beugen. Każden sobie pochlebia, że drugiego pognie. *Zab.* 14, 42. — *Botan.* Pogięta łodyga, *flexuosus*, od kolanka do kolanka w przeciwne strony pogięta; a w tych schyleniach otwarte kąty formuje. *Jundz.* 2, 13.

*POGIMAĆ, *POGIMANY, *ob.* Pojmać.

POGINĄĆ, *f.* poginie *neutr. jednll.*; *Boh.* pohynauti; *Carn.* pogineti; *Vind.* poginiti, pogubitife, konzvseti, pogineje, pogublenje, poguba; *Croat.* poginuti, poginul, pogibati, poginulszem, poginûjem; *Rag.* poghinuti, izghinuti, ghinuti; *Slav.* poginuti; *Bosn.* poghinnuti; *Ross.* погибнуть, погибаю; wciąż wyginąć, nach einander umkommen. Zły, radby żeby z nim wszyscy poginęli. *Rys. Ad.* 79. POGINĘŁY, a, e, *partic.*; *Ross.* погиблый; pogubiony, verloren. Zgromadził do siebie grzesznych, jak obłędne i poginęłe owce. *W. Post. W.* 219.

POGLĄDAĆ, ał, a, *cz. niedok.*, spoglądać *dok.*, Poglądnąć *jednll.*, Poglądywać *częstl.* (cf. pojrzeć); *Boh.* pohljdnauti, pohledĕti, pohledati, pohledawati, podjwam se; *Sorab.* 1. hladacž, pôhladacž, zpohladnyu; *Carn.* pogledujem; *Vind.* pogleduvati, pogledati, obgledat, gleduvati, gledati; *Bosn.* pogledati; *Rag.* poglêdati; *Croat.* pogledati, poglédam; *Ross.* поглядѣть, поглядывать, подсмотрѣть, подсматривать; patrzeć na kogo, wzrok swój na kogo obracać; auf einem ſchauen, nach ihm hinſehen, hinſchauen, ihn anſehen. Przyrodzenie dało nam oczy, abyśmy niemi poglądali. *Pilch. Sen. list.* 420. (patrzeli, widzieli). Rzekł do chłopca: wstąp' wyżéj, pojrzyj ku morzu; który gdy wstąpił, i poglądnął, rzekł: niemasz nic. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 18, 43. Ścieżki téj nie wiedział ptak, ani na nię poglądnęło oko sępowe. 1 *Leop. Job.*

28, 7. (pojźrzało. 3 *Leop.*). Tak każdą rzecz styl dobry w swoich wyrazach kształtuje, iż czytającemu zda się czasem, że nie na litery, ale na samę rzecz oczyma swemi pogląda. *Mon.* 73, 213. Poglądała na mię, jako na barbarzyńca z pogardą i krytyką. *Teat.* 19. *c*, 61. Poglądali na mię, jak na raroga jakiego. *Teat.* 19, 30. Ta panna nadto ciekawie na tego Warszawianina spogląda. *Teat.* 9, 37. Na nic nie spoglądaj nigdy. *ib.* 52. *d*, 91. Spogląda z niespokojnością po Hersylii, po Tacyi, po Sabinczykach. *Stas. Num.* 1, 213. *Kniaź. Poez.* 1, 57. Na ziemię z góry poglądywa. *Bardz. Trag.* 372. Trzeba ich pożenić, bo coś miłosiernie na siebie z boczka poglądają. *Teat.* 15, 83. Miłosiernym okiem poglądała, jak czapla schwytana. *Mat. z Pod. C* 3. Pogląda nań, by wół na rzeźnika. *Rys. Ad.* 59. *Cn. Ad.* 883. (niewesoło, krzywo). Na piwo, choć wina nie mają, poglądają krzywo. *Jeż. Ek. E* 1. Poglądają po sobie jak paw. *Cn. Ad.* 883. ſich ſelbſt beſchauen, an ſich herum ſchauen. Poglądać jak gap' *Ross.* поглазѣть. Poglądanie, *ob.* Pogląd. POGLĄDACZ, a, *m.*, patrzacz, patrzyciel, spektator; *Croat.* poglediteł, der Zuſchauer. Nawy powietrznéj szczesne wybujanie Wznosi radosną poglądaczów wrzawę. *Kniaź. Poez.* 2, 149. *Pilch. Sen. gn.* 114.

POGŁADA, y. *ż.*, pogładzenie, postrojenie, strój, ozdoba; Zierde, Putz, Schmuck. Te kolumny nie są czczych wynalazków naddatną pogładą, Co je ręce rozrzutne dla widoku kładą, Lecz krzepczą budowę. *Żab.* 9, 113. POGŁADZIĆ, *f.* pogładzi *cz. dok.*, Pogładzać *niedok.*; *Boh.* pohladiti; *Vind.* pogladiti (pogłaskać), poglihat, poglajati (oheblować); *Rag.* pogladiti; *Croat.* poglágyen, poglágyênye; *Ross.* погладить; gładkim uczynić, glätten, glatt machen, glatt ſtreichen. Gdy masz w pałac królewski wnijść, szaty poprawiasz, oczy i chód twój i wszystko pogładzasz i stroisz. *Sk. Kaz.* 345. — *Fig.* Wymową swoją rozróżnione umysły pogładzić i pogodzić umiesz. *Petr. Ek. ded.* uspokoić, udobruchać, ułagodzić, beſänftigen. Nowéj przyjaźni spojenie, lub rozerwanej pogodzenie. *Petr. Pol.* 2, 308. — *Transl.* Pogładzać czego, poprawić, popiłować; ausbeſſern, ausfeilen. *Cn. Th.* — §. Kot łowiąc po jednéj myszy, niemało ich pogładził. *Ezop.* 66. sprzątnął, pojadł, pożarł, zgładził, połknął; verſchluden, verzehren, auftreiben.

POGŁASKAĆ, *f.* pogłaszcze *cz. dok.*, Pogłaskować *contin.*, Pogłaskiwać *frequ.*; *Boh.* pohlazowati, popleskati, popleskawati; *Vind.* podladit; *Ross.* огладить, оглаживать, поглажу; *Eccl.* оглаждати, оглаждаю; głaszcząc rękę po czym pociągnąć, *propr. et fig.*, herab beſtreicheln, ſtreicheln mit der Hand. Piersi lekce podrapować i pogłaskować. *Spicz.* 185. Uczyniłby konia wierzgliwym, gdyby go pochlebnym pogłaskiwaniem po skórze nie łechcił. *Pilch. Sen. lask.* 58. Wstąpił duch w niego, jakby go pogłaskał po sercu. *Pot. Arg.* 626. Zburczę go, potym pogłaszczę. *Teat.* 42. *c*, 40. Na co uszy me łechcesz? na co miłemi pogłaskiwasz słowy? *Pilch. Sen. list.* 2, 299. Odgłos, którego się tobie obawiać potrzeba, pochlebnym brzękiem pogłaskiwa ciebie. *ib.* 1, 254.

POGŁĘBIĆ, *f.* pogłębi *cz. dok.*, głębokim uczynić, vertiefen. Tedy pogłębie wód ich. *Budn. Ezech.* 32, 14, *not.* «głębsze a przeźroczyste uczynię».

POGLĘD, POGLĄD, u, *m.*; (*Boh.* pohled = wyglądanie, kształt; *Carn.* pogled *visus, aspectus*; *Vind.* pogled, vgled, nagled, sagled, sameshik; *Croat.* poglêd; *Bosn.* pogled; *Dal.* poglêd; *Rag.* poglêd, poglhléd; poglądanie na co, pojrzenie, wzgląd; das Hinſchauen, Hinſehen, Anſchauen, Anſehen. Wzajemne poględy i śmiechy. *Przyb. Milt.* 267. Jeżeli mi nagrodzi posługę nikczemną Twój litościwy pogled, to szczęście nade mną. *Przyb. Ab.* 44.

POGŁÓBIĆ, *f.* pogłobi *cz. dok.*, poniszczyć, pognieść; einen nach dem andern zuſammen drücken, vernichten. Kiedy zabójców pogromisz, pogłobisz? *Chrośc. Fars.* 89. Już się ochwiewały kliny pogłobione. *Otw. Ow.* 453. zabite, umocowane. — §. Gdy jednego syna masz, tym tedy więcéj masz się postarać a pogłobić jemu o dobre wychowanie. *Glicz. Wych. E* 4. usiłować, ſich beſtreben.

POGŁODAĆ, *f.* pogłoda *cz. dok.*, pogryźć, pokąsać; *Vind.* poglodati, nach einander zerbeißen, auffreſſen. Już kozy gałęzie wszystkie pogłodały. *Simon. Siel.* 106.

POGŁOS, u, *m.*, POGŁOSKA, i, *ż.*, wieść, posłuch, das Gerücht; *Rag.* galaas; *Vind.* oglaſs, rosglaſs, glaſ, saſhliſh, govor, riekanje; *Sorab.* 1. wuwowano, wuwowanczko; *Ross.* послышка, разгласка, поговорка; *Eccl.* мълъка. Dworscy pogłoskę o tym małżeństwie po całym mieście roznieśli. *Teat.* 4, 28. Rozchodzi się w całej gromadzie pogłos o drodze pasterza. *Zbb.* 9, 214. W tym gruchnie pogłos, że Getowie Macedonią plondrują. *Chrośc. Fars.* 80. Na rozsławiony pogłos wojny podniesienia przeciwko poganom, Lankaster do Prus nadciągnął. *Krom.* 417. Na pierwszy zaraz pogłos co najprędzéj się zjeżdżają. *ib.* 467. — Straciły kredyt ambony, bo ich pogłosu nie bardzo słuchają. *Wad. Dan.* 129. ich napominania, ihre Ermahnungen. POGŁOSIĆ *cz. dok.*, nieco rozgłosić; *Vind.* poglaſiti, ein wenig verfünden.

POGŁOWIE, ia, *n.*; *Boh.* pohlawj *genus*; — §. 1°) *collect.* głowy, osoby, liczba pewna głów, sztuk, osób, indywiduów; Köpfe, Stück, Perſonen, eine gewiſſe Zahl von Individuen. (*Croat.* poglavje, poglavek *caput, principium*, poglavar *praeses*; *Carn.* paglovz, paglovzhek = kałzeł; pacholę szlacheckie). Czy to jeno ma być ważne, co wiele pogłowia stanowi? *Petr. Pol.* 2, 154. Tatarowie przeszło 70000 pogłowia z Polski do hordy zapędzili. *Gwagn.* 278. Jak ich oblegli Persowie, wszystko pogłowie wyszło, i ledwie został który w ziemi. *P. Kchan. Jer.* 199. Na dług gromady mają się składać przez pogłowie. *Szczerb. Sax.* 83. (*viritim, Ross.* поголовно). To wielka wieś, jest tam kilkaset pogłowia. *Rej. Zw.* 39. Widział dziewięcioro pogłowia ptaszego. *Otw. Ow.* 468. — §. 2) Pogłowie, płeć, rodzaj, ród, *genus*, das Geſchlecht. Ja to o żeńskim mówię pogłowiu. *Niemc. Król.* 1, 139. Niechaj będzie obrzezan z was każdy pogłowia męskiego. 1 *Leop. Genes.* 17, 10. (każdy mężczyzna. 3 *Leop.*). cf. *Croat.* muska glava = mężczyzna, (cf. białogłowa = kobieta). Dawnom o tym słychała, w kronikach pisano, Iż niewieście pogłowie w radę wybierano. *Biel. S. M.* 5. Julia jest chwałą pogłowia swego. *Teat.* 30. *b*, 114. — §. 3)

Pogłowie = POGŁÓWNE, ego, *n.*, *Subst.*; *Vind.* glauna ſhtibra; *Ross.* поголовная подать, тягло; *Eccl.* оурокъ; podatek od głów pojedynczych, die Kopfſteuer. Podatku, pogłowia i dani dawać nie będą chcieli. *Budn. Ezdr.* 4, 13. Frasunkom pogłowia nie daje, ani poboru płaci. *Birk. Syn. Kor. B b.* Pogłówne od żydów było z dawna Rzpltéj dochodem. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 352. Pogłówne nałożyć *Ross.* ободочить, ободочивать. POGŁÓWCZYZNA, §. a) *ob.* Główczyzna. — §. b*) Pogłówczyzna = pogłówne, Kopfſteuer; *Ross.* ободочка, поголовщина. Pogłówszczyzna i dziesięcina z chrześcian u Turków. *Paszk. Dz.* 50, (*ob.* Haracz). POGŁÓWNY, a, e, podług głów, nach Köpfen; *Ross.* подушный, (cf. dusza). POGŁÓWEK, wka, *m.*; *Boh.* pohlawek; uderzenie w głowę, policzek, pogębek, eine Kopfnuß, eine Ohrfeige. Za każdy dobry wiersz miał wziąć czerwony złoty, a za zły, policzek aby pogłówek. *Kosz. Lor.* 83 *b.*

POGŁUCHNĄĆ, *f.* pogłuchnie *neutr. jedntl.*, głuchemi pozostawać, nach einander taub werden. Adieu wszystkie kobiety, bodajeście pogłuchły, poślepły, pochromiały, poszalały nareście. *Teat.* 55. *b*, 39; (*Ross.* поглохнуть o roślinach zbyt gęsto stojących).

POGŁUPIEĆ, *f.* pogłupieje *neutr. dok.*, głupiemi pozostawać, nach einander oder nach und nach dumm werden, vernarren, zu Narren werden. Mędrkowie nowi, którzy gardzą starymi, pogłupieli. *Hrbst. Nauk. B* 4 *b.* Z wielkiej zazdrości aż pogłupieli. *Teat.* 52. *d*, 62. Sam gospodarz nawy, pogłupiały srodze, przyznawa to, że nie wie, co począć w tej mierze. *Otw. Ow.* 452.

POGŁUSZYĆ, *f.* pogłuszy *cz. dok.*, jednego po drugim ogłuszyć; *Vind.* poglufhiti, einander betäuben. Co za piekielny śmiech! We Pan nas wszystkich pogłuszysz! *Teat.* 12, 37.

POGMATWAĆ, *f.* pogmatwa *cz. dok.*, poplątać, pomieszać *propr. et trans.*, zuſammen knillen, zuſammen drücken, durch einander mengen. Ludzkie i boskie pogmatwałeś prawa. *Groch. W.* 198. Rozdzielić rzeczy trzeba, kto je chce rozsądzać, Nie w jedno je pogmatwać. *Pot. Arg.* 635. Wołochowie języka nowego z dawną Rzymską mową pogmatwanego i zfałszowanego używają; *confusa et corrupta lingua. Krom.* 360. Pogmatwał historyk wyprawę Bolesława z wyprawą Mieczysława, *confundit. ib.* 68. Podniatę wojny Brandeburskiej z popiołem równo Długosz pogmatwał; *perplexe attigit originem. Krom.* 275. pomierzwił.

POGNAĆ, *ob.* Pogonić.

POGNĘBIĆ, *f.* pognębi *cz. dok.*, do nędzy poprzyprowadzać, pouciskać, nach einander unterdrücken. Starał się nieprzyjaciół swoich pognębić. *Boh. Kom.* 2, 487.

POGNIĆ, *f.* pognije *neutr.*, *dok.*; *Ross.* погнить, погнивать; zgniłym się stać, faulen, verfaulen nach und nach. Cuchną ścierwy pogniłe. *Brud. Ost. E* 4. Pogniły i pokaziły się blizny moje. 3 *Leop. Ps.* 37, 6. (rozgnoiły się. 1 *Leop.*).

POGNIE *ob.* Pogiąć.

POGNIEŚĆ, pognioł, *f.* pogniecie *cz. dok.*, jedno po drugim lub raz po raz zgnieść, ugnieść; *Vind.* pognjetiti; *Bosn.* pomeciti; *Eccl.* согнетаю, nach einander zerdrücken, zerknillen. Wyciąga pognieciona kartę z kieszeni. *Teat.* 48, 42. Pogniecione listy. *Teat.* 4, 75. Moglibyśmy was pognieść, jak muchy. *Jabł. Tel.* 137.

POGNIEWAĆ się na kogo *recipr. dok.*, powziąć chrapkę na kogo; *Vind.* pognjievatiſe; *Ross.* посердиться, поосердиться, пріосердиться, подосадовать, ſich über jemanden ärgern. Mądry nigdy się na tych, którzy błądzą, nie pogniewa. *Pilch. Sen. list.* 200. — §. Pogniewać się z kim o co, poróżnić się z kim; ſich mit jemanden zertragen, entzweyen, ſich mit ihm überwerfen. Rozumiecie, że już każdy ewanielikiem jest, kto się z xiędzem którym powadzi; mylicie się, bo przecię jeżeli się z jednym pogniewa, na drugie może być łaskaw. *Twor. Ok. F* 4. Jagiełło pogniewał się z Jadwigą o podejrzenie występku w małżeństwie, tak bardzo, iż mało nie przyszło do rozwodu. *Stryjk.* 448. Pewnieście się znowu o co pogniewali. *Teat.* 21, 158. POGNIEWACZ; *Eccl.* прогнѣватель; jątrzyciel.

POGNOIĆ, *f.* pognoi *cz. dok.*; *Boh.* pohnogiti, pomrwiti, (*ob.* Pomierzwić); *Vind.* pognojiti, pognoyt, obgnojiti, nagnojiti, gnojiti; *Rag.* poghnoitti, oghnoitti; *Ross.* перегноить, погноить; ziemię gnojem potłuścić, bedüngen den Acker. POGNÓJ, oju, *m.*, pognojenie, zaprawa roli gnojem; das Düngen, Bedüngen des Ackers. Chwasty przez pielidło powyrywane mogą być używane na pognoj. *Kluk. Rośl.* 3, 187. Koniczyna poprawia grunt, i jest jego pognojem. *Pam.* 85, 1, 75. W sądzie się rachuje pola prostego morg za 50 groszy, a morg ziemi pognoju za kopę. *Stat. Lit.* 217, (t. j. gnojnéj roli).

POGODA, y, *ż.*; (*Boh.* pohoda, gásně powětřj pogoda, pogodny piękny czas, pohodlj *commoditas*, wczas; *Slov.* pohodlnost *commoditas*, wczesność; *Carn.* pogôdba; *Vind.* pogodba = ugoda, kontrakt; *Croat.* pogòdba; *Dal.* pogoda *conventio*, *pactio*, *concordia*, *ob.* Ugoda, zgoda; *Bosn.* pogoda, pogoghjaj, ugovor *pactum*, *conditio*, 2 pogoghjaj *conspiratio*, *concordia*, *consensus*; *Rag.* pógoda, podgòdba, ugovór, pogodjaj *pactum*; pógoda *collusorum partitio*; (pogood, pogoda = dogoda); *Ross.* погода, погодье = czas czy piękny czy niepiękny, pogoda i niepogoda); §. 1) piękny pogodny czas na niebie, ſchönes Wetter; *Boh.* pohoda, gásně powětřj: *Sorab.* 1. wjedro, wedro, (cf. *Ger.* Wetter, Witterung, cf. wiatr, powietrze); *Sorab.* 2. wadro, gožbe; *Carn.* lepú urême; *Vind.* vedrina, vedrust, jaſnost, *Rag.* vedrina; *Bosn.* vedrina, vedro, vrjeme; *Croat.* vêdro, vedrína, (cf. wiatr); *Dal.* vedrina; *Ross. vulg.* ведро; *Eccl.* ведрость, ведрота, тишайшество, благотишіе, благоутишіе. Kiedy niebo będzie wypogodzone, a przy cichym powietrzu słońce będzie świeciło, niezawodnie dobra będzie pogoda. *Zab.* 13, 78. Pogoda jest, pogodno, *Carn.* vedrú je, vedry se; *sudum est. Cn. Th.* Pogoda morska, morskie uspokojenie, (*ob.* Cisza, uciszenie). I w pogodę piorun uderzy. *Cn. Ad.* 281. Czasu pogody, bój się nawałności. *Cn. Ad.* 122. Czasu pogody, bój się wielkiéj wody. *Żegl. Ad.* 52. — *Adulando:* Adieu, jasna pogodo, zorzo, miesiącu! *Teat.* 22. *b*, 76. (słońce moje, nadziejo moja, uszczę-

śliwienienie moje). Niepogoda, *ob.* Słota, pluta, psota, deszcz, burza, nawałność; *Boh.* něčas; *Sorab.* 1. newědro; *Ross.* непогода, непогодь, безвердіе, жестость. Niepogoda, która mi potłukła i potopiła niemało statków, na morzu mię potkała. *Boter.* 4, 72. Jadąc w drogę, spodziewać się i niepogody. *Fredr. Ad.* 111. Jako więc pracowity oracz wylękniony, W niepogodę piorunem srogim ogłuszony, Kiedy już trzaskawica i on grom ustawa.... *P. Kchan. Orl.* 1, 23. — §. *Mythol.* Między bożkami Polacy też mieli Pogodę, *hoc est serenum, sive temperiem. Krom.* 55, czas jasny i wesoły. *Nar. Hst.* 2, 33, *Carn.* Pahoda = bogini pięknéj pogody; (*Carn.* Grumina (cf. grom), Mozhirna = bogini niepogody). — §. Pogoda niepewna, niestateczna, *dubium coelum. Cn. Th.*, unbeſtändige Witterung. — §. 2) *Transl.* Pogoda na co, wczesność, czas dobry, sposobność, zręczność, pora, doba, okazya, gute Gelegenheit, *Carn.* perloshnost; *Ross.* время, благовременность, удобіе, удобность, удобство; *Eccl.* благовременство, благовременіе. Pogody na co czekać. *Cn. Th.* 883, die Gelegenheit abwarten; *Ross.* погодить (cf. pogodzić), временить, извременить, извременяю, изноровить, изноравливать, поноровить, (cf. narów). Czekanie pogody do czego, t. j. dobréj pory, *Ross.* изноровка, изноровленіе, изноравливаніе. Używam pogody, pory, *Eccl.* благовременствую, *Graec.* ἐυκαιρέω. Zabawiony sprawami, nie mogłem upatrzyć pogody do dobrze czynienia tobie. *Gorn. Sen.* 388. *Sk. Dz.* 1003. Mając większą pogodę i wolność niż piérwéj, poczęła więcéj sposobić się do nabożeństwa. *Wys. Kat.* 27. Niechaj plebani nie opuszczają pogody, lud do dobrych spraw przywodzić. *Kucz. Kat.* 247. Nie chciał zaspać pogody w odbieraniu swego. *Psalmod.* 41. (nie zaspać gruszek w popiele). Kto dziś w ręku trzyma, A upuści pogody, jutro nie poima; Łysa mówią jest w tyle, z przodu ją brać trzeba. *Pot. Arg.* 296. *et* 367. *Gorn. Dz.* 152, Pokój podaje uczonym pogodę do obmyśliwania o dobru pospolitym. *Gorn. Wł. ded.* Przyrodzenie za lada pogodą znowu swoje odzyskuje prawa. *Mon.* 76, 556. — Miał i tę niepogodę, że Scytowie na Sarmatów powstali. *Sk. Dz.* 186. (niepomyślność, złe zdarzenie). POGODNO *adverb.*, pogoda jest. *Cn. Th.*, *Slav.* vedro; (*Eccl.* погодно *tranquille*); es iſt ſchön Wetter. (*Ross.* погодно corocznie). POGODNY, a, e, — ie *adverb.*, POGODNIUCHNY, a, e, POGODNIUTEŃKI, POGODNIUSIEŃKI, a, ie, *intens.*, — o *adverb.*, (*Boh. et Slov.* pohodlny *commodus*, wczesny, dogodny; *Rag.* pogodiv *indulgens*); a) niepochmurny, niewietrzny, jasny, cichy, o czasie, i powietrzu; ſchön, gut, heiter, von der Witterung; *Carn.* vêdrú; *Vind.* jaſen (*ob.* Jasny), veder; *Sorab.* 1. wedrowne; *Dal.* vedriv; *Croat.* vêdren; *Rag.* vêdar; *Bosn.* vedri; *Ross.* ведреный, ведряный, благоутишный, погожій. Pogodny dziś dzień. *Ld.* Pogodniuchny dzionek wiosenny. *Przyb. Ab.* 140. Pogodne żniwo. *Groch. W. B* 3. Na boku ogrodu Siadłem latem używać pogodnego chłodu. *Niemc. P. P.* 120. Po niepogodnéj zimie piękna wiosna chodzi. *J. Kchan. Dz.* 277. — §. Pogodnego siana z niepogodnym nie mieszać, ale je mieć w osobności. *Haur. Ek.* 50. (za pogody lub niepogody zebrane siano). — *Active:* Wiatr pogodny = pogodę czyniący. *Cn. Th.* wypogadzający, ſchön Wetter bringend. — b) *Transl.* Pogodny, wczesny, sposobny, zręczny, zdarzony, geſchickt, bequem; *Carn.* perloshn; *Rag.* podobní, (cf. podobny); *Bosn.* prigodni, zgodni, (*ob.* Przygodny, zgodny); *Ross.* угодный, удобный, благовременный. Czas ku swym sprawom pogodny, Grekowie i Łacinnicy słusznym albo własnym zowią. *Budn. Cyc.* 75. Pogodna do czego godzina. *Tr. ob.* Pora. — §. *Aliter:* Łagodny, niepochmurny, nieposępny, spokojny, wypogodzony; freundlich, heiter, ruhig; *Ross.* красный. Ukrywa hańbę swoję pogodną twarzą. *Teat.* 50, 76. Patrzał na niebezpieczeństwa pogodnym czołem. *Gaz. Nar.* 1, 14. Mina niepogodna (*Vind.* pomerdik). Powinnością kaznodziejską jest upominać pogodnie i niepogodnie. *W. Post.* 385. freundlich und unfreundlich. Obwoływaj słowo, pogodnie i niepogodnie, strofuj, proś, fukaj. *Budn.* 2 *Thim.* 4, 2. 1 *Leop. ib. Wys. Kat.* 59. POGODZIĆ, *f.* pogodzi *cz. dok.*, Pogadzać *niedok.*; (*Carn.* pogoditi *contrahere*, ugodzić; *Vind.* pogoditi, pogoduvati ſe; *Rag.* pogoditti, pogâdjati, pogodivati, ugâdjati *obsecundare*, dogodzić komu; pogodittise *pacisci*, se pógaadiam; *Croat.* pogoditi, pogáyam, pogadilszem = 1. pogodzić, 2. zgadywać, *conjicere*, pogogyay *conjectura*; pogajatisze = pogodzić się; *Bosn.* pogoditi, pogaghiati, ugoditi *obsecundare*, *indulgere*, *tangere*, *attingere*, *adducere ad concordiam*, *satisfacere*; *Slav.* pogadjatise = targować się, kapitulować; pogoditise = zgodzić się na kupno; *Ross.* погодить pogody, pory czekać); jednać niezgodnych, verſöhnen, vergleichen, ausſöhnen; *Slov.* sromnáwam, smerugi, (*ob.* Zrównać); *Vind.* skladati, spraviti, sglihati, slizuvati, perliziti, potolashiti, ſmiriti, vtolashiti, sperjasniti; *Ross.* примирить, примирять, перемирить, порядить, поладить, заладить, (cf. porządzić, cf. ład). Pogodzenie (*Croat.* pomirenye). Pogodzenie człowieka z bogiem *Eccl.* человѣкоприміреніе. Łatwość do pogodzenia (*Vind.* potolashlivost, spraulivost, potalashnost). Łatwy do pogodzenia (*Vind.* potolashliu, sprauliu). Nie do pogodzenia, *Ross.* непримирмый; *Eccl.* непримирительный. Z dobytym wpadłszy pałaszem między kłócących się, zawołał na nich: pogódzcé ja was. *Mon.* 64, 204. Powinność jest chrześciańska, pogodzić się z nieprzyjacielem. *Mon.* 70, 688. — §. Mogłoby się temu podobno pogodzić, gdzieby chuć a chciwość była. *Eraz. Jez.* 11 *b.* dogodzić, zadosyć stać, genug geſchehen. POGODZICIEL, a, *m.*, co niezgodnych godzi, der Vertragsſtifter, Verſöhner, Ausgleicher; *Boh.* rownač, smjrce, (cf. równacz, śmierzyciel); *Slov.* smjrce, srownawatel; *Vind.* potolashnik, spraulavez, sperjasnovez, vtoloshnik; *Bosn.* pogoditegl; *Croat.* pogoditel, pomiritel; *Ross.* примиритель; *Eccl.* мироддрьнъ. POGODZICIELKA, i, *ż.*; *Vind.* potolashniza; *Ross.* примирительница.

POGOLIĆ *cz. dok.*, po jaką krésę ogolić, kilku jednego po drugim ogolić; bis wohin barbieren, einen nach dem andern barbieren; *Vind.* pobriti; *Ross.* побрить, побривать. Dla-

tego się pocechowali, iby i brody sobie pogolili, aby ofiary z onych bałwanów brali. *Rej. Post. P p* 6.

POGOŃ, POGONIA, i, ż.; (*Croat.* pogôn, uratnik *limes decumanus in agris, vineis, cudo. ob.* Zagon, uwroć; (*Ross.* погоняй niewod wielki, погонялка pobieg, bieg); *Ross.* погонъ, погоня); a) gonienie za kim, das Nachſetzen, Nachjagen, Nacheilen, die Nachjagd; *Croat.* dervenje; *Bosn.* potira; (*Vind.* pregon, preganja, preganjstvu, poditba; *Croat.* pregon = prześladowanie); *Ross.* догонка, догонъ, догоня, розгонъ, сугонка, сугонъ (cf. ścigać), выбивка, натечка, (cf. naciec, *opp.* uciec); (*Eccl.* погнание *persecutio*). Jak orda pierzchnie, w pogonią za nią poszli. *Kochow. Wied.* 28. ſie ſetzten ihr nach. Bolesław za Czechami puścił się w pogonią. *Krom.* 66., *Slav.* tirati nepriatelja; *Ross.* погнаться, погонюсь, усльдить, (*ob.* Śledzić). Jechał w pogonią za nim. *Ld.* — W pogonią ślę. *Cn. Th.* einem nachjagen laſſen. Gdy komenderują: w pogoń! nachgeſetzt!, i czwarte cugi wybiegają jak najszybcej, i w zawodzie rozsypawszy się dopędzają nieprzyjaciela. *Kaw. Nar.* 473. Pogoń nazwano obowiązek włościanów gonienia hultajów i złodziejów. *Nar. Hst.* 2, 260. — *Fig.* Mądrość jest nad mądrościami, Widzieć śmiertelną za nami Pogonią, która wyroki Miece na świat bez odwłoki. *Zimor. Siel.* 351. (śmierć za nami goniąca). — b) *Meton.* Pogonia *de personis, ut* posłał za nim pogonią. *Ch. Th.* goniących go, Nachſetzer, die einem nachjagen. Mocna za nim pędziła pogonia. *Kłok. Turk.* 29. (*Ross.* отгонщикъ ścigający). — ♃. Pogonia rycerska, gonitwa, Wettrennen. Niech bydła popi na ofiarę kolą, Niech pogrzebowe rycerstwo pogonie Odprawi. *Pot. Syl.* 396. — ♃. Zawziął rok 1473 początek od miotły niebieskiéj, abo pogoni. *Krom.* 703. kometa, ein Wandelſtern. — c) *Herald.* Wielkie Xięstwo Litewskie używa za herb Pogoni, to jest męża we zbroi a z mieczem gołym na koniu z wszego skoku bieżącego i niby w pogoń zaciekłego. *Biel.* 5. *Nies.* 1, 9. *Wiel. Herb.* 1, 13. *Kurop.* 4, 40, ein Wappen. POGOŃCZY, a, e.; *Ross.* разгонный; poganiający, w pogoń idący, pogonny, nachſetzend, nachjagend. Czas pogończy potrząsa lat naszych zegary. *Pot. Syl.* 133. POGOŃCZYK, *herb, ob.* Ogończyk, Powała. POGONIĆ, *f.* pogoni *act. dok.*, Pognać *contin.*, Poganiać *niedok.* ♃. a) popędzić, treiben, cf. pożonąć; *Boh.* pohaněti; *Sorab.* 1. pohanam; *Vind.* poganjati, prezhsgnati, napreignati; *Carn.* poshênem; *Ross.* погнать, погоню, погонять, поганивать; (*Eccl.* поганяю prześladuję). Poganiać konia, osła, wołu, zacinać, treiben, weiter treiben, vor ſich hin treiben. Musi iść, gdy go z tyłu biczem poganiają. *Paszk. Dz.* 58. Dzieci podrosłe chłopu już mogą służyć do poganiania, do paszenia. *Haur. Sk.* 240. Już teraz oracz bezpiecznie pogania w pług swe woły. *Past. Fid.* 224. Kazał tym rychlej wóz swój poganiać. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 9, 4. Łódź pogania wiosłami długiemi. *Otw. Ow.* 19. — ♃. Pogonić zbiega, poimać zbiega. *Cn. Th.* doścignąć go, einen Flüchtling einhohlen. — ♃. b) *Oeconom.* Poganiają się krowy, bydlą się, (*ob.* Pobiegają); läuffiſch ſeyn, ſich beſpringen laſſen, belegen oder beſchälen laſſen; *Carn.* sê goniti; *Vind.* gonitiſe, naskochuvati, naskakati, pojatiſe, ſe poplemenuvati, ſe plemeniti, ſe jesditi (o kozłach *Vind.* ſe perskati, *ob.* Parsk; o świniach; ſe hukati, *ob.* Hukać, *ob.* Huj, chuj, chujec; o kotach, ſhtramlati); *Croat.* gonitisze, gonimsze, tiramsze *catulio, de canibus, lupis ect., cum coitum appetunt.*; *Sorab.* 2. sze ganasch, ganzasch. (*Ross.* погнаться, погоняться, погонюсь ścigać). POGONNY, a, e, od pogoni, pogończy; *Ross.* разгонный, nachſetzend. Nie przepłynąłeś Faraonie morza okręty, ni pogonną jazdą. *Wad. Dan.* 203.

POGÓRCZYK, a, *m.*, goral, na górach mieszkający, pogórny mieszkaniec, ein Bergbewohner, Gebirgsbewohner; *Eccl.* погорный, нагорный, горожитель. Wygnał Jozue pogórczyki. *Budn.* 1 *Jud.* 1, 19, *not.* «ludzie na górze mieszkające».

POGORSZYĆ, *f.* pogorszy *act. dok.*, Pogorszać *niedok.*; *Boh.* pohoršiti, pohoršowati; *Sarab.* 1. pohorschuyu, pohorschecž; *Croat.* pogorssavam, pohuyssâvam; *Vind.* sahuduvati, sahudobuvati, sahniſhati, obhuiſhati, pohuditi, spazhiti, skasiti, svratati; *Ross.* излукавствовать; gorszym uczynić, ärger machen, ſchlimmer machen, verſchlimmern. Pogorszysz sobie, *rem tuam deteriorem facis. Cn. Th.* — *Recipr.* Pogarsza się co, co dalej to gorzéj. *ib.* es wird immer ärger, verſchlimmert ſich. Pogorsza się choremu, es wird mit ihm ſchlechter. — *Moral.* Pogorszać, pogorszyć, zgorszyć; ärgern, ein Aergerniß geben; *Eccl.* соблазняти, съблазнити, соблазняю, соблажнаю, (*ob.* Błaźnić). Przestępstwa ojcowskiego dwojaka jest wina, Że grzeszy i przykładem złym pogorsza syna. *Kchow. Fr.* 16. Ojcowski grzech synowskie pogorszenie. *Kchow. Fr.* 16. Jeśli cię ręka twoja pogorsza, odetnij ją. 1 *Leop. Math.* 18, 8. Jeśliby ciebie ręka twoja pogorszyć miała. *Rej. Post. K k k* 1. Pogorszenie, zgorszenie, *Sorab.* 1. pohorscheno, pohorschowani; *Ross.* разнобытие, блазнь (cf. błaźnić), соблазнь; *Eccl.* соблазнение. POGORSZYCIEL, a, *m.*, zgorszyciel, der Verſchlimmerer, der ein Aergerniß giebt; *Vind.* pohudnik; *Ross.* блазнитель, *f.* блазнительница; *Eccl.* соблазнитель.

POGORTOWAĆ, *ob.* Pogurtować.

POGÓRZE, a, *n.*, mieszkanie lub miejsce na górach, Gebirgslage, Gebirge, Ort auf Bergen. Marya poszła na pogórze. *W. Post. W.* 3, 270. Położenie miasta na pogórzu. *Cresc.* 17.

POGORZEĆ, -ał, *f.* pogore *neutr. dok.*, Pogorywać *czestl.*; *Boh.* pohořeti, pohořjm; *Vind.* sgoreti, pogoreti; *Bosn.* pogoriti; *Ross.* погорѣть; zgorzeć wciąż, nach einander abbrennen, im Feuer aufgehen. Łuczywa za piecem nie chować; bo od tego pogorywają, gdy się zapalą, wszystkie dwory. *Haur. Ek.* 17. Świeżo pogorzeli. *Vol. Leg.* 3, 44. Dosyćeśmy już do tego czasu niewolą cierpieli; żeśmy prawie przez Amurata pogorzeli wszyscy. *Baz. Sk.* 95. POGORZEL, POGORZELA, i, ż., POGORZELINA, y, ż., pożar, spalenie, zniszczenie ogniem; *Croat.* pogòr; *Vind.* pogorjeliſhe, die Feuerbrunſt. Pogorzel, *combustra. Macz.* Miasto to przez częstą pogorzelę zniszczało. *Vol. Leg.* 3, 28. Po pogorzelinie abo i zawojowaniu pozostałe domy. *Vol. Leg.* 3, 51. Zbierając z pogorzelin co mogli, ośm kor-

cy srebra zebrali. *Sk. Dz.* 864. POGORZELEC, lca, *m.*, pogorzały, który przez ogień swoje stracił; *Carn.* pogorẹlz, ein Abgebrannter. Pogorzelca żadnego nie pozywano o długi przez trzy lata. *Star. Dw.* 74. Pogorzelce czynimy wolnemi od poboru, którzyby świeżo pogorzeli. *Vol. Leg.* 2, 1416. *et* 3, 44. Wydano znaczne sumy na wspomożenie pogorzelców. *Pam.* 85, 1, 950. POGORZELISKO, a, *n.*, miejsce pożaru, zniszczone przez ogień, die Brandſtätte; *Boh.* paleniště, pohořelec; *Vind.* pogoriſhe, pogoriſhtvu, ognjiſhtvu, ognjiſhe (cf. ognisko), shariſhe (cf. żar); (pogorieliſhe, glàunja = główna, *titio*); *Croat.* pògorèlische; *Ross.* пожарище, пепелище, (cf. popiół). Po zgorzeniu domu, na ciepłym jeszcze pogorzelisku, podeszwy na dom ludzie zakładają. *Gorn. Sen.* 575.

POGOŚCIĆ *med. dok.*, czas niejaki przegościć, w gościnie bawić; *Ross.* погостить, погощу, einige Zeit wo gaſten. (*Ross.* погость cmentarz kościelny, parafialna wielka wieś). *Boh.* pohostiti; *Eccl.* **погостити**, принять кого въ гости, угостить gościa poczęstować.

POGOTOWAĆ *cz. dok.*, jedno po drugim nagotować, narządzić, nach einander bereit und fertig machen. — §. W kuchni pogotować, powarzyć, fertig kochen, *Vind.* pokuhati; *Croat.* pokuhávam; *Ross.* постряпать. POGOTOWIU, na POGOTOWIU *adverb.*; *Boh.* pohotově; a) na dorędziu, na doręczu, gotowo, przygotowano, urządzono; bereit, fertig, in Bereitſchaft, bey der Hand. Może już miecz ten jest na pogotowiu, który głowę jego ma strącić. *Teat.* 48, 98. Dla córki już jest posag na pogotowiu. *Kras. Pod.* 2, 236. U Bolesława 40 stołów zawsze pogotowiu było nakrytych. *Papr. Ryc.* Była sposobność do przygotowania wszystkiego, a gdy jest wszystko na pogotowiu, bez krzątania obejść się może. *Kras. Pod.* 2, 51. Pogotowiu stały posiłki, na skinienie wodza dały odpór. *Pilch. Sen. list.* 2, 37. Rozkaż im być pogotowiu. *J. Kchan. Dz.* 79. *Contract. W *poju, n. p. Nie masz żego za buntownika; zaś nie ma wojska w *poju? *Pot. Arg.* 154. — §. Łatwo, prędko; leicht, ſchnell. Gdyby kto z pospólstwa miłością nierządnicy się bawił, pogotowiuć to każdy osądzi, żeć nieprzystojniejsza a marniejsza będzie, gdy sam pan w tymże występku winnym zostanie. *Kosz. Lor.* 63 *b.* — §. Pogotowiu, zatym, więc; folglich, mithin. Ateizm zapiera jestestwo najwyższéj istoty, a pogotowiu żywot przyszły. *Mon.* 69, 107. Widział Jan tego ,który jest jednéj istności, wieczności, wszechmocności, pogotowiu i mądrości z ojcem. *Bzow. Roż.* 61. — b) *Pogotowiu = co dopiero, a co dopiero, dopieroż, osobliwie, a nade wszystko, (cf. *Ross.* поготову bardziej, gorzej); inſonderheit, mehr als alles, vornämlich, zumal. W każdej nauce siła należy wiedzieć, jak kogo uczyć, pogotowiu w nauce wiary trzeba tego przestrzegać. *Karnk. Kat.* 5. Baczymy być rzeczą wielce potrzebną, jeśli *tempore regni*, tedy pogotowiu *interregni*, zgodę i miłość. *Vol. Leg.* 2, 1072. Żołnierze przyjmować, a pogotowiu pospolite ruszenie uchwalić, król bez stanów nie może. *Vol. Leg.* 3, 163. Takiej nierzetelności żołnierz Polski nie przywykł w posługach własnéj ojczyzny, a pogotwiu w cudzoziemskich. *Boh. Ossol.* 2, 186. Pilne obmyśliwanie około bezpieczeństwa jak inszych granic, tak pogotowiu Wielkopolskich. *Vol. Leg.* 3, 878. Dzierżawca mało ubogiego założy, a arendarz pogotowiu. *Falib. Dis. N* 2. Jeśli insze wigilie pościmy, tedy wilią do samego zbawiciela pogotowiu z wszelką wstrzemięźliwością odprawować mamy. *Star. Ref.* 44. Nie macie ani konia ani dobrej zbroi, Pogotowiu ćwiczenia, bez czego złe boje. *J. Kchan. Dz.* 33.

POGRABIĆ, *f.* pograbi *act. dok.*, Pograbiać *niedok.*; (*Boh.* pohrabowati; *Croat.* pograblyujem, pograbilszem); grabiami pościągać, binharken, mit dem Rechen hinziehen. Pograbić siano, słomę. *Tr.* Lada kto mi stodołę przewróci, pograbi, pokosi, porąbie, powynosi. *Zab.* 16, 124. *Nar.* — §. *Transl. Convaso*, tajemnym obyczajem zagrabiam, pograbiam. *Mącz.* odbieram, zajmuję, zachwycam, ergreifen, wegraffen, hinreiſſen; (*Bosn.* pograbiti, pokrasti *expilare*; *Ross.* пограбить = plondrować). Spostrzegłem cię: nagle pode mną coś pograbiło nogi. *Stas. Num.* 1, 66. (odjęło mi nogi). Gdzie kiedy Merkuryusz kogo pograbi, Już go nigdzie na świecie nazad nie postawi. *Petr. Hor. D* 3 *b.* Wszystko mi żołnierz zuchwały pograbił. *Pot. Jow.* 182. — §. Pograbić kogo, zabrać jego rzeczy do skarbu, pokonfiskować. *Cn. Th.* einen pfänden, ihm alles confiſciren.

POGRAĆ, *f.* pogra *act. dok.*, Pograwać *niedok.*; *Boh.* pohrati, pohrawati; *Sorab.* 1. poracz; *Ross.* поиграть, поигрывать, (*ob.* Poigrać); przez czas niejaki grać, ein wenig ſpielen. Pogram z tobą w tę grę, w której czasem serce na ramieniu bywa. *Teat.* 77, 21. Na lutence pograć. *Rej. Zw.* 15. — §. Serce mi pograwa do czego = pobudza mię do czego, potusza, mein Herz reißt mich zu etwas. Młodemu człowiekowi, gdy co foremnego widzi, pograwa mu więc serduszko do tego. *Rej. Wiz.* 64. — §. Pograwać z kogo, *ob.* Poigrać.

POGRANICZE, a, *m.*, ukraina, die Landesgränze, der Gränzſtrich, das Gränzland, die Gränzprovinz, Gränzenſtrecke; *Rag.* pokraina; *Sorab.* 1. pomeze, pomedzí, (cf. pomiędzy); *Ross.* сумежие (cf. miedza), *obs.* украй. Pogranicze światłości i nocy. *Zebr. Ow.* 182. POGRANICZNIK, a, *m.*, *Stat. Lit.* 286, o granicę mieszkający, der Gränznachbar; *Croat.* mejaš, kotarnik, (*ob.* Miedza, kotara); *Ross.* рубежникъ, (cf. rąb). POGRANICZNY, a, e, POGRANICZNIE *adverb.*; *Sorab.* 1. pomezne; *Ross.* пограничный, рубежный, прирубежный, порубежный, украинскій; na pograniczu będący, o granicę mieszkający, ukrainny; Gränz-, an der Gränze befindlich, wohnhaft, liegend. Sądy pograniczne między Polską a Rossyą. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 418. Król Angielski lubo oddzielone od inszych królów państwo trzyma, za sprawą okrętów pograniczny jest wszystkich narodów, których się ocean tyka. *Kłok. Turk.* 115. Niemal wszystkie pograniczne zwaśnione mamy. *Warg. Cez.* 53. (sąsiady).

POGRAWAĆ, *ob.* Pograć.

POGRĄŻYĆ, *f.* pogrąży *act. dok.*, Pogrążać *niedok.*; *Boh.* pohrjžiti, pohrižowati; *Carn.* pogrosim; *Vind.* pogrositi; *Croat.* pogrosyti; *Ross.* погрузить, погружать; ponu-

rzać, zanurzać, potapiać, na dno strącać, *propr. et fig.*, unterſinken machen, unterſenken, verſenken. Kiedy nieprzyjaciel po pas w wodę wpadnie, podaj mu rękę; ale kiedy tak, iż mu się w gębę lać pocznie, nastąp' na łeb, a pogrąż do ostatka. *Gorn. Dw.* 302. (przypowieść Włoska). Chciwych morze żeglarzów pogrąża topiela. *Hor.* 1, 127. *Min.* Jan odpowiedział: ja pogrążam abo zanurzam w wodzie. *Sekl. Joan.* 1, «ja chrzczę»; (ponurzyciel, cf. nurzyć). — *Transl. fig.* Niech w niepamięci będzie pogrążony wiecznéj. *Past. Fid.* 118. Nic o tym nie mówiła mężowi, bo był pogrążony w winie. *Zał. H. T.* 165. Jeśli się szczęście zburzy, nie daj się pogrążyć. *Min. Auz.* 45. Otoż z jednej przepaści pogrążony zostałem w drugą. *Teat.* 29, 70. 'Pogrężony. *Tward. Misc.* 132, (*Boh.* pohřížený. Pogrążony, jak zwyczajnie człowiek pospolity w obecności wielkiego męża. *Stas. Num.* 1, 107. *terrassé*, odurzony, verblüfft. — *Astron.* Pogrążenie gwiazdy, moment, gdy gwiazda przyjdzie pod południk miejsca. *Śniad. Jeog.* 73. POGRĄZNĄĆ, *f.* pogrąznie *neutr. jednił.*; *Carn.* pogręsniti; *Vind.* pogresniti, potonitiſe; *Eccl.* **пощрѣти**, (cf. ponurzyć); *Ross.* огрузнуть, огрузать, погрузнуть, погрязнуть; pogrążyć się, zanurzyć się, potonąć, na dno pójść, unterſinken, verſinken, *propr. et fig.* Łokietek wszystek w rozkoszach pogrąznął; *dedit se voluptatibus. Krom.* 309. Pogrążnienie *Eccl.* погрязновение. Pogręzły, pogrążniony, a, e, *partic*, pogrążony, verſunken. Z krewkości ratuj pogrążnionych w złości. *Groch. W.* 32. POGRĄŻNY, a, e, do pogrążenia, unterſinkbar, *oppos.* niepogrążny, co nie utonie, nie idzie na dno, *immersabilis. Cn. Th.* 514. *Włod.* POGRĄŻYCIEL, a, *m.*, który pogrąża, der unterſinken macht, der Verſenker, Untertaucher; *Eccl.* погружатель, cf. ponurzyciel.

POGRÓBEK, bka, *m.*, POGROBOWIEC, wca, *m.*; (*Rag.* pogrobje = cmentarz, grobowisko); *Boh.* pohrobek; dziecko po śmierci matki lub ojca urodzone, pozmarłe urodzone, pośmiertne, co się przyrodziło, *Sorab.* 1. nebohradk, nebohzahdk, (cf. nieborak, niebożątko); *Bosn.* posmrrieje, djete roghjeno po smrriti occevoj; Nachwaiſe, ein nach der Mutter oder Vaters Tode gebohrnes Kind. Dzieci po śmierci matki, przez rozpłatanie brzucha wydane na świat, nazywają się wyporkami lub pogrobowcami. *Perz. Cyr.* 2, 222. Pogrobek *posthumus*, po śmierci ojcowskiej urodzony. *Klon. Wor.* 63. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 108. *Mon.* 75, 590. POGROBOWCOWY, *ob.* Pośmiertny.

POGRÓDKA, i, *ż.*, grodzenie koło czego, oplecenie, ogrodzenie; die Umflechtung, geflochtene Befriedigung um etwas herum, Gehäge. Stąpił do ogrodu swego, do pogródki wonnych ziół. 1 *Leop. Cant.* 6, 1. *et Ezech.* 17, 7. — §. Pogródka, grządka w ogrodzie. *Cn. Th.* lecha, leszka; eine Terraſſe, ein Gartenbeet. Azaż nie uschnie lilia, gdy ją obwionie wiatr gorący, i na pogrodkach rodzenia swego uwiędnie? 1 *Leop. Ezech.* 17, 10. — §. Pogródki stawu u młyna, Gatter, Rechen am Schutzgatter eines Teiches ꝛc. Pogródki, wiązanie z drzewa przy młynach, w którym są żłoby, któremi woda na koła płynie. *Os. Żel.* 81. W młynach stawidło podniesione pozwala wodzie wybiegu z pogródek. *Solsk. Arch.* 101. Choć młyn na Wiśle krótki Flis ma gdzie minąć szerokie pogródki. *Klon. Fl. E* 4. Na pogródce u studni coś napisano. *Dwor. K.*

POGROM, u, *m.*, POGROMEK *dem.*; (*Boh.* pohroma, pochroma *fatum*, *sors sinistra*; pohrom *tumultus*, napaść; *Ross.* погромъ poniszczenie, spustoszenie); porażka, klęska, pował, die (Niederdonnerung), Niedermachung, Niederlage. Nieszczęsnemu z przegranego pogromu uchodzić przyszło. *Tward. Wł.* 60. Pogrom Tatarów, tytuł wierszy *Białobockiego*. Cezar pogromkiem pierwszym urażony. *Chrośc. Fars.* 222. Coż chcesz czynić, mój najmilszy bracie, Gdy te 'pohromki przypadają na cię? *Rej. Zw.* 116. — §. *Personif.* Pogrom, POGROMCA, y, *m.*, POGROMICIEL, a, *m.*, poraziciel, zwycięzca; der Ueberwältiger, Sieger, der dem andern eine völlige Niederlage beybringt. Ów lud Rzymski, ów całych Włoch pogromca. *Stas. Num.* 2, 157. Jeremiasza Wiśniowieckiego dla dzielności osobliwszej, pogromem Tatarów i Kozaków nazywano. *Boh. Ossol.* 1, 452. Gromili wzajem Słowianie pogromców swoich. *Nar. Hst.* 2, 82. POGROMIĆ, *f.* pogromi *cz. dok.*; (*Ross.* погромить na kawałki potłuc, spustoszyć); porazić wojsko, pobić; eine gänzliche Niederlage beybringen, völlig ſchlagen, beſiegen. Pogromić słowami, piorunując połajać, donnerd anſchelten. Przybiegła na ratusz, pogromiła, pofukała ustraszone chłopy. *Weresz. Reg.* 153. 'POGROMNY, a, e, pogramiający, niederdonnerd, niederſchlagend. Pogromne zwycięstwo. *Chodk. Kost.* 57.

POGROZIĆ, *f.* pogrozi *cz. dok.*, Pograżać *niedok.*, Pogrozywać (*Hipp.* 52) *frequ.*; *Boh* pohrozyti; *Sorab.* 1. porožuyu, porožam; *Vind.* protiti, poprotiti, saprotiti; *Bosn.* poprititi; *Ross.* погрозить; groźbą nieco postraszyć, einem ein wenig drohen. Matka moja pogroziła mi, że mię do klasztoru odeśle. *Teat.* 7. *d*, 23. POGROŻA, y, *ż.*, POGRÓŻKA, i, *ż. dem.*; *Boh.* pohrůžka; groźba, die Drohung. Za temi słowami tę pogrożę bóg przydał, nie ujdzie ten kaźni bożéj, któryby na rzecz próżną brał imię boże. *Hrbst. Nauk. p.* 5 *b.* POGROŻNY a, e, n. p. Pogroźny głos. *Stas. Num.* 2, 189. pograżający, straszący, eine drauende Stimme.

'POGRUBIC *cz. dok.*, grubym uczynić, grob oder dick machen; *Rag.* pogrúbiti; *Bosn.* pogrubiti, podebeliti *deformare*, *deturpare*; *Croat.* pogrublyen *deturpatus* 'POGRUBIEC *nijak. dok.*, grubym się stać, grob oder dick werden; *Rag.* pogrúbjeti, pogrubivati; *Ross.* погрубѣть, потолстѣть.

POGRUCHOTAĆ, *f.* pogruchoce *cz. dok.*, gwałtownie potłuc, zerſchmettern. Kości ci pogruchocę. *Teat.* 7, 11. Łotra jednego, Pogruchotawszy młotami golenie, Toż uczynili potym u drugiego. *Odym. Św.* 2, *K k b.* Naprawili pogruchotane mury i wieże. *Nar. Hst.* 3, 159. Choćby upadł świat pogruchotany, Bez bojaźnibym poległ i odmiany. *Lib. Hor.* 62.

POGRYŹĆ, *f.* pogryzie *cz. dok.*, pokąsać; *Bosn.* pogristi, popogristi, nach einander beißen. Ledwie sobie palców nie pogryzł ze złości. *Teat.* 11, 36. Gdyby mi język pogryźć przyszło, to nic jéj nie odpowiem. *ib.* 6. *b*, 56.

POGRYZMOLIĆ, *f.* pogryzmoli *cz. dok.*, pobazgrać, voll-

ſchmieren, mit Schmiererеyn vollſchreiben. Pogryzmolony papier. *Teat.* 20. *b*, 99.

POGRZAĆ *cz. dok.*, Pogrzewać *niedok.*, grzejąc ciepłym poczynić, nach einander wärmen, warm machen; *Rag.* pogrijati, pogrijvam; *Bosn.* pogriati, smlaciti; *Ross.* погрѣть, погрѣвать.

POGRZEB, u, *m.*, POGRZEBEK, bku, *m.*, *zdrbn.*; *Boh. et Slov.* pohřeb; *Sorab.* 1. pohřeb, pohřebné wobkhoď, (pohřebancze, pohrebarna cmentarz); *Carn.* pogréb, (pogrebshéna ‹ stypa); *Vind.* pogreb, pokop, sprevod mertvega telesa, sedmina, (cf. siodmy); *Croat.* pokòp, pokapanye, zprevod; *Dal.* ukop; *Slav.* pratnja; *Bosn.* ukop, sprovod mrritacki; *Rag.* sprovod; *Eccl.* погребальная; *Ross.* похороны, схороненіе (cf. chronić, pochronić, pochować)', погребеніе; (*sed. Ross.* погребъ, погребокъ piwnica, podziemne pieczary); chowanie umarłego, das Begräbniß. Poganie za wielką rzecz mieli pogrzeb, tak, iż ktoby go nie miał, dusza tego nie mogła być w raju. *Petr. Hor. E* 3. Ludzi mężnych szczęśliwszy jest pogrzeb, niżeli gnuśnych żywot. *Warg. Wal.* 156. Na xiędza pełno hałasu, że coś złupi za pogrzebek, exorteczkę, i t. d. *Xiądz.* 53. Jałmużny dawał i pogrzeby stroił. 1 *Leop. Tob.* 2, 16. (na pogrzeby koszta łożył). Pogrzeb kosztowny złemu nie pomoże. *Cn. Ad.* 884. Godzien przeklęctwa, na dróg rozchodzie pogrzebu. *Kulig.* 12. Tegoż czekaj, kto wesoł na cudzym pogrzebie. *Pot. Jow.* 59. Koronacyą nowego króla uprzedza pogrzeb zmarłego. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 97. — *§. Osądził wyroki te przeciwne za martwe, i godne głębokiego pogrzebu. *Birk. Dom.* 137. (milczenia, zapomnienia). POGRZEBACZ, a, *m.*, POGRZEBACZKA, i, *ż.*, kosior, koczarga, szorulec, pociask, der Schürſtock; *Boh.* pohrabáč, hrablo; *Sorab.* 2. groblo; *Sorab.* 1. pěczne rjebwo; *Carn.* oggrębálza, burkle; *Vind.* podgrinialu, pogernivalu, pezhna grebelza, kreula, krieula, popezhnjak, postergalu, derskalu, derkalu, derkavilu; *Croat.* greblicza, podgringyàlo, popechek; *Dal.* grebalo; *Bosn.* grebbo, popecjak, osgegh, vatragl; (*Eccl.* гребло, кесло wiosło). Pogrzebacz do czyszczenia rudy jest szyna żelazna, długa na calów 13, na końcu zahartowana. *Os. Rud.* 43. *Jak. Art.* 2, 289. — (*POGRZĘBIĆ, n. p. Moc jego piekła rozciąga się głębiej, A rozumiesz-li za co cię pogrzębi? *Chrośc. Job.* 53. pogrąża.?) — POGRZEBIENIEC, ńca, *m.*, którego grześć mają, der begraben werden ſoll. Dziś pogrzebieńca do jego złożenia W błogosławione wprowadźmy przedsienia. *Chrośc. Fars.* 42. Róża i pogrzebieńcom czyni folgę w mogile. *Anakr.* 75. Jako aktor rzecz skończywszy, Tym zamyka: mówiłem; Tak do kresu już przybywszy, Mów pogrzebieńcze: żyłem! *Bals. Sen.* 8. POGRZEBISKO, a, *n.*, n. p. Umierać tu przy swoich prawie pogrzebiskach odważeni. *Leszcz. Class.* 79. grób podły, nikczemny, ein ſchlechtes Grab. *POGRZEBNICA, y, *ż.*; (*Boh.* pohřebnice); cmentarz, der Kirchof. *Tr.* POGRZEBNIK, a, *m.*, który pogrzebuje, der Begraber, Leichenbeſtatter; *Slov.* pohrebnjk *pollinctor*; *Carn.* pogrębz, pogrebnik, vojlzégar; *Vind.* pogribz, pogrebez; *Croat.* pokápavecz, pokopnik, pokòpich; *Ross.* погребальщикъ; *Eccl.* погребатель. (*Ross.* погребщикъ piwniczny, piwnicę utrzymujący, winiarz). Pogrzebnicy z drzewa stos ogromny wznieśli. *Dmoch. Il.* 2, 289.

POGRZEBNY, POGRZEBOWY, a, e; *Boh. et Slov.* pohřebny; [*Sorab.* 1. pohřebné, pohřebno hrowné; *Croat.* pokopni; *Rag.* martacki, nagrobni, ukopni, sprovòdni; *Ross.* похоронный, погребальный, пригробный, (погребный, погребовый piwniczny); od pogrzebu, Begräbniß-. Leichen-. Kazanie pogrzebne. *Birk. Zbar. A* 2 *b*, *Vind.* mertlizhna prediga. Świece pogrzebowe. *Teat.* 5, 3. Różne są spiewania pogrzebne od weselnych. *Petr. Pol.* 276. Pogrzebny, zaduszny obiad, *ob.* Stypa; *Sorab.* 1, pohřebna hostžina; *Croat.* karmìna; *Dal.* martachka gozba. POGRZEŚĆ, pogrzebł, *f.* pogrzebie *cz. dok.*, Pogrzebać *niedok.*, Pogrzebować *cont.*, Pogrzebywać *częstl.*; *Boh.* pohřebjti, pohřebowati, pohřebsti, pohřebjm, pohrobjm; *Slov.* pohrebúgi; *Sorab.* 1. poriebacž, porebacž, pohřebam, pohrebuyu; *Vind.* pokopati, podsemluvati, (*ob.* Ziemia); *Croat.* pogreblyujem, pokopati, zakopati; *Bosn.* pokopati; *Eccl.* гребу умершаго, погребаю, похраняю; *Ross.* погресть, погребсть, погребать, хоронить, схоронить, похоронить, похоронять, (*ob.* Chronić, schronić); właściwie, w ziemi trochę grześć, gmerzyć, jak kury, die Erde auffratzen, wie die Hühner. Tak pisze, jakby kura nogami pogrzebała. *Haur. Sk.* 180. Pismo szpetne, do czytania trudne, jak kokosze pogrzebały. *Cn. Ad.* 851. — §. Umarłego w ziemi chować; beerdigen, begraben. Wiedział Zamojski, iż Moskwa zechce swych na placu poległych pogrześć, ponieważ ma to sobie za najświętszą powinność; uczynił tedy na nich zasadzki. *Boh. Zamoj.* 143. W Tracyi dzień narodzenia opłakiwali; a gdy zaś pogrzebli którego, wesołość znaczną pokazywali. *Prot. Kont. D* 4. Niechaj umarłych *pogrzeżą. *Sekl. Luc.* 9, (pogrzebią). Abraam z *poczciwością pogrzebał żonę swoję; i Józefa i Jakóba, i samego pana naszego, i inne *poczciwe ciała, poczciwie chowano. *Rej. Post. B b* 3. Pogrzebali pierworodzone swe, które był pobił pan. 1 *Leop. Num.* 33. Pochowywanie a pogrzebanie ciał ludzkich przystojne, starodawne, a nie nowotne jest. *Zarn. Post.* 3, 798. Na chrzcie z panem Chrystusem bywamy pogrzebowani. *Hrbst. Nauk. D* 8 *b*.

*POGRZESZYĆ *cz. dok.*, grzechy popełnić, nach einander ſündigen, fehlen; *Ross.* погрѣшить, погрѣшать; *Boh.* pohřešjm pobłądzę; *Carn.* pogrẹsham, pogréshim, pogreshujem *observo aliquid deesse*. *POGRZESZNY; *Eccl.* погрѣшательный, погрѣшный; błędny.

POGRZMIEĆ, *f.* pogrzmi *cz. dok.*, Pogrzmiewać *niedok.*; *Vind.* pogermati; *Rag.* pogarmjetti; *Ross.* погремѣть; przez czas niejaki grzmieć, *pr. et tr.*, etwas donnern. Niebo pogrzmiewa. *Tward. Wł.* 48. Piechoty porządne szły szeregi, w bębny swe pogrzmiewając. *ib.* 200.

POGRZYBIEĆ, *f.* pogrzybieje *neutr. dok.*, zgrzybiałym się stać, alt und krumm werden. Słudzy starzy, którzy na posługach domu twego pogrzybieli, *Falib. Dis. Q* 3.

POGUBIĆ *cz. dok.*, gubiąc potracić, nach einandern verlieren; *Boh.* pohubiti *devastare*; *Carn.* pogubiti, pogonobiti ‹ zguby nabawić; *Vind.* pogubiti *damnare*; *Rag.* pogubiti, po-

gubitti; *Bosn.* pogubiti, umoriti, ubiti, satrritti = zatracić; *Croat.* pogublyújem, (pogiblyem, pogibam *debilitor, periclitor*); *Ross.* погубить, погублять zgubić; *Eccl.* пагубаю, погубляю, спогубляю *simul perdo.* *POGUBA, y, *ż.*, zguba, strata, utrata; das Verlieren, der Verluſt; *Carn.* pogûba *pernicies*; *Vind.* poguba, pogublenje, poginenje, pokozhanje, konzjemanje, konzvsetje; *Croat.* pogibel, pogibelnostzt *periculum*, pogublenye = stracenie złoczyńcy; *Rag.* póguba, poghìbil *damnum, periculum*; *Dal.* pogibil *clades*; *Bosn.* poghibia *periculum*; *Ross.* пагуба zguba; morowe powietrze; погибель zguba, śmierć; *Eccl.* пагуба, погыбѣль. POGUBICIEL, a, *m.*, który pogubił, der Verlierer; *Rag.* pogubitegl, *f.* pogubitegliza; *Croat.* pogubitel, *f.* pogubitelicza; *Ross.* погубитель, пагубникъ, *f.* погубительница, пагубница; *Eccl.* пагоубьникъ, *f.* пагубница. *POGUBNY, *ob.* Zgubny.

POGURTOWAĆ, *f.* pogurtuje *cz. dok.*, gurtami pozwięzywać, begürten, mit Gurten feſt ſchnallen. Wielbłąd, gdy na nim ciężary ułożą i pogurtują, sam wstanie. *Haur. Sk.* 32.

POGWAŁCIĆ, *f.* pogwałci *cz. dok.*, gwałty poczynić, gwałt wyrządzić; Gewalt ausüben, anthun. Ammon nieczysty w Tamarze prawa pogwałcił natury. *Zab.* 15, 219. (gwałtownie połamał).

POGWIZDAĆ, *f.* pogwiżdże *cz. dok.*, nieco przegwizdać, eine Weile pfeifen. Kiedy sobie wesoło skaczę i pogwizduję, powiadają, żem głupi. *Teat.* 53, 13. Wszelki, który pójdzie mimo nie, będzie pogwizdał nad oną plagą jego. 1 *Leop. Jer.* 19, 8. POGWIZD, *ob.* Pochwist, poświst.

POHAFTOWAĆ, *f.* pohaftuje *cz. dok.*, pozszywać, der Reihe nach zuſammen heften. Rany nicią do kupy pospajać czyli pohaftować. *Perz. Cyr.* 1, 84.

POHAŁASOWAĆ kogo, *f.* pohałasuje *cz. dok.*, połukać kogo, połajać go z hałasem; einen lärmend ausſchelten, mit einem lärmen. Pan pasterza pohałasowawszy, potym począł przeklinać wszystko. *Haur. Sk.* 56. — §. Pohałasować sobie, hałas robić, ein Lärmen oder Geſchrey machen. *Tr.*

POHAMOWAĆ, *f.* pohamuje *cz. dok.*, powstrzymywać, etwas hemmen, bändigen. Od anioła był pohamowany Abraham, że nic nie uczynił Izaakowi. *Odym. Św.* 2 *H h b.* (wstrzymany). Pohamuj języka twego od złego mówienia. *Bial. Post.* 144. POHAMOWNY, a, e, — ie *adverb.*, do pohamowania, mogący być pohamowanym; zu bändigen, hemmbar. Męstwo ich srogiemi na nieprzyjaciela i niepohamownemi czyniło. *Janusz. Oksz. B* 4 *b.*

POHAŃBIĆ, *f.* pohańbi *cz. dok.*, Pohańbiać *niedok.*; *Boh.* pohanbiti, pohaněti; *Vind.* pogerduvati; *Ross.* позорить, опозорить; hańby nabawić, zelżyć; einem einen Schimpf anthun, ihn ſchimpflich behandeln, Schimpf und Schande über ihn bringen, ihn ſchänden, entehren. Jawnie się pohańbiali poganie z swemi bogami. *Sk. Dz.* 82. Bóg zawzdy obiecował pohańbiać te mędrostki a wymysły ludzkie. *Rej. Zw.* 198. Pohańbienie tylko w ten czas jest, gdy kto wykroczy przeciwko swéj poczciwości. *Gorn. Wł. M* 3. hańba, zelżywość, obelga; Schande, Schimpf. — §. Gatunek ten okopów może być pohańbiony, *insulte. Jak. Art.* 2, 504. Takie okopy są bezpieczne od pohańbienia, *insultations. ib.* 2, 504. od zelżywej napaści, ſchimpflicher Ueberfall.

*POHANIEC, *POHANIN, *POHAŃCZYĆ, *ob.* Poganin.

POHARTOWAĆ, a) *ob.* Hartować. — b) *Transl.* Na usługi ojczyzny swe dobra pohartował. *Boh. Ossol.* 213.

POHASAĆ, *f.* pohasze *cz. dok.*, wesoło lub swywolnie poskoczyć, muthwillig umher ſpringen. Pohasawszy jedne i drugą godzinkę, wymkniemy się z kompanii. *Teat.* 24. *c*, 59. Na koniec ustał jak ów źrzobek lóżny, Pohasał trochę, i spoczynku szukał. *Kniaź. Poez.* 2, 69.

POHEBLOWAĆ *cz. dok.*, heblując pogładzić, glatt hobeln; *Ross.* построгать, постружить (postrugać), постесать, поскоблить, поскабливать, соскоблить, соскабливать.

*POHIBIEL, *POHYBEL, bla, *m.*, (cf. *Ross.* погибель zguba, *ob.* *Poguba); a) der Untergang, das Verderben. Dymitr w słowie umorzony, żywym się stawi na pohibiel swemu zdrajcy Szujskiemu. *Groch. W.* 599. — b) Szubienica, der Galgen; (cf. *Boh.* pohybowati *movere*). Pohybel, święte drzewo, na wieki niechaj nie próchnieje, Przez które sprawiedliwość święta się nam dzieje. *Kchow. Fr.* 13. Gdy Amana wieszano, żydowska hałastra Przy pohyblu wołała; sic itur ad astra. *ib.* 133.

POHOŁDOWAĆ, *f.* pohołduje *cz. dok.*, hołdownym sobie uczynić, podbić sobie, podjarzmić; ſich huldigend machen, von ſich abhängig machen, ſich unterwerfen. Boże wejrzyj, aby nie rzekł nieprzyjaciel, pohołdowałem go. *Radz. Ps.* 135.

*POHOŃCZY, *ob.* Pogończy. POHROM, POHROMEK, *ob.* Pogrom.

POHULAĆ, *f.* pohula *intr. dok.*; (*Rag.* pohùliti *improbare*; *Bosn.* pohulliti *contemnere*; *Ross.* погулять, погуливать pospacerować; подгулять, подгуливать podchmielić sobie); nieco się rozpuścić, poszaleć, poszumieć; *Ross.* помотать, номатываю, (cf. pomotać); ein wenig locker und luſtig leben. Pohulaj teraz, z tryumfem wybrnąłeś z przepaści. *Teat.* 7. *c*, 58.

POIĆ, -ił, -i, poję *cz. dok.*, napawać, upajać; *Bosn.* pojiti, napojiti, datti pitti; *Rag.* poitti; *Croat.* poim, napajam; *Vind.* napit; *Ross.* поить, tränken, zu trinken, oder zu ſaufen geben, berauſchen. Konie poić. *Ld.* die Pferde tränken. Miejsce, gdzie konie poją, *Vind.* napojiſhe, napajaliſhe; *Rag.* pojniza, die Tränke. Który bydło poi *Ross.* поильщикъ. Co dzień bankiet stroił, I w domu swoim traktował i poił. *Chrośc. Job.* 7. Poi cię teraz matka piersiami swemi. *Bzow. Roż.* 56. karmi, *doi, ſäugen. — *Fig.* Więzy Hymena króla Kastylii *poją. *Przyb. Luz.* 115. (odurzają). — §. *Transl.* Zbytkiem radości się poją. *Karp.* 1, 54. ſich nähren, (cf. karmią się). Słodką tą poję się myślą, żem się przyłożył do szczęścia waszego. *Gaz. Nar.* 1, 321. Wśrzód żon i dzieci swoich obywatele poili się nadzieją przyszłego szczęścia. *Ust. Konst.* 1, 160. — (*distng. Boh.* pogjm, spogjm; *Ross.* паять spoić, spajać).

POIGRAĆ, *f.* poigra *cz.*, *dok.*, Poigrawać *contin.*, *Poigrywać *frequ.*; (*Rag.* igratti, poigratti; *Bosn.* poigrattise, igratti; *Ross.* поиграть, поигривать = grać, pograć; *Vind.* pojigranje, jigra = gra); czas niejaki przeigrać, pobawić

się, pożartować; nach einander ſpielen, tändeln, ſpaßen. Nie uchodzi z śmiercią dwa razy poigrać. *Fred. Ad.* 68. Przechodzi się tam Kupidynek, łuczkiem poigrywając. *Tward. Pasq.* 5. Pole poigrawa ziół barwami; *ridet ager. Żebr. Ow.* 381. Tegoż dnia, którego na morzu nawy wesoło poigrywały, pogrążone w nim zostały. *Pilch Sen. list.* 21. (podskakiwały, kołysały się). Tak lekko sobie chrześciany ważą, że też rozlewaniem krwi naszéj poigrywają sobie, jako chcą. *Janusz. Oksz. J* 3 *b.* Trudy krwawe, które z gardłem co minuta poigrawają. *Birk. Zbar. C* 3 *b.* Heretycy śmieli poigrawać z ojca ś. *Birk. Dom.* 73. (naigrawać). Z możnemi fortuna niestateczna poigrawa. *Pilch. Sen. gn.* 3, 43. Fortuna z nami poigrywa, czyli raczéj z nas igrzyska czyni. *Pilch. Sen. list.* 2, 205. Szczęście pograwa (poigrawa) z kochanki, To je zrzuca, to wsadza, na złocone blanki. *Miask. Ryt.* 2, 64. Poigrawa w swéj przedmowie z napisu mego. *Zygr. Pap. X x* 2. (przedrwiwa).

POIMAĆ, *ob.* Pojąć. POIMACZ, a, *m.*, który kogo ima, chwyta, bierze; der einen fängt, nimmt, gefangen nimmt. Dziewka, którą Kuman za sobą na koniu uciekając uniósł, broniła potym swego poimacza. *Biel. Św.* 128. POIMANIEC, POJMANIEC, ńca, *m.*, jeniec, do niewoli wzięty, der Gefangene. Wziął wiadomość pewniejszą od poimańców. *Warg. Cez.* 227, (cf. język). Duchownych i świeckich pojmańców nabrano. *Sk. Dz.* 851. W tryumfie go, jako poimańca prowadził. *Warg. Wal.* 220. Poimańca upuścił. *Paszk. Dz.* 82. POIMAŃSTWO, *POJMANSTWO, a, *n.*, jeństwo, wzięcie do niewoli, niewola, die Gefangenſchaft. Słonie, nie bez czucia pojmaństwa swego, zwiesiwszy głowy, za zwycięzcami woźnikami postępowały. *Faliss. Fl.* 44.

POINACZYĆ *cz. dok.*, poodmieniać, inaczéj przerobić, nach einander verändern; *Boh.* poondjm.

*POIRZEĆ, *ob.* Pojrzeć, Poglądać. POISKAĆ, *ob.* Iskać.

*POISĆ, *ob.* Pójść.

*POJ, POJCIE, POJĘ, *ob.* Piać.

POJĄĆ, pojął, pojęli, *f.* pojmie *cz. dok.*, Pojmować *niedok.*; *Boh.* pogjti, pogmaut, pogjmati; *Bosn.* pojati, poimati; *Eccl.* **поимти**, **поемлю**; *Ross.* **понять**, **понимать**; (*Carn.* pojęmam = odejmuję); pogarnąć, objąć; umfaſſen, umgreifen. Pojmij a ogarniaj wiarą tę łaskę tak wielką. *W. Post. W.* 2, 36. Było tam 50 galer, oprócz bark i innego mniejszego pojęcia. *Ustrz. Kruc.* 2, 307. mniejszego objęcia, objątku, naczynia, statków, von kleinern Umfange. — §. Najpierwej go kłem za grzbiet Melanchetes pojął. *Żebr. Ow.* 61. uchwycił, uciął; erwiſchen, einen Hieb verſetzen. — §. *Pojąć z sobą, wziąć z sobą, mit ſich nehmen. Pojął z sobą Jezus Piotra, i Jakuba i Jana, i wiódł je na górę wysoką osobno. 1 *Leop Marc.* 9, 2. (wziął je z sobą. 3 *Leop.*). Rzymianie zwykli byli syny swe z sobą brać a pojmować. *Glicz. Wych. K* 5 *b.* Apolloniusz, pojąwszy z sobą trzy tysiące jezdnych, poszedł. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 10, 77. — §. Pojmować kogo, poimać, pojmać, *pogimać; *Ross.* **поимать**; imać, brać w niewolą *Cn. Th.*, gefangen nehmen, wegnehmen, ergreifen. 15000 ludu w niewolą pojmali. *Stryjk.* 99. Idą-li o pokój, *zimajcież je żywo; jeśli też ku bitwie, także je żywo pojmajcie. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 20, 18. By na jakiego łotra wyszliście z mieczmi i z kijmi, pojmować mię. 1 *Leop. Math.* 26, 55. Gdy Jezus w kościele nauczał, chcieli go pojmać, a nikt go nie jął. *Sekl. Joan.* 7. *Pogimawszy go, przysłał królowi. *Papr. Gn.* 1192. Rzeczy chełznające i *pojmawające wszelki rozum. 1 *Leop. list. Hier.* 3. (krępujące). Ziemię pustoszyli, zabijali, do pojmania brali. *Sk. Dz.* 841. (do pojmaństwa, jeństwa, do niewoli, in die Gefangenſchaft). Diogenes, gdy był w pojmaniu, wywiedziono go przedać. *Budn. Apopht.* 41. — §. Pojmować żonę = żonę sobie brać, żenić się, eine Frau nehmen. Nie upatrują tego, aby żony mieli pojmować z domów zacnych. *Star. Dw.* 46. Równą sobie pojmuj, żebyś żył w zgodzie. *Budn. Apopht.* 51. Chce ją pojąć za żonę. *Teat.* 54, 17. *Boh. Kom.* 4, 115. Godną damę miałem za żonę pojmować. *Mon.* 67, 624. Widząc się uszczęśliwionym przez pojęcie tej damy, oddałem jej rząd zupełny domu mojego. *ib.* 623. (przez zaślubienie sobie za żonę). Czasem się z niewiadomości pojmują ci, którzyby się pojmować nie mieli. *Szczerb. Sax.* 225. (pobierają się). Były przeszkody do pojmowania się im w małżeństwo. *Pim. Kam.* 166. Obwarowano prawem, aby powinni nie pojmowali się w małżeński stan. *Petr. Ek.* 56, (cf. pojemszczyzna). *Pojmować męża = iść za mąż, einen Mann nehmen, heirathen. Kobiety te rzkomo sobie męże spojmowały, ale po prawdzie w cudzołostwie żyły. *W. Post. W.* 65. Przymusił ją, aby pojęła go za męża. *Boh. Dyab.* 2, 127. — §. *Obsol.* Pojmuje koń = zaczyna ciągnąć wóz. *Włod.* nie zasadza się, z miejsca zaraz dobrze rusza; ein Pferd zieht gut los, ſetzt gut an, fängt gleich von der Stelle an raſch zu ziehen. — b) *Metaph.* Pojąć, pojmować myślą, zrozumieć, rozumem objąć; mit dem Verſtande auffaſſen, begreifen, verſtehen, faſſen, *Sorab.* 1. podyimam; *Bosn.* uglavitse, (cf. w głowę brać); *Carn.* sastopiti (cf. zastąpić), sapopasti, sapopâdem, (cf. popaść); *Vind.* objet (*ob.* Objąć), sapopasti, proprimiti (cf. poprzyjmować), sastopiti; *Ross.* **вразумиться**, (w rozum brać). Nie pojąć *Eccl.* **нзоумѣкати** (cf. zdumiewać), **недоумѣвати**, **недоумѣваться**. Nie pojmuję tego, nie mogę zrozumieć, nie chce mi to w głowę wleźć. *Cn. Th.* 516. Im się to pojąć i wyrozumieć nie dało. *Smotr. Nap.* 45. Pojęcie, pojmowanie, objęcie myślą, rozumem, zrozumienie, das Begreifen, Verſtehen, *Sorab.* 1. podyetžo; *Boh.* pochop; *Carn.* dasdevk; *Vind.* sapopadik, sapopad, poprimenie; *Ross.* **понятіе**, **доумѣніе**. To jest rzecz do pojęcia trudna. *Teat.* 8. *c*, 28. Nie możesz przyjść do własnego zrozumienia i pojęcia. *Salin. pr.* 4. Pojęcie, das Auffaſſen, jest najpierwszą siłą duszy, zaprzątnionéj wyobrażeniami. Inni używają tu słowa myśli; lepiej jednak użyć wyrazu pojęcia, w którym rozum za zwyczaj jest przez się bierny, nie mogąc się uchronić poznać to, co w samej rzeczy pojmuje. *Cyank. Log.* 22. Gdy rozważam, co się dzieje w mojej duszy, sam siebie pojąć nie mogę. *Teat.* 50. *c*, 61. Nic tego pojąć nie mogę; czy po Hebrajsku gadasz? *Teat.* 14, 66. Nauka gdy

smakuje, sporo i prędko się pojmuje. *Cn. Ad.* 544, (chwyta się). Nie mogłem się pojąć z ukontentowania. *N. Pam.* 11, 230. (nie posiadałem się). Lud nie pojmując się z radości, bierze za ręce króla swego, *transporté de joie. Stas. Num.* 1, 96. es faßt ſich nicht vor Freuden. *Teat.* 55. *b*, 41. Nie pojmie się z radości, gdy mu powiesz. *Teat.* 33. *d*, 15. Niepojęty, niepojętny, nieobjęty rozumem. *Cn. Th.* 514. nie do pojęcia, unbegreiflich. Rzecz niepojęta, jakiej pan jest dobroci. *Teat.* 8. *b*, 86. Chrystus, w wielkości mały, w nikczemności wysoki, niepojęty w dziełach, nieograniczony w uczynkach. *Pociej.* 333. Traktują o bardzo subtelnych i niekażdemu pojętych rzeczach. *Mon.* 73, 387. nicht jedem verſtändlich. Pojęty, do pojęcia *Rag.* dohitiv.

*POJACHAĆ, *ob.* Pojechać.

POJADAĆ, *ob.* Pojeść. POJADACZ, a, *m.*, który co pojadł, der Aufeſſer, Verzehrer; *Vind.* pojedez; *Croat.* pojedavecz: *Eccl.* поядатель.

POJAŁOWIEĆ, *f.* pojałowieje *neutr. dok.*, jałowym się stać, niepłodnym, unfruchtbar werden. Grunta pojałowiały, spustoszały lasy. *Niemc. P. P.* 72. Gdy owce trzy lata porządkiem rodzą, rok potym pojałowiawszy, pożytecznie się na rzeź przedadzą. *Kluk. Zw.* 1, 260.

POJAŚNIĆ *cz. dok.*, nieco objaśnić, helle machen, beleuchten; *Ross.* пояснить, пояснять. Pojaśnienie *Ross.* поясненіе.

POJĄTRZYĆ, *f.* pojątrzy *cz. dok.*, nieco rozjątrzyć, *pr. et tr.*, ein wenig eitern machen. Na co się tykać pojątrzonej rany. *P. Kchan. Orl.* 1, 155.

POJAWIĆ się, *f.* pojawi się *recipr. dok.*, Pojawiać się *niedok.*; *Ross.* появиться, появляться; pokazywać się jawnie, ſich offenbaren, ſich zeigen, ſich ſehen laſſen; (*Rag.* pojâviti, opojâviti *revocare spiritum*). Gwiazda się pojawiła, Co królów prowadziła. *Pieśn. Kat.* 24. Pojawi się wiele obłudnych ludzi, którzy między rozmaitemi stany rozterki czynić będą. *Ber. Dek. A* 4 *b.* Już się znaki rychłego jego przybycia pojawiają między nami. *W. Post. Mn.* 386. Już w polach robota wszelka pojawia się. *Gaw. Siel.* 363.

*POJAWA, y, *ż.*, *Chodk. Kost.* 53. *POJAW, u, *m.*, *Przyb. Pism.* 5, 10, pojawienie, zjawienie; die Erſcheinung, das Vorzeigen *POJAWNY, a, e, do pojawienia, mogący być pojawionym, erhellbar, erleuchtbar. W zaćmach nic nie pojawnych. *Chodk. Kost.* 67.

POJAZD, u, *m.*, POJAZDA, y, *ż.*, 1) *actio:* pojeżdżanie, pojażdżka, pojechanie; (*Ross.* поѣздъ, поѣздка podróż; komitywa uroczysta; *Eccl.* поездъ, поѣздъ, поѣздка droga, podróż), das Hinfahren, das Fahren, die Reiſe. Nic snadniejszego, jak pojazd do piekła, Lecz na wstecz wrócić, nie wielom to *dziło Się przytrafiło. *Kchow.* 301. Cyntya w złocistej po niebie karocy pojazd swój czyni. *Kulig.* 253. Pojazd rączym krokiem Faeton odprawował po niebie wysokiem. *Kulig. Her.* 136. Nawy do pojazdy prędkie. *Warg. Cez.* 85. Okręty tę prędkością a pojazdą przodkowały. *Warg. Cez.* 62. Życie ludzkie nie jest żywotem, ale pojazdem do śmierci. *Psalmod.* 49. Ciemna noc w krepę z głową zawitą, Uszła pojazdą gwiazdami litą. *Zab.* 9, 348. *Zabł.* drogą, gościńcem; Weg, Bahn, Straße. — 2) *Metonym.* Pojazd, którym jeżdżą, *generice* wóz, kareta, kocz i t. d.; *Bosn.* kola, kocie, kolasiçe; *Slav.* privoz; *Ross.* судно, ein Fahrzeug, ein Wagen, eine Kutſche, Kaleſche. Pojazdy są różne, karety, kolaski, bryki, wozy etc. *Kluk. Zw.* 1, 186. Pojazd, silnia artyleryczna do przeprowadzenia wielkich ciężarów. *Jak. Art.* 3, 309. — 3) Pojazdy, wiosła. *Magier. Mskr. Chmiel.* 1, 79, Ruder. Miasto skrzeli, dla pewniejszej jazdy, Przy burtach obu rozsadził pojazdy. *Klon. Fl. D* 4 *b.* Żeglarz tłucze wart morza błędnemi pojazdy. *Hul. Ow.* 81. *Mon.* 76, 4. Na bakier do lądu pojazdami natrę; *dextris adducor litora remis. Zebr. Ow.* 73. Majtki, nie szanując potu, Dodali lekkim wiatrom pojazdami lotu. *Pot. Arg.* 203. Dźwignął żagle, i wodę pojazdami siekli. *ib.* 611. Na zwłokę Ceix gdy stysku-je, każdy dwurzędne do swych piersi stosują pojazdy, i raz w raz morze krają; *reducunt ordinibus geminis ad fortia pectora remos. Zebr. Ow.* 282. POJAZDOWY, a, e, od pojazdu, *ob.* Pojezdny, wozowy, Fahrzeugs-, Wagen-; *Eccl.* колесничый. POJAŻDŻKA, i, *ż.*, pojeżdżanie, przejeżdżanie przez czas niejaki, ein kleine Fahrt; *Eccl.* поязды, поѣзды, поѣздка. Zabawy niejednakie, wiejskie pojażdżki, i t. d. *Pilch. Sen. list.* 427.

*POJĘ, *ob.* Piać.

POJECHAĆ, *POJACHAĆ, *f.* pojedzie *cz. dok.*; *Boh.* popogeti, popogjždĕti; *Carn.* pojęsdem; *Vind.* sajesditi, odjesditi; *Ross.* поѣхать; a) pojechać gdzie, odjechać wozem, wierzchem, okrętem; hinfahren, hinreiten, hinreiſen, abfahren, abreiſen, wegfahren, wegreiten, wegſchiffen. Pojechał cielęciem, wrócił się wołem. *Hys. A.d* 54. — b) Pojechać, pojeżdżać, pojeździć, *Carn.* podirjam; *Vind.* napreipelatiſe, napreivositi, *Ross.* поѣздить, поѣхать; dalej ruszyć wozem, koniem, okrętem, zufahren, vorwärts fahren oder reiten. Pojeżdżaj dalej z fórą! B. Jakże? gdy uwiązłem! *Pot. Jow.* 65. fahr zu! vorwärts! Łowczy pojedź, wytrębywa, Pódź za nim myśliwczyk krzyczy. *Kchow.* 25. Kwapił się, pojeżdżając śpiesznie. *P Kchan. Orl.* 1, 132. Spiesznie pojeżdżali, Aż pod mury same przyjechali *ib.* 133. *et* 80. Tak pojeżdża lotnie, Że jego koło zda się bez obrotu. *Jabł. Tel.* 66. Ujrzał przed sobą rycerza, kłosem wielkim pojeżdżającego. *P. Kchan. Orl.* 1, 327. — §. Chciał pojeżdżać z konia. B. Niech on mię z kozła wozi. *Teat.* 43. *c*, 59. *Wyb.* powodować końmi, kutſchieren. — c) Pojeździć wiele świata, krajów, miast, zwiedzić, zjeździć, *pokresić kraje. *Cn. Th.* 1455. viele Länder nach einander bereiſen. W tym też król Antyochus pojeżdżał wierzchne krainy. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 6, 1. *Wyjachał Jonątas, a pojeżdżał miasta z onéj strony rzéki. *ib.* 11, 60. — §. Pojeżdżać, i tam i sam jeździć, hin und her fahren, oder reiten. Każ wyznaczyć furmankę do spaceru dla pana, bo chce po sąsiadach pojeździć. *Teat.* 19, 41. — *Fig.* Złośliwy ich język pojeżdża sobie po przyjaciołach nieprzytomnych. *Mon.* 76, 400. pastwi się nad niemi, er macht ſich über ſie her. Jeśli ma jaką górę nad tym, którego zaczepił, pojeżdża po nim bez miłosierdzia. *Mon.* 69, 46. — d) *Salire*, pojeżdżać, jako gdy konia do *świerzobki przy-

puszczają. *Mącz.* beſpringen, belegen, beſchälen, (von den Hengſten). *Subatio*, pojeżdżanie świni. *Mącz.* kiernozowanie, das Ranzen, die Brunſt; (cf. pobiegać, poganiać się, bekać się). — §. Pojeżdżać co, n. p. pojazd, konia pojeżdżać, jazdą nadwątlić, durch Fahren oder Reiten abnutzen. Pojeżdżony *Vind.* pojesden.

POJĘCIE *substant. verbi.* Pojąć, *qu. v.*

POJEDNAĆ, *f.* pojedna *cz. dok.*; (*Boh.* pogednati, pogednawati *exsequi*), niezgodnych z sobą pogodzić, uneinige ausgleichen, verſöhnen; *Vind.* ediniti, sediniti, 'sdrushiti, enakiti, enakuvati; *Croat.* pojednachújem; *Sorab.* 1. wuyednam, (cf. wyjednać); *Ross.* помирить. Łacnom się do tego nakłonił, abyśmy się pojednali, a na wieki między sobą 'pomierzyli, aby ona starodawna nasza przyjaźń ożyła. *Baz. Hst.* 527. Bóg pojedna się a pomierzy z służebniki swojemi. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 7, 33. Obudwu bardzo zajątrzonych bacząc, starałem się, jakoby ich pojednać. *Warg. Radz.* 180. Z wielkiej zwady piękniejsze pojednanie bywa. *Mit. Ryt.* 4, 134. Pojednani przyjaciele bardziej się miłują. *Cn. Ad.* 884. Pojednana przyjaźń, jak marcowy lód. *Rys. Ad.* 57, (cf. żyd chrzczony, przyjaciel jednany). Do pojednania, 'pojednalny, verſöhnlich; *Vind.* potolashliu: *Subst.* potolashlivost, spraulivost, potolashnost. POJEDNOCZYĆ, *f.* pojednoczy *cz. dok.*, połączyć w jedno; *Ross.* сообщить, сообщать, in eins verbinden. Chrystus bóstwo swoje z naturą ludzką pojednoczył. *Psalmod.* 99. Kości w ciele pospajane i pojednoczone. *Perz. Cyr.* 1, 24. Nie do pojednoczenia *Ross.* несоединимый. POJEDNOKROTNY, a, e, POJEDNOKROTNIE *adverb.*; raz tylko uczyniony, zdarzony, einmalig. Warowały prawa nasze niepojednokrotnie prerogatywy cudzoziemskich posłów. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 100. Upominał go niepojednokrotnie. *Pilch. Sen. gn.* 339. POJEDNYWACZ, POJEDNACZ, a, *m.*, zgodziciel, niezgodnych jednający; der Ausſöhner, Verſöhner. Pojednywacz wszelkich kłótni. *Pir. Pow.* 49, *Sorab.* 1. wuyednanik, wuyednař, *f.* wuyednaniczža, wuyednarka; *Croat.* pojednachitel, (pojednávecz *syncretista*). POJEDYNCZY, a, e, POJEDYNCZO *adverb.*, po jednemu, einzeln, einfach; *Boh.* gednopočetnj, gednoduchý, gednanasobný; *Slov.* gednásobni; *Sorab.* 1. yenužki, yenaki, szam a szam; *Rag.* jednostruk, jednoxicni; *Slav.* jednostruk; *Bosn.* jednostrukki, ugnali; *Carn.* enugubnè; *Vind.* poſamen, poenem, enosten, vſakipoſieb, sam, koeden, enoversten, enogubèn; *Ross.* одинцовый; *Eccl.* поединому, наединѣ. Ilkość nieskładana pojedyncza. *Ustrz. Alg.* 7. *Hub. Mech.* 3. Korzeń pojedynczy, *simplex*, bez żadnych podziałów. *Jundz.* 2, 6. Pojedyncza sztuka czego, *Ross.* одиначка, (cf. jedynaczka). *Gramm.* Liczba pojedyncza, *singularis*, n. p. Pismo ś. w liczbie pojedynczéj mówi: «kto jest maluczkim»; a nie w liczbie towarzyskiej: «niech przyjdą maluczcy». *Bals. Niedz.* 1, 156. POJEDYNCZOŚĆ, ści, *ż.*, nieskładanosć, die Einfachheit, Einzelnheit; *Sorab.* 1. yenakoſcž; *Ross.* одиначество; *Eccl.* единачество. Matematyka powszechności i pojedynczości rzeczy winna swoję oczywistość. *Stas. Buff.* 20. POJEDYNEK, nku, *m.*, 1 a) liczba jedno zamykająca, (jako dziewiątek, dziesiątek). *Cn. Th.*, ein Einer, eine einfache Zahl, die Eins. — b) Pojedynek, potyczka pojedynkowa, bitwa sam na sam; das Duell, der Zweykampf; *Boh.* saubog, dwjbog, biwog, bitwa mezy dwauma; *Sorab.* 1. dweyu-bitwa; *Croat* majdan, meghdân (cf. maydan), zatok, (cf. zatok); *Rag.* zatociscte; *Ross.* поединокъ, единоборство; *Eccl.* самоборство, поле, (cf. pole). Wyzywałem go po kilka razy na pojedynek; ale podły tchórz nie chciał wychodzić. *Mon.* 74, 45. Wyzywał Goliat na pojedynek żołnierzy Saulowych, aby się z nim sam na sam który potkał. *Sk. Żyw.* 2, 158, (cf. na rękę wyzywać). Nieszczęsne pojedynki zawsze dwóch ludzi gubią. *Teat.* 29, 127. Bitwa pojedynkiem. *Gorn. Dw* 30. — 2) Dzik samiec śrzedni jeszcze zowie się pojedynek; stary odyniec. *Kluk. Zw.* 1, 346. der Bacher, Keiler, ein zweyjähriges wildes Schwein. Odcinki, dwuletnie dziki, odłączające się już od stada, pojedynki. *Ryd.* — §. *Adverb.* Pojedynkiem = pojedynczo, po jednemu, einzeln. Urzędnicy przystępują pojedynkiem po starszemu. *Star.* 71. Cokolwiek one w sobie bohatyrki miały Pojedynkiem, to wszystko w ciebie nieba wlały. *Leszcz. Class.* 27. O gdyby czas, który uciekał cicho pojedynkiem, mógł się powrócić razem. *Kulig. Her.* 121. *et* 323. Te artykuły, ani za spólnym zezwoleniem, ani pojedynkiem od której strony nie mają nigdy być wzruszone. *Herb. Stat.* 693. O tych rzeczach natknęło się teraz ogółem; pojedynkiem zaś o nich mówić czas nie pozwala. *Petr. Pol.* 40. Nie chcę was bawić wyliczaniem pojedynkiem wszystkich dowodów. *Naq. Fil.* 162, *Pilch. Sen. list.* 292. *ib.* 270. *Oczk. Przym.* 293. POJEDYNIEC, ńca, *m.*, pojedynkiem się bijący, der Zweykämpfer. Pojedynców ujrzano w zapasie. *Przyb. Milt.* 186, *Croat.* majdanik, meghdangia; *Ross.* единоборецъ, поединщикъ, предподвижникъ, польщикъ; *Eccl.* самоборецъ, самоборственный. POJEDYNKOWAĆ się, -ał, -uje, *recipr. niedok.*; Pojedynkować *cz. niedok.*, bić się z kim sam na sam, ſich duelliren; *Sorab.* 1. dwoyoh - bitwu džeržu; *Ross.* единоборствовать, переколоться; *Eccl.* самоборствовати. Damon pojedynkował z Kleantem; ostatni został śmiertelnie raniony, a Damon drapnął. *Teat.* 30. *b*, 5. POJEDYNKOWNIE *adverb.*, pojedynczo, po jednemu, einzeln. Nie ogólnie, lecz pojedynkownie, każdą rzecz z osobna biorąc. *Petr. Pol.* 150. (szczególnie, wyszczególniając). POJEDYŃKOWY, a, e, a) jednemu służący, abo sam jeden bez drugiego, pojedynczy, jeden szczególny; einzeln, einfach. Sąd partykularny abo pojedynkowy. *Smotr. Apol.* 27. Przyjaźń wszystko czyni między nami spólne; niemasz między nami ani powodzenia, ani nieszczęścia pojedynkowego; żyjemy za jedno. *Pilch. Sen. list.* 362. Od pojedynkowej liczby wielka się zaczyna. *Fredr. Ad.* 39. Miasto jest rzecz cała, a jego cząstki są ludzie pojedynkowi, i domy. *Petr. Pol.* 12. Tamto słowo jest pojedynkowe, to zaś dwuskładne. *Pilch. Sen. gn.* 177. Miał oko nie tylko na powszechne kościoła potrzeby, ale i na pojedynkowe osoby. *Sk. Dz.* 589. Opuśćcie swoje pożytki pojedynkowe. *Sk. Kaz.* 158. (prywatne). Obawiam się, aby niektórych pojedynkowa Jugurty przyjaźń z to-

ru słuszności nie zwróciła. *Pilch. Sall.* 144. Po Tarkwiniuszu panowanie Rzymskie miasto ustawicznego roczne, miasto pojedynkowego, na dwie osoby rozdzielone było. *Faliss. Fl.* 16. Piwo pojedynkowe, niedubeltowe. *Tr.* — b) Od pojedynków, t. j. od bitwy sam na sam, Zweykampfs-, Duell-; *Ross.* единоборный. Plac pojedynkowy. — c*) Dobra świeckie porzuciwszy, pojedynkowy żywot prowadził. *Sk. Żyw.* 2, 249. osobny, pustelniczy, samotny, ein einſames, einſiedleriſches Leben. POJEDYNOKROTNY, *ob.* Pojednokrotny. POJEDYNSTWO, a, *n.*, pojedyńczość, istność pojedyńcza; die Einheit, Einfachheit. Jeden jest bóg, jedno w jednym pojedyństwie są trzy osoby. *Sk. Kaz.* 276.

POJĘKAĆ *cz. dok.*, czas niejaki przejękać, eine Zeitlang ſeufzen; *Vind.* pojokati, poplakati, *ob.* Popłakać. — §. Pojękać, pojęknie; Pojękiwać *częstl.*, jąkając się powiedzieć, herſtammeln. Tak pojękuje Tyrca, wryte mając oczy, w trwożący widok. *Przyb. Ab.* 191.

POJEMNY, *ob.* Pojętny. *POJEMSZCZYZNA, y, *ż.*, n. p. Arendy, stawaszczyzny, pojemszczyzny. *Tward. W. D.* 57. Imię podatku pojemszczyna jest od słowa pojęcia żony. *Czack. Pr.* 2, 23, Heirathsſteuer, Abgabe für die Erlaubniß eine Frau zu nehmen.

POJENIE, *ob.* Poić.

POJEŚĆ, pojadł, pojedli, *f.* poje, pojedzą *cz. dok.*, Pojadać *niedok.*; *Boh.* pogjsti; *Sorab.* 1. pojyſcz, pojym; *Sorab.* 2. pojeſcz; *Carn.* pojem, pojedl, pojesti; *Vind.* pojesti; *Bosn.* pojisti, popojisti; *Croat.* pojédam; *Eccl. et Ross.* поѣсть, поѣдать, поядать, закушать, закушивать; zjeść jedno po drugim, nach einander auffreſſen, aufzehren, aufeſſen. Szarańcza pojadła, co pozostało od gąsienic; a chrząszcz pojadł, co pozostało od szarańczy. *Radz. Joel.* 1, 4. Odjął wilkowi owce, a sam je pojadł. *Biel. Św.* 119 *b.* Często insi pojedzą, co oni oskubią. *Pot. Pocz.* 204. (inszy sieje, inszy żnie). Mówili bestyi: wstań, a pojedz mięsa bardzo wiele. 1 *Leop. Dan.* 7, 5. Nie bójcie się ludzi tych, bo nie inaczy jak chleb możemy je pojeść. 1 *Leop. Num.* 14, 9. Więcéj panów słudzy, niż psi pojedli. *Cn. Ad.* 1038 Mieczem i ogniem wszystko się pojadło. *Jabł. Tel.* 233. (poniszczono). Strojnat zabił Mindaka, Strojnata Wojsak, Wojsaka Lew, i tak się to potym złe samo pojadło. *Biel.* 152. Gada, jakby całego świata rozumy pojadł. *Teat.* 14, 107. *et* 35, 108. als wenn er die Weisheit gefreſſen hätte. Faryzeuszowie rozumieli o sobie, że wszystkie rozumy na świecie pojedli, i chcieli być za najuczeńsze widziani. *Dambr.* 453. *Teat.* 16. *c*, 78. *ib.* 26. *b*, 61. — §. Pojadać po czym, *superedere. Cn. Th.*, nach etwas eſſen, nachbeißen. — §. Pojadać sobie, *passim esitare. Cn. Th.*, mit Gemächlichkeit langſam eſſen. Przyszedł tam z ludem swym spracowany, a tam pojedli i *odpoczynęli. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 16, 14. Wwiedź go do domu twego, aby pojadł chleba. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 13, 18. — *§. Pojeść się z kim, pogniewać się, do zęba pokłócić się, ſich mit einem entzweyen. Wrzkomo się pojadła z mężem; *odium cum conjuge assimulat. Żebr. Ow.* 169.

POJĘTNOŚĆ, POJĘTOŚĆ, POJĘTLIWOŚĆ, ści, *ż.*, łacność pojęcia rozumem, Leichtigkeit zu begreifen, Faſſungskraft, Gelehrigkeit; *Boh.* gemnost, rozumitedlnost, schopnost; *Slov.* schopnost; *Vind.* sapopadnost, sapopadezhnost, primezhnost, perkladnost, navuzhlivost, podvuzhlivost, umnost, primlivost, sastoplivost; *Ross.* понятіе, понятность, переимчивость; *Eccl.* достижное, поятиѥ. Pojętność miałem wielką; ale wstręt od nauk jeszcze większy. *Kras. Doś.* 24. Pojętliwość, którą mię obdarzyła natura, posłużyła mi do tego, żem prędko rozumiała język Polski. *Kraj. Pod.* 11. Że bóg, wszystkich rzeczy początek, jest dobrym, pospolita ludzkich rozumów dowodzi pojętość. *Bardz. Boet.* 88. (sam prosty rozum).— §. *Passive*, n. p. Przedtym zawiłość, niewyrozumiałość i ciemność, wszystkich nauk czyniły ozdobę; teraźniejsi o samę starają się łatwość i pojętość. *Mon.* 73, 133. (zrozumiałość). Niepojętość, niemożność być pojętym, niedościgłość *Ross.* непостижимость, непостижность. POJĘTNY, a, e, POJĘTNIE *adverb.*; §. 1 a) *phys.* pojętny siecią, ręką, którego łacno dostać, poimać, *comprehendi facilis. Cn. Th.*, leicht aufzufangen, leicht zu umfaſſen, zu faſſen; (cf. *Ross* понятые chłopi, co pomagają chwytać zbiegów). Niepojętny, niepojęty ręką, nieujętny. *Cn. Th.* 514. — b) *Activ.* Pojętny, *pojemny, obejmujący; umfaſſend, in ſich faſſend. Bańka pojemna, jest ta, w którą wódka ciecze, gdy w drugiéj palą, *vas recipiens. Śleszk. Ped.* 408. — §. 2) *Metaph.* a) *passive:* Pojętny rozumem, ku pojęciu łacny, wyrozumny. *Cn. Th.*, faßlich, leicht zu faſſen, verſtändlich; *Boh.* obsahlý (cf. osięgnąć), pochopitedlný, postihlý, rozumitedlný; *Slov.* wistižitedelni; *Vind.* sapopadliu, primliu; *Ross.* понятный; *Eccl.* поятный, (поятельно *comprehendendum est*). Niepojętny, niepojęty, nieobjęty rozumem. *Cn. Th.* 514. pod zmysły niepodpadający. *Włod.*, *Vind.* nesapopadliu, neprimiliu, nesastopliu; *Ross.* неисповѣдимый, непостижимый, непостигаемый; *Eccl.* непоятенъ, необумѣнный. Chciał mówić, nie domawiał, często jąkał słowa, Przerwana, niepojęta, i bezsensna mowa. *Jabł. Tel.* 86. (cf. *Ross.* понятое zapłata przynoszącemu instrukcyą albo ukaz). b) *Active:* Pojętny człowiek, pojmujący rozumem łacno. *Cn. Th.* pojetliwy, gelehrig, von offenem Kopfe, ſchnell begreifend; *Boh.* gemný, schopný; *Slov.* schopný; *Vind.* navuzhliu, podvuzhliu, umen, sapopadezhen, primezhen, dershezen, perkladen; *Ross.* переимчивый, одумчивый. Niepojętny, tępy, niedowcipny, nieczuły. *Cn. Th.* 514, *Ross.* несвѣдомый; *Eccl.* злопоятный. POJĘTY, *ob.* Pojąć.

POJEŹDZIĆ, *ob.* Pojechać. POJEZDNY, a, e, pojazdowy, od pojazdu, von der Kutſche, oder irgend einem Fahrzeuge. Słyszysz, już skrzypią pojezdne zawiasy. *Hor.* 2, 87. *Nar.*

POJEZNY, a, e, do jedzenia, śniedny, jadalny, eßbar. Z pszenicy wąsatki karmia, iż jest ostra, nie jest bydłu sprawna i pojezna. *Haur. Sk.* 57.

POJEZUICKI, a, ie, przeszłojezuicki, dawniéj do Jezuitów należący; nach den Jeſuiten heimgefallen, ehemals jeſuitiſch, exjeſuitiſch, nachjeſuitiſch. Dobra pojezuickie na fundusz edukacyi obrócono. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 258.

POJMANIEC, POJMUJE, *ob.* Pojąć, poimaniec.

"POJNY, a, e, pity, pojący, trinkbar, durſtlöſchend. Pojne złoto tocza w korytach jéj rzéki. *Przyb. Milt.* 93.

POJRZEĆ, POJŹRZEĆ, "POIRZEĆ, "POŹDRZYĆ, *intr. niedok.*, spojrzeć, *f.* spojrzy *dok.*, Pozierać *contin.*, okiem na co rzucić, patrzeć, (cf. poglądać); *Boh.* pohlednauti, pohljdnauti; *Carn.* posiram se; *Vind* vgledati, gledovati, sameshati; *Croat.* poglédam; *Bosn.* pozriti, pogledati; *Rag.* pozritti, poziram; *Ross.* воззрѣть, воззрю, взираю, взглядывать, (позоровать patrzeć na widowiskach); *Eccl.* къзрѣти, взирати; hin ſchauen, hin blicken. Rzekł do chłopca swego, wstąp' wyżéj, pojźrzyj ku morzu! który gdy wstąpił i poglądnął, rzekł: niemasz nic. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 18, 43. Pojźrzałem oczyma swemi, i ujźrzałem niewiastę po prawéj stronie. *ib.* 4 *Ezdr.* 9, 38. Ścieżki téj nie widział ptak, ani na nię pojźrzało oko sępowe. 3 *Leop. Job.* 28, 7. (poglądnęło. 1 *Leop.*). Nie tylko aby się tam cisnąć, abo iść mieli, ale ani tam pożrzą. *Rej. Post. D d* 6. Pojrzawszy na siebie zamilczeli. *Falib. Q* 2. Pawik, gdy ogon rostoczy ubogi, Wnet mu myśl zginie, gdy poździy na nogi. *Rej. Zw.* 219. Ubogi człowiek żałobliwie na mię "pośrzał (pożrzał, pojrzał). *Sienn.* 491. Nie śmieją mi już śmiele pojrzeć w oczy. *Ryb. Ps.* 10. Kalipso z oka pozierała na Mentora. *Jabł. Tel.* 9, (*ob.* Oko). Słucha go, a poziera nań z oka. *Jabł. Ez.* 32. Marsem spojrzawszy, krzyknie groźnie. *Teat.* 29, 71. Eliza wczoraj ostro spojrzała, Możem dał powód urazy. *Kniaź. Poez.* 1, 34. Pojrzyj, jakie to budowanie. *Sekl.* 13, «*not.* wej! uważaj, zważaj, bacz.» Wysłuchał mię bóg, i pojźrzał na pokorę moję i baczył na frasunek mój. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 9, 45. Spojrzyj wysoko, Spojrzawszy uważ głęboko, Kto te niebiosa budował. *Dar. Lot.* 3, 23. Spojrź na ludzkie zabawy Po świecie, co ich za sprawy. *Dar. Lot.* 6. Trzeba im przebaczyć, i na te ich zbrodnie pojźrzeć z oka. *Tward. Wł.* 84. (patrzeć przez szpary). — POJRZENIE, spojrzenie, pozieranie *subst. verb.*, §. a) wejrzenie, das Hinblicken, Hinſchauen; *Bosn.* gléd, pogléd; *Rag.* pogléd, izgléd; *Vind.* vgled, pogled, sagled, nagled, nameshik, sameshik; *Croat.* pogléd, vid; *Ross.* взоръ, взглядъ, взглядываніе. Z téj wieży było pojźrzenie na dół bardzo przykre. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 13, 5. — §. b) To, na co poglądamy, co widzimy, pozor; der Anblick, die Geſtalt. Nie sądźcie wedle pojrzenia, ale sądźcie sprawiedliwie. *Sekl. Joan.* 7. Był Fryderyk pojźrzenia wesołego i wspaniałego. *Krom.* 774. Z pojrzenia bywa poznan mąż, a po obliczu bywa poznan mądry. 1 *Leop. Syr.* 19, 26. Strasznego nazbyt był pojrzenia, jak błyskawica. *Odym. Św.* 2, *L l* 3. — §. Pojrzenie, plac niezasłoniony, do patrzenia wolny, prospekt. *Cn. Th.* die Ausſicht. Koło tego miasta pojrzenie wszędy wesołe. *Biel.* 720. Z miejsca tego na miasto piękne pojźrzenie. *Warg. Radz.* 46. Z pagórków na morze bliskie pojrzenie było. *Warg. Cez.* 64. Pojrzenie komu odjąć, światło mu odjąć. *Cn. Th.* einem die Ausſicht, das Licht benehmen.

PÓJŚĆ, "POIŚĆ, poszedł, poszła, *f.* pójdzie *intr. dok.*, (*ob.* Iść *niedok.*, *ob.* Pochodzić *contin.*); *Boh.* pogjti, pošel, pogdu, půgdu, (popogjti, popošel, popogdu *paululum progredi*); *Sorab.* 2. pojhisch; *Sorab.* 1. ponhdu, ponhdžem; *Carn.* pojdem; *Vind.* poiti, poidem; *Bosn.* pocchi, pojiti; *Rag.* pôchi; *Dal.* poyti; *Croat.* pohájam, pohodilszem; *Ross* пойти, пошелъ, пойду, походить, похожу, похаживать; cf. *Graec.* φοιτᾶν, *Jon.* φοιτεῦν; *Celt.* pedd); pójść gdzie, pójść dokąd, wohin gehen, kommen. "Podźwa, "pojdziewa, "podźma, "pomy, "podźta, *Dual. obs.* pojdźmyż, pójdźcie, gehen wir, laßt uns hingehen, geht hin! Podźma Tytyrze, podźma, a błagajmy modlitwą boga. *Past. Fid.* 51. Postoj! gdzie idziesz? "pojdziewa zarazem. *Zebr. Ow.* 289. Podźważ o duszo moja wziąwszy krzyż swój za tym panem. *Groch. W.* 196. Rzekł jeden do drugiego; już pomy wyżéj na tę górę. *Rej. Wiz.* 165. Podźwa do igrania. *Past. Fid.* 70. Wszystko odprawiwszy, do kościoła "poszto, tamże dzięki bogu czyniono, *itum est. Krom.* 678. man gieng in die Kirche, es wurde in die Kirche gegangen. Pójdź Kubo do wójta! *Cn. Ad.* 882. (*ad judicium adsis*, śmierć nieubłagana). Sówka woła: pójdź. *Cn. Ad.* 1075. (sówka na dachu kwili, komu umrzeć po chwili!). Na pokój z ciała poszedł. *Sk. Dz.* 507. Na wieczny pokój poszedł. *ib.* 824. do ojców, do przodków, do nieba poszedł = umarł, er iſt heim gegangen, geſtorben. Charlał, charlał, ażci poszedł. *Rej. Zw.* 60. Pódźno Wc Pan prędzéj. *Teat.* 7, 96. Pójdź sam tu! *Zabł. Amf.* 40, *Boh.* pod' sam; *Dal.* hodi simo; komm her, (geh her!). Uczyń panie doskonałe "poszcie (pójście) moje w drogach twych, aby się nie poruszyły ślady moje. *Wróbl.* 31. (*gressus meos*, chód mój, kroki moje). Poszło mu w pięty, *ob.* Pięta. — Pójść za kim, iść za jego śladem, einem nachfolgen, *pr. et tr.* Za nim już wszędy dobrowolnie pójdzie, jak baranek za owcą. *Gorn. Dw.* 349. Za mężem pójdziesz? R. Idą przed mężem poczciwe, (giną, umierają). *Bardz. Trag.* 479; *distng.* pójść za mąż, *ob.* niżéj. Dobrze mówisz, pójdę za radą twoją. *Teat.* 30. *b*, 11. jéj się będę trzymał, ich werde deinem Rathe folgen. *Philtrum*, trunek, który w gamractwie dla miłości bywa zadawan, "nasięrza, szalona miłość, pójdź za mną, niektórzy zową. *Mącz.*, ein Liebestrank. Trunek miłości, pójdź za mną, zadanie miłości. *Volck.* 702. podarek zaletny, miłośniczy podarek. *Dasyp. X x* 1 *b*, *Eccl.* блудопитіе. — Pójdź precz! geh weg! Pójdź mi z oczu, niecnoto! *Boh. Kom.* 1, 54. Pójdź ode mnie daleko, odtąd ciebie ani widzieć, ani chcę słyszeć. *Zabł. Amf.* 70. Nie potrzebuję ciebie, pójdź sobie! *Teat.* 41. *c*, 333. geh deiner Wege! Kiedy tu tylu panów, pójdę z tego domu! *Teat.* 19. *b*, 42. Przyszedłeś, widziałeś, poszedłeś. *Zab.* 7, 212. *Koss.*, (cf. *venit*, *vidit*, *vicit*). *Slov. Prov.* Urobił złe, i šeł preč; źle zrobiwszy poszedł. Nie potrafisz, żebyś ztąd na sucho poszedł. *Boh. Kom.* 1, 68. żebyś uszedł, umknął się; du ſollſt nicht ungeſtraft weg kommen, davon kommen. *Emphat.* Poszedł = uciekł, w nogi, umknął, er hat Reißaus genommen. Orzeł poszedł w powietrze piórami lotnemi. *P. Kchan. Orl.* 1, 97. wzbił się, er ſchwang ſich in die Lüfte. — §. Pójść w grę jaką. *Teat.* 1, 24. wdawać się, zaczynać jaką grę; ſich in ein Spiel einlaſſen, mitge-

hen, Parthie machen. Czy pan Błażej nie pójdzie w karty? *Teat.* 52. *d*, 103. Z sąsiadem poszliśmy w pikietę. *Pot. Jow.* 190. *Similiter:* Siostr uczonych spytała, w te słowa poszedłszy; *doctas sic est affata sorores. Żebr. Ow.* 112. (taką mowę zagaiwszy). — §. O zakładbym poszedł, że.... *Teat.* 27. *c*, 76. eine Wette anſtellen. — §. Poszli do broni, ledwieśmy ich rozwadzili. *Warg. Radz.* 180. porwali się do broni, ſie griffen zum Gewehr, fingen ſich an zu hauen. Chciał więcéj mówić, ale wojsko na wrzawę poszło *Zab.* 15, 270. zaczęło wrzawę robić, fing an zu lärmen. — Pójść na kogo natrzeć nań, auf einen losgehen. Słusznieś poszedł w tym pismie na heretyków. *Twor. Wiecz. a* 2. — §. Pójść z kim, postępować, czynić z kim; mit einem verfahren, zu Werke gehen. Pójdźmy z sobą otwarcie. *Teat.* 58, 272. — §. Pamięć tak wielkich rzeczy była trwalsza, i na potomne czasy poszła. *Birk. Dom.* 113. utrzymała się, rozszerzyła się, iſt auf die Nachwelt gekommen. — §. Pójść, minąć, przeminąć, zginąć, zniszczeć; vergehen, vorüber gehen. Poszło wszystko. *Cn. Ad.* 908. (już po wszystkim). Przypatrz się jeno ludziom i domom bogatym, poszło! niemasz nic! *Hrbst. Nauk. C* 2 *b.* Dymem poszło. *Cn. Ad.* 909. in Rauch aufgehen. Wiele miast z dymem ku górze poszło. *Falib. U.* Jak kościoł tak fara poszła ku górze dymem. *ib. U.* Rady ich w dym poszły. *Sk. Dz.* 371. w dym się obróciły, zu Rauch geworden. Cały okręt w popioł poszedł. *Zab.* 3, 265. (zu Aſche geworden, w perzynę). Zapędy ich na wiatr poszły. *Pilch. Sall.* 36. in die Lüfte verflogen. Żagiel okrutnym wichrem rozerwany, poszedł w nawałności. *Birk. Dom.* 111. porwany przepadł, wurde von den Fluthen fortgeriſſen. Pójdą traktaty do biesa, jeśli mu nie odda towarzysza. *Białob. Odm.* 17. Te wydatki czy pójdą na darmo! *Teat.* 33. *d*, 54, czy marnie przepadną, umſonſt verfallen. Żadna dobra rzecz nie pójdzie bez pomsty. *Wróbl.* 7. nie zostanie, ohne Belohnung hingehen, ausgehen. Mahometa dziwy wszystkie w bajki poszły. *Paszk. Dz.* 78. pokazały się być bajkami, obróciły się w bajki, stały się niemi, ſind zu Fabeln geworden. W co pójdzie mój honor, co ludzie powiedzą? *Boh. Kom.* 1, 246. was wird aus meinem guten Namen werden? wie wirds mit meiner Ehre ſtehen? W cożby poszedł leyl miły, Gdyby przez twą śmierć jego trudy marne były? *Min. Ryt.* 2, 220. w coby się obrócił? was würde aus ihm werden? Najpiękniejszy z kozłów pójdzie tobie bogini na ofiarę! *Stas. Num.* 2, 63. (obrócony, poświęcony będzie na ofiarę). Już wszystko com wycierpiała, poszło w niepamięć. *Stas. Num.* 2, 109. oddane jest niepamięci, iſt der Vergeſſenheit übergeben. Poszły bogów przybytki w opryszków rozbójnie. *Hor.* 1, 159. *Nar.* przemieniły się, verwandelten ſich. Furya onéj choroby niejako uśmierzyła się, i w dłużą poszła. *Wys. Aloj.* 368. zog ſich in die Länge. Poszedł grzech w politykę, w grubijaństwo cnota, W zbytek potrzeba, z męstwa stała się pieszczota, Poszło w ceremonią nabożeństwo stare. *Pot. Pocz.* 669. uchodzą za to, für etwas paſſiren, gelten. — Teraz to w modę poszło, źle o drugich mówić. *Teat.* 15. *c*, 5. w modę weszło, es iſt Mode geworden, zur Mode geworden. — §. Pójść na co, (cf. pochodzić na co), podobieństwem do czego się zbliżyć, podobnym być albo się stać do czego, wyjść na co, nie ujść czego; auf etwas hinausfallen, ausgehen, einer Sache gleich kommen, ähneln, ähnlich werden, an Aehnlichkeit beykommen. Drzewo to gałęziste, wysokie, smagłe, kształtem na drzewo dębowe poszło. *Jer. Zbr.* 2, 100. Coś na bohatera strasznego poszedł. *Kłok. Turk.* 117. Język Arabski siła poszedł na Żydowski i Chaldejski. *Paszk. Dz.* 149. Poszliśmy na chorego, który niesmacznych lekarstw zażywać nie chce. *Leszcz. Gl.* 2. Liczą ustawicznie dni i kwartały, więcéj coś poszli na kupce aniż na żołnierze. *Birk. Kaz. Ob. G* 2 *b.* Bardzo na to poszli synaczkowie twoi, W postawie, w obyczajach, jakby byli moi. *Biel. S. M. C.* To coś bardzo na sen poszło. *Gorn. Dw.* 407. *Comp. Med.* 698. Długi kamień, na stoł coś poszło, stał we środku. *Pot. Arg.* 282. — *Aliter:* Trunek, który północnemu na zdrowie pójść może, byćby mógł dla Włocha trucizną. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 47. do zdrowia służyć, zur Geſundheit dienen. — §. Pójść za kogo *de feminis:* nubere, (einen Mann) heirathen, einen zum Manne nehmen, ihm ſeine Hand geben. Jeżeli nie pójdziesz za Walerego, to za nikogo więcéj. *Teat.* 36, 64. Ociągała się pójść za niego, bojąc się pasierba. *Pilch. Sall.* 31. Kasia źle bardzo poszłaby za mąż, jeżeli nie za mnie. *Zabł. Bal.* 13. Widział stracone swe nadzieje przez za mąż pójście królowéj. *Niemc. Król.* 2, 43. durch die Heirath. — §. Pójść zkąd = pochód swój mieć zkąd, wszczątek zkąd mieć, (*ob.* Pochodzić z kogo, od kogo); herkommen, abſtammen, ſein Herkommen haben. Człowiek ten z uczciwych rodziców poszedł. *Baz. Hst.* 31. Z Abraama poszedł Izaak. *Sekl. Math.* 1. »*not.* narodził się.« Syn boży swoje rodzenie, *poszcie (pójście) z boga być mieni. *Biał. Post.* 84; *poszczie. *Kucz. Kat.* 164. Ten, który *poście swoje ma z ojców wedle ciała, t. j. który się człowiekiem urodził, jest bogiem nade wszystkie. *Salin.* 2, 393. *ib.* 2, 161. — §. Poszło mu oko, białkiem mu zaszło, *laborat glaucomate. Mącz.*, das Auge hat den Staar bekommen, es hat ſich ein Häutchen darüber gezogen. Oczy mu bielmem poszły. *Budn. Tob.* 6, 8. (bielmo ma na oczu. *Bibl. Gd.*). Oczy moje poszły *bilmem. 1 *Leop. Job.* 16, 17. (powieki moje zaćmiły się. 3 *Leop.*). Oczy pochodziły zaćmieniem. *Ezop.* 95. Oczy koniowi mgłą poszły. *Cresc.* 540. Oczy jego już były poszły, tak że już nie mógł widzieć. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 3, 2. (poczęły się były zacimiać. *Bibl. Gd.*). ſeine Augen waren dunkel worden. §. Poszło co dobrze, źle, powiodło się dobrze lub mniéj dobrze; es geht, geht von Statten, gut, ſchlecht; *Ross.* сходиться, сойдется. Że było pieniędzy dostatkiem, poszło wszystko i prędko i dobrze. *Kras. Doś.* 256. Nie poszło mu to. *Cn. Ad.* 640. (nie padło jako chciał; nie poszczęściło się; omyliła go nadzieja). Myślili fortecy dobywać; jeśliby im to nie poszło, przyległości pustoszyć. *Warg. Cez.* 42. (gdyby się to im nie udało). Porozumiejmy się, za czym nam dobrze rzeczy pójdą. *Teat.* 24. *c*, 38, (cf. smarownie). O przedziwnie nam poszło. *Teat.* 30. *b*, 8. Widzę, że poszła dobrze moja prośba.

Warg. Wal. 185. (skutkowała). Zapomnij o nim, a wszystko lepiéj pójdzie. *Teat.* 9. *b*, 99. Datek boży zostawia sprawiedliwym, a pomnożenie jego będzie miało *poście na wieki. 1 *Leop. Syr.* 11, 17. (powód dobry. 3 *Leop.*; powodzenie, postępek dobry). — Obraza mego bóstwa nie pójdzie bezkarnie, Wzniecę pożar niezgody, a ty zginiesz marnie. *Dmoch. Il.* 83. nie ujdzie, wird nicht für genoſſen hingehen. Nie pójdzie tedy ta obmowa żadnemu heretykowi, nie pójdzie; ale raczéj każdy taki starać się winien, aby srogiego dekretu bożego uszedł. *Smotr. Apol.* 17. nie płaci, nie służy. — §. Pójdzie-li mi o rzecz małą, tedy tę dam, a pójdzie-li o wielką, tedy się wymówię. *Gorn. Sen.* 314, *ob.* idzie o co, gra idzie o co; es iſt um etwas zu thun, es geht um etwas Großes, Kleines.

*POJŚRZODEK, *ob.* Pośrzodek.

w *POJU, *ob.* Pogotowiu.

POJUCZYĆ, *f.* pojuczy *cz. dok.*, juki pogurtować, mit dem Saumſattel ſatteln. Seraskier wielbłądy pojuczył. *Jabł. Buk. J* 2 *b*, (*ob.* Juki).

POJUSZYĆ, *f.* pojuszy *cz. dok.*, juchą pokalać, mit Jauche beſudeln, blutig machen. Spadł z konia, i ziemię krwią pojuszył srodze. *Ow. Ow.* 226. Już się była puściła z jadowitéj gęby Posoka, i zielone trawy pojuszyła. *Otw. Ow.* 105.

POJUTRZE *adverb., et subst.*, dzień po jutrzejszym dniu następny, Uebermorgen; *Boh.* pozegtřj, pozeytřj; *Slov.* pozaitra, pozaitri, pozitri, zagutro, ponazegtřj, pozitra, pozíterku; *Sorab.* 1. zayutžischen, ſajuzischim; *Sorab.* 2. pseches witsche: *Carn.* pojutreshnem; *Vind.* pojuterſhnem, pojutriſhnem, zheſjutru; *Croat.* pozutra, prekzutra; *Dal.* prikozutra; *Slav.* prikosutra; *Rag.* prikosùtra, ôndan, (cf. ongi, onegdaj); *Bosn.* prikosjutra, prikosjuttra; *Ross.* послѣ завтра, завтра. POJUTRZEJSZY, a, e, übermorgend; *Slov.* pozytřegši; *Carn.* pojutren; *Vind.* pojuterſhni, pojuterſhen, zheſjutern, pojutern; *Rag.* prikosjutrasegni; *Ross.* послѣзавтрѣшный. Pojutrzejszy dzień *Boh.* pozeytřek.

POKĄD *adverb*; *Boh.* pokud; *Slov.* pokud; *Ross.* покудова; *tempor. et loci*, póki, wie weit, wie lange. Pokądże będzie się wywyższał nieprzyjaciel nade mną? *Radz. Ps.* 13, 3. Bellona! a pokądże twa wściekłość szalona Okrutnie nieszczęśliwy lud nasz niszczyć będzie? *Zab.* 15, 146. Do pokąd duch w ciele, wieczna przyjaźń. *Teat.* 43. *c*, 165. (póki jeno). — §. Potąd-pokąd = póty-póki, ſo lange-bis. Potąd tu zostaniesz, pokąd nie zapłacisz. *Tr.*

POKADZIĆ *cz. dok.*, po czym okadzić, chwilę nakadzić, etwas beräuchern, ein wenig räuchern; *Sorab.* 1. pokadžam; *Vind.* pokaditi, pokadivati, povoditi, povojati; *Croat.* pokagyújem; *Ross.* покадить. Pokadzenie *Vind.* pokadilu.

POKAIĆ się, *f.* pokai się *recipr. dok.*, Pokajać się *niedok.*, upamiętać się w grzechach, przykład sobie od skruchy brać, z żalem poprawić się; ſich ein Beyſpiel zur Beſſerung nehmen, Buße thun, das Gethane bereuen und ſich beſſern; (*Boh.* pokanj činit; *Bosn. et Slav.* pokajatise *taedet*; *Croat.* pokajatisze, pokajamsze *conteror, poenitet me; Ross.* покаяться, покаяние pokuta, покаянникъ pokutujący, покаянная izba skazanych na śmierć). Grzech jawny widzimy; ale pokajania grzeszącego i prędkiéj odmiany nie widzimy. *Sk. Żyw.* 1, 68. Pokaj się od téj złości twéj *Budn. Act.* 8, 21. Pokajcie się, bo przybliżyło się królestwo niebieskie. *Budn. Math.* 4, 17. Najprzedniejsza broń nasza w pokajaniu a modlitwie. *Modrz. Baz.* 509. Odpuści nam to bóg, bez pokajania naszego? *Orzech. Qu.* 180. Żadna insza nadzieja nie ma być nasza, jedno w uznaniu grzechu, a w pokajaniu jego. *Rej. Post. B* 5. Słusznie odniósł za swe okrucieństwo i niepokajane serce karanie. *Sk. Żyw.* 107 *b.*

POKAŁ, *ob.* Puhar.

POKALĚCZYĆ, *f.* pokaléczy *cz. dok.*, poranić, verwunden. Trzewiki bardzo ciasne nogi mi pokaléczyły. *Boh. Kom.* 2, 381.

POKALIĆ, *f.* pokali *cz. dok.*, Pokalać *niedok.*; *Boh.* pokaliti, ukaliti; *Slov.* poškwrnugi, *ob.* Poskwernić; *Vind.* poskurniti, pogerditi, obmadeshuvati; *Slav.* zamerljati; *Bosn.* iskagliati, pohallaviti, ohallaviti, oghnusiti, izghnusiti, izbergljati; *Eccl.* окаляти; (*Ross.* окаливать osrać), *Ross.* скверннть, скверннвать, замарать, замарывать; poplugawić, posmolić, nieczystym uczynić, ponieczyścić; beſudeln, beſchmieren. Posoką psią na większe naśmiewisko, ciało jego pokalili. *Birk. Gl. Kun.* 23. Paw' bardzo się strzeże, aby swego gdzie nie pokalał ogona. *Haur. Sk.* 131. Nie to, co wchodzi w usta, pokala człowieka; ale to, co wychodzi z ust, pokala go. *Radz. Math.* 15, 11. Prawo tych mieczem karało, którzy cudze małżeństwo pokalali. *Kosz. Lor.* 64. Co tego chleba jeść będą, pokalają się. *Radz. Hos.* 8, 4. *Sekl.* 77. Niepokalany, czysty, bez plamy, unbefleckt, *Eccl.* бескрънньнъ, неискоусобрачьнъ, неискусобрачная, неискусомужная, (cf. prawic, prawiczka, panna, dziewica). Panienkę z łoża od siebie niepokalaną wypuścił.. *Sk. Dz.* 173. Niepokalana Marya, bo jest panną. *Zach. Kaz.* 1, 181. Niepokalane poczęcie *Vind.* zhistu spozhetje.

*POKAMIENIĆ, *ob.* Pobrukować.

POKAPAĆ *med. dok.*, przez chwilę nakapać, ein wenig worauf hin träufeln; *Vind.* pokapluvati; *Ross.* покапать.

POKĄPAĆ *cz. dok.*, jedno po drugim chwilę wykąpać, nach einander hin baden; *Ross.* покупать.

POKAPŁUNIĆ, *f.* pokapłuni *cz. dok.*, jednego koguta po drugim okapłunić, einen Hahn nach dem andern kapaunen. — *Fig.* Jakoby ich powarzył, jakby pokapłónił. *Pot. Arg.* 675. skrzydła zwiesili, ſie ließen die Flügel hängen, wie kapaunte Hähne.

POKARAĆ, *f.* pokarze *cz. dok.*; *Boh.* pokarati, potrestati; *Dal.* pokarati *castigare*; *Bosn.* pokarati, pokoriti *castigare, objurgare*; *Croat.* pokarati *objurare, reprehendere*, pokaranye = strofowanie; *Ross.* карать, покарать = karać, ukarać; (*Eccl.* покаряю *subjicio, subdo*; покаряюся *submitto me, obedio*); raz poraz ukarać, nach einander ſtrafen, beſtrafen; (*Vind.* pohſtrafati, pokaſhtigati). Bóg pokarał złość tego gubernatora, naprzód trądem.... *Boter.* 4, 201. Pokarać na życiu, *Eccl.* показнити, (*ob.* Kaźń). Jezus tak pokarany, ile były zasłużyły grzechy nasze.

W. Post. W. 292. — §. Pokarać kogo z czego, strofować go, obwinić, zaskarżyć, jemanden eines Verbrechens (ſtrafen) ziehen. Tego nikt z grzechu pokarać nie może, kto mówi prawdę. *Rej. Post.* P 2. (*Croat.* pokarávecz *objurgator*). Jezus, którego żaden z grzechu pokarać nie może, cierpi za grzechy. *W. Post. Mn.* 436.

POKARBOWAĆ, *f.* pokarbuje *cz. dok.*, karby poczynić, porzezać; Kerben machen, bekerben, einkerben. Skórę jakby pokarbował. *Bardz. Trag.* 497. Kogo już szóste pokarbują krzyże, próżno się stroi. *Pot. Jow.* 136.

POKARESOWAĆ, *ob.* Karesować.

POKARM, u, *m.*, POKARMECZEK, czku, *m., dem.*; *Boh. et Slov.* pokrm; *Croat.* hrana, hranenye; *Dal.* hrana; *Ross.* прокормъ; §. a) karmia, strawa, die Nahrung, die Speiſe. Jak pokarm, którym człowiek posila ciało swoje, rozmaity jest, tak i pokarm duszy. *Karnk. Kat.* 425. Żadne złączenie tak mocne nie jest, jak pokarmu z ciałem naszym, który się obraca w kości nasze, w żyły i w każdy członek nasz. *Sk. Kaz.* 285. Pokarm, wszystko to, co my pożywamy. *Salin.* 4, 434. Pokarm zdrowie zachowuje Pomierny, a zbytni psuje. *Cn. Ad.* 885. Duchowny pokarm, ciało i krew' Pańska. *Karnk. Kat.* 163, cf. obrok duchowny. *Sk. Dz.* 145. Sakrament ciała bożego pokarmem podróżnych ludzi zowią, że jest duchownym pokarmem, którym się w pielgrzymowaniu tego żywota zasilamy, i iż nam drogę do wiecznéj szczęśliwości gotuje. *Kucz. Kat.* 2, 403, (cf. wijatyk). — Wyjmuj pierś rychło do jego usteczek, Z któréj wysysać zwykł swój pokarmeczek. *Groch. W.* 563. Doktor chciał widzieć pokarm mamki jego. *Teat.* 18. *b*, 44. (mleko z piersi). Niewiastom pokarm zginął. *Warg. Radz.* 111. (mléko w piersiach do karmienia niemowląt). Przytrafia się nabrzmienie piersi tym, które już odkarmiwszy dziecię, pokarmu stracić nie mogą. *Perz. Lek.* 288. — *Fig. transl.* Życie osobne dodaje pokarmu melancholii. *Kłok. Turk.* 163. (podnieta, żywioł). Ogień bez żagwi albo pokarmu nie może wytrwać. *Syxt. Szk.* 151, (*ob.* Podnieta, podżoga). — §. b. Pokarm, podkarm, popas, miejsce popasania koni w drodze; die Futterungsſtation, das Futter. Wyprowadził go na piérwszy pokarm z miasta, i tam się z nim pożegnał. *Lub. Roz.* 525. Rotmistrze aby się na noclegach i pokarmach skromnie zachowali. *Vol. Leg.* 3, 790. POKARMIĆ, *f.* pokarmi *cz. dok.*, Pokarmiać *niedok.*, Pokarmować, pokarmuje *contin.*; *Boh.* pokrmiti; *Ross.* покормить, покармливать; podkarmić, dać nieco podjeść komu, ein wenig füttern, ein wenig freſſen oder zu ſpeiſen geben. — *Fig.* Patrząc na całowanie, na ściskanie, za bodźce, za pochodnie, za pokarmowanie szaleństwa bierze wszystko; *pro cibo furoris. Zebr. Ow.* 152, (*ob.* Podnieta, podżoga). Pokarmiać w drodze = popasać, Futterung halten, Futter machen, einfehren, um die Pferde zu füttern. Już czas był pokarmiać konie. *Wys. Aloj.* 173. Po drogach swe mają stanowiska, tam warzą, pokarmiają. *Paszk. Dz.* 109. Dwanaście mil jechał, nie pokarmując. *Syr.* 725. (bez popasu). Diogenes pokarmując w karczmie, widział przejeżdżającego Demostenesa. *Lub. Roz.* 12. POKARMOWY, a, e, od pokarmu, Nahrungs-, Speiſe-; *Boh.* pokrmný. Pokarmowy kanał w gardle się poczyna; nim pokarm i napój przechodzi do żołądka. *Kluk. Zw.* 1, 38; gardziel. *Wejch. Anat.* 112.

POKARNY, a, e, przykładnie karzący, exemplariſch beſtrafend. Pomsty pokarnéj wyroki nieuchronne zgubę za zdradę ci gotują. *Zimor. Siel.* 336. Za takie występki gardłem, uczciwością, konfiskatą karzą, albo jak *jurisperiti* zowią, winą pokarną albo kryminalną. *Vol. Leg.* 3, 69. *Actio criminalis*, występna albo pokarna, dlatego tak rzeczona, iż karanie niesie onemu, który wystąpił, gdy będzie pokonan. *Szczerb. Sax.* 4.

POKARTOWAĆ, *ob.* Kartować.

POKĄSAĆ, POKĘSAĆ, *cz. dok.*, kąsając pogryźć, pogłodać, nieco ukąsać; beheißen, nach einander beißen, anbeißen; *Sorab.* 1. pokuszam; *Ross.* изкусать, изкусывать. Liszka, iżby nie sama tylko była kęsa, [=kusa. 7] radziła inszym, aby sobie także ogony pokęsiły. *Ezop.* 61.

POKAŚLEĆ, POKASZLEĆ, *f.* pokaśle *intr. dok.*, pokaszluje *cont.*, Pokaśliwać *cont. frequ.*, raz po raz kaśleć, öfters nach einander huſten; *Ross.* покашливаю, покашляю. Kiedy niekiedy pokaszluje. *Teat.* 37, 152. W mówieniu często pokaśliwać, przykro jest. *Eraz. Ob. a.* Ustawiczne pokaśliwanie suche, znakiem suchot. *Krup.* 5, 573. Częste pokaśliwania wielką sprawują niewygodę. *Haur. Sk.* 422.

POKASZCZAĆ, *ob.* Pokościć. POKATECHIZOWAĆ, *ob.* Katechizować.

POKĄTNIK, a, *m.*, pokątny, tajemny człowiek, który się kryje po kątach; ein Winkelhocker, ein einſamer Menſch, ein verſteckter Menſch; *Boh.* potměchut, potměšil; *Sorab.* 1. cžmowak; *Carn.* temnák; *Rag.* tamnik, (cf. ciemny); *Croat.* temnyak; *Bosn.* taman, tamgnak; (*Eccl.* темникъ podrzutek). Sami się odszczepieńcy wydają, że nie są powszechnicy, ale pokątnicy. *W. Post. W.* 407. POKĄTNOŚĆ, ści, *ż.*, potajemność, kryjomość po kątach, die Verſtecktheit. Znak umyślonéj kradzieży jest pokątność, albo skryte rzeczy uniesienie, lub onejże zaprzenie. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 317. POKĄTNY, a, e, POKĄTNIE *adverb.*; *Boh.* pokautny, pokautně; potajemny, kryjomy; verſtohlen, verſteckt, heimlich. Pokątnym mieszkaniem daje się okazya do złego mniemania. *Sk. Dz.* 483. Ci, którzy się z porządnego małżeństwa nie rodzą, ale z pokątnego złączenia. *Petr. Pol.* 424. Mając żonę piękną i cnotliwą, pokątnie się umizga. *Teat.* 15, 110. Pijaństwo, tak jawne, jak pokątne. *Rej. Post II* 5. Opowiadał słowo boże niepokątnie, ale jawnie. *Dambr.* 457. Prawda ma być jasna, ale nigdy niepokątna. *Rej. Zw.* 84. (skryta, ciemna). Człowiek pokątny, albo osobca. *Fredr. Ad.* 94. (pokątnik, cf. odludek). — §. Kamień pokątny. *Bzow. Roż.* 64. kątowy, węgielny, Eckſtein.

POKATOWAĆ, *f.* pokatuje *cz. dok.*, katowskim obyczajem pomęczyć, pokaleczyć; auf Henkers Art zerſtümmeln, zerfetzen, zermartern. Tak go pokatowali, że miejsca nie było na nową ranę. *Tr.*

POKAWAŁKOWAĆ *cz. dok.*, na kawałki podrobić, zerſtücken, in Stücke zerlegen. *Mon.* 69, 586.

POKAWIĆ, *f.* pokawi *cz. dok.*, podrwić głową, poszkapić się; einen Bock ſchießen, ein Verſehen oder einen Verſtoß machen, einen dummen Streich ſpielen. Wiecznie on podrwi i pokawi. *Chrośc. Fars.* 491. Za poźno poznał, że pokawił. *Pot. Zac.* 13. Ani jednego mu nie dali żołnierza, W czym pokawili pułkownicy znacznie. *Chrośc. Fars.* 451. Wiem ja, com zgrzeszył, com pokawił czynem Swym, przetom zwać się twym nie godzien synem. *Min. Ryt.* 3, 285. Malarz pokawił. *Pot. Syl.* 400. chybił portretu.

POKAZ, u, *m.*; *Ross.* показъ; pokazanie, okazanie, okaz, das Zeigen, Erzeigen, Erweiſen. (*Eccl.* показъ przykład, wzór, dowód). Swój najmniejszy pokaz łaski, postawą abo wzrokiem, chce, iżby za drogi skarb przyjmowali. *Gorn. Dw.* 309, *et* 231. POKAZAĆ, *f.* pokaże *cz. dok.*, Pokazywać *frequ.*, pokazuje *praes.*; *Boh.* okazati, (cf. okazać); *Carn.* kasâti, kâshem, (*ob.* Kazać); *Vind.* kasati, pokasati, kashem, perkasati, naozhititi; *Sorab.* 1. pokazuyu, wopokazuyu, dopokažu; *Slav.* kazati; *Rag.* kâzati, ukazati, kazovatti, pokâzati, pokazivati, ukazivati; *Bosn.* kazati, kaziuati, ukazati, pokazati, prikazati, (cf. przykazać); *Croat.* kasati, kasem, zkazati, zkasújem, izkazati, izkasujem, pokazati, pokasújem; *Ross.* казать, показать, кажу, выказать, выказывать. (*ob.* Wykazać); *Eccl.* кажю, являю, сказую; (каꙁати [*instituere* 2], karać, skazać); dać komu co widzieć, ukazać mu co; zeigen, weiſen, ſehen laſſen. Pokaż mi list. *Tr.*, (*Carn.* zhaj). Pokazować co wszystkim za nowinę, abo za dziw = po kolędzie co nosić. *Cn. Ad.* 887. Śmierć pokaże, co kto ma. *Rys. Ad.* 64. (objawi, okaże). Wielkie bóstwa swego pokazanie uczynił Jezus, gdy wodę w wino przemienił. *Sk. Kaz.* 49. (dowód dał). Na pokaznie rzecz dana od kupca, próba, na oglądanie. *Cn. Th.* 821. — *Math.* Pokazanie, *demonstratio. Os. Fiz.* 63, *Sorab.* 1. dopokazano; dowodzenie, das Darthun, Erweiſen. — Głowo moja, dziś masz pokazać, co umiesz. *Teat.* 29, 62. (dziś masz się popisywać). Pokazywać po sobie, z siebie, dawać znać po sobie; an ſich verſpüren laſſen, merken laſſen. Nie pokazujcież tego po sobie, żeście z tego kontenci. *Teat.* 24. *c*, 14. Xiąże Halicki, pokazując z siebie, iż śmierci Wojsiłkowéj nie był winien, z wielką tego żałością używał. *Stryjk.* 294. Pokaże się to, da się to widzieć, es wird ſich zeigen. Żebym ja miał pojść precz? ja! to się nigdy na mnie nie pokaże. *Teat.* 8, 55. (tego się nigdy nie doczekacie). Pokazuje się, *Eccl.* видѣтъ, (*ob.* Widać). Pokazać się komu na oczy, ukazać się, einem vor die Augen kommen. Idź niegodny synu, nie pokazuj mi się nigdy. *Teat.* 1, 135. *ib.* 24. *c*, 21. — Starałem się, abym Litewską historyą nie z domniemania, ale z pewnych dowodów na świat pokazał. *Stryjk.* 234. na jaw wydał, ans Licht ſtellen, heraus geben. Trzeba mi sukien uczciwszych, żebym się przynajmniej między ludźmi mógł pokazać. *Teat.* 14, 113. ſich unter den Leuten zeigen. Miał dostatki, a nie pokazował się z niemi jedno tam, gdzie była tego potrzeba, na zjazdach, przed cudzoziemcami. *Star. Zad. D b.* Pokazywać się z czym, chełpliwie, popisywać się, chełpić się, wystawować się, wystąpić; mit etwas Staat machen, paradiren. Tam się pokazować, gdzie nikt nie widzi, abo gdy nie trzeba; gdy trzeba nie widać go. *Cn. Ad.* 1157. (śmiały bez przeciwnika; junak; tu się pokazuj, tu się popisuj; wystąp' na plac, wstąp' w szranki). Nie pokazuj się, czymeś nie jest. *Cn. Ad.* 638. (*Bosn.* kazatise *simulare*). Manichejczyk ten za uczonego bardzo pokazywał się. *Sk. Żyw.* 2, 149. (udawał bardzo uczonego). Pokazowanie się chełpliwe = pompa, wystawność. *Cn. Th.* POKAZALNY, a, e, do pokazania, mogący być pokazanym; zu zeigen, zeigbar; *Sorab.* 1. pokazačne *monstrabilis*; *Rag.* pokaxiv; *Ross.* показуемый; *Eccl.* показательный. POKAZAŁOŚĆ, ści, *ż.*; §. 1) obraz rzeczy pokazanéj, wyobrażenie, das Bild von einer gezeigten Sache. Rozum tworzy sobie wyobrażenia ogólne, uważając je jako pokazałości i cienie oderwane od wszelkiéj innéj rzeczy. *Cyank. Log.* 27, (cf. odciągnienie). — §. 2) Okazałość, postawa, pozor, wystawność. *Cn. Th.* das äußere Anſehen, vortheilhaftes Aeußere. POKAZAŁY, a, e, POKAZALE *adverb.*; §. a) okazały, pozorny, na oko wspaniały, paradny; anſehnlich, prächtig. Miał wiele nad insze hetmany, Nad przeważne w cnotach pokazałe pany. *Groch. W.* 556. Początek ma być dobry, pilny, pokazały. *Cn. Ad.* 866. (na początku się trzeba dopisać). — §. b) Różnica między poziomem prawdziwym i pokazałym. *Jak. Mat.* 1, 298. t. j. pozornym horyzontem, der ſcheinbare Horizont.

POKAZIĆ, *f.* pokazi *cz. dok.*, Pokażać *niedok.*; (*Boh.* pokazyti; *Sorab.* 1. pokažu, pokažuyu; *Carn.* pokasim); popsuć, jedno po drugim skazić; nach einander verderben, vernichten. Przez styczeń i luty tego roku sady kwitnęły, ale marca wszystko pokaził mróz. *Biel.* 432. Wojska pokaziły wiele zboż, iż ludzie mało co mieli żąć na polu. *ib.* 96. Czym sobie chciał naprawić, tym więcéj pokaził. *Rej. Post. R* 5. Pokaził drogę lud twój. *Budn. Exod.* 32, 7. Pokaził twierdzę nad rzéką, aby lepszy przystęp miał do miasta. *Biel.* 418. Wielkie się przez ten czas najazdy stały i pokażenie imion. *Vol. Leg.* 2, 884. *Depravata judicia*, pokażone sądy, w których jakoby dary, pochlebstwo albo moc z gwałtem panują, sprawiedliwość wywołana jest. *Mącz.* — §. *Testes refellere*, pokazić świadki, okazać, że ich świadectwo wedle prawa nie może być przyjęte. *Macz.* odrzucić świadków, die Zeugen verwerfen. 1. POKAZICIEL, a, *m.*, skaziciel, który pokazi, zgubiciel, zniszczyciel; der Verderber, Vernichter; *Sorab.* 1. pokaženik, *f.* pokaženicza.

2. POKAZICIEL, a, *m.*, ukaziciel, co pokazuje, *demonstrator. Cn. Th.* der Weiſer, Zeiger, Vorzeiger, Vorweiſer; *Sorab.* 1. pokazwaczk, pokazwař; *Croat.* pokazâvez, pokazitel; *Bosn.* kazalaç; *Rag.* pokaxitegl; *Ross.* показатель, указатель, объявитель. POKAZICIELKA, i, *fem.*, *Rag.* pokaxitegliza; *Ross.* объявительница.

POKAZUJE, POKAZYWAC, *ob.* Pokazać.

'POKĘSIĆ, *ob.* Pokąsać.

PÓKI, 'PÓKO *adverb. temp. et loci*, pokąd, tak długo jak; ſo lange als, ſo lange; *Boh.* pokud, dokud; *Sorab.* 1. doniż; *Carn.* daunod; *Vind.* taku dougu, tezhafs, doz-

hafs, dokler da; *Croat.* dokle, doklam; *Dal.* dòk, (cf. *Lat.* donec); *Bosn.* docem, dokle, donle, do onamo, (dokle, pokli; *It.* pojche; *Lat.* posteaquam); *Rag.* docijm, dòokle, pòkli, pòkle, (pak *postea*); *Ross.* пока, покамѣсть, дондеже, донелѣже, доколь, доколѣ; *Eccl.* донележе. Póki będziesz miał co, będziesz zacnym; ale skoro wszystko stracisz, i zacność ni zacz. *Falib. F* 3. Pókim grosz miał, to mię każdy bratem zwał. *Jag. Gr. B b.* Szczęśliwym nikogo, póki żyje, zwać nie potrzeba. *Warg. Wal.* 236. Spodziewaj się śmiele, póki dusza w ciele. *Cn. Ad.* 1079. (póki jeno człowiek ziewa, wszystkiego się niech spodziewa). Póki gorąca szyna, nie puści jéj z pod młota kowal, aż swoje zrobi. *Pot. Syl.* 428. Co masz czynić, dziś uczyń, 'pokoć jest na woli, Potym, ktoż wie, czy czynić, choćbyś chciał, pozwoli. *Kchow. Fr.* 49. 'Poko. *Chrośc. Job.* 120. 'Puko. *Haur. Sk.* 40. Zabawisz się tam, póki ci się podoba. *Teat.* 9, 6. — §. *Cum Genitivo*, n. p. Bojaźń pańska trwa póki świata. *Ryb. Ps.* 32. do końca świata, bis ans Ende der Welt. Będziemy wszyscy prosili boga za Wc Panią, póki życia naszego. *Teat.* 38, 36. Oj co pamiętam, to pamiętam, i będę póki życia pamiętał. *ib.* 10. *b*, 60. — §. Póki - póty = pokąd - potąd; ſo lange, - ſo lange, wie lange - ſo lange, - als. Póki dar, póty i pamięć dobrodziejstwa stoi. *Gorn. Sen.* 37. Póki byłem ubogi, póty i szczęśliwy. *Boh. Kom.* 2, 455. Póki w mieszku twym co czują, Póty cię wszyscy szanują. *Cn. Ad.* 886. Póki chodzisz, póty się godzisz. *Cn. Ad.* 885. Póki żyta, póty byta. *Papr. Iiyc.* 108, (cf. żyto). — *Cum praepositione*, n. p. Od pókim cię stracił, do póty nie miałem momentu bez żałości. *Węg. Marm.* 3, 132. od tego czasu, od téj chwili, ſeit. — Póki póty = nie wiedzieć jak długo, jako tako długo, długo czy krótko; wer weiß wie lang, kurz oder lang, lang oder kurz. Zbożny pobyt będziem mieć na tym świecie póki póty, ale po tym żywocie rajski przebyt. *Birk. Kaz. Ob. B.* — §. Póki?, pókiż?, a jak długo? wie lange? A pókiż tego do dyabła? *Teat.* 36. *b.* 52. Pókiż to tych Wc Pana konceptów? *Zabł. Firc.* 51. — §. Póki nie = pokąd nie, tak długo aż nie; ſo lange bis, bis. Póki nie umiesz, póty się ucz; owszem póty, póki żyjesz. *Pilch. Sen. list.* 2, 239. Każdy jest mniemany za niewinnego, póki winnym uznanym nie będzie. *Gaz. Nar.* 1, 277. (*donec*). Wypchnęła mię z domu z tym biletem, i potąd mi się wracać nie kazała, póki go nie oddam. *Teat.* 15, 62. — *Observes omissam negationem:* Sześci chłopów pilnowało, póki wyjdzie z łaźni książę. *Stryjk.* 314. Prosił ich, aby nie poddawali zamku, pókiby on przyszedł im na odsiecz. *Stryjk.* 311.

POKIEŁZNĄĆ, POCHEŁZNĄĆ, *ob.* Kiełznać. 'POKIEŁZNĄĆ się, *ob.* Kiełznać się.

POKINĄĆ, *f.* pokinie *cz. jednll.*; *Ross.* покинуть; §. a) porzucić, odrzucić: hinwerfen, wegwerfen, verwerfen, verlaſſen, fahren laſſen. Co nie możesz utrzymać, pokiń dobrowolnie. *Min. Ryt.* 4, 117. Leszek księstwo pokinął, żeby Goworka nie oddalić. *Opal. Sat.* 55. Pokiń żale i płacz swój Andromacho! *Bardz. Trag.* 226. Wy męskiego umysłu, niewieści pokińcie płacz; *muliebrem tollite luctum. Hor.* 2, 352. *Min. Ryt.* 1, 263. Pokinąwszy swą Minerwę i za broń ostrą się ująwszy, Od pulpita do bębnów, od pióra do piki, Stanął między ogromnie Marsowemi szyki. *Tward. Misc.* 154. — §. Pokinąć czym, n. p. Moskwicin przymierzem postanowionym z Zygmuntem pokinął, i gorącą wojnę przed się wziął. *Biel. Kr.* 470. — §. b) Pokinąć, n. p. na kogo ręką, pokiwnąć. *Tr.* Pokiwać *contin.*, kiwając ruszać czym; womit wackeln, rühren, winken; (*Bosn.* pokimmati glavom; *Croat.* pokimavam glavom; *Ross.* кивнуть, кивать, покивать; *Eccl.* покывати, шатать, качать = kołysać). Kto tam pójdzie, zdziwi się bardzo, i będzie pokiwał głową swoją. 1 *Leop. Jer.* 18, 16. (będzie kiwał. 3 *Leop.*).

POKLĄĆ, *f.* poklnie, *cz. jednll.*, klnięciem obciążać, mit Fluch belegen; *Vind.* pokleti, pokounem; (*Ross.* поклясться zakląć się). Nierozum, kto takowe dziecię poklnie, mówiąc, nie będzie z tego nic dobrego, nie zginie to swą śmiercią, nie uroście. *Dąbr.* 84. Ociec bez winy z miasta mię zbył, i srodze poklął idącego; *hostili caput prece detestatur. Zebr. Ow.* 389.

POKŁAD, u, *m.*; *Boh.* poklad; *Ross.* поклажа; pokładanie, poskładanie, zwalanie; das Hinlegen, Hinſtrecken, Niederlegen, Niederſtrecken. (*Croat.* pokladi, poklady, meszopuszt; *Dal.* poklada, poklade; *Slav.* poklade = mięsopust, *liberalia*). Bruków pokładem wielki bity gościniec torowały. *Przyb. Milt.* 68. Kędy krok swój zwinął, przez krwawe zawody, Słał smutnym gmin pokładem oręż śmiercionody. *Hor.* 2, 288, (*ob.* Pokos). Na nikczemne uderzcie gromady. Za jednym ciosem ścielcie na pokłady. *Chrośc. Luk.* 215. na kupy, pokosem, ſtreckt ſie in Haufen hin. — §. Pokład w budowaniu powszechnie, *stratum. Cn. Th.* die Unterlage, die Lage. Blacha leżąca na pokładzie żywicy. *Scheidt.* 54. Pomosty czyli pokłady z drzew. *Łesk.* 91. Holzlagen, Bretterlagen, Boden oder Bedeckung von Holz, (*Sorab.* 1. zadeskwano, zdeskwano; *Vind.* poklad, sklad, pod; *Rag.* pòd, ohsijt). Piętro, przesło, pokład. *Cn. Syn.* 868. Zdało się, jakoby nietylko już ludzie, ale i ściany i tło a pokład dźwięk wydawały. 1 *Leop.* 3 *Mach.* 1. (taflowanie). Pokład drzewiany wkoło. *ib. Ezech.* 41, 16. — Pokład okrętowy, das Schiffsverdeck. Kazał tych nieszczęśliwych wynieść na pokład okrętowy, aby ich na dnie woda nie zalała. *N. Pam.* 11, 159. — Pokład, warsta, szychta czego; eine Lage, Schichte. Porządek różnych pokładów ziemi i kamienia, nim się do soli dostanie, jest następujący. *N. Pam.* 24, 344. — Pokład, rzecz pod czym położona, podłożona; irgend etwas Untergelegtes, eine Unterlage, z. B. ein Gefäß, ein Sitz. Pokład pod człowiekiem nieczystym, nieczysty będzie aż do wieczora. 1 *Leop. Levit.* 15, 9. (siodło. 3 *Leop.*). — Pokład, ustoiny, co się układa, ustawa; Satz, Bodenſatz, Bodenlage. Wino przedtym mętne, staje się klarowne; w ten czas tworzy się pierwszy pokład, zwany lagier, z istot osiadających na dnie. *N. Pam.* 5, 137. Słowo 'osad lepiéj na pokład zamienić. *ib.* 6, 320. — §. Pokład, skład, zbiór rzeczy składanych, skarb, depozyt; die Niederlage, Hinterlage, niedergelegte Güter, Schätze; *Rag.* pohrana;

Bosn. manet; *Ross.* полагалище, (кладъ skarb); *Eccl.* клажа, пологъ, положенне [*situs* 2], (cf. połog), покла-жа, ввѣреное, покладежъ, покладъ, закладъ (cf. zakład), вещъ для соблюденія кому ввѣренная. Wielkich pieniędzy wielka troska naśladuje, A im człowiek w pokładzie swoim więcéj czuje, Tym jeszcze więcéj pragnie. *J. Kchan. Dz.* 234. *Hor.* 2, 113. Do każdéj sprawy jest rzecz bardzo potrzebna, mieć pieniądze w pokładzie. *Modrz. Baz.* 491. *Orzech. Qu.* 57. Te bogactwa, o których rozumiemy, jakoby nasze były, są tylko pokładem, który nam fortuna na niejaki czas do rąk złożyła. *Mon.* 70, 209. Ganią tych co długów płacić nie chcą, a ogradzają niewdzięczność ludzi, którzy pokładu tego oddać opatrzności nie chcą, którego im na czas tylko powierzyła. *ib.* 209. Troistym zamkiem ciężkie waruje pokłady. *Zab.* 12, 167. *Zabł.* Bogactw Krezusowych, ani pokładów Midy nie pragnę. *Psalmod.* 25. Nie wierz żaden fortunie, nie ufaj w pokłady, A na każdą godzinę spodziewaj się zdrady. *Pieśn. Kat.* 165. Nie skarbcie sobie tam, kędy złodziejo Wykopywają, i kradną pokłady, Gdzie skarb od molów i od rdzy niszczeje; Lecz w niebie, gdzie się nie trzeba bać zdrady. *Odym. Św. U* 2. Pokłady zmarłych, zwłoki złożone, niedergelegte Gebeine. Uczciwość wyrządzali onemu pokładowi świętemu. *Wys. Aloj.* 402. Życie położymy przy grobach, przy ołtarzach i pokładach drogich braci naszych. *Tward. W. D.* 54. Nastąpił sejm koronacyi, gdzie drogie pokłady Świeżo Władysławowe między wielkie dziady Najpierwéj wnieść przystało. *Tward. W. D.* 43. (pogrzeb przed koronacyą). — *§. Pokład miejsca, położenie, sytuacya, die Lage einer Gegend. Pokład gór, dolin, mile rozmaity. *Przyb. Milt.* 198. Sam pokład miejsca straszny z swéj postaci. *Chrośc. Luk.* 82. — §. Pokład roli, pokładanie roli; das Stürzen des Ackers, die Felge. POKŁADAC, -ał, -a, *cz. contin.*, Pokłaść, pokładł, *f.* pokładnie, pokładzie *cz. niedok.*, (cf. położyć); *Boh.* pokladati; *Slov.* pokladat; *Bosn.* pokladiti; *Ross.* покладывать, полагать; kłaść co na czym, hinlegen, hinſtellen, hinſetzen. (*Dal.* pokladdujevati *Bachanalia agere*). Na karcie pokładł kondycye, pod któremi pieniędzy pożycza. *Boh. Kom.* 3, 168. Pokładać marmurem - marmurować, marmurem sadzić. Pokładać tarcicami, pomościć, *Croat.* popogyújem, popodilszem; *Sorab.* 1. zdeskuyu. Łatami pokładać *Ross.* решетить, обрешетить. Pokładać posadzką, posadzkę kłaść. — Jadwiga z Gwilelmem jeszcze w kolebce pokładana była. *Stryjk.* 439, (*ob.* Pokładziny). W tobie jednéj pokładam nadzieję. *Teat.* 6. *b*, 56. *Niemc. Król.* 2, 122, *Ross.* понадѣяться. Lepiéj jest nadzieje swoje pokładać w panu, aniżeli mieć ufanie w książętach. *Wiśn.* 445. Nadzieję swoję w bogu będę miał; niechaj nadzieje swoje w tobie pokładają panie. *Gil. Kat.* 53. Nadzieje pokładali, albo ufali w tobie. *Dambr.* 361. Kłaść ciało ramieniem swoem, t. j. pokładać nadzieje swoje w samych ludzkich siłach swoich. *Salin.* 2, 554. Pokładać się na kim, ulegać na kim. *Cn. Th.* ſich auf einen ſtützen, lehnen. — Pokładać równo z ziemią, hinſtrecken, hinlegen. Wiatr łamał lasy, pokładał drzewa bardzo wielkie, z korzeniami je wyważając. *Boter.* 5, 93. 1 *Leop. Jes.* 27, 10. Pokłada się zboże od deszczu. *Cn. Th.* es legt ſich. Delikatni ludzie, poczuwszy małą słabość, prędzéj się pokładają. *Krup.* 5, 471. ſie legen ſich eher, (zu Bette, *ob.* położyć się na łóżku). Przez te święta niewiasty z mężmi pokładania Strzedz się zwykły, jak rzeczy godnéj zakazania. *Otw. Ow.* 411. (mieszania się, sprawy cielesnéj). — *§. Ja kładę duszę moję, abym ją zasię wziął; żaden jéj nie bierze ode mnie; ale ja pokładam ją sam od siebie; mam tę moc położyć ją, i mam też moc wziąć ją. 1 *Leop. Joan.* 10, 17. złożyć, oddać, puścić; abgeben, weggeben. — *§. Prawodawca prawu się pokłada. *Bzow. Roż.* 38. poddaje się, ſich unterwerfen. — §. Pokładać co u kogo, w depozyt u niego składać; bey einem etwas niederlegen, beponiren. *Cn. Th.* — §. Pokładać rolą, podkładać, skiby wywracać; den Acker felgen, umwenden, ſtürzen. W Podgórzu Krakowskiém rolą ugórowaną naprzód pokładają, albo podkładają, potym odwracają albo uwracają, (*ob.* Uwrot), nakoniec orzą. *X. Kam.* Trzeba uważać, jak chłop orze i pokłada rolą, i jak na niéj równo skiby składa. *Haur. Sk.* 12. Pokładanie na zimę z jesieni roli, abo pierwsze na rżyskach oranie, na któréj się pługiem dla ugnojenia i odleżenia wywracają skiby. *Haur. Sk.* 21. Jak się z tym chlebodajnym obchodzić żelazem, W jakiéj porze go użyć, sposób, jak nim władać, Gdzie trzeba orać głęboko, gdzie tylko podkładać. *Tom. Rol.* 44. — §. Pokładać byki, konie, kleszczyć, trzebić, wałaszyć; caſtriren, verſchneiden, wallachen; *Ross.* холостить, охолостить, холощу. Pokładanie, wałaszenie; *Ross.* кладение, клажа, (cf. klacz). Pokładany *Ross.* кладеный. Byczki wcześnie się pokładają, odłączywszy, które się bykami zostać mają. *Kluk. Zw.* 1, 209. U wołów samiec cały, byk; pokładany wół. *Kluk. Zw.* 1, 202. U koni samiec cały, ogier; pokładany koń. *ib.* 156. — §. *Metaph.* Pokładać sobie co za co - poczytywać za co, für etwas halten, achten, ſchätzen. Wyrodkowie nie inaczéj mają być pokładani, jedno jak potwory, co się nad przyrodzenie rodzą. *Modrz. Baz.* 165. Zdrowia ich miasto nie mogłoby pokładać za rzecz lichą. *Warg. Cez.* 177. Nieostrożni byli i lekce sobie nieprzyjaciela pokładali. *Biel.* 122. Ludwik spraw Polskich zaniedbywał, i lekce ich pokładał. *Krom.* 373. Nie lekce sobie pokładaj tego utrapienia, co ogarnęło nas. *Radz. Nehem.* 9, 32. — §. Pokładać, kłaść, utrzymywać, sądzić, osądzić; für etwas halten, behaupten. Sekta jego była sprosna; abowiem pokładał, ludzkie dusze pospołu z ciałem umierać. *Biel. Św.* 27 *b.* — §. Na pożytek Rzpltej robić mają, i sami siebie w tym użytecznemi a potrzebnemi pokładać i okazywać. *Glicz. Wych. A* 2. (stać się użytecznemi). POKŁADALNY, a, e, mogący być pokładanym, ſich hinlegen laſſend, *suppositorius. Cn. Th.* 1044, raczéj podkładalny. (*Slov.* pokladatelni *subjunctivus*). POKŁADNICA, y, *ż.*; *Boh.* pokladnice; *Slov.* pokladnice; skarbnica, die Schatzkammer, der Schatz. Eliazyb uczynił sobie pokładnicę niemałą. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 13, 5. (skarbnicę. 3 *Leop.*). Złą rzecz uczynił Eliazyb Tobiaszowi, że mu uczynił

pokładnicę w kruchtach domu bożego. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 13 7. Pobrał Achaz pokładnicę a skrzynią kościelną, którą był postawił w kościele. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 16, 18. Do pokładnicy w domu skarbu będą odnosić zboża, wina i oleju. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 10, 38. Kilkanaście tysięcy złotych z pokładnicy pana swego zkorzyścił. *Klon. Wor.* 17. Pan na cię woła, aby pokładnica twoja a skarb twój był w sercu a w myśli twojéj, w onym skarbie niebieskim. *Rej. Post. Y y* 2. POKŁADNIK, a, *m.*, pokład przyjmujący, *depositarius. Cn. Th.*, (*Boh.* pokladnjk» podskarbi; *distng.* pokladač, podwodnjk; *Slov.* pokladač *aeruscator*, kteri lidi podwodně o penize strogi a pokłada); *Rag.* pohranitegl, poloxitegl; *Eccl.* положитель; bey dem etwas niederlegt wird. Zostaniesz ich tajemnic pokładnikiem i serc panem. *Tr. Tel.* 281. — §. Pokładnik, co pokład u kogo pokłada, *depositor. Cn. Th.* der Niederleger, Hinleger eines Depots. POKŁADNY, a, e, das zur Schau hingelegt wird. Chleby pokładne na stole pokładnym. *Radz. Exod.* 25, 30. «ten chleb poświęcony i poślubiony panu bogu u żydów zawżdy leżał na onym stole, a dlatego był zwan pokładnym chlebem»; *Eccl.* преложенія хлѣбы, Schaubrot, Schautiſch im alten Teſtamente. 1 *Leop. Exod.* 25, 30, (cf. przedobliczny, przekładny). *Panes praepositionis. Karnk. Kat.* 167, (cf. obliczność). *W. Post. W.* 3, 127. Chleby pokładne. 3 *Leop. Math.* 12, 4. (chleby wykładów albo oblicznośći. 1 *Leop.*). Stół pokładny. 3 *Leop.* 2 *Paral.* 29, 18. (stoły wykładów. 1 *Leop.*). — §. Pokładny, położony; hingeſtreckt, hingelegt. Nieprzyjaciel liczył tysiąc trupów swych pokładnych. *Jabł. Buk. S b.* (*Rag.* pokladni dan *giorno di carnovale*, *ob.* Pokładziny). — §. Pokładne, ego, *subst.*, *n.*, płata od pogrzebu na cmentarzu, Grabegeld für die Grabſtätte auf dem Kirchofe. Gdy nie było czym zapłacić, chciwy pleban garść im ziemi żałuje; pokładnego nie ustąpi fara. *Min. Ryt.* 3, 113. POKŁADOWY, a, e, od pokładania ziemi, Felgen-, Stürzungs-. Pokładowe skiby. *Haur. Sk.* 24. POKŁADZINY *plur.*, pierwsze pokładanie nowożeńców, die Haltung des Beylagers. (*Bosn.* pokladdi *bacchanalia*, *lupercalia*, *liberalia*, mięsopust). Xiążę Finladzki brał ślub z królewną na zamku; gdy do pokładzin przyszło, Myszkowskiemu Król oddać u łoża królewnę kazał, który w te słowa mówił.... *Gorn. Dz.* 153. Pokładziny Xiężny Mantuańskiéj, oblubienicy Zygm. Aug., którego w Wiedniu zastąpił Wojewoda Wileński: Po tańcach szli do łożnicy, tam Król Ferdynand Wojewodzie położyć się kazał tak jak chodził; potym rozkazał córce, iżby się podle niego położyła, która zawstydziwszy się, położyć się nie chciała; zatym ociec wziąwszy ją w pół, położył ją wedle Wojewody. Zaraz potym się porwała i wstała. *Gorn. Dz.* 56. Wenus, Juno i Hymeneus przy tych pokładzinach były. *Otw. Ow.* 383. Niegodne pokładziny cudzołożnika. *Otw. Ow.* 242. *et* 570. Tybyś był jedyny, z kimbym chętnie zawarła wdzięczne pokładziny; *cum quo sociare cubilia possem. Żebr. Ow.* 263. POKŁADZINY, a, e, n. p. Pokładzinna piosnka, *epithalamium. Cn. Th.* ein Hochzeitslied.

POKLAJSTROWAĆ, *f.* poklajstruje *cz. dok.*, klajstrem pomazać, mit Kleiſter beſchmieren, beſtleiſtern.

POKLASNĄĆ, *f.* poklasnie *cz. jednll.*, Poklaskać, poklaskuje *niedok.*, Poklaskiwać *częstl.*, oklaskiem pochwalić, beklatſchen, zuklatſchen. Świat mu cały ogromnie poklasnął. *Zab.* 15, 297. Odbierając bilet na teatr darmo, czy też nie jest słuszna poklaskiwać? *Teat.* 39, 261. — Czarnemi chmury poklaskuje powietrze; *Jupiter atras increpuit nubes. Żebr. Ow.* 295.

*POKLAT, u, *m.*, (czy nie raczéj pokład? lecz może też od klécenia» klétka)» POKLETNICA, y, *ż.*, daszek, szczyt, zasłona, zasklepienie, budka, altanka; ein Dach, Bedachung, Decke, Gewölbe. Przechadzki zapuszczają winem albo innszemi drzewki, aby tak była przechadzka, jako pod poklatem albo pod sieniami domowemi. *Cresc.* 492. *Spicz.* 19. Latorośle, chcąc robić chłodnicę, jedne ku drugim przychylaj, aby się na wierzchu zeszły jakoby poklat. *Cresc.* 322. Bania roście wysoko ku górze, gdy będzie miała przy sobie jakie drzewo, albo płot, albo poklat, za którym się pnie ku górze. *Sienn.* 49. Na odkryte mary bez poklatu, ma być umarły włożony. *Bzow. Roż.* 114. *Tensa*, pięknemi oponkami nakryta kolebka albo poklat, pod któremi poganie swe świątości w procesyą wynosili. *Mącz. Jugum*, szranki na winnicach na kształt pokletnicy albo poklatu, po których się wino puszcza liściem i jagodami pokletnicę nakrywa. *Mącz.*

POKLECIC *cz. dok.*, jedno po drugim sklecić, nach einander zuſammen baſteln. Mieszkają w chałupkach małych nikczemnie pokleconych. *Boter.* 128.

POKLĘKNĄĆ, *f.* poklęknie *intr. jednll.*, Poklękać *niedok.*, Poklękiwać *częstl.*; *Boh.* pokleknauti; *Sorab.* 1. poklaknucz; *Carn.* poklękniti, pokloniti; *Vind.* pokleknit, ſe perklonit, klezhet; *Bosn.* pokleknuti; *Croat.* pokleknuti, poklekam; (*Rag.* poklèknuti» upadać, pogorszyć się); czas niejaki przyklęknąć, hinknieen, niederknieen. U grobu świętego pokląknąwszy, modlił się. *Sk. Dz.* 572. Tego miejsca nie minie, by pokląknąć nie miał. *Paszk. Dz.* 90. Pokląknąłem na kolana moje, i rozciągałem ręce moje ku Jehowie. *Budn. Ezdr.* 9, 5. Sromasz się pokląknąć przed zbawicielem twoim. *W. Post. W.* 263. Poklękły *part.*, klęczący, knieend. — *Astron.* Nie daleko od głowy okrutnego węża, Widać żałosny wyraz poklękłego męża. *J. Kchan. Dz.* 3.

POKLEKOTAĆ *intrans. dok.*, i to i owo naklekotać, viel herſchwatzen; *Ross.* покалякать.

POKLEPAĆ, *f.* poklepie *cz. dok*, Poklepywać *frequ.*, poklepuje *praes.*, tu i owdzie ręką klepać, hier und dort mit der Hand beklopfen. (*Bosn.* poklepiti, poklop, poklopaç *operculum*; *Croat.* poklaplyem *operculo*, poklop *operculum*; *Ross.* похлопать, похлопывать w ręce poklaskać). Koniom po pięknych piersiach poklepują masztalerze. *A. Kchan.* 340. Poklepywać ręce jéj pozwala swoich piersi. *Otw. Ow.* 100.

POKŁÓĆ *cz. dok.*, tu i owdzie skłóć, jednego po drugim, nach einander ſtechen; *Sorab.* 1. pokalacz; *Boh.* popichati, popichowati; *Ross.* поколоть, покалывать. — §. Leszczyny grubsze *pokłuć na dwoje. *Torz.* 81. poszczepać, rozszczepać, zerſpalten.

POKŁÓCIĆ, *f.* pokłóci *cz. dok.*, poswarzyć; *Ross.* ссорить, ссорю, перессорить, перессоривать, смутить, смучаю, (cf. smucić, cf. mącić); zuſammen hetzen. Potrafiłeś nas pokłócić, ale pogodzić nie potrafisz. *Boh. Kom.* 1, 68. Pokłócili się, poswarzyli się, ſie geriethen mit einander in einen Zank; *Vind.* ſe ſ kum seſhtatiti; *Ross.* зассориться, поразссориться, разбраниться, побраниться, браниться, бранивaться, посдорить, раздорить (cf. koty drzeć), поругаться (cf. urągać), поразмолвиться; *Eccl.* разкотороватися, разбраниться, разссориться. POKŁÓCICIEL, a, *m.*, który drugich pokłócił, der Zankſtifter; *Ross.* раздоротворецъ, смутникъ, (cf. męt, mącić). Pokłócicielka *Ross.* смутница.

POKŁODNE, ego, *n.*, *subst.*, płata od kłody, Blockgeld, Strafgeld für den Block, worin ein Gefangener geſeſſen. Od więźniów połańcusznego abo pokłodnego. *Stat. Lit.* 133.

POKŁON, u, *m.*, 'POKŁONA, y, *ź.*; *Boh.* poklona, klanění; *Slov.* pokłona *adoratio*; *Vind.* perklonstvu, perklonenje, pognenje, perpognuvanje; *Rag.* poklon, priklon *genuflexio*; *Bosn.* poklon, priklon *inclinatio*, *reverentiae significatio*; *Croat.* poklòn, naklon, klanyanye; *Ross.* поклонъ, поклонецъ; *Eccl.* метание, (*ob.* Mieść, miotać); ukłon na znak uszanowania, czci, uniżoności, grzeczności; die Verbeugung, Verneigung, jeder Ausdruck der Verehrung, Hochachtung, Höflichkeit. Bierz Chrystusie od nas czci i pokłony i uniżenia, i wszelakie wyznanie, iżeś król nasz. *Sk. Kaz.* 286. Mędrcy upadli na kolana swe, przez które klękanie czcili Krystusa, jako pana swego i króla; bo królom na wschód słońca takowa pokłona bywała wyrządzona. *Żarn. Post.* 47 *b.* Pokłon boski, samemu bogu oddawan być ma. *Sk. Dz.* 897. adoracya, modlitwa, Anbetung. Słoń, gdy jutrzenka powstawa, Pokłon jej nizki oddawa. *Dar. Lot.* 26. Pokłon czynić komu, upadać przed nim, padać do nóg, czołem bić; ein unterthäniges Kompliment machen, einen Fußfall thun. Wybił pokłon Ruski przed nim. *Ossol. Str.* 3. — §. Pokłon, poczesne, 'poczta, *Rag.* poklòn, dár; *Dal.* poklon; *Bosn.* poklon, dâr, cjast, (na poklon, na dar, na ciast; *Croat.* napoklon = darmo); *Ross.* поклонное; ein Ehrengeſchenk. Pokłon jest datek od niższego wyższemu, n. p. arendarz nigdy nie poszedł do pana swojego, aby mu głowy cukru w pokłonie nie poniósł. *Pam. Warsz.* 4, 36. *X. Boh.* Panom dla cnot ich dary dajemy, jakoby im cześć, chwałę, dary naszemi wyrządzając, te pocztą, pokłonem, upominkiem zowią. *Petr. Hor.* 2, *L* 3. Obiecał pop panu abo pokłon przynieść, abo niedźwiedzia ramoty nauczyć. *Petr. Ek.* 43. POKŁONIĆ, *f.* pokłoni *cz. dok.*; *Slov.* poklonugi se *procumbo*; *Sorab.* 1. pokwonu szo, pokwonam szo; *Carn.* perklònem se, (pokloniti = pokléknać; *Vind.* ſe perklonit, pokleknit, klezhet = klęczeć); *Vind.* perklonitiſe; *Croat.* poklanyamsze, poklanilszemsze; *Bosn.* klagnatise, poklonittise *colere*, *venerari*, pokloniti, 1. darovati = darować, 2. *adorare*, *venerari*; poklagnati, davati *offerre*; *Slav.* pokloniti = darować; *Rag.* poklonittise *venerari*; poklonitti *donare*, poklonitti, poklagnati, prikazâti *offerre*; *Ross.* поклонить, поклонять, клониться (2 *vulg. donare*), (*distng.* подклонить, подклонять podbić, podjarzmić); *Eccl.* соприклонитися, склониться, умилиться; kłaniać, ukłonić, pozdrawiać; ein Compliment machen, eine Empfehlung ausrichten. Pokłoń jéj ode mnie. *Teat.* 9, 10. Proszę mu pokłonić ode mnie. *Teat.* 21, 59. — §. Niech się tu momencik zatrzyma, zaraz mu pokłonię. *Teat.* 55. *b*, 20. pokłon mój oświadczę, attencyą moję oddam, ich werde ihm gleich meine Aufwartung machen. Pokłonić się *recipr.*, kłaniać się, ukłonić się, ſein Compliment machen. Kazał mi, ażebym mu się od niego pokłonił. *Teat.* 31. *c*, 17. Wojewoda Mniszech, wyprawując córkę na tron Moskiewski, w obecności króla, rzekł do niéj: Maryno pokłoń się Królowi. *Mon.* 64, 459. upadnij mu do nóg, thu ihm einen Fußfall. 'POKŁONICIEL, a, *m.*, który się lubi kłaniać, ein Complimentenſchneider; (*Rag.* poklonitegl, *f.* poklonitegliza *dicator*; *Ross.* поклонникъ módlca; *Eccl.* поклонъникъ *adorator*). POKŁONNY, a, e, od pokłonów, Complimenten-; *Ross.* поклонный, поклонявый pełen ceremonij, grzeczności; *Eccl.* поклонятельный = adorowania godny. Cerkiew' po liturgii wieczernią, i modlitwy, jako oni zowią, kolano-pokłonne odprawuje. *Pim. Kam.* 260.

POKŁOPOTAĆ się, *f.* podkłopoce *recipr. dok.*, się porożnić się, pokłócić się, mit einander in Streit Zank und Verdruß kommen; Oeſterr. ſich zertragen. Prędko się z Połowcami Ruś pokłopotała, i potym wielkie walki między sobą wiedli. *Biel.* 63. Apostołów o większość pokłopotanie między sobą. *Gil. Post.* 250. (sprzeczka, spór). — §. Pokłopotać kogo na się, rozgniewać, zjątrzyć, einen auf ſich unwillig machen. Rzekł krukowi orzeł, by milczał, On przedsię swym głosikiem mierzienie gogotał, Aż potym wszystkie ptaki na się pokłopotał. *Papr. Kol. M* 3 *b.*

POKŁOSIE, ia, *n.*; (*Boh.* poklasný pierwszy młocek); kłosów zbieranie, pograbianie po żeńcach. *Cn. Th.*, das Aehrenleſen, die Nachleſe, *spicilegium*; *Vind.* klaſobranje, pobiranje klaſou od sheniz ostaneh, sadnja shetva). Pokłosie zbierać, (cf. podkowy po kim zbierać); (*Rag.* palietkovati kláse; *Vind.* pobirati klaſe). Zbierający pokłosie *Rag.* paljetkovalaz, *f.* paljetkovaliza.

POKŁUĆ, *ob.* Pokłóć.

POKŁUSIĆ, *f.* pokłusi *intr. dok.*; (*Boh.* poklusati kłusem pojeździć, pokliska, poklések krok schybiony, pośliznienie się). — *Transl.* Uciekać się, ſeine Zuflucht nehmen. Ja teraz umrzeć swoją ręką muszę, Albo zbywszy czci w leda kąt pokłuszę. *Pot. Syl.* 45.

POKLWAĆ *cz. dok.*, dziobem pokłóć, mit dem Schnabel bepicken; *Ross.* поклевать pojeść ziarna, поклюю, поклевываю, *ob.* Pozobać. [Kiedy żórawie polecą za morze, Nie bywaj często Pawełku na dworze, Aby na tobie nie poklwali skóry. *J. Kchan. Fr.* 14. — 2].

'POKNIZYĆ, 'POKNIAZIĆ *cz. dok.*, kniaziem poczynić; *Boh.* poknjžene hrabě, *Ger.* gefürſteter Graf.

POKNOWAĆ *cz. dok.*, chytrze powymyślać, Ränke ſchmieden; *Ross.* посутяжить.

'POKO, *ob.* Póki.

POKOCHAĆ, *f.* pokocha *cz. dok.*, mocno polubić, lieb gewinnen; *Boh.* pomilowati, zamilowati; *Rag.* obgliubiti, (*ob.* Oblubieniec). Was równie jak moję pokochałem córkę. *Teat.* 48, 23. Radość i pokochanie swe z tego okazał. *Baz. Sk.* 344. miłość, ukontentowanie. POKOCHAĆ się w kim, (cf. *Boh.* pokochati se *paululum delectari*); zakochać się; *Bosn.* sdûscitise, (cf. jedna dusza); *Vind.* salubitiſe, saſiatiſe; *Ross.* влюбляется, влюбляюсь, влюбчиваюсь, призариться, ſich etwaś verlieben. Dyana, lasów bogini, w pasterku się pokochała. *Teat.* 55, 55.

POKOCIĆ się, 1. *ob*, Kocić się. 2. Pokocić się, źle zamiast potoczyć się. *Dudz.* 29.

POKOCZOWAĆ *cz. dok*, tu i owdzie koczując wałęsać się; *Ross.* покочевать, nomadiſch herum ziehen.

POKOIĆ, -ił, -i, *cz. niedok.*, spokoić, uspokoić *dok.*, Pokoić się *recipr.*, uspokajać, spokojnym czynić; beruhigen, beſänftigen; *Boh.* pokogiti; *Slov.* pokogjm; *Sorab.* 1. zpokoyoſczu, zpokoyoſczam; *Vind.* spokojiti, dopokojati, pokojiti, podobruvati, potolashiti, odjesiti, pomizhiti, pomirnati, spokojatiſe, dopokojatiſe; *Rag.* pogaghjatise; *Bosn.* spokoitise, smiritise; *Ross.* покоить. Język pobudza wszystkie złe rzeczy; tenże zasię pokoi wszystko. *Eraz. Jez. A a* 6 *b.* Język kazi, przewraca miasta i królestwa; zasię je też pewni a pokoi. *ib. A a* 7. Senku ludzi pokojący, Przychodź do dziecięcia raczéj. *Groch. W.* 366. Serce spokoił. *Wad. Dan.* 126. Im tam większy hałas, bardziéj się pokoi. *Pot. Arg.* 656. Już były wiatry uciehły szalone, I niepogoda już się spokoiła. *P. Kchan. Jer.* 197. — Niepokoić, pokoju pozbawić, niespokojności nabawić, uniespokajać; *Boh.* znepokogiti; *Rag.* nepokoiti; *Vind.* nepokojati, pazhiti, spakati, nemiruvati, nepokoj delati; *Ross.* потревожить, потревоживать, (cf. potrwożyć), beunruhigen. Boże daj, aby byli wycięci, którzy was niepokoją. *Radz. Galat.* 5, 12. POKOIK, u, *m.*, POKOICZEK, czka, *m.*, §. 1) *demin. nom.* pokoj = izdebka, izdebeczka, gabinecik; ein kleines Zimmer, Zimmerchen; *Boh.* pokogik, pokogiček; *Slov.* pokogjk; *Ross.* покоецъ. Pokoiki małe, kształtnie robione, na słupach marmurowych wystawione. *Star. Dw.* 27. Jest on w tamtych pokoikach, ale go nie znajdziesz. *Boh. Kom.* 4, 10. Dwa pokoiki wygodne. *Boh. Kom.* 1, 274. Jest tam jeden pokoiczek, który kosztował 100000 cekinów. *Star. Dw.* 33. Pokoiczek ku noszeniu uczynił sobie Salomon z drzew Libańskich. 1 *Leop. Cant.* 3, 9. (cf. lektyka). Wzdychał pod jarzmem urzędu swego, żałując pokoiczku swego na puszczy. *Sk. Żyw.* 2, 7. — §. 2) Pokoik, *demin. nom.* pokój = *pax*, spokojność, uspokojenie po wojnie; ein kleiner Friede, etwaś Frieden, ein kurzer Friede. Nieprzyjaciela pogromiwszy, i jakikolwiek pokoik sobie obmyśliwszy.... *Faliss. Fl.* 264.

POKÓJ, oju, *m.*, (*G.* pokoja); *Boh.* pokog; *Slov.* pokog, mjr, (*ob.* Mir); *Hung.* bekeség; *Sorab.* 2. pokoj, mĕr; *Sorab.* 1. pokoy, pokoi; *Carn.* pokoj, pozhink (cf. spoczynek), pozhytk, sprava (*ob.* Sprawa), gmah; *Vind.* pokoi, pozhitek, mir, gmah, gmach; *Croat.* pokoj, pokòy, mir; *Bosn.* pokoj, mir; *Rag.* mír, jedînstvo, (*ob.* Jedność); *Slav.* mir; *Ross.* покой, миръ, угомонъ, (cf. gomon); *Eccl.* покоище (pokój, odpoczynek, i miejsce odpoczynku, *ob.* Pokój 2. izba), прохлаждение, прохладъ, (cf. przechłodzić); §. 1) spokojność, die Ruhe, der Frieden; (*obsol.* Gemach. Adlg.). Zaprowadził ich na odwach, jak burzycielów pokoju. *Teat.* 7. *d*, 42. Cypryan Ireneusza gwałtownikiem pokoju nazwał. *Zygr. Pap.* 291. (Ruheſtörer; *Vind.* smotnik, nepokoinik, resdiravez pokoja). Królowi przystoi, żeby strzegł pokoja pospolitego. *Gorn. Wł. E.* 2. Pokój społeczny, czyli społeczna miłość. *Rej. Post. K k k* 5. Zwyczajne żydów pozdrawianie, pokój wam, pokój temu domowi, jak u nas pomaga bóg. *Sekl.* 43. W dom wszedłszy, tak pozdrawiajcie go: niech się domowi temu pokój stanie. *Odym. Św. C c b.* Pokój temu domowi, a będzielić tam syn pokoju, odpocznie na nim pokój wasz. 1 *Leop. Luc.* 10, 6. (ziści się wasze życzenie). Burgrabia zagajając sąd, przykazuje pokój pana boga wszechmogącego, pokój najjaśniejszego pana! — ten pokój jeśliby kto nieuczciwym słowem albo inną krzywdą naruszył, tedy.... *Sax. Porz.* 36. Dzień i noc nigdy człek pokoju nie ma. *Teat.* 8. *b*, 17. Pokój od burdy, pokój od prawa, pokój od zbytków, pokój od innych niebezpieczności świata tego, ten nadobnie statecznemu starcowi przystoi. *Rej. Zw.* 164 *b.* Bóg pokoja niech was na wszystkim poświęci. *W. Post. W.* 3, 108. Niechże odbieram drogi pokój mojej duszy. *Teat.* 51. *d*, 58. Ruhe der Seelen, Seelenruhe. Niepokój, niespokojność, *Vind.* nepokoi, nepokojanje, nemiruvanje, nemir, ranca, raska; *Rag.* nepokoj, nemir, Unruhe. Lepsza trocha w pokoju, niż wielka hojność w niepokoju. *Cn. Ad.* 449. Póki była żywa Judyt, nie był nikt, któryby czynił niepokój ludowi bożemu. *Sk. Żyw.* 2, 337 *b.* któryby go niepokoił, uniespokajał, beunruhigen. Nie wiem, co w swych zamysłach królowa układa, Ale ją straszny, panie, niepokój napada. *Teat.* 45. *c*, 73. Unruhe, Angſt. Dostąpił dziwnego pokoja na duszy swojej. *Wys. Ign.* 83. Możeż być większe złe, jak pokój w grzechu! *Lach. Kaz.* 1, 77. Wieczny pokój, niebo, *Ross.* упокой, ewige Ruhe, (cf. *Ross.* 1. покойный, покойникъ = nieboszczyk; 2. покойный, покоенъ wygodny, wczesny; *Slav.* pokojni = nieboszczyk). Daj mu panie pokój wieczny. *Teat.* 55. *c*, 11. Dowiedziałem się o śmierci jego: duszy jego wieczny pokój! *Teat.* 52. *b*, 3. (cf. panie świeć duszy jego). I moja matka, (wieczny pokój duszy), Najczęściej tą mi gadką nabijała uszy. *Zab.* 11, 373. *Zabł.*, (cf. świętéj pamięci, nieboszczka). — §. Po wielkich pracach na pokój poszedł. *Sk. Dz.* 147. (umarł, er iſt heim gegangen). Na wieczny pokój poszedł. *Sk. Dz.* 824. — §. Daj mi pokój. *Teat.* 8. *b*, 72; *Sorab.* 2. dai pokoj, nie przeszkadzaj mi, nie zaczepiaj, laß mich mit Frieden. Niechby on patrzył sobie podobnych, a nam dał pokój. *Mon.* 64, 282. Czyń co chcesz, a daj mi pokój. *Teat.* 26. *c*, 42. Przyjmuj wszędy doktory, a na ich rozsądku przestawaj; albo jeśli nie chcesz tego, daj im dobry pokoj. *Hrbst. Odp. G* 3. (won! precz! daleko ztąd!) — Dać pokoj czemu, jakiej rzeczy, porzucić ją, odstąpić od niej, poprzestać, *Sorab.* 2. sze loszowasch; *Vind.* nehati, pustiti, etwaś mit Frieden laſſen, aufgeben, zufrie-

ben laſſen, unterlaſſen. Dajmy pokój tym ceremoniom. *Teat.* 34, 8. Bagatele! dajcie tym rzeczom pokój! *Zabł. Zab.* 14. Radzę, żebyś tym projektom dał pokój. *Teat.* 26. *c*, 75. *ib.* 30, 5. Odciągneli i oblężeniu pokój dali. *Warg. Cez.* 120. Zelżywość będzie, jeżeli temu dobywaniu damy pokój. *Warg. Cez.* 164. — §. Jeżeli ty masz za pana Juliana, miej sobie z nim pokój; my innego pana nie mamy jedno boga. *Sk. Żyw.* 1, 430. (miej go sobie, nie przeszkadzamyć, bodajbyś z nim zdrów był, gehabe dich dabey wohl). — §. Pokój, *παϱ' ἐξοχην*, *oppositum* wojnie, niebytność wojny, abo uspokojenie po wojnie, mir, der Friede. Choćby najdłużej trwała wojna, nakoniec pokój stanie; a ten pokój trwać będzie, póki jedna z partyj zerwać go nie zechce. *Zab.* 13, 80. Koniec wojny pokój, a koniec pracy odpoczynienie. *Gorn. Dw.* 365. Za posłuszeństwem i czasu pokoja i czasu wojny każdy się w pokoju wysiedzi. *Gorn. Dz.* 79. Pokojem państwa kwitną. *Nar. Dz.* 1, 22. Nie wie co to pokój, kto wojny nie skosztował. *Rys. Ad.* 44. Pokój przekłada nad zwycięstwo. *Jabł. Tel.* 151. Xiążę Alkudia, pierwszy minister Hiszpański, tytułem xiążęcia pokoju zaszczycony, *del Pace. N. Pam.* 4, 113. — §. Za pokojem, w pokoju, z pokojem *adverbialiter* = spokojnie, bez przeszkody, napaści, kłótni, wojny, zaczepki; *Ross.* смирно, ruhig, in Ruhe, mit Frieden, ungeſtört. Świat niniejszy, jak morze, rzadko z pokojem stoi. *Biał. Post.* 239. Żydzi żeby od każdej osoby za pokojem byli; bo ktoby im nie dał pokoju, ma być karan. *Vol. Leg.* 5, 648. Wyszło z zamku dobytego 400 knechtów, których nasi odprowadzili aż do Królewca, aby byli za pokojem. *Biel.* 385. Czechowie Władysława królem obrali, tym sposobem, żeby Jerzy do śmierci swéj na królestwie za pokojem był. *Biel.* 402. Rozruchów tu żadnych się nie bojem, Ale zgoła w swych państwach siedzim za pokojem. *Groch. W.* 398. Przed nim nikt się w pokoju wysiedzieć nie mógł. *Pim. Kam.* 101. (każdego zaczepił). Matyasz nie chciał być z pokojem; chociaż miał przymierze z królem Czeskim, przedsię go szarpał. *Biel.* 428. Wojna dlatego bywa czyniona, aby ludzie za pokojem siedzieć mogli, i od sąsiadów przenagabania żadnego nie ponosili. *Star. Woj. A.* Z pokojem żyć *Eccl.* мировати, мирствовати, жить мирно. — §. 2) Pokój = miejsce spokojne, *otium. Cn. Th.* ein Ruheort; *Croat.* pokoische; *Eccl.* поконище. Aby każdy, gdy się ma na pokój obrócić, rozważył sobie, jeśli co dobrego przez on dzień uczynił. *Bzow. Roż.* 105. (spoczynek, złożenie). — §. Pokój, budowanie dla uspokojenia, mieszkanie spokojne, izba, (cf. gabinet); das (Gemach. Adlg. 1.), Zimmer; *Boh.* pokog, swětnice świetlica, świetnica; *Sorab.* 1. drewno, (cf. drewno, derewnia); *Croat.* hisa, (*ob.* Hyz, chyza); *Dal.* komora; *Hung.* kamora, (*ob.* Komora); *Slav. et Bosn.* sobba, (cf. sobie, się, u siebie, *Gall.* chèz-lui, cf. osobny); *Vind.* hram (cf. chronić, schronienie), kasha; *Ross.* свѣтлица, комната (*ob.* Komnata), горница (cf. góra), покой. (*Ross.* покойный, покоенъ wygodny, wczesny). Teraz każdą izbę pokojem nazywają, gdzie się nawet największe niepokoje dzieją. *Wład.* Pokoje, po staroświecku izby. *Kras. List.* 2, 147. Pokój wielki, przestrony, sala. *Xiądz.* 75. Pokój z kredensem, kredens *Ross.* скатертная. Pokój jadalny, jadalnia, stołowa izba; cf. wieczernik. Pokój sypialny, sypialnia, łożnica. Pokój bawialny, bawialnia. Pokój od roboty, robotnia. Pokój od pisania, pisarnia, pisarya, pisownia. — Paulino! idź do pokoju kompanii, będziesz przyjmowała przyjeżdżających. *Teat.* 37, 205. Oddał córkom wszystkie ubiory łożnicy swéj, i innych pokojów. *Biel. Św.* 220. Droższy teraz pokój, niż przedtym wioska. *Zab.* 13, 210. Biorąc ciebie do pokoju i do boku mojego, chcę żebyś samego tylko mnie kochała. *Teat.* 19. *b*, 22. (do domu mego, lub za żonę). — §. Pokoje pańskie, królewskie, w których bywają assemble, *metonym.* same assemble = dwór, Zimmer an den Höfen, Aſſembleen, Cour. Jakże? nie odwiedzisz dworu? być przecię musisz na pokojach! *Teat.* 32, 51. Wszystkich minut strzedz będę; pierwszy na pokoje Równo z świtem pobieżę, ostatni dostoję. *Hor. Sat.* 128. Niegdyś mię oto jeden na pokojach spyta, Mości Panie, cóż to za Muza jadowita. *Nar. Dz.* 3, 129. Spytałem się przyjaciela, powracającego od dworu, czyli liczne były pokoje? *Zab.* 3, 204. Aby sobie wystawić dworu naszego wielkość, trzeba było widzieć pierwsze pokoje, które były po rozwiązaniu królowej. *Pam.* 85, 1, 542. POKOJOŁOMCA, y, *m.*, który pokój łamie, der Friedebrecher, Friedeſtörer; *Vind.* mirolomovez, prelomez mira; *Ross.* сводчикъ. POKOJOŁOMNY, a, e, pokój gwałcący, friedebrechend; *Vind.* mirolomezhen. POKOJOLUBNIK, a, *m.*; *Eccl.* покоелюбитель; lubiący pokój, der den Frieden liebt; *adject.* pokojolubny, a, e, *Eccl.* кьсемирьнъ [*communis omnibus hominibus* 2], весьма склонный къ миру, миролюбивый, friedliebend, (cf. Lubomirski). POKOJOWA, éj, *ż.*, *subst.* POKOJÓWKA, i, *ż.*, *dem.*, panna służąca, garderobianka, die Kammerjungfer; *Boh.* komorná, komornice; *Carn.* pérla; *Vind.* jispna dekla, perla, zimra, jispna dekelzh; *Croat.* divojka; *Ross.* горничная, горнишная. W Warszawie najlichszéj pokojowéj nie wspominaj o śpiżarni. *Teat.* 22, 110. Jakaż to wyszczekana pokojówka. *Teat.* 14, 158. *Pam.* 83, 435. POKOJOWIEC, wca, *m.*; *Boh.* komornjk, (cf. komornik); pokojowy sługa, kamerdyner, der Kammerdiener. Tu u mnie pokojowiec jego stancyą najął. *Zab.* 13, 204. Z chłopca zostałem pokojowcem. *Kras. Pod.* 2, 143. POKOJOWY, a, e, (cf. *Boh.* pokogny spokojny); *Ross.* покоевый izdebny, łożniczy; *Slav.* sobni; §. 1. Zimmer-, zum Zimmer gehörig. Drzwi pokojowe. — Pokojowy, ego, *Subst.*, *m.*, pokojowiec, kamerdyner, der Kammerdiener. Jeden teraźniejszy lokaj lub kamerdyner więcej kosztuje, niż przedtym dwóch dworzan albo pokojowych. *Kras. Pod.* 2, 173. U panów teraz w Polszcze zabrali miejsce dworzan, pokojowych, kamerdynery, lokaje, laufry. *Kras. Pod.* 2, 275. — §. 2. Pokojowy, od pokoju, uspokojenia po wojnie; *Ross.* мирный, миренъ, Friedens-, den Frieden belangend. Nieszczęście na drogach ich, a drogi pokojowéj nie uznali. 1 *Leop. Act.* 3, 15. Tak wojenne rzeczy, jako pokojowe Mądrą siłą prowadzisz, aby były zdrowe. *Żebr. Gw.* 3 *b*.

POKOLANEK, nka, *m.*, w działobitni, część przedpiersienia, miąższość ziemi od wnętrznego wyrznięcia strzelnicy aż do ziemi; tak nazwana, iż puszkarza w tym miejscu zasłania tylko po kolano. *Jak. Art.* 3, 309. das Knieſtück in der Batterie.

POKOŁATAĆ, *f.* pokołace, *cz. dok.*; *Vind.* poterkati; *Croat.* pokuchiti, pokuchim; *Ross.* поколотить, поколачивать, a) raz po raz zakołatać, nakołatać się; nach einander klopfen, anpochen. I ty sam pokołaczesz i drugich zawiedziesz, a drzwi tobie nigdy nie otworzone. *Rej. Ap.* 39. — b) *Transit.* Pokołatać, podruzgotać, pobić; nach einander zerklopfen, zerprügeln, zerſchlagen. Czart żydów, co go wypędzali, pokołatał i poranił. *Sk. Dz.* 39. Wziąwszy kij, wszystkie lampy pokołatał. *ib.* 577.

*POKOŁEM *adverb.*, na około, w koło, kołem, rund herum, in die Runde. Przez śpiące pokołem sługi przystąpił do łóżka jego. *Siru. Qu.* 92.? *ob.* Pokotem.

POKOLEBAĆ *cz. dok.*, pokołysać, nach einander wiegen, ſchaukeln; *Vind.* posibati; *Ross.* покачать, покачивать.

POKOLENIE, ia, *n.*; *Boh.* pokolenj, koleno, (*ob.* Kolano); *Slov.* pokolenj, kmen; *Sorab.* 1. ſwoyba, (cf. swoj); *Sorab.* 2. schlachta, (*ob.* Szlachta); *Slav.* kolino, (pokolenie *genus*); *Rag.* kogljeno *tribus*; *Croat.* pokolénye; *Ross.* колѣно, поколѣние; *Eccl.* **порождение**; ród, linia czyli stopniowanie rodu, rozród, plemię; das Geſchlecht, der Stamm, die Abſtammung. Gdy jedni pokolenie pierwsze kładli w ojcu i matce, a wtóre między rodzoną bracią, kościoł ś. stopnie te cieśniej postawił, i ojca z matką nie licząc, ale jako korzeń krewności kładąc, pierwszy stopień i pokolenie między rodzonemi postawił. *Sk. Dz.* 1044. Dwanaście pokoleń Izraelowych. — *§. Nie macie jeść sojki wedle rodzaju jéj, i jastrzęba wedle pokolenia jego. 1 *Leop. Levit.* 11, 18. (wedle rodzaju jego. 3 *Leop.*).

POKOLENNY, a, e, od pokolenia, Stamm, Geſchlechts-; *Ross.* поколѣнный.

POKOŁYSAĆ *cz. dok.*, pokolebać, jedno po drugim kołysać, nach einander wiegen, ſchaukeln; *Vind.* posibati; *Ross.* покачать, покачивать.

POKOMOSIĆ, *f.* pokomosi *cz. dok.*, pokłócić, pojątrzyć; entrüſtet machen, entzweyen, aufbringen, in Harniſch jagen. Sposobem tym pokomoszę wszystko pospólstwo, płaczą zabitego, A prośbą jako wzywają świętego. *Chrośc. Fars.* 92.

POKONAĆ, *f.* pokona *cz. dok.*, Pokonywać *frequ.*, ponękać, powalić, porobić kogo. *Cn. Th.* sił go pozbawić, dobić; einem den Garaus machen, ihn völlig niederſchlagen; (*Carn.* pokonzhám *destruo*; *Vind.* pokonzhat *devastare*, pokonzhat, konz vset *perire*). Xiąże Halicki nieprzyjacioł, xięstwo najeżdżających, po kilka razy pokonywał. *Steb.* 78. Nieprzyjaciel pokonan. *Sk. Dz.* 722. Pokora mocniejszego pokona. *Cn. Ad.* 887. Niewiasty pokonały największych rycerzów; nie dziw że i jego kobieta zwyciężyła. *Teat.* 9, 54. — §. Pokonać kogo słowy, dowodami = przekonać. *Cn. Th.* einen überzeugen, überführen. Kto inwentarza nie uczyni, ten przez to w oszukaniu bywa pokonan. *Groi. Obr.* 169. POKON, u, *m.*, pokonanie, zguba, koniec; der Untergang, das Ende. Do pokonu świata. *Mon.* 71, 711. POKONACZ, a, *m.*, *confector*, e gr. *ferarum*. *Cn. Th.* der Aufreiber, Ueberwältiger, der den Garaus macht. POKOŃCZYĆ, *f.* pokończy *cz. dok.*, jednemu po drugim koniec uczynić, po jednemu do końca doprowadzić, nach einander beendigen. (*Bosn.* pokuciti, nakriviti *inflectere*). Jużem wszystkie roboty pokończyła. *Teat.* 52, 56. Wc Pan będziesz się żenił, ale czy też wiesz, że przy zakończeniu tych związków małżeńskich i pieniążki nasze się skończą, i tak razem ślicznie pokończymy interesa. *Teat.* 7. *c*, 17.

POKONEWSKIE, a, *n.*, POKONEWSZCZYZNA, y, *ż.*, Żmudź nazywała zamianę powinności osobistéj służby na pieniądze, pokonewskie, bo to zastępowało służbę konnych. *Czack. Pr.* 1, 202. Geldabgabe ſtatt perſönlichen Kriegsdienſt zu Pferde. Miasto Drohiczyn otrzymało od Zygm. Aug. przywilej, aby nie wymuszano pokonewszczyzny opłaty. *ib.* 202, *ob.* Sierebrzeszczyzna.

*POKONOPIĆ *cz. dok.*; *Ross.* поконопатить; szpary w okrętach pozatykać n. p. konopnemi kłakami, calfatern.

POKOPCIĆ *cz. dok.*, kopciem powlec, mit Rauch beſchmutzen. POKOPCIEĆ *nijak.*, kopciem zajść, vom Rauch ſchmutzig werden; *Ross.* посмуглѣть.

POKOPAĆ *cz. dok.*, Pokopywać *częstl.*, pokopuje *pr.*, jedno po drugim zakopać, lub nakopać, nach einander hin graben; *Ross.* покопать, покапывать; *Croat.* pokâpam *defodio*, pokapati = pogrześć, pochować; pokápavecz, pokòpich, pokopnik *sepultor*; pokòp, pokopni = pogrzebowy; *Dal.* ukop = pogrzeb; *Carn.* pokopûjem; *Vind.* pokopati, podsemluvati *sepelire*; pokop = pogrzeb, pokopaliſhe, pokopniza = grob; pokopaliſhe, mertliſhe, britof = cmentarz; *Rag.* pokopatti, vkopatti, zakopatti, zaklopitti ù grob; pokop, pokòpje, gròbje = cmentarz; *Bosn.* pokopati, ukopati *sepelire*.

POKORA, y, *ż.*; *Boh. et Slov.* pokora; uniżenie, skromność pokorna; *Ross.* смиреніе, смиренномудріе, die Demuth. (cf. *Vind.* pokura *poenitentia*; spokura = odpokutowanie; *Carn.* pokôra, pokura = pokuta; *Slav. et Bosn.* pokora; *Croat.* pokòra *poenitentia*). Pokora, gdy kto o sobie mało rozumie, a dobre sprawy drugiego okrom zazdrości opowiada. *Bial. Post.* 161. Pokora wszędy ujdzie. *Cn. Ad.* 887. Pokora mury łamie, dawne to przysłowie. *N. Pam.* 16, 118. Pokora niebiosa przebija. Wilcza pokora, *ob.* Wilczy. — §. *Herald.* Pokora karkiem do góry, nad ocylami klucz duży poprzek położony, między jego zębami krzyż. *Kurop.* 3, 40. ein Wappen. — POKORNICZEK, czka, *m.*, POKORNIŚ, ia, *m.*, pokorniuchny człeczek, ein ſehr demüthiger Menſch. Nędzny pokorniczek. *Lub. Roz.* 28., *Vind.* pokornik, spokornik, *f.* spokorniza; *Croat.* pokornik, *f.* pokornicza, pokorniza *poenitens*; *Croat.* pokornicjar *poenitentiarius*. POKORNOŚĆ, ści, *ż.*; *Sorab.* 1. pokornost; *Ross.* покорство, покорность; uniżoność, pokora umysłu; die Demüthigkeit, Unterthänigkeit; (*Carn.* ponishnost, pohlevshena, (cf. pochlebić); *Vind.* ponishnost, pohleunost, pohleuſhina, mirnost, dopuſhnost, mirovitnost; *Croat.* pohlevnoszt; *Eccl.* смиренство, **хоудость** [*exiguitas* 2], **съмирѣнїе**, cf. chudość, śmierzyć. (cf. *Carn.* pokorshêna; *Vind.* pokorſhina, pokornost *obe-*

dientia); spokornost, spokoritnost = pokuta; *Croat.* pokornozt, pokornoszt *obedientia*; *Ross.* покорливость posłuszeństwo). Dziękujmy dziś w pokorności Z tak wielkiej jego miłości. *Pieśn. Kat.* 18. POKORNY, a, e, POKORNIE *adverb.*; *Boh.* pokorny, pokorně; *Sorab.* 1. pokorny, pokorne, poniżny; *Croat.* ponishn, pohlevn, (cf. pochlebny); *Vind.* pohleun, miroviten, dopufhen, ponishen; *Bosn.* priklonit, snisgen; *Ross.* смиренный, смиренно, покорный; uniżony, bemüthig. POKORNIUCHNY *intensiv.* POKORNIUCHNO *adverb.*; (*Carn.* pokorn *obediens*; *Vind.* pokorn, pokoren, bogajozhen = posłuszny, spokorn, spokoriten, pokurski = pokutny; *Slav.* pokoran; *Croat.* pokoren *obediens*, pokórni *poenitentialis*; *Rag.* pokórni *poenitens*; *Ross.* покорливый posłuszny, корнъ krótki). Lepszy jest mąż pokorny nad męża mocnego. *Żyw. Jez.* 52. Kto pokorny, ten i mądry. *Cn. Ad.* 887. Niemasz miecza na pokornego; z dawna się mówi: pokornéj głowy miecz nie siecze. *Fredr. Ad.* 50. *Rys. Ad.* 58. Król twój, Syonie, jedzie tobie pokorny, siedząc na oślicy. *Sekl. Math.* 21, *not.* «cichy abo potulny». Gdybyśmy droższemi byli, jakby to w ten czas te niebożątka pokorniuchne były. *Teat.* 29, 72. Wilk srogi szarpie duszę moję, Jako owieczkę pokorniuchną swoję. *Past. Fid.* 196. Pokorniuchno się skłoniła, jako panna sromiężliwa. *Pieśn. Kat.* 16. POKORZYĆ, -ył, -y, *cz. dok.*; (*Boh.* pokoriti; *Sorab.* 1. pokoriu, pokorim, zpokoram, wopokoram; *Vind.* ponishati, pohleuniti, (cf. pochlebić); *Carn.* ponisham; *Ross.* смирить, смирять (cf. śmierzyć), покорить; upokarzać, uniżać, demüthigen; (*Carn.* pokoriti se = pokutować; *Vind.* pokoriti, spokoritise *id*).; *Bosn.* pokorim, pokaram *castigo*, *objurgo*, *exprobro*, *punio*; *Etym.* kara, karać, (*distng. Bosn.* pokorriti, uciniti korru *incrusto*; *Croat.* pokorim *poenitentiam impono*, pokorenszem *obedio*; *Eccl.* покаряю *subjicio*, *subdo*; покаряюся *submitto me*, *obedio*; *Ross.* покореніе podbicie, dobycie). Pokorzący, cf. *Sorab.* 1. zpokoracźnė *mitigatorius*. POKORZYĆ się *recipr.*; *Sorab.* 1. pokurjam szo, pokorim, szo pokoracź; *Rag.* pokorittise; *Eccl.* коритися, покорятися; *Ross.* смириться, ſich demüthigen. Układnie papieżowi się pokorzył; *summisse pontifici se exhibuit. Krom.* 692. Chrystus upokorzył się, i stał posłusznym aż do śmierci krzyżowéj. *Salin.* 2, 177. POKORZYCIEL, a, *m.*, który kogo pokorzy, der Demüthiger; *Bosn.* pokoritegl *exprobrator*; *Ross.* покоритель podbijacz, dobywca.

POKOS, u, *m.*; *Ross.* покосъ; a) pokoszenie, koszenie, sieczenie trawy, zboża; das Mähen, Abmähen, Hinmähen, Hinſtrecken, Hinlegen *propr. et transl.* Przyszła szarańcza, gdy pierwsza trawa odrastała, po pierwszych pokosiech traw królewskich. *Radz. Amos.* 7, 1. — §. Pokos, tyle trawy lub zboża, ile jednym kosy cięciem pokoszą i położą, *Ross.* укосъ. (cf. ukos), der Schwaden, ſo viel Gras, Getreide, als mit einem Senſenhiebe hingeſtreckt wird. Kośnik kosą coraz dalej postępując, koszoną trawę na porządnych zostawia pokosach. *Kluk. Rośl.* 3, 294. Sieczeniem na grabki zboża, pokosy równo się składają. *Haur. Sk.* 80. Gdy deszcze panują, zboża pożęte, które są na garściach albo na pokosach, często przewracać trzeba. *Haur. Sk.* 17. Trawa posieczona ma leżeć na pokosiech dzień albo dwa. *Cresc.* 483. Słały się pod kosą żniwiarza pokosami kłosy. *Stas. Num.* 1, 150. — *Fig.* Bolesław widząc gęste swoich pokosy, z bitwy uciekł. *Nar. Hst.* 3, 154. (szeregi posieczone, położone, pokłady trupów). Tam wycięty kwiat w pokos niezliczonej młodzi, Już nie w rosie, lecz w krwawej opływa powodzi. *Min. Ryt.* 3, 4. — §. Pokosem, *adverb.*, pokładem, pokosząc, pokosiwszy, posiekłszy, obaliwszy, powałem, pomostem, na pował; (*Ross.* покатать = potoczyć); hingeſtreckt. Jednych jędze pokosem Gradywowi ścielą, Drugich morze pogrąża. *Hor.* 1, 127. *Min.* Dla Eryfilli niefortunnym losem Poległ okropnym cały ród pokosem. *Hor.* 2, 121. *Kniaź.* — b) Pokos, łąka lub pole świeżo skoszone. *Włod.* ein abgemähtes Feld.

POKOŚCIĆ, *f.* pokości *cz. dok.*, Pokoszczać, Pokaszczać, Pokostować. *Tr.*; *niedok.*, pokostem powlec, pomalować, *propr. et fig.*, überfirniſſen, befirniſſen; *Vind.* zheſſirnafhati, obſirnafhati; *Ross.* алифить. Pokostem malowania pokaszczają, aby dłużej trwały. *Sienn.* 226. *Spicz.* 128. Chceszli co pokościć, aby prędko uschło, tak rób .... *Haur. Sk.* 371. Malarz karetę pokoszczając .... *Krup.* 5, 694. Z bukowego drzewa kufel utoczony, Wszystek po wierzchu żółtym woskiem pokoszczony. *Otw. Ow.* 332. Pokoszczane twarzyczki. *Mon.* 70, 752. (porożowane, malowane). Od pokaszczanéj twarzy niech płacą złoty jeden. *Lek. C* 4. Oglądaj onę twarz pańską cierniem przebodzoną i krwią pokoszczoną. *W. Post. W.* 291. Owoce złotą pokoszczone korą. *Przyb. Milt.* 110.

POKOŚIĆ, *f.* pokosi *cz. dok.*, Pokoszać *niedok.*, Pokoszywać *frequ.*; *Bosn.* pokositi; *Rag.* pokossitti; *Croat.* pokossûjem; *Ross.* покосить, покашивать; kosą posiec, hinmähen, abmähen, mähend hinſtrecken. *Defalco*, pożynam, pokoszam. *Mącz.* Nocą ścierń lekko posiekiwać, Nocą i łąki suche lepiej pokoszywać. *Otw. Wirg.* 387. POKOŚNY, a, e, od pokoszenia, koszący, posiekujący; hinmähend, hinſtreckend. Kwitnęli ludzie pod cnoty zaszczytem, Czas ją pokośnym uciął i zniósł płytem. *Zab.* 10, 8. *Jak.*

POKOSMACIEĆ, *f.* pokosmacieje *neutr. dok.*, kosmatym się stać, rauch und zottig werden. Pokosmaciałe ciało. *Pot. Jow.* 111. POKOSMACIĆ *cz. dok.*, kosmatym uczynić, zottig machen. *X. Kam.*

POKOST, u, *m.*, farba, którą niby lakiem rzeczy powlekają, der Firniß; *Boh.* fermež; *Carn. et Vind.* fürnaſh; *Ross.* алифа; (*Boh.* pakosta po kościach łamanie cierpiący; *Ross.* испакостить popaskudzić). Pokosty są różne żywice, które się roztapiają w jakim rozcieku. *Rog. Doś.* 1, 155. Pokost jeden czynią z soku jałowcowego, i oleju lnianego; drugi z ostatków bursztynu. *Śleszk. Ped.* 419. — *Fig.* Pokost, pozor, powierzchowna barwa, płaszczyk; der Anſtrich, die Außenſeite. Nie sądź o rzeczach z zwierzchniego pokostu. *Pot. Jow.* 35. Pokostem gorliwości barwi ambicyą. *Przyb. Milt.* 51. Rzadki, by obcym nie błyszcząc pokostem, Szedł po honory zasług torem prostym. *Zab.* 12, 12. *Szost.* POKOSTNIK, a, *m.*, który pokostem powleka, maluje, der Firnißmacher. *Tr.* POKOSTUJE, POKOSZCZONY, *ob.* Pokościć.

POKOSZTOWAĆ, *f.* pokosztuje *cz. dok.*, trochę zkosztować, probować; *Vind.* pokoſhtati, ein wenig koſten, verſuchen. Na pierwszym pokosztowaniu, gdy się naprzód kusił; *susceptione prima. Mącz.* Pokosztować się z kim; *decurrere cum aliquo. ib.* Pokosztujmy znowu wojny, dobądźmy szable, zbierzmy wojska. *Baz. Sk.* 574. potentujmy.

POKOTEM [*adverb.* po kolei, nach der Reihe 2]. Myśliż on o tym, że i jego śmierć kiedyś położy pokotem. *Min. Ryt.* 1, 284. Leci po ziemi trup jako pokotem, Cezaryanom ścinać rąk nie stawa. *Chrośc. Luk.* 2, 38. Śpi pasterz, pies drzymał, owce pokotem leżały, I ledwie nie wszystkie spały. *Jak. Baj.* 93.

POKOWAĆ, *ob.* Pokuć.

POKOŹLIĆ czoło, *f.* pokoźli *cz. dok.*, kozła na czele pokazać, die Stirne verfinſtern, runzeln. Niemile na się patrząc, pokoźliwszy czoła. *Pot. Arg.* 131.

Na POKRACZKI orać = zostawując miejsca nieorane. *Dudz.* 52. zwey Furchen ackern, und wieder zwey überhüpfen; *Boh.* okročmo, okročmě. Na pokraczki orać, dwie skiby na zagonie zorać, a dwie skiby odłogiem zostawić. *Haur. Sk.* 23. Na ˙pokrackach. *Haur. Ek.* 19. (*hodie dicunt:* na okraczki orać, od okraczania).

POKRAJAĆ, *f.* pokraje *cz. dok.*; *Sorab.* 1. pokraju, pokrajem; *Ross.* искроить, искраивать, покрошить; porozrzynać, na sztuki pociąć, zerſchneiden. Sarmaty, jak dopadną, to potną, pokrają. *Teat.* 43. *c*, 22. Pokrajać pieczenią, pieczyste, rozebrać, tranſchiren. (*Rag.* pokraina = pograniczne, cf. ukraina; *Vind.* pokraina, okrai, okuliza = okolica, okres).

POKRAJKI, *licz. mn.*, skrajności, skrajne ostateczności; *Vind.* krainik, krajez, Endſeiten, Enden. W tęczy jedno prawie a jedno, co się z sobą styka, Ostateczne pokrajki różnica zamyka; *tamen ultima distant. Żebr. Ow.* 128.

POKRĄGLIĆ *cz. dok.*, okrągłym poczynić, rund machen, abrunden; *Vind.* pokroglivati, pokroglati, obzirklati.

POKRAKA, i, *ż.*, pokrakanie, krzyki na kogo, mruki; unwilliges Geſchrey wider jemanden, lautes Murren, Schelten. Znowu według swego zwyczaju W bunt na Mojżesza powstają pokraki, Znowu mu wielkie lud świadczy niesmaki. *Leszcz. H. S.* 162. Co to za pokraka! *Mon.* 71, 794. Miałem z nim pokrakę. *Tr.* zwadę, kłótnią; Zank, Streit. Pokraka, *tragicus eventus*, żałośna rzecz. *Cn. Th.*, ein trauriger Ausgang, trauriges Ende, trauriges Ereigniß.. Ciężka na mię napadła pokraka. *Tr.* POKRAKAĆ *f.* pokraka *cz. dok*, pokrakuje *pr.*, Pokrakiwać *frequ.*, z krakaniem pokrzykać, nach einander krächzen. Nuż zając w śmiechy z żołwia nioboraka, W Wielkiejby Polszcze mówiono pokraka. *Jabł. Ez.* 50. — §. Pokrakuje. *Żebr. Ow.* 242, *ob.* Pokroczyć.

POKRAPIAĆ, *ob.* Pokropić.

POKRAŚĆ, pokradł, *f.* pokradnie *cz. jedntl.*; *Sorab.* 1. pokradnu: *Bosn.* pokrasti; *Ross.* покрасть; jedno po drugim ukraść, mehreres nach einander ſtehlen. Kto rzeczy te pokradł? *Tr.* Pokraść kogo, einen beſtehlen.

POKRASIĆ *cz. dok*, pobarwić, krasnym uczynić, ſchön machen, beſchönigen; *Ross.* покрасовать, (покрасоваться postroić się, покраснѣть poczerwienić się).

POKRĄTKI, *ob.* Nérki.

POKRĘCIĆ, *f.* pokręci *cz. dok.*, Pokręcać *niedok.*; *Bosn.* posukati; *Ross.* посучить, посучивать (cf. sukno), повернуть, повертѣть, повертывать (cf. powiercieć), покрутить, (cf. *Boh.* pokrčit rameny, zżymać ramionami); kręcąc obwieść, herumdrehen. Na tymże rynku stoją trzy węże pokręcone, z śpiży odlane. *Star. Dw.* 11. Pies pokręca ogonem, i wyje, jak gdyby nie mogąc wystarczyć swojéj radości. *N. Pam.* 23, 185. — *Transl.* Już się tedy pokręciwszy po mieście, zaszedłem na pokoje pańskie. *Zab.* 13, 208. Wyjechawszy z Dubna, pokręciliśmy się trochę po Wołyniu. *Teat.* 28, 93. włóczyć się i tam i sam.

˙POKRESIĆ, POKREŚLIĆ, ˙POKRZEŚLIĆ, *f.* pokresi, pokreśli *cz. dok.*; *Bosn.* pomrrisiti; *Ross.* почеркивать; kreskami opisać, popisać. *Cn. Th.* mit Strichen bezeichnen, beſchreiben. Wziął pędzel, pokrześlał. *Falib. R* 2. Pokreślić papier piórem. Gwiazdarz figury pokreślił. *Tr.* — §. *Transl.* Pokresić pola, zchodzić pola, lasy, miasto, złazić, zwiedzić, *peragrare. Cn. Th.* bewandern, umwandern, umgehen.

POKRĘT, u, *m.*, pokręcenie, das Herumdrehen, Umdrehen, Umwinden. Brzegi rękawka lekkim pokrętem łączone. *Kniaź. Poez.* 1, 86. POKRĘTNY, a, e, pokręcony, kręcący się; herum gewunden, gedreht, ſich herum windend. Ozdobo twarzy, pokrętne wąsy. *Kniaź. Poez.* 1, 84.

POKREWIEŃSTWO, a, *n.*, związek po krwi, przyrodność, cf. powinowactwo, die Blutsfreundſchaft; *Slov.* pokrwnost; *Boh.* příbuzenstwj, příbuznost; *Vind.* snájnje, rodjanstvu, rodjanost, ſhlahta, poſhlahtnost, perrod, rodbina, (*ob.* Ród, rodzina, rodzeństwo, szlachta): *Carn.* palta; *Croat.* rodbinsztvo, szvóita, (cf. swój); *Dal.* rood; *Rag.* uro djâcenje; *Bosn.* rodbina, roćbina, svoita; *Ross.* кровность, родня, родство, сродство, свойство; (*Eccl.* ужичество (cf. użyć), близочество, (cf. blizkość). Między pokrewieństwem waśni zawsze najjadowitsze. *Zab.* 7, 248. *Koss.* W jakim stopniu jednego z małżonków pokrewieństwo zachodzi, w tymże stopniu drugiego powinowactwo. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 68. POKREWNIĆ się z kim *recipr.*, *niedok.*, spokrewnić się *dok.*; *Rag.* vrodbittise, vrodjacitise; *Vind.* saſvakatiſe, saſhlahtatiſe, poſhlatatiſe, saſvakuvatiſe; *Ross.* породниться, (cf. porodnić); powinowacić się, ſich befreunden mit jemanden. Jestem jego przyjaciółka tym czasem, nim się z nim pokrewnię. *Teat.* 26, 74. W tym stopniu spowinowacony jestem z mężem, w którym z żoną jego spokrewniony. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 68; (*Slav.* priateljit, cf. przyjaźnić). POKREWNOŚĆ, ści, *ż.*, pokrewieństwo, die Blutsfreundſchaft. *Tr.* POKREWNY, a, e, *Boh.* příbuzný; *Vind.* ſhlahten, rodjan, rodjanski, rodjaken, poſhlahten, rodjak, poſhlahtnik, vſhlahtnik; *Ross.* сродничій, сродничь, сродникъ, сродственникъ, сродница, сродственница; po krwi do kogo należący, verwandt, zur Blutsfreundſchaft gehörend. Pokrewni *consanguinei* ci się rozumieją, którzy od jednej osoby albo szczepu początek przez urodzenie biorą. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 176, cf. powinowaty. — §.

Pokrewny *Subst. masc.*, der Blutsfreund. Pokrewna *fem.*, die Blutsfreundinn.

POKRÓCIĆ *cz. dok.*, wciąż skrócić, nach einander abkürzen, *Croat.* pokrachújem, pokratilszem.

*POKROCZ, u, *m.*, *POKROK, u, *m.*, pokroczenie, das Vorwärtsſchreiten, Hinſchreiten. Za każdym jej nogi wysmukłej pokrokiem. *Przyb. Luz.* 45. Oczy moje dalej go ścigały w pokroczu. *Przyb. Milt.* 121. POKROCZYĆ, *f.* pokroczy *cz. dok.*, *pokrakuje *contin. praes.*; *Slov.* pokračugi; *Ross.* пошагивать; krocząc postąpić, vorwärts ſchreiten, hinſchreiten. Czasem pokroczę z wolna i ruchem się cieszę, Czasem z większą rozkoszą biegając krok spieszę. *Przyb. Milt.* 244. Zwycięztwo przed niemi gdzie pójdą pokroczy, A kupy nieprzyjacioł pod ich nogi złoczy. *Przyb. Luz.* 295. Co dalej, to sobie sporzéj pokrakuje; *sequitur majori gradu. Zebr. Ow.* 242.

POKROP, u, *m.*, n. p. Kto pokrop robi [nelle mine il ferro adopra.1], gdzie piasek wybiera, Ziemię nad sobą wszędzie wiesza i podpiera, I żeby nań nie spadła, kiedy swej pilnuje Nieostróżnej roboty, drzewa podstawuje. *P. Kchan. Orl.* 1, 310? (czy tu nie podkop?). *Boh.* pokrop, nakrop, ukrop, krop; *Vind.* pokrop, nakroplei; *Rag.* pokróp *aspersio* = pokropienie, pokrapianie, das Beſpritzen, Aufſpritzen. POKROPIĆ *f.* pokropi *cz. dok.*, Pokrapiać *niedok.*; *Boh.* pokropiti, pokrapati, pokrapam, pokrapávam; *Sorab.* 1. pokrepam, pokrepu; *Vind.* pokropiti, pokropuvati; *Rag.* pokropitti, posctrapati; *Croat.* poskropiti, poskroplyújem, okroplyújem; *Bosn.* pokropiti, poscкropiti; *Dal.* pokropiti; *Ross.* кропить, покропить, воскропить, воскроплять; ponakrapiać, kropiąc polewać; beſpringen, beſprützen. Deszcz pokrapia ziemię, a czyni ją płodną. *Radz. Jes.* 55, 10. Łuczek przesadzony, trzeba żeby był wodą albo gnojnicą pokropiony. *Syr.* 1220. Racz mię pokropić panie izopem, a będę oczyszczon; ten wiersz kapłan przed procesyą w niedzielę zaczyna, kiedy kropi. *Wróbl.* 119. Ja i w kościele i w domu pokrapiany bywam. *Teat.* 9. *b*, 41. (w domu mię ćwiczą). — *Intrans.* Zdaje mi się, że deszcz pokrapia. *Teat.* 37, 252. krople padają. POROPICIEL, a, *m.*, co pokrapia, der Beſpritzer, Aufſpritzer; *Boh.* kropič.

POKROSTAWIEĆ, *f.* pokrostawieje *neutr. dok.*, krostami się osypać, mit Blattern bedeckt werden. Już cała twarz pokrostawiała. *Pot. Jow.* 2, 83.

POKRÓTCE *adverb.*, w krótkości, kürzlich, in der Kürze, kurz. Opowiedziałem mu pokrótce wszystko. *Xiadz.* 278.

POKROTOCHWILIĆ *cz. dok.*, nieco wciąż krotochwile stroić, nach einander Kurzweil treiben; *Boh.* pokratochwiliti.

POKROWIEC, wca, *m.*, POKROWCZYK, a, *m.*, *dem.*, Zasłona do pokrywania czego, futerał, powłoka, pokrywka; Decke, Ueberzug über etwas, Futteral; *Boh.* přikrow, (krow dach); *Sorab.* 1. pokrėw, pžikrėw; *Sorab.* 2. pokschiwadlo; *Vind.* pokrou, pokriu, pokrovez, pokrouzhizh, pokrovauka; *Carn.* pokrovz, pokryválu, pokrov; *Croat.* pokrovecz, pokrov, zákrov; *Dal.* pokrovacz; (*Hung.* pokrótz *cento*); *Rag.* pokrôv, zâstor (*velum*), krovniza, pokriv, záklop, (pokrovniza = koldra); *Bosn.* pokrovaç, pokrovcicch, bigl, (pokrov = dach); *Slav.* pokrivács; *Ross.* покровъ, чехолъ, чехолокъ, (*ob.* Czechło); *Eccl.* покровецъ, (**покровъ** dach). Na puklerzu był pokrowiec piękny atłasowy. *P. Kchan. Orl.* 1, 47. Szkapa-ć się będzie cudna zdała pod cudnym pokrowcem, a gdy go odkryjesz, alić kłapouchy. *Rej. Zw.* 165, (cf. *Prov. Dal.* Goszpodar ak' nema neg dinar, alli je goszpodar, Oszlovacz ak' ima zlat pokrovacz, alli je oszlovacz = gospodarz choć niema szeląga, przecież gospodarzem, oślarz choć złoty ma pokrowiec, z tym wszystkiem oślarzem). Pokrowiec skórzany (*Carn.* urbas). Pokrowiec na topor *Ross.* топорникъ. Kryjąc się pod owcze pokrowce, Wysunęła zgraja Ulissa, i poszła w manowce. *Min. Ryt.* 1, 326. Pokrowczyk z skóry wierzbowej, Kładzie by nie wiądł list płowy. *Kchow. Lir.* 167. — 2. Pokrowiec macicrny albo pochwa. *Perz. Cyr.* 2, 268. die Mutterſcheide.

POKROWCOWY, a, e, od pokrowca, Decken-, Ueberzug-, Futteral-; *Ross.* чехольный.

POKROWNE, ego, *n.*, *Subst.*, podatek od krów, der Kuhzehend, die Kuhſteuer, Abgabe von Kühen. Pokrowne, t. j. dziesiąta od poddanych krowa. *Petr. Ek.* 29, (cf. powołowszczyzna).

POKRUSZYĆ, *f.* pokruszy *cz. dok.*, na okruszyny połamać, podruzgotać; zerknirſchen, zermalmen. Tak dobrze nieprzyjacioł rąbie, tak ich siecze, Że mu się dwa na trzaski pokruszyły miecze. *Pot. Pocz.* 416.

POKRWAWIĆ *cz. dok.*, wciąż skrwawić, nach einander hin blutig machen; *Slov.* pokrwawugi.

POKRYĆ, *f.* pokryje *cz. dok.*, Pokrywać *niedok.*; *Boh.* pokrywati; *Sorab.* 1. pokrėwam; *Sorab.* 2. pokschisch; *Vind.* pokriti; *Croat.* pokriti, pokrívam, pakláplyem, *Bosn.* pokritti, pokrivati; *Slov.* pokriti; *Rag.* pokritti, pokrîvati, pokrijvam; *Ross.* покрыть, покрывать, выкрыть, выкрывать, (cf. покровительствовать protegować); *Eccl.* **осѣнити**, (cf. sień, cf. cień); po wierzchu nakryć, okryć, von oben bedecken. Noc pokrywa skrzydły swemi Barwy rozliczne na ziemi. *Groch. W.* 41. Tak dobrze człeka pokryć może słoma, jako strop złoty. *Pilch. Sen. list.* 49. (dachem zasłonić). Domy słomą pokryte były. *Kras. Pod.* 2, 16. Zasługa i cnota pokrywa się nędzą i łachmanami. *Teat.* 49. *d*, 30. (odziewa się). — Pokrywać wyraz malarski, n. p. kolor zbyt rzadki gruntu nie pokryje. *Magier. Mskr.* — Pokrywać co, taić; geheim halten, verdecken, verhehlen. Pokrywam swoje wady, cnoty, krzywdy, nie pokazuję po sobie, wkrzomo nie wiem, nie widzę. *Cn. Th.* Choć pokrywa co czuje, i nic nie gada, jednakowoż znać po niéj, jak jest pomieszana. *Teat.* 19, 25. POKRYTY, a, e, *Partic.*, Gadki pokryte. *J. Kchan.*, zagadki trudne do rozwiązania. *X. Kam.* — *Transl.* Nieszczery, obłudny; verſteckt, heimlich, heimtückiſch. Żydzi niedobrym umysłem, ale pokrytym, do Jana słali, a wżdy go na zdradzie pięknemi tytuły zdobili, aby go w czym ułowili. *Bial. Post.* 56. Każdy snadnie obaczy pochlebstwo twoje, a one pokryte pokłony twoje. *Rej. Post. S s* 5. Nie przyjdzie przed obliczność pańską żaden pokryty człowiek. 1 *Leop. Job.* 13, 16. (obłudny. 3 *Leop.*). Namnożyło się ludzi złośliwych, niezbożnych, pokrytych. *W. Post. W.* 95. POKRYCIE, ia, *n.*,

Subst. Verb., Sorab. 1. pokretžo; §. a) nakrycie, nakrywanie, pokrywanie, das Bedecken, *actio.* — §. b) To co pokrywa, powleka, dach; *Dal.* guba, guber; *Bosn.* pokrov; *Eccl.* **покровъ**, die Bedeckung, Bedachung, das Dach. Wynalazł Adam pokrycie, którymby nagość swą przyodział. *Pociej.* 83. (odzież, cf. ogarnąć się). Pokrycie święte, to jest, zakonny ubiór przyjęła. *Sk. Żyw.* 1, 177. Pokrycie abo dach, bez fundamentu ostać się nie może. *Smotr. Apol.* 12. Pokrycie domów po wsiach ze słomy bywa takie, iż ani w zimie od śniegu, ani lecie od deszczu bronić nie może. *Kras. Pod.* 2, 16. Na dworze pisał, ale dla deszczu pod pokrycie ustępował, aby papier nie zmokł. *Sk. Dz.* 1119. Gdzie w sercu fundamentu do pokoju niemasz, przyjaźń jako trawa na pokryciu usycha. *Sk. Dz.* 1156. (na dachu). — ¡POKRYCIE *adverb.*, nieodsłonięte, *tr.* skrycie, nieszczerze, nieotwarcie; bedeckt, verdeckt, verſteckt, heimlich. Kto larwę tę odsłoni, szczérze-li w tym poganin, pokrycie-li chodzi? *Tward. Wł.* 132. POKRYCIEC, ćca, *m.*, skryty człowiek, nieotwarty, nieszczéry, obłudny, obłudnik; ein verſteckter Menſch, ein heimtückiſcher Heuchler; (*Boh.*, pokrytec; *Slov.* pokrytec, ošemetnjk; *Rag.* pokrivalaz). Żaden pokryciec nie przyjdzie przed obliczność boską *W. Post. W.* 2, 88. Pokryciec, a obłudny człowiek. *ib.* 2, 210. Patrzajże, co ten pokryciec panu powiadać raczy. *Rej. Post. N n* 1. POKRYCTWO, POKRYTSTWO, a, *n.*; *Boh.* pokryctwj; *Slov.* pokryctwj, ošemetnost; obłuda, hypokryzya, die Heucheley. Strzeżcie się od kwasu Faryzejskiego, który jest pokryctwo. *Radz. Luc.* 12, 1. (obłuda. *Bibl. Gd.*). Kłamstwo ma w sobie pokrytstwo, chytrości i zdrady. *Rej. Post. T* 4. Pilnując nauk czartowskich, w pokryctwie kłamstwo mówią. *Zygr. Pap.* 285. POKRYJOMU, POKRYJOMKO *adverb.*, skrycie, tajemnie; heimlich, verſtohlen. Pokryjomu powrócił nazad do domu. *Teat.* 55. *b*, 42. Pokryjomko wchadzali na zamek. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 8, 1. POKRYTOŚĆ, ści, *ż.*, skrytość, nieszczerość; Verhohlenheit, Verſtecktheit, Heimtückigkeit. Odkryła się wszystka pokrytość i złość nieprzyjaciół Chrystusowych. *W. Post. W.* 49. Widział pokrytości serca ich, które u niego żadne tajne nie jest, iż się oni *fałesznie a pokrycie obchodzili z nim, chcąc go zawsze podstąpić w rozmowach. *Rej. Post. J* 7. Pokrytość onych *fałeszników a podstępców swoich. *ib. Q q* 91. Pokrytość i przykrytość. 1 *Leop. Galat.* 2, 13. Ludziom zdawali się sprawiedliwemi, ale wewnątrz byli pełni pokrytości i niesprawiedliwości. *W. Post. Mn.* 301. Faryzeuszowie zewnątrz ostrego żywota, wewnątrz pokrytości pełni. *Sk. Dz.* 2. POKRYTY, POKRYWAĆ, *ob.* Pokryć. POKRYWACZ, a, *m.*; (*Boh.* pokrywač; *Sorab.* 2. schülz; *Vind.* krivez, pokrivez; *Croat.* pokrivách); który co pokrywa, der Bedecker. Pokrywacz dachów, *Ross.* кровельщикъ, der Dachdecker. (*Ross.* покровитель; *f.* покровительница protektor; ангелъ покровитель anioł stróż); pokryciec, nieotwarty obłudny człowiek, obłudnik, ein heimlicher, heimtückiſcher Menſch. POKRYWA, y, *ż.*, POKRYWKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* poklička; *Sorab.* 2. pokschiwadło, pokschywaz; *Carn.* pokrov, pokrovz, pokryvâlu, shkridla (cf. skrzydło), rena, (cf. renka); *Vind.* pokrivauka, pokrovauka, pokrou, reina, pokrovez, (cf. pokrowiec); *Croat.* pokrov, pokrivâlo, (pokrivacha *peplum*), riglya; *Dal.* gibka; *Rag.* pokriv, pokrivác; *Slav.* pokrìvács; *Bosn.* pokrivaç, zaklopaç; *Eccl.* **покрывало**; *Ross.* покрывало, покрывальцо; każda rzecz drugą pokrywająca, nakrywa, *phys. et moral.*, die Decke, Bedeckung, der Deckel. Pokrywka garńca, *Vind.* habinjak; die Stürze, der Deckel. Pokrywa, naczynie miedziane do przykrywania rondłów, kotłów, saganów, garków miedzianych; są też pokrywy gliniane do garnków i rondłów glinianych. *Wiel. Kuch.* 423. Pokrywy blaszane, do przykrywania potraw na półmiskach. *Magier. Mskr.* Pokrywy kruszcowe naczyń chymicznych. *Kruml. Chym.* 54, (cf. wieko). Chymik na pogotowiu ma pokrywki, aby tygiel przykrywał. *ib.* 47. Ty nie wiesz pod pokrywką co się w garncu kurzy, Tak też w owej postawie, co się we łbie burzy. *Rej. Wiz.* 141. Gdyby mi co pan Syrena szeptać chciał, odłożę do jutra, aż się dowiem, co tam w tym garnku pod pokrywką wre, jeśli piołun, jeśli szałwia. *Rej. Zw.* 83 *b.* — *Fig.* Ludzkich występków szukają pokrywy. *Zab.* 10, 30. *Nar.*, (*ob.* Płaszczyk, barwa, Deckmantel). Bogactwa, ród i godności, są piękne pokrywki złości. *Cn. Ad.* 31. Pod pokrywką praw boskich ciche zdrady knują. *Bardz. Trag.* 378. Bez pokrywki = otwarcie, jawnie, öffentlich, unverhohlen. Nie umiem pozorami grzeczności zaprawiać mowę; wynurzam co myślę i bez pokrywki. *Teat.* 6, 99, (cf. bez ogrodki). *ib.* 58, 146. Bez pokrywki prześladować ich zaczął. *Sk. Dz.* 465. — §. Nie mogę wiedzieć, cobyś zakrył tą pokrywką. *Zimor. Siel.* 132. (tą zagadką, Räthſel). POKRYWCZANY, a, e; *Vind.* pokrouni; *Ross.* покрывальный; od pokrywki n. p. kuchennéj, Stürzen =, Deckel =. W pokrywkę garńca rób dziurę, a w tę dziurkę pokrywczaną wprawiaj rurkę. *Sienn.* 454. POKRYWECZKI *ziele*, *ob.* Rzęsa wietrzna.

POKRZĄKAĆ, *f.* pokrząka *cz. dok.*, Pokrząkować *contin.*, Pokrząkiwać *częstl.*, raz po raz odkrząkać, nach einander grunzen. On nad nami z maczugą pokrząkając chodzi. *Simon. Siel.* 107. Bez przyczyny kaślać, pokrząkować. *Eraz. Ob. G i i j.*

*POKRZEP, u, *m.*, pokrzepienie, posiłek, co pokrzepia; die Stärkung, Erfriſchung. Szukając pokrzepu we śnie, na dół spadła. *Przyb. Milt.* 250. POKRZEPIĆ, POKRZEPCZYĆ, *f.* pokrzepi, pokrzepczy *cz. dok.*, Pokrzepiać *niedok.*, krzepczejszym uczynić, posilić, krzepkości, siły, męstwa, serca, otuchy dodać: ſtärken, kräftiger machen; *Boh.* pookřegi; *Sorab.* 1. wokżewam, wokżawicz; *Carn.* pokrepiti, pokreplyujem, okrepiti, okreplyujem; *Rag.* pokrjêpiti, krjêpiti, utvarditi, uzjâciti, okrjêpiti; *Bosn.* pokrjepiti, posnasgiti; *Slav.* pokripiti; *Eccl.* **покрѣпляю, вжилити, усилити**; *Ross.* **окрѣпить, окрѣплять, укрѣпить, укрѣплять**. Jestem na czczo; nie mogłbym się tu czym pokrzepić? *Teat.* 13, 110. Mowa twoja pokrzepia nadwątloną nadzieję moję. *Teat.* 3. *b*, 44. Chcąc Rzpltą pokrzepczyć i wzmocnić poborami, sprzymierzeńcami.... *Nag. Fil.* 213. *Pilch. Sall.* 177. Gdy się na

państwie pokrzepił, i on prześladował. *Sk. Dz.* 733. Pokrzepiam się, przychodzę k sobie, wzmagam, posilam się. *Cn. Th.* Gdy się był niejako pokrzepił z choroby, zaraz się do zwykłych pokut wrócił, dlatego odpadł drugi raz i trzeci raz. *Wys. Ign.* 19. Pokrzepiający, posilny *Ross.* укрѣпительный. POKRZEPICIEL, a, *m.*, który pokrzepia, der Stärker, Erquicker, Befeſtiger; *Rag.* pokrjepitegl, utvarditegl, *f.* pokrjepitegliza; *Sorab.* 1. wokżewiczeŕ, wokżawik, *f.* wokżawica.

POKRZEŚLAĆ, *ob.* Pokreślić. POKRZOSAĆ, POKRZESAĆ, *f.* pokrzesze *cz. dok.*, Pokrzesywać *frequ.* pokrzesuje *pr.*, poczesać, poobcinać, poobrąbywać drzewo; behauen, beżimmern, beſchneiden. — *Transl.* Popiłować czego. *Cn. Th.* poprawować, ausfeilen, ausbeſſern. — ¶. Członki dniem zwątlone pokrzesa na pracą; *nutrit reparatque labori. Zebr. Ow.* 86. pokrzepia, posila.

POKRZYK, u, *m.*, a) pokrzykanie, krzyk powtórzony; (*Boh.* pokřik); das Geſchrey, Schreyen, Lärmen. Echo, na pokrzyk się ozywa. *Zab.* 16, 189. — b) *Botan.* Pokrzyk, pokrzykowe ziele, korzenie, o którym wiele baśni: powiadają, że gdy go kopią, krzyknie. *Urzęd.* 201. *Syr.* 1378. *W. Genes.* 30, 14; *mandragora.* Alraun; *Sorab.* 1. olrava; *Vind.* mandora; *Carn.* dlesqva, nadlishk, darstlivke; *Ross.* мандрагоръ, сонная одуръ; *Eccl.* покрыкъ. Pokrzyk, wilcze jagody, *atropa belladona. Kluk. Dykc.* 1, 63, *Ross.* красавица трава, Tollbeere. POKRZYKNĄĆ, *f. cz.* pokrzyknie *cz. jednłl.*, Pokrzykać *niedok.*, pokrzykuje *contin.*; *Boh.* pokřiknauti, pokřiceti; *Ross.* покричать, покрикивать, покликать; krzyki powtórzyć, nach einander ſchreyen, ein Geſchrey erheben.

POKRZYWA, y, *ż*, 1. POKRZYWKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* kopřiwa, (cf. Koprzywnica w Sandom., cf. koper, koprzywy), żahawka żegawka; *Sorab.* 1. kopschiwa; *Sorab.* 2. kopschiwa, szagajze, schagajze; *Carn.* kopriva; *Vind.* kopriva, kropliva, kropiva, shgaviza, shagolza; *Croat.* kopriva, osegavicza; *Dal.* segavicza; *Rag.* kopriva, xigaviza; *Slav.* kopriva; *Bosn.* kopriva, sgigaviça, osgigaviça; *Eccl.* кропива; *Ross.* крапива, кропива, крапивка; *urtica*, die Neſſel, parząca zdatna jest do nacierania członków paraliżem ruszonych; druga jest głucha albo nieparząca; płótna się z nich jak ze lnu robić dają. *Kluk. Rośl.* 2, 244. Pokrzywa głucha, martwa, jasnotka, trędowaciec. *Urzęd.* 149, *Carn.* mertviza. Już wełnę, już i jedwab' i płótno z pokrzywy, Neſſeltuch, Człowiek wynalazł dobrze na pożytek chciwy. *Kmit. Spyt. A 4 b.* Pokrzywa drobna, dzika, żagawka albo żegawka, bo dożega. *Cn. Th.* die kleine Brenneſſel. By pokrzywę nabarziéj kropił i żegnał, tedy jednak każda parzy. *Rej. Post. F f f 1.* Pokrzywa, im nazieleńsza, tym nagorętsza. *Smotr. Apol.* 81. (*Vind. Pro.* kropliva tudi mladiza shje; sguda pozhne shegati, kar kopriva ozhe ostati; zhlovek kashe v' mladusti, kai ozhe biti v' starusti = pokrzywa z młodu parzy; cf. tarnek za młodu się ostrzy). Musze być kontent jak nagi w pokrzywie. *Zabł. Amf.* 60. — *Fig.* Pokrzywa, rzecz zła, szkodliwa, złe, (cf. kąkol); Neſſel, Brenneſſel, etwas Schädliches, Unkraut. Z winnicy pańskiej wymiece pokrzywy, Wyrzuci ciernie i niepłodne głogi. *Groch. W.* 440. Pewna ich pomsta goni, choć leniwa, W krótce się sierpa doczeka pokrzywa. *Chrośc. Fars.* 280. Baczny człowiek w każdych przypadkach swoich ma uważać, co łopian, a co pokrzywa. *Rej. Zw.* 17. Może pochlebca parzącą pokrzywkę Szałwią nazwać, włożywszy pokrywkę. *Rej. Zw.* 216 *b*, (cf. mysze łajno za pieprz przedawać). Czegoż wykrętny nie zfałszuje ozór, Alboż w pokrzywę nie obróci miętki? *Zab.* 15, 247. *Paszk. Dz.* 112. *Gwagn.* 713. Potwarca miętkę w pokrzywy, złoto czyste w miedź obraca. *Pot. Arg.* 499. (białe w czarne). Jakoby mieszał pokrzywy kto w miętki. Kiedy w pociechach przypomina smętki. *Pot. Syl.* 226. Słowa jedwabnemi kwiatkami przytrząsają; ale uczynki ich tracą pokrzywami. *Pilch. Sen. list.* 121. Znam cię ziółko, żeś pokrzywka. *Cn. Ad.* 1363. — 2. POKRZYWKA, POKRZYWNICZEK, czka, *m.*, a) gatunek pliszki, *motacilla troglodytes*, ptaszek bardzo mały, gniazdko ściele nizko między rokicinką, pokrzywą etc. *Kluk. Zw.* 2, 248. *Zool.* 229. Pokrzywniczek ucieszny. *Banial. J 3.* der Neſſelkönig, Zaunkönig, Meiſenkönig. — b) Pokrzywnik, *papilio urticae*, motyl u nas najpospolitszy, dzienny: gąsienica żyje na pokrzywie. *Zool.* 140. der Neſſelſchmetterling, ein Tagfalter. POKRZYWCZY, a, e, od pokrzywki, od pokrzywniczka, Zaunkönigs=. Kukułka jaja swe kładzie w gniazdo pokrzywcze; Więc łacinnicy zowią pokrzywkami owe Ojce, co żywią cudze dzieci podmiotowe, Karmią bękarty od żon zmamieni mężowie: Pokrzywnikami, Baſtard, Polak takie dziecka zowie. *Klon. Wor.* 61. POKRZYWIANY, a, e, od pokrzywy, z pokrzywy, Neſſel=. Nasienie pokrzywiane małżeński uczynek pobudza, pijąc je. *Urzęd.* 314. *Spicz.* 93. Pokrzywiane płótno, Neſſeltuch, *Slav.* koprina; *Ross.* кисея. POKRZYWNY, a, e, od pokrzyw, Neſſel=, voll Neſſeln; *Boh.* kopřiwowý; *Rag.* koprivni; *Ross.* крапивный, кропивный, крапивистый; (*Rag. et Croat.* koprivgnak *urtica*).

POKRZYWDZIĆ *cz. dok.*, krzywdy poczynić, nach einander Unrecht thun, bevortheilen; (*Croat.* pokrivlyujem = obwiniam). POKRZYWDZICIEL, *m.*, krzywdę wyrządzający, der Bevortheiler; (*Croat.* pokrivitel = obwiniciel); *Rag.* okrijvgljenik, *f.* okrijvgljeniza. POKRZYWIĆ, *f.* pokrzywi *cz. dok.*, Pokrzywiać *niedok.*; *Bosn.* pokuciti, nakriviti; *Ross.* покривить; nieco nakrzywić, etwas krümmen, krumm machen.

POKRZYŻOWAĆ, *f.* pokrzyżuje *cz. dok.*, a) *ob.* Krzyżować; b) Na krzyż przegrodzić, durchkreuzen, über Kreuz zuſammen heften. Dwie, trzy, cztery intrygi razem pomieszane, pokrzyżowane. *Teat.* 20. *b*, 57.

POKSYKAĆ, *f.* poksyka *cz. dok.*, Poksyknąć *jednłl.*, ksykając pokrzykać, anziſchen, beziſchen, ziſchend verſpotten. Pobiję je, a złożę je na zdziwienie i na poksykanie i na pustynie wieczne. 1 *Leop. Jer.* 25, 9. POKSYK, POKSZYK, u, *m.*, poksyknienie, das Geziſche. Z pokszykiem sporym straszliwie smok szermował jęzorem, *fero stridore. Zebr. Ow.* 219.

POKUĆ, *f.* pokuje *cz. dok.*, kując porobić, nach einander hin ſchmieden; *Ross.* поковать, поковывать. Był to zbrodzień, co wioski poniszczył okolne, I w kajdany niewo-

li pokuł ludzie wolne. *Chod. Gesn.* 220. — §. Już ruszył Sułtan na bachmatach pokowanych. *Jabł. Buk. G* 4. podkowanych, podkutych, beſchlagen.

POKUDŁAĆ, *f.* pokudła *cz. dok.*, pomierzwić, rozczochrać, zerzauſen; *Ross.* клочить, склочить, (cf. kłócić). Białogłowy włosy umyślnie pokudławszy, nie czesząc i nie plotąc, samych się kozubów na głowie nabawiają. *Petr. Wod.* 21. Stał z pokudłaną głową. *Ustrz. Troi.* 5. Chimery pokudłane. *Tward. Wł.* 6. Peruki różno pokudłane. *Tward. Pasq.* 48.

POKULAWIĆ, *f.* pokulawi *cz. dok.*, kulawemi uczynić, pochromić, lahm machen. Nie waż sobie lekce naderwania żył, bo to już wielu nogi pokulawiło. *Perz. Cyr.* 2, 51.

POKUM, a, *m.*, kmotr, kum, dobry towarzysz, kompan, kamrat, spólnik, kolega; der Genoſſe, Gefährte, Spießgeſell. Ktokolwiek był pokumem tych buntów, rotmistrze mieli go wydać. *Chrośc. Fars.* 100. — w POKUMY = w towarzystwo, do kompanii, zur Geſellſchaft. Tekielemu ciągnąć ma w pokumy zgraja Tatarów. *Jabł. Buk. E b.* POKUMAĆ się z kim *recipr. dok.*, ściśle się poprzyjaźnić, pobratać; Brüderſchaft machen, ſich verbrüdern, genaue Freundſchaft machen. Litwini, pobratawszy się i pokumawszy z Rusią, pustynie Ruskie osadzali. *Stryjk.* 228. *Paszk. Dz.* 21. Mnich z mniszką się pokumał, i nazwał to poczciwym małżeństwem. *W. Post. W.* 233. Niewiasty wnet się z leda kim pokumają; ukłoni się jéj kto, już mniema, że dostała przyjaciela. *Petr. Ek.* 89. Heretycy pokumali się z czartem. *Żarn. Post.* 3, 740 *b.*

*POKUNDZIOWIE, rubieszowie, kubieszowie, w ziemi Inflantskiej, po naszemu Włodarze (*qu. v.*). *Vol. Leg.* 3, 49. *et* 330. Gutsverwalter.

POKUNSZTOWAĆ, *f.* pokunsztuje *cz. dok.*, sztuki porobić, künſteln, Kunſtſtücke machen. Chcesz-li pokunsztować, aby się mięso zrąbane w garncu zrosło.... *Sienn.* 611.

POKUP, u, *m.*, das Aufkaufen, Zuſammenkaufen. *Hul. Ow.* 53; *Vind.* pokup, gorskup; (*Rag.* pokûp = zbiór); *Ross.* покупание, покупка. Malarze zwykli na niepokup swego kunsztu styskować. *Haur. Ek.* 373. na niezarobek, *ob.* Pokupność. POKUPIĆ, *f.* pokupi *cz. dok.*, Pokupować *contin*; *Boh.* pokaupiti; *Vinnd.* pokupiti, gorskupiti; *Rag.* pokûpiti; *Croat.* pokupujem; (*Bosn.* pokuppiti *colligere*; *Slav.* pokupiti = posprzątać); *Ross.* покупать; skupować, nach einander einkaufen, aufkaufen, kaufen. Pokupił zboże na droższe przedanie. *Tr.* — §. *Jurid.* Jeśliby aktor i pozwany nie stanęli, tedy obadwa winę sędziemu pokupują. *Szczerb. Sax.* 320. *ib.* 380. *ib.* 72. zapłacą, Geldſtrafe zahlen.

POKUPNIK, a, *m.*, który co pokupuje, der Zuſammenkäufer; (*Sorab.* 1. pokupnik, kupcz; *Vind.* pokupez; *Croat.* zkupitel). POKUPNOŚĆ, ści, *ż.*, dobry odbyt jakiéj kupi, guter Abgang einer Waare, wenn ſie häufig gekauft wird. Niepokupność; *Ross.* безторговица, niedobyt. POKUPNY, a, e, dobry odbyt mający, dobrze przedajny, płatny, co płaci, popłaca; gut abgehend, geſucht (von Waaren); *Ross.* покупный; *Eccl.* покупателенъ, покупательный. Towar bardzo pokupny. *Ld.* — Śmiałość, na niepokupną rzecz tak wiele łożyć. *Hor. Sat.* 185. Nie pokupny dziś rozum, trzeba wszystko strawić, Kto go chce na papierze przed światem objawić. *Nar. Dz.* 3, 141.

POKURCZ, a, *m.*, gatunek psów, z brytana i charta. *Rydel.* ein Baſtardhund, von Dogge und Windſpiel. POKURCZYĆ, *f.* pokurczy *cz. dok.*; *Ross.* покорчить; krótszym uczynić, pościągać, kürzer machen, verkürzen, zuſammenziehen; pokrzywić, zuſammen krümmen. Łakus się i Radamant byli Dawnemi swemi laty bardzo pokurczyli. *Otw. Ow.* 370. (cf. zgrzybieć).

POKURZYĆ, *f.* pokurzy *cz. dok.*, nieco okurzyć, etwas beräuchern; *Boh.* ukaditi; *Ross.* покурить, покуривать. — §. Sam go bóg zwalczy, sam go z wami zburzy, W proch się pokurzy. *Stryjk. Gon. T* 2. rozsypie się, er wird in Staub zerfallen, zerſtieben. — §. Lubo stać nie władnął z rany, Pokurzył żadną raną nie zahamowany. *Żebr. Ow.* 317. *fugit*, drapaka dał, drapnął; er entfloh, machte ſich aus dem Staube.

POKUSA, y, *ż.*, POKUSKA, i, *ż.*, *dem.*; pokuszenie, pobudka, pobudzanie, poduszczenie, do czego nieprzystojnego, die Verſuchung; *Boh.* pokušenj, pokaušenj, zkaušenj; *Sorab.* 1. zpótwanstwo; *Sorab.* 2. spüttowane, (cf. pytać, spytać się); *Vind.* skuſhujava, napast (cf. napaść), vardjanje, (pokuſhnja *gustus*, cf. kusić, kąsać); *Croat.* zkûssnyà, nápaszt; *Rag.* nâpas; *Ross.* искушение, искусъ, испытание, поползновение, поползновенность. Przez pokusę abo pokuszenie rozumiemy, nie tylko szatańskie, ale cokolwiek bóg przypuszcza doświadczając kogo. *Sekl. Luc.* 8. Pokusa jest próbowanie i doświadczanie boże w wierze naszéj, i w pełnieniu woli jego. *Hrbst. Nauk. e* 7. Pokusa okazuje wiarę, przygoda przyjaciela. *Żarn. Post.* 70. Pokusę mam, czuję, cierpię = kusi mię kto. *Cn. Th.* Pokusę mam do czego abo na co, chce mi się, żądam bardzo, zachciało mi się tego. *Cn. Th.* Przyszła nań pokusa cielesna o rozkoszy. *Sk. Żyw.* 2, 407. Mówią, gdy co zbroją, tak mi pan bóg naznaczył, albo pokusa mię uwiodła. *Budn. Apopht.* 60. Była wielka pokusa mdlejszym w wierze, gdy patrzyli na miejsce świętych zdeptanie. *Sk. Dz.* 625. (zgorszenie). — §. Pokusa *m. et fem.*, *personif.*, pokusiciel, sekator; ein Verſucher, ein Plagegeiſt. Wielki z ciebie jest pokusa. *Zabł. Zab.* 86. A to pokusa, nie człowiek. *Teat.* 33, 43. — §. Są w tym domu pokusy, strachy, obłudy, czarci, Plagegeiſter, Geſpenſter. Gdy niewod zapuścili w przerębli, pokusę albo cudo jakieś okrutnie straszliwe wyciągnęli. *Stryjk.* 302. Pokuska, straszydło po górach dokazujące, Bergmännchen, ein Berggeſpenſt. *Tr. Vind.* gorski moshiz, rudni vrag; *Carn.* shkrat, shkratèl. *Adag.* Pokusy nie wadzą, w gębę nie dadzą. *Rys. Ad.* 55. (nie tak straszny dyabeł, jak go malują). POKUSIĆ, *f.* pokusi *cz. dok.*, Pokuszać *niedok.*; (*Boh.* pokusyti pocierpieć); *Boh.* pokaušeti; *Vind.* pokuſit, pokostuvat, pokusuvati; *Ross.* покушать; = a) pokosztować, zkosztować co, pojeść trochę, pożywać; koſten, ſchmecken, genießen, anbeißen. Niech mię bóg potępi, jeżeli przed zachodem słońca pokuszam chleba albo czego. *Budn.* 2 *Sam.* 3, 35. — b) Pokusić, pokuszać, doświadczać, probować, próbę czynić; probiren, verſuchen, auf die Probe ſtellen, in Verſuchung führen; *Boh.*

okusyti, zkusyti, pokusyti; *Vind.* pokuſit, skuſhati, nakuſhati; *Sorab.* 1. zpotuyu; *Croat.* zkushavati, zkussávam, zkussati, napasztujem; *Rag.* nâpastovati, (cf. napastować); *Bosn.* napastovati; *Ross.* искусить, искушать. Pozostawił pan niektóre narody pogańskie, aby przez nie pokuszał Izraelczyków. *Radz. Judic.* 3, 1. Nie wprowadź nas w pokuszenie, (*ob.* Pokusa). Doświadczaj mię Panie i pokuszaj, wywiedz się z serca mojego. *Radz. Ps.* 26, 2. Jeden z nauczonych w zakonie pokuszał go. *Rej. Post. M m* 6. (tentował, examinował, doświadczał). Pokuś pierwej słowy, niż sięgniesz do głowy. *Rys. Ad.* 56. Rytygier, wszystkich pokuszając sposobów, serca swych od boju dalekie być widzi. *Krom.* 37. Krzyżacy z naszymi złożyli zjazd w Raciążu, aby tam pokusili zgody między sobą. *Biel.* 308. Pokuś tego. *Gorn. Dw.* 4. POKUSIĆ się o co, *recipr.*; *Boh.* pokaušet se o něco, pokusyt se; *Ross.* покуситься, покушаться, кушаться, искусить, искушать; *Eccl.* кушатися, покушатися, отвѣдывати; odważyć się na co, ośmielić się do sprobowania czego, einen Verſuch wagen, ſich an etwas wagen. Nie wadzi pokusić się, spróbować. *Cn. Ad.* 688. Na to się pokuszajmy, czemu sprostać możemy. *Ezop.* 7. Nie każdy z Greków śmiał się pokusić o oręże Achillesa. *Opal. Sat.* 31. O to się żaden nie pokusi, Albo pokusiwszy się przegrać musi. *P. Kchan. Orl.* 1, 102. Konstantyn pokusił się o miasto Bizancyum, i wziął je. *Sk. Dz.* 184. Pokuszenie się, pokuszenie, próba, doświadczanie, der Verſuch; *Carn.* skushnáva; *Vind.* skuſhnava, skuſhnjava, skuſhuvanje; *Ross.* покушение, искушение, первоучина, первоучинка, первоучка; *Eccl.* окоусъ, искоусъ, искусство, искоушение, отпытываніе, отвѣдываніе. POKUSICIEL, POKUŚNIK, a, *m.*, kuszący kogo, poduszczyciel, pobudka, doświadczyciel, der Verſucher; *Boh.* pokušitel; *Sorab.* 1. zpotwar; *Sorab.* 2. spüttowarnik, spüttowalnik; *Carn.* skushnavz; *Vind.* skuſhnjauz, vardjauz; *Croat.* napasztnik, (cf. napastnik); *Bosn.* napastnik; *Rag.* nâpasnik; *Ross* искуситель; *Eccl.* куситель, искоуситель. Czart, pokuśnik, wnet oskarca ludzkiego rodzaju. *Przyb. Milt.* 101. POKUSICIELKA, i, *ż.*, die Verſucherinn; *Vind.* skuſhnjauka, vartivarza. POKUSKA, *demin. nom.* pokusa. POKUSNY, a, e, pokuszający, skuszający; verſuchend, in Verſuchung führend; *Rag.* napasni.

POKUTA, y, *ż.*; (*Boh.* pokuta *poena*, kara); cnota chrześciańska, żal wewnętrzny grzechów dopuszczonych. *Karnk. Kat.* 207. Buße, Reue und Leid; *Sorab.* 1. *et* 2. pokuta; *Boh.* kanj, pokánj, pykanj, (*ob.* Kająć się); *Slov.* pokâni; *Carn.* pokôra, pokura, (*ob.* Pokora); *Vind.* pokura; *Croat.* pokôra; *Slav. et Bosn.* pokora; (*Bosn.* pokoriti, pokarati = pokarać); *Rag.* pokôra, bolést; *Ross.* покаяние. *Poenitentiam Wujek* nie chciał tłumaczyć, ani upamiętanie, ani pokajanie, lecz pokutę. *Wujek. Bibl. praef.* Pokuta jest człowieka grzesznego od niepobożności prawdziwe a szczyre, z obrzydzeniem sobie grzechu, nawrócenie. *Żarn. Post.* 17 *b.* — §. Pokuta, pokazanie żalu wewnętrznego zewnętrznym znakiem. *Karnk. Kat.* 207. die Buße, das Bußethun. Pokuta dobrowolna prywatna, n. p. pokutę czynić, zadać sobie jaką pokutę, udać się na pokutę, Buße thun, ſich eine Buße auflegen. Gdy częstokroć ruszało sumnienie Bolesława o zabicie Zbigniewa, udał się na pokutę ciężką, pościł w wodzie tylko a w chlebie, we włosiennicy chodził, jałmużny dawał; na ostatek udał się na pielgrzymstwo, gdzie więcéj pieszki szedł, niżli na wozie siedział. *Biel.* 83. Dopuścił papież ciało Bolesławowe przenieść na święcone miejsce, gdy umarł na pokucie. *Papr. Ryc.* Wielu ludzi, ufając sobie, nie idą do pana, i nie chcą pokuty stroić, mając się za święte. *Sekl.* 99, (*ob.* Stroić). Pokuta kościelna jawna albo tajemna, od spowiednika naznaczona, kaźń, karanie, dość czynienie, Kirchenbuße; *Ross.* епитимія. Zwyczaj jest w kościele, iż księża, rozgrzeszając ludzi, karanie im jakie abo pokutę zamierzają. *Karnk. Kat.* 291. Wielom wyklętym do komorek ich chodząc, naukę i pokutę dawał. *Sk. Dz.* 1065. Pokutę małą im dano, aby we śrzodę i piątek pościli, i 50 kroć na dzień przyklękali. *Sk. Dz.* 852. Pokuta sakrament. *Karnk. Kat.* 208. das Sacrament der Buße. Pokuta zawiera w sobie skruchę, spowiedź, i zadosyć czynienie. *Sk. Kaz.* 140. Trzeba czynić dobrze, aby pokuta była zupełna. *Zach. Kaz.* 1, 198. — *Fig.* Poczekajno figlarzu, będziesz ty u nas na pokucie. *Jak. Baj.* 183. — *Slov. Prov.* Każdi hrich ma swogu pokutu, cf. każda choroba ma swoje lekarstwo. POKUTNIK, a, *m.*, pokutujący, der Bußfertige, Büßer, der Buße thut; *Vind.* pokornik, spokornik; *Croat. et Rag.* pokornik; *Ross.* покаянникъ; *Eccl.* трудникъ, троудьникъ, (cf. trud). Pokutnik nocy na płaczu za grzechy przepędza. *Przyb. Ab.* 207. Umierający niepokutnik. *Lach. Kaz.* 1, 244, *Ross.* неразкаянный. POKUTNICA, y, *f.*, die Büßende, die Büßerinn; *Vind.* spokorniza; *Rag.* pokorniza; *Croat.* pokornicza. POKUTNY, a, e, POKUTNIE *adverb.*, od pokuty, Buß-, bußfertig; *Boh.* kagjcý; *Carn.* pokorn, (cf. pokorny); *Vind.* spokorn, spokoriten, pokurski; *Croat.* pokórni, (pokoren *obediens*); *Rag.* pokórni; *Ross.* покаянный, (покаянная izba skazanych na śmierć). W złościach naszych niepokutnie trwamy. *Wad. Dan.* 174. — Psalmy pokutne, die Bußpſalmen. POKUTNOŚĆ, ści, *ż.*, stan serca pokutującego, skrucha, die Bußfertigkeit; *Boh.* kagicnost; *Vind.* spokornost, spokoritnost. POKUTOWAĆ, -ał, -uje, *cz. cont.*; (*Boh.* pokutowati = karać); pokutę czynić, Buße thun, büßen; *Sorab.* 1. pokutżam; *Vind.* pokuro delat, pokuro stroit, pokoriti, spokoriti, (cf. pokorzyć); *Carn.* pokorim, pokorimse; (*Croat.* pokorenszem *obedio*, pokorim *poenitentiam impono*); *Rag.* pokorittise; *Ross.* каяться, покаяться. Lepiéj nie grzeszyć, niż pokutować. *Cn. Ad.* 440. *Ern.* 145.

POKWAP, u, *m.*, POKWAPA, y, *ż.*, pokwapienie, pośpiech; das Eilen, die Eile. W niesłychanym się ztamtąd pobiera pokwapie. *Pot. Zac* 13. Buja pszczołka po łące, i do świeżych kwieci Z ulubioną pokwapą na swą zdobycz leci. *Gaw. Siel.* 383. POKWAPIĆ się; *Sorab.* 1. pokwatam, *ob.* Kwapić się. POKWAPLIWOŚĆ, ści, *ż.*, pospieszność, prędkość; das Eilen, die Eilfertigkeit, die Haſt. POKWAPLIWY, a, e, *ob.* Kwapliwy. Niepokwapliwy w sprawie. *Zbil. Dr. F* 3. powolny.

POKWASIĆ *cz. dok.*, kwaśnym poczynić, nach einander ſauer

machen; *Vind.* pokiseliti; *Ross.* покваситъ. — *Fig.* Dawne to były ich umizgi; ale coś pokwasiło ich potym; nie wiem, jak są teraz. *Teat.* 19. *c*, 2. poróżniło, verun-einigen.

POKWEFIĆ *cz. dok.*, kwefem pokryć, beſchleiern; *Vind.* obpezhati, popezhati, objadrati.

POKWĘKAĆ *med. dok.*, chwilę pokwękać, eine Zeit hin ſtöhnen, cf. *Carn.* poqvezheti, poqvezham *atterere, consumere*, poqveka *contorta vilis res.*

POKWILIĆ, *f.* pokwili *cz. dok.*, Pokwilać *niedok.*, kwiląc nucić, weinerlich wehklagen, wimmern, rührend klagen. We krzu słowik milutki Sam sobie wdzięcznym pokwila głosem. *Kniaź. Poez.* 3, 111.

POKWITNĄĆ *med. jedntl.*, tu i owdzie zakwitnąć, chwilę kwitnąć, nach einander hin blühen; *Vind.* pozveteti; *Bosn.* poçvasti, proniçati.

POKWITOWAĆ, *f.* pokwituje *cz. dok.*, jednego po drugim zakwitować, nach einander quittiren, *propr. et fig.* Jeszcześmy się z sobą nie pokwitowali. *Teat.* 36. *b*, 88. Jeszcze i u nas dosyć obrotu, umiemy pokwitować za swoje. *Teat.* 10, 98. zapłacić, powetować, nagrodzić.

PÓŁ, 'PUŁ *adverb.*; *Boh.* půl; *Slov.* pol-, půl; *Hung.* feel, fél; *Sorab.* 2. pol; *Sorab.* 1. pol, *vulg.* pow, na pow; *Carn.* pol, napol, pou; *Vind.* pou, enpou, napou, (spol, rod = rodzaj, *ob.* Spolny, płeć); *Dal.* pool; *Croat.* pól, polovicza, (pol *apud*), (zpol, szpòl *genus*); *Bosn.* pò, poloviça, na pó, (spol = rodzaj); *Slav.* ù pòl; (*Rag.* spool *sexus*); *Ross.* полъ, въ полы, наполы, пополамъ, полъ rodzaj, сполье granice pol, cf. spolny, cf. pole; (*Eccl.* полъ rod; strona, okolica, cf. pole); *Eccl.* вполы, полъмя, на полы, по поламъ, на двѣ части, по полу, по половинѣ, исполоу, въ половину, (*distng.* пуло, пуль; *Graec.* ὄβολος pieniądz, pułka kulka); cf. *Chald.* פלא *divisit*; *Hebr.* חצי *dimidum*, cf. *Germ.* halb; — §. 1) połowica czego, dzieląc na dwie równe części, halb, halber; *Adv. et Subst. indecl. cum genitivo subjecti*, die Hälfte, ein Halbes; *in Plurali* poły, zwey Hälften, die Hälften. $^1/_2$ = połowa albo pół. *Jak. Mat.* 1, 60. Pół tego, pół owego. *Cn. Th.* Pół psa, pół kozy, niedowiarek boży. *Dwor. E* 4. jednym słowem: psztut. *Rydel.*, halb Hund, halb Ziege. Dam ci procent pół na pół. *Teat.* 27, 5. to jest po 50 od sta. — Na poły = na pół, na dwie połowice dzieląc, in zwey Hälften, halb, in der Mitte zertheilend, mitten entzwey. Ludzie żywe na poły przecinać kazała. *Warg. Wal.* 319. Rozdarł szaty swe na dwie poły. *Budn.* 2 *Reg.* 2, 12. Włosy z głowy rozrzuci i w poły potarga. *Pot. Arg.* 5. Na poły = do połowicy, do pół, w pół, w poły, halb, zur Hälfte. Na poły cały, *semiinteger. Cn. Th.* 470. Siedzę na poły, na poły stoję abo wiszę, siedzę na półłanku. *Cn. Th.* 994. Kto na poły śpi, różne mu się snują widziadła. *Pilch. Sen. list.* 410. (drzymiącemu). Wojsko wszystko na poły umierało, z przyczyny choroby hetmańskiéj. *Warg. Wal.* 107. prawie, ledwie nie, es war halb todt. Powiędli wszyscy, jakoby im w pół dusze nie stało. *Smotr. Ex.* 17. Trafiłem na człowieka jeszcze na poły katolika. *Żebr. Zw.* er war noch ein halber Katholik. Odjazdem swym życie nam do 'puł odjął. *Zab.* 12, 106. Rozszarpał szaty w 'puł na sobie. *Chrośc. Job.* 10. Na w półby ma szczęśliwość dopełniona była, gdyby .... *Teat.* 45. *b*, 22 — 'ß. Nie z pół lub nocy, lub dnia, nie ze wschodu, Ani czekajmy pana od zachodu. *J. Kchan. Dz.* 240. nie z północy, nie z południa; nicht von Mitternacht, noch Mittag her. — §. *In numerandis horis:* Pół do piérwszéj (*sc.* godziny, halb Eins), abo: w pół do piérwszéj, drugiéj, trzeciéj etc. Około pół do dziewiątéj godziny. *Gaz. Nar.* 1, 225. *Numeralibus usque ad 20 ab initio jungitur, et quidem Genitivo numeri ordinalis*, n. p. półtora funta, półtrzecia łokcia, półtora kieliszka, półdziewiętnasta garnca; *in feminino* półtorej mili, półtrzeciej uncyi. *Excedentibus numerum* 20, *postponitur, e gr.* 20 $^1/_2$ = dwadzieścia i pół; 21 $^1/_2$ = dwadzieścia jeden i pół. — §. 2) Pół = śrzodek; w pół = w śrzodek, w śrzód, in die Mitte, mitten, in der Mitte, mitten in, auf, an. Len nie w pół, ale przy główkach wiązany bywa. *Przedz.* 22. Zchwyciwszy go za ramię, w pół samego niesie. *Hor. Sat.* 236. mitten um den Leib. Uchwycił mię w pół, ściska, całuje. *Mon.* 70, 62. On ją w pół wziął, ona poczęła krzyczeć. *Teat.* 30, 27. er umarmte ſie. Precz z temi od kolan rękami, Owszem w pół, jak należy obłapmy się sami. *Bardz. Trag.* 316. *ib.* 36. Przy drzwiach kościoła kilkanaście przybitych postrzegłem żelaznych obręczy, na szyję, na ręce, na nogi i na pół. *Xiądz.* 32. przez ciało, eiſerne Reifen um den Leib. Okrutny to żart, kiedy drugiego w pół serca dotyka. *Zab.* 12, 269. w samo serce, mitten ins Herz. W pół kościoła postawili grób ś. Stanisława. *Sk. Kaz.* 562. W pół kresu utonął. *Warg. Cez. A* 2. Bóg takiego w pół biegu nie opuści, żeby go nie ratował. *Smalc.* 47. Wchodzi do w pół rozebrany. *Teat.* 30, 9. W jarzmie nie zgadzają się woły, Gdy jeden rosły a drugi mu w poły. *Chrośc. Ow.* 115. — *Observ. Substantiva conjuncta cum* pół, *fere semper reperiuntur in Genitivo e. gr.* półtuzina, półwiersza, półwiadra, półfunta, półgarnca, półgrosza, półkorca; *inde omnia talia nomina Nominativum singularis amittunt*; *nonnulla, parva commutatione flexionis facta, Nominativum retinuerunt, ut:* południe (*sed cf.* półdnia), półsferze, półjedwabie, półkadek, półkufek, półmisek. *Paucissima reperiuntur cum Nominativo originali, ut* północ, półbrat etc. — POŁA, y, *ż.*, poły *plur.*; dwie sieci dobrze długie i szerokie, któremi ptaki łowią. *Cresc.* 628. ein zweyflügeliges oder zweywändiges großes Netz, Vögel zu fangen. Lepy, sidła i dwoiste poły Stawiają na drobniejsze ptastwa i kwiczoły. *P. Kchan. Orl.* 1, 78. *Nar. Dz.* 3, 206. Gdy powrozem potargniesz obie się poły podniosą. *Cresc.* 628. beyde Wände. *Jabł. Ez.* 182. Ciągłemi połami ptaków nałowił. *P. Kchan. Orl.* 1, 249. — §. Poły, płótna grube wysokie i długie, któremi się knieja jak murem obstawia. *Kluk. Zw.* 1, 396. Jagdtücher, Zeug. — §. Poły namiotu = ściany, die Wände eines Zeltes. Poły namiotu podwieszono, aby każdy łatwiejszy miał przystęp. *Gaz. Nar.* 1, 372, cf. *Ross.* пола, полка skrzydło, klapa u stołu. — §. Poła sukni, podołek; *Ross.* пола, полка, (cf. polica), der Schoß am Kleide, der Rockſchoß. U sukni poły do saméj ziemi. *Teat.* 26. *d*, 28. Jak się le-

tnika rozerwała poła, Wysypały się z szaty nazbierane zioła. *Zebr. Ow.* 117. Lewą ręką połę sukni swojéj do góry podnosi. *N. Pam.* 4, 57. Chłopiec talerze liżąc, resztę zjada, potym je połą zciera. *Hor. Sat.* 221. Z pełnéj poły Dzielił orzechy między przyjacioły. *ib.* 195. — *Fig. transl.* Skończywszy dzienne prace wszyscy oczekują snu pod nocy połą. *Jabł. Tel.* 173. pod zasłoną, pod skrzydłem nocy, pod jéj płaszczem, unter dem Mantel der Nacht.

Pochodz. *półtora, półtrzecia etc.*; *połowa, połówka, połoweczka, połowica*; *półk, półkownik etc.*; *społem, wespoł, w społ, pospołu, pospólstwo, pospolity, rzeczpospolita, pospolitować się, pospolitość, spólnik, spólny, spółka, spólnica, społeczny, społeczność, społeczeństwo, spółkować*; *połać, półtownik, połeć, urwipołeć*; *płeć.*

POLABIE, ia, *n.*, kraina po Elbie czyli Labie, Polabien, die Gegend an der Elbe. POLABIANIN, a, *m.*, mieszkaniec nad Elbą, ein Elbebewohner. POLABSKI, a, ie, nad Elbą będący, Elb-, an der Elbe; *Boh.* Polabský.

POŁAĆ, i, *ż.*, pierzeja; rząd domów, połowę ulicy składających, (*ob.* Połtownik); die Reihe Häuser, die die eine Seite einer Straße ausmachen, Oesterr. die Zeile; (cf. *Vind.* polost, palazh = sala, (cf. pałac); *Dal.* polacsa; *Hung.* palota = sień; *Croat.* polacha, palacha = sala, dwór, pałac; *Bosn.* polaç, dvór *palatium*; *Rag.* polaccja, polàciza = pałac; *Ross.* палата wielka izba; tajemna rada Carska; sądowa izba; палатка namiot, палатный izdebny). Połać domów u Zaporożców курень; u Rossyan курень (znaczy kompanią garkuchników). Prędzéj ruinie podległe narożne, niż w połaci kamienice. *Haur. Sk.* 87. — *Fig. Transl.* Połać, kraina, dystrykt, powiat, *regio*, der Landstrich. Ojczyzną mą Grecya, rodziłem się w Rodzie, Jednym z przedniejszych miast tamtéj połaci. *Pot. Syl.* 148. Dacya Niestrem od téj Sarmackiéj połaci, co Rusią i Podolem zowiemy, dzieli się. *Krom.* 359. Między Dakami a Dunajem, wielka bardzo gruntów znajduje się połać, która imieniem ziemi Węgierskiéj się szczyci. *Krom.* 10.

POLAĆ, -ał, *f.* poleje *cz. dok.*, Polewać *niedok.*; *Boh. et Slov.* politi, poljwati; *Sorab.* 1. pohliwam; *Vind.* politi, poliuat; *Carn.* polati, pólem; *Bosn.* politi, polivati; *Rag.* politti, poljevati, poljeevam; *Croat.* polejati, polévam; *Ross.* полить, поливать, (cf. *Graec. πολέω verso*). Polewać, z wierzchu wodą nalewać, oblewać, begießen. Cesarz wyznaczył 1600 ryńskich na polewanie ulic w Praterze. *Gaz. Nar.* 2, 62. (*ob.* Pokrapiać). Naczynie od polewania, nalewka *Ross.* полевальня. Polanie wodą na chrzcie. *Sk. Dz.* 591. Ciasto to serem tartym potrząsają, a masłem rozpuszczonym polewają. *Syr.* 949. Polewać naczynia czym, napuszczać, powlekać, pokoszczać, Geschirre mit etwas übergießen. Polewać beczkę smołą = nasmalać. *Cn. Th.* bepichen, mit Pech ausgießen, begießen. Polewać garnce = glazurować, *Vind.* nalizhiti, glasirati, f. gorezhizo obmasati; *Ross.* муравить, Töpfe glasiren. Naczynia gliniane pospolicie są polewane, i kolorem jakim ozdobione na kształt farfur. *Kluk. Kop.* 1, 314, (*ob.* Polewa). Polewać blachy, żelazo, cyną = pobielać, verzinnen. Polewać srebrem, *ob.* Posrebrzyć; złotem, *ob.* Pozłocić. — *Fig.* Polewać ognisko, po przenosinach ucztę w nowym pomieszkaniu dawać, einen Einzugsschmauß halten. *Tr.*

POŁACIĆ *cz. niedok.*, Połacać *contin.*, łaty na krokwach dać, poprzybijać; belatten, mit Latten belegen. *Contigno*, ramuję, połacam, tramy abo dyle wespołek stawiam. *Macz.* Nie zna Dak konsulów, z których rozkazu miasteczka połacił. *Chrośc. Luk.* 221. pobudował.

POŁĄCZYĆ, *f.* połączy *cz. dok.*, łącząc jednoczyć, złączyć; *Vind.* kup skleniti; *Ross.* случить, случать, совокупить, совокуплять, сообщить, сообщать, соединить, соединять, сочетать, сочетывать, сопрячь, сопрящи, сопрягать, (cf. sprzęgać); *Eccl.* сообъяти, сообъемлю, сключити, сключати, verbinden, vereinen. Trzebaby nas połączyć, bylibyśmy silniejsi wszystko dokazywać. *Teat.* 19. *c*, 11. Niecierpliwie wyglądam momentu, który serca nasze połączy na zawsze. *Teat.* 56. *c*, 87. My w zdaniach się dwoimy; trzebaby nas połączyć. *Teat.* 19. *c*, 11. (pojednać). POŁĄCZYCIEL, a, *m.*, który połącza, der Vereiniger, Verbinder; *Ross.* соединитель, *f.* соединительница.

POŁAJAĆ, *f.* połaje *cz. dok.*, nieco wyłajać, etwas ausschelten; *Sorab.* 1. poszwarićz, (cf. poswarzyć); *Ross.* похулить, потазать, пожурить, побрюзжать, побранить, побранивать. Połajał córkę o to. *Tr.* (*Ross.* полаять zaszczekać; *Vind.* polajati). POŁAJACZ, a, *m.*, który drugiego połajał, der Ausschelter; *Ross.* похулитель.

POLAK, POLANIN, a, *m.*; *Boh.* Polak, Polan; *Slov.* Polak; *Sorab.* 1. Polak, Pohlak, (2. polak krajcar); *Carn.* Pojlák (2. posiadający wiele pól czyli ról); *Vind.* Poljak, Leh; *Croat.* Polak, Polyak, Leh, Lengyel; (polyak *agricola*); *Hung.* Lengyel, Lengiel; *Bosn.* Pogljak, Lèh; *Slav.* Pôljak; *Rag.* Pogljàk, Lèh; *Ross.* Полякъ; w Polszcze urodzony, obywatel Polski, der Pole. Nazwisko Polaków ledwie od 7 abo 8 set lat do używania weszło. *Krom.* 1. Imię to abo od pola, równiny, lub polowania, lub wojowania w otwartym polu, albo też od Lecha abo Lacha wzięli. Ruś i Moskwa dotąd nas nie Polakami, ale Lachami zowią; a Węgry Lengelami, jakoby Lechelami. *Biel.* 7. *Krom.* 28. *Star. Ref.* 77. — *Prov.* Po szkodzie Polak mądry. *Boh. Kom.* 2, 45. Polakom każdy strój wolny. *Cn. Ad.* 888. — Trudno w Polszcze o Polaka. *Fredr. Ad.* 76, (cf. staropolska cnota). — Sławne Psie Pola, sławne są Smoleńskie grody, Gdzie Polanin Tryońskie mężnie bił narody. *Gaw. Siel.* 389. Mali Polacy. *Biel.* 436. *et* 361. *et* 100. (*ob.* Małopolanin, ein Kleinpole). Polacy wielcy. *Biel.* 100 = Wielopolanie. *Herb. Stat.* 26. die Großpolen, *ob.* Wielkopolanin. POLACZEK, czka, *m.*, *dem.*, ein kleiner Pole. Już ten Polaczek nawet jéj teraz pachnie. *Teat.* 19. *c*, 100. POLACZYNA, y, *m. et ż.*, biedny jakiś Polak, ein armseeliger Pole. POLACZYSKO, a, *m.*, *contemn.*, nieforemny jakiś Polak, Sarmata, ein ungeschlachtete Polake, (cf. Niemczysko, Włoszysko). Jakieś Polaczysko kręciło się tam w domu. *Teat.* 19, *c*, 8. *et* 35. *c*, 45. POLAKIERYA, yi, *ż.*, Polskie junactwo, nałog Polski, (*ob.* Polska, Polski, Polka, Polszczyzna).

POŁAKOMIĆ się *recipr. dok.*, nieco rozłakomić się, ein wenig gierig werden; *Ross.* полакомиться, etwas näſchig ſeyn.

POŁAMAĆ, *f.* połamie *cz. dok.*; Połamywać *częstl.*; *Boh.* polamati; *Bosn.* isprilamati; *Carn.* pozheti, pôzhem, (cf. począć); podruzgotać, na kawałki złamać; nach einander zerbrechen, zerſtücken. Jozyas połamał słupy. 3 *Leop.* 4 *Reg.* 23, 14. (podruzgotał. 1 *Leop.*). *ib. Lam.* 2, 9. Zdrajco, kości w tobie kijem połamię. *Teat.* 55. *d*, 9. *et* 24. *c*, 70. *Boh. Kom.* 1, 246. Kości połamane zwykły się w cztery do sześciu niedziel do kupy zrastać. *Perz. Cyr.* 94. — Dość, gdy się pierwsze lody połamało. *Teat.* 43. *c*, 157. das Eis brechen. — *Impr.* Siła okrętów morze połamało. *Warg. Cez.* 87. (przepłynęło, przebyło). Prawie cały tak chorobami był połamany, że ani ręką, ani nogami władnąć nie mógł. *Steb.* 2, 348. (nadwątlony, zrobiony). Na urząd nie może być obrany, niedołężny, trędowaty, głuchy, ślepy, połamany. *Szczerb. Sax.* 344. ułomny, gebrechlich. Szyki komu połamać, pomylić, zbić go z jednochody, einen aus dem Gleiſe bringen, ihm das Concept verrücken. Szalenie mu się szyki połamały. *Teat.* 28. *b*, 90. POŁAM, u, *m.*, *w górnict.*, dalsze śledzenie żył kruszcowych w jakiéjkolwiek wytni. *Mier. Mskr.*, der Nachbruch.

POŁAŃCUSZNE, ego, *n.*, płat więźnia od kajdan, w których go więżą, Kettengeld. Od więźniów poturemnego, połańcusznego płacą. *Stat. Lit.* 133.

POŁANEK, *ob.* Półłanek. POLANIE, *ob.* Polać.

POŁANIEC, ńca, *m.*, mierne miasto w wojew. Sandomirskim. *Dykc. Geogr.* 2, 296. ein Sandomiriſches Städtchen. POŁANIECKI, a, ie, od Połańca, von Połaniec. Łosoś Połaniecki lepszy od Sądeckiego. *Sienn.* 323. Kasztelanowa Połaniecka.

*POLANIN, *ob.* Polak.

POLANKA, i, *ż.*, n. p. Nieprzyjaciel nasze polanki przyszedł znosić. *Star. Woj. A* 4. (cf. palanka). — [Polanka = polana, kawał pola śród lasów. 4]. Drzewa rozrzucone po pięknéj polance. *Karp.* 3, 40. *POLANO, a, *n.*, drewno. *Dudz.* 31, (cf. polednia), ein Stück Holz; *Ross.* полѣно, полѣнцо, полѣнище szczepa; (полѣница stos drzewa); (*Vind.* polenu, glauna, ogorek; *Croat.* poleno, glavnya = głownia palącа się).

POLANY, *ob.* Polać.

POŁAP, PUŁAP, u, *m.*, strop, powała; eine hölzerne Stubendecke, Zimmerdecke, die Decke einer Wohnung, (cf. sufit); *Slav.* tavan: *Ross.* накать, потолокъ. W czasie pożaru cały się pułap zapadł. *Perz. Cyr.* 3, 195. Runął obciążony ołowiem pułap galery. *Nar. Tac.* 2, 221. Kładłem w jednę szalę cnotę, w drugą bogactwa; bogactwa podniosły się do góry, i uderzyły prawie o pułap. *Gaz. Nar.* 1, 80. Pułap w pomieszkaniach bywa sosnowy. *Kluk. Rośl.* 2, 165. *Haur. Ek.* 7. — 2. Pułap na kozłach podstawiony pod studnią. *Jak. Art.* 2, 427.

POŁAPA, PUŁAPA, y, *ż.*, POŁAPKA, PUŁAPKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* polečka; łapica, łapka, eine Falle, ein Fangeiſen. Na myszy nadstawiają różne połapki. *Kluk. Zw.* 1, 308. Sobole łapią w pułapy. *Zool.* 321. Liszka w połapkę wpadła. *Kniaź. Poez.* 3, 138. Skrycie mu pułapkę stawią. *Teat.* 10. *b*, 7. (sidło, kluczkę, dołek). Wszędy kredytorowie na niego z procesem, jak na mysz z pułapką czekają. *Teat.* 16, 25. Teraz wpadłem jak mysz w pułapkę. *ib.* 16. *b*, 112. POŁAPIĆ, *f.* połapi *cz. dok.*, Połapać *niedok.*; *Boh.* polapiti; *Vind.* vjeti, notervjeti, (cf. ująć, wziąć); pochwycić, erhaſchen, ergreifen, auffangen. Zły duch odwiodłszy nas od pasterza prawdziwego, chce nas połapić, rozdrapać, pożreć. *W. Post. W.* 446. Nie zawsze, kiedy pomyślisz, możesz wiarę i pokutę połapić. *Zygr. Gon.* 523. (uchwycić). Mieczem nań z boku uderzy, I w pas długą prawicą połapi potężnie, *amplectitur. Zebr. Ow.* 309. — Połapać ryby, połowić *Vind.* poribiti.

PÓŁAPOWY, PUŁAPOWY, a, e, od pułapu, Stubendecken-; *Ross.* накатный. W wierzchu balka pułapowa. *Jak. Art.* 3, 305.

PÓŁARKUSZA, *sine nominat.*; PÓŁARKUSZEK, szka, *m.*, ein halber Bogen Papier. Arkusz dzieli się na półarkusze, ćwiartki, półćwiartki. *Ossol. Wyr.* Tafla tak wielka, jak półarkusza rygałowego papieru. *Torz.* 172. Gazeciarze troszczą się, ażeby półarkuszek na dzień pocztowy napchali. *Mon.* 71, 213. PÓŁARKUSZOWY, a, e, z półarkuszów złożony, na półarkusza, foliałowy, in Folio. Półarkuszowa księga, foliał, ein Foliant. Księga arkuszowéj łamanéj, abo półarkuszowéj formy. *Cn. Th.* 443.

POLARNY, a, e, n. p. Polarna gwiazda, gwiazda morska; *Carn.* hervor; *Vind.* bourouſh, der Polarſtern, (*ob.* Gwiazda). Bądź zdrowa, gwiazdeczko polarna! *Teat.* 28. *b*, 116. słońce, gwiazdo, nadziejo moja, uszczęśliwienie!

PÓŁARSZYNOWY, a, e, pół arszyna wynoszący, einen halben Arſchin groß, *ob.* Arszyn; *Ross.* полуаршинный; *Eccl.* полъаршинный.

POLATAĆ, *ob.* Polecić.

POŁATAĆ, *f.* połata *cz. dok.*; *Rag.* pokàrpiti; *Ross.* уплатить, уплачивать, исплатить, искропать; pospołu złatać, zuſammen flicken. — *Fig.* Potrafimy tę biedę połatać. *Teat.* 33, 29. Zbity Konrad dla połatania wojska do Mazowsza ustąpił. *Krom.* 231.

POLATKA, i, *ż.*, flaterka, blaszka złota, srebrna, na głowach lub sukniach białych głów, które za każdym ruszeniem chwieją się, *crepitulum. Macz.*, potrzasek; *Rag.* trepetlika, Flitter, Goldflitter, Silberflitter. POLATYWAĆ, POLATUJE, *ob.* Polecić. POLATUCHA, y, *ż.*, wiewiórka latająca, ein fliegendes Eichhorn, najduje się w Litwie i w Moskwie; ma między nogami skórę obwisłą, którą rozciąga, gdy z drzewa na drzewo skacze. *Zool.* 354. *Kluk. Zw.* 1, 326.

POŁAWECZNIK. *Instr. cel. Lit.* — ?

POŁAWIAĆ, *ob.* Połowić.

POŁAWIE, ia, *n.*, POŁAWNIK, a, *m.*, poduszka na ławie podłożona, Bankpolſter, das Polſter einer Bank. Pierze kurze godzi się na poławie ku siedzeniu. *Cresc.* 583. Pięknie ochędożono i ściany; ławy szpalermi, poławniki, a sukno zielone rozciągnione na stole. *Rej. Wiz.* 109. — 2. *Subsellium*, nizkie ławy, poławie nizkie. *Macz.*, (*distng.* podławie).

PÓŁBABEK, a, *m.*, n. p. Owo śliczne dziewczę i hoże, staje się dużym, jak mówią, półbabkiem i zwiędłym kwiatem. *Jabł. Ez.* 8. na babę poszła, ein halb altes Weib, schon zur Hälfte altes Weib.

*PÓŁBARAŃCZE, a, *n.*, n. p. Jeśli się kiedy dowie o biesiedzie, Choć nieproszona, w półbarańczu jedzie. *Pot. Syl.* 25, (cf. *Ross.* полубарочекъ półbarka); półkrytek, pojazd na kształt barki zrobiony. *X. Kam.* ein Halbverdeck?

PÓŁBARYŁY, PÓŁBARYŁKI, *Cn. Th. Croat.* mericza; *Lat.* metreta; ein halbes Faß, *ob.* Baryła.

PÓŁBECZEK, czka, *m.*: *Vind.* polunjak; eine halbe Tonne. Półbeczek ma garcy 36, ćwierćbeczek albo antał 18. *Jak. Mat.* 1, 5. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 196. *Łęsk.* 2, 26.

PÓŁBELI, n. p. papieru, ein halber Ballen. *Gost. Gor.* 111.

*PÓŁBIAŁY, a, e; *Eccl.* полбѣлый, *ob.* Białawy.

PÓŁBŁONISTY, a, e, n. p. Półbłonista myszka, w półskórna, *musculus semimembranosus*; cała niższa jej część jest błonista. *Krup.* 4, 132. halbhäutig, zur Hälfte von Häuten.

PÓŁBOGA *nominat. car.*, PÓŁBOŻE, a, *m.*, PÓŁBOŻEK, żka, *m.*, PÓŁBOŻEC, żca, *m.*, ein Halbgott; *Boh.* polaubûh, polobûh, poloboha; *Rag.* polubogh; *Ross.* полубогъ. Trojaki rodzaj bogów pogańskich; jedni, których właśnie całemi bogami rozumiano; drudzy byli półbożkami; trzeci mniejszemi bogami. *Otw. Ow.* 592. Sylwiego prawie półboga naszego, Obchodźmy ten dzień na pamiątkę jego. *Past. Fid.* 223. Stał się im ledwo nie półbogiem. *Past. Fid.* 323. Rzplta nie może być dobrze rządzona jedno od ludzi czelniejszych, którzyby byli jakoby jakie półboże. *Modrz. Baz.* 47. Lud przywykł do bohatyrów półbogów. *Zab.* 2, 162. Ciebie półbożcowie pragną, i wszyscy w górach Albańskich bogowie. *Żebr. Ow.* 368. PÓŁBOGINI, i, *ż.*, die Halbgöttinn; *Rag.* poluboxiza; *Ross.* полубогиня.

PÓŁBOKU, PÓŁBOKÓW *plur.*, śrzodek boku lub boków, die Mitte der Seite, bis in die Mitte. Skała, co do półboków w morzu stoi. *P. Kchan. Jer.* 231. Tak możnie skała grom i wiatr odpiera, Co do półboków z wód morskich wyziera. *Zab.* 14, 270.

PÓŁBÓTEK, tka, *m.*, bócik, ein Halbstiefel. W półbótkach chodzą, brzękając ostrogami na półłokcia. *W. Post. W.* 2, 103, cf. ciżma.

PÓŁBOŻKI, a, ie; *Eccl.* полбожный; od półbożków, halbgöttisch. Była Nimfa z rodu, i z półboskiego wychowana płodu. *Chrośc. Ow.* 55. PÓŁBOŻYĆ *cz. niedok.*, zpółbożyć *dok.*, półbożkiem uczynić, zum Halbgotte machen. Niech te dwa geniusze, nieśmiertelnie znane, Zpółbożą bohatery, od siebie spiewane. *Przyb. Luz.* 167.

*PÓŁBRAT, a, *m.*, brat jednej matki, ojca inszego. *Cn. Th.* przyrodzony, der Halbbruder; (*Vind.* poubrat, napoubrat, popovi brat, nepristen brat; *Slav.* polubrat, pollubrat; *Bosn.* polubràt). Braci od jednéj matki od innego ojca, Polacy półbracią zowią. *Sax. Tyt.* 30, *Ross.* сведенники. Jeśliby twoja matka umarła, a ociecby drugą żonę pojął, i miałby z nią dzieci; tedy one dzieci nie będą z tobą w jednym stopniu, ale tylko półbracią albo półsiostrami. *Szczerb. Sax.* 185. *ib.* 416, *ob.* Półsiostra.

*PÓŁBRODATY, a, e, brody niecałéj; *Eccl.* полбрадый.

PÓŁCEGŁY, *nominat. car., semilater. Cn. Th.* ein Halbziegel; *Ross.* половникъ.

PÓŁCERKLA *nominat car.*, półobrączki, *semicirculus. Macz. Cn. Th.*, ein halber Cirkel; *Sorab.* 1. pów koleska. PÓŁCERKIELNY, a, e, półobręczny, *semicircularis. Macz.* PÓŁCERKLOWY. *Cn. Th*, półcyrkielny, halbzirkelig.

PÓŁCHŁOP, a, *m.*, *Jabł. Ez.* 8. Półchłopowie, rzezańcy. *Dudz.* 52. trzebieńce, Verschnittene. Półchłopa rozciętego, *dimidium hominem. Cn. Th.* 761.

PÓŁCIĘCIWIE, ia, *n. Geometr.*, die halbe Sehne, der Sinus. Półcięciwie zupełne jest wymiarą węgła prostego. *Krup.* 4, 12. *et* 3, 12.

*PÓŁCIENIE; *Ross.* полутѣнь; cień mierny niewielki, ein geringer kleiner Schatten.

*PÓŁCIOSZARP, a, *m.*, z Batrachomyomachii, mysz, *Graec.* πτερνοτρώκτης. *Przyb.*, cf. szynkodrap; *ob.* Połeć.

PÓŁCUDZOZIEMCA, *nominat. car., semibarbarus. Cn. Th.*, ein halber Ausländer.

PÓŁĆWIARTKI, n. p. papieru = kartka *in octavo*, ein Octavblatt. Półćwiartkowa książka = *in octavo.* PÓŁĆWIERCI *nominat. car.*; *Carn.* polzhetertinka, polzhetertnik; *Ross.* полчетверша; ósma część czego, ein halbes Viertel. Półćwierci funta waży 4 łótów. *Łęsk.* 2, 26. Półćwierć murołomy. *Jak. Art.* 2, 212, *ob.* Murołom. PÓŁĆWIERCIENNY, a, e, *Macz.* halbviertelig. PÓŁĆWIERTNIE, ia, *n.*, miara półćwiercienna. *Macz.* ein halb Viertel Maß.

w PÓŁCZASU, *nominat. car.*; (*Ross.* полчаса = półgodziny); w śrzód, w pośrzód czasu jakiego, w przeciągu czasu, Zwischenzeit. Hospodar w półczasu (*intermedio tempore*), do króla Węgierskiego odciął się. *Krom.* 646.

PÓŁCZEK, PUŁCZEK, czku, *m.*, mały półk; ein kleines Regiment. Rotmistrz Feretańskiego pułczku. *Falliss. Fl.* 39.

PÓŁCZŁOWIEKA *nominat. car.*, PÓŁCZŁEKA, PÓŁCZŁECZE, a, *n.*, *semihomo*; *Boh.* polaučlověk; *Eccl.* полчеловѣка: ein Halbmensch, ein halber Mensch. Nieuczony człowiek tylko jest półczłowieka. *Cn. Ad.* 685. Obrazie szpetności, co cię z półkozy i z półczłeka złożyła natura. *Past. Fid.* 114. Téj uwagi to, że tak rzekę, półczłecze, nie ma i mieć nie może. *Mon.* 71, 482; *adj. Eccl.* полчеловѣчный, *Graec.* ἡμιάνθρωπος.

PÓŁCZWARTA, *cum masc. et neutr*, PÓŁCZWARTEJ *cum fem.*, czego; *Vind.* poufhterta; *Sorab.* 2. polstworta: trzy i pół, viertehalb. Półczwarta łokcia. Półczwartéj mili. PÓŁCZWARTNY, a, e, półczwarta zamykający w sobie, *semisquartus. Cn. Th.* viertehalbig, viertehalb enthaltend.

PÓŁDARMO *adverb.*, bardzo tanio, za bezcen, halb umsonst. Kupczyki, kiedy ładna dziewczyna w sklepie co kupuje, gotowi wszystko na półdarmo przedać. *Teat.* 15, 64. Swiadków do téj sprawy na półdarmo dostanie. *Klok. Turk.* 96.

PÓŁDYABŁA, drugi dyabeł, do niego podobny, ein halber Teufel. Że myśliwcy zwierzęta mordują i szarpią, nie dziw, iż ich półdyabły chłopskiemi przezywają. *Kosz. Lor.* 134 *b.* — § Figlarz, trzpiot, ein Possenmacher. — §. Półdyable Weneckie, *Diabolus Cortesianus*, *ob.* Dyabeł.

*PÓŁDNIE, ia, *n.*; *Boh.* poledne, půldne; *Ross.* полдень;

§. a) połowa dnia, ein halber Tag. Półdnie tam zabawił. — ‡ Półdnie = Południe (*qu. v.*). środek dnia; der Mittag, die Mittagszeit. Co żywo w południe w znoju uciekała. *Wad. Dan.* 227. Krzyż na powietrzu stanął w pół do półdnia przed objady. *Sk. Dz.* 230. — ‡. Powiat świata południowy, der Süden, der Mittag, die Mittagsseite. Zamek ten ku wschodowi na Podole patrzy, ma i z półdnia widoki bardzo piękne. *Tward. W. D.* 52. Z wschodu i zachodu, z półdnia i północy. *ib.* 2, 140. Suchy Notus, co z półdnia przedyma. *Zab.* 13, 138. PÓŁDNIOWY, a, e, §. a) połowę dnia zabierający, trwający, halbtägig. Półdniowa robota. — §. b') Półdniowy. *Sk. Dz.* 235 = południowy; *Eccl.* полденный, mittägig. Zawszeście przedtym półdniowego czasu Przybiegali kupami do mego szałasu. *Zimor. Siel.* 188, cf. ‡półdzieniec.

PÓŁDRAGMY, *nominat. car., semidrachma. Cn. Th.*

PÓŁDUPKI *plur.*, die Arschbacken, *nates. Kirch. Anat.* 3; *Boh.* podřitek; *Slov.* obritne lica; *Vind.* ritnjak, sadnjak; *Ross.* ягодицы. Wyniesienia tylne nazwane są półdupkami. *Krup.* 3, 127. PÓŁDUPKOWY, PÓŁDUPNI, ia, ie, od półdupek, Arsch =, die Arschbacken betreffend. — *Anat.* Myszki wielkie półdupkowe. *Kirch. Anat.* 120. Arterya półdupnia. *Krup.* 3, 15.

PÓŁDWOJNY, a, e, *subduplus. Alg. Nar.*, cf. półtoraczny.

PÓŁDYAMETRU: *Ross.* полупоперешникъ; półpoprzecznik.

PÓŁDZIAŁKO, a, *n.*, armatka pomniejsza, eine Halbkanone. Dwoje półdziałek na naszych wystrzelili. *Krom.* 451, cf. puhak.

"PÓŁDZIENIEC, ńca, *m*, wiatr *Auster*, południowy. *Żebr. Ow.* 3. der Südwind.

PÓŁDZIESIĄTA *cum masc. et neutr.*, PÓŁDZIESIĄTEJ *cum fem.*, dziewięć i pół, zehntehalb; *Ross.* полдесята. Półdziesiąta łokcia. Półdziesiątéj mili. PÓŁDZIEWIĄTA *cum masc. et neutr.*, PÓŁDZIEWIĄTÉJ *cum femin.*, ośm i pół, neuntehalb. Półdziewiąta łokcia, półdziewiątéj mili.

POLE, a, *n.*; (*Boh.* pole, poplužj, (cf. pług); *Slov.* pole; *Sorab.* 1. polo, pohlo; *Sorab.* 2. pohlo; *Carn.* pojlle, pulè, pojle, (pojlane = równina; pojlâk = pól wiele mający, polak; pojlanz, *f.* pojlanka = mieszkający przy polach); *Vind.* polè, puêle, pule, polle; *Croat.* polye, (polyak = polak, rolnik); *Dal.* polye; *Hung.* föld; *Slav.* polje; *Bosn.* poglje, poglianna, pòglize *planities*, pogljar *rusticus*; *Ross.* поле, (полъ, полый otwarty, goły, próżny); *Eccl.* леда, ляда, ладина (*ob.* Lada), поле, село, вьсь (*ob.* Siełó, wieś); (полъ brzeg, kraina, okolica; поле, по образцу стариннаго Рускаго языка значитъ поединокъ pojedynek, коимъ между собою разбирались истецъ съ отвѣтчикомъ въ случаѣ неимѣнія свидѣтелей и послуховъ. Церк Слов. 2, 324; польщикъ pojedynkarz, *ob.* pole bitwy); *Esthon.* põld; *Germ.* Feld; *Graec.* βελτη). Pole jest ziemia do zasiewów służąca. *Wyrw. Geogr.* 13. das Feld, Ackerfeld. Mąż w polu, żona w domu pracuje. *Jabł. Tel.* 118. Grunta gospodarskie na trzy części dzielą, to jest: pole na ugor, Brachfeld; na jarzynę, Sommerfeld; i pole na ozimine, Winterfeld. *Mon.* 64, 288. *ib.* 67, 188. Pola albo role są trojakie, na ozimine, na jarzynę, na ugór, według kadencyi, jak na który rok przypadną. *Haur. Ek.* 18, (cf. rola, niwa). Wiele pola mający, polisty, *Eccl.* полистъ гдѣ поля, польскій, польный, полевый. Początek pól *Ross.* всполье. Pola graniczące, *Ross.* сполье, (cf. spólny). Pole przy wsi, *Ross.* починокъ, (cf. spoczynek). — Pole, równina, płaszczyzna, *oppos.* góra, Feld, Gefilde, Ebene. Galilea pola piękne ma, aż je przerywają góry. *Warg. Radz.* 58, (cf. Polak). — *Prov.* Ja z nim w pole, a on przecię do lasa. *Rys. Ad.* 20. (natura wilka do lasa). Lepsze ubogie pole, niż bogate miasto ścieśnione. *Archel.* 2, 76. (choć głodno i chłodno, ale żyjem swobodno). — §. Pole, pewna miara gruntu; ein Feld, ein gewisses Maß Ackerfeldes. Pole ma staj 12 łokci 1008. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 297. Łan Polski dzieli się na trzy pola, w każdym polu wzdłuż jest staj 4, wszerz zagonów 24. *Jak. Mat.* 1, 4. — §. Kraj nieosiadły i do zasiewów niezgodny, nazywa się dzikim polem. *Wyrw. Geogr.* 13. Pola bez roli, pustynia i dzikiemi polami mianują. *Haur. Sk.* 5, cf. pustynia, puszcza; Wildniß, ungebautes Feld. *Haur. Sk.* 5. Tatarzyn Wołochów gromił w dzikim polu. *Stryjk. Gon. X* 3. Dzikie pole, *campi deserti*, kraina nowéj Serwii, między Polskiemi granicami i Dnieprem, pełna stepów, mało mieszkana od Tatarów. *Dyke. Geogr.* 1, 180. ein Steppenland am Dniepr. — §. *Venatorum*: Pole, miejsce polowania, polowanie: die Jagd, das Feld, wohin man auf die Jagd geht, auch das Jagen. Z chartami jechał w pole. *Groch. W.* 488. Już darmo w pole, kiedy zając w sieci. *Pot. Syl.* 477. Masz pole, masz zająca. *Pot. Arg.* 625. (chwyć się okazyi). Zdarz Dyano pole szczęśliwe. *Tward. Daf.* 8. Krogulca układają do pola na kuropatwy i przepiórki. *Ład. H. N.* 81. Z krogulcem pole jest osobliwe i ucieszne. *Haur. Sk.* 268. Na ś. Bartłomiéj poczyna się ucieszne pole z krogulcem. *Zaw. Gosp.* Na czarne pole, albo na czarny zwierz jechać; *in apros.* *Mącz.* auf Schwarzwild jagen. — *Fig.* Podjąłeś się szaszku legawego pola. *Bach. Epikt.* 53, (cf. legawy, szaszek; *ne sutor ultra crepidam*; *quid valeant humeri*). Wcześnie, jakoby szczenię jakie z rodu myśliwe pokazował się, ku jakiemu on się urodził polu; spraw bojowych się przysłuchywał, hetmanów się dzierżał. *Orzech. Tar.* 22. R. 1529 Sieniawski, Latalski z towarzyszmi swemi jechali w kozactwo pod Oczaków; oni to zowią w pola albo w łowy. *Biel. Św.* 288, *ob.* Kozactwo, (cf. na harc). Syn zbywszy się rodzica straży, Swoim się gonić polem poważy. *Tward. Wł.* 48, cf. swoim dworem, na swoję rękę; sam sobie pan: für sich allein etwas unternehmen, auf seine eigene Hand. — Pole ptaśnicze, *ob.* Polko. — § *Militari sensu*: Pole, plac obozowania, bitwy, bitwa polna; der Kriegsplatz, das Feld, Schlachtfeld, auch: die Feldschlacht, das Treffen. Mnie ani szabla w polu zwycięży, ani złoto w domu ułowi. *Warg. Wal.* 122. Żadnéj nadziei bitwy nie mając, zjechali z pola. *Warg. Cez.* 26. Pola z nieprzyjacielem pilnować. *Jag. Rud. Ab.* zu Felde liegen. Gdy się król polem w Pomeranii bawił, i włości dalsze spalił, nieprzyjaciel tym czasem

miasto opatrzył. *Nar. Hst.* 3, 219. Myśl jego choć i na starość nie zalegać pola, a otrzeć się o mury Stambulskie. *Groch. W.* 542. Nieprzyjaciel naszym dotrzymać pola nie mógł. *Warg. Cez.* 16. *et* 103. utrzymać się przy placu bitwy, das Feld behaupten. Kawalerya nie może długo trzymać pola dla swéj prędkości. *Lub. Roz.* 546. Poczęła Litwa pierzchać, gdy pola daléj nie mogli wytrzymać. *Biel. Św.* 271. *id. Biel. Kr.* 468. Likowie dłużéj pola nie dostali. *Dmoch. Il.* 2, 120, (*ob.* dostać do końca). Pole straciwszy, w miastach się bronili. *P. Kchan. Orl.* 1, 387. Rozum przeciwko chciwości walcząc stracił pole. *Gorn. Dw.* 346. das Feld verlieren. Zginął Decyusz, a przecież nieprzyjaciel, choć potężny, dać pole musiał. *Lub. Roz.* 552. (ustąpić z miejsca). Hetman, pole otrzymawszy, już bez wątpienia zwycięzca. *Pilch. Sall.* 298. Napadłem na tchórza, trzeba go koniecznie w pole wyciągnąć. *Mon.* 67, 403, (*Eccl.* поле pojedynek). — Pole, bitwa, n. p. Ciągnie na nas bezpiecznie pyszny, durny, zbrojny, Pola chce, bić się gotów i zpróbować wojny. *Pot. Arg.* 12. Nieprzyjaciel z swoich błock wyleźć i nam pola dać nie chciał. *Warg. Cez.* 26. er wollte es zu keinem Treffen kommen lassen. Po zamkach się pozawierali, a bitwy nam nigdzie polem dać nie chcieli. *Biel.* 181. (w otwartym polu walnéj bitwy). Harcuj koniu mężnie sobie, Boć jest klejnot wielki w tobie, Czyń pole, harcuj szeroko, By cię znać było daleko. *Kosz. Lor. pr.* Polem się potykać, jawnie bitwę zwieść; *aperto Marte. Macz.* Tak się mocno Trojanie w murach swych zaparli, Tak długo polem się bić z nami nie chcieli, Ażeśmy tego dziesięć lat czekać musieli. *Otw. Ow.* 510. Kiedy Józef polem się bił z Rzymiany, Wespazyan tym czasem nadsyłał pod miasto lud. *Jer. Zbr.* 63. Nieprzyjaciel pole nam stawił. *Pot. Arg.* 831. (bitwę ofiarował). Longinus z Longobardami nieśmiał polem nic czynić, mocy z nie nie mając. *Sk. Dz.* 638. Nie zostało im, jedno się z sobą polem rozprawić. *Biel.* 309. Pisałem krwawe wojny i Marsowe pole. *Pot. Jow.* 61. On traktat, który naród wolny szpeci, Polakom zerwać polem przyszło jawnym. *Jabł. Buk. A b.* Wiemy, co za pole wygrał Jagiełło po mszy ś. *Hrbst. Nauk. R.* (jaką bitwę). — §. *Transl. fig.* Pole do czego, plac, okazya, miejsce, zdarzona sposobność, zręczność; Raum, Spielraum, Feld, Gelegenheit. Otwiera się pole pochlebstwom, plotkom, zdradom. *Mon.* 64, 158. Pożądał władzy, wojska, wojny, gdzieby męstwo jego mogło mieć pole. *Pilch. Sall.* 105. Jeśli twoje serce podżega sława, ja ci do tego otwieram pole. *Teat.* 46. *c*, 42. Dano obojej stronie pole do rozprawy w senacie. *Pilch. Sall.* 138. Wolne myślom twoim pole zostawuję. *Teat.* 5. *c*, 46. Najlepiéj w świat z oczyma; potrzeba dać pole Żalowi; mniéj to boli, co w oczy nie kole. *Simon. Siel.* 86. Ile razy siła ludzka mniéj może, tyle razy daje pole do większego poznania mocy boskiéj. *Lach. Kaz.* 1, 490. W wielkie pole błędu przyszli, zkąd trudno było wybrnąć. *Syr.* 285. — W pole kogo wywodzić, wyprowadzać = za nos go wodzić, oszukiwać; einen ins weite Feld führen, ihn herum ziehen, bey der Nase herum führen, berücken. Wywiódłbym ich w pole, żeby nigdy do domu nie trafili. *Teat.* 36. *b*, 26. *Pot. Arg.* 734. *Kosz. Lor.* 55. *Boh. Zamoj.* 18. Nie dać się wywieść w pole. *Lub. Roz.* 95. — §. 2) *Transl. de variis rebus*: Pola szachowe, Schachfelder. (*Ross.* любки próżne pola w szachach). Na szachownicy pól 64. *J. Kchan. Dz.* 85. Pola kwiatowe, Blumenfelder, są to owe kwatery ceratami wysadzone lub kwiatami kształtnie upstrzone. *Kluk. Rośl.* 1, 73. W rejtszuli, prowadzić konia w pole, t. j. w większe koło. *Magier. Mskr.* Pole pod herbem, pod malowaniem, pod haftowaniem, floryzowaniem, pod tkaniem, wyszywaniem. *Cn. Th.* grunt, dno; der Boden, der Grund, das Feld. W herbach Polskich pól czerwonych najwięcéj. *Wiel. Her.* 4. Wappenschilde. — *Artill.* Między obręczami i obrączkami armaty są pewne pola; tak między dennemi obręczami i zapałową obrączką jest pole zapałowe; między obręczami drugiego spadku a środnią obrączką jest pole środnie. *Jak. Art.* 1, 139. *et* 3, 309. *et* 1, 338. *Łęsk.* 2, 240. die Felder zwischen den Reifen einer Kanone.

Pochodz. *polko*, *polować*, *polowanie*, *polowy*, *polny*; *cf. Polak*, *Polska*.

*POLEBOCZNY, a, e, poboczny, von der Seite. Mieczysław Opawę polebocznéj przyjaciółce swojéj wiecznym prawem darował. *Krom.* 178.

POŁEĆ, łcia, *m.*; *Boh.* polet, polt, polta, cf. rozpoltiti wepře na dwé rozpłatać; *Etym.* pół; *Sorab.* 1. półcz; *Carn.* bóh; *Vind.* tousta stran; *Croat.* terbussina szwinszka; *Ross.* полоть; pobocznica wieprzowa wędzona, *ob.* półtowe mięso; die Speckseite; Obd. Backen. Wiszą połcie na balkach dymem okopcone. *Zab.* 10, 72. *Koss.* Na wsi połcie i schaby i zawiędłe szynki. *Zab.* 9, 375. *Ejssym.* Połciem słoniny do półrocza się chowa. *Falib. P* 2. Włamawszy się do komory bierze połcie, sadło. *Klon. Wor.* 35, (cf. urwipołeć, oberwipołeć). Nie rusz cudzego połcia. *Burl. A* 3. — *Dicter.* Złote tłuste lata, kiedy z kiełbas płoty pleciono, a połciami i gomółkami domy pobijano. *Podw. Wroż.* 24. Tłusty połeć smarować. *Rys. Ad.* 66. (*soli lumen dare*, drwa do lasa nosić, wody do morza). — *Joc. personif:* A na cóż ci moja Zalusiu stary szperka, kiedy mnie młodszego całym u nóg swoich widzisz połciem? *Teat.* 16. *b*, 37. (co lepsze to lepsze). — §. Połcie mięsa, szroty, pasy; große Schrotstücke Fleisch, längliche Fleischspalten. Mięso połciami przedawać. *Zaw. Gosp.* — §. Połciem leżeć, położyć, przez połeć, po połciu; *in longum. Cn. Th.* 1021. in die Länge, der Länge nach. Ogłuszała jako niema na połeć leżała. *Otw. Ow.* 379.

POŁECHTAĆ, *f.* połechce *cz. dok.*; *Boh.* polektati, polektawati; *Ross.* пощекотать, nieco łechtać, ein wenig kitzeln. Ten tryumf własną miłość tym żywiéj połechce. *Teat.* 51, 5. — *Transl.* Osłowi pan gnaty połechtał. *Zab.* 15, 178. (kijem pokropił).

POLECIĆ, *f.* poleci *cz. dok.*, Polecać *niedok*, rekomendować, (cf. poruczać); empfehlen, anempfehlen; *Vind.* porozhiti, perporozhiti; *Slav.* priporucsiti; *Bosn.* priporuciti; *Croat.* preporuchati; *Sorab.* 1. poruczżam; *Ross.* одобрить, одобрять, одобривать. Gdyby kto komu sługę

polecił, a listownie abo ustnie ręczył, że będzie wiernie służyć, ma starać się, aby tego zbiega, gdy ucieknie, stawił; gdyby zaś pan, nie szukając przykaźcy, sam zbiegłego łapać kazał, wolen będzie polecający. *Czack. Pr.* 2, 223. (z statutu Lit.). Bogu to polecić. *Żegl. Ad.* 22. *permitte Diis caetera. Hor.* Polecać się łasce czyjéj, ſich jemanden zu Gnaden empfehlen. Polecenie, cf. zaleta, die Empfehlung, (*Vind.* perporozhenie; *Croat.* preporuchanye; *Bosn.* priporuka). Polecenia godny, *Sorab.* 1. poruczżenité. Polecający, cf. zaletny, *Ross.* препоручительный, одобрительный. Polecający czyli rekomendacyjny list *Vind.* perporozhnu piſmu. — 2. Pozwolić się to dworzaninowi może, aby póki młody, polecał się tak jako drudzy. *Gorn. Dw.* 415. pani swojéj służył, zalecał się, umizgał się, einer die Cour machen. POLECICIEL, a, *m.*, ten, który poleca, *commendator. Mącz.* der Empfehler, Anempfehler. POLECICIELKA, i, *ż.*, *ib.* die Empfehlerinn.

POLECIE, ia, *n.*, czas po upłynieniu lata następujący, der Nachſommer, die Zeit nach dem Verfluſſe des Sommers, (*ob.* Poletek). Cóż to za łąka i ten las zielony, Słodkie tu jakieś, lecz smutne polecie. *Kniaź. Poez.* 1, 251. Drzewa swe polecie z miejscem odmieniały. *Karp.* 3, 62.

POLECIEC, *f.* poleci, polecę *intr. dok.*, Polatać *contin.*, Polatywać *frequ.*, polatuje *pr. niedok.*; *Boh.* politowat; *Bosn.* poletiti, politati, odletiti; *Croat.* poletavam; *Ross.* полетать, полетывать, излетать; lotem oddalić się, pospieszyć gdzie; hinfliegen, hineilen *propr. et transl.* Skowroneczek ku niebu w górę polatuje. *Simon. Siel.* 103. Wróblik polatywając to tam, to sam, przeszkadzał kazaniu. *Birk. Dom.* 88. Mile po wietrze ptaszek polatował; *movit per aëra pennas. Żebr. Ow.* 378. Polatujące grady. *Furm. F* 3. Wiatr ciepły z polataniem śniegu. *Sienn.* 435. Prędzej od wiatru polecę. *Teat.* 12. *b*, 98. (poskoczę).

POLECZ, *herb*; dwa skrzydła nierozciągnione, barkami do lewego boku tarczy obrócone; przez nie balka. Nad hełmem osoba w koronie; suknia na niej szachowana. *Kurop.* 3, 40, ein Wappen.

POLECZYC *cz. dok.*, nieco wyleczyć, lub jednego po drugim, nach einander hin heilen oder curiren; *Ross.* полѣчить, полѣчивать, попользовать.

POLEDNIA, POLEŃ, i, *ż.*, dwie żerdki w chacie chłopskiéj, na kształt policy lub legarów zawieszone, gdzie rozmaite rzeczy kładą; (*Ross.* полѣно szczapa drzewa, polano), eine Schwebe, Hängeſtange, etwas darauf zu hängen. — *Transl.* Na poledni zawiesić. *Cn. Ad.* 1349. (schować, włożyć za piec, pod ławę, na kołku zawiesić; etwas an den Nagel hängen, es ſchlafen laſſen).

POLEDZ, POLEGNĄĆ, poległ, *f.* polegnie *neutr. jednll.*, Polegać *contin.*; *Boh.* polehnauti, popolehnauti, popolehati, spolehnauti, spoleham, zpolehnu; *Slov.* spoljham; *Carn.* polegam, polegújem, (polega *concubitus*); *Sorab.* 1. poljham, polenu, polenem, zlehuyu szo; *Sorab.* 1. polágnusch sze, (cf. położyć się); *Rag.* poljégati *cubitare*; a) upadłszy leżeć, hinfallen und liegen, ſich hinlegen, ſich legen, liegen bleiben, erliegen. Wszyscy polegniemy przy twoich nogach; będziemy żyć tylko dla ciebie. *Stas. Num.* 2, 148. Poległo drzewo, i rozkorzeniony pień usechł. *Groch. W.* 443. Poległ broniąc ojczyzny. *Teat.* 4, 82. Poległ od nieprzyjacielskiéj ręki, lub nieprzyjacielską ręką. *Dudz.* 12. er blieb von Feindes Hand. Gdyby nie on, byłbym poległ pod natarciem tych zabojców. *Teat.* 4, 86, ich wäre erlegen. Pod ciężarem fatalnych poległ ciosów. *Teat.* 49, 4. Choćby nie chcieli, musieli polegać ze śmiechu. *Zab.* 12, 269. pękać, boki rwać; vor Lachen auf der Stelle bleiben. — b) Polegać, spolegać na czym, podpierać się czym, odpoczywać na czym; ſich auf etwas lehnen, ſtützen. Jedną ręką polegają na kiju, w drugiej prowadzą dziecię. *Stas. Num.* 2, 157. Pacierz, na którym głowa spolega, nazywa się unoszącym. *Perz. Cyr.* 1, 31. — *Transl.* Polega co na czym, es beruht darauf, hängt davon ab. Oni mówią, iż ten, który na samej wierze zawiesił się (*pendet*), przeklęty jest; apostoł powiada tych, którzy na saméj wierze polegli (*qui innituntur*), błogosławionymi być. *Zygr. Gon.* 126. Na radzie wodza męstwo polega żołnierzy. *Min. Ryt.* 4, 132. — 2. Polegam na kim, spuszczam się na niego, ich ſtütze mich auf jemanden. Polega i przystaje na rozsądku swych starszych. *Teat.* 23, 54.

POLĘDŻWICA, POLĘDWICA, y, *ż.*, sztuka mięsa lub pieczenia z lędźwi; *Ross.* сѣкъ, der Lendenbraten, Stück aus den Lenden, (Oeſterr. Lungelbraten). Polędwica, część wołu przy forszlaku, przy któréj leżą cynadry. *Magier. Mskr.* Polędźwica wieprzowa, wołowa. *Wiel. Kuch.* 422.

POLEGAĆ, POLEGŁY *ob.* Poledz. POLEGŁOŚĆ, ści, *ż.*, pochodzistość, *devexitas. Mącz.* die Abhängigkeit, Abſchüſſigkeit. *Brachia montium*, poległość gór, gdy się daleko rozciągają i rozwloką góry. *Mącz.*

POLEJ, eju, *m.*; *Boh.* poleg; *Morav.* polegka, polagka; *Sorab.* 1. poliy; *Carn.* polaj, shmarn, slák; *Vind.* polai, drobna metiza; *Bosn.* polej; *Croat.* polajcz, pulaytica; *Hung.* pole, polej, polaj, tsombor; *Eccl.* полой; *Ross.* полей; *Angl.* poly; *Ital.* puleggio; *Lat.* mentha pullegium; der Poley, roślina pachnąca, rozściela się po ziemi, liście majeranowym podobne; służy do lekarstw. *Kluk. Rośl.* 2, 245. Polny polej; polna miętka, biała lebiodka. *Urzęd.* 209. *et* 65. *Kluk. Dykc.* 2, 119. Gęsi polej, pieniężnik. *Syr.* 302.

POLEJEK, jku, *m.*, wino polejem zaprawne, Poley-Wein. *Cn. Th.* 764.

POŁEK, *Cn. Th.*, POŁK, PUŁK, u, *m.*; (*Boh.* pluk *cohors, legio. Dalem.* 202, 296; *Carn.* pulk, puk, *antiquissimi Illyricorum termini*, folk, *Germ.* Volk, *populus, plebs*; *Vind.* puk, folck, skupſhina, mnoshtvu, nishi ludstvu; *Croat.* pûk, chelyadina *plebs, vulgus*, cf. pospólstwo; *Slav.* pûk - lud; *Bosn.* pûk, mnosctvo gljudi, (pucjanin - mieszczanin, pucjanski *vulgaris*); *Rag.* puuk *plebs*; *Ross.* полкъ rejment, cf. ополчить, ополчать uzbroić, ополченіе wojsko, walka (*sed cf.* palka); *Eccl.* полчище rejment, wojsko, (ополчаю *cohorte cingo*); cf. *Tat.* pulk gromada; *Germ.* Volk. Abſg.; *Lat.* vulgus; rejment żołnierzy, legia; *Eccl.* чета, плъкъ, рота, толпа людей, ein Regiment Soldaten. *Durich.* 1, 380. *Kaw. Nar.* 141.

Hetmani go w potrzebach wielkich używali, połek wojska porzuciwszy pod moc. *Petr. Pol.* 2, 393. W półku króla JMści jest chorągwi lekkich dziesięć; w półku hetmana wielkiego koronnego chorągwi pięć. *Tr.* (*ob.* Półkownik).

POLĘKAĆ się, *recipr. dok.*, Polękiwać się *częstl.*, nieco zalęknąć się, etwas erſchrecken, nach einander hin Schrecken haben. Porażeni mocą bożą polękali się, posłabieli i poomdlewali. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 3, 24. Serce moje tego się polękiwa, żebyś marnie nie zginął. *Papr. Kol. D.*

POLEKCZYĆ, *f.* polekczy *cz. dok.*, Polekczać *niedok.*; *Boh.* polehčjti, polehčowati, polehčugi; *Carn.* polâhkam, polahzhâm; *Vind.* polohkuvati, polosheiſhati, polohkeiſhati, sloſheiſhati, loſheiſhi storiti; *Sorab.* 1. polochschu, poloschscham; ulżywać, lżejszym uczynić, leichter machen. Polekczali okrętu, wyrzucając pszenicę w morze. *Radz. Act.* 27, 38. W téj chorobie polekczenie przez czas niejaki wziął. *Pim. Kam.* 197. ulgę, Linderung, Erleichterung; *Vind.* pololeiſhanje, polagoja. POLEKKU *adverb.*; *Boh.* polehku, polehaučku; po mału, gemach, allmählig, ſachte, langſam. Polekku lepiej zrobisz. *Cn. Ad.* 889; (cf. nie zaraz to; skwapliwość szkodliwa; po mału dalej zajdziesz). Nie zabijajcie go zaraz, ale po lekku każdy z osobna członek uciąwszy. przed oczy moje porzućcie. *Birk. Dom.* 15. *Fur. Uw. F* 3.

POLELA, POLELUM, *ob.* Lela.

POLEMICZNY, a, e, — ie *adverb.*, od *Graec.* πόλεμος wojna, więc wojenny, zatym sporny, n. p. Polemiczne pisma, które w zaprzeczonej kwestyi lub propozycyi wychodzą nawzajem, a mianowicie w materyach teologicznych; dwie strony albowiem ścierają się o lepszość swego zdania, wojują z sobą. *Czart. Myśl.* 26. polemiſch.

POLEŃ, *ob.* Południa. POLEŃIĆ się *recipr. dok.*, ociągać się, nieochoczym być, ſaumſeelig ſeyn; *Ross.* полѣниться. Świadectwa te tu szérzéj przywieść, nie polenię się. *Zygr. Pap.* 359.

POLEPA, y, ż., oblepa, polepienie dła, stropu, ściany. *Cn. Th.*, die Bekleibung, z. B. von Kalk, Gips. Oblepa czyli polepa gruba ścian głos traci. *Cn. Th.* Polepa mówi się tylko o lepieniu gliną, (nie jak *Troc* pisze, o wapnie na murze, ponieważ ta nazywa się wyprawa lub tynk); tak polepa na piecu, na pułapie. *Magier. Mskr.* — Owe śkła, które wystawione być mają na goły ogień, nie mogą gołe nagłéj mocy ciepła znieść, przeto oblepiają się gliną; która to polepa nazywa się zbroją. *Kruml.* 39. POLEPIĆ, *f.* polepi *cz. dok.*, Polepiać *niedok.*, oblepić; *Ross.* улѣпить, улѣплять, bekleben, bekleiben, mit Kalk, Gips ꝛc., bewerfen. *Cn. Th.*

POLEPSZYĆ, *f* polepszy *cz. dok.*, Polepszać *niedok.*; *Boh.* polepšiti, nadlepšjm; *Sorab.* 1. polepscham; *Sorab.* 2. polepschisch, polepschowasch; (*Carn.* polepshim = piększę, piękniejszym czynię); *Carn.* pobulsham; (*Vind.* oblepſhati, polepſhati, slepſhati = piększyć); *Vind.* pobulſhati, sbulſhati, ispobulſhati, vunsbulſhati, pobielſhati, popraviti; *Croat.* pobolshati, pobolssati, pobolssávam, zbolssávam; *Bosn.* poboglscjatti; *Ross.* поправить, исправить, починить, сдобрить, сдабривать; w lepsze odmienić, poprawić, verbeſſern. Czyż nie mogę jej losu biednego polepszyć? *Teat.* 4. *b*, 140. Polepszam w targu, *adjicio ad pretium. Cn. Th.* zulegen. Polepszam myta. *ib.* Polepsza się choremu, lepiej mu się dzieje, wzmaga. *Cn. Th.* es wird mit ihm beſſer, er beſſert ſich. — *Moral.* Polepszyć się, poprawić się, cnotliwszym się stać, ſich beſſern. Bóg nas karze, abyśmy się polepszyli. *Karnk. Kat.* 402. Polepszenie, das Beſſern, Verbeſſern, die Beſſerung, *Croat.* pobolssicza; *Eccl.* управленіе, исправленіе, изъ худаго состоянія къ лучшему прехожденіе. Do polepszenia, polepszalny, poprawny, *Vind.* sbulſhliu, pobulſhliu, poprauliu, sgurſhliu. POLEPSZYCIEL, a, *m.*, poprawiciel, poprawca, naprawiciel, *emendator. Macz.*; *Boh.* zlepšitel; *Vind.* pobulſhavez, sbulſhavez; *Croat.* pubolssávecz, der Verbeſſerer. POLEPSZYCIELKA, i, ż., die Verbeſſerinn.

POLER, *ob.* Polor. POLEROWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*; *Slov.* polerugi; *Sorab.* 2. polirowasch; *Sorab.* 1. tželu; *Carn.* likam; *Vind.* likati, ofvietliti, skamilirati, obrusiti; *Croat.* paleram, palerujem, oszvetlyujem, szvetlati, zchisztujem, zchisztiti; *Hung.* pallérozom; *Rag.* ogladiti, oplàgnatti; *Bosn.* svitlati, (cf. światło, światły, świecić); *Ross.* полировать, сгладить, сглаживать, лощить, лощу, полощить, вылощить, вылащивать, свѣтлить, высвѣтлить; polerować, błyskogładzić. *X. Kam.*, gładzić, poloru dodawać, poliren, glätten, *propr. et transl.* Polerujcie włócznie. 1 *Leop. Jer.* 46, 3. Żelazko lub stal od polerowania; *Carn.* likavnèk; *Vind.* likaunik, likalu; *Ross.* воронило. Złoto, gdy się w ogniu pięknie poleruje, Tym zawżdy wdzięczniejszy glanc oczom okazuje. *Rej. Wiz.* 141 *b.* czyścić, reinigen, ſäubern. Nasienie gorczyczne flagmę z głowy ściąga, za czym zmysły się polerują. *Syr.* 1204. Wódka ta krew zepsowaną w ciele poleruje. *Syr.* 279. Bardziéj ciało, niż umysł polerują. *Kłok. Turk.* 51. (doskonalą, kształcą, ćwiczą). POLEROWNIK, a, *m.*, co poleruje, der Polirer; *Croat.* szvetlávecz; *Sorab.* 1. tželičzer; *Vind.* likavez, likar; *Ross.* гладильщикъ, лощильщикъ, полировщикъ, *ob.* Gładziciel. POLEROWNY, POLOROWNY, a, e, POLEROWANY, wygładzony, błyszczący, gładki; geglättet, polirt. Gdzie twa zbroja polerowna? *Jag. Wyb. C* 2. Bełty Jowiszowe w przykre polerowne błyski. *Zab.* 12, 24. — *Transl.* Ucywilizowany, utartych obyczajów, okrzesany, ociosany; geſittet, civiliſirt, (gehobelt). Polerowne narody, które żyją pod rządem politycznym, mają obyczaje prawem umiarkowane, w naukach i kunsztach są wyćwiczone. *Wyrw. Geogr.* 128, (cf. dziki, gruby). POLERUNEK, nku, *m.*, polor, politura, glanc, błysk, połysk, gładkoblask, błyskogładnia. *X. Kam. Ross.* лощеніе, полировка, die Politur, das Poliren, die Cultur, Geſittetheit. Cnota bez polerunku i nauk, ma w sobie coś ostrego. *Lub. Roz.* 4.

POLESIE, ia, *n.*, a) kraje pod wielkiemi lasami leżące. *Dykc. Geogr.* 2, 269. Waldland, Walddiſtrikt. — §. Zwierzęta w polesiech swoich leżą. *Budn. Ps.* 104, 22. (cf. kotlina), w legowiskach leśnych, Waldlager. — b) *Nom. Propr.* Polesie, część woj. Brzesk. Lit., część woj. Wołyńsk., i część półn. woj. Kijowsk., najwięcéj obfitujące w drzewa. *Dykc. Geogr.* 2, 269. cf. Podlasie, Podlachien.

POLESKI, a, ie, n. p. Gać winnowy poleski. *Stat. Lit.* 217.

POLETEK, *ob.* Polecie, n. p. Pójdziemy potym na poletek, dokończymy żąć żytka. *Teat.* 52, 53.

POŁETEK, tka, *m.*, *zdrobn. rzeczown.* połeć, połowiczna część czego, n. p. Skoro zobaczysz bolączkę powietrzną, rozciąwszy gołębia, przyłóż tak ciepły połetek; aż pocznie on połetek zielenieć, i ujrzysz z połetka ciekącą wodę zieloną, która jest owym jadem powietrznym. *Sienn.* 542.

POLEWA, POLIWA, y, *ż.*, czym naczynia, osobliwie gliniane, polewają, pobielają, glazura; *Vind.* gorezhiza, nalizhik, glasura; *Ross.* мурава, die Glaſur, Topfglaſur. Polewa na garki robi się z cyny i z ołowiu ukalcynowanych. *Kluk. Kop.* 1, 314. Poliwy garncarskie. *Torz.* 322. *ib.* 202. U nas polewy najsławniejsze są Zakroczymskie, Jarosławskie. *ib.* 315. Przejrzeć się można było w polewie naczyń nabiałowych. *Węg. Marm.* 1, 276. *Hor. Sat.* 191. POLEWAĆ, *ob.* Polać. POLEWACZ, a, *m.*, który co czym polewa, pobiela; der Begießer, Verzinner, Tüncher. POLEWACZKA, i, *ż.*, die Begießerinn. — Polewaczka, naczynie od polewania. *X. Kam.* Gießfaß, Gießkanne. POLEWCZASTY, a, e, POLEWCZANY, to, co z polewki jest, *jurulentus. Mącz.* ſuppig, von Suppe, mit Suppe; *Slov.* polewečný; *Ross.* похлебочный. Wziąwszy kozłę i potrawy polewczaste, ofiarował je panu. *Sk. Żyw.* 2, 1. Polewczasta kasza. *Syr.* 1001. Nie będziesz zaraz pił po mięsie poliwczastym. *Eraz. Ob. F.* POLEWKA, i, *ż.*, POLEWECZKA *dem.*; *Boh.* poljwka; *Slov.* polewka; polewečka; *Hung.* lév, levetske; *Sorab.* 1. pohliwka, zopa; *Vind.* poliuka, shupa, vlaga; *Carn.* polyvka; *Croat.* jûha, (cf. jucha); *Slav.* jûha, csorba, chorba; *Ross.* поливка, подливка (*ob.* Podlewa), жижа, похлебка, похлебочка, (похлебать łyżką jeść; cf. pochlebić, cf. chlipać); *Eccl.* юха, ущица; supa, supka, die Suppe. Polewka migdałowa, winna, grzybowa, grochowa, z klósków nadziewanych, mięsna, zielna, mleczna. *Wiel. Kuch.* 423. Polewka z chleba, wody i soli. *Teat.* 8, 40. Z kaszy jęczmiennéj polewki jéj słodkiéj udzieliła. *Otw. Ow.* 202. Z piwa bywają polewki na kształt winnych zufek, z żółtkami, z cynamonem i szafranem. *Syr.* 948. *Haur. Sk.* 163. Bierſuppen. Mięsna polewka. *Sienn.* 153; abo i inszych potraw. *Cn. Th.* Brühe, Sauce, (cf. rosół). Dano na stół prosię, czarną polewką podlane, czyli czerninę. *Teat.* 22. *b*, 108. Szczupak z żółtą polewką czyli sosem. *Wiel. Kuch.* 423. Z tłustego mięsa tłusta polewka. *Rys. Ad.* 79. (*Slov.* Łacné maso, rídká polewka; *merces pretio correspondet*). Im starsza kura, tym lepsza polewka. *Pot. Jow.* 2, 43. Dobra jest rzecz, polewki albo juchy z kur pożywać, z żółtkiem jajczynym. *Spicz.* 185. Im mięso, a nam polewka. *Bratk. G* 3. (dobra Matyaszowi płotka). Chlubią się z mięsa, a ono i polewki nie widzieli. *Gorn. Dw.* 272. Komu się ryby nie dostanie, ten na polewce przestanie. *Rys. Ad.* 25. Znam dworską polewkę, i potrafię z kija wypić, i kapłuna na powietrzu rozebrać. *Teat.* 32. *b*, 47. Wiele jest takich, którzy za polewką idą. *Kosz. Lor.* 71 *b*, (cf. pochlebca, cf. *Ross.* похлебка polewka; (cf. patrzą, gdzie się z komina kurzy); *Boh.* poljwkař, genž chodj na poljwku *polewkarz; *Vind.* lopazh, lopauz, shupojedez, vlagozhrep). Pod polewkę albo pod polewką mięso, z polewką, z podlewą. *Włod.* Fleiſch in der Suppe.

POLEŻĆ, *f.* polezie *cz. dok.*, Połazić *contin.*; *Boh.* polezti; *Carn.* polęsém; *Vind.* napreilesti, napreilasiti; *Ross.* поползать; łażąc iść, ein wenig hinkriechen. Grzegorzu, pójdź robić! R. A nie mogęć chodzić! A. Pójdźże jeść! R. Toć muszę poleźć. *Rys. Ad.* 15.

POLEŻEĆ, *f.* poleży *neutr. dok.*; *Boh.* poleżeti; *Sorab.* 1. poležu, poležim; *Ross.* полежать; czas niejaki przeleżeć, eine Weile liegen, liegen bleiben, (cf. poledz). Lepiéj, że gospodarstwo przez dwa, trzy dni poleży, jak że chory potym przez niedziel kilka w łóżku będzie leżeć musiał. *Perz. Lek.* 341. Poleżeć sobie, ein wenig faullenzen, ruhen, odpoczywać sobie. Po kąpieli, niechaj się położy; kiedy poleży godzinę i będzie się pocił, po obtarciu niech poleży znowu, aż sobie odpocznie dobrze. *Syxt. Szkł.* 256.

PÓŁFASEK, ska, *m.*, n. p. Faski, półfaski do nabiałów. *Haur. Ek.* 180. połowa faski, ein Halbfaß.

PÓŁFUNTA czego, PÓŁFUNCIE-ia, *n.*, *Cn. Th.*, ein halbes Pfund; *Slov.* půlfunta; *Hung.* félfont; *Sorab.* 1. półpunta; *Ross.* полуфунтовикъ; *Eccl.* политрие, полфунта. PÓŁFUNTOWY, a, e, halbpfündig. Półfuntowa kula armatna. *Tr.*

PÓŁGAŁKI, półkręgu, *haemisphaerium. Cn. Th.*, eine Halbkugel.

PÓŁGARCA *Nominat. car.*, PÓŁGARCÓWKA, i, *ż.*; *Croat.* polich, ein halber Topf. Garniec ma dwa półgarca. *Vol. Leg.* 7, 331. Trzy półgarcówek wódki. *Syr.* 250. PÓŁGARCOWY, a, e, von einem halben Topfe. Półgarcowa miara. *Cn. Th.* Flasze półgarcowe. *Torz.* 103.

PÓŁGARDŁEK, dła, *m.*, śrzodek podgardła, die Mitte des Vorderhalſes. Parys niemęzki półgardłek miał ściągniony Meońskim kapeluszem. *A. Kchan.* 94. Półgardłek komu przeciąć. *Chełm. Pr.* 173.

PÓŁGĘBEK, bka, *m.*, niecała gęba, ein halbes Maul. Półgębkiem mówić, półgłosem; halb laut, verbiſſen, nicht recht vernehmlich. Przyjść do niego z gołą ręką, to kwaśno patrzy, i półgębkiem gada. *Teat.* 15, 83. Uśmiechła się do niego półgębkiem. *Ossol. Str.* 3. Jabym była filozofka? rzekła półgębkiem skromna Lucylla. *Węg. Marm.* 1, 242. Poseł nie powinien gadać półgębkiem. *Gaz. Nar.* 2, 52. Usiłują go wprowadzić w rozmowę, ale on półgębkiem odpowiada. *Zab.* 3, 257. PÓŁGĘBNY, PÓŁGĘBKOWY, a, e, półgłośny, niewyrazisty; halb laut, halb verbiſſen. Precz ztąd poczcie kudłogady Ślepych podsłuchów, szeptów, półgębnych uśmiechów. *Nar. Dz.* 1, 122. Przez uśmiech półgębkowy pozwalała. *Zab.* 11, 91.

PÓŁGĘSEK, ska, *m.*, połowica gęsi, eine halbe Gans. Półgęski wędzone bez wszelkiéj innéj przyprawy i surowo jadać się mogą. *Kluk. Zw.* 2, 155. — *Contumel.* Mnie półgęskiem czyli raczéj półgłówkiem nazwał. *Boh. Kom.* 1, 833. głupszym od gęsi, dumme Gans, Gänſekopf.

POŁGŁOSEM *adverb.*, półgębkiem, nie na cały głos, półgłośno; halb laut, halb verbiſſen. Hrabia czyta półgłosem.

Teat. 41, 48. *et* 14. *c*, 46. PÓŁGŁOŚNY, a, e, — ie *adverb.*; *Eccl.* погласный.

PÓŁGŁOWEK, wka, *m.*, pół głowy, ein halber Kopf. *semicaput*, pół głowy. *Urs. Gr.* 180, *Eccl.* поглавіе, половина главы. — *Contumel.* Tępéj głowy, któremu klepki jednéj nie staje, głupi jak sak, ein dummer Kerl, ein Schafskopf, ein Schöps, ein Einfaltspinsel; *Ross.* полудурье, полоумный. Półgłowek, półmedrek; *sciolus*, *saperda. Mon.* 75, 590. Wierutne półgłówki i gaduły, prawią ni to, ni owo. *Teat.* 25, 93. Co za utrapienie z tym półgłówkiem! *Boh. Kom.* 4, 107. Jakiś półgłówek, który nieco liznął w szkołach fizyki, chciał się popisywać. *Teat.* 34. *c*, 35. *Pam.* 84, 404. W oczy mu powiedziałem, że półgłówkiem, że mu się rozum pomieszał. *Teat.* 55, 46. *Boh. Kom.* 1, 53. PÓŁGŁOWNY, a, e, połowy głowy się tyczący, halbköpfig, den halben Kopf betreffend. Półgłownemu bolu lekarstwo. *Syr. Reg.*, *ob.* Migrena, halbseitiges Kopfweh. PÓŁGŁOWSTWO, a, *n.*, półmędrstwo, Schafköpfigkeit; *Ross.* полоумие.

POŁGAĆ, *f.* połgę, połże *cz. dok.*, jedno po drugim nałgać, nach einander hin vorlügen; *Ross.* подолгать, подлыгать.

POLGNĄĆ, *f.* polgnie *neutr. jednll.*, ulgnąć jeden po drugim, pogrążnąć; nach einander stecken bleiben, einsinken, versinken. Polgnęli w smrodziech swoich. 1 *Leop. Sophr.* 1, 12. W ślepym łakomstwie polgnęli. *Paszk. Dz.* 116. Już polgnęli nieprzyjaciele moi w tym zarażeniu, które mi zgotowali; *infixi sunt. Wróbl.* 18.

PÓŁGODZINY *Nominat. car.*; *Slov.* pól hodini; *Croat.* pol vure; *Ross.* полчаса, (полгода - półrocze), eine halbe Stunde. Półgodziny po czwartéj. Półgodziny po piątéj na zegarze. *Cn. Th.* pół do piątéj. PÓŁGODZINNY, a, e, halbstündig; *Ross.* получасовый. Półgodzinne kazanie.

PÓŁGOLENI, *Nominat. car.*, połowica goleni, halbes Schienbein, Mitte des Schienbeins. Do półgoleni suknia. *Ir.*

PÓŁGRANATU *Nominat. car.*, PÓŁGRANACIE, ia, *n.*, grubsze sukno granatowe, schlechteres dunkelblaues Tuch. Półgranacia drożéj nie mają przedawać łokieć nad złotych 5. *Vol. Leg.* 3, 370. (cf. granat). Woźnice w półgranacie, pachołcy w bławacie. *Bies. B* 2.

*POŁGRECZYN, a, *m*; *Eccl.* полгрекъ, полугрекъ, ein halber Grieche.

PÓŁGROSZA *Nominat. car.*, PÓŁGROSZEK, szka, *m.*, PÓŁGROSZÓWKA, i, *ż.*; *Carn.* dnarizh, ein halber Groschen; (cf. piorunek). Półgroszki nazywały się w Polszcze kwartnikami. *Czack. Pr.* 129. Darmo, już nie poradzisz, kiedy złe półgrosze. *Pot. Arg.* 77. (dzięgi, pieniążki). Powywożono one stare półgroszki. *Grod. Dis. G* 2 *b*. W monecie miedzianéj, trzygroszówki, groszówki, półgroszówki. *Vol. Leg.* 7, 451.

PÓŁGRUBRYNA *Nominat. car.*, (*ob.* Grubryn), materyjka Turecka, ein Türkischer Seidenzeug. Od czamletu, półgrubryna, saje.... *Vol. Leg.* 4, 357.

PÓŁGRUNTOWNY, a, e, pół prawdziwy, halb ächt. Kamień półgruntowny. *Rzecz. Złot. C b.*

PÓŁGRZYWNY *Nominat. car.*, eine halbe Mark, *haemimnaeum. Cn. Th.*

PÓŁHAK, *PUŁHAK, PUŁAK, u, *m.*, gatunek muszkietu, rusznicy, ein Doppelhaken, eine Art Feuerröhre. Za panowania Ludwika Węgierskiego, Niemiec jeden strzelbę śpiżaną, co od grzmotu huczliwego, pułakami nazwano, wymyślił; *bombardas. Krom.* 385. *Pułhak. *ib.* 441. Miejscy ludzie mają mieć półhaki, działka, działa, miecze i wszystko, co do obrony piechoty należy. *Petr. Pol.* 454. Stoi za *pułhak, albo za działa najmocniejsze, modlitwa do boga. *Gil. Post.* 198 *b.*

*PÓŁHETKOWA głowa, n. p. Ty chcesz koniecznie w swojéj półhetkowej głowie bibliotekę założyć! *Haur. Sk.* 2, *ob.* Hetka; cf. półgłowek, Schafskopf.

POLICA, y, *ż.*, (cf. *dem.* półka); *Boh.* police; *Vind.* poliza; *Ross.* полица; szafa z rzędami czyli półkami, szelbląg; ein Schrank mit Fächern, ein Fächerschrank. Police do kładzienia serów, czy w serniku, czy zimą w izbach suszyć się mają, najlepsze są z ram tego płótnem wybitych. *Kluk. Zw.* 1, 229. *Panarium*, śpiżarnia chlebowa abo kosz, wieszadło abo polica chlebowa. *Mącz.* Polica, niecka, dzieża. *Volck.* 513. Police, rzędy, półki; Fächer, Reihen von Brettern. Wsuwają się w piec suszalny police, na których się owoce suszyć mają. *Kluk. Rośl.* 1, 170. — 2. Polica; *Eccl.* полица [*asser* 2], набедренникъ, (cf. nabiodrki); część nabiedrzna ornatu wyższego duchowieństwa, (*ob.* Stoła); das Hüftstück des Ornats der hohen Geistlichkeit der Ruff. K. Ta polica jest insignium archimandryta. *Sak. Sob. B* 1 *b.* Rektor szkół Kijowskich z policą służył i chodził. *Sak. Sob. B* 2. *ib. B* 1 *b.*

POLICYA, yi, *ż.*, 1*) z *Greck.* znaczy rządzenie miastem, państwem. *Petr. Ek.* 1, die Regierung. *Orzel. Mscr.* — *2. Policya, rząd wolny Rzeczypospolitéj. *Modrz. Baz.* 11. *Petr. Pol.* 222. freye Regierung, Freystaat. — 2) Policya, rozrządzenie wewnętrzne bezpieczeństwa, spokojności, wygody miast lub krajów; *Vind.* polizia, vludnost, die Polizey. Policya, kunszt dobrego rządzenia ekonomicznego. *Mon.* 67, 306. Komisya policyi ustanowiona dla utrzymywania powszechnego w kraju porządku, tak co do bezpieczeństwa i spokojności, jako i co do wygody publicznéj. *Sejm. Grod.* 2, 77. POLICYANT, a, *m.*, policyjny urzędnik, ein Polizeybeamter.

POLICZEK, czka, *m.*; *Boh.* policek część twarzy, jagoda; *Vind.* lize, zhelusti, (*ob.* Lice); *Rag.* obraz, (*ob.* Obraz); *Slav.* obrazi; *Ross.* ланита, щека, (cf. szczęka); 1) die Wange, der Backen. Człowiek ma policzki wypukłe. *Zool.* 285. Policzek bezwłosy; *impubes genae. Żebr. Ow.* 67. Uderzył go w policzek. *W.* 3 *Reg.* 22, 24. *Birk. Kaw. Malt. C b.* Twarz zkraszona rumieńcem, policzek nadobny, Róży w śnieżyste mléko rzuconej podobny. *Zab.* 9, 328. — *Transl.* Policzki szyszaka, *buccalae. Cn. Th.*, die Backen am Helme. Zadnie policzki, półdupki. *Perz. Cyr.* 1, 170. die Arschbacken. — *2. Abo mię do ciebie twych piersi policzki Wabią, jakie u klaczy cycki? *Petr. Hor.* 2. *O* 3 *b.* wypukłości, die Wölbungen der Brüste. — Policzki w strzelnicy, dwie poboczne wnętrzne nachylone płaszczyzny strzelnicy. *Jak. Art.* 3, 309. die Seitenwände der Schießscharte. Policzek koła, jest płaskość zwierzchnia abo spodnia koła, na której zęby stoją ku górze albo ku

ziemi. *Solsk. Arch.* 49. die Radfläche, Fläche eines Rades. Koło młyńskie wewnętrzne ma kołki albo na boku czyli według młynarzów na policzku, albo też na obwodzie, na czole. *Os. Fiz.* 343. — 2) Policzek, pogębek, uderzenie w policzek, w twarz, w gębę, policzkowanie; die Maulſchelle, Ohrfeige; *Boh.* poliček, pohlawek, flink, klofec, facka; *Slov.* poliček, pohlawek; *Sorab.* 1. blinka, (cf. hubiczkwano całowanie); *Sorab.* 2. flinka; *Carn.* szlafernèza, fertamûsa, sauh, berlusnéza, kloferniza; *Vind.* savuſhniza, ſhlaferniza, ſhleperniza, klofuta, savuhenza, pluska; *Croat.* polichnicza, plyuzka, plyuszka, pluzka, zavussniza; *Rag.* zauseniza, pgljûska, zamlatniza; *Dal.* plyuszka, blika; *Slav.* chushka, pljuska, zaushnica; *Bosn.* pgljuska, zauseniça, polieniça, zamlatniça; *Ross.* заушина, заплеушина, оплеуха, оплеушина, пощечина, пощечинка; *Eccl.* ланитство, по ланитѣ ударение. Jezus policzek wziął u Annasza wielki. *Pieśn. Kat.* 68. Wycinali mu policzki. 1 *Leop. Joan.* 19, 3. Podpiły, policzek mu dał. *Sk. Dz.* 713. Wycina mu policzek. *Teat.* 24. *c*, 31. Biskup bierzmowanemu daje policzek. *Karnk. Kat.* 160. Pomazany ręką biskupią z lekka bierze policzek, aby pamiętał, iż ma być gotowym do wycierpienia rzeczy przeciwnych dla imienia Chrystusowego. *Kucz. Kat.* 2, 397. — *Fig.* Dopiero z placu ordę i Turczyna Zepchnęli, dobre dawszy mu policzki. *Jabł. Buk. O* 2. (plagi, cięgi). Wielka hańba, jeśli król tak wielki majestatu swego policzek mimo się puści. *Orzech. Qu.* 104. (urazę, krzywdę, uszczerbek majestatu). Prorok tu dał prawie policzek starym zwyczajom zakonu starego. *Rej. Post. C* 2. By każdy uważył sobie odmienność fortuny, pewnieby dał policzek przyrodzeniu swowolnemu, a nie dałby mu się za nos wodzić. *Rej. Zw.* 66. POLICZKOWAĆ, -ał, -uje *cz. niedok.*, zpoliczkować, upoliczkować, *f.* zpoliczkuje, upoliczkuje *dok.*, policzki dawać, wycinać, w policzek bić, popyskować, pogębkować; Maulſchellen geben, ohrfeigen; *Boh.* poličkowati, pohlawkowati, fackowati, baukowati; *Sorab.* 1. zplaczam, zflinkam, pěstuju, (cf. pięść, cf. piastować); (*Sorab.* 1. pohubiczkuju całuję); *Carn.* berlusnem, klófnem, kloftanje, zhofiti, zhôfem, shlofâm; *Vind.* ſhlepiti, othlepati, vuhniti, lopiti, zhofiti, sa vuhu vdariti, trefhiti, klofniti, ſhlepiti, trefniti, zhefniti, mufati, pluskati, klofutati, ovuhati, ozhofati; *Bosn.* zausciati, pgljusnuti, pljuskati (cf. pluskać), zagljusctiti, zagljascitiť; *Rag.* pgljusnuti, pigljûskati, zaûsciti, zauscîvati, zamlâtiti; *Croat.* plyuszkam, plyusznulszem, zplyuszkávam, ztreszkávam; *Dal.* blihnujem; *Ross.* заушить, заушать, дать кому туза, тузить, потузить, ланиствую, по ланитіе ударяю. Przywieść ją do siebie, policzkować i w twarz popluć kazał. *Sk. Dz.* 256. Twarz uplwana, upoliczkowana. *Karnk. Kat.* 42. *Sk. Dz.* 1107. Upoliczkowali mię sromotnie. *Radz. Job.* 16, 10. *Szczerb. Sax.* 347. Poszyjkowali go i policzkowali. 1 *Leop. Math.* 26, 68. Skoroś taki tchórz, godzieneś być zpoliczkowanym. *Teat.* 31, 83. Policzkujący, *Croat.* plyuszkávecz *alapator.* POLICZKOWY, a, e, od policzków, Backen-, Wangen-. Policzkowy raz. *Cn. Th.* ein Backenſtreich.

POLICZYĆ, *f.* policzy *cz. dok.*, Policzać *niedok.*, zliczyć, przeliczyć; überzählen, zuſammenzählen, berechnen; *Vind.* pozhteti; *Bosn.* pobroiti; *Croat.* pobrajat; *Ross.* счесть, сочту, считать; *Eccl.* съгладати [*explorare* 2]. Rządu znak, i całości, kto policza swoje, Ty nie wiem, jeźli zliczyć potrafiłbyś swoje krowy. *Gaw. Siel.* 377. Niepoliczony, nie idzie w liczbę, w poczet. *Cn. Th.* 515. nicht mit gezählt, nicht mit gerechnet. Niepoliczony, niezliczony, niepoliczny, nie do policzenia, nie do zliczenia, unzählbar; *Ross.* несмѣтный, безсмѣтный. Z niego niepoliczne dobra, jak z źrzódła czerpamy. *Kanc. Gd.* 43. — §. Policzyć kogo między, abo za; poczytywać za co, unter etwas rechnen, zu etwas zählen, für etwas halten. Czeski język u nas jest wzięty i policzony za najcudniejszy z wszystkich. *Gorn. Dw.* 47. — §. Kato radził, aby Pompejuszowi wszystka władza była policzona. *Eraz. Jez. B b.* poruczona, oddana; anvertraut, übergeben.

POLIP, *ob.* Wielonog.

POLISTY, a, e, pełen pól; *Eccl.* полистъ, гдѣ поля, польскій, польный, полевый, voll Felder, Aecker. Oczyścili nowe swoje siedlisko, i w polisty a żyzny kraj zamienili. *Nar. Hst.* 2, 326. Wszystka ziemia Galilejska jest polista i równa. *Jer. Zbr.* 2, 129.

POLITOWAĆ się, POŁUTOWAĆ się *recipr. dok.*, polituje się *f.*, powziąć litość nad kim, ſich eines erbarmen; *Boh.* politowati; *Ross.* соболѣзновать, сожалѣть, сострадать, состражду. POLITOWANIE, polutowanie, litość, miłosierdzie; das Erbarmen, das Mitleid; *Ross.* сожалѣние, сострадательство, сострадательность; *Eccl.* сострадованіе, соболѣзнованіе, сострастіе, сръдоболіе [*intestinorum tormina* 2]. Nie mogę mieć politowania dla We Pana, kiedyś dla mnie niemiłosierny. *Teat.* 9, 42. Przeciw heretykom żadnego nie miał polutowania, surowym lwem przeciwko nim był. *Birk. Dom.* 139. Politowanie mający, ſich erbarmend, mitleidig; *Ross.* сострадательный, соболѣзнователь; *Eccl.* спострадательный, сердобольный.

POLITURA, y, *ż.*, polor, glanc, łysk, połysk, gładkoblask, błyskogładnia. *X. Kam.* die Politur; *Ross.* шлифовка (cf. szlifować), политура tektura.

POLITYCYZM, u, *m.*, politykowanie przesadne, das Politiſiren, Kannengießern. Od sejmików aż do sejmu politycyzm w Polszcze panuje; jest to coś na kształt febry peryodycznej. *Kras. List.* 2, 40. Niemasz nadziei, żeby go z tej manii politycyzmu wywieść. *Teat.* 26. *c*, 80. POLITYCZNY, a, e, POLITYCKI, a, ie, polityki rządowéj się tyczący, politiſch, Staats-. Rostropnością polityczną Rzeczypospolite bywają do większej doskonałości dowiedzione. *Petr. Pol.* 56. Prawo polityczne, publiczne, powszechne, Staatsrecht, zawiera prawidła, podług których miasto, prowincya lub naród jaki jest rządzony. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 1. *Wyrw. Geogr.* 105. *Przestr.* 57. Prawo polityczne zamyka formę rządu, stanów w narodzie, prerogatywy, opisy handlów, obrad publicznych, religią etc. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 7. *Zab.* 6, 221. Geografia polityczna, jest opisanie różnych rodzajów panowania na ziemi. *Wyrw. Geogr.* 2. die politiſche Geographie. — b) Polityczny, utarty, dworny; geſchliffen, politiſch, weltklug. Poseł drugi politycznieszy był od tamtego. *Aluzp.* 49. Politycznieszy

niesprawiedliwość. *Zach. Kaz.* 1, 211. Niepolityczny. *Eccl.* негражданственый. POLITYCZNIEĆ *neutr. niedok.*, spolitycznieć *dok.*, politycznym się stać, wygrzecznieć; politiſch werden, ſich abſchleifen. Dziś spolityczniała całe Polska. *Kchow.* 254. POLITYK, a, *m.*, człowiek znający się na rządach Rzpltéj, i sposobny do rządzenia państwem. *Wład., Vind.* Floshtnomoder der Staatsmann. Politycy, statystowie, z małych rzeczy często najważniejsze wnioski czynią. *Bals. Niedz.* 2, 365. — *In deteriorem partem:* Udający polityka, lubiący politykować, ein Kannengießer. Na Floryańskiéj u Szmida ulicy, Gdzie uczęszczają nasi politycy. *Pot. Jow.* 123. — §. Człowiek polityczny, dworny; *Rag.* kollovódja, ein Politicus, Hofmann, Weltmann. Polityk jest to zwierzę rozumne o dwóch nogach, tak służące bogu, aby dyabła nie rozgniewało. *Zab.* 5, 142. Politykiem ten, kto szalbierzem jest i niewdzięcznikiem. *Jabł. Ez.* 218. Zadawano Rusi, że się nie uczą, dlatego są prostakami, niepolitykami. *Pim. Kam.* 375, *ob.* Nieokrzesaniec, grundychwał, grubianin. POLITYKA, i, *ż.*, nauka, jak Rzpłta rządzić i zachować wcale. *Petr. Ek.* 44. die Politik, die Staatskunſt; nauka poznawania spraw i potrzeb państw; abo rostropność podająca rządzącym środki do wykonania zamysłów przedsięwziętych. *Wyrw. Geogr.* 98. Przeciw dobréj polityce z ludem postępujemy. *Leszcz. Gl.* 101. (przeciw rozsądkowi, roztropności). — §. Polityka, politykowanie, polityczne wybiegi, dworność, dworska sztuczność, polor; politiſches Weſen, Klugheit, Welt. Polityka jest ucieczką słabych albo wybiegiem złośliwych. *Stas. Num.* 2, 200. Szkodzić komu przez subtelne podstępy, jest wielkim obrotem i głęboką polityką. *Mon.* 76, 530. Polityka uczy subtelności w traktowaniu z ludźmi. *Lub. Roz.* 3. Z kim sprzymierzona obłuda, niedościgłe wyrabia polityki. *Mon.* 73, 795. (wybiegi, fortele, majaki; Kunſtgriffe, Kniffe). Polityka nie jest występkiem; ale szczerość zbyteczna wadą bywa częstokroć. *Teat.* 25. *b*, 9. polityka, grzeczność, manierność, obyczajność; Geſchliffenheit, Höflichkeit, Manieren. Taka to grzeczność tego grubianina! pfe! nie umie polityki. *Teat.* 24. *b*, 15. *Pociej.* 20. Poszedł grzech w politykę, w grubiaństwo cnota, W zbytek potrzeba, z męstwa stała się pieszczota. *Pot. Pocz.* 669. (w obyczajność, w modność). Przez frantowską politykę złą intencyą zdobią. *Leszcz. Gl.* 68. To mi polityka, kiedy ja i sam czynię, co z moją jest wygodą, i gościom w tym wolność zostawuję. *Bok. Kom.* 2, 98. POLITYKOWAĆ, -ał, -uje, *intr. niedok.*, o polityce gadać, politycznie rozprawiać; kannengießern, aus der Politik ſchwatzen. Słyszałem kwestarza głęboko politykującego. *Teat.* 33, 18. — §. Grzecznością czyli dwornością narabiać, den Hofmann machen, aus Politik höflich, freundlich ſeyn.

*POLIWKA, *ob.* Polewka.

POLIZAĆ, *f.* poliże *cz. dok.*, Poliznąć *jednłl.*, Polizować, polizuje *niedok.*; *Sorab.* 1. polizam, poližu; *Vind.* polisati, (polisniti, polisuvati = łakotnym być); *Bosn.* polizati; *Rag.* poliznuti; *Ross.* полизать; z wierzchu oblizać, beleckeu. *Otw. Ow.* 430. Już na wszystkich obrazach polizał pokosty. *Nar. Dz.* 3, 118, (*ob.* Liziobrazek). Choćby łeb Salomona niebo komu dało, Musi łapy polizać, gdy ma w trzosie mało. *Tręb. S. M.* 48, (cf. łapa). Niewiele na to psie polizanie po ukąszeniu dbając, z gniewem odszedł. *Birk. Zbar. D b.* POLIZACZ, a, *m.*; *Boh.* polizač, polizaček; *Croat.* lizavècz; n. p. Polizacz misek, talerzów. *Cn. Th.* der Beleckер, Tellerlecker.

PÓŁJEDNEGO *Nominat. car.*, n. p. Jeden za dwu stoi, drugi ani za półjednego. *Cn. Ad.* 309. jeden, i ten niedobry, niecały; Einer, und der nur ein halber, kein ganzer, kein wahrer, kein rechter.

PÓŁJEDWABIE, ia, *n.*, *subsericum. Cn. Th.*: *Boh.* polaučedwabj; *Carn.* kadif, Halbſeide. PÓŁJEDWABNY, a, e, halbſeiden; *Rag.* naposvlioni; *Ross.* полушелковый.

PÓŁK *ob.* POŁEK.

POLKA, i, *ż.*, kobieta z Polski, eine Polinn; (cf. Polak, Polska); *Boh.* Polačka; *Slov.* Polka, Polačka, Polkina; *Ross.* Полька, Лахиня, Полячка, *Lechowna. *Weresz. Reg.* 142.

PÓLKA, PULKA, i, *ż.*, polna linka, lina, którą do góry statek holują. *Magier. Mskr.* das Zugſeil am Flußſchiffe.

PÓŁKA, PUŁKA, i, *ż.*, *dem. nom.* polica; *Boh.* polička; *Slov.* police pro knihy; *Hung.* póltz; *Sorab.* 1. polza; *Sorab.* 2. poliza; *Carn.* poliza; *Vind.* poliza, mestaze, hranviza; *Croat.* policza; (*Dal.* policza *apocha*, kwit); *Bosn.* poliça, policiça = szafa); *Ross.* полка, полочка, (cf. полка panewka strzelby; połowa skóry); rzęd w szafie jakiéj, lub w szelblągu, das Fach in einem Schranke, die Reihe. Zawadziwszy o pułkę, garnek na niej stojący, zrzucił. *Teat.* 22. *b*, 108. W pułkach leżą krajanki, gomółki. *Kras. Sat.* 78. Zdięte srebra z półki Co żywo zwinne chędożą pachołki. *Hor.* 2, 270. (z kredensu). Półka trzewików. *J. Kchan. Ps.* 85. — §. U flisów zowie się połka, bal nad zyzą, który leży na mieczach. *Magier. Mskr.* ein Queerbalken auf den Flußſchiffen.

PÓŁKADEK, dka, *m.*, przykadek, kadka. *Cn. Th.*; *Bosn.* polovniça, ein halbes Braubottig. Bachus z gron pławi, od prasy, sok w półkadek winny. *Miask. Ryt.* 2, 185.

PÓŁKACZKI, *Nominat. car*, eine halbe Ente. — §. Półkaczkami, *mergi*, nazywają się ptaki, które z kaczkami jednakowe nogi mając, tak je mają w tył osadzone, iż chodzić nie mogą. *Kluk. Zw.* 2, 66. Tauchenten.

*PÓŁKAFTAN: *Ross.* полукафтанье; spodnia suknia księża lub Kozacka.

PÓŁKARETKA, i, *ż.*, n. p. Karety i półkaretki. *Mon.* 74, 77. Halbkutſchen.

PÓŁKARTAUNA, n. p. Półkartauny zowią burzycielami. *Chmiel.* 1, 238, *ob.* Kartauna.

PÓŁKIRYŚNIK, a, *m.*, na poły we zbroję ubrany, *semiermis. Mącz.*, ein Halbküraſſierer, ein halb Geharniſchter.

PÓŁKMIECTWO, a, *m.*, półrolnictwo, zagrodnictwo. *Świtk. Bud.* 467. gdy chłop nie za całego kmiecia osadzony, (cf. połownik, półłannik, półszlednik, półrolnik); das Halbfröhnen, Halbhüfnerey.

POŁKNĄĆ, *f.* połknie *cz. jednłl.*, Połykać *nicdok.*, łykając przez gardło przepuścić; *Boh.* polknauti, polkl, polknu; spolknauti, ljkám, poljkám, pohltiti, pohltjm, pohlcowati; *Slov.* pohlcugi; *Vind.* poguniti, pogounuvati, poshreti, poshirati (cf. pożreć), notershreti, vshirati,

gorslokati, gorpolokati; *Carn.* poshiram; *Slav.* proxderati; *Croat.* posirati; *Ross.* поглотить, погощать, глонуть, глотать, сглонуть, herabſchlucken, verſchlingen, verſchlucken. Jedząc, żeby się w pole co wskok brali, Dwa kroć brać z misy, raz połknąć kazano. *Auszp.* 36. Kiedy pigułka tak dobrze ozłocona, trzeba ją połknąć. *Teat.* 22, 93. Połykam co rzadkiego sarkając, *sorbeo*, herabſchlürfen. Darmo! tylko ślinki połykają. *Past. Fid.* 5, (*ob.* Ślinka). Ujrzawszy lulki ciągnących, pytali się, co to za ludzie, którzy ogień połykają, a dymem oddychają? *Boh. Dyab.* 2, 219. w siebie wciągają. — Połykać słowa. *Pilch. Sen. gn.* 315. w mówieniu pomijać, Worte verſchlucken. Ty mi słowa przekręcasz, i sylaby połykasz. *Pilch. Sen. list.* 364. — *Fig. transl.* Ratuj mię, abym od morskich wirów nie został połkniony. *Kulig. Her.* 2. (pochłoniony). Już niemasz żadnej nadziei, tylko albo połknąć kulę, lub się utopić. *Zab.* 13, 26. *Gawdz.* (w łeb sobie strzelić). Stefan, ów Stefan dziełami wsławiony, Połknął śmierć w Grodnie z ustawnego szynku. *Kras. Mysz.* 99. *Steb.* 77. Przyjdzie za tak złą pogodą (na morzu), Śmierć połknąć z wodą. *Zab.* 13, 159. (utonąć). Jedzą, piją, huczą, grają, A wsie całkiem połykają. *Kchow.* 190. (trwonią, marnują). Ottoman słabych sąsiadów swoich połknął. *Klok. Turk.* 3. Jeden dół równie mędrca połyka, i tego, co nic nie umie. *Zab.* 13, 245. *Nar.* (pożera, kryje). Drży z strachu, chce się utaić, duch w sobie połyka. *Jak. Baj.* 202. (nie wypuszcza go, w sobie go zamyka, zatrzymuje). Nie wstydzicie się w pół serca mię tykać, A ja to muszę koniecznie połykać. *Chrośc. Job.* 67. (w sercu taić). Ja żal mój połykając, mimo swej rozpaczy, Nad miłość przełożyłam swą powinność raczej. *Min. Ryt.* 1, 56. Co myślę, nie połykam skrycie. *Zab.* 15, 184. POŁKNIENIE, ia, *n.*, der Schluck; *Carn.* poshirk, cf. łyk.

POLKO, a, *n.*, *dem. nom.* pole, rolka, *agellus. Mącz.*; *Boh.* pólko; *Sorab.* 1. polko; *Bosn.* pogliçe; *Rag.* poglize, gniviza, (*ob.* Niwa); *Croat.* pólcze; *Ross.* поляна, полянка, ein kleines Feld, ein kleiner Acker. — §. W Polszcze zowią polko, co na Mazowszu pręt kopany. *Grzęp. Geom. L* 4. Część gruntu wymierzona prętem wzdłuż i wszerz. *Salsk. Geom.* 2, 145. ein gewiſſes Feldmaß, beſtimmtes Stück Acker. Pertyka, pręt mierniczy, mający w sobie wszerz i wdłuż łokci półósma kwadratowych kupieckich; nazywa się pospolicie polko. *Haur. Ek.* 25. — §. Polka ptaśnicze, gaik ptaśniczy, *Boh.* cihadlo; *Carn.* tizhénza, der Vogelheerd; są to miejsca upatrzone i przysposobione, na których różnym sposobem, osobliwie zaś sieciami, ptastwo się obficie łowi. *Kluk. Zw.* 2, 354.

PÓŁKARCIE, ia, *n.*, połowa karty papieru, ein halbes Blatt Papier. Chcesz w półkarciu spisać cnoty niezliczone. *Warg. Radz praef.*

PÓŁKOŁA, *Nominat. car.*, PÓŁKOLE, a, *n.*, półcyrkułu, półokręgu; ein halber Kreis, ein halber Zirkel; *Sorab.* 1. pówkolezka. Liczne zasiadły widze w niezmiernym półkolu. *Dmoch. Il.* 2, 293. PÓŁKOLNY; *Sorab.* 1. napow koleszné, *semicircularis.*

PÓŁKONIA, *herb*; jedno co herb Rokosz. *Kurop.* 3, 40.

PÓŁKOPY *Nominat. car.*, sztuk trzydzieści, ein halbes Schock. Z każdego podymia po pułkopy Litewskim czynszu dając. *Weresz. Kij.* 28.

PÓŁKORCA *Nominat. car.*, PÓŁKORCZE, a, *n.*, PÓŁKORCZYK, a, *m.*; *Sorab.* 1. pokorczžo; *Bosn. et Rag.* polovgnâk; *Croat.* polovnyak, *medium dolium*, *apud Croat. urnarum* 6; ein halber Scheffel. Korcem jęczmienia i półkorczem jęczmienia. 1 *Leop. Hos.* 3, 3.

PÓŁKORNECIE, ia, *n.*, mniejszy kornet białogłowski, eine kleinere Weiberhaube. Koron kobiety używają na kornety, na półkornecia, na bonety. *Haur. Sk.* 354.

PÓŁKOSZEK, szka, *m.*, Wagenflechte, Wagenkorb; cf. *Ger.* Benne, Banſe, Wanne, cf. wasąg; *Boh.* korba. Półkoszki na wozach plecione bywają złotowierzbowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163. *Haur. Ek.* 136. *et* 164. PÓŁKOSZKOWY, a, e, n. p. Półkoszkowe wozy. *Kluk. Rośl.* 3, 120. Korbwagen-, Flechtenwagen-. PÓŁKOSZOKOP, u, *m.*, *demisappe. Jak. Art.* 2, 341. (*ob.* Koszokop), ein halber Schanzenkorb.

PÓŁKOWAĆ, -ał, -uje, *intr. niedok.*, w pułkach stawać, in Regimentern aufziehen. Z chorągwiami, z bębny, już białą płeć półkuje. *Falib. O.* PÓŁKOWNICZY, a, e, od pułkownika; *Ross.* полковничій, Oberſten-. Ty pod tytułem swoim pułkowniczym, Tatarom jesteś piorunem i biczem. *Jabł. Buk. C b.* PÓŁKOWNIK, a, *m.*, PUŁKOWNIK, cf. półtownik; *Vind.* perveſhnik, priednik, sprednik, navriſhnik; *Slav.* oberſter; *Ross.* полковникъ; *Eccl.* голова; przełożony nad pułkiem, der Oberſte. Szef rejmentu jazdy lub piechoty, do którego należy prowadzić swój rejment, mieć baczność nad nim. *Papr. W.* 1, 478. Pułkownik starać się powinien, aby pułk jego powierzony komendzie zawsze w jak najlepszym utrzymany był porządku. *Kaw. Nar.* 141. PÓŁKOWNIKOWA, y, *ż.*, żona pułkownika, die Oberſtinn. PÓŁKOWNIKOWAĆ, -ał, -uje *intr. niedok.*, pułkownikiem być, Oberſter ſeyn. Pułkownikował Rzymianom. *Zab.* 9, 84, (cf. hetmanić). PUŁKOWNIKOWICZ, a, *m.*, syn pułkownika, des Oberſten Sohn. *Teat.* 30, 15. *Zab.* 9, 86. PÓŁKOWNIKOWNA, y, *ż.*, córka pułkownika, des Oberſten Tochter. PÓŁKOWNIŚ, ia, *dem. nom.* pułkownik, *blande adulando*, Oberſtchen. Panowie zowią mię przyjącielem, a kokietki pułkownisiem. *Teat.* 1, 87. *ib.* 1, 106. PÓŁKOWNIKOWSTWO, a, *n.*, a) stopień pułkownika, die Oberſtenſtelle. — b) *Collect.* Państwo pułkownikowstwo przyjechali - pułkownik z żoną, der Oberſte mit ſeiner Gemahlinn. PÓŁKOWY, a, e; *Ross.* полковый, od pułku, rejmentowy, Regiments-; *legionarius. Cn. Th.*, cf. *Ross.* полчанинъ wojak, żołnierz.

PÓŁKOZIC, *herb*; głowa ośla; na hełmie półkozy z korony wyskakującéj. *Kurop.* 3, 40, ein Wappen. PÓŁKOZY *Nominat. car.*, eine halbe Ziege. *Prov.* Półpsa połkozy, niedowiarek boży. *Dwor. E* 4. (psztut, ni ciepły, ni zimny). Obrazie szpetności, co cię z półkozy i z półczłeka złożyła natura. *Past. Fid.* 114. *Adjectiv.*, n. p. Pan połkozy, *semicaper Pan. Zebr. Ow.* 363. PÓŁKOZIELEC, lca, *m.*, bożek Pan. *Otw. Ow.* 436. *et* 582. der Halbgott Pan.

PÓŁKRESU *Nominat. car.*, połowa czyli śrzodek kresu, biegu do mety; die Mitte der Laufbahn, die Hälfte des

Węgeś. Ciemne obłoki, a noc za chmurami W półkresie swym zakryła księżyc i z gwiazdami. *A. Kchan.* 81.

PÓŁKRĘŻE, a, *n.*, PÓŁKRĘGU, pół okręgu, półcyrkla, półgałki; *Vind.* pouokroshje; *Rag.* polukrug, polunèbje, pookolisc *hemisphaerium*; *Ross.* полушаріе; *Eccl.* полкружіе, половина круга, der halbe Kreis, halbe Zirkel. Szykują się na teatrze w półkręże. *Teat.* 11. *b*, 110. Amfiteatrum miało figurę półkręża, *semicirculi. Nar. Tac.* 2, 243. Bóg widząc światło dobre, którem świat zweselił, Wraz światło od ciemności w półkrężu rozdzielił. *Przyb. Mill.* 219. — *W górn:* Nachylenie żyły, jest oznaczeniem stopni na półkręgu, Grabbogen, ile ta zbaczać może od linii poziomej, i właściwego sobie kierunku. *Mier. Mskr.* POŁKRĘŻNY, a, e, halbzirkelig, n. p. Część cyrku półkrężna. *Nar. Tac.* 2, 238.

PÓŁKRUSZEC, szcu, *m.*, minerał na kruszec pochodzący, ein Halbmetall; *Slov.* polkow, polruda.

PÓŁKRYTEK, tka, *m.*, pojazd napół kryty, ein Halbverdeck, halb gedeckter Wagen. Brudny jakiś półkrytek zawadził o moję karetę Angielską. *Teat.* 1, 42. POŁKRYTY n. p. wóz, n. p. Przyjeżdżam tu czterema końmi półkrytym wózkiem. *Teat.* 22, 111, cf. bryczka kryta, cf. kocz.

PÓŁKSIĘŻYCA, y, ż., księżyca kwadra; *Eccl.* двосѣченая луна, ein Mondsviertel, halber Mond. *Jak. Art.* 3, 309. PÓŁKSIĘŻYCZNY, a, e, kształt półksiężyca mający, halbmondig; (*distng.* półmiesięczny).

PÓŁKUFEK, fka, *m.*, półkufy, eine halbe Kufe, ein halbes Bottich, cf. półkadek.

PÓŁKULI, *ob.* Półkręże; *Ross.* полушаріе.

PÓŁKWADRANSU *Nominat. car.*, ósma część godziny, półćwierci godziny; eine halbe Viertelstunde. PÓŁKWADRANSOWY, a, e, pół ćwierci godziny trwający, halbviertelstündig. Słuchałem z gołą głową półkwadransowego komplementu jego. *Mon.* 64, 240.

PÓŁKWARCIE, ia, *n.*, pół kwarty, ein halbes Viertel flüßiger Sachen; (cf. garniec, beczka). Kmin warzony w półkwarciu wina. *Syr.* 430. Ledwie pół kwarty buteleczka trzyma, a za kwartową przedają. *Teat.* 22. *b*, 106. PÓŁKWARTOWY, a, e, obejmujący pół kwarty, halbkwart. Flaszki kwartowe, szklanki półkwartowe. *Torz.* 103. Półkwartowe, trzykwartowe i t. d. *ib.* 103. Po czarce półkwartowéj wina dać im każą. *Pim. Kam.* 343.

POŁŁANEK, nku, *m.*, płótno na pół z lnianéj, i konopnéj przędzy. *X. Kam.*, Halblinnenzeug. *Adject.* PÓŁŁANKOWY, n. p. Prześcieradło półłankowe.

*PÓŁŁANEK, nka, *m.*, półdupki, zadek, der Hintere. Na krześle przesiadać się na ten i na ów półłanek. *Eraz. Ob. E i i j.* Obsiadły jej gęste zmarszczki czoło, I sprosne połłanki ziają koło dołu, Jak kuper u prostego wołu. *Petr. Hor.* 2 0 3 *b.* — §. Siedzę na poły, na poły stoję abo wiszę, siedzę na półłanku, *aliqui dicunt, translatum verbum ponentes pro proprio minus honestam partem corporis significante. Cn. Th.* 994. Lauern, hocken. Siedzieć na półłanku, nie całym sobą, ale połową siedzieć, jako gdy dwóch na jednym stołku. *Dudz.* 52.

PÓŁŁANU, połowa łanu, ein halber Lahn, eine halbe Hufe, *Boh.* polaulanj; cf. polaulanjk na półłanu siedzący, półkmieć; *Ger.* ein Halbbäuer, półłanik, połownik, półrolnik.

PÓŁŁATA *Nominat. car.*, a) połowa lata, der halbe Sommer. b) Środek lata, die Mitte des Sommers. *Cn. Th.*

PÓŁŁESZCZE *plur.*, attyny, białe ryby do leszcza podobne. *Kluk. Zw.* 3, 182, halb Brassen.

PÓŁŁIBRY *Nominat. car.* 12 arkuszy papieru, ein halbes Buch Papier. — §. Półlibry aptekarskiéj kwaterka aptekarska. *Cn. Th.* drey Unzen Apotheker Gewicht.

PÓŁŁÓCIE, ia, *n.*, półłóta, ein halbes Lot.

PÓŁŁOKCIA, *Nominat. car.*, eine halbe Elle. Nie jeden za półłokcia ziemi gotów krew swych podłanych rozlewać. *Boh.* 5, 236. PÓŁŁOKCIOWY, PÓŁŁOKIETNY, a, e, na półłokcia; *Boh.* pülloketnj; *Eccl.* полълакотный, eine halbe Elle lang, groß ꝛc. *Włod.*

POLLUX; *Carn.* Polel, *ob.* Lelum.

PÓŁŁYSY, a, e, niezupełnie obłysiały, halb kahl; *Eccl.* полплѣшивый, полплѣшный.

PÓŁMACEK, cku, *m.*, *Carn.* mirnèk, eine halbe Metze. Półmacków 32 na kłodę. *Cn. Th.* 282.

*PÓŁMAŁŻEŃSTWO, a, *n.*, n. p. Mają Turcy pewne niby półmałżeństwo; to jest, kiedy kto żonę bierze na miesiąc, na dwa, albo na jakikolwiek czas opisany, o który strony się godząc, stanowią zaraz u sędziego cenę. *Kłok. Turk.* 186.

PÓŁMANCIE, ia, *n.*, mętlik, salopka, ein kleiner Weibermantel. Manty, półmancie, strój kobiecy. *Haur. Sk.* 519.

PÓŁMARTWY, a, e, na pół nieżywy, halb erstorben, halb todt; *Ross.* полумертвый; *Eccl.* обумореиъ, полумертвъ.

PÓŁMĘDREK, rka, *m.*, (cf. półgłówek), ein Halb-Gelehrter, Halb-Gescheuter. Półmędrek, półgłówek, *sciolus*, *saperda. Mon.* 75, 590. W rozmowie chciał dać dowód swéj umiejętności; ale się półmędrkiem raczéj, niż mądrym pokazał. *Mon.* 69, 273. *Czack. Pr.* 2, 180. *Mon.* 75, 586. Szkodliwi półmędrkowie. *Pir. Wym.* 99.

PÓŁMĘŻA *Nominat. car.*, połowa męża, półczłeka; ein halber Mann, die Hälfte eines Menschen. — *Transl.* Półmęża, niecałkiem mąż, trzebieniec, ein Entmannter, Verschnittner; *Eccl.* полмужный; *Graec.* ἡμίανδρος, *semivir.* Zginął od Narseta półmęża, to jest rzezańca. *Sk. Dz.* 549. *Bardz. Trag.* 272. *Bardz. Luk.* 143.

PÓŁMETALE *plur.*, Halbmetalle, podobnież jak metale z kruszców się wytapiają, i wiele podobieństwa do nich mają: jednak pod młotem się kruszą i w ogniu ulatują. *Kluk. Kop.* 2, 224, *ob.* Półkruszec, *Slov.* polkow, polruda.

PÓŁMIAREK, rka, *m.*; *Carn.* polìzh, ein halbes Maaß. Kłoda ma w sobie ćwierci 4, a półmiarków 8. *Cn. Th.* 282.

PÓŁMIESIĄCA *Nominat. car.*; *Ross.* полумѣсяцъ, полумѣсячіе; §. a) połowa miesiąca, ein halber Monat. — b) Środek miesiąca, die Mitte des Monats; (*distng.* półksiężyca). PÓŁMIESIĄCZEK, czka, *m.*, półksiężyca, ein halber Mond. Przy korzeniu paznokci znajduje się plamka biała półmiesiączkowi podobna, *lunula. Perz. Cyr.* 1, 16. PÓŁMIESIĘCZNIK. *Tr.* — PÓŁMIESIĘCZNY, a, e, §. a) od połowy miesiąca, halbmonatlich. — §. b) Pół-

miesięczny, półmiesiączkowaty = półksiężyczny, na kształt półksiężyca, wie ein halber Mond. Szczypce półmiesięcznego kształtu, do wyjmowania z gardła części uwiązłych, *forceps semicircularis. Czerw.* 21. *Lunula digiti*, półmiesiączkowaty kabłączek u paznokci. *Perz. Cyr.* 1, 158.

PÓŁMILE, a, *n.*, połowa mili, eine Halbe Meile. Gospoda była od przewozu w półmilu małym. *Warg. Radz.* 336.

PÓŁMISEK, ska, *m.*, misa średnia, przystawka; eine Mittelſchüſſel, eine gewöhnliche Schüſſel. Sześć mis, do tego sześćdziesiąt półmisków, sto flasz a tysiąc do tego kieliszków. *Bratk. K b. Falib. N* 2. Żarłok, gdy się obeżre i opije, nie dba o półmiski. *Birk. Exorb. B* 2 *b.* Komu miecz goły nad złą szyją leży, Strwożon najlepszych półmisków odbieży. *Petr. Hor.* 2, *D* 2 *b.* Insza prawda w uściech, insza pod półmiski. *Pot. Pocz.* 668, *ob.* Prawda. Rozpościera i rozkłada na półmisku swoję politykę. *Mon.* 70, 66. (szerzy się gadulstwem przy stole). PÓŁMISKOWY, a, e, od półmiska, Mittelſchüſſel-, Schüſſel-. Półmiskowe abo średnie szczupaki, *ob.* Szczupak.

PÓŁMUROŁOM, u, *m.*, ein Mauerbrecher. Półmurołomy 24 funtowe kule strzelają. *Jak. Art.* 1, 212, cf. murołom.

PÓŁNAGI, a, ie, na pół obnażony, halb nackt; *Ross.* полунагій; *Eccl.* полнагій.

PÓŁNIEBA *Nominat. car.*, PÓŁNIEBIE, ia, *n.*, §. a) połowica nieba, widoma, niewidoma. *Cn. Th., Rag.* polunębje, der halbe Himmel. — §. b) Śrzodek nieba, die Himmelsmitte, der Mittelpunkt des Himmels. Ołów, co w półniebiu z procy wystrzelony, zwykł się kurzyć; *medio coelo. Żebr. Ow.* 373. Półnieba, śrzodek nieba nad głowami naszemi, punkt śrzedni, *Zenith. Cn. Th.* Scheitelpunkt. Półnieba, śrzodek nieba pod ziemią, *Nadir. ib.*, Fuſsenpunkt. PÓŁNIEBNY, a, e, n. p. Półniebna zorza. *Chodk. Kost.* 2.

*PÓŁNIEDBAŁY, n. p. strój. *Pam.* 84, 794, negliże, das Negligee.

*POLNIK, a, *m.*, n. p. Marcyonity, Waletyniany, Górniki albo Polniki. *Hrbst. Art.* 16. sekta pewna chrześciańska, Montaniſten, eine chriſtliche Secte.

PÓŁNOC, y, *ż.*, *PÓŁNOCEK, cka, *m.*, *PÓŁNOCE, a, *n.*; *Boh.* půlnocy; *Slov.* polnoc; *Carn.* polnozh; *Vind.* pounozh, pounuzh, pou nozhi; *Slav.* pònochi; *Croat.* polnoch, polnòchje; *Rag.* polunooch, poonocchi, sjever; *Ross.* полночь, сѣверъ, (cf. Siewierz, Syberya); *Eccl.* **полуночь, полуночіе.** PÓŁNOCY. *Cn. Th.*, (*Nominat. car.*), §. a) czas północny, koło śrzodka nocy, die Mitternacht. Sesya ta trwała do drugiéj godziny z północy. *Gaz. Nar.* 1, 13 *b.* po północy, nach Mitternacht. Pili z północka do wtóréj. *Pot. Jow.* 185. Mówiąc rozmaicie do północy przyszło. *Warg. Cez.* 111. O północy *Croat.* po pulnoch. — §. b) Północ, północne położenie, kraina świata północna, *Vind.* pounozhna stran ſvieta, ſever (*ob.* Siewierz), pounozhilhe, pounozhje; *Croat.* polnochnyak, der Norden, die Mitternachtsſeite, die Mitternacht. Ze wschodu, południa i północka. *Star. Vot. D* 4. Jedna strona idzie ku Austrowi, Druga ku śnieżnemu patrzy północkowi. *Bardz. Trag.* 473. PÓŁNOCNICA, y, *ż.*, *Połunocnica. *Sak. Dusz.* 157; *Eccl.* **полуночница**, *Graec. μεσονυκτικὸν*, *preces quae in media nocte fiunt*, das Mitternachtsgebet. Modlitwy też mawiamy *in officio nocturno*, na północnicy po naszemu. *Ex.* 48. Na jutrzni, na północnicy, na chory spiewają Boh hospod. *Pim. Kam.* 304. PÓŁNOCNIK, a, *m.*, człowiek z północy, obywatel północny; *Vind.* is pounozhne deshele, ſevernik, ſevernjak, pounozhnodeshelnik, ein Nordländer. Zim tęgość, przykre rządy, nierostropne boje, Z gniazd własnych, północników wypędzały roje. *N. Pam.* 20, 230, *ib.* 3, 290. PÓŁNOCNOWSCHODNI, ia, ie, między północą a wschodem, nordöſtlich; *Ross.* сѣверовосточный. Kraj ten od strony północnowschodniéj i od wschodu z Chinami graniczy. *N. Pam.* 23, 131. Północnowschodnie wiatry. *Przyb. Milt.* 107; wiatr wschodniopółnocny, któren uderza między wschodem i północą. *Śniad. Jeog.* 348. PÓŁNOCNOZACHODNI, ia, ie, Nordweſt-; *Ross.* сѣверозападный. Kraj ten rozciągał się od strony północnozachodniéj ku południowschodniéj. *N. Pam.* 22, 131. *ib.* 23, 131. PÓŁNOCNY, a, e: *Boh.* půlnocnj; *Slov.* polnocní; *Sorab.* 1. wotpownocne; *Carn.* polnozhne; *Vind.* pounozhen, prutipounozhi, pounozhnostranski, ſeverni, ſeverski, pounozhnodeshelski; *Rag.* sjeverni; *Croat.* polnòchni; *Ross.* полунощный, полночный, сѣверный; *Eccl.* **сѣверьскъ**: §. a) o północy, koło północy przypadający, mitternächtig (von der Zeit). Północna godzina, północna chwila. — §. b) Północny, na północnym kraju świata leżący, abo z niego pochodzący; nördlich, mitternächtlich. Czyżby to północni, dlatego, że północi, mieli być mniéj szczęśliwi nad tych, co południowi, zachodni, lub wschodni? *Kras. List.* 2, 8. Północny kraj, *Vind.* pounozhne deshele, ſeverska semla, cf. Siewierz. Gwiazda północna, morska, polarna; *Vind.* buroush, (*ob.* Gwiazda). Wiatr północny, który płynie po samym południku od bieguna północnego. *Śniad. Jeog.* 348, *Carn.* gerbin, garbin, burja, (cf. *Boreas*, cf. burza); *Vind.* juh, samurcjan, niemez, melternik, ſlanjak, garbin, ſever, bura, burja, pounozhni veter; *Croat* bura, szever, kozomor veter; *Dal.* burra, szever; *Bosn.* burra, sjever; *Ross.* борей, сѣверный вѣтръ, w Archangel. gubern. **побережникъ**, der Nordwind. Zorza północna, *Boh.* čerwánky, (cf. czerwony); *Carn.* burjáva; *Vind.* burjava, ſeverska ſvietloba; *Ross.* сполохи огнеобразные, сѣверное сіяніе, das Nordlicht, *ob.* Zorza.

PÓŁNOGI, a, ie, PÓŁNOŻNY, a, e; *Eccl.* полногій, halbfüßig.

POLNY, a, e; *Boh. et Slov.* polnj; *Sorab.* 1. polné; *Carn.* pojlski; *Vind.* polski, (cf. Polski); *Rag.* poglski, pogljar; *Croat.* polyszki; *Eccl.* **польный, польскъ**; *Ross.* **сельный** (*ob.* Sielski), полевый; od pola, Feld-. Tatarzyn polny, w polu otwartym mieszkający, im freyen Felde wohnend. Lepiéj polnych Tatarów dawny zwyczaj niesie, U których każdy swój dom wozi na kolesie. *J. Kchan. Dz.* 202. — U flisów, polna linka, *ob.* Polka. — *Milit.* Hetman polny (cf. hetman), der Unterfeldherr. Hetmanów

polnych powinnością było dawniéj granic od nieprzyjaciela pilnować, a osobliwie od Tatar i Moskali; ztąd hetmanami granicznemi nazwali się. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 176. Buława polna, *ob.* Buława. — Pisarz polny, *ob.* Pisarz. — Artylerya polna, Feldartillerie. Armaty od 4funtowéj kalibry zowią regimentowemi albo polnemi. *Papr. W.* 1, 259. Fortyfikacya polna, *passagare*, sztuka umacniania na jaki czas tylko miejsca jakiegokolwiek, jako to, obozu, ciasnin etc. *Łesk.* 2, 219. — *Natur.* Polny, nieogrodowy, dziki, leśny; Feld-, wild, auf dem Felde wild wachsend. Rozmaryn polny albo dziki. *Syr.* 170. Mysz polna, *Ross.* житникъ, *ob.* Mysz.

PÓŁOBOZU *Nominat. car.*, §. a) połowa obozu, die Hälfte des Lagers, das halbe Lager. — §. b') Śrzodek obozu, die Mitte des Lagers. Królewic pod czas zamieszania w półobozu na górze z namiotów wypadłszy, patrzał na te tragedyą. *Jerz. Ossol. Dyar.*; (w śrzodku obozu. *Boh. Ossol.* 70.).

PÓŁOBRĄCZKI *Nominat. car.*, półcyrkla, *semicirculus. Mącz.*, ein halber Cirkel. PÓŁOBRĘCZNY, a, e, półcyrkielny, *simicircularis. Mącz.*

POŁOCK, a, *m.*, stolica wojew. w Rossyi. *Dykc. Geogr.* 207, die Stadt Połock. POŁOCKI, a, ie, od Połocka, n. p. Ś. Jozafat biskup Połocki. *ib.* POŁOCZANIN, a, *m.*, obywatel Połocki, ein Połocker. Połoczanie, Nowogrodzianie, Grodzianie i t. d. *Steb.* 163.

*POŁODNIĆ *cz. dok.*, łodem powlec; *Carn.* polédim, beeisen, mit Eis überziehen.

PÓŁODZIANY, a, e, do połowy odziany (cf. półnagi), halbgekleidet; *Ross.* полуодѣтый.

PÓŁODWIECZERZE, a, *n.*, połowa czasu od południa do wieczora, die Mitte des Zeitraums zwischen Mittag und Abend, die Zeit gegen Abend. Będzie półodwieczerze po maluchnej chwili. *Alb. na Woj.* 17. Po półodwieczerzu, *die jam in vesperam declinante. Cn. Th.* 719, cf. półwieczorny.

POŁÓG, u, *m.*; (*Rag.* pològh, poloxak *ovum index, che si tiene nel nido*; *Croat.* jaycze polog ili polosay; polosay vratna peta *cardo*, polosay prág *postis*; *Eccl.* **пологъ, положеніе**, вещъ для соблюденія кому ввѣренная, pokład, depozyt; *Ross.* пологъ, положокъ (iranka koło kolébki); leżenie matki po rodzeniu, die Sechswochen, das Wochenbett; *Boh.* poloh, šestinedělé, (cf. *sześcioniedziałka); *Sorab.* 1. pohrod, pohrodniczke nedźele; *Vind.* porodna postel, dieteta roditje, porodnu vreme, obablenje, dietezhna postel, rojenje, roditje, roistvu; *Ross.* родины, роды. W połogu leży. *Cn. Th.* Z Mnemozyny zrodzone połogu, Naciągnijcie mi strun ku téj potrzebie, I text podajcie pieśni. *Jabł. Buk. A.* (Muzy, córy Mnemozyny). Blizko połogu *Ross.* на сносѣхъ. — §. I w połogu, nie zapomni nałogu. *Bratk. D* 4. (bez poprawy). *POŁOGA, *ob.* Podłoga. POŁOGI, a, ie, POŁOGO *adverb.*, pochyły na dół, spadzisty, położysty, pochodzisty; *Boh.* položitý; *Ross.* отложистый, отлогій, разложистый, покосый, покосенъ, раскатистый, скатистый, понурный; cf. *Germ.* läge, cf. Lage, abhängig, abschüssig. Grunta przy rzékach są zawsze pochyłe i połogie. *Stroj. Staw. B b.* Na pograniczu wysoka góra stała; daléj równia połoga. *Pot. Arg.* 144. Z Etny wylatują kamienie na niwy połogie. *ib.* 286. — *Transl.* Z głupim a pysznym radzę iść połogo. *Pot. Arg.* 500. POŁOGOŚĆ, ści, *ż.*, pochodzistość, die Abhängigkeit, läge Lage; *Boh.* položitost; *Ross.* пологость, разлогость, раскать, сходъ, покосъ, уклонъ, понурность. POŁOGOWANIE, ia, *n.*, sztuka połogowa, sztuka położna, sztuka babienia, die Hebammenkunst. Narzędzia do połogowania, *pro arte obstetricia. Czerw.* 35. Chirurgia i sztuka połogowa, *Sejm. Grodz.* 2, 67.

POŁOIĆ *cz. dok.*, łojem posmarować, mit Talg beschmieren; *Rag.* poloitti; (*Bosn.* poloim *sebo*, *ungo navem*; *assentor*); *Ross.* усалить, (cf. sadło).

POŁOKAĆ *cz. dok.*, łokaniem wciągnąć; *Ross.* полокать; lecken saufen, schlabbern.

PÓŁOKRĄG, ęgu, *m.*, półgałki, półcyrkułu; *Vind.* pouokroshje, der halbe Kreis. Półokrąg nieba, pod którym mieszkamy. *Rog. Doś.* 1, 318.

*POŁOŁOMNY n. p. wół. *Otw. Ow.* 203. pole orzący, pługiem łamiący, ackerpflügend. *Połołowni Faunowie. *Otw. Ow.* 233; *not.* «bogowie polni i leśni». POŁOMIERCA *ob.* Ziemiomierca. POŁOMIĆ, *ob.* Połamać. POŁOMNY, a, e, do połamania, mogący być połamanym, brechbar, zu brechen, zerbrechlich; *fig.* Dziwujemy się, iż sługi mamy niegdy w tych rzeczach, gdy im co dobrze rozkazujemy, niezwyczajne, niepołomne, gdyż się od nas samych uczą tych rzeczy nieprzystojnych. *Eraz. Jez. C c* 6 *b.* niepowolnych, krnąbrnych, nieposłusznych; unfolgsam, widerspänstig. Pismo to proroka pełniło się za Krystusa i za apostołów w ludziech niepołomnych. *Żarn. Post.* 3, 548.

*POŁON, u, *m.*, płon, zdobycz, łup; *Boh.* plen, korist; (*Croat.* plen *mulcta*, *vadimonium*, *praeda*); *Bosn.* plin, pljen; *Carn.* pljen; *Ross.* полонъ, die Beute. Litwini Ruś okrutnie splundrowawszy, łupów i połonu nabrali wielką wielkość. *Stryjk.* 86. Ludu wielkość w połon zagnali. *ib. et* 184. (w niewolą, w jeńtwo, cf. jasyr).

POLONESKA, i, *ż.*, n. p. Miałam mieć poloneskę koloru brunatnego, garnirowaną gazą w około. *Teat.* 14. *b*, 14. gatunek damskiéj sukni, eine Art Damenkleid.

POŁONGA, i, *ż.*, miasto Żmudzkie, Polangen. August II. w Połondze na Żmudzi nad morzem zamyślał port założyć. *Papr. W.* 2, 284.

*POŁONKA, i, *ż.*, płonka, *zdrobn. rzeczown.* płonia; miejsce nie zamarzające na stawie, rzéce, eine Eisblende. Przez połonki na stawie czynili gacie. *Papr. Ryc.* 352.

POŁONNY, a, e, od połonu lub plonu, łupu, zdobyczy, jęty, zabrany, erbeutet, gefangen. W koło Giedyminowney szli więźniowie Polscy wolno puszczeni; których samych połonnych ludzi 24,000 było. *Stryjk.* 361. jeńców, niewolników.

POLOR, u, *m.*. POLER *Tr.*, glanc z gładkości, blask, gładkość, obyczajność; die Politur, die Glätte, Geschliffenheit, *propr. et fig.* Jak polor złota z probierskiego pieca, Tak cierpliwością cnota się oświeca. *Chrośc. Job.* 5. Co ukształci natura, sztuka poloru doda. *Zab.* 15, 91. Ojcowie nasi mniéj mieli poloru, niż my, ale więcéj cnoty.

Kras. Pod. 2, 213. Szydząc z świętéj poczciwych swych przodków prostoty, Za blask czczego poloru zamienili cnoty. *Kras. Sat.* 13. Od Grecyi cały świat polor swój otrzymał. *Zab.* 1, 22.

Pochodz. *polerować, wypolerować; polerowny, polerunek.*

PÓŁORŁA, *herb*; tarcza w pół przedzielona; na prawéj stronie nic nie masz; na lewéj pół orła. *Kurop.* 3, 40. ein Wappen.

*POŁOŚ, *ob.* Połoz.

POŁOSIA, i, *ż., dem.*, imię białogłowskie, podobno Apolonia, ein Weibername. Do Połosi go wiodą, aby u niéj był w areście. *Zab.* 11, 285. *Zabł.*

POLOT, u, *m.*, polatywanie, wzlatanie, polecenie; *Ross.* полетъ; *Eccl.* грай птичь, полетъ птичей, das Hinfliegen, Hinſchießen, *propr. et transl.* Prawie jednym polotem stanął w swym domu. *Mon.* 70, 664. Dopiero chodził, podpijał, tańcował, dopiero szumiał, poloty sprawował. *Bratk. X.* 2. *Przyb. Milt.* 31. POŁOTA, y, *ż.*, *herb*; ręka na tarczy w lewą z pochodnią gorejącą w polu czerwonym strzałą przeszyta; nad hełmem wieża o dwóch wierzchach, a z nich dwie chorągwie wywieszone. *Kurop.* 3, 40. ein Wappen. POLOTNY, a, e, — ie *adverb.*, lotem pędzący, lotny; dahin fliegend, ſchnell, flüchtig. Już wiatr polotny, ująwszy mię z nizka, Płochemi wiosły pod obłoki ciska. *Zab.* 6, 237. Polotny bieg konia. *Hul. Ow.* 112. Omyła wiek polotny i skrycie ucieka. *Hul. Ow.* 55. Mijająca polotnie godzina. *N. Pam.* 14, 247.

POŁOTROWAĆ, *f.* połotruje *cz. dok.*, łotrem kogo uczynić, nach einander liederlich und räuberiſch machen, zu Lottergeſindel machen. Do końca ich temi kacerstwy połotrowali. *Birk. o Exorb.* 14. — Połotrować sobie, pozwolić sobie łotrostwa, liederliche Streiche machen. *Wol.* POŁOTROWAĆ się *recipr.*, zu Lottergeſindel werden, räuberiſch werden. Połotrowali się mieszkając między łotry. *Birk. Kow. Malt. B* 2 *b.*

POŁÓW, u, *m.*, obłów, n. p. ryb; *Vind.* polou, poloulenje, sloulenje, der Fang, die Beute, Ausbeute. Jak najwięcéj zebrał towarzystwa dla połowu dusz. *Wys. Ign.* 47. (dla poławiania, zyskania dusz). Dobry połów miałem. *Cn. Ad.* 185. (poszczęściło mi się). Ruś plon zowie połowem. *Gwagn.* 536. W ten czas pilnuje szatan swego połowu, jako w cichéj wodzie, zarzucając wędy i sieci swoje. *Dambr.* 170. (zdobyczy, plonu).

POŁOWA, y, *ż.*, połowica, pół; *Boh.* půla, polowice, půlka; *Vind.* pou; *Sorab.* 2. polojza; *Slav.* polovika; *Croat.* polovicza, polovina; *Ross.* половина; *Eccl.* полчасти, die Hälfte. Połowa skóry *Ross.* полка. Połowa gęsi lub kaczki *Ross.* полотокъ. Każda rzecz ma dwóch twarz składy, Przez połowę w niéj wdzięki, a w połowie wady. *Zab.* 15, 187. *Nagl.* zur Hälfte, na pół, *Ross.* пополамъ, наполы; *Eccl.* полма, на двое. — Smok jeden do połowy jako zwierzę, a do połowy, jako ryba. *Sk. Żyw.* 2, 70. — Połowa ludzi nie wie, jak druga połowa żyje. *Zab.* 3, 177. Nieprzyjaciół tylko przełamał w połowie. *Przyb. Milt.* 27.

POLOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, polem czyli łowy się bawić; *Ross.* полевать, полюю, jagen, auf die Jagd gehen, auf der Jagd ſeyn. Polowanie, łowy, łowienie, die Jagd, das Jagen; *Boh.* honba, (cf. gonić); *Slav.* lav; *Ross.* охота, (*ob.* Ochota); *Eccl.* наловъ, охота псовая. Przez polowanie rozumie się ujęcie wszelkim sposobem zwierza dzikiego. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 101. Zakazane są w kraju naszym polowania do ś. Bartłomieja; więc jak ś. Bartłomiej minie, chęć powszechna polować. *Kras. List.* 187. — *Fig. allegor.* Przyrzekam na twoim nigdy nie polować gruncie. *Teat.* 28, 167. (nie umizgać się do twojéj żony). — *Aliter.* Sławni Polacy, co tak polowali, O wolność drogą zawżdy wojowali. *Stryjk. Con. G* 3, (cf. pole, bitwa). — 2. b) *Oeconom.* Byki, krowy polują, pobiegają się; von Stieren und Kühen: rindern, ochſen, ſtieren, ſich begatten, belaufen. Stadniki mogą pospołu chodzić z krowami, i polować, kiedy się im podoba, (tak się zowie czas ich łączenia się); ale tych krów, po których się cielęta chować mają, nie należy dopuszczać polować, aż w maju. *Kluk. Zw.* 1, 207. Krowa może zacząć polować w trzecim roku. *Ład. H. N.* 82.

POŁOWIĆ, *f.* połowi *cz. dok.*, Poławiać *frequ.*, łowiąc połapać, mehrere nach einander fangen, fiſchen; *Vind. et Bosn.* poloviti; *Rag.* polovitti; *Croat.* polovljujem, popadam; *Ross.* половить, полавливать. Połowić ryby *Vind* poribiti, gorsribiti. Połowić wędą *Ross.* поудить. Ryby z pobrzeża poławiano wędką. *Przyb. Luz.* 174. W rzéce téj perły się poławiają. *Węg. Marm.* 3, 277. W też doły źli wpadali, co je na insze kopali, W tymże się sidle połowili. *Ryb. Ps.* 15. *J. Kchan. Ps.* 12.

POŁOWICA, y, *ż.*, POŁOWINA, POŁOWINKA, i, *ż., zdrobn.*; (*Boh.* polowice; *Sorab.* 2. polojza; *Carn.* poloviza, spolovina; *Vind.* poloviza, en pou; *Bosn.* poloviça, pô, (polovniça = półkadek); *Rag.* poloviza, polovina; *Slav.* polovika; *Croat.* polovicza, pól, polovína); połowa, pół, die Hälfte. Połowica gęsi lub kaczki *Ross.* полотокъ. Połowicę rynku zastąpił = pół rynku. *Cn. Th.* 1057. Połowicę czynię, ujmuję, biorę, mam, ważę, żyję, połowicy dochodzę, *dimidio. Cn. Th.* 767, *Boh.* půliti; *Ross.* половинить, уполовинить, уполовить, уполовлять. Połowicą, um die Hälfte; *Eccl.* пополу, пополамъ, пополовинѣ, исполоу, въ половину. Tamże przez odemknione połowicą wrota, Siła było w otwartych sieniach widać złota. *Otw. Ow.* 176. Połowicą mniejszy. *Cn. Th.* 1057. POŁOWICZNY, a, e; *Boh.* polowičny; *Croat.* polovni; *Sorab.* 1. pówoyczné; *Ross.* половинный, половинчатый, напольный; *dimidius. Macz.* half, zur Hälfte. *Perz. Lek.* 2, 6. Połowiczny handel. *Tr.* spółka, Maskopey.

[POŁOWIEC, wca, *m.*, 2], POŁOWCZYK, a, *m.*, [*dem.*; w *staropolsk.* Pławiec. *Gall.* II, 20; lud turecki, Uzy, Oguzy, sam się nazywał Kumanami; *średn. łac.* Flavi; die Falben, *ob. Hammera-Purgstalla. Gesch. der goldn. Hord.* 18. Węgrzy Połowców nazwali Kumani, iż się z Rusią często kumali. *Biel.* 64. Połowcy, wypadłszy aż ku rzéce Oka, miotali na około pożogi i rozboje. *Nar. Hst.* 2, 398. Rusini Połowców dla sąsiedztwa i częstych przymierzów w języku swoim zwali Kumami czyli kmotrami. *ib.* 3, 85. Połowcy około Wołgi kociska swe mieli. *Stryjk.* 167. Połowcy zebrawszy wojsko potajemnie, bez mała

Kijowa nie ubiegli. *ib.* 173. *ob.* Kum, miotać, kocisko, mało 2|. Połowieczcy abo Połowczycy od pola nazwani, naród pogański, z Rusią graniczący; lub też Połowczycy nazwani od plonu, który po rusku połow; albo też od łowów, któremi się bawili. *Krom.* 96. *Biel.* 64. *Gwagn.* 336. *Nar. Hst.* 2, 394. *Steb.* 61. die Polowtſchyker, eine heidniſche, den Reußen benachbarte Nation.

POŁOWINA, y, *ż.*, połów nieznaczny, mizerny, ein elender Fang, eine elende Beute. Rzecze rybakowi karpik: mizerna ci ze mnie połowina. *Jak. Baj.* 129.

POŁOWNIK, a, *m.*, (*Rag.* polovnik *partiarius*); *Ross.* половникъ. Połownik, półrolnik, połowicę tego wszystkiego ma, co kmieć cały. *Haur. Sk.* 43. der Halbhüfner, Halbbauer, *ob.* Półłanik, półszlednik. — §. Połownik, POŁOWNIAK, zboże zmieszane, pół owsa, pół jęczmienia, halb Haber, halb Gerſte. (*Carn.* polovnik *medius modius*, *ob.* Półkorca; *Ross.* половикъ półcegły). Końskiego nawozu, jeżeli pod jęczmień zwieziesz, to z tego ledwo nie połownik będzie, to jest pół owsa z jęczmieniem. *Haur. Sk.* 29. Nowiznę taką połownikami a jęczmionami sieją. *ib.* 28.

POŁOWNY, a, e, § a) połów dobry dający, guten Fang gewährend. W obszernych dziedzictwach nie same tylko widzieć żyzne pola, połowne wody. *Nar. Hst.* 2. *praef.* Z jeziora niepołownego sieci wyjął, bojąc się, aby przy tak głębokiéj wodzie sam nie utonął. *Sk. Żyw.* 249 *b.* — §. b) Połowu chciwy, beuteſüchtig, gewinnſüchtig. Połowny Icyk (żyd) przedał dyament z zyskiem w ręce Ormianina. *Zab.* 13, 249. *Nar.*

POLOWY, a, e, polny, od pola, Feld-, Land-; *Ross.* полевый. Z pracy polowéj lud jest rzeźwiejszy, niż bywa w mieście. *Jabł. Tel.* 171. To są suknie moje polowe. *Teat.* 51. *c*, 28. Landkleider, Feldkleider, Jagdkleider. Artylerya polowa. *Jak. Art.* 2, 458. Feldartillerie. Działo polowe, *ob.* Polny. Polowa bitwa. *Kłok. Turk.* 219. — POLOWY, ego, *subst.*, dozorca robotników w polu, der Feldvogt, Stoppelvogt.

POŁOZ, a, *m.*, POŁOŚ, ia, *m.*, Rodzaj drugi czołgającego się gadu, *Boa*, nazywam połozami, że on zamyka gad nadzwyczajnéj wielkości; a u nas z mniemania o niejakich wielkich wężach na Ukrainie to urosło imię. Te węże mają być długie na 10 łokci; w stepach bez nóg do góry się wdzierają, potym rzucają się na ludzi i zwierzęta; trudno o świadka. *Kluk. Zw.* 3, 29-73. die größte Schlangenart. Na Ukrainie znajdują się srogie węże, które tameczni obywatele zowią połosiem. *Haur. Sk.* 328. — *Fig.* Od niego mniéj srogi tuczny z Kadma sług połoz obrokiem. *Hor.* 2, 220 *Nar.*, *ob.* Leźć, łazić.

POŁOŻENIE, *ob.* Położyć. POŁOŻNICA, y, *ż.*, a) kobieta w połogu zostająca, *sześcioniedziałka, die Sechswöchnerinn; *Boh.* kautnice (*ob.* Kąt), šestinedělka; *Slov.* šestonedělka; *Sorab.* 1. nedželniczža: *Sorab.* 2. hopowniza; *Slav.* diterodica; *Carn.* otrozhnèza, (*ob* Otrok); *Vind.* otrozhniza, lutvana, mladorodniza, dietetniza, kimpatarza; *Ross.* родильница, рожениица; (*Bosn.* polosgniça, rasklad *propago*, latorośl winna). Na położnicę ciężkie niemocy przychodzą, w któréj łożysko zostawa. *Sienn.* 453. Proszek położnic. *Krup.* 2, 237. Położnicę odwiedzieć *Vind.* na fibel jiti, na fibeu priti. — *§. Mąż traci posag żony, jeśliby w domu swym położnicę jaką chował, a odprawićby jéj nie chciał. *Szczerb. Sax.* 458. nałożnicę, eine Beyſchläferinn, Concubine. — §. *b) Położnica, łożnica małżeńska; die Schlafſtube der Eheleute, das Ehebett, Brautbett. Nie wczas już, kto się w położnicy rozmyśla; *serum est in thalamo cunctari. Macz.* POŁOŻNICZY. *Cn. Th.*, POŁOŻNY, a, e; *Ross.* родильницынъ, роженицынъ; od położnicy, połogowy, Wochenbetts-. (*Eccl.* положителенъ *ponendus*, положенный *positivus*). Cyrulik położny. *Perz. Cyr.* 2, 267. Kobiety położne, t. j. dzieci odbierające. *Perz. Lek.* 336, (cf. babić, baba). Położna nauka. *Perz. Cyr.* 2, 258. die Hebammenkunſt. Najpiękniejsza kobieta Niechajże raz i drugi położne sekreta odprawi, już nie ta. *Pot. Pocz.* 396. POŁOŻNIK, a, *m.*, lekarz połogowaniem bawiący się, *accoucheur*, Accoucher, Hebammenarzt. Cyrulicy i położnicy ratują w wielu przygodach życie. *Mon.* 73, 525. Baby mają się w rok do piérwszego położnika zgromadzać, temu nadzwyczajne w ciągu połogów przypadki opowiadają, i t. d. *N. Pam.* 5, 288.

POŁOŻYĆ, *f.* położy *cz. dok.*, (cf. pokładać); *Boh.* položiti; *Slov.* položit; *Sorab.* 1. położu, położim, powožu, powožim; *Carn.* pokládam; *Vind.* poloshiti; *Croat.* polositi, polasem; *Bosn.* polosgiti; *Rag.* poloxitti, polaagam; *Ross.* положить, полагать, покласть; kłaść co gdzie, etwas wo hin legen. Bierzesz, czegoś nie położył. *W. Luc.* 19, 21. Nie bierz, gdzieś nie położył. *Cn. Ad.* 557. (cudzym rzeczom daj pokój). W przybytku był stół i położenie chlebów. 3 *Leop. Hebr.* 9, 2. (wyłożenie chlebów. 1 *Leop.*), chleby pokładne, Schaubrote. Pożycz mi chleba, przyjaciel przyszedł do mnie, a nie mam co przedeń położyć. *W. Luc.* 11, 6. 1 *Leop. ib.* nie mam go czym czestować, ich habe nichts ihm vorzulegen, vorzuſetzen. Położyć się, ſich hinlegen, hinſtrecken; *Sorab.* 2. polagnusch sze, polenu, polenem; *Vind.* obleshati, doulezhi; *Eccl.* низклонитися. Pies legawy, dosyć już blizko mając przed sobą kuropatwy, położy się na ziemi, z miejsca tego nie postępując daléj, żeby ich nie spłoszył. *Haur. Sk.* 284. Nie mogłoby to się skończyć na kilku batogach; sam się położę. *Teat.* 29, 97. Położyć się na łóżku, w łóżku, ſich zu Bette legen. Mniema się być chorym, i położył w łóżku. *Zabł. Zab.* 67. Po kąpieli, niechaj się położy w pościeli, i niechaj poleży godzinę. *Syxt. Szkł.* 256. Z łóżka na którymeś się położył, nie wstaniesz. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 1, 6. — §. Ugory, aby przed ś Janem były nietylko położone, ale też i sprawione. *Haur. Ek.* 18, *ob.* Pokładać, podkładać rolą, den Acker ſtürzen. — §. Położyć pieniądze, złożyć, wyliczyć, *Vind.* doloshiti, dolpoloshiti, das Geld erlegen. Obiecał pieniądze dnia pewnego położyć bez czyjéj przeszkody. *Chełm. Pr.* 133. Przyszedł dzień, którego wedle obietnicy pieniądze miał położyć. *ib.* 136. Położyć w rejestrze, na rejestrze, napisać, mieścić, in der Rechnung anſetzen. Przynajmniéj z piętnaście tysięcy położę w regiestrze. *Teat.* 3. *b*, 58. Każdy z nich położył imię swoje w porękę dzieła zbawiennego. *Ust. Konst.*

1, 144. (podpisał). — Nogę, stopę gdzie położyć = postawić, ſeinen Fuß wohin ſetzen. Na ślizkim gruncie położyli nogę. *Groch. W.* 438. Łaskawość monarchy, gdzie jedno swą stopę położy, wszystko natychmiast ułagodzi. *Pilch. Sen. łask.* 56. Gdzie ty kolwiek stopę swą położysz, Obfitość mnożysz. *J. Kchan. Ps.* Gołota, nie ma gdzieby stopę położył. *Cn. Ad.* 263. (nie ma gdzieby stąpił, gdzieby konia rozsiodłał, schronienia nie ma). — §. Położyć gdzie wojsko, obóz, granicę, oblężenie = założyć, nieder ſetzen, nieder legen, feſt ſetzen. Jagiełło, położywszy wojsko w boru na wyspie pod Toruniem, jął z Krzyżakami rokować. *Biel.* 268. — Położyć się = stanąć obozem, ſich lagern, ein Lager aufſchlagen. Bolesław pod Łuckiem położył się, *castra ponit. Krom.* 103. Olbracht, gdy się nie mógł przez las z wojskiem przeprawić, położył się tamże w lesie. *Krom.* 436. Sułtan r. 1529 położył oblężenie przed Wiedniem. *Niemc. Król.* 4, 167. er legte ſich vor Wien, es zu belagern. Nie zna swéj dumie jak położyć granic. *Zab.* 16, 140. Gränzen ſetzen, ſtecken. — Położyć gdzie dobrodziejstwa swoje, ulokować, uplacować, ſeine Wohlthaten anbringen, (gut ſchlecht placiren). Źle położone dobrodziejstwa, nie odnoszą wdzięczności. *Gorn. Sen.* 2. Potrzeba, abyś w tym wszystkę opatrzność położył, kiedy kto godny karania, masz go karać, ale rzeczy jego nie masz tykać. *Szczerb. Sax.* 392. (abyś jéj użył, okazał). — Położyć co na woli czyjéj, zdać na jego wolą, es auf jemandes Willen beruhen laſſen, darauf ankommen laſſen. Położyli na woli jego, aby sobie wybrał co chciał. *W. Post. Mn.* 22. — Położyć kogo, obalić, zwalić, porazić (cf. *nijak.* poledz); *Vind.* dolpoloshiti, poloshiti, dolpoklasti, dolpokladati, einen hin ſtrecken. Wieprz dziki, kogo dopadnie, śmiertelnie położy. *Tward. Wł.* 20. W nieprzyjacielu taką klęskę sprawił, że jakoby go położył mostem po ziemi. *Tward. Wł.* 79. — Położyć głowę swoję = umrzeć, ſein Haupt hin legen, ſterben. Znajdę jeszcze pana, przy którym głowę położę. *Teat.* 19. *b*, 27. — *Aliter:* Głowę, życie, gardło, zdrowie położyć, postradać, odważyć, poświęcić, narazić, na szańc stawić; ſein Leben ꝛc. dahin geben, aufopfern, dran ſetzen. Zginąć, abo gardło swe położyć. *Wiśn.* 138. Podle boku króla najbitniejsi gardła swe położyli. *Warg. Cez.* 64. By byli mieli i po trzy gardła, radziby je byli przy nim położyli. *Weresz. Reg.* 42. Więtszéj miłości nad tę nikt nie ma, żeby kto położył żywot swój za przyjaciele swoje. 1 *Leop. Joan.* 15, 13. Za ojczyznę każdyby i życie chętnie położył. *Ust. Konst.* 1, 144. Wilkom owcę odejmując, zdrowie swe za nie położył. *Bial. Post.* 75. Że pan duszę swą za nas położył, my takież mamy kłaść duszę swą za bracią. 1 *Leop.* 1 *Joan.* 3, 16. Frasunkiem i gniewem strapiony, żywota położył. *Krom.* 548. — Położyć, odłożyć, odrzucić; hinlegen, ablegen, weglegen, wegwerfen. Serce nie daj się pożyć żalom, które raz położyć trzeba. *Past. Fid.* 29. Ja kładę duszę moję, abym ją zasię wziął, żaden jéj nie bierze ode mnie, ale ja pokładam ją sam od siebie; mam moc położyć ją, i mam też zaś moc wziąć ją. 1 *Leop. Joan.* 10, 17. — §. Położyć co czym = pokładać, kłaść co na czym; mit etwas belegen, beſetzen, bekleiden. Sadzawka około kamieniem kwadratowym położona. *Warg. Radz.* 104. Twardą skałę wydrożył, I wierzch darniem położył. *Miask. Ryt.* 6. Dachówkę marmurową zdjął z kościoła Junony, a położył nią kościoł Fortuny. *Warg. Wal.* 9. W Anglii mało nie wszystkie dachy są blachami ołowianemi położone. *Baz. Hst.* 59. Położon blachami kościoł. *Biel.* (pokryty). Tło kościelne położył tarcicami jodłowemi. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 6, 15, (cf. *Croat.* tablam, podim, z deszkami pokrivam; *Hung.* deszkázom, *ob.* Taflować). *Inde:* *Położenie, *pologa, podłoga, posadzka, der Fußboden; n. p. *Purgare pavimentum*, umieść tło albo położenie w gmachu. *Mącz.* Dobrze odnowić stare położenie w gmachu po ziemi, to jest, stare położenie wyrzucić, a nowym położyć. *Sienn.* 470. — Położyć kogo równo z kim = równać go z kim, w równéj go randze kłaść, einen jemanden gleich ſtellen, gleich machen. Takeś boże człowieka uczcił i przyochędożył, Żeś go z anioły tylko nie położył. *J. Kchan. Ps.* 9, (*scil.* równo, w jednéj dostojności). — Położyć kogo między = policzyć, einen zu etwas zählen. Położyć co sobie w zysku, za zysk poczytać sobie; für einen Gewinn achten, anſehen, betrachten. Nie liczyć lat cudzych, ale swe łaskawie szacować, i w zysku je położyć. *Gorn. Sen.* 370. — Położonym być u kogo dobrze, źle, kiedy dobrą lub złą opinią o kim mają; gut oder ſchlecht bey jemanden angeſehen ſeyn oder angeſchrieben ſtehen, Credit bey ihm haben oder nicht haben, viel oder wenig gelten. Dobrze hrabia u dworu jest położony. *Boh. Kom.* 4, 65. Szacują cię, kochają, i dobrze jesteś położonym. *Teat.* 3. *b*, 46. Staraj się być dobrze położonym u ojca mego. *Teat.* 7, 6. Wszak wiesz, jak u mnie położonym jesteś. *ib.* 30. *b*, 37. Jakże mój brat u niego położony? *Teat.* 25. *b*, 10. Oeſterr. wie ſteht er bey ihm in der Gnade? Dobrze położony jest w sercu jego. *Teat.* 29, 13. Położenie, w którym kto u kogo, łaska, niełaska, kredyt, niekredyt, opinia o nim dobra, zła; das Anſehen, der Credit, oder Mißcredit, worin man bey jemanden ſteht. Mam u niéj wielkie położenie, ale z tego powodu, żem oficyer. *Teat.* 21, 74, (cf. względy). — §. Położenie *quasi pass.* = sytuacya; *Boh.* poloha, położenj; *Vind.* leshezhnost, leshezhje, leshishtvu, postava enega kraja; *Ross.* положение, мѣстоположение. (*Slov.* położenka *positio grammatica*; *Boh. et Slov.* położitost *devexitas*, pologość); die Lage, in der ſich etwas befindet oder liegt. Położenie miasta, miejsca piękne, niepiękne. *Cn. Th.* 767. Położony zamek, miasto, *situs. Cn. Th.* Położenie sfery, pochyłość równika do poziomu. *Śniad. Jeog.* 87. — *Transl.* Położenie, okoliczność, okazya, die Gelegenheit zu etwas. Złe położenie dobrego psuje; *occasio facit furem. Rys. Ad.* 77. — §. Położyć co = kłaść za pewną, supponować, tymczasowo przypuścić, dać, zezwolić; den Fall ſetzen, annehmen, gelten laſſen, voraus ſetzen. Połóżmy = dajmy, geſetzt den Fall. Połóżmy, że Leonora porozumiała się z tym gachem. *Teat.* 31, 26. Połóżmy, że syn strożów rozegnał, i ojca wybawił; połóżmy tak, że sam ojca zastąpiwszy, wziął się na jego męki. *Gorn. Sen.* 212.

POŁOŻYSTY, a, e, pologi, spadzisty na dół, równo po-

chyły; in gleicher Fläche abhängig, abschüssig. Ścieżki kręte, położyste, Drzewa spore, gałęziste. *Kras. List.* 2, 152. Chroń się i pól nadto położystych i gór zbytecznie nierównych (*champs trop unis. De Lille*). *Karp.* 3, 12. Grunt położysty. *ib.* 160. Są położyste pola, są skaliste Tatry. *Pot. Pocz.* 690. — ♀. Promienie bardzo się odrażają od górnych boków położystych przeciwko słońcu. *Cresc.* 135. (położonych).

PÓŁPALCA *Nominat. car.*, ein halber Finger. Na półpalca wysoki, wielki. *Cn. Th.* 761. PÓŁPALCOWY, a, e; *Boh.* půlprstný. Nie dopytasz się teraz axamitu półpalcowego. *Mon.* 69, 600.

PÓŁPANEK, nka, *m.*, niedopanek, pana udający, ein halber Herr (der gern was seyn möchte und nicht ist). Mam pod panem mieć jeszcze panków i półpanków, pójdę z tego domu. *Teat.* 19. *b*, 42.

PÓŁPANTOFLE *plur.*, gatunek podków, które się dają na kopyta od przodu wyższe. *Kluk. Zw.* 1, 182. Halbpantoffel, eine Art Hufeisen.

PÓŁPEŁNY, a, e, do połowy napełniony; *Eccl.* полполный, halb voll.

PÓŁPIECZONY, a, e, do połowy upieczony, halb gebraten; *Eccl.* полжареный.

PÓŁPIENIĄŻKA *Nominat. car.*, (cf. półszeląga); *Eccl.* полпѣнязя, полденги, ein halber Scherf, ein halber Heller. PÓŁPIENIĘŻNY, a, e, *semiobolaris. Cn. Th.*, für einen halben Heller.

PÓŁPIĘTA, cztéry i pół, fünftehalb; *Sorab.* 2. połpĕta. PÓŁPIĘTAK. *Tr., ob.* Półtorak; *Sorab.* 2. połpětnik siedmnastówka. PÓŁPIĘTNY, a, e, cztery i pół zamykający, fünftehalb enthaltend.

PÓŁPIĘTRZE, a, *n.*, połowa piętra, ein halber Stock eines Hauses. *Tr.*

PÓŁPIJANY, a, e, podpiły, halb betrunken, halb trunken; *Eccl.* полпьяный, полпіанъ. PÓŁPIWEK, wku, *m.*, podpiwek, gatunek lżejszego piwa, cf. szlacheckie piwo, cf. cienkusz, Halbbier; *Ross.* полпиво.

PÓŁPLISZU, trypa; *Ross.* полуплисъ, gatunek materyi, Halbplüsch.

PÓŁPŁYNNY, a, e, niezupełnie płynny, halb fließend. Woda taka, do pewnego stopnia wygotowana, staje się istotą półpłynną, trzęsącą się, która się nazywa kleikiem. *Kruml. Chym.* 167.

PÓŁPOKŁADNY, PÓŁPOKŁADANY, a, e, z pokładami do połowy, halb geschäftet, o broni; *Ross.* полуложенный.

PÓŁPOPRZECZNIK, a, *m.*, PÓŁPRZEDZIAŁ. *Tr.*, półdyametru, der halbe Diameter oder Durchmesser; *Ross.* полупоперешникъ.

PÓŁPOSĄŻE, a, *n.*, *Jak. Baj.* 143. biust, das Brustbild; (*Eccl.* полсный образъ, полъобразный, *ob.* Popiersie). Wystawiono w Wiedniu dwa półposąża cesarza. *Pam.* 85, 1, 863.

PÓŁPOŚCIE, ia, *n.*, ♀. a) pół postu, środek postu, śrzodopoście, Mitfasten. Synod wielki złożył na półpoście. *Sk. Dz.* 1081. Do Konfluencyi zjechali się na półpoście. *Sk. Dz.* 1132. Litwa różne zamki aż do Niewla w półpościu zburzyli. *Stryjk.* 275. — ♀. b) Półpoście, pół postu, połowa postu wielkiego, die Hälfte der Fasten. Półpostu tylko odpościć. *Cn. Th.* Po półpościu, *inclinante jejunio. Cn. Th.* 719. — ♀. c) Półpoście, pół postu, nie ze wszystkim post, nieostre, surowe poszczenie, halbes Fasten. *Tr.*

POŁPRZEŹROCZYSTY, a, e, do połowy lub nie ze wszystkiém przezroczysty, halb durchsichtig; *Eccl.* полупрозрачный. Woda ta do pewnego stopnia ugotowana, staje się istotą półpłynną, półprzeźroczystą, trzęsącą się, która się nazywa kleikiem. *Kruml. Chym.* 167.

PÓŁPSA *Nominat. car.*, ein halber Hund. Półpsa, pół kozy, niedowiarek boży. *Dwor. E* 4. (psztut! ni śmierdzi, ni pachnie, letni). Niech idzie na katowskie co prędzéj powrozy, Ten półpsa półkozy. *Pot. Arg.* 442. Achselträger; Oesterr. Beydachsler.

PÓŁRĘKAWEK, wka, *m.*, mały rękawek, Halbärmelchen, Aermelchen. *Tr.* PÓŁRĘKI *Nominat. car.*, ♀. a) połowa ręki, die halbe Hand. — ♀. b*) Środek ręki, die Mitte der Hand. Co to za rany panie w półręku twoich? *Sk. Kaz.* 103.

PÓŁROCZE, a, *n.*, pół roku; *Boh.* polauletj; *Croat.* polletje; *Ross.* полгода, полугода, полугодокъ; das halbe Jahr. Zeszło całe półrocze na ustawicznych utarczkach. *Nar. Hst.* 4, 345. Daléj półrocza nie miał tam bawić. *Paszk. Dz.* 27. Przed półroczem. *Star. Ref.* 147. PÓŁROCZNY, a, e, — ie *adverb.*, od pół roku trwający, co pół roku przypadający, halbjährig; *Boh.* polauletnj, pololetnj, polauletý, půlletně; *Slov.* pułročnj, šestmesyčný; *Vind.* poulieten, pouletn; *Ross.* полгодищный, полугодичный, полугодовалый; *Eccl.* полѣтный.

*PÓŁRODZONY, a, e, przyrodny, n. p. Kiedy ani braci, ani sióstr rodzonych, albo półrodzonych niemasz, tam biorą wszyscy, którzy są w równym stopniu, jednako. *Szczerb. Sax.* 118, cf. półbrat, półsiostra, Halbgeschwister; *Vind.* popovi brat inu sestra; (popoustareifhi, nepristni stareifh - *półrodzice, ojczym z macochą, Stiefältern; *Eccl.* полродный *semigenius*, *imperfectum genus habens*).

PÓŁROLNIK, a, *m.*, połownik, półkmiecia, półłanik, półszlednik, ein Halbhüfner, Halbbauer; *Boh.* polaulanjk. Półrolnicy czyli zagrodnicy gospodarstwo połową mniejsze mają od kmieciów. *Świtk. Bud.* 441. *Haur. Sk.* 43. PÓŁROLNICTWO, *ob.* Półkmiectwo.

PÓŁRYBA, y, *ż.*, ein Halbfisch. Flondry i podobne im ryby na Ukrainie zowią półrybami. *Kluk. Zw.* 3, 163. — ♀. Półryby, połowa ryby, ein halber Fisch.

PÓŁRZECZY *Nominat. car.*, bagatela, fraszka, eine Kleinigkeit. Albo się to komu półrzeczy zda, tak ciężki i niesłychany ciężar konfederacki? *Falib. P s.* 3. To nie półrzeczy w tak wolnym królestwie długo bez króla być. *Biel.* 616. Nie półrzeczy jest, mieć dobrą sławę, *non mediocris. Macz.* Człowieka zgubić, nie półrzeczy. *Cn. Ad.* 446. Nie półrzeczyś filozof. *Smotr. Ex.* 22. nielada filozof.

PÓŁRZYĆ, i, *ż.* PÓŁRZYTEK, tku, *m.*, półzadku, półdupki, der halbe Arsch, eine Arschbacke. *Tr. Ern.* 66. Bańki na półrzytkach stawić. *Spicz.* 164.

PÓŁSERCA *Nominat. car.*, ♀. a) połowa serca, das halbe

Herz. §. b) Śrzodek serca, die Mitte des Herzens. W półserca mi ból bije. *Sk. Żyw.* 2, 197. mitten ins Herz.

PÓŁSETEK, tka, *m.*, pół sta, 50 sztuk zamykająca liczba, ein halb Hundert. Półsetek śpilek. *Tr.* — §. Półsetek płótna, ma arszynów 40. *Solsk. Geom.* 3, 136. ein halbes Schock Leinwand. Na płótno lniane cienkie wchodzi w półsetek sztuk 8, sztuka po łokci 12. *Przedz.* 28. *ib.* 91. Nim wybielone płótno zwinięte będzie na półsetek, krochmalem przyprawione być powinno. *Przędz.* 91.

PÓŁSFERZE, a, *n.*, półkręgu, półgałki; die Halbkugel, halbe Sphäre. Ekwator świat dzieli na dwie równe części, z których się jedna zowie półsferzem północnym, druga półsferzem południowym. *Wyrw. Geogr.* 41. *Przyb. Luz.* 341. *Zab.* 6, 129. *Min.* Niebo wydaje się żłobkowate, na kształt półsferza, w którego śrzodku jest patrzący. *Boh. Prog.* 3 *p.*

PÓŁSIÓDMA, sześć i pół, siebenthalb; *Ross.* полседма, полсема,

PÓŁSIOSTRA, y, *ż.*, die Halbschwester; *Vind.* popovi sestra, nepristna sestra; *Slav.* pollusestra, polusestra; *Rag.* polusestra; *Bosn.* polusestra; *Ross.* сестреница (cf. siestrzenica), cf. сведенницы. Siostry od jednéj matki, od innego ojca, albo jednego ojca, ale innéj matki, Polacy półsiostrami zowią. *Sax. Tyt.* 30. Pasierbica albo półsiostra. *Szczerb. Sax.* 140.

POLSKA, i, *ż*, Polen; *Boh.* Polsko; *Slov.* Polska, Polsko; *Sorab.* 1. *et* 2. Polska; *Slav.* Poljska; *Bosn.* Polonia, Pogljacka zemglja, Lescka zemglja; *Croat.* Lehzka, Polyzka zemlya, Lengyelszka zemlya; (*Hung.* Lengyel orszag); *Ross.* Польша. Polska jest dwoja, jedna mała, druga wielka. *Gwagn.* 194. W obudwu Polskach. *Krom.* 371. Póki Polska Polską będzie, imię jego nie zgaśnie. *Star. Zad. C.* W Polszcze. *Falib. R* 3; dziś piszą w Polsce. POLSKI, a, ie, Polnisch; *Boh.* Polský; *Carn.* Polske; *Vind.* Polski, Poljakni, Lehni; (polski = polny); *Croat.* Polyzki, Lehzki, Lengyelszki; *Hung.* Lengyeli; (*Croat.* polyszki = polny); *Slav.* Poljshi; *Rag.* Lèscki, (poglski = polny); *Ross.* Польскій; *Eccl.* Лятскій, Литовскій, Польскій; (польный, польскъ). W pierwszym dopiero Dytmarze pierwszy ślad Polskiego imienia znajdujemy; bądź nam to imię Czechowie od polania chrzesną wodą nadali, bądź one od Lachów sami sobie włożyliśmy. *Nar. Hst.* 2, 4, (cf. Polak). Łan Polski, *ob.* Łan. Złoty Polski, *ob.* Złoty. — *Prov.* Polski most, Niemiecki post, Włoskie nabożeństwo, wszystko to błazeństwo. *Cn. Ad.* 888. Po Polsku *adverb.*, Polskim zwyczajem, strojem, językiem; Polnisch, auf Polnische Art, in Polnischer Kleidung, in Polnischer Sprache. Przyszedł tu jeden po Polsku w kontuszu. *Teat.* 29, 25. Mówię ci po Polsku! rozumiesz! *Teat.* 15, 86, cf. Polszczyzna, cf. *Ger.* Deutsch mit einem sprechen.

PÓŁSŁOWA, PÓŁSŁÓWKA *Nominat. car.*, ein halbes Wort. Nie powiadajże mu nic o tym, ani półsłowa. *Teat.* 14, 13, (cf. pisnąć). Ani półsłowa z nim nie mówiłem. *ib.* 22, 77.

PÓŁSOKOŁA *Nominat. car.*, ein halber Falke. — *Artill.* Półsokoły, działka dwa- albo trzyfuntowe kule strzelające. *Jak. Art.* 1, 212. Zwey- oder Dreypfünder, kleine Kanonen, Falconetten.

PÓŁSPALONY, a, e, na pół spalony, halb verbrannt; *Eccl.* полсожженый.

PÓŁŚPIĄCY, a, e, na pół śpiący; *Ross.* полусонный, halb schlafend. Snu używam bardzo krótkiego, i to jakby tylko w półśpiący. *Pilch. Sen. list.* 2, 358.

PÓŁSTAJE, ja, *n.*, n. p. roli półstaje, połowa staja, ein halber Morgen Ackers.

PÓŁSTOPY *Nominat. car.*, *semipes. Mącz.*, ein halber Fuß; *Ross.* полфута. PÓŁSTOPNY, a, e, na półstopy długi, szeroki, *semipedalis. Mącz.* halbschuhig.

PÓŁSUKNO, PÓŁSUKIENKO, a, *n.*, gatunek lżejszego sukna, Halbtuch; *Ross.* полусукно.

PÓŁSYTY, a, e, na pół nasycony, halb satt; *Ross.* пригологденъ.

POLSZCZYZNA, y, *ż.*, zbiór tego wszystkiego, co się Polskim zwać może: język, obyczaj, strój, sposób jaki budowania, jedzenia Polskie; das Polnische, Polnische Sprache, Gewohnheit, Sitte, Tracht; *Boh.* Polština, (cf. Polakierya). Skarga Baroniusza roczne dzieje Polszczyzną darował. *Birk. Sk. D.* (na Polski język przełożył). Słusznie im przy Greczyznie, Słowiańszczyznie, Polszczyznie, i po Łacinie umieć. *Pim. Kam.* 375.

PÓŁSZELĄGA *Nominat. car.*, półpieniążka, ein halber Heller. Otoż nie dam mu i półszeląga. *Boh. Kom.* 1, 143.

PÓŁSZKARŁACIE, ia, *n.*, halb Scharlachtuch. Półszkarłacia drożéj nie mają przedawać łokieć nad złotych 7. *Vol. Leg.* 3, 370, (*ob.* Szkarłat).

PÓŁSZKRUPUŁU, waga. *Cn. Th.*, ein halber Scrupel Apothekergewichts.

PÓŁSZKUTEK, tka, *m.*, PÓŁSZKUTECZEK, czka, *m.*, *dem.*, mała szkutka, ein kleines Flußschiff. Półszkutek. *Bies. C* 2. Gdy się żyta własnego dorobisz, Spraw dubas abo półskuteczek. *Klon. Fl. D.*

PÓŁSZLACHCICA *Nominat. car.*, nieprawy szlachcic, szlachcic od matki albo od ojca tylko, ein halber Edelmann.

PÓŁSZLEDNIK, a, *m.*, w Wielkiéj Polszcze, posiadający pół szladu roli, *ob.* Szlad; lecz zowią też poślednikami; cf. półrolnik, półłanik, półkmiecia, połownik.

PÓŁSZORKI, ów *plur.*, mniejsze szory na konie, Halbgeschirre auf die Pferde. Do wózków parokonnych półszorki. *Kluk. Zw.* 1, 186.

PÓŁSZOSTA *adverb.*, pięć i pół, sechstehalb. Półszósta łokcia. Półszostéj mili. PÓŁSZOSTAKA *Nominal. car.*, trzy grosze, ein halber Sechser, ein Dreygroschenstück, ein halber Kaisergroschen; *Eccl.* полшестакъ *semisextarium.*

PÓŁSZYI *Nominat. car.*, §. a) połowa szyi, der halbe Hals. — §. b) Śrzodek szyi, die Mitte des Halses. Strumień zalewając aż do półszyi. 1. *Leop. Jes.* 30, 28. PÓŁSZYJEK, yjka, *m.*, w narożniku, przedłużenie zasłony aż do promienia, czyli połowa wchodu do narożnika. *Jak. Art.* 3, 309. der bedeckte Eingang einer Bastion.

PÓŁTALAREK, rka, *m.*, półtalara, ein halber Thaler; *Sorab.* 2. poltolara.

PÓŁTERCYANA, y, *ż.*, gatunek gorączki, (*ob.* Tercyana) *hemitritaeos febris. Cn. Th.* 767. das halbe Tertianfieber.

PÓŁTONU *Nominat. car.*, ein halber Ton in der Muſik. W muzyce półtonów czyli semitonów jest pięć: cis, dis, fis, gis, be. *Magier. Mskr.*

PÓŁTORA, jeden i pół, anderthalb; *Boh.* půl druhého; *Sorab.* 2. poltora; *Sorab.* 1. powdra; *Vind.* poudrugi, podergi; *Slav.* podrug; *Croat.* poldrûg; *Ross.* полтара, полтора. Półtora funta, półtora garnca etc. *Cn. Th.* Miasto długie na półtoréj mili. *Warg. Radz.* 39. Półtoréj godziny. *Cn. Th.*, (*Slov.* póldruheg hodini; *Croat.* poldrugi). Półtoréj głowy, *sesquicaput. Urs. Gr.* 180. Nadał się jak półtora nieszczęścia. *Teat.* 21, 151. (kaducznie, za katy). PÓŁTORACZNY, PÓŁTORNY, a, e, — ie *adverb.*, jedno i pół zamykający; *Ross.* полуторный, anderthalbig. Półtoraczny pojazd, którego kolej półtoraczna. (*Ross.* полуторникъ pojazd na dwie osoby ciasny, cf. soliterka). — Półtoraczna linka, ma po 12 nitek w każdym żebrze. *Jak. Art.* 3, 42. PÓŁTORAK, a, *m.*, moneta, jeden i pół grosza ważąca; *Boh.* polturak; *Carn.* poltrâk, poltâra; *Croat.* poltûrak, penez Polszki, pultûra penez Ugerszki; ein anderthalb Groſchenſtück; Czeski grosz. *Cn. Th.* PÓŁTORO, *adverb.*, *in compositis:* PÓŁTOROĆWIERCIENNY, a, e, *sesquimodialis. Macz.*, anderhalbviertelig. PÓŁTORODNIOWY, a, e, anderhalbtägig. Półtorodniowa robota. *Cn. Th.* PÓŁTOROFUNTOWY, a, e, anderhalbpfündig. *Tr.* PÓŁTOROKUFNY, a, e, anderthalb Bottich enthaltend. PÓŁTOROKWARTOWY, a, e, *Torz.* 103, anderthalb Quart enthaltend. PÓŁTOROMIESIĘCZNY, a, e, — ie *adverb.*, *Cn. Th.*, anderthalbmonatlich. PÓŁTORONITNY, a, e, półtorodrótowy, anderhalbfädig. Aksamit półtoronitny. *Gost. Gor.* 107. PÓŁTOROSTOPNY, a, e, anderthalbſchuhig. — etc. etc.

'PÓŁTOWNIK, a, *m.*, (cf. półkownik), przełożony nad połacią miasta, der über eine Reihe Häuſer oder über eine Straße vorgeſetzt iſt, der Vorgeſetzte eines Stadreviers. Miasto rozszykować trzeba na ćwierci, ćwierci na półtowniki, półtowniki na dziesiątki. *Petr. Pol.* 267. Półtownikiem i dziesiątnikiem tylko ten ma być, który sam pod posłuszeństwem półtownika i dziesiątnika swego Kozacką służył. *Petr. Pol.* 208.

PÓŁTOWY, a, e, (od połci), wieprzowy, Schweine-. Połtowe mięso, szołdry, uźdce. *Sax. Tyt.* 13. Mięsa półtowe w Turczech przez dni 24 wolno chrześcianom kupować, bo Turcy mięsa świniego nie jadają. *Star. Dw.* 14.

POŁTRZECIA, dwa i pół czego; *Sorab.* 2. poltschescha; *Sorab.* 1. powtžetža; *Vind.* poutretka, poutreku, *adj.* poutretki; *Ross.* полтретя, drittehalb. Półtrzecia sta lat. *Zab.* 15, 234. Półtrzeciéj stopy. *Cn. Th.* — Półtrzecio-, *adverb.*; *in compositis:* PÓŁTRZECIODZIENNY, a, e, drittehalbtägig. *Krup.* 5, 554. — etc. etc.

PÓŁTUMU, *ob.* Tum.

PÓŁTUZINA *Nominat. car.*, sześć albo połowica od dwunastu. *Cn. Th.* ein halbes Dutzend.

POLUBIĆ, *f.* polubi *med. dok.*, upodobać sobie kogo, co, etwas lieb gewinnen; *Boh.* zaljbiti; *Sorab.* 1. zalubuyu; (polubam, slubu obiecuję, ślubuję); *Croat.* zalublyûjem, (zalyubitisze = zakochać się); *Ross.* полюбить, позариться, позариваться; (cf. *Slov.* polibiti, boskati; *Bosn.* pogljubiti, busnuti; *Slav.* poljúbiti; *Rag.* pogljûbiti, zelûnuti, zelivat = całować, pocałować). On ją bardzo sobie polubił. *Teat.* 54. *c*, 11 *d*, (cf. 'Zlubił sobie Lot krainę około Jordana. 1 *Leop. Genes.* 13, 11. obrał sobie. 3 *Leop.*). Polubiły się od dawnego czasu, jak siostry. *Teat.* 48, 24. Polubienie *Ross.* возлюбленіе = miłość, skłonność. — 'g. Pójdę, a polubuję sobie obficie w rozkoszy, a używać będę lubych rzeczy. 1 *Leop. Eccl.* 2, 1. (rozkocham się. 3 *Leop.*), bonować będę, rozkoszować, ſich ergötzen. Ty jesteś syn mój miły, w tobie mi się polubiło. 1 *Leop. Luc.* 3, 22. (w tobie mam upodobanie, rozkosz). — g. Nie możemy przeciw temu, co się bogu polubiło, mówić. 1 *Leop. Genes.* 24, 50. (co się bogu upodobało, was Gott gefällt, beliebt; *Carn.* polûbe sè mi = podoba mi się; *Ross.* полюбиться podobać się). Jeśli będzie wolno każdemu, co się mu polubi, czynić, wkrótce zniszczeje wszystko. *Hrbst. Art.* 98. 'POLUB, a, *m.*, POLUBNIK, a, *m.*, ulubiony, kochanek, amant, der Geliebte; *Croat.* zalyubitel; *Ross.* полюбовникъ, *f.* полюбовница. Same niewierne kobiety stawały przeciwko małżonkom, z przywyknienia do nowych polubów. *Nar. Hst.* 2, 436. Na ten rynek w wieczor schodzą się polubnicy tego trunku. *Pam.* 85, 1, 139. amatorowie, co go lubią. POLUBOWNY, a, e, POLUBOWNIE *adverb.*; (*Ross.* полюбовный łagodny, łaskawy); rozjemczy, *ob.* Obermański, oberman, ſchiedsrichterlich; *Ross.* третейскій. Sąd polubowny, kompromisarski, kompromis, gdy obie strony spór prawny z sobą wiodący, dobrowolnie od zwyczajnych juryzdykcyi odstępując, same sobie sędziów umawiają. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 422. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 96. *Vol. Leg.* 6, 490. Wszystkie spory polubownie kończymy; ksiądz pleban jest naszym superarbitrem, i godzi nasze spory. *Xiądz.* 164. Sędzia polubowny, *Carn.* reslozhnik; *Vind.* odlodnik, reslozhnik, sposnauski mozh, resdojez; *Eccl.* судія извольный.

PÓŁUBRANY, a, e, półodziany, na pół odziany; *Ross.* полуодѣтый, halb gekleidet, cf. półnagi.

PÓŁUCZONY, a, e; *Eccl.* полъученъ, средоученъ; niezupełnie uczony, cf. niedouk, halb gelehrt.

'POLUDNIĆ *cz. dok.*; *Vind.* poludstvati, obluditi, *ob.* Zaludnić, ludem osadzić, bevölkern.

POŁUDNIE, ia, *n.*; (*Boh.* poledne; *Slov.* poludňa, polední, polednj; *Sorab.* 1. powdno, powonio; *Sorab.* 2. poldno, polno, powno; *Carn.* poldan; *Vind.* puldan, pouden, poudne, poune, pou dni, vuden, opouni; *Croat.* póldan; *Slav.* pódne; *Rag.* pôdne; *Bosn.* poludne, pladne, podne, pó dně, *Ross.* полдень; *Eccl.* полоудьніе, полоудне, средодневство; cf. półdnie, *Etym.* dzień); g. a) czas południowy, der Mittag, die Mittagszeit. Głodnemu zawsze południe. *Cn. Ad.* 244. (nie pyta się: która godzina? cf. zegar najpewniejszy, brzuch). Do południa, *Boh.* do poledne; *Vind.* do poudna, do pouna; *Croat.* do poldneva; *Ross.* до полудни. O południu, w południe, *Carn.* obpoldne; *Croat.* ob poldan; *Sorab.* 1. pžipolnire. Po południu, *Vind.* povdenji, popoudni; *Croat.* po poldan. — *Metonym.* 'Południe = obiad, das Mittagseſſen, der Mittag. Przygotowała mu śniadanie i po-

ludnie. *Stas. Num.* 2, 48. — *Fig. transl.* Już człowieku minęło południe. *Pot. Arg.* 226. młodość, poranek życia minął; die Jugend iſt vorüber, der Mittag des Lebens iſt da. Wiek mój już do południa dąży. *Mon.* 65, 95. Południe życia, największość życia, *maximum. Śniad. Jeog.* 186. — §. 2) Południe, położenie względem nieba; der Süden, der Mittag; *Vind.* poudnu, pounu, poudneunjak, poudeniſhe; *Rag.* pôdne; *Ross.* югъ. Okna w budowaniu na południe być mają. *Cn. Th.* POŁUDNI, ia, ie, POŁUDNIOWY, a, e; *Boh.* polednj; *Slov.* poludní, poludnĕgši; *Sorab.* 1. pžipowedné; *Carn.* poldanske; *Vind.* poudenski, obpouden, vudenski, poudanski, poudnen, na poune; *Croat.* poldnévni; *Bosn.* poludnevni; *Rag.* poludnêvni, polùdgni; *Ross.* полдневный; *Eccl.* полденный, средодневный; §. a) względem czasu, Mittags-, um die Mittagszeit. Południowy czas. *Cn. Th.* Linia południowa. *Hub. Wst.* 24. die Mittagslinie. — §. b) Względem położenia na południe, ſüdlich, mittäglich; *Carn.* jûshné; *Vind.* jushen, pouneshen, poudneuni, vudeſhni; *Croat.* jusni, jusen, zdolnyi, (cf. zdolny); *Hung.* deliszeles; *Bosn.* jugovicch, jusggni; *Ross.* южный, южскій, полуденный. Wiatr południowy, 'południeniec. *Zebr. Ow.* 3, (*Carn.* jug; *Vind.* jug, juh, obpoudni veter, feuz, juhovez; *Croat.* jûg, zdolez; *Hung.* deli-szél; *Dal.* yugo; *Rag.* jûgh; *Bosn.* jug, jugo, scilok, smoraç, vjetar poludnevi). Wiatr południowy, który płynie po samym południku od bieguna południowego. *Śniad. Jeog.* 348. Linia południowa, wypadająca z przecięcia poziomu od południka. *ib.* 70. Narody z kraju południego. *Bardz. Luk.* 2, 24. Południejsze kraje. *Syr.* 102. Przyszedł do ziemi 'południennéj. *Budn. Genes.* 20, 1. Ryba południa, gwiazda. *J. Kchan. Dz.* 15. *et* 24. POŁUDNICA, y, ż., latawiec, wieczernica, wiedma; ein Mittagsgeſpenſt, Drude, Scherzel, Weiblein; *Boh.* polednice; wečernice; *Sorab.* 1. pžipownicža przypołudnica. POŁUDNIK, a, *m.*, *meridian. Hub. Wst.* 27. *Stas. Buff.* 109. *Łęsk.* 2, 162. Południk pierwszy, od którego uważamy i rachujemy odległość południków inszych. *Śniad. Jeog.* 73. (*distng. Ross.* полдникъ podwieczorek). POŁUDNIKOWY, a, e, od południka czyli merydyanu, Meridian-, Mittagslinien-. Astronom postrzegł w swym instrumencie południkowym maleńką gwiazdkę. *N. Pam.* 17, 191. POŁUDNIOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, objadować, odpoczywać koło południa; *Vind.* vudenjati, vushinati, jushinati, kofiti, (cf. jużyna, cf. kąsać); Mittag machen, Mittag halten, Mittagsſchlaf halten. Koniom sypią plewy i między kopy ich południują. *Chrośc. Job.* 88, (cf. popas). — *Slov.* poledňowati, po polednj spáti *meridiari*; *Eccl.* полудную, полудневаніе, спаніе полденное; *Boh.* polednjček spanie popołudniowe; (*Ross.* полдничать, пополдничать podwieczerzać). POŁUDNIOWIEC, wca, *m.*, mieszkaniec południowy, ein Südländer. Na południowców, pochodzących od Rzymian i Germanów, jakiemi są Francuzi, Włosi, Hiszpani i t. d. *N. Pam.* 3, 290. POŁUDNIOWOWSCHODNI, ia, ie; *Ross.* юговосточный, южновосточный; od południa na wschód leżący, ſüdöſtlich. Południowowschodnia część Indyi. *N. Pam.* 23, 130. *Subst. Ross.* юговостокъ, Südoſt. POŁUDNIOWOZACHODNI, ia, ie, od południa na zachód leżący, ſüdweſtlich; *Ross.* югозападный, южнозападный; *Subst. Ross.* югозападъ, Südweſt.

POLUJE, *ob.* Polować.

PÓŁUMARŁY, a, e; *Boh.* polomrtwý, położywý; na pół nie żyjący, halb todt.

PÓŁUNCYI *Nominat. car.*, łót, waga, dragm 4, skojcy półtora. *Cn. Th.* 370. eine halbe Unze; *Eccl.* полъунцый.

'POŁUNOCNICA, *ob.* Północnica.

POŁUP, u, *m.*, łupienie, plon; Raub, Plünderung. Pospólstwo na połup kościołów rękę niezbożną rozwierało. *Krom.* 443. POŁUPAC *cz. dok.*, Połupywać *częstl.*, jedno po drugim przełupać, porąbać łupaniem; nach einander ſpalten, zerſpalten; *Ross.* колупнуть, колупать; (перелопаться, полопаться пękać się, spadać). POŁUPIĆ, *f.* połupi *cz. dok.*, wyplundrować, ausplündern. Nie może nikt statku mocarza jakiego, wszedłszy w dom jego połupić, jeśliby pierwéj jego nie związał. *Sekl. Marc.* 3. Szatan Adama z Ewą srodze zraniwszy grzechem, połupił. *Gil. Post.* 189.

PÓŁURCIE, ia, *n.*, piętak, grosz popiętny; ale teraz więcéj waży. *Cn. Th.* 695, cf. urt, ein halbes Ort.

POLUTOWAĆ, *ob.* Politować.

PÓŁWALCZYK, a, *m.*, obójczyk, w ozdobach architektonicznych wąska opaska jakiéj powierzchni, wypukła w postać półwalca. *Jak. Art.* 3, 309. eine Halbwalze, eine architectoniſche Verzierung.

PÓŁWIADRA *Nominat. car.*, połowa wiadra, mokrych rzeczy miara. *Cn. Th.* 768. ein halber Eimer.

PÓŁWIECZE, a, *n.*, przeciąg czasu 50 lat, ein halbes Jahrhundert. Trzecie to było w tym półwieczu od pogańskich sąsiadów Polski zniszczenie. *Nar. Hst.* 5, 206.

PÓŁWIECZORNY, a, e, (cf. półodwieczerze), blizki wieczora, halb Abend, gegen Abend. O godzinie półwieczornéj. *P. Kchan. Orl.* 1, 400.

PÓŁWIERSZA *Nominat. car.*, *hemistichion. Cn. Th.* 768, ein halber Vers; *Ross.* полустишіе.

PÓŁWŁÓCZEK, czka, *m.*, pół włoki roli, eine halbe Hufe Ackerlandes.

PÓŁWŁOSA *Nominat. car.*, *tr.* jak najmniéj, o najmniejszy włosek, um ein Haarbreit. Szynwaga, aby o półwłosa nie chybiła. *Stroj. Staw. C.*

PÓŁWOZIE, ia, *n.*, połowa wozu, die Hälfte des Wagens. Półwozie przednie, der Vorderwagen; tylne, der Hinterwagen. *Tr.*

PÓŁWYROSTEK, stka, *m.*, *Eccl.* полвозрастый, всередовичь, cf. niedorostek.

PÓŁWYSEP, spu, *m.*, PÓŁWYSPA, y, ż., die Halbinſel; *Boh.* polauostrow; *Slov.* pólostrow, pólsigot; *Hung.* felig-sziget; *Vind.* pouodtok, napouodtok; *Carn.* polottok; *Rag.* poluotók; *Ross.* полуостровъ. Półwyspa, część ziemi ze trzech stron wodą oblana, a czwartą lądem stykająca się. *Wyrw. Geogr.* 11. Zaludnienie półwyspu Krymu. *Gaz. Nar.* 1, 224.

POŁY, e, g. Na poły, *ob.* Pół *et* Poła.

POŁYK, u, *m.*, połykanie, połknienie, das Schlucken, He-

rabſchlucken. Czopek w gardle, w połyku. *Sienn. Rej.*, t. j. w miejscu połykania. cf. łyk. PÓŁYKAĆ, *ob.* Połknąć. *POŁYKAŁ. *Tr.* POŁYKACZ, a, *m.*, połykający, pochłaniacz, pochłon; ein Verſchlucker, Verſchlinger; *Eccl.* поглотитель. POŁYKALNY, a, e, do połykania, ſchluckbar, zu ſchlucken; *Eccl.* поглощательный.

POŁYSK, u, *m.*, połyskanie, blask; das Glänzen, Blitzen, Schimmern. Przy połysku jednéj lampy przędła. *Stas. Num.* 2, 4. Połysk kwiatów. *Węg. Marm.* 1, 249. Lśniącym połyskiem raziła źrzenicę. *Przyb. Ab.* 50. — Połysk, gładkoblask, błyskogładnia, łysk, glanc, politura. *X. Kam.* die Politur. POŁYSKAĆ, *f.* połyska *neutr. dok.*, połyskuje *pr.*, Połyskiwać *frequ.*, lsknąć się, błysnąć; glänzen, ſchimmern, blitzen. Bez przymieszania światła, nic się nie lśni i nie połyskuje. *Pilch. Sen. list.* 256. Błyszczy się starca głowa, jego broda siwa, Wdzięcznym xiężyca blaskiem mile połyskiwa. *Chod. Gesn.* 20. Gdy wszystkie zędry znikną, pokazuje się srebro w własnym swoim kolorze błyszczące się; w ten czas mówimy: że się kruszec połyskuje. *Kruml.* 535. Połyskujący *Eccl.* подблещающій. Połyskują się w tylnéj straży rozwieszone znaki. *Przyb. Luz.* 120. Same się tylko jasne gwiazdy połyskały. *Otw. Ow.* 261. Słońce na łazurowym niebie złocistemi jeszcze połyskuje cieniami. *N. Pam.* 21, 344. Zemstą zapalony krwawym połyska wzrokiem, groźnym ciosem godzi. *Dmoch. Il.* 106. Ślizkie się wężów szyje połyskają. *Otw. Ow.* 168. Wąż nową skórą na wiosnę odziany Połyskuje się przeciw słońcu. *P. Kchan. Jer.* 184. Łotr złotem, wilk połyska siercią z cudzéj szkody. *Nar. Dz.* 3, 154. — *Fig.* Marsa sieciami Przyrzucił Wulkan, a sam połyskał rogami. *Simon. Siel.* 26. (świecił rogami, rogalem jawnym został). — *Impersonal.* Połyskuje się = błyska się. *Cn. Th.* es blitzet, wetterleuchtet, łyska się. POŁYSKLIWY, a, e, — ie *adverb.*, połyskujący, błaskliwy; *Eccl.* подблещающій, ſchimmernd, blitzend. Połyskliwe pancerze. *Przyb. Luz.* 20. Połyskliwe drogie kamienie. *ib.* 211.

PÓŁZEGARZE, a, *m.*, zegar, na którym tylko 12 godzin, dla różnicy od wielkiego niby całego zegara o 24 godzinach, eine Zwölf-Stunden-Uhr, zum Unterſchiede von der 24 Stunden-Uhr; *Boh.* půlorloge, (cf. zegar). U szynkarzów żaden picia żadnego najdaléj godziny ósméj na półzegarzu, a na całym zegarze do czwartéj w noc szynkować nie ma. *Vol. Leg.* 5, 648. O dwunastéj na półzegarzu dopiero wstaje. *Opal. Sat.* 42. *Biel.* 614. *Vol. Leg.* 2, 844. *et* 845. *et* 3, 756.

POŁŻEJSZYĆ *cz. dok.*, POŁŻYĆ, nieco ulżyć, łżejszym uczynić; nach gerade leichter machen, erleichtern; *Vind.* polosheiſhati, polohkuvati, polohkeiſhati, losheiſhi storiti. — Połżejszenie, ulżejszenie, ulga, folga; *Vind.* poleishanje, polagoja, polosheiſhanje; *Croat.* polehchicza.

PÓŁZIEMNY, a, e, śrzodziemny, mittelländiſch. Półziemne morze, *mediterraneum. Krom.* 521. Od Afryki zaszli za półziemne wody. *Klon. Wor.* 7. Polska, kraina półziemna, *mediterranea regio. Krom.* 84.

PÓŁZŁOTÓWKA, i, *ż*, PÓŁZŁOTEK, tka, *m.*, ein halber Gulden (Polniſch); *Boh.* půlzlatnjk. Półzłotówki, 160 z grzywny fejnu, czynią 15 groszy miedzianych. *Vol. Leg.* 7, 451.

PÓŁŻWIERZA *Nominat. car.*, PÓŁŻWIERZYC, PÓŁŻRZEBIC, a, *m.*, chłopokoń, chłopogier, *Centaurus. Otw. Ow.* 488. *et* 491; *Ross.* полузвѣръ.

POŁŻYĆ, *f.* połży *cz. dok.*, pohańbić kogo, zhańbić; ſchimpflich behandeln, einen Schimpf anthun. Nic nie udziałali nierycerskiego, czymby się połżyli. *Warg. Cez.* 43. Urząd swój okrutnie połżył. *Warg. Cez.* 64. — §. Połżyć, *ob.* Połżejszyć.

PÓŁŻYWY, a, e, półumarły, halb todt, halb lebendig; *Boh.* położiwý, polomrtwý; *Eccl.* полживый.

POMACAĆ, *f.* pomaca *cz. dok*; *Boh.* pomačkati, pomakati; *Sorab.* 1. pomaszam; *Vind.* potipati, poshlatati, potapati, potikati, (cf. potykać); *Bosn.* popippati, opippati; *Croat.* popipavam; *Ross.* пощупать; i tu i owdzie macać, nach einander betaſten, befühlen. — *Transl.* Wejrzyj w się, tknij, pomacaj się sam. *Cn. Ad.* 824.

POMACHAĆ *cz. dok.*, Pomachnąć *jednil.*, czym zamachnąć, womit nach einander hin ſchwenken, hauen; *Carn.* pomáham; *Ross.* помахать, помахивать. — *Intrans.* Pomachnąć dokąd, szybko pośpieszyć, hineilen, hintraben.

POMACHLOWAĆ, *f.* pomachluje *cz. dok*, pofałszować, pomylić, verfälſchen. Drukarz albo pisarz pomachlował, gdzie Galenus o tym zielu mówi. *Syr.* 47.

POMĄCIĆ *cz. dok.*, mętnym poczynić, nach einander hin trübe machen; *Rag.* pomûtiti, zamûtiti, izmutiti, smûtiti; *Ross.* помутить, смутить, смущать, баламутить, взбаламутить, *ob.* Bałamucić.

POMACZAĆ *cz. niedok.*, pomoczyć *dok.*, wciąż umoczyć, nach einander hin einweichen, netzen; *Carn.* pomákam; *Vind.* pomozhiti, pomakuvat, pomokriti; *Rag.* pomocitti, pomocîvati, pomocijvam; *Ross.* помочить, помакать, помакивать.

POMĄCZYĆ *cz. dok.*, mąką potrząść, bemehlen, mit Mehl beſtreuen; *Boh.* pomaučiti; *Rag.* pomûciti, omûciti.

POMAGAĆ, *ob.* Pomodz. POMAGACZ, *POMAGIER, a, *m.*, *Boh.* pomahač; pomagający drugiemu czego, pomocnik; der Helfer, der Gehülfe. Byliśmy pomagaczami jego. *Birk. Gl. Kun.* 41. Pomagier bywa dany sternikowi do rudla dla pomocy. *Magier. Mskr.* Pomagacz mularski, podawacz, der Handlanger. POMAGACZKA, i, *ż.*, pomocnica, die Helferinn, die Gehülfinn. Dwie pomagaczki snopki wiązały. *Teat.* 52, 54.

POMAGRAN, a, *m.*, *Cresc.* 420. POMAGRANAT. *W. Deut.* 8, 8. *Radz. Exod.* 28, 33. *Budn. ib.* POMOGRAN. 1 *Leop. Num.* 13, 24. malogranat, *malum Punicum. Cresc.* 423; *Croat.* pomagrane; der Granatapfel, jabłko granatowe. POMAGRANOWY, a, e; *Croat.* pomagranszki, Granatapfel-.

POMALOWAĆ, *f.* pomaluje *cz. dok.*; *Vind.* pomalati, poobrasati; *Ross.* красить, крашу, bemahlen, *propr. et transl.* Pomalowanie sprzętom należycie wyschłym arcy pomocne. *Jak. Art.* 3, 174. Jasno pomalować *Ross.* разцвѣтить, разцвѣчать. — Żywe te rumaki Tył nie jednemu pomalują błotem. *Jabł. Buk. B* 3 *b.*

POMAŁU *adverb.*, Pomalušku, Pomaluczku, Pomaluchnu, Pomaleńku, Pomalusieńku, Pomalusineczku *intens.*; *Boh.*

pomalu, pomaljčku; lekko, po lekku, po woli, wolno; gemach, sachte, nach gerade. Pomału owoce dojźrzewają. *Teat.* 26. *c*, 18. Pomału daléj zajdziesz. *Cn. Ad.* 889. Ja ciebie powiodę wszędy pomalušku. *Rej. Wiz.* 22 *b.* Do sprosności téj ludzie nie zarazem, ale pomaluczku a po kąsku, postępkiem czasu, przyszli. *Żarn. Post.* 3, 536. Kościoł boży już niejako zastarzały, a pomaluchnu się od prostoty apostolskiéj wyradzający. *Żarn. Post.* 7. — §. Pomału, mało, niebardzo, nieznacznie; wenig, nicht sehr, nicht merklich. Ja nie pomału się za to na nim zemszczę. *Teat.* 5. *c*, 43. Kto kogo pomału miłuje, tego też pomału miłują. *J. Kchan. Dz.* 194. Kazał ją męczyć niepomale, i niekrótko, ale przez dni 19. *Sk. Dz.* 2, 191.

POMARAŃCZA, y, *ż.*; *Ital.* pomo d'Arancio; *Boh.* pomeranč; *Vind.* pomeranzha, pomoranzhe; *Slav.* narancsa; *Bosn.* narancja; *Croat.* narangya; *Ross.* померанецъ; *Eccl.* помаранецъ; die Pomeranze, drzewo i owoc; jedne pomarańcze są kwaśne, drugie słodkie; odmianą tylko są apelcyny. *Kluk. Dykc.* 1, 135. Pomarańcza wielka, cytryna rajska, der Adamsapfel. *Cn. Th.* POMARAŃCZARNIA, i, *ż.*, śklarnia ogrodowa na pomarańcze, cytryny, das Gewächshaus; oranżerya. *Tr.* POMARAŃCZOWIEC, wca, *m.*, *coccus hesperidon*, maleńki owad na liściach osiadający drzewek w oranżeryach chowanych. *Kluk. Zw.* 4, 389. die Pomeranzenmade. POMARAŃCZOWY, a, e, Pomeranzen-; *Boh.* pomerančowj; *Croat.* narangyni; *Ross.* померанцовый. Pomarańczowe drzewa. *Kluk. Rośl.* 1, 158. Pomarańczowe skórki zażywają się do pomarańczowego likworu. *Kluk. Dykc.* 1, 135. Pomarańczowy przekupień *Carn.* pomaranzhar. Pomarańczowy kolor, Pomeranzenfarbe. Pomarańczowe sukno = koloru pomarańczowego, pomeranzenfarbiges Tuch.

POMARLICA, y, *ż.*, pomorek, mor na bydło, das Viehsterben. *Simon. Siel.* 83.

POMARMUROWAĆ *cz. dok.*, marmurem powlec, mit Marmor bekleiden. Gmachy pomarmurował, poalabastrował. *Rej. Zw.* 167.

POMARNOTRAWIĆ, POMARNOWAĆ, *f.* pomarnotrawi, pomarnuje *cz. dok.*, przemarnować wszystko, nach einander durchbringen, verschwenden; *Ross.* помотать, поматываю. Syn Albiusa pomarnotrawił wszystko. *Hor. Sat.* 72.

POMARSZCZYĆ *cz. dok.*, w zmarszczki poskładać; *Ross.* поморщить, поморщивать, in Falten legen. U starych wszystkie oblicze jednakie, Szpetne, i pomarszczone, jako fałdy jakie. *Prot. Kont. B.* fałdziste, runzelig. Damy różnych ziół do umywania zażywają, nie uważając nawet, że te mogą twarz prędko pomarszczyć. *Mon.* 73, 643. Smutek pomarszczył mi w drobne fałdy skórę. *Kulig. Her* 85. Pomarszczenie *Eccl.* посмягнутіе, сморщеніе.

POMARTWIĆ, *f.* pomartwi *cz. dok.*, Pomartwiać *niedok.*, zgryzoty ponabawiać, bekümmern, mit Herzeleid betrüben. Jakże mi ich żal, jak oni są pomartwieni. *Teat.* 28, 152.

POMARTWIEĆ *neutr. dok.*, zdrętwieć, nach einander ersterben, erstarren. U wszystkich poległych razy były w piersiach; niektórzy tak nad nieprzyjaciołmi swemi pomartwieli. *Faliss. Fl.* 41. Członki strachem przerażone pomartwiały, Strętwieniem nagłym ogarnione. *Otw. Ow.* 103. Od strachu pomartwieli. *Groch. W.* 11.

POMARZNĄĆ *nijak. jednil.*, mrozem być tkniętym, nach gerade erfrieren; *Boh.* pomrznauti, pomrzl, pomrznu; *Vind.* pomersniti; *Ross.* померзнуть, померзать. Ludziom od zimna twarze wyschły, ręce pomarzły. *Baz. Sk.* 39.

POMAŚCIĆ, *f.* pomaści *cz. dok.*, Pomaszczać *niedok.*, Pomaszczywać *frequ.*; *Boh.* pomastiti, (pomast *unguentum*; *Vind.* pomastiti = pośpikować); *Ross.* помастить, помащивать, помаслить, помасливать; jednego po drugim, abo raz po raz namaścić; nach einander salben, besalben, mit Salbe beschmieren. — *Fig.* Słowa kaznodziejskie z duszy rdzę grzechów wypaliwają, a zaraz pomaszczywają grzeszniki na pokutę. *Birk. Sk. B* 2.

POMASKOWAĆ *cz. dok.*, maską pokryć, maskiren; *Bosn.* okrabanosit.

POMAWIAĆ, *ob.* Pomówić.

POMAZAĆ, *f.* pomaże *cz. dok.*, pomazuje *praes.*, Pomazywać *frequ.*; *Boh.* pomazati, pomazowati, umazati; *Slov.* pomazugi, zmazugi; *Hung.* bémázolom, meg-mázolom; *Sorab.* 1. pomazuyu, pomazam, žawbuyu, pomažu, pomažem; *Sorab.* 2. pomafasch, hužadlawisch, huzawawisch; *Vind.* pomasati, omasati; *Croat.* pomasujem, pomazújem; pomazati; *Rag.* pomâzati; *Bosn.* pomazati; *Ross. et Eccl.* помазати, помазывать; namazać czym, nasmarować, pomaścić; salben, besalben, beschmieren. Gdy pościsz, pomaż olejkami głowę twoję. 3 *Leop. Math.* 6, 17. (ugłaszcz olejkami głowę twoję). Pomazać olejem ś., *Eccl.* похризмити, помазать миромъ или елеемъ, муропомазовать, (cf. chrzyżmować, bierzmować). Królowie żydowscy pomazowani od kapłanów na stan królewski. *Bial. Post.* 154. gesalbt. Pomazanie, das Salben, *Slov.* pomazâni; (*Vind.* pomas; *Croat.* pomaz = plastr). — Zwyczaj jest oratorski, kapłaństwo nazywać pomazaniem, a kapłana pomazańcem, względem ześcia nań ducha świętego, które się też pomazaniem w pismie ś. nazywa. *Pim. Kam.* 161. — Pomazanie ostatnie, namaszczanie ostatnie, sakrament kościelny, który kapłan daje olejem ś., niebezpiecznie chorym. *Karnk. Kat.* 250. die letzte Oehlung; *Vind.* pofliedni olei, fhliedni, fveti olei; *Croat.* poszledno mazanye; *Slav.* posliednje pomazanje; *Ross. et Eccl.* молитвоелей, елеосвященіе, молитвомасліе, маслосвященіе, соборованіе (масломъ). Ostateczną świątość świętym olejem albo ostatecznym pomazaniem zowiemy. *Hrbst. Nauk. Z* 7. Masłoświaszczenie, masłoświęcenie abo ostatnie pomazanie. *Sak. Sob. A* 4 *b. et B* 1. Siódmy sakrament, pomazanie, które chorym odprawujemy, pomazując ich olejkiem. *Galat. Alf.* 321. — §. Plugawo pomazać co czym, poplugawić; beschmutzen, beflecken; *Ross.* помарать, помарывать. (*Slav.* pomazan = próżny, próżnujący). Nie to, co wchodzi do ust, plugawi człowieka, ale to, co wychodzi z ust, toć pomazuje a plugawi go. 1 *Leop. Math.* 15, 11. Ręce wasze pełne krwi, a pomazane złościami. *Rej. Post. M m m* 2. Pomazanie przez sen, gdy przyrodzone nasienie odchodzi. *Syr.* 491. sen plugawy, lubieżny, polucya, die Pollution. Pomazanie ciała dobrowolne, psota, samogwałt, die Selbstbefleckung. — Strzeż-

cie soboty mojéj; ktoby ją pomazał, niech umrze. *Hrbst. Nauk. p.* 7. (ktoby ją zgwałcił). Nie przepuścili żadnemu, ale wszystkich ogółem pomazali i oszkalowali. *Smotr. Lam. pr.* — §. *Fig. transl.* Pomazać sobie gębę nauką jaką, liznąć jéj tylko, skosztować, poduczyć się a nie douczyć, eine Wiſſenſchaft nur ein wenig koſten. Tu u was, gdy kto sobie Łaciną pomaże Gębę, zaraz uczony, zaraz człowiek godny. *Opal. Sat.* 65. *Mon.* 65, 34. Trochę pismem ś. gęby sobie pomazali. *Bial. Post.* 163. POMAZANIEC, ńca, *m.*; (*Ross.* помазанникъ; cf. *Hebr.* messia Messyasz; cf. *masło; Hebr.* mesa = olej); pomazany uroczyście na godność najwyższą, n. p. królewską, der Geſalbte. Król, pomazaniec pański. *Ld.* Słówko Greckie Chrystus, po żydowsku Messyasz, wykłada się po naszemu pomazaniec. *Hrbst. Nauk. C* 5 *b.* Zwyczaj jest oratorski, kapłana nazywać pomazańcem. *Pim. Kam.* 161. POMAZANICA, POMAZAŃCA, y, *ż.*; *Ross.* помазанница, die Geſalbte. Boża pomazańca była ta pani. *Groch. W.* 525. POMAZANKA, i, *ż.*; *Boh.* pomazanice, pomazanka; *Sorab.* 1. pomazka; kawał chleba masłem pomazanego, ein Stück Butterbrot, ein Butterſchnitt. *Tr.* Pomazanka dobra, kto jeść chce. *Ern.* 145. *POMAZOWNIK, a, *m.*, §. a) *Reunctores*, pomazownicy, którzy się przed czasy olejkami dali nacierać do pasowania. *Macz.* der ſich zum Klopffechterkampfe ſalben und einſchmieren läßt. — §. b) *Potius. active:* Pomazownik, pomazacz, który kogo abo co pomazuje, der Salber, Beſalber, Beſchmierer; *Eccl.* помазатель.

POMDLEĆ, *f.* pomdleje *neutr. dok.*, Pomdlewać *niedok.*, z sił spadać, kraftlos werden. Już mu pewne znaki tuszą, że wnet członki pomdleją. *Bal. Sen.* 23. Prorocy pomdlewali na najmniejsze słyszenie głosu pańskiego. *Rej. Ap.* 15. Pomdleją i zginą od oblicznośći twojéj. 1 *Leop. Ps.* 9, 4. — Pomdlić *cz. dok.*, mdłym uczynić, ſchwächen, ohnmächtig machen. Potkawszy się z przeciwniki, pomdliwszy a pokaziwszy ich moc, tak iż się nam prawie jedno już leżąc bronią, naukę nam zostawił, jak ich już prawie jedno dobijać mamy. *Rej. Post. a* 5.

POMĘCZYĆ *cz. dok.*, przez chwilę męczyć, nach einander hin martern; *Boh.* posaužiti; *Ross.* помучить.

POMĘDRKOWAĆ *cz. dok.*, fałszywą mądrością nadrabiać, klügeln; *Ross.* поумничать.

POMEK, mka, *m.*, POMYK, a, *m.*; *Boh.* pomeč, (*Etym.* mknąć, *ob.* Pomknać); niejaka siatka, którą ptaki porywają i łowią, sidło. *Macz.*, ein Sprenkel, Vögel zu fangen. Pomyk, gatunek sieci mniejszych na łowienie ptastwa. *Kluk. Zw.* 2, 377. Pomyki gołębie łowią. *Cresc.* 688, (cf. poła). Ryby wędą imują, a ptaki pomkiem łowią. *W. Post. W.* 3, 132. Dwie drodze są, jako dwa pomki, któremi dyabeł łowi dusze ludzkie. *W. Post. W.* 281. Łapaj Tomku, póki na pomku. *Cn. Ad.* 849. *Rys. Ad.* 34. (pilnuj czasu, okazyi nie opuszczaj, żelazo kuć, póki rozpalone, łyka drzeć). — §. Na pomku, na doredziu, tuż; bey der Hand, bereit. Kto w gorączce nie dosłyszy, śmierć takiemu na pomku. *Cziach. J* 2. — *§. Sidła nieujrzane ludzkiemi oczami robi, te by za lekkim pomkiem zwierały się sprawił; *ut leves tactus, momentaque parva sequantur. Żebr. Ow.* 84. za lekkiém pomknięciem, posunięciem, Berührung.

POMERANIA, ii, *ż.*, ziemia Pomorska, Pomorze, Pommern; *Boh.* Pumry; *Slav.* Pomeranja; *Sorab.* 2. Pommerska. *Pomerani, quasi marini, sive accolae maris. Bohor.* Nazwisko Pomeranii nosił od czasów niepamiętnych kraj po nadmorzu Baltyckim, między ujściem Wisły i Odry, a biegiem Noteczy i Warty. *Nar. Hst.* 2, 158. Pomerania dzieli się na Pruską i Szwedzką. *Wyrw. Geogr.* 207. *ob.* Pomorczyk, Pomorski.

POMERSKAĆ, *cz. dok.; Boh.* pomrštiti, *ob.* Merskać.

*POMETKI *życzkowéj* bunt. *Instr. cel. Lit.?*

POMĘTLOWAĆ *cz. dok.*, n. p. Nieprzyjaciel między zawiedzionemi pomętlował, powichrzył, że niemasz początku ani końca. *Gil. Post.* 18. powikłać, pogmatwać, pomącić; Durchſtechereyen treiben, verwickeln, verwirren.

POMEZANIA, ii, *ż.*, Pomeſanien in Preußen; *Forsan ab Etym.* między; *Eccl.* межъ, a, *m.*, ein Pomeſanier. Pomedzo, jeden z synów Wedemunta, księcia Pruskiego, miał dzielnicę swą między Wisłą, Elblągiem i Weserą, i nazwano ją Pomezanią od niego. *Biel.* 46. *Stryjk.* 46. Nazwisko Pomezanów zdaje się, iż urosło z zfałszowanego Słowiańskiego Pomorzanie. *Nar. Hst.* 2, 387. POMEZAŃSKI, a, ie, von Pomeſanien. Biskupi Chełmińscy pisali się razem biskupami Pomezańskiemi. *Nar. Hst.* 2, 386.

POMGLIĆ *cz. dok.*; *Bosn.* pomaghliti; *Croat.* pomeglyújem *obnubilo*; mgłą powlec, benebeln, bewölken, (*distng.* pomdlić). Azaż nie miałeś dosyć napomnienia śmiertelności, gdyś baczył oczy pomglone? *Ezop.* 133.

POMIĄĆ, *f.* pomnie, pomnę, *cz. dok.*, pomiętosić, pognieść, jedno po drugim miąć; nach einander hin drücken, reiben, winden, knütteln; *Vind.* pomieſiti, permieſiti; *Ross.* помять, помну. Miąższy u gęby Lucypra wąs wisiał pomięty. *P. Kchan. Jer.* 79.

*POMIAN, u, *m.*, §. a) hasło, godło; die Parole, das Loſungswort. Stanowniczy musi każdego wieczora pomian albo hasło brać od hetmana. *Archel.* 2, 42. — §. b) Pomian, *herb*; żubrza głowa czarna w polu żółtym; miecz przez nią z góry na dół przechodzi. W hełmie ręka zbrojna z gołym mieczem. *Kurop.* 3, 40. ein Wappen.

POMIAR, u, *m.*, *POMIARA, y, *ż.*, pomierzenie, das Abmeſſen, Ausmeſſen, die Ausmeſſung. Przy sądzie, przy pomiarzech, przy wagach i przy miarach, sprawiedliwie się obchodźcie. *Radz. Levit.* 19, 35. Nikt w gruntach pewnego pomiaru ani własnych granic nie ma. *Warg. Cez.* 140. Pomiarą na mię przypadło dziedzictwo znaczne. 1 *Leop. Ps.* 15, 6. działem, udziałem, wydziałem; es iſt mir zu Theil geworden, zugefallen; *ob.* *Pomiaro. — §. Pomiar, porównanie jednéj wielkości do drugiéj, proporcya. *Ustr. Alg.* 51. stosunek, das Verhältniß, symetrya, die Symmetrie; *Vind.* permera, pergliha, perpodoba, skladnomernost, skladnorednost. — §. Pomiar, pomiarkowanie, mierność, umiarkowanie, zahamowanie, wstrzemięźliwość; Maß, Mäßigung. Każda rzecz z swego kresu wystąpiła; wniwczym pomiaru nie pytaj. *Faliss. Fl.* Co-

kolwiek z słusznéj pomiary wykroczy, to już wszystko grzech być musi. *Rej. Zw.* 58 *b.* Niechaj będzie kto ozdobion i statecznością i pomiarą, a jeśli prawdy nie będzie, nie wiem, do czego się zdał. *Weresz. Reg.* 117. Gdy zachowasz na wszem stateczną pomiarę w sobie, nic to tobie wszystko szkodzić nie będzie. *Sk. Żyw.* 26 *b.* W cichości, w skromności a w nadobnéj pomierze, wszystkie rzeczy swe sprawuje. *Rej. Zw.* 139 *b.* Dosyć skromnie majątkiem szafował, i bardzo pomiarem żył. *Falib. E* 3. miernie, mäßig. *Birk. Exorb. H* 2 *b.* POMIARKOWAĆ, *f.* pomiarkuje *cz. dok.*, §. a) pomiarkować co do czego albo czym, pomierzyć, porównać, w miarę przystosować; ausmeſſen, vergleichen, zuſammen halten, zuſammen ſtellen. Proporcya abo pomiarkowanie (pomiar) złota do srebra. *Summ. Uw. B b.* Trzeba siły nasze z temi rzeczami, które bierzemy na się, znieść i pomiarkować. *Pilch. Sen. gn.* 292. Pomiarkuj się z sobą, toż z tym, co myślisz rozpocząć. *Pilch. Sen. gn.* 295. Pomiarkowanie czasów, chronologia, die Zeitrechnung. Bonfinius nie zgadza się zawsze z sobą w pomiarkowaniu czasów. *Krom.* 60. *ratio temporum. Krom.* 52. — §. Pomiarkować niezgodnych z sobą, pogodzić, Streitende mit einander ausgleichen. Cesarz tuszył, że Władysława z bracią obecny miał pomiarkować, *reconciliare. Krom.* 172. Książęta Śląskie za usilnym staraniem panów radnych pomiarkowali się z sobą. *Krom.* 325. Sprawa ta przez ugodę przyjacielską pomiarkowana być nie mogła. *Krom.* 659. — §. Pomiarkować, utemperować, umiarkować; temperiren, mäßigen; *Sorab.* 1. poměrnoſczu, poměram. Skoro się pomiarkowały z sobą wilgotność z ciepłem, wszystkie rzeczy początek swój wzięły. *Otw. Ow.* 26. Jesień pomiarkowana. *Dar. Lot.* 19, (cf. *Ross.* благоразтворенный, благоразтворение powietrze pomiarkowane). Pomiarkowanie, umiarkowanie, mierność, wstrzemięźliwość; *Sorab.* 1. pomernoſcź, poměrneno; *Vind.* rednosmernost, triesnost, mernost, masa, sdershlivost, domernost; *Croat.* mertuchlivozt; *Ross.* умѣренность. Chceszli mieć zdrowie, żyj z pomiarkowaniem. *Nar. Dz.* 1, 52. miernie, mäßig. Pomiarkowanie jest prawidłem cnoty; ten tylko cnotliwy, kto pomiarkowany. *Zab.* 2, 82. Pomiarkowanie zbytkości ujmuje, a niedostatkowi przydaje. *Leszcz. Gł.* 21. Mądry i w uciechach pomiarkowany. *Boh. Kom.* 5, 231. Pomiarkowany, *Vind.* rednosmeren, triesen, sdershliu; *Ross.* умѣренный. Pomiarkowanym być *Eccl.* мѣрствовати. Młodość niepomiarkowana wprawiła mię w stan nieszczęśliwy. *Boh. Kom* 4, 409. — §. b) Pomiarkować, postrzedz, pojąć; bemerken, wahrnehmen, gewahr werden, ermeſſen, erwägen; *Vind.* pomerkati, samerkati, savanzhati, povanzhati, odvanzhati, svanzhati, sasnaminuvati, saflediti, oflediti, sazhatiti, obzhutiti; (*Carn.* pomirkazh *animadversor*, postrzegacz); *Croat.* zamerkávam; *Ross.* опознавать. Sama pomiarkować nie mogę, co się dzieje w mojéj duszy. *Teat.* 41. *b*, 277. Co Wc Pannę trapi, wcale pomiarkować nie mogę. *ib.* 9. *c*, 6. Nie mogę przyjść do siebie, ledwo się pomiarkować mogę. *Teat.* 28, 85. ich kann mich ſelbſt nicht begreifen, faſſen. Błądzi, nie może się pomiarkować, zaszedłszy w nieprzedarte gęstwiny. *Stas. Num.* 2, 188. Przedniejszych pomiarkowaniem wszystkie się rzeczy odprawują. *Warg. Cez.* 134. zdaniem, najdowaniem; Gutbefinden, Ermeſſen. POMIARKOWANIE *adverb.*; *Croat.* zmirum; *Ross.* умѣренно; z pomiarkowaniem, miernie, z miarą; mit Mäßigkeit, gemäßigt, mäßig. Porozumiawszy, jak się mógł pomiarkowanie obejść, zbytki odrzuciwszy, ostatek na jałmużnę obracał. *Sk. Żyw.* 2, 124. POMIARO, a, *n.*, dział na kogo przypadający, der Erbtheil. Znaczne na mię przypadło pomiaro. *Tr.* (czy to nie omyłka w *Trocu*, pochodząca ze źle przeczytanéj cytacyi z *Leopolity*, którą wyżéj pod słowem pomiar znajdziesz). POMIAROWY, a, e, od pomiaru, mierniczy; Meſſungs-, zum Meſſen gehörig. Dłuża téj ziemi na 20,000 lasek pomiarowych. *Radz. Ezech.* 45, 1. geometrycznych, Meßruthen. Prawo pomiarowe u Rzymian. *Star. Vot. A* 4 *b. leges agrariae.*

POMIATAĆ, -ał, -a, *cz. niedok.*, Pomieść *dok.*; *Boh.* pomjtati; *Vind.* pomesti, pometati, pomietati, pomêtem, pomêtel; *Carn.* pomêsti, pomêdem, pomętam; *Rag.* pomésti, pometém; *Bosn.* mesti, pomesti; *Croat.* pomêtam, pomêcham; *Eccl.* мяту, пометаю; *Ross.* пометать, пометывать; §. 1 a) miotać, rzucać, ciskać dokąd, porzucać co, zarzucać, hinwerfen, wegwerfen; *Ross.* побросить, побрасывать. Który wielu niepogrzebionych pomiatywał, sam też bez pogrzebu był wyrzucony. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 5, 10. Miasto Jeruzalem przez Tytusa obalone i o ziemię pomiecione. *Sk. Dz.* 57. Stary płaszcz pomiatają. *Cn. Ad.* 1088. — Pawilony cichy wiatr pomiata. *Przyb. Luz.* 136. rusza niemi, er weht ſie hin und her. Pomiatać czym, rzucać czym, ruszać czym, machać czym, hin und her werfen. — *Transl. fig.* Pomiatać co, zarzucać z pogardą, pogardzać czym, za nic nie ważyć, (cf. pomiotło); verächtlich verwerfen, nicht achten, verachten. Wóz pomiata, kto na miejsce dojechał. *Sk. Kaz.* 18. Stare pomiatają, gdy młodzi nastają. *Cn. Ad.* 1089. Wszystkę pilność swoim rzeczom daje, a pańskie pomiata abo niedbale odprawuje. *Sk. Kaz.* 465. Nie waż się królów śmiałym pomiatać językiem. *Dmoch. Il.* 38. łżyć, ſchmähen. — *Cum Instrum.* Pomiatać dawnemi autorami dlatego tylko, że są dawni. *Mon.* 64, 809. Pomiatają nami, ale nie giniemy. 1 *Leop.* 2 *Cor.* 4, 10. (bywamy porzuceni. *Bibl. Gd.*). Egiptczykowie brzydzą się i pomiatują wszystkiemi pasterzmi owiec. 1 *Leop. Genes.* 46. Prawo sobie przywłaszczają pomiatania innemi ludźmi. *Zab.* 7, 188. Pomiata radą, urzędami i miastem, jako nieprawym. *Nar. Tac.* 2, 415. Niesprawiedliwość prawami pomiata. *Mon.* 70, 150. — b) Pomiatać płód, poraniać, porzucać martwy płód, verwerfen, zu frühe Junge werfen; *Boh.* pometala, n. p. krawa; *Sorab.* 1. pometam; *Rag.* izmetnut, izjalovitise; *Croat.* jalovitisze, (cf. jałowy). Gdy się brzemiennej biegunka przyda, trzeba się bać, by nie pomiotała. *Spicz.* 182. (by nie poroniła). Owce, gdy grom usłyszą, od strachu pomiatają. *Sienn.* 271. — §. 2. Pomieść miotłą, po wierzchu lub dokąd zamieść, überkehren, hinkehren mit dem Beſen. Pomieciona słoma. *Weg. Marm.* 3, 112. POMIATACZ, a, *m.*, który pomiata, porzuca, der Hinwerfer; pomiatacz miotłą, zamiatacz, der Hinkehrer;

Vind. pometavez, pomietar, *f.* pomietarza; *Croat.* pometávecz, pometach; *Eccl.* пометатель.

'POMIECHRAĆ, [pokudłać, pomierzwić, *rusk.* pomechraty 3]; n. p. Był ci też owo bażant nadobnie upstrzony, A patrz, jako mu jastrząb' pomiechrał ogony! *Rej. Wiz.* 72 *b.*

'POMIEDZIC *cz. dok.*, miedzią pokryć, überkupfern, mit Kupfer überziehen; *Ross.* помѣдить.

POMIĘDZY, *ob.* Między.

POMIĘKCZYĆ *cz. dok.*, miękkim uczynić, nach gerade weich machen, erweichen; *Vind.* pomizhiti, omizhiti; *Rag.* pomeksejatti; *Bosn.* pomeksejati.

POMIELAM, POMIELĘ, *ob.* Pomleć.

1. 'POMIENIC, *f.* pomieni *cz. dok.*, Pomieniać *niedok.*, wymienić, po imieniu zwać, wołać; *Vind.* pojimenuvati, nennen, beym Namen rufen, anführen. (*Vind.* pomienit *destinare*). Gdy go ujrzał mimo idącego, rzekł do niego, zstąp' trochę, pomieniwszy go imieniem jego. *W. Ruth.* 4, 1. Pomienia Ptolomeus miasta Illyryckie. *Krom.* 7. po imieniu wspomina, er führt sie namentlich an. Rzéka pomieniona. *ib.* 8. wspomniona, gedachter oder genannter Fluß.

2. POMIENIĆ *cz. dok.*, Pomieniać *niedok.*, zamianę uczynić, zamienić, vertauschen; *Ross.* обмѣнять, обмѣнивать. Pomienić się z kim, mit einem einen Tausch treffen.

POMIERA gdzie, *neutr. impers*, umierają gdzie ludzie, zaczyna się powietrze. *Wład.*, pomor, pomorek, pomarlica się pokazuje, eś ist da ein kleines Sterben, eine kleine Seuche, cf. pomrzeć.

POMIERNIK, a, *m.*, miernik ziemi, *geometra. Macz.*, der Messer, Feldmesser. POMIERNOŚĆ, ści, *ż.*, §. a) pomiar, proporcya, wielkości miary abo liczby jednéj do drugiéj podobność abo różność. *Cn. Th.* 824, *Sorab.* 1. porunitoſcz; *Rag.* razmjérje, skladnos, skladnomjérje, skladnorédje; *Ross.* соразмѣрность, умѣренность, размѣрность, стройность, сообразность, соотвѣтственность, соотвѣтствие; das Verhältniß des Maßes, das Größenverhältniß, symetrya. — §. b) Pomiarkowanie, mierność, wielkość nie bezmierna lecz w miarę; die Mäßigkeit, Ermeßlichkeit, Begränztheit; *Sorab.* 1. pomĕrnoſcz. Pomierność złota obdarza szczęściem mniéj znakomitym, ale bezpieczniejszym. *Zab.* 7, 68. Zważ z jednéj strony pomierność jéj posagu, a z drugiéj obfitość szczęścia, które ją spotyka. *Teat.* 58, 188. średni stan, Mittelmäßigkeit. Ja oszczędność, t. j. pomierność, i pomiarkowanie za największą poczytuję cnotę. *Siem. Cyc.* 376. (wstrzemięźliwość). Niepomierność, niemierność, zbytek. *Wład.* POMIERNY, a, e, POMIERNIE *adverb.*, według pomiaru, działu, podziału, stosownéj wielkości, proporcyonalny; proportionirt, von gehörigem übereinstimmenden Maße, symmetrisch; *Vind.* permerliu, perpodobliu, podobliu, perspodoben, skladnomeren, skladnoreden, perenak; *Rag.* razmjerni, slicjan, skladnorédni; *Croat.* merliv; *Hung.* megmérbetö; *Ross.* соразмѣрный, размѣрный, умѣренный, умѣренно, равномѣрный, измѣримый, сообразный, сообразительный, соотвѣтственный, стройный, (cf. strojny); *Eccl.* съмѣренъ [*humilis* 2]. Pomierna linia, luneta, angul, *commensurabilis*, które mają spólną miarę z drugą. *Solsk. Geom.* 5. Niepomierne linie, lunety, anguły, *incommensurabilies*, których żadna spólna miara cała albo zupełna, podzielić nie może. *Solsk. Geom.* 4. — §. Pomierny, w miarę, niebezmierny, umiarkowany, pośrzedni; mäßig, gemäßigt. Pomierne rzeczy Rzplta twierdzą, a niemierne zgubić ją muszą. *Gorn. Wł. T* 2. Zawsze pomierna rzecz dłużéj wiekuje. *Bardz. Trag.* 244. Miłość w rodzicach ku dzieciom rzadko jest prawa, prosta, rządna i pomierna. *Sk. Kaz.* 590. Lepiéj częściéj, ale pomierniéj jeść. *Krup.* 5, 370. Im sobie człowiek więcéj pomierny umuje, Tym mu więcéj od boga z łaski przystępuje. *Hor.* 2, 113. *J. Kchan.* (skromny, wstrzemięźliwy). Niepomierne rozkoszy nie nasycają, ale dręczą. *Pilch. Sen. list.* 296. Nienasycony umysł kusił się o rzeczy niepomierne, niepodobne i nader wysokie. *Pilch. Sall.* 10. Miasto to ma niebo pomierne, bo tam się rodzą morele, oliwy, cytryny. *Boter.* 66. (łagodne). Dzięki tobie, mój boże, niechaj będą wieczne, Żeś mi z pomiernym stanem dał miejsce bezpieczne. *Nar. Dz.* 2, 65. — §. Pomierne dni żywota, *mensurabiles*, które może zmierzyć, nie przechodzące miary, nie niezmierne. *Cn. Th.* meßbar, ermeßlich, möglich zu ermeſſen. — §. Pomierny, mierniczy, do pomiaru, do pomierzenia służący, Meß-. W ręce jego sznur pomierny, z którym szedł mierzyć pola. *Budn. Zach.* 2, 1. — §. Korzec pomierny, podług którego się insze wymierzyły miary. *Tr.*, das Eich-Maß, der Eich-Scheffel, nach dem die andern geeichet werden. — Pomierne myto - POMIERNE, ego, *subst.*, *n.*, podatek od miary, płat od mierzenia, Meßgeld. Szlachta żadnych myt wodnych, targowych, pomiernych nie płaca. *Herb. Stat.* 271.

POMIERZCHLIWY, a, e, *Ross.* померклый; mierzch na około rozpościerający, zacimiający; Dunkelheit verbreitend, dunkel machend, verfinsternd. W pomierzchliwych tumanach dym się na nich taczał. *Przyb. Milt.* 177. POMIERZCHŁOŚĆ, ści, *ż.*, zacimienie, das Verfinstern; *Ross.* померклость. POMIERZCHNĄĆ *nijak. jednił*, z wolna zmierzchnąć, nach gerade dunkel werden; *Croat.* pomerknújem; *Ross.* померкнуть, померкать.

'POMIERZIĆ się z kim - pokłócić się z kim, ſich mit jemanden überwerfen, zertragen, verzürnen. Gdy się z kim pomierzisz, zostaw jaką drogę do przyjaźni. *Fredr. Ad.* 117.

POMIERZWIĆ, *f.* pomierzwi *cz. dok.*, mierzwą pokryć, mit Wirrſtroh bedecken; *Boh.* pomrwiti, pohnogjm; pognoić, nagnoić, düngen. — §. Pokudłać, rozczochrać, verfitzen, verzausen, verwirren. Piekielna bladość oblicze jéj szpeci, Włos pomierzwiony w kołtuny się wije. *Chrośc. Luk.* 190. *Chrośc. Ow.* 158. *Pot. Syl.* 251. *Chrośc. Gw.* 45. Len rozwiązany z pęków pomierzwi się. *Przędz.* 12. Leżą i w snopach i na pół przebite Na bojewisku pomierzwione kłosy. *Morszt.* 76. — *Fig.* Historyą pomierzwił i popsował. *Syr.* 34. (pogmatwał). Nawymyślałeś wiele ustaw, któremi słowa bożego nauka zaćmiona, nabożeństwo dobre pomierzwione, i ludzie od boga odwiedzieni byli. *Gil. Kat.* 296.

POMIERZYĆ, *f.* pomierzy *cz. dok.*, Pomierzać *niedok.*; *Boh.* pomĕřjm; *Sorab.* 1. pomeřam; *Vind.* pomeriti, permerjati, perpodobiti; *Ross.* помѣрять, сообразить, сообразовать, соображаю; miarą pomiarkować, stosunku

miary dochodzić; abmeſſen, meſſend vergleichen. Jakim kształtem pomierzać sobie czas. *Bzow. Roż.* 108. (podzielić). Pomierz się swą piędzią. *Cn. Ad.* 889. Stan tak piękny i tak ma dobrze pomierzony, Jako tylko zmaluje malarz nauczony. *P. Kchan. Orl.* 1, 171. (proporcyonalny). Pole się chwieje zbożem niepomierzonym. *Tward. Wł.* 200. niepomiernym, bezmiernym, niemymierzonym, nie do zmierzenia, unermeßlich. — *Fig.* Świat pomierzyć · zwiedzić kraje, bereiſen. To królewska zabawa świat pomierzyć, żeby cudzym relacyom nie wierzyć. *Tward. Wł.* 144. — *Aliter:* Po drogach wiele trudności pomierzyli, i zasię je, nic nie sprawiwszy, nazad jadąc, przemierzyć muszą. *Kosz. Lor.* 101. ponieśli, pocierpieli, erleiden. — §. *Transl.* Pomierzyć kłótnią, pomiarkować, uśmierzyć, cf. ·pomirzyć; einen Streit beylegen, vergleichen, ausgleichen. Była różnica między książętami Szląskiemi, wszakże pomierzył to wszystko Kazimierz. *Biel.* 103. Łacnom się do tego nakłonił, abyśmy się pojednali, a na wieki między sobą pomierzyli, aby ona starodawna nasza przyjaźń ożyła. *Baz. Hst.* 527. Pan bóg zaś pojedna się a pomierzy z służebniki swoimi. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 7, 33. Warchoły, które się między bracią wszczynały, dziwną rostropnością swą pomierzył. *Baz. Hst.* 26, Ty, jak widzę, pomierzyłeś Amuratowe niezgody. *Baz. Sk.* 99. Jechał tam, aby, jeśliby się jakie odmiany wszczęły, które pospolicie przy obieraniu króla bywają, on je pomierzyć mógł. *ib.* 332. — §. Pomierzyć do czego, dokąd · zamierzyć, na cel brać, celować, hinzielen. Z drzeweczkiem nadobnie poigrać, do pierściónka, albo do czapeczki pomierzyć; bo ztąd krotofila i ćwiczenie urość ci może. *Rej. Zw.* 113.

w POMIECIE, *ob.* Pomiot. POMIEŚĆ, *ob.* Pomiatać.

POMIEŚCIĆ, *f.* pomieści *cz. dok.*; *Ross.* помѣстить, помѣщать, размѣстить, размѣщать, (помѣстье, помѣстьице dobro leżące, wieś, folwark; *Bosn.* pomistiti *movere*); miejscem opatrzyć, przyzwoite miejsce wyznaczyć, miejscem ogarnąć; placiren, Platz geben, beherbergen, Raum geben. Nie więcéj zapraszać gości, niżli ich wygodnie pomieścić można. *Kras. Pod.* 2, 58. Ja sobie tego w głowie pomieścić nie potrafię, jak.... *Teat.* 52. *d*, 89. nie ogarnywam myślą, nie pojmuję; ich kann's nicht faſſen, nicht begreifen. *POMIESTNY, a, e; (*Ross.* помѣстный posesyonat); partykularny, particulair. Pomiestne, to jest, partykularne cerkwie. *Smotr. Lam.* 179. Czytaliśmy ustawy wszystkich siedmiu powszechnych i pomiestnych między niemi synodów. *Smotr. El.* 34. Przyjmujemy święte sobory powszechne i pomiestne. *Sow.* 68. *Smotr. Apol.* 58. *Weryf. pr.* 62.

POMIESZAĆ, *f.* pomiesza *cz. dok.*; *Sorab.* 1. pomischu, pomischam; *Vind.* pomieſhati, permieſhati, samieſhati, ſmieſhati; *Bosn.* pomjesćjati, pomiscjati, miscjati; *Croat.* pomessávam; *Ross.* помѣшать, помѣшивать, помѣсить, побалтать, побалтывать; (помѣшать przeszkadzać); §. a) różne rzeczy z sobą zmieszać, pogmatwać; unter einander miſchen, vermiſchen. Wszystko jest pomieszane na tym świecie, złe i dobre. *Zab.* 5, 47. Gdzie oni, tam niebo z ziemią, ziemia z niebem pomieszane. *Birk. Exorb. E* 3 *b.* Pomieszałeś tu wszystko, jak groch z kapustą. *Pim. Kam.* 69. Inaczéj to będzie, pomieszam ja to, wywrócę na nice. *Cn. Ad.* 327. (do góry nogami). Polacy ze wszystkiemi narody obyczaje, ubiory i po części język ojczysty pomieszali. *Stryjk.* 107. Pomieszał wszystko, nogami wzgórę obrócił. *Cn. Ad.* 890. — Pomieszać komu koncepty, pomylić mu szyki, zbić go z jednochody. *Cn. Ad.* 893. einem das Concept verrücken, ihn aus dem Gleiſe bringen, den Plan vereiteln. — §. Na rozumie pomieszany. *Pilch. Sall.* 230. (waryat, verrückt; *Vind.* ſmieſhan, obnorjen, nespameten; *ob.* głowa mu się skaziła, w głowę zaszedł; cf. nie staje mu piątéj klepki, nie wszystkie doma). W twojéj głowie musiało się co pomieszać. *Teat.* 27, *c*, 42. (zwaryowałeś). Nagłe jakoweś nieszczęście pomieszało mu zmysły. *Teat.* 48, 74. Półgłówek, rozum mu się pomieszał. *Teat.* 55, 46. Pomieszanie zmysłów, waryacya, *Vind.* ſmieſhujava, obnorſtvu, nespamet; *Ross.* помѣшательство. — §. b) Pomieszać kogo, zmieszać, zatrwożyć, ambarasować; einen beſtürzt, confus, verwirt, irre machen. Cóż ci to, czegożeś tak pomieszany! *Teat.* 25, 114. Nie postrzegłem tego, bo jestem teraz cokolwiek pomieszany. *Boh. Kom.* 4, 198. Choć to pokrywa i nic niegada, jednakowoż znać po niéj, jak jest pomieszana. *Teat.* 19, 25. Niech to pomieszanie z twarzy twojéj ustąpi. *Teat.* 49. *c*, *A.* 2, — POMIESZANIE *adverb., confuse. Cn. Th.* unter einander, vermiſcht; *Boh.* wesměs; *Vind.* mieſama, ſmieſama, med ſebo, enu med to drugu, vmieſs, vſe na mieſs, enu med drugim; *Slav.* pomíshano. POMIESZANIEC, *Otw. Ow.* 481, *ob.* Mieszaniec. (*Croat.* pomessavecz *Itemperator*).

POMIESZKAĆ gdzie, *f.* pomieszka *neutr. dok.*; *Boh.* pomeškati; *Ross.* помѣшкать; §. a) pobyć gdzie, eine Weile verbleiben, ſich eine Zeitlang aufhalten. *Glicz. L* 2 *b.* Pomieszkanie · pobycie gdzie, pobyt, *commoratio brevis. Cn. Th.* 769. ein kurzer Aufenthalt. — §. b) Pomieszkanie, miejsce mieszkania, dom, stancye; der Wohnort, das Wohnhaus, die Wohnung; *Boh.* obydlj, obyt; *Slov.* přjbytek (*ob.* Przybytek), obydlj; *Vind.* prebivalſhe, prebivaliſhe, pohiſhtvu, pohistvo, prebivanje; *Croat.* prebivalische, dom, ztan, (cf. stancya); *Carn.* prebivalshe, stanuvanje; *Rag.* pribivalitiscte, stanje, stan; *Bosn.* pribivaliscte, losgiscte, stan, staniscte, kuchja; *Hung.* szállás, (*ob.* Szałas); *Ross.* жило, жилье, обиталище, обитание, жилище, храмина; *Eccl.* обитель, селитва, селище, своя, свояси, кровъ. Bardzo piękne pomieszkanie. Dużo tam ma pomieszkania. — §. c) Rozłączyć małżonków od pomieszkania i łóżka. *Tr.* żeby z sobą dłużéj nie mieszkali, von Tiſch und Bett ſcheiden. POMIESZEK, szku, *m.*, pomieszanie, die Vermiſchung. Nie sądził za poczciwe urodzone w niebytności mężów z pomieszku krwi lichéj plemię, Bolesław. *Nar. Hst.* 2, 437. POMIESZKALNOŚĆ, ści, *ż.*, lokalność, das Locale.

*POMIĘTNY, *ob.* Pomiąć. POMIĘTOSIĆ, *ob* Pomiąć, pognieść.

POMIETLISKO, a, *n.*, miejsce, gdzie śmieci, pomioty zmiatają, n. p. w kuchni, na ognisku, gdzie popioł zmiata-

ją; der Kehrichtort, der Ort, wo man alles zuſammen kehrt, auf dem Heerde in der Küche, wo man die Aſche zuſammen ſcharrt. Kotka w kuchni na pomietlisku leżąc, zapaliła sobie bok. *Haur. Sk.* 95. Ś. Kostka wszelki zakał świata miał w pomietlisku. *Chodk. Kost.* 39. w pogardzie, odrzucił je. — §. Brzydkie pomiotło, *qu. v.*

POMIGNĄĆ *cz. jednł.*, Pomigać *contin.*, miganiem poznaczyć, winkend bedeuten, wohin winken; *Ross.* поманнть, поманнвать, помавать; *Eccl.* помизати. Pomigający, *Ross.* помавательный, pomigacz; *Eccl.* помизатель.

POMIJAĆ. *ob.* Pominąć.

POMILCZEĆ, *f.* pomilczy *cz. dok.*; *Boh.* pomlčjti, pomlkowati; *Rag.* pomúcjatti; *Ross.* помолчать; czas niejaki przemilczeć, eine Zeitlang ſchweigen, etwas ſtill ſchweigen. Uczyniwszy w zgromadzeniu pomilczenie, czytano pismo ś. *W. Post. W.* 3, 86. POMILKNĄĆ, *f.* pomilknie *neutr. jednł.*, nach einander verſtummen. Pomilkli wszyscy.

POMILNE, ego, *subst. n.*, płat od mili, Meilengeld. Jeśli widz gdzie jedzie za kilka mil, tedy jemu płacić mają pomilnego, na milę po groszu. *Stat. Lit.* 133. Woźniowie mają nad przepis, jako pomilnego, tak inszych dochodów nie brać. *Vol. Leg.* 3, 113.

*POMIŁOWAĆ *med. dok.*; (*Boh.* pomilowati pokochać; *Vind.* pomiluvati = sprzyjać, pomiluvanje = sprzyjanie; *Rag.* pomillovati, smillovatise = zmiłować się; *Bosn.* pomillovati, gladiti *blandiri*; *Croat.* pomilujem *condoleo*, *adblandior*; *Ross. et Eccl.* помиловать, милую, помилую litować się, помиловатися zmiłować się, ulitować, помилованіе, омилованіе litość, miłosierdzie). Hospody pomiłuj, t. j. panie zmiłuj się. *Pim. Kam.* 106, *Eccl.* господи помилуй.

POMIMO, *ob.* Mimo. POMIMOWOLNY, a, e, POMIMOWOLNIE *adverb.*, nie dobrowolny, poniewolny, mimo własnéj woli i chęci, unwillführlich. Pomimowolnie każda rzecz przywodziła jéj na myśl kochanka. *Niemc. Król.* 1, 165. POMIMOWOLNOŚĆ, ści, *ż.*, die Unwillführlichkeit; *oppos.* dobrowolność, samowolność. POMINĄĆ, *f.* pominie *cz. jednł.*, Pomijać *niedok.*; *Boh.* pominauti; *Slov.* pominauti, pomigjm; mimo puścić, übergehen, umgehen, überhüpfen. Co przez miłość własną pomijali w sobie, ganili w królu. *Nar. Hst.* 2, 433. przeoczyć, przejrzeć.

*POMINEK, *ob.* Upominek; *Ross.* поминокъ. *POMINKI, *Ross.* поминки, przypominki, czytanie z ambony zmarłych parafianów, i modlitwy za nich, Ableſen der Todtenliſte, unter Gebet. Dać na przypominki. *X. Kam.* Pamiątki za umarłe, abo *pominki trzeciodniowe, dziewięciodniowe czynimy, także czterdziestodniowe i rokowe. *Smotr. Apol.* 147. *POMINALNY, a, e, od *pominków, Todtenfeyer-. Pominalne modlitwy za zmarłe w dni pominalne. *Smotr. Lam.* 173.

POMIOT, u, *m.*, pomiecenie, porzucenie, rzut, co się wyrzuca, pomiata, wymiata, brak; das Hinwerfen, der Hinwurf, der Wurf, der Auswurf. Piaszczyste w Liberyjskich puszczach wiatr pomioty rzuca. *Dmoch. Sąd.* 79. — *Abortio*, pomiot, porzucenie. *Mącz.* poronienie, das Verwerfen der Jungen. — *Aliter:* Pomiot, oszczenienie się; der Wurf, das Werfen der Hunde, das Ferkeln der Säue; *Ross.* помет. Pies dobrego pomiotu. *Jak. Baj.* 201. Patrzaj na tę zgrają świnków, Co tu córek, co tu synków, A wszystkie jednym pomiotem. *Kras. List.* 127. Rozkazał Bolesław żonom niewiernym szczenięta do piersi przysadzać, aby tak z uwieszonym psim pomiotem na hańbę chodziły. *Nar. Hst.* 437. Hundebrut. — §. Pomioty *excrementa*, *Ross.* помет. Żywot jego zgnił, i pomioty nie dołem, ale przez usta górą wyrzucał. *Birk. Exorb. G* 3 *b.* Zwierząt, co są mięsożrące, Pomioty, nadto na rolą są gorące. *Tom. Rol.* 40, (cf. gnój, nawóz). — *Tr.* Pomiot, wyrzutek, śmieci, brak ostatni; der Auswurf, Auskehrig. Gdy zagrzmi trąba i nieba wzruszy, Niech pomiot zbrodni, rozpacz truchleje. *Kniaź. Poez.* 1, 218. — §. W pomiecie u kogo być, w pomietle, w śmieciach, pod ławą, pogardzonym w kącie leżeć, gering geachtet und verworfen ſeyn. Szlachetne i nieszlachetne w jednym pomiecie byliśmy. *Pilch. Sall.* 40. POMIOTEK, tka, *m.*, martwe dziecię, porzutek. *Cn. Th.*, niedochodek, niedonoszony, niedoszły płód, poroniony płód, porończę, zaśniad, eine todte Leibesfrucht, eine zu frühe Frucht; *ob.* Niedonosek; *Sorab.* 1. pometank, netżasne żiwota pwód, *Rag.* izmétak, izmét; *Croat.* izmetëk, izmet, izvêrsëk; *Ross. et Eccl.* изверга, выкидышъ. POMIOTŁO, a, *n.*; *Boh.* pometlo; *Vind.* pometalu, metla; *Ross.* помело, помельцо, помелище; miotła piekarska, do chędożenia pieca chlebowego, der Backofenbeſen, Backofenwiſch. *Cn. Th.* — *Transl.* Kometa, pomiotło ogniste ku zachodowi roztrząsająca, *face ad occid. versa. Krom.* 529, cf. miotła, der Schweif des Kometen. — §. *Fig. tr.* Za pomiotło ja u niego, pociera mną kąty. *Cn. Ad.* 864. (pogardza mną, do ostatnich posług używa; er ſchätzt mich ſehr gering, zählt mich unter den Auswurf der Menſchheit, cf. pośmiat; *Rag.* smetlisete). Tam wzgarda ludu i pomiotło pospólstwa. *Sk. Kaz.* 102. Niech ja będę w pomietle, byle Chrystus był w sławie. *ib.* 21. Widzą się teraz w wzgardzie i w pomietle u króla i narodu. *Pol. Arg.* 345. Magistrat każdy u was w pomietlech. *Birk. o Exorb.* 10. Z tą pretensyą zostaniesz w pomietle. *Pot. Arg.* 315, (cf. na koszu). Cnotę masz w pomietle. *Wad.* 165. *Corn. Sen.* 566. *Wad. Dan.* 32. — §. Staje się wyuzdanéj namiętności igrzyskiem, i głupiéj żądzy pomiotem. *Stas. Num.* 1, 73. że nim miata, rzuca jak piłką, Fangeball. — Ów niewolnik, ostatnie ono pomiotło. *Pilch. Sen. gn.* 372. wyrzut ludzkości, brak, pomyje, smród, Auswurf der Menſchheit.

POMIRZYĆ *cz. dok.*, pogodzić, uśmierzyć, pojednać, cf. pomierzyć niezgody, ausgleichen, verſöhnen; *Croat.* pomirujem; *Dal.* umirivam; *Ross.* помирить, мирю, помирю. U jednych krwią, u drugich pomirzeniem słynie. *Sak. Persp.* 1 *b pr.* *POMIRZYCIEL, a, *m.*, pokojodawca, der Friedensſtifter; *Croat.* pomiritel, *f.* pomitritelica.

POMKLISTY, POMKŁY, a, e, pomykalny, dający się pomknąć, posunąć; *Rag.* pomicni, ſich hinſchieben laſſend, ſchiebbar, beweglich. Starzy przy burzeniu miast mieli wieże pomkliste z miejsca na miejsce. *Petr. Pol.* 2, 415. Prędko pomkłe sidło, które szybko zapada. *Włod. ob.* Pomek. POMKNĄĆ, pomknął, *pomkł, *f.* pomknie *cz. jednł.*,

Pomykać *niedok.*, *Boh.* postrčiti, popostrčiti, postrkowati; *Carn.* pomakniti, pomékam, (pomikam, pomikat = czesać len); *Vind.* pomekniti, pomikuvati; *Croat.* pomeknuti, pomeknújem; *Bosn.* pomaknuti, poskitnuti; *Ross.* подвинуть, (cf. помыкать кого посылать кого prędko, pchać go dokąd; помчать prędko powlec); posuwać, daléj ruszać, hin ſchieben, fort ſchieben, fort rücken. Chyżo woda pomyka od źrzódła. *Zab.* 13, 424. *Zabł.* Część się nieba pomyka, część się zmyka. *Pilch. Sen. list.* 3, 379. Mowa twoja aby się raczéj składnie pomykała, niżeli wylewała. *Pilch. Sen. list.* 308. Śmiałym się krokiem ku niemu pomyka bohatyr. *Zab.* 13, 268. Pomykać obóz. *Cn. Th.* Pomknął się zając, gdy się przed strzelcem z miejsca ruszył. *Rydel.* Pomykanie, pomknienie kogo na godność, *promotio. Cn. Th.* 770. die Beförderung. Sprawę daléj pomykać, apelować, ruszać; appelliren, den Proceß weiter fortführen. Odesławszy sprawę do radziec miast, już ztamtąd nikt sprawy nigdzie pomknąć nie może. *Krom.* 558. — §. Rozpisuję rok, pomykam roku, zwłóczę sprawę. *Cn. Th.* 930. den Termin weiter hinaus rücken. Pan pomknął czasu śmierci jego w niemocy jego. *Rej. Post. X x* 1. Żebyśmy czasu nie pomykali, ale téj godziny patrzyli, kiedy nam łaska boża świeci. *Gil. Post.* 195. — Pomknąć komu czego, przyczynić mu; hinzu thun, hinzu fügen. Czekał bóg żydom dosyć długo, i niemało im czasu ku pokucie pomknął. *W. Post. W.* 2, 167. Dla szczęśliwych posług, senat pomknął mu jeszcze daléj hetmaństwa. *Warg. Wal.* 151. Nalegali na króla, aby im prawa poprzysiągł; a wszakże król prosił ich, aby mu jeszcze do roku tego pomkli. *Biel.* 349. Niemasz żadnego kunsztu, ani takiéj w nim biegłości, iżby się daléj pomknąć nie mogła. *Pilch. Sen. list.* 3, 219. (do większéj doskonałości przyjść). — §. Pomykać się do czego = rzucać się do czego. *Cn. Th.* ſich über etwas hermachen, ſich an etwas machen.

POMLEĆ, *f.* pomiele *cz. dok.*, Pomielać *niedok.*, dosyć namleć, nach gerade genug malen, in der Mühle fertig machen.

POMŁÓCIĆ *cz. dok.*, Pomłacać *niedok.*, jedno po drugim, lub czas niejaki przemłócić, nach gerade hin dreſchen; *Boh.* pomlatiti; *Vind.* pomlatiti; *Bosn.* potlacciti, pocepati; *Ross.* помолотить, помолачивать.

POMŁODNIEĆ *nijak. dok.*, wciąż młodym się stawać, *ob.* Odmłodnieć, wieder verjüngen, jung werden; *Croat.* pomladújemsze; *Eccl.* помладѣти; *Ross.* помолодѣть. POMŁODZIĆ *cz. dok.*, wciąż odmłodzić, młodości ponabawiać, *Bosn.* pomladniti; *Vind.* pomladiti, omladiti, pomladitje; *Croat.* pomladújem; *Rag.* pomlâditi. POMŁODZICIEL, a, *m.*; (*Rag.* pomladitegl) = który pomładza, der Verjünger.

POMŁOSKI *plur.*; *Boh.* pomlsky, pamlsky; łakotki, Leckerbißchen. Milszy mi Chrystus, niż świata tego wszystkie pomłoski. *Bial. Post.* 124.

POMŁOTNY, a, e. POMŁOTNIE *adverb.*, teraz namłotny, w młóceniu obfite ziarno dający; ausgiebig im Dreſchen, ergiebig. Kazałeś We Pan już młócić? jestże zboże pomłotne? *Szumsk.* 145.

'POMŁOŻYĆ, [pomroczyć, *czesk.* pomlazeti se = mroczyć się 3]: n. p. Rękę do ust przytyka i oczy pomłoży. *Pot. Arg.* 741. może: pomrużyć.

POMNAŻAĆ, *ob.* Pomnożyć. POMNĘ, pomnie, *ob.* Pomiać.

POMNIEĆ, pomniał, - i, *cz. contin.*; *Boh.* pomnĕti; (*Sorab.* 1. pomenicz *pomienić, mianować; *Carn.* pomĕniti, pomenem *significare, consulere*; pomniti, pomnem, pominam *memini*; *Carn.* pomin, spomin *memoria*, pamięć; *Vind.* pomeniti, pomiénit, pomenem, spominit, spumlat, spumnat, spuminiti = pamiętać; spomin, spomenik *memoria* = pamięć; *Bosn.* pametiti, pantiti, spomegnivatse, spomenatise, pamet, spomena *memoria*; *Slav.* spomenaj; *Rag.* pominati, spominati, spomĕnuti, pomniti, pomgniti *curam habere*; *Dal.* pomniti *curare*; *Croat.* pomnim; *Ross.* помнить, помянуть, поминать, (помниться przypomnieć sobie, мниться, помниться zdawać się, мнить, помнить, мню mniemać); pamiętać, gedenken, im Gedächtniſſe behalten. Temu, co się oplótł w koło laski mojéj, przypatrz się dobrze wężu i uważ go prawie, abyś go pewnie pomniał; *ut cognoscere possis. Zebr. Ow.* 394. Pomni i zapomnieć nie może ojczyzna twoich prac. *Archel. ded.* Obrazę wszyscy długo pomniemy, a dobrodziejstwa wnet zapomniemy. *Cn. Ad.* 159. Pomnijcie na łuk Feba, strzelający z góry, Weźcie okup, nie przeczcie ojcu jego córy. *Dmoch. Il.* 3.

POMNIEJSZY, a, e, a) nieco mniejszy, etwas kleiner, geringer. Równy błogosławionym bóstwem ojcu swemu, Lecz według człowieczeństwa już pomniejszy jemu. *Groch. W.* 299. (b) Pomniejszy, *compar. adj.* pomny). POMNIEJSZYĆ, *f.* pomniejszy *cz. dok.*, Pomniejszać *niedok.*, mniejszemi poczynić, nach einander kleiner machen; *Sorab.* 1. pomenscham; *Vind.* pomenſhati, pomeniat, smenſhati, permenſhati; *Croat.* pomenssati, pomenssávam; (cf. *Bosn.* pomankati, ne stati docchi na magne). POMNIEJSZYCIEL, a, *m*, który co pomniejsza, der Verminderer; *Vind.* pomenſhavez.

POMNIK, a, *m.*; (*Croat.* pomnik *curator*; *Dal.* pomnik = komisarz; *Rag.* pomnik, *chi tien cura di qualche cosa, curator, f.* pomnitegliza, pômnik sirotinski = opiekun; *Carn.* pomenk *significatio*; *Vind.* spomin, spomenik, snamik, spominstvu, spomenifhtvu, spominski obras = pamiątka); = monument dla pamięci lub na pamiątkę wystawiony, pamiątka czego zachowana, wiekopomnia; ein Denkmal, Monument, Andenken. Dla zebrania pamiątek zgasłéj ojczyzny, szukaliśmy także Kopernika pomników. *N. Pam.* 20, 222. Oglądamy się na pomniki szanownéj starożytności. *Przyb. Pis.* 1.

POMNISZYĆ, *f.* pomniszy *cz. dok.*, na mnicha postrzydz, zum Mönche machen, einkleiden. Myśli się kiedy pomniszyć. *Pot. Pocz.* 109. — §. Pomniszyć wieprzki, maciory, *ob.* Mniszyć, omniszyć.

POMNOŻNY, a, e, pomnażający, powiększający, vergrößernd. Chciwość nienasycona, co zamiast źrzenicy, Śkło pomnożne na śrzodku głowy nosi. *Zab.* 12, 235. POMNOŻYĆ, *f.* pomnoży *cz. dok.*, Pomnażać *niedok.*; *Vind.* pomnoshiti, pogmerati, sarediti, mnogokratiti, veliku-

kratiti; *Rag.* uzmnaxâti, uzmnoxiti; *Croat.* pomnosujem, pomnosilszem; *Ross.* **помножить, помножать, умножить, умножать, сугубить, сугублять**; do mnogości przyczynić, w mnogości powiększyć; vermehren, vervielfältigen. Pomnażać kogo w czym, n. p. w bogactwach, *augere aliquem divitiis. Cn. Th.* bereichern mit etwas, an etwas reicher machen. — ℣. Panna począwszy duchem świętym, porodzić albo pomnożyć miała zbawiciela. *Żarn. Post.* 3, 673 *b.* wydać na świat, gebären. — Pomnożenie, *Croat.* povekshanye; *Ross.* **умножение**; *Eccl.* **уробзение** — ℣. Pomnażać się w czym, rozrastać; an etwas wachsen, zunehmen. Jezus się pomnażał w mądrości i w wzroście i w łasce u boga i u ludzi. *Sk. Kaz.* 38. Pomnażanie lat Chrystusowych. *Bial. Post.* 136. przybywanie, das Zunehmen. W naukach prędkie pomnożenie wziął. *Sk. Żyw.* 1, 93. (wzrost, postępek). Ci, którzy ćwiczeni bywają, w mądrości pomnożenie biorą. *Rej. Post. H* 1.

POMNOŻYCIEL, a, *m*, der Vermehrer. POMNOŻYCIELKA, i, *ź*, die Vermehrerinn; *Vind.* povezhavez, pogmeravez, sarednik; *Rag.* uzmnoxitegl, uzmnoxalaz, *fem.* uzmnoxitegliza, umnoxitegliza; *Ross. et Eccl.* **умножитель**.

POMNY, a, e, Pomniejszy *compar.*, (*distng.* pomniejszy *a* mniéj); (*Rag.* pomni, pomgniv, poman *providens*, *industrius*; *Slav.* pomljiv *diligens*; *Bosn.* pomgniv, poman *sedulus*); — ℣. a) *act.* pamiętający, denkend an etwas, eingedenk. Biskup, uczyniwszy mowę, iż pomniejszy bogu jest, niż ludziom, skazał heretyka. *Gorn. Dz.* 42. Niepomny, niepamiętający, niepamiętliwy. *Cn. Th.* 512. uneingedenk. Zamiłowanie nauk niepomnym mię i niedbałym o ciało uczyni. *Pilch. Sen. list.* 2, 373. Wyprowadza ich ztąd zgoła życia przeszłego niepomnych. *ib.* 288. — ℣. Niepomny, pamięci pozbawiający; vergessen machend, des Gedächtnisses beraubend. Smoka jak przeżegnał Ziół niepomnych sokami, a trzy razy przegnał Słowa sen zawodzące, sen czułe oczy zbiegł. *Zebr. Ow.* 165. (*sparsit lethaei gramine succi*). Konie Plutonowe po czarnym Erebie błądząc wolnym krokiem, Sycą się gnuśnéj Lety niepomnym potokiem. *Zab.* 15, 33 *Kniaź.* Kto się raz dotknie zdroju niepomnego, Próżen jest wszelkich trosk, i frasunku złego. *Kmit. Tr. B* 4. Zdrój niepomny, *Lethe. J. Kchan. Dz.* 111. niepamiętny zdrój. *J. Kchan. Dz.* 239. — ℣. b) *Pass.* Pamięci godny, co się pamięta; denkwürdig, dessen gedacht wird. Narody Kastylii okrutnemi pomne łupieztwami. *Przyb. Luz.* 241. Firlejów, których brzmią dzieje i pomne u nas zwycięstwa. *Kniaź. Poez.* 1, 141, (cf. wiekopomny). Niepomny, niepamiętny, pamiętnika niema, dawny. *Cn. Th.* 512. dessen nicht gedacht wird, ohne Andenken. Niepomne Chaos, co przed światem wprzody, Długo się tłukło z wszech rzeczy nieładem. *Zab.* 16, 305. *Zabł.* Lecz co to za trzask? co za grzmot niepomny? Rozdarł się obłok, padł piorun ogromny. *Zab.* 16, 308. jakiego nie pamiętają, bez równego mu, ohne gleichen. — ℣. Niepomny, którego nie wspominają, zapomniany; dessen man nicht gedenkt, erwähnt, vergessen. Jak wielu bohatyrów legło snem niepomnym, Nikt o nich nie pamięta; bo zawisna razem Śmierć tymże, co i kości, starła imię głazem. *Nar. Dz.* 3, 92.

POMOC, y, *ź.*; *Boh. et Slov.* pomoc, pomůcka; *Sorab.* 1. pomotz, pomocz; *Sorab.* 2. pomoz; *Carn.* pomozh, perpomozh; *Vind.* pomuzh, perpomuzh, napomuzh, pomuez, pomuezh; *Bosn.* pomocch; *Croat.* pomoch; *Dal.* pomoch; *Rag.* pomooch; *Ross.* **помога, помочь, подмога, подмоганіе, вспоможеніе, вспомоществованіе, спомоществованіе, благопоспѣшеніе, подспорье, приспорье, выручка, разстановка**; *Eccl.* **пособіе, пособьство**, пособствованіе, споборство, сборство; wspomożenie, wsparcie, posiłek, ratunek, die Hülfe. Hej Janie, Macieju, Michale, hej na pomoc, gwałtu! *Teat.* 30, 24, (zu Hülfe, rata). Wziąwszy pana boga na pomoc. *Kras. Pod.* 2, 146. ufając pomocy boskiéj, za pomocą boską, mit Gottes Hülfe. Dość dla serca pociechy być pomocą nieszczęśliwéj. *Teat.* 4. *b*, 24. (podporą, ratunkiem). Prosili Ruśniacy Bolesława o pomoc ludźmi przeciw Litwie. *Stryjk.* 276. o posiłki, Hülfstruppen. Pomoc wojenna, nazywa się mieczem. *Galat. Alf.* 319. Wielkie prace dla kościoła bożego na pomoc zbawienną poddanych swoich podejmowali. *Sk. Kaz.* 308. (na ratunek duszny). — *Prov.* Z pomocą rzéki płyną; *magnus ope minorum. Rys. Ad.* 78. (z strumyczków bywają strumienie). Nogi na pomoc wziąć. *Dambr.* 843. (nogi za pas wziąć, uciecknąć, drapnąć). — ℣. Na wielką chorobę różne pomocy. *Haur. Sk.* 585. ratunki, lekarstwa pomagające; Hülfsmittel, Heilmittel. (*Ross.* **помочи** paski dziecinne). — ℣. Pomoc, w gospodarstwie wiejskim, tłoka, szarwark, eine Art Frohndienste, Frohnhülfe. Gdy pomocy żynają, za dzień i za pomoc po dwojgu wychodzą. *Haur. Ek.* 72.

POMÓDZ, pomógł, *f.* pomoże *intr. dok.*, Pomagać *niedok.*; *Boh.* pomoct, pomahati, pomocy, spomocy, spomohl, spomahati; *Slov.* pomáhám; *Sorab.* 1. pomhacz, pomham, zpomožu; *Sorab.* 2. pommoz, pommogasch; *Carn.* pomozh, perpomozh, pomâgam; *Vind.* pomagat, perpomagati, napreipomagati, napreipelati, perpriduvati; *Croat.* pomochi, pomagati, pomásem, pomogelszem; *Dal.* pomochi; *Bosn.* pomocchi, pomagati; *Rag.* pomocchi, pomâgati, pomaagam; *Slav.* pomochi, pomagati; *Ross.* **помочь, помогать, подмочь, подмогать, помоществовать, вспомочь, вспомогать, вспомоществую, вспомогаю, благопоспѣшать, пособить, пособлять, пособствовать, упользовать**; *Eccl.* **подъутверждати, подъкрѣплити, помоществовати**; pomagać komu, pomoc mu dawać, wspomagać, wspierać go, einem helfen. Pomożmy sobie nawzajem. *Teat.* 17. *b*, 18. Kiedy dwaj dźwigać sobie wzajem pomagają, Jako jeden pożytek, jednę szkodę mają. *Pot. Jow.* 20. Drugim często pomoże, kto sam czego nie może. *Żegl. Ad.* 68, (cf. osła sama nie sieczę, a ostrzy). Komu bóg pomaga, ten wszystko przemaga. *Żegl. Ad.* 112. Tak mi panie boże pomoż, i jego ś. ewanielia. *Weresz. Reg.* 12. uroczyste stwierdzenie przysięgi, so wahr mir Gott helfe. Jam tego uczynku niewinien, tak mi boże pomoż, i wszyscy święci. *Szczerb. Sax.* 338. *et* 339. Pomaga bóg, *vel potius* Pomagaj bóg, *Russ.* Pomahaj, *vel* Pomaj boh, pomoż bóg, pomoż ci bóg, panie boże pomoż, szczęść boże, *salutatio*; hilf Gott, Glück zu, Glück auf! *Sekl. Math.* 28. *Teat.* 24, 99, *Eccl.*

радуйся, здравствуй. Przychodzi on, i rzecze: pomaga bóg, panie. *Rej. Wiz.* 96. — *Dicter.* I pomaga bóg nie dałbym za to. *Bielaw. Myśl. B* 2 *b.* nawet nie bóg zapłać, Gott bezahls, zahls Gott! — Pomaga komu co do czego, na co, przeciw czemu, służy, skutkuje; es hilft, dient, ist dienlich, behülflich. Heretykowi pomaga imię chrześciańskie, jako łysemu grzebień, ślepemu zwierciadło, głuchemu piszczek. *Birk. Exorb. E* 4 *b.* Nie pomoże, nie zawadzi. *Cn. Ad.* 638. Ani pomoże, ani zaszkodzi, barszczyk. *Urzęd.* 7. (*Slov.* to ani ne pohrize, ani ne pokuse; ni śmierdzi, ni pachnie). — Pomoże, by umarłemu kadzidło. *Rys. Ad.* 55. (łyżka po obiedzie, lekarstwo po śmierci). Rzadko cnota pomaga ludziom do bogactwa. *Teat.* 46. *b*, 13. — Pomagać ku czemu ▪ do czego pomagać, pomoc z siebie dawać, przykładać się, mithelfen zu etwas. Jako kto może, Niech ku pożytku dobra spólnego pomoże. *J. Kchan. Dz.* 250. — Pomagać komu czym, ratować go czym; mit etwas aushelfen, retten, unterstützen. Fałszem sobie pomagają, gdy prawdą nie mogą. *Sk. Dz.* 577. Jarosław zbity, ucieczką zdrowiu swojemu pomógł. *Stryjk.* 159. (ucieczką życie ocalił). Nigdy sobie nikt u niego ani zacnością, ani powinowactwem, jedno prawdą pomógł. *Sk. Żyw.* 1, 207. — Pomagać komu czego, dzielić z nim pracę etc., spólnikiem jego być; einem in einer Unternehmung beystehen, sein Gehülfe in etwas seyn. Nie widać było, którzyby mu tych jego zamysłów pomagali. *Warg. Wal.* 90. Prośby téj jego wszystek mu senat i dwór cesarski pomagał. *Sk. Żyw.* 429. sie unterstützten seine Bitte, nahmen Theil daran. Rozumieli Żydzi o Jezusie, jakoby on grzesznikom pomagał ich grzechów, a do ich się złości przymieszywał. *Sk. Kaz.* 295. — Elamitom dziwno było, aby miał kto z niemi mowy ▪pomóc ojczystéj. *Kchow. Roż.* 59. w ojczystéj mowie ich rozmawiać, rozprawiać; sich mit ihnen in ihrer Muttersprache unterhalten. Pomagać komu żywota, dzielić z nim sposób życia, towarzyszyć mu; mit einem leben, die Lebensart mit ihm theilen, mit ihm in Gemeinschaft seyn. Już miał towarzyszów kilku, którzy mu żywota pustelniczego pomagali, i zgodnie z nim mieszkali. *Sk. Żyw.* 1, 325. Nie chcesz-li mi takiego życia pomagać, nie chciej mi do niego przeszkadzać; a on drugi rzecze: nie odstąpię cię, wierny towarzyszu, a tegoć życia ▪pomóc chcę. *Sk. Żyw.* 1, 52. Pomagać komu kompanii, towarzystwa, einem Gesellschaft leisten; *Ross.* сотоварнществовать. Niemasz jak inaczéj, musi albo biesiady ▪pomoc, albo co takiego zmyślić. *Hrbst. Nauk. t.* 5. — §. Pomagać za kim, stać przy kim, popierać kogo; es mit jemanden halten, ihm beystehen, sich für ihn verwenden. Pan bóg za nami pomagać będzie, a sam potłumi nieprzyjaciela. *Papr. Ryc.* 110 Za nami życzliwe niebo pomaga, i za nas wojuje. *P. Kchan. Jer.* 194. Sędzia, żeby za swym przyjacielem nie pomagał. *Gorn. Wł. H* 4 *b.* Zawsze więcéj za tym, który krzywdę uczynił, niżeli któremu uczyniono, pomagają. *Star. Ref.* 143. ▪POMOCEŃSTWO, a, *n.*, pomoc, Hülfe. Bieży na nieprzyjaciela, z prawego skrzydła wziąwszy pomoceństwo. *Jabł. Buk. K* 3 *b.* posiłki: cf. *Vind.* pomuzhlivost, pomagajozhnost ▪ ▪pomocność. POMOCNICA, y, *ż.*, POMOCNICZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* pomocnice, spomocnice; *Sorab.* 1. pomocnica; *Vind.* pomozhniza, podajauka, postrieshniza; *Bosn.* pomocchniça; *Rag.* pomochnizza, pomozitegliza; *Croat.* pomòchnicza; *Ross.* помощница; pomagająca do czego, die Helferinn, Gehülfinn, Unterstützerinn. Bóg, bacząc, że nie dobrze być człeku samemu, stworzył mu pomocnicę. *Kanc. Gd.* 269. Ewa towarzyszka albo ▪pomocniczka, z żebra Adamowego wywiedziona. *Smotr. Lam.* 212. Żona ma być mężowi żywota towarzyszem, nabycia majętności pomocnicą. *Petr. Ek.* 70. Pomocnicą do szczęśliwego życia. *Modrz. Baz.* 127. Marya, ▪pomocniczka opuszczonych. *W. Post. W.* 3, 336. *Bardz. Luk.* 87. *Pieśn. Kat.* 11. 1 *Leop. Rom.* 16, 3. Stałość w przygodzie wielka pomocnica, Bo każda przez nię złomi się tesknica. *Rej. Zw.* 211 *b.* POMOCNICZY, a, e, pomagający, posiłkujący, posiłkowy, Hülfs ▪. Podania do innych główniejszych pomocnicze, *subsidiaria. Geom.* 2, 27. POMOCNIK, a, *m.*; *Boh.* pomocnjk, napomocnjk, spomocnjk; *Slov.* pomocnjk; *Sorab.* 1. pomocznik, pomoznik, mocnik; *Carn.* pomozhnik, perpomozhnik; *Vind.* pomozhnik, pomagavez, napreipelauz, podajauz, postrieshnik; *Croat.* pomòchnik; *Dal.* pomochnik; *Bosn.* pomocchnik; *Rag.* pomochnik, pomozitegl; *Ross.* помощникъ, вспомогатель, вспомоществователь, пособникъ, пособшикъ; *Eccl.* поспѣшникъ, пособникъ, помощникъ, содѣлованникъ, сдѣйственникъ, сдѣйствитель; pomagający komu, wspierający go; der Helfer, Gehülfe, Beyhelfer, Beystand, Unterstützer. Pomocnikami łupieżcy są ci, którzy pomagają pełnić żądzą drugiego, i choćby nic więcéj nie uczynili, jeno żeby się wiadomością albo gospodą do tego przymieszali, albo kradzionych rzeczy dział brali, tedy tak są winni, jako i złoczyńca. *Szczerb. Sax.* 156. Takich słów ledwoby ▪pod wiechą Bartek pomocnik do Magdy pomywaczki zażył. *Teat.* 24, 76. pomagacz, n. p. mularski, Handlanger. Pomocnik, pomocnica, noszą dla mularza na rusztowanie cegłę, wapno i t. d., i przy robocie są im do pomocy. *Magier. Mskr.* POMOCNY, a, e, POMOCNO *et* POMOCNIE *adverb.*; *Sorab.* 1. pomotzny; *Vind* pomuzhliu, pomagajozh, pomagliu, pomuzhen, dopomagliu, odpomagliu, napreipelatliu, napreipelazh, priden; *Carn.* perpomorn; *Rag.* pomochni; *Ross.* помощный, подможный, вспомогательный, пособивый, поспѣшительный; *Eccl.* помогательный; a) pomoc dający, pomagający; helfend, behülflich, Hülfe gewährend. Jedna ręka drugiéj pomocna. *Psalmod.* 86. (ręka rękę myje, noga wspiera nogę). Na tym świecie, na tej ziemi. Bądźmy sobie pomocnemi. *Jak. Baj.* 218. Wszechmocny panie przybądź nam pomocnie. *Teat.* 44. *b*, 84. (na pomoc, z pomocą, zu Hülfe). Choć ma dość wszystkiego, Ale cóż mu pomocno, gdyż jakby nie jego! *Prot Jał.* 29. na co mu się zda, was nützts ihm! — *Jurid.* Pomocna rzecz ▪ ważna, legalna wymowa, eine triftige Entschuldigung. Pomocne rzeczy, albo *legalia impedimenta*, cztery są, więzienie, choroba, pielgrzymowanie w cudzych ziemiach i wyprawa wojenna. *Szczerb. Sax.* 310. Nie stanąwszy przed sądem trzy razy, nie może się ratować, tylko przez wniesienie pomocnej

rzeczy, to jest, przyczyny słusznej, dla której nie stanął, *legale impedimentum. Sax. Porz.* 68. *Szczerb. Sax.* 77. *ib.* 310. — b) Za Piastów podatki w Polszcze nazywały się powszechnym nazwiskiem pomocne; *auxilium. Nar. Hst.* 6, 199. *et* 203. Hülfssteuer, Hülfsgelder, Hülfsabgaben. Skarb królewski za Piastów składał się z podatków pieniężnych, z dani w rzeczach, z posług abo służby, z lasów, z połowu ryb i bobrów; wszystkie te rodzaje dannicze nazywały się w starych przywilejach pomocne. *Nar. Hst.* 2, 258. — §. Pomocne, był to podatek w rzeczach lub pieniądzach, nieprzywiązany do czasu, lecz nakazywany, kiedy się tylko panującemu podobało. *Nar. Hst.* 4, 279. *et* 2, 86. To co nazywało się w Polszcze pomocne, miało w Litwie imię dziakła. *Czack. Pr.* 1, 66.

POMOCZYĆ, *ob.* Pomaczać.

POMODLIĆ się, *f.* pomodli się *recipr. dok.*, (cf. *Ross.* помолвить poślubować), czas niejaki przemodlić; *Bosn.* pomolitise; *Rag.* pomollitise, eine Zeitlang beten, nach einander hin beten, anbeten. Jehowo, tobie się kłaniać będą i tobie się pomodlą. *Budn. Jes.* 45, 14. Posiedźcie tu, aż ja pójdę tam, i pomodlę się. 1 *Leop. Math.* 26, 36.

POMOGRAN, *ob.* Pomagran.

POMODRZEĆ *nijak. dok.*, modrym się stać, blau werden; *Bosn.* pomodritti.

POMOKNĄĆ *nijak. jednil.*, w koło zamoknąć, nach gerade naß werden; *Ross.* помокнуть. POMOKRZYĆ, *f.* pomokrzy *cz. dok.*, poszczać, bepiſſen. *Tr.*, *Vind.* pomokriti, powilżyć, pomoczyć.

POMOR, *ob.* Pomorek.

POMORCZYK, *m.*; *Boh.* pomořan; *Bosn.* pomorac; *Rag.* primoraz, primoranin, pomoranaz, (pomoraz *nauta*); *Ross.* моряннъ; *Eccl.* морежитель, поморецъ; a) z pomorskiej lub przymorskiej krainy człowiek, koń, pies, i t. d. *Włod.*, ein Menſch, Pferd, Hund ꝛc., aus einem Küſtenlande her. *In specie* z Pomeranii, Pomorczyk, ein Pommer. *Stryjk. Gon. K* 3. — §. *Aliter:* Już weselsze nad zwyczaj światło Tytan miece, Puściwszy płomienistym pomorczykom lece. *Pot. Arg.* 823. koniom swoim morskim, co noc w morzu się ochynającym, die Sonnenroſſe tauchen ſich in die See, alſo Seetaucher. — b) *Botan.* Pomorczyk, ziele, *ob.* Sytka.

POMORDOWAĆ, *f.* pomorduje *cz. dok.*, — §. Pomordować, pozabijać, nach einander hin morden. Holofernes pomordował mieczem wszystkich, którzy mu się przeciwili. 1 *Leop. Jud.* 2, 16. (pobił. 3 *Leop.*). Siedmiu ich trucizną pomordował. *Zygr. Pap.* 13. — §. Mordując czyli katując zabić, zu Tode quälen. Synowie twoi jednym cięciem od sprawnéj poginą ręki katowskiéj, synowie zaś hetmańscy nie tak są pobici, jako raczéj pomordowani. *Siru. Qu.* 83. — §. Mocno pofatygować; *Ross.* потомить, ſehr ermüden. Żona i służebnica pomordowały się długą podróżą. *Teat.* 42. *d*, *d.* POMOREK, rku, *m.*, POMOR, u, *m.*, pomarlica, gdy trochę pomiera, początek abo koniec abo odnowienie moru, abo powietrza, przymorek. *Cn. Th.* eine Seuche, eine kleine Peſt. *Sorab.* 2. mretwa; *Carn.* pomor, (pomorstvu *clades*); *Vind.* pomor, pomoria, moria, kushna boliesen; *Croat.* pomòr, razbóy; *Rag.* pomòr, pomorènje, pomoornost; *Bosn.* pomor, pomorstvo; *Ross.* падежъ; (cf. pomucha). O powietrzu, zarazach i o pomorkach na ludzi. *Perz. Lek.* 250; osobliwie na bydło, trzody, daß Viehſterben. Kiedy owce, bydło, świnie o jednym czasie jedne po drugich choroba napada, nazywają gospodarze pomorkiem. *Wolszt.* 18. Srogi pomorek na bydło ujął kmieciom sposobność do uprawy roli. *Nar. Hst.* 5, 260.

POMORGOWAĆ *cz. dok.*, na morgi podzielić, Ackerland in Morgen eintheilen. Sejm Grodzieński 1568 r. rozkazał z dziesięciu włok pomorgowanych dać jednego jezdnego żołnierza. *Czack. Pr.* 219.

POMORKA, *ob.* Pomorszczyzna 2.

POMORSKI, a, ie, przymorski; *Boh.* pomořsky; *Carn.* premurske, permurske; *Rag.* pomorski; *Eccl.* поморный; *Ross.* поморскій, am Meere gelegen, Ufer-, Küſten-. Pioruny pomorskie, że na brzegach morskich rostą. *Syr.* 359. Abraham wierzy, że go bóg jak piasek pomorski rozszerzy. *Pot. Jow.* 2, 10. der Sand am Meere. Mieszkał Jezus w Kapernaum mieście pomorskim. 1 *Leop. Math.* 4, 13. Seeſtadt. Kraj blizki morza, ziemia pomorska.

POMORZE. *Sk. Dz.* 1115. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 109. *Gwagn.* 367. *Warg. Cez.* 101; *Bosn.* pomorje, primorje, mjesta blizu morra; *Rag.* pomorje, primorje; *Ross.* поморіе; 1) Küſtenland, Land am Seeufer. Pomorze, przestrzeń osuszonego lądu. *Śniad. Jeogr.* 229. — 2) *Nom. propr.* Pomorze, Pomorska kraina, POMORSTWO, a, *n.*, Pomerania *qu. v.*, Pommern. *Krom.* 189; *Boh.* Pomořj, Pomory. Komisarze do Węgier, Śląska i Pomorstwa. *Vol. Leg.* 3, 803. W Pomorzu. *Syr.* 946. — §. Pomorze Polskie, wojew. Pomorskie, *Pomerellia*, prowincya Pruska, graniczy na półn. z morzem Balt. *Dykc. Geogr.* 2, 299. Pommerellen. — Pomorski, Pommeriſch. POMORSZCZYZNA, a) wszystko co nad morzem, alles was am Meere iſt, Küſten-, wiatr Küſtenwind, Seewind, von der See her. Kiedy w tył pomorszczyzna wieje, Już Polak pełen jest dobrej nadzieje. *Klon. Fl. E* 1 *b*; *not.* „*encolpias, ventus, qui spirat ex sinu Venedico vel ex quovis alio sinu*". — b) Pomorszczyzna, pomorka, wiatr zwyczajnie deszcz przynoszący. *Ryd.*, Regenwind. POMORZANIN, a, *m.*, z Pomeranii rodowity, ein Pommer. *Krom.* 189. *ob.* Pomorczyk. POMORZANKA, i, *ż.*, kobieta z Pomeranii, die Pommerinn; *Sorab.* 1. Pomeriza.

POMORT, u, *m.*, piszczałka najgrubsza basem oddająca, sztort, z *Włosk.* bombare, der Baß-Pommer, der Brummer. Do dętych instrumentów należą pomorty, puzany, kornety i t. d. *Warg. Wal.* 306. Puzany, pomorty, szałamaje, i wszelakie wielkiego głosu piszczele. *Petr. Pol.* 2, 374. Pomorty a puzany, co wszystkich zagłuszą. *Rej. Wiz.* 16 *b.* Pomorty, jako chłopi, gdy się swarzą, jęczą. *Rej. Wiz.* 25 *b.* „*Vidi complures Varsaviae ingentis magnitudinis et inflari audivi Stephano rege Mosci legatum convivio excipiente*". *Cn. Th.*

POMORZYĆ, *f.* pomorzy *cz. dok.*; *Bosn.* pomoriti; *Croat.* pomoriti, pomarjam; *Vind.* pomoriti, pomorjati, pomorivati, vmoriti, vmorivati; (*Ross.* поморить głodem umorzyć); życia pozbawić, pozabijać, ums Leben bringen. Cze-

muście nas wywiedli na tę pustynią, żebyście oto wszystek gmin głodem pomorzyli? 1 *Leop. Exod.* 16, 3. Czemuś nam kazał wyjść z Egiptu, abyś nas pomorzył? *ib.* 17. Męże swoje trucizną zdradliwie pomorzyły. *Warg. Wal.* 42. Noc jedna wszystkich żyjących pomorzy, I grób za bożym rozkazem otworzy. *Chrośc. Job.* 130.

POMOŚCINA, y, *ż.*, most na ziemi leżący, nie na palach, jakie na miejscach sapowatych bywają. *Os. Żel.* 81. eine flach aufliegende Bretterbrücke, wie ein Fußboden. POMOŚCIĆ, -ił, -i, *cz. dok.*, pokładać tarcicami. *Cn. Th.*, mit Brettern belegen, bebrücken; (*Ross.* помостить, помащивать pobrukować, помостить rusztowanie robić). Pomoszczenie, pokładanie tarcicami; *Croat.* potablanje, das Bebrücken, Belegen mit Brettern. — *ż.* Pomoszczenie. POMOST, u, *m.*, POMOSTA, y, *ż.*, (*Cn. Th.*), pokład; (*Slav.* pomost; *Ross. et Eccl.* помостъ podłoga, мощение brukowanie, dylowanie); eine Bretterbebrückung, ein Bretterboden, Belegung mit Brettern, Fußboden, Unterlage. *Łęsk.* 91. Pomost w działobitni, podłoga z legarów i dylów, na której armata stoi. *Jak. Art.* 3, 309. Pomost pod końmi najlepszy jest bruk z drobnych polnych kamieni, abo ceglany. *Hipp.* 34. Położyć piasku na pomost z heblowanych deszczek zbity, i trochę ukośnie postawiony. *Torz.* 221. Po chrzcie wodę święconą pod pomost każe cerkiewny wylewać. *Pim. Kam.* 9. Już na wszystkich obrazach polizał pokosty, Podziurawił łysiną cerkiewne pomosty. *Nar. Dz.* 3, 118. (podłogi). Pomoszczenie albo ganek na powietrzu prawie wystawiono, u najwyższego budowania mocno go przykrępowawszy. *Kosz. Lor.* 105 *b.* — *ż. Transl.* Pomostem leżeć, pokosem, powałem, na pował, mostem, hingestreckt. Wichry walą odwieczne dęby, wraz z mdłym chrostem, Co wspaniale wprzód stało, to leży pomostem. *Dmoch. Szt. R.* 5. Codziennie śmierć rycerzów obala, pomostem. *Dmoch. Il.* 2, 199.

POMOSKWIĆ, *f.* pomoskwi *cz. dok.*, w Moskala obrócić, zum Ruſſen machen. Horacym mym pomoskwionym panów przywitałem. *Petr. Hor. praef.* NB. *Petrycy* tłumaczenie swoje choć Polskie, ale że w Moskiewskiej niewoli zrobione, dla tego niby to Moskiewskie zowie.

POMOTAĆ, *f.* pomota *cz. dok.*; *Boh.* pomotam; *Rag.* pomotatti; *Ross.* помотать, помативаю; zawikłać, pomierzwić, pogmatwać; verwirren, verfitzen, verwickeln, *propr. et fig.* Łokietka tak gęste trudności w jeden raz pomotały, że każdą z osobna wywikływając, zaledwie mógł wydołać. *Krom.* 327. Małpy łacno połapać, gdy się w postawionych bótach same pomatają. *Rej. Wiz.* 47 *b.* Oni się pomotali i padli; a my wstali. 1 *Leop. Ps.* 19, 9.

POMÓWIĆ, *f.* pomówi *cz. dok.*, Pomawiać *niedok.*; *Boh.* pomluwjti; *Carn.* pogovarjam, (*ob.* Gaworzyć); *Vind.* pogovoritiſe, pogovarjatiſe, pomarnuvatiſe; *Ross.* поговорить, поговаривать, (помолвить obiecać); 1 a) pogadać nieco z kim, eine Weile reden, ein wenig mit jemanden ſprechen. Pan Mazepski chce się z panem widzieć. R. Prosić go, muszę z nim pomówić. *Teat.* 24. *c*, 46. Pozwolisz mi, abym śmiał z tobą pomówić. *Teat.* 37, 38. Tylko z nim kilka słów pomówię. *Tr.* — b) Pomawiać po kim, *loquentem imitari*, *per jocum*, podrzeźniać. *Cn. Th.* jemandes Sprache nachmachen, ihm nachſpotten im Reden. — *ż.* Pomówić, opowiedzieć, osobliwie niegruntownie, wieścić, wieść roznosić; erzählen, beſonders vom Hörenſagen, ohne Grund. Pierzchali do Litwy, a pomówili, żeby król Polski i z Witołtem, i z wszystkimi był porażon. *Biel. Św.* 232. Król Władysław w lesie słowika słuchał do północy; doktorowie pomówili, by przeziąbł. *Biel. Św.* 237. rozgłosili, lub też osądzili. — 2) Pomawiać kogo o co; *Boh.* pomlauwati; *Slov.* pomluwám; *Ross.* порицать, пореку, порещи; obmawiać go, posądzić, zadawać mu co sromotnego; einem etwas Böſes nachreden, einen bereden, beſchuldigen. Kucharz obaczył, iż mu pieczenią wzięto, jął obu pomawiać. *Ezop.* 21. Bez wstydu, i krom bojaźni bożej was pomawiają. *Smotr. Lam.* 29. Ten jest największy szczęścia przeciwnego ciężar, gdy o jaki strapionych ludzi pomówią kryminał. *Bardz. Boet.* 17. Nikogo nie pomawiaj, czego nie dowiedziesz. *Budn. Apopht.* 10. Nie trzeba nikogo pomawiać niewinnie. *Teat.* 7, 100. Wyznał się winowajca, i pomówił drugiego, ale się ten do tego nie przyznał. *Sk. Dz.* 562. Pokaże-li się niewinność obwinionego, tedy ten, kto takowego pomówił, sam tej winie podlega. *Stat. Lit.* 5. Żwawy napaśnik obrotnego łgarza, Wilk niegdyś lisa o kradzież pomówił. *Kniaź. Poez.* 3, 129. *Birk. Exorb. H* 3 *b.* POMOWA, y, *ż.*, POMÓWKA, i, *ż.*, *dem.*, POMÓWISKO, a, *n*, *indignat.*, zadanie komu czego, obmowa; *Boh.* pomluwa, *Slov.* pomluwánj; *Vind.* pogovor, pogovorjenje, pomarinj, popomnanje, prepomlanje, opraulanje; *Ross.* обносъ, (помолвка umowa, ugoda, zrękowiny; поговорка rozmówka, pogłoska, wieść, sentencya); üble Nachrede, Beſchuldigung, Schuldgebung. Bez uwagi na pomowę ciemnych gadułów. *Pam. W.* 3, 338. Teraz osierociała, (taka Jowiszowa wola była) zostaję. Na cóż ta pomowa? na co ten grzech na Jowisza kładę. *Ustrz. Troi.* 44. Na pomowę świadka jednego, nikt nie ma być tracon. *Radz. Deut.* 17, 6. *Stryjk.* 526. Jeśliby pozwany potwarnie był odniesion, oskarżyciel za pomowisko gardło traci. *Stat. Lit.* 6. *Smotr. Lam.* 87. Pomimo wszelkiej ostrożności, nie uszedłem przecież pomowy. *Xiądz.* 93. POMÓWICIEL, a, *m.*, obmowca, potwarca, posądziciel; der Nachreder, Verläumder; *Slov.* pomľuwač.

1. POMPA, *ż.*; *Ital.* pompa; *Gall.* pompe; *Angl. et Svec.* pomp; *Finland.* pampu; *Hisp.* bomba; *Boh.* pumpa, żumpa; *Germ.* die Pumpe; wodociąg, cf. studnia, die Waſſerpumpe; *Slov.* nástrog, kterym wodu táhnau; *Sorab.* 1. *et* 2. plumpa; *Vind.* pumpa, pumba, naliuniza, vodosajemniza; *Ross.* насосъ, насосецъ (cf. nassać), шатунъ, (пумпа funtowa skóra). Pompa pospolita składa się z rury, jednym końcem w wodzie zanurzonym, z klapy, z stępla, etc. *Hub. Wst.* 206. *Os. Fiz.* 323. *Kluk. Rośl.* 2, 163. *Świtk. Bud.* 344, (cf. studnia). Pompa powietrzna, *antlia pneumatica. Hub. Wst.* 209. powietrzociąg, die Luftpumpe.

2. POMPA, y, *ż.*, z *Łac.*, wystawność, pokazowanie się, wielmożność. *Sk. Żyw.* 2, 40. der Pomp, die Pracht, das Aufſehen; *Boh.* pjch, (cf. pycha); *Vind.* pompanaſhtvu, prangovanstvu, pompa, velka naprava, kasanje smoshno-

sti velikoſhe, gospodaſhni sprevod; *Rag.* vrés, hvasta; *Ross.* щапство, щаство, щапленіе, щегольство, велелѣпіе, великолѣпіе. Na stroje, na pachołki, na poszosne, na zbytki, nakłady wielkie czynią, pompę swoję kosztem rozmaitym ukazują. *Dambr.* 513. Pompy dziwne pogańskie stroimy. *Hrbst. Nauk. E* 7 *b.* Pompa i pycha rycerstwa jego. 1 *Leop. Jer.* 47, 3. Azya pompy pełna. *Suszyc. Pieśn.* 3, *H* 4. Podnoszą się w pychę z podziwną ona nadętą pompą. *Gorn. Dw.* 324. *Falib. Q.* Szacowniejsze jest, co sama natura dała, niżeli pompa odeta jak pęcherz. *Mon.* 76, 84. POMPATYCZNY, POMPASTY, a, e, POMPATYCZNIE *adverb.*, wystawny, pompenß, prunfenb; *Ross.* щапливый, велелѣпный, великолѣпный. Pyszny a pompasty człowiek. *Hrbst. Nauk. d* 8. Mędryk nudzi tylko pompatycznemi swemi andronami. *Zab.* 5, 102. Pompatyczna do herbownego klejnotu aluzya. *Mon.* 65, 302.

POMPIARZ, a, *m.*, rurmistrz pompowy, rzemieślnik od pomp; der Röhrenmeiſter, Pumpenmeiſter. Przybyli pompiarze dla naprawienia szkody w studniach. *N. Pam.* 3, 276.

POMPOWAĆ, -ał, -uje *cz. contin.*, za pomocą pompy dobywać, pumpen; (*Boh.* žumpowati; *Vind.* pompati, vunvlezhi, vunpoteguvati). Narzędzie do pompowania. *Czerw.* 26. Bieżcie co tchu, pompować wodę z okrętu. *Przyb. Luz.* 191.

POMROCZNY, PAMROCZNY, a, e, — ie *adverb.*; *Ross.* помраченный; ciemno zachmurzony, zaćmiony, paciepny; dunkel, umwölkt, verfinſtert, verdunkelt. Pomroczne dni. *Fur. Uw. E* 2. Noc pomroczna. *Teat.* 49. *b*, 76. Pamroczne wieczora zmierzchnienie. *Przyb. Milt.* 297. POMROCZYĆ *cz. niedok.*, pomrocznym uczynić, zacimić; finſter überziehen, verdunkeln, verfinſtern; *Vind.* pomrazhiti; *Croat.* pomrakújem; *Bosn.* pomrricjati, potamniti; *Rag.* pomarcjatti; *Ross.* помрачить, помрачать. POMROK, PAMROK, u, *m.*, PAMROKA, i, *ż.*, mrok, ciemność; *Carn.* pumrák; *Rag.* pomraka, pomarka; *Bosn.* pomrrika, Dunkelheit, Düſterheit. Noc pomrokiem swym wóz słoneczny zasępiła. *Zab.* 15, 15. *Kniaź.* Zmienny księżyc, co dzisiaj ciemnym pomrokiem nudzi, Jutro blask dumny rozświeca. *Zab.* 12, 29. *Kniaź.* Przyszłość ciemnym bóg przed ludźmi zasłonił pomrokiem. *Hor.* 2, 194. *Kniaź.* Zawikłanie mowy zaćmiło sens, i niby pomroką pokryło. *Pir. Wym.* 233. Pamrok nocy gruby. *Przyb. Luz.* 125. Bezdennéj przepaści pamroki. *Przyb. Milt.* 49.

POMROWIE, PAMROWIE, ia, *n.*, robactwo, z którego na wiosnę stają się chrząszcze. *Kluk. Rośl.* 3, 204. Brachwürmer. Także ślimaki nagie poziemne od niektórych pomrówie zwane. *ib.* 4, 495. nackte Erdſchnecken. Na wędę pamrowia na karmią nastroża. *Cresc.* 647. [*ob.* Padry 2].

POMRÓZ, u, *m.*, mały mrozek, przymrozek, ein kleiner Froſt, *transl.* wstręt z trzęsieniem się, daß Schaudern, kalter Schauder. Gdy zagrzmi trąba, choć honor (bohatyra) zagrzéwa, Pomróz go jednak na wstępie porywa. *Kniaź. Poez.* 3, 147. POMRÓZIĆ, *f.* pomrozi *cz. dok.*, Pomrażać *niedok.*; *Ross.* поморозить; mrozem przenikać, frieren machen, mit Froſt durchdringen. Gdy ich lód przez czas pewny w około pomraża.... *Przyb. Milt.* 55. — *Fig.* Wspaniałych zmysłów szwank w nim nie pomrozi. *Chrośc. Luk.* 232. (nie ostudzi).

POMRUGLIWY, a, e, — ie *adverb.*, mrużny, blinzelnd. Oko wypukłe pomrugliwe znaczy serce bojaźliwe. *Comp. Med.* 698. POMRUGNĄĆ *cz. jednt.*, Pomrugać *contin.*, Pomrugiwać *częstl.*, mruganiem poznaczać, zuwinken mit den Augen, hinwinken. Pomrugiwali na siebie. *Mon.* 70, 245. Który pomruga okiem, stroi złości. 1 *Leop. Syr.* 27, 25. Zbieglec mówi ustami przewrotnemi, pomruga oczyma, zaciera nogą, palcem mówi. 1 *Leop. Prov.* 6, 12.

POMRUK, u, *m.*, mruk, mruczenie, daß Brummen, Gnurren. Słyszeli jego pomruk z dala. *Przyb. Ab.* 17. POMRUKNĄĆ, *f.* pomruknie *intr. jednt.*, Pomrukiwać *frequ.*; *Ross.* побрюзжать; czas niejaki mruczeć, nach einander murren, gnurren, murmeln. Jasny i wolny strumieniu Pomrukiwaj memu brzmieniu. *Kniaź. Poez.* 1, 116. mrucząc akompaniuj, wtoruj, begleite murmelnd meinen Geſang. POMRUKLIWY, a, e, — ie *adverb.*, nieco mrukliwy, ein wenig brummiſch, gnurrig. Pomrukliwych obmowców uniknąć posądzenia. *Mon.* 70, 304.

POMRUŻYĆ, *f.* pomruży *cz. dok.*, jedno oko po drugim zamrużyć, (die Augen) nach einander zumachen, die Augendeckel ſchließen. Oczy pomrużyła. *Tward. Daf.* 52. Pomrużony *Eccl.* помжаренный.

POMRZEĆ *med. dok.*, Pomierać *contin.*, Pomrzewać *częstl.*, (cf. pomrzewa gdzie *imperson.*), jedno po drugim zamrzeć, nach gerade hin ſterben, abſterben; *Boh.* pomřjti, pomřel, pomru; *Carn.* pomreti, pomerjém; *Vind.* povmreti, povmirati, odmreti; *Croat.* pomíram; *Ross.* помереть, помру; *Eccl.* помираю. Wąż mię zwiódł, on że nie pomrzewa [*dual.* 2], Za pewne twierdził; jam go usłuchała. *Odym. Św. B* 3.

POMŚCIĆ się, *f.* pomści się *recipr. dok.*; *Boh.* pomstiti; *Ross.* выместить, вымещать, отмстить, отмщать, отмщевать; zemścić się, ſich rächen. Miło się pomścić; pomsta smaczna rzecz. *Cn. Ad.* 892. Pomściliśmy się tego. *Biel. S. M. C* 2. Pomścił się nad nieprzyjacielem. *Tr.* Matatyasz ołtarz pogański zburzył, i pomścił się zelżywości zakonu. 3 *Leop.* 1 *Mach.* 2, 25. (rozżalił się zawisną miłością zakonu. 1 *Leop.*). POMŚCICIEL, a, *m.*, mściciel, der Rächer; *Ross.* отмститель, отместникъ. Pomściciel krwi. *Budn. Joz.* 20, 5. der Bluträcher. POMŚCICIELKA, i, *ż.*, die Rächerinn; *Ross.* отмстительница. POMSTA, y, *ż.*; *Boh.* pomsta; *Sorab.* 1. racha; *Vind.* mashovanje, mashovanje; *Rag.* ósveta; *Croat.* fantenye; *Ross.* мщеніе, месть, отместіе, отмщеніе; mszczenie, zemsta, die Rache. Pomsta i na chromym dejedzie. *Cn. Ad.* 892. (kara nie minie). *Kchow.* 136. Pomsta, niecudna rzecz. *Cn. Ad.* 892. (*Slov.* Pomsta človéka na mnoho nése, pomsta człowieka do wielu unosi). Za to odnieśli pomstę od niego. *Rej. Post. R r* 5. (karę, ukaranie). Jakie się srogie pomsty i nad królem i nad królestwy o łzy ludzkie dziewały! *Rej. Zw.* 43. (kary, klęski: Strafen, Strafgerichte). Pomsta nie tuczy. *Pot. Arg.* 121. Rzecz, którąby pomsty krwi potrzebowała, królowi zachowana być ma. *Herb. Stat.* 581. kara śmierci, Blutrache. — 2.

Pójdź sobie do pomsty! *Teat.* 22. *b*, 103; do dyaska, do kata, geh zum Henker, *ad malam crucem.*

POMSZYĆ się, *f.* pomszy się *recipr. dok.*, pokudłać się, najeżyć się jak mech; moſig werden, zaſerig werden. Ta materyjka bardzo się pomszyła, t. j. barwa na niéj powstała. *X. Kam.* Charonowi was siwy z brodą wielką pomszył się. *A. Kchan.* 156.

POMUCHA, y, *ż.*, Pomucha padła na bydło, zaraza; gdy bydło zdycha, odchodzi. *Ryd.* pomarlica, pomorek; eine Viehſeuche, Seuche. — *Fig. transl.* Taka pomucha padła na nasze nieporządne miasto, Kto dłuższy z dzieżą bierze starszemu ciasto. *Zab.* 15, 247. Dziś na wszystek świat ta pomucha padła, Że choćby serce na łańcuchu wodzić, Byle prywacie małżeństwem dogodzić. *Pot. Syl.* 492. By był Antyoch rady słuchał dawniej, Nigdyby ta nań nie spadła pomucha. *Pot. Syl.* 421. — §. Pomuchem uciekać, co tchu, in vollen Athem. Jego ustraszona duchem, Uciekła z pola precz orda pomuchem. *Suszyc. Pieśn.* 3, *L* 3.

POMUCHLA, i, *ż.*, tak w Prusiech zowią rybę Dorsz, *qu. v.*, Dorſch, Pomochel, ein Fiſch in der Oſtſee. *Wiel. Kuch.* 423.

POMULIĆ, *f.* pomuli *cz. dok.*, Pomulać *niedok.*, mułem abo błotem pokalać, mit Schlamm und Koth beſudeln, beſchlammen. *Tr.*

POMURNY, a, e, przymurny, po murach będący, auf Mauern befindlich, Mauer-. Pomurne ziele, pościenne ziele, *parietaria*, rośnie na gruzach, rozwalinach i starych murach, Glaskraut, Mauerkraut. *Syr.* 855. *Urzęd.* 238. *Kluk. Rośl.* 2, 245. *Krup.* 5, 144; *Sorab.* 1. nócž ha dżen; *Croat.* schiricza; *Rag.* drjénak, zrikvina; *Bosn.* drjenàk, çrriquina, çarquina, schjereniça; *Eccl.* рябъ.

POMURZYĆ *cz. dok.*, z wierzchu umurzyć, poczernić, nach einander hin ſchwarz machen. Pomurzony. *Chodk. Kost.* 2.

POMUSIĆ, *f.* pomusi *cz. dok.*, Pomuszać *niedok.*, przymuszać, poniewalać, zu etwas nöthigen, zwingen; *Boh.* pobjzým, pobjžeti, pobjdnauti; *Carn.* posileti; *Vind.* pofiliti, obfiliti, pomurati; *Ross.* понудить, понуждать. Który się bez przyczyny gruntownej wzbrania opieki, karą pieniężną, a nawet aresztem pomuszony być ma. *Gal. Cyw.* 1, 83. POMUSICIEL; *Ross.* понудитель.

POMUSNĄĆ, *f.* pomusnie *et* pomuszcze *cz. jedntl.*, Pomuskać *niedok.*, Pomuskawać, Pomuskiwać *frequ.*, pomuskuje *pr. contin.*, trochę z lekka pogłaskać, pomazać; leicht überſtreichen, beſtreichen; (*Rag.* pomûsti, omûsti, izmûsti; *Croat.* pomuzivam; *Bosn.* pomusti, musti - *Lat.* mulgere, *ob.* Doić). Podługowatą brodę pomuskiwał; *caesariem deduxit. Zebr. Ow.* Skoro czarownica laską wierzchów naszych włosów pomusnęła.... *Otw. Ow.* 568. Powyjmuje się chléb z pieca, i dla zarumienienia pomuszcze się po wierzchu piwem. *Kluk. Rośl.* 3, 263. Chléb stary, pomuśniony piwem, i w piec wsadzony, odświeża się. *Kluk. Rośl.* 3, 277. To wyrównywanym skrzydłem pomuśnie przepaści, To znow nagle wybuja przez zwinne podskoki. *Przyb. Milt.* 56. Nie zburzy dzieła tego czas potomny, Chocia żartkiemi skrzydły go pomuska. *Hor.* 2, 200. *Nar.* Pomuskuję abo potynkuję wapnem. *Mącz.* — *Fig.* Pomuskany, upiększony człowiek. *Mącz.* geſchniegelt. Pomuskana postawa. *ib.* — *Sublinere os*, oszukać, zdradzić, miasto skosztowania pomusnąć komu po gębie. *Mącz.* einen äffen. — §. Musi ostrze pisać na fałszerze, bo próżno pomuskawać. *Gil. Post.* 177. w bawełnę lub w jedwab' obwijać, koło płotu chodzić, pochlebiać; ſchonen, ſchonend behandeln.

*POMY - pójdźmy, *ob.* Pójść.

POMYĆ, *f.* pomyje *cz. dok.*, Pomywać *niedok.*; *Vind.* pomivat; *Ross.* помыть, помывать; jedno po drugim wymyć, obmyć, nach einander auswaſchen. Pomyj kieliszki. *Teat.* 52. *c*, 16. popłócz. POMYDLIĆ *cz. dok.*, wciąż omydlić, beſeifen, nach einandern einſeifen; *Vind.* poſhefati; *Ross.* помылить. POMYJE *plur.*; *Boh.* pomyge, špina; *Slov.* špinta, pomyge; *Vind.* pominje, pomivalu; *Carn.* pomye; *Dal.* pomia; *Croat.* pomiva, operina; *Ross.* помои; (помылки, обмылки mydliny); *Eccl.* помывки, помои; wylewy od pomywania, das Spülicht. Jagiełłę, gdy się w Toruniu po mieście przejeżdżał, kucharka wszystkiego pomyjami plugawemi z kamienicy zlała. *Stryjk.* 485. — §. *In singulari non usurpatur, nisi translate, ut cum improbo vel vili homini dicunt.*: o smrodzie! *Cn. Th.* plugawcze, gnojku; Oeſterr. o du Miſtvieh, du Schweinhund. POMYJOWY, a, e; *Boh.* pomegný; *Ross.* помойный; od pomyj, Spül-. Naczynie pomyjowe. POMYJNIK, POMYJAK, a, *m.*, a) statek od pomyj. *Cn. Th.* 770. narzędzie do pomywania naczyń kuchennych; *Vind.* pomynk, pominjak; *Ross.* помойникъ, das Spülfaß. — b) Stek domowy. *ib.* der Gußſtein. Odbyt kuchenny, pomyjnik wypuszczony za dom. *Cn. Th., Sorab.* 1. zpužčeno.

POMYK, *ob.* Pomek. POMYKAĆ, *ob.* Pomknąć. POMYKALNY, a, e, — ie *adverb.*, pomkły, pomklisty, mogący być pomkniętym, ſchiebbar. *Solsk. Arch.* 189. *Rog. Doś.* 3, 50.

POMYŁKA, i, *ż.*; *Sorab.* 1. pomulka, zmulka; omyłka, der Irrthum, der Fehler, das Verſehen. Pomyłki i zwłoki szkodliwe. *Ust. Konst.* 2, 100. *Urs. Gr.* 132. Insza jest pomyłka w literze, insza różność w samych rzeczach. *Smotr. Lam.* 61. POMYLIĆ, *f.* pomyli *cz. dok.*, Pomylać *niedok.*, pomieszać, verwirren, in Unordnung bringen. Pomylono mu szyki. *Cn. Ad.* 893. pomieszano koncepty, inszą mu zagrano; man hat ihm das Concept verrückt. Pomylić się, oszukać się; ſich irren, ſich betrügen. On się pomylił na tym człowieku. *Boh. Kom.* 4, 98. — *§. Abyśmy nie rozpuszczali języka ku prędkiemu mówieniu poniekąd, jedno z małym a z niejakiem *pomyłkawaniem, a z rozmysłem. *Eraz. Jez. D d* 8 *b.* może: powątpiewanie, wahanie się.

POMYSŁ, u, *m.*; *Vind.* pomiſlik, pomiſlenje, povanzhanje, spomenik; *Eccl.* помыслъ, воумлѣние; myśl przypadająca komu, zamysł, koncept; ein zufälliger Gedanke, Einfall. O śmierci, gdy ani bywa W pamięci naszéj pomysł, na ten czas przybywa. *Kulig. Her.* 282. Pomysł to był wielki a prawie przystojny mocy Alexandra Wielkiego. *Gorn. Dw.* 381. Przyjął na się ciało nieśmiertelne,

Prędkie nad pomysł, jasne i subtelne. *Odym. Św.* 2, *L l* 2. POMYSLIĆ, *f.* pomyśli *cz. dok.*, Pomyślać *niedok.*, *Pomyślawać *frequ.*; *Boh.* pomysliti, posauditi sy, (cf. posądzić); *Sorab.* 1. pomyſliu, pomyſlim, pomyſlicz; *Carn.* pomishlujem; *Vind.* pomiſhliti, pomiſhluvati, spomìſlit, poumlati, napoumiti, napoſhinjati; *Croat.* pomisslyujem; *Rag. et Bosn.* pomisliti; *Dal.* pomissliti; *Slav.* promisliti; *Ross.* помыслить, помышлять, обмыслить, обмышлять, одуматься, одумываться, погадать, обдумать, обдумывать, смекнуть, смекать; *Eccl.* спомышляю, воумити, поглоумити са, поглумаюся, расуждать, размышлати, подумать съ собою, воумить; o czym pomyślać, coby, jakoby etc., myślą się zastanawiać; nachdenken, nachſinnen. Trzeba naprzód umieć dobrze pomyślić, ażeby dobrze napisać. *Gol. Wym.* 233. Pomyślawał, komuby to dzieło ofiarować miał. *Wys. Kat. praef.* Naprzykład, pomyślmy sobie o człowieku dzikim. *Bals. Niedz.* 1, 352. wystawmy sobie w myśli, ihn uns vorſtellen und über ihn nachdenken. Ginę w moich domysłach, nie sto razy pomyślam sobie, może to wszystko igraszka. *Teat.* 11. *b*, 70. — §. Pomyślić o kim, staranie mieć koło kogo, nie zapomnieć go, brać go na siebie, für einen ſorgen. Oddaj mi go, ja pomyślę o nim. *Teat.* 13, 58. — §. Pomyślić co, w myśli przed się wziąć, umyślić; etwas zu thun gedenken, an etwas denken. Pomyślacie o takiej reformacyi, któréj jeszcze słońce nie widziało. *Birk. Sk. C b.* — §. Pomyślić do czego, ku czemu, w myśli dążyć do czego; in Gedanken nach etwas trachten, mit ſeinen Gedanken einer Sache nachhängen. Na ojczyznę swą patrząc, ku niéj pomyślają, Do niej z niewoli wyjścia, w niej żyć pożadają. *Paszk. Dz.* 53. — §. Pomyślać do czego, *in malam partem fere usurpatur*, *ut* pomyślał do mieszka, pomyślałem do noża, do ruśnicy, *subibat mihi caedem patrare. Cn. Th.* domyślić się robić co, den Einfall haben etwas zu thun, auf den Gedanken zu etwas kommen. — §. Pomyślić o czym, o kim, do myśli przypuścić, spodziewać się; ſich in Gedanken kommen laſſen, vermuthen, hoffen. Ah godny pan, zacny pan, w tym zepsutym wieku, Ktoby mógł był pomyślić o takim człowieku. *Treb. S. M.* 80. — *§. Niepomyślona wdzięczność. *Sk. Kaz.* 6. nie do objęcia myślą, niepojęta, lub też niespodziewana. POMYŚLNOŚĆ, ści, *ź.*, *a) zdolność myślenia; *Vind.* pomiſlenost, prevanzhlivost, pomiſlivost, premiſlivost; die Kraft zu denken, Denkraft, (cf. zmyślność). Pomyślności zwierzęta nie mają. *Tr.* — b) Pomyślność, podługmyślność, zdarzanie wedle myśli, życzenia; die Erwünſchtheit, erwünſchter Fortgang, guter Erfolg. Cnota od człowieka zawisła; pomyślność od przeznaczenia. *Gaz. Nar.* 2, 31. Spełnić kielich pomyślności, aby nam się dobrze działo! *Ld.* POMYŚLNY, a, e, POMYŚLNIE *adverb.*, a) w myśl wnijść mogący, o którym można pomyślić, *cogitabilis. Cn. Th.*, gedenkbar; (*Sorab.* 1. pomoszne *mentalis*; *Vind.* pomiſlenu, pomiſlen, prevenzhlivu, pomiſliu - rozważny); *Eccl.* разумѣтельное. Wszystkie takowe grzechy są niepomyślnie większemi. *Sekl.* 82. (nieporównanie, daleko, nie do poięcia). — b) Podługmyślny. *Krom.* 55. dobrze zdarzony, erwünſcht, glücklich; *Sorab.* 1. po moszli. Co za najpomyślniejsza nowina! *Teat.* 22, 136. Pomyślny wiatr, powiewny, *ob.* Powiatr.

POMYWAĆ, *ob.* Pomyć. POMYWACZKA, i, *ż.*, służąca od pomywania statków, die Aufwäſcherinn; Oeſterr. das Küchenmädel; *Ross.* судомойка. POMYWALNIK, a, *m.*, kuchenne koryto, do pomywania statków, lószow, koryto czworograniaste, dryfus. *Cn. Th.*, luszof, das Waſchfaß, Scheuerfaß; *Sorab.* 1. sklarnica; *Vind.* omijauniza, pomiuk, pominjak, omivalu; *Rag.* sudopériscte; *Bosn.* pillo.

POMŻYĆ, *ob.* Mżeć.

PON - po niego; *Carn.* poin; *Eccl.* понь, *ob.* Po-, Pona - po na, *ob.* Po. — §. *In Verbis compositis cum praepositione* na, *praemissum* po *non significat nisi iterationem actionis.* PONABIEGAĆ, raz po raz lub jedno po drugim nabiegać, nach einander auflaufen. Żyły mocno ponabiegały. *Perz. Cyr.* 238. — PONABIJAĆ trzosy dukatami. *Zab.* 11, 188. nach einander einpacken, einladen, voll ſtopfen. — PONABYWAĆ cessyj od dłużników. *Kras. Pod.* 2, 45, nach einander an ſich bringen. — *PONACHODZIĆ - ponajdować; *Vind.* ponahoditi, nach einander finden. Powróciwszy z Troi Greccy bohatyrowie na łonach żon swych śmierć ponachodzili. *Jabł. Tel.* 145. PONACINAĆ, ponasiekiwać, nach einander zackig machen. Krata gęsta i w ostre kolce ponacinana. *Teat.* 11. *b*, 77.

PONAD - po nad, *ob.* Po. PONADBRZEŻNY, a, e, — ie *adverb.*, nad brzegiem się ciągnący, am Ufer ſich hinziehend, längs dem Ufer. Strumień bieli swą pianą ponadbrzeżną trawę. *Chod. Gesn.* 23.

PONAGNIATAĆ, *cz. częstl. dok.*, nach einander eindrücken. Wole, gdy się dostatecznie ponagniatają, częstokroć dobrowolnie giną. *Perz. Cyr.* 2, 207. PONAKAZOWAĆ *cz. częstl. dok.*, nach einander Befehle geben. W ręce włócznie zielone brać ponakazował. *Zebr. Ow.* 78. PONALATAĆ *cz. częstl. dok*; nach einander worauf hin fliegen; *Vind.* ponaleteti. PONALEWAĆ *cz. częstl. dok.*: nach einander aufgießen, hingießen; *Vind.* ponaliti. PONAPADAĆ *med. częstl. dok.*, *Vind.* ponapasti; nach einander auf etwas hinfallen, über etwas herfallen. PONAPEŁNIAĆ, *cz. częstl. dok.*, n. p. Ponapełniała rany otworzone łzami. *Otw. Ow.* 144. nach einander anfüllen. *Perz. Cyr.* 1, 132. PONAPOŻYCZAĆ pieniędzy u wielu ludzi. *Boh. Kom.* 2, 449. viel nach einander aufborgen. PONAPRAWIAĆ statki albo drogi. *Cn. Th.* 722. nach einander zurecht machen, ausbeſſern; *Boh.* ponaprawiti; *Rag.* ponapraviti, ponapravgljati, (ponapravitegl *recognitor*); *Croat.* ponapráylyam. PONARASTAĆ, z czasem wzrosnąć, allmählig auswachſen, einen Auswuchs formiren. Ponarastałe i grzybowate działa. *Perz. Cyr.* 2, 193. pełne narostków, voll Auswüchſe. — PONAROWIĆ konie. *Xiądz.* 39. die Roſſe nach einander verwöhnen, verderben; (*Ross.* поноровить przez szpary patrzeć, ulegać, pory czekać). — PONARZĄDZAĆ wszystko, czego trzeba. *Teat.* 7. *b*, 46. *Jak. Art.* 11, 512. nach einander veranſtalten, zuberaiten. (PONARZEKAĆ *cz. dok.*, nach einander klagen, wehklagen; *Boh* ponařjkati, *ob.* Narzekać. PONAŚCIELAĆ *cz. częstl. dok.*, n p. Stodoły wyprzątać, wymłócić, świeżą ponaścielać słomą. *Haur. Ek.* 39. nach einander hin ausbreiten, aufbetten, Streue oder Lager ma-

chen. PONASZPILAĆ *cz. częstl. dok.*, n. p. Herkules ponaszpilawszy bodnych w klawę głogów, Nemejskie z strachu uwalnia koszary. *Mon.* 71, 154. ponasadzawszy, nach einander hinein ſpicken, einſetzen. PONATĘŻAĆ *cz. częstl. dok.*; *Ross.* понатужить; nach einander anſtrengen. (PONAWIAĆ, *ob.* Ponowić). PONAWOZIĆ *cz. częstl. dok.*, nach einander zu fahren, hinbringen, hinführen; *Vind.* ponavositi, ponapelati. (PONAŻYĆ *cz. dok.*, jedno po drugim obnażyć, nach gerade hin entblößen; *Vind.* ponagiti, do nagega slezhi). PONAZYWAĆ *cz. częstl. dok.*, nach einander benennen. Chrystonoścami się oni, prawdolubcami i prawosławcami ponazywali. *Smotr. Apol.* 81.

PONCYNY *plur.*, u introligatora, formy żelazne, któremi dawniéj na marginesie pozłacanym u książek, wzorki wybijano. *Magier. Mskr. Ger.* Punzen, Punzen.

PONCZ, PUNCZ, u, *m.*; (*Malab.* panscha); *Germ.* der Punſch; trunek mocny z araku, cytryn etc., uwarzony. — Z araku robią napój, poncz nazwany. *Wyrw. Geogr.* 379. Hej żywo ponczu, wina, Niech się radość poczyna. *Kniaź. Poez.* 1, 104. PONCZOWY, a, e, n. p. Ponczowa esencya, Punſcheſſenz. Ponczowe zdanie; szumne, bez gruntu.

POŃCZOCHA, y, *ż.*, POŃCZOSZKA, i, *ż. dem.*; *Boh.* punčocha; *Slov.* pančocha, štrumfla; *Vind. vulg.* punzhuh; cf. *Germ.* Pundſchuh. Adlg., der Strumpf; *Sorab.* 2. schtrumpa; *Sorab.* 1. viždelnicza (cf. piszczel), žtrumpa; *Carn.* nogoviza (*ob.* Nogawica), shtumf; *Vind.* nogaviza, ſhtumf, ſhok, vesen, veſliu zhrcul (cf. trzewik, cf. wiązać), stumpfi, stromi, stromize; *Croat.* stumpfi, dosztegnyache, hlachicze, naulachki (cf. nawlec), dokomlenyache; *Dal.* kopiteza (cf. kopyto), bichve, bichvicze; *Hung.* kapcza; *Bosn.* bicua, bjeçua; *Slav.* charape, csorape; *Ross.* чулокъ, чулочекъ. Pończochy, łystciąnki, nagolenice. *Cn. Th.*, nogoleńka. *X. Kam.* Pończocha spodnia, pod spód; *Vind.* podnogaviza, Unterziehſtrumpf. Część pończochy od kolan do pięty, *Ross.* наголенокъ, наголенки, (*ob.* Goleń). Płótnisko do obwijania nóg chłopskich zamiast pończoch, *Ross.* портянка, портяница, cf. portki; (*ob.* Paré). Pończochy robić, dziać, ſtricken, *Carn.* shtrikam, sétkâm, ſigam, fatkam; *Vind.* spletuvati, plesti, fatkati, figati, ſhtrikati, setkati, jiglati, na jigle spletati; *Ross.* вязать (*ob.* Wiązać), связти, связать, свяжу, вяжу. Oko w pończosze, *Ross.* петля, петелка, петлища, *ob.* Oko, (cf. petlica). Pięta u pończochy, n. p. zarobić piętę, nawlec piętę. *Magier. Mskr.* Para pończoch jedwabnych, a para pończoch bawełnianych. *Gost. Gor.* 110. *et* 129. Pańczoszka jedwabna. *Opal. Sat.* 137. Wolą, niżeli na grzbiet kirys włożyć twardy, W miękkich lekkich pończoszkach tańcować galardy. *Pot. Pocz.* 564. *Prov.* Doktor pończoszka. *Żegl. Ad* 65, cf. promot, a nieuk; niekażdy co się po doktorsku stroi, placu dostoi; papierowy doktor; (cf. *Germ.* Strumpf głupiec). *Slov.* Trefuge sa, gako pančucha za klobuk, cf. jak piędź do oka. POŃCZOCHOWY, POŃCZOSZNY, a, e, od pończoch, POŃCZOSZKOWY, a e, od pończoszek. Strumpf-, Strümpfchen-; *Ross.* чулошный. POŃCZOSZNIK, POŃCZOŚNIK, a, *m.*; *Boh.* punčochař; co pończochy robi, rzemieślnik abo kupiec od pończoch; der Strumpfwirker, Strumpfhändler. *Tr.* Pończosznik, co pończochy na drótach robi, dzieje, der Strumpfſtricker, *Carn.* sektkavz (cf. siatka), figar; *Vind.* spletuvauz, pletez, ſhtrikar, pletnik, jiglavez, fatkar, figar, nogavizar, nogavizhni pletnek; *Ross.* чулошникъ. *W rodz. żeńsk.* Pończosznica, pończoszniczka, *Boh.* punčochářka; *Vind.* nogavizarza, nogavizhna pletniza, pletariza, spletuvauka, ſhtrikarza; *Ross.* чулошница, вязея. POŃCZOSZNICZY, a, e; *Boh.* punčochařský; od pończosznika, Strumpfmacher-. Pończosznicze rzemiosło = POŃCZOSZNICTWO, das Strumpfweberhandwerk; *Boh.* punčochářstwj.

PONĘCIĆ *cz. dok.*, jedno po drugiém przynęcić, nach einander hin locken; (*Vind.* nastaviti vabno jed). Ponęcić się *recipr.*, dać się przynęcić, ſich hinlocken laſſen. Wieprz się był w zbożе ponęcił. *Ezop.* 43. Ponęcił się jeden młodzieniec na jabłka do ogrodu. *ib.* 130. Do żony Apollina był się jeden młodzieniec ponęcił. *Biel. Hst.* 22.

PONĘDZIĆ, *f.* ponędzi *cz. dok.*, co raz nędzniejszym poczynić, nach und nach elend machen. Przypadki nas ponędziły. *Otw. Ow.* 578. Czego Tatarowie nie spustoszyli, to swoi do ostatku pokazili i ponędzili. *Biel.* 141. Król Syryjski ponędził syny Izraelskie. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 13, 22. (trapił. 3 *Leop.*).

PONĘKAĆ, *f.* ponęka *cz. dok.*, Ponękiwać *frequ.*; *Boh.* ponaukati; *Ross.* понукать; a) ponukać, pomścić, pobudzić; antreiben, nöthigen zu etwas. Czerstwe woły za ponękaniem abo uderzeniem wnet się ruszą. *Cresc.* 554. — b) Ponękać kogo, pokonać go, porobić, powalić. *Cn. Th.*, einem den Garaus machen, ihn nieder treten, völlig bezwingen. By cię nie ponękali nieprzyjaciele. *Chrośc. Ow.* 115. Jagiełło Krzyżaków wojną ponękiwać zamyślał. *Krom.* 427. Tak gdy jeden o zgubę drugiego się lęka, Nędznych w wzajemnej trwodze śmierć obu ponęka. *Min. Ryt.* 2, 306. Sąsiada abo pieniactwem, abo przemocą ponękał. *Pilch. Sen. list.* 3, 76.

PONĘTA, y, *ż.*, każda rzecz przynęcająca do siebie, wab, powab; die Reitzung, Hinreitzung, Anreitzung, Lockung, Lockſpeiſe; *Boh. et Slov.* ponůtka, ponuknutj, nástraha, wnada; *Carn.* vada, (cf. wnęt, *distng.* wada); *Vind.* ribna jedba, vabna nastava na ribe, vabiuna jed; *Rag.* mâma, (cf. mamić); *Ross.* мана, поманка, примана, приманка, приманъ, заманка, нажива, притрава, потѣшка, прикормка, прикормъ, куклеванецъ. Na lekkich soszkach ciągnąc poły Chciwe ponęty usidła kwiczoły. *Mon.* 70, 803. Jako ryba pod nastrogą wędę, tak i mizerny świat pod ponętami zatracenie bierze. *Żarn. Post.* 3, 707. Polubił Bolesław, jak drugi Annibal w Kapui, Kijowskie ponęty. *Nar. Hst.* 2, 432. Powabił się jej pociągającemi ponętami. *Mon.* 65, 568. Powab i ponęta są tak blizkoznaczne wyrazy, iż trudno jest właściwe im położyć granice; oznaczają tę władzę, którą wyższe nad pospolitość dary natury, mają nad sercami ludzkiemi. Zdaje się atoli, że ponęta ma coś naturalniejszego, powab zaś więcéj sztuki. *Pam. Warsz.* 4, 44. Wcale nie mam do niej ponęty. *Teat.* 52. *d*, 25. (pokusy). Cnota się przedaje, byle ponęta z obietnicy lub datku była. *Bals.*

Niedz. 1, 71. PONĘTNY, a, e, — ie, *adverb.*, od ponęt, Köder-, *Ross.* наживный.

PONEWKA, *ob.* Panewka.

PONIECHAĆ, *f.* poniecha *cz. dok.*, Poniechywać *frequ.*; *Boh.* ponechati: *Sorab.* 1. wonacham, na kwilu pżestahnu; czas niejaki zaniechać, pokój dać czemu, eine Zeitlang bleiben laſſen, unterlaſſen. Poniechał zaczętej sprawy. *Tr.* Wróćcie się do nas, albo przynajmniéj poniechajcie nas w pokoju. *Smotr. El.* 30. Poniechali go. 1 *Leop. Jer.* 58, 27. (dali mu pokój). Siódmego roku poniechasz ziemię twoję, a dasz jéj odpoczynąć. 1 *Leop. Exod.* 23. Życieby prędko zgnuśniało, gdyby się to wszystko, co jedno obrazić może, poniechało. *Pilch. Sen. list.* 2, 314. To usłyszawszy, gniewu poniechał. *Obr.* 13. (opłonął, udobruchał się).

PONIEDZIAŁEK, łku, *m.*; *Boh.* pondĕle, pondĕlek; *Slov.* pondelek; *Sorab.* 2. poneżele; *Sorab.* 1. pondżela; *Vind.* pondelek, ponedelek, pondelik; *Croat.* pondĕlek, pondelyek; *Slav.* ponediljak; *Rag.* ponedjeglnik, parvidan; *Bosn.* ponediglnik, prrividan; *Eccl.* понедѣлокъ; *Ross.* понедѣльникъ; der Montag; od: po niedzieli; domyślając się, dzień pierwszy. *Kpcz. Gr.* 3, 32. Niedziela święto; poniedziałek dzień płókania zębów; wtorek odpoczynku, etc. *Teat.* 32. *b*, 70. Żeby w poniedziałek z domu nie wyjeżdżać. *Mon.* 73, 182. PONIEDZIAŁKOWAĆ, -ał, -uje, *intr. niedok.*, poniedziałek obchodzić, blauen Montag halten. Trzeba poniedziałkować, kto się spił w niedzielę; trzeba klin klinem wybić. *Teat.* 43. *c*, 92. *Wyb.*, (*Ross.* понедѣльничать w poniedziałek pościć). PONIEDZIAŁKOWY, a, e, montäglich, Montags-; *Ross.* понедѣльничный.

PONIEKĄD *adverb.*; (*Boh.* poněkud, doněkud, poněkudnj, gednak; *Sorab.* 1. nekak; *Dal.* nikoliko); po części, z niektórej strony, *partim. Mącz.*; nie ze wszystkiém, einiger maaßen. Jest to prawda poniekąd, z tym wszystkim mnie się zda, że.... *Mon.* 64, 710.

PONIEMIEĆ, *f.* poniemieje *neutr. dok.*, oniemieć jeden po drugiém, nach einander verſtummen. Retorowie poniemieli, Cycerona nie słychać, Sallust, Hortens ochrapieli. *Bal. Sen.* 46. On milczy, ale i drudzy poniemieli. *Psalmod.* 62.

PONIEŚĆ, poniósł, *f.* poniesie *cz. dok.*, Ponosić *niedok.*; *Sorab.* 1. poneszu, ponoschu, poneszem, ponoschem; *Rag.* ponjĕti; *Carn.* ponositi, ponêsem *deterere*; *Vind.* ponoſiti; *Croat.* ponássam, (ponashatisze = sprawować się); *Bosn.* ponesti, poniti, (ponositise *gloriari*; *Slav.* ponosit = ambitny); *Ross.* понести, поносить, понашивать; *Eccl.* поносити, поношу, нѣсколько времени носить кого или что; *Ross.* поношу, поносливый potwarny, поноситель potwarca, поносъ pogoda; поношенной, o sukniach, znoszony, używany; *Eccl.* поношаю, поносити łajać, ganić, obmówić, potwarzyć; cf. nosić kogo między ludźmi; a) trochę zanieść, zaprowadzić; eine Weile hintragen, hinführen. Tak długo wilk nosi, aż też samego niekiedy poniosą. *Ezop.* 118. Nie tylko ich od obozu odbili, ale w pole daleko na szablach ponieśli. *Tward. Wł.* 250. Pójdę, gdzie mię żal poniesie. *Morszt.* 69. wo mich meine Augen hinführen. Wasz ja wszędy, Kameny, gdzie mię krok poniesie, Czy to w chłodnej Preneście, czy w Sabińskim lesie. *Hor.* 2, 45. — ℈. Leszek w karmieniu i ponoszeniu ciała, był pomiarkowanym. *Krom.* 40; *in victu cultuque*, w noszeniu ciała, w ubieraniu, in ſeiner Kleidertracht. — b) Ponosić, znosić, brać na się, cierpieć; ertragen, dulden, leiden. Gdy od kogo ponosisz bicia, i zniewagi. *Bach. Epikt.* 26. Nędzę te niewinnie ponoszą. *Pilch. Sen. łask.* 97. Ciężkie rany cierpliwie poniósł. *Bardz. Trag.* 78. Czego ten święty mąż nie poniósłby był? *Smotr. Apol.* 135. Cokolwiek przyjdzie na nas, równie poniesiewa, (*feremus*), A jeden pad szerokim morzem popłyniewa. *Zebr. Ow.* 281. — ℈. Ponieść szkodę, doznać szkody, wziąć szkodę; Schaden leiden, Schaden nehmen. Tafle żeby się nie zakurzyły stojąc, i innéj nie poniosły szkody. *Torz.* 16. — ℈. Chcę łaskawie ponosić i dziękować nie pomału, jeśliby kto pewniejszego co pokazać miał. *Krom.* 30. przyjmować wdzięcznie, gut aufnehmen, dankbar annehmen.

PONIEWALAĆ, *ob.* Poniewolić.

PONIEWAŻ *conj.*; *Boh.* ponewadž, zagiste, (cf. zaiste); *Slov.* poněwadž, poněwač; *Sorab.* 1. dokelž; *Sorab.* 2. dokul, dokulž, dokulaž, dokulanž; *Carn.* kê, dokler; *Vind.* dokler, doklieder, doklei (cf. dokąd, dopóki), potehmal, sakai, aku, satu, satorai, satiga vojlja, temkai, tukei, tortu, kir, (cf. *Gall.* car); *Croat.* ar, kajti, stoti, pokehdób; *Dal.* jere, jerbo, stoti, ér, jér; *maritim.* zách; *Bosn.* pokle (cf. *It.* pojche), kadbo, ar, jer, zascto, jere, jerbo; *Rag.* jérbo, jére; *Ross.* потому что, понеже, покамѣстъ, поелику; *Eccl.* зане, занеже, заеже, ибыма, понеже; weil. *Quandoquidem*, gdyż, gdyż więc, niektórzy z Czeskiego mówią: ponieważ. *Mącz.* Na téj powolności najwięcéj szkodował, ponieważ, gdyby wtedy niektóre postrącał był głowy, miałby spokojność. *N. Pam.* 13, 12.

PONIEWAŻYĆ, *f.* ponieważy *cz. dok.*, Poniewažać *niedok.*, zniepoważyć, nieuczcić; verunehren, verächtlich behandeln, für nichts achten. Na szlachtę żwawie następował, już w szczególności, już w powszechności wszystkę poniewažał. *Pilch. Sall.* 256. łżył. — Poniewaženie zwierzchności, obelżenie, nieuszanowanie króla, urzędu; *majestatis reatus. Cn. Th.*

PONIEWIERAĆ, -ał, -a, *cz. contin.*, kogo abo kim; zaniedbywając rozrzucać, kąty kim pocierać, zamiatać, zarzucać i tu i tam, roztyrać; herumſtoßen, verwerfen, für nichts achten. Fortuna cię zmiennicza zawsze poniewiera, Co jedną ręką daje, to drugą wydziera. *Pilch. Sen. list.* 52. Ojcowskie popioły nogi poniewierasz. *Stas. Num.* 2. 41, *foulant aux pieds.* Jakże, zawoła, los mną poniewiera! *Kniaź. Poez.* Ażeby się Rzymianom przypodobał hardy (Antoni) Chce mię (Klopatrę) tak poniewierać, te mi czynić wzgardy! *Min. Ryt.* 1, 123. *Mon.* 76, 840. Obywatel teraz po świecie po cudzych kątach poniewierany, schronienia szuka. *Karp.* 7, 26. PONIEWIERAĆ się, *recipr.*, tłuc się, tułać się; ſich herumſtoßen, herumziehen in der Welt. Latona dla nienawiści Junony, nie mogąc spokojnie urodzić, po świecie się poniewierała. *Otw. Ow.* 229. — Rzecz w swoim miejscu leżąca, nie

sponiewiera się. *Zab.* 16, 20. nie zawieruszy się, kommt nicht in den Miſt. PONIEWIERCA, y, *m.*, PONIEWIEREK, rka, *m.*, tułacz, tułający się; der ſich in der Welt herumſtößt, ein Herumzieher, Herumtreiber. *Tr.* PONIEWIERKA, i, *ż.*, a) poniewieranie się, tułanie, roztyranie się; das Herumſtoßen in der Welt, Herumziehen. My domy, my ojczyznę, my rzucamy wioski, Idziemy w poniewierkę. *Nag. Wirg.* 483. Niechaj niezbożny Jowisz błąkającą (Cererę) widzi, Niech Juno z poniewierki swéj rywalki szydzi. *Ustrz. Klaud.* 62. — b) Mienie albo trzymanie czego w poniewierce, w zaniedbywaniu, za nic nie poczytując; gänzliche Zurückſetzung, Verachtung, Hintanſetzung. Do swej kochanéj Muzy szczére wziąwszy serce, Inne wszystkie nauki trzyma w poniewierce. *Węg. List.* 2. Żony przeto, że własność mają w poniewierce. *Zabł. Amf.* 72. Najpracowitszy rodzaj ludzi, miany w poniewierce. *Kras. List.* 27. Nasze ojcy poczciwe dobre mieli serce, Nie chcieli nawet bajek trzymać w poniewierce. *Kras. W.* 34. Czyż twoja piękność, twoje dobre serce, Warte zostawać w takiej poniewierce! *Kniaź. Poez.* 2, 193.

PONIEWOLI, PONIEWOLNIE *adverb.*, z musu, niedobrowolnie, mimo woli; wider Willen, gezwungen. Za nią ze strachu idę poniewoli. *Bardz. Trag.* 569. Paście trzodę bożą nie poniewolnie, ale dobrowolnie. *Sk. Żyw.* 174. Bogu z dobrej woli swej, a nie poniewolnie służyć mamy. *ib.* 132. Wszystko wykonywa Bóg w wybranych swoich, nie poniewolnie, ale dobrowolnie. *Salin.* 3, 121. Nie ten nędzny, który z rozkazu co czyni, ale ów, który poniewolnie czyni. *Pilch. Sen. list.* 2, 51. PONIEWOLI, a, ie, PONIEWOLNY, a, e, mimowolny, niedobrowolny, przymuszony, przymusny; unfreywillig, unwillführlich, gezwungen. Poniewolim miotem. *Stas. Num.* 1, 205. Niedoćwiczony mój język z poniewolnemi biedzi się słowy. *Swad.* 2, 21. Niechciał tego uczynić, lecz się poniewolnym widział. *Nag. Fil.* 224. Bóg gotów zbawić człowieka nie poniewolnego, albo niechcącego, ale chcącego. *W. Post. W.* 3, 162. PONIEWOLIĆ, *f.* poniewoli *cz. dok.*, Poniewalać *niedok.*, przymusić, nöthigen, zwingen. *Mącz. Gorn. Sen.* 166. Poniewolał osła glinę wozić i drzewa. *Ezop.* 121. Siestrzeńca spotwarzała, by ją miał poniewalać gwałtem. *Biel. Św.* 60. Gdy ją chciał poniewolić, broniła swojéj czci. *Biel. Hst.* 23. zgwałcić, Gewalt anthun. Nie tylko galerę Turecką, ale inszych bardzo wiele z swoim ludem poniewolił. *Bzow. Roż.* 38. (w niewolą wziął, gefangen nehmen, wegnehmen). PONIEWOLNOŚĆ, ści, *ż.*, mus, Zwang, Unwillführlichkeit. Wiadomość boska, ani teraźniejszym, ani przyszłym rzeczom poniewolności nie przynosi. *Bardz. Boet.* 165.

PONIK, a, *m.*, [porówn. *cerk.* **ПОНИКВА** *gurges.* 2]; 1) *os subterranei meatus, vel cuniculi, quo flumina labuntur, os voraginis, quo flumen subter terram absorbetur. Cn. Th.* Loch podziemny, w którym niknie rzéka, o kilka mil znowu się wynurza. *Dudz.* 52. ein unterirrdiſcher Schlund, wo ſich das Waſſer verliert. Znajdują się tam pieczary abo poniki pełne wód. *Boter.* 314. — §. Promyk wodny z pod ziemi wynikający, ein feiner unter der Erde hervorbrechender Waſſerſtrahl; (*Slov.* pramen *fons, scatebra*). Cienkim się woda dobywszy ponikiem, Ledwie że miejscem z kamyków się zdziera. *Pot. Syl.* 51. Aretuza poczyna się niedaleko Pizy, a potym zaś ginie wpadając w ziemię; ponikiem jednak podziemnym bieżąc, wydziera się na wierzch ziemi w Sycylii. *Otw. Ow.* 200. Dzisiaj woda ma ponik, jutro strużkiem spada, Pojutrze tamy łomie i groble rozbada. *Pot. Arg.* 399. Jaki szczep taki owoc, przeźroczyste źrzódło Mętnych z siebie poników nigdy nie wywiodło. *Zab.* 10, 320. *Kniaź.* 2) Ponik, skryta ścieżka, podkop, cf. *Lat.* cuniculus, ein verſteckter unterirrdiſcher Gang. Obóz dużym na około waruje okopem i skrytemi poniki. *Tward. Wł.* 241. Nad swe mniemanie nieprzyjaciel z ukrytych poników dobre wziął witanie. *Tward. Wł.* 250. Przez kopane kryjomo poniki do miasta się skradali. *Tward. W. D.* 77. Tatarzy w rowach coraz się ponikiem i czołgiem wykradłszy, bardzo naszych razili. *Tward. W. D.* 69. — 3) Poniki, zdrady, sidła. *Dudz.* 52. Fallen, Schlingen. Jak ptasznicy zastawiają poniki i sidła na pojmanie ludzi. *W. Jer.* 5, 26, cf. pomek, pomyk. PONIKNĄĆ, *f.* poniknie *neutr. jednil.* Ponikać *niedok.*; (*Rag.* niknuti *erumpere*; *Eccl.* **ПОНИКНѢТИ**, **ПОНИКАТИ** oczy spuścić, **ПОНИКЛЫЙ** przerażony, zasmucony); na czas niejaki niknąć, ſich einige Zeit verlieren, verſchwinden. Ponika woda, rzéka, niknie, wpada gdzie, że jej nie widać. *Włod.* wsiąka. *Dudz.* 52. ein Fluß verliert ſich in die Erde. We dnie się jej pozwala paść; lecz gdy ponika W głębią pod ziemię słońce, mocno ją zamyka. *Otw. Ow.* 37.

PONISZCZYĆ *cz. dok.*, wciąż niszczyć, nach einander hin vernichten; *Carn.* pogonobim, pokonzhàm.

PONIŻ, PONIŻU *adverb.*, po niżéj; *Eccl.* пониже; unterhalb. Zebrali 2000 konnych, poniż od Cezara 30000 kroków. *Warg. Cez.* 147. Opanowawszy wyższe górzystości na poniż rozsianych nieprzyjaciół uderzył. *Faliss. Fl.* 36. PONIŻYĆ, *f.* poniży *cz. dok.*, Poniżać *niedok.*; *Boh.* ponjžiti, ponižowati; *Sorab.* 1. ponižam, (poniznoſcz pokorność, poniżny pokorny); *Carn.* ponisham = pokorzę; *Croat.* ponishnost = pokorność, ponishn = pokorny; *Vind.* ponishati, pohleuniti = pokorzyć; odvrieditі, dolsvrieditі; *Bosn.* ponisgiti; *Rag.* ponîxiti, ponixîvati; *Slav.* poniziti; *Croat.* poniziti, ponisújem, ponizujem; *Ross.* **ПОНИЗИТЬ**, **ПОНИЖАТЬ**, **ОБНИЗИТЬ**, **ОБНИЖАТЬ**, **УНИЧИЖИТЬ**, **УНИЧИЖАТЬ**, **РАЗЦѢНИТЬ**; niższym uczynić, ująć wysokości, *phys. et transl.*, niedriger machen, erniedrigen. Bałwochwalstwo, które zawsze głowę podnosiło, poniżył. *Sk. Dz.* 335. (upokorzył). Spuszczała oczy ze wstydem i poniżeniem. *Teat.* 48. *d*, 74. Sam się poniżył, stawszy się posłusznym aż do śmierci na krzyżu. *Pociej.* 380 — §. Prawo czyje poniżać = znosić, kasować, niszczyć; das Recht, das jemand hat, kaſſiren, aufheben, ungültig machen; (*oppos.* podwyższać). Gdy zbiegły mężobójca się nie stawił, upadł w swej rzeczy i prawo jego poniżamy, żonę skazujemy być wdową, dziatki sierotami. *Sax. Porz.* 54.

PONO, podobno *adverb.*, vielleicht. Gdzie poszedł nie wiemy; pono wszystko dyabli wzięli. *Teat.* 51. *c*, 14. *Min. Ryt.* 4, 9.

PONOCNIK, a, *m.*, nocą dokazujący; *Vind.* ponozhnik,

mrazhnik, ein Nachtſchwärmer. Nierządu po nocy patrzący, fryerz; zdzierstwa w nocy patrzący, łupieżca; z pijaństwa szalejący. *Cn. Th.* — §. *Noctambuli*, ponocnicy, lunatycy. *Chmiel.* 1, 685. PONOCNY, a, e, nocny; *Carn.* ponozhne, nächtlich. Ponocny grasant. *Nag. Fil.* 152. Ponocna straż, *Boh.* pomücka, (ponocarna izba dla straży); Ponocny stróż *Boh.* ponocný, *f.* ponocná. Ponocny czas *Vind.* nozhni zhaſs, ponozhje. *PONOCOWAĆ *cz. niedok.*; *Boh.* ponocowati *vigilias agere*; *Vind.* ponozhuvanje, ponozhnu delu = lukubracya, *ponocowanie.

PONOSZĘ, *ob.* Ponieść. *PONOSKA; *Ross.* поноска co psom rzucają do aportowania. *PONOŚNY; *Rag.* ponossan *arrogans*, *animo elatus*„ ponosnos, ponossitós *arrogantia*; *Eccl.* **поносьнъ** haniebny; *Ross.* поносный powiewny o wiatrach, поносъ wiatr powiewny.

PONOTOWAĆ, *f.* ponotuje *cz. dok.*, konotować, nach einander anmerken, aufnotiren. Ponotowałem, cokolwiek mogłem zebrać. *Auszp.* 6.

PONOWA, y, *ż.*, PONOW, u, *m.*, PONOWEK, wka, *m.*, *dem.*, ponawianie, ponowienie, odnowa, rozpoczęcie na nowo; *Croat.* ponovlenye, die Erneuerung. Pragną mieć ponowu cudów. *Chodk. Kost.* 84. Chcą znaków ponowy. *Odym. Św. Z* 4. Znowu do ponowy wojen się zbierze. *Chrośc. Luk.* 233. To mniemane szczęście byłoby mojego utrapienia ponową. *Stas. Num.* 2, 71. Ponowa ginących codziennie cząstek utrzymuje ciała. *Suszyc. Pieśn. B O b. Wad. Dan.* 70. Wężowie zbywają skór starych, gwoli młodości ponowie. *Odym. Św. C c* 2. Na pierwszym ponowku wiosny przyjechał; *vere novo. Krom.* 655. Dla zimy zatrzymał się cały post, czekając ponowy, pókiby Dniepr nie roztonął. *Tward. W. D.* 7. (nowej wiosny). — §. Ponowa, u myśliwców, trop zwierząt ranny na spadłym w nocy śniegu. *X. Kam.* friſche Wildſpur. PONOWIĆ, *f.* ponowi *cz. dok.*, Ponawiać *niedok.*; *Vind.* ponoviti, ponaulati, ponouluvati, snoviti, noulenje, ponoulenje, ponovitje, novina; *Croat.* ponoviti, ponavlyati, ponavlyam, ponavlyújem; *Bosn.* ponoviti; *Rag.* ponovitti, ponâvgljati; *Ross.* поновить, поновлять; odnowić, odświeżyć, erneuern. *Chrośc. Job.* 132. Ponawia się co złego, n. p. powietrze, *integrascit. Cn. Th.* 770. beginnt von Neuem; *Ross.* новѣть, поновѣть. PONOWICIEL, a, *m.*, odnowiciel, der Erneuerer; (*Vind.* ponovitnik, ponaulavecz; *Bosn.* ponovitegl; *Rag.* ponâvgljalaz, ponovitegl; *Croat.* ponovitel). Ponowiciel rzeczy przyrodzenie, Snadnie jedno z drugim ulepi stworzenie. *Zebr. Ow.* 383. *novatrix.* PONOWICIELKA; *Croat.* ponovitelicza; *Rag.* ponovitegliza. *PONOWNY; *Croat.* ponòvlyiv *renovativus.*

PONSOWY, a, e, PONSOWO *adverb.*, [z *franc.* ponceau 3], różowy, jasno czerwony, poncoroth. Różą niegdyś białą Wenus krwią zabitego Adonisa w ponsową zamieniła. *Ustrz. Klaud.* 30.

PONTA, y, *ż.*, z *Franc.* pointu; broda kończasta, czyli włosy na brodzie kształtem klina kończące się. *Włod.*, ein Spitzbart. Kazał na hak onego wieść chamaleonta, Nie pomogła mu siwa ani rydza ponta. *Pot. Arg.* 61. Ponty kozie. *Pot. Arg.* 62.

PONTAŁ, u, *m.*, PONTALIK, a, *m.*, *zdrobn.*, noszenie drogie dla ozdoby szyi, uszu. *Cn. Th. Dudz.* 52. Anhängſel zur Zierde, Halsgeſchmeide, Ohrengeſchmeide; (cf. *Ital.* puntále). Co owych nastało dziwnych pontalików, feretów; a snadź już drudzy nietylko na głowie, ale i na nogach te pontały a te ferety sobie przyprawują. *Rej. Zw.* 57 *b.* Srebrny pontał na czele misternie przywity wstęgą, na niejże trzpiotał. *Zebr. Ow.* 246. (*bulla*). Co po tych strojach! nieszczęsne wasze brety i wasze pontały. *Groch. W.* 115. Pontał złoty. *Syr.* 751. U niewiast teraz łańcuchy na szyi wiszą, około szat pontały, na uszach perły, na ręku manele. *Petr. Pol.* 2, 197. Pontały na szacie i na birecie, należą do stroju białogłowskiego. *Sax. Tyt.* 6. *Lek. C* 4. — *Fig. transl.* Z téj choroby, abo na miejsca wstydliwe kwiaty wynikają, abo też pontałami głowę nasadzi. *Syxt. Szk.* 307. (guzami, wrzodami). *PONTAŁOWAĆ *cz. niedok.*, pontałami przyozdabiać, mit Anhängſeln zieren. Gdzie kogo opoi szatan, niejednego sobie nacechuje, temu nie dostawa palca, tego usieczono, trzeciemu nogę ugolono, drugiemu czuprynę przeczechrano; takci to swoje braterstwo pontałuje ten mistrz czysty. *Gil. Post.* 130.

*PONTOK, n. p. Jako kiedy w skorupy ubrany pontokiem Rak do brzega niespornym postępuje krokiem .... *J. Kchan. Orl.* 1, 308. [mylka druku *zam.* potokiem 2].

PONTON, *ob.* Mostołodź. *Jak. Art.* 3, 302.

PONTYFIKAŁ, u, *m.*, z *Łac.* pontificale; księga zamykająca przepisy nabożeństwa dla biskupów, die Agende für die Biſchöfe. Wejźrzyj w pontyfikał, a koronacyą królewską czytaj. *Orzech. Qu.* 142. PONTYFIKALNY, a, e, PONTYFIKALNIE *adverb.*, biskupi, biskupowi przynależący, einem Biſchofe anſtändig, biſchöflich. *Tr.*

PONUDZIĆ, *f.* ponudzi *cz. dok.*, §. a) przez czas nudów nabawić, etwas lange Weile machen; (*Carn.* ponudeti = ofiarować co komu; ponudba = ofiarowanie czego, ofiara; *Vind.* ponuditi, ponujati, ponujam *offerre alicui aliquid*; *Ross.* понудить, понуждать pomusić). — §. b) Ponudzić *med.*, trochę się nudzić, etwas lange Weile dulden, ſich ein wenig ennuiren. Myślę, jak się wyrwać najprędzéj, ale trzeba będzie ponudzić, coż robić? *Teat.* 19, 30.

*PONUKAĆ, *f.* ponuka *cz. dok.*; *Boh.* ponuknauti, ponaukati; *Slov.* ponaukám; *Croat.* ponukávam; *Bosn.* ponukovati; *Ross.* понукать, потурить, потуривать; ponękać, pobudzić, anſpornen, anreizen. *Podniata i ponukanie do niecnoty. *Klon. Wor.* 8. (*Rag.* ponûkalaz = poduszczyciel).

PONUMEROWAĆ, *cz. dok.*, n. p. Ponumerować wszystkie domy miasta. *N. Pam.* 11, 210. w numery podciągnąć, benumeriren, mit Nummern verſehen.

PONURA, y, *ż.*, PONUROŚĆ, ści, *ż.*; (*Rag.* ponor *profunditas*, *ob.* Nory, nury; *Ross.* понурность spadzistość, pochyłość); pochmurność czoła, twarzy, posępność, niewesołość; Finſterheit, trüber Blick, finſtere Miene. Ponurość jakąś na twojéj twarzy widzę. *Teat.* 4, 4. PONUROWATY, a, e, — o *adverb.*, nieco ponury, ein wenig trübe und finſter. Gdy widzę sług posępnych, ponurowatych, poznaję, iż panowie ich muszą być obyczajów grubych. *Mon.* 68, 932. PONURY, a, e, PONURO *adverb.*; (*Rag.* ponórni *profundus*; *Ross.* понурный = spadzisty); §. a) po-

sępny, §. a) kopfhängerisch, finſter, trübe, unfreundlich. Ponury człowiek, tetryk, *Ross.* понура; (cf. *Eccl.* **пронъръ**, **пронырщикъ** *astutus*). Ponuro *Ross.* понурно. Ponura świnia głęboko ziemię ryje. *Cn. Ad.* 78. (skryta złość). Wesoła myśl rada wdzięczność czyni, A ponurą postawę oddajmy ją świni. *Rej. Wiz.* 42. Ponuro patrzy; patrzy jak złodziej. *Cn. Ad.* 895. cf. *Ross.* сентябремъ смотрѣть. Swięta cnoto! tyś nie jest ponura i dzika. *Kras. List.* 2, 100. Nie zawsze wzrok ponury i posępne czoło Miał Kato, owszem nieraz żartował wesoło. *Min Ryt.* 3, 349. — §. b) Ponury most w upuście, albo w pogródkach, po którym woda spływa. *Os. Żel.* 81. die Fallbrücke bey der Schleuſe, über welche das Waſſer herabfällt. PONURZYĆ, *f.* ponurzy *cz. dok.*, Ponurzać *niedok.*; *Sorab.* 1. podnuřam; *Rag.* ponoritti, ponorijvam; *Bosn.* ponoriti; *Croat.* pondiram, (pondúrek *merges*, *fulix*); *Ross.* поныривать, окунуть, окунывать, (*ob.* Ochynąć); *Eccl.* пронырю; zanurzać, untertauchen, *propr. et transl.* Pożądliwość cielesna ponurza nas w błocie nieczystości. *W. Post. W.* 170. W ciemnościach obłędliwości ponurzeni. *ib.* 3, 6. Ponurza w ciele boskim bicze srogie, Raz w raz trafiając, a wszystko szkodliwe, Znchwały żołnierz. *Odym. Św.* 2, *Ff* 4 *b.* (zatapia, topi biczując Jezusa). — Ponurzyć się, potonąć; *Eccl.* **понрѣти** [*subire* 2]. *PONURZNIK, a, *m.*, nurek, nowochrzczeniec, anabaptysta, der Wiedertäufer. Wszyscy ponurznicy, plemię Symona Maga są. *Biał. Post.* 3. — Jan ponurzyciel. *Budn. Math.* 11, 11. chrzciciel, der Täufer; (cf. nurzyć). *PONURZEŃSKI, a, ie, nowochrzczeński, Wiedertäufer=. *Smotr. Apol.* 96.

PONUTA, y, *ż.*, [*czesk.* ponutka = bodziec, pochop 3]; n. p. Bóg sam liczy czasy i minuty, Nie potrzebując żadnej z nas ponuty. *Leszcz. H. S.* 595. cf. ponęta.

POO-, POOB-, POOD-, *addit verbis compositis notionem iterationis actionis.* n. p. POOBALAĆ, *f.* poobala *cz. iterat. dok.*, jedno po drugim obalić, poprzewracać; nach einander hin ſtrecken, hin werfen, umwerfen; *Boh.* podraziti, poklopiti, poklopowati; *Ross.* переборать; *Eccl.* **покръгнѫти**, **покръгати**. Ołtarze twoje pohańcy poobalali. *Birk. Kant. A* 4 *b.* POOBEJMOWAĆ *cz. iterat. dok.*, jedno po drugim obejmować; *Eccl.* сообъемлю, nach einander hin umfaſſen, begreifen. POOBCIOSYWAĆ, *f.* poobciosa *cz. iter. dok.*, wielu obciosać, nach einander behauen. Drzewa poobciosane. *Jabł. Tel.* 97.

POOBIEDNI, ia, ie, POOBIEDNY, a, e, — ie *adverb.*; *Boh.* poobědnj; po obiedzie przypadający, (cf. popołudniowy), nach Tiſche, nach dem Mittageſſen, nachmittäglich. Przesypianie się poobiednie, sen abo spanie przypołudniowe, *meridiatio. Cn. Th.* 859. der Mittagsſchlaf. Czas ranny do wszystkiego jest sposobniejszy, niż poobiedny. *Boh. Kom.* 2, 309. *Poobiedzna przechadzka, *pomeridiana. Mącz.* Dobrzeby iść na poobiednie kazanie. *Hrbst. Nauk. r.* 7. (*Boh.* poobědwati *paululum prandere*, poobiadować).

POOBJAWIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander offenbaren; *Eccl.* сообъявляю.

POOBŁOCZYĆ *cz. iterat. dok.*, obłokami pookrywać, *obnubilare*, nach einander hin bewölken; *Croat.* pooblachújem; *Vind.* pooblakati. — §. Poodziewać, nach einander bekleiden.

POOBŁUPOWAĆ, *f.* poobłupuje *cz. iter. dok.*, nach einander beſchälen. Nakład Jakób prętów, które był poobłupował od koryt. *Budn. Genes.* 30, 37. POOBMIATAĆ, *f.* poobmiata *cz. iter. dok.*, i tu i owdzie obmiatać, nach einander abkehren. Weź szczotki, kanapę, krzesła, lustra, ściany i wszędzie poobmiataj. *Teat.* 15, *c*, 10. POOBRACAĆ, *f.* poobraca *cz. iter. dok.*; *Boh.* poobratiti; obracać kilku jednego po drugim, nach einander umwenden, verwandeln. Ten będzie kamień, temu przydam skrzydła, A tych zaś w nieme poobracam bydła. *P. Kchan. Jer.* 270. (poprzemieniam, poprzeobrażam). POOBRYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hin abreißen, bereißen. Suknią mi poobrywał, boki obszturchał. *Mon.* 68, 721. POOBSTĘPOWAĆ *cz. iter. dok.*, n. p. Nimfy boginią do koła poobstępowały. *Żebr. Ow.* 59. nach einander um einen herum treten. POOBUDZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander aufwecken. Poobudzać się *recipr.*, nach einander aufwachen. Ledwo co wczesne ptastwo poobudzało się, Ty wstałaś. *Chod. Gesn.* 79. POOBWIESZAĆ, *f.* poobwiesza, *cz. iter. dok.*, jednego po drugim obwieszać, nach einander aufhenken. Wszystkich was poobwieszać każę. *Teat.* 1. *b*, 126. POOBWINIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander beſchuldigen; *Eccl.* сообвиняю. POOBWODZIĆ, *f.* poobwodzi *cz. iter. dok.*, wciąż obwodzić, nach einander hin umgeben, umfaſſen, einfaſſen. Skrajne brzegi haftowanej postawy poobwodziła w okrąg drzewy oliwnemi. *Otw. Ow.* 219. POOCISZAĆ chrostem chlewy. *Haur. Ek.* 111. poogradzać, nach einander hin *befriedigen, umzäunen. POODBYWAĆ, *f.* poodbywa *cz. iter. dok.*, pokończyć, nach einander abfertigen, beendigen. Będzie na cały dzień roboty, niżeli to poodbywasz, na cożeś wyzwany. *Teat.* 10, 11. POODCHODZIĆ *intrans. iter. dok.*, nach einander abgehen, weg gehen; *Slov.* poodchadzat, (poodist *aliquantum discedere*; *Boh.* poodegdu *paululum abire*); *Eccl.* соотхожду. POODCIĄGAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hin abziehen; *Boh.* poodtahowati, (poodtahnauti *paululum abstrahere*). POODDALAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander entfernen; *Ross.* поотдалить, поотдалять. POODDAWAĆ, *f.* pooddawa *cz. iter. dok.*, jedno po drugim oddawać, nach einander abgeben. Bilety pooddawaj. *Teat.* 10, 22. POODDZIERAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander abreißen; *Ross.* поотодрать, поотдирать. *POODDŹWIGIWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander abheben; *Ross.* поотдвинуть poodsuwać. POODEJMOWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander abnehmen; *Eccl.* соотъемлю. POODGNIATAĆ, *f.* poodgniata *cz. iter. dok.*, nach einander abdrücken, abwetzen. Drabina ta dyabelnie ciężka, musiałem sobie nią ramiona poodgniatać. *Teat.* 55. *e*, 39. POODKŁADAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ablegen, verlegen, aufſchieben, verſchieben; *Boh.* poodkládati, poodložiti. POODMAWIAĆ, *f.* poodmawia *cz. iter. dok.*, nach einander abreden, abſprechen, abwendig oder abſpänſtig machen. Poodmawiali im parobków na żołnierkę. *Teat.* 15, 44. POODMIENIAĆ *cz. częstl. dok.*, nach einander verändern, abwechſeln; *Boh.* pozměniti. POODMRAŻAĆ, *f.* poodmraża; 1) *cz. iter. dok.*, raz po raz odmrozić, nach einander abfrieren machen. 2) *Neutr.* n. p. Często naszym rybitwom nosy, uszy poodmrażają. *Haur. Sk.* 394. nach

einander abfrieren, erfrieren. POODPADAĆ *med. intr. dok.*, nach einander abfallen. POODPĘDZAĆ, *f.* poodpędza *cz. iter. dok.*, nach einander weg jagen. Lepiejbyś poodpędzał wszystkich darmojadów. *Teat.* 36, 36. POODPINAĆ, n. p. ostrogi. *Warg. Radz.* 342. *cz. iter. dok.*, nach einander abknöpfen. POODSĄDZAC, *f.* poodsądza *cz. iter. dok.*, Poodsądzywać *frequ.*, nach einander gerichtlich absprechen. Wszystkich pościnał, wsi ich spalił, czci poodsądzywał. *P. Kchan. Orl.* 1, 241. POODSADZAĆ *cz. iter. dok*, nach einander absetzen; *Boh.* poodsednauti. POODSEDNIAC, *f.* poodsednia *cz. iter. dok.*, nach einander wund reiben. Jukami bydlece poodsednia boki. *Hor. Sat.* 101. POODSTĘPOWAĆ *intrans. iter. dok.*, nach einander abtreten, abweichen, abfallen; *Boh.* poodstaupjm. POODSUWAC *cz. iter. dok*, nach einander abschieben; *Ross.* поотдвинуть. POODZYSKIWAĆ, *POODYSKIWAĆ. *Sowit.* 20. *cz. iter. dok.*, nach einander wieder gewinnen.

*POOŁOWIĆ *cz. dok.*; *Croat.* poolovlyújem *plumbo*; olowiem pokładać, bleyen, mit Bley belegen. POOMDLEWAĆ *nijak. iter. dok.*, nach einander ohnmächtig werden. Porażeni mocą bożą, polękali się, posłabieli i poomdlewali. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 3, 24. POOPADAC, *f.* poopada *neutr. iter. dok.*, nach einander herab fallen. Ptastwo z drzew poopada. *Tward. Wł.* 190. — *Act.:* Poopadać kogo, nach einander über etwas her fallen. POOPANOWAĆ *cz. iter. dok.*; *Vind.* pooblastiti, sich nach einander unterwürfig machen. POOPLEWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander bejäten, jätend reinigen. Zboża pooplewać w polu. *Haur. Ek.* 34.

POORAĆ, *f.* poorze *cz. dok.*, Poorywać *frequ.*, weiąż zorać, nach einander hin ackern; *Vind.* poorati; *Ross.* попахать. Poorywać gnój, nasienie, *inarare. Cn. Th.*, einackern, unterackern. Poorywać weszłe zboże, überpflügen, überackern. *ib.* — *Fig. transl.* Ciało ze wszech stron poorane ranami. *Teat.* 42. *d, a.* porysowane, durchfurcht. Na katowni skorupami ostremi poorany, żadnéj boleści po sobie nie pokazał. *Sk. Dz.* 254. Poorane biciem boskie ciało, Nie ranne, lecz się jedną raną stało. *Odym. Św.* 2, *Ff* 4 *b.* Marszczki twarz poorały. *Żab.* 6, 208. poradliły.

POOSADZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander besetzen, ansetzen. Poosadzać osadników, ansiedeln; *Ross.* понаселить.

POÓSME *adverb.*, ósmy raz, zum Achten. *Cn. Th.* POÓSMNY, a, e, ośmkrotny, achtmalig, achtfältig. *Cn. Th.*; *Slav.* osmerostruk.

POOSMYKAĆ, *f.* poosmyka *cz. iter. dok.*, Poosmykiwać *frequ*, smykając czyli ciągnąc po łodydze palce lub rękę poobrywać, nach einander berupfen. Główki lnu poosmykiwać na grzebieniach drewnianych *Przędz.* 11.

POOSTRZYĆ *cz. dok.*, ostrym poczynić, nach einander hin schärfen, scharf machen; *Rag* pooscritti; *Vind.* pooistriti, pooistruvati; *Ross.* поострить, поощрять pobudzić, zachęcić; поощритель *poostrzyciel pobudziciel, *f.* поощрительница; *adject.* поощрительный pobudzający.

POOTWARZAĆ, POOTWIERAĆ, *f.* pootwiera *cz. iter. dok.*, nach einander öffnen; *Boh.* poodewru, pootewru, pootewriti, pootwirati. Drzwi wszystkie pootwarzał *Ryb. Ps.* 153. POOŻYWIAĆ *cz. iter. dok*, nach einander beleben; *Eccl.* сооживотворяю.

POP, a, *m.*; *Boh.* pop. *Dalemil.* 279; *Sorab.* 1. pop; *Sorab.* 2. poop; *Carn.* póp *sacrificulus*; *Croat.* póp, mešnik, (popek - nurek, ptak); *Hung.* pap, (papsagh *sacerdotium*); *Bosn.* póp, misnik, (pop zlatar *cantharis*); *Rag.* pop, popìch *sacerdos*, *presbyter*, (popstvo, popopstvo *sacerdotium*); *Ross.* попъ, священникъ; grzeczniéj świeszczennik, cf. *Coxe Voy.* 2, 323. (*Etym.* papa; *Graec.* πάππας, cf. papież; *Lat.* papa; *Sax. Inf.* Pape; *Angl.* pope: *Syr.* אבא abba, *pater*; *Germ.* Pfaffe); 2. 1) kapłan Grecki, Ruski, ein Griechischer, oder Reußischer Priester. Pop pogański *Carn.* malizh. Pop Syberyjski *Ross.* шаманъ. Pop złożony, wyświęcony *Ross.* распопъ. — *Prov.* Czart swoje, pop swoje. *Żab.* 15, 182. (jeden sąsa, drugi do lasa; niesforni, aluzya do exorcyzmów). Żona moja zawsze mówi nie, a ja zawsze mówię tak! Pop swoje, czart swoje. *Teat.* 33. *c*, 28. Jednemu się pop podoba, a drugiemu popadya. *Rys. Ad.* 19. (nie podobna wszystkim dogodzić). — §. Pop Jan, Xiądz Jan w Abysynii. *Kłok. Turk.* 69. *Sk. Dz.* 1179. *Boter.* 224. der Priester Johannes. — *In malam partem:* Pop, księżysko, ein Pfaffe. Masz-li być ladajakim popem, raczéj bądź dobrym chłopem *Rys. Ad.* 39. Lepiéj ci być dobrym chłopem, niżeli złym popem. *Glicz. Wych. O* 6. (*Vind.* popovi ozha - ojczym). Nie grzech popa złupić. *Alb. na Woj* 4. — §. 2) W szachach pop, der Laufer im Schachspiele. W szachach po rycerzu popi stoją. Białe i czarne pola, co na ukos idą, Na popy społem wszystkie pola przyjdą. *J. Kchan. Dz.* 86; cf. *Nies. pod Pierzchała.*

*POPACHAĆ; *Ross.* попахать; *ob.* Poorać, *ob.* *Pachać.

POPĄCHAĆ się, *f.* popącha się *recipr. dok.*, o psach etc., powąchać się wzajemnie, einander beriechen (von Hunden u. s. w.). *Wlod.*, *Ross.* перенюхаться, перенюхиваться. — *Transl. ad homines praesertim improbos*, Popachać się, spiknąć się, stowarzyszyć się. *Cn. Th.* ein böses Einverständniß haben, sich mit einander verstehen.

*POPAD, u, *m.*, napadnienie na kogo, der Ueberfall, Anfall; (*Vind.* popad, popadenje - uchwycenie, ukąszenie od psa). — *Medic.* Popad, popadnienie, paroxyzm, n. p. Daj to lekarstwo wypić choremu przed popadem febry. *Spicz.* 256. (*Carn.* popadk *dolores partus*; *Croat.* popaditel *prehensor*, *raptor*; cf. napastnik). POPADAĆ, *ob.* Popaść. POPADLINY *plur.*, rozpadliny, Börsten, aufgeborstne Stellen. Popadliny w rękach abo w nogach ziele to leczy. *Syr.* 540. *ob.* Popadanie, popaść.

POPADYA, yi, *ż.*; *Bosn.* popadia, popova sgena; *Ross.* попадья, des Popen Frau, die Popinn. *Petr. Ek.* 43. Popadya jedna Grecka. *Mon.* 76, 455. Jednemu się pop podoba, drugiemu popadya. *Rys. Ad.* 19. (nie wszystkim się jedno podoba, *de gustibus non est disputandum*).

*POPĄDZAĆ, *ob.* Popędzać. POPĄDZCA, y, *m.*, abo znalężca, pies, który umie zająca znaleźć. *Ostror. Myśl.* 30. Trafił popądzca Melamp sarnę. *Kchow.* 323. der Stöber, der Jagdhund, der das Wild aufstöbert. POPĄDŹ, ia, *m.*, miano psa. *Bielaw. Myśl. B* 4 *b.* der Name eines Hundes.

POPAKOWAĆ *cz. dok.*, wiele zapakować, nach einander einpacken, packen, bepacken; *Carn.* pospraveti; *Vind.* potovoriti.

POPALIĆ, *f.* popali *cz. dok.*, jedno po drugim spalić; *Boh.* popaliti; *Sorab.* 1. popalim, (cf. popiel); *Croat.* popalyújem; *Bosn.* popaliti, pogoriti; *Vind.* poshgati; *Ross.* попалить, попалять, (попаливать postrzeliwać), nach einander verbrennen. Nieprzyjaciel popalił, pokaził, zburzył Kijów. *Biel. Św.* 168. — Nie mniemaj, gdzie cię ogień popali, woda potopi, aby to tobie zkąd inąd rosło, jeno z prawdziwych dekretów boskich *Rej. Post. U u* 3. (gdy zgorzejesz, gdy się spalisz). POPALICIEL, a, *m.*, der Verbrenner; *Eccl.* попалитель.

POPAMIĘTAĆ, *f.* popamięta *cz. dok.*, przez czas w pamięci zachować, eine Weile gedenken. Popamięta ten, kto mi w czym będzie krzywy. *Teat.* 24. *c*, 56. Niechnoby tak; popamiętałbyś! *Teat.* 31, 30.

POPAR, u, *m.*, rozparzenie czyli rozgrzanie ziemi nawiezieniem gnoju. *X. Kam.*, Erwärmung des Erdreichs durch Dünger. Na roli możesz sobie na prędkie zboża uczynić popar, gdy nań wywieziesz nawóz. *Haur. Sk.* 22. Za nawiezieniem nawozu, siać możesz wszelkie jare zboża, albowiem popar, gnój, popiera bujnością pożądanego pożytku. *Haur. Sk.* 25. POPAROWY, a, e, *adject.* O poparowych rolach. *Haur. Sk.* 25. o nawozem rozparzonych, posilonych, pognojonych, wohl gedüngt.

*POPARLOWAĆ *cz. dok.*, pogadać, osobliwie językiem Francuzkim, nach einander parliren. Nie znacie swojéj matki wolności i prawa, Poparlować, poszprachać, mądrość się wam zdawa. *Mon.* 70, 103.

POPARSZYWIEĆ *nijak. dok.*, parszywemi się stać, nach einander räudig werden. Owce wam poparszywiały. *Smotr. Lam.* 12.

POPARZELINY *plur.*, sparzeliny, miejsca sparzone; Brandstellen, verbrannte Flecke oder Stellen auf der Haut. Poparzeliny od pokrzyw olejek różany goi. *Syr.* 1408. POPARZYC, *f.* poparzy *cz. dok.*; *Vind.* poparili; *Rag.* poparxiti; *Ross.* попарить; jedno po drugim sparzyć, nach einander bebrühen, abbrühen, versengen. Jakoby muchy poparzył ukropem. *Jabł. Buk. J* 3 *b.* Poparzenie się, das Verbrennen, jest to nacisk ognia lub płynnych wilgoci wrzących, Verbrühen, na powierzchowności ciała uczyniony. *Perz. Lek.* 283.

POPAS, u, *m.*, § 1) podpas, podkarm koni w drodze, albo miejsce podkarmienia. *Cn. Th.* 737; *Eccl.* постояние, (cf. postać, postoje), das Füttern unter Wegens, die Abfütterung der Pferde auf der Reise; der Ort, wo man füttert, der Fütterungsort, das Futter. Gdy było blizko południa, stanęliśmy na popas. *Kras. Pod.* 2, 123. Gdy czas popasu nastąpił, rozkazałem wyprządz konie. *Pam.* 85, 1, 615. Niemasz popasu naszemu koniowi. *Suszyc. Pieśn.* 3 *K* 4. — §. 2*) Popas, a, *m.*, *lurco*, żarłok, utraciciel swego dobra. *Mącz.*, ein Schlemmer, Fresser. — POPAŚĆ, *f.* popasie *intr. dok.*, Popasać *niedok.*, Popasywać *frequ.*; (*Boh.* popasti, popasati; *Vind. et Bosn.* popasti; *Carn.* popasti, popâsem; *Rag.* popâstiti; *Croat.* popaszti, popassújem); §. a) podpasać, podkarmiać. *Cn. Th.* 744. etwas weiden, etwas füttern, etwas fressen lassen. — §. b) Popasać, popasywać w drodze, popas odprawić, koniom wytchnąć i jeść dawać; Futter machen, füttern unter Wegens. Nie bawiąc tu zawita; popasywał ztąd o dwie mile. *Boh. Kom.* 2, 140. Popasywaliśmy w pewnym miasteczku w karczmie. *Mon.* 64, 221. — §. c) Popasać gdzie = bywać, bawić gdzie, sich aufhalten, verweilen, einen Ort besuchen. Nie popasaj mi tu = nie bywaj. *Cn. Th.*, laß dich nicht hier betreten. Wiem, co zrobię, nie będzie ona mi tu długo popasała. *Teat.* 51. *b*, 71. *et* 21, 106. *et* 21, 98. W które serce iskierka miłości wpadła, już tam nikczemność nie może popasać. *Gorn. Dw.* 289. — §. d*) Cnota, wiara zgasła, Wszystko złość, wszystko swawola popasła. *Pot. Arg.* 19. pochłonęła, zjadła; sie hat alles verschlungen, verzehrt.

POPAŚĆ, popadł, *f.* popadnie *cz. jedntl.*, Popadać *niedok.*; — §. 1) *Active:* Popadać kogo, napadać nań nagle, über einen herfallen; *Boh.* popadnauti, popadati *capere*, *prehendere*, *invadere*; *Sorab.* 1. popadam, popadnu, popadnecz *capio*; popad, popadněno *captura*; *Carn.* pasti; spasem, popâsti, popadem, popâdam *aggredi*, *mordere*, sapopasti, sapopâdem *intelligere*, pojąć; *Vind.* popast *capere*; popasti = o psach, ugryźć, ukąsić; popadezhen = kąsający pies; popad, napad = napaść; popadati = macać w pociemku; sapopasti, objet = pojąć, objąć, ująć; *Rag.* popasti; *Croat.* popádam, zapopádam, zapopaszti; *Ross.* попасть, попадать. *Corripio*, popadam, prędko uchwycam. *Mącz.* Upatrzywszy czas, popadłszy spis, skoczył do namiotu, i zabił kanclerza. *Weresz. Reg.* 143. *Rej. Zw.* 86 *b.* Lizymach lwa za gardło popadłszy, udawił go. *Rej. Zw.* 80 *b.* Żóraw nosem popadł zająca. *Papr. Kol. K* 3 *b.* Popadłszy swego dłużnika, dusił go. *Sekl. Math.* 17. Popaść kogo za włosy, za łeb, *rapere sublimem. Mącz.* Syna mego duch nieczysty przez wiele czasów popadał. 1 *Leop. Luc.* 8, 29. Duch popada mi go, i gwałtem krzyczy, a on go tłucze i rozdziera, tak iż piany toczy, a zalledwie odstępuje, natargawszy się go. 1 *Leop. Luc.* 9, 38. *Sekl. ib.* Popadło mię co. *Cn. Th.*, mich hat etwas befallen, mir ist etwas zugestoßen. Mię drżączka popadła, stałem jak bez duszy. *Otw. Ow.* 564. Wszystkę naturę naszę ciężka była choroba popadła. *W. Post. W.* 2. Wielkie szkody Ruskie kraje popadły od Tatar. *Papr. Gn.* 1238. (wzięły szkodę). — §. 2) *Neutr.* Popadać, poupadać, nach einander hinfallen. Uczyńże pomstę nad tym wojskiem, niechże popadają od miecza. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 7, 38. — Popadać w co, wpadać w co; in etwas fallen, verfallen. Nie spodziewałem się popaść w nieszczęście. *Teat.* 25. *c*, 122. Już i dnia czasu niemasz do popadnięcia w największe nieszczęście. *Teat.* 23. *b*, 79. — Popadać szkodę, winę = wpadać w szkodę, w winę, podpadać szkodzie, in etwas verfallen. Zyskiem człowiek zwać musi, w czym nie popadł szkody. *J. Kchan. Dz.* 130. Władza Leszkowa koniecznie abo zgubę abo niebezpieczeństwo popadać musi. *Krom.* 207. Nieszczęsna po morzu przyjdziesz, i zasię popadniesz złe rzeczy. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 15, 59. (weźmiesz. 3 *Leop.*). Gdzie na lekkiego żołnierza dowód o szkody przyjdzie, tedy i karanie i lekkość popadnie. *Tarn. Ust.* 271. Niech winę popada, rok siedzenia w wieży. *Star. Vot. C* 4. — §. 3) Popadać się, padać się, rozpadać się; aufberſten,

Riſſe bekommen. Ziemia spragniona na koniec od swojéj popada się suchości. *Haur. Sk.* 103. Lekarstwo nogom popadałym. *Syr.* 540. Popadane brodawki. *Perz. Cyr.* 2, 209. Polewka ta zgorzałość ust i popadanie języka, co ˙szkołą abo brajn drudzy zowią, wychedaża. *Syr.* 982. das Börſten, Aufbörſten. — ˙§. Z nieprzyjacioły ziemiorodnemi siewby swojéj popadnie; *concurret suae segeti. Zebr. Ow.* 161. będzie walczył.

POPASKUDZIĆ *cz. dok.*, poplugawić, verunreinigen; *Croat.* poszmragyújem, (*ob.* Posmrodzić); *Ross.* испакостить.

1. POPASNY, a, e, spasny, dobry popas lub dobrą paszę dający, gutes Futter gebend. Bujna łączka popasna dla trzody. *Zab.* 11, 227. 2. POPASNY, aż po pas, (*ob.* Pas); *Boh.* popásnj, n. p. popásnj kabát; bis an den Gürtel.

POPATRZYĆ *cz. dok.*, patrząc szukać, najdować, oczami szukać, mit den Augen ſuchen; *Boh.* podjwati se; *Ross.* посмотрѣть, посматривать. Wszystka Grecyi młodzież sprzysięga się, iż mego syna po całym świecie popatrzą. *Ustrz. Troi.* 108.

POPAWA ziele, *ob.* Papawa.

POPCHNĄĆ, *f.* popchnie *cz. jedntl.*, Popychać *niedok.*; *Ross.* попихнуть, попихать, попихивать pchnięciem posunąć; *Vind.* poganjati, porinjati, huzhkati; hin ſtoßen, weiter ſtoßen, fort ſtoßen. Nie trzeba z góry popychać, samo się toczy. *Cn. Ad.* 681. Ścisk wielki, każdy się drze, jak kto może, jeden drugiego popycha. *Teat.* 20. *b*, 121. Aby nas nieprzyjaciel nie zajechał, a nie popchnął upadku na nas. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 13, 14. Unglück auf den Hals bringen, über uns ſtürzen. Kto chce upornie w dół, jeszcze popchnij. *Cn. Ad.* 371. (chcącemu żadna krzywda). Ba, raczéj popchnąć jeszcze, kiedy które stoi nad przepaścią. *Teat.* 33. *d*, 32. Fałsz sam, choć go nie popychasz, szyję łomie. *Pilch. Sen. lis.* 3, 316. Nie pozwalaj naturze, do czego ją chęć popycha. *Boh. Kom.* 2, 70. Gdzie mus popycha, tam się wszystko opieszale wlecze. *Pilch. Sen. list.* 4, 176. — ˙˙§. ˙Przecz męża Pchnąwszy, i mnie bogowie nie popchniecie w węża? *cur non me quoque in eundem vertitis anguem? Zebr. Ow.* 97. nagle przewierzgnąć, przekabacić, przeobrazić, ſchnell verwandeln. ˙POPCHNIĆA, y, *ż.*, szuflada. *Tr.*, der Schubkaſten.

POPĘD, u, *m.*, pęd, popędzenie; das Antreiben, der Antrieb, Hintrieb. Strzała z mocy i popędu natężonéj cięciwy wylatuje. *Bals. Niedz.* 1, 337. W niebezpieczeństwo ślepym popędem lecą. *ib.* 1, 134. Gwałtowny popęd mnóstwa przychodzącego. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 13, 9. Ludzie mają pokusy od ciała przez popędy bydlęce. *Bals. Niedz.* 1, 71. Wszelaki zapał cielesności ugaszony był w nim, iż ani pierwszych popędów nie uznawał. *Birk. Dom.* 153. *Birk. Gł. Kun.* 19. POPĘDLIWOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* popudliwost; *Vind.* vganiozhnost, hitroferdnost, nagloferdnost; *Ross.* вспыльчивость, вспалка; *Eccl.* опальство, ярость отъ гнѣва происходящая; zbyteczny zapęd, prędkość, żwawość, porywczość; Ungeſtüm, Hitze, Haſtigkeit, Jähheit. Pale obrócił przeciwko sile i popędliwości Renowéj. *Warg. Cez.* 81. Popędliwość towarzyszką jest gniewowi, która rzeczona być może gwałtowniejszą, i dłużéj trwającą nad gniew, mając w sobie popędliwe wrzaski, zazdrość, nienawiść. *Rej. Post. T* 4. Za gniewem idzie popędliwość natarczywa. *Pilch. Sen. gn.* 182. O popędliwości! przeklęta pasyo! *Teat.* 33, 61. Takowe słowa pobudzają i podpalają popędliwość jego. 3 *Leop. Jud.* 8, 12. (pierzchliwość. 1 *Leop.*). Stan rycerski przy niepomiarkowanéj wolności, udaje popędliwość za żarliwość o dobro pospolite. *Leszcz. Gł.* 59. POPĘDLIWY, POPĘDNY, a, e, POPĘDLIWIE *adverb.*; *Boh.* popudliwy; *Slov.* popudliwý, pohnutedlný; *Sorab.* 1. paleczně; *Vind.* nagel, prehiter, hitroferden, ferditliu, naglojesen, popaden, jesast, vganjozhen, nagloferden; *Ross.* вспылчивый, гневонеистовый; *Eccl.* опальчивъ, яростникъ, яръ, наглодушенъ; pędem idący, żartki, porywczy, gorący, gorąco kąpany; ungeſtüm, dahin ſchießend, haſtig, hitzig, jäh. Popędliwsza nad wiatry. *Otw. Ow.* 545. (szybsza). Nagle przez popędne wzbudzony ruszenie. *Przyb. Milt* 214. Popędliwa myśl nie zahamowana. *Past. Fid.* 12. Ojcowie popędliwi nic prawie dzieciom swym przepuścić nie chcą, jeno ileby na nie wejrzeli, tyle chłost zadają. *Glicz. Wych. G* 3 *b.* POPĘDZIĆ, ˙POPĄDZIĆ, *f.* popędzi *cz. dok.*, Popędzać *niedok.*, poganiać, pędząc ruszyć; hin treiben, vorwärts treiben, jagen; *Boh.* popudjm; *Slov.* popuzowati, popuzugi; *Ross.* понудить, понуждать, потурить, потуривать, поторопить; *Eccl.* воспрятати. Od Zefira popędzony. *Otw. Ow.* 522. Gdy gdzie indzie galerę popądzali, pokarał galerników. *ib.* 130. Woda wodą bywa popądzana. *Otw. Ow.* 613. Medykamenta czyszczenie miesiączne zastanowione popędzające. *Krup.* 5, 197. Popędzić zająca, ruszyć go, gonić. *Dudz.* 53. einen Haſen auftreiben, aufſtören. — ˙§. Popędzić psa na kogo, poszczuć, den Hund anhetzen nachjagen, mit Hunden nachjagen. *Dudz.* 53. — Popędzić *intrans.*, machać, pośpieszyć; *Bosn.* porinnuti; eilen, jagen. Już ani słychać, ani już ją widno, Tak on popędził z tą porwanką biedną. *Min. Ryt.* 2, 140. Przykazała słudze: popędzaj, a pośpieszaj się, abyśmy nie ˙mieszkała w drodze. 1 *Leop.* 4. *Reg.* 4, 24. — Popędzić się za kim, w pogoń za kim iść, einem nachjagen. *Cn. Th.*

POPEK, pka, *m.*, gil, ptaszek, der Dompfaffe, der Gimpel. Popek maleńka ptaszyna, Ciężarem swym trzcinę ugina. *Zab.* 8, 195. *Kobyl.* (*Croat.* popek *mergus*, *phalaris*).

POPĘKAĆ, POPĘKAĆ się *neutr. dok.*; (*Boh.* popukati se); nach einander zerplatzen. Od huku armaty okna wszystkie popękały się. *Gaz. Nar.* 2, 148. Łodyga popękana, *c. rimosus*, korę ma w głębokie szpary popękane. *Jundz.* 2, 15.

POPEŁNIĆ, *f.* popełni *cz. dok.*, Popełniać *niedok.*; *Ross.* пополнить, пополнять; popełnić grzech, niecnotę, *semper in malam partem sumitur*, *ut* zbroić, begehen, verüben. Hola stójno, popełnisz Waść głupstwo. *Teat.* 3. *d*, 46. *Glicz. Wych. B* 4.

POPEŁZNĄĆ *med. jedntl.*, wyblakować, kolor utracić; die Farbe verlieren, nach gerade verſchießen. (*Ross* поползать, попалзывать połazić). — Popełzły, a, e, spełzły, spło-

wiały. *Włod.* (von Farben) verſchoſſen. Suknia pochodzona, wytarta, popełzła. *Ern.* 21.

POPĘTAĆ *cz. dok.*, pętami powiązać, *pr. et impr.*, zuſammen feſſeln; *Ross.* испутать. Woły stoją niebożąteczka w jarzmie popętane. *Papr. Kol. R* 2 *b.*

POPI, ia, ie, popowy, od popa; *Hung.* papi, padhozvaló; *Bosn.* popovo, dem Popen oder Pfaffen zuſtändig, Pfaffen-. Schniesz od zawiści, popie, jak mówią, masz oczy. *Kniaź. Poez.* 2, 278. — *Botan.* Popie jajka, Popia główka, mnisza główka, papawa, ziele, gdy okwitnie kosmatą główkę ma, a gdy je wiatr obwieje, główka jak u mnicha zostaje, *leotondon taraxacum* Löwenzahn, Pfaffenblatt. *Syr.* 1154. *et* 365, *Ross.* попова скуфья, попово гуменцо.

POPIĄĆ, *f.* popnie *cz. jednll.*, Popinać *niedok.*, po czym napiąć, dopiąć, *pr. et transl.*, anheften; *Croat.* popeti, popinyam; *Boh.* popnu, popjnati. Ani serce na lewym boku, ani w swéj miękkości Flaki się koło tłustych popięły wnętrzności. *Bardz. Trag.* 363. — *Transl.* Dosiądz, dokazać; erreichen, durchſetzen. Takie to złoto; kto z nim rozpoczyna, W dniu rzecz popina. *Zab.* 9, 96.

POPIASTOWAĆ; *Ross.* попѣствовать, *ob.* Piastować.

POPIĄTNOWAĆ *cz. dok.*, piątnem poznaczyć, *pr. et impr.*, brandmalen, brandmarken, bezeichnen. Członki ścisnął o czoła, nosy powklepował, Usta ciągłe babskiemi zmarski popiątnował, *peraravit. Żebr. Ow.* 350. pobróżdził, furchen.

POPIĆ, *f.* popije *cz. dok.*, Popijać *niedok.*; *Bosn.* popitti; *Croat.* popíam; *Ross.* попить, попивать; jedno po drugim wypić, nach einander trinken. Popiłem wiele z aptek syropów. *Comp. Med.* 380. — §. Popili się = upili się tak jeden jak drugi, ſie haben ſich mit einander betrunken. Mąż z żoną się popili. *Comp.* 396. — §. Popijać sobie, po kąsku pić; *subinde, per intervalla bibere. Cn. Th.*, *Ross.* распить, распивать, суслить, ganz gemach trinken. Popijać po czym, nachtrinken, auf etwas zu ſich Genommenes nachtrinken. Używszy lekarstwa purgującego, rosołem popijać, niż laksacye się zaczną. *Krup.* 5, 191.

POPIEC, *f.* popiecze *cz. dok.*, jedno po drugim piéc, upiéc, nach einander backen; *Vind.* popezhi; *Rag.* popecchi, popeccem; *Ross.* попекать. — Podpłomyki się przed węglem i płomieniem, z wierzchu tylko popieką *Sak. Probl.* 200. po wierzchu wypiekują, bebacken, ausbacken. POPIECZĘTOWAĆ, *f.* popieczętuje *cz. dok.*; *Vind.* popezhatati, posnaminuvati, opezhatati, obsnaminuvati; *Ross.* попечатать, (1. podrukować); jedno po drugim zapieczętować, nach einander beſiegeln, verſiegeln. Po śmierci jego wszystko popieczętować kazali. *Xiądz.* 88.

POPIELARZ, a, *m.*; *Boh.* pópelář; który popioł pali, zbiera, przedaje; der Aſchenbrenner, Aſchenmann, Aſchenhändler. Popielarze dawali panom za pozwolenie palenia w ich lasach popiołu.... *Pam.* 84, 763. Popielarze. *Vol. Leg.* 2, 997; *w rodz. żeńsk.*; *Boh.* popelářka. (POPIELAĆ, Popleć, *ob.* Pleć, pielę). POPIELIĆ, spopielać *cz. niedok.*, spopielić *dok.*, w popioł obrócić, verſchen, zu Aſche brennen; *Carn.* pepélim; *Vind.* vpepevati, napepevati, obpepevati (= w perzynę obrócić); *Croat.* pepelím; *Ross.* испепелить; *Eccl.* пепелю, изспепеляю, опепелити, преобратить въ пепелъ. Kruszcowi wszystkie te nieczystości odebrał ogień, gdy go zpopielał. *Torz. Szk.* 145. (*Boh.* popěliti se w piasku grzebać, o kurach). POPIELANIE, POPIELENIE, ZPOPIELANIE, SPOPIELANIE, ia, *n.*; *Vind.* vpepevanje, pepelniza; die Verſchung. Alchimicy roztwarzanie kruszców w żywym srebrze nazywać zwykli zpopielaniem, *incineratio. Kruml. Chym.* 159. Zpopielanie względem węgli ma miejsce, które na otwartym powietrzu, za pomocą ognia, obracają się w proch szary. *Kruml.* 418. Niektóre ciała spalone obracają się w popioł; tę odmianę nazywamy popieleniem, *incineratio. Hub. Wst.* 370. POPIELATY, POPIELASTY, POPIELISTY, a, e, myszasty, kolorem na popioł pochodzący, aſchfärbig. *Zool.* 353. Popielaste, popieliste, myszowe sukno. *Ern.* 69, *Boh.* popelaty; *Slov.* popelový; *Carn.* popelnat; *Vind.* pepeun, pepeunast; *Croat.* pepelnaszt, pepelnate farbe, szív, szúr; *Dal.* pepélni; *Rag.* pepelni; *Slav.* popelijv, popeljiva boja; *Eccl.* пепелистый; *Ross.* пепеловидный. — §. Popielisty, pełen popiołu, wiele popiołu dający; viel Aſche gebend, aſchig; *Ross.* золистый. POPIELEC, lca, *m.*, §. 1) popioł poświęcony, geweihte Aſche. W wstępną śrzodę na popielec pójdę. *Pot. Jow.* 158. na poświęcenie popiołem, Einäſcherung. — *Poët.* Lub w ciężkości Hekuba popielców Hektora jedynego doszła, I z sobą zachowane w zanadrzu wyniosła. *Żebr. Ow.* 328. (*cineres*, popioły, zwłoki na popioł spalone). Po popielcu zebrane przyciskają k sobie popioły, i padając kładą się po grobie. *Żebr. Ow.* 205. (*post cinerem*, po spaleniu na popioł). — *Meton.* Popielec, *Boh.* popelec; *Slov.* popelec, popelna aneb skareda streda; *Sorab.* 2. podjabniza, (jabnusch bić); *Carn.* pepelniza; *Vind.* pepeuniza; *Slav.* csista srída; *Rag.* cista srjêda; *Croat.* chiszta szreda, popelnicza; *Ross.* пепельная среда, такъ называется у католиковъ первая среда великаго поста; dzień popielcowy, *ut* będę tam na popielec, (choć go nie wezmę). *Cn. Th.* der Aſchermittwoch. Jednakie przyjaźń mieć powinna gusty, Tak przy popielcu, jak kochać w zapusty. *Mon.* 71, 345. (w radości i w smutku zarówno). — *Adject.* Popielcowy, a, e, (*Boh.* popelečny), den Aſchermittwoch betreffend. — §. 2) *Botan.* Popielec, ziele, *Cineraria*, błotny rośnie na błotach, górny zaś na pagórkach. *Kluk. Dykc.* 1, 131. das Aſchkraut. POPIELEĆ, -ał, -eje, *neutr. niedok.*, zpopieleć, spopieleć, *f.* zpopieleje *dok.*, w popioł się obracać, zu Aſche werden. Ziemia bardzo wilgotna wypaleniem staje się suższa; bowiem, gdy ziemia z wierzchu spopieleje, tam się woda nie zastanawia. *Cresc.* 79. Żar, który popieleje. *Torz.* 44. Spopielały *Eccl.* спепелѣлый. POPIELICA, y, *ż.*; (*Boh.* popelice, popelka; (*Slov.* pich, plech, plšica *mus noricus*; *Carn.* povh, polh); *Vind.* popeliza, harmelin = gronostaj; *Bosn.* popjelliça, serdava; *Rag.* zerdava, samur, zbilijn *mus ponticus*; *Croat.* puh = szczur polny); biela, die Bilchmaus, der Bilich, (Zehe), *Irland.* polhi; *sciurus vulgaris cinereus*; *Ross.* соня; wielkością i kształtem podobna do wiewiórki, ale popielata; futro popielicze, Bilich-

felle, dosyć piękne. *Zool.* 353. Wywiórka z popielicą po cichu pryskały. *Banial. J* 2 *b.* Popielice po tysiącu przedają, a mają niektóre znaki nad głową i nad ogonem, jeśliże dobrego czasu są łowione albo nie. *Gwagn.* 476. POPIELICZY, POPIELCOWY, a, e; *Boh.* popelič, od popielicy, Bilich ·, (Fehde·). POPIELNICA, y, *ż.*, POPIELNIA, i, *ż.*, naczynie do chowania popiołu spalonych trupów; (*Croat.* popelyúh, pepelnyák, kruh pod pepelom pechen), der Aſchenkrug, die Urne. Zebrane popioły ojcowskie niesie do tegoż grobu, gdzie popielnica matki. *Stas. Num.* 1, 206. *et* 34. Złota popielnica, w której brata zamknięte były popioły. *Tr. Tel.* 338. Wieńce pobożne zawiesiły siostry na popielni. *Przyb. Ab.* 214. Słusznie wdzięczna potomność czci i nieśmiertelni Poetę, przy powitéj w stary bluszcz popielni. *Przyb. Ab.* 6. — § Popielnia, popielnik, schowanie na popioł, das Aſchenbehältniß. Sulerz szuflą prysk od luftlocnów powybiera, i do zamurowanéj popielni zaniesie. *Torz.* 110. POPIELNIK, a, *m.*, §. a) co popioł nosi przedając, albo robi. *Cn. Th.* popielarz, der Aſchenhändler, Aſchenbrenner, Aſchenmann. — §. b) Miejsce zbierania popiołu, der Ort, wo ſich die Aſche ſammelt. Piec· taki ma kanał spodni czyli popielnik, i nad nim roszt czyli kratę z cegieł. *Switk. Bud.* 303. Popielnik, *cinerarium*, karmię spaloną odbiera i przypuszcza powietrze. *Kruml. Chym.* 21. ·Popielisko, *Boh.* popeliště; (*Ross.* пепелище pogorzelisko).

POPIENIĆ *cz. dok.*, pianą powlec, beſchäumen, mit Schaum bedecken; *Vind.* popeniti.

POPIENIĘŻNY, a, e; *Boh.* popenežnj; po pieniążku kupny, za jeden pieniądz stojący, einen Heller werth oder koſtend. *Cn. Th.* 690. *Włod.*

POPIERAĆ, *ob.* Poprzeć. POPIERACZ, a, *m.*, który kogo lub co popiera, forytarz; der Betreiber, Unterſtützer, Beförderer; *Vind.* napreivpraulenik, napreipelauz, povishar; *Ross.* поспѣшествователь.

POPIERDNĄĆ *cz. jednll.*, popierduje *contin.*, pierdole popuszczać, nach einander farzen; *Rag.* pardjetti, popardîvati.

POPIERSIEŃ, *ob.* Podpiersień. POPIERSIE, ia, *n.*, POPIERŚNIK, a, *m.*, biust, półposąże; *Ross.* поясный портретъ; *Eccl.* поясный образъ, das Bruſtbild. Popiersiosłup, *Hermes. N. Pam.* 3, 319. *ib.* 4, 53.

POPIERZCHNĄĆ, popierzchli, *ob.* Pierzchnąć, prysnąć, uciec. — §. ·Popierzchnąć się; *Ross* поперхнуться, поперхаться; zakrztusić się, zachłysnąć się. *Dudz.* 31. ſich verſchlucken, ſich räuſpern, huſten.

POPIERZYĆ, *f.* popierzy *cz. dok.*, Popierać *niedok.*; *Vind.* poperjati; *Boh.* poperiti; upierzyć, voll Federn machen. — *Fig.* Popierzył śnieg ziemię, potrząsł, okrył. *Włod.*

POPIĘTNY, a, e, liczbę pięciu zamykający, pięcioraki. *Włod*; *Rag. et Slav.* peterostruk, fünffach, fünf enthaltend. Popiętna liczba, pięciornik, pięciorka, pięć sztuk, fünf Stück.

POPIĘTRZYĆ, *f.* popiętrzy *cz. dok.*, piętra porobić; *Croat.* popersznichávam; *Slav.* tavanim, Stockwerke machen. — *Fig. tr.* Na kształt piątr stopniami podwyższyć, aufthürmen, über einander aufhäufen. Gdy przechodził morze Mojżesz, dwa mury stały popiętrzonéj wody. *Pot. Jow.* 101. Popiętrzone jeleniowe rogi, *ramosa cornua. Nag. Wirg.* 512. Koral popiętrzony w gałęziste rogi. *Pot. Arg.* 145.

POPIJAĆ, *ob.* Popić.

POPILNY, a, e, nieco pilny, nalegający, etwas dringend. Gdy niemasz popilnych robót, myślistwo jest przyjemne. *Budn. Cyc.* 28. POPILOWAĆ czego, POPILNOWAĆ, *f.* popopilnuje *cz. dok.*, trochę bacznym być na co, ein wenig Acht auf etwas haben, es ein wenig abwarten. *Włod.* Drugi za rok, gdy dobrego nauczyciela popilnuje, więcéj ·pochycić może, niż ten, któryby próżnował, za kilka lat. *Gliez. Wych. N* 1 *b.*

POPIŁOWAĆ czego, *f.* popiłuje *cz. dok.*, pogładzić, pokrzosać, pociosać, *transl. Cn. Ad* 896; *Vind.* popiliti; *Ross.* попиливать, ausfeilen, nachfeilen. Popiłować wierszów, pisania. *Włod.*

POPIOŁ, u, *m*; *Boh.* popel; *Slov.* popeł; *Sorab.* 2. popěl; *Sorab.* 1. popel, popew; *Carn.* pepęl; *Vind.* pepeu, pepieu, pepel, (pepeulina, shehtni pepeu, lugni pepeu· łużyny); *Slav.* pepeo, lûg, (*ob.* Ług); *Croat.* pepêl, pely; *Dal.* popely, lúg; *Bosn.* pepeo; *Rag.* pépeo, *G.* pepela; *Eccl.* пепелъ; *Ross.* зола, пепелъ; (*Etym.* palić, popalić); die Aſche. Niektóre ciała spalone obracają się w popioł. *Hub. Wst.* 371. Okręt (podpalony) w popioł idzie, bo suchy i smolny. *Jabł. Tel.* 98. w perzynę się obraca, z dymem idzie, geht in Feuer auf. *Teat.* 18. *c*, 26. *et* 14. Jak wiele miast spalonych, wsi w popioł obróconych! *Pociej.* 174. Majętności popiołem leżą. *Falib. Q.* (pogorzały). Popioł gorący · zarzewie, glühende Aſche, Gluth. W gorący popioł kładą kasztany nakrawane, żeby się upiekły, i różne potrawy stawiają na gorącym popiele. *Wiel. Kuch.* 423. Kiedy ogień pod popiołem, uprzątać należy wszystko, co wzmożenie jego ułatwiać może. *Gaz. Nar.* 1, 172. Popioł z pieców hutnych, glutniak. *Torz.* 200. Popiołem posypać *Bosn.* popretati, poprechjati. — Popioł święcony, popielec, geweihte Aſche. Post i trzeźwość zabawa, Popioł z chlebem to potrawa. *Pieśn. Kat.* 147. (znak pokuty). Popioły trupa spalonego, po dzisiejszemu zwłoki, *ob.* Popielec, die Aſche eines verbrannten Leichnams (die Gebeine). W téj popielnicy zamknięte były popioły brata jego. *Tr. Tel.* 338. Zebrane popioły ojcowskie niesie do grobu matki. *Stas. Num.* 1, 206. — §. Ludzie prochem i popiołem są. *Birk. Gl. Kun.* 4. znikomemi, Staub und Aſche. Popiołu garstka lichego, mówić ma do twórcy swego. *Dar. Lot.* 4, 3. — *Dict. Prov.* Kto sam sypia w popiele, drugiego ożogiem maca. *Pot. Arg.* 15. kto sam w piecu lega, drugiego w piecu szuka; z siebie sądzimy o drugich, nach ſich beurtheilt man andere. — W popiele leżeć · pod ławą, w kącie, w śmieciach, zarzuconym być; verworfen ſeyn, im Kehricht, im Winkel liegen. Kiedy tak sroga na ludzi godnych; pewnie ci, którzy nie są godni, w popiele u niéj leżeć muszą. *Gorn. Dw.* 309. Potomstwo ich w popiele leżeć musi. *Gorn. Sen.* 302. Każdy najpilniej strzeże własnego swego, a Rzplta w popiele zagrzebiona leży. *Rej. Zw.* 194. — Lata myślami po niebie, po powietrzu, a zadek w popiele. *Opal.*

Sat. 26. (astronom w gwiazdy się wpatrzywszy, wpadł w dół; wysoko sięgasz, a co pod tobą nie widzisz). Myśl w niebie, a nogi zostaną w popiele. *Pot. Arg.* 319. — Zasypiać gruszki w popiele. *Kłok. Turk.* 61. okazyą opuścić, die Gelegenheit verſäumen, verſchlafen. Szkoda, gruszki w popiele zasypiać. *Pot. Arg.* 289. POPIOŁEK, łku, *m.*, *dem.*, ein kleines Aſchenhäufchen. Popiołek mosiężny, *spodium*, Graunichts, das ſich an die Wände ſetzt, wo Kupfer geſchmolzen wird. *Tr.*, cf. urewiec. — §. Popiołek ziele, *ob.* Popielec ziele. POPIOŁOWY, a, e, od popiołu, Aſchen-; *Boh.* popelný; *Slov.* popelowý; *Sorab.* 1. popelne; *Rag.* pepelni; *Croat.* pepelni; *Ross.* пепельный. Wleczcie mię z tego łóżka, a połóżcie mię na popiołowym łóżku. *Sk. Dz.* 1185. (do grobu).

POPIS, u, *m.*; (*Croat.* popisz; *Vind.* popiſanje, popiſuvanje- opis, opisanie); §. a) popisowanie ludu, głów, majętności, dochodów, każdego z osobna czynsz, *census*; das Aufſchreiben, Verzeichnen des Vermögensſtandes eines jeden, die Volksſchätzung. Wyszedł wyrok od Augusta, żeby był popisan wszystek świat; Józef tedy szedł z Maryą na popis do Betlemu. *Bial. Post.* 62, *Eccl.* съглданіе [*exploratio* 2]. — §. b) Popis wojskowy, okaz, okazowanie, die Muſterung und Enrollirung. Z wieku Gotyckiego był zwyczaj, iż każda prowincya robiła corocznie zjazd polny z obywatelów zgromadzających się na pewne miejsce, i tam szlachta popisywała się z swojemi rynsztunkami, końmi i zbrojami. Popisy te były tym samym, co dzisiejsze kampamenta. *Jez. Wyr.* Wojsko na popis przechodzi. *Teat.* 13, 2. — §. c) Popis szkolny, öffentliches Schulexamen, Examen, Prüfung; *Ross.* свидѣтельствованіе. Ustanowione są po szkołach examina miesięczne i roczne; toż publiczne popisy z całorocznego postępku, w przytomności gości zaproszonych. *Dyar. Grod.* 155. W przytomności Najjaśniejszego Pana odprawił się w tutejszéj szkole rycerskiéj popis, naprzód z nauk, a potym z rozmaitych ćwiczeń. *Gaz. Nar.* 1, 258. Ścisły popis odbywać. *N. Pam.* 11, 175. (*examen rigorosum*). Akademia Berlińska wydała na popis dla piór uczonych ważne to zapytanie. *ib.* 9, 290. (na konkurs). — §. *Fig.* Chełpliwie z czym na popis wyjeżdżać. *Pilch. Sall.* 210. ruhmredig mit etwas angeſtochen kommen, mit etwas groß thun, ſich damit hervor thun wollen. Nie masz dla czegobyś na popis z dowcipem twoim wyjeżdżał. *Pilch. Sen. list.* 42. Ze swoim, jako mówią, wyjeżdżają na popis, z cudzym do kąta, choć dobre. *ib. pr.* — Na tym świecie nieprawi synowie we wzgardzie, a w podłym popisie są. *Glicz. Wych. B* 3. w lichéj cenie, Geringſchätzung. POPISAĆ, *f.* popisze *cz. dok.*, popisuje *pr.*, Popisywać *frequ.*; *Slov.* popisowat; *Vind.* popiſati, popiſuvati; *Croat.* popiszati, popiszuvati, popiszalszem; *Ross.* пописать, пописывать; jedno po drugim napisać, nach einander aufſchreiben. Popisać historyą, *condere historiam. Mącz.* Popisywać ludzi, majętności, dochody ludzkie, popis poborowy, albo czynszowy urzędownie czynić, eine Volksſchätzung halten, zur Steuer aufſchreiben; *Eccl.* съглядати [*explorare* 2]. Cztery kroć Serwiusz Tulliusz, wieleby gospodarzów było, a jak który wielką majętność miał, popisował. *Warg. Wal.* 93. Oktawiusz rozkazał w krainach swoich ludzi popisować, aby wiedział liczbę swoich poddanych i majętność ich. *Bial. Post.* 68. Szli tedy wszyscy, aby się popisali, każdy do miasta swego. *W. Luc.* 2, 1-3. ſich ſchätzen zu laſſen. Popisał a policzył pachołki xiążąt powiatów. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 20, 15. Popisywać żołnierza, musztrować i spisywać na okazowaniu, die Soldaten muſtern und enrolliren. Ktoby komu pożyczył do okazu popisanego konia, zbroi etc. *Stat. Lit.* 51. (popisowego, do popisu wojskowego, do okazowania, do musztry, rewii). Dać już pokój radom, trzeba teraz wszystkie ziemie objechać, na wojnę zawołać, lud przebrać, i wojsko popisać. *Baz. Sk.* 71. — §. Popisać wiele papieru, pismem napełnić; verſchreiben, beſchreiben (viel Papier). Popisać ściany. *Cn. Th.* die Wände beſchreiben. — §. Popisywać się komu czym. — §. a*) Zalecać się czym, przymilać się, ſich mit etwas zu empfehlen ſuchen. Dobrym umysłem dla narodu, podjąłem nieco pracy, abym mu się też czymkolwiek popisał. *Gorn. Dw. ded.* — §. b) Popisywać się czym, z czego - pokazować się, pamiętnego co czynić, wyjeżdżać z czym, *Vind.* ſe skasati; *Ross.* отличиться, отличаться, отличать себя, ſich mit etwas hervor thun, auszeichnen. Chęć popisania się mocnym jest bodźcem do pilnego postępku. *Dyar. Grod.* 155. *Gil. Post.* 122 *b.* Ujrzym, kto się z nas lepiéj popisze. *Teat.* 52. *d*, 85. Wiem ja o tym, żeś kłótnik, niemasz się z czego popisywać. *ib.* 54 *c*, 2. (niemasz się z czego chełpić, chwalić.) W czym kto przodkuje, tym się rad popisuje. *Cn. Ad.* 93. Było popisowania dosyć z chęciami swemi ku Rzpltéj, jeden nad drugiego z oracyą się wynosząc. *Biel.* 556. Mogę się tym popisać. *Cn. Ad.* 515. (dobrzem się sprawował, mogę się chwalić). Na złym się razie popisz, sztukę pokaż. *Cn. Ad.* 547. — (POPISKAĆ *cz. dok.*, popiskuje *contin.*, chwilę wciąż piszczeć, nach einander ziſchen, pfeifen, ſauſen. Rozpalone żelazo kowal topi w wodzie; to zatym pryska zamoczone, I popiskuje w mokrzy ciepłéj zagrążone; *sibilat. Zebr. Ow.* 302). — POPISNIK, a, *m.*, który co spisuje, popisuje, der Beſchreiber; *Vind.* popiſar, popiſavez; *Croat.* popiszávecz; *Eccl.* съчинитель. *Geographus*, popisnik ziemi, który wie o położeniu ziem, morza i krainy popisuje. *Mącz.*, ziemiopis. POPISNY, a, e, do popisania, mogący być popisanym, aufſchreibbar. — §. *Proscriptus*, konfiszkacie podpadły, in Confiscation verfallen. To z dóbr jeszcze popisanych zostało, To gwoli płacy żołnierskiéj sprzedawa. *Chrośc. Fars.* 335 *et* 178. (*Vind.* niepopiſliu - nie do opisania). POPISOWY, a, e, od popisu abo popisowania, Schätzungs-, Schatz-. Popisowy urzędnik, co lud według dochodów popisował, a oraz obyczajów postrzegacz, *censor. Pilch. Sall.* 45. Popisowy wojenny, *conquisitor. Cn. Th.* der Kriegskommiſſarius, der Muſterungsherr.

POPIWNY, a, e, n. p. Popiwna biesiada. *Glicz. Wych. C* 1. pijana, trunken, Trunk-.

POPŁACIĆ, *f.* popłaci *cz. dok.*, Popłacać *niedok.*, § a) jedno po drugim zapłacić, nach einander bezahlen, abzahlen; *Vind.* poplazhati, poplazhuvati; *Ross.* поплатиться; *Boh.*

poplatiti se. Ludziom popłaciwszy, najałem furmana. *Warg. Radz.* 350. Wszystkie długi swoje popłacił. *Tr.* — §. b) *Neutr.* Popłaca co, płaci, jest w pieniądzach, ma cenę; es wird bezahlt, es bezahlt ſich, es iſt im Werthe, im Preiſe. Teraz i cnota nie popłaca bez złota. *Boh. Kom.* 4, 330. Co popłaca z tym na targ uczęszczają. *Fredr. Ad.* 42. Nie to u boga popłaca, kto się wielkim domem sławi. *Sk. Żyw.* 1, 205. Dziś worek, nie głowa popłaca. *Boh. Kom.* 4, 301. POPŁACICIEL, a, *m.*, który popłaca, der Bezahler, Abzahler; *Vind.* poplazhnik, poplazhauz.

POPŁAKAĆ, *f.* popłacze *cz. dok.*, Popłakiwać *częstl.*, popłakuje *propr.*; *Ross.* поплакать; *Vind.* poplakati, pojokati; *Rag.* proplakkati; *Boh.* poplakati: czas niejaki przepłakać, eine Weile hin weinen, eine Zeitlang weinen. Wdowy popłakiwały za mężami swemi. *Tward.* 259. Idę do siebie, abym czas miała na swoje nieszczęście popłakiwać. *Teat.* 6. *b*, 14. Oglądając się na dom, gorzko popłakiwa. *Przyb. Ab.* 231. Dźwignął na swe barki ciało, Popłakując, iż na nich żałosnie ciężało. *Przyb. Ab.* 180. Dziecinne popłakiwanie. *Kanc. Gd.* 49.

POPŁAMIĆ, *f.* poplami *cz. dok.*, Poplamiać *niedok.*, plamami napełnić, popaskudzić; beflecken, beſchmutzen; *Boh.* poškwrniti, poškwrnowati; *Slav.* zamerljati; *Bosn.* posetrapati; *Croat.* umachkati; *Ross.* выпачкать, замарать, замарывать. Małpa poplamiła kanapy, potłukła zwierciadła. *Zab.* 16, 62.

POPŁĄSAĆ *cz. dok.*, chwilę pląsaniem przepędzić, nach einander gaukelnd tanzen; *Ross.* поплясать, поплясывать = potańcować; *Bosn.* poplesati = podeptać.

POPŁAT, u, *m.*, popłacenie, die Zahlung, Bezahlung. Mieć popłat = popłacać, płacić, w cenie być, ſich bezahlt machen, im Preiſe oder Werthe ſtehen. Futra wiewiórcze owego czasu miały popłat. *Nar. Hst.* 5, 289. POPŁATEK, tku, *m.*, płat, pobór, czynsz, dań; (*Boh.* poplatky), Abgabe, Steuer. Wybierać popłatki. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 10, 18. Podatków żadnych i popłatków nie wkładano. *Radz.* 3 *Ezdr.* 8, 26. *Budn. ib.* 1 *Leop. ib.* (*Boh.* poplatnjk czynszownik).

POPŁĄTAĆ *cz. dok.*, wciąż splątać, popętać, nach einander verwickeln; *Vind.* pomreshati; *Ross.* испутать.

POPŁATAĆ, *f.* popłata *cz. dok.*, §. a) splatać, zbroić co złego; verüben, ausüben. Tyle sąsiad złego popłatawszy Polszcze, nie przestaje jeszcze na tym. *Kur. Pet.* 121. — §. b) Rozpłatać, rozsiekać; zerhauen, zerſpalten. Uciekaj, pókiś cały, bo ja cię na sztuki popłatam. *Teat.* 28, 116.

POPŁATNY, a, e, płat mający, popłacający; zahlbar, gültig, belohnend; (*Boh.* poplatnj *vectigalis*). Służba nie bardzo popłatna. *Teat.* 6. *c*, 37. Były popłatne te rzeczy. *Nar. Hst.* 5, 289.

POPŁAW, u, *m.*, popłynienie, das Hinfließen, Hinſchwimmen, Hinſchiffen; (*Rag.* poplava, poplaviza *alluvio*; *Croat.* poplava *inundatio*, *diluvium*; *Bosn.* poplaviça *inundatio*). Między tym lasem wesołym popławem toczy się Tyberyn do morza. *A. Kchan.* 182. Od morza przeciwnym popławem Dunaja do Wołoch przypędzony, *adverso Danubio*. *Krom.* 521. Płyń popławem szczęśliwym w którekolwiek strony. *Błaż. Tłum. a.* POPŁAWIĆ, *f.* popławi *cz. dok.*, Popławiać *niedok.*; *Ross.* поплавать; przez chwilę pławić, nach einander ſchwemmen; (*Bosn.* poplaviti, potopiti; *Croat.* poplavljujem *inundo*). Popławić się = popłynąć, *Bosn. et Rag.* poplivati; *Vind.* poplavati, hin ſchwimmen, hin ſchiffen. Z sobą się po szerokich morzach popławiemy. *Otw. Ow.* 450. POPŁAWNY, a, e, płynieniu służący, dem Schwimmen oder Schiffen dienlich; (*Croat.* poplavljiv *irriguus*). Ni szkuta, na hak fortunę i zdrowie wniósłszy, nie bez swéj rusza się ruiny Na wart popławny, z prądu lub z rafiny. *Wad. Dan. pr.* Wiatr popławny = pomyślny, ein günſtiger Wind. Rzéka popławna, spławna, ein ſchiffbarer Fluß. *Tr.*

POPŁAZAĆ, *f.* popłaza *cz. dok.*, poniżyć, erniedrigen. Żeby nas jak Cezar pognębił, popłazał. *Chrośc. Fars.* 109. (*Bosn.* poplazitise *elabi*, poplaziça *lapsio*).

POPLECZNIK, a, *m.*, który komu plecy trzyma, (cf. *Vind.* saplezhnik = pasorzyt, saplezhuvati = pasorzycić, pochlebić); der Rückenhalt, der Beſchützer, der Unterſtützer. Spodziewał się w swym procesie poplecznika. *Teat.* 46. *c*, 2. Czynią sobie przyjaciół, aby mieli niecnoty swojéj poplecznikow. *Bals. Niedz.* 1, 249. *Przyb. Luz.* 95. *Steb.* 2, 392. *Mon.* 68, 452.

POPLENIĆ, *f.* popleni *cz. dok.*; (*Boh.* popleniti *devastare*; *Bosn.* popliniti, porobiti *praedari*, poplinitegl *praedator*; *Croat.* poplenyen *expilatus*); *Ross.* поплѣнить; w niewolą zabrać, in die Gefangenſchaft führen; (*Etym.* plon). Poplenią je pleniciele ich do ziemi nieprzyjacielskiéj. *Budn.* 1 *Reg.* 8, 46. „*not.* zapędzą zapędzicielowie". Da Jehowa nieprzyjaciela w ręce twoje, że poplenisz plon jego. *Budn. Deut.* 21, 10.

POPLEŚĆ, *f.* poplecie *cz. dok.*, zpleść, zawikłać; *Vind.* poplesti; *Ross.* поплесть, поплетать; 1) zuſammenflechten, verwirren. Tak się z sobą wszystkie cnoty poplotły, że ich rozeznać trudno. *Gorn. Dw.* 86. Ujrzała na ołtarzu boginią siedzącą Poplotłe na kolenie palce trzymającą. *Żebr. Ow.* 227. (poplątane). — 2) Popleść, dużo napleść, nagadać ni to ni owo; nach einander hinſchwatzen, herplaudern. Nie wiedział, co oni popletli. *Sk. Dz.* 813. Dochodzę wszystkiego, zapewne starościna co poplełła. *Teat.* 28, 50. Ah hultaju! coś ty poplótł. *Teat.* 6, 43.

POPŁOCH, u, *m.*; *Bosn.* plahost, plasciuost; *Ross.* паплохъ; trwoga, zamieszanie; das Schüchternmachen, das Aufſchrecken, Schrecken, Furcht, Schüchternheit; (*Sorab.* 2. poploch rozruch; *Ross.* полохъ wrzask, hałas). Pierzchliwość, popłoch, fałszywa trwoga; popłoch niejednę osobę, ale często bez żadnéj przyczyny mnogie popada hufce. *Pam. Warsz.* 1, 29. *Niemc.* Wszędzie było popłochu, wszędzie pełno trwogi. *Zab.* 15, 48. Wszystko, co jedno z przyrodzenia dzikie jest, leda popłoch miesza i trwoży. *Pilch. Sen. gn.* 356. Przestraszone z miejsc swoich wychodzą gromadnie, A gdzie i jak kto może z popłochu przepadnie. *Węg. Org.* 15.

POPŁÓCZYNY *plural.*, popłókanie, das Nachſpülen, Nachgurgeln. Na popłóczyny W gębę oknem wlano mu pełen trzop uryny. *Pot. Jow.* 2, 26.

POPŁODZIĆ, *f.* popłodzi *cz. dok.*, Popładzać *niedok.*, zpło-

dzić, erzeugen. Miasto płodu wiatr płonny od nas jest popłodzony. *Gęb. Hym.* 321. Skarby zabrał, i wiele inszych złych uczynków popłodził. *Kosz. Lor.* 61 *b.* (nabroił).

POPŁÓKAĆ, *f.* popłócze *cz. dok.*, Popłókiwać *frequ.*, po woli zpłókać po czym, nachſpülen, allmählig abſpülen; *Ross.* полоскать, поласкивать. Popłókać gardło. — *Fig.* Turcy mocą swą na mię (Polskę) się obrócą, I do końca już ogniem me włości popłóczą. *Biel. S. M. B* 4. (wyniszczą).

POPŁOSZYĆ, *cz. dok.*, Popłaszać *niedok.*, jedno po drugim spłoszyć, popłochu nabawić, nach einander ſcheuchen, wegſcheuchen, ſchüchtern machen; *Bosn.* poplasciti; *Rag.* poplásciti, poplascivati, uplasciti, (plascilo = straszydło); *Croat.* poplassújem; *Ross.* попугать.

POPLOTA, y, *ż.*, plecienie, plecionka, Flechtwerk. Stroisz, u rybaka, kije grube, w ziemię wbite na około jazu, poplotą grabową przeplatane. *Magier. Mskr.* POPLOTŁY, *ob.* Popleść.

POPŁÓTNIEĆ, *f.* popłotnieje *neutr. dok.*, jak płótno pobledniec, nach einander wie Leinwand weiß werden, blaß werden. Prawie przyniewolony, popłótniałe wargi otworzył. *Pot. Arg.* 233.

POPŁOWIEC, *nijak. dok.*, wciąż spłowieć, popełznąć; nach einander bleich und gelb werden, verſchießen, die Farbe verlieren; *Bosn.* poplaviti *flavescere.*

POPLUGAWIĆ, *f.* poplugawi *cz. dok.*, poplamić, popaskudzić, ſchmutzig machen, beſchmutzen; *Boh.* pošišmati; *Vind.* pogerditi, poskurniti; *Croat.* poszmragújem; *Ross.* испакостить. Odchodził wrót swoją zdradą zmazanych i poplugawionych. *P. Kchan. Orl.* 1, 57.

POPLUNĄĆ, *f.* poplunie *cz. jedntl.*, POPLUĆ *dok.*, POPLWAĆ *niedok.*, POPLUWAĆ *contin.*; *Boh.* popliti, popljwati; *Vind.* popluvati; *Rag.* popgljuvati; *Croat.* poplyuvam; *Ross.* исплевать, поплевывать; plwocinami poplugawić, beſpeyen, beſpucken. Poplwał się wszystek. *P. Kchan. Orl.* 1, 60. Lepiej popuszczając, niźli popluwając. *Rys. Ad.* 35. — *Transl. fig.* Furyusz mroźne Alpy śniegiem poplwa siwym. *Zab.* 12, 97. (popierzy). — *Intrans.* Popluwam, często wypluwam, oft nach einander hin ausſpucken. Owych, co nie z potrzeby, ale z nałogu często popluwają, dotyka ono przysłowie: czy to deszcz, czyli rosa. *Eraz. Ob. a.* Popluwam sobie, pochrachywam sobie, *magnifice conscreabo. Cn. Th.* vor ſich gravitätiſch hinſpucken.

POPLUSKAĆ, *f.* popluska *cz. dok.*, pluskiem poplugawić, beſprützen, beſchmutzen. Ziele to na kałużach rośnie, przeto popluskane błotem bywa. *Sienn.* 140. Popluskam ich na ulicy błotem. *Baz. Hst.* 333. Jesień malują popluskaną wydeptywaniem jagod winnych. *Otw. Ow.* 54. Miał to jeśli nie pokalać, tedy wżdy nieco popluskać. *Gorn. Sen.* 571. *Otw. Ow.* 109. Skałę świeżą popluskał posoką. *Otw. Ow.* 42.

*POPŁUŻNE, ego, *n.*, *Subst.*, *Ross.* поплужное; podatek w zbożu od stajania; *adject.* поплужный.

POPŁYNĄĆ, *f.* popłynie *intr. jedntl.*, popławić się, wodą pojechać; *Vind.* poplavati, naplavati; *Bosn.* poplivati; *Rag.* poplivati, hinſchwimmen, hinfahren auf dem Waſſer, hinſchiffen. Wszystkoć, jakoby z wodą, do domu popłynie. *Banial. E* 4. Cokolwiek przyjdzie na nas, równie poniesiewa, A w jeden pąd szerokiem morzem popłyniewa, *feremur. Żebr. Ow.* 281.

POPOCIĆ się, *recipr. dok.*, wciąż się pocić, nach einander ſchwitzen; *Ross.* попотѣть; popotnieć, nach einander ſchwitzig werden.

POPOD —, *duplex Praepositio inseparabilis, concilians Verbis, quibus adjungitur, notionem unicuique ex his servientem; verba vero talia sunt iterativa dokonane; e. gr.* POPODBIJAĆ, *f.* popodbija *cz. iterat. dok.*, nach einander von unten auf ſchlagen, wund ſchlagen. Gdy się mąż z żoną popiją, jedno drugiemu oczy popodbija. *Comp. Med.* 396. — ♀ Popodbijać państwa, kraje, poopanować, pozawojować; nach einander unterjochen, bezwingen. POPODKŁADAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander unterlegen. Do téj gramatyki każdy według swego ojczystego języka, słowa i sposoby mówienia popodkładali. *Mon.* 67, 323. POPODLEWAĆ, *f.* popodlewa *cz. iter. dok.*, nach einander von unten begießen. Popodlewałem zioła. *Teat* 24. *c*, 21. POPODNOSIĆ, *f.* popodnosi *cz. iter. dok.*, nach einander aufheben. Popodnosił sumy od żydów. *Zab.* 13, 205. POPODSMALAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander von unten ſchmutzig machen, beſengen. Pożar w tym kraju zwykły, młodzież pozostałą popodsmala. *Torz.* 19. — *etc. etc.*

POPOIĆ, *f.* popoi *cz. dok.*, upoić jednego po drugim; *Ross.* попоить, попанвать, (попонка pijatyka). nach einander beſäufen. Popoił ich wszystkich winem. *Czach. Tr. E* 2. Popoję ich, aby posnęli. 1 *Lzop. Jer.* 51, 39. Na baranka niewinnego czuhają, jakoby się krwią jego popoić mogli. *Bzow. Roż.* 66.

POPOŁUDNIE, ia, *n.*; *Vind.* popoudni, povdenji; *Slav.* poslipódna; *Croat.* popoldán; *Ross.* пополудни *adverb.*; czas po południu, der Nachmittag. Konie niech będą na popołudnie. *Teat.* 32, 24. POPOŁUDNIOWY, a, e; (*Boh.* popolědnj; *Sorab.* 1. popowdnischi; *Vind.* poudenski, popouden; *Rag.* poludnévni; *Croat.* popoldnevni); odwieczorny. *Cn. Th.* nachmittägig, cf. poobiedni.

POPONA, y, *ż.*; (*Ross.* попона, попонка deka na konia; *Etym.* piać); opona wozowa. *Cn. Th.* nakrycie wozu, pukłat. *Włod. Dudz.* 16. die Wagendecke, eine Plane von Leinwand oder Leder. — ♀. Dwory i łożnice poponami upstrzą. *Birk. o Exorb.* 29. (namiotkami, powilonami). Mojżesz on przybytek z popon rozpięty uczynił. *Żarn. Post.* 2, 461 *b.* Kolébki z szarłatnemi poponami. *Rej. Zw.* 58 *b.* POPONOWY, a, e, od popony, die Wagendecke betreffend; n. p. Poponowy gwozdź.

POPÓR, u, *m.*, popieranie, podpora; das Unterſtützen, die Stütze. — *Fig.* Udania tego taki kładą popór. *Pot. Pocz.* 51. POPORZE, *ob.* Poprór.

POPOŚCIĆ *med. dok.*, nieco, chwilę pościć, nach einander faſten; *Ross.* попоститься, поговѣть.

POPOWA, y, *ż.*, popadya; *Croat.* popovicza, des Popen Frau, die Popinn. POPOWIC, a, *m*; *Ross.* поповичь; popa syn, des Popen Sohn. Przez konstytucyą 1764 r. o popowicach, synowie kapłanów Ruskich, nie aplikujący się do nauk lub rzemiosł, za poddanych własnym

kolatorom przeznaczeni. *Gaz. Nar.* 2, 13. *Vol. Leg.* 7, 75. POPOWIEC, wca, *m.*, Filipponi rozdzielili się na dwa główne podziały, popowców i dyakowców; pierwsi mają kapłanów, drudzy tylko sług kościelnych. *Czack. Pr.* 301: *Ross.* поповщина, eine Secte in der griechischen Kirche. POPÓWNA, y, *ż.*; *Ross.* поповна; córka popa, des Popen Tochter. *Prov.* Kwapi się by popówna za mąż. *Rys. Ad.* 24. (śpieszno mu, doczekać się nie może). POPOWSKI, a, ie; *Croat.* popovszki; *Ross.* поповскій, popisch, den Popen angehend. Popowskie obrzędy. *Budn.* 2 *Reg.* 23, 5 POPOWSTWO, a, *n.*, popowski urząd, das Popenamt, Priesteramt; *Rag.* popovstvo, popstvo; *Bosn.* popovstvo; *Croat.* popóvsztvo, popsztvo; *Rag.* papsâg; *Eccl.* поповство, священство. Po złajaniu był złożon z popowstwa. *Baz. Hst.* 52. *ib.* 89.

POPOWIADAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hersagen; *Ross.* посказать. POPOZNAWAĆ *cz iter. dok.*, jedno po drugiém poznawać, nach einander erkennen.

POPRAĆ, poprał, *f.* popierze, popiorę *cz. dok.*, jedno po drugim wyprać, nach einander auswaschen. Przędziwa ze lnu dać poprać, aby tym bielsza przędza była do robienia płótna. *Zaw. Gosp.* Poprali odzienie swoje. 3 *Leop. Num* 8, 21. (zeprali. 1 *Leop.*); (*Eccl.* попратель podeptacz).

POPRACOWAĆ *cz. dok.*, nieco, niejaki czas pracować, nach einander arbeiten; *Sorab.* 1. podzjlam; *Vind.* napreidelati, podelati; *Ross.* поработать.

POPRĄG, POPRĘG, ęgu, *m.*; *Boh.* popruh; *Dal.* poprugh; *Carn.* hoprûg; *Vind.* podvesa; *Croat.* poprûg, podprûg, zaprega, tapkòr; *Slav.* poprug, kolan, (cf. kolano); *Rag.* poprugh, opreghgljaccja, zagargnjaccja, zâstor, zástriza; *Bosn.* poprugh; *Ross.* подпруга, подбрюшникъ, подсѣдельникъ; pas do podpinania kulbaki na koniu, der Bauchriemen, Sattelgurt am Pferdezeuge. Popręg nie powinien być ani nadto mocno, ani nadto wolno podpięty; w pierwszym przypadku koń nie ma zupełnego oddechu, w drugim przekręca się kulbaka. *Kaw. Nar.* 393. Siodło ma być z dobremi krzyżowemi popręgami. *Hipp.* 39. — *Fig.* Poprąg - krócenie, hamowanie, krępowanie; Beschränkung, Einschränkung, Zaum, Zügel. Dopiął nam nieprzyjaciel popręgów jeszcze cieśniéj. *Tward. W. D.* 76. ścieśnił nas jeszcze bardziéj, er hat uns noch enger beschränkt, eingeengt, noch mehr in die Enge getrieben. Myśli mu dopinać popręgu. *Chrośc. Luk.* 42. Serca nasze będą murem tęgim, Gdy je nie ciasnym uciśniesz popręgiem, Nie niewolniczą srogością, Ale ujmiesz ojcowską miłością. *Tward. Misc.* 107, (cf. w kleszcze ująć). Zawzięli się Polacy, by Turkom popręgów przypięli. *Rak. Pob. B i i.* Za jego prośbą swojemu gniewowi przybiorą popręgi. *Pot. Arg.* 758. powściągną go, den Zügel anlegen.

POPRASOWAĆ *cz. dok.*, prasując pogładzić, nach einander pressen, glätten, plätten. Poprasować żelazkiem *Ross.* потютюжить.

POPRAWA, y, *ż.*, POPRAWKA, i, *ż.*, *dem.*; *Ross.* поправка, поправленіе, переправка, исправа, исправка, выправка; *Vind.* poprava, sbulfhanje, pobulfhanje, sgurfhanje; *Carn.* poprâva; *Croat.* pobolshanye, pobolssicza; *Eccl.* управленіе, исправленіе, изъ худаго состоянія къ лучшему прехожденіе; (*Boh.* poprawa *supplicium*, odprawa winowajcy); poprawianie, naprawianie, polepszenie, *phys. et mor.*, das Bessern, die Besserung. Nie śmierci złych nam potrzeba, ale poprawy. *Fredr. Ad.* 15. Bóg starca tak mądrego zesłał na naprawę moich błędów, i czynów moich poprawę. *Jabł. Tel.* 147. Koniec pism naszych jest poprawa obyczajów. *Mon* 64, 214. Nigdy nie należy Rozpaczać o poprawie nadpsutéj młodzieży. *Treb. S. M.* 142. Błąd, który się na wojnie dzieje, nie ma poprawy. *Warg. Wal.* 232. (nieodwetowany). Poprawa omyłek drukarskich (*Eccl.* справа, справка). Niechaj oprawiają miejsca pokażone w domu pańskim, któreby widzieli potrzebować poprawy. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 12, 5. (naprawy, Ausbesserung, Reparatur). O poprawie lasów. *Mon.* 74, 701. o polepszeniu ich, Verbesserung. Poprawa myta, zapłaty, podwyższenie, postąpienie; Verbesserung, Erhöhung, Zulage. — §. Niepoprawa, n. p. w pismie tym było wiele pięknych rzeczy, ale i wiele niepoprawy. *N. Pam.* 22, 103. zaniedbanie, Uncorrectheit. Patrząc na upartą niepoprawę życia Magdaleny. *Bals. Św* 2, 125. niepoprawność, Unbußfertigkeit, Mangel der Besserung. — §. Dom poprawy, *Ross.* смирительный домъ, cuchthauz, das Zuchthaus. Domy poprawy, albo cuchthauzy, są sposoby wyborne przyprowadzenia młodzieży do rozumu. *Mon.* 74, 488. *Sejm. Grodz.* 2, 84. Do domu poprawy tychbym winowajców posłał był na lat kilka. *Zab.* 14, 37. POPRAWCA, y, *m.*, (*Boh.* poprawce *carnifex*, oprawca); a) poprawiacz, poprawujący co, der Verbesserer. Omyłki w drukowaniu ztąd poszły, iż my pewnego i ustawicznego poprawcy abo korektora dostać nie mogli. *Budn. Bibl. praef.* — b) *Venator.* Poprawca, pies, który zająca przypadnionego umie poprawić. On powinien ślad co najświeższy w kole tym, w którym psi koło upadłego zająca założyli, wyprawować. *Ostror. Myśl.* 35. ein Leithund, der dem aufgestöberten Wilde nachsetzt, und die verlorne Spur immer wieder findet, der Nacharbeiter. Poprawca Melamp. *Kchow.* 323. POPRAWDZIE *adverb.*, bez żartu, seryo, w saméj rzeczy; im Ernste, ohne Scherz, Scherz bey Seite, in der That. Syn będzie poprawdzie ojcowskiej dzielności i rozumu. *P. Kchan. Orl.* 1, 72. Poprawdzie, zwycięstwa zagraniczne mają coś nad zwycięstwa domowe. *Nag. Cyc.* 101. *Nag. Fil.* 49. — *Inter.* Poprawdzie? *Teat.* 45, *c. Wyb.* wirklich? — §. Już ci poprawdzie nie tak byli strojni, Ale broń mieli lepszą. *P. Kchan. Jer.* 428. (w prawdzie, *quidem*, zwar). POPRAWIACZ, POPRAWICIEL, a, *m*, poprawujący co, polepszyciel. *Mącz.*; *Boh.* oprawitel; *Rag.* ispravitegl, ponapravitegl; *Sorab.* 1. poředžak; *Vind.* pobulfhavez, zbulfhavez; *Croat.* popravitel, pobolssávecz; *Eccl.* поправитель, справщикъ; *Ross.* исправитель, der Verbesserer. Rozsądny poprawiacz błądzących. *Pilch. Sen. gn.* 200. Starzec, twardy młodych poprawiacz, wszystkiemu przygania, Czego użyć nie może, młodości zabrania. *Dmoch. Szt. R.* 76. Poprawiciel drogi. *A. Zamoj.* 110. Bóg sam jest wodzem mądrości, i mądrych poprawca. 1 *Leop. Sap.* 7, 15. Poprawiciela dekret. *N. Pam.* 22, 110. POPRAWIACZKA, POPRAWICIELKA, i, *ż.*, die Verbesserinn, *emendatrix. Mącz.*; *Sorab.* 1. poředžerka; *Ross.*

исправительница. POPRAWIĆ, *f.* poprawi *cz. dok.*, Poprawiać *niedok.*, Poprawować *contin.*; *Boh.* oprawiti, oprawowati; *Sorab.* 1. poredžam (cf. porządzić), (poprawiu, popraju, poprawim, poprajim *recito*, *refero*, *ob.* Prawić); *Carn.* popraviti, popravem, popravlam, pobulsham; *Sorab.* 2. poreżisch; *Slav.* popraviti; *Vind.* popraviti, popraulati, pobulſhati, sbulſhati, podelati, sgurſhati, vunsbulſhati, ispobulſhati; (popraulati, vunpopraulati = wyłajać); *Rag.* ispraviti, izpraviti; *Bosn.* ponapraviti, ponaciniti, pobogiscjatti; *Croat.* popraviti, popravlyam, pobolssati, pobolssâvam, (popravlyati = kierować); *Ross.* поправить, поправлять, изправить, изправлять, выправить, выправлять; *Eccl.* подправляю, возправляю, справляю; 1 a) naprawić, polepszyć; beſſern, ausbeſſern, beſſer machen, verbeſſern. Łodź w Delii, że ją ustawicznie łatają i poprawiają, na długie wieki trwa. *Birk. Chodk.* 22. Pióra poprawić. *Tr.* Federn corrigiren. Malarz przyszedł poprawić portret. *Węg. Marm.* 1, 188. Nudna praca poprawiać druki. *Teat.* 63. *c*, 31. (korekty trzymać, die Correctur beſorgen). Przeszłych rzeczy żałować możem, poprawić nie możem. *Gorn. Dz.* 66. (co się już stało, odstać się nie może). Nie poprawisz i stem lat minuty. *Pot. Syl.* 172. Czego nie możesz poprawić, lepiej cicho w sobie strawić. *Cn. Ad.* 124. Poprawić chcąc, pogorszył *Cn. Ad.* 897. (strugał, aż przestrugał). Religią, afektom swoim godząc, wedle zdania swego poprawiali, a jedni po drugich pociasowali i przyczyniali. *Zarn. Post.* 3, 603. — W chemii, gdy się rozcieki, przez destylowanie czystszemi stają, ta praca nazywa się poprawianiem, *rectificatio. Krumł.* 221. Poprawić *moralnie:* n. p. Cierpliwie bywałem od was poprawowanym. *Teat.* 19. *c*, 81. W czymże młodzieniec będzie poprawował obyczajów swoich, jedno gdy się zachowa wedle słowa bożego. *Rudz. Ps.* 119, 9. Grzech umniejsza, kto wcześnie się poprawia. *Min. Byt.* 4, 155. Odtąd królu prawidłem twojém słuszność będzie, Niemała i w tém wielkość, poprawić się w błędzie. *Dmoch. Il.* 2, 197. Wiele mówią, a nigdy przecię nie myślą się poprawować. *W. Post. W.* 2, 198. Poprawić się, nie sromota. *Cn. Ad.* 898. Poprawić sławy. *ib.* (starać się o dobre imię). *Iron.* Poprawił się z pieca na szyję. *Cn. Ad.* 892. (nieleda poprawa, postępek; z dżdżu pod rynnę; suknią zastawił, koszulę wykupił). — Poprawiło mu się, co do zdrowia = wzmaga, es iſt beſſer mit ihm. — Poprawiam w piecu, poprawiam pasa, poprętu, czapki; zurechte legen, ſchieben, ſetzen. *Cn. Th.* Poprawiam świecy, ucieram świecę; das Licht putzen, daß es beſſer brenne. *ib.* — §. *Aliter:* Dalej jechać niechciał, jeślibyśmy mu nie poprawili myta. *Warg. Radz.* 159. podwyższyli, den Lohn erhöhen. — §. *Illud peculiare est:* Poprawiemy na wieczerzy, i. e. będziem lepszą mieć wieczerzą, *coenare licebit rectius. Cn. Th.* odwetujemy, powetujemy; wir wollen uns am Nachteſſen erhohlen, den Schaden erſetzen, das Verſäumte einbringen, *ob.* Poprawiny. *Dudz.* 53. — §. Poprawiać, powtarzać lepszym sposobem, powtarzając polepszać, noch einmal und beſſer wiederhohlen. Niech się poprawię, i. e. znowu lepiej rzekę, napiszę, strzelę. *Cn. Th.* Poprawiam komu, poprawię-ć = uderzę cię drugi raz, poprawię się, wart! ich will's dir noch beſſer geben, zeigen; du ſollſt's noch beſſer fühlen! *Cn. Th.* Opalonym kijem lepiéj mu poprawił, Trzy czterykroć chrosnąwszy, wierzch głowy roztrącił. *Żebr. Ow.* 303. Gdy dziecię przyszło skarżyć na onego, który go dla występku jakiego skarał, zaś mu jeszcze ociec przydał i poprawił. *Gliez. Wych. E* 7. — b*) Poprawić czego czym, potwierdzić, stwierdzić; bekräftigen, beſtätigen. Nie wiem o pozwie; gotowem tego sumnieniem poprawić. *Gorn. Wł. R.* Przysięgą tego poprawił. *Biel.* 231. Witołd, aby ugody z Jagiełłem skutkiem poprawił, zapalił Krzyżakom zamek. *ib.* 237. Znał nieprzyjaźń, od którego się powinnej i krwią poprawionej życzliwości spodziewał. *Sk. Żyw.* 1, 55. Przodków godności chwałą tylko temu są, który ojcowskiej zacności skutki swemi poprawuje. *Orzech. Tar.* 55. Nie tylko to zwykli mówić, ale i skutkiem tego poprawiać. *Kosz. Lor.* 36 *b.* Gotowem tego i ręką poprawić. *P. Kchan. Jer.* 265. (ręką o to czynić, bić się o to). Czci a sławy swojéj bronić albo ręką poprawować, jak niektórzy mówią, *famae certamen habere. Mącz.* — c) *Venator.* Zagraj najlepszy jego był ogar, ponieważ pierwszy poprawiał w kniei, jak psy ucieły. *Pod.* 65, *not.* »pierwszy trop znalazł, gdy go inne psy straciły«; der Leithund arbeitet nach, hängt der Fährte nach, ſucht die verlorne Spur auf; *ob.* Poprawca pies. — 2*) Poprawić, pogadać, przez chwile prawić co; nach einander ſprechen, peroriren, diſputiren. Kęs z żoną poprawił, I tak bogom Filemon spólną chęć objawił; *pauca locutus. Żebr. Ow* 211. POPRAWICIEL, *ob.* Poprawiacz. POPRAWINY *plur.*, uczta u pana młodego nazajutrz po weselu. *Włod.* Poprawiny, o piciu, gdy nazajutrz lepiej sobie poprawują. *Dudz.* 53. der Nachſchmaus, den andern Tag nach dem erſten, um ſeine Sachen noch beſſer zu machen. *Repotia* poprawiny. *Urs. Gr.* 129. Poprawiny, przenosiny po weselu. *Cn. Syn.* 766, *Sorab.* 1. pokwaszna hostżina. POPRAWNY, a, e, — ie *adverb.*, a) mogący być poprawionym; *Slov.* naprawitedlný, polepšitedlný; *Rag.* ispravgliv; *Vind.* popraulju, pobulſhliu, sbulſhliu, sgurſhliu; *Eccl.* исправный, verbeſſerlich; (*Boh.* poprawnj, od stracenia winowajców, n. p. poprawnj meč, poprawiště *locus supplicii*). Niepoprawny, którego trudno poprawić, naprawić. *Włod., Cn. Th.* 515, *Vind.* nepobulſhliu, nepobulſhan, obresen; *Eccl.* неисправный. O niepoprawny, bez wstydu, bez czoła, bez serca. *Zab.* 11, 24. nicht zu beſſern. Zabezpieczenie obywatelów, przeciwko niepoprawnym złoczyńcom. *N. Pam.* 20, 244. W zbrodniach swoich żyli niepoprawnie. *Chrośc. Job.* 62. — Już po klęsk tylu, niepoprawna szkoda. *Chrośc. Luk.* 2, 77. nieodwetowana, unerſetzlich. — b) Poprawny, poprawiony; *Ross.* поправленный, verbeſſert, corrigirt. Czyta sekretarz poprawny projekt komisyi. *Gaz. Nar.* 1, 200. (po dwa razy był poprawionym). Poprawnie pisze, *correcte.* POPRAWNOŚĆ, ści, ż., sposobność do poprawy, die Verbeſſerlichkeit; niebyt wad, omyłek, błędów, die Correctheit.

POPRAŻAĆ *cz. dok.*, wiele naprażyć, posmażyć, nach einander pregeln; *Bosn.* poprigati, svrigati; *Ross.* попряжить.

POPRĘCINA, y, ż., długi pręt, żerdź, eine lange dünne

Stange. Pszonka grunt dna rzecznego długiemi poprecinami dla znaku miałkości ponatykawszy, do Litwy powraca; rybołowie zaś popręciny natknione wyjmują i w miejscu głębszym utykają. *Krom.* 354; *praelongae stipites*, (cf. *Eccl.* **poprzęcie** miara 115 stóp).

POPRĘG, *ob.* Poprąg. POPRĘGOWY, a, e, od popręgu, Gurt-, Bauchgurt-; *Ross.* подпружный. POPRĘŹNICE *plur.*, żyły u konia poboczne. *Hipp.* 103. die Seitenadern eines Roſſes. Upuścili stadnikowi z poprężnic nieco krwi. *Hipp.* 17. POPRĘŻYĆ *cz. dok.*, dosyć naprężyć, nach einander ausſpannen, ausrecken, dehnen; *Bosn.* poprehnuti kogna *cingere*, *incingere*; *Croat.* poprêsem, poprepelszem, peprechi *cingulo*, *constringo*.

POPRÓĆ, poprół, *f.* poporze *cz. dok.*, weiąż rozpróć: *Ross.* испороть, nach einander auftrennen, in einer Strecke hin zerſchneiden. Łąki jasnemi popróte strumyki. *Pot. Arg.* 207. Ale cóż? jeśli mu się nie po szwie poporze? *Pot. Syl.* 300. (nie podług myśli powiedzie). POPRÓCHNIEĆ, *f.* poprόchnieje *neutr. dok.*, powiotszeć, weiąż przeprόchnieć, nach einander morſch werden. Kości moje poprόchniały. *Radz. Ps.* 31, 11.

POPROSIĆ, *f.* poprosi *cz. dok.*; *Carn.* poprôsem, poprositi; *Vind* poprofiti; *Ross.* попросить, попрашивать; powtarzając prosić, upraszać, ein wenig bitten, erſuchen, *tentare precibus*. Jać pisać nie umiem; ale ja sobie kogo poproszę. *Teat.* 22. *c*, 30. — §. Poprosić gości, sprosić; zuſammenbitten, einen nach dem andern bitten; (*Carn.* poprosnik-oredownik, proszący za kim).

POPROSTU *adverb.*, prostym sposobem, grade zu, ſchlecht weg. Poprostu trzymali się jednej drogi. *Suszyc. Pieśn.* 3 *K.* Poprostu co mówić, czynić, niewytwornie, wyrozumnie. *Cn. Ad.* 877.

POPRÓSZYĆ *cz. dok.*, prochem posypać, napełnić prochem, pokurzyć, beſtäuben; *Boh.* poprašiti; *Vind.* popraſhiti; *Bosn.* poprasciti; *Rag.* poprâsciti; *Croat.* poprassûjem.

POPROWADZIĆ, *f.* poprowadzi *cz. dok.*, zaprowadzić gdzie czas niejaki; *Carn.* popêlam, popelam, hinführen, hinbegleiten. Jutro poprowadzić go z innemi rekrutami do Kamieńca. *Teat.* 15, 88. Damon poprowadził Julią na reduty. *Teat.* 30. *b*, 5. — Szczęśliwy będziesz, i u boga wzięty, Gdy żywot według cnoty poprowadzisz święty. *Groch. Kemp.* 5.

*POPRÓŻNICY, po próżnicy *adverb.*, *POPRÓŻNU, *incassum*, darmo, wniwecz. *Mącz. Sorab.* 2. proprofnem; próżno, darmo, daremnie, nadaremnie; umſonſt, vergeblich. Jeśli pan nie zbuduje domu, poprόżnicy robili ci, którzy go budują. 1 *Leop. Ps.* 126, 1. Przeczże się tak poprόżnicy pracować mam? *Radz. Job.* 9, 29. Poprόżnicy się mordujesz. *Otw. Ow.* 156. *et* 175. 1 *Leop. Job.* 35, 16. *et* 6, 16. Zamku Toruńskiego Krzyżacy poprόżnicy dobywali, gdyż go warunki Polskie potężnie broniły, *nequicquam*. *Krom.* 466. *et* 558. Gdy nasi poprόżnicy czas w Pomorzaniech trawią, tym czasem.... *frustra tempus terere*. *Krom.* 653. Słowa poprόżnicy tracę, i te żale. *Bardz. Trag.* 72. Nie stworzył bóg ziemi poprόżnicy, ale ją sprawił ku mieszkaniu. *Radz. Exod.* 45, 18. (bez celu, pożytku). *Otw. Wirg.* 474. — §. Ujrzał ich na rynku poprόżnicy stojących. 1 *Leop. Math.* 20, 3. *Biał. Post.* 269. próżnujących, bezrobotnie, müßig. POPRÓŻNOWAĆ, *f.* poprόżnuje *intr. dok.*, chwilę nie pracować, czas niejaki przeprόżnować, einige Zeit müßig ſeyn; (cf. *Eccl.* попразднство *post solennitatem repotia*). Jak robić, tak też wzajem trzeba poprόżnować, Kto chce życia swojego dobrze bieg miarkować. *Gaw. Siel.* 364. *Lub. Roz.* 479. *et* 483 *Jabł. Tel.* 315. *POPRÓŻNY, a, e, próżny, daremny, marny, n. p. Czas on nie użyteczny, ale marny, a poprόżny będzie. *Glicz. Wych. N* 1 *b.* stracony, eitel, vergeblich, umſonſt, verloren.

POPRYSNĄĆ, *f.* poprysnie *cz. jednll.*, Popryskać *niedok.*; *Boh.* poprskati; *Bosn.* poprriscjati; *Ross.* попрыскать, попрыскивать, побрызгать, побрызгивать, упрыскать, упрыскивать, спрыснуть, спрыскать, спрыскивать, beſprützen. (*Ross.* поприще miejsce gonitwy; miara 115 stóp). POPRYSZCZEĆ się, *ob.* Pryszczeć.

POPRZĄŚĆ, *f.* poprzędzie *cz. dok.*, nieco uprząść, czas niejaki przędąc przebyć, nach einander hin ſpinnen; *Vind.* popresti; *Rag.* poprêsti; *Bosn.* popresti, popopresti; *Ross.* попрясть, попряду.

POPRZĄTNĄĆ, *f.* poprzątnie *cz. jednll.*, Poprzątać *niedok.*, jedno po drugim uprzątać, statki, naczynia ledajako leżące na swoje miejsca poodstawiać; nach einander wegräumen, abräumen, aufräumen; *Vind.* spraviti, triebiti, striebiti, potriebiti, ispotiti; *Eccl.* опрятаю. Każda rzecz ma na swym miejscu leżeć; boć to zły gospodarz, kiedy na co patrzy, a niepoprzątnie. *Haur. Ek.* 10. Tym czasem tu poprzątajcie, niech zamiecione będzie pięknie. *Teat.* 15. *c*, 9. Potrawy i stół poprzątnęli. *P. Kchan. Orl.* 1, 174. POPRZĄTACZ, a, *m.*, który poprząta, der Aufräumer; *Vind.* spraulavez, striebnik.

POPRZE —, *duae Praepositiones inseparabiles, Verbis compositis, quibus praefiguntur, conciliant notionem unicuique propriam, actionem vero iterativam, completam, e. gr.* POPRZEBIERAC *cz. iterat. dok.*, nach einander vollends ausleſen, auswählen, ſo daß nichts mehr übrig bleibt. Miejsca na groby, na pal drwa poprzerabiane; *nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes. Zebr. Ow.* 179, *ob.* Przebrało się.

1. POPRZEĆ poprzał, poprzało, *f.* poprzeje, *nijak. dok.*, czas niejaki przaniem zajść, ſich nach einander erbrämſen, erhitzen; (*Ross.* попрѣть pogotować się, ugotować się). Na kury poślady chować, coby nie poprzały. *Haur. Ek.* 75.

2. POPRZEĆ, poparł, *f.* poprze *cz. dok.*, Popierać *niedok.*, z usilnością daléj posuwać, popychać, poprowadzać, *pr. et tr.*, *Vind.* napreipelati, napreivpraviti, napreisaribati, povifhati; *Ross.* поспѣшествовать, (*ob.* Pośpieszyć); 1) weiter treiben, nachdrücklich fort ſchieben, nachhelfen; *Boh.* popjram, zapjram-zapieram się, *nego*: (*Ross.* попрѣть, попрать, попирать potratować). Awantury miłości są poparciem punktu honoru. *Węg. Marm.* 1, 93. (cf. sprężyna, Triebfeder). Patron przez miłość popierał jéj obrony. *Teat.* 50. *b*, 68. Żadnej sprawy jego adwokat bez honoraryum popierać niechce. *ib.* 3. *b*, 75. Popieranie sprawy *Ross.* производство. Niech zaprzestanie popierać swych chęci. *Teat.* 49, 30. Nie dosyć jest wygrać, ale

wygraną poprzeć, popartą utrzymać, aby nic nie zostawić w popiele, coby nieutłomione wybuchnąć mogło. *Lub. Roz.* 564. Popierający co *Vind.* napreipelatliu, pomuzhliu, napreipelazh. — §. Słowa przysięgą poparła swojego. *Bardz. Trag.* 211. potwierdziła, poprawiła, bekräftigen. — §. Dla bydła rzyska ochraniać, aby się dobrze na poparcie nabiału, który w zimie szczupleje, nasyciło. *Haur. Sk.* 56. (na pomnożenie nabiału, Vermehrung). — 2) Poparł nieprzyjaciela, pogonił się za nim. *Cn. Th.* 773. zurückdrängen, zurückdrücken, hintreiben (den Feind). Skanderbeg, pobiwszy z przodu Turków co namężniejszych, łacno drugich poparł. *Baz. Sk.* 363.

POPRZECIĄGAĆ, *f.* poprzeciąga *cz. iter. dok.*, nach einander durchziehen. Poprzeciągał miąższemi rzeki łańcuchami. *P. Kchan. Orl.* 1, 422 POPRZECIERAĆ, *f.* poprzeciera, *cz. iter. dok.*, nach einander durchreiben, przepiłować, durchsägen. Dawid pojmanych królów poprzecierał piłą. *Budn.* 1 *Chron.* 20, 3. POPRZECINAĆ, *f.* poprzecina *cz. inter. dok.*, nach einander durchschneiden. Drogi rowami poprzecinać. *Łesk.* 2, 236.

POPRZECKĘ, POPRZECZKĘ, *ob.* Przecka.

POPRZĘCZ, POPRZEK, POPRZEKI *adverb.*; *Sorab.* práki; *Slov.* oprek, wopřek; *Boh.* přjč; *Vind.* poprek, na krish, opak, krishama; (*Croat.* póprek = ogólnie, ogółem); *Bosn.* priko, to jest, s one strena; (*Slav.* popriko = krótka droga, *ob.* Poprzeka); *Ross.* поперекъ, (попрекъ wyrzut); wszerz przegradzając, in die Quere, queer durch. Dwa drągi w ziemię wkopano, trzeci poprzek na wierzch; to było *jugum*, pod to jeńców przepędzono. *Warg. Cez.* 7. Poprzecz albo poprzeki niech będzie orana góra. *Cn. Th.* Zagrzanie przez tarcie po ciele płatami, wzdłuż i poprzecz. *Ocz. Przym.* 43. POPRZECZE, a, *m.*, szerz, die Quere. Kopyto końskie grube bywa na jedno poprzecze palca. *Dyke. Med.* 3, 314. POPRZECZKA, i, *ż.*, rzecz w poprzek drugiéj idąca, n. p. drewno, ein Querholz u. s. w. Berło pod ptaka, albo laska długa z krzyżem albo poprzeczka. *Chmiel.* 1, 80. POPRZECZNICA, y, *ż.*, przecznica, droga albo ulica poprzeczna; *Ross.* переулокъ, проулокъ, переулочекъ, проулочекъ, ein Querweg, eine Quergasse. Drogi na górę prowadzące, poprzecznicami (*traverses*) albo rowami poprzecinać trzeba. *Łesk.* 2, 236. Szła do niego nie poprzecznicami, ale rynkiem. *Bals. Św.* 2, 108. *et* 1, 364. POPRZECZNIK, a, *m.*, linia poprzeczna, dyameter: *Ross.* поперечникъ, (поперетчикъ przeszkodnik, *f.* поперетчица), der Durchschnitt, Querschnitt. *Tr.* POPRZECZNOŚĆ, ści *ż.*, położenie poprzeczne, die Quere, Querlage, Lage in die Quere, Querseite. *Tr.* POPRZECZNY, a, e, ie — o *adverb.*, w poprzek idący, Quer-; *Slov.* opřečný; *Vind.* popreken, poprezhen, poprek obernjen, krishamni, postranski; *Eccl.* прѣкы [*contra* 2], poperesznyj; *Ross.* поперечный, (попречный, попрекательный wyrzucający, wymawiający). Poprzeczny tram *Ross.* поперечина, перекладъ, перекладина. Poprzeczną ulicą umarłego do grobu niesiono. *Star. Ben. B* 4 *b.* — ⁂. Pamiętać na to mają, iż jako dziecię zaraz powijają, aby krzywo albo poprzeczno nie rosło. *Glicz. Wych. K* 1. (na poprzek, na bok). — ⁂. Sara namawiała Abraama, aby Izmaela wypędził, przeprzeczne zachowanie. *ib. B* 3. (dla nieprzyzwoitego sprawowania się, cf. sprzeczny). POPRZECZYZNA, y, *ż.*, rozległość w poprzek, die Ausdehnung in die Quere. Gdy mię wyrozumiesz, dłużyzny i poprzeczyzny łatwo ztąd porachować możesz. *Czack. Pr.* 2, 206.

POPRZEDNI, ia, ie, POPRZEDNICZY, a, e, POPRZEDNIE, POPRZEDNICZO *adverb.*; *Boh.* popředu; *Carn.* poprei-shen, (popręd, poprej = pierwéj); *Vind.* poprichni, prieshni, popreini, predjidezhen, predhodezhen; *Ross.* прежный, предъупредительный, предъупредительно, предварительный, предварительно; *Eccl.* предтечный, предподлежащій, предшествующій; uprzedzając, supponowany, przypuszczony, *prealable*, vorläufig. Poprzednieśmy to widzieli, iż.... *Hub. Mech.* 10. POPRZEDNICA, y, *ż*, POPRZEDNICZKA, POPRZEDZICIELKA, i, *ż.*, poprzedzająca kogo, przed nim idąca; *Boh.* předkyně; *Vind.* predhodniza, predhoika, przedhajarza, spredniza; *Ross.* предшественница, die Vorgängerinn, Vorfahrinn, Vorbotinn. Starość poprzedniczką śmierci. *Zab.* 5, 107. O filozofio, prawdziwego światła poprzedzicielko. *Bardz. Boet.* 109. Poprzednica, żniwiarka, *ob.* Przednica. POPRZEDNIK, POPRZEDZICIEL, a, *m.*, (*oppos.* następca), poprzedzający kogo, przed nim idący, der Vorgänger, Vorfahre, Vorläufer; *Boh. et Slov.* předchůdce; *Sorab.* 1. prezkhodzičer, předkownik, predběžičeŕ; *Vind.* sprednik, priédnik, popreinik, predhodez, predhajavez, priedhodnik, predhajar, predstopavez, predstopnik, napreihojauz; *Croat.* predhodecz, predhoditel; *Ross.* предшественникъ, предваритель, предмѣстникъ; *Eccl.* прѣдътеча. Marszczki twarz poorały, wzrok stępiał, wszystkie te śmierci poprzedniki ostrzegają mię, iż się niezadługo skończy czas przechodu mojego. *Zab.* 6, 208. Zmrok, nocnej poprzedziciel pory. *Przyb. Milt.* 230. Jedno nieszczęście jest zawsze poprzednikiem drugiego. *Teat.* 36. *b*, 116. Poprzednik na urzędzie, *antecessor. Cn. Th.*, (cf. przodek). — *Math.* Z dwóch stosunków pierwszy zowie się poprzednik, *antecedens*, drugi następnik, *consequens. Jak. Mat.* 1, 136. *Łesk.* 2, 69. *Alg. Nar.* 173. *Geom.* 1, 156. der Vordersatz. ⁂POPRZEDZEŃSTWO, a, *n.*, istność poprzedzająca drugie, pierwiastek; Erstling der Wesen, der Schöpfung. Ciebie śpiewali stworzeń poprzedzeństwo, Jednorodzony synu, boga podobieństwo. *Przyb. Milt.* 86. POPRZEDZIĆ, *f.* poprzedzi *cz. dok.*, Poprzedzać *niedok.*, uprzedzić kogo, prędzej t. j. pierwej przed nim iść, wprzód iść, robić etc.; vorhergehen, vorgehen, zuvorkommen; *Slov.* předgjti; *Vind.* priedjiti, priedhoditi, poprejiti, predhajati; *Croat.* predidem; *Ross.* передить, опередить, опереживать, предшествовать, продъупредить, предъупреждать, предъускорить, предъускорять, продъубѣдить, предъубѣждать, парить; *Eccl.* впредбыти, бытъ въ переди, выпередить, прѣдътещи, теку, предтекаю, прѣдъкарити. Jutrzenka wschodzące poprzedza słońce. *Tr.* Rozum często poprzedza lata. *Fredr. Ad.* 12. Wolno zawsze upadek własny poprzedzić zgubą zdrajcy. *Ustrz. Kruc.* 1, 428. Bóg skutki przyrodzenia, kiedy chce, poprzedza władzą swą. *Karnk. Kat.* 21. Poprzedzający,

przyszły, przed tym idący *Ross.* предъидущій. — 2. Poprzedzić co czym, n. p. znakiem jakim, *praemittere*, kłaść przed nim taki znak, vorausſchicken, vorausſetzen. Jłości poprzedzone znakiem + są twierdzące; poprzedzone znakiem — są przeczące. *Jak Mat.* 2, 9. Poprzedzam w tym rozdziale inne o zwierzętach wiadomości z podziałem ich systematycznym i gospodarskim. *Kluk. Zw.* 1, 51. POPRZEDZICIEL, *ob.* Poprzednik.

POPRZEGRYZAĆ, *f.* poprzegryza *cz. inter. dok.*, nach einander durchbeißen. Poznasz spruchniałość, gdy kość nie gładka, owszem poprzegryzana wygląda. *Perz. Lek.* 133.

POPRZEK, *ob.* Poprzecz. POPRZEKA, i, *ż.*, sprzeczność w postępowaniu, zdrożność, Verkehrtheit; (*Slav.* poprikо - krótka droga). Dzieci znając, poprzeki ojca swego, ledwie po części go szanują *Zabł. Roz.* 142. Niebaczność jest źrzódłem błędów i głupstwa, przez nią opuszczamy istotne dla uchwycenia przypadkowych rzeczy; te poprzeki są pospolite ludziom. *ib.* 118. Poprzeki umysłu. *ib.* 158.

POPRZEKŁADAĆ, *f.* poprzekłada *cz. inter. dok.*, nach einander überſetzen, übertragen. Prawie wszyskie narody Ezopowe bajki w swoim poprzekładały języku. *Jabł. Ez. A* 5. (przetłumaczyły). POPRZEKRAWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zerſchneiden. Poprzekrawał w poły szaty ich. *Dambr.* 469. POPRZENOSIĆ, *f.* poprzenosi *cz. iter. dok.*, nach einander übertragen, verſetzen. Żaliż dla ciebie świat zaginie cały, I z miejsc się swoich poprzenoszą skały! *Chrośc. Job.* 64. POPRZEPASYWAĆ, *f.* poprzepasywa *cz. iter. dok.*, nach einander umgürten. Piękna postać niejednego chudeusza Monsieur le Comte zrobiła i wstęgami poprzepasywała. *Teat.* 17, 6. POPRZESTAĆ, *f.* poprzestanie *cz. dok.*, poprzestaje *praes.*, Poprzestawać *contin.*; *Boh.* poprestati; czas niejaki poniechać, einige Zeit unterlaſſen, aufhören. Dla niej poprzestałem być pasterzem. *Teat.* 55, 34. Poprzestanie, przestanek, przestawanie, *cessatio. Cn. Th.* 857. POPRZESTRAJAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander umkleiden, anputzen. Wszyscy panowie po Niemiecku poprzestrajali się. *Mon.* 75, 143. POPRZETARGIWAĆ *cz. iter. dok*, nach einander ausreißen, zereißen, durchziehen; *Boh.* poprětrhnauti *dirimere.* POPRZEWIĘZOWAĆ, *f.* poprzewięzuje *cz. iter. dok.*, nach einander durchbinden, queer über feſt binden. Wiązki te powinny być z dobranego chróstu należycie poprzewięzowane. *Jak. Art.* 1, 370. POPRZEWRACAĆ, *f.* poprzewraca *cz. iter. dok.*; poobalać, nach einander umwerfen, umkehren, verkehren, verdrehen. Stoły im poprzewracał, pieniądze rozsypał. 1 *Leop. Joan.* 2, 15. Dziś się wszystkim mózgi poprzewracały. *Teat.* 30, 66.

POPRZY —, *duae Praepositiones inseparabiles, conciliantes Verbis compositis significationem unicuique inservientem, et actionem iteratim completam exprimentes*, e gr. POPRZYCHODZIĆ, *f.* poprzychodzi *intrans. iter. dok.*, nach einander gegangen kommen, ankommen (zu Fuße). Dano znać, że goście poprzychodzili *Teat.* 32. *c*, 18. POPRZYGOTOWYWAĆ *cz. iter. dok*, ponarządzać, nach einander zubereiten, zurichten. Nie małośmy poprzygotowywali fortelów. *Teat.* 32, 4. Mamy już wiele poprzygotowywanych środków. *ib.* 34, 5.

*POPRZYJAĆ, POSPRZYJAĆ *med. niedok.*, sprzyjać, życzliwym być komu, gewogen ſeyn. Stanął przystaw, i cicho, racz poprzyjać, wyrzekł; *faveas mihi. Zebr. Ow.* 147. POPRZYJAŹNIĆ, *POPRZYJACIELIĆ, *f.* poprzyjaźni *cz. dok.*, przyjaźń porobić, Freundſchaft machen, ſtiften, befreunden. Poprzyjaźnić się, *Rag.* spriateglittise, sduscitise, sgljubitise; *Bosn.* zduscitise, spoznatise zajedno, spriateglitse; *Ross.* дружиться (cf. drużba, drugi), подружиться. Poprzyjaźniony *Ross.* содружественный, содружебный. *Poprzyjacielić się, złączyć powinowactwo, *conjungere necessitudinem cum aliquo. Mącz.*

POPRZYJEŻDŻAĆ, *f.* poprzyjeżdża *intr. iter. dok.*, nach einander gefahren kommen, ankommen (zu Pferde, zu Wagen). Dano znać, iż goście poprzyjeżdżali. *Teat.* 32. *c*, 18. POPRZYKRYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander bedecken. Niedomurowane mury porzadnie na zimę poprzykrywać. *Haur. Ek.* 8. POPRZYŁAMYWAĆ, *f.* poprzyłamywa *cz. iter. dok.*, nach einander etwas abbrechen, abſtoßen. Gałęzie poprzyłamywane. *Kors.* 27. W tym ustawicznym biegu cząsteczki musiały na siebie nacierać, i za tym musiały się poprzyłamywać ich boki. *Rog. Dos.* 1, 15. POPRZYPRAWOWAĆ, *f.* poprzyprawuje *cz. iter. dok.*, nach einander anmachen, anſetzen. Z obu stron koń miał skrzydła poprzyprawowane. *P. Kchan. Orl.* 1, 84.

POPRZYSIĄDZ, *f.* poprzysięże, poprzysięgnie *cz. dok.* Poprzysięgać *contin.*; *Sorab.* 1. wobpžiszahaṁ; a) poprzysięgać kogo, przysięgą przyciskać do czego, abo o co, einen beſchwören, zaklinać. *Mącz.* Poprzysięgam was, abyście mu to oznajmili. 3 *Leop. Cant.* 5, 8. (obowięzuję was przysięgą. 1 *Leop.*). Będziem wolni a niewinni tej przysięgi, którąś nas poprzysięgła. 1 *Leop. Jos.* 2, 20. (poprzysięgała. 3 *Leop.*). Poprzysiągł Saul lud, mówiąc. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 14, 25. Dla niéj cię poprzysięgam, abyś nie przestawał, utrzymywać go w tak pięknéj skłonności. *Mon.* 76, 610. Takie jest prawo, że na ranach ma ten poprzysiądz, kogo raniono, i tego poprzysiądz, kogo obwinił. *Gorn. Wł. M* 4. Niewiasty jęły Rzymian poprzysięgać. *Warg. Cez.* 182. Poprzysięgam cię na boga. *Cn. Th.* Poprzysięgam cię przez boga, abyś mnie nie męczył. *Sekl. Math.* 5. Poprzysięgam cię dyable, przez tego, którego w rękach niosę, żebyś ztąd wyszedł. *Birk. Dom.* 17. Exorcyzm, zaklinanie, właściwiéj wykłada się poprzysiężeniem; poprzysięga bowiem i zaklina kapłan dusznego nieprzyjaciela, aby z człowieka wystąpił. *Hrbst. Nauk. T* 2. Poprzysiężony, *juramento adstrictus.* — b) Poprzysiągł mu wierność, przyjaźń, pod przysięgą mu przyobiecał, mit einem Eide gelobet. Wiarę swoję poślubią i poprzysięgają. *Rej. Ap.* 80. Przez wszystkiego stworzenia początki i żywioły, przez pięć ran poprzysięgać. *Kosz. Lor.* 91. POPRZYSIĘGACZ, a, *m.*, zaklinacz. *Mącz.* der Beſchwörer. Poprzysięgacz umarłych, *necromanticus*, który poprzysięga umarłych i radzi się ich. *Mącz.*

POPRZYSUWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hin ſchieben, *Ross.* попродвинуть, понадвинуть. POPRZYSYCHAĆ, *f.* poprzysycha *neutr. iter. dok.*, nach einander antrocknen. Poprzysychały skóry im do kości, I równe drewnu sta-

ły się w twardości. *Chrośc. Job.* 198. POPRZYWŁASZCZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zueignen, anmaßen. Grunty biskupie sobie za swą własność poprzywłaszczali. *Weresz. Kij.* 5. POPRZYJMOWAĆ. *cz. iter. dok.*, nach einander annehmen; *Vind.* proprimiti, pojąć.

POPSNĄĆ się, *f.* popsnie się *zaimk. dok.*, potknąć się, poszkapić; stolpern, einen Verstoß machen. Noga mi się popsnęła, i upadłem. *Zabł. Roz.* 85. Jak prędko się jaki nieborak popsnie, pieniędzy mu braknie; już po przyjaźni. *Teat.* 32. *b*, 22.

POPSTRZYĆ *cz. dok.*, pstrym poczynić, pstro pomalować, przyozdabiać, bunt machen; *Bosn* nascjaratti, sciarati; *Ross.* разцвѣтить, разцвѣчать. Ciało osutką, krostami i petociami popstrzem. *Haur. Ek.* 178.

POPSUĆ, *POPSOCIĆ, *f.* popsuje *cz. dok.*, Popsować *niedok.*, gorszym uczynić, nach einander verderben, ärger machen; *Slav.* pokváriti; *Croat.* pokvarújem, pohablyújem; *Ross.* повредить, повреждать, отбездѣловать, перегадить, попортить, испортить. Człowiek narobi się, zorze, przeorze, a grad, piorun, różne przypadki wszystko popsują. *Karnk. Kat.* 422. Religia wasza popsuła narodów wiele, i nauczyła ich rozkoszy pilnować więcéj niż boga. *Birk. o Exorb.* 6. Uźrzał bóg, że się wszelkie ciało popsowało. 3 *Leop. Genes.* 6, 12. (odstrzeliło było od drogi swojéj na ziemi. 1 *Leop.*). Popsuty (*Slav.* pokvaren). Obyczaje z dnia na dzień popsutsze. *Teat.* 49. *b*, 5. (gorsze, verderbter, ärger). Ziarno bez wilgoci Wznijdzieli, to go zła chwila popsoci. *Chrośc. Job.* 65. Tak pewien jestem o twojej dobroci, Że jéj najmniejsza zmaza nie popsoci. *Chrośc. Ow.* 388. Świat się popsocił. *Chrośc Luk.* 274. POPSOWACZ, a, *m.*, *Croat.* pohabilel, *f.* pohabilelicza; *Ross.* повредитель; *corruptor.*

*POPUDA, y, *ż.*, [z *rusk.* popuda = lubieżnica 2]. Wszeteczna popuda długo nań dybie. *Pot. Syl.* 7, (o lubieżnéj kobiecie). *POPUDNY, a, e, [pierzchliwy, *rusk.* pudyty = pędzić 2]. Gdzie przedtym stały karczmy, folwarki, wsi ludne, Teraz wszystko pokryły popioły popudne. *Zimor. Siel.* 230.

POPUDROWAĆ *cz. dok.*, nieco upudrować, nach gerade pudern, bepudern; *Ross.* попудрить.

POPUKAĆ, *f.* popuka *neutr. dok.*; *Boh.* popukati se; pęknąć, rozpukać się, nach einander aufplatzen. Popukałe ospice mąką ryżową posypować. *Syr.* 1005.

POPULARNOŚĆ, ści, *ż.*, z *Łac.* podobanie się ludowi, wziętość u ludu; *Rag.* pucjanstvo, Volksgunst. Lepiej mieć spokojność sumnienia, niż popularność, lepiej być ostatni raz posłem a skutecznie do szczęścia Rzpltej przykładać się, niż dla przypodobania się komużkolwiek, pochlebiać uprzedzeniom. Pójdę zawsze śmiało przeciwko takiej popularności, która przeszkadza do zrobienia doskonałej formy rządu. *Gaz. Nar.* 1, 101. Popularność u nas zwyczajnie jest ujęcie publiczności za słabość przekonywającą ją w powszechnej opinii. *Jez. Wyr.* POPULARNY, a, e, POPULARNIE *adverb.*, ludowi upodobany, wzięty u ludu; *Rag.* puucki, dem Volke gefällig, vom Volke begünstigt, das Volk begünstigend. Aby was pochlebna nie łudziła swym blaskiem sława popularna. *Hor. Sat.* 195. Popularne czyli gminne rządzenia, jak w Rzeczypospolitej Ateńskiej. *Mon.* 65, 342. (demokracya). POPULARYSTA, y, *m.*, przyjaciel ludu, domokrat, (*publicola*); *Rag.* pučianin, der Volksfreund. Traci popularysta, bankietuje, daje, rozprasza fortunę. *Mon.* 65, 48.

POPUŚCIĆ, *f.* popuści *cz. dok.*, Popuszczać *niedok.*: *Boh.* popušiti, popaušteti, slewiti, slewowati (cf. ulżyć), poulewiti; *Slov.* popaušljm; *Sorab.* 1. popužčžu, popuschčžu, popuschežim; *Carn.* popustim, popûsham *relinquo*; *Vind.* popustiti, odpustiti, dolpustiti; *Croat.* popuschati; popûscham, oprosztranújem, (cf. rozprzestrzenić); *Rag.* popûstiti, popuscâvati, popûsctati; *Bosn.* popustit, propustiti, (popustise *elabor*); *Ross.* попустить, попущать, попускать; a) nieco pofolgować, etwas nachlaſſen, ablaſſen. Popuścić cugli koniowi. *Leszcz. Class.* 34. Nakarm' ty wilka, niech popuści pasa, A wilka ciągnie natura do lasa. *Bratk. M.* Jestem mocno ściśniony, panie popuść zmiłuj się. *Teat.* 17. *b*, 48. — §. Popuszczać komu wodze, *transl.* rozpuszczać kogo, pobłażać mu, (*oppos.* na wodzy trzymać); einem den Zügel ſchießen laſſen, ſeiner Ausgelaſſenheit nachſehen. Każdy popuszczał języka ile chciał, gadając na tę wojnę. *Kłok. Turk.* 242. ließ der Zunge den Zügel ſchießen. — b) Popuścić *absolute*, nie módz ztrzymać uryny abo miąższego, fahren laſſen, ſich unrein machen, nicht länger verhalten, ſtreichen laſſen, in die Hoſen gehen laſſen. Z strachu czasem ludzie popuścić muszą, iż gorącość wewnątrz do kupy się ściągnąwszy, pędzi wilgotności. *Petr. Et.* 247. Od strachu aż popuścił. *Cn. Ad.* 771. (puściły zamki, nity). Lepiej popuszczając, niżli popluwając. *Rys. Ad.* 55. (lepiej dołem, niż górą).

POPUSTOSZYĆ, *f.* popustoszy *cz. dok.*, porujnować; *Vind.* popuſhavati, obpuſhiti; *Bosn.* poharati, popljeniti, nach einander verwüſten. Skanderbeg wtargnąwszy w ziemię Turecką, bardzo wiele powojował i popustoszył. *Baz. Sk.* 110. POPUSTOSZEĆ, *f.* popustoszeje *neutr. dok.*, nach einander verfallen, wüſte werden, verwüſten. Dwory i pyszne pokoje popustoszeją. *Ryb. Ps.* 132.

POPYCH, u, *m.*, popchnienie, das Hinſtoſſen, Fortſtoßen. Styska z łez rzewnych ku niebu popychem. *Przyb. Ab.* 218. POPYCHAĆ, *ob.* Popchnąć POPYCHACZ, a, *m.*, który popycha, der Hinſtoßer, Fortſtoßer; *Boh.* pchač.

POPYLIĆ *cz. dok.*, pyłem pokryć, beſtäuben. POPYLONY, *botan.*; gatunek przetacznika, *Veronica Incana. Kluk. Dykc.* 3, 152, eine Gattung Ehrenpreis.

POPYSKAĆ, *f.* popyska *cz. dok.*, pyskiem poryć, mit dem Rüſſel wühlen. Rycie i popyskanie ziemi przez świnie. *Haur. Sk.* 9. Pojałem szkapę te na łące popyskanéj, na świnim ugorze. *Klon. Wor.* 19. *POPYSKLAĆ, *f.* popyskle *cz. dok.*, spyskłać, poniecżyścić, poplugawić, verunreinigen. Nie dotykajcie się tych rzeczy, abyście się nie popyskali. 1 *Leop. Levit.* 11, 43. Słowo boże popysklane było. *Żarn. Post.* 3, 524 POPYSKOWAC, -ał, -uje, *cz. niedok*, po pysku bić, policzkować, pogębkować; maulſchelliren, ohrfeigen. Im bardziej cierpiał, tym bardziej łajała, Często i za łeb, i popyskowała. *Jabł. Ez.* 201. POPYSZCZKAĆ się *recipr. niedok.*, o gołębiach,

pocałować się, ſich ſchnäbeln. Gołębie pierwéj się popyszczkają, nim się mieszają. *Kluk. Zw.* 2, 176.

POPYT, u, *m.*, popytanie, pytanie powtarzane, opyt, die Nachfrage. Ten towar tylko dla popytu mamy. *Tr.*; (*Ross.* попытка próbka, *essay*). POPYTAĆ się, *f.* popyta się *recipr. dok.*; (*Sorab.* 1. popotuyu; *Vind.* poprafhati, pobarati; *Ross.* попытать próbować; попытаться ośmielić się na co); dowiadywać się, nachfragen. Popytaj się, jakbyś mógł trafić do niego. *W. Tob.* 4, 22. Idźcie, popytajcież się go. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 1, 2. (poradźcie się. 3 *Leop.*). *ib.* 3 *Reg.* 22, 5.

1. POR, u, *m.*, z *Greck. πόρος*; kanał potowy, dziurka przeduchowa, tok transpiracyi; *Vind.* potiuna łuknjiza, putna jamiza, potnu dehalze; *Croat.* lyuknyicza, odehalcze; *Hung.* lyukatska; *Rag.* rupiza, der Porus, das Schweißloch, Schweißkanal. Pory, które są w ciele człowieczym, w zimnie zawarte bywają. A te pory są dziurki subtelne, których człowiek nie dojrzy w ciele, a z nich włosy wyrastają. *Biel. Kr.* 2. *Biel. Hst.* 335. *Gwagn.* 2, *ob.* Sierotki. — §. Por, kanał, tok, tor; n. p. rzeki *Cn. Th.* 776.

2. POR, u, *m.*, *allium porrum*, Łuk, łuczek, gatunek czosnku. *Kluk. Dykc.* 1, 21. *Cresc.* 213, der Porree; *Slov.* poř zahradnj, požitka; *Hung.* párhagyma; *Slav.* porluk; *Carn.* por; *Croat.* porluk.

PORA, y, *ż.*; *Ross.* пора; czas pogodny do czego, sam czas do czego, dogoda, dogodność; *Graec. καιρός, εὐκαιρία*; *Lat.* opportunitas, die gelegne Zeit, die rechte Zeit zu etwas; *Carn.* perloshnost, (*adj.* perloshn = dogodny); *Vind.* perloshnost, priloshnost; *Bosn.* hora, vrieme podobno; *Rag.* podoba; *Ross.* удобіе, удобность, удобство, время, благовременность; *Eccl.* благокрѣменьство, благокрѣмєнніє. Pieniądze w porze wojsku rozdane, pewnym nie ich wierności czyniły. *Zab.* 2, 113. Zatrzymajmy się trochę, by przyjście nasze do niego mimo pory nie było. *Teat.* 42. *d*, *D b.* (zur Unzeit, nie wczas). Pory czekać *Ross.* временнить, извременить, извременяю, изноровить, изноравливать. Czekanie pory *Ross.* изноровка, изноровленіе, изноравливаніе. Ot, tak właśnie też teraz pora po temu, kiedy się wszystko odkryło. *Teat.* 10. *b*, 38. Pilno mi było ciebie, i nie byłeś w porę. *Teat.* 27. *c*, 22. Zły żart, kiedy nie w porze. *Jak. Baj.* 115. (nie *à propos*). Nieba zdarzyły porę; oni ją chwycili, Ojczyznę z pod ciężkiego jarzma wydobyli. *Niemc. P. P.* 11. (okazya, sposobność). Nie zasypiajmyż pory, późna sprawa za nic. *Przyb. Milt.* 12. nie zasypiaj gruszek w popiele; *Eccl.* благовременствую, *Graec. εὐκαιρέω*. — §. Pora, czas; *Ross.* пора, время, die Zeit. Wiosna jest porą, w któréj wojska odprawują rewie. *Gaz. Nar.* 1, 156. Pić bez pragnienia, kochać bez pory, oto jest, czym się od innych różnimy bydlat. *Teat.* 20. *b*, 96. Pora teraz niezdrowa. *Tr.* — §. W porze, w ustanowionéj mierze, w mierze, im beſtimmten Maße der Größe ꝛc. W saméj porze lat i sił. *Jabł. Tel.* 65, *Ross.* въ поръ. Gdy była w najlepszej porze gładkości swojej, on się w niej niezmiernie kochał. *Klok. Turk.* 25. Nie należy żadnego bydlęcia do ciężkiej zażywać roboty, aż gdy już stanie w samej porze. *Kluk. Zw.* 1, 155. Jeżeli zwierz przez pokarm tyle odbiera innych cześci, ile utraca jednych, zostaje w porze. *Kluk. Zw.* 1, 121. (ani rośnie, ani maleje, chudnieje; cf. równowaga). Nieustawnie w jednej porze granice Polskie zostawały. *Krom.* 34. nie w jednej wielkości, nicht immer in einer Größe.

PORĄB, ębu, *m.*: *Boh.* poruba, paruba; *Ross.* порубка; (порубежие pograniczne miasto; *Bosn.* porub *limbus*, *ob.* Rąb); 1) porębienie, pocinanie, cios; das Hauen, der Hieb. Kaci, zciąwszy gniewem zęby, W subtelnym jego ciele rąbią okrutne poręby. *Pot. Zac.* 100. — 2) Porąb, PORĘBA, y, *ż.*, miejsce w lesie, gdzie drwa wyrębują na potrzebę, das Gehau, der Hau, der Holzſchlag; *Boh.* paruba, paseka. *Lignatio*, poręba, miejsce w lesie, gdzie drwa rębią. *Mącz.* Rzadko się przydawa, aby na onéj porębie zasię wyrosły takie drzewa, jakie były pierwej, które wyrąbano. *Cresc.* 63. Wenus k woli jemu wóz porzuciła i gdzieś tam w porębie stała się myśliwą. *Tward. Pasq.* 85. Wenerze w wesołej na wiosnę porębie I drzewa same miłością pałają. *Tward. Daf.* 26. — 2) Porąb, drwa porąbane, pocięte. *Cn. Th.* gefälltes Holz. Deby Wywrócone drobniejsze chrósty i poręby Sobą głuszą. *Tward. Wł.* 232. (PORABIAĆ, *ob.* Porobić). PORĄBIĆ, *f.* porąbi *cz. dok.*, Porąbać *niedok.*. Porębować *frequ.*; *Boh.* poraubam, poraubiti; *Sorab.* 2. porubasch; *Croat.* porubati; (*Bosn.* porubiti *limbum consuere*, porúb *limbus*, *ob.* Rąb; *Rag.* porúbiti *raffilare*); *Ross.* порубить; pocinać, n. p. drzewa, nach einander umhauen, fällen, zwalić, spuszczać drzewo, einen Baum fällen. Porąbać na sztuki, porozbijać, in Stücke zerhauen. Porąbać drzewa do kuchni, do pieca, rozszczepać, łupać; Holz ſpalten, Holz hauen. — *Transl.* W pijaństwie wielu z przytomnych porąbał = pokaléczył bijąc, posiekł, nach einander zerhauen, zerfetzen; *Boh.* pošawlowati, (*ob.* Szabla). Dla Boga, czy go nie porąbał? *Boh. Kom.* 1, 35. Porąbana głowa. *Perz. Cyr.* 3, 5. Porąbali się, bijąc pokaléczyli się; ſie haben ſich einander zerhauen, wund gehauen. Ja was tu porąbię, dajcie mi jeno sami bicz na się. *Dambr.* 491. (pobiję).

PORABOWAĆ *cz. dok.*; *Vind.* poropati, obropati; nach grade rauben, berauben.

PORACHOWAĆ, *f.* porachuje *cz. dok.*, policzyć, rechnen, berechnen; *Vind.* porazhunati; *Carn.* pobótam; *Bosn.* pobroiti; *Croat.* pobrájam; *Ross.* зачесть, зачитать. Dni każdego człowieka są porachowane, i miesiące życia człowieczego obliczone. *Gil. Post.* 309. Przyszedłem, abyśmy się porachowali *Teat.* 36, 39. Porachować się z sobą, z sumnieniem swoim, mit ſeinem Gewiſſen Rechnung halten; (cf. liczbę dawać).

PORADA, y, *ż.*, radzenie się, naradzanie; das Zurathezieheu, das Berathen, Rathfragen, die Berathſchlagung. Mieć abo chować kogo od porady, t. j. od radzenia, abo brania, pytania rady, abym się go radził. *Cn. Th.* Mądrość w poradzie mieszka. *Sk. Kaz.* 37. Porady użyć bez zdrady. *Cn. Ad.* 900. — §. Rada *est effectus consultationis*, *ut* dał mi dobrą radę abo złą; *aliqui haec confundunt*, *ut*: uczyniłem to za jego poradą, *i. e.* radą, auf ſein An-

rathen, *et* uczyniłem z jego *i. e.* porady, nach dem ich ihn zu Rathe gezogen hatte. *Cn. Th.* Gotowe nieszczęście zła porada. *Fredr. Ad.* 3. — §. Wnijdzie-li mądrość w serce twoje, porada strzedz cię będzie. 3 *Leop. Prov.* 2, 10. (poradność. 1 *Leop.*); mądrość w radzeniu, Klugheit, Weisheit im Rathen. — Wielu on był z senatu ojcowską poradą. *Chodk. Kost.* 7. poradnikiem, Rathgeber.

PORADLIĆ, *f.* poradli *cz. dok.*, radłem poprzeorywać, nach einander hin zwiebrachen. — *Fig. transl.* Czas nas wszystkich zmienił, I mnie czoło poradlił i głowę wylenił. *Treb. S. M.* 78. poorał, durchfurcht. PORADLNE, °RADELNE, (*Krom.* 384), ego, *n.*, *Subst.*, łanowe, Grundsteuer, Landsteuer, Pflugsteuer. Ludwik kazał, aby mu poradlne, królewszczyzną to pierwej zwano, dawano, z łanu po 12 groszy Prazkich. *Biel.* 207. Podatki pieniężne za Piastów nazywano poradlne, *regale*, *rostrale*. *Nar. Hst.* 2, 258. (*ob.* Królestwo 4).

PORADNICA, PORADNICZKA, i, *ż.*, *dem.*, która radzi, rady daje; *Vind.* fvitnicza, fvituvauka, die Rathgeberinn. Poradnicy lub poradnice, które lekarstwa zalecają. *Perz. Lek.* 322. PORADNICZY, a, e, od porady, radny; Raths-, rathgebend, rathſchlagend. Orszak ich z okolic w poradniczym gronie. *Kniaź. Poez.* 2, 117. *N. Pam.* 21, 296. PORADNIE *adverb.*, z uwagą, za rozwagą, überlegt. *Consulto*, poradnie, dobrze. *Mącz.* Nieporadnie, bez porady. *Wład.* PORADNIK, a, *m.*, co radzi, radę daje, od porady człowiek; *Vind.* pofvituvauz, fvitadajauz, fvituvauz, der Rather, Rathgeber. Czymże ten poradnik takowéj rady swojéj nam dowiedzie? *Baz. Hst.* 306. Poradnik jeden dobry, stoi za kilku mocnych. *Cn. Ad.* 900. Poradnik zły, gorszy jak krzywdziciel. *ib.* Przyjaciele poradnicy za zwyczaj kochają swój tylko worek i siebie samych. *Mon.* 70, 734. Rada poradnika na złe, bywa obrócona na szyję jego. *Gil. Post.* 137. PORADNOŚĆ, ści, *ż.*, zdatność do dawania rady; *Vind.* fvitujezhnost, fvitoviednost, fvitosnanost, Fähigkeit zum Rathgeben, *peritia consilii*. *Cn. Th.*, Oberd. Beyräthigkeit. Wnijdzie-li mądrość w serce twoje, a umienie podoba-li się duszy twojéj, poradność strzedz będzie ciebie. 1 *Leop. Prov.* 2, 10. (porada. 3 *Leop.*). PORADNY, a, e, — ie *adverb.*, radzić umiejący; (Oberd. beyräthig), wohlrathend, guten Rath ertheilend, geſchickt im Rathgeben; *Vind.* fvitliun, nafvitliu, doratliu, resumen, fvitujezhen, fvitapoun, fvitoviedezh; *Sorab.* 1. huszokoradžiczné. W mądréj radzie, jakoż był bardzo poradny, królowi był wielce pożyteczny. *Sk. Żyw.* 1, 283. Był Wezpazyan człowiek mądry, a w sprawach wojennych wojsku swemu poradny i pożyteczny. *Jer. Zbr.* 135. Oto Simon brat wasz, wiem, że jest mąż poradny. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 2, 65. Poradny Nestor. *Hor.* 1, 83. *Nar.* Upada lud, kędy niemasz rady; ale się tam dobrze dzieje, gdzie jest wiele ludzi poradnych. *Radz. Prov.* 11, 14. Czy papież to czynić ma, czyli nie; to nie mój rozum; na starsze się i poradniejsze spuszczam. *Sk. Dz.* 2, 448. Rozum poradny. *Karp.* 1, 162. *Sk. Dz.* 433. *Boh. Kom.* 3, 149. *Biał. Post.* 67. I z nieprzyjacielem gniew musi być, ale rozmyślny a poradny gniew. *Rej. Zw.* 76 *b.* nie bez rozumu.

PORADOWAĆ się, *f.* poraduje się *recipr. dok.*, ucieszyć się nieco, ſich ein wenig ergötzen; *Ross.* порадоваться. Wszedł młodzieniec, aby się poradował z nagrawania jego. *W. Post. W.* 3, 136. Marya poszła Elżbietę nawiedzieć, i z jéj poczęcia poradować się. *Żyw. Jez.* 14. Wyście chcieli na godzinę poradować się w światłości jego. 1 *Leop. Joan.* 5, 35. — Jeśli to powietrze jeszcze na waszę Polskę nie przyszło, zdało mi się tym pismem poradować się szczęściu waszemu. *Eraz. Jez. A* 3. oświadczyć radość moję, winszować, ſeine Freude zu erkennen geben. Z dwóch towarzyszów jeden biskupem wybran; przyszedł k' niemu on drugi, aby mu się z tego poradował. *Ezop.* 105. aby mu winszował, radość jego dzielił, ſeine Freude zu theilen. — Poradowanie, uciecha, ukontentowanie; Freude, Vergnügen. Wolność jest wielce poradowania godna. *Baz. Sk. prz.* Z synów twoich masz poradowanie, Gdy w naukach i cnocie płużą nieprzerwanie. *Chodk. Kost. pr. ib.* 82. — Uczyniwszy poradowanie abo przywitanie.... 1 *Leop.* 3 *Mach.* 1. powinszowanie.

PORADZIĆ, *f.* poradzi *cz. dok.*, rady podawać; *Ross.* наразумить, надоразумить, Rath geben, rathen. Nie mam człowieka, któryby mi mądrze poradził. *Boh. Kom.* 3, 410. Najłatwiejsza rzecz poradzić, ale uskutecznić to sztuka. *Teat.* 7, 83. Biegnę zaraz do niego, sama mu poradzę. By tobie był powolnym, i czcił twoję władzę. *Dmoch. Il.* 2, 64. Drugim dobrze wnet poradzimy, a sami sobie nie umiemy. *Cn. Ad.* 216. (drugim mądry, sobie głupi). Dobrześ sobie poradził. *Cn. Ad.* 193. (dobregoś się domyślił, umknałeś się). — § Poradzić się kogo, rady jego szukać. *Vind.* pofvituvatife, obfvituvati; *Carn.* posvjetûjem se; jemanden zu Rathe ziehen, um Rath fragen. Nie zawadzi się czasem i sługi poradzić. *Zegl. Ad.* 178. Musisz się pierwéj poradzić, niżli poczniesz; *consulto est opus*. *Mącz.* Chcecie-li mnie tu słuchać, poradzę się głowy, Mogę-li co przypomnieć jego słodkiéj mowy. *J. Kchan. Dz.* 39. Poczekaj, poradzę ja się swojéj głowy. *Boh. Kom.* 1, 192, (cf. poskoczyć do głowy po rozum). — Poradzić czemu, komu - dać mu radę, pomoc, Rath ſchaffen, helfen, abhelfen. Poradzić sobie, *Boh.* potázati se; nie poradzić sobie, *Ross.* невѣдѣться. Co ten chłop poradzi, co pańszczyzny ma na sobie sześć dni? *Mon.* 68, 196. Ja wam poradzić nie mogę, powinności mojéj zadosyć uczynić muszę. *Teat.* 8, 65. Już mi ty nie poradzisz; czuję, że umieram. *Stas. Num.* 1, 226. Cóż ty poradzisz w boju? twoje słabe ręce jeszcze włóczni i podnieść nie mogą. *Stas. Num.* 1, 152.

PORAJ, ju, *m.*, *herb*; róża biała o pięciu listkach w polu czerwonym. *Kurop.* 3, 40. ein Wappen.

PORANEK, nku, *m.*, PORANECZEK, czku, *m.*, *dem.*, zaranie, *latius aliquando pro tota parte diei ante meridiem*. *Cn. Th.* przedpołudnie, der Morgen, die Frühe, (der Vormittag); *Boh.* gitro, (*ob.* Jutro); *Slav.* jutro; *Vind.* jutru, juterni zhafs; *Carn.* jutru; *Croat.* jutro, juternicza; *Ross.* утро; *Eccl.* утренникъ, оутрьница, утренная, оутро, утреннее время. Co poranek przedpokój zawsze pełny kupców. *Teat.* 37, 275. Z poranku aż ku południowi. *Budn. Apopht.* 10. Jak ślicznym nowe słońce porankiem nas wita! *Przyb.*

Ab. 265. Porywa mię i mami poraneczek złoty, Lecz milsze są mi jeszcze dobrych ludzi cnoty. *Chod. Gesn.* 13. Dusza twoja czarnemi nietknięta narowy, Piękna jest, jak pogodny poranek majowy. *ib.* 1. Poranek przepędzić *Eccl.* обутрити. — *Fig.* Poranek życia na tych miłych pedziłam rozkoszach. *Mon.* 65, 94. (pierwiastki, początki). Kto pierwsze życia otruł wam poranki! *Teat.* 43. *b*, 92.

PORANIAĆ, *ob.* Poronić.

1. PORANIĆ, *f.* porani *cz. dok.*, Poraniać *niedok.*; *Boh.* poraniti; *Ross.* поранить, изъязвить; *Eccl.* приуязвити, прибавить язвы; pokaleczyć, rany zadać, verwunden, Wunden beybringen. Czart żydów, co go wypędzali, pokołatał i poranił. *Sk. Dz.* 39. Poranili się, posiekli się, porąbali się. *Cn. Th.* ſie haben ſich einander verwundet.
2. PORANIĆ się, *f.* porani się *recipr. dok.*, Poraniać się *niedok.*, rano się brać do czego, rano wstać, rano pośpieszyć; *Boh.* přiwstanati sobě; *Bosn.* podrannim, urannim *anteluco*; *Croat.* podranújem, ſich früh an etwas machen, früh aufſtehen, früh hin eilen. Rano wstaje Ewander; równie się poranił Eneasz, *matutinum se agebat. A. Kchan.* 227. Jeśli się poranisz do boga.... *Budn. Job.* 8, 5. («*not.* jeśli rano szukać go będziesz»). Próżno wam poraniać się wstając, a długo omieszkiwając siadać. *Budn. Ps.* 127, 1. *Sekl. Luc.* 21. My się tu do was jutro poraniemy, Skoro śpiewaka z długą szyją usłyszemy. *Simon. Siel.* 119. Bardzo rano a równo ze świtem, Poraniła się Marya do grobu. *Groch. W.* 232. *Smotr. Apol.* 1. Nazajutrz, skoro goście się poranią.... *Pot. Syl.* 468. (powstawają). *Omisso* się, n. p. Biada, którzy poraniają, aby pijaństwa naśladowali, którzy się bawią aż do mroku, aż je wino rozpali. *Żarn. Post.* 2, 397 *b.* — §. Poranić się z czym, do czego, spieszyć się, pospieszyć się, pokwapić się; eilen, hin eilen. Będzie-li ziemia wilgotna, nie trzeba się z bobem poraniać, gdyż w takowéj rychło wschodzi. *Cresc.* 169. Ujrzysz-li gdzie człeka mądrego, porań się do niego. *Radz. Syr.* 6, 36. Poranić się za rzecz dobrą pokładał sobie, aby tak ojcowski przyjazd uprzedził. *Krom.* 748. PORANKOWY, PORANNY, a, e, zaranny, Morgen-, Früh-; *Carn.* jutern, jutrén, sajtrén; *Rag.* jutargni; *Eccl.* оутрьнии; *Ross.* утренний. Gdy mię wielbiły porankowe zorze. *Chrośc. Job.* 147. die Morgenröthe. Gwiazda porankowa. *Łesk.* 2, 55. Rozalia, w sukni porankowéj przy gotowalni. *Teat.* 49. *b*, 20. szlafrok, Schlafrock, Morgenrock. — §. Porankowych ludzi człowiek, mówiono na niestatecznych, albo którzy póki trzeźwo, na coś słusznego poszli. *Fredr. Ad.* 20. Leute, mit denen nur in der Frühe was zu machen iſt. PORANU *adverb.*; *Ross. obs.* порану; z rana, od rana, przed południem; in der Frühe, in der Morgenzeit, Vormittags. Polepszyło mu się onéj nocy, iż poranu już był uszedł niebezpieczeństwa. *Wys. Aloj.* 430. Nazajutrz wszyscy xięża i plebani Do biskupów się poranu zebrali. *P. Kchan. Jer.* 275. Było poranu. *Radz. Joan.* 18, 28. Gdy niebo z poranu czerwone, w wieczor deszcz przypadnie. *Zebr. Zw.* 150. von früh Morgens an.

PORASTAĆ, *ob.* Porosnąć.

PORATOWAĆ, *f.* poratuje *cz. dok.*, ratunek podać, podźwignąć; aufhelfen, aus der Noth helfen und retten. (*Eccl.* порятовати powojować). Przebóg! nikt to nas nie poratuje! gwałtu! *Teat.* 13, 84. Prosił ś. Jerzego wieśniak, aby go w szkodzie poratował, iż mu wół zdechł, a innego nie miał. *Sk. Żyw.* 1, 255. Możecie tego kapitału użyć na poratowanie siebie. *Teat.* 30, 32. Aby mógł zdrowie swoje poratować. *Past. Fid.* 257. Temi słowy tak się poratować zdał, jak gdy ciężar zdejmą z karku komu. *Jabł. Tel.* 160. pokrzepić, ſtärken. PORATOWNIK, a, *m.*, który ratuje, der Retter, Helfer. Obrońce cerkwi, wspomożce jej i poratownicy. *Smotr. Apol.* 58.

"PORAZA, y, *ż.*, PORAŻKA, i, *ż.*; *Boh. et Slov.* porażka; *Sorab.* 1. wóyske pobitżo; *Vind.* poboi, dolpobitje, pobijenje, pomorstvu; *Croat.* poraz; *Rag.* poraza, poraz; *Slav.* izgubljenje; *Bosn.* poraz, udoraç; *Ross.* ураженіе; porażenie, klęska, pogrom, pobicie; das zu Boden Schlagen, das Niederſchlagen, die Niederlage. Najsławniejsze zwycięztwa, te krwawe porazy, Państwom zadają wiekiem niezléczone razy. *Teat.* 51, 10. Wziął wielką klęskę a porażkę na wojsku swojem. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 8, 33. Tam jeno harcowne porażki były. *Biel. Św.* 236 *b.* utarczki. PORAZIĆ, *f.* porazi *cz. dok.*, Porażać *niedok.*; *Boh.* porazeti, omračiti; *Slov.* porážjm, porażugi; *Sorab.* 1. porażu, porażem, porazem; *Bosn.* poraziti, udrjetti; *Rag.* poráziti, porazîvati; *Croat.* porasújem; *Ross.* поразить, поражать, сразить, сражать, уразить, уражать, комшить, прикомшить; pobić, uderzyć, zwalić; hinſchlagen, hinſtrecken, zu Boden ſchlagen; (*Vind.* dolpokonzhati, pokonzhati, dolpobijati, pregnati, pretirati, v' bieg perpraviti; *Slav.* rastirati). Ten w bok, ów w obojczyk i w pół postrzelony, Albo w szwanku od koni leży porażony. *Tward. Wł.* 255. Przysięgam na to: bodajby mię poraziło. *Ossol. Str.* 1. niech mię piorun trzaśnie, der Blitzſtrahl ſoll mich treffen. Porazić nieprzyjaciela, pogromić, rozgromić, den Feind aufs Haupt ſchlagen. Klaudyusz Gotów w Macedonii prawie na głowę poraził. *Stryjk.* 42. Poraził, pogromił, pobił one wszystkie nieprzyjaciele swoje. *Rej. Post. M m m* 3. Sławni hetmani więcej rozumem swoim porażali, niżli czasem mocami. *Rej. Zw.* 165. Pszczoła rani, zła mrówka, szarańcza poraża. *Tol. Saul.* 4. (klęskę czyni). Porażony. *Baz. Hst.* 142, *Eccl.* спятый. PORAZICIEL, a, *m.*, pogromiciel; *Croat.* porazitel; *Rag.* porazitegl; *Ross.* поразитель, der einen zu Boden ſchlägt, zgładziciel, *deletor. Macz.* PORAZICIELKA, i, *ż.*, *deletrix. Macz.*; *Rag.* porazitegliza. (*Rag.* poraazni *damnificus*; *Ross.* поразительный porażający).

PORCELANA, y, *ż.*. (*Portugal.* porcellana = filiżanka. Journal des Luxus 1795, 10, St. 448); das Porzellan; *Vind.* porzlan; *Slav.* porcelan; *Carn.* majólka; *Ross.* фарфоръ, (cf. farfury); są to owe kosztowne różne naczynia, w przełamaniu niejaką śklanność pokazujące, w pół przeźroczyste, pospolicie białe. *Kluk. Kop.* 1, 309. *Krumł.* 523. Jadać na Chińskich porcelanach. *Teat.* 28. *b*, 132. na Chińszczyznie. *Teat.* 48. *b*, 14. Saskie, Japońskie, Chińskie porcelany, W dzbanach i wazach pięknie zdobią ściany. *Zab.* 9, 138. *Skrzet.* PORCELANOWY, a, e; *Vind.* porzlanski; *Ross.* фарфоровый; von Porzel-

lan, Porzellan-. Tabakierka porcelanowa. *Teat.* 49. *d*, 7. Glina porcelanowa jest subtelna biała albo jasno siwa, lekka. *Kluk. Kop.* 1, 251. Śkło białe porcelanowe, z koloru podobne do porcelany. *Torz.* 269. Porcelanowa muszla, *Ross.* змѣиная головка, ужовка, *cypraea caput serpentis.*

PORCYA, yi, *ż.*, z *Łac.*, sztuka czyli część wyznaczona dla kogo, udział, die Portion; *Carn.* part; *Hung.* darab, (cf. drób); *Ross.* пай, паекъ. Żydzi chłopkowi, zamiast jednéj lub drugiéj porcyi wódki, pięć, sześć przypiszą. *Mon.* 73, 587. Racye, porcye żołnierskie, *ob.* Racya. — §. *Transl.* Wiśniowiecki Otomańskiéj stolicy niestrawną był porcyą. *Tward. Wł.* 57. sztuczka, kąskiem, ein unverdaulicher Biſſen.

PORDZEWIEĆ, *f.* pordzewieje *neutr. dok.*, rdzą zajść, pośniedzieć; *Vind.* poerjoveti, poerjavitiſe, poerjavinatiſe, beroſten, verroſten. Chędożą oręże co tydzień, aby nie pordzewiałego nie nalazło się. *Star. Dw.* 34. Złoto i srebro wasze pordzewiało. 1 *Leop. Jac.* 5, 3.

PORĘBA, *ob.* Porąb. PORĘBNICZY, a, e, do porębnika należący, Holzſchlager-. *Cn. Th.* Porębnicze, *n.*, *Subst.*, płat porębnikom, Holzſchlagerlohn, Haulohn. *Tr.* (*Ross.* порубежный graniczny, *ob.* Rąb). PORĘBNIK, a, *m.*, co drwa w lesie gotuje do budowania, u nas cieśla to czyni pospolicie, *materiarius. Cn. Th.*, leśnik, *lignator. Macz.*, der Holzfäller, Holzſchlager; insbeſondere der Bauholzfäller, der Zimmermann. PORĘBUJE, *ob.* Porąbić, Porąbać.

PORĘCZ, y, *ż.*, PORĘCZE, a, *n.*; *Boh.* opjradlo, opjrátko, držadlo, zabradli, zábradlo; *Vind.* flonja, naflon, naflonja; *Bosn.* drrisgjak (*ob.* Dzierżak), ruciça; *Ross.* поручъ, порученъ, держалка, опоръ; *Eccl.* опорка; wspora, podpora; Lehne, Geländer. Krzesła z poręczami. *Kras. Pod.* 2, 128. mit Armlehnen. *Teat.* 6, 62. Poręcze u krzesła *Eccl.* мышница. Krzesło z poręczami (*Carn.* naslôn). — Dwie ławki dla patronów, poręcze dla słuchaczów. *Teat.* 20. *b*, 125. przegrodzenia, Geländer. Podpory u wschodów; Treppengeländer, Stiegengeländer, u mostów, Brückengeländer; *Ross.* перила, перильца; których się trzymamy, abyśmy się nie stoczyli albo nie upadli, poręcze właśnie zowiemy. *Macz.* Poręcze u wschodów bywają jesionowe i grabowe, u mostów sosnowe. *Kluk. Rośl.* 2, 165. Poręcze na barkach *Ross.* порыски. *PORĘCZNIE *adverb.*, po ręce, na rękę, pomyślne; nach der Hand, erwünſcht. Nam tedy teraz tak się porącznie wszystkie rzeczy stosują, że się bezpiecznie zwycięztwa spodziewać możemy. *Krom.* 336. Chcą oni koniecznie wojny; byłoby im wcale nieporęcznie, gdyby trwał pokój. *Pam.* 85, 1, 330. PORĘCZNIK, *PARĘCZNIK, a, *m.*; (*Boh.* poručnjk dozorca, opiekun; *Ross.* поручникъ *hodie* porucznik, *obsolet.* rękojmia); *Vind.* porok, saobiezhavez; *Ross.* поручитель; *Eccl.* поржьникъ, *f.* поручница, порука; der Bürge, der Cavent. Trzecia osoba, która między dwoma kontraktującemi, zaręcza, poręcznikiem, kautorem albo rękojmią zwana bywa. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 245. *Paręcznik. *Pilch. Sen. list.* 3, 246. PORĘCZNY, a, e, z poręczami; *Ross.* перильный, mit Lehnen, Geländer. Siedząc na krześle porącznym. *Teat.* 1. *b*, 83. Lehnſtuhl, Armſtuhl.

POREGESTROWAĆ, *f.* poregestruje *cz. dok.*, w regestra powpisywać, nach einander einregiſtriren, eintragen in die Regiſter. Poregestruj, co komu za co winien jesteś. *Teat.* 19, 72. Po jego śmierci zaraz wszystko poregestrować i popieczętować kazano. *Xiądz.* 88.

PORĘKA, *PARĘKA, i, *ż.*; (*Vind.* poroka-ślub weselny); *Ross.* поручительство, порука; *Eccl.* поржченіе. poruki; ręczenie za kogo, kaucya, die Bürgſchaft, das Bürgen, Gutſtehen für etwas. Gdy mię kredytor srogi brał w łańcuchy, On mi nie dał pareki. *Hor. Sat.* 39. Pisma pareką wsparte. *Zab.* 7, 224. Każdy podpisał imię swoje w porękę tak zbawiennego dzieła dla ojczyzny. *Ust. Konst.* 1, 144. *Obr.* 49. *Czack. Pr.* 2, 132. PORĘKAWICZNE, ego, *n.*, *subst.*, podarunek żenie przy kupieniu czego od męża, Schlüſſelgeld, Handſchuhgeld, Nadelgeld. Wymówił sobie w hucie pięćset butelek porękawicznego. *Torz.* 23. Ponieważ brat jéj był bezżenny, jéj więc należało całe porękawiczne. *Ossol. Str.* 5.

PORNĄĆ *med. jedntl.*, [zanurzyć się, untertauchen, *rusk.* pornuty 5], n. p. Niedościgły boga wysokie rozumy anielskie, a gdy się zanurzyły w kontemplacyi, aż do piekielnéj pornęły głębiny. *Pociej.* 243. runęły.

PORNOŚĆ, ści, *ż.*, moc zapachu, smaku, (*fortassis a* Por 2.); *Ross.* пряность, пряноватость, ſtrenger Geruch, Geſchmack. Kozłek wielki, ziele, swą pornością zaraźliwe jadem powietrze odpadza. *Syr.* 53. PORNY, a, e, — o *adverb.*, mocnego zapachu, smaku; *Ross.* пряный, пряноватый, ſtreng von Geruch, ſtark riechend; *Boh.* čpawý; (čpjm, čpiti *graviter olere*). Ziółko to, ma mocny i porny zapach w sobie. *Syr.* 712. Opich w zapachu porniejszy jest, tak że swą porną wonnością obraża głowę. *Syr.* 1078.

Pochodz. *cf. piernik etc.*; *cf. pieprz, pieprzny.*

POROBIĆ, *f.* porobi *cz. dok.*, PORABIAĆ *niedok.*; (*Bosn.* porobiti, popljeniti *praedari*, porobitegl *praedator*; *Rag.* porobbiti *praedari*, porob *praeda*; *Croat.* poroblyújem *depraedor*, porobitel *praedator*; *Ross.* поработать popracować, służyć, поработить, порабощать podbić sobie); chwilę niejaką robić i to i owo; *Sorab.* 1. podżilam; *Vind.* podelati; *Ross.* подѣлать, подѣлывать; §. a) nach einander machen, verfertigen, arbeiten. — §. Co porabiasz teraz? *Teat.* 34. *b*, *B* 2. co robisz, czym abo jak się bawisz, was machſt du? Cóż Henryka porabia? *Teat.* 55. *e*, 21. Pytała się go, coby porabiał. *Zab.* 11, 92. A Jejmość Pani Fircykiewiczowa co tu porabia? *Teat.* 34. *b*, *E* 2. (po co tu przyszła, czego tu chce?). — §. b) Porobić kogo, zrobić go, pokonać, zwyciężyć, upokorzyć go. *Cn. Ad.* 900. einen nieder arbeiten, hinſtrecken, überwältigen. Nieraz nosił styk w ręce ogrubiałéj wielce; Rzekłbyś, że świeżo rozprzągł porobione cielce. *Żebr. Ow.* 367. Nie trzeba było dział Tureckich na naszę zgubę, same niewczasy i trudności przeprawy byłyby nas porobiły. *Birk. Podz.* 16. Ten sam, kogo porobiono, wyznawa, iż jest zwyciężonym. *Gorn. Sen.* 332. Znamienity ów rycerz każdego z osobna w tym porobił, w czym sobie dank przypisywał. *Gorn. Dw.* 32. Pismem ś. szatana porobicie. *Dambr.* 147. Datkiem pragnął mię porobić; *praecorrum-*

pere. Żebr. Ow. 351. (przekupić, zjednać sobie). PORÓBKA, i, *ż.*, watek, der Einſchlag, Eintrag bey den Webern. *Ryd.* PORÓBNIK, PORUBNIK (*Cn. Th.*), a, *m.*, PORUBCA, y, *m.*, *Tr.*, (cf. *Graec. πορνεία, πόρνος, πορνεῖον, πόρνη*); który wolny z wolną nierząd płodzi. *Cn. Th.* 779. Poróbnik, kurewnik; *expugnatar pudicitiae. Mącz.*; *Carn.* hotnik; *Eccl.* блаждьникъ, блаждьнъ, блаждѣи. Porubnik. *W.* 1 *Thim.* 1, 9. *Sk. Dz.* 110. der Hurer, Hurenjäger, ein Unverheiratheter, der mit einer Unverheiratheten huret. PORÓBSKI, PORUBSKI, a, ie; *Ross.* блудодѣйный, hureriſch, Huren-. Szczęśliwy, że nie skusisz w młodości łoża porubskiego. *Bardz. Luk.* 2, 20. PORÓBSTWO, PORUBSTWO, a, *n.*, nierząd z wolną; die Hurerey; *Bosn.* puteni grjeh; *Ross.* блудливость, блудодѣяние, блудъ, (cf. błąd); *Eccl.* кровомѣшство, кровосмѣшение. Lepiéj żonę mieć, aniżeli w swejwoli i w porubstwie żyć. *Petr. Ek.* 55. Dzieci w porubstwie i cudzołoztwie spłodzone. *Krom.* 105. Aby się poróbstwa strzegli.... *Sk. Dz.* 35. Porubstwo, o wszeteczeństwie pasierba z macochą. *Pot. Syl.* 45. Mirha z ojcem popełniła porubstwo nieczyste. *Banial. G* 3. (kazirodztwo, Blutſchande). — *Transl. fig.* Szkatułę swoję poróbstwami ojczyzny ładowali. *Birk. Krz. Kaw.* 38. plonem.

POROCZKI, *plur.*, §. a) sądy ziemskie, (*ob.* roki ziemskie). Jurydyka, poroczki, roki, Tagefahrt. *Ern.* 1140. Poroczki mają być cztery razy do roku, które sędzia z podsędkiem i z pisarzem sądzić mogą. *Tarn. Ust.* 14. Wojewodowie roki wielkie sądzić mają; a to gdy wyjdą dwoje poroczki, tedy po nich trzecie roki mają być sądzone. *ib.* 70. Gdzie rozum, wymowę, Wlała zarazem Pallas w jednę głowę. Znały to grody, poroczki i sejmy. *Miask. Ryt.* 2, 125. — §. b) Poroczki, roczny zapas z przeszłego roku, vorjähriger Vorrath. Z wierzchem każe nalać piwa, Poroczki mu doszły żniwa. *Bielaw. A* 4 *b.*

PORÓD, u, *m.*, PORODA, y, *ż.*; (*Ross.* порода; *Eccl.* порождение; *Vind.* porodstvu, perrojenstvu = ród, gatunek, plemię); *Boh.* porod; *Sorab.* 1. pohrod; *Carn.* porod; *Croat.* pòrod; *Rag.* porod *partus*, (2. *proles*, *generatio*, *Bosn.* porod, poroghjaj *posteritas*, *stirps*); PORODZENIE, ia, *n.*, §. 1) rodzenie, płód; das Gebähren, die Geburt. Pierwéj bywa poczęcie, potym rodzenie, na ostatek porodzenie. *Wróbl.* 14. Brzemiennym, gdy już nade dniem chodzą, dla łatwiejszego porodu, dobrze się myć. *Sienn.* 459. *Spicz.* 182. Siedmdziesiąt i ośm dzieci miała jednym porodzeniem. *Stryjk.* 296. Wróć mi duch dwakroć dany, przodkiem przez porodę, *partu*.... *Żebr. Ow.* 204. — §. 2) Poród, płód nadzwyczajny, dziwotwor, monstr, potwora, ein Ungeheuer. Najsroższe porody. *Zab.* 10, 155. *Zabł.* (*Eccl.* пародокъ cierpki owoc). *PORODNY, a, e, *ob.* Rodzajny; (*Carn.* porodn; *Rag.* porodni *foetidus*, (porodiv *quod gigni potest*); *Croat.* porodni *genitalis*). PORODZIĆ, *f.* porodzi *cz. dok.*, płód na świat wydać, gebähren, *ob.* Rodzić, urodzić; *Boh.* poroditi; *Sorab.* 1. porodzicz, pohrodżam; *Vind.* poroditi, perroditi; *Bosn.* poroditi; *Rag.* poroditti, porâdjati, porâghjati; *Croat.* porâjam; *Ross. et Eccl.* породити, произродить, произраждать. Panna począwszy duchem ś., porodzić miała zbawiciela. *Żarn. Post.* 673 *b.* Przyrodzenie chce, aby na świat ludzie porodzeni rośli. *Kucz. Kat.* 2, 389. Porodzić niedoszły płód, (*ob.* Poronić). Gdy góra porodzi, tedy się myszka narodzi. *Ezop.* 11. PORODZICIEL, a, *m.*, który rodzi, cf. rodzic, płodziciel; *Rag.* poroditegl *generator*, der Zeuger, Erzeuger. *W rodz. żeńsk.* PORODZICIELKA. *Żyw. Jez. B b*; *Rag.* poroditegliza. PORODZINY *plur.*, urodziny, rodzenie się; die Geburt, Geburtszeit. Takie były ojczyzny nieba porodziny. *Przyb. Milt.* 174.

POROGACIEĆ *nijak. dok.*, rogatym się stawać, nach einander Hörner bekommen. Gród Ewrypielów, gdzie porogaciały Rojskie matki, gdy stada Herkulskie ściągały; *cornua gesserunt. Żebr. Ow.* 172.

*POROH, *ob.* Próg. *Dudz.* 29.

PORONCZĘ, ęcia, *n.*, PORONIĄTKO, a, *n.*, *dem.*, płód poroniony, pomiotek, porzutek, niedochodek, zaśniad, odchodczę, niedonoszony, niedoszły płód, niedonosek, eine unzeitige Leibesfrucht; *Boh.* potracenec, nedochûdce; *Sorab.* 1. pometank, netżaszné żiwota pwód; *Rag.* izmêtak, izmèt; *Ross.* извергъ, выкидышъ. Poroniątko. *Cziach. Prz. f* 3. Paniom, które porończęta miewają, zicle to użyteczne. *Syr.* 1344. Przeklęte porończę Babilońskiéj wilczycy. *Pot. Pocz.* 46. *Chrośc. Luk.* 343. Nieszczęsne ja płochéj fortuny porończę, nie donosiła mnie do naznaczonego kresu. *Pot. Syl.* 112. *PORONCZY, a, e, *Eccl.* извергательный; poroniony, poraniający, porzucający, niestateczny; unzuverläſſig, unbeſtändig, abweichend. Dni i szczęśliwość wróci im porończą, Że lata swoje chwalebnie zakończą. *Chrośc. Job.* 138. PORONIA, *herb*; lilia biała w polu czerwonym, po bokach dwie róże białe; na hełmie trzy pióra strusie. *Kurop.* 3, 41, ein Wappen. PORONIĆ, *f.* poroni *cz dok.*, Poroniać, Poraniać *niedok.*, Poroniwać *częstl.*; *Boh.* potratiti, potracowati, (*ob.* Potracić); *Sorab.* 1. poranu, woranu, pometam; *Carn.* jalovy se, (cf. jałowy); *Bosn.* jalovitise, izjalovitise, izvrricchi djete, isctittise; *Rag.* izmetnut; (o krowach: izjalovitise); *Croat.* izvergujem, izverchi, izmechem; (*Ross.* поронять, сронять upuścić, uronić, porzucić); §. a) poronić nie chcąc, porzucić płód nad wolą, porodzić niedoszły, martwy płód. *Cn. Th.*; *Ross.* недоносить, выкинуть, выкидывать; *Eccl.* извергнути, извергати, извергаю, mißgebähren, ums Kind kommen, abortiren. Niektóre białogłowy płodu donosić nie mogą, i przed czasem poraniają. *Petr. Wod.* 16. Jeśli która zwykła przed czasem płód poroniwać, tedy nad tą wodą parzyć. *Syxt. Szk.* 228. Poronienie, *abortus*, das Abortiren, der Mißfall, kiedy płód niedoskonały pozbywa się. *Comp. Med.* 527, *Carn.* spak, spaka, sênki; *Eccl.* извержение. Poroniony płód. *Radz.* 1 *Cor.* 15, 8. — §. Poronić, *de animalibus*, verwerfen. Głos Jehowy czyni, że poroniają łanie. *Budn. Ps.* 29, 9. — §. b) Poronić chcąc, płód w żywocie struć chcąc, *abigere foetum. Cn. Th.*, das Kind abtreiben. — §. c) *Fig.* Widzę, twoja mózgownica jakiego dziwolaga poroni. *Teat.* 1. *b*, 82. zawcześnie wyda, zpłodzi, zu früh ausheckeu. — §. *Ogólnie:* Porzucić, uronić; abwerfen, wegwerfen, fallen laſſen, fahren

laſſen. Jeleń rogi ma gałęziste, które corok porania. *Sienn.* 282. POROŃNY, a, e, dla poronienia, n. p. Lekarstwo poronne, poronienie czyniące. *Cn. Th.* die Leibesfrucht abtreibend.

POROPIĆ się *recipr. dok.*, ropą zajść, nach einander eitern; *Bosn.* oghnojitise.

POROŚCIĆ *cz. dok.*, obrosłym uczynić; *Rag.* porossiti, porâscjati, bewachſen machen. Krwią kreta na głowę obliniała dla poroszczenia, dobrze pomazować. *Sienn.* 288.

POROSIĆ *cz. dok.*, rosą pokropić *pr. et tr.*; *Boh.* porausám; *Vind.* porośiti, bethauen. Krwią poroszon. *Chodk. Kost.* 61, cf. porosza.

POROŚL, i, *ż.*, POROŚLINA, y, *ż.*, §. 1) miejsce obrosłe, (*opposit.* golizna), ein bewachſener Ort. Porośline, miejsce trawą obrosłe, bądź na płaszczyznie, bądź na pagórku; murawa zaś o płaszczynie tylko zielonéj mówi się. *Włod.*, (cf. trawnik). Porośl zielona sianożęciów bynajmniéj go nie rozweseliła. *Zab.* 84, 11, (*Boh.* porostlina; *Ross.* поростникъ zarośl). — §. 2 a) Porośline, porost, u, *m.*, narost, każde narośnięcie; Auswuchs, Anwuchs, ein Gewächs auf einem andern Körper. Hubka nie jest ziele, ale porośline na drzewie. *Syr.* 1351. *Callus*, narost kości, porost. *Perz. Cyr.* 1, 147. — b) Porost, porośnienie, podrost, porastanie; das Aufwachſen, der Wuchs. Pszenica w pierwszym swoim poroście może znieść największe mrozy. *Stas. Buff.* 45. Nogi Renu i Dunaju w ich poroście zaplątał. *Bals. Sen.* 26. Wierzch przepaści za mroźnym porostem, Bez żadnych podpor ukrzepcza się mostem. *Chrośc. Job.* 151. (za mroźnym złączeniem się z sobą, pomoszczeniem). — §. 3) *Botan.* Porosty, *algae*, Aftermoos, rośliny skrytopłciowe, pośrzednie między bedłkami i mchami. *Bot. Nar.* 168. *Lichen*, Flechte, rodzaj. wiele gatunków pod sobą mający; najpospoliciéj rosną na korach drzew; tu należy porost płucnik, czyli granicznik, gwiazdosz, Lungenflechte. *Kluk. Dykc.* 2, 79. *Syr.* 1350. *et* 1351. *Ross.* плюсникъ. Porosty dzikie, zielska grube. *Stass. Buff.* 45. Porosty błotne, *ulva palustris. Otw. Wirg.* 427, *Croat.* rèsza, (cf. rzęsa); *Dal.* voga; *Sorab.* 1. wohdniwé zelo; *Eccl.* лахуца [*palus* 2]; (*Ross.* порость Riethgras). Porost morski, mech morski, trawa morska, Meermoos. *Syr.* 1418, *Boh.* šařina; *Vind.* morska reſa, haluga; *Ross.* собачей лишай. — *Fig.* Miasto fruktów dzikie chrósty Grzechów, i innych zbrodni powstały porosty. *Kulig. Her.* 145. POROSTOWY, a, e, §. 1) od porostu, narostu; Auswuchs-, Gewächs-, auswüchſig. *Callosus*, porostowy, nabrzękły, narostowy. *Perz. Cyr.* 147. — §. 2) Od porostu rośliny, *algosus*, Flechten-, Aftermoos-, aftermooſig. *Cn. Th.*; *Eccl.* поростовый. POROSNĄĆ, *POROŚĆ, *f.* porośnie, *poroście *neutr. dok.*, Porastać *niedok.*; *Carn.* porâsem; *Vind.* posrastiti, porastiti, naperrastiti, napreirastiti, perrastuvati, posrastuvati; *Rag.* porastjeti; *Ross.* поростн; wzrosnąć, obrosnąć, aufwachſen, bewachſen. W koło ciebie porosły pokrzywy i osty. *Kulig. Dem.* 69. Owce tak strzyżemy z wełny, iżby znowu porastać dla nas mogły. *Mon.* 64, 319. Kamień na miejscu porasta. *Mon.* 70, 650. Kamienie mchem porastają. *Prot. Kont. C* 2. Te drzewa pod ciężarem swego plonu zgięte, Te role bujnym kłosem w koło porośnięte. *Chod. Gesn.* 19. (obrosłe, [pokryte). Ma nad tobą rządy dziewka podła; dobrze jéj z tym, bo w pierze przy tobie porosła. *Mon.* 70, 175. Jeden porasta, drugiego fortuna goli. *Pot. Arg.* 538, (cf. pierze). — §. Porosłe od deszczu zboża, długo w gumnie chować nie można. *Haur. Sk.* 17. wyrosłe, ausgeheimt, ausgewachſen. POROSTNICA, y, *ż.*, *Marchantia*, rodzaj rośliny do skrytopłciowych należący. *Kluk. Dykc.* 2, 109.

POROSPOCZYNAĆ, POROSPOŻYCZAĆ etc, *ob.* Porozpo-.

*POROSZA, y, *ż.*; *Ross.* пороша; pierwszy śnieg na końcu jesieni; (*Etym.* prószyć, proch); der erſte Schnee zu Ende des Herbſtes. Lato odprawiwszy, za pierwszą poroszą Mrą starzy, i drugiéj się wiosny nie doproszą. *Pot. Jow.* 34.

PORÓWNAĆ, *f.* porówna *cz. dok.*, Porównywać *frequ.*; *Boh.* urownati; *Slov.* srownáwati; *Sorab.* 1. porunoſczam, (porunoſczam szo *aemulor*); *Vind.* poraunati, poraunivati, raunu storiti, perpodobiti, permerjati, podobiti, perglihati; *Croat.* poravnávam; *Rag.* porâvniti; *Ross.* поровнять, уровнять, уравнивать, сравнять, сравнивать, обровнять, обравнивать, сноровить, сноравливать, верстать, поверстать, поверстывать, выверстать, выверстывать, уподобить, уподоблять, сличить, сличать; *Eccl.* свышшати, сравнивати; §. a) równemi czynić, do jednéj wielkości przyprowadzić, gleich machen. Porównać może szabla chociaż nierównych. *Bardz. Trag.* 431. Porównać się z kim, równym mu się uczynić; ſich einem gleich machen, gleich ſtellen. Chciałać też była z pawy porównać się wrona. *Rej. Wiz.* 98. Porównać ulice w ogrodzie. *Tr.* poprościć, gleich, eben, gerade machen. Porównywanie, porównanie, równości czynienie, das Gleichmachen. — §. Porównanie, *effectus*, równość uczyniona, die Gleiche, die Gleichheit. Praw porównanie, i jedna z największemi książęty wolność. *Tward. Wł.* 216. Porównanie dnia z nocą, albo nocy z dniem, *aequinoctium*; *Hub. Wst.* 39. die Tag- und Nachtgleiche, (*ob.* Nocorówna). Porównanie, proporcya. *Solsk. Geom.* 3. — §. Porównywać, porownać co do czego, dochodzić równości dwóch rzeczy, przystosować jedno do drugiego, eine Sache mit der andern vergleichen. Żaden nie jest ubogi, tylko porównany do bogatego; jak żaden nie jest bogatym, tylko porównany do ubogiego. *Xiądz* 239. Porównanie, przyrównanie, przypodobienie, die Vergleichung; *Sorab.* 1. zrownawagičnost, (porunoſczeno naśladowanie); *Vind.* permera, mera, pergliha, perpodoba; *Ross.* сноровка. свѣренie, примѣръ. Wielkość i małość, wysokość i nizkość, okazałość i podłość, najwięcéj pochodzi z porównania. *Pilch. Sen. list.* 325. Porównania godny z kim, *aequiparabilis. Cn. Th.* vergleichungswürdig. Do porównania, mogący być porównanym, zu vergleichen, vergleichbar; (*Sorab.* 1. porunoſcziwé podobny); *Vind.* perpodobliu, permerliu, podobliu; *Ross.* уподобленный, сличительный; *Eccl.* ссуждаемый. — *Opposit.* Nieporównany, nie do porównania, nie mogący być porównanym, unvergleichlich; *Sorab.* 1. nepžirunoſcziwé, neperunoſcziwé; *Ross.*

et Eccl. **неприкладьнъ** [*incomprehensibilis* 2], **непримѣрный, несравнительный, несосудный.** Ów nieporównany Nestor z tobą wojuje. *Jabł. Tel.* 144. Spodziewam się, że sprawa ta nieporównanie *(adverb.)* pójść powinna. *Teat.* 9, 23. Porównywający *Eccl.* **сосудный, сравнительный.** W grammat. stopień porównywający, stopień wyższy, *gradus comparativus*, *Slov.* zrownawagični stupen; *Ross.* **уравнительный степень, сравнительный**; *Eccl.* **разсудительный степень.** — §. b*) *Porównać niegodnych, pomiarkować, pogodzić: vergleichen, ausgleichen; *Boh.* porownati. Pilnie się starał o pokój i porównanie Cesarza z kościołem. *Sk. Dz.* 1113. Jeśli kto chce porównać którą niezgodę, tedy wiele k temu pomaga milczenie. *Eraz. Jez. L* 7 *b.* Wojsko rozpuścił, a z królem się zjechawszy porównał. *Sk. Dz.* 1097. Do pokoju ich przywiódł, i z niemi się porównał. *ib.* 1184. Wojna ta, 6 razy porównana, znowu się odnawiała. *Lat. Kom. E* 4. — Niech porównanie będzie, ubodzy nas na onym świecie do swoich majętności przypuszczą; a my je tu do naszych. *Sk. Kaz.* 336. t j. ugoda, układ, ein Vertrag. — 2. *Verb. neutr.* Porównać z kim = równym mu być, wielkością etc., dosiądz go; einem gleich kommen, gleich ſeyn. Kto na ziemi porówna z tobą, kto na niebie, Wszystkie rzeszy niebieskie lękają się ciebie. *J. Kchan. Ps.* 150. Nie pnij się, bo z pany nie porównasz. *Opal. Sat.* 150. Rozumiałem, że żadna boleść z moją nie miała porównać. *Gorn. Dw.* 11. Olgierd z onemi Greckiemi królami w męstwie i w dzielności porównał. *Strujk.* 424. Lepsza mądrość, niż perły i wszystkie rozkoszy nie porównają z nią. *Budn. Prov.* 8, 12. POROWNACZ, a, *m*; *Eccl.* **уравнитель**; który co porównywa, der Gleicher, Ausgleicher; (*Sorab.* 1. porunik *aemulus*). Zwierzchny pan ma być sporów i niezgod między obywatelami ustawicznym porównaczem. *Modrz. Baz.* 82. pogodziciel. POROWNICZY, a, e, od porównywawania, Ausgleichungs=. Chociaż komisye porównicze nastąpią, podatki nigdy dosyć nie wyniosą. *Przestr.* 315.

POROZ —, POROS —, po-, roz-, *Praepos. insepar.*, *ob.* Po *insepar.* — Po *facit Verba cum* roz-, *composita iterativa*, nach einander zer=, ver=. POROZBIEGAĆ się *recipr. iterat. dok.*, ſich nach einander verlaufen. Dzieci mi się gdzieś porozbiegały. *Teat.* 52, 55. POROZCHODZIĆ się *recipr. iterat. dok.*, nach einander aus einander gehen; *Ross.* **поразходиться.** POROZDAWAĆ *cz. iterat. dok.*, nach einander vertheilen. Porozdawał wszystko ubogim. POROZDZIERAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zerreißen. Porozdzierajcie szaty wasze, a obleczcie wory. *Budn.* 2. *Sam.* 3, 31.

POROŻE, a, *n.*, 1) rogi na głowie, die Hörner, das Geweihe, Gehörn. Złocą poroże białym jałowicom. *Pot. Syl.* 294.— *Allegor.* Parchowaty kozieł niechaj nam daléj porożem straszny nie będzie. *Psalmod.* 71. — *Transl. fig.* Porożem potrząsać, rogi pokazywać komu, zęby pokazywać, hardym, zuchwałym mu się stawić; die Hörner zeigen, die Spitze bieten, trotzig und übermüthig bräuen. *Rys. Ad.* 56. Niech co dziś porożem trzęsą, karki harde zniżą, I nóg twych proch uliżą. *Tward. Misc.* 9. Kajcie się grzechów, upominam, kajcie, Ani porożem nazbyt potrząsajcie. *J. Kchan. Ps.* 109. Nie podnoście się ku górze, strząsając porożem waszym. *Radz. Ps.* 25, 6. Poddany przeciw panu potrząsa porożem. *Groch. W.* 465. — *Metonym.* Poroże, hardość, zuchwałość, rogi; der Uebermuth, Stolz. Gdy nic przed bogiem tajno być nie może, Podobać mu się wasze ma poroże? *Chrośc. Job.* 48. Pokruszę wszystkie poroża niepobożnych. *Radz. Ps.* 25, 11, (cf. rogi ucierać komu). — b) *Simil.* Już się na usłane łoże Wdziawszy złote Lucyna prowadzi poroże. *Nar. Dz.* 2, 82, *not.*, »poroże, księżyc na nowiu«; półksiężyca rogatego, Hörner, Spitzen des halben Monds. — 2*) Poroże, POROŻEC, żca, *m.*, *fig. ob.* Pocisk, oręże. *Cn. Th.* ſpitzige Waffen, Geſchoß, Gewehr. Dla boga, coż już dalej czart wymyślić może Nad to tak ostre ludzi nikczemnych poroże! *Pot. Zac.* 65. Słynie poety pamięć jeszcze świeża prawie, Gdy porożec zdobywcy pleśnieje w kurzawie. *Przyb. Ab.* 7.

POROZGRADZAĆ *cz. iter. dok.*, die Zäune nach einander umwerfen. Naśle łotrów najemnych, pograbi, pokosi, Porąbie, porozgradza, spali, powynosi. *Zab.* 16, 124. *Nar.* POROZJEŻDZAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander zerfahren, mit Fahren zerſtreuen. Silnie kołami skiby porozjeżdżane były; *turba rotarum mollierant glebas. Zebr. Ow.* 143.— Porozjeżdżać się, nach einander, aus einander fahren oder reiten. POROZKOPYWAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander zergraben, aus einander werfen. Proroki twoje pozabijali, ołtarze twe porozkopywali. *Budn. Rom.* 11, 3. POROZMAWIAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander ſich unterreden; *Ross.* **поразмолвиться.** POROZMIATYWAĆ, *cz. iter. dok.*, pozozrzucać, nach einander hinaus werfen, zerſtreuen. W téj stronie śpice się z kół porozmiatywały, tam oś leży złamana. *Otw. Ow.* 10. porozlatywały się.

POROŹN, POROŹNIE *adberb.*; *Ross.* **порознь**; *Boh.* poruznu; z osobna, einzeln, allein, jedes für ſich. Agaty, któréj oczki, brwi, nos, usta, szyja, Poróżn piękne, coż razem!.... *Zab.* 10, 67. *Koss.* Nie w kupie, ale poróżnie żywot swój wiodły. *Gorn. Sen.* 269. POROŹNIĆ, *f.* poróżni *cz. dok.*, pokłócić; *Boh.* rozkmotřiti, (cf. kmotr, cf. kum, pokumać sie, cf. rozbrat); *Vind.* resediniti, resdrushiti, restovarſhati, reslozhiti; *Ross.* **раздружить, раздружать, разссорить, разссориваю, ссорить, ссорю, поссорить, поссоривать, перессорить, перессоривать**; *Eccl.* **раздрышати**; entzweyen, verneinigen. Poróżnić się *recipr.*; *Boh.* pohodnu se; *Vind.* ſe ſ' enem skriegati, (Oeſter. ſich mit einem zerkriegen); *Bosn.* ozlobitise; *Ross.* **разбраниться, поосердиться, пріосердиться**; *Eccl.* **разкотороватися, разбраниться, разсориться.** (*Ross.* **порознитьсѧ** rozstać się, w różne drogi się udać). Poróżnił się z swoją familią. *Teat.* 7, 26. *et* 23, 9. POROŹNICIEL, a, *m.*, pokłóciciel, der Entzweyer; *Ross.* **раздоротворецъ.**

*POROZNIEMAGAĆ się, *recipr. iter. dok.*, porozchorowywać, nach einander erkranken. Panny porozniemagały się a ona śliczność ich zmieniła się. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 1, 27. (POROŻOWAĆ *cz. dok.*, różem powlec, pofarbować; roth bedecken, rougiren; *Ross.* **порумянить**). POROZPLATAĆ,

cz. iter. dok., nach einander aufflechten; (*Etym.* pleść). Kawałki starych porozplatanych lontów. *Jak. Art.* 2, 112. POROZPOCZYNAĆ, *cz. et neutr. iterat. dok.*, nach einandern anheben. Tu tylko świat porozpoczynał. *Wad. Dan.* 164. POROZPOŻYCZAĆ, *cz. iterat. dok.*, nach einander alles ausleihen, verborgen. *Cn. Th.* POROZPROWADZAĆ, *cz. iter. dok.*, porozdzielać, verschiedentlich vertheilen, versetzen. Te rzeczy, gdy już z ciemnéj wydźwignął gromady, Porozprowadzane na różne rozsady. *Ow. Ow.* 3. POROZPRUWAĆ, -ał, -uje, *cz. iter. dok.*, nach einander zertrennen. Wrzód wzdłuż porozpruwać. *Perz. Cyr.* 132. POROZPRZESTRZENIAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander erweitern. Porozprzestrzeniał kanały, aby więcéj wody szło niemi. *Star. Dw.* 2. POROZPYCHAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander zerstoßen, von einander stoßen. Porozpychawszy kupy zgromadzone na się. *Otw. Ow.* 481. POROZRÓŻNIAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander unterscheiden; (*Ross.* поразрознить pstro się ubierać, поразрозниться odmienić zdanie o kim). POROZRUSZAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander in Bewegung setzen; *Ross.* поразшатать. POROZRZUCAĆ, *cz. iter. dok.*, unter einander werfen. Stoliki i stołki porozrzucane. *Teat.* 9, 21. POROZSADZAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander aus einander setzen, zersetzen, zerlegen; *Ross.* поразсадить. POROZSTAWIAĆ, *cz. iter. dok.*; *Ross.* поразставить, nach einander verschiedentlich hinstellen. Widać tam porozstawiane doniczki z kwiatami różnego gatunku. *Teat.* 54, 3. Snopki konopne porozstawiać. *Przędz.* 43. POROZSYPOWAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander verschütten. Bankierom, co tam handlowali, stoły zwywracał, i porozsypował pieniądze. *Odym. Św. L.* POROZSZARPYWAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander zerfleischen, zerreißen. Grunty biskupie sobie za własność poprzywłaszczali, a między się porozszarpywali. *Weresz. Kij.* 5. Wszystkie skarby między się buntownicy porozszarpywali. *Jer. Zbr.* 122. POROZSZCZEPOWAĆ, *cz. iterat. dok.*, nach einander aufspalten. Melony porozszczepować. *Syr.* 1181.

POROZUMIEĆ, *f.* porozumie *cz. dok.*, Porozumiewać *niedok.*; *Boh.* porozumiti, porozumjwati: zrozumiewać, rozumem pojmować, mit dem Verstande fassen, einsehen. Wszystkich do siebie przychodzących więcéj dusz, aniżeli ciał sprawy porozumiewała. *Wys. Kat.* 175. Aby się to lepiéj porozumiało, mamy wiedzieć.... *Petr. Pol.* 83. Z porozumienia tajemnic chrztu ś., człowiek siebie samego najsnadniéj poznaje. *Hrbst. Lek. A* 4 *b.* — §. Porozumienie o kim, na kogo, domysł, mniemanie, zdanie, opinia; Meynung, Muthmaßung. (*Slov.* porozumitelka *synecdoche*). Cóż to tu porabiacie, coś nie dobre o was mam porozumienie. *Teat.* 3. *b*, 14. Będąc Zbigniew nagle umarły znaleziony, na różne osoby padły porozumienia jego śmierci. *Perz. Cyr.* 3, 52. — §. Porozumieć komu, pojąć jego czucia, sytuacyą etc.; begreifen, wie einem andern sey, wie ihm zu Muthe sey. Gdy widzą, aby miał bydlę swoje furman obciążać, tedy na niego samego ten ciężar włożą, aby potym umiał porozumieć bydleciu. *Star. Dw.* 74. — §. Porozumieć się z kim, porozumienie z nim mieć, spiknienie, znoszenie się, naradę, (cf. konszafty); ſich mit einem verſtehen, mit ihm ein Einverſtändniß haben. Myśl o skutecznych w téj mierze środkach, porozumiewaj się ze mną. *Teat.* 33, 28 Leonora porozumiała się z tym gachem. *ib.* 31, 26. POROZUMY *plur.*, porozumienia z kim, konszafty; Verſtändniſſe, Einverſtändniſſe, Durchſtechereyen. Chcąc, żeby Cezar Rzym odziedziczył, Kładli korony na jego ołtarze, I przez te figle, przez te porozumy Macali szlachty i pospólstwa tłumy. *Chrośc. Fars.* 10. POROZUMNY, a, e, — ie *adverb.*; *Sorab.* 1. porozemné *rationabilis.*

POROZWIĘZYWAĆ, *cz. iter. dok*, nach einander aufbinden, zerlegen. Konopie wyciągając z wody, porozwięzywać snopki. *Przędz.* 43. POROZWIJAĆ się, *recipr. iter. dok.*, ſich nach einander entfalten, entwickeln; *Boh.* porozwinauti. POROZWOZIĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander verſchiedentlich hinführen, an verſchiedene Orte hinbringen. Ziarnek różnych zmieszanych, jeżeli Psyche nie porozwozi każde na swą kupę, śmiercią Wenus grozi. *Morszt.* 86. porozstawiać, porozkładać.

POROŻYSTY, a, e, *Ross.* порожистый; §. 1) pełen porohów, to jest progów, spadków wodnych, katarakt, voll Waſſerfälle. Dniepr porożysty. *Zab.* 3, 234. *Koss.* — §. 2) Porożysty, pełen rogów, poroża, rogaty; voll Hörner, gehörnt; n. p. Nieporożyste czoła młodych jagniąt. *Pot. Arg.* 65, *ob.* Gomoły.

PORT, u, *m.*, z *Łac.*, der Hafen, Seehafen, *ob.* Przystanie; *Boh.* přjstawadlo, přjstaw (cf. przystaw), čerpadlo; *Slov.* přjstaw lodj; *Sorab.* 1. morski wuyezd, tžowmiski zkhów; *Carn.* zhovnishe, (*ob.* Czółn); *Vind.* brod (*ob.* Bród), prod (cf. prąd), prevodiſhe, brodiſhe, ladjoviſhe, barkaliſhe, mursku gradiſhtvu, mursku brodiſhtvu, ladjostaja; *Hung.* rév-part; *Rag.* luka; *Bosn.* porat, luka; *Croat.* brodische, prisztoische; *Dal.* luka; *Ross.* портъ, пристанище, пристань, гавань; *Eccl.* затишіе, отишіе, (cf. zacisze); §. 1) część morza między ziemią zamknięta, do któréj okręty wchodzą, i od burzy morskiéj bezpieczeństwo znajdują. *Wyrw. Geogr.* 17. *Kras. Zb.* 2, 392. Z mnóstwem okrętów przez port abo przewoz Trypolimski ciągnął. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 14, 1. Bez portu *Eccl.* безпристанищный. — §. *Fig. tr.* Miejsce spokojne, miejsce ucieczki; der Hafen, Ruheort, Zufluchtsort. Małżeństwo nierządnéj miłości jest najpewniejszy port a przystęp, do którego się każdy garnie, który bogu dobrze służyć chce. *Glicz. Wych. P* 1 *b.* Przyjacie! port przyjacielowi. *J. Kchan. Dz.* 63. Śmierć mi portem, tam koniec mojéj biedy będzie. *Bardz. Trag.* 485. Przywiedź do portu rzeczy opłakane, Niech koniec wezmą szkody nieoszacowane. *Groch. W.* 593. Wszelkiego utrapienia jest portem cierpliwość. *Min. Ryt.* 4, 154. Tedy jako w porcie już zdały się być rzeczy. *Twarď. Wł.* 17. — §. 2*) W ziemi Pomorskiéj dań, która portem, alias Marsard za starym postanowieniem książąt Polskich była zwaną, kasujemy. *Herb. Stat.* 747. Hafenzoll.

PORTA, y, ż., (*ce mot signifie en Perse la cour du roi ou celle des gouverneurs des provinces. Barthl. Anach.* 1, 166. *Xenoph. Cyrop.* 8, 201). Od wielkiéj bramy, którą do saraju Sułtana wchodzą, państwo Tureckie nazwa-

ne jest Portą Otomańską. *Wyrw. Geogr.* 258, die Ottomanniſche Pforte; *Boh.* brana Ottomanska, (*ob.* Brama); cf. *Lat.* porta. — §. Porty i mocy piekielne nigdy téj wiary nie przemogą. *W. Post. W.* 261. die Pforten der Hölle.

PORTATYL, a, *m.*, §. 1) ołtarzyk podróżny do mszy świętéj sprawowania. *Cn. Th.* z *Łac.* portare, ein kleiner tragbarer Altar. *Pim. Kam* 124. *et* 126. — §. 2) Portatyl, kamień poświęcony w ołtarzu każdym, na którym mszą ś. odprawiają. *X. Kam.*, der geweihte Altarſtein.

PORTKI, *G.* portek *plur.*, PORTECZKI, eczek, *zdrobn.*, PORTASY, ów *zgrubiałe*; (*Ross.* портки gatki, портной krawiec, портная, портниха szwaczka, портянина grube płótno, z którego chłopskie pludry bywają; *Etym.* paré; *Eccl.* портно, портки gatki, порты łachmany, портище *pannus*); pludry, spodnie, die Hoſen, (cf. Oberd. Bruch; *Scyth.* βράκας. Adlg.); *Vind.* bregeſhe; *Carn.* braghesse, hlazhe; *Croat.* hlache (= spodnie Węgierskie; *Croat.* gache = Węgierskie gatki; gege = Niemieckie spodnie); *Ross.* штаны, штанишки; (торбасы długie spodnie Kamczadalskie; cf. torba; cf. pludry, cf. szarawary). Gdyby też mężom chodzić bez portek kazano. *Papr. Prz. C b.* Z ferezyi kazał sobie robić portki. *Pot. Jow.* 2, 67.

PORTOWNY, a, e, port mający, *portuosus*, Hafen-, einen Hafen habend; *Sorab.* 1. wuyezdoyité. Portowne miasto. *Sk. Dz.* 419. eine Hafenſtadt. Nieportowny, *importuosus. Cn. Th.* Nieportowny, nie mający lądu łatwego do przybijania okrętom. *Wład.* PORTOWY, a, e, od portu, do portu należący, Hafen-, vom Hafen; *Ross.* портовый; *Eccl.* пристанищный. Portowe rzéki. *Czack. Pr.* 210. do portu prowadzące, spławne, ſchiffbar. Nie mam po blizku rzéki portowéj, którąbym mógł spuszczać drzewa do budowli okrętowéj. *Torz. Szkł.* 2. Portowy *subst. masc.*, *scil.* urzędnik, der Hafenmeiſter. PORTOWE, ego, *n.*, *subst.*, zapłata od stania w porcie, Hafengeld; *Ross.* отвальное.

PORTRET, u, *m.*, PORTRECIK, u, *m.*, *demin.*, z *Franc.*, obraz osobę wyrażający, das Portrait; *Carn.* kip; *Ross.* образъ. Kto chowa portret, pokazuje, że kocha oryginał. *Teat.* 9, 18. Przekopiował ją z portreciku w miniaturze. *Teat.* 41, 11. PORTRETOWY, PORTRETNY, a, e, od portretu, Portrait-. Malarz portretowy; *Eccl.* человѣкописецъ, *Graec.* ἀνθρωπογράφος.

PORTUGAŁ, u, *m.*, czerwonych złotych 10, 20, 30 etc.; bywają i mniejsze, jako i dukaty, po trzech, pięciu, siedmiu złotych. *Cn. Th.*, jedeś größere Goldſtück, goldene Schaumünze. Darował Jan Zamojski na weselu swym gościom portugały złote, na których była twarz królewska, a na drugiéj stronie żałosna figura o wzięciu Połocka. *Gwagn.* 180. Ujrzysz, jeślić pomogą portugały, ony, Coś je marnie szafował na rozliczne strony. *Rej. Wiz.* 122 *b.* PORTUGALCZYK, a, *m.*, z Portugalii rodem; *Ross.* Португалецъ, der Portugieſe. PORTUGALIA, ii, *ż.*, dawna Luzytania. *Wyrw. Geogr.* 370, Portugal, *Ross.* Португалія. PORTUGALKA, i, *ż.*, kobieta z Portugalii, eine Portugieſinn. PORTUGALSKI, a, ie, Portugieſiſch, von Portugal; *Ross.* Португальскій. Król Portugalski w Afryce, w Ameryce, i w Azyi znaczne ma państwa. *Wyrw. Geogr.* 369. Po Portugalsku *adverb.*, Portugieſiſch.

PORTULAKA, i, *ż.*, kurza noga, tłustosz, ziele; *Vind.* tushjak, trava sa merslizo, der Portulak, das Burzelkraut, *portulaca Linn.*, należy do ogrodowin, których się i liścia zażywają. *Kluk. Rośl.* 1, 218.

PORTUNAL, u, *m.*, głos pewny w organach. *Magier. Mskr.*, eine gewiſſe Orgelſtimme.

PORTYER, *ob.* Wrotny, Odźwierny. PORTYERA, y, *ż.*, z *Greckołac.* prothyrum; zasłona drzwi z sukna, z jedwabnéj materyi etc. *Cn. Th.*, *Rag.* zâstor, ein Thürvorhang, Thürtuch. Drzwi portyerą zasłonione wiodły do pokoju sypialnego. *Kras. Pod.* 2, 129. Wszedł w namiot, i portyerę za sobą zawinął. *Pot. Arg.* 41. zapuszczenie, den Vorhang, die Thüre des Zelts. — §. Okienna portyera, firanka, Fenſtervorhang. Z każdego okna tych pokojów wisiały portyery złotogłowowe. *Warg. Wal.* 305. — *Fig.* Umknąwszy zwierzchnéj portyery Serc ich i uszu odmyka kwatery. *Chrośc. Job.* 124. PORTYK, u, *m.*, z *Łac.*, ganek przedsieniowy, ein Vorhausgang; (*Rag.* pridvor, pridvorje, trjém). Domeczek, w którym siadał, gdy miał sądzić, był wpośrzód portyku. 3 *Leop.* 3 *Reg.* 7, 8. (w pośrzód sieni. 1 *Leop.*).

*PORUBIE, ia, *n.*; *Ross. obs.* порубъ; więzienie, (cf. porąb'), das Gefängniß. Po śmierci Jarosławowéj synowie jego wypuścili stryja Sudisława z porubia. *Stryjk.* 165.

PORUBCA, PORUBNIK, PORUBSTWO, *ob.* Poróbnik.

PORUCH, u, *m.*, poruszenie, das Rühren, Bewegen, in Bewegung Setzen; *Slov.* pohnutost. Nerwy poruch w myszkach sprawiają. *Perz. Cyr.* 1, 54. Poruch mimowolny, *motus involuntarius. Perz. Cyr.* 1, 56. Zdał się podnosić twarzy, za poruchem wody. *Otw. Ow.* 464. PORUCHAĆ, PORUCHOWAĆ, PORUCHIWAĆ, *ob.* Poruszyć.

PORUCZEŃSTWO, a, *n.*; *Boh.* poručenstwj opieka, dozor, poruczenie; *Carn.* porozhilu *commissio*; (poruchánsztvo *sponsio*, *cautio*), Obhut, Aufſicht. Lewitowie wszyscy byli pod poruczeństwem Asafa. *Budn.* 2 *Chron.* 5, 12. W Gnieźnie śpital rycerzów bożogrobskich jest w poruczeństwie proboszcza Miechowskiego. *Biel.* 149. Zostawił wszystkie one rzeczy w poruczeństwie stróża. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 17, 22. — §. Zlecenie, Auftrag, Befehl. Przykazanie wziąłem od pana, abym szedł do ludu Izraelskiego, a gdym do nich przyszedł, wyrzucili mię, i wzgardzili poruczeństwo pańskie. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 2, 33. Dam mu poruczeństwo, by pobrał łupy. 1 *Leop. Jez.* 10, 6. Dał im pan to poruczeństwo do synów Izraelskich. 1 *Leop. Exod.* 6, 13. (rozkazanie. 3 *Leop.*), *ib.* 2 *Mach.* 11, 20. Aniołom swym poruczeństwo dał o tobie, aby cię strzegli na wszystkich drogach twoich. 1 *Leop. Ps.* 90, 11. (poruczył o tobie. 3 *Leop.*). Prokurator, któryby do takiéj akcyi osobnego poruczeństwa nie miał.... *Groick. Obr.* 76. — §. Gdyby na trwogę zatrąbiono, tedy każdy rotmistrz z swym poruczeństwem ma się na placu stawić. *Tarn. Ust.* 275. z ludźmi sobie poruczonemi, z komendą swoją, mit ſeinem Commando. PORUCZNIK, a, *m.*; (*Boh.* poručník *f.* poručnice dozorca, opiekun; *Slov.* poručnik *mandatarius*, *manceps*, kterí poručení prigíma; *Ross. obs.* поручникъ); któremu co poruczono, dem etwas

anvertraut worden, namiestnik czyli zastępca starszych, der Stellvertreter. Każdy w chrześciaństwie przełożony, jest porucznikiem a namieśnikiem bożym. *Kosz. Lor.* 8 *b.* Dominika ś. możemy nazwać porucznikiem albo namiestnikiem papieskim. *Bzow. Roż.* 16. Był posłuszny poruczникom, którzy moc na rozkazowanie od starszego tego klasztoru mieli. *Wys. Aloj.* 217. *Fidei commissarius*, porucznik wierny, któremu się testamentnik woli swéj zwierzył. *Sox. Tyt.* 169. *Groick. Obr.* 194. — *Praesertim quo ad militaria:* Wybierzemy poruczniki w każdym województwie, którzy to porucznicy będą spisować i obierać ludzie rycerskie wedle zdania swego. *Herb. Stat.* 92. t. j. plenipotentów, komisarzów wojskowych, Kriegskommissaire. Porucznik jeden, który miał w poruczeniu swym od hetmana niemałe wojsko. *Budn. Apopht.* 64. komenderujący, komendant. *Eligemus cum capitaneo generali praefectos militum, hoc est* poruczniki, *in quolibet palatinatu. Herb. Stat.* 41. (oficyerów). *Hodie:* Porucznik lieutenant, oficyer rangę nad podporucznikiem mający; *Slav.* laitnant; *Boh.* zastupnjk; *Ross.* порутчикъ, der Lieutenant. Porucznik pułku przedniéj straży, jest drugą osobą w chorągwi po rotmistrzu. *Kaw. Nar.* 100. Porucznik kawaleryi narodowéj jest gospodarzem i głową swojéj chorągwi. *ib.* 106. PORUCZNICZEK, czka, *m.*, *dem.*, ein Lieutenantchen. PORUCZNIŚ, ia, *m.*, *blande*, n. p. Konam z radości, że mego kochanego porucznisia oglądam zdrowego. *Teat.* 21, 157. PORUCZNICZY, a, e, PORUCZNIKOWSKI, a, ie; *Ross.* порутчиковъ, порутчій, порутчическій; do porucznika należący, Lieutenants-, den Lieutenant zuständig; (*Boh.* poručenský opiekuński). PORUCZNIKOWA, y, *ż.*; *Ross.* порутчица; żona porucznikowska, die Lieutenantinn. PORUCZNIKOWAĆ *intrans. dok.*, porucznikiem być, Lieutenant seyn. *Chmiel.* 1, 81. PORUCZNIKÓWNA, y, *ż.*, córka porucznikowska, des Lieutenants Tochter. PORUCZNIKOWSTWO, PORUCZNISTWO (*Cn. Th.*), a, *n.*, §. a) ranga porucznikowska, die Lieutenantsstelle; (*Boh.* poručnjctwj opiekuństwo). — §. b) *Collect.* Porucznik z żoną, der Lieutenant mit seiner Gemahlinn. Obojga porucznikowstwa nie było. *Teat.* 16. *c*, 11. PORUCZYĆ, *f.* poruczy *cz. dok.*, PORUCZAĆ *niedok.*; (*Boh.* poraučeti, poraučjm, poručjm; *Slov.* poručit, poraučjm *imperare*; *Rag.* porûciti *mandata dare*, *far intendere*, porucivati, priporûciti, priporucivati; *Sorab.* 1. porutžam, poručžam *impero*, wotporutžu, pžirutžam *mando*; *Carn.* porozham, porozhim, (narozham, narozhim = nakazuję); *Vind.* porozhit, saporozhit, sarozhit, perporozhiti, gordati, gornesti, (porokuvati = zaręczyć); *Croat.* preporuchati, preporucham, (poruchiti, porûcham, oznanujem = oznajmuję, porukujêmsze *vador*); *Dal.* priporuchiti; *Slav.* priporucsiti, (porucsiti = kazać, oznajmić); *Bosn.* priporuciti, (porocim, porucim, poruk se uhitim *fide jubeo*, *mentio*, *significo*); *Ross.* поручить, поручать, препоручить, препоручать, (поручаться ręczyć za kogo); *Eccl.* запоручати, запоручити obiecać); (*Etym.* ręka); w ręce drugiego sprawę czyli rzecz jaką oddawać, polecać mu, zalecać mu ją; einem etwas übertragen, auftragen, heimstellen, empfehlen. Poruczam tobie cały ten interes. *Ld.* Mówisz, iż podając Pan Piotrowi owce, apostołów samych jemu nie poruczył. *Smotr. Ex.* 53. Najświętsza Panno, ja twojéj łasce żywot i koniec żywota mego poruczam. *Eraz. Dw. C.* Jezus na krzyżu zawołał ojcze, w ręce twoje poruczam ducha mojego. *Sekl. Luc.* 23. in deine Hände empfehle ich meinen Geist. Poruczam cię bogu, żegnam cię, bądź zdrów. *Cn. Th.* ich will dich dem lieben Gott empfehlen, lebe wohl. Aniołom swym poruczył o tobie, aby cię strzegli na wszystkich drogach twoich. 3 *Leop. Ps.* 90, 11. (poruczeństwo dał o tobie. 1 *Leop.*). Poruczający, zalecający; Auftrags-, Empfehlungs-, Anempfehlungs-, *Slov.* porucitelni *imperativus*, (poručanliwí, poručanliwec tryb rozkazujący); *Vind.* perporozhnu, n. p. pismu; *Croat.* preporûchni; *Ross.* препоручительный. Poruczenia, polecenia godny, zaletny; *Sorab.* 1. poručženiće *commendabilis*. Poruczenie, zlecenie, komis, der Auftrag, (*Slov.* poručeno; *Vind.* perporozhenie, sarozhenje; *Carn.* porozhilu; *Sorab.* 1. porutženo, kazna, porutženstwo; *Croat.* preporuchanye; *Rag.* póruka, príporuka; *Bosn.* priporuka). Posłał posłów z poruczeniem i nauką, aby.... *Sk. Dz.* 501. Posłowie takie poruczenie mieli, aby się o wszystko kusili. *Sk. Dz.* 1014. Apostołowie mieli tę moc i to poruczenie, aby mogli odpuszczać grzechy. *W. Post. W.* 340. Wielkie dary boskie tym pasterzom nadane, którzy się wiernie będą sprawować w tym świętym poruczeniu jego. *Rej. Post. X* 3. — §. Poruczenie, poruczeństwo, opieka, dozór, komenda; Aufsicht, Commando. Porucznik ten miał w poruczeniu swym od hetmana niemałe wojsko. *Budn. Apopht.* 64. Osobliwą roztropnością lud w swym poruczeniu sprawował. *Gwagn.* 27. PORUCZYCIEL, a, *m.*, który co komu porucza, poleca, zleca, der Auftrager, Anempfehler, Empfehler; *Slov.* poručownik, kšaftownik *testamentarius*; *Carn.* narozhnik; *Sorab.* 1. porutžer, *f.* porutžerka *praeceptor*; *Rag.* porucitegl, priporucitegl, (porûk, jâmaz *fidei jussor*); *Croat.* preporuchitel, *f.* preporuchitelicza *commendator*, (poruchítel *accersitor*); *Ross.* препоручитель.

PORUMIENIĆ *cz. dok.*, rumianym uczynić, beröthen, nach gerade roth machen; *Ross.* порумянить.

PORUSZYĆ, *f.* poruczy *cz. dok.*, Poruszać, Poruchać, poruchuje *niedok.*, Poruszywać, Poruchiwać *frequ.*; (*Boh.* porušiti, porušowati, porušjm, porauchám = naruszyć, popsuć; *Croat.* porushiti = obalić, zwalić; *Carn.* porushim *aequare*; *Vind.* porufhiti, resvaljat = rozwalać; *Eccl.* порушити [*evertere* 2] = uszkodzić, podrobić); z miejsca wyruszyć, von seiner Stelle wegrücken, rühren; *Carn.* porussûjem, porussiti; *Boh.* pohybowati; *Slov.* pohybugi; *Sorab.* 2. wabisch, (cf. wabić); *Ross.* пошевелить, пошевеливать, порѣвать (*ob.* Porwać), подвижить, подвигнуть, подвизать, тронуть, трогать, затрогать, пошатать. Kamień, który często z miejsca poruszają, nierad mchem obrasta. *Glicz. Wych. L* 2 *b*, (cf. częsta miejsc odmiana). Słowacy przenieśli się na siedliska Wandalów, od Stylikona poruszonych, i z ojczyzny wyjachałych. *Krom.* 10. Na wiosnę zgraja ptastwa poruszać się z cieplic swych imie. *Tward. Wł.* 103. aufbrechen von einem Orte. — §. Poruszyć, wzruszyć, robić że się co rusza,

in Bewegung ſetzen. Jeleń od psów wyśpiegowany i poruszony, leci na mnie. *Boh. Kom.* 2, 295. Zefir srebrne lekuczko poruszywa piany. *Tward. Daf.* 2. Naciera, co w nim potęgi i siły, Kiedyby można poruszyłby piekła. *Jabł. Buk. R* 3 *b.* (poszczwałby, puściłby na niego). Wszystkich dyabłów poruszy, żeby dokazać swego. *Teat.* 30. *c*, 34. Złe kiedy się uciszy, nie poruszaj. *Fredr. Ad.* 43. Nie poruszaj, będzie bardziéj śmierdziało. *Cn. Ad.* 641. Ziele to póty, mokrz i inne naturalne odchody porusza. *Jundz.* 305. Szalony, musiał mu się mózg poruszyć. *Teat.* 56. *c*, 4. (wzruszyć, naruszyć, in Confuſion kommen). — *Aliter:* Poruszać się w chorobie abo wzmagając, *irritare morbum ambulando. Cn. Th.* odpadać w chorobę, ſich zu früh heraus machen und ein Recidiv zuziehen. Poruszenie się, obraza zdrowia słabego po chorobie. *Cn. Th.* das Herauswagen gleich nach einer Krankheit, wenn es noch gefährlich iſt. — *Cum Instrum.* Wywarte z Eolii wiatry lasem wszystkim poruszą. *Tward. Wł.* 79. Myszki czasem mimo naszej woli poruchiwać się zwykły. *Perz. Cyr.* 1, 56. Jesion stary w koło obrąbiony, sobą tam i sam porusza. *A. Kchan.* 52. waha się, wankt hin und her. Nie bądźcie odmienni, jak ci, którzy się łada za wiatrem, jako trzcina, tam i sam poruchują. *Dambr.* 569. Skoro wiatr najmniejszy powstaje, tam i sam się poruchuje. *ib.* 20. — §. Poruszyć co, czego, dotknąć się; berühren, anrühren. — *Attingo*, dotykam, porucham. *Mącz.* Nie czujemy żadnéj rzeczy, która pod zmysły nie podpada, t. j., która żył suchych nie porusza. *Boh. Dyab.* 39. Ten, co ze złej żądzy poruszył cudzego, niech nagrodzi czwórnasob. *Star. Vot. E* 4. — Poruszać ziemię, wzkopywać; die Erde rühren, umrühren, graben, aufgraben. *N. Pam.* 17, 230. *Haur. Ek.* 103. — §. *Metaphys.* Poruszać, wzruszać, pobudzać, umysł wzbudzać; rühren, das Herz, das Gemüth, bewegen, ans Herz greifen. Jeżeli cię nieszczęście moje porusza, lituj się nade mną. *Teat.* 30. *b*, 70. Twoje kalectwo nikogoby nie poruszyło, aby ci choć kubek wody podał. *ib.* 4. *b*, 124. Mało takich, których cudza bieda porusza. *ib.* 54. *c*, A 2. Teraz tak ludzie twardzi jak kamień, niczym ich nie poruszyć. *Teat.* 22, 106. Poruszająca mowa; *Vind.* nagiblezh govor, omezhliu govor, (cf. budujący). Poruszając *Ross.* умильно. Ten dawny amant, boję się, żeby cię poruszyć nie zdołał. *Teat.* 3. *b*, 69. Poruszam się niepokój na umyśle czuję, *turbor. Cn. Th.* (ich geratbe in Gemüthsbewegung, cf. zatrważać się). — PORUSZANIE, PORUSZENIE czego, wzruszanie, dotykanie się; *Vind.* ozhutenje, obzhutje, srufhenje, sgibanje, das Anrühren, Berühren, in Bewegungſetzen; (*Eccl.* поруха naruszenie, uszkodzenie). — *Effect.* Poruszenie, poruch; *Croat.* genenye, (cf. giąć), die Bewegung. Arystoteles nie mogąc znaleźć przyczyny poruszania morza, nad tym życie stracił. *Boter.* 11. (odlewu i wylewu). Rewolucya wielkiego narodu inaczej uskutecznić się nie może, jak przez wielkie poruszenie. *Gaz. Nar.* 1, 178. Poruszenia ciała. *Pilch. Sen. gn.* 182. Tak ją słabość wzięła, Że w żadnym poruszeniu sobą nie władnęła. *Min. Ryt.* 131. Poruszenia umysłu, afekta. *Pilch. Sen. gn.* 180. Gemüthsbewegungen. Niezawsze bywamy panami pierwszych naszych poruszeń. *Teat.* 47, 7. Wzbudzasz we mnie poruszenia gwałtowne, jedno po drugim. *ib.* 9. *b*, 109. PORUSZONY, a, e, którego poruszono, w poruszeniu; bewegt, in Bewegung. — Poruszony, do poruszenia, mogący być poruszonym, zu bewegen, beweglich. Arystoteles i Ptolomeusz czynili ziemię nieporuszoną. *Wyrw. Geogr.* 7. unbeweglich. Gwiazdy nieporuszone nazywają się te światła niebieskie, które jedne względem drugich zawsze są w równéj odległości, chociaż zdają się obracać około ziemi z wschodu na zachód. *Wyrw. Geogr.* 151. — *Oppos. fiz. i moraln.* Nieporuszony, nieporuszny, nieporuszliwy, a, e; nieporuszenie, nieporusznie, nieporuszliwie *adverb.*, stały, niewahający się, mocny, unbeweglich, feſt. *Fixus*, przybity, nieporuszny, tęgi. *Mącz.* Nieporusznie, stale, mocno. *Wład.* Nieporusznie, mocnie, twardo, *immobiliter. Mącz.* Bądźcie stałemi, a nieporuszliwi. 1 *Leop.* 1 *Cor.* 15, 58. unerſchütterlich. Trwajcie wiarą ugruntowani, i nieporuszliwemi od nadziei ewanielii. *Budn. Colos.* 1, 23. Tobiasza wiara czyniła we wszystkich nieszczęściach nieporuszonym. *Zał. Test.* 268. Nieporuszeniem stała i stoję na téj mocnéj opoce. *Smotr. Lam.* 20s. Ten święty obyczaj cerkiew przez tak wiele wieków nieporuszenie trzymała. *Pim. Kam.* 175. Bojaźń sama uczyniła go nieporuszonym. *Boh. Dyab.* 3, 193. Udają upór za nieporuszony statek. *Leszcz. Gł.* 59 Insza nieporuszony umysł, insza bezczuły. *Fredr. Ad.* 16. Prawa nieporuszone zachowane były. *Obr.* 64. Nieporuszne zachowane były. *ib.* 75. *Weryf. pr.*, bez naruszenia, ciągle. — *Subst.* Nieporuszoność, nieporuszność, ści, *ż.*, *immobilitas*, Unbeweglichkeit, Unerſchütterlichkeit. Stałość i nieporuszoność umysłu w pośrzód największych na siebie burzy utrzymywał. *Mon.* 73, 373. We Pana nieporuszoność warta być modelem dla potomności. *Teat.* 29, 23. — §. Wiara nam ze wschodu cała nienaruszona jest podana; więc chcemy, aby i my ją w tejże całości i nieporuszności po nas będącym podali. *Smotr. El.* 31. nienaruszoność, Unverletztheit. PORUSZYCIEL, a, *m.*, który co albo kogo porusza; (*Boh.* porušitel naruszyciel, skaziciel), der Rührer, Beweger, der in Bewegung ſetzt; *Croat.* porussitel; *Eccl.* движатель. Żeby złączona siła nasza była czynna, trzeba jej dać poruszyciela, któryby posiadał zaufanie ludu. *Gaz. Nar.* 225. PORUSZYCIELKA, i, *fem.*

PORWAĆ, *f.* porwie *cz. dok.*, Porywać *frequ.*; (*Vind.* porivat, porinit *trudere*; *Bosn.* porinnuti *impellere*; *Croat.* porivam, porinuti *protrudere*; *Eccl.* порѣваю, порываю *trudo*, *propello*); *Ross.* порвать, порывать, порѣвать; porywać co, kogo zachwyciwszy unosić, *Sorab.* 1. zapżimnu; *Vind.* mikniti, zukniti; *Bosn.* smuçati, potizati; *Croat.* zgrabiti, zgrablyujem, (cf. zagrabić); wegraffen, wegreißen, hinraffen, hinreißen. Dwaj się wadzą, a trzeci porwał. *Cn. Ad.* 1115. (dwaj za łby, a trzeci za kaletę; swarzcie się wy, a wilk w owce). Kamienie porywane lecą. *Tward. Wł.* 126. Porwał Zosię w taniec. *Dwor. K* 3. Porwanie kogo, uniesienie, uprowadzenie, die Entführung; *Boh.* unos. Porywający, gwałtowny *Ross.* порывистый. Zginął jak dym, gdy go porwie i rozmiecie.

Teat. 45. *d*, 65. *Wyb.* Porwał on rządy z niemałą chciwością. *Siem. Cyc.* 299. (przywłaszczył sobie, er riß die Herrſchaft an ſich). Nędza porywa mię z łona matki. *Teat.* 18, 147. (wypędza mię). Niech go kaci porwą, z jego bałamuctwami. *Teat.* 33, 49. (niech go kaci wezmą, der Henker hohle ihn). Niechże mię też teraz wszyscy porwą kaci, jeżeli nie prawda. *Teat.* 42. *c*, 57. Pijacy klną się, żeby mnie dyabli porwali, jeżeli wrócę więcéj do szynkowni. *Teat.* 52. *c*, 26. Żeby cię licho ciężkie porwało. *Teat.* 24. *c*, 87. Bodajby mię wciornastcy porwali, jeżeli.... *Ossol. Str.* 1, (cf. porwan, porwon, zarwon). — §. Gdy z gniewem kogo odprawujem, mówimy *vale*, wieź się precz, wynoś się precz, porywaj wodze. *Mącz.* machaj. — *Metaph.* Porywać kogo, unosić, zachwycać, gwałtownie poruszać; fehr rühren, hinreißen. Męstwo w cierpliwości same pogany do dziwów porywało. *Birk. Krz. Kr.* 23. Powodzią wewnętrznej niezgody porwany, Ojciec z synem, brat z bratem do siebie zmierzali. *Groch. W.* 536. Porywający, powabny, zachwycający *Ross.* плѣнительный. — §. Porwać czego, uchwycić; ergreifen, erwiſchen, zu packen kriegen. Jak porwę kija, to ci skórę wytrzepię. *Teat.* 7, 66. Porywam za łeb kogo, za brodę. *Cn. Th.* einen an den Kopf, an den Bart kriegen. — *De morbis:* Porwać kogo = napaść, brać kogo, überfallen. Których zwykł kaduk porywać, wcześnie miarkują, że się niemoc zbliża. *Pilch. Sen. gn.* 303. Kiedy duch pański zły jął porywać Saula, Dawid grał na harfie. 3 *Leop.* 1 *Reg.* 16, 23. (gdy go jął nędzić). Porwały ją rodzenia boleści. *Stas. Num.* 2, 128. Porwany jest gorączką śmiertelną. *Birk. Dom.* 58. Skoro to usłyszał, mdłości go porwały. *Teat.* 36. *b*, 110. Żeby go frebra porwała. *Teat.* 36, 26. *ib.* 7, 54. Żeby go choroba porwała, tego natręta. *ib.* 25. *c*, 40. (bodajby skapał). — §. Kamienie ostrości zapoczęły zbywać, A miękczeć, i powoli postaci porywać; *ducere formam. Zebr. Ow.* 14. (nagle na się brać). — PORYWAĆ się zkąd, abo dokąd, ſich aufraffen, plötzlich auffahren; (*Boh.* zchytiti se, wztyčiti se; *Sorab.* 1. zeberu szo dahley; *Vind.* ſe pobrati, ſe pobegniti). Ocknie się, i porywa, bieży jak sparzony. *Zabł. Tel.* 124. Porwał się z krzesła. *Tr.* Porwał się w nogi. *Dwor. H* 3. er nahm die Füße zu Hülfe. Dokąd, dokąd źli ludzie, tak się porywacie. *Petr. Hor.* 2, *O* 3. (*quo ruitis*). — §. Porwać się na kogo, rzucić się nań, targać się nań, popędzać się; ſich über einen her machen, auf ihn los gehen. Ktoby się był spodział, że królewic na mię się porwie. *Teat.* 5. *b*, 64. Nie wnet się porywać nań. *Tward. Wł.* 65. Od słów do porywania się przychodzi. *Lach. Kaz.* 2, 309. — §. Popędzać się do czego, rzucać się do czego; über etwas herfallen, ſich darüber machen, ſich dran machen, dran wagen. Nie porywaj się, kiedy nie umiesz. *Fredr. Ad.* 55. Nie ten popłaca, co się porwie, ale co dokończy. *ib.* 70. Sam się na obronę kościoła porwał. *Sk. Dz.* 787. On się bić porywał. *Dwor. H* 3. — Porywać się do pałasza etc., nach dem Pallaſch ꝛc. greifen. Jak się porwie do szpady.... *Teat.* 35. *c*, 56. Próżno się na nich do kija porywasz. *Zab.* 13, 70. On się nań do szabli porwał z jadu. *Warg. Wal.* 75. — §. Porwała się nawałność wielka przy Ptolemaidzie. *Birk. Dom.* 161. nagle się zebrała i wybuchła, ſchnell hervorbrechen, ausbrechen. Znagła porwał się deszcz wielki. *Warg. Wal.* 260. Porwanie, porywanie, poryw; *Ross.* порывъ, uderzenie nawalne wiatru; n. p. Wiatr, gdy przedrze obłok swym porwem nieskromnym.... *Chodk. Kost.* 16. Pędzony był prędkogwałtownym porwem. *ib.* 57. PORWAN, PORWON, ZARWAN, ARWAN *Interj.*, (*Rag.* arvatti = rwać); pila go! idź do złego, geh zum — . Porwon dyablu tytuł, wolę ja swój pokój. *Opal. Sat.* 120. niech dyabeł porwie, weźmie tytuł, der Henker hohle ihn. *Mat. z Pod. A* 2. Arwan tam dyablu. *Teat.* 18. *b*, 70. Porwonże tam dyablu! *Rej. Zw.* 236. Nie suszcie mi głowy, porwon lichu. *Teat.* 23, 154. Porwoneś już katu. *Past. Fid.* 235. Arwanże kata na reszcie wszystko. *Teat.* 33. *d*, 7. Nie psuj oczek sobie, Porwan ten płacz złej chorobie. *Groch. W.* 359. Porwono łakomstwo fraszce. *Ryb. Gęsl. B* 2 *b.* Znowu wojny; gospodarz się wierci, Porwoniście zabitej naostatek śmierci. *J. Kchan. Dz.* 221. Porwonoć to bogu, *Deo haec sint curae. Cn. Th.*, poruczmyż to panu bogu, dem lieben Gott anheim ſtellen, empfehlen. Na ostatku tym zamkniemy; porwan bogu, a to mu już odpuszczam. *Gorn. Sen.* 570. Porwan Neptun bogu, Gdy Ceres w brogu. *Klon Fl. C* 3. — «Porwon *mihi Participium olim videbatur esse, ut* wzgardzon, *pro* wzgardzony; *sic* Porwon *quasi* niech będzie abo jest ode mnie porzucon, abo poruczon temu abo owemu; niech go porwie tam kto chce; *sic* Zarwon, niedbam oń; *et sane variatur per genera, casus, numeros*; porwon, porwoni, porwoneś, porwoniście, porwone grzechy; porwona, porwonaś, porwoneście, porwono to rzemiosło katu, porwone bogactwa poganom; *ubi sensum imperantis aut potius optantis modi grammatici habet*; porwonoć psom abo złemu to pasorzycztwo.» *Cn. Th.* PORWANIEC, ńca, *m.*, porywacz, który porywa; der Hinreißer, Ergreifer, Haſcher, Häſcher. Nasłał porwańców swoich, aby go pojmali. *Pim. Kam. pr.* Nasłał na mię na gospodę swoich porwańców, chcąc i mnie i konie ze wszystkim zagrabić. *Sak. Persp. pr. B* 3. łapaczów, ceklarzów. — §. *Passive:* Porwaniec, którego porwano, der Entführte. PORWANKA, i, *ż.*, którą porwano, wykradziono, uwieziono, uniesiono, die Entführte. Porwanka Plutona Prozerpina. *Kniaź. Poez.* 1, 115. Już ani słychać, ani już ją widno, Tak on popędził z tą porwanką biedną. *Min. Ryt.* 2, 140. Srogi to jest wstyd i sromotne wzmianki, Domową gardzić, a lubić porwanki. *Chrośc. Ow.* 62. (branki). PORWISZ, a, *m.*, miano, które dają chartom; ein Name für Windhunde: Pacan! *Otw. Ow.* 111.

PORY, *ob.* Por, *ob.* Pora.

PORYĆ *cz. dok.*, ryjąc poorać, pobróżdzić; nach gerade graben, durchgraben, befurchen; *Ross.* порыть, порою. Przez takie usterki musisz tę chropawą i porytą drogę przebyć. *Pilch. Sen. list.* 3, 375.

PORYCZEĆ *cz. dok.*, Porykać *niedok.*, przez chwilę ryczeć, nach einander brüllen; *Ross.* поревѣть. Jowisz wziął na się postać byka, I z jałowicami poryka. *Otw. Ow.* 99. Bydlętom, gdy dzieci pobiorą, tedy poryczawszy kęs,

pobiegawszy, powierciawszy się, snadnie zaś wszystkiego zapomną. *Rej. Zw.* 150 *b.* PORYK, u, *m.*, porykanie, ryknienie; das Brüllen, Gebrülle. Myśliwiec umie poryk jeleni, sam się w gęstwie kryje, Na głos idzie płochy zwierz, on z rusznicy bije. *Bielaw. D* 3.

PORYSOWAĆ, *f.* porysuje *cz. dok.*; *Ross.* порисовать; a) rysunek porobić, etwas hinzeichnen; *Vind.* sarisati, porisati. — b) Porysować, rysy, szczeliny porobić, porozszczepać, Riſſe, Spalte machen. Pałac porysowany misternie zawiesiwszy, fundamentów ratuje. *Gorn. Sen.* 428.

PORYWAĆ, *ob.* Porwać. PORYWACZ, a, *m.*, smyk, który co porywa, n. p. ludokradzca; *Rag.* silnik, grabilaz, der Wegraffer, Wegreißer, Entwender, Entführer. Na porywacze panienek srogie prawo uczynił. *Sk. Dz.* 186. Dopóki porwana jest w ręku porywacza, dopóty małżeństwo nie może być prawne. *Czack. Pr.* 2, 42. PORYWCZOŚĆ, ści, *ż.*, nierozmyślność, skwapliwość; die Haſtigkeit, Eile, Haſt; *Vind.* nagloferdnost, naglost, nagelza, prehitrost, hitroferdnost; *Ross.* взметчивость, вспылчивость, вспалка; *Eccl.* прость. Zła porywczość, zła zbytnia zwłoka w każdéj sprawie. *Pot. Arg.* 154. Prędka dowcipu porywczość miasto wybawiła. *Warg. Wal.* 242. Wszystko to, co odwadze służy, jeśli rychło ukrocone nie będzie, przewróci się na porywczość i zuchwalstwo. *Pilch. Sen. gn.* 212. PORYWCZY, a, e, PORYWCZO *adverb.*, porywając skwapliwy, popędliwy, gorący, prędki; hinreißend, haſtig, eilig, ſchnell, jäh; *Vind.* nagel, oistèr, hud, jesast, popaden, hitroferden, ferditliu (cf. sierdzisty), nagloferden; *Ross.* вспылчивый, гнѣвонеистовый, взметчивый, рьяный; *Eccl.* острояростный, яровидьнъ, простивъ, ярый, яръ. Od afektu spokojnego, od wstrzemięźliwości, do drugiego, nieinakszego, w uczciwości prawie mu równego, nieco przecię gorętszego i porywczejszego, idę, do miłości małżeńskiéj. *Warg. Wal.* 135. Od ostatniéj konstytucyi nie trzeba być tak porywczym do dawania wexlów, bo je zapłacić każą. *Teat.* 7. *c*, 20. Porywcza młodość wyprowadza nas częstokroć w przepaść zguby. *Teat.* 7, 8. Sąd porywczo nie idzie. *Zabł. Roz.* 55. (nie kwapi się). Sukcesy porywcze zrazu Dymitrowe. *Tward. Wł.* 48. (prędkie, jedne po drugich). Porywczo losem córki nie zechcesz rozsądzić, Raczysz wprzód zięcia poznać, i zdatność osądzić. *Niemc. P. P.* 17. Rzeczy to od autorów zacnych szerzej, niżeliby się porywczo obaczyć mogły, opisane. *Warg. Wal.* 1. na prędce, in der Geſchwindigkeit. Na porywczą, w porywczą *adverb.*, na prędce, dorywczo, in der Eil. Hetman nieco jezdnych na porywczą będących rozesłał; *quos ad manum habebat. Krom.* 783. W porywczą zebrany żołnierz. *Tr.* PORYWKA, i, *ż.*, n. p. Między garncarzami wielkie o to porywki powstawają, że bękartowie rzemiesła robić nie mają. *Glicz. Wych. B* 4 *b.* zalebki, zatargi; Händel, Raufhändel, Streitigkeiten.

PORYŻAĆ, *ob.* Porżeć.

*PORZĄD *adverb.*; *Boh.* pořád; porządkiem, jedno po drugim, rzędem, po rzędzie, po kolei; nach der Reihe, nach der Ordnung. Przyszedł ten czas, aby wszystkie panny na porząd wchodziły do króla. 1 *Leop. Esth.* 2, 12. Cztery i dwadzieścia Greckich liter na pamięć przywodził a porząd mówił. *Kosz. Lur.* 140 *b.* Trzeba, abyś tę książkę porząd czytał, z przodku zacząwszy aż do końca. *Grzep. Geom.* Sędziowie mają wszystkiego porząd z obu stron przesłuchać. *Sax. Porz.* 29. Gdy się obeszli porząd onemi biesiadami. *Radz. Job.* 1, 5. (kolejno). Głód trwał zupełnie trzy lata porząd. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 21, 1. (wciąż, nieprzerwanie). — *§. Na porząd *idem*; n. p. Przez siedm dni na porząd prześny chleb jadali. *Sekl.* 131. Pytał nas na porząd o naszym rodzie. 1 *Leop. Genes.* 43, 7. (naprzód. 3 *Leop.*). — Na tę drapieżynę na porząd wszyscy udali się. *Gil. Post.* 30. wszyscy a wszyscy, bez wyjątku; (cf. na urząd). — *§. Porząd, po tym, następnie, in der Folge. Stało się porząd, iż Jezus chodził po miastach każąc. *Sekl. Luc.* 7. *PORZĄD, ędu, *m.*, PORZĄDEK, dku, *m.*, PORZĄDECZEK, czku, *m.*, *zdrobn.*; *Boh.* pořad, pořádek, pořádj; *Slov.* porádek; *Vind.* naredba, red, ordninga; *Croat.* vorênga; *Ross.* порядъ, порядокъ, распорядокъ, урядство, урядъ, устройство, благоустройство, благоустроеніе, чинъ; a) die Ordnung, die Folgereihe. Porządek jest położenie a postanowienie rzeczy na słusznych a właśnie przyległych miejscach swych. *Budn. Cyc.* 74. Przez porządek rozumiemy rozporządzenie wielu rzeczy, ściągające się do pewnego jakiego celu, i zgodnie umiarkowane, do wyprowadzenia żądanego skutku. *Mon.* 75, 654. Ten który ma porządek w przyzwoitym względzie, Wie co na którym miejscu stosowniejszym będzie, Co w początku, co w środku, co położyć potym. *Dmoch. Szt. R.* 8. Myślą wywracać porządek natury. *Boh. Kom.* 4, 129. U pana mego niemasz w głowie porządku. *Boh. Kom.* 145. (niemasz dobréj loiki). Cerkiew' P. Chrystusa, która się nazywa wojskiem uszykowanym, bez porządku jako się ostoić może? *Smotr. Apol.* 158. Nieporządek, nieład, Unordnung, *Ross.* злочиніе, безчиніе; *Eccl.* неподоба, непристойность, безмѣстіе, нескладность. Dom pełen nieporządku, kucharzów zgraja. *Teat.* 7. *c*, 38. Prosił o przebaczenie, że go zastał w takim nieporządku. *Lub. Roz.* 55. On w samym nieporządku porządnym być umie. *Dmoch. Szt. R.* Pracę twoję nazywają nie porządkiem, ale nierządkiem. *Groick. Obr. pr.* *Porzędem co powiedzieć, *ordine. Mącz.* Porząd, porządkiem, jedno po drugim, nach der Reihe, nach der Ordnung; *Sorab.* 2. po reže; *Sorab.* 1. poriadu, pořadu; *Carn.* sporedâma; *Vind.* poversti, poredi, poredama, rednu; *Croat.* udily; *Ross.* почередно, послѣдовательно, порядкомъ; *Eccl.* по чину, чинно. — Począwszy Piotr, powiadał im *porządek, mówiąc: jam był w mieście Joppe i t. d. 1 *Leop. Act.* 11, 4. (porządkiem, nach der Reihe). — §. Gdy w mowie swojej Burke powstawał na rewolucya, zewsząd zaczęto wołać: do porządku! *Gaz. Nar.* 1, 180. (do materyi, do rzeczy, o którą idzie). — §. Porządek sztuki budowania, *architect. ordo. Rog. Bud.* 24. die architect. Ordnung. Trzy mamy porządki budownicze, Dorycki, Joński, i Koryntski; przydają się do nich Toskański, i Rzymski czyli składany. *Rog. Bud.* 44. — §. Porządki, urządzenia, rozrządzenia; Anſtalten, Anordnungen. O mennicy koronnéj bywały ró-

żne porządki i konstytucye. *Gost. Gor.* 53. Pisać o sprawach i porządkach narodów. *Krom.* 6. Helżbieta zażywając nad ¡Polską niewieściego porządku, wielu ludzi cnotliwych z urzędów porusza; *muliebri usa consilio. Krom.* 374. — §. Porządki, *passive*, co urządzono, przyrządzono, Anſtalten, Einrichtungen, Geräthſchaften. W każdym mieście porządki ogniowe mają być utrzymywane w dobrym stanie. *Sejm. Grodz.* 2, 82. Feueranſtalten. *Praesertim:* Porządki domowe, sprzęty, narzędzia do przystojnego życia i gospodarowania potrzebne. *Gal. Cyw.* 2, 207. potrzeby, häuſliche Einrichtungen, Geräthſchaften. Któryż młodzian stara się mieć porządki? *Teat.* 33. *d*, 31. Zkąd mają porządki, pieniądze? *ib.* 21. *c*, 39. (meble). Niech zostanie sługą; lecz porządeczku, jak nazywają, nie ma. *Mon.* 69, 308. — §. *Aliter:* Porządek, rzęd, poczet, pasmo, eine Reihe nach einander. Długi przyjacioł porząd wylicza. *Modrz. Baz.* 222. — §. Porząd, kolej, die Reihe, die einen trifft, die an einen kommt. Widziemy umierających około nas, a nie uważamy, że też i na nas porządek przyjdzie. *Fur. Uw. E b.* — b) Porządek, rząd, klasa, die Claſſe; *Boh.* třida; *Ross.* чинъ. Trzy porządki miejskie, rada, ława, i gmin. *Sejm. Grodz.* 2, 107. Wszyscy obywatele, któregożkolwiek stanu, dostojeństwa i porządku. *Vol. Leg.* 2, 762. Jak syn jest porządkiem do ojca i dostojeństwem wtóry; tak duch ś. do syna porządkiem i dostojeństwem wtóry jest, a do ojca trzeci. *Smotr. Apol.* 74. Zawsze ludzie wyższego porządku umieli korzystać z niewiadomości ludu. *Przyb. Luz.* 333. Porządki kościelne, różne stopnie kapłaństwa i święcenia. *Karn. Kat.* 261. *et* 271. Damon jest to gach z pierwszego porządku. *Teat.* 30. *b*, 7. (na urząd). — §. Porządki miejskie, rzemieślnicze, *ob.* Cech. PORZĄDKOWY, a, e, od przestrzegania dobrego porządku, Ordnungs-. *Eccl.* чинительной, чинокликъ [*princeps* 2], *Ross.* урядникъ, (cf. urządziciel, cf. urzędnik); *Sorab.* 1. pořadoſczeř; (zporedznik, poředžak naprawca). Komisye porządkowe. *Gaz. Rząd.* — *Gramm.* Liczby porządkowe, *numeri ordinales. Tr., Slov.* porádkowe početně měno. PORZĄDNOŚĆ, ści, *z.*; *Boh.* pořadnost; zwyczaj dobrego porządku, Ordentlichkeit, Ordnungsliebe; (*Sorab.* 1. pořadoſczeno *ordinatio*; *Carn.* porednost *vilitas*); *Ross.* благочиніе, уборность, приборчивость; *Eccl.* чинность; *ob.* Rządność. PORZĄDNY, *PORZĄNNY, a, e, PORZĄDNIE, PORZĄDNO *adverb.*; *Boh.* pořadny, pořadně; *Slov.* pořadný; *Sorab.* 1. pořadné; (poředžne *reparabilis*); *Carn.* saporedn, sapored; (poredn = ordynaryjny, nierządny); *Vind.* reden, poreden, poversten, vredjen, v'red postaulen, ponapraulen, poredama, poredi; *Croat.* zrédom, redodelno; *Hung.* rendes; *Slav.* uredan, uredno; *Bosn.* pored, izreghjeno, sredno; *Ross.* порядочный, порядоченъ, распорядочный, добропорядочный, урядный, благоустроенный, чинный, чинно, благочинный, приборчивой; *Eccl.* поряду, порядкомъ, чинно; w dobrym porządku, wohl geordnet, ordentlich. Oglądaliśmy izby; wszędzie zastałem porządno. *Kras. Pod.* 2, 57. — *Activ.* Porządny, porządek miłujący, chowający; ordentlich, Ordnung liebend, beobachtend. Podstarości bardzo porządnym był w urzędzie swym. *Falib. R.* — *Aliter:* Porządny, według prawa, zwyczaju, prawy, legalny; geſetzmäßig, legal. Miej posłuszne porządnym starszym twym serce. *Sk. Żyw.* 1, 12. Czy godzi się królowi porządnemu, ale źle panującemu, być nieposłusznym? *Petr. Pol.* 440, *not.*, «królowi porządnie wstępującemu na państwo». *Oraz trzéj byli papieżowie (razem trzech było papieżów), a który z nich był porządny, (*legitimus*), trudno było rozeznać. *Zygr. Pap.* 230. Iż był z nieporządnego łoża, mieli go w zarzuceniu. *Pilch. Sall.* 127. (z nieprawego łoża). — §. Porządny, czysty, dobry, jaki powinien być; wahr, ächt, brav in ſeiner Art. Porządny wojennik, jako w starciu mężny, tak bywa po wygranej ostrożny. *Psalmod.* 90. — §. *Burlesq.* Porządny, tęgi, *comme il faut*, (cf. na urząd); tüchtig, derb, ſtark. Kilku chłopów wartę trzymało, opatrzonych w porządne kije. *Xiądz.* 32. Turcy bez skrupułu i Emira wybiją porządnie. *Kłok. Turk.* 139. *PORZĄDZIĆ *cz. niedok.*, *PORZĄDZAĆ *contin.*, *Boh.* pořadati, zřjditi, sporádám, (cf. sporządzić); *Sorab.* 1. zpoředžam, pořadoſczam, (poředžam naprawiam); *Sorab.* 2. porežisch; *Carn.* porédnâm, porediti, rediti, nareduvati, poredivati; *Vind.* ordnati, po redi postavit; *Hung.* rendelem; *Ross.* сладить, слаживать (cf. ład)), устроить, устроять, устроивать; rządzić, urządzenia porabiać; Einrichtungen treffen, regieren. Ostatnią biedę cierpi żona, gdy metresy w mężowym domu porządzają. *Bardz. Trag.* 253. Ten, który porządza serce, stałe i mocne czyni, jestci pan bóg. *Gil. Post.* 26 *b.* (który kieruje serca). Jakośmy słyszeli porządzenie, które pan postanowił w domu swym ze strony dóbr swych, obaczmy też zatym sprawę sług jego. *Żarn. Post.* 5, 510. urządzenie, rozporządzenie. — § Filip postanowił u siebie z Greckich państw jedne opanować, drugie osłabiać, a wszystkiemi niemi się porządzać. *Nag. Fil.* 1. raz po raz potęgę swoję powiększać, ſich ſo nach und nach zu vergrößern. *PORZĄZAĆ, *ob.* Porznąć. PORZĘ, *ob.* Prór.

PORZEC, *f.* porże *cz. dok.*, Poryżać *niedok.*, Poryżować *contin.*, przyryżać, rżeć ciągle abo raz po raz, rżeć do drugiego konia; hin wiehern, an wiehern, nach einander wiehern. (*distng. Ross.* пореши, пореку, порицать ганić, наганić, zarzucić). Konie same żałośnie poryżając grube łzy z oczu upuszczały. *Tward. Wł.* 209. Koń się silnym czuje, a swobodny sobie poryżuje. *Chrośc. Job.* 156. — *Transl.* On na niego poryża i fuka, jeśliby to uczynił. *Pot. Arg.* 232.

*PORZECZE, a, *n.*: *Ross.* порѣчье; brzeg rzeczny, okolica nadrzeczna, das Ufer. Pochlebstwo z nieprawdą na jednym *porzeczu siedzą. *Weresz. Reg.* 114. (na jednéj stronie). PORZECZKA, i, *ż.*, PORZECZKI *plur.*, wino ś. Jana, *ribes*; *Carn.* kalina (*ob.* Kalina), kalinje, grosdijzhe; *Vind.* kriefnu grosdje, krefne grosdize, ribselni; *Croat.* kalina; *Slav.* metlijokovina; *Ross.* смородина, (cf. smrodynia), Johannisbeere, krzewinki niewielkie; jagódki czerwone albo białe na długim prątku porządkiem wiszą. *Kluk. Rośl.* 2, 61. Porzeczkę górną, *ribes alpium*, ogrodnicy rozynkami drobnemi nazywają. *Jundz.* 172. Porzeczka Syberyjska *Ross.* таранушка. PORZECZKOWY

a, e, Johannisbeer-; *Ross.* смородинный. Trunek porzéczkowy. *Kluk. Rośl.* 2, 189. Powidło porzéczkowe. *Krup.* 5, 161, *Ross.* смородиновка. Porzéczkowy krzak *Ross.* смородинникъ. PORZECZANIN, a, *m.*, po nad rzéką mieszkający, nadbrzeżanin; der Küſtenbewohner, Flußbewohner. Porzeczanie Renu. *Nar. Tac.* 2, 463. PORZECZNY, a, e; *Boh.* poříčný; nadrzeczny, pobrzeżny, (*Ross.* порѣчье pobrzeże, porzecze), am Fluſſe gelegen, Waſſer-. Porzeczne gaje. *Groch. W.* 549. Szczęśliwy podobien drzewu porzecznemu. *P. Kchan. Ps.* 1. — §. W Mazowszu osep owsiany nazywał się porzeczne. *Czack. Pr.* 66.

*PORZEKAĆ *cz. dok.*; (*Ross.* порещи, пореку, порицать ganić, zarzucić). Porzekał język martwiejący; *verba execrantia edidit. Zebr. Ow.* 108.

PORZNĄĆ, *f.* porznie *cz. jednll.*, Porzynać, *Porzezać, *Porzazać *niedok.*; *Boh.* pořezati; *Slov.* porezugi; *Rag.* porezati, (poréz *faciei vulneratio*); *Bosn.* ispririzati, isprisiçati; *Ross.* порѣзать, порѣзывать, (порѣзъ rana); pokrajać, pocinać; nach einander ſchneiden, zerſchneiden. Cięciwy im u kusz porzazać miał. *Biel.* 176. Cięciwy porzezane. *ib.* 177. Dał sobie robić kabat porzezany. *Zbil. Żyw. A* 3 *b.* (powycinany kunsztownie, ausgeſchnitten, künſtlich gezackelt). Ojca we śpią zabił i synów dwóch porzezał. *Stryjk.* 286. (zarznął, ſchnitt ihnen die Kehle ab). Śpią tego, jakby ich porzezał. *Cn. Ad.* 1078. (jak zarznięci, nie dowołasz się ich). — PORZYNAĆ się dokąd, przerzynać się wciąż, drogę sobie torować, uprzątając trudności, ſich wohin durchſchneiden. Przez Dardanele porznie się do Porty. *Jabł. Buk. A* 3.

PORZUCIĆ, *f.* porzuci *cz. dok.*, Porzucać *niedok.*, pomiatać, pociskać, hinwerfen; *Slov.* hádzat (cf. godzić); *Boh.* powrcy, powrhl; *Ross.* побросить, побрасывать. Do nóg królewskich porzucony, o przywrócenie dziedzictwa prosi. *Krom.* 575. Kapłanowie w ubierzech kapłańskich porzucili się na ziemię przed ołtarzem. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 3, 15. — §. Porzucić, odrzucić, puścić, zostawić; wegwerfen, fahren laſſen; *Croat.* oztavitisze; *Ross.* отстать, отстаю, (cf. odstać). Już czas prywatne interesa o ziemię porzucić, a myślić o duszy. *Kłok. Turk.* 27. Porzucone trupy po rozstaniach zbierają. *Tward. Wł.* 186. Gdy pies jaką pieczenią porwie, wołają nań: porzuć, porzuć. *Sk. Kaz.* 224. (upuść, laß fahren). Do czego się już nawykło, tego albo cale się nie chce porzucić, albo też ledwie nieledwie się porzuca. *Mon.* 71, 361. Porzucenie urzędu *Eccl.* чинооставленіе. — §. Porzucić żywy płód, *exponere. Cn. Th.* ein Kind ausſetzen, (cf. podrzucić). Porzucić martwy płód, poronić; mißgebähren, um die Leibesfrucht kommen, verwerfen. Porzucenie, to jest niedonoszenie płodu. *Sienn.* 457. *Spicz.* 131. *Carn.* spak, spaka. Krowa poczęła, a nie porzuciła; jałowica się ocieliła, a nie stradała płodu swego. 1 *Leop. Job.* 21, 9. — §. Porzucić kogo, rozstać się z nim, opuścić go, einen verlaſſen. Żonę swoję porzucił w domu przy nadziei. *Teat.* 27. *c*, 62. (er hat ſie ſitzen laſſen). Ja ciebie rzucam, i ty mnie porzucaj. *Jabł. Tel.* 97. — §. Porzucać co, przestawać co czynić, poniechać; unterlaſſen, fahren laſſen, aufgeben. Trzeba złe porzucić, a wziąć się do dobrego. *Teat.* 21. *c*, 88. Coż przymuszać się do kochania? kiedy się podoba, kochać; kiedy się przykrzy, porzucić. *Weg. Marm.* 1, 227. PORZUT, u, *m.*, porzucenie, pomiot, das Hinwerfen. — §. Choćby po porzucie, trzeba koniecznie krowę doić dla przysuszenia wymion. *Haur. Sk.* 52. poronienie, das Verwerfen. PORZUTEK, tka, *m.*, porzucone dziecię żywe, nalezionek. *Cn. Th.* podrzutek, ein ausgeſetztes Kind, ein Findelkind. Porzutek, pomiotek, porzucony martwy płód, porończę, niedochodek, zaśniad, niedonosek, eine todte Leibesfrucht. PORZUTKA, i, *ż.*, a) która porzuconą jest, die Verlaſſene. Kto mię porzutkę w mym pocieszy żalu! *Chrośc. Ow.* 30. *et* 57. — b) Porzutka, krowa lub klacz, niedonosząca płodu. *Ryd.* eine Kuh oder Stutte, die verworfen hat.

PORZYGAĆ się, *f.* porzyga się *recipr. dok.*, PORZYGNĄĆ *jednll.*, rzygając popluć się, zrzucić, womitować; ſich beſpeien, erbrechen, brechen, ſich übergeben.

PORZYNAĆ, *ob.* Porznąć.

POSAD, u, *m.*, POSADA, y, *ż.*, a) miejsce osadzenia, osada, der Anſiedelungsort; (*Boh.* posada kojec; *Bosn.* posada *virgetum*, *plantarium*; *Rag.* posada *plantarium*). Nad Gangesem był niebieski posad pierwszego człowieka. *Przyb. Luz.* 201. — b) Położenie miejsca, *Vind.* leshezhnost, leshezhje, leshiſhtvu, postava enega kraja, die Lage eines Orts. Twierdza ta posadą bardziej miejsca, niżeli sztuką warowna. *Nar. Hst.* 3, 117. *et* 2, 161. Posada tego miasta na on czas była z téj strony rzeczki. *Steb.* 146. Na kształt wierzchołka Europy wpada w oko Luzytańskiego królestwa posada. *Przyb. Luz.* 74. Nie sądźcie tego miejsca z posady dzisiejszej, Bo to ledwie cień został ozdoby przedniejszej. *J. Kchan. Dz.* 32. z stanu dzisiejszego. — *§. Kościoł boży jest wielki i szeroki w posadę. *Pod. Sion. Q* 3 *b.* w objątku swoim, in ſeinem Umfange. — c*) Posad, posada, *Ross.* посадъ, посадье *obsol.* pomieszkania mimo fortecy, die Wohnungen außerhalb der Feſtung. Do zamku szturmowali i przedmieście albo posadę spalili. *Stryjk.* 253. Stali na pogorzeliskach, gdzie miasteczko byli Tatarowie spalili z posadami. *Biel. Św.* 284 *b.* — §. Miasteczko, ein Städtchen, Flecken. Nasi spalili Sudyłko i inne posady, gniazda buntownicze. *Tward. W. D.* 49. *Boter.* 7. *Miask. Ryt.* 80. Moskiewski więcéj sobie leda posadę ważył, aniż ludzie, i nie chciał zamku podać. *Biel.* 727. — d) *Oecon.* Posad zboża na boisku, tyle ile na jeden raz do młócenia położą. Strohlage zum Ausdreſchen; *Sorab.* 2. poszada. Na jeden posad pięć snopków żyta omłócił. *Ryd.* — *§. Pytają się jaka jest posada wszystkich przymiotów ciała? *N. Pam.* 23, 232. *subjectum*, podsada, Grundlage, was zum Grunde liegt. POSADKA. *Tr.*, grzyb, *ob.* Podsadka. *Syr.* 1394. — (POSADNIĆ, *f.* posadni *cz. dok.*, osadnić, wund reiben. Lepiej wieprze karmić, niż w harapie szyję nałomić, konie posadnić. *Lek. D b.* Ramiona ich posadnione są. *Radz. Ezech.* 29, 18. (otarte, skaléczone). — *POSADNIK. *Kmit. Sp. A* 3 *b*, *ob.* Osadnik. (*Ross.* посадникъ komendant miasta, dawniéj burmistrz n. p. Pskowski, Nowogrodzki; посадничество burmi-

strzostwo; *Eccl.* посадница, благородная жена matrona, wielka pani). POSADZIĆ, *f.* posadzi *cz. dok.*, ˚POSADOWIĆ, POSADZAĆ *niedok.*; *Boh.* posaditi; *Bosn.* posaditi; *Rag.* possâditi, posâditi, posaditi; *Carn.* posadim; *Croat.* poszagyújem, poszadim; *Sorab.* 1. poszedam; *Ross.* посадить, посаждать; postawić na ziemi, odsadzić; hinſetzen, hinſtellen, wegſetzen. Posadzam kogo, jako dziecię, którem nosił, *depono. Cn. Th.* Posadzać kogo na stołku, na ławie, na ziemi, *collocare. ib.*, pomieścić, umieścić, ſitzen machen, Platz nehmen laſſen, placiren. Posadziwszy go w krześle, tak mu powiadała .... *P. Kchan. Orl.* 1, 233. Wenus w pojedynku Parysa obroniła, I posadowiła go w łożnicy osobnéj. *J. Kchan. Dz.* 57. — Posadzać na tronie na stolicy, auf den Thron ſetzen, erheben. Nie kolébka na tronie posadzi, ale głosy rycerstwa. *Psalmod.* 26. Wysoko posadzony, jeszcze wyżej chciał. *Sk. Dz.* 581. (podwyższony, uniesiony, hoch erhoben). Filip, pospolitym posadzonych wysoko trybem, wielu miał pochlébców. *Nag. Fil.* 83. — Posadzać kogo = osadzać więźnia. *Cn. Th.* wsadzać, einen einſetzen, einſperren, gefangen ſetzen. Sędzia, o swoję krzywdę, kiedy się swarzyli, Kazał wszystkie posadzać, że go nie uczcili, Winy kazał odkładać. *Papr. Kol. T* 3. — §. Pawimenta marmurem posadzone. *Banial. A* 4 *b.* pokładane, mit Marmor eingelegt, (*ob.* Posadzka). — Zamek na wysokiej posadzony skale. *Tward. Wł.* 116. (osadzony, położony). — §˚. Posadzić co przeciw komu, założyć się z nim o co, *pignus. Macz.* postawić co w zakład, ſetzen, (beym Wetten). — §˚. Przy dziale tych dóbr powinni będą przyjacielskie posadzenie uczynić, i o nie się ugodzić. *Vol. Leg.* 2, 611. pomiarkowania, porównywania, ugody; freundſchaftliche Vergleiche, Ausgleichungen.

POSĄDZIC, *f.* posądzi *cz. dok.*, Posądzać *niedok.*; *Boh.* posuzowati; *Ross.* посудить, предъосудуть, предъосуждаю, пересудить, (пересуды posądzenie; *Eccl.* посжждение, [*judicium* 2], пересудъ rewizya procesu; złe tłumaczenie słów lub postępku drugich); z samego podejrzenia kogo osądzić, w sumnieniu swoim kogo potępiać, na niego rzucić podejrzenie; böſe beurtheilen, in Verdacht haben, üble Meinung hegen, beſchuldigen, ſplitterrichten; (*Boh.* posauditi se *considerare, reputare*; posudek zły sąd, posądzenie; *Carn.* sodliv = posądzający; *Croat.* poszuditi, poszudujem = pożyczyć). Przez to dasz pochop ludzkim językom, że cię niewinnie o to posądzą. *Teat.* 9. *b*, 16. Dawno mówią, że szkoda w grzech człowieka wpądza, Gdy nie wiedząc złoczyńców niewinnych posądza. *Pot. Arg.* 203. Żona od męża niewinnie posądzona. *Teat.* 51. *b*, 85. Posądzający *Ross.* предъосудительный. Posądzając deputacyą rządową o duch nowości, oddzielnéj żądali deputacyi. *Ust. Konst.* 1, 120. Nie posądzajcie, a nie będziecie posądzeni. *Sk. Kaz.* 278. *W. Rom.* 2, 1. richtet nicht, ſo werdet ihr auch nicht gerichtet. Nie posądzaj nikogo, póki go pierwéj nie przekonasz. *Teat.* 48, 40. Odmiatać mamy lekkomyślne posądzenia. *Bals. Niedz.* 1, 102. podejrzliwości, Verdacht, Argwohn. Darmo przytulenia prosi Ubóstwo; posądzenie i wzgardę ponosi. *Teat.* 44. *c*, 31. — §. Jeślibyś nie był sędzią, i władzy sądowéj na sobie nie miał, tedy posądzać nie masz. *Szczerb. Sax.* 176. sądy odbywać, Gericht halten. POSĄDZICIEL, a, *m.*, który drugich posądza, der Splitterrichter; *Vind.* malupravizhen ſodnik, prefievaez, obriekavez; *Ross.* пересудчикъ.

POSADZKA, ˚POSACKA, i, *ż.*; (*Croat.* poszadische *sedes*; *Ross.* посадка posadzenie); a) tafla do posadzania podłogi, ściany, drewniana, kamienna, marmurowa; eine Tafel zum Einlegen der Fußböden, Wände von Holz, (Parkettafeln), Marmor ꝛc. Posadzka drobna wytworna, *sectilia*; posadzka kwadratowa, *tessera*; posadzka na storcz i ukośnie kładziona, *spica testacea*; posadzka sześćgraniasta, *favus. Cn. Th.* Widzą tam podwoje ryte, I tło posadzką wytworną sadzone. *Odym. Św.* 2, *Q* 2 *b.* — b) *Collect.* Posadzka, podłoga posadzana, posadzkami pokładana; *Vind.* podniza, ein eingelegter Fußboden, Parketboden. Posadzka w pomieszkaniach bywa sosnowa; jeśli z tafli, dębowa, lub sosnowa z dębowemi lisztwami. *Kluk. Rośl.* 2, 163. Posadzka w kościele i w portykach cudownym rzemiosłem sadzona. *Star. Dw.* 6. Dni przepędza na pięcie, wyciera posadzki. *Teat.* 52, 25, cf. na bruku, cf. na dyszlu. — §. Posadzka ścian, futrowanie kamienne. *Cn. Th.* Tafelwerk an den Wänden. POSADZKOWY, a, e, podłogowy, Fußboden-. Posadzkowa cegła bywa tak szeroka jak długa. *Kluk. Kop.* 302.

POSAG, u, *m.*, POSAŻEK *dem.*; *Siles.* posah; *Boh.* wybytek, odbytek, weybawa, (wyprawa); *Sorab.* 1. wudahtżna pomocz; *Carn.* obdejl, bir, jutrenina, jutrina; *Vind.* saknoski diu, nevestni dar, diel, ara, nevesten saklad, sshinki piu; *Croat.* data; *Rag.* parchija; *Bosn.* prriechia; *Slov.* wẽno, (*ob.* Wiano); *Ross. obs.* посягъ, (*Etym.* сягнуть sięgnąć; посягнуть за кого, посягать = iść za mąż); приданое, (cf. przydać; *Eccl.* прика, пруданое, кѣно; der Brautſchatz, der Malſchatz. Posag jest dar mężowi za żoną dany, ku znoszeniu przypadłych ciężkości w małżeństwie, *dos. Sax. Tyt.* 1. Posag białogłowa, albo rodzice jéj mężowi, dla brzemienia małżeńskiego dają, aby był przy mężu, póki małżeństwo trwa. *Szczerb. Sax.* 457. Nie myśli o posagu, gdy kto kocha szczérze. *Niemc. P. P.* 72. Oddajeć córkę do rąk, posag pod poduszki. *Teat.* 43. *c*, 166. (gotowy). Gdy prędkie śluby, Posagu zguby. *Bratk. A* 2 *b.* Posag bardzo piękny pannie, Jest cnotliwe wychowanie. *Cn. Ad.* 901. *Boh. Kom.* 4, 330. Posagu teraz pytają, o cnotę mało dbają; (ma-li co)?— *virtus post nummos*; złe mięso bez chleba, *ob.* Mięso.— (*Slov. Prov.* Krasna panna, połowica wena; piękna panna jest połowicą posagu). Posagu niemająca, *ob.* Bezposażna. Posag dawać, *ob.* Wyposażać. — §. *Fig. tr.* Cały posag drogiej perły należy na tym, aby była wielka, biała, okrągła, gładka, ciężka. *Bals. Św.* 2, 71. zaszczyt, ihr ganzer Vorzug, Werth. Rusacy wielkie szkody w Polszcze poczynili, ale Bolesław prędko ich skarał, a owak i z posagiem ono wtargnienie do Polski im oddał. *Papr. Ryc.* hojnie, sowicie; reichlich, doppelt, zweifach.

POSĄG, u, *m.*, statua, obraz słupowy; die Statue, das Säulenbild, die Säule; *Carn.* malik; *Vind.* pild; *Croat.* kip, (cf. kibić); *Bosn.* kip; *Rag.* kîp; *Ross.* болванъ

(cf. bałwan), истуканъ. Siłaż to najdziesz panów, co są jak posągi, Próżne, nadęte, w saméj rzeczy proste drągi. *Jak. Baj.* 143. Posąg świętego *Sorab.* 1. ſwecžo. POSĄGOWY, a, e, od posągu, Statuen-; *Ross.* болванный.

POSAGOWY, a, e, POSAŻNY, a) od posagu, zum Brautſchatz gehörig. Posagowy zapis *Ross.* рядная, рядная запись. Posagowe sumy. *Ld.* Namówiłem go, aby ci tego wieczora dał sumę posażną. *Boh. Kom.* 4, 81. — b) Posażna panna, posag z sobą przynosząca, die dem Manne was zubringt, einen Brautſchatz hat; mająca chléb do mięsa, *ob.* Mięso. POSAŻEK, żku, *m.*; *dem. nom.* posag, ein kleiner Brautſchatz. Ona może mieć posażek nieszpetny. *Teat.* 30, 6. *et* 52. *c*, 24. *Boh. Kom.* 4, 154. — *Fig.* Lichwa bezbożna, Judaszów posażek. *Klon. Wor.* 79.

POSĄŻEK, żku, *m.*, mały posąg, eine kleine Statue; *Ross.* болванчикъ. *POSĄŻNIK, a, *m.*, posągowy artysta, śnicerz, der Statuarius; obraznik. *Volck.* 9, 37. *Croat.* kipotvorecz, kipodubecz, *Rag.* kipotvoraz, (kipotvorstvo *statuaria*); *Bosn.* kipotvoraç; *Ross.* статуйщикъ.

POSARKNĄĆ *cz. jednll.*, Posarkać *niedok.*, nieco wsarknąć, ein wenig einſchlürfen; *Bosn.* posrrikati, posrrikavati, poserkati, posrrinuti, posernuti, posarkati *absorbere*; *Rag.* posarkati, posarknglvati *sorbillare*; *Croat.* poszerkújem *absorbeo*; (*Carn.* posréb, reba *absorbitiuncula*). Posarkać na kogo, wiele narzekać, über einen klagen, wimmern.

POSAŻYĆ *cz. niedok.*, (Wyposażyć, Uposażyć *dok.*, *qu. v.*) posagiem opatrzyć, ausſtatten, mit dem Brautſchatz verſehen; *Carn.* obdejlim; *Eccl.* приданое даю, придарствую. Umarł w ubóstwie wielkim, i córkom posagu nie zostawiwszy, które aż panowie przez niedostatek posażyli. *Kosz. Lor.* 150.

POSCHNĄĆ *nijak. jednll.*, Posychać *niedok.*, po wierzchu, lub po woli jedno po drugim wyschnąć, nach gerade hin trocken, trocken werden; *Vind.* poſehniti, poſehnjen - poſchły; *Bosn.* posahnuti, posahao, -la, -lo; *Rag.* posahnutti; *Croat.* poszehnújem; *Ross.* посохнуть, посыхать.

POSCHODZIĆ się *recipr. iter. dok.*, powoli się schodzić, allmählig zuſammen kommen. — §. Poschodzić, na dół zejść powoli, nach einander herunter gehen; *Ross.* посойти, посойду. — §. *Transit.* Poschodzić n. p. suknie, używaniem niszczyć, nach gerade abtragen, abnutzen.

*POCHOWAĆ *cz. dok.*, nach einander verwahren; (*Boh.* poschowjm - ochraniam, pielęgnuję).

POŚCIĄGAĆ, *f.* pościągnie *cz. jednll.*, Pościągiwać *częstl.*, nach einander herabziehen. Jedni pierścienie z palców, drudzy manele pościągali. *Kłok. Turk.* 26.

POŚCIAŁKA *dem.*, *Cn. Th.*, *ob.* Pościel.

POŚCIANKA, i, *ż*, pobocznika, eine kleine Seitenwand. Ołtarz drzewiany był, a węgły, dłuża i pościanki jego były drzewiane. *Radz. Ezech.* 41, 22. POŚCIANNY, *ob.* Pościenny.

POŚCIĆ, -ił, -i, *intr. niedok.*, *Poszczywać, Pościwać, *Paszczać *frequ.*, *spościć *dok.*; *Boh.* postiti se; *Sorab.* 2. sze sposchěsch; *Sorab.* 1. postžu szo; *Slov.* postjm se, zdržugi se od gjdła: *Carn.* postiti se, pôstem; *Vind.* ſe postit, postiti ſe; *Croat.* poztiti, posztim; *Rag.* postiti, xexinatti; *Bosn.* postiti, sgesginati; *Slav.* postiti; *Ross.* пощусь, постиничать, сговѣть; *Eccl.* постюся, постиничеству́ю, говѣю; *Finl.* paaston; *Svec. et Isl.* fasta; *Holl.* vasten; *Angl.* to fast; cf. *Graec.* ἀπάστος; cf. *Goth.* fastan; a) *Ger.* faſten. Poszczę, *vulgari sensu*, nie jem, że nie mam co, abo nie chcę jeść, abo nie mogę; nichts eſſen, faſten. Poczekaj, dziś będziesz mi pościła, nic ci jeść nie dam. *Teat.* 55. *d*, 11. — §*. Pościć się, pościć, nie jeść, n. p. Gdy się pościł czterdzieści dni i nocy, potym łaknął. 1 *Leop. Math.* 4, 2. Są którzy gdy do dziewiątéj godziny, t. j. do wieczora, sposzczą, rozmaitych potym pokarmów używają. *Zygr. Gon.* 347. Jeśli je odeślę tak głodne i poszczące się, tedy ustaną na drodze. *W. Post. W.* 220. gdy nic nie jedli. — b) Pościć z cnoty, dla utrapienia ciała, abo z rozkania bożego, kościelnego, abo starszych; aus frommer Meynung faſten, die Faſten beobachten. *Przecz my pościmy często, a uczniowie twoi nie paszczają. *Radz. Math.* 9, 14. Dawne chrześciaństwo paszczało. *Kanc. Gd.* 69. Mikołaj ś. niemowlęciem będąc, śrzody i piątki poszczywał, I raz piersi w te dni tylko zażywał. *Pieśn. Kat.* 149. W piątki pościć *Ross.* пятничать. Paszczam dwa kroć w tydzień. *Sekl. Luc.* 18. *et* 13. Piątek jeden pościć z trudnością nam dziś przychodzi. *Wys. Kat.* 44. Pościć do jakiego świętego. *Star. Dw.* 69; w wilią, den Vortag zu einem Feyertage faſten. Pościć przed wieczerzą pańską, *Ross.* говѣть; poszczenie przed wieczerzą P., говѣнie. Udał się na pokutę, i pościł w wodzie tylko a w chlebie. *Biel.* 83. faſten bey Waſſer und Brot, (cf. suszyć). *Sk. Dz.* 1028. Pościć, od mięsa się wstrzymywać, rozumie się. *Pim. Kam.* 312. Poszczę - z postem jem, z postem jestem, Faſtenſpeiſen eſſen. — §*. Pościć się *recipr.*; *id.*; Żałowali i płakali, i pościli się aż do wieczora. *W.* 2 *Reg.* 1, 12. — *Transl.* Nade wszystko niech się dusza pości od grzechów a od swywoli. *W. Post. W.* 153. niech się wstrzyma, ſich enthalten von.... POŚCICIEL, *ob.* Postnik.

*POŚCIĘ, *ob.* Pójść.

POŚCIEBAĆ, *cz. dok.*, ponawlekać, auffädeln, aufreihen. Gdulę poprzecinawszy na kęsy, pościebawszy na nić, suszą. *Syr.* 624.

POŚCIEL, i, *ż.*, *POŚCIAŁKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* postel, lůže, *ob.* Łoże, łóżko; *Slov.* postel; *Sorab.* 2. postola; *Sorab.* 1. postelſczo, poſleſczo, poſleschko; *Slav.* postelja, krevot, loxnica; *Vind.* postel, postela, postelza, (posteliſhe - łóżko drewniane; dietezhna postel - połog); *Carn.* pôstela; *Croat.* poztela, poztelya, posztélya; (posztely, drevo posztelyno, posztelicza, podsztil *substramen*); *Bosn.* postegljа, odar, postegliça, odriç, (postegliça - łożysko dziecęce); *Rag.* postègljа, pòstegliza, postegliciza, odrîz; *Dal.* odar; *Ross.* постеля, постелька, (*distng.* *Ross.* постила sok jabłczany, jagodny z miodem ugotowany, w tworzydłach uformowany i ususzony); posłanie na łóżku, bety, das Lager, Bettlager, die Betten, das Gebette. Po kąpieli niechaj się położy w pościeli, i nakryć go dobrze, i niech poleży godzinę. *Syxt. Szk.* 256. Pościel spodnia, *Vind.* podpostel, spodna postel; *Croat.* naztely, blasina. Pościel wierzchna *Ross.* одѣяло, одѣ-

яльцо. U nas każdy gość pościel z sobą, a czasem i łóżko, przywozi. *Kras. Pod.* 2, 57. Niemowlęta w schronieniu zamkniętych pokojów na miękkiej pościałce swojej umierają. *Zab.* 7, 127. *Falib. N* 2. — *Transl.* Śmiertelna pościel, das Todtenbette. Odjeżdżał leżącego w śmiertelnej pościeli, Teraz go już zapewne wieczność od nas dzieli. *Treb. S. M.* 56. *Szczerb. Sax.* 61. Ból srogi z ran i z żalu położył go na śmierci pościeli. *Jabł. Tel.* 239. — *Metonym.* Popiołu wsypać w kadź, w której na spodzie ma być pościel taka, jaką robią do piwa. *Torz. Szkł.* 170. lagier, Lager, Grundlage. POŚCIELE, *ob.* Posłać. POŚCIELNY, a, e, od pościeli, Bett-; *Boh.* postelny; *Croat.* posztelni; *Ross.* одѣяльный. W osobnéj skrzyni pościelne rzeczy do połogu miała. *Szczerb. Sax.* 141. Koperta pościelna, *Vind.* plahuta, postelnu nakrivalu, erjuha; (*Slov.* postiľač *lectisternator*; *Croat.* posztelyár *lectarius*, posztelyonoszecz *lecticarius*; *Eccl.* постельникъ, постельничей komornik, szambelan; постельная sypialnia; *Rag.* posteglniza, podpor postèglni *lectifulcrum*).

POŚCIENNY, POŚCIANNY, a, e, po ścianach znajdujący się, an den Wänden befindlich, Wand-. Pościenna mąka. *Sienn.* 522. Pościenne abo pomurne ziele, na murach i na ścianach rośnie, *parietaria*, Mauerkraut, Glaskraut. *Urzęd.* 238. *Syr.* 855. *POŚCIENIE, ia, *n.*, miejsce pierwsze izby przy ścianie głównéj, naprzeciw drzwi, sofą i t. d. przystrojonéj. *X. Kam.* die Hauptwand im Zimmer, die Sophawand. Modlitewnik w pośrodku domu na pościeniu był nagotowany. *Budn.* 1 *Reg.* 6, 19. (w domu wewnątrz). Serbskie skrzypki i dudy ostatek zagłuszą, Gdy z maskami ode drzwi do pościenia kłuszą. *Miask. Ryt.* 2, 183.

POŚCIERAĆ *cz. iter. dok*, nach einander abreiben. (*Ross.* постирать poprać bieliznę). Dla pospiechu nogim sobie pościerał. *N. Pam.* 11, 228.

*POŚCIEŻ, i, *ż.*, ścieżka, der Fußsteig. Jako w pięknym ogrodzie wiele jest pościeży, A każda do najpierwszej różną stroną bieży. *Dmoch. Szt. R.* 65.

POŚCIG, u, *m.*, pościganie, poścignienie, pogoń; das Nachjagen, Nachsetzen, Einhohlen. Polacy zmyśloną ucieczką ustępowali; nie było w Czechach ochoty do pościgu. *Nar. Hst.* 3, 190. W stołecznym nawet mieście bezpiecznym nie był, dla pościgu nieprzyjaciół. *Nar. Hst.* 2, 188. Zwierz zchwytany pościgiem prędkim charta rączego. *Past. Fid.* 6. POŚCIGNĄĆ, *f.* poścignie *cz. jednłl.*; *Boh.* postihnauti; *Ross.* постигнуть, постигать, погнаться, погоняться, погонюсь; ugonić, einhohlen, erjagen, erreichen. Wstań a ścigaj te męże, a gdy je pościgniesz, mówże im, czemużeście oddali złe za dobre? 1 *Leop. Genes.* 44. Goniwszy go przez siedm dni, poścignął go na jednej górze. *W. Genes.* 31, 23. Poścignąwszy go jeden człowiek, pytał .... *Wys. Ign.* 11. Młócenie zboża poścignie zbieranie wina. 1 *Leop. Levit.* 26. (wyścignie, pójdzie na wyścigi). Bóg upadłą podźwignął, biegącą przejął, uciekającą pościgał, nawróconą przyjął. *Pociej.* 330. — Pies niepościgniony. *J. Kchan. Dz.* 168. nie do poścignienia, którego nie dościgną, nicht einzuhohlen. — *Transl.* Ilem pobaczyć, poścignąć mógł, *assequi. Mącz.* (myślą dójść, doścignąć). Pościgniony, POŚCIGŁY, pojęty, do pojęcia, erreichbar; *Boh.* postihlý, pochopitelný; *Eccl.* постижьнъ, постизательный. Imię boga jest niepoścignione, którego istności nie pojąwszy, jako imię jego pojmiemy? *Smotr. Lam.* 101. Nieogarnione są sądy boże, i niepoścignione drogi jego. *Ząbk. Mł.* 429; niedoszłe drogi jego. *Biał. Post.* 66. Jaka mądrość niepościgła w tak małych leciech! *Bzow. Roż.* 61. — *Aliter:* Nie powetujesz tego, nie pościgniesz. *Cn. Ad.* 630. (szkoda nieodwetowana). POŚCIGAĆ kogo, *cz. niedok.*, gonić za kim, einem nachsetzen.

POŚCINAĆ, - ał, - a, *cz. dok.*, ścinać, pozrzynać; nach einander zerhauen, köpfen. Na grobie Anchizesa pościnaj tę parę, Bogowie i Eneasz przyjmą tę ofiarę. *Jabł. Tel.* 11. pozarzynaj, abschlachten. — Kat pościnał zbójców, hat sie nach einander geköpft. Maryusz, gdy dopinał Konsulatu, tysiące głów Rzymskich pościnał. *Hor. Sat.* 60.

POSEŁ, sła, *m.*; *Boh. et Slov.* posel; *Sorab.* 1. poszol, posfol, poszow, poszelstnik; *Sorab.* 2. poszol; *Carn.* sél (*ob.* Słać, ślę), poslanik, slapot, (posl *famulitium*); *Vind.* poflan, poflanik, pofhiljanik, fel, nasnanuvauz, (pofel, flushabnik = służebnik); *Croat.* sell, poszél, posta, (2. *negotium*, *res*, *munus*); *Rag.* poso, posla, poklisár, (poszao, poszla *negotium*, posálak *negotiolum*); *Dal.* poklisszar; *Slav.* poslanik; *Bosn.* poklisar, (posal *negotium*, *officium*); *Eccl.* посолъ, посълъ; *Ross.* посолъ; (*Etym.* słać, cf. *Graec.* ἀπόστολος); posłany w jakiéjkolwiek sprawie, der Bothe, der Gesandte. Biegun biegunowi w drogę zajdzie, a poseł potka się z posłem. 1 *Leop. Jer.* 51, 31. (*ob.* Posłaniec). Cokolwiek godności ma goniec, ku czci posła wielkiego. *Smalc.* 14. Poseł publiczny, walny, ordynaryjny, extraordynaryjny. *Kras. Zb.* 2, 394 der Großbothschafter, Gesandte, Bothschafter einer Macht. Turcy nie czynią różnicy między posłem, rezydentem, agientem. *Klok. Turk.* 112. Zachować posłów cało, każe prawo narodów. *Petr. Et.* 354. Na ugruntowanie unii, przysłani byli na sejm wielcy posłowie z Litwy, z zupełną mocą od wszystkich stanów. *Vol. Leg.* 2, 646. plenipotencyarze, Bevollmächtigte. — Poseł do nieprzyjaciela o pokój abo o wojnę, legat, herold z Niemiecka. *Cn. Th.* der Herold, Kriegsgesandte. — §. Poseł ziemski, der Landbothe, Reichstagsgesandte. Posłów ziemskich wybierają na sejmikach do zasiadania na sejmach, i składania tam izby poselskiej. *Krom.* 689. *Kras. Zb.* 2, 394. — §. Posłowie królewscy, po zagajeniu sejmiku, listy królewskie w śrzód koła rycerskiego przynoszą, z wyrażeniem punktów do instrukcyi. *A. Zamoj.* 106. königliche Bothen mit dem Instructionen an die Landtäge. — §. Poseł urzędowy, cf. woźny, sługa miejski. — §. *Prov.* Przez posły wilk nie tyje. *Cn. Ad.* 951. *Rys. Ad.* 55. *Teat.* 22. *b*, 11. (cudze ręce niespore). — Poseł, jak osieł, co nań włożą, to niesie. *Rys. Ad.* 56. — *Fig.* W miłości oczy same, jak pewni od serca posłowie, siła sprawić mogą. *Gorn. Dw.* 298. (posłanniki). — §. *Transl. Praecursor Christi Joannes*, poseł przed panem Chrystusem. *Mącz.* uprzedziciel, przodek, Vorläufer. POSEŁEK, łka, *m.*, *dem.*, ein

kleiner Gesandte. Niektórzy posełkowie odmieniają zlecenia swoje, przydawają etc. *W. Post. Mn.* 18. Pan nas znaki obwieszcza, a jakoby niejakie posełki do nas śle, abyśmy się czuli. *Żarn. Post.* 6 *b.* (przestrogi). POSEŁKA, POSEŁKINIA, i, *ż.*, którą posłano, posłanka, posłanica; die Abgesandte, die Gesandtinn; (*Boh.* poselkyně, poslice; *Slov.* poselkiňa; *Rag.* poklisarizza). Białym głowom nie każesz na sejm być posełkiniami. *Gorn. Dw.* 236. — §. Marya z Salomeą jak były naprzód posełkami śmierci, tak potym stały się posełkami zmartwychwstania pańskiego. *W. Post. W.* 320. obwieszczycielki, Verkündigerinnen. Nietylko się Pan naprzód niewiastom pokazał; ale świadkami i posełkiniami zmartwychwstania swego do apostołów uczynić je raczył. *Żarn. Post.* 186 *b.* POSELSKI, a, ie; *Boh.* poselný; (*Vind.* poſelni, poſlovi = czeladni); *Ross.* посольскій, пословъ, посланниковъ; posłańczy, od posła; Bothen =, Gesandten =, Abgesandten =. Poselska wyprawa, strawne, (*ob.* Poselszczyzna). Poselska izba, die Landbothenſtube, sala, gdzie posłowie ziemscy na sejmie pod prezydencyą marszałka swego, obrady publiczne sprawują, nim się z senatem złączą. *Kras. Zb.* 2, 395. POSELSTWO, a, *n.*; *Boh.* poselstwj; *Slov.* poselstwo; *Sorab.* 1. poszelstwo, powesćz, (cf. powieść); *Carn.* selstvu, posélstvu, slapotstvu; *Vind.* poſlanje, poſlanstvu, nasnanenje, nasnanstvu, osnanstvu; *Croat.* poszelsztvo; *Rag. et Bosn.* poklisarstvo; *Eccl.* посланство, посольство; *Ross.* посольство; to z czym wyprawiają, co zlecają sprawić, orędzie; die Bothſchaft, womit man geſchickt wird, die Nachricht. *Cn. Th.* Posłał nas do ciebie z tym poselstwem, iż . . . . 1 *Leop. Luc.* 7, 20. — Poselstwo, legacya, urząd poselski, sprawowanie legacyi; die Geſandtſchaft, das Amt eines Geſandten, Landbothen ꝛc. Jadąc morzem w poselstwie, wpadł w ręce nieprzyjacielskie. *Warg. Wal.* 88. als Geſandter. Żaden rotmistrz z zamku żołnierstwa swego w żadne poselstwa nie ma się ważyć wdawać. *Gwagn.* 306. w żadne posyłki, zu keinen Schickereyen gebrauchen. — §. Poselstwo *coll.*, posłowie, Geſandten, Abgeſandte. Poselstwo wyprawuje. *Cn. Th.* POSELSZCZYZNA, POSŁOWSZCZYZNA, y, *ż.*, strawne poselskie, Geſandſchaftszehrung, Landbothengehalt. Posłowie niektórzy dobrowolnie poselszczyznę im wedle prawa i zwyczaju na teraźniejszy sejm należącą darowali. *Vol. Leg.* 3, 970. Posłom na sejmy województwa posłowszczyznę uchwalały. *Vol. Leg.* 5, 155.

POSĘP, u, *m.*, zachmurzenie, pomrok, *phys. et metaph.*, das Verfinſtern, Finſterwerden, die Finſterniß, das Dunkel. Posęp, ćmy, szumy wałów morskich, stawiły w oczach obraz śmierci oczywistéj. *Przyb. Luz.* 193. O kto w posępie świeżo zaniesionym Nie tuszył burzy? *Tward. Misc.* 106. Na miejsce ochoty twarzy wnet surowe, I posępy, i czoła kwaśne Saturnowe Pokażą mu. *Tward. Wł.* 132. POSĘPIĆ, *Posupić [z *rusk.* 2], *f.* posępi, *posupi *cz. dok.*, Posępiać *niedok.*, [porówn. *cerk.* посупити = *terrere* 2]; zachmurzyć, pomroczyć, verfinſtern, finſter überziehen. Pochmurzają abo posupiają twarzy swoje, aby ludzie wiedzieli, iż poszczą. *Sekl. Math.* 6. Zmarszczy się, i zkoźlone czoło posępi. *Pot. Arg.* 234: *Ross.* посупиться, spuścić oczy, принахмуриться, принахмуриваться, хмурить, хмурю, угрюмѣть, сентябремъ смотрѣть. POSĘPNIK, a, *m.*, posępny człowiek, ponury; ein finſtrer Menſch, ein Grießgram. A Waść Mos Panie posępniku. *Teat.* 20. *b*, 176. POSĘPNOŚĆ, ści, *ż.*, pochmurność, ponurość; *Ross.* угрюмость, die Finſterheit, Düſterheit. Blask księżyca, gdy się pomiędzy rozłożyste gałęzie przebijał, sprawił miła posępność. *Kras. List.* 2, 20. *et* 134. POSĘPNY, *POSĘPISTY, a, e, POSĘPNIE *adverb.*, pochmurny, ponury; *Ross.* угрюмый, угрюмоватый; *Eccl.* подпосупленъ, прикручинненъ, прикручинно, düſter, finſter. Dzień dziś posępny. *Tr.* Wszystko jest w milczeniu posępnym, oznaczającym smutek. *Teat.* 5, 3. *Stas. Num.* 1, 163. *Vultuose*, pochmurnie, posępisto. *Mącz.*

POSERZYĆ *cz. dok.*, w sér obrócić, robić, że co skrzepnie; zu Käſe machen, gerinnen laſſen; *Boh.* posyřiti *coagulare*, *part.* posyřalý posérzały.

POSESOR, a, *m.*, z *Łac.*, mający co w aktualnym posiadaniu, der Beſitzer, w szczególności zaś, Dzierżawca, *qu. v.*, arendarz dóbr, der Pächter; *Vind.* navsetnik, najemauz. *W rodz. żeńsk.* POSESORKA, i, *ob.* Dzierżawczyni, die Pächterinn. POSESYA, yi, *ż.*, POSESYJKA, i, *ż.*, *dem.*; a) posiadanie, i to co się posiada, posiadło; das Beſitzen, der Beſitz; *Carn.* posseș, posseșa; *Sorab.* 1. wobszeneno, sedliżczo, wobszenenczko, sedliżczko; *Vind.* poſedba, poſestvu, poſedenje, poſeduvanje; *Bosn.* posedio; *Eccl.* стяжанйце. Posesya ziemska ściśle wzięta, własność dóbr ziemskich dziedzictwem aktualnie dzierżonych. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 23. Grundeigenthum. Miał nieszpetną posesyjkę, półtrzeciej włoki i młynek. *Teat.* 26, 76. — b) Posesya, dzierżawa, najęcie, arendowanie dóbr drugiego dziedzicznych; der Pacht, das Pachten. *Kras. Zb.* 2, 395. (*Vind.* navsetje, najemſhina). Wielkiemi posesyami szedł, aż się dorobił znacznego dziedzictwa. POSESYONAT, a, *m.*, posiadający pobra dziedziczne, osiadły, der erbliche Güter beſitzt; (*oppos.* gołota); *Boh.* statečnjk; *Vind.* poſednik, poſeduvauz; *Ross.* помѣщикъ, помѣстный; *oppos.* безпомѣстный; *Eccl.* нестяжательный. *W rodz. żeńsk.* POSESYONATKA, i; *Vind.* poſedniza; *Ross.* помѣщица.

POSFOROWAĆ, *ob.* Posworować.

POSIAĆ, *f.* posieje *cz. dok.*, Posiewać *niedok.*; *Boh.* posyti, posytý, posatý, posetý; *Vind.* poſjati, poſemenati, zhrjesnaſjati; *Rag.* possjati, posjeevam; *Bosn.* posjati; *Croat.* poszeati, poszeávam; *Ross.* усѣять, усѣвать, посѣять; siemieniem posypać, beſäen. Oracz, gdy posiewa rolą nasieniem spodziewa się etc. *Psalmod.* 24. Kto piękną bez cnot wziął oblubienicę, Dla cudzych wróbłów ten posiał pszenicę. *Nar. Dz.* 1, 221. Od oka twego lubieżniejsze jest zielone posianie. 3 *Leop. Syr.* 40, 22. (*posienie. 1 *Leop.* siewba, die grüne Saat). — *Transl.* Zakazał wieszczkom, aby tajemnie bałwochwalstwa nie posiewali. *Sk. Dz.* 186. — §. Posiewać już zasiane albo na zasianym, *superserere. Cn. Th.* noch einmal überſäen. — §. *General.* Posiewać co czym = potrząsać, posypać; mit etwas beſtreuen, beſchütten. Pianą się posiewać, szumieć, pleśnieć, *muscescere. Mącz.*

POSIĄGNĄĆ. *Tr.*, *ob.* Posięgnąć.

POSIĄŚĆ, POSIEŚĆ, posiadł, *f.* posiędzie, posiądę *cz. jednll.*, POSIĄDAĆ *niedok.*; *Boh.* posednauti; *Sorab.* 1. wóbszénu; *Carn.* posędem, posesti, podsędem; *Vind.* pofédet, pofsideti, (*Lat.* possidere); *Rag.* posjesti, posjecdam; *Ross.* посѣсть; §. a) posiadać kogo, wyżéj niego osiadać; *Eccl.* посѣдаю кого, предсѣдаю, einem vorſitzen, ſich über einen ſetzen, den Platz über ihn beſetzen, ihm den Rang nehmen. Za udaniem Kazanowskiego, że starsze daleko pokojowe u stołu posiadam, rozkazał królewic marszałkowi, aby rząd u stołu uczynił. *Boh. Ossol.* 57. Po téj stronie, gdzie biała płeć siedziała, królowa Węgierska posiadła matkę, gdyż królestwo Węgierskie przed Polskim ma miejsce. *Gorn. Dz.* 57. Dziwnoby było gościa posieść. *Pot. Arg.* 308. (gościowi piérwsze miejsce). Każdy myśli się nad równego sobie wysadzić; tak Król, żeby króla, szlachcic żeby ziemianina, Kmieć kmiecia, i mieszczanin posiadł mieszczanina. *Pot. Pocz.* 580. — §. Posiąść się *recipr.*, posunąć się, weiter hinauf rücken; *Boh.* poposednauti. Usiądź na pośledniejszym miejscu, to rzeką tobie: posiądź się wyżéj. *W. Luc.* 14, 10. 1 *Leop. ib.* Starzec na igrzyskach Ateńskich, gdy się mu żaden z Ateńczyków nie posiadł, szedł do posłów Lacedemońskich; ci go między sobą na przednim miejscu posadzili. *Warg. Wal.* 135. — §. Posiadać *neutr.*, osiadać, usiadać, ſich ſetzen, nieder laſſen. W Hiszpanii wiele narodu Gotskiego zostało, posiadło, i ostało, i są. *Biel. Św.* 62 *b.* Tak się wadzili, że jeden na drugiego gardle chciał posiadać. *Birk. Exorb. E b.* — §. b) Posiadać co, osiadać, osięgać, podbijać sobie, przywłaszczać; in Beſitz nehmen, ſich bemeiſtern, zueignen. Wacław się stroił z wojskiem do Polski na Łokietka, iż mu ojczyznę posiadł. *Biel. Św.* 150. Gliński przyrzekł Bazylemu, że posiędzie wszystkę Litwę, jeśli jego rady słuchać będzie. *Biel. Św.* 265. Ów głupi, co świat posiadł, a posiadłszy płacze, Bo już nie miał co posiąść; Niechby Jowisz stworzył jeszcze świat drugi, a właśnie dla niego, Posiadłby go, i płakał, iż niemasz trzeciego; Nie posiądziem my świata Alexandry nowe, A choćbyśmy posiedli cały lub połowę, I takby nasza istność była nieszczęśliwa. *Kras. List.* 2, 99. Poganin mało nie wszystkę Anglią posiadł. *Sk. Dz.* 844. *Jabł. Tel.* 296. (zawojował). Toć jest dziedzic, zabijmy go, i posiądźmy dziedzictwo jego. *Sekl. Math.* 21. («*not.* odzierżmy»). Dobra gdyby kto komu gwałtownie posiadł, a takby je gwałtownie trzymał, tedy wszystko prawo, któreby jedno do onych dóbr, które wydarł, mógł mieć, traci. *Szczerb. Sax.* 102. Cudzy majątek przez pieniactwo posiąść spodziewa się. *Pilch. Sen. list.* 10. Czy nie to jest ociec twój, co cię posiadł sobie, I stworzył dobrotliwy w onéj piérwszéj dobie? *Groch. W.* 14. Serce twoje, ani się wielkością dzieła ulęknie, ani próżnéj ambicyi posiąść nie dozwoli. *Koll. List.* 1, 5. Posiadły, posiedziony *partic.*; (*Boh.* posedly), in Beſitz genommen. Wasil nietylko że dotrzymał posiedzionych krajów, ale dosiągł i dalszych. *Tward. Wł.* 7. (zawojowane kraje). — §. c) Posiadać co, w dzierżeniu czego być, panem tego być; beſitzen, im Beſitze von etwas ſeyn; *Vind.* pofedeti, obdershati, spopasti, pofeduvati; *Bosn.* posjedovati, poseduvati; *Rag.* posvoitti; *Eccl.* объдръжати, притажати. Lepsze jedno posiadane, jak tam dziesięć spodziewane. *Teat.* 18. *b*, 36. Powiada o nim prorok, iż posiędzie stolec Dawida. *Rej. Post. C* 4. Często posiada zbrodzień, co należy cnocie. *Teat.* 43. *b*, 50. Mało posiadający, gołota *Ross.* мѣлкопомѣстный. Już nie on pieniędzmi władał, Lecz go własny zbiór posiadał. *Jak. Baj.* 151. Tak Bion przymówił łakomemu sknerze: nie on posiada dobra, ale dobra jego posiadają. *Pilch. Sen. list.* 48. Nie zna miary, ani wodzy cierpi, kogo gniew posiada. *Mon.* 76, 194. Jeśli serce twoje na zawsze posiędę, zapomnę na troski moje. *Teat.* 56. *c*, 71. Bohatyr ten mężny, język Arabów posiadał. *Przyb. Luz.* 19. er hatte die Sprache in ſeiner Gewalt. — «Nie dobrze się mówi: posiadać rozum, posiadać sławę, talenta, dowcip, sekret; bo się lepiéj u Polaka gruntowe dobra, niż umysłowe posiadają.» *Gol. Wym.* 208. — Nie posiadam się z radości. *Teat.* 34, 109. nie jestem panem swojéj radości, jestem zachwycony, porwany nią, uniesiony, ich kann mich vor Freuden nicht faſſen. W najwyższym stopniu swoich życzeń nie posiada się z swoich poruszeń. *Stas. Num.* 1, 186. POSIADACZ, a, *m.*, który co posiada, *ob.* Posesor, posesyonat; *Sorab.* 1. wóbszednik, ſedlak, *f.* wobszédniczża; *Vind.* pofednik, pofeduvauz, *f.* pofedniza; *Rag.* posjednik, *f.* posjedniza; *Eccl.* посѣдатель; *Ross.* содержатель, *f.* содержательница. POSIADLCA, y, *m.*, starający się posiadać cudze, przywłaszczyciel, napasnik; *Croat.* poszvoitel; *Dal.* poszednik; *Rag.* posjednik; *Eccl.* пристяжатель, der Anmaßer, Beſitznehmer fremden Guts. Karol Sudermanczyk posiadlca tronu Szwedzkiego. *Petr. Et.* 175. (*ob.* Państwochwyt). POSIADŁO, a, *n.*, co kto posiada. *Pam. Warsz.* 4, 105. das Beſitzthum, Eigenthum; *Vind.* pofedba, pofestvu, pofedenje, pofeduvanje; *Bosn.* posedio, *ob.* Posesya.

POSIARCZYĆ *cz. dok.*, siarką posypać lub zaprawić, beſchwefeln, mit Schwefel beſchütten, anmachen; *Vind.* fhveplati, poſhveplati.

POSIEC, posiekł, *f.* posiecze *cz. dok.*, Posiekać *niedok.*, Posiekiwać *frequ.*, posiekuje *contin.*; *Boh.* posekati, poseči, posecy, posécti; *Vind.* pofezhi (»pokosić), pofekati, pofekuvati, dolpofekati, dolpobiti; *Bosn.* posjecchi; *Rag.* posjecchi, possjecchi; *Croat.* poszechi, poszekújem; *Ross.* посѣчь, посѣкать, потяпать, потяпывать; siekąc podrobić, klein hacken, zerhacken. Posiekaj to mięso drobniuchno. *Tr.* — §. Posiekł wszystkich szablą. *Tr.* porąbał, zerfetzen, wund hauen. — §. Posiec kosą, pokosić; hinmähen, abmähen. Trawa posieczona ma leżeć na pokosiech dzień jeden. *Cresc.* 483. Człowiek jest jak siano, które posiekują. *Kanc. Gd.* 322. — §. Posiec biczem, rózgą dzieci. *Cn. Th.* peitſchen, ſchlagen mit der Ruthe oder Peitſche; cf. smagać, ćwiczyć. POSIECZ, y, *ż.*, §. a) posieczenie, rzeź; das Zerhauen, Zerfetzen, Metzeln, das Gemetzel, (*Boh.* paseka = wrąb). Krwawe ziomków posiecze. *Hor.* 2, 159. *Nar.* Reszta wojska uszedłszy do zamku dała tym większe barbarzyńcom do rabunku i posieczy bezpieczeństwo. *Nar. Hst.* 5, 184. Co za posieczy ta nieszczęsna szabla Tatarska w ziemi Węgier-

skiéj czyni! *Janusz. Pos. C* 2. — §. b*) Posiecz, POSIEKA, i, *ż.*, zasiek, (cf. pasieka), ein Verhau. Zamek ten przykre skały I posieczy około gęste opasały. *Tward. W. D.* 52. Były posieczy nad jedną się doliną ciasną wieszające, gdzie część wojska utaił. *Tward. Wł.* 133. Ku jasnéj Idzie się udała, Mirty gdzie nizkie i rzedsze posieki. *Tward. Daf.* 57.

POSIEDLIĆ *cz. dok.*; *Ross.* поселить, поселять; (*Etym.* sioło); osadzić, anſetzen, anſiedeln, nieder ſetzen, wohnen machen. Szukał Palemon miejsca, kędy mógł posiedliwszy się, w pokoju mieszkać. *Stryjk.* 56. ſich niederlaſſen und wohnen.

POSIEDMNY, *ob.* Posiódmny.

POSIEDZIEĆ, *f.* posiedzi *neutr. dok.*; *Boh.* posedĕti; *Slov.* posedĕt; *Carn.* posedam; *Croat.* poszedam; *Bosn.* posjediti, posideti; *Ross.* посидѣть, посиживать; chwilę przysiedzieć, eine Zeitlang ſitzen, ſitzen bleiben. Ale ty godziny jednéj na miejscu posiedzieć nie możesz. *Teat.* 14. *d*, 5. Po różnych krajach jeździł, nigdzie nie posiedział. *Jabł. Tel.* 228. (miejsca nie zagrzał). Posiedzisz ty tu, *sedebis satis diu. Cn. Th.* Posiedziały *Ross.* сидѣлый. Nie miał czasu z przyjaciołmi posiedzieć, cieszyć się a krotofilić. *Eraz. Jez. C c.* (bawić się, kompanii dopomagać). POSIEDZENIE, siedzenie przez czas; das Sitzenbleiben, Sitzen eine Zeitlang. *Aliter:* Posiedzenie; *Vind.* ſeſed, vkupſed, ſeja, ſedenje, ſedetje; *Bosn.* posjed; *Croat.* poszĕd, szed lyudih; *Ross.* сосѣданіе, засѣданіе, посидѣлки; sesya, die Sitzung, die Seſſion. Uwagi o sposobie wprowadzenia nauk, zabierały piérwszych posiedzeń komisyi edukacyjnéj robotę. *Zab.* 14, 193. *Rogaliński* fizykę swoję dzieli na posiedzenia. — §. Posiedzenie, kompania, eine Geſellſchaft, (cf. *Ross.* посѣтитель gość). Znajdowałem się w bardzo miłym posiedzeniu; kompania była dobrana. *Mon.* 64, 49. W miastach towarzystwo a zatym miłe posiedzenia łatwiejsze. *Kras. Pod.* 2, 101. Piérwsza reguła posiedzenia jest, nie być mu przykrym. *Kraj. Pod.* 1, 265. *Teat.* 49. *d*, 39. *POSIEDZICIEL, a, *m*, posiadlca, przywłaszczyciel; der Beſitznehmer, Anmaſſer, Uſurpator. Giedymin nie był zabójcą pana swego, ani gwałtownym posiedzicielem W. X. L., ale własnym synem i dziedzicem Witennowym. *Stryjk.* 341. POSIEDZIONY, *ob.* Posiąść.

POSIĘGNĄĆ, POSIĄGNĄĆ, *f.* posięgnie *cz. dok.*, Posięgać *niedok.*, rękę po co wyciągać, by wziąć, nach etwas hin reichen, hin langen. (*Ross.* посягнуть за кого, посягать = iść za mąż, посягъ posag; 2. посягнуть powstawać na kogo).

POSIEKA, *ob.* Posiecz. POSIEKAĆ, *ob.* Posiec. POSIEKACZ, a, *m.*, który co posiekuje, der Kleinhacker; *Eccl.* посѣкатель.

POSIELNY, a, e, od sioła, wiejski; *Ross.* посельскій. Posielnych abo wiejskich gruntów powinności. *Szczerb. Sax.* 47. *ib.* 109. Chłop starszy w posielnym sądzie sądzi. *ib.* 68.

POSIENNY, *ob.* Posiewny. POSIEPAĆ, *ob.* Siepać.

POSIERPOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt sierpa, ſichelförmig. *Tr.*

*POSIESTRZYĆ *cz. dok.*, jak siostry połączyć, (cf. pobratać), verſchwiſtern; *Vind.* poſeſtrim, ſaſeſtriti.

POSIEW, u, *m.*, posianie, czym posiano, siejba; das Beſäen, die Saat; *Ross.* посѣвъ. POSIEWAĆ, *ob.* Posiać. POSIEWACZ, a, *m.*, który posiewa, der Beſäer; *Rag.* siâc, sialaz; *Eccl.* посѣятель. POSIEWKA, i, *ż.*, n. p. Posiewki, albo siewki, ptaki w jesieni tylko się pokazujące, wielkością indyczętom równe, kształtem do dropiów podobne; mają podwójne skrzydła; gdzie się lotki kończą, niby osobnym stawem poczynają się drugie skrzydła. *Kluk. Zw.* 2, 327. gewiſſe Herbſtvögel in Polen, mit gleichſam doppelten Flügeln. [Brachvogel, *scolaps arquaticus* 2]. POSIEWNY, *POSIENNY, a, e, od posiania, co się daje posiać; Saat-, ſäbar. Ziarno drobne posiewniejsze jest. *Haur. Sk.* 10. Posienne owoce. *Fur. Uw. F* 2 *b* = zboża, jarzyny.

POSIKAĆ, -ał, -a, *cz. niedok.*, poszczać, bepiſſen. *Permingo*, wszędzie posikam, poplugawiam. *Mącz.*

*POSIŁECZNY, a, e, posiłkowy, [*auxialiaris* 2], Hülfs-, zu Hülfe geſchickt. [Wiele posiłecznych ludzi po obu stron stoi. *Biel. Spraw.* 8 *b.* — Ludzi tych, które oni zwali *auxiliares*, albo *extraordinarii*, my zowiemy osobne albo posiłeczne ufy. *ib.* 10. — 2]. Kazimierz z prawego rogu przypadł do lewego z posiłecznym ufcem. *Biel.* 104. Odstąpiwszy skrzydła, na którym był jako posiłeczny stanął, na blizkim pagórku usiadł. *Warg. Wal.* 244. Ufy posiłeczne bieżały, wołaniem serca swoim dodając. *Warg. Cez.* 204. POSIŁEK, łku, *m.*, (*Vind.* poſilje = gwałt; *Rag.* posiglje *oppressio*); posilenie, co posila, die Stärkung; *Boh.* posyla; *Vind.* oshiulenje, reshiulenje, oshivetje, reshivitik, islohkota, polohkota; *Ross.* отрада. Dobre do posiłku, na posiłek. *Cn. Th.* Nie zawadzi posiłek. *Teat.* 18. *b*, 20, (cf. kordyał). Oliwa na posiłek ognia. *W. Exod.* 35, 14. na pokarm, zur Nahrung des Feuers. — §. Posiłek wojenny, żołnierz posiłkowy; *Slov.* pomocnj wogsko; *Vind.* pomuzhna shounirſhina; *Eccl.* сборство, пособьство, споборство, Hülfsvolker, Hülfstruppen. [Którzy na lewym rogu, albo na posiłkach .... *Biel. Spraw.* 17 *b.* — w odwodzie 2]. Obwarował obóz częścią posiłków albo ratunków obcych. *Warg. Cez.* 33. Podzielił wojsko na trzy zastępy, z których dwa w posiłku postawił, z trzecim pod mury podstąpił. *Nar. Hst.* 3, 102. na odwodzie do posiłkowania, im Rückhalte. POSILIĆ, *f.* posili *cz. dok.*, POSILAĆ *niedok.*, sił dodawać, pokrzepiać; ſtärken, Kräfte vermehren, Kraft geben; *Boh.* posyliti, posylniti, posylnowati, posylowati; *Slov.* posylnugi; *Sorab.* 1. woszelnam; *Vind.* oshiveti (*ob.* Ożywić), reshiveti, pomozhniti, poterditi, saterditi, poterduvati, obmozhiti, mozhneiſhati, pomozhneiſhati, reshiulati, islohkotiti, polohkuvati, (poſiliti, obſiliti = pomusić; *Carn.* posileti); *Croat.* jachiti, objachiti; *Slav.* lagoditi, (*ob.* Łagodzić); *Bosn.* pokriepiti, otasctati; *Eccl.* вжилити, усилить. Polewki posilające, lub buliony. *Kruml.* 173. Kraftſuppen. Wino posila żołądek, a mdły puls potwierdza. *Urzed.* 457. Rozum posilać, tak jak ogień właśnie trzeba, bo gdy się nie pomnaża, gaśnie. *Zab.* 11, 149. Posil się = bierz co, jedz, pij cokolwiek na posilenie; genieße etwas, nimm etwas zu dir. POSIŁKOWAĆ kogo, -ał,

-uje, *cz. niedok.*, posiłkami wspierać kogo, posiłki mu dawać, na posiłek mu przybywać. *Cn. Th.* Hülfe leiſten, Hülfe geben, verſtärken. POSIŁKOWNIK, a, *m.*, który posiłki daje, aliant; der Hülfe leiſtet, Hülfsvölker hergiebt. POSIŁKOWNICA, y, *ż.*, aliantka; n. p. Wojsko jego kłamstwa, zdrady posiłkownicy. *Birk. Exorb. D 4 b.* (*Bosn.* posilnik, usionik *tyrannus, eversor libertatis*). POSIŁKOWY, a, e, posiłeczny, od posiłkowania, Hülfs-; *Ross.* подможный; *Eccl.* помогательный. Posiłkowy żołnierz, posiłek wojenny. *Cn. Th.* Ludzie posiłkowi z stron pouchodzili. *Bardz. Luk.* 2, 58. POSILNOŚĆ, ści, *ż.*; (*Bosn.* posilnost *tyrannis*); własność pomnażania sił, pokrzepiania; die Nahrhaftigkeit, ſtärkende Eigenſchaft, Kraftgebung. *Cn. Th., Ross.* питательность. POSILNY, a, e, — ie *adverb.*; (*Vind.* posilen = konieczny, musny; *Bosn.* posilni *tyrannicus*; *Ross.* посильный = wedle sił); siły dodający, posilający; kräftig, Kraft gebend. *Cn. Th. Ross.* питательный, укрѣпительный, отрадный.

POSINIEĆ, *f.* posinieje *neutr. dok.*, sinością zajść, braun und blau werden, (von Schlägen, Krankheit). POSINIC, *f.* posini *cz. dok.*, sinym uczynić; *Croat.* pomodrujem; *Ross.* посинить, braun und blau machen, ſchlagen. Często mi twoje posiniałe wargi, Swe przekładają żałobliwe skargi. *Chrośc. Ow.* 181. Posinienie miejsca tego, które gwałt wytrzymało, znakiem bywa złamanéj kości. *Perz. Cyr.* 1, 90.

POSIODLIĆ, *f.* posiodli *cz. dok.*, Posiodłać *niedok.*, pokulbaczyć, nach einander ſatteln. Konie były zawzdy posiodłone. *P. Kchan. Orl.* 1, 337.

POSIÓDMNY, a, e, POSIEDMNY, siedmioraki. *Wład.*, siedm zamykający, ſiebenfach. *Chmiel.* 1, 178; *Sorab.* 1. sedemski, sedémeré, poszedemski; *Slav.* sedmero struk; *Vind.* ſedemgubi, ſedempremni, ſedemverstni, ſedemstrozhni, ſedem barti telkai.

POSIWIEĆ, *f.* posiwieje *neutr. dok.*, powoli osiwieć; *Carn.* posivetise; *Ross.* посѣдѣть, nach einander grau werden. Ojcowie Rzymian posiwieli w ubóstwie. *Teat.* 45, 7.

POSKAKUJĘ, *ob.* Poskoczyć.

POSKARŻYĆ *cz. dok.*, raz w raz oskarżyć, nach einander anklagen. Poskarżyć się *recipr.*, narzekać, ſich beſchweren, beklagen; (*Bosn.* potusgitise; *Croat.* poteschavamsze, potusujemsze). Bez poskarżenia zachowaliśmy się wam. 1 *Leop.* 1 *Thess.* 2, 10. (bez nagany. *Bibl. Gd.*). Jam się zachował bez poskarżenia. 1 *Leop. Phil.* 3, 6. (bez przygany. *Bibl. Gd.*).

POSKŁADU *adverb.*, po składu, składnie, rymownie, rymem. *Cn. Th.* 965. in gebundner Rede, gereimt, in Verſen. Poskładniéj, *Comparat.*, n. p. Artykuł ten pasterzowie zgromadzeni poskładniéj dla heretyków objaśnili. *Gil. Kaz. B b* 3. dokładniéj, umſtändlicher. POSKŁADAĆ, -ał, -a, *cz. iter. dok.*, jedno po drugim składać, nach einander zuſammen legen, zuſammen ſetzen, ſtellen. Liczby bardzo poskładane, przyprowadzić do rachunku liczb prościejszych. *Jak. Mat.* 1, 15. Wszystkie zbyt poskładane silnie są kosztowne. *Jak. Art.* 1, 285.

POŚKLENIĆ, POŚKLANIĆ, *f.* pośkleni *cz. dok.*, śkłem powlec, śklaną skórką obwieść; überglaſen, mit einer Glasrinde überziehen. Z gliny ulepiony obraz garncarz wziąwszy 'gi pośklanił i wypalił, jako kachel. *Gil. Kaz. A a* 4 *b.* Chowaj to lekarstwo w naczyniu pośklenionym. *Sienn.* 496.

POSKLEPIĆ *cz. dok.*, sklepienie poczynić, sklepieniem pokryć, bewölben; *Rag.* poklopitti, priklopitti *operculare.* (*Croat.* porosenìchan = posklepiony).

POSKOCZNY, a, e, — ie *adverb.*, poskakujący; *Sorab.* 1. z poszkókom; *Croat.* poszkochcze, hüpfend, ſpringend. Poskoczny strumyczek. *Klon. Fl. A* 3. Tam czysta woda nurtem poskocznym wypływa. *Dmoch. Il.* 2, 133. Trudno, ażeby pieszy żołnierz mógł ochoczą, a równinami poskoczną jazdę doścignąć; *facilitate camporum praevenientem. Nar. Tac.* 2, 797. Nazbyt poskocznego albo bujnego młokosa figle, ninacz się nie przygodzą, chyba uciekać, a przed guzem uskakować. *Rej. Zw.* 164. Poskoczne czytanie, powierzchowne xiąg przebieganie, potrawy skwapliwie pożywane a niezżute, w sytość nie idą. *Pilch. Sen. list. pr.* (urywkowe). POSKOCZYĆ, *f.* poskoczy *iter. dok.*, Poskakować *cont.*, Poskakiwać *frequ.*; *Boh.* poskocjti, poskakowati; *Sorab.* 1. poszkakuyu; *Rag.* poskoccitti, poskakivati; *Bosn.* poskakivati, poposkociti, skakochiatti; *Croat.* poszkakújem; *Ross.* поскокнуть, поскочить, поскакать, поскакивать, попрыгать, попрыгивать; nieco i niewysoko sobie skakać; hüpfen, aufſpringen, aufhüpfen. Piesku mały, Na dwu nóżkach poskakujesz. *Groch. W.* 360. Erato poskakując nogi kształtnie stawia. *Zbil. Dr. G* 1. Chciałbyś w taniec poskakować, Gdy drudzy w grób wskakują. *Bal. Sen.* 97. Gdzie który huf poskoczył, zawsze na téj stronie nieprzyjaciel ginął. *Warg. Cez.* 112. (*Croat.* poszkochnìcza *cantio saltaria*). — §. Mieszkańcy ziemi Szwabskiéj, przez kupiectwa i handel poskoczyli do państw znacznych. *Boter.* 112. wzbili się, ſich empor ſchwingen. — §. Poskoczyć do głowy po rozum, *ob.* Głowa. POSKOK, u, *m.*, poskoczenie, poskakiwanie; *Vind.* skok, skak, poskok, skozhitje, poskozhenje, skozhina, das Hinhüpfen, (cf. podskok). Szemrze poskok strumieni. *Hor.* 2, 246. *Kniaź.* Noga za nogą idź w twojéj drodze, Gdyć zakazano poskokiem. *Karp.* 2, 90. Niesktadnie w poskoku padnie, Związane mając nogi pętliskiem. *Zab.* 11, 265. *Zabł.* Jednemu się chce pokoju a czytania, drugiemu tańca, a rozmaitych poskoków. *Rej. Zw.* 12 *b.* Muzo! na złotym dzwonisz bardonie Sztucznéj poskokiem dłoni. *Hor.* 2, 215. *Kniaź.* — (*Boh. phras.* Gest na poskoku, na hotowě; gotowiuteńki, er iſt auf dem Sprunge). (*Vind.* poskok, preskok = robactwo skoczne; *Bosn. Rag. et Slav.* poskok = żmija; *Croat.* poszkók kacha, cf. padalec).

POSKOMLIĆ *cz. dok.*, przez chwilę skomlić, nach einander winſeln, wie ein Hund; *Eccl.* поскомлити, заскучать, взлаять, или провижжать.

POSKORUPIĆ *cz. niedok.*, skorupą powlec, mit einer Schale überziehen. Jaje warzone jak poskorupić. *Sienn.* 610. POSKORUPIĆ się, POSKORUPIEĆ *pass.*, skorupą zajść, mit einer Schale überzogen werden, eine Schale bekommen. Takim sposobem jaje warzone prędko się poskorupi. *Sienn.*

610. Tłucz, żeby przała, aż poskorupieje. *Ostror. Myśl.* 16.

POSKROBAĆ, *f.* poskrobie *cz. dok.*, Poskrobnąć *jednll.*, *Sorab.* 1. požkrabu; *Vind.* poskubiti, postrugati, obderskati, obstrugati, poderskati; *Ross.* поскресть, поскребу, поскоблить, поскабливать, соскоблить, соскабливать; wciąż oskrobać, nach einander hin beſchaben. Neptunie tylkoż trójzębem wód gładkich poskrobnij, aż marynarze biją ofiary. *Mon.* 71, 347. (pobij, poskrom', pohamuj). — §. Poskrobał się po głowie. *Ossol. Str.* 3. podrapał się, er hat ſich im Kopfe gekratzt. Ej poskrobie on się teraz. *Boh. Kom.* 1, 360. *POSKROBEK; *Ross.* поскребокъ, подскребокъ, поскребышь; *ob.* Oskrobiny.

POSKROMIĆ, *f.* poskromi *cz. dok.* skromniejszym uczynić, pohamować, wstrzymać, wściągać; hemmen, bändigen, mäßigen. Poskrom' namiętność, która cię uniża. *Teat.* 18, 132. Na sędziów trzeba ludzi poskromionych we wszystkich pasyach. *Gaz. Nar.* 2, 1. (umiarkowanych). Radbym ten liścik przeczytał; ale się poskromię. *Teat.* 35, 53. gwałt sobie uczynię nie czytając, przezwyciężę się, ich will mir Gewalt anthun. Poskromiony, pohamowany, gemäßigt. — *Aliter:* Poskromiony, do poskromienia, mogący być poskromionym; zu bändigen, zu mäßigen. Poskromienie *adverb., oppos.* nieposkromienie, nie do wstrzymania, unaufhaltſam, n. p. Odciąć te części, które całemu ciału stały się nieposkromienie szkodliwemi. *Mon.* 67, 456. — *§. [Poskromić, tłuszczem zaprawić potrawę postną; *ob.* Skrom, u, sadło zająca lub sarny. W przytoczonym zaś tu przykładzie z Sakowicza użyty jest ten wyraz w znaczeniu przenośnem, zamiast trefić. 2] Mięsa u żydów nie kupować; bo *poskromiwszy i poplugawiwszy, chrześcianom przedają. *Sak. Sob. B* 1. może: poskwierniwszy.

POSKRUDLIĆ, *f.* poskrudli *cz. dok.*, pobronować, powlec; hineggen, übereggen. Na odwrotach poskrudliwszy albo uwlekszy, sieją niektórzy. *Haur. Sk.* 9.

POSKRZEGOTAĆ *cz. dok.*, chwilę nakrzegotać się, nach einander krächzen. Ptakom, gdy dzieci pobiorą, u gniazdeczek swoich, poskrzegotawszy kęs, zasię sobie skaczą. *Rej. Zw.* 150 *b.*

POSKRZYPIEĆ *nijak. dok.*, przez chwilę skrzypieć, nach einander knarren; *Ross.* поскрипѣть, поскрипывать.

POSKUBNĄĆ *cz. jednll.*, Poskuść *dok.*, poskubuje *pr. contin.*, Poskubywać *częstl.*, nach einander bezupfen, berupfen; *Vind.* popipati, (poskubiti = poskrobać); *Ross.* поскоблить, поскабливать.

POSKWIERCZEĆ, *POSKWIRCZEĆ *cz. dok.*, chwilę skwierczeć, nach einander hin pipen, zwitſchern, wimmern. Ptakom, gdy dzieci pobiorą, u gniazdeczek swoich *poskwirczawszy, poskrzegotawszy kęs, zasię sobie skaczą. *Rej. Zw.* 150 *b.*

*POSKWIERNIĆ *cz. dok.*; *Boh.* poškrwnjti; *Slov.* poškwrnugi; *Vind.* poskurniti, pogerditi; *Ross.* сквернить, сквернавить; popaskudzić, pomazać, poplamić; beſudeln, verunreinigen. Żydzi, którzyby się od umarłego poskwiernili i onieczyścili.... *Sak. Okul.* 2. Nieposkwierniony, niepowalany *Slov.* nèposkwrneni.

POSŁABIĆ, *f.* posłabi *cz. dok.*, POSŁABIAĆ *niedok.*, (*oppos.* posilić), *Vind.* poſlabiti; (*Ross.* послабить laksować, purgować; przez szpary patrzeć); wciąż osłabić, nach einander ſchwächen. Zatrwożyli was, posłabiając dusze wasze. *Radz. Act.* 15, 24. POSŁABIEĆ *nijak. dok.*, POSŁABNĄĆ *jednll.*, słabym się stawać, nach gerade ſchwach werden. Porażeni mocą bożą, polękali się, posłabieli i poomdlewali. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 3, 24.

1. POSŁAĆ, *f.* pościele *cz. dok.*, Pościelać *niedok.*, posłanie robić; *Boh.* podstjrati; *Sorab.* 1. poszcželu, poſcżewu, poſlaju, poſliem, poſlam, poſwam, poſcelu, poſcelam; *Sorab.* 2. poszlasch; *Carn.* postilam, pogrinam; *Vind.* postlàt, postielat, postilat, postelem, gorpostlati, gorpostielati, nastielati, zetlati; *Bosn.* prostriti odar, (*ob.* Rozpostrzeć); *Croat.* podsztreti, podsztiram, podszterlszem; *Ross.* постлять, постилать, betten, das Lager machen, das Bette machen. Jak sobie pościelesz, tak się wyśpisz. *Rys. Ad.* 17. *Żegl. Ad.* 95. *Cn. Ad.* 293. *Comp. Med.* 703. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 91. *Teat.* 21, 33. (*Vind.* kaker ſi postelesch, taku bosh leshau; *Slov.* gako kdo si poštila, tak spi; cf. jaki dzień, taka noc; jak zasiejesz, tak będziesz żął). Kres ukaże, kto dobrą drogą bieg prowadzi, Kto sobie źle pościele z razu, sam się zdradzi. *Simon. Siel.* 94. — *§. Pacholę stół ma przychędożyć, obrus biały pościele, prawdę w pośrzodku położy. *Eraz. Ob. Z.* rozpostrze, nakryje, über etwas ausbreiten, ausſpreiten.

2. POSŁAĆ, *f.* pośle *cz. dok.*, Posyłać *niedok.*; *Boh.* poslati; *Sorab.* 1. poszlacž, poszcżewu; *Sorab.* 2. poszlasch; *Carn.* poslati, poshlem, poshilam; *Vind.* poſlati, poſhlem, poſhjelati, poſhilati, (napoſhilati = liwrować; poſhilar, poſhilavez, poſlauz = liwrant); *Croat.* poszlati, poshilyam, possilyam; *Dal.* salyem, poszlati; *Rag.* poslatti, poscigljem, possilati; *Bosn.* poslatti, posilati; *Slav.* poslati; *Ross.* послать, посылать, услать, усылать; wyprawić kogo po co, abo słać co komu; ſchicken, hin ſchicken. Nie może być poseł większy, niż ten, który go posłał. *Sekl. Joan.* 13. Albośmy to mało ludzi posłali na tamten świat? *Teat.* 11. *b*, 5. Muszę posłać po krawca. *Boh. Kom.* 2, 361. Posyłam kilku razem; *Eccl.* спосылаю, *Graec.* συνεκπέμπω. Co moment posyłać, raz wraz *Ross.* попырнуть, попыривать.

POŚLACHCIĆ, POSZLACHCIĆ, *f.* poszlachci *cz. dok.*, Poszlachciać *niedok.*, uszlachcić, veradeln. Jeśliże swego pięknie nie poślachcisz gniazda, Tedy pewnie zagaśniesz, by przy słońcu gwiazda. *Rej. Wiz.* 99 *b.* Którzy panowie dobremi cnotami poślachcone sługi chcą mieć, pierwéj się sami niechaj za też cnoty imą. *Kosz. Lor.* 70 *b.* Zakrywać a poślachciać będziesz każdy stan bliźniego swego. *Rej. Post. F f* 6.

POŚLAD, *POŚLADY, POŚLEDŹ *adverb. et loci*, Pośledzéj *comp.*; *Boh.* poslez, na poslez, naposled; *Slov.* naposledy, naposledi nakoniec; poslednost *terminatio*; *Sorab.* 1. poszlydne, nayposzledé; *Sorab.* 2. szlẽſi, naszlẽtku, na poszlẽtku nakoniec; (szlẽtk, naszlẽtk, naszlẽtku nazad); *Carn.* naposled, narposled *postremum*; *Vind.* ſliednu, naſliedne, k' ſliednem, h' poſlednimo, h' ſlenimo, na-

konzi; *Rag. et Bosn.* posli; *Slav.* posli *post*, *postea*, po; *Ross.* напослѣдокъ; *Eccl.* въ послѣдокъ, въ послѣднее или въ послѣдующее время, впослѣжди, послѣ, на послѣдокъ; (*Ross.* послѣдовательно następnie); §. a) *loci* za czym, w tyle czego, po czym; nach, hinter, im Rücken. Poślad idę = za kim idę. *Cn. Th.* Jehowa powrócił serca ich poślady. *Budn.* 1 *Reg.* 18, 37. Siedzi poślad, siedzi daléj, niżej. *Wład.* — §. b) *Temporis:* Poślad, poźniéj; ſpäter, nach. O zacności wprzód powiem, o bitności pośledź. *Farn.* 126. Toby dobrze pośledź po ś. Hieronymie być musiało. *Biel.* 10. *et* 396. Te nazwiska pośledzéj w używaniu były. *Krom.* 7. Gospodarzowi trzeba rano wstać, a pośledź się kłaść. *Petr. Ek.* 13. Pośledź ci wyszli, jednak tamtych uprzedzili. *Otw. Ow.* 111. *et* 443. Wszystkich nas grób czeka, Czy prędzéj, czy pośledzéj zegarek docieka. *Lib. Hor.* 44. *Kłok. Turk.* 70. Napośledź po wszystkich mężach umarła też i niewiasta. 1 *Leop. Math.* 22, 27. *Napośledyj. *Sekl. Luc.* 20. — §. c) Pośledź, ustępując, mniéj znacznie, lichszéj, ſchlechter. I druga strona darowała sędziego, nie pośledzéj nad piérwszego. *Petr. Ek.* 34. POŚLAD, u, *m.*, obsiewiny, der Ueberkehr, leichte ſchlechte Körner, Auswurf vom Getreide. Po wywiewaniu zboża, piérwsze od wiatru jest czoło, ostatnie od plew poślad dla drobiu. *Kluk. Rośl.* 3, 233. Pośłady zbóż, owe to podłe ziarna, pośrzotowane dają się wołom, wieprzom, całkowite sypią się drobiu. *ib.* 275. Jeśli na młocków oka mieć nie będziesz, więcéj będzie pośladu, aniżeli przedniego zboża. *Haur. Sk.* 20. *Haur. Ek.* 32. POŚLADEK, dku, *m.*; (*Boh.* posledek, poslez; *Ross.* послѣдокъ koniec, ostatek, послѣдки reszta, ostatki, послѣдіе, послѣдъ *la suite*); §. a) powszechnie, tył. *Cn. Th.*, das Hintere, der Rücken, der Hintertheil. Koń nachyla, uważa, upada na pośladek. *Cn. Th.* 433. Pośladek domu, okrętu. — §. b) Pośladek, zadek, zad, *podex. Perz. Cyr.* 1, 177. *Kirch. Anat.* 23. der Hintere, der Arſch. *Syr.* 30, *Sorab.* 1. poszledk, ricz. Pośladki wołów. *Budn.* 1 *Reg.* 7, 75. *W.* 3 *Reg.* 7, 25. Pośladek cielęcy; obie razem ćwiartki zadnie cielęce. *X. Kam.* Pośladek wypina ten zapamiętalec. *Zab.* 15, 178. Pijanice gębę swą, co i wstyd powiadać, w pośladek obracają. *W. Post. W.* 3, 254. Jeden radził choremu, aby dał sobie pośladek krysterować; ten na to: mnie głowa boli, a oni mi chcą pośladek léczyć. *Ezop.* 120. POŚLADKI, pośladkowe policzki, *nates. Perz. Cyr.* 1, 20. półdupki, die Arſchbacken. — *§. Oni miłują pośladki jagod winnych. 1 *Leop. Oze.* 3, 2. (beczki winne. 3 *Leop.*). — POŚLADKOWY, a, e; §. a) od pośladku. §. b) Pośladkowy, *ob.* Pośledni. POŚLADOWAĆ, POŚLAKOWAĆ, POSZLAKOWAĆ, *f.* pośladuje, pośłakuje *cz. dok.*; *Ross.* послѣдовать naśladować); śladem dójść, ausſpüren, entdecken. Po śniegu prędko zająca pośłakować można. *Zaw. Gosp.* Gdziekolwiek urzędnicy takich swowolników pośłakują, mają ich imać. *Vol. Leg.* 3, 14. Widział, że chociaż skłama, nikt go nie poszlakuje. *Pot. Arg.* 96. (nie wyśledzi, dójdzie, odkryje). Potrzeba te nowe grosze brać na wagę, aby się zaraz wydał, i łatwo poszlakowany był, któryby je pofałszował. *Star. Mon. A* 3. Żaden nie jest tak doskonały, aby w nim jakiéj poszlakować nie miano przywary. *Mon.* 70, 126. Niepośłakowany, nie do pośłakowania; unausſpürbar, unentdeckbar, *Sorab.* 1. nedoszledžite, *investigabilis. Cn. Syn.* 497. On o żaden dotąd występek niepośłakowany. *Nar. Tac.* 1, 279. Kościoł boży zyskał żarliwych obrońców i mężów nieposzlakowanych. *Kras. Pod.* 2, 155. (bez plamy, bez nagany, czystych). — *§. Gdziekolwiek jest sąd, tam musi być albo nagroda, albo karanie, *pośladujące sądowi. *Smotr. Ex.* 20. podlegające, następujące za jego wyrokiem.

POSŁAŃCZY, a, e, od posła, posłańca, Bothen =. POSŁANICA, y, *ż.*, *Cn. Th.*, POSŁANKA, i, *ż.*; *Ross.* посланница; *Vind.* poſlanka, nasnanuvanka; *Boh.* poslice, poselkině; poselka, poselkinia, die Abgeſandtinn. (*Slav.* poslanica, list; *Bosn.* poslaniça, pistula, list, kgniga; *Rag.* poslániza, lijst, kgniga = list). Przyjemna posłanka taka. *Przyb. Milt.* 81. Irys, bogów posłanka. *Dmoch. Il.* 2, 69. Irys, chybka bogów posłanka. *Tr. Tel.* 309. Posłanica Junony, tęcza. *Żebr. Ow.* 9. Posłanka niebios, krokom ich przodkuje Sława. *Dmoch. Il.* 32. 1. POSŁANIE, posyłanie, *ob.* Posłać, Posyłać. (*Vind.* poſlanje, poſhilanje liwerunek). — (2. POSŁANIE; §. a) *ob.* Posłać, pościele. — §. b) Posłanie, pościel; *Boh.* stlanj, steliwa, (mrt posłanie z liścia w lesie, cf. mierzwa); *Sorab.* 1. poſlani, poszwani, ſlani, ſwani, podszwano, naszwatžo; *Carn.* nastila; *Vind.* stela, nastelje, nastel, (houje, mrina = posłanie dla bydła); *Croat.* posztil, posztilek, podsztil, nasztily, strája; *Ross.* постиланіе, постилка, постилочка, подстилка; łoże posłane, das Gebette, die Streu. Słoma się bierze na posłanie tak ludziom jak bydlętom. *Kluk. Rośl.* 3, 133). — POSŁANIEC, ńca, *m.*, POSŁANNIK, a, *m.*, POSŁANEK, nka, *m.*, kursor, *ob.* Umyślny; (*Boh.* poslanec = woźny); *Boh.* posylák; *Sorab.* 1. poszol, poszelstnik, *f.* poszelstniczža; *Sorab.* 2. bot; *Vind.* poſlan, poſlazh, poſlanik, pot, zeitinger, (poſel, ſlushabnik); *Carn.* pôt, listar; *Croat.* sell, (poszlenik *famulus*, poszlen *negotiosus*, poszlek *negotiolum*; *Rag.* poslaanik, poslanik, (poslenik = osieł); *Ross.* посланецъ, посольникъ, посланной, посыльщикъ, разсыльщикъ (cf. przesłaniec), позовникъ, нарочный, вѣстовщикъ, вѣстникъ, *f.* вѣстница, ходокъ; *Eccl.* посѣльникъ, посланный; którego za jakim interesem, lub z jakim uwiadomieniem posyłają; ein abgeſchickter Bothe, ein Expreſſer. Posłaniec jeszcze nie powrócił z odpisem. *Ld.* Prześladują posłanniki do ciebie boskie. *Smotr. Ex.* 47. Wysłano posłanniki do króla Tatarskiego. *Birk. Dom.* 36. Posłanników Szwedzkich zdradliwych z miasta wypędzono. *Tward. Wł.* 189. Prośby zanoszę najżywsze do tronu, wiem nie odrzucisz próśb' twego posłanka (Merkurego). *Zab.* 14, 168. POSŁANY, *ob.* Posłać.

POŚLAPAĆ, POSZLAPAĆ, *f.* poślapie *cz. dok.*; *Boh.* pošlapati; *Slov.* pošlapávám; podeptać, potratować (o koniach), nieder treten, mit den Füßen zertreten (von den Pferden). Zrzuciły królowa z okna, a końskie kopyta poślapały ją. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 9, 33. Precz ty mierziony ośle, zawadzasz koniowi; odstąp', albo cię poślapi nogami. *Ezop.* 14.

POŚLEDNI, ia, ie, POŚLEDNIE *adverb.*; *Boh.* poslednj; *Slov.* posledni ostatni; *Sorab.* 1. poszleni, poszlédni, poszlédnischi; *Sorab.* 2. szlédni, szélni; *Carn.* poslędn; *Vind.* pofledni, fleni, sadni *ultimus*, pofliedni den, fodnji den = sądny dzień, sąd ostateczny; *Croat.* poszlédnyi; *Bosn.* poslidgni *posterus*; *Rag.* posledgni, pòzni; *Slav.* poslidnij; *Ross.* послѣдный; nieprzedni, miejscem, czasem, godnością ustępujący. nachſtehend; §. a) *loci:* Tylny, zatylny, zadni, hinter. Poślednie koła, die Hinterräder. *Bies. C* 4. Nie wierz fortunie, co siedzisz wysoko, Miéj na poślednie koła pilne oko. *J. Kchan. Dz.* 234. *Petr. Ek.* 97. *Lek. A* 3 *b.* — §. b) *Tempor.* Poźny, *compar.* poźniejszy, ſpät, ſpäter. Na ostatku przyszły też i one poślednijsze panny. 3 *Leop. Math.* 25, 11. (on ostatek panien. 1 *Leop.*). Kato poślednijszy, *junior. Warg. Wal.* 113. Afrykan poślednijszy. *Warg. Wal.* 148. Zgadzają się na to starodawni i poślednijsi lekarze. *Syr.* 450. Pozwany aktora poślednie cytuje. *Paszk. Dz.* 114. (potym). Wygładzę poślednie domu jego. *W.* 3 *Reg.* 16, 3. (potomki. *Bibl. Gd.*). — §. c) *Pretii:* Naczynili sobie kapłanów z najpośledniejszych ludzi. 3 *Leop.* 4 *Reg.* 17, 32. (z nawzgardzeńszych ludzi. 1 *Leop.*). Poślednie wino, pośledni chléb, pośledniejszego gatunku, von ſchlechter Art, ſchlecht. Przy dworach mieszają żyto z stokłosą, a tak to zboże mianują poślednim abo chlebnym zbożem. *Haur. Sk.* 36, (cf. poślad, *subst.*, obsiewiny). POŚLEDNIK, *ob.* Półszlednik. *W POŚLEDNICY co kłaść, *postponere*, nachſtellen. W poślednicy pożytek kładę, przekładając uczciwe. *Budn. Cyc.* 36. POŚLEDŹ, POŚLEDZEJ, *ob.* Poślad. POŚLEDZIĆ *intr. dok.*, pośledź iść, upośledzać, opóźniać; nachkommen, hinter her angeſtochen kommen. Lepiéj poprzedzić, niż pośledzić. *Cn. Ad.* 441. (lepiéj przed czasem, jak po czasie; cf. jak klamka zapadnie, cf. łyżka po obiedzie).

POŚLEPIĆ, *f* poślepi *cz. dok.*, ślepym uczynić, nach einander blenden, blind machen. Każdemu z nich oko prawe wyjmować kazał i poślepione do robot odsyłał. *Sk. Dz.* 170. POŚLEPNĄĆ, *f.* poślepnie *neutr. jednti.*, poślnąć, blind werden. Bodajeście wszystkie pogłuchły, poślepły. *Teat.* 55. *b*, 39.

POŚLINIĆ *cz. dok.*, śliną powilżyć, mit Speichel befeuchten; *Ross.* измуслить, суслить.

POŚLISKO, *ob.* Puślisko. POŚLIZNĄĆ się *recipr. jednti.*, Poślizać się *niedok.*, wyślizнąć, potknąć się, ausgleiten; *Boh.* smeknaut se, (cf. zemknąć); *Carn.* dersnem, dersniti, poderzhim, oppotáknem se, popolsniti, spodlejtat se; *Vind.* popuskniti, pousiti, popousniti, opadati, sderkniti, sderkuvati; *Slav.* ispratiti; *Croat.* zklizavamsze, poskalyújemsze, popuzújem; *Ross* поскользнуться; *Eccl.* поползаюся. Noga mi się poślizнęła, i upadłem. *Teat.* 15, 37. Poślizgający się *Vind.* sderknovez, sderkuvauz, pousovez, opadavez. — *Fig. tr.* Powinąć się, potknąć się, szwankować, omylić się; ausrutſchen, wanken, verſtoßen, ſtraucheln. Nie jestem tak trwały, By się poślizнąć kroki me nie miały. *Chrośc. Job.* 36. Kto się raz z góry pośliznie, z kamienia na kamień leci. *Sk. Żyw.* 108. Sama się na swym ledzie złość pośliznie. *Pot. Syl.* 201. Ledwiem się nie poślizнął do grzechu, tym się obrażając, iż złych bóg nie karze. *Sk. Kaz.* 3. Bóg miłuje sprawiedliwe, gdy się też jako inni poślizają. *Sk. Kaz.* 479. Żeby się w niebezpieczeństwo jakie z strony sumnienia nie poślizнął. *Birk. Dom.* 91. Niebacznie pośliznąwszy się w słowie, sekret wydał. *Hul. Ow.* 135. Tam się w téj bitwie królewska trochę poślizнęła fortuna. *Suszyc. Pieśn.* 3. *K.* (nachyliła, upadła, nadwerężyła). Niepośliziy, który się nie poślizнął, n. p. Skoro niepośliziéj wiary Przybierzesz dziewkę jaką do swéj pary.... *Chrośc. Ow.* 390.

POŚLNĄĆ, *f.* poślnie *neutr. jednti.*, poślepnąć, nach einander erblinden, blind werden. Ryby w wodzie poślną. *Cresc.* 647.

POSŁODNY, a, e, słodkawy, ſüßlich. Trawa manniana smaku posłodnego. *Syr.* 1313. *et* 1012. Jedno piwo gorzkie, drugie słodkie, drugie posłodne. *Syr.* 985. POSŁODZIĆ, *f.* posłodzi *cz. dok.*, Posładzać *niedok.*; *Vind.* pofladiti, pofladkuvati, safladzhiti, zafladkuvati; *Ross.* посластить; osłodzić, ſüß machen.

*POSŁONECZNY, a, e, — ie *adverb.*; *Eccl.* посолонь, такимъ образомъ какъ солнце ходитъ отъ востока на западъ; po słońcu idący, jak słońce, od wschodu na zachód, mit der Sonne gehend.

POSŁOWA, éj, *ż.*: *Boh.* poslowa; żona posła, die Geſandtinn, Gemahlinn eines Geſandten. POSŁOWAĆ, -ał, -uje, *iter. niedok.*; *Ross.* посолствовать; posłem być, Geſandter, Reichstagsgeſandter, Landbothe ſeyn; (*Rag.* poslovatti *laborare*; *Bosn.* poslovati, djellovati, truditi; *Croat.* poszluvati, poszlujem *laboro*, *opus facio*; *Slav.* poslovanje = działanie, sprawowanie). Na sejmie posłując. *Nies.* 1, 13. Posłował na sejmie. *ib.* 36. Posłował od króla Stefana do Jana króla Szwedzkiego. *ib.* 17. POSŁOWSZCZYZNA, *ob.* Poselszczyzna. POSŁOWY, a, e, od posła, *ob.* Poselski; *Ross.* пословъ.

POŚLUBIĆ, *f.* puślubi *cz. dok*, poślubuje *pr.*, Poślubiać, Poślubiwać *frequ.*, (*Krom.* 713), ślubować co komu, n. p. bogu, gelobеn, angelobеn. Według obietnicy słowem jego poślubionéj, wysłuchani bywamy. *Kat. Gd.* 48. Czystość bogu poślubił. *Tr.* Wiarę swoję poślubują i poprzysięgają. *Rej. Ap.* 80. On sługa, który siedzi sobie na stronie, nie wdawając się w żadne posłuszeństwo, nie wdawając się w żadne poślubienie, jedno tak wolnie patrzy obchodu swojego.... *Rej. Post. N* 2. nie wchodzi w obowiązki służby, er läßt ſich in keine Dienſtpflichten ein, nimmt keine Verbindlichkeiten über ſich. — §. Poślubić komu córkę, zrękować; verloben, zur Frau verſprechen. Poślubioną pannę każdy chce mieć za żonę. *Rys. Ad.* 58. POŚLUBINY *plur.*, akt poślubienia, zrękowania komu któréj za żonę, zrękowiny; das Verlöbniß, Eheverlöbniß. Ślub wiarołomnym czyni się sposobem, A dzień poślubin jest miłości grobem. *Zab.* 14, 375.

POSŁUCH, u, *m.*, §. a) posłuchanie, słuch, słuchanie, ucho; (*Boh.* posluch; *Carn.* poshlush; *Vind.* pofluh, pofluſh, ſhliſhanje *auditus*; (*Bosn.* poslúh; *Carn.* poszlúh *obedientia*, posłuszeństwo; *Eccl.* послоухъ świadek, rękojmia; *Ross.* послушество świadectwo); das Anhören,

das Gehör, aufmerkſames Ohr. Boski nauczycielu, baczniem twemu słowu każdemu posłuch dawał. *Przyb. Milt.* 160. Propozycya ta na posłuch luba, i coś w sobie ma okazałego. *Petr. Pol.* 116. uszy łechce, kitzelt die Ohren, iſt ſchön anzuhören. — W posłuch iść, baczne ucho znaleźć, Gehör finden. Do podania rzeczy ludziom, trzeba człowieka wziętego, iżby to, co powie, szło w posłuch. *Gorn. Dw.* 5. Każdy się wezdrgnął, tylko Rombaldowi Poszło to w posłuch, który na te błędy przystał. *P. Kchan. Jer.* 271. — §. b) Posłuch, pogłoska, wieść; das Gerücht, die Rede, die Sage, die Nachricht. Pewne posłuchy są, iż Amurat wielkie wojsko jako najpilniéj zbiera. *Baz. Sk.* 70. Spodziewał się samym posłuchem najeżdżania swego sprzymierzeńcom serca dodać, *sola fama. Krom.* 742. Posłuchy słysząc i takie i owakie. *Biel.* 418. Patrzyła na to Ryga, szło to w posłuch do cudzych narodów. *Birk. Chodk.* 3. — §. c) Posłuch, *ob.* Podsłuch. POSŁUCHAĆ, -ał, -a, *iter. cont. Boh.* poslechnauti, polauchati; *Slov.* posłuchám; *Carn.* poshlusham; *Vind.* poflufhati; *Sorab.* 1. poszluchacz, poszlucham; *Bosn.* posluscjati, posluhivati, pochjutiti; *Croat.* poszlushati, poszluhnuti, poszlússam, poszluhnulszem, (2. *obsequor*); *Ross.* послушать; (*Eccl.* **послоушьствовати** świadczyć); chwilę niejaką słuchać, ucho dawać, uszu nadstawiać, anhören. Bajki wam niosę, posłuchajcie dzieci. *Kras. Baj.* Za pozwoleniem pańskim, momencik posłuchania. *Zabł. Dz.* 83. Mniemają, że już dosyć powinności swéj uczynili, iż mszyczki posłuchali, nie dbając na to, iż brat obrażony płacze. *Zarn. Post.* 2, 338 *b.* — §. Pszczoły króla sobie obierają, którego miłują, i posłuchają 'gi. *Spicz.* 153. posłusznym mu są, słuchają go, ſie gehorchen ihm. POSŁUCHACZ, a, *m.*, który posłucha, chwilę czego słucha, der etwas anhört; *Slov.* posluchač; *Vind.* poflufhauz; *Eccl.* **послоушатель**, =(2. posłuszny).

POSŁUGA, i, *ż.*, posługowanie, *Vind.* strieſhba, postrieſhenje, postrieſhba, (cf. postrzedz); der Dienſt, die Dienſtverrichtung, Aufwartung, Bedienung; (*Ross.* подслуга = pochlebstwo). Chłopiec od posługi, Aufwarteburſche. *Tr.* Dzień posługi u króla dziś na mię przypada. *Tr.* Aufwartetag, Dienſttag. Umarł na posługach Rzpltej, in Dienſten das Staats. Ciała posługi używamy. *Pilch. Sen. list.* 99. pomocy; nim się posługujemy. — §. Posługa dobra, zła, posługują komu dobrze, źle, gute oder ſchlechte Bedienung. — §. *Personif.* Z Pańskich chęci wzór biorąc, rozmaicie domowa się kręci posługa. *Ustrz. Troi.* 140. służący, domownicy, czeladź; Aufwärter, Bedienten, Bedienung, Dienſtboten, Geſinde. — §. Posługa komu świadczona, przysługa; Dienſt, Gefallen, Gefälligkeit. Kto was zabije, będzie mniemał, iż posługę wdzięczną czyni bogu. *W. Post. Mn.* 243. Ta jest posługa familii Gersońskiéj. 3 *Leop. Num.* 4, 28. (uczynność. 1 *Leop.*). Dziś mu już ostateczne posługi czyniemy, Dziś to szlachetne ciało do grobu kładziemy. *Groch. W. A* 2. den letzten Dienſt erweiſen, die letzte Ehre anthun, zu Grabe beſtatten. — *Prov.* Jaka posługa i robota, taka też bywa i płata. *Pilch. Sall.* 179. POSŁUGACZ, POSŁUŻNIK, a, *m.*; *Vind.* postrieſhnik, strieſhaunik; *Carn.* streshnek; *Ross.* послушникъ; posługujący komu, od posług będący, der Aufwärter. Małżonek już za posłużnika. *Brat. G b.* Napadłszy go swywolne kupy, do dalszych swoich występków go przybierają, i jego pierwszym do złego wyznaczają posługaczem. *Mon.* 73, 791. Posługacz mularski, *ob.* Pomocnik, der Handlanger. POSŁUGACZKA, i, *ż.*, POSŁUŻNICA, y, *ż.*; *Ross.* послушница; die Aufwärterinn. Z koszałką zboża Idzie do drobiu folwarczna posługaczka hoża. *Tom. Rol.* 100. I posłużnicę Za łeb wywłóczył pod czas na ulicę. *Jabł. Ez.* 211. POSŁUGUJE, *ob.* Posłużyć.

POSŁUSZEN, *ob.* Posłuszny. POSŁUSZEŃSKI, a, ie, n. p. U pana patrz przełożeńskiéj, u sługi posłuszeńskiéj dobroci. *Petr. Pol.* 62. do posług, do posługowania, Dienſt-. POSŁUSZEŃSTWO, a, *n.*, POSŁUSZNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* poslušenstwj, poslušnost; *Slov.* posłušnost; *Sorab.* 1. poszuschnoſcz, poszwużenstwo; *Carn.* pokorshèna (*ob.* Pokora, pokorność), vuglivost; *Vind.* pokorſhina, pokornost; *Bosn.* poslúh, (*ob.* Posłuch); *Rag.* poslúh, posluscjanje, priklon, priklonstvo, priklonitos, (cf. skłonność); *Croat.* poszlúh, pokornoszt; *Ross.* послушность, послушливость, послушание, неослушание, (ослушание, ослушество, ослушательство, слушание, неповиновение nieposłuszeństwo), повиновеніе, повинность (cf. powinność), покорливость, покорствованіе, (cf. pokorność); — §. a) słuchanie kogo, pełnienie jego woli, rozkazu, der Gehorſam. Posłuszeństwo to, co rozkażą, czyni, nie za swym smakiem i upodobaniem idąc. *Sk. Żyw.* 2, 367. Każdy powinien posłuszeństwo cnocie, poczciwości i przystojeństwu. *Gorn. Dw.* 324. Król posła do papieża z posłuszeństwem wyprawił. *Sk. Żyw.* 2, 387. z poddawaniem się. — §. Jam nie jest posłuszeństwa Rzymskiego, alem jest posłuszeństwa Greckiego. *Birk. Exorb. C* 4. (*ritus*, obrządku). Ludzie zachodniego posłuszeństwa, religii Rzymskiéj. *Sow.* 73. — §. b*) *Meton.* Posłuszeństwo, więzienie, ciemnica. *Sax. Rej.* (w miastach dla mieszczan), der bürgerliche Gehorſam, das Kämmerchen, der Bürgerarreſt. POSŁUSZNIK, a, *m.*; *Ross.* послушникъ *f.* послушница; *Eccl.* **послоушатель**; który słucha, posłusznym jest, ein Gehorſamer; *oppos.* nieposłusznik, *Rag.* neposluscnik; *Ross.* непослушникъ, прослушатель, прослушникъ. Kara dla zbrodnia i nieposłusznika, nie dawać mu sposobności więcéj wykraczać. *Mon.* 74, 51. Nieposłusznicy kościoła ś., nazwani są złymi syny. *Biał. Post.* 248. Bóg nad nędzą człowieczą, nad nędzą nieprzyjaciela i nieposłusznika swego zlutował się. *Hrbst. Odp. L.* — §. W klasztorach Greck. posłusznik; *Ross.* послушникъ, *f.* послушница; z pokory lub dla pokuty drugim usługujący, in den Griech. Klöſtern: ein Aufwärter, aus Demuth, oder der Buße wegen. W którym monastyrku nie będzie braci 8 z posłusznikami, będzie pod naczałem 'inszego większego monastyrku. *Sak. Sob. B* 3 *b.* Ja jako posłusznik w nawiedzenie jego posłany byłem. *Weryf. pr.* 13. POSŁUSZNY, 'POSŁUSZEN, a, e, POSŁUSZNIK *adverb.*; *Boh.* poslušen, poslušny; *Slov.* poslušní, poslušný; *Carn.* pokorn (*ob.* Pokorny), vugliv; *Vind.* pokorn, voln (*ob.*

Powolny), bogajozhen; *Sorab.* 1. poszuschné; *Croat.* poszlûssen, pokoren; *Rag.* poslûseni; *Bosn.* posluscjan; *Slav.* pokoran; *Ross.* послушный, послушливый, послушательный, благопослушный, непослушный, покорливый; *Eccl.* покорный; słuchający i pełniący rozkazy, zlecenia, rady, powolny; gehorſam. Prawdziwie posłuszny, nie ma swego chcenia, nie ma swego niechcenia. *Sk. Żyw.* 2, 367. Pomimo twojéj woli, musisz być posłuszną. *Teat.* 35. *b*, 115. Posłusznym być trzeba, inaczéj nic dobrego na wojnie nie sprawisz. *Star. Ryc.* 38, (cf. karny, karność). Dzieci, kiedy nad sobą grozy nie widzą, mało z tego co dobrego i posłusznego bywa. *Falib. A* 2. Posłusznym być komu, słuchać go, *Croat.* poszlussati, poszlûszam, pokorenszem; *Ross.* слушаться, покорствовать; *Eccl.* покоряюся, einem gehorchen. Nie być posłusznym, nieposłusznym być, nie słuchać; ungehorſam ſeyn, nicht gehorchen, *Rag.* neposluscjati, nesliscjati; *Ross.* ослушаться; *Eccl.* прѣслоушити, преслушаться. Posłusznym uczynić, *Ross.* корить, корю, (*ob.* Korzyć); *Eccl.* покаряю, (cf. pokarać). Ktoż jest posłuszen słowom moim? *W. Post. W.* 203. Chrystus posłuszen na krzyżu bogu ojcu swemu. *Rej. Post. R* 4. *Nec audiendi quidam*, nie trzeba słuchać niektórych, nie iść za radą ich, nie być posłusznym temu, co mówią. *Cn. Th.* — *Obsol.* Posłuszny czego *cum Genit.*, n. p. Króla swego posłusznym będąc. *Orzech. Qu.* 193. Ciebie wszyscy jesteśmy posłuszni. *W. Post. W.* 3, 203. (ciebie słuchamy). Wina ma być brana z tych, którzy nie są posłuszni mandatów. *Herb. Stat.* 176. Nie był posłuszny pańskiego rozkazania. *Gorn. Dw.* 109. *Baz. Hst.* 18.

POSŁUŻYĆ, *f.* posłuży *cz. dok.*, posługuje *pr.*, Posługiwać *frequ.*; *Boh.* poslaužiti, posluhowati; *Sorab.* 1. poszwužuyu, poszwužam; *Rag.* poslûxiti; *Bosn.* poslusgiti; *Vind.* poflushiti, postrezhi, obstrezhi (cf. postrzedz), strezhi, striefhem, (*ob.* Strzedz); *Carn.* strężhi, strężhem; *Croat.* poszlusujem, dvoriti; *Ross.* послужить, сослужить, (подслужиться pochlebiać; *Eccl.* подслуживаю *subservio*, *subministro*); posługować, czas niejaki usługiwać komu; einem eine Zeit dienen, einen bedienen. Dobrze mi ten chłopiec posługował. *Tr.* er hat mich gut bedient. Posługować do stołu. *ib.* aufwarten bey der Tafel, służyć do stołu. — *ꝛ. Tuśmy herby dzielności naszych, i rzeczy od nas dobrze posłużonych, wystawione mieć chcieli. *Janusz. Oksz. N b.* (dobrze sprawionych, piastowanych, dowiedzionych, dokazanych). — §. Posłużyć komu, przysłużyć mu się, ihm einen Dienſt erweiſen. Nie chciał gubić nieprzyjaciela sposobem nieprzystojnym, i lekarza, co gotów był dobrze posłużyć, nie wydawać. *Warg. Wal.* 206. Skutek nadziei jego nie posłużył, *non responderat. Krom.* 713. nicht begünſtigt. Zdrowie mu posłużyło. *Ld.* wciąż czas niejaki służyło, war ihm günſtig. — §. Posługować się kim = używać jego posługi, ſich jemandes Dienſte bedienen. Posługuję się małym chłopczykiem, zur Bedienung haben. Królowie często i złych ludzi cierpieć muszą, i hultajem muszą się posłużyć potrzebnym. *Jabł. Tel.* 70.

POSŁYSZEĆ, *f.* posłyszy *cz. dok.*, wciąż usłyszeć, nadz einander hören; *Rag. et Bosn.* posluscjati; *Ross.* послышать. Jego krzyki aż na kończynach morskich posłyszane były. *Przyb. Luz.* 178. (*Ross.* послышаться zdawać się, widzieć się).

*POSMAK, u, *m.*, posmakowanie, smakowanie, das Schmecken, Koſten. Pszczoła nazbierawszy miodu ku żywności sobie, drugiemu go też do posmaku użycza. *Papr. Ryc.* — §. Dla nikczemnego w uporze swym posmaku, zguby nie chronią się. *Falib.* 264. smaku, gustu; Behagen, Wohlgefallen an etwas. POSMAKOWAĆ, *ob.* Smakować.

POSMAROWAĆ, *f.* posmaruje *cz. dok.*, pomazać smarując, beſchmieren; *Ross.* помаслить, помасливать, посалить, посаливать. — *Fig.* Trzeba mu ręce posmarować. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 52. (nie pracuje, nie zrobi, bez wziętéj wprzód zapłaty). Kto posmaruje, ten pojedzie. *Teat.* 32. *b*, 108.

POSMAŻYĆ *cz. dok.*, wciąż czas niejaki smażyć, nadz einander pregeln, backen, ſchmoren; *Bosn.* pofrigati, poprigati; *Ross.* попряжить.

POSMELCOWAĆ, *f.* posmelcuje *cz. dok.*, poprzetapiać, nadz einander umſchmelzen. Monetę starą, dobrą, posmelcowali. *Gost. Gor.* 3. — §. Śmelcem, farbą czarną metal powlec. *X. Kam.* ſchwarz anlaufen laſſen.

POŚMIANIE, ia, *n.*, POŚMIECH, u, *m.*, POŚMIECHOWISKO, a, *n.*, pośmiewisko, naśmiewisko, urąganie; *Boh.* posměch, posmjšek, ausměšky; *Slov.* posměch; *Vind.* poſmich, pokiek, oſmehuvanje, poſmehuvanje, saſmehuvanje, pozhiekanje; *Croat.* poszmehavànye; *Rag.* posmjéh; *Ross.* посмѣяние, посмѣхъ, насмѣшка, насмѣшничание, насмѣшничество, насмѣшливость; *Eccl.* посмѣшество, посмѣяниѥ, подъсмѣхъ, насмѣшка, ругательство, поношениѥ, издѣвка, поглумление, das Auslachen, Verlachen, Verſpotten, das Gelächter. Na jego większe pośmianie, Wdział nań z pawłoki odzienie. *Pieśn. Kat.* 60. Nie daj się na pośmiech. *Cn. Ad.* 570. *Gorn. Dw.* 400. *Paszk. Dz.* 126. Bóg krwi téj niewinnej na pośmiech nie podał. *Groch. W.* 262. Pośmiechowisko w Europie z narodu Polskiego zrobiono. *Przestr.* 157.

POŚMIAT, u, *m.*, śmieci, wyrzuty; Auswurf, Miſt, Kehrig. Stracił bogactwa, i jest u ludzi pośmiatem. *Hor. Sat.* 117, (cf. pomiotło). POŚMIECIC się *recipr. dok.*, POŚMIEDZIEĆ, POŚNIEDZIEĆ *neutr.*, śmiadym czyli śniadym się stać, zbrudnieć, spleśnieć, pordzewieć; ſchmutzig anlaufen, von Roſt anlaufen. Mosiądzowe naczynia fuzem tym posmarować, to zawsze będą czyste, nie pośniedzieją, nie poczernieją. *Haur. Sk.* 353. Zbroja pośmiedziała, zaplugawiła się rdzą; *arma squallent. Macz.* Przy téj wodzie srebrne i miedziane naczynia wszystkie prędko pośniedzieją. *Syxt. Szkł.* 210. Kiedyby tak we śrzodku jako z wierzchu świecił, Ale albo zgnił całe, abo się pośmiecił. *Pot. Pocz.* 359. O jakoż pośmiedziałe jest złoto, a odmieniona jest bryła złota szczérego. *Radz. Lam.* 4, 1. *Wujek. ib. Budn. ib.* Pośmiedziały, *squalidus. Cn. Th.* Pośmiecenie *Ross.* copenie. POŚMIEDZIAŁOŚĆ, POŚNIEDZIAŁOŚĆ, ści, *ź.*, śniadawość, rdzawość; angelaufne roſtige Farbe, Schmutz.

POŚMIENNY. *Tr. ob.* Pośmiewny.

POŚMIERTNY, a, e, po śmierci się znajdujący, będący etc.; nach dem Tode ſich ereignend, zutragend ꝛc.; *Croat.* poszmërtni; *Rag.* posmártní; (posmartcjak, posmartník, posmarce; *Bosn.* posmrricje, djete roghjeno po smrritti occevoj *proles posthuma*, pogrobek, pogrobowiec). Ku czci nieboszczykom ofiary pośmiertne czyniono. *Otw. Ow.* 525. Pośmiertne mu zostawiła dary. *ib.* 524. Orland, przekładania Piotra *Kochanowskiego*, dzieło pośmiertne, *opus posthumum*, pogrobowcowe. — POŚMIERTNOŚĆ, ści, *ż.*, stan po śmierci, der Zuſtand nach dem Tode. *Tr.*

POŚMIERZYĆ *cz. dok.*, ciągle przez chwilę uśmierzyć, nach einander hin beſänftigen; *Sorab.* 1. pozměram; *Bosn.* pomiriti, smiriti. POŚMIERZYCIEL, a, *m.*; *Bosn.* pomiritegl; *Rag.* pomiritegl, umiritegl, smiritegl, mirotvoraz; *Vind.* potolashnik, spraulavez, sperjasnovez, vtolashnik, der Beſänftiger. *W rodz. żeńsk.* Pośmierzycielka; *Bosn.* pomiritegliça; *Rag.* pomiritegliza, umiritegliza, smiritegliza; *Vind.* potolashniza.

POŚMIESZNY, *ob.* Pośmiewny. POŚMIEWAĆ się, -ał, -a *intr. dok.*, a*) uśmiechać się, śmiać się społem, śmiechem poświadczać. *Cn. Th.*, lächeln, zulächeln; *Vind.* poſmejatiſe, na ſmieh ſe dershati, poſmehovat; *Bosn.* posmiatise; *Sorab.* 1. poſmeju, poſmejem; *Rag.* posmjehivatise, posmjehnútise. — b) Pośmiewać kogo, pośmiewać się z kogo; *Boh.* posmjwati se; *Carn.* posmehujem se; *Vind.* poſmiehati, poſmehuvati, poſmihavat, saſmehuvati, poſmehuvatiſe; *Bosn.* posmihovatise; *Rag.* posmiattise, posmjehivatise; *Croat.* oszmehavati, poszmehávamsze; *Ross.* посмѣяться, посмѣиваться, подсмѣять, подсмѣивать; *Eccl.* посмѣхствовати, осмѣивать, насмѣхаться, издѣваюся; naśmiewać się, z śmiechem urągać się, auslachen, verſpotten. Tym sposobem dysymulować, jest jakoby pana boga najgrawać, ktory nie może być pośmiewan. *Weresz. Reg.* 21. Przybrawszy w purpurę Pana, pośmiewają. *Pieśn. Kat.* 75. Pośmiewając się przed nim kłaniają. *Kanc. Gd.* 92. Kłaniając się przed nim najgrawali go. *Sekl. Math.* 27. *not.* «pośmiewali się z niego». Wszyscy się z niego pośmiewają, i za błazna go mają. *W. Post. Mn.* 564. Stał dom wysoki na górze, I grozę niebios pośmiewał. *Kniaź. Poez.* 1, 210. Mało dziś światości znają, Jeszcze się z nich pośmiewają. *Rej. Zw.* 235. Słowy ją witała gniewliwemi i pośmiewającemi. *Wys. Kat.* 162. POŚMIEWACZ, a, *m.*, POŚMIEWCA, y, *m.*; *Boh.* posměwač, posměwaček; *Slov.* posměwač; *Vind.* poſmejazh, naſmiehavez, oſmehuvauz, poſmehuvauz, poſmiehar; *Ross.* насмѣшникъ, *f.* насмѣшница; *Eccl.* посмѣятель, подсмѣятель, насмѣшникъ, насмѣятель; szyderz, naśmiewacz, najgrawacz; der Spötter, Verlacher. Pośmiewca każdy jest brzydkość pańska, z prostemi ludźmi rozmowa jego. 1 *Leop. Prov.* 3, 32. Długoż się będą pośmiewce kochać w swych śmiechowiskach? *Radz. Prov.* 1, 22. *Budn. Apopht.* 45. Łotr jeden, już na krzyżu wisząc, był pośmiewcą Chrystusowym. *Biał. Post.* 277. Jawne bluźnierce syna bożego, i pośmiewce ewanielii jego. *Baz. Hst. pr.* 6. Błogosławiony, kto na stolicy pośmiewców nie siedział. 1 *Leop. Ps.* 1, 1. (na stolcu zaraźliwym. 3 *Leop.*). POŚMIEWISKO, a, *n.*, pośmiech, pośmianie; *Ross.* посмѣшище, das Gelächter, Geſpötte. Będzie pamiątka jego w pośmiewisku. *Psalmod.* 34. Bałwany Sarmatyzmu przez dwieście lat naród nasz czyniły pośmiewiskiem uczeńszych. *Mon.* 65, 255. Masz teraz czas, abyś się pomścił onych pośmiewisk Amuratowych, które on sobie stroi. *Baz. Sk.* 95. POŚMIEWNY, *POŚMIESZNY, a, e; *Boh.* posměšný, posměvačny; *Ross.* посмѣятельный, осмѣятельный, насмѣшническій, насмѣшливый; szydny, urągający; verhöhnend, verlachend. W pośmiewnym szarłacie Skazuje Piłat Pana ludowi: oto macie Człowieka! *Kchow. Roż.* 39. Pośmieszne albo uszczypliwe rzeczy o królu mówili. *Eraz. Jęz. L* 4 *b.* Że u Midasa osłowe uszy, pośmieszne przysłowie. *ib. D* 7 *b.*

POSMOLIĆ *cz. dok.*, właściwie smołą powlec, bepichen, betheeren; *Boh.* posmoliti, usmoliti; *Vind.* poſmoliti, saſmoliti, oſmoliti, ſmoliti; *Bosn.* popakliti, opakliti; *Ross.* посмолить, перегрязнить. — ℨ. Pobrudzić, poplugawić; beſchmieren, unſauber machen. Jedwabne pończochy błotem posmolone. *Mon.* 71, 831. powalane, pobryzgane.

POSMRODZIĆ *cz. dok.*, smrodem ponieczyścić, smrodliwie poplugawić; beſtänkern, unflätig machen; *Vind.* poſmraditi; *Croat.* poszmragyújem; *Eccl.* посмрадити, осквърнити. Matka, gdy widzi dzieciątko swoje plugawościami posmrodzone, dzieciątka dla smrodu nie zamietuje, ale smród on omywa. *Żarn. Post.* 3, 668 *b.*

POSMUKNĄĆ, *f.* posmuknie *cz. jednll.*, Posmukać *niedok.*, posmukuje *cont.*; smykaniem zerwać, osmyknąć, abſtreifen; (*Bosn.* posmuçati *raptare*; *Vind.* poſmekzhati *premere*; *Carn.* pomikam *depexo linum*). Chłop, który na polu kłoski posmukuje, jak złodziej bywa karan. *Haur. Sk.* 230. — ℨ. Posmuknąć ustami, zachęcić, podniecić klaskając językiem; ſchnalzend aufriſchen, dem Pferde die Zunge geben. Zazdrość chuciom nie skróci cugli, lecz posmuknie. *Zab.* 14, 42. (popuszcza). POSMYCZ, y, *ż.*, POSMYK, u, *m.*, szybkie poślizgnienie, ſchnelles Hingleiten, Herabgleiten. Czy wygodniéj drzewa z wozu posmykiem, czy wywrotem zepchnąć? *Rog. Doś.* 3, 33. Chybkim grzebykiem puszcza posmykiem przez cienkie nici. *A. Kchan.* 181. Piękniejszy widok, gdy się rzéka posmyczą lekką kędzierzawi, jak gdy ogromne głazy miece. *Nar. Dz.* 2, 58. Wartką Tybr płynie posmyczą. *Mon.* 71, 80. Ganges przeciw Euru burzliwe posmyki pomyka. *Bardz. Luk.* 40. (powodzi). Pożoga posmykiem ulice przebiegając, i tamtych domów dobrała. *Krom.* 439. Jak słońce z niebem biegają posmykiem! *Wad. Dan.* 29. hingleitend. Niebezpiecznym na nawy posmykiem. Błędne się córy Atlantowe wiją. *Bardz. Trag.* 2. POSMYCZNY, a, e, poślizający, popędzający; hingleiten machend, fortrückend, forttreibend. Posmyczne wiatry nam pomagały. *Warg. Radz.* 401. (powiewne). Majtki na wiatr posmyczny liny i żagle rozpuszczali. *Tr. Tel.* 445. Żagle grają tknione wiatry posmycznemi; *flatu secundo. Żebr. Ow.* 528. Wieszają się na wiatrów płochości, i na posmycznym z płynnéj wody płazie. *Mon.* 71, 799.

*POSMYSŁ, u, *m.*, przemysł, talent; Gewerbgeiſt, Talent. Niektóry człowiek bogaty, ale nieuczony, sam posmysłem

swym niemałe skarby zebrał. *Kosz. Lor.* 8. Z jednych szkaradnych postępków w drugie idzie, aż jako zaślepiony we zły posmysł przyjdzie, w grzechu ociętnie utwierdzony. *ib.* 68. nałóg, narów, böſe Gewohnheit. *POSMYŚLNY, a, e, przemyślny, sprytny; voll Geiſt, Talent. Bóg posmyślniejsze przyrodzenie jednym daje, niż drugim. *Kosz. Lor.* 17 *b.*

POSNĄĆ, *f.* pośnie *neutr. dok.*, *de pluribus* usnąć, nach einander einſchlafen. Popoją ich, aby posnęli, i spali sen wieczny, a nigdy nie powstali. 1 *Leop. Jer.* 51, 39. *Miask. Ryt.* 2, 163.

*POŚNIADAĆ *cz. dok.*, pojeść; (*Etym.* śniedny, *radix* jeść); etwas eſſen. Tu po przeszłym kęs pośniadajcie głodzie. *P. Kchan. Jer.* 395. — §. Wstawszy to wnet śniadać, pośniadawszy zasię obiad, po obiedzie do kart. *Kosz. Lor.* 24 *b.* zjadłszy śniadanie, nachdem man gefrühſtückt hat.

POŚNIEDZIEĆ, *ob.* Pośmiedzieć.

POŚNIEŻYĆ *cz. dok.*, śniegiem posypać, mit Schnee beſtreuen, beſchneyen; *Vind.* poſneshiti.

*POSNICZESTWO, a, *n.*, Z Słowieńska posniczestwo jest poszczenie, wstrzymanie się od mięsa. *Pim. Kam.* 312. das Faſten. POŚNIK, a, *m.*, a*) pośnik wieczorny postny, *cibus vespertinus exiguus*, n. p. Daj mi pośnik, małym miał pośnik. *Cn. Th.*, geringes Faſteneſſen Abends. — b) Jadło, strawa, potrawa; das Eſſen, das Gericht. Nad Ambrozyjski pośnik to śniadanie, I za niebieskie nektary mi stanie. *Tward. Daf.* 64. Miłość pośnik wdzięczny da upragnionemu. *ib.* 27. Żeby pośnikiem jakim ją ukontentował, za stolikiem prosi trochę posiedzieć. *Tward. Pasq.* 67. Pod cień chłodnika wzywają mnie letne pośniki. *Gaw. Siel.* 361. Słodkiego nawet zbrania mu *poszniku. Tak ją z miłości dręczy żal niebogę. *Chrośc. Luk.* 168. POŚNIKOWAĆ, -ał, -uje *cz. niedok.*, pośnik wieczorny postny jeść, eine Faſtenabendmalzeit thun. Niepospolita sztuka, na post jeść mało oraz, żebyć mógł pośnikować drugi raz. *Wys. Aloj.* 192. — §. Zpośnikować, *dok.*, zjeść, auffſpeiſen, verzehren. Wilk ułapiwszy kozła, chciał go zpośnikować, Kozieł prosił, iżby mu raczył pofolgować. *Papr. Kol. K* 4.

POSNOWAĆ, *f.* posnuje *cz. dok.*, wciąż osnować, nach einander umwinden. Posnowane bluszczami bramy i ulice. *Tward. Misc.* 123. Ganki bluszczem w około posnowane. *Tward. Pasq.* 5.

POSOBNIE, POSOBICĄ *adverb.*, po sobie, następnie, n. p. mówili, czytali, szli *jeden za drugim. *Cn. Th. Włod.*, nach einander, nachfolgend. POSOBNOŚĆ, ści, *ż.*, następność. *Tr.* die Folge; (*Bosn.* posobnost, posobitost, vlastitost *proprietas*, osobistość, właściwość; *Rag.* posòbstvo, posòbnor, posòbitos *id.*; *Eccl.* **пособьство** pomoc, posiłek, plecy za sobą). POSOBNY, a, e, następny, idący za czym abo kim. *Cn. Th. Włod.*, nach einander gehend, nachfolgend. Niesposobny, nienastępny, *inconsequens. Cn. Th.* (*Rag.* posobni, osobit, posobit *particularius*, *proprius*, osobisty, właściwy; posobník *proprietarius*; *Bosn.* posobiti, vlasctit *singularis*, *proprius*; *Croat.* poszòbni *praecipuus*, osobliwszy; *Ross.* **пособный** pomocny, **пособникъ**, **пособщикъ** pomocnik, **пособить**, **пособлять**, **пособствовать** pomagać).

POSOCH, u, *m.*, POTOCH; *Ross.* **посохъ**, laska, palcat, (**посошекъ** laseczka; *Eccl.* **посошникъ** ceklarz, oprawca); der Stab, Stecken. Popi Ruscy, kiedy kędy idą, to laseczkami, które oni potochami zowią, rękojeść mając nakrzywioną, na kształt maczużki, podpierają się. *Gwagn.* 501. Tak go długo trzepał, aż mu się on posoch na kęsy spadał. *Gwagn.* 557. Posochem wziąć po łbu. *ib.* Biskupi posoch. *Nar. Dz.* 1, 210. kurwatura, der Biſchofsſtab, pastorał. *Zab.* 8, 243. Biskupim teraz musisz posochem rozumne kierować owce. *Zab.* 12, 29. *Kniaź.* Mahomet posoch pasterski sam z rąk swych patryarsze podał. *Obr.* 14. Zamiast posochów piastują oręże. *Zab.* 16, 212. *et* 10, 323, (cf. *Ross.* **посоха** gatunek pańszczyzny, cf. socha). — §. Posoch czyli berło nasi w Moskwie wzięli. *Nar. Chodk.* 2, 14. das Scepter. Kniaź w lewéj ręce dzierżał laskę, na któréj krzyżyk, którą oni zowią posoch. *Biel. Hst.* 435.

1. POSOCZYĆ *cz. niedok.*, uposoczyć, sposoczyć *dok.*, posoką poplamić, ponieczyścić, mit Blut beſudeln. Posoczyłem całą drogę za sobą moją krwią własną. *Stas. Num.* 2, 129. — *Cruentare se*, skrwawić, zjuszyć, albo sposoczyć się krwią. *Mącz.* Ociec, co się krwią syna sposoczy. *Zab.* 14, 388. Uposoczony, ukrwawiony. *Mącz.* Dopieroż gdy się uposoczy, Tym śmielej nieprzyjacielowi zajrzał w oczy. *Pot. Arg.* 375. — §. *Aliter.* Ten u nas bywa posoczony i poszlakowany, który na szkodę czyją czyha. *Smotr. Nap.* 8. (*ob.* Osoczyć, potwarzyć). — (2. POSOCZYĆ, pozoczyć, zoczyć, postrzedz; erblicken, wahrnehmen. Niedoskonałą naukę moję w tym dziele posoczywszy, szydzić ze mnie będą. *Hipp.* 40. Nie dosyć mając na przymiotach, z których posoczyć może konia dobrego, trzeba też wiedzieć, jakiego kształtu być ma. *ib.* 12). — POSOCZYSTY, a, e, — o *adverb.*, pełen posoki, ropisty, voll Eiter. *Cn. Th.*; *Sorab.* 1. krawohnóywaté. POSOKA, i, *ż.*, otok, ropa; der Blutеiter, die Eitermaterie; (*Slov.* saukrwice; *Sorab.* 1. tawow, krawe noy; *Croat.* szukervìcza). Posoka ciecze z ciała, z rany, z wrzodu, *exsaniatur caro. Cn. Th.* Ciało bez krwi trupem jest, krew' też bez ciała posoką jest. *Hrbst. Odp. K k* 6. *Gil. Kat.* 355. Gdy z ciała żelezca były wyciągane, juszył posoką stoły posstawiane. *Otw. Ow.* 181. Nieraz od Polskiéj posoki zmienił barwę księżyc Ottomański. *Ossol. Mow.* 30. (*cruor*). Niejeden się z was posoki napije. *Steb.* 2, 212, (cf. jucha).

POSOLIĆ, *f.* posoli *cz. dok.*, POSALAĆ *niedok.*, solą posypać; *Boh.* posoliti; *Vind. et Bosn.* poſoliti; *Rag.* possolitti; *Ross.* **посолить**, beſalzen, mit Salz beſtreuen. Owcom ziele to dawać posalając. *Sienn.* 139. — *Transl.* Każda mowa wasza niech będzie posolona. *Sk. Kaz.* 393.

POSOWA, y, *ż.*; (*Etym.* sunąć, suwać); pomost tarcicami na balkach, strop prosty. *Włod.*, pokład, pomost prostej chałupy. *Dudz.* 53. die Bretterunterlage der Decke oder auch des Fußbodens in einer Bauernwohnung. Nie trzeba żadnej szpary zostawić między ścianami i posową, na której się daje ta z gliny podłoga. *Switk. Bud.* 69. Stajnia ma posowę albo z lepianki na strychulcach między balkami

utrzymujących się, albo też z żerdek na balkach kładzionych i lepianką przykrytych. *ib.* 77. Różne gatunki posow, i różnica ich od sufitów. *ib.* 148. *Rog. Dość.* 1, 92. Nie stworzą cię panem skarby, Ni świetna w czubie korona, Ni w posowach złote grona. *Ryb. Gęśl. C* 3. (w sufitach). — *Ś. Kozieł, łata, tram, posowa, *tignus. Volck.* 100. ein Balken.

POSOWIEĆ, *f.* posowieje *neutr. dok.*, posępieć, finſter, trübe werden. Oblicze twoje oznacza jakieś nieukontentowanie; nos ci się przeciągnął, oczy posowiały. *Teat.* 33. *d*, 17.

*POSOWISTY, POSUWISTY, a, e, posuwający się sporo, hinſchiebend, hinſchreitend. Posowistemi kroki po klasztorze Doktor płynął. *Kras. Mon.* 35.

POSPAĆ *nijak. dok.*, przez chwilę spać, nach einander hin ſchlafen; *Sorab.* 1. poſpiu, poſpim; *Rag.* pospatti; *Croat.* poszpávam; *Ross.* поспать. Leniwcze! mało co pośpisz, mało co podrzemiesz, mało co złożysz ręce twoje, abyś usnął, alić przyjdzie na cię ubóstwo. 1 *Leop. Prov.* 6, 9.

POSPACEROWAĆ *intrans. dok.*, nieco spacerować, nach einander hin ſpatzieren, ſpatzieren gehen; *Ross.* погулять, погуливать.

POSPADAĆ *nijak. dok.*, wciąż po jednemu zlecieć, nach einander herab fallen; *Ross.* поспасть, поспадать.

POSPAJAĆ *cz. niedok.*, połączyć, spajając złączyć, nach einander zuſammen fügen. Rany plastrzykami lipkiemi pospajać lub igłą pohaftować. *Perz. Cyr.* 1, 84. Kości w należytym porządku w człowieku z sobą pospajane, i pojednoczone bywają. *Perz. Cyr.* 1, 24.

*POSPIĆ *cz. dok.*, przez sen pomarzyć, nach einander träumen. Musiał, pisząc to, jednego jeszcze wierszyka nie dospać, a przeto co pośpił wymówił, jak ze snu porwany. *Żebr. Zw.* 14.

POSPIEĆ, -iał, -ieje *neutr. niedok.*; POSPIEWAĆ *częstl.*; *Ross.* поспѣть, поспѣвать; nadążać, nachkommen, nacheilen, gleich kommen, nicht zurück bleiben. Drzwi tłuk kolany, lż nie pospiał otworzyć chłopiec zawołany. *Pilch. Sen. gn.* 302. Wciągnęli Niemcy do Żmudzkiej ziemi, a Giedymin nie pospiał rychło wojska przeciw im zebrać, jako na nowym państwie będąc. *Stryjk.* 342. Są ludzie, rozumem obrotni do najgłębszych nauk, a ciałem nic nie pospieją, i ukłonić się przystojnie nie mogą. *Petr. Pol.* 2, 364. Jeśliby kto nie mogąc abo nie pospiejąc do urzędu jechać, kogo innego posłał .... *Stat. Lit.* 185. Nie pospiałem ja jeszcze był za próg ojczyzny, on zamieszanie w cerkwi uczynił. *Smotr. Apol.* 9, (cf. źle wyjechał, skoro wyjechał, jeszcze nie ze wszystkiem). POSPIECH, u, *m.*, POSPIECHA, y, *ż.*, skorość, pospieszanie, spieszność, kwapliwość, ukwapienie; *Boh.* pospěch, chwat, (cf. chwatać, chwytać); *Slov.* pospjchánj; *Sorab.* 1. ſpěch; *Rag.* pospiéh, pospieha, pospjésenost; *Croat.* poszpeha, berzina, poszpessnoszt; *Bosn.* plahost, (cf. płochość); *Vind.* hitrust (cf. chytrość), bersnost (cf. *barzy), hitanje, (cf. chwytać); *Dal.* harlost; *Eccl.* спѣхъ, поспѣхъ, поспѣшьство, скорость; *Graec.* σπευσις; (*Ross.* успѣхъ postępek); *Ross.* поспѣшность, поспѣшительность, поспѣшливость, die Schnelle, die Eile, Eilfertigkeit. Możemy tym pospiechem całą sprawę popsować. *Boh. Kom.* 4, 61. Nagły pospiech zwykł miewać zawądy. *Teat.* 32. *c*, 27. Już swą nauki moc wrodzoną biorą, Cnota z pospiechą w sercach wzrasta skorą. *Zab.* 13, 18. *et* 14, 116. Przydałem, za swego nieszczęścia pospiechą, więcéj pochlebstw. *Żebr. Ow.* 186; (*sic me mea fata trahebant*). POSPIESZNY, a, e, — ie *adverb.*, spieszny, prędki, raźny; ſchnell, flink; *Rag.* pospjéscjan; *Croat.* poszpesén, hiter, berz; *Ross.* поспѣшный, поспѣшливый, наспѣхъ; *Eccl.* благоуспѣшный. Osoba najpospieszniejsza wybiera się na postawnicę. *Kluk. Rośl.* 3, 216. — *Jurid.* Kiedy do dziedzictwa nie należy ani brat, ani siostra, tedy wszyscy w jednym stopniu krwi będący, równą część biorą; te w prawie Saskim dziedzicami pospiesznemi, *haeredes accelerantes*, zowią, dlatego, iż się dziedzictwo do nich na dół spieszy. *Szczerb. Sax.* 117. POSPIESZYĆ, *f.* pospieszy *intr. dok.*, Pospieszać *niedok.*; *Boh.* pospíšjti; *Slov.* pospjchám; *Sorab.* 1. poſpechuyu; *Bosn.* pospjesciti, potesgjatise, potesgitise, hititi; *Rag.* pospjesciti, pospjescitise; *Croat.* poszpessiti, poszpessújem, poszpesilszem; *Vind.* napreihitati; *Ross.* поспѣшить, (споспѣшествовать pomagać, popierać, forytować; *Eccl.* споспѣшествую *coopero*); a) spieszyć się, spieszno co czynić, eilfertig ſeyn, eilen. Pospieszaj ale z wolna. *Dmoch. Szt. R.* 18. (*festina lente*). Z ciernistego wyleciawszy siadła Bystrym pędem sęp głodny pospiesza do padła. *Zab.* 6, 160. *Min.* — b) *Transit.* Pospieszać co, przyspieszać co, uwijać się koło czego; ſich mit etwas tummeln, etwas ſchnell betreiben. Poślę do krawca, żeby mi czym prędzej nowe suknie pospieszał. *Boh. Kom.* 2, 361. Postanowiono Lewitów, aby z pilnością pospieszali robotę około kościoła. 3 *Leop.* 1 *Ezdr.* 3, 8. (aby przytyskowali robocie). Pospieszanie, przysparzanie, cf. *Ross.* споспѣшествованіе przyczynienie, poparcie. Pospieszający, cf. *Ross.* поспѣшительный pomocny, popierający. POSPIESZYCIEL, a, *m.*, który pospiesza, der Eiler, Beförderer; *Croat.* poszpessìtel; (*Ross.* поспѣшествователь pomocnik, popieracz; *Eccl.* поспѣшьникъ, ускоритель który przyspiesza, поспѣшьникъ, съпосѣшьникъ, съпомощьникъ, пособьникъ, *adjutor*).

1. POSPIEWAĆ, *f.* pospiewa *cz. dok.*, pospiewuje *propr.*, chwilę przyspiewać, nach einander eine Weile ſingen; *Boh.* pozpjwati; *Sorab.* 1. poſpěwkam, poſpěwkuyu; *Vind.* popeti; *Carn.* popevam, (popevka *cantilena*, *Musa*); *Bosn.* popivati, zacinati, (popivkigna, zacinka, popivkigniça piosnka); *Ross.* попѣть, попѣвать. Nie źle pospiewać czasem sobie gwoli W pracy, ucisku, lub kiedy co boli. *Zab.* 9, 119. Szły zakonniki pospiewując nokturny grobowe. *Tward. Wł.* 203. — (2. POSPIEWAĆ, *ob.* Pospieć).

POŚPIKOWAĆ *cz. dok.*, wciąż śpikować, beſpicken, nach einander ſpicken; *Vind.* podſlaniniti, podmastiti, pomastiti.

POSPINAĆ *cz. dok.*, wiele spinać, spinając pospajać, nach einander zuſammen heften. — *Propr. et fig.* Już szron ostry pospina na brzegach komiegi. *Miask. Ryt.* 2, 168.

POSPLETAĆ, *f.* pospleta *cz. iter. dok.*, wciąż spletać; nach einander zuſammen flechten, binden. Zbiorę czym prędzej, pospletam róże. *Kniaź. Poez.* 1, 185.

*POSPOLICIE *adverb.*, najczęściej, najzwyczajniej, postaremu; *Vind.* vſednu, povſednu, skori vſelei, vſeunu, mnoshnu, vezhdidiel, skori vſigdar; *Slav.* návlastito, gemeiniglich, insgemein. Trojakiego stanu ludzie pospolicie w mieściech bywają. *Szczerb. Sax.* 344. Pospolicie mówią, dawno mówią, stara przypowieść. *Cn. Th.*, es iſt eine gemeine Sage. Mowa pospolita, pospolicie prawdziwa. *Cn. Ad.* 519. (niedarmo ludzie mówią). POSPOLICIĆ, *ob.* Pospolitować. POSPOLICIEĆ *neutr. niedok.*, spospolicieć *dok.*, zpowszednieć, gemein werden. Która rzecz spospolicieje, nie ma powagi. *Biel. Św.* 99 *b.* W tym domu honor ten nie jest gościem, ale spospolicіał. *Tr.* Spospolicіały, spospolitowały, spowszedniały, gemein geworden. Przeszkadzają nam najwięcéj trzy grzechy, bardzo na świecie spospolitowałe i szkodliwe. *Gil. Post.* 3 *b.* POSPOLITAK, a, *m.*, prostak, z pospólstwa, bez wychowania, plebeusz; *Rag.* sẽbar, rabûgljak; *Ross.* простолюдинъ, einer vom gemeinen Volke, ein Plebejer. Zdumiały nad napisy i nad portretami, Coż my insi, a insi, z pospolitakami! *Zab.* 9, 82. *Izyck.* Skonfederowani towarzysze pod okna senatorów na koniu biegając krzyczeli, zabijać tych pospolitaków! *Swad.* 1, 212. *A. Zał.* POSPOLITO *adverb.*, n. p. Pospolito jest co, jest to w używaniu, czynią tak, mówią, chodzą, *usurpatur. Cn. Th.* im Gebrauche, in der Gewohnheit, gebräuchlich, gewöhnlich. POSPOLITOŚĆ, ści, *ż.*, a) powszechność, ogólność; die Allgemeinheit, *Ueberhauptheit. Nadania przodków naszych w wszystkich punktach, tak jakoby wszystkość a pospolitość osobliwości, a osobliwość pospolitości i wszystkości nic nie ujmowała, zachowamy. *Herb. Stat.* 769. Rzemieślnicy, a w pospolitości mieszczanie, mają posłuszni być zwierzchności radzieckiéj. *Sax. Porz.* 26. Powołanie do naśladowania Krystusa, służy nietylko wezwanym w osobliwości, ale i inszym wszystkim w pospolitości. *Żarn. Post.* 3, 502 *b.* Opisać duszę w pospolitości, *in genere. Sak. Dusz.* 2. — b) Spólność, die Gemeinſchaft, die Gemeinheit. Co ma który przyjaciel, to wszystkich jest w pospolitości. *Gorn. Sen.* 507. Pospolitość żon i dzieci. *Petr. Pol.* 91. — §. Społeczność, społeczeństwo, (gemeinſchaftliche) Geſellſchaft. Narody Greckie trzeba było jakowym węzłem zjednoczyć i w jednę spoić pospolitość. *Nay. Fil.* 192. Wszystkie pospolitości nie stanowiły się dawniej tylko przez cnotę i męstwo. *Leszcz. Gl.* 179. W pospolitościach zakonnych są dotąd społeczne dochody. *ib.* 21. Te świece mają się zostawać przy pospolitości. *Bzow. Roż.* 114. przy towarzystwie, przy zgromadzeniu, przy gminie — §. Pospolita rzecz = rzeczpospolita, stan, państwo, der Staat. Oby kiedy pospolitość się nad sobą ulitowała, krzywdy, które przez niektórych ponosi, obaczywszy. *Grod. Dis. A.* 2 *b.* POSPOLITOWAĆ, POSPOLICIĆ *f.*, pospolituje *cz. niedok.*, a) pospolitym czynić, gemein machen; *in malam partem* profanować, profaniren, entweihen, entheiligen. Pogany wprowadził do kościoła, i spospolicił święte miejsce to. *Budn. Act.* 21, 28. Co bóg oczyścił, ty nie pospolituj. *Budn. Act.* 10, 15. Świętych rzeczy nie pospolitować, nie każdemu pokazować. *Cn. Ad.* 1120. Homer bogów bardzo pospolituje, że większe uszanowanie dla swych bohatyrów, niżeli dla bóstwa sprawia. *Gol. Wym.* 484. (postponuje, upośledza). — §. Pospolitować kogo z czym, oswajać go z czym, woran gewöhnen. Moc nałogu pospolituje człowieka z największemi kryminałami. *Mon.* 72, 710. — § Pospolitować z kim, obcować, przestawać; Umgang haben, Umgang pflegen, umgehen. Nie pospolitują Żydzi z Samarytany. 1 *Leop. Joan.* 4, 9. — §. Pospolitować się z kim *rec.*, obcować z kim niższym, przestawać z nim, poufale wdawać się z nim; ſich zu einem herablaſſen, mit einem gemein machen. Przełożonych, którzy się z mniejszemi spospolitowali, chwalicie. *Gorn. Wł. G* 2. Mam to dufanie, że król będzie się ludzkie sprawował, i że się z wami spospolituje. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 9, 27. (łaskawie się obchodzić będzie. *Bibl. Gd.*). Nie trzeba się ze złemi pospolitować. *Kłok. Turk.* 191. — §. Niech się też synek z tobą nie pospolituje, Aby cię i na potym szanował i matkę. *Opal. Sat.* 5. niech powinnych względów dla ojca nie zapomni, (cf. *bezpieczny). — §. Pospolitować się *passive*, pospolicieć, pospolitym się stać; gemein werden, im Gange ſeyn, in Gang kommen, im Schwunge gehen. Zbrodnie spospolitowawszy się, za nic teraz nie stoją. *Gorn. Sen.* 169. Henryk arcybiskup księży żon, także kucharek, co się było spospolitowało między niemi, nie dopuścił. *Biel.* 111. Za panowania Tyberyusza spospolitowało się to wielce, donosić do cesarza. *Gorn. Sen.* 190. — Pospolitowanie. *Subst. Verb.*, — b) Pospolitość, udzielenie, uczestnictwo; die Gemeinſchaft, die Gemeinheit, die Theilnahme. Kazano go w pospolitowanie kościelne znowu przyjąć. *Sk. Żyw.* 1, 268. Zowią sakrament ciała, pospolitowaniem, komunią, bo przezeń mamy społeczność z Chrystusem. *W. Post. W.* 252. — §. Pospolitowanie, obcowanie, przestawanie, bywanie, uczęszczanie, der Umgang mit jemanden. Wiadomość z pospolitowania między ludzi siły bierze, gdy się kto między ludźmi *schowa. *Glicz. Wych. L* 3. W takich się pospolitowaniach kochaj, któreby cię i mędrszym uczyniły, i u drugich dobre mniemanie zgotowały. *Glicz. Isokr. I i* 4. SPOSPOLITOWAŁY, *ob.* Pospolicieć. POSPOLITY, a, e, gemein; a) wielom abo wszystkim służący, spólny; *Slav.* opcheni, opchinski, (*ob.* *Obec, *obcy*); *Croat.* pûchki, (cf. pôlk); *Eccl.* посполитый, обыць; *Ross.* общій, общъ, всенародный, allgemein, gemeinſchaftlich, gemeinſam. Sarmacya wszystkich narodów Słowiańskich, jest ojczyzną pospolitą. *Krom.* 29. Gdybyś była ty radość widziała tę pospolitą! *Past. Fid.* 322. Pospolite ruszenie, w czasie nagłéj wojny, przez wici zwoływane bywało. *Kras. Zb.* 2, 395. das allgemeine Aufgebot. W państwie rządnym spólna a pospolita swoboda być musi. *Gorn. Dw.* 354. Pospolita rzecz, wielu spólna, eine gemeinſchaftliche Sache. Pospolite i wszystkim wolne rzeczy, tanie. *Cn. Ad.* 902. Niepospolity, niespólny, niespółkujący, nieudzielny, e. gr. *incommunicabile nomen Dei*, ucześnika nieprzyjmujące, którym żadnéj rzeczy nie godzi się nazywać. *Cn. Th.* Ludzie żądzom folgując, niespołeczniste a niepospolite imię kamieniom i drzewom wkładali. 1 *Leop. Sap.* 14, 21. (za

bogi mieli). — §. Pospolita rzecz, rzecz pospolita, *ob.* Rzeczpospolita; (*Ross.* посполита; *κατ' ἐξοχην* = Polska), społeczeństwo rządne, stan, państwo, rząd; das gemeine Weſen, der Staat; (*Vind.* ſloſhtvu, staliſhtvu). Starał się o to, jakoby był postanowił rzecz pospolitą dobrze. *Biel. Św.* 104. Radzili około tego, jakoby dobrze rzecz postanowili pospolitą. *ib.* 101. Czytaj w jakiéj Katylina albo inni skaźce pospolitéj rzeczy sławie zostawali. *Rej. Zw.* 38. Nie odstrzelił się Sergiusz od poprzedników w sprawie pospolitéj rzeczy. *Biel. Św.* 80. w sprawowaniu rządu, in der Staatsverwaltung, Regierung. Badać się żonie nie godzi o tajemnicach pospolitéj rzeczy. *Petr. Ek.* 18. rządowych, Staatsgeheimniſſe. Tylko własnych pożytków z pilnością szukają, A o pospolitą rzecz, o tę nic nie dbają. *Biel. S. N.* 3. um den Staat unbekümmert. Pożytek pospolitej rzeczy. *Petr. Pol.* 247. Staatsnutzen. Pospolity, krajowy, rządowy, stanu, państwa, ojczyzny się tyczący, Staats-. Wynieśli go nad wszystkie prawa i boże i pospolite, dawszy mu tę wolność, iż może prawa odmieniać, poprawiać. *Żarn. Post.* 3, 569 *b.* (i duchowne i rządowe). Ładysław naprawił wiele pospolitéj rzeczy dobréj królestwu Węgierskiemu. *Biel. Św.* 127. *b.* (w rządzie, in der Staatsverfaſſung). Urosł godnym ku rzeczy jakiéj pospolitéj bękart; zacierano zatym rodzice niepewne a niesłuszne, a na bogi składano. *Glicz. Wych. B* 5. ku posłudze publicznéj, Staatsdienſt. Przysięga rajca bogu, królowi, sędziemu, i wszystkiemu gminowi pospolitemu, bogatemu i ubogiemu. *Szczerb. Sax.* 345. w obec zebranemu, krajowemu, der ganzen Landesgemeinde. Poginiecie, i domy wasze na rzecz pospolitą pobiorą. 1 *Leop. Dan.* 2, 5. *ob.* na skarb, fiskus, Staatsſchatz, Fiscus. W tym mieście jest dom pospolity, albo ratusz miejski, niemałéj piękności. *Boter.* 85. Radzili dla pospolitéj rzeczy chrześciańskiéj. *Biel. Św.* 276. dla powszechnego interesu chrześcian, allgemeine Sache des Chriſtenthums. Pospolitym rzeczom i użytkom byli wielkiemi przeciwniki. 3 *Leop.* 3 *Mach.* 3. allgemeines Intereſſe und Vortheil. Dobro pospolite, das gemeine Beſte, Staatswohl; *Ross.* община, (*ob.* Obec). Lepsze są dobra pospolite, niżeli domowe własne. *Petr. Pol.* 2, 405. Pospolite rzeczy nad prywatne przekładaj *Cn. Ad.* 903. Dla pospolitego dobra odbieżeć swego prywatnego. *Past. Fid.* 283. Zawzdy o dobrym pospolitym pilno myśli, który się nie o swe dobro ale o dobro wszech ludzi stara. *Kosz. Lor.* 9. Kto domu rządzić nie umie swojego, Nie podejmuj się pospolitego. *Cn. Ad.* 595. Białym głowom nie należy wiedzieć rady pospolite. *Petr. Ek.* 19. Zadano hetmanowi, jakoby sobie przywłaszczał pospolite pieniądze. *Klon. Wor.* 17. Staatsgelder. — §. Pospolity, publiczny, jawny, öffentlich. Wiele pospolitego budowania postawił. *Sk. Dz.* 511. — §. Powszechny, ogólny; allgemein, überhaupt. Wyjmujemy szlachtę od wszystkich podatków, tak pospolitych, jak osobliwych. *Herb. Stat.* 579. Nauka pospolita i osobliwa o sprawianiu ról. *Cresc.* 149. (w ogólności i szczególności). — b) Pospolity, zwyczajny, ordynaryjny, prosty, niewytworny, powszedny, potoczny, gminny; gemein, gewöhnlich, ordinär, ſchlecht; *Boh.* běžný, (cf. bieżny); *Sorab.* 1. zromadnoludski; *Bosn.* pucjanski, kako púk cini, opchienski; *Rag.* priprosni, sebicni; *Slav.* opchenj; *Ross.* простолюдный, простонародный. Pospolity człowiek, jeden z pospólstwa, plebeusz. *Cn. Th.* W Rzymie *plebeji*, to jest, lud pospolity. *Biel. Hst.* 105. Trojakiego stanu ludzie w mieściech bywają; bogaci, którzy panują, ubodzy, którzy służą, i pospolici, którzy między bogactwem i ubóstwem śrzodek trzymają. *Szczerb.* 344. Chce, żeby go za kogoś niepospolitego miano, dlatego, że urodziwy. *Teat.* 2, *b*, 48; (nie Janajże mi, nie Piotraj mi, bom ja *-ski*, abo *-cki*, Jegomość, pan starosta. *Cn. Ad.* 664). Jam nigdy nie jadł żadnéj rzeczy pospolitéj i nieczystéj. 1 *Leop. Act.* 10, 14. (prawem żydowskim zakazanéj, cf. niekoszerne). Pomierne i pospolite rzeczy często fortuna wydaje, wybornym zaś samą rzadkością jedna zaletę i szacunek. *Pilch. Sen. list.* 319. Co chcesz, żeby ci wdzięczne było, niechaj nie będzie pospolite. *Gorn. Sen.* 42. Na poczciwość, piękna i niepospolitéj piękności! *Teat.* 9, 7. Pospolita rzecz, zwyczajna, cf. praktyka; *Ross.* видальщина. Rok pospolity, to jest, ani przybyszowy, ani przestępny. *Przyb. Mscr.*, das gewöhnliche Jahr. U żydów nie było między gwałtownemi śmierciami pospolitszej nad kamienowanie. *Zach. Kaz.* 35. Pospolitym językiem = mową prostą. *Cn. Th.* 787. — *Collect.* Zdradą Jezusa pojmali, bo bali się pospolitego człowieka. *W. Post. W.* 257. (ludu). Lud pospolity traktujemy jak niewolników. *Leszcz. Gł.* 100. (pospólstwo, *plebem*, lud). *POSPÓLNY, a, e, pospołu będący, spólny, wspólny, powszechny; bey einander zuſammen befindlich, allgemein, geſammt. Rzeczpospolitą tak postanowili, żeby każdy pilnując swego, tą drogą łacniéj dobra pospólnego i zgody mógł bronić sąsiedzkiéj. *Janusz. Oksz. G.* Czynili to dla pospólnego pożytku. *Glicz. Wych. O* 1 *b.* Dla wojennych przygód pospólnych. *Janusz. Oksz. D.* 3. Bogarodzica, pospólną się matką wszelkiemu człowiekowi stała. *Bzow. Roż.* 14. Wszystkie te rzeczy warz w oleju pospólnym. *Sienn.* 494. razem; *Boh.* pospolnj *simultaneus*, pospołu. POSPÓLSTWO, a, *n.*, a*) pospolitość, społeczeństwo, towarzystwo; die Gemeinheit, Gemeinſchaft, Geſellſchaft. Gawron ptak siedli się w pospólstwie, tak iż na jednym drzewie kilkanaście gniazd będzie. *Sienn.* 296. *Spicz.* 151. Około bractw abo cech, widziemy, iż te pospólstwa abo bractwa, wszędzie dotąd cierpiane są. *Herb. Stat.* 307. — §. Pospólstwo, zgromadzenie, schadzka, zjazd; die Verſammlung, Zuſammenkunft. Ktoby, gdy na pospólstwo zadzwonią, do pospólstwa nie przyszedł, ten winy przepada sześć pieniędzy; a jeśliby był do pospólstwa obwieszczon, tedy pięć szelągów przepada. *Szczerb. Sax.* 342. Rajce mogą schadzkę albo pospólstwo zgromadzić z radą starszych, kiedy chcą. *ib.* — §. Przedsięwziąłem to tłumaczenie, żebym pospólstwu z jakiejkolwiek pracy mój pożytek zjednał. *Petr. Ek. ded.* społeczeństwu, publiczności, dem Publico. Rzeczy niepewnych nie mógłbym pisać, a w pospólstwo wydać. *Sienn.* 491, (cf. na jawią wydać, na świat). — b) Pospólstwo, lud, pospolity lud, człowiek pospolity; das

Volk, das gemeine Volk, *Boh.* lid; *Sorab.* 1. zromadné lud; *Carn.* skup; *Vind.* nishi ludstvu, mnoshtvu, puk, skupshina; *Croat.* púk (cf. pułk), lyutztvo, puchtvo; *Rag.* puuk; *Slav.* pûk; *Ross.* простонародіе, простолюдинство. Bardziej mi się podoba władza jednego człowieka, niż władza abo pospólstwa, abo z pospólstwa wybranych. *Gorn. Dw.* 353. (bardziéj monarchia, niż demokracya). Kazimierz W. królem pospólstwa był nazwany. *Krom.* 358. (królem chłopskim). Pospólstwu miły, przyjemny, *popularis. Cn. Th.* (popularny). — Prelaci, książęta i szlachta, i wszystko pospólstwo królestwa Polskiego Jagiellę za króla sobie wzięli. *Herb. Stat.* 663. (wszystek lud). — *In malam partem:* Kto się pospólstwu podoba, ten się mądrym nie podoba. *Cn. Ad.* 398. (mów ludzkich nic nie waż sobie, gdy rozum, cnota, przy tobie). Pospólstwa rozsądkiem abo zdaniem mądry gardzi. *Cn. Ad.* 903. Nie wiele tam stali, co pospolstwo chwali. *Cn. Ad.* 903, (cf. motłoch, gmin, gawiedź, chałastra). POSPOŁU *adverb.*; *Boh.* pospolu, pospolem, pospolku; *Slov.* spolu, pospolu; *Vind.* vkup, vkupei, kupei, skup, vred; *Sorab.* 2. pospolu, szobu, grommaże; *Sorab.* 1. zpowu, romadże, jenedobo; *Eccl.* соборно; społem, spólnie, wespół, naspół, razem, w kupie, złącznie, z sobą; (*Etym.* pół); zuſammen, bey einander, mit einander, gemeinſchaftlich. Pospołu te rzeczy chodzą, dym za płomieniem, grzech za lubieżnym pojrzeniem. *Cn. Ad.* 904. Gdy szli, Jezus się przybliżywszy, szedł pospołu z niemi. *Sk. Kaz.* 189.

POSPORZYĆ *cz. dok.*, wciąż przysporzyć, nach einander hin befördern, gedeihen laſſen. Wszystkoć się poszczęści a posporzy z opatrzności pana. *Rej. Post. S s* 2. zdarzy ci się, es wird dir gedeihen, gelingen, guten Fortgang haben.

POSPRAWIAĆ, *f.* posprawia *cz. dok.*, POSPRAWOWAĆ *niedok.*, a) poułatwiać sprawunki, nach einander abthun, abfertigen, (ſeine Geſchäfte); (*Carn.* pospraveti, pospravem popakować, *componere, convasare*). Uwinę ja się szybko, interesa posprawiam. *Teat.* 10, 22. — b) Posprawiać sobie porządki, suknie, opatrzyć się w nie, nach einander anſchaffen. Te są sprzęty, które posprawiał. 1 *Leop. Exod.* 38.

POSPRZĄTAĆ, *f.* posprząta *cz. dok.*, POSPRZĄTNĄĆ *jednll.*, poodstawiać; *Slav.* pokupiti, nach einander wegräumen. Posprzątawszy ze stołu, pójdźcie do roboty. *Kniaź. Poez.* 3, 199. Już posprzątała wszystko. *Teat.* 52, 5.

POSPUSZCZAĆ, *f.* pospuszcza *cz. iter. dok*, nach einander herablaſſen, ſinken laſſen. Gdy bóg dla nas zrządzi dzień pociechy, I oni także pospuszczają wiechy. *Chrośc. Job.* 182. Pospuszczać psy, *sc.* z łańcucha, nach einander loslaſſen. Pospuszczały się konie, krowy, t. j., z uzdzienic, z postronków, ſich losmachen. *X. Kam.*

POSRAĆ, *f.* posra *cz. dok.*, pofajdać, beſcheißen. *Rej. Zw.* 234 *b*, *Boh.* posrati; *Vind.* pofrati; *Rag.* posratti.

POSREBRZYĆ, *f.* posrzebrzy *cz. dok.*, POSREBRZAĆ *niedok.*, srebrem oblec; *Bosn.* posrebrriniti, srebrom pokritti; *Boh.* postřjbřiti, postřjbřeny; *Slov.* postřjbřený; *Dal.* possrebarnyen; *Rag.* posrebarniti; *Carn.* posreberniti; *Croat.* poszrebernújem; *Ross.* посеребрить; *Eccl.* посребряю, überſilbern, verſilbern. — *Fig.* Wodne stworzenia łuszczką posrzebrzane. *Suszyc. Pieśn. P.* 4. POSREBRZYCIEL, *m.*, który posrebrza, złotnik, der Verſilberer; *Rag.* posrebarnitel; *Ross.* серебрильщикъ.

POSROMIĆ, POSROMOCIĆ, *f.* posromi, posromoci *cz. dok.*, Posromacać *niedok.*, sromu ponabawiać, nach einander beſchämen; *Sorab.* 2. poszromasch; *Vind.* poſramotiti, poſramuvati, poſramotenje, poſramota, obſramotnost; *Rag. et Bosn.* posramiti; *Ross.* посрамить. Żebyśmy nie byli posromoceni między narody, które nas nienawidzą. *Budn. Nehem.* 5, 9. Skarżyli się na żon i dziewek haniebne posromocenie. *Stryjk.* 592. Nie raczysz mię posromacać, *confundere. Wróbl.* 280. Obiecał posromacać zawżdy wszystkie mędrki świata tego. *Rej. Post. D d* 5. — Jawnie bluźniono a posromacano było święte imię jego. *Rej. Post. K. k* 4. znieważane, verunehrt. POSROMICIEL, a, *m.*, który posromaca, der Beſchämer, Verunehrer; *Ross.* посрамитель, *f.* посрамительница. POSROMNY, a, e, do posromocenia, zu beſchämen. *Kanc. Gd.* 270. — §. *Activ.:* Posromny, posromacający; *Ross.* посрамительный zawstydzający, beſchämend.

POŚRZEDNI, ia, ie, śrzodkujący, śrzedni; die Mitte haltend, mittel; *Boh.* prostředni; *Sorab.* 1. poszredni, woszredni; *Slav.* osridnji; *Croat.* poszrednyi; *Ross.* середовый; *Eccl.* междьнъ, состоящій между двумя вещьми. Pośrzednia proporcyonalna linia między dwiema skrajnemi śrzodkująca. *Solsk. Geom.* 5. — *Jurid.* Dekret, którym skażą, iż dobra pozwanego mają być przedane, nie jest dekret konieczny, ale pośrzedni, *non est definitiva, sed interloqutoria sententia*; przeto za słusznemi przyczynami może być wsteczon. *Szczerb. Sax.* 67. tymczasowy, doczesny, einſtweilig. — §. Pośrzedni, pośrzedniczy, nieprosty przez siebie, mittelbar. Ci co twierdzą, iż Fryderyk I. niewiele w sposobie bezpośrzednim do wzrostu monarchii Pruskiéj przyłożył się, zaprzeczyć nie mogą, iż wpływ jego pośrzedni w téj mierze bardzo był wielkim. *N. Pam.* 9, 313. POŚRZEDNICA, y, *ż.*, POŚRZEDNICZKA, i, *ż.*; *dem.*; *Vind.* ſredniza; *Rag.* sredustaniza, srjeedniza; *Eccl.* ходатайца; *Ross.* посредница; a) orędowniczka, die Vermittlerin. Marya pośrzedniczka. *Sk. Kaz.* 601. Śmierć u was drugiego żywota pośrzedniczką. *Bardz. Luk.* 12. — b) Pośrzednica, liniał żelazny, przechodzący przez śrzodek wnętrzny wydętości kuli mosiężnéj, służącej do kształtowania w piasku formy na bombę. *Jak. Art.* 3, 390. das eiſerne Linial, das mitten durch die hohle meſſingene Kugel zur Bombenform durchgeht. POŚRZEDNICTWO, a, *n.*; *Boh.* prostřednictwj; *Slov.* prostrednictwo; *Vind.* poſreditje; *Rag.* srjedustaanje, hodotajstvo; *Ross.* посредничество, das Mittleramt, die Vermittlung. Między dwoma sporami ludzi obiera się pośrzednictwo trzeciéj osoby. *Jez. Wyr.* Króla pruskiego bardzo interesuje stan Rzpltéj Holenderskiéj; ale się spodziewa, że przywróci zgodę przez pośrzednictwo swoje. *Pam.* 85, 1, 52. (wdaniem się). POŚRZEDNIE, POŚRZEDNICZO *adverb.*, *mediate*, za pośrzodkowaniem czego, lub kogo, mittelbar; *Vind.* ſriedſhnu, ſredezhnu, seſrednn, ſ pomuzhjo, ſe ſrednino, ſredninsku; *Carn.*

is umejskam; *Ross.* посредственно, посредствомъ. Rzeczy które pośrzednie nad nami dokazują.... *Cyank. Log.* 53. Pośrzedniczo. *Perz. Cyr.* 1, 159, cf. bezpośrzednie, bezśrzednie. POŚRZEDNICZY, a, e, pośrodkujący, pośrednie dzielny lub dziejący się, *mediatus*, mittelbar; *Slov.* prostrednj; *Vind.* friednji, friedni, frednen, pofreden, frieden; *Croat.* szredostayni; *Ross.* посредственный; *Eccl.* ходатайственный. Kości w człowieku jedne się łączą sposobem pośrzedniczym, to jest, za pomocą chrząstki; drugie bezpośrzedniczo, niby szwem jakowym spajając się. *Perz. Cyr.* 1, 24. — *Chem.* Powinowactwo pośrzednicze, *affinitas intermedia*, mające miejsce między dwoma ciałami, za pośrzednictwem trzeciego. *Śniad. Chem.* 22. aneignende, vermittelnde Verwandtſchaft. — §. W niektórych miastach sprawy przeciwko urzędnikom sądzone bywają w sądach pośrzedniczych starościńskich. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 109. POŚRZEDNICZYĆ *med. niedok.*, pośrzednikiem być, pośrzednictwem się trudnić; vermitteln, den Mittler machen, unterhandeln; *Boh.* zprostředkowati, sprostředkugi; *Vind.* fredit, safrediti, pofrediti, freduvati; *Ross.* посредствовать; *Eccl.* посредствую, средствовати, посредственникомъ быть, изходатайствую; cf. pośrzodkować. POŚRZEDNIK, a, *m.*; *Boh.* prostřednjk; *Slov.* prostrednik; *Carn.* sredněk; *Vind.* frednik, safrednik, freidnik; *Croat.* szredostaynik; *Bosn.* sredgnik, srednik, pogoditegl; *Pag.* posrjeednik, sjreednik, srjedustavnik, hodotaj; *Slav.* medjugovornik; *Ross.* посредникъ, ходатай; *Eccl.* посредственникъ; a) der Mittler, Vermittler. Pismo pana Jezusa zowie pośrzednikiem, to jest, jednaczem stron rozróżnionych. *Bals. Niedz.* 2, 48, (*ob.* Orędownik). Chrystus jest pośrzednikiem, rzecznikiem i jednaczem naszym. *Baz. Hst.* 117. *Salin.* 4, 207. — b) Pośrzednik, w śrzodku będący, der in der Mitte ſteht. Arabczyk miasto tych słów twarz w twarz, ma te słowa, bez pośrzednika. *Boh. Prog.* 38. Toć są ci letni, toć są ci pośrzednicy, co się wieszają w wątpliwościach. *Rej. Ap.* 43. (naturaliści). — *Math.* Pośrzednik, pośrzedni punkt, *centrum. Tr.* der Mittelpunkt. POŚRZEDNIKOWY, a, e, a) do pośrzednika należący, Mittlers-, Vermittlers-. — b) Pośrednikowy, Mittel-, den Mittelpunkt betreffend, central. Anguł pośrzednikowy. *Tr.* POŚRZEDNOŚĆ, ści, *ż.*, śrzodek, znajdowanie się w śrzodku; *Boh.* prostřednost; *Sorab.* 1. poszrednoſcź; *Croat.* poszrědnoszt, die Mitte, das Befinden in der Mitte. *Tr.* — (*POŚRZENIE, *ob.* Pośrzenie). — POŚRZOD, *OŚRZOD *adverb.*; *Boh.* prostřed, uprostřed; *Slav.* posrid; *Vind.* tovſriedi, tonaſriedi, tovmieſz, tonaſried, med tem; *Croat.* poszred; *Eccl.* посрѣдѣ, въ прометкахъ, (cf. pomiędzy, między); *Ross.* промежду, промежь, посреди; we śrzodku czego, in der Mitte, mitten. Pośrzód jest ogród. *Tr.* Pośrzod ogroda stoi fontana. *ib.* — *Tempor.* n. p. Nie widzimy i *ośrzód lata, aby miały być wody w rzekach gorące. *Syxt. Szkł.* 129. Porażono nieprzyjaciela, *eśrzod postu. *Biel. Św.* 238 *b.* POŚRZODEK, dka, *m.*; *Slov. et Boh.* prostředek; *Croat.* poszrědek; (*Ross.* посредство pośrzednictwo); śrzodek, pośrzedni punkt; die Mitte, der Mittelpunkt. Ziemia cała, począwszy od centrum, t. j. od pośrzodku w głąb aż do wierzchu. *Syxt. Szkł.* 151. Pośrzodek osi, śrzednia kwadratowa cześć osi, między dwoma jej wrzecionami. *Jak. Art.* 3, 310. Trudno wymacać on prawy pośrzodek, gdzie cnota między zbytkiem a niedostatkiem siada. *Gorn. Dw.* 385. Na pośrzodku wód. *Otw. Ow.* 327. Puścił się pieszo przez pośrzodek Francyi. *Wys. Ign.* 41. Tom ja o początku narodu z głębokiej wydźwignąwszy ciemności, stawić w pośrzodek rozumiał. *Krom.* 30. (na świat, na jaw' wydać, vortragen, vorlegen). — §. Obrali jednego z pośrzodku siebie, z liczby swej, z gromady, z pomiędzy siebie. *Cn. Th.* einen aus ihren Mitteln. Posłów z pośrzodka siebie deputowali. *Vol. Leg.* 3, 35. Na co brać nieznajomych, gdy w pośrzodku macie Godnego, który was zna, i którego znacie! *Jabł. Tel.* 78. — §. Pośrzodek, pośrzedniczy sposób, śrzodek dopomagający do czego; ein Hülfsmittel, Mittel. Bóg z ludźmi mawiał zawsze przez instrument, albo przez proroka, albo wżdy przez jaki pośrzodek do tego godny. *Rej. Ap.* 4. Nieśmiertelność chcąc sobie zjednać, zapamiętałych prawie do tego pośrzodków użyli. *Warg. Wal.* 301. Pośrzodków używał do uciekania sposobnych. *Żarn. Post.* 3, 549 *b.* Udziela nam się Chrystus przez pośrzodek najś. sakramentu. *W. Post. W.* 245. vermittelſt. — *Personif.* n. p. Jam między panem i wami był jednaczem i pośrzodkiem. 1 *Leop. Deut.* 5. pośrednikiem, Mittler, Vermittler. POŚRZODKOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, śrzodek trzymać, *ob.* Pośrzedniczyć, die Mitte halten. Między jednastą szósta liczba pośrzodkuje. *Bals. Św.* 2, 264. *Budn. Ezech.* 46, 10. — §. Za pośrzodkowaniem miłości boskiej. *Bals. Niedz.* 1, 72. *et* 136. za pośrzednictwem. POŚRZODKOWY, a, e, do pośrzodku należący, abo w pośrzodku czego, choć sam jeden leżący, (śrzedni jest względem takich drugich wielu abo dwu). *Cn. Th.* 789. zur Mitte gehörig, in der Mitte befindlich.

POŚRZONIĆ, *f.* pośrzoni *cz. dok.*, śrzonem pokryć *propr. et impropr.*, bereifen. Wiekiem pośrzonione włosy. *Stas. Num.* 2, 93.

POSSAĆ *cz. dok.*, POSYSAĆ *niedok.*, chwilę ssać, nach einander hin saugen; *Sorab.* 1. pocjeam; *Rag. et Bosn.* posissati; *Ross.* пососать, посасывать. W las jako wszedł, a ciała obaczył nieżywe, Weża przytym obwyż w ciele sporem Ran posysającego juszystym ozorem; Rzecze. *Żebr. Ow.* 56.

POST, u, *m.*; *Boh.* půst; *Slov.* post, pust; *Hung.* böjt; *Slav.* pôst; *Bosn.* post, pokorra ù jitju; *Rag.* poost, xexin; *Croat.* poszt, pozt; *Sorab.* 1. post; *Carn. et Vind.* post, posten zhaſs, postni dni, bila, (*distng.* pust, pustni dni *carnevale* zadusty; Pust-*Bachus*, cf. pusty, cf. puścić, rozpuścić, rozpusta); *Ross.* постъ, (cf. *Graec.* ἄπαστος); poszczenie; *Eccl.* всспищие, ze Słowiańska pośniczestwo. *Pim. Kam.* 312. das Faſten. Post, powściągnienie od rozkosznych potraw, jako od mięsa, zwłaszcza czasów od kościoła naznaczonych. *W. Post. W.* 138. Post, powściągnienie od pokarmów i napojów rozkoszniejszych. *Smotr. Lam.* 216. Przy każdym poście najdziemy dwoję rzecz, *strzymawanie od jedzenia i pi-

cia, a obieranie potraw do postu przystojnych. *Hrbst. Odp. R r* 7. Nie takie nasze posty, jak owe niegdyś pustelnicze, o korzonkach i wodzie. *Kras. Pod.* 2, 266. (poszczenie, *ob.* Pościć). Ja dziś z postem = ja poszczę, jem tylko postne potrawy; *Eccl.* постно, постнически, ich faſte heute, eſſe bloß Faſtenſpeiſen. Zastawiono stół z postem. *Kras. Pod.* 2, 263. postnym jedzeniem. Post suchy, *ob.* Suszyć. Post złamać, zgwałcić; *Ross.* скоромиться, das Faſten brechen, nicht beobachten; n. p. Post ku narodzeniu pańskiemu złamał. *Sk. Dz.* 356. (cf. *Ross.* скоромить, оскоромить dawać komu jeść z mięsem w post; скоромъ, скоромный w post do jedzenia zakazany). Post zachowuję, poszczę *Eccl.* постничествую. Zakończyć post, znowu pierwszy raz z mięsem jeść *Ross.* разговѣться, разгавливаться, заговляться, заговѣться. Post, czas postu, wstrzemięźliwości na ubłaganie miłosierdzia boskiego ustanowiony. *Kras. Zb.* 2, 395. Faſtenzeit. 'Poście = w poście, pod czas postu, zur Faſtenzeit. Nie dlatego zakazuje mięsa 'poście, (cf. 'lecie = w lecie), jakoby złe było, ale abyśmy przystojnie pościli. *Hrbst. Odp. S s.* Post = dzień postu abo postny, ein Faſttag. Mamy w ten tydzień trzy posty. *Cn. Th.* Post = post wielki czterdziestodniowy, kwadragezyma, *Slav.* korizma; *Croat.* korizma, poszt 40 dan; *Dal.* posztna chëterdeszeticza; *Ross.* четыредесятница, *ob.* Czterdziestnica, czterdziesiątnica, die Faſten. Kościoł przez 40 dni post wielki obchodzi. *W. Post. W.* 150. Innocencyusz III, ujął postu wielkonocnego Polakom, który post, gdy niedziel 9 zupełnych starodawnym trybem zachowywała Polska, od czasu onego pół siódmej tylko pości. *Krom.* 257. *Haur. Sk.* 507, (*ob.* Starozapustna niedziela). Post wielki, siedm niedziel przed wielką nocą. *Hrbst. Odp. R r* 8 *b.* Kościoł post walny złożył na czas wiosny, kiedy na nas takie odmiany powietrza, jakie zimie, nie napadają. *Petr. Wod.* 218. Nie ma teraz różnicy między piątkiem i niedzielą, ani między wielkanocą i postem wielkim. *Mon.* 64, 3. Jeżeli nie w zapusty, to w post przynajmniéj. *Mon.* 76, 149. (doczekam się da pan bóg). — §. Post mniejszy przed bożym narodzeniem, adwent. *Sk. Dz.* 1033. das Faſten vor Weihnachten.

Pochodz. *pościć*, *'paszczać*, *poszczywać*, *pościciel*, *postnik*, *postny*; *przepościć*, *wypościć się*, *śrzodopoście*, *środopostny*; *starozapustny*, *zapusty*, *zapustny*, *mięsopusty*.

POSTA, *ob.* Poczta.

POSTAĆ, i, *ż.*, kształt, figura, postawa; *Vind.* postava, telesna dougust, vishina telesa, shtatura; *Croat.* kip, (cf. kibić); *Ross.* стать, осанка, образъ, (cf. obraz); *Eccl.* **оуподобленнїе**, (cf. podobać, upodobać się); a) die Geſtalt, Figur. — *Math.* Ułożenie między sobą boków jakiego ciała, nazywamy kształtem czyli postacią. *Rog. Doś.* 1, 67. — Postać na się brać, kształcić się, formować się *Eccl.* вообразиться. Zwierzchnia postać ludzi oszukiwa. *P. Kchan. Jer.* 116. (nie wszystko złoto, co się świeci z góry). Zewnętrzna postać bardzo jest zwodniczą. *Teat.* 28. *b*, 87. Postać święta, hajduckie sumnienie. *Opal. Sat.* 47, (cf. broda jak u proroka). Dyabeł w swojéj postaci; tytuł książki *Bohomolca*; t. j. w prawdziwéj swojéj istności, in ſeiner wahren Geſtalt. *Teat.* 20, 105. — Gdy już w Europie pokój panuje, on w postaci jeszcze wojennéj zostaje. *N. Pam.* 13, 126. (na etacie wojennym). — *Theol.* W sakramencie, pod postacią chleba i wina, ciało i krew pańska, unter der Geſtalt des Brots und Weines im Abendmale. Ty jesteś panie w osobach trojaki, Jednak bogiem jesteś w postaci jednaki. *Kanc. Gd.* 5. — *Rhetor.* Wszelka osobliwość albo w jednym słowie, albo w kilku słowach czyli w mowie, zowie się postać, *figura*. *Kpcz. G.* 2, 22. — 'b) Gatunek, różnica, podział, die Gattung, *species*; n. p. Jagoda winna ma w sobie trzy różne postaci. *Cresc.* 331. Rzeczy najdując się, *in una specie*, w jednej postaci. *Petr. Et.* 19. POSTAĆ, *f.* postoi *intr. dok.*, POSTAWAĆ *contin.*; *Boh.* postati, postawati; *Slov.* postat *aliquantum stare*; *Bosn.* postati, stati mallo vrjemena; *Sorab.* 1. postejiu, postejem; *Croat.* posztajem, postentávam *subsisto*; (*Vind.* postati, obstati, stanoviten biti, poterpeti = wytrzymać, wytrwać, postòina = orzeł, postati, postajati; *Carn.* postati, postânem *fieri*, *existere*; postâjam 1. *incipio fieri*, 2. *subsisto*, postoina orzeł); *Ross.* постоять, постоивать; (cf. *Eccl.* **постоянїе** popas, cf. непостоянствую, *Graec.* ἀστατέω niestatkiem być); 1) stać czas niejaki, stać spokojnie chwilę; eine Weile ſtehen, auf einem Flecke bleiben. Postój tu na chwileczkę przy téj ofierze. 1 *Leop. Num.* 21. Mieszanina ta, niech tak postoi, póki się nie ustoi. *Haur.. Sk.* 359. Postoję-ć tam trochę. *Cn. Th.* nie tak prędko się odprawię, ich werde da ein Weilchen ſtehen müſſen. — §. Postój, zatrzymaj się, zastanawiaj krok, halt! ſteh ein wenig. Ale postójno trochę, Panie Jakubie. *Teat.* 30, 90. (poczekaj). — Postawać idąc, zatrzymywać się, zastanawiać, im Gehen ſtehen bleiben. *P. Kchan. Orl.* 1, 64. Nie postawając nigdzie, prostom do domu szła. *Wys. Kat.* 18. W tym postawa za progiem, i niby wątpliwa Oglądając się na dom, gorzko popłakiwa. *Przyb. Ab.* 231. Pilnie na niego Armida patrzała, Lubo się ruszył, lubo co postawał, Twarzy i wzroku jego pilnowała. *P. Kchan. Jer.* 96. Pośpieszaj co rychléj, nie postawaj. 1 *Leop* 1 *Reg.* 20, 30. Cały gmach jej furyi nie znosi, Bieży, kole, postawa. *Bardz. Trag.* 448. — §. Kazali wstać a chodzić chromo-urodzonemu człowiekowi, który daléj niż od czterdziestu lat na nogach swych nie postał. *Rej. Post. B b b* 2. nie podniósł się na nogach, nie stał, er hat nicht auf ſeinen Füßen geſtanden. — 2) Postać gdzie, postawać, *f.* postanie, postoi, *usitatius cum negatione*, nie postawać gdzie, nie bywać, nie pokazać się, ſich wo nicht blicken, nicht betreten laſſen. Nigdzie jako żyw, nie postał na świecie, Doma się schował. *P. Kchan. Jer.* 90. er iſt gar nirgends hingekommen. Nic do rzeczy mi bzdurzyła, poszedłem, i więcéj u niéj nie postanę. *Teat.* 22. *b*, 102. Już odtąd noga moja nie postanie w tym domu. *Teat.* 22. *b*, 11. mit keinem Fuße mehr hinkommen. Powiedz mi prawdę, inaczéj noga moja w domu twoim nie postanie. *Boh. Kom.* 1, 294. Około Lwowa od kilkuset lat noga ich nie postała. *Star. Pod. B b.* Prowadził nas po dzikich polach, w których nigdy podobno nie postała noga ludzka. *Zab.* 13, 115. Gada o dworze, w

którym nigdy nogą nie postał. *Mon.* 76, 597. Nade wszystko zaś to ci przykazuję srogo, Żebyś u Izmenii nie postał i nogą. *Min. Ryt.* 1, 189. Na teatrach nic takowego postać nie powinno, coby uszy obrażać mogło. *Teat.* 26, 25. (miejsca mieć nie ma). Kłamstwo nigdy w uściech nie postało moich. *Teat.* 5, 81. Tak podła myśl niegodna postać w umyśle obywatela. *Kras. Pod.* 2, 211. Nie postało nawet w myśli mojej, frasować Wc Panią. *Teat.* 3. *d*, 61. Srogość w myśli mojej nigdy nie postoi. *Teat.* 53. *d*, 53. Nie jadłem chleba, ani mięso ani wino postały w ustach moich. 1 *Leop. Dan.* 10, 3.

POSTANOWIĆ, *f.* postanowi *cz. dok.*, POSTANAWIAĆ *niedok.*; *Sorab.* 1. postahwam, (*ob.* Postawić); *Vind.* ostanovit; *Ross.* постановить, постановлять; stanowić, stawiać, hinſtellen. Nimfa zwiódłszy go z światła, w cieniu postanawia młodzieńca. *Otw. Wirg.* 471. — §. Postanowić, ustanowić, uchwalić, *Boh.* ustanowiti; *Sorab.* 1. postahwu; *Vind.* napostaviti, napovedeti, nakonzhati, dosckleniti, (postanoviti, obstanoviti, saterditi, poterditi, postaviti = potwierdzić); *Croat.* odluchùjem, odlucham, dokonchati; *Dal.* odlucsiti; *Ross.* опредѣлить, опредѣлять; *Eccl.* законополагати, законоположу, (cf. *zakon); beſchließen, verordnen, feſt ſetzen, anſetzen. Teraz w Warszawie postanowiono, aby dobrym ludziom wszystko darmo dawano. *Boh. Kom.* 2, 29. W każdéj prowincyi pretora postanowiono. *Pilch. Sall.* 38. osadzono. O postanowieniu dnia na zapłacenie. *Chełm. Pr.* 137. — Postanowić = uregulować, rozporządzić, uporządzić, uporządkować, ułożyć; einrichten, eine feſte beſtimmte Einrichtung geben, ordnen. Błądzisz po puszczy z rozmaitemi a nie postanowionemi myślami swemi. *Rej. Post. A a* 1. W tych młodych leciech niemasz żadnego dobrego rozumu, i żadnego postanowienia. *Glicz. Wych. J* 5 *b.* (ułożenia, porządku, statku). Młody pies jeszcze się postanowi. *Rej. Zw.* 90. (włoży, wprawi). Zjechali się Polacy do Gniezna dla postanowienia Rzpltéj. *Krom.* 33. Miasto to rządzi się tak pięknemi porządkami i takiemi prawy, iż może mieć zazdrość w innych Rzeczypospolitych, choć też dobrze postanowionych. *Boter.* 83. Posłał Judas do Rzymu, aby postanowili a *zjęli z niemi przyjacielstwo, a prosili, aby zdjęli z nich jarzmo Greckie. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 8, 17. Co gdy się postanowiło, natychmiast wyszli z miasta. *Baz. Sk.* 38. Jozyasz postanowił kapłany według porządku dni, obléczone w białe szaty. 3 *Leop.* 3 *Ezdr.* 1, 2. (*narządził. 1 *Leop.*). Gdy na oddawkę postanowią oborę, od faskowéj krowy faska masła ma być oddana. *Haur. Ek.* 120. (urządzą, umówią, wypuszczą). Musi być jeszcze u pana moje miesięczne, strawne, moje zasługi, moje suchedni, i to wszystko, co panowie sługom na postanowieniach pisać, a nie dawać zwykli. *Teat.* 32. *b*, 11. (najmując, godząc ich). Sługa, postanowiwszy z panem, dobrze i cnotliwie mu służyć .... *Star. Ref.* 136. ugodziwszy się z nim, mit ihm dahin überein gekommen. Postanowić, wiele poddany ma lasek trzysążniowych wyorać. *Mon.* 64, 212. Postanowienie, *effectus*, wyporządzenie, die Einrichtung, Verfaſſung, cf. ustawa, uchwała, *Sorab.* 1. postajeni, postawieni, (postahwizné ustawy, statuta); *Vind.* postaulenje, sarozhenje, postava, narejenje; savredba, poredba, savkasa, sazhreda; *Croat. et Dal.* odluka, (cf. odłączyć); *Ross.* установленіе, уставъ, учрежденіе, узаконеніе. Opisać rządy i postanowienie państwa którego. *Kłok. Turk.* 61. (konstytucyą). Przedziwne Rzpltéj postanowienie, potęgi jéj przyczyną było. *Faliss. Fl.* 272. Postanowienie pisania. *Krom.* 2. (plan, zamiar). Nie chciał przestawać na tych ojców postanowieniu życia abo regule. *Sk. Żyw.* 1, 21. Lebensordnung, Lebenseinrichtung. — Postanowić życie, sposób życia swego ustanowić, einen Lebensplan feſtſetzen. Wezwanie i stan swój ma każdy postanowić. *Glicz. Wych. F* 2 *b.* Zabiegając nierządowi, ma się każdy postanowić, a stan sobie słuszny wybrać. *ib. O* 3 *b.* Kto nie postanowi żywota, zawsze chodzi koło płota. *Cn. Ad.* 386. (kto ni nacz nie zmierza, w nic nie uderza; cf. żyć na pamięć, nie jąć się niczego). — Postanowić się, stan życia sobie obrać, przyjąć. *Cn. Th.* ſich eine Lebensart wählen, einen gewiſſen Stand ergreifen. *Praecipue:* Postanowić się, w stan małżeński wkroczyć, osieść gdzie, usadowić się, ſich verehlichen und wo nieder laſſen; (*Croat.* nasztanitise *uxorem ducere*; *Bosn.* nastanitse, osgenitise, udomitise *uxorem ducere*, udomitti, udatti, nastaniti, *marito collocare in matrimonium*, ustánitise *domicilium sibi constituere*). W pierwszéj krucyacie siła bardzo Francuzów małżeńskim ślubem postanowiło się w Palestynie. *Ustrz. Kruc.* 2, 45. Już na spokojniejszy żywot się udawszy, postanowiłem się z woli boskiéj. *Pasek. Dz.* 46. Przyjaciel ten, postanowiłże się już? *Teat.* 30, 48. Synu! obrałeś sobie postanowienie, a nie powiedziałeś ojcu i słowa! *Stas. Num.* 1, 224. (partyą, żonę). Już Wc Panna dosięgasz wieku przyzwoitego damom do postanowienia. *Teat.* 10. *c*, 41. (do pójścia za mąż). Roztropna matka mówi o dobrém postanowieniu córki swéj. *N. Pam.* 19, 51. Może on w czasie jaką córce dać pomoc, zrobić postanowienie. *Teat.* 48. *b*, 37. — *Activ:* Ociec każdy syna swego postanowić ma, a żadne postanowienie bezpieczniejsze nie jest jedno małżeństwo. *Glicz. Wych. P* 3 *b.* (*etablir, etablissement*). — §. Postanowić co u siebie = umyślić. *Cn. Th.* bey ſich beſchließen. Postanowienie umysłu, albo na umyśle, abo u siebie, *propositum. Cn. Th.* (zamysł, przedsięwzięcie, *ob.* Umienić). Pewien swego postanowienia, stoi nieporuszony i nieustraszony. *Pilch. Sen. list.* 340. Król Szwedzki *postanowiony jest zwołać stany w przyszłym miesiącu. *Gaz. Nar.* 1, 280. (*Gall.* il est determiné, *potius:* umyślił, zamyślił, myśli, skłonny jest). — §. *Aliter:* Młodyć on, ale sędziwym na umyśle, albo, że tak rzekę, postanowiony. *Lub. Roz.* 442. ustały, statkujący, stateczny, geſetzt, von geſetztem Character. Bez ćwiczenia człowiek zdziczeje, i nigdy się nie postanowi. *Gorn. Dw.* 18. nie ustatkuje się, nie przyjdzie do swojéj pory, er wird niemals geſetzt, bekommt nie einen beſtimmten Character; (cf. *Eccl.* непостоянствую, *Graec.* ἀστατέω, niestatkiem jestem). — §. Postanowienie nieba, powietrza, miejsca, kraju, *qualitas, temperatura coeli. Cn. Th.* klima, das Clima. Niebo w takim postanowieniu się prezentuje: wschód osiada wodnik, a zachód lew. *Fur. Uw.*

F 3 *b.* (t. j. konstelacya). Postanowienie ciała, konstytucya. *Dudz.* 53. die Leibesconſtitution. Komplexya, ciała przyrodzone postanowienie. *Oczk. Przym.* 2. Powietrze zimne i zdrowe, daje Szwedom postanowienie ciała mocne. *Wyrw. Geogr.* 513. Chcę, aby dworzanin miał kształt i dobre postanowienie w ciele. *Gorn. Dw.* 29, (cf. postać). Cholerycy mają postanowienie ciała gorące i suche, flegmatycy zimne i wilgotne; a to zowiemy kompleksyą. *Petr. Eth.* 139. POSTANOWICIEL, a, *m.*, który co postanawia, ustawiciel, ustawca; der Feſtſetzer, Beſtimmer, Begründer, Anordner. Bóg jest postanowicielem zakonu. *Kucz. Kat.* 3, 4. *W rodz. żeńsk.* Postanowicielka.

POSTĄPIĆ, *f.* postąpi *intr. dok.*, Postępować *niedok.*; (*Boh.* postaupiti, postaupati, postupowati; *Sorab.* 1. postupuyu, postupiu, postupim, postupam, stupam prědk, postupwano *processio*; *Bosn.* postupit, naprjdovati; *Rag.* postûpiti, naprêdovati; *Croat.* posztuplyujem, napredujem; *Vind.* napreipriti, (postopiti = podeptać); *Carn.* postopam = próżnując wałęsam się, (postopazh = próżniak); *Ross.* поступить, поступать; *Eccl.* предуспѣваю; §. 1) stopy swoje daléj posunąć, pokroczyć; weiter ſchreiten, fort ſchreiten, *phys. et impr.* Nie mogła postąpić, tylko z kulami pod ramiony. *Wys. Aloj.* 450. keinen Schritt vorwärts thun. Ręką nie władną, nie postąpią nogą. *Groch. W.* 281. Tyś już niektóre słowa wymawiała, I postępować jużeś poczynała. *P. Kchan. Jer.* 308. chodzić, gehen. Stąpienie jest stopień do postąpienia; postąpienie zaś do dostąpienia. *Lub. Roz.* 101. Każde postąpienie twoje nigdy nie bezpieczne jest. *Rej. Ap.* 37. Układ, postępowanie, trzymanie się aktora, nie może być toż samo w tragedyi, co w komedyi. *N. Pam.* 2, 225. — Postępowanie na stopnie wyższe, n. p. podług porządku starszeństwa. *N. Pam.* 11, 162. (awans). Postępują z błędu w błąd. *Wiśn.* 396. (brną coraz to bardziéj). Postępujesz z siły w siłę, z fałszu w fałsz, z obłudy w obłudę. *Smotr. Ex.* 47. Stopniami trzeba postępować. *Teat.* 19. *b*, 76. Nie dosyć jest dobrze począć, trzeba coraz daléj dobrze postępować, chcąc dójść doskonałości. *Pilch. Sen. list.* 274. Postępować, postępek czynić w czym; in etwas fort ſchreiten, Fortſchritte machen, *Boh.* prospěti; *Slov.* prospjwâm, (cf. pospiać). Ilekroć poznać zechcesz, izaliś postąpił, uważaj, czy do tegoż samego dąży chęć twa dzisiaj, do czego dążyła wczoraj. *Pilch. Sen. list.* 280. Ów chłopiec postąpił znacznie w stolarstwie, i był wielką pomocą swemu majstrowi. *Mon.* 64, 142. Uczący się języków na trzy części są podzieleni: poczynających, postępujących i doskonalących się. *Dyar. Grod.* 155. Nie postępuje praca, nie awansuje; *Eccl.* не спорить, не спориться, (cf. spor*o*), es geht nicht vorwärts. — Skoro białogłowa w brzemię postąpi, tedy choroba miesięczna ustanie. *Szczerb. Sax.* 225. w płód zajdzie, pojmie, pocznie, brzemienną czyli ciężarną, lub w ciąży zostanie; ſobald ſie empfängt, ſchwanger wird, in die Schwangerſchaft tritt. Nie godzi się z położnicami łączyć, bo się przez to i na zdrowiu psują, i potym z trudnością postąpić mogą. *ib.* 225. począć. — §. Postępować prawem, *lege agere. Cn. Th.*, gerichtlich verfahren. — §. Postępować sobie dobrze, źle, mądrze, poczynać sobie dobrze etc., sprawować się; verfahren, handeln. Jakżeś sobie w téj mierze postąpił. *Teat.* 3. *d*, 22. Postępuję z kim surowie, łaskawie, chytrze etc. obchodzę się z nim; *Croat.* baratati, mit einem verfahren, umgehen, einen behandeln, gut, ſchlecht ꝛc. Jak to ludzie umieją obłudnie z drugiemi postępować! *Boh. Kom.* 2, 191. W niewoli go trzymał, i z nim jak z bydlęciem postępował. *Teat.* 54. *c*, 2. Sam nie wiem, jak mam postępować z temi natrętnikami. *Boh. Kom.* 2, 306. — §. 2) *Activ.* Postąpić komu co lub czego, zezwolić mu, ugodzić się z nim na co, przyznać mu; einem etwas zugeſtehen, bewilligen, mit ihm darum einig werden. Posłał do Fabrycyusza Pirrus posły swe, postępując mu niemało i dzierżaw i złota, aby z nim uczynił kontrakty jakie, a zostawił go w pokoju. *Rej. Zw.* 101 *b.* Radul prosił Mahometa o pomoc przeciw Matyaszowi, postępując posłuszeństwo i hołd. *Biel.* 246 *b.* (ofiarując, przyrzekając). Tamże mowa była, co posłom postąpić do Carogrodu. *Sak. Sob. B* 2 *b.* (co im wyznaczyć). Iż on człowiek, jako prostak tak rozumiał, postąpił mu tego, i rzekł.... *Glicz. Wych. M* 4. (zezwolił na to). Postępować, n. p. w targu, więcéj podawać, poprawić, przyczynić; mehr geben, zulegen. Podkupuję się pod kogo; podaję, postępuję więcéj w targu. *Cn. Th.* 738. Postąpiono mu rocznéj pensyi. *Tr.* (podwyższono). — §. 3) Postąpić zkąd = ustąpić, Platz machen, weichen. Postąpisz z włości drogo zapłaconych, Postąpisz z dworu i gmachów złoconych, A co zebrania twego kolwiek będzie, To wszystko przyszły namiastek osiędzie. *J. Kchan. Dz.* 243. Między ludźmi podniesionego serca zgoda być nie może, gdy jeden drugiemu postępić nie chce w dobrych rzeczach, jeno chce każdy, aby na jego przestało. *Eraz. Jęz. K k* 3 *b*, ustąpić, uledz, nachgeben.

POSTARAĆ się *recipr. dok.*, staranie na co łożyć, ſich worum bemühen, Mühe geben; *Boh.* postarati se; *Vind.* pomujati ſe na kai, obmujati ſe, podobiulati, mujati ſe, ſhelit; *Bosn.* pomaritise, hajatise, popohajati; *Ross.* постараться. POSTAREMU; *Carn.* postârsh, *ob.* Stary. — (POSTARZ, *ob.* Pocztarz). — POSTARZEĆ się *recipr. dok.*, w lata pozachodzić, nach gerade alt werden, altern, älteln; *Carn.* postâram se, (postarn *senex*); *Vind.* postaritiſe, oſtaritiſe; *Bosn.* postaratise; *Ross.* устарѣть, устарѣлый.

POSTATA, POSTATNI, *ob.* Postawa. POSTAW, u, *m.*; (*Boh.* postaw 1. warsztat tkaczy, 2. wał sukna; *Slav.* podstava = tkanina, materya; *Bosn.* postav, platno *tela, linteum*; *Croat.* posztav, platno = płótno; *Rag.* postâv *tela*; *Hung.* possto = sukno; *Eccl.* **поставъ** = половинка сукна, 2. пелены, 3. орудіе ткательное; *Ross.* поставъ = skrzynia); §. a) wał sukna; *Vind.* ſuknena bala, ſvitek ſukna; ein ganzes Stück Tuch, Tuchballen, eine Tuchrolle, ein Tuchpack im Laden. Postaw, w Słowiańskim służy wszelkim rzeczom, które się tylko zwijać dają; w Polskim samemu suknu. *Klecz. Zdan.* 48. Bela sukna ma w sobie postawów 20; postaw sukna ma w sobie łokci 32. *Chmiel.* 1, 161. Nalazła w skrzyni sztukę albo postaw sukna. *Szczerb. Sax.* 140. Głupi który poprzysiągł w gałgany się stroić, Mogąc suknią z nowego postawu wykroić. *Nar*

Dz. 3, 169. — §. Uczynił zasłonę z modrego postawu z pawłoki. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 3, 14. (z modréj sztuki cienkiéj tkaniny). — §. b) *Transl.* Według trybu i postawu wojennego. *Pilch. Sall.* 198. postanowienia, porządku; Einrichtung, Gebrauch, Herkommen.

POSTAWA, POSTATA, y, ź., POSTAWKA, POSTAWECZKA, i, ż., *zdrobn.*; *Vind.* postava, telesna dougust, vishina telesa, fhtatura; *Boh.* postawa. §. 1) postać abo kształt zwierzchni człeka pokazały. *Cn. Th.* postura, das Ansehen, die äußere Gestalt, die Figur, besonders eines Menschen. (*Carn.* postáva *lex*, ustawa; *Vind.* postava, postava enega kraja = posada, położenie, pozycya; *Bosn.* postáva, zaklad *depositum*, *ob.* Pokład). Jak się drzewkom przydawa, tak też i dzieciom, jakie z ziemi wyrosta krzywe albo proste, też postawę, gdy ich nie oprawią, i stare miewają. *Spicz.* 184. Postatę matki pszczelnéj między rojem tak upatrują; ma ona być na kształt osy farby szarawéj.... *Haur. Ek.* 137. — Postawa, okazała postawa, n. p. Postawa, a daléj nic. *Cn. Ad.* 905. (urody dość, a serca, rozumu mało; wrzkomo coś). Postawy-ć tylko dyabeł ma dosyć, ale mocy niewiele. *Hrbst. Lek. K.*, (cf. nie tak straszny dyabeł, jak go malują, straszniejszy dyabeł w farbach, niż w saméj istocie). Nie patrz na postawę, ale na człeka sprawę. *Cn. Ad.* 632. (niepozorny, ale wyborny). Pan postaw widomych nie tak potrzebuje, jako się przypatruje sprawom a myślom serca każdego. *Rej. Post. L l* 5. Nie sądźcie według postawy, ale sądźcie sądem sprawiedliwym. *Radz. Joan.* 7, 24. (bezwzględnie na osoby, bezparcyalnie, bezstronnie). — §. Turcy kształtną postawę rozmaitą pod czas modlitwy biorą, zakładają ręce, chylają się, czołem biją, chwieją głową. *Kłok. Turk.* 192. różne figury, układanie, łamanie ciała; Gebärden, Gestalten, Figuren. Kłanianie jest zwierzchnia postawa uczciwości i poddaności. *Gil. Post.* 67 *b.* Świętą wieczerzą powinniśmy z wszelaką uczciwością przyjmować; a to nietylko czapką, klęczeniem, postawą nabożną, twarzą jakoby płaczliwą, ale posłuszeństwem. *Gil. Kat.* 354. Pokrywają one marne żywoty swoje, ukazując po sobie postawę nabożeństwa i pobożności, a w sercu przecie dyabeł. *Rej. Post. E e* 6. (pozór, powierzchowność). Nadobnemi i farbowanemi słówki, a oną anielską postawką pokrywa fałsz. *Rej. Zw.* 85. Nie trzeba postawie niczyjéj wierzyć; nie trzeba nikogo z postawy, ani z odzienia szacować, gdyż często pod owczą barwą tają się wilcy drapieżni. *Ezop.* 121. (pozorom nie wierzyć, pozor oszukuje). Od takich się zbawiciel kazał nam wystrzegać, Co w owczych postaweczkach będą u nas bywać. *Papr. Kol. H* 4. Uprząść postawę. *Pilch. Sall.* 49. powagę stroić, stąpać jak z tabulatury, jak paw'; sich ein Ansehen geben, figuriren. Faryzeuszowie umieli-ć postawkę stroić świętobliwości, zdali się ludziom nabożni, a w rzeczy obłudą pachnęli. *Dambr.* 362. Zdała się, jakby stroić postawę myślił. *Zebr. Ow.* 251. Nadymać postawę swoję. *Rej. Zw.* 48. pysznić się, sich aufblähen, dick thun. Niechaj się rozmyśli, długoli tu będzie mu wolno tak nadymać tę postawę swoję. *Weresz. Reg.* 82. — §. *Affectatio*, wystawność, postawa, sadzenie się na co. *Mącz.* Strzeż się, abyś nazbyt pomału, a z postawą nie chodził, jak owi, co potrawy jakie niosą, gdy się boją, by czego nie rozlali. *Kosz. Lor.* 4 *b.* Królowie Egiptscy, nie mając kędy pieniędze podziewać, nakładali na próżną postawę. *Biel. Św. C* 2 *b.* chełpę, dumę, pychę, eitler Stolz. Postawą *adverbial.*, pozorem, pozorno, powierzchownie, na pozór; zum Scheine, scheinbar. Dziewki płaczą, idąc za mąż, postawą, ale się serce śmieje. *Biel. Hst.* 21. — *Personif.*: *Affectator*, pyszny, wysoko a wystawnie się noszący, sadziciel, postawa. *Mącz.*, t. j. ten, który postawę sobie uprządł, der sich ein rechtes Ansehen giebt. — §. Postawa, osobliwie o twarzy, mina; die Gebärde, Miene, das Gesicht, das man macht, oder von Natur hat. Ma postawę surową. *Teat.* 18, 145. Gdy tak dawał sprawę Surową Goffred czynił mu postawę. *P. Kchan. Jer.* 115. Krzywo nań patrzy, i srogą czyni mu postawę. *P. Kchan. Orl.* 1, 21. Pokaz łaski postawą abo wzrokiem. *Gorn. Dw.* 309. — *Fig. transl.* Prawda na się fałszu postawę wziąć musi, aby je ludzki rozum przyjął; fałsz zaś własny kształt zachowując, przystęp znajduje. *Zab.* 367. barwę, płaszczyk, powierzchowność; die Gestalt, der Schein. — Serca sobie dodawali, by tylko po szańcach mogli stanąć, a postawę niejaką obrony ukazać. *Warg. Cez.* 150. podobieństwo, pozor, einen Schein von Vertheidigung. Acz już widział bitwę straconą, przecię mu na postawie nie zeszło. *Biel.* 114. (nie stracił fantazyi). Teraz los nasz pomyślniejszą weźmie postawę. *Teat.* 55. *e*, 25. kształt, minę, obrót; eine günstigere Miene, Wendung. Emiliusz utraciwszy obu synów, w równéj umysłu postawie zachował się. *Zab.* 5, 96. w równowadze, im Gleichgewichte, ganz gleichmüthig. — §. 2) Postawa; *Boh.* postawec; *Sorab.* 1. postawa; *Ross.* поставъ; u tkaczów, przędza wzdłuż miasto gruntu, na płótno lub sukno nagotowana. *Otw. Ow.* osnowa, nawicie tkacze, (cf. osnowę postawić), der Aufzug, das Scheergarn, die Kette, die Werfte. Postawą zowią płóciennicy przędzę wzdłuż miasto gruntu na płótno nagotowaną. *Pilch. Sen. list.* 3, 62. Postawa, podłużna przędza w warsztacie tkaczym. *Magier. Mskr.* Osobno obiedwie się stawią, I parę postaw z przędzy cieniuchnéj naprawią, *intendunt. Zebr. Ow.* 128. Taśmę tę swemi rękami utkała, A różnych nici postawę snowała. *P. Kchan. Jer.* 404. Wszędy trzymać się trzeba zdrowego rozsądku, By wątek był postawy wart, postawa wątku. *Dmoch. Szt. R.* 5. Postawy dosyć, wątku mało. *J. Kchan. Dz.* 200. *Rys. Ad.* 54. *Opal. Sat.* 116. *Chrośc. Ow.* 236. *Gorn. Dw.* 346. (viel Geschrey und wenig Wolle; więcéj huku, niż puku). — POSTAWAĆ, *ob.* Postać. POSTAWEK, wka, *m.*, *dem. nom.* postaw; n. p. sukna, płótna, ein kleiner Ballen oder Pack, Stück, Tuch, Leinwand; wałek. POSTAWIC, *f.* postawi *cz. dok.*; *Boh. et Slov.* postawiti; (*Boh.* postawěti pobudować); *Sorab.* 1. postahwam, postawiam, postawiu, postajem, postajiu, postahwu, (postajeni, postawieni postanowienie); *Carn.* postaveti, postavem, postavlam; *Vind.* postaviti, postaulati; *Croat.* posztaviti, poztavlyati; *Slav. et Bosn.* postaviti; *Rag.* postáviti; *Ross.* поставить, поставлять; (поставка 1. postawienie, 2. liwrunek, cf. przystawić); a) stawiać co

na pewnym miejscu, hin ſtellen, hin ſetzen, ſtellen, errichten. Czarny stół przed sobą postawić kazał. *Weresz. Reg.* 149. Beczkę na dno postawił. *Tr.* Most drewniany na palach postawiony. *Warg. Wal.* 73. Postawić kręgle. *Tr.* Kegel aufſetzen. Na nogi postawić, na nogach postawić, *fig.* podnieść, wznieść, pokrzepić, auf die Beine ſtellen, aufheben, aufrichten; *Slov.* na krídla abo na nohi ho postawił. Młoda Sułtanowa chciała na nogi postawić powagę swego syna; stara swoję zatrzymać. *Klok. Turk.* 16. Bałwochwalstwo na nogi postawił. *Sk. Dz.* 371. Ludzką ułomność na nogach postawia. *Wod. Dan.* 53. Niesłuszną sprawę na nogach postawił. *Pilch. Sall.* 147. — One Tarnowskie, Tęczyńskie, Odrowąże, tak wielkie królestwo nam postawili. *Janusz. Oksz. G* 4 *b.* — §. Prosił mię, abym mu konia w swéj stajni, na jego grosz, postawić dozwolił. *Szczerb. Sax.* 281. mieścić, in den Stall ſtellen, einſtellen. — §. Na jednę kartę sto, dwieście Holenderskich postawił. *Teat.* 15. *c*, 22. (sadzić, stawić, ryzykować, odważać). — Osnowę postawić, osnować krosna. *Cn. Th.* 642. bey den Webern: den Aufzug aufſpannen, anſcheren, die Anſchere, die Werfte machen. *Telam ordiri*, przędzę nasnować, postawić, t. j. zacząć co trudnego i długiego. *Mącz.* - Linie krzyżowe zrysować abo postawić. *Solsk. Geom.* 29. aufzeichnen, in den Grund legen, aufſtellen. — §. Wnet to w niesmak Jejmości, wnet kozła postawi. *Łącz. Zw.* 16. na czele kozła pokaże, czoło zkoźli, zkrzywi, ein finſters Geſicht machen. — §. Cypryan na biskupstwo w Kartaginie postawiony. *Sk. Dz.* 122. postanowiony, ustanowiony, osadzony; in dem Biſthume angeſetzt, angeſtellt. — Syn króla pytał, kiedyby bój a bitwę postawić wolą miał? *Eraz. Jez. K* 7. bitwę wydać, ſich in Schlachtordnung ſtellen, eine Schlacht liefern. — *§. Musieli się w Betleem *postawić na on czas, gdy.... *Rej. Post. C* 6. stawić się, stanąć, stawać; ſich wohin ſtellen, daſelbſt einſtellen. — §. b) *Intr.* Postawić na swoim, trzymać się swego zdania, upierać się przy nim, ſeinen Satz behaupten. (*Croat.* poztavimo = dajmyż, supponujmyż). Pieniakowi idzie częstokroć jedynie o to, żeby na swoim postawił, i przeciwnika przeparł. *Kras. Pod.* 1, 222. Serce moje w tym razie tak mu się oparło, że na swoim postawię, choćbym miał dać gardło. *Zabł. Zab.* 96. — §. c*) Postawić się komu łaskawie, niełaskawie etc., ukazać mu się, ſich einem gnädig, ungnädig erweiſen. Żona Alexandrowa wojewodę wdzięcznie przyjęła, a Alexander mąż jéj, także łaskawie mu się postawił. *Gwagn.* 111. Staraj się, abyś na początku wnet dobrze się postawił, a mniemanie o sobie dobre uczynił. *Gorn. Dw.* 130. Ludziom wspołek, żebyśmy się dobrze poczesnie postawili, z nas aby im słowo dobre, i pociecha dobra urosła. *Glicz. Wych. O* 1 *b.* Ach mnie nędznemu! jakim mi się dan bóg postawi; iżem się go zaprzeć śmiał! *Sk. Żyw.* 216. POSTAWICIEL, a, *m*, który co postawia, der Hinſteller, Hinſetzer, Feſtſteller; *Sorab.* 1. postahwenik; *Vind.* stavez, postaular, postaunik, staulavez; *Croat.* posztavitel; (*Carn.* postavar, postavnèk *legislator*); *Rag.* postavár, postavgljár. POSTAWKA, *ob.* Postawa = figurka, minka; Geſtaltchen, Figürchen, Mienchen. Z wierzchu stroją postawkę nabożeństwa. *W. Post. Mn.* 60. Łagodną postawką go zwodzi. *Papr. Prz. C* 3. Jeśli nałożnica piękną postawkę ukazała, tedy jéj się uśmiechnął król, a gdy się gniewała, przepraszał. *Radz.* 3 *Ezdr.* 4, 31. *Rej. Ap.* 78. *et* 22. POSTAWNICA, y, *ż.*, robotnicom na wzór postawiona, rej wodząca między żniwiarkami, poprzednica, przednica; die Vorarbeiterinn, die erſte Schnitterinn, Vorſchnitterinn. Osoba najpospieszniejsza wybrana być powinna, jak nazywają, na postawnicę, któraby innym w robocie wodzem była; i ta po żniwie wieniec przynosi. *Kluk. Rośl.* 3, 216. POSTAWNIK, a, *m.*, §. 1) wzór i wódz robotników, der Vorarbeiter, erſte Schnitter, Vorſchnitter. Przy koszeniu powinien być jeden postawnik, któryby wyprzedzając innym do raźności był pobudką. *Kluk. Rośl.* 3, 295. — §. 2) Postawnik, duża świeca. *Dudz.* 53. kierca, którą przy katafalkach, na ołtarzach i t. d. stawią, eine große Wachskerze, Altarkerze, Leichenkerze; (*Boh.* postawnjk postument; *Slov.* postawnjk *basis*). *Omnes candelas* postawniki kręcone *circa funera oblatas, postea vitrici recipiant et de his majus altare provideant.* Dub. 43. *Tedae ferales*, świece, pochodnie a postawniki pogrzebne. *Mącz.* POSTAWNOŚĆ, ści, *ż.*, wystawność, przesadzanie, afektacya. *Tr.* affectirtes Weſen. POSTAWNY, a, e. POSTAWNIE *adverb.*; (*Ross.* поставный przystawiony, nastarczany); §. 1 a) postawę mający, okazały, dobréj postaci, kształtny; *Vind.* sestaun, anſehnlich, von ſchöner Geſtalt. Koń cudny ten jest, który ma wzrost postawny, wielki, a długi, tak iż każdy członek ma prawy umiar. *Cresc.* 524. Konie postawne i we wszystkich członkach strojne. *Cresc.* 515. — b) Według postawy, kształtu, nach der Figur, Geſtalt. Ty nie postawnie sądzisz, ale prawnie. *Ryb. Ps.* 125. nie względnie na osobę, nie patrzysz kto, ale co, bezstronnie, ohne Anſehen der Perſon. — §. 2) Postawny, wystawny, przesadzający, afektowany; gravitätiſch, erkünſtelt, erzwungen, affectirt. Wystrzegać się mamy w chodzie subtelnych a postawnych kroków. *Kosz. Cyc.* 85. Córki Syonskie wynosiły się, plasały i postawnym krokiem postępowały. *W. Jes.* 3, 16. *Pociej.* 281. Postawną mową, a pięknemi słowy zalecają wymysły swoje. *W. Post. W.* 2, 109. Czucie ich jest zmyślne, a potworne, nieprawdziwe, ale postawne. *Żurn. Post.* 4 *b.* pozorne, udawne. Niewinne winni, postawni szczerze zabijali. *ib.* 700. Uznawszy, że ludzie są ludźmi, nie mieliby tak hardzie i postawnie na swą ludzkość kazać. *Glicz. Wych. F* 3. — §. 3) *Botan.* Postawne ziele, *Seseli Creticum. Śleszk. Ped.* 419. Mohrenkümmel. *Syr.* 143.

POSTĘKNĄĆ *cz. jednil.* Postękać *niedok.*, *Postękawać, *postękuje *contin.*, chwilę stękać, nach einander hin ſtöhnen, ſeufzen; *Sorab.* 1. postohnuyu; *Boh.* postesknauti sy, postěžowati sy. Kurczy się, postękuje, łzami pieniek spływa, *crebros dat gemitus. Zebr. Ow.* 259. Jakożeś postękowała, gdy na cię bole przyszły! 1 *Leop. Jer.* 22, 23. Czy się zdało postęknąć, czy drewno stęknęło? *gemitus dedisse. Zebr. Ow.* 204.

POSTĘP, u, *m.*; *Ross.* поступь; postępowanie nogami,

chód, der Gang. Ujrzał zbliżającą się ku niemu niewiastę, którą dla piękności i wspaniałego postępu, wziąłby był za boginią. *Weg. Marm.* 34. Bardzo mi się jéj postęp i kibić podoba. *Teat.* 1. *c*, 24. — §. Postęp, POSTĘPEK, pku, *m.*; *Sorab.* 1. postupwano; *Boh. et Slov.* prospěch; *Vind.* napreihod, napreidik, popridik; *Croat.* naprêdek, posztûpay; *Bosn.* napridak; *Rag.* naprêdak; *Eccl.* поступка, оуспѣхъ, предуспѣние; *Ross.* успѣхъ, поступокъ; postępek w czym, postąpienie, awansowanie, progres, dalsze kroki; der Fortſchritt, das Fortſchreiten. Dawałem im lekcye, z wielkim ich w nauce postępkiem. *Boh. Kom.* 4, 3. W postępie czasów. *Nar. Hst.* 2, 151. in der Folge der Zeit. W dalszym postępie czasu. *Nag. Fil.* 194. Wygody te tylko mogą być dziełem coraz dalszego w oświeceniu postępu. *N. Pam.* 20, 178. Postęp geometryczny, arytmetyczny, *progressio. Śniad. Alg.* 1, 166. *et* 173. stosunek, das Verhältniß. — §. Postępek, sposób postępowania, obchodzenia się, czynienia; das Verfahren, Verhalten. Polaków granice, obyczaje, rząd i postępek w Rzpltéj, inną księgą opisałem. *Krom.* 1. Odpowiedział mu wszystek postępek sprawy. *Budn. Apopht.* 42. tok, bieg, den ganzen Hergang der Sache. Nie przez męzkość Kainie, czoło królisz sępie, Znać waśń i niespokojność w twoich spraw postępie. *Przyb. Ab.* 23. Postępek, czyn, die That. Dwaj mężowie pełni postępków bohatyrskich. *Birk. Zamoj. praef.* Siła, jak we wszystkim, tak w rycerskich postępkach fortuna może. *Warg. Cez.* 143. Obróć oczy na postępki moje dawne i czynności. *Teat.* 5, 93. — §. Postępek prawny, czynienie prawne; der Rechtsweg, gerichtliches Verfahren. Prawnym postępkiem rozpierali się. *Warg. Cez.* 243. Aby postępków prawnych nie było bez końca, musi być jeden najwyższy sąd. *Petr. Pol.* 171. (procesów, apelacyi). Postępek prawny skrócony. *Vol. Leg.* 3, 67. (proces). Iż był sąd przerwany i postępek wszystek, nie chcieli wszczynać kauzy. *Warg. Wal.* 260. — §. Postępek, tryb, zwyczaj; die Art, Manier, der Gebrauch. Upominał ich, aby według wojennego postępku na skinienie wszystko czynili. *Warg. Cez.* 85. Prędzéj niżeli konnéj bitwy dopuszcza postępek, z placu ustąpili. *ib.* 220. Postępek księżyca, który miewa oddalając się abo przybliżając ku drugim planetom, złączenie jego. *Sienn.* 423. — §. Nogi, żartem postępki, z przymówką do uczynków i obyczajów, n. p. Co po świeżo Tureckim bócie, kiedy postępki cuchną? *Mon.* 65, 417, (cf. postoły), die Füße, Träger, Geſtelle. POSTĘPKOWY, a, e, od postępu, postępowania, chodu; Gangs-, das Gehen betreffend. Kości postępkowe. *Perz. Cyr.* 1, 33. *et* 25. POSTĘPNY, a, e, §. a) postępujący, fortſchreitend. Bieg postępny, *motus progressionis. Hub. Mech.* 10. — §. b*) Postępny, poważny, postawny. *Tr.* gravitátiſch. POSTĘPOWAĆ, *ob.* Postąpić.

POSTMAGISTER, POSTMAJSTER, *ob.* Poczmistrz.

POSTNIK, a, *m.*; *Croat.* posztitel; *Ross.* постникъ; poszczący, postu przestrzegający; der Faſter, Beobachter der Faſten. S. Jan, on tak surowy postnik i ostrego żywota mistrz. *Sk. Kaz.* 463. Wielki ten postnik nie jadał ani chleba, ani mięsa. *Ustrz. Kruc.* 1, 179. *Pim. Kam.* 46. *Sk. Dz.* 271. *et* 103. POSTNICA, y, *ż.*, die Faſterinn; *Ross.* постница. POSTNICZESTWO, a, *n.*; *Ross.* постничество; poszczenie ścisłe, poszczenie, sposób życia, postem zajętego; das Faſten, faſtendes Leben. Czerńcy ślub czynią, aby w postniczestwie do śmierci żyli; koniecznie mięsa im jeść nie potrzeba. *Pim. Kam.* 312. POSTNY, a, e.; *Boh.* postnj; *Slov.* póstní; *Vind.* posten; *Slav.* postni; *Bosn.* posni; *Rag.* pòsni; *Croat.* pósztni, korizméni; *Ross.* постный; od postu, Faſt-, Faſten-. Nigdy nie widziałem u niego w dni postne mięsa na stole. *Kras. Pod.* 2, 263. Postne potrawy, postny obiad. *Cn. Th.* Proszę na wigilią dzisiejszą postną do siego roku. *Wol.* (obiad w wilią bożego narodzenia). — *Fig.* Jego komedye zdają się być chude i postne. *Teat.* 34. *b*, *B ij.* (suche, ezcze, niesmaczne, jałowe). POSTOŁOMCA, y, *m.*, zgwałciciel postu, der die Faſten bricht. Prawo okrutne na postołomców od Chrabrego ustanowione. *Nar. Hst.* 3, 29.

POSTÓJ, *ob.* Postać, postawać.

POSTOŁY *plur.*, kurpie, łapcie. *Cn. Th.* 348, (*Boh.* postoly boty; *Croat.* posztola, pachmaga, papucha, pantoflin, -pantofel; *Rag.* postôl, zrevglja - trzewik, postolâr - szewc; *Dal.* posstol - trzewik, postolar - szewc; *Bosn.* postol, posto, postole, postocicch, çrevia *calceus*, postolar, çrevgljar - szewc, postolarstwo - szewstwo; *Slav.* postolâr - szewc; cf. [*tureck.* postal - *cothurnus. Men.* I, 295 — 2]; *Germ. vulg.* die Paſtele); Baſtſchuhe. Czuhaj wziąwszy Ruski, i guńkę i postoły, drogi się téj podejmuje. *Tward. W. D.* 77. Posztoły abo kurpie na nogach. *Wys. Ign.* 9.

POSTPAST, *ob.* Wety.

POSTPONOWAĆ, -ał, -a, *cz. contin.*, upośledzać kogo, pogardzać, za nic nie mieć, za pomiotło, kąty nim pocierać; *Rag.* ostaviti; *Croat.* zaposztaviti, zaposztavlyam, einen hintan ſetzen. *Morszt.* 326. *Chrośc. Luk.* 2, 62. Jakie naród nasz do postponowania innych narodów mieć rozumie prawo! *Mon.* 65, 332. I ziemianinowi na czas trzeba biblioteki nie postponować. *Haur. Sk.* 165. POSTPOZYCYA, yi, *ż.*, *Morszt.* 293, postponowanie, upośledzanie, odrzucanie, pogarda, die Zurückſetzung.

POSTRĄCAĆ, *cz. iter. dok.*, w ciąż strącać, na dół potrącić; nach einander hin nieder werfen, hin ſtrecken, hinunter ſtoßen. To wszystko postrącał, cokolwiek było tamą jego zapędowi. *Mon.* 71, 820. Na powolności król szkodował, bo gdyby wtedy, jak wypadało, niektóre postrącał był głowy, na co sobie wielce zasłużyły, miałby spokojność. *N. Pam.* 13, 12. cf. zwalić.

POSTRACH, u, *m.*, strach, postraszenie, rzecz postraszająca, der Schrecken. Otrząsa się wkrótce z tak błahéj postrachy. *Stas. Num.* 2, 7. Wszystkie postrachy We Pana nic nie pomogą. *Teat.* 7, 89. groźby, Drauungen.

POSTRADAĆ czego, *f.* postrada *med. dok.*; (*Ross.* пострадать cierpieć, znosić); utracić, verlieren, einbüßen; *Ross.* терять, потерять. Przykro było królowi postradać tak walecznego męża. *Teat.* 4. *b*, 150. Przyjaciela postradać, największa to strata. *Min. Ryt.* 4, 124. Ciężéj postra-

dać, niż nie dostać. *Cn. Ad.* 457. Nie znamy co mamy, aż postradamy. *Cn. Ad.* 201.

POSTRASZYĆ, *f.* postraszy *cz. dok.*, Postraszywać *frequ.*, nieco nastraszyć, etwas ſchrecken, drohen, in Schrecken ſetzen; *Sorab.* 1. potraschicz; *Vind.* postraſhiti; *Eccl.* пострашати; *Ross.* пострашать, попугать. Matyasz postraszywając, Czechy na swoję stronę przeciągał, *territando. Krom.* 700. POSTRASZNY, a, e, postraszający, nieco straszny; ein wenig ſchrecend, Schrecken einjagend. Ten co z dziećmi igrał, niechaj twarz na nie zakryje, albo jaką postraszną ukaże, tedy wnet przed nim uciekają. *Rej. Zw.* 78 *b.*

POSTROFOWAĆ *cz. dok.*, nieco strofować, nach einander hin ſtrafpredigen, ſchelten, ermahnen; *Vind.* poſhtrafati = pokarać.

*POSTROGA, i, *ż.*, przestroga nieznaczna, eine Erinnerung, leiſe Ermahnung. Jest postroga i upomnienie was odstępców naszych, a naszéj niewinności oświadczenie. *Smotr. El.* 12. — §. W ręku patryarchy jest postroga praw duchownych. *Obr.* 67. opieka, straż, Obhut, Schutz, (*ob.* Postrożca). Należą do soboru królowie, jak obrońcy cerkwi, w postrodze pokoju pospolitego. *Smotr. Apol.* 58.

POSTROIĆ, *f.* postroi *cz. dok.*, poubierać, ustroić jednego po drugim; nach einander anputzen, ankleiden. (*Ross.* построить pobudować, *ob.* Stroić). Każe się postroić wszystkiemu dworowi jak najkosztowniéj, i sam się też ubierze jak w najbogatsze szaty. *Star. Dw.* 43, *Ross.* покрасоваться.

POSTRONIE, ia, *n.*; (*Boh.* postranice pobocznica); pobocze, ubocze, ustronie, die Seitengegend, alles, was auf der Seite liegt. Tu już panowanie Kazimierza W. kończąc, pośledniejsze księgi z postronia u nas rządzącym królom poświęćmy. *Krom.* 369.

POSTRONEK, nka, *m.*, (że po stronach dobytku idzie. *Cn. Th.*); *Boh.* postranek; *Sorab.* 1. postronk; *Sorab.* 2. schtrank (*Ger.* Strang), paszl; *Carn.* shila (cf. *Ger.* Seil, cf. żyła), furshile; *Vind.* verv, vesilje, povesenza; *Bosn.* konop, konopaç (cf. konop'), usge, (cf. więzy); *Eccl.* обора (cf. obora), вервъ, веревка; der Strick, das Seil. Postronki, wszelkie sznury splecione prosto za jednym razem z samych tylko żeber nicianych; liny zaś splecione są dwa razy. *Jak. Art.* 3, 225. *et* 310. *et* 45. POSTRONKOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, postronkami więzić lub bić, mit Stricken feſſeln, binden, ſchlagen. Ludzie biedni, więzieniem i postronkowaniem mordowani, i pieniężnym penowaniem ciemiężeni. *Smotr. El.* 30. POSTRONKOWY, a, e, od postronków, Strick=. Lina splecіona z postronkowych żeber. *Jak. Art.* 3, 299. Postronkowa cięga. *Haur. Sk.* 229. Osądzono go na śmierć postronkową. *ib.* 261. na szubienicę.

POSTRONNOŚĆ, ści, *ż.*, odległość na stronę, die Entfernung ſeitwärts. Pies jeden się ma do postronności, t. j. stroni od konia i myśliwca; drugi przeciwnie nadto konia pilnuje. *Ostror. Myśl.* 40. POSTRONNY, a, e, — *adverb*; *Boh.* postrannj; *Slov.* postranný; *Sorab.* 1. postronski; *Vind.* stranski, postranski, vstranjen, postrani, nastran, nastrani, perstrani, nastransku; *Croat.* sztránszki; *Ross.* сторонный, посторонъ, стороною; *Eccl.* страньнъ; po stronach, granicach będący, granicący; Seiten=, an die Seite, angränzend, benachbart. Rzplta w ziemi swej sprawiedliwością ma być rządzona, a po stronach, od nieprzyjaciół postronnych mieczem broniona. *Modrz. Baz.* 548. Ma z czterema ludźmi postronnemi dobremi niepodejrzanemi przysięgać. *Stat. Lit.* 344. — §. Postronny; *Ross.* посторонный; obcy, zagraniczny, cudzoziemski, fremd, ausländiſch. Tak to bywa, postronni lepsze szczęście mają. *Simon. Siel.* 18. Od Ludwika do tych czasów postronni monarchowie Polakom rozkazowali. *Krom.* 370. Iż Messyasza żydzi poznać nie chcieli, zrządził sobie pan postronne ludzie, którzy przyszli poznawać go. *Bial. Post.* 135. Tymże był wzruszony postronny i odległy człowiek, czym, i my wpośrzód Rzpltej urodzeni i zawsze bawiący się. *Siem. Cyc.* 352. Nauki postronne przeciw kościelnym ustawom. *W. Post. W.* 2, 190. — §. *Venator:* Pies postronny. *Ostror. Myśl.* 40. t. j. od myśliwca stroniący, do postronności się mający; ein Jagdhund, der das weite Revier liebt. Pies postronny, co na każdy dzień wyciecze, a długo goni. *Rej. Zw.* 90.

POSTRÓŻCA, y, *m.*, strzegący czego, stróż, opiekun; der Bewacher, Behüter, Beſchützer. Patryarcha jest praw naszych synodalnych postróżcą. *Weryf. pr.* 63. *ib.* 31. Nie bez najwyższego duchownych praw swych postróżcy, patryarchy Konstantynopolskiego, czynić nie mogą. *Obr.* 66.

POSTRUŻYĆ, *f.* postruży *cz. dok.*, POSTRUGAĆ *niedok.*; (*Vind.* poskubiti, postrugati, obstrugati = poskrobać; *Ross.* постружить, построгать = poheblować); wciąż ostrużyć, nach einander beſchnitzeln, ſchnitzeln, ſchneiteln; *Ross.* соскоблить, соскабливать. Nawóz z postrugania na podworcu, wprzód na kupy kłaść trzeba, ażby się uleżał. *Haur. Sk.* 30.

POSTRWOŻYĆ, *f.* postrwoży *cz. dok.*, *POSTRWAGAĆ *niedok.*, trwogi ponabawiać, beſtürzt machen. Pospólstwo w zadumaniu postrwagane stało. *Pot. Arg.* 21.

POSTRYCHNĄĆ, *f.* postrychnie *cz. jednl.*, Postrychować *niedok.*, potynkować, beſtreichen, anſtreichen. Postrychnąwszy pień miną i farbą, uczynił barwę jego czerwoną. *Radz. Sap.* 13. 14. *Wujek. Budn.* 1 *Leop. ib.* Gdy się tą mieszaniną jakie malowania postrychują, będą glancowne. *Haur. Sk.* 372.

POSTRZAŁ, u, *m.*; (*Ross.* пострѣлъ 1. apoplexya, szlak, 2. porwon!); strzelenie, strzała, lub kula w ciele zawięzła, rana od strzelania. *Włod., Carn.* strélaj, der Schuß, die Schußwunde. Obchodząc mury, dla wyśledzenia miejsc słabszych, wziął postrzał. *Pilch. Sen. list.* 2, 40. (był postrzelonym). Wszędzie szafuje gęstym z dział postrzałem. *Jabł. Buk. C.* Zły postrzał z wysoka, a w piekło droga szeroka. *Smotr. Lam.* 192. — §. Postrzały nabożne w niebo posyłać, modlitewki, *orationes jaculatorias. Wys. Aloj.* 389. Stoßgebete, cf. strzeliste modlitwy. POSTRZAŁOWY, a, e, od postrzału, Schuß=. Postrzałowe rany. *Perz. Cyr.* 1, 74.

*POSTRZEC, *ob.* Rozpostrzeć, rozpościerać.

POSTRZEDZ, postrzegł, *f.* postrzeże, postrzegnie, postrzegę *cz. dok.*, spostrzedz *jedntl.*, postrzegać, spostrzegać *niedok.*; (*Carn.* podstrẽshem, postrẽzhi *inservire*, postrẽshba = posługa; *Vind.* postrezhi, poflushiti = posługiwać; postrieshenje postrieshba); obaczyć, zobaczyć, zoczyć, wahr nehmen, gewahr werden; *Sorab.* 2. hupũtasch, (cf. pytać); *Sorab.* 2. pytſiu, pytſem; *Vind.* obzhutiti, vanzhati, svanzhati, povanzhati, savanzhati, sasnaminuvati, samerkati, pomerkati (*ob.* Miarkować, pomiarkować), ſvedeti, (cf. wzwiedzieć); *Croat.* zamerkavam; *Ross.* усмотрѣть, усматривать, замѣтить, замѣчать, примѣтить, примѣчать. Wszedłem do pokoju, postrzegłem na stole spory worek czerwonych złotych. *Kras. Pod.* 1, 234. Nie trzeba, żeby bramą wchodził, mógłby być postrzeżonym od gości. *Teat.* 11. *b*, 61. (zoczonym, widzianym). Otoż i ona, spostrzegam ją, z tamtéj strony tu idzie. *Teat.* 54, 32. Nie postrzeże złodzieja, jako ten, co kradnie. *Pot. Zac.* 205. (ożogiem drugiego maca, kto sam w piecu lega). Odstąpi swych zamysłów, i placu odbiegnie, Gdy cię naprzeciw sobie śmiałego postrzegnie. *Węg. Org.* 10. W postrzeżoną sieć lisa nie nażeniesz. *Pot. Syl.* 448. Poźno postrzegać szkody, błąd to pospolity. *Teat.* 43. *d*, 45. (po szkodzie mądry). Postrzegający łatwo, baczny, czujny, uważny, *Vind.* obzhutezhen, svanzhliu, vanzhoviten, vanzhojozhen, merkiſhen, vglavovseten, spomliu; *Ross.* примѣтливый, замѣтливый, замѣтливъ. Łatwość w postrzeganiu, *Vind.* vanzhovitnost, vanzhajozhnost, vglavovsetnost, spominost, permyſlenost; *Ross.* примѣтливость, замѣчание, duch obserwacyjny, Beobachtungsgeiſt. — §. Postrzegać *contin.*, starać się by spostrzedz, baczne mieć na co oko, baczyć, uważać, pilnować, strzedz; *Rag.* paziti, (cf. patrzyć); beobachten, obſerviren, wahr nehmen, in Acht nehmen. Ten człowiek jest podejrzany, muszę go postrzegać. *Teat.* 56. *c*, 27. Nic niemasz złego, jeżeli wielu tam jest psów, gdzie wielu postrzegać, i wielu utrzymywać potrzeba. *Siem. Cyc.* 102. Turcy tak tego postrzegają, aby patryarchowie żadnych o zjednoczeniu namów i traktatów z papieżem nie czynili, jako postrzegać zwykli całości swego państwa. *Smotr. Apol.* 117. Do domu się udał, i gdyś ty Alexandryjską wiódł wojnę, twojego postrzegał pożytku. *Siem. Cyc.* 358. pilnował go, starannie koło niego chodził, er nahm deinen Nutzen wahr. Tak gościnnych praw postrzegał Jowisz. *Siem. Cyc.* 365. zachowywał, pełnił; in Acht nehmen, halten, beobachten. Dobre rady cyrulikom podaje Borelli w swych postrzeganiach fizycznolekarskich, w postrzeganiu dwudziestym. *Perz. Cyr.* 1, 83. Postrzeżenie, spostrzeżenie, obserwacya, *Rag.* opaza, obzir, opip; *Ross.* примѣчание, die Beobachtung, Wahrnehmung. Takie postrzeżenia na różnych miejscach uczynione, przywiodą nas do poznania.... *Hub. Wst.* 7. — Niepostrzeżenie, niebaczność, nieuwaga, niedopilnowanie się; Unachtſamkeit, Unbedacht. Co tu robić z tym obiadem nieszczęśliwym, na który ich z niepostrzeżenia zaprosiłem. *Boh. Kom.* 3, 164. — §. Postrzegać kogo, zastanawiać, przestrzegać, upominać; einen warnen, aufmerkſam machen. Przydano Konetablowi Monkada, ażeby go postrzegał i poddawał zawsze nowe sposoby. *Niemc. Król.* 1, 195. Abyście na to pamiętać mieli, ociec Borecki postrzega was, i upomina. *Smotr. El.* 13. Patrzał, co się u nich dzieje, jeśliby je z czego postrzedz mógł. *Sk. Dz.* 151. strofować, ganić, tadeln, verweiſen. POSTRZEDZ się; — a) *Pass.* być postrzeżonym, obaczonym, wahr genommen werden. Co się nie łatwo postrzega, tym łatwiéj się gubi. *Lach. Kaz.* 1, 154. — §. b) *Recipr.*; Postrzedz się w czym, poznać się na czym; gewahr werden, wahr nehmen. Czy przetoli mam pisać źle, że rzadki będzie, Co się w mego postrzeże rymopistwa błędzie. *Kor. Hor.* 14. Oszukują go najzręczniéj, i postrzedz się nawet nie może. *Teat.* 22, 25. Tak chcą go złowić, że się biedny ani postrzeże. *Teat.* 10. *b*, 7. Postrzeżony, postrzegłszy, strzegący się, postrzeżony, durch Wahrnehmen gewarnt. On się temu razowi postrzeżony Umknął, i w stronę uskoczył skwapliwy. *P. Kchan. Jer.* 495. — §. Postrzedz się, obaczyć się w czym, upamiętać się w czym; in ſich gehen, ſich beſinnen, ſein Vergehen einſehen. Postrzegłam się niewcześnie, żem się nadto twardą pokazała. *Węg. Marm.* 1, 171. Postrzeżesz się po czasie. *Teat.* 9, 72. Już masz rozum, czasby ci się postrzedz, a zacząć żyć uczciwie. *Boh. Kom.* 3, 270. Każdy się spostrzega, I z wyznaniem swych błędów do ciebie przybiega. *Zab.* 15, 301. POSTRZEGACZ, a, *m.*; (*Vind.* postrieshnik, strieshaunik = posługiwacz); który co abo kogo postrzega, obserwator; *Carn.* pomirkazh, (cf. pomiarkować); *Ross.* примѣчатель, замѣчатель, der Beobachter. Najbieglejszemu postrzegaczowi zmylić się zdarzy w swoich wnioskach. *N. Pam.* 11, 199. We wszystkich sprawach trzeba sobie postawić poważnego jakiego męża, jakby postrzegacza obecnego. *Pilch. Sen. list.* 73. Postrzegacz ustawiczny. *Węg. Marm.* 3, 164, (cf. podstrzegacz). Dociekłeś mego sekretu; jesteś dowcipnym i niebezpiecznym postrzegaczem. *Teat.* 41. *c*, 344. Pedagogowie, dozorcy postępków Rzymskiéj młodzieży, i postrzegacze obyczajów. *Pilch. Sen. gn.* 227. *Censores*, obyczajów postrzegacze. *Pilch. Sall.* 45. POSTRZEGACZKA, POSTRZEDNICZKA, i, *ż.*, postrzegająca, die Beobachterinn. Wam cnota będzie postrzedniczką. *Zab.* 11, 102. POSTRZEGŁY, a, e, — e *adverb.*, POSTRZEŻNY, a, e, — ie *adverb.*, przejźrzały, którego może postrzedz, przejźrzeć. *Cn. Th.* 863. bemerkbar, möglich zu bemerken. Niepostrzegle, nieznacznie, znagła, milczkiem. *Wład.*, *inobſervate. Cn. Th.* Niepostrzegły, niepostrzeżony, *inobſervabilis. Cn. Th.* 516. On legł, potomnym niepostrzeżny okiem, Pod niepamięci ciemnéj grubym mrokiem. *Zab.* 14, 268. Bawili się szczęśliwi miłym rozhoworem, Aż niepostrzeżnie z pięknym ujrzą się wieczorem. *Przyb. Ab.* 36. Na widowiska każdy wybiera się dla rozrywki, i niepostrzeżenie (niepostrzeżnie, niepostrzegle) znajduje naukę złączoną z przykładem. *Teat.* 24, 60. *Czart.*

POSTRZELIĆ, *f.* postrzeli *cz. dok.*, POSTRZELAĆ *niedok.*; *Boh.* postreliti; *Vind.* postreliti, postrielati, dolpostreliti, vstreliti; *Ross.* пострѣлять, пострѣливать, попаливать; strzelając ugodzić, hin ſchießen, weg ſchießen, ſchießen und treffen. — *Fig.*

Leci jak postrzelony. *Teat.* 52. *d*, 112. jak waryat, wie geſchloſſen, wie einer, der den Schuß hat. W łeb postrzelony świstak. *Teat.* 6, 6; *Vind.* on je ofmojen; *Ross.* полудурье. Nie chcę mieć zięciem trzpiota, chłopca w łeb postrzelonego, szaleńca. *Teat.* 7. *b*, 40. Nieznośne trzpiotostwo tych postrzelonych mózgów. *Teat.* 27. *b*, 97. (*Ross.* придуръ zarywanie wyryacyi).

POSTRZEMIENNY, a, e, n. p. Postrzemienny pies, którego przy strzemieniu uwiązanego myśliwiec prowadzi, ein Leithund, der an den Steigbügel des Jägers angehängt wird. Wywiera on ogarów zgraje, A szczwacze pełni nadziei Z potrzemiennemi jadą w koło kniei. *Kchow.* 25. Szczwacze, którzy chartów postrzemiennych nie mają, mają też charty na smyczy pobrać. *Ostror. Myśl.* 51. Raźna, postrzemienna. *Banial. A* 2 *b.*

POSTRZYDZ, postrzygł, *f.* postrzygnie, postrzyże *cz. dok.*, POSTRZYGAĆ *niedok.*; *Boh.* postřihati; *Rag.* postricchi; *Ross.* постричь, постригать; postrzydz owce, sukno, nożycami po wierzchu obstrzydz, mit der Scheere beſchneiden, Schafe, Tuch ſcheeren, beſcheeren. Rzemiosło postrzygackie robili, sukna postrzygając. *Dub.* 187. Z wełny postrzygają owieczki. *Lib. Hor.* 110. Postrzygać włosy, ucinać, die Haare beſchneiden. Poganie miasto chrztu postrzygali dzieci swoje, i imiona im dawali. *Sak. Persp.* 2. U pogan był zwyczaj w siedmiu lat dzieciom włosy piérwsze postrzygać, i imię dawać. *Stryjk.* 138. Piast prosił tych dwóch mężów na mianowiny; postrzygli mu ono dziecię, i mianowali Semowit. *Biel. Kr.* 30. *Biel. Św.* 164 *b.* — §. Postrzygać kogo na mnicha etc., koronę, plesz na głowie mu wystrzygać, omniszyć go, einen zum Mönche ꝛc. ſcheeren; (cf. *Ross.* посхимиться). Pojmał go i postrzygł, i do klasztoru wepchnął. *Sk. Dz.* 870. Matkę z państwa złożył, i na mniszkę postrzygł. *Sk. Dz.* 1013. W czerńce go postrzygł. *Stryjk.* 194. W zakon czerniecki go postrzygł. *ib.* 205. Wielu na wygnanie wyrzucił, i do klasztoru postrzygł. *Sk. Dz.* 757. — *Phras.* Na kleryka go postrzygł, na dudka go wystrychnął. *X. Kam.* Powolność zbytnia ściąga nam wzgardę, lub też nas w dudki postrzydz dopuszcza. *Mon.* 70, 258. W błazna postrzyżony. *Past. Fid.* 131. na błazna wystrychniony, man hat ihn zum Narren gemacht. Mów prawdę, to cię między postrzygą natręty. *Nar. Dz.* 3, 125. (do natrętów cię przyliczą). — §. Postrzydz co na drobne kawałki, klein ſchneiden mit der Scheere. Kto ten papier tak postrzygł? *Tr.* — *Transl.* Myszy tę książkę postrzygły, drobno przegryzły, stoczyły, zernagt. POSTRZYGACKI, a, ie, do postrzygacza należący, Scheerer-, Tuchſcheerer-. Rzemiosło postrzygackie robili, sukno postrzygając. *Dub.* 187. Postrzygacka barwica. *Sienn.* 600.

POSTRZYGACZ, a, *m.*; *Boh.* postřihač; *Sorab.* 1. tžihar; *Vind.* ſuknastrishnik, strishovez; *Eccl.* постригатель; który postrzyga, der Scheerer, Beſcheerer, Wolleſcheerer, Tuchſcheerer. Znają cię postrzygacze, znają i balwierze. *Burl. A* 3. (co włosy strzygą, po teraźniejszemu fryzerowie). Weźmiesz barwicy u postrzygacza funt jeden. *Śleszk. Ped.* 315. Kupił łokieć sukna u postrzygacza. *Jeż. Ek. E* 2. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 25, 11.

POSTRZYGACZKA i, *ż.*, *tonstrix. Mącz.*; *Eccl.* постригательница, die Scheererinn, Wollſcheererinn, Tuchſcheererinn. POSTRZYGALNIA, i, *ż.*, warsztat postrzygania sukien, die Tuchſcheererwerkſtatt. (*Eccl.* постригальня, цирюльня barwiernia). Przywileje miastu Wileńskiemu na postrzygalnią publiczną nadane. *Dub.* 187. POSTRZYGALNY, a, e, mogący być postrzyganym, *tonsilis. Cn. Th.*, *Eccl.* постригательный, beſcheerbar, beſchneidbar. — (POSTRZYKNĄĆ, *f.* postrzyknie *cz. jednł.*, POSTRZYKAĆ *niedok.*, Postrzykiwać *frequ*; *Boh.* postřjkati, ustřjkati; *Vind.* poſhterkati, poſhverkati, ofhterkati » pokropić jak z sikawki, beſpritzen. Twarz czerwono nakrapiana, jakoby ją kalinami postrzykał. *Syr.* 946. — *Fig.* Strach z pociechą w serce go postrzyknie. *Pot. Arg.* 728. — §. W postrzykiwaniach, pijawek używać się zwykło. *Perz. Cyr.* 2, 131. (gdy po stawach strzyknie, Zucken in den Gliedern.) — POSTRZYŻENIEC, ńca, *m.*; *Ross.* постриженникъ, постриженецъ; do klasztoru postrzyżony, mnich; der Mönch, der zum Mönche geſchoren worden. Wpadli do klasztoru buntownicy, wyprowadzili owego postrzyżeńca mimo usilne sprzeciwianie się mnichów, ażeby im jako syn królewski przywodził. *Nar. Hst.* 3, 46. POSTRZYŻNIK, a, *m.*, postrzygacz, który owce, wełnę postrzyga; der Scheerer, Schafſcheerer. *W.* 1 *Reg.* 25, 11. POSTRZYŻONY, *ob.* Postrzydz. POSTRZYŻYNY *plur.*; *Boh.* postřižky; *Sorab.* 1. tžihano; — §. 1) wełna odpadła od sukna postrzyganego, barwica. *Cn. Th.*, Scheerwolle, Abfallen vom Tuchſcheerer. — §. 2) *Activ.* Postrzyżyny, strzyżenie, strzyganie; das Scheeren, Beſcheeren. Postrzyżyny, strzyżenie wełny, gdy owce strzygą. *Cn. Th.*, die Schafſchur. Postrzyżyny włosów, das Haarabſchneiden, Haarſcheeren. Ślepota Mieczysława trwać miała aż do siódmego roku, kiedy mu ociec obrządkiem narodowym uroczyste sprawił postrzyżyny. *Nar. Hst.* 2, 7. Zwyczaj był u Polaków w siedm lat strzydz czupryny, I zwano to, sprawiwszy bankiet, postrzyżyny. *Pot. Pocz.* 190, (*ob.* Mianowiny). — Postrzyżyny, strzyżenie laika na duchowny stan, *tonsura sacra. Cn. Th.* omniszenie, okapturzenie; das Scheeren zum Geiſtlichen, die Einkleidung. Postrzyżyny mniszki, postrzyganie; *item.* ceremonia, feſt, bankiet przy postrzyganiu. *Cn. Th.* die Feſtlichkeit bey der Einkleidung.

POSTUDZIĆ *cz. dok.*, chwilę studzić, ostudzać, nach einander hin abkühlen; *Sorab.* 1. postudzicz.

POSTUKAĆ *cz. dok.*, chwilę stukać, nach einander hin klopfen, ſtoßen; *Ross.* постукать, постукивать, постучать.

POSTULAĆ, *f.* postula *cz. dok.*, ściskać, zuſammen drücken. Już w zakład sobie prawe ręce dali, I dane oba wspólnie mocno postulali. *Otw. Ow.* 240. Postulały się z sobą miesięczne rogi, kraniec z siebie czyniąc cały. *Otw. Ow.* 404. Postulali palce z palcy ściskając się. *Otw. Ow.* 362.

POSTUMENT, POSTUMENCIK *dem.*, *ob.* Podsłupie, Podstawek.

*POSTURA, *POSTÓRA, y, *ż.*, pozytura, z *Łac.*, postawa, die Poſitur, die Geſtalt, Figur. Nie zawsze chwalebna, nadęta i ciężka postura. *Lub. Roz.* 500. Ogromna rycerza postura. *Stas. Num.* 1, 55. Oblokłszy się zuchwały osieł we lwią skórę Przed pastuchy udawał straszną lwią

posturę. *Min. Ryt.* 4, 109. Inszy wewnątrz daleko, inszy na postórze. *Pot. Pocz.* 429. Najmilsza z siostr jego, Wdzięcznéj postury i oblicza pięknego. *Kras. Oss. B* 3 *b.* Stoi przed nią w posturze bardzo pokornéj. *Kłok. Turk.* 90.

POSTWARZAĆ, *f.* postwarza *cz. iter. dok.*, jedno po drugim porobić, stworzyć; nach einander erſchaffen, ſchaffen. Ryczą kusze, armaty, moździerze, te działa Niszczące, co je ludzka wściekłość postwarzała. *Przyb. Luz.* 298.

POSTYKAĆ się, *recipr. dok.*, wzajemnie się stykać, zuſammen ſtoßen, an einander ſtoßen. Trzy było nocy wytrwać, by się postykały rogi (księżyca) i krańcem zeszły; *ut coirent, et efficerent orbem. Zebr. Ow.* 165.

POSTYLA, i, *ż.*, (z *Łac.* post illa), die Poſtille; *Sorab.* 1. postila, wukwadwano bożoho ſwówa, predwarska kniha; zbiór komentaryuszów, wykładów, niby to kazań na ewanielie lub epistoły roku. *Kras. Zb.* 2, 396. Postyla, to jest, wykład ewanielii na niedziele i święta *X. Białobrzeskiego*; tę synod Kujawski 1586 r. zaleca wszystkim plebanom. *Nies.* 1, 80. — *Wujka* postylla katolicka większa i mniejsza. — By nie Rzymskie postyle, nie pokwapiłbyś się krasomowco na kazalnicę, i gęby rozdziewić nie umiałbyś. *Smotr. Ex.* 6. — §. Miasto splugawione tylą zabobonami, żeby ich postyla nie ogarnął. *Pot. Pocz.* 9. POSTYLARZ, a, *m.*, POSTYLISTA, y, *m.*, autor postyli, lub zasadzający swoję naukę na postylach, ein Poſtillenſchreiber, Poſtillengelehrter, Poſtillenprediger. Zbiliśmy jednę zawadę; drugą jeszcze szkodliwszą postylarze nastrożyli. *Żarn. Post.* 2, 343. Walczymy na kościoł Rzymski, którego dach, jak postylistowie świadczą, są odpusty. *ib.* 30 *b.*

POSTYLION, *ob.* Pocztarz, der Poſtilion. POSTYLIONKA, i, *ż.*, pocztarka, die Poſtilioninn. — *Transl.* Przepadnij wiecznie ty postylionko z piekła. *Teat.* 52. *d*, 15. POSTYLIOŃSKI, a, ie, pocztarski, Poſtknechts-. Po postylionsku z harapem w ręku. *Teat.* 52, 33; *Ross.* поямскій, помщицкый; jak postylion ubrany, wie ein Poſtilion.

POSUĆ, *f.* posuje *cz. dok.*, posypać, wysypać; *Slav. Bosn. et Vind.* posuti; *Rag.* possûti, posûti, posijpam, aufſtreuen, aufwerfen. Około twierdzy wał posuty. *Tward. Wł.* 160. — *Fig.* Kmity kuźnie tysiące projektów ukuły, Miecze, zdrady, potwarzy, honory posuły, Już wszystko zgotowane, by zginął król. *Teat.* 45. *d*, 12. *Wyb.*

POSUCHA, *ob.* Posusza.

POSUŁ, a, *m.*, POSUŁY *plur.*; *Ross.* посулъ; (*Etym.* słać, posłać); podarunek na przekupowanie sędziego, Geſchenke für den Richter, um ihn zu beſtechen. Dar, abo posuł sędziom. *Budn. Prov.* 17, 8. Sędziom posuły lecą od całego kraju. *Rej. Wiz.* 77. Sprawiedliwość nie za posuły i dary, ale wedle prawa powinna się zachowywać. *Vol. Leg.* 6, 474. Nie z przyjaźni, nie z waśni, nie za posuły i dary, ani się spodziewając na potym darów, sądzić będę. *Stat. Lit.* 115. *et* 116. *et* 125. Ten rad łupi Rzpltą, kto ją za posuły kupi. *Klon. Wor.* 16. (kupione urzędy). *Sak. Sob. A* 3 *b. Kosz. Lor.* 52 *b. N. Pam.* 12, 344.

POSUSZA, POSUCHA, y, *ż.*, susza, czas zbytnie suchy, die Dürre, gar zu trockne Witterung. Wielka posucha była. *Jabł. Ez.* 226. Teraz we mnie wstępuje dusza, Jak kiedy ogrodniny wypali posusza, A potym spadną miłe deszcze, co je chłodzą. *Zab.* 9, 248. *Ejssym.* Czasu posuchy zbiegłe i małe wody, statkom na zawadzie. *Pam.* 85, 1, 320. Rzéka brodzista była na ten czas dla wielkiéj posuchy. *Krom.* 716. *et* 685. *Chmiel.* 1, 176. W czasie suchego powietrza, czyli posuch, panują różne gorączki. *Perz. Lek.* 91. POSUSZYĆ, *f.* posuszy *cz. dok.*, Posuszać *niedok.*; *Vind.* poſuſhiti, poſuſhuvati, gorpoſuſhiti; *Rag.* posûsciti; *Croat.* poszussiti, poszussûjem; *Ross.* посушить; nieco nadsuszyć, jedno po drugim przesuszyć; ein wenig auftrocknen, nach einander trocknen, trocknen laſſen. Jesień liście posuszyła. *Teat.* 13, 6.

POSUTY, *ob.* Posuć. POSUNĄĆ, *f.* posunie *cz. jednł.*, POSUWAĆ *niedok.*; *Vind.* napotiſhati, napretiſhati, prezhtiſhati; *Croat.* porinuti, porivam; *Ross.* посовать, посовывать, посодвинуть, подвинуть, подвигать, посунуть; *Eccl.* подвигати, подвигивати, (cf. poddźwignąć); daléj pomknąć, vorwärts ſchieben, weiter rücken, hin rücken. (Grający w szachy:) jam posunął tu, Wc Pan tam. *Teat.* 7. *d*, 8. *Czart.* Nalegania twoje zbyt daleko posuwasz. *Teat.* 51. *d*, 14. popędzasz, natężasz, du treibſt es zu weit. Kiedyś się ztąd oddalał, byłem jeszcze chyży, Ale się wiek posuwa, i koniec się bliży. *Treb. S. M.* 78. das Alter rückt vor. — §. W tańcu nogę posuwać po ziemi, den Fuß ſchleifen, im Tanzen. POSUWISTY, POSUWNY, a, e, *ob.* Posowisty. — §. Mogący być posuniętym, ſchiebbar, beweglich. Pod warunkiem komor posuwistych na walcach, podsuwali się pod mury. *Nar. Hst.* 5, 136. Jeśli serce jest rzeskie i skore, tedy krok się posuwniejszy zaraz najdzie. *Pilch. Sen. list.* 4, 70. — §. Krok posuwny w tańcu. *Tr.* ein Schleifſtritt im Tanze. — §. Turek w posuwistym stroju do kostek. *Min. Ryt.* 2, 299. posuwający się, spadający, herabfallend.

POSWAR, u, *m.*, POSWAREK, rku, *m.*, *dem.*, sprzeczka, ein Wortwechſel. Stał się poswarek między apostoły, któryby z nich zdał się być większy? 1 *Leop. Luc.* 22, 25. *W. Post. Mn.* 532. Stał się za dni naszych między nami a Rzymskim kościołem poswar, względem przyjętéj z nim jedności. *Smotr. Apol.* 94. W tylu domach pod pozorem miłego pokoju, ustawiczny poswar i sprzeczki. *Teat.* 49. *b*, 4. Gezänke. POSWARKOWY, a, e, Zank-. Koncept poswarkowy. *Nar. Tac.* 2, 460. (*Vind.* poſvaritliu, poſvarliu, ſvaritliu = zarzucający, łający). POSWARZYĆ, *f.* poswarzy *cz. dok.*, pokłócić, zuſammen hetzen, ein Paar Leute mit einander zanken machen; (*Sorab.* 1. poszwarićz połajać; *Vind.* poſvariti, ſvariti = zarzucać, zarzuty czynić, oſvariti = obwinić). Poswarzyć się *recipr.*; *Vind.* poſvariti, ſvariti, ſprekarjatiſe, ſich mit einem überwerfen, zanken, einen Wortwechſel mit ihm haben. Kto się poswarzy, niech bity będzie. *Sk. Dz.* 146. Miałam dwóch synów, a poswarzylista się (*Dual.*) oba na polu, i zranił jeden drugiego. *Budn.* 2 *Sam.* 14, 6.

POSWAT, a, *m.*, swat, dziewosłąb, der Brautwerber. Związków tych miłość nie była poswatem. *Zab.* 16, 338. POSWATAĆ, *f.* poswata *cz. dok.*; *Vind.* poſvatuvati; *Ross.* посватать; dziewosłąbić, skojarzyć parę; ein Paar zuſammen bringen, den Freywerber machen. Poswatać się *recipr.*,

Vind. ſvakuvati, ſe poſvazhiti, v' ſhlahto stopiti, ſhlahto narediti skumplatiſe shenitvo; *Ross.* посвататься; pokrewnić się, ſich mit einem verſchwägern. Z królem Getskim poswatał się Augustus. *Biel.* 16. Może kiedyś ta siostra przestanie być tak ostrą, i ze mną się poswata. *Teat* 54, 8.

POSWAWOLIC, *ob.* Poswywolić.

POŚWIĄCIĆ *ob.* Poświęcić.

POSWIADCZYĆ, *f.* poświadczy *cz. dok.*, POŚWIADCZAĆ *niedok.*; (*Boh.* poswědčiti; *Slav.* posvidocsiti; *Bosn.* posvidociti; *Croat.* poszvedochiti, poszvedochujem); przyświadczyć za czyją powieścią, jemandes Rede bezeugen, beſtätigen, ihm beypflichten; *Vind.* poprizhati; *Sorab.* 1. pźiwohlam szo, (cf. przyzwolić). Panny tę prawdę poświadczały. *Bunial. B* 4. Sam pan bóg tego mu poświadcza. *W. Post. Mn.* 9. *Gorn. Dw.* 353. Słucha z poświadczeniem, kiedy dziaduś prawił. *Pot. Arg.* 820. *Rej. Ap.* 38. Tego wam poświadczam, i oczybyście byli sobie wyłupowali, a dalibyście je mi byli. 1 *Leop. Galat.* 4, 15. zaświadczam wam, ich gebe euch das Zeugniß. POŚWIADCZYCIEL, a, *m.*, *astipulator. Mącz.*, der Beyſtimmer, Beypflichter, der etwas mit bezeugen hilft. POŚWIADCZYCIELKA, i, *ż.* — POŚWIADOMY, a, e, wiadomość czego mający, świadom; wiſſend, kennend, erfahren. Starzec jedyny w dziedzinie poświadomy. *Zebr. Ow.* 48.

POŚWIATA, y, *ż.*, światło niebieskie, das Himmelslicht; (*Croat.* poszvét = pochodnia, latarnia). Obsiadły poświatę gwiazdy nocne dniową. *Bardz. Trag.* 49. — §. Poświata, *lux lunae. Cn. Th.* księżycowe przyświecanie, der Mondſchein. Poświata jasna, noc jasna, widna. *Dudz.* 53. eine helle Nacht, Mondenlicht. Po poświecie jechać, po gwiazdach, w jasną noc. *Dudz.* 51. *Cn. Th.* 179, *Croat.* meszechìna; *Ross.* мѣсячно. Poświata szara, noc przyciemna, mdłe światło księżycowe. *Włod.*, ſchwacher Mondſchein, eine etwas dunkle Nacht. Lekarstwo tym, którzy w nocy, bądź przy szarej poświacie, bądź przy świecy, widzieć nie mogą *Syr.* 524. — (POŚWIĄTNY, *ob.* Poświętny). — POŚWIECARZ, a, *m.*, który komu przyświeca, der Leuchtenträger, Leuchter, Laternenträger. *Tr.* POŚWIECARKA, i, *ż.* POŚWIECIĆ, *f.* poświeci *cz. dok.*, Poświecać *niedok.*; *Boh.* poswjtiti; *Vind.* ſvietiti, poſvietiti; *Carn.* posvejtiti, posvejtem; *Bosn.* posvititi; *Ross.* свѣтить, посвѣтить; przyświecić komu niejaki czas, świecąc prowadzić kogo; einem leuchten, vorleuchten, ihm wohin leuchten. Jeśli dziś nie wskóram, zlecę Zgodniejszej chwili, wytrwam, nadskoczę, poświecę. *Zab.* 10, 55. *Izyck.*

POŚWIĘCIĆ, *f.* poświęci *cz. dok.*, Poświęcać, Poświącać *niedok.*; *Boh.* poswětiti, poswěcowati, poswěcenj; *Slov.* poswětiti, poswěcugi, posweceni; *Sorab.* 2. huszmĕschisch; *Vind.* poſvetit, poſvezhuvati, ſvetuvati, poſvezhenje, poſvezhuvanje, poſvetitje; *Carn.* posvétim, posvetzhujem, posvetzhenje, posvetzhuvanje; *Croat.* poszvetiti, poszvechújem, poszvechenye; *Dal.* posvetyenye; *Bosn.* posvetiti; *Rag.* posvêtiti, posvetîvati, posvechîvati, posvetillovati; *Slav.* posvetenje; *Hung.* szentelem, beszenteles, fel-szentelés; *Ross.* посвятить, посвящать, освятить, освящать; *Eccl.* освящевати, посвятить, принесть даръ бору; oddawać co bogu na chwałę, etwas Gott heiligen, weihen, widmen. Poświącajcie mi się, a stańcie się świętymi. 1 *Leop. Levit.* 20, 7. Za wieku starego ludzie, gdy co albo bogu, albo też i Rzpltéj, ku czci i chwale kosztownie zbudowali, te swoje zbudowania bogu poświącali, ażeby one miejsca tym zacniejsze i świątobliwsze u pospólstwa były. *Orzech. Qu.* 90. Poświącanie poświąca drugiego, a poświęcone, chociaj jest samo świętym, drugiego poświącać nie może. *Hrbst. Odp. L l* 6. We dni wielkanocne i świąteczne, woda chrztu poświęcona być ma. *Kucz. Kat.* 2, 363. — Ślubem poświęconéj nie żałuj miłości, lecz umiéj ją miarkować. *Teat.* 50, 77. ślubem upoważnionéj, durch die Trauung geheiligte, bekräftigte Liebe. Poświęcać kogo na kapłaństwo, zum Prieſter weihen, einweihen; *Vind.* vshegnati, notershegnati; *Eccl.* проручествую, рукополагаю, посвящаю. Na biskupy ich poświęcał abo ręce kładł. *Sk. Dz.* 178. Poświęcanie na kapłaństwo, die Prieſterweihe; *Slov.* posweceni knazstwa. Poświęcić kościoł, eine Kirche einweihen. *Sienn.* 331. Poświęcenia kościoła rocznica, *ob.* Kiermasz, die Kirchweihe. Święto poświącania kościoła, jest pamiątką onego poświącania, które czynią biskupi. *Hrbst. Nauk. R* 8 *b.* Poświęcenie znieść porządnie, obrócić co na świeckie używanie porządnie, *evocare sacra*; poświącać znowu miejsce sprofanowane, *expiare violata. Cn. Th.* W sakramencie poświęcają, to jest żegnają chleb. *Sk. Dz.* 179. — *Impr.* Mahomet one okrutne królowania swego początki krwią braterską poświęcił.. *Baz. Sk.* 340. (zagaił od tego). — §. U wszystkich narodów osoba posła jest rzecz poświęcona. *Kłok. Turk.* 105. t. j. święta, nietykalna. — §. Poświęcić co na co, oddać na to, odżałować na to; zu etwas weihen, beſtimmen, aufopfern, hingeben. Słodka chluba krew' miłej poświęcić ojczyznie. *Hor.* 2, 12. Prace swoje pożytkowi narodu swego poświęcił. *Pilch. Sall.* Majątek, familią, zdrowie i osobę twą, poświęcić musisz na ocalenie ojczyzny. *Koll. List.* 1, 4. Dzieło to przyjaciela waszego, wam go więc poświęcam. *Teat.* 49, 13. POŚWIĘCICIEL, a, *m.*; *Slov.* poswetitel; *Vind.* poſvezhenik; *Slav.* posvetitev; *Croat.* poszvetitel; *Rag.* posvetitegl, posveetnik, (posveechjenik, posvechjenik *sacerdos, ob.* Świaszczenik); *Ross.* освятитель; który co poświęca, *consecrator. Cn. Th.*, der Heiliger, Einweiher. Idzie nam o sławę ducha ś., mistrza prawdy, pocieszyciela, i poświęciciela naszego. *Gil. Kat.* 5. *Baz. Hst.* 65. *Weryf. pr.* 30. POŚWIĘCICIELKA, i, *ż.*, POŚWIĘCINY *plur.*; (*Rag.* posvetilischte, svetilischte, posvetniza, svedba, xártva *sacrificium*; *Croat.* poszvetilische *sacrificium*); akt poświęcenia, die Heiligung, Weihung, die Weihe. Przywykaj odbierać wcześnie poświęciny. *Przyb. Luz.* 6. Jak ofiara w przyjęciu poświęcin wesoła, Czekał syn, rychło wielki ociec go zawoła. *Przyb. Milt.* 82.

POŚWIEGOTAĆ *cz. dok.*, chwilę świegotać, nach einander hin zwitſchern; *Ross.* покалякать.

POŚWIERKA, i, *ż.*, ptak nieco większy od trzynadlów; kolor też ma wcale odmienny, *emberiza miliaria. Kluk. Zw.* 2, 251. der Gerſtenammer, graue Ammer.

POŚWIĘTNY, POŚWIĄTNY, a, e, poświęcony, geheiligt, ge-

weiht, gewidmet; *Boh.* poswatny; *Ross.* освятительный; (*Rag.* posvetiv *quod potest consecrari*). Cylla, miasto słońcu poświętne. *Bardz. Trag.* 193. Ofiarować ofiarę poświątną panu. 1 *Leop. Levit.* 2, 1. Pierwiastki panu poświątne. *W. Ezech.* 45, 1. Pilnuj przykazania boskiego i obrzędów poświętnych jego. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 2, 3. Każde poświątne, które oddaje człowiek Jehowie, nie może być odkupione, bo święte nad świętym jest. *Budn. Levit.* 27, 28. — §. Poświątne *subst*, nadania kościelne. *Herb. Stat.* 156. Kirchengut, Kirchengrund. *Ecclesiarum dotationes alias* poświątne: *fundi ecclesiis dotati, alias* poświątne. *Vol. Leg.* 1, 578. Statut 1543 r. oddał sądom biskupim sprawy o grunta kościoła, czyli o poświętnym, t. j. pierwszym funduszu w posiadaniu kościoła będącym. *Czack. Pr.* 311. *N. Pam.* 13, 85.

POŚWIST, u, *m.*, poświstanie; (*Ross.* посвисть, посвистель piszczałka); §. 1) das Pfeifen, das Auspfeifen. Poświst wiatru, das Pfeifen des Windes. Poświst tamują wydrożone skały. *Przyb. Milt.* 45. Ze wszystkim na poświst pustkami spustoszona została.... *Kulig. Dem.* 80. (na pośmiech). — §. 2) Poświst, *herb*; *ob.* Osorya. — § 3) Poświst, Pogwizd, bożek, *ob.* Pochwist.

POŚWISTAĆ, *f.* pośwista *cz. dok.*, *Poświstować *niedok.*; *Vind.* pofhviſhgati: *Eccl.* позвиздати, освистать, осмѣять; *Ross.* посвистать, посвистивать; pogwizdać, ausphfeifen. Ziemia ich zostanie w spustoszeniu, i na wieczne poświstowanie. *Radz. Jer.* 18, 16. Od ludu na pośmiewisko i na poświstanie podany będzie. *Smalc.* 63. POŚWISTAK, a, *m.*, świstak, wietrznik, ein Windbeutel. Z onego poświstaka, wysoki, widzę, zrobił się teolog. *Teat.* 21, 185.

POSWOROWAĆ, *f.* posworuje *cz. dok.*, jednego psa po drugim na sworę poprzywięzywać, die Hunde nach einander zuſammen koppeln. Posworować psy rozsworowane. *Tr.* W Trakach lutnista uczony (Orfeusz), Gdy jelenie posworował, Choć lękliwe, z lwy srogiemi, Śmiało zając z psy zjadłemi, Przy muzyce stał takowéj *Bardz. Boet.* 107.

POSWYWOLIĆ, *f.* poswywoli *intr. dok.*, swéj woli trochę cugle puścić, ein wenig übermüthig ſeyn; *Boh* podowadĕti; *Ross.* поблаживать, поблажить (*ob.* Pobłażać), порѣзвиться, пошаливать. Gdzie nie zachodzi Świętość małżeństwa, tam się poswywolić godzi. *Hor. Sat.* 19.

POSYŁAĆ, *ob* Posłać. POSYŁACZ, a, *m.*, który co posyła, des Sender, Hinſender, Hinſchicker; *Rag.* posegljalaz, *f.* posegljalaziza POSYŁKA, i, *ż.*; *Boh.* posylka; *Ross.* посылка; posyłanie, posłanie, (*cf.* posuł); das Schicken, das Geſchicke. Po różnych wzajemnie posyłkach i umowach, stanęło na tym, że.... *Nar. Hst.* 4, 193. Kmieć musiał sprzężaj swój dawać na podwody; niszczyły się konie posyłkami. *Nar. Hst.* 4, 41.

POSYPAĆ, *f.* posypie *cz. dok.*, POSYPOWAĆ *niedok.*; *Boh.* posypati, posypawati; *Sorab.* 1. posjpu, posjpam; *Carn.* shtupâm; *Rag.* posepati, posipati, posijpam, posûti, (*ob.* Posuć); *Bosn.* posjpati; *Croat.* poszipati, poszipljujem; *Ross.* посыпать, усыпать; potrząsać czym, beſtreuen. Posyp solą łakomą pijawkę, co się krwi naszéj chciwie opiła. *Psalmod.* 71. Posypię wonnym kwiatkiem ten grób głuchy. *Miask. Ryt.* 2, 8. Pogrzebowym głowę posypawszy popiołem. *Bardz. Luk.* 25. Popioł w wstępną śrzodę bywa posypowan na głowę. *Sienn.* 331, (*ob.* Popielec). Posypać piaskiem listy. Piasek do posypowania; *Boh.* posypadlo; *Vind.* troſni pieſek, ſhrob; *Croat.* poszipalo, Streuſand. (*Croat* poszipalnicza; *Rag.* posipâc-piaseczniczka). — §. Posypować kurczętom, nasypować, den Hühnern vorſtreuen, hin ſtreuen. *Cn. Th.* POSYPEK, pka, *m.*, ziele, *Ambrosia Artemisifolia*, gatunek bożego bytu; u nas rośnie na piaskach. *Kluk. Dykc.* 1, 29. Traubenkorn, Tauſendkorn. POSYPKA, i, *ż.*, neta, zob, poneta. *Cn. Th.*, *propr. et fig.*, Vogelatz, Lockſpeiſe, (*distng.* podsypka); *Ross.* посыпка.

POSYSAĆ, *ob.* Possać.

POSZAFRANIĆ *cz. dok.*, szafranem zaprawić, zafarbować, ſaffranen, mit Saffran anmachen, gelb machen. Choroba ta, którą żółtą niemoc zowią, ciało jego poszafraniła. *Sak. Probl.* 206.

POSZALEĆ, *f.* poszaleje *neutr. dok.*, §. a) szalonym zostać, zwaryować, verrückt werden. (*Ross.* пошаливать począć kraść; poswawolić). Bodajeście pogłuchły, poślepły, poszalały. *Teat.* 55. *b*, 39. Patrzą, czy ten chłop poszalał! *Falib. L* 3. *Zab.* 14, 275. — §. b) Poszaleć, pohulać, poszumieć, poswywolić, cugle puścić wesołości; ein wenig tollen, ſich rauſchend ergötzen. Mieszaj z mądrością nieco głupstwa płoche, Miło, gdy pora jest, poszaleć trochę. *Hor.* 2, 274. *Min. et* 1, 220. *Lub. Roz.* 500. *Kras. Pod.* 2, 141. POSZALIĆ kogo, *cz.*, szalonym uczynić; *Bosn.* pomamiti; *Croat.* pomamlyujem, (*cf.* pomamić); einen verrückt machen. Tak dyabeł lud poszalił, iż woli w insze dni mrzeć głód, a w dzień święty wszystko przepić. *Bial. Post.* 174. Poszalił ich czarnoksięstwy swemi. *W. Act.* 8, 11.

POSZAŃCOWAĆ się, *f.* poszańcuje się *recipr. dok.*, poszczęścić się, zdarzyć się, wieść się; glücken, gelingen, gerathen. Ufamy bogu, że nie poszańcuje się im w tym. *Bial. Post.* 131. Żadna wielka rzecz, nie może się nikomu dobrze poszańcować, jedno dobrze rozpatrzywszy wszystko. *Modrz. Baz.* 103. Jeśliby mu się na téj wojnie poszańcowało, a jeśliby Białogrod od oblężenia wyzwolił, obiecał im wielkie dary. *Baz. Sk.* 391.

POSZANOWAĆ, *f.* poszanuje *cz. dok.*, Poszanowywać *frequ.*, (*Krom.* 647), uczcić kogo, poważać go, einen hochachten, verehren. Poszanowany był tak dalece, iż się ani przyczyny pytali, czemu co mieli robić *Birk. Zamoj.* 2. Poszanowanie, poważanie, uczczenie; *Vind.* zhaſtliuoſt, poſtenje, poſtovanje, die Hochachtung, Verehrung. Bądź poszanowania godnym, a będziesz szanowanym. *Kras. Pod.* 2, 219. Nieposzanowanie względem kapłanów. *Bals. Niedz.* 1, 107. Do zelżenia należy łajanie, łukanie, złorzeczenie, i to wszystko, przez co ludzie podejmują nieposzanowanie. *Petr. Pol.* 114 Verunehrung. POSZANOWNY, a, e, pełen poszanowania, hochachtungsvoll. Listy patryarchy pisane do króla, poważne były, poszanowne i wielce poczestne. *Obr.* 40.

POSZARGAĆ, POSZARZAĆ, *f.* poszarga *cz. dok.*, powalać, pobryzgać błotem od dołu, beſchlumpern. Dam ci tę su-

knią, jak tylko ją jeszcze trochę poszarzam. *Teat.* 36. *b*, 99.

POSZARPAĆ, *f.* poszarpie *cz. dok.*, podrapać, zerfetzen, zerfleiſchen; *Ross.* исчесать. Balwierzu, głowęś mi poszarpał, jak nowinę na odłogu. *Dwor. K* 2. porznąłeś goląc.

POSZASTAĆ, *f.* poszasta *cz. dok.*; (*Ross.* пошатать poruszać, pochwiewać); popłatać, zerſpalten, zerhauen, zerhacken. Wół, nie czekając, aż go pop w sztuki poszasta, Uciekł z kościoła. *Pot. Pocz.* 252. — ǁ. Poszastać się, i tu i owdzie szastając się włóczyć, ſich hin und wieder herum tummeln; *Ross.* пошататься.

*POSZCIE, ia, *n.*, PÓJŚCIE, chód, pochód, wszczątek; Gang, das Gehen, das Herkommen, Abſtammen. Wszelkie *poszcie człowieka sprawiedliwego pan bóg będzie rządził. *Wróbl.* 86. Szlachcic swe *poszcie od przodków szlacheckich dowodzić ma. *Herb. Stat.* 237.

POSZCZAĆ *cz. dok.*, szczaniem popaskudzić, bepiſſen; *Boh.* pošcat, poštjm, pošcawam, počurati; *Vind.* poſzati, poſhzhim; *Bosn.* popiscjati; *Ross.* насцать, обосцать. Poszczać się, podłać się; *Croat.* posczavâmsze, (posczánecz *submejulus*).

POSZCZĘ, *ob.* Pościć.

POSZCZEBIOTAĆ, *f.* poszczebiota *cz. dok.*, głosy szczebiotające wydawać, nach einander hin girren, zwitſchern. Nie umie dusza słowić swéj wdzięczności panie, Tylko przez czucie, tylko przez poszczebiotanie. *Przyb. Ab.* 209.

POSZCZĘDZIĆ, *f.* poszczędzi *cz. dok.*, POSZCZĘDZAĆ *niedok.*, nieco oszczędzać, ochraniać, pofolgować, etwas ſchonen; (cf. *Ross.* пощада, пощажденіе litość). Nie sfolguje oko moje tobie, ani cię poszczędzi. *Budn. Ezech.* 7, 4.

POSZCZEGÓLNIE *adverb.*, w szczególności, pojedynczo, im einzelnen. Nic sobie poszczególnie, ale w obec wszystkiéj Rzpltéj pożytek mnożyli. *Faliss. Fl.* 276.

POSZCZEKAĆ, *f.* poszczeka *cz. dok.*, POSZCZEKIWAĆ *frequ.*, poszczekuje *pr.*, czas niejaki szczekać; *Vind.* polajati; *Ross.* полаять, (cf. połajać, łajać); nach einander bellen. Psi około pasterzów ogromnie poszczekują. *Tward. Pasq.* 57.

POSZCZENIE, ia, *n.*, *subst. verbi* pościć, zachowywanie postu, post; *Ross.* пощеніе, (*ob.* Postniczestwo); das Faſten. Magdalena w poszczeniach surowe prowadziła życie. *Bals. Niedz.* 1, 421. Wielkie poszczenie było. 1 *Leop. Act.* 27, 21.

POSZCZEPAĆ, *f.* poszczepa *cz. dok.*; *Ross.* пощепать, исщепать; naszczepać, nach einander ſpalten, aufſpalten. Klocki narznięte poszczepali w kilku miejscach powierzchownie. *Jak. Art.* 3, 168.

POSZCZERBAĆ, *f.* poszczerba *cz. dok.*, szczerb narobić na czym, nierównym uczynić, ungleich und uneben machen. Wawoz poszczerbany wyrwiskami. *Ossol. Str.* 9.

POSZCZĘŚCIĆ, POSZCZĘŚLIWIĆ, *f.* poszczęści *cz. dok.*, POSZCZĘSZCZAĆ *niedok.*, zdarzyć, szczęściem obdarzyć, błogosławić; *Slov.* poštěstugi; *Vind.* poſrezhiti, poſrezhuvati, poſrezhati, poſvelizhati, beglücken, Glück und Segen geben. *Secundo*, poszczęściam, poszczęśliwiam. *Mącz.* Niech ci pan bóg poszczęści. *Sk. Dz.* 1096. Szukał poszczęścienia synów Izraelskich. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 2, 10. (uszczęśliwienia, szczęścia). Godzien za to wszelakiego na świecie poszczęścienia. *Gorn. Dw.* 272. (dobrego powodzenia). Błogosławieństwem boskim bywają rozmnożone i poszczęścione wszystkie rzeczy. *W. Post. Mn.* 308.

POSZCZĘŚCIĆ się *recipr.*; *Boh.* poštěstiti se; zdarzyć się, wieść się dobrze, glücken, gelingen. Deliberujący ma uważać, jeżeli rzecz zaproponowana poszczęśliwszy się więcéj pożytku, czyli nie poszczęśliwszy więcéj niebezpieczeństwa przyniesie. *Lub. Roz.* 457. Wszystkie rzeczy, którekolwiek uczyni, poszczęścią mu się. 3 *Leop. Ps.* 1, 3. (pofortunią mu się, udadzą się dobrze).

POSZCZUPLIĆ, *f.* poszczupli *cz. dok.*, POSZCZUPLAĆ *niedok.*, szczuplejszym uczynić, ſchwächen, verkleinern, kleiner machen. Piękne na nice poszły obyczaje, Zesłabły siły, poszczuplały kraje. *Zab.* 10, 247.

POSZCZWAĆ, *f.* poszczwa, POSZCZUĆ, *f.* poszczuje *cz. dok.*, POSZCZUWAĆ *niedok.*; *Boh.* pošetwati, poštjwati; psami gonić za kim, psy pobudzić, (die Hunde) anhetzen, mit Hunden hetzen; (*distng.* podeszczwać, podszczuwać). Zająca poszczwać. *Teat.* 3, 61. Miałam stadko owiec, do których najełam pasterza, a on wilki i psy poszczwał. *Biel.* 101. Wiem nie daleko na jedno poszczwanie Upatrzonego zwierza. *Tward. Daf.* 6.

*POSZCZWARZYĆ się, *f.* poszczwarzy się *recipr. dok.*, n. p. Jeśli dobrze chart zbieży, pomogą ogarzy, Lis i zając pożno się nogami poszczwarzy. *Bielaw. Myśl. D* 4.

POSZCZYPAĆ, *f.* poszczypie *cz. dok.*, POSZCZYPIAĆ *niedok.*; *Boh.* poštjpati; *Vind.* poſhzhipati; *Ross.* пощипать, пощипывать; szczypiąc poobrywać, nach einander hervflücken, abpflücken. Ktoby sad owocowy gwałtownie potrząsł abo poszczypiał, płaci 12 rubli groszy. *Stat. Lit.* 315.

POSZEDŁ, *ob.* Pójść, cf. pochodzić.

POSZEDZIEĆ *nijak. dok.*, *Ross.* посѣдѣть; szedziwym się stać, posiwieć, *ob.* *Szadź, grau werden. Każdą rzecz, którą ubielić chcesz, ze srebra uczynioną, do ognia włóż, a często na wszystkie strony obracaj, aż poszedzieje, jako popioł. *Sienn.* 604. (*Vind.* połajati = sadzami pokryć).

POSZELĘŻNY, a, e, po szelągu idący, za jeden szeląg stojący. *Włod.* zu einem Schillinge.

POSZEPT, u, *m.*, poszeptanie, ciche do ucha gadanie; das Flüſtern, Geflüſtre, das ins Ohr Sagen. Jawnie gadając, niepotajemnie, ani poszeptem. *Biał. Post.* 160. On grzech swój, nie przed samym Jozuem wyznał poszeptem w ucho, ale przed wszystkiemi syny Izraelskiemi. *Zarn. Post.* 121 *b. Zygr. Pap.* 197. Ofiary skończywszy, cichym tylko poszeptem każdy z swojéj strony czcił Dyanę. *Otw. Ow.* 224, *Boh.* pošepmo. — ǁ. *Aliter:* Poduszczenie tajemne, podszept, nabechtanie, heimliches Anhetzen. Z poszeptu Czechów bunt podniósł. *Nar. Hst.* 2, 336. POSZEPNY, POSZEPTNY, a, e, poszeptany, flüſternd, geflüſtert. Cichym poszeptem przemówił; jam też mu rzekł poszepnemi słowy. *Otw. Ow.* 230. POSZEPTAĆ, *f.* poszepce *cz. dok.*, Poszeptywać *frequ.*, poszeptuje *pr.*; (*Boh.* pošeptati; *Rag.* poscjaptatti; *Bosn.* poscjaptati); cicho do ucha gadać, ins Ohr flüſtern. Poszeptał mi to do ucha w wielkim sekrecie. *Tr.* Jak na drzewie koników grono słodko gwarzy, Tak na wierzchołku bramy poszeptują starzy.

Dmoch. Il. 1, 72. Ludzie najniegodziwsze prośby poszeptywają bogom. *Pilch. Sen. list.* 71. POSZEPTACZ, a, *m.*, cicho do ucha szepcący, der Flüſterer, Einblaſer. *Tr.* (*souffleur*).

*POSZEW, szwy, *ż.*, POSZEWKA, i, *ż.*, (cf. poszwa, pochwa; *Etym.* szew, szyć, cf. chować; cf. *Ross.* пошивка poszycie, szycie); powłóczka pościelna poduszkowa, die Bettzieche, Küſſenzieche, Polſterzieche. *Ern.* 1469, *Boh.* sowek; *Slav.* vankushnica; *Ross.* покрышка. — *Transl.* Kwaśnym ich piwem z staréj częstuje poszewki. *Pot. Jow.* 166? POSZEWNIK, a, *m.*, poszwarz, co poszewki robi. *Tr. Ern.* 1496. der Ziechenmacher.

*POSZEWY, a, e, — o *adverb.*, pochyły, nachylony, nakrzywiony; geneigt, gebeugt, gekrümmt. Było słońce na zgonie, i w Hesperskie brody Dyszlem parło poszewym.... *inclinato tenebat Hesperium temone fretum.* *Żebr. Ow.* 257. Teraz wiek kwitnący Nieś na szańc Arkto, gdzie Philax nierączy Poszewym dyszlem oś walną obwodzi, A nie zachodzi. *Miask. Ryt.* 2, 65. *Imo Rugen, abo się na lewo Puści poszewo, Abo na prawo, gdzie idzie odnoga Do Kopenhaga. *Klon. Fl. C* 1. Narew tu kieruje Wisłę, gwałtem ją poszewo Pędzi na lewo. *ib. F* 1.

POSZKAPIĆ się, *f.* poszkapi się *recipr. dok.*, potknąć się, podrwić głową, *tr.*, ſtolpern, einen Verſtoß begehen, einen Bock ſchießen. Poszkapił się, źle stanął, nie popisał się, szwankował, przemędrzał. *Cn. Th.* Trudno poprawić, kto się raz poszkapi. *Pot. Syl.* 316. Nie sądź nikogo po minie, bo się w sądzeniu poszkapisz. *Zab.* 13, 286. *Treb.* Córeczka mu się poszkapiła. *Teat.* 30. *b*, 128. Brzydkoś się poszkapił. *Teat.* 1, 65. *Kras. Mon.* 46. *Treb. S. M.* 126. Żebyś się nie poszkapiła z obiadem. *Teat.* 53. *b*, 56.

POSZKARADZIC, *f.* poszkaradzi *cz. dok.*, poszpecić szkaradnie, häßlich verunſtalten. Obaczył poszkaradzonego, W swojejże własnéj krwi twarzą miecącego. *Otw. Ow.* 182. Poszkaradził pościel jego. *Biel. Hst.* 18. (poplugawił). Najwyższy kapłan Jojadas, był poszkaradzon bałwochwalstwem. *Biel. Św.* 14 *b.*

POSZKODZIĆ, *f.* poszkodzi *cz. dok.*, szkody narobić; *Vind.* ofhkoditi, ofhkodovati; *Croat.* poskodújem; *Dal.* ostetujem; mehreren Schaden ſtiften. Najedzie go, porani, poszkodzi w domu, abo też i zabije. *Star. Ryc.* 47. Sułtan tak wiele razy przez Tatarskie exkursye nas poszkodził. *Star. Woj. a b.* Powozy były złe, karety poszkodzone. *Kras. Pod.* 2, 144. popsute, ſchadhaft, beſchädigt; *Croat.* poskoden.

POSZLAKA, i, *ż.*, ślad, trop, znak, die Spur. Wprzód i w tył patrząc, wyzierali tylko poszlaki, aby kogo jadącego z pieniędzmi dostrzedz. *Zab.* 13, 188. Zbrodzień dał poszlakę, że się ku waszym granicom puścił. *Ostr. Pr. Kor.* 2, 57. POSZLAKOWAĆ, POŚLAKOWAĆ, *ob.* Pośladować.

POSZŁA, POSZŁO, POSZŁY, POSZLI, *ob.* Pójść. POSZŁY, a, e, (*part.*) §. a) pochodzący, herſtammend, abſtammend, herkommend. Starożytność familii Wojnów, jeszcze od książąt Zamhlińskich z Wołynia poszłych. *Petr. Pol.* 80. — §. b) Który poszedł, weggegangen. Nawiedzić 'przyjdzie dusz ztąd poszłych cienie. *Petr. Hor.* 2. *C b.*

POSZOSNY, POSZOSTNY, a, e, — o *adverb.*, liczbę sześciu składający; *Slav* shesterostruk; *Vind.* ſhestversten, ſhestgubni, ſhiestpriemni, ſhestviren, ſechsfach. Poszostny grosz, *ob.* Szóstak. *Urs. Gr.* 358. Poszosne skrzydła w koło toczą. *Suszyc. Pieśn.* 3, *C* 3 *b.* Poszostne konie, woły - trzy cugowe, ſechsſpännig; *Vind.* ſhiestvpreshni, ſe ſhiest konjami; *Ross.* шерстерня. Ta jeździ czterema, owa poszóstnemi. *Groch. W.* 567. Samych karet z poszosnemi było kilkadziesiąt. *Falib. C* 1. Woźniki poszosne. *ib. Q.* Marnie tracą majętność na poszosne zbytnie, na kocze. *Petr. Pol.* 163. *Falib. C* 1. Na stroje, na pachołki, na poszosne, na zbytki, nakłady wielkie czynią, pompę swoję kosztem rozmaitym ukazują. *Dambr.* 513. Teraz bez poszosnych karet do obozu już jechać nie chcemy. *Star. Ref.* 41. Ów poszostny panicz przyszedł do parokonnego szlachcica, pożyczać pieniędzy. *Mon.* 72, 779. (zwyczajny poszozno jeździć). — *Fig. tr.* Precz ztąd piechury, poszostnemi słowy Na pałac Feba wjeżdżam Parnasowy. *Mon.* 76, 372. posuwistemi, ogromnemi.

POSZPECIĆ, *f.* poszpeci *cz. dok.*, oszpecić, poplugawić; verunſtalten, häßlich machen. (*Croat.* pospotávam *deludifico*, *ob.* Szpocić). Jedna chorobka, wrzód, rana, krosta, Tak śliczny obraz poszpecić zprosta. *Suszyc. Pieśn.* 111. Abyś ty chłopcze piękny ciała swego urody przez grzechy nie poszpecił. *Jabł. Ez.* 157. POSZPECIEĆ, *f.* poszpecieje *neutr. dok.*, szpetnym się stać, garſtig werden. *Cn. Th.* Poszpecieł młodzian, zeszpetniał. *Włod.* Poszpeciały *Ross.* подурнѣлый. POSZPECICIEL, a, *m.*, który szpetnym czyni, szkaradziciel; der Häßlichmacher, Verunreiniger. Grzech poszpeciciel i zagubiciel cnoty. *W. Post. W.* 2, 257. POSZPECICIELKA, i, *ż.*

POSZPRACHAĆ *cz. dok.*, pogaworzyć, z *Niem.*, nach einander ſprechen, parliren. Nie znacie swojéj matki wolności i prawa, Poparlować, poszprachać, mądrość się wam zdawa. *Mon.* 70, 103.

POSZREDNI, POSZRODEK, *ob.* Pośredni, Pośrzodek.

POSZRENIĆ *cz. dok.*, szronem posypać, bereifen; *Vind.* poſlaniti.

POSZROTOWAĆ *cz. dok.*, na szroty podzielić, podrobić, zerſtücken. Poszrotował, *secuit. Żebr. Ow.* 2.

POSZTA, POSZTARZ etc., *ob.* Poczta. POSZTOŁY, *ob.* Postoły.

POSZTURCHAĆ, POSZTURSAĆ, *f.* poszturchnie *cz. dok.*, łokciem, ręką, lub nogą potrącić, ſtoßen, mit dem Ellbogen, mit dem Fuße; *Slov.* postrkovat; *Sorab.* 1. predkstortžu. Na pikniku zleją i poszturchają. *Teat.* 43. *c*, 89. *Wyb.* Szuka syna, żeby go zfukał, poszturſał. *Kniaź. Poez.* 2, 208.

POSZUKAĆ, *f.* poszuka *cz. dok.*, chwilę czego szukać; *Vind.* pojiskati, gorsjiskati, isjiskuvati, napojiskuvati, (cf. iskać); *Ross.* поискать, пріискать, пріискивать, пошарить, nachſuchen, ein wenig ſuchen. Poszukaj. *Cn. Th.* Poszukanie *Ross.* поискъ.

POSZUMIEĆ, *f.* poszumi *intr. dok.*; *Ross.* пошумѣть; szu-

mno żyć, pohulać, ein wenig rauſchend und luſtig leben, ſchwärmen. Możem poszumieć na nowo. *Teat.* 29, 88.

POSZWA, *ob.* Pochwa, *ob.* Poszew, poszewka. POSZWARZ, *ob.* Poszewnik.

POSZWANK, u, *m.*, szkoda, uszkodzenie, szwank odniesiony; das Schwanken, Straucheln, Schadennehmen, die Verletzung. Kto nie zwątpił w przeciwnym poszwanku, Ten w drugim obwiódł skroń oliwą szranku. *Miask. Ryt.* 77.

POSZWEDZIĆ się, POSZWEDZIEĆ *neutr. dok.*, w Szweda się obrócić, zu einem Schweden werden, Schwediſche Manieren annehmen. My cośmy się rodzili wolnymi dotąd, teraz jawnie poszwedzili, wyzuwszy swe Sarmaty. *Tward. W. D.* 2, 132.

POSZYBOWAĆ *cz. dok.*, szybując posunąć, hin ſchieben; (*Vind.* poganjati, porinjati, huzhkati). Poszybowanie *Vind.* potiſniza, poganjaliza, potiskalizh.

POSZYĆ, *f.* poszyje *cz. dok.*, POSZYWAĆ, *niedok.*; *Boh.* pošiti; *Vind.* ſhivati, poſhivati; *Ross.* пошивать, пошивка, построчить, сслонить, сславливать, сслонка; §. a) nach einander nähen, *ob.* Szyć. — §. b) Poszywać chałupę, szopę, słomą nakrywać; (*Boh.* pošiwati), das Dach mit Stroh decken. Chłopa trzeba pilnować, żeby skoro trzeba, dachy poszywał snopkami. *Haur. Sk.* 44. *Zaw. Gosp.* Chata słomą poszyta. *Otw. Ow.* 202. Wierzch domu żytną słomą po prostu poszyty. Ogrubną warstą śniegu cały stał okryty. *Chod. Gesn.* 14. — *Fig.* Rozpusta wolnością poszyta. *Nar. Tac.* 3, 41. (okryta, pod płaszczykiem wolności). POSZYCIE, ia, *n.*, *effect.* dach słomą nakryty, das Strohdach, die Strohbedachung. Szczęśliwsza pod poszyciem lichym wiejska chata. *Hor.* 2, 7. *Nar.* Miły zagon ojczysty, lub pracą nabyty, Miłe proste poszycie i dom nie nakryty. *Bach. Epikt.* 64. — §. Dwóch wzięli się za boże poszycia, zdużał młodszy starszego. *Falib. J* 3. t. j. za czupryny, ſie kriegten einander an den Schopf.

POSZYJEK, jka, *m.*, uderzenie w szyję; *Boh.* zašigek, poliček; *Ross.* подзатыльникъ, ein Schlag an den Hals. *Cn. Th.*, cf. pogębek, policzek. POSZYJKOWAĆ, -ał, -uje, *cz. contin.*, po szyi bić, auf den Nacken ſchlagen, Nackenſtöße geben, (cf. pogębkować, policzkować). Jeden go policzkuje, drugi poszyjkuje. *W. Post. Mn.* 151. Kazał go sędzia poszyjkować i bić pięściami. *Sk. Żyw.* 357. 1 *Leop.* 2 *Cor.* 12, 7. *Sk. Dz.* 861. Syn boży przed książęty stawion, pośmiewan, uplwan, poszyjkowan, i ubiczowan. *Baz. Hst.* 134.

POSZYPLAĆ, *f.* poszyple *intr. dok.*, powoli i zmudnie w czym postępować, marudzić, ciułać; langſam klauben, zaudern, mit Zaudern die Zeit verlieren. Krzyżacy około Raciąża musieli poszyplać, niż go wzięli, bo go im dobrze broniono. *Biel.* 182.

POT, u, *m.*; *Boh.* pot; *Sorab.* 1. pot; *Sorab.* 2. ſnoj, *ob.* Znój; *Vind.* pot, put, puet, snoi, snui; *Carn.* put; *Croat.* pòt; *Dal.* znóy; *Rag.* poot; *Bosn.* pot, znoj; *Ross.* потъ, der Schweiß. Parowanie, gdy jest tak obfite, iż się w krople zbiega, nazywa się pot. *Zool.* 39. *Kluk. Zw.* 1, 34. *et* 36. Śmiertelny pot na mię bije. *Kulig. Her.* 90. Todesſchweiß. Mię zimny pot przekropił. *Przyb. Milt.* 142, *Carn.* kurjeput *sudor algens.* Zimny i gorący pot na mnie bije. *Teat.* 9, 80. — *Plural.* Poty, znaczny pot, ſtarker Schweiß. Z niego w tańcu dziesiąte już padają poty. *Pot. Jow.* 34. Dobył szpady i już mierzy, Martwe poty na mnie biją. *Zabł. Z. S.* 74. Angſt- und Todesſchweiß. Już w nim siły Ustały, i ostatnie poty na twarz biły. *Jabł. Tel.* 106. Niech pan pójdzie do łóżka, damy mu na poty. *Zabł. Zab.* 65. na pocenie, zum Schwitzen eingeben. Lekarstwo na poty, ein Schweißmittel. Octy poty sprawują. *Krup.* 5, 204. Wziąć na poty, zum Schwitzen einnehmen. Praca niech daje na poty. *Pilch. Sen. list.* 389. Kiedy dobyte z ciemnych lochów głazy Silnemi trzeba kować i obrabiać młoty, Zaleją robotnika czoło krwawe poty. *Zab.* 14, 186. *Sak.* — *Transl.* Pot, poty, znój, trud, trudy, prace; ſchwere Arbeit, Schweiß. Co letko przychodzi, nigdy nie szacują. Miło wspomnieć pot przeszły, starte łzy smakują. *Zab.* 13, 316. *Zabł.* Drudzy z wielkim potem leda co czasem zrobią. *Lub. Roz.* 482. Z przeciwnego potu sława płynie. *Gorn. Dw.* 26. (cnota sławą się płaci). Troistym dziedzicowi skarbią potem. *Pot. Jow.* 71. Próżne były znoje, trudy, poty, Kiedy fortuna matką być nie chciała. *Mon.* 65, 69. — "§. Pot, co z potem, znojem, trudem zarobiono, zarobek, krwawo zarobiony majątek, kawałek chleba ciężko zapracowany; ſaurer Schweiß, mit Schweiß erworbnes Eigenthum. Urzędnicy, jeśli ku wyssaniu potu, t. j. majętności nabytych wielką pracą ubogich ludzi, na lwiéj skórze mało miewali, przydawali k niéj i lisią. *Kosz. Lor.* 54 *b.*

Pochodz. *pocić się*, *potnieć*, *spotniały*, *przepocić się*, *wypocić*; *pocielnica*, *potny*, *potnik.*

POTACZAĆ, *ob.* Potoczyć.

POTĄD *adverb. temp. et loci*, póty, ſo lange; *Slov.* potúd, podtál, posawáď; *Boh.* posawád, (*adj.* posawádnj potąd będący); *Ross.* потуда. Potąd piękna była, póki i piękne dukaty miała. *Teat.* 25. *c*, 37. Potąd mi się wrócić nie kazała, póki biletu jemu nie oddam. *Teat.* 15, 62. nieprędzéj, nicht eher als bis. — §. Potąd nie był u mnie. *Tr.* dotąd, do tego czasu, bis jetzt; *Boh.* potad.

POTAFLOWAĆ *cz. dok.*, taflowaniem pobić, betäfeln, mit Tafelwerk bedecken; *Vind.* potablati, satablati, sedilati, podilkati.

*POTAHŁY, a, e, n. p. Kiedy się temu potahłemu dworzaninowi na piękną twarz wejrzeć potrafi.... *Gorn. Dw.* 416, cf. pociągły.?

POTAIĆ *cz. dok.*, wciąż utaić, nach einander verbergen, verheimlichen; *Sorab.* 1. potawicz, tawicz. POTAJEMNOŚĆ, ści, *ż.*, skrytość. *Cn. Th.*; *Sorab.* 1. potaynoſcz; *Ross.* потаенность, die Heimlichkeit. POTAJEMNY, a, e, POTAJEMNIE *adverb.*; *Sorab.* 1. potaini, potainy, potayné, zakhowadné; *Sorab.* 2. potajmni, potajmne, potajne; *Rag. et Bosn.* potajni; *Ross.* потаенный; tajemny, skryty, tajny; heimlich, geheim. Chciała z nim mieć potajemną sprawę. *Kraj. Chym. A* 3, cf. pokątny. (*Bosn.* potajnik, koji krije, koji pisce potajne stvari gospode - sekretarz).

POTAJAĆ *nijak. dok.*, chwilę tajać, nach einander hin tauen,

auftauen; *Bosn.* potajati; *Rag.* potâjati; *Croat.* potajam; *Ross.* потаивать, обтаять, обтаивать.

POTAKIWAĆ *intr. frequ.*, potakuje *pr.*; (*Vind.* potajati; *Carn.* jakujem, jakuvâti; (*Rag.* potaknutti *incitare*; *Croat.* natukavam *innuo*); *Ross.* такать, такаю, подтакнуть, подтакивать, поддакнуть, поддакивать, потакнуть, потакать, потворить, потворствовать; *Eccl.* мановствовати; (*Ross.* притакнуть, притакивать doradzić); na wszystko zezwalać, na cudze zdanie przystawać, zu allem ja ſagen. Nikt tego We Panu nie zgani; owszem według zwyczaju zagęszczonego potakiwać każdy będzie. *Teat.* 2. *b*, 134. We Panny potakiwanie nadto jest niewczesne. *Teat.* 18, 112, *Ross.* потачка. POTAKIWACZ, a, *m.*; *Carn.* jakuvavz; *Vind.* poterduvauz, poterdovez, (cf. potwierdzić); *Ross.* потакчикъ, потаковщикъ, поддакивальщикъ, дакальщикъ, такальщикъ; *Eccl.* потворникъ; na wszystko zewalający, ein Ja-Herr, der alles bewilligt. POTAKIWACZKA, i, *ż.*; *Ross.* потакчица, такальщица, потворница, die zu allem ja ſagt.

POTAŃCOWAĆ, *f.* potańcuje *cz. dok.*, chwilę tańcować, ein wenig nach einander tanzen; *Ross.* поплясать, поплясывать. — *Transl.* Ty synu potańcujesz ze mną trochę, rozumiesz? *Teat.* 30, 103.

POTANIEĆ, *f.* potanieje *neutr. dok.*, tańszym się stać, z ceny spadać, wohlfeiler werden. — *Transl.* Potaniały nauki, *jacent studia. Mącz.* Obyczaje wieku naszego złe, pokażone, potaniałe. *Mącz.*

*POTĄPIĆ, *ob.* Potępić.

POTARCIE, *ob.* Potrzeć. POTARCZKA, i, *ż.*; *Boh.* potržka; mała utarczka, ein kleines Scharmützel. Sześćmi potarczkami Tatarów pogromił. *Lat. Kom. A* 3 *b.* Zabito w téj potarczce z nieprzyciół tysiąc. *Stryjk.* 628. Hetman czatami i potarczkami pole otworzył. *Falliss. Fl.* 195. *Stryjk.* 166. *Sk. Dz.* 277. Sądowe potarczki szkodliwe. *Glicz. Isocr. J j.* 3.

POTARGNĄĆ, *f.* potargnie *cz. jednll.*, POTARGAĆ *niedok.*; *Boh.* potrhnauti, potrhati; *Vind.* potergati; *Ross.* подернуть, подергать, подергивать, попродернуть, истерзывать, истерзать, потеребить, потеребливать, потаскать, потаскивать; pociągnąć, ziehen, zupfen. Przybliżywszy się, potargnął ją, mówiąc, co ty tu czynisz? *Wys. Kat.* 6. — §. Potargać, nieco roztargać; nach einander zerzaufen, zerreißen. Kleszczami kazał na nim ciało potargać, powiadając ludziom, że go szczury zjadły. *Baz. Hst.* 271.

POTARGOWAĆ, *f.* potarguje *cz. dok.*, kupować, targować się nieco; *Ross.* поторговать, поторговывать, um etwas handeln. Kupisz, nie kupisz, nie zawadzi potargować. *Teat.* 22. *b*, 80. Radbym serce We Pana potargował. *Teat.* 7. *c*, 30.

POTARTY, *ob.* Potrzeć.

POTAŚ, POTAŻ, iu, *m.*, z *Franc.*, rosoł, Potage, Suppe, Brühe. Złapał kucharz gąsiora, nóż mu do szyi przymierza, Potaż z niego chcąc gotować. *Jak. Baj.* 109. Źle zgotowany potaż. *Zab.* 16, 21. — (POTASOWAĆ, *ob.* Tasować).

POTAŻ, u, *m.*, z *Niem.* die Pottaſche; *Boh.* potaš; *Carn.* erusôl; *Vind.* erufol, kotouni pepeu, v' foli kuhan pepeu; *Ross.* поташъ; popioł z drzew palony i stopiony. *Kluk. Rośl.* 2, 172. Potaż, blauaż i wajdaż jest alkaliczna sól, którą robią z popiołów dębowych. *Pam.* 84, 761. Potaż dzieli się na korytowy czyli blauaż, i na machlugę czyli wajdaż. *ib.* 84, 764. Gdyby nie było potażu, Nie byłoby ekwipażu, Skarb to niedosyć wielbiony, Z popiołów mamy galony. *Kras. List.* 170. POTAŻARNIA, POTAŹNIA, i, *ż.*; *Boh.* flusárna; miejsce, gdzie się potaż pali, die Pottaſchſiederey, das Flußhaus. W Prusiech tu i owdzie wielkie potażarnie w lasach znajdują się *Pam.* 84, 762. Na tym miejscu być ma browar, gorzelnia, potażarnia. *Świtk. Bud.* 481. Osoby w smolarniach, w potaźniach, płacą.... *Vol. Leg.* 5, 179.

*POTCIWIE, 1 *Leop.* 2 *Mach.* 9, 1, *ob.* Poczciwie.

POTĘCHNĄĆ, *f.* potęchnie *neutr. jednll*, POTĘCHAĆ *niedok.*; (*Ross* потухнуть zgasnąć); z opuchnienia opadać, die Geſchwulſt verlieren, zuſammen fallen. *Deturgeo*, opadam, potęcham. *Mącz.*, Chory ocknąwszy, widzi, iż członki wszystkie potęchły, zawoła: iż do zdrowia przyszedł. *Birk. Dom.* 107. — §. Potęchnąć, wciąż stęchłym się stawać, dumpfig werden. Do budy, gdzie są legumina, aby pod czas deszczów nie ciekło, a gdzie się trafi pogoda, aby nie potęchło, przesuszyć. *Haur. Ek.* 174. Pomieszane jest wino, potęchnął oléj. 1 *Leop. Joel.* 1, 10. (wysechł oléj. 3 *Leop.*).

POTĘGA, i, *ż.*, potężność, moc; *Croat.* zmòsnoszt, die Stärke, Macht, Kraft. Potęga, połączenie w największej zupełności i wielkiém objęciem, władzy, mocy i siły, a zatym właściwie rządzącym tylko narodami przyznaną być może. *Pam. Warsz.* 5, 376. *Lip.*, (cf. potencya). Sprawiedliwość na wojnie największa potęga. *Pot. Arg.* 147. (najpotężniejsze wojsko). Ja w tych waszych okopach słabą potęgę widzę. *Falib. U* 2. (niepotężną obronę). — §. Na potęgę, na gwałt, co żywo, aus aller Macht. Za czasów tego pana wszyscy na potęgi Czytają, i tłumaczą cudzoziemskie księgi. *Zab.* 10, 226. Kielich za kielichem lata, ochota się wzmaga, piją na potęgę. *Zab.* 13, 213. — §. *Arithm.* Potęga, die Potenz. Potęga, liczba sama przez siebie mnożona. Liczba względem swoich potęg nazywa się pierwiastkiem. *Śniad. Jeog.* 19. Mnożyć ilość przez się, nazywa się w arytmetyce wynosić ją do potęgi. *Śniad. Alg.* 1, 49. *et* 50.

POTĘM, *ob.* Potym. POTEMNOŚĆ, ści, *ż.*, okazya po temu, pora, doba, dogodność, sposobność, zręczność; die gute Gelegenheit, Bequemlichkeit, Schicklichkeit, (cf. przytomność). *Opportunitas*, potemność, pogoda a czas ku któréj rzeczy. *Mącz. Volck.* 388, *Sorab.* 1. pžiprahwnoſcž. POTEMNY, a, e, — ie *adverb.*, po temu będący, dogodny, wczesny; gelegen, bequem, tauglich, paſſend; *Sorab.* 1. pžiprahwné, (cf. przyprawny). Potemny, przytrafny, godny, słuszny, *habilis. Volck.* 388. Potemny, godny, *conformis. Mącz.* Nic potemniejszego i zrządniejszego, jak przyrodzenie; *natura nihil aptius*, *nihil descriptius. Mącz.* POTEMU *adverb.*, po temu, stosownie do tego, dogadzając temu; dem gemäß, gewachſen, verhältnißmäßig dazu, (cf. ten). Nie miała lat potemu, ażeby mogła złe po-

znać. *Teat.* 48. *d*, 8. Mamy głowy potemu. *Teat.* 29, 19. Otoż teraz czas potemu. *Jag. Wyb. C b. Birk. Chodk.* 6.

POTENCYA, yi, *ż.*, z *Łac.* §. a) eine Potenz, eine Macht, ein Staat. Potencyą nazywają się wszystkie państwa czy to monarchiczne, czy arystokratyczne, czy demokratyczne. *Wyrw. Geogr.* 123. — §. b) Potęga, siła, moc, die Macht. Jak wielka jest potencya króla Pruskiego. *Wyrw. Geogr.* 587. Grachus swoję potencyą raczéj, niżeli Rzpltéj całość wolał. *Warg. Wal.* 138. POTENTAT, POTESTAT, a, *m.*, mocarz, panujący, ein Herrſcher. Gdy Lechowe zeszło pokolenie, zjechawszy się do Gniezna panowie potentaci, zgodzić się nie mogli, *proceres. Krom.* 33. Oligarchia, rząd kilku osób możnych, potentatów. *Petr. Pol.* 135. 1 *Leop. Ps.* 19, 7. *Baz. Hst.* 203. Potestat. *Rej. Ap.* 8.

*POTĘPA, y, *ż.*, potępianie; (*Boh.* potupa pogarda; *Slov.* potupa *dehonestamentum*), die Verdammung; (*Croat.* oszûda). Przysiągł na większą potępę swéj wiary. *Otw. Ow.* 438. Nie bójcie się *potępy ludzkiéj. *Rej. Post. F* 3. Wszech jednak żal człowieczéj potępy obchodzi. *Żebr. Ow.* 9. POTĘPIĆ, *POTĄPIĆ, *f.* potępi *cz. dok.*, POTĘPIAĆ *niedok.*; (*Boh.* potupiti pogardzić; *Ross.* потупить oczy spuścić); potępiać kogo wyrokiem, skazować przeciw komu, osądzać być winnym czego. *Cn. Th.* 1001, einen verurtheilen, verdammen; *Slov.* tupjm *damno*; *Boh.* zatratiti. (*ob.* Zatracić); *Sorab.* 1. zatamam; *Vind.* obſodit, perſodit, ſafodit, ferdamati, pogubit; *Croat.* oszuditi, odszugyujem; *Ross.* осудить, осуждать, окаять, приговорить, приговаривать. Sąd przeciw niemu skazał, i na trzysta go złotych potępił. *Sk. Dz.* 572. Na kopanie kruszców, na wyspy, na więzienie potępieni. *Sk. Dz.* 29. Do galery go potępili. *Birk. Dom.* 6. — §. Bóg potępia złe ludzie, oddaje na wieczne potępienie; Gott verdammt, übergiebt die Böſen der Verdammung. *Cn. Th.* Znajdziesz wiele miejsc pisma ś., które niemierne a pijanice *potąpiają. *Rej. Post. H* 5. Potępienie, n. p. wieczne, Verdammniß; (*Boh.* oderčenj; *Slov.* zatraceni; *Vind.* obſodba, perſodba, obſojenje, perſojenje; *Slav.* odsûdjenje). Potępienia godny *Vind.* obſodliu, ſafodliu, *Subst.* obſodlivost, ſafodlivost. — §. Potępiać kogo, posądzać go na sumnieniu. *Cn. Th.* 782. einen bey ſich innerlich verdammen, ihn im Herzen für ſchuldig halten. POTĘPICIEL, a, *m.*, POTĘPCA, y, *m.*; (*Boh.* potupnjk pogardziciel; *Slov.* potupnjk *calumniator*); potępiający kogo; *Croat.* oszuditel, der einen verdammt. Każdemu zdrajcy szkoda przepuszczać, i potępcy swemu. *Papr. Kol. I* 4 *b.* Bisurmaniec potępiciel wiary chrześciańskiéj. *Gwagn.* 623. Jezus był potępca a zniszczyciel szatański. *Biał. Post.* 44. POTĘPICIELKA, i, *ż.*, die Verdammerinn. O nieprzyjaciołko nasza, o potępicielko, hańbo nasza. *Birk. Dom.* 20. POTĘPIENIEC, ńca, *m*, piekielnik; *Boh. et Slov.* zatracenec; *Rag.* ossûghjenik; *Ross.* осужденникъ, осужeнникъ, ein Verdammter, ein Höllenbrand.

POTÉRAĆ, *ob.* Potyrać.

POTĘSKNIWAĆ, -ał, -a, *intr. cont.*, teskno żądać, mit Sehnſucht begehren, ſich nach etwas hin ſehnen. (*Bosn.* potusgitise; *Vind.* potoshitiſe = skarżyć się, żalić się; *Ross.* потускнуть ciemnieć, brudnieć). Pierwsze półki zrażone uciekać znacznie potęskniwały; *ad fugam spectare coeperunt. Krom.* 292. Liczbą nieprzyjaciół przelęknieni, ku łodziom uchodzić potęskniwali; *ad naves respectabant. Krom.* 617.

POTESTAT, *ob.* Potentat, Mocarz.

POTĘŻNOŚĆ, ści, *ż.*, moc, siła, potęga; Macht, Kraft, Gewalt. Sposób pisania ś. Piotra, duchowną niejaką moc i potężność w sobie zamyka. *Smalc.* 103. Bóg się wszelaką potężnością brzydzi, Którą się o co złego kusić widzi. *Petr. Hor.* 2, *E* 3. (przemocą). W cerkiewnym rządzie nadętość i potężność nie ma panować. *Obr.* 75. (przemoc, arystokracya). Niewiasty mniéj zdatne do boju, dla niepotężności natury swojéj. *Petr. Pol.* 157. dla słabości, Schwäche. Uznał wielką niepotężność i mizeryą jego. *W. Post. W.* 2, 324. Cesarz go wymawianiem niepotężności męstwa troskał. *Sk. Dz.* 295. niedostatkiem męstwa, brakiem jego, Mangel der Tapferkeit. Małe dziatki już w sobie niejakie znaki pokazują ku temu, co gorszego jest, skłonności, w tym wszystkim, co lepszego jest, niepotężności. *Żarn. Post.* 3, 515. (niezdolności, niechęci). — *Jurid.* Niepotężność, kalectwo pozbawiające członek który swojéj władzy, Verſtümmelung. Jeśliby komu usta tak bardzo były uranione, żeby z blizny usta krzywe zostały, tedy to rozumiemy być niepotężnością członka. *Chełm. Pr.* 172. Jeśliby komu z przednich zębów był który złamany tak, żeby raniony z téj przyczyny źle wymawiał, tedy ta rana ma należeć do niepotężności. *ib.* 173. Jeśliby ząb, abo sztuka zębu pchnięciem była złamana, tedy się to nie ściąga do niepotężności, ale za krwawą ranę bywa miane. *ib.* 173. Jeśliby kto był w rękę raniony krwawą tylko raną, a ztąd palce abo członek stretwiał, tedy rana niepotężność członka znaczy. *ib.* 174. Był w rękę raniony, a ztąd niepotężność palców wyrosła. *ib.* niewładza. POTĘŻNY, POTĘŻLIWY, a, e, POTĘŻNIE *adverb.*, możny, mocny, silny, tęgi w siłę; *Croat.* zmòsen, kräftig, mächtig, ſtark. Wody potężny wiatr burzy. *Lib. Hor.* 105. Pamiątka rycerzów Krystusowych, którzy potykają się mężnie w boju, zwyciężyli najezniki potężliwe, ciało, świat i szatana. *Baz. Hst. pr.* 8. Cudowną wymową i potężną wszystkich przywiódł do podziwienia. *Birk. Dom.* 154. W więzach go trzymano potężnie. *Zab.* 14, 114. mocno bardzo, twardo; ſtark, ſehr hart. Tak potężnie przyjął nieprzyjaciół, że z nich mało co z pogromu uszło. *Nar. Hst.* 5, 475. Ręka mu potężnie opuchła. *Perz. Cyr.* 3, 156. mocno, bardzo; heftig, ſehr, ſtark. Wielkie doweipy, im daléj rzecz którą od siebie odkładają, gwoli jakiéj uciesze, tym potężniéj, gdy ją znowu przedsiebiorą, kończą. *Warg. Wal.* 98. tym usilniéj, um ſo kräftiger. Zagraj odezwał się huf, huf, zabiegałem sam, i na oczy moje widziałem potężnego dzika. *Teat.* 19. *b*, 72. nad zwyczaj wielkiego, mocnego, silnego, einen mächtigen Eber. Kłodę barania, oraz z potężnemi soki w kocioł wiedma wwaliła. *Żebr. Ow.* 170. silne, skuteczne, kräftige Kräuter. Pan bóg tego męczennika chciał

mieć potężliwym świadkiem prawdy ewanielii. *Baz. Hst.* 40. (poważnym, znakomitym). *Cum Dativo:* Potężny komu = z niego siły lub potęgę mający, w znaki mu się dający, einem gewachſen (an Macht). Wołodimierz wszystkie księstwa Ruskie w jedno ciało spoiwszy, był potężny wszelkim nieprzyjacielom. *Stryjk.* 184. Tatarom i Wołochom mężnym się znać dawał, Acz je sobie także sam potężne poznawał. *Papr. Gn.* 1209. — §. Potężny do czego = silny, siły do tego mający, ſtark zu etwas. Gdy się myśl do wielu spraw rozrywa, do żadnéj w osobności potężna nie bywa. *Sk. Żyw.* 1, 163. POTĘŻYĆ kogo, (*vel potius* Potężnić), *cz. niedok.*, spotężnić *dok.* Potężać *niedok., Tr.*, potężnym czynić, einen mächtig machen. *Tr.* Teraz się widzę zpotężnili. *Jabł. Buk. H* 2. POTĘŻNIEĆ *neutr. niedok.*, spotężnieć *dok.*, potężnym się stać, mächtig werden. Tak jedynaście półków popisawszy W nowym do Rzymu wrócił spotężnieniu. *Chrośc. Fars.* 373. w nowéj sile, mit neuer Verſtärkung.

*POTKA, i, *ż.*, [cf. *czesk.* tkač = włóczęga 2]; potkanie, zdybanie, das Begegnen. Pies wilka ujrzawszy, uciekając, towarzysza swego osła w onéj potce opuścił. *Kosz. Lor.* 91. — Potyczka, das Gefechte; *Boh.* pŭtka bitwa; (*Rag.* pŏtka *licium*). Nieprzyjaciele bardziej o biegu, niż potce myślili a pierzchali. *J. Kchan. Ps.* 69. Był rozkaz potkę z trzecim mieć nieprzyjacielem. *Chodk. Kost.* 46. POTKAĆ, *f.* spotka *cz. dok.*, Potykać, spotykać, *niedok.*, (cf. potknąć); *Boh. et Slov.* potkati, potkawati, potkany; (*Rag.* potkatti *intexere*; *Vind.* potikati = pomacać; *Bosn.* potukkati, potiççati, potaknuti *urgere*; *Ross.* потыкать = tyk nasadzić); — potkać go w drodze, zejść się z nim, zdybać go, einem begegnen auf dem Wege; *Vind.* pruti, priti, fhrezhat, prutipritje, srezhanje; *Slav.* na koga se namiriti; *Bosn.* stresti, susresti, susristi, skobiti, ukobiti, srettanje, srittenje, susrittenje; *Sorab.* 2. makasch, ſmakasch; *Croat.* zeztati, zeztajem; *Eccl.* отязати. Bolesław w drodze, kiedy chłopa potkał, zaraz go spytał.... *Papr. Ryc.* Co czynić ma dziecię, jeśli go kto na drodze, uszanowania godny potka. *Eraz. Ob. g i j.* Potykający kogo, *Eccl.* приспящный; *Ross.* перепутчикъ. Wilka potkał. *Cn. Ad.* 497. (wilk go ozionął; milczy od strachu). Upiwszy się ranił na potkaniu człowieka. *Petr. Ek.* 109. na zetkaniu się z nim, na zejściu się z nim, zdybawszy go; beym Begegnen, Zuſammentreffen. Spotkanych o Wc Pana się dopytywali. *Teat.* 36. *b*, 98. Ciekawe między nami będzie to spotkanie, Gotuję Jegomości nie jedno pytanie. *Niemc. P. P.* 36. (dieſes Zuſammentreffen). Wrożkom, potykaniom i snom wierzył. *Sak. Probl.* 238, (cf. zając przebiegł). Potkać się z kim = zdybać się z nim; *Bosn.* socitise, sostattise, sastattise, (cf. zastać). Potkanie się, *Bosn.* kób; *Rag.* skoob, susrĕstise s' kime, susretatise, namjeritise, nastŭpiti na tkoga, skobittise, sostattise, snâchise, srĕtatise, snáchise, snahodimse; *Ross.* повстрѣчаться, ſich einander begegnen. *Cn. Th.* — §. Potkać się z kim po nieprzyjacielsku, bić się z nim, ścierać się, bitwę stoczyć; ſich in ein Treffen oder Gefecht einlaſſen, ſich mit einem ſchlagen, *Boh.* poteykati se, poteykam se, potykam se, potkati se s neprĭtelem; *Slo.* potýkám se; *Dal.* boy biti; *Sorab.* 1. žtrétuyu, biyu szo wo bitwĕ. Potkali się dobrze nasi. *Biel.* 365. W ręcz się mieczmi potkali. *Cn. Th.* Nie pójdziesz przez moję ziemię, abo więc wojennie a zbrojno się z tobą podkam. 1 *Leop. Num.* 20, 18. (zabieżę ci. 3 *Leop.*). Może się też i on z kim potkał? R. Onby się o takie bzdury pojedynkować miał. *Teat.* 30. *b*, 35. Kto mi takie słowa powie, na najmniejszymbym się spotkał płaszczu. *Teat.* 30, 38. Potykaj się w imię boże, Na toś to brał żołd nieboże. *Rys. Ad.* 55. — *Fig.* Jak okropnie u Lacedemończyków ludzkość z srogością praw spotyka się. *Gaz. Nar.* 1, 334. (walczą z sobą). — *Transl.* Zobaczycie, jak dzielnie z kielichami się potkam. *Teat.* 7. *c*, 32. — Potkanie, potka, potyczka, bój, ścieranie się; das Gefechte, das Treffen. Gdy zatrąbią, wojna i podkanie z przeciwniki bywa. *Wiśn.* 245. Pierwsze potkanie rzeskie, dalej nic. *Cn. Th.* 838. Nie dba o wygranie, tylko o mężne potkanie. *Rys. Ad.* 45. — Car pułki do potkanéj zagrzewa. *Bardz. Luk.* 2, 31. (do potkania się z nieprzyjacielem, do boju, zum Treffen, cf. wygrana, przegrana). Krzykną w tym potkanego; *canunt signa. Krom.* 92. do zaczepki, natarcia na nieprzyjaciela, zum Angriffe. — §. *Transl.* Potykać kogo czym, podejmować go czym, przyjmować czym, uprzedzać go czym; *Vind.* ponuditi, ponujati, doponuditi, naponuditi, einem mit etwas entgegen kommen, ihm damit begegnen, ihn damit aufnehmen. Łagodnemi go słowy potkawszy, do wspólnego tronu zapraszał. *Ustrz. Troi.* 110. Żartami go potykał i szyderstwy. *Birk. Dom.* 15. Gniewała się, i zelżywemi słowy potykała ich. *ib.* 84. (czestowała ich). Młodzieniec temi go potkał słowy. *Otw. Ow.* 208. Jeśliby mię jeszcze kto tym potkał, że dobrodziejstwa ojcowskie zwyciężone dobrodziejstwy synowskiemi być nie mogą; to.... *Corn. Sen.* jeśli mi to zada, zarzuci, z tym przeciwko mnie wyjedzie; wofern er mir damit entgegen kommt, mir den Einwurf macht. To łaska boża, kogo bóg śmiercią przed złym czasem potyka, a patrzeć na upadek nie da. *Sk. Żyw.* 2, 296. śmiercią nawiedzi, wen Gott mit dem Tode heimſucht. — §. Potykać kogo czym, ofiarować co komu, raczyć kogo czym, einem etwas antragen. Buntownicy do Władysława posyłają a zaraz z monarchią potykają go, *ei deferunt. Krom.* 280. Mikołaja arcybiskupa z katedrą Rzymską usilnie potykano, jeno że jej przyjąć nie chciał. *ib.* 479. — §. Potyka mię co = trafia mię, przypada, pada na mnie; mir begegnet etwas, widerfährt etwas, ſtößt mir zu, trift mich. Jakom robił, taka mię też i kara potyka. *Psalmod.* 95. Czego się wam chciało, to was potkało. *Cn. Ad.* 124. Co drugiemu wyrządzał, to samego potkało. *Cn. Ad.* 90. *Prov. Slov.* Čo koho má potkať, to ho nĕ ugdĕ, (cf. co komu przeznaczono, to go nie minie). Wielkie go szczęścia za żywota potykały. *Warg. Wal.* 302. Nie każdego to szczęście potka. *Cn. Ad.* 606. (nie każdemu się to zejdzie). Mnie wielka fortuna spotyka, a ty zawsze będziesz gołym. *Boh. Kom.* 3, 253. Co też kiedy kogo za jego cnotę wielkiego potkało! *Warg. Wal.* 301. Choć go plagi nie raz duże u mojej żony potkały, Przecię się wraca w zaloty zuchwały. *Jabł. Ez.* 50. To cię od syna

potyka, coś ty rodzicom czynił. *Sk. Dz.* 1007. *Tward. Wł.* 96. *Pot. Pocz.* 46. Myślmy patrząc na zdrożność, czy wielką czy małą, I nas to mogło potkać, co innych spotkało. *Kras. List.* 2, 104. POTKLIWY, a, e, — ie *adverb.*, usterkliwy, często się potykający chodząc; *Boh.* klesawý; *Vind.* napotekniu, napoten, polnishliu, spotekliu, spotekliuz, spotikuvauz; *Ross.* спотыкливый, ſtolpernd, oft mit den Füßen anſtoßen *Cn. Th.* Koń potkliwy, *ob.* Pies na nogi. Niepotkliwy, pewny na nogi. *Cn. Th.* co się nie potyka. *Włod.* Muły niepotkliwe. *Kniaź. Poez.* 1, 65. Ktożby się miał gniewać, że kto w nocy w omacku potkliwie chodzi. *Pilch. Sen. gn.* 297. — *Fig.* Cnota dźwiga potkliwych, słabym pomoc daje. *Zab.* 6, 18. *Min.* — Niepotkliwość. *Cn. Th.* 516. pewność w nogach. POTKNĄĆ, *f.* potknie co komu *cz. dok.*, Potykać *niedok.*, poddawać co komu, nieznacznie pod rękę podsuwać; einem etwas zuſtecken, unvermerkt in die Hand drücken; (*Croat.* potíchem, poteknuti *impello*, *promoveo*; *Bosn.* potaknim, potiççam *excito*, *urgeo*, *irrito*). Każdy, który mu co do rąk potknął, został kapłanem. *Radz.* 1 *Reg.* 13, 33. Gdy ubogiemu potkniem sztuczkę chleba, Rzeczeć, płać ci boże z nieba. *Lib. Sen.* 13. Będę mówił, co mi kolwiek myśl potknie. 1 *Leop. Job.* 13, 13. (poda. 3 *Leop.*). — 2. Potknąć się *recipr. dok.*, Potykać się *niedok.*, ustyrkać się, utykać, chodząc nogą uderzać, zawadzać o co, *propr. et transl.*, ſtolpern im Gehen; *Boh.* klesnauti, klopeytnauti, klopeytati; *Slov.* potkýnam se; *Sorab.* 2. sze potokonisch; *Sorab.* 1. potnu szo, na nežto postorczžžu, zawadzam; *Carn.* potekam se, oppotáknem se, oppotekam te; *Vind.* ſe spoteknit, ſe opoteknit, spotikuvatiſe, opoteknitiſe, napoteknitiſe, oviſset, ſe oppotakníti, oppotaknil, oppotáknem, spotikovat, ſe spotiknit; *Croat.* popikavámsze, popiknutisze, zadévatisze; *Dal.* pondriti; *Bosn.* potaknutise, nassrinuti, udritti na kamen, potepstise, potipatise, posrrichjati; *Rag.* potaknuttise; *Ross.* напнуться, напинаться, поткнуться, споткнуться, спотыкаться, запнуться, запинаться, обступиться, вспоткнуться, вспотыкаюсь; *Eccl.* поползнутися, преткнутися. Rwał się galopem, choć się potknął, drugi raz potknąć się nie chronił. *Zab.* 14, 53. Kto z prędka bieży, potknie się. *Radz. Prov.* 19, 2. Potknął się, i upadł. *Warg. Cez.* 117. Kto chodzi w dzień, nie potknie się, iż widzi; kto chodzi w nocy, potyka się, że światła niemasz. *Budn. Joan.* 11, 9. W długiej drodze niepodobna nie potknąć się. *Fredr. Ad.* 110. Koń ma cztery nogi, a potknie się. *Cn. Ad.* 1168; (*Slov.* nekdi i kon' dobrí na štiroch nohách sa potknè; *Croat.* y konyu sze prigodi na chetireh nogah popiknuti). Trafi się i najmędrszemu się potknąć. *Cn. Ad.* 1168. *Biel.* 99. *Sk. Kaz.* 478; *Slov.* i stárí tkadlec někdi prádzu zmate; i stary tkacz niekiedy przędzę zmata; *quandoque bonus dormitat Homerus.* Szwankować, omylić się, pośliznąć się, poszkapić się, podrwić głową; einen Stolper machen, einen Verſtoß begehen, einen Bock ſchießen; *Ross.* прорушиться. Gdy co nietrafnie uczyni, tedyć to więc tak mówią; że się nie obaczył, że się nieco podknął. *Kosz. Lor.* 25 *b.* Chlubny, że wszystko umie i przenika, A sam na bitéj drodze się potyka. *Zab.* 14, 284. Mogą się mędrcy jak my mylić, i potknąć na grudzie. *Morszt.* 112. Potknął się tu Lambert Szafneburgenczyk, *hallucinatur. Krom.* 57. Potknąć się w mowie łatwo, trudno odwołać. *Bach. Ep.* 38, *Slov.* podreknut sa, podtknut sa. Jest takowy, który się potyka językiem, ale nie z umysłu. 1 *Leop. Syr.* 19, 16. (co się potyka w języku. *Wujek. ib*). Jest takowy, który się potka językiem, ale nie z umysłu; albowiem kto ten jest, któryby nie szwankował kiedy językiem swoim? 1 *Leop. Syr.* 19, 16 Lepiej się potknąć nogą, niż językiem. *Budn. Apopht.* 60. Błogosławiony, kto się nie potknął w słowie ust swoich. *W. Syr.* 14, 1. (kto się w żadnym słowie nie myli). Acz z przyrodzenia miałby wymowę, przecię iż się onéj między ludźmi nie przyłożył używać, nieraz potknie się, ustanie, zmyli, splecie, tak iż gdy co będzie mówił, jakoby trzy po trzy bajał. *Glicz. Wych. K* 7. Żyd przysięgając, jeśli się potknie trzy kroć, tak wiele wierdunków traci; a jeśli czwarty raz, tedy zostaje winien w onej rzeczy. *Herb. Stat.* 377. (t. j. zacina się, zająka się, ſtottern im Reden). — Potknienie, usterk; das Stolpern, der Stolper, der Verſtoß; *Boh.* poklések, pokljska; *Carn.* sadetje; *Vind.* spotik, spotiklei, spoteknenje, spotikuvanje, napotik, naporin, opotik, opoteknenje; *Bosn.* posrrinutje; *Ross.* поползновение, поползновенность; *Eccl.* **потъкновение**, преткновение, **прѣтыканиѥ**. Pierwsze potknienie, miewa odpuszczenie. *Cn. Ad.* 859. Jakiekolwiek w słowie potknienie radzi wymawiamy. *Hrbst. Nauk. e b.* POTŁOCZYĆ, *f.* potłoczy *cz. dok.*, Potłaczać *niedok.*; *Boh.* potlačiti, potlačowati; *Slov.* potlačugi; *Vind.* potlazhiti, dolpotlazhiti, doltishati, stiskuvati, podstiſniti, potlazhiti, podstiskuvati, satreti; *Rag.* potlaciti; *Bosn.* potlaciti, potlacciti, potlacci, pomeriti, poplesati, pocepati; *Croat.* potlachiti, potlachújem; *Ross.* потолочить; tłocząc pognieść, nach einander zerdrücken, zerpreſſen, zuſammen drücken, *propr. et fig.* Hardego a upornego potłoczy pan. *Rej. Post. y y* 3. On osadził, potłoczył, wszystkie książęta, wszystkie możności tego świata. *ib. y* 5. Stanowią złośliwe prawa, aby na sądzie potłoczyć ubogie mogli. *Podw. Sion. Q* 4 *b.* Nędznik zawżdy potłoczony leży. *Rej. Zw.* 65. (uciśniony). On okrutny szatan, był zburzon, zniszczon, a na ziemię potłoczon. *Rej. Post. N* 3. o ziemię zgruchotany. POTŁOCZYCIEL, a, *m.*; (*Boh.* potlačitel; *Croat.* potlachitel; *Rag.* potlacitegl); pogniecieciel, uciemiężyciel, der Unterdrücker. Alexander, pan świata, potłoczyciel Medzkich, Perskich królestw. *Biel. Kr.* 11. *Biel. Św.* 157. POTŁOCZYCIELKA, i, *ż.*; *Rag.* potlacitegliza. POTŁUC, potłukł, *f.* potłucze, potłukę *cz. dok.*, Potłukać *niedok.*; *Boh.* potlauct; *Bosn.* potucchi; *Croat.* potúchen; *Ross.* потолочь, потолкнуть, потолкать, поталкивать, изтолочь; kilka rzeczy stłuc jedne po drugiéj, nach einander zerſchlagen. Małpa ta poplamiła kanapy, potłukła zwierciadła. *Zab.* 16, 62. Już nam kilka karet potłukli. *Teat.* 22, 36. — Potłuc w moździerzu, tłukąc drobić, roztłuc, zerſtampfen. Zioła te pokrajawszy i z gruba je potłukszy .... *Perz. Cyr.* 2, 333. — Potłuc się uderzając, spadając, ſich wund ſchlagen, ſich zerſchlagen. Potłuczenia i pogniecienia, z wolna goić należy. *Perz. Lek.* 293.

Klacz mię zrzuciła, potłukłem boki. *Teat.* 24. *c*, 54. — §. Potłukać się, poniewierać się, cudze kąty pocierać, tułać się, ſich in der Welt herum ſtoßen; *Boh.* potlaukati se.

POTŁUMIĆ, *f.* potłumi *cz. dok.*, Potłumiać *niedok.*, pognieść, pocisnąć, unterdrücken, zuſammenzwängen, erſticken, bändigen. Usilnie się starali, jakoby słowa nauki jego do gruntu wykorzenić i potłumić mogli *Dambr.* 490. Swiat uśmiecha się, aby był srogim, wynosi, aby potłumił. *Birk. Exorb. E* 4 POTŁUMICIEL, a, *m.*, POTŁUMIACZ, obciążyciel, *oppressor. Mącz.*, który co potłumia, der Unterdrücker, Bändiger. Swego czasu Jezus sądzić będzie krzywdzicielów waszych, potłumicielów waszych. *Bals. Niedz.* 1, 239. Bogacze są potłumiciele ubogich. *W. Post. W.* 2, 368. POTŁUMNY, a, e, — ie *adverb.*, do potłumienia, mogący być potłumionym, unterdrückbar. Niepotłumionych trosk żadnym nie ucieszę płodem. *Zab.* 15, 14. *Kniaź.*

POTNĘ, POTNĄ, *ob.* Pociąć.

POTNIEĆ, potnieje *neutr. niedok.*, spotnieć *dok.*, pocić się, potem zajść, ſchwitzen. Doktor pyta się, jeśli chory spał, potniał, i jak puls bieży. *Zab.* 12, 405. Pić i potnieć, jest znak z gruntu zepsutego żołądka. *Pilch. Sen. list.* 113. Ciało ś. Salomei po śmierci wonny zapach czyniło, i wonnym olejkiem potniało. *Krom.* 275. Jakem spotniał, jakem się uział. *Zab.* 9, 363. *Ejssym.* — *Fig.* Ziemia krwią naszą tak często potniała. *A. Kchan.* 51. Powoli biały role kłos odzieje, Jagoda ʻcierznie, miodem dąb spotnieje. *Miask. Ryt.* 41. (opływa). POTNIK, a, *m.*, POCILNICA. *Cn. Th.*; *Boh.* potnice; *Carn.* putniza, putnishe; *Vind.* putna kopeu, putnifhe, potiuna kopela; — a) das Schwitzbad, die Schwitzbank. — b) Pilśń pod siodło, która potem przechodzi, wojłok; *Ross.* потникъ, die Filzdecke unter dem Sattel. *Cn. Th. Włod.* POTNY, a, e, od potu; *Boh.* potnj; *Sorab.* 1. potné; *Vind.* potn, poten, potliu, potiun, puten, potiunast, snoin; *Croat.* poten, potni, oznojen; *Dal.* znojan; *Rag.* potni; *Bosn.* potan, znojan; *Ross.* потный, потливый; od potu, pełen potu, spocony; Schweiß-, voll Schweiß, ſchwitzig. Potne dziurki na skórze włosami obrosłe. *Perz. Lek.* 18. *ob.* Pory; (*Vind.* potiuna luknjiza, putna jamiza, potnu odehalze). Chustka potna, od ocierania potu, Schweißtuch; *Vind.* putabrifs, potni robez, antvela. — §. Praca potna. *Haur. Sk.* 41. poty kosztująca, wyciskająca, ſchweißkoſtend; (*Ross.* потливость, łatwość pocenia się). ʻPOTOCH, *ob.* Posoch). ʻʻPOTOCIECZNY, a, e, — ie *adverb.*, ciekący potem, ſchweißtriefend. Potocieczne znoje. *Mon.* 73, 363.

POTOCZEK, czka, *m.*, *dem.*, *nom.*, potok; *Boh.* potuček; *Vind.* potozhik; *Bosn.* potocjaç; *Slav.* potocsich; *Croat.* potochecz; *Hung.* patakotska; *Rag.* potoccich; *Ross.* проточина, ein Regenbächlein. Jeden potoczek, który idzie pod domy, nie tylko dogadza ludziom, ale też do umocnienia miasta służy. *Boter.* 83. Mógłbym wszystkie potoczki nauk kacerskich jednym słońcem kościelnym wysuszyć. *Hrbst. Art.* 16. Mizerny potoczek tamował nieraz broń Ottomańską, której Ocean cały nie mógł utrzymać. *Kłok. Turk.* 241. POTOCZNIK, u, *m.*, ziele, bobownik, rzeżucha, *baccabunga*, Bachbungen. *Syr.* 1134, *Croat.* krész; (*Boh.* potočnjk opich; *Carn.* potozhnéze; *Vind.* potozhnize, potuzhniza = niezapominajki). POTOCZNOŚĆ, ści, ż., POTOCZYSTOŚĆ, a) *volubilitas coeli*, *cylindri. Cn. Th.*, obrotność, die Umwälzbarkeit, die Beweglichkeit im Umwälzen; *Sorab.* 1. wahlenitoſcź. Potoczność obrotów niebieskich. *Tr.* — *Transl.* Śmieszna jest ta potoczystość słów, ta szybkość mowy, bez wiadomości wielu rzeczy. *Pir. Wym.* 215. Potoczystość dobrze wyprawnego języka. *Pilch. Sen. list.* 3, 67. Aktorowie gestem chibką potoczystość języka dościgają. *ib.* 4, 176. — b) Potoczność, zdarzenie, dzieje, obrót; Begebenheit, Ereigniß. Drugi potym rok żadną potocznością osławiony nie jest. *Krom.* 542. Był przy tych wszystkich potocznościach komendator Toruński; *interfuit his omnibus. Krom.* 522. Aleć te potoczności i odległych narodów i poźniejszych czasów są; *verum haec et externa sunt, et etc. ib.* 476. POTOCZNY, a, e, POTOCZNIE *adverb.*, POTOCZYSTY, POTOCZYSTO, co się łatwo toczy, *volubilis. Cn. Th.* potaczający się, kołujący; (*Croat.* potkotáchen, podkrusen; *Sorab.* 1. wahlenitě, (cf. walać); *Boh.* potočnj od potoku, potokowy; *Slov.* potočný; *Croat.* potóchni; *Vind.* potoken, potozhen; *Ross.* поточный); leicht zu wälzen, fortzuſchieben, ſich fortwälzend. Sfer okrągłych potoczne obroty. *Kulig. Her.* 7. Gwiazdy mając kształt okrągły i potoczysty, ożywione boską mocą, drogi swe odprawują. *Zab.* 2, 22. Niepotoczny, który z ciężkością się toczy, n. p. kula, wał. *Włod.* Artylerya potoczysta, *roulante. Jak. Art.* 2, 459. Drąg potoczny, osadzony na dwóch kołkach, służy do podźwignienia armaty. *Jak. Art.* 3, 47. Mazury przy potocznych nasiekach, z kopiami strojno na koniach siedzą. *Tward. Wł.* 108. Kamień wielki potoczny. *Budn. Ezdr.* 5, 8. *not.* «którego nielza podnieść, aż musi toczyć». Chmury potoczne łagodny Fawoni Za czarny Euxyn wolnym skrzydłem goni. *Zimor.* 182. Fortuna na potocznéj obręczy. *Pot. Arg.* 514. Krótkie powieści, na kształt wierszów potoczyste, lepiéj się wpajają. *Pilch. Sen. list.* 270. (okrągłe, gładkie). Prędkomowność gani, a pochwala z wolna potoczystą mowę. *ib.* 301. Fabian mawiał bardziéj potoczysto, niżeli pośpieszno. *ib.* 308. Mówić gładko i potoczysto, *ore rotundo loqui. Czart. Myśl.* 43. — §. *Jurid.* Potoczny sąd, extraordynaryjny, dla wypadku jakiego, außerordentliche Gerichtshaltung. Potoczny sąd, albo jak zowią potrzebny, jest ten, który okrom ułożonych pewnych dni na żądanie czyje bywa. *Sax. Porz.* 48. Sądy potoczne w sprawach pomniejszych dla prędszej sprawiedliwości sam burmistrz z pisarzem w domu swoim odprawiać może. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 109. — §. Potoczny, przypadający, wypadający, przypadkowy, przytrafiający, zdarzający się, pospolity, zwyczajny; *Boh.* běžný; *Slav.* obicsájni, opcheni, ſich ereignend, gewöhnlich, gemein. Niepotoczny, nadzwyczajny. *Włod.* We wszystkich sprawach swoich, chociaż przez się potoczne są, albo domowe, boga wzywać mogą. *Smalc.* 191. Prosili posłowie o postanowienie obrony potocznej takowéj, którąby rok od roku na granicach koronnych trzymana być miała. *Vol. Leg.* 2, 616. Rozmowy potoczne zastanawiają się za zwyczaj na opowiadaniu tego, co się stało, są więc opisem dzieł, rzeczy

miejsca. *Kras. Pod.* 2, 103. Materyą rozmów niekiedy są rzeczy potoczne, niekiedy ważne. *ib.* 2, 102. POTOCZYĆ, *f.* potoczy *cz. dok.*, POTACZAĆ *niedok.*; *Ross.* поточить, потачивать, покатать, покатывать, покатить, катить, (потащить powlekać, potargać); taczając posunąć, hinfollern, hinrollen, hinwälzen; (*Vind.* potokuvati, valiti, tezhi = ciec). Taka ciżba była, iż można było jabłko po ludziach potoczyć. *Gwagn.* 574. — *Fig.* Jemu z miłosiernych oczu Łzy strumieniem frasunek potoczy. *Zimor.* 138. *Kchow. Roż.* 103. — *Aliter:* Potoczyć wino, wodę, krew' = wytoczyć, odtoczyć, nach einander abzapfen. Krew' potoczę, miecz niosąc dobyty. *Teat.* 45. *d*, 52. *Wyb.* rozleję, wyleję. POTACZAĆ się, *recipr.*; *Boh.* potaceti se; chodząc chwiać się i tam i sam, kaczki zaganiać; taumeln, torkeln. Potacza się, jakby miał być winem spojony. *Otw. Ow.* 620. Jakoby pijani i szaleni na ziemię potaczając się, jeść ani pić nie chcieli. *Wez. Zap. C* 1. Pierwéj dziesięć garncy wypiwszy, nic mu nie szkodziło; teraz ledwie ośmiu dociągnie, a często mu się potoczyć przyjdzie. *Mon.* 68, 205. Nie może się utrzymać na nogach, chwieje, potacza się, pada na ręce Numy. *Stas. Num.* 2, 27. Na jednę nogę potknąwszy się, potoczył, ale się drugą podparł, iż nie upadł. *Sk. Żyw.* 1, 31. Z opilstwa owa bladość, chwiejące się nóg stąpanie, i takie potaczanie, jakby zawsze był pijany. *Pilch. Sen. list.* 3, 190. — Potoczenie, ia, *n.*, *subst. verb.* = potoczystość, potoczność, n. p. To przepowiadanie nie na krótki czas będzie, ale zamknie w sobie wszelkie potoczenie czasów, *volubilitatem. Hrbst. Odp. T* 4 *b.* (wszystkie koleje). — ‡. Struchlał, że się nie tak potoczyło i stało z ludem Izraelskim, jak był chciał 1 *Leop.* 1 *Mach.* 4, 27. (nie powiodło się, nie zdarzyło się, nie szańcowało się, nie szło tak smarownie). POTOCZYSTOŚĆ, POTOCZYSTY, *ob.* Potoczność, Potoczny. POTOK, a, *et* u, *m.*; *Boh. et Slov.* potok; *Hung.* patak; *Carn.* potok; *Vind.* potok, dishni potok, rieka, velik potok, potokje; *Croat.* potòk; *Slav.* potok, potak; *Bosn.* potok, rjeka, koja ne tece vazda, potocjaç, rjeciça; (potok od rjeke, po komu rieka tece *alvus fluvii*, koryto); *Rag.* potòk, poplaviza; *Croat. barb.* jârak; *Ross.* потокъ, протокъ, токъ, (cf. ciek, tok); a) die Feldfluth, der Gießbach, Regenbach; woda bystra z gór lecąca, z deszczu albo śniegu topniejącego zebrana, za których ustaniem wysycha. *Wyrw. Geogr.* 16. Potok z wierzchołka góry płynący z hałasem Śmiał się z rzéki; spokojnie płynęła tym czasem; Nie stało wód u góry, gdy śniegi stopniały, Aż z owego potoka strumyk tylko mały. *Kras. Baj.* 7. *Zab.* 16, 190. *Węg.* Niepogody z plutą pobudziły bystre potoki. *Groch. W.* 555. Błotniste potoki. *Gaw. Siel.* 361. Łzy po jagodach moich jako potoki rzeczne cieką. *Smotr. Lam.* — *Fig.* Potok łez, strumień łez; ein Thränenbach, Thränenstrom. — ‡. Woda potokiem się leje. *Rog. Bud.* 13. (jak potok, strumieniami; *Vind.* popotozhnu). Zapalając rycerzy obiega namioty, Pragnie, ażeby krew' ich lała się potokiem. *Dmoch. Il.* 2, 11. — ‡. Potok. *Tr.*, *ob.* Otok, posoka. — b) Potok, naczynie do prania chust. *Cn. Th.* ein Waschfaß, eine Balge. Potok, *excoquendis sordibus e pannis potius, quam lavandis servit. Cn. Th.* Do przędziwa mają mieć takowe naczynia: miądlice, cierlice, kądziel, wijadło, kocieł, potok, kijankę. *Haur. Ek.* 77. *et* 56. POTOKOWY, a, e; *Boh.* potočni; *Slov.* potočný; *Croat.* potóchni; *Vind.* potoken, potozhen; *Ross.* проточный, поточный; od potoka, Regenbach=. Krwią płynącą będzie pił wodę potokową. *J. Kchan. Ps.* 168.

POTOMEK, mka, *m.*; *Boh.* potomek; (*Sorab.* 1. potómnik następca, potomniki *posteri*); *Vind.* napopridenik, odrojenik, nuzhat, sadrushnik, podrojenik; *Eccl.* потомокъ; *Ross.* потомокъ, потомки; plemiennik, syn abo córka, wnuk abo wnuczka, z przodka jakiego idący, następca, der Nachkomme. Wnidź do żony brata twego, abyś wzbudził potomka bratu swemu. 3 *Leop. Genes.* 38, 8. (abyś spłodził plemię bratu swemu. 1 *Leop.*). Przodki sławne zły potomek szpeci. *Cn. Ad.* 951. Kmieci potomek barki w złoto stroi, A możnych książąt krew' u cepa stoi. *Zab.* 12, 121. *Nar.* POTOMNOŚĆ, ści, *ż.*, potomny czas; *Boh.* potomnost; *Vind.* safvietje; *Slav.* posli dnji, (cf. pośledź), die Nachwelt. O czasie przytomnym nazbyt dobrze sądził, A nie wejrzał w potomność i w odrodne syny. *Zab.* 15, 295. POTOMNY, a, e, POTOMNIE *adverb.*; *Boh.* potomnj; *Sorab.* 1. potomnè; *Eccl.* потомный, послѣдородный; (*Ross.* потомственный dziedziczny); który potym będzie, abo był kiedy po kim, następny. *Cn. Th.*; (*Etym.* ten, tém, tym); a) nachkommend, nachfolgend. Tak pospolicie potomni ludzie czynią, iż więcej coś o przeszłego wieku ludziach rozumieją. *Gorn. Dw.* 224. Począł się rozmyślać na potomne czasy, mówiąc, coż ja będę czynił! *W. Post. Mn.* 317. Potomni ludzie, potomkowie, potomstwo. — b) Potomne małżeństwo, potomstwo mające, nie bezdzietne, nie bezpotomne, Nachkommenschaft habend. Gdy między małżeństwem potomnym rozwód zapada, dożywotna dla żony substancya, po śmierci obojga rodziców, prawnym dostaje się potomkom. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 226. — ‡. Trudno ‘ugodzić przeciwnéj naturze ludzkiéj, a zawsze bogu ‘niepotomnéj. *Gil. Post.* 171. (niedogodnéj, nie stosującéj się do boga.?). POTOMSTWO, a, *n.*; *Boh.*, *Slov. et Sorab.* 1. potomstwo; *Bosn.* porod, poroghjaj, traga, kolino, (cf. pokolenie, ród, rodzaj); *Rag.* porò̀d, vnuzzi (*ob.* Wnuk), poroghjaj; *Vind.* napopridshina, nuzhatnia, nuzhati, podroshina, podrodstvu, otrozi, erbi, shlata, (cf. otrok, cf. szlachta); *Ross.* исчадіе, потомство; — *Collect.* Potomkowie, dzieci, die Nachkommenschaft. Pierwsze dobro w małżeństwie jest potomstwo, t. j., dzieci, które się rodzą z własnéj a prawéj żony. *Kucz. Kat.* 2, 664. (konsolacya, błogosławieństwo). Rozmnożę potomstwo twoje, jak gwiazdy na niebie. 3 *Leop. Genes.* 16, 10. (plemię twoje. 1 *Leop.*). Weźmiesz żonę, to tysiąc zgryzot ci przyczyni, Masz potomstwo, masz nowe kłopotów zadatki. *Zab.* 15, 171. Zgraja niecnie zrodzonego potomstwa. *Bardz. Trag.* 392. *Soboles*, płód, ‘potomkowstwo, pokolenie, rodzaj. *Macz.*

POTONĄĆ, *f.* potonie *neutr. jedntl.*; *Boh.* potonauti; *Vind.* potonitise, vtonitise, sapotonitise, pogresniti; *Bosn.* potonuti; *Rag.* potonutti; *Croat.* potonújem; *Eccl.* **понрѣти**; *Ross.* потонуть; pogrążnąć w wodzie, potopić się, uto-

nąć; im Waſſer untergehen, ertrinken. Szkoda, którą mieli w potonęłych będłętach. *W. Post. W.* 2, 266.

POTOP, u, *m*; *Boh. et Slov.* potopa, zátopa; *Sorab.* 1. potepeno; *Vind.* potuep, potup; *Croat.* potòp, poplâva, naplâv: *Bosn.* potop, poplaviça; *Rag.* potòp, poplaviza; *Slav* potop; *Ross.* потопъ, водополь, водополье; powódź wielka całe kraje zalewająca, eine große Waſſerfluth. Z tak ciężkich razów i potopów łódka Piotrowa wybawiona jest. *Sk. Dz.* 1115. Za Noego był potop przez 40 dni na ziemi, i wezbrały wody, i podniosły korab', i wzmogły się wody i pływał korab' po wodach, a wody okryły wszystkie góry wysokie. *Bibl. Gd. Genes.* 7, 19. potop świata, die Sündfluth; *Slov.* potopa sweta; *Vind.* veliki potup, griehnu potopje, griehou potoplenje, potopitje; *Eccl.* всепогубленіе — ⁋. Żyd, któryby do Cypru przyszedł, abo i z potopu wypłynął, był zgubiony. *Sk. Dz.* 75. z toni, z rozbicia; aus dem Schiffbruch, aus der Waſſernoth; (*Vind.* potuep *naufragium*). Upominał go, żeby téj jazdy na morzu zaniechał, bo panie, mówił, potopem zginiesz. *Sak. Probl.* 244. — ⁋. Jan Kazimierz obicie szpalerowe, *alias* potop nazwane, Rzpltéj należące, u pewnego obywatela Gdańskiego zastawił. *Vol. Leg.* 5, 115.

POTOPIĆ, *f.* potopi *cz. dok.*; *Boh.* potopiti; *Sorab.* 1. potępam; *Carn.* potopim; *Vind.* potopiti, povtopiti, potoniti, otopiti, obtopiti, savtopiti, vtoniti, vtopiti, potopuvati, podvtaplati, podvtopuvati, podpotoniti, povoduvati, obvoduvati; *Bosn.* potopiti, poplaviti; *Rag.* potopitti, potaapam; *Croat.* potáplyam, poplavlyújem; *Ross.* потопить, потоплять; (потапливать nieco topiąc rozpuścić; nieco podpalić w piecu); wodą zalać, zanurzyć; untertauchen, überſchwemmen. Nie mniemaj, gdzie cię ogień popali, woda potopi, na polu zginie, w oborze pozdycha, aby to tobie zkąd inąd rosło, jedno z prawdziwych dekretów pana twego. *Rej. Post. U u* 3. POTOPIEŃ, pnia, *m.*, który tonie, topień; der im Waſſersgefahr iſt oder war, ein Schiffbrüchiger. Ty (Cezarze!) dochodząc ostatniego stopnia Na świecie, w morzuś chciał być za potopnia. *Chroſc. Luk.* 163. POTOPOWY, POTOPNY, a, e, powodziowy; *Rag.* potopni; *Croat.* poplavlyiv; *Ross.* потопный, водопольный; (*Eccl.* **потопьнъ** [*diluvii* 2], pogubny, zgubny); die Waſſerfluth oder Sündfluth betreffend. *Tr.*

POTOWARZYSZYĆ *cz. dok.*, kilku ztowarzyszyć, nach einander hin zuſammen geſellen; *Vind.* potovarſhati.

POTOWY, a, e, od potu abo do potu, dla potu. *Cn. Th.* Schweiß-; *Boh.* potowý; *Ross.* потовый, (cf. potny). Potowe krosteczki, potówki, Schweißbläſterchen, Hitzbläſterchen. Potowe dziurki, pory, *ob.* Sierotki. *Croat.* potonoszni *sudorifer.*

POTRĄBIĆ, *f.* potrąbi *cz. dok.*, Potrębować *niedok.*, chwilę trąbić; *Sorab.* 1. potrubiu, potrubim; *Bosn.* potrubiti, nach einander hin trompeten, in die Trompete oder ins Horn ſtoßen, blaſen. Potrębuję po zegarze, *ad sonum horologii tuba cano. Cn. Th.* 796. die Stunde vom Thurme abblaſen. W pisaniach swoich na wojnę potrębują, a stany naprzeciwko zwierzchności pobudzają. *Zarn. Post.* 3 *A* 2. Myśliwiec psom potrębował, auf die Jagdhunde blaſen. *Tr.*

POTRACIĆ *cz. dok*, wciąż utracić, nach einander hin verlieren, einbüßen; *Vind.* potratuvati; (*Vind. et Carn.* potratiti «rozmarnować; *Carn.* potrâta = rozrzutność; *Boh.* potratiti, potracowati poronić, potracenec, nedochůdce poroniątko); *Dal.* potratiti; *Bosn. et Rag.* potrattiti; *Ross.* потратить.

POTRĄCIĆ, *f.* potrąci *cz. dok.*, Potrącać *niedok.*, potrącać gwoździa, klina, czopu = pobijać. *Cn. Th.*; *Croat.* porinuti, porinuszlem, porivam, einen Nagel ꝛc. hineintreiben, nach einander einſchlagen. — ⁋. Potrącić kogo koniem, wozem, *proterere. Cn. Th.* poszturknąć, uderzyć, *Croat.* porivati; *Ross.* потрогать, потрогивать, копнуть, копать, an einen anſtoßen, einen ſtoßen. W ciżbie go nadeptał albo potrącił. *Gorn. Sen.* 414. Mimo idąc, potrącił go. *Mon.* 64, 222. Potrącony szwankowałem ku upadku; ale pan przyjął mię. 3 *Leop. Ps.* 117, 13. (wypchniony. 1 *Leop.*). Potrącenie, szturknienie *Ross.* совокъ, совочекъ. — ⁋. Potrącić w rachunku, odtrącić; *Ross.* вычесть, вычитать, abziehen, abrechnen. Niechże coś potrącę, bo jeszcze do wysługi braknie dwa miesiące. *Teat.* 56. *b*, 14. *Mon.* 64, 190. Potrącenie, odtrącenie *Ross.* вычеть.

POTRAFIĆ, *f.* potrafi *cz. dok.*, Potrafiać *niedok.*, potrafuje *contin*; 1) potrafić kogo, potkać kogo, trafić na kogo, zdybać go, znachodzić, spotkać; auf jemanden treffen, ihn begegnen, auf ihn ſtoßen, mit ihn zuſammentreffen. *Reperio*, najduję, z trafunku potrafiam; n. p. gdzie najdę Pamfilusa, gdzie go mam szukać, gdzie go mam potrafić? *Mącz. Offendo*, najduję kogo, potrafuję się z kim, n. p. potrafiłem się z mego stanu człowiekiem. *Mącz.* Potrafił Jezus w kościele uzdrowionego przez siebie, i powiedział mu: otoś się zdrowym stał, nie grzeszże daléj. *Sekl. Joan.* 5, (*not.* «najduje abo najdzie»). U drzwi samych potrafił młodzieńca młodego. *Birk. Dom.* 104. *Budn. Apopht.* 29. Poszedłszy przed drzwi, potrafi Dominika ś. *Birk. Dom.* 102. Więźniowie Polacy uderzyli na Litwę z tyłu, pobrawszy z przygody potrafione oręża ich. *Stryjk.* 313. (przypadkiem znalezione). Jeśliby potrafił ociec takową niewiastę, niechby ją synowi smemu zrail. *Glicz. Wych. P* 5 *b.* (jeśliby znalazł, odkrył). Na tym mizernym świecie dosyć bardzo potrafi ojców niepewnych, synów bez ojca. *ib. B* 5. (znajdzie, man findet, trifft an). Niech te rzeczy, które się potrafiły, poczytają nie ku zatraceniu, ale skaraniu narodu naszego. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 6, 12. (które się zdarzyły, działy, ſich ereignen.) — 2) Potrafić, być w stanie zrobienia czego, dokazać, sprawić, dość uczynić, dogodzić, zdołać, módz; vermögen, im Stande ſeyn, treffen, ausrichten, ausführen, machen. Potrafiłeś nas pokłócić, potrafiłeś brać od nas pieniądze, ale tego nie potrafisz, żebyś ztąd na sucho poszedł. *Boh. Kom.* 1, 68. Czego też kobieta nie potrafi? *Teat.* 18. *c*, 96. My Polacy nigdy tego nie potrafimy, co Francuzi. *Teat.* 34, *b*, *F* 2. I jabym tak potrafił. *Zegl. Ad.* 92. Tyś cieszył innych w podobnéj przygodzie, Potraf' sobie dopomódz w teraźniejszéj szkodzie. *Zab.* 9, 287. *Szost.* Wytworni żarłocy potrafiają rozeznawać przypraw rozmaitość w jednéj potrawie. *Mon.* 72,

340. Żywym dowcipu pędzlem szacunek cnoty, i występku maszkarę malować potrafisz. *ib.* 69, 382. Jeden moment potrafił zniszczyć tylu lat prace. *Stas. Num.* 1, 73. Z najniewinniejszej rzeczy ludzie potrafiają się zgorszyć. *Teat.* 36. *c*, 90. — Potrafić w co, potrafić z czym abo z kim, zdołać czemu, poradzić, radę mu dać; Rath ſchaffen zu etwas, zu etwas helfen, einer Sache abzuhelfen wiſſen. Potrafię ja w to, dokażę, że i kochać cię będzie. *Boh. Kom.* 1, 376. Potrafiemy w to, będzie wszystko dobrze. *Teat.* 26. *c*, 92. Nie frasuj się, staranie moje w to potrafi. *Teat.* 42, *d*, *D.* W to potrafiaj, żeby się nieprzyjaciele w tył mieli. *P. Kchan. Orl.* 1, 419. Boże nasz, w to potrafić umiesz. *Psalmod.* 24. Pozwaliśmy Krzyżaków przed cesarza; lecz miasto odniesienia sprawiedliwości, tedy oni w to potrafili, że nas jeszcze cesarz winnymi nalazł. *Biel.* 333. Łacno to; każdy w to potrafi. *Cn. Ad.* 413. Niekażdy w to potrafi. *Cn. Ad.* 608. Potrafię ja z tym paniczem, bylem go tylko gdzie bezbronnego napotkał. *Teat.* 28, 108. (dam sobie radę z nim, poradzę sobie). — *Cum. Dativo:* Ty lekarstw ani ziół nie zażywając, Możesz wszelkiéj potrafić chorobie, Każdą z nich jednym słowem oddalając. *Odym. Św.* 2 *K.* — *Cum idea imitationis:* Potrafić, nachahmen, nachmachen. Łacniej potrafić ujrzawszy, niż wymyślić nie słychawszy. *Cn. Th.* 410, (cf. kto co wprzód wynalazł, godzien chwały; kto za nim idzie, niegodzien nagany). Najmędrsze teraźniejszego wieku pismo jest biegłe tylko potrafienie dawnego. *Nag. Cyc. praef.* 14. naśladowanie, kopiowanie; Nachahmung, Kopie. — §. Malarz go nie potrafił; malarz go dobrze potrafił. *Tr.* trafił go, abo nie, der Mahler hat ihn getroffen. *POTRAFNIE *adverb.*, miernie, *attemperate. Mącz.* w miarę, pomiernie, nieprzesadnie: grade recht, getroffen.

POTRAPIĆ *cz. dok.*, wciąż trapić, nach einander quälen. Wszystkie złoczyńce rozmaitemi mękami potrapił. *Biel. Św.* 187.

*POTRĄSYWAĆ, *ob.* Potrząsnąć.

POTRATOWAĆ *cz. dok.*, tratując potłoczyć, podeptać, nach einander niedertreten; *Dal.* potreptati; *Vind.* dolpotreti, dolpotirati, dolpozepetati; *Ross.* попрѣть, попрать, попирать.

POTRAW, u, *m.*, siano jesienne., das Nachgras, das Afterheu, das Grummet; *Boh.* wotawa; *Sorab.* 2. wottawa; *Sorab.* 1. wotawá; *Carn.* otâva, mîrva, mervêza, (cf. mierzwa); *Vind.* otava, otavez, otauzhizh; *Croat.* otava; *Ross.* отава. Potraw niektórzy zowią jesienne siano, gdy drugi raz na tymże miejscu siano bywa sieczone, *cordum. Mącz.*; gdy po zebranym pierwszym sianie podrosłszy nieco trawy znowu skoszą. *Kluk. Rośl.* 3, 288. Pierwsze koszenie łąki jest na siano; drugie i trzecie na potraw. *ib. Zaw. Gosp.*

POTRAWA, y, *ż.*, POTRAWKA, POTRAWECZKA, i, *ż.*, *dem.*; (*Ross.* потрава spasienie trawy); *Boh. et Slov.* potrawa; 1) jadło, strawa, warza; ein Gericht, ein Eſſen, eine Speiſe; (*Carn.* jestnina, ritha, mal; *Vind.* rikta, spisha (cf. śpiż), jed, jesteina; *Sorab.* 2. richta, zaroba; *Croat.* jeztvina; *Slav.* jillo; *Bosn.* obrok, smok; *Eccl.* потрава). Różność potraw mięsnych i postnych. *Wiel. Kuch.* 424. Brzemienna niech używa potraweczek lekkich. *Cziach. G* 2. Nie trzeba w potrawach przebierać. *Jabł. Ez.* 5. Ryba woda, rybki grzybki, kaszka fraszka, chleb trawa, mięso tylko samo dobra potrawa. *Haur. Sk.* 507. Potrawa smaczna, do powtórzenia wzywa. *Sk. Żyw.* 2, 276. Dosyć sposobne życie swoje mają, Co na ojczystych potrawkach przestają. *Lib. Hor.* 53. Gdy drudzy dwoje potrawek miewali, on na jednéj przestawał. *Birk. Dom.* 79. Azaż tam nie roskoszy mają, gdy się do jednéj gospody z potraweczkami nadobnemi znoszą? *Rej. Zw.* 26 *b*, (cf. piknik). — §. Korzonków tego ziela potrawą używają. *Syr.* 760. za potrawę, jako potrawę, als eine Speiſe. — 2) *Aliter:* Potrawka, drobne mięsiwa pod polewką, Eingemachtes; *Carn.* susék, bradęt; *Vind.* vlashnokuhanu, podkuhalu, sazhinstvu, kifelu kuhanu. POTRAWIĆ, *f.* potrawi *cz. dok.*; (*Vind.* obtraviti, potraviti = ozielenić trawą; odtraviti, potraviti, travo popasti = spaść trawę; *Ross.* потравить paść bydło na trawie); strawić, zjeść; verzehren, aufzehren. Już potrawił nas prawie nieprzyjaciel nasz. *Kanc. Gd.* 162. Roztrwonił wszystkę majętność swą, żyjąc rozpustnie; a gdy już wszystko potrawił, stał się głód wielki w onéj krainie. 1 *Leop. Luc.* 15, 13. (strawił. 3 *Leop.*). Majętność wszystkę przemarnował, i cokolwiek wziął od ojca potrawił. *Odym. Św.* 2 *c.* Rozprószył majętność swoję żyjąc marnie; a gdy on wszystko potrawił, począł niedostatek cierpieć. *Sekl. Luc.* 15. Młodzieniec zbytni, tak był ojcowe mienie potrawił, iż tylko w jednéj sukni został. *Ezop.* 72. Przecież, byście się sami zobopolnie nie potrawili. 1 *Leop. Galat.* 5, 15. POTRAWNY, a, e; *Boh.* potrawny; co do potrawy należy, *cibarius. Mącz.*, die Speiſen betreffend, Speiſe.

POTRĘBUJĘ, *ob.* Potrąbić. *POTRĘCAĆ. *Rej. Zw.* 203; *ob.* Potrącić.

*POTREFIĆ n. p. włosy. *Zimor. Siel.* 297. pokędzierzyć, pofryzować, friſiren, toupiren. — §. Potrefić, *ob.* Strefić.

*POTREST, *ob.* Potrzos.

POTRETWIEĆ, *ob.* Podretwieć.

POTROIĆ, *ob.* Troić.

POTROJNIK, a, *m.*, potrójny grosz, pieniądz, srebrny grosz, Czeski, ein Silbergroſchen *Tr. Ern.* 34. *trigrossus*, potrójny grosz, albo trojak, dudek. *Urs. Gr.* 358. Reały na Czechy, potrójniki na orciki przerobiono. *Gost. Gor.* 3. *Eccl.* тройнишникъ potrójny bliźniak, trojak.

POTRÓJNY, a, e, — ie *adverb.*, trzy zamykający, dreyfach; *Boh.* trjnasobný; *Carn.* trojne, troj: *Vind.* troin, troinast, troizhen, trybart, trigube; *Rag.* trostrûk; *Slav.* trostruk; *Croat.* troydûpel; *Ross.* третичный, тройнѣ, въ тройнѣ, трегубо; *Eccl.* тригубьнъ Szostaki potrójne. *Grod. Dis.* 2. Leżący w lochu Cerber, potwora straszliwa, Cały Ereb potrójną paszczą oszczekiwa. *N. Pam.* 3, 347. Horacyuszom i Kuracyuszom potrójnym braci, obojego narodu nadzieję poruczono. *Faliss. Fl.* 7. — Potrójny cug koni abo wóz. *Cn. Th.*, dreyſpännig; *Sorab.* 1. tžipžažné wóz. Potrójny powróz, z trzech żeber skręcony, dreydrâthig. — §. *Botan.* Wdówki, brat i

siostra, potrójny kwiat, ziółko na którym listki trojakie. *Urzęd.* 303. *Flos trinitatis*, Stiefmütterlein.

POTROSZE = po trosze (*ob.* Trocha), po mału, po woli, po kąsku, z nienagła; (*zu wenigem*), allmählig, nicht viel auf einmal, nach und nach. Potrosze robiąc, niby nitkę do nitki przykładając. *Pilch. Sen. list. pr.* Ociec rozumny swe wszystkie bogactwa nie o jeden raz dzieciom daje, lecz potrosze. *Mon.* 70. 609. Zdaje mi się, że się domyślam potrosze. *Teat.* 54, 16. Z księgi potrosze czyta, i zaś im wykłada. *Star. Dw.* 18. Jeszczem myślił się żenić, i na te potrosze Zostawić sukcesora przez długi wiek grosze Zbierane. *Pot. Jow.* 57.

POTRUĆ *cz. dok.*, wciąż otruć, nach einander vergiften. — *§. [Poszczuć, *ob.* Trawić 2]. Miałam stado owiec, najęłam pasterze dla niego, którzy mi je wilki a psy potruli, tak żem ku wielkiéj nędzy przyszła. *Biel. Św.* 186. potyrali, wniweczyli.

POTRUCHLEĆ, *f.* potruchleje *neutr. dok.*, struchleć, potrwożyć się mocno: *Ross.* потрусить, sehr erſchrecken, vor Angſt ſtarren. Car Rzym opuścił w trwogach potruchlały. *Bardz. Luk.* 42.

POTRUDZIĆ, *f.* potrudzi *cz. dok.*; (*Bosn.* potruditi; *Rag.* potrúditi; *Vind.* obtruditi, podobiulati, pomujati, obmujati); trudami pomordować, mit Strapatzen ermüden. Gdy mię noc potrudzi, ali we dnie ciężéj mdleję. *Kanc. Gd.* 290. Potrudzić się, pofatygować się *Croat.* potruditisze.

POTRWAĆ *med. dok.*, chwilę trwać, etwas hin dauern, ausdauern, beharren.

POTRWOŻYĆ, *f.* potrwoży *cz. dok.*, *Potrwogać *niedok.*, zatrwożyć, trwogą napełnić, pomieszać kogo; *Vind.* obrivati, porivati, pogrimati, obshalostiti, pokemrati; *Ross.* потревожить, потревоживать, beſtürzt machen, Furcht einjagen. Cięciwa od łuku zabrzmiała, Która oprócz Nioby wszystkich potrwogała. *Otw. Ow.* 227. Uchodzi przed jastrzębem kaczor potrwogany. *Otw. Ow.* 465.

POTRYKSAĆ, *ob.* Tryksać.

POTRZĄS, POTRZĘS, *m.*, POTRZĄSEK, sku, *m. zdrobn.*, rzecz potrząśniona, rozrzucona, na przykład gnój, słoma. *Wład*, herum geſtreutes, herum geworfnes Zeug. Gardlina na dachu dobrze położona, lat trzydzieści trwawszy, potrzęsem będzie. *Haur. Ek.* 66. pójdzie na gnój, geht in den Miſt. Widły do gnoju, drabiny do żyta, siana, do potrzęsu. *ib.* 22; (*Carn.* potrês = trzęsienie ziemi). Na rzepisku i na potrzęsu jęczmień zwykł się dobrze zdarzyć. *Haur. Ek.* 33. (na pognojowisku, auf dem Miſtfelde). Potrząski rozliczne, pozłotki, farby, malowania dziwne, snadźby ich mógł nie zwać twarzami, ale obrazki jakiemi malowanemi. *Rej. Zw.* 58 *b.* (trzęsidła na głowie, flaterki, połatki; Zitternadeln, Flitter). — §. Czasem też na jakim leguchnym wózeczku bez potrzęsów a bez poskoków nie wadzi się przejeżdżić. *Rej. Zw.* 167 *b.* (bez zbytniego trzęsienia, ohne Stuckern, Geſtuckere, Stoßen auf dem Wagen). POTRZĄSAĆ, *ob.* Potrząsnąć.

POTRZASK, u, *m.*, klatka do łowienia ptaków, któréj drzwiczki, jak tylko ptak w nie wlézie, natychmiast się za nim zatrzaskują, ein Käfich, Vögel zu fangen. Rozszczepem abo potrzaskiem imają się mali ptacy. *Cresc.* 688. Ptaszki chwytają w potrzaski. *Jak. Boj.* 19. Chcąc biedną ułowić ptaszynę, stawiają potrzask z wabikiem w środku zamkniętym. *Mon.* 69, 241. POTRZASKAĆ co, *f.* potrzaska *cz. dok.*, w trzaski obrócić, pogruchotać. *Cn. Th.* zerſchmettern, zertrümmern.

POTRZĄSNĄĆ, POTRZĄŚĆ, potrząsł, *f.* potrząśnie *cz. dok.*, Potrząsać *niedok*, *Potrząsować *contin.*; *Boh.* potrausyti; *Carn.* potręsam, trôsêm, shtupâm; *Vind.* potresti, potrofiti, obtrofiti, gorstrofiti, gornatrofiti; *Bosn.* potrusiti, posuti; *Rag.* potrûsiti, potrusivati: *Croat.* potrussújem; *Sorab.* 1. potruschu; *Ross.* потряхивать, потрясти; a) trząsnąć posypać co czym, posuć, mit etwas beſtreuen. Ciasta te sérem tartym posypują, a masłem rozpuszczonym polewają. *Syr.* 949. Zioła te solą potrząsają. *Paszk. Dz.* 62. Stoły potrząsnąć wdzięcznemi różami. *Lib. Hor.* 38. *et* 79. — §. Potrząsać czym, laską, brodą, głową, *quatere. Cn. Th.*, *Boh.* potřasati; *Ross.* потрясти, потрясать, потрясывать, ſchütteln, z. B. mit dem Kopfe, mit dem Stocke. Niekażdy kąsa, Kto na drugiego wąsami potrząsa. *Jabł. Ez.* 125. Umie skakać, i cztery razy potrząsnąć nogami, nim na ziemi stanie. *Mon.* 69, 39. Jeździec, który dobremu koniowi wodzą potrząśnie, w sprawie swéj stanąć musi. *Gorn. Dw.* 347. — Potrząsać czego sypiąc, miary, korca, woru. *Cn. Th.*, ſchütteln, rütteln, *Vind.* stresti, postresti: *Croat.* potreszújem; *Ross.* поболтать, побалтывать; (*Eccl.* непотрясный *niepotrzęsny, *inconcussus*). Miarę dobrą, i natłoczoną, i potrzęsioną, i wierzchowatą dadzą w łono wasze. 1 *Leop. Luc.* 6, 38. — §. b) *Transl.* Potrząsać czym, *ut* szlachectwem, nauką = wyjeżdżać z tym, popisować się z tym, mit etwas groß thun. Kto swą siłą potrząsuje, Ten sam sobie śmierć gotuje. *Bach. Ep.* 24. Poddany przeciw panu potrząsa porożem. *Groch. W.* 465, (*ob.* Poroże). — §. Potrząsa charakterem, jak żyd starym fantem. Wczoraj był rojalistą, dziś republikantem *Nar. Dz.* 3, 159. (mieni, frymarczy; verändern, vertauſchen). — *§. Niesłuszneście nas zdrajcami ojczyzny potrząsywali. *Obr.* 39. łżyli, ſchänden, ſchimpfen.

POTRZEBA, y, *ż.*, POTRZEBKA, i, *ż*, *zdrobn.*; *Boh. et Slov.* potřeba; *Carn.* potrẹba, potrieba, potrẹbnost, potrebshẽna, pomankanje, sroshẽna; *Vind.* potreba, potrieba, potrebuvanje, froshnost, fromazhnost, fila, terdoba, stradanje, pomenkenje; *Sorab.* 1. potřeba, nuža; *Sorab.* 2. troba; *Rag.* potreba, nevòglja, (cf. niewola); *Bosn.* potriba; *Croat.* potrebocha; *Ross.* потреба, нужда, нуждица, надобность, надобье, (cf. nadoba); *Eccl.* **трѣбованіе**; a) potrzebowanie czego, das Bedürfniß, die Nothwendigkeit, die Noth. Co do utrzymania życia należy właściwie, to jest rzeczy nieuchronnéj potrzeby. *Stas. Zamoj.* 17. Dwoje są potrzeby, jedne przyrodzone, drugie wedle stanu. *Sk. Dz.* 334. Potrzeba jest matką przemysłu. *Zab.* 4, 166. Słabości ludzkiéj najpotężniejsze są siły potrzeba. *Warg. Wal.* 54. Potrzebie ustawy ustępują. *Cn. Ad.* 913. Potrzeba zakon, prawa i racye łamie. *Pot. Arg.* 609. *Rys. Ad.* 54. *Biał. Post.* 236. Noth bricht Eiſen, Noth kennt kein Gebot; *Croat.* potrebocha nema zakona; *Slov.* móc żelezo láme. Potrzeba nie czeka po-

gody, wczasu. *Cn. Ad.* 911. (komu pilno w drogę, nie czeka, aż się towarzysz trafi). Potrzeba rozkoszy nie patrzy, ozdoby nie szuka. *Cn. Ad.* 911. (komu przynagla co gwałtownego, nie zatrzyma go nic błazeńskiego; głodny nie przebiera). Potrzebie łacno dogodzić, pieszczocie, zbytkowi trudno. *Cn. Ad.* 912. (dla ozdoby i uciechy więcéj się czyni, niż dla potrzeby). Nas lada pogróżka, lada potrzebka, lada zabawka, lada szkodka do grzechu przywodzi. *Sk. Kaz.* 626. Lada potrzebki swe doczesne, marne swe pożytki i rozkoszy, nad tę najświetszą potrzebę przekładają. *Wiśn.* 204. Potrzeba wywodów nie słucha. *Cn. Ad.* 912. Z potrzeby cnotę robić. *Kras. Doś.* 26. (z musu cnotę; co muszę, to rad czynię; jeśli nie możem jak chcemy, chciéjmyż jak możemy). Nie trzeba dzieci wprawiać w potrzebę napicia się gdzie po drodze. *Teat.* 5. *d*, 10. w nałóg, w zwyczaj; Bedürfniß aus Gewohnheit, Angewöhnung. Mogą się oni obejść słusznie w swym obrębie, Koń, szata byłyby tu, i potrzeba gębie. *Stryjk. Turk. B x.* (pokarm, potrzebne wyżywienie). — §. Potrzeba potoczna przyrodzona, jeść, spać, na dwór iść, natürliches Bedürfniß. Potrzeba, tajemna potrzeba, die (geheime) Nothdurft; *Sorab.* 2. troba; *Ross.* отходъ; *Eccl.* нужникъ, нужное мѣсто. Na tajemną potrzebę poszedł. *Sk. Dz.* 209. *et* 621. na przechód, na prewet, sekret, na retyradę, na dwór, er ging seine Nothdurft verrichten; *Slov.* na potřebu gjti, potřebu dělati. Gdy kto idzie na potrzebę przyrodzoną.... *Star. Dw.* 57. *Kłok. Turk.* 35. Z łóżka na potrzebę wstawać. *Krup.* 5, 366. Przyszła mu potrzeba przyrodzona, pytał się o tajemnym miejscu. *Sk. Żyw.* 1, 269. Niech cię tam zrobi swoją garderobianką, kawiarką, pokojową, nareszcie albo czym chce, byle tylko nie od potrzeby. *Teat.* 53. *c*, 17. (nie od stolca). — §. Z potrzebę • ile trzeba, dosyć, dostatecznie; so viel nöthig iſt, hinlänglich, genug. Tym dwiema dziewkom sama z potrzebę pokarmu dać nie mogła. *Wys. Kat.* 2. Nie rozpomniały się na to niemądre dziewice, że im oliwy, jeśli jej co miały 's potrzebę, nie miało dostać. *Żarn. Post.* 3, 442. Dawid był mężem wedle serca bożego, a wżdy miał frasunków potrzebę. *Bial. Post.* 231. — §. Potrzeba, sprawa potrzebna, sprawunek, interes; das Anliegen, Begehren, Geſchäft, Angelegenheit. Do Azyi bez urzędu wszelkiego, tak sam po swojej potrzebie jechał. *Warg. Wal.* 222. Króla potrzeby do Litwy oderwały. *Biel.* 470. Gdy kto w poselstwie jechał, albo po potrzebie Rzpltéj.... *Biel.* 105. Posłowie nasi u papieża odprawili potrzeby koronne przeciw Krzyżakom. *Stryjk.* 719. Bolesław w drodze, kiedy chłopa potkał, zaraz go spytał, jeśli nie miał jakiéj potrzeby do niego? *Papr. Ryc.* Potrzebka, sprawka, *negotiolum. Macz.* Siedzieli u barwierza, gdzie wiele ludzi, co przyszli myć, golić się, a po potrzebie mówili między sobą. *Eraz. Jez. N.* (jak wypadało). — §. *Meton.* Potrzeby, rzeczy potrzebne, dostatki; Nothwendigkeit, das Nöthige. Ma wszystkiego dostatkiem, czego jeno żąda, Kto się na samę tylko potrzebę ogląda. *Pilch. Sen. list.* 4, 9. Nie jest ubogim, kto może opędzić potrzeby domowe. *Mon.* 75, 279. Ubogi nie jest, kto ma potrzeby. *Cn. Ad.* 912; (Kto ma swego chleba, Ile człeku trzeba, Może nie dbać o wielkie dochody. *J. Kchan*). Potrzeby do czego, przynależytości, porządki, naczynia, narzędzia, sprzęty; *Ross.* приборъ, Geräthſchaften. Okręty bez powrozów, bez kotwic i innych do żeglowania potrzeb, zastał. *Warg. Cez.* 87. Nasłał wiele ochędostwa i potrzeb kościelnych, ornatów, kielichów, ksiąg i innego do służby bożéj naczynia. *Sk. Dz.* 611. Tłumoki i potrzeby obozowe. *Warg. Cez.* 68. (obłogi, bagaże). Skoro wiatr uciehł, zabrawszy potrzeby moje, płynąłem daléj. *Radz. Warg.* 177. Potrzeby u sukni etc., guziki, sprzączki, podszewka, wyłogi, etc., Zubehör zu Kleidungsſtücken. Czy uważałeś potrzeby u mych sukien? *Boh. Kom.* 2, 260. Czamarka czarna z potrzebami niebieskiemi. *Gaz. Nar.* 1, 155. — b) Potrzeba, niedostatek, ubóstwo; Mangel, Bedürfniß, Dürftigkeit. Tych zbytek, tamtych potrzeba uciska. *Kras. Woj. Choc.* 101. — c) Potrzeba, przygoda, niebezpieczeństwo, mus, niewola; Noth, Drangſal, Zwang. Starzawszy się już nie doznałem tego, żeby tak ciężka kiedy potrzeba przychodzić miała na sprawiedliwego. *Ryb. Ps.* 67. Gwałtu woła po potrzebie. *Mat. z Pod. A* 1.— d) Potrzeba, potyczka, akcya, bitwa; die Action, das Treffen, die Schlacht; *Ross.* стычка. Rycerz dziękować ma bogu za zwycięstwo, i co ślubował idąc do potrzeby, ma jak najprędzej z wdzięcznością oddać. *Star. Ryc.* 53. POTRZEBA, 'POTRZEB jest, *imperson.*; *Boh.* potřebj; *Vind.* trebu, potrebnu; *Bosn.* potribu je, potribno je, odpotrjbe je; *Rag.* potreba je, potrebu je; *Sorab.* 1. hodži szo, derbi szo; *Eccl.* требъ есть, потребно есть; *Ross.* должно; potrzeba jest, trzeba, potrzebno jest, trzeba czego; es iſt von Nöthen, es iſt nöthig, nothwendig. Kto więcéj mieć nie pragnie, jak kawałek chleba, Temu bardzo niewiele do życia potrzeba. *Pilch. Sen. list.* 4, 8. Tylko pilności a rządu potrzeba. *Star. Vot. D* 2. Do mierzenia klina, potrzeba jest wiedzieć, jak wielki jego dyameter. *Grzep. Geom. J* 3 *b*. Przyjechał Wojewoda do króla do Wilna, dając znać, iż króla do Polski potrzeba. *Gorn. Dz.* 150. Kaifasz, dał radę żydom, iż 'potrzeb jest, aby jeden człowiek umarł za lud. 1 *Leop. Joan.* 18, 14. Jako Mojżesz podniósł węża na puszczy, tak 'potrzeb jest syna człowieczego być podniesionego. *Rej. Post. C c* 2. 'Potrzeb jest ztąd, nietylko same one Izraelity być uczonemi, ale też i obce mogą być uczone. 1 *Leop. Syr. pr.* (wypada ztąd). — Tchórz jak potrzeba. *Zabł. Zab.* 8. *comme il faut*, na urząd, doskonały, cała geba, nie można lepiej, więcej, bardziej. — — (POTRZEBIĆ, *ob.* Trzebić). — POTRZEBIZNA, y, *ż.*, niedostatek, *indigentia. Macz.*; *Carn.* potrebsbena; *Vind.* potrebſhina, Mangel, Bedürfniß. 'POTRZEBIZNOŚCI *plur.*; potrzeby do czego, na co, *necessaria. Macz.*, Nothwendigkeiten, Zubehör. POTRZEBKA, *ob.* Potrzeba. POTRZEBNOŚĆ, ści, *ż.*, potrzebowanie czego, bycie potrzebnym; die Nothwendigkeit, das Nothwendigſeyn, das Bedürfen, das Bedürfniß; *Boh.* potřebnost; *Sorab.* 1. potřebnoſcz; *Carn.* potrebnost; *Vind.* potrebnost, potrebobota, trebnost, stradost, potrebuvanje, stradanje; *Ross.*

потребность, (cf. непотребство łajdactwo, rozpusta); *Eccl.* требованіе. K temu końcu wiodła ich słuszna potrzebność. 1 *Leop. Sap.* 19, 4. POTRZEBNY, a, e, POTRZEBNIE *adverb.*; *Boh. et Slov.* potřebny; *Sorab.* 1. potřebne, potřebacze, nuzné; *Vind.* potrében, potrebliu, muren, potriebſhni, stradaviten, fromazhen, fromaſhki, posilen; *Carn.* srôshn; *Croat.* potrében; *Slav.* potriban *egens*, potribit *necessarius*; *Bosn.* potriban *pauper*, potribni *necessarius*; *Rag.* potreban, potrební, odpotrební, potrebit, potrebnik *pauper*, potrebahan *pauperculus*; *Ross.* потребный, надобный, надобенъ, благопотребный, (непотребный niepotrzebny, brzydki; nikczemny, łajdacki); *Eccl.* нѫждьнъ, нищетный, (потребовательный *abusivus*); 1) którego potrzebują, czego potrzeba, nöthig, nothwendig. Niedoskonałość nasza sprawuje, żeśmy sobie wzajemnie potrzebni. *Lub. Roz.* 95. Piękniejszy Liwiusz, ale nam potrzebniejszy Kromer. *Fredr. Ad.* 5. Potrzebny, jak dyabeł w Częstochowie. *Teat.* 14. *b*, 17. *ib.* 32. *b*, 88: jak Piłat w kredzie. *Zabł. Bal.* 27; jak piąte koło; *Vind.* taktu trebi, kaker tern v' peti = jak cierń w piętę. — §. Niżby był z Tungienem co potrzebnego Król uczynił, wprzód odjechać musiał; *prius quam operae pretium ullum faceret. Krom.* 714. czego potrzeba było, do rzeczy co, ważnego co, etwas erhebliches, erfleckliches. Król miasto to pod władzą swoję osiągnął, co się bardzo potrzebnie trafiło, *peropportune. Krom.* 551. (bardzo na rękę, przydało się bardzo, ſehr erſprießlich). Jeszczebyś tu mógł potrzebnie spytać..., *Szczerb. Sax.* 165. do rzeczy, słusznie, sprawiedliwie, mit Recht. Trojacy ludzie są, którzy prawem czynić i skargę kłaść potrzebnie powinni. *ib.* 2. Była ś. Małgorzata w wierze mocną, w radzie potrzebną, w przygodach cierpliwą. *Sk. Żyw.* 1, 575. użytecznie radząca, nützlich, abhelfend, hülfreich; cf. *Vind.* potriebſhni perjatel, perjatel sa potriebo, potriebſhni pomozhnik, pomagavez v' potriebi = potrzebny, od potrzeby, w potrzebie przyjaciel, pomocnik; Nothfreund, Nothhelfer. — *ℨ.* Potrzebny sąd, *ob.* Potoczny.— *ℨ* Potrzebne miejsce, naczynie = potrzeba, na którą chodzą, prewet, stolec, dwór; das geheime Gemach, die Retirade, der Leibſtuhl. Najniższe posługi, miejsca nawet potrzebne umywając i wynosząc, czyniła. *Sk. Żyw.* 2, 100. Ścierwy wrzucone do miejsc potrzebnych. *Kłok. Turk.* 133. W świtanie do komorki szła pani potrzebnéj. *Pot. Jow.* 2, 50. Dawne panegiryki teraz czeladne pokoje albo potrzebne miejsca zdobią. *Mon.* 74, 11. — 2) Potrzebny, potrzebujący czego; bedürftig, dürftig. Bogacz perel, ubogi potrzebuje chleba, Oba potrzebni; lecz mniej ubogiemu trzeba. *Min. Ryt.* 3, 104. Skarby jego szły na wsparcie potrzebnych; żaden go nędzny bez skutku nie zwał. *Kras. List.* 2, 133, (cf. ubogi, niedostatni). Potrzebny, co nie ma, abo pożyczyć chce, głodny, chory, niechaj z pracy naszej pożytek mają. *Sk. Kaz.* 603. POTRZEBOWAĆ, -ał, -uje, *med. niedok.*; *Boh.* potřebowati, potřebowawati; *Slov.* potrebugi; *Sorab.* 1. potrebam; *Carn.* potrebûjem; *Rag.* potrebovati; *Slav.* potribovati; *Vind.* potrebovati, potrebuvati, potrebujem, grieſhati, pomankati, stradati; *Croat.* potrebuvati, potrebûjem; *Ross.* нуждаться, (*Ross.* употребить, употреблять = użyć, zażyć; непотребствовать łajdaczyć się); *Eccl.* требую, (потребляю *aboleo*, *depravo*); potrzebę mieć czego, potrzebnym być czego; bedürfen, nöthig haben. Nie potrzebuje on nic od nikogo, a wszystko wszystkim daje. *Psalmod. A b.* Podobny bogom, który mało potrzebuje. *Budn. Apopht.* 1. Ten najmniej potrzebuje, który najmniej prognie. *Min. Ryt.* 4, 142. Dom jego domem ubogich i potrzebujących. *Sk. Żyw.* 1, 286. Bóg zawżdy na większéj pieczy miał ubożuchne a potrzebujące ludzie, niżli wszystkie stany świata tego. *Rej. Post. S S* 5; *Vind. Prov.* Vaſha gnada, kruha strada = wasza wielmożność chleba potrzebuje, (cf. huczno buczno, a w pięty zimno). Mospanie, czego potrzebujesz? *Teat.* 35, 49. (was beliebt ihnen; Oeſterr. was ſchaffen ſie?). — *ℨ.* Potrzebować kogo, żądać go, wołać go; *Ross.* потребовать, einen verlangen, zu ſprechen wünſchen. Potrzebują We Pana. *Tr.* — *ℨ. Aliter:* Lepiej żeby u ciebie dzieci twe potrzebowały, aniżbyś ty z rąk ich czego potrzeć miał. *Radz. Syr.* 33, 22. żeby szukały potrzeb swoich, daß ſie bey dir ihre Bedürfniſſe ſuchen. — *ℨ.* Potrzebować czego po kim, w kim, wymagać po kim, żądać; von einem fordern, erfordern, verlangen; *Vind.* tirjati, dotirjati; *Croat.* potrebuvati; *Ross.* потребовать, требовать, требую, истребовать; (требованіе żądanie). Widzisz w przodkach twoich te, których po tobie ojczyzna potrzebuje, cnoty. *J. Ossol. praef.* Im kto wyżéj posadzony, tym większej doskonałości ludzie po nim potrzebują. *Gorn. Dz ded.* Na walkę z Carem Tatarskim miał jechać kniaź, gdyby tego po nim potrzebował. *Biel.* 425. Potrzebujemy po hetmanach, żeby sami na tych sądach zasiadali. *Vol. Leg.* 5, 349. Kto lekkomyślnie po kim potrzebuje czego, uczy go odmówić. *Lub. Roz.* 331. Znowu do niego obróciwszy koniem, Jaką śmierć miał Poliarch, potrzebuje po nim. *Pot. Arg.* 38. (dowiaduje się z niego, pyta się go). W tym człowieku wszystko obaczyć możem, czego Cycero w wielkim imperatorze potrzebował. *Papr. Gn.* 1237. Niemniej ja w żołnierzu potrzebuję posłuszeństwa, niż męstwa. *Warg. Cez.* 184. Były w ten czas na zamku Krakowskim rozmaite krotofile sprawiane, zwłaszcza gonitwy, kunszty puszkarskie, tańce i wszelkie inne, których takowy czas potrzebuje. *Biel. Św.* 289. Niepobożność jest przeciwna pobożności, bo ta, tak jako potrzebuje prawdziwe nabożeństwo, słusznie pana boga wzywa. *Rej. Post. D* 4. (jak wymaga, z sobą niesie; wie es der Name mit ſich bringt, erfordert). — *ℨ.* Potrzebować kogo w czym, żądać od niego pomocy, przysługi; jemandes Hülfe, Dienſte verlangen. W czym mnie potrzebujecie? — Żebyś nas darował Pieśniami, któreś teraz niedawno uknował. *Zimor. Siel.* 139.

POTRZEĆ, potarł, *f.* potrze, potrę, *cz. dok.*, (Pocierać *niedok.*, *qu. v.*); *Boh.* potříti; *Sorab.* 1. potruwam; *Rag.* potarti; *Bosn.* potrritti; *Croat.* potreti, potiram, poterlszem; *Hung.* eltöröm; *Vind.* pobrisati; *Ross.* потереть; po wierzchu obetrzeć, bereiben, nach einander abreiben, *propr. et transl.* Podniesione są na chwilę, a nie ostoją się, a poniżone będą, jako wierzchy kłosów potarte bę-

dą. 1 *Leop. Job.* 24, 24. Potkali się pod górami, potarł król xiążęta, jako suche siano. *Biel. Św.* 181. Uderzyli na Tatary, ale tak są od nich potarci, jak zboże od gradu. *Gwagn.* 50. *Biel. Św.* 194 *b. Jan. Lig. II* 3. *Weresz. Pob. D* 4 *b.* porażeni, aufgerieben. Bestyą tę w mocy jej potarł, z mocy jej wszystko wydarł. *Biał. Post.* 246. pokruszył, skruszył, połamał, zerknirſchen. Uzdrowię potarcia ich. 1 *Leop. Oz.* 14, 5. szkody, uszkodzenia ich, ihre Schäden. POTRZEĆ się z kim, (*ob.* Pocierać się z kim), w zapasy z kim iść, walczyć z kim; mit jemanden anbinden, kämpfen, ringen. Z przysiężnikami potarłem się żwawo, Którzy i na mnie dość byli zawzięci. *Chrośc. Fars.* 74. Rażno się z reniferem potarła. *Banial. A* 3. Szczupła nauka moja z poważnym Kromerem potrzeć się nie mogła. *Krom. Błaż.* 786.

POTRZECIE *adverb.*; *Ross.* потретно; trzeci raz, zum Dritten, zum dritten Male. Przysięgam podrugie, potrzecie. *Teat.* 43. *c*, 94. *Wyb.* POTRZECIC *cz. niedok.*, trzeci raz robić, (cf. potroić), zum dritten Male etwas wiederholen. Można to powtórzyć i potrzecić. *Perz. Cyr.* 2, 140.

POTRZEPAĆ *cz. dok.*; *Boh.* potřepati; *Ross.* потрепать, *ob.* Trzepać.

POTRZES, *ob.* Potrząs.

POTRZÓS, a, *m.*, POTREST, wróbel trzcinny. *Dudz.* 53. der Rohrſperling. Potresty świerczą. *Banial. J* 3 *b.* Potresty śmiercjące. *ib. J* 3.

POTRZYMAĆ, *f.* potrzyma *cz. dok.*, potrzymuje *pr.*, Potrzymywać, *frequ.*, a) chwilę przetrzymać, eine Weile halten; *Boh.* podržeti, (*ob.* Dzierżeć); *Ross.* подержать, поодержать, пріодержать. Potrzymaj mi kapelusz. *Tr.* — b) Śniegi aż do nowiu potrzymają. *Tr.* potrwają, anhalten, dauern.

POTUCHA, y, *ż.*, otucha, ufność, serce, nadzieja; Troſt, Muth, Herz. *Dudz.* 16. (*Carn.* potúha *stellionatus*; *Vind.* potuhnjenost = podstępność). Mieszczanie mają niejaką potuchę i pomoc z fortecy. *Boter.* 230. Potucha = POTUCHNIENIE, ia, *n.*, dodanie rady, *commonitio. Macz.*, potuszenie, Aufmunterung. Nie trzeba młodym dodawać potuchy. *Alb. na Woj.* 1.

POTUCZYĆ *cz. dok.*; *Carn.* porédim, *ob.* Tuczyć.

POTUŁ, n. p. Nie daj się w potuł, ujmij afekt w kluby. *Pot. Syl.* 18. Żaden, który jeno nie chciał, nie podał się im w potuł. *Janusz. Oksz. D* 2 *b.* Śliczne oblicze twoje, coć boginią w potuł iść przyciska; *quae facit, ut supplex tibi sim dea. Żebr. Ow.* 359. pokorzyć się, ſich demüthigen.

POTULIA, ii, *ż.*, *Valantia*, rodzaj rośliny. *Kluk. Dykc.* 3, 146. Valantin, ein Pflanzengeſchlecht. POTULNY, a, e, — ie *adverb.*, cichy, łagodny, rochmanny, skromny, cierpliwy; ſtill, geduldig, ſanft; (*Vind.* potolashliu = łatwy do pogodzenia, udobruchania, *Subst.* potolashlivost, potolashnost; potolashnik, vtolashnek = pogodziciel; *f.* potolashniza; *Verb.* potolashiti, vtolashiti = pogodzić; se potuhniti, potuhnvatiſe = łasić się; *Rag.* potulitise, *adj.* potuugljen; *Ross.* потолкаться wałęsać się, tłuc się). Pokorny, cichy abo potulny. *Sekl. Mat.* 21. Zwaweńka Jejmość, muszę ja być potulnym. *Teat.* 25, 30. Ja twa potulna psina, liżę nogi. *Zab.* 11, 6. *Koss.* Potulnym znoszeniem ujmiesz sobie troski, *ferendo placide. Ossol. Sen.* 58. Filis wierna. potulna. *Kniaź. Poez.* 1, 142.

*POTURAĆ *cz. niedok.*; (*Ross.* потурить naglić kogo, napędzać); potyrać, poniewierać, pocierać, pogardzać, odrzucać; herum werfen, verwerfen, verachten. Kości długo poturane. *Żebr. Ow.* 174. *jactata diu.* Nowiny zawsze woli człowiecza natura, Powszechne rzeczy gardzi, stare już potura. *Żegl. Ad.* 92. (ex *Pot. Zac.*). Wszyscy go nienawidzą, i król go potura. *Pot. Arg.* 472. Przyjmij mię, ani sobie poturaj Tytanowéj córy *Żebr. Ow.* 359. (*nec despice*). Zacnych dość (nie poturaj), k sobiem paniąt miała. *Żebr. Ow.* 45; (*ne me contemne*).

POTURBOWAĆ, potrwożyć, pomieszać, uniepokoić; beunruhigen, in Verwirrung bringen. Powstały w cerkwi nocne strachy z wielkim poturbowaniem. *Sk. Żyw.* 2, 215. z wielkim niepokojem.

POTURCZYĆ, *f.* poturczy *cz. dok.*, Poturczać *niedok.*, pobisurmanić, na Mahometańską wiarę przewrócić; *Rag.* poturciti, zum Türken machen. Kiedy kogo mają poturczyć, do kadego go przyprowadzą. Kady zawój mu na głowę włoży; potym z pompą przez miasto prowadzą; potym go w osobnéj komorze obrzezują. *Gwagn.* 703. Co pięć lat w Stambule z każdego chrześciańskiego domu wybierają Dzieci za dziesięcinę, które poturczają. *Paszk. Dz.* 50. *Stryjk. Turk. C* 3. *Weresz. Pob. D* 3 *b.* POTURCZYĆ się *recipr.*; *Boh.* poturčim se; renegatem się stać, Mahometańską wiarę przyjąć, ein Mahometaner werden. W niewoli u Turków będąc poturczył się. *Papr. Ryc.* 48. *Kłok. Turk.* 104. *et* 131. Afryka poturczona. *Mon.* 73, 815. Był przedtym Chrystusowéj wiary, Ale zaś potym został poturczony. *P. Kchan. Jer.* 27. *Wyrw. Geogr.* 270. *Vind.* poturzhen. POTURNAK, a, *m.*, renegat, poturczony, pobisurmaniony: *Rag.* poturcenik, ein Renegat. Zwiedzieni poturnacy chrzest wodny brzydką obrzeską zakrwawili. *Psalmod.* 69. *Kłok. Turk.* 41.

POTUREMNE, ego, *n.*, płaca od turmy, wieży, więzienia; *Ross.* пожелѣзное, Thurmgeld, Gefangnißgeld. Poturemne, płaca urzędowi do opatrzenia więźnia. *Stat. Lit.* 153. *Ostr. Pr. Cyw.* 2. 178. POTUREMNY, ego, *m.*, stróż turmy, der Stockmeiſter. *Ern.* 1119; *Vind.* turnar, jezhni moister, jetnizhni predstoinik, pot.

*POTURNIAK, a, *m.*, [renegat. 7], n. p. Francuz poturniak. *Mon.* 68, 22. świstak.?

*POTURNY, a, e, n. p. Kniaziom, bojarom, poturnym, i inszym bogatszym, więcéj podymnego naznaczyć trzeba, niż zagrodnikom. *Vol. Leg.* 3, 631. [od turnu, kreskowania w kole, *ob.* Turnus 2].

POTUSZYĆ, *f.* potuszy *cz. dok.*, Potuszać *niedok.*; (*Carn.* potuhnèn *abstrusus*, potúha *stellionatus*; *Ross.* потушить pogasić, потухнуть pogasnąć); potuszyć komu czym, otuchą go napełnić, dobrze mu tusząc pobudzić go, serca i nadzieі dodawać; *Vind.* naferzhiti, poferzhiti, vjunazhiti, ferze storiti, einem Muth zu etwas machen, ihn mit Hoffnung anfriſchen. Kiedy się Turczynowi zda, że się Multani dobrze już odchowali, potuszy trochę Tatarom, którzy wrzkomo swywolą wpadłszy odzierają je do skóry. *Kłok. Turk.* 75. Pierwsza wygrana mu dalszemi potuszyła zwycięstwa-

mi. *Tr.* — *Cum Accusat.* Wielu ich do tego potusza. *Chrośc. Fars.* 455.

POTWARCA, y, *m.*, POTWARZNIK, a, *m.*, POTWARZYCIEL, a, *m.*, obmowca, osocznik, ożuwca, oszczérca, der Verläumder; *Boh.* pomluwač, pomlauwač; *Slov.* pomłuwač, utrhač, potupnik; *Sorab.* 1. mudruwak, balschne wumětwař; *Vind.* obriekavez, obmarnuvauz; *Croat.* potvoritel, muzuvir, nalagavecz, krivogovorécz, zloglaszitel; *Rag.* potvoraz, potvoritegl; *Bosn.* potvoritegl, potvoraç, muzuvir, pagnkavaç; *Dal.* potvornik; *Hung.* patvaros, patvarkodó; *Slav.* psovács; *Ross.* наговорщикъ, оболгатель, навадникъ, навѣтникъ, клеветникъ, клеветарь, поноситель, язычникъ, ябедникъ, вредословъ; *Eccl.* лаятель, оглагольникъ, вредословецъ, хулникъ. Jak potwarz, tak i potwarcę, równą znieważać zwykłem pogardą. *Teat.* 2, 26. *Barss.* Chytry potwarznik mógł zamieszanie sprawić. *Sk. Dz.* 457. POTWARCZYNA, POTWARNICA, y, *ż.*, *Tr.* POTWARZYCIELKA, i, *ż.*, która potwarzą narabia, die Verläumderinn; *Vind.* obriekarza; *Croat.* potvoritelicza; *Hung.* patvarkodóne; *Bosn.* potvoritegliça, pagnkaviça; *Rag.* potvoritegliza; *Ross.* поносительница, клеветница, навадница, навѣтница, ябедница. Potwarzycielki mówić ci będą: męża kochasz, a on się z tobą tak źle obchodzi. *Zab.* 11, 332. Jeśli panna potwarnie kogo o gwałt oskarży, takowa potwarnica słuszną winą niech będzie karana. *Herb. Stat.* 205. POTWARLIWY, POTWARZLIWY, POTWARNY, POTWARZNY, a, e, POTWARZKI, a, ie, POTWARLIWIE, POTWARNIE *adverb.*, potwarzą narabiający, potwarzający, ogadujący, verläumderiſch; *Carn.* fershmajhtne; *Vind.* fhmagujezhliu, radofhmagliu, obnafhajozhliu, obriekajozhen, obrezhliu, obmarnujezhen; *Croat.* potvorliv; *Hung.* patvaros; *Slav.* mormorljiv; *Ross.* поносливый, поносительный, злословный, злоязычный, взносный, напосный, поклепный, клеветничій, клеветническій, клеветливый, клеветливый, огласительный, ябеднический; *Eccl.* діаволскій; (**поткорьнъ** *venenatus*). Gęby potwarliwe. *Geb. Hym.* 307. Białegłowy swarliwe, potwarliwe. *W. Post. W.* 51. Zwadliwa rzecz jest wino, a potwarliwe pijaństwo. *W. Post. W.* 3, 255. Nie tak kat, jak język potwarny kaleczy. *Pot. Zac.* 61. *Kanc. Gd.* 98. *Sk. Dz.* 252. Potwarzne paszkwile. *Błaź. Tum. A* 3 *b. Krom.* 65. Potwarnie kogo oskarżyć. *Herb. Stat.* 205. Ktoby potwarliwie na kogo żałował, ma być karan. *Szczerb. Sax.* 174. *Obr.* 49. Nero potwarnie obwinił chrześcian, iż Rzym zażegli. *Chodk. Kost.* 61. Słowo potwarzliwe. *Zygr. Pap.* 128. Zdradliwym a potwarzkim fortelem niecnot swych bronią. *Kosz. Lor.* 57. POTWARZ, y, *ż.*, POTWARSTWO, a, *n.*, §. a) obmowa, zarzucanie co komu fałszywie, die Verläumdung; *Boh.* pomlauwanj, autrżka, nařek; *Slov.* pomłuwánj, omłuwanj; *Sorab.* 1. balschne wumetwano; *Vind.* obsieranje; *Croat.* potvòra, prigovor; *Dal.* potvora; *Bosn.* muzuvirstvo; *Ross.* обносъ, взносъ, навѣтъ, наговорка, наговоръ, обговоръ, оговоръ, клевета, приклепъ, всклепъ, молва, вражденіе, вредословіе, злословленіе, злословіе, зловѣщаніе, наушничанье, ябеда, ябеды; *Eccl.* обада, оболганіе, **оклеветаніе**, вредословіе, **хоула**, языковредіе, смута, смутки, смутни, діаволство. Potwarzy dopuszcza się każdy, kto bez pewnych fundamentów jakikolwiek kryminał drugiemu zarzuca. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 349. Darmo wściekła potwarzy, z twéj klozy ponuréj, Grozisz mi, trzesąc na łbie brzydkiemi jaszczury. *Zab.* 3, 399. *Nar.* Przy wielkich dworach obficie roście ziele, które zowią potwarz. *Kosz. Lor.* 52 *b.* Chciał go czart swym potwarstwem na sławie zelżyć. *Sk. Żyw.* 129. *Bial. Post.* 9. *Wróbl.* 292 — §. b) Potwarz, oblicze, twarz, das Antlitz. *Tr.* Rzekła czarownica, i potwarz wieprza dzikiego bez ciała zrządziła; *effigiem nullo cum corpore falsi finxit apri. Żebr. Ow.* 358. kształt jego, obraz, cień, Schattenbild, Geſtalt. POTWARZYĆ, spotwarzać *cz. niedok.*, spotwarzyć *dok.*, Potwarzać *contin.*, zadać komu co fałszywie, osoczyć go, potwarz nań rzucić, einen verläumden; *Boh.* pomlauwati; *Slov.* pomłuwam, potwárám, hanjm; *Sorab.* 1. balschne wumetuyu, mudruyu, na pżekor rętżu; *Rag.* potvoritti, potvârati, tvoritti, zloglâsiti; *Dal.* potvoriti, korechim; *Croat.* potvarjam, potvorilszem, nalagam; *Hung.* patvarkodom; *Bosn.* potvariti, potvoriti, muzuviriti, pagnkati, pankati, napankati, nalagati, namuzuviriti; *Vind.* potvarjati, obrezhi, obriekati, obmarnuvati, obsierati; *Carn.* oppravlam, sashmagam; *Ross.* клепать, поклепать, взклепать что на кого, наклепать, наклепываю, приклепаться, клеветать, клевещу, клеветничать, вадить, важдать, взнести, взносить, насказать, насказывать, наговорить, наговаривать, марать, навѣтовать, оболгать, облыгать, оболгаю, облыгаю, оболтать, обалтывать, безславить, обесславить, обесславливать, злословить, ослославить, злославить, вредословить, наушничать, лиховать, облиховать, ябедничать, наябедничать; *Eccl.* обождати, обваждати, **обляждати**, **поносити**, поношаю, **лжесклеветати**, **оклеветити**, злоязычествую, діаволствую. Chrystusa potwarzali, dyabelstwo mu przywłaszczali. *Wiśn.* 283. Siestrzeńca swego zabił z potwarzy swéj żony, abowiem go zpotwarzała, by ją miał poniewalać gwałtem. *Biel. Św.* 60. Ciężko spotwarzony złością człowieka niewstydliwego. *Ryb. Ps.* 67.

POTWIERDZIĆ, *f.* potwierdzi *cz. dok.*, Potwierdzać *niedok.*; *Boh.* potrwdjti, potrwrzowati, twrditi, gistiti, zgistiti, opodstatnjm; *Slov.* potwrzugi; *Sorab.* 1. pokrutżu, wôbkrutżam, zkrutżam; *Carn.* poterdém; *Vind.* poterditi, poterduvati, sadobruvseti, saterditi; *Croat.* potverditi, potvergyújem, potverdilszem, otverdgyújem; *Dal.* potvarditi; *Bosn.* potvarditi, potvrriditi, potvrrighinati, pokrjepiti, posnasgiti; *Rag.* potvarditti; *Ross.* потвердить, подтвердить, подтвержать, утвердить, утверждать, закрѣпить, одобрить, одобрять, добрю; *Eccl.* соутверждаю, сблаговолити. Potwierdzać czego, co się rzekło, uczyniło, *affirmare. Cn. Th.*, bestâtigen, bekrâftigen. Związek wasz matka twoja potwierdzała przed śmiercią. *Teat.* 49, 32. Potwierdzał go w tym urzędzie. *Groch. W. A* 3. Potwierdzający, *affirmativus*; *Slov.* zkrucżenitné; *Ross.* подтвердительный; *Eccl.* нарицательный, нарицательно. Potwierdzenie, *Vind.* poterdenje; *Slov.* potwrzenj; *Ross.* закрѣпка, благоизобрѣтеніе. (*Slov.* potwrdżugičnost *affirmatio*).

Bierzmowanie potwierdzeniem zowią, iż przez to bóg w nas potwierdza, co na chrzcie zaczął. *Karnk. Kat.* 158. Potwierdzić co przysięgą, poprawić przysięgą, eidlich bestärken. — §. Potwierdzić, pokrzepić, posilić; ſtärken, erquicken. Kazał wojsku konie i siebie jedzeniem potwierdzić. *Biel.* 468. *Gwagn.* 278. — *Transl.* Potwierdziwszy rycerze swą mową, kazał w bębny uderzyć ku potkaniu. *Biel.* 103. *Poćwierdzić. 1 *Leop.* 2 *Cor.* 2, 7. POTWIERDZICIEL, a, *m.*, potwierdzający co; *Vind.* poterduvauz, poterdovez, saterdnik, sarefnizhar; *Rag.* potvarditegl; *Croat.* potverditel, otverditel, der Bekräftiger, Beſtätiger. *Cn. Th.* POTWIERDZICIELKA, i, *ż.*; *Rag.* potvarditegliza.

POTWORA, y, *ż.*, *POTWOR, u, *m.*; *Boh. et Slov.* potwora; (*Boh.* potwornost awantura, zpotwořiti dziwnych kształtów nabrać); *Slav.* utvora; *Sorab.* 1. nimonaturski pohrod; *Vind.* strafhna poduba, strafhilu, plafhilu, nevred, sporna svier, sverenstvu, divjina, divjazhina, zhemerni rod, pofhast, spaka, neroistvu, grosovifhtvu, gnufovifhtvu, gnufnost; *Bosn.* nakazao; *Ross.* чудовище; *Eccl.* чудо; dziki płód, niezwyczajny, monstrum; eine Mißgeburt, ein Ungeheuer. Potwora leśna, *satyrus. J. Kchan.* Leżący w lochu Cerber, potwora straszliwa, Cały Ereb potrójną paszczą oszczekiwa. *N. Pam.* 3, 347. Ileż to ludzi straszny ten potwor napsował! *Dmoch. Il.* 2, 107. Niektóre wyspy są puste od ludzi, dla potwor, które mają straszliwe urody. *Biel. Św. B* 2 *b.* O potworach w nocy się ukazujących. *Ząbk. MR.* 287, (*ob.* Larwy, straszydła). — *Transl.* Głupie samego zwyczaju, nierozumu potwory, porywały się na swoje dobrodzieje. *Przestr.* 58. Ludzkich wymysłów *podfory (potwory), przeciwne prawdzie, puścić, a na saméj prawdzie przestawać mamy. *Wiśn.* 578. POTWORNY, POTWORLIWY, a, e, POTWORNIE, POTWORLIWIE *adverb.*; *Boh.* potworny, (2. awanturniczy); *Slov.* potworný; *Vind.* skuren, sporn, gerd; *Bosn.* nakazan, zablazan, nakazni; *Eccl.* дивострашный; §. 1) przeciwprzyrodzony, niezwyczajny, nieforemny; ungeſtaltet, abſcheulich. — *Transl.* Odszczepieńcami, bałwochwalcami, antychrystami i innemi potwornemi tytuły nazywać was będą. *W. Post. W.* 3, 444. *Żarn. Post.* 3, 704 *b. ib.* 4 *b. Baz. Hst.* 1 *b.* Długo mię nadzieją uwodząc, potworliwie rzecz wywraca. *Pilch. Sen. gn.* 365. — §. 2) Potworny [Błąd. 1], podwójny, doppelt, (cf. powtórny). Potworna trąba, puzan. *Tr.* Pachołcy suknie i czapki potwornie używają, jedne spuszczają, drugie podnoszą. *Zebr. Zw.* 94. POTWORNOŚĆ, ści, *ż.*, niekształt, kształt potworny; (*Boh.* potwornost awantura); *Vind.* skurnost, spornost, die Abentheuerlichkeit. POTWORZYĆ *cz. dok.*, wciąż stworzyć, nach einander ſchaffen, hervor bringen; (*Ross.* потворить, потворствовать przez szpary patrzeć, wybaczyć).

POTY *plur.*, *ob.* Pot.

PÓTY *adverb. temp. et loci*, (cf. póki, pokąd), potąd, do tego czasu, do tego miejsca; bis hierher, bis zu dieſer Zeit, ſo lange, bis zu dieſem Orte, ſo weit; *Sorab.* 1. hacž net, hacž sem, hacž, (cf. aż); *Croat.* donle, do onde; *Dal.* do onami; *Ross.* дондь, доселѣ, *vulg.* пота. Póki nie umiesz, póty się ucz; owszem póty, póki żyjesz. *Pilch. Sen. list.* 2, 239. Póty się człowiek w pięknéj rzeczy kocha, póki piękniejszéj nie ujrzy. *Sk. Żyw.* 2 297. Póki dar, póty i pamięć dobrodziejstwa stoi. *Gorn. Sen.* 37. Męstwo póty jest cnotą, póki nim kieruje mądrość. *Jabł. Tel.* 163. Witołd w pół Dniepru z koniem zajachał, i szabli dobywszy, rzekł: póty moje! *Birk. Chmiel. C* 3. Póty kres. *Cn. Ad.* 913. (dość już masz). Dasz mu póty, a on chce póty. *Cn. Ad.* 408. (dano kurowi grzędę, a on chce wieży). — Od póki - do póty, ſeit - ſo lange). Od pókim cię stracił, do póty nie miałem momentu bez żałości. *Węg. Marm.* 3, 732. — §. Póki póty, niejaki czas, czy dłużéj, czy krócéj; einige Zeit, lang oder kurz. Zbożny pobyt mamy na tym świecie póki póty, ale po tym żywocie rajski przebyt. *Birk. Kaz. Ob. B.* *POTYCHMIAST. *Kosz. Lor.* 80 *b.* aż do póty, do tego miejsca, bis hierher.

POTYĆ, *ob.* Tyć.

POTYCZ, y, *ż.*, POTYCZE, a, *n.*, n. p. Wszystko do polowania gotowe, koń, strzały, psy, potyczy, sieci. *J. Kchan. Fr.* 74. (może patyki, tyki, któremi ściany wielkich sieci się osaczają). — *Transl.* W też wpadł, co i ty, Wenery potycze. *Pot. Syl.* 368. (w sidło). Po długim czasie bierze się zbieg do ludzi z téj dziczy, Ale cóż? zaraz wpadł złéj fortunie w potyczy. *Pot. Pocz.* 151. POTYCZKA, i, *ż.*, §. 1) potkanie, potykanie, ścieranie się, potrzeba, bitwa; *Boh. et Slov.* potýkanj; *Ross.* стычка, (потычка częste posyłanie, wyłajanie), das Treffen. (*Potaczka. *Hipp.* 27 etc.). Potyczka walna, *Mars apertus. Cn. Th.*, (cf. pole). Codzień były potyczki, harce i potrzeby. *Jabł. Tel.* 229. Przez ten czas, lubo żadnéj bitwy generalnéj nie było, urywcze jednak potyczki częste bywały. *Papr. W.* 2, 80. utarczki, Scharmützel. — §. 2) Potyczki, część stroju białogłowskiego. *Sax. Tyt.* 7. POTYCZKOWY, a, e, do potyczki należący. *Włod.*, *concursatorius. Cn. Th.*, od potyczki, zum Treffen gehörig, Schlacht-. Spiewali pieśń Marsowi, bożkowi wojny, *canticum congressivum*, t. j. potyczkową zowiąc. *Chmiel.* 1, 462. — (POTYK, *ob.* Patyk). — POTYKAĆ, POTYKAM, *ob.* Potkać, potknąć. POTYKACZ, a, *m.*, *insueta vox*, co się potyka, *sed substantivum Latina vocabula postulant, consertor, praeliator, concursator. Cn. Th.* der Kämpfer, der ein Treffen liefert. POTYKANIE, POTKANIE, *ob.* Potkać.

POTYJ, ego, *m.*, *Ruthen. Hippatius. Jabł. Her. Qz.* [Błąd: *rusk.* Potij=Pociej, nazwisko rodziny; Hippatius=Hipacy, imie chrzestne, *rusk.* Ypatyj. 2]

POTYKIWAĆ komu, *intrans. costin.*, wciąż komu tykać, ty komu powiadać, nie We Pan, nie Dobrodziej, einen duzen. *Tr.* POTYKIWACZ, a, *m.*, der Duzer. *Tr.*

POTYLICA, y, *ż.*, *Occiput*, tył głowy, potylica. *Urs. Gr.* 180. zatyłek, der Hinterkopf, das Hinterhaut; *Sorab.* 1. hwowne zadk, téwo.

POTYM *adverb*, = POTÉM = po tym, następnie, poślednie; darauf, hernach; *Boh.* potom; *Slov.* potom, pozatim, potomně; *Sorab.* 1. *et* 2. potom; *Carn.* potem, potlej, potler, poklej; *Vind.* potem, potiem, satiem, potle, potler, natu, naprei; *Croat.* potom, páko (cf. *pak, póki), potlam, potle; *Dal.* poszlye (*ob.* Pośledź), potom; *Bosn.* potom, potom toga, pokle, poslie, páka, odsle, nakon,

osin dobba, odsàd naprìd; *Rag.* potòm, pòtom, pak, paka za tjém; *Slav.* pak, pakonda, posli; *Ross.* потомъ, спустя, ужо; *Eccl.* тожъ, тажє, тъждє, (cf. toż, tuż). Słonecznik obraca się za słońcem zaraz z rana, i potym cały dzień. *Syr.* 1527. Kiedy tak na początku, co to będzie potym. *Teat.* 19, 25. Nie że źle teraz, i potym tak będzie. *Mon.* 70, 215; *non olim sic erit. Hor.* 1, 232. *Min.* Potym o tym zobaczemy, jak się to stanie. *Teat.* 54, 98. To potym, to potym, nie bądź tak gorący. *Teat.* 15, 69. Zbytnie nie pytaj, co będzie potym, Żeś dziś zdrów, zysk jest, miéj dosyć o tym. *Petr. Hor. B* 3 *b.* I próżno myśleć o tym, Co z nami będzie potym. *J. Kchan. Dz.* 216, cf. kiedy, jutro, przyszłe. — Na potym, na przyszłość, w przyszłości; *Slov.* na potom; *Sorab.* 2. na pschiduzi, dopotomnischoho, dahle potom; *Carn.* posehmal; *Slav.* vnapridak; *Ross.* впредь, in Zukunft, ins Künftige. Wszystka moja myśl jest o tym, Jakoby dobrze było mi na potym. *Zimor. Siel.* 308. Nie dba Kupido, co będzie na potym. *Morszt.* 98. Mrówki uczą nas przezorności na potym, jak zawczasu potrzebie zapobiegać. *Kras. Pod.* 2, 256.

POTYNKOWAĆ, *f.* potynkuje *cz. dok.*, tynkiem postrychować; *Vind.* polizbiti, polikati, tinfhi obmasati; *Croat.* poflastrávam, übertünchen, betünchen. Kamienie te potynkujesz wapnem. *Budn. Deut.* 27, 2. Gdy potynkować dał kościoł, cały zapis się zamazał. *Papr. Ryc.* 264.

POTYRAĆ, POTÉRAĆ *cz. niedok.*, (cf. *Ross.* потирать, потерять potracić, потеря strata; *Boh.* potjrati pocierać; *Bosn.* potira *insectatio; Croat.* potíra *fugatio, ob.* Poturać); poturać, pomiatać, poniewierać, za nic nie mieć; vernachläſſigen, herum treiben laſſen, aufreiben, zu Grunde richten. Zboża wszystkie potyrawszy, nie mieli się czym żywić. *Warg. Cez.* 18. On wszystko potyra, i marnie przetrawi, Tak że nawet szeląga w kiesce nie zostawi. *Pilch. Sen. list.* 4, 168. (rozrzuca). Starcowie młode syny będą grześć, a żony Lada gdzie potyrają płód niedonoszony. *Simon. Siel.* 55. Wszystko nieprzyjaciel spalił, muszę się w mieście burkiem potérać. *Falib. U* 2, (cf. kąty pocierać). Herezyami Francya ginie, Flandrya zniszczała, Dania i Szwecya się potyrała. *Sk. Kaz.* 74.

POUCHODZIĆ *cz. iter. dok.*, nach einander weg gehen. Pouchodzą od okrutnéj ręki. *Bardz. Trag.* 485. Ludzie posiłkowi z stron pouchodzili. *Bardz. Luk.* 2, 58. POUCIEKAĆ *intrans. iter. dok.*, nach einander weg laufen. Oni tył podali, I piérwsi z Ematskich pól pouciekali. *Bardz. Luk.* 157. POUCIERAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander abreiben, abwiſchen. Wszystkim, jakby patykiem poucierał nosy. *Teat.* 16, 212. POUCINAĆ *cz. iter dok.*, nach einander abſchneiden. Kosteczki w ranie szczypczykami poucinać. *Perz. Cyr.* 2, 40. W czym go ułowić chcieli, tym się sami ułowili, a prawie się siekierą swą, jako ono mówią, poucinali. *Rej. Post. P p* 5, (cf. bicz na się dać). Żarty ich niesmaczne, słowa poucinane i powywracane. *Mon.* 68, 96. (poukąsane).

POUCZYĆ, *f.* pouczy *cz. dok.*, Pouczać *niedok.*, nauki dawać; *Boh.* poučjti, poučowati; *Sorab.* 1. pohutžuyu; *Vind.* povuzhiti; *Rag.* poucitti; *Ross.* поучить, поучать, lehren, die Lehre geben, belehren. Poucza mała nas mrówka, wzór prac wielkich, jak o sobie dbać. *Zab.* 8, 319. Chléb jest i kielich, co wam też i oczy wasze oznajmują; ale w czym wiara ma być pouczona, chléb jest ciałem. *Dambr.* 195. (tego was wiara nauczyć musi). Nie uczta to była, lecz pouczenie. *Pilch. Sen. list.* 3, 230. (lekcya, nauka, pouka). Zwykli z młodu tylko trochę się pouczyć, a potym nic innego, jedno jeść, pić, spać. *Hrbst. Nauk. l* 5 *b.* — (*Eccl.* поучатель nauczyciel, поучательный *peritus docendi*).

POUFAĆ, PODUFAĆ komu, *med. dok.*, Poufywać *contin. et frequ.*, ufność w kim pokładać, ſeine Hoffnung ſetzen, vertrauen. Szczęśliwy bywa, kto bogu podufywa. *Ryb. Ps.* 75. — §. Poufać czego komu, *f.* poufa *cz. dok.*, powierzyć, anvertrauen. Siostrze swojéj kochanéj poufałem Miłości, skrycie którą już pałałem. *Past. Fid.* 68. Sekretu tego kilkom tylko poufawszy.... *Pot. Arg.* 475. Poufać się komu, ſich jemanden anvertrauen. *Tr.* POUFALEC, PODUFALEC, lca, *m.*, poufały czyj, wiernek; *Ross.* тайновѣдецъ, временщикъ, der Vertraute. Ćma pochlebstwa opętany właśnie Na wiarę podufalca łagodniuchno zaśnie. *Zab.* 15, 79. *Nagł.* POUFALIĆ sobie kogo *cz. niedok.*, spoufalić *dok.*, poufałym sobie uczynić, vertraut machen. *Tr.* 2208. — Nie spodziewałem się nigdy tak zpoufalić z tym paniczem. *Teat.* 28. *b*, 125. przyjść do téj poufałości. POUFAŁOŚĆ, PODUFAŁOŚĆ, ści, *ż.*, ufność, zaufanie, wiara, powierzanie komu (cf. zażyłość, zachowanie), familiarność, bezpieczność; *Croat.* zaufſanoszt; *Vind.* savuplivost, sanafhlivost; *Ross.* довѣрчивость, die Vertraulichkeit, das Zutrauen. Podufałość długą przyjaźnią ugruntowana, nie uwalnia nas od grzeczności obowiązków. *Zab.* 4, 154. *Bienk.* Przestrzegałem cię o zbytnią do mnie poufałość. *Teat.* 33. *d*, 47. POUFAŁY, PODUFAŁY, POUFNY, a, e, POUFALE, POUFNIE *adverb.*, familiarny, bezpieczny; vertraut, vertraulich; *Vind.* savupliu, sanafhliu; *Ross.* дружный, закадычный. Idę z tobą poufną szczerością. *Past. Fid.* 113. W twarz się podufałym Czyni bratem, a z tyłu sięga pułnałem. *Kulig. Dem.* 239. Zkąd? że cię spytam poufnie i skromnie. *Chrośc. Ow.* 401.

POUGŁASKAĆ *cz. iter. dok.*; *Boh.* poukrotiti, *ob.* Ugłaskać.

POUKA, i, *ż.*, pouczanie, nauka; die Lehre, Belehrung. Wróżby straszne z szkaradnéj pouki. *Przyb. Ab.* 28.

POUKOŃCZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hin beendigen. Wszystkie dzieła jego niepoukończane. *Przyb. Milt.* 88. POUKRĘCAĆ *cz. iter dok.*, nach einander abdrehen. Wielki cud, iż nam karków nie poukręcano. *Teat.* 7. *c*, 56. Aby mi się tylko w ręce dostali, iby im poukręcam. *Teat.* 9. *b*, 44. POUKRUSZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zerbröckeln, zermalmen. Gryząc suchary poukruszał zęby. *Teat.* 11. *b*, 10. POUŁATWIAĆ, *ob.* Pouspokajać.

POULICZNY, a, e; *Boh.* poulični; po ulicach się najdujący, Straßen-, auf den Straßen befindlich. Pouliczny żebrak. *Sk. Dz.* 29.

POULŻYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander erleichtern, lindern; *Boh.* poulewiti. POUMIERAĆ *med. iter. dok.*, nach einander hin ſterben; *Vind.* povmreti. POUMIZGAĆ się, *f.* poumizga się *recipr. dok.*, chwilę się umizgać, eine Weile

carreſſiren. Czy go już dyabli tak prędko przynieśli, ani się można poumizgać przed nim. *Teat.* 55. *b*, 7.

POUNIOWY, a, e, po zapadłéj unii zdarzony, nach der Union geſchehen, verfügt ꝛc., (*ob.* Unia). Sumy przeduniowe i pouniowe. *Gaz. Nar.* 1, 199.

POUPIERZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander befiedern. — *Transl.* Kto wichry poupierzał w skrzydła niestanowne? *Nar. Dz.* 3, 88. POUPODOBAĆ się *recipr. iter. dok.*, nach einander gefallen; *Eccl.* соугождаю *complaceo.* POURADZAĆ *cz. iter. dok.*, spólnie uradzić, gemeinſchaftlich beſchließen; *Eccl.* соувѣщаваю. POURAŻAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander verwunden. Młode jagnięta wiążą za szyję czym miękkim, by snadź przez cały dzień skacząc nie pourażały się. *Cresc.* 562. POURZYNAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander abſchneiden. Ogolił ich, i pourzynał im szat od pośladku aż do nóg. 1 *Leop.* 1 *Paral.* 19, 4. POUSIADAĆ *intran. iter. dok.*, ſich nach einander hin ſetzen, nieder ſitzen. Jako gdzie kto mógł, pousiadali. *Zab.* 12, 268.

POUSPOKAJAĆ, *f.* pouspokoi *cz. dok.*, spokojności ponabawiać, nach einander beruhigen; poułatwiać, nach einander abthun. Pouspokajał swoje interesiki cichuteńko. *Teat.* 3. *d*, 29.

POUSTAWIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander feſtſetzen, beſtimmen. Na same miasteczka sumy poustawiać. *Star. Vot. B b.* POUSTĘPOWAĆ *med. iter. dok.*, nach einander hin abtreten, ablaſſen, weichen; *Boh.* poustaupiti, poustaupjm. POUSUWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander weg ſchieben. Stoły pousuwać w kąty. *Teat.* 33. *d*, 19. POUTRACAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander verlieren. Majątki z marności poutracają. *Glicz. Wych. O* 3 *b.* POUWOZIĆ *cz. iter. dok.*, nach einander entführen. Panny Podkomorzanki pouwozić się dały noca. *Teat.* 16. *b*, 88. — (POUZDAĆ, *ob.* Uzdać). — POUŻYNAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander abärnten; *Ross.* поужинать.

*POWA, n. p. Rzekł: powa co najprędzéj, mój miły staruszku. *Rej. Wiz.* 22 *b.* *pódźwa, pójdźmyż, *ob.* Pójść.

POWAB, u, *m.*, *POWABA, y, *ż.*, neta, ponęta, wab; der Reitz, die Anlockung, hinlockende Anmuth; *Sorab.* 1. nawabenstwo; *Eccl.* вабъ; *Ross.* примана, приманка, приманъ, прелесть. Powab i ponęta wyrazy są bardzo bliskoznaczne, oznaczają tę władzę, które wyższe nad pospolitość dary natury mają nad sercami ludzkiemi. Zdaje się atoli, że ponęta ma coś naturalniejszego, powab zaś więcej sztuki. *Pam. Warsz.* 4, 44. Miłość powab do wszystkiego. *Cn. Ad.* 502. (wszystkiego nauczy). Do czego jest powaba częsta, temu się odjąć trudniéj, niżeli do czego rzadka powaba. *Petr. Eth.* 128. POWABIĆ, *f.* powabi *cz. dok.*, Powabiać *niedok.*, ponęcić, wabiąc pobudzić; reitzen, anmuntern, anregen; *Sorab.* 1. powabicz, nawabam; (*Vind.* povabit *invitare*); *Ross.* поманить, поманивать, взманить, взманивать. Bóg dał nam te doczesne dobra, aby nas do prawdziwéj znajomości swojéj pobudził, a do siebie temi dobrami swemi powabił. *Zarn. Post.* 2, 309. Bystry orzeł przed dziećmi lichemi Lata, powabiając je z gniazda skrzydły swemi. *Groch. W.* 15. Powabiono go, żeby to pisał. *Wys. Aloj.* 96. Z głosem trąby krzykliwéj wjeżdżają do miast, aby oczy ludzkie ku przypatrywaniu się pompy swéj obracali i powabiali. *Zarn. Post.* 249 *b.* (ściągnąć na się). Sędzia, gdyby złoczyńców nie karał, powabiałby gniew boży. *Szczerb. Sax.* 176. (wzbudziłby). Męczennik ten katów jeszcze na szarpaninę ciała swego powabiał. *Birk. Dom.* 69. (pojątrzył ich jeszcze). Powabić się *recipr.*, dać się uwieść, ſich hinreißen laſſen. Powabił się jéj pociągającemi ponętami. *Mon.* 65, 568. — §. Powabiać kogo na rękę, na pojedynek, wyzywać go, einen heraus fordern. By też kto najwięcéj słowa dotkliwe sławie przymawiając drugiego na rękę powabiał, a on nie pójdzie, wszystkie te słowa dobremu mniemaniu jego szkodzić nie mogą. *Stat. Lit.* 330. Ktoby się ważył powabić, gardłem ma być karan, także i powabiony, nie ma się pod taż winą stawić. *Vol. Leg.* 2, 1698. (hetmańskie artykuły). *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 348. Zabicie za powabieniem abo wyzwaniem na rękę. *Stat. Lit.* 328. W takiéj nieprzyjaźni byli, iż się nakoniec na bezecny pojedynek powabili. *Birk. Dom.* 22. *Warg. Wal.* 52. *et* 80. POWABICIEL, POWABNIK, a, *m.*, §. 1) który powabia, der Anlocker, Anreitzer. (*Vind.* povablovez = zaprosiciel); *Ross.* приманщикъ. Powabiciel, wywabiacz, *provocator. Mącz.* wyzywacz, der Ausforderer zum Zweykampf. — §. 2) Gdzie żniwa nastaną, kazać wszystkim wychodzić ogrodnikom, komornikom, chałupnikom, *powabnikom, kaczmarzom. *Zaw. Gosp.* Gdy nastaje żniwo, aby wszyscy według powinności i osady wychodzili, mianowicie kmiecie, zagrodnicy, chałupnicy, powabnicy. *Haur. Ek.* 52. [zaproszeni, zawezwani 2]. POWABNICZKA, i, *ż.*, która powabia, die Anlockerinn. POWABKA, i, *ż.*, *dem. nom.* powab, §. a) ein Reitzchen, ein kleiner Reitz. — §. *b) Wyzywanie na pojedynek, die Herausforderung zum Zweykampf. Powabki i pojedynki w wojsku nie mają miejsca. *Vol. Leg.* 2, 1698, (*z artyk. hetm.*). POWABNOŚĆ, ści, *ż.*, powabianie, przymiot powabiający, przyjemność do siebie przyciągająca, daß Reitzende; *Sorab.* 1. nawabnosćz; *Ross.* приманчивость, привлекательность. Georgianki wszelką swą powabność nienaruszoną prawie do starości utrzymują. *Mon.* 69, 658. POWABNY, a, e, POWABNIE *adverb.*, powabiający, pociągający; reitzend, anziehend, anlockend; *Boh.* wábicy, wnadicy; *Sorab.* 1. nawabenski, nawabenstliwe; *Vind.* perlishezhen; *Ross.* манный, взманчивый; приманный, приманчивый, плѣнительный, прелестный, привлекательный. Ten jakikolwiek pożytek przeto tylko tak powabny, że widoczny i blizki. *Mon.* 64, 319. Jeszcze nie minęły dla nas powabne dni uciechy. *Teat.* 4, 116.

POWĄCHAĆ, *f.* powącha *cz. dok.*, popachać, węchem doświadczać; *Vind.* povohati; *Eccl.* обонѧкати, обонюхать, обонѧти; *Ross.* понюхать, (понюхивать zażywać tabaki), beriechen. Ledwieby pies powąchał, co czasem ci niebożęta jeść muszą. *Haur. Sk.* 507. Nie targuj mego bukietu, nie powącha go nos ladajaki. *Teat.* 51, 22. Powąchaj, poczujesz proch, siarkę, saletrę. *Teat.* 11. *b*, 5. *Explorare*, oświadczyć, powąchać, co się gdzie dzieje. *Mącz.* POWĄCHACZ, a, *m.*; *Vind.* povohavez, povohnik; der Beriecher.

POWADZIĆ, *f.* powadzi *cz. dok.*, pokłócić, poswarzyć; *Eccl.* сважнвати, zuſammen hetzen, zuſammen bringen, zanken machen. Powadzić się *recipr.*, *Boh.* powaditi se, podowaděti; *Bosn.* zavaditise, svaditise; poswarzyć się, ſich mit einem überwerfen, mit ihm zanken. Kto nie zna swéj żadnéj wady, niech się powadzi z sąsiady. *Cn. Ad.* 389. Rozumieją, że już każdy ewanielikiem jest, kto się z księdzem którym powadzi. *Tworz. Okul. F* 4.

POWAGA, i, *ż.*; (*Boh.* powaha jakość, *conditio*, *qualitas*, *ratio*; *Slov.* powaha *habitudo*); poważność, znaczenie, poważanie, w którym kto albo co, waga, kredyt, die Wichtigkeit, das Gewicht, das Anſehen; *Boh.* zřenj, zřetel; *Vind.* poſhtenje, nagledaſhtvu, mogoſhtvu, oblast; *Ross.* знать. Powaga, jest dobre ludzi rozumienie o chwalebnych i zdatnych czyich przymiotach. *Boh. Zamoj.* 58. Tylko przez wagę wchodzim w powagę. *Lub. Roz.* 216. Otto miał już powagę do rozkazania, ale do zakazania złego jeszcze nie miał powagi; ztąd znać, że i dwie są powadze (*dual.*). *ib.* 234. Domatorskie rady nie mają nigdy inszéj powagi, tylko które od szabli biorą. *Kłok. Turk.* 206. Bóg jest sędzia, a niemasz u niego powagi osoby. 1 *Leop. Syr.* 35, 15. względu, osobistości, Anſehen der Perſon. Powagę czynić komu, upoważniać, Anſehen und Gewicht geben. — §. Powaga osobista, stateczność powierzchnie się wydająca, die Gravität. Insza powaga, insza wyniosłość albo pycha. *Fredr. Ad.* 15. Tak miłość każe: precz ztąd, precz powagi wyniosłe broniące swywoli. *Hul. Ow.* 99. Nadto powagi, hardości jest znakiem. *Nar. Dz.* 1, 54. Powagi, godności przestrzega, poważny. *Cn. Ad.* 914. er hält auf ſein Anſehen. Powagę stroi, uprzadł sobie postawę, stąpa z tablatury. *Cn. Ad.* 914. er giebt ſich ein rechtes Anſehen, gar eine rechte Figur. Równym mi się czyni, wszelakiego strojenia powagi zaniechawszy *Gorn. Sen.* 76. Fałszerze swojéj powagi nadstawiają sobie, szerokiemi płaszczami, długouchatemi myckami. *Gil. Post.* 41 *b.* Powagę stroić *Ross.* пріосаниться.

POWAŁ, u, *m.*, POWAŁA, y, *ż.*; (*Ross.* повалъ pomorka, epidemia); *Ross.* повалка; *Croat.* poval *prostratio*; §. 1) powalenie, *transl.* pokoszenie, pokos, pobicie, *active et passive*, das Hinſtrecken, Hinſchlagen. Zkąd poszedł on pował, który ziemię Moskiewską, Tatarską, Wołoską tak często gromił? *Janusz. Oksz. B* 4 *b.* (nawał, nawałność). Szatan zobaczył naszych powałę rycerską. *Przyb. Milt.* 197. Na pował, pomostem, pokosem, stosami powalono; *Ross.* поваломъ, in Haufen hingeſtreckt, aufgethürmt, ſtoßweiſe. Zazdrość wszędzie zboża kładzie na pował kwitnące, I wielkim gwałtem pali trawy zieleniące. *Otw. Ow.* 96. Leżą na pował bujne ziemskie urodzaje. *ib.* 203. Na pował leżą po ziemi trupy. *J. Kchan. Ps.* 117. *Groch. W.* 438. Na pował leżały Trupy, jak robaczywe kiedy obleciały Jabłka za trząśnieniem rózg. *Zebr. Ow.* 179. Wszystkie herszty Krzyżackie trupem na pował złożono; *ducibus extinctis. Krom.* 459. Ludzie nagłą śmiercią prawie na pował marli. *Krom.* 556. Spadając na nich na pował wszystkich walili orężem. *Ustrz. Kruc.* 2, 12. Tak w się oba uderzyły konie, Że jako zdechłe na pował leżały. *P. Kchan. Jer.* 144. Na słowo: jam jest! grzbietem wstecz bieżą, I tak na pował po ziemi leżą. *Miask. Ryt.* 56. Na pował grzbietem leżących podźwignął. *Odym. Św.* 2, *C c* 4. — §. *Aliter:* Słać się komu powałem, pomostem, bardzo się przed nim uniżać, uniżonym dla niego być; ſich vor jemanden hin ſtrecken, erniedrigen, ſehr unterthänig thun. Boga nie chciałem Mieć przyjacielem, gdy mi szczęście się powałem stało. *Min. Ryt.* 2, 293. — §. 2) Powała, *Boh.* powal; *Ross.* накать; strop drewniany, eine hölzerne Zimmerdecke. (*Slov.* powala astrych). Tarcice na powały do izb powinny być suche. *Świtk. Bud.* 40. Dla ozdoby powały malowane w pałacach. *Lub. Roz.* 16. — §. 3) Powała, *herb. Kurop.* 3, 41, *ob.* Ogończyk. POWALAĆ *cz. dok.*, po wierzchu zwalać, pobrudzić, poplugawić; beſchmieren, beſchmutzen, unflätig machen; *Vind.* navmazati, vmasati, pogerditi, nanevzheditи; *Ross.* вывалять, замарать, замарывать, грязнить. POWALIC, *f.* powali *cz. dok*, Powalać *niedok.*; *Boh.* powaliti, powalowati; *Rag.* povâliti; *Bosn.* povaliti, oboriti *sternere*, *dejicere*; *Croat.* povalyújem, povaliti; *Sorab.* 1. powahlu, zpowahlam; *Vind.* prevaliti, dolmetati, dolvrezhi; *Ross.* повалить, поваливать; *Eccl.* съпати, съпинати, низложить, низлагать; obalić, z nóg zwalić, pokonać; hin werfen, hin ſtrecken, nieder drücken. Wiatr był tak wielki, że ludzie i konie powalał. *Biel.* 579. Mężne rycerstwo, teraźże zapalaj Krzosem zapalaj a Moskwę powalaj. *Paszk. Bell. B* 3 *b.* Powalić się *recipr.*, obalić się, upaść, runąć; *Bosn.* povagljtise, obrachjatise, hin ſtürzen, hin fallen. Osieł idąc kamienistą drogą, powalił się pod ciężkim brzemieniem. *Ezop.* 122. Dom chroboce, nim się powali. *Pilch. Sen. list.* 3, 329. Gdy się baszowie powalą, wszystko z niemi oraz upada. *Kłok. Turk.* 87. Łacno bić tego, co się powali. *Cn. Ad.* 411. (łacno nad umarłym dokazywać; komu się noga powinie, leda kto się go nabije; na pochyłe drzewo kozy skaczą). (*Ross.* повальное sztrof od pijanego, którego na ulicy podniesiono). POWALICIEL, a, *m.*, obaliciel; *Sorab.* 1. zpowahlnik; *Croat.* povalitel, der Umwerfer, Hinſtrecker. *Wrodz. żeńsk.* Powalicielka. POWAŁKA, i, *ż.*, każda rzecz w kupę zgnieciona, niby w wałek, ein Kloß, ein zuſammen gedrücktes Stück. Orać trzeba ziemię na drobne kawałki, Nazad się obzierając nie robić powałki. *Pot. Pocz.* 358. — §. Powałka chlebna, gniotka, bochenek mały, *pastillus*. Powałuszka, powałeczka. *Macz.* ein derber gemeiner Brotwecken. A w tym odebrał jadło i powałki Ciepłe od gościa z plecionéj kobiałki. *Wad. Dan.* 269. Mnich plecie, bredzi, mata i na on kościołek Nawyłudza powałek, pieniędzy, gomołek. *Klon. Wor.* 47. POWAŁKOWAĆ *cz. dok.*, chwilę wałkować, nach einander walken; *Rag.* povâgljati, povaglívati; *Ross.* повалять, покатать, покатывать.

POWANIAĆ, *ob.* Powonić.

*POWAPNIC *cz. dok*, wapnem powlec, pobielić, bekalken, *Bosn.* ojapniti, japnom oklaçniti, pobjeliti. Powapniony *Eccl.* повапленный.

POWARCHOLIC *cz. dok.*, powadzić, pokłócić; gegen einander aufbringen, zuſammen hetzen. To przyszło z rozerwa-

niem jednéj cerkwi, z powarcholeniem braci jednego i tegoż narodu. *Weryf. pr.*

POWARTOWAĆ, *f.* powartuje *cz. dok.*, śledząc poprzewracać, herum ſuchen, durchſtöbern. Wszystkie skrytości ziemi powartował, a nic nie znalazł. *Warg. Radz.* 31.

POWARYOWAĆ *cz. niedok.*, poodmieniać, poprzewracać; umändern, umſtoßen. Księgi ziemskie Kijowskie bardzo były powaryowane. *Vol. Leg.* 3, 293. (pofałszowane). Zła śmierć koncepty mu powaryowała. *Kchow. Fr.* 29. (szyki mu pomyliła). — ℨ. *Neutr.* Powaryować, poszaleć, pomieszanego mózgu być, w głowę pozachodzić; verrückt werden, ein wenig verrückt ſeyn. Powaryowany jest trochę. *Teat.* 24, 102.

POWARZYĆ, *f.* powarzy *cz. dok.*, Powarzać *niedok.*; *Boh.* powařiti; *Vind.* povariti; *Carn.* pouréti, pourêm, pourel; *Bosn.* povariti, popovariti; *Ross.* поварить, поваривать, постряпать; wiele nawarzyć, pogotować, viel nach einander ſieden, kochen. Powarzył potraw na kilka dni. *Tr.* (*Rag.* povarxak *ovum ultimo procreatum*). Powarzyć czym, poparzyć, *fig.* bebrühen. Jakby ich powarzył, wszyscy zwieszą nosy. *Pot. Arg.* 600. *Żegl. Ad.* 93. Ci co go oskarżyć chcieli, Jak powarzeni wstydzić się musieli. *Leszcz. Hist.* 503. Żołnierze zmieszani, strachem powarzeni, Swoją własną bojaźnią są wpół zwyciężeni. *Min. Ryt.* 1, 147. Jak powarzeni chodzą, rady sobie dać nie mogąc. *Smotr. Apol.* 10. — ℨ. Powarzył mróz zioła, kwiat, drzewa; *adussit frigus herbas. Cn. Th.* pomarszczył, der Froſt hat die Pflanzen gerührt, zuſammen geſchrumpft; *Bosn.* oparhnuti, opprihnuti. Twardym mrozem drzewa powarzone Moich oczu okropem ożyją skropione. *Zab.* 8, 303. *Nar.*

POWAŚNIĆ *cz. dok.*, powadzić, pokłócić, gegen einander aufbringen. Filip, chcąc Grecyą opanować, pierwéj co przedniejsze miasta między sobą powaśnił. *Dambr.* 162.

POWĄTLIĆ, *f.* powątli *cz. dok.*, osłabić, wątłym uczynić, ſchwächen. Dzieńeśmy wczoraj nieszczęśliwy mieli, Ten nam powątlił i pomieszał rzeczy. *P. Kchan. Jer.* 261.

POWĄTPIĆ *intrans. dok.*, Powątpiać *niedok.*, Powątpiewać *frequ.*, wątpliwie się zastanawiać; *Sorab.* 1. poczwubluyu; *Bosn.* posumgniti; *Rag.* posúmgniti, posumgnívati; *Ross.* усумниться, усумнѣваться, сомнѣваться, сумнѣваться; *Eccl.* пріусумнѣваюся, недоумѣваюся, etwas zweifeln, in zweifelnden Bedenken ſtehen. Wolę już być raz pewnym, aniżeli zawsze w powątpiewaniu. *Teat.* 15, 98. Kto często powątpiewa, Ten mądrości nabywa. *Żegl. Ad.* 266. Powątpiają, był-li Dominik ś. fundatorem różańca ś. *Birk. Dom.* 18. O jakaż to mój boże siła na mnie powątpionym a jakby umorzonym. *Gęb. Hym.* 323. POWĄTPIEWACZ, a, *m.*, wątpiciel, der Zweifler. Hypokondryą cierpiący i powątpiewacze. *Perz. Lek.* 357.

POWĄZ, ęza, *m.*; *Boh.* powúza; *Sorab.* 1. powoſ; *Carn.* shêrt; (*Ross.* паузокъ gatunek barki); pawężnik. *Dudz.* 50, drąg którym siano na wozie się przyciska, der Heubaum. Powąz do przyciśnienia, n. p. siana na wozie, bywa brzozowy, osowy. *Kluk. Rośl.* 2, 163. Widły, powęzy i jarzma na woły. *Morszt.* 76. — (POWĄŻAC, POWĄŻANIE, *ob.* Poważyć). — POWĄZKA, i, *ż.*; (*Ross.* повязка podwiązka do włosów); chusta do cedzenia mléka świeżo udojonego. *X. Kam.* das Seigtuch zur friſchen Milch. Skotopasowie miasto powązki i cedzidła, używają ostrzyny do cedzenia mléka. *Syr.* 557. POWĄZKI *plur.*, nazwisko małéj wioski pod Warszawą, gdzie Xiężna Generałowa *Czartoryska*, dzieci jéj i przyjaciółki mają każda osobny domek swój z wierzchu słomą pokryty i prosto postawiony; wewnątrz zaś najgustowniéj umeblowany. *Karp.* 2, 85. ein Landgüchten der Fürſtinn Czartoryſka bey Warſchau, berühmt durch ſeine äußere Schlichtheit.

*POWĄŻCZE, a, *n.*, płat od ważenia, od wagi, Wagegeld. Szafarze Wileńscy, którzy w wadze zasiadają, żadnych nowych exakcyj nad samo tylko poważcze czynić nie mają. *Dub.* 210.

POWAŻNIĆ się *recipr. niedok.*, powagi sobie przyczyniać, powagę stroić, ſich ein Anſehen geben. Poważnić się względem wyższych, jest zuchwałość. *Kras. Pod.* 2, 11. POWAŻNIEĆ *neutr. dok.*, spoważnieć *dok.*, poważnym się stać; *Ross.* степениться, остепениться, gravitätiſch werden. Komedye te nie mają ducha komicznego, i tak bardzo spoważniały, że do tragedyi podobne. *Teat.* 34. *b*, *F* 2. Przecież doczekaliśmy się ciebie doktorze, zawsześ tak spoważniały, że można umrzeć, czekając twojéj pomocy. *Teat.* 20. *b*, 12. du biſt ſo gravitätiſch, autoritätiſch. Dziś wszystko już inaczéj, wszystko spoważniało. *J. Kchan. Dz.* 200. POWAŻNOŚĆ, ści, *ż.*, waga, powaga, znaczenie, poważenie; *Vind.* poſhtenoſt, ſhtimanlivoſt, jimenitoſt, nagledaſhnoſt; *Ross.* степенство, степенность, (cf. stopień), das Gewicht, die Wichtigkeit, das Anſehen. Ociec nad dziećmi ma mieć poważność, grozę, aby mu posłuszni byli. *Petr. Ek.* 106. Każdy urząd poważności potrzebuje. *Petr. Pol.* 191. Dla poważności i ustawy koncylium. *W. Post. W.* 230. Takowa bowiem jest poważność pism świętych. *Dambr. Kaz.* 3. (*auctoritas*). — Poważność wydająca się po kim, w jego mowie, w ego postępkach, w jego postawie, *gravitas*, die Gravität, die Würde. Z jakąś poważnością miłości przykazała to wszystkim. *Wys. Kat.* 437. Tu mamy jasny przykład stałości, poważności i godności prorockiéj ś. Jana. *W. Post. Mn.* 22. Belgowie poważnością, męztwem i liczbą wojennego ludu piérwsi są. *Warg. Cez.* 38. Miał w sobie ludzkość, zmieszaną z poważnością i twarz między ludźmi przystojnie wesołą, i we wszystkich postępkach osobną uczciwość. *Sk. Żyw.* 1, 227. Brata miał człeka wielkiéj poważności. *Warg. Wal.* 64. POWAŻNY, a, e, POWAŻNIE *adverb.*, pełen powagi, ważny, znaczny; *Slov.* poważitedlný; (*Boh.* poważliwý wahający się); *Vind.* poſhten, ſhtimanliu, jimeniten, navidliu, nagledaſhen; *Ross.* степенный, степенно; *Eccl.* почтителенъ, wichtig, ernſthaft. Wielkich rzeczy a poważnych niechaj w krotochwilną rozmowę nie wtacza, ani w poważną rozmowę żartów. *Gorn. Dw.* 232. W sprawie tak poważnéj śmiać się nie trzeba. *Teat.* 7. *b*, 30. Niemasz pod słońcem nic tak poważnego, coby jeszcze nad się poważniejszemu podlegać nie miało; *omne sub regno graviori regnum est. Lub. Roz.* 237. Żaden naród człowieczy, nie jest tak poważny, do któregoby się tak blisko przybliżali bogo-

wie jego, jako się pan nasz przybliża ku każdemu zawołaniu naszemu. *Rej. Post. L* 3. Powaga idzie za cnotą; w ten czas jesteśmy najbardziéj poważnemi, kiedy najbardziéj przykładnemi. *Lub. Roz.* 198. Poważne zdanie, wotum, wyrok. *Cn. Ad.* 914. — §. Koszta poważne. *Falib. A* 2. (znaczne, wielkie). — §. Poważny względem postawy, mowy, gravitätiſch, ernſthaft. Z poważnemi poważny, z wesołemi śmieszny. *Jabł. Tel.* 224. Poważny *in utramque partem:* powagi, godności przestrzega, er hält auf ſein Anſehen, *et* Powagę stroi, uprządł sobie postawę, stąpa jak z tabulatury. *Cn. Ad.* 914. er giebt ſich ein rechtes Anſehen, geht wie auf Stelzen. POWAŻYĆ, *f.* poważy *cz. dok.*, Poważać *niedok.*; (*Boh.* poważiti; *Sorab.* 1. poważuyu rozważać, uważać); nieco na wadze odważyć, ważąc odmierzyć, abwägen. Klucznica przędziwa poważywszy, ma je oddać do schowania. *Haur. Ek.* 30. Poważywszy na słusznéj wadze, coś mu zaczynił, sowicieć to wszystko odczyni. *Bzow. Roź.* 70. — §. Poważyć, różnie uważać, rozbierać; erwägen, betrachten. Poważywszy każdego potrzeby i żądze. *Nar. Tac.* 3, 35. Każdy to snadnie u siebie rozeznać i poważyć może. *Rej. Post. G g* 1. — §. Poważać kogo, ważyć sobie kogo, szanować, wysoko cenić, *Vind.* poſhtuvati, poſhtenje skasati; *Bosn.* posctovati, pocitati, pocjastiti; *Ross.* почтить, почитать, hochachten, hochſchätzen. Poważa on osobę Wc Pana, szacuje piękne jego przymioty. *Teat.* 21, 4. Poważa mię, mam u niego miejsce, wagę, zachowanie. *Cn. Th.* Poważam Wc Pana zdanie, ale w moim nikt mnie nie przekona. *Teat.* 34. *b*, *F* 2. On cię sobie poważa. *Zab.* 13, 82. Poważający, szacujący, cf. czciciel, der Schätzer; *Eccl.* любопочтивый. Poważny, szanowny (*Vind.* naviden, ſhtiman). POWAŻENIE, uszanowanie, szacunek, die Hochſchätzung; *Carn.* sposhtuvanje, sposhtya; *Vind.* poſhtenje, poſhtenja skasanje, poſhtuvanje, ſramoshlivost, preſhtimanje, viſokuzhastenje, zhastitezhnost, poſhtujezhnost, zhastnobojezhnost; *Bosn.* pocitanje, posctovanie; *Croat.* prestimanye, doztojnozt; *Ross.* почтение, достопочтение. Pełen poważania *Ross.* почтительный. Zostaję z największym poważaniem JW. Pana najniższym sługą. *Ld.* Poważania godny *Ross.* почтенный, достопочтенный, высокопочтенный. Poważenie, powaga, poważność, kredyt; das Anſehen, das Gewicht. Ku takiemu poważeniu przyszedł, że mu się wszyscy kłaniali i łaski u niego zabiegali. *Biel.* 536. — §. Poważyć co letko, za rzecz lekką, nie szanować, za nic nie poczytać, za pomiotło mieć, gering ſchätzen. Jeśli się nie stawi pozwany, I wszystko w lekkie puści poważenie.... *P. Kchan. Jer.* 121. Geringſchätzung. Co jeśli kto za rzecz lekką poważy, i mimo siebie puści, ja tego lekce nie ważę, ale czuć o tym i dbać chcę. *Weryf.* 30. POWAŻYĆ się czego, odważyć się na co, etwas wagen, ſich unterfangen, erkühnen, erdreuſten. Tak wielkiego się niebezpieczeństwa nie poważał dla samego tylko ciała, ale dla sławy. *Gorn. Dz.* 287. Wiele nadtracił ludu, tak że się potym szturmować nie poważał. *Birk. Podz.* 9. Poważyli się wielkich rzeczy. *Birk. Kr. Kaw.* 25.

POWCIĄGAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hienein ziehen. Plenipotent pana swego w różne graniczne kondescensye powciągał. *Zab.* 13, 194.

POWCISKAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hienein werfen, hienein drücken. W pośrzód nieprzyjacioł wszystko powciskajcie; *arma medios mittantur in hostes. Żebr. Ow.* 518.

POWDOWIEĆ, *f.* powdowieje *neutr.*, *dok.*, owdowieć, verwaiſt werden, verwaiſen, verwittwen. Wszystkich synów powdowiały domy. *Bardz. Trag.* 273.

POWDZIEWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hinauf ziehen, aufſtecken. Ptaki na drewnie długim Po jednemu powdziewa jednego po drugim. *P. Kchan. Orl.* 1, 249.

POWĘDROWAĆ, *f.* powędruje *iter. dok.*; *Ross.* поскитаться; wędrując pójść, hinwandern. Jakbyś nie miał powędrować Tam, gdzie wszyscy wędrują. *Bal. Sen.* 97. *Bardz. Trag.* 132.

POWĘDZIC, *f.* powędzi *cz. dok.*, nawędzić; *Vind.* povoditi, v' dimi poſuſhiti, nach einander räuchern, in den Rauch hängen. Cześć bitéj krowy powędzić, cześć nasolić. *Haur. Sk.* 52.

POWEREK, rka, *m.*, [*czesk.* powěreň 3]; (cf. werek; *Etym.* wierzch), drążek do noszenia cebrów lub wiader. *Dudz.* 53. die Trägerſtange, Joberſtange. Osęki, haki, drągi, powerki. *Brud. Ost. D* 5.

"POWET, u, *m.*, powetowanie, odwet, odwetowanie, nagroda; Vergeltung, Erſatz, Schadenerſatz; *Vind.* sadenik, prutisadetje, prutisadievanje; *Ross.* возравщение, замѣна, замѣнь, (cf. zamiana); *Eccl.* измѣна. Wkrótce powet straty wypadnie ci działem. *Przyb. Milt.* 132. Słuszność tego wyciąga, aby każdemu co jego jest wypłacono, za dobrodziejstwo podziękę, a za krzywdę powetowanie, albo przynajmiéj sznupkę. *Pilch. Sen. list.* 2, 317. POWETOWAC, *f.* powetuje *cz. dok.*, odwetować, nagrodzić szkodę, (wett machen. Abl g.). wieder gut machen, wieder erſetzen, einbringen; *Vind.* prutisadeniti, prutisadievati, sadobrustoriti, sadostistoriti, nadomestiti, podobrotiti, podobruvati, doverniti, povrazhati; *Ross.* замѣнить, замѣнять, заверстать, заверстывать. Nie powetujesz tego. *Cn. Ad.* 630. (nie pościgniesz). Myślał o tem, Jakby utrat swych powetować potem. *Paszk. Dz.* 45. Naprawił, co uszło z swéj kluby, Co zginęło, kosztownéj powetował zguby. *Tward. Wł.* 196. Powetowany, do powetowania, *powetowny, erſetzlich; *Ross.* возратимый. Strata czasu jest niepowetowana. *Zab.* 5, 97. Im więcéj usiłujesz mię przekonać, tym niepowetowańszą dajesz mi uczuć moję stratę. *Teat.* 10. *c*, 32. Co za strata niepowetowanie upływającego czasu! *Mon.* 67, 77. bez powrotu.

POWEŹMIE, *ob.* Powziąć. POWIAĆ, POWIEWAĆ, *ob.* Powionąć.

*POWIACZ, a, *m.*, n. p. Towarzysz odtąd nie ma żadnych expens czynić na rostruchany, powiacze, donatywy. *Vol. Leg.* 6, 346.? [cf. powijacz. 7]

POWIADAĆ, *ob.* Powiedzieć. POWIADACZ, *POWIEDACZ, a, *m.*, opowiadający co; *Sorab.* 1. powedař; *Vind.* govornik, riekavez; *Croat.* povedavecz; *Rag.* poviedalaz, povjêdaoza, skâzalaz; *Hung.* vádalo, beado; *Ross.* по-

вѣдатель, повѣствователь, der Erzähler, Berichter, Sager. Kto chce być dobrym powiadaczem, trzeba żeby wprzód był dobrym słuchaczem. *Rys. Ad.* 24. Na dobrym powiadaczu siła należy. *Rys. Ad.* 42. Odrzuciwszy niepewną o tym powieść, prawdziwą z pewniejszych powiadaczów przytomnych i wieku onego żyjących przełożemy. *Sk. Dz.* 1177. I tyś, widzę, powiadacz niepewny. *Morszt.* 321. Wiara przy powiedaczu; *credita res auctore suo est. Żebr. Ow.* 310. (*penes auctorem fides*). Wszech rzecz taka, i powiedacz ruszył; *cunctos et res, et moverat auctor. ib.* 211. Bynajmniéj mnie ten powiadacz nie cieszył. *Pot. Syl.* 236. *Smotr. Lam.* 75. *Otw. Ow.* 232. POWIADACZKA, i, *ż.*, die Erzählerinn. *POWIADOMY, a, e, *Tr.*, wiadomy, świadomy, n. p. Duch ś. wszystkiego jest powiadomy; głębokości boskich nikt nie zna, jedno duch, który jest w nim. *Gil. Kat.* 39. kundig, erfahren.

POWIARA, y, *ż.*; *Boh.* powěra, powěrky; *Sorab.* 1. pžiwera; (*Ross.* повѣрка próba, doświadczenie); zabobon, powieranie; *Ross.* суевѣріе, суевѣрство, суевѣрствіе, суевѣрность, изувѣрство, der Aberglaube. Jeło się ludzi bałwochwalstwo abo powiara, jako też niektórzy wykładają. *Mącz. Superstitio*, fałszywa boża chwała, powiara Czechowie mówią. *ib.*

POWIĄSŁO, POWIĄZŁO, a, *n.*, (*Carn.* povesmu; *Croat.* poveszmo = kądziel lniana); obwiąsło, powrosło, *Boh.* powřjslo, pobřjslo, probřjslo, prowřjslo; *Morav.* obřjslo; *Vind.* poreſſu, ſlamna svesa, ſlamni paſs, das Strohband, die Garben zu binden. Powiąsła z słomy do wiązania snopów zbóż na polu. *Kluk. Rośl.* 3, 132. *et* 218.

POWIASTKA, i, *ż.. dem. nom.* powieść; *Boh.* powjdačka; *Sorab.* 1. powedanczko; *Ross.* разказы; (повѣстка nakaz, ogłoszenie); opowiedzenie czego krótko, powieść przykrótsza. *Wład.*, eine kleine Erzählung, ein Hiſtörchen. *Mącz.* Ezop w powiastki żartobliwe najcelniejsze prawdy zamknął. *Zab.* 6, 364, *ob.* Bajka.

POWIAT, u, *m.*, część, podział województwa, w którym sądy ziemskie bywają; der Kreis, Diſtrict, der ſein Adelsgericht hat; *Boh.* čuda; *Vind.* deshelſhina, deshelstvu, deshela, opir, okrai, opietje; *Croat.* varmegyia, kotár, ország, (cf. kotara, orszak); *Dal.* hatar, dărsava, dĕrsava (*ob.* Dzierżawa), súpa, (cf. żupan); *Slav.* vilayt; *Bosn.* kotar, hatar; *Ross.* область (cf. władza), волость (cf. włość), уѣздъ (cf. ujazd), урочище (cf. uroczyszcze). Rozumieją, że za ich powiatem lub ziemią świat deskami zabity. *Teat.* 19. *c*, 50. — §. Rzymianie Galią w powiat obrócili; *in provinciam redegerunt. Warg. Cez.* 203. — Powiat duchowny, biskupstwo, dyecezya. POWIATNIK, POWIETNIK, a, *m.*, obywatel tegoż powiatu, der aus dem Kreiſe und Diſtricte iſt. W ciągnieniu wojewoda tego ma strzedz, aby powietnicy jego nikomu żadnéj szkody nie czynili. *Stat. Lit.* 43. Kasztelan jeśliby zarazem z szlachtą w powiecie swym zjechać się nie mógł, tedy ma co najrychléj w drodze z chorążym i z powiatnikami ściągać się. *Stat. Lit.* 42. *Kosz. Lor.* 107. *ib.* 101. Cieszą się powietnicy Oszmiańscy ze względów W. K. M. *Dyar. Grod.* 285. POWIATNY, POWIATOWY, a, e, Kreis-, Diſtricts-; *Vind.* deshelstvi, deshelſhen, deshelski, desheuski; *Croat.* orszáchki; *Ross* уѣздный, областный, окружный. *Provincialis*, powiatny, jeden z poddanych starostwa, krainy a powiatu którego. *Mącz. Provincialia negotia*, powiatne sprawy. *ib.* Prawo powiatowe. *Chełm. Pr.* 418. Sejmik powiatowy, *ob.* Sejmik. — Spahowie u Turków mogą się kawaleryą powiatową nazwać. *Kłok. Turk.* 218. Biskup gdy się obłądzi, może go koncylium powiatne poprawić, a to zasię koncylium ma ustąpić powszechnemu. *Hrbst. Odp. G.* To wyznanie wiary podali parlamentowi powiatnemu. *Baz. Hst.* 66.

POWIATR, u, *m.*; *Ross.* повѣтеръ; *Eccl.* благовѣтріе; pomyślny wiatr, powiewny, ein günſtiger Wind; w tył wiatr, *secundus ventus. Mącz.* (*Eccl.* благовѣтрный, *Graec.* εὐανέμος, *ventum secundum habens*).

POWIĄZAĆ, *f.* powiążę *cz. dok.*, powięzuje *propr.*, Powięzywać *frequ.*, związać pospołu, zuſammen binden, mit einander verknüpfen; *Rag.* povézati, povexujem; *Carn.* povésȗjem; *Croat.* povezati, povesújem; *Ross.* повязать, повязывать, сплотить, сплочивать (*ob.* Spleść), совокупить, совокуплять. Kto z tobą w spółkę jaką zaszedł, abo z tobą czym powiązany. *Gorn. Sen.* 462. Liczne się narody przy nim powiązały. *Przyb. Luz.* 90. Od powiązania wszystkich części, które są razem prawidłami rozumu, istotnie dobroć poematu zależy. *N. Pam.* 2, 215. *POWIĄZACZ, a, *m.*; *Eccl.* повязатель; der Verbinder, Verknüpfer. *POWIĄZ, ęzu, *m.*, powiązanie, związanie, die Verbindung. Rzędy drzew owocowych w zbyt gęstym powięzie, Daleko rozciągały pieszczone gałęzie. *Przyb. Milt.* 148.

POWIC, powiła, *f.* powije, *spowije *cz. dok.*, (cf. powinąć), *trop.* powić dziecię, zlegnąć z dziecięciem; *Carn.* povyam, povyati, povyem, niederkommen mit einem Kinde. Gdy która powije mu syna, posyła jéj Sułtan 5000 cekinów. *Star. Dw.* 48. Jeśli powije córkę, to nie. *ib.* Powiła, zległa (*Vind.* ona je rodila, ona ſe je v' postel vderla, ona je povila, ſe je reslozhila, ſe k' otroku joka). Niewiasta jedna mówiła na biskupa, jakoby z nim dzieciątko, które nosiła, powić miała. *Sk. Żyw.* 1, 85. *Ross.* повивальный od babienia, n. p. повивальное искуство sztuka babienia. — *Transl. fig.* Interesa Francuzkie to nieszczęście powiły. *Tr.* (przyczyną tego były).

POWICHŁAĆ, *ob.* Powikłać.

POWICHER, chru, *m.*, zawichrzenie, ſtürmiſche Verwirrung. Pierwszego pędu powicher między Padem i Tycinem zachrupiał. *Faliss. Fl.* 67. POWICHRZYĆ, POWICHROWAĆ, *f.* powichrzy, powichruje *cz. dok.*, zawichrzyć, pomierzwić, *transl.* verwirren, zerzauſen. Straszna twarz czarownika, włos kręto powichrzony, i dzikie pojrzenie. *Zab.* 5, 559. *Koss.* Dziwnie się powichrzyły w naszym kraju rzeczy. Wszystko wspak idzie w srogim rozruchu. *Zab.* 13, 419. Nieprzyjaciel między nami pomętlował, powichrzył, że niemasz początku ani końca. *Gil. Post.* 18. Nieumiarkowana pożądliwość wszystko nam powichrować musi. *Rej. Zw.* 91 *b.*

POWICIE, ia, *n.*; (*Ross.* повой babienie); a) *actio*, powijanie, *ob.* Powinąć, das Einwindeln; *vix usurpatur hoc*

sensu. Cn. Th. Dudz. 21. — b) Powicie, zlegnienie, rodzenie, die Niederkunft, (*ob.* Powić). Niemasz żadnego braku do nieba w powiciu. *Pot. Jow.* 210. *Rag.* iz povitka *ab incunabilis.* — c) Powicie *effectus fasciandi*, pieluchy obwinione, powojnik, die Windeln; *Boh.* powigadlo, faček; *Slov.* powjgadło; *Sorab.* 1. powiyak, powiyaczk; *Croat.* povoy; *Eccl.* **повои**. Powicie pierwszym jest odzieniem, pierwszą człowieka suknią. *Zab.* 7, 124.

POWIDŁO, a, *n.*, POWIDEŁKO *dem.*, eingesottner Obstsaft, Salse; (*Boh.* powidla; *Carn.* sukanz). Do powidła bierze się soku z świeżych owoców wyciśnionego części 10, cukru jedna, i smaży się do zgęstwienia. *Kluk. Dykc.* 1, 14. Smażenie powideł z śliwek, z wisień, gruszek, jabłek. *Kluk. Rośl.* 1, 171. Powidło bzowe lekarstwem. *ib.* 2, 181. Warzą śliwy w kotlech, potym leją w durszlak, cedzą sok ich gęsty od kostek i od skórek, potym suszą w piecu albo na słońcu, i zowią to powidłami. *Cresc.* 391, (*Carn.* poperz). Powidła porzeczkowe, trześniowe, śliwkowe, jabłczane. *Krup.* 5, 161. Saładanie lektwarzu, to jest powidłek z soku różanego. *Sienn.* 343. *et* 354. POWIDŁOWY, POWIDLNY, a, e, od powidła, Salsen-; *Boh.* powidlowý.

POWIECZERZE, a, *n.*, wieczerza druga. *Cn. Th.* 1245, *comessatio*; *Slav.* poslivecserè. (*Rag.* povecergna; *Ross. et Eccl.* повечерие, повечерница *completorium, post coenam preces*; *ob.* Kompleta; *adject.* повечерный powieczorny).

POWIECZY, a, e, od powiek, Augenlieder-. Uwiędła starość przed snem lekkim drzwi zamknie powiecze. *Hor.* 1, 243.

POWIEDACZ, *ob.* Powiadacz.

POWIĘDNĄĆ *nijak. jednll.*, przez chwilę więdnąć, nach einander hin welken; *Ross.* повянуть. Powiędli wszyscy, jakoby im w pół duszy nie stało. *Smotr. Ex.* 17.

POWIEDZIĘ się, *ob.* Powodzi się, *ob.* Powieść się.

POWIEDZIEĆ, *f.* powie *cz. dok.*, Powiadać, Powiedać (*ob.* Peda) *niedok.*, rozpowiadać co komu, ustnie opisywać jak co etc., opowiadać, erzählen; *Boh.* powědjti, powjdati; *Sorab.* 1. powĕdam, powiedam, pojedam, powiem; *Croat.* povedati, povedal, povem; *Vind.* pouedet, pouédat, poviedati, spovedat, napovědat, praviti; *Carn.* povedati, povědam; *Rag.* povidjeti, povjedati; *Bosn.* poviditi, recchi, (*ob.* Rzec); *Dal.* kasem, (*ob.* Kazać); *Slav.* kazati; *Ross.* повѣдать, казать, кажу, сказать, сказываю; *Eccl.* **повѣстькскати**, повѣствую, сказую, **изглаголати**. Pozór bawienia przyczyną jest powiedania bajek dzieciom. *Mon.* 65, 102. Przeszłe rzeczy powiada, przyszłe prorokuje. *P. Kchan. Orl.* 1, 59. W kompanii on bardzo zabawny, ma co powiedzieć. *Mon.* 64, 77. W powiadaniu wielce był zabawny, i miło go było słuchać. *Kras. Pod.* 2, 62. Powiedzże mi przecię co nowego z drogi. *Teat.* 22. *b*, 6. Powiedziałem mu, co mi się zdało być prawdziwego. 3 *Leop. Joz.* 14, 7. (zwiastowałem. 1 *Leop.*, oznajmiłem, doniosłem). Poczekaj tu jedno, jedno te rzeczy powiem ojcu memu. 3 *Leop. Tob.* 5, 9. (zwiestuję. 1 *Leop.*). Powiedział mu onę wielmożność Symonową i wszystko co widział. 3 *Leop.* 1 *Mach.* 15, 36. (wyprawił a zwiastował mu. 1 *Leop.*). Listy są najżywszym wizerunkiem przyjacielskiego powiadania i obcowania. *Pilch. Sen. list.* 301. (rozmowy, Unterhaltung). — Gdziekolwiek tę ewanielią będą kazać a powiadać po wszem świecie, będzie powiedziano i to, co ona uczyniła. 1 *Leop. Math.* 26, 13. opowiadać, przepowiadać, zwiastować, das Evangelium verkündigen, predigen. Powiadają-słychać, wieść, pogłoska jest, rozgłasza się, gruchnie, *dicunt, ajunt, ferunt*; *Vind.* on je djau, *dixit.* — *Poet.* Króla powiem wielkiego w wojnie i w pokoju. *Tward. Wł.* 1. t. j. śpiewam, pieję, opiewam, besingen. — §. *General.* Powiedzieć co komu, mówić mu, einem etwas sagen. Nie powiadaj, mówi, nikomu, a sam powiada każdemu. *Cn. Ad.* 640. Nie wszystko powiadaj, co wiesz. *ib.* 489. Bodajeś był mniéj o Karynie wiedział, I ja mniéj pytał, i ty mniéj powiedział. *Past. Fid.* 295. Ale Wc Pan tego nie powiadaj przed siostrą! *Teat.* 35, 94. Nie powiem nikomu, co mówił. *Cn. Ad.* 290. (nic nie zrozumiałem, nic nie pamiętam, byłem na Niemieckim kazaniu). Powiedz mi, czybyś nie chciała pójść za niego? *Teat.* 55. *b*, 6. Szczęśliwy, że może powiedzieć: mam żonę! *Teat.* 52. *d*, 78. Co powiesz, Agatko? *Niemc. P. P.* 100. Dobry dzień Bartku! a co tam powiecie? *Teat.* 52, 9. *scil.* nowego, dobrego? was bringst du Gutes? Przychodzę, dzień dobry powiedzieć Wc Panu. *Teat.* 29, 62. Powiedz prawdę. *Cn. Ad.* 915. (nie daj się męczyć). Powiem ci prawdę. *ib.* (przyznam ci się, nie zataję nic). Co w zdaniu mojém względem nich powiedzieć można, jest .... *N. Pam.* 13, 117. wyrzec, wyroczyć; sagen, einen Ausspruch thun. Powiadajże! mówże, a będzieszże mówił! rede! — Powiadam, *grożąc.* Toć powiadam, wiedz wiedząc. *Cn. Th.*, hör! das sag ich dir! — §. Powiadać komu do ucha, ratować pamięć czyję poszeptem, poszeptać, einflüstern. Powiadać piszącemu, dyktować. *Cn. Th.* in die Feder sagen. — §. Powiedzieć na kogo, wydać kogo, winę nań składać, obwinić go, auf einen etwas aussagen. Złodziej na złodzieja nie powie. *Rys. Ad.* 81. Żaden na się nie powie. *ib.* 77. (nic wyda, nie przyzna się).

POWIEKA, i, *ż.*, migawka, das Augenlied, der Augendeckel; *Slov.* wjčko (*ob.* Wieko); *Boh.* wjčko, klapka; *Sorab.* 1. powoko, wiko, wokowa wokenczka habo wĕczko; *Carn.* klup, klupki; *Vind.* ozhefni sapertik, pokritik, trepaviza; *Rag.* trépaviza; *Croat.* zaklopnicza, oberv (cf. brew'), oberva, obervi, trepavicze; *Dal.* trepavicza; *Bosn.* trepaviça, trepaviçe, vie; *Eccl.* вѣжда очная, **вѣко**. Powieki, są dwie pokrywki do zasłaniania oka. *Kirch.* 81. *Krup.* 2, 279. *Zool.* 47. *Wejch.* 159. Powieki nie dobrze dowarte u śpiącego, nie są dobrym znakiem zdrowia. *Krup.* 5, 512. Zemdlał, oczy powieką zmrużywszy. *Przyb. Milt.* 360. POWIEKOWY, a, e, powieczy, od powiek; *Croat.* obervni, Augenlieder-. *Botan.* Liście powiekowe, *folium ciliatum*, ma około brzegów włoski drobne jak na powiece. *Bot. Nar.* 58.

POWIĘKSZYĆ, *f.* powiększy *cz. dok.*, Powiększać *niedok.*, większym uczynić, vergrößern; *Boh.* powětšiti; *Slov.* zwětšugi, rozwětšiti; *Carn.* povęksham, povękshujem; *Vind.*

povezhati, povekſhuvati, povekſhati, svezhati, povelſhati, povezhti, navezhati; *Croat.* povekshavati, povekssavam; *Ross.* увеличить, увеличивать, сугубить, сугублю. Każda ilość odmieniając się, nie może tylko albo się powiększać albo zmniejszać. *Śniad. Alg.* 1, 80. Powiększenie *Croat.* povekshanye. Powiększający *Ross.* увеличивательный, увеличительный. Robotę tak delikatną tylko przez powiększające śkła dojrzeć można. *Gaz. Nar.* 2, 189, (cf. drobnowidz). Niech nikt nie rozumie, że rzecz powiększam. *Kras. Pod.* 2, 18. POWIĘKSZYCIEL, a, *m.*, który powiększa, der Vergrößerer; *Vind.* povezhavez, pogmeravez, gmeravez, sarednik; *Croat.* povekssávecz.

POWIELIĆ, *f.* powieli *cz. dok.*, Powielać *niedok.*, w liczbie pomnożyć, vervielfältigen, in der Zahl vermehren. *Tr.*

POWIENIĘ, POWIONĘ, *ob.* Powionąć. *POWIENNY, *ob.* Powiewny.

POWIERANIE, ia, *n.*, powiara, zabobonność; *Sorab.* 1. pźiwera; *Vind.* prevera, babja vera, der Aberglaube. Oni nieprawość mówią przeciw sprawiedliwemu w pysze i w powieraniu. *W. Ps.* 30, 19. (*Eccl.* повѣрка próba, sprawdzenie, повѣренность ufność).

POWIERCIĆ *cz. dok.*, wiercąc podziurawić, nach einander hin bohren; *Ross.* посверлить 2) powiercić się, повернуть, повертѣть, повертывать, pokręcić się, ſich nach einander drehen. Zwierzętom, gdy dzieci pobiją, tedy poryczawszy kęs, pobiegawszy, powierciawszy się, snadnie zaś wszystkiego zapomną. *Rej. Zw.* 150 *b.* pokręciwszy się.

POWIERZAĆ, *ob.* Powierzyć.

*POWIERSZ, POWIERZCH, u, *m.*, POWIERZCHNIA, i, *ź.*, POWIERZCHNOŚĆ, POWIERZCHOWNOŚĆ, ści, *ź.*, wierzchnia zewnętrzna strona, die Oberſeite, Oberfläche, Außenſeite, das Aeußere; *Boh.* powrchnost, swrchek; *Slov.* twárnost, swrch każdé wécy; *Sorab.* 1. zwerschnoſcź, (cf. zwierzchność); *Carn.* povershnina; *Vind.* verſhnina, sverhna raunina, poverſhnina, posverhnost; *Rag.* povàrsc, povarscje; *Ross.* поверхность, (поверхъ, nad), внѣшнее, внѣшность. Morze, gdy nagłym wichrem się zamąci, I grunt na mętne przerzuci powiersze .... *Nar. Dz.* 2, 75. *et Zab.* 10, 114. *Nar.*, *superficies.* — §. *Math.* To czym ciało geometryczne ograniczonym jest, nazywa się powierzchnią. *Łesk. Geom.* 2, 169. Rozległość w długości i szerokości tylko nazywamy powierzchnią, równiną albo płaszczyzną. *Jak. Mat.* 1, 4. Mierzyć powierzchnią, jest to wynaleźć wiele razy ta powierzchnia mieści w sobie jaką powierzchnią wiadomą. *Jak. Mat.* 1, 103. Flächen meſſen. Powierzchność, pole figur, osobliwie pełnych, *superficies. Solsk. Geom.* 5, (cf. objętność). — §. *General.* Powierzch, powierzchowność, strona pokazująca się, zewnętrzna, w oczy wpadająca; die Außenſeite, das Aeußere; *Ross.* наружность, лице; *Eccl.* яснина. Wiele *powierszem pociągnieni czynim. *Zab.* 12, 2. *Sak.* Nie sądź z powierzchowności. *Teat.* 5. *b*, 93. Patrz na niego, zdaje się, iż sama cnota nim rządzi; ach jak się na powierzchowności oszukać można. *Teat.* 53. *b*, 43. (nie wszystko złoto, co się świeci z góry). Nie chciejże nigdy w tym zepsutym wieku, Z powierzchowności sądzić o człowieku. *Niemc. P. P.* 128. Powierzchowność jego przyjemna. *Teat.* 41, 79. (postać, postawa, figura, mina). Prawdziwa miłość nie dba o powierzchowności, przecież z granic przystojności nie wychodzi. *Kras. Pod.* 2, 24. (o powierzchne oświadczenia, znaki; äußerliche Erklärungen, Ceremonien). — §. Naprzód rzecz tę z gruba i z powierzchu uważemy. *Petr. Pol.* 205. zewnętrznie, nie wchodząc w szczegóły, w rozbiór; oberflächlich, nur von Außen.

POWIERZCHOWNY, *POZWIERZCHOWNY, POWIERZCHNY, POZWIERZCHNY, a, e, POWIERZCHNI, *POZWIRZCHNI, -ia, -ie, POWIERZCHOWNIE, POWIERZCHNIE *adverb.*; *Boh.* powrchnj, powrchně, powrchu; *Slov.* powrchnj, powrchně; *Sorab.* 1. zwerschne, zwěrschniwě, nekedźbne; *Rag.* povarsceni; *Carn.* povèrh, poverhkje; *Vind.* poverhefhen, prehithu, posverhen, po verhi, po sverhnem; *Ross.* поверхностный, внѣуду, внѣюду, наружный, наружно; na wierzchu leżący, niewnętrzny, zewnętrzny, *propr. et fig.* äußerlich. Sprawy nasze dwojakie, jedne wnętrzne, drugie powierzchowne. *Bach. Epikt.* 1. Uczciwość nie tylko ta, która w *pozwierzchnich sprawach zależy .... *Rej. Post. H* 1. Który szczepi, *powierzchnie pracuje. *Rej. Post. b* 4. Drzewa szczepiącym przywłaszcza ewanielia chwałę *powirzchnią. *ib. b* 4. Sakrament od sługi kościelnego bierzemy obyczajem widomym, *pozwierzchnym wedle znaków widomych. *Zygr. Gon.* 260. Turcy w powierzchownym miłosierdziu się kochają. *Warg. Radz.* 36. Bóg na powierzchnej posłudze i uczynkach nie przestawa. *Modl. Gd.* 52. Głupi powierzchownie szacują cnoty wnętrzne. *Sk. Żyw.* 2, 231. Junacy pierzchliwość swoję powierzchowną zuchwałością i hajdamackim strojem nadstawiają. *Pilch. Sen. list.* 2, 287. Na oko kto co czyni, powierzchnie, na pozor; maszkary stroi. *Cn. Th.* 445. Mówię o jedności doskonałéj, nie malowanéj i *pozwierzchownéj. *Sak. Persp. pr. A* 4 *b.* — §. Możesz zasięgnąć rady w tym rozdziale, nie przelatując go zaś powierzchownie, lecz z uwagą czytając. *Łesk.* 239. lekko, z powierzchu tylko, nie wchodząc w rozbiór, oberflächlich.

POWIERZYĆ, *f.* powierzy *cz. dok.*, Powierzać *niedok.*; *Slov.* swěrugi; *Boh.* swěřiti; *Vind.* navupati, dosavupati, perporozhiti, sarozhiti; *Croat.* zaufati, izruchiti, izrúcham; *Bosn.* uvjerriti, datti ù vjerru; *Ross.* повѣрять, повѣрить, ввѣрить, ввѣрять; wiarę dawać komu, poufać; trauen, anvertrauen. Nie spróbowawszy, złemu nie powierzaj. *Jabł. Ez.* 99. Równie jest rzeczą naganną, powierzać się wszystkim, jako też i nikomu. *Pilch. Sen. list.* 11. Powierzać komu czego, poufać mu czego, ufnie mu udzielić, einem etwas anvertrauen. Przyjaźń w wzajemnym powierzaniu nieszczęść słodzi najprzykrzejsze kłopoty. *Stas. Num.* 2, 97. Który chciał ręką szczęścia poprawić, odmieniwszy umysł nogom zdrowia powierza. *Psalmod.* 90. (wysiekł się nogami, er ſuchte ſein Heil in der Flucht). — Powierzać czego komu, do wiernych rąk oddawać, pokładać co u kogo. *Cn. Th.* bey einem hinterlegen, deponiren. Powierzona rzecz, pokład, depozyt, das Depot. — §. Wyprawuje tam ludzie powierzone. *P. Kchan. Jer.* 502. t. j. wiernych, którym ufał, vertraute treue Leute.

POWIERZYCIEL, a, *m.*, a) powierzający co komu, *cliens*, der einem etwas anvertraut. — *b) Któremu czego powierzają, konfident, dem etwas anvertraut wird. Słuszna abym wam dawał rachunek z tych dobrodziejstw, których mię powierzycielem robicie. *Stas. Num.* 1, 13. POWIERZYCIELKA, i, *fem.*, n. p. Uczyniłam ją powierzycielką wszystkich moich skrytości. *Teat.* 38, 93. konfidentka.

POWIEŚĆ, ści, *ż.*, powiastka *dem.*; *Boh.* powěst; (*Slov.* powěst *fama*); *Sorab.* 1. powieszcz, powefcz, powefci, pojefci, powědano, wobwowano, wobwówanczko; *Carn.* povist, povedba; *Vind.* povedba, befedva, poviedanje, praulenje; *Rag.* bessjedda; *Ross.* повѣсть, повѣданіе, повѣствованіе, (повѣстить, повѣщать obwieszczyć), сказанie, сказываніе, сказка; *Eccl.* приповѣсть, повѣсть; opowiadanie, rozpowiadanie, ustne opisywanie czego; die Erzählung, das Erzählen. Powieść dziejopisa ma być tak jak zwierciadło, wiernie to oddawać ma, co przyjmuje. *Kras. List.* 2, 122. — §. Powieść, wieść, gadanie, pogłoska; das Reden, Gerede, die Sage. Którzy z powieści ludzkiej pisali, w wielu rzeczy pobłądzili. *Warg. Radz.* 335. vom Hörenſagen. — §*. Powieść, *fama*, sława, imię dobre, lub niedobre; der Ruf, in dem man ſteht. Nie bardzo mu idzie o dobrą powieść; *parum abhorrens famam. Mącz. Eximere notae*, ratować kogo w jego sławie, a dobrej powieści. *ib. Eximere honoribus*, rzucić się komu na dobrą powieść, abo uwieść komu czci. *Mącz.* Ubliżać komu w dobréj powieści czyjéj powagi, czci. *Kosz. Lor. pr.* Język złośliwy targa się na ludzi cnotliwych sławę a powieść. *Eraz. Jęz. E* 4. — §. Powieść, to co mówiono, powiadano, nowina, doniesienie, wyrok, słowo; das Geſagte, Erzählte, die Erzählung, die Nachricht, der Ausſpruch. Bajki i powieści *Krasickiego.* Dobra powieść, gdy mówią: jeść! *Cn. Ad.* 164. (dobra nowina, dwunasta godzina). Ktoż uwierzy powieści od nas słyszanéj! *Sękl. Joan.* 12. (ewanielii od nas przepowiedzianéj). Powieść znamienita, *apophthegma. Cn., Th.* Krótkie a węzłowate powieści *Budnego.* — Powieść do obyczajów należąca, sentencya, *ob.* Przypowieść, Sittenſpruch.

*POWIEŚĆ, *powiódł, *f.* powiedzie *cz. dok.*, *powodzi *praes.*, *Powodzić *niedok.*, cf. powodować, wieść chwilę, lub po jakim miejscu, nach gerade hin führen, leiten, lenken; *Bosn.* povesti; *Rag.* povésti, povodím; *Ross.* поводить, поважывать. — POWIEŚĆ się, powiódło się, *f.* powiedzie się *impers. dok.*, Powodzić się, powodzi się *niedok.*, n. p. Jakże ci się powodzi, jak mi się miewasz? *Teat.* 30. *b*, 73. wie geht es dir? *comment va?* Jakoż ci się przez ten czas powodziło? B. O bardzo licho! *Teat.* 30. *b*, 89. Powiedzże mi przecię co nowego z drogi, jak się wam powodziło? *Teat.* 22. *b*, 6. wie iſt's euch gegangen? Dobrym źle, złym dobrze się na świecie powodzi. *Cn. Ad.* 171. Jeśli na wszystkim dobrzeć się powodzi, Nie bądź zbyt wesoł, radość smutek rodzi. *Bratk. R* 2. Mos Panie kupiec, jak się mu na handlu powodzi? *Teat.* 52. 21. wie geht's mit ihrem Handel? — §. Powodzi się co, szczęści się, udaje się, zdarza się, idzie; es gelingt etwas, geht von Statten; *Vind.* frezhnu jiti, od rok jiti, vfrezhatiſe; *Ross.* сходиться, сойдется, удается, благоуспѣшествовать; *Eccl.* благоденствуетъ ми ся, благоденствую, доброденствовати, жить счастливо, *Graec.* εὐημερέω; благоденствіе, *Graec.* εὐημερία. Często co się jednemu powiodło, drugiemu się nie powiedzie. *Lub. Roz.* 449. Kiedy bóg zachce, zazdrość nie przeszkodzi, Kiedy nie, praca nic się nie powodzi. *Rys. Ad.* 29. Gdy się raz pierwszy co nie powodzi, drugi raz się zaś poprawić godzi. *Cn. Ad.* 233. Miéj ztąd naukę, gdyć się co szczęśliwie powodzi, iż cię też i nieszczęście oczekiwa. *Żyw. Jez.* 41. Powodzący się dobrze *Ross.* благоуспѣшный, удачливый, удачный. Nie powodzi się, (*Carn.* frata méne; *Vind.* meni ſe skasi, ne gre po roki). Gdy mu się wojna szczęściem nie powiodła .... *Nies.* 1, 67. — *Absolute:* Powodzi mu się = szczęści mu się, dobrze się ma, es geht ihm gut. Rozumiem, że mu się powiedzie, bo umie się znaleźć. *Teat.* 18. *b*, 31.

POWIESIĆ, *f.* powiesi *cz. dok.*; *Sorab.* 1. poweszisch, powescham; *Vind.* obeſiti, obieſhati, gorobeſiti, gorobieſhati; *Croat.* povissavam; *Ross.* увѣшать, увѣшивать; *Eccl.* собѣсити, собѣшиваю; zawiesić, obiesić; aufhängen, aufhenken; zwiesić, hängen laſſen. Kto się bardzo rozbuja w pogodę, Ten zasię skrzydła powiesi w przygodę. *J. Kchan. Dz.* 101. Powiesili nos, i spuścili głowy, Bo im farbował jagody wstyd płowy. *Miask. Ryt.* 2, 149. — POWIESZENIE a) *actio*, b) *effect.*; powieszenie, noszenie, co na sobie wieszają i noszą, talisman, ein Anhängſel. Pospólstwo w różnych powieszeniach ma zaufanie i wiarę. *Krup.* 5, 566. POWIESISTY, a, e, zawiesisty, zwiesisty, herabhangend; *Ross.* повислый. Wynidę sobie między powiesiste gaje nad brzeg rzéki. *Kulig. Her.* 220. Dotąd jeszcze skargami w powiesistym gaju Brzmią góry, brzmią i lasy w okolicznym kraju. *Zimor. Siel.* 170.

POWIETNIK, *ob.* Powiatnik.

POWIETRZE, a, *n.*; *Boh.* powětřj, powetřj; *Slov.* powětri; *Sorab.* 1. wedro, wetžik, loft, luft, (cf. wietrzyk, luft); *Sorab.* 2. wadro; *Carn.* będ, dushk, luft, *obsol.* srâk; *Vind.* srak, pifh, vuft, vreme; *Croat.* srak, zrák, ajer; *Dal.* povetarcze, aër; *Rag.* povjetarze; *Slav.* zrák; *Bosn.* vjetriç, povjtarçe, povjetarçe, vlagga (cf. *wilgi, cf. flaga), ajer, zrák; *Ross.* воздухъ, зыбь; *Eccl.* аеръ; jeden z żywiołów, wiatr, którym oddychamy, po którem ptastwo lata, die Luft. Nasza ziemia jest zewsząd rzeczą przezroczystą i płynną otoczona, którą powietrzem zowiem. *Kluk. Rośl.* 3, 75. Powietrze świeże, zdrowe, aura; *Ross. et Eccl.* благовоздушіе, *adject.* благовоздушный. — Powietrze chłodzi, żywi, otrzeźwia człowieka. *Rej. Ap.* 78. Powietrze piękne, pogoda, ſchöne Witterung. Gdy wielkie powstało powietrze, chcąc aby mu się łodzia nie zalała, wszystko z niéj wyrzucił. *Ezop.* 59. (wiatr, burza, nawalnica). Nigdy powietrze nie było piękniejsze I łagodniejsze, jako dnia onego. *P. Kchan. Jer.* 527. Na powietrzu coś pokazać. *Gorn. Wł. D* 3. — *Transl.* Bardzo daleko, co niewyraźnego, niepewnego, (dudki, gruszki na wierzbie, na kościele), mamić kogo; einem etwas in der Luft zeigen, ganz in der Fern, unausnehmlich, einem ein Blendwerk vormachen. Na powietrzu pokazałeś nam coś, czego nie widzi, jeno twoje oko. *Gorn.*

Dw. 233. — Na powietrzu zamki budować. *Past. Fid.* 144. Po powietrzu zamki sobie kreślić. *Tward. W. D.* 8; (*Slov.* w powetri stawá; domy z piasku abo na ledzie; Schlöſſer in die Luft bauen, urojenia). Nadzieja tyle dostarcza ludziom imaginacyi, że mają zawsze z czego budować pałace wielkie na powietrzu. *Mon.* 70, 181. — (*Slov. Prov.* W powetri ribi lowit, a we wodě ptáki lapat; na powietrzu ryby łowić, a w wodzie ptaki łapać; na opak wszystko). — Powietrze niedobre, niezdrowe; *Eccl.* вѣтролѣніе, ungeſunde Luft. Nie służy mi to powietrze. *Cn. Th.* Gdyśmy stanęli u brzegu, Wenecki Pretor chciał wiedzieć, jeśliśmy z dobrego powietrza? *Warg. Radz.* 19. z miejsca zdrowego, nie zarażonego. — ♃. Powietrze złe, zarażone, morowe; *Boh.* morni neduh; *Carn.* shlęsa, kuga; *Sorab.* 1. pestilencza; *Vind.* kushna boliesen, pomoria, pomor, moria, kuga, shlesa, vmoria, kushni tvur, prekulh; *Rag.* kùga; *Bosn.* kugga, bubba, cjumma; *Croat.* kuga, nemoch szmèrtna; *Ross.* повѣтріе, моровое повѣтріе, моровая язва, чума, паруба, die Seuche, die Peſt. Powietrze morowe jest plaga boża, mówią, iż jest para niejaka jadowita, z powietrzem pomieszana, duchowi żyjącemu nieprzyjazna. *Dambr.* 1029. Powietrze nie jest osobna jaka i szczególna, różna od drugich choroba; ale ze wszystkiemi mogąc się sprząść, w ten czas powietrzem się staje, kiedy tę albo owę chorobę od jednego do drugiego przenosi, i nią ludzi zarażając, więcéj ich gubi, niż na świecie zostawia. *Petr. Wod.* 19. Nauka jak się ustrzedz powietrza zarażonego, to jest morowego. *Sienn.* 475. W Rzymie, gdy raz złe powietrze wiele ludzi morzyło, w jednym domu zarażony był młodzieniec. *Sk. Żyw.* 2, 182. Powietrze, gdzie panuje, mrą ludzie. — O powietrzu, zarazach i pomorkach na ludzi. *Perz. Lek.* 250. Od powietrza, głodu, ognia zachowaj nas panie. *Teat.* 56. *b*, 76. Od nich jak od złego powietrza uciekam. *Kul.* 65. (jak od zgniłego psa). Ja tobą brzydzę się, jak morowym powietrzem. *Teat.* 11, 59. Bodajże tak złych panów powietrze porwało. *Zab.* 15, 179. *Nagł.* Powietrza się obawiasz, lecz upewniam Pietrze, Na powietrzu ty umrzesz, a nie na powietrze. *Kchow. Fr.* 102. (na szubienicy, nie na morową zarazę). — ♃. Powietrze kogo ruszy, zaraża, zabija, paraliż, ślak; die Lähme, die Lähmung, der Schlag, (die Gicht). Paraliżu, to jest, zabicia powietrzem leczenie. *Sienn. Reg.* Lekarstwo przeciw zarażeniu wszelkich członków, jak pospolicie mówią od powietrza. *Cresc.* 242. Przykładać szałwią na członek powietrzem, jak mówią, zabity. *Cresc.* 253. Zwali tego filozofa paralitykiem, iż był powietrzem zarażony. *Baz. Hst.* 41. Powietrzem ruszony. *Oczk. Przym.* 425. Sługa mój leży w domu powietrzem zarażony. *Biał. Post.* 223. *W. Post. W.* 72. *Math.* 8. (paraliżem zarażony. *ib.*, gichtbrüchig. Luth.). *Radz. Marc.* 2, 3. Gdy się rozgniewał, ruszyło go powietrze, i w kilka dni umarł. *Biel.* 276. POWIETRZNIA, i, *ż.*, *atmosphaera. Jak. Art.* 1, 49. *Geom.* 1, 336. *Mier. Mscr.*, der Luftkreis, Dunſtkreis, *ob.* Powietrzokrąg. POWIETRZNIK, a, *m.*, wietrznik, chorągiewka abo co podobnego, na dachach, wieżach, z wiatrem się obracająca. *Włod.* wiatraczek, ein Wetterhahn, eine Wetterfahne. Nie pomogą złemu mieczowi nowe pochwy, ani spróchniałemu domowi skrzypiące powietrzniki. *Rej. Zw.* 135 *b.* Wszędzie pieśni wesołe słychać i muzyki, Nie dziw, bowiem za wiatrem idą powietrzniki. *Pot. Arg.* 784. Starych powietrzników zebrawszy kawałce, Z nich sobie rzezać każą sygnety na palce. *Pot. Pocz.* 143. — ♃. *Aliter:* Powietrznik Blanchard. *Kniaź. Poez.* 2, 71. powietrzny pływacz, żeglarz, der Luftſchiffer. POWIETRZNOŚĆ, ści, *ż.*, mnóstwo powietrza, viel Luft, Luftigkeit. Proszek ten powietrzności grube wygania. *Spicz.* 129. wiatry, wiatruchy; Winde, Blähungen. POWIETRZNY. a, e, — ie *adverb.*; *Boh.* powětrny; *Vind.* vetern, sraken, srazhen, vuften, srakni; *Sorab.* 1. loftżané; *Rag.* povjetarski; *Croat.* zráchni; *Ross.* воздушный; a) od powietrza, Luft-, luftig. O myślistwie powietrzym i ziemnym. *Haur. Sk.* 267. (na powietrzu i na ziemi, in der Luft und auf der Erde). Powietrzne ptastwo. *Otw. Wirg.* 430. (po powietrzu latające). Powietrzne jerzyki. *Banial. J* 3. Ludzie w powietrznym wędrują balonie. *Kniaź. Poez.* 2, 111. idącym po powietrzu, Luftballon. Dziś Blanchard odprawił powtórną powietrzną swą podróż. *Gaz. Nar.* 1, 276. ſeine zweite Luftreiſe. Niebo powietrzne *Eccl.* воздушное. Dziura powietrzna, od powietrza, luft (*Croat.* zrachniak). Opony powietrznéj barwy. 1 *Leop. Est.* 1, 6. niebieskiéj, bladawéj, modrawéj. — b) Powietrzny, morowy; Peſt-, Peſtilenz-; *Sorab.* 1. pestilenczki; *Carn.* kushn; *Vind.* kugan, kushen, kugoviten, nalesliu; *Rag.* kuxni; *Ross.* заразительный. Powietrzne ziele, *petasitis*, Peſtilenzwurz. *Krup.* 5, 206. POWIETRZOCIĄG, u, *m.*, pompa powietrzna, *antlia pneumatica*, die Luftpompe. *Hub. Mech.* 253. *Hub. Wst.* 209. POWIETRZOKRĄG, ęgu, *n.*, powietrze na około ziemi rozlane, *atmosphaera. Hub. Wst.* 148. powietrznia; *Boh.* paŕjokrišlek; *Carn.* obstrętna, der Dunſtkreis. *Rog. Doś.* 1, 320. *Dmoch. Sąd.* 77. *Bot. Nar.* 19. Kiedy para z rośliny wychodząca miesza się z otaczającym powietrzem aż do pewnej odległości, czyni powietrzokrąg rośliny. *Bot. Nar.* 71; proszkokrąg. *Rog. Doś.* 1, 113. POWIETRZOMIAR, u, *m*, *barometer. Rog. Doś.* 2, 436, *ob.* Wiatromiar; *Carn.* vrèmenek; *Ross.* воздухомѣръ.

POWIEWAĆ, *ob.* Powionąć. POWIEW, u, *m.*, powiewanie, das Hinwehen, Wehen. Pałac, zająwszy się płomieniem, za silniejszym wiatru powiewem, klęską swoją okoliczne miejsca ogarnął. *Nar. Hst.* 3, 197. POWIEWACZKA, i, *ż.*, *Tr.*; wachlarzyk, ein Fächer. "POWIEWNOSZATA Muz drużyna, wierzch Parnassu skocznym tańcem zamiata. *Zab.* 6, 372. *Nar. Nar. Dz.* 2, 115. w długich, powiewnych szatach, in langen luftigen Gewanden, cf. *fluitans amictus.* POWIEWNY, a, e, — ie *adverb.*, *activ.* powiewający; *Ross.* поносный, попутный; a) hinwehend, fortwehend, durch Wehen hintreibend. Wiatr mieli powiewny. *Pot. Arg.* 194. posmyczny, pomyślny, popędzający, powiatr; *Ross.* поносъ. Nawa portu za wiatrem powiennym dostaje. *Chod. Kost. ep.* — Powiewne skrzydła. *Zab.* 7, 155. *Węg.* unaszające się, ſich ſchwingende Fittige. — b) *Pass.* Powiewny, powiewający się, za wiatrem

obracający się; *Eccl.* позвѣтряемый, flatternd, luftig, flatterhaft. Powiewne włosy. *Szym. Ś. W.* 6. Listek powiewny chrząstnął. *Birk. Kaz. Ob. L* 2 *b. Hor.* 1, 111. *J. Kchan.* Powiewna trzcina. *J. Kchan. Dz.* 171. (chwiejąca się od wiatru). Jak ufać tak powiewnej ze słomą wierności? *Tward. W. D.* 97.

POWIEŻC, *ob.* Powozić.

POWIĘZNĄĆ, *f.* powięznie *neutr. jednił.*, uwięznąć, pogrąznąć, polgnąć; nach einander ſtecken bleiben, haken bleiben. Ptaki na lepie powięzną na gałązkach. *Cresc.* 633. POWIĘZUJE, *ob.* Powiązać.

POWIJAĆ, POWIĆ, *ob.* Powinąć. POWIJACZ, a, *m.*, który jaką rzecz powija, obwija; der Umwickler, Umwinder. — §. *Pass.* Centaurów tam Nefele brała w powijacze, Złączywszy myśli z Ixyonem chętne. *Chrośc. Luk.* 186. (powicie, pieluchy). Obwiń chustkami połamane kości, potym powijaczem obwijaj nogę całą. *Perz. Cyr.* 1, 92. mit Binden, (Oeſterr. Fatſchen).

POWIKŁAĆ, POWICHŁAĆ, *f.* powikle *cz. dok.*, zawikłać, pomierzwić; verwickeln, verwirren. Z wozu wyrzucony, w w rzemiennych lecach powikłał był ręce. *Otw. Ow.* 633. Co za pogrom srogi Powichłał drzewa, pozawalał drogi. *Kniaź. Poez.* 1, 19. — *Transl.* Zgubi bóg mocy nieprzyjacioł, i rady ich i rozumy powichłe. *Sk. Kaz.* 519. (pomięsza, pomyli). POWIKŁANIE *Subst. verb.*, das Verwickeln. Smocy dziwne węzły i kręty i powichłania, ciałem swym wyprawują. *Weresz. Reg.* 115. — POWIKŁANIE *adverb.*, zawiło, verwickelt, *implicate.*

POWINĄĆ (cf. powić), powinął, powił, powity, *f.* powinie, powije, spowije *cz. dok.*, Powijać *niedok.*; *Boh.* powiti, powigeti, łačowati; *Slov.* powjgati; *Carn.* povyati, povyem, povyam; *Vind.* poviti, povijati; *Sorab.* 1. powiyam; *Bosn.* povitti, zaviti; *Rag.* povitti, povìati; *Croat.* poviàm, povilszem, poviti; *Ross.* повить, повивать; 1) obwinąć osobliwie dzieci pieluchami, (cf. powicie); umwickeln, windeln, ein Kind einwickeln. Należy się, aby dziecię dobrze powijano, dla położenia ciała wszystkiego. *Glicz. Wych. D* 5 *b.* Skoro się dziecię urodzi, onego członki mają powijać, aby prosto a nie krzywo rosły. *ib. K* 2, (cf. powić). Dowody przeciw zwyczajowi powijania dzieci. *Zab.* 7, 122. Niemowlęta nigdy powite być nie mają. *Zab.* 7, 124. W dzień narodzenia twego wodą cię nie zmyto, ani w pieluchy spowito. *Budn. Ezech.* 16, 4. — *Tr. fig.* Wszystek ten naród niechaj miecz razem powinie, A ich imię niech z niemi pospołu zaginie. *P. Kchan. Ps.* 166. niech ich miecz pogarnie, ogarnie, pochłonie, das Schwert ſoll ſie hinraffen. — §. Przyjechali w dziewosłębstwie do Zygmunta, aby córę Edwigi wziął za małżonkę, o czym już przedtym była umowa między niemi, przeto tę rzecz za pewne mieli powić do końca. *Biel. Św.* 269 *q.* dobić, dotrzeć, zu Ende bringen. — 2) Powijać czym, obracać czym, uwijać, wywijać, machać czym, kiwać czym; mit etwas wedeln, in der Luft herum ſtreichen. Tobie Bachusie, gdyś błysnął rogiem uzłoconym, Pochlebnym Cerber powijał ogonem. *Hor.* 1, 308. — 3) Powinąć nogę, wywinąć trochę, nadwinąć; *Ross.* повихнуть, den Fuß ein wenig verrenken. *Plerumque transl.* Nogę powinął, powinęła mu się noga, pośliznął się, szwankował, potknął się; der Fuß iſt ihm ausgeglitten, ausgerutſcht, er hat geſtrauchelt, einen Stolper gemacht. Raz powinąwszy nogę, trudno powstać. *Zegl. Ad.* 215. Wojna ta nieszczęśliwa pochodziła z powinienia nogi jednéj naszej. *Tward. W. D.* 103. Sam tę wojnę wypowiedział, na któréj mu się noga powinęła. *Pilch. Sall.* 146. Jeśli się im w tym noga powinie, mnogie opieki ochroną im są i podporą. *ib.* 258. Komu się noga powinie, leda kto się go nabije. *Cn. Ad.* 356. (na pochyłe drzewo kozy lezą). Prosił boga, jeśliby kiedy przyszło nodze powinąć się naszej, żeby zginąć mógł najpierwej. *Tward. Wł.* 74. Można Rzplta i was ubogaci, A gdzie się ta powinie, tam swe każdy traci. *J. Kchan Dz.* 156.

POWINIEN, *ob.* Powinny. POWINNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh. et Slov.* powinnost; (*Ross.* повинность żal za grzech, posłuszeństwo, неповинность niewinność, повиновение poddaność, posłuszeństwo); 1) obowiązek, posługa powinna; die Pflicht, die Schuldigkeit; *Carn.* dolshnost; *Vind.* doushnust, sadershnost, sadoushnost, fluſhva, sadershba; *Slav.* dúxnost; *Croat.* dusnozt; *Ross.* должность, (cf. dług, dłużny). Powinność każdego pana w powszechnych klęskach ratować poddanych. *Teat.* 8, 66. Jakim umysłem ty mnie dobrze czynisz, takim się powinności ode mnie nadziewaj. *Gorn. Sen.* 6. (odsługi, Gegendienſt). Powinności, powinne podatki, płaty, ſchuldige Abgaben. Powinności, jako to motki, kury, kapłuny, jajca, uczynią 3 złote. *Mon.* 64, 203. Z każdego zagonu dzień pańszczyzny odbyć muszą; prócz tego są powinności, gwałty, szarwarki. *Mon.* 67, 198. — §. Muszę iść na powinność, porucznik mówi, i odchodzi. *Teat.* 47, 50. na służbę, na miejsce gdziem powinien pełnić teraz swoje obowiązki; ich muß in den Dienſt, (ins Amt) gehen, an meine Pflicht gehen. — 2*) Powinność, powinowactwo szwagierskie; Verwandſchaft, Schwägerſchaft. Na powinowactwo w małżeństwach uczynione są prawa, aby żaden nie śmiał praw przestępować, tak w krewności, to jest, z linii ojcowskiej, jako też z powinności po żonach i mężach. *Sk. Kaz.* 49. Z kmoszką i duchowną powinnością złączona mieszkać się nie godziło. *Sk. Dz.* 576. POWINNY, POWINIEN, a, e, POWINNO, POWINNIE *adverb.*; *Boh.* powinný, powinen; *Slov.* powinen; (*Ross.* повинный winny, неповинный niewinny); 1 a) obowiązany do czego, ſchuldig, verpflichtet; *Vind.* obdoushen, doushen (*ob.* Dłużny), sadoushen, sadershan; *Ross.* объязанный, должный, достодолжный. Być powinnym, albo być obowiązanym, są to słowa jednegoż znaczenia. *Mon.* 75, 219. Żaden nie powinien być bogatym, jeno cnotliwym. *Rys. Ad.* 77. Powinienem (powinien jestem) pisać do brata, miałbym, byłoby obowiązkiem, potrzebą, należałoby się; (*Ross.* должно). Tak tedy ciało powinnie poddane ma być głowie swéj. *Wiśn.* 560. (z powinności, należycie, jak wypada). — §. Powinny na co, powinny czego, powinny co, obowiązany do czego abo na co, zu etwas verpflichtet. Najświętsza Panna na to prawo wy-

wodzenia się białych głów nie była powinna. *Sk. Kaz.* 524. My na większe wyższych cnot i goretsze naśladowanie powinni jesteśmy. *Sk. Żyw.* 1, 1. Wszyscy ludzie powinni mu cześć. *Wiśn.* 589. Nikomu inszemu nie powinniejszy ślubu a wiary, jedno jemu. *Rej. Post.* y, 4. — §°. Powinnym być komu, obowiązanym mu być; einem ſchuldig ſey, ihm zu leiſten verbunden ſeyn. Ojczystéj wolności więcéj, niż sobie jestem powinien. *Warg. Cez.* 175, (*debeo*). Komuś powinniejszy, temu pierwej dogadzaj. *Rys. Ad.* 26. — *Aliter:* °Powinnym być komu; *Ross.* повинный; podlegać mu, einem verpflichtet, unterthänig, unterworfen ſeyn; (*Eccl.* повинѧти podbić sobie, повинуться, повинуваться poddać się). Xiążęta Rzezańscy w wolnym państwie wolno z dawna panowali, a żadnemu inszemu monarsze nie byli powinni. *Stryjk.* 352. Były wielkie °różnice między Ślezaki, Węgry a Czechami, około °ołdu abo posłuszeństwa, któremu królestwu ma być powinne Śląsko. *Biel. Sw.* 269. — §. Powinnym być komu za co, obowiązanym być za co, für etwas verbunden ſeyn. Jeśliś za dobrodziejstwa powinien jest człowiekowi, jako więcej powinien panu bogu. *Biał. Post.* 2. Ani słońcu, ani miesiącowi nie jesteś nic powinien, bo nie dla ciebie krążą po niebie. *Gorn. Sen.* 438. Powinniejszy jest temu, kto go ubezpieczył, niż temu, co go ozdobił. *Gorn. Sen.* 160. Prosili Polacy Henryka, aby Kazimierza wyprawił na królestwo Polskie, obiecując mu być za to wielce zawżdy powinni, i z nim. *Biel.* 51. Urban Ludwikowi miał być za co powinien, bo król posłał mu był wojsko swoje na pomoc. *Biel.* 216. *Opal. Sat.* 128. *Gorn. Dw.* 364. Za co wstydzić się być powinien, tego nie bierz. *Gorn. Sen.* 105. — §. Powinnym być komu co, winnym mu być co, zawdzięczać mu, einem zu verdanken haben. Wiem, że powinienem cnocie twojéj moję wolność. *Węg. Marm.* 1, 147. — b) Powinny *passive*, należny, należący się; gehörig, ſchuldig, was man ſchuldig iſt. Co przed ślubem było dobrowolnym, po ślubie staje się powinnym. *Sk. Żyw.* 1, 197. (t. j. obowiązkiem). Co jest w pożyciu naszym powinniejszego, jak bliźniemu ratunku nie uwłaczać? *Teat.* 30. *b*, 41. — *Ellipt.* °Co się z samej natury powinno (= należy) sługom, to panowie mają dawać z powinności sługom; z natury powinna się (należy się) strawa, więc.... *Petr. Ek.* 109. gehört ſich, gebührt ſich, kommt zu. — *Aliter:* To powinno tak być = to ma tak być, das ſoll ſo ſeyn. — 2) °Powinny, powinowaty, krewny, należący; verwandt, angehörig. Powinne swoje, bracią, stryje, kupiwszy od nich majętności, za chłopy już mają. *Gorn. Wł. M* 3. Czechowie, Polaków powinni. *Krom.* 36. *Fund.* 13. *Groick. Obr.* 6. Powinnemu starościnnemu oko wybito. *Sk. Żyw.* 1, 126. *Groch. W.* 427. *Wys. Aloj.* 208. Jakób mniejszy, brat powinny Pana Jezusa. *Sk. Dz.* 47. (przyrodzony). — §. Jesteśmy sobie krwią powinni, nie godzi się nam w niezgodzie żyć. *Sk. Żyw.* 1, 201. krwią do siebie należący, Blutsfreunde. — NB. *Observ. Unum hoc, et alterum* rad, *credo inveniri Adjectiva, quae Nominativum, Accusativum et Vocativum pluralis feminini et neutrius generis finiant in* y, *cum regularis terminatio sit in* e. Dobre żony powinny kochać mężów swoich; *sic etiam in masculino non viventium:* Domy nie powinny być wyższe nad dwa piętra; kury nie rady na wesele, ale muszą. [Są to zabytki *Adject. abstract., ob. Sucheck. Przegl. form gram. język. staropolsk.* XXXIII — 2]. POWINOWACIĆ *cz. niedok.*, spowinowacić *dok.*, powinowatym uczynić, pokrewnić powinowactwem, verſchwägern; *Slav.* spriatelit; *Vind.* sastriziti, postriziti, saſvakati, poſhlahtati, saſvakuvati; *Ross.* породнить. POWINOWACTWO, a, *n.*, POWINOWATOŚĆ, ści, *ż*, 1 a) °przybużeństwo, krewność; die Verwandſchaft, Schwägerſchaft, Verſchwägerung; *Sorab.* 1. ſwakowstwo; *Croat.* szvachinsztvo; *Ross.* сватовство, свойство. Powinowactwo po ojcu, przyrodność, *agnatio*, powinowactwo z małżeństwa, *affinitas. Cn. Th.* W jakim stopniu jednego z małżonków pokrewieństwo zachodzi, w tymże stopniu drugiego powinowactwo. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 68. Prawo krewności, abo powinowactwa. *Chełm. Pr.* 123. Uważają, jeżeli nie w powinowactwie cielesnym abo duchownym, ci którzy się pojmują, są. *Pim. Kam.* 166. — Powinowactwo chemiczne, siła utajona w ciałach, za któréj pomocą przyciągają się wzajem, lub zbliżyć się do siebie usiłują. *Mier. Mskr.* chemiſche Verwandſchaft. Powinowactwo, atrakcya, uważana w ciałach drobnych ziemskich. *Śniad. Chem. K* 4. Powinowactwo pośrzednicze, *ob.* Pośrzedniczy. — b) *Collect.* Powinowactwo, powinowaci, rodzina, die Verwandten. *Cn. Th.* — 2°) Powinowactwo = powinność, obowiązek; die Verbindlichkeit, die Pflicht, die Schuldigkeit. Aby każdy w tym lepiéj powinowactwu swojemu dosyć uczynił. *Val. Leg.* 2, 688. Powinowactwo Wojewodze około ustaw rzeczom. *ib.* Którzyby w powinowactwie swym, około uczynienia sprawiedliwości, niedbali byli.... *ib.* 689. Urzędnicy niech urzędy według powinowactwa wypełniają. *Herb. Stat.* 126. *et* 8. *Orzech. Qu.* 18. *Biał. Post.* 273. *Kosz. Cyc.* 136. To jest największe nasze powinowactwo, abyśmy się im daléj tym więcéj w wierze utwierdzili. *Baz. Hst.* 132. Który sługa dwiema panom służyć chce, nigdy taki jednemu wiernie a wedle powinowactwa swego zachować się nie może. *Rej. Post. S s* 2. POWINOWATY, °POWINOWAT, a, e, mający z kim powinowactwo, sięgający kogo powinowactwem, blizki, należący, verwandt; *Boh.* powinowat, powinnowan; *Slov.* pribužni, (*ob.* Przybużeństwo); *Sorab.* 1. pžimezné; *Ross.* сватъ, сватья, (cf. swat). Powinowaty po ojcu, przyrodzony po ojcu, *agnatus*; powinowaty z małżeństwa, *affinis. Cn. Th.* Powinowaci, *affines*, są krewni męża z jednéj, a żony z drugiej strony. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 176. Rzekł anioł Maryi: Elżbieta, powinowata twoja, poczęła.... *Biał. Post.* 61. — §. °Powinowat, winny, powinny, obowiązany, obligowany; ſchuldig, gehalten, verpflichtet. Ceremonie powszechne mają być od wszystkiego chrześciaństwa chowane; ale na osobliwe, które przy niektórych tylko są kościołach, nie są wszyscy powinowaci. *Hrbst. Odp. P p* 6 *b*. Jeszcze z dzieciństwa twego zawżdyś jest °powinowat posłuszeństwo bogu, a zawżdyś jest °powinowat chodzić wedle woli świętéj

jego. *Rej. Post. K* 3. W nas dziś wdzięczności powinowatéj nie znajdzie. *Hrbst. Lek. D* 2. należnéj, słusznéj.

POWINSZOWAĆ, *f.* powinszuje *cz. dok.*, złożyć winszowanie swoje komu, ſeinen Glückwunſch abſtatten; *Vind.* frezhovoshiti; *Ross.* поздравить, поздравлять, (cf. pozdrowić). POWINSZOWANIE, gratulacya, der Glückwunſch; *Vind.* voshenje, frechovoshnost; *Croat.* raduvanie, (cf. radować się); *Ross.* поздравленіе. Dobywszy biletów pięknym charakterem poprzypisywał: Nowy rok z powinszowaniem. *Zabł. Z. S.* 23. Złożyłem moje powinszowanie. *Kras. Pod.* 2, 238. *POWINSZOWNY, a, e, winszujący, gratulacyjny, glückwünſchend. Ziemia nam powinszowne wyraziła znaki. *Przyb. Milt.* 252.

POWIONĄĆ. *f.* powienie, powionę *cz. jednt.*, POWIAĆ, *f.* powieje *dok.*, Powiewać *contin.*; *Ross.* повѣвать; 1) *intrans.* chwilę wiać, po czym wiać; wehen, hinwehen, bewehen. Wiatr, gdy powieje, Na kształt morskich bałwanów pole się zachwieje. *Tward. Wł.* 200. Między tropikami powiewa ustawicznie wiatr pewny wschodni trwale i statecznie. *Boter.* 16. Co mię tylko otacza, zarazą ozionął, Boję się słońca, chmury, wiatru, co powionął. *Karp.* 1, 182. Z wyspy téj powiewa wdzięczna wonia, która pochodzi z mnóstwa wonnych drzew. *Boter.* 67. (zalatuje). Strwoży cię by najlekſze liścia powienienie, Nieraz gdzie trwogi niemasz, porwie cię zadrżenie. *Tol. Saul.* 56. Zefir miłym powionieniem chłodzi. *Bardz. Trag.* 347. Wiatry mile powiewają. *Lib. Hor.* 65. Nigdy się nie pyszń czasu fortuny, byś zaś nie ustał, gdy inszy wiatr powienie. *Ezop.* 49. — *Transl.* Jeśli szczęście powienie. *A. Kchan.* 211. (powiewne, posmyczne, pomyślne będzie, sprzyja, wenn das Glück günſtig iſt). — 2) *Activ:* Powiewa co wiatr, rusza tym; der Wind bewegt, ſchüttelt etwas. Wiatr lekki włosy jej powiewa. *Krass. Oss. C* 2 *b.* Powiewa mię wiatr, chwiewam się, *ventis agitor. Cn. Th.* der Wind ſchüttelt mich. Powiewający się od wiatru, *fluitans amictus ib.*, (*ob.* Powiewny, *ob.* *Powiewnoszata Muz drużyna). Wiara twa, z trzciną się powiewa. *Tward. Wł.* 50. chwieje się. — ℨ. Powiewać co albo na co wachlarzem. *Tr.* mit dem Fächer anwehen, anfächeln. Powiewać się wachlarzem *recipr.*, ſich fächeln. — ℨ. Powiewać zboże zmłócone, wiać, wywiać zboże. *Tr.* das Getreide wannen, ſchwingen. *X. Kam.*

*POWIERZCHNIA, *ob.* Powierzchnia.

POWIŚLANIN, a, *m.*, mieszkający po nad Wisłą, ein Weichſelbewohner. Powiślanie. *Klon. Fl. E b.* POWIŚLANKA, i, *f.* POWIŚLNY, a, e, po nad Wisłą, an der Weichſel hin gelegen. Miasta powiślne. *Klon. Fl. E*, 1 *b.* Z tej tu powiślnej strony. *Tward. Wł.* 2, 229.

POWISIEĆ, *f.* powisi *neutr. dok.*, przez chwilę wisieć; *Ross.* повиснуть, eine Weile hängen. Jagody winne, gdy powiszą, a od wilgoci przeschną.... *Cresc.* 333.

*POWISZOWANO *adverb.*, pomierzwiono, powikłano, verworren. Co u starego tłumacza nieporządnie pomieszano i powiszowano było, tośmy na swe miejsca porządnie wstawili. *Radz. praef.*

POWIT, u, *m.*, witanie, przywitanie; der Willkomm, die Bewillkommung. Przyjm, o méj duszy połowo Sewerze, Powit od tego, co cię kocha szczérze. *Zab.* 15, 385.

POWITAĆ, *f.* powita *cz. dok.*, przywitać, einen bewillkommen. Wchodzący król na sesyą powitanym został radosnym publiczności okrzykiem. *Ust. Konst.* 1, 145. POWITACZ, a, *m.*, który kogo powitał, der Bewillkommer; *Sorab.* 1. powitar. POWITALNY, a, e, — ie *adverb.*, witający, od powitania, Bewillkommungs-. Zaczynam mowę powitalną do nowowjeżdżającego gościa. *Mon.* 73, 59.

POWITY, *ob.* Powić *et* Powinąć.

POWKLĘKAĆ, *f.*, powklęka *neutr. dok.*, Powklęknąć, *f.* powklęknie *jednt.*, powklęsnąć, powklęsać, powpadać w w jaką wklęsłość, hinein fallen, ſich eindrücken. Potłuczone w lipki mózg powklękały kości. *Otw. Ow.* 483.

POWKLEPOWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander einklopfen. Członki ścisnął od czoła, nosy powklepował, Usta ciągłe babskiemi zmarski popiątnował, *contudit. Zebr. Ow.* 350.

POWŁADAĆ *cz. dok.*, władzę mieć, władnym być; herrſchen, lenken, regieren. Nie rozumiéj, by nie umiał powładać czym inszym. *Zebr. Ow.* 308. Boi się krętych Ixyona wężów, i strasznego Koła, także kamienia niepowładanego. *Otw. Wirg.* 421; *non exsuperabile saxum*, niezwyciężny.

POWŁAZIĆ, *f.* powłazi *iter. dok.*, nach einander hinkriechen. Te przeklęte gadziny nie omieszkają powłazić w okna. *Teat.* 33. *d*, 59.

POWLEC, *f.* powlecze *cz. dok.*, Powłoczyć *niedok.*, Powłaczać, Powlekać *contin.*; *Boh.* powláčym, powlecy, powlečugi; *Bosn.* pouuchi; *Vind.* napreivlezhi; *Carn.* poulizhi, poulezhem; *Rag.* povûchi; *Ross.* поволочить, поволакивать, потаскать, потаскивать, потащить; 1) pociągnąć, hinziehen, hinſchleppen. Syrop tak zgęstnie, iż się powlecze za warzeszką jako nić. *Cresc.* 497. Weźmiesz brzytwę, i będziesz powłaczał po głowie twojéj, i po brodzie twojej. *W. Ezech.* 5, 1. *Budn. ib.* drüber hinziehen. Trzoda nikczemnych pochlebców tyje, i ledwo brzucha powleka. *Zab.* 13, 234. *Nar. Nar. Dz.* 2, 195. O bok jego oparta, Ewa się powłoczy. *Przyb. Ab.* 189. (wlecze się). Powlec okiem, powlec oko, z wolna oko do czego nakierować; das Auge worauf hinziehen, langſam hinrichten. Wymownym na boginią powłoczy wejrzeniem, Twarz poważną przyjemnym miląc uśmiechnieniem. *Szym. Ś. W.* 8. Tego uśmiechem łudzi, ku temu powłoczy Niezgasłą niby miłość udające oczy. *ib.* 18. *Kras. Woj. Ch.* 87. Powłoczyła oczyma, zawierając je do połowy w pozór mdlejący. *Mon.* 69, 56. Umizgalska powłoczenie miłosne mdlejących oczu z powabnym mruganiem układała. *Mon.* 69, 55, *Ross.* поволока. — ℨ. *Deocco*, dobrze włoczę, powłaczam drugi raz. *Macz.*, *Sorab.* 1. połoczicz; *Vind.* polazhiti, dolpolazhiti, übereggen, noch einmal durcheggen. — ℨ. Ktoby cudze jeziora powłoczył, tedy ma temu, czyje jeziora, płacić za ryby. *Stat. Lit.* 310. włokiem wyłowić, mit dem Zuggarne ausfiſchen. — § Powlekać, odwlekać co, przeciągać; in die Länge ziehen, aufſchieben. W długą proces powlecze się lat kilkanaście. *Falib. F* 3. — ℨ. Powłoczyć się, poniewierać się, włoczyć się, tułać się, ſich herumtreiben. Moje po świecie powłaczanie. *Petr. Hor.* (włoczęga). Osy głód i

ustawne cierpią powłoczenie. *Zab.* 16, 67. — 2) Powlekać co czym, nakrywać, pokrywać czym, oblekać w co, *Boh.* postříti; *Slov.* obtáhnauti; *Ross.* обтянуть, обтягивать, mit etwas überziehen. Ściany i stropy cieniuchną powlekają ozdobą. *Pilch. Sen. list.* 4, 99. Dziwujemy się ścianom cienkim marmurem powleczonym. *ib.* 4, 98. Słońce noc czarna powlecze, lecz ją prędko jasny dzień rozpędzi. *ib.* 1, 289. (zakrywa, zasłania). Katowską ręką zwłoczą odzienie Temu, co niebo powlokł obłokiem. *Miask. Ryt.* 63. Rzéczka ta śniadością grunt swój, i zioła pobliższe sobie powłoczy. *Petr. Wod.* 10. O powłoczeniu cukrem rozmaitych rzeczy. *Sienn.* 526. Spełzł mi żywy rumieniec, uwiądł kwiat młodości, Skóra tylko zostały powleczone kości. *Hor.* 2, 359. *Min.* Ludzkie przypadki wyrok ciemnym obłokiem powleka. *Teat.* 51. *d.* 53. Powléc się skorupą, zaskorupieć *Ross.* подернуть. POWŁOCZKA, i, *ż.*, *dem. nom.* powłoka; a) skóreczka, ein feiner Ueberzug, ein feines Häutchen; (cf. *Ross.* поволочка = targanie za włosy po ziemi). Powłoczki ciała ludzkiego. *Perz. Cyr.* 1, 14. *et* 15. Powłoczka na poduszkę, poszewka. *X. Kam.* — b) Byłam u u sąsiadki po powłoczkę farbowaną. *Teat.* 30, 7. kręcone Tureckie jedwabie do haftowania, Stickerseide. POWŁOCZYNY *plur.*, włóczęga, tułanie, poniewierka, das Herumtreiben. W spokojności spoczywacie, Powłoczyn, niedostatku żadnego nie znacie. *Łącz. Zw.* 4. POWŁOK, u, *m.*, POWŁOCZEK, czka, *m. zdrbn.*, włok czyli sieć do przykładania kuropatw, der Zirnß, ein Zuggarn, Streichnetz Rebhühner zu fangen. *Tr.* Pająk wiezy na muchę porobił, coś na kształt powłoczka. *Tol. Saul.* 58. — 2. Krzyżownice z żaglami każe podnieść skokiem, A w górę ku masztowi podnosić z powłokiem. *A. Kchan.* 143. powlekając, posuwając, hinziehend. POWŁOKA, i, *ż.*, a*) wleczenie, włóczenie się, tułanie; das Herumziehen, Herumtreiben; (cf. *Ross* поволока toczenie oczu, *ob.* powłoczyć okiem). Latonę w ciężkiéj powłoce Delos ogarnęła; *erratica Delos accepit. Zebr. Ow.* 144. Niektóre powłoki do cudzych krajów dziatek ganią. *Petr. Pol.* 2, 338. Dlategośmy pracą i powłoki tak wielkie i długie podjęli. *Petr. Hor.* — 2. Powłokiem *adverb.*, wlekąc, ziehend, schleppend. Pozbywszy wszystkiéj prawie siły Krok powłokiem i leniwo niesie. *P. Kchan. Jer.* 496. Idąc powłokiem do dziardynu mierzy. *Pot. Syl.* 416. — 3. Powłoka czasu, odwłoka, odwleczenie; der Aufschub, das Verziehen. — b) Powłoka, poszwa, nakrycie, którym co powlekają; *Boh.* powlaka, powlok, pawlak, krow; *Sorab.* 2. połowka; *Vind.* oblieka, obvliek, zhrefvliek, obklad, verbafs, urbafs; *Ross.* наволока, наволочка, покрышка, обтяжка, чехолъ, чехолокъ; *Eccl.* поклака, опона, багъръ, багрѣница, багрянка, хламида, der Ueberzug. Powłoki abo nakrycia pospolite ciała, które okrywają ciało człowiecze. *Kirch.* 9. Futro bez powłoki *Ross.* нагольный. W kłosach plewy czyli powłoki powierzchowne ziarn. *Brzost. Duch.* 450. Wszyscy równi na świecie, odmienna powłoka Nie potrafi omamić przezornego oka. *Weg. List.* 7. (szata zwierzchnia, pozor powierzchowny). — Powłoka na pościel, *ob.* Poszewka; *Boh.* ceycha; *Vind.* postelnu obvlezhilu, oblieka vankufhna; *Ross.* подбивка. — Powłoka w ludwisarni, mieszanina z gliny, którą powłoczy się wzór gliniany armaty abo moździerza. *Jak. Art.* 3, 310. — *Transl.* Czy to serdeczna szczerość, czyli też udanie i powłoka, trudno zgadnąć. *Pilch. Sen. lask.* 1. (płaszczyk). Taka myśli moje ciemna otacza powłoka, że tego nigdy nie doścignę. *Teat.* 4, 58. pomroka, zasłona; Hülle, Decke. POWŁOKOWY, POWŁOCZNY, a, e, od powłoki, Ueberzugs-; *Ross.* чехольный, опонный, наволочный.

POWMIATAĆ, *f.* powmiata *cz. iter. dok.*, powrzucać, nach einander hinein werfen. Łuki i strzały ich połamał, w rzékę powmiatał. *Warg. Wal.* 322. Powmiatali bogi ich do ognia. *Radz.* 2 *Reg.* 19, 18. Rzucili się w Krakowie pospólstwo na żydy; wybrawszy im domy, zapalono, a same powmiatano w ogień. *Biel.* 247.

POWNĘTRZNOŚĆ, ści, *ż.*, wewnętrzność, das Innere, Inwendige. *Tr.* POWNĘTRZNY, a, e, POWNĘTRZNIE *adverb.*, wewnętrzny, innerlich, inwendig. *Tr.*

POWÓD, u, *m.*; *Boh. et Slov.* půwod; *Rag.* povód; *Ross.* поводъ; 1) powodowanie, poprowadzenie, prowadzenie; das Führen, Leiten, die Führung. Rzemień do powodu konia. *Tr.* — Koń na powodzie, powodny koń, którego na ręce, na rzemieniu przy drugim prowadzą, naręczny; *Boh.* opratnj kůň; *Rag.* kogn ù pòvodu, povodni kogn; das Leitpferd, Handpferd; powód, rzemień do prowadzenia konia powodnego; *Boh.* powodec, oprat, oprátka; *Carn.* vajét; *Vind.* vajat; *Ross.* поводъ, das Zugseil, der Zugriemen, Leitriemen. Widział w tyle sługę, konia na powodzie prowadzącego. *Boh. Dyab.* 3, 176. Tatar każdy ma koni wiele na powodzie, a gdy mu jeden ustanie, na drugiego wsiędzie. *Biel.* 577. Królewski koń, co szedł na powodzie, utonął. *ib.* 435. — *Fig.* Gdzie się rozum z cnotą swawolnemu przyrodzeniu zmocni, pewnie już mu trudno wierzgać, a pewnie krótko już leda na wędzidłku, na powodzie chodzić musi. *Rej. Zw.* 155. By nam jeno kto leda 'czaczko ukazał, damy się wieść na powodzie, kędy jedno każą. *Rej. Zw.* 194 *b.* Kto z chęcią iść nie chce, pójdzie na powodzie. *Pot. Arg.* 141. (kto nie dobrowolnie, to z musu). — *Transl.* Powód, powodzenie, kierowanie; Leitung, Führung. Przychodzą trzéj mędrcowie od wschodu słońca, za powodem nowéj gwiazdy. *Zach. Kaz.* 1, 137. Jego zaś sfera powodem gwałtownym Leci zapędem w koło niewymownym. *Suszyc. Pieśn.* 3 *Q* 3 *b.* Za jego radą i powodem wszystko odbyło się szczęśliwie. *Teat.* 45. *d*, *D.* — 2) Powód do czego, pobudka, powab, nagoda, nadatek, okazya, pochop; Anlaß, Veranlassung, Gelegenheit, Ursache, Bewegungsgrund; *Boh.* půwod, pohnutka; *Slov.* púwod; *Carn.* arrezh, spodvôdk; *Vind* napel, napufh, napufhnost, perloshnost, naperloshnanje, razhun, naganja, naganjstvu, pregenitje, nagenefhtvu, genitje, prezhetik, arezh, srok, urshah; *Bosn.* uzrok, podrjet, vrutak, glava; *Ross.* виновословіе. Do złego powód łacny. *Cn. Ad.* 412. (łacno wilk na barana znajdzie przyczynę, łacno kij należé). Powodu do złego strzeż się, jak samego. *Cn. Ad.* 915. Nie daj powodu. *ib.* 570. (nie napomykaj, nie żartuj z

niepewnym, psa nie drażnić; licha nie budzić). Nieszczęście, nędza, przygody, często k' dobremu powody. *Cn. Ad.* 660. *Podw. Wroż.* 16. — *Translate ad hominem:* Powód, *Boh.* půwod; *Vind.* narednik, arezhnik, pozhetnik, sazhetnik, prezhetnik, srozhnik, vrazhunar, urshahar, *f.* naredniza, arezhniza, pozhetniza, prezhetniza, perva sazhetniza; *Ross.* зачинщикъ, творитель, виновникъ, *f.* творительница, виновница. Umarł, który był powodem i przyczyną tego. *Chełm. Pr.* 206. Trzeba się mieć na pieczy, aby rodzice dobrym powodem stawali się dzieciom swym. *Glicz. Wych. E* 2 *b.* (dobrym przykładem). Tyś mi był powodem do złego, *auctor*, sprawcą. *Cn. Th.* powodzcą, Veranlaſſer. Powodem być, powód dawać; *Carn.* arrezhim; *Vind.* napraviti, vsrazhunati, vsrozhiti, narediti, arezhiti, srokuvati, napustiti, naperloshnati; *Croat.* zrokuvati. — 3) Powod, u, a, *Jurid.* Aktor abo powód, osoba sprawę przed sąd wnosząca. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 21. Powodem nazywają tę osobę, która przed sądem żałuje na kogo. *Sax. Porz.* 24. aktor, der Kläger; *Boh.* půwod; *Slov.* žalobnjk; *Rag.* pozivalaz; *Ross.* ищикъ, истецъ. *Si quis citaverit aliquem sine legitimo actore, vulgariter* bez powodu.... *Vol. Leg.* 1, 12. Nie może na jednym sądzie tenże być powodem, tenże być sędzią. *Orzech. Qu.* 141. — 4°) Powód, powodzenie, szczęszczenie się; Ergehen, Befinden, Wohlergehen ꝛc. Schickſal. Każdy z nich prawi o powodzie swoim. *Pot. Syl.* 230. jak mu się powodziło, wie es ihm gegangen. Pomyślne wojska powody. *Zab.* 9, 224. Rychlejby oszalał, za tak szczęśliwym rzeczy powodem. *Janusz. Oksz. B* 3. Niektórych panów szczęśliwy powód się zachwieje. *Fur. Uw. F.* POWODCA, y, *m.*, POWODNIK, a, *m.*, jezdny drugiego konia próżnego wiodący. *Cn. Th. desultor*, der Führer eines Handpferdes. Ten przychód pomnaża liczbę karet, wozów, wielbłądów i innych zwierząt od ciężarów, z ich powodcami. *Pam.* 83, 554, cf. woźnica. POWODEK, *ob.* Wodza, pobocz na konia. POWODNY, a, e; a) nagodny, powod dający; *Vind.* srozhni, srokovitni, anläßlich, Anlaß gebend, führend, lenkend. (*Boh.* půwodnj pierwiastkowy; *Ross.* поводливый do kierowania; *distng. Carn.* povodn = wodny; *Boh.* powodněny nawodny). Za powodnym szczęściem a cnotą waszą, rad bardzo pójdę przed wami *Birk. Chodk.* 10. Powodne i przychylne szczęście daje pochóp dumnym do odchodzenia od rozumu. *Nag. Fil.* 183. powodzące się, sprzyjające, günſtiges Glück. — b) Powodny koń, którego na powodzie prowadzą; *Rag.* povodni kogn; *Ross.* заводная лошадь, das Handpferd, Leitpferd. Powodny koń, na którym nikt nie siedzi, *inanis equus. Mącz.* Bieganie (*cursus*) było albo wozami, albo końmi, bądź z pojedynkowemi (*singulares*), bądź powodnemi (*desultorii*). *Nar. Tac.* 2, 239. — c) *Jurid.* Strona powodna, ta która skarży, *actor. Mącz.* Powód, die klagende Parthey, der Kläger; *Ross.* истцовый. Powodna i odporna strona. *Sax. Porz.* 22. Powodna i zapozwana strona. *Wyrw. Geogr.* 565. POWODOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, kogo, czym; *Ross.* поводить; prowadzić, kierować; führen, leiten, lenken. Osoba w pół łańcuchem ściśniona, za który czarny ją murzynek powodował. *Nies.* 1, 7. Dajesz się powodować, jak dziecko. *Teat.* 39, 220. Łatwy do powodowania nim *Ross.* поводливый. Żołnierz powodującego oficera bodźcem ruszony, wierzga. *Kłok. Turk.* 31. Pierwszy raz, jak żyję, dałem popędliwości powodować sobą. *Teat.* 23, 124. — Powodować się komu, abo kim, dać mu się prowadzić, ſich leiten laſſen. Nadto powolny starzec, każdy go żałuje, Że się tak regentowi temu powoduje. *Treb. S. M.* 97. Nie mam zwyczaju, cudzym powodować się zdaniem. *Teat.* 33. *d*, 87. Powodować się okrutnym dziwactwem. *Niemc. Król.* 3, 128. POWODYR, a, *m.*; *Vind.* povodnik, n. p. Klekcze powodyr swym u karku dzwonem. *Zab.* 9, 249. *Ejssym.* (byk, wódz trzody). Tenże sam będzie mu powodyrem. *Mon.* 76, 806. der Leiter, Führer. POWODYRSTWO, a, *n.*, n. p. Uczynicie mi wielką przyjaźń, kiedy będziecie chcieli zająć się jego powodyrstwem. *Teat.* 19. *c*, 28. kierowaniem nim, Leitung, Führung.

POWODŹ, i, *ź.*; *Boh.* powodeň, zátopa; *Slov.* powodeň; *Sorab.* 1. powohdź, wohdna wudrencza; *Carn.* povôdn, preplûtje; *Vind.* povudn, povodnia, potup, potop, povoden, povoduvanje, savoduvanje, pretupje, gortiek, gortok; *Croat.* povôdnya, poplâva, náplov; *Bosn.* naplov, poplaviça; *Ross.* водополь, водополье, наводненье, поемъ; *Eccl.* покодие, половодіе, наводненіе, n. p. отъ великаго дожда; wezbranie wód wielkie, potop; eine Waſſerfluth, Ueberſchwemmung. Powodź jest ciche wód przyrastanie, że rozeznać nie może, jak wiele na który czas przybędzie. *Szczerb. Sax.* 485. Choć bóg dał brzegi i warowne góry, Między lądami rozlawszy powodzie, Jednak te przeskakują łodzie. *Kniaź. Poez.* 2, 158. Bardzo się bała powodzi rzéki. *Otw. Ow.* 351. Powodzią zalać; *Vind.* povodeniti, povoduvati, obvoduvati, obtopiti, potopuvati, *ob.* Potopić, zatopić. Mała powodź, zwyczajnie poprzedzająca wielką *Ross.* маниха. — *Transl. fig.* Jéj serce bez dżdżu i bez żadnéj chmury Powodzi smutku niepowściągłe leje. *Suszyc. Pieśn.* 2. *D* 4 *b.* strumienie łez, Thränenfluthen. Sułtanowie wymyślili sposób ususzać złotą powódź, która tak często do szkatuły Wezyrowéj spływa. *Kłok. Turk.* 61. Goldſtröhme, Goldbäche.

POWÓDZCA, y, *m.*, powód dający, powodujący kim; der Anlaſſer, Anleiter, Führer. Idą za przykładem swych rodziców, początkowych powódzców. *Teat.* 48, 29. POWODZENIE, ia, *n.*, dobre lub mniéj dobre szczęście, kiedy się co dobrze lub mniéj dobrze powodzi, (*ob.* Powieść się), skutek, udanie się, szczęście, pomyślność; *Slov.* zdarylost, dobrý prospěch; *Vind.* fhreza; *Ross.* удача, добродетельство, благосостояніе, прокъ, (поведеніе sprawowanie się); *Eccl.* благолучество, der Erfolg, das Glücken, das Glück. Czemu się złym dobrze na świecie powodzi, A na powodzeniu dobrym zawsze schodzi? *Kchow.* 248. Turcy zwykli rzeczom wagi dodawać albo ujmować z skutku i powodzenia. *Kłok. Turk.* 117. Powodzeniem ludzie sprawy mierzą, nie mądrym baczeniem. *Cn. Ad.* 916. Czekam powodzenia, ale w gotowości przyjęcia przeciwności. *Pilch. Sen. list.* 2, 12. Powodzenie i nieszczęścia wasze, są od Rzpltéj nierozdzielne. *Nar. Tac.* 1, 277. Z początku tak dobrego, można sądzić o dalszym

powodzeniu. *Teat.* 15, 54. POWODZI, POWODZIĆ się, *ob.* Powieść się. POWODZISTY, a, e, spadzisty, herabhangend. Pomost pod koniem ma być na przedzie ku głowie wyższy, ku zadowi powodzisty. *Hipp.* 34. POWÓDZTWO, a, *n.*, zapozwanie, pozwanie, aktorstwo; Ladung, Vorladung, Klage. Gdy kto kogo pozowie do sądu ziemskiego o granice, takowy w powództwie ma jeno pozwać o granice. *Tarn. Ust.* 8. Areybiskupi Gniezn. wyjednali sobie przywilej, że mają zawsze pierwszeństwo w powództwie o granice. *Czack. Pr.* 2, 179.

POWOIŃCZYK, *ob.* Powojnik.

POWÓJ, ju, *m.*; *Boh.* swlačec; *Sorab.* 1. pžazka; *Carn.* slâk; *Rag.* tetivikka; *Eccl.* повой трава; *Ross.* колокольчики павилишные, (повой powicie; *Croat.* póvoy, povojecz = przepaska); §. 1) ziele, wijące się po drzewach, roślinach, zamyka pod sobą bardzo wiele gatunków, *convolvulus Linn.* die Winde, das Windeglöcklein, Windekraut. *Sienn.* 185. *Kluk. Rośl.* 1, 287. *Kluk. Dykc.* 2, 97. *Syr.* 1523 *sqq.* Powój jest ziele wijące się po drzewie, abo po zielu, które blisko roście. *Spicz.* 95. Powój płotowy, *ob.* Lilia płotowa; Dzwonki płotowe; *Ross.* звонки. — Powój wielki, *ob.* Chobotna wyka. — Powój wonny, kozi, *ob.* Przewiercień; *Carn.* trobelčka. — Powój zamorski, *ob.* Socznica. — Powój miesiączkowy, *ob.* Barwinek krzyżowy. — Pieczary krętym powojem uwite. *Zab.* 14, 159. — §. 2) Powój, ja, *m.*, gąsienica winna, eine Weinrebenraupe. Powoje winną gryzą macicę. *Tr.* POWOJNIK ziemny, POWOIŃCZYK, a, *m.*, §. 1) *elatine*, Klettenkraut. *Syr.* 1328. — §. 2. Powojnik, pielucha długa, eine breite Windel; *Boh.* powigadlo, powjgak, ſáček; *Slov.* powjgadło; *Sorab.* 2. powitka; *Carn.* povoj, povojnèk; *Croat.* póvoy, povojecz; *Dal.* pelen; *Bosn.* pouoj, pouič; *Rag.* povoj, povojaz, povoich, povojak, povoicich; *Eccl.* повои; (*Ross.* повой babienie, повойникъ chustka na głowie okręcana prostych kobiet, zawój). Herkules dzieckiem jeszcze będąc w powojniku pogniótł srogie węże. *Chrośc. Ow.* 119. Leży w żłobie, w powojnik powity pan panów, i król nieograniczony. *Odym. Św. F* 2 *b.* Na tacach niosą pieluchy czyli powojniki królewskie. *Min. Ryt.* 1, 42. Złotym dziecię ściągnie powojnikiem. *Pot. Arg.* 549. Ściska powojnik rządcę niebieskiego. *Groch. W.* 556. POWOJNIKOWY, a, e, pieluszny, Windel-. Wiąże boczki, ręce, nóżki W powojnikowe związki. *Groch. W.* 69.

POWOJOWAĆ, *f.* powojuje *cz. dok.*; *Ross. et Eccl.* повоевать, поратовать; zawojować, wojując podbić, erobern. Skanderbeg wtargnąwszy w ziemię Turecką, bardzo wiele powojował i popustoszył. *Baz. Šk.* 110. Wszystkie krainy powojował. *ib.* 179. Alexander Wielki, że powojował świat. *Petr. Pol.* 192. Od powojowanéj Afryki Scypio Afrykanem przezwany był. *ib.* 81.

POWOŁAĆ, *f.* powoła *cz. dok.*, powołuje *propr.*, Powoływać *frequ.*; (*Boh.* powolati, powolawati; *Slov.* powoławati, powoláwam; *Sorab.* 1. powolacź, (powowatźné *Vocativus*); *Sorab.* 2. powolasch; *Vind.* poklizhati); 1) wzywać kogo do czego, einen berufen, einladen. Powołano Absalona, a wszedł przed króla. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 14, 33. (zawołano. 3 *Leop.*). Powołał wszech przyjaciół swych. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 6, 10. Zgotował wieczerzą wielką, i wielu ich na nią powołał. *Rej. Post. D d* 3. *Sed hoc sensu nunc Deo tantum tribuitur*, einen wozu berufen (von Gott). Od początku stworzenia bóg każdego wieku ludzie do zbawienia zawsze powoływać raczył. *Zygr. Gon.* 55. Kapłan porządnie powołany. *W. Post. Mn.* 272; *Ross.* богозванный. Powołanie, wezwanie, wzywanie; das Berufen, die Berufung. Powołanie boskie na jaki stan. *Cn. Th.*, *Ross.* богозвание. *Si te fata vocant*, jeśli pan bóg chce, jeśli to jest twoje powołanie. *Mącz.* — *Effect.* Powołanie każdego człowieka, stan jego, powinność, der Beruf eines jeden; *Sorab.* 1. powowano, powoleni; *Vind.* pokliz, poklizhanje; *Carn.* pokliz; *Ross.* воззвание. Którzy z powołania winni robić, innych dochodów nie mając, jedno z pracy ręki swojéj żyją. *Sk. Dz.* 38. — §. 2) Powoływać kogo o kradzież spólną, albo inszy występek, *participem furti etc. divulgare. Cn. Th.* den Mitschuldigen angeben; *Ross.* оговорить, оговариваю. Powołany, pozwany *Sorab.* 1. powowane. Powołanie *Ross.* оговоръ. Gdyby złodziej kogo powołał, tedy powołany może się odwieść przysięgą. *Sax. Art.* 31. Złodziej, gdy go wieszają, radby wszystek świat powołał. *Cn. Ad.* 1344. Prawne powołanie winowajcy od aktora przed sąd przyzwoity, pozew; w sądach królewskich mandat. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 59. — Powoływać kogo o głowę, den Urheber der Mordthat ausrufen und vorfordern. Powołanie, powoływanie o głowę, *protestationis est species in funere occisorum, per magistratum fieri solita contra auctorem necis. In quibusdam oppidis audivi in funere occisi, a cognatis ejusdem occentari diras et lamenta in homicidam. Cn. Th.* Zetergeſchrey. — Powołanie, skazanie sędziego, wydane na zbiegłego złoczyńcę. *Sax. Porz.* 53. der Richterſpruch gegen den flüchtigen Mörder. §. Za Piastów nakazywali czasem książęta podatek nadzwyczajny, który się wyrazem powszechnym nazywał powołanie. *Nar. Hst.* 2, 259. *et* 2, 86. eine außerordentliche Steuer unter den alten Herzogen. POWOŁANIEC, ńca, *m.*, którego powołano, którego bóg powołał, der Berufene. Czemuż się też ty królu miły, będąc członkiem bożym, przejźrzeńcem, powołańcem jego, masz się lada o co frasować? *Weresz. Reg.* 156.

POWOLEŃSTWO, a, *n.*, powolność, posłuszeństwo, stosowanie się do czyjéj woli, uleganie; Willfährigkeit, Gehorſam. Prosił Dymitr o córkę, powoleństwo swoje obiecując. *Gorn. Dz.* 68. Czy może być większe powoleństwo? *J. Kchan. Dz.* 161. POWOLI, §. a) podług woli, po woli, *ob.* Wola. — §. b) Powoli *adverb.*, z wolna, pomału; gemach, langſam, allmählig; *Boh.* poznenáhla, zdlauha; *Bosn.* istiha, polako, polagahno; *Ross.* мѣшкотно. Iść powoli, *ob.* Telepać się. Powoli najdalej zajdziesz. *Fredr. Ad.* 8. (kto się bardzo sili, prędko ustać musi). Powoli po cząstce dostajemy całości. *Pilch. Sen. list.* 4, 2. Powoli rzeczy przychodzą do doskonałości. *Teat.* 34. *b*, *B* 2. Kto miłuje powoli, tego głowa nie boli. *Rys. Ad.* 25. (kto miłuje rzewnie, ten szaleje pewnie). Niechcę ja ani tego, aby się mowa powoli, jakby kroplami sączyła, ani też aby pędem leciała. *Pilch. Sen. list.* 305.

POWOLNIEĆ, -iał, -ieje, *neutr. niedok.*, łagodnieć, gelinder werden. Wszystkie stworzenia tam powolnieją. *Przyb. Milt.* 228 POWOLNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* powolnost, zpozdilost; §. a) nieprędkość, niepospiech, die Langſamkeit; *Carn.* kesnóba; *Vind.* kefnost, pozhafnost, pomudnost; *Rag.* kasnos, kasnenje, polagahnos; *Bosn.* kasnost; *Ross.* косность, коснѣніе, медленность, медлительность. — §. b) Uleganie, dogadzanie, ustępowanie, łagodność umysłu, (*Vind.* povola *libertas*; *Rag.* povoglja *liberum arbitrium*); *Vind.* pohleunost, dopuſhnost, pokornost, ſlushovolnost, radovolnost, pervolnost, povolnost, volnost, die Willfährigkeit. Pobłądził, ale z nazbyt posłusznéj radcom powolności. *Jabł. Tel.* 164. Powolność każe przepuszczać urazom. *Kras. Mysz.* 40. POWOLNY, a, e, POWOLNIUCHNY, POWOLNIUTEŃKI, POWOLNIUSIEŃKI, POWOLNIUTKI, a, ie, *intensiv.*, POWOLNIE *adverb*, POWOLNIUCHNO, POWOLNIUSIEŃKO, POWOLNIUTEŃKO, POWOLNIUTKO *intensiv.*; *Boh.* powolny, zpozdilý, zdlauhawý, dlauhawý; *Slov.* meškawý, (cf. mieszkać); *Carn.* meshkov, kasne, kesn; *Vind.* pozhafn, kafsan, pozhafsen, kefen, pomuden; *Croat.* polagahan; *Rag.* kassan; *Bosn.* kasni; *Ross.* косный, косенъ, медлительный, медленный, мѣшковатый, мѣшкотный, мѣшкотно, копоткій, копотокъ; *Eccl.* косьнъ, недльнъ; §. a) niespieszny, po mału robiący, idący, langſam. Powolnemu nazwisko gnuśnego dajem. *Zab.* 13, 65. Muły powolne. *Bunial. J* 2. Lżéj powolnie znoszą się ciężary. *Hul. Ow.* 10. — §. b) Powolny, łagodny, ulegający, dogadzający; willfährig, ſanftmüthig; *Slov.* powolný; *Sorab.* 1. podwohlně, (podwohlam szo dogadzam); *Carn.* povôln; *Vind.* radovolen, pervolen, povolen, volen, ſlushovolen, radoſlushliu, pokorn, pohleun, dopuſhen; *Croat.* povolyen, (povolyemsze *placeo*); *Rag.* povóglni; *Ross.* снисходительный, услужливый. Człowiek powolniuchny, by dziecię, *lenissimus. Macz.* Bywają tak niepowolni, iż żadną miarą, ani poradą, nie mogą być ukarani, aby się nie przeciwili. *Ezop.* 42. (uparci, krnąbrni). Pochlebców najwięcéj strzedz trzeba, gdy się i postawą, i mową najpowolniéj stawią. *Kosz. Lor.* 49 *b.* Biegnę zaraz do niego, sama mu poradzę, By tobie był powolnym, i czcił twoję władzę. *Dmoch. Il.* 2, 64. (by ci ulegał). Panu bogu we wszystkim powolnemi byli. *Kucz. Kat.* 88. (k woli. *ed. rec.*). Moja matuleńka powolniuteńka jest, jak aniołek. *Teat.* 30. *b*, 59. Podpisują się pod listami: powolnym sługą. *Mon.* 64, 491. Powolny zefir pomiędzy kwiaty się uwija. *Węg. Marm.* 1, 57. łagodny, ſanft.

POWOŁOWSZCZYZNA, y, *ż.*, POWOŁOWE, ego, *n.*, §. a) dawny podatek od rogacizny. *Papr. W* 2, 213. Hornviehſteuer. Rodzaj podatku opłaty od wołów, nazywał się powołowszczyzna. *Czack. Pr.* 203. Powołowszczyzna, to jest, dziesiąty od poddanych wół we trzy lata. *Petr. Ek.* 29. Za Władysława IV. powołowszczyznę corocznią, którą przedtym w dziesięć lat jeno, potym w siedm, zaś w pięć, we trzy znowu, aż nakoniec co rok wybierać poczęto, ustanowiono. *Star. Ref.* 100. *Herb. Stat.* 271. — §. 2) Powołowszczyzna, rogacizna młoda, junges Hornvieh. W domach szlacheckich wolno cudzoziemcom woły zimowane, karmne i powołowszczyznę kupować, i bez myta z granic wypędzać. *Vol. Leg.* 2, 685.

POWOŁYWAĆ, *ob.* Powołać.

POWONIĆ *cz. dok.*, Powaniać *contin.*, węchem poczuć, riechen, mit dem Geruche empfinden, beriechen, durch den Geruch einziehen; *Carn.* poduham, mirisati; *Ross.* обонять, нюхнуть, нюхать. Powoniający *Ross.* обонятельный. POWONIENIE, ia, *n.*, woniania zmysł; *Boh.* čich, (cf. cuch); *Slov.* čuch, čitedelnost; *Carn.* podush, podûh; *Bosn.* vognanje, jedno od pet chjuchjenja; *Slav.* mirisanje, das Riechen, der Sinn des Geruchs. Narzędzie powonienia jest nos. *Krup.* 4, 75. Jest to znak złéj komplexyi w człeku, gdy powonienia nie ma. *Sak. Probl.* 51. Psy mają powonienie bardzo ostre. *Rog. Doś.* 1, 50. Powonienia ostrego, czułego, *ob.* Bystry - POWONNY, a, e, ſcharfen Geruchs. Psiarnia powonna. *N. Pam.* 8, 232.

POWOSZCZYĆ *cz. dok.*, woskiem powlec, bewichſen, mit Wachs beziehen; *Ross.* повощить, поващивать. Powoszczony *Vind.* povoskan.

POWÓZ, u, *m.*, §. a) wóz, fura; das Fuhrwerk, die Fuhre, der Wagen; *Ross.* повозъ, повозка. Ogrodnicy mieszają na powozie gnoje końskie, ośle etc. *Cresc.* 76. — §. b) *Actio:* Powóz, powiezienie, pojazd, pojechanie; das Fahren, Fuhrwerken. Nie trzeba odwabiać poddanych od pilnych robót do powozów nieużytecznych. *Petr. Ek.* 14. — §. Powóz, za Piastów, nazywano powinność dawania podwód pod dwór, kiedy król jechał gdzie, a odwóz, kiedy powracał. *Nar. list.* 4, 37. *et* 3, 365. *et* 2, 86. POWOZANIN, a, *m.*, woszczyk Ruski, furmański chłop, ein Fuhrmannsknecht im Neupiſchen. Najwięcéj było u kozaków ochotników z leśniczych, powozan etc. *Zimor. Siel.* 252. POWÓŹCA, y, *m.*, który powozi, powoduje końmi; der Kutſchirer, der ſelbſt kutſchirt. Tym czasem Tytan sam powózca, jedzie. *Kniaź. Poez.* 1, 240. POWOZIĆ, -ił, -i, *cz. contin.*, Powieźć *dok.*; (*Boh.* powozyti, popowezti; *Vind.* povositi, prezhpelati, napreipelati, prezhvositi); powozić końmi, powodować końmi; kutſchiren, fahren. Przeklęty wynalazek pojazdu, na którym gdy powoźnik z jadącym usiędzie, Jak na przepaść upornie powozić cię będzie. *Mon.* 70, 796. Powozić wiosłem, wiosłem robić, rudern. — §. Powozić pole gnojem - nawozić, gnoić, mit Dünger befahren, düngen. POWOŹNIK, a, *m.*; (*Bosn.* vozaç *remex*); *Ross. et Eccl.* повозникъ; który kogo powozi, który końmi powozi, der Kutſchirer. Zły powoźnik dobre ponarowi konie. *Fredr. Ad.* 35. Ranny Klitus, powoźnik Polidama śmiały *Dmoch. Il.* 2 80. Ceran w Likcie urodzony sławnym, Był koni Meryona powoźnikiem sprawnym. *ib.* 2, 154. Powoźnik doskonały. *ib.* 1, 93. Cóż było, nim się w górę wzbił powoźnik jasny? *Zab.* 5, 353. *Koss.* (Faeton, słońce). — §. Powoźnik na wodzie, wiosłowy robotnik. *Cn. Th.* der Ruderer. Powoźnicy pieniste wiosłami tłukli wały. *Tr. Tel.* 39. POWOŹNY, a, e, do powozu, do powożenia służący; zum Fahren, Kutſchiren gehörig. — §. Wiatr powoźny. *Hor.* 1, 75. powiewny, pomyślny, pospieszający powożenie na wodzie, ein günſtiger, forttreibender Wind. — §. Wiosła

powoźne. *Hor.* 1, 74. statek popędzające, forttreibende Ruder. *Zab.* 4, 400.

POWPADAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hinein fallen. W dół powpadali. *Ryb. Ps.* 108. POWPISYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander einſchreiben. *Teat.* 21. *b*, 76. POWPLEŚĆ *cz. iter. dok.*, Powplatać *niedok.*, nach einander einflechten. Winowajce na kołach powpleceni. *A. Kchan.* 168. Niektórych poćwiertowano, w koła powpleciono, powieszano. *Pam.* 82, 39. POWPROWADZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hinein führen. Pana swego plenipotent w prawne interesa powprowadzał. *Zab.* 13, 194. POWPRZĄGAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander einſpannen. Głaszcząc w nieznajome jarzma je powprzągał. *Otw. Ow.* POWPYCHAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hinein ſtoßen. Te co robili złości, powpycha sam pan w dół za złości. *Ryb. Ps.* 105.

POWRACAĆ, *ob.* Powrócić.

POWRAŻAĆ, *f.* powraża *cz. dok.*, nach einander hinein ſtecken, hinein preſſen. Palce mu w wiarołomne oczy powrażała. *Otw. Ow.* 532.

POWRÓCIĆ, *f.* powróci *cz. dok.*, Powracać *niedok.*; *Bosn.* pourachjati, pouratiti; *Rag.* povrâtiti; *Slav.* povratiti, povrâtitise; *Croat.* povrácham, povranulszem, (povernuti, povracham = odwrócić); *Sorab.* 1. powroczu, powroczam, powroczicz *subvertere*; *Carn.* pourazham, poverniti *reddere*, pourazhilu = nagroda, odwet; *Vind.* povernit *compensare*, *restituere*, povrazhenje *compensatio*; *Slov.* nawrátiti se *redire*; *Ross.* возвратить, возвращать, поворотить, поворочать, поворачивать; §. 1) wrócić co, oddawać, odstawiać, odwetować; wieder geben, zurück ſtellen. Morze, co wydziera na wschodzie, to powraca na zachodzie. *Stas. Buff.* 40. Ty powrócisz mi wszystko, com stracił. *Stas. Num.* 1, 58. Czas przeszły już nie powrócony. *Mon.* 71, 330. nie do powrócenia, nie do odwetowania, unerſetzlich. — *Aliter:* Nie tak prędko powraca pasterka swéj nogi, Kiedy gdzie blizko węża zobaczy u drogi, Jak.... *P. Kchan. Orl.* 1, 5. cofa, odwraca, odsuwa, zurück ziehen. — §. 2) Powrócić *neutr.*, nazad się wrócić, zurück kehren, zurück kommen. Powrócę: idę teraz dla interesu. *Teat.* 9, 24. Powrócić się. *Tr. id.* Nie piérwéj na wolność powrócisz, Aż nam piérwéj jednę piosneczkę zanócisz. *Chod. Gesn.* 43. Zważ krąg rzeczy coraz do siebie powracających, a ujrzesz, że wszystko koleją zapada i wstaje. *Pilch. Sen. list.* 289. Powrócony do domu, ludziom moim, com słyszał, opowiedziałem. *Xiądz.* 112. (powróciwszy). POWRÓCICIEL, a, *m.*, który co powraca, der Wiederherſteller; *Croat.* povernitel.

POWROSŁO, a, *n.*; (*Boh.* powřjslo, pobřjslo, probřjslo, prowřjslo; *Morav.* obřjslo; *Sorab.* 2. powraflo; *Sorab.* 1. powreflo, powlyſwo; *Carn.* prevęslu, poręslu; *Vind.* poreflu, flamna svesa, flamni pafs); powiąsło, obwiąsło, powróz z słomy ukręcony do związania snopków. *Włod. Dudz.* 53. das Garbenband, das Strohſeil, die Garben zu binden. Gdzie w kopach dziesięcinę oddawają, tedy powrosło, którym snopy wiążą, ma być długie na dwa łokcia, [*dual.* 2], a to kiedy oziminę wiążą. *Szczerb. Sax.* 126. Po omłocie lnu zaraz snopki powrosłem związać potrzeba. *Przędz.* 10. — §. Rostargnął Samson wici, jakoby miał rozerwać zgrzebne powrosło ogniem przepalone. *Radz. Jud.* 16, 9.

POWRÓT, u, *m.*; *Ross.* поворотъ; wrócenie czego, zwrót, powracanie, wrócenie się; die Rückgabe, Rückkehr, Rückkunft; *Slov.* nawrácenj se; *Rag.* závrata, vzrata; *Croat.* povràchek, povernenye; *Ross.* возвратъ, поворотъ, (обратно nazad); *Eccl.* къзвращение, возвратъ. Prawo odkupienia przedanéj rzeczy, zowie się kupno z powrotem. *Gal. Cyw.* 3, 92, (cf. wyderkaf). Powrót Posła, komedya *Niemcewicza*. — Chyba w lipcu spodziewany jest z powrotem do stolicy. *Gaz. Nar.* 1, 192. że powróci, man erwartet ſeine Rückkehr nach der Hauptſtadt erſt im July. Tak prędko z powrotem? *Teat.* 5, 23. tak prędko powracasz? ſo geſchwinde wieder zurück? Prosimy z powrotem. *Teat.* 9, 23. powracając nie minąć nas, do nas wstępować, auf der Rückreiſe, auf dem Rückwege einzuſprechen. 1. POWRÓTNY, a, e, od powrotu, powracający, powrócony, Rückkehr-; *Ross.* поворотный, возвратный, обратный, возвратимый; (*Rag.* povraatni, zavraatni; *Croat.* povrachni *reciprocus*, wzajemny); *Croat.* povráchlyiv *reparabilis*. Hiszpania zachowała sobie traktatem Utrechtskim prawo powrotne do Sycylii. *Wyrw. Geogr.* 483. Meandra powrotnego córa Cyane. *Żebr. Ow.* 231. (*redeuntis*). Z brzegu niepowrotnych wód spiesznie umyka. *N. Pam.* 3, 347. upływających.

2. POWRÓTNY, a, e, n. p. Powrotne, ego, *n.*, *Subst.*, płaca od wrót, od bramy, Thorgeld, Thürengeld. Ma magistrat Wileński imieniem powrotnego od kamienic w rynku i na wiekszych ulicach po złotemu, na pobocznych po groszy 20 wybierać. *Dub.* 192.

POWRÓZ, a, *m.*, (*Etym.* wrócić), postronek, sznur, lina; der Strang, das Seil; *Boh.* prowaz, (*Etym.* wiązać); *Slov.* prowaz, powraz; *Sorab.* 2. powros; *Sorab.* 1. pówrestwo, žtrék, žtreczk; *Vind.* strik, verv; *Carn.* prevûsa, vesilje, povesenza, konop, (cf. konop'); *Croat.* veru, vervu, vûse, motuz (cf. wiązać, motać), stronga, konòp; *Dal.* pouraz, konop; *Bosn.* konop, konopaç, ûsge, trák; *Rag.* véz, zavezaj, ùza, konòp; *Ross.* вервъ, вервие, канать; *Eccl.* ѫже [*catena* 2], ужище. Powróz konopny *Ross.* крѣптина. Powrozy u niewodu, *ob.* Oprotki. Powrozy robić *Vind.* konope plesti, delati, spletuvati, vesilati. Dla nas Chrystus się sromotnie w powrozach prowadzić dopuścił. *W. Post. W.* 260. (w pętach). Nigdy cię do niéj matka w powrozie nie wiodła. *Pot. Syl.* 296. (nie przymusiła, gwałtem nie pociągnęła). Żeby z nici nie kręcili powrozów. *Mon.* 73, 102. (żeby z muchy słonia nie robili). Gdzieby synowie na słowa nie dbali, nie wadzi do grozy przydać też powrozy, bo mówi Salomon: wzbieraj boków syna, póki młod. *Żarn. Post.* 53 *b.* plagi, baty, korbacze; Hiebe, Schläge, Peitſche. Powróz do obieszania kogo, der Galgenſtrang, der Strick, der Strang. Osądziła przypowieść stara do powroza, Co ni pies, ni koza. *Pot. Pocz.* 362. Jeśliby kto kradł drzewo budowne, ma być sądzon łykiem albo powrozem. *Szczerb. Sax.* 521. (szubienicą). Kiedybyście za Jagiełła tak bluźnili, pewnieby kto z was drgnął nogą na powrozie. *Twor. Okul. e* 1. (na szubienicy). Po-

wróz kuglarski, das Leintanzerſeil. Był jeden Turczyn, który po powrozie chodził. *Warg. Radz.* 173. — *Transl.* Powrozie! *Cn. Th.* 1034. obiesiu! du Galgenſtrick! POWROZEK, zka, *m. dem*; *Boh.* prowazec, prowázek; *Slov.* prowázek; *Bosn.* konopcicch, tracjąc, uziça; *Croat.* konopĕcz; *Dal.* konopchich; *Rag.* konopcich; *Ross.* веревка, веревочка; sznurek, stryczek, ein Strickchen. Powrozek trudno się przerywa, *vis unita major. Sk. Dz.* 845. Powrozek w troje pleciony. *Galat. Al.* 37. — *Transl.* Powrozek pępkowy. *Krup.* 2, 198, die Nabelſchnur, pępowina. — Powrozek nasieniowy. *Krup.* 2, 132. der Samenſtrang. POWROZIANY, a, e, POWROZI, z powrozów, von Stricken, Strick-. Powroziana drabina. *Tr.* Psy powrozim biczem wyganiać. *Żarn. Post.* 3, 755. *b.* — (POWRÓŻKA, i, *ż.*, wrożba, wieszczenie, die Wahrſagung. Rzymski i Kartagineński naród jednego czasu równemi powróżkami i siłami, panowania światu sobie winszowali. *Faliss. Fl.* 53). — POWRÓZKOWY, a, e, od powrozków, stryczkowy; Schnur-, Schnürchen-, Strickchen-. Częstokroć pustelnicy pacierz i Zdrowe Marye na powrózkowych paciorkach, nabożnie rozmyślali. *Bzow. Roż.* 1. POWROZNICTWO, a, *n.*, rzemiosło robienia powrozów, *Boh.* prowaznictwj; *Vind.* konoplaria, vesilstvu, das Seilerhandwerk. Wyborne pismo Pana du Hamel o powroznictwie. *Jak. Mat.* 4, 447. POWROZNICZY, a, e, od powroznika; *Boh.* prowaznicky; *Vind.* konoplarski; *Slav.* uxárski, Seiler-. Warsztat powroznicży, rzemiosło powroznicze. POWROZNIK, a, *m.*; *Boh.* prowaznik; *Slov.* powraznik, prowaznik; *Sorab.* 1. žtrakownik; *Carn.* prevusar, salar; *Vind.* konoplar, vesilar, vesilopletez, fhallar, fhaller, prevusar, vervar, strikar, fhnurodelauz, spletenizhar, vesofukavez; *Croat.* vusár, konopár; *Dal.* pouraznik, konopar; *Rag.* konopâr, uxâr, konopaz, konopcja, konopcjar; *Bosn.* konopar, usgjar; *Slav.* uxâr; *Ross.* верводѣлъ, веревочникъ, канатчикъ; rzemieślnik od powrozów, der Seiler. Powrozy kupuję od powroznika. *N. Pam.* 16, 30. Powroznik przed użyciem konopi, powinien każdą garść wytrzepać. *Jak. Art.* 3, 221. *Zab.* 16, 365. POWROZNICZKA, i, *ż.*; (*Boh.* prowaznice); die Seilerinn. "POWROZOBIEGUN, a, *m.*, kuglarz powrozowy. *Cn. Th. Mon.* 75, 590, der Seiltänzer; *Boh.* prowazolezec; *Rag.* konoppohòdaz; *Croat.* konopohodecz, vusotanczus, vusar; *Vind.* povervski rajavez, jigrauz, po vervi skakavez, hodez. POWROZOBIEGUNKA, i, *ż.*, die Seiltänzerinn. POWROZOWY, a, e, od powrozu; *Ross.* канатный, веревочный, vom Stricke, Strick-, Strang-. Cięga powrozowa. *Tr.* Prowadzono złodzieja na śmierć powrozową. *Opal. Sat.* 87. *Pilch. Sen. list.* 2, 434. t. j. na szubienicę, zum Galgen. POWROZOWATY, a, e, — o *adverb.*; *Ross.* веревчатый, na kształt powrozu, ſtrickartig.

POWRZEĆ, powrzało, *f.* powre *med. dok.*, nieco przez chwilę wreć, etwas nach einander ſieden, kochen, aufkochen; *Vind.* povreti, savreti; *Rag.* povretti; *Bosn.* pouritti, mallo vritti.

POWSCHODZIĆ *med. iter. dok.*, nach einander aufgehen. Rośliny te powschodzą, i trawę wypuszczają. *N. Pam.* 17, 206.

POWŚCIĄG, u, *m.*, powściąganie, hamowanie, wstrzymywanie, hamulec; das Hemmen, Bändigen, Mäßigen, Einhaltthun, das Hemmmittel, *tr.* die Hemmkette. Nieokrócona pogańska dzikość dzielniejszego powściągu nad wiarę nie miała. *Nar. Hst.* 2, 18. To dla obu stron dumy powściągiem być powinno. *Nar. Tac.* 2, 320. Każdy poczciwy rady na powściąg swywoli szukał. *ib.* 3, 94. Zawarte broni zawieszenie nie było dla nieprzyjaciół powściągiem, ażeby nie zbierali wojska. *Nar. Chodk.* 1, 233. Wiary zażywał na więzy, na powściągę woli z namiętnościami. *Chodk. Kat.* 13. POWŚCIĄGACZ, a, *m.*, *Cn. Th.*, powściągający co abo od czego. *Włod.* Powściągniciel, *repressor. Mącz.* der Zurückhalter, Abhalter, Hemmer. POWŚCIĄGLIWOŚĆ, POWŚCIĘGLIWOŚĆ, ści, *ż.*, wstrzemięźliwość, umiarkowanie, (*oppos.* rozpusta); *Rag.* vzdĕghnútje, die Hemmung, Mäßigung, Enthaltung, Enthaltſamkeit. Powściegliwość nie należy w jakości pokarmów, a jeśli ich w mierze używasz. *Żarn. Post.* 103. Gallenus przez dyetę czyli powściągliwość w jedle i napoju, doszedł miłéj starości. *Pilch. Sen. list.* 2, 26. Powściągliwość, t. j. umartwienie ciała, mają za fundament, na którym insze cnoty budują, żaden z nich przed wieczorem ani je, ani pije. *Pim. Kam.* 298. Prawo do raju utraciliśmy przez niepowściągliwość w smaku mateńki naszéj. *Mon.* 70, 814. Z rozpustności białych głów siła się złego rodzi, gdzie mężczyńska niepowściągliwość nigdy tak światu szkodzić nie może. *Gorn. Dw.* 265. Dziewictwu dziwujemy się i powściągliwość chwalimy. *Sk. Dz.* 248. I poganie dziewictwo i powściągliwość czcili. *ib.* 10. Gdy pracą lenistwo, a powściągliwość i równość nierząd i pycha posiądą, fortuna razem z obyczajami mienić się musi. *Pilch. Sall.* 4. Powściągliwość jest nieprawie doskonała cnota, bo też ma w sobie i to i owo żądzy. *Gorn. Dw.* 346 Największa jest dobroć w królu wstrzymawałość a powściągliwość od pieniędzy a od majętności poddanych swych. *Kosz. Lor.* 84. POWŚCIĄGLIWY, "POWŚCIĘGLIWY, a, e, POWSCIĄGLIWIE *adverb.*, wstrzemięźliwy, umiarkowany; *Rag.* vsteeghnut, enthaltſam, mäßig; *continens. Mącz.* Kto na urzędzie, nietylko ręce od brania podarków, ale i oczy od wejrzenia bestliwego trzeba mieć powściągliwe. *Gorn. Dw.* 269. Obrzezujcie gęby od jadła i picia zbytniego, niechaj nie będą łakome, ale powściągliwe od obżarstwa, od pijaństwa, od łakoci. *Dambr.* 60. Strzeżesz się na wykiełznanym koniu siedzieć; aleć daleko więcéj niebezpieczności jest od niepowściegliwego języka. *Kosz. Lor.* 57 *b.* Codzień się w wietszą a niepowściegliwszą nieczystość rozpuszcza. *ib.* 62 *b.* POWŚCIĄGNĄĆ *f.* powściągnie *cz. jedntl.*, Powściągać *niedok.*, hamować, wstrzymywać; zurück halten, anhalten, hemmen, mäßigen. Polacy dawniéj miani byli za jedyny munsztuk powściągający potęgę Moskiewską. *Kłok. Turk.* 118. Krwawy kamień, to jest krwi powściągający kamień. *Sienn.* 332. Przez Styxa wody przysięgła, Przysięga ta Jowisza samego powściągła (powściągnęła), *adstrinxit. Jabł. Tel.* 98. Post albo powściągnienie od pokarmów i napojów rozkoszniejszych. *Smotr. Lam.* 216. Stój, a gniewu powściągnij, wstrzy-

maj impet srogi. *Bardz. Trag.* 90. Szczęśliwy kto swe powściągać umie Chuci i żądze wrodzone, Kto namiętnościom w mężnym rozumie Wkłada wędzidła stalone. *Zab.* 12, 310. *Nar.* Objąwszy urząd, nie będzie mógł namiętności swoich powściągnąć, kto w prywatnym życiu ich uśmierzyć nie umiał. *Mon.* 70, 561. POWŚCIĄGNĄĆ się od czego, wstrzymać się, hamować się; ſich einer Sache enthalten, von etwas enthalten. Karząc kogo, od gniewu się powściągać mamy. *Kosz. Cyc.* 55. Słysząc to, powściągnąć się od gniewu nie mógł. *Sk. Żyw.* 2, 110.

POWŚCIEKNĄĆ się, *f.* powściecze się *recipr. dok.*, Powściekać się *niedok.*, w wściekłość powpadać, nach einander toll werden, wüthend werden. Z boskiego ukarania, mieszczanie tego miasta się powściekali. *Klon. Wor.* 10.

POWSIADAĆ *med. iter. dok.*, ſich nach einander aufſetzen. Wstali i powsiadali każdy na muła swego, i uciekli. *Budn.* 2 *Sam.* 13, 29.

POWSINOGA, i, *m.*, biegun, wszędybył, tułacz, miejsca nie zagrzeje, wszędzie go pełno; ein Herumſtreicher, Herumtreiber. *Cn. Th. Mon.* 75, 590, *Boh.* powaleč; *Carn.* rokomavhar; *Vind.* potepuh, sterz, okulplestovez, okultepnik, mrazhnik, motavilnik, (cf. vefs jiti, vefs hoditi = za gamractwem chodzić); *Croat.* preszkochiplot; *Ross.* бродяга, побродяга. — *Femin.* Sprosna rzecz, kiedy z panny siedzi powsinoga, której wszędzie pełno. *Dambr.* 620. tułaczka, eine Herumtreiberinn; [porów. *słow.* powsinoha = plotkarka 3].

POWSTAĆ, *f.* powstanie *med. dok.*, powstaje *pr.*, Powstawać *contin.*, wstawać poleżawszy, posiedziawszy, aufſtehen, auftreten, ſich erheben; *Boh.* powstati; *Sorab.* 1 postanu, postanem, powstawam, powstaham, powstam; *Vind.* povstati, povstajati, gorvstati; *Ross.* возстать; *Eccl.* привостати, привостающій. Ilekroć był z nóg zwalony, tylekroć żwawszy na nogi powstał. *Pilch. Sen. list.* 88. Gdy ewanielią w kościele czytają, wszyscy ludzie powstają. *Hrbst. Odp. F b.* Powstano ku nim na widokach. *Cn. Th.* Niech przed starszemi ze czcią powstają. *Pilch. Sen. gn.* 226. Z choroby powstający, wielki apetyt miewają. *Krup.* 5, 370. Popoję ich, aby posnęli i spali sen wieczny, a nigdy nie powstali. 1 *Leop. Jer.* 51, 39. Związki śmierci rozerwawszy, powstał do nowego żywota. *Groch. W.* 238. z martwych wstał, auferſtanden von den Todten. Powstał od pierwszego przedsięwzięcia swego, i zabawek niepobożnych, a naśladował pana. *Zarn. Post.* 3, 682. (odstał, porzucił je). — Włosy powstają, jeżą się, die Haare ſtehen zu Berge. Najwymowniejszemu krasomowcy, nim rzecz swą rozpoczął, włosy powstały. *Pilch. Sen. gn.* 181. Dym powstaje = wzbija się, ein Rauch ſteigt auf. Czujni byli, nietylko patrząc, gdzie gore, ale gdzie i co mało dymu powstaje. *Sk. Dz.* 560. — *Math.* Funkcya powstająca, *ascendens*, w której potęgi nieznanej ilości rosną. *Śniad. Alg.* 1, 292. — §. *Transl.* Powstawać z czego, wszcząwszy się wzbijać; entſtehen, empor ſteigen, empor kommen, ſich erheben, empor ſchwingen. Z małych rzeczy często wielkie powstają. *Lach. Kaz.* 1, 292 Można gniew z ciężkiej nawet dolegliwości powstały ukryć. *Pilch. Sen. gn.* 317. Mur wysoki z małych cegiełek powstawa. *Opal. Sat.* 148. Zabraniamy sąsiadom wejścia w powstające miasto, jeszcze nie ze wszystkim ubezpieczone. *Teat.* 50, 10. Żebrak milszy mi jest, aniżeli z cudzego nieszczęścia powstały. *Teat.* 49. *c*, *A* 2. (który się wzbił w bogactwa). — §. Usilną aplikacyą w wielkiego mowcę powstał. *Nies.* 1, 39. (na wielkiego mowcę wyszedł). — §. b) Powstawać za kim, abo przeciw komu, auftreten für oder wider etwas. Bóg powstaje, gdy ludzka pomoc ustaje. *Sk. Dz.* 498. na pomoc, na ratunek, Gott hilft. Rozbójnik powstawa na gardło brata swego. *Rej. Post. M m m* 3. — Powstawać na kogo, przeciw komu nieprzyjaźnie, oburzać się; *Ross.* посягнуть, мятежничать, gegen jemanden oder gegen etwas auftreten, ſich anflehnen, darauf losgehen, losziehen. Brat na brata powstaje, sąsiad na sąsiada. *Zab.* 15, 299. *Święt.* Powstanę i powstawać będę na łakomcę, pijaka, złoczyńcę. *Mon.* 65, 598. Wolno jednemu powstawać na rząd Turecki, drugiemu na Chiński, trzeciemu na Indyjski. *Gaz. Nar.* 1, 177. — Powstanie, das Aufſtehen, Auftreten, Auflehnen, der Aufſtand; *Slov.* powstáni; *Vind.* gorwstaja; (*Eccl.* повостаніе, возставаніе, въстаніе, (= stworzenie, twor).

POWSTRZYMAĆ *cz. dok.*, Powstrzymywać *contin.*, chwilę wstrzymywać, nach einander hin zurück halten. Religia jest mocnym hamulcem do powstrzymania nas od złego. *Mon.* 74, 208.

POWSTYDZIĆ, *f.* powstydzi *cz. dok.*, Powstydzać *niedok.*; *Rag.* postîditi; *Vind.* poframuvati; *Ross.* постыдить, постыжать, остыдить, остыжать, (постыдный wstydliwy); nieco zawstydzić, ein wenig beſchämen. Powstydzić się *recipr.*, Powstydać się *niedok.*, zawstydzić się, ſich etwas ſchämen. W tobie panie wszystkie nadzieje pokładamy. Co się pewnie wiekuiście nie powstydamy. *Kanc. Gd.* 9. Nie masz ich tylko dziewiętnastu; ale też za to dobrani; upewniam, że nie powstydzimy się za nich. *Teat.* 15, 44. Jabym się nie powstydził, tę sztukę na teatrze produkować. *Teat.* 53. *b*, 64.

POWSZEBYTNY, a, e, POWSZEBYTNI, ia, ie, po wsze czasy bytny, wieczny, zawsze trwający; immer während, ewig. Ten porządek chce bóg w świętym a powszebytnym kościele swoim. *W. Post. W.* 56. To nie jest powszebytni chrześciański kościoł. *Baz. Hst.* 80. POWSZECHNIĆ *cz. niedok.*, zpowszechnić, upowszechnić *dok.* powszechnym uczynić; *Rag.* opchiti, (cf. obec), allgemein machen, gemein machen. Zpowszechniona maxyma. *Mon.* 71, 201. POWSZECHNIEĆ, -iał, -ieje, *neutr. niedok.*, powszechnym się stawać, pospolicieć, szerzyć się, allgemein werden. Krzywoprzysięztwo bez kary powszechnieje. *Przestr.* 162, (cf. powszednieć). POWSZECHNIK, a, *m.*, *catholicus*, der Katholik. Źli powszechnicy są chrześcianie malowani, nie są prawymi chrześciany. *Hrbst. Nauk. A* 5. Źle żyjący powszechnik prawym nie jest chrześcianinem. *ib. A* 5 *b.* Nazywają wiernych przepowiadaczów ś. ewanielii, nie powszechniki, ale pokątniki. *Zarn. Post.* 245. Sami odszczepieńcy się wydają, że nie są powszechnicy, ale pokątnicy. *W. Post. W.* 407. POWSZECHNOŚĆ, ści, *ż.*, §. a) ogół, ogólność; *Boh.*

obec, obecnice, obecnjk, (*ob.* Obec); *Sorab.* 1. wschichzromadnoſcz; *Rag.* opchina; *Dal.* opchina, die Allgemeinheit. Powszechność krajowa jest społeczeństwo. *Gal. Cyw.* 1, 3. Jakie są wszystkich stanów w powszechności i każdego obywatela w szczególności obowiązki względem ojczyzny. *Mon.* 73, 50. Każdy w szczególności, w powszechności wszyscy, ganimy oszczerców. *Mon.* 72, 634. — *Dialect.* Powszechność *genus*, *ut: cogere in genus diffusum aliquid*, do powszechnego, do kupy zebrać co rozległego; *quaestio universi generis*, pytanie o wszystkiéj powszechności główne; *genus in species partiri*, powszechność na różnice rozłożyć; *animal est genus homini et brutis commune*, zwierzę, *i. e.* to słowo, abo jego pojęcie, jest powszechność człowieka i niemym żywocinom pospolite. *Cn. Th.* — Powszechność u Platona, *universale. Petr. Et.* 18, (cf. wizerunk). Nie tak tu bierzem powszechność, jako dyalektowie biorą, którą z wielu pojedynkowych jednakich rzeczy spajają i stanowią; ale powszechność zowiemy kształt poznania i rozumienia. *Petr. Et.* 65 — §. b) Powszechność, publiczność, das Publikum; *Sorab.* 1. wozyawnoſcz. Zaręczyć możem obywatelskiéj powszechności, iż skutków prac naszych wkrótce używać będzie. *Zab.* 15, 135. *Pir.* Podjałeś się pisać, szanuj czytelnika, szanuj sąd spółczesnéj i przyszłéj powszechności. *Pir. Wym.* 546. — §. Sejm 1788 r. wolność wyboru rabinów, powszechnościom żydowskim zostawił. *Czack. Pr.* 1, 109. zgromadzeniom, gminom, społecznościom ich, kahałom. POWSZECHNY, a, e, POWSZECHNIE *adverb.*, wsze obejmujący, generalny, uniwersalny, allgemein; *Boh. et Slov.* obecnj, (cf. obec, w obec); *Sorab.* 1. wschizromadnĕ, wschichzrómadniczki, czĕle wschón, czĕle wscha, czĕle wsche; *Carn.* usekupne; *Vind.* povſoden, povſodaſhen, vſeden, vſakodaſhen, povſednu, skori vſelei, vſeunu, vezhidiel; *Dal.* opchen; *Slav.* opchenj; *Rag.* opchjeni, sébicni; *Slav.* opchenski; *Ross.* общій, общъ, всеобщій, общенародный, всенародный, всемірный, вселенскій, повальный; *Eccl.* вселюдный, съборьнъ, повсемственный, посполитый. Prawa naturalne są powszechne, t. j. iż bez żadnego wyjęcia wszystkich obowięzują ludzi. *Mon.* 75, 536. Ceremonie powszechne mają być od wszystkiego chrześciaństwa chowane; na osobliwe, które przy niektórych tylko są kościołach, nie są wszyscy powinowaci. *Hrbst. Odp. P p* 6 *b.* Wyrazy ogólne i powszechne: wiele, wszystko. *Kpcz. Gr.* 3, 3. Słowo człowiek jest coś powszechnego, do którego ściągają się szczególne osoby, jako to Jan, Piotr, Gaweł. *Petr. Et.* 66. Focyus synod Carogrodzki ósmym ekumenickim, generalnym abo powszechnym nazwał. *Sk. Dz.* 845. Imię powszechnego patryarchy samemu papieżowi służy. *Sk. Dz.* 617. Biskup Konstantynopolski powszechnym się najpierwéj otytułował. *Smotr. El.* 20. Powszechny kościoł jest po wszem świecie rozszerzony, i na czas wszelaki trwający. *Hrbst. Nauk.* 4 *b*, *ob.* Katolicki; *Ross.* соборная церковъ, Augustyn ś. dlatego kościoł zowie powszechnym, iże zupełnie abo na wszystkiem jest doskonały, a na niczym nie chramie. *Baz. Hst.* 315. — §. Powszechny, powszechności służący, własny, pospolity, publiczny, nieprywatny, obcy; dem Publiko gehörig, gemein, öffentlich. Mądry powszechnych rzeczy zażywa jak swoich, a swych jak powszechnych. *Opal. Sat.* 155. POWSZEDNI - po wszystkie dni, *ob.* Wsze, Wszech, Wszystek. — §. Na powszedni daleko świetniéj chodzi, niż we święto zwykł chadzać. *Kosz. Lor.* 103 *b.* na powszednie dni, auf Alletage. POWSZEDNI, ia, ie, POWSZEDZIENNY, POWSZEDNIOWY, a, e, POWSZEDNIE *adverb.*, codzienny, alltäglich, täglich. *Boh.* wšednj; *Sorab.* 1. wschedné, schiednii, schiednio; *Sorab.* 2. schedne; *Vind.* vſakidanski, vſakiden, vſedaini, vſakdani, vſednenni; *Croat.* uszagdasnyi; *Bosn.* svakdagni; *Slav.* svagdashnj; *Rag.* svakdágni; *Ross.* вседенный, вседневный, повседневный, будничній, насущный, сущный; *Eccl.* подневный. Oprócz całopalenia powszedziennego.... *Budn. Num.* 29, 6. Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj. *Radz. Math.* 6, 11. Nie prosimy chleba rocznego, ale tylko powszedniego, a na każdy dzień, na każde dziś tego chleba prosimy. *Hrbst. Nauk. d* 7 *b. Kucz. Kat.* 3, 361. Uciechą chłopek cieszy się powszednią, Bez tych wymysłów idzie drogą śrzednią. *Morszt.* 210. — *Theol.* Powszedni grzech, nie śmiertelny; eine tägliche Sünde, Alltagsſünde, keine Todſünde. Mniejsze grzechy pospolicie powszedniemi zowiemy. *Kucz. Kat.* 2, 596. My mężczyzny chcemy, aby jedneż grzechy nam były powszednie, a czasem ku chlubie, a białymgłowom za śmiertelne. *Gorn. Dw.* 266. Niemasz przyczyny, aby imię powszedniego dawało nam większą wolność do popełnienia grzechu. *Zach. Kaz.* 1, 61. Insza jest mieć wady powszednie, insza na główne urażonego majestatu zarabiać kryminały. *Psalmod.* 34. Powszednie (*adverb.*) zgrzeszyć, *venia digna peccare. Cn. Th.* — §. Powszedni dzień, (*opp.* odświętny, święto), Werkeltag; *Slov.* wšednj deň; *Vind.* delounek, delouni dan; *Bosn.* dân posleni; *Ross.* будни, будь день. Powszednia szata, ein Alltagsrock. U mnie ta maxyma, być takim w święto, jakim w dzień powszedni. *Kras. Pod.* 2, 71. POWSZEDNIEĆ *neutr. niedok.*, spowszednieć, *f.* spowszednieje *dok.*, pospolicieć, alltäglich werden, gemein werden; *Boh.* owšednjm. Co się łatwo nabywa, łatwo zpowszednieje. *Lach. Kaz.* 1, 175. Spowszednieje, kto się spółkuje. *Żegl. Ad.* 236. Póty wisi na kołku, póki nowe sitko, Wszytko z czasem na świecie powszednieje wszytko. *Pot. Arg.* 147. *Boh. Kom.* 1, 2. *Mon.* 64, 26. Z daleka miłość płuży, powszednieje z blizka. *Pot. Jow.* 23. Smutek już zpowszedniały. *Nar. Tac.* 2, 415, cf. powszechnieć.

POWTARZAĆ, *ob.* Powtórzyć. POWTARZANKA, i, *ż.*, powtarzanie, powtórzenie, repetycya, die Wiederhohlung. Dowcipna w Gesnerze tychże samych myśli powtarzanka. *Kniaź. Poez.* 3, 232. POWTARZALNY, a, e, powtarzaniu abo odnawianiu służący, powtórzony, *instaurativus*, *iterativus. Cn. Th.*; *Carn.* supetliu; *Ross.* повторительный, zu wiederhohlen, wiederhohlt, wiederhohlbar. Chrystus jest ofiarą błagającą niepowtarzalną. *Zygr. Gon.* 285. Powtrzalne słowo, częstotliwe, *iterativum*, *Slov.* opetliwe slowo; *Ross.* учащательный глаголъ. POWTÓ-

RE *adverb.*, drugi raz, po drugie; *Ross.* вторицею, опять, zum zweyten Mal. Dałem to dzieło powtóre z wykładem obfitszym wydrukować. *Wróbl. praef.* Na POWTÓRKI *adverb.*, jeszcze raz, noch ein Mal; powtarzając, wiederhohlt. *Faliss. Fl.* 116. Nie odrzuce z sałatą cielęcia, lub na powtórki Po sałacie i ogórki. *Hor.* 2, 319. *Pot. Jow.* 1, 2. Porwać się do czego na powtórki. *Kłok. Turk.* 189. POWTÓRNY, a, e, POWTÓRNIE *adverb.*, drugi raz odnowiony, wiederhohlt, zum zweyten Male; *Vind.* speten, drugozhen; *Ross.* вторичный. Powtórną o to do ciebie wnoszę prośbę. *Tr.* "POWTÓRNOMOWNY, a, e, *tautologique. Tr.* POWTÓRZYĆ, *f.* powtórzy *cz. dok.*, Powtarzać *niedok.*; *Boh.* opakowati, opačiti, naopakowati (cf. opak), opětowati; *Slov.* opakugi; *Sorab.* 1. zas tžinu, (cf. zaś); *Carn.* supetûjem, supetvam; *Croat.* podrugachûjem; *Bosn.* zapovarnuti, zapovrrinuti; *Ross.* повторить, повторять, твердить (cf. twierdzić), дотвердить, дотверживать, протвердить, протверживать; znowu co czynić, wznawiać, rozpocząć, wiederhohlen. Jeszcze raz powtarzam, że wiem, kto jestem. *Teat.* 2. *b*, 118. Jedno będziesz przychodził powtarzać sto razy. *Teat.* 46. *b*, 2. Ten mędrkiem się jakimsi stawiąc, toż a toż, jak kozieł młóta się najadłszy, przeżuwając powtarzasz. *Pim. Kam.* 101. *Juris consulti* mówią, powtórzonéj mowy jest moc więtsza. *Smotr. Lam.* 65. Powtórzyć się godzi, co się do czego zgodzi. *Cn. Ad.* 917. (dobre się nigdy nie sprzykrzy). Powtórzyć się znowu zgodzi, co nie łacno w pamięć wchodzi. *Cn. Ad.* 917. Powtórzenie *Slov.* opakowatelka. Prawo na te, które trzeci raz małżeństwo powtarzają. *Sk. Dz.* 858. Włosy targała, i piersiom zadawała razy powtarzane. *Otw. Ow.* 203. (częste). — ✠ Echa słowa moje powtarzają. *Teat.* 56. *c*, 97. (podrzeźniają). POWTÓRZYCIEL, a, *m.*, który powtarza, der Wiederhohler; *Ross.* повторитель.

POWTYKAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hinein stecken; *Ross.* потыкать, потыкивать, поштопать. POWYBIERAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander heraus nehmen. Sulerz prysk od luftlochów powybiera. *Torz.* 110. Czechowie sto klasztorów powybierali, a popalili. *Biel. Św.* 151 *b.* wyrabowali, ausrauben. POWYBIJAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausschlagen, heraus schlagen; *Boh.* powyrazyti. Jeżeli tych karesów więcéj będzie, wszystkim członki ze stawów powybijam. *Teat.* 1. *b*, 56. POWYDAWAC *cz. iter. dok.*, nach einander ausgeben; *Boh.* powdati, n. p. Powydawać córki. POWYDOBYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander heraus bringen. Kosteczki z ran obcążkami powydobywać. *Perz. Cyr.* 2, 40. POWYDRAŻAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander aushöhlen, ausgraben. Powydrażane tabliczki z onyxu *Chrośc. Fars.* 485. POWYGANIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hinaus jagen. Niechaj chory stare baby powygania od siebie. *Perz. Lek.* 325. POWYGRYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander gewinnen. W konnych gonitwach bardzo wielkie powygrywał zakłady. *Mon.* 67, 391. POWYKOPYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander heraus graben. Powykopywał drzewa, kamienie, trupy. *Tr.* POWYKRADAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander wegstehlen. Panny Podkomorzanki obie dwie powykradać się dały. *Teat.* 16. *b*, 11. POWYKRĘCAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausdrehen, verdrehen, verrenken. Niechcę menuetu tańcować, bobym sobie nogi powykręcał. *Teat.* 24. *c*, 74. POWYKRAWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausschneiden. Na łbie u koguta mięsa kawał, Jakby go kto powykrawał. *Zab.* 13, 285. *Tręb.* POWYLATOWAĆ *nijak. iter. dok.*, nach einander heraus fliegen. Z rąk ziele powylatowało. *Zebr. Ow.* 358. POWYŁUPOWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander heraus schälen, zerren, reißen; *Ross.* поколупать. Palce mu w oczy powrażała, I źrenice z jagód powyłupowała. *Otw. Ow.* 532. POWYMYKAĆ się *recipr. iter. dok.*, nach einander hinaus schlüpfen. Jeden za drugim, jak raki z kobieli powymykali się. *Mon.* 71, 263. POWYMYWAĆ *cz. iter. dok.* nach einander auswaschen. Nim naczynia dobrze powymywają, toby szedwaser glanc odgryzł. *Torz.* 162. POWYNAJDOWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander auffinden, ausfindig machen. Gdy wsze inne członki powynajdowali, między gardłem a barkiem odgórnym zbywało miejsce. *Zebr. Ow.* 149. POWYNOSIĆ *cz. iter. dok.*, Powynaszać *niedok.*, nach einander hinaus tragen; *Boh.* powynesł. Naśle łotrów, pograbi, pokosi, porąbie, powynosi. *Zab.* 16, 124. Wszystko z domu powynosił. *Tr.* Ztąd dla oszczędności powyniosło się wiele familij na przedmieścia. *N. Pam.* 14, 155. powyprowadzało się, sind nach einander ausgezogen. POWYPADAĆ *neutr. iter. dok.*, nach einander heraus fallen. Ręce jéj zmartwiały, Aż prześlica z wrzecionem z nich powypadały. *Otw. Ow.* 148 POWYPŁACAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander auszahlen. Byłoby czym przynajmnéj długi powypłacać. *Teat.* 22. *b*, 53. POWYPRÓCHNIEĆ *neutr. iter. dok.*, nach einander ausfaulen, morsch und mürbe werden. Starzy ludzie, którym zęby powypróchniały. *Syr.* 954. POWYPROWADZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hinaus führen. Ja ich z rozumu powyprowadzam. *Teat.* 10, 11. POWYPYCHAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hinaus stoßen. Nie śmiejcie się, bo was do dyabła powypycham. *Teat.* 7. *d*, 22. POWYRASTAĆ *nijak. iter. dok.*, nach einander auswachsen; *Boh.* powyrůst, powyrosl. POWYRĘBOWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander aushauen. Lasy powyrębował. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 23, 14. *ib.* 2 *Paral.* 31, 1. POWYRYJAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausgraben. Ściany powyryjał rozlicznym ryciem i wydrożeniem. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 6, 29. POWYRYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausreißen. Resztę sobie włosów ze łba powyrywa, jak się o tym dowie. *Teat.* 7. *c*, 44. Powyrywać zęby. *Perz. Cyr.* 2, 191. POWYRZYNAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausschneiden. Rowy, które deszcz nawalny powyrzyna między górami. *Torz.* 96. POWYSKAKIWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander heraus springen; *Ross.* повыскакать. POWYŚLEDZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausspühren. Powyśledziane łożyska zwierzów. *Zab.* 14, 262. POWYSYŁAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausschicken. Ludzie są powysyłani. *Teat.* 18, 100. POWYSZCZYPAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausknipen. Ziele to liścia długiego, po krajach jakoby powyszczypanego. *Syr.* 562. POWYTARGIWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander auszerren, ausreißen; *Ross.* повыдергать, повыденнуть. POWY-

TŁACZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausprefſen. Tu poziome chrościny, tu lasy osadził, Doliny powytłaczał, góry wyprowadzał. *Nar. Dz.* 3, 48. POWYTRZESZCZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander aufſperren, aufreißen (die Augen). Wszyscy na mię oczy powytrzeszczali. *Teat.* 7, 98. POWYWRACAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander umwerfen. Stołki połamał, kanapy powywracał. *Teat.* 52. *d*, 74. Stoły powywracał. 1 *Leop. Math.* 21, 12. List ten papiezki historyk dziwnie powywracał. *Sk. Dz.* 845. (pofałszował). Słowa poucinane i powywracacane. *Mon.* 68, 96. (poprzekręcane). POWYZABIJAĆ *cz. iter. dok.*, (*observ. tres praepositiones inseparab.*), nach einander tödten, aufreiben. Nie pierwejeśmy się krzywdy mścić przestali, Ażeśmy ich jednę część powyzabijali. *Otw. Ow.* 493. POWYZDYCHYWAĆ *neutr. iter. dok.*, (*tres praepositiones*), nach einander wegſterben, krepiren. Tak rok bydła za własnym zaniedbaniem powyzdychywały. *Simon. Siel.* 111.

POWYŻEJ, *ob.* Wysoko, wyżej, *ob.* Powzwyż. POWYŻSZYĆ, *f.* powyższy *cz. dok.*, Powyższać *niedok.*; *Boh.* powyšiti, powyšowati; *Slov.* powyšugi; *Sorab.* 1. pohuscham; *Carn.* poviksham, viksham; *Vind.* povišati, povišnuvati; *Croat.* zvisziti, zvishavam; *Ross.* повысить, повышать; wyższym uczynić, podnosić, *ob.* Podwyższyć, erheben. Każdy, który się podwyższa, poniżon będzie, a który się poniża będzie podwyższon. *W. Post. Mn.* 349. *Wróbl.* 59. Uprzedzali się do onych miejsc powyższeńszych. *Rej. Post. p p* 4. wyższych, wyniosłych; erhöhter, höher. Przestrzega, by się takiéj nadętéj myśli, a takich powyższonych miejsc strzegli. *Rej. Post. P p* 4. — Po narodzeniu P. Maryi, podwyższenie bywa ś. Krzyża. *Hrbst. Nauk. R* 4. Kreuz-Erhöhung. *POWYŻSZONOŚĆ, *POWYŻSZENNOŚĆ, ści, *ż.*, [*czesk.* powýšenost 3]; wyniosłość, hoher Sinn, Hochmuth, Hofart. Ewanielia przeciwko powyższoności świeckiéj. *Rej. Post. G g g* 5. Krewkość nasza zawsze nas wiedzie na powyższenności a na pochlubki świata tego. *ib. E e e* 2. POWYŻSZYCIEL, a, *m.*, który powyższa, der Erhöher; *Vind.* povišar.

POWYŻYMAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausdrücken; *Ross.* повыжать, повыжму.

POWZDAĆ, *f.* powzda *cz. dok.*, Powzdawać *niedok.*, wzdawać, zdać, oddać; abgeben, übergeben, abtreten. Rymunt zbiwszy Dowmunta, powzdał państwo Litewskie rycerstwu wszystkiemu, wymawiając się być ich panem. *Biel.* 128. Powzdanie, oddanie rzeczy prawne abo kontraktowe; *emancipatio*, *traditio. Cn. Th.* — 2. *Transl.* Chocia nauczyciele pracy swojéj przydawają, wszakże wszystkę chwałę Panu Chrystusowi powzdawać mają. *W. Post. Mn.* 299.

POWZDYCHAĆ *cz. iter. dok.*, ein wenig, eine Weile ſeufzen; *Vind* posdihuvati, obsdihuvati.

POWZIĄĆ, *f.* poweźmie *cz. dok.*, (cf. pobrać, cf. jąć, wziąć), pobrać, osiągnąć, dostać, pochwycić, *trop.*; empfangen, erhalten, nehmen, faſſen. Wiadomość powziąć. *Kras. Pod.* 2, 55. (odebrać). Uszanowanie mu inszych myśli powziąć nie dało. *Stas. Nnm.* 2, 92. Powziąwszy ku mnie dobre serce, częściéj mię nawiedzał. *Kras. Doś.* 216. Więcéj coś niż dobrą przyjaźń ku mnie powzięła. *ib.* 44.

POWZWYŻ *adverb.*, na wysokość, wzwyż; nach der Höhe zu, in die Höhe. Mirt powzwyż zagęstwiony. *A. Kchan.* 61.

POXYKAĆ, *ob.* Poksykać.

POZABIEGAĆ *intr. iter. dok.*, nach einander vorbeugen, verhüten, vorbauen. Pozabiegał kupcom, aby mi nic na kredyt nie dawali. *Teat.* 34. *b*, *D* 2. POZABIERAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander aufnehmen, auffaſſen. Zkąd to Waść tych znajomości pozabierał. *Teat.* 26. *b*, 79. POZABIJAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander todt ſchlagen. (*distng.* 2] *Croat.* pozabiti, pozablyújem *oblivisci*, pozapominać). Oni dlatego zabijani i mordowani bywają, dlaczego męczennicy pozabijani byli. *Zarn. Post.* 244 *b.* Boję się, że są pojmani, Abo czego strzeż boże, pozabijani. *P. Kchan. Orl.* 1, 84. Pozabijać gwoździami. *Tr.* nach einander vermachen, verſchlagen. Okna nietylko okiennicami, ale i kobiercami pozabijali. *Sak. Persp.* 33.

POŻĄĆ, *f.* pożnie *cz. dok.*, Pożynać *niedok.*; *Boh.* požiti, požjnati; *Vind.* poshenjati, vkopuvati; *Rag.* poxetti; *Bosn.* posgetti; *Croat.* posét, posinyam, poselszem; *Ross.* пожать, пожинать; żniwo odprawić, pokosić; abmähen, abärndten. W Egipcie poczynają żąć w kwietniu, i pożynają nim się skończy maj. *Boter.* 215. — *Fig.* Jego zwycięzka ręka mnóstwo ich pożęła. *Przyb. Luz.* 75. (*distng. Ross.* пожать, пожинать pościskać). Pożęcie, *Vind.* poshetje, *ob.* Żniwo. Do pożęcia, mogący być pożętym *Eccl.* пожинаемъ, котораго жнуть или жать можно.

POZACHODZIĆ *intr. iter. dok.*, nach einander untergehen, vergehen, vorgehen, vortreten. Czyście w głowy pozachodzili? *Teat.* 18. *b*, 27. czyście oszaleli, ſeyd ihr verrückt? Wiele śkła w hucie dymem pozachodziło. *Torz.* 52. (powlekło się, zaszło dymem). POZACIEŚNIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander verengen, enge machen. Ciał nie prowadzą na pogrzeb życzony, Którym pozacieśnione najprzestrzeńsze brony; *neque capiebant funera portae. Zebr. Ow.* 179. POZACZYNAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander anfangen. I cóż ci prawodawcy dobrego zrobili? Wszystko pozaczynali, a nic nie skończyli! *Niemc. P. P.* 15.

POZAD, *POZADŹ *adverb. loci*; *Boh.* pozadu; *Ross.* позади, озадъ; na zadzie, w tyle, w tył; hinten, von hinten, im Rücken. Ujrzał ją pozadź daleczko. *Wys. Kat* 5. Co było pozad, to zaś będzie wprzód. *Gorn. Sen.* 346. Radzono królowi, nieprzyjaciela sobie pozad nie zostawić. *Biel.* 435. Nie nowina to tym pisarzom, w pozad to położyć, co na piérwszym miejscu miało być położono. *Salin.* 2, 94. Pozad, na zadzie co kładę, idę, stoję, *retro pono. Cn. Th.* Pozad idący, *secutor. ib.* Wszystko to pokazuje się z wyższych słów i z pozad idących. *Salin.* 5, 6. Bóg potwierdził mowę tę przez cuda pozad idące. *W. Marc.* 16, 20. *not.* «za tym», następujące, durch nachfolgende Wunder. Cokolwiek z wieku naszego pozad, to ma śmierć w swéj dzierżawie. *Pilch. Sen. list.* 3.

POŻĄDAĆ, pożąda *cz. niedok.*, Pożądnąć, *f.* pożądnie *jednll.*; *Boh.* požadati; *Sorab.* 1. požadam, požadofczam; *Rag.* poxûdjeti; *Bosn.* posgjuditi, posgeliti, pohljepiti, hlepati, hlipati; *Croat.* poseletisze, poselyújem; *Vind.* sheliti, sheluvati, posheliti, posheluvati, radimeti, raduvatife, (cf. radować się); *Ross.* пожелать, позариться, позари-

ваться; *Eccl.* возжелѣти, възжелѣти, похотствовать, похотствую; zęby na co ostrzyć, oskomę mieć, pragnąć czego; nach etwas lüstern, ſich gelüſten laſſen. Ten pożądnął, co tamten obmierził, *concupivit. Ossol. Sen.* 10. Wszystko ma ten, który niczego nie pożąda. *Warg. Wal.* 129. Kto nie będzie pożądał, ten na swym dosyć mając, nie będzie cudzego pragnął. *Kucz. Kat.* 3, 208. Bóg zakazuje pożądać cudzéj żony. *Karnk. Kat.* 367. Kogo szczęście tuczy, Taki złych rzeczy pożądać się uczy. *Morszt.* 209. — §. W tych słowach wszystko mamy, czego kiedy bóg po nas pożądał. *W. Post. W.* 2, 253. po nas potrzebował, wyciągał, wymagał, nam rozkazał, od nas żądał; begehren, verlangen, fordern. — Pożądanie, żądanie, ślina, pragnienie, oskoma; das Gelüſten, die Lüſternheit nach etwas; *Sorab.* 1. požadani, požadanstwo; *Vind.* poshelitje; *Eccl.* похоть, пожаданіе, желаніе, пожеланіе. Często kobietki w pewnym zwłaszcza stanie, Śmieszne lecz żywe mają pożądanie. *Zab.* 14, 240. Pożądany, pożądliwy, upragniony, pomyślny; erwünſcht, gewünſcht, begehrt; *Slov.* winšowatedelni, (cf. winszować); *Sorab.* 1. wintžwanité, wintžuwanité, (wintžuwaté *optativus*); *Vind.* pervoshliu, voshliu; *Bosn.* posgeliv; *Croat.* poselyiv; *Ross.* желательный, вожделѣнный, благожелаемый; *Eccl.* жадательный, благовожделѣнный. Błagamy najwyższego o najpożądańsze dla was powodzenie. *Gaz. Nar.* 1, 215. Jako wam była pożądańsza w ojczyznie umrzeć, tak piękniejsza za ojczyznę ledz. *Warg. Wal.* 154. Kto z królów pożądańszy, niezwyciężony wojennik, czyli też nie znający wojny? *Jabł. Tel.* 69. POŻĄDACZ, a, *m.*, *concupitor*, *appetitor. Cn. Th.* POŻĄDNIK, pożądający czego, pożądliwy; der nach etwas lüſtert, der Lüſterer, der Begehrer; *Croat.* poselitel; *Rag.* poxuditegl, poxudnik; *Bosn.* pohljepnik; *Ross.* похотникъ, прихотникъ, *f.* похотница, прихотница. Wzgardziciel ziemskich rzeczy, a pożądnik niebieskich. *W. Post. W.* 87. POŻĄDANIE, a) *subst. verb.* Pożądać, *qu. v.* — b) *adverb.* Pożądanie = pożądnie, pożądliwie, *optato*, *optabiliter. Cn. Th.* erwünſcht. POŻĄDLIWOŚĆ, ści, ż., POŻĄDNOŚĆ, pragnienie czego, życzenie; das Verlangen, Begehren, Sehnen, Lüſtern nach etwas; *Sorab.* 1. požadoſcz, požadanstwo, založtwano; *Carn.* poshelênje; *Vind.* filnoshelnost; *Bosn.* pohljepóst, posgjuda, lakomost; *Rag.* poxudnos, poxuda; *Ross.* похотливость, прихотливость. W sercu miłość, pożądliwość, i inne afekty, siedlisko swoje mają. *Sak. Dusz.* 61. Pożądliwość jest niejakie wzruszenie umysłu, za którym przywiedzeni ludzie, onych wdzięcznych rzeczy pożądają, których nie mają. *Kucz. Kat.* 3, 214. Nie każda pożądliwość grzechem, ale tylko cielesna i nieporządna. *Karnk. Kat.* 370. Miedzy pożądnością, ludzkiéj woli, żadna rzecz nie jest pożądliwsza, jak pokój. *Herb. Stat.* 717. — §. Pożądliwość zła, żądza, siła pożądliwa rzeczy lubych nie według rozumu. *Cn. Th.* die böſe Luſt, Fleiſchesluſt. Zła pożądliwość pragnie tego, co z przyrodzenia rozumowi przeciwne. *Karnk. Kat.* 124. Każdy bywa kuszony, od własnéj pożądliwości przynęcony; a pożądliwość, gdy pocznie rodzi grzech. *W. Jac.* 1, 14. Zapalili się starcowie pożądliwością Susanny. *W. Dan.* 13, 8. Załamuj w sobie twardym wędzidłem wszystkie pożądliwości cielesne, bo cię te wiodą na pychę, na gniew, na pomstę, na łakomstwo, na opilstwo, na obżarstwo. *Rej. Zw.* 36. POŻĄDLIWY, POŻĄDNY, a, e, POŻĄDLIWIE, POŻĄDNIE *adverb.*; — §. 1) *pass.* pożądany, upragniony, życzony, wyglądany; erwünſcht, gewünſcht, mit Sehnſucht begehrt. Przyjdzie on Mesyasz pożądliwy od wszystkich narodów. *Bial. Post.* 4. Ratunek związanym pożądliwy dali. *Stryjk.* 319. Nad pokój nie może być nic na świecie droższego pożądano i pożądliwszego proszono. *Herb. Stat.* 700. Pożądliwsze to jest niżli złoto i drogie kamienie. 3 *Leop. Ps.* 18, 11. (skupniejsze. 1 *Leop.*). Sposoby te chwalenia boga są bardzo dobre i pożądliwe. *Kucz. Kat.* 3, 56. Ma ci dać ziemię pożądliwą i dziedzictwo zacne. 1 *Leop. Jer.* 3, 19. Uczynili ziemię tę tak wdzięczną i pożądliwą, pustynią. 1 *Leop. Zach.* 7, 14. Kiedy się święte miasto pokazało, Wszyscy wesołe krzyki wypuszczają, A Jeruzalem pożądne witają. *P. Kchan. Jer.* 56. On cię spanoszy, I w nim pożądnych zażyjesz rozkoszy. *Chrośc. Job.* 83. Niech po śmiertelnym życia mego biegu Mam kres pożądny u twojego brzegu. *Zab.* 6, 243. *Gorn. Sen.* 76. Ktożby tych skarbów pożądnych nad wszystko nie żądał. *Farn. pr.* — §. 2) *Act.* Pożądliwy, pożądny, pożądający, pożądliwości pełen, do niéj skłonny; begehrend, wünſchend, ſtrebend, lüſtern nach etwas; *Vind.* preshelen, filnoshelezhen, pretert, preſhernoshelen; *Bosn.* posgjudan; *Ross.* похотливый, прихотливый. Dobréj sławy, więcéj niż żywota, mężowie mają być pożądliwsi. *Stryjk.* 319. Pan obaczył pożądliwe i wierne serca ich, i wypełniał one pożądliwości ich. *Rej. Post. N n* 5. Bóg nad każdym wiernym, gdy jeno ujrzy pożądliwe serce jego, jeszcze więcéj miłosierdzia ukaże. *Rej. Post. H* 8. (chęć, ochotę). Patrzajże tego miłościwego pana, jak on jest chciw a pożądliw zbawienia naszego. *ib. D d* 6. Miałem do niéj trochę przypożądliwą ochotę. *Węg. Marm.* 3, 144. (stroiłem sobie apetyt). Post jest powściągnienie pożądnych ludzi od zbytku i rozkoszy cielesnéj, i uskromienie ciała naszego. *Zygr. Gon.* 356. (lubieżnych, zmysłowych). W ziemię i w wodę i w każde stworzenie Pożądną miłość lało przyrodzenie. *P. Kchan. Jer.* 401. — *Bot.* Pożądne ziele, *ob.* Lubszczyk. *Syr.* 103.

POZADOWY, a, e, na zadzie będący, zadny, tylny; hinter-, im Rücken. Mezapus przednie czoło wiedzie; pozadowi Hufcom są przełożeni synowie Tyrrowi. *A. Kchan.* 240.

POZADUSIWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander erwürgen. Rozkazał Faraon babom, aby dzieci Izraelitskie pozadusiwały. *Leszcz. H. S.* 99. POZAGRADZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander verzäunen, verſperren. Drogem sobie na wszystek świat pozagradzała, Żebym do saméj Krety wolny przystęp miała. *Otw. Ow.* 303. POZAJEŻDŻAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander vorfahren, vorreiten. *Transitive*, n. p. Pozajeżdżałam konie, zgromadzając sama Wojska Greckie, na Troi zgubę i Pryama. *Dmoch. Il.* 88. *ob.* zajeżdżać konie, nach einander zu Schanden reiten.

*POŻAKOWAĆ *cz. niedok.*, [poplądrować, ausplündern, *ob.* Żakować 2]; n. p. Odbierzmy księżom co mają, abo ich najachawszy, pożakujmy. *Star. Ref.* 128. Wywabiwszy z

zamku oblężonych, wszystkich pozabijał, dobra pobrał i grunty na około pożakował. *Opal. Sat.* 30.

POZAKRZYWIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander krumm beugen. Baran z rogami koło skroni pozakrzywionemi. *Otw. Ow.* 268.

POŻALIĆ się *recipr. dok.*; *Ross.* пожалѣть; litość mieć, zmiłować się, ſich erbarmen.. Pożal się boże! daß ſich Gott erbarme! Bóg się pożal, z rozpaczy gotowéj, Poświęcili swe imię wierze Mahmetowéj. *Paszk. Dz.* 65. Boże się pożal obyczajów a nawet i samego miasta Ateńskiego. *Pam.* 85, 1, 2016. Pożal się boże, dawać co do roboty naszym rzemieślnikom! *Mon.* 64, 58. (broń boże!). Pożal się boże pieniędzy za te Monitory. *ib.* 64, 197. Pożalenie, litość, das Erbarmen. Heretyctwo tak pomieszało i rozerwało siły ich, że więcéj są godni pożalenia, a niż zazdrości. *Boter.* 29. (*Ross.* пожалуй zmiłuj się, racz, bądź łaskaw). POŻAŁOWAĆ *med. cont.*, nieco żałować, żal mieć; (*Ross.* пожаловать obdarzyć; *Eccl.* пожалованъ *donatus aliqua re*, *factus per gratiam alicujus*, *Graec.* κεχαρισμένος), etwas bedauern; *Vind.* poshalostiti, poshaliti, poshaluvati; *Bosn.* posgjalliti; *Rag.* poxaliti; *Ross.* погоревать, погрустить. Ten coby mu krzywdę śmiał czynić, mógłby tego pożałować. *Teat.* 13, 134. Pożałowania godny, *Vind.* poshalujezhliu; *Bosn.* posgjaliv, bedauernswürdig. — *Impr.* Gdyby kucharz drwa rąbał w statku, trzebaby mu dać pożałowanie Moskiewskie. *Haur. Ek.* 173. napomnienie ojcowskie, baty, plagi, korbacze, den Ruſſiſchen Segen, Kantſchug.

POZALUDNIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander bevölkern; *Ross.* позаселить. POZAMAKAĆ *neutr. itr. dok.*, nach einander naß werden. Od deszczu broń i prochy pozamakały. *Nar. Chodk.* 1, 151. POZAMORDOWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ermorden. Daryus Baltazara opiłego pozamordować kazał. *Weresz. Reg.* 70.

POZAMORSKI, *ob.* Zamorski.

POZAMUROWYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander vermauern. Kazał drzwi wszystkie pozamurowywać. *Star. Dw.* 7. POZAMYKAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zumachen; *Boh.* uzamykati. Okna i drzwi pozamykawszy. *Haur. Ek.* 127. Będziemy się tu mogli należycie pozamykać. *Teat.* 36. *b*, 100. W kłodę nogi ich były pozamykane. *Gil. Post.* 269 *b*. POZANIEDBYWAĆ *cz. iter. dok*, nach einander vernachläſſigen; *Boh.* pozanechati. POZANOSIĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hin tragen. Prezenta pozanoś. *Teat.* 10, 20.

POZAOCZY *adverb. loci*, w tyle kogo, hinter dem Rücken. W oczy i pozaoczy. *Pir. Pow.* 53.

POZAPADAĆ *nijak. iter. dok.*, nach einander verfallen, einfallen. Oczy mam pozapadałe z téj ustawicznéj zgryzoty. *Teat.* 16. *b*, 100. POZAPIECZĘTYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander verſiegeln. Pozapieczętywano wszystkie stancye. *Teat.* 5, 50. POZAPIEKAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander verkruſten, mit dürrer Rinde überziehen. Niebo jako miedź zakowane ogniem słonecznym zagony pozapiekało. *Modl. Gd.* 79. POZAPISYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander verſchreiben, voll ſchreiben. Jużem wszystkie próżne miejsca pozapisował. *Teat.* 21. *b*, 77. POZAPOMINAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander vergeſſen; *Boh.* pozapomenauti; *Croat.* pozabiti, pozablyújem. POZAPRAWOWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausbeſſern. Już i mury założyli i ściany pozaprawowali. *Budn. Ezdr.* 4, 12.

POŻAR, u, *m.*; *Ross.* пожаръ; (*Boh.* požarý; *Ross.* пожарище = pogorzelisko); pożoga, ogień wielki pożerający, die Feuersbrunſt; *Slov.* zapálenj, oheń; *Vind.* pogor, gorishtvu; *Croat.* pogòr, pogorêlische; (*Bosn.* posgjar, drrivo suho, koje se mosge lasno usgecchi = susz; *Rag.* poxâr, súho darvo *lignum siccum*; xârtva = ofiara, całopalenie); *Eccl.* палежъ, запаленіе, пожаръ. Pożar wszystko to, cokolwiek mu się tylko z natury swojéj oprzeć nie może, pali, pożera i niszczy. *Mon.* 73, 301. Bywa z iskierki pożar. *Fredr. Ad.* 33. Pożar w cudzym raczéj domu ugasić, niżeli w własnym zapalić. *Ossol. Mow.* 42. Wilgotne schowane siano pożar sprawić może. *Kluk. Rośl.* 3, 295. — §. *Transl.* Odcinają te członki, które tak nakażone są, iż i drugie pożarem chorobnym zarażają i suszą. *Birk. Zyg.* 17. Entzündung, zagognienie. — §. Pod gardłem zapowiedzieć, aby w ów czas, kiedy pożary gorywają, żaden ognia nie śmiał niecić w boru. *Haur. Ek.* 9. upały, gorąca, susza; Hitze, Dürre. — §. Pożarem iść, paląc szerzyć się, (wie Feuer und Flamme) um ſich greifen. Gdyby Sułtan sam nie posłał dworu swojego, do gaszenia ognia, którzy obrąbali na około wszystkie budynki, że nie mógł ogień pożarem iść, dostałoby się było i szarajowi. *Star. Dw.* 74. Przymiot z wierzchu do wnętrza, a ztamtąd zaś po wszystkim ciele pożarem idzie. *Oczk. Przym.* 4.

POZARAŻAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander inficiren, anſtecken. W czasie wojny pozarażawszy się francą miasta i wsie, do dziś dnia ta zaraza nie ustąpiła. *Perz. Lek.* 113. Jadem szkodliwéj swéj mowy sami się pozarażają. *Ryb. Ps.* 280. Pelagius wiele ludzi pozarażał swą nauką. *Biel. Św.* 61 *b*.

POŻARCIE, POŻARTY, *ob.* Pożrzeć. POŻARNICE *plur.*, [ospa wiatrowa, Windpocken 2]. ospice białe. *Cn Th.* 643. *Ern.* 684. kur, odra, die Maſern; *Vind.* lezhize, lezhe, snemeze, maroga, pika. (*Bosn.* posgjariça = ogień piekielny).

POŻARTKI, ów, *plur.*, żarciki, Späßchen. Prawie jakoby jakie pożartki z niego czynił. *Rej. Post. L l* 4. Bez tego być nie mogło, aby w takich mądrych a poważnych rozmowach czasem i pożartków pomiernych nie było. *Rej. Post.* 15 *b*. POŻARTOWAĆ *cz. dok.*, nieco żartów sobie pozwolić, ein wenig ſcherzen; *Boh.* podowaděti; *Vind.* poshertati; *Ross.* подшутить, пошучивать.

POŻARZYSTY, a, e, — o *adverb.*, pożarem idący, palący; brennend, um ſich greifend. Uczynię z nich ogień, który pali las, płomień pożarzysty, który pali góry. 1 *Leop. Ps.* 82, 14. (*Ross.* пожарить nieco upiec).

POZASADZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander nieder ſetzen, anſetzen, beſetzen. Bóg rybami pozasadzał wody. *Mon.* 74, 628. POZASIADAĆ *intr. iter. dok.*, ſich nach einander hin ſetzen, nieder laſſen. Zastaliśmy przygotowane stoliki do gry; pozasiadało wielu, jam się wymówił. *Kras. Pod.* 2, 67. POZASPOKAJAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander befriedigen, abthun. Wszędzie długi pozaspokajałem i regestra

poodbierałem. *Teat.* 22. *c*, 34. POZASUWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zuſchieben, vorſchieben, verriegeln. Będziemy się tu mogli należycie pozamykać i pozasuwać. *Teat.* 36. *b*, 100. POZASZYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander vernähen, einnähen, zunähen. W guzikach u szlafroku grosze pozaszywane były. *Teat.* 22. *b*, 12. POZAWIERAĆ *cz. iter. dok.*; *Boh.* uzawjrati; *Bosn.* ispozatvoriti, nach einander zuſchließen, einſchließen. Krzyżacy wszędzie się na zamkach pozawierali, a bitwy dać nie chcieli. *Biel.* 181. POZAWIERCAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander anbohren. Od czarów bydłu pozawiercają rogi, a ziela święcone włożą. *Haur. Ek.* 121. POZAWIJAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander einwickeln. Pozawijać papiloty. POZAWODZIĆ *cz. iter. dok.*, nach einander anführen, hintergehen, täuſchen. Ten co miał wypłacać wszystkim, sam zawiedziony, pozawodził drugich. *Zab.* 13, 189. POZAWRACAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander verkehren, verdrehen. Kobietom pozawracał głowy. *Teat.* 11. *b*, 65. POZAWSTYDZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander beſchämen; *Ross.* постыдить, постыжать. POZAZDROŚCIĆ, POZAJRZEĆ *cz. iter. dok.*, nach einander beneiden. Pozazdrościłem tego zaszczytu i szczęścia obcym. *N. Pam.* 12, 373. — §. Pozajrzyj świętym onym przodkom twoim, a otrzyj od serca twego rdzę niedbalstwa. *Smotr. Lam.* 2. (emulujże z niemi). POZAŻYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander genießen. Pozażywać tabaki; *Ross.* понюхать, понюхивать, nach einander ſchnupfen.

*POZBADNĄĆ n. p. Konie obrok ten pozbadły. *Chrośc. Ow.* 118.?

POZBAWIĆ, *f.* pozbawi *cz. dok.*, Pozbawiać *niedok.*, ogołocić kogo z czego, *oppos.* nabawić, jemanden einer Sache berauben; *Boh.* zbawiti, (cf. zbawić); *Croat.* izbauiti, izbâulyam, mentuvati; *Bosn.* odbaviti, ulisciti, uhiliti, izbaviti od stvari draghe, uzeti sctogo drago, pegljati, oteti; *Sorab.* 1. wo nětžo pžineszu, worubu; *Eccl.* уличати, лишать, отнимать. Pozbawiony *Eccl.* изтупительный, лишенный. Tam go wszystkiego co miał, nakoniec i zdrowia pozbawili. *Wys. Kat.* 377. Ukrytą go sztuką śmierć życia pozbawia. *Zab.* 10. 191. — §. Pozbawić czego złego, *ob.* Wybawić, zbawić.

POZBĘDĘ, *ob.* Pozbyć. POZBĘDNY, a, e, do pozbycia, którego zbyć można; abzufertigen, los zu werden. Pewna wróżka niepozbędnéj zguby. *Zab.* 9, 245. niezbędnéj, unabwendbar.

POZBIEGAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander umlaufen, durchſtreichen. Szukając ojca, morza wszystkie pozbiegałem. *Jabł. Tel.* 11. Pozbiegać się, *recipr.*, nach einander zuſammen laufen. Pewnie ofiarę będą oddawali Znaczną, po to się wszyscy pozbiegali. *Past. Fid.* 278. POZBIERAĆ *cz. iter. dok.*; *Vind.* pobrati, gorpobrati, gorpobirati, nach einander zuſammen leſen. Dzieci mi się porozbiegały; muszę ich pozbierać. *Teat.* 52, 55. POZBIJAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zuſammen ſchlagen, nach einander nieder ſchlagen; *ob.* Zbić. POZBLIŻAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander annähern, näher bringen, anrücken. Podemknąwszy piechoty, działa pozbliżano. *Leszcz. Class.* 70.

POZBYĆ, *f.* pozbędzie *med. dok.*, Pozbywać *niedok.*; *Boh.* pozbyti; *Ross.* сжить, сживать; POZBYĆ się, POZBYWAĆ się *recipr.*, oddalić co od siebie, wyzwolić się z tego, etwas los werden. Pozbyć kłopotu, ciężkości, złego. *Cn. Ad.* 917. Rano wstawszy, o to się starać, aby ciężar żołądka i żywota wszystkiego był precz pozbyty. *Syxt. Szkł.* 278. Wkrótce się ich z domu pozbędę. *Teat.* 7, 71. Jednego złego pozbędziesz, a dziesięcioro nastąpi. *Cn. Ad.* 313. Łacniéj pozbyć złego, niż dochować dobrego. *Cn. Ad.* 411. Gdziekolwiek jeno będziesz, siebie nigdy nie pozbędziesz. *Cn. Ad.* 765. (*coelum, non animum mutant, qui trans mare volant*). Pozbyć czego potrzebnego, dobrego = utracić, verlieren, einbüßen. Tak pędził, że aż tchu pozbył. *Teat.* 28. *b*, 160. Światła miłego pozbyła, I z tobą się nad swoje zdanie rozłączyła. *Ustrz. Troi.* 47. Dwu rzeczy snadno pozbyć, ale trudno nabyć, grosza a zdrowia. *Jag. Gr. A* 2. I co było i co nie było, wszystko się pozbyło; *perdidi plus quam mihi fuit boni. Cn. Ad.* 280. (straciło się *pass.*).

*POŻDAĆ, [*cz. dok.*; *Eccl.* пождати; *Ross.* пождать; poczekać, eine Zeit lang warten, *ob.* Dożdać. Pożdał Noe siedm dni jeszcze, i wypuścił gołębicę. *Budn. Genes* 8, 12. (czekał, zatrzymał się). *Smotr. Ex.* 37. *ib.* 26. *ob.* Poźnić 2].

POZDARZAĆ się *recipr. dok.*, wciąż się zdarzać, nach einander glücken, gelingen. Jaka jest w rodzicach pociecha, gdy się dziatkom ich wedle myśli ich, a zwłaszcza w obyczajach dobrych, co pozdarzać a poszczęszczać będzie. *Rej. Post. U u* 6.

*POŹDNY, *ob.* Późny.

*POZDOBIĆ, *POZDOBIENIE. *Chodk. Kost.* 81. *ob.* Ozdobić, ozdoba.

POZDROWIĆ, *f.* pozdrowi *cz. dok.*, Pozdrawiać *niedok.*; *Boh.* pozdrawiti, pozdrawowati; *Carn.* posdraviam; *Vind.* posdraviti, posdraulati, dobre ſhlusve poſlat, ſi srok dat; *Slav.* pozdraviti; *Rag.* pozdravglîvati; *Bosn.* pozdrauiti; *Craat.* pozdravlyati, pozdravlyûjem; *Ross.* поздороваться, здороваюсь; *Eccl.* поздравляю, цѣлую, (cf. całuję, *Ross.* поздравить, поздравлять = winszować; *Slov.* pozdrawugi *medico*, *ob.* Ozdrowić); ukłon komu oświadczyć z dobrym życzeniem, einen grüßen, begrüßen. Przystąpiwszy młodzieniec, pozdrowił go pięknie: Zdarz ci pan bóg mój panie wszystko dobre wiecznie. *Rej. Wiz.* 185. Żydzi pozdrawiali jeden drugiego, wchodząc do domu jego, życzeniem pokoju, jak u nas pomocy bożéj. *Sekl.* 43, cf. pomaga bóg; *Eccl.* радуйся, здравствуй; *Graec.* χαῖρε. Oblubienicę Zygmunta przywitał naprzód Jan Łaski; potym ją pozdrawiał Łacińską oracyą legat papieski. *Stryjk.* 711. er begrüßte ſie. Między namioty się witali, i troszkę pozdrowiwszy jeden drugiego, na konie wsiedli. *Gorn. Dz.* 57. Gdyśmy przyszli, będąc od nas pozdrowiona, Pozdrowieniem też swym nas pozdrowiła ona. *Otw. Ow.* 568. Skoro usłyszała Elżbieta pozdrowienie Maryi, rozradowało się dzieciątko w żywocie jéj. *Biał. Post.* 61. den Gruß; *Slov.* pozdrawení; *Sorab.* 1. strowenì; *Vind.* posdrava, posdraulenje, posdravik, dobro vsdajanje, dobre ſhlusve; *Slav.* pozdravljenje; *Croat.* pozdravlenye; *Ross. et Eccl.* добропоздравленіе, цѣлованіе, (*ob.* Całowanie). Swemi "pozdrowami nas każdy miesiąc

obwieszczali. *Chodk. Kost.* 55. (pozdrowieniami). Pozdrowienie panny Maryi przez anioła, der engliſche Gruß; *Slov.* pozdraweni andelské; *Croat.* pozdravlenye angelzko; (*ob.* Zdrowaś Marya). Pozdrawiać kogo przez list, przez posła, ſchriftlich grüßen, oder durch jemanden grüßen. Pozdrówcie jedni drugich w pocałowaniu świętym; pozdrawiają was zbory Chrystusowe. *Budn. Rom.* 16, 17. Pozdrawiają was wszyscy bracia; pozdrówcie jeden drugiego w świętym pocałowaniu. *Pim. Kam.* 269. Pozdrówcie jedni drugich z pocałowaniem świętym. *ib.* 269. Umarłego prosili, aby raczył na onym świecie pozdrowić ich przyjaciele, ojce, matki, bracią. *Stryjk.* 148, (cf. pokłonić, kłaniać się od kogo; cf. 'obłap' go ode mnie' = uściskaj). Pozdrawiam tego, co mię pozdrowił, odpowiadam na jego pozdrowienie, einen wieder grüßen. Pozdrawiam cię, a ty mnie nie pozdrawiasz panie, Bądźże mi raz na zawsze zdrów Pontylianie. *Min. Ryt.* 3, 93. — §. Pozdrawiać odchodząc; bądź zdrów powiadać, panu bogu oddawać, *valere jubere*, żegnać kogo; Lebewohl ſagen, dem lieben Gott befehlen. Jetro pozdrowiwszy Mojżesza zięcia, odszedł od niego. *Biel. Hst.* 32. Wole kiedy pozdrawia, niżli mię kto wita. *Pot. Jow.* 23. Nie poszła spać, aż pierwéj matkę pozdrowiła, I zdrowie rodziców swych bogu poruczyła. *J. Kchan. Dz.* 119. — §. Pozdrawiać kogo w domu jego = nawiedzać go, odwiedzać, cf. pokłonić mu; einen beſuchen, ihn in deſſen Wohnung begrüßen. Chciałem pozdrowić mego chłopka, alem go już widzę w domu nie zastał. *Teat.* 52, 10. POZDRAWIACZ, POZDROWICIEL, a, *m.*, der Begrüßer, Grüßer, Beſucher; *Croat.* pozdravitel, *f.* pozdravitelicza; *Eccl.* цѣлователь; (*Ross.* поздравитель, поздравляльщикъ winszujący, gratulant). Dosyć mam w domu pozdrawiaczów. *Budn. Apopht.* 86. (odwiedzicielów). *Salutator*, pozdrowiciel, ukłoniciel. *Macz.* Jakże niewolnicy mają szanować panów, czy jako klienci, czy też jako pozdrawiacze? *Pilch. Sen. list.* 359.

*POŻDRZYĆ, *ob.* Pojrzeć. POZDYCHAĆ *nijak. iter. dok.*, nad einander crepiren; *Boh.* pozdychati, poseypnauti; *Ross.* покольть. Gdy cię ogień popali, woda potopi, na polu zginie, w oborze pozdycha, nie zkąd inąd ci to rośnie, jedno z prawdziwych dekretów pana twego. *Rej. Post. U u* 3.

POZDZIERAĆ *cz. iter. dok.*, nad einander abreißen. Odważył się wewnętrzne skrytości przezierać, I ozdobne maszkarki z ludzi złych pozdzierać. *Hor. Sat.* 155.

*POŻDZIĆ, *POŻDZIAŁY, *POŻDZIE, *ob.* Poźnić, Poźny, Poźno. POŻĘCIE, *ob.* Pożąć.

*POŻEGA, *ob.* Pożoga. POŻEGAĆ *cz. dok.*, popalić, nad einander verbrennen, bebrennen, verſengen; *Vind.* poshgati; *Bosn.* posgecchi; *Croat.* posísem, posgalszem, posgán.

POŻEGLOWAĆ *cz. dok.*, żeglując popłynąć, hin ſegeln, hin ſchiffen; *Vind.* poladjati, napreiladjati (cf. łodź), prezh jadrati.

POŻEGNAĆ, *f.* pożegna *cz. dok.*; *Boh.* požehnati, požehnawati. — §. 1. pobłogosławić, einen ſegnen, ihm Segen geben; *Sorab.* 1. požełnáwám. Pożegnaj ojcze niebieski nas. *Kanc. Gd.* 327. Pożegnajże was boże, najmilsi moi. *ib.* 224. Boże zmiłuj nad nami, a pożegnaj nam. 1 *Leop. Ps.* 66, 1. (racz nam dać błogosławieństwo. 3 *Leop.*). To wszystko im pożegnawa. *Rej. Post. II h* 6. Będą w nim pożegnane wszystkie pokolenia, wszyscy będą wielmożyć jego. 1 *Leop. Ps.* 71, 17. Pożegnanie, błogosławieństwo, der Segen; *Slov.* požehnaní. Za pożegnaniem i pomocą boską na tym sejmie mamy już zgodnie obranego króla. *Vol. Leg.* 2, 855. Znaczne jest twoje pożegnanie nad ludźmi sprawiedliwemi. *Ryb. Ps.* 8. *et* 35. Postawiłeś mię wzorem twego pożegnania, W radościach swych na wieki nie uznam przerwania. *J. Kchan. Ps.* 27. — §. *Theol.* Pan bóg pożegnany = błogosławiony, uwielbiony, gebenedeit. Panie nad ludem twym wybranym, z twéj opieki będziem cię na wieki, wyznawać pożegnanym. *Ryb. Ps.* 5. *et* 3. — §. 2) Pożegnać kogo, pożegnać się z kim, przy rozstaniu, odchodzeniu, odjeździe, dobrego mu życzyć, bogu go polecać, bądź zdrów powiedzieć, Abſchied nehmen; *Boh.* rozžehnati se, rozžehnawati; *Sorab.* 1. pożonowacź; *Vind.* floviti, flaviti, flovojemati, flovovseti, flovodati, poflovíti, lozhiti, dolózhiti, dovoljatife; *Ross.* откладиваться, проститься, распрощаться; *Eccl.* отрешися, отрекаюся, сказаться, проститься въ дорогу, откланяться. Sprasza do siebie przed wyjazdem na bankiet gości, chcąc się z niemi pożegnać. *Zab.* 3, 108. Pozwól mi ciebie pożegnać: upadam do nóg. *Teat.* 24. *b*, 37. Wyjechaliśmy zimniéj jeszcze pożegnani, niż przyjęci *Kras. Pod.* 2, 49. nach kalter entlaſſen, als bewillkommt. Pożegnanie, der Abſchied; *Vind.* flovitje, flavenje, flova, flovodanje, flovovsetje, poflouljenje, spuſhenje, doldatje, odpuſhenje, lozhik, dolozhik, dovoljanje; *Ross.* прощание. Pożegnanie modne grzeczne: oddaję mię łasce Wc Pana etc. *Mon.* 64, 458. Abſchiedscomplimente. Jeśliby sługa odszedł pana, nie uczciwszy i nie pożegnawszy go, tedy trzy dni w łańcuchu siedzieć ma, a potym pana swego uczciwie pożegnać. *Stat. Lit.* 387, cf. abſzyt, von ſeinem Herrn Abſchied nehmen; (*ob.* Odstać). — §. *Transl.* Pożegnać co, pożegnać się z czym, porzucić, rozbracić się, rozbrat czynić z czym; verlaſſen, fahren laſſen, Abſchied nehmen von etwas. Świat pożegnał. *Sk. Dz.* 1165. umarł, er hat das Zeitliche geſegnet. Przyszła wieść, żeby Antyochus pożegnał się z żywemi, 1 *Leop.* 2 *Mach.* 5, 5. (umarł. 3 *Leop.*). Kto się nie pożegna ze wszystkiemi rzeczami, które ma, nie może być uczniem moim. *Sekl. Luc.* 13. Rozsypała się w gruzy ona wieża, kto się na on czas z karkiem nie pożegnał! *Kniaź. Poez.* 2, 180. (kto nie miał się już za zgubionego, powątpił o życiu swoim!). Pożegnać się z kim, wypowiedzieć mu przyjaźń, towarzystwo. *Cn. Th.* 939. einem die Freundſchaft aufſagen. POŻEGNALNY, a, e, od pożegnania, Abſchieds-; *Vind.* flovovsetni, flouni, flovojemni; *Ross.* прощальный.

POZEJMOWAĆ *cz. iter. dok.*, nad einander weg nehmen. Pódźcie, nie mieszkajcie, pozejmowawszy te szaty żałobne. *Groch. W.* 443.

POŻENA, *ob.* Pożonąć.

POŻENIĆ, *f.* pożeni *cz. dok.*, małżeństwo skojarzyć; *Vind.* poshenzhiti, poshenzhati, poshenskati; *Ross.* переженить, eine Ehe ſtiften, ein Paar zuſammen verheirathen. Szukajmy jakiego patrona, żeby w momencie tu przyszedł, to

ich pożenimy. *Teat.* 15, 83. Nie brak niczego, ten młody, ta młoda, Pożeńmy teraz ich z sobą. *Kniaź. Poez.* 2, 236. POŻENIĆ się; *Ross.* пожениться; ślub wziąć, ſich mit einander ehelich verbinden, einander heirathen. Dzisiaj się jeszcze pożenicie bez żadnéj odwłoki. *Teat.* 28, 130. Nie turbujcie się, i nadto prędko się pożenicie. *ib.* 15, 8.

POŻER, u, *m.*, *Tr.*, żer, pasza; der Fraß, das Futter. POŻERAĆ, *ob.* Pożrzeć. POŻERACZ, POŻYRACZ, a, *m.*, POŻERCA, POŻYRCA, y, *m.*, POZRZYCIEL, a, *m.*, pożerający co, żarłok, pochłoniciel; der Verſchlinger, der Freſſer; *Vind.* poshreuz, poshiravez; *Croat.* poserúh, posiravecz; *Dal.* prosdro; *Bosn.* prosgdor, prosgdoraç, sgderallo, posgiravaç; *Eccl.* пожиратель, поядатель; (*Slov.* pažerák, požeradlo; *Croat.* posirak = gardlo). — *Transl.* Pożyracze ludu mojego. *Budn. Ps.* 53, 4. Lichwiarzów nazywają pożercami ludzkiemi. *Kosz. Lor.* 89. Złodzieje, zbójce, pożerce. *Eraz. Jez. H h* 5. Inflanteczyki Litwę wydziercami i pożyrcami dóbr swoich mianują. *Gwagn.* 414. Antychryst, tyran i pożerca świata. *Bial. Post.* 20. Achab winnic cudzych pożerca. *Birk. o Exorb.* 28. (wydzieracz). Najmiłosierniejszy śnie, czasu pożyrco! *Zab.* 14, 156. POŻERACZKA, i, *ż.*, pochłonicielka, die Freſſerinn, Verſchlingerinn. Pożeraczką ludzi jesteś i dawiąca naród swój. *W. Ezech.* 36, 13. *Budn.* POŻERAK, a, *m.*, kamień rzadki, wiele dziurek mający, albo piasek gruby, w który woda wpływając ginie. *Os. Żel.* 81. kleine Steine oder grober Sand, worin das Waſſer verſickert. POŻERNY, PAŻERNY, a, e, żarłoczny, pochłaniający; verſchlingend, gefräßig. Zwierz pożerny. *Pot. Arg.* 64. Mars pożerny. *Pot. Pocz.* 112. I pażernéj naturze na obroku zejdzie, *edaci. Żebr. Ow.* 386. Pażerny ogień, *rapax. ib.* 215.

POŻĘTY, *ob.* Pożąć.

POZEW, zwu, *m.*, POZEWEK, wku, *m.*, *dem.*; *Boh.* obsylka, důhon, půhon; *Sorab.* 1. prahwano, wěcźwano; *Carn.* posze; *Vind.* v' fodbo klizanje; (*Croat.* pozvanye = zaproszenie); *Rag.* pozòv; *Ross.* позывъ, (2. apetyt, chęć, ochota); призывъ, сыскъ, сыскная, срочная, (cf. rok, roczyć); die Vorladung, gerichtliche Ladung, Citation vors Gericht. Wezwanie osoby wedle prawa przez przysięgłego sługę miejskiego przed oblicznoſć sędziego. *Sax. Porz* 62 Prawne powołanie winowajcy od aktora przed sąd przyzwoity; w sądach królewskich mandatem nazywa się. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 39. Pozwy inaczéj nazywano obwieszczalne listy. *Czack. Pr.* 2, 204. Gdy prawa stawili przodkowie nasi, pozewek był na trzy palce, a minutka na dłoni. *Rej. Zw.* 189 *b.* Położenie pozwu należy do woźnego. *Vol. Leg.* 3, 75. Pozew nadworny, tylko gdy król w któréj ziemi jest, bywa. *Herb. Stat.* 28. — *Transl. fig.* Starość jest śmierci pozwem własnym. *Prot. Kont. D* 4. POZEWNY, POZWOWY, a, e, od pozwu, Ladungs-, Vorladungs-; *Boh.* půhonný, důhonný; *Croat.* pozovni; (*Ross.* позывистъ posłuszny zawołaniu, *apud venator.*). Pozewny, ego, *m.*, *Subst.* woźny, der Gerichtsdiener. Pozwać kogo do sądu przez pozewnego publicznego. *Chełm. Pr.* 30. (*Ross.* позовникъ umyślny, posłaniec). POZEWNE, ego, *n.*, płaca od pozwu, Vorladungsgeld. Sep, naraz, pozewne, niestane, przewod etc. *Papr. Ryc.* 469.

POZGARBIĆ *cz. iter. dok.*, nach einander krümmen, beugen. Wąż pozgarbiony na okrągłe zatoki. *Otw. Ow.* 63. POZGINAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander herab beugen, neigen. Widzisz, jak okrył śnieg Soraktę biały, Jak pod ciężarem swoje pozginały Gałęzie drzewa! *Hor.* 1, 47. *Min.* POZGRZYTAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander mit den Zähnen zerknirſchen; *Ross.* поскрежетать.

POZIĘBIĆ *cz. dok.*, przez chwilę ziębić, nach einander erkalten laſſen; *Ross. et Eccl.* познобить, познобляю. POZIĘBNĄĆ *nijak. dok.*, chwilę ziębnąć, nach einander erkalten; *Ross.* познябнуть.

POZIELENIĆ *cz. dok.*, zielonym poczynić, grün machen, begrünen; *Bosn.* pozeleniti; *Rag.* pozelenitti; *Ross.* позеленить. POZIELENIĆ się, POZIELENIEĆ *nijak.*, nach einander grün werden; *Vind.* poselenitiſe; *Ross.* позеленѣть.

"POZIEM, "POZIOM, u, *m.*, płaszczyzna po ziemi, eine Fläche. Piękny z ziemi i murawy ułożono poziom. *Niemc. Król.* 3, 33. — §. Ziemia znacznie wyniesiona nad poziem morza, wstrzymuje jego zapędy, *niveau. Stas. Buff.* 42. die Flächenhöhe. — §. Różnica między poziomem prawdziwym i pokazałym, horyzont. *Jak. Mat.* 1, 298. *N. Pam.* 19, 71. der wahre und ſcheinbare Horizont, widokres. POZIEMKA, POZIMKA, POZIOMKA, i, *ż.*, POZIEMECZKA, POZIMECZKA, i, *ż.*, *dem.*, die Erdbeere, die rothe Erdbeere, (cf. borówki, czarne jagody); *Slov.* gahoda; *Sorab.* 1. truszkalza, (cf. truskawka); *Vind.* jagodiza; *Slav.* jagode; *Bosn.* posgegljak; *Rag.* poxegljak; *Croat.* jagoda; *Ross.* земляника, земляница, земляничка, клубника; *Eccl.* земленица. Poziemki, po ziemi rostące; abo pozimki, po zimie pierwsze. *Cn. Th.* Poziomki ogrodowe co drugi rok przesadzać trzeba; dzikie rosną w lasach. *Kluk. Rośl.* 1, 224. *Kluk. Dykc.* 2, 10. Gatunek poziomek trawnych *Boh.* trawnice. Odmiany ogrodowe poziomek, truskawkami się zowią. *Jundz.* 273. Truskawki, pozimeczki. *Rej. Wiz.* 24. Lecie mleko, w jesieni jabłko z gronem wina, Na wiosnę poziemeczki, zimie do komina. *Simon. Siel.* 38. Poziemki szczykać. *Nag. Wirg.* 495, *ob.* Poziomkowy. POZIEMNY, POZIOMNY, POZIOMY, a, e, POZIEMNIE, POZIOMNIE, POZIOMIE *adverb.*; *Boh.* pozemsky; *Ross.* поземный, поземистый, приземистый; §. a) po ziemi się znajdujący, nizki, niegórny; auf der Erde befindlich, niedrig, nicht erhaben. Wąż poziemny. *Sekl.* 30. (po ziemi łażący). — *Fig.* Kto ma dowcip ściśniony i gieniusz suchy, Tego Pegas poziomy, temu Febus głuchy. *Dmoch. Szt. R.* 2. Gardzi rodem poziomym, a złotemi pióry Gwiazd sięga. *Hor.* 2, 12. Poziomy rym. *Zimor. Siel.* 203. (płaski, podły). Stylem pisać poziomym i czołgającym się. *Mon.* 75, 646. Nasz wiek syt w zbytki, w istocie poziomy, Zrządził, iż zniosłszy dumne grubiaństwo, Utraciliśmy i cnotę i państwo. *Kras. List.* 160. — §. b) Poziemny, lądowy, niewodny, Land-, Poziemne zwierzęta, Landthiere. *Tr.* — §. c) *Mathem.* Poziemny, poziomny, horyzontalny; wagerecht, waſſerrecht, horizontal. Powierzchnia pozioma, do któréj pionowa jakiego miejsca jest prostopadłą. *Hub.*

Wst. 22. Płaszczyzna pozioma. *Geom.* 1, 252. Linia poziemna. *Jak. Mat.* 1, 296. Stolik geometryczny ustawić poziemnie. *Geom.* 1, 258. *Krup.* 4, 9. *Rog. Doś.* 2, 84. Stolik poziomie postawiony. *Hub. Wst.* 71. O windach poziemnych i pionowych, *sucula*, *ergata*. *Jak. Mat.* 4, 311. Położenie horyzontalne abo poziomne. *Solsk. Geom.* 2, 4. Strzelenia poziomne, gdy armata stoi równolegle z poziomem. *Jak. Art.* 1, 437, (*oppos.* nawiasowe). — *Botan.* Korzeń poziomy, *horyzontalis*, nie idzie prosto w głąb, ale się pod ziemią szerzy i rozciąga. *Bot. Nar.* 32. *Jundz.* 2, 8. — §. d). Rychard wielki poziemny podatek na całą Anglią nałożył. *Wyrw. Geogr.* 450, *Ross.* поземельный, поземельное, поземельныя деньги; czynsz gruntowy, łanowe, Grundzins, Abgabe von Grundstücken, Ländereyen.

POZIERAĆ, *ob.* Pojrzeć, Pojźrzeć.

"POZIEW, u, *m.*, wyziew, wyduch; der Ausḥauch, Duft. Róża wieńcem lubości śmiertelnych ludzi, On słodkiem poziewem i bogów budzi. *Anakr.* 74. POZIEWNĄĆ, *f.* poziewnie *intr. jednł.*, Poziewać *niedok.*, ziewać, ziewając gębę rozdziewiać, gähnen. Za poziewającemi gębę rozdziewiasz. *Pilch. Sen. łask.* 101. Nie poziewaszże, widząc drugiego poziewającego? *Teat.* 17. *b*, 37. Powiedziałbym: idź spać, temu, który poziewa. *Teat.* 20, 93. Poziewanie *Ross.* позѣвота. — §. Poziewać na co, pragnąć czego, nach etwas ſchnappen. Zygmunt na królelestwo braterskie łakomie poziewając, własnego ostradał; *fraterno regno inhians*. *Krom.* 452. — §. Poziewać czym « oddychać, dychać czym; ḥauchen, duften. Tu wiosna długim Zefirem poziewa, Tu ostre grudnie Jupiter ogrzewa. *Hor.* 1, 217. *Nar.* POZIEWACZ, a, *m.*, der Gähner. Nie stoją mi w oczach ciężcy poziewacze, kiedy chce, to spię. *Pot. Syl.* 27.

POZIMEK, mku, *m.*, początek wiosny zaraz po zimie nastający, der Nachwinter, der erſte Anfang des Frühlings; *Ross.* отзимие; (*Sorab.* 2. posimski marzec). Nie bierz się wcześnie do roboty, dopóki zupełnie zdrowia nie odzyskasz, zwłaszcza z pozimku i w jesieni. *Perz. Lek.* 313. POZIMKA, POZIMECZKA, POZIOMKA, POZIOMY, *ob.* Poziemka, Poziemny. POZIOMEK, mka, *m.*, *carabus*, rodzaj zawierający chrząszcze, po większéj części nie latające, lecz po ziemi szybko biegające. *Kluk. Zw.* 4, 52. Laufkäfer, nicht fliegende, ſondern auf der Erde ſchnell herum laufende Käfergeſchlechte. POZIOMKOWY, POZIMKOWY, POZIEMKOWY, a, e; *Eccl.* земляничный, клубичный; od poziemek, Erdbeer-. Poziomkowe ziele, das Erdbeerkraut. *Kluk. Rośl.* 2, 246, *Ross.* земляничникъ, клубничникъ.

POZJEŻDŻAĆ się *recipr. iter. dok.*, nach einander fahrend oder reitend zuſammen kommen. Pozjeżdżało się tego co niemiara. *Teat.* 28, 92.

POZŁOCIĆ, *f.* pozłoci *cz. dok*, Pozłacać *niedok.*; *Boh.* pozlatiti, pozlacowati; *Slov.* pozlatiti; *Sorab.* 1. pozwotžam; *Vind.* poslatiti, preslatiti, obslatiti; *Rag.* pozlâtiti; *Bosn.* pozlatiti; *Croat.* pozlachûjem; *Ross.* позлатить, позолотить; *Eccl.* озлатити, озлащаю; po wierzchu ozłocić, vergolden. Wart jesteś, żeby ci tę głowę pozłocić. *Teat.* 32. *b*, 56, (cf. pożółcić). POZŁOCISTY, a, e, — o *adverb.*, *Cn. Th.* złotem obleczony; *Slov.* pozlatily, pozlácený; *Eccl.* златомоченъ; (*Sorab.* 1. podmoszazne, cf. mosiądz), vergoldet, übergoldet. *Imbracteatus auro*, pozłocisty sporo albo blachą złotą pokryty. *Cn. Th.* — §. Pozłocistego, by też nie umiał i kozie ogona zawięzać, alić go na urzędy sadzają, alić go już z rady nie wyganiaj. *Rej. Post.* 70 *b.* złoto mającego, bogacza pieniężnego, ein Reicher. POZŁOTA, y, *ż.*, POZŁOTKA, i, *ż.*, *dem.*, POZŁOTEK, tka, *m.*; *Morav.* pozlátka; *Boh.* pozlátko; *Rag.* pozlata; *Ross.* позолота; powleka złota na czym, blaszka złota; die Vergoldung, der Goldüberzug. Czymże się tedy chlubią? pozłotką samą, która tylko z wierzchu za złoto się udaje, a wewnątrz jest szczéry mosiądz, albo kontrafał. *Podw. Sion. M* 3 *b.* Zna bóg ołów pod pozłotą. *Pot. Pocz.* 267. Potrzaski rozliczne, pozłotki, farby, malowania dziwne. *Rej. Zw.* 58 *b.* — *Transl.* Nie znajdziesz w moich słowach blasku ni pozłoty, Lecz znajdziesz prawdę szczérą, honoru i cnoty. *Teat.* 43. *c*, 161. *Wyb.* pozoru, barwy, jedwabiu, bawełny, upiększenia, piększydła; Verſchönerung, Schminke, Anſtrich. Miłość własna pochlebnym omamia nas pozłotkiem, iż do każdego urzędu zdatność w sobie widzimy. *Mon.* 65, 189. — Pozłota, [okołki tłustości pływające na różnych ciekliznach 3], okrasa w kuchni, omasta; *Ross.* наварa, das Fett zum Anmachen der Speiſen. — §. *Actio:* Pozłota, pozłacanie, das Vergolden. Pokost na wszelką pozłotę. *Śleszk. Ped.* 304. — §. O wy głowy do pozłoty, znać, że wam mózgu brakuje. *Teat.* 52. *d*, 59. głowa dla kształtu tylko, czcza pusta choć kształtna głowa, jak u lalki Norymberskiéj; ein Strohkopf, ein leerer faber Kopf. Ta głowa nie do pozłoty. *Teat.* 33. *d*, 90. Często z złotym barkiem do pozłoty głowa. *Zabł. Amf.* 48. *Treb. S. M.* 30. POZŁOTNIK, a, *m.*; *Boh.* pozlatnik; *Carn.* slatâr; *Vind.* poslatnik, preslatar, preslatnik; *Rag.* pozlatitegl; *Croat.* pozlatitel; *Ross.* золотильщикъ; der Vergolder, rzemieślnik od pozłacania. POZŁOTNY, a, e, do pozłoty służący, zum Vergolden. Pokost pozłotny nie tylko na skóry, ale też na srebro służący. *Śleszk. Ped.* 302.

"POZMARLE *adverb.*, n. p. Dziecię pozmarle urodzone, t. j. które się po śmierci ojcowskiéj urodzi. *Szczerb. Sax.* 113, *ob.* Pogrobek, pogrobowiec, pośmiertne, co się przyrodziło; *Bosn.* posmiritje, nach des Vaters oder der Mutter Tode geboren. Gdy się białogłowa przy pogrzebie mężowym, abo we trzydzieści dni opowie, że brzemienna, i potem urodzi; tedy ono dziecię tak pozmarle urodzone, dziedzictwa ojca swego dójdzie. *ib.* 24.

POZMARZAĆ *nijak. iter. dok.*, nach einandern erfrieren. Sroga była zima, i od mrozu wszystko pozmarzało. *Zygr. Pap.* 320. POZMIATAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander werfen. Mosty wszystkie przed Tatarami pozmiatano. *Biel.* 135. POZMYŚLAĆ *cz. iterat. dok.*, nach einander erdenken, erdichten. Szalbierz pozmyślał listy. *Tr.* POZMYKAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander los laſſen (die Hunde vom Leitſeile). Na lisa charty z smyczy pozmykali. *Otw. Ow.* 292.

POZNAĆ, *f.* pozna *cz. dok.*, Poznawać *niedok.*; *Boh.* pozna-

ti, poznawati; *Sorab.* 1. poznawam, poſnacž, (poſnasch wyznać, poſnasche wyznanie); *Carn.* posnâm; *Vind.* posnat, sposnat, sposonati; *Rag.* poznatti, (spoznatti *praemio afficere*, spoznanje *praemium*); *Croat.* poznati, poznavam, zpoznávam, zpoznati; *Dal. et Slav.* poznati; *Bosn.* poznati, poznavati, (spoznattise, vratitise ù se *resipiscere*, upamiętać się; uzaznati *rescire*); *Ross.* познать, познавать, спознать, спознаю; *Eccl.* благознательсвую; pojąć rozumem, zrozumieć, wyrozumieć; erkennen, einſehen, begreifen. Nie poznawali, nie poznają, albo przynajmniej nie chcą poznać tego panowie, iż od dobrego mienia poddanych ich własna możność zawisła. *Kras. Pod.* 2, 257. Poznanie, wiadomość, pojęcie, die Erkenntniß; *Boh.* poznanj; *Sorab.* 1. poznatžo; *Vind.* sposnanje, sposnanost; *Dal.* poznavanye; *Croat.* poznanye; *Eccl.* познаніе, благознаніе. Poznanie abo myśl, jest wyobrażenie rzeczy. *Boh. Dyab.* 30. Im więcej człowiek ma poznania, tym ściśléj rzeczy na uwagę bierze. *Zab.* 14, 82. Bóg na puszczy dał zakon i poznanie imienia swego i woli swej Mojżeszowi. *Sk. Żyw.* 1, 336. — Poznać człowieka, przyjaciela, gruntownie go wymiarkować; einen kennen lernen, recht kennen. Człowieka nie zaraz poznać. *Cn. Ad.* 134. Poznać ludzi istotna, najpierwsza nauka. *Kras. List.* 101. Największej wagi nauka, umieć poznawać ludzi. *Stas. Num.* 2, 194. W przygodzie przyjaciela najrychlej poznamy. *Biel. S. M. B* 3 *b. Emphat.* Poznasz mię kiedy; poznasz tego tchórza, którymeś mię nazwał; poznasz wosk. *Cn. Ad.* 918. (dam ci się w znaki, du ſollſt mich ſchon kennen lernen). Pozna on, z kim ma sprawę. *Boh. Kom.* 1, 41. — Daj jej do poznania, że się w niej kochasz. *Teat.* 52. *d*, 91. niech pozna, wie, umiarkuje, laß es ſie merken. — Poznawać z czego, po czym, pomiarkować, postrzedz; an etwas erkennen, verſpühren, *Croat.* zeznati; *Vind.* sposnati, svanzhati; *Sorab.* 2. hufnash, (*ob.* Uznać). Boże jam cię najpierwej poznał po dobroci. *Karp.* 1, 189. Z pojrzenia bywa poznan mąż, a po obliczu bywa poznan mądry. 1 *Leop. Syr.* 19, 26. Poznać wnet z mowy, jakiéj kto głowy. *Cn. Ad.* 917, cf. mowa wydaje ludzkie obyczaje. *Slov.* Ptáka po peri, wlka po srsti, človeka po reči poznaš. Z oczu moich poznawał, że już był kochanym. *Teat.* 48. *b*, 6. Z owoców ich poznacie je. 1 *Leop. Math.* 7, 20. — §. Poznawać kogo, już dawniéj znanego, abo to, co się już znało; *Ross.* опознать, опознивать, wieder erkennen, erkennen. On ich jakby nie poznał, i czapki nie zdjął. *Teat.* 19, 24. W szczęściu nie poznaje człowiek ludzi, a w nieszczęściu nikt się do niego nie przyznawa. *Mon.* 71, 24. Jest pewna sztuka niepoznawania ludzi znajomych sobie. *Zab.* 3, 205. W saméj rzeczy, nie poznałem Wc Pani. *Teat.* 17, 139. Poznała go po głosie. *Pieśn. Kat.* 140. Twarz moja była niegdyś okrągła; dziś schudłam, i zaledwie jestem do poznania. *Chod. Gesn.* 107. kaum zu erkennen. Co za stratę ponieśliśmy z wysłania go do Warszawy, do niepoznania chłopiec. *Teat.* 19, 66. (odmienił się tak, że go nie poznać). Do poznania, mogący być poznanym; kenntlich, zu erkennen, bycia poznanym; *Vind.* posnanliunost, snanlivost, sposnanitnost, sposnanlivost, die Kenntlichkeit, Kenntbarkeit. — *Moral.* Choroba poznana, już na połowę jest uleczona. *Teat.* 34, 43. Samo poznanie błędu bywa karą ostrą. *Teat.* 42. *c*, 63. — Omylić się w poznaniu kogo, brać kogo za kogo innego; *Vind.* preposnati, presposnatiſe; einen verkennen. — §. Poznawać kogo, poznawać się z nim, znajomość z nim robić, zaznajomić się, *Carn.* snanêti se, snânem; *Bosn.* zduscitise, s' poznatise zajedno, spriateglitse; *Ross.* спознаться, познакомиться, einen kennen lernen, Bekanntſchaft mit ihm machen. Chcesz poznać się z jaką ładną kobietką, poczestuj tabaczką; już ci znajomość. *Teat.* 23. *b*, 4. Poznawać kogo z kim, znajomość mu z kim robić, zaznajomić go; *Ross.* познакомить, einen mit jemanden bekannt machen. Byłem przez niego poznawany z sąsiadami mojemi. *Xiądz.* 138. — §. Wielka cierpliwość Józefa, że tak długo poznanie swoje z bracią odwłoczyć mógł. *Sk. Żyw.* 1, 323. nim się im dał poznać, die Zuerkennengebung. — §. Poznać żonę, poznać męża, cielesną sprawę mieć; fleiſchlich erkennen, ſich fleiſchlich vermiſchen. Adam poznał żonę swoję Hewę, która począwszy, porodziła Kaima. 1 *Leop. Genes.* 4, (*Vind.* ſvojo sheno sposnati). Na jedno poznanie niewiasta poczęła, i wstawszy odeszła. 1 *Leop. Genes.* 38. (zeszcie 3 *Leop.*). Ona nie miała woli nigdy męża poznać. *Rej. Post. Z* 3. Rzekła panna do anioła, jákbym ja rodzić miała, a wszak ja męża nigdy nie poznawam. *Rej. Post. Z* 2. (ſintemal ich von keinem Manne weiß. Luth.). POZNACZYĆ, *f.* poznaczy *cz. dok.*, Poznaczać *niedok.*, wciąż oznaczyć, nach einander bezeichnen, beſtimmen; *Boh.* poznamenati; *Vind.* posnaminuvati, sasnaminuvati; *Croat.* poznamenuvati, poznamenujem; *Ross.* отмѣтить, отмѣчать. Słońce do kresu sobie poznaczonego się obraca. *Bzow. Roż.* 89. Szatan uszanować musi tych, którzy przy chrzcie ś. poznaczeni są, bo zbawienną cechę noszą. *Dambr.* 247. Ku porozumieniu rozdziałów, annotacye albo poznaczenie rzeczy co główniejszych, przy boku położone, niepomału pomogą. *Smotr. Lam. pr.* przypiski, Anmerkungen, Randnoten. Poznaczenie. *Rej. Ap.* 17. znaki położone. POZNAK, u, *m.* POZNAKA, i, *ż.*, znak, oznaka, po czym poznają; Zeichen, Kennzeichen, Merkmal. Najmniejszego bojaźni nie dał poznaku. *Przyb. Luz.* 135. Żadnej zmieszania poznaki nie dał. *Nar. Tac.* 3, 28. Z poznaków na chorym wnosi sobie lekarz o rodzaju choroby. *Perz. Lek.* 66. Miał się znajdować na tym zjeździe dla niedania poznaki, że się lęka. *Nar. Hst.* 4, 222. Uwaga ta w następnych wiekach dla myślących będzie dostatnią poznaką, jaki był umysł narodu. *Przestr.* 114. Zjawiły się na niebie i ziemi okropne przyszłych losów poznaki. *Nar. Tac.* 3, 9. — §. Okoliczność niepoznaki przywiązania naszego, ubliżyła mi szczęścia widzenia ciebie. *Teat.* 9. *b*, 4. (nie poznania, nie poznawania; der Umſtand des Nichterkennens, nicht Bemerkens). Odziany w mniszy habit dla niepoznaki. *Nar. Hst.* 4, 208. (żeby nie być poznanym). Zmienił imię dla niepoznaki. *ib.* 2, 276.

Vind. posnanliu, snanliu; *Eccl.* благознаемый. Łatwość POZNAŃ, *m.*, die Stadt Poſen; *Boh.* Poznany. Z potomków

Lechowych jeden rzeczony Pozny, (cf. poźny), to jest *posthumus*, założył Poznań nad Wartą, a od swego imienia dał mu imię; i dziś jest miasto znamienite, a wszystkiej Wielkiej Polski głowa. *Biel.* 22. POZNAŃCZYK, a, *m.*, z Poznania rodowity, der Poſner. Poznańczycy, Warszawianie, Lublinianie. *Gost. Gor.* 88. POZNAŃSKI a, ie, Poſner-, von Poſen. Województwo Poznańskie.

POZNASZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander aufheben, zuſammen bringen, tragen. Morzem i ziemią bitne narody poznasza. *Hor. Sat.*

POZNAWAĆ, *ob.* Poznać. POZNAWACZ, a, *m.*, POZNAWCA, y, *m.*; *Sorab.* 1. poznatžer; *Vind.* pasnauz, posnuvauz, *f.* posnaviza, posnauka; *Rag.* poznavalaz; *Eccl.* познатель, знательный, благознателенъ; *Ross.* искусникъ; który co poznawa, der Erkenner, der Kenner. Bóg Bóg poznawaca serca. *W. Syr.* 7, 5. Sofoniasz stróż i poznawca tajemnic pańskich. *Leop. list. Hier.* 7. Boże który jesteś tajemnych rzeczy poznawaczem. 1 *Leop. Dan.* 13, 42. (uznawaczem. 1 *Leop.*). — §. Ukazał się Mikrofil ciekawym poznawaczem materyj modnych. *Zabł. Roz.* 111. (starający się dowiedzieć, poznać). — §. Poznawacz, co się zna na czym, konnesor, znawca, der Kenner. Kto nie ma sposobności stania się prawdziwym poznawaczem, nie najgorzéj sądzić będzie o podanéj sobie rzeczy przez porównanie jej z drugą, którą prawdziwi poznawacze za doskonałą osądzili. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 169. Zdanie to jest Horacyusza, najlepszego w tej mierze poznawcy. *N. Pam.* 15, 370. POZNAWCZYNA, y, *ż.*, konnesorka, die Kennerinn.

POŹNIĆ, *POŹDZIĆ, *cz. dok.*, *POŹDŻAĆ *contin.*, zpoźnić *dok.*; (*Boh.* pozdj se *vesperascit*, zpozdilost *tarditas*, zpozdilý *tardus*); *Vind.* posdniti, posbniti, saposditi; *Ross.* поздать; opoźniać, opoźniać się, spoźniać się; verſpäten, verweilen. Czemu powrót poździ? *Pot. Arg.* 707. Pożdał Noe siedm dni jeszcze, i wypuścił gołębicę. *Budn. Genes.* 8, 12. (czekał, zatrzymał się). *Smotr. Ex.* 37. *ib.* 26. [Pożdżać i Pożdać są dwa zupełnie różniące się wyrazy, i przykład tu nie należy, — *ob.* Pożdać 2]. Poźnienie, (*Eccl.* пожданіе, медленіе, ожиданіе; *Croat.* poznina). Niemasz do poczciwości czasu spoźnionego. *Bardz. Trag.* 252. *POŹDZIEĆ *nijak. niedok.*, spoździeć *dok.*, opoźnionym być, verſpätet ſeyn. O niewierniku, a spoździałego serca nędzniku. *Rej. Post. T u* 3. POŹNIAK, *herb*; mąż strzałą przez piersi przebity, ręce opuszczone mający, w szyszaku. *Kurop.* 5, 41. ein Wappen. POŹNIK *botan.*; *ob.* Narcyz; *Boh.* pozdnjče, poźno się rodzący, ein Spätling. — (POZNIKAĆ *neutr. iter. dok.*, nach einander verſchwinden. Szczyty gór wkrótce z oczu naszych poznikały. *Przyb. Luz.* 146). — POŹNY, *POZDNY, a, e, POŹNO, *POZDNO, *POZDZIE, *adverb.*; POŹNIEJ, *POZDNIEJ *comp.*; (*Boh.* pozdnj, pozdě, pozdilý, zpozdilý, *compar.* pozdněgšj; *Etym.* dzień, dnia; (*Boh.* spůznost niechęć, spůzný niechętny); *Slov.* zpozdilý, pozdě; *Sorab.* 1. pozdni, pozdže, (połdži w nocy); *Sorab.* 2. połdže; *Vind.* posdi, posnu, posdu, pozhalsen, kalsan; *Carn.* pósn, posdnu, kesn, kasne, pozhasn, pozhasi; *Croat.* pòzen, keszen, kesnu, keszno, kèsno, keszno; *Hung.* késö, kiseün; *Dal.* doczne, kaszan, kaszno; *Bosn.* kasni; *Rag.* pozni, kasni, (pòzni, posledgni, *posterus* = pośledni); *Slav.* kasno; *Ross.* поздный, позденъ, поздноватый, поздненькій, поздно, поздо; *Eccl.* позденъ, вечерный, поздо бывающій, cf. *Germ.* ſpät; Ob d. ſpat; *Goth.* sped): nierychły, ſpät. Deszcz ranny i pozdny. *W. Osea.* 6, 3. Frühregen und Spätregen. Pozdna pokuta rzadko jest prawdziwa. *W. Post. W.* 2, 293. Poźno lepiéj, niż nigdy. *Cn. Ad.* 170. Co poźno, to próżno. *Rys. Ad.* 8. Tu mieć ma swe pokoje Pozdne potomstwo twoje. *Gęb. Hym.* 314. (najodleglejsze, najdalsze w następstwie). Pomoc już poźna i po czasie. *P. Kchan. Orl.* 1, 242. (łyżka po obiedzie). Początkowi zabiegaj, każdej chorobie w czas zabiegaj, bo poźdne lekarstwo nie dobre bywa. *Rej. Zw.* 73 *b.* (*Slov.* Pozdě bika honit, *sero sapiunt Phryges*; już zając za górą). Poźnoś przyszła, już się lekcya skończyła. *Teat.* 57, 164. Po szkodzie poźna mądrość przychodzi. *Ezop.* 9. (*Slov.* us' ge pozdě, mili drosdě, *post festum*). Patrząc na zabój swoich, czuł żal poźny. *Tward. Wł.* 134. (niewczesny). Tales tym matkę odprawił; iż już poździe i nierychło się ożenić mu było. *Glicz. Wych. O* 8. Poźne drzewa najlepsze przynoszą owoce. *Teat.* 35, 70. Bardzo poźno w noc staneliśmy wczora. *Teat.* 49, 8. *Vind.* terda nuzh, globoku v' nozhi, dougu v' nuzh. Miasto od wschodu górami zatoczone; ku takowemu słońce poźno przychadza. *Cresc.* 17. Drzewo ku budowaniu ma być rąbane miesiąca listopada, chociaż i poźniéj. *Cresc.* 35. Poźniéj, prędzej, früher oder ſpäter. Poźniej czy prędzéj, i trwożny i śmiały, Pójdą tam, kędy pokój wiecznotrwały. *Kras. Oss. G.* Do poźna, do poźnéj godziny, do poźnéj nocy, bis ſpät in die Nacht. Grałem z nim w karty do poźna. *Mon.* 67, 284. Jednego wieczora zabawiony urzędem swoim do poźna, gdy przechodził koło kapitularza.... *Boh. Dyab.* 3, 193. Za poźno; *Vind.* presposdi, zu ſpät. Za poźno wyjechawszy, chcą pośpiechem opoźnienie nagrodzić. *Pilch. Sen. list.* 2, 157. POŹNOŚĆ, ści, *ż.*, das Spätſeyn, die Verſpätung; *Bosn.* kasnóst, uçknenje; *Croat.* kesznozt; *Ross.* поздность.

*PÓŹDNO = Podźno, = pójdź no; *ob.* Pójść.

*POŻOBAĆ, *f.* pożobie *cz. dok.*; *Rag.* pozobatti, pozobati; *Vind.* posobati; *Croat.* pozoban *digitis vel rostro absumptus*; *Ross. et Eccl.* позобать, склевать, зобъ набивать, поядать; (*Ross.* поклевать, поклюю, поклевываю; zobiąc pożreć, zjeść, (o ptakach, cf. zob, dziób); aufſchnäbeln, auffreſſen (von den Vögeln). Posyp przed sidłem kilka ziarnek, które gdy ptak pożobie, przyjdzie do sidła. *Cresc.* 632. Zboże to będzie abo podeptane, abo od ptaków pożobane. *W. Post. Mn.* 100. Gdy siał, jedno upadło podle drogi, a ptacy powietrzni pożobali je. *W. Math.* 13, 4. *Sk. Kaz.* 93. *Dambr.* 125. Człowieka zabić, nie mówią zabić, ale uśpić, pożreć, pożobać, jak mak posiec. *Kosz. Lor.* 145 *b.* POZOBACZ, a, *m.*, der Aufſchnäbler; *Vind.* posobauz.

POZOCZYĆ *cz. dok.*, spostrzedz okiem, erblicken. Pozoczywszy młodzieńca.... *Chodk. Kost.* 55.

POŻOG, u, *m.*, POŻOGA, *POŻEGA, i, *ż.*; *Vind.* poshganje, poshaganje; *Ross.* пожегъ; podpał wielkiego po-

żaru, zapalenie, Mordbrennerey, Feuerlegung, Anſtiftung einer großen Feuersbrunſt. (*Ross.* пожера nowizna spaleniem wykarczowana; *Eccl.* жегъ, **зной** [*aestus* 2], жаръ, *ob.* Żar, znój). Przekonany o pożogę, o tak zły i okropny uczynek, ma być spalon. *Sax. Art.* 32. Zwalę cię z skał, i uczynię cię górą ſpożegi. *Budn. Jer.* 51, 25. POŻOGNIK, a, *m.*, ſPOŻOŻA, [POŻOŻCA 3], ſPOŻOSZCZA, y, *m.*, podkładacz ognia, podpalacz, podżegacz; *Vind.* poshagovez, poshagar, der Mordbrenner, Feueranleger. Wierzono; że pożogniki one Krzyżacy na spalenie majętności Czeskich umyślnie byli podesłali, (*incendiarios*). *Krom.* 627. ſPożoża ma być wszędy pojman, i w kościelech. *Turn. Ust.* 134. Bałwochwalnią Efeskiéj Dyany pożoszcza stopił do dna. *Miask. Ryt.* 2, 71. (Herostrat). POŻOGOWY, a, e, od pożogi, podpalny; feueranlegend, zündend. Z piekła pochodnie pożogowe. *Birk. Exorb. E* 3 *b.* Zündfackeln.

POŻÓŁCIĆ, *f.* pożółci *cz. dok.*, żółto powlec; *Bosn.* posgjutiti, gelb überziehen, (cf. pozłocić). Pożółconą za złoto miedź człek weźmie głupi. *Pot. Pocz.* 267. POŻÓŁKNĄĆ POŻÓŁKNIEĆ, *f.* pożółknie, pożółknieje *neutr. dok.*; *Boh.* pożlautám se, pożlautlý; *Bosn.* posgjucchivati, posgjuchjen, posgjut; *Rag.* poxûtiti; *Ross.* пожелкнуть, пожелтѣть, посоловѣть, посмуглѣть; żółto zajść, żółtym się stać, gelb werden. Maczaj tą wodą włosy, a pożółkną ć jak złoto. *Sienn.* 492. Ciało jej przez ustawiczne posty pożółkło było. *Krom.* 250. Blizny już pożółkniałe. *Past. Fid.* 55. Gaj pożółkniał, co się wprzód wesoło zielenił. *Nar. Dz.* 3, 74. Słonecznik miewa jąderka białe abo pożółkniałe. *Syr.* 1036. Pożółkłe drzewa tego liście z gałęzi na gałąź opada. *Stas. Num.* 1, 46.

POŻONĄĆ, *f.* pożenie, pożonę *cz. jednl.*; *Carn.* poshênem'; *Eccl.* пожєнити, пожєняти; *Boh.* poženu; pognać, hintreiben, forttreiben. Którzykolwiek za granicę woły Podolskie pożeną .... *Vol. Leg.* 3, 334. Tuli jutro pożeniesz? czy na inną stronę? R. Gdzie ty będziesz pasł, tam i ja swoje pożonę. *Simon. Siel.* 51. Na zgubę Rzymu lud zażarty Zbiwszy, pożenie przed swym wozem Party. *Hor.* 1, 64. *Nar.* [*infinit.* mylnie wyprowadzony *zam.* pognać 2].

POZÓR, u, *m.*; (*Boh.* pozor baczność, dozor, pozorowati pilnować; *Slov.* pozorowati dozorować; *Carn.* posir *attentio*, posiram se *attendo*; *Rag.* pozòr, pogléd *intuitus*, *aspectus*; *Ross.* позоръ spektakl, widowisko, wstyd, hańba, позоровати patrzeć na widowisku; позорить, опозорить zawstydzić; *Eccl.* **позоръ**, **позорище**, зрѣлище widowisko); a°) pojźrzenie, pozieranie, poglądanie, wzrok; das Hinſehen, das Sehen, das Geſicht, der Blick; *Carn.* blish, vidés; *Rag.* prîlika, uzròk; *Ross.* видъ. Orlemi lub smoczemi w bystrości pozory, W nieprzyjaciołach szlakujem przywary. *Zab.* 8, 328. *Izyck.* Oba pozór ponury, jako dwa koguci Wlepią w się. *Pot. Arg.* 740. Pozoru ani głosu męża tego, nikt wytrzymać nie mógł. *Faliss. Fl.* 107. — °§. Pozór, baczność, uwaga, Aufmerkſamkeit. Jak gdyby nas bóg na tym stopniu posadził, abyśmy tylko presbytery poświącali, a na co inszego w cerkwi jego mały pozór mieli. *Smotr. Apol.* 108. Na samego tylko pana boga pozor im będzie, a na samego się tylko Boga obrócą, i w nim samym osiędą. *ib.* 35. — b°) Pozor, pojrzenie, prospekt, widok, die Ausſicht. Tu łąki nieprzezorne okiem, tu wesoły Pozór, tu z pasz do rzéki same idą woły. *Simon. Siel.* 34. Z góry tak wysokiéj Mieli pozór dość szeroki. *Papr. Gn.* 36. Wisi nad portem na pozorze morskim postawione miejskie teatrum. *Faliss. Fl.* 38. — c°) Pozór, co się widzieć daje, kształt, figura, pokazałość, postawa; die Geſtalt, die Figur. Drzewka pomarańczowe przeplatane figami, piękny oczom pozór czyniły. *Banial. O* 2. Chude krowy zjadły tłuste, a pozór ich był zły, jak pierwej. *Budn. Genes.* 41, 21. Iskierki koło niego, jak pozór miedzi rozpalonéj. *W. Ezech.* 1, 7. (na kształt). Pięknym chorągwie wywieszą pozorem. *Pot. Syl.* 198. (pięknym kształtem, sposobem). Pozór ludzki, postawa ludzka, postura, *praecipue quoad vultum*, die Geſtalt, Figur, (Miene eines Menſchen). Wolność w człowieku serce podnosi, twarz wesołą, śmiałe oko, pozór i pochód ochotny w nim czyni. *Orzech. Qu.* 136. Okrąg wszystek lica zupełnego, Miarę przestąpił pozoru ludzkiego. *Suszyc. Pieśn.* 3, *F* 4 *b.* Witała go z twarzą pańskiéj powagi, pańskiego pozoru. *P. Kchan. Orl.* 1, 170. — §. *Hodie plerumque usurpatur tropice:* Pozór = powierzchowność, barwa, blask, płaszczyk; äußerliches Anſehen, äußrer Schein, Schein; *Boh.* foch, zamysl; *Vind.* fvietloba, fvetlust, lesk, blifh, videfh; *Ross.* наружность, предлогъ; *Eccl.* яснина, прикровеніе, ложный видъ. Więcéj częstokroć działa pozór, niżeli istota. *Kras. List.* 66. Pozory rzeczy uwodzą. *Ostr. Pr. Kor.* 2, 95. Fałszywe dziś pozory wielu zwodzą ludzi, Nie wszystkoć to jest złoto, co wzrok blaskiem łudzi. *Min. Ryt.* 3, 309. Ich dowody w pozorze są coś, lubo w rzeczy są nic. *Pilch. Sen. list.* 46. Pozoru piękności przy rozwięzłych obyczajach cierpieć nie mogę. *Teat.* 5. *b*, 46. Ludzie sądzą z pozoru. *Teat.* 5. *d*, 19. *Wyb.* nach dem Scheine. Na pozór = na oko, zewnątrz; dem Anſcheine nach, von außen. Pięknyś widzę na pozór, kiedyby tak wewnątrz. *Opal. Sat.* 7. (broda jak u proroka, hajduckie sumnienie). — *Aliter:* Na pozór, udawając zewnętrznie, na oko; *Vind.* na videfh, na videf, na ozhi, na lize, navidefhnu; *Carn.* barle, na barle, tshêsh, zum Scheine. Na oko kto co czyni, powierzchnie, na pozór, maszkary stroi. *Cn. Th.* 445. Trzymaj się swego, choć na pozór, zamyślaj przecię. *Teat.* 56. *c*, 70. Na pozór tylko cnotliwa. *Teat.* 5. *b*, 44. Kobietki często na pozór udają gniew. *Teat.* 15, 70. — §. Zmyślasz, pozoru nawet nie ma do prawdy. *Teat.* 23, 82. podobieństwa, Wahrſcheinlichkeit. POZOREK, rku, *m.*, POZORCZYK, a, *m.*, *dem.*, mały pozor, pretexcik, płaszczyk; Schein, geringer Anſchein, Deckmäntelchen, kleiner Vorwand. Słusznie lękasz się ogadywania; bo tu, aby pozorek, już potępiają. *Teat.* 27. *c*, 15. POZORNOŚĆ, ści, *ż.*; (*Boh.* pozornost *intentio animi*); powierzchny kształt; *Vind.* navidezhnost, skasaunost, fvietlivost, skasavitnost, die Außenſeite, der äußere Schein. *Sienn.* 226. — §°. Popiel przeniósł stolicę do Kruświcy, że pozorność polną lubował; *apertis campis delectabatur. Krom.* 45, cf. pozór, pojrzenie, prospekt, widok, Ausſicht. POZORNY, a, e, POZORNIE *adverb.*; (*Boh.* pozorny bu-

czny; *Ross.* позорный haniebny, wstydliwy); a*) mający dobre pojźrzenie, czyli prospekt, widok; *Vind.* navidefhen, naozhliu, skasliu, skasaviten, skasaun, von einer ſchönen Ausſicht, einen guten Proſpect gewährend. W pozornéj równinie Lech pierwsze miasto postawił; *in patentissima planitie. Krom.* 31. Ciało Wandy milę od Krakowa, na wydałym i od miasta na pozornym miejscu pochowane jest; *editiore loco e conspectu urbis. Krom.* 38. — b) Pozorny, okazały, świetny, w oczy wpadający; anſehnlich, in die Augen fallend. Rany świt pozorny. *J. Kchan. Ps.* 91. Na czele postawili pozorne pokoje. *Otw. Ow.* 14. Nie pozorny, ale wyborny. *Cn. Ad.* 632. (nie patrz na postawę; chłopa w korzec nie mierzą). Lepiéj pożytecznie, niż pozornie. *Cn. Ad.* 441. — c) Pozorny, powierzchownie tylko pokazały, udany, nieistotny, ſcheinbar. Pozorny bieg słońca, *apparens. Hub. Wst.* 23. Pozornie, *Carn.* barle, warle; *Ross.* извѣтомъ. *POZORZYSTY, a, e, n. p. Pozorzysta gwiazda kosmata, *cometa. Macz.*

POZOSTAĆ, *f.* pozostanie *med. dok.*, pozostaje *pr.*, Pozostawać *cont.*; *Boh.* pozůstati, pozůstawati; zostać się nazad, zurück bleiben. Pozostaję w drodze, *remaneo retro. Cn. Th.* — *Fig.* Filozofia Turecka daleko od naszéj pozostała. *Klok. Turk.* 42. — §. Pozostać, jeszcze się zostać; übrig ſeyn, noch übrig bleiben. Pozostały dług, długów ostatki, reszta. *Cn. Th.* Pozostałe, reszta *Ross.* досталь. Pozostały; *Rag.* ostauli, (*ob.* Ostać). Pozostaję po śmierci drugich, *supersum. Cn. Th.*, *ob.* Przeżyć. POZOSTALEC, lca, *m.*, który się po kim został, resztujący, ein Ueberggebliebner. Gdzie to miejsce, gdzieby pozostalców Słowiańskich nie było? *Sienn. Wykł.* POZOSTAŁOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh* pozostalost; *Ross.* досталь; co się zostało, reszta; das Ueberbleibſel, der Ueberreſt. Po śmierci plebana dziekan kazał zabierać *ad officium* pozostałość. *Xiądz.* 86. puścizna. POZOSTAWIĆ, *f.* pozostawi *cz. dok.*, Pozostawiać *niedok.*; *Boh* pozůstawiti, pozůstawowati; rozmaicie po sobie ostawić, nach einander zurück laſſen. Nie chcieli słuchać pana, iż nie zarzucili brzydliwości oczu swoich, ani pozostawili bałwanów Egiptskich. *Gil. Kaz. A a* 5.

*POZOWIĆ, *ob.* Pozwać. *POŻOŻA, *POŻOŻCA, *ob.* Pożognik.

POZRYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander abreißen. Zastałem wszystkie pozrywane obicia. *Mon.* 64, 147. — §. Gdy ci powiem wszystko, boki pozrywasz od śmiechu. *Teat.* 12, 102. pękniesz od śmiechu, du wirſt börſten vor Lachen.

POŹRZEBIŁY się klacze, ozrzebiły się jedna po drugiéj, die Stuten haben nach einander gefohlt, geworfen. Klacze, gdy się już pozrzebią, tychże z maciorkami pastwisk niech zażywają źrzebięta. *Hipp.* 23.

POŻRZEĆ, [POŻREĆ 2], *f.* pożrze *cz. dok.*, Pożerać *niedok.*; *Boh.* požrjti, požrati, požjrati, (pożeradło paszcza); *Slov.* požjrám; *Sorab.* 1. požraćz, požrjecź, požeram, požru, zeżeru; *Sorab.* 2. požresch, požrasch; *Vind.* poshrit, poshreti, poshrem, poshirati, notershreti, vshirati, gorposhreti, gorseshreti; *Cnrn.* poshreti, poshreiti, poshrêm, poshiram, (poshirk = połknienie, łyk); *Croat.* posreti, posirati, posiràm, poserlszem; *Dal.* possarkati; *Rag.* proxdrjéti; *Slav.* proxderati; *Bosn.* prosgdriti, prosgdirati; *Ross.* пожрать; żreć jedno po drugim, pojeść, połknąć; auffreſſen, verſchlingen, verſchlucken. (*Eccl.* пожретъ, 1) въ жертву принесенъ ofiarowany, cf. żar, 2) поглощенъ połkniony, pożarty). Krokodyl ten pożarł był więcéj niż 100 ludzi. *Boter.* 221. Rybki małe wielkie pożerają. *Bial. Post.* 239. Bodajby go ziemia żywo pożarła! *Past. Fid.* 100. Ptastwo pożarło nasienie. *Sekl. Luc.* 8. (pojadło, pożobało). — *Transl. fig.* Płomień pożera co napada. *Past. Fid.* 30. Pożar wszystko, cokolwiek mu się tylko z natury swojéj oprzeć nie może, pali, pożera, niszczy. *Mon.* 73, 301. Ogień browarny jest ogrzewający, hutny jest pożerający. *Torz.* 61. Nie będziecie tak czynić, pewnie śmierć a miecz pożrze was. *Rej. Post. M m m* 2. Miecz ich pożarł srogi. *Auszp.* 31. Oczyma dostatki moje pożerają. *Teat.* 48 *d*, 36. Pożeracie domy wdów. *Sekl. Math.* 23. (marnujecie, trwonicie). Kleli się i łajali, jakby się pożrzeć sami chcieli. *Jabł. Tel.* 256. Pytałem się go, coby go za smutek pożerał! *Teat.* 9. *c*, 9, (*ob.* Gryźć, frasować). Prędko smutkiem pożarty umarł. *Sk. Dz.* 1133. von Gram verzehrt, aufgerieben vor Gram. Ona wszystko tai i pożera w sobie. *Teat.* 14, 98. (połyka, ſie verſchluckt alles). *Pożrzeć się *recipr.*, żarłocznym się stać, verfreſſen werden, freßgierig werden. Skarżymy się na sługi, iże się pożarli, Trzeźwi słudzy z trzeźwymi pany już pomarli. *Petr. Et.* 13. POŹRZYCIEL, a, *m.*, pożeracz, pożérca, pochłoniciel; der Freſſer, Verſchlinger. Pożrzycielowie ludu mojego. *Budn. Ps.* 14, 4.

POZRZUCAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander herab werfen, zuſammen werfen. Pozrzucać z urzędów *Eccl.* сонзвергнути, сонзвергати. POZSIADAĆ *intr. iter. dok.*, nach einander abſteigen. Zjechawszy z góry, z koni pozsiadali. *P. Kchan. Orl.* 1, 96. — §. Ściany z wód pozsiadanych, świeciły się śrzonem. *Pot. Arg.* 282. t. j. pozmarzłych, zuſammengefrornes Waſſer. POZSSAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausſaugen. *Fig.* Pozssawszy wina, z stołków powstawali. *Zebr. Ow.* 512; *repetito munere Bachi.* POZSZYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zuſammen nähen; *Ross.* стачать, стачивать.

POŻUĆ, *f.* pożuje *cz. dok*, Pożuwać *niedok.*, przez chwilę żuć, eine Zeitlang kauen; *Rag.* poxvâtati; *Ross.* пожевать. Dziwaczne winowajcy docieczenie przez pożucie chleba lub sera kawałka, na którym ewanielią wypisywano. *Ostr. Pr. Kor.* 2, 172.

POZWABIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zuſammen locken. Pieniem lasy, źwierz przy tym zuchwały Tracki prorok pozwabiał, i pochopne skały, *ducit. Zebr. Ow.* 267. — §. Jozue wszystkim żydom się pozwabiać kazał, i w żywność się im przysposabiać. *Leszcz. H. S.* 170.?

POZWAĆ, *POZOWIĆ, *f.* pozwie, *pozowie *cz. dok.*, Pozywać *niedok.*; (*Boh.* pozwati zaprosić, *invitare*); *Boh.* pohnati, poženu *citare*; *Bosn.* pozvatti; *Rag.* pozvatti, pozivati, (pozvatti, zijvgljam = wyzywam); *Croat.* pozvati, pozavati, pozavam; *Dal.* pozvati; *Vind.* v' ſodbo klizati, priedklizati, priedpoklizati, pridtirjati, predvabiti, priedvabiti, satoshiti; *Sorab.* 1. powówam pžed ſud; *Ross.*

позвать, позывать, дозвать, дозывать, потребовать; pozwać do sądu, na sąd, przed sąd. *Dudz.* 12. zapozywać, vorladen, gerichtlich belangen, vor Gericht fordern. Bóg naprzód Adama pozwał, t. j. wezwał go do siebie, o przestąpienie mandatu swego. *Groick. Obr.* 89. Pozwany jest ten, który na zaskarżenie powoda sądowi usprawiedliwia się. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 21. Jak on mię pozwie, to ja go wyzwę. *Teat.* 22. *b*, 37. Zapłać pierwéj, niż cię pozwą. *W. Post. W.* 2, 348. (cf. pozew). — (POZWALAĆ, *ob.* Pozwolić. POZWALACZ, a, *m.*, przyzwoliciel, *assensor. Macz.* der Bewilliger, (*Eccl.* изволитель). — POZWANIE, POZYWANIE, *ob.* Pozwać, Pozew. POZWANIEC, ńca, *m.*, zapozwany, obwiniony. *Wład.*, obżałowany u sądu. *Cn. Th.* 582; *Sorab.* 1. powowane; *Rag.* pozvanik, der Geladene, Citirte.

POZWIERAĆ *cz. iter. dok.*, pozamykać, nach einander zuschließen. Gdy wyrok śmiertelności tobie i mnie pozwiera oczy.... *Chrośc. Ow.* 10. — (POZWIERZCHNY, POZWIERZCHOWNY, *ob.* Powierzchny, powierzchowny). — POZWIESZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander herabhängen, herab hängen lassen. Liszekli chytrych, wilkówli nagoni, Z jakim tryumfem pozwiesza ich z koni! *Tward. Daf.* 7. *Otw. Ow.* 161. POZWIJAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zusammen binden, zusammen drehen. Kawałki starych lontów w pęczki pozwijane. *Jak. Art.* 2, 112. POZWODZIĆ *cz. iter. dok.*, do kupy wieść, nach einander zusammen bringen. O wy chodzące na koło trzody, Gdy was tu piękna pasza pozwodzi, Ach oszczędzajcie ten bluszczyk młody. *Chod. Gesn.* 11. — § Zwodzić, omamić, nach einander berücken. Żony pozwodzone. *Teat.* 23. *b*, 94.

POZWOLIĆ, *f.* pozwoli *cz. dok*, Pozwalać *niedok.*; *Boh.* powoliti, powolowati, dowoliti, dowolowati; *Slov.* powoliti; *Sorab.* 2. wohlisch; *Sorab.* 1. sze podwohlisch, postawisch; *Vind.* posvoliti, pervoliti, perpustit, voshit, prostunehati, prostupustiti, napustiti, pafirati; *Ross.* позволить, позволять, (повелѣть, повелѣвать rozkazać); *Eccl.* облазнити, попустить на что; przyzwolić na co, erlauben. Kto mogąc grzechu bronić, nie broni, pozwala. *Bardz. Trag.* 196. Łaskawość okrutna, szkodliwych rzeczy pozwolić. *Cn. Ad.* 428. Siana z obroku swego pozwolwa (*Dual.* = pozwólmy) pod boczki jego. *Groch. W.* 333. Zaraz ci rewers napiszę, godzinki mi tylko pozwól czasu. *Teat.* 1. *c*, 55. By mu był bóg pozwolił dłużej zdrowia, mógłby był co słusznego ukazać. *Falib. P* 2. (gdyby go był obdarzył nim. Nie chciał pozwolić synowi do klasztoru. *Sk. Żyw.* 1, 417. Jagiełło posłał do Witołda, żeby ojca do zgody przywiódł: który do tego pozwolił. *Biel.* 219. (na to zezwolił, przystał na to). Jeśliby cię namawiali grzesznicy, nie pozwalaj im. *Budn. Prov.* 1, 10. (nie przyzwalaj. *Bibl. Gd.*). Nie do pozwolenia (*Vind.* nepovolitliu). Pozwalający, *Ross.* позволительный; *Eccl.* прощаемый. — § Nie pozwalam, *veto*, formuła uroczysta zrywania sejmów; ich protestire! Jeden ojczyzny całej trzymał w ręku wagę, Powiedział: «Nie pozwalam!»; i uciekł na Pragę. *Niemc. P. P.* 11. Pozwolić sobie, nie żałować sobie; sich ein wenig erlauben, sich etwas vergönnen. Teraz mając się lepiej, możemy już sobie cokolwiek i pozwolić. *Kras. Pod.* 2, 146. Cóż to? boicie się tę łopatkę baranią krajać? pozwólcie sobie, jakby w własnym domu. *Teat.* 42. *D a.* Ci lichmość sobie pozwalają. *Teat.* 52. *c*, 23. sie nehmen sich was heraus. Mowa twa nierostropna, nadto sobie pozwalasz. *Teat.* 15, 72. POZWOLENIE, ia, *n.*, POZWOLEŃSTWO, a, *n.*, zezwolenie, wolność na co dana, die Erlaubniß; *Slov.* powolitelka, zanechawatelka; *Vind.* perpuſhanje; *Croat.* dopuschenye; *Slav.* dopushtenje; *Ross.* позволение, (повелѣніе rozkaz), благоволение, спросъ. Z pozwoleniem; *Vind.* f' flovesom, mit Erlaubniß. Dostałem od pana ekonoma pozwoleństwo, za granicą kupić sobie drzewa. *Teat.* 16. *c*, 64. POZWOLICIEL, a, *m.*, *subscriptor*, ten, który przy kim stoi w jakiéj rzeczy. *Macz.* zezwoliciel, der Bewilliger.

POZWOWY, a, e, od pozwu, Citations-, Ladungs-; *Ross.* призывный, сыскный.

POZWYCIĘŻAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander besiegen. Gedeon, Barach, Samson, przez wiarę pozwyciężali królestwa. 1 *Leop. Hebr.* 11, 33.

POŻYĆ, *f.* pożyje *med. niedok.*, spożyć *dok.*; *Ross.* пожить; 1) czas niejaki przeżyć, eine Weile durchleben. O jakbym szczęśliwie spożył wiek w tym stanie, Któren nie wie, co to serc nierówne kochanie. *Zab.* 5, 338. *Koss.* — Pożyły, który kiedy żył, der gelebt hat; (*Slov.* pożlý *grandaevus*; *Ross.* пожилый podeszły; пожилое komorne). Pisze o tym nie z siebie samego, ale z świętych, przed nim pożyłych doktorów tę naukę wziął. *Smotr. Apol.* 29. *Weryf. pr. Obr.* 12. — 2) Pożyć kogo, czego, *active*, *dok.*, pożywić *niedok.*, (*ob.* Pożywić, pożywić się), dać mu radę, sprostać mu, pokonać go, zbić: mit einem oder mit etwas fertig werden, sich zu rathen wissen, jemanden oder etwas unter sich kriegen, überwältigen. Musi o tym myślić, jakoby onego zuchwalca pożył. *Gorn. Wł. Dz.* Czasem dobrą wolą rychléj pożywiesz, czego złością nie zmożesz. *Ezop.* 33. Tylko zawojem straszy, niechajże mu spadnie, Poznasz, iż chłopsko płoche, pożywiesz go snadnie. *Stryjk. Turk. C* 3. Czy się godzi nieprzyjaciela zdradą pożyć! *Petr. Et.* 2, 244. Przyjacioł moich wszystkich spożywał, Pościnał, wsi ich spalił, czci poodsądzywał. *P. Kchan. Orl.* 1, 241. Wojną trudno go pożyć, bronią trudno zwyciężyć. *Baz. Sk.* 573. Snadno pożyć, kto się nie spodziewa. *Pot. Pocz.* 327. Chwali Apollo swą strzałę, że nią tak jadowitej pożył bestyi. *Tward. Daf. praef.* Siekierą rąbiąc wierzbę zawiłą, chcąc jéj rychléj pożyć, z niéj klinów naciosał. *Ezop.* 73. Pożyć sęku, *conficere nucem. Cn. Th.*, (cf. zgryźć orzech). Te lata są żelazne, skaliste, twarde, trudne, których nie ledajako pożyć; już tu wszystko jako z kamienia kował. *Podw. Wroź.* 24. *Profunctus sum maximis laboribus*, pożyłem wielkich prac. *Macz.* überstehen. — Daj odpór, nie rzecz dać się wielkiéj pożyć biedzie. *Bardz. Trag.* 403. (nie daj się, nie podlegaj, nie poddawaj się; laß dich nicht aufreiben, unterliege nicht). Serce, nie daj się pożyć żalom. *Past. Fid.* 29. Niespożyty, niepożyty, nie dający się spożyć, niezwyciężny, unbesiegbar. Stwardniały i niespożyty na wszystkie krzywdy i obelgi. *Pilch. Sen. gn.*

289. Co ze mnie ma, wieczno jest, i nie winno skazie, ni płomieniem pożyto; *nulla domabile flamma. Żebr. Ow.* 225. Ten jako kamień niepożytéj skały, Odpiera deszcze, wiatry, gromy, wały. *P. Kchan. Jer.* 231. Niepożyte żelazem skorupy. *Nar. Tac.* 3, 90. Niepożyte w tylu wojennych przypadkach półki. *ib.* 2, 251. Pamiętna i wiekami niepożyta dla następców nauka. *Dyar. Grod.* 135. Niepożyte srebro. *Smotr. Lam.* 26. POŻYCIE, ia, *n.*, ciągłe życie, das Fortleben, das Leben, die Lebensart. Zerwali mu pożycia sprężynę, (zabili Cezara). *Chrośc. Fars.* 63. Pożycie dobre w małżeństwie od podobieństwa charakterów zawisło. *Kras. Pod.* 1, 272, (cf. mieszkać dobrze z żoną). Chcąc uczciwe sobie zrobić pożycie, ode mnie samego powinieneś oczekiwać pomocy. *Teat.* 6, 22. postanowienie życia; *Ross.* прожитокъ, *adject.* прожиточный. Umarł, dzieciom nie zostawiwszy żadnej pomocy, ani nawet sposobu dalszego pożycia. *Teat.* 9. *c*, 11.

POZYCYA, yi, *ż.*, z *Łac.*, *ob.* położenie miejsca, sytuacya, pokład: *Vind.* leshezhnost, leshezhje, leshifhtvu, postava. — *§. Jurid.* Pozycya czyli leżenie ksiąg ziemskich przed każdą kadencyą. *Vol. Leg.* 8, 288. die Eröffnung der Landrechtsprotokolle für jedermann, und die dazu bestimmte Zeit. — Pozycya w grammatyce *Slov.* położenka.

POŻYCZALNIK, POŻYCZNIK, a, *m.*, a) co pożycza komu, wierzyciel, kredytor; der Gläubiger, der einem etwas leihet, borgt; *Rag.* zâjmitegl, zâjamaz; *Vind.* posodnik, posojovez, sadeliuz, dodelnik, sadajavez, podalnik, *f.* dódelniza, sadeliuka; *Croat.* poszâditel, zajémnik; *Ross.* заемщикъ; *Eccl.* заимодавецъ. Niemiłosiernie pożyczalnik, czyli kredytor, na ubogą wdowę następował. *Sk. Żyw.* 2, 213. *Sk. Kaz.* 653. Pożyczalnik wziął dwu synów moich za niewolniki. *W.* 4 *Reg.* 4, 1. Niektóry pożycznik miał dwu dłużników. *Sekl.* 7. *Sk. Dz.* 204. *Zab.* 9, 61. *Izyck.* Ci lichmościowie trzymają sumy cudze, biorąc od nich po dziesięć od sta, nie chcą ani po pięć wypłacać swoim pożyczalnikom. *Mon.* 74, 423. Mniéj haniebno jest nie uiścić się pożyczalnikowi, niżeli uczynioną z siebie dobrą nadzieję omylić. *Pilch. Sen. list.* 285. — b) Który u kogo pożycza, dłużnik; der bey einem leihet, borgt, der Schuldner; *Eccl.* заемникъ, должникъ, заимщикъ. Ubogi pożycznik. 1 *Leop. Prov.* 29, 13. POŻYCZALNY, a, e; *Croat.* poszudni; *Ross.* ссудный; *Eccl.* заемный; którego ja komu abo mnie kto może pożyczyć, pożyczkowy. *Cn. Th.* leihbar, daß sich verleihen, borgen läßt. POŻYCZEK, czka, *m.*, pożyczona rzecz, pożyczenie; *Carn.* posvojenga, posvojilu, das Borgen, Leihen, die geborgte oder geliehene Sache. Pożyczek z przyjaciela czyni nieprzyjaciela. *Cn. Ad.* 918. (nie pożycz, tydzień gniewu: pożycz, cały rok). Pożyczek mały dłużnika, wielki jedna przeciwnika. *ib.* 919. POŻYCZKIEM *adverb.*, pożyczanym sposobem, *commodato. Cn. Th.*, geborgt, geliehen, entlehnter Weise. POŻYCZKA, i, *ż.*, pożyczanie, das Leihen, die Anleihe; *Boh.* půgčka; *Sorab.* 1. poschtžwano, poschtženo; *Carn.* posodba, posvoja, posvojenje, posvojuvanje; *Vind.* posojenje, posodba, napasodba, napasod, posodstvu, vlehendanje, vlehenvsetje; *Croat.* poszûdba, zâjem; *Bosn.* zajam; *Rag.* zâjam; *Slav.* pocsek; *Ross.* заемъ, заимствованіе, ссуда; *Eccl.* въ заимъ даяніе, заемное, заимодавство, заимство, въ долгъ браніе. Pożyczka, *commodatum*, kontrakt, którym użycia pewnéj rzeczy dozwalamy drugiemu, z obowiązkiem powrócenia jéj w czasie umówionym. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 244. Pożyczką wziąć. *Smotr. Apol.* 95, *ob.* Pożyczkiem. POŻYCZNY, a, e, pożyczony, entlehnt, geborgt. O rzeczy pożycznej abo zastawnej. *Chełm. Pr.* 99. Utracił pieniądze pożyczne. *ib.* 102. Twe światło jasnościczne Ni u kogo nie pożyczne. *Groch. W.* 340. Brał on z kościołów sposobem pożycznym. *Chrośc. Fars.* 347. POŻYCZYĆ, *f.* pożyczy *cz. dok.*, Pożyczać *niedok.*; *Boh.* půgčjm, půgčiti, půgčowati; *Sorab.* 1. poschežu, poschežim, poschžuyu, poschežuju, požtzuyu, ruczžam; *Carn.* posvojam, posvojem; *Vind.* posodit, posodit, napasoditi, dodeliti, sadeliti, podeliti, sadajati; *Croat.* poszuditi, poszudujem, puszugyújem, poszúgyam, poszudilszem, zaímlyem, zaímati; *Rag.* zâimati, udûxiti, zadûxiti; *Bosn.* zajmati; *Slav.* uzájmiti; *Ross.* заять, заемлю, заимствовать, ссудить, ссужать, посудиться, посужаться; *Eccl.* заимствую; a) pożyczać komu czego do używania, do oddania; einem etwas borgen, leihen, lehnen, *Vind.* v lehen dati, na posod dati; *Bosn.* datti ù zajam; *Eccl.* въ заимъ даю, заимодавствую, заимствую Pożyczana rzecz jest, gdy mi czego tak dasz, żem ci już onéj rzeczy wracać nie powinien, ale tylko jéj podobną. *Szczerb. Sax.* 322, *Sorab.* 1. poschtžwana wecz. Pożyczanym sposobem, pożyczką, pożyczkiem; *Eccl.* заемно, (cf. wzajemnie). Chcesz li przyjaciela stracić, pieniędzy mu pożycz. *Rys. Ad.* 6. (pożyczek z przyjaciela czyni nieprzyjaciela). Pożyczywszy człeku złemu, zgryziesz się, nie przyjdziesz k' swemu. *Cn. Ad.* 918. Nie pożyczywszy na tydzień gniewu, pożyczywszy na cały rok. *Rys. Ad.* 46. Masz pieniążki braciszku, pożycz kochanku. *Zab.* 13, 199. Pożyczysz, dobryś! niemasz, daremne wymówki. *Pot. Jow.* 23. — b) Pożyczać czego u kogo, von einem borgen, leihen, *Boh.* wydlužiti se; *Bosn.* uzeti ù zajam; *Vind.* na posod vseti, v lehen vzeti, na posod jemati; *Ross.* занять, заниммать, взаимствовать, одолжить, одолжать. Bogaty ubogim rozkazuje, a kto czego pożycza, sługą jest onego, który mu pożycza. 1 *Leop. Prov.* 22, 7. (*Prov. Sorab.* 2. Ja szom plowi požužowal, a zistu pschenzu derbim hoplaschowasch; plew pożyczyłem, a mam czystą pszenicę oddać, cf. plewy). Pożyczać, a nie wiedzieć zkąd oddać, jest to tak dobrze jak ukraść. *Teat.* 24, 93. *Czart.* Lepiej mieć, niż pożyczać. *Cn. Ad.* 439. Każdemu w swej sukni cudniej niż w pożyczanéj. *Cn. Ad.* 337. — *Transl. fig.* Czego mu natura nie dała, u pracy pożyczył. *Warg. Wal.* 272. Nie jest trwała pożyczana nie mająca własnego korzenia potęga. *Kłok. Turk.* 57. Gładkich a pewnie pożyczanych dobiera wyrazów. *Teat* 2. *b*, 100. (nie swoich, nie swego wynalazku). Ma serce niepożyczane. *Dwor. C* 3. (nie tchórz).

POŻYDZIEĆ *nijak. niedok.*, zpożydzieć *dok.*, żydem się stać, ein Jude werden, zum Juden werden; (*Carn.* pojúdem se). To jest bajka żydów i zpożydziałych kacerzów. *Zygr.*

Pap. 249. Gwałtu wołają przeciw zpohańczonemu, zheretykowanemu i zpożydziałemu biskupowi. *Zygr. Ep.* 32.

POŻYŁY, *ob.* Pożyć.

POŻYNAĆ, *ob.* Pożąć.

*POZYNGOWAĆ, *f.* pozynguje *cz. dok.*, pomazać, postrychnąć; überſtreichen, beſtreichen. Pierniki pozyngowawszy piwem po wierzchu, kładź do pieca. *Comp. Med.* 668.

POŻYNKI *plur.*, wyżynki, wieńczyny, obżynki, uciecha po pożęciu, po ukończonym żniwie; das Schnitterfeſt, Aerndtefeſt; (*Boh.* požinky *amputatio frumenti*). Idą prosto na pożynki. *Ossol Str.* 5.

POŻYRAĆ, POŻYRCA, *ob.* Pożrzeć, Pożerca.

POZYSKAĆ, *f.* pozyszcze *trans. dok.*, Pozyskować *niedok.*, zjednać sobie, nabyć; gewinnen, ſich Nutzen und Gewinnſt verſchaffen. (*Vind.* pojiskati; *Ross.* поискать = poszukać). Co swym kłamstwem pozyszczesz, języku wszeteczny, Jeno ludzką nienawiść, a gniew boży wieczny. *J. Kchan. Ps.* 184. (Cóż tobie z kłamstwa. *Karp.* 6, 164). Trzeba sobie umieć pozyskować łaskę ludzką. *Falib. R* 3. Dla chwały boga samego, abyśmy bliźnich panu bogu pozyskowali. *Zygr. Gon.* 189.

POŻYTECZEK, czku, *m.*, *dem. nom.* pożytek, ein kleiner Vortheil, kleiner Nutzen, ein Profitchen. *Quaesticulus*, mały zyszczek, pożyteczek. *Macz.* Panowie leda pożyteczek swój więcéj sobie ważą, niż spólne dobro poddanych. *Biel.* 288. POŻYTECZNIEĆ, -iał, -ieje *neutr. niedok.*, pożytecznym się stać, nützlich werden, Nutzen bringen. To srebro abo złoto, które w kraju ma pożyteczniec, zaraz znowu wywożą. *Grod. Dis. B b.* POŻYTECZNOŚĆ, ści, *ż.*, bycie pożytecznym, przynoszenie pożytku, (*oposs.* niepożyteczność), die Nützlichkeit; *Sorab.* 1. pžiprahwnoſcz; *Rag.* průdnos, uhaarnos, uhaar; *Vind.* pridnost, nuznost, dobizhlivost, dopridnost, dopridlivost, pridajezhnost (cf. przydatność), ſadapernefenje, perpridnost, perdelanje; *Eccl.* полезность. Nieczynność i niepożyteczność przez swoje niesposobność usprawiedliwić chce. *Mon.* 73, 431. POŻYTECZNY, a, e, POŻYTECZNIE, POŻYTECZNO *adverb.*, z pożytkiem, użyteczny, pożytek przynoszący; nützlich, erſprießlich; *Boh.* požitečný, prospěšný; *Sorab.* 1. wúžitné, wúžiwenité; *Carn.* pridn, pridnè; *Vind.* priden, nuzen, ſlushliu, dobizhliu, dopriden, dopridliu, pridajezh, perpriden; *Bosn.* koriſtan, haznovit, uharno, korisno; *Slav.* hasnovit, valjao; *Rag.* uháran, průdni, vriedan; *Croat.* hasznovit; *Dal.* korisztan; *Ross.* корыстный (*ob.* Korzystny), полезный, благополѣзный, выгодный (*ob.* Wygodny), прибыточный, прибыточественный, нажиточный, наживный. Gruszkę miał niepożyteczną, Która owocu nigdy nie dawała. *Groch. W.* 581. Pożyteczny jestem komu, pożytek mu czynię, *prosum. Cn. Th.* Każdy być może pożytecznym w społeczeństwie. *Zab.* 3, 219. *Ossol.*; *Boh.* prospěti; *Sorab.* 1. wužitkuu, ſom k wužitkey; *Vind.* perpriduvati, h' pridu biti; *Croat.* haszniti; *Ross.* пользовать, упользовать; *Eccl.* полезствовати. Pożyteczno jest, *expedit. Cn. Th.*; *Vind.* mi tazhi, tezhi, meni h' teku gre, es iſt nützlich. Bóg daje, nie, gdy człowiek chce, ale kiedy mu pożyteczno jest. *Fur. Uw. H* 3 *b.* — *§. Żona być może zła w pożytecznym mężowym (*Subst.*), iż abo wydaje z domu, abo dopuszcza kradzieży przez niepilność. *Petr. Ek.* 62. (w pożytku jego, w interesie jego; im Nützlichen, in ſeinem Vortheil, in ſeinem Verdienſte). POŻYTEK, tku, *m.*; *Boh.* požitek; *Sorab.* 1. wužitk; *Carn.* pridu, nuz; *Vind.* prid, nuz, perdelek, vteknost, korist; *Croat.* hár, haszen, hasen, korist; *Dal.* koriszt; *Slav.* hasna; *Bosn.* hár, korist; *Ross.* пожитокъ, нажива, (нажитый nabyty), польза, прибытокъ, путь, прокъ, выгода (*ob.* Wygoda), покормка; zysk, korzyść, rzecz zysk przynosząca; der Gewinn, der Nutzen. Pożytek sprawy lub szkody sprawcę wydaje; *fructus negotii prodit auctorem. Cn. Ad.* 919. Ani tobie, ani matce twojej jest to z pożytkiem, o co prosisz. *Sk. Żyw.* 2, 349. Nie opuszczają okazyi do pożytku. *Warg. Radz.* 120. Wszystek czas nad rachunkiem swych pożytków trawi. *Teat.* 46, 34. Dlatego się pocechowali, iby i brody sobie pogolili, aby pożytki a ofiary z onych bałwanów brali. *Rej. Post. P p.* 6, (*ob.* zysk, intratę ciągnąć). Niepożytek = szkoda, strata, utrata; Schaden, Verluſt. Przypatrz się pilnie, co masz za pożytki, jeśli Chrystusa masz, a co za niepożytki, jeśli go nie masz. *Biał. Post.* 47. Celnicy z cudzych niepożytków sobie pożytki czynią. *W. Post. W.* 3, 393. Gdy Bolesław z Rusi, zdobyczy pełen nazad odwrócił, rychło takiż niepożytek od Rusaków, uszkodzenia swego wetujących, na swych dzierżawach odniosł. *Krom.* 296. Dziś nie pamiętają na to, co za niepożytki pijaństwa. *Biał. Post.* 198. — §. Pożytki; (*Ross.* пожитки mienie, majętność); zysk z stada, trzody, ziemi, sadów, ogrodów, (cf. przychowek); *Ross.* угодье, Gewinn in der Land- und Feldwirthſchaft, Frucht, Nutzen, Früchte. Szedł im pożytek z bydła domowego, Mléko z owiec, łój z skopów. *Groch. W.* 15. Bóg rozmnożył na wsiach i w domu majętność jego, i błogosławił pożytkom jego. *Sk. Żyw.* 1, 321. *praesertim* urodzaje, owoce; Früchte, Baum-, Feldfrüchte. Rola jego obfite pożytki rodziła. *W. Luc.* 12, 16. Robaki wszystkie ogrodne pożytki psowały. *Sk. Żyw.* 1, 352. Zima tak ciepła była, iż miesiąca lutego ogrodne pożytki rosły. *Biel.* 271. Cwikła może być siana, tak jak i insze pożytki. *Cresc.* 225. — §. Była na sejmie rozmowa z obojéj strony o religii; lecz do pożytku nic nie przyszło. *Biel.* 527. (nic nie pomogło, na nic się nie zdało, do skutku nie przyszło). — §. Zdała się żona taka żywot małżonka swego do lepszego pożytku przywieść; *ad meliorem frugem reducere. Krom.* 46. do lepszéj ryzy, in eine beſſre Lebensordnung. POŻYTKOWAĆ, -ał, -uje *med. contin.*, pożytek brać, mieć z czego, zyskać, Nutzen ziehen; *Croat.* hasznati, pruditi; *Dal.* korisztiti, (*ob.* Korzyścić). *Ross.* пользоваться, возпользоваться. Ten najlepiéj pożytkuje z bogactw, który ich najmniéj potrzebuje. *Pilch. Sen. list.* 109. Pożytkowanie jest prawo pobierania pożytków z jakiéj cudzéj rzeczy. *Gal. Cyw.* 135. der Nießbrauch, der Genuß. POŻYTKOWY, a, e, pożytki dający, rodzący. *Cn. Th.* Nutzen bringend, Frucht bringend. Ubogiemu chłopu dać pożytkową krowę, ażeby z niej oddał półfasek masła, półkopy séra i cielę; potym dopiero jego będzie krowa. *Haur. Sk.* 44. Ule.

w wieczor dobrze opatrzyć, aby pszczoły pożytkowe nie wychodziły, przetakiem około założyć. *Haur. Ek.* 138.

POZYTURA; *Slav.* strúk, stas; *Sorab.* 1. żiwotnė zrostnoſcz; *Ross.* возрасть, *ob.* Postać, postawa, kształt, wzrost.

POŻYTY, *ob.* Pożyć.

POZYTYWA, y, *ż.*, POZYTYWKA, i, *ż.*, *dem.*; a) instrument muzyczny na kształt małych organów, das Poſitiv. Pozytywa, pozytywka, organy małe przenośne; bywają o kilku głosach. *Magier. Mscr.* Grać na pozytywie. *Tr.* — b) *Transl. burl.* Wziąwszy srzotem w zadek, długo na tym pozytywie siedzieć nie mógł. *Haur. Sk.* 460, cf. cymbał, zadek, stara pani, sepet, chałupa; der Allerwerthſte, der Hintere.

POZYWAĆ, *ob.* Pozwać.

POŻYWAĆ *cz. contin.*; *Boh.* požiwati; (*Ross.* поживать, *ob.* Pożyć); *Sorab.* 1. pożewam; zażywać pokarmu, jeść; Speiſe genießen, zu ſich nehmen, eſſen. Z każdego drzewa rajskiego pożywaj, ale z drzewa wiadomości złego i dobrego, abyś nie jadł. 1 *Leop. Genes.* 1. Dobra rzecz, polewki z kur pożywać z żółtkiem jajecznym. *Spicz.* 185. Potrawy skwapliwie pożywane, a niezżute, w sytość nie idą. *Pilch. Sen. list. pr.* Najzdrowszy jest ten powszedni pokarm, który my pożywamy. *Salin.* 4, 434. Cóż za pożytek z rolnictwa, gdy jego produktów nie ma kto pożywać i używać? *Pam.* 83, 373. Chrystus wszedł w dom jeden w sobotę, aby pożywał chleba. *Kucz. Kat.* 3, 362. Żaden prawie nie chce w pocie czoła chleba swego pożywać. *Star. Ref.* 57. Pożywajcie w pokoju, co bóg daje każdemu, w miarę. *Teat.* 52, 17. Rzekł Jezus: kto pożywa ciała mojego i pije krew' moję.... *Sekl. Joan.* 6. "POŻYW, u, *n.*, pożycie, pobyt, das Leben, der Lebenswandel. Stały mir z bogi związał: równo czeka Czy pożyw wieczny blizko, czy z daleka. *Zab.* 3, 255. *Koss.* "POŻYWA, y, *ż.*, pokarm, Nahrungsmittel; (*Ross.* поживка pożytek). W górze wznosi się ogień lekki, przenikliwy, a nie cierpiący żadnej nieczystej pożywy. *Przyb. Luz.* 176. podniety, podżegi. — (POZYWACZ, a, *m.*, który kogo do sądu pozywa; *Croat.* pozòvich, *f.* pozovkinya; *Rag.* pozóvnik, pozivalaz; *Vind.* priedvablovez, predvabnik; der Vorlader, Vorfordrer vor Gericht, der einen citirt. Niech wszyscy wasi staną pozywacze. *Zab.* 15, 250. (oskarżyciele). POZYWANIE, *ob.* Pozwać). — POŻYWIĆ *cz. dok.*, Pożywiać *niedok.*, żywnością utrzymywać, życie pokarmem zachowywać, karmić; nähren, ernähren; *Ross.* пропитать, пропитывать; (*Carn.* poshivim = posilam, rozweselam). Abyśmy żonę i dziatki nasze pożywili, gardłować po ziemi i po morzu nie litujemy. *Hibst. Nauk. D* 8. — §. Pożywić co przeciwnego, *ob.* Pożyć. — §. Pożywić się, *recipr.*; (*Ross.* поживиться, поживляться zbogacić się), do utrzymywania się dosyć żywności znaleźć, podkarmić się, *propr. et fig.*; *Ross.* пропитаться, ſich ziemlich nähren, ziemlich fortkommen, ſein Auskommen finden. Jeden, łacno się pożywi. *Cn. Ad.* 307. Nauką się wszędy pożywisz. *Cn. Ad.* 189. Nie pożywisz się tu. *ib.* 640. nie utyjesz, nie wskórasz. — POŻYWIENIE, sustentacya, der Unterhalt, die Lebensart; *Ross.* пропитаніе, прокормъ. Trudne teraz pożywienie. *Cn. Th.* Mądry aptekarz ma w cenie Zioła, z których bierze pożywienie. *Past. Fid.* 193. Pożywienie, żywność, karmia, pokarm, die Nahrung. To moje wszystko pożywienie. *Cn. Th. Transl.* Bogactwa dodają występkom nowych pożywień. *Zab.* 13, 292, podniet. POŻYWNY, a, e, pokarmowy, pokarmny, od pożywienia, Nahrungs=. Sok pożywny przerabia się w cząstki ciała zwierzęcego. *Zool.* 33. Sokami pożywnemi roślina tak żyje, jak zwierz pokarmem i napojem; *succus nutritivus. Bot. Nar.* 20, cf. miazga; (mleczkowy, mleczny sok). Wiedzieć potrzeba, dla nasycenia człowieka, jak wielka ilość rzeczy pożywnych jest konieczną, ale i jaki sposób gotowania czyni rzeczy pożywnemi. *N. Pam.* 3, 285. Dla chorego nadto pożywnych dozwala się czasem pokarmów. *ib.* 12, 330. — §. Gawrony pożywne. *Banial. J* 3. pożerne, gefräßig.

POZZEDZ, *f.* pożże *cz. dok.*; *Ross.* пожжечь, пожигать; popalić, spalić, verbrennen. Bałwany ich pożżecie ogniem. *Budn. Deut.* 7, 5. Bałwany ich pożżesz ogniem. *ib.* 7, 25.

POZŻYMAĆ *cz. iter. dok.*, poskurczać, nach einander zuſammen ziehen, zuſammen ſchrumpfen machen. Czujne smutki nędzne wycieńczyły ciało, I zchudzenie zmarskami skórę pożżymało. *Otw. Ow.* 120.

P R.

PRA, pre, *ob.* Przeć.

PRA —, (*Boh.* pra —, prašelma arcyszelma); *Ross.* пра —, (праматеръ Ewa, праотецъ Adam; prazelenъ zielonawy); *Eccl.* прадѣдъ dziad; cf. *Lat.* pro —, e. gr. *pronepos* prawnuk; *Croat.* prevnuk; *sed abnepos, pronepotis filius* závnuk, zadnyivnuk, szin prevnuka); pra — = przed —, Ur=; *insperabilis particula, componens nomina nonnulla consanguinitatis gradus significantia, ut:* PRABABA, y, *ż.*, PRABABKA, i, *ż.*, *dem.*, przedbaba; *Boh.* prábaba; *Slov.* prababa, dědowa baba, stareg matki stara matka, (*ob.* Prababa); *Vind.* predbaba, predbabiza, teta, (cf. ciotka); *Carn.* predbabeza; *Croat.* zabàba; *Rag.* prababba, pragospa; *Slav.* prababa; *Ross.* прабаба, прабабушка, die Urgroßmutter, mego dziada abo baby matka. *Sax. Porz.* 124; cf. pradziad, cf. praprababa, prapradziad, prawnuk etc. PRABABIN, a, e, do prababy należący; *Boh.* prababjn; *Slov.* prababini; *Ross.* прабабкинъ, urgroßmutterlich.

PRABUT, a, *m.*, miasto *Riesenburg* w wschodnich Prusiech. *Tr.* Rieſenburg in Oſtpreußen.

PRAĆ, prał, pierze, piorę *cz. niedok.*, uprać, sprać *dok.*, Pierać *częstl.*; *Boh.* prati, peru, (pranice bitwa, załebki, Peraun, Peron, Perun Jowisz, cf. piorun); *Slav.* prati; *Croat.* perèm, praszlem; *Carn.* prâti, pral, pèrém; *Vind.* prati, pral, perem, s'prat; *Sorab.* 1. peru, pjeru; *Sorab.* 2. prasch, presch = 1) pieprzyć 2) bić; *Eccl.* прати, перу, пру, топчу, гнету, (cf. przeć, prę); §. 1 bić, uderzyć, obkładać kijem, plagami, ſchlagen. Prać kogo kijem. *Dudz.* 22. einem den Buckel auswaſchen. Pyski ci spierę. *Zabł. Amf.* 18. (spiorę). *Per tempora, per casus:* Praliśmy się w pyski. *Mon.* 70, 103. W pierś prać się pomierzyła; *tentat ferire pectora. Żebr. Ow.* 96. Chodkie-

wicz Szwedów wielkość często pierał W Liflanciech, działa, obozy odbierał. *Stryjk. Gon. U.* Turczyna i Wołoszyna Mielecki z Sieniawskim pierał. *Stryjk. Gon. L* 3. Mindog przemożny kniaziów burzy Ruskich, Liflandskich pierze Krzyżaków i Pruskich. *ib. O* 3. — §. 2) Prać bieliznę, chusty; *Boh.* prati, (pradlo chusty, bielizna); *Slov.* prat, perem; *Sorab.* 2. palkasch, pawkasch, *ob.* Pałka, cf. płókać; *Vind.* prati, perem, shehtati; *Croat.* prati, perem, opiram, opralszem; *Rag.* pratti, opratti, pèrem; *Bosn.* pratti; *Eccl.* пратн, перу, испрати; *Ross.* стереть, сотру, стирать, (*ob.* Zetrzeć); (*distng.* myć); Wäſche waſchen. Piorę chusty, *proprie: percutio lintea lignea tabula inter lavandum; sed vulgo usurpatur eo sensu, quo lavo lintea. Cn. Th.* 692. Zeprali odzienie swoje. 1 *Leop. Num.* 8, 21. (poprali. 3 *Leop.*). Heliogabal płótna się żadnego, które raz prano, nie dotykał, mieniąc, jakoby to była żebracza rzecz, spieranego płótna używać. *Kosz. Lor.* 106 *b.* Reszta mydła po praniu *Boh.* zpěrek. — *Prov.* Upierz mi kożuch, a wełny nie maczaj. *Rys. Ad.* 68.

Pochodz. *pracz, praczka, praczy, pralnia; pierzywo; doprać, dopierać, oprać, wyprać; piorun, piorunować.*

PRACA, y, *ż.*; *Boh.* práce, (*dem.* prácyčka dziełko); *Slov.* práce; *Sorab.* 1. proza, procza, dżewo, dżielo; *Sorab.* 2. prozza, żelo; *Carn.* delu; *Vind.* delu, delanje, opravilu, muja; *Croat.* delo, trud, sashafanie, raunanje; *Bosn.* tégh, poslovanje, trúd; *Ross.* трудъ, страда; *Eccl.* тяжание, (cf. robota, trud, dzieło, działanie); die Arbeit, die Mühe, der Fleiß, arbeitſame Beſchäftigung. Prace, zatrudnienie pożyteczne. *Xiadz.* 221. Żyć będziesz z pracy rąk twoich. *Teat.* 12. *b*, 27. Coż bez pracy bóg kiedy daje! *Birk. Podz.* 12. Bez prace, nie będą kołacze. *Zegl. Ad.* 14; (*Slov.* žaden bez práce, nè ge koláce; nagprw mlátá, potom platá). Komu płaca słodka, praca też bez piołunu. *Chmiel.* 1, 63. Praca lat skraca. *Mon.* 71, 597. Wspaniałym duszom praca jest zasileniem. *Pilch. Sen. list.* 256. Praca ustawiczna wszystko przemoże. *Cn. Ad.* 920. (kto robi, ten się dorobi). Praca zawsze popłaca. *Dwor. J* 3. Praca każda ma zapłatę; rozkosz sromotę, utratę *Cn. Ad.* 919. Za pracą i niebo kupić. *Fredr. Ad.* 9. Praca chléb najpewniejszy, kto się spuści na nię, I za żywota ma chléb, i po nim zostanie. *Simon. Siel.* 80. Za pracą idzie sława. *Lub. Roz.* 207. Praca wielka, ustawiczna, nieskończona, *Herculeus labor. Cn. Ad.* 920. Praca, trud, trudność; Mühe, Schwierigkeit. Im z większą co pracą przychodzi, Tym też większe pociechy rodzi. *Kołak. Wiek. B* 4. Na te prośby poniewolnie i z wielką pracą pozwolił. *Sk. Żyw.* 1, 236. Z pracą się uwiarował zamieszania tych materyj. *Eraz. Jez. A* 4 *b.* (z trudnością, pracowicie, usilnie). — Praca, pracowitość; Arbeitſamkeit, Fleiß. Kto ma zdolność, przy pracy, wszystko mu się uda, Zdolność z pracą nie dzieła, lecz robi z dzieł cuda. *Dmoch. Szt. R.* 13. — §. Jaka praca, taka płaca. *Cn. Ad.* 286. jaka robota, taka nagroda; wie die Arbeit, ſo der Lohn. — §. Praca, skutek pracy, zarobek, to co zrobiono, zarobiono pracą; Arbeit, Erarbeitetes, Verdientes, Verdienſt. Dziedzic mój panować będzie w pracach moich. 3 *Leop. Eccl.* 2, 19. (nad statkiem mym. 1 *Leop.*, cf. dobytek, cf. nabycie). Dam wszystkę majętność jego i wszystkę pracą jego w ręce nieprzyjacioł. 3 *Leop. Jer.* 20, 5. (wszystko robotowanie jego. 1 *Leop.*). — §. Ja przyjmuję to dziecię na swą pracą. 1 *Leop. Genes.* 43. pod swoję opiekę, na swój koszt.

Pochodz. *pracować, dopracować, napracować się, popracować, przepracować, wypracować, spracować, upracować, pracownik, pracownica, pracowity, pracowitość; spółpracownik.*

*PRACEL, cla, *m*, obarzanek, z *Niem.* der Bretzel; (*Boh.* preclјk, precljček; *Slov.* preclјk; *Sorab.* 1. praczel; *Carn.* prẹsta; *Slav.* perétac; *Lat. med.* bracellus). Sprężystość zawisła od cząstek kręconych niby w pracel samego ciała. *Rog. Doś.* 1, 245.

PRACIANY, a, e, z prącia. *Cn. Th.*, von Reiſern; *Boh.* prautěnný; *Ross.* прутяный. PRĄCIE, *PRĘCIE, ia, *n.*, *collect.*, (*Boh.* prutina *fruticetum*; *Eccl.* пруви, пржжие [*locustae* 2], вершки съ древа, cf. prąga, prẹgierz); *Boh.* prautj, prautičko; *Sorab.* 1. prutžina, prutžanć kerk; *Carn.* protje; *Vind.* protje, shibje, germouje; *Rag.* prûtje, pruutje; *Croat.* prutje; *Ross.* прутнякъ, батожье; rózgi drobne gibkie do wiązania czego, do plecienia witek, koszyków; feine Gerten, Korbgerten. Z prącia pleść kosze. *Zaw. Gosp.* Kto dworzec swój prąciem grodzi, ten powinien prącie albo gałęzie na swą stronę obracać. *Szczerb. Sax* 301. Kto imienie swoje prąciem grodzi, ma ku gruntowi swojemu końce prącia, abo jako mówią płocinę obrócić. *Sax. Rej.* Domami ich jaskinie bywały, I gęsty chróst i prącie, łykami wiązane. *Otw. Ow.* 9. Snopek prącia. *Ezop.* 23. Gdy się z kwiatu rozwiną kielich i korona, dają się widzieć niejakie prącia ze dna kwiatowego wychodzące, jedne się zowią słupki, drugie precziki. *Bot. Nar.* 107. PRĄCIK, *ob.* Precik.

*PRACOMOŻNY, a, e, n. p. Pracomożni Trojanie. *A. Kchan.* 255. *duri*, trwali, wytrwali trudów; hart, ausdauernd in Strapaţe.

PRACOWAĆ, -ał, -uje, *cz. contin.*; *Boh.* pracowati, dělati, *ob.* Działać, dzieło; *Slov.* pracovat, pracugi; *Sorab.* 1. dżewam, proczoyu szo. dzielacz; *Sorab.* 2. żelasch, żewasch; *Carn.* deluvati, dẹlujem, dẹlam; *Vind.* delati, opraulati; *Croat.* delati. poszluvati, poszlujem, tẹsam, tẹsim; *Rag.* poslovatti, (cf. poseł, posłować); *Bosn.* poslovati, diellovati, truditi, tẹsgjati, (cf. ciężki); *Slav.* ráditi, (cf. rad, radzić); *Ross.* дѣлать, сдѣлать, здѣлать, дѣлаю, трудиться, потрудиться, труждуся, *vulg* тружусь, (cf. trud, trudnić), (cf. *Graec.* πράσσω, πράττω, πράζω); — pracować, robić *absolute*, arbeiten. Pracować wyraża ciągłe natężenie władz umysłu, lub siły ciała. *Pam. Warsz.* 3, 312. *Nieme.* Oracz musi *drzewiéj pracować, niż chce owoce brać. *Budn.* 2 *Thim.* 2, 6. Muszę dzień i noc pracować jak wół. *Teat.* 8. *b*, 17, (cf. harować, haru! haru!). Pójdźcież do mnie wszyscy, którzy pracujecie, a ja was posilę. 3 *Leop. Math.* 11, 28. (którzy robotujecie. 1 *Leop.*). Pracować na co, pracą swą ku czemu dążyć; auf etwas hinarbeiten, losarbei-

ten. I w kajdanach nawet na wsparcie rodziców pracował. *Teat.* 49, 83. *Bogusł.* (na nich robił, zarabiał). Dobrzeć to, pracować na kawałek chleba; ale żebym miał być parobkiem tych, co po mnie wezmą, nie będzie z tego nic. *Kras. Pod.* 2, 141 Twórca tych tylko kocha, którzy pracują na szczęśliwość tego świata. *Stas. Num.* 2, 167. Codziennie pracuje na to, aby się stał doskonalszym. *Zab.* 7, 268. *Alb.* (usiłuje, usilnie się stara). — §. Pracować czym, mit etwas arbeiten. Uczeni ludzie głową pracują. *Kras. Pod.* 2, 190. Chłopem, jak bydlęciem pracujemy. *Leszcz. Gl.* 100. (do pracy zażywamy). Ramiona i ręce srodze sobą pracują. *Perz. Lek.* 148. gwałtownie sobą ruszają, pasują się, walczą niby, w konwulsyach; die Arme arbeiten gewaltsam mit sich selbst, haben Verzuckungen. Bokami pracuje abo robi koń, *ob.* Bok, *ob.* Dychawiczny. Delficka nad trzynogiem xieni Pracuje bóstwem, i w siebie duch ina. *Kniaź. Poez.* 2, 148. bóg ją gwałtownie nadyma, bogiem natchniona pasuje się z sobą; sie kämpft, arbeitet mit dem sie erfüllenden Gotte. Jowiszowe córy, wy piersiami pracujcie, wy dodajcie wdzięku. *Tward. Wł.* 1. (natchnijcie piersi spiewaka). — §. Pracować się abo kogo = trudem mordować, bardzo fatygować pracą; mit Arbeiten und Strapatze müde machen, ermüden. Na koniu zołzowatym nie godzi się jeździć ani go pracować. *Cresc.* 531. Nigdym się nie pieścił, częstom na koniach pracował. *Ostror. Myśl.* Dla zysku cierpi niepogody, pracuje się po drogach. *W. Post. W.* 2, 187. Nie pracuj się dla zbogacenia. *Budn. Prov.* 23, 4. Piotr bez pana nic nie mógł usilną pracą swą wskórać, próżno robił, próżno sieci miotał, darmo się czuciem nocnym pracował. *Żarn. Post.* 2, 330 *b.* — Pracować się o co, usiłować; sich bemühen, anstrengen; *Sorab.* 1. proczuju sze. O to się pracować trzeba, aby młodemu bujność lat płochych nie zawadziła *Kosz. Lor.* 3 *b.* Pracowali się, jakoby znaleźli przyczynę na niego. *Budn. Dan.* 6, 5. Będzie się o to pracować, żeby zbożnych obrócił w pogaństwo. *Budn. Dan.* 7, 25. Tyberyusz II, Persy poraził, i pracował się, aby zasię Włochy wyzwolił od Longobardów. *Biel. Św.* 68 *b.* — §. Pracować się w połogu, n. p. Gdy się pracowała przy porodzeniu, rzekła baba .... *Radz. Genes.* 35, 17, *Boh.* ku porodu pracowat, *partu laborare*, bóle mieć, chorować, in Kindesnöthen liegen. Cuda około białych głów, które się dziatkami pracują i niebezpieczne rodzenie mają. *Wys. Ign.* 175. — §°. Pracować się o czym = bardzo zatrudniać się czym, sich mit etwas sehr beschäftigen. Len każdy zna, bo się niewiasty o nim pracują. *Urzęd.* 192. PRACOWALNIA, i, *ż.*, PRACOWNIA, izba do pracy, osobliwie chymicznéj, aptekarskiéj, *laboratorium. Kruml.* 23. das Arbeitszimmer, robotnia; *Boh.* pracownj pokog; *Eccl.* дѣлательница, лавка; *Ross.* рукодѣльня. Pracownia, *laboratoire*, miejsce przeznaczone do robot chimicznych, opatrzone w narzędzia, naczynia, i we wszystkie dla pracujących wygody. *Mier. Mscr.*, (cf. warsztat). PRACOWITOŚĆ, ści, *ż*, skłonność do pracowania, kochanie się w pracy, die Arbeitsamkeit; *Boh.* pracowitost; *Sorab.* 1. zproczńoſcz; *Carn.* delovnost; *Vind.* radodelnost, delajozhnost, delatlivost, mujastnost, teshktota, teshkust, mujepounost, fitnost, vtrudlivost, nadleshnost; *Ross.* трудолюбіе, ретивость; *Eccl.* люботрудіе. PRACOWITY, PRACOWNY, a, e, PRACOWICIE, PRACOWITO *adverb.*; *Boh.* pracowity, pracný, dělný, (cf. dzielny); *Slov.* pracowitý, pracowni; *Sorab.* 1. zproczné, dželné, dżielawy, dżjliwy; *Carn.* delovne; *Vind.* delajozhen, delatliu, radodelen; *Ross.* трудолюбивый, рукодѣльный, ретивый; *Eccl.* люботрудный, благотрудный, потъщлникъ, потщательный, прилѣжнъ, исправенъ, рачителенъ; §. a) lubiący pracować, robotny, kochający się w pracy, arbeitsam. Pracowity, robotny; najdzie zawsze co robić. *Cn. Ad.* 921. Pszczołka pracowna, co ssie kwiatów poty, Leci rojem przed wejściem słońca do roboty. *Zab.* 5, 341. *Koss.* Ziemi pługiem pracownym nie próli rolnicy. *Pilch. Sen. list.* 3, 75. — §. Do chłopa piszą: «Pracowitemu N. N.» *Kraj. Pod.* 112. dem arbeitsamen N. N. «Prädicat eines Landmannes.» — §. b) *Pass.*; Pracowity, pełen pracy, z pracą, trudny; *Vind.* umjasten, teshek (*ob.* Ciężki), umjepoun, vtrudliu, fiten, nadleshen, bolestruvaun, poteshen; *Eccl.* потщанный, прилѣжно уготованный, arbeitsam, mit Arbeit, Mühe, mühsam. Czyli wy nie tak wiernie i tak pracowito miłéj ojczyznie służycie, jak wiernie i pracowito służyli przodkowie wasi? *Smotr. Apol.* 124. Pracowita robota, co z pracą przychodzi abo przychodziła, trudna, ciężka *Cn. Th.* zmudna, mühsam. Oddech pracowity. *Perz. Lek.* 147. (ciężki). PRACOWNIK, a, *m*, PRACOWNICZEK, czka, *m., zdrbn.*; PRACOWNICA, PRACOWNICZKA, *fem*, co pracuje, pracować lubi; der Arbeiter, die Arbeiterinn; *Boh.* dělnjk, *f.* dělnice; *Sorab.* 1. dželaczer; *Sorab.* 2. żelascheŕ; *Vind.* delauz, *f.* delauka; *Croat.* tesak; *Rag.* truudnik; *Bosn.* trudnik, poslovaç, tesgjak; *Ross.* дѣйствователь; *Eccl.* дѣлатель, *fem.* дѣлательница, тяжатель, тяжательникъ (*ob.* Ciężki, *ob.* Ciągnąć), прилѣжатель, трудьникъ, который трудами своими пищу промышляетъ. Lekarz ten niespracowany około zdrowia ludzkiego pracownik. *Gaz. Nar.* 1, 355. Zapomniały, i daru niegodzien zbożnego, Kto swego z pługu prosto wywiodłszy krzywego Zamorzył pracowniczka, *ruricolam. Żebr. Ow.* 379. wołu roboczego.

PRACZ, a, *m.*, §. 1) co pierze; *Boh.* pradlj, pradlec; *Carn.* perizhnek; *Rag.* prâlaz, perâc; *Croat.* prálecz, opiráveez; *Ross.* портомой, der etwas wäscht, der Wäscher, *fullo. Cn. Th.* — §. 2) Pracz = PRACZYK *dem.*, pralnik, kijanka. *Dudz.* 51. *Croat.* pralyka; *Carn.* perûla, prâlyka, perilnek, ein Waschbläuel. Baby pozabijały ich pralnikami abo praczami. *Kur. Pet.* 205. Żaba rodzi się na kształt kijanki abo praczyka. *Zool.* 80. PRACZKA, i, *ż.*; *Boh.* pradlena, pradlj; *Slov.* pradlena, pradlenka; *Carn.* periza; *Croat.* pralya; *Bosn.* praliça, koja hagline pere; *Rag.* prâliza, praglia; *Ross.* портомоя (cf. paré), бѣломойка, бѣлильница, прачка; §. a) kobieta od prania, die Wäscherinn. Zarówno z Jejmością po śmierci praczka siedzi i plewiaczka *Comp. Med.* 708. — §. b) *Actio:* Praczka, pranie; das Waschen, die Wäsche; (*Boh.* pračka, pranice bitwa, załebki); *Boh.* prádlo; *Carn.* perilu; *Croat.* pranye; *Ross.* стираніе, стирка, (cf. ścierać, ścierka). Ko-

ron i forbot praczka abo wypranie z brudu. *Haur. Sk.* 354. PRACZY, a, e; *Boh.* pracý; *Ross.* прачешный; praczom służący. *Cn. Th.*, Wäſcher-.

PRĄD, prądu *et* prędu, *m.*; *Boh.* praud, sam pęd wody, wart, nurt; *Vind.* tezhifhe, struga; *Ross.* стержень, стерженекъ; стремленіе; §. a) der Schuß, Strom, der Gang oder Lauf eines flüſſigen Körpers; (*Vind.* prod = piasek, hak na rzéce, wyspa, brod, dziarstwo; *Croat.* prúd *sabulum, glarea*; *Slav.* prûd = hak rzeczny; *Eccl. et Ross.* прядъ, [*agger* 2], прудникъ, прудокъ, прудище = staw, rybnik; прудъ, бурштынъ bursztyn, прудный pełny skał i haków, прудить, пружу wodę tamować, śluzować; пружить nabrzmiałym uczynić, cf. prężyć, упрудить, упруживать zatamować). Prędy morskie, bieg morza ciągłe postępujący poziomy. *Śniad. Jeog.* 262. Ryba rzeczna prądem rzéki była zaniesiona w morze. *Ezop.* 45. Bystry prąd przeszła dusza nasza, snadźby była przepłynęła dusza nasza wodę nieznośną. 1 *Leop. Ps.* 123, 5. Gotów na morskie gonitwy i prądy. *Chrośc. Fars.* 196. — §. b) Drzewa, które się już rozstały z lądem, Już drzewem nie zow, ale je zow prądem. *Klon. Fl. E* 3 *b.* Prąd, drzewo lub korzeń w wodzie ukryty. *Magier. Mskr.* ein Baum unter dem Waſſer, der den Schiffen gefährlich iſt, (cf. karpa). Prądu aby rotman i sternik pilnie przestrzegał, dla szwankowania. *Haur. Ek.* 171. Ni szkuta na hak, fortunę i zdrowie wniosłszy, nie bez swéj rusza się ruiny Na wart popławny z prądu lub z raliny. *Wad. Dan. pr.* Bodajbyś nawą nie uszedł prądu. *Przyb. Luiz.* 91. *PRĄDAĆ się *recipr.*, n. p. To do źródeł, to i do morza się prąda, Flagi błędne trybując, *versus. Żebr. Ow.* 193. (popływa). PRĄDNIK, a, *m.*; (*Boh.* praudnik głowacz ryba); rzéczka pod Krakowem, nad którą Kanclerz Samuel Maciejowski dom piękny zmurował. *Gorn. Dw.* 1, ein kleiner Fluß bey Krakau. *Gornicki* rozmowy o dworzaninie, wystawując jakoby miane u Maciejowskiego na Prądniku, ztąd Prądnickiemi nazywa je. *Gorn. Dw. ded. et* 1-9. PRĄDOWINA, y, *ż.*, Prądowinami zowią flisowie, drzewa poobalane w rzéki, na których się więc i statki wodne rozbijają. *Otw. Ow.* 127. (cf. karpa, prąd), ein Baum unter dem Waſſer verſenkt. Ostrego brzegu nurt rad się trzyma, lecz wina Do niego, bo w nim bywa prądowina. *Klon. Fl. E* 2 *b.* (*Croat.* prûden *sabulosus*).

PRADZIAD, a, *m.*, naddziad; *Boh.* praděd; (*Slov.* predědo, dědow dědo *abavus*, prapradziad); *Carn.* preddęd; *Vind.* pridid, preddediz, prededei, preded, pridid, striz, (cf. stryj); *Slav.* pradid; *Croat.* zadĕd, (cheterti ded *tritavus*, *atavus*, arded *avus*, preded *proavus*); *Dal.* sadid; *Bosn.* pradid, otac didov; *Ross.* прадѣдъ, der Urgroßvater, mego dziada abo baby ociec. *Sax. Porz.* 124. PRADZIADOWSKI, PRADZIADZI, ia, ie, PRADZIADOW, a, e; *Boh.* pradidov; *Croat.* predédov; *Ross.* прадѣдовъ, прадѣдный, прадѣдскій, urgroßväterlich. Pradziadowa sława, albo niesława, ani pożytku, ani szkody prawnękowi nie niesie. *Szczerb. Sax.* 113. Pradziadowy brat; *Boh.* prastryec, (cf. stryj). Mąż w pradziadzich zwyczajach nadto stały. *Ossol. Sen.* 24. Zamiast ostryg po *pradziadowsku śledziki dawano. *Teat.* 33. *d*, 20. (po staroświecku). PRADZIADOWE, ego, *n.*, *subst.*, spadek po pradziadzie, das Urgroßväterliche, (Vermögen, Erbgut).

*PRĄG, u, *m.*, *PRĄGA, PRĘGA, i, *ż.*, 1) pręgierz, der Pranger. (*Eccl.* пряжище [*locustae* 2], прузи, вершки съ древа, (cf. prącie). Lichwiarze bezsumienni niechaj będą u prągi miotłami jawnie karani. *Chełm. Pr.* 106. Rzezimieszek ma być u prągi bit miotłami. *Szczerb. Sax.* 521. Taki ma być karan siedzeniem u prągi na rynku, wszakże tam nie ma być bit miotłami, gdyż u prągi nie śmigają jedno o kradzież. *Szczerb. Sax.* 382. Będą-ć zawsze złodzieje, choć niejeden u prągi zostanie Malchusem. *Klon. Wor.* 37. Łotr, szubienicznik, godny u prągi usieczenia. *Mącz.* U prągi rózgami weźmie chłostę. *Szczerb. Sax* 176. *ib.* 370. Tego u prągi chłostą przypłaci. *ib.* 111. Nieposłusznego kazał merskać u pręgi aż do śmierci. *Gorn. Dw.* 110. Przyprowadzono dwu licowanych złodziejów pod pręgą. *Pot. Zac.* 60. Byli u prągi wiązani i wygnani. *Baz. Hst.* 78. Żołnierze go do prągi pchali. *Miask. Ryt.* 63. Ci, którzy się prądze, szubienicy odkupują, bezecni są, gdy w tym sądownie pokonani będą. *Szczerb. Sax.* 17. — 2) *Prąga, *ob.* Pręga.

PRAGA, i, *ż.*; §. a) *Boh.* Praha; *Germ.* Prag in Böhmen; stolica Czech nad Moldawą. *Wyrw. Geogr.* 236; od progu *Boh.* práh. *Gwagn.* 462. — §. b) Praga, miasteczko pod Warszawą, z drugiéj strony Wisły, Prag bey Warſchau. Pochodz. *Prazki*, *Prażanin*, *Prażanka.*

PRAGLEC, lca, *m.*, ranniejszy len, z którego prędko się nasienie wypraża, jeszcze w roli, gdzie braniem nie był uprzedzony; główki się otwierają, zaczym nasienie wypada. *Syr.* 1020. *Kluk. Rośl.* 5, 324; zowią go też prażec, prężec. *Przedz.* 108, przędlec. *Cresc.* 188. *Vind.* pershei, hiterz, der Frühflachs, deſſen Samenknoſpen auf dem Felde von ſelbſt aufplatzen, wenn man dem nicht zuvor kommt. Dwojaki jest lnianego nasienia rodzaj, jeden się zowie słowień, drugi prężec, *alias* prażec. *Haur. Ek.* 178, cf. słowień, wielkolen

PRAGNĄĆ, -ął, -ię, *med. cont.*; (*Boh.* prahnauti schnąć); *Boh.* žjzniti, (cf. żyzny); *Slov.* žjžnjm; *Carn.* sheja me; *Vind.* shöjat, sheiń bit, shejo imeti; *Croat.* segyati, sejati, sejam, segyam; *Dal.* sednim; *Rag.* xednitti, xednjetti; *Slav.* xedjati; *Bosn.* sgeghjati; *Ross.* жаждать, жажду имѣть; §. a) czuć potrzebę picia, dürſten, Durſt haben. Pragnę, *ob.* pić mi się chce. — Kiedy kanał pokarmowy niedość jest wilgotny, wtedy zwierz czuje pragnienie. *Zool.* 34; das Dürſten, der Durſt; *Boh. et Slov.* žjžeň; *Sorab.* 1. laznoſcz, pitza hczéczo, pitża ztradano, zacznoſcz; *Carn.* sheja; *Vind.* shöja, sheja, shejanje; *Croat.* sêja; *Rag.* xéghja; *Bosn.* sgeghja, sgedia; *Eccl.* жажда. Z pragnienia umrzeć, verdürſten; (*Vind.* od sheje vmreti, preshejati). Nie mogę pragnienia ugasić. *Teat.* 18. *b*, 20. Pragnący, dürſtend, dürſtig; *Boh. et Slov.* žiżniwý; *Sorab.* 1. hczéyaczé picz, zaczné, lacny; *Carn.* shejn; *Vind.* shein, sheio terpezh; *Bosn.* sgedan; *Slav.* xédan; *Eccl.* жаждный. — §. b) Pragnąć czego, żądać czego, chciwie pożądać; nach etwas dürſten, begierig verlangen, begehren; *Slov.* dychtjm; *Carn.* dehlim; *Croat.* sêlem, selelszem, selenye, selya, pohleplyújem; *Dal.*

xeliti; *Bosn.* hlepati, hlipati, hlipanje, hlipnóst; *Ross.* жадничать, жадный, алчущій, жадность, жажда; *Eccl.* возжелѣти, въжделѣти, рачу, рачителствую, похотѣти, пожелати. Ja tego jak kania dżdżu, a jeleń źrzódła pragnę. *Teat.* 24 *b*, 48. Ah jak kania dżdżu pragnę ciebie. *Teat.* 29, 20. Kto cudzego pragnie, tedy swe traci. *Biel.* 93. *Psalmod.* 40. Kto czego nie pragnie, równo jakby miał. *Cn. Ad.* 375. Wszystko mam zpełna, kiedy nic nie pragnę. *Hor.* 2, 119. *Nar.* Czci pragnienie, ambicya, górnochciwość, czcichuć; Ehrdurſt, Ehrſucht. Wszyscy się jego czci pragnieniem nieporządnym brzydzili. *Sk. Dz.* 901. Pohamowanie hardéj czci pragnienia. *ib.* 222. Czci pragnącym duchem stolicę sobie przywłaszczył. *ib.* 853. ambitnym, górnochciwym, ehrſüchtig. — §. Pragnąć do czego, tęsknić, ſich nach etwas ſehnen. Niech mi smakują niebieskie obietnice, abym do nich pragnął. *Sk. Kaz.* 147. Boże daj, abyśmy tu do ciebie i wieczerzy twojéj pragnęli. *ib.* 294. Pragnęła dusza ma do boga żywéj studni. 1 *Leop. Ps.* 41, 3. PRAGNICIEL, a, *m.*, *sititor. Cn. Th.* der Dürſter, der nach etwas dürſtet. PRAGNICIELKA, i, *ż.*

PRAKTYCZNY, a, e, — ie *adverb.*, od praktyki, doświadczeniu, wykonaniu służący, practiſch. Doktor ten nie ma jeszcze biegłości praktycznéj, niedawno zaczął na swoję rękę kurować. *Perz. Lek.* 328. Geometrya praktyczna, umiejętność przystosowania teoryi do wymiarów ziemnych. *Zabor. Geom.* 1. PRAKTYK, a, *m.*, bieglec, biegły; sprawny w czym. *Cn. Th.* praktykę mający, der Praxis, Erfahrung hat. Praktyk prawny, prawnik, adwokat, rzecznik, patron; ein practiſcher Rechtsgelehrter, ein Advocat. Królewscy praktykowie, *procuratores. Krom.* 644, cf. prawobrońca; *Sorab.* 1. zakona hutžownik. Praktyk podły, rabula, brzechajło. PRAKTYKA, i, *ż.*, z *Greckolac.* praxis, §. a) wykonywanie teoryi, die Praxis, die Ausübung, Uebung. Szanujmy teoryą, jako doskonalszą, ale nie zaniedbujmy praktyki, jako powszechnie potrzebniejszéj. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 72. — §. Zwyczajne wykonanie, uskutecznienie; Ausübung, Bewerkſtellung, Ausführung. Dla hardości Elżbiety, radzili o innym królu, ale gdy to przyszło na praktykę, obaczyli, iż to były niebezpieczne rzeczy. *Biel.* 228. (gdy to miano w praktykę obrócić, uskutecznić). — §. Praktyka, wprawa, wzwyczajenie, zwyczaj, doświadczenie; Fertigkeit, Geübtheit, Gewohnheit, Erfahrung. Były o tym wątpliwości u uczonych w prawie, którzy praktyki, to jest, biegłości prawnéj nie mieli. *Herb. Stat.* 470. Czas i praktyka odmieniła dobrowolną ofiarę w zwyczaj i obowiązek. *Nar. Hst.* 2, 340. Nie darmoć się Turek ogląda na te ludzie nasze, a snadź i praktykę ma, od nich zginąć. *Biel.* 15. Na ludzi poznanie Praktyka jest potrzebna i ich zażywanie. *Jabł. Tel.* 325. Ja ci z praktyki własnéj powiem, czym się miłość płaci. *Zab.* 14, 145. Pierwsza na świecie praktyka podobno takowéj odpowiedzi. *Teat.* 52, 58. pierwszy przykład, rzecz niepraktykowana; *Ross.* первина, первинка. Praktyka, rzecz praktykowana, znana, zwyczajna, oklepana; *Ross. vulg.* видальщина. — §. b) *Transl.* Praktyka = kunszafty, zmowy, spiski, chytrości, intrygi, doły, sidła, łapki; Practiken, Ränke, Anſchläge, Streiche; *Boh.* praktyky, partyky, n. p. dělati intrygować; *Ross.* каверзы, проискъ, происки, ковъ. Patrzajcie, jakich dziwnych praktyk Herod używa, żeby zatracić Jezusa. *W. Post. Mn.* 60. O praktykach Ruskich książąt, gdy się dowiedział Bolesław, zatrwożył sobą bardzo. *Stryjk.* 188. Na praktyki się rozmaite udawamy, targi o to, co naszego nie jest, czynimy, a na cudze się rzucamy. *Lek. B* 4 *b.* Bardzo się w koło poselskie zakradła pani praktyka, która nam w Polszcze wszystko psuje. *Orzech. Qu.* 18. W Rzymie śmiał praktyki robić, jakoby senat wytracić. *Warg. Wal.* 344. Pomieszaj ich praktyki, niech się im pomylą szyki. *Ryb. Ps.* 61. Dobrze chmielowi, gdy się trzyma tyki, Nie tego ziółka rzecz czynić praktyki. *Białob. Oám.* 11. — §. c) Praktyka, opowiadanie przyszłych abo skrytych rzeczy, wróżka, wieszczba; (Practic. Adlg.), Wahrſagung, Zeichendeutung; (*Vind.* praktika, kalender; *Carn.* pratéka; *Sorab.* 1. protika, pratika; *Sorab.* 2. pratija = kalendarz). Babylończyki nic nie poczynali, jedno w praktykę wejrzawszy, jako się miało poszańcować. *Petr. Hor. C.* Przestrzegał snów, trzymał się praktyk z ptaszego lotu, zabawiał się około czar. 1 *Leop.* 2 *Parol.* 33, 6. Wypełniła się praktyka wieszczków, którzy mu przepowiedzieli, co się stać miało. *Papr. Ryc.* Odejmę zabobony z ręki twojéj, i gusła albo praktyki nie będą więcéj w tobie. 1 *Leop. Mich.* 5, 12. Praktyka, praktykarska nauka gwiazdarzów; die Wahrſagerkunſt, Sterndeuterkunſt. Dla astrologii i gwiazdarskiéj praktyki z miasta wypędzony. *Sk. Dz.* 80. — §. *Aliter:* Powracającego Kazimierza, jak zdrowie swoje, szczęśliwemi praktykami, głosy i łzami radośnemi przyjmują; *faustis ominationibus. Krom.* 90. PRAKTYKANT, a, *m.*, PRAKTYKANCIK, a, *m.*, *dem.*, §. a) praktykę w lekarstwie, w prawie mający, prawidła swojéj nauki wykonywający; ein Practicus, Practicant. Lekarstwo to bardzo użyteczne, według zdania mądrych i uczonych praktykantów. *Syr.* 285. Praktykant lekarski. *ib.* 280. (*ob.* Doktor, medyk). — §. *In malam partem:* Co praktyki, zmowy, kunszafty, spiski czyni; ein Ränkenmacher, Practikenſtifter; (*Boh.* praktykař, partykař oszust, intrygant). Jechali oni pokątni praktykanci do Opola. *Biel.* 157. O praktykantach = ktoby od tego czasu w praktykach z kimkolwiek około posadzenia czyjegokolwiek na tron doznan był, o to ma być pozwan. *Vol. Leg.* 2, 1596. PRAKTYKARKA, i, *ż.*, wieszczbiarka, wróżka, die Wahrſagerinn. Onéj niebożątku zachciało się być praktykarką, a wiedzieć przyszłe rzeczy. *Rej. Zw.* 2. Praktykarka Apollinowa to mu praktykowała, że mu bez pomsty nie miało zejść. *Kosz. Lor.* 16. PRAKTYKARSKI, a, ie, od praktykarza, praktykowania, wieszczbiarski; zeichendeuteriſch, wahrſageriſch; (*Boh.* praktykarský, partykařský intrygantski). Próżność nauki praktykarskiéj, która z aspektów, gwiazd, opowiada ludziom przyszłości. *Zebr. Zw.* 143. PRAKTYKARSTWO, a, *n.*, praktykowanie, nauka praktykarska, wieszczbiarstwo; Wahrſagerey, Zeichendeuterey. Nie parajcie się wieszczbami, ni praktykarstwem. *Radz. Lev.* 19, 26. PRAKTYKARZ, a, *m.*, wieszczbiarz, wieszczek, z oznaków przepowiadający, dochodziciel nadprzyrodzony; *Carn.* pratékar, (= 2. kalendarznik), ein Zeichendeuter, Wahrſager.

Lud ten słucha praktykarzów i wieszczków. 1 *Leop. Deut.* 18, 14. Niech się u ciebie nie najdzie praktykarz i wieszczek i czarownik. *Budn. Deut.* 18, 10. Cycero był augurem, to jest, praktykarzem. *Kosz. Cyc.* 170. Praktykarze niebiescy, co się po gwiazdach znaczą, i którzy opowiadają, co na każdy miesiąc ma być. *Budn. Jes.* 47, 13. *not.* «patrzycielowie na gwiazdy», Sternſeher, Sterndeuter. Praktykarz z gwiazd zabobonny *astrologus*, niezabobonny *astronomus* (gwiazdziarz), praktykarz z twarzy, fizyonom. *Cn Th.* Tobie nędzniku grzeszny, pewniejszego praktykarza nie trzeba, jedno własne serce a sumnienie twoje. *Rej. Post. S s* 6. PRAKTYKOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, spraktykować *dok.*, §. a) wykonywać, sprawować; *Vind.* dopernafhati, vdelati, vfhleikati, practiciren, ausüben, vollziehen. Postanowił raz codziennie wizytować siedm kościołów, co przez lat 14 praktykował. *Sk. Żyw.* 2, 145. Co starzy tragikowie piszą o Medeach, wszystko to się iści I wszystko praktykuje temi teraz czasy. *Opal. Sat.* 46. (wypełnia się, bywa, dzieje się). Ażem zdrętwiała na taką w domu moim niepraktykowaną historyą. *Teat.* 10, 60. bez praktyki, bez przykładu, *niebylica; *Ross.* первина, первинка. — §. b) Knować, intrygować; *Ross.* каверзить, накаверзить, скаверзить, ſchmieden heimliche Ränke, Practiken machen. Raz na mię zdradliwie w tajnéj radzie praktykują, To zaś drugi raz wojska przeciw mnie szykują. *Ryb. Ps.* 279. Na dobre praktykują, niewinnych na śmierć skazują. *ib.* 187. — §. Spraktykować sobie kogo = na swoje kopyto przerobić, przekabacić go, na swoję stronę przeciągnąć, einen auf ſeine Seite kriegen. Wpadł Gustaw do Inflant, przez pewne osoby wprzódy sobie Ryżany spraktykowawszy. *Star. Ref.* 181. Pospólstwo zawiedzione, od hersztów spraktykowane. *Zarn. Post.* 3, 778 *b.* — §. Spraktykować się z kim = zmówić się, spiknąć się chytrze i sekretnie; ſich heimlich verbinden, verſchwören. Spraktykował się jeden kniaź z kilkadziesiąt Tatarów na życie Dymitra. *Żołk. Mscr.* 76. Wybieranie urzędników trudne; bo gdy niektórzy spraktykują się, choć nie w wielkiéj liczbie, wybiorą których będą chcieli. *Petr. Pol.* 106. Chcieli niektórzy panowie koronacyą jak najdłużéj zwlec, żeby się lepiéj spraktykowali. *Biel.* 506. — §. c) Wróżyć, prophezeyen, wahrſagen. Niech cię teraz zbawią, którzy praktykują z nieba, którzy się zapatrzali na gwiazdy, aby z nich praktykowali, co na cię miało przyjść. 1 *Leop. Jes.* 47, 13. Praktykował Kazimierzowi astrolog, iż miał długo być żyw, ale nieszczęśliwy. *Biel.* 286. *Kosz. Lor.* 16. Olchowi praktykowali wieszczkowie śmierć podjąć od swego konia. *Stryjk.* 116. Widząc raz straszliwy, Już sobie sam swą śmierć praktykował. *P. Kchan. Jer.* 111. O przyszłym zwycięztwie sobie praktykował. *Krom.* 252. (tuszył).

PRAŁAT, *PRELAT, a, *m.*, der Prälat; *Sorab.* 1. prělata; *Boh.* prelát; *Vind.* pralot, duhouni predstoinik; *Slav.* prelat; *Rag.* redoglavnîk; *Ross.* прелатъ, знатная духовная особа; § a) nazwisko urzędników wyższych w hierarchii kościelnéj, z *Łac.* prae *et* fero. Pospolicie daje się biskupom, arcybiskupom, nawet dygnitarzom katedr i kolegiat. *Kras. Żb.* 2, 400. Tak świetcy, jak prelaci, Wszystkim śmierć równo płaci. *Kanc. Gd.* 293. — §. b) *Transl. vulg.* Śliczny mi prałat, w targi chciał wchodzić o żonę. *Niemc. P. P.* 93. piękny ptaszek, ein ſauberer Vogel. Pewna jestem, iż ten prałat (marszałek) nie dla Wc Pani. *Teat.* 17, 86. PRAŁATSKI, a, ie, Prälaten-. PRAŁATURA, PRELATURA, y, *ż.*, *sacerdotium pinguius, dignius. Cn. Th.*, die Prälatenwürde, Prälatur. — §. *Jocando*, Prałatura, *ob.* Prepozytura, brzuch.

PRALNIA, i, *ż.*; *Boh.* prádlo; *Rag.* prallo; *Croat.* opiralische, opiralnicza; *Ross.* прачечная; miejsce, budynek, izba, gdzie piorą; der Waſchort, das Waſchhaus. Gdzie jest dwór pański, tam też być powinna pralnia; najlepiéj pralnią założyć na wzgórku jakim. *Świtk. Bud.* 286. PRALNIK, a, *m.*, pracz, praczyk, kijanka. *Dudz.* 31. der Waſchbläuel; *Carn.* perûla, prâlyka, perilnêk, perivnêk; *Croat.* prályka; *Ross.* валекъ, (*ob.* Wałek). Baby pozabijały ich pralnikami czyli praczami. *Kur. Pet.* 205. (*Vind.* periuniza = balia). PRALNY, a, e, od prania, Waſch-; *Boh.* prádelský; *Ross.* стиральный.

PRAM, pra, prę, pre, *ob.* Przeć. PRAM, u, *m.*, *ob.* Prom.

*PRAMATKA; *Ross.* праматеръ, прародительница = Ewa, die Urmutter; *adject.* праматерный, cf. *praociec.

*PRAMO, n. p. Co należy do tego muszę mówić *pramo, Zawżdy wszak szydło z woru wykole się samo. *Petr. Hor.* 2, *P* 4 *b. Ross.* прямо prosto, szczérze, uprzejmie.

PRANDOTA, y, *m.*, imię Staropolskie. *Jabł. Her.*, ein Altpolniſcher Mannsname.

*PRANDYPURA, y, *ż.*, [z *franc.* la brandebourg, rodzaj szarafanu, *ob. Diction. des deux nat.* II, *s. h. v.* 3], ubiór jakiś męzki, eine Mannstracht. Dla niego krawcy szyją telety, krają złotogłowy, A z nich zaś prandypury, kontusze, hazuki. *Opal. Sat.* 115.

PRANIE, *ob.* Prać, Praczka. PRANY, *ob.* Prać.

*PRAOCIEC, jca, *m.*; (*Eccl.* **прлотьць**, **дѣдъ** dziad, **праотеческій**, **дѣдовскій** dziadowski, **прлотьць**, **прародитель** Adam). Przy świętéj niewinności potrzeba było praojcom naszym w rozkosznym raju przenosić się na wieczne wesele. *Pociej.* 3. piérwszym rodzicom naszym; *Eccl.* прародители, Urälter, Stammväter. Onoż praojce w otchłani jęczące. *ib.* 92. Praojcowie nasi są, którzy od pana Chrystusa pod czas zmartwychwstania jego z adu wyprowadzeni byli. *Smotr. Ex.* 41. PRAPRABABA, y, *ż.*; *Boh.* praprabába; mego pradziada abo przedbaby matka. *Sax. Porz.* 124. die Urgroßmutter, Urältermutter, trzecia baba; *Slov.* prebaba, dědowa baba, stareg matki stara matka; *Croat.* zabába; *Dal.* sababa; *Eccl.* прапрабаба. PRAPRABABI, ia, ie, do praprababy należny, die Urältermutter angehend. *Tr.*; *Boh.* praprababine. PRAPRADZIAD, a, *m.*, PRAPRADZIADEK, dka, *m.*, *dem.*; *Boh.* prapraděd; *Slov.* predědo, dědow dědo; *Vind.* predozhjak; *Croat.* zaděd, cheterti ded; *Dal.* sadid; *Bosn.* sadjed, sadid, trecchi did; *Ross.* прапрадѣдъ; mego pradziada albo przedbaby ociec. *Sax. Porz.* 124. *Petr. Pol.* 198; der Urgroßvater, Urältervater, trzeci dziad. PRAPRADZIADOW, PRAPRADZIADOWY, a, e, PRAPRADZIADOWSKI, a, ie; *Boh.* prapraděděw; *Slov.* predědow; *Ross.* прапрадѣдовъ, прапрадѣдній; dem Urgroßvater gehörig. Prapradziadow ojciec,

dziad pradziada mego abo prababy, *atavus*, czwarty dziad; *Bosn.* sejukundid; *Rag.* sejukundjéd, der Großältervater. Prapradziadowa matka albo prababa mego pradziada abo prababy, *atavia*, czwarta baba, die Großältermutter. Prapradziadow dziad, dziad piąty, *tritavus*, der Urältervater ꝛc. — *Burlesq. in infinitum:* Jego to praprapraprapradziadek X. Alwar, słynie Łacińską grammatyką. *Teat.* 21, 183. Urururururgroßvater. PRAPRASZCZUR, *ob.* Praszczur. PRAPRAWNĘCZKA, PRAPRAWNUCZKA, i, *ż.*, która się rodzi od mego prawnęka albo prawnęczki. *Sax. Porz.* 124; *Eccl.* праправнука, die Urenkelinn. PRAPRAWNUK, a, *m.*, który się rodzi od mego prawnęka albo prawnęki. *Sax. Porz.* 124, *Carn.* podnuk; *Ross.* праправнукъ, der Urenkel. PRARODZIC, *ob.* Praociec. PRARODZICIELKA, *ob.* Pramatka.

PRASA, y, *ż.*, z *Niem.* die Presse, tłoczarnia; (*Angl. et Svec.* press, cf. *Lat.* pressus, pressare); *Boh.* pres, čeřen, tis; *Slov.* pres; *Hung.* prés, prees; *Sorab.* 1. prasza, cžižčenca, teptancza; *Sorab.* 2. prasza, presza; *Carn.* presha, stiska, stiskavneza, (*ob.* Cisnąć, cisk, ścisk); *Vind.* preſha, perſha, trot, tistauka, stiska, stiskalu, stiskuniza; *Croat.* presha, pressa; *Dal.* tiszk; *Rag.* tjés; *Bosn.* tjesk, utjesk, scjahtov; *Ross.* тиски, прессъ, жомъ, щемло; §. a) narzędzie z tablic i szrub złożone, do wygniecienia soku z jagod etc. *Kluk. Rośl.* 3, 345. *et* 2, 163. Prasą bywają tłoczone jagody Sycyońskiéj oliwy. *Otw. Wirg.* 418. die Oelpresse; olejarnia. *Syr.* 1205. Oleje za pomocą prasy z ciał wyciśnione bywają. *Kruml.* 132. Prasa winna, winniczna, *Ross.* точило, (*ob.* Toczyć); *Eccl.* праса виноградная, точило въ немже виноградъ точутъ, die Weinkelter, Weinpresse. Nasadził sobie winnicę, i wkopał też w niéj prasę. 1 *Leop. Math.* 21, 33. Bez ciężkich cepów, bez prasy, bez tłoki, Nie dójdziesz smaku i w zbożu i w winie. *Morszt.* 2. Prasa abo przyłoga na tworzenie sera. *Cresc.* 560. die Käsepresse. Prasa od gładzenia materyj, kalandra, *Ross.* плющильня. — §. Prasa papiernicza, drukarska; *Ross.* станокъ, станъ, die Buchdruckerpresse. Prasa drukarska składa się z balek, ścian, szruby z drągiem, panewki, tygla, wózka, korby, fundamentu, ramy, dekla, i ramki do zamykania arkusza na klamkę. *Magier. Mskr.* Wszystkie te pisma pod prasę drukarską podsuwać, rzecz była niepodobna. *Mon.* 65, 364. Tyle rytmów, że im drukarskie prasy wystarczyć nie mogą. *Dar. Lot. A* 2. Jęczą prasy, i biedni drukarze się pocą. *Weg. List.* 25. drukarnie, die Buchdruckereyen; *Boh.* tiskarna. Wolność prasy = wolność druku, Druckfreyheit. — §. b) *Fig. transl.* Prasa, cisk, ucisk, ciżba, tłok; Gedränge, Bedrängniß, Drangsal; *Ross.* давка, (cf. dawić). Telemak, który w żalu siedział pod te czasy, Uwalnia serce z swego frasunku, jak z prasy. *Jabł. Tel.* 227. Tamże jeden drugiego dusił w tym hałasie, Jeden drugiego krwią swą napawał w téj prasie. *Zimor. Siel.* 237. Równéj serce podpada ich prasie. *Zab.* 4, 365. *Sap.* Ubogich w prasie poddaństwa trzymamy. *Wad. Dan.* 93. — §. *Transl.* Damy, rozumiejąc, że subtelność najwyborniejszym jest ich urody wydoskonaleniem, w prasę ciała swe biorą. *Zab.* 7, 134. *ob.* Sznorówki, in die Enge, in die Klemme einpressen, einschnüren.

Pochodz. *praska, prasować, wyprasować, prasowy, prasny, prasownia, prasownica, prasownik.*

PRASK, u, *m.*, *Subst.*; *Sorab.* 1. prask, praszk; *Croat.* prászka; *Dal.* prasskanye; *Boh.* prask, praskot. — §. Trafił na prask, na raz trafił, na sam cios przyszedł. *Dudz.* 46. er kam gerade zurecht, zum größten Rummel, zur größten Gefahr, er kam gerade recht in den Wurf. Ale czy kaci na sam prask brata jéj przynieśli? i on pod aresztem trzymany. *Teat.* 13, 102. Porywczy, żwawi, częściéj na prask przychodzili. *Mon.* 70, 177. (narażali się, wystawiali). — *In bonam partem:* Na prask trafić = wczas, *opportunee venire. Rys. Ad.* 66. *Cn. Ad.* 1170; *quanquam* na prask *infortunium plerumque significat. Cn. Th.* 446. gerade gelegen kommen. PRASK! *Interject. sonum percutientis exprimens, ut* trzask, plask, puk! *Cn. Th.*, platz! perdutz! PRASKAĆ *cz. niedok.*, Prasknąć *jednl.*, z praskiem uderzyć, klatschen, platzen, mit einem Klatscher, Platscher woran schlagen; *Boh.* praskati; *Sorab.* 1. próskam; *Croat.* prászkam, praschim; *Rag.* práskati, prasctjetti; *Bosn.* praskati, pucçati; (*Vind.* praskati = skrobać; *Ross.* порскнуть, порскать krzykiem pewnym zachęcić psy polując). W twarz pięściami trzaska, Szaty na sobie drapie, w piersi ciężko praska, *ferit. Zebr. Ow.* 289. (*Boh.* praskač bicz trzaskający). Praskanie, *detonnation*, jest to skutek zdarzany w pracach chemicznych tyle razy, skoro jakie ciało odmienia nagle kształt swój stały, przybierając postać rozparu. *Mier. Mskr.* trzask, Platzer, Knall.

PRASKUR, *ob.* Proskur, opłatek. PRAŚNIK, PRAŚNY, *ob.* Prześnik.

PRASNY, a, e, prasowy, do prasy albo prasowania należący, Preß-; *Croat.* pressni; *Sorab.* 1. cžižčerski; *Ross.* плющильный, плющильный, утюговый. Prasny drąg, *ob.* prasa drukarska; *Vind.* preſhnu fleme, preſhpan, Preßbaum. Prasna szruba. *Tr.*

PRASOŁ, a, *m.*; (*Ross.* прасолъ przedający ryby, t. j. nasolone); przekupień solny, co sól przedawa; ein Salzverkäufer, Salzfactor, Salzböcke; *Boh.* slanec, solnář, soliwařič; *Vind.* solnar, founar; *Bosn.* solinar, koji só prodaje; *Ross.* цѣловальникъ. Prasoł, który solą kupczy, płaci po złotemu. *Vol. Leg.* 2, 984. Książe Oświecimski miał grzywnę jedne z przekupniów albo z prasołów solnych. *Herb. Stat.* 324. Prasołowie, od każdego woza, którym sól wożą na przekup, płacą po gr. 12. *Vol. Leg.* 2, 1642. W Ruskich krajach po wsiach najdują się słone wody, z których prasołowie warzą sól, i w tołpy formują. *Syxt. Szkł.* 104. PRASOŁKA, i, *ż.*, przekupka solna, die Salzböckinn; *Boh.* solnářka. — §. Prasołka = PRASOŁSTWO, a, *n.*, *Dudz.* 54. handel solny, przekupstwo solne; der Salzhandel, die Salzböckerey. Z prasołki żyć. *Zimor. Siel.* 252. — §. Prasołka, podatek od prasolstwa. *Vol. Leg.* 3, 902. die Steuer vom Salzhandel.

PRASOWAĆ, -ał, -uje, *cz. cont.*, Wyprasować *dok.*, (*qu. v.*), w prasie wyciskać, pressen, auspressen; *Boh.* presugowati; *Sorab.* 2. praszowasch; *Vind.* preſhati, stiskati; *Croat.* pressam; *Ross.* сжимать, жать. Soki wyciśnione,

to jest prasowane. *Krup.* 5, 256. Niżeli kto olej zaczyna prasować i tłuc, wprzód wszystko przygotować powinien. *Krup.* 5, 31. Wino prasować. *Petr. Ek.* 107, *Vind.* 'prefhati, trotuvati, den Wein keltern. Prasowany kawiar *Ross.* паюсная икра. Prasować książki, drukować, wybijać; Bücher drucken, unter die Preſſe nehmen. Xiążki Erazma, iż są bardzo pożyteczne ku czytaniu, ażeby się też język Polski szerzył, prasowałem je z pilnością *Eraz. Jęz. i i i.* (powydawałem). — §. Prasować żelazkiem bieliznę, glätten, plätten, bügeln; *Vind.* gladkati, gladiti, gladkuvati se shelesam, peglati; *Ross.* площить, площу, плющить, утюжить, вытюжить. Żelazko do prasowania, *Vind.* gladilu, gladnu shelesu, gladezhnu shelesu, Plätteiſen, Bügeleiſen; *Ross.* утюгъ, утюжокъ. Ja dla niéj nieraz duszę od prasowania grzałem. *Teat.* 36, 50. Nie znali włoskiego wąsów żelazem prasowania albo zakręcywania. *Pim. Kam.* 68. (przypiekania). PRASOWNIA, i, *ż.*, gdzie prasy są, miejsce prasowania, das Preßhaus. *Torcular*, prasownia, to jest, dom, gdzie wino prasują, wyciskają. *Mącz.*, (*ob.* Tłokarnia), die Kelter; *Ross.* плющильня *laminoir.* PRASOWIDEŁKO, a, *n*, ryba w Dnieprze z czarnego morza przychodnia, *pleuronectes platessa. Kluk. Zw.* 3, 169, die Platteiſe, ein Fiſch; płaszczka. PRASOWNIK, a, *m.*, co koło pras robi. *Włod.* der Preſſer; *Vind.* preſhavez, stikavez, preſhar; *Croat.* pressar, *f.* pressaricza; *Sorab.* 1. cžižežižeř, teptarnik. Prasownik w drukarni = preser, wybijacz, der Drucker; *ob.* Tłokarz. PRASOWY, *ob.* Prasny.

'PRASTRYJ, *ob.* Stryj.

PRASZAĆ, *frequ. verbi* prosić.

PRASZCZĘ, ęcia, *n.*; (*Ross.* праща proca); § a) prątek, pręt do ćwiczenia kogo, rózga; eine Spießruthe, Spießgärte; *Boh.* prak, pračata, (spraskati merskać, śmigać); Ten kijmi na śmierć zbity, a tamten z praszczął uciekający, w stryczki wpadł oprawców nocnych. *Hor. Sat.* 15. Puścić żołnierza przez (na) praszczęta = przez rózgi, Spießruthen laufen laſſen. *Tr.* Od drzwi pańskich przez muszkietę ich, jako przez praszczęta noszono. *Mon.* 69, 578. — §. b) *Fig. tr.* Praszczęta, bieda, dokuczanie; Noth, Elend, Pein. Rodzice serca mając zarażone tym dziecięcym przypadkiem, na dożywotne puszczają się praszczęta. *Pot. Syl.* 83. zgryzoty, frasunki, Gram. Miał Dawid zagrać, ile razy Saul wpadnie w te praszczęta, Kiedy zły go duch opęta. *Leszcz. H. S.* 254. Z prowincyi téj Bitynikus nie chciał ustąpić, aż na praszczęta i szturm przyszło twardy. *Chrośc. Fars.* 223. Przy nim najbardziéj trzymali się młodzi, Nie chcąc przychodzić przez sejm na praszczęta. *ib.* 23.

'PRASZCZUR, a, *m.*, (*Ross.* пращуръ prapradziad, прапращуръ prapradziada ociec); praprawnuk. *Biel.* 8, der Urenkel. Umarł Noe, oglądawszy syny z prawnuków i z praszczurów. *Stryjk.* 8, (cf. szczurzy).

PRĄSZKA, PRĄSZKOWATY, *ob.* Prążka. 'PRĄT, *ob.* Prąd.

PRĄTEK, tka, *m.*, PRĄTKA, i, *ż.*, *dem. nom.* pręt = PRĄTECZEK, czka, *m.*, *dem. sec.*; *Ross.* прутикъ; *Boh.* prautek; § a) pręcik, cienki pręt; ein dünnes Gertchen, Rüthchen, Stiel, Stängel, Zweig. Popilius prąteczkiem, który w ręku nosił, Okrążył Antyocha. *Papr. Pr. B* 2 *b.* (laseczką). Ociec nie tak się z dziecięciem pieści jak matka, a czasem mu i prątkiem podsiecze. *Rej. Zw.* 178 *b.* (rózgą). Otoż to jest ten jesion, co go w małéj prątce, Zaszczepił wdzięczny Dafnis wiekom ku pamiątce. *Zab.* 11, 260. *Zabł.* Tyś bujnym prątkiem, a bez sęku, onym Co w Jessowym zakwitnął ogrodzie zielonym. *Miask. Ryt.* 24. Tu bujne trawa wspina prątki. *Hor.* 1, 204. *Nar.* Stoję nad krzaczkiem róży, Co jeszcze oczkiem mruży, I w samym tylko wzrasta prąteczku. *Zab.* 13, 325. *Zabł.* Ziele to ma prąteczki między listki obdłużne i wyniosłe. *Syr.* 1130. — §. b) *Transl.* Prątek, w pośrzodku wag stojący, prawą wagę ukazujący, *examen. Mącz.* język w pośrzodku wagi, das Zünglein in der Wage.

PRAUSZKA, i, *ż.*, w drukarni, po *Niem.* Initialſtöckchen; ozdóbka, która się kładzie na początku pisma. *Magier. Mskr.*

PRAW, *ob.* Prawy.

PRAWDA, y, *ż.*; *Boh. et Slov.* prawda; *Sorab.* 1. prawda, (prahwda sprawiedliwość), wěrnoſcž, wiernoſcž (cf. wierność), wernoſcžiwoſcž; *Sorab.* 2. wěrnoſcž; *Carn.* resniza (cf. rzecz, rzetelność), prawda = proces, sprawa, prawo); *Vind.* praviza (*ob.* Prawica), refnizza, (prauda prauduvanje, prazefs = proces; *Croat.* isztina (*ob.* Isty, istny); (pravda = spór, *dica*, *lis*); *Dal.* insztinoszt, pravnoszt, (pravda *aequitas*, *jus*, *aequum*); *Rag.* istinos, istina, pravizza, (pravda, právo, pravizza *justitia*, *justum*, *processus*); *Bosn.* istina, praviça, (pravda *justitia*, *aequum*); *Slav.* istina; *Ross.* правда (= 2. *jus*, *juramentum*), истина, истинна; die Wahrheit, (cf. *Dur.* 1, 208). Prawda myśli, zawisła na tym, żeby to o rzeczach sądziły, co w nich rzetelnie znajduje się. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 72, (*oppos.* fałsz). W słowach jego szczéra tchnie prawda. *Teat.* 33. *d*, 29. Za wiecznym światłem pójdę z prawdą śmiele. *Paszk. Dz.* 112. Prawda lepsza, niż pozór. *Cn. Ad.* 923. (zmyślone rzeczy same się wydadzą). Zmyślone rzeczy za prawdę ujdą. *Cn. Ad.* 1360. Prawdy zdobić nie trzeba. *Cn. Ad.* 925. Prosta jest mowa prawdy, nie potrzebuje wielkich zalotów i wywodów, sama się zaleca i okazuje każdemu. *Gil. Post.* 99 *b.* Prawda rozmysłu nie potrzebuje. *Cn. Ad.* 924. Prawdzie trudno się przeciwić. *ib.* 925. Kto przy prawdzie, ten na poły ma wygraną. *Rys. Ad.* 25. Prawda na światło wychodzi. *Cn. Ad.* 923. (prawdę trudno zataić; nie zatai się szydło w miechu; oliwa na wierzch wychodzi; fałsz w ciemności uchodzi). Prawda jest córką czasu; czas nieprawdę psuje. *Pot. Arg.* 166. Prawda zawżdy górą latać musi, jako orzeł. *Weresz. Reg.* 111. Czekam na ów dzień, kiedy się prawda na wierzch dobyć, i ciemność fałszu rozpędzić ma. *Pam.* 84, 1081. Taka-ć jest prawdą, że nie umie, jedno zwyciężyć. *Zygr. Pap.* 295. Żadna rzecz nigdy więcéj ozdobić nie może stanu każdego najzacniejszego, jedno prawda, a żadna go też zasię więcéj nigdy zelżyć nie może, jako przykrytość a omyłka jego. *Rej. Post. U u* 1. Prawda, rzadka rzecz między ludźmi. *Cn. Ad.* 924. (dom Prawdzickich małoliczny w Polszcze). Prawda, pokora, nie ma miejsca u dwora.

Cn. Ad. 923. Dawne ale prawdziwe uczy nas przysłowie, Że pijany a dziecię małe prawdę powie. *Pot. Jow.* 151. *et* 150. Dziecię a pijany radzi prawdę powiedzą. *Glicz. Wych. J* 6. Prawda prawdą zawsze, nie dla osób, ale dla saméj swéj istoty. *Zygr. Pap.* 186. Prawda zawsze jest prawdą, choć i od czarta idzie z ust. *ib.* 183. (*non quis, sed quid*). Źle mówią, że to prawda, iż ten i ten przysiągł; bo nie tak, ale takby mieli mówić: wierzę iż to prawda, ponieważ ten przysiągł. *Szczerb. Sax.* 108. Prawda nie głaszcze, prawda w oczy kole; prawdę mówić, a nie obrazić, trudno. *Cn. Ad.* 922. *Teat. A. b.* 13. *Jeż. Ek. B* 4. *Pot. Jow.* 94. *Rys. Ad.* 53; *Slov.* prawda oči kole; powec prawdu, prebigu ti hlavu. Prawdy dla ludzi nie ustępuj. *Sk. Dz.* 1077. Przyjaciel jest, co prawdę mówi. *Cn. Ad.* 924. (przyjaciela napomnij, gdy przystojności zapomni). Co prawda, to nie grzech. *Pot. Jow.* 199. *Zab.* 16, 400. *Teat.* 20. *b*, 185. — Nieprawda, fałsz, kłamstwo, łgarstwo; Unwahrheit, Lüge, Trug, Falschheit; *Eccl.* шуйство, неправда. Już to próżno, kto się nieprawdę powiadać przyzwyczai, nigdy prawdy mówić nie może. *Pim. Kam.* 23. Nieprawda, którą mawia pochlebca, to w panu zbuduje, iż nietylko rzeczy zwierzchnich, ale sam siebie znać nie będzie. *Gorn. Dw. K.* — §. Kto z nas ma prawdę? *Xiądz.* 143. kto ma racyą? sprawiedliwą? wer hat Recht? Zdaje mi się, iż ona ma prawdę. *Teat.* 57, 166. — §. *Affirmat.* Ho, co to, to istna prawda. *Teat.* 8. *b*, 81. die reine Wahrheit. Mogę cię upewnić, że jak amen w pacierzu, tak to prawda. *Teat.* 51, 59. Umiem 53 rzemiosł, a jednak z głodu umieram; to czysta prawda. *Teat.* 17. *b*, 25. To nie prawda! *Falib. F* 2. (fałsz! łżesz!). Chwała bogu, że już skończyliśmy! R. Oj prawda! *Teat.* 22, 8. ey ja! freylich! A prawda! prawda! ale nie wiem co; *jocantis, approbantis quae nescit. Cn. Ad.* 7. — §. *Mechan.* U śrzodwagi linia ta, na której nić z kulką stawa, zowie się linią prawdy. *Solsk. Geom.* 2, 4. die Perpendicularlinie in der Schrotwage. — §. Do prawdy, z do prawdy, po prawdzie, od prawdy, z prawdy, seryo, bez żartu, w saméj rzeczy, w saméj istocie, zaiste; *Boh.* oprawdu, oprawdowe, (oprawdowost *serietas*, oprawdowý *serius*); *Slov.* ozag, ale ozag; *Sorab.* 1. woprawdzie, woprahwdže, woprahwdu, zawerno, cžwoda, acž rohda; *Vind.* popravizi, sarešnizo, sareš, riešen, rešnizhnu; *Slav.* u istinu; *Eccl.* по истинѣ, im Ernste. Długom to brał w żarty, ale dochodziłem na koniec, że to po prawdzie mówiono. *Mon.* 70, 247. Czy ona mówi do prawdy, czy tylko na drwiny? *Teat.* 41. *b*, 281. Powiedz do prawdy, jeśli nie żartujesz? *Past. Fid.* 99. Czy do prawdy? R. Nie inaczéj! *Teat.* 7, 46. Do prawdyż on to chce uczynić? *Teat.* 21. *c*, 13. Żartem na czas do prawdy przyjść można do chleba. *Zab.* 16, 149. *Nagł.* Ja to do prawdy utrzymuję. *Zab.* 6, 340. On chce się do prawdy ożenić. *Teat.* 2. *b*, 6. Gdyby się te rzeczy działy do prawdy, nie śmiałby się, ale płakać należało. *Zab.* 12, 265. *Dudz.* Z do prawdy obawiać się zacząłem. *Niem. Król.* 4, 206. Czy on to żartuje, czy on to z do prawdy mówi? *Teat.* 26. *c*, 70. Czy to żartem, czy z prawdy powiadasz? *ib.* 42. *d*, 13. Jakże? z do prawdy nie chcesz iść za mnie? *Teat.* 54. *c*, *i j.* Z do prawdyć to nie złe nowiny. *ib.* 24, 106. Wszakże jednak po prawdzie i siostra moja jest. 1 *Leop. Genes.* 20. To człek głupi, może on ode prawdy tu sprowadzi Doranta. *Boh. Kom.* 4, 233. — §. Po prawdzie, w prawdzie, prawdzie = prawdę mówiąc, uznając, postępując, zezwalając; *Slov.* siče, sic; *Sorab.* 1. dře; *Eccl.* оубо, по истинѣ; *certe, quidem*, die Wahrheit zu sagen, zwar. Biskup ten po prawdzie domu podłego, ale umysłu wspaniałego. *Krom.* 511. Już ci po prawdzie nie tak byli strojni, Ale broń mieli lepszą. *P. Kchan. Jer.* 425. O dobre czasy, gdy trwała prostota, Wprawdzie-ć nie było tak kształtnie i grzecznie, Lecz żyli wesoło, żyli bezpiecznie. *Kras. Ant.* 68. Przebrakował wojsko, 700 motłochu do domu wrócił, a z garścią wprawdzie ludzi, ale dobrych się został. *Biel.* 588. Żałość, a prawdzie wielka mię trapi. *Bzow. Roż.* 92. — §. 2 a) Prawda stołowa. *Cn. Th.* kraniec od misy, der Schüsselring, Schüsselrand. *Kurop.* 341. *Ern.* 587, *Carn.* skledněk; *Ross.* подблюдный кружечекъ. Pachołę stół ma przychędożyć, obrus biały pościele, prawdę w pośrzodku położy. *Eraz. Ob. E.* — b) Postaw na prawdzie talerz = na fajerce. *Tr.* Feuerforge, Feuerpfanne, Kohlpfanne. — c) Prawda, *herb*; *ob.* Prawdzic. PRAWDOŁOWCA, y, *m.*, n. p. Pytagoras, dowcipny prawdołowca. *Petr. Hor. E.* 2, *not.* «który subtelnemi domysłami wynajduje w każdéj rzeczy, co prawda». *Dudz.* 19. der Wahrheitsforscher. PRAWDOLUBNIK, a, *m.*, PRAWDOLUBCA, y, *m.*, n. p. Chrystonoścami się oni, prawdolubcami ponazywali; ale prawdziwie według spraw swych są żelubcami. *Smotr. Apol.* 81, Wahrheitsfreund; *Ross.* правдолюбецъ. PRAWDOLUBNY, a, e, — ie *adverb.*: *Ross.* правдолюбный. PRAWDOLUBNOŚĆ, i, *ż.*; *Ross.* правдолюбіе, die Wahrheitsliebe. PRAWDOMOWCA, y, *m.*, który prawdę powiada, der Wahrheitssprecher. Prawdomowca, nie trzeba aby był wielomowcą. *Zab.* 7, 240. *Koss.* Mało oni tego szczerego prawdomowcę znają. *Mon.* 65, 479. Powstawa nieprawdomowca przeciw obliczu memu, odpierając mi. 1 *Leop. Job.* 16, 9. (łgarz, kłamca). Potrzeba mieć jakiegoś ostrzegacza i prawdomowcę rozumnego, i przy wrzawie fałszywych baśni, nadstawować ucha jednemu prawdziwemu głosowi. *Pilch. Sen. list.* 3, 169. *Mon.* 75, 590. Król z prawdomowców radzców wyzutym bywa. *Jabł. Tel.* 159. (z prawdomownych). PRAWDOMOWNOŚĆ, ści, *ż.*, PRAWDOMOWSTWO, a, *n.*, szczerość w mówieniu, die Wahrhaftigkeit im Reden; *Boh.* prawdomluwnost. Prawdomowność ludzka osłabiona przez niezbożność. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 68. PRAWDOMOWNY, PRAWDOSŁOWNY, a, e, — ie *adverb.*, *veridicus. Macz.*; *Boh. et Slov.* prawdomluwnj; *Sorab.* 1. wernohrětžaće; *Bosn.* istiniti, wahrredend, die Wahrheit sagend. I bając człek może być prawdomowny. *Zab.* 8, 318. *Izyck.* Prawdomowna satyra. *Hor. Sat.* 153. Wieszczek prawdomowny. *Otw. Ow.* 468. Bóg prawdomowny. *Farn.* 1. Prawdomownym być *Ross.* истинствовать, горошить, огорошить. — §. Prawdomowna nauka = loika. *Tr.* PRAWDOPODOBIEŃSTWO,

a, *n.*, *Cyank. Log.* 164, PRAWDOPODOBNOŚĆ, ści, *ź.*, podobieństwo do prawdy; *Rag.* istinoprîlicnos, potvardivos; *Ross.* иновѣрность, вѣроманіе, вѣроятіе, правдоподобіе, die Wahrſcheinlichkeit. Przewidzieć skutki sprawy swojéj z niejaką prawdopodobnością. *Mon.* 75, 650. Miał o tym jaką prawdopodobność. *ib.* 76, 39. PRAWDOPODOBNY, *PRAWDOPOZORNY, a, e. — ie *adverb.*; *Rag.* vjerovni, istinoprîlicni, istinopodobni, potvardiv; *Ross.* правдоподобный; do prawdy podobny, wahrſcheinlich. *Prawdopozorne niebezpieczeństwo. *Gal. Cyw.* 2, 140. Trzeba się najczęściéj kontentować zbiorem prawdopodobnych przyczyn. *Mon.* 76, 353. PRAWDOWIERNY, *ob.* Prawowierny. *PRAWDZIC, a, *m.*, prawdomowca, ein Wahrheitsſprecher, Wahrheitsfreund. Zrozumiałeś jako ten to prawdzic swoję upstrzoną prawdę na nie wywarł? *Smotr. Lam.* 164. Sewerus bardzo się temi nieprawdzicy brzydził. *Weresz. Reg.* 120. — §. Prawdzic, Prawda, *herb*; lew żółty z muru czerwonego po połowę wychodzi, w przednich łapach trzyma prawdę czyli koło. *Kurop.* 3, 41, ein Wappen. PRAWDZIĆ, sprawdzać, *cz. contin.*, sprawdzić *dok.*, weryfikować, iścić, wykonywać, wypełniać; verificiren, erfüllen, wahr machen. Tak postępują, prawdząc o sobie, co napisano. *Xiądz.* 264. Sprawdzaj boże, co wielka jego życzy dusza. *Zab.* 4, 387. *Pir.* Sprawdzenie, *verificatio. Alg. Nar.* 5. (*Rag.* opravdati *culpa liberare*; *Ross.* оправдать, оправдывать usprawiedliwić). PRAWDZIĆ się *recipr.*, uiścić się, wypełniać się; in Erfüllung gehen, wahr werden. Często się prawdzi, co poeci bają. *Zab.* 13, 354. *Drużb.* Żarty często się prawdzą. *Zabł. Fir.* 62. *Teat.* 29. *c*, 70. *PRAWDZICKI, iego, *m.*, prawdomowny, Wahrheitsfreund. Dom Prawdzickich małoliczny w Polszcze, rzadko się kiedy odzywa. *Mon.* 63, 409. (prawda rzadka rzecz między ludźmi). PRAWDZIWOŚĆ, ści, *ź.*; *Rag.* istinós, istinitos, praavnost; *Croat.* isztina; *Dal.* isztinoszt, pravnoszt; *Ross.* правдивость, щирость, подлинность; *Eccl.* ѧсьнота; prawdolubność, szczerość; die Wahrhaftigkeit, Liebe zur Wahrheit. Powinność życia towarzyskiego zależy na prawdziwości w mowie i na poczciwości w sprawach. *Pir. Pow.* 109. — §. Niefałszowanie, die Aechtheit, n. p. Rękopisma prawdziwość dowiódł. PRAWDZIWY, a, e, PRAWDZIWIE *adverb.*; *Boh.* prawdiwý, prawdiwě; *Slov.* wlastní, prâwdiwe, w prawdě; *Sorab.* 1. wierni (cf. wierny), werné, wernoſcziwé, czwoda; *Sorab.* 2. wěrne; *Carn.* rés, resnizhn, (cf. rzecz); *Vind.* pravi, popraven, poroden, sarefs, riefen, sarefnizo; *Croat.* pravi, prâvden, isztinzki, isztiniti, isztini, prav; *Rag.* praavi, istin, istini, istinit, istinik, istinom, ů istinu; *Slav.* istinit; *Bosn.* prav, pravi, istiniti; *Ross.* правдивый, правдиво, истинный, истиненъ, истинно, щирый, прямый, прямо, подлинный, сущій, настоящій; *Eccl.* истокъ, воистину; prawy, isty, niefałszywy; wahr, ächt. Żebra dzielą na prawdziwe i fałszywe. *Kirch.* 106. *et* 123. Wystawujęć w istotnéj barwie prawdziwe obrazy Bez wszelkich fałszów pozornéj zarazy. *Past. Fid.* 49. Opiszę ci sposób życia prawdziwych Warszawianów, ale to co się zowie prawdziwych Warszawianów. *Teat.* 22, 17. Nic prawdziwszego = nic pewniejszego, nichts iſt gewiſſer. Prawdziwie, w saméj istocie; wirklich, in der That, wahrlich. Prawdziwie We Pan masz niezwyciężony upór. *Teat.* 36. *c*, 75. Prawdziwie, to jest wielkie szczęście. *ib.* 2. *b*, 6. (zaiste). Prawdziwie, że już schnę z tęsknoty. *Teat.* 52. *d*, 44. (wierz mi, da-li pan, na poczciwość). — §. Człowiek prawdziwy, rzetelny, szczéry; aufrichtig, wahrhaftig. Z samym się cesarzem rozmówić chciał, słysząc, iż jest mądry i prawdziwy. *Sk. Dz.* 865. Trafia się to i prawdziwemu, że go ludzie za kłamcę rozumieją. *Corn. Dw.* 136. Nie miłujmy słowem tylko, albo językiem, ale skutkiem i prawdziwie. 1 *Leop.* 1 *Joan.* 3, 18. uczynkiem i prawdą, *Eccl.* приснѣ. — §. Wojska już sprawione stanęły, aby czyja prawdziwsza pokazała szabla. *Warg. Wal.* 86. czyja sprawa sprawiedliwsza, lepsza, weſſen Sache gerechter wäre.

PRAWIĆ, -ił, -i, *cz. contin.*; *Boh.* prawiti; *Slov.* prawjm; *Sorab.* 1. prawic ž, prajičž, prawiu, prawu, praju, prawim, prajim, (poprawiu, popraju, poprawim, poprajim *recito*, cf. poprawić); param, (*Lat.* paro, praeparo = przyprawiać); *Carn.* praveti, pravem; *Vind.* praviti, poviedati, (praviti ſe = mianować się, nazywać się; pravizhiti = pośredniczyć); *Bosn.* praviti, govoriti; *Rag.* prâviti, pravgljati; (*Ross.* править sprawować, władać, cf. *Arab.* פרח *dixit*, *finxit*, *concinnavit*; *Hbr.* פער *aperuit os*, cf. *Ger.* baren, offenbaren); opowiadać, ciągle mówić, szerzyć się w mowie, (cf. pry); anhaltend reden, erzählen, ein Langes und Breites vorreden; *Ross.* сказать, сказываю; *Eccl.* сказую. Długoż będziesz prawił I wielorakim dyskursem nas bawił? *Chrośc. Job.* 32. Ona widzę, kazanie zacznie prawić; Musiał jéj temi zdaniami xiądz pleban głowę nabić. *Teat.* 22, 57, (cf. perorować). Piękne bajki nam prawisz. *Teat* 51. *c*, 51. Począł prawić warszawskie awantury. *Mon.* 64, 76. Dzieciom, nie mnie, można prawić tak łetkie baśnie. *Teat.* 46. *d*, 5. Ah, co ty głupstw prawisz! *Teat.* 29, 58. Co mi tam wszystko o nieboszczykach prawisz! *ib.* 26. *c*, 99. Prawisz mi pono, coć się dzisiaj śniło. *Past. Fid.* 321. Prawisz jak w gorączce. *Teat.* 9. *b*, 43. Gaduły prawią ni to, ni owo. *Teat.* 23, 93. Prawią trzy po trzy czasem, aż złość człeka bierze. *Mon.* 70, 103. Ot prawisz właśnie ciele piele, Jeść, pić nie dajesz, tylko mówisz wiele. *Bratk. E* 2. Gdy nieprzyzwoitemi rzecz swą słowy prawi Aktor, z siebie śmiech w szlachcie, jak i w gminie sprawi. *Kor. Hor.* 7. Mówi, prawi, a drudzy jedzą. *Cn. Ad.* 517, (cf. mówcie wy, a ja będę jadł!). — §. *In meliorem partem:* Niech nam prawi bard stary ojców naszych dzieła. *Kras. Oss. H* 4 *b.* niech opowie, opieje, spiewa; er ſoll uns ſagen, erzählen, ſingen die Thaten. — PRAWICA, y, *ź.*; (*Boh.* prawice; *Sorab.* 1. prahwicza, prawiza, prawa ruka; *Sorab.* 1. pschawiza; *Ross.* правица, правша; *Eccl.* правица); a) prawa ręka, prawa, die rechte Hand; (*Carn.* desniza; *Vind.* defniza, defna roka, prava roka; *Bosn.* desniça; *Rag.* dêsna, desnizza; *Croat.* dêszna, desznicza). — (*Carn.* praviza *justitia*; *Vind.* praviza *justitia*, *jus*: predpraviza, pofebna praviza = pierwszeństwo prawa do czego, bliż-

szość; *Croat.* pravicza; *Dal.* pravda *jus*, *aequitas*, *aequum*, *fas*; *Bosn.* praviça, pravda *veritas*, *justitia*; *Rag.* pravizza, pravda *justitia*, *veritas*; *Slav.* pravice *juris prudentia*). — Posadź się na prawicy mojéj, to jest, weź równą ze mną cześć. *Sk. Kaz.* 396. *Karn. Kat.* 53. Prawicę moję ściska na dowód braterstwa. *Zab.* 8, 65. *Alb.* Prawicą przyjmowanie, witanie, ściskanie; (*Eccl.* десноприятіе, *Graec.* δεξιότης, δεξίωσις *susceptio per dextram*; десноприятель *susceptor per dextram*). Dziecię nie znające prawicy i lewicy. *Sk. Żyw.* 1, 311. (bez poznania jeszcze). Chodkiewicz zwał tego rycerza swoją prawicą. *Jag. Wyb. A* 2 *b.* — b) Prawica, PRAWICZKA, i, ż., prawa panna, nienaruszona, dziewica, eine reine Jungfer; *Eccl.* **нецкоусоиважьнъ**, **нецкоусобрауьнъ**. PRAWICTWO, PRAWICZEŃSTWO, *ob.* Panieństwo, die Jungfrauſchaft; (*Rag.* pravicnos *simplicitas*, pravicni *purus*). *PRAWICZNY, a, e, od prawicy, na prawéj ręce będący, prawy; rechts, rechter Hand befindlich, recht. Dzisia będziesz ze mną w raju, mówił pan do łotra prawicznego. *Gil. Post.* 298 *b.* *PRAWICIEL, a, *m.*; *Ross.* правитель; sprawca, rządca; der Regent, Verwalter, Verweſer. Borys przez siostrę swoję namiestnikiem Włodzimirskim, a potym prawicielem wszystkiej ziemi, to jest, gubernatorem został. *Żołk. Mscr.* 3. *et* 55. PRAWIDŁO, a, *n.*, PRAWIDEŁKO, a, *n.*, *dem.*; *Boh.* prawidlo, prawidko; *Slov.* prawidło; *Vind.* redba, naredba, vifha, narauna, domernost, domeritje; *Carn.* plajba; *Ross.* правило, правильцо, (правило charci ogon, cf. osmyk), наставление; *Eccl.* **правило**, (правильница rejestr, index, tablica); wszystko co służy do prostowania czego, fizycznie i moralnie, reguła, linia, forma, maxyma; Regel, Form, Richtſchnur. Prawidło, jedno co liniał, das Lineal; że zaś przy stolikach geometrycznych łączy się z celownikami, dlatego odmiennego tu używamy nazwiska. *Geom.* 1, 258, das geometriſche Lineal mit Dioptern. Prawidło budownicze = śrzodwaga; *Vind.* vifha, raunaviza, plaiba, ſodna mera, merna ſhnura, die Schrotwage, Bleywage. Pan stał na murze zbudowanym pod sznur, mając w ręce prawidło. *Radz. Amos.* 7, 7, *not.* «prawidłem naprawują to, co się uchybi przy budowaniu, aby się mur nie chylił, ani na tę, ani na ona stronę». Cieśla rozciągnął prawidło i wyformował bałwana piłą, wymierzył go węgielnicą i cyrklem go otoczył 1 *Leop. Jer.* 44. 13. — *§. Nie czyńcie nic przewrotnego w sądzie, w prawidle, w wadze i w mierze. *W. Levit.* 19, 35. (w rozmierzaniu. *Bibl. Gd.*, mit der Elle. Luth., łokieć). — Prawidło w ludwisarni, deska do wykształtowania ozdób na glinianym wzorze armatnym. *Jak. Art.* 3, 310. das Muſterbrett. — Prawidła szewskie do botów, drewna; *Ross.* правиле, die Stiefelbölzer. — Prawidło przepisane, reguła, przepis; Vorſchrift, Regel. Spiewam ze wszystkich prawideł, jakie sie tylko mogą znaleźć znajome muzykom. *Teat.* 56. *b*, 39. — §. Moralne prawidło, maxyma, przepis, przykazanie; Regel, Vorſchrift, Grundgeſetz, Grundſatz. Cnota sama powinna być prawidłem wszelkich naszych uczynków. *Boh. Kom.* 4, 326. Nauka religii miarą powinna być i prawidłem wszystkich spraw ludzkich. *Kłok. Turk.* 155. Rozum, prawidłami zgubnemi zaślepiony. *Bals. Niedz.* 1, 149, (*Slov.* Prawilami nacpat hlawu, gako krupami gelito = *regulis superfluis onerare*). Prawidło wyborne, pewne, *canon*, *norma*. *Cn. Ad.* 926. Prawidło złe, fałszywe, niepewne, *plumbea regula*. *ib.* Prawidło abo kanon apostołów świętych. *Pim. Kam.* 277. Kanony, prawidła albo artykuły religii. *Smotr. Lam.* 27. *Sowit.* 41. *Pim. Kam.* 305. Podług prawideł, kanonów = *PRAWIDLNY, a, e, — ie *adverb.*, regularny, foremny; vorſchriftmäßig, regelmäßig; *Vind.* ponareden, naredliu, poreden, narauni, ponameren, ponavifhen, redoun, fmeren, popravizhen; *Ross.* правильный. Po elekcyi prawidlnéj. *Weryf. pr.* 20. Zostali od pasterza z cerkwi bożéj prawidlnie elimitowani. *Weryf. pr.* 31. Za zezwoleniem patryarchy mogło się to prawidlnie stać. *ib.* 15. (*Slov.* neprawidelne słowo *irregulare*, nieforemne). PRAWIDLNOŚĆ, ści, ż., regularność, foremność, stosowność do prawideł, die Regelmäßigkeit; (*Vind.* ponarednost, naredlivost, perlizhnost, napraunost, ponaraunost, naraunost, porednost, ponavifhnost, fmernost; *Ross.* правильность; *Eccl.* **правильникъ** [*regula* 2] = prawidlnik, regulament; сказагель или изложитель правилъ церковныхъ, kanonista). PRAWIE, *adverb. adj.* prawy; *Boh.* prawé, téměř, gednak; *Slov.* takměř, temeř; *Hung.* tsaknem; *Vind.* prau, po pravizi; *Carn.* stuprav; *Croat.* uprâv; *Ross.* убойчиво, исправно, (право prawdziwie); *jakmiarz, jak potrzeba, w raz; grade recht, eben recht. Prawie w czas przyszedł. *Tr.* Zrobił mu suknią prawie w miarę. *ib.* Krzyżacy, wystrzeliwszy kilka rusznic, które tego czasu, (około 1315) prawie były wymyślone, do Tatarów przytarli. *Stryjk.* 515. — §. Prawie = ledwie nie, bez mała, faſt; *Vind.* perpadnu, perraimnu, nagodnu, nevzhakanu; *Ross.* почти, почитай. Było prawie o szóstéj godzinie. 3 *Leop. Luc.* 23, 44. (było *malem o szóstéj godzinie. 1 *Leop.*). Prawie tak dobrze strzela, jak ja. *Tr.* Prawie tak się stroi, jedno że.... *Tr.* Prawie nie upadł. *Tr.* — §. Prawie, należycie; wie ſichs gehört, recht, richtig. Przypatrz mu się dobrze, i uważ go prawie, abyś go pewnie pomniał. *Żebr. Ow.* 394. Chrześcianie prawie chwalebni, *orthodoxi*. *Hrbst. Art.* 118. (prawowierni). Prawie liczyłem. *Tr.* Prawie odebrałem. *Tr.* — §. Prawie, ze wszystkim, zgoła, całkiem; völlig, gänzlich. Te dwie rzeczy nieprawie równe. *Tr.* Gdy się pod drzewem rozciągnął, posyłają jednę, aby doznała, jeśliż prawie umarł. *Ezop.* 48. (prawdziwie). Był on nieprawie trzeźwy. *J. Kchan. Dz.* 139. Była mu ona nieprawie posłuszna. *ib.* 139. — §. Baj prawie, *ob.* Bajprawie, *ob.* Ba. *PRAWIEĆ *nijak. niedok.*, prawym się stawać, rechtlich werden, gerecht werden; *oppos.* nieprawieć, *niedok.*, znieprawieć *dok.*, unrechtlich oder ungerecht, unredlich werden. Zgrzeszyliśmy panie, znieprawieliśmy i zniezbożnieliśmy. *Żarn. Post.* 119 *b.*

Pochodz. pod *Prawy*.

*PRAWNĘCZKA, *PRAWNĘK, *ob.* Prawnuczka, Prawnuk. PRAWNICTWO, a, *n.*, nauka prawa, trudnienie się prawem; die Jurisprudenz, Juriſterey; *Sorab.* 1. prahwa rozemnoſcz; *Vind.* praudosnanje, pravize vuzhenost, prau-

duvanstvu, prauduvanje; *Ross.* законоискуство, правоискуство, правовѣдство, cf. jurystostwo. PRAWNICZEK, czka, *m., dem. nom.* prawnik; praktykancik prawny, ein Advocatchen. *Alb. z Woj.* 4. PRAWNICA, y, *ż.*, PRAWNICZKA, i, *ż*, *dem.*, ozdoba prawicy, t. j. prawéj ręki, ein Schmuck des rechten Arms, ein Armband. Niewiasty dodały manele, nausznice, prawnice. *W. Exod.* 35, 22, *not.* «było to jakoby zarękawie». Obuła pantofle, i wzięła prawniczki. *W. Judith.* 10, 3. (ozdobę ramion. *Bibl. Gd.*). PRAWNICZY, a, e, — o *adverb.*, od prawnika, jurystowski; Rechtsgelehrten-, Rechtserfahren-; *Vind.* praudouiten, prauduvanski, praudarski. PRAWNIE, *adverb. Adj.* prawny. PRAWNIK, a, *m.*; *Boh.* právnjk, prawowiec; *Sorab.* 1. prahwa hutżené, prahwa retżnik, zakona hutżownik; *Rag.* zákognák, (cf. zakon, zakonnik); *Carn.* pravdnik, prauduvauz, praudorednik, praudash, odvetnik; *Croat.* pravdás, pravdash; *Ross.* законникъ, дѣлецъ, правоискусникъ, правовѣдецъ, законоучитель, стряпчей; *Eccl.* законьникъ, съглаголникъ, стряпчій, ходатан, винословецъ; prawny praktyk, ein Rechtsgelehrter, Advocat. *Cn. Th.* Prawnicy trują między domami spokojność. *Jez. Wyr.* Prawnik na tym zasadza całą swoję sławę, Gdy najsprawiedliwszą chytrze wygra sprawę. *Mon.* 67, 70, cf. jur, cf. Magdebura, kausyperda. PRAWNOŚĆ, ści, *ż.*, bycie prawnym, podług praw, stosowność do prawa, słuszność prawna, należytość wedle prawa; die Rechtlichkeit, Rechtmäßigkeit; *Rag.* pravnost, pravednós, (praavnost, istinós = prawda; *Dal.* pravnoszt *veritas*); *Sorab.* 1. pschaudosćż. Nieprawność jest przestępstwo w dochodzeniu słuszności w niedokładnym zażyciu prawa; nieprawość jest przestępstwo prawa. *Jez. Wyr.* Prawność lat, letniość. *Tr.* pełnoletność, Mündigkeit, Volljährigkeit; *oppos.* małoletność. — §. *Cum vitup.* Prawność, trzymanie się zbyteczne liter prawa; Rechtsbuchstäblerey, juriſtiſche Pedanterey. Dwa tylko zarzuty przeciw konstytucyi, jeżeli nie z obywatelstwa, to przynajmniej z prawności pochodziły. *Ustrz. Konst.* 1, 151. (z formalności prawnej).

PRAWNUCZKA, *PRAWNĘCZKA, i, *ż.*; *Boh.* prawnučka; *Carn.* prenukéna; *Vind.* prenuzhiza, prevnuka, prednukinja, predvnuzhiza; *Slav.* praunuka; *Croat.* zavnúka; *Ross.* правнука, правнучка; die Urenkelinn, która się rodzi od mego wnęka albo wnęczki. *Sax. Porz.* 124. Umarła Jagiełłowi córa jego Jadwiga, prawnęczka Kazimierzowa. *Biel.* 298. PRAWNUK, *PRAWNĘK, a, *m.*; *Boh.* prawnuk; *Slov.* prawnuk, wnukow sin; *Hung.* unokám fia; *Carn.* prêdnúk, prenúk; *Vind.* prednuk, predvnuzhat, predvnuzhek, prevnuk, prenuzhiz; *Slav.* praunuk; *Croat.* prevnuk, (závnuk, zadnyi vnuk, szin prevnuka *abnepos*, praprawnuk); *Ross.* правнукъ, правнучекъ; der Urenkel, który się rodzi od mego wnęka albo wnęczki. *Sax. Porz.* 124. Poźne prawnęki. *Pot. Arg.* 106. Prawnuk. *Jabł. Her.* Pradziadowa sława albo niesława, ani pożytku, ani szkody prawnękowi nie niesie. *Szczerb. Sax.* 113. PRAWNUCZĘTA *plur., gener. comm.*; *Ross.* правнучата, Urenkel. Zbiorę me dziatki, wnuczki z prawnuczat orszakiem. *Zab.* 1, 186. *Nar.* Ona powinna już mieć dotąd prawnuczęta. *Teat.* 28, 36.

PRAWNY, a, e, PRAWNIE, PRAWNO *adverb.*; *Boh.* prawny; *Slov.* právní; *Sorab.* 1. pozakonski, poprahwowski, zakonski, z prahwom, zbóbne; *Sorab.* 2. ſ pschawom; *Carn.* pravdarske, pravdne; *Vind.* prauden, praudarski, postaun; *Croat.* zakónszki, (*ob.* Zakon); *Rag.* praav, zákonit; (*Slav.* pravedan = sprawiedliwy); *Bosn.* zakoniti; *Ross.* законный, законно, законнѣ; *Eccl.* благозаконно; do prawa należący, Rechts-, Gerichts-. Księgi prawne. *Gaw. Siel.* 398. Prawny dzień *Slov.* prawný dĕn. Prawny skrypt, moniment. *Cn. Th.* Postępek prawny. *ib.* W Atenach konstytucya kazała prawnie przeciwko niewdzięcznemu czynić i rozpierać się z nim. *Warg. Wal.* 163. Prawnołaciński język. *Zabor. Geom.* 357. (jurydyczna łacina). Tu leży prawny człowiek; nie wiem jeśli prawy? *Gaw. Nag.* 398. — §. Prawny, wedle praw, odpowiadający przepisom prawa; geſetzlich, nach dem Geſetze, nach dem Rechte. Cokolwiek się prawnie dzieje, sprawiedliwie się dzieje. *Szczerb. Sax.* 56. Sławny prawników wyrok: sprawa sprawiedliwa, ale nie prawna, na tym się zasadza, iż majątek może być nabyty sprawiedliwie, płacąc zań właścicielowi umówioną sumę; ale dla niedopełnionych prawa solenności w téj przedaży, nieprawnie posiadać się będzie. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 254. *Jez. Wyr.* Nie chcąc czynić różnicy między sprawą prawną a sprawiedliwą, wolała ile majętniejsza szkodować, niż być przyczyną szkody ubogim. *Kras. Doś.* 53. Cudzy majątek przez pieniactwo prawnie a niesprawiedliwie posiąść spodziewa się. *Pilch. Sen. list.* 10. Prawne posiadanie w ten czas jest, kiedy na stałéj zasadzie prawa polega. *Gal. Cyw.* 2, 20. W PRAWO *adverb.* = w prawą, cf. rękę, *ob.* Prawy. PRAWO, a, *n.*: *Boh. et Slov.* prawo; *Sorab.* 1. prawo, prahwo; *Sorab.* 2. pschawo; *Vind.* praviza, pravizhnost, oblast, (cf. prawica); *Croat.* pravicza; *Dal.* pravda, (cf. prawda); (*Rag.* právo, pravda *justum*); *Ross.* право; 1) należytość czyja, prawo, które ma kto do czego, albo z przyrodzenia, jako bóg do stworzenia, ojciec do syna, albo z ustawy ludzkiéj, zwyczaju, umowy, jak pan do sługi: *sic dicimus:* nie masz do mnie prawa; *hic est primus sensus vocis Poloniae*; *vicinum* juryzdykcya. *Cn. Th.*, das Recht zu etwas, gerechter Anſpruch, Berechtigung. Kapituła Wrocławska spuściła Krzyżakom swoje prawo na wieś Wyszyn. *Biel.* 119. Prawo komu do czego dać, uprawnić go, einen berechtigen; *Vind.* napravizhati, popravizhati. Nadawanie prawa do czego *Vind.* popraviza, die Berechtigung. Mający prawo do czego; (*Vind.* napravizhan, kiri ima pravizo). Bezecni, albo ci, którzy prawo swe utracili. *Szczerb. Sax.* 18. (cześć, obywatelstwo). Śmierć ma prawo i na nas i na wszystkie rzeczy. *Kor. Hor.* 5. (władzę, moc). Srogi Charon w prawie swoim. *Zbil. Lam. A* 4. Wyzują kogo z pieniędzy, nie dbając nic na to, jeśli to dobrym prawem albo wilczym będzie. *Weresz. Reg.* 97. Za jakiemi prawy Piotrawin trzymasz? myśmy są dziedzice! *Groch. W.* 254. za jakim prawem, z jakim prawem, mit welchem Rechte? Tam prawo, gdzie potęga. *Bardz. Trag.* 145. Lepsza trocha w sprawiedliwości, niż mnóstwo dochodów bez prawa. *Budn. Prov.* 16, 8. (bez sprawiedliwości, ohne Recht und Gerech-

tigkeit). *Eccl.* праведно и право *jus et fas*, *Graec. ὅσιον καὶ δίκαιον.* — §. Ci którzy się nie czują być winnymi, ujdą sprawy swoim prawem, to jest, przysięgą. *Chełm. Pr.* 170. — 2 a) Prawo, ustawa, das Geſetz; *Slov.* zakon; *Boh.* zakon, zřjzenj, narjzenj, ustanowenj, prawo; *Sorab.* 1. zakon; *Sorab.* 2. kafn, (cf. kaźń); *Carn.* postâva, (*ob.* Ustawa, postanowienie); *Vind.* postava, naredba, (cf. urządzenie); *Croat.* zakon, pravda, (cf. prawda, prawidło); *Bosn.* zakon; *Rag.* naredba (cf. narządzić), zákon; *Ross.* законъ, правда, уложеніе (cf. ułożyć), оправданіе. Prawo jest postanowienie sprawiedliwości od zwierzchniego pana na poddane swoje. *Sax. Porz.* 2. Prawo, rozumne postanowienie, ugruntowane na przyrodzeniu, które każe, co ma być czyniono, a zakazuje, co być czyniono niema. *Gorn. Wł. G 4 b.* Prawo, ustawa, rozrządzenie, albo porządne postanowienie panującego między poddanemi. *Szczerb. Sax.* 325; prawidło przepisane od najwyższéj głowy towarzystwa dla poddanych, wkładając na nich obowiązek czynienia lub nieczynienia pewnych dzieł, pod karą pewną. *Mon.* 73, 239. Prawa coż są innego, jeno nakazy z przydanemi pogróżkami? *Pilch. Sen. list.* 3, 155. Na złego prawa zawżdy wystawiano. *Rej. Zw.* 222. (dobrzy praw nie potrzebują). Prawo u Rzymian było ustawa całego ludu, powszechnie od autora projektu zwana, n. p. *lex Julia. Ostr. Pr. Cyw.* 1, 15. Roku 1530 Litwie dane są prawa pisane z uchwałą wszystkich stanów. *Stryjk.* 742. Natura i uczciwość mają swoje prawa, Więcej warte, niż wasza w Herburcie ustawa. *Treb. S. M.* 51. Prawa, które mają za cel sprawiedliwość, są od boga. *Kłok. Turk.* 123. Kazimierz na sejmie Wiślickim ustawił prawa w Polszcze, któremi się jeszcze i dziś sądzimy. *Biel.* 192. (*Slov. Prov.* Nowím prawom staré sa kazí, nowemu prawu dawne ustępuje). Dobre prawa, *Eccl.* благозаконіе, *Graec. εὐνομία, recta legum constitutio*; благозаконюся, *Graec. εὐνομέομαι, bonis legibus regor*; благозаконствую, благозаконю, *Graec. εὐνομέω, bonas leges fero.* Wyrok prawa *Eccl.* правдословіе, правды изреченіе. Wyroki prawa daję *Eccl.* праведнословствую, праведная глаголю. Oktawiusz, jeśli na zdrowiu nie duż był, tedy doma leżąc a sądząc, prawo wydawał. *Kosz. Lor.* 101. (wyroki wydawał). Potrzeba prawa łamie. *Sk. Żyw.* 2, 159. *Pot. Arg.* 609. (potrzebie ustawy ustępują; *Croat.* potrebocha ne ma zakona; Noth hat kein Gebot, bricht Eiſen). Prawo nie pomoże, gdy lewo przemoże. *Gol. Wym.* 195. Gdzie idą prawa, tam nie po lewie. *Zab.* 15, 246, (*ob.* Lewy). Prawa przestąpienie, *Eccl.* законопреступленіе; prawa przestępuję законопреступствую, законопреступаю. — §. b) Prawo = praw i ustaw zebranie. *Wyrw. Geogr.* 99. Ustawy, któremi się jakie zgromadzenie rządzi i sądzi. *Cn. Th.*; *Ross.* правда, die Geſetzſammlung, Rechtsſammlung, das Recht. Prawo natury czyli przyrodzenia; prawo polityczne i prawo narodów; cywilne; ziemskie; municypalne; prawo Magdeburskie; prawo kościelne czyli kanoniczne, duchowne, (*Vide suis in locis*). — §. Siedzi kto pod prawem szlacheckim = używa prawa szlacheckiego; er iſt unter dem Adelsgericht, genießt das Adelsrecht. Prawa albo przywileje. *Biel. Hst.* 234. Miasta za własnym prawem siedząc, miały przystęp do dostojeństw w Rzymie. *Warg. Cez.* 240. Wszyscy pod tymże prawem siedzimy, Śmierci dług równie płacimy. *Dar. Lot.* 2, (cf. siedzieć). — §. c) Prawo, nauka prawna, *jurisprudentia. Cn. Th.*, *Slav.* pravice; *Eccl.* законоискуство, die Rechtsgelehrſamkeit. Prawo jest nauka albo ćwiczenie dobrego i słusznego. *Szczerb. Sax.* 324. Prawa się uczy. *Ld.* O. P. D. = obojga prawa doktor, *juris utriusque.* — 3. §. a) Prawo, prawowanie się, sprawa, proces; der Rechtsſtreit, der Prozeß; *Carn.* pravda, (cf. prawda); *Vind.* prauda, prozefs, praudanje; *Rag.* pravda, pravdanje, pârba; *Bosn.* parba; *Ross.* дѣло, тяжба, искъ. Sierota może prawo podnieść przeciwko sukcesorom opiekuna. *Chełm. Pr.* 91. Nie wchodź ze mną w prawo i sąd, bo każdy z tobą przegra. *Sk. Kaz.* 3. Wiódł z nim prawo o pobranie sieci na rzéce. *Papr. Ryc.* 248. Nie wygrawszy prawa, nakłady wracać musiał. *Gorn. Wł. N.* Chce-ć się prawa ze mną, dam ci go dostatek, nie ustąpię-ć kroku. *Sax. Porz.* 78. Dłużnik, jeśli się chce pozwanemu wierzycielowi sprawić, albo prawo dać, prawo wziąć .... *Sax. Tyt.* 106. *et* 125. Ciężkim go prawem dłużnicy gonili, Jam swą niewolą wyrwał go z bastyli. *Zab.* 13, 249. Prawo gorące, (*ob.* Gorący). Przodkowie nasi prawowali się, na jednym wózku jeżdżąc, i z jednéj miski jedząc, nierzkąc żeby sobie mieli około prawa gardła pobierać. *Sekl.* 22. (prawując się z sobą, u sądu). Lepsza ołowiana zgoda, jak złote prawo. *Mon.* 71, 429. Prawo przewieść, *ob.* Przewieść. — §. b) Prawo, sąd, sędziowie, miejsce, gdzie się prawują, grod, forum, jurysdykcya, das Gericht; *Boh.* prawomocnost. Powinni tym, którzy się na nie skarżą, w onym prawie, do którego należą, odpowiadać. *Herb. Stat.* 71. Powód winowajcy powinien szukać w własnym prawie jego; *actor sequitur forum rei. Sax. Porz.* 24. Mieszkać pod jednym prawem; jako mówią pod jednym dzwonem. *Groick. Obr.* 71. Jednéj juryzdykcyi albo jednego prawa tych pospolicie zowią, którzy pod jednym panem są. *Szczerb. Sax.* 265. O długi pozwano go do jego należnego prawa. *Gorn. Wł. J 2 b.* Skoro go ułapiono, tak o nim prawo osadzono. *Biel.* 74. Kazał wodzom zasieść na tym prawie W śrzód obozu, i dekret uczynić w téj sprawie. *Otw. Ow.* 497. Zaraz póki prawo siedzi, trzeba apelować. *Sax. Porz.* 105. Do prawaś przyjechał, nie z prawem; *si fueris Romae, Romano vivito more. Rys. Ad.* 10. *Wad. Dan.* 89, (*ob.* Prawobojny). Do prawa, jednego woru z pieniędzmi, a drugiego z pilnością trzeba. *Rys. Ad.* 11. Masz przyjaciela ze swojej strony w prawie bardzo poczciwego. *Teat.* 15. *c*, 6. u sądu, bey Gerichte. Pytam na prawie, jeśli to nie jest obywatel, który podatki daje? *Szczerb. Sax.* 138. sądownie, gerichtlich. Żyd inaczéj chrześcianina zastąpić nie może, ażby prawo odmienił, t. j. odstąpiwszy prawa swego, chciał jako chrześcianin odpowiadać. *ib.* 535. (prawnych zwyczajów i przywilejów żydowskich). — Ławnicy, jeśliby gdzie indziéj w inszym prawie, niżli tam, gdzie są na urzędzie, skargę kładli, tam też powinni prawo dać, prawo wziąć, jako i insi ludzie, i jeśliby na nich żałowano, powinni od-

powiadać. *Szczerb. Sax.* 201. (prawnie odpowiedzieć i postępować). Gdzie kto prawa żąda, tam też prawo dać, to jest, usprawiedliwić się ma. *ib.* 283. PRAWOBIERCA, y, *m.*, który od kogo prawa i przepisy bierze, poddany, der ſich Geſetze verſchreiben läßt. Wnet nasi prawobiercy wymkli się z hołdu. *N. Pam.* 22, 111. PRAWOBOJNY, a, e, prawa i ustawy szanujący, den Geſetzen gehorſam. Chce obcy mieszkać, ma być prawobojny, Niech tu do prawa, nie z prawem przybędzie. *Wad. Dan.* 89, (cf. bogobojny). PRAWOBRONCA, y, *m.*, patron, rzecznik, adwokat; der Advocat, Sachwalter. Prawobrońcy królewscy przed sąd wystąpili, *procuratores regii. Krom.* 644, cf. prawostrzeża. *PRAWOCZESNY, a, e, czesny, *tempestivus. Macz.*, wczesny, prawie w czas; grade zu rechter Zeit, gelegen. PRAWODAWCA, y, *m.*, prawotwórca, ustawotwórca, der Geſetzgeber; *Boh.* zakonodarce, zákona, práwa wydawatel; *Sorab.* 1. zakonadahwaczer; *Carn.* postavar, postavnék, sapovednik, sapovdnik; *Vind.* dajauz teh postau; *Croat.* zakonitel; *Bosn. et Rag.* zakonitegl, (*ob.* Zakonodawca); *Ross.* законодавецъ, законодатель, законоположникъ, законоположитель; *Eccl.* правдодатель. Bóg wysoki w mocności swojéj, a żaden mu nie jest podobny między prawodawcami. 3 *Leop. Job.* 36, 22. (między wydawcami praw. 1 *Leop.*). Prawodawcą być *Ross.* законодательствовать. NB. *in feminino:* Prawodawca = prawodawczyni, die Geſetzgeberinn; *Sorab.* 1. zakonodahwaczerka; *Ross.* законодательница. Grecy nazwali Izydę prawodawca, jakoby pierwszą wynalazcą praw. *Otw. Ow.* 44. PRAWODAWCZY, a, e, prawa dający, od prawodawstwa, geſetzgebend; *Ross.* законодательскій. Władza prawodawcza, wykonawcza, sądownicza. *Gaz. Nar.* 1, 158. PRAWODAWSTWO, a, *n.*, dawanie praw, die Geſetzgebung; *Ross.* законодательство. Zburzywszy władze konstytucyjne, i prawodawstwo i wykonawstwo i sądownictwo pod siebie podgarnęli. *Ust. Konst.* 2, 161. *PRAWODUSZNY, a, e; *Ross.* праводушный; szczéry, redlich, moralnie prawy. PRAWOKĄT, a, *m.*, prostokąt, ein rechter Winkel. *Tr., Vind.* raunovogel. *PRAWOKĄTNY, a, e, prostokątny. *Tr.*, rechtwinkelig; *Vind.* raunovoglast; *Croat.* pravovuglaszt. PRAWOKAŹCA, PRAWOŁOMCA, y, *m.*, gwałciciel praw, der Geſetzebrecher, Uebertreter; *legirupa. Cn. Th.*; *Boh.* zakona wamar. Z najlepszym poznaniem naturalnej sprawiedliwości, sędzia może być prawołomca w kraju swoim. *Zab.* 5, 411. *Mon.* 75, 590. PRAWOŁAMSTWO, a, *n.*, PRAWOŁOMNOŚĆ, ści, *ż.*, gwałcenie praw, das Uebertretten der Geſetze. Prawołamstwo. *Mon.* 75, 590. Prawołamstwo, *tyrannis. Fredr. Ad.* PRAWOŁOMNY, a, e, — ie *adverb.*, prawa gwałcący, występny; übertretteriſch, geſetzwidrig. *PRAWOMYŚLNY, a, e, — ie *adverb.*; *Vind.* praumiſlezh, praunamiſlen: *Ross.* правомыслящій, wahrdenkend. *PRAWOMYŚLNOŚĆ, ści, *ż.*; *Ross.* правомыслие, der Grundſinn, richtige Denkungsart, *Graec.* ὀρθογνωμία. (*Eccl.* правомышлю, правомудрствую; *Graec.* ὀρθωγνωμέω, *recte sapio*). *PRAWONACZELNICTWO, a, *n.*; *Eccl.* закононачалие, *Graec.* νομαρχία. *PRAWONACZELNIK, a, *m.*; *Eccl.* закононачальникъ, *Graec.* νομαρχης. *PRAWOPIS, a, *m.*, pisarz praw, prawa piszący; *Eccl.* законописецъ, der Schreiber oder Verfertiger der Geſetze. — §. Prawopis, *Eccl.* правописецъ; *Graec.* ὀρθογράφος. *PRAWOPISMO, *PRAWOPISTWO, a, *n.*, pisownia. *Kpcz.*, *orthographia*; *Carn.* pravopisnost; *Vind.* praupiſanje, pravopiſnost; *Slav.* pravopisanje; *Ross.* правописаніе. *PRAWOPRZESTĘPCA, y, *m.*, *ob.* Prawołomca, der Geſetzübertretter; *Eccl.* пребезаконникъ. *Prawoprzestępca jestem *Eccl.* пребеззаконствую. *PRAWOPRZESTĘPSTWO, a, *n.*, die Geſetzübertretung; *Eccl.* пребеззаконіе. *Graec.* παρανομία. *PRAWORADZCA, y, *m.*, *PRAWORADNIK, a, *m.*, *jurisconsultus. Mon.* 75, 186. *et* 590. Labeon i Sulpitius, sławni juryskonsulowie czyli praworadzcy. *Min. Aus.* 21. *Adject.* *Praworadny, n. p. sąd. *Min. Aus.* 21. PRAWOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* prawost; *Carn.* pravêdnost, pravaednost; *Vind.* praviza, pravizhnost, pravednost, pridnost, prauvdelnost; *Bosn.* pravednost, nekrivina; *Slav.* pravednòst; *Croat.* pravichnoszt; *Ross.* правость, правота, исправность; *Eccl.* **правина, правость, правда**; bycie prawym, sprawiedliwość, słuszność; die Rechtmäßigkeit, Gerechtigkeit. Co niegdy prawość, dzisiaj dokazują grosze. *Teat.* 43. *b*, 63. W bogu jest wrodzona taka miłość, która słuszność i prawość nazwana być może, *aequitas et rectitudo. Salin.* 4, 164. Prawość duszy; *Ross.* праводушіе, *adject.* праводушный, (*ob.* Prawoduszny). Wszelka nieprawość jestci grzech. 1 *Leop. Joan.* 5, 17. Nieprawość jest przestępstwo prawa. *Jez. Wyr.* Nienawidzisz wszystkich, którzy nieprawość płodzą. *Weryf. pr.* 42. Nieprawi wszyscy synowie ludzcy, a niemasz w nich prawdy, i w swéj nieprawości zaginą. 1 *Leop.* 3 *Ezdr.* 4, 37. Słusznością państwa stoją, nieprawością giną, Prędzéj poźniéj złoczyńcy twe kary nie miną. *Zab.* 10, 26. *Skrzet.* — §. Prawość, położenie na prawéj stronie; *Eccl.* десность *dexteritas*, *Graec.* δεξιότης. PRAWOSŁAWNY, a, e, — ie, *et* o *adverb.*, prawowierny; *Ross.* православный, правовѣрный; prawdziwéj wiary się trzymający, rechtgläubig. Otoż nam prawosławni cerkiewni wiernicy Pięknie wiary bronili Greckiej i świątnicy. *Zimor. Siel.* 250. Obrona prawosławnéj wiary Chrystusowéj. *Sk. Żyw.* 1, 31. Grecy starożytni prawosławni. *Vol. Leg.* 4, 638. Prawosławni spółwyznawcy nasi. *Weryf. pr.* 32. Prawosławna starożytna wiara. *Pim. Kam.* 376. *Subst.* PRAWOSŁAWCA, y, *m.*, PRAWOSŁAWNIK, a, *m.*, n. p. A toż to panie prawosławniku, cerkiewne katolickie jest dogma! *Smotr. Ex.* 25. Prawdolubcami się, bogolubcami i prawosławcami ponazywali, ale prawdziwie są krzywosłowcami. *Smotr. Apol.* 81. (*Eccl.* **православие** [*theologia* 2], pierwsza niedziela postu wielkiego). PRAWOSTAWCA, y, *m.*, ustawotwórca, der Geſetzgeber. Przez boga prawostawce sprawiedliwe rzeczy skazują. 3 *Leop. Prov.* 8, 15. (*stanowacze praw. 1 *Leop.*). Prawostawce stanowią sprawiedliwość. *W. ib.* PRAWOSTAWNIA, i, *ż.*, śrzrodwaga, równowaga; die Schrotwage, Bleywage. *Tr.* PRAWOSTAWNOŚĆ, ści, *ż.*, prostopadłość, perpendykularność, die ſenkrechte Stellung. *Tr.* PRAWOSTAWNY, a, e, PRAWOSTAWNIE *adverb.*, prostopadły, perpendykularny; ſenkrecht, bleyrecht, lothrecht. *Tr.* PRAWOSTRZEŻCA, y, *n.*, stróż prawa, (cf. straż), der Geſetzeswächter; *Ross. et Eccl.* за-

коноблюститель, законохранитель. Prawostrzeżcy, albo strzeżoprawowie, praw przestrzegają, *Graec. νομοφυλαχές, legum custodes. Petr. Pol.* 2, 150. Urząd prawostrzeżcy *Ross.* законоблюстительство. PRAWOTWÓRCA, y, *m.*, ustawotwórca, prawodawca, prawostawca, der Geſetzgeber. Likurg prawotwórca dał prawa surowe na próżniaków. *Klon. Wor.* 44. Cieszyć się tam będę z Ozyrysem, Minosem, Likurgiem, Solonem, z wszystkiemi temi prawotwórcami. *Zab.* 16, 138. *Zab.* 4, 23. *Ossol.* Wróciwszy pokój ziemi, prawotwórca pobożny, i uchwał nastawi. *Zebr. Ow.* 400. PRAWOWAĆ się z kim o co, *recipr. cont.*, prawnie z nim czynić; *Carn.* pravdam se; *Vind.* prauduvati, fe praudati; *Bosn.* praudatise, prittise, (cf. przeć, prza); *Rag.* pravdatise; *Croat.* praudatisze, pravdâmsze; *Sorab.* 2. prawowacz; *Ross.* посудиться, просудиться, тягаться, тягаюсь, тяжусь, (cf. pieniać się); mit einem rechten, proceßiren. *Klecz. Zdan.* 76. Przodkowie nasi prawowali się, na jednym wózku jeżdżąc, i z jednéj miski jedząc, i ze dzbanka jednego pijąc, nierzkąc żeby sobie mieli około prawa gardła pobierać. *Sekl.* 22. Prawujący się; *Rag.* pravdâc, pravdalaz, pravdaccja, *f.* pravdaliza; cf. pieniacz. *PRAWOWIEDCA, y, *m.*; *Croat.* pravdoznanec; *Ross.* правовѣдецъ; jurysta, prawnik, znający prawo, ein Rechtsverſtändiger. PRAWOWIEDZTWO, a, *n.*; *Croat.* pravdoznanoszt; *Ross.* правовѣдство, nauka prawa, die Rechtsgelehrſamkeit. PRAWOWIERNY, a, e, PRAWOWIERNIE *adverb.*, *ob.* Prawosławny, rechtgläubig; *Sorab.* 1. prahwe weracže, prahwe szo zmószwacz; *Carn.* pravovirn; *Vind.* pravoveren, pravoverjezh; *Bosn.* pravvovjerni; *Rag.* pravovjeran, pravovjerske; *Ross.* правовѣрный, благовѣрный; *Eccl.* добровѣрный. Prawowiernym być *Ross.* благовѣрствовать. PRAWOWIERNIK, a, *m.*; *Vind.* pravoverez; *Rag.* pravovjernik, pravovjeraz; *Ross.* праведный, исправный, исправенъ, правовѣрникъ, ein Rechtgläubiger. PRAWOWIERNOŚĆ, ści, *ż.*; *Sorab.* 1. prahwa wiera, prahwa zmószwanoſcz; *Vind.* pravoverstvu; *Rag.* pravovjeernos, pravovjerstvo; *Ross.* правовѣрство, правовѣрie, благовѣрio; *Eccl.* добровѣрie, die Rechtgläubigkeit.

PRAWY, *pr. apocop.* PRAW, a, e; *Boh. et Slov.* prawý *aequus; Carn.* prave *rectus, verus*, pravêdn = poczciwy; *Vind.* pravi, prau, praveden, pravizhen, prauifhnu *justus, rectus, idoneus, genuinus, verus*; *Sorab.* 1. prawi *rectus*, pschawi; *Sorab.* 2. prawi, pschawi sprawiedliwy; *Croat.* prav, pravi *certus, verus, rectus*; *Dal.* prav; *Rag.* pràv, praavi, pràveden *rectus, innocens*; *Slav.* právi = prosty, pravo *juste*; *Bosn.* prav, pravi *verus, justus, innocens*; *Ross.* правый; (cf. *Lat.* probus; *Graec.* βραβῆς; *Germ.* brav; — *oppos.* krzywy, (cf. *Dur.* 1, 208); należyty, jaki powinien być, w należytym stanie, prosty, sprawiedliwy, *moral.*, recht, gerade, gehörig, wie's ſeyn ſoll. Prostą rzecz Polacy starzy prawą zwali, I prawo od prostości rzeczone być znali, Prawo jak modła i sznur jest sprawiedliwości Statecznie wyciągniony bez wszelkiej krzywości. *Klon. Wor.* 66. Rozciągnij sąd twój sprawiedliwy, A uznaj, kto z nas praw jest, abo krzywy. *J. Kchan. Ps.* 48. Niechaj rozważnie sądzi, kto praw jest, a kto krzywy. *Gorn. Dz.* 85. — Dzieci z prawego małżeństwa. *Kucz. Kat.* 2, 636. (z legalnego). Jeśli kto nieprawo wyrozumiawszy wiary dogmatów, nieprawo o nich mówi, a przez swój błąd w herezyą wpada.... *Smotr. Apol.* 130. (fałszywie, mylnie, unrichtig). Prawa wiara, *ob.* Prawowierność; *Ross.* православie. Człowiek prawy; *Eccl.* правоживущій, который живетъ благочестно, ein rechtlicher Mann, Biedermann. Życie prawe *Eccl.* правохожденie, праводѣяние. Prawo żyć, prawe życie prowadzić *Eccl.* правоходити, правдовати. Prawy sędzia, *Eccl.* правосудецъ; prawym sędzią jestem, правосудствую. — Jeszcze nie był prawy dzień, jak do obozu przyjechał. *Baz. Sk.* 209. jeszcze nie ze wszystkiem dzień, dopiero dniało, świtało, es war noch nicht recht Tag; (cf. źle). Numa Pompiliusz rok na 12 miesięcy, na prawe i nieprawe dni podzielił. *Faliss. Fl.* 6. *fastos et nefastos*, sądowe i niesądowe, gerichtliche und ungerichtliche Tage. Wyprawili do Kazimierza powtóre posłów, aby go już prawą rzeczą na królestwo przyzwali. *Stryjk.* 579. po prostu, bez okoliczności dalszych; gerade zu, ohne weitere Umſtände. Prawe pieniądze, prawa zapłata. *Tr.* richtige Zahlung. Prawy do czego, na co, czas = pogoda, pora, grade die rechte Zeit. Trzewik mi nie praw na nogę. *Tr.* nie w miarę, nicht paſſend, nicht gerecht. — Prawy, prawdziwy, isty, właściwy, słuszny, niesfałszowany, szczéry; ächt, lauter, wahr; *Boh.* luté; *Ross.* сущій. Najmniej panowie prawych mają przyjaciół, a najwięcej pochlebników. *Sk. Kaz.* 19. Sprawiedliwy bóg i prawy, i niemasz w nim nieprawości. *Sk. Kaz.* 4. Arystyd prawym sercem, Temistokl dzielnym słynął orężem. *Zab.* 13, 418. Nie z prawego serca przyszło to oświadczenie. *Krom.* 608. *et* 699. Nikanor miłował Judę z prawéj myśli. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 14, 24. Sprzeciwia się złości prostota a szczérość umysłu, mówimy więc pospolicie dusza prawa. *Rej. Post. T* 4, (*ob.* Prawoduszny). Nieprawi wszyscy synowie ludzcy, i nieprawe ich wszystkie skutki, a niemasz w nich prawdy, i w swej nieprawości zaginą. 1 *Leop.* 3 *Ezdr.* 4, 37. Prawym panem jest, nie ten, co ma wiele, ale co umie sobie rozkazować. *Gorn. Dw.* 2. Prawy Polak. *Cn. Th.* Prawy biskup. *ib.* Mowa nieprawa jakiego języka, (*ut* prawy Polak w mowie), mowa cudzoziemcem pachnąca. *Cn. Th.* (nicht rein). Prawda bez nakładu I u prawa nie dójdzie by najprawsza ładu. *Jag. Gr. B* 3 *b.* Tu leży ksiąg prawnych wiadomca, Tu leży prawny człowiek, niewiem jeśli prawy? *Gaw. Nag.* 398. poczciwy, uczciwy, rzetelich. Jeden na drugiego winę zgania, a podobno obadwa w téjże rzeczy nieprawi. *Gorn. Dw.* 118. nie niewinni, nieczyści; nicht unſchuldig, nicht rein. I najczystsza cnota na świecie ma swoje czasy nieprawe. *Zab.* 13, 245. Zuchwalec zaprzy, przysięże, i tak o wszystko praw będzie. *Gorn. Wł. L* 2 *b.* czysty, niewinny, oczyszczony; von allem rein, unſchuldig. — §. Praw komu (*oppos.* krzyw komu; a co ja ci krzyw?). (*Boh.* gsem praw = ręczę, odpowiadam za to; *Bosn.* prav, praveden, nekriv *innocens*) = który obowiązki względem kogo wypełnił, dogodził komu, zadosyć mu uczynił, sprawiedliwy względem kogo był, nie krzywdził go; der ſeine Pflicht gegen jemanden erfüllt hat, ihm nichts ſchuldig iſt, alles ab-

gethan hat. Tobie przy wszystkim zborze o boże łaskawy, Chcę w obietnicach swoich być prawy. *J. Kchan. Ps.* 174. (Śluby wypełniać będę. *Karp.* 6, 148). Niektórzy mu to zadali, jakoby ojczyznie praw nie był. *Birk. Zamoj.* 35. Niepraw mi, *injustus mihi*; *Graec.* ἀναίτιος, *quasi* przywinniejszy, trochę winien. *Cn. Th.* 517. Jeśliś komu w czym niepraw, wróć, popłać, niechaj nikt na cię nie narzeka. *Dumbr.* 965. Niesłusznie Szachmat na króla styskuje, sam on sobie we wszystkim niepraw, cokolwiekby złego dolegało go. *Krom.* 778. *ipsum sibi sua culpa conciliasse.* Byłbym niewdzięczen, i wierze mej nie byłbym praw, gdybym to zamilczał. *Corn. Dz.* 117. Ktoby się bić nie chciał, nie wiem jakoby praw był zawołaniu rycerskiemu. *Gorn. Dw.* 31. Lubo Apollo niezawsze mi prawy, Nie przestanę zaczętej z sielankami sprawy. *Zimor. Siel.* 128. (niezawsze mi sprzyja, nicht immer geneigt, günstig). — §. Kmiecia żadnego o dług w mieście ciążać nie mają, pod winą 6 grzywien; o którą winę każdy taki w miejskim sądzie ma być praw. *Tarn. Ust.* 110.? — PRAWA = prawa ręka = prawica, die rechte Hand; *Slov.* prawý *dexter*; prawice, práwa ruka; *Sorab.* 1. prawé, prawiza, prawa ruka; *Carn.* dęsne; *Vind.* defen, pravi, praveden, defniza, difniza, defna roka, prava roka, defna stran; *Croat.* dészni, -a, -o, dészna, desznicza; *Rag.* desnizza, désni; *Bosn. et Slav.* desni; *Ross. et Eccl.* десьнъ. Prawa za broń! prawą ręką pod kurkiem chwyta się za broń. *Kaw. Nar.* 234. Scewola prawą rękę położył na ogniu. *Warg. Wal.* 88. — Prawa ręka, prawa = prawa strona, die rechte Hand, die rechte Seite. Na prawej ręce nam był. *Otw. Ow.* 131. Lewa strona wchodzącym do kościoła staje się siedzącemu u ołtarza biskupowi prawą. *Sk. Dz.* 433. Prawą w tył! w prawą stronę na korkach w tył obracają się. *Kaw. Nar.* 247. rechts um! W prawą! obracają się na obu korkach w prawą. *ib.* 251. W 'prawo (w prawą) się siec mieczem, i odlew uczyła. *P. Kchan. Orl.* 1, 89. Pojrzę w 'lewo albo w 'prawo, Nie stawi się nikt łaskawo. *Ryb. Ps.* 282. Niektórzy lepiéj mańką, niżeli prawą ręką robią. *Sak. Probl.* 110. (*Boh.* prawak, *f.* prawačka = robiący ręką prawą, *oppos.* lewak). W prawą, na prawą, po prawej; *Slav.* na desno; *Rag.* na desnu; *Sorab.* 1. po prahwohstranski; *Ross.* вправѣ; *Eccl.* надесно, одесную; (*Eccl.* десность *dexteritas*). Z prawa = z prawéj strony, von der Rechten, rechts her. I z prawa i z lewa gwardye stały. *Pot. Arg* 48. — §. We wszystkim i ręką i majętnością, i prawem i lewem, ochotnie stawić mu się obiecał. *Gwagn.* 561. wszelkim sposobem, wszystkiemi siłami, auf alle Art, (cf. lewy). — §. *Aliter:* Prawa ręka czyja, *fig.* wielka jego pomoc, *ob.* Ręka, die rechte Hand jemandes, seine große Hülfe, Hauptbeystand. Ty córko, jesteś moja prawa ręka. *Teat.* 24. *b*, 25. Tatarzy są prawą ręką Sułtanowi. *Star. Woj. A* 4. Ci dwaj kanonicy byli biskupowi swojemu prawym ramieniem, ciężarów jego pomagając dźwignąć. *Sk. Żyw.* 1, 48.

Pochodz *prawda etc.*, *prawdzić*, *prawdziwy*; *prawić*; *prawica*, *prawidło*; *prawie*; *prawnik*, *prawniczek*, *prawność*, *prawny*, *prawo etc.*; *bajprawie*; *bezprawie*, *bezprawny*; *doprawić*, *naprawić*, *naprawiać*, *naprawa*, *naprawiciel*, *oprawić*, *oprawa*, *oprawca*, *odprawić*, *odprawa*, *poprawić*, *poprawa*, *poprawiciel*, *podprawić*, *podprawa*, *przeprawić*, *przeprawa*, *przyprawić*, *przyprawa*, *rozprawić*, *rozprawa*, *uprawić*, *uprawa*, *wprawić*, *wprawa*, *wprawny*, *wprawność*, *wyprawić*, *wyprawa*, *wyprawny*, *zaprawić*, *zaprawa*, *zaprawny*, *sprawić*, *sprawa*, *sprawny*, *sprawować*, *sprawca*; *sprawiedliwy*, *sprawiedliwość*, *usprawiedliwić*.

PRAŻAĆ, *ob.* Prażyć.

PRAŻANIN, a, *m.*; *Boh.* Pražan, z Pragi rodowity, ein Prager. Jan Hus, i Hieronym Prażanin. *Wyrw. Geogr.* 251. *Pragensis.* PRAŻANKA, i, *ż.*, z Pragi rodowita; (*Boh.* Pražanka); die Pragerinn. PRAZKI, PRASKI, a, ie, z Pragi, od Pragi, Prager; *Boh.* Pražský.

PRĄŻCZASTY, a, e, — o *adverb.*, pełen prążek, voll Streifchen. *N. Pam.* 13, 65; *Boh.* praužkowatý prążkowaty.

PRĄŻĘ, *ob.* Prążyć. PRĄŻEĆ, *ob.* Praglec. PRĄŻEŃ, PRÓŻEŃ, *ob.* Próżny.

PRĄŻKA, i, *ż.*, 'PRĄSZKA; *Boh.* praužek, *demin. nom.* pręga, ein kleines Streifchen, ein kleines Strichelchen. Sprzączki bywają w perełki albo w 'prąszki. *Os. Rud.* 559. Lew z jeżystą grzywą, i tygrys z prążkami. *Przyb. Ab.* 47. 'Prąszka na ręce przyrodzona, *incisura manus. Cn. Th.* lineamenta na dłoni. *Dudz.* 54. PRĄŻKOWATY, a, e, — o *adverb.*; *Boh.* praužkowatý; prążczasty, pełen prążek, w prążki robiony. *Wład.*, voll Streifchen, klein gestreift, *ob.* Pręgaty, pręgowaty.

PRAŻMO, a, *n.*, prażone kłosy niedojźrzałe, Sangen, geröſtete noch nicht völlig reife Aehren; (*Eccl.* пражмо ciasto) Łacińskie *far*, wykłada się wszelkie zboże zdrobione albo kruszone, jako są krupy, prażmo albo nowe krupy. *Cresc.* 181. Prażmo z pszenicy, póki jeszcze ziarno ma w sobie nieco mleka, w kłosiu nad ogniem uprażone, abo w piecu pieczone, albo na słońcu ususzone, i między rękoma wytarte. *Syr.* 928. Krupy żytne z prażma, to jest, z ziarna niedoskonale dojrzałego, w kłosiu zerniętego, i na słońcu albo w piecu suszonego. *Syr.* 914. Kogo pojmano, kradnąc snopy z kóp, abo prażmo rznąc pod kłos.... *Stat. Lit.* 415. Siadła z boku żeńcom, a dali jéj prażmo i jadła. *Budn. Rut.* 2, 14. Wymniąwszy sobie prażmo z kłosów, jadła. 1 *Leop. Rut.* 2, 14. Chleba i prażma i nowego zboża jeść nie będziecie. *Bibl. Gd. Levit.* 23, 14. (*distng.* przaśny chleb).

PRAŹNIK, a, *m.*; (*Ross.* праздникъ święto, praznowanie uroczystość, popraznowanie nabożeństwo po odświęceniu wielkiego święta, *oppos.* wilia; praznicować świątkować, prazdny próżny, prazdnować prożnować; *Vind.* prasnik, nediel = święto, (*distng. Vind.* prashnik = czerwiec), [*Etym.* prażyć 2]; *Sorab.* 1. prażnik, prażne mészaczstwo lipiec; *Croat.* praznik = kurwiarz); die Kirchmeſſe, das Kirchweihfeſt. Kiermasz z Niemieckiego jest; prażnik zaś jest prawdziwe Słowiańskie, od prażmów, które na ofiarę noszono, abo raczej od próżnowania, że się w święto nie robi. *Klecz. Zdan.* 76. (cf. niedziela od nie działania). Czymże cię na tym kierchmaszu albo na tym praźniku czestować będę? *Orzech. Qu.* Jeśliże chcesz nas hojnie na

tym próżniku czestować, masz wszystkiego dosyć. *Orzech. Qu.* 92. Święto jakie zacne albo *patrocinium*, próżnik jakiéj cerkwi. *Sak. Persp.* 31. Hospodskie próżniki, t. j. samego pana święta, abo najświętszéj Panny. *Pim. Kam.* 112. Wkrótce wszyscy doroczne odprawiwszy żniwa, Pójdziemy po próżnikach do dobrego piwa. *Zimor. Siel.* 147. — §. *Fig. tr.* Tegom zaniechał, co Kastylion o mnichach mówi, bo teraz mają księża tak wiele próżniku, iż go przysparzać im najmniej nie trzeba. *Gorn. Dw. Praef.*

PRAŻUCHA, y, *ż*, [lemieszka z prażonej mąki pszenicznej a osobliwie hreczanej. 4], gatunek klusek prażonych, eine Art gedörrter Mehlklöße. PRAŻYĆ, -*yl*, -*y*, *cz. niedok.* uprażyć, sprażyć, *dok.*, Prażać *cont.*; (*Boh.* pražiti; *Slov.* pražjm; *Hung.* pergelem; *Sorab.* 1. pražu, pražaś *torridus*; *Carn.* prasheti, prashil, prâshem, frigam, zrêti, zrêm, (cf. żar); *Vind.* praskat; *Croat.* prâsim, frigam, frigati, zprâsen *tostus*; *Bons.* prigati, frigati, isprigati, poprigati, pofrigati; *Rag.* praxiti, parxiti (cf. parzyć), spraxiti, prigati; *Ross.* пражить, упражить, испраженный; *Eccl.* прагу, жарю; (cf. *Graec.* βράζω, φρύγω; *Chald.* פרך perach, *siccari*). (*Germ. vulg* prägeln, brägeln); nad ogniem piec, suszyć, skwarzyć, über dem Feuer rösten. Maki uprażyć, i aby się równo uprażyła, razy kilka przemieszać. *Mon.* 70, 57. Uprażyć sól na patelni do nasolenia ryb; uprażyć groch, migdały. *Wiel. Kuch.* 424. Proby żelaza, przez cementacye albo prażenie. *Torz. Szk.* 184. Prażenie *tostio* względem roślin i zwierząt ma miejsce. *Krumł.* 417. W ogniu prażą wici, żeby się łatwiej kręciły; ale pilnować należy, żeby ani przepalone, ani niedoprażone nie były. *Jak. Art.* 1, 372. — *Fig.* Słońce praży zboże na polu. *Tr.* suszy, żółci, die Sonne dörrt das reifende Getreide. Słońcem uprażona kraina. *Leszcz. Cl.* 12. Pali mię, piecze, praży glanc nadobnéj cery Jaśniejący nad marmur Paryjski Glicery. *Hor.* 1, 98. *Min.* Gniewy zawistne tak cię prażą, pieką. *Min. Ryt.* 1, 131. neidischer Aerger macht dir so warm. Złych sąsiadów męztwem i fortelem prażał. *Paszk. Bell. A* 4 *b.* (dokuczał im, dał im się w znaki, er hat ihnen warm gemacht; *Vind* prasbiti, žvreti, žvrem). Skanderbeg Turków wielkość bił, często ich porażał, złych sąsiadów prażał. *Stryjk. Gon. T* 3. Kiedy go Polak wczora prażył, Dziś się na niego natrzeć nie odważył. *Jabł. Buk. N b.* Na morzu Kassyusz dwa kroć Dolabellę prażył. *Chrośc. Fars.* 197. zbił, pobił, poraził, aufs Haupt schlagen. — §. Prażyć kogo = gorąco nań strzelać, bić nań z strzelby gęsto często; scharf auf einen feuern, kanonieren, ein entsetzliches Feuer machen, ihn scharf beschießen. Nasi oblężonych ze wszystkich szańców prażyli. *Gwagn.* 168. Wrzawa przy armacie, z której Turecey prażyli puszkarze. *Jabł. Buk. R* 2 *b.* Tatary natarczywe praży, Ognia z *pułaków ile wyda razy. *Suszyc. Pieśn.* 3 *L* 3. (*Ross.* праженецъ, праженчикъ pasztet w maśle smażony).

PRĘ, prze, przy, parł, *ob.* Przeć 1. PRE, Prze, pra, zaprzało, *ob.* Przeć 3. — *PRĘ, *pry, *prył, *ob.* Pry.

PREBENDA, y, z *Łac. mediae aetat.*, w prawie duchownym, część majętności katedralnego lub kolegiackiego kościoła, udzielona duchownemu do używania z przyczyny urzędu przy kościele. *Kras. Zb.* 2, 403. die Präbende, Pfründe. PREBENDARZ, a, *m*, duchowny prebendą opatrzony, der Geistliche, der eine Präbende hat. *Tr.*; *Slov.* duchowni kanpan. PREBENDARSKI, a, ie, od prebendarza, einen solchen Geistlichen betreffend.

PRECEDENCYA, yi, *ż*, pierwszeństwo, pierwsze miejsce; Vorrang, Vortritt. Powstał rozruch na sali, szło o precedencyą. Pani Sędzina za to, iż Pan Skarbnik pierwej z Panią Regentową tańcował, odmówiła z nim taniec. *Kras. Pod.* 2, 129. *Mon.* 65, 361.

PRECEPTOR, a, *m.*, nauczyciel, uczyciel, der Lehrer. Kallimach preceptor Olbrachta. *Biel.* 434. *Sk. Żyw.* 1, 293. Przyszedł czas nauk panicza; sprowadzono guwernera Francuza, preceptora Szwajcara, i dwóch metrów matematyki i tańców. *Kras. Pod.* 2, 47.

PRĘCIK, a, *m.*, PRĄCIK, *dem. nom.* pręt = prątek; *Boh.* prautek, prauteček; *Slov.* prutek, prautek; *Sorab.* 1. prutžik; *Bag.* prûtaz; *Bosn.* prutaç; *Vind.* flibiza, rueteza; *Ross.* хлыстъ, хлестъ, хлыстикъ, прутикъ, eine kleine Gerte, Ruthe. Koszyk pleciony na głowie niewał, którymby sobie oczy zasłaniał, a przez prąciki patrzał na ludzie. *Star. Ryc.* 18. Korzenia tego ostatnie cieniuchne prąciki. *Gorn. Sen.* 201. Cyrulik potrzebuje prącików bardzo cienkich do przepychania subtelniejszych kanalików. *Czerw.* 59. *Gnomon*, prącik żelazny, który ukazuje godziny na słonecznym zegarze. *Urs. Gr.* 143. — §. *Botan.* Prąciki pospolicie na dnie kwiatu około słupków są osadzone; mają na końcu główkę pyłek zawierający, *stamina. Bot. Nar.* 108. die Staubfäden. (*Sorab.* 1. prutžikowitê *surculosus*, prącikowaty).

PRĘCIUCHNY, *ob.* Prędziuchny, Prędki.

*PRĘCYUM, *indecl.* precya *plur.* z *Łac.*, n. p. Precya wydawać nauczycielowi. *Gliez. Wych. J* 6, *ob.* Nagroda.

*PRECYPITOWAĆ *cz. niedok.*, *ob.* na dół spędzić. *N. Pam.* 61, 318.

PRECYZYA, *ob.* Dosadność, ścisłość.

1. PRECZ *adverb.*; (*Boh.* preč, pryč; *Slov.* preč; *Sorab.* 1. precz; *Sorab.* 2. pschez, pschejz; *Carn.* prêzh; *Vind.* prozh, prezh, od tod prezh, toprezh, naprei, spoti; *Slav.* pazi, bixi; *Ross.* прочь, долой, (cf. daléj); cf. прочій reszta; cf. prysnąć, pierzchnąć; cf. *Lat.* procul); na bok, na stronę, daleko, oddalając; weg, fort. Za Wezpazyana filozofowie z Rzymu musieli pójść precz. *Kras Hst.* 149. Precz się brać, wybrać się zkąd, sich wegmachen. Ten czas uchodzi i ztąd się kwapiąc precz bieży, jakoby skrzydlaste nogi miał. *Fur. Uw. E b.* Siny mróz ku nam kroczy, a życzliwe lato Precz się bierze. *Ryb. Geśl. B* 4. Niech się precz do drugich ustąpi. *Past. Fid.* 282 Niechaj się ztąd porywa, niechaj się ztąd precz wiezie. *Macz.* er soll machen, daß er fort kommt. — Precz *imperand.* fora! won! fort! weg! weg damit! Precz swywole, precz igraszki, Żarty, śmiechy na stronę. *Brud. Ost. B* 2. Precz ztąd, ani przystępu, precz gminie światowy! *Zab.* 11, 415. *absis!* Precz ode mnie złoto przeklęte! *Teat.* 54. *d*, 28. Precz od was fałsze szczerością pokryte, Precz panowania przepych! *Tward. Misc.* 175. Precz go, precz

z nim, wyrzuć! *Cn. Ad.* 926. Precz! won! wieź się ztąd, prowadź się ztąd, *apage. Cn. Th.*; *Vind.* poberi fe, poidi prezh, jidi spoti, jidi prezh, striebi fe od tod, jidi ispred ozhi; *Carn.* pobêri se; *Eccl.* иди прочь, или пропади, рѣчь гнѣва; pacte dich weg! — *Ellipt.* Tak żyją, jakoby jutro precz! *Modrz. Baz.* 502. (jak gdyby jutro ruszyć mieli, als wenn ſie morgen weg ſollten, aufbrechen ſollten). — §. Kazać komu precz = oddalać go od siebie, odpędzać, odprawić; einen weg gehen heißen, ihn abfertigen, von ſich entfernen. Kuchcikom z obozu precz rozkazał. *Warg. Wal.* 50. Kazawszy temu precz, kazał przyjść drugiemu. 1 *Leop. Dan.* 13, 55. Mąż żonie poczciwość odejmuje, gdy jej od siebie precz każe. *Gorn. Dz.* 100, (cf. rozbrat). Jednemu słudze, kiedy pan precz kazał, przyjaciele powiedzieli, a cóż on nieborak ojcu powie, dlaczego mu precz kazano. *Gorn. Dw.* 189. Musi ona przyjmując jednego, drugiemu precz kazać. *Gorn. Sen.* 566. *Warg. Wal.* 123. — *§. Puścić precz, mimo puścić, omiać; auf die Seite ſchieben, übergehen, vorüber laſſen. Puśćmy precz krzywdy starodawne I tylko świeże weźmy.... *P. Kchan. Jer.* 80. Onego płacz ich bynajmniej nie ruszy, Prośby puszcza precz mimo zatwardziałe uszy. *A. Kchan.* 103. — §. Od Rzpltej daleko, w głębokich naukach precz od tumultów sejmowych bawić się myśli. *Birk. Zamoj.* 26. (odalony od.... entfernt von, fern von).

2. *PRECZ, *Przecz *qu. v.* = przez co, dlaczego.

*PRĘDANIE, ia, *n.*, (może od: przeć, pre, pra); palenie, grzanie, das Brennen. Wrzodów prędanie tulić. *Sienn. Rej.* Prędanie sadzelów niezebranych uśmierzyć. *Sienn. Rej.*

*PREDDWERIE. *ob.* Przedźwierze. *PREDIŚCA, *ob.* Przedśca.

PRĘDKI, (*PRĘTKI. *Cn. Th.*), a, ie, Prędszy *compar.*, Prędziuchny, Prędziuteńki *intensiv.*; *(Boh.* prudký *vehemens*; *Slov.* prudký, prutki *nimius*, *impetuosus*, cf. *Lat.* praeceps; *Ital.* presto; *Ger.* ſprengen); *Eccl. et Ross.* прытký, (cf. prysnąć); rączy, chyży, raźny, żwawy, rzeźwy, szybki, skory, zwinny, niepowolny; geſchwind, ſchnell; *Boh.* hbity, rychly, brzký, (cf. rychły, cf. *barzy); *Slov.* brsky; *Carn.* bers, bèrsh, bershezh, hitr, (cf. chytry); *Vind.* hiter, jadern, bersh, bersen, bersden, lohek (cf. lekki), rozhen, (cf. rączy); *Croat.* bèrz, hiter, poszpesèn; *Dal.* bárz, hitar, hittar; *Bosn.* brriz, brrisgi, hitan, hitar, botriv, prík, hrilli, pospiescjan; *Slav.* frixak; *Rag.* barz, presení, harli, hittar, strielovit, presení; *Sorab.* 1. khétré, fwižné; *Ross.* борзый, борзостный; *Eccl.* наручный, нагаъ, скоръ, проворный. Murzyn skokiem prędki i chyży. *Warg. Radz.* 123. Prędka Irys. *Dmoch. Il.* 72. Prędki, prędkonogi, niedościgły, biegun wielki. *Cn. Ad.* 927. Prędszy ten co ucieka, niż goni. *Cn. Ad.* 929. (pilniej temu co ucieka). Prędki bieg *Ross.* прыть. Prędszy bieg od biegu jest, kiedy rzecz jaka w jednymże czasie więcéj miejsca przechodzi, niż druga. *Solsk. Arch.* 50. — §. Prędki, porywczy; jäh, ſchnell. Prędki jest, jak siarka. *Teat.* 8. *b*, 82. (gorący, gorąco kapany). *Prętki język. *Zab.* 15, 409. *Zabł.* (niewstrzemięźliwy). Tyberyusz lepszy był na prędkie odpowiedzi, niżli na rozmyślne. *Sk. Dz.* 67. (na prędce dane odpowiedzi). Prędka rada żalu jest matką. *Boh. Kom.* 2, 476. Prędka robota z ręku pada. *Rys. Ad.* 59. Duch jest prędki; ciało zaś niedołężne. *Kucz. Kat.* 3, 336. (»chutki» *ed. rec*). — §. Prędki, rychły, nagły; ſchneller, geſchwinder, eher erfolgend. Prędsza nadgroda, kiedy prędsza praca. *Zab.* 9, 227. Jeśli co dobrze czynisz, czyń prędko, bo płaci Skutek prędki; nierychła łaska wdzięczność traci. *Min. Ryt.* 3, 100. Prędkiego uczynku do prędkiej myśli trzeba; a kto z myślą leży, Drugi go bez rozmysłu długiego ubieży. *Zimor. Siel.* 176. Prędka śmierć *Ross.* скоропостижная смерть. PRĘDKO *adverb.*, Prędzéj *comp.*, Prędziuchno, Prędziuczko, Prędziusieńko, Prędziusineczko, Prędziuteńko *intensiv*, raźno, szybko, skoro, w lot; geſchwinde, ſchnell, hurtig; *Boh.* brzce, brzy, brzo, brzko, honem, *Comp.* dřjw, dřjwegi, (*ob.* *Drzewiéj); *Slov.* brzo, skoršeg (*ob.* Skoro), spišeg, (śpiesznie); *Sorab.* 2. marszno, jeszno, szkerrej; *Carn.* prezej, prezkij; *Vind.* jadernu, sdaizi, kmalu; *Bosn.* brijzo, barzo, brrisge; *Slav.* frishko; *Ross.* скоро, поскорѣе, говорковъ, хватомъ, хватски, похватски. Co czynisz, czyń prędko, a niekwapliwie. *Żegl. Ad.* 39. Prędko, wziąwszy nogi za pas; na moich nogach! *Cn. Ad.* 928. (żywo! machaj! ruszaj! cf. jak z procy, jak strzelił). Im prędzéj, tem lepiéj. *Zegl. Ad.* 105. Co prędzej, to lepiej. *Teat.* 14, 90. (*Vind.* prei je, bulshi je). Dosyć prędko, gdy dosyć dobrze. *Hipp.* 53. Prędko sądzisz Halino, a kto prędko sądzi, Niewinnie, lecz niebacznie pospolicie błądzi. *Zab.* 11, 387. *Zabł.* Co prędzéj wyprawił po okręty. *Zbil. Dr. H* 2. (jak najprędzéj). Prędziusineczko, *vestigio temporis. Marz.* Bój się prędkiej straty Prędko bogaty. *Klon. Fl. C* 5. (prędko przyszło, prędko odejdzie). Prędziuchno tak wielkie osiadłości potracił. *Warg. Wal.* 269. Lekkie nasze utrapienie prędziuczko chwałę wiekuistą nam sprawuje. *Pociej.* 145. Pobiegł zaraz, i narwał onego Zioła *prętciuchno, pięknie pachniącego. *Past. Fid.* 317. — §. Prędzej, rychléj; eher, früher. O już po siódmej, a miałem tam być prędzej. *Teat.* 30. *b*, 109. Przecież przyszedł, prędzej go się spodziewałem. *Teat.* 22, 61. Czego się człowiek boi, pewnie zawsze prędzéj przyjdzie, niż to czego sobie życzymy. *Teat.* 52. *c*, 31. (snadniéj). Można prędko ten ciężar zrzucić, rozwieść się, i kwita. *Teat.* 19. *b*, 37. (snadnie, jak pióro opalił, na jednéj nodze, igrając). — §. *Pozwól mi prędzej odejść i pogrześć ojca mojego. *Sekl. Math.* 8. (pierwej, wprzód, vorher). — Na prędce, z prędka, spredka, w prędce, urywczo, w prędkości; in der Geſchwindigkeit, in der Eile, ſchnell. Wierszyk na prędce. *Zab.* 15, 332. Arnobius księgi na pogany z prędka pisał, jeszcze nauki Chrystusowej nieświadomy. *Sk. Dz.* 159. Błyskawica z prędka się rozświeca. *W. Post. W.* 2, 342. Czego krzywego, gdy kto *'s prętka, a jakoby ścinając zęby, a nie z lekka napraszcza, rychléj złomi, niż naprości. *Glicz. Wych. G* 1. *Chodk. Kost.* 34. Na prędce co robić, od ręki *Ross.* спроворить. *PRĘDKOCIEKŁY, a, e, prędko ciekący, prędkopłynny; ſchnell fließend, laufend; *Ross.* скоротекущій, (скоротечность szybkość). PRĘDKOLOTNY n. p.

piorun. *J. Kchan. Tr.* 33. Czas prędkolotny. *Fur. E b.* szybko przemijający, ſchnell fliegend. Wóz prędkolotny trzyma sam stateczny Sprawca, i rządca waszego świata wieczny. *Bardz. Boet.* 112. Nie mógł prędkolotnego biegu Bogarodzicy doścignąć. *Bzów. Roż. pr.* Prędkolotni mieszczanie niebiescy. *ib.* 45. Prędkolotni mowcy wiele mają pustoty i marności. *Pilch. Sen. list.* 304. PRĘDKOŁUCZNY, a, e, n. p. Prędkołuczna Dyana. *Paszk. Dz.* 10. łukiem szybko strzelająca, ſchnell mit dem Bogen ſchießend. PRĘDKOMOWNOŚĆ, ści, ż., *volubilitas linguae. Cn. Th.* Schnellzüngigkeit, Schnellredenheit. Prędkomowność gani, a pochwala z wolna potoczystą mowę. *Pilch. Sen. list.* 301. PRĘDKOMOWNY, a, e, — ie *adverb., solutus ad dicendum. Cn. Th.*, von geläufiger Zunge, ſchnell redend. PRĘDKONIKŁY, a, e, krótkotrwały; *Ross.* скорогибельный; *Eccl.* скоротлимый, ſchnell verſchwindend. Przejdzie wszystko na kształt prędkonikłych cieni. *Dmoch Sad.* 16. PRĘDKONOGI, a, je, wiatronogi, ſchellfüßig; *Boh.* rychlonohý; *Rag.* barzonògh; *Croat.* berzonog; *Ross.* скороногій. Prędkonogie łanie. *Banial. J.* 2. Faunus prędkonogi. *Lib. Hor.* 26. Achilles prędkonogi. *J. Kchan. Fr.* 3. *Birk. Chodk.* 11. Koń prędkonogi. *Kraj. Chim. B* 2. PRĘDKOOKI n. p. strach. *Amit. Spit. C* 4. wielkooki, wielkie oczy strach ma, więcej widzi, niż jest, ſchnellängig. "PRĘDKOPIÓRY n. p. ptak. *J. Kchan. Ps.* 14. prędkolotny, ſchnell fliegend. Orzeł prędkopióry. *Geb. Hym.* 310. W oko mu bełt wpadł prędkopióry. *P. Kchan. Jer.* 287. PRĘDKOPIS, a, *m.*, prędko abo tytłami piszący. der Geſchwindſchreiber; *Ross.* скорописецъ; *Eccl.* острописецъ. PRĘDKOPŁYNNY, a, e; *Ross.* скоротекущій, ſchnell fließend. U nich krew jest żywa i prędkopłynna. *Pilch. Sen. gn.* 219. PRĘDKOPŁYNNOŚĆ, ści, ż.; *Ross.* скоротечность, Schnellflüßigkeit. PRĘDKOPOMKŁY, a, e, PRĘDKOZAWRZYSTY, szybko się pomykający, zamykający, ſchnell zuzumachen, zuzuziehen. Prędkopomkłe sidło. *Tr.* PRĘDKOŚĆ, ści, ż., (*Boh.* prudkost *vehementia*); *Ross.* прыткость; szybkość, chyżość, raźność, rzeźwość, żwawość, raczność; die Geſchwindigkeit, Hurtigkeit, Schnelligkeit; *Boh.* hbitost, rychlost; *Sorab.* 1. ſwiżnoſcz; *Carn.* hitrost; *Vind.* hitrust, hitrost, hiternost, hitanje, prehitrost, jadernost, bersnost, rozhnost, naglost, nagelza, *Croat.* hitrozt, berzina, berzocha, poszpeha; *Dal.* hitroszt, harloszt; *Rag.* harlós, barzína, hitros; *Bosn.* hrrilóst, hitnost, hitgna, hitenje, brizochia, hrrizochja, berzenje, pospjesenost; *Ross.* борзость; *Eccl.* скороходность, торопъ, (cf. trop). Umyślnie z prędkości nieco upuścił. *Warg. Cez.* 120. (spowolniał, er ließ nach). Prędkość, porywczość; Jähigkeit, Schnellheit. Z prędkości znać spytała.... *Teat.* 43. *b*, 84. Zażeś ich nie psował przez twoje prędkości? *Jabł. Tel.* 306. "PRĘDKOSKOKI n. p. chart. *Bielaw. Myśl.* 4 *b.* ſchnell ſpringend. PRĘDKOWIEDNY, a, e, n. p. Prędkowiedne kwiaty. *Hor.* 241. ſchnell welkend. PRĘDKOWIERNOŚĆ, PRĘDKOUFNOŚĆ, ści, ż., łatwowierność, Leichtgläubigkeit; *Eccl.* скоровѣрие. Ganił ich prędkoufność. *Mon.* 73, 676. Jam też ufał; teraz dobrze płace tę moję prędkowierność. *Teat.* 43. *c*, 109. *Wyb.* PRĘDKOWIERNY, *ob.* łatwowierny; *Eccl.* скоровѣрный, ſchnellgläubig. Ślepa w rozsądku prędkowierna młodzi. *Zab.* 16, 370. Wiarołomna strona z prędkowiernéj szydzi. *Mon.* 75, 695. PRĘDZIUCHNY etc., *v. sub.* Prędki.

PREDYKANT, a, *m.*, kaznodzieja protestantski, ein proteſtantiſcher Prediger; (*Sorab.* 2. pratkař, pretkař kaznodzieja; *Carn.* pridegar; *Vind.* predigar, predishnik, duchouni befednik; *Slav.* predikatur; *Croat.* prodekátor). Luterski predykant. *Haur. Sk.* 424, cf. minister. (*Carn.* pridêga, Predigt, kazanie; pridegûjem, prideguvam; *Vind.* predigati, prediguvati; *Croat.* prodekuvati, prodekújem; *Sorab.* 2. pritkowasch; *Germ.* predigen, kazanie prawić, cf. przepowiedzieć).

PREEXYSTOWAĆ *nijak. niedok.*, z *Łac.* przed czym być, *Eccl.* предсутствую, предбываю..

PREFEKT, a, *m.*, z *Łac.*, przełożony, der Vorgeſetzte, n. p. Prefekt biblioteki. *Mon.* 70, 88.

PREFERENCYA, yi, ż., pierwszeństwo, prym; Vorzug, Vorrang; *Eccl.* предпочтеніе, предпочитательство. Rodzice jéj dla zażyłości ze mną, skłonieni są uczynić tobie preferencyą nad innych, którzy dziś od nich determinacyi proszą. *Teat.* 19. *b*, 37.

"PREFIKA, *Kchow.* 136. *Tward. D.* 59, *ob.* Żałobnica, Płaczka, Płacznica.

1. PRĘGA, "BRĘGA, PRĄGA, i, ż., *dem.* prążka; strefa, pasek, kresa, kreska; ein Streifen, ein Striemen; (*Boh. et Slov.* prúha, prauha *cicatrix*); *Carn.* proga; (*Sorab.* 2. pranz cięga); *Vind.* proga, ſhtraimnu; *Croat* modriza; *Eccl.* пряга, пряжище szarańcza; пружіе, прузи pąkowie). W rudzie gnieździstéj pręgi brunatne widzieć się dają. *Os. Żel.* 40. Ułowił pstrąga, Co owo przezeń bywa, jako złota prąga. *Rej. Wiz.* 65 *b.* Lampard ma ku dołowi plamiste bręgi. *Kluk. Zw.* 1, 77. To był junak najznaczniejszy, im więcéj prąg ode rdzy zbroi miał na kurcie swojéj. *Star. Ryc.* 44. Włożę na niebo znakomitą pręgę. *Konc. Cd.* 308. (tęczę). — 2. U rzeźnika, pręga od ćwierci przedniéj wołu, jest od łopatki do kolana z rurą. *Magier. Mskr.*, das Vorderviertel vom Ochſen. — 2. PRĘGA, PRĄGA, PRĘGIERZ, *ob.* Prąg. PRĘGATY, PRĘGOWATY, a, e, prążkowaty, pełen prąg, w pręgi, w paski; *Carn.* bręsast, ſhtrâlast; *Vind.* progast, brasdast; *Ross.* дорожчатый; *Boh.* pruhowatý, pruhowity; *Slav.* prútani, geſtreift. Wąż pręgaty. *Nag. Wirg.* 497. *Miask. Byt.* 41. Ma ten ptak ogon biały, czerwono pręgowaty. *Gwagn.* 697. (*Boh.* pružák gołąb' niebieski z białemi pręgami).

PRĘGIERZ, a, *m.*, prąg, pręga, prąga, z *Niem.* der Pranger; *Boh.* pranýř, planýr, slaup; *Slov.* prangiar; *Hung.* pelenger; *Sorab.* 1. prengel; *Sorab.* 2. prangel, kok; *Vind.* terliza, ogerlin, oberlin, klada; (pranger = pal); katowski słup, u którego winowajców na hańbę publiczną wystawują, smagają, piętnują etc. Jeżeli się nie ziszczę, pozwalam smagać mię na wieczną hańbę pod pręgierzem. *Jak Baj* 228. Katowskie pręgierze. *Kulig. Her.* 318. PRĘGIERZOWY, a, e, Pranger-. Franciszek ś. ciągnąć się kazał do kamienia pręgierzowego. *Bals. Św.* 386.

PRĘGOWAĆ, BRĘGOWAĆ, -ał, -uje, *cz. contin.*, pręgami pstrzyć, ſtreifen, mit Streifen bunt machen. Skrzydła wpoprzecz czarno pręgowane. *Zool.* 262. Tygrys na żółtym dnie czarnemi plamami bręgowany. *Kluk. Zw.* 1, 77. PRĘGOWATY, *ob.* Pręgaty.

PREJUDYKATA, *ob.* Sekwela. PREKOP, *ob.* Przekop. PRELAT, *ob.* Prałat. PRELIMINARNY, *ob.* Przedugodny. PREMONSTRATEŃSKI a, ie, n. p. Premonstrateński zakon nastał od Norbeta Lotaryńskiego r. 1140. *Teof. Zw. B* 4. der Prämonſtratenſer - Orden. *PREMUDRY. *Smotr. Ex.* 31, przemądry, *ob.* Mądry. PRENUMERATA, y, *ż.*, płacenie z góry na co, n. p. na dzieło, które ma być drukowanym, die Pränumeration. PRENUMEROWAĆ, -ał, -uje, *cz. contin.*, z góry płacić na co, pränumeriren. *Tr.* Prenumerujący - PRENUMERANT, der Pränumerant; *Boh.* napředplatce. PREPAROWAĆ, *ob.* Przygotować, nagotować, zaprawiać. PREPOZYTURA, y, *ż.*, z *Łac.*, przełożeństwo, die Oberaufſicht. — *Burlesq.* n. p. Człowiek z czworograniastą i oblaną twarzą, z prepozyturą zaokrągloną. *Pam. Wars.* 3, 321. *Czart.*, z brzuchem, Wamſt, Bauch. PREROGATYWA, y, *ż*, zaszczyt, prawo nad inne; *Rag.* vrjêdnos; *Ross.* преимущество, das Vorrecht, der Vorzug. Do ziemi Krakowskiéj prerogatywa najwyższéj zwierzchności była przyłączona. *Nar. Hst.* 4, 1. PRESER, *ob.* Prasownik. §. Preser, drukarz, który formę narządza na prasę i wybija. *Magier. Mskr.*, der Preſſer. PRESKRYPCYA, yi, *ż.*, dawność, przedawnienie; (*Vind.* polietenje, polietuvanje; *Boh.* zletnění), die Verjährung. *A. Zamoj.* 139. Tu żadna za wymówkę nie może służyć preskrypcya lub dawność. *Mon.* 68, 302. Preskrypcyi podpaść; *Vind.* polietiti, polietuvati, salietuvati, verjähren.

PREŚLICA, *ob.* Prześlica.

*PRESTOŁ, a, u, *m.*; (*Ross.* престолъ tron). Do prestoła albo ołtarza idą. *Pim. Kam.* 150; der Altar. Na prestole, t. j na wielkim ołtarzu. 92. Hochaltar.

PRESZBURG, a, *m.*, Prešburg, stolica Węgier. *Dyke. Geogr.* 2, 313, *Slov.* Prešporek. PRESZBURCZYK, a, *m.*, z Preszburga; *Slov.* Prešporčan. *Fem.* Preszburczanka; *Slov.* Prešporčanka. PRESZBURSKI, a, ie, Prešburger-; *Slov.* Prešporski.

PRĘT, a, *m.*; *Boh.* praut; *Slov.* parato; *Sorab.* 1. prut, pritža, prenczel; *Sorab.* 2. pschut; *Carn.* prôt; *Vind.* prutiza, fhiba, fhibiza, rueta; *Croat.* prût, pruticza, síba, sibicza; *Rag.* prût, mladizza; *Croat. barb.* bir; *Bosn.* prût, scibika, scibikka, scibiciça, (cf. szybki, gibki); *Ross.* прутъ, лоза, лозка; (cf. *Lat.* pertica; *Ger.* Pritſche); cienka laska, rózga; eine Gerte, ein Stöckchen, eine Ruthe. Patrzyły owce kotne na one pręty, i rodziły pstre jagnięta. 1. *Leop. Genes.* 30, 30. (na one rózgi. 3 *Leop.*). Zleknie się, prętem uderzony. 3 *Leop. Jes.* 30, 31. (chabiną uderzony. 1. *Leop.*). Syna bije prętem. *Wad. Dan.* 11. Z zbytniéj łaskawości, monarchowie pręty na się przynoszą. *Pot. Arg.* 354. (bicz na siebie dają). Tyś panie przy mnie, nie boję się złego, Ciesząc się prętem rządzenia twojego. *Ryb. Ps.* 40. berłem, Scepter. — §. *Botan.* Łodyga, kiedy liści żadnych nie ma, ale same tylko kwiaty niesie, zowie się pręt. *scapus*, jak u konwalii. *Bot. Nar.* 57. Stängel, Stiel, Schaft. Mydelnik ziele byle abo pręt ma wełnisty. *Syr.* 620. — §. *Transl.* Pręt drotowy. *Czerw.* 21. ein ſteifer Draht, eine eiſerne Ruthe, oder dünne Stange. Pręt smuklerski jest na duszy jedwabiem, złotem i t. d. pokręcany, służy na kordony, węzły i t. d. *Magier. Mskr.* Pręt, czyli stępel u pompy, która od wierzchu aż do połowy rury idzie. *Switk. Bud.* 345. die eiſerne Stange in der Pumpenröhre. Pręt u wagi - język. Pręt u słonecznika. Metale w prętach, w laskach; Metalle in Stangen, in Barren. Monetę złotą i pręty ze złota odlewane wywiózł. *Star. Dw.* 3. — §. Staw' się szczęściu prętem. *Chrośc. Luk.* 246. nie ulegaj, bądź tęgim; gieb nicht nach, biet ihm die Spitze.— §. *Geom.* Mierniczy pręt, bierzemy podzielony na 10 stop, stopę na 10 calów, cal na 10 linii. *Łesk.* 3, *Vind.* merna pnaliza; *Croat.* zemlyomernicza, die geometriſche Ruthe. Pręt abo laska - 7 ½ łokci. *Łesk.* 2, 26. *Czack. Pr.* 2, 202. *Geom.* 3. *Grzęp. K* 3, (cf. sznur). Pertyka, pręt mierniczy, ma w sobie wszerz i wdłuż łokci półósma kwadratowych kupieckich, nazywa się pospolicie polko. *Haur. Ek.* 25. Pręt Litewski dzieli się na pręcików 10; pręcik na 10 ławek. *Zabor.* 14.

Pochodz. *pręcik, prącik, prącie, prąciany*; *prętownik, prętowy.*

PRETENSYA, *ob.* roszczenie prawa.

PRETEXT. *Jabł. Ez.* 129. *Teat.* 55. *e*, 13, pozor, barwa, płaszczyk, udawanie; *Ross.* предлогъ, Vorwand. Pod pretextem *Ross.* извѣтомъ. Pod pretextem cnoty, ludzi oszukują. *Lub. Roz.* 115.

PRĘTKI, w PRĘTCE, PRĘTKO, PRĘCIUCHNY etc., *ob.* Prędki.

PRĘTKOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt prętków, ruthenartig; *Boh.* prautkowatý. PRĘTOWNIK, a, *m.*, *virgator*, który rózgami siecze. *Mącz.* der mit Gerten oder Ruthen peitſcht. PRĘTOWY a, e, od pręta, Stecken-, Gerten-, Ruthe-; *Boh.* prautnj. Prętowe kule, dwie połowice kuli złączone, jak łańcuchowe kule. *Jak. Art.* 3, 310. Kółko prętowe u smuklerza, do kręcenia prętów smuklerskich. *Magier. Mskr.*

PREWENCYA. *Mon.* 65, 117, *ob.* Przesąd, uprzedzenie.

PREWET, *ob.* Prywet.

PREZBYTER, a, *m.*; *Eccl.* священнопредстоятель. *Smotr. Apol.* 108, *ob.* Kapłan. Prezbyter Jan, w Abissynii. *Dudz.* 54. *ob.* Pop. Prezbyteryum *Rag.* redovnisctо.

*PREŻDEŚWIASZCZENNY, a, e; *Eccl.* преждосвященный, *praesanctificatus. Sak. Persp. rej. C* 4 *b.* vorher geweiht. Liturgia prežděświaszczenna, *praesanctificatum sacramentum. Pim. Kam.* 79. (*Eccl.* преждеосвященная обѣдня, литургія msza przez post w śrzody i piątki odbywana). Co u nas na początku prežděświaszczennéj służby odprawuje się nieszpor z czytaniem lekcyi i proroctw, to we mszy wielkopiątkowéj czytanie proroctw i passyj. *Pim. Kam.* 82. Że służba prežděświaszczenna bez nieszporu odprawować się nie może, dlatego wieczorną ofiarą się nazywa. *ib.* 86. *Sak. Persp.* 28. We wszystkich dniach

ś. czterdziesiątnicy postu, niechaj będzie odprawowana święta przeżdeświaszczenna ofiara. *Pim. Kam.* 84.

PRĘŻĘ, *ob.* Prężyć. PRĘŻEC, PRĄŻEC, *ob.* Praglec.

PREZENCYA, yi, *ż.*, przytomność, obecność, die Gegenwart. Prezencya umysłu, przytomność umysłu, Geistesgegenwart. Prezencya jest sposobność mówienia lub czynienia bez trwogi i pomieszania umysłu. *Mon.* 72, 748. Nie potrzeba młodemu psuć prezencyi, niech będzie wesoły. *Bals. Niedz.* 1, 8, (cf. fantazya). Dziecko bojaźliwe, nie potrzeba go naglić, żeby prezencyi nie straciło. *Mon.* 65, 88. — §. Prezencya powierzchna, pozór, postawa; Anſtand, Anſehen, Aeußerliches. Powierzchna panieńskiego wstydu, oraz i pomiarkowanéj prezencyi układność dziwnie go zdobiła. *Sk. Żyw.* 390. — §. Prezencya, PREZENTA, PREZENTACYA, yi, *ż.*, Prezenta albo ukazowanie. *Chmiel.* 1, 82. stawienie, przełożenie, n. p. na sesyi prezenta pism podanych zapisuje się na wierzchu tychże, die Präſentation, Vorlegung. Prezenta = data prezenty, das Datum der Präſentation. — *Theol.* Podawanie kogo na beneficyum etc., die Präſentation, Vorſtellung zu einem Amte, einer Pfründe. Prezenta w duchownym prawie, podanie osoby duchownéj od kolatora biskupowi na beneficyum. *Kras. Zb.* 2, 406. Prezentacya jest osoby przez podawcę biskupowi słuszne wystawienie. *Weryf. pr.* 2. Młody i obrotny kapelanik prezenty chwytał. *Xiądz.* 57. Dali mu prezentę na plebanią. *Xiądz.* 42. Przyjęta została prezenta, dana mi od kolatorów, i moja nastąpiła instytucya. *ib.* 87. PREZENT, u, *m.*, PREZENCIK, u, *m.*, *dem.*, podarunek, ein Präſent, Geſchenk. Wielkie mu prezenta od księżny obiecał; ale on odpowiedział: niech się księżna schowa z swemi prezentami. *Sk. Żyw.* 2, 431. Co prezent nie sprawi i złoto! *Jabł. Ez.* 159, (cf. złoty orzeł wszędzie doleci; cf. złota szwajca). Ofiarowałbym mu mały prezencik. *Teat.* 9, 19. podaruneczek.

PREZENTOWAĆ, -ał, -uje, *cz. cont.*, prezentować kogo, stawić przed kim, przedstawiać; *Vind.* priedpostaviti, napreipernesti, presentirati, vorſtellen, aufführen. Przyzwoiciejby było, żebyś mię We Pan Dobrodziéj prezentował Jmci. *Teat.* 8, 29. Prezentować kogo na urząd = podawać, cf. ᵓforsztelować, einen zu einem Amte vorſtellen. Prezentować się, pokazywać się, ukłon swój z wizytą oddawać, pokłonić; ſich präſentiren, ſeine Aufwartung machen. Tego momentu pojadę prezentować się królowi. *Teat.* 55. *b*, 45. Jakże się prezentować tak po podróżnemu! *Teat.* 8, 30. Dawał jałmużnę wszystkim ubogim prezentującym mu się. *Sk. Żyw.* 2, 146. pokazującym się, nawijającym się, przybliżającym się do niego; die ſich ihm präſentirten, zeigten. Pod dobrym rządem można prezentować się ze swemi dostatkami. *Kłok. Turk.* 100. pokazywać się, popisywać się, ſich damit ſehen laſſen. — §. Prezentować broń. *Kaw. Nar.* 247. skwerować broń, das Gewehr präſentiren.

PREZENTYMENT, PRESENTYMENT. *Min. Ryt.* 1, 104. *ob.* Przeczucie. PREZERWA, PREZERWATYWA; *Ross.* предохраненіе. *Perz. Lek.* 347. *Wyrw. Geogr.* 144. zapobieganie, uchowanie; n. p. Wstrzemięźliwość najlepszą dla zdrowia prezerwatywą. *Kras. Pod.* 2, 182. PREZERWOWAĆ, *Ross.* предохранить, предохранять, *ob.* Ochronić.

PREZES, a, *m.*, naczelnik magistratury, głowa jéj, piérwszy, piérwsze miejsce zajmujący, der Präſes, (cf. prezydent, prezydujący); *Boh.* přednosta; *Sorab.* 1. předkstoyičeř; *Croat.* presesh; *Rag.* nadstojník; *Vind.* priedstoinik, priedſednik; *Ross.* предсѣдатель; *Eccl.* посѣдатель, прѣкосѣдальникъ, первосѣдникъ. Prezes wieca *Ross.* вечникъ. PREZESKA, i, *ż.*, która prezyduje, die Präſeſſinn; *Sorab.* 1. predkstoyičerka. PREZESOWA, éj, *ż.*, żona prezesa, die Gemahlinn des Präſes. PREZESOWSTWO, a, *n.*, urząd prezesa; *Ross.* предсѣдательство, die Präſesſtelle. PREZESOWSKI, a, ie, od prezesa, Präſes-; *Ross.* предсѣдателевъ, предсѣдательскій.

PREZUMPCYA. *W. Post. W.* 260. *et* 261. uprzedzenie, przesąd; *Croat.* prevzetnoszt, cf. zawziętość.

PRĘŻYĆ, ᵓPRUŻYĆ, *cz. cont.*, sprężyć *dok*; (*Bosn.* prusgiti, prostriti; *Rag.* prùxiti *extendere*; *Boh.* opráhnauti se, oprahati se *extendere*, *intendere manum*; *Croat.* pruszim *volutim incedo*; *Vind.* progou = sidło; *Ross.* пружить = puszyć, nabrzmiałym uczynić, упрудить, упруживать zatamować; *Eccl.* пружатися usiłować, пругло sidło; cf. *Germ.* Sprengel); §. a) prężyć, wyprężać, wyciągać, natężać; ſpannen, ſpreißen. Moje prężone skrzydło. *Przyb. Milt.* 260. — *Transl.* Zgińcie mi z oczu, gdy was chętka prężyć. *Chrośc. Luk.* 148. bodzie, uwodzi; ſpornen, anreißen. Wodzowie, gdy ich zbrodzień taki ᵓpruży, Wojsk Cezarowych znieść nie mogą dłużéj. *Chrośc. Luk.* 110. — §. b) Prężyć się na bok, spaczać się; ſich krumm biegen, krumm laufen, werfen, krumm werden (von Bretern, Tiſchen ꝛc). Linia ta stolarska ma być na trzy palce szeroka, aby się nie prężyła. *Solsk. Geom.* 2, 2. Każdy bloch jest trzema refami obity, aby się drzewo nie sprężyło, abo popadało. *Archel.* 3, 61. Gonty na dachu wnet się prężą. *Haur. Ek.* 66. Prężyć się wzgórę, wyprężać się, *transl.*, podnosić się, potrząsać porożem, powstawać; ſich erheben, aufſtehnen. Uciekł, choć się przedtym nader prężył. *Jabł. Buk. B.* PRĘŻYNA, *ob.* Sprężyna.

PREZYDENT, a, *m.*, przełożony miasta, der Präſident; *Vind.* priedstoinik, priedſednik; *Ross.* президентъ, предсѣдатель. PREZYDENCYA, yi, *ż.*, urząd prezydenta, die Präſidentenſtelle; *Ross.* предсѣданіе, предсѣдсніе. PREZYDENTKA, i, *ż.*, prezydencyą zaszczycona, die Präſidentinn. PREZYDENTOWA, éj, *ż.*, żona prezydenta, des Präſidenten Frau. PREZYDOWAĆ *intr. contin.*, piérwsze miejsce na sesyi zajmować, präſidiren, den Vorſitz haben; *Sorab.* 1. předkſzédam; *Ross.* предсѣдательствовать, предсѣдѣть, предсѣжду. Prezydujący, zajmujący piérwsze miejsce, cf. prezes. Prezydowanie, *Ross.* предсѣдательствованіе; *Eccl.* первосѣданіе, прѣдъсѣданіе. Fortuna prezydowała ich urodzeniu. *Teat.* 37, 56. przewodniczyła.

ᵓPRO-, = *Praep. insepar.*; *Boh.* pro-; *Ross.* про = prze-; *Apud nos non reperitur, nisi in uno verbo:* Prowadzić, *Etym.* wieść, wiodę.

PRÓBA, y, *ż.*, PRÓBKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* průba, zkauška, zkušba, zkaušenj, zkušenj, (cf. kusić, skusić, ᵓza-

kus); *Slov.* prûba; *Carn.* prôba, skushna; *Vind.* skufnoba, skufnia, vardjanje, vardievanje, skufhnost, shufhanstvu, skufenje, podoba, preddelu, priednu delu, napried delanje; *Sorab.* 1. proba, wopokazmo, zpótano, spyttowani; *Sorab.* 2. proba, probba; *Hung.* próba, probalas; *Croat.* kushanye; *Bosn.* izgléd; *Rag.* kuscjanje, izkuscjanje, ohléd, okuscjaj; *Ross.* проба, покушеніе (*ob.* Pokusić), искусъ, первоучина, первоучинка, первоучка, опытъ, повѣрка; *Eccl.* искусство, **искоусъ**, **окоусъ**, **искоушеніе**, отпытываніе, отвѣдываніе; *Ital.* prouva; *Svec.* prôf; *Angl.* proofe; *Gall.* preuve; *Germ.* die Probe; próba czego, próbowanie, doznawanie, doświadczanie; das Prüfen, die Prüfung, das Probiren, die Probe, der Verſuch. Na małéj rzeczy próbę robić; jeżeli się ta uda, dopiero na większe się odważyć. *Kras. Pod.* 2, 84, (cf. na małe ma próbować, kto się boi szkodować). Piszczałkę z narzniętéj trzciny składa, i jéj próbę czyni. *Ustrz. Troi.* 51. (próbuje jéj). Wezmę suknią tę na próbę, czy mi w niéj będzie dobrze. *Teat.* 48. *b*, 13. (spróbuję jéj, ich werde das Kleid anprobiren). Córkę na próbę do klasztoru dała. *Tward. Pasq.* 19. auf die Probe geben. Już od dwóch lat w klasztorze na próbie. *Teat.* 46, 3, (cf. nowicyat). Weźmij na próby swoje, Najskrytsze myśli moje. *Ryb. Ps.* 44. doświadczaj, roztrząsaj; nimm ſie auf die Probe, prüfe ſie, unterſuche ſie. Tedy cnota najjaśniéj poznawać się daje, kiedy na śliskie próby jest wystawiona. *Dyar. Grod.* 552. *Stan. Aug.* doświadczania, pokusy; Proben, Prüfungen, Verſuchungen. Jezus był wystawion na pokusę a na próbę szatana. *Rej. Post. P p* 6. — §. Próbki, igły probierskie, blaszki obdłużnoczworograniaste, zrobione według różnego umiarkowania srebra. *Kruml.* 61. Probiernadeln. Próba, kamień probierski, der Probierſtein. Złota próba osełka, a człowieka złoto. *Cn. Ad.* 1347. (złoto doświadcza się na kamieniu probierskim). Jak złoto w ogniu, tak w przeciwności wiara ma próbę. *Past. Fid.* 165. Przeciwny los, jak złotu kamień daje próbę, W nim poznać, kto fortunę, kto kocha osobę. *Nar. Dz.* 1, 172. — *Arith.* Próba liczby, die Rechenprobe, doświadczanie, jeżeli wyrachowana liczba nie ma omyłki. *Solsk. Geom.* 3, 79. Dodawanie i odciąganie służą sobie wzajemnie na próbę. *Łesk.* 2, 10. To co się nazywa próbą działania arytmetycznego, jest inne działanie, które czyni się na doświadczenie, jeżeli wypadek z piérwszego jest taki, jaki powinien być. *Jak. Mat.* 1, 23. — §. Próba prochowa; *Ross.* мортирца, silnia służąca do próbowania mocy prochu. *Jak. Art.* 3, 310. die Pulverprobe. — §. Próba, próbka, u gorzelnika, instrument śklanny lub metalowy z gradusami do poznania mocy wodek, spirytusu, piwa i t. d. *Magier. Mskr.*, die Branntweinprobe. — §. Próba, próbka, na próbę rzecz jaka dana abo wzięta od kupca, szynkarza, na skosztowanie, oglądanie, pokazanie; *Bosn.* izgled, ogled (cf. oględziny), prilika; *Ross.* образчикъ, eine Probe, ein Pröbchen von etwas, ein kleiner zur Probe dienender Theil. Latać po całym mieście z próbką, i dobierać po sklepach. *Teat.* 10, 45. — *Fig.* Nie sądź z téj próbki o całéj Warszawie. *Teat.* 19. *c*, 60. Pokazałem próbkę, z któréj można sądzić o ostatku. *Klok. Turk.* 158. — §. Próba drukarska, piérwsza karta wybita, abo piérwsze wyrażenie liter dla przeglądania i poprawy. *Cn. Th.* arkusz do korekty, korekta; *Gall.* epreuve, der Correcturbogen, die Correcte. — §. Próba, naczynie rozmaite do ciągnienia złoczyńców abo podejźrzanych dla wyciśnienia czego od nich, kluba, kołowrot, drabina, skrzypiec. *Cn. Th.* Folter, Tortur. Król dawszy ich na próbę, gdy się przyznali, kazał ich wieść na śmierć. *W. Ester.* 12, 3. Złodziej na próbie powiedział, co komu był ukradł. *Corn. Dz.* 134. — §. Próba na srebrze, złocie; die Silberprobe, Goldprobe. Srebro czyste dzieli się niby na 16 części, ztąd czyste zowie się szesnastéj próby; jeżeli 15 części będzie srebra a jedna miedzi, wtedy srebro jest próby piętnastéj etc. *Kluk. Kop.* 2, 175. *Łesk.* 2, 86. *Jak. Mat.* 1, 89. Grzywna złota ma w sobie 24 karatów czyli stopniów czystości, a za tym może być piérwszéj, drugiéj etc. aż do 24téj próby. *Ustrz. Alg.* 160. *Jak. Mat.* 1, 87. — §. Próba, dowód, okaz, okazka; *Rag.* pokaza, rázlogh, der Beweis. Wielkich stopnie dostojeństw nie są próbą cnoty, Częściéj ta w najpodlejszym mieszkaniu się kryje. *Kras. W.* 65. PROBACYA, yi, *ż.*, próba klasztorna, die Kloſterprüfung. Przyjęty był do klasztoru w ubiorze świeckim piérwéj, jako gość, aby się do probacyi przyprawował. *Sk. Żyw.* 2, 25, cf. nowicyat. PROBALNIA, i, *ż.*, piecyk probierski, der Probierofen. *Tr.* PROBANT, a, *m.*, doświadczony, bywalec, ein Erfahrner. W chytréj świata był probantem szkole. *Kulig. Her.* 250. — §. W klasztorze na próbie będący, der auf der Kloſterprobe iſt. PROBANTKA, i, *ż.*, §. a) doświadczona, eine Erfahrne. Wierzaj mi, jestem w tych materyach probantka. *Teat.* 1, 35. Wdowa, już będąc stanu małżeńskiego probantką, wie jak w téj mierze sobie postąpić. *Haur. Sk.* 259. Już ja tego probantka, że trzeba rzeczy łagodzić, nie drażnić, żeby gorzéj nie popsuć. *Teat.* 10, 46. — §. b) Probantka, która w klasztorze na próbie, nowicyuszka, die auf der Kloſterprobe iſt. Zrzekłam się odtąd nosić probantki ubioru, Wyprzysięgłam się w myśli wstąpić do klasztoru. *Teat.* 46, 22. PROBATA, y, *ż.*, *jurid.* dowód, dowiedzenie: der Beweis, Erweis. Jasna probata. *Tr.* PROBATYCZNY, a, e, od probowania, probujący; Prüfe-, Prüfungs-. Pokazują dziś jeszcze w Jeruzalem miejsce, kędy sadzawka probatyczna była. *Jer. Zbr.* 99. PROBIERNIA, i, *ż.*, doświadczanie, próbowanie; die Probe, die Prüfung, das Prüfen. Nikt się nie wyda w swéj postaci wiernie, Chyba nań długiéj użyjesz probierni. *Nar. Dz.* 2, 174. (*Boh.* zkaušebna miejsce lub dom do próbowania czego, Probehaus). PROBIERNY, PROBNY, a, e, PROBIERSKI, a, ie, od probowania, probowny, Probier-; *Boh.* prûbyrský: *Vind.* skufni; *Ross.* пробирный, пробный. Piece chymiczne doświadczalne czyli probierskie. *Kruml.* 23. — *Fig.* Kłopot i niesmak probierne są piece, W których się cnota hartuje i czyści. *Morszt.* 3. — Kamień probierny, na którym przez nadcieranie doświadcza się czystość i dobroć złota lub srebra, *lapis Lydius*. *Kluk. Kop.* 2, 86. *Otw. Ow.* 92. Krzemienie probierskie. *Kruml.* 61. Probny kamień. *Cn. Syn.* 548, *Vind.* probstain; *Sorab.* 1. zwo-

toho dopokazarski bruzk. Kamień złotniczy próbny polerowny. *Cn. Th.* 260. Wino ludzkich serc probierski kamień. *Zabł. Zab.* 5. (*in vino veritas*). Szalki probierskie, die Probir - oder Kronwage. *Krumł.* 62. Igły probierskie, próbki. *ib.* 61. Proch probierski. *Jak. Art.* 1, 83. Nauka probierna, *docimasia minerarum*, uczy jak rzeczy kopalne doświadczać, co i wiele czego w sobie mają. *Kluk. Kop.* 1, 13. PROBIERNY, ego, *m., subst.*, - PROBIERZ, PROBIER, a, *m.*; *Boh.* průbyř, probyř; *Vind.* skufnik, skufhavez, vardievar, vardjauz, (cf. skusiciel); *Ross.* пробирщикъ; doświadczyciel, rozsądnik, rozeznawca prawości lub zfałszowania metalów etc., *propr. et fig.*, der Probirer, Prüfer. Moneta żeby przez urzędniki i probierne przysięgłe doświadczana była. *Gost. Gor.* 47. Münzwardein. Probierze, doględacze, którzyby niesfałszowanéj monety przestrzegali, w każdym mieście przełożono. *Krom.* 546. Złoto powinny szacunek odbiera, Miedź się wydaje miedzią przez probiera. *Zab.* 12, 14.

PROBLEMA, atu, *m.*, z *Greck.*, zagadnienie. *Ustrz. Alg.* 50. Problema, gadka. *Cn. Syn.* 715, *Sorab.* 1. wudatžo; *Rag.* inâda, mudrosumgna; *Croat.* mudroszumnya; *Bosn.* prieja, pricîça, kojom se istine ischje, ein Problem. *Adject.* PROBLEMATYCZNY, a, e, — ie *adverb.*, potrzebujący jeszcze dowiedzenia; *Rag.* inaadni, mudrosumgniv; *Croat.* mudroszumlyiv, problematiſch.

PROBOSZCZ, a, *m.*, z *Łac.* praepositus; *Angl.* provost; *Svec.* prost; *Gall.* prevost; *Germ.* der Propſt; (*Boh.* probošt; *Slov.* prépost; *Sorab.* 1. probst; *Hung.* prépost; *Slav.* preposit; *Croat.* prepust, predposztavlenik; *Vind.* profht, opreſhnik; *Carn.* oppreshnèk) — Proboszcz, dygnitarz kapituły katedralnéj, mający pod juryzdykcyą swoją mansyonarzów. Proboszczowie parafialni są, w których kościołach jest fundowany kurs albo oficyum o N. P., spiewane przez mansyonarzów. *Kras. Zb.* 2, 410. Prepozytów po prostu zowią proboszczami. *Modrz. Baz.* 523. Proboszczowie mniemam, że byli szafarze, a onych rzeczy sprawcy, któreby kanoniki od nauk odrywać mogły. *Modrz. Baz.* 526. PROBOSTWO, a, *n*,; *Carn.* proshtya; *Vind.* profhtnia; *Croat.* prepustia; *Hung.* prépostág; *Sorab.* 1. probstwo; *Slov.* prepoštwo; władza czyli godność proboszcza, przełożeństwo; die Propſtey, pröpſtliche Würde. — §. Pomieszkanie proboszcza, die Wohnung des Propſtes, die Propſtey. PROBOSZCZY, a, e, PROBOSZCZOWSKI, a, ie, od proboszcza, pröpſtlich, Propſt-.

PRÓBOWAĆ, -ał, -uje, *cz. cont.*, spróbować, *f.* spróbuje *dok.*; *Boh.* průbowati, zkusyti, zkušowati; *Sorab.* 2. probirowasch, hupütasch, sputtowasch, spüttowasch; *Sorab.* 1. spüttam, spyttujem, pospyttam, (cf. pytać); *Rag.* kusejati, izkusejati; *Vind.* pokufit, skufhati, fkusit, fvedat, vagati, vardjati, vardievati, povardjati, nekai sestaulati; *Croat.* probujem, kussam, kushati; *Hung.* próbálom, kóstolom; *Ross.* пробовать, искусить, искушать, прикушать, прикушивать, опытать, пытаться; *cf. Lat.* probare; *Germ.* probiren, prüfen; doświadczać, rozbierać przez próbę, roztrząsać; prüfend unterſuchen, probiren, prüfen. Kupiec konia przejeżdżał i próbował. *Szczerb. Sax.* 180. Próbować armatę *Ross.* пропыжить, пропыживать. Kamień probuje złota, złoto cnoty. *Fredr. Ad.* 31. Kruszców probują na kamieniu probierskim. *Summ. C* 2. Probować ludzi złotem. *Lach. Kaz.* 1, 349. Czekaj ratunku z nieba, Które cnot nie próbuje, tylko póki trzeba. *Morszt.* 111. kusi, pokusza, auf die Probe ſtellen. Złoto bywa ogniem próbowane, a ludzie utrapieniem doświadczani. *Radz. Syr.* 2, 5. Zły człowiek dlatego żyje, żeby przezeń dobry był spróbowan. *W. Post. W.* 2, 312. Jako srebro próbują w ogniu a złoto w kominie, tak pan doświadcza serc. 1 *Leop. Prov.* 17, 3; cf. *Slov.* kameň zlato probuge, zlato ludi. Każdego roboty, jaka jest, ogień spróbuje. *Pociej.* 290. Nie wierzcie każdemu duchowi, ale próbujcie duchów, jeśli są z boga. 1 *Leop.* 1 *Joan.* 4, 1. (doświadczajcie. 3 *Leop.*). Pokusa jest próbowanie i doświadczanie boże w wierze naszéj i w pełnieniu woli jego. *Hrbst. Nauk. e* 7. — §. Próbować, próbkę robić, na próbę co czynić; zur Probe etwas machen, eine Probe machen, probiren. Na małe ma próbować, kto się boi szkodować. *Cn. Ad.* 536, (cf. małéj rzeczy próbę robić). Kto rad przed sprawą próbuje, rzadko na placu szwankuje. *Cn. Ad.* 392. Rzadko ten szwankuje, który wprzód próbuje. *Cn. Ad.* 117. Kto nie chce wierzyć, niech próbuje. *Past. Fid.* 68. Spróbujmy, może wskóramy. *Teat.* 17. *c*, 17. — §. Próbować smakiem, smakować, kosztować; koſten, ſchmecken; *Ross.* откушивать, отвѣдать, отвѣдывать. Kiedy wiele w kuchni kucharzy, to oni samym próbowaniem potraw więcéj zjedzą, jak na stół dadzą. *Teat.* 6. *b*, 80. — §. *Transl. fig.* Napierał się u hetmana, aby szczęścia z nieprzyjacielem próbował. *Falib. Q* 2. das Glück verſuchen. Chcę się spotkać z We Panem, proszę nie bawić; tu na tym miejscu żelaza spróbujemy. *Boh. Kom.* 3, 212. den Degen verſuchen. Spróbuj się kiedy chcesz, ale na gołe łby. *Teat.* 33, 23. Wnet się w czuby spróbujemy. *Teat.* 52, 60. Doznasz, gdy spróbujesz. *Cn. Ad.* 209. Kto czego przedtym nie spróbuje, bardziéj poczuje. *Cn. Ad.* 375. Pierwéj spróbuj, potym strofuj. *Rys. Ad.* 55. Spróbowawszy, psa obiesić. *Rys. Ad.* 64. — §. Próbować, spróbować, okazać, ukazać, dowieść; *Rag.* potvarditti, doistiniti, pokâzati, erweiſen, beweiſen. Któryby człowiek tak się nie spróbował, i takowym się być nie nalazł.... *Gil. Kat.* 404. PRÓBOWNY, a, e, próbny, od próby, Probe-. Gdyby z klasztora wyszedł, póki rok próbowny nie wyjdzie, tedy.... *Szczerb. Sax.* 249. das Probejahr, cf. nowicyat.

PRÓĆ, PRUĆ, prół, pórze, pruje *cz. niedok.*, PRODLIĆ; (*Boh.* párati; *Sorab.* 2. projsch; *Sorab.* 1. param, poru, pruju, prujem; *Carn.* param; *Vind.* porgat; *Croat.* páram; [*Eccl.* прати, порꙗ 2]; *Ross.* пороть, порю, cf. портной krawiec, cf. paré); PARAĆ *in composit*; (cf. *Arab.* pharaka; *Hebr. Chald.* barak; cf. Parka; cf. *Lat.* separo; *Graec.* σπαράσσω; cf. *Germ.* brechen); — próć, rozparać nożem; trennen, auftrennen eine Nath. Jeden szyje, drugi porze. *Cn. Ad.* 308. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 91; (*Slov.* geden šige, druhí para; jeden tak, drugi owak; jeden buduje, drugi psuje). — *Fig.* Po szwie się porze - powodzi się, pomyślnie się udaje, zdarza się, es gelingt nach Wunſche. Kto kosztownie jada a źle orze, Temu się żadna rzecz

po szwie nie porze. *Falib. A* 2. Gdy widzieli, że się im nie po szwie ſprało, dumę spuścili. *Gwagn.* 176. Że mu się nie po szwu porze, własną ręką sobie gwałt czyni. *Zbr. Jer.* 88. Gniewali się, iże się nie próło po ich woli. *Zarn. Post.* 3, 548 *b.* — §. Każdy swe porze. *Cn. Ad.* 344. każdy w swą, każdy do swego dąży, na swoje koła ciągnie; jeder hat ſein Steckenpferd, jeder folgt ſeinem Triebe, ſeinem Nutzen. Mnich gada o kapicy, rycerz z tarczą wnet na plac wyjedzie, Tak każdy więc swą porze na każdéj biesiedzie. *Rej. Zw.* 6 *b.* Dziś jako w wierze tak i w pospolitéj rzeczy Każdy swą porze, każdy swoje ma na pieczy. *J. Kchan. Dz.* 152. Uparł się, chce swe przewieść, swego dokazać, swoje porze. *Cn. Ad.* 1205. Skończył napominania, ów przecię swą porze; *dictis tamen ille repugnat. Zebr. Ow.* 30. — §. *Transl.* Próć bydlę, trupa, rozpłatać, otwierać; aufſchneiden, aufmachen, öffnen, ſecirеn. Gdy ją po śmierci ſpruto, wszystkie w niéj wnętrze spalone znaleziono. *Haur. Sk.* 508. O dziatkach z żywota ſprutych. *Chełm. Pr.* 77. (wyprótych, *ob.* Wyprótek). Chcą ſprać brzuch baronowi. *Teat.* 5. 47. Wilk łapes barana, i zębami go porze. *Zab.* 15, 274. *Treb.* rozdziera, rozszarpuje, kruszy; zerreißen, zerfleiſchen, zerſtücken. — §. *Transl. fig.* Ziemię pługiem pracownym próli rolnicy. *Pilch. Sen. list.* 3, 75. Chłopek ziemię ſprodli, *arat. Zebr. Ow.* 174. Okręt morze porze. *Zbil. Dr. C* 4. (das Schiff trennt die Wellen, furcht das Meer, cf. broździć). Prodląc bałwany morza głębokiego, *scindens. Zebr. Ow.* 344. Długo za okrętem bieżącym patrzała, A ten prół szumne wody, wiatr go z tyłu gonił. *Simon. Siel.* 98. Tam prodli morze, usiadłszy w okręcie Wichrom na wstręcie. *Kion Fl. C* 1 *b.* Rozegnany okręt, sztabą wody prodli: *sulcat aquas. Zebr. Ow.* 101. W tym kopisku porzą się gady jadowite i ryją kiernozy sprosne. *Przestr.* 128. rozparają się, wiją się, snują; wimmeln, durchkreuzen einander, ſind in einander verflochten. Tam się Wołha porze Na siedmdziesiąt przekopów, i wpada w to morze. *Paszk. Dz.* 11. przedziela się, dzieli się; ſie trennt ſich, zertheilt ſich. — §. *Aliter:* Trucizna jéj wnętrzności ſpruje. *Teat.* 46, 72. rznie, trze; das Gift ſchneidet, reißt ihre Eingeweide. Zostaw mię bez pociechy, niech mię żal, jad porze. *Jabł. Tel.* 91. niech mię dręczy, zgryzie; aufreiben, verzehren. Słyszymy, że się okręt porze na skale. *Jabł. Tel.* 80. rozbija się, ſcheitern. Nie porz dobrych zamysłów, dogodź méj potrzebie. *P. Kchan. Ozl.* 1, 93. nie psuj, nie przeciwiaj się, nie niszcz; verderben, verhindern.

Pochodz. *doprać, naprać, nadprać, obprać, odprać, odparać, poprać, poparać, przeprać, przeparać, rozprać, rozparać, rozpór, sprać, sproty, wyprać, wyparać, wyprótek.*

PROCA, y, *ż.*; *Boh.* prak, házydlo, hazečka; *Slov.* prak; *Croat.* prècha; *Hung.* parittia; *Dal.* prachya; *Rag.* pracchja; *Bosn* prachja; *Vind.* prezha, preſha, frazha; *Carn.* frazha; *Sorab.* 1 protzawa, podhordwo; *Ross.* праща; (*Etym. Boh.* prašiti; *Eccl.* прашу *jacio. Dur.* 1, 587; *Ross.* бросить, бросать, брасывать rzucić, бросальный rzutny); narzędzie do rzucania pocisków, die Schleuder; *Ross.* буркало, *Eccl.* каменометница, косникъ, (cf. ukos). Proki, jak zowie Długosz, abo proce, na dziwy wielkie nasi nasadziwszy, kamienie wielkie do miasta miotali. *Biel.* 296. Proca wojenna staroświecka, murowa wielka, *funda talentaria. Cn. Th.* Proca pospolita mała. *ib.* Procą bić, z procy ciskać. *Cn. Th., Vind.* prezhati, ſ. prezho metati; *Ross.* лукать, лукаться. Posprawiał Ozyasz wojsku tarcze, i proce, na ciskanie kamienia. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 26, 14. Jak z procy, w lot, szybko; vogelſchnell, wie ein Stein aus der Schleuder, im Fluge. Ciągnie spieszno, jak z procy rzucony Kamień, albo jak lot strzały wypuszczony. *Bardz. Luk.* 7. Jak go zoczył, Jak z procy do niego skoczył. *Past. Fid.* 199. Na każde zapytanie dał odpowiedź z procy. *Min. Ryt.* 1, 283. *et* 3, 270. *Chrośc. Fars.* 151. jak z bicza, jak z rękawa, *ex nunc*, ſpornſtreichs.

PROCARZ, *PROCZARZ, PROCNIK, PROCOWNIK, a, *m.*; *Boh.* prakownik, *f.* prakownica; *Sorab.* 1. protzawnik; *Vind.* prezhar, prezhavez; *Croat.* prechàr; *Hung.* paritjás; *Rag.* pracchjár; *Bosn.* prachjar, koji se prachjom biie; *Ross.* пращникъ, бросатель, буркальщикъ; co procą ciska, der Schleuderer. Procnik okręciwszy koło głowy procę z kamykiem, puści jeden koniec.... *Papr. W.* 1, 20. Obtoczyli miasto ſproczarzmi (procarzami), a wielką część go zburzyli. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 3, 25. Obtoczone jest miasto od procników. *W. ib.* Przed wojskiem szli ſprocownicy (procownicy) i strzelce. *W.* 1 *Mach.* 9, 11. (procarze. 1 *Leop. ib.*). Procownik kamienie z chybkiéj wypuszcza procy. *Tr. Tel.* 286. *Warg. Cez.* 9.

PROCEDER, u, *m.*, postępowanie, Verfahren, Hergang der Sache. Kto na świecie kiedy słyszał o tym procederze! *Sk. Żyw.* 1, 271. PROCENT, *ob.* Interes, prowizya, lichwa, sowitość; *Rag.* kamata, kamatiza. PROCES, u, *m.*, postępek prawny, sprawa, ſprza, prawo z kim, der Prozeß. *Kras. Zb.* 2, 411. *Wys. Aloj.* 15, (cf. pienia); *Vind.* prazeſs, prauda (cf. prawda, prawo), prauduvanje; *Carn.* pravda; *Bosn.* pârba: *Rag.* pârba, právda, pravdanje; *Ross.* дѣло, тяжба, *obs.* тяжа; *Eccl.* потязаніе, судное дѣло, пря, правежъ, споръ. Proces, sposób postępowania. *N. Pam.* 6, 318. Rozpocząć proces *Ross.* затягаться. Proces czyj prowadzić *Ross.* стрянать. PROCESOWAĆ się, *ob.* Prawować się; *Carn.* pravdam se; *Vind.* prauduvati, ſe praudati; *Ross.* тягаться, тягаюсь, тяжусь. PROCESOWY, a, e, od procesu, Prozeß-; *Vind.* praudni, praudarski, poprauden. — PROCESYA, yi, *ż.*, §. a) uroczysty obrządek kościoła katolickiego, którym duchowieństwo i lud zgromadzony wyznaczone miejsca z śpiewaniem obchodzą. *Kras. Zb.* 2, 411. die Proceſſion; *Slov.* procesiga; *Carn.* prezesija, obhod; *Vind.* prezeſia, boshji pot; *Hung.* protzessio; *Eccl.* покрестіе; *Ross.* ходъ. Obchod abo procesya około cerkwi, ma być na wspak. *Sak. Sob. A* 4 *b.* Od kościoła do kościoła z procesyą chodzimy. *Hrbst. Nauk. O b.* in Proceſſion gehen, mit der Proceſſion gehen. Miejsce, które z procesyą obchodzą *Carn.* obhodishe. Procesya idzie abo prowadzi sakrament N. abo umarłego. *Cn. Th.* Poważnie stąpał idąc powoli, jak za procesyą. *Zab.* 13, 61. (jak z rejestru, z partesów). — §. To sromotna procesya, gdy człowieka ku szubienicy prowadzą. *Teat.* 15. *c*, 15. — §. b) Procesya ducha ś. *Kras. Zb.* 2, 411, *ob.* Pochodzenie.

PROCH, u, *m.*; *Boh.* prach, prst, (cf. proszek, prószyć); *Slov.* prach; *Hung.* por; *Sorab.* 1. *et* 2. proch; *Carn.* prah, (perst = ziemia, grunt, cf. próchnica); *Vind.* prah, śmiet (cf. śmiecie), prafhilu; *Croat.* práh; *Dal.* praah; *Rag.* práh; *Slav.* práh; *Bosn.* práh; *Eccl.* прахъ, прьсть; *Ross.* порохъ, пыль, пыльца; (cf. *Chald.* דרך prach = *fregit*, *rupit*; *Hebr.* עפר aphar, *pulvis*); §. 1) pół, der Staub. Na niewdzięcznych żydów Paweł proch z nóg swych otrzesał. *Sk. Dz.* 33. Proch-eś, z prochu-ś wstał, w proch się obrócisz. *Pot. Pocz.* 452. Są ci, co się w Olimpie prochem przekurzają, Którzy na przedkich kołach do znaku biegają. *Lib. Hor.* 9. Starłbym go na proch. *Teat.* 12, 108, *Vind.* fesprafhiti. Niech nieprzyjaciel góre ma nade mną, Niech mię w proch zetrze. *J. Kchan. Ps.* 7. U nas brat nasz, jak proch pod nogą. *Sekl.* 19. Raczejby gardła dali, niżliby pana miał z jakiéj strony i zły proch zalecić. *Rej. Zw.* 46; toż samo *Weresz. Reg* 57. (złe powietrze zawionąć). Na niego wy i prochu paść nie dopuszczacie. *Smotr. Apol.* 123. (jak oka w głowie pilnujecie). Wiele czego jak prochu. *Cn. Ad.* 1233. (jak piasku, jak maku). — Na jednym gdybyś stosie ciała palił, Poszłyby prochy w rozdwojenie, Rozstrzygłyby się zawzięte płomienie. *Mon.* 75, 690. popioł, Staub, Asche. — §. Proch do krzesania ognia, próchno, żagiew'. *Ch. Th.* der Zunder, Feuerzunder. — §. 2) Proch ruśniczy, strzelecki, puszkarski; das Pulver, Schießpulver; (*Sorab.* 1. proch, polver; *Vind.* pulber, purbel, pukfhni, strelni, boini prah, pukfhen purbel; *Carn.* purfel; *Rag.* bojni práh, oghgneni; *Slav.* barut; *Ross.* порохъ, зелье, cf. ziele). Proch, mieszanina z saletry, siarki i węgli do strzelania. *Kluk. Kop.* 2, 333. *Papr. W.* 1, 243. *Jak. Art.* 3, 310. Proch wynalazł 1330 Bartold Schwarz. *Papr. W.* 1, 243. Pistolety prochem tylko były nabite. *Teat.* 7. *b*, 63. Prochy *plur.* ammunicya, Ammunition. PRÓCHNICA, *PRUCHNICA, *PRUŚNICA, y, *ż.*, ziemia spróchniała, (cf. *Boh.* prst; *Carn.* etc. perst = ziemia); morsches, faules Erdreich. Nawóz na roli rędzinnéj, na twardych *pruśnicach, iłach, glinkach, długo trwać może. *Haur. Sk.* 29. *Haur. Ek.* 19. PRÓCHNIEĆ, *PRUCHNIEĆ, -ział, -ieje, *neutr. niedok.*, spróchnieć *dok.*; (*Boh.* prachniwěti, zprachniwěti, zetliti; *Slov.* spráchniwěti; *Sorab.* 1. prochnu; *Vind.* strohniti, strohlivati, sgniti, segniti, okerhniti, perhkuvati, kerhkuvati; *Croat.* zperhnújem); to co bótwieć, wiotszeć o sukniach, skórach, to próchnieć o drzewach; mürbe werden, morsch werden. Drzewo na budowanie po pełni księżyca rąbione, nie próchnieje; *carie non afficitur. Mącz.* Zaraz pocznij budować, niżli drzewo zgnije; jeśli już próchnieje, to rychléj z próchnem precz; ale jeśli naostatek wszystko spróchniało, z czegoż będziesz budował? *Hrbst. Nauk. K* 7 *b.* Mirrą ciała umarłych pomazowali, aby nie próchniały. *Biał. Post.* 158. Zęby od zakału zakażonéj *flagmy *pruchnieją i dupnieją. *Eraz. Ob. a.* Gdy ząb próchnieć zaczyna, wychędożyć go. *Perz. Cyr.* 2, 190. Próchnienie = spróchniałość. *Cn. Th.*, die Mürbigkeit, Morschheit; *Sorab.* 1. prochniwosć; *Boh.* zprachniwělost. Spróchniały; *Boh.* zprachniwělý, práchniwý; *Sorab.* 1. prochniwe. PRÓCHNO, *PRUCHNO, a, *n.*; *Sorab.* 2. para; *Ross.* порохно; próchnienie, spróchniała rzecz; eine faule, morsche Sache, Morschheit. Próchno, błaźniąc coś ludzkie oczy, Plugawą będąc gnilką, z wierzchu się widoczy. *Pot. Pocz.* 288. Kto sieje ziarnem na błotnistą rolą, w próchno się to obróci. *Haur. Sk.* 10. Próchno drzewowe, które się w nocy świeci. *Haur. Sk.* 375. (faules Holz, *Carn.* terhlenina). Jeśli drzewo już spróchnieje, co rychléj z próchnem precz. *Hrbst. Nauk. K* 7 *b.* Znaj co drzewko zielone, co zbutwiałe próchno. *Teat.* 42. *c*, 33. Sama natura mierzi się takim złączeniem, w którym kwiat z próchnem, młody z babą braci się. *Petr. Ek.* 73. Pamięć naszego wojewody próchna nie uczuje. *Birk. Chodk.* 33. nie zgaśnie, nie zginie, wird nie vermodern. — §. Próchno z szczypców. *Haur. Sk.* 347. Lichtschnuppe. — §. Próchno, żagiew' do krzesania ognia. *Cn. Th.*, *Slov.* práchno; *Carn.* zundr; *Slav.* kerpa; *Croat.* netilo, netil; *Ross.* трутница, трутъ, Zunder, Feuerzunder. PRÓCHÓWKA, i, *ż.*, [porchawka, Bofist; *lycoperdon bofista.* 2], rodzaj grzybów. *Urzęd.* 149, eine Art Schwämme, oder Pilze. PRÓCHOWNIA, i, *ż.*; *Boh.* prachárna, prachyrna, prachowna; *Slov.* pracháreň, prachárňa; *Vind.* pulberni mlin: *Ross.* пороховой заводъ, пороховой магазинъ; miejsce, gdzie proch robią lub składają; die Pulvermühle, die Pulverniederlage, das Pulvermagazin, der Pulverthurm. Młyn z stępami do robienia prochu, *alias* prochownia. *Chmiel.* 1, 227. Prochownia dawna w Warszawie służy za więzienie, Gefängniß. Pójdziesz *ad domum correctionis*, *alias* do prochowni. *Teat.* 52. *b*, 95. Marszałek dał mi stół i stancyą darmo w prochowni. *Teat.* 17. *b*, 22. Dłużnika niemogącego wexlu opłacić, do prochowni zapakują. *Teat.* 7. *c*, 20. PROCHOWNICA, y, *ż.*, PROCHOWNICZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Croat.* prassnik; *Ross.* пороховница; puszka, naczynie na proch ruśniczy, die Pulverbüchse, Pulverflasche, das Pulverhorn. *Alb. na Woj.* 11. — §. Prochownica = młyn prochowy. *Tr.* die Pulvermühle. — §. Prochowniczka pisarska, piaseczniczka, die Streusandbüchse. W stoliku pisarskim ma być kałamarz, prochowniczka, pióra etc. *Haur. Sk.* 168. PROCHOWNIK, a, *m.*; *Slov.* prachár; *Vind.* pulbernik, pulberz; *Ross.* пороховщикъ, пороходелецъ; co proch robi. *Archel.* 2, 58, der Pulvermeister, Pulvermühler. PROCHOWNY, PROCHOWY, a, e, od prochu; *Croat.* prassni; *Ross.* пороховый, зелейный; *Eccl.* прашный, Pulver-. Młyny prochowe. *Jak. Art.* 3, 86. *et* 307. Magazyn prochowy. *ib.* 3, 93. Miarki prochowe, pudełka wałkowéj postaci, blaszane. *Jak. Art.* 3, 301. Flasza prochowa kanonierska *Ross.* натруска. Prochowy dozorca *Ross.* зелейщикъ. Mączka prochowa, proch miałko roztarty i przesiany. *Jak. Art.* 3, 301. Prochowny kamień. *Sienn.* 585.

Pochodz. *proszek*, *prószyć*, *rozprószyć*, *przyprószyć*, *naprószyć*.

PROCIE, *ob.* Próć.

PROCNIK, *ob.* Procarz. PROCNY, PROCOWY, a, e, od procy, Schleuder-; *Vind.* prezhni; *Ross.* пращный, камнеметный. Procny raz, procne uderzenie. *Cn. Th.*

PRÓCZ *praepos. regens Genit.* = oprócz, außer; *Rag.* prì; prèma; *Vind.* svuna, (cf. wan, won); *Slav.* osim; *Croat.* zván, izván, zvun, zvuna; *Dal.* izlog; *Ross.* развѣ (cf. roz-), сверхъ, (cf. wierzch); *Eccl.* освѣнь, кромѣ, опричь, извонъ, кѣнѣ, скѣне; (cf. *Lat.* praeter). Prócz nas było pięciu. *Tward. Wł.* 53. Ktoż bog kromia pana? abo który bóg prócz boga naszego? 1 *Leop. Ps.* 17, 32. Prócz mnie nie masz innego boga. 3 *Leop. Jez.* 45, 6. (chyba mnie. 1 *Leop.*).

*PROCZARZ, *ob.* Procarz. *PRODLIĆ, *ob.* Próć.

PRODUKCYA, yi, ż., PRODUKT, u, *m.*; *Ross.* произведение; dzieło, skutek z czego wynikły; etwas Hervorgebrachtes, ein Product. Różnicę między owemi wiekami i teraźniejszym ukazują produkcye obojga. *Niemc. Król. praef.* — §. Produkty ziemi, owoce, pożytki, urodzaje, Landesproducte. Najcelniejszym kraju Polskiego produktem jest wszelkiego gatunku zboże. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 200. Produkt samorodny, niekunsztowny *Ross.* самородка. — §. *Arithm.* Produkt, liczba rostąca z multyplikacyi dwóch liczb. *Solsk. Geom.* 5. das Multiplications-Product. PROFANOWAĆ, -ał, -uje, *cz. contin.*, sprofanować, *f.* sprofanuje *dok.*, niecześcić, bezcześcić, entheiligen; (*Slov.* poškwrnugi, (*ob.* Poskwiernić); *Sorab.* 1. zaneszwetžu; *Vind.* odfvetuvati; *Croat.* odszvechujem; *Bosn.* opoganiti; *Rag.* ozkvarnilti, ozkvarngnîvati, opogànili; *Ross.* осквернить, оскернять, поганить, опоганить, опоганивать, (cf. poganin). Sprofanować świętego co, na pospolite i świeckie używanie obrócić. *Cn. Th.* 1052. Dom boży chcieli zburzyć albo sprofanować. *W. Post. W.* 3, 116. Sprofanowany wstyd się nie nagrodzi, Ktokolwiek się w nim aby raz uszkodzi. *Chrośc. Ow.* 63. (*Rag.* ozkvarniv *profanabilis*, opoganitegl, ozkvarnitegl *profanator*, *f.* ozkvarnitegliza). — PROFES, a, *m.*, zakonnik, co ślub jawny uczynił. *Cn. Th.* ein Ordensbruder, der schon die Profession abgelegt hat, öffentlich in den Orden eingetreten ist. PROFESOR, a, *m.*, nauczyciel, który w publicznych szkołach trzyma katedrę, dając lekcye uczącym się. *Kras. Zb.* 2, 412. der Professor. W Paryżu lat pięć *jus canonicum* jako profesor czytał. *Birk. Dom.* 153. PROFESORKA, i, *ż.*, die Professorin. PROFESORSTWO, a, *n.*, katedra profesorska, urząd nauczyciela akademickiego, die Professur. PROFESOWANY, a, e, który abo która złożyła profesyą, der oder die den Ordenseid abgelegt hat. Kazimierza Polacy z klasztoru wyprosili, już profesowanego. *Papr. Ryc. Obstrictus religione voti*, profesowany, który ślub uczynił. *Mącz.* PROFESYA, yi, ż., wyznanie publiczne wiary; w zakonach, ślub publiczny, po czasie próby czyli nowicyatu, który osobę tę nierozdzielnie do zgromadzenia zakonnego przyłącza. *Kras. Zb.* 2, 412. das Glaubensbekenntniß; das Ordensgelübde. Wy zakonnicy apostatami jesteście od religii, i profesyi i reguły i przysięgi i czerniectwa swego. *Smotr. El.* 28. — §. Profesya, powołanie, stan, rzemiosło; Stand, Beruf, Profession, Handwerk. Każdy w swojéj profesyi powinien być doświadczonym. *Lub. Roz.* 446. Człowiek jakiejkolwiek profesyi nie powinien się wstydzić jéj. *Teat.* 9, 132. Jestem człowiek poczciwy, profesyi krawieckiéj. *Teat.* 11, 87. PROFESYONALISTA, y, *m.*, PROFESYONISTA, rzemieślnik, der Handwerker. Profesyonalista, osobliwie goździarz i t. d. szkoduje na tym, że żelaza w pobliżu brać nie może. *Pam.* 85. 622. — PROFIL głowy, *ob.* Obwod głowy. — PROFIT, u, *m.*, zysk, pożytek, korzyść, zarobek, co się okroi; der Nutzen, der Gewinn. Plutonowi Park włókna w proficie bogatém Ustawną korzyść niosą pracownym warsztatem. *Zab.* 15, 9. *Kniaź.* PROFITKA, i, ż., blaszka z trzema sztyfcikami, między które świeca wstawiona dopala się do samego szczętu. *Magier. Mskr.*, der Lichtfuchs. Ogarek na profitce postawić. *Tr.* PROFITOWAĆ, -ał, -uje, *intr. cont.*, zyskać, profitiren, Nutzen ziehen. Będę się starał profitować z okazyi. *Teat.* 3. *c*, 48. Z drugich nieszczęścia profitować, *ib.* 54. *b*, *G* 2, (cf. po szkodzie mądry). Rzadki z ustawnych podróż profitował, Kto zyskał, temu szczęściem się udało. *Kras. Mysz.* 83. PROFOS, a, *m.*; (*Gall.* prevost, prevôt, *Lat.* praepositus, cf. proboszcz); der Profos; *Boh.* profaus; *Slav.* profûz; *Vind.* fhibavez, tepstnik, jezhar, jezhni, moistar; *Croat.* pandur; *Ross.* профосъ. Stopień profosa ma być dany w randze unteroficerskiéj wysłużonemu szeregowemu, jego powinnością zapisywać i dopilnować aresztantów.... *Kaw. Nar.* 192. *ob.* Rózgonoś, stopka.

PRÓG, u, *m.*; (*Boh. et Slov.* prah; *Sorab.* 2. prog; *Sorab.* 1. proh; *Carn. et Vind.* prag; *Croat.* prâg; *Rag.* prâgh; *Bosn.* pragh; *Eccl.* прагъ; *Ross.* порогъ, (cf. порожный próżny, cf. *Graec.* φραγμός. *Dur.* 1, 231); §. a) próg u drzwi, die Schwelle, Thürschwelle. *Budn. Mat.* 5, 10. — *Fig.* Muzy text podajcie pieśni w pierwszym progu. *Jabł. Buk. A.* w pierwszym wstępie, beym Eingange, Anfange. — Próg *meton.*, dom, pomieszkanie; Schwelle, Haus, Wohnung. Takich nie chcę prosić, Co lubią za próg mowy przyjacioł wynosić. *N. Pam.* 17, 254. (za zdrzwi, za dom, na ulicę, między ludzie). Kto dłużen, nienawidzi progu kredytora. *Min. Ryt.* 4, 159. O wdzięczne progi, o ojczyzno święta! *Archel.* Pociera sobą cudze progi. *Bardz. Trag.* 71. cudze kąty, ftößt ſich in fremden Häuſern herum. *Poranić się radzi nam, i drzwi mężów rozumnych progi nogami naszemi trzeć. *Smotr. Apol.* 1. (często mieszkania ich odwiedzać). Przed progiem pańskim stoi, a czasem się na nim i prześpi. *Rej. Zw.* 158. (pilnuje jego drzwi, nieodstępny). — §. O ho ho! wysokie to progi, na moje nogi. *Teat.* 24. *b*, 44. za wysokie projekta, zu hohe Dinge. — §. *Aliter:* Z galer rwą obiema rękami progi, Z miejsc swych wygnawszy flisów, i niemi się biją. *Bardz. Luk.* 50. dyle, ławy; Dielen, Bänke. — §. b) Rzeczne progi, z których woda z *wysocza z wielkim szumem spada. *Budn. Malach.* 3, 10. Felſen, über welche die Ströme herab ſtürzen, Waſſerfälle, *cataractae*; *Ross.* порогъ, падунъ, водопадъ. Z pomiędzy inszych rzék Dniepr sławny jest progami; są to wielkie skały, przez które woda, jakoby kędy z wysokich grobel spada. *Papr. Ryc.* 103. *Gwagn.* 3. *Constant. Porph.* 2, 9. *Paszk. Dz.* 21. *Hub. Wst.* 81. Na *Nieprze są progi kamienne, których przebyć trudno kto inszy ma, oprócz samych Kozaków, co się temu wzwyczaili.

Biel. 3. Kozacy Zaporożcami się zowią od kamiennych porohów Dnieprowych. *Tward. Wł.* 61, (cf. Zaporożcy Kozacy). Progi wodne mniejsze *Ross.* переборы.

Pochodz. *progowy*, *prożek*; *Praga*, *Prażanin*, *Prazki*; *nadprożek*, *naprożnik*; *Zaporoże*.

PROGNOSTYK, u, *m*, oznak, ein Wahrzeichen; *Boh.* pranostyka; *Eccl.* предвѣдѣтельное, предпознательное. Prognostyk wesoły orzeł podał, z szelestem skrzydeł rznąc na poły obłoki. *Min. Aus.* 10. Poczciwość szczęścia pewnym prognostykiem. *Zab.* 11, 32. *Nar.* Prognostyk w chorobie, owe widzenia, z których różne przemiany przyszłe lekarz przepowiedzieć może. *Krup.* 5, 13. PROGNOSTYKA i, ż, wróżba, wróżenie, wieszczba, praktykowanie; Wahrſagung, Zeichendeutung. Prognostyką się nie baw. *Bach. Epikt.* 23. PROGNOSTYKOWAĆ, -ał, -uje, *cz. contin.*, wróżyć, z oznaków przepowiadać; vorausſagen, wahrſagen. Nauka przepowiadania albo prognostykowania lekarzowi pożyteczna. *Krup.* 5, 483. Prognostykujący *Boh.* pranostykař, planetnjk.

PROGOWY, a, e; *Slov.* prahnj; *Sorab.* 1. prohowe; (*Ross.* порожній próżny); od progu, Schwellen=. Progowy bożec, *Janus. Cn. Th.*

PROGRESYA n. p. geometryczna, arytmetyczna, *ob.* Postęp. PROJEKT, u, *m.*, PROJEKCIK, u, *m.*, *dem.* wniosek, ein Vorſchlag, Project. Żądza twoja w projektach się gubi. *Zab.* 16, 191. *Węg.* Największą część życia człowiek trawi na układaniu projektów, a nabudowawszy zamków Hiszpańskich, zaledwie na schyłku dni swoich przyjdzie do posesyi biednéj chaty, gdzieby mógł spocząć. *Mon.* 70, 181. Wykonanie projekciku naszego. *Teat.* 55. *c*, 34. PROJEKCISTA, y, *m.*, projekta czyli wnioski rojący, ein Projectmacher. Projekciści czcze płody imaginacyi swojéj podają za rzeczy łatwe. *Teat.* 26. *c*, 73. Niejeden wietrznikom i projekcistom uwierzywszy, swoje stracił. *Kluk. Kop.* 1, 70. PROJEKTOWAĆ *cz. niedok.*, uprojektować, *dok.*, projekt knować, układać, wnioskować, uplantować, projectiren. Czegobyśmy za miesiąc nie wymyślili, to te dwie dziewczęta w mgnieniu oka uprojektowały. *Teat.* 27, 87. — PROKIMEN, u, *m.*, n. p. W cerkwi spiewają wiersze z psalmów, które prokimenami zowią. *Pim. Kam.* 229. in der Ruſſ. Kirche, gewiſſe Geſangsſtrophen aus den Pſalmen. *ib.* 113. *et* 245. PROKLAMA, PROKLAMACYA, *ob.* Obwołanie, ogłoszenie, zapowiedź. PROKOP, a, *m.*; *Boh.* Prkoš; imię zwyczajne sternikom. *Klon. Fl. F* 3 *b. et H.* 3. — *Prov.* Prokopie nie morduj. *Rys. Ad.* 55. ? — PROKURACYA, yi, *ż.*, PROKURATORSTWO, a, *n.*; *Vind.* oblastnia, poskerbnia, oblastnost; *Rag.* naredbênstvo, radidba, nâstojanstvo; *Ross.* стряпчество; rzecznictwo, praktyka prawnicza; das Advociren, juriſtiſche Practiciren. Cnota ma być we wszystkich naukach przed oczyma miana, w prokuratorstwie, w oratoryi.... *Petr. Et.* 52. PROKURAT, PROKURATOR, a, *m.*, prawobrońca, rzecznik; der Advocat, Sachwalter; *Hung.* prókátor; *Croat.* prokurátor; *Dal.* govorchin, paracz, pravdoznanecz; *Vind.* oblastnik, oskerbnik, poskeribnik; *Bosn.* paraç; *Rag.* nastojnijk, nâstojalaz, naredbenijk, *f.* nadrebeniza, nastojniza; *Ross.* стряпчей. Patronów za Zygmunta III. jeszcze prokuratorami nazywano, a zażywano na to ludzi zacnego urodzenia. *Orzech. Tar.* 84. (*Boh.*). Prokurator cudze sprawy z poruczenia pryncypała swego sprawuje. *Sax. Porz.* 20. Prokuratorowi statut z ręku wydarła. *Biel. S. M. B.* Trzeba żeby u pana służył dobry jaki mowca, a prokurator, któryby od rady panu był, tudzież od spraw wszelakich. *Glicz. Wych. N* 4. Prokuraci z stronami foremnie kuglują, Onemi wykrętały, onemi dekrety, Byś miał najsprawiedliwszą, a nie miał kalety, Albo lisa w zanadrzu, albo wuja w prawie, Przegrasz. *Paszk. Dz.* 114. Ano krzyk, narzekanie, ano się łzy leją, A prokuraci patrząc jawnie się śmieją. *Paszk. Dz.* 114. PROKURATORSKI, a, ie, PROKURATOROWY, a, e, rzeczniczy, patronowy; Advocaten=, Sachwalters=; *Ross.* стряпческій. Prokuratorski urząd. *Sax. Porz.* 20. Prokuratorska przysięga. *ib.* Powinność prokuratorska. *Chełm. Pr.* 73. Na prokuratorowych słowach przestawał. *ib.* 73. PROKUROWAĆ co komu, *ob.* Stręczyć, nastręczać mu; einem etwas procuriren, verſchaffen; *Vind.* perpraviti, perpraulati, perskerbeti; *Ross.* подрадѣть. — §. Kapłani nie mogą prokurować pisarzami ani podpiski, i nie mogą się w sprawy wdawać. *Tarn. Ust.* 107. posługiwać się nimi, rządzić nimi. — (PRÓLI, PRÓŁO się, *ob.* Próć). — PROLOG, *ob.* Przedmowa, Przemowa. PROLONGACYA, PROLONGOWAĆ, *ob.* Przedłużenie, odwłoka, odroczenie.

PROM, PRAM, PRUM, u, *m.*; (*Boh.* prám; *Ross.* паромъ, плотъ, плотище; *Eccl.* прамъ, поромъ, большое плоскодонное судно, для перевозу чрезъ рѣку); *Ger.* der Prahm, die Fähre; (cf. *Graec. πέραμα. Const. Porph.* 2, 9. *Dur.* 1, 232; *Angl.* prawm; *Holl.* praam; *Carn.* harma, mostovina, cf. pŕta). Prom wielki *Ross.* завозня, mały плотникъ; *Boh.* pramice. Żeby wozy z końmi prowadzić po wodzie, Więc na to chłopski wynalazek mamy, Szerokie pramy. *Klon. Fl. B* 3, (*not.* «czyli promy»). Niech tam będzie prom z jakiego chce drzewa, dosyć, że jest zgodny do tego, aby cię przewiozł na drugą stronę. *Bals. Niedz.* 1, 119, (cf. przewóz). Prum most osobny, ty stój, a on pójdzie, Aż brzegu dójdzie. *Klon. Fl. B* 3 *b.* Promy, czołny pływają po wodzie. *Groch. W.* 556.

PROMENADA, *ob.* Przechadzka, spacer; *Ross.* гульбище. Prowadzi ją na promenady publiczne. *Teat.* 38, 32.

PROMIEŃ, ia, *m*; (*Boh. et Slov.* pramen źrzódło, *distng.* proměna; *Ross.* промѣнъ przemiana; *Rag.* pram, pramen *capillamentum*); Promyk *demin.*; *Sorab.* 1. prómo; linia światła słonecznego, *radius solis*; ein Sonnenſtrahl, ein Strahl; *Boh.* paprslek; *Slov.* paprsłek, paprślek, pramen od słunce; *Carn.* sharji; *Vind.* ſonzhni trak, ſonzhni shar, shark, blesk, lesk, ſhtriem; *Rag.* zrák, zrakka, zrocich; *Bosn.* zdrak, zrakka, zrák; *Ross.* лучь. Wiele jest promieniów słonecznych, a światłość przedsię jedna. *Hrbst. Art.* 14. Słoneczny promień od gnoju się nie maże. *Sk. Dz.* 374. — *Fig.* Gdzie promień bije, tam żywsza i cnota. *Zab.* 14, 98. *Nar.* Dość kiedy w oczach twoich promień prawdy świeci. *Teat.* 46, 41. Promień

nadziei, *ob.* Promyk. Promienie koło obrazów świętych, koła jasne, *nimbus*, der Heiligenſchein. — §. *Translate de rebus longis subtilibus:* W zgrzebiu częstokroć wiele znajduje się promieni czyli włókna. *Przed.* 46. (Faſern, Strahlen im Hanfe; cf. z trzech promyków powrozek, *Boh.* trjpramený prowaz = trójnitny). *Stamina*, kosmaciny albo promienie na ziółkach i drzewach. *Macz*, Fäden, Faſern. Nizus w wierzchu głowy W swych siwych włosach promień miał karmazynowy. *Otw. Ow.* 298. *purpureus crinis*, Haarſchopf. W błonie rybiéj skrzeli są wzdłuż ości widoczne, promieniami (*radii membraneae*) zwane. *Zool.* 172. Fiſchkiemenſtrahlen oder Adern. Wódka ta pobrónatniałe pręgi abo promienie po piersiach rozgania. *Syr.* 716. plamy podłużne, längliche Flecke. — Same guziki mléko wytryskujące u zwierząt, ludziom podobnych, są brodawkami, u innych promieniami. *Kluk. Zw.* 1, 49. Eiterſtrahlen, Eiterenden, Striche, Strichel. U krowy dojnéj uważaj, czy się z wszystkich czterech promieni doi! *Kluk. Zw.* 1, 205. — Rzéka się tam rozchodzi na wiele promieniów. *Boter.* 74. na wiele odnog, Arm eines Fluſſes. — *Mathem.* Linie proste, które idą od środniego punktu cyrkułu do okręgu, zowią się promienie, *radii. Jak. Mat.* 1, 8. *Łesk.* 7. *Geom.* 1, 7. *Solsk. Geom.* 6 der Radius eines Cirkels, der halbe Durchmeſſer. — §. *Meton.* Wspojrzał Pan na Szymona, dniem dobrym uraczył, Ażci Szymon w promieniach, śmieje się i mruga, Jan go kocha serdecznie, Piotr najniższy sługa, Bartłomiéj go uwielbia, a Krzysztof go ściska, Wszyscy hurmem do niego z daleka i z blizka. *Kras. Sat.* 90. opływa jak paczek; er ſchwimmt im Wonnegenuſſe, er ſtrahlt vor Freuden. PROMIENIĆ *intrans. niedok.*, promienie wypuszczać, ſtrahlen, Strahlen ſchießen; *Boh.* paprslkowati, paprslkugi, paprslekugi, (prameniti se *scaturire*): *Vind.* sharzhiti, prefvietluvati, fvietle trake spuſhati, pofievati; *Sorab.* 1. promena wot szo dahwam; *Ross.* лучи испускать, блистать, сіять. W tym miesiącu niebo nie najgorzéj promienić i powolnym powietrzem przemieszywać będzie. *Fur. Uw. A* 5 *b.* (*Slov.* paprškowánj *radiatio*). PROMIENISTOŚĆ, ści, *ż.*, mnóstwo promieni, rzucanie promieniów; das Strahlenſchießen, ſtrahlendes Weſen. *Tr.* PROMIENISTY, PROMIENNY, a, e, PROMIENISTO *adverb.*, promienie wypuszczający, pełen promieni, *ob.* Promyczny; ſtrahlend, Strahlen werfend, voll Strahlen; *Sorab.* 1. promenaté; (*Boh.* pramenitý *scaturiginosus*); *Rag.* zraacni: *Vind.* sharzhen, lesketezhen; *Ross.* лучистый, лучеобразный. Promieniste słońce. *Teat.* 8. *c*, 67. Promienne po niebie jasności dyamentową źrzenicą błyskają. *Wad. Dan.* 21. Godna czci bez końca Pod promienistą lampą tego słońca. *Groch. W.* 258. Już Cytera z tanecznemi koły Pod noc promienną wychodzi paradnie, *imminente luna. Hor.* 1, 25. *Kniaź.* Gwiazda promienista. *Birk. Gl. Kun.* 30. Pokój na promiennym czele mu osiada. *Przyb. Ab.* 174. PROMIENIOKRUSZ, u, *m.*, kruszec śpizglasowy. *Kluk. Kop.* 2, 240. Strahlerz.

PROMOCYA, yi, *ż.*, PROMOTA, y, *ż.*, forytowanie, popieranie kogo, podwyższanie; das Befördern, die Beförderung. Nie opuścisz do końca tego, któregoś wziął na swoje promotę. *Boh. Ossol.* 290. Promocya akademicka. *Cn. Th.* PROMOT, a, *m.*, podwyższony na jaką godność, ein Promovirter, Graduirter. Z niepromotem jako promot dysputować nie chciał. *Żebr. Zw.* 74. — *Adag.* Promot, a nieuk. *Cn. Ad.* 930. (*artem profitetur, in qua non exercitatus*; niekażdy, co się po doktorsku stroi, placu dostoi; doktor pończoszka, papierowy doktor). PROMOTOR, a, *m.*, forytarz, popieracz czyj, opiekujący się nim; der Beförderer, Beſchützer, Begünſtiger. Bez promotora, cnotę ubogą wypchnięto ze dwora. *Wad. Dan.* 66. *Żegl. Ad.* 13. *Cn. Ad.* 16. Bez jakiego promotora i godny nie wskóra u dwora. *Żegl. Ad.* 13. *W rodz. żeńsk.* PROMOTORKA, n. p. Nie przestanę być życzliwą W. M. Pana promotorką. *Mon.* 70, 586. PROMOWOWAĆ, -ał, -uje, *cz. contin.*, forytować, popierać kogo, einen befördern. Niejednemu żal, że podłego i lichego promował. *Lub. Roz.* 49. (do godności dobliżał. *Mon.* 65, 190). Mojżesz Jozuego z woli bożéj na urząd promowował. *Sk. Żyw.* 1, 332. Nie źle swój interes promowuje; nieznacznie się przymówił, i.... *Teat.* 27. *c*, 84. (nie źle go prowadzi, popiera).

PRÓMOWNIK, PRUMOWNIK, a, *m.*, przewoźnik prómowy. *Tr.* der Fährmann. PRÓMOWY, PRUMOWY, a, e, od promu, die Fähre betreffend. (*Boh.* prámowe, worowe dřjwj tratwowe drzewo).

PROMYK, a, *m.*, *dem. nom.* promień; PROMYCZEK, czka, *m.*, *dem. sec.*, ein kleiner Strahl. Słońce bałwan Serapisa promyczkiem pozdrawiało. *Sk. Dz* 524. Oczy miał tak słabe, że najmniejszego promyczka światła cierpieć nie mógł. *Wys. Ign.* 171. — *Fig.* Niezmiernie się różnimy od zwierząt tym boskim promykiem, którym nas objaśniła najwyższa istność. *Stas. Buff.* 258. der Götterfunke. Niewidać by promyczka chrześciańskiego po tamtych włościach. *Birk. Gl. Kun.* 1. ani iskierki, auch nicht ein Fünkchen. — §. Powrozek ze trzech promyków niełatwo się rozerwie. 1 *Leop. Eccl.* 4, 12. (drótów. 5 *Leop.*), ein Strick aus drey Fäden, drey Drähten, dreydrähtig; *Boh.* trjpramený prowaz, trzydrótowy. PROMYCZNY, a, e, n. p. Promyczna gwiazda. *Chodk. Kost.* 58, *ob.* Promienisty.

PRONOMEN, *ob.* Zaimek. PRONUNCYACYA, *ob.* Wymawianie, Wymowa.

*PROPEK, pku, *m.*, z *Niem.* der Propf, der Stöpſel; *Ross.* пыжъ; zatyczka, korek. *Tr.*

PROPINACYA, yi, *ż.*, z *Greckołac.*, szynk, przedaż trunków; der Schank, Verſchleiß verſchiedener Getränke. Żydom w miastach królewskich wszelkiéj propinacyi zabroniono. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 118. Propinacya tam nie jest zaarendowana, ale administrowana pod dozorem komisarza. *Pam.* 85, 537.

PROPONOWAĆ *cz. contin.*, zaproponować, *f.* zaproponuje *dok*, przekładać, wnosić, podawać do przyjmowania; vorſchlagen, angeben. Nieszczerość proponującego zaraża taż nieszczerością radzących. *Lub. Roz.* 452. PROPORCYA, yi, *ż.*, pomierność, wielkości miary abo liczby jednéj do drugiéj podobność abo różność: rzeczy dwu abo wielu różnych miar abo liczby z sobą składność; kształt abo pomiar każdéj części w ciele, w budowaniu

przyzwoity; przyjemność, piękność z wielu części abo rzeczy różnych przyzwoicie złożonych pochodząca. *Cn. Th.* die Proportion, das Verhältniß; *Sorab.* 1. porunitofcz; *Vind.* permera, mera, pergliha, perpodoba, perspoduba, perspodobnost, perenakost, skladnorednost, skladnomernost, prutisadershnost; *Rag.* razmjerje, skladnos, skladnorĕdje, skladnomjerje; *Ross.* соразмѣрность, пропорція. Według proporcyi członków Herkulesowych wymierzył ciała wielkość z kroków staja od niego zamierzonego; *secundum competentiam membrorum debitam modificatus est. Cn. Th.* Najlepsze woły, gdy mają członki wielkie równe, iż między niemi będzie prawa proporcya, to jest zgodność i rymowanie. *Cresc.* 686. Okna i drzwi dobréj proporcyi. *Kras. Pod.* 2, 138. Proporcya, porównanie dwóch względów. *Petr. Et.* 338. Proporcya, porównanie albo pomiarkowanie jakie. *Solsk. Geom.* 6. Proporcya między złotem a srebrem, rozumie się ustanowienie wielości grzywien srebra, za którą można kupić grzywnę złota. Gdy ta proporcya stanowi cenę czerwonego złotego w stosunku z monetą srebrną, wszelkie zatym prawidła panujących o stopie mennicznéj, w miarę napływu jednego lub drugiego kruszcu, zmieniać się muszą. *Czack. Pr.* 2, 174. Pycha i próżność człowieka jest proporcya jego niewiadomości. *Teat.* 49. *d*, 55. jest miarą, podaje miarę, ist der Maßstab von seinem Unverstand. — *Math.* Cztery ilości, których pierwszych dwóch stosunek równy stosunkowi dwóch drugich, czynią proporcyą. *Geom.* 1, 157. Proporcya arytmetyczna, geometryczna. *Jak. Mat* 1, 138. *Ustrz. Alg.* 160. *Lesk.* 2, 70. *Mon.* 64, 451. — Proporcya wielka, proporcya średnia, proporcya mała, takty w muzyce; tak się wyrażają: $^3/_2$ $^3/_4$ $^3/_8$. *Magier. Mskr.* PROPORCYONALNOŚĆ, ści, *ż.*, stosowanie albo podobieństwo dwóch proporcyi. *Solsk. Geom.* 6, gehörtges Verhältniß, pomierność, stosowność; *Ross.* соразмѣрность, стройность. PROPORCYONALNY, a, e, PROPORCYONALNIE *adverb.*, mający porównanie albo pomiarkowanie jakie. *Solsk. Geom.* 6. pomierny, verhältnißmäßig; *Vind.* perspodoben, skladnomeren, skladnoreden, perenak; *Rag.* razmierni, slicjan, skladnorédni; *Ross.* стройный, соразмѣрный. Wydatek być powinien proporcyonalny do stanu. *Zab.* 16, 49. PROPORCYONOWAĆ, *cz. niedok*, proporcyonalnym uczynić, das gehörige Verhältniß geben. *Mon.* 69, 589.

PROPORNIK, PROPORCZNIK, a, *m.*; *Boh.* praporečnjk; *Carn.* prapognek; *Ross.* прапорщикъ; chorąży. *Cn. Th.*, der Fähndrich. *Klon. Wor.* 28. Proporcznik, chorąży, *aquilifer. Macz.* PROPORZEC, rca, *m.*, PROPORCZYK, a, *m.*, *dem.*; *Boh.* praporec, praporeček; *Ross.* прапоръ, прапорецъ; chorągiew', chorągiewka, die Fahne, das Fähnlein. (*Bosn.* praporaç *tintinnabulum*). Proporce, czyli różnego koloru chorągiewki, dla szelestu i sprawienia zamieszania w środku nieprzyjaciela wprowadzone. *Czack. Pr.* 1, 216. Szczęśliwsi ci byli, których on wojną zwyciężył, niż ci, do których jego proporzec nie przyszedł. *Gorn. Dw.* 383. (jego wojsko). Proporzec albo hołd Pruski, rytm *Jana Kochanowskiego*, z przyczyny wypełnienia przysięgi wierności Pruskiéj. *Kras. List.* 85. Proporce rozciągać, rozpościerać. *Cn. Ad.* 930. potęgę swoję szerzyć, seine Macht ausbreiten, seine Herrschaft erweitern. Grzechy chcą na sercu naszym proporce rozpościerać. *Birk. Zamoj.* 5. *Smotr. Ex.* 3. — *Oppos.* Zwinąć proporce, ulegać, ustępować, nachgeben. Jak niezwinie proporców swych tak szerokich duchowieństwo, wojna domowa pewna. *Birk. o Exorb.* 1. — §. Przekupniom na rynku wolno dopiero kupować po zdjęciu proporczyka miejskiego z ratusza, który proporczyk ma trwać do godziny dziesiątéj. *Vol. Leg.* 5, 648. kleine Rathhausfahne. Proporczyk płócienny na maszcie. *Klon. Fl. G* 3 *b.* die Schiffsflagge, flaga, bandera. PROPORCOWY, a, e, od proporca, Fahnen-; *Ross.* прапорный.

PROPOZYCYA, yi, *ż.*, PROPOZYCYJKA, i, *ż.*, *dem.*, założenie abo grunt rzeczy, o któréj kto ma mówić. *Cn. Th. Kras. Zb.* 2, 415, *Sorab.* 1. predkstahweno, predk dahtžo, predk powoženo; *Vind.* prednofek, prednofhnja, die Proposition, das Thema. Propozycya w mowie, jest to w krótkich bardzo słowach zebranie i wyrażenie rzeczy całéj, o któréj się ma mówić. *Mon.* 75, 803. Propozycya jest najpierwsza uwaga rzeczy, o któréj rada ma się formować, jest niby pytanie rostropne. *Lub. Roz.* 450. wniosek, przekładanie, podawanie, der Vorschlag. Gdybyś chciała przyjąć niektóre niewinne małe propozycyjki. *Teat.* 48. *b*, 53. Od pewnego Jegomości pewne jéj propozycyjki uczynił. *ib.* 53. *b*, 56.

PROROCKI, a, ie; *Boh.* prorocký; *Carn.* prerokuvavske; *Vind.* preroken, prerokou; *Croat.* prorochni; *Rag.* prorôcki, prorôcni, prorocjanski; *Ross.* пророческій, пророчій, пророчественный, прорицательный, богоглаголивый; *Eccl.* пророчь; od proroka, prorokujący, prophetisch. Miał ducha prorockiego, i wiele rzeczy przyszłych opowiedział, które się po jego śmierci sprawdziły. *Sk. Żyw.* 2, 46, *Eccl.* прозорливство prorocki dar, dar przewidzenia. PROROCTWO, a, *n.*; *Boh.* proroctwj; *Sarab.* 1. prophetstwo; *Bosn.* prorocjanstvo; *Rag.* prorocjânstvo, slûtjenje; *Ross.* пророчествіе, пророчество, предвѣстіе; *Eccl.* предвозвѣщеніе, предвозвѣстіе, предвозгласіе, назнаменаніе; §. a) prorokowanie, wróżenie, wróżba, die Prophezeihung. Proroctwo, widzenie, *visio. Boh. Dyab.* 32. Dał mu bóg dar proroctwa, iż wiele rzeczy, niż się stały, przepowiedział. *Wys. Ign.* 113. Już się sprawdziło proroctwo o Mesyaszu. *Tr.* — §. b) *Collect.* Proroctwo = proroki, die Propheten, (der Propheten Schaar). Już się stało, co proroctwo prorokowało. *Cn. Th.* PROROCZNICA, y, *ż.*, *Graec.* μαντική, astrologia. *Żebr. Zw.* 155. praktyka, Wahrsagerkunst, cf. wrożbiarstwo, wieszczbiarstwo. PROROK, a, *m.*; *Boh.* prorok; *Carn.* prerok, prerokuvavz; *Vind.* prerok, prerokuvauz, boguvauz; *Croat.* prorôk; *Rag.* prorôk; *Slav. et Bosn.* prorok; *Sorab.* 1. propheta; *Sorab.* 2. prophet; *Ross. et Eccl.* пророкъ, прорицатель, предъкъзкѣститель, предвозвѣстникъ, богоглагольникъ, богопровидецъ; (*Etym.* rzec, rzeke, *ut Graecum προφήτης, a πρό, et φάω*); osoba natchniętа od boga do przepowiedzenia rzeczy przyszłych. *Kras. Zb.* 2, 415. (der Prophet, *ob.* Przepowiadacz, wróżek, wieszczek). Prorocy nazywani byli widzący. *Boh. Dyab.* 32.

Oprócz czterech proroków większych, jest ich jeszcze 12 mniejszych. *Zał. Test.* 319. Prorok męczennik, n. p. Jezajasz; *Ross. et Eccl.* пророкомученникъ. A prorokowi co? *Zegl. Ad.* 8. *Cn. Ad.* 7. (*vates secum auferat omen*; Ruskie przysłowie: na proroki puhi. *Pim. Kam. pr.*). — Broda jak u proroka, a cnota jak u draba. *Rys. Ad.* 3. *Pot. Zac.* 52. (cera jak u dworaka, cnota jak u hajduka; postać święta, hajduckie sumnienie). Mów sam, czego chcesz, ja nie prorok, nie zgadnę. *Boh. Kom.* 3, 399. Bodajem był fałszywym prorokiem! *Kras. Pod.* 2, 33. (bodajby się nie sprawdziły słowa moje!). PROROKINI, i, *ż.*; *Boh.* prorokyně; *Carn.* prerokéna; *Croat.* prorochicza; *Rag.* proròciza; *Bosn.* prorociça; *Sorab.* 1. prophetżina; *Sorab.* 2. prophetowka; *Ross.* пророчица; która prorokuje, przepowiadaczka, die Prophetinn. Pryscylla i Maxymilla były prorokiniami szatańskiemi. *Sk. Dz.* 89. O Annie prorokini. *Rej. Post. Z* 2. O nie będziesz Wc Pani dobrą prorokinią; zamężcie pani mojéj nie sprawdzi tego proroctwa. *Teat.* 7. *c*, 8. PROROKOWAĆ, -ał, -uje, PROROCZYĆ, -ył, -y, *cz. contin.*; *Boh.* prorokowati, proreknauti; *Sorab.* 1. prorokuyu; *Carn.* prerokújem; *Vind.* prerokuati, prerokuvati, napriedpoviedati, boguvati, prerokuvan, priedpoviedan; *Croat.* prorokuvati, prorokújem, prorokuvanye; *Bosn.* prorokovati; *Rag.* prorókovati, slûtiti, zarecchi, prirecchi, gonêtati; *Ross. et Eccl.* пророкати, пророщи, пророчить, пророчьствовати, прѣдърещи, предрекать, предсказать, предсказывать, изглаголати; po prorocku przepowiadać, wróżyć, *propr. et transl.*, prophezeihen, voraussagen. Prorokowany *Eccl.* пророковѣщательный, сказуемый отъ пророка. Marka Tulliusza xięgi prorokowania. *Bardz. Boet.* 162. (*de divinatione*). A nie mówiłem ja, i nie prorokował, co się już dzieje? *Jabł. Ez.* 114. (nie przepowiedziałem ja?). Jemu już serce prorokowało, Że ich co złego w rychle potkać miało. *P. Kchan. Jer.* 129. (dyktowało mu serce, przeczuł). Słysząc takie pochwały, że z niego drwią, tak sobie proroczy. *Pot. Arg.* 733. (wnosi). — §. Nie tylko żywot Elizeusza, ale i ciało jego prorokowało, to jest, cuda czyniło. *Sk. Żyw.* 2, 230.

PROŚBA, PROŻBA, y, *ż.*; *Boh.* prosba; *Sorab.* 2. pschoszba; *Sorab.* 1. prostwa, proscheno, modlitwa; *Carn.* proshna; *Vind.* profhnia, poprofhja, profhna; *Croat.* proshnya, prossnya; *Dal.* pomolenye; *Rag.* pròzba, prosegna; *Ross.* молитва, просьба; proszenie, abo to, o co proszą, die Bitte. Pańska prośba rozkazaniem pachnie. *Cn. Ad.* 820. *Rys. Ad.* 58. (prosi, a musi tak być; proszę, a niech inaczéj nie będzie). Jeśli nie prośbą, tedy groźbą. *Cn. Ad.* 931. Prośbą nie groźbą. *ib.* 933. (nie wyfukasz, miłości nie wygrozisz). Maleńka prośba *Ross. et Eccl.* прошенейце. Z prośbą, proszący, *Ross.* просительный; (*Sorab.* 1. po prostwe *precarie*). Na prośbę jego to uczyniła. *Gorn. Dw.* 413. Prośba za kim, *ob.* Przyczyna, instancya, die Fürbitte; *Vind.* predprofhnja, saprofhnja.

*Na PROŚĆ *adverb.*, w prost, prosto, gerade. Obwód nie idzie na prość, ale koli. *Grzep. Geom. L* 3 *b.* — (*PROŚCA, *ob.* Prosiciel). — PROŚCIĆ *cz. niedok.*, sprościć, uprościć, wyprościć *dok.*; (*Rag.* prostitti, prâsetati, oprostitti *ignoscere*, prostitegl *condonans*; *Bosn.* prostiti, prascchjati, prasctati, oprostiti *parcere*, *ignoscere*; *Ross.* простить opuścić, występki darować; прощаніе pożegnanie, прощальный pożegnalny); prostować, prostym uczynić, gerade machen. Będą krzywe rzeczy sproszczone, a chropowate drogą gładką. 1 *Leop. Luc.* 3, 5. August uprościł starożytne drogi. *Nar. Tac.* 3, 39. Słuchając to, nic się nie przeciwi, Raz tylko czoło sprości, drugi raz go skrzywi. *Pot. Arg.* 506. Czoła Merope na ludzi nie sprości. *Pot. Syl.* 480. (zawsze krzywo patrzy). PROŚCIEĆ, -iał, -ieje, *neutr. niedok.*, sprościeć, *f.* sprościeje *dok.*, prostym się stawać, gerade werden; prostakiem się stawać, einfältig werden. *Tr.* *PROŚCICA, y, *ż.*, n. p. Łotewki szorce prościcami zowią. *Gwagn.* 414. fartuch, das Vortuch, die Schürze; (*Boh.* pasnice). Za prościcę siną abo czerwoną 20 groszy, za prościcę czarną ośm groszy. *Stat. Lit.* 395. 1. PROŚCINA, y, *ż.*, droga prosta, ein gerader Weg. Prościny, góry, rzéki, wszystko to niech hetman zważy. *Papr. W.* 1, 81. — 2. PROŚCINA, PROŚCINKA, PROŚCINECZKA, i, *n.*, prostaczek, prostota. *Włod.*, Prostaczek, prościna. *Ern.* 199. ein ſchlichter, einfältiger Menſch. Cnotliwy to młodzieniec Jakubie nieboże, Wstydliwy prościneczka, tak jako być może. *Klon. Wor.* 59. Coż prościno, szyję mi łamiesz ręczynami? *Żebr. Ow.* 30. (*ignare*). Tenarowie prościnka, a chciwy do gry porwie się po krąg, *imprudens*. *Żebr. Ow.* 248. PROŚCIUCHNY, PROŚCIUTEŃKI, PROŚCIUSIEŃKI, *ob.* Prosty. PROŚCIZNA, y, *ż.*, prostaczka, prostota, eine ſchlichte, einfältige Frau. Pod czas choć będzie dobra żona, będzie prościzną, niedowcipną. *Petr. Ek.* 76. §. Prościzna, prostota, nieukrzesaność; Schlichtheit, Einfalt. Głupstwem prościznę szkolną nazywają. *Past. Fid.* 263. cf. szkolność, pedanterya.

PROSIAK, *ob.* Prośniak.

PROSIANY, a, e, prosowy, od prosa, Hirſen-; *Boh.* prosný; *Slav.* prosenj; *Rag.* prosseni; *Bosn.* prosni, prosseni; *Croat.* proszeni; *Ross.* просяный, пшонный, (*ob.* Pszono, cf. pszenny, pszeniczny). Łodyga prosiana, *Vind.* profeniza; *Carn.* prosénza, prosèniza; *Croat.* proszenicza *stamen milliaceum*. (*Croat.* proszinecz = styczeń, *Januarius*; *Dal.* proszinecz; *Boh.* prosynec, prasynec; *Slov.* prasinec; *Slav.* prosinac; *Bosn.* prosinaç = grudzień, *December*; *Carn.* prosenz *Janus*, *Januarius*, prosènica = święto Janusa). Prosiana kasza; *Carn.* prasena kasha, *ob.* Jagły. Kołacz prosiany, *Rag.* prosseniza; *Bosn.* prosseniça, pogaccja od prossa; *Croat.* proszenyacha. Chléb prosiany *Croat.* proszenyak. (*Ross.* просянка *emberiza miliaria*, *ob.* Trznadel). Prosiana włóć, *solidago*, trank, Guldenwunderkraut. *Kluk. Dykc.* 3, 90. *Krup.* 5, 202; *Ross.* золотая розга, золотень, золотушникъ, золотарникъ.

PROSIĄTKO, a, *n.*, *dem. nom.* prosię; *Boh.* prasátko; *Slov.* prasátko; *Sorab.* 1. proszatko; *Sorab.* 2. proszętko; *Vind.* prafhizhek; *Rag.* praseccich, ein Ferkelchen, ein kleines Ferkel. Małe prosiątko piękne. *Cn. Ad.* 469. (młode rzeczy przyjemne).

PROSIĆ, -ił, -i, *cz. niedok.*, PRASZĄĆ *frequ.*; *Boh.* prosyti,

prosywati, prasyti; *Slov.* prosit *petere, rogare*; *Sorab.* 2. pschoszisch, pschoszu; (*Sorab.* 2. pschaschesch *interrogare*); *Sorab.* 1. proschu *precor, oro*, proszyć modlić się, żebrać, prascham *interrogo* pytam, prascheno *interrogatio*; *Carn.* prositi, prosem *rogo*; (prasham, prashat, isprashat *interrogare*, prashanje, poprashk *quaestio*); *Vind.* profiti, profim *rogare*, profezhnu, poprofhnu *rogans*, prafhati, vprafhati = pytać; *Croat.* prositi, pròszim; *Rag.* prossitti; *Bosn.* prositi, pitati, (*ob.* Pytać); *Dal.* pitam, molim, (cf. modlić się); *Slav.* mollim; *Eccl.* прошаю; *Ross.* просить, истребовать, (вопросить, вопросить, вопрошать pytać, *interrogare*); cf. *Lat.* proco, precor; *Ital.* pregare; cf. *Hebr.* פרש parasch, *explicavit*; cf. *Graec.* φράζω; *Germ.* fragen, forſchen. (*NB.* Zastanawiać się należy, że wyobrażenia prośby i zapytania, w słowach prosić i pytać, po dyalektach Słowiańskich, tak są z sobą związane i zmieszane, jak w Łacińskich słowach *petere*, (*ob.* Pytać), *quaerere*, *rogare*, *interrogare*, cf. *Germ.* ſuchen, erſuchen, anſuchen, i. e. bittend anfragen). — Prosić czego u kogo, albo prosić kogo o co, bitten. Usty własnemi praszałem go. 1 *Leop. Job.* 19, 17. *Vol. Leg.* 2, 609. To jest, o co cię żądam panie, i o co proszę. 1 *Leop.* 3 *Ezdr.* 4, 46. Proszący, prosząc, z prośbą, *Boh.* prosebný; *Slov.* prosebni; *Ross.* просительный. *Corrogo*, zewsząd proszę, zewsząd *sproszywam. Macz.* Białe głowy, które bywają proszone, nigdy na prośbę nie czynią; a te, których nikt nie prosi, same zasię proszą. *Gorn. Dw.* 415. Proszony, nie uczyni, nie proszony uczyni. *Cn. Ad.* 935. (cf. chcesz? nie chcę! niechcesz? chcę!). Proś o to, co jest słusznego, a nie najdziesz mię trudnego; kto o co trudnego prosi, sobie winien, gdy nie odnosi. *Cn. Ad.* 930; (*Croat.* koj v nogo proszi, malo noszi). Proś co najwięcéj, a weź coć dadzą. *Cn. Ad.* 930. Prosi, a musi tak być; proszę, a niech inaczéj nie będzie. *Cn. Ad.* 931. (pańska prośba za rozkaz stoi). Co jest nieprzystojniejszego, jak chcieć rządzić one, którzy cię o to nie proszą. *Modrz. Baz.* 425. Prosił o Gertrudę w małżeństwo. *Sk. Żyw.* 177. Proszę z sobą. *Teat.* 55. *b*, 50. *sc.* iść, ich bitte mitzugehen, mich zu begleiten. Pan Mazepski chce się z Panem widzieć. R. Prosić go! muszę z nim pomówić. *Teat.* 24. *c*, 46. *sc.* do mnie, do mego pokoju, herein bitten. Prosić za kim, przyczynić się, instancyą zanosić *Vind.* priedprofiti. Proszący za kim *Vind.* predprofhnik. Proszę cię = mój ty, bądź łaskaw, racz, *particula blandientis, amabo. Cn. Th.*; *Sorab.* 1. lube, *plur.* lubi; *Ross.* пожалуй, пожалуйте, ſey ſo gut, ich bitte. — *Aliter:* Proszę = pytam, *cedo, dic mihi. Cn. Th.* Co się stało? proszę! — Prosić bardzo = modlić się, ſehr bitten; *Croat.* sznúbim, cf. suplikować; *Sorab.* 1. wôbnutnoſczam. Prosić przez co, prze bóg, um Gotteswillen bitten. Nędza mi wielka dokucza, zmiłuj się, proszę dla boga. *Birk. Dom.* 80. Proszący usilnie; *Ross.* молительный, (молительное письмо suplika). Prosić na co, zu etwas bitten, einladen. Proszę na kralkę. *Teat.* 32. *d*, 105. Proszę na obiad, na kolacyą. — Gdzie kogo nie proszą, kijem go wynoszą. *Opal Sat.* 50 *Haur. Sk.* 515. ungebetene Gäſte ſetzt man unter den Tiſch; *Slov.* kdo není zwan, něch idě wan. Gość na bankiet nieproszony, niebardzo bywa uczczony. *Cn. Ad.* 266. Żołnierz mija włości swoje, a do księdza nie raz, nie dwa, na śniadanie nieproszony wjeżdża. *Birk. o Exorb.* 28. — Chleba prosić, żebrzeć, betteln. Otożeśmy na koszu osiedli, chleba prosić będziemy. *Teat.* 6, 127. Ma, a u drugich prosi. *Cn. Ad.* 480. *Vind.* Ne kradi, raiſhi profi, kar sprofiſh, f' miram nofiſh. PROSIĆ się *recipr.*, bardzo się modlić, z naleganiem prosić; *Ross.* кучиться, покучиться, gar ſehr bitten. Schwyć koguta śpiącego na grzędzie, Ten mu się prosi, jako może z cicha, Coć przewiniła głowa moja licha. *Zab.* 12, 308. Przestańmy na tym, co mamy, a nie prośmy się nikomu. *Teat.* 9. *c*, 28. (nie kłaniajmy się). Prosić się do czego, wpraszać się; ſich wozu einladen, dazu zu kommen ſuchen, Eintritt ſuchen. Poznał opat, gdy się kto do jego klasztora prosił, jeśli do tego duchem bożym wzruszony był. *Sk. Żyw.* 2, 26. Do potkania z nieprzyjacielem pierwszy się prosił, dufając dobremu sumnieniu. *Sk. Żyw.* 1, 260. Po polach kwiaty główki swe wznoszą, I sameż w niebo się proszą *Dar. Lot.* 7.

Pochodz. *prośba, prosiciel, prosicielka*; *doprosić, dopraszać, naprosić, odprosić, poprosić, przeprosić, sprosić, spraszać, uprosić, wprosić, wpraszać, wyprosić, zaprosić.*

2. PROSIĆ się *recipr. niedok.*, oprosić się, *f.* oprosi się *dok.*; *Ross.* пороситься, опороситься; prosięta płodzić, ferkeln. Po spuszczeniu świnia prosi się w 4 miesiące. *Kluk. Zw.* 1, 285.

PROSICIEL, a, *m.*, PROŚCA, y, *m.*; *Sorab.* 1. naproschwar; *Vind.* profnik; *Carn.* proshnavz; *Bosn.* prositegl; *Rag.* prossitegl; *Croat.* prositel; *Dal.* pitalaz; *Ross.* проситель; proszący o co, der Bitter, Bittſteller, ſuplikant; (*Sorab.* 1. proscher; *Slav.* prosják; *Eccl.* прошакъ żebrak, *ob.* Proszak, *ob.* Proszeniec). Prośca. *Chodk. Kost. ep.* PROSICIELKA, i, *ż.*; *Rag.* prossitegliza; *Croat.* prositelica; *Ross.* просительница; die Bitterinn, ſuplikantka.

PROSIĘ, ięcia, *n.*, Prosiątko *dem.*; *Boh.* prasatko, (prase świnia); *Slov.* prasa, prasátko *porcellus*; *Sorab.* 1. proszo, ſwinatko; *Sorab.* 2. prosze: *Carn.* prasz, prèsę, (presiza, presizhèza = maciora świnia, preshizh = wieprz); *Vind.* prafe, praſhizh, prafzhi, prafez, kozhei, (prefsiza, prefse, prafiza, praſhzhja ſvina = maciora świnia, praſhizh, neriesan prafez = kiernoz); *Croat.* prásze, praschich, (praszecz, *f.* praszicza = świnia, praszecz divji = dzik); *Dal.* miklóscze; *Rag.* prasceich, *f.* prassiciza, prâsaz = wieprz, kiernoz, prassizza = świnia; práz, ôvan *aries*, baran, prazij *arietinus*; *Bosn.* práz, brav, ovan = baran, prazji = barani); *Bosn.* prasaç, prase *porcus, sus, dem.* prasceich, *f.* prasiciça; *Slav.* práse, (prasica = maciora); *Ross.* порося, чушка; *Eccl.* свиненокъ, порося́нокъ; młode świniéj maciory, daś Ferkel. Trudno ma być u świni chudéj prosię tłuste. *Pot. Jow.* 116. Prosię tuczne *Boh.* sele, selata, selátko. Matka dziecię karmi, jak Marcowe prosię. *Rej. Zw.* 178 *b*. Miejskie dziecię, jak prosię, a szlacheckie jako szczenię. *Rys. Ad.* 40. Komu prosię zginie, temu w uszu piszczy. *Rys. Ad.* 23. Kocha się w tym,

jak ubogi w prosięciu. *Rys. Ad.* 349. (kochanie to jego, żywot jego). Nie miała baba kłopotu, kupiła sobie parszywe prosię. *Rys. Ad.* 42. *Pot. Jow.* 190. *Pot. Arg.* 159. (świerzbiał cię pokój). Dano na stół prosię, czarną polewką podlane; takowa potrawa nazywa się czernina. *Teat.* 22. *b*, 108.

Pochodz. *prosiak*, *prosiątko*, *prosić się*, *oprosić się*, *prośny*; *sprośny*, *sprosność*.

PROSIĘCINA, y, *ż.*; *Ross.* поросятина; mięso prosięce, Ferkelfleiſch. Staruszkom wołu, młodszym cielęcinę, Najstarszym wieprza, młodszym prosięcinę. *Bratk. P* 3 *b.* PROSIĘCY, a, e, od prosięcia, vom Ferkel, Ferkel-; *Boh.* seleccý; (*Croat.* práschyi *porcinus*, *suinus*; *Rag.* staddo praasceje, xirni skot = wieprze, cf. żer). PROSIENNIK, a, *m.*, PROSIENNICZEK, czka, *m.*, *botan.*, świni mlecz, leśny mały, *hypochaeris porcellia*, Ferkelkraut. *Syr.* 1168.

*PROSKOMIDYA, yi, *ż.*, z *Greck. προσκομιδη*, [*offertorium*, pars missae, in qua sacrificium offertur a sacerdote. *Du Cang.* 1251 — 4]; *oblatio*, podawanie, ofiarowanie, w najś. sakram., *ob.* *Przynos, die Darbringung, Darreichung im Sacram. W tym kanonie nie proskomidyą odprawować dyakonom zakazują, ale eucharystyą przed episkopami wziąwszy, kapłanom podawać. *Pim. Kam.* 120. Proskomidya = text proskomidyi. *Pim. Kam.* 100. Proskomidya nie od Złotoustego jest złożona, ale od Jakóba ś. *ib.* 130. *ib.* 51. *PROSKOMIZOWAĆ *cz. niedok.*, z *Greck*, n. p. Zabroniono dyakonom proskomizować, t. j. oblacyi czynić. *ib.* 120. das Sacrament darreichen. PROSKURA, *PRASKURA, y, *ż.*; *Ross. et Eccl.* просвира, просфора, z *Greck. προσφορά*; u Rusinów święcony chleb do mszy ś. niby opłatek; geweihetes Meßbrot, Oblate. Chleb do sakramentu poświęcony Ruś proskurą zowią. *Gwagn.* 502. Prosphory *corrupte* proskurami zowią. *Smotr. Lam.* 173. Pop na żertowniku wyrzezawszy z pośrzodku proskury hostyą albo *ahnec, kładzie na patynie. *Sak. Persp.* 16. I bez wyrysowania słów na proskurze, może być hostya albo *ahnec wyjęty i poświęcony. *Pim. Kam.* 74. Gdy biskupa chowano, *prosphorę albo oblatę na piersi mu kładziono. *ib.* 38. Dziś miasto proskur kupują sobie popowie bułki na rynku pszeniczne. *Sak. Persp.* 12. Xcia Michajła humien *praskurem otruł. *Stryjk.* 582. PROSKURNICA, y, *ż.*, n. p. Chleb ten do poświęcenia, który Ruś proskurą zowie, niewiasty czynią, i te nazywają proskurnicami. *Gwagn.* 507; *Ross. et Eccl.* просвирня, просвирница, die Meßbrotbäckerinn, Oblatenbäckerinn. Proskurnica cerkwi Krotoszyńskiéj. *Zimor. Siel.* 235. (*Ross. et Eccl.* просвиренная опłатковая czyli proskurowa izba lub piekarnia). PROSKURNY, PROSFORNY, a, e, n. p. Coć tu zawadziło wyrysowanie téj prosfornéj figury? *Pim. Kam.* 146. t. j. na proskurze, lub jaka bywa na proskurze.

PROSNA, *herb*; lew żółty w polu błękitnym z paszczeką otwartą z językiem wywieszonym; na grzbiecie trzy wieże; na hełmie pięć piór strusich. *Kurop.* 3, 41, ein Wappen.

PROŚNA świnia, płód nosząca, eine trächtige Sau; *Boh.* sprasná, sauprasna; *Slov.* prasná, sprasna swiňa; *Sorab.* 1. feproschna. Świnia póki prośna jest, nieskąpe ma mieć pożywienie. *Kluk. Zw.* 1, 285. Prośne maciory, cielne łanie, kotne sarny. *Mon.* 64, 187. Nie wybiegały się przed zapalczywością tych myśliwców, prośne maciory, cielne łanie, kotne sarny. *Mon.* 68, 187. *PROŚNY, PROŚNOŚĆ, *ob.* Sprosny. PROŚNIAK, PROSIAK, a, *m.*; *Ross.* просенокъ; podrosłe prosię, ein etwas großes Ferkel. Maciora i prośniaki. *Jak. Baj.* 49.

PROŚNIANKA, i, *ż.*, słoma prosowa, Hirſenſtroh. PROSO, a, *n.*; *Boh.* proso, mšeno, (*ob.* Pszono); *Carn.* prasú, *quibusdam* prosu; *Vind.* profu, profsu, jeglizhi; *Sorab.* 2. pschoszo, jagli, (*ob.* Jagły); *Sorab.* 1. jały, yahwa; *Croat.* pròszo, sito, (*ob.* Żyto); *Dal.* prosso; *Hung.* borso; *Bosn.* prosso; *Slav.* proso; *Rag.* prosso; *Ross.* просо, пшено, (*ob.* Pszono, cf. pszenica); *Pers.* ersen; *Germ.* Hirſe; *panicum miliaceum*, *milium*. Proso ma grubą kolankowatą łodygę z liściami długiemi, z nich wiszą ziarneczka podłużnookrągłe. *Kluk. Rośl.* 3, 141. Proso, póki w swych kiściach jest, abo w miękkinach i łuszczynach, prosem go nazywają, a gdzie będzie otłuczone, jagłami mianujemy; drudzy kaszywem prosianem, inni pszonem. *Syr.* 1005. Proso wróble, *ob.* Wróble proso. Wodne proso, gatunek śmiałka, *aira aquatica*, trawa, jedna z najpożyteczniejszych; siano z niéj dobre. *Kluk. Dyke.* 1, 19. Waſſerhirſen, eine Grasart. — *Prov. Boh.* Lepšj proso, niż ber; lepsze jest proso, niż ber. — Oganiamy cudze proso, a nasze ptacy skubią. *Falib. X.* (pracować za kogo innego). Obaczywszy, że mu od prosa zabieżono, cofnął wojsko. *Budn. Apopht.* 69. (że się go ustrzeżono). — Szpetny, jak straszydło; mógłby go nad prosem postawić. *Cn. Ad.* 1144. bobo; ein Scheuſal, ſo häßlich, die Kinder zu ſchrecken. Proso wiercić = wahać się, wanken, unentſchloſſen ſeyn. *Tr.* PROSOWNICA, y, *ż.*, *milium*, rodzaj. *Kluk. Dyke.* 2, 121. das ganze Hirſengeſchlecht. PROSOWY, a, e, od prosa, prosiany, Hirſen-. Z gorączką i kaszlem przyłączyła się wysepka prosowa. *N. Pam.* 20, 196. (cf. *dyalekta pod:* prosiany).

PROSPEKT, *ob.* Pojrzenie, widok. Prospekt dzieła, cf. plan, ogłoszenie; *Ross. et Eccl.* предзрѣніе главизное, оглавленіе.

PROST, w prost, na prost = prostość spojrzenia abo drogi, prościna. *Cn. Th.* die Gerade, gerade Richtung. W prost jechać. *Cn. Th.* geradezu, geraden Weges. Podnieś oczy twoje na prost. 1 *Leop. Genes.* 13, 14. (prosto. 3 *Leop.*). — ♀. Weź na prost żałośny płacz. 1 *Leop. Jer.* 7, 29. (narzekaj głośno na miejscach wysokich. *Bibl. Gd.*). PROSTACKI, a, ie, PROSTACZY, a, e, po prostu myślący, niewytworny; ſchlicht, ſchlecht, einfältig; *Boh.* sprostný; *Slov.* nasprostý; *Sorab.* 1. wolborne; *Carn.* perprost; *Vind.* priprosten; *Croat. et Slav.* priprost; *Ross.* простоватый. Wola prostacką cnotę, niż grzeczne występki. *Kras. Doś.* 16. Chciałbym mym rymem opisać rozmowy prostacze. *Zab.* 16, 81. *Weg.* PROSTACTWO, a, *n.*, ♀. a) proste, niewytworne obyczaje, Gerabheit, Schlichtheit, Einfältigkeit, prostota; *Boh.* sprostnost; *Carn.* perproshena, perproshnost; *Vind.* perproſhina, perprostnost; *Croat.* priproschina; *Sorab.* 1. wolbornoſcź; *Ross.* простоватость. Prostactwo wielkie, *Ross.* перпростіе; *Eccl.* перпро-

стость. — §. b) *Collect.* Prostactwo, prostacy; ſchlichte, einfältige Leute; *Ross.* простонародіе. PROSTAK, a, *m.*, PROSTACZEK, czka, *m.*, *dem.*, PROSTACZYNA, y, *m.*; *Boh.* prosták, sprosták; *Carn.* priprosten, napamélen, abotnek; *Croat.* proschak, priproschak, priproszt; *Hung.* paraszt; *Bosn.* pripròst, dobriejak, (cf. dobruchny); (*Ross.* простецъ nieuczony, laik); *Ross.* простакъ, простякъ, простачекъ; człowiek prostych niewytwornych obyczajów, ein ſchlichter, einfältiger Menſch. Prostak, co ojciec i matka rzekli, Ja to wypełniam w mojéj prostocie. *Kras. List.* 2, 80. Nadto gdyś dobry, nazwą cię prostakiem. *Nar. Dz.* 1, 54. Poczciwy kto, rzetelny, to go prostakiem nazywamy. *Zab.* 13, 65. Prostaczek, prościna. *Ern.* 199. Prostaczek wierzy każdemu słowu. *Radz. Prov.* 14, 15. Nie na prostaka trafili, w czym go oni ułowić chcieli, tym się sami ułowili. *Rej. Post. P p* 5. Czuli, że byli nie z prostakiem rzeczy zaczeli, bo ich do jednego słowa odprawił. *Zarn. Post.* 3, 683 *b*, (cf. ćwik, ma we łbie, ma oléj w głowie; nie da się zjeść w kaszy). Zadawano Rusi, że się nie uczą, dlatego są prostakami, nie politykami. *Pim. Kam.* 575. Nie umieć nic, to będziesz u ludzi prostakiem, Zaś nad xięgami ołśnij, nazową cię żakiem. *Stryjk. Gon. Y* 2. Lepszy prostaczek wieśniak, który z pokorą bogu służy, niżli pyszny i nadęty doktor. *Groch. W.* 182. Nietylko uczeni ludzie, ale też i prostaczkowie językiem swym mogą ten żołtarz czytać. *Wróbl. praef.* Prostaczek kmiotek. *Birk. Gl. Kun.* 29. Wzruszony miłosierdziem dobry prostak, odwiązał wisielca. *Dwor. H* 3. (poczciwa dusza). Prostak wielki; nie wie, gdzie go przedano, zostawiono; nie wie, co się z nim dzieje. *Cn. Ad.* 931. (prosty Biernat). Dziś ten wielki prostak, co pieniędzy nie ma. *Hul. Ow.* 221. PROSTACZKA, i, *ż.*, kobieta prostych niewytwornych obyczajów, eine ſchlichte, einfältige Weibesperſon. Mała prostaczko, z serca cię żałuję. *Past. Fid.* 152. Nie róbże mię prostaczką; przecież nie jestem parafianką. *Teat.* 19. *c*, 74. — (*PROSTHESIS, *fig. grammat.*; *Slov.* predodalka). — PROSTO *adverb.*, Prościéj *comp.*, Prościuchno, Prościuteńko, Prościusieńko, Prościutko *intensiv.*; *Boh.* prostě, přjmo, (cf. uprzejmy); *Slov.* prosto; *Sorab.* 1. profeži, profze; *Sorab.* 2. pschosto; *Bosn.* uprav, (cf. prawy, prawo); *Slav.* upràvno; *Vind.* verstnu, raun, poredi; *Eccl.* направъ, прямо; *Ross.* просто, прямо; w prost, niekrzywo; gerade, nicht krumm, in gerader Linie. (*Croat.* proszto *libere*, *solute*; *Vind.* prost uspustiti = wolno puścić, wolnością darować). Podnieś oczy twoje prosto. 3 *Leop. Genes.* 13, 14. (na prost. 1 *Leop.*). Leci prościuteńko na mnie. *Boh. Kom.* 2, 295. Dobywa szpady i mierzy mi w samo serce prościuteńko. *ib.* 3, 93. Biegły przede mną prościuchno doliną. *Przyb. Ab.* 57. Pojedziemy prosto do Warszawy. *Teat.* 55. *c*, 36. Tam, tam! prościuteńko, blizko hultajskiéj ulicy na krzywym kole. *Teat.* 7. *c*, 49. Zastałem go stojącego prosto zwierciadła. *Teat.* 12. *b*, 43. (prosto, naprzeciw, dem Spiegel gegenüber. — *Fig.* Czemuż zawsze w koło płota chodzisz, Nigdy prosto, ni jasno, a nigdy nieszczérze. *Teat.* 43. *c*, 137. Prosto, szczérze, bez ogródki mówić *Ross.* горошить, огорошить. — §. Prosto, bez przydatku, po prostu, niewytwornie; gerade weg, ſchlecht weg, ohne Zuſatz. Jadł mało i po prostu, jak żołnierz. *Jabł. Tel.* 241. Prawda najrychléj po prostu się zrozumie. *Rzecz. A* 2. — §. Z prosta = po prostu, prosto, prostym sposobem; *Slov.* sprosto, po sprostu; *Ross.* спроста, ſchlicht, ſchlecht weg. Z prosta, krótko, lecz wdzięcznie każdéj odpowiada. *Jabł. Tel.* 83. Bierzemy to dziś sobie za krzywdę, jeśli kto z prosta do nas mówi: miléj nam, gdy kto mówi do jasności, wielmożności, wielebności etc. *Modrz. Baz.* 237. Mów z prosta, prostości prawda potrzebuje. *Stryjk. Henr. a* 3. Prawda malowana bywała z prosta, pstrocin farbowych w sobie nie miewała. *Birk. Kant. C.* Z prosta wierzący. *Kanc. Gd.* 181. Kto nie potrafi niebios, niechaj ziemię mierzy, A kto nie teologiem, niech po prostu wierzy. *Dmoch. Szt. R.* — §. Prosto co stoi, *i. e.* w niebo abo ku ziemi, *ad perpendiculum respondens. Cn. Th.* pionowo, prostopadło, prependykularnie; ſenfrecht, bleyrecht. Pijanica prosto idzie do karczmy, z karczmy krzywo chodzi. *Dwor. D* 4. — §. *Tempor.* Prosto z nawy przyszli do nas = zaraz, *e navi recta. Cn. Th.* 1588. gerade vom Schiffe, ſogleich. — §. Prosto jak, właśnie jak; gerade wie, juſt, als ob. Pszczoły, prosto jakoby rozum ludzki miały, w takiéj czci swoję królową mają. *Gorn. Dw.* 353. Co jeno rzecze, to się wnet jest czemu śmiać; prostoby się miał na to tylko urodzić. *Gorn. Dw.* 104. PROSTKA, i, *ż.*, wódka prosta, ordynaryjna, ordinärer Branntwein. *Bndtk. X. Jabł.* 3 *tab.* PROSTODROŻNY, a, e, n. p. Prostodrożne biegi. *Hub. Mech.* 5. w prost idące, geradwegig. PROSTODZIÓBEK, bka, *m.*, der Geradſchnäbler. Prostodzióbki, *fringillae*, ptaki mające dziób ostrokrągły, prosty, kończaty, jak wróbel, szczygieł, czyż. *Zool.* 221. PROSTOKĄT, a, *m.*, *Math.*, der Rechtwinkel, eine rechtwinkelige Figur; (*Vind.* raunovogel); figura, któréj kąty są równe, a boki przyległe nierówne. *Jak. Mat.* 1, 99; *rectangulum. Łesk.* 2, 134. PROSTOKĄTNY, a, e, PROSTOKĄTNIE *adverb.*, rechtwinkelig; *Vind.* raunovoglast; *Ross.* прямоугольный. Jeżeli trzykąt zawiera w sobie kąt prosty, zowie się prostokątnym, *triang. rectang. Geom.* 1, 24. *Jak. Math.* 1, 45. *Łesk.* 17. PROSTOKREŚLNY, PROSTOKRYŚLNY, a, e, PROSTOKREŚLNIE *adverb.*, PROSTOLINIOWY, a, e, geradelinig. Kąt między liniami zbiegającemi się z sobą nazywa się prostokryślny, *rectilineus*, albo krzywokryślny, lub też różnokryślny, gdy linie, które go obejmują są albo obie proste albo obie krzywe, albo też jedna prosta a druga krzywa. *Jak. Math.* 1, 11. *et* 1, 45. *Łesk.* 15. *Jak. Math.* 1, 43. *Geom.* 1, 14, (*ob.* Prostościenny). O ruchu ciał prostoliniowym. *Jak. Math.* 4, 64. PROSTOMOWNY, a, e, — ie *adverb.*, bez ogródki, otwarcie mówiący; *Boh.* prostomluwný, prostořečný; *Eccl.* простобесѣдно, какъ обыкновенно разговариваютъ. PROSTOPADŁY, a, e, — o *adverb.*, pionowy, *perpendicularis*, ſenfrecht, bleyrecht, lothrecht; *Vind.* po ſvinzi, raunomernu; *Ross.* отвѣсный. Prostopadła linia na drugiéj tak jest wystawiona, że się na żadną jéj stronę nie nachyla. *Łesk.* 8. *Jak. Math.* 1, 16. *Rog. Doś.* 1, 222. *Geom.* 1, 11. *Stas. Buff.* 96, *ob.*

Prostostawny. *Tr.* PROSTOŚĆ, ści, *ż.*, niekrzywość, die Geradheit. *Cn. Th.* §. Prostość, prostota, obyczajów niewytworność; die Geradheit, Schlichtheit, Einfalt; *Ross.* прямость, прямизна; (*Vind.* prostoba = wolność, swoboda). Wszystkie do Polski przyszły tu wykręty, Gdy się u Gdańska zjawiły okręty; Prostość ojczysta i niewinność ona Jest przewierzgniona. *Klon. Fl. B* 3 *b.* Ucz się w prostości serca twego chwalić imienia pańskiego. *Rej. Post. A a a* 3. My na prawdzie a prostości słowa bożego przestawamy. *Zygr. Gon.* 358. Mów z prosta, prostości prawda potrzebuje. *Stryjk. Henr. a* 3. PROSTOŚCIENNY n. p. tryangul = z linij prostych złożony. *Solsk. Geom.* 5, *ob.* Prostokreślny. PROSTOSTAWNY, *Tr., ob.* Prostopadły, perpendiculär; prawostawny. *Tr.* PROSTOSTAWNOŚĆ, ści, *ż., Tr.*, pionowość, perpendiculäre Richtung. PROSTOSZCZĘRY, a, e, PROSTOSZCZERZE *adverb.*; *Vind.* prostoferzhen, prostoumen; *Ross.* простосердечный, простодушный; prostego serca, aufrichtig, offenherzig. Najlepsza prostoszczéra cnota. *Opel. Sat.* 47. Na te woźnego prostoszczére słowa Śmiech jakiś lekki nasze przebiegł twarze. *Kniaź. Poez.* 2, 125. Człowiek prostoszczéry. *Zab.* 11, 252. PROSTOSZCZEROŚĆ, ści, *ż.*, serca otwartość prosta, Geradheit, Biederſinn; *Vind.* prostoferzhnost, prostoumnost; *Ross.* простосердечие, простосердечность, простодушие. *PROSTOSZNUR, a, *m.*, sznur od prostowania, die Richtſchnur. Prawidło to, przyjęte od autora za prostosznur w pracy jego, nieraz do mylnych doprowadza wniosków. *N. Pam.* 9, 295. PROSTOSZYJ, ja, je, szyję prosto trzymający, abo z choroby, *tetanicus*, abo dobrowolnie, z powagi szyję napiętą prosto trzymający, *obstipus. Cn. Th.*, geradhalſig, die Halsſtarre habend; *Sorab.* 1. yachliwcz. PROSTOTA, y, *ż.*; *Boh.* prostota, prostost, sprostnost; *Bosn.* priporostetna, priprostnost; *Rag.* pravicnos; *Ross.* простота, прямость, прямизна; §. 1) prostość obyczajów, niewykwintność; die Schlichtheit, Geradheit, Einfalt. Insza prostota szczéra, cnotliwa, przystojna; insza prostota, co ją głupstwem zowią. *Fredr. Ad.* 19. Prostota rozumna i rozsądna, to prawdziwa mądrość. *Lub. Roz.* 23. Sprzeciwia się złości prostota a szczérość umysłu, mówimy więc pospolicie: dusza prawa. *Rej. Post. T* 5. Sprawował okrąg ziemi w prawości i sprawiedliwości, i w prostocie serca. 3 *Leop. Sap.* 9, 3. (w *naproszczeniu serca. 1 *Leop.*). Prostota ona dawna, przysady wszelakiéj i ambicyi próżna. *Birk. Dom.* 86. O dobre czasy, gdy trwała prostota, Wprawdzieć nie było tak kształtnie i grzecznie; Uprzejmość wszystko kształciła i cnota, Żyli wesoło, żyli i bezpiecznie. *Kras. Antim.* 68. Ta niewinna w prostocie, choć tyle nie umie, Sama mi się jéj przecię prostota podoba. *Hul. Ow.* 121. Lubiący prostotę *Eccl.* простоствуемый, который простоту любитъ. Dzisiaj zowią prostotą, co przedtym szczérość, skromność i cnota. *Fredr. Ad.* 13. Jaka niepojęta w tym człeku prostota, Nie dość, że żonę kocha, jeszcze patryota. *Teat.* 48. *b*, 29. Prostoto! jakichem prośb, jakich nie czyniła lamentów! *Ustrz. Troi.* 37. — §. 2) *personif.* Prostota, prostactwo lud prosty; gemeiner Mann, gemeines Volk. Dla prostoty to tylko, Mości Panie, dla prostoty są kazania. *Boh. Kom.* 1, 58. O jak ci miło, kiedy prostota królem cię swoim i ojcem zowie! *Zab.* 15, 55. PROSTOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, uprostować, sprostować *dok*, prościć, napraszczać; *Vind.* proverstiti, vraunati, raunu storiti; *Ross.* прямить, попрямить, спрямить, спрямляю, справить, справлять, gerade richten, gerade beugen; (cf. *Slov.* zproštugi *libero*, zprostitel *liberator*; *Vind.* prostiti, poprostiti, prostu storiti = uwolnić; *Croat.* oproztiti, oprascham = wybaczyć, winę darować, proshenye; *Dal.* prostenye *indulgentia*; *Bosn.* oprostiti *ignoscere*, proctenje, oprosctenje *venia*; *Slav.* oprostiti *ignoscere*). Krzywe drewno prostując, na drugą stronę je przeginają. *Gorn. Dw.* 386. Rekruta stawiają tyłem do ściany, i prostują jego ciało, głowę, kark, ramiona, kolana i nogi. *Kaw. Nar.* 226. Cyprys prostuje głowę w niebo na kształt piramidy. *Przyb. Luz.* 280. Sprostować linią krzywą; wynaleźć linią prostą jéj równą. *Jak. Math.* 3, 110. Prostujący się po nagięciu, przychodzący ku swéj prostości, jak łuk, miecz, laska. *Cn. Th.* sprężysty, elaſtiſch, voll Federkraft, Schnellkraft. — *Fig.* Rozumem żywot prostuje. *Cn. Th.* dyryguje, kieruje; richten, lenken, leiten. W dojrzałych leciech od mądrego być nauczanym i prostowanym, nie jest sromota. *Pilch. Sen. list.* 278. Jedne nauki zaostrzają dowcip, drugie go prostują albo kształcą. *Gol. Wym.* 113. Oświecony naukami rozum, a uprostowane szlachetnemi obyczajami serce. *Zab.* 4, 99. *Rad.* Pasterz owce laską i głosem prostuje. *P. Kchan. Jer.* 501. (rządzi). Prostować do czego, ku czemu = kierować, hinleiten. Trojden wszystek żywot swój do wojny i krwi rozlania prostował. *Stryjk.* 501. Życie ku większéj czci i chwale boga prostował. *Wys. Ign.* 9. PROSTOWIERNY, a, e, — ie *adverb.*, po prostu wierzący, (cf. łatwowierny, prędkowierny); gerade zu glaubend, den Köhlerglauben beſitzend. Prostowierne baby. *Mon.* 65, 522. PROSTOWŁOSY, a, e, *PRZEZTOWŁOSY, *BEZTOWŁOSY; *Boh.* prostowlasy, roprostowlasáti; *Ross.* простоволосый; *Eccl.* прямовласый; z rozpuszczonemi włosami, kosami, bez czepca, na znak panieństwa; mit fliegendem Haare, ohne Haube, zum Zeichen der Jungfrauſchaft. We dnie, w nocy, przy ziemi pod niebem kuczała, Naguczko *beztowłosa, pomierzwiwszy włosy; *nudis incompta capillis. Żebr. Ow.* 86. Dąbrowka chodziła zawsze prostowłosa, jako jest obyczaj w Czechach abo w Niemcach. *Gwagn.* 30. *Przestowłosa. *Biel. Św.* 166 *b.* Chodziła zawzdy *przestowłosa w wieńcu i w koronie. *Biel. Hst.* 344. Gryfina *przestowłosa chodziła na sześć lat szedłszy za Leszka. *Biel.* 157. *Przestowłosa komu Radaś w swoim domu? *Petr. Hor. A* 4 *b.* — §. *Transl. fig.* Jeszcze dobrze zgrzybiały świat się nie odmłodzi, A już wiosna po łąkach prostowłosa chodzi. *Zimor. Siel.* 215. panieńska. PROSTPOŁOŻENIE, ia, *n.* w. p. W prostopołożeniu z słońcem jest księżyc na nowiu i pod czas pełni, gdzie albo w złączeniu, albo przeciwpołożeniu bywa. *Hub. Wst.* 299. *in syzygiis*, w prostym położeniu względem słońca, w prostéj linii z nim, in gerader Richtung.

PROSTY, a, e, Prostszy, Prościejszy *Comp.*, PROŚCIUCHNY, PROŚCIUTEŃKI, PROŚCIUTKI *intensiv.*; *Boh.* prosty, přjmý, (cf. uprzejmy); *Sorab.* 1. runy, (cf. równy); *Vind.* vraven, proversten, povſignjen; *Slav.* právi; *Rag.* prîprost; *Bosn.* upravan, prav; *Ross.* простый, (cf. *proßig.* Adlg.); niekrzywy, *prawy; grade, nicht krumm. (*Carn.* prost *liber*, *caelebs*, prostnik *liber baro*, prostnya *baronia*, resprostiti = *liberare*: *Vind.* prost, ſam ſvoi, nepodloshen = sobie pan: poprostiti = uwolnić; *Sorab.* 1. wobprostnu, zaprostnu *obtorpesco*; *Croat.* prozt, prószt *liber*, *solutus*, *incoactus*; *Croat.* opraschati = wybaczyć; *Rag.* prôst *sui juris*, *licitus*; *Slav.* prost = wolny; *Slav.* oprostiti *ignoscere*; *Bosn.* prôst *liberalis*, *licitus*; *Ross.* простить, прощать wybaczyć, прощай bądź zdrów; *Eccl.* простимый, прощательный *ignoscendus*). Proste linie zawsze jednakowy kierunek zachowują, są zatym najkrótszą drogą między dwoma punktami. *Łesk.* 5. *Jak. Math.* 1, 5. *Geom.* 4. *Grzep. C* 2. Nieprosta linia może być okrągła, zatoczona, krzywa, zamotana. *Grzep. Geom. C* 2. Linia prosta krewności, *ob.* Linia. — Kąt prosty, *rectus*, gdy jedno z jego ramion nie nakłania się ku drugiemu. *Jak. Math.* 1, 15. *Haur. Ek.* 24. *Łesk.* 9. — Droga prościuteńka. *Teat.* 22, 115. ſchnurgrade; Oeſterr. ferzengrade; *Ross.* прямица. Kto idzie prostą drogą, ma swe stanowisko ostateczne; błąkacz nie zna terminu. *Pilch. Sen. list.* 125. Który prostą drogą sprawiedliwą idzie, nazywają go symplakiem. *Teat.* 22. *b*, 126. — *Prov. Sorab.* 2. Rowno ako motele, kschiwe ako rescheno; proste jak motowidło, krzywe jak wrzeciono; *contradictoria*, *impossibilia*. Przekop prostemi ścianami brany, gdy tyleż na dnie strona od strony, ile na wierzchu brzeg od brzega. *Warg. Cez.* 197. Prosty wzgórę = prostopadły, perpendykularny, pionowy; *Vind.* ràun, glih'-hor, hor'glih, gorstegnjen, gorsraunan, ſenkrecht, grade in die Höhe. Cedr drzewo, wysoko, prościusieńko, gładko bez sęków roście. *Chmiel.* 1, 659. — §. Prosty, niesłożony; einfach, grade, nicht zuſammengeſetzt. Ilkość prosta, *quantitas incomplexa*, która jedną lub kilką liter wciąż bez żadnego znaku lub związku wyraża się. *Ustrz. Alg.* 7. Reguła trzech prosta. *Jak. Math.* 1, 154. Prosty takt w muzyce, ma w sobie cztery ćwierćnoty, czyli fuzy proste. *Magier. Mskr.* — *W gramat.* Stopień prosty, *Eccl.* положительный, *gradus positivus*. — §. Prosty, bez przysady, po prostu zrobiony; grade, ohne Beyſatz, ſchlicht. Kitajki duple łokieć złotych 2; prostéj groszy 10. *Gost. Gor.* 78. (pojedynczej, ordynaryjnej). Zapisał mu prostym długiem na wiosce kilka tysięcy. *Kras. Doś.* 64. realnym, rzetelnym długiem, jak gdyby mu w gotowiznie pożyczono, grade Schuld. Pozwany może rok przewlec prostą niemocą, (zwyczajną, przypadkową, któréj dowodzić nie trzeba), a wtory prawdziwą niemocą; a potym przysięże, iż na ten czas był niemocen prawdziwą chorobą. *Herb. Stat.* 460. Prostemi słowy mu to obiecał. *Chełm. Pr.* 136. (po prostu, grade zu, mit dürren Worten). — §. Niewytworny, pospolity; ſchlicht, ſchlecht, nicht trefflich, gemein. Nie prostejeś roboty człek, nie prostej mamki, Domy, wsi tobie stawiać i zakładać zamki. *Gaw. Siel.* 365. Bogacą się nie sposobami przystojnemi, przynajmniej kształtnemi, ale tak prostym zdzierstwem, jak się spodziewać można po ludziach podłego rodu. *Kłok. Turk.* 78. Jak mię już z prostego wziął regestru.... *Teat.* 45, 122. (z ostatniego rejestru, ostatniemi słowy mię wyłajał, auf die niedrigſte Art). Prosta jest mowa prawdy, nie potrzebuje wielkich zalotów i wywodów, sama się zaleca i okazuje każdemu. *Gil. Post.* 99 *b*. Wyłączył nowicyusze i prostą, która czytać nie umie, bracią *Birk. Dom.* 145, (*Vind.* preprost; *Hung.* paraszt *incultus*). Co lepiéj jest, prostym być, czyli czystym a uczonym człowiekiem! *Glicz. Wych. H* 4. Prosty, prostego stanu, gminny, prosty człowiek, gemeiner Mann, prosty żołnierz, gemejn, ein gemeiner Soldat, ein Gemeiner; *Slov.* sprostý; *Slav.* prosti; (*Hung.* paraszt = chłop): *Ross.* рядовый, рядовичь, простолюдный, простонародный, простолюдинъ, простолюдинка. U boga w równym szacunku najprostszy kmiotek z monarchą najwyższym. *Boh. kom.* 3, 278. Prościuchna i wiejska dziewoja. *Min. Kyt.* 2, 176. Prostego stanu lud, prosty lud *Ross.* простолюдинство. Wojsko Rosyjskie, co do prostego żołnierza składa się z ludzi krajowych. *Pam.* 84, 263. Kiedyż sztuce natura dobre wzory daje? W ten czas, kiedy panują proste obyczaje. *Dmoch. Szt. R.* 84. niewykwintne, nieprzesadne, niewinne, skromne, prawe; ſchlichte, grade, biedre Sitten. Job uprzejmy, a prosty, i bojący się boga. 1 *Leop. Job.* 1, 1. *et* 2, 3. Z szczérym a prostym do boga sercem, szli przodkowie nasi na pogańskie żelaza. *Sk. Żyw.* 1, 253. Gdy wolą nasze czynimy, serce krzywe mamy; ale gdy wolą swą woli bożéj poddajemy, w ten czas prostego serca bywamy. *Hrbst. Nauk. d* 4 *b*. Prosty człowiek, starego świata abo wieku. *Cn. Ad* 932. Prosty człowiek, niechytry, starego świata, starych ludzi. *Cn. Th.*, cf. staropolski; *Croat.* priproszt, łagodĕn; *Ross.* прямый, прямикъ. PROSTYNIA, i, *ż.*, prostość, prosta płaszczyzna, eine grade Fläche. U szynwagi uważaj, aby doskonała była prostynia. *Stroj. Staw. C.* Owieczka stracona nie umie na drogę dobrą sama przez się nawrócić się, a prostyniami sprawować. *Gil. Post.* 195. prostą drogą iść.

Pochodz. *prościć*; *naprościć*, *napraszczać*, *naprostować*, *sprostać*, *stawnoprost*, *wyprostować*, *rozprostować*, *bezprostowny*.

PROSZAK, a, *n.*, natrętny prosiciel, ein zudringlicher Bitter. Sprosne jest proszenie urzędu, nie tylko temu, który prosi, ale i tym, co takowym proszakom pobłażają; ale łacno wszeteczność takowych proszaków zahamować. *Modrz. Baz.* 173. Proszak, *procax. Cn. Syn.* 715. (*Slav.* prosjak; *Eccl.* прошакъ żebrak, *ob.* *Proszeniec.

PROSZCZEK, szczka, *m*, *abrotonum sylvestre*, wilde Stabéwurz. *Tr.*

PROSZĘ, *ob.* Prosić.

PRÓSZĘ, *ob.* Prószyć, *Pruszyć. PROSZEK, szka, *m.*, PROSZECZEK, czka, *m.*, *dem. nom.* proch; (*Boh.* prášek, (*Boh.* etc. prst *terra pulverea*); *Sorab.* 1. próschk; *Sorab.* 2. proschk; *Croat.* prassecz; *Hung.* porotska; *Bosn.* prasejak; *Rag.* prâsejak; *Vind.* prahez, droben prah, ſhtu-

pa; *Ross.* порошокъ *pulvisculus, atomus*); pólek; *Ross.* пылинка, ein Stäubchen, Sonnenſtäubchen. Żadnego proszka nań upaść nie radziby. *Glicz. Wych. E* 4. (strzegą jak źrzenicy, jak oka w głowie). Powiadali, duszę być *ex atomis*, z owych w słońcu pokazujących się proszeczków. *Sak. Dusz.* 28. Ostro widząc, w inszych proszek, a w sobie tramu nie bacza. *Sekl.* 27. (*Ros.* порошина, порошинка ziarno prochowe). — *Medic.* Proszek, medykament wnętrzny suchy, na subtelne części utarty. *Krup.* 5, 271. ein Pulver aus der Apotheke. Oszuſtowie noszą proszki farby różne mające, które Berlińskiemi, Halskiemi, Paryskiemi nazywają. *Krup.* 5, 560. — (*PROSZENIEC, ńca, *m.*, prosiciel, prośca, der Bitter, cf. proszak. Ten proszeńcem, kto prosi. *Żebr. Ow.* 67). — PROSZKOKRĄG, ęgu, *m.*, *atmosphaera. Rog. Doś.* 1, 113. *Torz. Skł.* 117; powietrzokrąg, der Dunſtkreis. PROSZKOWAĆ, -ał, -uję, *cz. niedok.*, w proch lub proszek obracać; *Vind.* sesprafhiti; *Slov.* prášiti, na prach rozetřjti; *Hung.* porràtenni; *Eccl.* прашу, въ прахъ обращаю, pulvern, pulveriſiren, zu Pulver ſtoßen. Proszkowanie, pulweryzacya, rozdrobnienie jakiego ciała, za pomocą narzędzi, na najmniejsze cząstki. *Mier. Mskr.* PROSZNISTY, PROSZYSTY, a, e, pełen pełu, prochu; voll Staub, ſtaubig; *Boh. et Slov.* prašný; *Hung.* poros; *Sorab.* 1. proschniwé; *Carn.* prashan; *Vind.* praſhen, praha poun, prahen, praſhno; *Croat.* prassni; *Rag.* prasciv; *Ross.* пыльный, пыловатый. Szkodliwe jest chodzenie pod czas dróg proszystych suchotnikom. *Krup.* 3, 575. Skiby prosznisté lato piecze słońcem rozpalone. *Otw. Wirg.* 377. Ziemia proszysta, *Boh.* prst; *Eccl.* пръсть, земля чистая и мѣлкая. PRÓSZYĆ, 'PRUSZYĆ, -ył, -y, *cz. niedok.*, prochem posypywać, okrywać; *Boh.* prašiti; *Carn.* prashim, prashil, prashiti; *Vind.* praſhiti, ſmietiti; (cf. perſhi; *Boh.* prši mży, drobny deszcz pada, jak proch); *Croat.* prashiti, prâssim; *Dal.* prasiti; *Hung.* porozni; *Bosn. et Rag.* prasciti; *Ross.* порошить, пылить, beſtäuben, mit Staub bedecken. Swą pamięć popiołem 'pruszę. *Kulig. Her.* 282. (cf. kurzyć, przykurzać). Zima zawieruchą kręci, Śniegiem po chatach 'prusząc i stodołach. *Jabł. Buk. U b. et R* 2 *b.*

PROTEGOWAĆ kogo, *cz. niedok.*, szczycić go, pod obronę go brać, opiekać się nim, einem Schutz angedeihen laſſen; *Ross.* покровительствовать, ходатайствовать. PROTEKCYA, yi, *ż.*, obrona, ochrona, szczyt, opieka, Schutz; *Ross.* опасъ, покровительство, ходатайство. Dufała protekcyi książęcia. *Sk. Żyw.* 2, 433. Pieniędzmi łatwo protekcyi nabyć. *Teat.* 49, 58. PROTEKTOR, a, *m.*, obrońca, opiekujący się kim, der Beſchützer; *Vind.* obvarni gospud, obranenik, savetnik, branezhi gospud; *Croat.* zaschìtnik; *Rag.* odvjetnik, branitegl, zasctititegl, obranitegl; *Ross.* покровитель, ходатай, предстатель, способствователь; *Eccl.* протикторъ, защитникъ, покровитель. Polska miewała jednego z kardynałów w Rzymie swoim protektorem, który w interesach jej u dworu papiezkiego wdawał się. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 106. *W rodz. żeńsk.* PROTEKTORKA; *Rag.* odvjetniza, branitegliza, obranitegliza; *Ross.* покровительница, ходатайца, предстательница; *ob.* Orędowniczka. PROTESTACYA, yi, *ż.*, oświadzenie sądowe, die gerichtliche Proteſtation. Manifest, inaczej protestacya, skarga, żałoba, jest oświadczenie przed aktami woli naszej, albo ku zapobieżeniu szkody publicznej, albo ku zaskarżaniu już udziałanej. Niegdyś protestacya do samych spraw uczynkowych, manifest zaś tylko do spraw *juris* ściągał się. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 38. *Kras. Zb.* 2, 417. PROTESTANT, a, *m.*, luter, wyznania ewanielicko Augsburskiego, od protestacyi na sejmie w Spirze 1529 r. zaniesionéj; po pokoju Westfalskim i ewanielickoreformowanych pod tym nazwiskiem objeto; *Slov.* protestant; *Hung.* protestáns, der Proteſtant. *Adj.* PROTESTANTSKI, a, ie, proteſtantiſch. PROTESTOWAĆ, *inter. niedok.*, PROTESTOWAĆ się, *recipr. niedok.*, protestacyą cznić, oświadczać się, proteſtiren. Protestować się przeciwko jakiej materyi. *Leszcz. Gł.* 75.

PROTOKOŁ, u, *m.*, spis, spisek; *Rag.* mattiza, das Protocol. Protokoły są księgi, w których transakcye i prawne wyroki sądowe umieszczaja się. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 44. W protokole co zapisać. *Leszcz. Gł.* 79. PROTOKOLISTA, y, *m.*, protokoł utrzymujący, der Protocoliſt; podpisek. *Cn. Syn.* 867, *Sorab.* 1. zapiszwar; *Ross.* письмоводитель; *Eccl.* книговодитель.

PROTOPOP, a, *m.*, *Graec.* πρωτοπαπᾶς, pop Ruski z przednich, pierwszy pop, ein griechiſcher Oberprieſter. *Birk. Exorb. C* 3. Podobnież PROTOARCHIMANDRYTA, t. j. pierwszy z archim., der Oberarchimandrit. PROTOARCHIMANDRYA czyli generalstwo. *Steb. pr.*, godność protoarchimandrytv. *Adj.* PROTOARCHIMANDRYCZNY. *Steb.* 2, 440. — PROTOMĘCZENNIK, pierwszy czyli celny z męczenników; *Rag.* parvomucenik, *protomartyr.* — PROTOMEDYK, pierwszy z lekarzów; *Rag.* parvoljekâr; *Eccl.* архиврачъ; urzad protomedyka, *Rag.* parvoljekarstvo. — PROTONOTARYUSZ; *Rag.* glavopîsalaz; parvopîsarstvo, urząd protonotarusza. — i t. podobne.

PROTUNKOWY, a, e, PROTUNKOWO *adverb.*, z *Łac.* doczesny, dorazny, na ten raz, tymczasowy; für dießmal, einſtweilig. Protunkowo naznaczono półtora pogłównego żydowskiego. *Gaz. Nar.* 172. W czasie niewoli lub śmierci hetmana, do sejmu należy nominacya wodzów protunkowych. *Nar. Hst.* 7, 69.

PRÓTY, 'PRUTY, *ob.* Próć.

PROWA, y, *ż.*, n. p. Obywatele morza Niemieckiego Radogosta, Światowita, k' temu Prowę za bogi wyznawali. *Krom.* 56, eine Gottheit der Oſtſeebewohner. cf. *Lat.* Proba.

PROWADZIĆ, -ił, -i *cz. niedok.*; *Boh.* prowesti, prowoditi, prowazeti; *Dal.* zaprovoditi; *Vind.* voditi (*ob.* Wieść, wodzić), vosit, viſhati, pelat, pölat; *Carn.* pelâm, pélâti, pelém, tûram; *Croat.* szprevagyam, pélyam, pelyati, (szprevájam *comitor*): *Rag.* sprovoditti *parentare*; *Bosn.* prattiti: *Ross.* проводить, (спровадить, спроваживаю sekretnie na bok sprzątać, cf. uprowadzić); — prowadzić kogo, co, wieść; führen, leiten, *phys. et moral.* Za rękę kogo dokąd prowadzić. *Kłok. Turk.* 122. Z sobą prowadzić *Ross.* совести, совожду. Drugich prowa-

dzimy a sami błądzimy. *Cn. Ad.* 213. (sami błądzimy, a drugich rządzimy; sobie głupi, drugim mądry). Izali może ślepy ślepego prowadzić, azaż nie obadwa w dół wpadają? *Sk. Kaz.* 273. *W. Math.* 15, 14. drogę ukazać, den Weg zeigen, führen. Ogrodnik wody po ogrodzie swoim, jak i kędy chce prowadzi; każe im czasem do góry: idą; każe kołem: idą kołem. *Birk. Pod.* 3. W sztucznych prowadzeniach wody w górę, (Wasserleitungen), wiele czyni przycisk powietrza na wodę. *Kluk. Kop.* 1, 99. Prowadzić rów, einen Graben führen. *Cn. Th.* (*ob.* bić rów). Prowadzić kogo z świecą, poświecać mu, przyświecać, einem vorleuchten. Odchodzi Antałowicz, którego Wydrwicz prowadzi oczyma. *Teat.* 24, 99. *Czart*, oczy jego za nim patrzą, er begleitet ihn mit seinen Augen, Jużże się nie baw', litościwe nieba Niech cię prowadzą szczęśliwie, gdzie trzeba. *Past. Fid.* 148. Niech cię pan bóg prowadzi. *Teat.* 34, 101. niech cię ma w swojej opiece, der Himmel geleite dich. Pierwsze złoczyństwo do drugich prowadzi. *Stas. Num.* 2, 29. (drogę toruje). — §. *Transl.* Prowadzić = utrzymywać co, ciągle co kontynuować, wciąż robić, wykonywać; führen, fortsetzen, anhaltend machen, treiben. Julia, jakim to mowę prawadzi sposobem, jaki to rozum! *Teat.* 30. *b*, 97. das Gespräch führen, unterhalten. Krótko, lecz mocno Atryd rzecz swoję prowadził, I choć młody, na słowa nie wiele się sadził. *Dmoch. Il.* 75. Tobieli tylko ujdzie to samemu Długie dyskursy prowadzić po swemu? *Chrośc. Job.* 42. Usłyszałem u drzwi rozmowę dwóch osób, które dość ją głośno prowadziły. *Teat.* 30. *c*, 88. Z Syrenami żart, ze mną dyskurs prowadził. *Ustrz. Tr-i.* 35. Przypomniałem mu na czym mówić przestał; on zaś tak dalej rzecz prowadził. *Kras. Pod.* 2, 155. er fuhr so fort. — Prowadzę sprawę jaką, *persequor. Cn. Th.*, eine Streitsache führen, fortsetzen. Do sądu przychodzą, sprawy swe prowadzić. *Szczerb. Sax.* 1. (wytoczyć). Prowadzić co do końca bez przerwania, konać co, dokonywać. *Cn Th*, etwas durchführen, durchzusetzen suchen. Prowadzić życie = pędzić życie, leben, ein Leben führen. Starożytnemi postępkami i cnotą staropolską wiek swój prowadził. *Falib. A* 1. dni swoje pędził, er brachte so seine Tage hin. — Prowadzić handel. *Teat.* 27, 14. bawić się, trudnić się handlem, utrzymywać handel, kupczyć, einen Handel führen. Na opatrzenie zdrowia swego koszt wielki prowadził. *Falib. D* 3. ciągle łożył, wytrzymywał, große Kosten anhaltend verwenden auf etwas. Dobrze umiała dom swój prowadzić. *Kniaź. Poez.* 3, 117. rządzić, utrzymywać; das Hauswesen führen, leiten, erhalten. Okropną figurę prowadzić musi żona taka. *Zab.* 16, 45. okropną rolę grać, figurę prezentować; eine schenßliche Figur spielen, vorstellen. Chce większą nad stan swój figurę prowadzić. *Teat.* 34. *b*, *B i j.* Innych to gniewa, którzy tyleż mają wyniosłości, ale mniej intraty, niż ów, który figurę większą większym kosztem prowadzi. *Mon.* 70, 355. Wielką okazałość małym kosztem prowadzą. *Mon.* 73, 761. — §. Od początku prowadzić co, z przodku poczynać. *Cn. Th.* 1352 wywodzić, wyprowadzać, *ab ovo*; anheben, ableiten, herleiten. — §. Prowadzić kogo poczesnie, odprowadzać, *prosequi abeuntem. Cn. Th.* einem das Geleite geben. Prowadzenie kogo poczesne; *pompa solennis*, *deductio alicujus. Cn. Th.* Prowadzić kogo do grobu; *ducere funus alicui. Cn. Th.*, zu Grabe geleiten; *ob.* Prowad. PROWADZIĆ się *recipr.*, przeprowadzać się, przenosić się, wyprowadzać się; umziehen, ausziehen, einziehen. Prowadź się ztąd = precz ztąd, fora, won! *Carn.* poběri se! hebe dich weg, packe dich fort! Prowadź się ztąd Katylino, uczyń koniec naszym trwogom. *Nag. Cyc.* 19. — §. Prowadzić się, iść wspaniale, na palcach stąpać, boki podejmować, einher stolziren. cf. *Talem se laeta ferebat. Cn. Th.* 240. — §. Acz mu się tak prowadziły rady, Jednak przeciwko śmierci nie nalazł porady. *Groch. W.* 549. wiodły się wciąż, ciągnęły się pomyślnie, nie urwały mu się, sie glückten ihm anhaltend. PROWADZENIE, ia, *n.*, PROWAD, u, *m.*, *Apocop.* das Führen, Leiten, Geleiten. Widzę nieszczęsny prowad płci obojéj, Słyszę płacz, i skwierk, w stryczkach młodzi twojéj. *Miask. Ryt.* 2, 73. Przez prowad nocny, i żałosne trwogi, Kat polewał krwią niewinną progi. *ib.* 132. Przez dalszy prowad, i łysej wierzch skały, Gdzie niżli doszedł, siły w nim ustały. *ib.* 137. Słuchajmy trochę o prowadzie ciała Do grobu; Gdy się tedy ruszą konie z trunna.... *Opal. Sat.* 20. Leichenbegängniß, Geleitung zu Grabe, kondukt; (*Boh.* průwod; *Rag.* sprovod, sprodisete, ukòp, (sprovodni, ukopni *exequialis*); *Croat.* szprévod *comitatus*, *funus*, szprevodni *funebris*, *exequialis*). Poglądajmyż często na ten żałosny prowad młodzieńca zmarłego. *Dambr.* 436. Ten prowad ujrzeć nie zawadzi; *videamus miserabile funus. Zebr. Ow.* 371. PROWADZICIEL, a, *m.*; *Vind.* vodnik, pelauz, vifhar; *Croat.* pelyávecz; *Ross.* проводникъ, наставникъ; który kogo abo co prowadzi, der Führer, der Geleiter. Boga miał za prowadziciela. *Leszcz. H. S.* 207. za wodza, przewodnika. — Prowadziciel czyj poczesny, *deductor. Cn. Th.* der Ehrenbegleiter; cf. przystaw; *Croat.* szprevoditel, sprevagyavecz *assecla*, *comes.* — *W rodz. żeńsk.* PROWADZICIELKA; *Vind.* vifharzha, vodniza; *Ross.* наставница.

Pochodz. pod *wieść*, *wiodę*.

PROWANA, *herb*; orzeł biały, na piersiach trzyma tarczę na 4 części podzieloną, w pierwszej kolumna, w drugiej winna latorostka z trzema winnemi gronami; w trzeciej znowu kolumna; w ostatniej taż latorośl; na hełmie kolumna. *Kurop.* 3, 41, ein Wappen.

PROWENT, u, *m.*, intrata, dochód, urodzaj, krescencya; Einnahme, Einkünfte; *Boh.* weynos, weynosek, (cf. wynosi co). Między prowentami skarbu jest pogłówne żydowskie policzone. *Leszcz. Gl.* 128. PROWENTOWY, a, e, od prowentów, dochodowy; Einnahme-, Einkünfte-; *Boh.* weynosný. Pisarz prowentowy. *Kras. Pod.* 2, 24. — PROWIANT, u, *m.*, municya, żywności wojskowe, der Proviant; *Sorab.* 2. probiant; *Boh.* spjže, (*ob.* Śpiża); *Carn.* frônta, hrana; *Vind.* profiant, fronta, saklada, shaloshenje, jedni salog, jestvina, hrana, hranje; *Croat* profunt, brassno; *Ross.* припасы, провіантъ, хлѣбный запасъ. PROWIANTMAGISTER, stra, *m.*, der Proviantmeister; *Sorab.* 1. proviantmišter, živnoseže zastoynik; *Carn.*

hranik; *Croat.* profuntàr, brassnàr; *Eccl.* житохранитель; *Ross.* провіянтмейстеръ, (cf. ˙picownik). PROWIANTOWAĆ *cz. niedok.*, uprawiantować *dok.*, w żywność opatrywać, proviantiren. Chleb i wino, to potrzebniejsze, niż bielizna; jakżeś mi się przednie uprowiantowała. *Teat.* 32. *b*, 84. PROWIANTOWY, a, e, od prowiantu, do żywności należny, ˙picowny, Proviant-. Prowiantowy wóz. *Tr.* PROWIDOWAĆ kogo *cz. niedok.*, uprowidować *dok.* = opatrzyć kogo, einen versorgen. Zawsze prowiduje sług swoich opatrzność. *Sk. Żyw.* 1, 398. O prowidowaniu wojska. *Papr. W.* 1, 455. Fregata uprowidowana na 6 miesięcy *ib.* 1, 577. PROWINCYA, yi, *ż.*, (cf. powiat), eine Provinz; *Rag.* darxàva (cf. dzierżawa), rusàgh; *Ross.* область, (cf. władza). Część krainy znaczniéj składająca powszechność znamienitego państwa. *Kras. Zb.* 2, 418. Polska zawiera trzy wielkie prowincye: Wielkopolską, Małopolską, Litewską. *Leszcz. Gl.* 41. Państwa, które lud Rzymski wojną podbił, nazywano prowincyami. *Pilch. Sall.* 138. Prowincya duchowna, zakonna, powiat duchowny, die Provinz eines geistlichen Ordens. *Kras. Zb.* 2, 418, *ob.* Prowincyał. — §. *Transl.* Ja tylko sposoby do nabycia fortuny pokazuję; jak się przy niej utrzymać, już nie wchodzi w moję prowincyą. *Teat.* 1, 31. już nie mego urzędu, nie do mnie należy, ist meines Amtes nicht. PROWINCYAŁ, a, *m.*; *Sorab.* 1. krayowné predkstoyičzer; *Rag.* darxàvnik, (cf. dzierżawca); przełożony nad klasztorami jednej zakonnej prowincyi. *Kras. Zb.* 2, 418, der Ordensprovincial. PROWINCYALSKI, a, ie, do prowincyała należący, dem Provincial gehörig. PROWINCYALNY, a, e, od prowincyi, Provincial-; *Rag.* darxavski; *Ross.* областный, (cf. powiatowy). Różnili się dawniej wieksi kasztelanowie od mniejszych, rozległością jurysdykcyi, ztąd pierwszych prowincyalnemi, drugich powiatowemi zwano. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 165. PROWINCYALSTWO, a, *n.*, godność prowincyalska, die Würde eines Provincials. — PROWIZOR, a, *m.*, opatrzyciel śpitalny, aptekarski etc., der Provisor eines Hospitals, einer Apotheke ꝛc. *Tr.* — PROWIZYA, yi, *ż.*, PROWIZYJKA, i, *ż.*, *dem.*, prowizya żywności, opatrzenie w żywność, śpiża, prowiant, zapas; Mundprovision, Vorrath. Nazajutrz wiele żywności do klasztoru przyszło, i powiadali ci, którzy tę prowizyą przyprowadzili, iż ta była od pewnych panów. *Sk. Żyw.* 2, 26. Prowizya, na stan jaki opatrzenie, dochód: Versorgung, Besoldung, Gehalt. *Cn. Th.*, cf. ˙obrok. — §. Prowizya w prawie, zysk od sumy pożyczonéj, wracający się pożyczającemu; nad miarę wyciągniony staje się lichwą. *Kras. Zb.* 2, 419. procent, interes, ˙sowitość; Interessen, Zinsen, Provision; *Croat.* haszen od penez, interesh, (cf. płat, w płat wziąć, cf. ˙płatować = prowizyą płacić). Prowizye od prowizyi nigdy brane być nie mają. *Gal. Cyw.* 3, 224. Wielkie sumy i na prowizyach i w gotowiznie zostawił. *Kras. Pod.* 2, 29. Trwożył się, czy z prowizyjką panicz nie uciecze. *Kras. Sat.* 45. — PROWOKOWAĆ *cz. niedok.*, odwoływać się, sich abberufen. Do samego pisma prowokuję. *W. Post. W.* 3, 190.

PROZA, y, *ż.*, mowa niewiązana, die Prosa; *Sorab.* 1. romadna, newazana retž. W cerkwi na godzinach zamiast psalmów proza czytana bywa. *Pim. Kam.* 226. text prozą ułożony = PROZAICZNY, a, e, *adject.*

PROZAPAS, [pro zapas, *Praep.* pro *et Subst.* zapas 2], na zapas, wprozapas, na doredziu; in Vorrath, auf den Nothfall. Żołnierz aby miał amunicyą i kartusze prozopas. *Tr.*, *ob.* Zapas.

PROŻBA, *ob.* Prośba.

PROŻEK, żka, *m.*, *dem. nom.* Próg *qu. v.*, eine kleine Schwelle; *Ross.* порожекъ. — §. Prożek, prożeczek u skrzypców, na którym strony leżą. *Tr.* das Greifbret auf der Violine.

PRÓŻEN, *ob.* Próżny.

PROZERPINA, y, *ż.*, bogini piekła: *Boh.* Ninwa; (cf. Nya = Pluto); *Carn.* Ninga, Hudina, Nozhniza.

PROZEUGMA, *fig. rhetor.*; *Slov.* predowázalka.

PRÓŻNIA, i, *ż.*, próżne miejsce, der leere Raum. Ciała w próżni (*in vacuo*) spadają bez żadnej odmiany biegu sprawionego ciężkością. *Hub. Mech.* 19. PRÓŻNIACKI, a, e, ie, PRÓŻNIACZY, a, e, nieroboczy, gnuśny; *Slov.* zahalčiwý; *Ross.* празднолюбый, müssiggängerisch, müssig, faullenzerisch. Błaznować wolą niż robić, tym talentem się spodoba każda próżniacka osoba. *Zab.* 15, 179. *Nagl.* Zagęściły się rozboje dla zuchwałości próżniaczego hultajstwa. *Nar. Hst.* 6, 9. Żyć jak szlachta umyślili, po próżniacku. *Jak. Baj.* 90. PRÓŻNIACZKA, i, *ż.*, kobieta nieroboczа, próżnująca, lubiąca próżnować, eine Müssiggängerinn. Zalotnice, kartownice, próżniaczki, strojnisie, zbytnickie. *Mon.* 71, 609. PRÓŻNIACTWO, a, *n.*; *Ross.* праздность, празднолюбство, празднолюбіе, тунеядство; próżnowanie, niepracowitość, der Müssiggang. — §. *Collect.* Ludzie próżniaki, próżnujący; müssiges Volk, Müssiggänger. Próżniactwo woli stać i nic nie robić, niżeli się dać tanio nająć. *Lach. Kaz.* 1, 324. PRÓŻNIAK, a, *m.*; *Boh.* zahalec; *Bosn.* ispraznik; *Rag.* izpraznik; *Sorab.* 1. próżnik; *Dal.* praznik; (*Croat.* praznik *fornicator*); *Carn.* postopàzh; *Vind.* bresdelnik, pohajenik, baidou (*ob.* Bajda), mahovez; (*Ross.* порожнякъ próżny wóz); *Ross.* празднолюбецъ, шалберъ, (cf. szalbierz); lubiący próżnować, próżnujący, nieroboczy; ein Müssiggänger, Faullenzer. Tylko próżniacy są przyczyną złego w społeczności; w towarzystwie każdy próżniak jest znakiem pewnym, że jakiś obywatel krzywdę cierpi. *Przestr.* 137. Szczéry próżniak, kart, tutuniu i kielicha pilnujący. *Mon.* 65, 33. *Prov. Vind.* Baba gobe shenje, dedei stershe korenje, fin poufhe striela, hzhi pufhe diela = babą gąbki zbiera, dziad strużе korzenie, syn ślimaki strzela, córka lalki działa = wszyscy próżniacy, cf. bąki strzelać. — §. Próżniakiem = próżnując, müßig. Jakoby nie było co robić, próżniakiem u wrot stoisz. *Teat.* 42. *d*, *D d.* W domu tylko próżniakiem siedzi, i nic dobrego nie czyni. *Lach. Kaz.* 1, 70. ˙PRÓŻNIĆ, ˙PRAŻNIĆ, -ił, -i, *cz. niedok.*; *Boh.* prazdniti; *Sorab.* 1. prožnu; *Croat.* praznim; *Carn.* prasniti; *Vind.* prasniti, sprasniti, poprasniti, isprasnuvati; *Ross.* порожнить; wypróżniać, próżnym uczynić; leeren, leer machen. Światło i ciemnota w wieczystej przemianie Zastępując i próżniąc wzajemne mieszkanie Przyjemne dla nas w chwilach sprawują koleje. *Przyb. Milt.*

175. *Przecz głupich i szalonych miłości nie *praźnisz? *excutis. Żebr. Ow.* 240. (pozbawić miłości, wyzuć z miłości). PRÓŻNICA, y, *ż.*, próżność, próżnota, próżna rzecz, eine leere eitle Sache. Starać się dziś o przyjaźń, mam to za próżnicę, Chleb a grosz pobratają z pany i woźnice. *Jag. Gr. B* 3. Niech człek pogardza tą wszystką próżnicą, Ażeby się stał dla boga świątnicą. *Leszcz. H. S.* 140. — §. W swych chwilach odetchnienia czuję jakąś, że tak rzekę próżnicę, którą najlepiéj jedyna przyjaźń jéj napełnić potrafi. *Mon.* 76, 761. czczość, Leere, Leerheit. — §. Po próżnicy, *ob.* Poprożnicy. PRÓŻNO *adverb.*, Próżniuteńko, Próżniusieńko, Próżniuchno, Próżniutko *intensive*; *Boh.* prázdno; *Slav.* praznu; *Ross.* праздно; nic nie zawierając, czczo, gołe, leer. Próżno idę, nie niosę nic, z gołemi rękami. *Cn. Th.* — §. Darmo, daremnie, bezskutecznie; *Boh.* naprázdno; *Carn.* sabstojn, sadstoin; *Vind.* sabstoin, sastoin, obstoin, sauman, uman, prasen; *Croat.* sauman, zahmán; *Dal.* za ludu; *Rag.* mâni, mân, za lûdu, za mán; *Ross.* напрасно, всуе, суе, суетно, втунѣ, тщетно; *Eccl.* вотще, затщее, тоуне, vergebens, vergeblich. Piotr bez Pana nic nie mógł usilną pracą swą wskórać, próżno robił, próżno sieci miotał, darmo się czuciem nocnym pracował. *Żarn. Post.* 2, 330 *b.* Próżno temu skrzypać, co nie chce wykrzykać. *Cn. Ad.* 934, (cf. mów ty ścienie; cf. groch na ścianę rzucić). Głuchemu próżno co powiadać, bo nie słyszy. *Biel.* 336. (nie pomaga głuchemu piszczek, cf. *szkoda). Próżno wyglądam, i nie mogę postrzedz Klarysy. *Teat.* 6, 55. Próżno co czynić, wodę z morza przelewać, *litus arare. Mącz.*, (cf. drzwi do lasa; piasek liczyć). Ten, który się próżno bawi, niemałe przynosi szkody. *Pilch. Sen. list.* 263. (nieużytecznie). Strzała twoja nigdy próżno nie wyszła, a miecz twój niedarmo się zamierzył. *Sk. Kaz.* 444. Bodajbyś nigdy z łuku mego próżno nie strzelał. *Bardz. Trag.* 516. Co się stało, to już próżno. *Biel.* 184. darmo, przepadło; nie odstanie się, co się stało; es iſt ſchon vorbey, ſchon umſonſt. — Na próżno, nie wiedzieć na co, nadaremnie, niepożytecznie; umſonſt, unnütz. U nas na próżno sługi chowają dla zwyczaju. *Petr. Ek.* 11. Przez niego grosz jeden na próżno expensowanym nie został. *Gaz. Nar.* 1, 183. Na próżno szukał Germewila w jego domu. *Zab.* 14, 353. — §. Próżno = próżnując, w próżnowaniu, müßig. *Cn. Th.* 829, *Eccl.* праздно. PRÓŻNOGŁÓWKA, i, *m. et ż.*, czcza głowa, człowiek niegruntowny, wietrznik, cf. półgłowek; ein leerer Kopf, ein Windbeutel. *Falib. R.* PRÓŻNOJAD, a, *m.*, próżny chleb, darmojad, darmostoj = PRÓŻNOSTRAWA, y, *m. et ż.*, *Mon.* 75, 590. der das Brot nicht verdient, eine unnütze Erdenlaſt. Panowie wodzą za sobą próżnojadów wiele, co zbytek i utrata wielka. *Petr. Ek.* 11. Szalone próżnojady. *Teat.* 18. *c*, 67. PRÓŻNOMOWCA, y, *m.*, gaduła, brzechajło, trzpiot, słowosiejca; *Ross.* праздословецъ; *Eccl.* блядословникъ, ein Schwätzer, Plauderer. Próżnomowce, zwodziciele. 1 *Leop. Tit.* 1, 10. PRÓŻNOMOWNOŚĆ, ści, *ż*; *Ross.* праздословіе; *Eccl.* тщесловіе; czcza gadanina, gadulstwo, *vaniloquentia*, Plauderhaftigkeit. Wielomowość i próżnomowność tych mistrzów, którzy wiele obiecują, a mało abo nic nie czynią dobrego i skutecznego. *Syr.* 333. PRÓŻNOMOWNY, a, e, PRÓŻNOMOWNIE *adverb.*; *Sorab.* 1. proznořetzniwé; *Eccl.* блядословьнъ; *Ross.* праздословный; gadatliwy, trzpiotawy; ſchwatzhaft, geſchwätzig. Próżnomowni ludzie. *Budn. Tit.* 1, 10. *Sk. Dz.* 41. O święty ojcze! utnij bluźnierstwa i chlubę próżnomownych ludzi. *Hrbst. Art.* 168. Próżnomownym jestem *Eccl.* праздословлю, блядословлю, *vaniloquor.* PRÓŻNOŚĆ, ści, *ż.*, PRÓŻNOTA, y, *ż.*; *Boh.* prazdnost; *Slov.* prázdnost; *Sorab.* 1. proznoſcz, proznota; *Carn.* prasnost, prasnóta; *Vind.* prasnost, prasnoba; *Croat.* praznócha *vacuitas*, (praznoszt, praznovanye *fornicatio*); *Rag.* praznòcchja, praznós; *Bosn.* praznochja, ispraznóst; (*Ross.* праздность próżnowanie) = czczość, die Leere, Leerheit; *ob.* Próżnia, Próżnica. — §. Marność, die Eitelkeit, Vergänglichkeit; *Vind.* prasnost, sabstoinost; *Ross.* тщета, тщетность, суетность; *Eccl.* суетствіе, соуѥтіѥ, соуѥтьство. Co widziemy na tym świecie, nic nie jest, wszystko próżność. *Sk. Żyw.* 2, 181. Próżność nad próżnościami, a wszystko próżność. *Radz. Eccles.* 1, 2. Domniemanych bogów próżność. *Groch. W.* 300. *Wróbl.* 1. — §. Próżność, próżnostka, *zdrobn.*, chełpliwość, ambicya; Eitelkeit, Ruhmſucht; *Vind.* prasnost, napost, zhemernost; *Ross.* тщеславіе, суесловіе, суета; *Eccl.* славокиченіе. Hołd cofnięty obraża prędzéj próżnostkę wielu kobiet, niż hołd złożony pochlebia. *Pam. Warsz.* 4, 62. *Czart.* — §. Próżnota, próżnowanie, próżniactwo, Müſſiggang. (*Ross.* непраздность; *Eccl.* непраздьнство 1) zatrudnienie; 2) brzemienność, ciężarność, ciąża). Obmierzła próżnota. *Zab.* 11, 296. *Smotr. Ex.* 3. *PRÓŻNOSIEDZKI, a, ie, siedzący próżnując, müſſig ſitzend. Jejmoście PP. Próżnosiedzkie, stolikowych zabaw najprzywiązańsze doglądaczki. *Mon.* 70, 132. *PRÓŻNOUMNY, a, e, bezrozumny, leer an Verſtande. Taki próżnoumny pop, jak i ty sam jesteś. *Pim. Kam.* 66. PRÓŻNOWAĆ, -ał, -uje, *intr. contin.*; (*Ross.* праздновать święto obchodzić, praźdniczać biesiadować, cf. praznik); próżnym być, niezajętym, wakować; leer ſeyn, eröffnet ſeyn, unbeſetzt ſeyn; (*Vind.* prahati, prashiti, isorati na prutilietje = ugorować). Próżnowało po śmierci Iwona dwie lecie biskupstwo Krakowskie. *Krom.* 237. Po wszystkim Krakowie ofiary mszy świętéj próżnowały, dokąd aż Czechowie nie wyjechali; *a sacris cessatum est. Krom.* 694. — §. *De hominibus* Próżnować, *in utramque partem*, *in notionem otii et desidiae usurpatur*, nie zabawnym być, nie zatrudnionym być, łacnym być, nie mieć do czynienia, Muße haben, müßig ſeyn; nie pracować, nie pracowitym być, próżniakiem być, mußig gehen, faullenzen. Próżnować, jest próżen być sprawowania; zaś nic nie czynić, jest w próżnych rzeczach czas trawić; zkąd powiedział Kato: lepiéj jest próżnować, niż nic nie czynić. *Petr. Et.* 120. Praca i robota mała, kiedy jest z uciechą robiącego, często stoi za próżnowanie. Ludzie zacni po wielkich myślach mają swe drobne zabawy, które mniejsi w nich upatrując, próżnowaniem nazywają. *Lub. Roz.* 481. Scypio nigdy mniéj nie próżnował, jedno gdy próżnował. *Kosz. Cyc.* 168. *Lub. Roz.* 511. Powołanie każdego pokazuje, jeśli kto

próżnuje. Kto robi, co jego powinność wyciąga, nie próżnuje; kto robi co nie powinien, choć pracuje, próżność robi i próżnuje. *Lub. Roz.* 480. Wielka doskonałość jest, umieć pięknie próżnować. *ib.* 483. Są co niby próżnując najwięcéj sprawują, Są co na kształt czyniących, wybornie próżnują. *Min. Ryt.* 4, 204. *Fredr. Ad.* 1. Próżnowanie niepróżne, pożyteczne, uczciwe, *otium negotiosum. Cn. Ad.* 934. Próżnowanie niepróżnujące, tytuł wierszów lirycznych *Kochowskiego.* — *In deteriorem partem:* Próżnować, próżniakiem być, nic nie robić, leżeć; müſſig gehen, nichts thun; *Boh.* zahaleti; *Carn.* prasnujem, postopam, (cf. stopa); *Rag.* praznovatti, plánditi, dangúbitti; *Bosn.* praznovati, za ludu stati, ne poslovati, plandovati, pocivati; *Croat.* praznújem, praznuvalszem (1. *fornicor*, 2. *otior*), mangujem, manguvati; *Dal.* praznujem, plandujem, dangubim; *Ross.* празднолюбствовать, гулять (cf. hulać), кубарить; (*Vind.* prasnuvati, posvetuvati; *Ross. et Eccl.* праздьнокати, праздничать świątkować; NB. jak w Polskim niedziela od niedziałania jest rzeczona, tak w Cerkiewnym праздьникъ święto oznacza właściwie упраздненіе отъ дѣла, próżnowanie, łacność, wolność od roboty). Próżnowanie, das Müſſigſeyn, Müſſiggehen, der Müſſiggang, *Boh. et Slov.* zahálka; *Carn.* nauarnost; *Vind.* prasnovanje, prasnuvanje, bresdelnost, nedelaunost, postopanje, delaprasnost, (prasnuvanje, posvetuvanje = świątkowanie); *Bosn.* praznovanje, ispraznost; *Rag.* praznovanje, danguba (zguba dnia), last (cf. leżuch), zalùdnos, plandovanie; *Dal.* praznovanye, danguba; *Croat.* manguvanye; *Ross.* бездѣлье. W domu zawżdy trzeba co czynić, próżnować nigdy. *Hrbst. Nauk. O* 6. Jezus odpowiedział: ociec mój działa do tego czasu, i ja też działam; jakoby rzekł: nie próżnuje-ć ociec mój, stworzywszy świat, ale działa, i ja też syn jego nie próżnuję. *Sekl. Joan.* 5. Drugi uczeń za rok, gdy dobrego nauczyciela popilnuje, więcéj *pochycić może, niż ten, któryby święcił a próżnował za kilka lat. *Glicz. Wych. N* 1 *b.* Siła *szkodzien w dalszy czas, kto próżnuje w lato. *Gaw. Siel.* 364. Przez długi czas próżnując Łokietek, udał się z próżnowania na wszelakie rozpusty; także jego żołnierze nic nie czynili, łotrostwa stroili. *Biel.* 171. Próżnowanie nikczemnym czyni człowieka, I połowę ujmuje próżnowanie wieka. *Gaw. Siel.* 364. Próżnowanie powód do złego. *Cn. Ad.* 934; *Ross.* праздность есть матерь всѣхъ пороковъ; Müſſiggang iſt aller Laſter Anfang, und des Teufels Ruhebank. Próżnujący. 1 *Leop. Math.* 20, 6, (*Boh. et Slov.* zahálčiwý; *Vind.* prasn, miesik). Próżnujący musi kraść. *Cn. Ad.* 935. Próżnowanie w rychłą nędzę przychodzi. *Rys. Ad.* 57. Próżnowanie nie utuczy. *Fredr. Ad.* 9. Próżnowanie żywego człowieka grobem. *Kulig. Her.* 143. — §. *Transl.* Tym czasem czemu twój próżnuje kiełich? *Teat.* 42. *d*, a. czemu się nie obraca po ręku? müſſig ſtehen. *PRÓŻNOWIAD, a, *m.*, próżne, czcze rzeczy wiedzący, der leere unnütze Kenntniſſe hat. Próżnowiadom praktykarzom nie wierzyć. *Zebr. Zw.* 143. *PRÓŻNOWIATR, a, *m.*, wietrznik, ein Windbeutel. Szkodaż na to, w czym się i sam nie zgadzasz, jako próżnowiatrowi odpowiadać. *Pim. Kam.* 66. PRÓŻNY, a, e, PROŻEN, *PRAZEN, na, ne, Próżniuchny, Próżniutki, Prożniusieńki, Próżniuteńki, Próżniusieneczki, Próżniuteneczki, a, ie, *intensiv.*; *Boh.* prazdný; *Slov.* prázdný, prázni; *Sorab.* 1. prozné, profny, (prozniwé *supervacuus*); *Sorab.* 2. profni; (*Carn.* prâshn *tener, subtilis*); *Bosn.* prazan, ispraznan; *Croat.* prázen; (*Hung.* parazna *libidinosus*); *Rag.* prazan *vacuus*; *Vind.* prasen, prasn, s'prashnen, gol, golen; *Ross.* порожній, порожжій, пражный. (*Etym. cf.* prócz, precz; (cf. *Vind.* prashnik = miesiąc czerwiec); *Vind.* praha, pozhivanje, prashna gniva = odłog; cf. *Germ.* brach, Brachfeld); próżny, czczy, nic nie zawierający, leer. Próżne miejsce na świecie od wszelkiej rzeczy stworzonej, gdzieby ni wiatru, ni wody, ni żywiołu żadnego a zgoła nic nie było, *vacuum. Cn. Th.* próżnia, der leere Raum. Mamy za próżne wszystkie naczynia, które niczym innym tylko samym powietrzem są napełnione. *Rog. Doś.* 2, 176. Wóz próżny daje cła połowicę tego, co daje wóz nałożony. *Szczerb. Sax.* 49. Próżna beczka dzwoni. *Pot. Arg.* 68. Brzmi głośno próżna beczka, a wiatr ją obala. *ib.* 617. Nie napijesz się z próżnego naczynia. *Haur. Sk.* 174. Kłosy najbardziéj się podnaszające są najpróżniejsze. *Zab.* 13, 71. Próżen poseł nic nie nada. *Zab.* 11, 287. *Zabł.* bez podarunków, z próżnemi, gołemi rękami, mit leeren Händen. Żebraka z próżnemi rękami nie wypchniesz. *Psalmod.* 54. Gość nie z próżnemi rękoma, U mnie najdzie wszystko doma. *Cn. Ad.* 266. (cf. Gość, który nic nie przyniesie, Niech się prześpi w polu, w lesie). — §. Próżny, niezaprzątniony, niezabawny, łacny, wolny, *Carn.* namarn, nemarn; *Vind.* bresdelen, delaprasen, bres dela, miesik; *Slav.* pomazan, leer, müſſig, frey, ledig. Próżny, wolny czas *Vind.* prasen zhaſs, delaprasnost, perkladnost. (*Eccl.* непразденъ есмь, дѣло дѣлаю *occupor*). Próżne pola = nie zasiane *Ross.* полый, полъ. — Próżny, pusty; leer, wüſte. *Prov. Slov.* Prázní ge horní zámek, něni pána doma, *arx deserta.* — §. Próżny czego, od czego, wolny, daleki od tego; frey von etwas, befreyt, los, leer, ledig. Bezpiecznie, próżni troski i bojaźni dobrych wczasów zażywali. *Pilch. Sall.* 69. Przy tobie w mniejszéj będę położon bojaźni, Któréj z sobą niebytni *niepraźni. *Petr. Hor.* 2, *N.* W trunnach próżne ducha kości. *Groch. W.* 421. (pozbawione ducha). Próżna krwawego boju Zakwitła Polska w pokoju. *ib.* 485. Chudoba a nieszczęście zazdrości próżne. *Falib. P* 3. Prostota przysady wszelakiej i ambicyi próżna. *Birk. Dom.* 86. Nienaruszone panieństwo, wszelakiej cielesności próżne zachowali. *Birk. Dom.* 77. Bez daru ducha ś. ty tego grzechu nigdy *prazen być, ani się uwiarować możesz. *Rej. Post. Q Q* 2. Sówka próżna światłości. *Past. Fid.* 131. Niepodobna, żebyśmy kiedy próżni być mieli każdéj trwogi. *Groch. W.* 19. W krajowym zamieszaniu nic nie było bezpiecznego, ani nikt nie był próżen nieszczęścia. *Krom.* 86. Nietylko rzeczą samą, ale i podejźrzenia złego chciał być próżen. *Papr. Ryc.* 390. O żadnym postronnym nieprzyjacielu mówić nie chcieli, ażby domowego próżni byli. *Biel.* 538. — §. Próżny, *naprazny, *napraśny, marny, nadaremny, bezskuteczny, na nic, niepotrzebny; vergeblich, ei-

tel, zu nichts dienend, unnöthig, *Slov.* puhy; *Sorab.* 1. proznoſcziwé, zahinité; *Rag.* izpràzan, izpraazni; *Croat.* zahmánszki, zabsztunyszki; *Ross.* напрасный, тощій, тощъ, тщетный; *Eccl.* тщій, тъщь. 'Napraśne były nasze wrzaski, i do króla bezpotrzebne dokuki. *Weryf.* 65. Jak wiatr mierzyć, czas gonić, groch na ścianę miotać Próżna, tak o to, co się nie wróci, kłopotać. *Kchow. Fr.* 52. Głuchemu próżne słowa. *Sk. Dz.* 771. (głuchemu szkoda mówić). Co tu próżnego gadania! *Teat.* 36, 105. Bez siły próżny gniew. *Tward. Wł.* 13. (*vana sine viribus ira*; cf. serdit a nie duż). Lecz widzę nie pomogą plankty, próżna mowa, Już moje próżne treny, odeszła królowa. *Groch. W.* 527. Próżną się nadzieją karmić *Eccl.* суетствовать. Próżnym uczynić; *Vind.* oprasniti, vereiteln. Próżne statuty ustawnie knujemy. *Lib. Hor.* 83. Mieczysław kazał bałwany wszystkie próżnych bogów popalić. *Gwagn.* 30. (fałszywych zmyślonych bożków). Niemasz stworzenia próżnego na ziemi. *Kluk. Zw.* 1, 11. (bez celu, coby do niczego nie służyło). — §. Próżny chleb, darmojad, próżnostoj, próżnujący, próżniak, eine unnütze Erdenlaſt. Nic zacnego nie pomyśli panicz, próżny chleb i ciężar ziemi. *Birk. o Exorb.* 30. Ubogich z domu wyżeniesz, a na to miejsce błaznów, dudów, maszkarników, owych próżnych chlebów napuścisz. *Bial. Post.* 200. W szkołach tych obcują nie teologowie, ale próżni chlebowie, nie profesorowie, ale łapitrunkowie. *Zarn. Post.* 251 *b.* — §. Próżny, chełpliwy, ambitny, *Carn.* prasnoskerbn; *Vind.* prasen, naposten, preiden, pretiden, eitel, ruhmſüchtig. Mąż próżny podnosi się w pychę. 1 *Leop. Job.* 11, 12. Że cię próżnym być mniema, dlatego cię chwali. *Jabł. Tel.* 45. Próżną chwałą mądry gardzi. *Cn. Ad.* 934. Próżna chwała i piecucha ruszy. *ib.* 933. (każdy chce, by go pochwalono). Próżnym się stać *Eccl.* осоуıстıтıı. — §. *Lupunar*, 'próżny dom, nierządny. *Urs. Gr.* 147. cf. sprosny; cf. *Croat.* praznoszt, praznovanye *fornicatio*, praznujem *fornicor*.

Pochodz. *upróżniać*, *zapróżniać*, *wypróżniać*.

PROZODYA, *ob.* Notnia; *Slov.* dobrowislownost; *Vind.* glasomirrya; *Ross.* количество; *Eccl.* припѣтіе.

PROZOPOPEJA w gramat; *Slov.* cudzomenowka. Prozopopeja, figura imponująca *Eccl.* лицепритворство.

PROŻYSKO, a, *n.*, *contemn. a nom.* próg; eine häßliche Schwelle, Diele. Septimius głowę Pompeja na krzywym prożysku wygina. *Bardz. Luk.* 146.

'PRUĆ, *ob.* Próć. 'PRUCHNIEĆ, 'PRUCHNO, *ob.* Próchnieć, Próchno. PRUCHAWKA, *ob.* Purchawka. PRUCIAĆ, *ob.* Pryciać. 'PRUJĘ, *ob.* Próć. PRUM etc., *ob.* Prom.

PRUŚ, *herb*; 1. półtora krzyża białego, w hełmie ręka zbrojna z mieczem; inaczej się zowie Turzyna. 2. Dwie kosy białe ostrzem złożone, w hełmie ręka zbrojna z mieczem. Wilcze kosy. 3. Nagoda; po prawej stronie kosa, po lewej półpodkowy; na hełmie złota noga zbrojna z ostrogą. Wszystkie te herby z Prus przyszły. *Kurop.* 3, 42, Name verſchiedner Wappen.

PRUSKI, a, ie, od Prus, Preußiſch; *Boh.* Prusky; *Croat.* Praizki; *Slav.* Praiski; *Ross.* Прусскій. Królestwo Pruskie. *Wyrw. Geogr.* 574. — §. Budynek stawiany z Pruska, czyli z drzewa i cegieł, między nim dawanych. *Świtk. Bud.* 144, *Ross.* мазанка, Fachwerk, eine Mauer von hölzernen Fächern mit Ziegelſteinen ausgefüllt. Z domów w Pruski mur i drewnianego, od każdego komina zł. 10. *Vol. Leg.* 8, 134. Jeden dom wystawiony był w szachulec, a drugi w Pruski mur. *Gaz. Warsz.* 7, 1159. Powinni budynek swój odprawować Pruskim strychem, i pod jedną proporcyą. *Weresz. Kij.* 18. Aby miał każdy mieszczanin w czym chodzić, i czym się po Prusku budować. *Weresz. Kij.* 30. — *Chem.* Kwas Pruski, *acidum Prussicum*, imię tak niewłaściwe nadane jest kwasowi temu od farby Berlińskiéj, któréj jest częścią składającą. *Śniad. Chem.* 2, 37. Preußiſche Blau - Säure. PRUSAK, 'PRUSANIN, a, *m.*; *Boh.* Prušak, Prušan, Prus; *Slav.* Praiz; *Croat.* Preiz; *Ross.* Пруссакъ; z Prus rodowity, ein Preuße. Przymorscy 'Prusanie. *Ryb. Geśl. D* 2 *b.* PRUSKA, i, *ż.*, z Prus rodowita, eine Preußinn. Pruska ziemia - PRUSY; *G.* Prus; *Boh.* Prusy; *Sorab.* 2. Pschuska; *Slav.* Praiska; *Ross.* Пруссія, Preußen; [rzeczone od Prausów, ludu celtyckiego 2]. Właściwie to jest Pruska ziemia, która między Wisłą, Drwańcą, Osą i Niemnem, a między przerwą morza Baltyckiego leżąc, od Litwy i Mazowsza, gęstemi dzieli się puszczami. *Krom.* 75. Prusy rozmaicie wywodzą, to od Brukterów, to od Borusów, a drudzy od Prusa króla Bytyńskiego. Tymże Prusom panował Pruteno, a od niego Łacinnicy zowią ich *Pruthenos. Biel.* 44. *Gwagn.* 352. Słowianie ich nazwali Porusami, że przy Rusi mieszkali. *Nar. Hst.* 2, 160.

'PRUŚNICA, 'PRUCHNICA, *ob.* Próchnica. 'PRUSZYĆ, *ob.* Prószyć.

PRUT, u, *m.*, rzéka w Moldawii, od starych Hierasus zwana. *Biel.* 196. der Pruth, ein Fluß in der Moldau.

'PRUTY, PRÓTY, *ob.* Próć. 'PRUŻYĆ, *ob.* Prężyć.

'PRY, 'PRI *obsol.*, prawi, mówi, *ait*, *inquit*; *Boh.* pry, prým, prál; *Bosn.* velim, govorim; *Croat.* velim; *Dal.* dim, er ſagt, ſagt er. Dobrze, pri, czynicie mężowie. *Modrz. Baz.* 190. *Kosz. Cyc. B* 2 *b.* Pry. *P. Kchan. Jer.* 25. Lucyl nie chciał, żeby jego pisma nieukowie i nader uczeni ludzie czytali, że, pri, nieukowie, nie będą nic rozumieć, a uczeni więcéj niż ja. *Modrz. Baz.* 3. Tak pogaństwo mówiło do chrześcian, co z katowni ciała męczenników wyrywali, będą je, pry, za bogi chwalić. *Sk. Kaz.* 441. Szukać inszego państwa rozkazował, Bo to, pry, małe, które mam. *Opal. Poet.* 15. Barkami rodzica za szyję ściskając, daj, pry, najmilszy ojczo. *Żebr. Ow.* 16. *J. Kchan. Fr.* 25.

PRYCIAĆ, PRUCIAĆ *cz. cont.*, węchem czego szukać, śladować. *Cn. Th.*, tropić, wittern, ſchnuppern, wie die Jagdhunde, der Witterung oder Spur nachrennen, *propr. et transl.* Idź gdzie się lęgą rysie, pruciaj po gęstwinie, I na dzikie nacieraj z brytanami świnie. *Tol. Saut.* 29. Krytycy z niewypowiedzianą pilnością tam wszędzie ryją, pruciają, gdzie rozum lub cnotę postrzegą. *Mon.* 70, 242. Czy nie wolisz wesołych dni w domu swym zażyć, Niż po świecie nie wiem gdzie latać, pruciać, szukać Mizernego nabycia. *Opal. Sat.* 8. Obecnie owo do czynienia coś mają, traktując, pruciając coś takiego; wielkie nic. *Opal.*

Sat. 50. *et* 164. PRYCIANIE, *indago. Cn. Th.* PRYCIACZ, a, *m.*, śladownik, *investigator. Cn. Th.* 1014.

PRYCZ, u, *m.*, PRYCZA, y, *ż.*, z *Niem.*, die Pritſche, Britſche in den Wachſtuben, die hölzerne Lagerſtatt, tarczan żołnierski; *Ross.* нары. Niech śpi na pryczy, i niech pije wodę. *Teat.* 8, 83. Na gołéj pryczy spać. *ib.* 8, 41. Na pryczu wyleżeć się. *ib.* 32. *b*, 78.

*PRYCZASTNIK, *ob.* Przyczęstnik.

PRYKI *plur.*, u flisów, okowy żelazne na końcach niektórych lasek, aby się można niemi z grzędy spychać. *Magier. Mskr.*, eiſerne Reifen an den Enden der Bootsſtangen; (cf. *Ger.* Pricke socha). PRYKOWAĆ *cz. niedok.*, podprykiwać *dok.*, prykami podeprzeć, u cieśli. *X. Kam.*, mit Stangen unterſtützen.

PRYM, u, *m.*, przodek, pierwszeństwo; der Vorrang, Vorzug; *Ross.* премущество; *Eccl.* предпочтение, предпочитательство. O prym, kto lepiej spiewa, szedł szczygieł z słowikiem, stanęły więc obadwa przed sędzią czyżykiem. *Kras. Baj.* 57, cf. mieć przed kim, nie dać nikomu wprzód, mieć przodek. Prym mający *Eccl.* предъимущій, который всѣхъ превосходитъ или превышаетъ. — *PRYMA, y, *ż.*, z *Łac.*, znaczy nam pierszą godzinę, któréj pan do Piłata odwiedzion i niesprawiedliwie był oskarżon. *Hrbst. Nauk. P* 5 *b*, cf. jutrznia, tercya, sexta, nona, nieszpor, kompleta. *Wróbl.* 295. das erſte Tagesgebet der Geiſtlichen, die Prima. PRYMARYA, yi, *ż.*, pierwsza rana msza codzień, die Frühmeſſe. Pytam, gdzie idzie? odpowiedziała, że na prymaryą. *Teat.* 16. *b*, 25. PRYMAS, a, *m.*; *Boh.* prýmas, hospodář města; *Croat.* pervosztolnik; *Rag.* parvostólnik, der Primas. Prawo duchowne zowie prymasami tych, którzy w jakim narodzie są pierwszymi nad arcybiskupy, biskupy; w Hiszpanii, prymas jest arcybiskup Toletański, w Anglii Kantuaryeński, w Węgrzech Strygoński, w Polszcze arcybiskup Gnieznieński. *Biel.* 607. *et* 608. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 152. *Krom.* 479. Mikołaj Trąba, arcybiskup Gnieznieński, naprzód prymasem się jął pisać. *Biel.* 282. PRYMACYALNY, a, e, PRYMATSKI, PRYMASOWSKI, a, ie, od prymasa, dem Primas zuſtändig, primatiſch. Prerogatywy prymacyalne. *Vol. Leg.* 7, 69. Godność prymatska. *Stryjk.* 755. — Prymasowski pałac w Warszawie. PRYMASOSTWO, a, *n.*, godność i władza prymasa, die Primaswürde; *Rag.* parvostolstvo, parvostolje; *Croat.* pervosztolje. PRYMICYE *plur.*, pierwsze nowo święconego księdza odprawianie mszy ś., die erſte Meſſe eines angehenden Geiſtlichen. Na prymicyach jego uczuli ludzie w sobie przedziwne nabożeństwo. *Sk. Żyw.* 1, 392, cf. pierwiastki.

PRYNCMETAL, u, *m.*, z *Niem.*, das Prinzmetall; mieszanina metaliczna albo biała albo żółta. *Kluk. Kop.* 2, 333. PRYNCMETALOWY, a, e, von Prinzmetall.

PRYNCYPAŁ, a, *m.*, *iściec, początek dający sprawie jakiej, początek, głowa, przełożony, der Principal. Apostołowie byli pryncypały religii naszéj. *Zarn. Post.* 3, 738 *b*. Wielka różność posła od pryncypała. *Leszcz. Gł.* 136. Kiedy kto stawi rękojmiego, aby na pewny dzień płacił, a dłużnikby nie zapłacił, tedy naprzód pryncypał ma być pozwany. *Chełm. Pr.* 145. Książe Kaliski zamku dobywać nie chciał, uchodząc, aby go pryncypałem w rozerwaniu przymierza nie rozumiano. *Krom.* 277, (cf. herszt). Tłumacz powinien iść torem swego pryncypała. *Bardz. Trag. praef.* (oryginału). — Pryncypał, głos pierwszy w organach. *Magier. Mskr.* der Grundton in der Orgel. PRYNCYPALNY, a, e, główny, przedni, *przodkowny; Haupt-, vornehmſter. *Mon.* 65, 252. PRYNCYPIA *plur.*, zasady, początki, elementa; *Ross.* начало.

PRYPEĆ, cia, *m.*, eci, *ż.*, rzéka w Litwie. *Wyrw. Geogr.* 21, ein Fluß in Lithauen.

PRYSCYANOWI dał po gębie, *Prov. contra grammaticam peccavit. Cn. Ad.* 937.

*PRYSID, u, *m.*, *Russor.* [figura w tańcu kozaku 4], podskok; *Ross.* прыгъ, прыжекъ, ein kleiner Sprung, das Hüpfen. Poskoczmyż sobie, co robić z *bidy, Dalej, kochanie, chodźmy w *prysidy. *Zabł. Bal.* 78.

PRYSK, u, *m.*; (*Boh.* prsk piec); (*Sorab.* 1. prószk *sonus bombardae explosae*; *sonus succensi pinguioris vel humidi ligni*; *Eccl.* прыскъ, отростокъ древа odrostek, latorośl; *Ross.* прыскъ rzecz popryskana; pryśnienie, pierzchnienie; *Vind.* preshagniza = sparzelina); zarzewie, glühende Kohlen, glühende Aſche. Powinien sulerz glutlochem żar wszystek z pieca po kątach wiszący, wygarnąć, tym porządkiem, naprzód szuflą prysk od luftlochów powybiera, i do popielni zaniesie, a natychmiast świeżego żaru nagarnie. *Torz.* 109. *ib.* 110. *ib.* 111. *ib.* 44, (cf. glutniak). Kozacy sypali im węgle i prysk za pazuchę, żeby się przyznali. *Zimor. Siel.* 248. Zkąd te gniewy, jakby mu kto nasypał prysku za cholewy? *Zab. Fir.* 74. Każe kości te palić na ogniu, prażyć na Kolchickim prysku. *Hor.* 2, 528. *Mon.* 69, 681. Marony w prysku pieczone. *Mon.* 71, 203. Kasztany w prysku trzaskają. *Zab.* 10, 72. *Koss.* Brózdy schnące z słońca prysku. *Hul. Ow.* 237. t. j. ze przania, parzenia, skwaru; Brennen, Hitzen. — 2. Na szkutach: Prysk, naczynie statkowe. *Haur. Sk.* 170. PRYSKAĆ, *ob.* Prysnąć. PRYSKACZ, PRYSKAL, a, *m.*, który co popryskuje, der Beſpritzer. *Tr.* PRYSKIRNIK, *ob.* Pryszczeniec. PRYSKOWAĆ, -al, -uje, *cz. contin.*, piątnować, piątno wypalać; *Vind.* preshgati, prevshgati, vshgati snamen; *Bosn.* sgigati; oparovati; *Rag.* xigati, brandmarken. Złodzieja niedorosłka naprzód rózgą karzą, A wtory raz odchodzi z pryskowaną twarzą. *Klon. Wor.* 37. Mieli być na czołach pryskowani, i z miasta wygnani. *Bardz. Boet.* 13. Nie słychać, żeby kiedy w Polszcze o potwarz pryskowano kogo. *Corn. Wł. K* 4 *b.* Sędzia kazał go pryskować, nozdrza mu kazawszy katu rozerznąć. *Star. Dw.* 74. Pryskować konia, nozdrze mu przerzynać. *Cn. Th.* einem Pferde die Naſe aufſchlitzen. PRYSNĄĆ, prysnął, prysł, prysnie *intrans. jednil.*, Pryskać, spryszczać *contin.*, poprysnąć *dok.*; *Boh.* prskati, (cf. prs, prška deszcz, mżenie, pršeti, pršjwati, prška mży deszcz); *Slov.* prskám; *Vind.* perskati, plunuvati; *Rag.* práskati *scintillare*; *Bosn.* spruçati, proscKropiti; *Ross.* прыснуть, прыскать, упрыскать, упрыскивать, брызгать, брызгаю, брыжжу, (прыскалка penżel introligatorski do popryskiwania brzegów

książki; прыскъ popryskanego co); cf. *Ital.* spruzzare; *Lat.* aspergere; *Germ.* ſpritzen, ſprengen; pryskać, pluskać, bryzgać, bryździć kogo błotem, wodą, mit Geräuſche beſpritzen, flatſchend ausſchütten auf jemanden. Poprysnąć kogo błotem. *Tr.* Ciepliczna woda żelazo jakoby błotem obłacza i spryszcza. *Petr. Wod.* 6. — §. Z odgłosem rozsypać, laut umherſpritzen. Trzy razy błysnął Płomień, i żywe iskry po powietrzu prysnął; *apicemque per aëra duxit. Zebr. Ow.* 252. — *Fig.* Złośliwe pióra nie przestają aż dotąd pryskać swym jadem przeciwko waszej robocie. *Gaz. Nar.* 1, 174. — §. *Intrans.* Woda pryska, wytryska, hervorſprudeln. W Salcburgu z kamienia pryskające cieplice na świat wszystek sławne. *Tward. Wł.* 151. Tam gdzie wesołe pryskają cieplice Tesalskiej Tempy z Nimfami się myjesz. *Tward. Daf.* 50. Krew' święta do oka ślepego prysnęła, i wzrok przywróciła. *Odym. Św.* 2 *K k* 2, *Vind.* berlati, berluvati, ſprudeln. Niegaszone wapno, gdy na nie wody nalejesz, to wre i pryska. *Dambr.* 228. ſprudelt. Rozpalone żelazo, gdy kowal topi w wodzie, to zatym pryska zamoczone I 'popiskuje w mokrzy ciepłéj zagrążone. *Zebr. Ow.* 302, *Carn.* ferzhy, cē ſprüht. — *Fig.* Pryska mu z twarzy zdrowie. *Kras. W.* 14. Z oczu pryska mu męstwo, *brille. Stus. Num.* 1, 88. — §. Prysnąć, pęknąć, niknąć, nagle przepaść; platzen, vergehen, verſchwinden. Tak bąbelek na wodzie napuszony pryska. *Zab.* 16, 189. *Sak.* Przeciął od razu Fingal tarcz na dwoje, Prysła w kawałki. *Kras. Oss. F* 3. Ten list do mnie należy, wnet ta pieczątka prysnie. *Teat.* 37, 230. Nadzieje me prysły. *Min. Ryt.* 1, 102. Jeśli to cokolwiek ode mnie zawiśnie, Upewniam, że ten jego nowy związek pryśnie. *Treb. S. M.* 75. I samo hartowne żelazo pryska w nawałnościach. *Teat.* 6. *b*, 69. — *Transl.* Prysnąć, pierzchnąć, uskoczyć, uciec, drapnąć, *Boh.* prchnauti; *Ross.* упрыснуть, спорхнуть, (прыскъ ucieczka, прыткій prędki; пархнуть, порхать przelatywać się; *Rag.* parhnuti, farhnuti, parhnijvam, farhnijvam *strepere volata)*, Reißaus nehmen. Prysła w strony bojaźnią kupa rozprószona. *Zab.* 4, 351. *Koss.* — §. Pryskać, parskać nozdrzami; ſchnauben, mit der Naſe ein Geräuſch machen, brauſen. Piasek kopyty w prędkim biegu ciska I rże ogromnie i nozdrzami pryska. *P. Kchan. Jer.* 243. Mniemasz hippocentaurem mnie być panie bracie, Iż siedzę na tym koniu, co to prysnął na cię. *Papr. Pr. C* 3 *b.* Osiełek, co cię niesie, pryska, Czym ci wesołe powitanie zyska. *Suszyc. Pieśn.* 2, *E.* Wiewiórka z popielicą po cichu pryskały. *Banial. J.* 2 *b.* — *Transl.* Ledwie śmiechem już nie pryska. *Pot. Syl.* 458. Te co pierwej na siebie pryskały, Dziś się czule całowały. *Niemc. P. P.* 125. — ('PRYSUD *ob.* 'Przysąd). — PRYSZCZ, PRYSZEC *G.* Pryszcza, *m.*, PRYSZCZEL, a, *m.*; *Boh.* pryskyř; pljskyř, přjčesy; *Slav.* prishch; *Rag.* priscet, prictich; *Croat.* prisch; *Bosn.* prisc, priscet, puhviça, priscticch, buboliça; *Vind.* sprauska, sprunska, mehir; *Carn.* spushaj; *Sorab.* 1. yětžežko; *Sorab.* 2. tschoka, tschozka; *Ross.* прыщъ, прыщикъ, прыщовина, пупыръ, пупырышекъ, водыръ, валдыръ; bębel, pęcherz od ognia, wrzód etc.; eine Brandblaſe, Blaſe auf der Haut, eine Schwäre, Geſchwür. Przykładane pewne lekarstwa na niektóre części ciała, zwykły pryszcze ostrą ciekłością napełnione naciągać. *Per. Cyr.* 2, 134. Będą na ludziach i na bydlętach wrzody i pryszczele nadęte. *W. Exod.* 9, 9. (pryszcze. 1 *Leop. ib.*). *Rej. Wiz.* 11. Wszelakich 'pryszczów i krost z twarzy gubienie. *Śleszk. Ped.* 45. Pryszcze morowe. *Sienn.* 485. *Śleszk. Ped.* 164. — §. Pryszczel na chlebie. *Cn. Th.*, eine Blaſe auf dem Brote. PRYSZCZEĆ, -ał, -y, *cz. contin*, popryszczeć *dok.*, spryszczać, spryskać, pryszczów naciągać; *Vind.* praskuvati, popraskati, opraskati; *Croat.* prischim, poprischem, poprasújem, jzprichiti, jzprischujem; *Dal.* izranivam; *Bosn.* poprasgiti, poprrisgiti, sprrisgiti, oprrisiti; *Rag.* oprisetitise, prijsetim, Blaſen ziehen, mit Blaſen bedecken. Sok tego ziela ciało potężnie pryszczy. *Syr.* 185. Zmiłuj się, bo mię kat spryska. *Teat.* 10. *b*, 42. (pali, żega). PRYSZCZEĆ się, POPRYSZCZEĆ się *recipr.*, pryszcze z siebie wyrzucać; *Croat.* zprischitisze, prischimsze; *Ross.* прыщеватѣть, Blaſen werfen. Przyjdzie na całą ziemię Egiptską świerzb pryszczący się. *Radz. Exod.* 9, 9. Po przydaniu się róży, zwykło zawżdy wprzód popryszczenie się, a potym dziury następować. *Perz. Lek.* 275. Sparzeliznę od ukropu, póki się nie spryszczy, tak wyleczysz.... *Śleszk. Ped.* 225. *Haur. Sk.* 384. O bardzo-ć ostre żądła ci więc bacy mają, A pewnie się wnet spryszczy, kogo ukąsają. *Rej. Wiz.* 102. PRYSZCZENICA, y, *ź.*, ziele, rozchodnik pryszczący, pryszczyrnica, pryszczyrnik, *aoizoum urens*, Katzentäublein, Mauerpfeffer. *Syr.* 1314, (*Carn.* homulèze, homulje). Pryszczenica, *Clematis flammula*, gatunek powoju; przyłożona na ciało czyni pryszcze. *Kluk. Dykc.* 1, 137. Pryszczenica Jaskier, *ranunculus. Syr.* 876, Hahnenfuß; (*Boh.* pryskyřnjk; *Ross.* прищенецъ). PRYSZCZENIEC, ńca, *m.*, PRYSKIRNIK, a, *m.*, *flammula Jovis*, ziele to usta bardzo rozpala i pryszczy, Brennkraut. *Syr.* 317. PRYSZCZOWY, a, e, od pryszcza, Blaſen-, Schwären-. Guz pryszczowy. *Budn. Levit.* 13, 28. PRYSZCZOWATY, a, e, — o *adverb*„ na kształt pryszczów, wie Schwären, voll Schwären; *Croat.* prischàszt; *Ross.* прыщеватый.

Pochodz. *oprysk, opryskliwy, oprysnąć, poprysnąć, popryskać, spryszczać, sprysz, wyprysnąć, rozprysnąć.*

PRYSZKA, i, *ż.*, Pryscylla, imię białogłowskie, ein Weibername. Pozdrówcie Pryszkę. *W. Rom.* 16, 3. — §. Na odpusty-li to jadę? na roki, na Pryszkę. *Kchow.* 168. Chcesz widzieć tych oszustów, pojedź na trzy króle Do Krakowa, albo na Sandomirską Pryszkę. *Opal. Sat.* 186. (musiał być wielki odpust z jarmarkiem w dzień ś. Pryszki). — §. Pryszki jelenie, abo wołowe, nazywają mordę i uszy, które pokrajawszy, ugotują z octem winnym, pieprzem i cynamonem. *Wiel.* 424. Hirſch-, oder Ochſenmaul und Ohren, klein geſchnitten mit Weineſſig.

PRYTNĄĆ, -ął, -ie, *intr. jednl.*, podskoczyć, aufſpringen. Osieł sobie bryknął, wierzgnął, prytnął. *Zab.* 13, 274. *Treb., Ross.* прыть bieg, pęd, прыткій prędki.

'PRYTWOR, *ob.* Przytwor.

PRYWAT, a, *m.*, prywatny człowiek, bez urzędu w Rzpltéj; *Rag.* posobnijk; *Ross.* опричникъ; *Eccl.* особ-

никъ, ein Privatmann, der kein Amt bekleidet. Prywatem się stać, prywatem być, nie mieć urzędu; *removere se negotiis publicis. Cn. Th. Modrz. Baz.* 9, (cf. domak). Przystojna, abym się tak stawał prywatom, będąc cesarzem, jakiegobym sobie życzył cesarza będąc prywatem. *Budn. Apopht.* 90. (poddanym). PRYWATA, y, *ż.*, własny pożytek, osobista szczególna korzyść, samoistwo, szukanie dla siebie tylko korzyści; *Vind.* lasten prid, lasten dobizhek; §. a) der Privatnutzen, der Eigennutz. Ojczystą miłość zatarła prywata, Skaził umysły zysk z chęcią mamony. *Nar. Dz.* 2, 141, (cf. na swoje koła ciągnąć, na swój młyn wodę obracać, na swój kłąb' zwijać, na swoje zwijać motowidło). Prywatę za interes publiczny udają. *Leszcz. Gl.* 60. Jedna święta prywata, ta dziś najpłatniejsza u nas, a na tęsmy wszystkie rady swe założyli, nie bacząc to, iż jeśli publika zginie, prywata skakać musi, jako jéj zagądą. *Rej. Zw.* 188. Każdy swojéj prywaty i własnéj sprawy pilnował, a żadnego starania około Rzpltéj nie mieli. *Stryjk.* 679. *Tuard. Misc.* 76. U wielu religia bywa płaszczykiem prywaty. *Boh. Zamoj.* 45. Każdego prywata uwodzi, aby raczéj zalecił brata, niżeli obcego. *Star. Vot. E* 3. Na tym tylko starania sadzi, co się tknie jego prywat, o to nie dba, co zdrowia spólnego. *Błaz. Tłum. B* 4. Nie tak armaty i straszne owe boje, Jako więcéj prywaty zgubiły nas swoje. *Tward. W. D.* 2, 141. Z saméj prywaty przywiedli kraj do przystąpienia do neutralności. *Pam.* 83, 2, 439. — §. b) Prywata, życie niepubliczne, niepublika, samotność, *Boh.* domácnost; *Vind.* ofebnu shiulenje, Privatleben, Eingezogenheit, Einsamkeit. Przyjaciół nie miał, prywat przestrzegał, expensy nie robił. *Zab.* 13, 197. Jak jasno świecą ci w senacie, Tak w cieniu owi i wdzięcznéj prywacie, Ten Jezusowym kompanem, Ów prałatem i godnym kapłanem. *Tward. Misc.* 77. — §. c) Prywata zakonnicza, własnomajętność, gdy zakonnik swoję własną majętność ma, prócz społeczeństwa klasztornego, das persönliche Eigenthum eines Ordensbruders. *Cn. Th.* PRYWATNIK, a, *m.*, prywaty pilnujący, na swe koło wszystko ciągnący. *Cn. Th.*, ein eigennütziger, selbstsüchtiger Mensch. Elżbieta miejsca w radzie swemi prywatnikami osadziła. *Nar. Hst.* 7, 149. stronnikami. PRYWATNY, a, e, PRYWATNIE *adverb.*, niepubliczny, domowy; *Sorab.* 1. pžiszobné; *Vind.* ofeben, safeben; *Rag.* posobni; *Ross.* опричный, частный, Privat-, häuslich. Prawo szczególne abo prywatne ma za cel sprawy szczególne obywatelów wziętych w osobności. *Wyrw. Geogr.* 105, (cf. osobliwy). Dla pospolitego Dobra odbieżeć swego prywatnego. *Past. Fid.* 283. Prywatny żywot najlepszy. *Cn. Ad.* 498. (wszędy dobrze, ale doma lepiéj). Akt weselny miał się prywatnie odprawić. *Kras. Pod.* 2, 51. Sułtan, kiedy prywatnie jedzie, w ten czas nie ma wielkiéj gwardyi koło siebie. *Star. Dw.* 41. — §. Chwalą królewica, jak mężny, dobry, nieprywatny, niepyszny, z każdym za brat. *Pot. Arg.* 309. nieprywatny = popularny.

PRYWET, PRÉWET, u, *m.*, wychod domowy, wychodek, potrzeba, retyrada, dwór, ganek, sekret; der Abtritt, das Privet. *Perz. Cyr.* 3, 188. wychód, wychodek, pilat. *Men. Turc.* 1, 112, *Boh. et Slov.* záchod; *Vind.* fralifhe, fralniza, heiselz, franski kotez, sahod, laibil, aishel, skrivon krai; *Croat.* komernyak; *Bosn.* zahod, mjesto potribno; *Slav.* izhod; *Ross.* заходъ, отходъ, нужникъ, нужное мѣсто. Nie chcieli go do celi inaczéj przypuścić, jedno niechaj wszystkich braci prywety wymyje, i plugastwa za pokutę wynosi; a ten wnet na miotłę się i inne naczynia zdobywszy, wszystkie prywety chędożył, nic się nie wstydząc. *Sk. Żyw.* 1, 297. PRYWETNIK, a, *m.*, *cloacarius. Cn. Th.*; *Boh.* pohodný; *Vind.* lainosnafhavez, zhistitnik sahoda, jeushlak; *Carn.* jevshlar, usráné, (cf. złotnik), der Privetfeger, der Nachtkönig. PRYWETNY, PRYWETOWY, a, e, wychodowy. *Cn. Th.* Privet-. PRYWETNE, ego, *n.*, od prywetu zapłata, *cloacarium. Cn. Th.*, Privetgeld.

PRYZMA, y, *ż.*, figura, i narzędzie matematyczne, fizyczne; *Ross.* раекъ.

*PRZA, y, *ż.*; *Boh.* pře, por (*ob.* Spor), rozepře, (*ob.* Rozprza); *Slov.* pre, rozepre; *Hung.* pör; *Vind.* prepir, (cf. przeprzeć); *Croat.* prja; *Dal.* pria; *Bosn.* pria, parba, prenje, dava; *Eccl. et Ross.* прѣ, прека, (cf. przeko, sprzeczny); распря, которя, ссора, потязаніе, судное дѣло, правежъ, споръ; spór, sprzeczka, (*Etym.* przeć); der Streit, Hader. Niech pan będzie sędzią, i niechaj rozdejmie tę przą moję z tobą. *Radz.* 1 *Sam.* 24, 16, *Bibl. Gd. ib. Wiśn.* 279. Ten co sądzić wszystek świat zasiędzie, Przą moję za mnie odprawować będzie. *Kanc. Gd.* 221. Nie o toć jest prza. *Gil. Post.* 169. (nie o to idzie, nie o tym mowa). Żądali, aby ich prze cudzoziemcom, a nie onéj ziemi obywatelom, ku rozsądzeniu były zlecone. *Modrz. Baz.* 298. Przę w prawie miał, i prosił króla, aby téj sprawy doma przesłuchał. *Kosz. Lor.* 165 *b.* Ociec bardziéj miłuje syny, niżli sędzia tych, co się przedeń ze swą przą przywiodą. *Gorn. Wł. J* 4 *b.* Po dosyć długiéj przy, wotowano. *Biel.* 739. O przach i odeprzach. *Herb. Stat.* 496. o skargach, żałobach i odwodach, Klagen und Gegenklagen. Gdy będzie rozsądek trudny między krwią a krwią, przą i odeprzą.... 1 *Leop. Deut.* 17, 8. (między sprawą, a sprawą. *Bibl. Gd.*).

*PRZĄĆ, [PRZĄDZ 3], przągł, przęże, przęgnie, *cz. jednti.*; *Ross. obsol.* прячь, пряту; jednoczyć, łączyć, verbinden, vereinigen. Derivanda Composita: *zaprządz, zaprzęgać, wyprzęgać, rozprzęgać, przeprzęgać, sprządz, sprzęgać, sprzężaj, sprząg; przącka, przęcka,* [*sprążka* 2], *sprzączka.* — PRZĄCKA, *ob.* Przęcka.

PRZĄDAĆ, *ob.* Prząść. PRZĄDKA, i, *ż.*; *Boh.* předlice, přástewnice; *Vind. et Carn.* prediza; *Bosn.* preliça, prelja; *Rag.* préliza; *Croat.* prélya; *Dal.* prelicza; *Ross.* пряха; przędziarka, kobieta co przędzie, die Spinnerinn. Póty prządka nić ciągnie, póki ma przędziwo. *Zabł. Amf.* 77. Prządki życia ludzkiego, Parki. *Otw. Ow.* 322. *et* 89, (*Boh.* sudice, sudička, cf. sędzina; *Carn.* rojnèze, cf. roić). O bodaj duszo moja nigdy z twéj pamiątki Nie wchodziły myśli onéj życia prządki Ludzkiego, która nici rwie ludzkiego wieku. *Kulig. Her.* 282. — §. *Hist. nat.* Niektóre gąsienice, mając się stać poczwarką, ro-

bią zasklep, snując sok z siebie wypuszczony niby jaką przędzę, którą w około siebie w kłąb zwijają; i te nazywają się prządki, *bombyces. Zool.* 144. *Kluk. Zw.* 4, 96. Spinnraupen, Spinnerinnen. PRZĄDEK, dka, *m.*, PRZĄDCA, y, *m.*; *Boh.* prádlj, prástewnjk; *Vind.* predez, prednik; *Ross.* прядильщикъ; który przędzie, der Spinner. *Tr.* PRZĄDNY, a, e, od przędzenia, Spinn-; *Boh.* prádelnj. Prządna izba; *Boh.* prástwa, *prządnia. PRZĄDZIONO, *ob.* Przędziono.

PRZAŁKA, i, *ż.*, gatunek gruszek, eine Art Birnen. Pasowki i przałki. *Zimor. Siel.* 128.

PRZĄŚĆ, PRZĘŚĆ, prządł, przędła, przędzie, przędę *cz. jednll.*, *Prządać *contin. et frequ.*; *Boh.* přjsti, předl, předu; *Morav.* prádu, přasti, prádl; *Sorab.* 2. pschěsćz, pschedl, pschědu; *Sorab.* 1. pschacz, pžasćz, pžadu, pschadu, pschedžem; *Carn.* prẹ̀sti, prẹ̀dl, prẹ̀dem; *Vind.* prest, presti, predel, prẹ̀dem; *Croat.* preszti, preszlem, predem; *Rag.* prẹ̀sti, prẹ̀dem; *Bosn. et Slav.* presti; *Ross.* прясть, пряду; przędzę robić, jedwab' etc. na nici lub nitki przerabiać, ſpinnen. Żona moja przędzie nici na kołowrotku. *Teat.* 51. *b*, 3. Pallas najpierwéj żonom wymyśliła prząść kądziel i płótno tkać. *Biel. Św.* 8 *b.* Z niewiastami kądziółki prządali, albo wzorki szyli. *Rej. Zw.* 23. Sardanapal w niewieścim odzieniu między nierządnicami prządał. *Kosz. Lor.* 77. Herkules, w bogów umieszczony rzędzie, U nóg Omfali zniewieściały przędzie. *Kras. Woj. Ch.* 31. Parki pod ziemią siedząc przędą ludzkie lata. *Zbil. Dr. F* 2. — *Fig.* Ów nieborak już cienko przędzie, już przemysłami idzie, a przecię nie dostawa. *Falib. F* 2. już cienko spiewa, spuścił z kwinty, cienko koło niego, ostatnim goni, jest na schyłku, er iſt auf der Neige. — §. *Transl. fig.* Prząść co w głowie, roić sobie, snować, układać, knować; etwas im Kopfe ſpinnen, ausdenken, im Sinne haben, im Schilde führen. Dumą a ogniem miłosnym uwiędła, Dzikie układy w próżnéj głowie przędła. *Hor.* 1, 171. Wykłady pisma dziwne zmyślali i przędli. *Farn.* 157. Co za srogie obrazy, jak okropne przęścia Myśli smutnéj, na wzmiankę mojego nieszczęścia. *Zabł. Amf.* 78. Przędą to sobie w głowie, iż w kompanii miléj ginąć jest, niż bez drugiego. *Nag. Cyc.* 50. Milczę, aż to do skutku przyjdzie, co ma głowa przędzie. *Teat.* 46. *c*, 98. Cóż tedy sobie za chwały Umysł mój przędzie zuchwały? *Dar. Lot.* 4, 26. Niech on próżną nadzieję w głowie swojéj przędzie, Że chwała jego wierszów na wieki trwać będzie. *Chod. Gesn.* 3. Już dekret z świadków wysłuchanych przędą. *Pot. Syl.* 80. Bogatą zdobycz przędli w głowie. *Jabł. Buk. H* 3. Niech sobie w głowie jak chce przędzie. *Leszcz. Class.* 27. Coś piérwéj w głowie dziką dumę przędła, Będziesz też u drzwi szlochać babo zwiędła. *Hor.* 1, 119. *Nar.* Kto sobie inszą postawę przędzie a zmyśla, taki co złego myśli. *Kosz. Lor.* 44 *b.* Jak więc sobie z nim równość w pysznéj przędziesz głowie, Z nim, przed którego mocą wszyscy drżą bogowie. *Dmoch. Il.* 2, 70. — §. Kto słowy przędzionemi przyjaźń pokazuje, Nie wierz mu nigdy, bo cię sercem nie miłuje. *Modrz. Baz.* 261. t. j. upstrzonemi, udawanemi, sztucznemi, w jedwab' lub bawełnę uwinionemi, jedwabnemi, słodkiemi, gekünſtelte Worte. PRZĄŚLIĆ n. p. konopie *cz. contin.*, czesać, czochrać konopie, Hanf hecheln. *Tr.* PRZĄSŁKA, i, *ż.*, Przęśłka, ziele, Koniogon *qu. v.*, cf. skrzyp. PRZĄŚNICA, y, *ż.*, przęślica; *Ross.* прялица, прялка; kądziel, der Spinnrocken, die Spindel. Siedząc u prząśnicy Spiewa niewiasta i zbywa tęsknicy. *Zab.* 9, 120.

Pochodz. *przędza, prządka, przędziarka, przędziono, przęśło; naprzędzać, naprząść, oprzędać, oprząść, uprzędać, uprząść, uyprzędać, wyprząść.*

PRZAŚNY, *PRZEŚNY, a, e, PRZAŚNO *adverb.*; *Boh.* přesný; *Vind.* opreſen, nekvaſen, nekiſan; *Carn.* oppręsn; *Rag.* prjeesni, prjesni, nekissio; *Bosn.* priesan, prisan, prisni, prjesni, nekisseo, kakoti krúh nekisseo, (2. *recens, crudus*); *Ross.* пръсный; niekwaszony, ungeſäuert. Chléb jeden kwaśny, drugi przaśny. *Karnk. Kat.* 167. Ciasto przaśne. *Cresc.* 158. Naczynili podpłomyków przaśnych, bo nie mogły być zakwaszone dla pośpiechu. *W. Exod.* 12, 39. *Sk. Żyw.* 1, 261. *et* 315. Czestował ich, napiekłszy chleba przaśnego. 1 *Leop. Genes.* 19. 3. Przaśno jeść będą na miejscu świętym. *Budn. Levit.* 6, 16. (bez kwasu). Sól czyni ostrość pokarmów, które same z siebie są przaśne. *Sak. Probl.* 191. Rosyanie w kwaśnym chlebie celebrują sakrament eucharystyi, nie w przaśnym. *Fund.* 2. *Smotr. Ex.* 45. Przaśny chleb = PRZAŚNE, ego, PRZASNEK, nka, *m.*, PRZAŚNIK, a, *m.*, PRZAŚNICA, y, *ż.*, *PRZASNYSZ, a, *m.*, (*Bzow. Roż.* 54), ungeſäuertes Brot; *Carn.* oppresnek; *Vind.* opreſnik; *Croat.* pogacha; *Hung.* pogátsa; *Bosn.* prisnać, prrisnać, prjesnać *libum*; *Ross.* опрѣснокъ, *adj.* опрѣсночный. W te dni powinni byli jeść *azymos panes*, t. j. przaśniki, *vulgo* macę, *alias* placki, nie na kwasie, ani na drożdżach mieszane i pieczone. *Chmiel.* 1, 1067. *Smotr. Apol.* 43. Takim chlebem być nie może przaśnik, jakim jest kwaśnik. *Smotr. Ex.* 44. Chwali ich, iż w przaśnym służą, choć od Greków prześladowani. *Sk. Dz.* 1073. Święćmy nie w kwasie dawnym, ale w przaśnkach czystości i prawdy. *Budn.* 1 *Cor.* 5, 8. W przaśnicy szczérości i prawdy. *Sk. Kaz.* 157. *Sk. Dz.* 1026. Süßteig. Apostoł wiernych bożych azymami, t. j. przaśnikami abo bezkwaśnymi nazywa. *Smotr. Apol.* 153. — Swięto przaśników, święto przaśnic, w starym testamencie przed wielkocnym dniem, gdzie się nie godzi żydom nic kwaszonego nie mieć w domu. *Karnk. Kat.* 167. *Sekl. Math.* 26. *et Marc.* 14, *Boh.* přesnice; (*Vind.* prasnik, presnik = święto, prasnuvat *fenari*, *ob.* Próżnować, próżny). Nadchodził już dzień święty przaśnic, który zową wielką nocą. 1 *Leop. Luc.* 22, 1. Uroczystość przaśnic będziesz strzegł; siedm dni będziesz pożywał chleba przaśnego. 1 *Leop. Exod.* 23, 15. *et Radz. ib.* — §. Przaśny miód = niesycony, niepity, ungeſeimter Honig. Od beczki miodu przaśnego nierozsyconego, którego kichlarze na miodowniki wyrabiają, po złotemu. *Vol. Leg.* 3, 480. *Prześny miód. *Sienn.* 122. PRZAŚNOŚĆ, ści, *ż.*, niekwaszność, słodkość; die Ungeſäuertheit, Süßigkeit; *Ross.* прѣсность. Przasność albo słodkość z kwasem,

nie zejdą się, ani zgodzą. *Gil. Post.* 74 *b.* Nie rozumiejmy, żeby przaśność tak potrzebna była, iż gdyby jéj chléb nie miał, nie mógłby być sakrament ciała bożego sprawowan. *Kucz. Kat.* 2, 413. Smak, t. j. kwaśność abo przaśność, jako i małość i wielość, kwadrangul i okrągłość, *accidentia* są, a nie istność. *Smotr. Nap.* 38.

1. *PRZE *Praep. reg. Accus.* = dla, przez, za; wegen, durch, bey; *Boh.* pro; *Slov.* pre; *Ross.* про; (cf. *Lat.* pro, per; *Ger.* für). §. 1) *causale*: durch, aus, von, wegen. Rytygier prze nieznośny żal od swojéj ręki zginął. *Budn. Apopht.* 137. Karz je panie prze ich zdrady. *J. Kchan. Ps.* 6. (za ich zdrady. *Karp.* 5, 10). Pan zabił Ozę prze śmiałość, iż wyciągnął rękę ku skrzyni przymierza. *W.* 2 *Reg.* 6, 7. Prze tę przyczynę. *Biel.* 78. *Papr. Ryc.* Uczyni on to, nie prze moję chudobę i nikczemną osobę, ale miłość najmilejszéj ojczyzny. *Orzech. Qu.* 31. Za chuć twą u mnie inszą trudno-ć wziąć nagrodę Prze mieszek spustoszały i moję chudobę. *Papr. Przyk. A* 2. Owieczki obumierać muszą, prze niedostatek obroku. *Rej. Ap.* 35, (cf. *przecz). — §. 2) *Obsecrandi:* Prze bóg! dla boga! bey Gott, um Gottes Willen! Prze bóg! *affectum exclamandi exprimit, sed subaudito* proszę, pytam. *Cn. Th.* Ojcze! spraw prze bóg! by nie umierała. *Past. Fid.* 276. Prze żywy bóg! Prze bóg was proszę, proszę ja was. *Cn. Th.* Ba! Prze boga, i dlategoż ja to mam czynić. *Gorn. Sen.* 274. Chciejże się zmiłować prze bóg nade mną. *Past. Fid.* 112. Prze żywy bóg, co to za śmiałość. *W. Post. W.* 2, 52. Poczujcie się tedy prze bóg żywy, jakoście daleko od cnoty przodków ustąpili. *Star. Pob. B b.* Ale prze bóg żywy, dajże mi pokój. *Teat.* 21. *c*, 17. Boże mój, ty bądź ze mną, prze imię swoje, Ty mię ratuj, bo wielkie są łaski twoje. *J. Kchan. Ps.* 167. Prze naszej łożnicy mir drogi, Prze me, prze niebieskie bogi, Prze jeślim ci w czym prawą, prze lubo już ginę, Serdeczną zawsze miłość, méj śmierci przyczynę, Aury ani przypuszczaj do mojéj łożnicy. *Zebr. Ow.* 187; *per.* Prze bóg kogo prosić, modlić się człowieku = bardzo pokornie się prosić, um Gotteswillen bitten. *Cn. Th.* — *Aliter:* Prze bóg prosić = żebrzeć, betteln. *ib.* 831. Prze bóg dawać = jałmużnę dawać, Almosen (um Gotteswillen) geben; prze bóg brać = jałmużnę brać. *ib.* — §. Nie wiedząc, co z niewolnikami czynić, puszczano ich prze bóg. *Biel.* 494. darmo, za panie boże zapłać, umsonst. *Biel. Św.* 285. — Jeśliby niewiasta w chorobie gieradę księdzu oddała z rąk swych, krewne swe od tego oddaliwszy, nie bez krzywdy ich, zowie się to prze bóg darować. *Szczerb. Sax.* 143. — §. 3) *Consilii, usus:* *Prze kogo dla kogo; für jemanden, zu seinem Besten. Bóg syna nam swego dał prze nasze zbawienie. *Kanc. Gd.* 22. Jeślić nie stanie chleba prze cię i prze czeladź twoję .... *W. Post. W.* 189. Rozkazał nagotować prze wszystek lud, tak prze małego, jak i wielkiego, gody. *Radz. Esth.* 1, 5. On prze nie sprawił cześć wielką. *ib.* 2 *Reg.* 6, 23. — §. Prze zdrowie czyje pić, przez zdrowie, za zdrowie czyje. *Cn. Th.* 697. auf jemandes Gesundheit trinken. — §. 4) Prze = przed, vor. Prze cię, przeń = przedeń, przed niego, n. p. kładę potrawy. *Cn. Th.* Przyjmiesz z chęcią, co z łaski bożéj, Ziemianin chudy prze cię położy. *Miask. Ryt.* 2, 24. — 2. PRZE-, *Praep. inseparab.*; *Boh.* pře-, pro-; *Sorab.* 1. pźie-; *Croat.* pre-; *Dal. et Slav.* pro-; *Carn.* prezh-, (*ob.* Precz); *Ross.* пере-, пре-, про-; *Lat.* per-, prae-; 1) *in compositionibus verborum actionem per spatium vel tempus aliquod ad finem deducit*; *e. gr.* Przepłynąć, przeczytać, przebiedz, przedrzymać kazanie; durchschwimmen, durchlaufen, die ganze Predigt durchschlafen; *Sorab.* 1. pźe-; *Vind.* pre-, skus-, *e. gr.* prekopati, skuskopati = przekopać; *Ross.* про-; a) *prodigitatis absorbentis.* Przebudował majątek, przemarnował, przeczestował, przestroił, przeprawował, przełotrował, verbauen, verschwenden ꝛc. — b) *Translationem actionis e loco in locum; transformationem:* Przenieść na drugą stronę, übertragen; przepisać, abschreiben; przedrukować, przerabiać, przeobrażać, umdrucken ꝛc. — c) *Praeteritionem*, mimo, vorbey. Przeszedł, nie wstępował; przemycić, cf. *Dissert. nostram de Etymologia* §. 95., *ubi de Boh. etc.* pro *et* pre. — d) *Superationem*, über=. Przewyższyć, przechodzić kogo, übertreffen. Nie przekonasz go, nie przegadasz, nie przesiedzisz, nie przeswarzysz, *non superabis illum sermone, contentione etc. Cn. Th.* 518. — e) *Interruptionis vel eruptionis, quasi ex abrupto:* Przemówić, przebąknąć, przebudzić. — f) *Excessi:* Przebrać miarę, przepełnić, przekarmić, przejeść się. — g) *Modici usus:* Przejeść czego, przekąsić, przegryźć. — 2) Prze-= przed-, vor. Przekładać co komu, *proponere*, vorlegen; przewidzieć. — 3) Prze-, *cum Adjectivis, exprimit gradum abundantiae, vehementiae* = bardzo, mocno, arcy, sehr: Przebogaty, przezimny, przewielebny; *Slov.* pre-, n. p. premilí, predobrí, preveliki; *Carn.* prě-; *Vind.* pre-, slu-, mozhnu, *e. gr.* predober; *Croat.* pre-, n. p. prevuchen = najuczeńszy; *Dal.* prem-; *Ross. et Eccl.* пре-, пребагатый, пребогатый, превеликій; = все-, = тре-, cf. *wsze, cf. trzy; *Gall.* très-. *Cum Superlat.*, Przena = Przenaj-, n. p. Przenajdostojniejszy, przenajzacniejszy, przenajwielebniejszy.

PRZE, *ob.* Przeć.

*PRZEBABA, y, *ż.*, n. p. Naszymby zdaniem dać winowajcom miejsce do przebaby, Gdyż nie ze złości przewinili na nim, Nie żadnéj zemsty zwiodły ich powaby. *Chrośc. Fars.* 16.? [przebaczenie. 7.]

PRZEBACZYĆ, *f.* przebaczy *cz. dok.*, Przebaczać *niedok.*, Przebaczywać *frequ.*; §. 1*) przeoczyć, zapomnieć, zapamiętać, zaniedbać; überſehen, vergeſſen, vernachläſſigen. Odchodząc, ze strzałami powziąć przebaczyła sajdaka; *oblita est. Zebr. Ow.* 41. Lub lata dojęły człowieku, I rzeczym gwałt przebaczył, w pierwszym znanych wieku, Pomnię wzdam co z większego. *Zebr. Ow.* 299; (*multa me fugiunt, plura tamen memini*). Rodzice zapamiętali, przyjaciele zaniedbali, ale mnie pan nie przebaczył. *J. Kchan. Ps.* 36. Nie na wieki pan przebaczy Upadłego człowieka. *J. Kchan. Ps.* 12. Świat was przebacza; ale bóg na was dobre oko ma. *Zarn. Post.* 22. Powiedziało się, a jeśli co przebaczonego zostało, tu się powiedzieć może. *Gorn. Sen.* 495. Paweł ś. nie zakazował małżeństwa, a wszakże pożytków nie przebaczył czystości. *Biał.*

Post. 195. Synowie upadłszy, na rodzice narzekają, przeto iż ich w wychowaniu przebaczali. *Glicz. Wych. E* 6. (zaniedbali, zapomnieli o niém). Za wielki to sobie miały skarb, gdy im bóg dał co młodego, powiadając, już pewnie wiemy, iż bóg na nas łaskaw, gdy nas tym nie przebacza. *Glicz. Wych. C* 2 *b.* (nie mija, owszem obdarza). Gdziebym od ciebie w téj prośbie mojéj był przebaczon i z niczym odepchnion, tobym.... *Smotr. Nap.* 81, cf. *przejrzan, nie uważany, za nic miany. — §. 2) Przebaczyć komu = darować mu winę, wybaczyć; *Vind.* sanesti, salhonati, nasameriti, einem verzeihen. Jeśli się synom Aaronowym nie przepiekło, coż mniemasz tym czarownikom sprawiedliwość boża przebaczyć ma? *Wiśn.* 515. Przebaczenie, jest kary zasłużonéj odpuszczenie. *Pilch. Sen. list.* 102. Twój ociec przebaczył mych win. *Kanc. Gd.* 227. Przebaczaj wady cudze równe, Gdy sam do siebie czujesz główne. *Cn. Ad.* 937. — §. Przy prawdzie stójcie, a jeśli teraz czasowi przebaczacie, na potym prawdy nie tajcie. *Sk. Żyw.* 1, 14. ulegacie, do czasu się stosujecie; ſich in die Zeitumſtände fügen, nachgeben. — §. c) Przebaczyć, z uwagą przezierać, rozważać, aufmerkſam durchſehen. Na ten czas zhańbion nie będę, gdy pilnie przebaczę wszystkie przykazania twoje. 3 *Leop. Ps.* 118, 6. (przeglądnę. 1 *Leop.*). — §. Przebaczać, (*przedbaczać), przeglądać, przewidzieć, przeczuwać, voraus ſehen. *Cn. Th.* PRZEBACZNY, a, e, wybaczający, do darowania winy skłonny, verzeihend. Mości Hrabio, raczże być przebacznym temu chłopcu. *Teat.* 20. *b*, 81. Prawa przebaczne panom, twarde dla chudych. *ib.* 20. *b*, 123. — §. *Passive:* Przebaczny występek, odpuszczalny, mogący być przebaczonym, darowanym, verzeihlich; *Eccl.* превнятельный, превнятельно.

1. PRZEBADAĆ *cz. dok.*, Przebadywać *frequ.*, przyszłe rzeczy wybadać, vorher ausforſchen. Ludwik Węgierski niektóre rzeczy z astrologii zwykł był przebadywać. *Krom.* 389.

2. PRZEBADAĆ, *ob.* Przebość.

PRZEBĄKNĄĆ, PRZEBĘKNĄĆ, PRZEBĘCZYĆ, przebąknął, przebąkł, *f.* przebąknie, przebęknie *cz. dok.*, Przebąkać *niedok.*, przebąkuje *pr.*, Przebąkiwać, Przebękiwać *frequ.*, półgębkiem odzywać się, pisnąć, trunąć; etwas muckſen, einen kleinen Laut hervor brechen laſſen, ſich kurz und leiſe melden. Nawet nie przebąkłem nic. *Zab.* 7, 203. Dosłyszałem słowa, Co tam Waść przebąknąłeś, coś na kształt psubrata! *Zabł. Amf.* 96. Kto Francuzkim językiem przebęknie, wraz musi być i mądrym i grzecznym. *Boh. Kom.* 1, 106. Waść widzę coś nadto przebąkujesz, znaj się Waść na sobie. *Teat.* 26. *b*, 6. W tym staruszek podochocony zaczyna przebąkiwać, żarcikami pluskać. *Zab.* 13, 199. Jak wiele jest ludzi cnotliwych, co o nich ani przebąkną słowa, a wiele ladajakich, co za pieniądze sławy nabywają. *Lub. Roz.* 242. Jeden panicz, chcąc z światłem swym się popisywać, Przeciw wolnym elekcyom zaczął przebąkiwać. *Niemc. P. P.* 85. Już i słówka więcéj nie przebęknę. *Boh. Kom.* 1, 17. Nie mógłbyś ty choć przebęczyć jako, kiedy czytać nie umiesz. *Teat.* 30, 5. W panienkach młodych czasem sama natura przebąkuje. *Teat.* 10, 64. Zamieszania u nas w domu wielkie przebękiwają, że wesela nie będzie. *ib.* 27. *c*, 65. przepowiadają, prorokują.

PRZEBALOWAĆ *cz. dok.*, balując przepędzić, przemarnować, mit Bällen durchbringen. Niechże nam Jejmość przebalowane odda pieniądze. *Teat.* 24. *b*, 74. PRZEBALOWAĆ się *recipr.*, balując zabawić się, przetańcować się, ſich mit Bällen erluſtigen. Poczekajcie no, podobno przebalujemy się wszyscy. *Teat.* 33. *d*, 19.

PRZEBANKIETOWAĆ *cz. dok.*, bankietując przemarnować, verſchmauſen; *Vind.* sajeduvati, sagostuvati; *Ross.* пропировать. Strzedz trzeba, abyśmy nie przebankietowali wszystkiego. *Star. Woj. B* 2 *b.*

PRZEBARSZCZAĆ w czym *cz. niedok.*, przekwintować, przebierać; ekel ſeyn, wähleriſch ſeyn, gar zu ſehr ausklauben, auswählen. Głód nie pyszny, przestaje byle na czym, zgoła nie przebarszcza. *Pilch. Sen. list.* 4, 148. Łacno przebarszczać, kiedy jest w czym. *Rys. Ad.* 34. *Cn. Ad.* 413. — §. Przebarszczać nad kim, przewodzić, dokazywać; an jemanden ſeinen Muthwillen auslaſſen, ihn eigenmächtig behandeln. Leda kto nade mną przebarszcza, dokazuje. *Cn. Ad.* 429. Odgryza się, nie da sobie na gębie grać, nie da nad sobą przebarszczać. *Cn. Th.* 597. Nieprzyjacielski kapitan przebarszcza, pieniądze odbierając, co słowo to mówi: trzeba więcéj, przyłóż, nie dobra waga! *Birk. Kaz. Ob. C* 2 *b.* Kup' sobie nad kimbyś przebarszczał. *Cn. Ad.* 407. Oznajmował Piotr zwrócenie swe na państwo; ale niedługo przebarszczał, skoro przyjechawszy umarł. *Gwagn.* 648.

PRZEBECZEĆ *cz. dok.*, becząc przebyć; *Ross.* проблеять, durchblöken. PRZEBĘCZEĆ *cz. dok.*, beczeniem przebyć, durchſumſen; *Ross.* прожужжать. PRZEBĘKNĄĆ, *ob.* Przebąkać.

*PRZEBEROWAĆ *cz. dok.*, przewiercieć, prześwidrzyć, durchbohren. Najlepiéj wina kosztować, beczkę we śrzodku przeberowawszy. *Cresc.* 345. Bóg wody krynicę z opoki toczył, onéj nie przeberowawszy. *Bzow. Roż.* 52.

PRZEBIĆ, *f.* przebije *cz. dok.*, Przebijać *niedok.*; *Boh.* prebiti, probíti; *Slov.* prebjgám; *Sorab.* 1. pžebicz, pžebiyu, pžeražu; *Vind.* prevdariti, skusvdariti, (*ob.* Uderzyć); *Croat.* prebijam; *Dal.* probijam; *Rag.* probitti, probîati; *Bosn.* probitti, prebiati, probosti, omahnuti; *Eccl.* пръбити, пребивати; *Ross.* перебить, перебивать, пробить, пробивать, прошибить, прошибать; §. 1) bijąc wskróś przenikać, przekłóć, przeszyć; durchſchlagen, durchſtechen, durchnageln. Jael przebiła gwoździem skronie śpiącego Sisary, tak iż przeszedł aż do ziemi. *Radz. Judic.* 4, 21. Przebiwszy na wylot szczypcami pancerolę, pamfilowi łeb urwał. *Mon.* 64, 167. Mieczem ostrym dobrowolnie sam się przebił. *Warg. Wal.* 78. er erſtach ſich. Osy żądłami swemi i skórę na wieprzach przebić mogą. *Sk. Żyw.* 1, 26. Muru głową nie przebijesz. *Teat.* 43. *b*, 94, (cf. mur). — §. Przebić co przez sito. *Urzęd.* 400. przesiewać, durchſchlagen durch ein Sieb, durchſieben. Przebijać wełnę, bawełnę = wybijać, czechrać, czesać. *Cn. Th.* 1303. die Wolle ſchlagen, durchſchlagen, durchhecheln, karbetſchen. — §. *Metaph.* Przebijać, przenikać, durchdringen. Te słowa

wskróś me serce przebiły. *Jabł. Tel.* 73. przenikły, przeraziły; durchdringen, durch und durch verwunden. Przebija obłoki krzyk i huk mężów. *Stryjk.* 191. przenika, przeraża; das Geſchrey durchdringt, durchſchallt. Odgłos wesołego *vivat* niechaj niebiosa przebija. *Psalmod.* 26. — By był za onego wieku ten grzech ustał, a do nas się nie przebijał. *Sk. Dz.* 865. do nas nie przyszedł, nie przedarł się; bis zu uns dringen, auf uns kommen. — §. Przebija kolor, przebija się kolor, z pod drugiego przenika, daje się widzieć, *ob.* Przebłyskawać; die Farbe ſchimmert durch, ſchimmert hervor. Przebija białe, czerwone, *sublucet. Cn. Th.* (pstrzy się). Z pod monety, srebrem powleczonéj, prędko się podły kruszec przebija. *Pilch. Sen. list.* 276. Na twarzy przebijały się płomienie ognia, którym się serce jéj paliło. *Teat.* 29, 57. Miłość przebijała się nieznacznie przez zasłonę uszanowania. *Węg. Marm.* 1, 55. W twarzy i całéj postawie coraz odmiennéj znaczna się odmiana umysłu przebijała. *Pilch. Sall.* 314. — §. *Neutr.* Papier przebija. *Haur. Sk.* 377. zalewa się, das Papier ſchlägt durch. — §. *Recipr. activ:* Przebijać się przez wojsko, przez zawady etc., *perrumpere. Cn. Th.* przedrzeć się, ſich durchſchlagen, durcharbeiten. Mucha uwiązłnie, a bąk się przebije. *Zegl. Ad.* 147. *Jak. Baj.* 72. — §. 2) Przebić, przekuć, bijąc przerobić; umſchmieden, umprägen. Nasze monetę srebrną przebijają sąsiedzi na swoję. *Pam.* 84, 56. PRZEBICIE, ia, *n., Subst. verb.* a) *actio*, das Durchſchlagen; b) *effectus*, n. p. Nie ujźrzę-li w jego ręku przebicia gwoździowego, a nie wpuszczę palca mego tam, gdzie były gwoździe, nie uwierzę. 1 *Leop. Joan.* 20, 25. rany przebitéj; *Vind.* prevdar, skusvdar; (*Ross.* переболка gatunek jazów na Wołdze).

PRZEBIEDZ, PRZEBIEGNĄC, *f.* przebieży, przebiegnie *cz. jednl.*, Przebieżeć *niedok.*, Przebiegać *contin.*; *Boh.* přeběhnauti, přebjhati, proběhnauti, probjhati; *Slov.* prebehnuť, přeběhnauti, proběhnauti, proběhnutj; *Carn.* pretézhem; *Vind.* skustezhi, skustiekati; *Bosn.* pribighnuti *transfugere*, zbiedz; *Rag.* pribjeghnuti, pribighnuti, pribighnjvam; *Croat.* prebegûjem; *Sorab.* 1. pžebieżacz, pžebehnu, pschebjžu, pschebjžim, pschebjham, pžebežu, pžebehuyu; *Ross.* перебѣжать, перебѣгать, пробѣжать, пробѣгать, пробѣгивать; *Eccl.* пристаю, претекаю; — §. a) *transitiv.* przebiegać jaki kraj, miejsce jakie, prędko przechodzić, przejeżdżać przez niego; durchlaufen ein Land, einen Ort ꝛc., ſchnell durchgehen. Świat przebiegając, niszczą braci swoich. *Teat.* 50. *b*, 9. — *Aliter:* Boją się, gdy im zając drogę przebieży. *Kras. Pod.* 1, 297. przed niemi przez drogę się przemknie, wenn ein Haſe vor ihnen über den Weg läuft. — *Transl. fig.* Przebiegać co krótko czytając, pisząc, powiadając, na prędce przechodzić, dotykać; etwas durchlaufen, eine Schrift, ein Buch ꝛc. *Cn. Th.* Spisał dyalog z Mojżesza i z proroków, w którym wszystkie sentencye starego testamentu, nam Chrystusa ukazujące, przebiegł. *Dambr.* 227. Kalliope słodkobrzmiące strony wielkim przebieży palcem. *Zebr. Ow.* 115. Przebiegać oczami, mit den Augen durchlaufen. — §. b) *Intrans.* Przebiegać zkąd dokąd, *transcurrere*; überlaufen, von einer Seite auf die andre hinüberlaufen, durchlaufen. Uciekał w tę ulicę, a postrzegłszy i tam żołnierzy, przebiega przestraszony na drugą stronę. *Teat.* 55. *e*, 53. Po dokończeniu pierwszych dni miesiąca, mogłyby ostatnie przy dobréj pogodzie przebieżeć. *Fur. Uw. H* 2. przeminąć, vorüber gehen. O najszczęśliwsze dni życia mojego, jakżeście prędko przebiegły! *Stas. Num.* 1, 57. przepłynęły, upłynęły, verfließen. Czasy przebiegają, a po sobie chodzą, I zasię bez przestanku jakoby się rodzą. *Żebr. Ow.* 380; (*fugiunt*). — §. Przebiegać, przebiegać się, przewijać się, *discurrere*; herum laufen, durchſtreifen, herum ſtreifen; *Sorab.* 1. pžebĕhuyu szo. Obieś ujrzawszy rurała, przyszedł przedeń, tam jął się przebiegać i przechodzić, albo sobie bujać. *Glicz. Wych. H* 8 *b.* Przebiegające się po puszczach Dryady. *Otw. Ow.* 237. Gdy wyjdzie duch nieczysty od człowieka, przebiega się po miejscach suchych, szukając odpoczynku. *Sekl. Luc.* 11. Czy nie Spartańska i w nas krew' przebiega? *Kniaź. Poez.* 2, 32. krąży, cirkuliren. Tysiąc mu myśli po głowie przebiega. *Stas. Num.* 1, 67. Przebieganie, przebieganie się, *discursus*, *percursatio*; das Herumſtreifen, Durchſtreifen. *Percursatio Italiae*, przebieganie się, przejazdka po Włoskiéj ziemi. *Cn. Th.* Na śpiegi wysłany, często z drogi zstępował, dla rozmaitego przebiegania. *Warg. Wal.* 331. — *Fig.* Poskoczne czytania, czyli powierzchowne ksiąg przebiegania. *Pilch. Sen. list. pr.* PRZEBIEG, u, *m.*; *Ross.* перебѣгъ, пробѣжка; *Eccl.* пребѣгство, протечение; przebieżenie, przebieganie; das Durchlaufen, Ueberlaufen, Durchſtreifen. Pod Jerychem będąc, posłał Jozue na przebiegi, Wywiadując się, sposobnych na śpiegi. *Leszcz. H. S.* 173. Po sznurach okrętowych majtkowie wyprawują przebiegi. *Pot. Arg.* 469. przebiegania się, skoki; verſchiedene Läufe, Sprünge, laufen auf und ab. — §. Miejsce przebiegania, przechód, ścieżka, przejście, przesmyk; ein Schleichweg, Schlupfwinkel; (*Sorab.* 2. pschebeg - golizna w polu). Różne w tych lochach były przebiegi, ścieżki i wycieczki. *Pot. Arg.* 27. Chart przebiegów po górach świadomy. *Otw. Ow.* Masz wiedzieć przebieg niedźwiedzi, Gdzie zając, sarń, jeleń siedzi. *Bielaw. Myśl. A* 3 *b.* — *Transl. fig.* Przebiegi, przeskoki, chytrostki, sztuki; Kunſtgriffe, liſtige Streiche, Ränke. Jakie to starość ma przebiegi. *Teat.* 52. *b*, 15. Choć jeszcze bez brody, Już wie te wszystkie przebiegi i sztuki. *Morszt.* 74. Na przebiegach się znają, i sztukami narabiać umieją. *Mon.* 69, 612. Uprzedziłem te jego przebiegi. *Zab.* 15, 269. Książka o zalotach i różnych przebiegach młodzieńskich. *Opal. Sat.* 36. PRZEBIEG, a, *m.*, PRZEBIEGACZ, a, *m.*, PRZEBIEGLEC, glca, *m.*; *Croat.* prebeg; *Rag.* pribjeghnik; *Ross.* перебѣжчикъ, ходокъ, переметчикъ; który przebiegł, z drugiéj strony przybiegł, zbieg; ein Ueberläufer, Ausreißer, Deſerteur. Z przebiegów dowiedzieli się o wszystkim; *per transfugas. Krom.* 168. Przebiegł jeden przebieglec. *Pot. Jow.* 2, 6. — §. Przebiegacz, przebieglec, co się przebiega, przejeżdża; ein Herumſtreicher, Herumreiſender. Ulisses on przebieglec. *Opal. Sat.* 31. — *Transl.* Przebieglec, biegły, bywalec, doświadczony, ćwik, ćwiczony, szczwany, kuty; ein verſchlagner, erfahrner, ſchlauer Gaſt; *Sorab.* 1. pžeklepané; *Vind.* sbri-

fan, savit, premeten; *Ross.* проλазъ, проλаза. Głupiego zwieść, to fraszka, mądrego to sztuka, W niéj miłość za przebieglca miéj, nie za nieuka. *Zab.* 6, 11. Bywa frantów niemało, bywa i przebiegłców. *Opal. Sat.* 17. Taki przebieglec był na to obrany, aby Rugiera wyswobodził. *P. Kchan. Orl.* 1, 78. *Grod. Dis. D* 2 *b. Birk. Chmiel. B b.* PRZEBIEGANKA, i, *ż.*, przebieganie się; *Ross.* перебѣгъ, пробѣжка; *Eccl.* пребѣгство, das Umherlaufen, Herumlaufen. Poszło z drugiemi dziećmi igrać w przebieganke. *Teat.* 18. *b*, 19. PRZEBIEGŁY, a, e, §. a) szybko przeminęły, ſchnell verlaufen, verflogen. Płaczę na moje lata przebiegłéj młodości, Żałuję że mój przekwitł marnie maj zielony. *Kulig. Her.* 121. — §. b*) Konia zbytnie przebiegłego i strudzonego prędką i daleką jazdą, jak ratować. *Lek. Końsk.* 66. *compend.* przepędzonego, ein übertriebnes Pferd, das man übertrieben hat. — §. c) Przebiegły = bardzo Biegły *qu. v.*, cf. chytry, kuty, szczwany, ćwik.

PRZEBIELIĆ *cz. dok.*, Przebielać *niedok.*, wskroś białym uczynić, durchaus weiß machen; *Boh.* přebiliti; *Vind.* prebieliti; *Ross.* перебѣлить, перебѣливать, пробѣлить, пробѣливать, (пробѣлъ miejsce biało zostawione).

PRZEBIERAĆ, *ob.* Przebrać. PRZEBIERACZ, a, *m.*, przebierający w czym, przebarszczający w czym; ein Wähler, Tadler, ſehr ekeliger Menſch, Koſtwähler, Koſtverachter, cf. papinkarz. *Tr.*; *Ross.* перебиратель, переборщикъ przetrząsacz; пробиратель, проборщикъ wybieracz. PRZEBIERNY, a, e, przebarszczający, przebierający; koſtverachtend, leckermäulig, cf. papinkowaty.

PRZEBIERZMOWAĆ *cz. dok.*, bierzmując przechrzcić, imię przemienić; umfirmeln, umtaufen, einen andern Namen geben. Przebierzmowali go inszym imieniem. *Haur. Sk.* 187. Imię masz piękne, samaś brzydka, przebierzmuj się radzę. *Pot. Jow.* 142. *Pim. Kam.* 30.

PRZEBIESIADOWAĆ *cz. dok.*, biesiadując przebyć, przetrawić; *Boh.* prohodowati przegodować; *Vind.* safjeduvati, sagostuvati; *Ross.* пропировать.

PRZEBIEŻAŁY, a, e, §. a) przebieżony, *part. perf. Verb.* przebieżeć, *ob.* Przebiedz. — §. b) *Active:* Przebieżały, który przebiegł, przeszedł, der durchgelaufen hat. Starożytność familii twojéj wszystkie dostojności w Rzpltéj przebieżałéj. *Petr. Pol.* 81. PRZEBIEŻENIE, *ob.* Przebiedz. PRZEBIEŻYSTY, a, e, przemijający, vorüberlaufend. Będzie niepogoda z przebieżystemi wiatry. *Fur. Uw. F.* Mogłyby też tędy i owędy ciepłe, przebieżyste deszcze pokrapiać. *ib. G b.*

PRZEBIJAĆ, *ob.* Przebić. PRZEBIJACZ, a, *m.*, który przebija, der Durchſchlager; (*Ross.* перебойникъ jajko, którym we grze wiele innych zbito).

*PRZEBINDA, y, *ż.*, przepaska, przewiązka; eine Binde, Leibbinde, Leibgurt. Tu już przyjedziesz pod Gdańskiem do misternéj Windy, Tu ujźrzysz dziwnych rzeczy na przebindy. *Klon. Fl. G* 3 *b.*

PRZEBITKA, i, *ż.*, u *Górników*, dziura prowadząca od jednego dołu do drugiego. *Os. Rud.* 41. loch albo rów podziemny, aby z jednego dołu do drugiego mogli przechodzić. *Os. Żel.* 81. im Grubenbaue: die Oeffnung zwiſchen zween Gruben.

PRZEBITNY, a, e, — ie *adverb.*, do przebicia, mogący być przebitym; *Rag.* probitni, probodni, durchſchlagbar. Tarcz nieprzebitna. 1 *Leop. Sap.* 5, 20. *W. Post. W.* 14.

PRZEBŁAZNOWAĆ *cz. dok.*, błaznując przebyć, mit Narrenspoſſen verthun, verbringen; *Ross.* продурить; (*Eccl.* прѣблазнити, обманѫти, прѣльстити zbłaźnić).

PRZEBŁAGAĆ, PRZEBŁAŻYĆ, *f.* przebłaży *cz. dok.*, Przebłażać *niedok.*, ubłagać znowu, wieder beſänftigen. Przebłaży przez swe nieszczęścia boga zawziętego. *Leszcz. H. S.* 293. PRZEBŁAGANY, a, e, — ie *adverb.*, do przebłagania, verſöhnlich. Z niemi, gdzie zachodził zły ich interes, nieprzebłaganie upartym bywał. *Zab.* 13, 197.

PRZEBŁOGOSŁAWIONY. *Sk. Dz.* 270. wielce błogosławiony, najbłogosławieńszy, *ob.* Prze-: *Ross.* преблаженный.

PRZEBŁYSKAWAĆ *intr. cont.*, Przebłyskiwać *frequ.*, kiedy niekiedy z pod chmury połyskiwać, świetle przebijać się; unter den Wolken hervor blitzen, wetterleuchten, durchblitzen, durchſchimmern; *Bosn.* prosjatti, svitlitise kroz koju stvar; *Ross.* просверкать, просвернуть. Góry się zakurzyły, nad niemi szumiało, Z rzadka przebłyskawając, już po trosze grzmiało. *Rej. Wiz.* 125 *b.* Chociaż się tam nadobnie z wierzchu przebłyskawa, Ale patrzaj, co za grom tam wewnątrz zostawa. *ib.* 89 *b.*

PRZEBODZICIEL, a, *m.*, który przebada; *Eccl.* прободатель, der Durchſtoßer, Durchſtecher.

PRZEBÓG, *ob.* Prze-, *praepos.* PRZEBOGATY. *Sk. Dz.* 369. bardzo bogaty; *Vind.* prebogat; *Ross.* пребогатый; *Eccl.* благобогатый. Przebogate one królestwa. 1 *Leop. List. Hier.* 1. (*wielmi bogate. 3 *Leop*), *ob.* Prze-, *insepar.*

PRZEBÓJ, oju, *m.*; (*Ross.* перебой nieporządne bicie zegara, kiedy bez końca bije, пробой, пробоецъ, пробойчикъ klamra, пробойникъ gwóźdź, którym kowale żelazo dziurawią); przebijanie się przez wojsko, das Durchſchlagen, Durchhauen durch eine Armee, von der man eingeſchloſſen iſt. Usadzono rozwlekłym szykiem czoło, zkąd łatwy do samego króla nieprzyjacielom przebój i ostatnie w wojsku zamieszanie nastąpiło. *Nar. Chodk.* 233. Drużyna odważona na przebój. *Bardz. Luk.* 59. Szlachta zuchwała dowodzi, Przed sobą śmierć na przebój. *Zab.* 12, 178. (na bij zabij). Cisnęli się tłumem do kościoła na przebój, niby ubiegając się do słuchania żarliwych kazań. *Mon.* 71, 130. (na gwałt). — §. W *górnictwie:* Przebój, Durchſchlag, nazwisko uskutecznionego łamania skały w ten sposób, iż złączyć można z sobą dwie lub więcéj naznaczonych w kopalni wytni. *Mier. Mskr.*

PRZEBÓLEĆ, *f.* przeboli *intr. duk.*, ból przetrwać, chorobę przezwyciężyć, ozdrowieć; *Rag.* préboljeti, den Schmerz überſtehen, ausdauern, wieder geneſen. Czeladka moja na pował chorowała, ledwie przebolało kilkoro. *Zimor. Siel.* 233.

*PRZEBOREK, rka, *m.*, przedział na głowie między włosami. *Tr.*, der Haarſcheitel, (*ob.* Przebrać); *Ross.* проборъ, (*distng.* переборъ zbytek, *ob.* przebrać miarę).

PRZEBÓŚĆ, przebódł, *f.* przebodzie *cz. dok.*, Przebodać, Przebadać *niedok.*; *Boh.* probůsti, probodnauti, promrštiti;

Slov. probodugi; *Sorab.* 1. pžeboſcz; *Vind.* prebosti, preboisti, prebodem, skusbosti; *Croat.* preboszti, prebadam, izpreboszti, izprebadam; *Dal.* probadam, izprobadam, izproboszti; *Bosn.* probosti, izbosti; *Rag.* probòsti, probâdati; *Eccl.* пробости, прободати; bodąc przekłóć, przebić czym śpiczastym na kształt rogów, durchſtoßen, durchbohren. Przebodł go wół. *Cn. Th.* Przebodę cię tą szpadą. *Teat.* 36. *b*, 49. Mieczem mu piersi przebada, *rumpit. A. Kchan.* 254. Zmierza do niego oszczep, i ramię mu przebada. *ib.* 281. Jeśli kto w jednéj wiosce złego ma sąsiada, Gorzéj mu serce niż brzuch trzy groty przebada. *Pot. Pocz.* 126, (cf. herb Jelita). Kto przed rycerskim człowiekiem kogo rani, ręka mu ma być przebodziona. *Herb. Stat.* 246. Symeon Maryi to powiadał, iż jéj serce miecz przebość miał. *Pieśn. Kat.* 53. Bok mu i serce przebodziono. *Pieśn. Kat.* 49. Większą ma stratę w przebodzionym synie. *Chrośc. Luk.* 95. Jezus serce sobie przebość dał. *W. Post. W.* 3, 113. Przebodają ciało jego ostre ćwieki. *Pilch. Sen. list.* 2, 123. Obacz żydzie ręce, któreś przebodł, obacz bok Rzymianinie, któryś przekłół. *Dambr.* 239. Empirejska postać, choć wskroś przebodniona, wnet w chorobie saméj zdrowieje i wrodzoną siłą rany goi. *Przyb. Milt.* 190. Przebodzenie, *Vind.* prebodka, prepehnenje; *Rag.* probòd. — Do przebodzenia *Rag.* probodní, probodiv.

PRZEBRAĆ, *f.* przebierze *cz. dok.*, Przebierać *niedok.*; *Boh.* přebrati, přebjrati; *Sorab.* 1. pžewuberam; *Rag.* probîrati; *Bosn.* probirati; *Croat.* prebíram, prebralszem; *Carn.* prebiram; (*Vind.* prebrati, skusbrati = przeczytać); *Eccl.* пребираю, избираю; *Ross.* перебрать, перебирать; (пробрать, пробирать oddzielić, *ob.* Przeborek); §. a) *intransit.* przebierać w czym, brakować, przebarszczać; auslеſen, ausſuchen, auswählen; (Oeſterr. ausklauben). Przywileje tak jak na przetaku groch z wyki przebieramy. *Orzech. Qu.* 13. Kobietki, póki młode, przebierają w kawalerach jak w gruszkach: ten stary, ten niezgrabny, ten nieładny, ten ubogi i t. d. *Teat.* 22. *b*, 51. Jednemi dziewczętami pogardzając, drugie przyjmując, przebierać sobie w nich będę, jak w gruszkach. *Teat.* 55. *b*, 14. Kto się chce żenić, a wiele przebiera, ten najczęściéj dyabła w swój dom dostanie. *Teat.* 54, 82. Która długo przebiera, najgorzéj pospolicie trafia. *Teat.* 32, 60. Przebierają jak w zgniłkach w mężczyznach. *Teat.* 22, 112. Głodny nie przebiera. *Cn. Ad.* 127. Niemasz w czym przebierać; jedno złe, a drugie jeszcze gorsze. *Cn. Ad.* 618. *Rej. Wiz.* 163. Przebrany, wybrany, wyborny, auserleſen. Dał mu siedm tysięcy przebrańszego ludu. *Nar. Hst.* 3, 234. Nie na wielką liczbę, ale na przebraną się sadzę. *Hipp.* 58. Nieprzebrany, nieprzebierany, bez braku zebrany żołnierz; *tumultuarius miles. Cn. Th.* 517. — *Transit.* Przebierać, wybierać, obierać co lepsze; etwas ausheben, auswählen, erkieſen. Przebrawszy czoło swéj drużyny, szedł do Węgier. *Jabł. Buk. N* 4 *b.* — §. Przebierać oliwki, gruszki, jagody, chędożyć, obierać. *Cn. Th.* 564. beleſen, ableſen, ſäubern Früchte, Birnen ꝛc. — §. Przebierać sobie palcami, *ludere digitis. Cn. Th.* 832. fingeriren, mit den Fingern ſpielen. Przebierać palcami na piszczałce; *digitos ad numeros movere. Cn. Th.* auf der Flöte fingeriren. Przebierać głosem, gardłem, wyćwerkować. *ib.* Läufer mit der Stimme machen, trillern. Przebieranie głosem, gardłem = wyćwierki. *ib.*, Läufer, Triller. Wskakuje po szyję w bezdenną głębinę, Pleszcze się, na przemiany przebiera nogami. *Tol. Saut.* 48. nogami robi. — §. b) Przebierać kogo, przeubierać, przestrajać, na inszą płeć, mężczyznę po kobiecemu, kobietę po męzku; umkleiden, verkleiden; *Vind.* preblechi, spreblechi, preoblazhiti, spreblazhiti, preobliezhenje, prebliek; *Croat.* preoblachim; *Rag.* priobùchi, prioblàciti; *Bosn.* priobucchi, prioblacit; *Ross.* передѣть, передѣвать, переодѣвать, переодѣть, перерядить, переряжать. Czasem dla swego ukontentowania przebieram się po damsku; i nie źle w tym stroju wyglądam. *Teat.* 14. *c*, 23. Poszedł się w kobiecy strój przebrać. *Teat.* 34, 87. Przebrano po męzku. *Teat.* 29, 41. Gdy tu przyślę cherubinka, przebrać go, przekobiecić. *Teat.* 20. *b*, 58. — §. c) Przebierać miarę, przebierać = nad to brać, zbytnie brać, przeładować, przesadzać; *Carn.* preusâmem, preseti, zu viel nehmen, das Maß überſchreiten, über die Schnur hauen, ſich übernehmen, überladen. Przebrałeś miarkę, by-ć się dzban nie urwał w ręku. *Opal. Sat.* 151. Nigdy miary w napojach nie przebrał. *Zab.* 2, 168. Publicznie pijaństwa nie cierpią, a prywatnie w apteczkach miarę kropel przebierają. *Mon.* 64. 247. A kiedyż więcej złość ludzka przebrała miarę, jak teraz? *Psalmod.* 29. Przebieram miarkę w nadziei, którym ją przebrał w niezbożności. *ib.* 101. Miarkę przebrałem mych występków. *Kulig. Her.* 34. Żebyśmy pomiernie wina zażywali, A miary nad potrzebę swéj nie przebierali. *Lib. Hor.* 27. Najmniejsze w jedzeniu i piciu przebranie bywa przyczyną chorób; *nimia repletio. Mącz.* zbytek, Uebermaß, Ueberladung. Cnoty nigdy nie przebierzesz. *Cn. Ad.* 85. (każdy dobry może być lepszy, *oppos.* Cnota zbytku nie lubi, przejdzieli miarę, imię swe zgubi). Nie przebrał nauki. *Cn. Ad.* 243. (za szkołą się uczył, lizał, szkosztował trochę nauki, pomazał sobie gębę Łaciną, niedouk). Nie przebierzesz, nie uszkodzisz, ma on tego dość, nie ubędzie tym nic. *Cn. Ad.* 631. (nie zubożysz go). — §. Przebrać, biorąc ująć, wybrać; vollends weg nehmen, erſchöpfen, nichts laſſen. Darów bożych nigdy nie przebiorą. *Simon. Siel.* 101. (nie wyczerpną; *Boh.* probrati, probjrati *passim auferre*). Gdy woda mętna w studni zostaje, do pięknéj przebierając ją wody, tłuczonéj soli do niéj wsypać, aby się tym prędzéj czyściła studnia. *Haur. Ek.* 16. Tam dni długie, wieki nie przeżyte, noc minie, dzień i dostatek nieprzebrany nastąpi. *Dambr.* 11. (bez końca, bez granic). — §. d) *Passive:* Przebiera się czego, przebrało się, wyczerpano, już nie masz więcéj, już nie staje, ubyło, zbywa, nie dostaje, brak; man hat ſchon zu viel genommen, es iſt nicht mehr hinlänglich vorhanden, es mangelt ſchon daran, es iſt erſchöpft. Niemasz takich dostatków, któreby się przebrać nie dały. *Kras. Pod.* 2, 43. (*Slov.* Baña ge baña, a predca sa prebere, kedˇ sa wždi do neg idě; i baña sa prebere; i studnia się wyczerpa).

Nie dziw, że w Polszcze cnoty bardzo mało, Bo prawdziwych Polaków u nas się przebrało. *Jeż. Ek. D* 2, (cf. niemasz). Potomków się Lechowych przebrało. *Rak. Pob. B iij.* Ciężka rzecz dostać poddanych życzliwych, Już się przebrało na sługach poczciwych. *Kras. Mysz.* 96. Jedna polityczna pani Sługom swoim to więc gani, Że skoro czego nie stało, Niemasz mówić się im zdało; Mówcież raczéj: przebrało się! Śle tedy po woźnicę dziewczynę, A że był odszedł od dworu, Wedle swéj pani humoru, Ukłoniwszy się jéj dusza: Przebrało się i Matusza. *Pot. Jow.* 24. Przez wielkie te zbytki płacy żołnierzowi się przebierało. *Nag. Fil.* 102. — Przebrane wino, przebrany miód = zbytecznie wodą rozrzedzony, gar zu ſehr verſetzt, gewäſſert. Nieprzebrany miód, *moderate aqua temperatum. Cn. Th.* 517. — §. e) Strach przebiera kogo, przenika, przeraża wskroś, przejmuje; Schrecken ergreift ihn, durchdringt ihn. Z zadumieniem strach go przebiera. *Stas. Num.* 1, 55. — §. f) Przebrać się gdzie, przedrzeć się, przeprawiać się dokąd, przejść, przebyć, przejechać; ſich wohin durcharbeiten, wohin überſetzen, ſich wohin begeben, wohin ziehen; *Ros.* пробраться. Uchodzących gnali aż do rzéki, a którzy się dla niedostatku łodzi przebrać nie mogli, głód ich i nędza pomorzyły. *Nar. Hst.* 4, 181. Moskwę z Uły do Suszy się przebierającą, poraził. *Nies.* 4, 8. Hersztowie zniknęli nagle, wszakże rozumiano, że się przebrali na granicę Turecką. *Pam.* 85, 1, 71. Nieprzebyta przepaść, tak dalece, iż ci, którzy chcą ztąd przejść do was nie mogą, ani ztamtąd od was tu przebrać się. *Boh. Dyab.* 124. Niechaj do nas za błota się przebierze. *Jabł, Buk. O* 4 *b.* Ujechał król z Paryża w zamiarze przebrania się do Luxemburga. *Gaz. Nar.* 220. — §. g) Przebrać kogo w czym przewyższyć = przezwyciężyć go, przejść go w czym, celować, jemanden worin übertreffen; (*Vind.* preustn *fastuosus*, preusetje *superbia*). Rzymianie porządkiem i dostatkiem Greków daleko byli przebrali. *Weresz. Reg.* 76. Oby mi lata dotąd służyć chciały, Ażby cię wspomnieć godnym rytmem śmiały, W tymby Orfeusz mnie Tracki nie przebrał. *Miask. Ryt.* 42. Ani Tracki Orfeusz w tymby mnie nie przebrał, Ani Linus na takie siły by się zebrał; *vincet. Nag. Wirg.* 499. — Ułowili wielkość ryb, aż ich przebrać nie mogli. *Rej. Post. G g* 4. rady im dać nie mogli, ſie konnten ihrer nicht Herr werden.

PRZEBRADZAĆ, *ob.* Przebrodzić.

PRZEBRAKOWAĆ, -ał, -uje, *cz. dok.*, przebarszczać, przebierać w czym, brak uczynić; ausleſen, durchmuſtern, den Ausſchuß abſondern. Przebrakowawszy garderobę, braki pójdą na tandetę. *Teat.* 15. *c*, 76. Przebrakował hetman wojsko, siedm set motłochu do domu wrócił, a z garścią w prawdzie ludzi ale dobrych się został. *Biel.* 588. *Tward. Wł.* PRZEBRAK, u, *m.*, przebrakowanie, przebieranie; das Ausſuchen, die Auswahl. Układała soczyste owoce z przebrakiem. *Przyb. Milt.* 152.

PRZEBRANIEC, ńca, *m.*, wybrany, wyborny; ein Auserleſener, Ausgeſuchter. Zostawiwszy wojsko w Czechach, sam z przebrańcami do Pomeranii ruszył. *Nar. Hst.* 3, 143.

PRZEBRNĄĆ, *f.* przebrnie *cz. jednłl.*, Przebrodzić *dok.*, Przebradzać *niedok.*; *Carn.* prebrêdem; *Vind.* prebresti, pregasiti, (*ob.* Jaz, *ob.* Gać); *Croat.* pregaziti, pregazújem, pregazilszem, (prebròg yujem, prebroditi *pernavigare*); *Bosn.* prigaziti, (pribroditi *transvehere per aquam*); *Rag.* prigaziti, (pribroditti, pribrodívati *transfretare*); *Ross.* перебрести, переброжу, перебродить, перебраживать; *Boh.* prebřjsti, přebredu; miałką wodę pieszą przebyć, durchwaten. Przebradzam przez bród, *vado. Macz.* Może przebrnąć wszędzie jego brody. *Bardz. Trag.* 348. — *Transl.* Przebrnąć, wybrnąć, przecierpieć, przezwyciężyć; überſtehen, überwinden. O jednéj lasce krzyżowéj przebrodził potok śmiertelny. *Bzow. Roż.* 89. PRZEBRÓD, u, *m.*, przebrodzenie, das Durchwaten. Zdolna rzéka do przebrodu. *Nar. Hst.* 5, 458. PRZEBRODNY, PRZEBRNIONY, a, e, mogący być przebrnionym; *Vind.* pregasliu; *Rag.* pribrodiv, zum Durchwaten. Nieprzebrodnego golfu czarne wały. *Przyb. Milt.* 316. *et* 312. Tagus nieprzebrniony. *J. Kchan. Dz.* 165. Jam się tam rodził, kędy nieprzebrniona Woda Tagowa wiedzie swe strumienie. *P. Kchan. Jer.* 185. Medyterańskie nieprzebrnione brody. *Zbil. Dr. h* 1.

PRZEBRONOWAĆ *cz. dok.*, bronując przebyć, durcheggen; *Sorab.* 1. pželocicz, (*ob.* Przewłóczyć); *Ross.* переборонить, переборанивать.

PRZEBRÓŹDZIĆ *cz. dok.*, brózdami przewlec, durchfurchen; *Ross.* пробороздить. проборазживать, переборождить, переборажнвать.

PRZEBRUDZIĆ *cz. dok.*, wskroś pobrudzić, durchſchmutzen; *Ross.* перепачкать.

PRZEBRUKOWAĆ *cz. dok.*, brukiem przebyć, lub też bruk przerobić; mit Steinen durchpflaſtern, umpflaſtern; *Ross.* перемостить, перемащивать.

PRZEBRYKAĆ *nijak. dok.*, z bryknieniem się wyrwać, ſichs einfallen laſſen auszuſchlagen, Capriolen zu machen. Ma to do siebie szczęście, że przebryka, Gotowo z samym iść w spory Jowiszem. *Mon.* 71, 551.

PRZEBRZĄKAĆ *cz. dok.*, brząkaniem przebyć, durchklimpern, durchklirren; *Ross.* пробрякнуть, пробрякивать. — §. Przebrząkać nad kim, dokazywać; einem mitſpielen, ihn meiſtern. Może pobrząkać komor nad muchami, Klecha najmędrszy między ratajami. *Mon.* 71, 549.

PRZEBRZYDŁY, PRZEBRZYDLIWY, a, e, bardzo obrzydły, *Ross.* пресквернный, ſehr häßlich, ekelhaft. Tak przebrzydłe okrucieństwo. *Przestr.* 47. *Wys. Kat.* 101. Przebrzydła przywara. *Pilch. Sen. gn.* 257.

PREBUĆ *cz. dok.*, Przebuwać *niedok.*, obuwie przemienić, umſtiefeln, umſchuhen, ander Fußwerk anziehen; *Vind.* preobuti, preobujati; *Ross.* переобуть, переобувать.

PRZEBUCHNĄĆ *nijak. jednłl.*, przez co wybuchnąć, durch etwas hervor ausbrechen; *Ross.* пропыхнуть.

PRZEBUDOWAĆ *cz. dok.*; *Boh.* prostawěti; *Vind.* presidati, prezimprati; *Ross.* простроить, перестроить, перестраивать, перестройка: *Eccl.* престроюю; §. a) budynek inaczéj przestawić, umbauen, anders bauen. — §. b) Przebudować wiele, na budowanie wydać, strawić; verbauen, durchs Bauen verthun. Budował a budował, aż też prze-

budował chudzina i dostatki, wioski, i wszystko. *Opal. Sat.* 58.

PRZEBUDZIĆ, *f.* przebudzi *cz. dok.*, Przebudzać *niedok.*; *Boh.* *probuditi, probuzowati; *Carn.* prebûdim; *Vind.* prebuditi, probuditi; *Croat.* prebuditi, prebugyujem, prebudyenye; *Dal.* probudivam; *Rag.* probûditi, probudivati; *Bosn.* probuditi, (probudillo = excytarz); *Ross.* пробудить, пробужать, пробуждать, разбудить, разбужать; sen przerywać, aus dem Schlafe wecken. Przebudzić się, ocknąć; *Ross.* проснуться, aufwachen. Doktor się pyta, czy sen spokojny miewa chory, czy lekki, czy ciężki, czy się często przebudza, czy się zrywa? *Perz. Lek.* 78. Przebudzenie, ocknienie; *Ross.* пробудъ, das Erwachen. Życie nasze jest to sen, a śmierć przebudzenie. *Karp.* 1, 151. Przebudzony, mogący być przebudzonym; *Croat.* prebûdlyiv, aufweckbar. Nieprzebudzony człowiek, abo sen twardy, nieprzerwany. *Cn. Th.* 517. Zasnął snem nieprzebudzonym. *J. Kchan. Ps.* 16. (umarł). Nieprzebudzenie *adverb.*, n. p. Oni obojem na to uchem nieprzebudzenie śpią. *Weryf. pr.*

PRZEBYĆ, *f.* przebędzie *med. dok.*, Przebywać *niedok.*; *Boh.* přebyti, přebywati, přebywám; *Ross.* пробыть, пробывать, пребыть, пребывать; §. a) przez niejaki czas być, zostać, przetrwać; eine Zeit hindurch seyn, bleiben, ausdauern, währen; *Eccl.* приметатися. Przymuszali go: przebywaj z nami, iż ku wieczorowi jest; i wszedł przebywać z niemi. *Budn. Luc.* 24, 29. (zostań z nami. *Bibl. Gd.*). Porządnym ludziom przykro przebywać bez zegara. *Solsk. Arch.* 176. (obywać się, zostawać). Za Kazimierza spokojne dni przez wiele lat przebywały w Polszcze. *Krom.* 355. trwały, były, die ruhigen Tage dauerten viele Jahre. Szczęśliwy, kto na małym udziale przebywa, Spokojny siadł przy stole wiejskiego warzywa. *Karp.* 1, 77, *ob.* *Obywać, mieszkać, przemieszkiwać; wohnen, leben, sich aufhalten, *Carn.* prebivam, (prebivalshe = przybytek, mieszkanie); *Vind.* prebivati, stanuvati; *Bosn.* pribiuati, domouati, stanovati, stati; *Dal. et Rag.* pribîvati; *Croat.* prebivati, prebivam; *Ross.* жительствовать *habitare.* My w nim, a on w nas przebywać ustawicznie będzie. *Rej. Post. S s* 2. — §. Przebywać gdzie, ciągle bywać, uczęszczać; frequentiren, oft besuchen. Jeżeli kiedy będziesz przebywać na wielkim świecie, żebyś porzuciła ten ton dogmatyczny. *Teat.* 38, 178. Krucy chętnie przebywają między trupami, a pszczoły między kwiatami. *Mon.* 70, 202. — *§. Przeklęty, który przebywa z wszelakiem bydlęciem. 1 *Leop. Deut.* 27, 21. (który się schodzi. 3 *Leop.*, któryby obcował z bydlęciem. *Bibl. Gd.*), któryby się mieszał, cielesną sprawę miał. — *Transit. cum Accusat.* Przebyć co, *de tempore*, przetrwać co, przeżyć, (eine Zeit) hinbringen, durchleben. Przebywszy panowanie pięciu książąt, umarł; *quinque principes emensus. Nar. Tac.* 3, 59. Przebyć rok, *perannare*; *Eccl.* прегодую, перегодую, годъ переживаю. Ościelali wierzchy słomą z taką pochyłością, iż przy wygodnym dżdżów spadzie, przebywali zimę bezpiecznie. *Pilch. Sen. list.* 3, 58. (przemieszkali). — §. b) *Neutr. pass.* Przebyć, przeminąć, przejść; vorüber gehen, vorbey gehen, vergehen, verschwinden. Co przed nami byli Nasi przodkowie, niemasz ich, już przebyli. *Geb. Hym.* 324. — §. c) *Transit. cum. Accusat.* Przebyć co, *de loco*, przejść co, przejechać, przeminąć, przeprawić się przez co; *Bosn.* probiati, probitti, procchi, Oerter passiren, durchgehen, durchwandern, durchreisen. Przebywszy góry, brody, rzéki, piaski, Przebywszy bory, puszcze, krzaki, laski, Przebywszy miasta, miasteczka i wioski, W ojczystym gnieździe z radością stanąłem. *Kras. List.* 32. Strumienia tego nie mogłem przebyć, bo się były wzniosły wody głębokiéj rzéki, któréj nie mogłem zbrodzić. 1 *Leop. Ezech.* 47, 5. Tatarowie przebywają w pław bystre rzéki, uwiesiwszy się u końskiego ogona. *Boter.* 166. — *Transl.* Przebyć zawady, trudności, przezwyciężyć; *Vind.* prebiti, preterpeti, prestati, durchdringen, überwinden (Hinderniſſe, Widerſtand). Lekka rzecz biedę cierpieć, ale ciężka przebyć. *Bardz. Trag.* 306. (przebrnąć, wybrnąć). Zapomnij o tym, już się to przebyło. *Teat.* 2. *b*, 75. już się przecierpiało, przebolało, es iſt überſtanden; (*Carn.* prebyti, prebyem *emergere*, *satis habere*; *Vind.* prebyti, zhies ostat *restare*, cf. zbyć, zbywa; *Boh.* přebytek *superata*). Przebyta, n. p. droga = odprawiona, odbyta, eine überſtandene, zurückgelegte Reiſe. Po przebytéj w niedostępnych puszczach trzydniowéj podróży. *Nar. Hst.* 4, 90. Rzecz jest przyrodzona, cieszyć się z przebytéj biedy. *Pilch. Sen. list.* 2, 281. — §. Przebyty = PRZEBYTNY, *pervius*, *penetrabilis. Cn. Th.* 833. überſteiglich, paſſirbar; (*Eccl.* пребытный, долгопребывающій przetrwający). Nieprzebyty, przejścia niemający, *impervius. Cn. Th.* 517. *ib.* 1165. unwegſam. PRZEBYT, u, *m.*, §. a) *de tempore*, przebywanie, przebycie przez czas, mieszkanie gdzie, zostawanie gdzie, der Aufenthalt, das Verweilen an einem Orte, (cf. przybytek). Daj nam na świecie zbożny pobyt; Po żywocie rajski przebyt. *Biel.* 19, (z *Bogarodzicy*); to jest: abyśmy po śmierci wiecznie z tobą przebywali. *Sk. Żyw.* 1, 253. Zażyłem czasu przebytu mego do poznania obyczajów krajowych. *Tr. Tel.* 47. — §. b) Przebyt, *de loco*, przejście, przeprawa; die Durchfahrt, das Durchſetzen, Ueberſetzen. Przez wądół ten ciasny przebyt wązką ścieżką wiódł. *A. Kchan.* 321. Przebyt był bardzo trudny przez tę rzékę. *Baz. Sk.* 143. PRZEBYTEK, *ob.* Przybytek.

1 PRZEĆ, parł, prze, prę *cz. niedok.*, Pierać *contin.*; (*Ross.* пру; *Eccl.* перж, прешь, пру, прати, *Germ.* ſperren, ſpreitzen. Adlg.; cf. *Carn.* prem, oprem sê = opieram się, *Vind.* priti, pruti *incontrare*, cf. przeciw; cf. *Lat.* perio, aperio, apertus, cf. odparty; *Hebr.* פער paar, *aperuit*; *Graec.* περόω *aperio*); pchać, popychać, przypierać; drängen, fortdrängen, fortſtoßen, fortdrücken. Parcie, der Druck, od ciężarów wody czasem sprawuje jéj pęd w górę. *Hub. Wst.* 125. Parcie ziemi: ziemia podobnym sposobem prze, jak i woda. *ib.* 134. Pojrzemy, aż dwa węże wijąc się w zakręty Prą do skał fale. *Min. Ryt.* 2, 306. Rzék najwięcéj wpada z prawej strony, Które prą Wisłę na tamte zagony. *Klon. Fl. E* 2 *b.* Nieprzyjaciela zewsząd parto, i rozpraszano. *Pilch. Sall.* 297. *Jer. Zbr.* 297. *Prosequor*, puszczam się po kim,

gonię, prę, pędzę kogo. *Mącz.* Eufrates siła naw piera na swym krętym zatorze. *Gęb. Hym.* 330. Odrastanie drzewa przeć będzie plaster, podnosząc po trosze jego brzegi. *Fors.* 92. Mnie też Muza prze do tego, Bym głosił zdrajcy upadek Szujskiego. *Paszk. Bell. A* 3. (napędza, nagli). Parł okrutnik na to, by nie żyła; *exegit. Żebr. Ow.* 105. (nalegał, nacierał). Żal go prze i dusi. *Leszcz. H. S.* 205. Przed tobą (łódko) zaostrzone pierzchały wprzód groty. Dokądeś tylko parła szczęsne swe obroty. *Zab.* 11, 347. Nie wszystek klęskami upadłem Emackiemi, Nie tak mię prą fata, bym głowy nie miał podnieść. *Bardz. Luk.* 137. Prą się proporce, trą się tarcze. *Stas. Num.* 1, 25. Nasze uprzedzenia prą się przeciwko oczywistemu światłu. *Przestr.* 258. (opierają się, przeciwią się). — § Parcie w żołądku, kolika. *Śleszk. Ped.* 141. die Kolik. — 2. PRZEĆ, przał, przeli, przy, przę *cz. niedok.*, powiedzieć że nie, przeczyć, zapierać, przeciwnie utrzymywać, negować; läugnen, verneinen, widerſprechen; (*Sorab.* 1. precź, zaprecź, pru, zapru; (*Boh.* spriti, spře, spru, (przeciwić się); *Slov.* tagjm. (*ob.* Taić); *Hung.* tagadom; *Carn.* tajim; *Vind.* tajit, obtaijt, vtajiti, nikati, satajiti, sanikati, odpóueti; *Bosn.* tajati, pscitti, zapscitti; *Croat.* taím). Znać abo przeć powinien o co będzie obwinion. *Sax. Porz.* 39. Jeśliby przał, przysięga bywa skazana. *ib.* Sędzia może obwinionemu skazać, aby albo się znał, albo przał. *Szczerb. Sax.* 426. Kiedy na niego skarżą, zaraz powinien znać albo przeć. *ib.* 6. Przyznał się, iż miecz i kaletę wziął, ale trzech groszy przał. *Tarn. Ust.* 134. Saduceuszowie, dusza, iż z ciałem umiera, twierdzili; a żeby była nieśmiertelna, przeli. *Odym. Św.* 2, *O* 4 *b.* Chrystus to stwierdził, a ty Pietrze przesz! *Smotr. Lam.* 54. Przeli, że cię nie znali. *W. Sap.* 16, 16. I my nie przym. iż pod oboją osobą stary kościoł sakrament ludziom dawał. *Sk. Kaz.* 595. Przy Strabo, aby Rzymianie kiedy przez Elbę przeprawiać się mieli. *Krom.* 73. Świadczą o tym Eutropius, Prokop, Tacyt, nie przy ani Krancyus. *Krom.* 11. On i przącemu dobrodziejstwo, dobrze czyni. *Gorn. Sen.* 447. Antychryst będzie przał ojca i syna. *Biał. Post.* 20. będzie się ich zapierał, wird ſie verläugnen. Sługa bliższy jest myto swe otrzymać, gdyby mu go dziedzic, bądź na cały rok, bądź na półroku przał. *Szczerb. Sax.* 257. Przący, nie zezwalający, nie pozwalający. *Cn. Th.* PRZEĆ się czego *recipr.*, zapierać się, wypierać się, abläugnen, verläugnen, verneinen; *Boh.* přjm se, přiti se; (*Rug.* prjêcitise *opponere se*); *Bosn.* prittise *litigare*; *Eccl.* прѣти ся, прюсь. Jeśliby się obwiniony przał, niech niewinności swojéj dowodzi. *Chełm. Pr.* 6. On się nie tylko nie przał, ale.... *Pot. Arg.* 232. Czego nie widzisz, to wierzysz, a tego się przysz, co widzisz! *W. Post. Mn.* 235. O Pietrze, już się to pana przysz! *W. Post. W.* 273. Też ci ja się prę często syna twego, Od niego śpiesząc do nałogu złego. *Miask. Ryt.* 147. Przy się, a odstępuje od pana Chrystusa. *Gil. Kat.* 401. Uczynkami swemi przą się boga. *Biał. Post.* 247. ſie verläugnen Gott. Dzień ten straszny będzie tym, co się pana przeli. *Kanc. Gd.* 23. Głos kura strofuje boga się prących. *Groch. W.* 32. — 3. Przeć się, prawować się, dysputować się, spór wieść; mit einander ſtreiten, diſputiren, hadern. Stójcie, że się z wami będę parł u prawa przed panem. 1. *Leop.* 1 *Reg.* 12, 7. Temi słowy parły a swarzyły się przed królem. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 3, 22. Jeśliby się dwaj o jakie opatrzenie z sobą parli, a każdyby z nich mówił, że to jest jego własne leno.... *Szczerb. Sax.* 212. — 3. PRZEĆ, przał, pre *neutr. niedok.*, Prać, pra, pram *contin.*, uprzeć, rozeprzeć *dok.*, (cf. *Germ.* brämſen, Brämſe, Bräme); *aestuare*, z gorąca potnieć, rozpalać się, więdnąć, słabieć; große Hitze haben, ſich erhitzen, erhitzt ſeyn, ſich entzünden; *Carn.* pareti, pârem; (*Sorab.* 2. parisch parzyć; *Bosn.* pram, plamen, płomień); *Ross.* прѣть, прѣю, прѣлый, упрѣть, упрѣвать, перепрѣть, перепрѣвать, подопрѣть, подопрѣвать. Gdy słońce przykro piecze, i od tego pre, aż się ludzie pocą i nudnieją, deszcz pewny. *Haur. Sk.* 101. Jako gdy pre pod obłokiem palącym, tak pokoleniu ich zwiędnąć każesz. 1 *Leop. Jes.* 25, 5. Niedoszłe zboża w sąsiekach gniłyby, przały i bótwiały. *Haur. Sk.* 15; (*Vind.* shitu, ſeño ſe vpri, ſe vgrie). Zioła te w alembiku moczyć, żeby nie wrzały, ale tylko przały. *Syr.* 270. W piwowarstwie wiele znaczy, aby słody dobrze uprzały. *Haur. Sk.* 161. W podpłomykach ciasto będzie przało, że bardzo szkodliwe są. *Sak. Probl.* 200. Przekładne skiby, chwastem przerosłe, na spodku u ziemi przeją i gnoją się. *Haur. Sk.* 24. Pod pachy i indzie miejsca przejące prochem tym pocierać. *Sienn.* 520. Ziemia przez całą zimę namokła, na wiosnę rozeprzała. *Cresc.* 143. Smok z zimna wprzód obleniały, a prózen srogości Rozeprzał, i w jad nowy zaprzał z gorącości. *Żebr. Ow.* 32; *incaluit.*

Pochodz. *prać, pierze, piorę, praczka etc.*; *dopierać, doprać, napierać, naprzeć*; Boh. prst *palec, naparstek*; *opierać, oprzeć, odpierać, odeprzeć, odpór, odporny, popierać, poprzeć, prza, przeczyć, przeczny; przeciw, przeciwny, sprzeciwić się etc.*; *poprzecz, poprzek, przek, przeki, przeko, przekobiały, przekoczarny, przekoginsty*; *prze, przez*; *podeprzeć, podpierać, podpora, przeprzeć, przepierać, przyprzeć, przypierać, rozeprzeć, rozpierać, rozpór, rozpróć, rozparać, próć, pruć, spierać, spór, sprzeczka, spory, przysparzać, upierać się, upór, uparty, uporny, wpierać, weprzeć, wypierać, wyprzeć, zapierać, zaprzeć, zapora, zapieradło, wspierać, wesprzeć, wsparty, wsparcie*; — (*cf. precz, prócz, proca, próg, pręt, prędki*); — *uprzałem, zaprzałem.*

*PRZECACKA, PRZECADZKA, i, *ż.*, cedzawka, cedziworek, durszlak, przetak; *Bosn.* proçid, proçidillo, der Seiher, Durchſchlag. Trzaski bryzelii warz, a gdy wywrą przecedź, a wyjmij on gaszcz z *przecacki. *Sienn.* 590. PRZECEDZIĆ, PRZECADZIĆ, *f.* przecedzi *cz. dok.*, Przecedzać *niedok.*, przez cedzawkę przepuścić; *Boh.* procedjm; *Slov.* přecezugi; *Sorab.* 1. pžeczedžam; *Sorab.* 2. pschecezejžisch; *Vind.* prezödit, prezditi, szediti, skuszediti, prezeduvati; *Carn.* preziditi; *Bosn.* proçiditi; *Croat.* preczejati, preczejam, preczedilszem; *Ross.* перецѣдить, перецѣживать, процѣдить, процѣживать, durchſeihen. Przecedzić

przez durszlak, sito lub chustę czystą, jaki sos, rosół, likwor. *Wiel. Kuch.* 424. Przecedzacie ‘komora, a wielbłąda połykacie. *W. Math.* 23, 24. PRZECEDZICIEL, a, *m.*, co przecedza, der Durchſeiher. *Tr.* PRZECEDZICIELKA, i, *fem.*

‘PRZEĆCIĆ, *Biel. Hst.* 124, *ob.* ‘Czcić, czytać, przeczytać.

PRZECENIĆ, *f.* przeceni *cz. dok.*, Przeceniać *niedok.*, zbyteczną cenę podawać, überbieten, zu viel bieten. *Tr. Boh.* preceniti, proceniti; *Vind.* prefhtimati, zhesfhtimati; *Slav.* priciniti; *Bosn.* procjeniti; *Croat.* preczènyam, preczenilszem, (preczemba = taxa); *Ross.* перецѣнить, перецѣнивать (inaczéj taxować, ganić); (запросить, запрашивать, cf. zaprosić), *ob.* Przesolić, przepieprzyć. PRZECENICIEL, a, *m.*, der Überbieter; *Croat.* preczenitel.

PRZECHABRY. *Weryf. pr., ob.* Chabry, Chrobry.

PRZECHADZAĆ, PRZECHODZIĆ, *ob.* Przejść. PRZECHACHADZKA, ‘PRZECHACKA, i, *ż.*; (*Boh.* přechazka *transitus*), *Boh.* prochazka; *Slov.* procházka; *Sorab.* 1. pžekhadžencza; *Carn.* prehôja, sprehod, vojdéshe; *Vind.* pohaja, prehoja, sprehod, pohajalifhe, prehajalifhe, hodifhe, voidifhe, hodalifhe, obhodifhe; *Dal.* hodyenye; *Bosn.* proscetanje, scetgna, scetgnięca, proscetnięa, mjesto od scetgne; *Hung.* sétalás; *Ross.* прохаживаніе, гули, гульба, прогулка, разгулка, гульбище; a) przechadzanie sobie, spacerowanie, spacer; das Spaziergehen, der Spaziergang. Piękny czas dzisiaj pójdźmy na przechadzkę między lipy. *Teat.* 9. *b*, 57. Wstawszy, przechadzki stroi, bawi się wieściami. *Klon, Wor.* 35. Przechadzek przykre bronić poczęło powietrze. *Węg. Marm.* 1, 110. Gdy słońce mniej się przykrzyło swemi upałami, wyszli na przechadzkę. *Żab.* 14, 304. Do ogroda na przechadzkę poszli. *Górn. Dw.* 428. Resztę dnia trawił na ‘przechadce ogrodu. *Mik. Obs.* 202. — b) Miejsce do chodzenia, przechodnik; der Ort zum Spaziren, der Spazierplatz, Spaziergang. ‘Drugdzie czynią jakoby chłodnice małe z wina abo przechadzki, jakoby zasklepione. *Cresc.* 320, cf. alea, ulica.

PRZECHARSŁY n. p. koń = z gwałtownej pracy drganie cierpiący. *Dykc. Med.* 1, 708, ein abgetriebnes, übertriebnes Pferd, *cursu exhaustus equus. Cn. Th.* Przecharsła koza. *Kmit. Spit. B* 2. PRZECHARŚNIENIE n. p. końskie, drgęga, drganie. *Dykc. Med.* 1, 708. *Czach. Tr. L* 3, das Zittern, die Krankheit eines übertriebnen Pferdes.

PRZECHĘDOŻYĆ *cz. dok.*, chędożąc przeczyścić, durch und durch reinigen, säubern; *Croat.* preszvetlyati.

PRZECHERKA, PRZECHYRA, y, *m. et ż.*, (cf. chyrny), mądrością narabiający, mędrek, ein Naſeweis, *nasutus. Cn. Th.* Świat nie będzie szczęśliwy, póki nim filozofowie, nie przechyrowie, rządzić nie będą. *Star. Ref.* 34. U przeciwników naszych baczy wielkość ludzi chytrych, biegłych, przechyrów. *Gil. Post.* 181. Śmierć masz chytrą przechyrę, Co na cie ostrzy siekierę. *Rej. Zw.* 232. PRZECHERNY, PRZECHYRNY, a, e, fałszywie mądry, mędrkowaty, klug ſeyn wollend. Przechyrne wykręctwa. *Furm. Uw. H* 2. Przechyrna jego głowa, co innych pogubiła, i ciebie zgubić chciała. *Jabł. Tel.* 184. Jezioro Arkadskie Feneusem słynie, Przechérną wodą groźne; *ambiguis suspectus aquis. Żebr. Ow.* 385. PRZECHYRSTWO, a, *n.*, chytrość, szalbierstwo; Argliſt, Betrügerey, Trug und Liſt. Ale cię przechyrstwo twoje nie wspomoże. *Obr.* 69.

PRZECHŁODZIĆ *cz. dok.*, Przechładzać *niedok.*, chłodząc odświeżyć, kühlend erfriſchen; *Boh.* prochladiti; *Vind.* prehladiti; *Ross.* прохладить, прохлаждать. W gorączkach przechładzają, choć ciepłe syropki. *Petr. Wod.* 31. Przechładzający, *Ross.* прохладительный, прохладный, (2 wczesny, wygodny); *Eccl.* прохладьнъ. Przechłodzenie; *Ross.* прохлада, (прохолодъ przymrozek) прохладъ wczesność, wygoda; *Eccl.* прохлажденіе, прохладъ, (2 pokój, odpoczynek). Przechłodzić się = PRZECHŁODNĄĆ, stać się chłodniejszym, kühler werden, ein wenig abkühlen; *Boh.* prochladnauti; *Ross.* прохладѣть, прохолодиться, прохолаживаться. PRZECHŁODZICIEL, a, *m.*, der Abkühler; *Eccl.* прохладитель.

PRZECHŁOŚCIĆ, *f.* przechłości *cz. dok.*, Przechłostać *niedok.*; *Ross.* прохлеснуть, прохлыснуть; rózgą lub prętem przećwiczyć, mit Ruthen oder Gerten durchpeitſchen, durchprügeln. Kazał mu zewlec z siebie szaty i grzbiet nadstawić, mając go własną swą ręką przechłostać. *Pilch. Pilch. Sen. gn.* 308. — *Transl.* Pompejus cały wschód wojną przechłościł. *Chrośc. Luk.* 254,

PRZECHLUBIAĆ się *recipr. niedok.*, bardzo się chlubić, überaus prahlen, ſich rühmen. Kędy jest ów bóg wasz, którym się przechlubiacie z ufnością swą wszędy! *Kanc. Gd.* 118.

PRZECHÓD, u, *m.*, przechodzenie, przejście; *Boh.* průchod, průchodiště; *Slov.* prochod, průchod; *Sorab.* 1. pžekhod, pžendženo; *Carn.* skushoja; *Vind.* prehod, zhreshod, zhreshoja, skusihod, skusihoja, skusihodifhe; *Croat.* prehòd; *Dal.* prohod; *Rag.* prohòd, prohòdiscte, *Bosn.* prohodiscte, mjesto, kúd se prohodi; *Ross.* переходъ, проходъ, (переходы galerya, ganek); *Eccl.* хожденіе, проходъ, der Durchgang, Durchzug; a) miejsce, któredy przechodzą, der Durchweg, Durchgang. Od swéj ojczyzny zapomnieni, i przechody mają wszędy zastąpione. *Tward. Wł.* 82. Wiatry kryniczne przechody do morza rozprzestrzeniają. *Otw. Ow.* 19. Okręty pływają, A strasznych w morzu przechodów szukają. *Lib. Hor.* 13. Nieprzyjaciół wiele wdarło się do miasta łochem, t. j. ciemnym przechodem. *Jer. Zbr.* 298. — ♀. *Actio:* Przechód, przeciągnienie, przechodzenie; das Durchziehen, Durchgehen, der Durchzug, Vorübergang. Wojna sprawuje podatki częste, i przechód ustawny żołnierza. *Haur. Ek.* 178. Lubię patrzyć na te przechody wojska. *Teat.* 13, 2. Wszystkie te śmierci poprzedniki, ostrzegają mię, iż się nie zadługo skończy czas przechodu mojego. *Żab.* 6, 208. (przejścia mego, przebytu mego). — b) Przechód, wyjście na dwór, dwór, ganek, retyrada, prywet, *Boh. et Slov.* záchod; *Sorab.* 1. wotstup, fracz; *Vind.* sahod, fralifhe; *Slav.* izhod; *Bosn.* zahod, mjesto potribno; *Ross.* отходъ, заходъ, das auf die Seite gehen, Abtreten, auf die Nothdurft gehen, die Nothdurft, die Retirade. Rybołowa nocnego trzeba często na przechód obudzać. *Haur. Sk.* 344. PRZECHODNI, ia, ie, PRZECHODZISTY, a,

e, przechód mający, do przechodu służący, Durchgangs-, einen Durchgang habend; *Boh.* průchoditý; *Vind.* prejitliu, prehajatliu, prehoditliu, skusihodliu, skusihoden, povsoden; *Rag.* prohòdni; *Croat.* prehòdni; *Sorab.* 1. pžekhadžné; *Ross.* проходный, проходимый, прохожій; *Eccl.* прѣходьнъ, проходьнъ. Przechodnia galerya w podkopach służy do przechodu z jednej galeryi do drugiéj. *Jak. Art.* 3, 310. Handel przechodni czyli transytowy. *Pam.* 85, 1, 176. *PRZECHODNIA, i, *ż.*, PRZECHODNIK, a, *m.*, alea, przechadzki miejsce, ulica ogrodowa, eine Allee, ein Schattengang; (*Sorab.* 1. pžekhadžwancža ganek). Macice winne puszczają po drzewie, albo na chłodniki, abo przechodniki rozpinają. *Cresc.* 317. *et* 293. Miłego odpoczynku doznaje człowiek, spoglądając na zieloność tej długiéj i pysznéj przechodni. *N. Pam.* 15, 300. PRZECHODNIOŚĆ, ści, *ż.*, możność przejścia, die Durchgangbarkeit; *Ross.* проходимость. PRZECHODOWAĆ, -ał, -uje *cz. dok.*, przyrodzoną potrzebę odbyć, seine Nothdurft verrichten; *facere oletum. Mącz. Dejectio alvi*, przechodowanie. *ib.* Pobudzić przechodowania, *movere alvum. ib.* PRZECHODZIĆ, *ob.* Przejść. PRZECHODZICIEL, a, *m.*, który się przechodzi, der Herumgeher, Herumspaziérer; *Vind.* pohajavez, prangavez. (*Slov.* predchádzalka, predchádzatelka preokupacya). PRZECHODZISTY, *ob.* Przechodni. PRZECHODZIEŃ, dnia, *m.*, przechodzący gdzie, pasażer, der Durchreisende, Durchpassirer, Passagier; *Vind.* prehoinik, prehajar, prehajavez; *Ross.* прохожей; *Eccl.* проходникъ, (cf. przychodzień). Przechodniowieśmy, nie mamy tu trwającego miejsca, ale przyszłego szukamy; pielgrzymi jesteśmy. *Dambr.* 801. Podobnyś do owego pierwszego przechodnia w ewanielii, który widząc zranionego, nie zlitował się nad nim. *Mon.* 74, 20. — *§.* Przechodzień, *PRZECHÓDŹCA, y, *m.*, przechodzący przed kim, poprzednik; der Vorgänger, Vorläufer. Ś. Jan przechodzień Chrystusow. *Bial. Post.* 40. Posłałeś przechodźce wojska twojego. 1 *Leop. Sap.* 12, 8. (uprzedzające. 3 *Leop.*). PRZECHODZIENIEC, ńca, *m.*, krużganek, *porticus. Urs. Gr.* 190. PRZECHODZISKO, a, *n*, miejsce przechodu, Durchgangsort, Durchzug. Bezpieczniej iść, gdy rzéka ma swe przechodzisko, I mała woda w swoje już wpadnie łożysko. *Otw. Ow.* 326. Rzéka ta na kilka przechodzisk się dzieli. *Otw. Ow.* 587.

PRZECHOROWAĆ *nijak. dok.*, chorując przebyć, nach einander kranken, krank seyn; *Ross.* прохворать, (перехворать, прихворать pozachorowywać).

PRZECHÓW, u, *m*, PRZECHOWEK, wku, *m.*, *dem.*; *Sorab.* 1. zkhow; przechowanie, zachowanie, konserwowanie przez czas; das Bewahren, Aufbewahren, Conserviren. Przechów, przechowek bydła, przezimowanie, das Ueberwintern. Bydlę dane na przekarm z umowy płodu i masła, pożytek panu czyni; jeżeliby przypadkowo na przechowku odpadło, właściciela jest szkodą. *Xiądz.* 167. — *§. Meton.* Przechowek, bydło przechowane, przezimowane, überwinterte Vieh, (cf. przychowek). — Przechów, skryte schowanie; das Verhehlen, Verbergen, geheime Aufbewahren. Namawiała człowieka, aby dziecko zabił, lecz ten, udając że jej wolą wykonał, oddał dziecię na przechów do klasztoru. *Nar. Hst.* 2, 266. Obładowany nieprzyjaciel śpieszył dla przechowu plonu do zamków. *Nar. Hst.* 3, 85. — *§.* Przechowek, miejsce skrytego schowania, der Schlupfwinkel. PRZECHOWAC, *f.* przechowa *cz. dok.*, przechowuje *pr.*, Przechowywać *frequ.*, Przechowawać *cont.*; *Boh.* přechowati, přechowawati; *Sorab.* 1. pschechowam, zakhowam, prezwarnuyu; przez czas chować, zachowywać; aufbewahren, erhalten. Prędzéj łotr bogactw dostanie, niż cnotliwy, ale nie przechowa ich długo. *Birk. Exorb. H* 2. Gospodyni trzeba umieć masło przechowywać, które długo trwa. *Haur. Ek.* 178. Chcąc migdałki świeżo przechować, trzeba nasypać niemi pełną butelkę. *N. Pam.* 17, 212. Pan na puszczy przez 40 lat żydowską tłuszczę chlebem przechował. *Kanc. Gd.* 142; *Eccl.* прѣпитати; utrzymał, zachował, konserwował, er hat sie mit Brot erhalten. — *§. In malam partem:* Przechowywać, przyjmować do sekretnego schowania i utajenia, przekrywać, przekradać u siebie; bey sich verbergen, verhehlen. Ktoby rzeczy kradzione przechowywał, tak jak złodziej ma być karany. *Sax. Porz.* 143. Jeden kradnie, a drugi korzyść przechowywa. *Klon. Wor.* 35. Przechowywanie *Ross.* укрывательство, выемъ. Złodziejby nie ukradł, gdyby nie miał miejsca do przechowania. *Haur. Sk.* 237; (*Slov.* ne bolobi złoděga, kebi ně bolo skriwača; *Vind.* bi ne biu skrivavez, bi ne biu kradlovez). Jeżeli pan mój przechowuje u siebie młodą panienkę, to nie waszym kosztem. *Teat.* 9. *b*, 44. (sekretnie trzyma, utrzymuje). *PRZECHOWACZ, *PRZECHOWAWACZ, PRZECHOWYWACZ, a, *m.*; *Boh.* přechowawač; *Sorab.* 1. pžechowacž, prezwarnuwar, zakhowadnik, zakhowar; *Ross.* выемщикъ, пристанодержатель; który przechowuje, der Hehler. *Latronum occultator*, *przechowawacz łotrostwa. *Mącz.* Równie przechowywacza, jak i złodzieja karzą. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 59. Aby ich nie rozumiano być życzliwymi ku kacerzom, abo przechowaczmi ich. *Baz. Hst.* 52. PRZECHOWYWACZKA, i *fem.*, die Hehlerinn.

PRZECHRABRY. *Weryf. pr.*, *ob.* Chrobry.

PRZECHRAPAĆ, *f.* przechrapie *med. dok.*, przez czas niejaki chrapać, durchschnarchen, eine gewisse Zeit verschnarchen. W nocy nie spał, a potym dzień cały przechrapał. *Hor. Sat.* 31. Całą noc aż do poranka przesiedział, cały dzień aż do nocy przechrapał. *Zab.* 13, 62. O coby dali królowie z swej mocy Za chłopów prostych przechrapanie w nocy. *Jabł. Ez.* 179.

PRZECHRÓSTAĆ, PRZECHRUSTAĆ *cz. dok.*, przegryźć, przedrobnić; durchknorpeln, zermalmen, klein beißen, klein machen. Piérwsze trawienie w żołądku jest, gdzie potrawy przechróstane z gruba się tylko przewarzają. *Sak. Probl.* 202. Żołądek wiele w się potraw bierze, które jako kocieł jaki przechrustawszy i przewarzywszy, strawi. *Sak. Probl.* 138.

PRZECHRZCIC, PRZEKRZCIĆ, *f.* przechrzci *cz. dok*, *Przekrzciwać *cont. et frequ.*; *Ross.* перекрестить, перекрещивать, (2. przeżegnać krzyżem), перекрещеніе, перекрещиваніе; *Eccl.* покрещивати, въ другой разъ кого крестить; drugi raz ochrzcić, chrzest poprawić, inaczéj ochrzcić, umtaufen. Sofią z Ruskiego zakonu w Rzymski

Polacy przekrzcili. *Fund.* 22. Maryą Polacy przekrzcili na rzymską wiarę. *ib.* 17. Z ruskiego zakonu w rzymski przekrzczona była. *Pim. Kam.* 15. Tego nie napisano, aby znowu Łacinników przekrzczywać. *Sak. Persp.* 3. — §. Przechrzcić, imię komu odmienić, inaczéj nazwać, przebierzmować; einen umtaufen, ihm einen andern Namen geben. Przechrzcił pewne pany inakszemi przezwiski, niż je zowią. *Gorn. Dz.* 148. *Metonym.* Przekrzczenie, przemienienie imienia, gdy śklenica bywa brana miasto piwa, które w niéj jest. *Mącz.* PRZECHRZTA, PRZEKRZTA, y, *m.*, PRZECHRZCIUK, *dem.*, żyd chrzcony, wykrzta, ein getaufter Jude. PRZECHRZCIANKA, i, *ż.*, żydowka chrzcona, eine getaufte Jüdinn; (*Carn.* prekerstenz, prekerstnik; *Ross.* прекрещенецъ, перекресть, перекреститель *anabaptista*, *ob.* Nowochrzczeniec; *f.* перекрещенка; *Eccl.* перекрещиванцы anabaptyści).

PRZECHWAŁA, y, *ż.*, chełpa, pycha, zbytnie chwalenie siebie, Ruhmredigkeit. Nie pisałem dla przechwały i okazowania rozumu, ale żeby użytecznym zostać. *Petr. Pol.* 82. PRZECHWALCA, y, *m.*, chełpiciel, ein Ruhmrediger. O Ajaxie, przechwalco zuchwały! Jakież mi się od ciebie słowa słyszeć dały! *Dmoch. Il.* 2, 34. PRZECHWALEBNY n. p. syn boży. *Sk. Dz.* 50. *Eccl.* преухваленый, przebłogosławiony, *ob.* Prze. — PRZECHWALIĆ, *f.* przechwali *cz. dok*, Przechwalać *niedok.*, bardzo do zbytku pochwalić; (*Eccl.* предвосхваляю *prius laudo*), sehr loben, erheben. Przechwalać się z czym, chełpić się z czym; *Vind.* prehvaluvatise, mit etwas prahlen. Każdy z swoim się zakonem przechwalał, drugiemu przymawiając. *Sk. Dz.* 1119. PRZECHWAŁKA, i, *ż.*, *Czack. Pr.* 206. *ob.* pochwałka na kogo, pogróżka.

PRZECHWYCIĆ, *f.* przechwyci *cz. dok.*, Przechwytać *niedok.*, Przechwytawać *cont.*, Przechwytywać *frequ.*, przechwytuje *pr.*; *Boh.* předchwatiti; *Slov.* prichitit; *Vind.* prehlopiti, prepopasti, priedfezhi, priedprimiti; *Ross.* прохватить, прохватывать, перехватить, перехватывать: przejąć, aufgreifen, auffangen. Listy przechwycone w drodze, *interceptae*. *Mącz.* Przechwycił mi urząd, *intercepit*, abo podszedł mię w urzędzie. *ib.* Co się nam miało dostać, to tu wszystko przechwyci. *ib.* Rozgniewał się pająk na jaskółkę, iż mu muchy, któremi on się żywił, przechwytywała. *Ezop.* 99. *Datatim ludere*, przechwytając grać. *Mącz.* Jakób przechwycił błogosławieństwo Ezawowe. *Radz. Genes.* 27, 36. PRZECHWYTACZ, PRZECHWYCICIEL, a, *m.*, przejmacz, *interceptor*. *Mącz.* der Auffanger; *Ross.* перехватчикъ; *Slov.* prichitliwí.

PRZECHYLIĆ *cz. dok.*, PRZECHYBNĄĆ, PRZECHYNĄĆ, PRZESZYNĄĆ *cz. jednłl.*, Przechylać, Przechybać *niedok.*, na drugą stronę przeważyć, auf die andre Seite hin beugen. Ciężar nawę przechynie. *Bardz. Luk.* 50. Rycerz mdleje, i razem, jako list się zwinie, Zgromiony Akwilonem, z konia się przeszynie. *Tward. Misc.* 53. Z bystrych Enomausz przeszyniony koni, łamie szyję. *ib.* 119. Chwieją się na wsze strony, ciał swych przechyłaniem. *Paszk. Dz.* 73. (przewagą). Obiesił się na drzewie, chróśnie przeszyniona gałąź pod nim. *Tward. Pasq.* 122. Nań wygnanego Cygna Achilles przeszynął Siłą na wznak potężną, i na ziemię zwinął. *Żebr. Ow.* 298; *vertit.* Wznak przeszynionego zabił. *ib.* 304. (*ut jacuit resupinus*). *ib.* 25. Zlękła się klacz, skoczyła w prawą, a on przechynął się na lewą. *Teat.* 24. *c*, 44. Przechył ten słup na tę stronę. *Tr.* Wędzidła jedne bywają całe zupełne, żadnego w pośrzodku przechybania nie mające. *Hipp.* 60. PRZECHYLISKO, a, *n.*, miejsce przechylające się, zbyt pochyłe, przykro spadziste, ein steiler Abhang. Tam im się poda ku morzu przechylisko. *Pot. Pocz.* 77. Kto z wielkiéj góry, przechyliska w sobie mającej zjeżdża, ma drogę niebezpieczną, pochyła. *Otw. Ow.* 56.

PRZECHYRA, PRZECHYRNY, *ob.* Przechera.

PRZECHYTRY; *Ross.* прехитрый, *ob.* Chytry. PRZECHYTRZYĆ, *f.* przechytrzy *cz. dok.*; *Boh.* přechytřjm; *Carn.* prevárim; *Vind.* preshertati, prekvantati, pregalafati, premesti; *Croat.* prevariti, (prehitrujem *praecelero*); *Slav.* privarriti; (cf. przywara); *Bosn.* prihinuti, priuariti, privarriti, ejallovati, propadati; *Ross.* перехитрить, перехитрять, оболстить, оболщаю; *Eccl.* очрѣвѣдрити, обманѣти, прѣхытрити, преухищряю, лжеухищряю; chytrze podejść kogo, podstąpić, einen überlisten. Rzekł Zemiska księżnie Ruskiej: przechytrzyłaś mię Holha. *Stryjk.* 119. Pan był chytrością młynarską bardzo przechytrzony. *Dwor. J* 2. Przechytrzenie; *Ross.* злоухищрение, злохитрство, *ob.* Podstęp. PRZECHYTRZYCIEL, a, *m.*, der Ueberlister; *Ross.* обольститель; *Eccl.* ухищрятель, преухищрятель, лжесоставщикъ, прѣльстьникъ, прелеститель, умопрельститель.

PRZECIĄĆ, *f.* przetnie *cz. jednłl.*, Przecinać *niedok.*; *Boh.* přetjti, přetál, přetnu, protjti, protal, protnu, protjnati; (*Slov.* pretinalka *caesura*); *Sorab.* 1. pžetnu; *Ross.* перетяпать, перетяпнуть; cięciem przedzielić, rozcinać, przerzynać, przekroić, przesiec; durchhauen, durchschneiden. Bolesław gdy do Kijowa wjeżdżał, ciał w fórtę złotą, w któréj blachę żelazną przeciął. *Biel. Św.* 175. Rzekł Salomon: przetnijcie dziecię to na dwoje. *Budn.* 1 *Reg.* 3, 25. Tak srodze go ubiczowali, że ciało aż do kości na nim przecinali. *Sk. Żyw.* 228. Kość mu łamie, arterye i żyły przecina. *Bardz. Luk.* 146. Jeden drugiemu gębę w pojedynku przetnie, Żałuje kompania, że mu będzie szpetnie. *Pot. Jow.* 116. Wziął przez pół od ciemienia aż po pas przecięcie. *Przyb. Milt.* 188. Parki osnowę życia przecinają. *Zab.* 10, 190. Jednym prędzej, Drugim później, Parki przetną wątek przędzy. *Zab.* 9, 286. Gdy sobie Nestora czasy trzystoletnie rokujesz, Kloto dzisiaj może ci nić przetnie. *Tol. Saut.* 62. Przetnijcie kosą życia osnowę. *ib.* 73. Przetnijcie nudne pasmo życia. *Kniaź. Poez.* 1, 247. (schneidet es ab). — §. Przeciąć ręce w zakład idącym, godzącym się. *Jabł. Ez.* 35. rozjąć, rozciąć, die Hände zweyer, die sich um etwas vergleichen, durchschlagen, aus einander schlagen. — Bytność matki słowa mu przecinała. *Teat.* 46, 23. ucinała mu mowę, nie dopuściła mu mówić, sie benahm ihm die Sprache. Są, którzy sensa przecinają, i w tym wdzięk jakiś upatrują, gdy myśl zawieszą, i słuchaczowi dorozumiewać się każą. *Pilch. Sen. list.* 4, 76. Śmierć nadzieję jego przecięła. *Tr.* Przecięta komunikacya; *Ross.* отсѣчь, отсѣка, (cf. odsiecz), ab-

geſchnitten. Przeciąć drogę *Slav.* prisichi pùt. — *W górnictwie:* Górzystość przecięta, prallend Gebirge, rzęd gór, w poprzek nizinami i wyrwami przedzielany, wzrastając w wysokości po każdéj z osobna przerwie. *Mier. Mskr.*

PRZECIĄG, u, *m.*, przeciągnienie; *Vind.* skusvliek; *Ross.* переваль; n. p. z wojskiem = przechód, der Durchzug, das Durchziehen, der Durchmarſch. Wolny mu przeciąg odmówiono. *Tr.* — Przeciąg czasu, część trwającego czasu; der Zeitabſchnitt, Zeitraum, die Dauer; *Boh.* protah. W przeciągu trzech dni, binnen 3 Tagen. Każdy przeciąg procederu wycieńcza familie. *Vol. Leg* 8, 711. przedłużenie, odwleczenie; *Boh.* průtah; *Ross.* протяжка, Verlängerung, Aufſchub. — W czytaniu i mówieniu zachować przyzwoity przeciąg sylab przedostatnich. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 6. (przedłużenie, cf. ton). — Przeciąg miejsca, część ziemi ciągła; *intervallum*, *spatium. Cn. Th.* die Strecke des Raumes, die Weite, das Stück. Wielkim przeciągiem tureckiego brzegu musieliśmy długo jechać. *Warg. Radz.* 316. Jezioro błotne wciąż bez wszelkiej przerwy idące, wszystek przeciąg czyniło obronnym. *Warg. Cez.* 187. Góry, lasy, błota niezliczone w tym kraju, czynią bardzo wiele przeciągów pustych. *Boter.* 269. *Glicz. Wych. II* 8. Kromer wszystkich historyków polskich niedojźrzanym przeciągiem celuje. *Krom. Błaż. ded.* bardzo daleko. PRZECIĄGŁY, a, e; *Ross.* протяжный; *Eccl.* спротяженный; przeciągniony, przedłużony, wzdłuż wyciągniony; ausgereckt, ausgedehnt, ausgeſtreckt, in die Länge gezogen. Woły ugor i przeciągłe smugi W zagon krajały kończystemi pługi. *Chroſc. Job.* 9. Na przeciągłą chorobę insze służą lekarstwa, niż na krótką. *Perz. Lek.* 150. Fatygowałbym czytelników zbyt przeciągłym opisaniem. *Kras. Doś.* 56. Prędko mi upływały, przeciągłe zbyt innym godziny, na przestawaniu z Grekami i Łacinnikami. *Zab.* 7, 157. (*Ross.* протяженность możność być przeciągnionym). PRZECIĄGNĄĆ, *f.* przeciągnie *cz. jednłl.*, Przeciągać *niedok.*; *Boh.* přetahnauti, přetahowati, protahnauti, protahowati; *Sorab.* 1. pžeczahnu, pžeczahuju, pscheczanu, pscheczahaм, pschesczanu, pschesczahaм, pžestrič; *Vind.* pretegniti, prenategniti, pretesati, preteguvati; *Bosn.* priteghnuti, proteghnuti, protezati, rasteghnuti, prostriti; *Croat.* pretésem. pretegnulszem; *Rag.* priteghnuti, pritězati; *Ross.* перетянуть, перетягивать; (протягать, протяжить przepieniać); *Eccl.* претягати, претяжу; przeciągać co przez co. *Cn. Th.*, przewlekać co przez co, eine Sache durch etwas durchziehen. Przeciągnij linę przez kółko. *Tr.* Przez okno go przeciągnęli. *ib.* — *Passiv.* Rzuca ziarno kmiotek na uprawną rolą, worem zboża przeciągniony, Który jak szarfa silne zdobi mu ramiony. *Tom. Rol.* 47. przez się ociągniony, mając przez siebie zawieszony; umſpannt, behängt mit einem Sacke. — Przeciągać na drugą stronę, n. p. do siebie, herüber ziehen, an ſich ziehen. Postrachem abo przyłudą nadgrody do siebie przeciąga. *Pilch. Sall.* 331. (przewabia, pociąga do siebie). — § Przeciągać, wyciągać wzdłuż, przedłużać, naprężać, przewlekać; *Ross.* протянуть, протягивать, in die Länge ziehen, verlängern, ausdehnen. Nazbyt przeciągniony rzemyczek się zerwie. *Kosz. Lor.* 129. Oblicze twoje oznacza jakieś nieukontentowanie, nos ci się przeciągnął, oczy posowiały. *Teat.* 33. *d*, 17. W języku Polskim zawsze prawie przeciągając przedostatnią zgłoskę, o inne mało co dbamy. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 40. Przy tym kondukcie usłyszano muzykę przeciągniętą, której głosy od czasu do czasu wydawane były, przez narzędzie naśladujące jęk dzwonów. *Gaz. Nar.* 1, 136. Zdjęty żądaniem przeciągnienia życia swego w potomnych wieków pamięci. *Zab.* 1, 145. *Alb.* Moje dni nieszczęsne przeciągnęły się. *Teat.* 18, 74. (wlokły się). Ukontentowanie krótko trwało, a kłopot kto wie, jak się na długo przeciągnie. *Teat.* 18, 28. Sokrates i Sozomenus przeciągnęli pisanie historyi swojéj do roku 439. *Sk. Dz.* pociągnęli, doprowadzili, kontynuowali; ſie haben ihre Geſchichte zu dem Jahre ausgedehnt, fortgeſetzt, hingeführt. Mogłem o kruszcach godzinową przeciągnąć rozmowę. *Xiądz.* 3. (wlec, ciągnąć, utrzymywać). — §. Pompejus zoczył na się Cezarskie pułki wychodzące, potrzeby przeciągać nie chcące. *Bardz. Luk.* 118. odwlec, aufſchieben. — § Przeciągać się, ciągnąć się poziewając, *pandiculari. Cn. Th.*, ſich recken, ausſtrecken; *Sorab.* 1. szo pžestrič; *Carn.* sviram sè; *Rag.* protěghnutise, protězatise; *Ross.* разлечься. Przeciąganie się, *Croat.* sztezavicza, raztezavicza, raztezanye; *Ross.* потягота, *ob.* Ciągaczka. Przeciągać się z kim, pasować się z nim; ſich mit einem herum balgen, herum zerren. *Cn. Th.* mocować się, łamać się; *Ross.* потяжка rwanie za włosy. — § *Medium:* Wojsko przez miasto przeciągnęło = przeszło, durchmarſchiren, durchziehen. *Tr.* Na PRZECIĄŻ *adverb.*, przeciągle, rozciągle, ausgereckt. Naczelne ufce na przeciąż opodal wyszykowali; *latius diduxere. Krom.* 784. PRZECIĄŻAĆ, *ob.* Przeciężyć.

PRZECICHNĄĆ, przecichło, *f.* przecichnie *neutr. jednłl.*, przecicha *pr.* — *Imperson:* Uspokaja się, cicho się robi; es wird ſtill, ruhig. Skoro przecichło, obaczą się chudzięta, ale już nie rychło. *Pot. Arg* 631.

PRZECIE, PRZECIĘ, PRZEDSIĘ, (*Cn. Th. Rej. Ap.* 2 *etc.*), *cum enclit.* Przecież; *Boh.* předce, předcy, přede, niemeně; *Slov.* predce, predca; *Sorab.* 1. pžecze (= zawsze), nehdé yacz, todź yacz, duschak, tohla; *Sorab.* 2. bra, glich, glichol, chlicholan; *Vind.* nizhemenje, temunizhmenje, nihtermenje, vunder, sai, vsai, saihe, shevunder, vuner, tako, sai tudi; *Carn.* nishtermejn; *Slav.* opèt; *Croat.* nistarmanye, vendar, ter vendar, podpunòma, nepazech; *Ross.* бить, бышь, знай; *Eccl.* поне, обаче; — § a) *Praemisso vel subintellecto*, choć, chociaż, *significat* jednak, jednakowoż; dennoch, gleichwohl, deſſen ohngeachtet. I królowie, choć wielcy, przecież to są ludzie. *Morszt.* 112. Chociażeś królem, przecież jesteś człowiekiem. *Stas. Num.* 2, 193. Przegrawszy bitwy, przecie znowu ludzi na wojnę zbieramy. *Gorn. Sen.* 7. Już w ręku Rzymian będąc, przedsię śmiało odpowiedziała. *Budn. Apopht.* 139. Katon nie brakował wprawdzie potrawami, przecie jadł; ale nasz senator pościł. *Warg. Wal.* 125. — §. b) *Elliptice:* Wszak, wszakże, pomimo, z tym wszystkim; gleichwohl, doch, dennoch. Los nasz, co panujemy, nieszczęśliwy przecię, Trudne nam, czego łatwo dostępują kmiecie. *Teat.* 46. *d*, 40. unſer Loos iſt doch wirklich

unglücklich. Ci ludzie ledwie mają tyle potrzeb, iż przecię żyć mogą. *Pam.* 85, 1, 120. (od biedy, biednie, nędznie, aby tylko żyć). Przecież to mąż głową w domu. *Teat.* 33, 8. der Mann iſt ja doch das Haupt. Otoż my przecię same, i pewne, że nam nikt nie przeszkadza. *Teat.* 38, 112. jak się spodziewam, jak wnoszę, es verſteht ſich. Miéj przecię rozum! *Hul. Ow.* 251. ſo ſey doch nur geſcheut! Przecie z świeżéj natocz beczki. *Teat.* 43. *c*, 63. *Wyb.* ſo zapf doch ein friſches Faß an! W tym pakietku musi być coś nie złego przecie. *Teat.* 43. *b*, 22. (domyślam się). Trzymałem przecię od niego dobra pod Opatowem. *Teat.* 28, 121. ich habe ja doch von ihm Güter in Pacht gehalten. A przecież żona moja służyła u tego małżeństwa. *Teat.* 30. *b*, 145, (*ob.* Wżdy). Powiedzże mi przecie co nowego z drogi. *Teat.* 22. *b*, 6. ſo erzähle mir doch was von deiner Reiſe. A tobie też Ludwiku, jak się wiodło przecie! *Teat.* 30. *b*, 90. wie iſt dirs denn gegangen? Kto tam! R. Ja!, A. Ktoż przecię? R. Ja! *Teat.* 27. *b*, 87, (cf. ktoż taki!). Przecię, co za obrót szczęśliwy mógł ci pomódz? *Teat.* 35. *d*, 50. powiedz przecie, niech usłyszę przecie, gleichwohl, ſage mir doch. Są żwawi przecie. *Teat.* 15, 45. (ktoby się spodziewał, żeby byli tak żwawi). — §. *Effutit:* n. p. Piérwszą jest sekta niczegoistów; druga przecistów; piérwszych jest hasłem to słowo: niczego! drugich: przecie! *Mon.* 68, 235. — §. c) Przecie = na koniec jednak, *tandem* jednak, endlich einmal. Ha przyszedłeś przecie półgłówku! *Teat.* 29, 93. Przecież We Pan przyszedłeś, prawdziwie prędzej się go spodziewałam. *Teat.* 22, 61. Przecież złapałem cię! *Teat.* 10. *b*, 54. Poszedł przecię. *Teat.* 20, 69. Przecie wyszła. *Teat.* 41. *c*, 328. Chwała bogu, że przecie poszedł. *Teat.* 54. *c*, *j j*.

PRZECIEC, PRZECIEKNĄĆ, przeciekł, *f.* przeciecze, przecieknie, *med. jedntl.*, Przeciekać *niedok.*; *Boh.* přetéci, protecy, protékati; *Slov.* protékati *perfluere*; *Sorab.* 1. pžečžeku, čžečžu pžez *perfluo*, pžečžeknu *perfugio*, pžečžeknucz *transfuga*; *Vind.* skustezhi, skustiekati, skuspretezhi, mimu tezhi, pretezhi, zhriestezhi, pretiekati, utezhi; *Carn.* pretezhem *praecurro*; *Croat.* pretechi, pretechem, pretekelszem *praecurro*, *praeterfluo*; *Rag.* protecchi, (pritecchi *redundare*, *antecedere*, *superare*); *Bosn.* protecchi, kappati, protiçcati, (pritecchi *praecurrere*); *Eccl.* протечи [*procurrere* 2], протечу, пробѣжать, протечь, перестаю, претекаю; *Ross.* перетечь, перетекать, протечь, протекать; ciec przez co, przepłynąć; durchfließen, durchdringen, vom Waſſer. Z blizkich pagórków przeciekają zdroje. *Zab.* 16, 186. *Kniaź.* Przeciekło tu. *Tr.* (zaciekło, przekapało, nalało; *Slov.* wpršeti, napršeti, nadšiti *impluere*, přepršeti *perpluere*). Przeciekający *Eccl.* претечный, претекательный, преходный. Przecieczenie, przeciek, *Boh.* průtok; *Vind.* zhrestiek, zhriestok, skustiek. (*Eccl.* протечение, пребѣгство *percursatio*). Przeciekły wodą, *partic.*, przenikniony wodą; *Carn.* skusudárn, vom Waſſer durchdrungen, getränkt. Grunt upragniony pije i rozkwita, Niebieskim wewnątrz przeciekły żywotem. *Kniaź. Poez.* 2, 259. — §. *Transl.* Przeciec, przebiedz umysłem, przeniknąć; durchlaufen, durchdringen. Przeciekłszy dowcipem sfer niebieskich kręgi, dzielą z nami swoje odkrycia. *Pot. Arg.* 772.

PRZECIĘCIE, *ob.* Przeciąć. PRZECIERAĆ, *ob.* Przetrzeć.

PRZECIERPIEĆ, *f.* przecierpi *med. dok.*, Przecierpiwać *frequ. et cont.*; *Boh.* přetrpiti; *Sorab.* 1. pžečžerpu, (pžeczerpné *toleranter*, pžečžerpnité *tolerabilis*); *Carn.* preterpęti; *Vind.* preterpeti, sterpeti, zhesterpeti, doterpeti; *Bosn.* pritarpiti, pritrripiti, priterpiti, (*ob.* Przycierpieć); *Croat.* preterpeti, preterplyújem; *Ross.* перетерпѣть, претерпѣть, претерпѣвать; do końca wycierpieć, das Leiden überſtehen, darin ausdauern, aushalten. Ludzie ci występków naszych przecierpiwać nie mogli. *Faliss. Fl.* 234. — §. Przecierpieć komu. *Eraz. Jez. R* 7 *b*, *ob.* Cierpieć komu.

PRZECIEŚ, *ob.* Przycieś. PRZECIĘŚ, *ob.* Przecię, n. p. Przecięś ty król mój. *Mon.* 73, 571.

PRZECIEŚNIA, i, *ż.*, ciaśnina bardzo wązka, ein ſehr enger Platz, eine große Enge. Radził rotmistrzom, aby się gdzie między wodami położyli, gdzieby przecieśnią i sami nieprzyjaciela snadniéj użyć i nieprzyjaciel z niemi szeroko bitwy zwodzić nie mógł. *Gwagn.* 285. [Podobno myłka, *zamiast:* prze (przez) cieśnią. 7]

PRZECIĘTY, *ob.* Przeciąć.

PRZECIĘŻ, *ob.* Przecie.

PRZECIĘŻYĆ, *f.* przecięży *cz. dok.*, Przeciężać, Przeciążać *niedok.*; (*Boh.* přetjžiti; *Vind.* preteshati, napoteshati, napostuvati); zbytnie przeważać, przeładować, überlaſten, überladen. Połowicę podatku sam pan wypłacić miał, aby poddanych nazbyt nie przeciężono; *ne praegravarentur. Krom.* 692. Wojsko przeciężone wielkością nieprzyjacioł, *praegravati. ib.* 719. Trzeba znieść ten przeciążający nas podatek. *Vol. Leg.* 7, 441. PRZECIĘŻKI, a, ie; *Vind.* preteshek, preteshliu, preteshen, nadleshen, napotesben; *Bosn.* pritesceki, überläſtig.

*PRZECIKAĆ *intrans. dok*, n. p. W hucie aby się materyalista zawsze znajdował, tak dla dosypowania tyglów, jako też dla wyrzucenia śkła, jeśliby który zaczął *przecikać. *Torz. Szkł* 121. *ob.* Przeciec, przeciekać, cf. przekipieć.

PRZECINAĆ, *ob.* Przeciąć. PRZECINEK, nku, *m.*, nowe nazwisko jednego ze znamion pisarskich, *comma*; jest pospolicie przedziałem części mniejszych mowy. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 5. *et* 3, *p.* 154: znak małego przestanku w wymawianiu. *ib.* 4, das Komma, der Beyſtrich; *Slov.* koma, strichla, čárka; *Carn.* potésaj, (cf. pociąg); *Croat.* zárez, zarezek, zacherknya; *Rag.* zarézak; *Bosn.* zarizniça, rizak, zarizak; *Ross.* запятая. PRZECIOŚ, *ob.* Przecieś. PRZECIOSAĆ *cz. dok.*, ciosać, przeciąć, durchhauen; *Ross.* протесать (2. прелецieć, *ob.* Cieszę), перетесать, перетесывать.

PRZECIOTKA, i, *ż.*, starsza ciotka; mego pradziada abo prababy siostra. *Sax. Porz.* 125. die Urältermuhme, meines Urgroßvaters oder meiner Urgroßmutter Schweſter.

PRZECISNĄĆ, *f.* przeciśnie *cz. jedntl.*, Przeciskać *niedok.*, Przeciskawać *frequ.*, przerzucać przez co, mijając; *Boh.* přehoditi; *Rag.* protisnuti, protiskati, protiskîvati; *Ross.* переметнуть, переметывать, über etwas werfen, hinüberwerfen. Przeciśnij kamień przez płot. *Tr.* — §. Ciśnie-

niem przebić, durchwerfen, zerwerfen, zerſchmeißen, durchſchmeißen. Przecisnął mu wargę kamieniem. *Tr.* — §. Przecisnąć, przegnieść, przetłoczyć; durchdrücken, durchdrängen; *Boh.* protisknauti; *Vind.* skustiſhati, pretiſhati; *Ross.* протискать, протискивать, протиснуть. PRZECISNĄĆ się przez co; *Vind.* priedtiſhati, perdriniti; *Ross.* протѣсниться; przez ścisk ludzi przejść, ſich durchdrängen. Kiedy do stołu, ani się można na ten czas przez panów urzędników przecisnąć. *Teat.* 26. *b*, 7. Trudno mi było przecisnąć się do monarchy. *N. Pam.* 11, 136. PRZECISK, u, *m*, przeciskanie, przeciśnienie; das Durchwerfen, Durchdrängen. Na przecisk wyskakują. *Mon.* 71, 237. tłocząc się.

PRZECIURCZEC *nijak. dok*, ciurkiem przeciekać, durchſprudeln; ciurkiem minąć, vorbeyſprudeln; *Croat.* preczurjavam *permano.*

PRZECIW, PRZECIWKO *praep. reg Dat.*; *Boh.* proti, protiw; *Slov.* proti; *Sorab.* 1. pžečiwo; *Sorab.* 2. pscheſchiwo; *Carn.* suproti, spruti, pruti, napruti, naspruti, proke, supér, zhês; *Vind.* pruti, napruti, spruti, naspruti, ſuper, zhes; *Croat* protì, chez, prék (cf. przeko-), naproti, naprot, szuprot, szuproti; *Dal.* protiv, prot, prema, protiva, szuprotiv, prìko; *Rag.* pròtiva, supròch, suprotiva, prèma; *Slav.* suprot, protiva; *Bosn.* protiva, pròcch, suprocch, prema; *Ross.* противъ, противу, сопротивно, cf. *Graec.* πρός; *duro sensu*, wider, gegen. Nie jestci nam bojowanie przeciwko ciału i krwi, ale przeciwko xiążętom i mocom, naprzeciwko rządcom ciemności, naprzeciwko duchom niecnotliwym. 1 *Leop. Eph.* 6, 12. Już i chłopstwo przeciwko nam sprzysięga się i wojuje nas. *Star. Ryc.* 29. Henryk z bratem swym, który przeciw 'niego (niemu) był powstał, bitwę stoczył. *Sk. Żyw.* 1, 237. Ta podróż królewska była bardzo przeciw panom polskim, zwłaszcza przeciw Janowi Tarnowskiemu. *Biel.* 270. t. j. w brew', ſie war ihnen zuwider, entgegen. Przeciw wodzie pływać trudno. *Cn. Ad.* 937. *Rys. Ad.* 69. *Pot. Arg.* 409. wzwodę; cf. ustąp' mocniejszemu, *Slov.* darmo ge, proti wodé pluwat. Przeciw wiatru, *ob.* Wzwiatr. — Na sprawiedliwej wadze zważysz przyczyny za i przeciw. *Zab.* 11, 130. für und wider. Wielka woda rzadko się zatchnie, gdzie przeciw temu mała woda wnet się skazi. *Gorn. Dw.* 354. przeciwnie, im Gegentheil. — §. *Leniori sensu:* Przeciw komu wychodzić, wyjeżdżać, *adversum ire*; entgegen gehen, entgegen reiten, fahren; *Ross.* встрѣтить, встрѣчать. Przeciw wychodzący *Ross.* встрѣчный. Przeciw panu idę. *Cn. Th.* — § Skłonność życzliwa przeciw komu = ku komu, zu, gegen. We wszystkich bitwach cnoty i przeciwko sobie chęci doznał. *Warg. Cez.* 106. — §. *Comparat.* Przeciw = względem, gegen, in Vergleich. Pierwsza boleść widziała mi się nic przeciwko tej wtóréj. *Gorn. Dw.* 12. Żyć tysiąc lat przeciw wieczności Jakoby dzień ku równości. *Pies. Kat.* 49. To mała pociecha przeciwko tej, do któréj teraz idę. *Gorn. Dw.* 310. To jeszcze nic przeciwko temu, co przyjść ma. *W. Post. W.* 17. — §. Przeciw, przeciwko, naprzeciwko, na przeciwnéj stronie, gegenüber. Kąty pomorskie Brytanii, które przeciwko Francyi leżą; *ex opposito. Warg. Cez.* 83. Czasem bywa księżyc prawie przeciwko drugiemu planecie. *Sienn.* 423. Idźcie do miasta, które jest przeciwko. *W. Luc.* 19, 30. die vor euch lieget. — Z przeciwka, z przeciwia, z tamtej strony, von gegenüber. Z przeciwia oglądasz ziemię, ale nie wnijdziesz do niéj. 1 *Leop. Deut.* 32, 52. Drugi huf szedł z przeciwia. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 12, 37. Lampy aby z przeciwia patrzyły ku stołowi chlebów pokładnych. *W. Num.* 8, 2. Gdy ją ujrzał z przeciwia, rzekł: oto ona! *W.* 4 *Reg.* 4, 25. (sprzeciwia. *Budn.*). W PRZECIWY iść = przeciwić się jedno drugiemu, einander entgegen ſein. Te dwa przymioty nie idą w przeciwy. *Przyb. Ab.* 127. w kontr. (*NB.* w dyalekcie cerkiewnym przedimek ten służy do składania czasowników, i części z nich pochodzących, n. p. противодѣйствовати *reagere*, противодѣйствіе reakcya, противоратовати *rebellare*; w takich składaniach częstokroć toż wyraża, co nasze *od-*, t. j. odwzajemnienie, n. p. противдарствую *remuneror*, *Graec.* ἀντιδωρέω, oddarować, противоблагодѣтелствую, противоблаготворю, противополъзую odwdzięczam, противолюблю, люблю такожde *redamo*, противопривѣтствую odkłaniam, *resaluto.* — PRZECIWIĆ się *recipr. niedok.*, sprzeciwić się *dok.*, Przeciwiać się *contin.*; *Boh.* protiwiti se, protiwjm se, zprotiwjm se, spriti, spřel, spru; *Slov.* protiwjm se; *Carn.* prutipostâvem, superpostâvem, dolipostavlam se, supergovorim; *Vind* ſe superstavit, upirati, (protiti = grozić); *Croat.* protivemsze, szuprotivêmsze, szuprotzlavitisze, zprichavatisze, nozdrimsze; *Dal.* szuprotivitisse; *Bosn.* suprotivitise, protivitise, (isprjecjati *in adversum ponere*, isprjecitise *objurgare*); *Rag.* prótivitise, suprotivitise, prjecitise; *Ross* противиться, сопротивиться, сопротивляться, возпротивиться, возпротивляться, запротивиться; *Eccl* противитн ся, противотягатися, противочинитися; §. a) sprzeciwiać się, opierać się komu; entgegen ſeyn, widerſtreiten, ſich widerſetzen. Synowie nie odważą się woli ojcowskiej przeciwić. *Boh. Kom.* 4, 101. Bogu się sprzeciwić trudno. *Żegl. Ad.* 22. Co ja wam każę, czynić będziecie, a żaden z was nie będzie śmiał sprzeciwić mi się. *Nieme. Bibl. Targ.* 7. Zapomnieć trzeba Tego, czemu się sprzeciwiają nieba. *Past. Fid.* 153. Ogień element wodzie 'sprzeciwiony. *Bardz. Luk.* 51. (przeciwny). Nie masz nic, coby się przeciwiało skazie, jak sól. *Boter.* 11. Nauki kacerskie sprzeciwiają się kościelnéj nauce. *Kucz. Kat.* 197. Siła jest białych głów kamiennego serca, które gwałtowniéj się miłości przeciwiają, niż która w morzu skała nawałnym wałom. *Gorn. Dw.* 288. Często wyzwalał ich, lecz oni przeciwiali się radą swą. *Budn. Ps.* 106, 43. — §. Jeżliżeby dłuższe trąbienie z przeciwianiem usłyszeli, mają się ruszyć. 3 *Leop. Num.* 10, 5. (z niejakiem ukracaniem abo przetrębowaniem. 1 *Leop.* z przerywaniem. *Bibl. Gd.*). abgebrochnes Blaſen. — §. b) Przeciwić się komu, chcieć oddać, wyrazić, co drugi czyni, emulować; einem nacheifern, es ihm nachzuthun ſuchen. Kmieć chce być równy przeciwiąc się mieszczaninowi, mieszczanin szlachcicowi. *Lek. A* 2 *b.* Jak widzimy możniejszego sąsiada bankietującego hojnie gości, tak też na pół-

łanku siedząc, chcemy się mu przeciwić. *Star. Ref.* 65. Mężczyzny włosy sobie trefili, przeciwiając się we wszystkim prawie białym głowom. *Biel.* 396. Przeciwianie się komu złe, *aemulatio. Cn. Th.* Eiferſucht, przeciwianie się dobre, wyrażenia chęć, Nacheiferung. Robotę tę między Polaki i Litwę rozdzielił, aby się przeciwiając jeden drugiemu, tym śpieszniéj robili. *Biel.* 714. emulując, na wyścigi, mit einander wetteifernd. W téj krainie się przeciwiają sobie wesołość z dostatkiem wszelakich rzeczy. *Boter.* 89. Fauni śpiewali, lasy im się odzywają, A lasom się w około góry sprzeciwiają. *Simon. Siel.* 27. PRZECIWIEŃSTWO, *SPRZECIWIEŃSTWO, a, *n.*; *Boh.* protiwenstwj; *Vind.* prutnost, naprutnost; *Dal.* protivschina; *Ross.* сопротивленіе, разнорѣчіе, зложелательство; przeciwność, przeciwnorożność, spór; der Widerſtreit, das Gegentheil, das Entgegengeſetzte. One skłonności, zdań, ułożenia wnętrznego przeciwieństwa, większą w duszach czynią różność, niż oko najbystrzejsze na twarzach upatrzyć może. *Zab.* 8, 755. W kraju zawojowanym trzeba żołnierze zostawić, póki się obawiasz sprzeciwieństwa obywatelów. *Modrz. Baz.* 502. Bunty a sprzeciwieństwa bywają w tym mieście. *Budn.* 4. *Ezdr.* 4, 19. Sprzeciwieństwo pożądliwości przeciw rozumowi *W. Post. Mn.* 407. Niechby mi tylko słowo pisnęła na przeciwieństwo mnie, nauczyłbym ją. *Teat.* 33, 11. Mowy tych ludzi, czyny i całe ich życie, ukazywało mi się przeciwieństwem. *Przestr.* 24. (sprzeczność). Wystawiłeś nas na przeciwieństwo sąsiadom. *W. Ps.* 797. (na zwadę sąsiadom. *Bibl. Gd.*). PRZECIWKOLISTKOWY, a, a, e, n. p. Euforbia przeciwkolistkowa, *foliis oppositis. Kluk. Dykc.* 1, 212, *Ross.* кура, куровникъ. *PRZECIWKOŁOKOPY *plur.*, kontrawallacya. *Jak. Art.* 3, 511. *et* 297. PRZECIWKOSTOP, a, *m.*, przeciwnog, der Antipode, Gegenfüßler. Lgnęli wszyscy na silne Orfeusza pieśni pochopy, I zwierzchni świata ludzie i przecikostopy. *Dmoch. Szt. R.* 95. PRZECIWLEGŁY, a, e, — o *et* — le *adverb.*, z przeciwia leżący; *Ross.* противолежащій, противоположный; *Eccl.* сопротиволежащій, gegenüber liegend. Kąty w wierzchołku przeciwległe są równe; *ad verticem oppositi, verticales. Geom.* 1, 13. *Łęsk.* 11. Przeciwległym jestem *Eccl.* противолежу. Przeciwległo położyć *Ross.* противоположить, противополагать. PRZECIWLEGŁOŚĆ, ści, *ż.*, *oppositio. N. Pam.* 19, 86; *Eccl.* противоположеніе, противоположность. PRZECIWMOWNOŚĆ, ści, *ż.*, *Torz. Szk.* 211. sprzeczność w mówieniu, widerſprechende Rede. PRZECIWNATURALNY, a, e, — ie *adverb.*, widernatürlich; *Sorab.* 1. nimonaturskè; *ob.* Przeciwprzyrodzony. PRZECIWNICA, y, *ż.*, PRZECIWNICZKA, i, *ż. dem.*; *Boh.* protiwnice; *Rag.* protivniza, oprjecitegliza, suprotivniza; *Croat.* szutoprotivnicza, protivnìcza; *Vind.* fourashniza, fuperniza; *Eccl.* сопротивница, противница, соперница, супостатка; przeciwiąca się, nieprzyjaciółka, die Widerſacherinn. Drażniła ją przeciwnica jéj. *Budn.* 1 *Sam.* 1, 6. Widziałże co uczyniła przeciwniczka izraelska? 1 *Leop. Jerem.* 3, 6. *Morszt.* 19. *et* 20. Przeciwniczka ludzkiéj społeczności. *Mon.* 72, 391. PRZECIWNIE, *ob.* Przeciwny. PRZECIWNIK, SPRZECIWNIK, a, *m.*; *Boh.* protiwnjk, protiwec; *Slov.* protiwnik; *Sorab.* 1. pžeczìwnik, napžeczńik; *Sorab.* 2. napscheschiwnik; *Carn.* suprotnek, sprutnek, nasprutnék; *Vind.* prutnik, fupernik, naprutnik, nasprutnik, fuprotnik, protivnik, fourashnik; *Croat.* protivnik, supernik, sourashnik, szouprotivnik; *Dal.* szuprotivnik; *Bosn.* suprotivaç; *Rag.* protivnik, suprotivnik, oprjecitegl; *Ross.* противникъ, сопротивникъ, противомысленникъ, соперникъ, супостатъ, сопостатъ, зложелатель; *Eccl.* противоборникъ, противоборствователь, сопротиводвижникъ; nieprzyjaciel, der Gegner, der Widerſacher. Każda rzecz ma swego przeciwnika. *Haur. Sk.* 327. Przeciwnik w potyczce, *sonsertor*, *ścieracz *proprie*, *sed non usitatum. Cn Th.* Nieprzyjaciel i sprzeciwnik. *W. Thren.* 4, 12. Czart sprzeciwnik nasz. *W. Post. praef. Rej. Ap.* 14. *Otw. Ow.* 46, (cf. wróg). (*Prov. Slov.* Kdě něni protiwnika, tu něni bitki; gdzie przeciwnika niemasz, tam bitwy niemasz). PRZECIWNIKOWY, a, e, do przeciwnika należący, od przeciwnika; Gegners-, Widerſachers-. *Rag.* protivnicki; *Ross.* противниковъ, противничій, противническій, соперническій, соперничій, супостатскій, сопостатскій; *Eccl.* противоборный, противоборственный. Każdy się zdumieje na tę potwarz przeciwnikową. *Zebr. Zw.* 127. PRZECIWNÓG, a, *m.*, przeciwnożny, przeciwkostop, *antipos*; *Boh.* protinožka; *Carn.* sprutihodnek, pretihojnek, prutinôshnek; *Vind.* prutinognik, prutinogazh; *Croat.* podnosczi; *Eccl.* противоножній, der Antipode, Gegenfüßler. Pas ziemi południowy, kędy wasi przeciwnogowie. *Zab.* 2, 28. *Alb.* Przeciwnożni mieszkańcy różnią się o 180 stopni długością. *Śniad. Jeog.* 80. Zbestwionych przeciwnogów podziemne legary Ujrzały mało przedtym, znając światło wiary. *Nar. Dz.* 5, 175. *Klon. Fl. C* 2 *b.* PRZECIWNOŚĆ, ści, *ż.*, *Boh.* protiwnost, protimyslnost; *Slov.* protiwenstwo; *Sorab.* 1. pžeczìwnoſcž, napžeczńoſcž; (*Vind.* protiunost, protenje = groźba); *Vind.* fourashtvu, fourashenje, fupernost, hudoba; *Croat.* protivnoszt, protivchìna, szuprotivnoszt; *Bosn.* protivnost, suprotivnóst, suprotina; *Rag.* protívnos, suprotivnóst, suprótiva, prótiva; *Ross.* противность, претительность; to co przeciw nam jest, wszystko, co nas razi, niby przeciwko nam powstaje. *Kpcz. Gr.* 3. *p.* 13, przeciwieństwo, die Widrigkeit, das Gegentheil. Przeciwność, przeciwnorożność rzeczy jakich między sobą. *Cn. Th.* das Widerſpiel. Wrodzona przeciwność, *contraria natura*, antypatya. *ib.* — §. Przeciwność, przeciwne powodzenie, niepomyślność, die Widerwärtigkeit. Tak mi już w zwyczaj poszły przeciwności, Że i wśród samych moich szczęśliwości, Trapić się muszę. *Past. Fid.* 332. Cóż jest w mękach, i w tym wszystkim, co my przeciwnościami zowiemy, złego? *Pilch. Sen. list.* 2, 175. W przeciwności dobywaj mężności. *Cn. Ad.* 1258. Męztwa dobywać przystoi, Gdy przeciwność w oczach stoi. *ib.* 482. Przeciwność łacno otwiera, Co szczęście w sercu zawiera. *ib.* 939. Przeciwność nie smaczna, ale pożyteczna. *Cn. Ad.* 938. (gorzko, ale zdrowo). — §*. Gdy księżyc bywa prawie przeciwko drugiemu planecie, to zowiemy przeciwność. *Sienn.* 423.

z przeciwia stanie, das Gegenüberſtehen, der Gegenſchein; *Slov.* protisebepatrěni. PRZECIWNY, a, e, PRZECIWNIE, PRECIWNO *adverb.*; *Boh.* protiwný, protymyslný, naodpor; *Slov.* protiwní, protiwný; *Sorab.* 1. pžeczíwně, napżeczně; *Carn.* sprutivn, sprutn, supern, naspruti; *Vind.* ſupern, ſuper, ſourashen, spezhan, prutnu, napruti, spruti, *Croat.* protiven, szuprotiven, protivno, protivnem nachinom; *Rag.* protivan, suprotivan, protivni, suprotivni, priprjecni, (cf. spreczny): *Dal.* protivan; *Bosn.* protivan, suprotivan; *Slav.* protivan, protivnim nascinom, pasce; *Ross.* противный, противительный, сопротивный, сопротивительный, (cf. противень brytfanna, *obs.* kopia, przepis), разнорѣчивый, претительный, зложелательный, вопреки, впреки; a) sprzeczny, nie zgadzający się; entgegengeſetzt, entgegen, wider, widerſprechend. Przyrodzenie tego nie dopuszcza, aby dwie nauce (*Dual.* nauki) o rzeczy jednéj sobie przeciwne, prawdziwe były. *Sk. Dz.* 511. Przeciwnych przyczyn skutki, też między sobą przeciwne. *Gorn. Dw.* 938. (trudna zgoda, ogień, woda; cf. dwaj koci w jednym worze). Przeciwne rzeczy najlepiej wypędzają przeciwne. *Birk. Dom.* 10. Przeciwna rzecz przy przeciwnej bardziej się wydaje. *Cn. Ad.* 938, (cf. kontrast). Dobre i złe, przeciwne są rzeczy. *Bardz. Boet.* 112. To przeciwne rzeczy sobie: dobrodziejstwo a krzywda. *Gorn. Sen.* 183. *et* 343. To co mi zdrowo było dawniej, teraz jest przeciwno. *Prot. Kont. A* 4. (szkodzi). Przeciwnie = przeciwnym sposobem, im Gegentheile. *Cn. Th.* Przeciwnie myśleć *Ross.* противомыслить. Przeciwnie rozumować *Ross.* противомудрствовать. Kiedy pan bóg za kim, ktoż przeciwny będzie? *Paszk. Dz.* 56. Przeciwny *Subst.*, przeciwnik, der Gegner. I w przeciwnym lubiłem szacowne przymioty, Tym bardziej w przyjacielu. *Kras. Oss. G* 3. — §. Przeciwny, przykry, nieprzyjemny, widerlich. Świszcze w lecie smród wydają tęgi i przeciwny. *Zab.* 12, 188. Co poczniesz, to przeciwno ludzkiéj myśli wszytko, Tu źle, tu jeszcze gorzéj; tam i myśleć brzydko. *Stryjk. Gon. V* 2. — §. Przeciwna fortuna, przeciwność, niepomyślność; Mißgeſchick, Widerwärtigkeit. Źle ten znosi przeciwnej fortuny natarczywość, który niegdyś samych tylko jéj pieszczot doznawał. *Zab.* 6, 203. Nie oglądali się na żadną przeciwną przygodę. 3 *Leop. Jud.* 8, 11. (nietrafną przygodę. 1 *Leop.*). Wiatr przeciwny, niepowiewny *Eccl.* противовѣтрие. — *Arithm.* Przeciwne sobie wielkości, których jedna drugą wzajemnie niszczy, jak majątek i dług. *Łesk.* 2, 40. entgegengeſetzte Größen. — b) Przeciwny = naprzeciwny, naprzeciwko będący; *Eccl.* прямый, сопротивообличнѣ, вопреки, отсупротиву, gegenüber befindlich. Miała też tam swój pałac Wenerze przeciwny Niejaka Pasqualina. *Tward. Pasq.* 5. Przeciwna strona (*Vind.* ſuperstvu, naprutstvu). Twarzą sobie przeciwni, *Eccl.* противоличній, *Graec.* ἀντιπρόσωποι, *contrariis frontibus semet aspicientes.* Anguł przeciwny, *oppositus. Solsk. Geom.* 2, *ob.* Przeciwległy. PRZECIWPODKOPY *plur.*, *contremines. Jak. Art.* 2, 173, *et* 215. PRZECIWPOŁOŻENIE, ia, *n*, przeciwległość, das Gegenüberliegen. Księżyc pod czas pełni jest w przeciwpołożeniu z słońcem; *in oppositione. Hub. Wst.* 299. PRZECIWPROSTOKĄTNY, a, e, n. p. Przeciwprostokątna linia, *hypothenusa. Łesk.* 28. W trójkącie prostokątnym bok przeciwny prostemu kątowi, zowie się linią przeciwprostokątną. *Geom.* 1, 108. PRZECIWPRZYRODZONY n. p. sposób. *Perz. Cyr.* 2, 234. widernatürlich. PRZECIWSKARPA, y *ż.*, kontraskarpa. *Jak. Art.* 3, 311, wybieżka. *Tr.* PRZECIWSTOPNY, a, e, gegenfüßleriſch. Mieszkańców ziemi nogami do nas obróconych przeciwstopnymi zowiemy. *Hub. Wst.* 11, *ob.* Przeciwkostop, Przeciwnóg, Gegenfüßler. (*Slov.* protistogka *antithesis*).

PRZĘCKA, PRZĘCZKA, PRZĄCZKA, i, *ż.*, sprzączka; *Boh.* přeska; *Slov.* prezka; *Ross.* пряжка, пряжечка, die Schnalle. Aby przęczka sznurkowa jedna ku drugiéj mogła się przygodzić. 1 *Leop. Exod.* 26, 5. (pętliczka. 3 *Leop.*, cf. kluczka). Suknią złożył, od której mu przęczka odpadła. *Sk. Dz.* 272. Pasy prządzką zapinane. *P. Kchan. Jer.* 190. Dał mu pas z przęczką srebrną. *Birk. Dom.* 160. — §. *Anatom.* Przęczka, rura mniejsza goleniowa, *fibula. Kirch.* 15. sprych, sprycha. — §. *Prov.* Po przęckę. *Cn. Ad.* 899. z miarą, póty kres, w karb, miernie; in Schranken, mäßig, begränzt. Wedle polskiéj mowy, po przęczkę, t j., we wszystkich rzeczach miarę chować, a z brzegów nie wylewać. *Kosz. Lor.* 15. Mają w tym niejaką dyskrecyą, coby było tak w czas abo w miarę, prawie po przęckę, a nie nazbyt. *Glicz. Wych. G* 1. Przęczka dla boga kędy? po którą każdy mieć się uważnie, roztropnie i sprawiedliwie powinien, nie spuszczając się z wysokości do podłości, z podłości nie gorując na zbytek. *Mon.* 69, 606. Żoniem się umizgać kazał, lecz po prządzkę. *Opal. Sat.* 93. Ktokolwiek téj niedbałości nie po przęczkę używa, wnet na przeciwną stronę przeładuje. *Gorn. Dw.* 39. Szachy lepiej po przęczkę umieć, niż być w nich wielkim mistrzem. *Gorn. Dw.* 122. Nie pomiarem i po przęckę rządzić się umieją. *Falib. E* 2. Wolności po przęczkę nie umieją zażywać. *Kłok. Turk.* 189. Prawdać to, ale po przęckę. *Petr. Pol.* 41. nie ze wszystkim.

PRZECKNĄĆ się *recipr. jednil.*, Przecknąć *med.*; *Boh.* procytnauti; *Ross.* проснуться; przebudzić się, z samego snu ocknąć się, erwachen. Śpi widzę dobrze; uważaj pilnie momentu przecknienia jego. *Teat.* 2, 122. *Bars.* W tym rozruchu, jakoby ze snu przecknąwszy, rzecze.... *Żebr. Ow.* 74. Przecknijcie się groby, a z siebie nam świadki wypuśćcie. *Modl. Gd.* 22. PRECUCIĆ *cz. dok.*, przebudzić, aufwecken, erwecken. Słońce za chwilę powróci Ze snu szczęśliwych przecuci. *Kniaź. Poez.* 1, 239. PRZECUCIĆ się = przecknąć się, erwachen. Gdy mu złodziej nocy jednéj mieszek chciał ukraść, przecucił się. *Budn. Apopht.* 45.

PRZECUCHNĄĆ *med. dok.*, przestać cuchnąć lub śmierdzić, aufhören zu ſtinken. Oman ziele, gdy odwarzą, wykładają go na chusty, żeby przecuchnął z zbytniéj wilgotności wodnistéj. *Syr.* 60. (żeby przesechł, ewaporował). — §. Przecuchnąć, cuchem czyli smrodem przejść, prześmiardnąć. *X. Kam.* durchſtänkern, ſtinkend werden.

PRZECUDNY, PRZECUDOWNY, a, e, Przecudnie, Przecu-

downie *adverb.*; *Croat.* prechûden; *Eccl.* всечудный; do zadziwienia piękny, herrlich ſchön, zu Verwundern. Da małżeństwa mam talent przecudowny. *Teat.* 7, 47. We Pan masz zdrowie przecudowne. *ib.* 23. *b*, 67. Przecudnieby było, gdyby ją tu można sprowadzić *ib.* 52. *d*, 87.

Na PRZECWAŁ = wielkim cwałem, im größten Galopp. Śpieszno jechał na przecwał. *Bardz. Trag.* 168.

PRZEĆWICZYĆ, *f.* przećwiczy *cz. dok.*, Przećwiczać *niedok.*, dostatecznie kogo wyćwiczyć, einen hinlänglich üben, in etwas unterrichten. Nauką swą i mądrością ludzie grube wieku onego przećwiczył, i do ludzkości sposobił. *Otw. Ow.* 7. Przećwiczenie, zaprawienie w co, *propaedeuma. Cn. Th.* PRZEĆWICZYĆ się w czym, zaprawić się, ſich worin üben. Za granicą sławy będzie strzegł narodu Polskiego, przećwiczywszy się doma prawa ojczystego. *Star. Vot. C* 2. Idź do innego nauczyciela, przy którym się pierwéj przećwiczysz, a potym do mnie przyjdziesz. *Sk. Żyw.* 1, 308. *Kosz. Lor.* 9 *b.* Chciéj się tylko w méj szkole cokolwiek przećwiczyć, Tysiącami kochanek jak ja będziesz liczyć. *Niemc. P. P.* 53.

PRZECYGANIĆ co *cz. dok.*, po cygańsku przeszachrować, verſchachern, wie ein Zigeuner. Strach i żal w serce Judasza rani, Żal że marnie takiego pana przecygani. *Pot. Zac.* 7.

*PRZECZ = prze co, przez co, dlaczego, za co; weswegen, weshalb, warum? *Boh.* proč, (pro dla); *Slov.* prečo, kčemu, proč, (pre = dla); *Sorab.* 1. pžetžo; *Sorab.* 2. psche, pschez, pschezga; (*Eccl.* προγεις = więc). Niemasz żadnéj przyczyny, przeczby go słusznie cudzołożnikiem nazywać miano. *Kucz. Kat.* 2, 660. (dlaczegoby. *rec. edit.*). W prawie naszym nie wiem co widzisz takiego, przeczby się tobie podobać nie miało. *Gorn. Wł. G* 2 *b. Biel.* 39. Przeczżeś nam tak uczynił? *Sk. Kaz.* 38. Przecz myślicie złe rzeczy w sercach waszych? *ib.* 401. Jeśli ani marmur serdecznéj rany Ani ulżą jedwabiem obite ściany, Przecz mam zajrzeć kosztownych pałaców komu? *Hor.* 2, 3. *J. Kchan.* Nie mam przecz ganić starości, Bo zawsze w niéj nabywam od czasu mądrości. *Prot. Kont. C* 4 *b.* Przeczeście dziś tak smętnemi? *Radz. Genes.* 40, 7. Wilk nie przecz inszego się między owce ciśnie, jedno aby szarpał. *W. Post. Mn.* 312. Mam przecz pana miłować, który z łaski swojéj Raczył usłyszeć głos prośby mojéj. *J. Kchan. Ps.* 173. Wiesz, przeczem przyszedł do ciebie? *Budn. Dan.* 10, 20. — *§. Przylnie do ciebie, ni przecz, aby się jedno namówił. *Eraz. Jęz. F* 2. (nie dla czego innego). — §. Ni przecz ni zacz, nie wiedzieć zkąd, czemu, o co, bez przyczyny; ohne alle Urſache, (*vulg.* mir nichts, dir nichts). Padli w onéj bitwie, ni przecz ni zacz. *Birk. Zyg.* 32. Bez żadnego prawa, bez skargi, bez dowodu i odwodu, ni przecz, ni zacz kazał mu głowę uciąć. *Gwagn.* 547. Boże otworz tym oczy, ktorzy ni przecz ni zacz cnoty odbieżą. *Opal. Sat.* 73. W ręku była wygrana, ni przecz ni zacz, ali Dobrowolnieście pod miecz szyje swoje dali. *Pot. Arg.* 278. *Żebr. Ow.* 234. *W PRZECZ = w poprzek, queer durch; (*Sorab.* 2. prez, prěkoſcž, preki = ukosność). W przecz na dwoje staj od morza do morza drogę zagradza. *Chrośc. Fars.* 196. PRZECZA, y, *ż.* prza, sprzeczka, przeciwieństwo, spór; der Streit, Widerſpruch. Zawsze w przeczy natura i fortuna sobie. *Pot. Arg.* 179. PRZECZĘ, *ob.* Przeczyć.

*PRZECZCIĆ, PRZECZĘDŁ, *ob.* *Czcić, Czytać, Przeczytać.

PRZECZECHRAĆ *cz. dok.*, nieco poczochrać, ganz zerzauſen. Czupryny im przeczechrano. *Gil. Post.* 130.

PRZECZEKAĆ się *recipr. dok*, chwilę czekając przetrawić, hübſch lange warten; (*Boh.* přečkati przeżyć), *Boh.* přečekati; *Vind.* perzhakati; *Ross.* прождать, пережда́ть, пережи́дать; *Eccl.* преожидаю. Przeczekasz się, *expectabis satis superque, plus satis, diutius quam velles vel opinaris. Cn. Th.* Ujrzała, że się przeczekała, i że upadła nadzieja jéj. *Budn. Ezech.* 19, 5. (że już czas przeszedł). — *§. Już jawne znaki ukazuje srogości swojéj, gdyż nie może przeczekać nawrócenia jego. *Rej. Post. L l l*, (doczekać się).

PRZECZERA. *Dudz.* 54, *ob.* Przechéra.

PRZECZERNIĆ *cz. dok.*, wskroś czarnym uczynić, durchſchwärzen, durch und durch ſchwarz machen; *Ross.* перечернить, перечернивать.

PRZECZERPAĆ *cz. dok*, do końca wyczerpać, erſchöpfen, völlig ausſchöpfen. Piersi twoje łask nieprzeczerpane. *Suszyc. Pieśn.* 1 *D d.* nie do przeczerpania, unerſchöpflich. Nieprzeczerpany, nieskończony, *inexhaustus. Mącz.* Nieprzeczerpany zdrój. *Tr. Tel.* 289. *Żarn. Post.* 22.

PRZECZESAĆ, *f.* przeczesze *cz. dok.*, Przeczesować *niedok.*; *Bosn.* procesegljati; *Rag.* processgljatti, pricessgljatti; *Ross.* перечесать, перечесывать, прочесать, прочесывать, durchkämmen. Szczotką głowę przeczesować. *Syr.* 136.

PRZECZESTOWAĆ *cz. dok.*, czestowaniem przemarnować, mit Tractiren verſchwenden, verſchmauſen, durchbringen. Wszystko zjemy i przeczestujemy. *Sk. Kaz.* 394.

PRZĘCZKA, *ob.* Przęcka.

*PRZĘCZKA, i, *ż.*, sprzeczka, Widerſpruch; (*Croat.* préchka *impedimentum*). Wy słuchacie dyabła bez przeczki; i owszem słuchajcie go. *Twor. Wiecz.* 58. PRZECZLIWOŚĆ, ści, *ż.*, przecza, prza, przeciwność, przeciwieństwo, spór, sprzeczka; Streit, Widerrede, Widerſpruch. Po długich przeczliwościach na ostatek król różnicę rozstrzygnął. *Krom.* 780. PRZECZLIWY, *ob.* Przeczny. PRZECZNICA, y, *ż.*, droga albo ulica, miedza poprzeczna; eine Queerſtraſſe, ein Queerweg; *Boh.* příčka; *Slav.* popriko; *Bosn.* stranputiça, zahodiscte; *Vind.* krishamni pot; *Ross.* переулокъ, проулокъ, переулочекъ, проулочекъ; *Sorab.* 1. precžnicza *aquarius sulcus*, (cf. bróżda). Którędy jeno miał wyjeżdżać, ulice ochędożone, majem zielonym napełnione przecznice. *Gwagn.* 143. Prowadzą ją z muzyką wszędzie po przecznicach. *Paszk. Dz.* 126. *Birk. Chodk.* 1. PRZECZNOKĄTNY, a, e, n. p. Przecznokątna linia. *Tr.* dyagonalna, przekątna, przeciwkątna, narożna, die Diagonallinie. PRZECZNOMIAR, u, *m*, dyameter. *Tr.* der Durchmeſſer. *PRZECZNOŚĆ. *ob.* Sprzeczność. PRZECZNOSIECZNY, a, e, n. p. Przecznosieczne liście, *pinnatifidum folium*, dzieli się na różne klapki poprzecznemi wycięciami podzielone. *Bot. Nar.*

56. quergezänkeltes Laub. PRZECZNY, PRZECZLIWY, a, e, PRZECZNIE, PRZECZLIWIE *adverb.*, sprzeczny, spory, przeciwny; widerſtreitend, entgegen, ſtreitig; *Ross.* прекословный, оспоримый, прѣтельный, прительный, прекорѣчивый; *Eccl.* развлачительный. Przeczny ceremoniom. *Dwor. F* 2. Słowom twym są przeczliwi. *Kanc. Gd.* 235. Znosili mandaty twoje, będąc przeczni w każdéj mierze. *Kanc. Gd.* 68. Nic po urodzie przecznéj, miłości niespólnéj. *Jak. Wyb. B* 4 *b.* Trudności wszystkie uprzątnął, które mu się w téj rzeczy miały przeczne stawić. *Wys. Ign.* 55. — §. Przeczne ilości, przeczące, *negativae*, verneinend, *ob.* Przeczyć. — §. Przeczny, poprzeczny, w poprzecz idący; queer, in die Quere gehend, *Boh.* přičnj; *Sorab.* 1. preczné. Przeczny bieg. *Podw. Wroż.* 49. Jeśli kto w oczy precznie bywa raniony, iż się rana włosami nie zakrywa, a ztądby sprosnéj blizny na twarzy dostał, tedy ta sprosność bywa oszacowana 12 grzywien. *Chełm. Pr.* 172. Przeczna rana *ib.* 172.

*PRZECZOS, u, *m.*, rana od uderzenia, rznięcia; eine Wunde vom Schneiden, Hauen ɔc. Wódka ta starcie abo przeczosy wstydliwych członków obojéj płci goi. *Syr.* 716. Świerzb drapał, aby potym z przeczosu gnił bez pomocy lekarstw. *Hor. Sat.* 6.

PRZECZUĆ, *f.* przeczuje *med. dok.*, Przeczuwać *niedok.*, §. a) nieśpiąc przetrwać, durchwachen. Pasterze na dworze noc całą tę przeczują. *Tward. Pasq.* 63. Bezsenną noc na baśniach wojennych przeczują. *Bardz. Luk.* 58. Na podsłuchach całą noc przeczuje. *Bardz. Trag.* 319. — §. b) Przeczuwać co, *Boh.* předčjti, předcytiti; *Sorab.* 1. predetžuyu, predemerkuyu, předpoznayu; *Vind.* prezhutiti, priedhoditi, priedjiti, preisazhutiti, presadehnuvati, popreiobzhutiti; *Croat.* ochutiti, prechutim; *Bosn.* ochjutiti, (pricjutti *audire*, *exaudire*); *Rag.* pricjutti, (2. *perverse intelligere*, przesłyszeć się); *Ross.* предчувствовать, предъугадать, предъугадывать, послышать; *Eccl.* **прозоумѣти**, **прозоумѣвати**; poczuwać przyszłe rzeczy, porozumiewać; vorausſehen, ahnden, vorempfinden, wittern. Przeczuwać złe *Eccl.* предъобѣдствовати. Ten człowiek przeczuwał nieszczęście swoje. *Boh. Dyab.* 3, 115. Przeczuwający, *praesagus. Cn. Th.*, *Sorab.* 1. předznamuwačné. PRZECZUWANIE, PRZECZUCIE, ia, *n.*, *Subst. Verb.* das Vorgefühl, die Ahndung; *Sorab.* 1. předznamuwano; *Vind.* prezhutik, prezhutje; *Ross.* предчувствование, предчувствіе. Przeczucie jest przejrzenie, albo imaginacya, przypadkiem uiszczona. *Boh. Dyab.* 3, 118. Też same przeczucia odzywają się i we mnie. *Teat.* 54, 78.

PRZECZYĆ, -yl, -y, *intr. niedok.*, Przeczać -ał, *cont.*, przeciwną stronę trzymać, przeciwić się; widerſtreiten, entgegen ſeyn, widerſprechen; *Sorab.* 1. zpěram szo, zapěram szo; *Vind.* ſuper rezhi, ſe sprekarjati; *Bosn.* pricjatise *contendere*; (priciti *prohibere*; *Croat.* prechiti, préchim *impedire*; *Rag.* prječjati *impedire*, prječiti *transvertere*, prjêtiti = grozić); *Rag.* prječitise, prótivitise; *Ross.* противорѣчить, совопрошаться, перекоряться (cf. przekora), (перечить, поперечить przeszkodzić); *Eccl.* **прѣрѣщи**, **прѣрѣкати**, **прѣрѣщати**, противовѣщати, противоглаголати, (претити, прещу grozić). Nabuchodonozor przeczy woli bożéj. *Bach. Epikt.* 69. Wykorzenić trzeba Te żądze z serca, którym przeczą nieba. *Past. Fid.* 104. Dałem się na rozsądek jego, gdy się służący o co ze mną przeczali. 3 *Leop. Job.* 31, 23. (gdy się o co ze mną *gadali). Nie chcę się ja z tobą przeczać. *Ezop.* 33. Przeczenie się *Ross.* прѣнie, противорѣчие. — §. Przeczyć czemu, co = przeć, zapierać się, negować; *Bosn.* nikati; *Rag.* njêkati, läugnen. Ja temu bynajmniéj nie przeczę. *Teat.* 8. *b*, 40. Ja nic z tego, co pan hrabia mówi, nie przeczę. *Teat.* 9, 55. — *Mathem.* Liczby przeczące, *negativi. Jak. Mat.* 1, 192. Ilości poprzedzone znakiem + są twierdzące, *positivae*; ilości zaś poprzedzone znakiem — są przeczące, *negativae. Jak. Mat.* 2, 9. przeczne.

*PRZECZYŚĆ, PRZECZCIĆ, *ob.* Przeczytać, *Czcić, *czedł.

PRZECZYNIĆ, *f.* przeczyni *cz. dok.*, Przeczyniać *niedok.*, przerobić; *Sorab.* 1. pžetžinu; *Carn.* predelam; *Vind.* predelati, prenarediti; *Rag.* pricinitti; *Eccl.* пречинити, передѣлати, инымъ образомъ учредить; *Ross.* перечинить, перечинивать (= ponaprawiać прочинить); (*Boh.* přečiniti zbroić), umarbeiten. Przeczyniam, inszym kształtem czynię, *transformo. Mącz.* Medea córy Peliassowe w tę nadzieję wdała, że w młodość trafi starość ojcowską przeczynić, (*revirescere*). *Zebr. Ow.* 170. Przeczynią miecze swoje w radła, a włócznie swe obrócą na sierpy. *W. Post. Mn.* 38. (przekują). Słowo boże fałszywym wykładem na swój kształt przeczyniają. *W. Post. W.* 2, 144. Znowu naprawił i przeczynił. *Birk. Kaz. Ob. C* 3. Ziele to ma moc ocierającą i przeczyniającą grubych wilgoci. *Spicz.* 14. Przeczynienie *Ross.* передѣлка, передѣль.

PRZECZYŚCIĆ, *f.* przeczyści *cz. dok.*, Przeczyszczać *niedok.*; *Vind.* skuzhistiti, skusozheditі; *Croat.* prechiszt, prechischujem; *Rag.* procistiti, procistîvati; *Bosn.* procistiti; *Ross.* прочистить, прочищать, перечистить, перечищать; czystym uczynić, przechędożyć; reinigen, durchſäubern. Przeczyszczenie *Ross.* перечистка, прочистка. Przeczyścić się, przeczyścić żołądek, purgować; *Ross.* слабить, слаблю, (cf. słabić). Przeczyszczające lekarstwo, *Ross.* слабительное. Przeczyść purgansem lekkim żołądek i kiszki. *Krup.* 5, 404. Dłubizębem zęby przeczyszczać. *Teat.* 49. *c. A* 2. O rzékach, przeczyszczać się z kry, z lodu *Ross.* прогалиться. Chrześcianie powietrze mieli za karanie i przeczyszczenie grzechów swoich. *Sk. Dz.* 141. Reinigung von Sünden. Z których nas kubków przedtym przeczyszczali popi, Gorzałkę niemi pili nieszlachetni chłopi. *Zimor. Siel.* 250. (rozgrzeszyli przy eucharystyi). [komunikowali z *cerk.* **причащати** *participare*, *rusk.* pryczaszczaty, właściwie przyczaszczać nie przeczyszczać, i przykład ten tu nie należy. 4]. — Obym zyskał szacunek i miłość tych ludzi, Których smak przeczyszczony wszelką piękność ceni. *Przyb. Ab.* 6. geläuterter Geſchmack. PRZECZYŚCICIEL, a, *m.*, który co czyści, der Reiniger, Säuberer. Herkules obrońca i przeczyściciel ziemi. *Otw. Ow.* 359. PRZECZYŚCICIELKA, i, *ż.*, die Reinigerinn. PRZECZYSTY, a, e, bardzo czysty, ſehr rein. Przeczyste tajemnice komunii. *Sk. Dz.* 31. Najświętszą pannę Rusini przeczystą nazywają. *Gwagn.* 300, *Ross.* всечистая. Książę

Zasław w Kijowie u przeczystéj, to jest, u panny Maryi pochowan. *Gwagn.* 316. Marya Kleofe, siostra panny przeczystéj. *Sk. Żyw.* 2, 65, cf. niepokalany.

PRZECZYTAĆ, *f.* przeczyta *cz. dok.*, (cf. ˚przeczcić, *sub* ˚czcić, czedł, przeczedł; *Boh.* přečjst, přečetl, předčitba); Przeczytywać *frequ.*, przeczytuje *pr.*; *Croat.* prechtevam, prestévam; *Bosn.* procjatati, prosctitti, sctitti; *Rag.* prosctitti, prisctitti; *Vind.* prebrati, prebirati, (cf. przebrać, cf. brać), dolbrati, priedbrati, spet brat, skusbrati, (*Subst.* priedbrauz, predberauz = lektor); *Sorab.* 1. pželažuyu; *Ross.* перечитать, перечитывать, прочитать, прочитывать, (перечесть, пересчитать, пересчитывать, перечислить, просчитать, просчесть, просчитывать przeliczyć, przerachować); czytając przejść jakie pismo, durchleſen. — §. Przeczytać, być w stanie czytania, dojścia jakiego pisma, charakteru; leſen können, leſend herausbringen, im Stande ſeyn zu leſen. Czasem ten sam co napisał, ledwie przeczyta. *Haur. Sk.* 180. Tak bazgra, że nikt tego nie przeczyta. *Ld.*

1. PRZED, *insequentibus pluribus consonantibus* PRZEDE, (n. p. przede mną); (*Boh.* před, přede; *Slov.* před, prede; *Sorab.* 1. pžed, pže, (prede, přez przód, priedne piérwéj); *Sorab.* 2. prětk, psched, protk, preſi, proſi; *Carn.* préd, spréd, sprédej; *Vind.* pred, naprei, (prid *utilitas*); *Croat.* před, prede; *Rag.* prid; *Dal.* prid, prie, pria; *Bosn.* pria, prid; *Slav.* prid, prie; *Ross.* предъ, передъ, прежь, прежде; *Eccl.* предн; cf. pra-, e. g. pradziad; *Carn.* preddéd; cf. *Lat.* prae-; *Graec.* πρό); *Praepos. reg. Instrum.* w znaczeniu przodkowania, poprzedzania, vor; — §. 1) *de temp.*, vor, ehe, eher als, przed rokiem = tak rok, vor einem Jahre. Bóg już był, a niżli było wszystko; jeśli był a niżli było wszystko, tedyć był przed wszystkim czasem i początkiem, i był przed wieki i od wieku. *Żarn. Post.* 25. W Saxonii poczęto przed całą Europą porcelanę robić. *Torz.* 194. Przed śmiercią = nim umarł, przy śmierci. Masztalerz Daryusza przed tym dzień, wziął konia i klacz, i spuścił je na miejscu ustawionym; nazajutrz koń ten zarżał najpiérwéj. *Biel. Św.* 24. dzień wprzód, w wilią, den Tag zuvor; *Ross*, напредъ сего. Przed trzema dniami = dziś trzeci dzień. Przed czasem kładę pieniądze, biorę co, *praecipio. Cn. Th.* Nie trzeba przed przekonaniem obwiniać, ale gdy dowiedziesz, w ten czas karać. *Teat.* 15, 61. Rzadko rozum przed laty przychodzi. *Gorn. Dw.* 400. Przed laty rozum nietrwały. *Cn. Ad.* 940, (cf. prędkie dowcipy niepewne; co się prędko wznieci, niedługo się świeci). Przed czasem się frasować szkoda. *Cn. Ad.* 939. Przed chorobą szukaj lekarstwa, i przed sądem pytaj się sam; bo w chorobie trudno się léczyć, a do sądu przyszedłszy, wszystko mieć gotowo potrzeba. *Sk. Kaz.* 7. (piérwéj nim wpadniesz w chorobę albo nim pójdziesz do sądu). Muzykę słyszeć z onego zegara przed tym, niż bije. *Boter.* 120. Przed morzem i przed ziemią i przed tym niż było Niebo, co potym sobą wszystko obtoczyło. Jedna na świecie była mieszanina. *Otw. Ow.* 2. Przed tym, niż na nas przyjdzie starość. *Budn. Cyc.* 4. Gdy go ujrzeli z daleka przed tym, niżli do nich przyszedł, myślili go zabić. 1 *Leop. Genes.* 37, 18. nim, ehe als. Maciejowski celował wszystkich pieczętarzów, co przed nim byli. *Gorn. Dz.* 31. (poprzedników swoich). — §. Przed tym = przedtym, dawniéj; *Slov.* predtjm; *Sorab.* 1. predé, prežtóho; *Sorab.* 2. proſi, pérwej; *Carn.* prédtem; *Vind.* pred tem, poprei, nekadai, hunobart; *Slav.* prie; *Croat.* pred tem, ehemals, ſonſt, vor dem, vormals. Nie bywało tego przedtym. *Mon.* 73, 18. Ja co nigdy nie czytam, lub przynajmniéj mało, Wiem, że tak jest najlepiéj, jak przedtym bywało. *Niemc. P. P.* 12. Już to nie są czasy takie, jak przed tym były. *Teat.* 44, 36. — §. 2) *Loci* Przed, vor, *in loco*, *cum Instrum.*; *ad locum*, *cum Accusat.* Przed kościołem, domem stoi. *Cn. Th.*, er ſteht vor dem Hauſe. Przede mną *Eccl.* прѣдо мною. Trzymano go długo przede drzwiami, nim go wpuszczono. *Warg. Wal.* 115. Wyszedł przed kościoł, er ging vor die Kirche hinaus. *Tr.* Napominała raka jego matka, aby przed się lazł, a nie wspak. *Ezop.* 35. na przód, vorwärts. Z konia we wszystkim biegu, tak przed się, jako i w tył, i po wszystkich stronach, strzelają. *Kłok. Turk.* 36. Prosto, prosto, każdy przed się. *Teat.* 33. *d*, 70. Udali się wstecz, a nie przed się. 1 *Leop. Jer.* 7, 25. Mów im, niech idą przed się. *ib. Exod.* 14. Chrześcianie daleko ś. Pawłowi przed miasto zaszli. *Sk. Dz.* 42. wyszli naprzeciw, ſie gingen ihm weit vor die Stadt entgegen. Lata przed wszystkiemi jak postrzelony. *Teat.* 52. *d*, 70. Porwano mu ją przed nosem. *Teat.* 54, 42. Przed dziećmi chléb zjadają paskudne szczenięta. *Pot. Arg.* 69. Przed oczyma, *ob oculos*, *ante oculos. Cn. Th.* Przed kim skarżyć, mówić, vor jemanden, bey jemanden, w jego przytomności, in ſeiner Gegenwart. Kto o kim przed tobą, pewnie o tobie przed drugim. *Fredr. Ad.* 69. Przed sobą mówiąc = niech to będzie między nami; *soli sumus nunc hic. Cn. Th.*, unter uns geſagt, mag das unter uns bleiben. Ostrożny przed sobą i za sobą widzi. *Cn. Ad.* 796. i na przód i w tył, vor ſich und hinter ſich. Przed sobą pędzić, *prae se agere. Cn. Th.*, vor ſich hin treiben. Kazawszy przed się wszystkim, jął im rozkazować. *Kosz. Lor.* 47 *b.* (stanąć przed sobą). Przed sobą mam co, *in manibus est*; ich habe etwas vor, in Händen, vor mir. Miał wzgląd na to, żeby majętność nie przyszła w cudze ręce, i siła inszych rzeczy miał przed sobą, a nie to, żeby synowi dał edukacyą. *Gorn. Sen.* 213, (cf. przedsiębrać, przedsięwziąć). Przed sobą mam co, (*de futuro statim*), *instat mihi*, es ſteht mir bevor. *Cn. Th.* — §. Przed, *significatu praeferentiae, excellentiae*; przodkowania, celowania, przewyższania, vor, Vorzug, Vorrang habend. Nie zow się doskonałym, jeszcze więcéj przed sobą obaczysz, niżli masz za sobą. *Sk. Żyw.* 1, 221. Kunie futro daleko przed baranem stoi. *Rej. Wiz.* 123. Być w czym przed kim = celować go w czym, ſeinem worin übertreffen. W opowiadaniu rzeczy przyszłych był przed innemi. *Birk. Dom.* 92. — Mieć przed kim = mieć przodek, prym, przodkować, celować, przechodzić; zum Voraus haben, übertreffen, überlegen ſeyn; *Eccl.* предъимущій, который всѣхъ превосходитъ или превышаетъ. Panie pogodź nas proszę, gdy się dawno swarzym, Czy aptekarz, czy doktor

ma przed aptekarzem. *Kchow. Fr.* 120. Każdy z nich rozumie, że coś ma przed drugiemi. *Gorn. Sen.* 43. Spór jest między nami O to tylko już, kto ma przed kim zasługami. *Otw. Ow.* 507. Galowie siła mieli przed Niemcy w męstwie, i w nim przodkowali. *Warg. Cez.* 141. Siła ma przed znużonym świeży. *Pot. Pocz.* 484. Maciejowski cnotą, rozumem, nauką miał przed niemałą liczbą pieczętarzów, co przed nim byli. *Gorn. Dz.* 31. Kto zacnością ma przed Dymitrem? kto więcéj ręką swą pojmał więźniów, kto częściéj Tatary gromił? *Gorn. Dz.* 96. Rycerz ten i przed hetmanem ma umiejętnością. *P. Kchan. Jer.* 108. Gdy na złym bardzo miejscu naszym przyszło się potykać, wiele miał nieprzyjaciel przed niemi. *Biel.* 357. wiele awantażów, er hatte viel vor ihnen zum Voraus. Całego świata zgodą, Siła ma wino przed wodą. *Pot. Jow.* 211. — Nie chciał w tak pięknéj okazyi dać przed sobą placu do sławy drugiemu. *Ustrz. Kruc.* 3, 66. nie chciał dać wprzód nikomu, er wollte niemanden den Vorſprung laſſen. — 2. *Impediendo:* Przed, vor, wegen, bey, (verhindernd). Przed liściem i przed gałęziami dobrze widzieć nie mogłem. *P. Kchan. Orl.* 1, 25. ich konnte vor dem Laube nicht ſehen. Chciał mówić, ale przed płaczem nie mógł. *Zab.* 6, 217. *et* 12, 39. *Gawdz. et* 13, 377. *Drużb.* Piędzią z domów wychodzić przed drapieżnym zwierzem nie śmieją. *P. Kchan. Orl.* 1, 84. Przed Mielsztyńskim i innymi trudno było przyjść do zgody. *Biel.* 308. Ale kiedy u dyabła był czas przed interesami? *Teat.* 10, 30. Przed hardością na ludzi patrzeć nie chcą. *Kosz. Lor.* 4 *b.* (z powodu hardości). Przed nim nie wiem co czynić, gdzie się przed nim podzieć. *Cn. Th.* Tu pod tą topolą często pasterz przed słońcem spoczywa. *Karp.* 1, 47. (chroniąc się go). Skryję się przed nim. *Cn. Th.* 324. Zamykać przed kim = nie przypuszczać go. *Cn. Th.* 519. *Idiotismus Polonus similis est Hebraeae illi phrasi ἀπο τοῦ προσώπου, ut Ps.* 3. — 2. PRZED-; *Vind.* prei-, poprei-; *Praepos. insepar. non praemittitur nisi nominibus et adverbiis:* Przedmieście, przedpokój, *significatione locali*; *cum verbis amittit finalem consonantem, et commutatur cum* Prze-; n. p. Przewidzieć, przepowiedzieć, przekładać, przełożyć; *nisi excipias* Przedstawić. *Attamen* Mączyński *antepono vertit* 'przedkładam jednego nad drugiego, wyżéj ważę: Niechaj się żaden nie przedkłada nad drugiego, nie więcéj o sobie dzierży, niżli o drugim, (*ob.* Przełożyć). *Praeficere*, 'przedłożyć abo urzędnika dać. *Mącz.* Jezus miasto 'przedłożonéj jemu radości, podjął krzyż. *Budn. Hebr.* 12, 2. (wystawionéj radości. *Bibl. Gd.*). *Fatendum vero est, Polonos euphoniae permultum hac in re consecrasse: nam* przewidzieć *est pervidere, visu penetrare; praevidere autem* przedwidzieć, (cf. *Czart. Myśl.* 183); *idem valet de verbis* przepowiadać *pernarrare*, przedpowiadać *praedicere etc. Caeterae dialecti huic euphoniae minus se subjecere; quod e sequentibus nonnullis exemplis apparet; Slov.* predbéhnauti; *Vind.* priedtezhi, priedtekati; *Eccl.* предътєчи, предтекаю, *praecurrere*, 'przedbiedz, 'przedciec; *Vind.* predtiek, priedtezhenje = 'przedcieczenie; predtiekavez, predtiekar *praecursor.* — *Eccl.* предсозидаю *praestruo*; *Vind.* predsidati = 'przedmurować, 'przedbudować. — *Eccl.* предхранитель, предсохранитель *praecautor*, 'przedchrońca, предсохраняюся *praecaveo*, 'przedchraniam się. — *Eccl.* предвосхищаю, предпохищаю *praeripio*, 'przedchwytuję. Przedchwytanie, *anticipatio, prolepsis. Czart. Myśl.* 183. — *Eccl.* предъобученія *progymnasmata*, 'przedćwiczenia, предъобучаю *praeexerceo*, 'przedćwiczam się. — *Vind.* preddelu = 'przeddzieło, próba, *essay*; prieddelati = próbę robić. — *Sorab.* 1. pžedzahratžo; *Eccl.* предъиграние *praeludium*, 'przedgranie, przedgrawek; *Sorab.* 1. predkhrayu; *Eccl.* предъиграю *praeludo*, 'przedgrawam, *ob.* Przegrać. — *Slov.* předkupugi *contraliceor*; *Vind.* priedkupiti, predkupuvati = 'przedkupować; predkup, predkupzhnia, der Vorkauf, predkupez, der Vorkäufer. — *Vind.* priedleteti, prieplетati; *Eccl.* предлетаю *praevolo*, 'przedlecieć. — *Vind.* priedmleti = 'przedmleć. — *Slov.* předmýšljm; *Vind.* predmiſliti, preipomiſliti, popreiresmiſliti *praemeditari.* — *Boh.* předočnjm, před oči stawjm 'przedoczyć. — *Eccl.* предпию *praebibo*, 'przedpijam. — *Eccl.* предплаваю *praenato*, 'przedpływam. — *Eccl.* предпоставляю *praeficio*, 'przedpostawiam, (*ob.* Przełożyć). — *Sorab.* 1. predepuschčim *praemitto*, 'przedpuszczam. — *Boh.* předřjkáwam; *Vind.* preirezhi = 'przedrzec; *Boh.* předřečený; *Vind.* popreirezhen = 'przedrzeczony. — *Eccl.* предъосуждаю, предсужду *praedamno, praejudico*, 'przedsądzę; предсуждение *praejudicium*, (*ob* Przesąd). — *Vind.* priedſedeti, priedſesti *praesidere*, 'przedsiedzieć; predſedba, predſeja *praesidium.* — *Vind.* predpoſlanik, priednasnanez, predpoſel; *Eccl.* предпосланъ *praemissus*, предпосылаю; *Sorab.* 1. prezſežewu *praemitto.* — *Sorab.* 1. pžedspěwam; *Vind.* riedpeti, priedpojem, napreipeti; *Eccl.* предпою, предвоспѣваю, предвоспѣть, предвоспѣвать *praecanere, praecantare*, 'przedspiewać; *Sorab.* 1. pžedspěwar, pžedspěwar, zaspewar, *f.* pžedspewarniczža; *Vind.* predpeuz, priedpojezh, *f.* predpeuka; *Eccl.* предвоспѣватель, пѣнія начинатель *praecentor*; *Vind.* predpetje, predpeuka, priedipojenje *praecentio* = 'przedspiew. — *Vind.* priedpomeknitpriedtiſniti = 'przedsunąć. — *Vind.* priedſvietiti = 'przedświecić, predſvietnik = 'przedświeciciel, predſvietloba, predliſh = 'przedświatło, świt. — *Eccl.* предъумираю, предсканчаваюся *praemorior*, 'przedumieram, предумерый, *praemortuus.* — *Eccl.* предвѣдѣние, предпознание; *Slov.* predzwedéni 'przedwiedzenie, (przedwiedzenie, *prolepsis*, jakiém byli obdarzonymi prorocy. *Czart. Myśl.* 183). — *Eccl.* предпознаваю *praenosco.* — *Vind.* priedvertati, priedzvedrati = 'przedwiercieć, 'przedświdrzyć; priedvertazh, der Verbohrer. — *Ross.* предвѣстить, предвѣщать, предвозвѣстить, предвозвѣщать; *Eccl.* предъкъзгласити, предъкъзглашати 'przedwieścić, przepowiedzieć; *Ross.* предвѣщатель, предвѣстникъ, *f.* предвозвѣстительница, предвозвѣстница 'przedwiestnik. — *Sorab.* 1. pžeznamo; *Vind.* predobras, predklad, predfurm, predpomina, predpoduba; *Ross.* предзнаменіе, предзнаменованіе; *Eccl.* предображеніе, предобразованіе *typus*, 'przedznamię; *Sorab.* 1. pžeznamuyu, pžeznamowam; *Vind.* prednasnaniti, predpominati, prednapominati, predpodobiti, predobrasati, predfurmati; *Ross. et Eccl.* предзнаменовать,

предображать, предобразовать, проначертать, проначертавать, предъуказать, предъуказывать, образоκати, предвоспоминаю *praesignificare*, ˙przedznamionować, *ob.* Przefigurować; *Sorab.* 1. předznamenaće; *Ross.* прообразовательный *typicus*, ˙przedznamionujący etc. etc. etc.

Pochodz. *przedni*; *poprzedzić*, *poprzednik*, *poprzedniczka*, *uprzedzić*, *wyprzedzić*; *przód*, *przodek*, *naprzód*, *wprzód*, *przodkować*; *pra-*, *pradziad etc.*; *przededniowy*, *przedmieście*, *przedmurek*, *przedobiedni*, *przednowek*, *przedobozie*, *przedpiekło*, *przedpiersień*, *przedpokój*, *przedsionek*, *przedsobek*, *przedwalny*, *przedwieczny*, *przedworze*, *przedwczoraj*.

PRZEDĄĆ, *f.* przedmie *cz. jedntl.*, Przedymać *cont.*; *Sorab.* 1. pžeduhnu, pscheduju, pschedujem; *Ross.* продуть, продувать; §. a) przewiewać, durchwehen. Nie zawżdy bystre wiatry morza przedymają. *J. Kchan. Dz.* 157. — §. b) Przedmuchnąć, durchblaſen. Przedmij tę rurkę. *Tr.* — §. c) Przedymać pijąc, pić przedymając, im Trinken auf das Getränke blaſen. — *Transl.* Pij przedymając ‹ ostrożnie. *Cn. Ad.* 853. — §. Klarynet przedęty, który przez złe dęcie fałszywego tonu nabył, fałszywie odpowiada. *X. Kam.* überblaſen.

PRZEDAĆ, *f.* przeda, *fut. exact.* sprzeda *cz. dok.*, przedaje *pr.*, Przedawać *frequ.*; (*Boh.* prodati, prodawati; (*sed* předati, předawati *nimis multum dare*); *Sorab.* 1. pžedacž, pžedahwam; *Carn.* predâm; *Vind.* predati, prudati, priedati, pruduvati, predajati, oddajati; *Croat.* prodati, prodájem, odávam, (predati, predajem *prodo*, *trado*); *Slav.* prodati, (pridati ‹ podać, wydać); *Dal.* prodavati; *Bosn.* prodatti, prodavati; *Rag.* prodatti, prodâvati, (pridatti *tradere*, prodâvatise *sese ostentare*); *Ross.* продавать, продать, продаю, продамъ; (cf. предать, предавать podawać, wydawać, więcéj nad cenę dawać, преданіе podanie, wydanie, zdrada, передать wracać, znowu oddawać, передаться przekinąć się; *Eccl.* предательствовати zdradzić); (cf. *Graec.* περάω); — przedać, za pieniądze drugiemu ustąpić, verkaufen. Przedanie jest oddalenie od siebie, a rzeczy swojéj i prawa swego na kogo inszego wlanie. *Gorn. Sen.* 350. Wczoraś przedał baranka, a dziś go masz kupić. *Pot. Zac.* 11. Tanio kupić, a drogo przedać, na tym handel stoi. *Mon.* 66, 290. Ganiąc kupić, a chwaląc przedać. *Rys. Ad.* 13. Często wieś, za jabłko, jak dzieci czynią, przedawamy. *Sk. Żyw.* 2, 297. Takowe puzdra jak ciepła kukiełka przedawać się będą. *Torz.* 124. (pokupne będą). Mąkę, żyto przedawać do Gdańska, wielki pożytek. *Haur. Ek.* 75. Moja kamienica, ani przedana, ani jest do przedania. *Teat.* 7. *c*, 66. (*ob.* na przedaj, na przedaż). Nie przedawaj niedźwiedzia, aż będzie zabity. *Jak. Baj.* 175; *Slov.* ne predawag z nedweda kožu prw, niżlis ho chitil, (*ob.* Niedźwiedź). Nie można mi zadać, abym kiedy przedawał sprawiedliwość łokciem, funtem, liczmanem. *Birk. Zyg.* 16. Kto kupuje urząd, przedaje sprawiedliwość. *Klon. Wor.* 15. Za pieniądze przedałby i boga. *Jabł. Ez.* 158, (cf. Judasz). Czasem mysze łajno za pieprz, kota za lisa przedają. *Sienn.* 567. Psu oczy przedał, a czartowi duszę. *Jabł. Ez.* 161. (bezczelny i bezsumienny). Umie kupować i przedawać, umie się obchodzić; *foro uti*. *Macz.* er weiß mit den Leuten umzugehen. Dlaczego się cnotliwi skarżą na fortunę? iż nie umieją swego towaru sprzedać. *Kras. Dość.* 57. Umie przedawać swoję naukę, umie siebie przedawać, (dobrze przedstawiać, pokazywać, popisywać się). Jakom kupił, tak przedaję. *Cn. Ad.* 302; *audita ex fide narro*; *Slov.* tak predáwám, gako sem kupil. — Turynus, z którym się rad zabawiał Alexander, tak przedawał Alexandra, że mu państwo jego osławił i zelżył. *Kosz. Lor.* 52. (za pieniądze drugim u niego służył). Lokaj ten pana swego przedaje; (za pieniądze tylko przystęp ułatwia). — §. Przedać się do kogo, abo komu ‹ oddać się za przenajęciem, przekupieniem, ſich an einen verkaufen. Gliński przedał się Moskiewskiéj zdradliwéj protekcyi. *Tward. Wł.* 25. Za Łokietka Śląskie książęta od korony Polskiéj do Czechów się przedały. *Stryjk.* 364. — §˙. Obaczywszy Wołyńcy, iż im wodza nie stało, wnet różno uciekali, a drudzy się do zwycięzców przedawali. *Stryjk.* 348. ſie übergaben ſich, ergaben ſich. — §. Ci łchmość zwykli się przedawać filozofami. *Mon.* 65, 521. udawać za filozofów, ſie verkaufen ſich für Philoſophen, wollen den Philoſophen machen. — ¨§. W tępy nos usta się przedały; *tenet os rostrum. Żebr. Ow.* 39. (przemieniły się, przeobrażały, przewierzgły, poszły w nos). — PRZEDAJ, *ob.* Przedaż. PRZEDAJNO, na przedaż, na ˙przedaj, feil. Bydło na przedaj; *Ross.* подгонъ, *adj.* подгонный. W Rzymie wszystko przedajno. *Pilch. Sall.* 130. Prusacy chcieli Łokietkowi za Pomorską ziemię zapłacić; ale Łokietek z gniewem odpowiedział, iż mu to nie jest przedajno. *Biel.* 177. PRZEDAJNOŚĆ, SPRZEDAJNOŚĆ, SPRZEDAŻNOŚĆ, ści, *ż.*, podawanie przedaży, przedawanie, sposobność przedaży, die Verkäuflichkeit; *Croat.* prodáynoszt; (*Ross.* преданность przychylność, предательство zdrada). Sprzedażność dóbr powinna być wszystkim pozwolona. *Przestr.* 318. W Polszcze dla niesprzedażności urodzajów, pożytki z ziemi są nadto szczupłe. *Przestr.* 196. dla niepokupności, Mangel des Abſatzes. PRZEDAJNY, a, e, ˙PRZEDAŻNY, Przedajnie *adverb.*; *Boh.* prodagný, prodegný; *Sorab.* 1. pžedahtžné; *Vind.* predanliu, na priede; *Croat.* prodávni; *Ross.* продаваемый, продажный; *Eccl.* продаемый, который продастся, продажный, (*Ross.* предательный, предательскій zdradziecki, преданный oddany komu, przychylny); do przedania czyli na przedaj będący, zum Verkaufe, feil, ausgeboten. Jeśliby kto zastał na rynku rzecz jaką przedajną, bydło abo towary insze, i chciałby to kupić, co ku przedaniu wystawiono, tedy.... *Chełm. Pr.* 107. To miasto przedajne prędko zginie, jeśli kupca dostanie. *Pilch. Sall.* 181; (*Jugurtha*). Przedajne dziś i niebo. *Jag. Gr. C* 2 *b*, (cf. odpusty). Przedażne one miłościwe lata, nie są w takiéj cenie, jako były przed tym. *Teof. Zw. D* 2. *Pim. Kam.* 152. Zdrowie za kopę każdemu przedajne mają. *Star. Pob. C.* Ten hultaj tak jest przedajny, jak ministrowski szwajcar. *Teat.* 29. *b*, 42. Przedajną ma w sobie duszę. *Teat.* 51. *b*, 86, *ob.* Przedarzny. *Gorn. Sen.* 315. — §. Towar nowy i strój niezwyczajny, najprędzéj przedajny. *Pot. Arg.* 163. najprę-

dzéj się przeda, pokupny; geht am geſchwindeſten ab, findet guten Abgang.

PRZEDALPEJSKI, n. p. Przedalpejska Galia. *Siem. Cyc.* 235. dieſſeits der Alpen; *oppos.* zaalpejski.

PRZEDARCIE, *ob.* Przedrzeć.

PRZEDAROWAĆ, *f.* przedaruje *cz. dok.*, Przedarowywać *frequ.*, darami przekupić, przenająć; mit Geſchenken gewinnen, beſtechen; *Vind.* sadaruvati, sadariti; *Eccl.* даротлѣю, даротлѣніе; *Ross.* умздить, задобрить, задабривать, (передарить, передаривать wszystko rozdarować). Filipa Daryusz na Alexandra miał przedarować. *Warg. Wal.* 107. Sędzia był od przeciwnéj strony przerobiony i przedarowany. *Chełm. Pr.* 56. Przedarowanie sędziów. *Gil. Post.* 3. Przedarowano go, nasmarowano mu ręce, zatkano gębę, oniemiał od srebrnika, gardło mu srebrogorz zasiadł. *Cn. Ad.* 939. *Krom.* 113. *Biel.* 698. *Petr. Pol.* 170. *Warg. Cez.* 175. *Sk. Dz.* 380. *et* 305. *Prot. Jał.* 10. Żadnym przedarowywaniem uwiedzion być nie mógł. *Faliss. Fl.* 50. Przedarowany = przedarowny, przedarzny, przekupny, dający się przekupić; beſtechlich, beſtechbar. Nieprzekupny, nieprzedarowany, podarkami nie zepsowany, nieujęty. *Cn. Th.* Nieprzedarowany, podarkami gardzi. *Cn. Ad.* 870. Nieprzedarowny miecz sprawiedliwości. *Nar. Dz.* 2, 127. Na sądzie ostatecznym, daj nam godnie stanąć, przed sędzią onym nieprzedarowanym. *Sk. Żyw.* 2, 196. — *Ż. Przedarować, rozdarować, verſchenken. Dobra swe przegrał, przefryjował, przedarował, rozprószył. *Szczerb. Sax.* 34. PRZEDAROWNIK, a, *m.*, zakupnik sędziów, *sed durum est. Cn. Th.*, der Beſtecher. PRZEDARZNY, a, e, przekupny, dający się przedarować, beſtechlich. Cnota jest nieprzedarzna. *Lub. Roz.* 280. — (PRZEDARTY, *ob.* Przedrzeć). — PRZEDAWCA, y, *m.*, PRZEDAJNIK, a, *m.*, *Mącz.*, *venditor*, der Verkäufer, PRZEDAŃCA. *Birk. Kaz. Ob. E* 3 *b.* PRZEDAWCZYK. *Birk. Chodk.* 34. PRZEDAWACZ; *Boh.* prodawač; *Sorab.* 1. pžedahtžer, pžedahwar; *Vind.* predauz, predajavaz, prudavez, priedavez, predajavez, prudar; *Slav.* prodavac; *Bosn.* prodavalaç, koji prodaje; *Rag.* prodâvalaz, priprodavalaz; *Croat.* prodavavecz, prodaitel; *Dal.* prodavalacz; *Ross. et Eccl.* продавець, продатель; (*Ross.* предатель zdrajca, wydawca). Przedawca gęby swéj. *Zygr. Ep.* 69. PRZEDAWACZKA; *Boh.* prodawačka; *Carn.* predajovka; *Vind.* predauka, prudarza; *Croat.* prodavavka; *Bosn.* prodavaliça; *Rag.* prodâvaliza, (prodàoniza *taberna*); *Ross.* продавщица, торговка; (*Ross. et Eccl.* предательница zdrajczyna), die Verkäuferinn. PRZEDAŻ, *PRZEDAŻA y, ż., *PRZEDAJ, ju, *m.*; (*Cn. Th.*), *Boh.* prodag, prodeg; *Carn.* predaj, prudej; *Vind.* predai, prudei, prudaja, predanstvu; (predaja, zhriesdaja, zhesdauk = poddanie); *Croat.* prodája; *Rag.* prodaja, rasprodaja; *Bosn.* prodaja; (*Ross.* продажа; *Eccl.* продаяние; (*Ross.* передача naddatek); przedanie, przedawanie; der Verkauf, das Verkaufen. *Przedaj publiczny rzeczy na wendecie. *Cn. Th.* Odmiana wszelakich rzeczy na kruszec, od zwierzchności wagą, próbą i kształtem nadany, nazywa się przedażą. *Zab.* 4, 87. *Ossol.* Morskich statków *przedaża, gdy kto okręt lub barkę przedaje. *Star. Dw.* 14. — Ż. Na przedaj, na przedaż, (*Boh.* na prodeg; *Sorab.* 1. na pžedahn; *Croat.* na prudej; *Vind.* na prudai, na prude, h' predanje, na kupzhio); do przedania, zum Verkauf. *Vol. Leg.* 3, 431. *Dudz.* 16.

*PRZEDBABA, *ob.* Prababa.

PRZEDBORZE, a, *n.*, miejsce pod borem, die Gegend vor einem Fichtenwalde. Chcieli im albo z portu albo od przedborza przychód żywności oderwać. *Chrośc. Fars.* 277. — Ś. Przedborz, miasto w Sandomirskim. *Dykc. Geogr.* 2, 318, Name einer Stadt.

PRZEDBRAMNY, a, e, *Cn. Th.*, vor dem Thore befindlich.

PRZĘDCA, *ob.* Prządca. *PRZEDCHLINY, *ob.* Przetchliny.

PRZEDCHORĄGIEWNY, a, e, n. p. Przedchorągiewni żołnierze, *antesignani. Papr. W.* 1, 231, vor der Fahne fechtend, *ob.* Przedpropornik; *Sorab.* 1. pžedkhroynik; *Carn.* predvendirzhar; *Eccl.* предратникъ, предборитель. *PRZEDCZASNY, a, e, ranny, *praecox. Mącz.*, Przedczesny, zawczesny, zu frühzeitig.

PRZEDDACHOWANIE, ia, *n.*, *suggrundatio*, wywiedzenie przeddaszku. *Mącz.*, die Vordachung. PRZEDDASZEK, szku, *m.*, albo poddaszek przed domem, *projectura. Mącz.*, ein kleines Vordach, Wetterdach. *Subgrundia*, przeddaszek, przedganek, przedsienie, przedszopie. *Mącz.*

PRZEDDNIEPRSKI, a, ie, n. p. Przeddnieprscy książęta. *Nar. Hst.* 3, 322. z téj strony Dniepru, von dieſer Seite des Dniepr.

PRZEDDOMIE, ia, *n.*, *vestibulum*, przedsienie. *Mącz.*, das Vorhaus; *Boh.* předdomj. Niewiasta, która się w domu swym ostać nie może, teraz na przeddomiu zdrady stroi. 1 *Leop. Prov.* 7, 12. (na przedsieniu. 3 *Leop.*).

PRZEDDUNAJSKI, a, e, n. p. Przeddunajskie Węgry. *Wyrw. Geogr.* 490. z téj strony Dunaju, von dieſer Seite der Donau.

PRZEDDZIEŃ, *G.* przeddnia, *m.*, wilia, przedjutrze, der Vortag; *Eccl.* предпразднство. Przystąpili pod miasto w przeddzień bożego narodzenia. *Nar. Hst.* 5, 205. PRZEDZIENNY, *ob.* Przededniowy.

PRZEDE, *ob.* Przed.

PRZEDECH, u, *m.*, transpiracya. *Rog. Doś.* 1, 106. die Ausdünſtung. Co było zbytecznego snadno na wyziewy Przez przedech parowało. *Przyb. Milt.* 157; przeduch, *Boh.* průduch *spiramentum*; *Vind.* dufhnik; *Ross.* продухъ, отдушина, отдухъ. PRZEDECHOWY, a, e, *adject.*; *Boh.* průdušnj.

PRZEDE DNIEM = nad świtaniem; *Rag.* pridnèvi; *Ross.* заутра, vor Tages Anbruch. Przyszedł przede dniem do klasztoru. *Birk. Chodk.* 35. PRZEDEDNIOWY, PRZEDDZIENNY, a, e, nadedniowy, *antelucanus*, przed świtem. *Mącz.*, *Slov.* predednj; *Sorab.* 1. przedszwitanski; *Ross.* заутренній, vor Tages Anbruch zufällig. Jutrzenka przededniowa. *Jabł. Buk. M* 4 *b.* Obchodzą dzień narodzenia pańskiego nocnemi, przeddziennemi, porannemi, poobiednemi do zboru schadzkami. *Gil. Kaz. B b* 2 *b.*

*PRZEDEDŹWIERZE, a, *n.*, miejsce przed drzwiami; *Slov.* přjtwor; *Vind.* preddvor, preddvorje, prederje, preddure; *Croat.* predhisje, predhisnicza; *Bosn.* pridvorje, trim; *Rag.* prîdvor, pridvorje, trjêm; *Eccl.* предвратіе;

Ross. преддверіе der Platz vor der Thüre, das Vorhaus. Gdy usłyszano, że Jezus w domu jest, natychmiast się wiele zgromadziło, tak iż też i w przededźwierzu daléj się pomieścić nie mogli. *Sekl. Math.* 11. Gdy Piotr wyszedł na przededźwierze.... *Sekl. Math.* 26. Tydzień jeden przed postem wielkim od mięsa się wstrzymywać, słusznie *preddweriem albo przysionkiem postu się nazywa. *Pim. Kam.* 317. *ib.* 315.

PRZEDEMNĄ, PRZEDEŃ, *ob.* Przed.

PRZEDEPTAĆ, *f.* przedepce *cz. dok.*, dosyć podeptać, depcąc przegnieść, durchtreten; *Sorab.* 1. pschetepcu, pschetepcem, pscheteptam; *Vind.* skuspodreti; *Ross.* протоптать, протаптывать. Jagody winne średnie przedeptane, włożyć do wanny. *Cresc.* 337.

*PRZEDESZŁY = Przeszły, *ob.* Przejść. PRZEDĘTY, *ob.* Przedąć.

PRZEDGANEK, nku, *m.*, przeddaszek, przedszopie, przedsienie, *propylaeum. Mącz.*, eine Gallerie vor dem Hause.

PRZEDGÓRZE, a, *n.*, *promontorium*, góra nad morzem się zawieszająca. *Mącz.*; *Boh.* předhořj; *Slov.* předhořj, hora, což se do moře táhne; *Carn.* predgorje; *Vind.* predgorje, predgorifhe; *Ross.* мысъ, мысокъ; *Eccl.* лакты; wybrzeże, das Vorgebirge. — 2. Podgórze lub przedgórze, jest rzędem gorzystości najniższym, która począwszy od równin, następnie wznosić się nie przestaje. *Mier. Mskr.*

PRZEDGRANICZNY, a, e, przed granicą leżący, noch innerhalb der Gränze befindlich. *Tr.* PRZEDGRANICZE, a, *n.*, kraina przedgraniczna,

PRZEDIMIĘ, ienia, *n.*, artykuł, w języku Greckim, Francuzkim, Niemieckim, przed imionami się znajdujący. *Włod.*, Przedimek. *Kpcz. Gr.*, der Artikel vor den Nominibus; *Vind.* predjime, predjimenik.

*PRZEDIŚCA, y, *m.*, przed kim przechodzący, poprzednik; (*Slov.* předchudce; *Vind.* predhodez, predhajavez, spriednik, predstopavez). Jest to własność antychrystowego *przediścy, pychą się wynosić. *Smotr. El.* 20.

*PRZEDJAĆIE, ia, *n.*; *proscenium*, plac na którym sprawcy komedye ku graniu przyrządzają. *Mącz.*, (cf. *jata).

PRZEDJESIEŃ, i, ż., czas jesień poprzedzający, der Vorherbst; *Vind.* predjefen.

PRZEDJUTRZE, a, *n.*; *Bosn.* prisdan; *Vind.* predvezher, bila; *Ross.* навечерie; *Eccl.* предпраздство; przeddzień, wilia, der Vortag. Przybył w przedjutrze tego święta. *Nar. Hst.* 2, 150.

PRZĘDKA, *ob.* Prządka. *PREDKŁADAĆ, *ob.* Przekładać.

PRZĘDKOŚCIELE, a, *n.*, kruchta, *vestibulum templi. Mącz.*, eine Vorhalle, babiniec.

*PRZEDKOSZTOWAĆ *cz. dok.*, wprzód zakosztować, vorher ſchmecken; *Sorab.* 1. pžewoptam *praegusto.* Przedkosztowanie, cf. antypast, der Vorſchmack. Dusza może mieć niby przedkosztowanie nieśmiertelności. *Mon.* 76, 264. *Vind.* predluh, preddifhanje.

*PRZEDLAS, u, *m.*, miejsce przed lasem, der Vorwald, Platz vor dem Walde. Którzy małe przedlasy i gaje, chróstami napełnione mają, chcieliby je w porządny i dobry las zamienić. *Mon.* 74, 713. niedolas, zarośl, Anflug.

PRZĘDLEC, *ob.* Praglec.

PRZEDLECIE, ia, *n.*. czas lato poprzedzający, wiosna, der Vorſommer; *Croat.* protuletje.

PRZEDŁOŻYĆ, *ob.* Przełożyć.

PRZEDŁUBAĆ *cz. dok.*, dłubaniem wydrożyć, durchklauben, mit Klauben, Bohren, Meißeln aushöhlen; *Slov.* prodłabugi; *Sorab.* 1. pschedjpu, pschedipem; *Bosn.* produbsti *perforare*; *Croat.* predubújem; *Dal.* produbivam *excavo*; *Ross.* продолбить, продалбливать. W wieczor przedłubałem sobie ścianę ręką i wszedłem. 1 *Leop. Ezech.* 12, 7. (przekowałem. 3 *Leop.*).

PRZEDŁUŻACZ, a, *m.*, niepośpieszny, leniwiec, *cunctator. Mącz.*; *Slov.* prodlewač *cunctator*, der Verlängerer, der etwas in die Länge zieht. PRZEDŁUŹNIE *adverb.*, przedłużając, z przewłoką n. p. mówić, *producte dicere. Cn. Th.*, gezogen, gedehnt. PRZEDŁUŻYĆ, *f.* przedłuży *cz. dok.*, Przedłużać *niedok.*; *Boh.* prodlaužiti, prodliti, prodliwati; *Slov.* prodłaužiti, prodłužowat, (prodlévám *cunctor*); *Sorab.* 1. podleyscham, pžedówhoſczu; *Rag.* produžiti, produgliti, prodigliti; *Bosn.* prodigliti, produsgiti; *Ross.* продолжить, продолжать, продлить; *Eccl.* задолжаю, продолжаю; ciągnąć wzdłuż, przeciągnąć, przewlec; in die Länge ziehen, verlängern. Zdał się wiekiem być, rok przedłużony. *Kulig. Her.* 312. Gdy nastały zimne wieczory przedłużone, nagabała ją tęskność. *Weg. Marm.* 1, 110. Dwa razy mu termin przedłużałem. *Teat.* 48, 61. (odroczyłem, odłożyłem). Przedłużył kazania aż do północy. 1 *Leop. Act.* 20, 7. (przeciągnął). K' nam przyjść nie przedłużaj, przybądź co rychléj. *Żyw. Jez.* 26. (nie mieszkaj, nie ociągaj się). Przedłużenie, *przedłużność *Slov.* predłužilost, zdłużka. Do przedłużenia, mogący być przedłużonym; *Ross.* продолжительный, продлительный, *Subst.* продолжительность.

PRZEDMIEŚCIE, ia, *n.*; *Boh.* předměstj, předhradj; *Slov.* předmešti, podmesti; *Sorab.* 1. pžedměſtžo; *Carn.* predmejstu, predmjstje; *Vind.* predmeistje; *Croat.* podvaras; *Rag.* vârosc, zagradje; *Ross.* предмѣстіе, охабенъ, околотокъ, посадъ, посадье, предградіе, предгородье, слобода, (*ob.* Sloboda); *Eccl.* краеградіе, окрѣстнѣ [*regio circumjaciens* 2], окрестность, околица, предмѣстіе вокругъ града, окружность, окружіе, die Vorſtadt. Przedmieście są domy przed miastem, albo miasto nieobmurowane przed miastem obronnym. *Budn.* 1 *Chron.* 6, 53. *not.* — 2. *Propolis*, przedmieście, jest niejakie z wosku pszczelne budowanie, które pszczoły przed dziurą ulową czynią. *Mącz.*, der Vorſtoß, das Vorwachs; *ob.* Pierzga, ulicznik, wąza, wiąza, skarzyk. PRZEDMIESZCZANIN, a, *m.*, na przedmieściu mieszkający, der Vorſtädter; *Boh.* předměſtan; *Sorab.* 1. pžedměſtžan; *Rag.* zâgradaz, vârascjanin; *Eccl.* подгражданинъ. PRZEDMIESZCZANKA, i, ż., die Vorſtädterinn. PRZEDMIEJSKI, a, ie; *Boh.* předměſtský; *Carn.* predmejstne; *Croat.* predvaraski; *Ross. et Eccl.* предмѣстный, предградный, предградскій, пригадскій; od przedmieścia, vorſtädtiſch.

PRZEDMIOT, u, *m.*; *Boh.* předmět, namet; *Slov.* predkład, predkładka, predłoha, predłožka, predhodka; *Sorab.* 1. pžedkmětžo; *Vind.* prutistavik, prutistan; *Rag.* oghléd, pridgléd, zamjera; *Eccl.* предлежащее; *Ross.*

предмѣтъ; objekt. *Teat.* 24, 69. *Czart. Geom.* 1, 335, der Gegenſtand. Zyskał nasz język wcielając weń słowo Rossyjskie przedmiot, tak wyraźne, tak potrzebne i przyzwoicie do kształtu pronuncyacyi naszéj stosowane. *Czart. Myśl.* 195. Nieskończona mnogość przedmiotów do koła Różne czynić wrażenia na mych zmysłach zdoła. *Przyb. Milt.* 255. *et* 252. Wyobrażenie przyrodzone w człowieku powinno przedmiotowi zewnętrznemu odpowiadać. *Perz. Lek.* 192. Przez celowniki patrzy się do przedmiotów. *Jak. Mat.* 1, 245. Przedrzut. *Krumł.* 1, cf. podrzut, obmiot, obrzut.

PRZEDMOSCIE, ia, *n.*, miejsce przed mostem. *X. Kam.*, der Platz vor der Brücke. — §. Przedmoście = przedmostowy szańc. *N. Pam.* 2, 235. przed mostem się znajdujący, vor der Brücke befindlich, z. B. Brückenkopf, *tête de pont.*

PRZEDMOWA, y, *ż.*; *Boh.* předmluwa; *Slov.* predmłuwa; *Sorab.* 1. pžedmoweno, pžedrozpraweno; *Carn.* predgovor; *Vind.* predgovor, prednasnanik, predosnanik, prednapoved, predmarin; *Croat.* predgovòr, preglàszje; *Rag.* prídgovòr, priglasje; *Bosn.* pridgovor; *Ross.* предисловіе, предисвѣщеніе; *Eccl.* предрѣчіе, предсловіе, предисловіе. (*Verb. Slov.* předmłuwiti; *Sorab.* 1. předmowicž, předrozprawam; *Vind.* priedgovoriti, priedmarnuvati, propreinasnaniti; *Eccl.* предсловствую, предсловлю *praefari*). Przedmowa, pierwsza rzecz przed jakiemi księgami, *praefatio. Mącz.*, die Vorrede. Przedmowa modlitwy Pańskiéj. *Kucz. Kat.* 3, 231. (przodek. *edit. antiqu.*). Większa przedmowa, niż księga. *Cn. Ad.* 1234. (większa komora niż stodoła, większa sień niż dom). Przedmówka *dem., praefatiuncula. Mącz.* Przemowa. *Gorn. Dw.* — §. Przedmowa = przemowa do kogo, przemówienie, rzecz do kogo, odezwa, die Anrede. Kiedy Agryppa w Cezarei przedmowę uczynił, pochlebcy zawołali, że to głos boży. *Sk. Dz.* 32. PRZEDMOWCA, y, *m.*, który przedmowę w komedyach etc. mówi, pierwsza osoba, *prologus. Mącz.*, der Vorredner; *Vind.* predgovornik, predbefednik. PRZEDMOWNIK, a, *m*, der Vorſprecher. Nauczyciel niech wybiera z pomiędzy dzieci jednego lub dwóch, że tak rzekę, przedmowników, mających głos miły, każąc dziecięciu wadę w wymawianiu mającemu wymawiać za przewodnikiem. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 44. PRZEDMOWNY, a, e, od przedmowy, Vorrede=; *Eccl.* предначинательный.

PRZEDMUCHNĄĆ *cz. jednłl.*, Przedmuchać *contin.*, dmuchnieniem przeniknąć, durchblaſen; (*Slov.* profukávám; *Bosn.* produhati, produnnuti, propuhati). *Smotr. Nap.* 17.

PRZEDMUR, u, *m*, PRZEDMURZE, a, *n.*, PRZEDMUREK, rka, *m., dem.*, murek mały przed większym, mur jeden przed drugi; *Sorab.* 1. zhwonkowna mura; *Carn.* predsidje; *Vind.* predsid, predsidje, branifhe, zvingar; *Ross.* защита, (cf zaszczyt), die Vormauer. Annibal zatrwożył Rzymem, Jego już przedmury okurzywszy dymem. *Tward. Wł.* 168. — *Transl.* Zewnętrzna obrona, die Vormauer, Schutzwehre; *Vind.* predbranva, predobvarstvu; *Eccl.* предборителгь, предборительство, защищеніе. Umyślili stanąć z tamtéj strony Dniestru i ten przedmur od korony zaledz. *Tward. Wł.* 71. Obalił przedmur potężny i gruby. *Chrośc. Job.* 184. Zdało się wiernym, iż się mury i przedmurek u miasta bożego obalił, gdy ten poległ, który się przeciw Saracenom mocno stawił. *Sk. Dz.* 1088. Taki straciwszy przedmur mocny nie mamy inszéj już obrony. *Tward. W. D.* 11. Kamieniec Podolski nazywano dawniéj przedmurzem chrześciaństwa. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 405. PRZEDMUROWY, a, e, *antemuranus. Cn. Th.* = PRZEDMURNY. *Tr.*, od przedmuru, Vormauer. =

PRZEDNAROŻNIK, a, *m.*, PRZEDNAROŻNY n. p. szańc, w fortyfikacyi, półksiężycowy szańc, ein halber Mond. *Tr.*

PRZEDNI, ia, ie; *Boh. et Slov.* přednj; *Sorab.* 1. přenidski, predkowne; *Sorab.* 2. predni, preni, pérwi, (pierwszy); *Carn.* prędn, spredn, spredněk; *Vind.* priedni, popreini, spredni, (pridn, priden *utilis*); *Rag.* predgni; *Bosn.* pridgni, prrivi; *Eccl.* предній; *Ross.* передный, передовый; na przedzie będący, przodkujący, przodkowy; vorder=, vorn befindlich; (*oppos.* tylny, zadny, pośledni). Tę część piechoty i jazdy, która idzie naprzód przed strzelbą, zowią przednią strażą, awantgwardyą. *Archel.* 2, 15, *Vind.* predstrasha, priedna strasha; *Sla.* pridnja stráxa; *Ross.* ртоульный полкъ, das Vortertreffen. Zęby przednie. *Kirch.* 103. *et* 77. (śmieszki, *Vind.* predsobje, predsobifhe, priedni sobi). Co się w księgach przednich wypisało, w téj księdze krótko powtórzymy. *Cresc.* 649. (w pierwszych, w wyższych, poprzedzających). Przedni, pierwszy, naczelny robotnik, (cf. przednica, poprzednica, postawnica); *Ross.* передовщикъ. Przednie koła; (*Ross.* передки, переды, *ob.* Przodek). — §. Przedni, celny, wyższéj rangi, vornehm; *Croat.* zvèrssen, (cf. zwierzch); *Ross.* первостатейный, первостепенный. Rząd przednich panów, arystokracya. *Pot. Arg.* 100. Panowie przedni, celni w Rzpltéj; *optimates, proceres. Cn. Th.* 667, *Sorab.* 1. předkowniki. Ma szlachcic zasłonę, kiedy widzi, że przedniejsi grzeszą. *Opal. Sat.* 11. Ludzie domów przednich. *Warg. Cez.* 5. Przedniejszy z apostołów Piotr ś. *Kucz. Kat.* 45, (*ob.* xiążę apostołów). Przedniejsze dwory Europejskie życzą pokoju. *Pam.* 83, 2, 60. — §. Przedni, zacny, celny, wyborny, znakomity; vortrefflich, herrlich, vorzüglich, ausnehmend, *Slov.* neypředněgši, zwłaſtný; *Vind.* naipervi, naipriedneiſhi; *Ross.* высочайшій, найбольшій, коновной. Wiele ludzi przednich i jemu życzliwych, nie mogli mu tego rozradzić. *Wys. Ign.* 41. Ten człowiek do żartów i figlów przedni. *Teat.* 22. *b*, 67. Paulus Diakonus, przedni owych wieków pisarz. *Sk. Dz.* 733. Już co przednia to przednia mi myśl przyszła. *Teat.* 22. *b*, 74. Głupi bogactwa przedniem szczęściem zowią, a ubóstwo za największą nędzę mają. *Warg. Wal.* 129. To jest moje przednie kochanie, Chować z pilnością twoje przykazanie. *Ryb. Ps.* 243. (największe). Powietrze jest przednią przyczyną żywotowi. *Sak. Probl.* 169. — §. Imię Jezus, chociaż nim i inni nazwani byli, atoli przednie jest i własne zbawiciela naszego. *Karnk. Kat.* 25. *et* 346. *per excellentiam κατ' ἐξοχήν*, ausſchließlich, eigen.

PRZEDNIE *adverb.*; (*Slov.* predně; *Carn.* prędn, gurje, gurshi); §. a) naprzód, vor allem andern, zuerſt, voraus.

Źle kiedy urząd o swe pożytki przednie się stara, a o ludzkie poślednie. *Petr. Pol.* 217. — §. b) Pryncypalnie, najwięcéj, najbardziéj, celnie, najcelniéj; vorzüglich, vornehmlich. Miał te dary, które do ubłagania człowieka przednie mogą, krasomowstwo i cnotę. *Warg. Wal.* 163. Złożyliśmy sejm, jak dla innych potrzeb, tak przednie dlatego, abyśmy wypełnili, cośmy obiecali. *Herb. Stat.* 7. *Vol. Leg.* 2, 592. — *Cum particip., adject., adverb.*, Przedni = arcy-, gar ſehr. Przednie pożądana rzecz się przytrafiła. *Warg. Cez.* 79. Twarz przednie piękna. *Otw. Ow.* 411. Panowie mają być przednie dobrzy, gdy poddanym mają być powodem do dobroci. *Petr. Pol.* 49. Człowiek przednie bogaty. *Sekl. Luc.* 18. Ta ceremonia przednie ważna jest u nich. *Warg. Cez.* 155. Przednie mocny panie boże nasz. *Modl. Gd.* 16. Rodzice miał przednie zacne, ozdoby duszy na wybór. *Warg. Wal.* 228. Po co się bawicie, mogąc przednie wielkie szczęście ubiedz! *Warg. Cez.* 148. Przednie wdzięczna mowa. *Warg. Wal.* 46, *Ross.* мастерски. PRZEDNICA, y, *ż.*, PRZEDNICZKA, i, *ż.*, *dem.*, *Boh.*; přednice; przednia czyli przodkowa część, die Vorderſeite, der Vordertheil. — §. Odejmie pan córom Syońskim biretki, podwiązeczki, łańcuszki, przedniczki. *Radz. Jes.* 3, 20. *Bibl. Gd.* Przednice perłowe, kołnierze z przednicami, strój białogłowski. *Sax. Tyt.* 7. przednie wyłogi, bramowanie; Gebräme, Beſatz. — §. Przednica, poprzednica, żniwiarka przez żniwo w żęciu zboża wszystkich wyprzedzająca żeńców. *X. Kam.*, postawnica, die erſte Schnitterinn, die Vorſchneiderinn. PRZEDNIOŚĆ, ści, *ż.*; (*Boh.* přednost; *Sorab.* 1. prenidbitoſcz; *Croat.* zvérssenoszt); wybór, okrasa, *lumen. Mącz.* wyśmienitość, wyborność, znakomitość, die Vortrefflichkeit. Mówić o przedniości umiejętności, służących dobru pospolitemu. *Mon.* 73, 521.

*PRZEDNIEWAĆ *med. niedok.*, dzień przebyć; *Ross.* передневать, einen Tag zubringen.

*PRZEDNOWIE, ia, *n.*, PRZEDNOWEK, wka, u, *m.*, *dem.*, czas przed nowym żniwem, die Zeit vor der Aernte, die Vorärntezeit; (*simil. Ross.* предновомѣсячие czas przed nowiem). Gospodarz na przednowku przed żniwami najwięcéj z przedaży zboża korzystać może. *Kluk. Rośl.* 3, 242. Często na przednowku wieśniacy nie mając starego zboża, ziarna niedojźrzałe krusza. *Krup.* 5, 35. Na przednowku pustki w gumnie. *Rys. Ad.* 51. Z niecierpliwością czekają w przednowku na żniwo. *Ossol. Str.* 7.

PRZEDOBIEDNI, ia, ie, przed obiadem przypadający, vormittägig, vor dem Mittagseſſen gefällig. Przechadzka przedobiednia i skromne śniadanie pomagają do zasmakowania w wiejskich potrawach. *Xiądz.* 76. Trunek przedobiedni z ostrym winem mieszał. *Hor. Sat.* 216, *promulsis. Cn. Th.* (*Croat.* predobedje = śniadanie).

PRZEDOBLICZNY, a, e, — ie *adverb.*, przedoczny, przed kim położony, vor den Augen befindlich. Chleby przedobliczne, które leżały przed obliczem Jehowy. *Budn.* 1 *Sam.* 21, 6. (przekładne. *Bibl. Gd.*), die Schaubrote; *ob.* Pokładny.

PRZEDOBOZIE, ia, *n.*, miejsce przed obozem, fortyfikacye zewnętrzne przed obozem; das Vorlager, der Platz vor einem Lager, die Außenwerke eines Lagers. *Tr.*

PRZEDOBRY, a, e, bardzo dobry, arcydobry, n. p. Uchować nas racz, przedobry Chryste panie, od piekła. *Smotr. Apol.* 47.

PRZEDOCZYSTY, PRZEDOCZNY, a, e, przed oczami, oczywisty; augenſcheinlich, vor den Augen. Zbawiciel miał przedoczysty być. *Gil. Post.* 215. (*Boh.* předočnjm, před oči stawjm).

PRZEDODRZAŃSKI, a, ie, n. p. Przedodrzańska Pomerania. *Nar. Hst.* 2, 241. z téj strony Odry leżąca, dießſeits der Oder gelegen.

PRZEDONGI *adverb.*, dziś czwarty dzień temu, ehegeſtern. Przedongi, ongi, wczoraj, dziś. *Zabł. Zab.* 22; *Rag.* prikôndan.

PRZEDOSĄDNY, a, e, skwapliwie osądzony, voreilig ausgeſprochen, übereilt. Przedoosądne zdanie. *Zab.* 14, 49. uprzedzenie.

PRZEDOSTATNI, ia, ie, ostatniego poprzedzający, vorletzt; *Carn.* predsâdn, (popredsâdn *antipenultimus*); *Vind.* predſiedni, predsadnji; *Croat.* predposzlednyi; *Rag.* pridsagni, prieposledgni; *Bosn.* pridposlidgni; *Eccl.* прекончаемый

PRZEDOSTOJNY, a, e, bardzo godny, szanowny, poważny; *Eccl.* предостоинъ, ſehr ehrwürdig. Przedostojny mąż i prorok święty. *Odym. Św. D d b.* Przedostojny proroku, naszéj duszy zdrowie, Ach nie byli cię godni nieszczęsni żydowie. *Groch. W.* 208. Żona Henryka przedostojna Kunigunda. *Sk. Żyw.* 1, 154.

PRZEDPIEKŁO, PRZEDPIEKLE, a, *n.*, miejsce przed piekłem, die Vorhölle; *Boh.* předpeklj; *Slov.* predpeklí; (*Eccl.* предпещие, шестокъ *profurnium*, *przedpiece). Poetowie wierzyli, że jest na przedpieklu miejsce przestronne, zgotowane na odpoczynek ludzi dobrych duszom. *Otw. Ow.* 431. *et* 284. Na przedpiekle byli ojcowie święci. *Wróbl.* 30. *Kosz. Lor.* 116 *b.* Socynisty, ciemne z przedpiekła sowy. *Kchow.* 120, cf. przypiekle, otchłań.

PRZEDPIERSIE, ia, *n.*, miejsce na piersiach, der Ort auf der Bruſt. Bachus w pętlę złotą zadzierga przez szyję na przedpiersiu pazury tygrysa. *Zab.* 15, 5. *Kniaź.* PRZEDPIERSIEŃ, śnia, *m.*, PRZEDPIERSIEK, rśka, *m.* (*Tr.*), *dem.*, parapet. *Łęsk.* 53. *et* 94; walik usypany z ziemi, którym zastawiają się armaty i żołnierze przed nieprzyjacielem, tak na wałach fortecznych, jak też na działobitniach. *Jak. Art.* 3, 311, die Bruſtwehre; przywałek. *Tr.*

PRZEDPIWNICZE, a, *n.*, szyja piwnicza, *vestibulum cellarii. Mącz.*, der Vorkeller.

PRZEDPOKÓJ, ju, *m.*, *PRZEDPOKOJE, ja, *n.*, (*Cn. Th.*), *antichambre*, *ob.* Przysionek; *Rag.* pridstaniza; *Vind.* predjispa, predkamera; *Ross.* прихожая, передняя, das Vorzimmer. Ktokolwiek do mnie przyjdzie z prośbą, przez trzy godziny stać ma w przedpokoju; a gdy ja się pokażę, każdy czołem o ziemię bić będzie przede mną. *Niemc. Bibl. Targ.* 4. Dni przepędza na pięcie, w przedpokojach wyciera posadzki. *Teat.* 52, 25. Ociec jego w moim zestarzał się przedpokoju. *Mon.* 65, 153. (służył

u mnie w liberyi). Z przedpokoju do wysokiego stopnia trochę daleko. *Teat.* 52, 46. (daleko ztąd do owad). Przedpokój przed łaźnią *Ross.* передбанникъ. Przedpokój przed sypialnią *Eccl.* предчертожіе. PRZEDPOKOJNIK, a, *m.*, pilnujący przedpokoju, der Vorzimmerhüter. Resztę dnia obracają na to, aby się wetowali z swojemi przedpokojnikami. *Mon.* 72, 206.

PRZEDPOLE, a, *n.*, n. p. Są jedni głupcy, co się łatwie czego boją, Że ognie, rzeki, skały na przedpolu stoją. *Zab.* 9, 60. (na drodze).

PRZEDPOŁUDNIE, ia, *n.*, czas przed południem, der Vormittag; *Boh.* předpolední; *Carn.* dapoldne; *Vind.* dopoudna, dopouna, predpounam, dopoudni, dopoune; *Slav.* priepódna. PRZEDPOŁUDNIOWY, a, e, *antemeridianus. Cn. Th.*, vormittägig, Vormittags-; *Sorab.* 1. předpowdnischi; *Rag.* priepoludnévni; *Croat.* predpoldnevni; *Eccl.* предполуденный.

PRZEDPOSTNY, a, e, postny dzień poprzedzający, vor einem Fasttage. Czwartek dzień przedpostny. *Teat.* 32. *b*, 70.

PRZEDPOTOPOWY, a, e, potop poprzedzający, vor der Sündfluth. Kraj Armeński był pierwszym siedliskiem niegdyś patryarchów przedpotopowych. *Mon.* 70, 817. Do tego trzebaby życia przedpotopowego patryarchy. *ib.* 224, (cf. Metuzala).

PRZEDPROPORNIK, a, *m.*, *antesignanus. Cn. Th.*, przedchorągiewnik, der vor der Fahne ficht; *Sorab.* 1. předkhoroynik; *Carn.* predwendirzhar; *Eccl.* предъратьникъ, предбитель.

PRZEDRABIĆ *cz. dok.*, Przedrabować *niedok.*, przebiedz, *Vind.* skuspotepuvati, skuspotiepati, durchſtreifen. Przedrabiwszy Turcy Wołochy, Podolskich się granic dopieli; *percursata Moldavia. Krom.* 725.

PRZEDRAMIĘ, ienia, *n.*, część przednia ramienia, der Vorarm, Vorderarm. *Krup.* 3, 208.

PRZEDRAPIĆ *cz. dok.*, Przedrapać *niedok.*, drasnąć, skórę przerwać, durchkratzen. *Wład*, *Slov.* prodrápeti; *Ross.* процарапить, процарапать, процарапывать, прокодупать.

PRZEDRASNĄĆ *cz. jednłl.*, wskroś zadrasnąć, durchritzen (die Haut); *Vind.* skusspraskati, skuspredreti.

PRZEDRATUSZE, a, *n.*, *vestibulum curiae. Mącz.* miejsce przed ratuszem, der Platz vor dem Rathhause.

PRZEDRAŹNIAĆ kogo. *Tr.*, *cz. niedok*, drażnić go mocno, (cf. przedrzeźniać), einen sehr necken, ärgern, aufbringen; przekomarzać.

PRZEDROBIĆ *cz. dok.*, drobiąc przedzielić, durchbröckeln, zerbröckeln; *Sorab.* 1. předrebu.

PRZEDRÓŻNY, a, e, *praevius*, naprzód idący, uprzedzający, przedróżny może być zwan. *Mącz.*, vorweggehend. 1. PRZEDROŻYĆ, *f.* przedroży *cz. dok.*, Przedrażać *niedok.*, przecenić, übertheuern. *Tr*, *Vind.* predragotiti, predraguvati, predrashiti. PRZEDROGI; *Vind.* predrag, predragoten. 2. PRZEDROŻYĆ, wskróś wydrożyć, durchaus hohl machen; *Boh.* prodružim, probodnu; *Vind.* skusvotiti, prevotiti; *Croat.* predubújem, *tob.* Przedłubać); *Dal.* produbivam; *Bosn.* produbsti, probitti.

PRZEDRUKIWACZ, a, *m.*, który książki przedrukowuje, der Nachdrucker. PRZEDRUKOWAĆ *cz. dok.*, Przedrukowywać *cont. frequ.*, przedrukowuje *pr.*, rzecz już drukowaną znowu drukować; *Ross.* перепечатать, перепечатывать, подпечатать, подпечатывать, umdrucken. Sztuka budownicza na nowo poprawiona, przedrukowana. *Rog. Bud.* Przedrukowanie; *Ross.* перепечатка, (опечатать, опечатывать błąd w druku popełnić, ſich verdrucken). Przedrukować cudzą książkę bezprawnie, nachdrucken.

PRZEDRWIWAĆ z kogo, *iter. contin.*, żarty sobie stroić, mit einem ſeinen Spaß haben, ihn veriren, necken; *Ross.* цыганить, поцыганить. Ty sobie przedrwiwasz. *Jabł. Ez.* 10. Często z siebie sami przedrwiwali. *Jabł. Ez.* 23. Przedrwiwali ustawicznie z wojska nieprzyjacielskiego. *Niemc. Król.* 1, 196.

PRZEDRZEĆ, *f.* przedrze *cz. dok.*, Przedzierać *niedok.*; *Rag.* prodrjéti, prodirem, pridrjéti; *Vind.* predreti, skusvdreti; *Bosn.* prodrjeti; *Croat.* prediram; *Dal.* prodiram; *Eccl.* предирати, предираю; *Ross.* передрать, передру, передираю, продрать, продирать; drapać, rozszarpać co; durchreißen, von einander reißen. Patrzaj, oto rana, oto bok przedarty. *Teat.* 49. *b*, 95. (przebity, przekłóty). Przedarcie, przedzieranie; das Zerreißen, Durchreißen. Przedarcie, miejsce przedarte, der Riß; *Vind.* preterg, skusterg, skusvdretje; *Croat.* predora, predira; *Rag.* pridor *ruptura*; *Ross.* передирка. Przedzierać oczy, rozdzierać oczy, przebudziwszy się, die Augen aufreißen. *Cn. Th.* Przedrzeć się, przecisnąć się, przebić się, ſich durchdrängen; *Boh.* prodrati se. Rzucił nań Ajax dzidę, lecz się nie przedarła Do ciała, bo miedź gruba silny raz odparła. *Dmoch. Il.* 2, 10. Przedzierają się, cisną się do ust słowa, na wyrażenie, co wdzięczna moja dusza dla was czuje. *Gaz. Nar.* 1, 187. *Stan. Aug.*

PRZEDRZEŹNIAĆ, PRZEDRZYŹNIAĆ kogo, *intr. contin.*, przekomarzać, przeszydzać z kogo, (cf. przedrażniać); einen verſpotten, ihm nachſpotten; *Carn.* pazhem sè; *Ross.* передразнить, передражнивать. Wsadzono go na muła, prowadzono przez gęste szeregi pospólstwa, którzy go przedrzyźniali. *Kłok. Turk.* 29. PRZEDRZEŹNIACZ, a, *m.*, szyderca. *Tr.*; *Rag.* prièigualaz, der Nachſpotter, Verſpotter. PRZEDRZEŹNIACZKA, i, *fem.*

PRZEDRZUT, u, *m.*, objekt. *Kruml. Chym.* 1, *ob.* Przedmiot, der Gegenſtand; cf. podrzut *subjectam.*

PRZEDRŻYĆ, czas niejaki drżąc przepędzić, *cz. dok.*, durchzittern, zitternd hinbringen. Ośmdziesiąt przedrżawszy zim, w mych włosów śniegu, Moja Muza zemdlona i zgrzybiała skrzepła. *Zab.* 15, 336.

PRZEDRZYMAĆ godzinę, noc, *cz. dok.*; *Ross.* продремать; drzymiąc przepędzić, durchſchlummern, ſchlummernd hinbringen. *Cn. Th.* PRZEDRZYMAĆ się *recipr.* przespać się trochę, ſich ſchlummernd ein wenig erhohlen. *ib.*

PRZEDŚCIENNY, a, e, przed ścianą będący, vor der Wand gelegen. Przedścienny zaszańc, *un ravelin. Tr.*

PRZEDSIĘ, a) przed się. — b) *ob.* Przecie. PRZEDSIĘWZIĄĆ co, *f.* przedsięweźmie *cz. dok.*, Przedsiębrać *niedok.*, brać przed się, (*ob.* Brać); *Boh.* předsewzýti, umíniti, umínowati; *Sorab.* 2. prětkwöſesch; *Vind.* priedvseti, napreivseti, priedjemati, priedimeti, pred ſebo imeti, naprev'seti, pred ſe vset; *Rag.* odlúciti; *Ross.* вознамѣриться;

stanowić co u siebie, umyślić; ſich vornehmen, vorſetzen. Wolno nam co przedsięwziąć i nie wziąć. *Petr. Et.* 222. Podział wszystkich rzeczy płynnych najdziesz w hydrologii; ja tylko z niéj same wody, i to wody tylko do mego dzieła się stosujące, przedsiębiorę. *Kluk. Kop.* 1, 82. Serce szlachetne na pierwsze słowo przedsięwziąć powinno, co ma czynić. *Teat.* 23. *b*, 25. Postanowienie to przed się pod tym teraźniejszym czasem bierzemy. *Vol. Leg.* 2, 840. Przedsięwzięcie, *Boh. et Slov.* předsewzeti, umjnênj; *Sorab.* 1. prědkwzatžo, predkmětžo, pretkwöſesche; *Vind.* priedvsetje, prjedjemanje, priedimetje, naprevsetje; *Rag.* odluka; *Ross.* предпріятіе; postanowienie, umyślenie; das Vornehmen, Unternehmen, der Vorſatz. Stały w przedsięwzięciu. *Teat.* 5. *b*, 65. Józef II. wielkich przedsięwzięć monarcha. *Koll. List.* 1, 163. ſehr unternehmend. Mocne przedsięwzięcie *Vind.* terdnu friesnu priedvsetje.

PRZEDSIENIE, ia, *n.*, PRZEDSIENEK, PRZEDSIONEK, nka, *m.*, *dem.*, przedsienie, przedszopie, *propylaeum. Mącz.*; *Carn.* vêsha, lôpa; *Vind.* predhishje, predhisha, vesha, lopa, predhifhtvu, preddurje, mufoufh, predſala; *Croat.* nadkritnik, prisztrossek; (*Eccl.* **предъсѣніе** miejsce przed namiotem; *Ross.* паперть plac przed cerkwią, cf. babiniec, kruchta). Kość słoniowa swym glansem wygładza przedsienie. *Zab.* 15, 29. Wyszedł do przedsionka. *Budn. Marc.* 14, 68, cf. przeddomie. 1 *Leop. Prov.* 7, 12. Przechadzał się na każdy dzień po przedsionku onego domu. 1 *Leop. Esth.* 2, 11. Z przedsienku kościelnego odszedł. 1 *Leop.* 3 *Ezdr.* 9, 1.

PRZEDSKLEPIENIE, ia, *n.*, sklepienie przed czém dane, das Vorgewölbe; *Vind.* predlokje.

PRZEDSKÓREK, rka, *m.*, obrzezek, nieobrzezek, napletek, *praeputium. Perz. Cyr.* 1, 177. *et* 2, 240. *et Perz. Lek.* 2, 7. die Vorhaut. Zbyt ciasny przedskórek, *ob.* Stulejka.

PRZEDSŁOWIE, ia, *n.*; *Boh.* předslowce, *praepositio. Dudz.* 14; przyimek. *Kpcz.*, das Vorwort; *Ross.* предлогъ. — 2. Przedsłowie; *Eccl.* предисловіе, предсловіе; przedmowa, prolog. *Czack. Pr.* 27. die Vorrede.

PRZEDŚLUBNY, a, e, ślub poprzedzający, vor der Trauung vorhergehend. Przedślubny kontrakt. *Teat.* 43. *c*, 94. Ułożona z obu stron przedślubna transakcya. *Nar. Hst.* 7, 100. Przedślubne ugody. *Tręb. S. M.* 28. Tkliwość, tęskność, nieufność są to przedślubne wiernéj przychylności dzieci. *Teat.* 42. *c*, 35.

PRZEDŚMIERCIOWY, a, e, śmierć poprzedzający, vor dem Tode. Przedśmierciowe rozrządzenia. *Czack. Pr.* 2, 62. *Pień przedśmierciowy Lodbroga. *ib.* 1, 10. *ib.* 274. *ib.* 2, 126.

PRZEDSOBEK, bka, u, *m.*, kto przed sobą ma, der Vormann, der vor einem iſt. Przedsobek, przednia czyli przodkowa część sukni. *Włod.*, der Vordertheil des Kleides. Ognia nabrał do przedsobków obu, trzask nazbierał i t. d. *Bardz. Luk.* 148. PRZEDSOBNY, a, e, — ie *adverb.*, z przodu, na przedzie będący; vorn, von vorn. Czterdzieści ran przedsobnych w piersiach odniósł, zasobnych żadnych nie miał. *Warg. Wal.* 83. *et* 245. Wszyscy od ran przedsobnych polegli. *Pilch. Sall.* 118; (*adversa vulnera*). Przedsobne włosy, *antae. Mącz.* Wierzchu głowy przedsobna strona. *Spicz.* 192. — 2. Na przedsobne pagórki pomknęli się. *Pilch. Sall.* 208. przed sobą leżące, auf die ihnen gegenüber liegenden Hügel. (*Rag.* prisobna, prisobniza = ciężarna, brzemienna).

PRZEDSOBOCIE, ia, *n.*, dzień sobotę poprzedzający, der Vorſabbath. Tego dnia było przygotowanie do soboty, to jest przedsobocie. *Budn. Marc.* 15, 42.

PRZEDSTAWIĆ, *cz. dok.*, przełożyć komu co, einem etwas vorſtellen, vortragen, vorlegen; *Boh.* předstawiti; *Slov.* předstawugi; *Sorab.* 1. prědkstahwam, predkpostahwu, predkpodahwam, prjtkstawiu, prjtkstawiam; *Vind.* priedstaviti, priedpostaviti, pred ozhi postaviti, napreipostaviti; *Rag.* pridstaviti, pridstrjêti: *Croat.* preposztávlyam; *Ross.* представить, представлять, предоставить, предоставлять. Cesarz tak wielkie przedstawił mu obietnice. *Niemc. Król.* 2, 36. Przedstawić kogo komu, prezentować mu kogo; einen jemanden vorſtellen, aufführen, präſentiren. Królowa przedstawiła księżniczkom wielkiego koniuszego, jak bliskiego ich krewnego. *Niemc. Król.* 1, 74. *et* 1, 45. *N. Pam.* 13, 22. PRZEDSTAWIACZ, a, *m.*, który przedstawia, der Vorſteller; *Eccl.* представитель. (*Slov.* predstawni, predkladni, predkladagični *Praepositionalis*, *Localis casus*).

PRZEDŚWIĘTNY, a, e, [naprzód oświęcony 2], przed świętami będący, vor dem Feſte. Liturgia przedświętna. *Pim. Kam.*, *Eccl.* литургія преждесвященная, [*missa praesanctificatoria*, jaką u Łacinników odprawiają w wielki piątek 2], na któréj się przygotowania robią do święcenia na drugiéj mszy ciała Chrystusowego.

PRZEDŚWITNY, a, e, świt poprzedzający, vor Tagesanbruch. Przedświtne roraty. *Mon.* 69, 590.

PRZEDSZOPIE, ia, *n.*, przedsienie, przedganek, przeddaszek, *propylaeum. Mącz.*, ein Vorhaus, Vorſchoppen.

*PRZEDSZORCE, a, *n.*, *ventrale*, fartuch, szorc. *Mącz.* ein Vortuch.

PRZEDTANECZNIK, a, *m.*, wodzirej, *praesultor. Mącz.*, der Vortänzer. PRZEDTANECZNICZKA, i, *ż.*, die Vortänzerinn.

PRZEDTYM, PRZEDTÉM, *ob.* Przed tym.

PRZEDTYSZAŃSKI, a, ie, n. p. Przedtyszański cyrkuł Węgierski. *Wyrw. Geogr.* 491. z téj strony rzéki Tyszy, dieſſeits der Theiß.

PRZEDUCH, u, *m.*, przedech, transpiracya; (*Boh.* průduch *spiramentum*; *Vind.* duſhnik; *Ross.* продухъ, отдухъ, отдушина), das Ausdünſten, die Ausdünſtung. Przeduch i parowanie z ciała potrzebne. *Perz. Cyr.* 2, 36. — 2. Ziemia dobra, w któréj potoki, wody, źrzódła i przeduchy wychodzące z dolin i z gór. *Budn. Deut* 8, 7. (przepaści wynikające. *Bibl. Gd*). poniki. PRZEDUCHOWY, a, e, n. p. Przeduchowe dziurki. *Perz. Lek.* 15. *pori*, die Schweißlöcher. (*Boh.* průdušnj oddechowy, luftowy).

PRZEDUGODA, y, *ż.*, ugoda preliminarna, ein vorläufiger Vertrag. Przedugoda przez Austryą i Holandyą miała już być podpisana. *Pam.* 85, 1, 156. die Präliminarien. PRZEDUGODNY, a, e, — ie *adverb.*, ugodę poprzedzający, preliminarny; Präliminar-, vorläufig. Podpisawszy przedugodne artykuły, przystąpiły obie strony do traktatu. *Boh.*

Zamoj. 232. Zaczęły się przedugodne traktaty od zamiany więźniów. *Nar. Hst.* 2, 184. *Pam.* 83, 217.

PRZEDUMAĆ *cz. dok.*, dumaniem przepędzić, in tiefen Nachdenken hinbringen. (*Ross.* предумать zdanie odmienić).

PRZEDUNIOWY, a, e, przed Unią (*qu. v.*) przypadły, vor der Union vorhergehend. Powieść z manuskryptów przeduniowych. *Niemc. P. P.* 110. (starszych od unii Polski z Litwą).

PRZEDWAŁEK, łka, *m.*, zewnętrzna fortyfikacya, ein Außenwerk. *Tr.* PRZEDWALNY, a, e, zewnątrz wału będący, vor dem Walle gelegen. *Tr.*

*PRZEDWARZAĆ, *PRZEDWARZANIE, są to słowa do wyrażenia nagany, albo wyśmiania, używane przez dawnych pisarzów, a mianowicie przez Łukasza Górnickiego. *Czart. Myśl.* 203. durchziehen, durchhecheln.

PRZEDWCZESNY, a, e, Przedwcześnie *adverb.*, zawczesny; *Carn.* presgudne, presgudej, zu frühzeitig. Nie chciéj przedwcześnie sądzić o mem sercu. *Teat.* 45. *c*, 22. przed czasem.

PRZEDWCZORAJ *adverb.*, onegdaj, trzeci dzień temu; *Boh.* předwčírem, předwčeregšky; *Slov.* předwčerom, předwčerem, předwčeregškem; *Sorab.* 1. předtžorawschim; *Sorab.* 2. přednižen, prenžen; *Carn.* préduzhirejnem, predsnozhnem; *Vind.* pred vzheraſhnem, predvzherainjem, predvzhera; *Croat.* predevchèrom, prekvchera; *Slav.* prikojucser; *Rag.* pridjucera, prikojucéra; *Bosn.* ondan, trecchi dan, prikosjutra; *Ross.* третьяго дня, *vulg.* третьеводни, vorgestern. Przedwczoraj jeszcze miał szacunek powszechny, dziś i cnotę i chwałę stracił. *Teat.* 49. *b*, 72. PRZEDWCZORAJSZY, a, e, onegdajszy, vorgestrig; *Boh.* předwčereyši; *Ross.* третьеводнишній.

PRZEDWESELNY, a, e, wesele poprzedzający, vor der Hochzeit. Mąż żonie czyni dar weselny, który przedweselnym darem, czasem też szczodrobliwością ublubienicą, czasem wianem zowią. *Szczerb. Sax.* 456.

*PRZEDWIEC, ia, *m.*, starszy wuj, brat przedbabin. *Sax Porz.* 125. der Urenkel, der Urgroßmutter Bruder.

PRZEDWIECZNOŚĆ, ści, *ż.*, *PRZEDWIECZEŃSTWO, a, *n.*; *Ross.* предвѣчность; istność od wieków, Wesen von Ewigkeit her, Ewigkeit ohne Anfang. *Przedwieczeństwo a spółistność z ojcem syna bożego. *W. Post. W.* 2, 275. Aryanie bóstwu i przedwieczności syna bożego uwłaczają. *Sk. Żyw.* 1, 33. PRZEDWIECZNY, a, e, — ie *adverb.*, od wieków będący, odwieczny, von Ewigkeit her; *Ross.* предвѣчный. Przedwieczne fata nie chcą, aby go zguba potkała. *Jabł. Tel.* 122. Przedwieczne baśnie prawił. *Teat.* 35 *b*, 137. bardzo stare, staroświeckie. PRZEDWIEKOWY, od wieków, bardzo dawny; sehr alt, tausendjährig. Za cóż w oddziele skarbów zostawiać pamięć przedwiekowéj niejedności? *Gaz. Nar.* 1, 535.

PRZEDWIECZERZE, a, *n.*, co przed wieczerzą bywa, Vorabendessen; *Slav.* prievecseré. PRZEDWIECZÓR, a, *m.*, przedjutrze, wilia, der Vorabend; *Vind.* predvezher; *Bosn.* pridvecer, prisdan; *Ross.* навечерие; (*Eccl.* предпраздство).

PRZEDWIŚLANY, a, e, n. p. Przedwiślane Mazowsze. *Nar. Hst.* 2, 328. z téj strony Wisły, diesseits der Weichsel gelegen.

PRZEDWNOŚNY, a, e, n. p. W sylogizmie piérwsze dwa podania zowią się przedwnośne. *Cyank. Log.* 180. *praemissae*, Vordersätze.

PRZEDWODNIK, a, *m.*, poprzedzający kogo, poprzednik; der Vorgänger, Vorläufer. *Tr.*, *ob.* Przewodnik.

PRZEDWÓRZE, PRZEDDWÓRZE, a, *n.*, dziedziniec, der Vorhof. *Tr.*; *Carn.* preddvor, preddurje, (*ob.* Przededźwierze); *Slav.* prídvorje; *Eccl.* предъкратіе.

PRZEDYCHAĆ *intr. cont.*, przedech wypuszczać, transpirować, ausdünsten. Człowiek zawsze przedycha. *Rog. Doś.* 1, 107. Przedychanie przechodzi przez skórę; oddychanie z ust na przemiany powietrze wypuszcza. *Rog. Doś.* 1, 108.

PRZEDYMAĆ, *ob.* Przedać. PRZEDYSPUTOWAĆ, *ob.* Przegadać, Przeswarzyć.

PRZEDYSTYLOWAĆ *cz. dok.*, destylując przemienić, verdistilliren. Człowiek swe własne łajno je przedystylowane. *Pot. Jow.* 149. Jowisz dla Danai w złoty się deszcz przedystylował. *Min. Ryt.* 3, 349.

PRZĘDZA, y, *ż.*; *Boh.* prádlo, prádynko, přjze; *Sorab.* 2. pschèzeno; *Carn.* preja; *Vind.* preja, predenje, predilu, predvu, nitje, nitouje, (*ob.* Nici); *Croat.* prèja, predèno, kudèlya, kudelicza, (*ob.* Kądziel); *Bosn.* preghja, predivo; *Slav.* predja; *Rag.* prèghja, predivo, prèden; *Ross.* пряжа, пряжница, (прядь); *ż.* a) przędziwo, das Gespinnst, das Garn. Przymioty dobréj przędzy są, gdy jest długa, nieostra, czysta, mocna, miękka, i niby srebrnego koloru. *Kluk. Rośl.* 3, 328, (*ob.* Prząść) — *Prov. Slov.* Gąska prądza, take płátno; jaka przędza, takie płótno. *Slov.* I stárí tkadlec někdi prádzu zmatě; i stary tkacz niekiedy przędzę pomata; *interdum bonus dormitat Homerus.* — *Fig.* Przędza dni ludzkich. *Teat.* 1, 78. pasmo, nić, der Lebensfaden. — *ż.* b) *Botan.* Kania przędza, *ob.* Kania.

PRZĘDZEJ *adverb. Compar. Posit.* przód, piérwéj, eher, vorher. Mówię wam, jakom i przędzéj rzekł. *Budn. Galat.* 5, 20. Który z was chcąc budować wieżę, nie rozrachuje przędzéj nakładu? *Sekl. Luc.* 13. *PRZĘDZIĆ *cz. cont.*, poprzędać, zuvorkommen. Niech człowiek przędzi hymnem cześć całéj natury. *Przyb. Ab.* 11. — *ż.* Celować, übertreffen. Czy Alexys młody Nie przędzi wszystkich innych w powabach urody? *Chod. Gesn.* 161. *ib.* 155.

PRZĘDZIAĆ *cz. dok.*, n. p. Na wylot po lędźwiach przędziany, jeszcze swoich do bitwy zachęca. *Chrośc. Fars.* 405. przeszyty, przestrzelony; durchbohrt, durchschossen. Iżby się wprzód przędział, uczyń plastr ten, a przyłóż na wrzód na noc dla przędzenia. *Spicz.* 127, *Ross.* продѣть, продѣвать przetkać, przewlec; передѣть, передѣвать przebrać, przestroić.

PRZĘDZIAŁ, u, *m.*, przędzielenie, podział; das Abtheilen, die Abtheilung, Durchtheilung; linia, przegroda. *Cn. Th.*, Abtheilungslinie, Scheidewand; *Carn.* predal, prędalza; *Vind.* prediel, predal, preddel, prevdur; *Ross.* предѣлъ. Pięć przędziałów, które jak na niebie, tak na ziemi znajdują się, pasami zowią, *zonae. Otw. Ow.* 59. Przędział na

głowie między włosami, *discrimen capitis*, der Haarscheitel. *Cn. Th.*; przeborek.

PRZEDZIAŁAĆ co, *cz. contin.*; *Boh.* předělati, prodělati, prodělawati; *Sorab.* 1. pschedžjlam, *vulg.* pschedžjwam; *Vind.* predelati, prevdelati, skusdelati, prenarediti; *Carn.* predelam; *Croat.* predelávam; *Ross.* продѣлать, продѣлывать, передѣлать, передѣлывать; *Eccl.* перечинити, передѣлать, инымъ образомъ учредить; przerabiać, przemieniać, przetwarzać, przepracować; umarbeiten, ummachen, verwandeln. Cyrce chowa na łańcuchach przykowane, Raz w wieprze, raz w niedźwiedzie męże przedziałane. *Simon. Siel.* 97. Pan nie tylko sam ma być dobry, ale i poddane ma przedziałać ze złych na dobre. *Gorn. Dw.* 359. Hieremi Petryłowi dał się przedziałać, i wziąwszy od niego 30.000 czerwonych złotych, dopuścił się mu z Turki przeprawić. *Gwagn.* 152. *Biel.* 656. (dał się przekupić). Sztucznie postawę przedziałał; *formam novat. Zebr. Ow.* 215. Przedziałanie *Ross.* передѣлка, передѣль.

PRZEDZIAŁOWY, a, e, do przedziału czyli przedzielenia służący, Zertheilungs-; (*Ross.* предѣльный ograniczony). Błona przedziałowa, *diaphragma*, przedziela sobą piersi od brzucha. *Perz. Cyr.* 1, 46. das Zwerchfell, Brustfell.

PRZĘDZIARKA, i, *ż.*, prządka, die Spinnerinn. Płyną ci dni pomyślne a przędziarka Kloto Pasmo życia nawija na jedwab i złoto. *Kras. Sat.* 30. PRZĘDZIARZ, a, *m.*, przędzący, lub przędzą się trudniący, der Spinner, Garnspinner, Garnhändler; *Boh.* přadenař, přezák. PRZĘDZIARNIA, i, *ż.*, izba od przędzenia, die Spinnstube; *Vind.* predniſhe, predilniza, predilna hisha.

PRZEDZIELACZ, a, *m.*, PRZEDZIELCA, y, *m.*, przedzielający co, der Durchtheiler, Abtheiler. *Cn. Th.*, *Eccl.* предѣлятель. PRZEDZIELIĆ, *f.* przedzieli *cz. dok.*, Przedzielać *niedok.*; *Carn.* predelam: *Croat.* predelyujem; *Rag.* prodjeliti; *Eccl.* предѣляю: *Ross.* передѣлить; przedział uczynić, rozdzielić; zertheilen, abtheilen, absondern. Diaphragma przedziela sobą piersi od brzucha. *Perz. Cyr.* 1, 46. Przedzielać włosy. *Cn. Th.* PRZEDZIELNICA, y, *ż.*, to co przedziela jedno od drugiego. *Wlod.*, die Theilungslinie, jede Sache, wodurch etwas von einander getheilt wird. Odejmie pan córkom Syońskim noszenia i manele i przedzielnice. *W. Jes.* 3, 20. śpilki od włosów. *Tr.*; *Rag.* prodjegljač; *Bosn.* prodigljač, prodio, spilka, kom sgene vlase razdigljuju. — §. Przedzielnica tkacza, *forago. Cn. Th.*, Fitzfaden, Fitzband. 1. PRZEDZIELNY, a, e, §. a) mogący być przedzielonym, zertheilbar; *Eccl.* предѣльный. — §. b) *Activ.* Przedzielny, przedzielający, zertheilend, abtheilend. Przedzielne ściany. *Switk. Bud.* 127. przegrody, przepierzenia.

2. PRZEDZIELNY, a. e, bardzo dzielny, mocno działający, skuteczny; sehr kräftig, wirksam. O dziewico przedzielna, z bogiem nierozdzielna. *Pieśn. Kat.* 12.

PRZĘDZENIE, *subst. verbi* prząść. PRZEDZIERAĆ, *ob.* Przedrzeć.

PRZEDZIERGNĄĆ *cz. jednłl.*, węzłem przeciągnąć, durchknüpfen, durchſchlingen; *Vind.* skusprepelesti, skusviti, skusvijati skusdersniti. PRZEDZIERGNĄĆ się, PRZEDZIERZGNĄĆ się *recipr. jednłl.*, Przedzierzgać się *niedok.*, przeobrażać się, przemieniać się, przekształtować się, przewierzgnąć się; ſich verwandeln, umſtalten. Raz się Achelous w węża przedzierzgnął, raz w srogiego byka, Wnet po wężu i byku wziął postać strumyka. *Bardz. Trag.* 450. Razi go mściwe bóstwo i został jeleniem, W kopyta się przedzierzgną i ręce i nogi. *Kniaź. Poez.* 3, 120. Będziem mieli rozrywkę, wziąwszy nowéj fozy Postać, gdy się w kosmate przedzierzgniemy kozy. *Min. Ryt.* 2, 253. To złote berło, któreś w tym odrzucił czasie, Natychmiast ci w żelazną rózgę przedzierga się. *Przyb. Milt.* 172.

PRZEDZIERŻYĆ *cz. dok.*, Przedzierżać *niedok.*, przetrzymać; *Boh.* předržeti; *Ross.* продержать, предерживать, überhalten, länger aushalten. Prędko jechać, gdzie trzeba, nie popadnie szkody, Ani jeździec ani koń nie przedzierży wody. *Biel. S. N.* 25. Kto mocniejszy, ten wygrał u naszego prawa, Musisz uciec z Piotrkowa, przedzierży się strawa. *ib.* 23. (nie wystarczy ci).

PRZEDZIEWCZYĆ *cz. dok.*, w dziewkę przedziergnąć, in ein Mädel verwandeln. Rzymianie młodych chłopców do uciech przedziewczyli, wyrznąwszy im męzkie rupieci. *Bardz. Luk.* 2, 2. Ziele to łono białogłowskie tak ścieśnia, że nie rozeznać przedziewczonych od prawdziwych dziewic. *Syr.* 328.

PRZEDZIKOWY, a, e, na przedsobki, czyli przodki sukni służący, zum Vorderbeſatz des Kleides gehörig. Od blamu przedzikowego groszy pięć. *Vol. Leg.* 4, 357

PRZĘDZIONO, PRZĄDZIONO, a, *n.*, PRZĘDZIONKO *dem.*, czterdzieści pasm przędzy. *Tr.*, ein Strähn oder 40 Gebinde Garn; *Boh.* přádlo, přadýnko; (*Carn.* predeno - przędza; *Ross.* прядство кądziel). Dwa motki albo przędzionka przędzy. *Syr.* 427. Baba od kądzieli prządziono zwija. *Comp. Med.* 253. — *Transl.* Przędziono pereł. *Pot. Arg.* 813. sznurek, eine Perlenſchnur. — *Fig.* Nieprawości moje tyś prządzionem na mą szyję włożył, A przez to siłę w piersiach mych zubożył *Chrośc. Job.* 180. Lud w mieście słysząc o tym, schodzi się w przędziona. *Chrośc. Fars.* 391. w gromady, w kupy; in Reihen, Haufen. Wąż w rozmaite się kręci ogniwa i przadziona. *Weresz. Reg.* 115. kręgi, koła, Krümmungen. PRZĘDZIONY, *particip. verbi* prząść.

PRZEDZIURAWIĆ, *f.* przedziurawi *cz. dok.*; *Vind.* skusvertati, skusluknjati, prevertati; *Carn.* prediram; *Ross.* предырить, истыкать; *Eccl.* продиравлю; dziurę przebić, przebość, przekłóć, durchlöchern. Przedziurawiony *Eccl.* продыранный, проскважный. — *Fig.* Nierychło po nim albo nigdy nie poprawi Następca, co w królestwie przodek przedziurawi. *Pot. Arg.* 108.

PRZĘDZIWKOWATY, a, e, na kształt przędziwa, garnartig; (*Carn.* prejnat; *Ross.* прядильный - od przędzy). — *Chir.* Błonka żyłkowata lub przędziwkowata, *choroidea tunica. Perz. Cyr.* 1, 148.

PRZEDZIWNY, a, e, — ie *adverb.*, bardzo cudowny, sehr wunderbar; *Eccl.* предивный, преудивительный. Przedziwne duszy i ciała miał przymioty. *Pilch. Sall.* 167.

PRZĘDZIWO, a, *n.*; (*Boh.* předziwo; *Carn.* predivu; *Vind.* predivu, predivo, predvu, (2. lan, len, *ob.* Len); *Rag.* predivo; *Croat.* predivo (2. len); *Dal.* szebicza); przę-

dza, das Gespinnst. Pallas, wynaleźca przędziwa tak z wełny, jak z jedwabiu i lnu. *Otw. Ow.* 139. Konopie oczesane i wychędożone z paździerzy, przędziwem przednim nazywają się. *Przędz.* 46. Co się kolwiek daje prząść, to jednym słowem przędziwem zowiem. *Syr.* 1022. Gdy przędziwo z łatwością od łodygi oddziela się, znakiem jest, że wymokł len należycie. *Przędz.* 12. die Spinnfaden, spinnbare Theile des Flachses u. s. w. Naczynia do przędziwa: miądlice, kądziel, krężel, wrzeciono, potok, kijanka. *Haur. Ek.* 56. do przędzenia, zum Spinnen, Spinnwerkzeuge. PRZĘDZODAJNY, a, e, n. p. Przędzodajne rośliny, z których wyprowadza się rzecz sposobna do przędzenia na nici, jak len, konopie etc. *Kluk. Rośl.* 3, 323. zwirngebend, garngebend.

*PRZEDŹNIWO, a, *n.*, co żniwo poprzedza; *Vind.* predshetva, die Vorärnte.

PRZEDZORZE, a, *n.*, co zorzę poprzedza; *Rag.* pridzorje, *crepusculum matutinum*, cf. świt. (*Rag.* pridzórni *antelucanus*).

PRZEDZWONIĆ *cz. dok.*, Przedzwoniać *niedok.*; *Ross.* прозвонѣть, прозванывать; przez czas niejaki dzwonić, eine Zeit hindurch läuten. (*Ross.* перезвонить, перезванывать w wilią święta dzwonić; dzwonieniem przesadzić). — §. *Aliter:* Wpisy własnym domysłem przeciwko prawu, przedzwoniane *per non sunt* być nie powinny. *Vol. Leg.* 7, 324. dzwonieniem odsunięte być nie mają, sollen nicht weggeklingelt werden, mit dem Zeichen der Glocke, mit der der Richter klingelt, beseitigt werden.

PRZEFACYENDOWAĆ *cz. dok.*, facyendą przedać, an den Mann bringen, verschachern. Wszystkie powozy przefacyendowałem hurtem. *Teat.* 19. *b*, 8.

PRZEFAŁSZOWAĆ *cz. dok.*, przekręcić na fałsze; *Sorab.* 1. pžebalschuyu; *Vind.* prevratati, savratati, prekriviti, sakriviti, verfälschen. Baśnie pogańskie przefałszowane z prawdy biblii ś. *Jabł. Ez. A* 2.

PRZEFARBOWAĆ *cz. dok.*, wskroś pofarbować, inaczéj pofarbować; durchfärben, umfärben; *Sorab.* 1. pžebarbu: *Boh.* přebičiti; *Ross.* прокрасить, прокрашивать, перекрасить, перекрашивать. Przefarbowanie *Ross.* перекраска, перекрашеніе, перекрашиваніе.

*PRZEFIGUROWAĆ *cz. dok.*, w figurę inszą przemienić, przekształcić, umstalten. Widział ich na górę osobno, i przefigurował się przed niemi. 1 *Leop. Marc.* 9, 2. (przemienił się. 3 *Leop.*). — *§. Przefigurować, *przedfigurować, *przedznamionować; *Sorab.* 1. předznamuyu, předznamoščam; *Vind.* prednasnaniti, predpominati, prednapominati, predpodobiti, predobrasati, predfurmati; *Ross. et Eccl.* предзнаменовать, предображать, предобразовать, проначертать, проначертовать, предъуказать, предъуказывать, образовать, предвозпоминаю. Jonas prorok jaśnie przefigurował i stąpienie do piekła, i zmartwychwstanie dnia trzeciego. *Hrbst. Nauk. B* 3 *b.* Chrystus przefigurowan był w zakonie i w prorokach. 1 *Leop. Hier.* 5. (przeznaczon. 3 *Leop.*). Zakonu ewangelijskiego przefigurowanie. *ib.* 7. (przeznaczenie. 3 *Leop.*). Przefigurujący; *Eccl.* противообразьнъ, возобразный, вмѣстообразный, *Graec.* ἀντιτυπός.

PRZEFORMOWAĆ *cz. dok.* przerobić, przekształcić, przedziergnąć, przeobrazić, przemienić; *Sorab.* 1. pžeformuyu; *Eccl.* пречленяти, (cf. członek), umformen. Rzucają się na pana boga ci, którzy to, co on uformował, przeformować chcą. *Comp. Med.* 83. Ktoś ją umyślnie czarno pofarbował, A ów ozdobny obraz w szpetny przeformował. *Kulig. Her.* 97. Chrystus dobre wino przeformował z wody. *Pot. Zac.* 187.

PRZEFRYJOWAĆ *cz. dok.*, fryjerstwem przemarnować, verbuhlen, vergeuden; (*Vind.* savesuvati, salubizati). Jeśliby kto dobra swe przegrał, przefryjował, rozprószył, ... *Szczerb. Sax.* 34.

PRZEFRYMARCZYĆ *cz. dok.*, zmienić się na co, gegen etwas vertauschen. Przefrymarczyłem konia na wałacha. *Hipp.* 53. Uznasz, żeś tę perłę nie wiedzieć jak przefrymarczył. *Bals. Niedz.* 1, 162. *Smotr. Lam. pr.* Roku tego Olgierd żywot z śmiercią przefrymarczył. *Stryjk.* 424.

*PRZEFURMANIĆ kupie, towary, *cz. dok.*, przetknąć kupie, towar za towar wziąć, *mutare merces. Mącz.*, Waaren vertauschen.

PRZEGABAĆ *cz. dok.*, Przegabywać *niedok.*, nagabać, pokusić do czego; anfechten, in Versuchung führen. Bolesław zlecił posłom, aby podarkami przegabywali do zdrady Wrocławskie pany niektóre. *Krom.* 283.

PRZEGACIĆ *cz. dok.*, gać wskróś przeciągnąć, durchaus mit Reisbündel bebrücken; gać inaczéj przerobić, die Reisbündel umbrücken, anders legen, das Faschinenwerk ummachen; *Ross.* перегатить, перегачивать.

PRZEGADAĆ kogo. *cz. dok.*, Przegadywać *częstotl.* przedysputować, przeswarzyć, einen überdisputiren; *Boh.* přehadati; *Slov.* přehadávám; *Vind.* sapladrati, sajesikati, salushkudrati; *Bosn.* nadgovoriti; *Ross.* переговорить, переговарывать, переврать, перевырать, заговорить, проговорить, проговарывать. Nie nowina, że głupi mądrego przegadał. *Kras. Baj.* 79. Scytowie Egipczyków przegadali i dowodami prawdy i wojną, iż oni są dawniejszym narodem na świecie. *Stryjk.* 68. Dyoklecyan dysputując się z żoną o przyjściu Chrystusowym, od niéj był przegadany. *Sk. Żyw.* 1, 105. Język ma dobrze wyprawny, dziesięciu przegada. *Boh. Kom.* 5, 58. Nie przegadasz, nie przeprzesz go. *Cn. Ad.* 632. Nieprzegadany, nie do przegadania; unbesiegbar im Disputiren, unüberdisputirbar. Przez filozofa nie rozumiem półmędrka albo nieprzegadanego egoistę. *Mon.* 73, 488. Oratorki obfite, wyborne amplifikatorki, w obrocie języka nieprzegadane, nieprzesłyszane. *ib.* 72, 422. — §. Przegadać czas, gadając przepędzić; *Ross.* прогадать, засказать, mit Reden hinbringen, verschwatzen. Po kilkanaście razy głos na jednéj sesyi zabierając, przegadali dwa pierwsze lata sejmu. *Ust. Konst.* 1, 69. — §. *Intransit.* Przegadać, gadać o czym z rozbiorem, gadając rozbierać, trutynować, roztrząsać, rozprawiać; wovon ausführlich sprechen, es zergliedern. Bystrociekawych i próżno bezczynnych umysłów jest rzemiosło i robota, przegadywać o ludziach, o ich życiu, obyczajach, i krytycznie posądzać. *Mon.* 71, 585. Spory przygotowane i przegadane w obecności ludu, więcej mają łoskotu, mniéj pou-

fałego sprzyjaźnienia. *Pilch. Sen. list.* 294. PRZEGADYWAĆ się z kim, przemawiać, dysputować się, *gadać się z kim. *Cn. Th.*, mit jemanden disputiren; *Sorab.* 1. wuřetžuyu szo. Przegadywanie się z kim, przegadywanie, rozpieranie, dysputacya, das Disputiren. Krótko i poufale dawane prawidła, więcéj czynią pożytku, niżeli uczone spory i przegadywania. *Pilch. Sen. list.* 294. *PRZEGADYWACZ; *Sorab.* 1. wuřetžwař *disceptator*, *f.* wuřetžwarka.

PRZEGALAĆ, *ob.* Przegolić. PREGAMRATOWAĆ, *ob.* Przefryjować.

PRZEGANIAĆ, *ob.* Przegonić, Przegnać. PRZEGANIACZ, PRZEGONICIEL, a, *m.*; *Eccl.* прогонитель, прогнатель, der Durchtreiber, Vorbeytreiber.

*PRZEGANIC, *f.* przegani *cz. dok.*, Przeganiać *niedok.*, ganiąc przekonać, tadeln und überzeugen, nicht ohne Grund tadeln. Samym je pismem ś. przeganiał i przemagał. *Sk. Dz.* 1085. Chrześcianie pogan w ich bałwochwalstwie wierszami Sybilli przeganiali i przemagali. *Sk. Dz.* 4. — *§. Przeszydzać, spotten. Gdy jeden chwalił a drugi ganił, uczciwemi się żartami i mądremi śmiechami w pisaniu przeganiali. *Sk. Dz.* 253. Dwornie ze mnie przeganiali, Aby się za to najadali. *Ryb. Ps.* 62. Kiedy rannego obalił Gradyna, Przeganiał z niego, i deptał go noga. *P. Kchan. Jer.* 244.

PRZEGARA, *ob.* Przegorzeć.

PRZEGARBOWAĆ kogo; *Ross.* прикокошить, *ob.* Garbować.

PRZEGARNĄĆ *cz. jednłl.*, Przegarniać *niedok*, Przegarnywać *częstotl.*, ręką przejąć, przechwycić; mit der Hand zusammen weg nehmen, auf die Seite nehmen. (*Carn.* pregerniti = okryć). Gdy len wzgóre wzrasta, plewiąc go, tam gdzie ma być nogami deptanie, aby był rękami przed sobą przegarnion. *Cresc.* 188. Włosy z czoła na wierzch głowy ręką przegarniać. *Eraz. Ob. B.* Kilka razy wąs sobie przegarnywa. *Sak. Dusz.* 117.

PRZEGARZAĆ kogo czym, *Cn. Th.*, gorzko kogo łajać, einen bitter schelten, mit herben Worten tadeln. Z utrapionego szydzi, smutnego przegarza. *Pot. Zac.* 84. Jak Joba przegarzali królowie, także też temu urągali krewni jego. 1 *Leop. Tob.* 2, 15. Zaczęła naśmiewać się z wszystkiego w Polszcze, przegarzała krajowe zwyczaje, szydziła narodowy obyczaj *Przestr.* 92. O pieśni ciebie prosim, bo je wysławiano Aż nazbyt, w czym podobno nas też przegarzano. *Simon. Siel.* 19. Przegrażać komu. *Twor. Okul. a* 1. — §. Przegarzać, urągać się; eines spotten, ihn höhnen. Przegarzanie, urąganie się, nagrawanie. *Cn. Th.* 1197. Tkliwe serce uraża owa przegarzająca górność, którą dający zwykł pokazywać odbierającym. *Mon.* 73, 396. PRZEGARZAĆ się, przedrzeźniać, einem nachspotten. Słowo z ust lotne Echo téj jaskini Sto kroć razy tyle posyła, Kto nie wie, rzekłbyś, że się kto przegarza. *Zab.* 14, 160. Widzieliśmy pasterzów, co na dudkach grają, I miłe Echa im się niby przegarzają. *Jabł. Tel.* 14.

PRZEGDAKAĆ, *f.* przegdacze *cz. dok.*, przegadać, przepaplać, na kształt kwoki; überschnattern, durchschnattern. Ona jak pocznie, przegdacze najwrzaśliwszą kurę. *Pot. Pocz.* 710. Rzeczesz jéj słówko, to ona cały tydzień przegdacze. *Pot. Jow.* 2, 41.

PRZEGDERAĆ *cz. dok.*, gderaniem przepędzić lub przezwyciężyć, durchgnurren, übergnurren; *Boh.* předjram.

PRZEGIĄĆ, *f.* przegnie *cz. dok.*, PRZEGINAĆ *niedok.*, *f.* PRZEGIBAĆ: *Boh.* přehnu, prohybowati, prohnauti; *Vind.* perpognit; *Sorab.* 1. pžehibam; *Rag.* prighnutti, prighibati; *Croat.* pregiblyem; *Ross.* перегнуть, перегибать; na drugą stronę naginać, uginać; umbeugen, durchbeugen. Krzywe drzewo prostując, na drugą stronę je przeginają. *Gorn. Dw.* 386. *In diversum curvari*, przegibać abo chłostać sobą tam i sam. *Mącz. Resupino*, przegibam się w znak, krzywię się. *ib.* Gąsienica przeginając się lezie. *Tr.*, in Krümmungen. Przegięty *Slav.* prignut. PRZEGIĘCIE, PRZEGINANIE, ia, *n.*, PRZEGIĘCINA, PRZEGIBIŃA, y, *ż.*, przegub, miejsce, w którym się co przegina; die Umbeugung, Krümmung, das Gelenk. Przegięcie, *inflexio*, gdy krzywizna mała i prawie przystająca do linii prostéj. *Śniad. Alg.* 2, 124. Miara ta ma być z giętkiego metalu, żeby ją można wzdłuż przeginać do przegięciny beczki. *Vol. Leg.* 7, 632. Przegibna goleniowa. *Krup.* 3, 47. *et* 48. *et* 81. *et* 5, 565. Słonie w nogach przegięcia nie mają. *Haur. Sk.* 321. PRZEGIĘTKA, i, *ż.*, szybkie przeginanie, przełamanie się; Beugung, Ueberbeugung. Weźno wszystkiemi czterema (końmi) razem, podosobniego i narecznego na przegiętkę, a licowego i na czwartni (chodzącego) nakońcem. *X. Kam.* Bracia niedźwiedzie wytrzeszczą ślepie na te jego skoki, Dziwią się tym przegiętkom na obadwa boki. *Zab.* 12, 92.

"PRZEGLĄD, ędu, *m.*, przeglądanie, przejrzenie, przewidzenie, das Vorhersehen. On się, mniemam, pomyli w przyszłości przeględzie. *Przyb. Milt.* 190. W takowéj przyszłości przeglądzie czcijcie tego, co umrze, by zyskał wasze zdrowie. *ib.* 84. (*Carn.* prégled *conniventia*). PRZEGLĄDAĆ, *ob.* Przejźrzeć. PRZEGLĄDACZ, PRZEGLĘDACZ, a, *m.*, który co przegląda, przepatrza, wzrokiem przenika; der Durchseher, Durchschauer; *Carn.* pregledavz; *Vind.* pregledauz; *Croat.* pregledávecz; *Eccl.* проглядатель. Pan bóg jest przeglądaczem, kto jako rozdaje, A on jest sam, co za to płaci i oddaje. *Prot. Jał.* 4. PRZEGLĄDNOŚĆ, PRZEGLĘDNOŚĆ, ści, *ż.*, dar przewidzenia przyszłego, przezorność; das Vorausschen, die Vorsicht. Objekt tak główny, nie mógł ujść przeglądności Fryderyka. *N. Pam.* 9, 310. PRZEGLĘDNY, a, e, — ie *adverb.*, przewidujący, przezorny; vorher sehend, vorsorgend. Trupy ciągnie Ulisses i składa na stronie, Przeględny, aby do krwi nieprzywykłe konie Szkodliwą nie zostały przerażone trwogą. *Dmoch. Il.* 270.

PRZEGŁADZIĆ *cz. dok.*, wskroś pogładzić, durchaus glätten, glatt machen; *Bosn.* progladditi; *Ross.* прегладить, преглаживать, перегладить, переглаживать, przeprasować. PRZEGŁASKAĆ *cz. dok.*, głaskaniem przebyć, durchstreicheln; *Sorab.* 1. pžewadžuyu; *Ross.* перелощить, (пролощить przeprasować).

PRZEGŁODAĆ *cz. dok.*, przegryźć, przekąsać; *Vind.* skusglodati, preglodati, durchnagen, durchbeißen. *Radix cavernosa*, korzeń spróchniały, przegłodany od robaków.

Mącz. — PRZEGŁODNIEĆ *nijak. dok.*, głod przecierpieć, lange Hunger leiden; *Bosn.* prigladniti; *Croat.* pregladúvam; *Ross.* проголодаться. PRZEGŁODZIĆ *cz. dok.*, Przegładzać *niedok.*, czas niejaki głodem przemęczyć, eine Zeitlang hungern laſſen. Chcesz wiedzieć, co najlepiej smak do jadła rodzi, Post lub głód, gdyż najsmaczniej je, kto się przegłodzi. *Kchow. Fr.* 13. Ożyw nędzne zemdlone przegłodzeniem. *Kanc. Gd.* 282.

PRZEGŁOSIĆ, *f.* przegłosi *cz. dok.*, Przegłaszać *niedok.*, głosem przejść kogo, przezwyciężyć głosem; mit der Stimme übertreffen, überſchreyen. Przebija głos, przegłasza, *pervincit vox vocem. Cn. Th.* 832. PRZEGŁOSKOWAĆ, *f.* przegłoskuje *cz. dok.*, przegłoskiwuje *pr.*, głosami, kreskami przezwyciężyć, mit Stimmenmehrheit beſiegen, überſtimmen; *Vind.* preglasiti.

PRZEGŁÓWNIK, a, *m.*, ciosowy kamień mur wskroś na obie strony przechodzący, ein Werkſtück, das von beyden Seiten der Mauer zu ſehen iſt. *Tr.*

PRZEGŁUSZYĆ, *f.* przegłuszy *cz. dok.*, Przegłuszać *niedok.*, mocno ogłuszać kogo, einen betäubt machen, ihn völlig betäuben. PRZEGŁUCHNĄĆ *nijak. jednłl.*; *Ross.* переглохнуть, *ob.* Ogłuchnąć.

PRZEGNAĆ, *Przeżonąć, przegnał, *f.* przegoni, *przeżenie *cz. dok.*, Przeganiać *niedok.*; [Przegnać, *f.* przeżenie, Przegonić, przegoni, a *infinit.* Przeżonąć niemasz 2]; *Boh.* prohnat, přehnat, předhoniti; *f.* proženu, přeženu, přehaneti, přehoniti; *Sorab.* 1. pžehonicž, pžehnacž, pžehanam; *Sorab.* 2. pschegnasch; *Vind.* skusgnati, skusgoniti, pregnati; (pregnat, pregainjat; *insequi*, *prosequi* pregnan *insidiosus*); *Carn.* pregajnam; *Croat.* pregnati, preganyam, pregnalszem, pregnannyati, preganyanye, *prosequutio*, *propulsio*; *Dal.* progonim; *Bosn.* progoniti, proghnati *insequi, mittere in exilium*, wygnać; *Ross.* перегнать, перегонять, переганивать, прогнать, прогонять; (*Eccl.* проженити, прожењи wygnać); przepędzać, durchtreiben. Przeganiać bydło przez abo za rzekę. *Cn. Th.* 851. — *Fig.* Serce mu Febus przegnał śmiertelnym żelazem. *Żebr. Ow.* 144. (przeszył, *rumpit*). Smoka jak przeżegnał, a trzy razy przegnał słowa sen zawodzące, sen czułe oczy zbiegł. *Żebr. Ow.* 165; *verba terdixit, facientia somnos.* — ℣ *Aliter:* Przegnać konie, woły, zmordować pędząc, poganiając, bieżąc. *Cn. Th.* 841. übertreiben, überjagen. — ℣. Przegnać kogo bieganiem, doścignąć go, einen einholen. A ty nas Dżęga, jak mogłeś przegnać, Toć my tam ciebie w mieście zostawili. *Kniaź. Poez.* 2, 199, cf. przegon. — *Fig.* Wrona czterykroć od jelenia wiekiem przegoniona. *Min. Auz.* 61. celowana, übertroffen.

*PRZEGNAĆ, *ob.* Sprzęgnąć, Zaprzęgnąć.

PRZEGNIĆ, *f.* przegnije *neutr. dok.*; *Boh.* prohniti; *Vind.* skustrohniti, skusgniti, presgniti, skuspregniti; *Ross.* прогнить, прогнивать, протлѣться, перегнить, перегнивать; zgnilizną przejść, durch und durch faulen, verfaulen. Im dłużej gnoje gnija a nie przegniją, tym trwalsze z nich nawozy. *Kluk. Rośl.* 3, 169. Moknące długo konopie przegniłyby, i włos nie miałby mocy. *Sax. Art.* 3, 218. Przegnili w rozkoszach. *Mon.* 69, 808. Przegnicie, (cf. *Ross.* перегной popsuty gnój).

PRZEGNIEŚĆ, przegniotł, *f.* przegniecie *cz. dok.*, Przegniatać *niedok*, Przegniatywać *frequ*, przecisnąć; *Vind.* skusgnjetiti, skusmiesiti, skusmeſhiti; *Ross.* премѣсить, перемѣшивать, durchkneten, durchdrücken. Wiśnie gotowane, cedź a przegniatuj przez durszlak. *Sienn.* 525. Przegniecenie *Ross.* перемѣска.

PRZEGNIEWAĆ, *f.* przegniewa *cz. dok*, obrazić, rozgniewać kogo, einen erzürnen; *Ross.* прогнѣвить, прогнѣвлять. Snadźbym z domu na ten czas precz odejść wolała, A niżbym cię me serce w czym przegniewać miała. *Papr. Przyk. C* 2. Proszę, abym cię nie przegniewał, gdy jeszcze co rzeknę. *Radz. Genes.* 18, 30. Jeśli ten lud nie przegniewał boga swego, nie będziem mogli sprzeciwić się im. 1 *Leop. Judith.* 5, 25.

PRZEGNOIĆ *cz. dok.*, gnojąc przeniknąć, wskroś pognoić; *Ross* перегноить, durchdüngen.

PRZEGODOWAĆ *cz. dok.* godowaniem przebyć, durchbanquetiren; *Boh.* prohodowati; (*Slov* přehodugi *abligurio*; *Ross. et Eccl.* перогодовать, перегодую, годъ переживаю, *peranno*).

PRZEGOLIĆ, *f.* przegoli *cz. dok.*, Przegalać *niedok.*; *Ross.* пробрить, пробрывать, перебрить, перебрывать; ogolić, beſcheeren mit dem Scheermeſſer. Nie ten ksiądz, co mu plesz przegolono. *Rej. Ap.* 88. Wierzch głowy sobie przegolił. *Rej Post. J i i* 5. Uczyń sobie łysinę a przegol syny kochanki swoje. *Budn. Mich.* 1, 16. Nie chciejcie przy pogrzebie drapać na sobie ciała; ani sobie ciemienia przegalajcie. *Radz. Deut.* 14, 1. — *Transl. Raritas silvae*, rzadki przegolony las. *Mącz.*, przerzedzony.

PRZEGON, u, *m.*, przegonienie, przepędzenie, das Durchtreiben; *Boh.* průhon, přehanka; (přehanka deszcz przemijający); (*Vind.* pregon, preganja; *Croat.* pregon, prześladowanie); *Ross.* прогонъ (2. poczta), перегонка, перегонъ. Przegon, przejazd przez grunt sąsiedzki. *Cn. Th.* der Durchtrieb, freye Trieb durch eines andern Grund. ℣ Przegon w oraniu, cug, pasmo proste w oraniu. *Włod.*; ciąg. *Cn. Th.* 76. der Zug im Pflügen, der grade Furchenſtrich. Gdzieby kopców potrzeba nie było, jedno przegonienie miedzy było, tam.... *Stat. Lit.* 290. — ℣. *Transl. fig.* Przegon, uganianie się, wyścigi; Wettlauf, Wettrennen. Zwycięzkiemi sławny koń przegony. *Dmoch. Il* 2, 259. Konie mogące w szybkim wiatry wyścignąć przegonie. *ib.* 2, 100. W pięknym dowcipów i męstwa przegonie Wziął często poklask i wieśniak przed panem, Kiedy Olimpskie powytykał błonie Grek samochlubny świetnym z liścia wianem. *Nar. Dz* 2, 173. *Zab.* 14, 101. *Nar.* Ty co niebezpiecznym ogniem zapalony W ślizkie się rymotworców zapuszczasz przegony *Dmoch. Szt. R.* 2. PRZEGONIA, *herb*; księżyce niepełne barkami do siebie; między niemi miecz ostrzem na dół: na hełmie pół smoka; z paszczy mu ogień wybucha: w tym płomieniu tenże miecz i księżyce. *Kurop.* 3, 42. ein Wappen.

PRZEGONIĆ, *ob.* Przegnać. *PRZEGONNY n. p. piec; *Ross* перегонная печь, ein Treibofen.

PRZEGORZEĆ, *f.* przegorzeje *med*, *dok.*, Przegarać *niedok.*, Przegorywać *frequ.*; *Boh* prohořeti, přehořeti; *Ross.* перегорѣть, перегорать, прогорѣть, прогарать; przepa-

lić się, ogniem przejść, durchbrennen. Przegorzało na drugą stronę. *Cn. Th.* Przegorzały, przepalony, ogniem przeszły; durchbrannt, vom Feuer durchdrungen. Olbrzymy w Etnie przegorzałe. *Bardz. Trag.* 499. Piasek przegorzały. *Budn. Nehem.* 7, 2. Obchodzi rak niebieski kraje przegorzałe, Libyą ciężko piecze. *Bardz. Trag.* 439. — *Transl. fig.* Widzów to przegarało znacznie, Żeby Cezarskie imię wojsk nie zwiodło. *Chrośc. Fars.* 229. troszczyło, piekło; es wurmte ſie, es wurde ihnen dabey warm.

PRZEGORZKNĄĆ, PRZEGORŚNIEĆ, *f.* przegorzknie *neutr. dok.*; *Boh.* prožluknauti; *Ross.* прогоркнуть, перегоркнуть; gorzkością przejść, bitter werden, von Bitterkeit durchdrungen werden. Przegorśniały. *Tr.* PRZEGORZKI; *Ross.* прегорькій, *ob.* Gorzki.

PRZEGOSPODAROWAĆ *cz. dok.*, gospodarowaniem przebyć, przetrawić; durchwirthſchaften, verwirthſchaften; *Boh.* prohospodariti.

PRZEGOTOWAĆ *cz. dok.*, gotując przewarzyć, durchkochen; *Bosn.* prikuhati, privariti; *Vind.* skuskuhati, preskuhati, prebavati; *Carn.* prebâvam; *Ross.* перегрѣть, простряпать.

PRZEGRABIĆ *cz. dok.*, grabiami przejąć, durchrechen; *Ross.* прогрести, прогребать.

PRZEGRAĆ, *f.* przegra *cz. dok.*, przegraje *pr.*, Przegrawać, *contin.*, Przegrywać *frequ.*; 1) tracić we grze, (*oppos.* wygrać), verſpielen; *Boh.* prohrati; *Sorab.* 1. pžehrayu, pžiehracž; *Carn.* sasiegrâm; *Vind.* saigrati, safhpilati; *Ross.* проиграть, проигрывать, (переиграть, переигрывать = jeszcze raz grać pieśń i t. d.). Przegrał Hiszpan do Tenczyńskiego sumę niemałą. *Papr. Ryc.* 35. Grałem, i ustawicznie przegrywałem. *Zab.* 1, 128. *Alb.* — (*Prov. Slov.* Čo na mitě wihraš, na tricátku prehráš; co na ele przyszło, na mycie odeszło). Przegrany *Ross.* проигрышный. — *Propr. et tr.* Przegrać grę, zakład, bitwę, sprawę, verſpielen, verlieren. Twa ręka nie przegrała, ale przegrać może. *Morszt.* 126. Pewność; że sam nie przegrasz dość czasu wygranej. *Pot. Jow.* 82. Przegrałem sprawę moję na głowę, straciłam wszystko. *Teat.* 49, 38. Nieprzyjaciel przegrał na głowę *ib.* 21, 153. (porażony). Przegrać majątek *Ross.* протѣшиться. — 2) Przegrawać, przedgrawać, *praeludere Mącz.* ein Vorſpiel machen; *Croat.* preigrávam; (*ob.* uwagę pod przyimkiem przed-, na końcu). *Praeludium*, pierwsze przegranie albo przebieżenie przed prawym graniem. *Mącz.* — 3. Przegrywać sobie, grać sobie czasami, ſich etwas vorſpielen. Spokojny mojej trzody pasterz przegrywałem sobie na fujarze. *Stas. Num.* 2, 49. Przegrawszy na klawikorcie i odspiewawszy aryjkę, poszłam do ogrodu. *Teat.* 7. *b*, 158. (odegrawszy do końca, durchſpielen, durchmachen).

PRZEGRADZAĆ, *ob.* Przegrodzić.

PRZEGRANA, éj, *ż.*; *Ross.* проигрышь; przegrana gra, bitwa, sprawa, przegrany zakład etc.; der Verluſt eines Spiels, einer Schlacht ꝛc., das Verlieren, Nichtgewinnen. Co mieli żałować swej przegranéj, za tryumf sobie poczytali, że pokoju nabyli, gdy bitwę przegrali. *Jabł. Tel.* 289. — (PRZEGRANICZYĆ *cz. dok.*, granicę przeprowadzić, durchgränzen; (*Ross.* перегранничить, перегранничивать przemienić granice). — PRZEGRANIEC, ńca, *m.*, który przegrał, przezwyciężony, der Beſiegte. Sami za przegrańce się znali. *Sk. Żyw.* 2, 444. Przegrańcy jęczą, *dant gemitum victi. Zebr. Ow.* 262. PRZEGRAWEK, wku, *m.*, PRZEGRAWKA, i, *ż.*, próbka gry przed samym głównym graniem, *praeludium*, das Vorſpiel; *Croat.* preigra, (*ob.* uwagę pod przed-); *pr. et transl.* Wnet odgłos symfonii roskosznie zaczętéj Dał najsłodszy przegrawek do ich pieśni świętej. *Przyb. Milt.* 85. Lekkie przegrawki czyniąc różnorymny wiersz zaczynasz. *Nar. Dz.* 2, 114. *Zab.* 6, 370. *Nar.* Obelga posłowi wyrządzona była następującej wojny niejakaś przegrawka. *Nar. Chodk.* 2, 307. Te chwile śmiertelnego żywota, są owego lepszego przegrawkami. *Pilch. Sen. list.* 3, 322. Sny okropne nie są znakiem zdrowia, owszem przegrawkiem niejakim i zabytkiem choroby. *ib.* 2, 8. Nauki te przegrawki są i pierwiastki, nie zaś dzieła. *ib.* 2, 3.

PRZEGRAŻAĆ, *ob.* Przegrozić. PRZEGRAŻKA, *ob.* Przegróżka

PRZEGRĘPLOWAĆ wełnę *cz. dok.*, przeczesać, durchkrämpeln. Wełny przegręplowane stają się zdatne do przędzenia. *Przedz.* 55.

PRZEGRODA, y, *ż.*, PRZEGRÓDKA, i, *ż. dem.*; *Boh.* přihrada, přihradka; *Sorab.* 1. pžetwarenstwo; *Sorab.* 2. pacha; *Vind.* poliza, pregraditje, predgrad, mestaze, hranviza; *Rag.* prigrada, ohsijt; *Carn.* prędal, prędalza, prêdęl, predęvk; *Bosn.* prigrada; *Croat.* pregrâja, predôlecz; *Ross.* преграда, перегородка, переборка, отгородка, загородка, загородечка (cf. zagroda), простѣнокъ; *Eccl.* средоградіе, прѣграда, средная городьба, срѣдостѣніе, противогражденное, переклѣть; przegrodzenie, ściana jakakolwiek przegradzająca co, przepierzenie; eine Querwand, Zwiſchenwand. Przegrody w śpichlerzach, abo piętra różne, komorki. *Cn. Th.* Verſchlag, Abtheilung. Przegródki abo komorki przegrodzone w szafach księżnych. *Cn. Th., Croat.* pregrayki; die Fächer im Büchерſchranke, *ob.* Półki. — Jądr przegródki, *cellulae. Krumł. Chym.* 139. Przegroda nosowa, *septum narium. Krup.* 4, 47. PRZEGRODNY, a, e, do przegrodzenia, abtheilbar; *Eccl.* прегрaдный. PRZEGRODOWY, a, e, od przegrod, przegradzający, Abtheilungs-. Nerwy przegrodowe. *Krup.* 3, 205. PRZEGRODZIĆ, *f.* przegrodzi *cz. dok.*, Przegradzać *niedok.*; *Boh.* přehraditi, přehrazowati, přepažiti, přepažowati; *Vind.* pregraditi, pregrajati, savdariti; *Carn.* predęlam; *Bosn* prigarditi; *Rag.* prigrâditi; *Eccl.* прегрaдити, прѣгрaждати; *Ross.* перегородить, перегораживать: przegrodą przedzielić, przepierzyć, mit einer Scheidewand abſondern, abtheilen *pr. et transl.* Ziemia Duńska morzem przegrodzona. *Biel. Hst.* 292. Cnotaby, nie rodzenie miało nas przegradzać. *Pot. Pocz.* 213. Wody mineralne skuteczniejsze, gdy w ich używaniu po pięciu dniach kąpiel jedna lub dwie przegradza. *Krup.* 5, 215. przeplata, dazwiſchen gemiſcht wird.

PRZEGROZIĆ, *f.* przegrozi *intr. dok.* Przegrażać komu

niedok., Przegrażać się na kogo *recipr.*, odgrażać komu, jemanden dräuen, Drohungen gegen ihn ausſtoßen. Przegrażał się wygubieniem wiernych. *Sk. Dz.* 803. Przegrażał się cesarz, iż Rzym obalić miał. *Sk. Dz.* 821. Bóg przegraża, iż będzie się mścił na przestępstwach. *Karnk. Kat.* 305. On się bardzo przegraża na We Pana. *Boh. Kom.* 1, 27. Jakoż ziściła samą rzeczą przegrażanie. *Otw. Ow.* 118. PRZEGRÓŻKA, i, *ż.*, pogróżka, groźba, die Drohung. Słyszałeś srogie przegróżki, ktoby odstąpił od pana tego. *Rej. Ap.* 20. Mnogie *przegraski uczyniwszy, chcieli go od jego przedsięwzięcia odstraszyć. *Baz. Hst.* 11.

PRZEGRYWAĆ, *ob.* Przegrać. PRZEGRYWACZ, a, *m.*, ten co przegrywa, der Verſpieler; *Vind.* sajigrauz, saſhpilavez, *f.* sajigrauka, saſhpilarza.

PRZEGRYŹĆ, PRZEGRYZNĄĆ, *f.* przegryzie *cz. dok.*, Przegryzać *niedok*, *Przegryzować *contin. et frequ.*, przenikać, przedzielić, przeciąć zębami etc.; *Bosn.* prigristi; *Rag.* prigristi, prigrizem; *Carn.* pregrisneti; *Vind.* skusgristi, pregristi, skusgrisnuti; *Croat.* izpregriszti, izpregrizam; *Sorab.* 1. pžedrěptam; *Eccl.* прегрызую; *Ross.* прогрызть, прогрызать, перегрызть, перегрызать, durchbeißen, durchnagen, beißend durchdringen. Lew prosił myszy aby go wybawiła, przegryznąwszy węzły u sieci. *Ezop.* 116. Co za potrzeba przegryzać wargi, gdy kogo chcesz uderzyć! *Pilch. Sen. gn.* 165. to jest, zębami przyciskać, die Lippen zuſammen beißen. Przegryzając mówić. *Budn. Apopht.* 55. żując niejako słowa, verbiſſen. Na pół przegryzał słowa. *Mon.* 68, 981. Jeśli prawdy nie będzie, a będzie kto słówka dziwnie przegryzował.... *Weresz. Reg.* 117, (cf. słowka cedzić). — §. *Transl. fig.* Przymawiać, przycinać: durchſtichelu, durchhecheln, mit Stichelreden zuſetzen. Przegryzują drugich przymówkami swemi. *Mon.* 71, 588. W zwięzłych przymówkach do serca przegryzie. *Kras. W.* 56. Musiał się Job jeszcze bronić przeciwko fałszywym przegryzającym go mowom. *Zał. H. T.* 288. Tam podług woli przegryzano mię, i do żywego dopiekano. *Teat.* 56. *d*, 8. Że wie, iż ją kocham, już mię przegryza i dręczy. *Teat.* 55. *b*, 7. Zkąd masz prawo przegryzania nas? *Teat.* 12, 91. przymawiania nam ostro. PRZEGRYZEK, zka, *m.*, PRZEGRYZKA, i, *ż.*, przymówka, przycinek, eine Stichelrede. Przegryzki żony Jobowej. *Zał. H. T.* 284. Opaczne tłumaczenia i przegryzki. *Pir. Wym.* 138. Jeżeli dłużej będzie tych przegryzków, dalibóg.... *Teat.* 8, 11. W przegryzkach samych ma coś wdziecznego. *Teat.* 53. *c*, 51. *Przyb. Milt.* 299.

PRZEGRZAĆ *cz. dok.*, Przegrzewać *niedok.*, wskroś odegrzać, durchwärmen, gehörig wieder aufwärmen; *Sorab.* 1. pžehrěwu, pžerěbaćz; *Sorab.* 2. pschegrěsch; *Vind.* pregreti, skusgreti; *Bosn.* prigriati, opet griati; *Ross.* перегрѣть. — §. Przegrzać = nadto zagrzać, n. p. Przegrzane piwo nie ma smaku, smak traci. *X. Kam.* überwärmen, zu ſehr wärmen.

*PRZEGRZESZYĆ, *ob.* Grzeszyć, zgrzeszyć; *Boh.* prohřešiti; *Ross.* перегрѣшить, перегрѣшать; *Sorab.* 2. pschegreschisch sze; *Carn.* pregrěshim se. — *Przegrzeszenie, występek, zgrzeszenie; *Croat.* pregreska; *Vind.* pregrieſhtvu, pregrieha.

PRZEGRZMIEĆ *intr. dok*, Przegrzmiewać *niedok.*, czas niejaki pogrzmiewać, durchdonnern eine Zeitlang. *Tr.* — §. Ujeżdżali tak grubo, że noc ta przegrzmiała z wozów i szkap rumoru. *Tward. W. D.* 2, 137.

PRZEGUB, u, *m.*, PRZEGUBA, y, *ż.*, przeginanie, przegięcie, przegibina, miejsce, gdzie się co przegiba; das Gelenke, die Krümmung, Beugung, der Fleck, wo ſich etwas beugt, krümmt; *Boh.* přihbj, ohbj, ohyb; *Sorab.* 1. zhibadwo; *Vind.* sagib, pognost, pognenje, (*Vind. et Carn.* guba = fałd, *ob.* Gubać się); *Carn.* prigba, gib; *Croat.* pregibicza, zgibicza; *Slav.* prigìb, cslának (= członek; *Bosn.* ghib *ruga*); *Croat.* szlukonòsje; *Ross.* нагибъ, изгибина, излучина, (вгибъ, перегибъ, перегибка fałd). Przeguba w łokciu, *flexura cubiti.* *Perz. Cyr.* 1, 20. Przeguby w łokciach, i u ptaszych nóg, i u poślednich nóg zwierząt w kolanach, przy kostkach, *suffrago. Cn. Th.*, der Hinterbug. Jeśli koń nie zgina przegubu, ma uraz w tym stawie. *Cresc.* 685. Słoń się nigdy nie kładzie, w nogach nie ma przegubu. *Bielaw. C* 4. Puchlinę w przegubach, w kolanach cierpiał. *Wys. Ign.* 159. Przeguby złe chore mający, *suffraginosus. Cn. Th.* — *Transl.* Przeguby wężowe, i t. d., koła, kręgi, die Krümmungen einer Schlange u. ſ. w. Pocisk wpośrzód przegubów grzbietowych utkniony Wpadł do wnętrzości smoka. *Otw. Ow.* 104. Smok brzuch rozwlokły i ogon zbyt gruby Tam gdzie mieli iść na drodze rozciągnął, To w się sam wchodził, to wielkie przeguby Wydawał, i sam za sobą się ciągnął. *P. Kchan. Jer.* 591. Pląsali około posągu, w różne się przeguby zwijając i wykręcając. *Pilch. Sen. list* 4, 6. (łamaniny, przełomy). Niektóre ziemiopłazy, gdy je na wznak przewrócisz, póty się w różne przeguby skręcają, aż siebie na miejsce odstawią. *ib.* 3, 177. — §. *Aliter:* Za ksienią rozpuszczone szeroko przeguby onej długiej stuły, sześć par panien podnosi. *Pot. Arg.* 126. fałdy, fałbuły, końce; die Falten, Enden. Przegub abo klin w sukni, koszuli. *Tr.* ein Keil im Kleide. — §. Puścili się na morze, rozpuściwszy przeguby sterowe. *W. Act.* 27, 40, *not.* «stawy sterów abo pawie od sterów». PRZEGUBNY, a, e, mogący być przegiętym; *Slav.* pregibljiv; *Rag.* prighibgliv; (*Carn.* gubne = fałdzisty), gelenkig. — Przegubny = PRZEGUBOWY, a, e, od przegubów, die Gelenke betreffend, Gelenk-. Ziele to oddala boleść po kościach i w członkach przegubnych dla naziębienia suchych żył. *Spicz.* 129.

PRZEGWAŁCIĆ *cz. dok.*, gwałtownie przełamać, mit Gewalt durchbrechen. Winszuje Leo Numie, iż zdołał przegwałcić miłość złośliwej królewnej. *Stas. Num.* 2, 40. przezwyciężyć.

*PRZEGWIZD, u, *m.*, przegwizdanie, wyśmiewanie; das Auspfeifen, Ausſpotten. Erast mówi z przegwizdem.... *Teat.* 31. *b*, 99. PRZEGWIZDAĆ, *f.* przegwiżdże *cz. dok.*, Przegwizdywać *contin. frequ.*, przegwizduje *pr.*, wyśmiewać, wyszydzać; auspfeiffen, verſpotten. Coż to znaczy, We Pan mię przegwizdujesz! *Teat.* 6. *c*, 73. Znosić ustawiczne przycinki i przegwizdywania. *Teat.* 29, 23.

PRZEGZIĆ *cz. dok.*, [przegzić się, przeswywolić się, ausstoben 4]; n. p. Przeczby nie przegzić; *cur non stimuletur? Żebr. Ow.* 92. napędzić, przybość, anſpornen.

PRZEHAJTOWAĆ *cz. dok.*, w hucie na popioł przepalić, *ob.* Hajtować, n. p. To wszystko wsypać w oszow, aby się przehajtowało należycie. *Torz.* 202. zu Aſche brennen, in der Glashütte.

PRZEHANDLOWAĆ *cz. dok.*, handlując przebyć, przetrawić, przemarnować; durchhandeln, verhandeln, mit Handeln verbringen. Co on z pracą mężnie zagardłował, Toś ty niecnoto wszystko przehandlował. *Stryjk. Gon. h* 2.

PRZEHARDY, a, e, bardzo dumny, überſtolz. Ufaj w swych siłach przehardy Wezyrze. *Kchow. Wied.* 30. *Chrośc. Ow.* 48.

PRZEHAROWAĆ, -ał, *f.* przeharuje *cz. dok.*, ciężką pracą przyciskać, przytrudzać, mit ſchweren Strapatzen abmergeln. Nieprzywykłych nigdy do spoczynku Pracą wojenną przeharować myśli. *Chrośc. Luk.* 202.

PRZEHEBLOWAĆ *cz. dok.*, heblem przegładzić, durchhobeln; *Vind.* preglajati, pregladkuvati, preostrugati, zhesostrugati; *Ross.* перескоблить, перескабливать, проскоблить, проскабливать.

PRZEHUCZEĆ, *f.* przehuczy *cz. dok.*, Przehukać *niedok.*, hucząc przepędzić, mit Juchhe und Jauchzen hinbringen, durchjauchzen, durchjubeln. Przehuczeć całą noc. *Ld.* Godniejszy ciebie dziedzic, za stem kluczy Skryte winko przehuczy. *Hor.* 1, 269. *Nar.* — §. Przehuczeć kogo, przekrzyczeć, przegłuszyć, einen überſchreyen. PRZEHULAĆ *cz. dok.*, (przehultaić. *Tr.*); *Boh.* proheyrjm; *Vind.* sakoludrati, sagnati, sapraviti, sashertuvati, sapianzhuvati; *Ross.* перегулять, прокуликать (cf. kulik), прогулять, прогуливать (= przespacerować), (перегуль hulanka); hulankami przemarnować, verpraſſen, verbuhen, verbuhlen, verſchwenden. Wszystkoście przehulali marnie. *Treb. S. M.* 70. Jedna wam tylko na śmierć zostanie koszula, Pieniądze w ziemi rdza zje, abo kto przehula. *Pot. Pocz.* 162. Utratnicy ci wszystkę majętność przehulali. *Petr. Ek.* 92. *Kulig. Her.* 126.

*PRZEIMIENNOŚĆ, ści, *ż.*, słowo szkolne, *metonymia. Włod.*; *Slov.* dowtipilka.

PRZEINACZYĆ, *f.* przeinaczy *cz. dok.*; *Boh.* přeinačiti přeonačiti, přeinačowati, zonačym, zginačim; *Vind.* preberniti, predrugiti, premeniti, prebrazhuvati; *Ross.* переиначить; przeobrażać, przemieniać na inakszy kształt, przekształcić; eine andre Geſtalt geben, umformen. Oszust, jak chce, tak się przeinaczy. *Klon. Wor. praef.* Kogoby troska, kogoby zły czas nie przeinaczył! *Pot. Ary.* 257. On przeinaczył Rzymskie animusze. *Kras. W.* 80.

PRZEISTOCZYĆ, *PRZEISTNOCZYĆ *cz. dok.*, Przeistaczać, *Przeistnaczać, *Przeistnoczać *niedok.*, w inszą istotę przemieniać, przedzierzgać, przestwarzać; in ein andres Weſen verwandeln, umſchaffen; *Rag.* prisucjanstviti; *Eccl.* пресуществляю. W eucharystyi chléb ciałem, a wino krwią pańską się staje, i *przeistnacza, *transubstantiatur. Sak. Persp.* 14. W ciało istność chleba się *przeistnacza. *Pim. Kam.* 137. *ib.* 100. Odmieniła i przeistoczyła serce jego. *Teat.* 48, 19. Stan upada, gdy nagle jest przeistoczony. *Teat.* 45, 5, *Eccl.* иначествуемый. Przeistoczenie, czego w co, przemienienie istoty jednej rzeczy w istotę drugiej, *transubstantialio. Cn. Th., Eccl.* пресуществление. *Przeistnoczenie chleba i wina w ciało i w krew Chrystusową. *Smotr. Apol.* 21. *Smotr. Ex.* 49. PRZEISTOCZYCIEL, a, *m.*, istotę rzeczy przemieniający, der etwas weſentlich verwandelt, der Umſchaffer. *Tr.* PRZEISTOCZYCIELKA, i, *fem.*

PRZEJĄĆ, *f.* przejmie *cz. dok.*, Przejmować *niedok.*; *Boh.* přegiti, přegmu, přegjmati; *Slov.* zaugjmam; *Sorab.* 1. pžewozmu; *Carn.* prejejnam, naprejjêmlem; *Vind.* perjet, prevjeti, prevjemati, povjeti, povjemati, zhriesvseti, prevseti, zhriesjemati, prejemati; *Croat.* prevzimlyem, prevzelszem; (prevzimlyemsze *insolesco*; prevzetnoszt *praesumptio*); *Ross.* перенять, перенимать, пронять, пройму, пронимаю, переемлю, перехватываю, (cf. прямый prosty, prawdziwy, szczéry, *ob.* Uprzejmy; проемъ dziura na wylot, преемничество następstwo, dziedzictwo; *Eccl.* пресмлю, пресмствую, пріяти następuję, dziedziczę, предвнемлю *praeoccupo*, пріятіе, предпріятіе *praesumptio*; преемание, преемство, бытіе одного послѣ другаго); — 1) przejąć, wskroś przeniknąć, przebość, przebić, przechwycić, przeszyć; durchgreifen, durchfaſſen. Sokoł przejął kuropatwę szponą. *Tr.* — *Transl.* Przejąć mięso solą, pieprzem, dać mięsu przejść pieprzem, solą, przesolić, przepieprzyć; einziehen laſſen, als das Salz ins Fleiſch, einpökeln, einwürzen, einmachen. *Tr.* Ciasto drożdżami zbytnie przejęte, chléb czyni niesmacznym. *Syr.* 921. przesadzone, przepełnione drożdżami, zu ſehr mit Hefen überſetzt. — *Alter phys. et mor.* Przejąć, przeniknąć, przejść, durchdringen. Akwilon szponistym swym mrozem przejmie chudego kuryera w głębokiéj gdzie puszczy. *Tward. Wł.* 244. Już nieprzyjaciela obozowe nędze przejmowały i zgłodzony kraj na około. *Tward. W. D.* 2, 194. dokuczały, dały mu się w znaki, ſie ſetzten ihm zu, (cf. dojąć komu). Z jadu się kąsał, i jako byk ryknął, Tak mu ból serce przejął i przeniknął. *P. Kchan. Jer.* 77; *idem apud Odym. Św.* 2 *H* 2. Ten widok przejął mię najżywiéj. *Stas. Num.* 2, 107. Z bojaźni zimne go przejmą poty. *Chrośc. Luk.* 2, 7. (poty na niego biją). Patrzy na trupy, a żal mu przez kości Przejmuje serce wielki przeraźliwy. *P. Kchan. Jer.* 232. Przejęty zostałem czułością, aż do gruntu serca. *Xiądz.* 46. Przejęty jestem tym do żywego. *Teat.* 52. *c*, 30. (wzruszony, gerührt). Mów ty za mnie, bo ja jestem tak zdziwiona, tak przejęta, że nie wiem, jak się mam wytłumaczyć. *Teat.* 38, 37. Przejęcie, tkliwość, czułość, poruszenie; die Rührung, völlige Durchdrungenheit des Herzens. O boże, co za radość, jak słodkie przejęcie! *Niemc. P. P.* 40. Całuje ręce jej z przejęciem. *ib.* 82, (cf. zachwycenie, Entzücken). — §. Przejmuję kogo, porozumiewam, zrozumiewam. *Cn. Th.* przenikam, przewiduję; einen durchdringen, durchſehen, ihn ganz verſtehen. — §. Ogar zająca przejął = ślad znalazł, das Wild auswittern, aufſpühren, (von den Jagdhunden). Przejemca pies, opowiada zająca, że był tam, gdzie go przejął. *Ostror. Myśl.* 29. Nie tak się łania od wyżłów przejęta Porywa prędko,

jak on skoczył do pasterki. *Zab.* 13, 423. *Zabł.* Gdzie szukać będę Melampa wiernego, Gdzie trop przejmować kochanka wiernego? *Past. Fid.* 81. Opinia to heretycka wszędzie w błędzie przejęta, i o szwank przyprawiona. *Salin.* 2, 484. (wytropiona). — 2) Przejąć, przychwycić, brać zkąd na insze miejsce; wo anders hin nehmen, übernehmen. Kowalski, gdy mu prawą rękę ucięto, w lewą chorągiew' przejął. *Kniaź. Poez.* 1, 148. przemienił z ręki w rękę, er nahm die Fahne in die linke Hand. Jako dłużnik mógł przejąć dług, wypłacić go za kogo innego .... *Mon.* 76, 134. Służących nie godzi się ani słowy, ani darami, przekupować lub przejmować, ażeby panów opuścili, do których z swéj dobréj woli przystąpili. *Kucz. Kat.* 3, 220. — §. Przejąć drogę, komunikacyą = przeciąć, den Weg abſchneiden, verrennen. Nieprzyjaciel przejął drogi na zabronienie żywności. *Tr.* Nie czekając tego gościa u siebie, przejmujcie mu drogę w Multanach. *Psalmod.* 44. Gdym te słowa, i inszych wiele mówił, przejął mi rzecz Xiądz Wergeryusz. *Baz. Hst.* 98. przerwał, er unterbrach mich im Sprechen. — *Fig.* Sen u nas częste przejmują pacierze. *Pot. Arg.* 772. przeplatają, przegradzają; durchkreuzen, unterbrechen. — §. Przejąć listy etc.; *Ross.* перейнать; capnąć, Briefe ꝛc. auffangen. Przejałem straszny list od Williamsa do ciotki pisany. *Teat.* 4, 34. — *Similit.* Co w tych więzieniach mówiono, rozlegało się wyraźnie w jednym gabinecie, gdzie się tyran zasadzał, aby przejąć rozmowę. *Pam.* 83, 2, 286. Nieprzystojna zaprawdę lubo dla gładkości, Lub dla posagu, cudze przejmować miłości. *Simon. Siel.* 42. Od zbójców na drodze przejęci, do Sulli uciekli się. *Pilch. Sall.* — §. Przejąć co od kogo, nawyknąć, przechwycić; ſich zu eigen machen, erlernen von jemanden, von ihm eine Wiſſenſchaft überkommen. Od Tymeusza naukę Pytagoresową Platon przejął. *Warg. Wal.* 275. Ja, mówi Leszek, słusznością samą władzę moję kierować, od ojca i przodków moich przejałem; *didici. Krom.* 212. Witołd u Krzyżaków przemieszkiwając rządów gospodarskich i języka Niemieckiego po części przejął: *ex parte didicit. Krom.* 414. Horacy pierwszy na Łacińskiéj trzcinie Alceja przejął bardon złotoruchy. *Hor.* 2, 200. *Kniaź.* Jeśli zwiedzi obce kraje, Niech przejmuje ich cnoty, nie śmieszne zwyczaje. *Niemc. P. P.* 21. Przejmujemy tych obyczaje, z któremi obcujemy. *Pilch. Sen. gn.* 294. *Zabł. Roz.* 70. — §. Aktor powinien tak przejąć ton, gesta, ruszenie, wiekowi, stanowi, okolicznościom, w których się w sztuce znajduje, przyzwoite, żeby spektator omamiony aktora wcale zapomniał, a o osobie tylko udanéj myślał. *Teat.* 24, 80. *Czart.* (na siebie wziąć). Przejąwszy na się postać wspaniałą, czcze płody myśli swoich udają za prawidła rzetelne. *Teat.* 26. *c*, 124. (pożyczywszy zkąd inąd takiéj postaci, von woher erborgen). — §. Lekarz nieuk samym tylko przejętym zwyczajem leczy, *empiricus medicus. Krom.* 782. (podług tego, co od drugich słyszał; podług podania). — 3°) Przejąć, zbytecznie wziąć, przebrać; zu viel nehmen, über die Maße nehmen. *Hyperbole*, przejęcie, przewzięcie, gdy przejmujemy rzecz słowy nad miarę i nad podobieństwo, to jest, albo nazbyt wielką abo nazbyt małą. *Mącz.* (przesada). Nigdy się nie przejęło abo przebrało zacnych panów. *Mącz.* (najduje ich jeszcze).

PRZEJADAĆ, *ob.* Przejeść.

PRZEJĄKNĄĆ, *f.* przejąknie *cz. jednił.*, Przejąkać *niedok.*, jąkając przemówić, hervorſtottern, herausſtottern. Ah ah! przejąknie, o jak serce we mnie bije. *Przyb. Ab.* 167. Przejąkał prośbę język mój zdrętwiały. *ib.* 110. PRZEJĄKNĄĆ się *recipr.* potknąć się w wymawianiu, anſtoßen, ſtottern. Aż do Kazimierza W. jeśliby się kto w przysiędze słowem potknął, abo też i przejąknął, od sprawy odpadał. *Krom.* 352.

PRZEJAŚNIĆ kogo *cz. dok.*, jasnością przejść, celować, an Helle und Glanz übertreffen. Nieogarniona wielkość boża, nieprzejaśniony majestat, nieprzemożona możność. *Gorn. Sen.* 515. nie mogący być jasnością celowany, unübertrefflich im Glanze. PRZEJAŚNIEĆ się *recipr. dok.*, Przejaśniewać się *niedok.*, wypogadzać się; *Ross.* проглиться, ſich aufheitern. Po predkim 'dżdzie rado się pięknie przejaśniewa. *Rej. Wiz.* 142 *b.* PRZEJASNY, a, e, bardzo jasny, überhell. Uryel powracał na przejasnym promieniu. *Przyb. Milt.* 122. *et* 45.

PRZEJAZD, u, *m.*; *Boh.* průgezd; *Sorab.* 1. pžeyedz; *Vind.* prepel, prepelanje, zhrespelanje, skuspopotuvanje; *Ross.* проѣздъ, переѣздъ, переѣздка; a) miejsce, którędy przejeżdżają. *Cn. Th.* der Durchweg, die Durchfahrt. Przejazd czynię = miejsce otwieram. *ib.* Przejazd mający, *ob.* Przebyty. — b) *Actio:* Przejazd, jazda przez co, przejechanie; das Durchfahren, die Durchfahrt. PRZEJAZDOWY, a, e, od przejazdu, Durchfahrts =. Przejazdowa ulica. *N. Pam.* 8, 159. PRZEJAZDZKA, i, *ż.*, 'Przejaszczka (*Cn. Th.*), przejeżdżanie się na koniu lub pojazdem; *Boh.* progjžka; *Vind.* sprehaina voshnja, voshnu sprehajanje, die Spatzierfahrt, der Spatziertritt. Stanie za limonią i za kapary ona wdzięczna 'przejeżdżka z miłym towarzystwem. *Rej. Zw.* 26.

PRZEJECHAĆ, *f.* przejedzie, przejadę *intr. dok.*, Przejeżdżać *niedok.*; *Boh.* přegeti, pregjždeti, progeti, progel, progjždĕti, předgeti, předgjždĕti; *Sorab.* 1. pžeyedu; *Vind.* skusjesditi, prejesditi, prejesduvati, zhrespelati, prepelati, prebroditi, skuspopotuvati, priedjesditi; *Croat.* prejahati; *Rag.* projahati, projezditi; *Bosn.* projahati, procchi jasejucchi; *Ross.* переѣхать, переѣжжать, провздить, провзжать, провхать; a) przejeżdżać przez jakie miejsce wozem, koniem, wodą; durchfahren, durchreiten, durchreiſen. Przejeżdżać nawą = przepływać. — Gdy nie można przejechać, trzeba objechać. *Fredr. Ad.* 104. Przejeżdżający; *Vind.* skuspopotuvauz, ein Durchreiſender. — b) Przejechać przez kogo, einen überfahren, überreiten. O włos dziada nie przejechał. *Zab.* 16, 75. *Weg.* — *Fig.* Gęba srogim od ucha przejechana ciosem. *Pot. Jow.* 30. (przeorana, przecięta). 'Helops przez skroń na wylot przejechany spisem; *fixus jaculo. Zebr. Ow.* 304. Których posłyszeli wykraczających w mowie przeciw winnemu uszanowaniu majestatu, gęby takowym pałaszami przejeżdżali. *Mon.* 73, 388. — c) Przejeżdżać, przemijać jadąc, jechać mimo, płynąć mimo; *Vind.* mimupelati, vorbeyfahren, vorbey reiten, vorbey ſchiffen, umfahren, umreiten,

umſchiffen. Wałami uniesiony, rano po lewej ręce Brytanią już przejechaną ujrzał. *Warg Cez.* 98. Cło, myto przejechać, przemycić, den Zoll verfahren. — d) Przejeżdżać konia. *Teat.* 15. *c*, 23. ujeżdżać, ein Pferd zureiten. Stangret konia przejeżdżać pojechał. *Teat.* 4. *b*, 76. — Przejeżdżać konia, na koniu się przejeżdżać, auf dem Pferde herum reiten. Kupiec konia przejeżdżał i próbował. *Szczerb. Sax.* 180. — Przejeżdżać konia zbytnie, nad siły jego, ein Pferd im Reiten oder Fahren übertreiben. Komiowi zbytnią jazdą zbiegałemu i przejechałemu, zielem tym nogi nacierać. *Syr.* 990. — §. Przejeżdżać pieniądze jazdami przemarnować; *Ross.* прокатать прокатывать, verfahren, verreiten, verreiſen, verthun durch Fahren, Reiten, Reiſen. PRZEJEŻDŻAĆ się *recipr.*, jeździć sobie i tam i sam, herum fahren, herum reiten, ſpatzieren fahren. Na koniach Angielskich przejeżdżali się. *Teat.* 19. *b*, 3. Abo się na koniu przejeżdża, abo na barce po morzu. *Star. Dw.* 40. Czas piękny, może i pan się przejedzie. *Teat.* 47. *b A* 4.

PRZEJĘCIE, *ob.* Przejąć.

PRZEJEDNAĆ, *f.* przejedna *cz. dok.*, Przejednywać *cont. et frequ.*, pojednać, pogodzić; wieder verſöhnen, ausgleichen, vertragen; *Sorab.* 1. wuyednem, (cf. wyjednać). Przejednał nam on srogi gniew jego. *Rej. Post. C* 4. Przejednałam twe serce, niechże jeszcze i twój rozum przekonam. *Teat.* 38, 142. Obrazić łacno, przejednać trudno. *Cn. Ad.* 755. *Warg. Wal.* 261. Nieprzejednany, nie do przejednania, unverſöhnlich. Tajemnicę wydać, przez nogę rzucić, na poczciwość się targnąć, nieprzejednane rzeczy. *Rys. Ad.* 68. Światopełk, żeby Prusaków przeciw Krzyżakom nieprzejednanie zawaśnić mógł, namówił ich, aby wiarę chrześciańską odrzucili, (*irreconciliabiles*). *Krom.* 231. — §. Zbigniew zeznawa swój i przejednywa występek; *agnoscit et deprecatur. Krom.* 144. przeprasza, er bittet ſein Vergehen ab. — §. Posłowie od Rzeskich książąt przyjechali, którzy Gdańszczanom u króla przejednali, tak iż je król do łaski przyjął. *Biel.* 692. króla Gdańszczanom przejednali, ſie ſöhnten den König mit den Danzigern aus. — §. Przejednać komu co u kogo = wyjednać mu, wyrobić mu; einem etwas bey jemanden ausmachen, auswirken. Beneficya uproszone bez liczby, także przejednane łaski ludziom narodu rozmaitego, świadczą, wiele on u ojca ś. znaczył. *Warg. Wal.* 307.

PRZEJĘKAĆ *cz. dok.*, Przejęknąć *jednkl.*, jęcząc przetrwać, durchwimmern, durchſtöhnen; *Ross.* простонать, проохать.

PRZEJEM, *G.* przejmu, *m.*; *Vind.* prejema, zhresjema; *Ross.* переемъ, перенмка; zapłata za przejęcie zbiega, das Auffangegeld, die Belohnung für das Auffangen eines Flüchtigen. Jeśliby czyja czeladź uciekła, a ten u kogo ucieczę, zapowiedziawszy z jakiego przejmu, i goniąc za nią, u kogoby ją nalazł, tedy ma temu przejem dać, z czego będzie pierwej zapowiadał; a czeladź swą do siebie wziąć, nad przejem nic więcej nie dając. *Stat. Lit.* 584. PRZEJEMCA, y, *m.*, który co przejmuje: der Aufgreifer, Auffaſſer; *Boh.* přegimač; *Ross* переемщикъ, переимщикъ. Przejemca, albo łowca, pies, który opowiada zająca, że był tam, gdzie go przejął, i zwoływa towarzystwa, aby go z nim szukali. *Ostror. Myśl.* 29. Przejemca Pamfag za sarną puści się śladem. *Kchow.* 323. Oniby i z Cerbera przejemcę uczynili. *Rej. Wiz.* 162. 'PRZEJEMNY, a, e, do przejęcia, mogący być przejętym, durchfaſſbar, durchgreifbar; (*Eccl.* непреемный nieustanny).

PRZEJEŚĆ, przejadł, *f.* przeje *cz. dok.*, Przejadać *contin.*; *Boh.* přegisti, přegedl, progesti, progedl; *Slov.* progjsti; *Vind.* prejesti, skufsjesti, skusjeduvati, sajeduvati, sajesti, priedjesti; *Ross.* прочесть, прощдать, перечесть, перещдать; *Eccl.* преядаю; a) przegryzać, przekąsać, przegłodać; durchfreſſen, durchnagen. Robacy drzewo przejadają, aż do drzenia. *Cresc.* 444. Urodziła pospołu i węża i dziecię, który wąż przejadł ono dziecię aż do wnętrza, tak że dziecię było umarłe, a wąż żywy. *Biel. Św.* 255. Arszenik wygryza tak mocno, że żelaza przejada. *Urzęd.* 404. Miejsce przejedzone *Ross.* прощдина. Przejadający *Ross.* прощдчивый. — b) Przejeść, trochę podjeść sobie, przekąsać; etwas weniges zu ſich nehmen, genießen. Choć chleba tylko z masłem, koło kominka usiadłszy, przejadł. *Teat.* 22. *b*, 12. — c) Przejeść co, zjeść zupełnie; aufeſſen, gänzlich verzehren. Do jedzenia każdy dzień tak wiele więźniom dają, że tego sami przejeść nie mogą, i straży się dosyć dostanie. *Star. Dw.* 20. ſie können nicht alles bezwingen. Pan Izraelitom tak wiele przepiórek przypędził, iż ich przejeść nie mogli. *Sk. Żyw.* 1, 333. Miał wszystkie narody przejeść, a w swoje ciało obrócić. *Hrbst. Art.* 130. — §. Przejeść pieniądze, majątek, jedzeniem przemarnować, przetrawić, przedystylować; ſein Vermögen verfreſſen, verzehren. Kaligula 10 milionów jednego dnia przejadł. *Cssol. Sen.* 14. Przejadło się, *Passive* przemarnowało się, man hats verfreſſen. PRZEJEŚĆ się, *rec.*, a) obeżreć się, przebrać miarę w jedzeniu; *Boh.* přegjst se; *Vind.* prejesti ſe, preshreti ſe; *Bosn.* prijstise; *Rag.* prijestise, prijedatise, zu viel eſſen, ſich übernehmen. Liczne choroby z przejedzenia się pochodzą. *Perz. Lek.* 75. — b) *Aliter:* Przejeść się komu, obmierznąć komu, einem zum Ekel werden. I cukier się przeje. *Żegl. Ad.* 91. (*Slov.* Čo sa wzdicki ge, to sa prege; co się zawsze je, to się przeje). Już dla ciebie żadna uciecha nie jest nowa, owszem wszystkie się tobie przejadły i zbrzydły. *Pilch. Sen. list.* 2, 269. Strzeż się, aby nietylko nie obmierzło twoje towarzystwo, ale też aby się ani przejadło nigdy. *Gorn. Dw.* 157.

PRZEJĘTY, *ob.* Przejąć, cf. przejemny.

PRZEJEŻDŻAĆ, *ob.* Przejechać. PRZEJEZDNY, 'PRZEJEŻDŻY, a, e, przejeżdżający, mimo jadący, vorbeyreiſend; *Ross.* прощжій, прощдный; (*Eccl.* прощжая граммата rekomendacyjny list). Myto od przejezdnych ludzi. *Stat. Lit.* 29. Nowe drogi mają być położone, nie ku krzywdzie ludziom 'przejeżdżym, ale co może być najprościej. *Stat. Lit.* 29. — §. Przejezdny, gdzie przejechać można; *Sorab.* 1. pžeyezdně *vadosus.* Szukali go po nieprzejezdnych puszczach. *Banial. C* 2 *b.* PRZEJEŻDŻACZ, a, *m*, który się przejeżdża, der Herumreiter, Herumfahrer. *Tr.* Przejeżdżacz koni, ujeżdżacz, der Bereiter; (*Vind.* predjesdez = foryś). 'PRZEJEŻDŻKA, *ob.* Przejażdżka.

PRZEJMA, y, *ż.*, przejmowanie, przejęcie, przecięcie, prze-

rwanie; das Abſchneiden, z. B. der Paſſage, des Paſſes. Król przejmę pasu swoim przekazywa. *Chrośc. Luk.* 2, 7. Grożą nieprzyjacielowi przejmą pasów. *ib.* 277. — §. Na przejmy, w przejmy = na przemian, na przemiany, przemieniając, przejmując jedno drugim; abwechſelnd, wechſelsweiſe; (*Boh.* přjmý *rectus*, prosty; *Eccl.* пряный naprzeciwko leżący), W przejmy nucić, *alterna. Nag. Wirg.* 501. Muzyka w przejmy grała, w przejmy z dział palili. *Banial. O.* W przejmy pieśni, muzyka w przejmy głośno grała. *Simon. Siel.* 117. Albo milczą, albo gdy wyjawić nie śmieją, Gęste tylko z litości łzy na przejmy leją. *Ustrz. Klaud.* 60. *Ustrz. Troi.* 39. Miał Argus sto w głowie ok; dwie a dwie sypiały się w przejmy; *suis vicibus. Zebr. Ow.* 21. (kolejno). Krew' na przejmy szaleńcy leją. *Min. Ryt.* 3, 78. Przemoc ze słabością, chodząc koleją między Saskim a Słowiańskim orężem, niosła w przyjmy za sobą jak dorywczą tylko zwierzchność, tak śliskie poddaństwo. *Nar. Hst.* 2, 222. PRZEJMACZ, a, *m.*, co przejmuje jaką rzecz. *Włod.*, *interceptor*, der Auffanger, Aufhaſcher; *Ross.* пріятникъ, пріемникъ, (*Ross. et Eccl.* **пріємьникъ** dziedzic). PRZEJMOWAĆ, PRZEJMUJE, *ob.* Przejąć.

PRZEJRZEĆ, 'PRZEJŻRZEĆ, 'PRZEŹRZEĆ, przejrzał, *f.* przejrze *cz. dok.*, Przezierać *contin.*, PRZEGLĄDNĄĆ *jednll.*, Przeglądać *contin.*, Przeględywać *frequ.*, przegląduje *pr.*; *Boh.* přeřiti, přehlidnauti, přehližeti, přehlidati, přehladati, přehledawati, přehledowati, prohlidnauti, prohlidati, prohljžeti; *Slov.* přehljdám; *Sorab.* 1. pžehladam, pželadam, hladam pžez; *Vind.* pregledat, resgledat, skusgledati; *Croat.* preglêdam, previgújem; *Dal.* priuzirem; *Rag.* prozretti, prozîrati, proglêdati, priglêdati; *Bosn.* prizirati, prigledati, progledati: *Ross.* прозрить, прозирать, проглядѣть, проглядывать, переглядѣть, переглядывать, созерцать, (cf. zwierciadło); — §. a) *penetrand.* wzrokiem przeniknąć, durchſchauen, durchſehen, durch etwas ſehen. Wzrok ten przejrzy i niebo i ziemię, a wszystko jaśnie widzi. *Rej. Ap.* 14. Bóg przejrzy aż do wnętrzności każdego człowieka. *Rej. Ap.* 42. Odważył się wewnętrzne skrytości przezierać, I ozdobne maszkarki z ludzi złych pozdzierać. *Hor. Sat.* 153. *Ellipt.* Przejrzeć dach, kamień, śkło etc., *sc.* można, abo daje się, *perlucet. Cn. Th.* 863, man kann durchſehen. Przejrzeć żołnierze na murze w koło stojące; *interlucet corona rara viris, rara muros cinxere corona. Cn. Th.* 863. Przejrzeć go na obie strony. *Cn. Ad.* 70. (jeno go skóra, a kości; chudy). — §. Przeglądać bacznie, wskroś oglądać, przepatrzać, *Croat.* pregledavati; *Ross.* пересмотрѣть, пересматривать, просмотрѣть, просматривать; (пересмотръ rewizya), aufmerkſam durchſehen. Listy te mają być z pilnością oględowane, i ku światłu przeglądane, jeśli co nie skrobano. *Szczerb. Sax.* 215. To są śpiegowie; a przyszli 'przeględać naszę ziemię. 1 *Leop. Joz.* 2, 3. Chociaż widzialne rzeczy nie wymagały dowodów; przecięż dla większego przekonania, chciałem je przeglądać i ozierać. *Xiądz.* 270. Księgi swoje, które był napisał, znowu przeglądał i poprawował. *Sk. Żyw.* 1, 297. Bawił w postronnych krainach dla przejrzenia spraw rycerskich. *Pupr. Ryc.* 9. Ten wódz, pogromca Troi, przebył wielkie wody, Przejrzał zwyczaje ludzi, i różne narody. *N. Pam.* 13, 119. Przeglądywał rady, jakimby sposobem wojsko skupić. *Warg. Cez.* 179. (roztrząsał, rozbierał, bacznie rozważał, przepatrzał). Na ten czas zhańbion nie będę, gdy pilnie przeglądnę wszystkie przykazania twoje. 1 *Leop. Ps.* 118, 6. (gdy przebaczę. 3 *Leop.*, gdy pilnie będę uważał). Przejrzenie *Boh.* prohled, prohlednutj. — W zwierciedle się przeglądać. *Teat.* 35. *c*, 6. ſich im Spiegel beſehen. Przezierać się w zwierciedle. *Jabł. Ez.* 157. Nie zwierciadło winno, że przeglądający się szpetny; ale szpetność, że się źle wydaje. *Mon.* 72, 342. — *Fig.* Nie wierz sam sobie, doświadczaj siebie, różnie się przeglądaj. *Pilch. Sen. list.* 121. Nim kogo do urzędu przyjąć, trzeba się w nim przejrzeć. *Lub. Roz.* 26. Podaj mi rejestra, muszę je przejrzeć. *Teat.* 19. *b*, 48. (przebiedz). Daj mi ten regestr, co go przejrzę. *Teat.* 7, 39. — §. b) *Neutr.* Przegląda co = daje się widzieć, wygląda, przebija się; es ſchaut hervor, läßt ſich ſehen, ſchimmert durch. W środku gaju przeziera kościoł. *Stas. Num.* 1, 5. Srebro takie na wytarciu miedzią przegląda. *Złot. A* 3. — §. c) Przejrzeć, wzrokiem donieść, dosiądz do końca; völlig überſehen, alles bis zum Ende überſchauen. Panowie świata tego daleko wzrokiem nie przeglądują, a ledwie to, co przed niemi jest, widzieć mogą. *Żarn. Post.* 2. Jezus ostrością wzroku boskiego swego wszystek świat przegląda, i co się gdzie dzieje widzi. *Żarn. Post.* 2. Ztamtąd przegląda sobie swoje potrzeby, a z daleka oczy jego widzą. 1 *Leop. Job.* 39, 32. Na górze z niemi siadłszy nieprzejrzaną Obaczył rzeszę, która szła do niego. *Odym. Św. D d* 3. nie do przejrzenia, unüberſehbar. Było ich tak wiele, że ich okiem przejrzeć nie mogli. *Biel.* 658. — §. d) Przejrzeć, wzrokiem czyli okiem przenieść, nie chcieć widzieć, przeoczyć; überſehen, nicht ſehen, nicht ſehen wollen. Ujrzyszli osła brata swego, a on padł na drodze, nie 'przeźrzysz go, ale mu go pomożesz dźwignąć. 1 *Leop. Deut.* 22, 4. (nie przeniesiesz go okiem. 3 *Leop.*). Darmo się modlisz, gdy przeglądasz brata, Co woła rata *Groch.* W. 565. Boże, nie przeględniesz mnie miłosierdziem swoim *Czachr. Tr. B* 2. A więc i głupi przeglądali mię, a gdym od nich odszedł, natrząsali się ze mnie 1 *Leop. Job* 19, 18. (pogardzali mną. *Bibl. Gd.*). Nie będzie poruszony, aż przejźrzy a wzgardzi nieprzyjacioły swoje. 1 *Leop. Ps.* 111, 8, (*Ross.* презирать, презрѣть pogardzić, презорство pogarda, презорливый pogardzający, презиратель, презритель wzgardziciel: *Eccl.* **пръзорьствовати** pogardzić, презрительный, презрительный pogardliwy, презрительство, презрѣние, **пръзрѣнїе** pogarda, **пръзорьникъ** wzgardziciel, *ob.* Przenosić kogo okiem). — § *Aliter:* Przeglądać co komu, przebaczać, przez szpary patrzać; einem etwas überſehen, verzeihen, *Vind.* preglédat, skus perste gledati, sanesti; *Carn.* preglédam, persanâsham; *Ross.* норовить, норовлю, понаровить, (cf. narowić). Wiele jest rzeczy, które czasem panowie przeględać muszą, a wiele mimo się puszczać, jakoby nie widzieli, ani słyszeli. *Kosz. Lor.* 169 *b.* Ojcowie popędliwi nic prawie dzieciom swym przejrzeć a prze-

puścić nie chcą. *Glicz. Wych. G* 3 *b.* Złości królewskie przez palce przeglądać. *Wiśn.* 149. Dla onéj łaski, którą przeciw ojcu miał, wycierpiewał a przezierał jego niedobre obyczaje. *Eraz. Jęz. L* 2. Sędzia powinien żadnemu nic nie przeglądać, za żadną przyjaźnią albo darem. *Sax. Porz.* 29. Jako nowicyuszowi, dopiero wiarę biorącemu, *przejźrzał mu, że w bożnicę pogańską wchodził. *Sk. Żyw.* 2, 229. Telefowi Achill zagniewany przejrzał. *Lib. Hor.* 123. Bóg przegląda naszych wszeteczności. *Kanc. Gd.* 196. Pan śmiercią swą zjednał, aby nam bóg przeglądał występki nasze. *Żarn. Post.* 3, 593 *b.* Boże bądź mi miłościwy, a przejrzyj nędznemu człowieczeństwu mojemu. *Rej. Post. F* 5. Na miejsce tych słów, niech ci *przeźrzy bóg, mówimy, niech ci odpuści. *Kucz. Kat.* 2, 586. Bacząc na nasze krewkości, przeglądajmy bliźnim naszym. *Sekl.* 27. Urzędy długo te rozboje przeglądały. *Sk. Dz.* 388. Raczej dobre czyny w niepamięć puszczać, niżli zbrodnie przeglądać. *Pilch. Sall.* 175. Wolał uchybienia ich przejrzeć raczej do czasu, aniżeli do zajątrzenia ich przywieść. *Kłok. Turk.* 73. *Sk. Dz.* 1071. Państwom szkodliwe bywa przejrzenie występku. *Gost. Gor.* 124. Mały grzech na śmierć sądzą, śmiertelny przeglądają. *Pot. Pocz.* 581. Możniejszych wady przejrzeć lepiej. *Cn. Ad.* 522. Przeglądanie komu, *Carn.* prêglêd, spregled; *Vind.* pregled, sanefhik; *Ross.* поноровка. Przeglądający drugiemu, *Carn.* pregledavz; *Ross.* поноровщикъ, поноровникъ. — §. e) Przeglądać, przejrzeć, *ex abrupto*, zacząć widzieć, wzrok brać; *Bosn.* progledati, otvorit occi, ſehend werden, zu ſehen anfangen. Szczenięta do 20 dni prawie nie przeglądają. *Cresc.* 569. Pytał Jezus ślepego, co chcesz? a on odpowiedział: panie, abym przejrzał! a Jezus mu rzekł: przejrzyj! i natychmiast przejrzał. *Sk. Kaz.* 101. Ślepi przeglądają, a chromi chodzą. *Budn. Math.* 11, 5. *Sk. Żyw.* 298. *Smalc.* 62. Włodzimierz natychmiast pozbywszy ślepoty, *przejźrzał. *Pim. Kam.* 351. W tym dopiero wieku, z błędliwego przejrzeliśmy zdania. *Mon.* 69, 1056. (łuszczka nam z oczu spadła). — §. f) Przeglądać, przepatrzać, przewidzieć co przyszłego, *Rag.* priduzritti; *Bosn.* prieuzritti, prieviditi; *Croat.* previgyújem; *Dal.* priuzirem; *Eccl.* предъзрѣти, vorausſehen, vorher ſehen. Ociec ich z najbieglejszych pierwszy był wieszczbiarzy. Przeglądając w przyszłości, co się synom zdarzy. *Dmoch. Il.* 288. Mądry Polidam pierwszy swe zdanie otwiera, On przeszłe rzeczy widzi, on przyszłe przeziera. *ib.* 2, 172. Należy na opatrznego pana przeszłych rzeczy pamięć mając, pilno przeglądać przyszłe. *Herb. Stat.* 99. Proszę cię, jeśli rozumem dochodzisz I przyszłe rzeczy przeglądasz z daleka.... *P. Kchan. Jer.* 256. Te rzeczy, których się ani domniemawać była łatwa, jaśnie przezierał. *Birk. Dom.* 92. Niebieskie rzeczy od nas przez wiarę bywają przeglądane. *W. Post. W.* 416. Przypadki przejrzane, Lżejsze niż niespodziane. *Cn. Ad.* 975. Lżejszy cios wcześnie przejrzany. *Ossol. Sen.* 54. Nieprzewidziano, nieprzewidzianie *Eccl.* непредзрѣнъ. — §. Bóg przegląda, przeziera, *praedestinat*, przeznacza; Gott beſtimmt vorher, prädeſtinirt; *Ross.* предъопредѣлить, предъопредѣлять, предположить, предполагать; *Eccl.* преднаричати, предъимѣрцѣи, предъизбрать, предъизбирать. Ociec niebieski tak raczył przejrzeć narodzenie syna swego. *Rej. Post. C* 5 *ib. x* 5. Bóg swoich, które na chwałę swoję przejrzał, policzył, i takie o nich obmyślanie jeszcze przed stworzeniem czynił; bo z tym idzie każde przejrzenie boże, iż ten, który jest do zbawienia przejrzany i wybrany, i któremu tam zgotowano chwałę wieczną, bez należytych śrzodków być nie ma. *Sk. Kaz.* 588. *ib.* 589. Bóg na zbawienie nas *przejźrzał. *Wróbl.* 73. Przejrzany, *Boh.* předjzený; *Eccl.* предъучиненный, прежде уставленный, опредѣленный. Przejrzenie, przeznaczenie pańskie, *Boh.* předzwědění; *Vind.* boshje sklenenje, boshje poſlanje, povstava; *Ross.* передъопредѣленіе, перебивка, судьба, судьбина; *Eccl.* предъизбираніе, предъизбраніе, богосмотреніе. Przejrzenie pańskie, *praedestinatio*, iż się człowiek nędzny z onej raz nadanej onym różnym planetom mocy rodzi, abo zły, abo dobry. *Rej. Zw.* 3. Przejrzenie boskie przewidziało przed wieki los każdego człowieka w szczególności. *Mon.* 70, 807. Przejrzenie pańskie nikogo nie minie. *Paszk. Dz.* 104, *praedestinatio. Sk. Dz.* 800. *Ego praedestinationem mallem reddere*, sporządzenie, *nam* przejrzenie *est praevisio verbo novato. Cn. Th.* 863. Niechże się dopełnią skutkiem przejźrzane wyroki. *Teat.* 6. *b*, 61. Powiedz co nieba Azyi przejrzały, Jaki te wojny koniec będą miały! *P. Kchan. Jer.* 256. Na wybawienie Izraelitów przejrzał im bóg dziwnego mocarza Samsona. *Sk. Żyw.* 2, 1. *PRZEŹRZALNY, a, e, przeźroczysty, przejźrzysty, przez co przejrzeć można, durchſichtig. Utwierdzenie cieczy przejźrzalnej, żywiołowej, wchodzącej w skład rzeczy. *Przyb. Milt.* 220. (t. j. powietrza). PRZEJŹRZAŁOŚĆ, ści, *ź.*, przezorność, opatrzność, die Vorſichtigkeit. Gdyby rządcy państw czujną zawżdy baczność na wszystko i przejrzałość mieli, pomyślniejby się rzeczy szykowały. *Pilch. Sall.* 3. PRZEJŹRZAŁY, a, e, — le *aderb*, (*distng.* przeźrzeć, przeźrzały), a) postrzegły, którego może postrzedz, przejrzeć; ſich voraus wahrnehmen laſſend, wahrnehmbar. *Cn. Th.* 863. — b) *Active:* Przejźrzały, przewidujący, przeglądający i opatrujący przyszłość, przezorny. *Eccl.* преразумникъ, который на предъ о комъ промышляетъ, предвидитъ, vorausſehend, vorſorgend, für die Zukunft bedacht. Bóg jest przyszłych rzeczy tak przejrzały, Iż je przytomne sobie wystawuje. *Leszcz. H. S.* 359. Gdzie mądry architekt przejrzałą na wszystkie części gmachu utrzymuje dyrekcyą, tam pewnie stanąćby musiała okazała budowa. *Pilch. Sen. list. pr.* Już to wszystko jam wcześnie uprzedził, I przejrzałą rozwagą zbadał i wyśledził. *ib.* 2, 257. Zbyt bystro przejrzały ekonom. *Teat.* 19, 12. Mądry jest, przejrzały, i ma na pogotowiu radę. *Pilch. Sen. list.* 99. Przejrzały statysta. *Mon.* 65, 505. Nikt nie jest tak na wszystkie strony przejrzały, któregoby czułość czasem z stanowiska swego nie zeszła. *Pilch. Sen. gn.* 342. *PRZEJŹRZENIEC, ńca, *m.*, który jest przejrzanym, przeznaczonym; der Vorherbeſtimmte, Auserſehene. Czemuż się też ty królu, będąc członkiem bożym, przejźrzeńcem, powołańcem jego, masz się lada o co frasować? *Weresz.*

Reg. 156. PRZEJRZYSTOŚĆ, 'PRZEŹRZYSTOŚĆ, ści, *ź.*, PRZEZROCZYSTOŚĆ, ści, *ź.*; *Slov.* prohljdnost; *Sorab.* 1. pžewidżeczńoſcz; *Vind.* skusvidlivost, skusfvietlobnost; *Rag.* prozirnost; *Ross.* прозрачность; klar, jasność przez którą przejrzeć można, die Durchſichtigkeit. Starzy przez Dyanę rozumieli światłość a 'przeźrzystość powietrza. *Cresc.* 109. PRZEJRZYSTY, 'PRZEJŹRZYSTY, PRZEŹROCZYSTY, a, e, PRZEJRZYSTO, PRZEŹROCZYSTO *adverb.*; (*Boh.* prozračný *sublustris*); *Boh.* prohledacy; *Sorab.* 1. pžezwidżeczne, pžeszwetwe, pžezszwetwużki; *Carn.* skussvitle; *Vind.* skusvidliu, skusfvietloben; *Rag.* prozirni, prozrancni; *Bosn.* prosjatni, kros koga se mosge viditi il sjati; *Croat.* prekvidni; *Ross.* прозрачный; *Eccl.* проявленный; a) klarowny do przejźrzenia, przez co przejrzeć można, durchſichtig. Rzecz przeźroczysta, od której się żadne promienie nie odbijają, ale wszystkie przez nią przechodzą, n. p. powietrze, gdy wolne jest od waporów, przeto go nie widziemy. *Boh. Prog.* 89. *Sak. Probl.* 37. Kamień kryzolit przeźrzysty, złotéj barwy, ma w sobie niejakie pałające iskry. *Spicz.* 100. Róg przeźrzysty. *ib.* 204. Śkło, gdy nie przeźroczyste, jest ślepe. *Torz.* 234. Nie potrzeba zwierciadła w przezroczystym stoku. *Kchow.* 90. Przy wodach przejrzystych. *Auszp.* 106, (*ob.* Przezorny). Już stracił miesiąc swą jasność nabytą, Cieniem się pokrył bladością 'przejrzytą. *Auszp.* 35. Mrokiem Zeszedł świat, nieprzejrzystym zasuty obłokiem. *Kulig. Her.* 311. Mrok nieprzejrzysty, I noc w rozruchu wszystko pomięszała. *P. Kchan. Jer.* 229. Ciemnościami - otoczył mię nieprzejrzystemi. *Kulig. Her.* 85. Noc była przeźroczysta i jasna. *Tward. Wł.* 134. Gaj ścieżkami przejrzysty. *Zabł. Roz.* 24. — Wyprowadził go w przejźroczyste pole. *Klon. Wor.* 39. (w otwarte, niezarosłe pole, ins offne Feld). W mieście, we wsi, także w przeźrzystym polu, gdy kto kogo z ruśnicy zabije...· *Vol. Leg.* 2, 1216. Przejrzysty gmach, przezorny, dziurawy, gdzie przejrzeć dach. *Cn. Th.* 863. Tu potrzeba ostrożności; od niejakiegoś czasu mury same zdają się być przeźroczyste. *Teat.* 49. *b*, 74. Przejrzysta robota złotnicza, śnicerska; *interrasile aurum etc. Cn. Th.* przełamana, *à jour*, durchbrochne, durchſichtige Arbeit. Koszyk przejrzysto pleciony. *Tr.* — §. Przejrzysty na twarzy smutek. *Nar. Tac.* 2, 360. (widoczny, przebijający się). — §. *Fig tr.* Boga wzywają sercem przeźroczystym. *Paszk. Dz.* 53. (otwartym, czystym, niewinnym, niepokalanym). — §. Pola nieprzejrzyste starodawnéj Gazy. *P. Kchan. Jer.* 252. nieprzejrzane, których do końca nie przejrzy, niezmierzone, dem Auge unerreichbar. — b) *Active:* Wzrok tak ostry, tak przeźroczysty, jak płomień ognisty, bo przejrzeć może aż do najgłębszych tajemnic serca. *Rej. Ap.* 29. wzrok przenikliwy, durchdringender Blick.

PRZEJŚĆ, przeszedł, przeszła, *f.* przejdzie, przejdę *med. dok.*, Przechodzić *contin.*, Prechadzać *frequ.*; *Boh.* přegjti, přešel, přegdu, progjti, prošel, progdu, přechazeti, prochazeti, prochoditi; *Slov.* pregist, progiti, procházym; *Sorab.* 2. pschejhisch; *Sorab.* 1. pžednu pžez, pschenhdu, pžekhodżam, pschendżam; *Carn.* prejidt, prejidem; *Vind.* preyti, prohodit, prehajati, skusjiti, skushoditi, skusihajati; *Croat.* prehájam; *Dal.* prohodim, preyti; *Slav.* prochi, (cf. procz); *Rag.* prôchi, prîchi, prihoditti; *Bosn.* procchi, prohoditi, prihoditi; *Ross.* пройти, проходить, перейти, переходить, перехаживать; 1 §. a) przechodzić przez co, przemierzyć jaką drogę; durchgehen, durchziehen. Chorągwie przechodzą z komendą, przy odgłosie bębna. *Teat.* 13, 42. Wojsko tamtędy przechodzić będzie. *ib.* 13, 6. Przeszedłem pole, jest go stajań dwa. *Tr.* Przejdź przez dom. *ib.* Boi się, żeby mu zając drogi nie przeszedł. *Mon.* 73, 182. Nieprzeszły, *impenetrabilis. Mącz., ob.* Przeszły. — *Transl.* Ludzie w te czasy rzeczeni bywają, przechodzić na świat, kiedy się z żywota matek swoich na świat rodzą. *Salin.* 26. (przychodzić na świat). Listy więźniów wszystkie przechodzą ręce policyi. *Pam.* 83, 2, 135, *Vind.* skuspriti, odpriti, durchpaſſiren. Między górami niewielka dolina przechodzi. *Warg. Cez.* 221. przegradza, przedziera się. — *Aliter:* Prawo w téj mierze jednomyślnością przeszło. *Ust. Konst.* 2, 167. zapadło, przeszło, kreski wszystkie za sobą mając; das Geſetz gieng einſtimmig durch, wurde einſtimmig bewilligt. — *Fig.* Przechodzić, przenikać, durchdringen. Piorun przechodzi przez pochwy, i miecz w pochwach kruszy; tak ciała po śmierci subtelne, będą mogły przez mury, przez ściany przenikać. *Galat. Alf.* 83. Jako przez wody i jasne kryształy Bez szkody promień słoneczny przechodzi, Tak i myśl kiedy co widzi do chwały, Przejdzie na wylot, a szacie nie szkodzi. *P. Kchan. Jer.* 86. Mniejsza część piersi jéj na wierzch się wymyka, Większą część kryje szata zazdrościwa, Ale chociaż je przed okiem zamyka, Przechodzi rąbek i szatę myśl chciwa. *P. Kchan. Jer.* 86. Maryi myśl miecz przeszedł. *Zygr. Gon.* 364. Jak głos jéj usłyszałem, zimne poty mię przeszły. *Teat.* 15, 101. *Stas. Num.* 2, 105. Strach mię jakiś okropny przechodzi. *Teat.* 7. *c*, 54. *et* 1. *b*, 84. Zimno mię jakieś przechodzi. *Teat.* 21, 128. Przejście, *actio, et locus ubi transeunt*, das Durchgehen, der Durchgang; *Rag.* prosecjastje; *Vind.* skusihod, skusihoja (cf. przechod), predúrje; *Bosn.* prosecjastje, prohodiscte, miejsce kúd se prohodi; *Ross.* прошествіе. — §. *Passive:* Rok będę czosnkiem śmierdziała, piwem przeszła, jak habit laika kanaparza. *Teat.* 43. *c*, 85. *Wyb.* przenikniona smrodem, durchdrungen von Geſtank. Alboż tego nie poczują? wszak cały pokój przeszedł lekami! *Teat.* 1. *b*, 22 — §. Przechodzić, chodząc przepędzać, *de tempore*, n. p. Przechodzić noc - całą noc chodzić. *Cn. Th.* durchgehen, mit Gehen zubringen, z. B. die Nacht. W jednym habicie, i lato i zimę przechodził. *Birk. Dom.* 75 — *Similiter:* Przechodzić suknią; suknia przechodzona - chodzeniem w niéj przetarta, ein Kleid abtragen, ein abgetragenes Kleid. *Mącz.* — §. b) Przechodzić zkąd dokąd, z miejsca na miejsce; von einem Orte zum andern übergehen, hinüber gehen, hinüber wandern. Łuk potężny osłabiał, a moc przeszła do ludzi słabych i wzgardzonych. *Groch. W.* 9. Metempsychosis, to jest przechodzenie dusz ludzkich po śmierci w inne ciała. *Zabł. Roz.* 177. *Kłok. Turk.* 165. Seelenwanderung. Zbytnie prąd-

ko z jednéj strony na drugą przechodzą, albo się bardzo miękczą przyjaźnią, albo są zbyt nieuhamowani w gniewie. *Kłok. Turk.* 113. Przejść do przeciwnéj strony czyli partyi, przekinąć się *Ross.* передаться. — §. Przechodzić się *recipr.* = chodzić i tam i sam dla agitacyi, spacerować; ſich im Gehen Bewegung machen, ſpatziren gehen, (ſich ergehen); *Slov.* prochazým se; *Sorab.* 2. sze pschechadasch; *Sorab.* 1. pżekhadżuyu szo, pżekhadżam szo; *Carn.* prehoditi, sprehajam; *Vind.* ſe pohajati, prehajat, ſe sprehajati, ſhpanzirati, prangati; *Rag.* prôchise, prohodimse, proscêtatise, scêtatise, scêtati; *Croat.* prehajamsze, prehagyamsze, zprehájamsze, pressechújemsze, pressetavamsze, séchemsze, setatisze, shetatisze, korazhiti, (cf. kroczyć); *Bosn.* scetati, proscetatise; *Hung.* sétalok, (cf. ścieżka, iście, ścieżka); *Dal.* setati; *Slav.* shétatise; *Ross.* пройтися, проходиться, прохаживаться, побродить (cf. pobrodzić), пображивать, гулять. Obieś ujrzawszy rurała, przyszedł przedeń; tam jął się przebiegać, i przechodzić, albo sobie bujać. *Glicz. Wych. H* 8 *b.* Przechadza się z nim trzy godziny *Mon.* 64, 18. Często się z nauczycielem przechodzi *ib. N* 3. Idź, przejdź się trochę, i powracaj nazad. *Teat.* 14, 121. Przejść się trzeba, aby jeść lepiéj. *Teat.* 55. *b*, 33. Idzie do ich ogrodów przechadzać się. *Star. Dw.* 44. Sama go prowadziła tam, gdzie się zwykło przechadzała. *Past. Fid.* 69. Przechodzący się, der Spaziergänger; *Croat.* sétavecz, scetgnik, koji sceta, *f.* scetaliça; *Carn.* sétavecz. Pod takiemi drzewami będzie chłodne siedzenie albo przechodzenie. *Cresc.* 293. przechadzka, spacer; *Carn.* sprehod; *Croat.* sétalische, Spaziergang. — §. c) Przechodzić mimo, przemijać; vorbey gehen, vorüber gehen; *Sorab.* 1. pżednu nimo: *Vind.* zhriesjiti, prohoditi, mimu jiti; *Ross. et Eccl.* мимонти, мимогрести, мимоходити, мимохожу, мимохожду. Przed domem moim przeszedł. *Tr.* Przechodząc, mimo idąc; *Vind.* grede, griede, (cf. *Lat.* gradior, ingredior). — *Fig.* Nie zawsze z Alpów szumne wiatry wieją, Radość i smutek przechodzą koleją. *Nar. Dz.* 1, 62. — §. *De tempore:* Przejść, przepłynąć, upłynąć; vergehen, verfließen. Wszystko przechodzi, wszystko przemija na tym świecie. *Zab.* 5, 99. Przyszłe rzeczy nie pewne są; lecz co przeszło, już to prawie na bezpiecznym miejscu stoi. *Gorn. Sen.* 141. Azaż nie wiesz, że dzień piętnasty marca przyszedł? drugi na to: aza nie wiesz: że jeszcze nie przeszedł? *Warg. Wal.* 282. Na rozmowach nieznacznie czas przeszedł. *Kras. Pod.* 2, 123. (zszedł). *Sekl.* 8. (*ob.* Przeszły *Particip.*). — §. d) *Superand.* Przechodzić kogo w czym, abo czym = przewyższać, przesięgać, przenosić, celować; einen worin übertreffen, ihm den Rang ablaufen; *Sorab.* 1. pżedohywam; *Vind* prefezhi, previſhati, preverstiti, premagati; *Croat.* nadhájam; *Bosn.* nadicchi, nadhoditi, primocchi, (cf. przemódz); *Ross.* превосходствовать, превзойти, превзойду, - превосходить, превосхожу, перешибить, перешибать, отличествовать; *Eccl.* прѣвъзыти, прѣвъсходити, превзрядствую, изяществую. Nie tylko do takowéj skazy, jak ociec jego, przyszedł, ale daleko przeszedł. *Żarn. Post.* 3, 557. Włoska ziemia przechodzi inne kraje w wielu rzeczach. *Boter.* 2, 96. Alcyna wszytkie pięknością przechodzi. *P. Kchan. Orl.* 1, 170. Mam tak piękne sady, Że mnie niemi nie przejdzie nikt między sąsiady. *Simon. Siel.* 87. Miał Jan Tarnowski przodki uczone, nauką ich celował, miał prawne, prawem je przeszedł. *Orzech. Tar.* 34. W baśniach Owidyusza przechodzić. *Sk. Dz.* 82, (cf. łgać na umor). Bóg rozum ludzki przechodzi. *Cn. Ad.* 27, (niepojęty). Wiele kroć uczniowie przechodzą mistrze swoje. *Gorn. Sen.* 214. Kto pierwszy w zawodach do kresu przyjdzie, prędkością przeszedł towarzysza, ale nie sercem. *Gorn. Sen.* 332. Boską wymową przodki swoje przechodził. *Sk. Dz.* 89. *Żarn. Post.* 120. Ludzie rozumem przechodzą wszystkie zwierzęta. *Petr. Pol.* 64. — 2) Przechodzić = ‘przedchodzić; *Boh.* předgiti, předchazeti; *Slov.* předgiti, predchazeti, predcházým; *Bosn. et Rag.* pridhoditi; *Eccl.* предъити, прѣдъходити; przed kim iść, poprzedzać go, być mu poprzednikiem, przewodnikiem; vor jemanden vorausgehen, vorweggehen. Przed wielkim posłem przechodzi goniec. *Groch. W.* 569. Przejdziesz przed oblicznością pańską, gotować drogi jego. *Biał. Post.* 53. Przejście przed kim, der Vorgang; *Vind.* predhoja, predhajanje, predhod; *Eccl.* предъитие, предшествие. ‘Przedeszły, *ob.* Przeszły.

‘PRZEJŹRZEĆ, ‘PRZEJŹRZYSTY, ‘PRZEJZROCZYSTY, *ob.* Przejrzeć, i t. d.

w PRZEK, ‘w PRZEKI, na PRZEK, ‘PRZEKO = poprzek, quer durch, in die Quere; *Boh.* přěkem, šikmo, na šikmo; *Sorab.* 1 prieki; (*Sorab.* 2. prěki, prěkoſeż poprzeczność); *Carn.* prejk, preg, v'prejk *ultra*; *Vind.* v'preg *trans* preik, na drugim kraju = na tamtéj stronie; *Croat.* prék *trans, ultra*; (poprek = ogólnie); *Dal.* priko *trans*; *Rag.* priko *ultra*: (prikosjutrasegni = pojutrzejszy); *Bosn.* priko, to jest s'one strena *ultra*; *Slav.* priko; *Eccl.* [прѣкъ *contra* 2], (прека spor, sprzeczka; *Ross.* вопреки, впреки przeciwnie, owszem; упрекъ zarzut, упрекнуть zarzucić). Ramię mu było uderzeniem tym w przeki rozcięte. *Chełm. Pr.* 174. *Decussatim*, na ukos, gdzie wiele linij jest na przeki i na ukos leżących, prawie tak, jak kraty bywają. *Mącz. Transversa tueri*, przeko, zezem, abo przez ramiona patrzać. *Mącz.* Z owych piór jego wyrastały przeko drugie pióra. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 11, 5. (pierze przeciwne. *Bibl. Gd.*); (cf. przekobiały, przekoczarny, przekognisty). W przek i wzdłuż kraj ten wojował. *J. Kchan. Dz.* 289. W przek = przeciwnie, entgegen. Gdziem ja (cnota) jest, granic nie rozszerza Łotrostwo, z kimem na przek, tam moja broń zmierza. *Ryb. Geśl. C* 2 *b.* Wszędzie z fortuną w przek szedłem. *Pot. Arg.* 788. *Pot. Pocz.* 100. Mędrzec nie zaraz w przek idzie zdaniom przyjętym, ale zrazu ulega, i powoli dopiero na nie naciera. *Nag. Fil.* 86. Wielkiego króla to jest sprawa, Tak wiele czynić, choć w przek wszystko stawa. *Zab.* 8, 205. *Pir.* Ta powiada, mój żywy syn, a twój umarły; ta zaś przeko: nie tak, twój umarły, a mój żywy. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 3, 23. Nie nawrócił się Jeroboam od drogi swojej, ale owszem przeko naczynił kapłanów bałwańskich. 1 *Leop.* 3 *Reg.*

13, 33. Doznaliśmy ich w żadnéj rzeczy nie być winnych śmierci; a owszem przeko należliśmy, że sprawiedliwi są. 1 *Leop. Esth.* 16, 15. (opak. 3 *Leop.*). Przeko teraz czynią. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 20, 11. (opak. 3 *Leop.*). *ib. Ezech.* 17, 34. Oni inaczéj a przeko tę rzecz wykładają. 1 *Leop.* 3 *Mach.* 3.

PRZEKABACIĆ, *f.* przekabaci *cz. dok.*, *tr.* a) przebrać inaczej, przestroić, przerobić kogo; einen umkleiden, auf eine andre Seite bringen, zu einer andern Parthey hinziehen. Ten nam tylko Poczciwski zawadza, ciężko go będzie przekabacić. *Teat.* 1. *c*, 36. Milczałem, żeby mnie z prawej drogi nie zrazili, I na swą sektę nie przekabacili. *Chrośc. Job.* 117. — b) Przewyższyć kogo, wygórować nad niego. *Cn. Th.* einen übertreffen. *Dudz.* 24.

PRZEKADEK, *ob.* Przykadek.

PRZEKADZIĆ, *f.* przekadzi *cz. dok.*, Przekadzać *niedok.*; *Sorab.* 1. pschekadžu, pschekadzim; *Ross.* прокоптить, прокапчивать; przekurzyć, durchräuchern. Izbę przekadzić. *Krup.* 5, 365. ein Zimmern ausräuchern. *Perz. Lek.* 56.

PRZEKALAĆ, *ob.* Przekłóć.

PRZEKAPAĆ *cz. dok.*, kapiąc się przetrawić, vertröpfeln; *Rag.* prokappiti, prokappati; *Vind.* skuskaplati, prekaplati. — §. Przekapać przez co, przeciec kroplami, durchträufeln; *Bosn.* prokapati, protecchi voda ù kuchju.

PRZEKARMIĆ, *f.* przekarmi *cz. dok.*, Przekarmiać *niedok.*; *Vind.* prepizhati, prefutrati; *Ross.* прокормить, прокармливать, скормить, скармливать; *Eccl.* прѣкрѣмити, препитати; a) czas niejaki karmią utrzymywać, eine Zeit hindurch ernähren, Unterhalt geben. Na wsi żyje, wiatr zdrowe nań powietrze zieje, Pełny tej, że go praca przekarmi, nadzieje. *Zab.* 10, 41. *Koss.* Jeśliby kto czeladź swoję niewolną w głód wybił z domu precz, nie chcąc ich karmić, a ta sama się w głód przekarmiła, takowa będzie już wolna. *Stat. Lit.* 386. — b) *Nimii*: Przekarmiać, zbytecznie jeść dawać, überfüttern. Takie ptaki, zbytnie przekarmiać nie należy, ale też nie zbytnie skąpić. *Kluk. Zw.* 2, 211. — PRZEKARM, u, *m.*, przekarmienie, przeżywienie przez czas; das Durchfüttern, Ueberfüttern. Bydlę dane na przekarm, z umowy płodu i masła, pożytek panu czyni. *Xiądz.* 167, (cf. przechowek).

PRZEKARTOWAĆ, *f.* przekartuje *cz. dok.*, karty przemieszać, die Karten mischen, karten. — *Transl.* Dobrze przekartowali tę sprawę. *Tr.* ukartowali, sie haben die Sache gut abgekartet.

PRZEKĄS, u, *m.*, przekęsywanie, przegryzka; beißende Rede, Stichelrede. Mówią jeszcze z przekąsem: bierz, kiedy ci dają *Teat* 46. *b*, 40. Niewinność ostrych nie ciska przekąsów. *Kniaź. Poez.* 3, 89. — §. O włos dziada nie przejechał, i z przekąsem się uśmiechnął. *Zab.* 16, 75. przekęsując usta, verbissen lächelnd, mit verbissnem Munde, (cf. jałowy śmiech). PRZEKĄSIĆ, *f.* przekąsi *cz. dok.*, Przekąsać *niedok.*, przekęsuje *pr.* Przekęsywać *frequ.*; *Boh.* překausnauti, prokausnauti, překausati; *Slov.* prokausati; *Sorab.* 1. pžekuszacž, pžekuszam, pschekuszam; *Bosn.* prikusnuti; *Ross.* прокусить, прокусывать, перекусить, перекусывать, окусить, скусывать; przegryźć, zębami przedzielić; durchbeißen, zerbeißen, von einandern beißen. Przekąsać orzech, kostkę. *Tr.* Natura zwierzętom daje zęby dla przekąsywania potraw. *Sak. Probl.* 72. — §. Przekąsać, kąsząc ranić, szarpać; wund beißen, durchbeißen, zerbeißen. Przekąsił pies nogę, szatę. *Cn. Th.* — §. Chłop to bardzo zuchwały, przekąsałby i psa. *Rej. Wiz.* 746. przeszedłby psa kąsaniem, i piesby mu ustąpił, er beißt ärger als ein Hund. — *Fig.* Przekąsać, gryźć kogo, przycinać mu, przymawiać; mit beißenden Reden zusetzen, chicaniren. Widzisz, jak się nie możesz utrzymać, byś czyją Nie miał kiedy przekąsić słówkiem profesyą. *Min. Ryt.* 1, 283. Wtedy Jowisz, by dumną Junonę rozdąsać, Chytre czyniąc stosunki, zaczął ją przekąsać. *Dmoch. Il.* 87. Oszczercy mnie moi przekęsują, żem twój stołownik. *Mon.* 73, 601. Nie godzi się tak szkalować i przekęsować, i znieważać stany święte. *W. Post. W.* 103. Lubią teraz zwyczaje kościelne przekęsować. *W. Post. W.* 3, 248. — §. Przekęsywać słowa, *fringultire. Cn. Th.*, cf. cedzić, die Worte verbeißen. Słowa przekęsywając mamrzą coś niewyrozumianego. *Pilch. Sen. gn.* 110. Każde słówko na troje przekąsi. *Rej. Zw.* 19 *b.* Jeśli co mówi, to już z onym przekęsowaniem słówek, z onym rzkomo zająkowaniem, aby tak rozumiano, iż z rozmysłem mówi. *Rej. Zw.* 53. — §. Przekąsić chleba. *Cn. Th.* przejeść trochę, skosztować; ein wenig verbeißen, etwas weniges essen. — *Fig.* Siła ten ma nad inne, który choć trochę przekąsił nauki. *Budn. Apopht.* 17. liznął. — §. W szemraniu prawie ludzkim krzywdy od panów idące, zwykły się przekęsywać. *Krom.* 385. przecierają się a potym zapominają.

PRZEKASZLNĄĆ *cz. jednll.* Przekaszleć *dok*, kaszlaniem przebyć, durchhusten; *Ross.* прокашлять, прокашлянуть. Przekaszlał całą noc.

PRZEKĄTNY, a, e, n. p. Przekątna linia, dyagonalna, poprowadzona od wierzchołka jednego kąta do wierzchołka kąta jemu przeciwległego. *Łęsk. Geom.* 30. *Jak. Mat.* 1, 53. *et Jak. Art.* 3, 311. *Geom.* 1, 43. die Diagonallinie; narożna. *Tr.*

PRZEKAWĘCZYĆ *cz. dok.*, kawęcząc przepędzić, durchwimmern. Dwa miesiąceśmy w tym tu pokoju przekawęczyli. *Teat* 12. *c*, 6.

*PRZEKAZ, u, *m.*, *PRZEKAZA, y, *ż*, *PRZEKAZKA, i, *ż.*, *dem.*: *Boh. et Slov.* překažka; 1) przeszkoda, das Hinderniß. (*Rag.* prikazaliscte *oblatio*; *Ross.* пересказы плотки, проказа трад, трędowатość). O przekazkach, przez które się można wyjąć, nie stanąwszy do sądu; *legalia impedimenta. Sax. Art.* 51. Słuszna przekazka ku wymówce. *Macz.* Ilem był na przekazie, tyleć będę na pomocy. *Biel.* 145. Budował drugi zamek przeciw nieprzyjacielskiemu, aby mu był na przekazie, iżby się z niego wychylić nie mogli. *Biel.* 148. Kiedy się jaka przekazka w ich staraniu stanie, wnet kłopot i rozpacz na nich przychodzi. *Rej. Post. a b.* Pochlebcy wielką przekazą bywają do tego, aby człowiek samego siebie poznał. *Modrz. Baz.* 65. Sejmy w Piotrkowie niech będą, wyjąwszy, żeby temu co było na przekazie. *Herb. Stat.* 10. W niebie szczere rozkoszy, a do tego wieczne, Od wszelakiej przekazy wolne i bezpieczne. *J. Kchan. Dz.*

128. Dla nędznych ziem abo przekaz jakich od wody, ciągnęli na insze miejsca. *Gwagn.* 432. Po śmierci Lasockiego Gruszczyński na biskupstwie Włocławskiem już żadnej przekazy nie miał. *Biel.* 345. We czci powszechnéj dla dębu, nie była tak wielka przekaza, żeby go nie ściął. *Otw. Ow.* 337. Żadne nie mogą przekazy sprawić, abyć go na pierwszym potkaniu nie zbiła. *P. Kchan. Orl.* 1, 61. Z zimna zbytniego przychodzi chrapota i przekaza mowy. *Cresc.* 4. W tym słojku więcéj złych rzeczy jest, niż w puszce Pandory, i owszem cięższych przekaz umysłom albo duszom ludzkim. *Eraz. Jęz. B* 3 *b.* — 2) Przekaz, pokaz, pokazywanie: das Zeigen, Weiſen, Vorzeigen. Myślę, czy się ów cudaczek Nie da zgłaskać przekazem łakoci lub cacek. *Przyb. Luz.* 152. Bacznym okiem patrzy na przekaz wszystkiego. *Przyb. Luz.* 21. Człowiek świetny szaty kapłańskiej przekazem. *Przyb. Luz.* 257. (ozdobą). On w nich zamierza sobie, obłudy przekazem, Na wieki zepsuć cały rodzaj ludzki razem. *Przyb. Milt.* 149. udawaniem obłudnym, heuchleriſche Vorſpiegelung. — 3) Przekazka, odkazka, pogróżka, Drohung. Nie lękaj się żadnych strachów ani przekazek. *Rej. Ap.* 85. Jeszcze się z zuchwałemi przekazy odgrażał, Jak gdyby niewolników podłych w nas uważał. *Dmoch. Il.* 2, 250. Wściekły, z groźnym do niego ozwał się przekazem. *ib.* 2, 228. Słownych przekazów drobna obawia się dziatwa. *ib.* 219. Za co nas tak surowym chcesz martwić wyrazem, I za co się tak srogim rozwodzisz przekazem? *ib.* 215. Jeszcze przydawał dumne gwałciciel przekazy, Obrażony o takie czyny i wyrazy. *ib.* 304. — 4) a) Przekaz, nakaz, rozkaz. *Tr.* der Befehl, das Anbefehlen. — b) Zakaz, das Verbot. — 5) Przekaz, przekazanie czego na kogo. asygnacya; das Uebertragen, Ueberſtellen an jemanden, Aſſigniren. PRZEKAZAĆ, *f.* przekaże *cz. dok.*, przekazuje *niedok.*, Przekazywać *frequ.*, na drugiego odkazać, przenosić, asygnować, przelewać swoje prawa, i t. d.; *Vind.* perkasat, povsdati, sadati; (*Ross.* пересказать, пересказывать dalej opowiadać; пересказный, переказный powiadany lub usłyszany od innych); 1) auf einen andern übertragen, aſſigniren. Kiedy kto dług przekazuje, tedy powstaje ugoda między przekazującym (asygnantem) i tym .... *Gal. Cyw.* 3, 253. — 2) Przekazać; *Ross.* переказать; pokazać, zeigen, vorzeigen. Nikczemna mara, co w naddziennym drzymaniu krótko się przekaże. *Przyb. Ab.* 33. (przemignie). — §. Przekazować się z czym, okazować się, popisywać się; ſich womit ſehen laſſen, groß damit thun. Z ładną żoną przekazować się niebezpieczna. *Haur. Sk.* 174. — §. Przekazać kogo w czym = przekonać, einen überführen. Ktoby pozwał urząd o jaki występek, a byłby przekazan w tym, iż niesłusznie pociągnął, będzie winien .... *Vol. Leg.* 2, 605, (*Boh.* prokazati, prokazowati). Godzi-li się wam Rzymianina nieprzekazanego biczować? 1 *Leop. Act.* 22, 25. — 3) *Jurid.* przekazać, skazać na karę jaką, verurtheilen. Ktoby się ważył o insze rzeczy na sejm wyzywać, taki ma być we stu grzywien winy stronie przekazan. *Vol. Leg.* 2, 605. Burmistrz ma być w 14 grzywien przekazan, ile kroćby nie dosyć czynił urzędowi swojemu. *Vol. Leg.* 2, 689. Gdy pozwany na roku pierwszym nie stanie, taki ma być w winie niestanéj przekazan. *Tarn. Ust.* 9. Pan go nie opuści w ręku jego, ani go przekaże, gdy będzie sądzon od niego. 1 *Leop. Ps.* 36, 33. (potępi). — 4) Przekazać, zakazać, verbieten. Naznaczymy komisarzów, którzy uczynią granice a ich sądów żadnemi listami zabraniającemi nie będziemy przekazywać. *Herb. Stat.* 71.

*PRZEKAZIĆ, *f.* przekazi *cz. dok.*, Przekażać *niedok.*; *Boh.* překažeti, překazyti; (*Ross.* проказить swywolić); przeszkadzać, hindern, ſtören, hinderlich ſeyn. Sam jeden panował wszystkim, i przetoż łatwiej wszystkiego dowiódł, gdy mu nikt nie przekaził; lecz póki mu też przeszkadzał Zbigniew, jakie wnętrzne walki bywały za niego. *Biel.* 90. Ośm rzeczy są na świecie, które przekażają Nam w Rzpltej i szkody działają. *Biel. S. N.* 23. W chrześciańskiej powinności nam przekażają najwięcéj trzy grzechy. *Gil. Post.* 3 *b.* Kłopoty, rozterki, uciski, niesprawiedliwości przekażają a zatrudniają lud boży. *Rej. Post. B* 4. On nędznik albo nie śmie pokusić się do ciebie; abo też co innego przekaża mu. *ib. P p* 6. Lud ziemi przekażał im w budowaniu. *W.* 1 *Ezdr.* 4, 4 Po zwycięstwie u Zawichosta Leszek był wzięt na monarchią; a już też był umarł Mikołaj Wojewoda, co mu w tym przekażał. *Biel.* 114. Starostowie nie mają przekażać ani hamować wolnego kupowania koni szlachcie. *Vol. Leg.* 2, 607. Którzy co wielkiego brali przed się, chociaż im szczęście przeciwne było i do skutku przekaziło, odnosili przecię wielką chwałę. *Corn. Sen.* 533. Czemu mi tu przekaża? *Biel. S. M. A* 3 *b.* Złym przykładem swoim przekażają dobremu. *W. Post. W.* 272. Gniewali się, iże się nie próło po ich woli, ale im od ich złego przedsięwzięcia przekażano. *Zarn. Post.* 3, 548 *b.* Pan Lubelski przekaziwszy Bojanowskiemu, tak powiedział. *Corn. Dw.* 14. (przerwawszy mu mowę). Pospólstwo żywność sobie obmyślawa, sprawom starszych nie przekażając ni w czym. *Gwagn.* 452. (nie mieszając się, nie wdawając, ſie miſchen ſich in nichts). Zwykły częstokroć być przekazywane i przewłaczane granice. *Herb Stat.* 71. (naruszone). W nieprzekażonych robotach trwał. *W. Sup.* 17, 19. (bez ustąpienia przeszkodom, nieprzerwanie). PRZEKAZCA, y, *m.*, przeszkodnik, przeszkadzca, der Störer. *Tr.* (*Ross.* пересказникъ plotkarz), *f.* пересказница *PRZEKAZYTELNY, a, e, n. p. Wszystek okrąg ziemi nieprzekazytelnemi sprawami był trzyman. 1 *Leop. Sap.* 17, 20. (trwał w nieprzekażonych robotach. *Bibl. Gd.*). w ciągłych, nieustannych.

PRZEKĘSITYTEL, tla, *n.*, *vilius est vocabulum et astutum simul et literatum sonat*, *ob.* Przeżżak. *Cn. Th.* 843. mędrek niedouczony, z głupia frant, co liznął nauki, a przedawać się chce za doskonałego *Wlod. Dudz.* 54. ein verſchmitzter Halbgelehrter, der ſein Bischen Wiſſen an den Tag zu legen verſteht. Z takowych przekęsitytlów bezpiecznych schismy i herezye mnożą się i pochodzą. *Pim. Kam.* 204.

PRZEKĘSYWAĆ, *ob.* Przekąsać.

W PRZEKI, *ob.* Przek.

PRZEKIEROWAĆ *cz. dok.*, przewrócić, umłehren, umlenken.

Oni los wygranej na naszę przekierują stronę. *Przyb. Milt.* 190. Złoto stanowi prawa, i znowu je psuje, I królów na tyranów snadno przekieruje. *Przyb. Luz.* 261. *Smotr. Nap.* 9.

PRZEKINĄĆ, *f.* przekinie *cz. jednll.*; *Ross.* перекинуть, перекидывать, прокинуть, прокидывать, опрокинуть, опрокидывать, cf. kidać; (*Rag.* prikìdnuti, prikidati *disrumpere*); przerzucić, przewrócić, przewinąć przez nogę; überwerfen, umwerfen, übers Bein werfen. Przekinąć kogo przez nogę. *Rej. Wiz.* 26 *b.* Przekinąć się na drugą stronę; *Ross.* перекинуться, передаться; przerzucić się, przejść na drugą stronę, zbiedz, przeniewierzyć się; zur andern Parthey übergehen, abfallen, überlaufen. Stumant starosta Litewski do Krzyżaków się przekinął i ochrzcił. *Stryjk.* 256 Gliński z zamkami Litewskiemi do Moskiewskiego przekinąć się obiecał. *Biel.* 457. Montenegrynowie, ile razy Porta z Moskwą wojowała, zawsze się na stronę Moskwy przekineli. *Pam.* 85. 1. 814. PRZEKIŃCZYK, *PEREKIŃCZYK, *PEREKIDCZYK, a, *m.*, przeniewierca, który się na drugą stronę przerzucił, zbieg, der Ueberläufer zur andern Parthey, (*ob.* *Perekita; *Ross.* переметчикъ. Kniaź Siemion od Litwy *perekińczyk, z wielą ludzi Moskiewskich przyciągnął pod Mścisław. *Stryjk.* 660. *Tward. W. D.* 95. *Perekińczyka zawsze wystrzegaj się sługi, Kto raz potrafił zdradzić, potrafi i drugi. *Zegl. Ad* 227. *Gosc.* Niezbożny *perekidczyk Kasyan. *Pim. Kam.* 256 *ib.* 359.

PRZEKIPIEĆ, *f* przekipie *med. dok.*, wykipieć z garnka, co w nim wre; *Ross* перекипѣть, перекипать, (прокипѣть, прокипать = przewrzeć): überlaufen aus dem Topfe, überkochen. — *Transl.* Najszczęśliwsze chwile na twym przekipieć łonie, i wypocząć z nuży. *Przyb. Ab.* 133. przedrzymać, durchschlummern.

PRZEKISNĄĆ *nijak. jednll.*, kwasem przejść, durchsäuern; *Vind* vkisatise, skisatise, se prekisati; *Rag.* prikisnuti, prikissjeliti; *Ross* перекиснуть, перекисать, перекислый, прокиснуть, прокисать; *Eccl.* прекисаю.

*PRZEKOZA, y, *ż.*, *dama*, zwierzę we wszystkim kozie podobne, tylko rogi w przód ma zawiesiste a nie w tył, jak kozy inne. *Sienn.* 282. *et Sienn. Wykł.* daniel, der Dammhirsch.

PRZEKLĄĆ, *ob.* *Przeklnąć.

PRZEKŁAD, u, *m.*, przekładanie, przełożenie; das Umlegen, Umtragen, Uebertragen. (*Slov.* predkládatelka *transpositio*: *Vind* priklad = noworoczny ofiarniczy chleb, *ob.* przedobliczny, przekładowy chleb; *Ross.* перекладка przestawienie, przestawka, przeładowanie; перекладъ, перекладина poprzeczny tram; прокладка przekładana rzecz). Przekład z języka na język, przetłumaczenie. *Sorab.* 1. pžewoženo; *Croat.* preztavlenye: *Eccl.* преведеніе, преводъ, претолкованіе; *Ross.* переводъ, die Uebersetzung. Orygenes zebrał cztery przekłady Greckie biblii różnych osób. *Sk. Dz.* 116. Z przekładu rocznych dziejów Baroniusza, wielem rzeczy zrozumiał do poprawy w żywotach śś. służących. *Sk. Żyw. praef.* Biblia według Łacińskiego przekładu, w kościele powszechnym przyjętego, na Polski język przełożona, przez *Wujka*. Przekład z Hebrajskiego. *Salin.* 2, 225. — §. Przekład, wykład; die Erklärung, Auseinandersetzung, Erörterung. Delegowanym dajemy wszelką moc z posłem Imperatorowéj wchodzić w wszelkie rozmowy i umowy, przekłady i wykłady *Vol. Leg.* 7, 558. PRZEKŁADAĆ, *ob.* Przełożyć. PRZEKŁADACZ, a, *m.*; *Boh.* překladač, překladatel: *Sorab.* 1. pžewožwar; *Ross.* переводчикъ; *Eccl.* преводникъ; (*Ross.* докладчикъ referent); tłumacz, der Uebersetzer. Przekładacz Serapiona. *Syr.* 29. PRZEKŁADNIA, y, *ż.*, uszykowanie słów, trudniejsze nieco do zrozumienia, *hyperbaton. Kpcz. Gr.* 1, *p.* 87. die Wortversetzung. PRZEKŁADNY, a, e, mogący być przekładanym, przełożonym; übertragbar, überlegbar, übersetzbar. — §. *Aliter:* Chleby przekładne, które leżały na stole pokładnym. *Bibl. Gd.* 1 *Sam.* 21, 6 pokładne, przedobliczne, die Schaubrote. (*Vind.* priklad = chleb noworoczny ofiarniczy).

PRZEKLARYFIKOWAĆ *cz. dok.*, przeczyścić, abklären. Syrop na wolnym ogniu przeklaryfikować. *Syr.* 280.

PRZEKLEIĆ *cz. dok.*, wskroś pokleić, lub klejone przerobić, durchleimen, überleimen, anders umleimen; *Ross.* переклеить, переклеивать. Przeklejenie *Ross.* переклейка.

PRZEKLEKOTAĆ *cz. dok.*, klekocąc przebyć, durchplappern, durchschnattern, verplappern, verschnattern; *Ross.* прокалякать.

PRZEKLEPAĆ *cz. dok.*, klepiąc przebić, durchklopfen. (*Sorab.* 1. pžeklepane chytry, (cf. oklepany); pžeklepanstwo chytrość).

PRZEKLĘSTWO, PRZEKLĘCTWO, a, *n.*, PRZEKLĘCIE, ia, *n.*; *Boh.* prokletj; *Sorab.* 1. poklětžo; *Carn.* preklętje, preklętstvu; *Vind.* prekletva, prekletje, preklinjenje; *Croat.* proklétsztvo, proklinyanye; *Rag.* proklêstvo, prokletje, proklêsctina; *Bosn.* proklestvo; *Eccl.* **проклятство**; *Ross.* проклятіе; §. a) das Verfluchen, die Verfluchung, der Fluch. *Dudz.* 16. Choćby i anioł nam inną ewanielią powiadał, tedy to za przeklęcie mieć mamy. *W. Post. Mn.* 310. — § b) Przeklęcie, *adverb. Partic.* Przeklęty. PRZEKLĘTNICA, y, *ż.*, przeklęta, przemierzła baba, ein verfluchtes Weibstück. Złośnice, przeklętnice otoż macie! *Teat.* 52. *c*, 5. Przeklętnico, pięknieś zrobiła! *ib.* 56, 78. *et* 25. *c*, 95. *et* 53. *b*, 60. *et* 55. *b*, 77. PRZEKLĘTNIK, a, *m.*, przeklęty człowiek; *Rag.* prokletaz, prokletnik; *Croat.* proklétecz, chlovek proklet, ein verfluchter Kerl. A tuś mi hultaju, przeklętniku. *Teat.* 34, 79. Przeklętniku! żeby cię ziemia pożarła! *ib.* 55. *d*, 9. PRZEKLINACZ, a, *m.*, przeklinający, złorzeczący; der Flucher, Verflucher; *Sorab.* 1. kleyičer; *Sorab.* 2. fluchař; *Vind* preklinjavez, fhentuvauz; *Rag.* proklêtaz, proklinalaz, *f.* proklinaliza; *Bosn.* kunitegl; *Croat.* preklinyavecz; *Eccl.* проклинатель. Przeklinacz twój przeklęty będzie, a błogosławiciel twój błogosławiony. *Budn. Genes.* 27, 29. *PRZEKLNĄĆ PRZEKLĄĆ, *f.* przeklnie *cz. jednll.*, Przeklinać *niedok.*; *Boh.* proklji, prokljnati, prokletý; *Morav.* proklatý; *Sorab* 1. poklu; *Carn.* preklęti, preklinam, prekovnem; *Vind* prekleti, preklinjati, sakleti, fhentuvat; *Bosn.* prokleti, proklinìti, proklinati, zlo rjeti komu; (prokleti, staviti ù proklestvo); *Rag* proklêti, proklinati, proklignati, prikleeti, priklînati; *Croat.* preklí-

nyam, kunèm; *Ross.* проклясть, проклинать; *Eccl.* окляcти, оклинати, окаяти, проклинати, желать несчастія; złorzeczyć, verfluchen, fluchen. Oni niech przeklinają; lecz ty błogosław. *Budn. Ps.* 109, 28. Przeklęteś w Carogrodzie, bądź przeklęte i w Rzymie. *Sk. Dz.* 829. Przeklinała go złamaniem nóg: bodaj nogi złamał! *Cn. Th.*

PRZEKŁÓĆ, PRZEKLUĆ, PRZEKLWAĆ, przekłół, *f.* przekluje, przekole *cz. dok.*, Przekalać, Przekluwać *niedok.*, czym śpiczastym przebość. przebić, przepchnąć, durchſtechen; *Boh.* proklati; *Slov.* propichugi, propicháwam, (cf. przepchnać); *Sorab.* 1. pžekłocž, pžekalacž, pžekolu, pžekalam, pžekawam, pschekawam, pschekalam, pschekawoiu, pschekolu, pžekwotè; *Sorab.* 2. pscheklojsch; *Croat.* preklyuvati; *Rug.* priklatti, prikogljem; *Bosn.* priklatti: *Ross.* переколоть, перекалывать, проколоть, прокалывать, проспорить, пронзить, пронзать. Włosy trefią, ucha przekalają. *Petr. Pol.* 2, 199. Subtelniuchną igiełką anguły mapy przekalaj. *Solsk. Geom.* 2, 128. Przekłóli ręce moje i nogi moje. *Wróbl.* 48. Obacz żydzie ręce, któreś przebodł, obacz bok Rzymianinie, któryś przekłół. *Dambr.* 239. Owad przekala skóreczkę zawiązku owocowego, i składa tam swe jaja. *Kluk. Zw.* 4, 13. Przekłócie *Ross.* проколка, проколотіе. Przekalać, przeszywać szydłem, szwajcą, *perfigere. Cn. Th.* — ℨ. Przeklwać dziobem skorupy jaj, durchpicken; *Boh.* proklubati; *Ross.* проклюнуть, проклевывать. Po trzydziestu dniach pawy się z jaj przeklwały i wylęgły. *Cresc.* 576. (*Ross.* переколоться pojedynkować się, przekłóć się, spadać się, pęknać).

PRZEKŁÓPOTAĆ *cz. dok.*, kłopocąc się przebyć, kümmerlich durchbringen; *Ross.* прохлопотать. Przekłopotałem życie moje.

PRZEKŁOSOWAĆ *cz. dok.*, podmłòcić, kłosować, co większy, co suchszy lub dojźrzalszy kłos obić, co z większa omłócić. *Kam.* von oben wegdreſchen.

PRZEKŁUSAĆ *cz. dok.*, Przekłusować *niedok.*, kłusem przemachać, durchtraben. Przekłusawszy to miejsce, nazad się wrócić trzeba. *Hipp.* 41. Niżli ów posłaniec przekłusza, tym czasem się stało. *Chrośc. Fars.* 496. — *Transl. fig.* Żona go statecznie za łeb przekłusała. *Biel. S. N.* 21. przeczochrała. — ℨ Przekłusać się, *recipr.*, kłusem przejechać się, ſich im Trapp Motion machen.

PRZEKO, *ob.* Przek. PRZEKOBIAŁY, a, e, białą smugę w poprzek mający, queer durch weiß geſtreift. Powróci ſis z Gdańska w sukmanie nowéj W szerokiéj krajce pięknie przekobiałéj. *Klon. Fl. H* 2 *b.* Byk w miękkim kwieciu leży na bok przekobiały. *Nag. Wirg.* 507. (*niveum latus*). Kamień przekobiały, *mesoleucos gemma, quam mediam candida linea distinguit. Cn. Th.* 260. W pstrorożny czarownica ubiera się ubiór przekobiały. *Bardz. Luk.* 106. Bystry pies przekobiały. *Bielaw. b* 4. Upstrzy matka dziecię jak prosię, bo tak z młodu bywa, Też piękne przekobiałe potym w błocie pływa. *Rej. Wiz.* 88 *b.*

PRZEKOBIECIĆ *cz. dok.*, na kobietę przemienić, in ein Weib verwandeln, umweiben. Przyślę tu Cherubinka, żeby go przebrać, przekobiecić. *Teat.* 20. *b*, 58.

PRZEKOCZARNY, a, e, mający czarną smugę. *Włod.* queer durch ſchwarz geſtreift. Kamień przekoczarny, *mesomelas, gemma, quam mediam nigra linea secat. Cn. Th.* 260.

PRZEKOGNISTY, n. p. kamień, *balanites, gemma, quam mediam virga flammea secat. Cn. Th.* 261. queer durch geflammt.

PRZEKOCZOWAĆ *cz. dok.*, koczując przebyć, przemieszkać, campirend durchbringen; (*Ross.* прокочевать durchnomadiſiren, откочевать koczowisko odmienić; прокататься długo się przejeżdżać). Musiał własną pościel dać dla tych natrętów; sam na materacu noc całą przekoczowawszy. *Mon.* 69, 1045.

PRZEKOŁATAĆ, *f.* przekołace *cz. dok.*; *Ross.* проколотить, прокалачивать, переколотить, перекалачивать; z kołatem przebijać, durchklopfen, klopfend durchſchlagen. — *Transl.* Przekołatać się gdzie, z biedą przedrzeć się, przebić się; mit genauer Noth wohin durchbringen, ſich durcharbeiten. Lękliwie przez las ostatni ubiegli, kędy król już się też był przekołatał. *Krom.* 761.

PRZEKOMARZAĆ się *recipr. dok.*, przedrzeźniać się, einem nachſpotten. Gdy gadam, echo mi się z kątów przekomarza. *Zabł. Zab.* 47. (*Ross.* перекоряться sprzeczać się, *ob.* Przekor).

PRZEKONAĆ, *f.* przekona *cz. dok.*, Przekonywać *contin., frequ.*; ℨ. a) do końca doprowadzić, przeprowadzić, pokończyć; beendigen, bis zum Ziele hin führen. Żywot swój aż do śmierci szczęśliwie przekonać; *proferre beatam vitam ad rogum. Mącz.* Dwieście lat przekonać, przetrwać albo je zupełnie mieć, *explere. Mącz.* — ℨ. b) Przekonać kogo, pokonać zupełnie, do końca porazić; den Garaus machen, völlig aufreiben. Król bardziéj się być klęską ona rozdrażnionym, a niżeli przekonanym powiada. *Krom.* 603; (*irritatum magis, quam fractum*). Prusacy rozprószeni i przekonani, władzy Hermana poddają się; *fusi fractique. Krom.* 113. Obiedwie stronie gonić drugich rzucą się wzajemnie, jedna o drugiéj rozumiejąc, że przekonana ucieka; *alteros victos discessisse. Krom.* 642. *Zebr. Ow.* 57. Wielu wojen przekonani, zwyczaili się jakoś przegrawać. *Warg. Cez.* 141. Może i tę przeszkodę przekonamy. *Teat.* 55. *e*, 43. (przezwyciężymy). Władysław prośbami biskupów przekonany, Zbigniewa do łaski przyjął; *precibus expugnatus. Krom.* 119. Niewiadomość przekonana, *vincibilis. Bals. Niedz.* 1, 352. (przekonalna, do przekonania, do zwyciężenia, mogąca być przełamaną). Nieprzekonany, niezbity, *invincibilis. Cn. Th.* 518. Przyczyna nieprzekonana, z istoty rzeczy wyprowadzona. *Bals. Niedz.* 2, 9. Potrzeba nieprzekonana. *ib.* 1, 33. Poważam We Pana zdanie, ale w moim nikt mnie nie przekona. *Teat.* 34. *b*, *F* 2. (przeprze). — ℨ. c) Przekonać kogo dowodami, przeświadczyć, dowieść mu; einen überzeugen, überführen; *Slov.* preswédčugi; *Sorab.* 1. pžedobedu, pžewihnu, pžepokažu; *Carn.* svisham; *Vind.* preprizhati, previſhati, svifhati; *Croat.* vputiti; *Bosn.* nadgovoriti; *Ross.* убѣдить, убѣждать, приличить, приличать, уличить, уличать, удостовѣрить. Przekonać się, *Ross.* свѣриться, свѣряться, увѣриться; *Eccl.* извѣствоватися, устолпитися, обличитьса. Ciężko mi się przekonać, aby on nie był głupim. *Teat.* 49. *d*, 5. Ten najmocniéj prze-

kona, kto u siebie jest przekonanym najmocniéj. *Gol. Wym.* 351, *Ross.* извѣщенный przekonany. Przekonywający, *Ross.* убѣдительный, уличительный; *Eccl.* препрѣтельный. Czyli się to nazywa być przekonanym, milczeć i nie wdawać się w sprzeczkę! *Teat.* 19. *c*, 79. Przekonanie, die Ueberzeugung, *Carn.* previsha, previshenga; *Vind.* previſhenga, skasa, preprizhanje, previſhanje; *Ross.* улика, убѣдительность. Nie trzeba przed przekonaniem obwiniać; ale gdy dowiedziesz, w ten czas karać. *ib.* 15, 61. Wołochowie despota swego żadnym prawem nie przekonałego, ani sądzonego, zamordowali. *Orzech. Qu.* 141. Nie wymowa tylko, ale przekonywanie z jego ust płynie. *Gaz. Nar.* 1, 11. PRZEKONYWACZ, a, *m.*, przeświadczyciel, der Ueberzeuger; *Ross.* убѣдитель, уличитель.

PRZEKOP, *PEREKOP, *PREKOP, u, *m.*, PRZEKOPA, y, *ż.*; *Boh.* průkop; *Slov.* prékopa, prikopa; *Carn.* prekôp; *Bosn.* prokop; *Rag.* prokòp; *Ross.* прокопъ, перекопъ, водопроводъ; rów na około czego okopany, lub przez co przebity, ein Feldgraben, ein Graben um etwas herum, oder durch etwas durch. Przekopy około rol, pól, łąk, ogrodów czynić trzeba dla przejazdu. *Zaw. Gosp.* Winnice i ogrody zamiast płotów, przekopami okopują. *Cresc.* 142. Przekopą wodę z jakiego strumienia do stawu sprowadzić. *Stroj. Staw. B b.* Trzy wały usypał, i trzy przekopy albo rowy głębokie, przywiódłszy w nie wodę, wykopał, chcąc Litwie najazdów bronić. *Stryjk.* 386. [§. *Transl.* Perekop, u Tatarów Orkapi, starożytne Tafry w Krymie 3]. Przy Dnieprze jest przekopa, jakoby na tysiąc i dwieście sążni przegrodzona, tam Tatarowie od tego przekopu nazwani Przekopscy mieszkają: miasto główne ich Przekop w Tauryce, która także Przekopem zowią. *Gwagn.* 614. *Stryjk.* 223. Car Tatarski mieszka w Przekopie. *Boter.* 163. Cóż piękniejszego nad Rzym jest, głowę Europy, Przecież woli ordyniec swoje Perekopy. *Mon.* 76, 782. *ob.* Przekopski. PRZEKOPAĆ, *f.* przekopie *cz. dok.*, Przekopywać *frequ.*; *Boh.* prokopati, prokopawati, překopati, překopawati; *Sorab.* 1. pžekopacź, pžekopam; *Carn.* prekopavam, shtihам; *Vind.* prekopati, skuskopati; *Croat.* prekopati, prekòpam; *Bosn.* prokopati, prikopati, okopati opet; *Rag.* prokopatti, prikopatti; *Ross.* перекопать, перекапывать, прокопать, прокапывать; rów przeprowadzić, kopiąc przebić, durchgraben. Skarbcie wam skarby w niebiesiech, gdzie złodzieje nie przekopywają, ani kradną. *Budn. Math.* 6, 20. — *Transl.* Widzę gwoździe, widzę rany, Któremiś wskróś przekopany. *Kchow. Roż.* 76. przeryty, przebity.

PRZEKOPCIĆ *cz. dok.*, kopciem przejąć, durchräuchern; *Ross.* перекоптить, перекапчиваю; *nijak.* PRZEKOPCIEĆ, kopciem przejść; *Ross.* прокоптѣть, kopciem przejść.

*PRZEKONOPCZYĆ *cz. dok.*; *Ross.* проконопатить; konopiami przetykać, n. p. szpary w okręcie, durchcalfatern.

PRZEKOPIOWAĆ, *f.* przekopiuje *cz. dok*, *Nar. Hst.* 2, 334; przeobrazić, przepisać, przemalować, abcopiren.

PRZEKOPISTY, a, e, pełen przekopów, von Gräben durchſchnitten. — *§ Lubieszowski około przekopistego wyspy wału, tamą zowią, taborem się obmacnia. *Krom.* 617. w przek wysypany wał, queer durch aufgeſchüttet. PRZEKOPNY, a, e, od przekopów, Graben-. Przekopny piasek, to jest, ten, który bywa wybieran a wywożon na groblę, *fossilitius. Mącz.* PRZEKOPSKI, *PREKOPSKI, *PEREKOPSKI, a, ie, n. p. Tatarowie *Prekopscy od *Prekopu miasta. *Boter.* 163. die Perekoper Tatarn.

PRZEKOR, u, *m.*, PRZEKORA, PRZYKORA, y, *ż.*, Przekory *plur.*; (*Boh.* přjkor *injuria*, krzywda; *Rag.* prikor *actio vilis*, *probrum*, *dedecus*, *contumelia*, *ignominia*; prikoritti *detrahere*, *discreditare*; *Bosn.* prikor, sramota *dedecus*; cf. *Croat.* okornoszt *duritas*, *pertinacia*; *Ross.* перекоры спор, sprzeczka, укора, укоризна, укоръ nagana, zarzut); — przekor, spór wielki, przeciwieństwo na odpór, (cf. przyskorka); großer Streit, Widerwillen, Widerſtand. Lepiéj latać dołem, Niż z tak odmiennym przekor wieść żywiołem. *Zab.* 16, 321. Milcz niebaczna niewiasto, nic twoja nie wzrusza mnie przekora. *Teat.* 42. *d*, *B.* Na stronę te przekory, dobądź pałasza. *ib.* 7. *b*, 25. Wypada nieprzyjacielowi z téj strony fortecy przygotować jak największą przekorę. *Jak. Art.* 2, 381. Każdy to uzna, kto tylko na przesąd nie chory, Próżen jest ciemnych błędów, i ducha przekory. *Zab.* 11, 43. *Zabł.* Bóg poddaje go gwałtownych tyranek przykorze. *Przyb. Milt.* 384. *et* 115. Przekory narobić, naprzekarzać się komu. *X. Kam.* (*Bosn.* prikoriti *exprobrare*). — §. Z szaleństw moich żart czynią i gorzką przekorę. *Teat.* 45. *c*, 65. Przekory, *lascivia. Cn. Th.* swywola, Muthwille. — Czynił przekorę wielu królom. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 3, 7. (zajątrzył). — §. Na przekor, na przekorę = w kontr, w brew, na złość, (*Boh.* na wzdory, na zdory, na truc; *Bosn.* na prikor *invito me*; *Rag.* na prikor *per dedecus*, tebbi na prikor *te invito*; *Carn.* na klubu; *Sorab.* 1. hdu na pžekor, tžinu na pžekor *contravenio*, na pžekor retžu *obloquor*; *Ross.* перекоряться przerzec się z kim, *ob.* Przekomarzać się); ſchnur ſtracks entgegen, zum Schur, zum Poſſen; *Sorab.* 2. k' posznoju, na schalkist. Umysł ludzki z przyrodzenia zbyt jest uporczywy, i niby na kieł wziąwszy, sili się na przekor. *Pilch. Sen.* 77. Na przekorę We Panu wszystkie te sztuki wyrządza. *Teat.* 26, *b*, 30. Na nic nie dba, byleby się zemścił i na przykorę uczynił. *Haur. Sk.* 44. Na przekorę nudzącemu mię czasowi, wziąłem się do roboty. *Teat.* 2, 116. Wszystko mi na przekorę czyni. *Teat.* 53. *d*, 45. Choć nieprzestępne kładzie Neptun tamy, Żeglarz go wiosłem by na przekor drażni. *Hor.* 2, 156. *Kniaź.* Henryk chciał, aby Herman królem się pisał na przekor papieżowi. *Nar. Hst.* 3, 4. Użyć nie mogłem tego, co mi jak na przekorę los użyczył. *Kras. Doś.* 187. *Min. Ryt.* 1, 82. — §. *Personif.* Przekora, n. p. Precz ztąd przekoro! niech cię dyabli biorą. *Teat.* 52. *d*, 70. sekotnico, dyablico, przeklętnico, Zänkerinn. PRZEKORNY, PRZYKORNY, a, e, — ie *adverb.*, niestworny, nieskromny. *Cn. Th.*, unenthaltſam, unverſchämt. (*Rag.* prikórni, prijkorni *inhonestus*; *Croat.* okoren *durus*, *morosus*). Nie mógł się skaraskać przekornego kruka. *Pot. Pocz.* 145. — §. Sprzeczny, krnąbrny, przeciwny; widrig, widerſpänſtig. Kąkol jest to ziarno zbożom, osobliwie pszenicy, przykorne. *Haur. Sk.* 36. Przykorne a bodliwe bydlę. *Haur. Sk.* 53. *Węg. Marm.* 3, 39.

PRZEKORZENIĆ *cz. dok.*, korzeniami przesadzić, verwürzen, (cf. przepieprzyć); *Vind.* sakoreniti.

PRZEKOSTNICA, y, *ż., unedo, fructus arbuti. Urs. Gr.* 145, *ob.* Niesplik.

*PRZEKOW, u, *m.*, przekucie, okow, kajdany, pęta; *Ross.* перековка, Eiſen, worin einer eingeſchmiedet iſt, Feſſeln. Rozerwał ich przekowy. *Wróbl.* 254; *vincula eorum diripuit.* PRZEKOWAĆ, *ob.* Przekuć.

PRZEKRACENIE, ia, *n.*, przegroda, przerąb w stajni na kształt kraty uczyniony, *vacerra. Mącz.* eine Vermachung, ein Verſchlag von Gegitter.

PRZEKRACZAĆ, *ob.* Przekroczyć.

PRZEKRADEK, dku, *m.*, przekradnienie, przemknienie; das Durchſtehlen, Wegſtehlen. Krzyżacy przekradkiem cichym przez dzikie manowce przepadli. *Krom.* 442. PRZEKRAŚĆ, *f.* przekradnie *cz. jednłl.*, Przekradać *niedok.*, Przekradywać *cont. frequ.*, przemknąć co kryjomo; *Vind.* skusplasiti, skuslesti, skusvijti, durchſtehlen, wegſtehlen, fortſtehlen. Jeśliby kto wołu abo owcę przekradł. *Radz. Exod.* 22, 1. Prometeus ogień z nieba do ludzi przekrada. *Pot. Syl.* 359. przekradkiem przeniósł, hinüberſtehlen. Przekraść towary zakazane do miasta, Oeſter. Waaren einſchwärzen. Przekradzione towary, Oeſter. eingeſchwärzte Waaren. — §. I pani tego domu musi odpowiadać, Że cię śmiała nad zakaz królewski przekradać. *Pot. Arg.* 79. ukradkiem przechować, verhehlen, verbergen. PRZEKRAŚĆ się, *recipr.*, przekradkiem przejść, wyjść, wymknąć się, wyśliznąć się; ſich heimlich wegſtehlen, durchſtehlen; *Vind.* ſe odkrasti; *Rag.* prokrasti se kuda; *Ross.* прокрасться, прокрадываться. Ulisses się waży Przez różnie rozsadzone przekradywać straże. *Otw. Ow.* 518. Przekradł się ode mnie i odwiódł z sobą córki me. *Radz. Genes.* 31, 26. On się lasami pod obóz nasz przekrada, aby go jako ubiegł. *Birk. Chodk.* 5. Zazdrośnym mężom żony odpłacają niewiarą i przekradnieniem się. *Teat.* 10. *b*, 40. Przekradła się jałówka, źrzebica, nieprzypuszczana do byka, ogiera, została cielną, źrzebną. *X. Kam.*

PRZEKRASNY, a, e, — ie *adverb.*, bardzo piękny, ſehr ſchön; *Ross.* прекрасный; *Eccl.* многолѣпотный, преукрашенный.

PRZEKRAWAĆ, *ob.* Przekroić.

PRZEKRĘCIĆ, *f.* przekręci *cz. dok.*, Przekręcać *niedok.*; *Boh.* překrautiti; *Vind.* prefukati, okulsafukati; *Ross.* перевернуть, перевертывать, перевертѣть, переверчивать (cf przewiercić), свернуть, свертѣть, свертывать, просучить; na drugą stronę kręcąc przewrócić, verdrehen, *propr. et transl.* Klucz przekręcić, einen Schlüſſel abdrehen. Przekręcić sprawę; do góry nogami przewrócić. Słowa komu przekręcić; *Ross.* лживить, оболживить, (cf. lżyć). Ty mi słowa przekręcasz, i sylaby połykasz. *Pilch. Sen. list.* 364. — §. Gdy się nieco zły los przekręcił, Pokój do kraju zawitał luby. *Zab.* 15, 34.

*PRZEKRESIĆ, PRZEKREŚLIĆ, *PRZEKRZEŚLIĆ, *f.* przekrzesi *cz. dok.*, Przekrzesać, Przekreślać *niedok.*, zamazywać, kancelować, durchſtreichen, auêſtreichen; *Slav.* pricêrtiti; *Croat.* izbriszati; *Ross.* перечеркнуть, перечертить, перечерчивать, чернить, исчернить, похѣрить, похѣриваю, помарать, помарывать; *Eccl.* пречертити. Przekresić, kasować, zmazać co, naznaczyć. *Cn. Ad.* 940. *Kapitułę tę myśmy przekreślali obelo, to jest kreślaniem. 1 *Leop. Esdr.* 10. naznaczyli, bemerken, bezeichnen. PRZEKRĖSKOWAĆ *cz. dok.*, przegłosować, kréskami przezwyciężyć; überſtimmen, mehr Stimmen für ſich haben. Emmery obrany prezydentem, czterema głosami przekréskował Miraba, także żądającego prezydencyi. *Gaz. Nar.* 1, 40.

PRZEKROCZYĆ *cz. dok.*, Przekraczać *niedok.*; *Boh.* překročiti, překračowati; *Slov.* překročugi; *Rag.* prikrocitti; *Bosn.* prikoraciti; *Vind.* prekorazhit, v' prek korazhiti; *Croat.* prekerssújem; *Ross.* перешагнуть; przestąpić, überſchreiten. Przekroczenie, *Croat.* prekorachenye; *Vind.* prekorazhenje, prestop, *ob.* Przestęp, cf. występek. PRZEKROCZYCIEL, a, *m.*, który przekracza, przestępca, der Ueberſchreiter; *Croat.* prekerssìtel, *f.* prekerssìtelicza.

PRZEKROIĆ, *f.* przekroi *cz. dok.*, Przekrawać, *sprzekrawać *niedok.*; *Boh.* překrageti, překroiti, překragowati; *Sorab.* 1. pschekraju, pschekrajem; *Ross.* перекроить, перекраивать; krając przedzielić, durchſchneiden, von einander ſchneiden. Sprzekrawał w poły szaty ich. *Radz.* 2 *Sam.* 10, 4. Przekrojenie, *PRZEKROJ, ju, *m.*, [przecięcie, Durchſchnitt 2]; *Ross.* перекройка; *Eccl.* прокрой, прорѣзанная на чемъ нибудь дира; (*Ross. obs.* перекрой мѣсяца kwadra).

PRZEKRÓLOWAĆ *cz. dok.*, królując przepędzić, durchregieren als König, eine gewiſſe Zeit als König hinbringen. Umarł Jagiełło przekrólowawszy lat beze dwu pięćdziesiąt. *Krom.* 532.

PRZEKROPIĆ, *f.* przekropi *cz. dok.*, Przekrapiać *niedok.*; *Ross.* перекропить; kropiąc przenikać, durchſprützen, ſprützend durchnetzen. — *Transl. fig.* Kilka razy go kijem przekropił w ciemności. *Teat.* 7, 64. przetrzepał, przegarbował, er hat ihn mit dem Stocke durchgegerbt.

PRZEKRYĆ, *f.* przekryje *cz. dok.*, Przekrywać *niedok.*; *Sorab.* 1. pžekrėwam; *Carn.* pregerniti; *Ross.* перекрыть, перекрывать; tajemnie przechować, verhehlen, verſtecken. Czerwonym sznurem Rahab domek swój w Jerycho Znaczy, przekrywszy śpiegi Jozuego cicho. *Pot. Zac.* 105. Przekryjże mię od skrytéj rady złośników. *Radz. Ps.* 64, 3. Siedząc pospołu z inszemi kaletę swoję sam oderznął i przekrył, a udawał, że to jego towarzysze uczynili. *Chełm. Pr.* 190. Mówi szalony: wody kradzione są słodkie, a chléb przekryty jest smaczniejszy. *Radz. Prov.* 9, 17. (przemknięty).

PRZEKRZCIĆ, *ob.* Przechrzcić. PRZEKRZCIWA się ziemia, *ob.* Przekwila się. PRZEKRZTA, *ob.* Przechrzta.

PRZEKRZYCZEĆ, PRZEKRZYKNĄĆ, *f.* przekrzyczy, przekrzyknie *cz. dok.*, Przekrzykiwać *contin. frequ.*, przekrzykuje *pr.*; *Boh.* překřičeti; *Sorab.* 1. pscherjschczu; *Vind.* prekrizhati, predreti, prevpiti; *Ross.* перекричать, прокрикнуть, прокричать, перекликать, перекличу, перекликивать, заговарить; krzykiem przegłosić, überſchreien. — Szczygieł przekrzykuje. *Banial. J.* 3 *b.* odzywa się krzykiem, pokrzykuje sobie przez czas.

PRZEKRZYWIĆ, *f.* przekrzywi *cz. dok.*, Przekrzywiać *niedok.*;

Ross. перекривить; na drugą stronę nakrzywić, zakrzywić przegiąć, umkrümmen, umbeugen. *Cn. Th.*

*PRZEKRZYŻOWAĆ *cz. dok.*, krzyż przez co uczynić, przeżegnać krzyżem; durchkreuzen, kreuzend ſegnen; *Carn.* prekrisham; *Croat.* prekrisújem, prekrisilszem; *Rag.* prikrîxiti; *Bosn.* prikrristiti, uciniti krisg na sctogod, uciniti na krrisg; *Ross.* перекрестить, перекрешивать (2. przechrzcić).

PRZEKSZTAŁCIĆ, *f.* przekształci *cz. dok.*, Przekształtować *niedok.*, przeformować, przeobrażać, kształt rzeczy przemieniać, przeinaczyć, przewierzgać, przerobić; *Vind.* preberniti, predrugiti, premeniti, prebrazhuvati; *Eccl.* перечленяти, umſtalten, umformen. Fenixie, co cię zwykła śmierć skonem odradzać, I twą starość w niszczącym zarzewiu odmładzać, Co się chutnie w zalotnym zagrzebasz popiele, Mając zasię ztąd wyniść w przekształconym ciele. *Zab.* 15, 158. *Kniaź.* Nimfa przekształtowana w muchę. *Tol. Saut.* 109. Wybrani są przekształtowani i odmienieni z obrazu Adamowego. *Farn.* 143. Kamienie miotane Ręką Deukaliona w mężczyzny przekształtowane. *Otw. Ow.* 25. Dobrzeby było, gdybyś We Pan z Lorensa chciał się przekształcić na Erasta. *Teat.* 3. *c*, 7. *Metamorphosis*, przekształtowanie, odmienienie kształtu. *Mącz. Metaplasmus*, przekształtowanie. *Urs. Gr.* 93. Mogący być przekształconym, *przekształtny (*Vind.* prebernliu, predrugliu, premenliu, prebrazhliu). Możność być przekształconym, *przekształtność; *Vind.* prebernlivost, premenlivost, predruglivost, die Verwandelbarkeit.

PRZEKUĆ, *f.* przekuje *cz. dok.*, Przekować *niedok.*, Przekowywać *frequ.*; *Boh.* překowati, překowawati; *Slov.* překováwam; *Rag.* prikovatti, prikivati; *Croat.* prekováti, prekávam; *Ross.* проковать, проковывать, перековать, перековывать; §. a) *transform.* kując przemieniać; *Ross.* наварить, наварывать, (cf. nawarzyć); umſchmieden. Pierwéj honor za cnotą chodził poufale, Przekuli w stal wiek złoty piekielni kowale. *Nar. Dz.* 3, 127. Talery przekowywa na monetę. *Star. Dw.* 39. Przekuty *Ross.* наварный; przekucie nawarka. — *Transl. fig.* Przekować kogo, przerobić go, na swoje kopyto przekabacić, przelać go; einen umarbeiten, umſchmieden, umgießen, auf andere Gedanken bringen. — §. b) *Perfigend.* Przekuć, przebić, przeniknąć; durchſchmieden, durchſchlagen, durchhauen, durchhämmern. Kazał srogie skały przekowywać, by rzékę od miasta do miasta prowadzić. *Star. Pob. C* 2. Przekował ostre karki Hemu. *Tward. Wł.* 60. W wieczór przekowałem sobie ścianę ręką, i wyszedłem. 3 *Leop. Ezech.* 12, 7. (przedłubałem. 1 *Leop.*). Przekucie, przebicie *Ross.* проковка. Nieprzekowany, nie do przekucia, undurchſchlagbar. Wrota żelazne, i nieprzekowane Wyłamał snadnie progi śpiżane. *J. Kchan. Ps.* 162.

PRZEKUKAĆ *cz. dok.*, kukając przekrzyczeć, mit Kuckuck-Rufen überſchreien, überkucken. Nocna gżegżołka zawsze dzienna przekuka. *Rys. Ad.* 50.

PRZEKUP, u, *m.*; *Ross.* перекупъ; przekupowanie, mały drobiazgowy handel. PRZEKUPIECTWO, PRZEKUPSTWO, a, *n.*; *Boh.* hokynářstwj, *Sorab.* 1. pžekupwarstwo; *Carn.* prêkopilu; Höckerey, Trödeley. Przekupiectwo, gdy rzeczy kupujemy na *przedaj, dla gości, którzy nie zawżdy na targ trafią. *Gost. Gor. praef. Petr. Ek.* 128. Przekupstwo, gdy śniadne rzeczy kupujemy na *przedaj. *Petr. Ek.* 127. Dokąd znak zwykły na rynku wystawion będzie, dotąd na przekup nic kupować nie mają przekupnie. *Szczeb. Sax.* 332. — §. Wszyscyśmy jak na przekupie, przedajem, kupujem, i po gospodach się włoczymy. *Sk. Dz.* 357. jak na targowisku, wie auf dem Trödelmarkte. — §. Przekup, szacherstwo, podkupowanie, przekupowanie nieuczciwe; *Boh.* auplatek; *Bosn.* podmichjanie, mito, Schacherey, Schacherhandel, Beſtechung. Odebrać to macie, co przekupem dostąpił Adrast. *Jabł. Tel.* 271. Godności, urzędy, sprawiedliwość, wszystko to tam szło na przekup. *Stas. Num.* 2, 123. Niechaj sędziowie nie potępiają niewinnych, albo też bezkarnie nie wypuszczają winnych, niechaj przekup albo łaska, niechaj nienawiść lub miłość nic ich nie wzrusza. *Kucz. Kat.* 3, 198. PRZEKUPIĆ, *f.* przekupi *cz. dok.*, Przekupiać *niedok.*, Przekupować *contin.*; *Boh.* překupowati, překaupiti; *Sorab.* 1. pžekupuyu; *Croat.* prekupújem; *Bosn.* prikupiti, kupiti, za prikro dati; (*Vind.* prekupzhati, nad to na kupę zbierać); *Eccl.* прекупляти; *Ross.* перекупить, перекупать. — §. 1 a) przed drugiemi zakupić, vorkaufen, aufkaufen. Przekupniowie na drogi zabiegając, u tych, co żywność do miasta wożą, przekupiwszy, na rynku zaś jak najdrożéj mogą przedają. *Vol. Leg.* 5, 648. Wielkie jest mnóstwo przekupniów, zwłaszcza w przekupowaniu dziesięcin. *Modrz. Baz.* 564. — §. Przekupić co, zbyt drogo kupić, przepłacić; zu theuer kaufen, überzahlen. Tak statki leguminą opatrzyć, aby w drodze za gotowe pieniądze nie kupowano, i nie szukano prowiantów, których abo przekupić, abo nie dostanie. *Haur. Ek.* 171. — b) Przekupować, przekupniem być, z przekupu żyć; höckern, Höckerey treiben, *cauponari. Cn. Th.*, *Boh.* hokynařiti; *Vind.* bragnaruvati, predkuplenu priedati, kupzhlivati; *Ross.* перепродать, перепродавывать, перекторговать, переторговывать, барышничать. Stan szlachecki teraz winem przekupuje, i kupczy pod pretextem wolności szlacheckiéj. *Vol. Leg.* 3, 226. *et* 5, 366. — §. 2) Przekucić sędziego, przedarować, przenająć, beſtechen; *Carn* podmitim; *Vind.* podmititi, pomizhiti, naperkupiti, podmasati, pomasati; *Croat.* mititi, mitim (*ob.* Mycić, myto), podmichújem, podmitenye, zamititi, zamitújem; *Rag.* mîtiti, podmîtiti, zamititi; *Bosn.* mititi, zamiliti, datti mito, podmititi, podsipati, (*ob.* Podsypać); *Ross.* задарить, задарывать, умздить, задобрить, задабрывать, удобрить. Złoto przekupia, warty i zamki otwiera. *Przyb. Luz.* 261. PRZEKUPIEŃ, pnia, *m.*; *Slov.* prekupnik; *Boh.* překupnjk, hokinař, hokynař; *Sorab.* 1. pžekupnik; *Carn.* prêkopz: *Vind.* predkupez, kupzhlivar, bragnar, tandlar, (*ob.* Tandeciarz); *Croat.* prekúpecz, pretersécz, podmititel; *Bosn.* prikupitegl, priprodavaç; *Rag.* priprodâvalaz, prodâvalaz; *Ross.* перекупщикъ, перепродавецъ, переторговщикъ, барышникъ; skupień, przekupstwem bawiący się; der Höcke, Trödler, Unterkäufler. Przekupień solny, *ob.* Prasoł. Przekupień starych rzeczy, *ob.* Wendetarz. Przekupień ludzi, *ob.*

Ludokupiec, martauz. — *Prov.* Przekupień musi kłamać. *Cn. Ad.* 941. PRZEKUPKA, i, *ż.*; *Boh.* překupnice, hokinařka, hokiňa, hokyně; *Slov.* prekupnica; *Vind.* kupzhlivarza, bragnarza, tandlarza; *Croat.* filyarka, filarka, podmititelicza; *Bosn.* priprodavaliça; *Rag.* prodâvaliza, priprodâvaliza; *Ross.* торговка, барышница; która się przekupem bawi, die Höckinn, Trödlerinn; (Oester. Fratschlerinn). (Matka jego przekupką była, jarzyny na rynku przedawała. *Warg. Wal.* 95. Już to i przekupki wiedzą, *Corycaeus auscultavit. Mącz.* (baby na trecie o tym gadają). Jak przekupka się swarzy. *Cn. Ad.* 1114. Ledwieby się dudarzowi albo niewstydliwéj jakiéj przekupce na trecie to zeszło. *Pim. Kam.* 105. PRZEKUPNIOWY, a, e, od przekupnia, Höckinn-, Höcker-; *Sorab.* 1. pžekupczowé, pžekupné. Handel przewozowy czyli przekupniowy. *Pam.* 83, 125, cf. kramarski. PRZEKUPNY, a, e, — ie *adverb.*, do przekupienia, bestechlich. Nieprzekupny *Eccl.* неумытный. Nieprzekupny sędzia. *Teat.* 45. *b*, 103. W sprawiedliwości nieprzekupne kwiaty Przybierałem się, jako w strój bogaty. *Chrośc. Job* 106. Przekupny człowiek *Ross.* обироха. PRZEKUPSTWO, *ob.* Przekup.

PRZEKURZYĆ, *f.* przekurzy *cz. dok.*, Przekurzać *niedok.*; *Sorab.* 1. pschekuriu, pschekurim; (*Vind.* skuskuriti-przepalić); *Ross.* прокурить, перекурить, перекурывать; przekadzić, durchräuchern. Przekurzyć izbę, zapaliwszy suche jałowcowe drzewo. *Krup.* 5, 365. — *Fig.* W chwile te, przekurzoną śrzonem niespodzianym. *Tuard. W. D.* 2, 241. przyprószoną, bestreut, bestäubt. — *Transl. fig.* Urzędnik żeby sam pierwéj rzecz, którą ma do rady podać, przekurzył i przejrzał, jak ją podawać. *Petr. Pol.* 384. t. j. przebiedz, durchlaufen eine Sache. Tylko się przekurzył w nauce, trochę się pouczył; *leviter attigit. Macz.* liznął, szkosztował.

PRZEKUTY, *ob.* Przekuć.

PRZEKWILA się ziemia, abo przekrzciwa, *gornicz.*, gdy w ciąglicy abo też w miękisku pokazuje się kolor od powierzchownego odmienny. *Os. Żel.* 82. die Erzader ändert die Farbe, geht in eine andere Farbe über.

*PRZEKWAGA, *ob.* Śrzedwaga.

PRZEKWAS, u, *m.*, Przekwasy, ciała, które są przesycone kwasorodem. *Śniad. Chem.* 197. *N. Pam.* 6, 320, übersaure Körper. PRZEKWASIĆ, *f.* przekwasi *cz. dok.*; (*Boh.* prokwasyti przemarnować); *Vind.* vkisati, skisati, prekisati; *Ross.* перекваситъ, перекѣвашивать, проквасить; kwasem zbytecznie przeprawić, übersäuern, durchsäuern. Chléb bardzo przekwaszony, najmniéj nie tuczy. *Cresc.* 159. Przekwaszenie, *superoxygenatio*, proces, przez który ciała z większą się ilością kwasorodu łączą, niż do ich nasycenia potrzeba. *Śniad. Chem.* 197. das Uebersäuern, die Uebersäuerung. PRZEKWAŚNY, bardzo kwaśny, übersauer; *Ross.* прекисльй.

PRZEKWINTARZ, a, *m.*, przebieracz, delikatniś, wytworniś pieszczonego gustu; ein delikater Mensch, ein Mäkler, Tadler. Nieprzekwintarz, niewymyślny w jedzeniu. *Włod.* — §. Z niego przekwintarz, wnet słowo wyszpoci. *Alb. z Woj* 17. przedrwiwacz, ein Wortklauber, Silbenstecher. PRZEKWINTNY *plur.*, PRZEKWINTOWANIE, ia, *n.*, zbytnia wytworność, przesadzenie pieszczone; Delicatesse, übertriebene Feinheit des Geschmacks, Ziererey. Zbytnie wydwarzanie, abo jak białegłowy zowią, przekwinty, śmiech za sobą ciągną. *Gorn. Dw.* 158. Modna żonka, po tych wszystkich przekwintach, czasem z hajdukiem uciecze. *Opal. Sat.* 39. *Dicteria*, naśmiewstwa, przekwintowanie, uszczypliwe przymówki. *Mącz.* Stichelreden, Spottreden. — §. I wrona ma przekwinty, to ścierwik, to żółwik, Zjadłszy choć bez serwetki, kracze, że nie słowik. *Bielaw. Myśl. E* 4. PRZEKWINTOWAĆ, -ał, -uje, *med. niedok.*, zbytnie przebierać, przebarszczać, przesadzać; mäckeln, tadeln, übermäßig delicat thun. Doma lada co zje, u ludzi przekwintuje. *Cn. Ad.* 198. — Przekwintować się *recipr.*, n. p. Pastuch oborny nie tak się musi z paszą, jak owczarz, przekwintować. *Haur. Ek.* 178. — §. *Gannitu aliquem incessere*; nagabać, nazywać kogo abo przekwintować sobie przeciwko komu. *Mącz.* przeszydzać z kogo, einen verspotten. Gdy chudak pana daruje, dyabeł z niego przekwintuje. *Rys. Ad.* 16.

PRZEKWITNĄĆ, przekwitł, *f.* przekwitnie *med. dok.*, Przekwitać *niedok.*, czas niejaki kwitnąc przetrwać, durchblühen; *Brout* preczvětujem; *Dal.* proczvitam; *Bosn* proçvasti, proçvjetati; *Ross.* процвѣсти, процвѣтать. Żałuję że mój przekwitł marnie maj zielony. *Kulig Her.* 121. — *Effloresco*, wielmi kwitnę, przekwitam, rozkwitam się. *Mącz.* aufblühen.

PRZELAĆ, *f.* przeleje *cz., dok.*, Przelewać *niedok.*; *Boh.* přelit, přeljwati, proliti, proljwati; *Sorab.* 1. pželhliwam, pželhliyu; *Sorab.* 2. pschelasch; *Vind.* skusliti, preliti, prelivati, prelijati; *Croat.* prelévam; *Rag.* prilitti, priljeevam; *Bosn.* prilitti, prilivati, prolitti, proliuati; *Ross.* пролить, проливать, перелить, переливать; §. 1) *transfund.* przelewać co w inszy statek, przetaczać, zlewać; umgießen, in ein anderes Gefäß schütten. Byś morza łyżką nie przelewał w dołek. *Mon.* 71, 48. — *Fig.* Temi słowy swój zapał wszystkim w piersi przelał. *Dmoch. Il.* 2. 8. (udzielił). — §. Przelewać kruszcowego co, przetapiać; umschmelzen, umgießen. Już ściany odzierają z rynsztunków, nawet co okrywa Kościoły i ołtarze złoto Mars przelewa. *Ustrz. Troi.* 126. (obraca na narzędzie wojenne, cf. przekuć). *Transl. fig.* W przeciągu lat kilkudziesiąt przelałby się stan miejski w szlachecki. *Ust. Konst.* 1, 109. przemieniłby się, przeszedłby; sich verwandeln, übergehen in etwas. Naród Turecki musi upadać, póki albo monarcha obcy nie podbije go, albo w nim jaki Piotr nie powstanie, któryby go przelewał. *Pam.* 83, 2, 160. (przekształcił, przeformował). Dawali im dobra swoje, przelewając na nich prawo własności. *Nar. Hst.* 2, 294. przenosząc, zdając na nich, sein Recht auf einen andern übertragen. — §. 2) *Abundant.* Przelewać, przepełniać; übergießen, überschütten. Pod miarą lać, aby nie były przelane, ani też nie dolane. *Cresc.* 341. Przelać się, *Eccl.* преизлитися, преизливатися; (*Sorab.* 1. pželhliwam szo opływam, pželhliwaczné, zbotni zbytni). — §. Przelewać krew-rozlewać. *Cn. Th.* 948. Blut vergießen. — §. Przelewać przez co, durchgießen, durch et-

was gießen. — *Fig.* Utracam, przez gardło przelewam, *defrigo*, *bona decoquo*, durch die Kehle jagen.

PRZEŁADOWAC, *f.* przeładuje *cz. dok.*, Przeładowywać *częstotl.*, zbytnie ciężarami obładować, überladen, zu ſehr bepacken; *Vind.* prebaſati, prenabaſati, preteshati; *Ross.* загрузить, загружать, накрутить, накручивать, перегрузить, перегружать, перегруживать. Wielbłąd, gdy się przeładowanym być czuje, wstać nie chce. *Opal. Sat.* 11. Źle gdy łodkę przeładują, bo utonie; ale też gdy mało nabiorą, bo ją wiatr popędzi, gdzie chce. *Sk. Żyw.* 231. Przeładowany okręt na dno tonie. *Past. Fid.* 261. Ładunek ma być według proporcyi statków i wody, nie przeładowywać, aby często gęsiami nie czestować ſlisów. *Haur. Ek.* 171. Przeładowanie, *Vind.* pretesha, napotesha, pretovor, napost, ſitnost; *Ross.* загружка, загружение (*ob.* Zagrążyć), перегрузка. — *Transl.* Przeładowany długami. *Pilch. Sall.* 32. zbytnie obciążony, mit Schulden überladen. Król się boi, żeby poddanych w dań nie przeładował. *Jabł. Tel.* 110. Przeładować żołądek. *Perz. Cyr.* 3, 207. przepełnić, den Magen überladen. Wymioty zbawiennemi bywają w przeładowaniu żołądka. *Perz. Lek.* 219. — §. *Absolute:* Przeładować, zbytkować, miarkę przebierać, przesadzać; über die Schnur hauen, zu viel thun, zu weit gehen. I dobrym przeładuje, kto go zbyt zażywa. *Min. Ryt.* 4, 212. W człowieczym ciele, skoro która wilgotność przeładuje i z miary swéj wyjdzie, choroba następuje. *Gorn. Wł. T* 3. Zwierzchni pan, gdy przeładuje, a staje się tyranem, panowanie jego upaść musi. *Gorn. Wł. L* 3 *b.* Przeładowaliście panowie Polacy. *ib. L* 3. Musi ani z téj, ani z owéj strony nie przeładować, ale ugadzać w jakiś pośrzodek. *Gorn. Dw.* 230. Hyperbolę moglibyśmy nazwać przeładowaniem; bo ta figura przechodzi miarę. *Gorn. Sen.* 555, *ob.* Przesada. — §. Przeładować z statku na statek, z wozu na wóz, umladen. Przeładowanie, das Umladen; *Ross.* перекладка.

PRZEŁAJ, ia *et* u, *m.*, PRZYŁAJ, n. p. Niedbale i jakoby z przyłaja czynić, kiedy owo komu nałają i przyłają. *Petr. Et.* 120. od ręki, byle zbyć, lekko; oben hin, von der Fauſt weg — §. Przełaj, zabieżenie, zaskoczenie, przecięcie komu drogi; das Abſchneiden des Weges, der Communication. Rozstawiam sieci, biegając po gaju, Z któregobym sarn nagnała przełaju. *Chrośc. Ow.* 42. Pod Brunduzyum na końcu ulegą, W miejscu od wszego bezpiecznym przełaju. *Chrośc. Luk.* 58. (od obskoczenia). Propontyda w małéj dość gardzieli Euxyn przepuszcza do morskich przełajów. *ib.* 319. (przesmyków). Nie zgoła, nie jawnie się kuszą, ale fortelem z *przyłaje bitwę staczają. *Kosz. Lor.* 153 *b.* Łaski w Trębowli z ludźmi zostawiony, Pod Janowem stał Bogusz na przełaju. *Jabł. Buk. F* 3 *b.* — §. Na przełaj, na łeb na szyję, na złamaną szyję, co żywo, über Hals und Kopf. Gdzie prościejszą drogę sobie oczę, Na przełaj skoczę. *Bardz. Trag.* 124. Ze mną niech kto na koń wsiada Na przełaj do obozu. *Pot. Pocz.* 236. Już chcą na przełaj wypaść, niemasz kędy, Bo ich blokauzy obstąpili wszędy. *Białob. Odm.* 45. Skoczą na przełaj tłumem Tatarowie, I za przeprawą z boku się odkryli. *Jabł. Buk. R* 2. — §. On się obaczywszy, dopieroż z *przełaje Imie się z nim targować. *Prot. Jał.* 23 *b.* Skąpy jałmużny nie da, choć z *przełaje. *Prot. Jał.* 4. Odszczepieńcy i z tejże strony i z tegoż kąta, jako z *przełaje, do téj owczarni wstępują. *W. Post. W.* 443. Kto się chce podziwować, a patrzeć z *przełaje, Jeśli w którym zwierzęciu takie obyczaje. *Rej. Wiz.* 30. Napadli na nie gwałtownie z *przyłaje. *Kmit. Spit. B* 2 *b.* Z *przełaje upatrzywszy go, znać mu wolą dała słów niewielą. *Żebr. Ow.* 214. *procul*, z daleka, aus der Ferne. Jeden drugiego morduje, oba razem zginą, a trzeciemu, który z przełaja patrzał, w ręce się dostają. *Podw. Wroż.* 38. Sylla, bacząc serca niechętne onéj wielkiéj zgraje Rycerzów swych, kopią porwawszy, z *przyłaje mówił. *Papr. Pr. B* 2 *b.*

PRZEŁAKOCIĆ, *f.* przełakoci *cz. dok.*, Przełakotać *niedok.*, przełakotuje *pr. cont*, na łakotkach przemarnować, przejeść, vernaſchen. *Tr.*; *Boh.* promlsati; *Vind.* salisati, sapolisati, sajeduvati, sagerluvati, sapomumluvati, saposladkurituvati; *Ross.* пролакомить. *PRZEŁAKOTNIK, a, *m.*; *Vind.* sajeduvauz, sagerluvauz, der Vernaſcher.

PRZEŁAMAĆ, *PRZEŁOMIĆ, *f.* przełamie, przełomi *cz. dok.*, przełamuje *pr.*, Przełamywać *frequ*; *Boh.* přelamati, přelomiti, přelamowati, prolomiti, prolamati, prolamowati, probořiti: *Slov.* protomiti, (předłomiti *praefingere*); *Sorab.* 1. pželamać, pżewamam; *Vind.* prelomiti, skuslomiti, skusprelomiti; *Slav. et Bosn.* prilomiti; *Croat.* prelamlyujem, izprelamam, izprelamati; *Rag.* prilomitti, prilaamam; *Ross.* переломить, переламывать, проломить, проламывать; §. a) łamiąc rozdzielić, rozłamać; durchbrechen, entzwey brechen. Przełamać laskę. *Tr.* Lód przełamać, das Eis brechen. Konarski lód przełamał. *Mon.* 65, 235. (drogę utorował). Boję się, żeby chodząc, w pół się nie przełamała. *Teat.* 10, 39. Mojżesz opokę rózgą mógł przełomić. *W. Post. W.* 398. (otworzyć, że woda wyprysła; cf. *cudopręty). Nieprzełamany, nieprzełomiony, nieprzełomny, nie do przełamania, niezłomny; *Ross.* непроломный, unzerbrechbar, undurchbrechbar. Nieprzełamana z miedzi blacha go pokrywa. *Dmoch. Il.* 2, 34. Nieprzełomane jest to męstwo, które ostatnia potrzeba wyciska. *Pilch. Sen. łask.* 45. Narody, których potęga zdała się być nigdy nie przełomiona, już dzisiaj są zniesione. *Zach. Kaz.* 1, 152. Zasłania piersi swoje tarczą nieprzełomną. *Dmoch. Il.* 2, 217. W rękach Nestora błyszczy nieprzełomna pika. *ib.* 2, 39. Tym głosem dodał Neptun do boju ochoty, Nieprzełomne się garną do Ajaxów roty. *ib.* 2, 7. Rozumie, że moc jego nieprzełomna. *Janusz. Oksz. D* 3. Mur nieprzełomny. *Bzow. Roż. pr.* Nieprzełomanie, nieprzełomnie *adverb.*, n. p. W równéj zawsze mierze moc nieprzełomanie trwałą dziedziczy. *Pilch. Sen. list.* 2, 249. *Subst.* Nieprzełomność, Undurchbrechlichkeit, n. p. Sprobowano teraz narodu naszego siłę i nieprzełomność. *Swad.* 1, 12. — Przełamanie, *actio*, przełamywanie das Zerbrechen, Durchbrechen; przełamanie, przełom, miejsce, gdzie co przełamano, der Durchbruch. Tygle, gdy z ognia wyszły, w przełamaniu były białe. *Torz.* 85. Spojrzawszy na przełamanie, to

każde śkło pokazuje się być gładkie. *ib.* 179. — §. *Transl.* Przełomić prawo = zgwałcić, przestąpić, ein Gesetz brechen. Śmiał i to prawo przełomić. *Sk. Kaz.* 47. Jeślić się przyda, to święte przymierze znowu przełomić. *W. Post. W.* 340. Wkrótce się przekonacie, czym prawdę przełamał; Lecz nie! sami ujrzycie, żem w niczym nie skłamał. *Dmoch. Il.* 268. — §. Przełomać, przezwyciężać, górę brać; bekliegen, überwältigen. Nie masz takiéj trudności, którejby pilność ludzka nie przełomiła. *Petr. Ek. ded.* Wszystko stałością przełamać starali się. *Ust. Konst.* 1, 69. Za przewodnika mając rozum rzadki, Umieją wszelkie wojen przełamać przypadki. *Hor.* 2, 221. Nałóg zadawniony przełamać. *Kras. Pod.* 2, 39. Wprawcie dziatki w przełamanie namiętności. *Bals. Niedz.* 1, 66. To jest cnota, gniew przełamać, i w przykrościach pamiętać, żeśmy ludzie. *Siru. Qu.* 190. Przełomił ich mowami, i niedopuścił im powstać na pomazańca. *W.* 1 *Reg.* 24, 8. Żadna mu męka straszna nie była, któraby serce jego przełomać mogła. *Sk. Żyw.* 1, 24, (wzruszyć, poruszyć). Wotowaniem i świadectwem jego przełomiony, jechał na wygnanie. *Warg. Wal.* 118. (przekonany). Wielce się w tym przełamał samego, i zwyciężywszy gniew swój, postępował z wielką łagodnością *Ustrz. Kruc.* 2, 89. Na reszcie przełamuje się, tłumi łkania, i tak daléj mówi.... *Stas. Num.* 2, 74. Nieprzełamany, niezwyciężny, nie przerobisz go, nie przekonasz, nie przeprzesz, nie wzruszysz, nie poruszysz, opoka, skała; unbeweglich, unerschütterlich. Co u siebie raz postanowił, to z nieprzełamanem wykonywał sercem. *Zab.* 4, 9. *Węg.* Pacyentki w zdaniach i nałogach swoich nieprzełamanemi były. *Perz. Lek.* 83. Nieprzełamany żadnym faworem umysł. *Nar. Tac.* 2, 314. Jagiełło wyrozumiawszy Witołda nieprzełomiony umysł, posłał do papieża, aby korony nie dał do Litwy. *Stryjk.* 531. Człowiek twardy, nieprzełamany dla zbytku cnoty. *Teat.* 49. *b*, 29. (nieużyty, kamień; Kato). Był Mojżesz w pracy nieprzełamany, cały dzień nie jedząc siedział na sądach. *Sk. Żyw.* 333 *b.* — §*. Drażnili boga sprawami swemi, i przełomiło się na nie karanie. *Budn. Ps.* 106, 29. (oburzyła się na nie plaga. *Bibl. Gd.*). — §*. Dobrodziejstwa Leszkowe przełomić tego na szlachcie Sandomirskiéj nie mogły, aby nienawiść złożyła. *Krom.* 290; (*non potuit vinci beneficiis*, cf. przewieść, wymódz). — §. b*) Ewanielie na wiersz Polski przełomiwszy, do druku podać chciałem. *Falib. D* 3. (z trudnością przerobiwszy, przełożywszy wierszem). PRZEŁAMACZ, a, *m.*, który co przełamuje, der Durchbrecher; *Vind.* prelomnik.

PRZELANIE, PRZELANY, *ob.* Przelać.

PRZEŁASKAWY, a, e, bardzo łaskawy, übergnädig. O bóstwo przełaskawe, o dni nader święte. *Bardz. Trag.* 117.

PRZELATAĆ, *ob.* Przelecieć. PRZEŁATAĆ, *ob.* Łatać. PRZEŁAWIAĆ, *ob.* Przełowić.

PRZELAXOWAĆ *cz. dok.*, przeczyścić żołądek; *Ross.* прослабить, laxiren, abführen. Kto się zbytecznie przelaxował, ten się osłabił. *Perz. Lek.* 237.

PRZEŁAZ, u, *m.*, PRZEŁAZEK, zku, *m., dem.*; (*Carn.* prelas; *Ross.* переласъ, пролазъ, лазея, вылазъ, (пролазъ, проłаза ćwik, chytrzec, przebiegły); przełazienie, miejsce przełazienia; das Ueberkriechen, Durchkriechen, der Ort, wo man über einen Zaun übersteigt. Ogrodzenie z ciernia przełazu zatrudni. *Kluk. Rośl.* 1, 60. Ostrężyny drzewko w płot jest bardzo godne dla przełazów. *Cresc.* 472. Przełazy zakładać. *Cresc.* 40. (ławki do przełazienia płotu). Z worem spadł na łeb z przełazku, gdy przez płot z nim lézie. *Pot. Jow.* 28. PRZEŁAŻĘ, *ob.* Przeleźć.

1. PRZELECIĆ, *f.* przeleci *cz. dok.*, Przelecać *niedok.*, bardzo polecać, sehr empfehlen, recommandiren. Im więcéj on jéj się przelecał, tym więcéj go nie rada widziała. *Petr. Hor.* 2, *F* 4 *b.* — §. Remitent może wexel sobie służący na kogo inszego indorsować, t. j. przelecić go komu innemu ku odebraniu pieniędzy. *Vol. Leg.* 8, 193. przekazać, przelewać na drugiego, einem andern zuschreiben, auf ihn übertragen.

2. PRZELECIĆ *cz. dok.*, letnym uczynić, przygrzać, lau machen, überschlagen machen.

3. PRZELECIEĆ, przeleciał, *f.* przeleci *inter. dok.*, Przelatać *niedok.*, przelatuje *contin.*, Przelatywać *frequ.*; *Boh.* přeletěti, proletěti, prolitowati; *Sorab.* 1. pželeczicz, pżeletžu; *Vind.* preleteti, prelietati, skusleteti, skulietati, zhriesletiti, zhrieslietati; *Rag.* proletjetti, proljětati, priletjetti, prikoletjetti; *Bosn.* proletiti, mimoletiti; *Ross.* пролетѣть, пролетать, перебрызгать, протесать, перелетѣть, перелетывать; lecąc miejsce jakie przebyć, przebiedz, *pr. et tr.*, durchfliegen, durcheilen. Tak prędko ledwie ptak przeleci. *Paszk. Dz.* 17 Ptaka, który po powietrzu przelatuje, najmniéj niemasz znaku na powietrzu jego latania. *Gil. Post.* 256. Kto pszczoły albo ptaki chowa, tedy póty jego są, póki przez ulicę albo przez płot nie przelecą; a skoro przelecą, już ich gonić nie może. Co rozumieć masz o tych pszczołach, które z ulów, jako i które z barci wylatują; bo zkądkolwiek wylecą, tedy kto je pierwéj zamknie, jego będą. *Szczerb. Sax.* 340. (*Prov. Vind.* Muhà katira perleti, huishi pikni = mucha, która przelatuje, gorzéj gryzie). Promienie słoneczne minuty tylko potrzebują do przelecenia dwóch milionów mil. *Łesk.* 2, 53. Musiałem przelecieć mil 40 we 12 godzinach. *Teat.* 41. *c*, 310. W dziesięciu godzinach 56,000 kroków wozem przeleciał. *Siem. Cyc.* 24. Dziwaczne myśli, które ci czasem przez głowę przelatują. *Teat.* 53. *d*, 87. — Przelecieć z miejsca na miejsce, von einem Orte zum andern herüber fliegen. Ptak chcąc sobie odmienić pierwsze lata, Za słońcem z swojéj ziemi do cudzéj przelata. *Tol. Saut.* 84. Niestateczny motyl z róży na różę przelatuje. *Węg. Marm.* 1, 57. Motyl słodyczą podsycony, z kwiatku przelata na kwiatek. *Teat.* 42. *c*, 56. Pierwszy grot rzuca Fegi, ale raz był mylny, Bo nad ramię bez szwanku przeleciał grot silny. *Dmoch. Il.* 111. flog darüber weg. — §. Przelatywać się, latać sobie; herum fliegen, herum flattern; *Ross.* порхнуть, порхать. Nie raz chcę się przelecieć, skrzydełka rozpuszczam, Lecz widząc szczupłość miejsca znowu one spuszczam. *Tol. Saut.* 69. *Volito*, ustawicznie latam, i tam i sam przelatam. *Mącz.* Nie na jednym powietrzu ptak się przelatywa, Ani też w jednéj wodzie rybka so-

bie pływa. *Zab.* 9, 202. *Koss.* Krogulca z ręki czasem na przelatanie puszczaj. *Cresc.* 617. (na przelatywanie się).

PRZELECZYĆ *cz. dok.*, lecząc przebyć, przetrwać, durchcurriren; *Ross.* пролѣчить, пролѣчиваю.

PRZELEDWIE *adverb.*, n. p. Ledwie przeledwie wyperswadowałem im. *Mon.* 71, 109. z wielką biedą, trudnością, mit größter Noth.

PRZELEGAĆ, *ob.* Przelożeć. PRZELEGŁOŚĆ, ści, *ż.*, przestrzeń, die Strecke, die Weite, der Zwischenraum. Okropna między niebem a ziemią przeległość. *Ossol. Sen.* 28. PRZELEGŁY, a, e, śrzodkujący, przegradzający, darzwischen befindlich. W dniach przeległych między przysposobieniem a zabiciem swoim. *Nar. Tac.* 3, 31.

PRZELĘKNĄĆ, PRZELĄDZ, *f.* przelęknie *cz jednll.*, Przelękać *niedok.*; — *§. przestraszyć kogo, einen in Schrecken setzen, ihn erschrecken. Przeląkł mię. *Tr.* Przelękniony, przelękły, erschrocken. Zatrwożeni jesteśmy niebezpieczeństwem, którego się boimy, przelęknieni niebezpieczeństwem, któregośmy nie postrzegając uszli cali, przerażeni niebezpieczeństwem przytomnym. *Pam. Warsz.* 1, 30. *Niemc.* Stróże grobu, wielkie przerażenie Na sercach mieli, Tak że się stawszy jakoby martwemi, Leżeli długo przelękli na ziemi. *Odym. Św.* 2, *L l* 3. Przelękły wędrownik, porywa się rączo. *Przyb. Ab.* 183. Nieprzelękły, nie do przestraszenia, unerschreckbar. Nieprzelękłego dowod jasny męstwa Jest pracą dostanego ony owoc zwycięstwa. *Zab.* 5, 432. Przelęknąć się, przestraszyć się, przeżasnąć się; erschrecken, in Schrecken gerathen; *Boh.* zhrozyti se; *Vind.* fe vstrafhiti, prestrafhiti; *Ross.* перепугаться, испугаться, испужаться, перетруситься, торопѣть, (cf. trup, cf. stropić się). Postrzegłszy to, przelękli się srodze tego niebezpieczeństwa. *Ustrz. Kruc.* 3, 112. Ujrzał czart na niéj jakiś znak, na który się przelęknąć musiał. *Sk. Żyw.* 2, 209. Nie tylko się bynajmniéj śmierci nie przeląkł, ale pana o nią prosił. *Birk. Sk. A* 2. Przelęknienie się, przelęknienie; *Boh.* aužas; *Ross.* испуга, испуганіе, das Erschrecken, der Schreck. Przelęknienie, nagła trwoga, przez uderzenie zmysłów przedmiotem nadzwyczajnym, lub zdającym się grozić niebezpieczeństwem. *Pam. Warsz.* 1, 28. *Niemc.*

PRZELEW, u, *m.*, PRZELEWEK, wku, *m.*, *dem.*, przelewanie, das Uebergießen, Umgießen, Vergießen; *Boh.* prolewanj, prolitj krwe; *Ross.* переливіе, переливка, переливаніе, (проливъ cieśnina morska; *Eccl.* пролива ujście rzéki). Gdy bok już czółna nurza się w przelewie, Drugi wał dźwignie, i nie dał zaciekać. *Chrośc. Luk.* 161. — *Transl.* Przelewek, przekwintowanie, zbytek. *Cn. Th.* przesada, übertriebenes Wesen, übertriebene Delicatesse. — *Prov.* Nie przelewki to. *Teat.* 1, 23. nie żarty, nie przepiecze się to; daß ist kein Spaß, damit ist nicht zu scherzen. Ciągnął Jagiełło do Trok; a Witołd widząc, iż nie przelewki, bojąc się oblężenia, uciekł do Grodna. *Stryjk.* 431. *Pot. Syl.* 91. *Ossol. Str.* 1. Bacząc nie przelewki, nuż bez sprawy w nogi. *Czachr. Tr. E* 1. Dawid w strachu, iż to nie przelewki, do pokuty się udał. *Falib. T.* Trzeba tu o sobie pomyślić, to nie przelewki. *Teat.* 13, 102. PRZELEWAĆ, *ob.* Przelać. PRZELEWACZ, a, *m.*, PRZELEWCA, y, *m.*, rozlewca; (*Sorab.* 1. pžehliwcz), der Vergießer. Tyran krwi przelewca. *P. Kchan. Orl.* 1, 66, *Ross.* кровопролитецъ. — §. Przelewacz = udający że na swą potrzebę kupuje, a zawsze odprzedawający dla zysku *X. Kam.*

PRZELEŹĆ, przelazł, *f.* przelezie *cz. dok.*, Przełazić *niedok.*; *Boh.* prolezti, prolyzati, přelezti; *Sorab.* 1. pželezu, pżeważu; *Rag.* prolaziti; *Vind.* prelesti, zhrieslesti, skuslesti, skusslesti; *Ross.* перелѣзть, перелѣзать, пролѣзть, пролазить, пролѣзать; łażąc przejść jakie miejsce, durchkriechen, hinüber kriechen, hinüber klettern. Przełażę przez płot. *Cn. Th.* *Przeleść płot, mur, górę. *Tr.* Tą dziurą kot przelazł. *ib.* Umiał tam przeleźć, gdzie nie mógł przeskoczyć. *Kur. Pet.* 15, (cf. podleść). Nie do przelezienia, *nieprzelezły *Vind.* nepreleslìu, nepreplasliu. — §. Przełazić, z wolna przechodzić, mimo łazić; langsam durchgehen, vorüber gehen, vorbey kriechen. Dla widzenia raz Zelii, musiałem przełazić mało dziesięć razy. *Teat.* 41, 15.

PRZELEŻEĆ *med. dok.*, Przelegać *contin.*; *Boh.* přeležeti, proležeti; *Sorab.* 1. pscheležu, pscheležjm; *Ross.* пролежать, (перелечь, перелягу przewracać się na drugi bok); leżąc przepędzić, przetrwać, durchliegen. Cały dzień przeleżał. — *Transl.* Przeleżeć gdzie, przesiedzieć, często bywać, ustawnie przemieszkać. *Cn. Th.* immer an einem Orte liegen, sich aufhalten, verweilen. PRZELEŻEĆ się, przespać się, leżeć sobie odpoczywając; sich satt liegen, ausruhen, liegend rasten, faullenzen; *Ross.* перележаться, перележиваться. Przeleżenie się, *Ross.* лежка; *Eccl.* прелѣгованіе, отдохновеніе на краткое время. Przeleżawszy się w kąpielach przez godzinę, ruchomość jest skuteczna. *Krup.* 5, 221. Przelegasz się jak niedostępny złajnik na sianie, na ładownych pieniędzmi worach. *Zab.* 5, 216. Gdy Wiślimir z Heligundą według zwyczaju szli się przelegać, rzekł do nich .... *Papr. Ryc.* 10. (przespać się). Na noc pod konia nasłać słomy aż do kolan, żeby się miał na czym przeleżeć. *Cresc.* 519. — §. Kędy były mieszkalne miejsca, szerokie się przelegają pustynie. *Zab.* 2, 27. *Alb.* rozlegają, szerzą się w pośrzodku, leżą między niemi przestronno; liegen in der Mitte, breiten sich aus. Co za Odrą ziem i krajów przelega się, trzymali Słowianie. *Nar. Hst.* 2, 8. — §. Przeleżeć się, leżeniem nadwerężyć się, nadpsuć się; sich durchliegen, durch Liegen Schaden nehmen; *Ross.* належать. Przeleżały *Boh.* přeležely. Przeleżałe miejsce *Ross.* пролежень.

PRZEŁGAĆ się, *f.* przełże się, przełgę się *recipr. dok.*; (*Boh.* přelhati, přelhawati *mendacio fallere*; *Ross.* пролгать, пролыгать, проврать, провырать); wyłgać się, łgarstwem się wykręcić. *Tr.*, sich durchlügen. — §. Przełgać się, *crebro mentiendo efficere, ne tibi fides habeatur*, kredyt stracić. *Cn. Th.*, sich durch Lügen um seinen Credit bringen.

*PRZELICHMANIĆ *cz. dok.*, n. p. Kradzione woły ceni na pół darmo, a wziąwszy iściznę Mknie precz, przelichmaniwszy swą powołowszczyznę. *Klon. Wor.* 19. przedawszy, w pieniądze przemieniwszy; veräußern, in Geld umsetzen. Który swojego nadtracił, wiele przeprawował, a mało nie wszystko przelichmanił, gdzieby się przeżywić szuka. *Gil. Post.* 28 *b.* przemarnował, durchbringen. PRZELICHWIĆ *cz. dok.*, n. p. Cokolwiek syn przegra a prze-

lichwi, takowych długów ociec nie winien płacić. *Tarn. Ust.* 94. u lichwiarzów pożyczaniem przemarnuje, durchwuchern, bey dem Wuchern durchbringen.

PRZELICZYC, *f.* przeliczy *cz. dok.*, Przeliczać *niedok.*; *Vind.* preſhteti, saſhteti, prezhseſhteti; *Bosn.* pribroiti, pobroiti; *Rag.* pribroitti; *Croat.* prebrajam, prebroilszem; *Ross.* перечесть, пересчитать, пересчитывать, просчитать, просчесть, просчитывать, перечислить; *Eccl.* пречисляю; liczeniem przejść, durchzählen, überzählen. Przelicz rany, którem dla ojczyzny poniósł. *Teat.* 54. *d*, 75. Kiedy drugi raz konie przeliczyli, Alić zaś wszystkie konie spełna obaczyli. *Prot. Jał.* 25. Przeliczenie, *Vind.* preſhtetje, preſhtejenje; *Ross.* перечетъ. Przeliczony, co przeliczono, durchgezählt; przeliczony, przeliczny, do przeliczenia, mogący być przeliczonym, durchzählbar. Panie grzechy moje Nieprzeliczone zgładź przez imię twoje. *J. Kchan. Ps.* 33. Nieprzeliczone zastępy. *Ryb. Ps.* 130. Jakoż téj nieprzelicznéj nie lękać się zgrai? *Kanc. Gd.* 264. — *Aliter:* Przeliczny, nader liczny, ſehr zahlreich. Przeliczne przykłady. *Smotr. Apol.* 136. *Obr.* 44. — 2. Przeliczyć, zbyt wiele naliczyć, przerachować; zu viel zählen, anrechnen. Przeliczyłeś kilka groszy. *Tr.* Niemasz szafarza, coby nie przeliczył. *ib.* — 3 Przeliczyć się, licząc omylić się, ſich verzählen; *Bosn.* pribroitise *errare in numero*; *Vind.* preſhtetiſe, vſhtetiſe; *Carn.* ushteti, ushtejem; *Ross.* прочесться, прочитаться. Suma w któréj się przeliczono *Ross.* прочетъ.

*PRZELINY *plur.*, n. p. Mało nie szpetniejsze bywa srebro, kiedy się na nim *przeliny z otartego pozłocenia ukażą, niż samo przez się białe. *Rej. Zw.* 148. golizny, przetarcia, durchgeriebne Stellen. PRZELINIĆ się *recipr.*; *Ross.* переливать, *ob.* Linić się.

*PRZELISZ, *PREZLISZ, *PRZYLISZ *adverb.*; *Slov.* prjlišné, priliš, welice; *(Boh.* přilišnost *abundantia)*; *Ross.* лишне; *Eccl.* лишше zbyt, zbytnie, (cf. [liszyć, licho 2], liczyć, liczba). Bym miał wszystkie przykłady mianować, byłoby tego przelisz wiele. *Eraz. Jęz. M* 8 *b.* Myśl Temistoklesa byłaby po jednéj stronie bardzo pożyteczna, ale po drugiéj przylisz niesprawiedliwa. *Eraz. Jęz. H* 5 *b.*

PRZELIZNĄĆ *cz. jednl.*, Przelizać *dok.*, liżąc przebyć, odbyć, durchlecken; *Ross.* прелизать, перелизывать. Pochlebca podobny jest do niedźwiadka, który nie ukąsi, aż pierwéj przeliże. *Rej. Zw.* 89.

PRZEŁKNĄĆ, *f.* przełknie *cz. jednl.*, Przełykać *niedok.*, przez gardło przemknąć, przekąsić; durchſchlucken, verſchlucken, herabſchlucken; *Ross.* проглотить, проглатывать; *Eccl.* проглощаю. Jeść nic nie mogę; ledwie trochę rosołu przełknę, i to z niezmiernym bolem. *Mon.* 67, 405. Nie mógłbym kawałka chleba przełknąć, widząc, że ci ludzie głód cierpią. *Teat* 8, 13. Ludziom ubogim wino tak drogie pić, co przełknie, to grosz; o jaka utrata! *Sk. Kaz.* 323. Wziął sztukę chleba i rzekł: bodajbym tego chleba nie przełknął; i tak się stało, chcąc przełknąć, został chléb w gardle jego, i udawiony został. *Sk. Żyw.* 1, 31. — *Transl. fig.* Trzeba przełknąć powoli choć tak niestrawny kąsek. *Teat.* 17. *b*, 55 verſchlucken. Ukażcie, że sromotnych potwarzy, nie zwykliście przełykać. *Krom.* 193. Zdało się książętom taić i przełykać do czasu namowy one, ażby pierwéj wszystkie potrzeby na wojnę sporządzili; *celare et dissimulare. Krom.* 155. Despektu tak obelżywego nikomu uczciwemu przełykać się nie godzi. *Falib. L* 3.

PRZEŁOGA, i, *ż.*, *cochlea*, oś abo przełoga u prasy. *Mącz.* die Schraube an einer Preſſe. (*Ross.* перелогъ odłog przeorany; *Eccl.* прологъ przełom, skała).

PRZEŁOKACZ, *ob.* Przełykacz.

PRZEŁOM, u, *m.*, PRZEŁOMEK, mka, *m. dem.*; *Vind.* skuslom, prelom, skusvdar; *Slav.* prikláni; *Ross.* переломъ, проломъ; *Eccl.* прологъ; miejsce przełamane, przerwa; eine durchbrochne Stelle, ein Durchbruch, eine Oeffnung. Nieprzyjaciel na mury, Gdzie już znaczne świeciły przełomy i dziury, Tylko co już nie wpada. *Tward. W. D.* 2, 191, (*Gall.* breches). Przełom od dział abo taranów szturmowych. *Birk. Zyg.* 47. Gdzie się zakradli, w te dziury i przełomy drew nakładli i zapalili. *Tward. Wł.* 120. Skoczył na czoło nieprzyjacielskie, siekąc jak drzewa, a gdzie się podał jaki przełom, wdzierając się między gęste szyki. *Nar. Hst.* 3, 150. *Tward. Pasq.* 54. Na przełom nieprzyjaciela wspiera, aż i łamie. *Leszcz. Class.* 78. (przebija się przez szyki nieprzyjacielskie). Spojrzał na blizki onych gór przełomek. *Chrośc. Luk.* 155. (urwisko, ein Bruchſtück). Między skał wysokich przełomy. *Tward. Duf.* 73. PRZEŁOMIĆ, *ob.* Przełamać. PRZEŁOMIKAMIEŃ, ia, *m.*, ziele, kropidło, tesznik, kamyczki, kamyk, *filipendula*, Rothſteinbrech. *Syr.* 735. PRZEŁOMIPŁOT, a, *m.*, PRZEŁOMIWROTA, złodziej, który się w domy włamuje, *vecticularius. Mącz.* der in die Häuſer einbricht. PRZEŁOMIONY, PRZEŁOMNY, PRZEŁOMNOŚĆ, *ob.* Przełamać.

PRZELOT, u, *m.*; *Vind.* zhrieslet, prelet, zhriesletanje; *Ross.* пролетъ, перелетъ; przelecenie, przelatanie, *propr. et transl.*, der Durchflug. Nie mógł się Bolesław wdawać w obcą wojnę, dla przelotów Tatarskich. *Nar. Hst.* 5, 10. (przebieg, cf. zagon). List Seneki o bystrym przelocie czasu. *Pilch. Sen. list.* 370. Żadna rzecz nie jest tak użyteczna, któraby przelotem skutek jaki sprawić mogła. *Pilch. Sen. list.* 7. — Na przelot, na wylot, n p. otwor, durch und durch; *Ross.* насквозь, (cf. wskróś); *Eccl.* сквозь. Dziura na przelot *Ross.* проемъ. PRZELOTNY, a, e, przelatujący, flatternd, herumfliegend, vorbeyfliegend; *Ross.* перелетный, пролетный, *propr. et transl.* Lekkość Teokryta, z kwiatka na kwiatek przelotna. *Kniaź. Poez.* 3, 232. Szerzyły się po ustach przelotne tylko, lecz zawsze z przydatkiem powieści. *Nar. Hst.* 11. — Przelotny, na przelot czyli wylot idący, durch und durch gehend; *Ross.* сквозный, проемный.

PRZEŁOTROWAC *cz. dok.*, łotrowsko przemarnować; *Vind.* saberdelati, saburdeliti, saſhverkati, lüderlich verpraſſen, verludern. Syn utratnik, wszystko przeje, i przepije i przełotruje na biesiadach. *Sk. Kaz.* 323. Gdy już wszystko przełotruje, kradnie. *Sax. Art.* 62.

PRZEŁOWIĆ, *f.* przełowi *cz. dok.*, Przeławiać *niedok.*; (*Vind.* preloviti, skusloviti); uganiać się za zwierzęciem, dem Wilde nachjagen. Jako kiedy napadną na ślad ogarowie,

Przeławiając za zwierzem w przykrytéj dąbrowie. *Zbil. Żyw. B* 3. Jak kiedy psi w gaju głośno przeławiają, Rozlicznym głosem prędkie zające ścigają. *ib. B* 3 *b.*

PRZEŁOŻEŃSKI, a, ie; *Ross.* настоятельскій; do przełożeństwa należny, Vorgeſetzten-, Regierungs-. Nad zgromadzeniem przełożeński urząd chwalebnie sprawuje. *Steb. pr.* U pana patrz przełożeńskiéj dobroci, u sługi posłuszeńskiéj. *Petr. Pol.* 62. PRZEŁOŻEŃSTWO, a, *n.*, PRZEŁOŻNOŚĆ, *PRZEŁOŻONOŚĆ, ści, *ż.*, starszeństwo, władza, panowanie, zwierzchność; *Slov.* zprawowánj, wládařstwj; *Sorab.* 1. zastoynicztwo, zastahtžo, zastoyeno, predkstoyenstwo (cf. dostojeństwo), bowotstwo; (*Sorab.* 2. sastojane szafarstwo); *Carn.* poglavarstvu; *Vind.* poglavaria, poglavarstvu, (*ob.* Głowa, naczelnik, naczelnictwo); *Croat.* poglavarsztvo; *Rag.* pridstava; *Ross.* настоятельство, первоначалие; *Eccl.* старѣшинньство; a) die Oberaufſicht, die Herrſchaft, die Gewalt. Rozliczne są władze i przełożeństwa; ma zwierzchność monarcha nad poddanemi, ociec nad dziećmi, mistrze nad uczniami, rotmistrz nad żołnierzami. *Pilch. Sen. łask.* 57. Król go wielkiemi majętnościami i przełożeństwem senatorskim opatrzył. *Stryjk.* 192. Brzeście z posłuszeństwa się Polskiego wybiło, i wszystek on kraj do Pruskiego przełożeństwa znowu przystąpił. *Stryjk.* 199. Urząd abo przełożność nad budowaniem, *aedilitas. Mącz.* Ani siły, ani przełożeństwa, ani mocarstwa nie odłączą nas od miłości bożej. *W. Post. W.* 24. Dał przykład starszym, aby w nadzieję *przełożoności a mocy swéj, nie łajali inszych. *Eraz. Jęz. H h* 7 *b.* Dają mu uczuć przełożność i dziwactwa swoje, celem go najpodlejszych czyniąc rozkazów. *Mon.* 73, 397. — b) *Collect.* Przełożeństwo = przełożeni, starsi, die Obern, die Vorgeſetzten. PRZEŁOŻYĆ, *f.* przełoży *cz. dok.*, Przekładać *niedok.*; *Boh.* přeložiti, překladati; *Sorab.* 1. pscheložu, pscheložim, pžewožuyu; *Slov.* predkladat; *Carn.* preloshim; *Vind.* preloshit, prekladiti, priedsloshiti, priedpoloshiti, priedklasti, dopoloshiti; *Ross.* переложить, перекласть, перекладывать, проложить, прокладать, прокласть, прокладывать, предложить, прокладать; — 1 a) *transferend.* przekładać co w inszy statek, na insze miejsce; wo anders hin legen, umlegen, umpacken, umſetzen, an einen andern Ort hinſtellen. Przekładać na polu kopy. *Haur. Sk.* 18. Szychty przekładać, t. j. te co leżały na czerynie na wierzchu położyć, a co były na wierzchu, odstawić do palenia niemi. *Torz.* 109. Stóg siana przekładać *Ross.* перевершить, перевершивать. — *Transl.* Warunek ten w inszą przełożyć trzeba fortecę. *Tr.* przenosić, an einen andern Ort überſetzen, verſetzen, verlegen. Przekładanie z miejsca na miejsce = przenoszenie. *Cn. Th.* 843. die Verſetzung, Verlegung. — *Aliter:* Abyśmy nie dufali w swoje mocy i mądrości, jedno na boga wszystko przekładali. *Biel. Św.* 3 *b.* jemu oddawali, Gott anheim ſtellen. — 2. Przekładać z języka na język, tłumaczyć, cf. przewieść; *Bosn.* privratiti pismo, obratiti u drughi jezik, aus einer Sprache in die andre übertragen, überſetzen. Listy Perskie kazał na Łaciński język przełożyć. *Birk. Dom.* 35. Większą część biblii Angielskim językiem przełożyli. *Baz. Hst.* 223. Na przełożenie statutu z Łacińskiego na Polski deputowano Herburta. *Vol. Leg.* 2, 636, (*Croat.* preztavlenye; *Eccl.* переведеніе, прѣводъ, претолкованіе, (cf. przewieść, przewod), *ob.* Przekład, Przekładacz). — 3. Przekładać się w co, przeobrażać się, przemieniać się, przekształcić, ſich worein verwandeln. Przełożył się w woła, Buha z bydłem nadobny, buja w pojśrzód zioła. *Zebr. Ow.* 53; (*induitur tauri faciem*). *Eccl.* непрѣложьнъ *nieprzełożny, *Graec.* ἀμετάθετος, *immutabilis.* — b) *Interpon.* Przekładać co czym, przedzielać, przegradzać, prześcielać, przeplatać; durchlegen, dazwiſchen legen, zwiſchen etwas hinlegen. Przekładać jabłka słomą. *Cn. Th.* 843. — Przekładać książkę białym papierem, ein Buch durchſchießen. Przekładany papierem, durchſchoſſen; *Boh.* proložený papjrem. Gdy rym od rymu jest przedzielony, nazywa się przekładanym. *Kpcz. Gr.* 3, 90. unterbrochne Reime, wo ſich die erſte und dritte Zeile u. ſ. w. auf einander reimen. Gdy wiersze, jako idą po sobie, rymują z sobą, nazywają się nieprzekładane. *Kpcz. Gr.* 3, 90. Przekładany wiersz *Eccl.* простихіованный. — Szykowanie wyrazów jest abo przekładane, abo nieprzekładane. *Kpcz. Gr.* 78. — 3. *Absolute intransit.:* Przekłada ziemia, gdy w dole górniczym ziemia nie jednego gatunku. *Os. Żel.* 81. die Erde in der Erzgrube iſt gemiſcht, von verſchiednen Gattungen durchbrochen, ſchichtet ſich. — 3) *Nimii:* Przekładać, zbytnie obkładać, przeładować, przepełniać; überladen, überlaſten, überfüllen. Przekładać się zbytnim jedzeniem = objadać się, obżerać się, ſich überladen mit Speiſen. Ludzie zawsze zdatni do roboty, kiedy się ani jadłem, ani piciem zbytnim nie przełożą. *J. Kchan. Dz.* 197. Furman przełożył wóz ciężarem. *Tr.* — 4) *Praeferend.* Przekładać, *przedkładać co nad co = przenosić, prym dawać; vorziehen, dem Vorzug geben; *Ross.* предпочесть, предпочитать; (*Eccl.* предпочтеніе, предпочитательство, *Graec.* προτίμησις, *praeferentia*, *ob.* Pierwszeństwo). *Antepono*, *przedkładam jednego nad drugiego, wyżej ważę. *Mącz.* Niechaj się żaden nie przedkłada nad drugiego, nie więcej o sobie dzierży, niżli o drugim. *Mącz.* Jegobym nad wszystkich innych przełożyła. *Teat.* 9, 25. Przestawanie z ludźmi musi im być niesmaczne, gdy nad nie przekładają bawienie się z psami i małpami. *Teat.* 49. *d*, 15. Kto nabożeństwo nad potrzebę bliźniego przekłada, miłości mało w sobie ma. *Sk. Żyw.* 1, 174. Dobrą radę przekładać trzeba nad wszystkie skarby. *Zał. H. T.* 60. Cnotę nad szczęście przekładaj. *Cn. Ad.* 84. Dusze miękkie rozkosz cnocie przekładają. *Jabł. Tel.* 46. Mędrcowie zawżdy mocnie przekładali poczciwe przed pożytecznym. *Rej. Zw.* 65 *b.* Nauka ewanielii ma być nad inne wszystkie przekładana, wywyższana, chwalona. *Wiśn.* 409. Nie patrzamy na to, czym przełożył nas bóg nad insze ludzie, ale na to, czy kto ma przed nami. *Gorn. Sen.* 140. Przekładają jeździć korabiem sześcią hetkami, niżeli ładną karetą a parą końmi. *Mon.* 65, 420. (wolą jeździć). Miasto Rzymskie Paweł z Piotrem nad inne wszystkiego świata obecnością swoją przełożyli. *Sk. Żyw.* 2, 28. (zaszczycili, preferencyą mu dali, den Vorzug vor allen andern geben). Żywot Chrystusa, gdy się inne wypisują, słusznie

się tu przełożyć, i jako na czoło wystawić ma. *Sk. Żyw.* 1, 1. *praemittere*, vorausſchicken, vorſetzen. — §. Przekładać kogo nad czym • zwierzchność, przełożeństwo mu dawać; *Slov.* predstawugi; *Sorab.* 1. předpostahwu; *Bosn.* nadrediti; *Rag.* nadstaviti tkoga; *Eccl.* предпоставляю, einen zum Vorgeſetzten machen, ihn über etwas ſetzen. *Praeficere*, *przedłożyć abo urzędnika dać. *Macz.* Przełożony, *Slov.* zpráwce, (cf. sprawca); *Sorab.* 1. předkstogiczeŕ, prjtkstawieny, (pritkstejem, pritksteju *praesto*, *praesum*), zasteinik, bowot; *Carn.* glavar, poglavár, poglavitnek, (*ob.* Głowa, naczelnik, cf. czoło); *Vind.* poglavar, vishi glavar, priedpostaulenik, priedpostaulen; *Croat.* poglavár; *Bosn.* poglaviça; *Slav.* superior, stareshina; *Rag.* nadstavgljenik, pridstávnik, nadstoinik, pridstav; *Ross.* настоятель, первоначальникъ; *Eccl.* предстоятель, первосѣдникъ. Przełożona, *Sorab.* 1. předkstoyiczerka; *Ross.* настоятельница. Przełożonym być, *Vind.* priedi stat, naprei stat, zhes eno rezh postaulen bit; *Croat.* nadsztoim; *Ross.* настоятельствовать; *Eccl.* предстою. Przełożony nad bractwem, abo bractwu. *Dudz.* 12. starszy, der Aelteſte, Vorgeſetzte. Do przełożonych należy porządek dobry utrzymywać. *Boh. Kom.* 3, 390. Chłopi na wsi, a żacy w szkole odmianie przełożonych bardzo radzi. *Rys. Ad.* 7. Przełożony namiestnik boży. *Cn. Ad.* 942. Przełożony ma mieć uszy na obie strony. *ib.* Przełożonym łagodności trzeba, a przy niej ostrości. *Cn. Ad.* 941. Przełożony wszystkim jak cel wystawiony; przełożonych wady wszyscy najlepiej widzą. *Cn. Ad.* 943. Przykład przełożonych ważny. *ib.* 971. (jaki pan, taki kram; jaki opat, takie mnichy). Przełożony, wyniesiony nad inne; über andere erhaben, vornehm, ausgezeichnet. Nie mają w sobie pokory dziecinnéj, ale chcą jeden nad drugiego być przełożeńszy. *Sekl.* 87. Nie rozumiem, żeby między apostoły był jeden nad drugiego w urzędzie przełożeńszy. *ib.* 42. Apostołowie nie mówili, ktoby był przedniejszy między niemi, nie mówili o przełożeniu, nie mówili o majętności. *Eraz. Jez. K k* 3. (o preferencyi, o pierwszeństwie). Kto zechce być przełożeńszym a większym, będzie waszym służebnikiem. 1 *Leop. Marc.* 10, 43. Próżni ludzie pierwsze i przełożeńsze miejsca miłują. *W. Post. W.* 241. Nie dopuścił Likurg więcéj szat mieć, tylko jednę, aby się jeden nad drugiego pychą nie przekładał. *Bicl. Św. D* 2 *b.* (nie wynosił). — 5) Przekładać co komu, *przedkładać, kłaść przed kim, einem vorlegen. Rzeczy te są tu jako na tablicy przed oczy przełożone. *Wiśn.* 604. Przełoż gościom pieczyste. *Tr.*, (cf. rozdawać). Stworzenie jest wywiedzienie rzeczy z niczego, t. j. bez żadnéj *przedłożonéj materyi. *Sak. Dusz.* 47. (już będącéj i za zasadę służącéj). — *Transl.* Przedstawiać, pokazywać, przed oczy stawić, rozpowiadać, proponować; einem etwas vorſtellen, vorlegen, vorhalten, vorſchlagen. Jezus miasto *przedłożonej jemu radości, podjął krzyż. *Budn. Hebr.* 12, 2. *Żarn. Post.* 3, 599 *b.* (wystawionej radości. *Bibl. Gd.*). Krótko We Panu rzecz całą przełożę. *Boh. Kom.* 4, 237. *et* 296. Słucha chłopka, ze łzami krzywdę swoję przekładającego. *Mon.* 64, 139. *Pilch. Sall.* 167. Inaczej znowu rzecz przełożyć *Ross.* передложить, передкладывать. (*Slov. Gramm.* predkladni, predkladagični *Praepositionalis*, *Localis*, predkladatliwi *Praepositivus*). Przekładanie, przełożenie, wystawienie przed oczy, napominanie; *Sorab.* 1. predkstahweno, predkdahtžo, predkpowoženo; *Vind.* pridloshba, predloshik, predlog, predloshtvu, das Vorſtellen, die Vorſtellung, Ermahnung. Wstrętu jej przełożenie żadne nie zwycięża, Przez żaden sposób nie chce We Pana za męża. *Niemc. P. P.* 92. O *przedłożeniu *uma*, t. j., o przedsięwzięciu. *Pim. Kam.* 114. intencya, Vornehmen, Vorſatz. — §. *Venator.* Przekładać za zającem, mówi się o psie, który z jednéj strony kniei na drugą za zającem się zapędza. *Skarb.*, cf. zakładać, von einem Revier ins andre hinüber den Haſen nachſetzen. *PRZEŁOŻONOŚĆ, PRZEŁOŻNOŚĆ, *ob.* Przełożeństwo. PRZEŁOŻYCIEL, *ob.* Przekładacz.

PRZEŁUPAĆ, *f.* przełupie, *cz. dok.*, łupaniem przebić, przeciąć; durchhauen, durchſpalten. — *Fig.* Kieliszek z winem na dwa przełupawszy hausty, wypił. *Mon.* 69, 1042. (*Bosn.* prolupati, izbitti *verberare*; *Ross.* перелопаться pękać się, spadać się).

PRZELUTROWAĆ *cz. dok.*, przecedzić, durchſeigen. Najwięcéj wodę czyści przelutrowanie. *Cresc.* 12. Potażu przelutrowanego funt. *Torz. Skł.* 203.

PRZEŁYKAĆ, *ob.* Przełknąć. PRZEŁYKACZ, a, *m.*, der Verſchlinger, Verſchlucker. *Vorago patrimonii*, przełykacz ojczyzny swej, który majętność swą przełknął, przepił, utracił. *Macz.*

PRZEŁYSIEĆ, *f.* przełysieje *neutr. dok.*, wskroś obłysieć, ganz kahl werden. Mąż, któremu z głowy włosy łażą, łysy jest; a jeśliby z czoła mu włosy oblazły, przełysiały jest; jeśliby na łysinie albo na przełysieniu, biała barwa się ukazała, zda go kapłan za trędowatego. 1 *Leop. Levit.* 13, 40. *Wujek. ib. Budn. ib.* Kazimierz W. położnicę Czeską, przełysiałą i strupowatą być postrzegłszy, precz od siebie odrzucił. *Krom.* 368.

PRZEMACAĆ, *f.* przemaca, *cz. dok.*, Przemacywać *niedok.*, *praecontrectare. *Cn. Th.*, *przedmacać, vorher betaſten, gleichſam im Geiſte zum voraus ſchon betaſten, berühren. — §. Macaniem przeniknąć, durchfühlen, durchgreifen; *Sorab.* 1. pschemaszam; *Ross.* перещупать.

PRZEMACHAĆ *cz. dok.*, Przemachnąć *jednil.*, szybko przeciec, przebiedz; *Ross.* промахнуть, durcheilen, durchlaufen. (*Bosn.* promahati, vjetar procchi, *passar il vento*, *perflare*; *Ross.* переманить, przeszkodzić, промахнуться chybić, промахъ chyba).

PRZEMACHLOWAĆ *cz. dok.*, frymarcząc oszukać, zamienić z okpieniem, mit Betrug vertauſchen. Ślepił kupiec ten prostaki, Przemachlował rzeczy miasto przednich braki. *Klon. Wor.* 67.

PRZEMACZAĆ, *ob.* Przemoczyć.

PRZEMĄDRY, a, e; *Vind.* premoder, prepametan; *Ross.* премудрый, преумный, ſehr weiſe. Księgi przenabożnej i przemądrej duszy twojej. *Sk. Dz.* 235. PRZEMĄDRZAŁY, *ob.* Przemędrzeć.

PRZEMAGAĆ, *ob.* Przemódz, przemoże. PRZEMAKAĆ, *ob.* Przemoknąć.

PRZEMALOWAĆ *cz. dok.*, malowanie przekopiować; *Vind.*

premalati, preobrasati, (cf. przeobrażać), nachmalen, abkopiren ein Gemälde. Przemalowany obraz z drugiego, *apographum. Cn. Th.*

'PRZEMAMIĆ *cz. dok.*, mamiąc przeciągnąć, przewabić; hinüber locken, ablocken, durch Blendwerk wo anders hinziehen; *Bosn.* primamiti *abstrahere*; *Croat.* premamlyújem *seduco*, (premamlyiv *seductilis*, premamitel *seductor*, *f.* premamitelicza); *Ross.* переманить, переманывать, *Subst.* переманка, przełstić, prełszczać, (proманить, проманывать na słowie trzymać).

PRZEMARŁY, a, e, *ob.* Przemrzeć.

PRZEMARNOWAĆ *cz. dok.*; *Slov.* prómrchám; *Sorab.* 1. pżeschlamuyu, pżetżinu, pżekawżczu; *Vind.* sapraviti, sagnati, sadegati, sanemarati, satrebuſhiti, satrebuhuvati, potroſhiti, safaidrati, (premarnuvati = namówić); *Ross.* прогулять, прогулывать (*ob.* Przehulać), промытарить, размытарить, измошенничать, промотать, проматывать; marnie stracić, strawić, przełotrować, przebankietować, przeczestować, przejeść, przestroić; verſchwelgen, verpraſſen, durchbringen. Majętność wszystkę przemarnował, i cokolwiek wziął od ojca potrawił. *Odym. Św.* 2 *c.* Wielem przemarnował, ale mnie teraz bieda nauczyła rozumu. *Boh. Kom.* 4, 365. Przemarnowawszy liczne dochody na próżną okazałość, zaciągał długów. *Nar. Hst.* 5, 39. Zniszczony, przemarnował wszystko. *Teat.* 23, 7. (poszły pieniążki). PRZEMARNICIEL, a, *m.*, przetrawiciel, rozrzutnik; der Vergeuder, Verſchwelger; *Sorab.* 1. pżeschlamuwaŕ; *Vind.* sapraulavez, sagnauz, sadegauz, sapraular, safaidrar; *Croat.* prepruditel, raszipnik.

PRZEMARZAĆ, *ob.* Przemorzyć.

PRZEMARZNĄĆ, przemarzł, *f.* przemarznie *neutr. jednll.*, Przemarzać *contin.*; *Boh.* promrznauti; *Carn.* premrêm, premiram, premrẹti; *Ross.* перемерзнуть, перемерзать, промерзнуть, промерзать, передрогнуть; mrozem być przerażonym, durchfrieren, vom Froſte durchdrungen ſeyn, ſtarren. W miałkich stawach woda ledwie nie do dna przemarza. *Stroj. Staw. B.* Przemarzły *Boh.* promrzelý. Przemarzłego w śnieg zagrzebać, aż się sam rozgrzeje. *Perz. Lek.* 285. Przemarznienie i odmrożenie. *Perz. Lek.* 284. PRZEMARZLINA, y, *ż.*, miejsce przemarzłe, ein Froſtfleck, ein vom Froſte gerührter und beſchädigter Ort. Rysy, czyli rozpadliny ciągnące się wzdłuż żyłek drzewnych w drzewie, leśniczowie nazywają przemarzliną. *Jak Art.* 3 144. *et* 136. Kiedy znajduje się jaka część drzewa uschłego, położona w pośrzód zdrowego drzewia, nazywają przemarzliną przerastała. *ib.* 3, 144. Pospólstwo jakiekolwiek bądź rysy w drzewach nazywa przemarzliną. *Jak. Art.* 3, 147.

PRZEMAŚCIĆ *cz. dok.*, przejąć maścią, durchſalben; *Sorab.* 1. pżeżawbuyu; *Ross.* перемаслить, перемасливать.

PRZEMASZEROWAĆ, *ob.* Przeciągnąć, przejść; *Vind.* skushoditi, skusihajati, skusmarſhirati.

PRZEMAWIAĆ, *ob.* Przemówić.

PRZEMAZAĆ *cz. dok.*, Przemazywać *częstotl.*, mażąc wnieczyć, przekreślić; durchſtreichen, auslöſchen, tilgen; *Boh.* přemazati, přemazowati; *Sorab.* 1. pżemażu; *Vind.* premasati, preſhtrihati, zhriesnamasati, skusibriſati, sbriſati; *Ross.* перемазать, перемазывать, перемарать, перемарывать, чернить, черню, cf. czernić. Przemazanie, *Vind.* skusibriſs, skubriſanje; *Ross.* перемазка.

PRZEMĘCZYĆ *cz. dok.*, męcząc przetrwać, durchmartern; *Ross.* перемучить.

PRZEMĘDROWAĆ się *recipr. niedok.*, przesadzać mądrością mniemaną, es gar zu weiſe machen wollen, es zu weit treiben. (*Slov.* premudrowat *sapiendo superare*; *Vind.* premodruvati; *Ross.* переумничать). Owi co nazbyt rozumy harcują, Bardzo się radzi sami czasem przemędrują. *Rej. Wiz.* 90 *b.* PREMĘDRZEĆ, PRZEMĄDRZEC *neutr. dok.*, zbyt mądrym się stać, aż nadto mądrością narabiać, gar ſuperklug ſeyn; *Eccl.* преумудритися, преумудрятися. Ja już do Wc Panny nie mówię; boś już bardzo przemądrzała. *Teat.* 27. *b*, 19. Przemądrzałe Włochy, dopokąd im wolno było, oszczerstwem swoim oszukiwać inne narody, obcy chleb jedli. *Przestr.* 134. — On nad wszyskich innych 'przemędrzony. *Chrośc. Fars.* 108. (przemędrzały). Można twórcą nieszczęść nazwać przemędrzałego nauczyciela. *Czack. Pr.* 2, 97. Przemędrzałe dekreta tych półmędrków, potrzebowały albo komentarzów, albo poprawy. *ib.* 180. (*Slov. Prov.* Nikdi človek dosť ne premudruge, człowiek nigdy nie jest za mądry).

'PRZEMETAMORFOZYĆ *cz. dok.*, *Pim. Kam.* 39, *ob.* Przeobrazić, przekształcić, przewierzgać.

PRZEMĘŻNY, a, e, bardzo mężny, übertapfer, ſehr tapfer. Hetman ten przemężny. *Faliss. Fl.* 58. Serce mając przemężne a wymowne usta. *Groch. W.* 531.

PRZEMIĄĆ *cz. dok.*, miąc przegnieść, durchknullen; *Ross.* перемять, переминать, промять, проминать.

PRZEMIAN, waga, *ob.* Bezmian.

PRZEMIANA, y, *ż.*, 1. PRZEMIANEK, nku, *m.*; *Boh.* promena; *Carn.* spreminitva; *Vind.* premenik, menjba, ismenja, premena, premenja, premenitje, predrugenje, prebernitje, spremenitva, preobrasanje, zhredba, ozhredba, prenaredba; *Croat.* promina, premenyanye, premenba, izmenba; *Dal.* izmina, promina, zamina; *Bosn.* promina, promignenje; *Rag.* promjena, pritvor; *Ross.* перемѣна, перемѣнка; *Eccl.* превратство, прѣкращеніе, подмѣна; przemienianie, zamienienie, odmiana, zamiana; der Wechſel, Tauſch, die Veränderung. Jeszcze nie wiesz, jaką moc mają suknie ku przemianie ludzi. *Teat.* 24. *c*, 79. Kto się spodziewa szczęścia bez przemiany, nie zna życia ludzkiego. *Teat.* 18, 46. Abraham dnia obrzezowania swego, przemianek imienia swego przyjął, a już nie Abram, ale Abraham był zwany. *Biał. Post.* 144. Handel zależy na przemianie rzeczy. *Petr. Pol.* 65. Z kraju tego wywożą złoto na przemianę za nasze rzeczy. *Boter.* 299. Może się część majątku w przemianku obracać w insze rzeczy. *Petr. Pol.* 58. Miejcie między sobą porządek a przemiany we dnie i w nocy na robotę. 1 *Leop.* 1 *Ezdr.* 4, 22. (lózowanie się, koleje). Przemianek czynią w noszeniu dla ciężkości. *Bzow. Roż.* 112. Poczta, czyli jeżdżenie przemianą koni. *Czack. Pr.* 63. przeprzężonemi końmi, cf. rozstawionemi końmi. — §. Przemiana, *alternatio*; n. p. Uważając postępki tego czło-

wieka, niełatwo osądzić, czy go między najwystępniejszemi, czy między najbezrozumniejszemi ludźmi kłaść trzeba; haniebna dla niego, lecz nieuchronna przemiana. *Ust. Konst.* 2, 245. (alternata: *aut-aut*). Na przemiany, na przemian, na przejmy = przemieniając, wechſelsweiſe, eins ums andre; *Rag.* na promjenu; *Croat.* izmenczé, premenczé, zmenczé, naizmencze, na izmenu; *Dal.* naizmenicze; *Slav.* na izmince; *Vind.* ozhrednu, pozhrednu; *Ross.* попеременно, смѣнно, посмѣнно; *Eccl.* на промѣнъ. Lutnie i skrzypce powietrze słodką harmonią Czasem razem, a czasem na przemiany biją. *P. Kchan. Orl.* 1, 73. Wesele i smutek chodzą na przemiany, Śmiech i płacz, radość i żal. *Kulig. Her.* 213. *Syxt. Szkł.* 289. — *Math.* Jeżeli dwie linie równoległe są przecięte przez trzecią, powstające ztąd kąty nazywają się kątami na przemian, *alterni. Łęsk.* 15. — 2. PRZEMIANEK, przezwisko, miano przydane; ein Beyname, ein Zuname, eine Zubenennung. Bóg prawdziwy i wieczny; jemu te tytuły i przemianki przynależą. *Bial. Post.* 6. Liwius niejaki, przemiankiem Drusus. *Birk. Zbar. B.* Zbudowali kościoł ku chwale bożej i ku pamiątce i przemiankowi Jana ś. *Bial. Post.* 116. *Birk. Dom.* 25. *Petr.* 114. Krasnym przemiankiem brzydką sprawę farbujesz; *speciosa nomina culpae imponis. Zebr. Ow.* 162. *ib.* 139. Takiemi przemianki go przezywa. *Jan. Ling. B* 3 *b.* *PRZEMIANOWAĆ *cz. cont.*, przezywać, einen andern Namen geben; *Ross.* пременновать; *Eccl.* преименую, имя премѣняю; (*Slov.* premenowatelka *transnominatio*). PRZEMIANOWANY, a, e, na przemian będący, wzajemny; wechſelſeitig, abwechſelnd. Spojenie piszczela ramiennego z piszczelami łokciowemi nazywa się spojeniem przemianowym; *ginglymus. Perz. Cyr.* 1, 24.

PRZEMIATYWAĆ, *ob.* Przemiotać.

PRZEMIĘKNĄĆ, *f.* przemięknie *neutr. jedntl.*, Przemiękać *niedok.*, wskróś miękkim się stać, jak od wilgoci, przemoknąć; durchweicht werden, durchweichen. *PRZEMIĘKCZYĆ *cz. dok.*, bardzo zmiękczyć, ſehr erweichen, durch und durch; *Ross.* перемягчить, перемякчать; (*Croat.* premekchujem = przechudzić). PRZEMIĘKKI, a, ie; *Eccl.* премягкій, ſehr weich.

PRZEMIENIACZ, a, *m.*, który co przemienia, der Umtauſcher, Wechsler, Verwechsler, Umänderer; *Vind.* premenjavez, meinarz; *Croat.* premenitel, izmenitel; *Dal.* izmenilavaz; *Bosn.* prominitegl. PRZEMIENIĆ, *f.* przemieni *ez. dok.*; *Boh.* proměniti, proměnowati; *Slov.* proměniti; *Sorab.* 1. pžemenicž, pžeměnam, pžemenu; *Vind.* premenit, premlnit, premenjati, spreminiti, preberniti, prebrazhati, prebrazhuvati, predrugiti, prennrediti; *Carn.* premènim, verstim; *Croat.* premeniti, preményam, izmeniti, izmenyati; *Rag.* promjèniti, promjegnîvati; *Slav. et Bosn.* prominiti; *Ross.* перемѣнить, перемѣнять, промѣнять, промѣнивать, мѣнять, смѣнить, смѣнять, смѣнывать, измѣнить, измѣнять; *Eccl.* προλοжити, предлагаю, перелагаю; insze wziąć, *mutuari. Mącz.*, przekształtować, odmieniać, przedzierzgać, przeobrażać, przetkać; verändern, umändern, vertauſchen, verwandeln. Pod szczęśliwą gracza ręką, miedź się w złoto przemienia. *Teat.* 1, 78. Okręty się w Nimfy *zprzemieniały. *Otw. Ow.* 584. Przemienić się w inszy kształt *Eccl.* пречленятися, перероднться. Przemieniony z mężczyzny w kobietę *Eccl.* премужежень. Przemienieniem szat dawali znać żałość swoję. *Pilch. Sen. gn.* 154. W sakramencie *transsubstantiatio*, przemienienie istności. *Karnk. Kat.* 185. przeistoczenie. Przemienienie Chrystusa, die Verklärung Chriſti, na górze w modlitwie będący, Przemienił się na twarzy świecący Jak słońce, przy tym jak śnieg białe szaty. *Leszcz. H. S.* 602. — 2. Przemienić z ręki w rękę, *transsumere. Cn. Th.* przejąć do drugiéj ręki, in die andere Hand nehmen. Na znak małżeńskiej wiary, pierścienie abo wieńce przemienia kapłan. *Hrbst. Nauk. Z.* — 3. Przemienić, przegrodzić odmianami, na przemiany co odmienić; abwechſeln laſſen, vermiſchen. Kaplica złotogłowem i axamitem w przemienione brety obita była. *Warg. Wal.* 305. PRZEMIENIALNY, a, e; *Boh.* promenitedlny; *Ross.* смѣнный; odmienialny, do przemienienia, mogący być zamienionym; veränderlich, vertauſchbar. Przemienialnych rzeczy miara i sposób stanowi ludzkie rzeczy. *Pet. Ek.* 392. PRZEMIENNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* proměnnost, promenitedlnost; *Slov.* premenugičnost; *Sorab.* 1. pžemenitofcž; *Vind.* prebernlivost, premenlivost, predruglivost; *Ross.* перемѣнность, перемѣнчивость; niestateczność, odmienność, die Veränderlichkeit. Przemienność powietrza. *Mącz.* Wielkie przemienności a częste w królestwach w Azyi bywały. *Biel. Św. A* 4. Przemienności a chciwości w państwach były bez rozmysłu dobrego. *ib.* 14. Trzeba mieć baczność na czas, bowiem i przemienność obyczajów czasem nie wadzi. *Ezop.* 91. PRZEMIENNY, a, e; *Boh.* proměnny; *Slov.* premenitedelni, premenitedlni, pretwárliwí; *Sorab.* 1. pžemenité; *Carn.* verstliv; *Vind.* prebernliu, predrugliu, premenliu, prebrazhliu; *Croat.* premenlyiv; *Dal.* promeniv; *Bosn.* promignivi, prominiv, ne stanovitti; *Rag.* promiegniv, promjeniv, promjenit; *Ross.* перемѣнный, перемѣнчивый; *Eccl.* премѣнный, превратный, вращный, перемѣнѣ подлежащій; a) odmianie podległy, veränderlich. Przemienny umysł ludu, *mutabilis. Mącz.* Z wodą przemienną upływa. *Zimor. Siel.* 208. — b) Zamienny, Tauſch-, zum Vertauſchen. Handel odległe kraje przemiennemi kupiami złącza. *Archel. ded.* — *3. Lud w Afryce dziś przemienny jest, bo ich wiele wyszło do Hiszpanii i Arabii. *Biel. Św. C b.* inny, nie ten co pierwéj.

PRZEMIERAĆ, *ob.* Przemrzeć.

PRZEMIERZNĄĆ, przemierzł, *f.* przemierznie *neutr. dok.*; bardzo obmierznąć, obrzydnąć; ſehr zum Ekel werden, abſcheulich häßlich werden. Przemierzła starość. *Petr. Hor. B* 3 *b. not.*: «iż się i ludziom inszym i samym starym przykrzy»; przebrzydła. — Przemierzły, bardzo obmierzły, *Croat.* przemèrzek; *Ross.* премерзкій. Komu nie jest przemierzły człowiek fałszywy? *Weresz. Reg.* 218. PRZEMIERZŁOŚĆ, ści, *ż.*, obmierzłość, brzydkość odrażająca, abſcheuliche Häßlichkeit. *Tr.*

PRZEMIERZYĆ *f.* przemierzy *cz. dok.*, Przemierzać *niedok.*; *Boh.* promeřiti; *Sarab.* 1. pschemiriu, pschemirim, pžemeřu; *Croat.* premerujem; *Bosn.* primiriti, opet miriti;

Rag. primjerriti; *Ross.* промѣрять, промѣрывать, перемѣрить, перемѣрывать; *Eccl.* премѣряю; mierząc przejść, miarą wciąż dochodzić, durchmeſſen. Przemierzyć pole *Ross.* перемежевать, перемежевывать. Przemierzywszy go okiem, rzecze: Mości Panie. *Pot. Jow.* 189. er maß ihn mit den Augen. — *Transl. fig.* Przemierzyć drogę, kraj, morze, idąc, jadąc, przejeżdżać, przechodzić, przebiegać, *emetiri iter. Cn. Th. permetiri*, durchwandern, durchziehen. Przemierzali krainy, morza przejeżdżali. 3 *Leop. List. Hier.* (schodzili prowincye. 1 *Leop.*). Często przemierzał kraj nasz. *P. Kchan. Orl.* 1, 84. Drudzy Moskwę przemierzyli. *Groch. W.* 495. Dom i ojczyznę porzucił, ziemię z morzem przemierzył. *Pot. Arg.* 87. Na drogach wiele trudności pomierzyli, i zasię je, nic nie sprawiwszy, nazad jadąc, podejmować a przemierzyć muszą. *Kosz. Lor.* 101. — *Burlesq.* Żyd na łeb przemierzywszy wschody.... *Pot. Jow.* 2, 27. spadłszy ze wschodów. — §. Przemierzyć się, w mierzeniu omylić się; *Vind.* ſe premeriti, ſich im Meſſen irren, ſich vermeſſen.

PRZEMIEŚĆ, PRZEMIATAM, *ob.* Przemiotać.

PRZEMIESZAĆ, *f.* przemiesza *cz. dok.*, Przemieszywać *frequ.*, różnie przegradzać, przeplatać, durchmiſchen; *Boh.* promišam; *Sorab.* 1. pžemeschuyu, pschemjschu, pschemischam, pžemyszecz; *Vind.* premieſhati, skusmieſhati, (skusmieſiti, skusmeszhiti, przegnieść); *Croat.* premessávam; *Rag.* primjêsiti, primjêsciati, primjescivati; *Ross.* перемѣшать, перемѣшивать, (перемѣсить, перемѣшивать przegnieść); умѣшать, умѣшивать, переболтать, перебалтывать; *Eccl.* премѣшиваю. Spodziewam się tego lata żyżnej, mokrością i suchością przemieszanej, pogody. *Fur. F.* Niebo nienajgorzej promienić i powolnym powietrzem przemieszywać aż do pełni będzie. *ib. A* 3 *b.* Szpetna czarna barwa, zieloność z czerwonością przemieszająca. *Bern. Dek. B* 3 *q.* Włosy przemieszane siwemi, srokate, szpakowate *Ross.* просѣдина, просѣдъ. Przemieszanie *Subst. Ross.* перемѣска, умѣска.

PRZEMIESZKAĆ, *f.* przemieszka *med. dok.*, Przemieszkiwać, Przemieszkawać *contin. frequ.*; (*Boh.* promeškati *negligere*; *Ross.* промѣшкать); przetrwać czas niejaki; *Eccl.* приметатися, durchdauern, ausdauern eine Zeit, verbleiben eine Zeit lang. We dnie kazał, a na czujności i modlitwie przemieszkawał w nocy. *W. Post. W.* 219. Przemieszkać rok *Ross.* перегодовать. Jeden starzec lat dziewięćdziesiąt przemieszkał na świecie. *Zab.* 15, 199. Dziś ja muszę przemieszkać w domu twoim. 1 *Leop. Luc.* 19, 5. — § Przemieszkać gdzie w pomieszkaniu, domem stać przez czas; durchwohnen, eine Zeit wohnen. Przecież się z domu wyniosą, kiedy im się w nim przemieszkiwać naprzykrzy. *Teat.* 7. *c.* 65. Z większą chęcią żołnierze na takie miejsca zjeżdżać się będą, na których będą wiedzieć, że król ich często przemieszkawa. *Modrz. Baz.* 85. PRZEMIESZKAWACZ, a, *m.*, bawiący gdzie czas niejaki, der ſich einige Zeit wo aufhält. Ja przychodzień na ziemi, przemieszkawacz, jako i wszyscy ojcowie moi. *Budn. Ps.* 39, 12. (komornik. *Bibl. Gd.*).

PRZEMIGNĄĆ, *f.* przemignie *med. jednstl.*, migając przeminąć, verflimmern, vorbeyflimmern, flimmernd verſchwinden. Wielkości straszna pycha jako cień przemignie. *Zab.* 16, 201. *Ross.* промигнуть zaniedbać, opuścić; перемигнуться, перемигиваться migi odwzajemnić; перемигн wzajemne migi.

PRZEMILCZEĆ *transit. dok.*, milcząc przetrwać, utaić, verſchweigen; *Boh.* promlčeti, promlčowati; *Sorab.* 2. pschemelzasch; *Ross.* промолчать, промалчивать, смолчать, смалчивать; *Eccl.* премолчати, премолкати. (*Croat.* premuknujem *raucesco*).

PRZEMINĄĆ, *f.* przeminie *niedok. jednstl.*, Przemijać *niedok.*; a) *Act.* mimo puszczać, mijać, przejeżdżać mimo, iść mimo; vorbey laſſen, liegen laſſen, übergehen. Okręty port nasz przeminęły. *Tr.* Przemijając, *in transitu. Cn. Th.*, mimochodem, im Vorbeygehen. — *Transl.* Przeminął dwa wiersze. *Tr.*, opuścił; (*Boh.* prominauti, promjgeti *indulgere*). Roztucznieli i przeminęli mowy moje niecnotliwie. 1 *Leop. Jer.* 5, 28. (przestąpili. 3 *Leop.*). Bóg odejmuje nieprawość, i przemija grzech nasz. 1 *Leop. Mich.* 7, 18. (przenosi. 3 *Leop.*); puszcza mimo siebie. — b) *Neutr.* Przeminąć, minąć, przejść, nie trwać, przepłynąć; vergehen, vorübergehen, verfließen; *Rag.* prominuti; *Croat.* preminuti, preminújem; *Bosn.* priminuti, umrieti; *Ross.* преминуть. Nic trwałego na świecie, wszystko przemija. *Cn. Ad.* 551. Niebo i ziemia przeminą, ale słowa moje nie przeminą. *Bial. Post.* 16. 1 *Leop. Math.* 24, 35. Prędko śmiertelnych rodzajów na świecie, Przemija ten kwiat wesołej młodości. *P. Kchan. Jer.* 401. Nic nie ma prędszego nad czasu przemijanie; jednak często pragniemy, aby w niektórych okolicznościach jeszcze prędzej przemijał. *Mon.* 64, 11. Przemijający, *Boh.* pomigitedlný, pominutedlný; *Slov.* pominutedlný, cożrychle zmjzý, (*ob.* Upłynny); *Carn.* minuzhe; *Vind.* minezhen, prejidezhen, prehoden, prejitliu, pretidliu, pofvetn; *Slav.* prohodljiv; *Croat.* preminútni; *Ross.* перемѣняемый. Przeminęły, upłyniony, przeszły, odeszły, *Vind.* preminjen; *Eccl.* преминувшій, vergangen, verfloſſen. Człowiek nie wie przeminęłych rzeczy, a przyszłych nie może się od nikogo wywiedzieć. 1 *Leop. Eccl.* 8, 8. Przeszłe lata i przeminęłe lata. *W. Post. W.* 2, 169. Uważa czasy swoje, i przyszłe i przeminęłe. *Rej. Post. H* 6. *Rej. Zw.* 12 *b.* PRZEMINĘŁOSĆ, ści, *ż.*, podległość przemijaniu, die Vergänglichkeit; *Vind.* minezhnost, prejidezhnost, prehdnost, prejitlivost; *Ross.* перемѣняемость.

PRZEMIOTAĆ, *f.* przemiece *cz. dok.*, Przemiatać *contin.*, Przemiatywać *frequ.*; *Vind* premetati, premezhuvati; *Croat.* premêchem; *Ross.* переметнуть, переметывать, прометнуть, прометывать; przerzucać, durchwerfen, durchſtöbren. Przemiatał po wszystkim namiecie, a nic nie mógł naleźć. 1 *Leop. Genes.* 31. Wszystkę pościel jego przemiotałeś w chorobie jego. 1 *Leop. Ps.* 40, 4. (wszystko leżenie jego odmienił. *Bibl. Gd.*). Rogami żelaznemi będziesz przemiatał ziemię Syryjską, ależ ją skazisz. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 22, 11. — §. Książkę tę często trzeba przemiatywać. *Hipp.* 26. przewartować, durchblättern. — §. Przemieść, przemiotłem, *Boh.* přemesti, přemetl *verrere*; *Rag.* pripomêsti, pripomeetam *reverro*; *Ross.* проместь,

прометать, переместь, переметать; miotłą przerzucić, przeczyścić, durchfegen. *PRZEMIOTNY, a, e, do przemiotania, przerzutny, herumwerfbar; *Ross.* переметный.

*PRZEMIZGAĆ się *recipr. niedok.*, [układać się, wdzięczyć się, ſich ſchnigeln 2]; n. p. Gibką nosową trąbą różnie się przemizga słoń. *Przyb. Milt.* 113.

PRZEMKNĄĆ, *f.* przemknie *cz. jednll.*, Przemykać *niedok.*, szybko przesunąć, ſchnell durchſchieben, durchrücken; *Vind.* premekniti, premikovati, preſheti, skuſhemeti; (*Ross.* перемкнуть, перемыкать przegrodzić, перемыкать, перемыкивать na nowo przeczesać). Po rozłożonym szeroko w koléj idzie zodyaku, Każdego stopnie przemykając znaku. *Suszyc. Pieśn.* 3, *p.* 4. PRZEMKNĄĆ się, przesunąć się, ſich ſchnell durchſchleichen, durchdringen, durchſchlüpfen; *Vind.* ſe skusmekniti, ſe vunsmekniti, skuſsmuſniti, skuspuſniti, skuſsmukniti, skuslesti; *Rag.* promaknutti se, promizatise; (*Ross.* промчаться szybko przepędzić koło czego). Cicho cicho po kryjomu Ktoś mi się tu przemknął bokiem. *Teat.* 55. *b*, 13. Przemknij się prędko przez ten wąwoz. *Teat.* 31, 16. Odziany w mniszy habit dla niepoznaki, przemknął się przez Polskę do Gdańska. *Nar. Hst.* 4, 208. Cień co chmurka mijając rzuci, Tam się i owdzie przemyka. *Kniaź. Poez.* 1, 28. (miga się). Przemknie się złoto przez płytkie orężc, I najukrytszych tajników dosięże. *Hor.* 2, 120. *Kniaź.* Nawet samego siebie tambym przemknął, gdybym mógł. *Pilch. Sen. list.* 334. Mali się w każdéj sprawie Łatwiéj przemkną, prędzéj wrażą, Czego wielcy nie dokażą. *Jak. Baj.* 162. — ℨ. *Venator.* Ukradanie abo przemykanie zowią, kiedy pies po zwierzęciu idąc, zbiega milczkiem, a tylko kiedy niekiedy się ozwie. *Ostror. Myśl.* 8. verſtohlnes Schleichen des Jagdhundes, wenn er auf der Fährte ſelten anſchlägt.

PRZEMLEĆ *cz. dok.*, *f.* przemiele, nieco lub nadto pomleć; mieląc przebyć, durchmahlen in der Mühle; *Boh.* přemlit, přemeli; *Vind.* premleti; *Rag.* primljeti, primlivati; *Ross.* промолоть, перемолоть, перемалывать.

PRZEMŁÓCIĆ *cz. dok.*, młócąc przebyć, durchdreſchen; *Boh.* přemlatiti; *Rag.* promlâtiti; *Ross.* промолотить, перемолотить, перемолачивать.

PRZEMOC, y, *ż.*, siła przemagająca, przemożenie, przemożność, die Uebermacht; *Vind.* premuzh, preoblast, premoshnost; *Carn.* premornost; *Croat.* premogúchnoszt; *Eccl.* премогутство, превелебность. Głos ten, tak wielką miał na sercu twoim przemoc. *Teat.* 4, 115. Przemocą nazywam twój postępek, iż więzisz dwóch niewinnych pasterzów. *Teat.* 55, 91. PRZEMOCNY, a, e, übermächtig; *Vind.* premoshen, premogozhen, premagozh, preoblasten, (premagaviz *victor*); *Croat.* premogúch; *Dal.* uzmosni; (*Slov.* přemáhatel *domitor*). Przemocna męczenniczka. *Sk. Dz.* 106. PRZEMOCOWAĆ kogo, *cz. dok.*, przemocą go pokonać, przemódz, einen überwältigen. *Tr.* PRZEMOCTWO, a, *n.*, gwałt, przemoc; Gewaltthätigkeit, Uebermacht. Te przemoctwa jednych nad drugimi, jeśli się wcześniéj nie uprzątną, ostatnim ojczyznie grożą upadkiem. *Mon.* 73, 414. PRZEMÓDZ, przemógł, *f.* przemoże, przemogę *med. dok.*, Przemagać *niedok.*; *Bok.* přemocy, přemohu, přemahati; *Slov.* přemocy, přemáhám, zwjtězyti; *Sorab.* 2. pschemoz; *Sorab.* 1. pžemožu, pžedobewam, zamožu; *Carn.* premozhi, premâgam, premoshim, premôrem; *Vind.* premózhi, premagati, premogozhiti, premogêl, premagam, premórem; *Croat.* premochi, premásem, premogelszem; *Rag.* premocchi, primâgati, primaagam; *Bosn.* primocchi, primagati; *Ross.* перемочь, перемогать, возмочь, возмогать; *Eccl.* премогутствую, превелебствую; — ℨ. 1) przemódz co = mieć z to siły, wydołać, zdołać; vermögen, im Stande ſeyn, leiſten; *Carn.* samôrem, glajshtam, gléshtam, utégniti, uterpéti; *Vind.* samoreti, premozhi, muzh cineti; *Ross.* смочь, смогать; *Eccl.* можествовати. Tyle dał pola tobie, Ile w pług woły wprzągłszy, ode słońca wschodu Do samegobyś przemógł odorać zachodu; *complecti posses. Zebr. Ow.* 393. Wszystko to, co przemogę, czynię z chęcią wielką. *Groch. W.* 335. Toć daję, co mieć z łaski bogiń mogę, Cny Młodziejowski, i to, co przemogę. *Zbil. Żyw. praef.* Uczniowie mu hojnie, ten to, ów owo, jak kto co przemógł, dawali. *Gorn. Sen.* 25. Nie dar jaki kosztowny, ale co przemogę, Dam ci, parę wierszyków, Mielecki na drogę. *J. Kchan. Fr.* 13. Wielu takich jest, którzy temu nie wierzą, czego sami nie przemogą. *Sk. Żyw.* 2, 51 *b.* — Przemodz na co = zdobyć się na co, einer Sache gewachſen ſeyn. Ubodzy, którzy na wino nie przemogą, niechaj z tym korzeniem wodę piją. *Syr.* 311. których nie staje na wino, die keinen Wein zahlen können. — *Absolute:* Tak się zbogacili, że przemogą po sześć kroć stu tysięcy zł. *Gost. Gor.* 28. że tyle cenić ich można, man kann ſie ſo hoch ſchätzen, anſetzen, ſie können ſo viel im Vermögen haben. Pobożność wiele przemaga w sprawowaniu królestwa. *Sk. Dz.* 384. wiele może, waży, znaczy, działa, dzielna jest; vermag viel, gilt viel. Lekarstwo możne wszystkę niemoc odegnać, raz przyłożone, wszystko sprawuje, a jeśliby zawsze przykładane było, znać, że mniéj przemogło, *praevaluisse. Zygr. Gon.* 285. — Przemożenie, przemoga, moc, siła, na którą się kto zdobędzie, stanie kogo na co; die Kraft, das Vermögen. Bóg chce, żebyśmy mu według możności służyli, a ty nad przemożenie twoje takeś się strapił. *Sk. Żyw.* 1, 93. Podług przemożenia Rzpltéj, potężnych sił przyłożyli do odparcia nieprzyjaciół. *Nag. Fil.* 112. Według przemożenia swego, dali nakład na budowanie. *W.* 1 *Ezdr.* 2, 69. — ℨ. Przemódz, przemagać = mocą przeważać, przewyższać, mocniejszym być, górę brać; überwiegen, die Oberhand nehmen, mehr vermögen. Sercem i siłą był daleko od niego większy i przemagał. *Warg. Wal.* 147. Większy jeszcze głupiec jak tchórz; głupstwo też w nim przemogło nad tchórzostwem. *Teat.* 11. *b*, 41. — Nieprzemożny, nie do przemożenia, niezwyciężony; unbeſiegbar, nicht zu überwältigen. Nieprzemożony Achilles. *Petr. Hor. B.* Człowiek nieprzemożony drugim często krzywdę czyni. *Ezop.* 26. Mamy pomoc boga naszego nigdy nieprzemożonego. *Sk. Żyw.* 2, 294 *b.* Wziął nań nieprzemożony gniew. *Sk. Dz.* 845. — ℨ*. Przemógł się w próżności swéj; *praevaluit in vanitate sua. Wróbl.* 122. —

§. 2) *Activ. Transit.* Przemódz kogo, przezwyciężyć, przemocą pobić; überwältigen, überwinden. Wolą moję przemagam, i pod moc podbijam; a twoja ciebie przemaga, przetoś jéj służebnik. *Budn. Apopht.* 42. Mały wielkiego pod czas przemoże. *Cn. Ad.* 476. Nie małą szkodę w nieprzyjacielach uczynili, ale na koniec przemożeni od wielkości. *Biel.* 152. Skirgajło strzelbą i wielkością Krzyżacką przemożony, ledwie uciekł z pogromu. *Stryjk.* 457. Kartagineńczycy od Rzymian przemożeni, z wszystkiéj armaty wyzuci byli.' *Star. Prob. B* 4. Komu bóg pomaga, ten wszystko przemaga. *Cn. Ad.* 355. Nie każdy ciężar może być przemysłem ludzkim przemożony. *Solsk. Arch.* 32. — §. Przemódz na sobie • wymódz na sobie, przenieść na sobie, przezwyciężyć siebie samego; über ſich vermögen, ſich ſelbſt überwinden, zu etwas zwingen. Nie mogłem przemódz na sobie, żeby cię nie kochać. *Teat.* 2. *b*, 88. Przemogę ja na sobie, żeby ciebie nie słuchać. *Teat.* 2. *b*, 89. — §. Przemagać się *recipr.*, siły swoje natężać, ſeine Kräfte anſpannen, anſtrengen. Zgoła darmo się wszystkich mocy przemagały, I drzazga nie odpadła, pęk strzał został cały. *Jak. Baj.* 146. PRZEMOGA, i, *ż.*, *Ross.* перемога; siła, na którą się zdobędzie, zdolność; die Kraft, das Vermögen. Każdy według przemogi swojéj ludzi przystawił. *Nar. Chodk.* 1, 28. — §. Wielka moc, przemoc; große Macht, Uebermacht. Poznawali Turcy Polskiego oręża przemogę. *Nar. Chodk.* 2, 288. Duma i chęć przemogi rozchełznęła Sieciecha na uciski współobywatelów. *Nar. Hst.* 3, 44. Niemasz kaźni, chyba gdzieś w statucie na zbrodnie, Przemoga kuje prawa, złość je rwie swobodnie. *Nar. Dz.* 1, 5, (cf. bąk).

PPZEMOCZYĆ, *f.* przemoczy *neutr. jednll.*, Przemaczać *niedok.*; *Boh.* přemočiti; *Vind.* premokriti, skusmozhiti, premozhiti, (premozhiti, skuspesati, presmehkuvati • przebecować); *Croat.* premáchem; *Ross.* промочить, промачивать, перемочить, перемачивать; mokrością wskroś napoić, durchnetzen. Pan mój jest wierny i dusza jego przemoczona kwiatem najwykwintniejszéj serdeczności. *Teat.* 6, 35. — (PRZEMODLIĆ *cz. dok.*, modląc przebyć, durchbeten; *Ross.* промолиться). — PRZEMOKNĄĆ, *f.* przemoknie *neutr. jednll.*, Przemakać *niedok.*; *Boh.* přemoknaut, promoknauti, promokati; *Sorab.* 1. pžemokuyu, pschemoknu, pschemoknem; *Ross.* промокнуть, перемокнуть; mokrością przejść, przemięknąć; ganz naß werden, durchnetzt werden, durchweichen von der Näſſe. Przemaka chałupa. *Pot. Poez.* 258. Konopie niebezpiecznie trzymać długo pod wodą, bo zbyt przemokna. *Jak. Art.* 3, 218. Do nitkiśmy przemokli. *Teat.* 20, 125.

PRZEMOR, u, *m.*, PRZEMOREK, rka, *m. dem.*, głód wielki morzący, Heißhunger, Wolfshunger, Todeshunger. Nigdy srogiemi brzucha zmęczony przemory, Nie wlazł wilk krwawożerca do mojéj obory. *Zab.* 1, 181. *Nar.* Wilki już po wsiach biegać muszą dla przemoru. *Jabł. Buk. S b.* Wilk, choć w brzuch głodny włożył obrok spory, Przędsię na gębie znać dawne przemory, Ssie krew' i język trzyma wywieszony. *P. Kchan. Jer.* 251. Kto pożywienie na polach wyszuka, Dla łaknącego w swych przemorach kruka? *Chrośc. Job.* 152. Znaleźć niczego nie mogła, Czymby poniekąd był on uśmierzony Przemor szalony. *Zab.* 10, 141. Nadzieja, że oblężony da się użyć w przemorze. *Pot. Syl.* 95. Chłop obżyrliwy, po długim przemorku, doczekawszy się mięsa, rozumie, że się mu raj otworzył. *Sak. Probl.* 152. Toć jest największy rycerz, moje miłe córki, Odjąć ciału rozkoszy, a wytrwać przemorki. *Biel. S. N.* 30. Gust się najprędzéj naprawi przemorem. *Mon.* 71, 715. PREMORZYĆ, *f.* przemorzy *cz. dok.*, Przemarzać *niedok.*; *Ross.* переморить; głodem męczyć, przegłodzić; mit Hunger quälen, hungern laſſen. Przemorzeni głodem i pragnieniem. *Pilch. Sen. gn.* 219. Bym nie był połkniony Od tej bestyi głodem przemorzonéj. *Past. Fid.* 81. Najlepszemi przysmaki jest przemorzenie, i nic niekosztuje, i każdy pokarm czyni bardzo smacznym. *Budn. Apopht.* 3. Smaczniéj je, który się przemorzy. *Sk. Kaz.* 231. wer recht ausſhungert. Przemorzenie jest czysty przysmak jedła *Rej. Zw.* 26 *b.*

PRZEMOTAĆ *cz. dok.*, z jednego na drugie motowidło przesnuć, umweifen, umwerfen; motaniem przebyć, wciąż zamotać, durchweifen, völlig verfitzen, *pr. et fig.*; *Sorab.* 1. pschemottam; *Rag.* primotatti; *Ross.* перемотать, перематывать, промотать, (промотать, проматывать przemarnować), перепутать, перепутывать.

PRZEMOWA, y, *ż.*; (cf. *Ross.* перемолвка negocyacya); przemówienie, mowa do kogo, odezwa, (*distng.* przedmowa), die Anrede; *Boh.* promluwa; *Slov.* promłuwenj; *Vind.* nagovor, samarnuvanje, namarnuvanje; *Croat.* pregóvor; *Ross.* привѣтствіе, (cf. przywitać). Przemowa imieniem narodu Polskiego, do pierwszego w tym narodzie stanu. *Przestr.* 1. Wszystkie przez naszę przemowę Kładąc królu do nóg głowę. *Papr. Tr. B* 3. Czas nie po temu, abym długą jaką przemowę do was czynił. *Birk. Chodk.* 6. Bez jego dozwolenia żadna księga nie może być drukowana, ani mówiona przemowa jaka przed papieżem. *Birk. Dom.* 155. PRZEMÓWIĆ, *f.* przemówi *cz. dok.*, Przemawiać *niedok.*; (*Boh.* přemluwjti, přemlauwati *persvadere*), *Boh.* promluwjti; *Slov.* premluwjt, přimłuwiti se; *Carn.* oggovárjam; *Vind.* nagovoriti, namarnuvati, samarnuvati; *Croat.* pregovárjam; *Bosn.* zaromoniti, cinitse cjutti, govoriti; *Rag.* kliknuti; *Ross.* перемолвить, промолвить, заговарить, заговаривать, возговорить, засказать, засказывать; *Eccl.* проглаголати, пронзглаголати; 1 a) przemówić słowo, przerzec, wyrzec, rozpocząć mówić; zu ſprechen anheben, das Stillſchweigen brechen, mit der Sprache hervorbrechen, ausſprechen, Worte hervorbringen. Niechże sobie Jejmość gada, ja i słówka odtąd nie przemówię. *Teat.* 34. *b*, *G* 2. Tak się cieszy, że przemówić nie może. *Jabł. Tel.* 148. Przemówić po milczeniu, *rumpere silentium. Cn. Th.* das Stillſchweigen brechen. Przemówił niemy; *apertum est os muti. ib.*, (cf. przejrzał ślepy). — b) Przemówić do kogo, zacząć z nim rozmowę, do niego mowę obrócić; zu einem ſprechen, einen anreden. Nie przemówi jeden ku drugiemu dziś trzech słów; *tria non commutabitis verba. Mącz.* — c) Przemawiać co z kim, przemawiać mu, przedmawiać, n. p. pa-

cierz, przysięgę. *Cn. Th.* 433. einem etwas vorſagen, vorſprechen, vorbeten. — d) Przemawiać co, wprzód co mówić, pierwéj powiadać; vorausſagen, in der Rede vorausſchicken, *praefari*. *Cn. Th.* 847, *Slov.* promłuwiti. — 2) Przemawiać kogo, namawiać na drugą stronę, rozmawiać kogo; einen abſpänſtig machen, abreden, abwendig machen, auf ſeine Seite überziehen. (*Slav.* premłuwił *loquendo superare*). By mu był niewolnicę najliższą przemówił, Winienby mu był został; coż kiedy wziął żonę? *J. Kchan. Dz.* 71. Gdy kto przemówi dziewicę, a będzie leżał z nią.... *Budn. Exod.* 22, 16. (zwiódł. *Bibl. Gd*). Tam swych biesiad zażywali, Przemawiając do siebie inszym poślubione oblubienice. *Simon. Siel.* 41. Wespazyan brata, który o nim zdradliwie myślił, a jawnie wojska z usiłowaniem przemawiał, zabijać nie chciał. *Kosz. Lor.* 81 *b*. Zakazano, byśmy sługi czyjego nie przemawiali. *Karnk. Kat.* 373. Przemówiony, *cui aliud persvasum est. Cn. Th.* 848. auf andre Gedanken gebracht, abwendig gemacht. — 3) Przemawiać się z kim, przegadywać się, rozpierać się, kłócić się; ſich mit einem überwerfen, mit Worten an einander gerathen, in Wortwechſel kommen; Oeſter. mit einander wörteln; *Carn.* besedem se; *Vind.* ſe sprekarjati, prepiratiſe; *Croat.* pregovarjamsze, karamsze, czargamsze, vadimsze; *Dal.* prigovaramsze, inadimsze; *Bosn.* prirechisc, karatisc, prigovaratisc; *Rag.* prigovaratisc, nadgovâratisc; *Slav.* prigovâratisc; *Ross.* размолвиться, поразмолвиться, состязаться, стязаться. Przemówiwszy się z sobą, wyszli na pojedynek. *Mon.* 67, 656. Jego niestatek najczęściej przyczyną bywa, że się przemawiamy. *Teat.* 5. *b*, 17. Turczyn przemówiwszy się z kapralem naszym, rzucił na niego kamieniem. *Gaz. Nar.* 2, 112. Byłbym się tam zawsze trzymał, gdyby nie to, żem się przemówił z starym sługą Jegomościnym. *Teat.* 24, 95. *Czart. Teat.* 41. *c*, 341. Przemawianie się, sprzeczka *Croat.* pregovarianye. — §. Przemówić się, w mówieniu pobłądzić, błąd w mówieniu zrobić; ſich verſprechen, verreden, im Sprechen einen Fehler machen; *Boh.* podřeknauti se *labi in loquendo*; *Vind.* ſe sagovoriti, ſe samarnuvati, sarezhi ſe, sariekatiſe; *Ross.* проговариться. Przemówienie się, pobłądzenie w mówieniu *Ross.* проговорка.

PRZEMOŻCA, y, *m.*, zwycięzca, co drugiego przemógł; *Carn.* premaguvavz; *Vind.* premagauz, premagavez, premoshnik, predobiunik, predobiular, obladavez, premurovez, preſilnik, *f.* premugarza, preſilniza, predobiularza, der Ueberwältiger, Ueberwinder. Niesłychana ona przemożców prowincyalnych duma. *Nar. Tac.* 2, 314. hersztów po prowincyach. PRZEMOŻENIE, *ob.* Przemódz, Przemoc, Przemoga. PRZEMOŻNOŚĆ, ści, *ż.*, przemoc, Uebermacht; *Sorab.* 1. pžemožnoſcz, ſamoż; *Vind.* premoshnost, premoshenje, preoblast, samoshnost, mogozhnost, samoshenje, samorenje, samoshtvu; *Croat.* obladanye; *Ross.* преможение, премога, возможность. Już przemożność, jak przedtym, w stanach nie panuje. *Zab.* 4, 358. *Koss.* — §. Przemoga, zdolność, przemożenie; Vermögen, Kraft. Wychowanie ma być miarkowane przemożnością rodziców i stanem dzieci. *Bals. Niedz.* 1, 387.

PRZEMOŻNY, 'PRZEMOŻYSTY, a, e, — ie *et* — o *adverb.*, potężny, przemagający; *Sorab.* 1. pžemožné; *Carn.* premôshne; *Vind.* premoshn, samoshen; *Eccl.* премогутственный, превелебный, hochmögend, viel vermögend, ſtark, kräftig. Miasto w bogactwach i wojennéj przemożyste sprawie. *A. Kchan.* 1. Przemożyslszym i majętniejszym to łacno przyjdzie. *Syr.* 966. — §. *Passive:* Przemożny, do przemożenia, mogący być przemożonym; *Slov.* přemožitedlný *superabilis*, zwyciężny, beſiegbar. Fata nieprzemożne. *Kołak. Kat. C* 2. Nieprzemożna dużość sił. *Gęb. Hymn.* 310. Było to bardzo trudno, i ludzkiéj sile nieprzemożno. *Sk. Dz.* 1067. Królestwa tego moc nieprzemożysta. *Chodk. Kost.* 73.

PRZEMRÓZIĆ *cz. dok.*, mrozem przerazić, mit Froſt durchdringen, durchfrieren laſſen; *Ross.* перемо́розить, промо́розить, промора́живать, перезно́бить.

PRZEMRUCZEĆ *cz. dok.*, mrucząc przebyć, durchmurren, durchgnurren; *Ross.* проворчать, пробормотать; (*Vind.* priedmermrati, 'przedmruczeć, 'przedmamrzeć, vorbrummen).

PRZEMRZEĆ, przemarł, *f.* przemrze *neutr. dok.*, Przemierać *niedok.*, przemorzyć się, wielki głód cierpieć, z głodu umierać; großen Hunger leiden, Wolfshunger haben; *Croat.* zagladújem *adesurio*; *Boh.* promjrati *passim mori*. Kto lecie nie zbiera, zimie przemiera. *Cn. Ad.* 380. Każdy przemiera, co przebiera w smaku. *Bratk. J* 4 *b*. Wilk przemarły źrzobka zobaczył.... *Klon. Wor.* 45. — §. Przemieram czego, długo czego nie mogę mieć do jedzenia; *ut* Gardzisz chlebem, przemrzesz go niedługo. *Cn. Th.* 848. *Dudz.* 54. nach etwas ſehr hungern, ſehr begierig verlangen.

PRZEMULIĆ, *f.* przemuli *cz. dok.*, Przemulać *niedok.*, wskroś całkiem zamulić, völlig verſchlämmen. Przemulone rowy. *Krom.* 523.

PRZEMUROWAĆ *cz. dok.*, murem przegrodzić, murując przebyć, durchmauern; (*Vind.* presidati; *Rag.* prizîdati; *Bosn.* prizidati, prigroditi). Pelopones Grekowie murem długim przemurowali od morza do morza, gdy poczęli Turcy mocnić się w Europie. *Biel. Św. C* 4 *b*. 'PRZEMURZE, a, *n.*; *Rag.* prizida *murus intermedius*; *Ross.* простёнокъ.

PRZEMYĆ, *f.* przemyje *cz. dok.*, Przemywać *niedok.*; *Boh.* promygi; *Vind.* prevmiti, skusvmiti; *Sorab.* 1. pžemêhyu; *Ross.* перемыть, перемывать, промыть, промывать, простирать, простирывать; przepłókać, durchwaſchen, abwaſchen, abſpülen. Tym świętym winem krwi swojéj, ustawicznieć przemywa te zaplugawione rany twoje. *Rej. Post. N n* 2. (*Ross.* промывательное enema).

PRZEMYCIĆ, *f.* przemyci *med. dok.*, Przemycać *niedok.*; *Ross.* промытить, протамжить; (промытарить, размытарить przemarnować); cło przejeżdżać, den Zoll verfahren. Płynąc mimo Cypr, gdym zwykłej dani Wzbraniał się oddać tamecznej pani; Strzelając ku mnie jej dziecko gniewliwe Zerwało cięciwę; Jużem rozumiał, że za tym kwitem Byłem wolnym przed powszechnym mytem, Żem cało uszedł, żem nic nie przemycił, Jużem się tym szczycił. Lecz z okrętem mi towary obfite Wzięto za przemyte (za

przemycone). *Zimor. Siel.* 324. — *Transl. fig.* Łatwiej jest jednego, a niż wielu przemycić i pofałszować, *corrumpere. Krom.* 648. przenająć, przekupić; erkaufen, bestechen. — §. Przyjaciele słysząc, jak Jobowi szczęście przemyciło, szli go cieszyć. *Chrośc. Job.* 15. oszukało, nie dotrwało, tyłem się obróciło, das Glück hat ihm den Rücken zugekehrt. PRZEMYCIE. *Tr.*, *ob.* Przemyta.

PRZEMYKAĆ, *ob.* Przemknąć.

PRZEMYSŁ, u, *m.*; (*Carn.* premislek *consideratio*; *Ross.* промыслъ, rzemiosło, obchód; myślistwo; opatrzność boska); przemyśliwanie czynne nad zarobkiem, handlem, gospodarstwem; *Gall.* industrie, Gewerbseifer, Gewerbsfleiß, Betriebsamkeit, Industrie, Nachdenken und Thätigkeit in Verbesserung seines Gewerbes, Handels, seiner Wirthschaft; *Slov.* obmysł, (*ob.* Obmyślić); *Rag.* pómnos (*ob.* Pomnieć), hitrós, hitrîna, (cf. chytrość); *Bosn.* pomgna, pomstva; *Ross.* промышленность, промысль, промыселъ; *Eccl.* благоухищрение, (промыселъ, купечество handel). Przemysł *ad consilium et voluntatem pertinet*, dowcip *ad naturam*; przemysł = *solertia cogitandi et agendi. Cn. Th.* Przemysł i dowcip wiele nie tylko do gospodarstwa, ale do każdej rzeczy pomaga. *Petr. Ek.* 28. Przemysł w gospodarstwie dobry jest; ale naganny, gdy zbytni; powinien być niezbyt kunsztowny i kosztowny; projekta takowe w gospodarstwie wielkie nadzieje wznoszą, ale zamiast zarobku stratę przynoszą. *Kras. Pod.* 2, 201. — §. Nieprzyjaciela ni przez krwawe boje Mógł zgładzić, ni przez wojnę i przemysły swoje. *Kraj. Chym. B.* stratagemata, fortele, Kriegslist. — Prócz tych sposobów, insze są niezliczone przemysły, o których u gospodarzów starych pytać się nie wadzi. *Petr. Ek.* 28. przemyślne, sztuczne sposoby, fortele, Kunstgriffe; *Boh.* fortel, obmysl. Nieborak już cienko przędzie, już przemysłami idzie, już uczciwe w słabéj cenie, już *per fas*, *nefas*, a przecię nie dostawa. *Falib. F* 2. Wydrzeć komu własność, jest wynalezieniem dowcipnym, i pożytecznym przemysłem, a szkodzić komu przez subtelne podstępy na substancyi lub sławie, jest wielkim obrotem i głęboką polityką. *Mon.* 76, 550. — §. Naciera na błędy ludzkie z ostrożnością i przemysłem. *Zab.* 8, 167. z rozmysłem, z rozwagą, mit Bedachtsamkeit. — §. Przemysł wrodzony, dowcip, spryt; Witz, Geist, Geistesgaben. Przemysł kobiecy stawia czasem najzdradniejsze na mężczyzny sieci. *Teat.* 51, 5. Kto źle swych zażywa Przemysłów, złego losu k sobie przywoływa. *Gaw. Siel.* 404. PRZEMYŚL, a, *m.*, miasto nad Sanem, od Przemysława założone i przezwane. *Biel.* 26. Nasi pisarze dają Przemysławowi nazwisko to od przemysłu i przez niego Przemyśl budują. *Nar. Hst.* 2, 406. die Stadt Przemyśl in Ost-Gallicien. PRZEMYŚLANIN, a, *m.*, obywatel Przemyski, einer aus Przemyśl. Przemyślczyk. *Steb.* 67. PRZEMYŚLEĆ, *f.* przemyśli *cz. dok.*, Przemyślać *niedok.*, Przemyśliwać *contin. frequ.*; *Boh.* přemeyšleti; *Sorab.* 1. předrozpomnu; *Vind.* premiflit, premiflaluvati, prevanzhuvati, fhpekulirati, prespominjati, skusmifliti; *Carn.* premishlujem; *Croat.* premishlyavati, premislyâvam, premiszlilszem; *Rag.* promisliti, promiseglivâti, hitrovati; *Bosn.* promisegljati, promisliti; (*Slav.* promislitise = przypominać sobie); *Ross.* промыслить, промышлять, думать, думаю; *Eccl.* благоухищряю, благокознствую. Zastanawiać się myślą nad jakim przedsięwzięciem, vorher bedenken, überlegen, nachdenken, nachsinnen. Jeli przemyślawać, jakoby miasto pod swoję władzą wziąć. *Warg. Wal.* 137. Szczęśliwa Rzplta, w któréj mądry senat o wszystkich takich rzeczach przemyśława i radzi. *Petr. Pol.* 454. Przemyślanie (*Croat.* premishlavanye). — §. Przemyśleć, wprzód obmyśleć; vorher bedenken, besorgen. Powinieneś każdą potrzebę przed czasem przemyślać, bo w ten czas, gdy to co ci trzeba sprawujesz, szkodę cierpieć będziesz. *Haur. Ek.* 4. Bóg przemyśli i stworzy człowieka, ociec go będzie miał, a nauczyciel da mu rozum. *Glicz. Wych. N* 8. — Neptun Achillowi niechęcien, o wszystkiém złym przemyślawa jemu. *Zebr. Ow.* 512 (myśli mu źle). — Katusze, tortury, dzikie okrucieństwo przemyśliło. *Pilch. Sen. list.* 101. (wymyśliło). — §. Przemyśliwać nad czym, zastanawiając pomyśliwać, über etwas nachdenken. Znajdziesz wiele w tym rozdziele, nie przelatując go powierzchownie, lecz z uwagą czytając i przemyśliwając nad nim. *Łesk.* 239. — §. Książkę tę trzeba nie raz przeczytać i przemyśleć. *Pir. Pow.* 135. z uwagą przejść, durchdenken. PRZEMYSKI, PRZEMYŚLSKI, a, ie, od miasta Przemyśla, von Przemyśl. Biskup Przemyślski. *Vol. Leg.* 3, 165. PRZEMYŚLNIK, a, *m.*, PRZEMYŚLNICZEK, czka, *m.*, *zdrobn.*, przemyśliwający. człowiek przemyślny; *Croat.* premislyâvecz, *f.* premislyávka; *Rag.* obartnik, *f.* obartniza, (*ob.* Obracać); *Ross.* промысленникъ (2. myśliwiec); *Eccl.* промысльникъ, промысленикъ, который промышляетъ о чемъ, попечитель, (cf. opiekun); ein Denker, Erfinder, Raffinirer. Niektórzy klną pierwszego w świecie przemyślnika, Z którego głowy wyszła wojenna taktyka. *Przyb. Luz.* 125. Różni przemyślniczkowie się pojawili. *Grod. Dis. D* 3 *b.* PRZEMYŚLNOŚĆ, ści, *ż.*, dar przemyśliwania, zdatność do przemysłu; die Gabe des Nachdenkens, Erfindens, Erfindungsgeist. Alboż bronią dzielna ta prawica nie władnie? Mam przemyślność, mam mężność, każdy przyzna snadnie. *Zab.* 6, 172. *Min.* PRZEMYŚLNY, a, e, — ie *adverb.*, przemyśliwający, pełen przemysłu; erfinderisch, nachdenkend, *solers*, *industrius*; *Bosn.* pomgniv, (cf. pomnieć); *Rag.* pomgniv, poman, hittar, (promiscgliv *contemplabilis*; *Carn.* premislen *perpensus*); *Ross.* промышленничій, замысловатый; *Eccl.* благоухищренный, благоковарный, благокозненный, (промыслительный, который имѣетъ попеченіе о чемъ opiekujący się czym). Ażeby przemyślnym być, i bawić się handlem, potrzeba mieć pilność. *Mon.* 74, 118. W wojnie są przemyślnemi Włosi. *Paszk. Dz.* 54. O mądrości przedwieczna, jakożeś dla nas przemyślna. *Zach. Kaz.* 1, 294. Przemyślna w ten czas jestem na swe udręczenie, Stawiac sobie na myśli złe jakie zdarzenie. *Teat.* 46. *b*, 12. PRZEMYSŁOWY, a, e, od przemysłu, Gewerbs-. Dom przemysłowy w Monachium, nie jest to jakie więzienie, lecz dobrowolne mieszkanie dla trudniących się praca. *N. Pam.* 4, 154.

PRZEMYTA, y, *ż.*; *Ross.* промыть; przemycie, przemyce-

nie, przejeżdżanie cła i kara za to; das Zollverfahren, die Strafe des Zollverfahrens. Dla przemyty i niezapłacenia cła, żaden wisieć nie ma. *Szczerb. Sax.* 50. W przemytach między kupcem i pisarzem celnym rozsądek przy podskarbim zostaje. *Vol. Leg.* 4, 64. Za najmniejszą przemytą wszystko konfiskować. *Jabł. Tel.* 36. — *Transl. fig.* Przyjdzie czas, że i ci iść muszą, Bo każdy tę przemytę musi płacić duszą. *Rej. Wiz.* 95. PRZEMYTNIK, a, *m.*, co cło przejechał, der Zollverfahrer. Przemytników wina, co cło przejeżdżają. *Herb. Stat.* 97. Przemytnikom towary przepadną. *Vol. Leg.* 4, 102.

*PRZEMYWALNY, a, e, — ie *adverb.*, do przemycia, durchwaschbar; *Ross.* промывальный; (промывальня miejsce mycia rudy, *przemywalnia, Waschwerk).

PRZEŃ = przedeń, przed niego; n. p. kładę potrawy. *Cn. Th.* 831. vor ihm, *ob.* On, Ona, Ono. — *§. Skoro przyszedł syn, kazał *przeń zabić cielca karmnego. 1 *Leop. Luc.* 15, 30. dla niego, *ob.* *Przecz.

PRZENABOŻNY n. p. kapłan. *Sk. Dz.* 298. bardzo, arcy, mocno nabożny; überandächtig, sehr andächtig. Przenabożna Marya boga o tę łaskę prosiła. *Żyw. Jez.* 20.

PRZENADOSTOJNIEJSZY, a, e, *Modl. Gd.* 23. przenajdostojniejszy, bardzo, daleko najdostojniejszy.

PRZENAGABAĆ, *f.* przenagaba *cz. dok.*, Przenagabywać *niedok.*, nagabać, pokusić, uniespokoić; anfechten, beunruhigen, reitzen. Korybut, że sobie ziemi Dobrzyńskiej wyjednać nie mógł, wielu do rozruchów nowych przenagabywał, *sollicitabat. Krom.* 494. Odpędziwszy raz Wołochów, przeszli las, nie mając od nich więcéj przenagabania żadnego. *Biel.* 436. Od pogranicznych przenagabania żadnego nie ponosili. *Star. Woj. A.* Miała przenagabania wiele Penelope od zalotników. *Petr. Ek.* 24. viele Anfechtungen. Nocne przenagabania mieć ze mnie będziecie, Jeśli mi już umrzeć każecie. *Lib. Hor.* 116. (pokusy, strachy). Nie dbała na przenagabania, Które od różnych królów i sąsiadów miała. *Pot. Arg.* 872. — §. *Nimii:* Przenagabana cierpliwość obraca się w popędliwość. *Rys. Ad.* 53. przetężona, wyczerpana; erschöpft, überspannt.

PRZENAGŁY, a, e, — gle *adverb.*, bardzo nagły, mocno naglący; *Slov.* prenáhlý *praeceps*; (*Vind.* prenaglit, prenagluvati = ukwapić).

PRZENAJĄĆ, *f.* przenajmie *cz. dok.*, Przenajmować *contin.*, *Przenajmać *niedok.*; *Boh.* pronagiti, pronagmauti, pronagimati, progednati, progednawati; przekupić, przedarować; bestechen, erkaufen. Stróże przenajmawszy, uciekł z więzienia. *Papr. Ryc.* Przenajmali ich pieniędzmi, by tego nie powiadali. *Kanc. Gd.* 112. Zabił Swatopełka szlachcic, lub to namowami i przenajęciem Bolesława uwiedziony, lub też żalem wygnania własnego ujęty. *Krom.* 135. Przenajmuję kogo na kogo, *in malam partem plerumque usurpatur*; *pretio induco aliquem ad aliquod facinus, ad caedem alicujus, suborno. Cn. Th.* 848. anstiften. (*Sorab.* 1. pženayimar najmacz). PRZENAJĘTEK, tku, *m.*, przedarowanie, przekupienie; das Bestechen, Erkaufen. Karol Wacława, kosztownym przenajętkiem podnająwszy kurfirsztów, cesarzem uczynił. *Krom.* 384.

PRZENALEŹĆ, przenalazł, *f.* przenajdzie *cz. dok.*, Przenajdować *niedok.*, przed innemi wynaleźć, voraus erfinden. Orkanes najpierwéj do Europy drogę przenalazł wojować. *Biel. Św.* 118 *b.* — §. *Praeoccupare:* Wprzód sobie zjednać, präoccupiren, sich zum voraus bemeistern, vergewissern. Rozumiejąc sobie nie być bezpieczną z królem w sąd wchodzić, szukali obyczajów, jakoby sobie przenaleźli łaskę królewską. *Biel.* 583. Będąc w tym od przyjaciół swojéj niewolnicy przenajdowany, pozwolił jéj dać na okup. *J. Kchan. Dz.* 133. *Propitior*, jednam, błagam, przenajduję. *Mącz.* Oskoczyli kardynała, iż musiał rozgrzeszyć zapowiedź, potym ojca ś. złotem przenaleźli. *Biel. Św.* 147. Sprawą nie przenajdziecie tą żadnego boga; *per tale sacrum, numen placabitur nullum. Zebr. Ow.* 330. Łaski naszéj ma przenajdować za glejtem naszym. *Stat. Lit.* 13. Nie oddał nikomu skarbu, acz miał wielkie przenajdowanie od panów Litewskich, przy tym i hojne obietnice, że miał mieć wielką nadgrodę. *Papr. Ryc.* 289. (*captationes benevolentiae*). *Dies justi*, trzydzieści dni, w których ci, którzy w jakim długu byli przekazani, mogli się jednać abo stronę jakokolwiek przenajdować. *Mącz.* Czech ten pieniędzmi przenajdował stronę Władysławową. *Biel. Św.* 240 *b.* (przenajmował, przekupował). Gdy im na gardło stał, myślili mu też źle, przenajdowali i naprawiali, aby go zabito. *Glicz. Wych. G* 1 *b.*

*PRZENAŚLADOWAĆ, *f.* przenaśladuje *cz. dok.*; *Boh.* prenasledowati; prześladować, verfolgen. Wszystko mnie gonisz i przenaśladujesz. *Past. Fid.* 136. Przenaśladował złośniki, pilnie ich szukając. *W.* 1 *Marc.* 3, 5. *J. Kchan. Ps.* 166. Niech cię nienawiść i strachy złéj wróżki Przenaśladują. *Kchow.* 22. Pers, gdy Turek do nas ruszył się, z drugiéj strony wszelakiemi siłami przenaśladował go. *Star. Woj. A* 4 *b.* Dzień-li po niebie świecił, noc-li wstała, Krew' go męczeńska przenaśladowała. *Groch. W.* 263. Cnota często złością fortuny przenaśladowana bywa. *Lub. Roz.* 263. Niebezpieczeństwo, miecz, przenaśladowania. *W. Post. W.* 2, 259. *PRZENAŚLADOWCA, y, *m.*, prześladowca, der Verfolger. Przeszli przez morze, a przenaśladowców ich wrzucił bóg w głębokość. *W.* 2 *Ezdr.* 9, 11.

PRZENASZAĆ, PRZENOSIĆ, *ob.* Przenieść.

PRZENAJCZYSTSZA ofiara. *Sk. Dz.* 66. (*ob.* Prze-, *insep. cum Adject. superlat.*), daleko, arcy-, bardzo-, überallerreinste. PRZENAJLEPSZY n. p. olejek. *Budn.* 2 *Reg.* 20, 13. PRZENAJWIELEBNIEJSZY, *ob.* Wielebny. PRZENAJWYŻSZA trójca. *Sk. Dz.* 66. PRZENAJZACNIEJSI apostołowie Piotr i Paweł. *Sk. Dz.* 30.

*PRZENAZNACZYĆ, *W. Rom.* 1, 4. *ob.* Przeznaczyć.

PRZENĘT, u, *m.*, rodzaj rośliny, *Prenanthes*, do niego należy Zajęczy żyr. *Kluk. Dykc.* 2, 229. Hasenstrauch.

PRZENIAŃCZYĆ *cz. dok.*, nianką będąc przebyć, als Kinderwärterinn hinbringen; *Ross.* пронянчить, пронянчиться.

*PRZENICA, *ob.* Pszenica.

PRZENICOWAĆ *cz. dok.*, suknią na drugą stronę przerobić; *Ross.* выворотить кафтанъ, (cf. wywrócić), ein Kleid umwenden, wenden. Przenicowana suknia *Slav.* privêrnuta hodicha. — *Fig.* Filuterya i bezczelność teraz jest prze-

nicowana na cnotę. *Teat.* 1. *c*, 24. — *Transl.* Przenicować co, sprawę czyją, przekręcając przeszydzić; durchziehen, durchhecheln. Ujrzy prac swoich skutek upodlony zelżywym przenicowaniem. *Zab.* 6, 268.

PRZENIE czego, PRZENIE się czego ▪ zapieranie się, niepozwalanie. *Cn. Th.*, *ob.* Przeć, przał, przy.

PRZENIECHAĆ *cz. dok.*, na czas zaniechać, przestać; *Carn.* prenehám, einige Zeit unterlaſſen, unterbrechen. O dobrym dusz i ciał ludzkich zawiadować nie przeniechał nigdy. *Modl. Gd.* 17. (*Sorab.* 1. pženecham *pertolero, dissimulo*; pženechačne *dissimulanter*).

PRZENIEMCZEĆ, *ob.* Niemczeć. PRZENIEMCZYĆ; *Vind.* prenemſhkuvati, sanemſhkuvati, *ob.* Niemczyć.

PRZENIEŚĆ, przeniósł, przenieśli, *f.* przeniesie, przeniosę *cz. dok.*, Przenosić *niedok.*, *Przenaszać *contin.*; *Boh.* přenesti, přenašeti, pronesti, pronašeti; *Slov.* prenésti; *Sorab.* 1. pženeszu, pženeſcz, pscheneszu, pschenoschu, pscheneschem, pschenoschem, neszu pžez; *Sorab.* 2. pschenaſcz; *Carn.* prenasham; *Vind.* pránesti, prenesti, prenoſiti, prenaſhati, zhriesnesti, pernesti; *Croat.* preneszti, prenashati, prenássam, preneszelszem; *Dal.* prinoszim; *Rag.* prinjêti, prinossiti, prinossivati; *Bosn.* prinesti, priniti, proniti, prinositi; *Ross.* перенесть, переносить, пронесть, проносить, пронашивать; §. a) *per locum vel tempus*, przenoszę co przez co, durchtragen, durch einen Ort, oder eine Zeit hindurch tragen. Przenieście to przez bramę. *Tr.*, (*Ross.* проносъ biegunka). Żołnierz ma umieć w biegu konia dosieść, przekopę przenieść, szańce usypać. *Star. Ryc.* 40. (przebić, przekopać, przeprowadzić). — §. b) *Translat. e loco in locum*: Przenieść co dokąd; *Sorab.* 1. pžehnuyu; *Vind.* prevsigniti; *Croat.* premeścham, premesztiti; *Bosn.* primistiti, staviti na druggo mjesto; *Ross.* перемѣстить, перемѣщать (*ob.* Mieścić, umieścić, miejsce), передвинуть, передвигать, передвигивать, продвинуть, продвигать, продвигивать; *Eccl.* передвизаю, прелучити, перенесть, переставить, передвинуть, von einem Orte zum andern übertragen, verſetzen, verlegen. Łatwo jest lekkie brzemię wziąć na barki, i na tę abo ową stronę przenosić. *Pilch. Sen. gn.* 292. Przenieść siedlisko, (*Ross.* переселить, переселяю; *Eccl.* пресселяю *przesiedlam). Enoch, gdy chodził w bojaźni bożej, przeniesion jest, i nie był widzian na ziemi. *Dambr.* 986. Święcą w Krakowie dzień przeniesienia ś. Stanisława. *Hrbst. Nauk. R* 4; *Rag.* prinòs *transportatio.* — *Eccl.* переносъ *przenos, przeniesienie świątości z żertownika przez *siewierskie drzwi do carskich na ołtarz; n. p. Co u nas *perenos (przenos) z żertownika do ołtarza wielkiego najśw. sakramentu, to we mszy z ołtarza małego do wielkiego takie przeniesienie sakramentu bywa. *Pim. Kam.* 82. Nie każdy laik wie, że z winem niepoświęconym kapłan na *perenosie idzie. *ib.* 77. O przenoszeniu granic i gruntów na mapy i abrysy. *Solsk. Geom.* 2, 95. o przerysowaniu, przekopiowaniu; das Übertragen, Abzeichnen. Nie będziesz przenaszał granic bliźniego twego. *Radz. Deut.* 19, 14. Przeklęty, który przenosi granice bliźniego swego. *ib.* 27, 16. *Bibl. Gd.* kto odmieni znaki graniczne, gdzie indzie postawi, pofałszuje granice; die Gränzſteine verrücken, verfälſchen. Przeniesienie świąt na niedziele. *Vol. Leg.* 7, 744. das Verlegen der Feyertage auf die Sonntage. Przenieść się *passive*, być przeniesionym, übergetragen werden. Widzi, iż się do Saracenów od Franków państwo przenosi. *Sk. Dz.* 863. że do nich przechodzi, daß die Herrſchaft zu ihnen übergeht. — *Recipr.*: Przenosić się gdzie, przeprowadzić się gdzie, udawać się gdzie indzie; *Boh. et Slov.* přestěhugi se, přestěhowati se; *Rag.* priselittise; *Bosn.* priselitise, odselitise, doselitise, ſich wo anders hin begeben, wo anders hin ziehen, umziehen, ausziehen und einziehen. W niebie z miejsca na miejsce przenosić się duszom nie potrzeba. *Smotr. Ex.* 34. Co miesiąc w insze się pasze przenaszają *Paszk. Dz.* 120. Jak miejsca swe znają, Tak się też na nie czasów pewnych przenaszają. *ib.* 22. Ludzie ustawicznie z jednych miejsc na drugie się miejsca przenaszali, szukając żyzniejszych krajów. *Biel.* 7. Jak tylko pokój który w mym dworku skończony zostanie, zaraz się przeniosę. *Teat.* 53. *b*, 61. Pytagoras twierdził, że dusze ludzkie do innych się ciał przenoszą. *Hor.* 1, 127. przewędrują, umwandern, überwandern. Tego roku ś. Grzegorz przeniósł się do nieba. *Sk. Dz.* 322. (umarł). Na lepszy się żywot w tym roku przeniósł. *ib.* 821. Przenoszą się też na insze miejsca gołębie. *Cresc.* 588. Opuściła fortuna Daryusza, opuściła i sława; przeniosła się fortuna do Alexandra, przeniosła i sława. *Lub. Roz.* 255. Przeniesienie *Grammat.*, metaphora. *Włod.*, *ob.* Przenośny. — Motyl się nad niemi unosi, Z kwiatka na kwiatek przenosi. *Zab.* 7, 287. przelatuje, er flattert von Blume zu Blume. Duch boży przenaszał się nad wodami. *Radz. Genes.* 1, 2. *not.* ▪ruszał się z miejsca na miejsce▪; (unaszał się nad wodami. *Bibl. Gd.*); er ſchwebte auf dem Waſſer. — §. Przenieść wiadomość, wieść, pogłoskę ▪ drugiemu udzielić, einem andern mittheilen, bekannt machen; *Ross.* пронесть, проносить rozznieść, (переношникъ plotkarz). Bywają w nienawiści, nietylko ci, co tajemnice przenoszą; ale i ci, co ich słuchają. *Eraz. Jez. K* 6 *b.* Papiryusowi, iż rady nie przeniósł a zatail, wielka się cześć za to stała. *ib. J* 5 *b.* — *Recipr.*; e. gr. Więcéj mu szkodzili ci, co z takiemi się tajemnicami przenaszali, niżli ci, co też o nim jawnie mówili. *Eraz. Jez. K* 6 *b.* co się różnie z niemi nosili, roznosili je, rozgadywali, die ſich damit herum trugen. — §. c) *Superand.* Przenosić, daléj zanosić; drüber weg tragen, zu weit tragen. Takie działa zawsze albo nie donoszą, albo przenoszą. *Archel.* 24. Umyślnie chybił, kulą przeniósł ptaka tego. *Paszk. Dz.* 36 er ſchoß über den Vogel weg. Palamedes Telemaka położył przed pługiem; ale Ulisses widząc syna, by nie był obrażon, przeniósł go pługiem. *Biel. Św.* 10 *b.* — *Transl. fig.* Przenieść oczyma, *ob.* Przeoczyć, przejrzeć, prześlepić; überſehen, nicht wahrnehmen. Ujrzysz-li osła brata swego, a on padł na drodze, nie przeniesiesz go okiem, ale mu pomożesz dźwignąć. 3 *Leop. Deut.* 22, 4. *W. Deut.* 22, 4. (nie przeźrzysz go. 1 *Leop.*, nie mijajże ich. *Bibl. Gd.*), (lecz *ob.* niżéj: Przenosić okiem, przerzucać okiem, pogardzać). — *Similiter:* Bóg odejmuje nieprawość, i przenosi grzech

twój. 3 *Leop. Mich.* 7, 18. (przemija grzech twój. 1 *Leop.*). Skoro Dawid wyznał grzech swój, usłyszał od Natana: a pan Bóg twój Dawidzie, przeniósł też grzech twój. *Żarn. Post.* 120. — §. Przenosić kogo okiem, przerzucać go okiem, pogardzać nim, einen über die Achſel verächtlich anſehen. Królowa Ryxa Polaki okiem przenosiła, a Niemce zaś swoje, jako mogąc zdobiła. *Krom.* 84. Nieprzenoś sługi swego okiem. *Ryb. Ps.* 7. *Zab.* 15, 241. *Kanc. Gd.* 280. *Budn. Apopht.* 19. *Wys. Kat.* 55, *ob.* przenośne oko. Wierszów tych moich oczyma przenieść nie będziesz raczył. *Ryb. Gęśl. ded.* Nie przenośmy pośledniejszych powiatów mieszkańców okiem. *Star. Ref.* 24. — §. *Excell.* Przenosić kogo czym = przewyższać, przechodzić, celować: einen worin übertreffen, ihm zuvor kommen. Rozkoszny baran w pośrzód licznéj trzody owiec, przenosi swym łbem dumnym ostatek gromadnego stada. *Zab.* 13, 168. Przeniósł pięknym ogrodem Francuzy i Włochy, Nie miał prawda pszenicy, ale miał karczochy. *Kras. Sat.* 122. Europa przenosiła zawsze insze części świata w wielkości handlu i miast. *Boter.* 19. Tak on dawniejszych przeniósł sławą, jak ty wszystkich przewyższyłeś dzielnością. *Siem. Cyc.* 356. Jeden drugiego strojem przenieść usiłował, Żaden dla głośnéj sławy kosztu nie żałował. *Stryjk. Henr. B.* Przenaszała śnieg swą śliczną białością. *Kulig. Her.* 91. Wszech siły archanioł przenosi. *Pieśn. Kat.* 3. Wysokiéj dosięga familii, i niemasz tak górnego domu, kogoby nie przenosił, coż nie równał komu! *Tward. Wł.* 3. Cnota miękkie jedwabie i sobole drogie, Rysie i aksamity przenosi chędogie. *Pot. Jow.* 18 — §. Przenosić co nad co, przekładać, prym dawać; *Slov.* přednášeti, wjce ważiti; *Rag.* pridnossiti; *Ross.* предпочесть, предпочитать, den Vorzug geben, vorziehen, höher ſchätzen. Przeniósł interes kraju nad swój osobisty. *Przyb. Luz.* 127. Przenosi zemstę nad powinność, zuchwałość nad posłuszeństwo, siebie nad całość powszechną. *Mon.* 65, 134. — §. Przenieść na sobie = przemódz na sobie; *Vind.* prenesti, odshalostiti, sashaluvati, isshaluvati, über ſich vermögen, ſich zu etwas zwingen. Nigdybym ja na sobie tego przenieść nie mogła, abym najukochańszą matkę obrazić miała. *Teat.* 30. *b*, 59. — §. d) Przenosić co, nosząc przecierać, używaniem nadpsować; durch Tragen verbrauchen, abtragen, abnutzen. *Obsoletae vestes*, staroświeckie, przenoszone odzienie. *Mącz.* I żelazo się przerobi, i stal się przenosi; *assidua stilla saxum excavat. Mącz.*

PRZENIEWIERCA, y, *m.*, PRZENIEWIERNIK, a, *m.*, wiarołomca, który się komu przeniewierzył, przekińczyk; *Rag.* odnevjernik, ein Treuloſer, Abtrünniger. Miał papież Bożentę, jako przeniewiernika, przysięgi swéj krzywołomcę, z urzędu złożyć. *Krom.* 399. Tu przeciwko zbrodniom prawa dodają pomocy, tych wzywać będę, ty mię do tego przymuszasz przeniewierco. *Teat.* 2. *c*, 48. PRZENIEWIERCZYNA, y, *ż.*, eine Treuloſe. *Tr.* PRZENIEWIERNY, a, e, — ie *adverb.*, wiarołomny, treulos; *Slov. et Boh.* zpronevěřilý; *Vind.* odveren, verotajezh, bresviesten, nesviest. Rzymianie Annibala przeniewiernym, a Kartagineńczyki niesłównymi a wiarę łamiącymi zwali. *Modrz. Baz.* 83. Przeniewiernymi ludźmi był napełniony okręt. *Przyb. Luz.* 39. PRZENIEWIERSTWO, a, *n.*, *PRZENIEWIERKA, i, *ż.*, wiarołomstwo, die Treuloſigkeit; *Boh. et Slov.* zpronevěřilost; *Vind.* nesviestost, bresvistnost; (*Croat.* znevěra *rebellatio*). Dobrze świadoma przeniewierek jego. *Zebr. Ow.* 20; (*furta mariti*). Przeniewierstwa i oszukaństwa ich bez kary uchodziły. *N. Pam.* 22, 4. Podłe przeniewierstwo i bunt podniesiony. *Przyb. Milt.* 259. *Zabł. Dz.* 122. PRZENIEWIERZYĆ się *recipr. dok.*, Przeniewierzać się *niedok.*, wiarę łamać, wiarołomnie postępować, treulos handeln; *Boh.* pronewěřjm se, zpronewěřiti se, zproněwěřowati se; *Rag.* iznevjerritise, odnevjerritise; (*Croat.* zneverújemsze *rebello*). Kto się raz trzy przeniewierzy, Żaden mu potym nie wierzy. *Cn. Ad.* 347. *Żegl. Ad.* 110. *Rys. Ad.* 22. *Ern.* 150. Te żony, które udają surową cnotę, najczęściéj się przeniewierzają. *Teat.* 15, 48.

PRZENIEWOLIĆ *cz. dok.*, Przeniewalać *niedok.*, przeciągać mimowolnie, mit Zwang herüber ziehen, auf ſeine Seite bringen. Wielą obietnicami go przeniewala, aby się tam udał. *Pilch. Sall.* 135.

PRZENIGDY *adverb.*, nigdy a nigdy, nimmermehr. Nigdy ten łuk przenigdy twych rąk nie zawiedzie. *Bardz. Trag.* 516. Z Tureckich szabel krew' chrześciańska nigdy i przenigdy nie osycha. *Janusz. Lig. B.* Zakażę, żeby do mnie nigdy przenigdy nie jeździli. *Teat.* 26. *b*, 59. Nie mają przenigdy wolnego sumnienia. *Opal. Sat.* 73.

PRZENIKLIWY, *PRZENIKALNY, PRZENIKŁY, PRZENIKNY, a, e, przenikający, przeraźliwy; *Boh.* pronikawy; (*Slov.* pronikawý *meabilis*); *Sorab.* 1. płedobeczné; *Vind.* skusrinezh, skusselhezh, skusrinitliu, skusselhezliu, skuspretishliu, prebodliu; *Carn.* svędn; *Ross.* проницательный, одумчивый, толковый; *Eccl.* проходительный, имѣетъ силу проходить на сквозь, сѣчительный, смотрѣливый; §. a) durchdringend, *phys. et mor.* Błyskawica przenikliwym blaskiem oślepia oczy. *Tr. Tel.* 328. Ogień przenikliwy piorunowy. *Zab.* 9, 41. *Zabł.* Jakiż głos przenikliwy dla serca mojego. *Teat.* 30, 20, (cf. tkliwy). Skuteczne jest słowo boże, i przenikniejsze, niżli miecz obojętny. 1 *Leop. Hebr.* 4, 12; (*Slov.* pronikawý *efficax*). Przenikliwe masz oczko. *Teat.* 28. *b*, 131. bystre, ſcharf, ſcharfſehend, durchdringend. Zdajesz się mieć rozum przenikliwy. *Teat.* 33. *b*, 64. Zazdrość opowiada mu wszystko; nie uwierzysz, jak on jest przenikliwy. *Teat.* 31. *b*, 43. (domyślny). Dobierajmy ludzi zdatnych, pracowitych, przenikłych. *Koll. List.* 1, 108. Czy ci pozwolił bóg swojego oka? Czy wlał w cię *przenikalne duchy, jak w proroka. *Mon.* 74, 468. (przyszłość przenikające). — §. b) *Pass.* Przenikliwy, co przeniknąć można, durchdringlich. *Tr.* Nieprzeniknły, *Vind.* neskuspretishliu, nepredertliu, neprerinitliu, neprejitliu; *Ross.* непроницаемый, недовѣдомый. Masa nieprzenikliwa. *Os. Rud.* 125. *PRZENIKAWOŚĆ, *PRZENIKAJNOŚĆ, PRZENIKŁOŚĆ, PRZENIKLIWOŚĆ, ści, *ż.*, własność przenikająca, die Durchdringlichkeit, das Durchdringen; *Boh.* pronikawost; (*Slov.* pronikawost *efficatia*); *Ross.* пронзительность. Pi-

wny ocet, by najostrzejszy, skutkami i przenikawością winnemu nie może być porównan. *Syr.* 949. Trawa ma w sobie niejaką szczypawość i przenikajność. *ib.* 1303. W zjednoczeniu miedzi z cyną, zachodzi niejaka przenikłość, *penetration*, jeden z tych kruszców musi wypełniać dziurki drugiego. *Jak. Art.* 3, 212. Przenikłość umysłu = bystrość, Scharfsicht; *Ross.* проницаніе, проницательность, толковитость. Rzekł Jowisz: Twa przenikłość w mojem sercu czyta. *Dmoch. Il.* 2, 211. Wkrótce cesarz począł się obawiać jego przenikłości. *Niemc. Król.* 1, 64. — *In plurali:* Przenikłościom jéj niedosyć się mógł wydziwić, *profonde sagesse. Stas Num.* 2, 140. — §. *Passive:* Przenikliwość, własność tego, co może być przeniknionym, die Durchdringbarkeit, (*oppos.* nieprzenikliwość, *Vind.* neskuspertishlivost, nepredertlivost). Nieprzenikliwość, własność ciał, dla któréj jedno z drugim na tymże być miejscu, albo jedno drugie przeniknąć nie może. *Boh. Dyab.* 12. Pełność ciał, albo nieprzenikliwość, że dwa ciała nie mogą być razem położone na jednym miejscu. *Rog. Doś.* 1, 190. *Os. Fiz.* 11. *Rog. Doś.* 1, 164. Nieprzenikłość, własność wszystkich ciał, *impenetrabilitas. Hub. Wst.* 380. PRZENIKNĄĆ, *f.* przeniknie *cz. jednll.*, Przenikać *niedok.*; *Boh.* proniknauti, pronikati; *Slov.* pronikám *immeo*; *Sorab.* 2. pscheschischczasch; *Sorab.* 1. pżedobedu szo, pżendu pżez; *Vind.* skusriniti, skuspretishati, preriniti; *Bosn.* probiati, probitti, procchi; (*Croat.* preniknujem *praegermino*); *Ross.* проникнуть, проникать, (пронзить, пронзать przekłóć; *Eccl.* **пронникнути**, **приникаю**, **пронищати**, приникать, пристально смотрѣть schyliwszy się przypatrywać, oglądywać, поникнуть, поникать spuścić oczy); wskroś przejść, przerazić, *phys. et transl.*, durchdringen. Ostrzem Cefal Prokrydę przez piersi przenika. *Zab.* 13, 386. *Druźb.* Postrzelił go między plecy, tak że przenikła strzała przez serce jego. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 9, 24. (przeszła, przeszyła). Na ów czas rzecz jedna przenika drugą, gdy zupełnie na jednym i tymże samym zostaje miejscu. *Boh. Dyab.* 10. Kula nie może przeniknąć, bo jest ciałem, którego własność jest nieprzenikliwość, z miejsca tedy spędzić musi. *ib.* 11. Żaden deszcz nie przenika ziemi głębiéj nad trzy łokcie. *Syxt. Szkł.* 11. (przesiąka, przemacza). Przyszedł zbawiciel zamkniónemi drzwiami, Swą subtelnością one przeniknąwszy. *Odym. Św.* 2 *N n b.* Świetnym będąc otoczony obłokiem, W wielkiéj niebiosa ozdobie przeniknął. *ib.* 2 *O o.* Głos jéj do serca przenika. *Weg. Marm.* 1, 139. Mądre jego słowa do serc przenikały. *Groch. W.* 534. To mi król, co jak spojrzy, do serca przeniknie. *Kras. Sat.* 10. Rtęć po trosze palona *przenikająsza (*Compar. *Partic.* = bardziéj przenikająca, przenikliwsza), i większéj mocy bywa. *Sienn.* 607. Litością ku niéj przeniknionym był. *Zab.* 2, 113. *Alb.* (przejętym). Ostrowidza wzrok przenika ściany. *Suszyc. Pieśn.* 2 *C* 3 *b*, *Ross.* созерцати. Gdybyć można przeniknąć, co się w sercu jéj dzieje! *Teat.* 53, 22. Urząd sekretarza poselskiego dodawał Rykotowi sposób przeniknienia wskroś polityki Tureckiéj. *Kłok. Turk. praef.* Płochy i nieuważny człowiek tego nie przenikał. *Siem. Cyc.* 360. Interesu swojego nie przenika, i siebie samego nie poznaje. *ib.* 160.

PRZENOCOWAĆ *med. dok.*, Przenocowywać *frequ.*, noc przebyć, przez noc gdzie odpocząć; übernachten, nächtigen; *Carn.* prenozhim, prenozhujem; *Vind.* prenozhiti, zhesnozhiti, prenozhuvati; *Croat.* prenochújem, *Bosn.* prinocchiti; *Ross.* переночевать, переночевывать; *Eccl.* **обнощекати**, **обнощьствовати**, всеноществую. Nie przenocował, to jest, ani jednéj nocy w rozkosznym onym kraju nie wytrwał. *Birk. Kant. B.* Zostawszy się w mieście, chodził do ubogich, aby był u którego lub w szpitalu przenocowan. *Żyw. Jez.* 50. przez noc umieszczony, über Nacht beherbergt. Przenocowany, przez noc odłożony, przetrzymany; *Vind.* zhesnozhen, prenozhen, übernächtig. Sprawa nieprzenocowana zarazem ma być sądzona, a w przenocowanéj ma być *rok złożon do dwu niedzieli. *Szczerb. Sax.* 5. Pókiby jeszcze krzywda przenocowana nie była, i świeży uczynekby się znaczył.... *ib.* 5. Złodziejstwo sędzia ma sądzić tego dnia, którego się stanie; bo jeśliby sprawa była przenocowana, musiałby ją grabia sądzić. *ib.* 147.

*PRZENOS, u, *m.*, przenoszenie, przekładanie; das Uebertragen, Verlegen; *Rag.* prinòs; *Ross.* переносъ, переноска; (*Boh.* přinos *repotia*; *Eccl.* переносъ, выходъ, великій входъ, *offertorium* we mszy). Zapisy do przyszłego terminu transportować pozwolono: za którym przenosem swoję ważność mieć mają. *Tr.* [§. Przenos, *perenos, *ob.* Przenieść 2]. PRZENOSICIEL, PRZENOŚNIK, a, *m.*, który co przenosi; *Rag.* prinositegl; *Croat.* prenassávecz, prenoszitel, der Uebertrager, der etwas von einem Orte zum andern übertragt. Kazimierz nie był ani fundatorem katedry Wrocławskiéj, ani jéj przenosicielem. *Nar. Hst.* 2, 362. — *Math.* Przenośnik, *transporteur*, półkoła, którego okrąg podzielony jest na stopnie; narzędzie do mierzenia na papierze kątów. *Jak. Math.* 1, 18. *Geom.* 1, 233. *Łęsk.* 13. — *W rodz. żeńsk.* Przenosicielka. — PRZENOSINY *plur.*, przenoszenie z miejsca jednego do drugiego, przeprowadzenie; *Carn.* preseluvanje; *Ross.* переборка, перебивка, das Uebertragen, Ueberziehen, Versetzen, Verlegen. Różne przenosiny się stały z arką. *Zał. H. T.* 196. Rychłe wróżył panowania przenosiny; *brevi transiturum imperium. Nar. Tac.* 3, 64. Rzadko się udają przenosiny zwierząt z zbyt zimnych krajów do gorących. *Kluk. Zw.* 1, 147. Sylwius żadnego czasu przenosin tych Lecha i Czecha nie kładzie. *Krom.* 24. Przenosiny na nowe mieszkanie. *Jez. Wyr.* das Einziehen in eine neue Wohnung, das Umziehen. — *Per excell.:* Przenosiny, po weselu, panny młodéj do pana młodego, przeniesienie i biesiada z téj okoliczności; die Nachhochzeit, Heimführung der Braut zum Bräutigam; *Boh.* přjnos. W tydzień po weselu pan młody przenosiny sprawował, przygotowawszy na to salę wielką; na których przenosinach były gonitwy rozmaite i maszkary. *Biel.* 732. Uczyńmy ztąd przenosiny choć przed weselem. *Boh. Kom.* 4, 97. (uciekajmyż). Cara Dymitra wesele było jakie takie, ale przenosiny w długą poszły. *Falib.*, (źle skończył). PRZENOŚNY, a, e, PRZENOŚNIE

adverb., mogący być przeniesionym z miejsca na miejsce, *translatitius*, tragbar, von einem Orte zum andern über zu tragen; *Vind.* prenofliu, lohkonofliu; *Croat.* preneszlyiv; *Rag.* prinossiv, primjestiv; *Eccl.* преносчый, преноснѣ; *Ross.* переводный. Piece jedne są stałe, drugie przenośne, *portatiles. Krumł. Chym.* 23. Procesya *perenosna. Sak. Persp.* 13. (*cum offertorio*, *ob.* Przenos). — *Grammat.* Przenośny, *tropicus*, *metaphoricus*, figürlich. Znaczenie właściwe nazywa się to, które wyrazowi nadane było; przenośne, które od jednéj rzeczy do drugiéj było przeniesione. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 71, *Ross.* переносный. PRZENOŚNIA, i, *ż.*, *Gramm.* wyraz nowy • *translatio*, *tropus*, przeniesienie znaczenia słowa od jednéj rzeczy do drugiéj; ztąd się robi wyraz: przenośnie, *tropice*, *translate. Kpcz. Gr.* 1, 5, *Slov.* pretwaritelka, prewzalka, prewrhalka; *Rag.* prinòsniza; *Eccl.* преносность. Przenośnie mówić *Rag.* govoritti prinessèno. Piękna przenośnia cechą rymotworczéj sztuki. *Dmoch. Szt. R.* 63. PRZENOSKA, *zdrbn.* n. p. Nie przenoski zuchwałe i krasomowskie figury łapajmy, lecz wspaniałe i dzielne wyrazy. *Pilch. Sen. list.* 4, 25. [*metaphora* 3]. — 2. Przenośne oko • przenoszące, pogardzające, ein verächtlicher Blick, (cf. przenosić kogo okiem). Na ludzki ród przenośnym okiem Patrzał, jako na obcy, za dumy powodem. *Nar. Dz.* 1, 141.

PRZENUDZIĆ się *recipr. dok.*, nudząc się przebyć, ſich eine Zeit hindurch langeweilen. Ja ten czas cały przenudziłem i gryzłem się. *Teat.* 19. *b*, 73; *Ross.* протомить przenudzić kogo.

PRZENURZYĆ *cz. dok.*, nurząc przeciągnąć, eintauchend durchziehen; *Ross.* пронырнуть, пронырывать; *Eccl.* пронырять (2 intrygować, podstępnie czynić; *Ross.* проныра; *Eccl.* пронъръ chytrzec, пронърливость, пронърьство podstępstwo).

*PRZEOBACZYĆ *cz. dok.*, przejrzeć przyszłe rzeczy, *praevidere. Mącz.*, vorherſehen.

PRZEOBLEC *cz. dok.*, n. p. *Stryjk.* 718, w insze szaty przebrać, umkleiden; *Vind.* przeblezhi, preoblazhiti, spreblezhi, spreblazhiti; *Rag.* priobûchi, prioblâciti; *Bosn.* priobucchi, prioblacit; *Croat.* preoblachim; *Ross.* передѣть, передѣвать, переодѣвать, переодѣть. Przeobleczenie *Vind.* prebliek, prebliezhenje.

PRZEOBRAZA, y, *ż.*, przeobrażanie, przedzierganie, przekształtowanie; *Rag.* pritvor; *Vind.* premena, predrugenje, prebernitje, die Umſtaltung, Umformung. Wszystkie twoje razy Żadnéj we mnie nie mogły sprawić przeobrazy, Chyba tylko w tym jednym, że Sozya dawny Cały, zuch; teraźniejszy tchórz, zbity, niesławny. *Zabł. Amf.* 24. PRZEOBRAZIĆ *cz. dok.*, Przeobrażać *niedok.*; *Rag.* priobraziti, pritvoritti, pritvaaram, (priobrazîvatise *sibi larvam induere*; *Bosn.* priobrazitise, pokritti obraz maskarom, obucchi drughe hagline; *Vind.* preobrasati, premalati; *Boh.* přetwařeti se podrzeźniać; *Ross.* пробразить, пробразовать wzorem być); przedziergnąć, przekształcić, przetkać na co; umformen, umbilden; *Sorab.* 1. pžewobliczżu; *Vind.* prebrazhuvati, prebrazhati, predrugiti, preberniti, premeniti; *Croat.* preobraziti, preobrazûjem, preobrazilszem, (preobraza *larva*, preobraznik, preobrazitel *larvatus*); *Ross.* преобразить, преображаю, преобразовать, преобразую; *Eccl.* преобратити, преобращати, преобразую, пречленять, переродить. Bachus morskie rozbojniki W morskie przeobraził byki. *Zab.* 1, 189. *Nar.* Przeobraził się Jezus przed apostołami, i zaświeciło oblicze jego jak słońce, zaś odzienie jego było białe jak śnieg. *Budn. Math.* 17, 2. Jeſus verklärte ſich. Cerkiew' przeobrażenia czyli przemienienia Pańskiego. *Nar. Hst.* 2, 71. Verklärung Chriſti. Dowcip od doliny do wzgórka las, gaje rozważa, Przechodząc wszystko dotknie, wszystko przeobraża. *Karp.* 3, 21. Przeobrażajcie się odnowieniem rozumu waszego. *Budn. Rom.* 12, 2. Przeobrażenia Owidyuszowe, przekładania *Zebrowskiego*, *Metamorphoses*, *Sorab.* 1. pžewobbiczżeno; *Vind.* preobrasanje, spremonitva; *Carn.* spreminitva; *Ross.* преображение; *Eccl.* превратство, прѣвращение. Do przeobrażenia, *przeobrażny; *Vind.* prebrazhliu, predrugliu, *Subst.* predruglivost, prebernlivost. *PRZEOBRAŻACZ, a, *m.*, który co przeobraża; *Ross.* преобразитель, *f.* преобразительница.

PRZEOCZYĆ *cz. dok.*, prześlepić, nie postrzedz, oczyma przenieść; überſehen, nicht wahrnehmen; *Boh.* nedopatřiti; *Ross.* проглазѣть, простеречъ. Przeoczenie *Eccl.* осмотрка, ошибка, недогладка, просмотрѣніе.

PRZEODZIAĆ *cz. dok.*, Przeodziewać *niedok.*, przeoblec, przebrać w inszą odzież; verkleiden, umkleiden; *Ross.* передѣть, передѣвать, переодѣвать, переодѣть, проодѣвать. Ojców kanony nicował, albo w insze sukienki przeodziane na świat podawał. *Smotr. Lam.* 48.

PRZEOGROMNY, a, e, bardzo ogromny, überſchrecklich. *Przyb. Milt.* 13.

PRZEOR, a, *m.*, z *Łac.* prior, przełożony w klasztorach niektórych zakonów, n. p. Dominikańskiego, Franciszkańskiego i t. d. (cf. gwardyan, starszy); *Boh.* přewor; *Vind.* klofhterski vishnik, minifhki predstoinik; *Bosn.* priur, iguman, starescina; *Rag.* starjescina, glavaar; *Ross.* строитель, der Prior. — *Transl.* Co za głupiec; wszystkich głupich mógłby być najstarszym przeorem. *Teat.* 34. *c*, 74. naczelnikiem, mistrzem.

PRZEORAĆ, *f.* przeorze *cz. dok.*, Przeorywać *niedok.*; *Boh.* přeworati, přeworawati; *Sorab.* 1. pžeworacž; *Vind.* preorati, predlushiti; *Rag.* priorati, prioratti; *Croat.* prearjam, preoralszem; *Eccl.* преорую; *Ross.* проорать, переорать, перепахать, перепахивать; odwracać pługiem, radlić, zwiebrachen. Człowiek narobi się, napracuje, zorze, przeorze, wsieje. *Karnk. Kat.* 422. Przeorał kopce bratu swemu. *Groch. W.* 563. orząc przeciął, przerzucił; er hat ſie durchpflügt, mit dem Pfluge zerriſſen. Przeorać cały dzień • orząc przepracować, den ganzen Tag durch pflügen.

PRZEORSKI, a, ie, do przeora należący, den Prior angehend, Prior-. PRZEORSTWO, a, *n.*, godność przeorska; *Boh.* přeworstwj, přewořištwj; *Rag.* starjescinstvo, glavaarstvo, die Würde eines Priors. PRZEORYSA, PRZEORZYSZA, y, *ż.*, przełożona nad klasztorem, die Prio-

rium. *Wys. Kat.* 64, *Boh.* přeworka, přeworkyně, přewora, cf. ksieni.

PRZEOSTRY, a, e, za nadto ostry, sehr ſcharf; *Vind.* preoistri; *Ross. et Eccl.* преострый. PRZEOSTRZYĆ *cz. dok.*, ostrząc przebyć, ostrzeniem przesadzić; durchſchärfen, durchwetzen; *Vind.* sabruſiti; *Eccl.* преощряю; *Ross.* прозубрить, прозубрывать.

PRZEPACHNĄĆ *neutr. dok.*, wonią przejść, von Wohlgeruch durchdrungen ſeyn; (*Bosn.* pripahnuti, privognati *olfacere*). Włosy jego przepachnęły nardem wonnym. *Bardz. Trag.* 25. Błyszczą się mirą ściany przepachłe i progi. *Zab.* 15, 162. *Kniaź.* Bytność Wenery, choć się czasem obłokiem zasłoni, Czują, po wdzięcznéj włosów przepachniałych woni. *Szym. S. W.* 2.

PRZEPAD, u, *m.*, PRZEPADEK, dku, *m.*, §. a) przepadanie, przepadnienie; *Vind.* skuspad, skuspadenje, das Durchfallen; *Boh.* průpad, průpadek, přepadek. Przepad sumy, zastawy, przezysk, das Verfallen einer Summe, eines Unterpfandes. Zastawy na przepad rozciągły się do wszelakiego rodzaju dóbr. *Czack. Pr.* 2, 164. Suma umówiona była pod przepadem zastawy, jeśliby onéj w 3 latach zastawujący nie oddał. *Nar. Hst.* 5, 357. Na sejmie stawić się mają pod pewnym sumy wielkiéj przepadkiem. *Warg. Wal.* 233. *Gwagn.* 76. Małoletnym pożyczyć nie wolno pod przepadkiem długu. *A. Zamoj.* 55. — §. b) Orły bystre obłoki rzną lotnym przepadem. *Zab.* 15, 21. *Kniaź.* szybkim przelotem, Durchflug, Durcheile. — §. c) Przepad, matonog, *lolium*, kąkol; Lolch, Unkraut. *Cn. Th.* 257, *ex Ursino.* PRZEPADAĆ, *ob.* Przepaść, przepadł. PRZEPADLINA, y, *ż.*; *Boh.* propadlina; rozwalina, zapadlina, przepadłe miejsce, ein zuſammen gefallner Ort. Była jedna część muru rozpadła, i ta przepadlina trwa jeszcze dotąd. *Sk. Dz.* 532. *PRZEPADLISTY, PRZEPADZISTY, a, e, przeplatany, nierówny, nagle odmienny; abwechſelnd, ſchnell unterbrochen, unbeſtändig. Kiedy czas siewny *przepadlisty i opóźniony. *Haur. Sk.* 9. Czasy mokre i *przepadliste. *ib.* 12, (cf. deszcz przepada). Tym czasem darów swoich obłoki nie skąpią, Lecz świat przepadzistemi dżdżami często kąpią. *Zimor. Siel.* 216. Pod czas *przepadlistego deszcza, melonów polewać nie trzeba. *Haur. Ek.* 47. — §. Koń przepadzisty, ścierwa przepadzistego, łacno nabierający ścierwa i opadający z niego. *X. Kam.* ein ſchnell zu-, und wieder abnehmendes Pferd. Koń ciała twardego każdy duży i nieprzepadzisty. *Hipp.* 11. — §. Zbytnie podziały czynią mowę chropowatą i przepadzistą. *Pir. Wym.* 151. (niegładką). PRZEPADŁY, PRZEPADNIONY, *ob.* Przepaść, przepadł.

PRZEPALIĆ, *f.* przepali *cz. dok.*, Przepalać *niedok.*; *Boh.* přepalit, přepalowati, propaliti; *Sorab.* 1. pžepalicž, pžepalu, pschepalim; *Vind.* skusshgati, prevshgati; *Ross.* пережечь, пережигать, прожечь, прожигать; §. a) ogniem przerazić, przeżegać, durchbrennen. Żelaza do przepalenia skóry i uczynienia różnych otworów. *Czerw.* 10. Uczyń w karku przepalenie. *Sienn.* 500. Przepalić, zbytnie palić, zbyt piec; zu ſehr brennen, röſten, verbrennen. Nie trzeba migdałków przepalać, lub też nie dopalać. *N. Pam.* 17, 211. — §. Przepalić wódkę, przez alembik puścić, destylować, *Vind.* prezeduvati, prekaplati, preskapluvati, distillirati; *Ross.* накурить, двоить вино. Drugi raz przepalać, rektyfikować; *Ross.* передвоить, передваивать, Branntwein abziehen. Przepalenie wódki, destylowanie *Ross.* двоение, перегонка, перегонъ. Drugie przepalenie, rektyfikacya; *Ross.* передвойка, *ob.* Przepalanka. — Przepalenie kruszców, kiedy się kruszce przez ogień chędożą do lotnych części, jakiemi są osobliwie siarki i arszenik. *Kluk. Kop.* 2, 297. das Erz abſchwefeln, abbrennen. Żelazo, przez różne stopnie ognia doszedłszy swojéj doskonałości, już więcéj przelane być nie może, tylko przepala się. *Jak. Art.* 3, 189. das Eiſen wird abgeglüht — §. b) Przepalić w piecu, przepalić piec, ogień robić w piecu, aby go przesuszyć, den Ofen durchheitzen; *Vind.* skusnietiti, skussnetiti, prenietiti, skuskuriti; *Ross.* протопить, протоплять, протапливать. Klucznik ma dojrzeć, gdy piec przepalają, by suchemi drzewami, aby się piece nie psowały. *Haur. Ek.* 38. — §. *Nimii:* Przepalić piec, izbę, zbytnie w piecu napalić, den Ofen, das Zimmer überheitzen; *Ross.* натоплить, натапливать. Gdy piec przepalą, bywa swąd. *Haur. Sk.* 347. — §. Przepalenie się, choroba, zimny piekielny ogień. *Perz. Cyr.* 1, 118. der kalte Brand. (*Ross.* перепаливаться przestrzelać się z drugim, перепалка kanonada). PRZEPALACZ, a, *m.*, który przepala wódkę, destylator; *Ross.* двоитель, двоильщикъ, der Branntweinabzieher. PRZEPALANKA, i, *ż.*, wódka przepalona, alembikowa; *Ross.* высидка, abgezogner Branntwein. Do żyda chodzi na przepalankę. *Comp. Med.* 396. U żydówki chłysnęła przepalanki. *ib.* 395. Chcąc się tym lepiéj zagrzać, łyknął przepalanki. *Weg. Org.* 10. PRZEPALNICZEK, czka, *m.*, zapalniczek, brantka, rurka blaszana albo trzcinowa. *Jak. Art.* 3, 311. die Brandruthe, Brandröhre. (*Sorab.* 2. pschepalenischczo, sagorenischczo golizna wypalona na polu).

PRZEPAMIĘTAĆ *cz. dok.*, zapamiętać, zapomnieć, vergeſſen. Wszystko uczyniłem, a nie przepamiętałem nic. *Budn. Deut.* 26, 13. Ty mój panie z wiecznéj łaski swojéj Nie przepamiętasz w grobie duszy mojej. *J. Kchan. Ps.* 18. Przepamiętałeś bliźniego pomocą ratować, co toż waży, jakobyś jego własne wziął. *Żarn. Post.* 2, 355.

PRZEPAPLAĆ *cz. dok.*, paplaniem przebyć, durchplappern; *Vind.* sapladrati, priedpladrati; *Ross.* прокалякать.

PRZEPARAĆ, *ob.* Przepróć. PRZEPARTY, *ob.* Przeprzeć.

PRZEPARADOWAĆ *cz. dok.*, świetnie przemarnować, verparadiren, mit Paradiren durchbringen. Wziąwszy posag, przeparadowałbyś go za rok. *Teat.* 15, 25. Przy paradzie to się pomału wszystko przeparaduje. *ib.* 22, 71.

PRZEPAROWAĆ, 1) *ob.* Parować, 2) *ob.* Przepróć.

PRZEPARZYĆ *cz. dok*, Przeparzać *niedok.*, parzącą wodą przemaczać, durchbrühen. Kapusta albo brzoskiew wodą przeparzona była. *Syr.* 1111. — *Similiter:* Boreas trzasnął skrzydły, wiatr ziemię w lot przeparzył sporze; *afflata est tellus. Żebr. Ow.* 159, (cf. zwarzyć). — *Transl.* Przeparzyć kogo, zaciąć smagło. *Cn. Th.* 850. Striemen ſchlagen, peitſchen. — Drzewem w niego uderzył, i oraz karacanę przeparzył z piersiami. *Żebr. Ow.* 297; (*rupit,*

przebił). (*Ross.* пропарить, пропарывать тего trzeć w łaźni).

PRZEPAS, *m.*, pas; *Vind.* predpaſs; *Croat.* povóy, povojecz, (*ob.* Powoj); *Dal.* pelen, (*ob.* Przepaska), ein Gurt. Rajca w przepasie Gabińskim, *cinctus Gabinus. A. Kchan.* 202. *Kanc. Gd.* 264. Termodoontskim złotem przepas smelcowany, *balteus. Żebr. Ow.* 223. Przepas rycerski, order, das Ordensband, (cf. złoty rycerz). — *Transl.* Przepas on złoty, który mieszkane rozgranicza strony. *Tward. Daf.* 32. strefa, zona, pasmo, Erdgürtel. PRZEPASAĆ, *f.* przepasze *cz. dok.*, przepasuje *pr*, Przepasywać *frequ.*, pasem obwieść, obwinąć; umgürten, umſchlingen; *Slov.* predpasugi; *Carn.* prepashem, prepasati; *Vind.* prepaſsat, prepaſati, predpaſati, obpaſat, preogerniti; *Bosn.* pripasiti; *Ross.* перепоясать, перепоясывать; *Eccl.* перепоясати, перепоясовати, *pr. et tr.* Księcia nowego Pruskiego król mieczem po grzbiecie według zwyczaju przepasał. *Gwagn.* 396; *ob.* na rycerza pasować, zum Ritter ſchlagen. Przepasany *Croat.* prepászan. — *Fig.* Pięcią mostów przepasawszy Dunaj Stefan do Wołoch wojsko prowadzi. *Krom.* 725. pomościwszy, an fünf Orten bebrückte er die Donau. Przepasanie, a) *actio*, das Gürten, Umgürten. — b) Pas, przepas, przepaska, der Leibgurt.

PRZEPAŚĆ, przepadł, *f.* przepadnie *med. jedntl.*, Przepadać *niedok.*; *Boh.* propadnauti, propadati, propadawati, přepadam; *Sorab.* 1. pžepadnu; *Vind.* skuspasti; *Croat.* prepadati, prepádam; *Rag.* propasti, propadam; *Bosn.* propadati, propasti doli, procchi na druggu stranu, (2. propadati, hitro ciniti *astute agere*; *Bosn.* propadgliv, hitar; *Dal.* propaztan *astutus*); *Ross.* пропасть, пропадать, прорушиться; — §. 1 a) paść przez co, przelecieć, durch etwas durchfallen. Plecionki mają być gęste, żeby nie przepuszczały jagod, abo żeby nie przepadały przez nie jagody. *Cn. Th.* Jupiter przemienił się w krople złota, i przepadł do kochanki przez dachówkę. *Biel. Hst.* 21. — *Fig. transl.* Księżycu próżno twoja światłość blada Przez te gałęzie przepada. *Kniaź. Poez.* 1, 238. przenika, przedziera się; dringt durch, fällt durch. Mężne u ciebie serce, jako topor, który Przez drzewo snadnie idzie, przepadając z góry. *J. Kchan. Dz.* 47. (przecinając z przyciskiem). Broń w nizkie piersi podprawiwszy, one naległa, tak aż przepadł sztych na drugą stronę. *Otw. Ow.* 145. przeszedł, przeniknął; der Stich drang durch, gieng durch. Zimny strach przez kości im przepadał. *A. Kchan.* 34. — b) Przepadać ziemię, zapadać się w ziemię rozstąpioną; in die Erde verſinken, einfallen, von der Erde verſchlungen werden. Piszą, że Bieniasz zabiwszy biskupa Płockiego, ziemię przepadł. *Biel.* 99. Przepadli ziemię poganie, Kiedyś puścił swój strach na nie. *Ryb. Ps.* 14. Datan, Abiram przepadli dlatego, Co się chełpili tym, czym nie byli. *Stryjk. Gon. D* 2. Bodajem przepadł, jeżeli nie dotrzymam słowa. *Teat.* 29, 77. niech mię ziemia pożera, die Erde ſoll mich verſchlingen. Przepadnij na dno piekła z duszą i ciałem. *Teat.* 53. *b*, 83, *Sorab.* 2. rostejscho; *Sorab.* 1. rosteicže, (cf. rozstać się). — §. Drugi zaskoczywszy onego pchnie, aż wznak przepadł. *Glicz. Wych. H* 8. przewrócił się, wywrócił się, er fiel um. — §. Przepaść = zginąć, zgubionym być, zniknąć; verloren gehen, untergehen, verſinken, verfallen. Ach zgiń, przepadnij. *Teat.* 30. *c*, 95. Bodaj ta tańców moda przepadła! *Zabł. Bal.* 78. Przepadł, jak kamień w wodę wrzucony. *Teat.* 32. *b*, 24. Przepadło wszystko, padło i królestwo wspołem. *Bardz. Trag* 113. Upadła, ba przepadła prawie nadzieja. *Hor.* 2, 229. *Min.* Żegnam cię; niech przepadną twe przysięgi, któremi się brzydzę. *Teat.* 50, 85. Przepadły, *Boh.* propadlý, (propadený skonfiskowany); *Vind.* sapadliu, sapadni; *Ross.* пропащій. — §. Przepaść, przepaść się, schnąć, ginąć, mizernieć, skapać; ſchwinden, elend werden; *Ross.* перепасться spadać z ciała; (*Rag.* pripàstise, pripadamse *paveo*; *Bosn.* pripadatise, pripastise *metuere*; propastise, prosistise *desidere*). Panie, konie się przepadły, I wczora owsa nie jadły. *Rej. Zw.* 235 *b.* Sara dobrze się nie przepadła od kłopotu i frasunku. *Glicz. Wych. C* 2, (cf. pękać się, cf. wściec się). Bydlęta latem przepadają w zarazach. *Wolszt.* 22. — Przepadać za kim z miłości, z tęsknoty, ginąć, schnąć, umierać, rozpaczać; vor Liebe oder Sehnſucht ſchwinden, umkommen, verzweifeln, zum Grunde gehen. Rozumie, że wszystkie kobiety za nim przepadają. *Teat.* 28, 64. Kochając ciebie, ledwiem nie przepadała za tobą. *Teat.* 11, 129. Wszystkie dziewczęta za nim przepadaćby powinny. *ib.* 35, 62. Ty może rozumiałeś dotąd specyale, Że za tobą przepadam, — nie kocham cię wcale. *Zabł. Z. S.* 45. — §. Przepadła zastawa, abo co w zastawie. *Cn. Th.* stracona, das Pfand iſt verfallen. Tę majętność w zastawie do ciebie przepadłą trzymasz. *Cn. Th.* — *Aliter:* Przepadam zakład etc., przegrawam, ich verliere die Wette, verſpiele. *Simil.* Za uczyniony gwałt kościołowi wszystkie swoje dobra kościołowi przepada. *Chełm. Pr.* 187. er verliert ſeine Güter an die Kirche, ſeine Güter verfallen an die Kirche. Pożyczył Jagiełło cesarzowi znacznéj sumy, pod zakładem kontraktu takiego, jeśli ich pierwszego roku nie wróci, tylą sumę przepadnie, wtórego roku takie dwie, trzeciego takie trzy. *Gwagn.* 76, (cf. ryczałt). Przepadać winę = podpadać winie, in eine Strafe verfallen. Pozwany, gdyby do sądu nie stanął, winę sędziemu przepada, podług uchwały. *Sax. Porz.* 66. *Chełm. Pr.* 129. *Groick. Obr.* 268. Kto sprawy swéj zaczętéj nie kończy, winę sędziemu przepada. *Szczerb. Sax.* 3. Apelacyi kto nie wygra, sędziemu winę, i onemu, który wyrok uznał, nagrodę przepada, i nakłady odłożyć powinien. *ib.* 13. Gdy podwojski sędziemu winę przepadnie w tym, iż mu do sądu zamieszkał, tedy ma być karan małdrem królewskim, który jest 32 pładze rózgą zieloną. *ib.* 303. Adam przez nieposłuszeństwo upadłszy, winę za występek naznaczoną przepadł. *Żarn. Post.* 3, 515 *b.* — §. Przepaść termin, rok, zdanym być o niestanie, in die Contumace verfallen. *Cn. Th.* 529. — § 2) *Activ.* Przepaść co, przez co = szybko przelecieć, przebiedz, przepędzić, przeniknąć; ſchnell durcheilen, durchfliegen, durchrennen, durchbringen. Litwa zapuściwszy ku Małéj Polszcze zagony swoje, przepadła przez Lublin do Sandomierza. *Nar. Hst.* 7, 7. W pław przepadł Wisłę. *Tward. W. D.* 2, 229. Bogini zatym na zwykły wóz wsiadła, I przez

powietrze ku niebu przepadła. *P. Kchan. Jer.* 417. Jelonek góry oliwne przepadał. *Birk. Kaz. Ob. C* 3. Moskwa nad wagę przymierza i sakrament srogi Przepadli twoje progi. *Tward. Misc.* 9. Jego przymioty wysokie Aż i te tu Tryony przepadły głębokie. *Tward.* W*ł.* 31. Strzały z mocnego łuku wypadłszy, mocne karaceny przepadają. *Birk. Chodk.* 28. (przebijają, przebadają, przepędzają, przeszywają). Połknął duszkiem pełną szklenicę, po téj nie oddychając drugą, przepadła i trzecia. *Ossol. Str.* 1. przez gardło przepadła, ſtürzte herab. — *Venator:* Zając przepadł, umknął, wybiegł się, der Haaſe iſt entſchlüpft. Trąbienie bardzo potrzebne jest na przepadnionego zająca, albo na wykradzionego. *Ostror. Myśl.* 49. — §. 3) *Neutr.* Przepada deszcz; *Ross.* перепадать, czasami deszcz pada, es regnet abwechſelnd. *Cn. Th., ob.* przepadzisty czas. — §. Przepadać się, rozpadać się, spadać się, złamać się wzdłuż; berſten, zerfallen, zerplatzen, aus einander fallen, ſich entzwey ſpalten; *Sorab.* 1. szo pžepanucž. Broniąc się nieprzyjacielom, miecz mu się przepadł na dwoje. *Stryjk.* 640. PRZEPAŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* propast, pożeradlo; *Slov.* prepast; *Sorab.* 1. pžepadné kužow, nahwé zpad; *Carn.* brêsn, prepâd, podir; *Vind.* presen, presdna, globokustvu; *Croat.* prepâd, prepâszt, nizberdische; *Dal.* propaszt, (propazt *astutia*), yezero, (cf. jezioro); *Rag.* propas, propâst, ponòr, prosíd, jaz, gljût, starmenitós, sunovrat, starmen, dubîna, (pripást *metus*); *Bosn.* propást, jáz, prosid, prosjed, jezero, nizbrridiscte; *Ross.* пропасть, стремнина, буракъ, пучина, ущелие, (cf. czeluść); *Eccl.* низбрегъ, стрꙑмьнина, стремнина, утесъ, крутый берегъ; bezgruncie, otchłań, głębia w ziemi abo wodzie bezdenna, der Abgrund. Plato rozumiał, jakby we śrzodku ziemi miała być jakaś odchłań abo przepaść, wód pełna, z której wychodzą rzéki, i do której się wracają. *Boter.* 1. *Farn.* 151. Szatani prosili Jezusa, by im pójść w przepaść nie rozkazał. *Sekl. Luc.* 8. — *Fig.* Sam szukasz swéj zguby, przepaść kopiesz dla siebie. *Teat.* 53. *b*, 54, (cf. dół, grób). Ów to poseł Porsenny chytremi sztukami Kopał przepaść pod Rzymu obywatelami. *ib.* 55, 54. *Skrzet.* Krewni, dzieci Płaczą, wołają, jednak na łeb w przepaść leci. *Hor. Sat.* 183. Im bliżéj widzimy przepaść, tym bardziej przeleknione zmysły drżą przed niebezpieczeństwem. *Teat.* 6, 86. — §. Przepaść, skała, brzeg abo góra wysoka przykro urwana, ſteile Höhe. *Cn. Th.* Prosto spadziste góry, skały i skopuły przepaściami zowią. *Łesk.* 81. ſchroffe Berge, Felſen, Klippen. PRZEPAŚCISTOŚĆ, ści, *ż.*, zbytnia przykrość, przerwa, bezdenność; *Vind.* stermina, sterminost, die Abſchüſſigkeit, Grundloſigkeit. Jeden odsunięty krok od twego boku, Gwałtem nas wtrąca w ciemną przepaścistość zmroku. *Teat.* 48. *b*, 54. PRZEPAŚCISTY, PRZEPASTNY, a, e, zbytnie przykry, *praeceps. Cn. Th.*; *Vind.* sterm, sterminast; *Sorab.* 1. nahlé zpadne; *Croat.* nizberdit, sztermovit; *Rag.* jazni, jazovit, vratolomni, sunovratni, vratolomaz, ponorni; *Ross.* буерачный, буерачистый, пучинный, пропастный, ſehr ſteil. W przepastnym piekle z szatanami niech zginie. *Smotr. Lam.* 66, *ob.* Bezdenny, bezgruntny.

PRZEPAŚĆ, przepasł, *f.* przepasie *cz. dok.*, zbytecznie napaść, zu ſehr füttern, überfüttern. W Pilijskie zaszły były kraje twe przepasione krowy; *incustoditae boves. Zebr. Ow.* 48.

PRZEPASKA, i, *ż.*, przewiązka, binda; *Boh.* přepáska; *Croat.* póvoy, povojecz; *Dal.* pelen, die Binde. Przepaska piersi, napiersnik białogłowski. *Cn. Th.* PRZEPASUJĘ, *ob.* Przepasać.

PRZEPASZCZAĆ, *ob.* Przepościć.

PRZEPATRZYĆ, *f.* przepatrzy *cz. dok.*, przepatruje *pr.*, *niedok.*, Przepatrywać, Przepatrzawać *frequ.*; *Ross.* просмотрѣть, просматрывать; *Eccl.* пресматриваю: przejrzeć, przeglądać; — §. 1) wzrokiem przenikać, okiem wskroś przezierać; durchſchauen, durchſehen, mit den Augen durchſpähen. Oczy Jehowy przepatrują wszystkę ziemię. *Budn.* 2 *Chron.* 16, 9. *Radz. ib.* Wyście śpiegowie, a dlatego przyszliście, abyście przepatrzali miejsca niemocne w téj krainie. *Radz. Genes.* 42, 9. Skanderbeg z pilnością przepatrzał wszystkie miejsca, góry, pagórki, lasy, chróſty i wszelakie pochronki, na którychby się utaić mógł. *Baz. Sk.* 56. Po wszystkich kącech i skrzyniach przepatrzał a prześpiegował, by żelaza jakiego ukrytego nie miała. *Kosz. Lor.* 28 *b.* Cudze przepatrował kraje, A co lepsze wybierał z onych obyczaje. *Prot. Jał.* A 2. (zlustrował, cf. zwiedzić). Świat wartował i przepatrował, aby wróciwszy się, tym z większą pochwałą ojczyznie służył. *Warg. Kurc. praef.* Wyszedł, by miejsce nowe mógł przepatrzyć, kędy Był wiatry zagnany; bo pusto widzi wszędy. *A. Kchan.* 12. Rugier doświadczyć chcąc twojéj stałości, W gęstwinie siedząc przepatrza, co umiesz w miłości. *Jag. Wyb. C* 3 *b.* (podględuje). Stem oczu wszystkie sprawy ludzkie przepatruje. *Przyb. Luz.* 276. Wewnątrz wszystkie sprawy twoje przepatruje oko święte jego. *Rej. Post. A a* 8. Ustawicznie przepatruje do spraw a do tajemnic serca wiernego. *ib. M m* 1. Przepatrz wszystkich śmiertelnych, wszędzie obfity płaczu powód. *Ossol. Sen.* 34. Przepatrzył Turecką wiarę dostatecznie. *Paszk. Dz.* 83. Przepatrywać się w czym *recipr.*, przezierać się, ſich worin umſehen. Przepatrujże się w prawie. *Zab.* 16, 232. — §. 2) Przepatrzyć, okiem przenieść, nie widzieć, zaniedbać, przebaczyć, przeoczyć; überſehen, nicht achten, verſäumen. Nasi uciekać poczną; nie przepatrzyli zatym ani Tatarowie okazyi; *nec occasioni defuerant. Krom.* 545. Biorę was na świadectwo, jeślibym od kogo brał upominki, abo przepatrywał czyjéj sprawiedliwości. *Radz.* 1 *Sam.* 12, 3. (czym krył oczy swoje przed nim. *Bibl. Gd.*). Oryona kto przepatrzy, Próżno znaku na niebie świetniejszego patrzy. *J. Kchan. Dz.* 13. Z onych ceremonij się naśmiewał, przepatrzywszy Dawida i innych proroków, przepatrzywszy tego, iż Pan powiedział, żem ja nie przyszedł łamać zakonu. *Rej. Post. B* 4. Drogi do onego królestwa był na poły przepatrzył a zapomniał w téj ślepocie swojéj. *ib. M* 3. To obaczyć masz, jakobyś téj łaski pana swego zasłonionemi oczyma nie przepatrzył, gdy cię dziś szukać raczy. *Zarn. Post.* 8 *b.* — §. 3) Przepatrzyć co przyszłego, przewidzieć, voraus ſehen. Przepatruj przyszłe rzeczy, a wiaruj się zle-

go. *Rej. Wiz.* 176. Arystoteles przepatrował wiele rzeczy przyszłych na świecie. *Rej. Wiz.* 176. Przepatruj czas głodu za czasu obfitości. *Radz. Syr.* 18, 25. (pamiętaj za czasu głodu. *Bibl. Gd.*). Historya nas uczy przyszłe przygody z przeszłych przepatrować i z daleka przeglądać. *Stryjk. praef.* Nie tak wżdy przepatrzone sidła zdradzą. *Stryjk. Turk. E* 3. — *Przepatry *plur.* = przepatrowanie, przewidzenie, das Vorherſehen. Tam przybijają flotę, gdzie ją pędzą wiatry, Na łup gotowy, lub na przyszłego przepatry. *Przyb. Luz.* 231. Mądrość mieni się w głupstwo przez zbytnie przepatry. *Przyb. Milt.* 215. — §. 4) Przepatrywać sobie oczy = przetępiać wzrok patrzaniem, ſich die Augen ſtumpf ſehen. Przepatrzawają mi się oczy; *hebetatur oculus. Mącz.* Wszakże się i tu wam oczy bardzo przepatrzyły. *Twor. Okul. F* 2. Aby się wam oczy nie przepatrzyły. *ib. D* 1. *Hebetatio oculorum*, przepatrzenie oczu. *Mącz.* *PRZEPATRZACZ, *PRZEPATRZAWACZ, a, *m.*, śpieg, *conspicillo. Mącz.*, PRZEPATROWNIK, wywiadownik, *speculator. Mącz.*, przeglądacz, der Durchſchauer, Durchſpäher.

PRZEPCHNĄĆ, *f.* przepchnie *cz. jednłl.*, Przepychać *niedok.*; *Boh.* propichnauti, precpati; *Slov* propichugi, propicháwám; *Carn.* prepahniti; *Vind.* skuspotiſniti, skusdregniti; *Ross.* пропихнуть, пропихивать, перепихнуть, перепихивать; przekłóć, przebość; durchſtoßen, durchſtechen, durchbohren. *Cn. Th.* 852. — §. Kontent Polak, gdy swoje produkta *in crudo* przepchnąć może. *Pam.* 83, 389. predko zbyć, geſchwind abſetzen, los werden, weiter fördern. — *§. Krople krwawe z Meduzy łba ziemia przewziąwszy, przepchała w gadziny. *Żebr. Ow.* 98; *varios animavit in angues.*

PRZEPĘDZIĆ, *f.* przepędzi *cz. dok.*, Przepędzać *niedok.*, przeganiać przez jakie miejsce; *Vind.* prepoditi, skuspoditi, durchtreiben. *Cn. Th.* 851. Kazać go przepędzić przez rózgi, a to 12 razy dobréj monety. *Teat.* 13, 33. Przepędzić, mimo pędzić; vorbey treiben, weg jagen. Każdy wilka przepędza od swojéj dzielnicy, A sąsiad niechaj ginie, byleby im błogo. *Zab.* 11, 380. — §. Przepędzić konia, zbytecznie przeganiać, ein Pferd übertreiben. *Tr.* — §. Mój napastnik nie chciał bawić dłużéj, poszedł zostawiwszy przy mnie plac i pożytki. R. Przepędziłeś go tedy? *Teat.* 31, 89. przewalczyłeś, beſiegen. — §. *Transl.* Wódkę przepędzać, przez alembik puścić, przepalać; *Vind.* prezeduvati, prekaplati, preskapluvati, distillirati, Branntwein abziehen. Opłata od wodek przepędzanych. *Gaz. Nar.* 2, 21. — §. *Aliter:* Miecz przepędza co, przebija, przepada, przenika co, przecina, przeszywa; das Schwert haut durch, fährt durch. Ciał Argillana tak bardzo, że z głową Żelazo szyszak i tarczę przepędziło. *P. Kchan. Jer.* 247. Oszczep szyję przepędził. *Żebr. Ow.* 109. Sztychem nieuchronnym brzuch przepędził, że na dwie piędzi przepadł tyłem miecz. *P. Kchan. Orl.* 1, 161. Tysiąc grotami bolów przepędzone piersi. *Suszyc. Pieśn.* 1. *C* 4. — §. *Aliter:* Przepędzić czas, dni, życie = przebyć, przetrwać, przeżyć; *Vind.* zhaſs dopernesti, dopernaſhati, kratkuvati; *Ross.* препроводить, препровождать, durchleben, die Zeit hinbringen, den Tag, die Nacht hinbringen. Dni przepędza na pięcie w przedpokojach, lata po mieście. *Teat.* 52, 25. Utyskował, na bezsennie przepędzoną noc. *Zab.* 6, 360. Ah nieszczęście, toście zapewne noc przepędziły źle. *Teat.* 4. *b*, 43.

PRZEPĘKNĄĆ się *rec. jednłl.*, Przepękać się *niedok.*, przepuknąć się, pękać, rozpęknąć; aufplatzen, aufberſten; *Boh.* propuknauti se; *Sorab.* 1. pžepuknu. Wrzody zebrane, lub same się przepękają, lub narzędziem przyzwoitym otwarte bywają. *Krup.* 5, 318. *et* 5, 427. Przepękły, *Vind.* prepokonjen; *Croat.* prepuchen. — Przepęknienie, przepęknięcie *Croat.* prepuchènye.

PRZEPEŁCIĆ, *ob.* Przepléć.

PRZEPEŁNIĆ, *f.* przepełni *cz. dok.*, Przepełniać *niedok.*; *Boh.* přeplniti; *Sorab.* 1. pžepelnu; *Vind.* prepouniti, prebulati; *Rag.* pripunniti; *Bosn.* nadpunniti; *Ross.* переполнить, переполнывать, препзполнить, препзполнять; zbytnie napełnić, überfüllen, zu voll machen. Rzeka powodzią brzegi przepełniła. *Otw. Ow.* 350. Przepełnić śklenicę (*Bosn.* prislusgiti, odvecch naslusgiti). Przepełniony (*Croat.* prepun) Cienkie działa, kiedy się trochę prochem przepełnią, rozpukną się. *Archel.* 21. (przesypują, przeładują). Styl Azyatycki jest sposób mówienia przepełniony ozdobami, napuszony, górny. *Pir. Wym.* 320. przeładowany, überladen, überhäuft. Przepełnienie żółci, bardzo niebezpieczna choroba. *Kluk. Zw.* 1, 248. przelanie, die Gallenergießung, wenn die Galle überläuft. Skąpisz, gdzie dać trzeba, gdzie nie trzeba przepełniasz. *Cn. Ad.* 1039. I cnota jeżeli miarę przepełnia, nie jest cnotą. *Ossol. Str.* 3, (*ob.* Przesadzać). Niezmierne zewsząd ciężkości duszę moję przepełniły. *Ryb. Ps.* 174. (pognębiły). — *§. Przyszedł wiatr na jezioro, aż się przepełniali i byli w niebezpieczeństwie. *Radz. Luc.* 8, 23. (łodź się napełniała. *Bibl. Gd.*).

PRZEPEŁZNĄĆ, *f.* przepełznie *neutr. jednłl.*, przeleźć, łażąc przejść, przebyć, durchkriechen; *Ross.* переползть, перепалзывать, проползть, пропалзывать; *Eccl.* проползаю, преползываю. Przepełzający *Eccl.* преплѣжушій. Pojęcia rzeczy przepełzają tylko duszę jego, ale żadnego na niéj nie czynią wrażenia. *Zabł. Roz.* 157. — §. Przejść bez pożytku, z opuszczenia przepaść; ungenutzt verſtreichen, verfallen. Co owemu po ośmdziesiąt leciech, gnuśnie przepełzłych? *Pilch. Sen. list.* 3, 125. Zapłacić trzeba; stoi nad głową wierzyciel, a nie chce, żeby mu który dzień darmo przepełzł. *Gorn. Sen.* 530. *Si terminus lapsus esset, alias* przepełznie. *Vol. Leg.* 1, 330. Rok przepełzły. *Herb. Stat.* 463. omieszkany termin, ein verſäumter Termin. PRZEPEŁZNĄĆ się *rec.*, przeleźć, durchkriechen. — *Fig.* Te uwagi przepełzły mi się przez myśl, z powodu owych wędrowców. *Ossol. Str.* 3. (przesnuły się). — §. Ma się mu to przepełznąć na sucho? *Pilch. Sen. gn.* 346. ma mu się przepico, ſoll es ihm ſo hingehen, für genoſſen ausgehen?

PRZEPIĄĆ, *f.* przepnie *cz. jednłl.*, Przepinać *niedok.*, inaczéj napiąć, opiąć; umſtecken, anders ſtecken; *Ross.* перепялить, перепялывать. Przepinanie *Ross.* перепяль, перепяливание. (*Bosn.* propeti, raspeti na krisg *crucifigere*, propetise na prriste, propignatise *erigere se in digitis*;

Ross. препятствовать, воспрепятствовать zawadzać, przeszkadzać; препятствіе, препятство, препона przeszkoda, zawada; *Eccl.* прѣпѧти, препнути, прѣпинѧти przeszkadzać, zawadzać, propnuti, propяti, propinati krzyżować, propinatel, razpinatel krzyżownik). Przepinając coraz na nowo sto razy, Popsuła darmo łokci kilkanaście gazy. *Teat.* 48. *b*, 39.

PRZEPIĆ, *f.* przepije *cz. dok.*, PRZEPIJAĆ *niedok.*; *Boh.* propiti; *Sorab.* 1. pžepiyu; *Vind.* prepiti, prenapiti, prepojiti, prenapojiti, sapiti, sapianzhuvati, sapiukati, respiukati, respivati, sazehati; *Croat.* prepiam; *Rag.* pripitti; *Ross.* перепить, перепиться, пропить, пропивать, прокуликать; *Eccl.* препіяю, много пію; — §. a) przepić co, *consumend.*, przemarnować pijąc, verſaufen. Przepić wioskę na gorzałce. *Tr.* Zawczasu mu dać kuratora, nie w ten czas, kiedy już wszystko utraci, przepije, przetańcuje. *Groick. Obr.* 92. Za nim wlecze się darmostrawskich siła, A już zię wszystka majętność przepiła. *Groch. W.* 564. Który wszystko przepił *Ross.* пропойца. — §. b) Przepijać do kogo, pić w jego ręce, einem zutrinken. Przepije tylko do niego, jużci i zgoda. *Mon.* 64, 77. Przepija do mnie za zdrowie gospodarskie. *Mon.* 64, 84. Truciznę w złotym kubku mu przepijała. *Kulig. Her.* 242. do picia podawała, kredensowała, zum Trinken darreichen. Czyżmy jak świętokradzcy kościoły paliły? Czyżmy komu kryjomo truciznę przepiły? *Tol. Saut.* 26. Przepijania twego, z nóg zwaleni, wzbraniać się będą, gdy się jeden z całéj biesiady ostoisz. *Pilch. Sen. list.* 2, 370. das Zutrinken. — §. c) Przepić, miernie wypić, pełnić; trinken, ausleeren. Kto swego przyjaciela powie, Niech przepije za jego zdrowie. *Petr. Hor.* 2. *G 4 b.* Po przepiciu bierze apetyt do jadła. *Comp. Med.* 396. Źle czyni, kto sałatę po przepiciu jada. *Hor. Sat.* 219. — §. d) Przepić, przepić się, co sił staje pić, nad siły pić, miarę przebrać, przepełnić, *Boh.* prepiti se; *Vind.* prepiti ſe, ſich übernehmen im Trinken. Nieborak przepił się. *Teat.* 7. *d*, 38. Gniew masz, gdy ciebie pełną bracie minę, Gdy się przepijesz, kładziesz na mnie winę. *Bratk. T* 2. Po wczorajszym przepiciu głowa go boli. *Pot. Pocz.* 197. Rauſch. Każdy pijanica po przepiciu, zwykł się chłodzić innemi napojami. *Syxt. Szkł.* 403. — §. e) Przepić kogo, piciem go przezwyciężyć, einen zu Boden ſaufen. Mocną ma ze katy głowę, wszystkich przepija. *Teat.* 33, 73. Żadnego tu w całéj okolicy niema, któryby go przepił, opętana głowa! *Mon.* 68, 77. — PRZEPIJAĆ się *recipr.*, okupować się czestując winem etc., imieniny i t. d. sprawować, ſich mit einem Trinkſchmauſe am Namensfeſte ꝛc. loskaufen, *natalitia dare. Mącz.* Obchodzić dzień narodzenia swego, przepijać się; *colere diem natalem. ib. Natalitia*, pamiątka narodzenia, to jest, przepijanie, jak nasi Polacy mówią. *Mącz.* Geburtstagsſchmaus. (*Boh.* propitný do przepicia przeznaczony, propitne, na propitnu na piwo, podarunek, pieniądz).

PRZEPIEC, przepiekł, *f.* przepiecze, przepiekę *cz. dok.*, Przepiekać *niedok.*; *Boh.* propecy; *Vind.* prepezhi, prespezhi, skuspezhi; *Bosn.* pripecchi, opet pecchi, pripiçati; *Ross.* пропечь, пропекать, перепечь, перепекать, пережарить, прожарить, прожаривать, выжарить, вижаривать; dostatecznie wskroś upiéc, dopiéc; durchbacken, durchbraten. Chléb wielki nie może się dostatecznie przepiéc. *Syr.* 920. Chléb nie ma być zbyt duży dla snadniejszego przepieczenia. *ib.* Świeży chléb, a dobrze przepiekły, najzdrowszy jest. *Cresc.* 159. Przepieczony nieco *Ross.* поджаристый. — *Transl.* Owoc potrzebuje słońca, by w nim przepiekało a trawiło zbytnią jego wodność. *Cresc.* 57. — §. *Nimii:* Przepiéc, zbyt wysuszyć, przesuszyć; überbacken, überbraten. Jeśli chléb zbyt długo będzie w piecu, tedy się przepiecze. *Cresc.* 158. Nazbyt się kuropatwy przepiekły. *Tr.* — §. *Prov.* Nie przepiecze się to. *Cn. Ad.* 632. (nie odrze-ć się sucho, nie spełznie, nie skropisz tego święconą wodą, przepłacisz tego, przesiądzie-ć tego; das wird dir nicht ſo hingehen, für genoſſen ausgehen, cf. zwiozło mu się). Mniemasz, abyś nie miał być karan, abyć to się miało przepiéc; *te impune abiturum. Mącz.* Sprawka ta sucho mu się nie przepiecze. *Morszt.* 134. *Pot. Arg.* 408. Widząc Prusak, że mu się piérwsza przepiekła wina, wnet potym bardziéj ośmielił się. *Krom.* 179. *Pot. Arg.* 327. *Chrośc. Ow.* 102. *Wad. Dan.* 169. *et* 161. *et* 251. *Pilch. Sen. gn.* 379. Nie mniemajmy, aby się nam złości miały przepiéc; bo tak długo wilk nosi, aż też samego niekiedy poniosą. *Ezop.* 118. Jeśli się synom Aaronowym nie przepiekło, coż mniemasz tym sprawiedliwość boża przebaczyć ma? *Wiśn.* 515.

PRZEPIECZĘTOWAĆ *cz. dok.*, pieczętując przebyć, przetrwać, durchſiegeln; inaczéj zapieczętować, umſiegeln; (*Ross.* перепечатать, перепечатывать przedrukować, перепечатка przedrukowanie).

PRZEPIELAĆ, *ob.* Przepleć.

PRZEPIENIAĆ *cz. dok.*, przeprawować, pienianiem tracić, przeprocesować, verproceſſiren; *Ross.* просутяжить, протягать, протяжить; (перетягать sprawę z kim wygrać). Choćbym miała przepieniać wniosek i oprawę, Zacznę z regentem w Polszcze i we Włoszech sprawę. *Treb. S. M.* 42.

PRZEPIEPRZYĆ *cz. dok.*, Przepieprzać *niedok.*; (*Boh.* prepeprjm; *Rag.* pripapriti; *Vind.* sapoprati, prepoprati), überpfeffern, verpfeffern, przesadzić pieprzeniem. Nie przepieprzaj Pietrze wieprza pieprzem.

PRZEPIERAĆ, *ob.* Przeprzeć, *ob.* Przeprać. PRZEPIERCZY, *ob.* Przepiórczy. PRZEPIEROWAĆ, *ob.* Przepiorować.

PRZEPIERDOWAĆ, PRZEPIARDOWAĆ *cz. dok.*, popiardując przebyć, durchfarzen. *Oppedo*, przepierduję. *Urs. Gr.* 252.

PRZEPIERZCHNĄĆ *neutr. jednll.*, wciąż opierzchnąć, aufſpringen, aufplatzen, aufberſten. Czekać trzeba, póki rola od deszczów słusznie nie oschnie i przepierzchnie. *Haur. Sk.* 24. (*Ross.* перпорхнуть przeskakiwać).

PRZEPIERZYĆ *cz. dok.*, (*Etym.* pióro, cf. rozczepierzyć; (*Rag.* properuscjatti *pennas intervellere*); *Rag.* priprjéciti *munimine viam impedire*); przegrodzić; *Vind.* odparnati, savdariti; *Croat.* prepréchujem; *Ross.* перемкнуть, перемыкать, eine Scheidewand ſetzen, abtheilen mit einer Wand. Komórki błoneczkami przepierzone. *Zool.* 156. Przepie-

rzenie, *actio*, przegrodzenie, przegradzanie, das Abſcheiden, Abtheilen, Abſpalten mit einer Wand; *effectus*, przepierzenie, ściana przegradzająca, przegroda, die Scheidewand, die Abtheilung, das Abgetheilte; *Sorab.* 1. pžeztrechneno; *Carn.* prędal, prędalza; *Vind.* prediel, predal, preddel; *Ross.* переборка, простѣнокъ, голбецъ; *Eccl.* преклѣтъ, прѣдъградие, перегородка, срѣдостѣние, противогражденное. W przepierzeniach często znajduje się świdryk. *Zool.* 107. *Papr. W.* 1, 203. w przegrodach, in den Seitenwänden.

PRZEPIJAĆ, *ob.* Przepić.

PRZEPIKNĄĆ, *f.* przepiknie *cz. dok.*, Przepikać *niedok.*, *perfigend.* przekłóć, przebość, przerazić, przeniknąć; durchſtechen, ſtechen, ſchmerzen, treffen das rechte Fleckchen; *Slov.* propichávám. Wszelako, żeby mnie to nie przepikać miało? *Zabł. Zab.* 50. Ah to mię przepika! *Teat.* 36. *c*, 89. *Zab.* 9, 75.

PRZEPIŁOWAĆ *cz. dok.*, piłą przetrzeć, durchfeilen, durchſägen. *Cn. Th.*; *Vind.* skusshagati, skusresati, preshagati, prerefuvati; *Bosn.* pripiliti, pritrriti pilom; *Ross.* перепилить, перепиливать, пропилить; *Eccl.* препиловую. Przepiłowanie *Ross.* перепилка.

PRZEPINAĆ, *ob.* Przepiąć.

*PRZEPIORA, y, *ż.*, PRZEPIÓRKA, i, *ż.*, PRZEPIÓRECZKA, i, *ż.*, *dem.*, PRZEPIERZYCA, y, *ż.*, *contemn.*; (*Slov.* přepelica, krepelica, krepelka; *Boh.* křepelka, křepeliča; *Sorab.* 1. počžpula, pozpula; *Sorab.* 2. paschpula; *Carn. et Vind.* prepeliza; *Rag.* prepeliza, prepeoka; *Slav.* prepelica; *Bosn.* prripeliça, pripeliça, prepeliça; *Croat.* plepelícza; *Dal.* plepelicza, prepeoka; *Ross.* перепелъ, перепелка, (перепелесый, перепелястый pełen pieg, piegaty, pstrokaty; перепелы gatunek zadawnionego stroju na głowę); *tetrao coturnix*, ptaszek nie wielki, mniejszy od kuropatwy, odlatuje na zimę do krajów cieplejszych, spojrzeniem na siebie okazujący, że jest kurką polną. *Kluk. Zw.* 2, 244. *Zool.* 241. die Wachtel. Przepiórka wielka cudzoziemska *Croat.* haris. Przepiórki głupie. *Banial. J* 3. Przepioreczki wabią. *ib. J* 3 *b.* — §. Łowią przepiórki siatkami, wabiąc je piszczałkami, które zowią przepiory. *Cresc.* 631. Wachtelpfeifen. PRZEPIORCZĘ, ęcia, *n.*, pisklę przepiórcze, das Junge der Wachtel. *Tr.* PRZEPIÓRCZY, PRZEPIERCZY, a, e; *Boh.* křepelčj; *Croat.* plepelichni; *Ross.* перепелиный; od przepiórek, Wachtel-. Szczęście na farynnym stole, Tak trwałe, jak przepiórcze pole. *Kchow. Fr.* 74. Nasłano jéj łabędzich poduszek, przepierczego wezgłowia. *Ezop.* 52. Przepiórczy pies, *ob.* Legawy; *Croat.* plepelichár. (*Ross.* перепелятникъ kobuz, sokoł). Przepiórczy król, ptaszek, mało większy niż pospolite przepiórki. *Mącz.*, derkacz, der Wachtelkönig. *PRZEPIERZYCZY, a, e, od przepierzycy, von einer großen Wachtel. Słodkiego mięsa przepierzyczego używam. *Ezop.* 112. PRZEPIÓROWAĆ, PRZEPIEROWAĆ *cz. dok*, wyćwerkować głosem, trillern, Läufer machen mit der Stimme. Skowroneczku, ku niebu w górę polatujesz, I garłeczkiem krzykliwym wdzięcznie *przepierujesz. *Simon. Siel.* 103. Już skowronek na górze pięknie przepióruje, *Rej. Wiz.* 34 *b.* Wy co w tym gaju miłe słowiki *Przepierujecie niezmordowanie, Łączcie z mą fletnią wdzięczne treliki. *Zab.* 10, 205. *Zabł.* — §. Śmieszki sobie z kim stroić, przepierować, *cavillari. Mącz.* einen verſpotten, ihn zum Gelächter machen. Słowieńskie wszystkie i Greckie narody, Gdyby się z chęcią włożyły do zgody, Snadnieby przepiórować zły Turczyn zabaczył. *Stryjk. Turk. f* 3. — §. Przepierować, przekwintować, w przebieraniu przesadzać; übermäßig delicat und wählériſch ſeyn, mäkeln. Nieszczęście, które umie wiele przepierować, Umie czasem zasmucić, umie pofolgować. *Papr. Gn.* 48.

PRZEPIS, u, *m.*, §. a) kopia, transumpt, die Abſchrift; *Boh.* opis, weypis, (*ob.* Opis, wypis); *Carn.* prepisk; prepisaniza, spisk, dolipisk; *Vind.* prepiſs, prepiſmu, kopia, poſhribanje; *Sorab.* 1. wotpisz; *Croat.* prepisz, prepiszek; *Bosn.* pripis, ispis; *Rag.* pripis; *Ross.* переписка, списокъ, списаніе, спысываніе, (*ob.* Spis, spisek); выпись, *ob.* Wypis; (*Ross.* перепись rewizya; прописка 1. ceduła, karteczka, 2. opuszczone miejsce w pisaniu, luka; прописный opuszczony w pisaniu). Gdy się dowiedział, że księgi napisał, prosił go o przepisy onych. *Sk. Dz.* 235. Tenci jest przepis listu, który posłano do króla. *Radz. Ezdr.* 5, 6. 1 *Leop. Esther.* 4, 8. Krzyżacy otrzymali od króla Czeskiego list na ziemię Pomorską, którego listu przepis jest u Długosza. *Biel.* 181. Przepisy listów Jana Tarnowskiego. *Orzech. Tar.* 51. Wypisałem tu Amuratowego listu do Skanderbega przepis. *Baz. Sk.* 112. Z téj tablicy przepis posłał kardynał królowi. *Podw. Wroż.* 51. — §. b) Przepis, wedle którego pisać się uczą; *Boh.* predpis; *Sorab.* 1. pžepiszmo; *Vind.* predpiſmu, priedpiſanje; *Carn.* vishènga; *Rag.* pripis; *Ross.* предписаніе, предписываніе, die Vorſchrift, nach der man ſchreiben lernt. — §. Przepis, przykaz, *Rag.* nadreba; *Ross.* прописъ, наказъ, наставленіе, обереженіе; *Eccl.* наказаніе, die Vorſchrift, Verordnung. Czy przykazy i przepisy retoryczne są do wymowy użyteczne? *Pir. Wym.* 65. PRZEPISAĆ, *f.* przepisze *cz. dok.*, Przepisywać *frequ.*; *Boh.* přepsati; *Sorab.* 1. wotpiszacž, pžepischu; *Vind.* prepiſati, kopirati, dolpiſati, dou'piſsat, spiſsat, (cf. spisać); *Croat.* prepishati, prepiszati, prepishem, prepiszavam, prepissujem; *Rag.* pripisati, pripiscivati; *Slav.* prepisati; *Bosn.* pripistati; *Ross.* списать, списывать, переписать, переписывать; §. a) kopiować, z czego odpisać, abſchreiben. (*Ross.* переписаться, переписываться korespondować; прописная буква wersalna litera). Historyą przepisując, włoży swoje erudycya. *Nar. Hst.* 2, 270. Przepisać równo wiersz z wierszem *Ross.* уписать, уписывать. — §. b) Przepisuję dziecięciu abecadło. *Cn. Th.* einem Schreibſchüler vorſchreiben; *Boh.* předepsati, přepisovati; *Sorab.* 1. pischu prédk; *Vind.* priedpiſati, napreipiſati; *Ross.* прописать, прописывать. — §. Przepisać co słudze, poddanym - przykazać, vorſchreiben, verordnen; *Slov.* predpisugi; *Croat.* odrediti; *Ross.* предписать, предписывать Jest to nie przepisane, ale przyrodzone prawo, którego-śmy się nie uczyli, nie przyjęli, nie wyczytali; aleśmy go z natury saméj wyrwali, wyczerpnęli, wycisnęli. *Siem.*

Cyc. 422. — §. c) Przepisać kogo czym, celować, przewyższyć; einen worin übertreffen, ihm den Rang ablaufen. Otton wszystkich męztwem i okazałością przepisał. *Nar. Tac.* 3, 20. Podobno Angielczykowie przepisali swoich nauczycielów; mowy ich są mniéj wymuskane, jak Francuzkie. *Zab.* 5, 272. Może w mocy równego znajdę lub usłyszę, Ale w sercu wierności żaden nie przepisze. *Kras. Oss. E b.* Co względem goździków, nie dam się nikomu przepisać; nie chwaląc się, mam goździki najprzedniejsze. *Teat.* 38. 11. PRZEPISNIK, a, *m.*, PRZEPISEK, ska, *m.*, kopista, przepisujący jakie pismo; *Vind.* prepisar, kopirar, dolpisar; *Rag.* pripisalaz; *Bosn.* pripisalaç; *Croat.* prepiszecz; *Ross.* переписчикъ, перепищикъ, спищикъ; *Eccl.* писчикъ, **съписатель**, der Abschreiber. Słowa te wsadzone są w tę historyą od jakiegoś poźniejszego przepisnika. *Nar. Hst.* 2, 270. (*Vind.* predpisar, predpisavez - który co nakazując przepisuje). PRZEPISNY, a, e, — ie *adverb.*, w kopii, abschriftlich; *Ross.* списочный.

PRZEPISZCZEĆ *cz. dok.*, piszcząc przebyć, durchpiepen; *Ross.* пропищать.

PRZEPŁACIĆ, *f.* przepłaci *cz. dok.*, Przepłacać *niedok.*; (*Boh.* přeplatiti; *Vind.* preplazhati, zhresplazhati, premesduvati; *Croat.* preplácham; *Rag.* priplâtiti; *Bosn.* priplatiti, platiti odvechje; *Ross.* переплатить odpłacić); drogo zapłacić, überzahlen. Na urząd nie wstępował, jedno kto kupić i przepłacić mógł. *Sk. Dz.* 617. Nieprzepłacony, nie do przepłacenia, nieoszacowany; unschätzbar, unbezahlbar. Kanclerz téj korony, Mąż to był nieprzepłacony. *Groch. W.* 513. O nieprzepłacone dziecię! *ib.* 371, (cf. drogi, cf. klejnot). — §. Przepłacić kogo. *Tr.* przekupić, przedarować, przenająć, einen erkaufen.

PRZEPŁAKAĆ, *f.* przepłacze *med. dok.*, Przepłakiwać *frequ.*, przepłakuje *pr.*, płacząc przepędzić, przetrawić; durchweinen, mit Weinen hinbringen. Dni i nocy przepłakuje. *Tr.*, *Croat.* preplakati; *Bosn.* proplakkati, priplakkati, mnógo plakkati; *Ross.* проплакать. Nieprzepłakany, płaczem niewyczerpniony, unausweinbar. Frasunek, żałość, smutek, pokarmem miał swoim, A łzy nieprzepłakane przedniejszym napojem. *Otw. Ow.* 392. Niechaj będą pokarmem smutek i tren moim, A łzy nieprzepłakane ustawnym napojem. *Kulig. Her.* 7.

"PRZEPLAT, u, *m.*, przeplecenie, das Durchflechten. W przeplaty. *Żebr. Ow.* 206. przeplatanym sposobem, cf. na przemian PRZEPLATAĆ, *ob.* Przepleść.

PRZEPŁATAĆ *cz. dok.*, w płat przeciąć, flach durchhauen, durchspalten. (*Ross.* переплатить przełatać).

PRZEPŁAW, u, *m.*, przepływanie, mimo spław, daß Vorbeyschiffen. Przez gwałty warunkowych ludzi w Gniewie, wolnego przepławu po Wiśle nie mieli. *Krom.* 653. *navigatio.* PRZEPŁAWIĆ, *f.* przepławi *cz. dok.*, Przepławiać *niedok.*; *Boh.* přeplawiti, přeplowati, proplawiti; *Slov.* přeplawiti; §. a) przez wodę przeprawiać, przepędzać; über ein Wasser überschiffen, übersetzen. *Tr.* Wszystek lud się przepławił przez Jordan. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 19, 39. Przepławiajcie się przez morze, którzy mieszkacie na wyspie. *ib. Jez.* 23, 6. — §. Przepławić wodę, przepłynąć; *Vind.* skusplavati, durchschwimmen, durchschiffen. Godzi się innym toż przepławić morze. *Suszyc. Pieśn.* 3, *b.* — §. b) Przepławiać chusty, przepłókać. *Tr.* die Wäsche ausspühlen. — §. c) Przepławiać kruszce, *Vind.* prevariti, presvarjati, prespufhati, sasvariti, sasvarjati, saslivati, saistajati; *Ross.* переплавить, переплавать; przetapiać, przetapiając czyścić; läutern, umschmelzen ein Metall. Sprobuje mię, by złoto, które przez ogień przepławiają. 1 *Leop. Job.* 23, 10. Jako się przepławia srebro w piecu, tak będziecie wy wpośrzód Jeruzalem. 1 *Leop. Ezech.* 22, 22.

PRZEPLEĆ, przepiol, *f.* przepiele *cz. dok.*, Przepielać *niedok.*, przeplewić, pieląc przeczyścić; *Ross.* переполоть, durchjäten. Przepiel te zagony. *Tr.* Kościoł boga potrzebuje przepełcia kąkolu i motłochu. *Żarn. Post. a* 3 *b.*

PRZEPLENIĆ *cz. dok.*, (*Etym.* plon), przeplundrować, przerzedzić, przesłabić; durchplündern, dünner machen, entkräften, verringern. Łokietek wszystek Chełmiński powiat ogniem, mieczem i drapieżą przeplenił. *Krom.* 329. Przepleniwszy Witołd majętności Moskiewskie, pełen okwitéj korzyści do Litwy ustępuje. *ib.* 438. Decym cztery miał pułki doświadczone, Ale od głodu znacznie przeplenione. *Chrośc. Fars.* 154. U nas za łaską bożą już się to przepleniło i zniosło. *Pim. Kam.* 151. (ubyło tego).

PRZEPLEŚĆ, przeplótł, *f.* przeplecie, przeplotę *cz. dok.*, Przeplatać *niedok.*, Przeplatywać *czestotl.*; *Sorab.* 2. pscheplaſcz; *Sorab.* 1. woschelakoſczam; *Boh.* střjdati; *Vind.* skusplesti, presplesti; *Rag.* priplésti; *Croat.* prepletam; *Ross.* переплесть, переплетать, проплесть, проплетать; (*Ross. et Eccl.* переплесть, переплетать oprawić xiążki, переплетчикъ introligator); wplatać jedno w drugie, durchflechten, in einander verflechten. Panienka, kiedy wianek wije, część go jasnemi, część ciemnemi abo niewesołemi kwiatkami przeplatywać zwykła. *Falib. a* 3. Wieńcem skronie jego przeplótł. *Zab.* 12, 21. Mam chłodnik przeplatany klonem gałęzistym. *Zbil. Żyw. A* 2. — §. *Transl.* Przemieszać, przegradzać, przerywać, przekładać o czym, przemieniać; vermischen, vermengen, versetzen mit etwas, dazwischen setzen, legen, stellen, flechten. Ten był od wieku los mieszkańców świata, Że się wesołość frasunkiem przeplata. *Nar. Dz.* 2, 79. Odmiennym i przeplatanym szczęściem bóg synów swych karmi. *Sk. Żyw.* 2, 199. Radość smutkiem, czczość użyciem, Nie źle to, iż się przeplata. *Kras. List.* 2, 46. Dobro się złym przeplata. *Kras. List.* 1, 140. Trzeba rzeczy przeplatać, inaczéj tęsknota, Tuż koło Cycerona znajdziesz Donkiszota. *Kras. List.* 2, 67. Nie trzeba samym tylko czytaniem, abo pisaniem się bawić, ale raz tym, drugi, raz owym przeplatając. *Pilch. Sen. list.* 2, 373. Chcę aby rzecz szła przeplatano, po krasomowsku, komicznie i żartobliwie. *ib.* 3, 292. Przeplatać milej. *Cn. Ad.* 766. (odmiana słodzi rzeczy, przeje się każda rzecz, zawsze jedno sprzykrzy się). Szczęście Augusta przeplotło się wielkim nieszczęściem. *Sk. Dz.* 11. *et* 185. *Groch. W.* 499. Opowiadał nam przeplataną francuzczyzną. *Kras. Pod.* 2, 232. (mieszaną mową).

PRZEPLEWIĆ *cz. dok.*, Przeplewiać *niedok.*, przepleć, przepielać, durchjäten, *pr. et fig.* Biskup ten bardzo prze-

plewił kacerstwo. *Sk. Żyw.* 1, 64. Z wesela we łbie sobie skubie, Bardzo mu przeplewiono jakoś włos na czubie. *Rej. Wiz.* 30 *b.*

PRZEPŁOCH, u, *m.*, wielki popłoch, rozruch, zamieszanie; große Verwirrung, Unruhe; *Ross.* переполохъ. Po przepłochu zaledwo przyszedł do siebie. *Leszcz. Class.* 35. Kiedy z przepłochu wraca się wam życie.... *Karp.* 2, 90. Na starość odziej przepłochy głupiéj młodości kapturem. *Pot. Pocz.* 109. lekkości, lekkomyślności, leichtsinnige Streiche.

PRZEPŁODNY, a, e, bardzo płodny, żyzny, überfruchtbar. Zły duch musi być chytry i przepłodny w zdrady. *Przyb. Milt.* 269.

PRZEPŁÓKAĆ, *f.* przepłócze *cz. dok.*, Przepłókiwać *frequ.*, przepłókuje *pr. niedok.*; *Boh.* proplaknauti; *Bosn.* proplakati; *Rag.* proplákati; *Ross.* переполоскать, переполаскивать; płócząc przeczyścić, abſpülen, ausſpülen. Rana wskróś ciało przechodząca małą się sikawką przepłókuje, by na drugą stronę płókanie przeszło. *Perz. Cyr.* 1, 76. Żona ci piołunem przepłukuje gardło. *Teat.* 16, 4.

PRZEPŁOSZYĆ. *f.* przepłoszy *cz. dok.*, Przepłaszać *niedok.*; *Croat.* preplassujem; *Ross.* переполошить, перепугать; mocno przestraszyć, in große Unruhe verſetzen. Kraina ta nieraz była przepłoszona od Prus. *Pam.* 83, 2, 241.

*PRZEPŁOWIĆ *cz. dok.*, n. p. Tebańska młodź ostrym się żelazem wzajem przepłowiła. *Bardz. Trag.* 14, cf. przeplenić.

PRZEPLUĆ *cz. dok.*, przez co pluć, durchſpeien; *Boh.* přepliti, přeáligi.

PRZEPŁYNĄĆ, *f.* przepłynie *cz. jednll.*, Przepływać *niedok.*; *Boh.* přeyplynauti; *Sorab.* 1. pžepléyu; *Vind.* preplavati, zhesplavati, skusplavati, prepelat; *Rag.* priplivati; *Bosn.* priplivati; *Croat.* preplávam; *Ross.* переплыть, переплывать; *Eccl.* переплавываю, переплаваю; przebyć pływając w pław, durchſchwimmen, durchſegeln, durchfließen. Przepłynąwszy utonąć. *Rys. Ad.* 53; *in portu impingere.* — Przepłynąć nawą morze, rzékę, durchſchiffen. Nie przepłynąłeś pyszny Faraonie Morza okręty, ni pogonną jazdą. *Wad. Dan.* 203. — §. Przepłynąć mimo czego, vorbey ſchwimmen, ſegeln, fließen; (*Vind.* mimu tezhi; *Bosn.* pribroditi; *Rag.* pribroditti, pribrodivati; *Bosn.* projidriti, provostise). Przepływanie podle, *praeternavigatio. Cn. Th.* das Vorbeyſchiffen. — *Transl.* Przepłynąć, uchronić się trudności, niebezpieczeństwa zbyć, ujść. *Cn. Th.* durchkommen, mit einem blauen Auge davon kommen. PRZEPŁYNNY, a, e, do przepłynienia, durchſchwimmbar, durchſchiffbar. Mętnego jezióra nieprzepłynne brody Styx swemi oblewa dziewięć razy wody. *N. Pam.* 4, 98. PRZEPŁYW, u, *m.*, przepływanie, das Durchſchwimmen, Durchſchiffen. Pobożny Eneasz w cieśniny przepływie Minął otchłań Charybdy i Scylli szczęśliwie. *Przyb. Luz.* 49.

PRZEPOCIĆ się *recipr. dok.*, potem przejść, recht durchſchwitzen; *Vind.* vunsspotiti, skuspotitiſe, prepotitiſe, skussnojitiſe.

PRZEPÓJ, u, *m.*; *Ross.* перепой, перепойка, пропой; przepicie zbytnie, das Trinken über Macht. Pełnią rzkomo, aby się zdały nie życzyć zdrowia onym, za których zdrowie takowe przepoje czynią. *Modrz. Baz.* 214.

PRZEPOLACZYĆ *cz. dok.*, na Polaka przerobić, zum Polen machen. Royzyusz Maureusz, który za Zygmunta I. z Włoch przyjechał, był przepolaczony Hiszpan. *Czack. Pr.* 1, 44. *ib.* 2, 209. *ob.* Przepolszczyć.

PRZEPOLEROWAĆ *cz. dok.*; *Sorab.* 1. pžetžolam; *tr.* przećwiczyć, abpoliren, abſchleifen. Przy pańskich dworach młodsze lata przepolerowawszy, służył potym bogu w zakonie. *Nies.* 1, 18. *Żebr. Ow.* 225.

PRZEPOLSZCZYĆ *cz. dok.*, na Polskie przełożyć, po Polsku przełożyć; (verpolſchen), ins Polniſche überſetzen. Gdzie nie było nazwiska Polskiego jakich roślin, przepolszczyłem z innego języka. *Kluk. Dykc.* 1, 4, cf. przepolaczyć.

PRZEPOMNIEĆ, *f.* przepomni *cz. dok.*, Przepominać *niedok.*, przepamiętać, zapomnieć, vergeſſen. Niech język uschnie, jeśli cię nie wspomni, Jeśli w początku wesela przepomni. *Ryb. Ps.* 274. Nie godziło się twéj matki przepomnieć. *Radz. Żyw. M.* 15. Pokądże panie, będziesz mnie tak przepominał zawżdy! *Radz. Ps.* 13, 1. Do śmierci nie przepominała. *Otw. Ow.* 528. Mówiąc o krzyżu, nie można przepomnieć gwoździ. *Jer. Op.* 100. Stara sługa, stała żona, Od ciebiem nie przepomniona. *Groch. W.* 338. Rzeczy te tu wyliczane, Jeszcze nie są przepomniane. *ib.* 484. Podziękowawszy królowi za nieprzepomnienie, województwa nie przyjął. *Papr. Ryc.* 45. (za łaskawą pamięć). Tę kolendę oddawa spowiednik jéj chęci, na znak nieprzepomnienia. *Groch.* W. 572, (cf. niezabudesz, cf. upominek). PRZEPOMNY, a, e, do przepomnienia, mogący być przepomnionym; vergeßlich, zu vergeſſen. Nieprzepomną on krzywdę boginiom wyrządził. *Dmoch. Il.* 2, 322. unvergeßlich.

PRZEPÓMÓDZ, -ogł, *f.* przepomoże, *transit. dok.*, być w stanie dokazania czego, cf. pomódz; im Stande ſeyn, vermögen, leiſten; (*Vind.* skuspomagati). Chłop xięciu w czapce przyniósł wody, mówiąc, abyś moim darem ubogim nie gardził, bo większego przepomódz nie mogę. *Biel. Św. D* 4 *b*, (cf. nie stać go). Żadna nauka przyrodzenia przemódz nie może. *Biel. Hst.* 26. Znają swoje ku ojczyznie obowiązki, a podług sił i przepomożenia je pełnią. *Mon.* 69, 1049, (*ob.* Przemożenie).

PRZEPOMPOWAĆ *cz. dok.*, pompując przelać, umpumpen. Ten likwor po trzech niedzielach przepompować w butelki. *Torz. Szkł.* 325.

*PRZEPONA, y, *ż.*; (*Ross.* перепона błonka, osierdzie, otoczyna, cf. przepiąć, cf. opona); *Ross.* препона przeszkoda; n. p. By nie ta unia przeponę Rusi uczyniła, tedyby już większa część Rusi w nabożeństwie kościoła Rzymskiego była. *Sak. Persp. C* 1. Widzę jeszcze jednę przeponę, i tę nie mniejszą, gdyż xiążęta nie są takiéj władzy, by duchowne sprawy kierować mogły. *Smotr. Lam.* 10. Hinderniß, Schwierigkeit.

PRZEPOR, u, *m.*, PRZEPOREK, rka, *m.*, *zdrbn.*, §. 1. rozpor u sukni, der Schlitz an einem Rocke. Suknia ta u wierzchu we śrzodku ma mieć przepor i tkanicę około przeporu tkanę. 1 *Leop. Exod.* 39, 20. Przepor u pancerza. *Budn. Exod.* 28, 32. Boleść mię ogarnęła ze-

wsząd, jak szata, którą przeporem przez głowę wdziewam. *Radz. Job.* 3, 18, *not.* «na ów czas miewali ludzie szaty, zewsząd zaszyte, jedno u wierzchu był przeporek, którym przez głowę je wdziewali.» — §. 2) Przepor, przepierająca stałość, überwiegende Festigkeit. Przepor jéj cnoty pognębi mię. *Teat.* 4, 20.

PRZEPOŚCIĆ *transit. dok.*, *Przepaszczać *częstotl.*, poszcząc przetrwać, durchfasten; *Ross.* проговѣть. Żona jego frasując się często przesuszała i przepaszczała. *Glicz. Wych. C 2 b.* — §. Przepościć się *recipr.*, czas niejaki poszcząc przepędzić, eine Zeitlang fasten. Mam być zbyt syty, lepiéj się przeposzczę. *Kras. Mysz.* 52.

PRZEPOTNIEĆ *nijak. dok.*, potem przejść, durchschwitzen, von Schweiß durchdrungen seyn; *Ross.* перепотѣть, cf. przepocić.

*PRZEPOWAŻNOŚĆ, ści, *ż.*, wielka powaga, großes Ansehen, Gewicht. Przepoważność i stałość praw naszych. *Obr.* 67.

PRZEPOWIADACZ, *PRZEPOWIEDACZ, PRZEPOWIEDNIK, a, *m.*; *Rag.* pripovjêdavaz, pripovjêdalaz; *Bosn.* pripodavaç, koji predicançe cini; *Dal.* pripovidalacz *concionator*; (*Croat.* prepovedàvecz *prohibitor*); *Ross.* проповѣдатель, проповѣдникъ, преподаватель; *Eccl.* провѣстникъ; §. a) opowiadacz, der Verkündiger. Piotr ś. był 25 lat przepowiadaczem słowa bożego. *Bial. Post.* 112. Wyznał Jan ś. prawdę, jak się godziło wyznać przepowiadaczowi prawdy. *Bial. Post.* 50. Chrystus postanowił apostoły, aby byli oznajmiciele i przepowiadacze przykazania jego. *Smotr. Lam.* 53. Rozesłali po ziemi Ruskiéj przepowiedniki, za rzeczy pewne udając fałsze. *Smotr. Ex.* 8. — *§. Każdy w sądach może mieć swego prokuratora abo przepowiadacza. *Herb. Stat.* 443. rzecznika, Sachwalter. — §. b) Przepowiadacz przyszłych rzeczy, *przedpowiadacz, prorok, der Wahrsager; *Boh.* předpovědač; *Carn.* prerokuvavz; *Ross.* предвѣщатель, предвѣстникъ, предсказатель, предвозвѣститель, предвозвѣстникъ; *Eccl.* предвѣщатель, предглаголатель. *W rodz. żeńsk.* Przepowiadaczka, die Vorherverkündigerinn; *Ross.* предсказательница, предвозвѣстница, проповѣдница, проповѣдательница. PRZEPOWIEDNIA, PRZEPOWIEŚĆ, PRZEPOWIEDZ, i, *ż.*, *PRZEPOWIAST, u, *m.*; (*Boh.* propowěd, propowjdka *dictum*, *sententia*, (*ob.* Przypowieść); *Slov.* predpowjdánj, predpověd *praemonitum*; *Carn.* predpovd; *Vind.* prepoved, prepovedba = zakaz, cf. zapowież; *Croat.* prepòved *inhibitio*; *Rag.* pripovjedanje *concio*; *Bosn.* pripovist, predica = kazanie; *Ross.* проповѣдь nauka, kazanie); *§. przepowiedź, opowiadanie; das Verkündigen, die Verkündigung. Chrystus apostołów na przepowiedź ewanielii posyłał. *Smotr. Lam.* 53. — *§ Przepowieść, przypowieść, sentencya, podobieństwo; Sentenz, Spruch, Gleichniß. Wypraw nam a wyłoż onę przepowieść o kąkolu na roli. 1 *Leop. Math.* 13, 36. (ono podobieństwo. *Bibl. Gd.*). 1 *Leop. Job.* 29, 1. — §. Przepowiednia, przepowiast, przepowiedzenie przyszłości, die Wahrsagung; *Ross.* предвѣстіе; *Eccl.* предгаданіе, предглаголаніе, предвозвѣщеніе, предвозвѣстіе, предвозгласіе, назначеніе. Dokąd szlaki swemi lata pobieżą, jeżeli prawdziwy *Przepowiast *pisorymów, sławą będę żywy. *Zebr. Ow.* 491; *si quid habent veri vatum praesagia.* Wszystkie wrogi przyszłości, wszystkie przepowiednie, Są szczere bałamuctwa, są wierutne brednie. *Zabł. Zab.* 28. PRZEPOWIEDNI, ia, ie, przepowiadający, wróżący, vorherverkündigend; (*Rag.* pripoviedív, pripovjedni *praedicabilis*; *Croat.* prepovedni *interdictorius*; *Ross.* проповѣдный od kazania, проповѣдничей, проповѣдническій kaznodziejski); *Ross.* пронцательный. Czas panowania Augusta II. był przepowiednim obrazem klęsk, zdarzonych pod naszemi oczyma. *Czack. Pr. praef.* PRZEPOWIEDZIEĆ, *f.* przepowie *cz. dok.*, Przepowiadać *niedok.*; *Boh.* propowěditi; *Dal.* pripovědam; *Slav.* pripovídati; *Rag.* pripovjêdati *concionem habere*; *Bosn.* pripovidati, predikati, propovjediti, proglasiti, occitovati, predikati; (*Vind.* prepovedeti, prepoviedati, prepovedati, prepovem; *Carn.* prepovdûjem, prepovẹm; *Croat.* prepovedati, propovédam *inhibere*); *Ross.* проповѣдать, проповѣдывать; §. a) opowiadać, obwieszczać, verkündigen; *Sorab.* 1. přezprawu; *Croat.* prodekujem; *Ross.* пересказать, пересказывать; *Eccl.* преповѣствую, пересказываю, пренарекаю. W powieściach moich przepowiedałem wszystkie sądy ust twoich. 3 *Leop. Ps.* 118, 13. (wyprawowałem. 1 *Leop.*). Rodzonéj swojéj przygodę przepowiem; *fata referam. Zebr. Ow.* 227. Słowo boże przepowiadam. *Cn. Th. Ross.* исповѣдать, благовѣстить; *Eccl.* **проповѣдати**. — §. Przepowiedzieć, wyrazić, wymówić, być w stanie wyrażenia; aussprechen, aussprechen können. Nieprzepowiedziany, nieprzepowiedzialny, który nie może być wyrażonym, opisanym, niewymowny, niewysłowny; unbeschreiblich, nicht *ausszusprechen. Przypominał często a gęsto nieprzepowiedziane zbytki. *Falib. R.* 3. — §. b) Przepowiedzieć co przyszłego, prorokować, wieścić, wróżyć; wahrsagen, zuvorsagen; *Boh.* předpovědjti, předpowjdati, propovědeti; *Slov.* predpowjdám; *Sorab.* 1. předzywam; *Vind.* napreipovedat, priedpoviedati, priedpraviti, priedriekati, priedrezhi; *Rag.* prirecchi, zarecchi, gonêtati; *Ross.* предрещи, предрекать, предсказать, предсказывать, предвозвѣстить, предвозвѣщать; *Eccl.* **предъкъзгласити, пръкъзглашати**, предповѣдати, напередъ сказать, предглаголю, предгадательствую, **назидисмати**. Przepowiadałem te nieszczęścia, których dziś doznajemy. *Teat.* 38, 127. Dał mu bóg dar proroctwa, iż wiele rzeczy niż się stały przepowiedział. *Wys. lgn.* 113.

PRZEPOWIJAĆ dziecko, *cz. dok.*, inaczéj świeżo powijać, anders windeln, in andre Windeln frisch umwindeln; *Bosn.* propoviti djete, opet povit, *rinfasciare.*

PRZEPRAĆ *f.* przepierze, przepiorę *cz. dok.*, piorąc przetrwać, przebyć, durchwaschen; powtórnie wyprać, umwaschen; *Boh.* přeprati; *Croat.* prepiram; *Vind.* saprati, oprati; *Bosn.* propratti, priopratti; *Rag.* pròpratti, pripratti, priopratti; *Ross.* простирать, простирывать.

PRZEPRACOWAĆ *cz. dok.*, pracując przetrwać, durcharbeiten, mit Arbeit hinbringen; *Sorab.* 1. pschedžjlam, pschedžjwam; *Vind.* predelati, prenarediti, prevdelati, skudelati; *Ross.* продѣлать, продѣлывать. Masz gospodarzu zapłatę za to,

Żeś przepracował wiosnę i lato. *Zab.* 1, 191. *Nar.* Zabawa z przepracowaniem ciała. *Modrz. Baz.* 45. z agitacyą, mit körperlicher Bewegung. Dla zdrowia nie wadzi przerobić abo przepracować się. *Budn. Cyc.* 18, *Ross.* протрудить-ся. Przepracowanie *Ross.* продѣлка, продѣль, передѣлка, передѣль. Nieprzepracowany. *Sk. Żyw.* 393. niezmordowany w pracy, niezrobiony, unermüdet in der Arbeit. Nieprzepracowany robotnik. *Sk. Żyw.* 2, 57. Nieprzepracowana dzielność wielekroć we złych raziech tę dźwigała ojczyznę. *Leszcz. Class.* 29, (cf. nieprzeparty, niezwyciężny). Ktożby nie rad był doskonałym, ktożby się nierad widział nieprzepracowanym? *Lub. Roz.* 512. (w pracy od nikogo celowanym, przewyższonym).

PRZEPRAGNĄĆ *med. jednti.*, pragnąc przetrwać, durchdürſten. Wielbłąd kilka dni przepragnie. *Haur. Sk.* 324. PRZEPRAGNĄĆ się *recipr.*, z wielkiego pragnienia schnąć, verſchmachten vor Durſt. *Tr.* Przepragniony koń, verſchmachtet. — *Transl.* Przepragnione żądze, niehamowane, unbändige, ungezähmte Leidenſchaften.

PRZEPRASOWAĆ *cz. dok.*, prasując przetrwać, przebyć, inaczéj wyprasować, durchpreſſen, żelazkiem przeprasować, durchbügeln; *Vind.* skuspreſhati, spreſhati; *Ross.* перегладить, перегла́живать, прегладить, прегла́живать, пролощить, переутюжить, переутю́живать.

PRZEPRASZAĆ, *ob.* Przeprosić. PRZEPRASZACZ, a, *m.*, przepraszający kogo, przeprawiacz, der Abbitter. Przepraszacz za kim, przyczyńca, der Vorbitter.

PRZEPRAWA, y, *ż.*; *Ross.* переправа; §. 1) przewóz, przejazd, przeprawowanie, n. p. wojska, przejście; die Ueberfahrt, das Ueberſetzen, das Durchpaſſiren, Vorbeypaſſiren, die Paſſage. Przeprawa zła i lgniąca. *Jabł. Buk. H* 4. Do rzéki na przeprawę się przybliżał. *Sk. Dz.* 571. Zasadzek na przeprawie mostowéj się obawiali. *Birk. Podz.* 15. Zawstydziła pierwsze damy, i im na pierwszym miejscu stała na przeprawie. *Teat.* 48. *b*, 13. — *Fig.* Krótki jest zamiar życia w naszym świecie, Krótki, bo życie jest tylko przeprawą. *Kras. Woj. Ch.* 102. — §. 2°) Przeprawa, jednanie, przejednywanie; die Ausſöhnung, Verſöhnung. (*Ross.* переправка naprawa; *Eccl.* препра́ва, препра́вленie *instauratio*, *restauratio*; *Sorab.* 1. pžeprawěno *recitatio*). *Piaculum*, ofiara pokutna i wszelaka przeprawa ku odpokutowaniu którego występu. *Macz.* PRZEPRAWCA, y, *m.*, PRZEPRAWIACZ, PRZEPRAWICIEL, a, *m.*, §. 1) przeprawujący co przez jakie miejsce, der Durchführer, Ueberführer; (*Sorab.* 1. pžeprawiczeŕ *recitator*). Przeprawiciel wojska, *traductor. Macz.* — §. Będziesz naprawcą upadłych miejsc; i przeprawcą dróg ku mieszkaniu. *Radz. Ezdr.* 58, 12. *Bibl. Gd.* poprawca, przygotowywacz, der Vorbereiter. — §. 2) Przeprawiciel, jednacz, przepraszacz, *propitiator. Macz.* PRZEPRAWIC, *f.* przeprawi *cz. dok.*, Przeprawiać *niedok.*, przeprawuje *contin.*; *Boh.* přeprawiti, proprawiti; *Vind.* skusvpraviti; *Ross.* переправить, переправлять; §. 1) przewieźć przez rzékę, wodę, przeprowadzić przez jakie miejsce, przez górę etc.; überführen, überſetzen, durchführen. Przeprawiam wojsko przez rzékę. *Cn. Th.* Przeprawiać się *recipr.*, przepłynąć nawą, przejeżdżać, przebyć jakie miejsce, über einen Fluß ſetzen, einen Ort paſſiren; *Carn.* brodem, vrodem, vroditi. Z naszych przeprawiło się kilka tysięcy, we dwoje, daleko od siebie, jedni na dole, drudzy na górze. *Biel. Św.* 265 *b*. Gdy usłyszeli, iż się Moskwa przeprawiła, przyszli na brzeg Dniepru. *Biel. Św.* 274. Nie mogli nigdzie przeprawiania mieć, gdzieby Moskwa nie widziała, ale drudzy rozumieli, iż im Moskwa przeprawiania bronić nie chciała. *ib.* 274, (*ob.* Przeprawa, przejście, przewóz, cf. bród). Gdy się ruszyli za Dniepr, nasi chcieli im zabieżeć na drugą stronę, aby im bronili przeprawiania. *ib.* 274. Przeprawili się z wielką szkodą swoją przez Dniepr, osadziwszy straż na brzegach, broniąc przeprawiania. *ib.* 265 *b*. — §. 2°) Przeprawić co, przerabiać, umarbeiten. Pan ma nakazać pod karą, aby nikt dna ani boków w przewodzie nie śmiał przeprawować. *Haur. Ek.* 27. Ktoby monetę naszę fałszował, przeprawował i obrzezował, na gardle ogniem karany być ma. *Stat. Lit.* 19. (przekuć, przebić). — §. Przeprawiać, poprawiać, verbeſſern, ausbeſſern; (*Eccl.* препра́вляю *recorrigo*). Jan ś. przeprawiał drogi panu. *Bial. Post.* 44. Jam jest głos wołającego na puszczy: przeprawujcież drogę Pańską. *Radz. Joan.* 1, 23. Oto posyłam anioła przed oblicznością twoją, który przeprawi drogę twoję przed tobą. *Bial. Post.* 31. (przygotuje). Ten przeprawi drogę przed obliczem moim. 1 *Leop. Malach.* 3, 1. (zgotuje. 3 *Leop.*), 1 *Leop. Math.* 11. 10. Przeprawując a przepowiadając drogi zbawienia jego, a święte nauki jego. *Rej. Post. B* 2. — §°. Przeprawiać gniew czyj, lub rozgniewanego, przejednywać go, udobruchać, uspokajać, przerabiać go, przebłagać; wieder gut machen, beſänftigen, verſöhnen, verſühnen; (*Sorab.* 1. pžeprawu *recito*). Toś wszystko uczynił, żebyś gniew przeprawił. *Kanc. Gd.* 32. Zabiwszy Kilka cielców, a boski gniew w tym przeprawiwszy.... *A. Kchan.* 73. Skutki męki Chrystusowéj, świata naprawienie, winy przeprawienie, boga przejednanie. *W. Post. W.* 3, 164. Tyś nam wszystkim ojcowski gniew przeprawił. *Kanc. Gd.* 236. *Propitiatio*, zjednanie, przeprawienie gniewu. *Macz.* Nie trzeba nam szukać ludzi ku przeprawieniu gniewu bożego. *Żarn. Post.* 3, 593 *b*. W baranku niewinnym, gdy uczujesz przeprawiony gniew ojca ubłaganego, mówić możesz: już puść panie w pokoju służebnika twego. *Żarn. Post.* 3, 565. Przeprawiwszy sobie winę przez dary, puszczon był wolny. *J. Kchan. Dz.* 184. *Piabilis*, co może być łatwo odpokutowano, przejednano, poprawiono. *Macz. Inexpiabilis*, nieprzejednany, nieprzeprawiony, co nie może być odpokutowano. *Macz.* Przeprawiam komu i kogo, przyczyniam się za nim, przepraszam za nim; für jemanden Fürbitte einlegen, für ihn um Verzeihung bitten. *Deprecator*, przyczyńca, przeprawiający, który przeprawuje komu co, albo się sam wymawia. *Macz.* Gniewał się na kolegiatów Krakowskich poseł papieski, i chciał je kląć; ale im Zbigniew biskup przeprawił. *Biel.* 342. Kazimierz miał króla Czeskiego od nieprzyjacioł wszystkich bronić, i u papieża mu przeprawić. *ib.* 402. *et* 542. PRZEPRAWINY *plur.*, czas przeprawy, przeprawianie przez jakie miejsce, przeciąg; das Durchziehen, Durchpaſſiren. Trzeba nam wody z sobą wziąć

na te trzydniowe lasem przeprawiny. *Chrośc. Fars.* 244.

PRZEPRAWNY, a, e, mogący być przebytym, przejście mający; wegſam, darüber man ſetzen oder durchkommen kann. *Tr.* — 1. PRZEPRAWOWAĆ *cz. dok.*, przepieniać, procesować, pienianiem przemarnować, verproceſſiren; *Vind.* sapraudovati, sapraudati; *Ross.* просудиться, протягать, протяжить, перетягать. Swojego nadtracił, wiele przeprawował, a mało nie wszystko przelichmanił. *Gil. Post.* 28 *b.* — 2. PRZEPRAWOWAĆ, *ob.* Przeprawić.

PRZEPRAŻYĆ, *f.* przepraży *cz. dok.*, Przeprażać *niedok.*, przepalać, prażąc wskróś przenikać; durchbrennen, durchbrühen, durchhitzen. Wódkę tę na słońcu gorącym przez długi czas wyzonować albo przeprażyć trzeba. *Syr.* 93. Wewnętrzny ogień ją przepraża. *Chrośc. Luk.* 169.

PRZEPRÓĆ, PRZEPRUĆ, przeprół, *f.* przepruje, przeporze, *cz. dok.*, Przeparać *niedok.*; *Ross.* перепороть, перепарывать, пропороть, пропарывать, auftrennen, durchtrennen. *Interseco*, przeparam, przesiekuję, przecinam. *Mącz.*

PRZEPRÓCHA, PRZEPRUCHA, y, *ż.*, u malarzów, rysunek lub wzorek na papierze przekłóty. *Magier. Mskr.*, ein durchgeſtochnes Muſterbild, *ob.* Przeprószać. PRZEPRÓCHNIEĆ *neutr. dok.*, wskróś spróchnieć, przejść spróchniałością, durch und durch morſch werden. Gdy kość wcale już przepróchniała, lepiéj ją upiłować. *Perz. Cyr.* 2, 101.

PRZEPROS, u, *m.*, PRZEPROŚBA, y, *ż.*, przeproszenie; *Vind.* dolproſhnja; *Ross.* повинная, das Abbitten. W nadziei pardonu i zwykłych przeprosów. *Pot. Arg.* 322. Te zwykłe amnestye, przeprosy, odpusty. *ib.* 318. Ciężko o przepros, choćby był słuszny. *Morszt.* 135. Nogą go trącił, przy przeprosie. *Pot. Pocz.* 152. Grzech taki ciężki do przeprośby. *Chrośc. Fars.* 41. PRZEPROSIĆ, *f.* przeprosi *cz. dok.*, Przepraszać *niedok.*, Przeproszywać (*Chodk. Kost.* 52) *częstl.*; (*Boh.* přeprosyti; *Vind.* dolproſiti, dolpoproſiti, saproſiti (cf. zaprosić); prespraſhati, ispraſhati • wypytać; (*Sorab.* 1. pžepraschuyu *percontor*, pžeproschuyu *invito*); *Sorab.* 2. wotpschoschisch, (cf. odprosić); *Croat.* odprossujem; *Ross.* перепросить, перепрашивать; prosić darowania winy, um Verzeihung bitten, abbitten. Łatwo kochającego przeprosić. *Kras. Doś.* 275. Przeprosić się wzajemnie, einander abbitten. No pokłóciliśmy się i przeprosili znowu. *Teat.* 29, 86. Przeprosić się *recipr.*, udobruchać się, wieder gut werden. Jak się rozgniewał, tak się przeprosił w minucie. *Zabł. Amf.* 68. *Serm. Vulg.* Przepraszam, z przeproszeniem • daruj, pardon! ich bitte um Verzeihung, verzeihen ſie. Odejść muszę, przepraszam Pana. *Teat.* 54, 11. Z przeproszeniem Wc Pana, niech mi się godzi spytać, dokąd zmierzasz. *Zab.* 2, 176. *Alb.* PRZEPROSICIEL, a, *m.*, co przeprasza, der Abbitter; *Croat.* odproszitel. *W rodz. żeńsk.* Przeprosicielka; *Croat.* odproszitelicza. PRZEPROSINY *plur.*, akt przepraszania, das Abbitten. Przykrzejsze czasem bywają przeprosiny, niż sama zwada. *Fredr. Ad.* 115.

PRZEPRÓSZYĆ, PRZEPRUSZYĆ *cz. dok.*, Przeprószać *niedok.*, prószące przesypać, durchſtäuben. Przepruszać (*poncer*) u malarza, podług przepruchy wzorek przesypywać. *Magier. Mskr.*

PRZEPROWADZIĆ, *f.* przeprowadzi *cz. dok.*, Przeprowadzać *niedok.*; *Vind.* prepelat, uprek pejlati; *Croat.* prepelyávam, prepelyati; *Eccl.* препровождаю; §. a) przeprowadzić kogo przez co, prowadzić przez jakie miejsce, przeprawić go; einen durchführen, hindurch geleiten. Bogu podziękowałem za szczęśliwe przez puszczą przeprowadzenie. *Warg. Radz.* 299, *ob.* Przeprawa, przeprawiny. — §. b) Przeprowadzić z inszego miejsca do inszego, überführen, hinüber geleiten, aus einem Ort in den andern. — *Fig.* Lud od wojny do pokoju przeprowadziwszy, sposób nabożeństwa ustanowił. *Otw. Ow.* 630. Jaż to moc mam, na kogo wiek twój przeprowadzić? *ergo ego cuiquam posse tuae videar spatium transcribere vitae?* *Żebr. Ow.* 165. (przelać, przenieść na niego). Przeprowadzić się, przenieść się do inszego mieszkania, na insze mieszkanie; umziehen, in eine andere Wohnung ziehen. Nędzny to żywot, przeprowadzić się z jednego domu do drugiego. *Budn. Syr.* 29, 29. — Konie przeprowadzić, wodzić z miejsca na miejsce; Pferde führen, herum führen, vorführen. Każę konie przeprowadzić, albo je czasem i sam ujeżdżam. *Kras. Pod.* 2, 141. Przeprowadzono piękne, okazałe i dzielne konie. *Kras. Pod.* 2, 142. PRZEPROWADZICIEL, a, *m.*; *Eccl.* препроводитель; który co abo kogo przeprowadza, der Durchführer, Durchgeleiter, Ueberführer. PRZEPROWADZINY *plur.*, przenosiny, przeprowadzenie się, das Umziehen. Nasi historykowie rozumieją, że nie wiele po potopie te przeprowadziny Lecha i Czecha przypadły. *Krom.* 24.

PRZEPRUCHA, *ob.* Przepróchа. PRZEPRUSZAĆ, *ob.* Przeprószyć.

PRZEPRYSNĄĆ, *f.* przepryśnie *cz. jednłl.*, Przepryskać *niedok.*, przepryskuje *pr.*, Przepryskiwać *częstl.*; *Ross.* перепрыснуть, перепрыскать, перебрызгать, перебрызнуть, перебрызгиваю, (2. przebiedz, przelecieć), пробрызнуть, пробрызгать, пробрызгивать; §. a) poprysnąć wskróś, popłunąć, durch und durch beſpritzen. (*Ross.* пропорхнуть szybko przelecieć). — §. b) Koń przepryskuje, parska, das Pferd ſchnaubt nach einander. Dogadzając szumom ich niespokojnym, konie przepryskały wesoło. *Tward. Wł.* 211. Pod nim koń przepryskiwa Turecki. *Tward. Wł.* 106. Nozdrza odete, perfumami przepryskujące. *Mon.* 69, 492.

PRZEPRZĄDZ, PRZEPRZĘGNĄĆ, PRZEPRZĄGNĄĆ *cz. jednłl.*, *f.* przeprzęże, przeprzęgnie, Przeprzęgać *niedok.*, przeprzęgnie *pr. cont.*; *Sorab.* 1. pžepžahaм; *Vind.* preprezhi; *Carn.* preprezhi, prepregl, prepręshem; *Ross.* перепрячь, перепрягать; inaczéj, albo inne konie zaprzęgać, umſpannen, anders anſpannen (die Pferde). Konie przeprzągał. *Białob. Odm.* 9. Woły młode, aby nie tylko po jednéj stronie chodzić uczył, na tę i na owę stronę przeprzągał. *Cresc.* 551. Przeprzęgam konia z prawéj strony na lewą, z pierwszego cugu na ostatni. *Cn. Th.*

PRZEPRZĄŚĆ, przeprzął, przeprzędła, *f.* przeprzędzie *cz. dok.*, przędzeniem przetrwać, przebyć, lub inaczéj znowu poprząść; durchſpinnen, umſpinnen; *Vind.* preprestі; *Ross.* пропрясть, перепрясть, перепряду; (*Bosn.* pripredati, pripresti *iterum nere*).

1. PRZEPRZEĆ, przeparł, *f.* przeprze *cz. dok.*, Przepierać

niedok.; *Boh.* přeprjti; odpór przełamać, przezwyciężyć; den Widerſtand durchbrechen, durchdringen, beſiegen. (*Rag.* priprjěciti, priprjecjati *transvertere*; *Eccl.* прѣпрѣти, прѣпирѣти przeświadczyć, przekonać, препрѣтельный przekonywający). Za piérwszem potkaniem się przeparci i zegnani w rozsypkę poszli. *Pilch. Sall.* 243. Broniąc ojczyzny do ostatka, gdy losu jéj przeprzeć nie mógł, padł ofiarą heroiczną. *Kras. Hst.* 112. Przeprzeć kogo prawem. *Kosz. Lor.* 91 *b*, (cf. przewieść nad kim prawo). — §. Przeprzeć w przekonaniu, inaczéj przekonać, upor czyj przełamać, uprzedzenie przezwyciężyć, wyperswadować, den Eigenſinn brechen. Krnąbrną czeladź odprawiłem; oświeceni dali się przeprzeć, a starzy umilkli. *Kras. Pod.* 2, 40. Sam dyabeł nie przeprze, gdy on się na co usadzi. *Teat.* 29. *c*, 59. Uporu męża nie przeprę, a boję się go narazić. *Teat.* 26. *c*, 9. Prawda przeprzeć wszystko potrafi. *Teat.* 26. *c*, 102. Przeparty swym wewnętrznym świadectwem, mowę utracił. *Nag. Cyc.* 65. Nieprzeparty w swym zdaniu. *Jabł. Tel.* 189. unabbringlich von ſeiner Meynung. Umysł w przedsięwzięciu swojem nieprzeparty. *Zegl. Ad.* 128. Ona mnie przeprze swemi wybiegami, i znowu mi każą ją przepraszać. *Teat.* 10. *b*, 57. Przeprzeć czyję powieść; *refellere dicta alicujus. Mącz.* Nie przegadasz, nie przeprzesz go. *Cn. Ad.* 632. nie zbijesz, nie przedysputujesz, nie przekonasz go. — b) *Niedokon.:* Przepierać = nacierać na kogo ostro, ſcharf auf einen losdringen. Żydy przepierał. *Sk. Dz.* 43. — Przepierać się *recipr.*, walczyć z sobą, spierać się, mit einander kämpfen. (*Carn.* prepiram se = kłócę się; prepir, prepirenga *disputatio*, spór, sprzeczka; *Vind.* prepirati, prepiratiſe *rixari*; prepir = prza, spór; *Eccl.* препиратиса sprzeczać się). Jan XXIII. jeden ze trzech o stolicę Rzymską z sobą się przepierających. *Krom.* 471. Jawną się dysputacyą przepierali. *Sk. Dz.* 162, cf. przemawiać się, cf. gadać się. — §. 2°) Przepierać = przepiórować, głosem przekwintować, wyćwerkować; trillern, Läufer ſingen. Nigdy światło księżyca jaśniejsze nie było, Ni tak słodkich ptaszęta przepierały treli. *Przyb. Ab.* 51. — (2. PRZEPRZEĆ, przeprzał, *f.* przepre *neutr. dok.*, wskroś przewiednąć z gorąca wilgotnego, ſich durchaus erhitzen, (erhämſen), vom feucht verwahrten Heu, Getreide ꝛc. Kapusta abo brzoskiew przeprzała, jakoby przewarzona. *Syr.* 1111.) — PRZEPRZECZEĆ kogo *cz dok.*, gadanim go przeprzeć, przedysputować; einen überdiſputiren, ihm etwas abſtreiten. Krom trudności i wszelkiego przeprzeczenia. *Krom.* 733. *controversia.*

PRZEPUDROWAĆ *cz. dok.*, pudrem przejąć, durchpudern; *Ross.* пропудрить, пропудрывать.

PRZEPUKLINA, y, *ż.*, ruptura, przerwanie błony brzuchowéj, cf. kiła; *Sorab.* 1. pžepukneno, pžeklusknĕno, pžepuklina, pžepuknenoſcž; *Vind.* pok, lom, respok, reslom, vlomek, der Darmbruch, Netzbruch. Przepuklina jest, gdy wnętrzności razem z siatką przez pociąg otaczającéj błony w słabiznę czyli pachwinę wpadną. *Perz. Cyr.* 2, 224. Ruptury abo przepukliny w łonie pochodzą z dźwigania, z skoczenia etc. *Haur. Sk.* 420. Przepuklina jąder. *Perz. Cyr.* 1, 228. der Hodenbruch. PRZEPUKŁOŚĆ, ści, *ż.*, przepuknienie, rozpuknienie; die Aufbörſtung, der Riß. *Tr.* PRZEPUKŁY, a, e, rozpękniony, aufgeborſten. Przepukły *Subst.*, przepuklinę czyli rupturę mający, der einen Bruch hat. Nie mają wchodzić do zboru przepukły ani trzebieniec. *Budn. Deut.* 23, 1. *Leop. Levit.* 21, 20. *Radz. ib.* PRZEPUKNĄĆ się *recipr. dok.*; *Boh.* propuknauti se; *Vind.* prepokniti; (*Croat.* prepukavam *intervello*); przepęknąć się, rozpęknąć się, zerwać się; aufplatzen, aufberſten. Na wrzód plastry przykładają, aż się sam zgoi i przepuknie. *Petr. Ek.* 62. Judasz po wieczerzy obiesił się i przepukł. *Twor. Wiecz.* 94.

PRZEPUNKTOWAĆ *cz. dok.*, punktami przedzielić, mit Puncten abtheilen. *Interpunctus*, przepunktowany, rozdzielony. *Mącz.*; *Sorab.* 1. pžedepkuwanė.

PRZEPURGOWAĆ *cz. dok.*, przeczyścić purgansem; *Ross.* прослабить, durchpurgiren. Przepurgować się wolnym lekarstwem. *Haur. Sk.* 390.

PRZEPUŚCIĆ, *f.* przepuści *cz. dok.*, Przepuszczać *niedok.*; *Boh.* přepauštěti, přepustiti, propustiti; *Sorab.* 1. pschepuschczu, pschepuschczim, pužczam pžez; *Vind.* perpustiti (*indulgere*, *permittere*), perspustiti, skuspuſhati, skuspustiti, zhrespustiti; *Croat.* prepûscham, prepusztiti; *Rag.* propûstiti, propûsctati; *Bosn.* propustiti; *Eccl.* препущаю; *Ross.* перепустить, перепущать, перепускать, пропустить, пропущать, пропускать; a) puścić przez co, durch etwas durchlaſſen. Ja czasem do Hortensyi przez mury ogrodowe przepuszczam regenta. *Teat.* 23. *d*, 40. Marnotrawnik ten wszystko przez gardziel przepuścił. *Fur. G* 2. (przepłókał, przejadł). Przepuszczać przez cedzidło = przecedzać, durchſeihen. Przepuszczać wosk, łój = roztapiać. *Cn. Th.* zergehen laſſen, zerlaſſen, zerſchmelzen, umſchmelzen. Jako gdybyś chciał srebrem nieprzepuszczanym ozdobić naczynie gliniane; tak.... 1 *Leop. Prov.* 26, 23. (niepławionym. 3 *Leop.*). — §. Przepuścić żołądek = przelaksować, przeczyścić; abführen, durchpurgiren. Na kurcz dobrze jest żywot przepuścić. *Sienn.* 382. Ziele pieprzyczka mocz zastanowiony przepuszcza. *Sienn.* 137. Nasienie to ususzone zatwierdza żywot, ale świeże czyni przepuszczenie. *Sienn.* 136. (przeczyszczenie, purgowanie, laxowanie). — §. *Absolute*: Przepuszcza = purguje go, laxuje go; er laxirt, hat das Laxiren. Cielat do pasternika nie dawać, boby z tego zaraz przepuszczały i zdychać musiałyby. *Haur. Sk.* 57. — b) Przepuścić co na kogo, dopuścić żeby nań przyszło; zulaſſen, daß einen was treffe, begegne. Dla grzechów głód srogi przepuszcza bóg na świat. *Bial. Post.* 104. *et* 100. Bóg przepuszcza, że w bitwie nieraz sprawiedliwy przegrywa. *Sk. Dz.* 661. Przepuszczanie boże, dopust boski *Ross.* попускъ. Tatarzy z przepuszczenia bożego garścią nam to oddali. *Weresz. Kij.* 6. — c) Przepuszczać człowieku, *melius dicitur* odpuszczać. *Cn. Th.* einem verzeihen, vergeben. Przepuszczać miastu, budowaniu = nie psować; *non recte diceres* odpuszczać miastu *hoc sensu*; *alio recte dicitur* odpuszczać miastu winę, obrazę. *Cn. Th.* einer Stadt verzeihen, ſie pardoniren, begnadigen (im Kriegsrechte). Szkodzi dobrym, kto złym przepuszcza. *Fredr. Ad.* 121. (przez szpary patrzy). Dobrzy się więc zarażają, widząc że złym prze-

puszczają. *Cn. Ad.* 405. Popędliwi ojcowie, nic prawie dzieciom swym przejrzeć a przepuścić nie chcą, jeno ileby na nie wejrzeli, tyle chłost onym zadają. *Glicz. Wych. G 3 b.* Przepuść nam nasze winy, boć też i my przepuszczamy wszelkiemu, który nam winien. *Sekl. Luc.* 11. Kto przepuszcza złoczyńcom, złoczyńcą się staje. *Teat.* 45, 55. Francyą wojując, z nienawiści ku Filipowi, kościołom bożym nie przepuścił. *Sk. Dz.* 1077. (nie darował, nie szanował ich). Dla chuci panowania żadnej cnocie i prawom nie przepuszczą. *Sk. Dz.* 854. — §. Dziecię nie ma się z starszemi rozstać, aż odpuszczenie wziąwszy, abo przepuszczone od nich będąc. *Eraz. Ob. G i i j.* pożegnanym, entlaſſen. PRZEPUST, u, *m.*, n. p. Jestci przecz dziękować, gdy ma do przyjacielskich uszu przepust mowa, *transitum. Zebr. Ow.* 80. przystęp, Zulaß, Zutritt, Zugang. PRZEPUSTNICA, y, *ż.*, deska abo krążek miedziany, z dziurami, odpowiadającemi wagomiarom armat; przez nie przepuszczają się kule, dobierając je do armat. *Jak. Art.* 3, 311. *et* 1, 247. Kugelbret, mit runden Löchern nach dem verſchiednen Caliber der Kanonenkugeln. PRZEPUSTNY, PRZEPUSTOWY, a, e, od przepustu; *Ross.* пропускный, Zulaß-, Zutritts-. *Ross.* пропускной видъ, пропускъ paszport.

PRZEPYCH, u, *m.*, pyszna zazdrość, ubieganie się z drugiemi z dumy, przesadzanie się; *Boh.* pych; *Ross.* щегольство (*ob.* Szczegół), велелѣпие, великолѣпие, щапство, щаство, щапление, Eiferſuchtsſtolz, ehrgeizige Nacheiferung, Wettſtreit. (*Croat.* prepuhavam *perflo*; *Bosn.* propuhati, *ob.* Puchać). Przepych i dostojeństw zabieganie, najbardziej serca posiadło. *Pilch. Sall.* 23. Ja spokojne życie nad przepych przekładam, I w modach i w Warszawie szczęścia nie zakładam. *Niemc. P. P.* 31. Rujnować się dla pokazania się, to są przepychy. *Mon.* 69, 143. *Vind.* saprangati, sapohaikuvati, verprangen. — §. *In bonam partem*: Przepych chwalebny, emulacya dobra, Wetteifer. Nauki zaczynały się już rozkrzewiać, aż do emulacyi czyli przepychu. *Mon.* 73, 518. W zgromadzeniach uczonych szlachetny panuje przepych. *Zab.* 5, 423. Na przepych, ubiegając się na wyścigi; wetteifernd, um die Wette. Ptaszęta w tym zakrzewiu zdają się na przepych wyspiewywać swoje w tych lubych miejscach rozkosze. *Stas. Num.* 2, 84. Każdy usiłował na przepych zachować drugiemu życie. *Mon.* 70, 659.

PRZEPYSKOWAĆ, -ał, -uje, *med. niedok.*, *translatum a pecudibus, quae cum minus esuriunt, fastidiose cibum rostro disturbant* - przebarszczać. *Cn. Th.* koſtwählig ſeyn; przebierać w jedzeniu.

PRZEPYSZNIĆ się *recipr. dok.*, Przepyszniać się *niedok.*, na przepych się zaszczycać czym, mit etwas ſtolziren, prangen. Cokolwiek strojna ziemia ma piękności, Czym się przepysznia hojnie przyrodzenie, Doskonałości twoich to są cienie. *Past. Fid.* 138. PRZEPYSZNOŚĆ, ści, *ż.*, cudność, przepyszna wspaniałość; Prächtigkeit, prachtvolle Schönheit; *Ross.* превзящество. PRZEPYSZNY, a, e, — ie *adverb.*, cudny, wspaniało piękny; wunderſchön, prunkvoll, mit Pracht; *Ross.* велелѣпный, великолѣпный, щегольский, узорочный. Dom z przepysznowzorzystych marmurów zbudowany. *Pilch. Sen. list.* 49.

PRZEPYTAĆ, Przepytać się *dok.*, Przepytawać, przepytuje *cont.*, Przepytywać *frequ.*, i tam i sam szukać, Przepytawać, *disquirere. Mącz.* nachfragen, nachforſchen, ausfragen; (*Sorab.* 1. pschepytam, pžepotam, pžepotuyu, pžezpotuyu, zpotuyu, napotuyu, pžepraschuyu; *Vind.* ispraſhati, prespraſhati, (cf. prosić, przeprosić); *Rag.* pripitati, pripitîvati; *Bosn.* pripitati, opet upitati). Przepytawać a rozbierać niektórą rzecz. *Mącz.* Ani czasu do przepytawania, ani do opisowania początków i spraw postronnych narodów nie mieli. *Krom.* 6. Przepytywać się o postępki każdego. *Mon.* 74, 487. Trzeba się o jakiego plenipotenta przepytać, któryby o prawnych moich interesach miał pilność. *Teat.* 19. *b*, 9. PRZEPYTOWNIK, a, *m.*, przewiadownik, *perquisitor. Mącz.* der Nachforſcher, Durchſucher; *Sorab.* 1. pžepotwař.

PRZERĄBAĆ, *f.* przerąbie *cz. dok.*, przerębuje *niedok.*; *Sorab.* 1. pžerubacž, pžerubnu; *Ross.* прорубать, прорубить, перерубить; przesiec, przeciosać; durchhauen, durchhacken. Stawy w zimie trzeba przerębować, aby ryby nie pozdychały. *Zaw. Gosp.* — §. Przerębować las gęsty, przecinać, przerzedzać, einen Wald durchhauen. *Cn. Th.* Przerąbanie *Ross.* прорубка.

PRZERABIAĆ, *ob.* Przerobić. PRZERABIACZ, a, *m.*, który co przerabia, der Umarbeiter. Rolnika twórcą, rzemieślnika przerabiaczem, kupca rozwoźnikiem nazwać można. *Mon.* 67, 114. PRZERABIALNY, a, e, dający się przerobić, odnowić. *Cn. Th.* umarbeitbar.

PRZERACHOWAĆ *cz. dok.*, rachując przejść, rachunek odbyć, przeliczyć, durchrechnen; *Sorab.* 1. pžerachnuyu; *Vind.* prerazhunati, prestet, preſhteti, preſhtievati, skusrazhunati, skusraitati; *Carn.* preudáreti; *Rag.* pribroitti; *Bosn.* pobroiti, proesapiti; *Croat.* prebrájam, prebroilszem; *Ross.* перечислить, перечесть, пересчитать, пересчитывать, просчитать, просчесть, просчитывать; *Eccl.* пречисляю. Przerachować komu; *Vind.* priedrazhunati, priedraitati, verrechnen. — Przerachować się, w rachowaniu omylić się, ſich verrechnen; *Vind.* sarazhunati, saraitati; *Ross.* прочесться, прочитаться, обочтать, обчесть, обсчитываю, обчесться. Przerachowanie się, przerachowana, t. j. źle zrachowana liczba; *Ross.* перечетъ, обчетъ, прочетъ. Przerachowany, źle, omylnie zrachowany *Ross.* прочетный.

PRZERADZIĆ, *f.* przeradzi *cz. dok.*, Przeradzać *niedok.*; (*Boh.* proraditi zdradzić; *Sorab.* 1. pscheražisch); przewodzić radą a wymownością swą nieco, wiarę komu czynić, *persvadere. Mącz.* mit ſeinem Rathe überwiegen, mit ſeiner Stimme durchdringen. *Persvasus*, przeradzony, ma za to, wierzy temu. *Mącz.* przekonany, überzeugt. *Persvasio*, przeradzenie, przewiedzenie czego wymową, uczynienie wiary. *Mącz. Proditus*, wydany, przeradzony, oszukany. *Mącz.* przechytrzony, überliſtet. Sam się przeradził, *captus sua fraude Hannibal. Mącz.* er hat ſich in ſeine eigne Schlinge verſtrickt.

PRZERASTAĆ, *ob.* Przerosnąć.

PRZERAZIĆ, *f.* przerazi *cz. dok.*, Przerażać *niedok.*; *Boh.* přerazyti, prorazyti, prorazeti; *Sorab.* 1. pscheražu, pže-

razu, pżebiyu, pscherazem; *Ross.* проразить, пропажать; przebić wskróś, przeszyć, przebość; durch und durch ſchlagen, durchſchlagen, durchhauen, durchſtoßen. Naprzód pana zabił, potym sam siebie na obie strony przeraził. *Gorn. Sen.* 187. Cóż za niespodziany piorun nas przeraził! *Teat.* 46. *c*, 105. Porwał się, jakby go piorun przeraził. *Węg. Org.* 10. *Zab.* 14, 354. wie vom Blitze getroffen. — *Transl.* Przerażać serce, uszy, oczy, strachem, wstrętem przenikać, wzruszać; mit Schrecken, Erſtaunen erfüllen, erſchüttern, durchdringen. Zatrwożeni jesteśmy niebezpieczeństwem, którego się boimy, przerażeni niebezpieczeństwem przytomnym. *Pam. Warsz.* 1, 30. *Niemc.* Czystym i niewinnym sumnieniem, żadną bojaźnią nie przerażonym, żadnym poczuwaniem się nie zgryzionym, do Rzymu powrócił. *Siem. Cyc.* 506. Podwaja w przeciwniku dzielność, kto się boi, Przeraża nieprzyjaciół, kto odporem stoi. *Węg. Org.* 10. Widok ten smutny tak go przeraził, że prawie od siebie odszedł. *Mon.* 65, 572. Jego stęki i słowa przerażały uszy. *Przyb. Ab.* 108. Skażone to są oczy, które biała szata przeraża. *Pilch. Sen. gn.* 234. tępi, die Augen blenden, ihnen wehe thun. Łaską jego przerażony, Płakał i ręce całował skruszony. *Jabł. Ez. C* 3. (poruszony, wskróś wzruszony, im Innerſten gerührt). PRZERAZ, u, *m.*, PRZERAŻENIE, ia, *n.*, przeniknienie, das Durchſchlagen, Durchdringen. Władzy wszechmogącej przeraz. *Przyb. Milt.* 11. Gwałtownym przerazem rani jego uszy. *ib.* 66. *Przestrzegłe przerazy mniéj mogą. *Chodk. Kost.* 49. (przewidziana klęska mniéj boli). — *Fig. transl.* Przerażenie umysłu, gdy skutki nieszczęścia i klęski przejmują nas i gnębią. *Pam. Warsz.* 1, 30. *Niemc.*, (cf. przestrach). Stróże grobu wielkie przerażenie na sercach mieli, tak że się stawszy jakoby martwymi Leżeli długo przelękli na ziemi. *Odym. Św.* 2. *L l* 3. PRZERAŹLIWOŚĆ, ści, *ż.*, moc przerażania, przenikania; die Durchdringbarkeit, Durchdringlichkeit. Tak wielka jest nauki Chrystusowéj moc, tak wielka tajemnic jego przeraźliwość, że chociaż najbardziej obłędliwościami oszpecona, przecię zacniejsza niż nabożeństwo żydowskie. *Smalc.* 65. PRZERAŹLIWY, PRZERAŹNY, a, e, — ie *adverb.*, przenikający, przenikliwy, durchdringend. Gdzie mam uciec przed twoim duchem przeraźliwym? *J. Kchan. Ps.* 200. Jowisz przeraźniejszemi od piorunów swoich rzuca wzrokami. *Tr. Tel.* 150. Patrzcie, co umie miłość przeraźliwa. *P. Kchan. Jer.* 17. serdeczna, uprzejma, herzliche Liebe. Acz krótkiemi słowy, ale przeraźnemi prawie, to opowiedział. *Zarn. Post.* 2, 451 *b.* bardzo wyraźnemi, do serca przenikającemi.

PRZERDZEĆ, *f.* przerdzeje *neutr. dok.*; *Ross.* перержавѣть; rdzą przejść, durchroſten. — *Transl. fig.* Starzec przerdzały. *P. Kchan. Jer.* 186. spleśniały.

PRZERĘBLA, PRZERĄBL, PRZYRĘBL, i, *ż.*; *Boh.* prohlubeň, draha; *Vind.* laura; *Ross.* пробойна, продухъ, продушина, продушинка, прорубъ, die Eiswuhne, die Wake, Wake, ein gehauenes Loch im Eiſe. Przerębla są to miejsca w lodzie wycięte, żeby się ryby w stawach albo jeziorach nie dusiły. *Kluk. Zw.* 3, 217. *Zaw. Gosp.* Gdy zawód zapuścili w przerębli, trzy małe rybki wywlekli. *Stryjk.* 302. *Prov.* Kręci się, by ono iste w przyrębli. *Rys. Ad.* 26. *PRZERĘBNE, ego, *n.*; *Ross.* прорубное; zapłata od prania nad przerębią. *PRZERĘBNIK, a, *m.*; *Ross.* прорубщикъ, co przerębuje przeręble. *PRZERĘBUJE, *ob.* Przerąbać.

PRZEROBA, y, *ż.*, *PRZEROBEK, bku, *m.*, przerobienie, przeformowanie; das Umarbeiten, Umſchaffen. Umysł jest swoim miejscem własnym, a w przerobie Nieba w piekło, i piekła w niebo panem w sobie. *Przyb. Milt.* 15. O przerobkach lasu, n. p. Gdyby kto las na pasznią chciał przerobić.... *Stat. Lit.* 297. PRZEROBIĆ, *f.* przerobi *cz. dok.*, Przerabiać *niedok.*; *Sorab.* 1. pschedžjlam, pschedžjwam; *Carn.* predélam; *Vind.* predelati, prenarediti, prevdelati; *Ross.* переработать, проработать; 1) przedziałać, przeformować, przeobrażać, przekształtować; umarbeiten, ummachen, anders machen, umſchaffen. Trudno przerobić, co się złym uchowa, Wszak się w sokoła nie odrodzi sowa. *Min. Ryt.* 4, 206. *Fredr. Ad.* 32. Panowie tu na nowo Polskę przerobili, Ledwiem ją poznał, kiedym wrócił z za granicy. *Niemc. P. P.* 45. Polacy łatwo na kształt obcy przerabiają się. *Zab.* 14, 176. Przerobić na swoję formę i sposób swojego myślenia. *Teat.* 19. *b*, 2. (przekabacić, przedziergać). Przerobiłem na stronę swą żołnierzy wielu. *Min. Ryt.* 1, 101. Mężaś mi tak przerobił, że nie do poznania. *Teat.* 43. *c*, 154. *Wyb.* Przerobienie, *Vind.* predelanje, prenaredba, prenareja, prenarejenje; *Ross.* передѣлка, передѣль. — Przerobiony, *contrefait*; *Ross.* нарядный. — *In malam partem:* Przenająć, przedarować, przekupić; beſtechen, auf ſeine Seite bringen. Patron był od przeciwnej strony przerobiony i przedarowany. *Chełm. Pr.* 56. Wiem, że blask złota przerobi ją na moję stronę. *Teat.* 15, 61. Niech cię bogaty nie przerabia datek, Dla któregobyś prawdy zmienił statek. *Chrośc. Job.* 140. Muszę go przerobić, by też najdroższemi śrzodkami. *Teat.* 28. *b*, 178. — *Mathem.* Przerabianie w algiebrze, *reductio. Alg.* 5. *Łesk.* 2, 112. — §. Przerobić, robiąc przerzucić, przegnieść, przeciskać; durcharbeiten, durchwühlen. W śpichrzach zboże przerabiać trzeba, aby się nie zagrzało. *X. Kam.* umſchaufeln. Ziemię ile możności przerobić i upulchnić należy. *N. Pam.* 17, 205. — 2) Przerabiać, przegradzać, przeplatać, przekładać między co, dazwiſchen einarbeiten. Haftowała sukienkę Andromacha złotą, Przerabiając perłami misterną robotą. *Min. Ryt.* 2, 276. — 3) Przerabiać, przerabiać się, czas niejaki pracując przepędzać, dla zdrowia robić; einige Zeit durch arbeiten, zu ſeiner Bewegung eine Arbeit vornehmen, ſich mit Arbeit Bewegung machen; *Ross.* протрудиться. Ktoby ciała często przerobić a ćwiczyć zaniedbywał, brzuchem jako kałdunem drogę sobie do wszystkich spraw zawali. *Oczk. Przym.* 39. Dla zdrowia nie wadzi przerobić abo przepracować. *Budn. Cyc.* 18. — 4) Przerabiać, robiąc wycierać, wyrabiać, wypotrzebować, wyżyć; ausarbeiten, abarbeiten, abnutzen durch Arbeit. I żelazo się przerobi, i stal się przenosi; *assidua stilla saxum excavat. Mącz.* PRZERÓBKA, i, *ż.*, Przeróbka zboża znaczy ryzować go na ląd, na rozpostarte żagle, i nazad go na statek zsypać. *Magier. Mskr.* das Umſchaufeln des Getreides.

PRZEROCZYC *cz. dok.*, odroczając inszy termin czyli rok naznaczyć; *Ross.* пересрочить, пересрочивать prolongować termin, пересрочка prolongacya terminu; (просрочить, просрочивать rok czyli termin omieszkać, просрочка omieszkanie terminu).

PRZERODNY *a.* p. brat. *Nar. Hst.* 3, 305. bardzo odrodny, ſehr ausgeartet. Miłość, nieprzerodne to jakieś widzę stworzenie, Żadna go rzecz śmiertelna z serca nie wyżenie, Ustawicznie się leże. *Anakr.* 40. nieprzerodzone, ustawicznie na nowo się odradzające; unaufhörbar, ohne Aufhören hervorwachſend. PRZERODZONY, a, e, n. p. Przerodzona matka, która już więcej nie rodzi, już niepłodna; eine nicht mehr fruchtbare Mutter, die ſchon genug geboḥren hat, und nun nicht mehr gebiert. — *Fig.* Prywatna niechęć, ta w narodzie naszym nieprzerodzona matka w szkody i niedbalstwa publiczne. *Nar. Chodk.* 1, 103. przeobfita zawsze, nie przestająca być płodną. — *Similiter.* Nieprzerodzone pola, nigdy się nie wysilające, n. p. Zły człowiecze spustoszyłeś Pola nieprzerodzone, zwojowałeś, wywróciłeś Miasta pięknie zasadzone. *J. Kchan. Ps.* 10. O pola nieprzerodzone, Jako zaś leżycie płone. *Groch. W.* 500. *ib.* 550. (*Ross.* перерождить, перераждать odrodzić, перерождиться, 1) odrodzić się, 2) wyrodzić się; *Eccl.* перерождитися, пречленятися przeobrażać się, przekształcić się; *Ross.* проростить, пропощать porodzić).

PRZEROSNĄĆ, *f.* przerośnie *med. jedntl.*, Przerastać *niedok.*; *Boh.* přerůsti; *Vind.* skusrastiti, prerastiti, perrastiti, zhriesrastiti, sarastiti, obrastiti; *Bosn.* prorasti, prokljčati; *Ross.* перерость, прорость, прорастать; 1) wzrostem przejść, überwachſen, im Wuchſe übertreffen. Przerósł brata. *Ld.* — §. Węgrowie Matyasza rok siedmnasty przerastającego, królem obrali; *annos* 17 *natum. Krom.* 614. pędzącego, im 17ten Jahre ſeines Alters (Wachsthums). — §. *Nimii:* Przerosnąć, zbyt wysoko wyrosnąć, übergroß wachſen. Przerosłe olbrzymisko. *Zab.* 9, 33. *Zabł.* zbyt wielkie, wysokie; überlang, übergroß. — 2) Przerosnąć przez co, przeplatając co wrosnąć, durchwachſen durch etwas. Sztuka mięsa przerastała. *Kras. Pod.* 1, 19. tłustością przeplatana, mit Fett durchwachſenes Fleiſch; *Ross.* прорость. Zbyt tłustych mias chronić się, najlepsze są przerastałe. *Haur. Sk.* 504. Dobra sztuka mięsa przerastała a krucha. *Kras. Pod.* 2, 68. Przemarzlina w drzewie przerastała. *Jak. Art.* 3, 144.

PRZEROWA, *herb*; kopia z proporcem żółtym, w pół złamana. Na hełmie trzy pióra strusie. *Kurop.* 3, 42; ein Wappen. PRZERÓWNAĆ *cz. dok.*, Przerównywać *niedok.*; *Boh.* přerownati, přerownawati; 1) wciąż porównać, durchordnen, durchſchlichten. — 2) Przerównać kogo, przewyższyć, einen übertreffen. Acześ jeszcze laty do takiego wieku nie przyszedł, ale dary bożemi, snadź ze wsystkiemi nie tylko porównał, ale i daleko przerównał. *Rej. Zw.* 119. Tak się sprawował, że nie tylko z swojemi drugiemi porównał w sprosnościach, ale je przerównał. *P. Kchan. Orl.* 1, 48. Starajże się chceszli ze mną zrównać abo też i przerównać, abyś człowiekiem dobrym był. *Orzech. Tarn.* 124. Drudzy go głową przerównają, Ale tej powagi nie mają. *J. Kchan. Dz.* 50. Boże twa sprawiedliwość góry przerównała. *J. Kchan. Ps.* 49. (wyższa nad góry. *Karp.* 5, 95).

PRZEROZKOSZNY n. p. głos. *Przyb. Milt.* 329. bardzo, arcy rozkoszny; überreizend, ſehr ergötzend.

PRZEROZUMIEĆ *cz. dok.*, wskróś rozumem objąć, przeniknąć, zrozumieć; durchaus verſtehen, begreifen. Zaniechaj tej potuchy, jakobyś mógł wielkich mężów rozumy wkrótce przebiedz i przerozumieć. *Pilch. Sen. list.* 269. Kto filozofią pojął i przerozumiał, tym samym sobie, jak się ma zachować, ustawę przepisał. *ib.* 3, 134. (*Vind.* preiresmfliti = wprzód rozmyślić, vorerwägen; *Eccl.* проразумникъ, который напредъ о комъ промышляетъ, предвидитъ przewidujący).

PRZERWA, y, *ż.*; *Boh.* přetrž, pritrž, přetržka, strž, (cf. storc); *Vind.* resziep, pok, spok, respok, votlovina, pokaviza semle; *Croat.* podir, podlésina; *Bosn.* prosíd, jáz; *Croat.* rúpa; *Ross.* провывъ, просѣдина, утесъ, отвалъ, ущелие, буеракъ, стремнина; *Eccl.* прологъ, просѣдина, разсѣдина; przerwane miejsce, urwa wprzek; ein Durchbruch, eine Kluft, ein Durchriß in der Erde. Powodź skrytym się ponikiem przez groblę wykradłszy, przerwę wielką uczyni. *Tward. W. D.* 10. Kiedyby nie było przerw i łomanin, nie byłoby drogi jak na 1000 kroków. *Warg. Cez.* 180. W fortyfikacyi: przerwa *traverse*, przedpiersień przerzynający poprzecznie ramiona ukrytej drogi. *Jak. Art.* 3, 312. — §. Przerwa w mowie, w czynnościach etc., przestanie; das Unterbrechen, Abbrechen. Parlament po przerwie, która z przyczyny świąt nastąpiła, dziś zebrał się pierwszy raz. *Gaz. Nar.* 1, 168.

PRZERWAĆ, *f.* przerwie *cz. dok.*, Przerywać *niedok.*; *Boh.* protrhnauti, přetrhnauti, přetrhati, přetrhowati, (cf. przetargnąć); *Sorab.* 1. pžetorhnu, pžezatorhnu; *Croat.* pretergávam, pretergnuti, (prerivavam *pertrudo*); *Rag.* priarvatti; *Ross.* прорвать, прорывать, перервать, прервать, перерывать; a) rozerwać, rwaniem rozdzielić; zerreißen, durchreißen. Ocean przerywa i rozcina ziemię króla Syam. *Boter.* 2, 103. Golgota, po pańskim skonaniu, Na dwie się części rozdarłszy przerwała, Z których go jedna część w swym zatrzymaniu Pospołu z łotrem sprawiedliwym miała; Druga zaś złego Gesmana w przerwaniu Oddalonego od pana trzymała. *Odym. Św.* 2, *l i* 4 *b.* (rozpadała się, spadała się, i w przerwie czyli oderwisku swym Gesmana trzymała). Góra bardzo przykra, przerwana, a najmniéj nie pochodzista. *Baz. Sk.* 285. (przerwista, pełna przerw). Przerwanie rzemyka, powroza, *abruptio. Cn. Th.* Woda groblę przerwała. *Pilch. Sall.* 174. Przerywać most, zrzucać most. *Cn. Th.* die Brücke abbrechen, abreißen. — *Medic.* Przerwanie wodne, gdy przeciwprzyrodzonym sposobem woda w moszna osięknie. *Perz. Cyr.* 2, 254. przepuklina moszen, der Waſſerbruch. — *Tr. fig.* Przerywać, przełamać; unterbrechen, durchbrechen. Brzęk niekiedy przerywany, jest mi przykrzejszy, niżeli ciągły. *Pilch. Sen. list.* 2, 6, *Ross.* съ разстановкою. Nieprzebudzony człowiek, abo sen twardy, nieprzerwany. *Cn. Th.* Sybaryci kury na wygnanie

skazali, aby snadź sen ich nie był przerwany. *Zab.* 6, 360. Przerwał na koniec milczenie. *Niemc. Król.* 4, 135. (przemówił). Przerywam mowę, ucinam, die Rede abbrechen. Po dziesięć razy powtarzane okrzyki, przymusiły ją przerwać mowę. *Teat.* 37, 119. Przerywając mówić, przestawając, *interrupte. Cn. Th.* Przerywanie swej mowy abo rzeczy wtrąceniem czego różnego, *interfatio. Cn. Th.* Przerywać komu mowę, wpadać ze swoją mową, nie dawać mu domówić, przeszkadzać mu; *Slov.* w reč wkročiti; *Carn.* drêshnâm, jemandeš Rede unterbrechen. Cicho, nie przerywaj mi mowy. *Boh. Kom,* 4, 202. Ale nie przerywajmy, obaczymy, jak mi tego dowodzi. *Teat.* 34. *b*, *G* 2. Mówże, upewniam, że nie przerwę. *Teat.* 34. *b*, 4. (nie będę przeszkadzał). Przepraszam, że wam przerywam; ale już trzecia godzina. *Teat.* 38, 110. Przerywać sprawę jaką, ucinać, przestawać; unterbrechen, abbrechen. Przerywać co czym, przeplatać, przemieszać, przegradzać; mit etwas unterbrechen, untermischen. Przerwało się smętkiem to wesele. *Cn. Th.* Pieśniami noc przerywamy. *Groch. W.* 38. Tak na świecie bywa, Że słodką rozkosz gorzki ból przerywa. *Zab.* 14, 279. *Rzew.* — §. Przerywać koniowi pijącemu, nie dawać mu prędko i wciąż pić, ein Pferd im Saufen unterbrechen. *Cn. Th.* — b) Przerywać konia, osła, zerwać. *Cn. Th.* (ein Pferd ꝛc. übertreiben zu sehr angreifen, przepędzać); *Ross.* обезживотить. Przerwać dziecię, szkodę mu czynić wewnętrznie gwałtownym ruchem *Ross.* надсѣсться, обезживотиться. — c) Przerywać płonki, przerzedzać, tam i sam powyrywać, hier und dort ausreißen. Len jeżeli gęsto powschodził, plewiacz go przerywać powinien. *Przędz.* 8. — §. Nie dosyć na tym masz, iż mi przerywasz męża, ale i jagody syna mego chcesz brać. *Biel. Hst.* 15, że go rożnie ode mnie odrywasz, że go bałamucisz. PRZERWANOŚĆ, ści, *ż.*, PRZERWISTOŚĆ, stan przerwania, oderwanie; das Durchreißen, Abreißen, das Abgerißene. Prorok powiada: niech będzie przerywanie wyrównane; przez przerwaność znaczą się ludzkie występki, któremi targają sobie przystęp do królestwa niebieskiego. *Gil. Post.* 265 *b.* PRZERWIPĘP, u, *m.*, ziele, pępownik, obieżyświat, pępkowe ziele, Durchwachs. *Sienn. Wykł.* Powietrzne ziele, pępownikiem, lub przerwipępem rzeczone jest, że wypukłemu i naruszonemu pępkowi bywa lekarstwem; zowią go też przestrzelonym. *Syr.* 1429. PRERWISTY, a, e, pełen przerw, klüftig, voll Klüfte; *Vind.* resziplen, votliu, sterm, sterminast; *Ross.* прерывистый, утесистый, буерачистый. Skały przerwiste. *Min. Auz.* 52. Nieprzyjaciel ten przerwistemi łęgami i górzystemi zasadzkami nas wikłający. *Faliss. Fl.* 34.

PRZERYĆ, *f.* przeryje *cz. dok.*, Przerywać *niedok.*; *Boh.* prorygi, prerygi; *Vind.* preriti, skusriti; *Carn.* preryti, preryem; *Eccl.* предрыю; *Ross.* прорыть, прорывать, перерыть, перерывать; wskroś ryjąc przenikać; durchgraben, durchwühlen.

PRZERYCZEĆ *cz. dok.*, Przerykować *niedok.*, ryczące przetrwać, przebyć, lub ryczeniem przeważyć; durchbrüllen, überbrüllen; *Ross.* прорычать, провевѣть, промычать. Tylko z serca wzdychania głębokie wywodzisz Co można, na me słowa przerykując sobie; *remugis. Żebr. Ow.* 22.

PRZERYGOWAĆ *cz. dok.*, n. p. Worek napchany ziołmi przerygować i przeszyć. *Syr.* 850. przefastrzygować, weitläuftig durchheften.

PRZERYSOWAĆ *cz. dok.*, rysując przekopiować, inaczej narysować; abzeichnen, zeichnend abkopiren, umzeichnen. Mapę jak przerysować w jednéj wielkości. *Solsk. Geom.* 2, 128. *Zabor. Geom.* 250. O kopiowaniu i przerysowaniu kart. *Łesk.* 114.

PRZERYWAĆ, 1) *ob.* Przerwać, 2) Przeryć. PRZERYWACZ, a, *m.*, który co przerywa; *Bosn.* smetnik; *Ross.* развратникъ, der Durchreißer, Durchbrecher, Unterbrecher. Przerywacz mowy, zabawy, *interpellator. Cn. Th.* PRZERYWCZY, a, e, przerywający, przerywany, nieciągły; *Eccl.* хлябимый, выступающій, вырывающійся, unterbrochen. Dobywano zamku; ale przerywczym szturmem i bardzo tępo. *Krom.* 516. — §. Senat przerywczym głosem występki Zbigniewa szerzy; *certatim exaggerat. Krom.* 129, (cf. *Ross.* на перерывъ на wyścigi, uganiając się).

PRZERŻAĆ *cz. dok.*, rżaniem przebyć, durchwiehern; *Ross.* проржать.

PRZERZADZIĆ, *ob.* Przerzedzić.

PRZERZĄDZIĆ *cz. dok.*, lepszy porządek wprowadzić, do rządu przeprowadzić, przemienić na lepszy porządek; ordentlicher einrichten, umordnen. (*Ross.* перерядить, переряжать przestroić, przebrać). Chociażem nie miał żadnego państwa do przerządzenia, założyłbym się, iż Piotr Wielki nie wchodził bardziej niż ja w najdrobniejsze nauk politycznych części. *Teat.* 6. *b*, 52.

PRZERZASNĄĆ się, przerzasł się *recipr. jednl.*, przestraszyć się, przelęknąć, sehr erschrecken, auffahren vor Schrecken. Przez sny straszyć mię będziesz, i przez widoki przerzaśnieniem mię strzęsiesz. *Sk. Kaz.* 502. Przerzasł się, *perculsus timore. Cn. Th.* Przerzaszły, przestraszony. *Wład.* erschreckt.

PRZERZEC, przerzekł, *f.* przerzecze, przerzeknie, przerzekę *cz. dok.*, Przerzekać *niedok.*; *Boh.* přeřeknauti, prořeknauti; *Ross.* пророкать; a) przemówić, milczenie przerwać; zu sprechen anfangen, sagen. (*Sorab.* přerječeć zbytnie gadać; *Bosn.* prirecchise *altercari*; *Eccl.* прѣрещи, прѣрѣкати, прѣрицати sprzeczeć się; *Ross.* прорицалище wyrocznia). Nie był, ktoby co przerzekł. *Groch. W.* 260. Panowie chociaż wiele brzydkich złości płodzą, jednakby każdy zginął, ktoby śmiał to przerzec, a najmniéj gębę rozdziewić. *Kosz. Lor.* 111 *b.* Stanąwszy tedy blizko Irys nieleniwa, tak przerzekła. *J. Kchan. Dz.* 49. Proszę cię, przerzekę jeszcze ten raz. *Budn. Genes.* 18, 33. Za pierwszym i drugim anioła do niej przerzeczeniem. *W. Post. W.* 3, 343. Stał smutny, i cicho tak przyrzeka.... *Przyb. Ab.* 116. *Sk. Dz.* 806. *Wys. Ign.* 123. — b) Przerzec, przepowiedzieć, cf. prorokować, voraussagen; *Rag.* prirecchi, zarecchi, gonêtati; *Ross.* предрещи, предрекать, предсказать, предсказывать. Ile ci przyrzekli o Chrystusie rzeczy, wszystkie się wypełniły. *Paszk. Dz.* 78. Przerzeczony, przepowiedziany, prorokowany, *Vind.* prerokuvan, priedpoviedan;

Rag. prirecên, ozgorrecêni, zgorrecêni. — §. *Aliter:* Przerzeczony, (przedrzeczony), pierwej wspomniony, namieniony, *praefatus*, vorgedachter. *Cn. Th.*

PRZERZEDZIĆ, PRZERZADZIĆ *cz. dok.*, Przerzedzać *niedok.*, wskróś rzadszym uczynić, przeplenić; durch und durch felten, rar, ſparſam machen, durchlichten, machen, daß es durch und durch abnehme, dünner machen, verdünnen; *Sorab.* 1. worětkoſćžam; *Rag.* proriĕditi; *Croat.* klestrim, rozkléstrujem; *Ross.* пережидить. *Disrarare*, przerzedzać. *Mącz.* Strony są gęste a zaś śrzodek przerzedzony. *Suszyc. Pieśn.* 3, *S* 4. Część żołnierzów raniona, przerzedzony obrońcami wał pokazowała. *Warg. Cez.* 118. Jasny promień wschodu gruby mrok przerzedza. *Przyb. Milt.* 48. Usłyszy kleski z ojców złych zrodzona; Młodź przerzadzona, *rara juventus. Hor.* 1, 11. Przerzedziło się czego, przebrało się, *rari reperiuntur. Cn. Th.* es hat abgenommen, iſt in die Abnahme gekommen. Przerzedzić las, przestwor czynić, odcinając gałęzie, które ciemność w lesie czyniły, *collucare. Mącz.* przerębować, obcinać, przecinać, (*Croat.* preklestrújem; *Bosn.* zgroniti dubje, odsicchi zle grane). Przerzedzać liście dla ułatwienia dojrzałości winogron. *Węg. Marm.* 3, 102. Leśniczego udano, jakoby zbyt przerzedził pańskie lasy. *Kras. Pod.* 2, 24. (zbyt wycinał; *Croat.* zgranivam, razklestrujem). W hamerniach samego drzewa zażywanie, do szczętuby nasze lasy, już tak strasznie przerzedzone, zniszczyło. *Pam.* 83, 371. — Wino przerzedzać wodą, roztworzyć, den Wein wäſſern. Wino pił tak wodą przerzedzone, iż tylko barwa winna na wodzie zostawała. *Sk. Żyw.* 1, 325.

PRZERZNĄĆ, *f.* przerznie *cz. jednll.*, Przerzynać *niedok.*; a) przekrajać, przecinać, durchſchneiden; *Boh.* přerepati, přerezati; *Sorab.* 1. pžereznu, pžerezuyu, pscherjžu, pscherižem, pscherizam; *Vind.* skusresati; *Croat.* preresújem, prerezalszem, izprerezujem, izprerezati; *Rag.* prirezati; *Bosn.* pririzati, prorizati; *Ross.* прорѣзать, прорѣзывать, перерѣзать, перерѣзывать; *Eccl.* прорѣзую, прорѣзываю, *pr. et fig.* Przerznione jest jako od tkacza życie moje. *Tol. Saut.* 60, (cf. Parka). Herkules jeszcze się śrzodkiem Brodu pławił szerokim bystre wody przerzynając krokiem. *Bardz. Trag.* 161. Przerwa, jest przedpiersień przerzynający poprzecznie ramiona ukrytej drogi. *Jak. Art.* 3, 312. Przerzynać się, przebijać się, przenikać; durchdringen, ſich durchſchneiden, durcharbeiten. Przez liczne zastępy nieprzyjacielskie przerzynać się trzeba było. *Pilch. Sen. list.* 2, 349. W nocy bezdrożnemi szlakami przerznąwszy się, niespodzianie Rzymian napada. *Pilch. Sall.* 212. Przerznął się z wielkim seroem i wzdłuż i wpoprzek przez sławne i nieprzebyte Prazkie błota. *Mon.* 64, 69. W bystrym pędzie przelękłe potoki W inszą się stronę przerznęły przez lasy. *Kras. Oss. A* 2 *b.* Emilek miał nieco większą gorączkę, z przyczyny zębów, które się przerzynać zaczęły. *N. Pam.* 20, 200, (cf. kolą się zęby). — b) Przerznąć komu kommunikacyą, przeciąć, die Communication abſchneiden. Wojsko to pasy mu na górach przerznęło. *Stas. Num.* 1, 161. Przerznięcie das Durchſchneiden, der Durchſchnitt; *Boh.* proříz, prořjzek; *Vind.* skusries, preries, skusresba, skusresanje; *Ross.* прорѣзъ.

PRZERZUCIĆ, *f.* przerzuci *cz. dok.*, Przerzucać *niedok.*, rzucić przez co, durchwerfen, durch etwas hindurch werfen; *Boh.* přehoditi, prohoditi, přehazowati, prohazovati; *Slov.* přehazugi *superjicio*, prohazugi *trajicio*; *Vind.* prevrzhi, prekuzniti, sverniti, poverniti, skusvrezhi, skusmetati, premetati, premezhuvati; *Croat.* zvernuti, zvracham; *Bosn.* privrricchi; *Ross.* перебросить, перебросать, перебрасывать, перековеркать, прокинуть, прокидывать, переметнуть, переметывать. Przerzucać z miejsca na miejsce, auf einen andern Ort hinwerfen, umwerfen, herumwerfen. Słód, gdy się pocznie zagrzewać, zaraz na drugą kupę przerzucić; a to dlatego to przerzucenie się czyni, żeby słód nie czerniał. *Haur. Ek.* 107. Zboże na śpiklerzach często przerzucać trzeba. *Zaw. Gosp.*, (cf. przeróbka). Książęta Kurlandzcy byli podług fantazyi Moskiewskiej, jak piłka przerzucani, na Syberyą odsyłani, i znowu przywracani. *Gaz. Nar.* 1, 147. Przerzucić kogo przez nogę, przewinąć, przesadzić, *pr. et tr.* einem ein Bein unterſchlagen, ihn übers Bein werfen. Wabił go głębiéj w ziemię Ruską, iżby go tam snadniéj mógł przez nogę przerzucić. *Stryjk.* 193. Przerzucić się *recipr.*, przekinąć się, von einer Seite zur andern übergehen, überlaufen. Magnus przerzucił się do Moskiewskiego. *Papr. W.* 2, 58. Przerzucił się znowu od Polaków do Moskwy. *Steb.* 2, 324. Przerzucił się z Łacińskiego obrządku na dysunicki. *Nar. Hst.* 5, 79. Wszystkich przerzucań jednej choroby na drugą nie podobna wyłuszczać. *Perz. Lek.* 356. (przemiany nagłe przejścia). — §. Przerzucić most, zrzucić, przerwać, die Brücke abtragen, abdecken. Przerzucili Krzyżacy most, przez który Litwa miała przebywać. *Stryjk.* 268. — §. Przerzucić książkę, wartować, tu i owdzie czytając, przebiedz, ein Buch durchblättern, durchlaufen, *Bosn.* razvrachjati; *Croat.* razvrachati knyige, razvracham. — §. Przerzucać czym, szybko czym ruszać na różne strony, kiwać, machać; mit etwas herumwerfen, es gewaltſam bewegen hier und dort hin. Wąż piersi wzgórę wynosi, zagrzany od słońca, Przerzuca prędko żądłem trojakiego końca. *A. Kchan.* 47. — §. Przerzucać kamieniem dom, przeciskać, über etwas hinüber werfen. *Cn. Th.* Przerzucać kogo okiem, gardzić nim, przenosić go okiem, einen über die Achſel anſchauen. *Ern.* 34. Każdego pysznym przerzuca nosem, I wzgórę waży ramiona. *Hor.* 2, 326, (*ob.* wyżej nosa gęba). — §. Przerzucać szatę przez się, ein Kleid um ſich werfen, umwerfen. *Cn. Th.* — *§. Proterviam fecit*, utracił wszystko, przelał wszystko przez gardziel, albo kostką albo kartą przerzucił. *Mącz.* rzucając kostki, karty przemarnował, mit Würfelwerfen durchbringen. PRZERZUCINOŻKA, i, *m.*, *pellicator*, który umie ludzi przez nogę przerzucać, t. j. zdradzać. *Mącz.*, ein Beinunterſchlager, Leutebetrüger. PRZERZUT, u, *m.*, przerzucenie, das Durchwerfen, Ueberwerfen; *Boh.* proházka, prohazowačka; *Vind.* preverg, prevershenje, prekuz, prekuznenje; *Ross.* перебрака, прокидышь. PRZERZUTNY, a, e, — ie, *adverb.*, na drugą stronę przekinący się; *Ross.* переметный, von einer Seite zur andern überlaufend. Przerzutni zdrajce. *Hor.* 2, 354. przekińczyki, zmienniki. (*Slov.* prewrhalka *anastrophe*).

PRZERZYNAĆ, *ob.* Przerznąć.

PRZESĄCZYĆ *cz. dok.*, sącząc przemknąć, durchſickern; *Rag.* prosuzitti.

PRZESĄD, -u, *m.*; (*Ross.* пересудъ = posądzenie, пересуды rewizya procesu); *Eccl.* **посжжденіе**; *Vind.* ofoda = kara; 1) przesąd, ‘peresud, jurysdykcya, Gerichtsbarkeit. Kto z szlachty w mieście sądowym ma domy, będące nie pod przesądem miejskim, ale pod prawem szlacheckim.... *Czack. Pr.* 325. — §. Prysud czyli ‘peresud jest nagroda za pracę sądzenia. *Czack. Pr.* 2, 73. Gebühren für den Richter, wina pieniężna prawna po przegranéj sprawie, die gerichtliche Geldſtrafe nach verlornem Proceſſe, Proceßkoſten. (*Ross.* протороь, протори unkoszta sądowe). W kłótni między żydami grzywny, *alias* przesąd, nie do sędziego miasta, ale do wielkiego xięcia należą. *Czack. Pr.* 94. Gdy sąd ziemski co komu na kim przysądzi, tedy od przezysku tego kto zyszcze, mają sobie brać za prace swoje przesądu, i z tego przesądu ma przyjść groszy dwa sędziemu a podsędkowi jeden. *Stat. Lit.* 121. Deputaci Litewscy, jeżeli co aktorowi przysądzą, od tego przesąd *alias* ‘peresudy brać mają. *Vol. Leg.* 2, 1526. *et* 1406. Od przesądów wszelkich na rokach i roczkach, od dekretów, po złotemu. *Vol. Leg.* 7, 404. ‘Peresudy zniesione, a salarya naznaczono. *Vol. Leg.* 2, 1683. *et* 1406. Sędziowie od wszelakich spraw, aby żadnych przesądów nie brali. *Vol. Leg.* 2, 1683. Od prawa my Hospodar nic nie mamy przesądów brać, także i panowie rada nasza przesądów brać nie mają. *Stat. Lit.* 108. — 2) Przesąd, przesądek *dem.*, uprzedzenie, prewencya, das Vorurtheil; *Boh.* předsudek; *Sorab.* 1. pžeszudženo; *Croat.* prevzetnoszt; *Ross.* предразсудокъ, предразсужденіе, предъувѣреніе, предъосужденіе. Ślepy przesąd gubi kraje. *Zab.* 12, 293. *Zabł.* Powszechny pospólstwa przesądek błędny konwulsyjne choroby za dyabelstwo utrzymuje. *Krup.* 5, 618. — §. Abyś tego strzegł bez przesądku nic nie czyniąc, na inną stronę się nachylając. 1 *Leop.* 1 *Thim.* 5, 21. (w osobach nie brakując. *Bibl. Gd.*); bezparcyalnie, bezstronnie, unpartheyiſch.

PRZESADA, y, *ź*, a) przesadzanie, przeładowanie w czym, przetężanie, przebieranie miarki; das Zuweitgehen, Uebertreiben, Ueberſpannen; (*Slov.* predsadzowatelka, predsadzugičnost *transpositio*, zwišowatelka *hyperbola*; *Rag.* nadostavka; *Carn.* svishatnost); *Sorab.* 1. pžewzatžo, cf. przewziąć; *Ross.* чесенье, жеманство. Byłaby to wielka przesada, wszystkie dawne rzeczy odrzucać. *Cyank. Log.* 43. Mierność nie ufa sobie, zniżać drugich rada; Inna jest szlachetnego umysłu przesada, Nikomu nie ujmuje, swa siła go niesie. *Dmoch. Szt. R.* 87. (przemoga). — §. Na przesadę, uganiając się, na wyścigi, emulując; wetteifernd, um die Wette. Na przesadę to raz w raz ogłaszali. *Ust. Konst.* 2, 234. *N. Pam.* 22, 2. — b*) Przesada, (*Sorab.* 1. pžeszada płonka, cf. rozsad; *Croat.* preszad; *Dal.* raszad; *Ross.* высадка, просадка przesadzenie płonek), miejsce do przesadzania szczepów, ein Umpflanzungsplatz, eine Baumſchule; (*Bosn.* prisad; *Croat.* preszadiscbe, preszadni vert). Jeśli przesady albo zagrodki bywają w zimnych stronach, w którychby rzeczy subtelnej natury sadzono, tedy potrzeba je na zimę przykrywać mierzwą etc. *Cresc.* 113. PRZESADNY, a, e, — ie *adverb.*, przesadzający, z przesadą; übertreibend, übertrieben; *Ross.* чопорный, чопоренъ, (*ob.* Czupurny); *Eccl.* превосходительный. Żart tym samym jest naganny, gdy jest zbytni, dziecinny i przesadny. *Mon.* 70, 100.

PRZESĄDNY, a, e, — ie *adverb.*, pełen przesądów, uprzedzenia, voll Vorurtheile; (*Sorab.* pžeszudniczki *censorius*); *Ross.* предъосудительный, предъувѣренный. Przesądny człowiek. PRZESĄDOWY, a, e, od przesądu, Vorurtheils-, vorurtheilig. PRZESĄDZIĆ *cz. dok.*; (*Boh.* prosauditi *cadere causa*; *Vind.* perſodit *damnare*; *Rag.* prisûditi sûd *infringere sententiam alicujus*; *Ross.* пересудить, пересуждать sprawę przerewidować); *Ross.* просудить; wyrok po osądzeniu uczynić, wyrokiem skazać, zdawać; endlich abſprechen, verurtheilen. W słusznym gniewie bierz zemstę z przesądzonego winowajcy. *Psalmod.* 96. (*Ross.* пересудчикъ posądziciel, krytyk, przesądzający drugi raz sprawę; *Sorab.* 1. pžeszudnik censor). Przy waszéj majętności daję Eufrozynie plac w siołku, aby żaden z następców nie przesądzał dania tego. *Steb.* 98. (t. j. nie pieniał się o to). — §. Przesądzone rozumienie. *Krom.* 5. przesądne, uprzedzone, vorurtheilig. Powszechne to jest przesądzenie u nas, iż rozumiemy, że rolnictwo jest kunsztem najpodlejszym, *Mon.* 73, 767, *Eccl.* предсужденіе. Przesądzić, przesadnie osądzić, *Ross.* предъосудить, предъосуждаю; *Eccl.* преъдосуждаю, предсужду *praejudico.*

PRZESADZIĆ, *f.* przesadzi *cz. dok.*, Przesadzać *niedok.*, *Boh.* přesadjm, prosadjm; *Sorab.* 1. pžeszadžicz, pžeszadžowacz, pžeszadžuyu; *Carn.* presejam; *Vind.* prefaditi, prefajati; *Croat.* przeszagyujem; *Rag.* prisâditi, prisaghîvati; *Bosn.* prisaditi; *Ross.* пересадить, пересаживать, просадить, просаживаю, высадить, высаживать; *Eccl.* пресаждаю, просаждаю; a) *transport.*, przesadzać z miejsca na miejsce, przenosić; umſetzen, umpflanzen, umſtecken, überſetzen, übertragen. Płonne gruszki z lasu przesadzone, lepszy owoc rodzą. *Sk. Kaz.* 420. Czas przesadzania drzewek najlepszy w jesieni. *Kluk. Rośl.* 1, 116. Przesadzona płonka niesporo roście. *Cn. Ad.* 945. Przesadzać urzędnika do inszego powiatu, na inszy urząd. *Tr.* Pastuchowie zdrowe owce od parszywych przesadzają, aby się nie mieszały, i same od siebie nie kaziły. *Glicz. Wych. B* 4. (dzielą, oddzielają, odgradzają). — §. To jest staranie najlepsze, które wżdy czasem jaką krotofilą bywa przesadzone. *Rej. Zw.* 15 *b.* (przeplatane). — §. Przesadzić kogo przez kij. *Teat.* 29. *c*, 28; przez nogę. *Pot. Syl.* 304. przerzucić go przez nogę, przewinąć, *pr. et fig.*; einen über den Stock ſpringen laſſen, ihn übers Bein werfen, ein Bein unterſchlagen. Jeżeliby tu złodziej jaki kraść przyszedł, to go tak przez kij przesadzę, że tu więcéj nie zajrzy. *Teat.* 52. *c*, 57. Jeden drugiego jak mógł powalił przez nogę, ba i przez kij przesadził. *Opal. Sat.* 52. — b) *Superand:* Przesadzić kogo, przewyższyć, przejść, przeważyć, celować, einen übertreffen. Ja się w muzyce bardzo kocham, i przyznam się, że mnie w tym nikt nie przesadzi. *Boh. Kom.*

3, 154. Radaby we wszystkim przesadzić rywalkę. *Teat.* 52. *d*, 90. — c) *Exccss.* Przesadzać, miarkę przebierać, zbytkować, (cf. przeskrobać, przestrugać, przesolić, przepieprzyć); zu viel thun, überſetzen, überladen, übertreiben; *Carn.* premojstrim, preusâmem, preuseti; *Vind.* premoistriti, preshkunſhtati, premodriti, samojstruvati, sametalnostuvati, samoistriti; *Bosn. et Rag.* nadostavgljati; *Eccl.* пребезмѣрствовати, превосходить мѣру; *Ross.* чеченіться. W każdej sprawie trzeba się wystrzegać przesadzenia. *Kras. Pod.* 1, 12. Bądź więcéj, niżli sławnym, więcej niż bogatym, Bądź więcéj niż szczęśliwym, a coż przyjdzie zatym? Oto! iżbyś przesadził i nie był szczęśliwym; Miej co masz, a miej kontent; to szczęściem prawdziwym. *Kras. List.* 145. Nie odstraszą zbytecznym ogniem zarażone Kraje kupca chciwego ani przesadzone Mrozem gwałtownym pola. *Groch. W.* 548. I ów rozumem bardzo nie przesadził, co mi do panny przyszedłszy, z regestru słówka stawia. *Gorn. Dw.* 305. nie zbytkuje w rozum, er hat eben nicht zu viel Verſtand. Przesadzać kogo lekarstwami, przeładować, einen mit Arzeneyen überladen. *Cn. Th.* Przesadzać działo, rusznicę, przesypować, przeładować. *ib.* ein Gewehr überladen. — Pisarz ten w głębokim poruszeniu swoim przesadza złe, i zaciera dobre. *Gaz. Nar.* 1, 233. (zbyt wielkim wystawia złe, er übertreibts, machts ärger als es iſt). Przesadzać się na co, w co ▪ zbytnie się ubiegać za czym, übertrieben nach etwas ringen, trachten, ſtreben. Ci co się na stroje więcej, niż ich stan niesie, przesadzają, i sławie i workowi szkodzą. *Budn. Apopht.* 139. Przesadził się w rozum, by Tatarzyn w zbroje. *Rys. Ad.* 55. (pustki w głowie, nie wszystkie doma, klepki nie staje). Przesadzanie się na co, *affectatio*, *studium et cura rerum optimarum, pulcherrimarum comparandarum. Cn. Th.* przesada, cf. przepych. PRZESADZICIEL, a, *m.*; *Rag.* prisâditegl; *Vind.* safadnik, safajavez; *Eccl.* пресадитель; przesadzający co, abo w czym, der Verſetzer, Uebertrager, Uebertreiber. — *Translator quaesturae*, przesadziciel. *Mącz. W rodz. żeńsk.* Przesadzicielka.

PRZESALAĆ, *ob.* Przesolić.

PRZESARBAĆ *cz. dok.*, [*ob.* Sorbać, serbać, sarbać 2], (może *Łac.* persorbere), przełknąć, verſchlucken. Komara przecedzacie, wielbłąda pożeracie. *Sekl. Math.* 23. *not.* «przesarbacie».

PRZESCHNĄĆ, *f.* przeschnie *neutr. jednll.*, Przesychać *niedok.*; *Boh.* přeschnauti, přesychati, proschnauti; *Vind.* prevſehniti, prevsuſhitiſe; *Rag.* prisahnutti; *Eccl.* пресыхаю; *Ross.* пересохнуть, пересыхать, просохнуть, просыхать; wskróś suchym się stać, durchtrocknen, austrocknen durch und durch. Niema się obawiać, aby tak drzewo zbytecznie przeschło. *Jak. Art.* 3, 175. Przeschły, zeschły, nazbyt suchy. *Cn. Th.* (*Ross.* прочахнуть długo na suchoty chorować).

PRZEŚĆ, PRZĘŚCIE, *ob.* Prząść. PRZEŚCIE ▪ Przejście, *ob.* Przejść. PRZEŚCIEŁAĆ, *ob.* Przesłać.

PRZEŚCIERADŁO, a, *n.*, PRZEŚCIERADŁKO, a, *n.*, *dem.*; *Boh.* prostěradlo; (prostru, prostirati rozpościerać; *Vind.* trofiti; *Carn.* trasyti *sternere*; *Bosn.* stirati; *Rag.* prostîrati, prostrjêti; *Sorab.* pžeztžeram *pertendo*); *Sorab.* 2. plachta, (*ob.* Płachta); *Carn.* erjûha, pogrinâlu, rúta, pert, (cf. Parć); *Vind.* jerufhe, arjuha, erjuha, plahuta, plahta; *Croat.* plahta, vilahen; *Rag.* plâtno (*ob.* Płótno), pognàva, (*ob.* Pogiąć), ûbrus, (cf. Obrus); *Slav.* bîlà ponjava, vilán; *Bosn.* pognava, platno od odra, pognaviça; *Ross.* простыня, простынка; *Eccl.* простираля; płachta łóżkowa, którą nad pościelami rozpościerają; das Betttuch, Bettlaken, Leintuch. Wszystko morze stanęło, równie jak zwierciadło, Żagle próżne od wiatrów jako prześcieradło Zawieszone, okrętu popychać nie mogą. *Jabł. Tel.* 330. Prześcieradłko, *linteolum. Mącz.* Do gierady należą przykrycia łożne albo kołdry, prześcieradła, bodlochy. *Szczerb. Sax.* 135. — ⁂ Złożył Jezus szaty swe a wziąwszy prześcieradło, przepasał się; umywszy nogi uczniom, ucierał je tym prześcieradłem. *Sk. Kaz.* 154. *Bibl. Gd. Joan.* 13. (ein Schurz. Luth., fartuch, ręcznik). PRZEŚCIERADLNY, a, e, od prześcieradła, Bettlaken ▪, Betttuch; *Ross.* простинный.

PRZEŚCIGNĄĆ, *f.* prześcignie *cz. jednll.*, Prześcigać *niedok.*; *Boh.* předstihnauti, předstjhati; *Rag.* pristighnuti; *Ross.* перестичь, перестигать; *Eccl.* капити, предбѣгу, предтеку; ścigając przebiedz kogo, uprzedzić, ubiedz, przejść kogo w czym, przesadzić, przezwyciężyć; einem zuvorkommen, einem vorlaufen, einen übertreffen, beſiegen. On zacne poprzedników swych dzieła prześcignie, I kraj z opłakanego letargu wydźwignie. *Nar. Dz.* 2, 50. Wieszcze tuszy mi serce, Że twe i moje pieniem prześcignę oszczercę. *Zab.* 6, 378. *Nar.* — §. *Neutr.* Do sadu przybiegła, Żeby prześcigających wiśni pilnie strzegła. *Zimor. Siel.* 178. przeźrzałych, zbyt już doścignych, przestałych; überreifend, mehr als reif.

PRZESEDNI, ia, ie, trzeciegodniowy, co trzeci dzień przypadający. *Cn. Th. Dudz.* 54. immer über den andern Tag, alle drey Tage zufällig, dreytägig.

PRZESEJMIKOWAĆ *cz. dok.*, sejmikując czyli po sejmikach przetrawić, przepędzić, przemarnować, auf den Landtagen hinbringen, durchbringen. Pan Cześnikiewicz przesejmikował dwa folwarki. *Kras. Pod.* 2, 237. PRZESEJMOWAĆ *cz. dok.*, sejmując przebyć, przetrwać, przepędzić, auf dem Reichstage zubringen, durchbringen.

PRZESIAĆ, *f.* przesieje *cz. dok.*, Przesiewać *niedok.*; *Boh.* prosywati, přesywati, podsywáti, podsygi, podsyti, cydjm; *Slov.* osývam; *Sorab.* 2. szasch; *Sorab.* 1. fayu, (cf. siać, cf. sito); *Vind.* prefiti, prefjati, prefejati, fitati, skusfitati, skus fitu spufhati, prerehati, prefhivat, skus fitu tozhiti, pretozhiti, vunfitati, vunsrefhetati, isrefhetati, vunsrefoditi, prefoditi, prefojati; *Croat.* preszeavam, obchínyavam, ressetam, zhiniti; *Dal.* sziyati, sztroiti, (cf. stroić); *Hung.* szitalni, szitálok; *Bosn.* prosiati, prisiati; *Rag.* prissiati, prisjeevam; *Ross.* пересѣять, пересѣвать, просѣять, просѣвать, насѣять, насѣвать, сѣять, сѣю; *Eccl.* ситомъ сѣю, *Graec.* σήθω; przez sito przetrząsać, durchſieben. Mąkę przesiać dobrze z otrąb. *Syr.* 437. Mączka przesiana przez gęste sito. *Jak. Art.* 3, 301. *Krumł.* 43. Przesiany, pytlowany *Ross.* ситный. Śmieci się zostawają, gdy przesiewają reszotem. *Radz.*

Syr. 27, 4. Szatan pożądał was, aby przesiał jak pszenicę. *W. Luc.* 22, 31. ſichten. Przesianie *Ross.* просѣвъ.

PRZESIADAĆ, *ob.* Przesiedzieć, *ob.* Przesieść. PRZESIADACZ, a, *m.*, który się przesiada z konia na koń w biegu, *desultor. Cn. Th.* der von einem Pferde auf das andre überſpringt. PRZESIĄDZIE, *ob.* Przesieść. PRZESIĄGAĆ, PRZESIĄŻŁY, *ob.* Przesięgnąć.

PRZESIĄDŹ, *ob.* Przesięgnąć.

PRZESIEC, przesiekł, *f.* przesiecze, przesiekę *cz. dok.*, Przesiekać *niedok.*; *Boh.* prosekati; *Vind.* skuſsekati, preſekati, preſekat; *Croat.* preszekújem, izpreszekam; *Rag.* prosjecchi, prisjecchi; *Bosn.* prisicchi, odsicchi; *Slav.* prisichi; *Eccl.* прѣсѣщи, прѣсѣкати, просѣцаю; *Ross.* пересѣчь, пересѣкать, просѣчь, просѣкать; siekąc przeciąć, durchhacken. Przesiekaj koniowi zołzy puszczadłem. *Cresc.* 529. Ptacy, którzy w ustawicznym lataniu są, mają piersi, jakoby kończaste, aby tym snadniéj powietrze przesiekali. *Sak. Probl.* 116. PRZESIECZ, y, *ż.*; *Ross.* просѣка; przesieczona droga, ein durchgehauener Weg. (*Ross.* пересѣчка przecięcie, punkt przecięcia; *Croat.* preszéka; *Bosn.* prosjek, prosik, obistroniça = obosieczna siekiera). Przesieczy siekierkami przez nacisk on srogi I przez ciała czynili martwe sobie drogi. *Zimor. Siel.* 237. Przesiecz dla wojska przez las robiono. *Biel.* 710.

PRZESIEDZIEĆ, *f.* przesiedzi *med. dok.*, Przesiadać *niedok.*, Przesiadywać *frequ.*, przesiaduje *pr. cont.*; *Boh.* přesedĕti; *Ross.* просидѣть, просиживать, (cf. пересидѣть); 1 a) *transit.* przesiedzieć co, czas niejaki = siedząc przetrwać, przepędzić; durchſitzen, ſitzend durchbringen, überſitzen. Lat niemało u filozofa przesiedzieli, a nic w się nie wzięli. *Pilch. Sen. list.* 4, 4. Przesiadujący noc *Ross.* сидѣльникъ, *f.* сидѣльница. Całą noc aż do poranku przesiedział, cały dzień aż do nocy przechrapał. *Zab.* 13, 62. W kaplicach swych dzień i noc ustawnie przesiedzą. *Paszk. Dz.* 98. Gdy krogulec pokarmu trawić nie może, nie dawać mu nic, aż gardło przesiedzi. *Cresc.* 617. (przetrawi). — b) *Absol.* Przesiedzieć, długo posiedzieć; lange ſitzen, ſitzen bleiben. Baw ją, pieść, rozśmiesz, w noc długo przesiaduj. *Zab.* 13, 359. *Drużb.* — §. Przesiedzieć kędy, przeleżeć, bawić, bywać; verweilen, ſitzen bleiben, ſich aufhalten, zu beſuchen pflegen. Najwięcej w domu moim przesiedział. *Teat.* 10, 96. Ustawicznie u stryja jego przesiadam. *Teat.* 4, 52. Zawsze u Hortensyi przesiadają. *Teat.* 23. *d*, 40. Co za ukontentowanie w ustawicznym z mężem przesiadywaniu. *Teat.* 52. *d*, 22. (mieszkanie z mężem). Fatalne jest w miłości bezprzestanne z żoną przesiadywanie. *Teat.* 52. *d*, 79. Gdzieś był na ten czas i kędyś przesiadał, Kiedym ja ziemi granice zakładał! *Chrośc. Job.* 147. — §. Chléb orkiszowy bywa dobry, żeby nie był w piecu przesiedziały i spalony. *Cresc.* 165. (zbyt długo zostawiony w piecu). — 2) Przesiedzieć kogo, *vincere aliquem sedendo. Cn. Th.* einen überſitzen, den Vortheil über ihn erhalten im Sitzen, Warten ꝛc., *propr. et transl.* (*Ross.* предсѣдѣть, предсѣжду wyżej kogo siedzieć, предсѣдательствовать prezydować). Nie przekonasz go, nie przegadasz, nie przesiedzisz, nie przeswarzysz. *Cn. Th.* 518. — §. Przesiedzisz się tam *rec.*, przeczekasz się, posiedzisz chwilę. *Cn. Th.* du wirſt dich dort ſatt ſitzen, lange genug warten müſſen.

PRZESIĄKNĄĆ *med. jedntl.*, Przesiąkać, *Przesiękać *niedok.*, siąknieniem przeniknąć, przemoczyć, durchſickern; *Ross.* просякнуть, просякать.

PRZESIĘGNĄĆ, PRZESIĄDZ, przesiągł, *f.* przesięgnie, przesięże *cz. jedntl.*, Przesięgać, Przesiągać *niedok.*, a) przesięgnąć przez co, über etwas hinreichen, durchreichen, durchlangen. Przesiągnij po księgę przez stół na okno. *Tr.* Była tam winna macica tak wielka, iż jéj chłop rękoma nie przesięże w szerz. *Biel. Św. C b.* nie osięgnie, nie dosięgnie; umfaſſen, erreichen. Tak daleko nie mogą przesiądz. *Zarn. Post.* 3, 715. dosiądz, dostać, bis hin reichen. Syn nie mógł do ojca na wysokość niebieską przesiągnąć, gdyby go był ociec na nizkość ziemską nie posłał. *ib.* 254 *b.* (dójść). Za znak kościoła wystawiają dawność lat i dawne przesiężenie czasów, iż te są kościoły prawdziwe, które są pierwsze i dawniejsze. *Zarn. Post.* 3, 27. (ciąg, pasmo, trwanie). — b) *Excess.* Przesięgnąć, zbyt daleko zasięgnąć, przenieść, przesadzić; zu weit reichen, greifen, übertreiben. (*Ross.* перешагнуть przekroczyć). Albo przesięże abo nie dosięże. *Hipp.* 13. — §. *Superat.* Przewyższyć, celować, übertreffen; *Vind.* preſezhi, previſhati; *Carn.* presezhi, preseshem, (preseshnost *excellentia*). Miał przodków męże wielkie, męstwem je przesiągł; miał uczone, nauką je celował; miał prawne, prawem je przeszedł. *Orzech. Tarn.* 34. Klemens VIII. stara się, aby nie tak dalece Piusa V. naśladowcą był, jako więcéj, aby go szczęsnym powodem swoim przesiągł. *Janusz. Lig. D* 4. Pszenicy obfitość wszelką miarę przesiągała. 1 *Leop. Genes.* 41. Pewno, że oni będą nam urągać, Nie żeby cnotą mieli nas przesiągać, Lecz.... *Chrośc. Fars.* 272. Bóg wieki przesięgnie. *Groch. W.* 18. (przetrwa). Boże, obietnice swoje skutkiem zawżdy przesiężesz. *J. Kchan. Ps.* 199. Jak sześć przesiągło dwiema czterech, tak też nie dosięga dziesiątego czterema. *Petr. Eth.* 103. — §. Przesiężły koń, przerosły, übergroß. Trzeba obrać stadnika wzrostu krępego, zsiadłego, dużego, nieprzesiężłego. *Hipp.* 13.

*PRZESIELIĆ *cz. dok.*, siedlisko przenieść, (*ob.* Siało, siolo); *Vind.* preſeliti, preſeluvati, ſeliti; *Ross.* переселить, переселяю; *Eccl.* преселяю, in eine andre Wohnung überſiedeln, übertragen, verſetzen. Prosimy boga, aby dusze zmarłych przesielił, t. j. przeniósł. *Sak. Dusz.* 157. Aby przesielone były, tam gdzie światłość oblicza jego. *Smotr. Apol.* 147. *Vind.* preſelitiſe; *Croat.* preszelyujemsze; *Bosn.* priselitise, odselitise *emigrare*, *transmigrare*; *Carn.* preſeluvanje *emigratio*, *transmigratio*; *Eccl.* прѣсельникъ przychodzień; *Ross.* переселенецъ, (проселокъ, проселожная дорога droga przez wieś).

PRZESIEŚĆ, przesiadł, przesiędzie, przesiądę *med. jedntl.*, Przesiadać *niedok.*; *Ross.* пересѣсть (просѣсть, просѣдать pokazać się, jawić się); przesieść komu, faldów przesiadać komu, przykrości mu wyrządzać, *tr.* einen hart zuſetzen, ihm läſtig fallen, überläſtig werden. Bolesław poruszył się na Kazimierza, wziąwszy na pomoc książęta Pomorskie, którym też był przesiadł Kazimierz. *Biel.* 150.

Iż miasto to bardzo było przesiadło królowi, znowu świeże żołnierze tam posłał. *Biel.* 387. — §. *Imperson.* Przesiada komu czego, *proprie* jako gruszek niektórych, *aegre et cum molestia trajiciuntur per guttur aliqui cibi ob vim stypticam, aut avide et majoribus bolis demissi. Cn. Th.* 855; *Carn.* presęda se mi, es bleibt einem im Halſe ſtecken, würgt ihn, will nicht herab. — *Fig.* Przesiądzie-ć tego, nie pójdzieć to płazem. *Dudz.* 54. nie przepiecze-ć, nie odrze-ć sucho; du wirſts noch büſſen, es wird dir nicht ſo hingehen. Przepłacisz tego, przesiądzie-ć tego; stanie-ć to kością w gardle. *Cn. Ad.* 976. Potępialiście sprawiedliwego, a on się wam nie sprzeciwiał, teraz ci wam już tego wszystkiego przesiądzie. *W. Post. W.* 2, 66. *Kosz. Lor. pr. Baz. Hst.* 13. Potym i tym, którzy przedawali żywności, na pieniądze się łakomiąc, tego przesiadło, gdy i samym potym nie dostało. *Biel.* 578. PRZESIEŚĆ się, PRZESIADAĆ się *rec.*, przemienić miejsce siedzenia; *Carn.* presędam se, umſitzen, einen andern Sitz nehmen, ſich wo anders hinſetzen, niederlaſſen. (*Bosn.* posistise, propusti zemglja *terra desedit, ob.* Spadać się; *Eccl.* просѣдаюся *disrumpo*; *Ross.* просѣдъ, просѣдина przemieszane, srokate włosy; просѣдина przerwa). Przesiadać z miejsca na miejsce, *mutare locum. Cn. Th.* ſeinen Sitz verändern. Wnet na luby brzeg przesiędą się z fali, Co go tak dawno z westchnieniem żądali. *Przyb. Luz.* 526. Przesiadać się z konia na koń. *Cn. Th.* von einem Pferde auf das andre ſteigen, die Pferde wechſeln. — *Transl.* Przesiadł się z konia na krzesło, na lecie mu bardzo zeszło. *Pieśn. Kat.* 169. *mutavit equum sedili*, obrał spokojniejsze życie; er hat ſich ein ruhigeres Leben gewählt. Muszę się przesieść z konia na wóz, a z rogoży na materac. *Biel. Hst. rej.*; (*Prov. Slov.* S koňa na osla presednuť, cf. poprawić sobie). — "§. W głazy przesiadły się ciała; *versa sunt. Zebr. Ow.* 250. przemieniły się, przeobraziły, przeszły, poszły w głazy.

PRZESIEWAĆ, *ob.* Przesiać. PRZESIEWACZ, a, *m.*, co przesiewa, der Durchſieber; *Vind.* ſojovez, rethrar, (cf. reszoto); *Ross.* мукосѣй, *f.* мукосѣя. W młynie przesiewacz, naczynie, przez które mąka przepada; die Klapper in der Mühle, ſo an den Rumpf ſchlägt. *Tr.*, *Ross.* мукосѣня. PRZYSIEWINY *plur.*, przesiane rzeczy, das Durchgeſiebte. *Tr.* PRZESIEWNY, a, e, od przesiewania, do przesiewania, zum Durchſieben; *Ross.* просѣвальный, сѣятельный.

PRZESIĘŻENIE, *ob.* Przesięgnąć.

PRZESIŁ, u, *m.*, przemoc, die Uebermacht. Już nas ani przesił ościennych mocarstw, ani domowy nie gnębi. *Kur. Pet. ded.* Moskwa zasadzona na mocy gwałtu i przesiłu. *ib.* 1. Zdrowo jest tyle rzeczy wiedzieć w słusznéj mierze, Ile ich rozum w siebie bez przesiłu bierze. *Przyb. Milt.* 215. (bez wysilenia, bez przymusu). — §. Na przesiły, na przesadę, na wyścigi, ze wszystkich sił z obu stron walcząc; um die Wette, aus aller Macht. Gdy się w zbytkach na przesiły Egipt z Assyryą o pierwszość kłóciły.... *Przyb. Milt.* 30. PRZESILIĆ, *f.* przesili *cz. dok.*, Przesilać *niedok.*; *Vind.* preſilit, preſiluvati; (*Ross.* пересилить, пересиливать, осилить, осиливать przemódz kogo); przeforsować, siląc się przesadzić, przetężyć, übernehmen, überſpannen, übertreiben, mit zu großer Kraft betreiben. Strzeż się, abyś twojéj natury nie przesilił i nie przeładował. *Tr.* PRZESILIĆ się *recipr.*, przeforsować się, nad siły swoje przesadziwszy moc stracić, wysilić się, wyczerpnąć; nach zu großer Anſtrengung ermatten, nachlaſſen; *Boh.* namocy, namohl, namohu, pachtugi se. Samo złe z czasem się przesili. *Zab.* 11, 375. *Zabł.* Długim spaniem ciężki ból przesilić się może. *Bardz. Trag.* 506. Choroba się przesiliła. *Krup.* 5, 389. Przesilenie choroby etc.; *remissio morbi, malorum, doloris. Cn. Th.* das Nachlaſſen, Gelinderwerden der Krankheit. Sposób, aby się ocet nie przesilił. *Śleszk. Ped.* 137. z kwasu utracił, von ſeiner Säure verlieren, überſauern. — *Astron.* Przesilenie dnia, gdy dnia poczyna ubywać, a nocy przybywać. *Śleszk. Ped.* 380. śrzodek lata, najdłuższy dzień a najkrótsza noc w lecie, der längſte Tag, die Sonnenwende im Sommer; *Carn.* kręs; *Vind.* krieſs, ſonzhnu obernilu, ſonzhni pozhitek, ſonzhni naklon, ſonzhna staja, ſonſhnu obstatje; *Croat.* szunczosztaja; *Eccl.* возвратъ солнцу. Przesilenie nocy, śrzodek zimy, najdłuższa noc a najkrótszy dzień; der kürzeſte Tag, die Sonnenwende im Winter. Nazywamy te punkta pospolicie przesileniem dnia z nocą, albo punktami stanowisk słońca. *N. Pam.* 19, 74. — §. Przesilić się, *ad summum venire*; es aufs Höchſte bringen, ſeine ganzen Kräfte aufbieten. Mówić będzie potomność, że się przesiliła Dobroć we mnie, jak w Sylli okrucieństwa siła. *Teat.* 46. *d*, 44. — §. Często na mię walczyli, ale się na mnie przesilić nie mogli; *non potuerunt mihi. Wróbl.* 304. nie przemogli mnie, ſie haben mich nicht überwältigt. PRZESILICIEL, a, *m.*; *Vind.* preſilnik, przemagający, przezwyciężający, der Ueberwältiger.

PRZESIODŁAĆ *cz. dok.*, inaczej osiodłać, umſatteln; *Vind.* preſedlati; *Ross.* пересѣдлать.

PRZESKOCZYĆ, *f.* przeskoczy *cz. dok.*, przeskakuje *pr. cont.*, Przeskakiwać *frequ.*; *Boh.* přeskočiti, přeskakowati, proskočiti, proskakowati; *Sorab.* 1. pžeszkoczžu, pžeskakuyu; *Vind.* preskozhiti, preskakati, preskakuvati, zhriesskozhiti, zbriesskakati, skusskozhiti, skusskakati; *Croat.* preszkochiti, preszkakújem; *Hung.* általszököm; *Bosn.* priskociti, nadskociti, priskakati; *Rag.* priskoccitti, priskâkati, priskaacem; *Ross.* перескочить, перескокнуть, перескакивать, проскочить, проскокнуть, проскакать, перемахнуть (cf. przemachnąć), перепрыгнуть, перепрыгивать, пропрыгнуть, пропрыгать, перепорхнуть, (cf. pierzchnąć); *Eccl.* проскакую; §. a) przeskoczyć co abo przez co, skokiem przebyć, przesadzić; durchſpringen, überſpringen. Gdzie nie można przeskoczyć, tam podleźć trzeba. *Zabł. Fir.* 54. *Pot. Arg.* 412. *Rys. Ad.* 14; *Slov.* kdě ně možeš preskočit, prekroč. Niestetyż wszędzie nie przeskoczym dołu. *Wad. Dan.* 9. Nie już ten przeskoczy, co sobie hup! powie. *Pot. Arg.* 655. Nie mów hup, aż przeskoczysz. *Budn. Apopht.* 47. *Jabł. Ez.* 78; (*Slov.* ně wiskag (ně hwizdag), ěščes ne preskočil; jeszcze nie wykrzykuj, nie tryumfuj przed czasem). Przeskoczyłby pies abo kot ten mur. *Cn. Ad.* 945. (niewielka rzecz). — *Transl. fig.* Przeskoczyć co, nie

uważać, przeoczyć, opuścić, przeminąć; überhüpfen, übergehen. Przeskoczył wiersz w czytaniu. *Tr.* Kanon, o przenoszeniu biskupów, dla pożytku drugdy kościelnego, przeskoczyć się i rozgrzeszenie mieć mógł. *Sk. Dz.* 849. Przeskoczyć co, przestąpić, przekroczyć, überſchreiten. W tym zamierzone granice przeskakujemy. *Smotr. Lam.* 200. (z nich występujemy). Abyś czasu naznaczonego nie przeskakował. *Haur. Ek.* 7. Wstydu ludzkiego granic przeskoczenie. *Smotr. Lam. pr.* — §. b) Przeskakiwać co, skakaniem co utracić, przemarnować. *Cn. Th.* verſpringen, mit Springen und Tanzen hinbringen, verthun. Całe dni i nocy przeskakuje. *Tr.* skacząc przepędza. — §. Przeskakiwać się z kim *recipr.*, doświadczać się z kim skacząc. *Włod.*, mit einem um die Wette ſpringen. PRZESKOCZKA, i, *ż.*, która przeskakuje, skakaniem dokazuje, eine Springerinn. Parysa wyrok bardzo ładajaki, Jabłko miał dać godniejszéj, nie przeskoczce takiéj. *Tward. Pasq.* 16. Przeskoczka, panna bez wianka, bez czepku, panna po połogu, eine zu Fall Gekommene. PRZESKOCZNY, a, e, przeskakujący, do przeskoczenia; überſpringend, zu überſpringen, überſpringbar. Nieprzeskoczne prawa natury. *Nar. Dz.* 1, 28. nieprzestępne, nieprzekroczne. PRZESKOK, u, *m.*; *Boh.* přeskačka; *Ross.* перескокъ; przeskoczenie, das Ueberſpringen, der Ueberſprung. (*Vind.* preskok, poskok = skoczek, robak; *Carn.* preskok *agger*, *incursio*). Żartkiemi przeskoki już w pierwszym stawa szyku, już osłabionych posiłkuje. *Pilch. Sall.* 117. Z rozpaczy wyjść do kosztowania najmilszéj szczęśliwości, jak przeskok prędki i niespodziewany! *Teat.* 49. *b*, 113. Wada przeskoków z jednego w drugi sposób. *N. Pam.* 11, 206. — §. Przeskoki, przebiegi, przesmyki; Schleichwege, Schlupfwege. Przydał mu dwóch przewodników, przeskoku podróżnego dobrze wiadomych. *Krom.* 565. *viarum peritos.* Miejsc onych w tym lesie przeskoki dobrze wiedzieli. *ib.* 97. Wilki mają swoje przeskoki koło owiec zamkniętych w téj odległéj koszarze. *Tward. Wł.* 89. Myśliwcy nachodziwszy się dosyć po przykrych gajach, doliznach, po górach, po przeskokach, nic nie sprawiwszy, muszą do domów powracać. *Kosz. Lor.* 134. Wiedział przeskoki i zaczajne znaki Kuczmańskie i Wołoskie, ba i czarne szlaki. *Paszk. Dz.* 19. — *Fig.* Przeskoki, sztuki, fortele, wybiegi, sposoby, chytrości, Kunſtgriffe. *Bal. Sen.* 58. Seitenſprünge, Ränke. On nam mistrza chytrego zdrady i przeskoki odkrył. *Żarn. Post.* 80. Najlepsi hetmani są ci, którzy się przeskoków i inszych rzeczy wszystkich nieprzyjacielskich umieli dostatecznie wywiedzieć. *Kosz. Lor.* 153 *b.*

*PRZEKOST. 1 *Leop.* 3 *Mach.* 2, *ob.* Bezkost.

PRZESKOTNICA, y, *ż.*, Jeżowka Włoska. *Sienn. Wykł.*, der Erdbeerbaum. (*Boh.* přeskot, překot na złamaną szyję).

PRZESKROBAĆ, *f.* przeskrobie *cz. dok.*, przeskrobuje *pr. cont.*; *Boh.* proškrabati; *Slov.* přeskrabati; *Ross.* проскрести, проскребаю, проскоблить, проскабливать; §. a) skrobiąc przeczyścić, durchkratzen, durchſchaben, durchradiren, ausradiren, *praeradere*, trochę zerznąć. *Cn. Th.* — §. b) *Excess.* Przeskrobać *ut* przestrugać, *ultra modum radere*, *nimium radendo attenuare*; zu viel ſchaben, zu viel abkratzen, durch und durch radiren. *Transfertur et ad alias actiones humanas* • Przebierać miarę, przesadzać, z klubów wychodzić, przestąpić, przekroczyć, przeskoczyć; es übertreiben, ſich zu viel erlauben, über die Schnur hauen. Wyższe i niższe stany, i wojska i dwory, Wszystko czasem przeskrobie, trzeba je poprawiać. *Zabł. Zab.* 75. Uważałem, żeby w czym nie przeskrobać. *Jabł. Tel.* 45. Prędzéj można wybaczyć, choć czasem przeskrobie, córce, ale ty, jużeś stara, a jeszcze łada co. *Zabł. Z. S.* 58. Już też te żarty przeskrobane. *Teat.* 7. *b*, 87. *Zab.* 12, 101. *Sed peculiariter sonat* przeskrobuję: *nimis accuratus et rigidus sum censor*, *exactor*, *politor.* *Cn. Th.*

PRZESKRZYPAĆ, *f.* przeskrzypie *cz. dok.*, przeskrzypuje *niedok.*, skrzypiąc przegłuszyć; *Ross.* проскрипѣть, überknarren, knarrend übertäuben, überſchreien. Skrzypliwe drzewo zdrowe przeskrzypuje, Jeden zły wielu dobrych zepsuje. *Żegl. Ad.* 99.

PRZESKUBNĄĆ *cz. jednll.*, Przeskubać *niedok.*, skubiąc przetrwać, wciąż poskubać, na nowo poskubać; durchzupfen, von Neuem zupfen; *Ross.* проскобливать, проскабливать, перетеребить, перетеребливать.

"PRZĘŚL. *Zab.* 15, 10. *Kniaź.*, *ob.* Przęślica. PRZĘSŁA', *ob.* Przęsło.

1. PRZESŁAĆ, prześle, *f.* prześciele *cz. dok.*, Prześcielać *niedok.*; *Boh.* přestlati, přestlávati, prostřjti; *Sorab.* 1. ſredź zaſcżewu; *Ross.* перестлать, перестилать; §. a) inaczéj posłać łóżko, umbetten. Choremu jak najczęściéj trzeba pościele prześcielać. *Haur. Sk.* 417. Łóżko codzień choremu dwa razy przesłać potrzeba. *Krup.* 5, 357. W czasie prześcielania, niech chory tak długo na krześle siedzi, póki łóżko nie będzie przesłane. *Krup.* 5, 367. *Teat.* 30. *c*, 42. Prześcielanie *Ross.* перестилка, перестилание. — §. b) Prześcielać, przekładać co czym, przeplatać, przegradzać; mit etwas durchlegen, zwiſchen etwas hinein legen. — *Fig.* Pod czas panom jest odmiana miła, gdy się droga rzecz z tanią prześciela. *Petr. Hor.* 2. *J* 2. Zawsze radość nam frasunek jaki prześciela. *Morszt.* 157. Bojaźń przeplatać i prześcielać nadzieją. *Pilch. Sen. list.* 94. — §. c) *Transl.* Prześcielać sobie drogę, gotować, przetorować sobie drogę, ſich den Weg bahnen. *Cn. Th.*

2. PRZESŁAĆ, *f.* prześle *cz. dok.*, Przesyłać *niedok.*; *Sorab.* 1. ſcżewu pżez; *Vind.* zhrespoſlati, napoſlati, napoſhilati; *Eccl.* препосылаю, препослание; *Ross.* переслать, пересылать, прослать, просылать; §. a) posyłać dokąd, przez kogo; überſchicken, überſenden, übermachen. Przesłanie *Ross.* пересылка. — *Fig.* Statuę mu wystawił, chcąc przez to w najpoźniejsze lata przesłać imię tak wielkiego męża. *Teat.* 53. *b*, 17. — §. b) Przesyłać, przedsyłać, wprzód posyłać, voraus ſchicken; *Boh.* předeslati, předsylati; *Eccl.* предпосылаю. Gdy zacny jaki monarcha do jakiego miasta wciągnąć ma wolą, przesyła przed sobą posły, jednych wprzód, którzy z daleka, drugich pośledz, którzy z bliska przyjazd jego opowiadają. *Żarn. Post.* 6 *b.* Niemasz choroby znaczniejszéj, któraby kilką dniami znaków jakich przed sobą nie przesłała. *Pilch. Sen. łask.* 7.

PRZEŚLAD, u, *m.*, §. a) prześladowanie, nagabanie; Ver-

folgung, Anfechtung; *Sorab.* 1. pžezczeha; *Vind.* pregon, preganja, preganjstvu, pregajnanje (cf. przegoń), savrashenje, poditba, obsourashba, obsourashtvu; *Croat.* prégon, preganyanye, nasztor; *Dal.* omraza; *Rag.* progon, progonstvo, pótjera; *Bosn.* progonstvo, nevogljenje; *Ross.* нападки (cf. napaść), изгоня, изгнание, напрасиство, стуженіе; *Eccl.* погнаніе. Znów stanęli z odporem na nowe prześlady. *Przyb. Milt.* 203. — §. b) Prześlad, przeszlad, PRZESZLADA, y, *ż.*, PRZEŚLADEK, dka, *m. dem.*, ślak, ślad, trop; die Spur, die Fährthe. Za uciekającym nieprzyjacielem świeżym jego prześladkiem puścił się. *Krom.* 289. Po śmierci Leszka Rzpltéj społecznéj zaledwie prześladek zostawał, *vestigium. ib.* 250. Skoro nasi na leśny prześladek weszli, wnet Wołochowie z zasadzek wypadają; *indaginem ingressi. Krom.* 361. *Karp.* 1, 154. Witołd za uchodzącym nieprzyjacielem tajemną przeszladą z daleka następował. *Krom.* 435. Śląsko nie zatarło jeszcze i po dziś dzień prześlady początku swego Polskiego. *Krom.* 327. Prześladki występku żony, *conjecturae. Krom.* 166. PRZEŚLADOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, 'przenaśladować, nagabać, trapić, verfolgen; *Boh.* pronasledugi; *Carn.* pregajnam; *Vind.* pregnat, pregainjat, preganjati savrashit, posourashiti, obsourashiti, (cf. wróg); *Sorab.* 1. pžehanam, pžezczeham; *Croat.* pregnati, preganyam, pregnalszem, preganyati, nasztorújem, zbantuvam, zbantuvati; *Dal.* progonim, (*ob.* Przegonić); *Slav.* progoniti; *Rag.* progonitti; *Bosn.* progoniti, nevogliti; (*Ross.* преслѣдовать gonić za kim); *Ross.* належать, (cf. nalegać); *Eccl.* поганяю, наскочить, наскакивать, (*ob.* Naskoczyć). Nie prześladuje, tylko ten, który do złego przymusza, a kto złe postępki karze abo ich zakazuje, nie prześladuje, ale miłuje. *Sk. Dz.* 554. Cnota bywa czasem prześladowana; ale kiedyś tedyś znajdzie swoję nagrodę. *Teat.* 8, 73. Nie jednako rachują prześladowania chrześcian, aż do Konstantyna W.; lecz jedni ich liczą dziewięć, drudzy dziesięć. *Sk. Dz.* 67. die Christenverfolgungen, *ob.* Prześlad. 1. PRZEŚLADOWCA, y, *m.*, PRZEŚLADOWNIK, a, *m.*, który kogo prześladuje, 'przenaśladowca, der Verfolger; *Boh.* pronasledownjk, pronasledowatel; *Sorab.* 1. pžehaniczer; *Carn.* pregajnavz; *Vind.* preganjavez, pretiravez; *Croat.* pregonitel; *Bosn.* progonitegl, napastnik; *Rag.* progonitegl; *Eccl.* поганятель, погнатель, томитель. Wybaw mię od wszystkich prześladowników moich. *Budn. Ps.* 7, 1. Neron, piérwszy z Cesarzów Rzymskich prześladownik chrześcian; Domicyan wtóry prześladownik. *Sk. Dz.* 67. 2. PRZEŚLADOWCA, y, *ż.*, PRZEŚLADOWNICZKA, i, *ż.*, *dem.*, która prześladuje kogo, die Verfolgerinn; *Boh.* pronasledownice, pronasledowatelkyně; (*Vind.* preganjarza, pretirarza; *Rag.* progonitegliza). Bojaźń, ta prześladowniczka ludzkiego plemienia. *Zab.* 11, 403. Niemasz tu wilczyc, srogich prześladowiec Młodego drobiu i niewinnych owiec. *Zab.* 4, 311. PRZEŚLADOWNICZY, PRZEŚLADOWCZY, a, e, od prześladowania, prześladujący; Verfolgungs-, verfolgend; (*Rag.* progonitegiski). Wszędzie na cię czatuje nieludzkiéj ojczyzny prześladownicza nienawiść. *Teat.* 46. *c*, 10. Lew młody w tym ustroniu dzikim, Płoszył lękliwą łanią prześladowczym rykiem. *Przyb. Ab.* 46. O rozpacz nas przyprawiają Prześladowcze hordy, Szerząc zewsząd gwałty, łupiestwa i mordy. *Przyb. Luz.* 96.

'PRZEŚLĄGŁY, a, e, [o szyi przylękowatej, ein Hirschhals 3]; n. p. Szkapa-ć się będzie cudna zdała pod cudnym pokrowcem; a gdy go odkryjesz, alić kłapouchy, albo jaki prześlągły. *Rej. Zw.* 165. PRZEŚLĄGWA, y, *ż.*, ziele, wilczy pieprz mniejszy, *Cneoron Theophrasti*; Kellerhals. *Syr.* 1503.

PRZEŚLAKOWAĆ, PRZESZLAKOWAĆ *cz. dok.*, prześledzić, aufspühren. Opowiadają królowi pewnie prześlakowaną wiadomość, że Litwa najeżdża. *Krom.* 380. Zwyczaje prześlakować. *Żebr. Ow.* 375. *cognosse.*

PRZESŁANIE, PRZESŁANY, *ob.* Przesłać. PRZESŁANIEC, ńca, *m.*, §. a) wprzód posłany, poprzednik; *Vind.* predposlanik, priednaznanez, predposel; *Eccl.* предпосланъ, der vorher Abgeschickte, Abgesandte, der Vorläufer, Vorbote, Vorgänger. S. Jan, ten miły przesłaniec Chrystusowy. *W. Post. W.* 32. *et* 37. *Sk. Dz.* 12; *praecursor. Star. Ryc.* 8. Mahomet przesłaniec Antychrysta. *Sk. Dz.* 709. Między temi xięgami jest prawda wiele pomiernych; ale są one przesłańcami lepszych, które potrzebują czasu. *Pam.* 85, 1, 694. Sława prawdy przesłaniec, *praenuntia. Żebr. Ow.* 375. (przesłanka). — §. b) Od kogo przesłany, wysłany do kogo, ein Abgeordneter. Wzięli na siebie postać wybranych do narodu swojego przesłańców, żeby do wszystkich mówili prawdę. *Mon.* 65, 355. Domicyanowie, Neronowie, heretykowie, i insi szatańscy przesłańcowie. *Żarn. Post.* 75. PRZESŁANKA, i, *ż.*, die Abgesandte, Vorläuferinn. Wieść ta przesłanka nieupraćowana leci, i cuda waleczności głosi stem wykrzyków. *Przyb. Luz.* 276. PRZESŁAŃSTWO, a, *n.*, n. p. Herezya ta w niemałe błędy i przesłaństwo Antychrystowe wpadła. *Hrbst. Odp. I i b.* niby poselstwo wprzód wysłane, przygotownicze.

PRZESŁAWNY, a, e, PRZESŁAWNIE *adverb.*, bardzo sławny, sehr berühmt; *Croat.* preszlávni; *Ross.* преславный, пресловутый; *Eccl.* преименитый, обнесимый, повсюду славимый, вездѣ хвалимый. Przesławnie w rzeczach wielkich Rzpltéj służył. *Corn. Sen.* 204. 'PRZESŁAWIĆ, *ob.* Uwielbić; *Rag.* proslaviti; *Bosn.* proslaviti, uzveliciti; *Ross.* прославить, прославять.

PRZEŚLEDZIĆ, *f.* prześledzi *cz. dok.*, Prześledzać *niedok.*, szukać tam i sam, prześlakować; nachsuchen, nachspühren, spähen; *Boh.* presljdjm; *Sorab.* 1. pžeszlěduyu. Sposobnego miejsca, zkądby na nieprzyjaciela wypaść, prześledzał, *quaerebat. Krom.* 252.

PRZEŚLEPIĆ *cz. dok.*, Prześlepiać *niedok.*, przeoczyć, nie postrzedz; *Ross.* простеречь, проглазѣть, übersehen, nicht wahrnehmen; (*Carn.* preslepim *excoeco*). Kto mało wie, i mało pożąda, ten najczęściéj okazyą prześlepi. *Mon.* 65, 47. Kiedy żona kokietka, zawsze mąż prześlepi. *Zabł. Fir.* 99. Może owieczkę tę wilk prześlepi, Bo jest tak biała jak śniegi. *Karp.* 1, 39. I mądrzy prześlepiają, Gdy swemu rozumowi zbyt ufają. *Pilch. Sen. list.* 4

35. Prześlepienie *Eccl.* осмотрка, ошибка, недогадка, просмотрѣние.

PRZĘŚLICA, y, *ź*,; *Boh. et Slov.* prześlice; *Sorab.* 1. pżośliza; *Sorab.* 2. pschēśliza, rogi; *Dal.* presslicza; *Carn.* prẹslẹza, presliza; *Vind.* prefliza, prefelza; *Croat.* preseniz, presil, preszlicza; *Slav.* preslica; *Rag.* prescjagl, prescgljen; *Bosn.* presliça, kusgegl, kudiglja, (cf. kądziel; prescjagl, prescgljen = kołowrot); *Ross.* прядство, прясница, прялка; §. 1) die Spindel, der Spinnrocken. Prześlice do przędzenia i z krężlem bywają brzozowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163. *Haur. Ek.* 77. Ręce jéj zmartwiały Aż prześlica z wrzecionem z nich powypadały. *Otw. Ow.* 148. Jak tylko Febus umył w morzu złote lice, Jużci latały kołka, wrzeciona, prześlice. *Jak. Baj.* 182. Wojewodzie Krakowskiemu, który z bitwy uciekł, posłał Boleslaw prześlicę, iż nie godzien być mężem, jeno niewiastą. *Biel. Kr.* 87. *Biel. Św.* 182 *b*, cf. kądziel. — §. 2) *Botan.* Prześlica, szafran płonny, dziki, krokos, kądziel, wrzeciono, z rózg tego ziela dawniéj czyniły sobie niewiasty prześlice. *Urzęd.* 73. *Syr.* 561. *atractylis*, die Spillendiſtel. PRZĘŚLICOWY, a, e, od prześlicy, Spindel=. PRZĘŚLIK, a, *m.*, len na około prześlicy obwinony, der Flachs am Spinnrocken. *Tr.* (*Vind.* prediſhe = dom przędzenia).

PRZEŚLICZNY, a, e, — ie *adverb.*, bardzo śliczny, piękny, *Eccl.* прѣнзящьнъ, (преизяществу celuję), многолѣпотный, преукрашенный, ſehr niedlich, ſchön. Prześliczny kwiat. *Birk. Gł. Konc.* 19. Oczy prześliczne. *Teat.* 23. *b*, 32.

PRZEŚLIZNĄĆ się *recipr. jednłl.*, przemknąć się niby ślizgając; *Vind.* skusmufniti, skuspufniti, skussmukniti, skusderkniti, abgleiten, vorüber glitſchen. Mógł to uczynić, lecz się pomyliłam; prześliznęło się to tylko po jego sercu. *Teat.* 10. *c*, 13.

PRZĘSŁKA, i, *ź.*, Przęstka. *Kluk. Zw.* 1, 201; *Boh.* prześička; (prześlen, prześljnek *verticillum*); *Sorab.* 1. pżaska; *Carn.* poresleza; *Croat.* preszlichicza trava, vòsch, voschika; *Slav.* voschch; *botan.* skrzyp, strępeczka, kotcze ogonki, *equisetum*, Rannenkraut. *Krup.* 5, 156. *Syr.* 996. PRZĘSKŁOWY, a, e, von Rannenkraut. *Cn. Th.* PRZĘSŁO, a, *n.*, warsta dylów w parkanie, w zagrodzie. *Włod.*, *pars septi serie cohaerens. Cn. Th.*, *Ross.* прясло, das Bretterfeld zwiſchen zweyen Pfählen im Zaune. Całe przęsło parkanu kazał zwalić. *Jak. Baj.* 252. *Haur. Ek.* 76. — *Transl.* Przęsła gałęzi w drzewach, jako w świerku, jedlinie; *ramorum series aequali intervallo distinctae. Cn. Th.* die Aeſtenreihen, Aeſtenſtockwerke bey einigen ſchichtweiſe geäſteten Bäumen. — §. Przęsło, piętro, pokład. *Cn. Syn.* 868. das Stockwerk.

PRZESŁODKI, a, ie, słodziuchny; *Croat.* preszladki; *Eccl.* прекладкій, überaus ſüß. Przesłodka zgoda. *Sk. Dz.* 503. PRZESŁODZIĆ *cz. dok.*, Przesładzać *niedok.*; *Ross.* пересластить, переслащивать; słodyczą przesadzić, überzuckern, zu ſehr verſüßen, *pr. et fig.* Zdania kwieciste i przesłodzone. *Pilch. Sen. list.* 4, 82.

PRZESŁONIĆ *cz. dok.*, w poprzek zasłonić, queer über verdecken. Piersi tych, które zdobi niespokojność miła, Część większą nienawistna szata przesłoniła. *N. Pam.* 11, 245. Wzrok ciemnota przesłoniła. *ib.* 8, 232. (*Ross.* прослониться przewłoczyć się).

PRZESŁONY, a, e, mocno osolony, ſehr ſalzig; *Croat.* przeszlan.

*PRZESŁOWUTY, a, e; *Eccl.* прѣслокатъ; bardzo sławny, uwielbiony, hoch berühmt. Jednym sercem wielbią chwalebne i *przesłowutne imię ojca, i syna, i ducha ś. *Smotr. Apol.* 178.

PRZESŁUCHAĆ *cz. dok.*, *Przesłuchawać, *Przesłuchować *niedok.*; *Boh.* prześlechnauti; *Sorab.* 2. pscheszluschasch; *Sorab.* 1. pżeszłyschacž; *Vind.* prefhlifhati; *Carn.* preshlishem, preshlishal, preshlishati; *Ross.* прослушать, переслушать, переслушивать; wciąż wysłuchać, völlig anhören, bis zum Ende verhören, abhören. Prosił panów radnych, aby się z wyrokiem zatrzymali, ażby sam pierwéj tak Macedonów, jako i syna przesłuchał. *Warg. Wal.* 182. Nie czyń wyroku, aż obudwu stron przesłuchasz. *Kosz. Lor.* 53 *b.* (*audiatur et altera pars*). Wespazyan rad sam przy sprawach bywał, a onych przesłuchawał. *ib.* 101. Sewerus bardzo wiele spraw przesłuchawał, i występnych karał. *ib.* 101. Téj sprawy wszyscy chcą dostatecznie przesłuchać i dowiedzieć się. *Baz. Hst.* 35. Dla lepszéj wiadomości przesłuchamy twoich mądrych argumentów, któremi téj twojéj obrony dowodzisz. *Tworz. Wiecz.* 5. Nie jesteśmy przekonani, potępieni; ale ani przesłuchani, jako obyczaj jest dobrych sędziów. *Żarn. Post.* 3 *A* 3. Uczyniłeś mi prawo, i przesłuchałeś *przy mojéj. *Budn. Ps.* 9, 4. Kiedy ich przesłuchała, taką im radę dała. *Falib. S* 2. Zbawiciel skoro przesłuchał téj mowy, rzekł do Marty: ufaj! *Odym. Św.* 2 *J.* (usłyszawszy mowę jéj). I ty się nie wstydź, masz-li czas spokojny, Przesłuchać téj to krotochwilnéj wojny. *J. Kchan. Dz.* 84. — Nieszczęście z tym gapiem, przesłuchać go nie można. *Teat.* 16. *c*, 23. nigdy nie kończy gadać. Nieprzesłuchany, nieprzesłyszany, n. p. Nieprzesłuchany gwara. *Hor. Sat.* 123. (słuchu nie staje, żeby go przesłuchać do końca; cf. nieprzegadany). Oratorki obſite, wyborne amplifikatorki, w obrocie języka nieprzegadane, nieprzesłyszane, wypowiedziały wieczną wojnę wszystkim uszom rodzaju ludzkiego. *Mon.* 72, 422. PRZESŁYSZEĆ się *recipr. dok.*, Przesłuchać się *niedok.*; *Boh.* prześlechnauti se; omylić się w słyszeniu, co inszego zrozumieć, niż się mówiło, źle usłyszeć; *Rag.* precjuttise tkomu, precjutti, ſich verhören. Przez omyłkę zdało mu się coś być śmiesznego, że albo nie dosłyszał, albo że się przesłuchało. *Zab.* 12, 274. Montez, czym się przesłyszał? pod prawem Guzmana Byłby, i jego miałby uznawać za pana! *Teat.* 44, 41. habe ich recht gehört? Z przesłyszenia w tym tumulcie, omylił się. *Kras. Dos.* 100. — §. Przesłyszeć kogo, co = nie uważać jego głosu, nie słuchać go; einen nicht anhören, ihn überhören, auf ſeine Rede nicht achten; (*Eccl.* преслушати, преслушаться nieposłusznym być, nie słuchać; *Ross.* преслушание nieposłuszeństwo, преслушатель, преслушникъ nieposłusznik). Nie będziesz w niczym przesłyszan; tak przyobiecać raczył swym wiernym nasz miły pan. *Kanc.*

Gd. 275. — PRZESŁUŻYĆ *cz. dok.*; *Ross.* прослужить, czas niejaki służąc przetrwać, durchdienen. (*Bosn.* prislusgiti, odvecch naslusgiti *nimis implere poculum*). Żołnierz waleczny, kiedy wiek przesłuży w ustawnym boju, ani Marsa dłużéj wytrzymać zdoła, składa broń. *Zab.* 13, 295.

PRZEŚMIARDNĄĆ, prześmiardł, *f.* prześmiardnie *neutr., jednll.*; *Ross.* провонять; smrodem przejść, przeniknionym być, durch und durch ſtinkig werden. Miejsce to myszami prześmiardło. *Kluk. Zw.* 1, 307. Prześmiardły *Eccl.* пронюхлый. — *Transl.* Prześmiardł Izrael u Pelisztymskich. *Budn.* 1 *Sam.* 13, 4. (obrzydłym był. *Bibl. Cd.*).

PRZEŚMIEWAĆ się z kogo *recipr. contin.*; *Ross.* пресмѣяться, пересмѣваться; *Eccl.* пресмѣхаюся; przeszydzać z kogo, über einen ſpotten, einen durchziehen. Ta się z miłości twéj często prześmiewa. *Past. Fid.* 174. (*Ross.* пересмѣяться naśmiawszy się przestać, odśmiać się).

PRZESMRODZIĆ *cz. dok.*, robić, że co prześmiardnie, smrodem przenikać; ſtinkend machen, durchſtänkern. Wyście przesmrodzili wonność naszę w oczu Faraona. *Budn. Exod.* 5, 21. (wyście nas obydzili. *Bibl. Gd.*).

PRZESMYK, u, *m.*, ciasne przejście, przeskok, szlak; eine enge Paſſage, ein enger Paß, ein Schlupfweg; *Boh.* klauza; *Carn.* plas; *Vind.* voskovina, voska prechja (cf. wązki), skrit pot, sliesek, skrivauni ſmuk, ſmuſnuvalifhe, luknia na ſmuſnenie; *Ross.* перешеекъ; *Eccl.* ѯѕина. Na wszystkie szlaki i przesmyki zapuszczają się. *Pilch Sall.* 232. Przesmyk morski, cieśnina morska, die Meerenge. Przesmyk między Francyą i Anglią. *Hub. Wst.* 106. Grönlandyą oddziela od Ameryki znacznéj szerokości przesmyk Davis, *detroit. Stas. Buff.* 246. — §. Stać w oknie przez dzień, wszystkim na przesmyku, ma zwyczaj ta niecnotka. *Mon.* 70, 85. (wszystkim w oczy się podsuwając). — §. Smok wali się po ziemi przesmykiem. *Chrośc. Ow.* 162. pomykając się, przemykając, ſich ſchiebend, fortſchlepend; *Ross.* пресмыкаться przesmykać się, łazić, przełazić, pełzać; пресмыкающіяся płaz, ziemiopłaz; *Eccl.* пресмыкательный *reptitius.*

PRZEŚNY, *ob.* Praśny.

PRZESOLIĆ, *f.* przesoli *cz. dok.*, Przesalać *niedok.*; *Boh.* přesoliti, prosoliti; *Vind.* prefoliti; *Bosn.* prisoliti; *Rag.* prisolitti, prissagljam; *Ross.* пересолить, просолить; §. a) solą przetrząsać, przenikać, przejąć; mit Salz beſtreuen, durchſalzen. Na wojnie przesalany suchy chleb jadają. *Biel. S. N.* 30. Chleb przesalany smaku przyjemnego. *Syr.* 921; łatwie się w żołądku trawi. *Cresc.* 159. — §. b) *Nimii:* Zbytnie osalać, überſalzen. Zła potrawa bez soli, zła i przesolona. *Pot. Jow.* 104. — *Transl. fig.* Przesolić, przeskrobać, przebrać miarkę, przestrugać, przepieprzyć, przesadzić; über die Schnur hauen, übertreiben, überſpannen. Prawdy a żartów zażywać jak soli, Kto miary nie zna w tym, prędko przesoli. *Min. Ryt.* 4, 209. Kupiec ten przesala swoje towary. *Tr.* zbyt drogo przedaje. PRZESOLAN, u, *m.*, n. p. Przesolan potażu, *murias oxygenatus potassae*, sól z przekwasu solnego i z potażu złożona. *Śniad. Chem.* 2, 80.

PRZESPAĆ, *f.* prześpi *cz. dok.*, Przesypiać *niedok.*; *Boh.* prospati; *Sorab.* 1. pžeſpu; *Carn.* perspâvam; *Ross.* проспать, просыпать, продрыхнуть; §. a) przespać noc, śpiący przetrwać, durchſchlafen. Gdy chory całą noc prawie spokojnie przespał, rano rzeźwiejszym jest. *Perz. Cyr.* 3, 60. — §. b) Przesypiać sprawę, przez niedbalstwo utracać, omieszkać, cf. zaspać gruszki w popiele; verſäumen, verſchlafen, ungenutzt vorbey laſſen. Rzecz swoję przepaść, t. j. omieszkać dla niedbałości, *causae indormire. Mącz.* Dla Boga! czemuż wżdy nie czujemy? czemu wżdy łaski pańskiéj przesypiamy? *Poaw. Wroż.* 60. Przyjąć i poznać Messyasza, jest wieczny żywot, nieprzyjąć go i przespać, jest utracić wieczny żywot, co czynią ślepi żydowie, przespawszy go. *Zarn. Post.* 10. Żydzi Chrystusa prawdziwego Messyasza, przespali. *Zygr. Ep.* 20. — Nie przespał im złości, *non impune scelus sinit. Zebr. Ow.* 269. PRZESPAĆ się *recipr.*, przeleżeć się śpiący; (*Boh.* prospat se, pospati; *Sorab.* 2. wospaſch), ſich ausſchlafen, genug ſchlafen, ſich durch Schlaf erholen. Pójdę, przepaść się; już to trzecia noc, jak nie śpię. *Teat.* 22, 37. Dwie godziny przespawszy się znowu zaczęto sesyą. *Gaz. Nar.* 1, 225. Prześpij się, zapomniesz frasunku. *Cn. Ad.* 945. Przesypiać się w południe, *meridiari*, Mittagsſchlaf halten. Po obiedzie przespałbym się trochę. *Teat.* 30. *b*, 28. Po obiedzie zawsze się przesypiał; po przespaniu zawołał na chłopięta. *Falib. M.* Drugi raz jedzą, potym się przesypiają. *Star. Dw.* 70. Przesypianie się poobiednie, sen abo spanie przypołudniowe, *meridiatio. Cn. Th.* der Mittagsſchlaf. O spaniu codziennym i przesypianiu krom zwyczajnego w nocy. *Haur. Sk.* 320. Przesypiam się upity, *edormisco. Cn. Th., Ross.* проспаться, den Rauſch ausſchlafen. Nieprzespany, nie skończony co do spania, unausſchlafbar. Ległeś, niestetyż rycerzu wybrany, I ujął cię sen twardy nieprzespany. *P. Kchan. Jer.* 67. Jemu noc nieprzespana zamknęła powieki. *Dmoch. Il.* 2, 25. — §. Przespać się z kobietą, cielesną sprawę mieć, eine beſchlafen.

PRZESPAŁKA, i, *ż.*, z którą się przespano; *Carn.* perspavavka; *Vind.* perspanjiza, perleshniza *concubina.*

PRZESPIECZNY, *ob.* Bezpieczny.

PRZEŚPIEG, u, *m.*, prześpiegowanie, śledzenie, das Durchſpioniren. Wszystkie czaty, prześpiegi, stary dworak zdradził. *Teat.* 44. *c*, 17. PRZEŚPIEGOWAĆ *cz. dok.*, prześledzić, durchſpionieren, ausſpionieren; *Boh.* přezwědĕti, přezwjm. Posłał ludzi, którzyby prześpiegowali całą ziemię. *Radz. Num.* 13. 3. Litwa Pszonkę dla prześpiegowania brodu na Wisłę posłali. *Stryjk.* 397. Po wszystkich kątach i skrzyniach przepatrzał i prześpiegował. *Kosz. Lor.* 78 *b.* — §. Prześpiegować listy, przechwycić, *intercipere. Mącz.* przejąć, Briefe auffangen.

PRZESPIEWAĆ, *f.* przespiewa *cz. dok.*, przespiewuje *pr. cotin.*, Przespiewywać *frequ.*, spiewając przetrwać, przepędzić, albo też do końca przespiewać, durchſingen; *Boh.* prospjwám; *Carn.* prepevam; *Rag.* pripjévati; *Croat* zapopévam; *Bosn.* pokliknuti; *Ross.* перепѣть, перепѣвать, пропѣть, пою. Parobcy taniec zaczęli wesoło, przespiewując coraz piosnki na przemianę. *Tom. Rol.* 78. Całą noc przespiewał. *Ld.* Cały kancyonał przespiewał.

ib. PRZESPIEWYWAĆ się z kim, *cantu contendere. Cn. Th.* 857. mit einem im Singen wetteifern, um die Wette mit ihm ſingen.

PRZEŚPILAĆ, *f.* prześpila *cz. dok.*, Prześpilować *niedok.*, przebość, przeniknąć, przepchnąć, przebić; durchdringen, durchſtechen, durchhauen. Wprzód mi serce z waszych rąk sztylet prześpiluje, Niż.... *Bardz. Luk.* 38. Brat brata wzajem na wylot prześpila. *Chrośc. Luk.* 123. Miecz ostry niechaj ciało na wskroś prześpiluje. *Bardz. Trag.* 476.

*PRZESPOLNY, a, e; *Bok.* prespolni; zagraniczny, ausländiſch, fremd. Kocanki Arabskie, ziele to jest *przespolne i przywoźne. *Syr.* 469.

PRZESPOWIADAĆ *cz dok.*, do końca spowiedzi przesłuchać, die Beichte anhören. Jak jeden xiądz tak wielu mógł za trzy godziny przespowiadać? *Sak. Persp.* 23.

PRZESREBRZYĆ *cz. dok.*, wskroś posrebrzyć, durchſilbern; *Vind.* prefrebrati, prefreberniti.

*PRZESRĘDOWAĆ *cz. dok.*, n. p. Potażu funtów kilka miałko przesrędować, dobrze wymieszać, potym w tyglu rozsypać i topić. *Torz. Szk.* 279.

PRZESSAĆ *cz. dok.*, ssaniem przetrwać, lub też przesadzić, durchſaugen, überſaugen; *Ross.* прососать, просасывать.

1. PRZESTAĆ, *pr.* przestaje *med. dok.*, Przestanąć, *f.* przeprzestanie *jedntl.*, Przestawać *cont.*; *Boh.* přestati, přestawati; *Slov.* přestáwám; *Sorab.* 2. pschestanusch; *Sorab.* 1. pschestanu, pschestanem, pschestawam, pschestaham, pschestam; *Croat.* preztati, preszfati, preztajem, presztajem, henyavam; *Rag.* pristatti, pristávati; *Bosn.* pristatti; *Ross.* перестать, престать, перестану, переставать, отстать, отстаю; §. 1) przestawać czego czynić, przerywać czym robotę etc., daléj nie ciągnąć, nie postępować, niechać, zaniechać; *Carn.* prenęham, jejnam; *Vind.* nehat, pustit, henjat, dopuſhati, herat, gorhérat, donehati, per tem nehati, sapustit; *Dal.* osztaviti; *Bosn.* uzostati, pristati, aufhören, inne halten, ablaſſen, nicht weiter fortſetzen. Cudnie gra, a kiedy przestanie, jeszcze cudniéj. *Rys. Ad.* 20. Czas mu też już przestać. *Cn. Ad.* 119. (dość też już, ustąp' drugiemu). *Teat.* 10. *b*, 14. Jak się wół dorwie trawy, Kiedy przestać nie wie sprawy. *Rys. Ad.* 20. (nienasycony). Przestań też kiedy. *Cn. Ad.* 949. (odpocznij, nie tak pilno). Rychléj świat przestanie być światem, Niż Niemiec będzie szczérym Polakowi bratem. *Pot. Pocz.* 423. Dobrze czynić począwszy, nie przestaj. *Cn. Ad.* 178. Przestawszy czytać, na stronę odchodzi. *Zab.* 14, 126. Przestał mówić, jak gdyby mu gębę zamknął. *Teat.* 23. *c*, 56. (umilkł). Chłop dlatego, że jest chłopem, Nie przestaje być człowiekiem. *Teat.* 26. *b*, 31. Gościu ostatni poczynaj jeść, a pierwszy zaś przestawaj. *Cn. Ad.* 270. — § Przestaje co na chwilę (*distng.* ustaje), przerywa się, es hört auf für einige Zeit, unterbricht ſich. Bez przestania Dedalowe córki wód odmiennych Nadaremno dodawają do kadzi bezdennych. *Otw. Ow.* 160. bez odpoczynku, bez przerwy, ciągle; ohne Aufhören, ununterbrochen, ohne Ruhe und Raſt. Przestawając, *per intervalla. Cn. Th., Croat.* presztáncze. Febry przestające, czyli febry z paroxyzmami są te, w których oczywiste znajduje się przestanie, iż człowiek wstać i działać może. *Krup.* 5, 527. nieustawiczne, unterbrochene Fieber. Czas, który przegradza między skończonym paroxyzmem i początkiem następującego, zowiemy czas przestania, *tempus intermissionis. Krup.* 5, 530. Zwiſchenraum. — §. *Activ. ellipt.* Przestać kogo (*scil.* nagabać etc.), zaniechać kogo, dać mu pokój; aufhören einen zu plagen, ihn mit Frieden laſſen; Oeſter. ihn auslaſſen. Amurat nie chciał Sanderbega przestać, ażby go zniszczył. *Biel.* 184. — *§. *Aliter:* Posłał Władysław do Swydrygiełła do Prus, aby Prusów przestał, do niego się nawrócił. *Biel. Św.* 230 *b. Gwagn.* 73. żeby Prusów porzucił, żeby przestał z niemi trzymać, er ſollte die Preußen aufgeben. — §. Przestać od czego, puścić, porzucić, odstać; wovon abſtehen, ablaſſen. Był męczon, aby przestał od sentencyi swéj. *Baz. Hst.* 34. Ten który cierpiał na ciele, przestał od grzechów. 1 *Leop.* 1 *Petr.* 4, 1. Odstąp' od złego, cnoty się im, przestań od nieprawości. *Zygr. Gon.* 296. Wydał się na śmierć za lud swój, aby plaga przestała od Izraela. *Jer. Zbr.* 82. — *Similiter:* Man może na wszelki czas przeciwko swemu panu, gdy krzywdę chce czynić, przestawać. *Szczerb. Sax.* 227. odstając od niego powstawać. — §. 2) Przestawać na czym = przy czym stanąć, już daléj nie zakrawać, nieodmiennie się trzymać czego; es bey etwas bewenden laſſen, beruhen, dabey verbleiben. Onemu samemu ufam, na nim samym przestawam. *Kat. Gd.* 17. Na tym chce przestać księżniczka koniecznie, Albo się zemścić, albo płakać wiecznie. *Kras. Mysz.* 59. Usłyszał o Rzymianach, że są mocni, a że przestawają na każdéj rzeczy słusznéj, o którą je kto żąda. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 8, 1. (że *zwalają na wszystko. 3 *Leop.*); że przestają, beytreten, bewilligen, einwilligen. *Przestawać o czym *id.*, n. p. Jeśliby-ście rozumieli, że już o tym przestaną Krzyżacy? nie rozumiejcie tego; myślą oni jeszcze o tym, jakby imię Polskie zagubili. *Biel.* 184. — Przestawać na czym, daléj już więcéj nie pragnąć, kontentować się czym; mit etwas zufrieden ſeyn, ſich damit begnügen; *Vind.* sadostiti, sadostuvati, dovoljati, sadovoljati; *Ross.* удовольствоваться; *Eccl.* довлѣюся. Przestawanie na czym, die Zufriedenheit womit, die Genüge, Genügſamkeit; *Vind.* sadostnost, dovolnost, sadovolnost; *Ross.* удовольствіе. Przestający na czym, zufrieden, genüglich; *Vind.* sadosten, dosten; *Eccl.* самодовольный. Potrzeba na małe przestaje, ale chciwość wiele chce. *Sk. Kaz.* 114. Najlepiéj na swym jakim takim przestawać. *ib.* 22. Można przestać na małym, mój księże plebanie, Dogodzić miernym chęciom, na to zawsze stanie. *Kras. List.* 2, 99. Kto na swym przestaje, niczego mu nie dostaje. *Cn. Ad.* 385. (kto dość ma, więcéj nie żąda; kto żądze swe hamuje, niczego nie potrzebuje; bogatego nie majętnością, lecz uskromioną mierzaj chciwością). Ten panem zdaniem moim, kto przestał na swoim. *J. Kchan. Dz. Sk. Kaz.* 592. Bogactwa wielkie na małe przestawać. *Cn. Ad.* 1185. Trzeba przestawać na tym, co los zdarza, nie szukając fantastycznych plant przyszłego życia. *Kras. Doś.*

212. Na swym stanie, żaden nie przestanie. *Żegl. Ad.* 151. To rzecz najdziwniejsza, iżby najwięcéj miał, Jeszcze nie znam żadnego, aby na tym przestał. *Rej. Wiz.* 184 *b.* Nie przestają na swym stanie, cudzych i sobie nieprzystojnych sięgają. *Sk. Kaz.* 20 *b. Falib. Q* 3. O te dobra prosić mamy, na których jest zupełne wesele i dostateczne przestawanie nasze. *Sk. Kaz.* 239. kontentowanie, kontenta, kontentacya; Befriedigung, Vergnügen. — *Passive:* Przestaniesz na nadziei, na śnie, na obietnicy. *Cn. Ad.* 949. myślą będziesz zażywał, omylisz się, ten ci się sen nie wyjawi, przez sen bogaty; mit bloßer Täuſchung abgeſpeiſt. — §. 3) Przestawać z kim, towarzyszyć z kim, obcować; mit einem umgehen, Umgang pflegen; *Carn.* pezhâm se; *Boh.* zabývam se s někým; *Croat.* pajdashitise; *Eccl.* сообращатися. Z samym jednym Ulissem przestawa. *Żebr. Ow.* 322. Jaki kto sam jest, z takim rad przestawa. *Cn. Ad.* 1122. swój do swego lgnie, równy równemu rad; gleich und gleich geſellt ſich gern. Kto z łotry przestawa, łotrem także bywa. *Klon. Wor.* 8. Z jakim kto przestaje, takim sam się staje. *Haur. Sk.* 179. *Żegl. Ad.* 392. *Zab.* 14, 63. *Boh. Kom.* 1, 56; *Croat.* Hman pri dobrom dober osztaje, Dober pri hmanyem hman posztaje; *si juxta claudum habites, subclaudicare disces.* Przestawanie z ludźmi. *Mon.* 64, 749. *Teat.* 49. *d*, 15. obcowanie, der Umgang mit Menſchen; *Boh.* zahýwka. Przestawanie z uczonymi, bardziéj służy ku poprawie, niżeli xiąg czytanie. *Pilch. Sen. list.* 32. Pani nadchodzi śpiegować, gdzie jestem, i z kim przestaję. *Teat.* 6, 8. Prusowie starzy za jedno z Litwą przestawali. *Stryjk.* 281. za panie bracie, ſie lebten mit einander brüderlich. — §. *Aliter:* Nie przestaję z temi, którzy powiadają, aby wojnę Ruską Bolesław dla tak błahéj przyczyny miał podnieść. *Krom.* 77. nie trzymam z niemi, nie piszę się na ich zdanie; ich halte es nicht mit ihnen. — §. *Aliter:* Pszczołka zwykła między różanemi Przestawać kwiatkami wonnemi. *Past. Fid.* 73. przebywać, verweilen, aufhalten, gewöhnlich ſich befinden. — §. 4) Przestaje co przez co = przechodzi, rozciąga się, przesięga; es reicht etwas durch, erſtreckt ſich bis an, langet bis an. Pletnica za krótka była, że od brzegu do brzegu nie mogła przestająć. *Biel.* 716. Pośrzodek forstów od węgła do węgła przestał. 1 *Leop. Exod.* 36. Dobroć twoja do nieba przestała, A prawda głowę z obłoki zrównała. *J. Kchan. Ps.* 164. — 2. PRZESTAĆ, przestał, przestojał, *f.* przestoi *med. dok.*, Przestawać *contin.*; *Boh.* prostati, prostogjm, přestati, přestogjm; *Sorab.* 1. pschestejiu, pschestejem; *Vind.* prestati; *Ross.* перестоять, перестаивать, простоять, простаивать; §. a) czas niejaki stojąc przetrwać, durchſtehen, eine Zeit hindurch ſtehen. Chłopię wymknij ławkę moję, Już ja tak obiad przestoję. *J. Kchan. Dz.* 199. Ledwie się wsparłszy, przestawał przykre nocy i tęskliwe. *Past. Fid.* 109. — §. b) Przestawa się co, zbyt długo stojąc psuje się; ſich überſtehen, von zu langem Stehen verderben. Potrawy się przestawają, *cibus corrumpitur. Mącz.* Rwij rożą rano, potym niesnadnie, Jak się przestoi, i z liścia opadnie. *Tward. Daf.* 2. Każde zboże zbiera się nie czekając aż się przestoi. *Kluk. Rośl.* 3, 145. aż prześcignie, überreifen. Kiedy się zboża zbytnie przestoją, znaczna część ziarna zostaje się na roli. *ib.* 214. Przestały owoc, prześcigły, przejźrzały, nadto dojźrzały, überreif. Jagody bardzo przestałe, dają wino słodsze, ale nie tak mocne, ani też trwałe. *Cresc.* 335. Złe jabłko niedostałe, chociaż wabi oczy, Gorsze przestałe, bo je robak wewnątrz toczy. *Kchow. Fr.* 79. Owoc niedojrzały niedobry; zły znowu, gdy przestały. *Kluk. Rośl.* 1, 64. Wszystko latom podlega; a jako przestałe Nie wielką korzyść niosą, tak i niedojźrzałe. *Simon. Siel.* 65. PRZESTANEK, nku, *m.*, przestawanie, poprzestanie; *Boh.* přestánj, přestačka; *Slov.* prestání, pauza; *Sorab.* 1. pschestaczi, pžestahtžo, zastahtžo; *Carn.* prestânk; *Vind.* odstauzhik, prehenjanje, pausa; *Rag.* pristának; *Croat.* presztâja, presztanek, préztanek, posztaja; *Ross.* перестание, перестаивание, простой, das Aufhören, Innehalten. Przestanek, wyraz dawny Polski, znaczy jedno co pauza. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 5. W mowie trzeba, żeby spoczynki i przestanki dobrze były podzielone, jak rzecz i ucho wyciąga. *Pir. Wym.* 262. Postępku przeszkoda przestanek. *Cn. Ad.* 906. (gdzieś dobrego ćwiczenia przestał, tameś został). Przestanek złego, abo od złego najmilszy. *Cn. Ad.* 949. Bez przestanku go uszczypkami łżył. *Warg. Wal.* 151. ustawicznie, wciąż, ciągle, ohne Aufhören. Bez wszego przestanku. *Papr. Koł. A* 3 *b.* PRZESTANNY, PRZESTAJNY, a, e, — ie *adverb.*, przestawający, nieciągły, przerywany; aufhörend, innehaltend, unterbrochen. *Tr.* — *Oppos.* Nieprzestanny, *Eccl.* непрестанный; *Ross.* неослабный. Nieprzestajna choroba dręczy ciało jego. *Banial. P* 2.

PRZESTĄPIĆ, *f.* przestąpi *cz. dok.*, Przestępować *niedok.*; *Boh.* přestaupiti, přestupowati; *Slov.* přestupugi; *Sorab.* 2. pschestupisch; *Sorab.* 1. pžestupu, pschestupiu, pschestupim, pschestupam; *Vind.* prestopit, vprek stopit, prestopuvati, prestopujati, skusstopiti; *Bosn.* pristupiti; *Croat.* presztupiti, presztuplyújem; *Rag.* pristûpiti, pristupîvati; *Ross.* переступить, переступать, проступить, оступиться; §. a) przez co stąpić, stąpając minąć co, przejść przez co; überſchreiten, darüber weg ſchreiten, weg treten. On się boi przestąpić krzyżyka ze słomy, A on sam łgarz i pieniacz i zdzierca łakomy. *Nar. Dz.* 3, 118. *Tward. Daf.* 30. Koń przestąpił = przeszłapał, das Pferd iſt übergetreten, (über den Sellſtrang, über den Stallbaum). *Tr.* — *Fig.* Ledwie próg przestąpi Litewski, już tego rumoru po wszystkiéj Moskiewskiéj pełno ziemi. *Tward. Wł.* 48. Car przyjąwszy z pokorą pokój wymuszony, Dotąd nie śmie przestąpić progu téj korony. *ib.* 5. Z okazanego przestąpić terminu, i pomknąć się na nie przyjaciela, respekt bronił. *Tward. Wł.* 68. — *Intransit.* Przywiązanie moje nigdy nie przestąpiło za granice cnoty. *Teat.* 54, 96. (nie wykroczyło z kresów). — *Transl.* Przestąpić ustawy, zgwałcić, złamać; *Eccl.* законопреступати, законопреступаю, законопреступствую, das Geſetz übertreten. Przestąpienie ustaw, *ob.* Przestępstwo. — §. Przestępuje się, *muto locum standi, moveo me uno gradu, uno passo. Cn. Th.*; przestępuję; *Ross.* проступиться, *propr. et transl.*,

ich thue einen Schritt anders wohin, vorwärts, seitwärts. Ktoby miał taką wiarę, iżby górom przestępować kazał z miejsca na inne .... *Rej. Ap.* 18. Umierający przestąpią z tego żywota doczesnego do żywota wiecznego. *Rej. Post. P p* 2. *Rej. Zw.* 4 *b.* Apostata ten, co z zakonu do zakonu przestępuje. *Eraz. Jęz. O* 7. *Przestąpienie się z miejsca na miejsce, przejście. *Cn. Th.* 857. das Hinüberſchreiten. — *§. Pan twój nigdy nie śpi, a ustawicznie przestępuje a przepatruje wszystką ziemię świata tego. *Rej. Post. D d* 4. przechodzi, przeciąga; durchſchreiten, durchgehen, durchziehen. — §. b) Przestępować komu, przed nim chodzić, marszałkować mu; einem vortreten, vor ihm einher gehen. Skakali przed nim dyabli, jako dworzanie, wołając: przestąpcie panu Pachomiuszowi. *Sk. Żyw.* 1, 309.

PRZESTARZEĆ *nijak. dok.*, PRZESTARZEC się *recipr. dok.*, *Boh.* přestarati se; *Ross.* престарѣть, престарѣться; siebie samego przeżyć, bardzo w lata pójść; überalt werden, ſehr alt ſeyn. *Ad summam senectutem venire*, *wielmi się przestarzeć. *Mącz.* Jeszczem nie przestarzała, Rok mi ośmnasty płynie, Będę ich jeszcze miała. *Karp.* 4, 26. Przestarzały, *Vind.* prestar; *Carn.* motêrn; *Ross.* престарѣлый. Przestarzałość *Ross.* престарѣлость.

PRZESTAWAĆ, *ob.* Przestać. PRZESTAWACZ, a, *m.*, który przestaje; *Croat.* presztaitel *cessator.* PRZESTAWIC *cz. dok.*, Przestawiać *niedok.*; *Boh.* přestawěti, prestawowati; (prostawěti przebudować); *Sorab.* 1. pschestawiam, pžestahwam, pžepowczu; *Vind.* prestavit, prepostaulati, skusstaviti, skuspostaviti; *Ross.* переставить, переставлять, переставливать, перестановить, перестанавливать; *Eccl.* прѣставити, прѣставляти, прѣлучити; inaczéj abo gdzie indzie postawić, umſetzen, umſtellen, verſetzen. Przestaw te miski na drugi stół. *Tr.* Przestawić piec. Przestawić budynek, *ob.* Przebudować. — *Fig.* Kiedy się przestawiemy wyżéj, ktoż nas wspomni, Będąli o nas wiedzieć mieszkańcy potomni! *Zimor. Siel.* 128. jak się przeniesiemy do nieba, jak powędrujemy, wenn wir an einen höhern Ort hinwandern; *Eccl.* преставленіе zgon, śmierć. Przestawienie; *Carn.* prestavk *transpositio*; *Vind.* prestava, prestavik, (*Carn.* prestavnost *declinatio*; *Slov.* prestawiłka, predstawilka *metathesis*); *Ross.* переставка, переставленіе, перекладка.

PRZESTEK. *Tr.*, *ob.* Przesłka, ziele.

PRZESTĘKAĆ *cz. dok.*, stękając przepędzić, durchſtöhnen; *Ross.* простонать.

PRZESTĘP, u, *m.*, §. 1) *botan.* Przestęp biały; *Boh.* posed; *Ross.* переступень; macica biała, *bryonia*, Zaunrübe, weiße Stückwurz, śmierdzące to ziele z jagodkami swemi pnie się po płotach do góry. *Kluk. Rośl.* 2, 245. *Urzęd.* 63. *Krup.* 5, 185. *Petr. Wod.* 22. Przestęp czarny, *bryonia sylvestris*, ſchwarze Zaunrübe. *Syr.* 1521. — §. 2) Przestęp, przejście, der Uebergang. W nieszczęściu Pompeja, Kornelia żona jego, miała przestęp do wiecznéj chwały. *Petr. Ek.* 88. — *§. Sprawił Jozyas w Jeruzalem święto przestępu, t. j. obchód baranka panu. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 35, 1. (faze. 3 *Leop.* święto przejścia. *Bibl. Gd.*). Uczynił lud Izraelski przestęp a wielką noc panu bogu. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 30, 1. Wielkanoc zowie się przestępem pańskim, nie dlatego, aby miała być onym przestępem, którym anioł przestępował domy Izraelskie, ale iż była onego przestępu sakramentem. *Gil. Kat.* 378. jüdiſche Oſtern.

PRZESTĘPCA, y, *m.*, PRZESTĘPNIK, a, *m.*; *Boh.* přestupnjk; *Sorab.* 1. pžestupnik; *Vind.* prestopnik, prelomnik, prelomovez, kriunik, pregrieſhnik; *Bosn.* pristupitegl, koji ne obslugjuje zakon al zapouid; *Croat.* presztupitel; *Rag.* pristuupnik, pristûpalaz; *Ross.* преступникъ, законопреступникъ, злодѣй, (cf. złodziéj, dobrodziéj, cf. złoczyńca); *Eccl.* порочникъ; zgwałciciel ustaw, der Uebertreter. Pierwszego przestępcę w wojsku bez miłosierdzia karzą. *Rys. Ad.* 58. Oburzył się na przestępniki ustaw cesarskich. *Sk. Dz.* 723. PRZESTĘPNICA, y, *ż.*, PRZESTĘPNICZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* přestupnice; *Rag.* pristuupniza; *Croat.* presztupitelicza; *Ross.* преступница, законопреступница, die Uebertreterinn. Przestępnica niewinność swą oczyszczała. *Sk. Dz.* 687. Ujrzała przestępniczka Juda, iż przeto, że cudzołożyła przeciwniczka Izraelska, opuściłem ją; a nie obawiała się przestępnica. 1 *Leop. Jer.* 3, 7. PRZESTĘPEK, pku, *m.*; *Boh.* přečinĕnj; (*Slov.* prestupilka, prestupitelka *hyperbaton*); *Carn.* prêstop, pregręha, skrûna; *Vind.* prestop, prestopitje, prekorazhenje, prestoplenje, prelomenje, pregrieſhtvu, pregrieha, pregrieſhnost, hudoba, (cf. chudoha); *Croat.* presztûp, pregreska; *Ross.* проступокъ, преступничество, преступленіе, злодѣйство, злодѣяніе; *Eccl.* законопрѣстѫпленіе; występek, przekroczenie prawa, przestępstwo, die Uebertretung. Mesyasz przejednał wszystkie przestępki nędznikowi temu. *Rej. Ap.* 1. Jeśli wy ludziom odpuścicie przestępki ich, tedy i bóg wam odpuści grzechy wasze. *W. Post. W.* 2, 301. Sprośni szydzą z przestępku. *Budn. Prov.* 14, 9. PRZESTĘPNY, a, e, PRZESTĘPNIE *adverb.*; *Boh.* přestupný, (přestupliwý); *Slov.* prestupliwi, prestupliwec *transgressivus*, *modus gramm.*); *Croat.* presztupni; *Vind.* pregrieſhen, prevseten; *Ross.* законопреступный, злодѣйскій, злодѣйственный; §. a) występny, übertretend, die Uebertretung angehend. Daruj winę przestępnemu. *Teat.* 29. *c*, 65. (przestępnikowi). Winę przestępną odprosił, *culpam admissam deprecatus. Krom.* 782. — §. *Passive:* Przestępny, mogący być przestąpionym, überſchreitbar. *Tr.* Nieprzestępny, *Eccl.* непреступный *non transmeabilis.* Górę tę uważa jak wyspę, bo ziemi przestępnéj między wodami niemasz więcéj nad dwie mile. *Boter.* 67. — §. b) *Astron.* Przestępny dzień, raczéj przydany, wstawiony. *Cn. Th.*, der Schaltag; *Rag.* pristûpni; *Bosn.* pristupni dán; *Vind.* prestauni den, medvstaulen, notervstaulen den, medstopni den; *Boh.* přestupný den. Przestępny rok, w którym luty ma dni 29, to jest, dzień 25ty, u starych przybysz, właściwie dniem przestępnym nazywać się powinien. *Przyb. Mskr.* Rok przestępny, Schaltjahr, liczy dni 366. *Solsk. Geom.* 3, 18; przybytni, *potius dici deberet. Cn. Th.*; *Sorab.* 1. pžestupne lĕto; *Carn.* prestopnu lejtu; *Vind.* prestanki, prestaniki, prestaunu, medstaunu letu, prestopnu, medstopnu letu; *Bosn.* pristupno godiscte; *Rag.* pristupno ljeto; *Eccl.* високосъ, висектосъ,

висектъ; *annus bisectus, quia continuis duobus diebus, bis sexto calendas Martias in calendario legitur, eadem quasi die iterata, et in ecclesia idem martyrologium ac luna eadem 24to et 25to Februarii ponitur, et ab una litera dominicali relicta, nam duae dantur bisexto, ad alteram, quae ordinaria censetur, fit transitus. Unde forte Polonica appellatio* przestępny; *quamquam et illud congruit, quod apud jurisperitos hi duo dies pro uno habeantur, et posterior, cujus nulla habetur in jure et judiciis ratio, intercalaris censetur, non prior. Cn. Th.*, (cf. przybycień, przybyszowy). Nakazano, aby każdy rok czwartosetny bywał *bisectus*, t. j. przestępny, w którymby miesiąc luty miał dni 29. *Sak. Kal. D* 4. (*Boh.* hruden *mensis intercalaris*, cf. grudzień). — §. *Alg.* Zrównania i funkcye przestępne, *transcendentes*, które potrzebują wcale innych osobliwych działań. *Śniad. Alg.* 1, 166. nieforemne, über die Regel hinausgehend. PRZESTĘPSTWO, a, *n.*, *Cn. Th.* przestępowanie, przestępek, die Uebertretung. PRZESTĘPUJĘ, *ob.* Przestąpić.

PRZĘSTKA, *ob.* Przęsłka.

PRZESTOJAŁY, a, e, co się przez czas niejaki przestało, przestały; überſtanden, eine Zeitlang geſtanden. Nie trzeba w takim przypadku konie poić zimną wodą, lecz przestojała. *Kluk. Zw.* 1, 193.

*PRZESTOWŁOSA, *ob.* Prostowłosy.

PRZESTRACH, u, *m.*, PRZESTRASZEK, szku, *m.*, *dem.*, przestraszenie, przeniknienie strachem, przelęknienie; Schrecken, Erſchrecken, Schreckenbild; *Boh.* aužas; *Slov.* ostrašenj, predešenj; *Vind.* pristrah, strefs; *Ross.* острашка, ужасъ, испугъ, испуга, испуганіе, оторопѣлость; *Eccl.* оужасть. Gdy przyjdzie na którego przestrach jaki od złego sądu, upada-ć serce, biegasz, nabywasz rady. *Rej. Post. Y* 5. Ujrzawszy leda wilczka, a leda najmniejszy przestraszek. *Rej. Post. X* 4. Od zbójców na drodze przejęci, z przestrachem uciekli. *Pilch. Sall.* Pobladła po przestrachu. *P. Kchan. Orl.* 1, 106. Więcéj waży u ludzi mały przestraszek świata, niż pogróżki pańskie. *Rej. Ap.* 2. Patrząc na on srogi przestrach, upominał syna. *Sk. Dz.* 859. Zioła te dzieciom do kolebki kładą, aby na nie przestrachy nie przechodziły i straszliwe widzenia. *Sienn.* 187. Mając na pamięci ogromność, i przestrach, i znając serce W. X. M., na jedno imię Janusza wzdrygają się i uciekają. *Lat. Kom. A* 4. — (PRZESTRAJAĆ, *ob.* Przestroić). — PRZESTRASZYĆ, *f.* przestraszy *cz. dok.*, Przestraszać *niedok.*, Przestraszywać *częstl.*; *Boh.* přestrašiti, předešyti, zdešyti; *Slov.* predešyti; *Sarab.* 1. pžestrožam; *Rag.* pristrasciti, pristrâscjati, pristrascivati; *Bosn.* pristrasciti; *Vind.* prestrafhit; *Carn.* prestrẽshém; *Croat.* preztrashiti, presztrassújem, presztrássen; *Ross.* перепугать, испугать, испужать; *Eccl.* остращати; strachu kogo nabawiać, strachem przerażać; Schrecken einjagen, in Schrecken ſetzen. *Cn. Th.* Poseł prawdy każdego w sumnieniu przestraszywa, ale zasię cieszy. *Gil. Kaz. C c* 3 *b.* Przestraszyć się, *Vind.* ſe ostrafhiti, prestrafhiti; *Ross.* перетруситься, испугаться, испужаться.

PRZESTREFOWAĆ *cz. dok.*, strefami przekreślić, durchſtreifen, Streifen durchziehen. Ziele to od korzenia jest przestrefowane, jaboby igłą żłobkował podłuż ku górze. *Sienn.* 79.

PRZESTROGA, i, *ż.*, *PRZESTRZEŻA, y, *ż.*, przestrzeganie, napominanie by się strzedz; die Warnung, Erinnerung; *Boh.* weystraha; *Slov.* výstraha, předpowěd; *Vind.* savanzhuvanje, preopominnanje, predopomena, predopomenenje; *Ross.* предъостереганіе, предъостереженіе, предъизвѣщеніе. Przestroga młodemu. *Kras. Sat.* 61. Zawsze pan bóg, częścią dobrze przedtym, częścią i w ten czas, kiedy się co dziać miało, zwykł przestrogi jakieś okazować. *Podw. Wroż.* 43. Przestroga od boga. *Rys. Ad.* 56, (cf. strzeżonego bóg strzeże). Kontent z téj danéj *przestrzeży, Z raportem do hetmana jak szalony bieży. *Jabł. Tel.* 40. Na przestrogę *Ross.* неповадно. — §. Przestroga w księdze, nota; Erinnerung, Anmerkung in einem Buche, Vorerinnerung. — §. Przestroga czego, strzeżenie, przestrzeganie czego; das Beobachten, genaue Erfüllen. Zgoda, mądra podległość, praw przestroga pilna Sprawiła, iż im żadna moc nie była silna. *Nar. Dz.* 1, 3.

PRZESTROIĆ, *f.* przestroi *cz. dok.*, Przestrajać *niedok.*; (*Ross.* перестроить, простроить, перестраивать; *Eccl.* престроя przebudować, przestroić struny instrumentu); a) przestrajać w insze *suknie i stroje przebierać, umkleiden, umputzen. Francuza po Polsku przestroić. *Boh. Kom.* 5, 388. Przestraja się z ostrożnością; przebrany przybywa do stolicy. *Zab.* 10, 174. ſich verkleiden. *Mon.* 65, 305 — *Fig. transl.* Alzyra w Polską przestrojona suknią. *Teat.* 50, *praef.* (przełożona, przetłumaczona). Pochlebcy same występki w cnoty przestrajali. *Nar. Tac.* 3, 63. — b) Przestrajać, strojami przemarnować, przetrawić; mit Putzen durchbringen, hinbringen, verputzen. *Cn. Th.* 847, *Ross.* прощеголять. Walą wszystko na grzbiet, na stroje, tak że kilka wiosek przestroją. *Pilch. Sen. list.* 356. Przepych taki, że wszystkę intratę przestroją. *ib.* 26. — c) Przestroić instrument muzyczny, struny inaczej ponatężać; ein Inſtrument umſtimmen, anders ſtimmen, (cf. przestroj); *Vind.* prenaglafiti, drugoglafiti; *Ross.* перестроить, перестраивать.

PRZESTRÓJ, ju, *m.*, a) przestrojenie w insze szaty, przebieranie, das Umkleiden. — *Fig.* Musicie wyzuć waszę a wdziać cudzą postać, nic gorszego nad ten przestrój *Przyb. Milt.* 283. — §. b) Przestrojenie strun instrumentu, das Umſtimmen. Gdy na złoczyńców słów rzuca pioruny, rzekłbyś: że gromy Jowisz straszne ciska, Lecz gdy na przestroj swe naciąga struny Powiesz, Orfeusz wyrabia igrzyska. *Zab.* 12, 18. (przestroiwszy lirę).

PRZESTROŃ, i, *ż.*, PRZESTRONNOŚĆ, ści, *ż.*, przestrzeń, przestwor; *Boh. et Slov.* prostrannost; *Sorab.* 1. dahlokoscherokoſcz; *Carn.* prostornost; *Croat.* prosztrànoszt; *Rag.* prostor, prostrannos, prostranos; *Ross.* пространіе, простертіе, просторность, weiter Raum, Weite. W rozległą przestroń zatopiony wzrokiem. *Kniaź. Poez.* 2, 248. Gwiazdy w górnej przestronności Spokojnie toczą bieg wyższego świata. *Kniaź. Poez.* 2, 250. PRZESTRONNY, a, e, PRZESTRONNIE, PRZESTRONNO, *adverb.*; *Boh. et Slov.* prostranný; *Sorab.* 1. pžestrẽné, dahlokoschĕroki; *Sorab.* 2. rumni, (cf. rum); *Carn.* prostorn;

Vind. prostran, prestoren; *Croat.* prosztrán; *Dal.* proztran; *Bosn.* prostran, scirok; *Rag.* prostran; *Ross.* пространный, простертій, окружистый; *Eccl.* препространный; przestworny, wiele miejsca zajmujący, szeroki; weitläuftig, weit, geräumig; (*oppos.* ciasny, wązki). Dęcie jaśniejsze brzmienie wydaje, gdy przez krtań trąby wązką a długą przechodząc, wpada na koniec przestronniejszym otworem. *Pilch. Sen. list.* 4, 7. Wspaniałość w szczęściu ma przestronniejsze dla siebie pole. *Pilch. Sen. łask.* 20. Obie góry niezmierną zgrają opasawszy, przestronnie rozłożyli się. *Pilch. Sall.* 292. Lekarstwa tego użyć mogą ludzie pełnego ciała, i którzy mają piersi przestronne. *Syr.* 1465. Dostawszy przestronnej wolności służyć panu bogu .... *Wys. Kat.* 53. Rozum im częściej co rozmyśla, tym przestrzeniéj sobie w onej rzeczy czyni, i tym więcej obacza, czego pierwej nie zobaczył. *Grzęp. Geom.* Geometryi naukę starożytni czasem przestronniéj brali, niżeli teraz zwykliśmy. *Pilch. Sen. list.* 3, 17. (obszerniéj, *latius*). Mieć gębę przestronną. *Dwor. D* 1. (wielomowną, wyparzoną, szeroką, ein loſes Maul). Na rozkosz się i przestronny żywot udała, dopuszczając ciału upodobania jego. *Sk. Żyw.* 2, 51. (rozpustny, ein ausgelaſſnes, zügelloſes Leben). Mieć oko do ludzi przestronne. *Simon. Siel.* 59. — §. *Litem contestari*, wdać się w przestronną w prawie, odpowiedzieć na żałobę tak albo owak. *Mącz.*

PRZESTROŻNY, a, e, bardzo ostrożny, ſehr vorſichtig. Czujny hetman towarzystwo swoje przestrożne czyni. *Żarn. Post.* 3, 758 *b.* Furmankowie przestrożni, bez sił jadowite. *Banial. J* 3 *b.*

PRZESTRUGNĄĆ, *f.* przestrugnie, przestruże, *cz. jednt.*, Przestrugać *niedok.*, Przestrugiwać *frequ.*; *Vind.* sastrugati, saskubiti, sastergati; *Ross.* перестружить, перестрогать; zbytnim struganiem przesadzić, przeskrobać, przebrać miarę, *pr. et tr. fig.*; zu viel beſchnitzeln, ſchnitzelnd durchſchneiden, übertreiben, des Guten zu viel thun, über die Schnur hauen. Strugał, strugał, aż przestrugał. *Rys. Ad.* 68. Wolność naszę myśmy coraz subtelniéj strugali i przestrugali nakoniec. *Tward. W. D.* 2, 155. — *Intrans.* Żeby jeno w weselu swym nie przestrugiwali. *Pot. Pocz.* 651. Chronić się trzeba, aby się miara nie wykroczyła, aby na zbyt nie przestrugał urząd, gdyby chciał mieć Rzpltą nader wyśmienitą. *Petr. Pol.* 2, 109. Obawiam się ja bardzo, byśmy kiedykolwiek Nie przestrugali z naszym uporem i tym to Ostrym następowaniem na nam panujących. *Opal. Sat.* 81. Niektórzy nie wiedząc, co jest śrzodek, tak zbytnie kierują rząd, że też czasem przestrużą. *Petr. Pol.* 2, 44.

PRZESTRYCHOWAĆ farbę pęzlikiem, *f.* przestrychuje *cz. dok.*, pęzlem farbę przemieszać, durchſtreichen, eine Farbe mit dem Pinſel vermiſchen. *Tr.*; *Ross.* прокрасить, прокрашивать.

PRZESTRYJEC, jca, *m.*, starszy stryj, mego pradziada brat. *Sax. Porz.* 125. der väterliche Urgroßonkel.

PRZESTRZAŁ, u, *m.*, 1) przestrzelenie, pocisk na wylot; *Vind.* skusstrielanje, der Durchſchuß, eine Schußwunde durch und durch. Na przestrzał, na wylot; durch und durch. Niechaj z mej nauki ten tylko korzysta, Komu jeszcze na przestrzał wiatr w głowie nie śwista. *Nar. Dz.* 3, 121. — §. Przestrzał; *Ross.* перестрѣлъ; miara doniosłości pocisków, wystrzał, die Schußweite. Siadł naprzeciwko opodal, na jeden przestrzał łuku. 1 *Leop. Genes.* 21. — §. *Aliter:* Na przestrzał • przestrzeliwając się z kim, o zakład strzelając; um die Wette ſchießend, wer weiter ſchießt, beſſer trift. Królewna tam z pannami strzelała na przestrzał, a gdy się jej trafiło insze przestrzelić nawiasem, cieszyła się bardzo. *Pot. Arg.* 356. — §. Na przestrzał, trafunkowo, nie mierząc, na los; auf gut Glück ſchießend, ohne zu zielen. Jeden z gminu pospolitego strzelił tak na przestrzał, i trafił króla. 1 *Leop.* 2 *Chron.* 18, 32. (na niepewną. *Bibl. Gd.*). — 2) Przestrzał, *herb*; obosieczny miecz końcem do góry, strzała go przy samym wierzchu przeszywa. *Kurop.* 3, 42. ein Wappen. (*Ross.* пострѣлъ ziele Zawilec, Sosenka; пострѣльная трава Tojad, *ob.* Przestrzelon).

PRZESTRZÉDZ, przestrzegł, *f.* przestrzeże, przestrzegę *cz. dok.*, Przestrzegać *niedok.*, przestrogę dawać, ostrzegać, warnen; *Vind.* predopomeniti, savarjati, savarnuvati, predopominati; *Croat.* preopominam, prehabámsze; *Ross* предъизвѣстить, предъизвѣщать, оберечь, оберегать, предъостеречь, предъостерегать, простеречь. On nigdy nic zamieszkać nie chciał, aby nas z tego przestrzegać nie miał. *Rej. Post. G g* 5. upominać, strofować; erinnern, warnen, warnend ſtrafen. Solon, gdy Ateńczyków w poczciwe obyczaje wprawował, tedy ich z niczego więcéj nie przestrzegał, jeno z nieprawdy. *Weresz. Reg.* 120. Harpagus, gdy króla swego z niektórych rzeczy przestrzegał, ten się rozgniewał. *Kosz. Lor.* 12. Dobrze mówią Polacy, kto grozi, ten przestrzega. *Budn. Apopht.* 70. Mniéj te przygody nas obrażają, w których bywamy przestrzeżeni. *Bial. Post.* 18. Przestrzeżenie, napominanie, ostrzeganie, przestroga; die Erinnerung, Bemerkung, Warnung. Dawni malarze za obrazami wystawionemi ukryci siedzieli, a według usłyszanych przestrzeżeń, swoje dzieła doskonalili. *Kpcz. Gr.* 2, *p.* 51. (postrzeżenie udzielone). Bóg raczył przestrzeżenie uczynić na potym wiernym swoim, aby się takiej nadętej myśli strzegli. *Rej. Post. P p* 4, (cf. wara!). PRZESTRZEGAĆ się czym, *recipr.*, a) kajać się czym, na przestrogę sobie wziąć; ſich woran ſpiegeln, ein Beyſpiel nehmen. Szczęśliwy każdy, kto się cudzemi przestrzega przygodami. *Rej. Post. K k* 6. — §. Przestrzegać się czego; *Eccl.* предсоблюдаюся, troskliwie strzédz się czego, ſich ſorgfältig hüten, in Acht nehmen vor etwas. Chroń się nieprzyjacioł twoich, a przestrzegaj się przyjacioł twoich. *Radz. Syr.* 6, 13. Zbiszek przestrzegał się Mielsztyńskiego, gdyż nań największą miał waśń. *Biel.* 315. — b) Przestrzegać czego, zachowywać, uważać, obserwować; beobachten, halten, nicht aus der Acht laſſen. Nie będziecie przestrzegać snów. 1 *Leop. Levit.* 19, 26. *Bial. Post.* 121. Dni przestrzegać i miesięcy, jak przestrzegają ci, którzy pewnych dni i miesięcy chcą i nie chcą nic poczynać. *Żebr. Zw.* 163. Wielce był rzetelny, sprawiedliwy, sumnienia przestrzegający. *Mon.* 65, 509. — *Aliter:* Przestrzegać, pilnować, pilnie chro-

nić czego; sorgfältig bewachen, beobachten. Jeśliże tej nocy nie przestrzeżesz zdrowia swego, tedy jutro będziesz zabity. *Radz.* 1 *Sam.* 19, 11. Turcy przestrzegają tego, by żaden alkoranu do kraju obcego nie przedawał. *Paszk. Dz.* 97. Przestrzegać, przystrzegać powagi. *Cn. Th.* sein Anſehen behaupten, ſich bey ſeiner Gravität erhalten. — §. Przestrzegać czyich postępków, pilne oko na nie mieć; einen beobachten, auf ſein Thun und Laſſen Acht geben. *Tr.* PRZESTRZEGACZ, a, *m.*, ostrzegający, napominacz, der Warner; *Croat.* preopomènitel; *Eccl.* предсоблюдатель; *Ross.* остерегатель. *Censores*, obyczajów przestrzegacze. *Chmiel.* 1, 457. Urząd monitora, t. j. napominacza czyli przestrzegacza. *Mon.* 70, 131. Rzeczy oczywiste nie potrzebują przestrzegaczów. *Pilch. Sen. list.* 3, 139. Dobry człek rad upomnieniu: zły przestrzegacza cierpieć nie może. *Pilch. Sen. gn.* 371.

PRZESTRZELIĆ, *f.* przestrzeli *cz. dok.*, Przestrzelać *niedok.*; *Boh.* prostřeliti, prostřelowati; *Sorab.* 1. pžetželu; *Vind.* prestreliti, zbresstreliti, skusstreliti; *Rag.* prostrjêliti; *Croat.* presztrélyam, presztrelilszém; *Ross.* прошибить, простибать, перестрѣлять, прострѣлить, прострѣливать; a) pociskiem strzelając przebić, przeszyć, durchſchießen. Przestrzelił mu szyszak. *Tr.* — §. *Transl.* Gdy serce pleura przestrzeli, całe trupieje ciało. *Bals. Niedz.* 1, 496. (przejdzie, przeniknie, durchdringen). — b) Przestrzelić, *quoad locum*, strzelając przenieść przez jakie miejsce, eine gewiſſe Schußweite erreichen. Gdy właśnie już dobiegać mieli, I byli tak, jak z łuku strzelec raz przestrzeli, Obejźrzeli się.... *Otw. Ow.* 333. — §. Przestrzelić kogo, lepiej od niego strzelać, dalej swoim pociskiem dosięgnąć; einen überſchießen, weiter als er ſchießen. Królewna z pannami strzelała na przestrzał; a gdy się jej trafiło insze przestrzelić nawiasem, cieszyła się bardzo. *Pot. Arg.* 356. — §. Przestrzeliwać się z kim *rec.*; *Ross.* перепалываться: o zakład z kim strzelać, mit einem um die Wette ſchießen, im Schießen wetteifern. — c) Przestrzelić co do kogo *tr.*; *cito et clam*, *vel caute alicui quidpiam significare. Cn. Th.* einem ſchnell eine geheime Nachricht zuſtecken. PRZESTRZELON, u, *ż.*, ziele Obieżyświat, Pępownik, Przerwipęp, *perfoliata*, Durchwachs, rózgi przez liście przechodzą, właśnie jakby je niemi przestrzelił. *Syr.* 1428. (*Ross.* пространь Zawilec, Sosenka, пространная трава Tojad).

PRZESTRZEŃ, i, *ż.*, PRZESTRZEŃSTWO, a, *n.*; *Boh.* prostranstwj, prostrana; *Sorab.* 1. pžetželerano; *Carn.* prostor, prostornak, resprostina, (*ob.* Rozpostrzedz); *Vind.* prestor, prostor, prostar, proster, resprostena, resprostrihe, resprestrina, *dem.* prestorizh, prostarizh; *Rag.* prostor, prostòraz; *Ross.* простертіе, простреніе, пространство; przestronne miejsce, przestronność, przestwor, obszar; weitläuftiger Raum, weites Feld, großer Spielraum, Ausdehnung, große Fläche. Na rozlanej szeroko morz płynnych przestrzeni. *Zab.* 15, 154. *Kniaź. Hub. Mech.* 275. Opoki wapienne często po całych rozlegają się krajach, i najobszerniejsze zawalają przestrzenie, *espaces. Stas. Buff.* 178. Wielkie przestrzeństwo monarchii Ottomańskiéj. *Kłok. Turk.* 115. Miasto to powiatom się rówwnało, Takie, tak wielkie przestrzeństwo w nim było. *P. Kchan. Jer.* 424. Przestrzeństwo murów wielu ludzi do obrony potrzebuje. *Vol. Leg.* 3, 498. Życzę, aby królestwo nasze, nie tylko przestrzeństwem granic, ale potęgą kwitnęło. *Opal. Sat.* 149. W domu jego wiele mieszkań jest, że wszyscy wielkie przestrzeństwo w nich mieć mogą. *Żarn. Post.* 3, 594. (wiele miejsca, rumu). Wywiódł mię z ciasnoty na przestrzeństwo. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 22, 20. Wolą po przestrzeństwie latać, niżli ciasną drogą cisnąć się. *Hrbst. Art.* 154. (*per spatiosa*). Drugi hufiec szedł w słusznej odległości za pierwszym, aby mieli dosyć przestrzeństwa do zażycia łuku. *Ustrz. Kruc.* 1, 282. Witołd czyniąc sobie przestrzeństwo i wolne panowanie w Litwie i w Rusi, a prawie umiatując zawady sobie przeciwne z Litwy i Rusi, nalazł przyczynę acz niesłuszną na książęcia Kijowskiego. *Stryjk.* 467. (szeroka, nieograniczona władza). PRZESTRZENIACZ, a, *m.*, który co rozprzestrzenia, der Erweiterer. *Chirurg.* Przestrzeniacz kanału urynowego, *dilatatorium uretrae. Czerw.* 29. PRZESTRZENIC *cz. dok.*, uprzestrzenić *dok.*, rozprzestrzeniać, przestronnym czynić, erweitern. (*Sorab.* 1. pžeztžeram *tendo*, *dispando*, pžeztŕené *tensus*); *Carn.* sprestrim (prestrim, prestręti = obwieść, tresyti; *Vind.* trofit *sternere*, cf. strona); *Bosn.* prostranniti „rascirivati, oprostraniti; *Rag.* prostrániti, (prostrjêti, prostegatti, razastrjêti *expandere*); *Croat.* prosztranim, (oprosztránujem *relaxo*, presztreti, presztiram, presztertszem *persternere*; *Ross.* простерть, простыратъ. Przestrzenią placów zawodowych szranki. *Zab.* 10, 390. *Zabł.* Uprzestrzenił sobie jaskinią, urównał etc. *Klon. Wor.* 21. PRZESTRZENIEJ *compar. Adverb.* przestronno.

PRZESTRZEŻA, *ob.* Przestroga. PRZESTRZEŻONY, *ob.* Przestrzedz.

PRZESTRZYDZ, *f.* przestrzyże *cz. dok.*, Przestrzygnąć *jednll.*, Przestrzygać *niedok.*, Przestrzygawać *contin.*, strzygąc przeciąć, mit der Scheere durchſchneiden; *Boh.* prostřihnauti, prostřihati, prostřihowati; *Bosn.* pristricchi; *Ross.* простричь, простригать, *pr. et fig. tr.* Pnia jak ręka nacięła, Krew z przestrzygnionéj skóry lunęła. *Żebr. Ow.* 212. (*discussa cortice*, z rozciętéj, rozszczepanéj, rozłupanéj). Trzeba mądremu przestrzygawać słowa, Gdzie leż pokryta, gdzie prawdziwa mowa. *Rej. Zw.* 216 *b.* (rozbierać, roztrząsać). Przestrzygnięcie *Boh.* prostřih.

PRZESTUDZIĆ, *f.* przestudzi *cz. dok.*, Przestudzać *niedok.*; *Ross.* простудить, простуживать; dać przestygnąć, abkühlen, kühl werden laſſen, kühl machen. Przestudzenie *Ross.* простуда. (Łatwy do przeziębienia się *Ross.* простудливый; z przeziębienia простудный).

PRZESTWOR, u, *m.*, PRZESTWORZE, a, *n.*; *Boh.* prostora; *Carn.* prostor, prostornak, (cf. rozpostrzedz); *Vind.* prestor, prostor, prostar, proster; *Croat.* proztor, prosztòr; *Rag.* prostor (*ob.* Przestronny), prostrou; *Dal.* protzor; *Bosn.* prostor, (stvorra, stvar velika i tesćka *moles*); *Ross.* простертіе, простреніе, просторъ; *Eccl.* промешки, растояніе; przestrzeń, przestronność, obszar miejsca, cf. rozwartość; großer Raum, Geräumigkeit, Weitläuftigkeit. Ja bóg tylko wszechmocny jestem, i sam

który Pełnię nieskończonością te czczości przestwory. *Przyb. Milt.* 217. Świat, wszystek przestwor jego, wązki jest na cię jednego. *Kanc. Gd.* 56. Pół przestwor szeroki. *Zab.* 13, 339. Na co po bezdennych szperać przestworzach, *profundum. Ossol. Sen.* 13. Próżno zacność jego kładzie między nim i podlegającemi jemu, niezmierny przestwor odległości. *Zab.* 7, 269. *Alb.* Przestwor, wolność powietrza, miejsce próżne między kulą a między kanałem armatnym. *Jak. Art.* 3, 312. — ℨ. Na przestwór bramę otworzyli. *A. Kchan.* 263. na oścież, angelweit, ſpeerweit. PRZESTWORNOŚĆ; *Sorab.* 1. rumnoſcź; *Ross.* уборчивость, *ob.* Przestronność. PRZESTWORNY, a, e, PRZESTWORNIE, PRZESTWORNO *adverb.*; *Vind.* prestoren, prostorn, prostran, reſhiren; *Sorab.* 1. rumné (*ob.* Rum), wobstahwatě, (cf. osięgnąć); *Ross.* просторный, простертій (*ob.* Rozpostarty), емкій (cf. jąć, imać), уобристый, уборчивый, окружистый; przestronny, obszerny; geräumig, weit, weitläuftig. Przestworna rosa. *Zab.* 6, 163. — ℨ. *Recito*, głosem a przestwornie czytam. *Mącz.* powoli, z rozwagą.

*PRZESTYDNĄĆ, PRZESTYGNĄĆ *neutr. jednil.*; *Ross.* простынуть; ostygnąć, erkalten, kalt werden, abkühlen. Woda przestygła. *Pilch. Sen. gn.* 234. Ciasto, kiedy się upiecze, niechaj *przestydnie. *Sienn.* 335.

PRZESUĆ, *ob.* Przesypać. PRZESUCHA, *ob.* Przysucha.

PRZESUNĄĆ, *f.* przesunie *cz. jednil.*, Przesuwać *niedok.*; *Sorab.* 1. pžeszuuhnu; *Vind.* skustishati, skuspotiſniti; *Ross.* просунуть, просовывать, предвинуть, передвигать, передвигивать, продвинуть, продвигать, продвигивать; *Eccl.* предвизаю; a) przemknąć przez co, durch etwas durchſchieben, durchrücken. Przesunąć się, suwając się przejść, powoli przecisnąć się, ſich gemach durchdrängen. Przesuwa się z cicha pomiędy krzewiny; przybliża się do niej. *Stas. Num.* 2, 86. Bogdajżem w długi smoczy kałdun się przesunął! *Żebr. Ow.* 97; (*ipse precor, serpens in longum porrigar alvum*; żebym się przeobraził, przemienił). Wiele tysięcy z płci żeńskiéj z lekka i powoli przesunęło się z niewinnych rozrywek w sromotę i niesławę. *Mon.* 68, 19. (wpadło, prześliznęło się). Przesunięcie *Ross.* передвижка. — b) Przesuń się na inne miejsce. *Teat.* 18, 5. przenieś się, przesiędź, an einen andern Ort hinüber rücken.

PRZESUSZYĆ, *f.* przesuszy *cz. dok.*, Przesuszać *niedok.*; *Boh.* prosušjm, prosušugi; *Bosn.* prosusciti, prisusciti; *Rag.* prosûsciti, prisûsciti; *Croat.* preszussiti; *Ross.* просушить, просушивать, пересушить; 1) wskróś dać przeschnąć, albo też zbytnie suchym uczynić; durchtrocknen, übertrocknen, zu ſehr austrocknen laſſen. Len przesuszony w ocieraniu pokruszy się; nie dosuszony złe daje przędziwo. *Kluk. Rośl.* 3, 327. Przesuszyć się; *Vind.* prevſuſhitiſe, ſich abtrocknen, trocken werden. Z ogniów niestałych, pokazujących się wieczorami po miejscach tłustych, pospólstwo wpada w przesąd, jakoby się zakopane pieniądze przesuszały. *Zab.* 10, 157. *Zabł.* (świeciły, na wierzch wydobywały). Przesuszenie *Ross.* просушка — ℨ. Przesuszać, często susząc pościć; oft trockne Faſten halten, bey trockner Speiſe faſten. Frasując się, często przesuszała. i przepaszczała *Glicz. Wych. C* 2 *b.* — 2) *Transl.* Przesuszać się gdzie, bywać, przebiegać, bawić gdzie; wo verweilen, ſich aufzuhalten pflegen, einen Ort oft beſuchen. Nie życzę ci tu dłużéj przesuszać się, pójdź pókiś cały. *Teat.* 31, 31. Pierwsza upatrzyła Merkurego, i kto był, pytać się ważyła, Więc przeczby się przesuszał? *Żebr. Ow.* 50; *scitatur causam adventus.* Jeszcze mu się tu jak na złość przesusza. *Zab.* 15, 261. Gdzie czuje co oberwać, często się przesusza. *Klon. Wor.* 36. *Min. Ryt.* 1, 125. I ty, żebyś mi się więcej tamtędy nie przesuszał. *Teat.* 22. *b*, 11. Niebezpieczno mi tu przesuszać się. *Boh. Kom.* 1, 97. Drogi co się tknie, wprawdzie że ją wiemy, Ale się tam przesuszać i sami nie śmiemy. *Tward. Pasq.* 60.

PRZESWARZYĆ kogo *cz. dok.*, swarząc się przekrzyczeć, przegadać, przedysputować go; einen überzanken, überſtreiten. Dysputując z nim przeswarzyć go nie mógł. *Sk. Dz.* 150. Już go nikt nie przeswarzy, bo on upor jego Czyni go bezpiecznego, ma się za mądrego. *Rej. Wiz.* 118 *b. Budn. Deut.* 23, 8. *Cn. Th.* 518.

PRZEŚWIADCZYĆ, *f.* przeświadczy *cz. dok.*, Przeświadczać *niedok.*, przekonać świadkami, dowodami; *Boh.* uswěciti; *Slov.* preswědčugi; *Sorab.* 1. pžedobedu, pžewihnu, pžepokažu; *Vind.* previſhati, preprizhati, sviſhati; *Ross.* приличить, приличать, уличить, уличать, обличить, обличаю (*ob.* Oblicze, lice), убѣдить, убѣждать, удовѣрить; *Eccl.* прѣпрѣти, прѣпирати, (*ob.* Przeprzeć); einen überzeugen, überführen, durch Zeugen, durch Beweiſe. Każdy udaje się za niewinnego, ile wie, że go nikt w niczym przeświadczyć nie może; ale nie ma się za takiego wedle wnętrznego świadka sumnienia. *Pilch. Sen. gn.* 148. Przeświadczyć co na kogo. *Cn. Th.* (*Ob.* Przewieść na kogo). Przeświadczający, *Ross.* уличительный, убѣдительный; *Eccl.* препрѣтельный. Przeświadczony *Ross.* извѣщенный. Kto przeświadczony w najmniejszej rzeczy będzie, gardłem to zapłaci. *Paszk. Dz.* 105. Ta scena przeświadcza mię o niewierności hrabiego. *Niemc. Król.* 3, 24. Przeświadczenie, die Ueberzeugung; *Vind.* pzeviſhanje, previſhnost, previſha, previſhenga, skasa, preprizhanje; *Ross.* обличение, изъобличение, прилика, улика, убѣдительность. Przeświadczyć się, *Ross.* свѣриться, свѣряться, (cf. zwierzyć się, cf. uwierzyć); *Eccl.* устолпитися, обличиться. Przykładami przeświadczyć się można, jak wygodny ten sposób rachowania. *Łęsk.* 2, 62. PRZEŚWIADCZYCIEL, a, *m.*, przeświadczający kogo, der einen überzeugt, der Ueberzeuger, Ueberführer; *Ross.* уличитель, обличитель, изъобличитель, убѣдитель. *W rodz. żeńsk.* PRZEŚWIADCZYCIELKA; *Ross.* обличительница, изъобличительница.

PRZEŚWIDRZYĆ *cz. dok*, świdrem przedziurawić, przewiercić, *pr. et fig.*, durchbohren, durchlöchern. Drzewa tego gałęzie prześwidrzone, dają likwor podobny do wina. *Boh. Prog.* 145. W kraju tym z prześwidrzonéj na wielu miejscach ziemi, ogień wybucha. *Pilch. Sen. list.* 2, 294. z ziemi porysowanéj.

PRZEŚWIECIĆ *cz. dok.*, świecąc przetrwać, przebyć, przeniknąć, durchleuchten; *Sorab.* 1. pžezszwětžu; *Vind.* skus-

ſvietiti, perſvietiti; *Bosn.* prosvitliti, prosvitlati, prosinnuti, prosivati; *Ross.* просвѣтить, просвѣщать, просіять, просіявать; *Eccl.* просвѣтлити, свѣтлымъ учинить, яснымъ или чистымъ сдѣлать. — §. *Przeświecić komu, przed nim świecić, przyświecić mu, ihm vorleuchten; *Sorab.* 1. preokszwětžu.

PRZEŚWIĘCIĆ *cz. dok*, znowu inaczéj poświęcić, wieder umweihen, noch einmal einweihen. W kościele naszym waszych kapłanów, jako niepoświęconych, prześwięcają i bierzmują. *Pim. Kam.* 163. Znowuś się prześwięcił. *ib.* 163.

PRZEŚWIETNY, a, e, PRZEŚWIETNIE *adverb.*, bardzo świetny, błyszczący; *Vind.* preſvietliven, preſvietezhen, preſvietliu, skusſvietezhen, skusſvietel: *Croat.* preszvetel; *Eccl.* просвѣтительнъ, ſehr glänzend, hell leuchtend. Widziana była białogłowa jasna w boskie promienie prześwietna. *Birk. Dom.* 147. Mąż ten od młodych lat swoich w tej cnocie był prześwietnym. *Birk. Dom.* 68. — *Titul.* Powinienem życzyć, Prześwietni Senatorowie, ażebyście szli za zdaniem Cezara. *Nag. Cyc.* 90. oświeceni, Erleuchtete, Erlauchte. PRZEŚWIETNOŚĆ, ści, *ż.*, jasność błyszcząca; *Vind.* skusſvietlivost, skusſviezhnost, skusſvietlust, Herrlichkeit, Glanz, Erleuchtheit. *Tr.* — PRZEŚWIĘTY, a, e, bardzo lub wielce święty, überheilig, ſehr heilig; *Vind.* preſveti; *Ross.* пресвятый; *Eccl.* всесвятый, трисвятый, трисіятельный, трисвѣтлый; cf. trójca.

PRZEŚWISNĄĆ, *f.* prześwisnie, przeświszcze *cz. jednll.*, Prześwistać *niedok.*, Prześwistywać, prześwistuje *frequ. contin.*; *Ross.* просвиснуть, пересвистать, пересвистывать; a) czas świszcząc przepędzić, durchpfeiffen, eine Zeit lang pfeiffen. Kuligi prześwistują. *Banial. J* 3 *b.* — b) Świstem przeszydzić kogo, einen ausſpeiffen. — c) *Superand.*: Prześwistać kogo, świstaniem go przejść, einen überpfeiffen.

PRZEŚWITAĆ *cz. dok.*, niby świtem przeniknąć, przeświecić, przebić; durchſchimmern, durchleuchten. Prześwitanie *Ross.* просвѣтъ.

PRZESYCHAĆ, *ob.* Przeschnąć.

PRZESYCIĆ, *f.* przesyci *cz. dok.*, Przesycać *niedok.*; *Vind.* preſititi, preobjesti, prenaſititi, prenajesti; *Eccl.* пресытить, пресыщать; aż nadto nasycać, przeładować; überſättigen, überladen. Wszystko to, co jest zbytkiem, ckliwość sercu sprawi, Bo przesycony dowcip, odrzuca i zdawi. *Zab.* 16, 102; *Vind.* preſit, prejeden, najeden, kaker na pust, prenaſitjen.

PRZESYŁAĆ, *ob.* Przesłać 1) *et* 2). — PRZESŁANIE, ia, *n.*, PRZESYŁKA, i, *ż.*; *Ross.* пересылка, das Ueberſchicken.

PRZESYPAĆ, PRZESUĆ, *f.* przesypie *cz. dok.*, przesypuje *pr. cont.*, Przesypywać *frequ*; *Boh.* přesypati, přesypawati; *Sorab.* 1. pscheſjpu, pscheſjpam; *Vind.* preſipati, preſuti, zhriesnaſuti, skustroſiti, pretroſiti (cf. przetrząsnąć), prekupzhati; *Rag.* prosipati, prosipgljem, prossûti; *Bosn* prosippati, prosuti; *Ross.* просыпать, пересыпать; *Eccl.* пресыпаю; 1) w inszy statek wsypać, aus einem Gefäße in das andere ſchütten, umſchütten. *Cn. Th.* — 2) *Excess.* Przesypać, przepełnić; überſchütten, zu voll ſchütten und verſchütten. — §. *Transl.* Przesypuję, za drogo płacę. *Dudz.* 22. zu theuer bezahlen, zu theuer kaufen. — §. *Aliter:* Przesypać konia, ochwacić konia. *Dudz.* 54. ein Pferd verfangen, rehe machen.

PRZESYPIAĆ, *ob.* Przespać.

PRZESYT, u, *m.*, przesycenie, przeładowanie, die Ueberſättigung. Ciągła w Gressecie słodycz, aż do przesytu. *Kniaź. Poez.* 3, 232. do mierziączki, bis zum Ueberdruß, Ekel.

PRZESZACHROWAĆ *cz. dok.*, szachrowaniem zbyć, durchſchachern; *Vind.* sajudati, sakamatati, sabarantati.

PSZESZALIĆ, *f.* przeszali *cz. dok.*, Przeszalać *niedok.*, szalejąc przetrawić, przemarnować; durchraſen, mit Raſerey durchbringen; (*Ross.* прошалить przeżartować, przeswawolować). We dwa lata całą mężowi przeszalała substancyą, że nieborak bankrutem został. *Teat.* 22, 100.

PRZESZARPAĆ *cz. dok.*, Przeszarpnąć *jednll.*, Przeszarpywać *częstotl.*, szarpaniem przerwać, szarpiąc przetrwać, przebyć; durchzerren, durchreißen, durchzauſen; *Ross.* процарапить, процарапать, процарапывать.

PRZESZATKOWAĆ n. p. kapustę, *cz. dok.*, wciąż uszatkować, das Kraut ganz durchhobeln.

PRZESZASTAĆ *cz. dok.*, szastaniem przebyć, durchtummeln, mit Geräuſche verbringen. Przeszastał majątek i zdrowie. *Ld.*

PRZESZCZEKAĆ, *f.* przeszczeka *cz. dok.*, Przeszczekiwać *frequ.*, przeszczekuje *pr.*; *Ross.* протявнуть, протявкать; chwilę wciąż szczekać, durchbellen, eine Weile bellen. Obmowca, jako pies, przeszczekiwając, odwoływać powinien. *Krom.* 415.

PRZESZCZEPIĆ *dok. dok.*, inaczéj abo na inszym drzewku zaszczepić, überpfropfen, anders umpfropfen. Przeszczepienie czyni różność i odmianę w owocach. *Cresc.* 123. Z odszczepy omartwiałéj przeszczepiło mię zmiłowanie boże do żywéj macicy, do prawdziwéj cerkwi. *Smotr. Ex.* 14. — PRZESZCZEPAĆ *cz. dok.*, przełupać, durchſpalten; (*Vind.* preziepuvati, preziepiti, skusziepiti). PRZESZCZEPANIE, *actio et effectus*, *przeszczep; (*Rag.* prozíep *fissura*; *Carn.* preçep, prezep; *Bosn.* procjép; *Boh.* prošťjp); das Spalten, der Spalt. Do przeszczepania *Vind.* prezipliu, resziplíu, resklatliu. *PRZESZCZEPACZ, a, *m.*; *Vind.* prezipovez, der Spalter, Zerſpalter.

PRZESZCZUĆ *cz. dok.*, Przeszczuwać *niedok.*, szczując przebyć, przetrwać, przepędzić, durchhetzen; *Ross.* протравить.

PRZESZCZYPNĄĆ *cz. jednll.*, Przeszczypać *niedok.*, szczypaniem przejąć, durchkneipen; *Vind.* preshzhipati, prevzheniti, sashzhipat; *Ross.* прощипать, прощипывать, перещипать, перешипывать.

PRZESZEMRZEĆ *cz. dok.*, Przeszemrywać *contin. frequ.*, ciągle sarkać, szemrzeć, anhaltend murren. Stan szlachecki przeciwko tej expedycyi przeszemrywa, *fremere*. *Krom.* 653.

PRZESZEPTAĆ, *f.* przeszepce *cz. dok.*, Przeszeptywać *niedok.*; *Ross.* перешептать, перешептываю; chwilę szepcąc przepędzić, durchflüſtern, eine Zeitlang flüſtern. Leszek częstym przeszeptywaniem ludzi szemrzących strapiony, w chorobę zapadł. *Krom.* 298; *sugillationes*.

PRZESZKADZCA, y, *m.*, PRZESZKODZICIEL, PRZESZKODNIK, a, *m.*, przekaźca, który komu przeszkadza; der

Stöhrer, der einem hinderlich iſt; *Vind.* branovez, napotnik, motnik, smotnik, obmotovez, spazhnik, spazhuvauz; *Ross.* развратникъ; *Eccl.* препинатель. *Satan*, przeciwnik, przeszkadzca. *Mącz.* Miał zazdrościwe przeszkodniki, wszakoż wszystkie przekonał. *Papr. Ryc.* 325. Pszczoły mają też swoje przeszkodniki; znajduje się *fucus*, t. j. pszczoły próżnujące i t. d. *Haur Ek.* 138. PRZESZKODZICIELKA, i, ż., die Stöhrerinn; *Vind.* motniza, spazhniza; *Ross.* развратница. PRZESZKODA, y, ż., *przekaza, *przekaz; *Boh.* překažka; *Sorab.* 1. zadžewk; *Sorab.* 2. łajžowa; *Carn.* napôtje (cf. napotkać), skernoba, kasnûta, sadershba, sadershk, (cf. zadzierżeć); *Vind.* sadershik, smóta (cf. motać), branva (cf. bronić), napotenje, napotnost, napotje, branitje, spazhnost (cf. opak, wspaczny), prepazhenje, spotika, pazhna, sadeu, vbranenje, motenje, smotaria; *Croat.* opáka, páchka, prechka, zaprèchka, preprèchka, zaprechenye, (cf. sprzeczka, zaprzeczenie); *Dal.* zabava, (cf. zabawa); *Rag.* zaprjeka, zabava, zaprjeciza, priprjeka; *Bosn.* zapriciça, pripriciça; *Ross.* перечение, поперечение, препятствие, препятство (cf. przepiąć), препона (*ob.* *Przepona), завязка (cf. zawiasy), возбранение (cf. wzbronić), помѣха, помѣшательство, остановка, (cf. zastanowić); *Eccl.* запнение (cf. zapiąć), спона (cf. spiąć), подтыкновение, преткновение, **запинание** [*ictus calcitrantis* 2], рукосилие; to co przeszkadza, zawada, zawod; das Hinderniß, die Verhinderung. Grzech jest przeszkodą do łaski bożéj. *Karnk. Kat.* 387. (jest na przeszkodzie). Niech cię przeszkoda twym dziełom nie smęci. *Zab.* 16, 348. — §. Przeszkody nocne, strachy; Geſpenſter, Spucke; *Rag.* prijkaza; *Croat.* nakaz; *Slav.* hudoba, (cf. chudoba). Na dyabła mi stracić sławę, służąc w zamku, gdzie przeszkody kołacą. *Teat.* 28. *b*, 5. PRZESZKODNY, a, e, — ie *adverb.*, przeszkadzający; *Carn.* sadershliu; *Vind.* branezh, napoten, spazhen, napotliu, prepazhen, prepazhliu, opazhen, vbranezhen; *Sorab.* 1. zadžewacé; *Croat.* naskodni; *Ross.* запнательный, hinderlich, ſtöhrend. Chodkiewicz dość czynił z siebie, Był ktoś przeszkodny, wie bóg o tym w niebie. *Stryjk. L* 3. (na przeszkodzie, cf. na wstręcie). — Nieprzeszkodny, któremu nie mogą przeszkodzić, niezapobieżny, nieuchronny, unverhinderlich. Pocoż żalić, po co próżnym dąsać gniewem Na to, co nieprzeszkodny z nieba wyrok zdarzył? *Zab.* 7, 293. *Nar. Dz.* 1, 192. — § Niemasz gorszej bestyi nad wilka, i na wiele rzeczy przeszkodniejszej i zdradliwszej. *Haur. Sk.* 311. (szkodliwszej). PRZESZKODZIĆ, *f.* przeszkodzi *cz. dok.*, Przeszkadzać *niedok.*; *cum Dativo* *przekazić, *przekazać; *Boh.* překažeti, zamezyti, zawazeti, (zawadzić); *Slov.* překazugi; *Sorab.* 1. zadžéwam, pžezadžewam; *Vind.* pazhit, na poti biti, prepazhiti, sapazhuvati, vbraniti, sabraniti, odbraniti, napotuvati, motiti, obmotiti; *Croat.* pachiti, páchim, zpachiti, zpachujem, naskodujem, prechiti, préchim, preprechiti, preprechûjem, zprechiti, zprechûjem, zaprechiti, mutiti, (cf. mącić); *Bosn.* priciti, zapriciti, pripriciti; *Rag.* prjèciati; *Ross.* перечить, поперечить, воспятить, воспящать, препятствовать, воспрепятствовать, попрепятствовать, запнуть, запять, запинать, (*ob.* Zapiąć); *Eccl.* **прѣпать**, препнути, **прѣпинати**, **съпинати**, препоною быть, возпящаю, возхлащаю; na przeszkodzie być, na wstręcie być, zawadzić, nie dopuszczać; hinderlich ſeyn, hindern, verhindern. Nie łatwiejże przeszkodzić złemu, niżeli skutki onego wstrzymać? *Teat.* 4, 38, (zapobiedz). Kto na teraźniejszym sejmie przeszkadzał do wojska, nie pozwalał na komisyą wojskową? panowie! *Przestr.* 88. (nie dopuścił, żebyśmy przyszli do porządnego wojska). Interes interesowi przeszkadzać nie powinien. *Teat.* 55, 14. (swoją drogą każda rzecz). *Cum Accus.* Któryż bóg nasze zamysły przeszkadzał? *Chrośc. Ow.* 55. — §. Przeszkadzam mówiącemu, zabawnemu, śpiącemu etc., niepokój czynię, przerywam, uniespokajam; einen in der Rede, im Schlafe, in der Arbeit ſtöhren. Niechaj u sądu jeden drugiemu nie przeszkadza, wołając, biegając tam i sam. *Chełm. Pr.* 19. Każdy się ma po cichu modlić, aby drugiemu nie przeszkadzał. *Star. Dw.* 59. Leżeć w gnusności nieprzeszkodzonéj, nie jest spokojność, ale malacya. *Pilch. Sen. list.* 2, 128. nieprzerwanej, ungeſtört. — §. *Personal. et Imperson.* Przeszkadza w tym domu, przeszkadza duch, dyabeł: straszy, es ſpukt, geht um in dem Hauſe. Dyabli dom opanowali, strasznie w nim przeszkadza, jakieś poczwary po nim chodzą. *Teat.* 7. *c*, 52. Duch tutaj przeszkadzający tak podobny jest do ś. p. pułkownika, iż już więcéj nie wątpię, że mąż mój po śmierci chodzi. *Teat.* 28. *b*, 169. Czy mię kto zdradza? czy tutaj dyabeł przeszkadza? *ib.* 55. *b*, 81. — *Personal.* Rozumie, że ta przeszkoda jest duszą nieboszczyka jej męża, ale zapewne pan pułkownik tu przeszkadza w tym domu. *Teat.* 28. *b*, 7.

PRZESZŁA, *ob.* Przejść, *et* Przeszły.

PRZESZLACHCIĆ. *f.* przeszlachci *cz. dok.*, szlachetniejszym uczynić, veradeln. Wstydliwość jest niejakie przeszlachcenie żywota ludzkiego. *Kosz. Cyc.* 58.

PRZESZLAD, *ob.* Prześlad. PRZESZLAKOWAĆ, *ob.* Prześlakować.

PRZESZLAMOWAĆ *cz. dok.*, szlamując przeczyścić, durchſchlammen; *Vind.* preglenzati, oglenzati, obklatjati.

PRZESZŁO *adverb.*, więcej niż, mehr als, über. Dla publicznych interesów przeszło pół roku nie byłem w domu. *Mon.* 64, 187. Po téj przeszło trzygodzinnej bitwie.... *Tr.* — PRZESZŁO *neutr. sing. 3 pers. praet. Verbi* przejść: *Slov.* predešle *anteacto tempore.* *PRZESZŁEGODNIOWY, a, e, PRZESZŁODNIOWY, PRZESZŁODZIENNY, *pridianus. Cn. Th.*, dzień przed tym przypadły, vortägig, den Tag vorher; *Sorab.* 2. ſachodne, ſachodnč. PRZESZŁOGODZINNY a, e, przed godziną przypadły, vor einer Stunde geſchehen. *Tr.* więcéj niż godzinę trwający, über eine Stunde dauernd. *X. Biel.* PRZESZŁOJEZUICKI, a, ie, n. p. Przeszłojezuickie dobra. *Vol. Leg.* 8, 621. pojezuickie, po zniesieniu Jezuitów pozostałe, niegdy Jezuickie, vormals jeſuitiſch, exjeſuitiſch. PRZESZŁOMIESIĘCZNY, a, e, vormonatlich, im vergangnen Monate geſchehen. *Tr.*, dłużéj niż miesiąc trwający, über einen Monat dauernd. PRZESZŁONOCNY, a, e, von voriger Nacht;

Ross. ночесь, ночешный, co się téj nocy stało. PRZESZŁOROCZE, a, *n.*, rok przeszły, *ob.* Łoni, das vorige Jahr. *Tr.* PRZESZŁOROCZNY, a, e, — ie *adverb.*, vorjährig. *ib.*; *Vind.* predlieten, lonski, (*ob.* Łoński); *Ross.* прошлогодный. PRZESZŁOTYGODNIOWY, a, e, in der vergangnen Woche geſchehen. Z przeszłotygodniowych gazet baśnię jedne i drugą do rewokowania biorą. *Mon.* 71, 214. PRZESZŁOŚĆ, ści, *ż.*, czas upłyniony, czas przeszły, wszystko co przeszło, byłość, minełość; *Bosn.* proscjastje, die Vergangenheit, das Vergangne. O przeszłości mówi się, by przyszłość poprawić. *Dyar. Grod.* 133. PRZESZŁY, a, e, *PRZEDESZŁY, (cf. przejść); *Boh.* prošlý, predešly, přešlý; *Sorab.* 1. predawschi, fachodny, (*ob.* Zachodni); *Carn.* propreishen, (*ob.* Poprzedny); *Vind.* popreini, popriedni, priedni, prejiden, pretiden, otiden, pretezhen; *Bosn.* proscjasti; *Rag.* proscjâsti, proscjâsni, predgni; *Croat.* pressesztni; *Dal.* prossasztni; *Ross.* прошедшій, прошлый, предъидущій, давешній (*ob.* Dawny), минувшый (*ob.* Minać), мимошедшій; *Eccl.* прешедшій, превшедшій, превозшедшій; — *part. Verbi* przejść = upłyniony, przeminiony, były; vergangen, verfloſſen, ehemalig, vorig. Przeszłe lata chwalimy, niniejsze ganimy. *Cn. Ad.* 950. Przeszłe przypadki stoją za świadki. *ib.* Przeszłe przygody, bronią od szkody *ib.* (po szkodzie mądry). Przeszłą razą, das vorige Mal. Czyś jeszcze nie uwierzył mojej przeszłą razą rezolucyi? *Teat.* 15. *c*, 83. Wrócą się znowu do *przedeszłych rzeczy swoich. 1 *Leop. Ezech.* 16, 55. Lat *przedeszłych. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 10, 41. Według *przedeszłych proroctw. *ib.* 1 *Thim.* 1, 18. *Przedeszli xiążęta. 1 *Leop. Ps.* 67, 26. (którzy uprzedzili. 3 *Leop.*). Przeszłej t. j. tej nocy, *Slav.* nochas; *Ross.* ночесь, *adj.* ночешный. Przeszłego roku, *ob.* Łoni, łoński. — 2. Nieprzeszły, nieprzestępny, nie do prześcia, unzugänglich. Nieprzebyty, co nie może być przebyte, nieprzeszły, *impenetrabilis. Mącz.* Usłyszawszy o wyprawie Krzyżaków, niewiasty i dziatki na zamki, na jezierzyska, na bagniska i starzyny nieprzeszłe zaprowadzić kazali. *Stryjk.* 391.

PRZESZMELCOWAĆ *cz. dok.*, przetopić, przewarzyć; *Vind.* skusvariti, prevariti, szvirati, prezvirati, umſchmelzen, umſieden. Na dobierkę trzeba jeden przynajmniej kocieł pierwszego piwa przeszmelcować. *Haur. Sk.* 162.

PRZESZNUROWAĆ *cz. dok.*, sznurując przewiązać, lub inaczéj zasznurować; durchſchnüren, anders umſchnüren; *Ross.* проснуровать, проснуровывать.

PRZESZOROWAĆ *cz. dok.*, szorując przeczyścić, durchſcheuern, durchſäubern. Śliwy smażone trzeba przez przetaki z łupin i kostek przeszorować. *Haur. Sk.* 76. — *Transl.* Wyście przeszorowali drogę, *fecistis iter. Zebr. Ow.* 80. utorowali.

PRZESZPERAĆ *cz. niedok.*, Przeszperować *contin.*, prześledzać, przetrząść, przeszukać; *Vind.* isſvedeti, ſveduvati; *Ross.* перешарить, durchſuchen. Przeszperować położenie której krainy, *explorare. Mącz.* Urząd ma w to wejrzeć, aby aptekarskie słoiki były pilnie każdego roku przeszperowane, co i jakie materye w nich chowają. *Syr.* 1495. Przeszperają dom twój, a wszystko co im się podobać będzie, pobiorą. 3 *Leop.* 3 *Reg.* 20, 6. (będą rumować a szperować dom twój. 1 *Leop.*).

PRZESZPIŁOWAĆ, *ob.* Prześpilować.

PRZESZRUBOWAĆ *cz. dok.*, szrubując przejąć, lub inaczéj albo nadto zaszrubować, przekręcić; durchſchrauben, anders ſchrauben, verſchrauben; *Vind.* saſerkati, sakvintati, savſukati, saſhraubati; *Ross.* провинтить, провинчивать, свинтить, свинчивать.

PRZESZTURKNĄĆ *cz. jedntl.*, Przeszturkać *dok.*, szturkaniem przebość, durchſtoßen, z. B. mit dem Ellbogen; *Sorab.* 1. pžestorkacz, pžestorczżu; *Ross.* протолкнуть, проталкивать.

PRZESZTYCHOWAĆ *cz. dok.*, Przesztychować *contin. frequ.*, a) sztychując przekopiować, nachſtechen, inaczej przerobić sztychując, umſtechen, anders ſtechen. — b) Przesztychować, przefrymarczyć, na sztych przemienić, umtauſchen. Więźniowie zamianą przesztychowani. *Krom.* 528.

PRZEŚZUKAĆ *cz. dok.*, Przeszukiwać *frequ. contin.*; *Vind.* prejiskati, skusjiskati, skusjiskuvati; *Ross.* проискать, прорскивать, обыскать, объискать, объскиваю, перешарить, исшарить; przeszperować, przetrząsać szukając, durchſuchen. *Perquisitus*, wszędzie przepatrzony, przepytany, przeszukany. *Mącz. Dequiro*, przepytywam, przeszukiwam. *ib.* Przeszukanie *Ross.* объискъ, обыскъ.

PRZESZUMIEĆ *cz. dok.*, szumno przehulać; *Vind.* preſhumeti, odſhumeti, prehruſhati, odhruthati; *Ross.* прошумѣть, verpraſſen. Kiedy żyć nie umiał Pomiernie, cały wkrótce majątek przeszumiał. *Nar. Dz.* 3, 54. Wzdychałbym i ja do wiejskiego domu, Gdybym przegrał, przeszumiał, abo winien co był komu. *Zab.* 11, 189.

PRZESZUSTNĄĆ *cz jedntl.*, szustem przerzucić, plötzlich hinüberwerfen. *Transjectus*, przerzucony, przeoszustniony. *Mącz.*

PRZESZYĆ *f.* przeszyje *cz. dok.*, Przeszywać *niedok.*; *Boh.* prošit, prošiwati; *Sorab.* 1 pžeschiyu; *Bosn.* proscitti; *Rag.* proscitti, proscijvam; *Croat.* presvávam; *Vind.* preſhivati, preſhiulati, oſhivati, iſshivati; *Ross.* прошить, прошивать, перешить, перешивать, строчить (*ob.* Strocyć, troki), перестрочить, перестрачивать, выстрочить, стегать, стегнуть, узстегать (*ob.* Ścieg), подстегнуть, подстегать, подстегивать, перестегать, перестегивать, простегать, простегивать; *Eccl.* прешиваю, точити, (cf. toczyć); przez co przeszywać, przehaftować; durchnähen, durchheften, ſteppen. Zioła te różne pokrajane, przeszywają się na kształt materacyków. *Perz. Cyr.* 3, 333. Przeszywana czapka. *Mon.* 64, 402. durchgenäht, geſteppt. Telej przeszywany. *Zbil. Żyw. A* 3 *b*, *Ross.* прошивный. Przeszycie, szew przeszywany, geſteppte Nath; *Ross.* прошивка, перешивка, строчка. *Similiter:* Deszczki gładko spuszczone, a w końcach kołkami przeszyte. *Torz.* 15. (spajane). — 2. *Transl.* Przeszyć, przekłóć, przebość, przebić, przestrzelić; durchſpießen, durchſtechen, durchſtoßen, durchſchießen, erſchießen, erſtechen; *Ross.* прошибить, прошибать. Z mojej winy poległ przeszyty. *Teat.* 51. *d*, 133. Strzała z rąk mężnych wypuszczona w powietrze, przeszywa je. *Teat.* 2. *c*, 31. Sto razybym sobie przeszył serce, gdybym to widział. *Teat.* 23. *b*, 45. zabił-

bym się, ich würde mir das Herz durchbohren. Srogiego miecza dobywszy, przeszył chowańca swojego. *Zebr. Ow.* 329. (przeciął). Miecz dobry, który i ostrzem płata, i kończatością tarcze i puklerze przeszywa. *Pilch. Sen. list.* 2, 246. Ścinaj, przeszywaj, obcinaj, brodź w jusze, Dław' jako muchy, a posyłaj dusze Cmą do Plutona. *Paszk. Bell. B* 3 *b.* Jakby piorunem przeszyty, nie wie co rzec. *Zab.* 16, 357. Na tę nowinę, jak piorunem przeszyty, mało trupem nie padł. *Boh. Ossol.* 209. — *Fig.* Przeszywa co serce, duszę *etc.*, przenika, porusza wskróś, rani, kraje; es verwundet das Herz, dringt durch die Seele. Lud Arystydesa sprawiedliwym okrzyknął; przeszyło to serca zazdrosnych. *Mon.* 67, 229. Cofa się przelękniony, a bojaźń mu blada Zimnem kości przeszywa, i lice osiada. *Dmoch. Il.* 68. Co poczne z tym synem! serce mi przeszywają jego postępki. *Boh. Kom.* 3, 241. (serce mi się kraje nad niemi). Twa dobroć przeszywa duszę moję. *Teat.* 30. *b*, 40. Mię z dwóch przyczyn smutek wskróś przeszywa. *Zab.* 13, 137. Głos Melpomeny przez uszy Przeszywszy serce, samej grunt przenika duszy. *Zab.* 6, 46. *Jak.* Jakże was nie przeszywa jęk i płacz rzewliwy ratunku wołający? *Gaz. Nar.* 2, 326.

PRZESZYDZAĆ *cz. cont.*, drwić, przedrwiwać z kogo; *Vind.* nagajati, safmehuvati, norzhuveti fe f' kum; *Carn.* sasramotim; *Ross.* просмѣять, разсцыганить, поцыганить, цыганить, (*ob.* Cygan); ſpotten, verhöhnen, ausſpotten. Przeszydzał z niego, że macosze musiał w najgorszych rzeczach usługiwać. *Otw. Ow.* 347. Długom płakał, a zdrajcy z mych łez przeszydzali. *ib.* 131. Cycero z wieszczek przeszydza. *Birk. Kaw. Malt. B* 2 *b.* Przeszydzała z oblężenia naszego obrona zamkowa, położeniu zamku dufając. *Krom.* 340. Nieprzyjaciel hardy przeszydza słowem uszczypliwym. *Ryb. Ps.* 82. Z pani możesz przeszydzać, gdy pani nie widzi. *Dzwon. Stat. a* 3.

'PRZESZYNAĆ, *ob.* Przechynąć.

PRZESZYWAĆ, *ob.* Przeszyć. PRZESZYWACZ, a, *m.*, który przeszywa, der Durchnäher, Stepper; *Vind.* preſhiular, oſhivauz, priemavez, oſhtepavez, iſhivauz. — *W rodz. żeńsk.* PRZESZYWACZKA; *Vind.* preſhiularza, oſhivila, priemarza, iſhivarza, ſhteparza.

PRZETACZAĆ, *ob.* Przetoczyć. PRZETACZNIK, a, *m.*, co przetaki robi, przedaje, der Baſtſiebe macht, oder verkauft. — *Botan.* Przetacznik ziele, zupełnie zastąpić może herbatę, i dlatego herbatą Europejską się zowie. *Kluk. Rośl.* 2, 247. *Veronica*, Ehrenpreis. *Krup.* 5, 206; Przetarznik, Przetarnik. *Syr.* 683. Przetarznica, Przetarnica, *Veronica femina. ib.*; *Boh.* tržnik, rozrazyl; *Sorab.* 1. rofraz, roſras; *Ross.* ябунка, *veronica beccabunga. Jundz.* 90.

PRZETAJAĆ *med. dok.*, miejscami potajać, wskróś stajać; durchthauen, hin und wieder aufthauen; *Ross.* протаять, протанвать, (проталина miejsce, gdzie śnieg stajał).

PRZETAK, a, *et* u, *m.*, gatunek rzeszot czyli durszlaków, z większemi dziurami czworograniastemi z łyka, z drótów etc., ein Baſtſieb mit weiten Löchern; (*Croat.* prepuschalo; *Vind.* pretozhnik). Przetaków, do przesiewania grubszych rzeczy, boki sosnowe, jodłowe; spód zaś lub dno dębowe lub lipowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163. Arfy żelazne, młynki i przetaki, Czynią coraz piękniejszych ziarn potrzebne braki. *Tom. Rol.* 93. Użytku rodzaj wszelaki Zajmie ſpichlerze, obory, Pełne owoców przetaki, Pełne warzywa komory. *Kniaź. Poez.* 1, 64. (na przetakach zwyczajnie jabłka, gruszki w komorach kładą). — 2. Przez przetak puścić = cenzorować, krytykować, kritiſiren. By na przetak swe wykłady przesiać chcieliście, uważcie, jakby ich wam wiele w przetaku zostało. *Smotr. El.* 29. Sprawy boże miały być tak probowane i przez takie przetaki przepuszczane. *Wys. Ign.* 57. Na przetaki wnijść, na próbę, doświadczanie, auf die Probe kommen. Statek i wiara, Gdy nieszczęście dogara, Nie we wszystkich jednaki, Kto wnijdzie na przetaki, Ludzi śmiertelnych bóg trzebi rzeszotem, Tych mieć chce plewą, chwastem i odmiotem, Innych przesiawszy sitem, Pszenicą lub żytem. *Chrośc. Job.* 3. — *Fig.* Wodę ten czerpa przetakiem, co bez książek chce być żakiem. *Cn. Ad.* 1297; (*haurit aquam cribro, qui studet absque libro*). — Z nóg do głowy przetakiem zwać się może snadnie, Wszystko przezeń, byś całe morze wlał, przepadnie. *Nar. Dz.* 3, 101.

PRZETAŃCOWAĆ *cz. dok.*, tańcując odbyć, przetrwać; *Ross.* переплясать, проплясать, сплясать, durchtanzen. Przetańcowałem z pijanym towarzystwem wciąż trzy tańce. *Zab.* 11, 163. Wszystko utraci, przepije, przetańcuje. *Groick. Obr.* 92.

PRZETARCIE, *ob.* Przetrzeć.

PRZETARGNĄĆ *cz. jednll.*, Przetargać *niedok.*, targnąć przeciągnąć, durchzerren, hinüber zerren; *Boh.* protrhnauti, protrhowati, přetrhnauti, přetrhati, přetrhowati; *Slov.* protrhugi; *Sorab.* 1. pžetorhnu, pžezatorhnu; *Carn.* pretergam; *Vind.* pretergati, skustergati; *Croat.* pretergnuti, pretergávam; *Eccl.* преторгнути, преторгати, проторгнуть, проторгати; *Ross.* продернуть, продергивать, передернуть, передергивать. Przetargnienie *Vind.* preterg, skusterg, skusterganje, skusvdretje.

PRZETARGOWAĆ *cz. dok.*, przehandlować targiem, cf. przeszachrować, verhandeln, verkaufen; *Boh.* přetržiti *pluris vendere*; *Ross.* проторговать, проторговывать; (переторговать, переторговывать przekupować, переторжка przedkupienie, проторговаться, проторговываться bankrutować, проторжка bankrut). O sprosny człowiecze, któryś ojczyznę swą za tak małą rzecz przetargować chciał. *Baz. Sk.* 371. sprzedać.

PRZETARNICA, PRZETARNIK, *ob.* Przetacznik. PRZETARTY, *ob.* Przetrzeć. PRZETARZNIK, *ob.* Przetacznik.

'PRZETCHLINY, 'PRZEDCHLINY *plur.*, odchliny, odchłanie, przerwy, otwory, przepaści; Klüfte, Abgründe. Przetchliny morskie. 1 *Leop. W.* 4 *Ezdr.* 5, 25. Przepaść drugiej przepaści wzywa na głos przetchlin twoich. *Radz. Ps.* 42, 8. Ze wszystkich przetchlin morskich napełnił potok jeden. *Smotr. Lam.* 20. Przepaść przepaści wzywa, w huczeniu przedchlin albo upustów twoich. 1 *Leop. Ps.* 41, 8. Bóg otworzył przetchliny niebieskie. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 7, 2. (upusty. 3 *Leop.*). Jeśli wam nie otworzę przetchlin niebieskich, a nie wyleję wam błogosławieństwa .... 1 *Leop. Malach.* 3, 10. (okien niebieskich. *Bibl. Gd.*).

PRZETĘCHNĄĆ *nijak. jednll.*, wskroś stęchnąć, stęchnie-

niem przejść, durch und durch mürbig werden; *Ross.* протухнуть, протухать.

PRZETĘSKNIĆ *cz. dok.*, Przetęskniwać *frequ. contin.*, tęskniąc przetrwać, przepędzić; *Ross.* протосковать, просуститься, durchſchmachten, mit Schmachten und Sehnſucht durchbringen. Dla młodziuchnej małżonki przetęskniwając. *Krom.* 461. Przetęsknić noc bezsennie. *Tr.*

PRZETKNĄĆ, *f.* przetknie *cz. jednil.*, Przetkać *niedok.*, Przetykać *cont.*; *Boh.* přestrciti, přestrkowati, prostrčiti; *Sorab.* 1. pschetjkam, přetčkam; *Carn.* pretikam; *Croat.* pretkávam; *Ross.* перетыкать, переткнуть, проткнуть, протыкать, продѣть, продѣвать; a) wetknąć co wskroś czego, durchſtecken, durchreiben. (*Eccl.* **прѣткнѫти**, претыкати uderzyć w co, obrazić się, utknąć; **прѣткнутися** potknąć się). Przetknąć nić, przewlec. *Cn. Th.* Sznurek przetykają przez figi abo na sznurek je wtykają. *Cn. Th.* Wonnemi kwiatki przetykała przyprawne włosy. *Past. Fid.* 69. Kaftan miał na sobie przetykany złotem. *Tward. Wł.* 130. Sukienka przetykana. 3 *Leop. Genes.* 37, 23. (szachowana. 1 *Leop.*). Przetkany, *intertextus*, przetykam, *intexo. Mącz.*, durchweben; *Boh.* protkávám; *Carn.* preprezhi, prepreshém; *Vind.* pretekati, skustekati; *Ross.* проткать. Bellona kolebkę z spół łabędzim pierzem Przetykała kryjomo ością i pancerzem. *Tward. Wł.* 6. wytykała, ausſtopfen. — ✻ Męże w sprosny zwierz przetkał, *mutavit. Zebr. Ow.* 350. (przeobraził, przemienił). — b) Przetkać co, leda jako przedać, odbyć. *Cn. Th.*, verſchleudern, verſtoßen, wohlfeil verkaufen. *Mutare merces*, kupie przetknąć, przefurmanić, abo towar za towar wziąć. *Mącz.* (przesztychować, vertauſchen).

PRZETLIĆ, *nijak. dok.*, tleniem w popioł iść, verglimmen; *Ross.* протлѣться, перетлѣть, перетлѣваю.

PRZETŁOCZYĆ *cz. dok.*, Przetłaczać *niedok.*, tłocząc przecisnąć, durchdrängen; *Boh.* protlačiti.

PRZETŁUC, *f.* przetłucze, przetłukę *cz. dok.*, Przetłukać *niedok.*, Przetłukiwać *frequ.*; *Boh.* protlaucy, protlaukati; *Rag.* protûchi, pritûchi; *Croat.* prerivavam; *Ross.* перетолочь, перетолкивать; przebić tłukąc, durchklopfen. Konopie po moczeniu kijankami przetłukiwane mocne przędziwo wydadzą. *Przędz.* 43. Korzeń téj rośliny, przetłukłszy go trochę, i zażyć w winie, pomaga. *Spicz.* 13.

PRZETŁUMACZYĆ *cz. dok.*, Przetłumaczać *niedok.*; *Boh.* přetlumočjm; *Vind.* pretolnazhati, satolnazhatî, przemuſhetati; *Croat.* pretolmachújem; *Ross.* протолковать; *Eccl.* **прѣтлъкꙑкати**; (*Ross.* пертолковать, перетолковывать przekrętnie tłumaczyć): przekładać na inszy język, überſetzen, verdollmetſchen. Ś. Chryzostom te słowa tak przetłumacza. *Bial. Post.* 37. Przetłumaczenie, *ob.* Tłumaczenie; *Croat.* preztavlenye; *Ross.* переводъ; *Eccl.* прередение, **прѣводъ** (*ob.* Przewieść, przewód), претолкование. *Przetłumaczyciel, *ob.* Tłumacz; *Vind.* premuſhetar; *Croat.* pretolmachitel; *Eccl.* претолковникъ, преводникъ.

PRZETO *adverb.*, przez to, (cf. *przecz), dlatego, ztąd, z tej przyczyny; *Boh.* proto; *Slov.* preto, pretož, prečož, procož, protož; *Sorab.* 2. pscheto, pschetož; *Sorab.* 1. pžeto, pžetož, dokalž, dyž, bo, tohodla, dah, (cf. tedy); *Vind.* skus tu, skus letu, daher, deswegen, darum. Nazwan jest apostoł Paweł naczyniem wybranym, przeto, że był prawie zakonu jako naczyniem. 1 *Leop. Hieron.* 4. (dla tego. 3 *Leop.*). Ze bardzo jest głupi, przetom go mógł łatwo nabawić strachu. *Teat.* 34, 87. — *Uxor ubi cognovit bovem a marito venditum et pecuniam consumptam, dixit:* Przetoć nie ryczy. *Cn. Ad.* 1165. *Russice:* Proto czem nie ryczyt, ano go niet; (cf. toć to jest, toć to było). Przetoż, a dlatego. *Cn. Th.* więc, zatym, folglich.

PRZETOCZYĆ, *f.* przetoczy *cz. dok.*, Przetaczać *niedok.*, a) przetaczać wino. *Śleszk. Ped.* 382. tocząc przelewać, umzapfen; (*Boh.* přetacjm; *Vind.* pretozhuvati, iszhistiti od droshja, skustazhiti, (pretozhiti, skus fitu tozhiti = przesiać, cf. przetak); *Rag.* pritocitti, pritâkati; *Bosn.* pritociti, pritakati; *Croat.* pretachem, pretochilszen). Wino z beczki do beczki przetaczać. *Zaw. Gosp.* Wino przetoczone podstoi się, iż będzie jaśniuteńkie. *Cresc.* 344. Mglejsze wino ma być na wiosnę przetaczane, a mocne lecie. *ib.* 343. (*Boh.* prûtok; *Vind.* zhrestiek, zhriestok = przeciek; *Ross.* протокъ). — b) Przetaczać kamień, kloc, przewalać; *Ross.* проточить, перетачивать, перекатать, перекатывать, перекачивать, umwälzen, wo anders hin wälzen. Do przetoczenia, dający się przetoczyć *Ross.* перекатный. — *Fig. transl.* Nim się sprawa przetoczy albo dokona. *Sax. Art.* 25. nim się przechyli, nim klamka zapadnie; zu Ende gehen, ſein Ende nehmen. Da nam znać, skoro się na radzie te rzeczy przetoczą. *J. Kchan. Dz.* 67. — c) Robaki drzewo przetoczyły; *Ross.* проточить, протачивать, przegryźć, durchfreſſen, durchnagen, zernagen.

PRZETOPIĆ *cz. dok.*, Przetapiać *niedok.*; *Croat.* prevârim, (cf. przewarzyć); *Vind.* prevariti, presvarjati, prespuſhati, sasvariti, saslivati, saistajati; *Carn.* pretaplyam, preczviram, preczvirlszem; *Ross.* перетопить, перетапливать; topiąc przelewać, przeszmelcować, przeprawić; umſchmelzen, umgießen. (*Ross.* протопить, протоплять, протапливать w piecu przepalić). Armaty nie zawsze z nowego kruszcu lane bywają, ale częstokroć trzeba przetapiać stare. *Jak. Art.* 1, 179. Miód warzony abo przetapiany. *Cresc.* 608. — *Fig* Wszystkośmy na pieniądze przetopili, kamienica z mebłów odarta etc. *Teat.* 7. *c*, 21.

PRZETOROWAĆ *cz. dok.*, drogę przygotować, przełamać, den Weg vorbahnen, vorbereiten. Idź ścieżką, którą lud ci przetoruje. *Bardz. Trag.* 101. Do tego nam żywota drogę przetorował. *Groch. W.* 293. Wysyła Car naprzód Magnusa, aby mu przetorował drogę. *Kur. Pet.* 39.

*PRZĘTR, u, *m.*, *Przętr, gdzie żyto sypują, śpichlerz. *Volck.* 380. der Speicher. — *Przętr, astrych z tarcic uczyniony, strop, *tabulatura. ib.* 978, cf. piętro.

PRZETRĄBIĆ, *ob.* Przetrębywać.

PRZETRĄCIĆ *cz. dok.*, Przetrącać *niedok.*, przebić, przebość, durchſtoßen; *Sorab.* 1. pžestorczžu.

PRZETRAWIĆ *cz. dok.*; *Boh.* protrawiti; *Sorab.* 1. pžeczeruyu, zczeruyu, pžetžimu; *Bosn.* probaviti, probavgljati; *Vind.* prebaviti, prebaulati, sakuhati, te ſvoje sapraviti, sagnati; *Croat.* prebavlyati, prebavlyam, prebavlenye, prebaviti; *Dal.* probavlyam; *Eccl.* презиждy; zupełnie strawić, vollends verdauen. (*Ross.* протравить przebecować, протрава becowanie). Rzeczy surowe i niedotrawione

lepiéj od zgotowanych przetrawiała. *Mon.* 71, 221. — §. Przemarnować, durchbringen, verſchwenden. Co ociec długo zbierał, wnet pan synek przetrawi wszystko. *Bial. Post.* 175. Przetrawić ojczyznę, *decoquere patrimonium. Mącz.* On wszystko potyra i marnie przetrawi, tak że nawet szeląga w kiesce nie zostanie. *Pilch. Sen. list.* 4, 168. — §. Tubyśmy z sobą wieku miłego zażyli, Tubyśmy aż do śmierci lata przetrawili. *Simon. Siel.* 16. przepędzili, die Jahre durchleben, hinbringen. PRZETRAWNY, a, e, do przetrawienia, verdaulich. Nieprzetrawne potrawy, *crudi cibi. Macz., ob.* Strawny, niestrawny.

PRZETRĘBYWAĆ się z kim *rec. częstl.*, o zakład z kim trąbić, um die Wette blaſen. *Tr.* PRZETRĄBIĆ *dok.*, Przetrębować *contin.*, Przetrębywać *częstl.*, trąbieniem przepędzić, durchblaſen, durchtrompeten; *Ross.* протрубить. — §. Przetrębować, przerywając trąbić, ruckweiſe blaſen. Jeśliby dłuższe trąbienie z niejakiem ukróceniem abo przetrębowaniem usłyszeli, ruszą się z miejsca. 3 *Leop. Num.* 10, 5. (z przeciwianiem. 3 *Leop.*). Macie zwołać lud, tedy będziecie prosto trąbić, nic nie drobiąc, ani przetrębując. 1 *Leop. Num.* 10. (*Eccl.* предвозтрубление, *Graec.* προαύλιον, *praemium in tibiarum cantu).*

PRZETRO, *ob.* Piętro.

PRZETROPIĆ *cz. dok.*, Przetropiać *niedok.*, prześledzić, przeszperać; durchſtöbern, durchſpühren, ausſtöbren. Planet wszystkie znaków przetropia stanowiska. *Ossol. Sen.* 8. *discurrit.* (*Slov.* pretropilka *catachresis*).

PRZETRWAĆ *med. dok.*, wytrwać przez czas pewny abo do końca; *Sorab.* 1. pžetrayu; *Vind.* obstati, stanoviten biti, ostati, postati, poterpeti, ausdauern, aushalten. Frasował się, jakoby drogość tę przetrwał. *Fur. G* 3. Przetrwa te wszystkie pokusy twoje. *Rej. Post. S s* 1. (przezwycięży). Teraz dopiero czuję korzyść statecznego przetrwania w w wykonaniu mego przedsięwzięcia. *Kras. Pod.* 2, 41; *Sorab.* 1. wóbstaynoſcž, *Germ.* Ausdauer. Przetrwający *Eccl.* пребытный, долготребывающій. — *Oppos.* Nieprzetrwany, nieprzetrwały nie do przetrwania, nieskończony, wiecznie trwały; ohne Aufhören, unaufhörlich, ſtets dauernd. Godna panna chwały W wiek nieprzetrwały. *Mon.* 70, 293. *Hor.* 2, 91. *Min.*; (*in omne aevum*). Tuś umarł, tam wiek żyjesz nieprzetrwany. *P. Kchan. Jer.* 74. Wiedmy żyjąc nieprzetrwane lata, umrzeć nigdy nie mogą. *P. Kchan. Orl.* 1, 277. Byś nieprzetrwane lata szczęśliwie ziemię rządził. *ib.* 1, 70. Wart nigdy nieprzetrwałéj w myślach pamięci. *Zab.* 11, 44. *Zabł.* Tylko ja sama, me serce kochane, Przy grobie twoim, nieprzetrwanym stanę Słupem. *Zimor. Rox.* 198. Głód, to nieprzetrwane licho *Chroše. Fars.* 289.

PRZETRWONIĆ *cz. dok.*, Przetrwoniać *niedok.*, trwoniąc przemarnować, przetrawić verſchwenden; *Boh.* promrchati. Dobram jego przetrwonił. *Teat.* 2. *c*, 7. Całą noc na deboszach przetrwonią. *Pilch. Sen. list.* 2, 45. Wszystkie chwile gnuśnie przetrwoniam. *ib.* 1, 46.

PRZETRYBOWAĆ *cz. dok.*, krążąc przepędzić, przeczyścić, przelutrować; cirkulirend umtreiben, durchtreiben, läutern, abziehen. W drzewach nie jest tak rozmaite przelutrowanie ani przetrybowanie pokarmu ku obróceniu w sposób ciała, jak jest w zwierzętach. *Cresc.* 77. Złoto próbę pokazuje, Gdy je jubiler w ogniu siedmkroć przetrybuje. *Kchow.* 247.

PRZETRZĄŚĆ, PRZETRZĄSNĄĆ, *f.* przetrząśnie *cz. jednl.*, Przetrząsać *niedok.*; *Boh.* protřast, protřesu, přetrasti, přetrásati; *Sorab.* 1. pžedtruscham; *Vind.* pretrofiti, zhriesnatrofiti, skustrofiti; *Croat.* pretreszati, pretrészam; *Bosn.* protresti, protresati; *Rag.* protrêsti, protrêsati, pritrêsti; *Ross.* перетрясть, перетрясывать, протрясть, протрясывать, переболтать, перебалтывать, шевельнуть, шевелю; §. a) wstrząsać, n. p. siano, ausſchütteln, ausſchütteln, durchſchütteln. *Cn. Th.* — §. *Transl.* Przetrząsać czyją majętność, przeplundrować, przerabować; durchplündern, durchſtöbern, durchſtieren, durchwühlen; *Boh.* kutiti, kutjm. Jeden Kozak częstokroć dwór najludniejszy obywatela Polskiego przetrząsł i splóndrował. *Gaz. Nar.* 1, 307. — §. *Fig.* Przetrząsać kogo, macać kogo; erforſchen, unterſuchen, prüfen; *Vind.* berbati, okulbroditi; *Carn.* berbâm, bêrkam, berklam, shtêfnam; *Rag.* iziskîvati, protresati; *Ross.* шарить, перешарить, исшарить, перенскать. Od najpiérwszych do najostatniejszych brakując osoby, całą naszę okolicę przetrząsnął. *Mon.* 69, 372. Okoliczność ta już była na deputacyi od X. biskupa przetrząśniona. *Gaz. Nar.* 1, 365. (rozbierana, examinowana). Przetrząśnienie, *Rag.* iziskivanje; *Ross.* перетряска, объискъ, обыскъ, осмотръ, переборъ. — §. b) *Aliter:* Boki długie tego wołu czerwone kropki przetrząsają. *Bardz. Trag.* 169. przekrapiają, ſprenkeln, mit Sprenkeln oder Tüpfeln buntmachen. Przetrząsający, PRZETRZĄSACZ, a, *m.*; Erforſcher; *Rag.* protrêsalaz, iziskivalaz; *Ross.* перебиратель, переборщикъ.

PRZETRZASKAĆ *cz. dok.*, z trzaskiem rozsadzić, zerknallen, mit Knallen zerſetzen; *Ross.* перетраскать.

PRZETRZEĆ, przetarł, *f.* przetrze, przetrę *cz. dok.*, Przecierać *niedok.*; *Boh.* protříti, protjrati; *Sorab.* 1. pžetru; *Vind.* pretreti, preribati, prehusati, predrobiti, prebrifati, zhriespobrifati, skustreti, skuspreribati; *Carn.* preguliti; *Bosn.* protritti, pritritti; *Rag.* protarti, protirem, (protarcjatti *percurrere*); *Eccl.* претираю; *Ross.* перетереть, перетирать, протереть, протирать; §. 1) tarciem przedrzeć, przedziurawić, otrzeć; durchreiben, abreiben. Przetarte albo całe dziurawe rękawy. *Teat.* 43. *b*, 25. Przetarcie od bótów, jak léczyć. *Syr.* 772; *Ross.* перетирка; otarcie, rana od trącego obuwia, eine vom Stiefel wund geriebene Stelle. Przetarte miejsca nóg *Ross.* цыпки. Mam tu moję szkapę, czekam na nią trochę, póki przetrze zęby. *Teat.* 16, 78. (póki nie zje obroku). — §. Nocne się przecierają cienie, już świta. *Kanc. Gd.* 332. przerzedzają się, ſie verdünnen ſich. — §. Przetrzeć oczy. *Zabł. Amf.* 21. wytrzeć dla lepszego widzenia, ſich die Augen reiben, ausreiben. Sen cię mroczy, przetrzyj oczy. *Teat.* 54. *b*, 2. Ze snu powstawszy, skoro przetrę oczy, Najpiérwsza mi się myśl o tobie toczy. *Zab.* 14, 125. Dziwi się, patrzy i oczy przeciera, Nie wie, czy jawa, czy też mu się marzy. *Zab.* 14, 242. Drugi raz dobrze oczy przecieraj, gdy świadectwo jakie cytujesz. *Pim. Kam.* 121. (dobrze przeczytaj). — §. Przecierać rozum, obyczaje,

polerować, kształcić, krzesać; den Verſtand, die Sitten u. ſ. w. verfeinern, abſchleifen, bilden. Przetrzyj jéj obyczaje, i serce jéj chciéj kształcić. *Teat.* 30. *b*, 17. Naukami Greckiemi i Łacińskiemi miała rozum dobrze przetarty. *Pilch. Sall.* 49. *Mon.* 64, 422. Rozumny, lecz naukami przystojnemi nie przetarty. *Mon.* 70, 501. Przetarty człowiek (*Vind.* sbruſhen zhlovik). O wychowaniu młodzi, co do przetarcia jéj w naukach, obyczajach i zdaniach. *Mon.* 69, 631. Masz się ku temu przykładać, jakobyś się między ludźmi przecierał. *Glicz. Wych. K* 5. Kto chce być grzecznym, musi z przetartemi przestawać ludźmi. *Zab.* 4, 147. Krążąc po świecie, choć się trochę przetrze, Nie wiele ztąd ojczyzna korzyści odbierze. *Zab.* 16, 397. — §. *Aliter:* Przetrzeć czoło, śmiałym się stawić; einem die Stirne bieten, mit dreuſter Stirne auftreten. Złe to senat upatrując, przetrze kiedyś czoło, i nastąpi na króla, że z niego przyczyna. *Tward. Wł.* 43. Wszystek dom Izraelow jest przetartego czoła i twardego serca. *W. Ezech.* 3, 7. eherne Stirne; cf. bezczelny. — §. 2) Przecierać co przez durszlak, przebijać, przepuszczać. *Tr.* durch einen Durchſchlag durchſchlagen, durchreiben, durchlaſſen. — §. 3) Przecierać co piłą, durchſägen; *Bosn.* pritritti, pripiliti; *Rag.* pritàrti; *Ross.* перепилить, перепиливать. Przetarcie *Ross.* перепилка. Osieł z wilkiem pospołu drzewo przecierali, Ale wilk na odspodku tak się tylko woził . . . . *Papr. Koł. S* 4 *b.* Izajasz na poły od złych ludzi przetarty. *Biał. Post.* 55. — *Fig.* Dokądże trapicie duszę moję, i przecieracie mię mowami? *W. Job.* 19, 2. szarpiecie mię, dręczycie, męczycie, quälen.

PRZETRZEPAĆ, *f.* przetrzepie *cz. dok.*, przetrzepuje *pr.*; *Carn.* pretêpsti, pretêplem, pretêpam; *Vind.* tepsti, zhresterkati; *Croat.* pretepszti, pretêplyem; *Ross.* протрепать, перетрепать; pręcikiem z szat kurz wybijać, ausklopfen, auspochen. — §. Przetrzepać kogo, skórę mu wybić, przećwiczyć go: einen durchklopfen, durchprügeln, durchpeitſchen. Oj gdyby go przetrzepał, a należycie, jakbym był kontent. *Teat.* 11. *b*, 27. Zawisza Turkom przetrzepie kołnierza, a Żaboklicki szablą ich pogoli. *Jabł. Buk. C* 2 *b.* Czarniecki nieprzyjaciela pod Łowiczem przetrzepał. *Papr. W.* 2, 501. Nie chce nas niebo z gruntu zagubić, tylko przetrzepać. *Pot. Arg.* 511. — *Transl.* Trybunał przetrzepał jéj worka. *Teat.* 43. *c*, 11. Przetrzepanie *Carn.* pretep = plagi. — §. *Aliter:* Deszczyk przetrzepując, kurzawę przekropił. *Krom.* 541. przemaczając, der Regen durchnetzet. — §. Z niecierpliwością przetrzepał książkę, nie przeczytał. *Mon.* 65, 557. przebiegł, er lief das Buch durch; (*Boh.* přetřepati, *male loqui de aliquo*). PRZETRZEPACZ, a, *m.*, który co przetrzepuje, der Ausklopfer, Durchklopfer, Ausſtäuber. *Tr.*

PRZETRZEŹWIĆ *cz. dok.*, Przetrzeźwiać *niedok.*, trzeźwym uczynić, nüchtern machen, ermuntern, zu ſich ſelbſt bringen. Plecie, jakoby się jeszcze nie przetrzeźwiwszy. *Żebr. Zw.* 120. jeszcze się nie przespawszy, als wenn er den Rauſch noch nicht ausgeſchlafen hätte. *Klon. Wor.* 70. *Ross.* протрезвиться, протрезвляться.

PRZETRZYMAĆ *cz. dok.*, przetrzymuje *pr.*, Przetrzymywać *frequ.*, przez czas zatrzymać, eine Zeitlang halten, aufhalten, zurückhalten. Wiem, że cię i na krótką chwilę nie przetrzyma nic, byś jéj nie oddał wizyty tego dnia, którego przybędziesz. *Teat.* 42. *d*, *D* 2. Jesienne w lagrze przetrzymane tarnki, *condita. Żebr. Ow.* 209. — §. *Excess.* Przetrzymać, zbyt długo zatrzymać; zu lange halten, verhalten. Przetrzymać w ogniu żelazo, *diutius justo. Cn. Th.* Przetrzymał koń = zbyt długo zatrzymał mocz, das Pferd hat das Waſſer verhalten. — §. *Aliter:* Karę zły przetrzymuje, lecz jéj nie uchodzi. *Min. Ryt.* 4, 156. (długo jéj uchodzi).

PRZETUŁAĆ się *recipr. dok.*, Przetuływać się *niedok.*, *frequ.*; *Boh.* protulowati se; przebłąkiwać się z miejsca na miejsce, herum irren, von einem Orte zum andern ſich herum ſchleppen. Miotła błąkającym biegiem raz w północny, drugi raz w południu przetuływała się. *Krom.* 703.

PRZETWARZAĆ, *ob.* Przetworzyć.

PRZETWIERAĆ *cz. niedok.*, nieco otwierać wskróś czego, durch etwas durch ein wenig öffnen. Przetwierać się *rec.*, częstokroć drzwi otwierając wchodzić, wychodzić, viel und oft die Thüre öffnen und aus und ein gehen. Jak się często przetwierała, ujrzała na ołtarzu boginią siedzącą. *Żebr. Ow.* 227; (*dum exit et intrat saepe fores*). PRZETWOR, u, *m.*, objąt, objęcie ciała, der Umfang eines Körpers. Ciało pewnéj miary, to jest pewnego przetworu; *certi voluminis. Krup.* 5, 89.

PRZETWÓRCA, y, *m.*, przemieniacz, der Umſchaffer. Przetwórca rządu, *reformator. Chrośc. Fars.* 164. PRZETWORNY, a, e, §. a) przetworzony, umgeſchaffen; (*Slov.* pretwárliwí, pretwárenliwi *transformabilis*). Gdy się pewnym młyńcem obieg skręci wieku, Znow w przetwornym duch znikły osiada człowieku. *Zab.* 15, 9. *Kniaź.* — §. b) Wyborny, wytworny; auserleſen, ausgeſucht. Jeden pan na potrawy był przepyszny, a na dobre kucharze przetworny. *Dwor. B.* 4. PRZETWORZYĆ *cz. dok.*, Przetwarzać *niedok.*, przeformować, przekształtować; umformen, umſtalten; *Rag.* pritvoritti; *Ross.* перетворить, претворять; (*Boh.* přetwařeti se różne figury stroić, *ob.* Twarz). Jednę istność rzeczy w inszą odmienić i przetworzyć, nikomu nie należy, jeno właśnie samemu bogu. *Żarn. Post.* 59. Sam szatan przetwarza się w anioła światła. *Budn.* 2 *Cor.* 11, 14. Obraz boski przetwarzaliście w obraz dyabelski. W. *Post. W.* 2, 318. Przetwarzać i na swój model przerabiać. *Pilch. Sen. list.* 43. Jeśli który i poczciwy w przyjaźń z nimi wkroczył, łatwo się na ich kształt i model przetworzył. *Pilch. Sall.* 29. Źleć było dotąd, będzie dwa kroć gorzéj, Kiedyć się to lekarstwo trucizną przetworzy. *Pot. Zac.* 14. (w truciznę się przemieni). Przetworzenie (*Rag.* pritvòr). W świątości nie jest chleb i wino, ale już przetworzenie jakie, *transsubstantiatio. Rej. Post. Q* 6. Szczygieł słabym głosem przetwarza słowika melodyjne tony. *Zab.* 16, 86. (naśladuje, przedrzéźnia). — §. Przetworzyć sér. *Cn. Th.* w tworzydle przeformować, umformen. PRZETWORZYCIEL, a, *m.*, przekształciciel, der Umformer; *Eccl.* претворитель. (*Slov.* pretwaritelka *metaphora*, pretwaritelnëc *metaplasmus*). Człowieka odrodzeniem i przetworzycielem a odnowieniem jest pan Krystus. *Gil. Kaz. B b* 5.

PRZETYĆ, *f.* przetyje *med. dok.*, zbytnie się roztyć, überfett werden. Kokosze tak karmić trzeba, żeby nie przetyły. *Zaw. Gosp.* Na kuchnią brakować co tłuściejsze kury, aby nie przetyły. *Haur. Sk.* 133. PRZETYŁOŚĆ, ści, *ż.*, zbytnia otyłość, zu große Fettigkeit; *Bosn.* pritillost, tustinna.

PRZETYCZKA, i, *ż.*, narzędzie do przetykania, der Durchſtecher, die Durchſtechnadel, das Stecheiſen. *Arith.* Przetyczka, rynadel, igliczka mosiężna abo żelazna, którą przetknąwszy przez zapał, otwiera się ładunek, dla tym pewniejszego skutku zapalniczka. *Jak. Art.* 3, 312. Przetyczka abo śpilka do zębów. *Tr.* dłubiząb, zębodłub, der Zahnſtocher. PRZETYKAĆ, *ob.* Przetknąć.

PRZEUCIESZNY, a, e, *Sk. Dz.* 363. bardzo zabawny, ſehr unterhaltend, äußerſt luſtig.

PRZEUCZYĆ, *f.* przeuczy *cz. dok.*, *Ross.* преучить, преучать, проучить, проучать, проучивать; a) inaczéj nauczyć, anders lehren. Dzieło Kromerowe przeze mnie Polskim językiem mówić przeuczone. *Błaż. ded.*; *Ross.* преученый przeuczony, bardzo uczony. — Przeuczyć przez czas, przeuczyć czas, durchlehren; *Sorab.* 1. pžehutžuyu; *Vind.* skusvuzhiti, skussvuzhiti. — §. b) *Excess.* Przeuczyć się, przebrać nauki, ſich überſtudiren; *Slov.* preučim se; *Vind.* prevuzhitiſe; *Sorab.* 1. pžehuknu, prezhuknu, pžedhuknu. Którzy się nie douczą, lub przeuczą, tacy Szkodliwsi więc bywają niżeli prostacy. *Min. Ryt.* 4, 209. Nieprzeuczony, którego się nie przeuczy, zbyt nie wyuczy, nicht überſtudierbar. Dwór, szkoła z nieprzeuczoną nauką. *Pot. Arg.* 108.

PRZEUZDAĆ *cz. dok.*, inaczéj obuzdać, umzäumen; *Ross.* перевзнуздать, перевзнуздывать, перевожать, переважнвать.

PRZEWABIACZ, a, *m.*, przewabiający, przeciągający do siebie; der Hinüberlocker, Anſichlocker. Przewabiacz cudzego, który pisząc z innych zbiera, *compilator. Wład.* PRZEWABIĆ, *f.* przewabi *cz. dok.*, Przewabiać *niedok.*, wabić na drugą stronę, przeciągać; *Ross.* переманить, переманывать, прельстить, прельщать, hinüber locken, hinüber ziehen. Do karczem i szałasów swoich ich przewabili. *Smotr. Lam.* 14. Na to siły swoje napina, aby ich od służby bożej odstraszył, i na swój żołd przewabił. *Bzow. Roż. pr.* Przewabienie *Ross.* переманка. — §. *Significat etiam alienum auferre sine magno dedecore, ut faciunt scriptores: compilare. Cn. Th.* zuſammen ſchreiben, compiliren. — §. *Transl. fig.* Oszust, cudzy pot i pracą do siebie przewabia. *Klon. Wor. praef.* przemyka, przekrada; durch Stehlen an ſich bringen, ſich zueignen.

PRZEWĄCHAĆ *cz. dok.*, domyślić się wprzód, przewidzieć, przewietrzyć, przeczuć; *Ross.* пронюхать, пронюхивать, den Braten riechen, es merken. On przewącha sztuki. *Pot. Arg.* 185, (cf. *Vind.* jeſ viem, kam peſs nogo moli). Przewąchał chytry lis, za radą czyją to się dzieje. *Zab.* 14, 282. Hultaje przewąchawszy kuferek z pieniędzmi, zabrali go nam. *Teat.* 32. *b*, 24. zwietrzywszy.

PRZEWAGA, i, *ż.*, przeważenie czego, więcéj ważenie, większa waga, przemożenie, das Uebergewicht; *Boh.* wywažek; *Sorab.* 1. pžewažnoſcž; *Vind.* pretesha, prevaga, prevtesh, prevlezha, napotesha; *Ross.* перевѣсъ. — §. Przewaga, łożenie czyli ważenie pracy, kosztu, życia na co, impreza odważna, przedsięwzięcie wielkie, trudne, śmiałe; Aufwand von Koſten, Arbeit, Lebensgefahr, große, koſtſpielige, gefahrvolle Unternehmung, Wageſtück. Kiedy zwycięztwo otrzymują Turcy, przewagi wielkie stroją. *Paszk. Dz.* 111. Podjąć się nie chciał tak niebezpiecznéj przewagi. *Nar. Hst.* 2, 440. Najgłówniejszym przewagom czas zamieszania skutki daje; *magnis conatibus. Nar. Tac.* 3, 33. Mała to sława, która bez żadnéj przewagi przychodzi. *P. Kchan. Jer.* 230. Obawiał się Salomon, ażeby dalszą czasu przewłoką ubezpieczony buntownik na tronie, na trudniejsze go przewagi nie naraził. *Nar. Hst.* 2, 411.

PRZEWAŁ, u, *m.*, [z *czesk.* prewal 2], wielki nawał; (*Ross.* провалъ przerwa, перевалъ przeciągnienie statku do drugiego brzegu, *ob.* Przewalić), großer Wolkenbruch, Sturmregen. Nieba czyż mogą dać przewały, gdybyś ty boże nie chciał? 1 *Leop. Jer.* 14, 22.

PRZEWALCZYĆ *cz. dok.*, walcząc przezwyciężyć, im Kampfe beſiegen. Chrystus śmierć przewalczył. *Kanc. Gd.* 113. Kiedyż to kogo panna przewalczyła? *Otw. Ow.* 76. Nieprzewalczony, nieprzewalczny, nie do przewalczenia, nieprzezwyciężny, unbeſiegbar; *Eccl.* непреборимый. Wojnę mamy z mężami nieprzewalczonemi, Którzy się nie spracują żadną bitwą srogą. *A. Kchan.* 313.

PRZEWALIĆ *cz. dok*, Przewalać *niedok.*; *Boh.* prewaliti; prowaliti, prewaleti, prewalowati; *Sorab.* 1. pžewahluyu; *Rog.* provâliti, privâliti, privaglîvati; *Vind.* prevaliti, prevalati, prekuzniti, prevrezhi; *Croat.* prevalujem; *Dal.* provalivam; *Ross.* провалить, перевалить, перевалывать, перекатать, перекатывать, перекачивать; przetaczać jak kamień, kloc, umwälzen, herum wälzen. — *Rec.* Przewalać się, *Boh.* prowalowat se; *Vind.* prekuznitiſe, prekobazatiſe; *Ross.* перевалятся, разворочаться, проваляться; walić się, ſich herum wälzen. Wiem, żeś mniéj myślał o téj miłosiernéj cnocie W ten czas, gdyś się przewalał po srebrze, po złocie. *Treb. S. M.* 75. Wzgórę się czarne srogie chmury przewalają. *P. Kchan. Orl.* 1, 431. *Hor. Sat.* 180. (tasują, piętrzą). Ich się wojska tłumem przez mur przewaliły. *Dmoch. Il.* 2, 5. Egipt na kształt rzéki wstępuje, i jako rzéki będą się przewalać prądy jego. 1 *Leop. Jer.* 46, 8. (wzruszają się. *Bibl. Gd.*). PRZEWAŁKOWAĆ *cz. dok*, wałkując przerobić, durchwalken, umwalken; *Ross.* перевалять, провалять. PRZEWALNY, a, e, nawalny, burzliwy; Regenſturm-, Gewitter-. Pan uczyni śniegi, a deszcz przewalny. 1 *Leop. Zach.* 10, 1. (deszcz obfity. *Bibl. Gd.*).

*PRZEWARA, y, *ż.*, n. p. Człowiek spluskany przewarą. *Rej. Zw.* 220, *ob.* Przywara.

PRZEWARTOWAĆ *cz. dok.*, księgę wartując przebiedz; *Vind.* prelistiti, prelistuvati, prelistati, skulistati, prebrati, bukve prebirati, pregledati; *Bosn.* razvrahjati knighe, privrachjati; *Croat.* razvrachati knyige, durchblättern. Przewartuj księgi, i przeczytaj cokolwiek. *Warg. Wal.* 302. Po trzykroć rozważnie przewartowałem to dzieło. *Gaz. Nar.* 1, 160.

PRZEWARZYĆ *cz. dok.*, Przewarzać *niedok.*; *Boh.* prewařiti, prewařowati, prowařiti; *Slov.* prewárjm; *Sorab.* 1. pżewařu, pżewaricz; *Carn.* prebâvam, (prevârim = przepławiam, przetapiam); *Vind.* prebavati, skuskuhati, preskuhati, spiukati, (prevariti, presvarjati = przetopić); *Bosn.* privariti, prikuhati, raskuhati; (*Croat.* prevruchújem *percalefatio*); *Ross.* переварить, переварывать, проварить, проварывать, простряпать, перегрѣть, (*ob.* Przegrzać); warząc przegotować, durchwärmen, wärmend durchkochen. — *Transl.* Piérwsze trawienie w żołądku jest, gdzie potrawy przechrustane zgruba się tylko przewarzają. *Sak. Probl.* 202. Przewarzenie *Ross.* переваренie, переварка. — *Excess.* Przewarzyć, zbytnie warzyć, rozwarzyć. *Cn. Th.* zu ſehr kochen, überkochen, überſieden, zerſieden, zerkochen. — §. *Aliquando contrario sensu usurpatur:* Przewarzyć = podwarzać. *Cn. Th.* aufſieden, aufkochen. — §. *Praecedent.* Przewarzać = wprzód warzyć, vorher ſieden, kochen. — §. *Repetitionis:* Przewarzać, znowu warzyć; wieder aufwärmen, aufkochen. Byłoby to zlisiałą kapustę przewarzać, Tyle razy pisaną jednę rzecz powtarzać. *Pot. Pocz.* 283. *Zegl. Ad.* 280. Przewarzona rzecz; *Carn.* prekûha, Wiedergekochtes. Samiż autorowie tę swoję wiarę wielokrotnie przewarzali. *W. Post. W.* 2, 52.

PRZEWAŻNOŚĆ, ści, *ż.*, wielka odwaga, übergroßer Muth, Wagehalſigkeit; *Sorab.* 1. pżewažnoſcż. Że obóz nieprzyjacielski przepatrzył, wielką mu za tą Przeważność Diomedes nadgrodził zapłatą. *A. Kchan.* 349. PRZEWAŻNY, a, e, — ie *adverb.*, wielce odważny, ſehr verwegen, unternehmend; *Sorab.* 1. pżewažné. Chrobry wypełniając sam hetmana sprawnego i rycerza przeważnego urząd rozgromił walny uf Ruski. *Stryjk.* 156. Portugalczykowie niewiadome przedtym wyspy odkryli przeważnym żeglowaniem. *Stryjk.* 14. — § Przeważny, *sumptuosus. Cn. Th.* wiele na co ważący, łożący; viel aufwendend, von vielem Aufwande. — §. Przeważny. bardzo poważny, von übergroßem Anſehen. Jan Grot, biskup Krakowski, tak był przeważny, iż Kazimierzowi W. bronił miasteczka Sokolników zakładać; k temu podawanie tego beneficyum i innych wielu królowi odjął. *Biel.* 192. — §. Przeważny, przeważający, przekonywający; *Rag.* pritéxni, obisat, überwiegend. Ona mogła zwyciężyć przeważnemi słowy Młodzieńca cielesnością swą rozgorzałego. *Groch. W.* 277. Turczyn, że ludzkim myśliwcem jest przeważnym, pokazuje się ztąd, że z jego szabel krew' chrześciańska nigdy i przenigdy nie osycha. *Janusz. Lig. B.* PRZEWAŻYĆ *cz. dok*, Przeważać *niedok.*; *Boh.* přewažowati; *Sorab.* 1. pżewažu, pżewažuyu; *Vind.* prevagati, prevteshati; *Bosn.* priteghnuti; *Rag.* pritezati; *Ross.* перевѣсить, перевѣшивать, вывѣсть, вывѣшивать; *Eccl.* превѣшиваю, преважаю; §. a) jedno po drugiem ważąc wszystko przejść, durchwägen, alles nach einander abwägen. Przeważyć muszę; bo mi się zdaje, że złotko nie ważne. *Teat.* 8. *c*, 60. — §. b) Przeważać co, kogo = więcéj ważyć od czego, przewyższyć co; überwiegen, ſchwerer ſeyn. By na wagę nastąpili, pióraby nie przeważyli. *J. Kchan. Ps.* 87. Kto więcéj nakłada, ten pewnie przeważa. *Jag. Gr. A b.* Połóż bogacze na jednę wagę, na drugą marność, to ta przeważy; i daleko lekszemi będą, niż jest marność sama. *Birk. Kant. B b.* Wiem, że każdy z tych dukatów jest obrączkowy, i będzie przeważał. *Boh. Kom.* 4, 133. Ważąc kredę, trzeba żeby z ćwierć funta lub więcéj przeważała. *Torz.* 263. Na szali sprawiedliwéj, t. j. na żadną stronę nie przeważającéj, zważysz moje słowa. *Boh. Dyab.* 8. (nie przechylającej się). Pod przeważającym nieszczęść ciężarem, potrzeba mi upaść. *Teat.* 49, 107. Decyzya królewska, po wysłuchanych wszystkich zdaniach, przeważać powinna. *Gaz. Nar.* 1, 178. (*z Konst.* 3 *maja*). Woleliby widzieć przeważających poganów, niż wiernego ludu tryumfy. *Psalmod.* 68. górujących, górę biorących, die Oberhand nehmend. PRZEWAŻYĆ się *recipr.*, przechylić się na jednę stronę, überwiegen auf eine Seite, ſich hinüber biegen, lenken. Dobra groza, gdy ma miarę, co jeśli wychodzi z swéj miary, lepiéj jest, gdy się ku łaskawości przeważa. *Pilch. Sen. gn.* 381. Wiek niemowlęcy, wiek dziecinny, młodość, przeważanie się ku starości, na reszcie sama starość. *Pilch. Sen. list.* 372. (zbliżenie pod starość). Wstawszy cicho, na palce przeważa się z palców, i wyszedł.... *Pot. Jow.* 115. ſich von einer Zehe auf die andere überwägen und ſchleichen. Iżby się gniew przeważył i wytrawił, czasu potrzeba. *Pilch. Sen. gn.* 245. przełamał, opłonął, wywietrzył; bis ſich der Zorn legt, ſtillt, beſänftigt. — §. Przeważać się z kim = balansować się, walczyć o prym, o przeważające znaczenie; ſich mit einem aufwägen, mit ihm um das Uebergewicht ſtreiten. Począł się przeważać senat z majestatem i z rycerstwem. *Nar. Hst.* 7, 8. — §. Przeważać się na co, nakładać na co, wydawać się na co, całego siebie poświęcać na co; ſich, ſeine Kräfte, ſein Vermögen an etwas ſetzen. *Falib. O.* — §. Transsylwańczyk, przeważywszy się przez Krępak, kraje nam pustoszył. *Psalmod.* 41. przewaliwszy się, przeszedłszy w wielkiéj liczbie, er fam herüber geſtrömt. — § Przeważyć się, omylić się w ważeniu; *Ross.* провѣсить, провѣшивать, ſich im Wägen verſehen; (провѣсъ nieodwaga).

PRZEWDZIAĆ, *f.* przewdzieje *cz. dok.*, Przewdziewać *niedok.*, przebierać w inszy ubiór, przestrajać, przewłoczyć; umkleiden, anders umkleiden. Wśrzód potów, przewdziewać koszulę. *Perz. Lek.* 346. Hemde wechſeln. — §. Amfion przewdział się był żelazem, i śmiercią zelżył smutków. *Żebr.* 145; *ferro per pectus adacto*, przeszył się, przebił, er durchſtach ſich.

PRZEWDZIĘCZNY, a, e, bardzo miły, ſehr lieblich, anmuthig. Przewdzięczne fawony Alpy wypuszczały. *Kołak. Cat. C* 1. Przewdzięczny list. *Sk. Dz.* 503.

PRZEWĘDROWAĆ *cz. dok.*, wędrując przebyć, durchwandern; *Slov.* prowandrugi; *Vind.* skusprehajati, skusprehoditi; *Eccl.* **прѣвентати.**

PRZEWĘDZIĆ *cz. dok.*, wędząc przesuszyć, durchtrocknen, austrocknen. Winne jagody przewędziwszy na słońcu jak rozeńki.... *Urzęd.* 391. Gron winnych, na słońcu przewędzonych, nakłaść do garka. *Cresc.* 330. Przewędzić się, *ob.* Przewiędnąć; *Ross.* провялиться.

PRZEWEXLOWAĆ *cz. dok.*, wexlując przemienić, auswech-

ſeln, verwechſeln. Na tamten świat żaden kupiec jeszcze pieniędzy nie przewexlował. *Mon.* 71, 404.

PRZEWIAĆ, *f.* przewieje *cz. dok.*, Przewionąć, *f.* przewienie *jedntl.* Przewiewać *niedok.*; *Boh.* prewjti, prewiwati, prowjti, prowjwati; *Vind.* prepihati, skuspihati; *Bosn.* propuhati, vjetar pohoditi; *Rag.* privìati; *Ross.* провѣять, провѣвать; przedymać, wskróś przez co powiewać, durchwehen. Niechaj powietrze izbę przewiewa, aby tylko na chorego nie wiało. *Perz. Lek.* 46. Raczże tym wiatrem południowym przewionąć ogród duszy mojéj. *Bzow. Roż.* 96. — *Fig.* Nie daj się przewiewać każdemu wiatrowi. 1 *Leop. Syr.* 5, 10. (nie chwiéj się od każdego wiatru. *Bibl. Gd.*). — *Transl. fig.* Przewienie lud Izraelski za rzekę. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 14, 15. (przerzuci. 3 *Leop.*, przeniesie prędko, przepchnie). — §. Przewiewać zboże. *Tr.* das Getreide worfeln. Poślę na Babilon przewiewacze, którzy go przewiewać będą, i wypróżnią plewy jego. *Bibl. Gd. Jer.* 41, 2. Musi żniwo być, musi młocba być, a potym przewiać zboża musi, aby pszenica i ziarno dobre zostało. *Podw. Wróż.* 29, (cf. opałać). Szatan pragnie was przewiewać, jako pszenicę. *Gil. Kat.* 187. — §. Bóg przewywał pogany, aż do granic ziemi. 1 *Leop. Deut.* 32, 17. (rozmiece. 3 *Leop.*; rozrzuca).

PRZEWIADOWAĆ się *recipr. cont.*, przeexaminować; *Ross.* провѣдать, провѣдывать, перевѣдаться, перевѣдываюсь durchforſchen. Naturę rzeczy przewiaduje, *requirit. Zebr. Ow.* 345. Hekato, która przewiadujesz zamysły wszystkie moje; *quae coeptis conscia nostris. ib.* 166. *Exquisitio*, pilne szukanie, przewiadowanie. *Mącz.* PRZEWIADOWNIK, a, *m.*, przepytownik, *perquisitor. Mącz.*, der Durchforſcher.

PRZEWIĄZAĆ *f.* przewiąże *cz. dok.*, Przewięzywać *frequ.*, przewięzuje *pr. contin.*; *Boh.* prewazati, prewazówati; *Vind.* prevesati, zbriesvesati, predvezati, priedsvesati; *Rag.* pripovêzati; *Croat.* prevesújem; *Eccl.* превязую; *Ross.* перевязать, перевязывать; przez śrzodek obwiązać, um die Mitte durchbinden, umbinden. Pyszna szata jéj była przewiązana pasem. *Jabł. Tel.* 120. Byle tylko przewiązać nerw, natychmiast funkcya organu, z którym ma komunikacyą, ustaje. *Dykc. Med.* 4, 505. zawiązką przejąć, unterbinden.— *Transl.* Zręb w tartakach, trzymający ramę z kołkiem, przewiązany będzie na naznaczonym miejscu, przez które przewiązania chodzi wolno do góry i na dół rama. *Solsk. Arch.* 39. fugami przerznięty, mit Fugen verſehen. — §. *Fig.* Rzekę mostem przewiązał. *Faliss. Fl.* 9. (pomościł). Mostem mocnym długim przewiązał Dunaj. *Birk. Kaz. Ob. F* 3 *b.* PRZEWIĄZ, *ob.* Przewięz, Przewięzisty. PRZEWIĄZKA, i, *ż.*; *Ross.* перевязка, перевязъ; przepaska, co służy do przepasania, lub ozdobienia osoby, ołtarza, ściany. *Włod.* binda, ein Gurt, Gürtel, eine Binde. Sandały słomiane przywięzują do nogi, i przewiązka ta między palcami i po za piętą przechodzi. *N. Pam.* 21, 270.

PRZEWIĆ, *ob.* Przewinąć.

PRZEWIDZIEĆ *cz. dok.*, Przewidzać *niedok.*, Przewidywać *frequ.*, przewiduje *pr.*; *Sorab.* 2. pscheglédasch; *Vind.* previditi, previduvati, premeshati; *Croat.* previgújem; *Dal.* priuzirem; *Rag.* prividjeti, providiti; *Bosn.* providiti, provisgjati, prievidìti, prieuzritti, pria osicciti; *Eccl.* провидѣти, провижду; *Ross.* провижу, провидѣть, завидѣть; a) *anticip.* wprzód widzieć, przejrzeć przyszłość, vorher ſehen; *Vind.* predskerbuvati, priedgledati; *Ross.* предвидѣть, предвижу, предъусмотрѣть, предъусматривать; *Eccl.* проразумѣть, проразумѣвать. Gdy wieczność państwa swego w głowie przędzie Nabuchodonozor, Przyszły przewidza we śnie upad tronu. *Zab.* 14, 156. Ma tę pociechę, że przewidza ten wzgląd, który potomność mieć zawsze będzie dla jego potomków. *Mon.* 71, 19. Nieprzewidziany *Eccl.* непредзрѣнъ. Przewidujący, przewidziciel, *Vind.* previdnik, previdliu, previdezhen, priedgleden, predskerbliu *ob.* Przezorny, neprevidni = nieostrożny; *Carn.* prevéden *cautus*; *Sorab.* pžewidziczne *perspicax*; *Rag.* prividitegl, providionik, *f.* prvidioniza, providni = opatrzny; *Ross.* предвидецъ, привидецъ, предъусмотрительный; *Eccl.* провидьць, смотрѣливый, прозрительный, который будущее предвидитъ. Przewidzenie, dar przewidzenia, przeczucie, *Carn.* previdnost *providentia*, cf. opatrzność; *Vind.* previdnost, predglednost; *Sorab.* 1. pžewidziczńoſcź *perspicacitas, ob.* Przezorność; *Rag.* prividjènstvo = opatrzność; *Ross.* предвидѣніе, предъусмотрительность; *Eccl.* прозорливство. — §. *Theolog.* Przejrzenie boskie przewidziało przed wieki los każdego człowieka w szczególności. *Mon.* 70, 807. przeznaczyło, voraus beſtimmen. — §. b) *Penetrand.* Przewidzieć, przepatrzyć, wskróś co widząc przetrząsać; durchſehen, durchſchauen. Wszystkie przewidzają kraje, przebywają morza. *Ossol. Sen.* 14, *Vind.* sveduvati = śpiegować, cf. zwiedzić.

PRZEWIECZERZYĆ *cz. dok.*, Przewieczerzać *niedok.*, wieczerzami, kolacyami przejeść, przemarnować, mit Abendſchmäuſen durchbringen. Katylina, przewieczerzawszy wszystkę majętność swoję, chciał się na Rzplta rzucić. *J. Kchan. Dz.* 285. *Star. Ref.* 73.

PRZEWIĘDNĄĆ *neutr. jednotl.*, nawiędnąć, durchwelken, überwelken, halb welk werden; *Ross.* провялиться, передрябнуть. Przewiędły, nawiędły, *semivietus. Cn. Th.* halb welk.

PRZEWIEDZIEĆ, *f.* przewie, przewiem *cz. dok.*; *Sorab.* 1. prežwĕm, prezznayu; §. a) *penetrand.* wskróś poznać, dowiedzieć się o wszystkiéj sprawie, *pernoscere*; durch und durch kennen, kennen lernen, durchſchauen, völlig wiſſen. Od przedawczyków naszych niektórych przewiedział wszystkie namioty i stanowiska rotmistrzów naszych. *Birk. Podz.* 2. Trzeba pierwéj przewiedzieć zabawy i sprawy tego, któremu urząd jaki dać mają. *Modrz. Baz.* 161. Przewiedziawszy u dworu sposób rządzenia Rzpltéj, wychodziłyby panięta przed inszemi jak hersztowie na plac. *Modrz. Baz.* 55. Skoro tę drogę przewiem, wszystkich sekretów jéj dociekać mogę. *Pot. Arg.* 334. odkryję, ausfindig machen, entdecken. *Falib. X.* Tatarowie łacny szlak przewiedzieli do Podola, którym częstokroć ziemie Ruskie leda kiedy najeżdżali. *Biel. Św.* 239. — §. Przewiedzieć kraj = wskróś zwiedzać go, przewiedzać, cf. przemierzać, ein Land durchreiſen. Afrykę dzisiejszą żeglarze lepiéj przewiedzieli. *Biel. Św. C.* Świat różno tam i sam

przewiedział. *P. Kchan. Orl.* 1, 146. Umysł mój, przewiedziawszy ziemną nizkość, w górę wynika; *peragratis humilioribus. Ossol. Sen.* 28. — §. b) *Praevid. futur.* Przewiedzieć, wprzód wiedzieć przyszłą rzecz, przewidzieć, *Boh.* předzwjdati, předzwědeti; *Ross.* предъувѣдать, предъувѣдывать; *Eccl.* предъкѣдѣти, предъузнать, предъузнавать, предъоузрѣти, предъузрѣвати, предзнаю; voraus ſehen, vorher wiſſen. Bóg wszystko przewie prędzéj niż się stanie. *W. Post. Mn.* 243. *Przewiedzący; *Eccl.* предвѣдатель, предвѣдецъ *praescius.* Przewiedziany (*Vind.* predveden, popreisnan, preisveden). Przewiedzenie, *Ross.* предъузнание; *Eccl.* прокѣдѣнїе, предъоувѣдѣнїе, предзнание, познание, угадываніе. Bóg sam tylko wszystko przez przewiedzenie wie. *Psalmod.* 22. Radę tę jego duchem ś. przewiedział ociec. *Birk. Dom.* 65. Nigdy w jednę godzinę jednych nie nawiedzał, Aby z nich, kiedy przyjdzie, żaden nie przewiedział. *Jabł. Tel.* 241. Przewiedzieli byli wpadnienie Turków Węgrowie, przetoż we trzech pułkach następowali. *Krom.* 739. Przewiedziany *part. perf. pass.* — PRZEWIEDZIONY, *ob.* Przewieść, przewiodę.

PRZEWIELEBNY, *ob.* Wielebny. PRZEWIELMOŻNY, a, e, — ie *adverb.*, przemożny, bardzo możny, übermächtig. *Sk. Dz.* 419. Królewno w niebie chwalebna, Z boskiéj sprawy przewielmożna i wielebna. *Pieśn. Kat.* 106.

PRZEWIENIE, PRZEWIONĘ, *ob.* Przewiać.

PRZEWIERCIEĆ, *f.* przewierci *cz. dok.*, Przewiertywać *frequ.*, przewiertuje, *przewierta *praes. Boh.*; prowrtati, prowrcugi, pronawrtati; *Slov.* prowrtáwám; *Sorab.* 1. pżewerczu; *Vind.* prevertati, svertati, skusvertati, skussvertati; *Croat.* prevertávam; *Dal.* provartivam; *Bosn.* provartiti, provrrititi, produbsti, probitti, proscjupgliti; *Rag.* provartjetti; *Ross.* провертѣть, провернуть, провертывать, просверлить, просверлывать, пробуравить, пробуравлывать, (перевертѣть, переверчивать przeszrubować, перевернуть, перевертывать przekręcić); wiercąc przebość; *Eccl.* дирю, (cf. dziurawię), durchbohren. Gdy furman przewiertuje beczkę moję z winem, i ulewa go, za złodzieja bierze się. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 315. Kość przewiertywać. *Perz. Cyr.* 2, 215. Drzewo przewiertują. *Cresc.* 415. Ręczynki kochane, Wyż to macie być gwoździmi przewiercane! *Groch. W.* 365. Przewiercenie *Ross.* провертка. Do przewiercenia, *przewiertny, (*Rag.* provartiv; *Bosn.* provrritiv, koji se mosge provrrititi). Przewierciana dziura *Bosn.* provrrtina. PRZEWIERCIEŃ, rtnia, *m.*, ziele, powoj wonny. *Śleszk. Ped.* 419; *lonicera caprifolium*, gatunek wiciokrzewa; altany nim obsadzone bywają. *Kluk. Dykc.* 2, 96. Geißblatt.

PRZEWIERUTNY, a, e, — ie *adverb.*, bardzo przebiegły, ſehr abgefeimt. Przewierutni bluźniercy *Sk. Dz.* 243.

PRZEWIERZGNĄĆ, *PRZEWIRZGNĄĆ *cz. jednl.*, Przewierzgać *niedok.*; *Boh.* přewrhnauti, přewrcy przerzucić, przekinąć, przewrócić; *Rag.* uvarchise; *Ross.* испорвергнуть, исповергать, herüber werfen, umwerfen, auf die andere Seite herum werfen. Przewierzgać kogo, przewijać kogo przez nogę. *Cn. Th.* einen übers Bein werfen, ihm ein Bein unterſchlagen. Kto kogo może przez nogę przewierzgnąć, bardzo rad. *Falib. O* 3. Z dawna przewierzga przez nogę chytrek prostaczka łacnowiernego. *Gil. Post.* 28. Przewierzgać kogo do siebie = przeciągać, przewabiać. *Cn. Th.* zu ſich herüber ziehen, auf ſeine Seite bringen. — Przewierzgnąć co w co = przedzierzgnąć, przekabacić, przeobrazić, przemienić; *Vind.* preberniti, predrugiti, prebrazhuvati, in etwas verwandeln. Ten kubek jest nowy testament, t. j. przewierzga się w nowy testament. *Gil. Kaz.* 378. Ciało Jezusowe z chleba przewirzgnione, krew' z wina przemieniona. *Gil. Kat.* 210. Powiadają, aby się przemieniał albo przewirzgał chléb w ciało, a wino w krew'. *Rej. Post. Q* 5. *Transsubstantiatio*, przewirzgnienie chleba w ciało. *Gil. Kat.* 387. Przestrzegać potrzeba, aby co dozorny porządek wynalazł, tego bezprawne używanie w zagubę kraju nie przewierzgnęło; *ne abusu vertatur in perniciem. Krom.* 689. Z owiec przewierzgnęli się w wilki. *W. Post. Mn.* 311. Zły duch często się przewierzga w anioła światłości. *W. Post. W.* 147. *et W. Post. Mn.* 311. Młodzi ludzie łatwo się w tych obyczaje przewierzgają, z któremi żyją i takiemi się stają. *Petr. Ek.* 97. Skromne nawet o sobie rozumienie niechaj nie wychodzi z granic, aby się w zuchwalstwo nie przewierzgnęło. *Gorn. Dw.* 27. Narody Ruskie, jak jedno które do państwa Moskiewskiego przypadły, tak się zaraz w imię Moskiewskie przewierzgnęły. *Krom.* 15. (wcieliły). Los z czasem zachodowi w przewierzgnionym stanie rzeczy, dał ziemi panowanie. *Dmoch. Sąd.* 70. Już tam cnota domowa będzie *przewierniona (przewierzgniona). *Klon. Wor.* 59. Do przewierzgnienia, *przewierzgny, przemienny; *Vind.* prebernliu, *Subst. Vind.* prebernlivost.

*PRZEWIERZYĆ *cz. dok.*, przeniewierzyć, veruntreuen. Godną zapłatę swego przewierzenia odnieśli. *Hrbst. Art.* 160. *perfidiae.*

*PRZEWIEŚ, i, *ż.*, [*starorusk.* перевѣсь przyrząd do łowienia ptactwa 2]; n. p. Ktoby przewieś drugiemu porąbał, albo sieć przewieśną skradł, ma zapłacić sześć rubli, a za sieć kopę groszy. *Stat. Lit.* 312. (*Ross.* провѣсъ, перевѣсъ przeważenie, przewaga).

PRZEWIEŚĆ, przewiódł, *f.* przewiedzie, przewiodę *cz. dok.*, Przewodzić *niedok.*; *Boh.* prowesti, prowedl, prowedu, přewesti, přewedeti; *Slov.* přewésti, přewoditi; *Sorab.* 2. pschewaſcz; *Sorab.* 1. pżewedu; *Croat.* izprovodim; *Bosn.* provesti, (sprovoditi *facere funus, prosequi funus*, cf. wyprowadzić); *Rag.* privèsti, privoditii, privodim; *Ross.* провесть, проводить, перевесть, переводить; §. a) przeprowadzać przez co, przeprawiać; einen durch etwas durchführen, hinüber führen. Do tego czasu, otom was bezpiecznie Przewiódł przez drogi mylne i wątpliwe, Teraz bez wodza iść możecie sami. *P. Kchan. Jer.* 446. Strzelce przez most przewiódł. *Warg. Cez.* 42. *et* 133. — §. *Transl.* Epikurejczykowie ustawicznie w rozkoszach, w zbytkach dni swoje przewodzili. *Sak. Dusz.* 123. przepędzali, durchbringen, hinbringen, vertreiben. — §. *Fig.* Zawarli uroczyste przymierze w języku Niemieckim, które na język Łaciński przewiódłszy, posłali papieżowi. *Nar. Hst.* 5, 403. przełożywszy, przetłumaczywszy, ins Latei-

niſche überſetzt; cf. *Eccl.* преведение, **прѣводъ**, **прѣводьникъ**; *Ross.* переводъ tłumaczenie, переводникъ tłumacz. — §. Przewodzić konia = przeprowadzać i tam i sam, ein Pferd vorführen, herum führen. — §. b) Przewodzić swoje, dopinać swego, dokazywać swego; ausrichten, bewerkſtelligen, erreichen, erlangen. Co chciał, to wszystko przewiódł swoją głową. *P. Kchan. Jer.* 43. Mocno każdy z nich przy swym stoi uporze, aby swoje przewiódł. *Sk. Dz.* 135. Widząc Cesarz, że bez papieża przewieść swego nie mógł, posłał do niego. *Sk Dz.* 542. Wszystko przewodzą, gdy się wszyscy zgodzą. *Rys. Ad.* 73. Źle kiedy buntownicy swoje przewiodą, na co się zmówili. *Petr. Pol.* 2, 169. Dopuścili słowa pańskie wywracać, aby tak swoje przewiedli umyślenie. *Żarn. Post.* 3, 767 *b.* Regulus w senacie przewiodłszy, aby więźniów nie frymarczono, do nieprzyjaciół powrócił. *Faliss. Fl.* 58. — §. Przewodzić prawo, wygrawać sprawę u sądu; *Croat.* opravdavam, den Prozeß gewinnen. Ktoby przeciw komu prawo jakie u sądu fortelem przewiódł, tedy drugi może o taki zły przewód prawa do tegoż urzędu, przed którym będzie prawo przewiedzione, stronę przeciwną pozwać. *Stat. Lit.* 161. Starosta, pod którego władzą strona, na której przezyski przewiedzione są, mieszka, z tą stroną, która wygra przezyski, pośle woźnego do tej majętności, na której przezyski są prawem otrzymane, albo jak w prawie zwykło być mówiono, przewiedzione, i na której postępek prawny, to jest, zakładu i wwiązania, był przewodzon. *Herb. Stat.* 214. *et* 472. Trzeba, aby on, co prawo przewiódł, był pokojem ubezpieczony. *Gorn. Wł. N.* 2. Wygraliśmy, przewiedliśmy na duchowieństwie, cośmy chcieli. *Birk. o Exorb.* 17. Proces prawnie przewiedziony. *Teat.* 13, 136. — §. Przewodzić na sobie, przezwyciężać się, przełamać, wymódz; über ſich ſelbſt erhalten, bey ſich ſelbſt vermögen, ſich überwinden, über ſein Herz bringen. Trudno to człowiekowi przewieść na sobie, aby drugiemu w rozumie miał puścić przodek. *Gorn. Dw.* 122. Jakoć się serce z żalu nie rozskoczy, Jako przewiedziesz i pojrzeć jéj w oczy! *Past. Fid.* 239. — §. c) Przewodzić nad kim, przebarszczać nad kim, górować nad nim, przeważać go, imponować mu; das Uebergewicht über jemanden haben, die Oberhand behaupten. Armida widząc, że nad nią przewodzi, I że się nie dał nachylić jéj mowie, Krzywo pogląda .... *P. Kchan. Jer.* 413. Kiedy bardziéj niesprawiedliwość nad prawem przewodzi! *Psalmod.* 29. Leda kto teraz nad nami przewodzi! *Wad. Dan.* 80. Dawnoć źli ludzie w świecie nad dobremi przewodzą. *Biał Post.* 101. Księstwo Kurlandzkie nie doznawałoż od Moskwy ustawicznych dziwactw i przewodzeń? *Gaz. Nar.* 1, 147. Słudzy nad panami zuchwale przewodzą, że nie rzekę, panują. *Mon.* 76, 769. Przewodzić wojskiem; *Rag.* vojvoditi, (cf. wojewoda) = dowodzić, komenderować, commandiren; cf. przewodniczyć. — §. d) Przewieść kogo dowodami. *Tr.* przekonać, überzeugen, überführen. Dlatego to twierdzą, aby przewieść, iż Chrystus nie jest naszym zbawicielem. *Salin.* 4, 141. Któż mię z was w grzechu być przewodzi? *Sekl. Joan.* 8. (*not.* »okazać może, abo karze?»).

PRZEWIESIĆ, *f.* przewiesi *cz. dok.*, Przewieszać *niedok.*; (*Vind.* zhriesobefiti; (*Ross.* провѣсить на powietrzu zawiesiwszy suszyć); *Ross. et Eccl.* перевѣсить, перевѣшивать, перевѣшиваю, преважаю przeważyć); wywieszać przez co, über etwas hinaus hängen. Włosy długie mają, Które aż przez ramiona im się przewieszają. *Paszk. Dz.* 98. Z wozu przewieszony uwięzły wisi, głowę po piasku wlecze. *A. Kchan.* 18. przechylony.

PRZEWIESZCZYĆ, *f.* przewieszczy *cz. dok.*, Przewieszczać *niedok.*, Przewieszczywać *frequ.*; (*Krom.* 529); *Sorab.* 1. prězwĕsstu; *Eccl.* **прокѣщити** [*eloqui* 2]; *Ross.* провозвѣстить, провозвѣщать; prorokować, przewróżyć, przepowiadać, prophezeihen. (*Eccl.* перевѣщати buntować). Przezorny wypytuje się, co też obłoki przewieszczają? *Pilch. Sen. list.* 103. Jemu coś skrycie przewieszczają fata! *Kchow. Wied.* 13. To mi pewną wróżkę zwycięstwa przewieszcza. *Krom.* 451. Dobre wychowanie młodych przewieszcza nam niemałe pożytki Rzpltéj. *Pilch. Sen. gn.* 216. Że opój przyjdzie na los nieszczęśliwy, nietylko wróżyć i przewieszczać, ale też pewnie obiecywać można. *Pilch. Sen. list.* 4, 192. W chorobach przewieszczające przyszłą niemoc znaki poprzedzają, jako to częste poziewanie, zdryganie. *ib.* 2, 224. PRZEWIESZCZYCIEL, a, *m.*, przepowiadacz, cf. wieszczek, wróżek, prorok; der Vorherverkündiger, Vorausſager; *Ross.* провозвѣститель, провозвѣстникъ.

PRZEWIETRZYĆ, *f.* przewietrzy *cz. dok.*, Przewietrzać *niedok.*; *Boh.* prowětrati, prowětřjm; *Vind.* prevetriti, prevetruvati, prefrakati, skusfrakati, prehladiti, (cf. przechłodzić); *Ross.* провѣтрить, провѣтривать: powietrzu dawać przewiewać przez co, durchlüften, auslüften, an die Luft ausſtellen. Musimy się dzisiaj przewietrzyć. *Tr.* na świeże powietrze wyjść. — §. Przewietrzyć co, przewąchać; den Braten riechen, merken, was vorgeht. *Tr.*

PRZEWIEW, u, *m.*, wolne przejście powietrza, gdzie przewiewa, cug, luft, freyer Luftzug. Miejsca rozrywek powinnyby być obszerne, mające wiele przewiewów, ile możności otwarte. *Zab.* 10, 218, *Vind.* duſhnik. PRZEWIEWAĆ, *ob.* Przewiać. PRZEWIEWACZ, a, *m.*, który zboże przewiewa, der Durchwecher, Durchwerfler. Poślę do Babilonu przewiewacze, i rozwieją go. *W. Jer.* 51, 2. PRZEWIEWNY, a, e, mogący być przewianym, wietrzysty; *Slov.* predušný; *Bosn.* propuhiv, koji se mosge propuhati, vom Winde durchweht, luftig. Ciennik przewiewny. *Hor.* 1, 200. *Kniaź.* Na wolnych i przewiewnych miejscach, ożywiają nas i czerstwią te wdzięczne pary, nie mogąc nam szkodzić. *Pam.* 83, 430.

PRZEWIEŹĆ, przewiózł, *f.* przewiezie *cz. dok.*, Przewozić *niedok.*; *Boh.* prowezti, přewezti, přeważeti; *Sorab.* 1. pžewezu; *Vind.* skusvositi, prevositi, zhresvositi, skuspelati, prepelati, zhrespelati, uprek peilati; *Carn.* broditi, brodem, vrodem, (cf. brodzić); *Croat.* prevásam, prevezelszem; *Bosn.* provesti, privesti, pribroditi, (cf. przebrodzić); *Rag.* privĕsti, privaaxam; *Ross.* перевезть, перевозить, провезть, провозить; wożąc przeprawiać, überführen, zu Schiffe, in einem Wagen. Gdy się przewieźli,

przyjechali do ziemi Genezaret. *Sekl. Marc.* 6. Nasi poczyniwszy trafty, przewozili piesze ludzie, strzelbę i inne potrzeby. *Biel. Św.* 274. Przewożenie, przewiezienie, przewóz *Ross.* перевезеніе, перевозка. Przewożę z powinności, przewozem się bawię, żyję. *Cn. Th.* PRZEWIEZIENIE, PRZEWOŻENIE, *ob.* Przewóz. PRZEWIEZIONY, *part. verb.* przewieść.

PRZEWIĘŹ, PRZEWIĄZ, ięza, *m.*, przewięzisty czyli przewięzły robak, insekt; *Boh.* žižala, žižalka, plaz, lez; *Slov.* zižal; *Rag.* zareznik, zarezniza, zarezna xivina; *Vind.* shivotje, zhervje; *Ross.* насѣкомое, пузатка, дровосѣкъ, das Inſect. O durny ludzki rozum, o głupstwo zuchwałe, Jakże cię ukorzają te przewięzy małe, (pszczoły). *Zab.* 9, 106. *Zabł.* PRZEWIĘZISTY, PRZEWIĘZŁY, a, e, szczupłemi karbami niby przewiązany, przekarbowany; *incisuras habens, insectus. Cn. Th.*, eingekerbt; *Ross.* изгибистый. Kadłub u większéj części owadu jest przewięzisty. *Zool.* 100. Przewięzły robak, *insectum. Zab.* 9, 43. *Zabł.* — §. *Homo, cingulus, qui tenuis est ea parte, qua cingimur*; przewięzisty, cienki, glista, konop'. *Cn. Ad.* 1138. ein ſehr ſchlanker Menſch. PRZEWIĘZISTOŚĆ, ści, *ż.*, karb przewięzisty, *incisura*, der Einſchnitt in dem Körper eines Inſects. Motyl na przedniéj przewięzistości w każdym boku ma po dwa, a na tylnéj po siedm otworów do oddychania. *Zool.* 137.

PRZEWIĘZUJE, *ob.* Przewiązać.

PRZEWILŻYĆ *cz. dok.*, PRZEWILŻAĆ *niedok.*, wilgocią przejąć, durchfeuchten; *Vind.* premokriti, skusmozhiti.

PRZEWINĄĆ, PRZEWIĆ, *f.* przewinie *cz. jedntl.*, Przewijać *niedok.*; *Boh.* přewinauti, přewigeti, přewiti; *Sorab.* 1. pžewinuč; *Rag.* privitti; *Vind.* previjati, zhresnaviti, zhriessaviti, skusviti, skusvijati; *Ross.* перевить, перевивать; §. a) inaczéj nawinąć, anders umwickeln, anders aufwickeln. Przewijanie *Ross.* перевивка. — *Transl.* Przewijać kogo przez nogę, przerzucać: einen übers Bein werfen, ihm ein Bein unterſchlagen, *supplantare. Cn. Th.*, *Sorab.* 1. podražu. Przewijać przez nogę *fig.*, oszukiwać kogo. *Cn. Th.* einen berücken, übervortheilen. Niecnota ten mię przecie przez nogę przewinął. *Ern.* 114. Przewinienie kogo przez nogę, *supplantatio. Cn. Th.* Przewinienie się przez nogę czyją, *lapsus ex supplantatione alterius. ib.* — §. b) Przewijać, przegradzać, przeplatać, przekładać czym; mit etwas durchweben, durchflechten. Gęstym przewijane grona bluszczem. *Ustrz. Troi.* 49. Weźmiesz sobie do rady pobożność, już wszystkie twoje rzeczy, jako ono kmiotowny spiewają, będą jako złotem przewijane. *Rej. Zw.* 146 *b.* Zawsze radość nam żal jakiś przewije. *Morszt.* 157. — §. Przewijać się, tam i sam ustawicznie iść, przebiegać się, uwijać się; ſich hin und her tummeln, wimmeln, durchkreuzen. — *Fig.* Często ci się te słowa w ustach przewijają: dosyć się długo żyło. *Nag. Cyc.* 130. To wszystko w myśli mu się tam przewijało, cokolwiek rozpacz podaje imaginacyi. *Mon.* 70, 658. — §. *Aliter*: Wiele się tego przewinęło, przeszło; vorüber gehen, vorbey gehen, verfließen, verſchwinden. Już się dni kilka, tyleż nocy przewinęło, Gdy się już przykrzyć pocznie przedsięwzięte dzieło. *Min. Ryt.* 3, 138. — "§. Po wiośnie w lato się rok przewija mężniejszy. *Żebr. Ow.* 381. *transit.* przechodzi, przemienia się.

PRZEWINIĆ, *f.* przewini *cz. dok.*, Przewiniać *niedok.*, Przewinić się *recipr.*, (*Mącz*); *Boh.* prowiniti, prowinowati; *Ross.* провиниться, провиняться; przepadać winę, dopuszczać się; verſchulden, verwirken, verbrechen, in eine Strafe verfallen. Kto przewinił, niech płaci. *Cn. Ad.* 392. Jakie przewinienie, takie dość czynienie. *ib.* 286. jaka wina, Verſchuldung; *Slov.* prowinênj. — §. Przewinić komu, przewinić się komu, przeciw niemu występować, grzeszyć; ſich an jemanden vergehen, wider ihn verſündigen. Czymem ci przewinił, w czymem krzyw tobie, Żeś tak nieludzka ku méj osobie? *Zab.* 9, 99. W czymże niewinność tobie przewiniła, Za to cierpiąc, co złość cudza zbroiła. *Zab.* 1, 11. Kochać go? toby było zacności przewinić. *Zab.* 5, 333. *Koss.* Podczaszy i piekarz przewinili się królowi panu swemu. *Radz. Genes.* 40, 1. — §. Przewinić kogo, przekonać go winnym, einen der Schuld zeihen. Nikt nie ucieka, jedno przewiniony pospolicie. *Zarn. Post.* 3, 547. — "PRZEWINA, y, *ż.*, przewinienie, wina popełniona; das Vergehen, die Schuld. Jeśli wy będziecie odpuszczać ludziom grzechy albo przewiny ich, odpuści i wam pan występki wasze. 1 *Leop. Math.* 6, 14.

PRZEWINIENIE, PRZEWINIONY, *ob.* Przewinąć.

PRZEWIONĄĆ, przewienie, *ob.* Przewiać.

"PRZEWIRZGNĄĆ, *ob.* Przewierzgnąć.

PRZEWISNĄĆ *nijak. jedntl.*, przez co zawisnąć, durch etwas herab hängen; *Ross.* перевиснуть.

PRZEWŁACZAĆ, *ob.* Przewlec.

PRZEWŁADNY, a, e, PRZEWŁADNIE *adverb.*, przemocny, übermächtig; *Eccl.* преобладающій, верховную власть имѣющій. Konsul przewładny. *Zab.* 8, 350. *Koss.* Mocą przewładną Jak uszczęśliwić królom, tak i zgubić snadno. *Zab.* 12, 244. Jowisz przewładnie wszystko w jednéj trzyma ręce. *Hor.* 2, 46. *Kniaź.*

PRZEWLEĆ, przewlokł, *f.* przewlecze, przewlokę *cz. dok.*, Przewlekać *niedok.*, Przewłoczyć *et* Przewłaczać *contin.*; *Boh.* prowlecy, přewlecy, přewljknauti, přewljkati; *Slov.* prodlévám; *Vind.* prevlezhi, skusvlezhi, skuflazhi; *Croat.* prevlâchim, prevlechi; *Eccl.* превлачаю; *Ross.* проволочить, проволакивать, переволочь, переволакивать, перетащить, перетаскивать, протаскать, протаскивать; a) włocząc przeciągać z miejsca na miejsce, herüberſchleppen, ſchleppend herüberziehen. Przez górę Perewłokę Kozacy zwykli baty i łodzie swoje przewłoczyć od Wołhy aż do Donu. *Gwagn.* 605. *Biel.* 574. Przewłoką drążki przez tę pawłokę. 3 *Leop. Num.* 4, 8. (zawiodą. 1 *Leop.*). (*Ross.* проволока, проволочка drót). Przewlec co na nitkę; *Ross.* продѣть, продѣвать, anders aufreihen, umreihen. Przewlekać perły *Ross.* перенизать, перенизывать, пронизать; przewleczenie pereł, перенизка; perła do przewleczenia пронизь, пронизка. — Przewlekać się i tam i sam, włoczyć się; *Ross.* прослоняться, прорыскать, herumſchlendern. — §. Przewłoczyć brona, übereggen, durcheggen, przebronować; *Sorab.* 1. pželoczičž. — b) *Transl.* Przewłaczać co, długo ciągnąć, nie prędko kończyć, in die

Länge ziehen. Już od dawnego czasu swój żywot znędzniony Przewłaczam niepotrzebnie, od bogów wzgardzony. *A. Kchan.* 53. Quintus Maximus przewłaczaniem rzecz straconą naprawił. *Modrz. Baz.* 163. *cunctando*, zaudern, verzögern, przewlec, odwlec, odłożyć, aufſchieben; *Vind.* savlezh; *Bosn.* prodigliti, produsgiti, odmaknuti; *Ross.* промедлить, промедливать; *Eccl.* прѣмѣдлити, задолжаю, продолжаю. Choć się komu przewlecze, przecięż nie uciecze. *Pilch. Sen. list.* 4, 241. Nie uciekło to jeszcze, co jest przewleczone. *Niemc. P. P.* 93. aufgeſchoben, iſt nicht aufgehoben. Proszę cię jednak, nie przewłaczaj długo pielgrzymowania mojego. *Bzow. Raż.* 92. Prawda, że mój powrót był przewleczony. *Teat.* 37, 279. Przewleczenie zemsty. *Teat.* 23. *b*, 55. — c) Przewłoczyć szatę, przebrać w inszą suknią, przewdziać; *Vind.* preblezhi, preoblazhiti, prevlezhi, zhriesoblezhi, zhresnavlezhi, anders anziehen, umziehen, umkleiden. Ś. Małgorzata przez cały wielki post nigdy się nie przewłoczyła, robactwu się nie bardzo sprzeciwiając. *Sk. Żyw.* 1, 112. *Zygr. Pap.* 152. PRZEWLEKŁOŚĆ, ści, *ż.*, długi ciąg czego; *Ross.* продолжительность, lange Dauer, lange Strecke. Dla przewlekłości zastępu, coby w którym miejscu trzeba działać, opatrzyć nie mogli. *Warg. Cez.* 111. rozwlekłość. PRZEWLEKŁY, a, e, rozwlekły, długiego ciągu; in die Länge gezogen, aufgezogen, ausgedehnt, lange dauernd, zaudernd, aufgeſchoben. Pomyślnych w najprzewleklejsze lata ci życzę sukcesów. *Tr.* Przewlekła sprawa. *ib.* PRZEWŁOCZNY, a, e, — ie *adverb.*, nieprędki, nieskory, odwłaczający; *Ross.* продолжительный, продолжительный, проволочливый, zögernd, zaudernd, nicht haſtig. Bóg długo człowieka czeka, ani mu łaski swojej bierze: przewłoczny i długo cierpliwy bóg nasz. *Sk. Kaz.* 95. Iż nieskwapliwy bóg jest, a przewłoczny nad zgubą ludzką, dał grzesznikom odwłoki 120 lat. *Sk. Żyw.* 1, 187. *Sk. Kaz.* 3. *et* 67. *Zab.* 11, 180. Mowa przewłoczna i wyraźliwa. *Eraz. Ob. h.* (powolna). PRZEWŁOCZYCIEL, a, *m.*, który przewleka, der Zauderer, Verſchieber, Aufſchieber; *Slov.* prodlevač. PRZEWŁOKA, i, *ż.*, PRZEWŁOK, u, *m.*, 1) odwłoka, przewłaczanie czego; das Verziehen, Aufziehen, in die Länge Ziehen, Verſchieben, der Verſchub, Aufſchub; *Slov.* prodlevanj; *Vind.* odklad, odnaſhanje, savlick; *Ross.* затяжка, протяжка, проволочка (*sed Ross.* проволока drot); *Eccl.* пробава, напрокъ [*dies statutus* 2]. Przewłoka najlepszym na gniew jest lekarstwem. *Pilch. Sen. gn.* 245. U nóg jego żebrzę o przewłokę czasu, abym się na to przygotowała. *Teat.* 58, 221. Już długa przewłoka czasu, a jeszcze ich nie widać. *Teat.* 49. *c*, 2. Z przewłoką, *tractim susurrant apes*, ciągle. *Cn. Th.* 1352, wciąż. *Wład.* Za przewłokiem wojny tej głód jeszcze większy będzie. *Chrośc. Fars.* 289. — §. Przewłoka, przewleczenie przez co, przeciągnienie; *Vind.* skusvliek, das Durchziehen. — 2) Przewłoka, ziele, *Smyrnium Creticum*, Cretiſche Meiſterwurz. *Syr.* 101. — §. Przewłoka, i, *m.*, włóczęga, tułacz, ein Herumſtreicher. Lizmanin, spowiednik królowej Bony, i z Franciszkana przewłoka. *Czack. Pr.* 302. [odstępca 2].

PRZEWÓD, u, *m.*; *Slov.* průwod, wedénj *ductus*; *Hung.* vitel, vezetés; *Boh.* průwod kondukt; *Bosn. et Rag.* sprovod *exequiae*; *Eccl.* прѣводъ [*versio* 2], переведение; *Ross.* переводъ tłumaczenie, przekład; (переводы płotki); проводы, переводъ; a) przewiedzienie, przeprowadzenie; die Führung, Durchführung, Ueberführung. Dał mi list do xiążąt, którzy są za rzeką, żeby mi dali przewód, abym przyszedł do tego kraju. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 2, 7. (aby mię przewiedli. 3 *Leop.*, *ob.* Przewóz, przewieźć). Phaze, przewód abo wielkanoc u żydów. 1 *Leop. Num.* 9. (pamiątka wyjścia z Egiptu). Dziś do niecnoty bardzo przewód rączy, Na jednéj towarzysza masz nodze stojący. *Papr. Pr. C* 3. (pokusa, zwodzenie). Przewód swego = dokazanie swego, dopięcie; die Erreichung, Erlangung, Behauptung des Seinigen. O prawdę, nie o swój przewód idzie. *Sk. Dz.* 135. Uporny przewód swego, i dokazanie na co się kto zaniesie, jest skazą Rzpltej. *Petr. Pol.* 2, 74. By jedno dobrym moim przyjacielem był, przewodu mi na sejmach i sejmikach pomagał. *Birk. Exorb. D* 2. — §. Przewód prawa, wygrana sprawy, das Gewinnen eines Proceſſes. Powiedział oskarżony, iż ani o pozwie, ani o przewodzie prawa nie wiedział. *Gorn. Wł. L* 2 *b.* Ktoby przeciw komu prawo jakie u sądu fortelem przewiódł; tedy drugi może o taki zły przewód prawa do tegoż urzędu, przed którym prawo było przewiedzione, stronę przeciwną pozwać. *Stat. Lit.* 161. — b) Przewód, rodzaj danniczy w przywilejach książąt Polskich, znaczy powinność dawania przewodnika. *Nar. Hst.* 2, 86. *et* 4, 37. die Unterthansſchuldigkeit Wegweiſer zu ſtellen. Podwody pocztowe były dawane, t. j. wóz i konie, albo same konie, i to się nazywało przewód, inaczéj przewóz, a nawet narzasz. *Czack. Pr.* 64. Poſtvorſpann. PRZEWODNIA, i, *ż.*, PRZEWODNICTWO, a, *n.*, a) prowadzenie kogo przez co, ukazując drogę; das Wegweiſen, Anführen, Anleiten, Führen; *Rag.* provod, provodictvo; *Ross. et Eccl.* предводительство, путеводство, путенаставление. Snadniéj jest postanowienie zwierząt, za przewodnią natury, rozumieć, niżeli opowiedzieć. *Pilch. Sen. list.* 4, 178. Uczone pióra za twoją przewodnią księgi na widok światu wydawały. *Zab.* 10, 9. *Jak.* Póki pod cudzym przewodnictwem zostawać będziesz? *Pilch. Sen. list.* 271. Za przewodnictwem gwiazdy trzej królowie do Jeruzalem trafili. *Zach. Kaz.* 1, 139. Zaraza ta ukarała Rusinów za zmowę z pogaństwem i przewodnią do niszczenia krajów sąsiednich. *Nar. Hst.* 5, 208. — §. Rozumiano, jakoby on Kozakom przewodnią był z Korony do Morawii. *Birk. Gł. Kon.* 42. przewodnikiem, Wegweiſer, Anführer, Anleiter. — b) Przewodnią z kim trzymać, kunszafty utrzymywać, porozumienie na szkodę trzeciego, ein Einverſtändniß unterhalten. Przewodni żadnéj z zbójcami pogranicznemi nie trzymał. *Birk. Chmiel. A* 4. Przewodnią z łotry trzymają. *Birk. Zyg.* 16. Zadali chłopu, że złodziejską z pogranicznemi przewodnią trzymał. *Star. Ref.* 106. Niedługo potym ujrzała Polska liczne Rusinów hufce; poprzedzała ich dzicz Litewska, dając rady, i trzymając przewodnią rozbojów. *Nar. Hst.* 4, 191. Nigdyście łask tych, dla swojej z szatanem przewodni, kiedyby nie Abraham, ociec wasz, niegodni. *Pot. Zac.* 172. Ci co

mieli karać winowajców, to ich Za uroszczoną wpuścili przewodnią I do prowincyj i do półków swoich. *Chrośc. Fars.* 166. PRZEWODNICA, y, *ż.*, PRZEWODNICZKA, i, *ż.*, prowadzicielka; *Vind.* vodniza, visharza; *Rag.* provodizza; *Ross.* предводительница, путеводительница, die Wegweiſerinn, Führerinn, Gebieterinn. Przewodniczką - ć będę, aż cię już wyprowadzę z lasu. *P. Kchan. Orl.* 1, 76. Homer szedł za przewodniczką naturą. *Gol. Wym.* 471. — (§°. Przyjechali Tatarowie do jeziora ciekącego, które z Tatarskiego słowa po naszemu zowią przewodnicą. *Biel.* 578. *Gwagn.* 609. może woda przeciekająca, cf. *Vind.* skusvodeniti = wodą rozrzedzać). PRZEWODNI, ia, ie, PRZEWODNY, a, e, PRZEWODNICZY, a, e, przewodzący, wprzód idący, drogę ukazujący, prowadzący, kałauzujący; leitend, führend, den Weg zeigend. (*Boh.* průwodnj; *Rag.* sprovodni *funebris*, konduktowy; *Ross.* переводный transportowany; *Eccl.* предводителнѣ *antecedenter*, путетворимый, котораго производятъ). Na lutni jego dźwięk przewodni chybka stopa skacze. *Zab.* 6, 370. *Nar.* Przewodnicza gwiazda. *Tr.*, der Leitſtern. Przewodnicze, ego, *n. Subst.*, przewodników zapłata. *Cn. Th.*, Wegweiſerlohn. — §. Przewodna niedziela, pierwsza po wielkiej nocy. *Sk. Kaz.* 203. *Stryjk.* 171. biała niedziela, der erſte Sonntag nach Oſtern, *Quasimodogeniti*; *Slov.* bilá nedêla, prewodna nedêla. Niedzielę tę zowiemy przewodną dlatego, iż w pierwszym chrześciaństwie katechistowie przywodzili a oddawali pasterzom ludzie te, które z pogaństwa albo z żydostwa odwiódłszy, nauczyli wiary chrześciańskiéj. *Gil. Posł.* 83 *b.* PRZEWODNICZYĆ *cz. niedok.*, przewodnikiem być, prowadzić na drogę, drogę ukazywać, °kałauzować; den Weg weiſen, leiten, führen; *Ross.* предводительствовать, предводить, предвожу, путеводствовать; *Eccl.* предводительствую, предвожду, путенаставляю, путеводствую, наставляю на путь, путесотворити, проводить. PRZEWODNIK, a, *m.*, PRZEWÓDCA, °PRZEWOJCA, y, *m.*, przeprowadziciel, przewodzący kogo, kałauznik, poprzednik; der Wegweiſer, Leiter, Führer, Vorgänger; *Slov.* predchûdce; *Sorab.* 1. pžewodžwař; (*Boh.* odwadědlo, hromowod, konduktor); *Slav.* voditelj, kalauz; *Vind.* vodnik, vishar, pelauz; *Carn.* vodnik, vojânzhan, potkas, kashpôt; *Croat.* voditel, izprovodnik, kalauz, harambassa; *Dal.* vodacz, provodich; *Rag.* provodic, pridhoditegl, teklîc; *Ross.* проводникъ, предводитель, путеводитель; (переводчикъ tłumacz, przekładacz, переведенецъ kolonista, osadnik; переводитель remitent; отводъ konduktor); *Eccl.* путеуказатель, путенаставникъ, путеводителъ, вождствующій; переводьникъ tłumacz, *ob.* Przewieść z języka na język). Lecz °pójdźwa przecię, wszakże przewodnika Nie trzeba temu, co świadom języka. *Past. Fid.* 265 Żadnego mu °przewojcy nie trzeba. *Suszyc. Pieśn.* 3. *Q* 4. Nie miałem przewodców, jak się należy. *Teat.* 2. Od konia podw[illegible]nego bez wozu na milę każdy półtora groszy płacić ma; a przewodnikowi nazad płacić nie trzeba; chyba iżby się sam posłaniec z przewodnikiem nazad wracał. *Vol. Leg.* 2, 673, (*Ross.* проводникъ pocztarz, pocztowy [illegible]op). Powinność dawania przewodnika = przewód. *Nar. Hst.* 4, 57. — §. *Transl.* Przewodnik u machiny elektrycznéj. *Os. Fiz.* 357. konduktor, der Ableiter. PRZEWODZĘ, *ob.* Przewieść, przewiódł.

PRZEWOŁAĆ *cz. dok.*, Przewoływać *niedok.*, przewołuje *pr.*, zawołać przed siebie, vor ſich rufen, vorfordern; *Sorab.* 1. pžewolacž; *Ross.* перезвать, перезывать, перекликать, перекличу, перекликивать. Po jednemu ich przed sąd swój przewoływają. *Paszk. Dz.* 112.

PRZEWORA, PRZEWORZYNA, PRZYWORA, y, *ż.*, (*Etym.* wrzeć), pobocze między koniem a koniem etc., przegroda, der Stallbaum zwiſchen den Pferden, Ochſen ꝛc.; *Boh.* přjwora, ostrew; *Sorab.* 1. dówha preczna żerdź, schłaha; (*Bosn.* perivoj; *Dal.* perivoy = ogród). Przywora, *intermedius paries. Krom.* 549. *Czachr. Tr. L* 2. Konie z przywor wyprowadzane bywają do wozów i do roboty. *Otw. Ow.* 61. W stajni dla źrzebców zbudowanej, dużych potrzeba a przestronnych przeworzyn, między dwiema słupami wprawionych. *Hipp.* 31. Trze grzywę o przeworę wół. *Rej. Wiz.* 92. — *Fig.* Między grzesznym a piekłem niemasz inszej przewory, jedno ta słaba ściana śmierci. *W. Post. W.* 3, 504. przegrody, Scheidewand. — *Allegor.* Wielka to jest łaska od miłego Boga, gdy małżonkowie w stadle a w przyworze małżeństwa swego dziatki mają mieć. *Glicz. Wych. C* 7.

PRZEWÓZ, u, *m.*; *Boh.* přjwoz, plih; *Slov.* přjwoz; (*Sorab.* 2. Priwos imię wsi; *Germ.* Fehro); *Vind.* prevos, prevoshnja, brod, brued, (*ob.* Brod); *Carn.* prevôs, brôd, vrôd; *Croat.* brod, brodische, brodovina, brodarina; *Slav.* navao, (cf. nawa; prívoz = pojazd); *Bosn.* brodarina; (*Rag.* privòz *trames*); *Ross.* перевозъ, перевозка, перевезеніе, провозъ; *Eccl.* провозъ, превезеніе; przewożenie przez wodę, rzekę, góry, etc.; das Ueberfahren, Ueberſetzen über ein Waſſer, Tranſportiren. Przewozem się bawić. *Cn. Th.* przewoźnikiem być. Łoża przewozowe mają być zgodne do przewozu armat z miejsca na miejsce, i do wszelakiej podróży. *Jak. Art.* 1, 221. Podwody pocztowe były dawane, t. j. wóz i konie, albo same konie, i to się nazywało przewód, inaczéj przewóz, a nawet °narzasz. *Czack. Pr.* 64. Poſtvorſpann. — §. Przewóz, miejsce przeprawy; die Ueberfuhr, die Fähre. Szeroki przewóz. *Cn. Th.* Na przewozie od niego nic nie wzięli. *Gorn. Sen.* 455. Z mnóstwem okrętów przez port abo przewóz Trypoliński ciągnął na miejsca potrzebne. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 14, 1. — §. R. 1252 niezmierne wód zebranie wszystkę Polskę zalało, tak iż pola, role i lasy przewozem stanęły; *navigabiles erant. Krom.* 263. (t. j. trzeba było czołnem się po nich przewozić). — §. Przewóz, przewoźne, zapłata od przewozu; *Boh.* přjwozně; *Carn.* brodnina; *Vind.* brodovina, brodnina, brodni dnar; *Croat.* mornarina; *Bosn.* navao, plachja za brodarinu; *Ross.* плотовое (cf. pletwa, płta), перевозное, Fährgeld, Schiffloh̃n. Wół za morzem po groszu, a przewozu sto złotych *Rys. Ad.* 71. PRZEWOŻĘ, *ob.* Przewieźć. PRZEWOZISKO, a, *n.*, *contemn.*; *transl.* promisko, ein elender Prahm, eine elende ſchwache Fähre. Przewozisko stare, jak się traciło o kamień, tak się i rozleciało. *Teat.* 54. c, *D* 2. PRZEWOŹNICZY, a, e, od przewoźnika; *Ross.* пе-

ревощицній, перевощичей, Fährmanns-, dem Fährmann zugehörig. PRZEWOŹNIK, a, *m.*, przewozem się bawiący, żyjący; *Bosn.* přjwoznjk; *Sorab.* 1. pzewožnik; *Croat.* prevasàvecz; *Bosn.* brodar; *Carn.* brôdnik; *Ross.* перевощикъ; *Eccl.* превозникъ, der Fährmann, Ueberführer. Długo przewoźnik na prądzie się z prumem Biedzi, na koniec musi iść za szumem. *Pot. Syl.* 19. Na przewozie przewoźnik od niego nic wziąć nie chciał. *Gorn. Sen.* 433. Przewoźnik albo marynarz i ludziom dobrze czyni, i sobie; sobie, iż mu płacą, onym, iż je przewiózł po potrzebach swych na drugą stronę. *Rej. Zw.* 94 *b.* PRZEWOŹNY, a, e, PRZEWOZOWY; *Ross.* перевозный; a) od przewożenia, od przeprawy, transportowania, zum Transportiren und Ueberführen, Ueberſetzen gehörig. Łoża przewozowe, służą do przewozu armat z miejsca na miejsce i do wszelkiej podróży. *Jak. Art.* 1, 221. Handel przewozowy, *commerce passif.*, wywozowy *actif. Pam.* 83, 62. (transportowy). Handel przewozowy czyli przekupniowy. *Pam.* 83, 125. — *Subst.* Przewoźne, zapłata od przewozu; *Ross.* перевозное, das Fährgeld. *Cn. Th., ob.* Przewóz. — b) Przewoźny *Pass.*, przewieziony, przywieziony, przychodni, przybyły, zagraniczny, zamorski; *Ross.* завозный, aus der Fremde hergebracht, ausländiſch, fremde. Miód jest trunek nieprzewoźny. *Kras. Pod.* 1, 20. Przewoźna rzecz jest milsza, niż ta co jest doma. *Alb. z Woj.* 17. Przewoźne maksymy nie zgadzają się z sposobem myślenia wolnego obywatela. *Kras. Pod.* 2, 170. Ojcowie nasi strzegli się zbytków przewoźnych. *Kras. Pod.* 1, 20. Przewoźnéj mądrości po zagranicznych akademiach nie szukał. *Nies.* 1, 39. Przewoźne prawem znieście obyczaje Cni Tebanowie, przodków swych zwyczaje Podajcie dziatkom. *Tward. Misc.* 175. (*exteros mores prohibete. Sarb.*).

PRZEWRÓCIĆ, *f.* przewróci *cz. dok.*, Przewracać *niedok.*; *Boh.* přewratiti, přewraceti, prewracowati; *Slov.* přewrácým; *Sorab.* 1. powroczicz, pžewobroczu, powroczam, powroczu, zwóbroczam; *Carn.* preberneti, povesnem, povesneti; *Vind.* preberniti, prebrazhati, sverniti, okulsverniti; *Bosn.* privrachjati, privratiti, privrrichi, suvratati; *Croat.* zvernuti, zvracham, prevrácham, preobrácham; *Rag.* privrâtiti, privracchjati, privartati, privarnutti, priprjecjati, priprjêciti; *Eccl.* низкратити; *Ross.* переворочать, переворотить, переворачивать, превратить, превращать, (превернуть, перевертывать przekręcić), разворотить, разворачивать, ворохнуть, ворошить, опружить, опруживать, разшевелить, разшевеливать; na inszą stronę obracać, wywracać; umwenden, auf die andre Seite legen, wenden, werfen. Oracz ziemię pługiem swym ostrym tak przewraca, Że mu stokrotną lichwą roboty przypłaca. *Groch. W.* 548. Ziemia, niżeli uczyni pożytek, siłaż to razy potrzebuje być przewrócona? *Teat.* 15. *c*, 21. Przewracać siano na łące. *Tr.* Wszystkę pościel jego *sprzewracałeś w chorobie jego. *W. Ps.* 40, 4. *Sprzewraca się cała ziemia. *Budn. Zach.* 14, 9. Jeśli przy stole kto zaczął obmawiać kogo, chleb przed nim przewrócili, albo w obrusie dziurę uczynili. *Eraz. Jęz. Y* 3 *b.* Przewróciwszy kartę na wspak, gdy ta pociecha złęże, pewnie smętek urodzi. *Rej. Zw.* 114. Kłóci się, i ledwie całego domu do góry nogami nie przewraca. *Teat.* 10. *b*, 7. Wszystko teraz do góry nogami przewraca się, świat się w niwecz obrócił. *ib.* 34. *c*, 35. (wszystko na opak). Przewracać się, obracać się z jednéj strony na drugą, *Bosn.* privarchiatise, vagljatise; *Ross.* перелечь, переляжу. Niczego się podjąć nie chcą, jedno leżą, a na pościeli się przewracają, jako drzwi na zawiasach. *Kosz. Lor.* 174 *b.* (przewalają się). Świnie wolą się w błocie, niż w wodzie przewracać. *ib.* 67 *b.* (walać). — Wino przewraca się, mutuje, musuje, robi, jest w robocie. *X. Kam.* der Wein arbeitet, gährt. Właśnie by ręką przewrócił, tak się odmieniło. *Perz. Lek.* 330. wie mit der Hand umgekehrt. Przewróconą czyli odwróconą ręką, n. p. bić; *Ross.* отмашь, на отмашь, (*ob.* z mańki). Przewrócić suknią, *ob.* Przenicować; (*Slov.* na rubi prewátit *eversionem inferre*, cf. rąb, ręby; *Boh.* na lic obratiti wywrócić). — *Arith.* Chcąc dzielić ułamek przez ułamek, trzeba oba wyrazy ułamku dzielnika przewrócić, to jest, na miejscu licznika napisać mianownika i odwrotnie. *Jak. Art.* 1, 77. einen Bruch umkehren. — ‘§. Niezbożni nie pierwéj dorwą się snu, ażby kogo przewrócili, 3 *Leop. Prov.* 4, 15. (ażby kogo podwrócili. 1 *Leop.*, podeszli, cf. podstęp). *Aliter:* Sektę Luterską, od Ozyandra przewrócony, przyjął. *Steb.* 124, (cf. nawrócony). — §. Przewracać po książce. *Teat.* 43. *b*, 8. wartować po książce; *Bosn.* privrachjati kgnighe, priobratiti, in einem Buche blättern. Nie mogąc rękami obwisłemi karty w brewiarzu przewrócić, wargami je przewracał. *Birk. Gn. Kon.* 49. — §. Przewracać oczy. *Teat.* 20, 5. przekręcać, die Augen verdrehen. Oj i czegoż znowu tak przewracasz oczy, Jak opętany, gdy go ksiądz kropidłem zmoczy? *Treb. S. M.* 81. *Cum Instrum.* Jakże brzydko oczyma przewraca. *Teat.* 7. *c*, 63. Pijany młynkuje, oczyma przewraca. *Mon.* 68, 205. — Koziołki przewracać. *Gorn. Sen.* 13. padać na głowę, Purzelbäume machen, Räder ſchlagen. — §. Przewrócić kogo, co, przekinąć, przerzucić; umwerfen, über den Haufen werfen. *Sprzewracał koła wozów ich. 1 *Leop. Exod.* 14, 24. (pozrzucał. *Bibl. Gd.*). Przewrócić się z wozem. *Cn. Th.* mit dem Wagen umgeworfen werden, umwerfen, umſchmeißen. Przewrócić się idąc, biegając = obalić się, wywrócić, upaść; hinfallen, umfallen. Wóz, czoln się przewrócił, der Wagen, der Nachen ſtürzte um. — ‡ Przewróciło mu się w głowie, es iſt in ſeinem Kopfe nicht richtig. Sądzęż dobrze, czy mi się przewróciło w głowie, Wszak tego na kontraktach widziałem we Lwowie? *Treb. S. M.* 68. W głowie się wam przewraca. *Mon.* 70, 103. (miesza). PRZEWRÓCICIEL, a, *m.*; *Boh.* přewrácenec; *Sorab.* 1. zwobroczer; *Croat.* prevrachávecz; *Rag.* privratitegl; *Ross.* превратитель; *Eccl.* развратитель, вратитель; który co przewraca, obaliciel; der Umwender, Umwerfer. *Eversor*, przewrócicіel, wywrócicіel. *Mącz.* PRZEWRÓT, u, *m.*; *Boh.* přewrat; (*Slov.* prewratka *hypallage*); *Vind.* preverg, prekuz, prebernva, prebernenje, prebrazhanje, prevershik; *Ross.* перевертышъ, переветка przekręt; переворотъ nicowanie; *Eccl.* превратство, превращение

przeobrażenie, przemiana; a) przewrócenie, wywrót, das Umwerfen, Umſchmeißen. — b) Przewrót, PRZEWROTNOŚĆ, ści, ż.; *Boh.* přewracenost; *Vind.* prebernjenost, prepazhlivost (*ob.* Opaczność), opazhina, narobnost; *Bosn.* vragolia, opacina; *Rag.* privarka; *Ross.* превратность; *Eccl.* строптивство, стропотство, стропотство, стропотность, стропотливость, развращение; *perversitas*, die Verkehrtheit, Bosheit. Chciał dokazać przewrotem, czego cnotą zjednać nie umiał. *Nar.* *Hst.* 7, 132. Niemasz nic tak świętego, czegoby przewrotność złym użyciem i opacznym tłumaczeniem nie skaziła. *Nar. Hst.* 6, 196. PRZEWROTNIEĆ *nijak. niedok.*, stać się przewrotnym, verkehrt, verdreht, boshaft werden. Z świętym świętym się staniesz, a z przewrotnym sprzewrotniejesz. *Zarn. Post.* 3, 683 *b.* PRZEWROTNIK, a, *m.*, przewrotny człowiek; *Rag.* privarnik, ein verkehrter Menſch, vom verkehrten Herzen, ein Boshafter. Przewrotnik przewraca prawa, obyczaje, ludzie z dobrych na złe. *Wład.* Przewrotnik najniewinniejsze źle tłumaczy kroki. *Teat.* 28, 107. Obrzydłym jest przed panem przewrotnik. *Radz. Prov.* 3, 32. Nie bój się, acz niewiernicy i przewrotnicy są z tobą. *W. Ezech.* 2, 6. *Budn. ib. W rodz. żeńsk.* PRZEWROTNICA; *Rag.* privarniza. PRZEWROTNY, a, e, PRZEWROTNIE *adverb.*; *Slav.* prevêrnut; *Ross. et Eccl.* превратный; wywrotny, łacny do przewrócenia, leicht umzuwerfen. Przewrotny wóz. *Cn. Th.* który się prędko przewraca, ein Wagen, der leicht umſchmeißt, umwirft. Przewrotna śklanka. *Tr.* Nieprzewrotny wóz, niewywrotny. *Wład.* — *Moral.* Nieprzewrotny sędzia. *Sk. Żyw.* 87. (nieprzekupny, nie do skazienia; lub też którego wyrok nie może być odrzuconym, od którego apelacya nie idzie). — §. *Moral.* Przewrotny, nieprostego serca i umysłu, *Carn.* narobn; *Rag.* privarni; *Ross.* строптивый; *Eccl.* всескверный, verkehrt, boshaft. Zowiemy człowieka wykrętnym abo przewrotnym, który wszystko wywraca, i we wszystkim tylko rzeczy swych przestrzega. *Rej. Post. T* 4. Jeden przewrotny towarzysz dosyć jest na zgubę. *Teat.* 49, 82. — § Do domu pierwszy wstęp czyni plac przewrotny, skromny wprawdzie w rozmiarze, ale ochędożny. *N. Pam.* 9, 345. plac przed wrotami, przedwrotny.

PRZEWRÓŻYĆ *cz. dok.*; *Ross.* пороворожить; przewieszczyć, wróżąc przepowiedzieć; wahrſagen, prophezeihen. Astrolog Kazimierzowi, że długoletnie, ale nieszczęśliwie żyć będzie, przewróżył. *Krom.* 499.

PRZEWRZASNĄĆ *cz. jednll.*, Przewrzaskiwać *frequ. et cont.*, nagle zawrzasnąć; *Sorab.* 1. pscherjschežu; *Ross.* прогорланить, losſchreyen, ein Geſchrey erheben. Gońca inaczej głosu dobywa goniąc, a inaczej przewrzaskiwa do psów idąc. *Ostror. Myśl.* 32. — §. Przewrzeszczeć czas niejaki, wrzeszcząc przebyć, durchſchreien. — §. Przewrzeszczeć kogo, wrzeszczeniem go zwyciężyć, überſchreien.

PRZEWRZEĆ, *f.* przewrzeje *med. dok.*, zbyt przewarzyć się; *Vind.* prevreti, überkochen, zu viel kochen. Woda z kapusty, kiedyby już przewrzała, żywot zatwierdza. *Syr.* 1111.

PRZEWYBORNOŚĆ, ści, ż., celność, große Auserleſenheit. Za Kazimierza W. w rzęsisty owoc obyczajów, grzeczności i pięknej przewyborności wzmogła się Polska; *civilitatis et elegantiae incrementa. Krom.* 356. PRZEWYBORNY, a, e, — ie *adverb.*, bardzo celny, ſehr auserleſen, vortreflich; *Croat.* iziszkân, (*ob.* Wyszukany); *Bosn.* priizvrrisni; *Ross.* превзрядный, преимущественный; *Eccl.* благоизбранный, превзбранный, Łokietek, pan przewybornej cierpliwości, dobroci znamienitéj. *Krom.* 340. *Sk. Dz.* 344. Serce ma przewyborne. *Teat.* 37, 121.

PRZEWYCIĘŻYĆ, PRZEZWYCIĘŻYĆ *cz. dok.*, Przewyciężać, Przezwyciężać *niedok.*, zwyciężać, zwycięztwo odnieść, beſiegen; *Boh.* poprati, (*ob.* Poprzeć, poprać, cf. prać = bić); *Sorab.* 1. pžewihnu, pžedobédu, pžedobéwam; *Vind.* premogozhiti, premagati, prerſiliti, predobiulati, preoblastiti, preomoistriti, obladati, prevoiskuskovati, prebojuvati; *Croat.* preobládati, preobladujem, obladati, (cf. władnąć); *Bosn.* primocchi, primagati, pridobiti, nadjacjati, dobitti; *Ross.* оборати, обораю, переборать, одолѣть, одолѣвать (cf. здолать, подолать), преодолѣть, преодолѣвать, побѣждить, побѣждать; *Eccl.* прѣкороти, преборати, препобѣждати, воспобѣждати, *pr. et tr.* Gdy podnosił Mojżesz ręce, przemagał Izrael, a jeśli trochę opuścił, przezwyciężał Amalek. *W. Exod.* 17, 11. Starali się jeden drugiego darami przezwyciężyć. *W. Post. W.* 2, 353. Przezwyciężenie, *Croat.* preobladanye, obladanye; *Ross.* преможение, премога. Widzę męża w oddmiennym zdaniu, przezwyciężyć go trudna. *Teat.* 26. *c*, 31. Prawem być przezwyciężonym. *Herb. Stat.* 27. (prawem przekonanym). *Nieprzezwyciężony sen, *spik, subet. *Syr.* 512, *ob.* Letarg. Przewyciężony, przezwyciężony, *przezwyciężny, do przezwyciężenia, überwindlich, *Slov.* premožitedlny; *Vind.* premagliu; *Ross.* одолимый, преодолимый, оборимый, поборимый, побѣдимый; *Eccl.* преборимый. Miłością z sobą zjednoczeni, Będziecie światu nieprzezwyciężeni. *Odym. Św.* 2 *Z* 2. Mądry jest nieprzezwyciężony, ale nie jest nieczuły. *Pilch. Sen. list.* 53, (cf. niezgięty, niewzruszony). Przez niedostatek edukacyi człowiek może uczynić błąd nieprzezwyciężony. *Mon.* 76, 20. nieuchronny.

PRZEWYDRZEĆ *cz. dok.*, zdziczeć, zbestwieć, wild und unmenſchlich werden. *Effrenata libido*, haniebna, przewydrzona, nieodjęta swawola. *Mącz.*

PRZEWYKNĄĆ, *f.* przewyknie *med. jednll.*, Przewykać *niedok.*, od kogo nawyknąć, przejąć jaki sposób; ablernen von jemanden, abſehen und ſich ſelbſt darin üben. Zając szedł do Paryża uczyć się rozumu, Tam wiele przewyknąwszy, przyszedł zaś do domu.... *Papr. Kol. S* 3. Set najpierwéj od Adama przewykł naukom i pismu. *Biel. Hst.* 3. Od pająka przewykł tkacz cwelichów, śliczných Wzorów rozlicznych. *Klon. Fl. D* 4.

*PRZEWYKROCZENIE, ia, *n.*, n. p. Odrzućcie od siebie przewykroczenia wasze. 1 *Leop. Ezech.* 18, 31. (wykroczenia wasze. 3 *Leop.*), przegrzeszenia, przestępki, Vergehungen, Uebertretungen, Ueberſchreitung des Geſetzes.

PRZEWYMOWNY n. p. mąż *Sk. Dz.* 298. bardzo wymowny, ſehr beredt.

*PRZEWYPARTY, a, e, n. p. Piorun z zadziergi gromu

przewyparty. *Chodk. Kost.* 34. po przeparciu wyrzucony, hindurchgeſchleudert.

PRZEWYSOKI a, e, n. p. Przewysoki Jehowa i straszny. *Budn. Ps.* 47, 2; *Ross.* превыспренный, bardzo wysoki, überhoch, ſehr hoch. Przewysoka jest wielkość mocy jego przeciwko nam. 1 *Leop. Eph.* 1, 19. przewyższająca.

*PRZEWYWAĆ. 1 *Leop. Deut.* 33, 17. przewiewać, *ob.* Przewiać.

PRZEWYŻKA, i, *ż.*, PRZEWYŻSZOŚĆ, ści, *ż.*, przewyższenie, przewaga; das Ueberhangen, das Uebergewicht; *Sorab.* 1. pžedobětoſcz; *Vind.* zhresviſek, previſek, previſhanje, preſeſhnost; *Ross.* превыспренность. Ow metropolita niejaką przewyższość i władzę nad biskupami miał. *Sieb.* 155. — *Arithm.* Przewyżka, nadwyżka, dyferencya, którą jedna liczba większa od drugiéj. *Solsk. Geom.* 3, 78. Z dwóch ilkości nierównych mniejsza wyrówna większéj, jeśli przewyżkę albo pierwszej dodasz, albo drugiéj odciągniesz. *Ustrz. Alg.* 55. Differenz, Ueberſchuß, Unterſchied. PRZEWYŻSZYĆ *cz. dok.*, Przewyższać *niedok.*; *Boh.* přewyšiti, přewyšowati; *Slov.* přewyšugi, přewjšiti; *Sorab.* 1. pžedobywam, pžedobewam; *Vind.* zhriesviſiti, previſhati; *Rag.* nadvissiti, nadvîsiti; *Ross.* превысить, превышать, превосходствовать, провзойти, превосходить; *Eccl.* превыти; (*Ross.* превозвысить uwielbić, надвысить, надвышать podbić licytując); przechodzić kogo abo co wysokością, ciężkością, przeważyć etc., *pr. et tr.*; übertreffen, überſteigen. Pokazały się długi przewyższające wartość substancyi. *Kras. Pod.* 2, 44. I bydlęta upadają pod ciężarem, kiedy ten przewyższa ich siły. *Rog. Doś.* 1, 128. Ukazał się krzyż na powietrzu tak jasny, iż go promienie słoneczne zagasić nie mogły, i owszem słońce jasnością przewyższając, widzieć się wszystkim dał. *Sk. Żyw.* 1, 194. (celując, übertreffend). Tyś wszystkich przewyższył w złości. *Radz.* 1 *Reg.* 14, 9. Nie do przewyższenia, nieprzewyższny, unübertrefflich. Potęga nieprzewyższna. *Chodk. Kost.* 8.

PRZEWZIĄĆ, *f.* przeweźmie *cz. dok.*, górę brać, die Oberhand nehmen; (*Boh.* přewzyti; *Rag.* priuzêti; (*Bosn.* priuzeti, pria uzeti *praeoccupare*); *Croat.* prevzimlyem, prevzelszem; (prevzimlyemsze *insolesco*, cf. wziąć na kieł, cf. zawzięty; prevzetnoszt *praesumptio*; *Vind.* preusetn *fastuosus*, preusetje *superbia*; *Sorab.* 1. pžewzatžo przesada; *Slov.* prewzalka *metalepsis*). Gdy wielość przeweźmie.... *Perz. Lek.* 15. — *§. Krople krwawe z Meduzy łba na dół padały, Które ziemia przewziąwszy, przepchała w gadziny. *Zebr. Ow.* 98. w się przejąwszy, in ſich hinüber aufnehmen.

PRZEZ, I. *Praep. reg. Accus.*; *Boh.* přes, skrze, skrz, (cf. wskroś); *Slov.* pres, čez; *Sorab.* 1. pžez, pžes; *Sorab.* 2. psches, pschew, pschе; *Carn.* skus (cf. wskróś), (zhés, zhes = nad); *Vind.* skus, skusi, zries, zhis, (= nad; bres = bez); *Carn.* chez; *Rag.* pròz; *Slav.* kroz; [*Eccl.* прѣзъ *super* 2]; *Ross.* чрезъ, черезъ, (cf. prze, cf. *Lat.* per, propter); 1 a) *penetrandi locum*, durch, durch einen Ort. Jeździła szukając go przez puszcze, przez lasy. *P. Kchan. Orl.* 1, 178. Przez onę ciżbę, przez miecze, przez strzelbę, biegł żołnierz. *Gorn. Sen.* 211. Będzie musiał 10 razy pójść przez rózgi. *Teat.* 47, 66. — §. *Directionis:* Przez las, przez bór, przez bród gdzie jechać, abo na las, na bór, lasem, borem. *Cn. Th.* 864. Nie zabawem powróci, gdyż dom tylko przez drogę. *Teat.* 24. *c*, 65. Oberwał przez łeb. *Jabł. Buk. P b.* Przez nogę kogo rzucić. *Pilch. Sall.* 84, (*ob.* Noga). — §. *Durationis per tempus:* Przez, durch, eine Zeit durch, eine Zeit lang. Przez cały dzień, przez noc, przez godzinę. *Cn. Th.* — §. *Modi:* Przez nos mówić, przez zęby mówić. Przez szpary patrzać. Przez sen gadać, *ob. suis in locis.* — §. *Divisionis per singulos:* Przez n. p. Sposób decydowania projektów przez kategorye, przez punkta, przez peryody, przez słowa. *Gaz. Nar.* 1, 63. Satzweiſe, Punktweiſe, Periodenweiſe, cf. po kategoryi, po punkcie, po peryodzie, po słowie, cf. *Instrumentalem* kategoryami, punktami, peryodami. — b) *Mediationis, sine instrumenti:* Przez kogo, za czyjem pośrzednictwem, pośrzedniczo; durch, vermittelſt. Kto co czyni przez drugiego, tak to waży, jak przez niego. *Cn. Ad.* 573. *Xiądz.* 236. Nie czyń przez drugich, co sam przez siebie uczynić możesz. *Kras. Pod.* 1, 114, (cf. przez posły wilk nie tyje). Przez które rzeczy człowiek grzeszy, przez te i karan bywa. 1 *Leop. Sap.* 11, 17. — c) *Causae, respectus, relationis:* Przez co, (cf. przecz) = dlaczego, z przyczyny, przez wzgląd, ze względu, względem; wegen, aus Urſache, um — willen, aus Rückſicht. Przez samę grzeczność, nie powinienby tego powiedzieć. *Teat.* 21, 81. Korzenia tego żaden człowiek przez jego kąsanie nie może jeść. *Sienn.* 80. Kwapili się panowie Litewscy do domu przez wojnę Moskiewską. *Biel.* 559. Za Ludwika w Polszcze żadnego rządu nie było, przez niebytność króla. *Gwagn.* 68. Przemów jeno słoweczko, Przez litość kochaneczko. *Teat.* 53, 43. Przez błotniste zatopy, przez jałowe role, Nie porzucaj tych gruntów tak żyznych. *Zab.* 12, 248. Prowenty, które Izabela miała od Ferdynanda, małe były, przez jej stan. *Biel.* 540. (stosownie do jej stanu). Jak tylko przez wiek mówić mógł, sposobu służenia do mszy nauczył się. *Sk. Żyw.* 306. Wszystkie modlitwy nasze kończymy: przez Jezusa Chrystusa pana naszego. *Bial. Post.* 147. Prosić przez kogo, na jego imię; um jemandes (z. B. Gottes) willen bitten, bey jemand, bey etwas bitten. Prosi książąt przez bogi, aby mu przysądzili rynsztunek Achillesów. *Otw. Ow.* 515, (*ob.* Przebóg). Przez złożone ręce, Przez prawo cię miłości, przez te piersi, które Chcesz rozdwoić żelazem, Pozwól Symeonie Prośbom fryszt zwłoki, proszę, przez pradziada święte I przez dziada popioły, przez to; co ci miło, Zmiłuj się, daruj życie niewinnemu bratu. *Min. Ryt.* 1, 259. Przez kogo przysięgać, bey jemanden ſchwören, *ob.* Przysięgać. — Przez się = bezpośrednie, für ſich, an und für ſich, für ſich ſelbſt. Dwojaka bywa kąpiel, jedna sama przez się, druga złożona z różnych ziół. *Comp. Med.* 540. Nie wszystko, co się zda złe, jest przez się złe, ale czasem pożyteczne. *Karnk. Kat.* 445. Turcy nie chcą, aby bóg był wieczny przez swoję wieczność, mądry przez swoję mądrość, ale wszystko sam przez się; a to, żeby nie przypuścić w bogu

rozdzielności. *Kłok. Turk.* 153. W rzeczach mniejszej wagi, rządzca dworu przez się rozsądzić może. *Kras. Pod.* 2, 206. Prawdy te przez się jasne. *Ustrz. Alg.* 58. Wiadomości same przez się do głowy przyjść nie mogą. *Mon.* 65, 91. Starość przez się uprzykrzona. *Pilch. Sall.* 328. — 2) Przez = w koło, około, nad; um, über. Łuk przez się wieszają. *P. Kchan. Jer.* 15. um ſich umhängen. Niech łuk przez się a szable wieszają u łęków. *Teat.* 45. *d*, 77. *Wyb.* Przez kij pies skacząc dziwne robi susy. *Jabł. Ez.* 19. — §. Przez dzień = co trzeci dzień. *Cn. Th.* jeden dzień w środku mijając, je um einen Tag, immer den dritten Tag, (*ob.* Przezedni). — Na przez rok. *Simon. Siel.* 101. na przyszły rok o tymże czasie; *male dicitur:* na bezrok. — §. Przez *cum Numeris* = na, około; gegen, auf, ohngefehr gegen. — Szło przez pięćset ministrów z świecami. *Zbil. Dr. F.* Jaskru rodzajów jest przez piętnaście. *Syr.* 874. W wojnach tych przez kilka milionów dusz na on świat poszło. *Stryjk.* 311. Łokietek w Śląsku przez 50 twierdzy dobył. *Biel.* 187. *et* 92. — 3°) Przez *saepissime commutatur cum* bez, *quod perverse admodum fieri facile est visu:* n. p. Modlili się, podnosząc czyste ręce °przez gniewu i °przez swaru. 1 *Leop.* 1 *Thim.* 2, 8. Król Węgierski °przez przyczyny podniósł wojnę na hospodara. *Stryjk.* 367. *Petr. Pol.* 71. Aby urzędnik °przez woli pana nic nikomu nie kupował. *Cresc.* 37. Pomorzanie °przez mała swego nie dokazali. *Biel.* 78. — *Similiter:* °Przezpieczny, *ob.* Bezpieczny, °nieprzezpieczny, °nieprzezpieczeństwo, °uprzezpieczony. — °Przez dzięki = bez dzięki, *ob.* Dzięka. — II. *In compositione verborum* Przez-, *amisso* z *finali*, *mutatur in* Prze (*ob.* Prze); *nomina quam paucissima inveniuntur, composita cum* Przez: *e. gr.* przezdrożny, przezgłównik, przezmian, przeżżak.

PRZEŻĄĆ, *f.* przeżmie *cz. dok.*, Przeżymać *niedok.*; *Vind.* presheti, skusshemeti; *Ross.* прожать, прожимать, пережать, пережимать; przecisnąć, mocno wycisnąć, przemiąć, przegnieść; ſtark ausdrücken, auspreſſen, auswinden. Przeżąć chusty, wyżąć, wycisnąć, wykręcić z nich wodę. *X. Kam.* Wszystkiego mię ból przeżął z frasunkiem surowy. *Kulig. Her.* 224. Żołnierz szarpię ojczyzny wnętrzności, ostatki biedne, które w ręku trzyma, Do krwi ostatniej samże wskróś przeżyma. *Tward. Misc.* 167. Żołnierz niekarany chlebów swych dopinał, I mizerne przeżymał domowe wnętrzności. *Tward. W. D.* 2, 46. Przeżymał nas Szwed długą Prus posesyą. *ib.* 278. Co moja za niewdzięczność! a ztąd mię przeżyma serce strach zimny. *Kulig. Her.* 175. *et* 304.

PRZEZACNY, a, e, — ie *adverb.*, bardzo zacny, znakomity; *Eccl.* пречестный, hochanſehnlich. Burgrabina z Donina, przezacna rodem, urodą sławna, cnotą zalecona. *Warg. Wal.* 179. Od bezkrólewia po abdykacyi Jana Kazimierza, tytuł Najjaśniejszéj Rzpltéj w zwyczaj wszedł; bo dawniéj tytuł Przezacnéj *inclytae*, był dawany. Gdy na elekcyi Augusta II. w listach Cesarskiego posła napisano było: Przezacnej Rzpltéj; posłowie ziemscy listów tych czytać nie dozwolili. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 294.

PRZEŻAK, *ob.* Przeżżak.

PRZEŻARTOWAĆ *cz. dok.*, żartując przepędzić, durchſcherzen; *Vind.* sashalati, sanorzhuvati; *Ross.* прошалить, прорѣзвить.

PRZEŻARZYĆ *cz. dok.*, żarząc przejąć, durchwärmen, durchbraten; *Ross.* прожарить, прожаривать, пережарить, *ob.* Przepiéc.

PRZEZASTAWIĆ *cz. dok.*, Przezastawiać *niedok.*, w dalszą zastawę oddawać, wieder in Verſatz weiter weggeben, an einen Dritten verſetzen. Zastawnik, dóbr zastawnych komu innemu przezastawić nie może. *A. Zamoj.* 151. Kiedy kto zastawę mianą, w większéj sumie przezastawi.... *Czack. Pr.* 2, 162, cf. subarendować.

PRZEZBOŻNIE. *Kucz. Kat.* 34, *ob.* Bezbożnie; *ob.* Bez = °przez.

PRZEZBYTKOWAĆ *cz. dok.*, zbytkami przemarnować, mit Luxus und Uebermaß durchbringen, verſchwenden. Dosyćby, co na jednym przezbytkujem sejmie. *Pot. Pocz.* 414.

PRZEZBYWAĆ *cz. contin.*, przecznie zbijać, przepierać kogo, einen widerlegen. Legat, króla przezbywając, wołał: lepiéj, aby troje królestwa upadły, niżby zwierzchność kościelna naruszona być miała. *Krom.* 645. Słusznieli, czy nie? nie przezbywam! *ib.* 3.

PRZEZDROŻE, a, *n.*, ciąg podróży, ciąg miejsca, przez które droga prowadzi; der Weg der Reiſe, die Richtung der Reiſe. — °§. Przezdroże = bezdroże, (*ob.* Bez = °przez), n. p. Dałem im na puszczy wodę a °rzéki na przezdrożu. 1 *Leop. Jes.* 43, 20. PRZEZDROŻNY, a, e, — ie *adverb.*, n. p. Kamienie przezdrożne, dla przestąpienia błota. *Cn. Th.* 260. Schreitſteine, quer über den Weg.

°PRZEZDUSZNY, a, e, n. p. Przezduszni ludzie. *W. Post. W.* 3, 67. (Bezduszni *qu. v.*, *ob.* Bez = °przez). Z nauki Pana Jezusa °przezdusznie pośmiewają się. *Zarn. Post.* 3, 787.

°PRZEZCNY, °PRZEZECZCI. *Herb. Stat.* 491. *Tarn. Ust.* 139. bezecni, bez czci, *ob.* Bezcześć.

PRZEZDZIĘK. *Biel. Św.* 131 *b*, *ob.* Bez dzięki, *ob.* Dzięka.

PRZEZEDNI, PRZEZDZIENNY, a, e, przez dzień, t. j. co trzeci dzień przypadający; alle drey Tage zufällig, dreytägig. Zimnica przezdzienna abo trzeciaczka, która trzeciego dnia bywa. *Macz.* Wina, miodu nie pijał, tak trzeźwo żył zawżdy, Przezedni się w łaźni mył, albo na dzień każdy. *Stryjk.* 549. Gdy przyjdzie czas, ma być świerzopek spuszczanie z źrzebcami, wszakoż nie codzienne, ale przezedni. *Cresc.* 515.

PRZEŻEGAĆ *cz. dok.*, przepalić, durchſengen, durchbrennen; *Vind.* skusshgati, prevshgati; *Rag.* proxgatti, proxecchi, prixigati; *Ross.* пережечь, пережигать, прожечь, прожигать.

PRZEŻEGLOWAĆ *cz. dok.*, żeglując przebyć, przepłynąć; überſegeln, überſchiffen; *Sorab.* 1. pžetžowniu; *Vind.* preladjati, prepelatiſe ſ' ladjam, prejadrati, zhresjadrati, skusjadrati, skusjadruvati, skusladjati; *Croat.* prebrògyujem, prebroditi, (cf. przebrodzić); *Rag.* pribroditti; *Bosn.* projidriti; *Eccl.* преплаваю. Często go Menelaus w domu podejmował, Kiedy umyślnie z Krety do nas przeżeglował. *J. Kchan. Dz.* 52. Prędko przeżeglował. *Birk. Chodk.* 31. mimo przepłynął, vorbey ſchiffen, vorbey ſegeln.

PRZEŻEGNAĆ *cz. dok.*, ręką krzyż przez co robiąc pobłogosławić; *Bosn.* prikrristiti, uciniti krisg na sctogod; *Carn.* prekrisham; *Ross.* перекрестить, перекрещивать, ſegnen, das Kreuz über etwas machen, einſegnen. Papież, gdy dzwon u kościoła Laterańskiego podnieść miano, pierwéj go przeżegnał. *Sk. Dz.* 879, (cf. poświęcić). By wszelkie od nich przypadki odegnać, Filenor drogę raczył im przeżegnać. *Kniaź. Poez.* 2, 149. Do biskupów obrazy na przeżegnanie niosą. *Sk. Dz.* 486. Einſegnung; *Sorab.* 1. pžežohowano. Pod Wenecyą bywało przeżegnanie morza. *Warg. Radz.* 12. Przeżegnający, *przeżegnawacz *Sorab.* 1. pžežohawačeŕ. — Przeżegnać się *recipr.*, przez się krzyż robić, ſich kreuzen und ſegnen. Jam się przeżegnał; ledwie oczom moim dowierzałem. *Teat.* 54. *d*, 56. Aż się przeżegnał z podziwienia wielkiego. *Mon.* 67, 391. — *Ꝛc. Smoka jak przeżegnał zioł niepomnych sokami.... *Zebr. Ow.* 165; *sparsit lethaei gramine succi*, przekropił na krzyż.

PRZEZEŃ = przez niego, *ob.* On. PREŻERAĆ, *ob.* Przeżrzeć. PRZEŻERACZ, a, *m.*; *Bosn.* prosgdor, prosgdoraç, sgderallo, *ob.* Pożeracz.

PRZEZGŁÓWNIK, a, *m.*, *frontatus lapis*, *in utramque partem eminens. Cn. Th.*, ein Bauſtein, der queer durch die Mauer auf beyden Seiten durchgeht.

PRZEZIĘBNĄĆ, przeziąbł, *f.* przeziębnie *neutr. jedntl.*, Przeziębić się *recipr.*; bardzo się zaziębić, ſich ſehr erkälten; *Carn.* premêrjem, premręti, (cf. przemrzeć); *Ross.* перезябнуть, прозябнуть, передрогнуть; *Eccl.* перезябну, (**прозакнѫти**, **прозакати** wyniknąć, wyrość; прозябение roślina). Idąc tam przeziąbł, i w wielką niemoc wpadł. *Sk. Dz.* 1182. Łatwy do przeziębienia *Ross.* простудливый. PRZEZIĘBIĆ *cz. dok.*; *Carn.* presębam; *Ross.* перезнобить; ſehr erkälten. PRZEZIĘBIENIE; *Ross.* простуда, das Erkälten. Od przeziębienia *Ross.* простудный.

PRZEZIERAĆ, *ob.* Przejrzeć. PRZEZIERACZ, a, *m.*, który co przegląda, przeziera, przepatruje; der Durchſeher, Durchſchauer; *Rag.* priglêdalaz; *Croat.* priglêdávecz; *Eccl.* предозрѣтель, **прозрителъ**; (*Rag.* proziraz = *lapis specularis*). PRZEZIERNIK, a, *m.*, wszelkie narzędzie, pomagające do wyraźnego widzenia rzeczy dalekich, perspektywa, teleskop. *Hub. Wst.* 241; *tubus opticus. Hub. Wst.* 57. ein Sehrohr, Sehglas; *Vind.* pogledaun zieu; *Rag.* ocnik; *Croat.* ochnik; (*Rag.* prozirniza *visiera dell elmo*), *ob.* Dalekowidz, Drobnowidz.

PRZEZIEWNĄĆ *cz. jedntl.*, Przeziewać *niedok.*, w ciągu czego poziewnąć, lub ziewając przetrwać; auf einmal gähnen, durchgähnen; *Ross.* прозѣвать (2. zaspać, zaniedbać); *Eccl.* прозѣватися, прозѣвывать.

PRZEZIM, u, *m.*, PRZEZIMA, y, *ż.*, przezimowanie, przetrwanie zimy, pora zimowa; das Ueberwintern, die Winterszeit; *Ross.* озимѣние. Pókiby nieprzyjaciele z przezimu nie wyszli.... *Chrośc. Fars.* 445. *Chrośc. Luk.* 305. z zimowéj kwatery, aus den Winterquartieren. Tam niesprzykrzoną deszczami żadnemi Ani upałem przezimę wysiada. *Chrośc. Luk.* 318. Życzyli wojny odwlec aż po przezimie. *Chrośc. Fars.* 252. *et* 196. Anuż tam Polak będzie do przezimu. *Jabł. Buk. G* 4 *b*. Tym przezimem Nie pójdą w okop, jako pod Chocimem. *ib. Q* 3 *b*. PRZEZIMOWAĆ, -ał, -uje, *act. et med. dok.*, przez zimę przetrzymać, przeżywić, zimę przemieszkać; *Sorab.* 1. pžezehmnoſžcam, pžez zehmu wostahwam; *Vind.* presimiti; *Croat.* prezimujem; *Rag.* prizîmiti; *Bosn.* prizimiti; *Ross.* перезимовать, прозимовать; *Eccl.* презимѣти, презимовую, озимѣти, überwintern.

PRZEZKĄTNY, a, e, n. p. Przezkątna linia, *diagonalis. Rog. Doś.* 3, 291, *ob.* Przekątny.

*PRZEZLISZ *adverb.*; *Boh.* přiliš; *Slov.* prilišně, welice; *Vind.* preslu, slu, sylnu, (cf. silnie) = bardzo, mocno, zbytnie; ſehr, ſehr heftig, zu ſehr. (*Eccl.* облишшій, **лишьнъ** zbyteczny, **излиха** więcej jeszcze, cf. licho). Zlękłem się nie pomału a przezlisz. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 2, 3. Rozgniewał się Saul przezlisz. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 18, 8. Strwożył się przezlisz. *ib.* 28, 21. Rozgniewawszy się przezlisz. *ib.* 3, 8. Ten dom, który chcę budować, będzie przezlisz wielki. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 2, 9. Nad ranę zawiązać sznurem miękkim, nie przezlisz tęgo, aby nie puchnęło. *Sienn.* 390. *Sienn.* 398; *bezlisz. *Cresc.* 4, *ob.* Bez = *przez. *PRZEZLISZNY, a, e; *Boh.* přílišný; *Eccl.* **лишьнъ**, облишній; zbytni, zbyteczny; zu viel, übermäßig. Przezliszne jedło ziemnicę płodzi. *Sienn.* 457.

PRZEZMIAN, u, *m.*; *Boh.* přezmen; przemian, *ob.* Bezmian, die Schnellwage. PRZEZMIANOWY, *ob.* Bezmianowy, die Schnellwage betreffend.

PRZEZNACZYĆ, *f.* przeznaczy *cz. dok.*, Przeznaczać *niedok.*, *Ꝛc. 1) wprzód znać dawać, *przedznaczyć; *Sorab.* 1. prezwobzeychuyu; *Vind.* predsasnaminuvati, predsamerkati; *Eccl.* предназнаменую, vorbedeuten. Równie figurami, jako i pismem był nam przeznaczony i opowiedziany Chrystus. *Biał. Post.* 64. Messyasz przeznaczony był w zakonie i w prorokach. 3 *Leop. List. Hier.* 5. (przefigurowan. 1 *Leop.*). Józef, że był zbawicielem ludzi czasu głodu, przeznaczał zbawiciela wszego świata. *Biał. Post.* 63. (przefigurował). *Twor. Wiecz.* 23. Przeznaczający, *Eccl.* противообразный, возобразный, вмѣстообразный *Graec. ἀντιτυπός.* Przeznaczenie, znak przyszłości, znak pogody, niepogody; Anzeichen, Vorbedeutung. — §. 2) Przeznaczyć co komu = wprzód wyznaczyć, voraus beſtimmen, zuvor beſtimmen; *Boh.* předukladati, předuložiti, předzřjditi; *Sorab.* 1. pžewoszudžu; *Ross.* предназначать, значить, предположить, предполагать, опредѣлить, опредѣлять, предъопредѣлить, предъопредѣлять, распредѣлить, распредѣлять; *Eccl.* преднарицати, **прѣднарєцѣи**, предъизбрать, предъизбирать. Co raz komu przeznaczono, to go nigdy nie mija. *Teat.* 21, 194. *Zab.* 13, 308. *Jabł.*; *Slov.* čo koho má potkat, to ho ně ugdě; *Ross.* суженаго конемъ не объѣдешь. Nieba przeznaczają żonę dla człowieka. *Teat.* 51. *d*, 33. Przeznaczający *Eccl.* предѣльствующій. Przeznaczony, przejrzany, *Boh.* předřjzeny; *Slov.* predrídzení; *Eccl.* предъучиненный, прежде уставленный, опредѣленный; *Ross.* роковый. Żona a śmierć przeznaczone rzeczy od boga. *Rys. Ad.* 77. Przeznacza bóg ludzi do nieba, *ob.* Przeglądać, Przejrzyć. Przeznaczenie boskie ludzi do nieba, do piekła, *ob.* Przejrzenie, *praedestinatio*; *Boh.* předzwěděnj, předzřjzenj; *Slov.* pred-

ridzeni, zridzeni; *Vind.* boshje sklenenje, boshje poſlanje, povstava, sdrib, napoſlanstvu, vredba, napoſlanje, dopuſhenje; *Croat.* preodebránye; *Ross.* преднареченіе, преднарицаніе, опредѣленіе, предъопредѣленіе, перебивка, судьба, судьбина; *Eccl.* богосмотреніе. — §. 3) Przeznaczyć najprzedniejsze dzieła jakiego materye. *Tr.* zrejestrować, wciąż wyznaczyć, naznaczyć; verzeichnen, regiſtriren. PRZEZNAMIĘ, ienia, *n.*, znamię przeznaczające, ein Vorbedeutungszeichen. To przeznamię nie znamionuje inszéj rzeczy, jeno.... *Farn.* 128. PRZEZNANIE, ia, *n.*, przejęcie rozumem, *praenotio. Cn. Th.* 842. die Vorkenntniß, Vorerkenntniß; (*Boh.* přeznati pomylić się w poznaniu, verkennen, brać za co inszego).

PRZEZNOCNY, a, e, przez całą noc, *pernox. Mącz.*; *Sorab.* 1. pżeznoczné; *Eccl.* **обнощьнъ**, die Nacht hindurch dauernd.

PRZEZOR, u, *m.*, a) przezieranie, przepatrzanie; das Durchſchauen, Durchſehen. (*Slav. et Bosn.* prozor = Okno *qu. v.*; *Bosn.* prozoraç = okienko; *Ross.* перезоръ przeczekanie do końca). b) Przewidzenie, przezorność, przenikłość; die Vorſicht, das Vorausſehen; *Vind.* predmiſlik. Ah niestetyż! nasz wzrok i przezor tak tępy. *Pot. Arg.* 561. — §. c) Przezor, przeoczenie, przez szpary patrzenie, puszczanie mimo; das Ueberſehen, die Nachgiebigkeit, das Nichtſehenwollen. (*Eccl.* **прѣзорьство**, презирательство, презираніе, **прѣзрѣніе** pogardzenie, przeniesienie okiem, *ob.* Przejrzeć). Lub to za przezorem starosty, lub za gnuśnością straży, z więzienia umknął, *conniventia. Krom.* 539. To najżałośniejsze bezprawie, którym nad nami Litwa, za przezorem, a raczéj za pobłażaniem i dopuszczaniem ciebie samego, wydziwia; *te connivente, imo indulgente. Krom.* 624. PRZEZORNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* prozřetedlnost, rozšafnost; *Sorab.* 1. predkhladaynoſcz, predkhladačznoſcz, pżewidzicznoſcz; *Carn.* previdnost; *Vind.* predpomiſleozhnost, predmiſleozhnost; *Croat.* previgyenoszt; *Ross.* прозорливость, предъусмотрительность, упасеніе, осмотрительность, оглядка; *Eccl.* прозорливство; przezieranie przyszłości, i obmyślawanie, przenikłość potrzeb przyszłych; die Vorſicht, Vorausſicht, Bedachtſamkeit auf die Zukunft. Mrówki uczą nas przezorności na potym, jak zawczasu potrzebie należycie zapobiegać. *Kras. Pod.* 2, 236. PRZEZORNY, a, e, PRZEZORNIE *adverb.*; *Boh.* prozřetedlný, rozšafný; *Slov.* prozřetedlný; *Sorab.* 1. predkhladayné, wobstaraczné, pżewidziczne, kedzbné; *Carn.* prevêden, prevarn; *Vind.* prevedeozh, previdezhen, previdliu, priedgleden, predskerbliu, predmiſlen, preipomiſlen; *Croat.* previdlyiv; *Slav.* providjen, promotrivshi; *Ross.* прозорливый, предъусмотрительный, осмотрительный, опасливый; *Eccl.* **прозрителнъ**, который будущее предвидитъ; § 1) przezierający, oczu przenikających, przenikły; ſcharfſichtig, von durchdringendem Blicke. Bogowie wzrok mają tak przezorny, że mu nie wadzi noc i sklepy ciemne; wszędzie widzą ofiary. *Pot. Arg.* 27. Najprzezorniejsze oko ledwie czasem prawdy dojrzy. *Fredr. Ad.* 112. — Przezorny, opatrzny na przyszłość, ostrożny, vorſichtig. Przezorny wypytuje się, co też obłoki przewieszczają. *Pilch. Sen. list.* 103. To przezorny dyabeł! ktoby się tego po nim spodziewał? *Teat.* 30, 92. Człowiek przezorny, *Croat.* previditel; *Ross.* прозорливецъ. (*Eccl.* **прѣзритель**, **прѣзорьникъ** pogardziciel). — §. 2) *Passive*: Przezorny, mogący być przeźrzanym, okiem dosięgnionym, dem Blicke erreichbar. Tu łąki nieprzezorne okiem, tu wesoły Pozór, tu z pasz do rzéki same idą woły. *Simon. Siel.* 34. — §. Przeźroczysty, przejrzysty; *Rag.* prozírni, prozraacni, durchſichtig. Przezorna stoku woda. *Kchow.* 90. Trudno się róży zakryć w przezornym kryształe, Tak strugi przeźroczyste wydają ją cale. *Kchow.* 91. Słodki szmer wód przezorniejszych. *Zab.* 84, 11. PRZEŹROCZYSTOŚĆ, [ści, *ż.*, przeźrocze, Durchſichtigkeit. 2]. 1. PRZEZROCZYSTY, *ob.* Przejrzysty, Przejźroczysty.

2. PRZEZROCZYSTY, a, e, co trzecioletny. *Cn. Th.* 864. *annis alternis*, immer ums andere Jahr.

PRZEŹRZEĆ, przeźrzał, *f.* przeźrzeje *neutr. dok.*, Przeźrzewać *niedok.*; *Bosn.* prizritti, odvecchi sazritti; *Vind.* preisoriti, presesoriti; *Eccl.* презрѣваю, зѣло зрѣю; *Ross.* перезрѣть, перезрѣвать; prześcignąć w doźrzałości, zbyt doźrzałym się stać, überreifen. Czosnek młody, zielony i nie przeźrzały, nie tak przykry jest, jak dobrze doźrzały. *Syr.* 1229; *Vind.* presrel, pregoden, presdrel; *Bosn.* prizrio, prizrilo; *Eccl.* презрѣлый. Przeźrzałym uczynić *Ross.* перезорить. (*distng.* przejrzały).

PRZEŻRZEĆ *cz. dok.*, Przeżerać *niedok.*, żrząc przemarnować, verfreſſen; *Boh.* prožrati, prožral, prožeru, prožjrati; *Vind.* preshreti, sashreti, satrebuſhiti, sajeduvati, satrebuhati; *Bosn.* prosgdriti, sgderati, prosgdirati; *Ross.* прожрать. Dwieście tysięcy czerwonych złotych przeżarł. *Zygr. Pap.* 328.

PRZEŹRZENISTY, a, e, n. p. Przeźrzenisty człowiek, który acz dobre oczy ma, źle ku dołowi widzi, a daleko lepiéj wzgórę. *Sienn.* 474. von unten aufwärts gut ſehend, aber unterwärts ſchlecht.

PRZEŹRZYSTY, *ob.* Przejrzysty.

PRZEZTWORNY, Beztworny, *ob.* Przetworny.

PRZEZUĆ, *f.* przezuje *cz. dok.*, Przezuwać *niedok.*; *Boh.* přezauti, přezauwati; insze obuwie brać, andere Stiefeln oder Schuhe anziehen. Przezuć się *recipr.*

PRZEŻUĆ, *f.* przeżuje *cz. dok.*, Przeżuwać *niedok.*, Przeżuwywać *częstl.*; *Boh.* přežjwati, přežwykati, přežwykowati; *Sorab.* 2. sze žoknisch; *Sorab.* 1. pżežuwam, z nowoho žuwam; *Croat.* presivati, presívam; *Rag.* prixvatti, prixîvati, prixvâtati; *Bosn.* prisgivati; *Eccl.* пржовую; *Ross.* прожевать, пережевывать; żuchać, wiederkauen. Byczek z krówką zioła zgryzione przeżuwa. *Hul. Ow.* 210. Woły leżały na trawie przeżuwając lub drzymając. *Przyb. Milt.* 113. Wszelkie zwierzę, które kopyto dzieli a przeżuwa, będziecie jeść. 1 *Leop. Levit.* 11, 3. — §. Przeżuwać, żując przegryźć, durchkauen. Mięso pierwéj przeżuwać, niżli połknie. *Eraz. Ob. J.* — §. *Aliter*: Przeżuwać dziecięciu. *Cn. Th.*, einem Kinde vorkauen. — *Fig.* Starzec wiele rzeczy powiada, powtarza, przeżuwa, I samże na swą powieść wzdrygając się spluwa. *Zab.* 8, 393. *Koryt.* Już też aż do obrzydzenia zawsze toż samo wykładając przeżuwasz. *Pim. Kam.* 196. PRZEZUWACZ, a, *m.*,

który przeżuwa, *ruminator. Cn. Th.*, der Wiederkauer. — §. Przeżuwacz, ryba, *scarus ruminator. ib.*, Meerbrachſe; *Eccl.* превучаръ, скаръ. PRZEŻUCHOWIEC, wca, *m.*, gatunek motylów. *Ład. H. N.* 110. eine Gattung Schmetterlinge.

PRZEZWAĆ, *f.* przezwie *cz. dok.*, Przezywać *niedok.*; (*Boh.* přezditi, přezdjwati, přezdjwawati; *Sorab.* 1. pschimenuju; *Bosn.* prizimmenowati, naditti prizimme, (prozvatti, naditti imme « nadać imię; *Bosn.* prizivati *vocitare*; *Croat.* prezávam *proclamo*); *Ross.* прозвать, прозывать, переименовать, пронменовать; (перезвать, перезывать do siebie przyzwać; *Eccl.* презываю, предзову *provoco*); *Eccl.* преименую, имя премѣняю); insze nazwisko dawać, inaczéj nazywać; einen andern Zunamen geben, anders benennen, benamſen. Ponieważ wyjechałem bez urlopu, dla wszelkiéj ostrożności przezwałem się inaczéj. *Teat.* 37, 200. — §. *Aliquando sonat:* Przezwisko sromotne dawać; przezywać kogo tym, owym. *Cn. Th.* 865. einen Spottnamen geben. PRZEZWISKO, a, *n.*; *Boh.* přezdjwka; *Ross.* прозвище, названіе; jakiejkolwiek rzeczy nazwisko, die Benennung, der Name. *Cn. Th.* Częstokroć grzechy przezwisko cnot miały, I chwalono je, kiedy się udały. *Morszt.* 231. — §. Przezwisko człeka każdego, do własnego imienia przydane; der Zuname, Geſchlechtsname; *Boh.* přjgmi, prijgmeno; *Sorab.* 1. pžemeno, pschimeno; *Carn.* primk, perdęvk, perdęjk; *Vind.* pridevik, preiuk, primk; *Bosn.* prizimme; *Dal.* pridivak; *Ross.* прозваніе, проименованіе; *Eccl.* презънмя. Jak się nazywasz? Jędrzej! a po przezwisku nazywam się Staromilski. *Teat.* 30. *b*, 145. — §. Przezwisko dodatne, często uszczypliwe; *Ross.* прозвище, назвище, Beyname, Spitzname. Prócz nazwisk i przydomków miewali niektórzy Polacy dodawane sobie od ludu przezwiska: n. p. Bolesław Śmiały, Krzywousty, Radziwiłł sierotka. *Kras. Zb.* 2, 423. Przezwisko gorszym ani lepszym nikogo nie uczyni. *Cn. Ad.* 951. Przezwisko podłe cnocie nie wadzi. *ib.*

°PRZEZWODZIE, *ob.* Bezwodzie. PRZEZWYCIĘŻYĆ, *ob.* Przewyciężyć.

PRZEŻYĆ, *f.* przeżyje *med. dok.*; *Boh.* přegiti, přežigi; *Vind.* preshiveti, zhresshiveti, vzhakati; *Croat.* nadsiveti, nadsivljújem; *Rag.* nadživjeti; *Bosn.* prisgiviti; *Ross.* прожить, проживать, пережить, переживать; przeżyć do wieczora, do jutra, do stu lat « doczekać się. *Cn. Th.*, leben bis-, erleben, überleben. — *Cum Accusat:* Nie ten u mnie żył długo, kto wiek przeżył długi, Lecz kto życie wielkiemi ozdobił zasługi. *Nar. Dz.* 1, 49. durchleben. — §. Przeżyć kogo, dłużéj od niego żyć, jego się śmierci doczekać, einen überleben. Niewiasta jedna przeżyła dwudziestu mężów. *Sk. Dz.* 863. Jam wszystkich przeżył, sam się z swoich baczę. *Kras. Oss. F b.* Nie boję się śmierci, lękam się tylko tego, abym ciebie nie przeżyła. *Teat.* 37, 10. Przeżyję go, będę na jego pogrzebie, cf. doczekam się tego, że jeszcze za ciebie pacierz zmówię; *Sorab.* 2. ja zu s' jogo kofczami kschuschki klapasch. Zapis na przeżycie. *Czack. Pr.* 2, 7. — *Transl. fig.* Nie przeżyjesz tego, nie strawisz, pókiś żyw. *Cn. Th.*, du wirſt das in deinem ganzen Leben nicht verzehren, nicht verbrauchen. Długa nieba cierpliwość przeżyta do miary, może się w gniew odmienić. *Teat.* 44. *c*, 17. wyżyta, długo zbyt przewleczona, zu lange gebraucht. Nieprzeżyty, czego końca się nie doczekasz, nieskończony, niezmierzony; unüberlebbar, ohne Ende, ohne Aufhören. Tam będą długie dni, wieki nieprzeżyte, którym końca żadnego nie będzie. *Dambr.* 954. Wam wszystkim w nieprzeżyte lata życia życzę. *Zygr. Ep. A* 5 *b.* Uważam, że ten w szczęściu nieprzeżytym płuży, Kto prawu, sądom, panu, bez przymusu służy. *Błaż. Tłum. B* 3 *b.* Mieczysławowi długowieczną potomność i nieprzeżyte szczęście, jeśliby chrześciaństwo przyjął, obiecowali. *Krom.* 58. Na nieprzeżytą chwałę sejmu, najuroczystszą sankcyą ustawa rządowa odebrała. *Ust. Konst.* 1, 215. Boże nieprzeżyty. *J. Kchan. Ps.* 57. (wiekuisty).

PRZEŻYMAĆ, *ob.* Przeżąć.

PRZEZYSK, u, *m.*, przepadek prawny, przezysk sądowy, który otrzymywa ten, co prawo wygrał; der Gewinn von einem Proceſſe, Proceßnutzen, das, was man durch den Proceß gewonnen hat. (*Ross.* проискъ, происки praktyki, intrygi). Starosta w takim przypadku przekonanego w wieży trzymać ma, aż dosyć uczyni stronie za przezyski i za rzecz osądzoną. *Vol. Leg.* 3, 83. Mając imienie z prawa od urzędu w przezysku podane. *Stat. Lit.* 174. Przezyski przewiedzione, *ob.* Przewieść. PRZEZYSKAĆ, *f.* przezyszcze *cz. dok.*, Przezyskiwać *contin. frequ.*, przezyskuje *pr.*, prawnie wygrać nad kim, gerichtlich abgewinnen, durch Proceß gewinnen. Ktoby na kim co prawem przezyskał, to jest, jakikolwiek grunt leżący, tedy ma jemu w to wwiązanie z prawa dane być. *Stat. Lit.* 197. Cokolwiek aktor w dobrach zadłużonych przezyszcze, etc. *Chełm. Pr.* 155. Dług, o który kto jest przezyskan, ma zaraz być zapłacony. *Sax. Porz.* 68.

PRZEZYWAĆ, *ob.* Przezwać.

PRZEŻYWIĆ *cz. dok.*, żywiąc przetrzymać, hindurch nähren; *Ross.* пропитать, пропитывать. — °§. Przeżywie go. *Szczerb. Sax.* 195. przeżyje go, *ob.* Przeżyć.

PRZEZŻAK, a, *m.*, *Cn. Th.*, przezżak, tak wczas uczony. *Macz.*, niedouczony. *Wład.*, ein Halbgelehrter, niedouk, (cf. liznął nauki, pomazał sobie gębę Łaciną). Na coż się taki, pytam, Polszcze zejdzie, Który to przezżak szkoły tylko przejdzie? *Mon.* 74, 36.

PRZMIEL, *ob.* Trzmiel

PRZÓD, u, *m.*, 1. PRZODEK, dku, *m.*; *Boh. et Slov.* předek; *Rag.* sprjed; *Ross* передъ, (2 przyszłość), передокъ; § a) przednia część którejkolwiek rzeczy, (*oppos.* zad); der Vordertheil, das Vordere. Naw przódy obracali ku wyspom. *Przyb. Luz.* 14. *et* 55. (*Sorab.* 1. předk; *Bosn.* purra; *Rag.* prova, purra; *Dal.* pura, prova, *ob.* Sztaba; *oppos.* rufa). Na przedzie okrętu się znajdujący; *Eccl.* носникъ (cf. nos), который бываетъ на носу корабля. Przodek wozu, *Vind.* predvus, predvosje; *Ross.* передки, переды. Przodek sanek *Ross.* головашки, головяшки, заголовокъ. Izba na tyłach domu, którego przód wspaniały. *Teat.* 1, *c. praef* (facyata). Przodek °brony (bramy). 3 *Leop. Ezech.* 40, 15. (twarz brony. 1 *Leop.*). Żupan krótki ma, a zagina przodki. *Dwon. Stat.*

B 1. (poły). U szaty przodków zagiął ukasaniem. *P. Kchan. Orl.* 1, 79. Przodki sobolowe u płaszczyka, a pod wszystkim nie było nic; więc lepiéj barana pod cały kupić, niżli wyłogami tylko świat grzać, a grzbiet ziębić. *Lek. C* 3 *b.* Na przedzie co leży, vorn. Na przodku leżący. *Cn. Th.* (przodkowy). Z przodu i z tyłu na niego uderzyli. *Tr.* Konie mają być na przód kowane, a na zad bose. *Szczerb. Sax.* 70. Abyś jako niećwiczony rycerz téj zbroi opak na się nie wkładał, przedni 'plach na zad, a zadni na przód. *Rej. Post. a* 5. Wojsko odwodowe na przód postępować zaczęło. *N. Pam.* 2, 229. awansować, (*ob.* Naprzód). Śmierć towarzysza strasznie Ulissa rozjada, Więc zemstą zapalony na przodek wypada. *Dmoch. Il.* 106. (przed front). Jak jest na wszystko baczny, mógłbyś rzec, że nie tylko z przodu, lecz i z tyłu głowy ma oczy. *Teat.* 42 *d.* von vorn und von hinten. Przodek głowy, *Boh.* těmeno (cf. ciemię); *Sorab.* 1. hwowne prědk; *Rag.* tjémme; (*oppos.* zatyłek). Modlenia się potrzeby kościoł sam pokazał w przodku modlitwy Pańskiéj. *Kucz. Kat.* 3, 231. *not.* »w przedmowie,« w wstępie, Anfang, Vorrede, Einleitung. — §. b) Przód, przodek » przednie miejsce, szczyt, przodkowanie, celowanie, prym, zaszczyt; der Vorrang, Vorzug; *Sorab.* 1. přenidba; *Ross.* преимущество, предпочтение; *Eccl.* мѣстничество. Ateny z Spartą walczyły z sobą o przodek w Grecyi. *Nag. Fil.* 135. Przez długi czas naród Rzymski sam przodek na świecie trzymał. *Faliss. praef.* Skromny a godny człowiek ma wszędy przodek. *Gorn. Dw.* 108. Kościoł katolicki, choć nań wszyscy heretycy szczekali, przodek zwierzchności otrzymał. *W. Post. W.* 56. Bogactwa cnocie przodek brały. *Pilch. Sall.* 130. *Sk. Dz.* 265. Lekarstwo to ma wielki przodek i piérwsze miejsce między innemi w téj mierze. *Syr.* 548. Ja nie dam w posłudze twéj przodku nikomu. *Geb. Hym.* 313. nie dam się uprzedzić nikomu, ich laſſe mir keinen zuvorkommen. Nie dałam przodku żadnemu w sławie. *Stryjk. Gon. S* 2. — *Aliter:* Dajemyć my przodek pismu bożemu nad wszystko. *Hrbst. Odp. G* 7 *b.* dajemy mu preferencyą; *Ross.* предпочесть, предпочитать, den Vorzug geben. Kłócić się o przodek, o preferencyą, o piérwsze miejsce *Ross.* мѣстничаться. Kłótnia o przodek; *Ross.* мѣстничество, Rangſtreit. — §. c) Przodek, początek, wszczątek, pochód; der Anfang, Urſprung. Sprawiedliwość i prawa powstały za niego (za Kazim. W.), Wszystko co jeno dobrze, ma przodek od niego. *Papr. Gn.* 113. Duch ś. niewybadany jest, nie wiesz przodka jego, ani końca. *Sk. Kaz.* 558. Ateńczykowie rodakami własnéj ziemi czynili się, jakoby to sami sobie przodkiem, sami i początkiem być mieli. *Krom.* 3. Bóg jest przodek i koniec, początek i dokończenie wszystkiego. *W. Post. W.* 3, 108. Bóg był sam przodkiem rzeczy wszystkich. *Farn.* 145. (uprzedził wszystko). Od przodku do ostatku. *Cn. Ad.* 764. (od końca do końca, od deski do deski). — *Adverbialiter:* Przód, przody, z przodku, sprzodku, z przodu, przodkiem, na przodku » od początku, z początku, początkowo; von Anfang, anfänglich, anfangs, vorher; (*Boh.* předkem, předně, (cf. przednie); *Slov.* pred, (*ob.* Przed); *Sorab.* 2. prätk, prötk, prätku, prötku, pschiprätku, sprötka, (psched, pritk, protk, prěši, proši, prost przed, perrei, perwej piérwéj); *Sorab.* 1. přede, přez, priedne; *Carn.* pred, prédej, prédn, popred, poprej, odspred, odspredej; *Vind.* prei, poprei, priedi, popriedi, poprieda, ispred, spred, (narprei, narpoprei » najpiérwéj); *Croat.* predi, napred, z preda; *Rag.* prie, pàrvo (» piérwéj), sparva, sprjed, sprjeda; *Bosn.* prie, odprie, odprrive, najpria, od parve, odprrive, naprid, sprid, od sprjeda, sprjeda; *Slav.* s' prída, najpêrvo; *Ross.* прежде, прежъ, напредъ, спереди, напереди, напередъ; *Eccl.* прѣди, спрѣди, сопрѣди, cf. *Germ.* fort, fürder, vor). Ludzie z przodku gorąco pochwycą rzecz dobrą, ale za czasem dalszym przychodzą do oziębłości. *Gil. Post.* 53. Szczęściło się naszym z przodku, jednak potym ogarnieni od wielkości, porażeni. *Biel.* 433. Sprzodku powiodło się jego stronie, ale potym uciekać musieli. *Biel* 68. Z przodku się gniewał, ale potym bardzo się śmiać musiał. *Gorn. Dw.* 202. To o cośmy z przodku pytali .... *Petr. Pol.* 37. Na końcu dopiero przyszedł do tego, do czego z przodku zmierzał. *W. Post. W.* 2, 39. Miasto Rzym zbudowali, i w swéj dzierżawie mieli na przodku Trojańczycy. *Pilch. Sall.* 11. On przódy padnie płacząc na kolana .... *Jabł. Ez.* 94. Takie sprawy, któreby Polakom przodkiem pokój, a potym sławę przynieść mogły.... *Herb. Stat.* 586. *Wys. Kat.* 389. (Naprzód *qu. v.*). Król wyprawił do Prus ludzi jezdnych przodkiem. *Biel. Św.* 285. Przodem płacić » awansować, z góry płacić; voraus zahlen, vorſchießen. Ciężki im się na przodku zdał ten podatek. *Sk. Dz.* 1016. — W przód, *ob.* Wprzód. — Trzech rzeczy żałował, 'przodkiem, jeśli się komu tajemnicy zwierzył, drugie, gdzie pieszą mógł iść, iż tam wodą jechał, trzecie, gdy który dzień próżno stracił. *Eraz. Jęz. K.* naprzód, *primo*, erſtens, po piérwsze. — §. Przodek wódki, gorzałki » piérwszy początkowy wyskok, der erſte Spiritus vom Branntweine. *Tr.* 2. PRZODEK, dka, *m.*, poprzednik, n. p. na urzędzie; (*Boh.* předek, -dka, předchůdce; *Slov.* predchúdce; *Carn.* prédnėk, sprednek, rodovitnėk; *Vind.* sprednik, priednik, popreinik, predhodnik, predhoinik, predhodez, predhajavez, predhajar, predstopnik, predstopavez, preddedei (cf. pradziad), *f.* predhodniza, predhoika, predhajarza, spredniza; *Croat.* predhogya; *Rag.* prisejasnik, pridstuupnik; *Ross.* предокъ, предмѣстникъ, предшественникъ, *f.* предшественница, przodownica), der Vorgänger, Vorfahre, z. B. im Amte. Przodek mój, jego, przodek familii, *plur.* przodkowie; *Slov.* predci, predkové; *Sorab.* 1. stari wóczze, (předkowniki przedni panowie); *Vind.* predstareifhi, preddedeji; *Slav.* nashi stárí, (*ob.* Stary, starszyzna); *Croat.* predgyi; *Ross.* предки, der Vorfahre, Ahnherr ꝛc., die Vorfahren. Przodkowie nasi, co przed nami piérwéj byli. *Zbil. Chrz. A* 3. Jeden ociec wszystkich nas; a idąc wspak do przeszłych czasów, to przez zacne, to przez podłe przodki nasze, tam się wszyscy ostać musimy, gdzie jest nasz przodek piérwszy. *Gorn. Sen.* 196. Potomek wszystkiego prawa przodka swego nabywa. *Szczerb. Sax.* 86. Dziedzicowie są obowiązani swych przodków długi uspokajać. *Boh. Kom.*

2, 196. Starożytnych domów przodek mógł być pasterzem; a tych zasię nowych ludzi przodek mógł iść z królewskiego domu. *Gorn. Dz.* 106. Przodki sławne zły potomek szpeci. *Cn. Ad.* 951. — §. Patrzcie na przodka i skończyciela wiary Jezusa. *Żarn. Post.* 3, 599 *b.* (na poczynającego i kończącego wiarę, Anfänger und Vollender des Glaubens. Luty.). PRZODKARA, y, *ż.*, *avantrain*, prockara, dwa przednie koła z osią, nasadem i dyszlem; taką każde łoże armatne przewozowe mieć powinno. *Jak. Art.* 3, 310. *et* 312. *Łesk.* 2, 242. der Vorderkarren. PRZODKOWAĆ, PRZODOWAĆ *med. contin.*, przodem iść, poprzedzać; *Sorab.* 1. předstupam, překréduyu; *Ross.* первенствовать, (*ob.* Pierwszeństwo); *Eccl.* первенствую, предначалствую, пръвити, voraus gehen, *pr. et fig.* Wirgiliuszowi Homer przodkował. *Gol. Wym.* 484. er gieng vor ihm voraus, gieng ihm vor. On przodował żołnierzom moim do wygranéj. *Pot. Arg.* 831. Ci, co w tańcu przodkują, skrzypkowi płacą. *Haur. Sk.* 156. (rej wodzić). Dobrze drugim rozkazuje, kto rozkazawszy przodkuje. *Cn. Ad.* 192. (rozkazuj, a sam ukazuj; przykład przełożonych ważny). Matka jest dobroć, wdzięczność córkę rodzi, Dobroć przodkuje, wdzięczność za nią chodzi. *Bratk. praef.* Nie wiem zkąd dziś na sercu ucisk taki czuję, Który zwykle blizkiemu nieszczęściu przodkuje. *Teat.* 46, 66. — §. Przodkować w czym, celować, prym trzymać, przewyższać; den Vorrang haben, übertreffen. Insza przodkować w rozumie, Insza w upornéj i wyniosłéj dumie. *Past. Fid.* 291. Jeden w tym, drugi w owym przodkuje. *Cn. Ad.* 601. (jednemu to bóg dał, drugiemu owo). Przed innemi pannami przodowała gładkością i kształtem. *Otw. Ow.* 444. Na on czas w piękność przodkowała, W urodę postać jéj równi nie miała. *Past. Fid.* 21. Galowie siła mieli przed sąsiady w męstwie, i w nim przodkowali. *Warg. Cez.* 141. Chrystus, jako syn, domowi swemu przoduje, abo jest przełożonym. *Salin.* 2, 341. Żeby każdy został przy swéj zacności i przodowaniu. *Smalc.* 8. *Primatus*, to jest, przodkowanie w kościele. *Sk. Dz.* 198. *Smalc.* 27. Przodkowanie i przełożeństwo od Chrystusa dane kościołowi Rzymskiemu. *Sk. Dz.* 390. Bogactwa teraz przodkują, cnoty im ustępują. *Cn. Ad.* 31. Przodujący, przodkujący, *Ross.* предпочтительный; *Eccl.* предъимущій, который всѣхъ превосходитъ или превышаетъ. PRZODKOWNY, a, e, — ie *adverb.*, celny, vorzüglich. Oni do téj sprawy przodkownie należą. *Smotr. Nap.* 9. pryncypalnie. PRZODKOWY, a, e, na przodku leżący, przedni. *Cn. Th.* vorn, vorder, vorn befindlich. *PRZODOJEZDNY, *PRZODOJEŹDŹY, a, e, poprzedniczy, vorherlaufend, vorhergehend. Kaszel częstokroć bywa przodojeżdżym znakiem dychawicy. *Hipp.* 109. Przodojezdny. *Comp. Med. Lek. Końsk.* 25. PRZODOWNICA, y, *ż.*, poprzedniczka, która przodkuje; *Vind.* predhodnica, predhojka, predhajarza, spredniza; *Ross.* предшественница, die Vorgängerinn, Vorarbeiterinn. Żeńcy zdobią często przodownicę żniwa, Gdzie się każdy z młodzianów na wianek zdobywa. *Przyb. Milt.* 288, *ob.* Przednica.

*PRZOSNA. *Tr.*, *herb*, *ob.* Prosna, *herb.*

PRZTYK, PRZTYCZEK, *ob.* Szczutka, cf. przytyk. PRZTYKNĄĆ, PSTRZYKNĄĆ, PSTRYKNĄĆ, *f.* prztyknie *intr. jednll.*, Przykać, Trzykać *niedok.*, (cf. strzyknąć, strzykać), z panewki się spalić bez wystrzelenia, von der Pfanne abbrennen, ohne loszuschießen. (*Hung.* ptrüszsztentek *sternuo*). W zamieszaniu bitwy flinty źle się nabiją, pstrykną, nie spalą. *Papr. W.* 1, 294. Przykło mu z panewki. *Pot. Jow.* 2, 70. *Teat.* 3. *d*, 48. — §. *Transl.* Kiedy kichnę, on mówi, że przykam na niego. *Pilch. Sen. gn.* 234. że prysnę nań, bespritzen, auf einen spritzen. — *Fig.* Przykać na kogo, (cf. przytykać) ▪ w oczy mu łajać, odgrażać mu się; einem ins Gesicht schelten, trotzen. Kto się boży przed tobą, na tego się srożysz, Przyknie na cię, ali wnet z okrucieństwa złożysz. *Pot. Arg.* 723. Zepstrykaliśmy się niepotrzebnie, Wc Pani mię zdrajcą, ja Wc Panią filutką nazwałem. *Teat.* 3, 114. Brzydkośmy ją zepstrzykali, a dyabli wiedzą za co. *ib.* 29, 60. Chciej znowu w dawną wprawić, królu, co wypadło kolej, Jeśli na cię z daleka nie przyknie. *Pot. Arg.* 346. Chodzą za nim chłopięta z daleka trzykając, A on kroczy z postawą, uszy wzniósł by zając. *Rej. Zw.* 188. Kto się go za żywota bał, po śmierci nań przyknie. *Chrośc. Job.* 71.

1. PRZY *Praepos. reg. Local.*; *Boh.* při; *Slov.* pri, końca; *Sorab.* 1. pži, pola, (cf. podle); *Sorab.* 2. pschi; *Carn.* pèr; *Vind.* per, poleg, sraven, raven, sraunu, (cf. równo); *Croat.* pri, kòd (cf. ku), pol; *Dal.* kod, uz, (*ob.* U); *Slav.* pri, kod; *Rag.* prì; *Bosn.* pri, kòd, uz, blizu; *Ross.* при; (cf. *Graec.* πέρι; *Lat.* pro, propter); bey, neben, an ꝛc.; a) *loci*, blizko przy czym, cf. u; *Eccl.* вскрай, подлъ, близъ; bey, nahe bey, an. Przy rzéce. Przy ziemi; przy korzeniu. *Cn. Th.* Przybij deski jednę przy drugiéj. *Tr.* Gęsty rząd, przy szyszaku szyszak, mąż przy mężu, Puklerz przy puklerzu, oręż przy orężu. *Dmoch. Il.* 2, 8. (*ob.* Przytykać). — §. *Praesent.* Przy kim ▪ w jego przytomności, in Gegenwart, bey. O nieprzytomnych nigdym nie zwykł gadać, cobym każdemu przy nim nie utrzymał śmiele. *Teat.* 45. *b*, 81. Przy drugich obraziwszy, cicho przejednać. *Cn. Ad.* 304. — §. b) *Qualitatis:* Przy sobie być, przy zmysłach być ▪ być sobie przytomnym; bey sich seyn, bey Sinnen seyn, sich gegenwärtig seyn. Rozpacz ogarnęła me serce, już więcéj przy zmysłach nie jestem. *Teat.* 55, 75. Nie być przy sobie, niezupełnego baczenia być. *Ld.* Zlękli się wszyscy dziwów, lecz sam niestrwożony był przy sobie Atreusz. *Bardz. Trag.* 325. — *Similiter:* Przy zdrowiu być ▪ zdrowym być, bey (guter) Gesundheit seyn. Przy pieniądzach być ▪ pieniężnym być, bey Gelde seyn. — §. *Occasionis, conditionis.* Przy robocie ▪ robiąc, bey der Arbeit. Przy zgodzie, przy pracy i przy rządzie małym, Będziemy szczęśliwemi, przestając na małym. *Niemc. P. P.* 89. Bolesławowi umarła żona przy dziecięciu Leszku. *Biel.* 96. (w połogu). Przy kuflu, *inter vina. Cn. Th.* beym Pocal. — §. c) *Perseverantia insist.* Przy, bey, verharrend bey etwas. Acest przy swojéj prawdzie umrzeć był gotów. *Jabł. Tel.* 12. Kto dla ojczyzny niesie na plac zdrowie, Kto się do gardła przy prawdzie opowie.... *Groch. W.* 562. Przy uporze stał, i jechać nie chciał. *Warg. Radz.* 179. — §. d) *Adminiculi:* Przy kim, za

kim pomagając; bey jemanden, mit jemanden haltend. Gdy się kto uczy pływać, czyni to przy pęcherzu albo pławie, aby snadź nie utonąć; a dotąd przy pęcherzu abo na pławie, aż się też sam bez żadnéj pomocy imie pływać. *Glicz. Wych. O* 2. Prosili go, aby przy nich abo ich stronie w niektóréj rzeczy był, nieco się im tego wzbraniał. *Kosz. Lor.* 165 *b*. Konfederacya przy wierze, królu, prawach, wolności. *Vol. Leg.* 8, 832. *Koll. List.* 1, 17. Przy kim bóg, nikt na tego. *Zab.* 11, 388. *Zabł.* Uczynił go biskup apostołem Helespontu, dufając łasce bożéj przy nim, iż one ludzie nawróci. *Sk. Żyw.* 1, 172. (za pomocą boską). — *Similiter:* Przy surmie, przy skrzypcach, przy muzyce tańcować, nach der Muſik tanzen. Przy świecy robić, bey Lichte arbeiten. *Cn. Th.* — §. e) *Temporis et occasionis*; Przy, bey, während. Będąc u Tuberona przy obiedzie, widzieli na stole statki wszystkie z gliny. *Warg. Wal.* 223. (pod czas obiadu). Przy wieczerzy, *inter coenam, super coenam aliquid accidit. Cn. Th.* — 2. PRZY —; *Praep. inseperab., verbis compositis adjungit significationem*; §. a) *appropinquandae directionis*; herzu -, herbey -, an -, zu -. Przybiedz, przybliżyć, przypłynąć, przyskoczyć, przypuścić, przysadzić. — *Summae et quam maximae appropinquationis:* Przyciąć = blizko przy ziemi uciąć drzewo, dicht an etwas abhauen. — §. *Associat.:* Przyspiewywać, cf. wtórować. — §. *Addendi auctarii*; noch hinzu, noch dazu. Przydawać jeszcze co, przybudować, przyczynić. — §. *Modicum gradum effectu:* Przygasić, przytłumić, przydusić, etwas, ein wenig, ziemlich löſchen, dämpfen, erſticken. — §. b) *Cum adjectivis in gradu Comparativo exprimit Lat.* sub —; trochę, cokolwiek, ein wenig, etwas, n. p. Przyciemniejszy, *subobscurus*; przycieśniejszy, przyczerniejszy etc. Przykwaśniejszy, nakwaśniał, nadkwaśniał. *Cn. Th.* 453, cf. *Cn. Th.* 870. *Nonnuli recentiores utuntur hic Positivo gradu, quod minus probandum.* — §. *Eodem significatu componitur cum Substantivis*, e. gr. Przykwasek, przysmrodek, przymrozek, cf. przysmak, przysmaczek; (cf. *Ross.* придуръ zarywanie waryacyi).

Pochodz. **przyjać*, *sprzyjać*, *przyjaciel*, *nieprzyjaciel*, *przyjaźń i t. d.*

PRZY, PRZY się, 3 *persona Verbi* Przeć *qu. v.*

PRZYARESZTOWAĆ *cz. dok.*, aresztem przytrzymać, mit gerichtlichem Arreſte belegen, anhalten. Ta suma, co ją dziś chciał liczyć, przyaresztowana wczora. *Zab.* 13, 208.

*PRZYBACZYĆ *cz. dok.*, przypomnieć sobie, ſich ins Gedächtniß zurück rufen, ſich erinnern. Przybacz sobie, tchnącego płomieniami byka, Przybacz strachy narodu nieunoszonego. *Bardz. Trag.* 94.

PRZYBADAĆ, *ob.* Przybość.

PRZYBARCZYĆ *cz. dok.*, trochę obarczyć, przeciężyć, przycisnąć czym; etwas drücken, bedrücken. Ukrainę przybarczoną już był dobrze ujął za czuprynę. *Leszcz. Class.* 53.

PRZYBARWIĆ *cz. dok.*, kolorów przydać, przymieszać, Farben hinzu miſchen. Ja chcę wieniec przybarwić pachniącemi ziołki Po najbliższym nadziomku zbierając fiołki. *Zab.* 8, 120. *Tręb.* przycieniować, ſchattiren.

PRZYBAWIĆ *cz. dok.* 1. PRZYBAWIAĆ *niedok.*; *Ross.* прибавить, прибавлять, прибавливать; więcéj nabyć, przyczynić, przymnożyć; mehr hinzu thun, hinzu fügen, vermehren. (*Dal.* pribaviti *adipisci*; *Ross.* прибавка, прибавокъ, прибавочекъ przydatek). Próżniak nietylko nie przybawi nic, ale straci i to, co było nabyte. *Gorn. Dw.* 17. Co mężczyzna dzielnością swoją majętności przybawi, to białogłowa gospodarstwem w dobréj mierze zachowa. *Gorn. Dw.* 239. Czas wszystkiego przysparza a przybawia. *ib.* Włodzimierz przybawieniem Pskowskiego księstwa posilony, do Kijowa ciągnął. *Stryjk.* 123. *Boter.* 6. Kto u kogo chce mieć łaskę, musi jedwabnych słów używać, a coraz mu pożytków przybawiać. *Budn. Apopht.* 127. (coraz mu więcéj napędzać). Jałmużna wszelakich dóbr obficie przybawia. *Prot. Jał. A* 3 *b*. Dzielnością przyjdziesz ku godnościom wiecznym, Przybawisz sławy szlachectwu pierwszemu, Z przodków wziętemu. *Stryjk Gon. E* 3. Przybawić się czego = nabawić się czego nowego jeszcze, ſich noch mehr zuziehen. Cezar przybawiał się równego nieszczęścia, równym zostawszy Pompejuszowi. *Faliss. Fl.* 207. — §. Przybawić do siebie, przyzwać, wezwać na pomoc etc.; zu ſich rufen, zu Hülfe rufen, nehmen. Przybaw do ciebie brata swego Aarona. *Budn. Exod.* 28, 1. Świeże wojsko zebrało się, wielą ufów przybawionych pomnożone. *Stryjk.* 179. Przybawił do rady 15 najcelniejszych mężów. *Kosz. Cyc.* 162. Był u wszystkich w zadrości, jakoby czarami pożytki do siebie przybawiać miał. *Kosz. Lor.* 58. (wabić do siebie). — Przybawić się gdzie = przyjść gdzie, zjawić się gdzie; wohin kommen, ſich wo offenbaren, ſehen laſſen. Czy nie drugi to Alkon tu się był przybawił? *Papr. Gn.* 908.

2. PRZYBAWIAĆ się *recipr.*, nieco się obawiać, ſich ein wenig fürchten, beſorgt ſeyn. Znowu Przemysł do kaszy wraca i do łyżki, Choć się przybawia, żeby nie padł na opryszki. *Pot. Pocz.* 480.

PRZYBECZEĆ, *f.* przybeczy *med. dok.*, przypłacić, przyboleć czego, cierpieć za co; für etwas büßen, etwas abbüßen. Niedługo, tego a dobrze przybeczy. *Chrośc. Ow.* 168. Często człek zdrowiem i strachem cielesnéj przybeczy uciechy. *Pot. Pocz.* 227. Wiedzą, że błaznowanie, które prędko minie Wiecznym przybeczą płaczem w siarczystym kominie. *Pot. Pocz.* 193. Obiecuje im, że Cezar z Lepidem Gwałtownych morderstw i rządów przybeczą. *Chrośc. Furs.* 351. Ty od Pompeja wkrótce pokonany Wnet mu przybeczysz tego i nam społem. *Chrośc. Luk.* 229. Psi ptaku, Przybeczysz ty twego gdaku. *Zab.* 3, 279. *Tręb.*

PRZYBIĆ, *f.* przybije *cz. dok*, PRZYBIJAĆ *contin.*; *Boh.* přibiti; *Slov.* přibigám, prinucugi; *Sorab.* 1. pžibiyam, pžibiyu; *Sorab.* 2. pschibisch; *Carn.* pervyan; *Vind.* perbiti, pervdariti; *Croat.* pribiati, pribiti, pribiam; *Bosn.* pribitti; *Rag.* pribitti, zabitti, pribosti; *Ross.* прибить, прибивать; §. 1) gwoździami przymocować do czego, anſchlagen, annageln; *Vind.* fhreblati, sabijati; *Ross. et Eccl.* гвоздить, гвожу, гвождю, пригвождаю. Zasłona nadto nizko przybita. *Zab.* 16, 21. Czapeczka do głowy nieprzybita. *Klon. Wor. pr.* (możesz ją zdjąć). Do

przybicia, mogący być przybitym *Ross.* прибивной, прибойный. — *Fig.* Nie wytrwa ci, choćbyś go chciał przybić. *Jabł. Buk. Q* 4 *b.* — §. Przybijać, przypierać, przyciskać; feſt ſtoßen, einſtampfen, feſt ſchlagen; *Ross.* припыжить, припыживать. Na słowo komenderującego: przybij! stępel w rurę broni się kładzie, a ręka do góry po stęplu się wyciąga, i ładunek mocno przybija. *Kaw. Nar.* 241. *Jak. Art.* 1, 411. — §. Przybijać wodę, powietrze, das Waſſer, die Luft ſchlagen. Ptaki przybijaniem powietrza rozszerzonemi skrzydłami, unoszą się na powietrzu; ryby rozszerzonemi opławami przybijając wodę, posuwają się w wodzie. *Kluk. Zw.* 2, 131. — §. *Aliter:* Hajduk, kiedy na się sukienkę z srebrnemi knaſłami wdzieje, już go więcéj do roli abo do cepów nie przybijesz. *Falib. E* 3. bijąc nie przypędzisz, nie przymusisz, du bringſt ihn durch keine Schläge dazu. — §. Przybić komu co na licytacyi, biciem w stół przyznać mu kupno, in der Auction einem etwas zuſchlagen. — §. Przybijają w ogromne bębny. *Lib. Hor.* 25. akompanując muzykę, stosując się do niéj, ſie ſchlagen dazu die Trommeln. Ta trąba sławna i w inszych krajach (o herbie trzy Trąby), By k temu bębennice Polscy przybijali, Potrzebną muzykę nam na wszem dawali. *Rej. Zw.* 120. Z przybijaniem w strony rzecz prowadzi daléj; *nervos ad verba movens. Zebr. Ow.* 244. — §. 2) Przybijać do brzegu, przyjeżdżać, przykierować statek ku brzegowi; nach dem Ufer zu ſtreuern, ſchiffen, rudern. Przybić, przybić się gdzie, wylądować, *Boh.* přistawiti, přistanu, (*ob.* Przystawić); *Carn.* terniti, ternem; *Vind.* doladjati, f' ladjo dohajati, doproditi, h' kraju ladjati, perproditi, perladjati, perbrodiſhati, naladjati; *Ross.* привалить, привалывать, наворотить, наворачивать, landen, anlanden. Do góry téj Deukalion przybił się w łódce. *Otw. Ow.* 21. Nad brzegami rzéki, gdzie niezliczone mnóstwo łodzi bez przestanku przybija. *N. Pam.* 1, 34. Okręty Moskiewskie przebywają najodleglejsze morza, i do niezwykłych sobie miejsc przybijają. *Pam.* 83, 628. Przybili do brzegu nawy. *Zbił. Dr. J* 2. wylądowali, ſie landeten. Przybijanie do brzegu, das Landen, Anlanden, *Vind.* perbrodje, perbrodba; *Ross.* привалъ; (привальное плата od przybicia, kotwicowe; прибой 1) miejsce brzegu, o które zawsze woda bije, 2) wszystko co woda na brzeg wyrzuca).

PRZYBIEDZ, przybiegł, *f.* przybiegnie, przybieży *intr. dok.*, Przybiegać, Przybieżać *niedok.*, Przybiegiwać *frequ.*; *Boh.* přiběhnauti, přjbjhati; *Slov* pribehnuť, přiběhugi; *Sorab.* 1. pžibieżacz, pschibjžu, pschibjžim, pschibjham; *Carn.* perwejshâti; *Ross.* прибѣжать, прибѣгать; biegnąc gdzie przyśpieszyć, herzu laufen, herbey laufen, gelaufen kommen. Skoro go wołano, natychmiast przybieżał. *W. Post. W.* 3, 147. Na ratunek drogą daleką dziwnym spiechem towarzyszowi bieżał i przybieżał. *Warg. Wal.* 246. Serce jego, które straż pilną nad ciałem miało, przybiegiwało. *Birk. Sk. B* 4 *b.* Przybieganie *Sorab.* 2. pschibey. (*Carn.* pervejshalshe; *Ross.* прибѣжище *asylum*; *Eccl.* прибѣглецъ, *f.* прибѣглица).

PRZYBIELSZY, a, e; *Croat.* pribel; *Eccl.* прибѣлъ, бѣловатъ; *subalbidus. Mącz.*, etwas weiß. (*Ross.* прибѣлить, прибѣлывать przybielszym uczynić).

PRZYBIERAC, *ob.* Przybrać.

PRZYBIJAĆ, *ob.* Przybić. PRZYBIJACZ, a, *m.*, który co przybija, der Zuſchlager, Anſchlager; *Vind.* perbijavez. PRZYBIJACZKA, i, *ż.*, płocha, narzędzie tkackie, do natłoczenia i tężenia czyli przybijania pasm postawy. *Otw. Ow.* 217. Płochą zowią przybijaczkę, którą zbijają płótno. *Pilch. Sen. list.* 3, 63; *Ross.* набилки, der Weberkamm, das Weberblatt. PRZYBITKA, i, *ż.*, kłaki, któremi się kula w broni przybija, der Pfropfen auf die Kugel im Gewehre. Na kulę nabitą od armaty przychodzi przybitka, i ta tylko jednym uderzeniem przybija się. *Jak. Art.* 1, 206. *et* 418. (*Ross.* прибойка przybita deska, прибойникъ łopata armatna). — §. Przybitka w licytacyi, przybicie więcéj dającemu, das Zuſchlagen in der Auction. PRZYBITY, *ob.* Przybić.

"PRZYBIOR, u, *m.*, strój, Putz. (*Ross.* приборъ a) rząd na konia, b) kuwert stołowy; *Boh.* Přibor miasto, Freyberg). — Kornelia o synach swoich rzekła: toć jest moje "ochędożeństwo a przybiory. *Glicz. C* 6 *b.* Panna miłująca przybiory. 1 *Leop. Bar.* 6, 8. Przybior zapon swoich na pychę położyli. *ib. Ezech.* 7, 20. Pysznią się, widząc na sobie złoto, perły, pierścienie i insze przybiory. *Glicz. Wych. F* 1 *b.* Złóż przybiory twoje! — złożyli tedy Izraelici ubiory swoje. 1 *Leop. Exod.* 33, 5. (złóż "ochędostwo twoje. *Bibl. Gd.*); Schmuck.

PRZYBLAKNĄĆ *neutr. jedntl.*, nieco wyblaknąć, ein wenig erbleichen, erblaſſen. Wieczorna czerwoność przyblakła mierzchami, Słabszy blask na obłoki rozprószone miota. *Przyb. Ab.* 50.

PRZYBŁĄKAĆ się *recipr. dok.*, błąkając trafić na co, przybyć gdzie; herum irrend wohin treffen, auf einen Ort ſtoßen, wo ankommen, ſich wohin verirren. Przybłąkał się na jego dwór jakiś frant. *Falib. R* 3. O herbach tych nie wiem, zkąd się do Polski przybłąkały. *Papr. Gn.* 115. Nie wiem, gdzie się w téj ślepocie przybłąkasz? *Rej. Ap.* 69. *Cziach. G.* — Przybłąkały = przypadkiem przybyły, zufällig angekommen, wohin verirrt. Nowy jakiś i przybłąkały naród. *Krom.* 7. Żołnierz jeden nieznaczny, pospolity i przybłąkały zdźwignął z ziemi Bolesława. *Krom.* 159.

[PRZYBLANKA, i, *ż.*, 2], PRZYBLANKI *plur.*, blanki poboczne, Seitenblanken. Zamek nowemi przyblankami obmocnili, *propugnacula. Krom.* 711.

PRZYBŁAŹNIEJSZY, a, e, *subabsurdus. Mącz.*, ein wenig närriſch. (*Ross.* приблаживать swawolować, придурывать błazna udawać).

PRZYBŁĘKITNIEJSZY, PRZYBŁĘKITNY, a, e, *subcaerulæus. Mącz.*, ins Himmelblaue, ein wenig bläulig.

"PRZYBLIŻ, u, *m.*, przybliżanie, die Annäherung. Czeka przybliżu sprzymierzeńca swego. *Stas. Num.* 1, 1102. PRZYBLIŻYĆ, *f.* przybliży *cz. dok.*, Przybliżać *niedok.*; *Slov.* približiť; *Sorab.* 1. pžibližuyu; *Vind.* perblisati perblishati, perblishuvati; *Croat.* priblisavati, priblisavam, prisztranchiti, (cf. strona); *Slav.* priblixati; *Rag.* priblîxati; *Bosn.* priblisgjati, priblisgivati, primiçati; *Ross.*

приближить, приближать; bliżéj przysuwać, näher rücken, annähern. Przybliżyć się, przybliżać; näher rücken, ſich nähern, annähern; *Boh.* přibljžiti se; *Sorab.* 1. pžibližam szo; *Vind.* ſe preblishowat; *Dal.* priblixatisse; *Ross.* предстоять, предстою. Przybliżał się tedy już dzień święty prząśnic. 3 *Leop.* 22, 1. (nadchodził już. 1 *Leop.*). Przybliżały już dni śmierci Dawidowéj. 3 *Leop.* 3 *Reg.* 2, 1. (nadchodziły. 1 *Leop.*). Przybliżający co *Rag.* priblijxnik. Nie do przybliżenia, *Eccl.* неприближный, *non appropinquabilis.* — *Math.* Wyciągnąć pierwiastek kwadratu przez przybliżenie, *per approximationem. Jak. Mat.* 1, 105. *Ustrz. Alg.* 2, 82. *Geom.* 1, 101. durch die Annäherung.

PRZYBŁOTNY, a, e, przy błotach będący, beym Sumpfe, am Sumpfe; *Ross.* приболотный, *Subst.* приболотье.

PRZYBOCZNY, a, e, — ie *adverb.*, przy boku czyim będący, an der Seite befindlich. Otworzył cesarz myśl swoję przybocznym panom. *Nar. Hst.* 2, 89, *ob.* Przybok.

PRZYBOJAŹLIWSZY, a, e, *paullo timidior. Mącz.*, ein wenig furchtſam.

PRZYBOK, u, *m.*, pobocznica, der Seitentheil, die Seite. Palmy ryte były po bokach przysionku; także też przyboki domu i tramy. *Radz. Ezech.* 41, 26. (na komorach. *Bibl. Gd.*).

PRZYBOLEĆ, *f.* przyboli czego, *vel* od czego *med. dok.*, Przyboliwać *frequ. et contin.*, ból poczuć, przycierpieć, bolem przypłacić; ſchmerzlich empfinden, büßen. Nie bardzo skąpiec gospodarz niewoli, Gość pije smaczno, gospodarz przyboli. *Bratk. D.* Jednak mu i tu nie dał bóg po woli, Miasto pociechy, podobno przyboli. *Białob. Odm.* 20. Rzplta i wasze Ruskie kraje za swoje, nie za cudze, być rozumiała, i z onych zniszczenia sobie a nie komu inszemu przyboliwała szkodę. *Swad.* 1, 19. *Fredr.* Przyjacielem bądź w miarę, bo gdy się wylejesz, Możesz się raz ucieszyć, dziesięć przybolejesz. *Cn. Ad.* 965.

PRZYBOŚĆ, *f.* przybodzie *cz. dok*, Przybadać *niedok.*, bodząc przypędzić, herbey ſtoßen, mit Stoßen und Stechen antreiben; (*Rag.* pribosti, pribaadam; *Croat.* pribádam, pribolszem). Ostre bodźce przyrodzenia to człowieczeństwo nasze pilnie przybadają. *Rej. Zw.* 56 *b.*

PRZYBOŻKOWAĆ się *recipr. dok.*, bożkując się przyszrubować się, obłudnie wkradać się w czyje serce, zaufane; ſich heuchleriſch einſchleichen, einſchmeicheln. Niechaj uważa Witołd zapowietrzony ten upominek być, z którym się mu przybożkowany nieprzyjaciel ofiaruje, *devotus. Krom.* 501.

PRZYBRAĆ, *f.* przybierze, przybiorę *cz. dok.*, Przybierać *mielok.*; *Boh.* přibrati, přibjrati; *Sorab.* 1. pschiberu, pžiberam, pschizbjru, pschizbjram, pžiwezmu, pžiwzaté; *Vind.* perſveti; *Croat.* pribiram; *Ross.* прибрать, прибирать; *Eccl.* пріимъ, привземлю; więcéj jeszcze dobrać, noch mehr hinzu nehmen. Jeszcze sobie trzech ludzi przybrać muszę. *Tr.* Oka w pończosze podnieść, rozrachować, przybierać, zebrać, spuścić, zgubić. *Magiet. Mskr. Lemma* nazywamy podaniem przybranym, że nie należy właściwie do téj rzeczy, o któréj mowa, i że się przybiera czasem z inszéj części matematyki dla ułatwienia dalszego ciągu. *Geom.* 1, 170. Przybrać sobie przyjaciela, przyjaciółkę, żonę, wybrać sobie na pomoc; ſich einen Freund, eine Freundinn, Gattinn wählen, nehmen (zu ſeiner Beyhülfe); *Ross.* спріобщити, спріобщати. Umyśliłem sobie ową panienkę przybrać za żonę. *Kras. Pod.* 2, 146. — *Similiter:* Dzieci sobie za własne przybierać. *Gal. Cyw.* 1, 72. przysposabiać, an Kinderſtatt annnehmen, adoptiren. — Król senatorów do siebie przybiera, Którym rzecz posła hardego otwiera. *Auszp.* 37. bierze ich do siebie, przyzywa; er nimmt ſie zu ſich, ruft ſie zu ſich. — *Poet.* Tu lub słowik mutety wywiera, Lub trelnym czyżyk organkiem przybiera. *Zab.* 9, 17. przyspiewuje przebierając głosem, accompagnirt trillernd. — §. Przybrany klucz, główny, do otwierania kilku zamków. *Tr.* der Hauptſchlüſſel; *Ross.* приборникъ. — §. Przybierać, przystrajać; ſchmücken, putzen. (*Ross.* приборчивой rządny, lubiący porządek, приборчивость porządność, прибиратель sprzątacz, прибироха bierze, gdzie nie położył). Upiększyła a przybrała głowę swoję Jezabel. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 9, 30. Rozkazał król komornikowi, aby Esterze dano ubiór, i żeby tak samę, jako fraucymer jéj, przybrał i ozdobił. 1. *Leop. Esth.* 2, 9. Korneciarki, zamiast coby miały żony w kornety, to one mężów w rogi przybierają. *Teat.* 15, 48. Ani Salomon we wszystkiéj ozdobie swojéj nie bywał tak przybrany, jak jedna z tych lilij. *Sk. Kaz.* 374. Stroje i twarzy przybierania wydworne i wymyślne miała. *Sk. Dz.* 892. ochędostwa, przybiory, stroje; Putz, Schmuck. Przybrane ściany kopersztychami. *Xiądz.* 21. przykryte dla ozdoby, przyozdobione; geziert, bekleidet, bedeckt. Stół bez przybrania i taflów. *Teat.* 19. *b*, 11. Przybrać konia. *Tr.* w rzędy go ubrać, ein Pferd anputzen, anſchirren. (*Ross.* приборъ rząd na konia). Każ aby w stajni była wszelka gotowość, konie przybrane, o czubach nie zapomnieć. *Teat.* 26. *b*, 12. angeſchirrt. Osieł, gdy go przybierzesz, zauzda się, po sobie poglądając, jako ubrany koń. *Zarn. Post.* 13. — *Fig.* Niech się w obce przybiera ozdoby, Kto nie ma z własnéj zaszczytu osoby. *Nar. Dz.* 1, 94. W dziele tym światło i duch obywatelski przybrane są w powabną zabawy powierzchowność. *Gaz. Nar.* 1, 22. eingekleidet. Choć miłości słowa nie wspomniała, W barwę jednak przyjaźni miłość przybierała. *Zab.* 1. *b*, 79. *Alb.* Przybierz się tylko w moję postać. *Teat.* 7, 82. (weź ją na siebie, nimm meine Geſtalt an). Przymusza się do przybrania na się miny wesołej. *Teat.* 47, 50. (do przyjęcia na się takiej miny, er zwingt ſich, eine heitere Miene anzunehmen). Zacznę inaczéj myślić, jego przybiorę zupełnie zdanie. *Teat.* 22, 14. przywłaszczę sobie, annehmen, ſich zu eigen machen jemandes Denkart. — §. *Transl.* Przybrać się w co, opatrzyć się w co; ſich mit etwas verſehen, verſorgen. Ubogich odziewał, sam siebie obnażał; ale się tym sposobem w zapłatę bożą przybierał. *Sk. Żyw.* 1, 350. Kto się przybierze w cnotę i uzbroi, Wszystkich afektów szturmu się nie boi. *Past. Fid.* 146. Nie więcej w piękność, jak w chytrość przybrana. *Past. Fid.* 54. Przybrać okręt w liny, fortecę w żywność. *Tr.* — §. Przybierać się do czego, brać się do czego, go-

tować się do czego, ſich zu etwas anſchicken. Przybieram się do tego, żebym drogę naprawić kazał. *Teat.* 19, 9. Nie kazał ludziom moim przybierać się do drogi, gdyż postanowił mnie tego dnia zatrzymać u siebie. *Xiądz.* 20. — §. Przybierać wędzidła, cuglów etc., przyciągać, skracać, den Zügel anziehen. Faeton, nie wie co robić, z lëcem nie rozumie Jak go podać, lub przybrać; *nec froena remittit, nec retinere valet. Żebr. Ow.* 33. Jednym wędzidła przybierać, a tamtych zacinać. *Pot. Arg.* 321. Trudnoć przybierać naturze wędzidła. *Chrośc. Fars.* 282. Za jego prośbą swojemu gniewowi przybiorą pogręgi. *Pot. Arg.* 758. (wściągają go). — §. *Verb. med.* Przybierać, przyrastać, wzrastać; wachſen, höher ſteigen, zunehmen; (*Sorab.* 1. pžiberam *affluo, increscо*). Potęga Turecka wraz przybiera. *Kłok. Turk.* 80. Wisła przybrała. *Tr.* PRZYBRANIE, a) *Subst. verb.*; *Sorab.* 1. pžiberano. b) *Adverb.* Chędogo, *ornate* strojno. *Mącz.*, geſchmückt.

PRZYBRUDZIĆ *cz. dok.*, trochę zabrudzić, etwas beſchmutzen; *Ross.* примарать. Miał przybrudzone palce. *Zab.* 13, 189.

PRZYBRZĄKAĆ *cz. niedok.*, przynócać, *adsonare. Mącz.*, mit Saitenſpiel begleiten, brząkając przybić.

PRZYBRZEŻE, a, *n.*; *Eccl.* прибрежие; miejsce nie daleko brzegu, eine Ufergegend, Küſtengegend. Przybrzeża jezierznych zielsk pełne. *Otw. Ow.* 558. PRZYBRZEŻNY, a, e, — ie *adverb.*, przy brzegu będący, Küſten-; *Ross.* прибережный.

PRZYBRZYDNĄĆ *neutr. jednil.*, dosyć omierzłym się stać, ziemlich häßlich werden, zum Ekel werden. Miejsca błotniste albo smrodem ścierwów przybrzydłe. *Bals. Niedz.* 1, 125.

PRZYBUDOWAĆ *cz. dok.*, budowania przyczynić, hinzubauen; *Boh.* přiſtawěti, (*ob.* Przystawić); *Sorab.* 1. pžitwaricž; *Ross.* пригородить, пригораживать, пристроить, пристраивать. Przybudować do czego co, *adstruere*; przybudować wzgórę, *superstruere. Cn. Th., Ross.* наддѣлать, наддѣлывать, надстроить, надстроивать. Gospodarz, gdy już pole zasiał, ma się wnet starać, aby czego trzeba, w domu przybudował. *Haur. Ek.* 44. Skanderbeg zabawił w mieście kilka dni, by rozkazał nieco ku obronie przybudować. *Baz. Sk.* 278. Przybudujący *Eccl.* пристроитель. PRZYBUDOWEK, wku, *m.*, przybudowana część; *Ross.* пристройка, надстройка, пригородка, etwas Angebautes, Hinzugebautes. Dom złożony jest z wielu przybudowków. *Karp.* 3, 138.

PRZYBUS, u, *m.*, *Botan. equiſetum fluviatile*, gatunek końskiego ogona. *Kluk. Dykc.* 1, 202. Flußkannenkraut, eine Art Schachtelhalm.

PRZYBUŻEŃSTWO, a, *n.*; *Boh.* přibuzenstwj, přjbuznoſt; powinnowactwo, die Verwandſchaft. Dał Mojżesz dzierżawę pokoleniu synów Ruben, według przybużeństwa a rodziny jego. 1 *Leop. Joz.* 13, 15. (według powinnowactwa ich. 3 *Leop.*); *Boh.* přjbuzný; *Slov.* pribuzni powinowaty.

PRZYBYĆ, *f.* przybędzie, przybędę *med. dok.*, Przybywać *niedok.*; *Boh.* přjbyti, přibeywati, přibywati; *Ross.* прибыть, прибывать; 1) przybywą czego = przymnaża się, więcej się przyczynia, (*oppos.* ubywa); es wird mehr, kommt mehr dazu, nimmt zu, wächſt, vermehrt ſich. Jednym nie wiele przybędzie. *Cn. Ad.* 313. Ile ci lat przybywa do młodości, tyle ci ubywa z życia. *Ossol. Sen.* 70. Bogactw przybywa, cnoty ubywa. *Cn. Ad.* 30. Łakomemu z pieniędzmi chciwości przybywa. *Cn. Ad.* 423. — 2) Przybyć zkąd, dokąd, do kogo, gdzie = stanąć, przyjść tam, przyjechać, przypłynąć; ankommen, eintreffen, anlangen; (*Slov.* přibývám; *Vind.* dopriti, napriti, ſempriti; *Croat.* pribivam; (*Carn.* prebivam *habito*; *Bosn. et Dal.* pribivati *habitare*; *Rag.* pribivati = mieszkać; *Ross.* привытсчествовать zyskać, zarobić). Już nie pieszo, jak przedtym, ale jezdno do Jeruzalem przybywa. *Dambr.* 3. (już nie przychodzi, lecz przyjeżdża). Z nieba nam gością przybywa Ta panienka wstydliwa. *Groch. W.* 122. Jak w stu koni przybył. *Rys. Ad.* 18. (wielki posiłek). Przybywszy do Warszawy, pisałem do niego. *Tr.* PRZYBYCIE, ia, *n*, przyjście, przybywanie, przypłynienie, przyjazd; das Eintreffen, Anlangen, Ankommen. *Cn. Th.*, *Vind.* nahod, ſempritje, perhod, perhaja; *Ross.* прибытие, пришествие. *Aliter:* Przybycie, *ob.* Przybyt. PRZYBYSŁAW, a, *m.*, imię męzkie; *crescens gloria. Frenzel in Westphal Monument.* 2, 2412. 1. PRZYBYCIEŃ, tnia, *m.*, PRZYBYSZ, a, *m.*, przybyły, przybywający zkąd inąd, przychodzący, przychodzień, *advena*, ein Ankömmling; (*Sorab.* 1. pžebéwař; *Carn.* perſélnik, novâz; *Croat.* priſzélecz, szatovnik; (*Vind.* prebivalez; *Slav.* pribivalc; *Bosn.* pribivalaç = mieszkaniec); *Bosn.* priscjalaç, priscłaç, innestranaç; *Ross.* переселенецъ; *Eccl.* пресельникъ, пришлецъ, странный человѣкъ, заѣжжей, пришлыць, пришельникъ, приустраншійся, который учинился странным или пришельцемъ, удалился отъ своихъ; cf. pochoży, zachoży). Żaden dom w Litwie, chyba z Polski przybysz, Samsonem się nie pieczętuje. *Nies.* 1, 6. Xiążę Danilo, będąc przybytniem Halickiej ziemi potężniejszym, inszych kniaziów sobie zhołdował. *Stryjk.* 280. 2 PRZYBYCIEŃ, PRZYBYSZ, u, *m.*, 1) [Według roku xiężycowego używanego potąd u ludu 2] przybyły miesiąc; *Boh.* přibytný měsyc, hruden (cf. grudzień), ruden, měsyc přibytný, t. g. třinacteho měsyce nastánj, *mensis intercalaris*; *Ross.* високосъ, der Schaltmonat: miesiąc mający dwa nowie księżyca, jeden pierwszych dni, drugi na końcu. *Przyb. Mscr.* Przybysz, właściwiej dzień przestępny, 25ty lutego w roku przybyszowym. = der Schaltag, (*ob.* Przestęp). Przybysz z woli ludzkiéj nastał; złożyli ludzie z czterech lat godziny w kupę w 24, i uczynili dzień zupełny, który dzień w czwarty rok wkładają w miesiąc lutego, i zowią ten rok przybyszem, bo w nim dzień przybywa, z godzin złożony inszych roków. *Petr. Wod.* 29. — 2) Przybysz, przybyt, przybytek, przymnożenie, przysporzenie; die Vermehrung, das Hinzukommen, Vermehren; (*Bosn.* pribitak, dobit *lucrum, quaestus*; *Ross.* прибытокъ zysk, *dem.*, прибыльца, прибыточество zyskanie, привытоčествование korzystanie). Z przyjęciem wiary, zaraz i przybysz honorów, gdy Bolesław koroną królewską uczczony. *Psalmod.* 14. Świątłości wieczne przybysze i wieczne ujmy. *Suszyc. Pieśn.*

T 3. PRZYBYSZOWY, *PRZYBYSZNY (*Chodk. Kost.* 90), a, e, przybyty, przybyły, przydatny, hinzugefügt; (*Ross.* прибыльный, прибыточественный, прибыточный zyskowy; прибыльщикъ interesowany człowiek). Historye o tej miłości, są przybyszowe kawałki tej sztuki, czyli epizody. *Teat.* 24, 11. *Czart.* — §. Przybyszowy człowiek, przybycień; ein Ankömmling, ein Fremder. Przez zbytnie przywiązanie do przybyszowych osób, ziomków swoich krzywdzą. *Mon.* 65, 407. — §. Przybyszowy rok, w którym miesiąc przybysz, mający dwa nowie księżyca. *Przyb. Mscr.* das Schaltjahr, da der Februar zwey Neumonden hat; *Ross.* високосный; *Eccl.* високосъ, висекгосъ, висектъ, *bissextus.* Rok przybyszowy, w którym jeden miesiąc przybywa. *Śniad. Jeog.* 211, (cf. przestępny rok). *Os. Fiz.* 528. PRZYBYT, u, *m.*, PRZYBYTEK, tku, *m.*, 1) przymnożenie, przybycie, przybywanie, przyrastanie; das Hinzukommen, Wachsen, Steigen; *Boh.* přibytek; *Ross.* прибытъ, прибытокъ. Pomnożenie majątków naszych jakimkolwiek godziwym sposobem, nazywa się przybyt albo przybycie. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 127, (cf. dorobek). Z przybytku głowa nie boli. *Rys. Ad.* 77. Kto mnoży majętność swoję lichwą i przybytkiem .... *Budn. Prov.* 28, 8. (przyrabianiem, dorobkiem). Łagodny przybyt namiętności, i wzrost nieznaczny. *Pilch. Sen. gn.* 275. Pełność przybytku nie przyjmuje. *Pilch. Sen. list.* 2, 112. (do pełnéj beczki nie dolejesz). — 2) Przybyt, przybycie, stanienie gdzie, przyjazd, przyjście, die Ankunft. Larmo z trwogą w obozie za jego przybytem. *Pot. Pocz.* 256. — 3) Przybytek; *Boh.* přibytek; *Slov.* přjbytek, obydlj, (*ob.* *Obywać gdzie, *obywatel); *Carn.* prebivalshe (prebivam = mieszkam, cf. przebywać); *Vind.* prebivalishe, pohishtvu, prebivanje, stanualishe; *Bosn.* pribivaliscte, dom, kuchja, stan, staniscte, (cf. kuczka, cf. stancya); *Rag.* pribivaliscte, stanje, stan; *Hung.* szállás, (*ob.* Szałasz); *Croat.* prebivalische; *Ross.* обиталище, жилище; mieszkanie, pomieszkanie, die Wohnung. Przybytek czyście umieść. *Sienn.* 478. *Poloni hoc nomine in sacris tantum de tabernaculo Dei usurpant, quod in illo praesens credebatur,* die Stiftshütte im A. T. Przybytek był w pośrzód kościoła Salomonowego, w którym stawali kapłani dla ofiar. *Rej. Ap.* 89. Pospolicie piszą przybytek; ale lepiej przebytek, od przebywania. *Budn. Exod.* 26, 1, *not.* Kościoł, jest to miejsce przybytku boga. *Lach. Kaz.* 1, 515. *Wys. Kat.* 445. PRZYBYTNIOWY, a, e, przybyszowy, Schaltjahr =. n. p. Przybytniowy miesięczny rok, trzynaście ma lunacyj, pospolity 12. *Zebr. Zw.* 25. PRZYBYTY, a, e, przybyły, który przybył, stanął; angekommen, angelangt. Żaden przybyty posiłek nas nie cieszy. *Tward. W. D.* 2, 153. — §. Przybyty, przybyły, przybytny = przydatny zkąd inąd; wo anders her zugegeben, hinzugenommen, hinzugekommen. Światłość ta na Jezusie, jako jemu wrodzona, a nie zkąd inąd przybyła, przenikała. *Sk. Żyw.* 2, 95. Jezus na ciało swe mocą swoją wrodzoną, puścił światłość nie przybyłą, ani przychodzącą, ale tę, którą miał od wieku. *Sk. Żyw.* 2, 94. Duch ś. przy téj świętéj sprawie jest *przybytni. *Rej. Post. R* 2. (przybywający na pomoc). — §. Przybytny, przytomny, gegenwärtig. W tym sakramencie Chrystus sam przybytny a obecny jest. *W. Post. W.* 219.

PRZYCAPIĆ *cz. dok.*, z góry nagle schwycić, plötzlich von oben ergreifen, erwischen. Orzeł borsuka przycapi i porwie, jak chart zająca. *Haur. Sk.* 302.

PRZYCHADZAĆ, PRZYCHODZIĆ, *ob.* Przyjść.

PRZYCHCIWIĆ *cz. dok.*, chciwość czego wzbudzając przynęcić, gierig auf etwas machen, die Begierde zu etwas rege machen, lüstern machen, anlocken. Żeby żołnierzy przychciwić, każdemu pewną nadgrodę naznaczył. *Chrośc. Fars.* 67. Po tym zwycięztwie, żeby go przychciwić, Zgoła nikogo nie radzi mu żywić. *Pot. Syl.* 209. *et* 318. Kto zrazu dobrze krogulca przychciwi, Na głos się wabi, tak twierdzą myśliwi. *Zab.* 15, 243. PRZYCHCIWSZY, PRZYCHCIWY, a, e, PRZYCHCIWIE *adverb.*, trochę łakomy, ein wenig gierig, habsüchtig. Gdy kto przyskąpo żyje i przychciwie skrzętny, Mówmy, że jest oszczędny i jutra pamiętny. *Hor. Sat.* 35. PRZYCHĘCIĆ *cz. dok.*, Przychęcać *niedok.*; *Ross. vulg.* призарить, призаривать; przywabić, ochotę do czego wzbudzić; anlocken, anmuntern zu etwas. Wojsko mową tą przychęci. *Jabł. Buk. U b.* Cóż niewieściuchów do wojny przychęci? *Kchow. Wied.* 5. Ja się silę, przychęcam wylękłe mieszczany znowu ku nieprzyjaciołom. *Zebr. Ow.* 322. (*exhortor*). Źrzódło to przychęca ludzie upragnione. *P. Kchan. Jer.* 375. Lud obcy wolnościami od zwykłych danin przychęcony, bogactwa krajowe pomnażał. *Nar. Hst.* 5, 325. *Kłok. Turk.* 100. Szczęśliwa, gdybym mu mogła królewnę przychęcić. *Pot. Arg.* 359. (przychylną mu uczynić).

PRZYCHĘDOŻYĆ *cz. dok.*, w *ochędostwa przybrać, przystroić, ozdobić; schmücken, ausschmücken. Urumieniła sobie twarz i przychędożyła głowę swoję. *Budn.* 2 *Reg.* 9, 30. Salomon we wszej chwale swojej, nie był nigdy tak przychędożon, jak jeden z tych kwiatków. *W. Post. W.* 2, 225. Przychędożyli kościoł koronami złotemi. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 4, 57. Stół przychędożony był przed nim. 1 *Leop. Ezech.* 23, 41. (stół przygotowany. *Bibl. Gd.*). Pachołę stół ma przychędożyć, obrus biały pościele, prawdę w pośrzodku położy. *Eraz. Ob. E.* Koń, choć dekiem, pochwami albanty przychędożony, przecię koniem będzie. *Kosz. Lor.* 7. (przybrany, ubrany). Przychędożone sprawy *Rej. Post. M m m* 1. (przybarwione). Nauka jest najkosztowniejsze przychędożenie człowiekowi mądremu. *Kosz. Lor.* 12 *b.* (ozdoba, Schmuck).

PRZYCHEŁZNAĆ, *ob.* Przyuzdać. PRZYCHERA. *Tr.*, *ob.* Przéchera.

PRZYCHĘTA, y, *ż.*, przychęcenie, die Anlockung. Nieznana dotąd przychęta do prędkiej zguby ją wzywa. *Morszt.* 52.

PRZYCHŁODNIEJSZY, a, e, *Cn. Th.*, etwas kühle. PRZYCHMURNIEJSZY, a, e, *Cn. Th.*, etwas trübe, umwölkt.

PRZYCHÓD, u, *m.*; (*Boh.* přjchod, přichod; *Sorab.* 1. pžikhad; *Vind.* perhod, perhaja; *Carn.* perhod, prihod; *Rag.* prihòd, prihòdiscte; *Dal.* prihodischije; *Croat.* prihòd, prihodische; *Ross.* приходъ = przyjście, *adventus*); dochód, intrata; das Einkommen, die Einnahme; *Carn.* perhodilishe, perhodishe; *Ross.* приходъ, (2. fara, parafia,

plebania). Większe expensa, niżeli przychody, Do ubóstwa cię wiodą panie młody. *Żegl. Ad.* 139. *Teat.* 19. *b*, 40. Więcéj nie można expensować, jak tyle ile jest przychodu; bo wydatek nad przychód z cudzych jest pieniędzy. *Teat.* 19. *b*, 43. PRZYCHODNI, ia, ie, PRZYCHÓDNY, PRZYCHODNIOWY, a, e, przybyły, niekrajowy, *przespolny, przewoźny; fremd angekommen, nicht inländiſch; *Slov.* přjchožý; *Sorab.* 1. pžikhadniczki, pschichodny; (pschichodny nan teść, pschichodna macz teścia, pschichodny syn zięć, *quasi adventitius*); *Croat.* prihòdni; *Ross.* прихожій; *Eccl.* присельничій, прижельчій; (*Ross.* приходскій parafiański, plebański; *Eccl.* неприходный *aditu difficilis*, nieprzystępny). Część Gotów z wysp północnych przychodnia. *Nar. Hst.* 2, 2. Muzą przychodnią jestem z Parnasu w te kraje. *Groch. W.* 431. — §. *Przychodny, zyskowny, przysparzający, Nutzen bringend. Jako wiele pożytecznych, przychodnych, tudzież znacznie zawołanych pożytków ma w sobie nauka! *Glicz. Wych. G 7 b.* PRZYCHODOWY, a, e, od przychodu, Einnahme-; *Ross.* приходный. PRZYCHODZIĆ, *ob.* Przyjść. PRZYCHODZICIEL, a, *m.*, nawiedzacz. *Cn. Th.*, który do kogo przychodzi, der zu einem kommt, der Beſucher. PRZYCHODZIEŃ, dnia, *m.*; *Boh.* přjchozy, lhotnik; *Slov.* pžikhadnik; *Carn.* prehajanek, perhajavz, persèlnik; *Vind.* perhajavez, perhodnik, pridenik, napridenik; *Croat.* prihodnik, priszèlecz; *Dal.* prislacz; *Rag.* prihodnik, prisclaz, pridoscjàlaz, priscjalaz, tùghin, tùghinin, innostranaz; *Ross.* переселенецъ; (прихожанинъ parafianin, *f.* прихожанка); *Eccl.* пришлецъ, пришльцъ, пришельникъ, странный человѣкъ, заѣжжей, прѣсѣльникъ, приустранішйся, который учинился страннымъ или пришельцемъ, удалился отъ своихъ; zkądinąd przybyły, przybycień, *ob.* Pochoży, *zachoży; der Ankömmling, ein angekommner Fremder. Miasta zaludnione przychodniem obcym. *Ust. Konst.* 1, 232. Najwięcej gromadziło się przychodnia do Polski z krajów Niemieckich. *ib.* Gdy do niéj przyszedł czasu głodu i nędzy, przyjęła przychodnia. *Baz. Hst.* 356. Głupiego pociechy dziś przyjdą, dziś odejdą, Bo nie są mieszkańcami, ale przychodniami. *Opal. Sat.* 125. Przychodniem być *Eccl.* пришельствовати. Przychodniem ja na ziemi. *Budn. Ps.* 119, 19. Kleofas ma Chrystusa za przychodnia, bo z onego świata na ten przyszedł, i z świata znowu odszedł do chwały ojca. *Dambr.* 225.

PRZYCHOROWAĆ czego, *med. dok.*, przypłacić co chorobą, n. p. Przychorujesz obżarstwa twojego. *X. Kam.*, durch Krankheit wofür büßen. PRZYCHORSZY, a, e, *Cn. Th.* ein wenig krank, kränklich.

PRZYCHOWAĆ *cz. dok.*, Przychowywać *cont. frequ.*, przychowuje *pr.*; (*Boh.* přichowati sobě = oszczędzać); *Ross.* прижить, приживать, приберечь, приберегать; cielę, prosię przychować, przy drugim bydle wychować; mit auffüttern, aufziehen. Mąkę przedawać do Gdańska; otręby zostawają, któremi dobytek na oborze bardzo wielce będzie się mógł przychowywać. *Haur. Ek.* 75. PRZYCHÓWEK, wku, *m.*; (*Boh.* přjchowek *peculium*); młody wychów abo przyrost stada, trzody, przypłodek; Zuzucht, junges Zuchtvieh, neuer Anwachs, Zuwachs. Krowy się corok łatują i mnożą, I w przychowku ich nigdy nie ubożą. *Chrośc. Job.* 75.

PRZYCHUCHNĄĆ *cz. jednił.*, Przychuchać *niedok.*, chuchem się przyłożyć, dazu hauchen; *Slov.* přidychugi; *Sorab.* 1. pžidechuyu.

PRZYCHUDSZY, a, e, *Cn. Th.*, ein wenig mager.

PRZYCHUTNIWAĆ komu *cz. cont.*, chutliwie przystawać na jego zdanie, einem beypflichten. Co tylko usta otworzył, wszyscy w głos słowom jego przychutniwali. *Tr. Tel.* 267.

PRZYCHWALIĆ *cz. dok.*, Przychwalać *niedok.*, pochwałę mu oddawać, einem Lob und Beyfall zollen. W oczy ci przychwala, za oczyma kąsa. *Dmoch. Szt. R.* 19. — §. Macedonia w dzisiejszéj nędzy daremno się przychwala z męstwa Filipowego. *Boter.* 133. daremno się chełpi.

PRZYCHWYCIĆ *cz. dok.*, Przychwytywać *cont. frequ.*, przychwytuje *pr.*; *Boh.* přichytiti; *Rag.* prihittiti, prihitati; *Ross.* прихватить, прихватывать; zachwyciwszy do siebie przyciągać, ergreifen und an ſich reißen, an ſich ziehen. Okręt przychwycić kotwą w haczastéj odnodze. *Przyb. Mill.* 45. Rannych przychwytują, rany obwijają; *saucios summovent. Krom.* 464. Przychwycenie *Ross.* прихватка.

PRZYCHYLIĆ *cz. dok.*, Przychylać *niedok.*; *Boh.* přichyliti; *Sorab.* 1. pžichilicz; przychylnym uczynić, nachylić; hinneigen, hinbeugen, geneigt machen. Łokietek dla większego sobie przychylenia papieża, odnowił zwyczaj płacenia świętopietrza. *Nar. Hst.* 5, 450. Dobrodziejstwy swemi ku nam go przychylił i zniewolił. *Pilch. Sall.* 143. Król przychylał ku sobie serca synów Izraelskich. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 15. Przychylmyż i umysły i uszy swe z pilnością do tego, jakobyśmy Krystusa poznać mogli. *Żarn. Post.* 15. Przychylając się do prośby waszej, komisyą wyznaczamy. *Vol. Leg.* 8, 568. *et* 581. stosując się łaskawie, ſich geneigt bezeugen. Rozumienie, które Turcy mają o potędze Sułtana, przychyla się do bałwochwalstwa, gdy go jak za boga jakiego mają. *Kłok. Turk.* 5. przybliża się, nähert ſich an. PRZYCHYLNOŚĆ, ści, ż.; *Boh.* přichylnost; *Slov.* nachylnost; *Sorab.* 1. nakhibitofcz; *Vind* nagnenje, dobrovolnost; *Croat.* nagibanye; *Rag.* priklonstvo, priklonitos; *Ross.* наклонность, благосклонность, благопріятность, благопріятство, благоволеніе, благопривѣтливость, пристрастіе, преданность, любительство, милость, милованіе, доброжелательство, снисходительность; *Eccl.* съхожденіе, снисхожденіе; skłonność, chęć. *Cn. Th.* die Neigung, Geneigtheit. PRZYCHYLNY, a, e, — ie *adverb.*; *Boh.* přjchylný; *Slov.* náchylný; *Vind.* nagnjen, dobrovolen, (*ob* Nagiąć); *Ross.* благопреклонный, благопривѣтливый, наклонный, благосклонный, доброжелательный, доброжелатель, *f.* доброжелательница, доброхотный, доброхотъ, преданный (cf. oddany komu), пристрастный, снисходительный; *Eccl.* сходительный; skłonny, sprzyjazny, chętny, geneigt. Przychylnym być *Ross.* доброжелательствовать, доброхотствовать. Nikanor miłował Judę z prawéj myśli, a był mu bardzo przychylny. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 14, 24. Gdy go nigdzie nie widziano, wszczęła się wielka trwoga, zwłaszcza między temi, którzy mu przychylniejsi i sprzyja-

źniejsi byli. *Baz. Sk.* 405. Prawo zawsze jest przychylniejsze obwinionemu, niż żałującemu. *Sax. Porz.* 150. *Szczerb. Sax.* 442. Zawsze było ku złemu przychylne przyrodzenie. *Rej. Ap.* 1.

PRZYCHYTRZSZY, PRZYCHYTRY, a, e, etwaś arglistig; *Ross.* хитроватый. *Przychytrz, tajemnie zdradliwy, *subdolus. Mącz.* Przychytry, usty i sercem zawodny, jest do dworskich interesów zgodny. *Hor. Sat.* 55. *Pilch. Sall.* 287.

PRZYCIĄĆ, przyciął, *f.* przytnie *cz. jednll.*, Przycinać *niedok.*, 1) cięciem nacierać, einhauen, hauend eindringen, losgehen auf jemanden. Mieczmi na siebie przycinają. *P. Kchan. Orl.* 1, 302. Nie czekając Piotr odprawy, przyciął na Malcha. *Miask. Ryt.* 56. Dobywam pałasza, zaczynam mocno przycinać; on nie ustępuje mi kroku, nacieram więc żwawiej, rozumiejąc, iż go tym przycięciem pokonam. *Mon.* 64, 404. Mnie na zniesienie całego rejmentu dosyć jest, sześć razy przyciąć. *Boh. Kom.* 4, 251. Zawziętość większa, drżę jak na mnie przytnie. *Teat.* 44. *b*, 82. Srodze nań z obu rącz oba przycinali. *P. Kchan. Orl.* 1, 383. — *Fig.* Nie zawsze się składać, trzeba i przyciąć. *Fredr. Ad.* 47. niezawsze bronić się, trzeba i nacierać. — §. Przycinać komu, przymawiać; *Vind.* vushagati, aisnati, pehati, prefhkarjati; *Ross.* звѣздить, звѣзжу, auf einen ſticheln. Komu przycinasz tą mową? *Teat.* 7. *c*, 15. Uszczypliwie mówi, przycina, szczypie. *Cn. Ad.* 1219. Sędzia niesprawiedliwie sądzi; chcąc mu kto delikatnie przyciąć, powiada jaką dykteryjkę o drugim takimże sędziu. *Mon.* 71, 594. Przycinanie (*Vind.* pobadanje, bodezhina, pobodaria, pehanje, pikanje). Przycinający *Ross.* огрызливый. To zgubiwszy, nakoniec już i bogom przycina. *Pot. Arg.* 211. Już też to łga, jak czapka; tu ci prawda przytnie, Jam to lepiej widział. *Zab.* 15, 182. — 2) Przycinać zęby, przyciskać, zcinać zęby, die Zähne zuſammen beißen. Przycina zęby, marszczy czoło, gdy spostrzega żołnierze stare, a rotmistrze młokosy. *Stas. Num.* 1, 103. — 3) Przycinać co, nizko ucinać. *Cn. Th.*, dicht abhauen, abſchneiden, behauen, beſchneiden. Gdy się ojczyznie znaczniej chcę stawić, ali mi w tym ostrą kosą przycięła wiek śmierć nie na dobie. *Miask. Ryt.* 2, 155. — *Fig.* Zahamuj język od powieści zbytniej, A nie możesz-li, to go raczej przytnij. *Pot. Arg.* 498 Czemuś mi raczej mego wieku nie przycięła, A mój żywot za mego męża nie odjęła! *Jur. Pog. A* 4 *b.* Będzie mię wielbić potomność, żem pierwszy Na krój Eolski Rzymskich przyciął wierszy. *Hor.* 2, 199. *Nar.* Przyciąć komu skrzydła. *Tr.* einem die Flügel beſchneiden.

PRZYCIĄGNĄĆ *cz. jednll.*, Przyciągać *niedok.*; (*Boh.* přitahnauti, přitahowati; *Sorab.* 1. pžiczaham, pžiczahuyu, pschiczanu, pschiczaham; *Croat.* pritesem, pritegnulszem; *Bosn.* priteghnuti; *Rag.* pritéghnuti, pritezati; *Ross.* притянуть, притягивать; (*Eccl.* притажати 1) posiadać, 2) przywłaszczyć sobie, przistяжание, przistежение *appendix*, dopełnienie; *Ross.* притяжатель, притязатель przywłaściciel); ciągnąc do siebie przybliżyć, an ſich ziehen, zu ſich hinziehen, *propr. et transl.* Palce możemy zgiąć, wyciągnąć, przyciągnąć i odciągnąć. *Wejch. Anat.* 220. Przyciąganie, *attractio*, właściwość ciał, przez którą się spajają z sobą wzajemnie, i zostają w związku. *Krumł.* 16. Ciężkość albo przyciąganie, dążenie wszystkich cząstek materyi nieustanne do złączenia się z sobą. *Śniad. Jeog.* 22. Radaby rywalkę przesadzić, aby amanta nazad przyciągnąć do siebie. *Teat.* 52. *d*, 90. Nie ta przyciąga do siebie, która jest ładniejsza; ale która ma w sobie więcej płochości. *Teat.* 38, 207. (wabi, ujmuje). Przyciągający, wabiący *Ross.* притягательный, приворотный. Prosili cesarza, aby księcia Czeskiego do powrócenia rzeczy tych, które był przedtym z Polaków wyłupił, przyciągnął. *Krom.* 89. (przymusił, przycisnął). — §. *Neutr.* Przyciągać z wojskiem etc., dokąd; *Vind.* pervlezhi, navlezhi, perhajati, permarſhirati, wohin ziehen. Przyciągnął Nabuchodnozor do Jeruzalem i obległ je. 1 *Leop. Dan.* 1, 1. Weszli w łódki, i przyciągnęli do Kapernaum. *Sekl. Joan.* 6. Przyciągnienie *Vind.* pervlezhenje, pervliek, nahod, nahoja, permarſhiranje.

PRZYCICHNĄĆ *nijak. jednll.*, nieco ucichnąć, ein wenig ſtill werden; *Ross.* притихнуть, притихать, пріутихнутъ, пріутихать. Już tu przycichło serce. *Mon.* 75, 790.

PRZYCIEC, *f.* przyciecze *med. dok.*, Przyciekać *niedok.*; *Boh.* přitecy, přitekati; *Slov.* přitékati, přitekám; *Croat.* pritéchem, pritekelszem; *Ross.* притечь, притекать; *Eccl.* притекаю, притечу; *transl.* przypłynąć, jak woda, herbeyfließen, hinzufließen. Dachów pilny mieć zawsze dozór, aby nie przyciekało. *Haur. Ek.* 10. by nie zaciekało, einregnen, einlecken, leck werden. Przyciecznie, (*Boh. et Slov.* přitok *alluvio*; *Vind.* pertok). — *Transl.* Będą Rusacy, przestrzega rycerzów Chrobry, fortelów swych patrzyć, i przyciekać z kątów, jako ich jest obyczaj. *Biel.* 40. przybiegać, przypadać; herbeyeilen, herbeyfliegen. Przed ołtarz mizernica pogrzebny przyciekła. *Zebr. Ow.* 203. — §. *Aliter:* To mu się jeszcze nie przyciekło; skoro tylko mego zamysłu dotrę, dam mu poznać co umiem. *Teat.* 12, 54. nie ze wszystkim uciekło, nie przepiekło się jeszcze, nie darowało się; es iſt ihm noch nicht ganz geſchenkt, noch nicht vergeſſen. — (PRZYCIĘCIE, *ob.* Przyciąć). — *PRZYCIECZKA, i, *ż.*, miejsce przybiegania, przybliżania, droga blizko czego; ein Weg nahe bey etwaś, ein Nebenweg. Piechotnicy z niecekami niech idą w przycieczki pod parkan *Biel. S. N.* 55. *tranchées*, podkopy, Laufgraben. — § Przycieczka nasza Jehowa. *Budn. Ps.* 46, 8. ucieczka, schronienie, Zufluchtsort.

PRZYCIEMNIEJSZY, a, e, *Cn. Th.*, *subobscurus*; *Eccl.* примрачный, ein wenig dunkel. PRZYCIEŃ, i, *ż.*, *penumbra. Hub. Wst* 274. PRZYCIENCZYĆ *cz. dok.*, przycienszym uczynić, ein wenig dünner machen; *Rag.* pritânciti; *Croat.* pritenchavam. PRZYCIENIĆ *cz. dok.*, cieniem przyćmić, etwaś verdunkeln, beſchatten; *Eccl.* присѣняю, пріосѣняю, надсѣняю *adumbro.* Gdy twojéj światłości pełność sam przycienisz, A chmurą jak obręczą głowę upromienisz.... *Przyb. Mitt.* 86. (*Eccl.* присѣнный, покрытый, который сѣнь, t. j. тѣнь наводитъ, *ob.* Cień, cf. sień, przysionek). PRZYCIEŃSZY, a, e, *subtenuis. Cn. Th.* ein wenig dünn.

PRZYCIERAĆ, *ob.* Przytrzeć. PRZYCIER, u, *m.*, PRZYCIEREK, rka, *m.*, *dem.*, naczynie browarne, do wyra-

biania lub kwaszenja roboty na gorzałkę, (niby fasa czyli beczka przetarta); das Faß in den Branthäusern, worinn die Ingredienzien eingerührt werden. Przycierami, donicami stancyą tę zawalają. *Haur. Sk.* 69. Moczyć te ziółka w jakim przycierku abo fasie. *Sienn.* 531. PRZYCIERKOWY, a, e, od przycierka, faskowy, Faß=. Miód w przykadek czysty włożyć, przycierkowéj abo studziennej wody wlać. *Haur. Ek.* 141.

PRZYCIERPIEĆ *med. dok.*, trochę przecierpieć; (*Bosn.* pitarpiti, pritrripiti, priterpiti = przecierpieć), ein wenig leiden, dulden; *Eccl.* пристражду. Ucząc się trzeba przycierpieć. *Budn. Apopht.* 23. Nie chcą nędzę przycierpieć, brzucha swego zchudzić. *Biel. S. M. B* 4 *b.* Nie przycierpiawszy, nie będziesz zdrowym. *Fredr. Ad.* 37. Może się trafić, iż miłość własna niekiedy przycierpi; lecz tysiączne powaby przykrość momentalną sowicie osłodzić mogą. *Mon.* 72, 26.

PRZYCIEŚ, PRZECIEŚ, i, *ż.*, PRZECIOS, u, *m.*, podwalina, der Unterzug, die Unterlage eines hölzernen Gebäudes, (cf. przycioska). Cieśla przycieś przewraca, jeśli nie czerwiwa, kiedy już pod jaki gmach podkładana bywa. *Rej. Wiz.* 84 *b.* Dłużej będzie przyciesi, niż pana naszego. *ib.* Spróchniały pień nie przyda się na standur pod przecieś. *Rej. Zw.* 160 *b.* W budynku tym już przyciesi zgniły, słupy nadpróchniały. *Świtk. Bud.* 12. Za wyrąbanie drzewa na budowanie godnego, zapłaci po 6 groszy; za przecios wielki 12. *Stat. Lit.* 315. — *Fig.* Mówić będziemy naprzód o anatomii, jako o przyciesi czyli gruncie nauki cyrulickiej. *Perz. Cyr.* 1, 4. zasada, Grundlage, Basis. PRZYCIESAĆ *cz. dok.*, ciesąc przyciąć, zuzimmern; *Ross.* притесать, притесывать. Łaski aby gołębiom jajec w gniazdach nie psowały, przyciesz słupy. *Haur. Ek.* 135.

PRZYCIEŚNIĆ [*cz. dok.*, Przyciśniać *niedok.*, ein wenig verengen 2]; *Eccl.* преутѣсняю przyciśniejszym uczynić; (*Ross.* притѣснить, притѣснять przycisnąć, uciemiężyć). PRZYCIEŚNIEJSZY, a, e, *substrictus. Cn. Th.*, etwas enge; *Ross.* тѣсноватый, *subst.* тѣсноватость.

PRZYCIĘTY, *ob.* Przyciąć.

PRZYCIĘŻSZY, a, e, *subgravis. Mącz.*; *Ross.* тяжеленокъ, тяжеленько, ein wenig schwer, beschwerlich. Przycięższym nań było. *Birk. Dom.* 126. PRZYCIĘŻYĆ *cz. dok.*, przycięższym być, ein wenig schwer drücken; *Boh.* přikwačiti, přikwačowati, přitiziti.

PRZYCINAĆ, *ob.* Przyciąć. PRZYCINEK, nku, *m.*, przymówka, uszczypek, ucinek, dotkliwe słowo; Sticheley, Stichworte; *Vind.* pobadlivi govor, podbodni marinj, preshkarjanje, preshkarjenje; *Ross.* прибаутка, (притча przysłowie). Popea wtrącała niekiedy dotkliwe przycinki. *Nar. Tac.* 2, 216.

PRZYCIOSKA, PRZYCZOSKA, i, *ż.*, próg podłożony, eine untergelegte Schwelle. Słupki te spodem osadzają się na przycioskach podmurowanych. *Świtk. Bud.* 126.

PRZYCISK, u, *m.*, przyciskanie; (*Ross.* притискъ ta strona chleba, która się w piecu z drugim styka, cf. przylepka), das Andrücken, Draufdrücken; (*Carn.* potis; *Vind.* natish, potishik, naganjik, poganja; *Sorab.* 1. tžask; *Rag.* pritisnutje, posiglje, samosilnos). Kropkę nad *ż* zowiemy przycisk, a to od wymawiania tej spółgłoski. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 3, cf. akcent; *Slov.* prízwuk przydźwięk, przygłos, przyton; hlasuznak, zwukuznak, známenko. PRZYCISKACZ, a, *m.*, który co przyciska; *Rag.* pritiskovalaz, samosilnik; (*Croat.* pritiskavecz = drukarz); *Ross.* притѣснитель, der Andrücker, Bedrücker. W Kijowie nazywa się ś. Mikołaj przyciskacz, że przycisnął ścianą złodzieja, który podkopawszy się, lazł w nocy kraść do cerkwi. *Fund.* 22. Przyciskacz błonki mózgowéj do łatwiejszego wytaczania materyi szkodliwej, *depressorium. Czerw.* 17. PRZYCISNĄĆ, *f.* przyciśnie *cz. jednt.*, Przyciskać *niedok.*; *Boh.* přitisknauti; *Sorab.* 1. pžiczisznu, potžaskuyu; *Carn.* pertiskam; *Vind.* pertiskovat, pertifniti, pervtifniti, napertifniti, natifniti, gornatifniti; *Croat.* pritiskati, pritischem, pritiszkam, pritisznuti; *Dal.* pritissknuti; *Rag.* pritìsnuti, pritijskati, pritiskovati; *Bosn.* pritisnuti, pritjesnuti; *Ross.* притиснуть, притискать, притѣснить, притѣснять, придавить, придавливать; cisnąc przysunąć, przygnieść, andrücken. Wiatr nie tylko żeby opończę z podróżnego zwiać miał; owszem podróżny ją do siebie tym więcéj przyciska i przypasuje. *Żarn. Post.* 53. Przycisnąwszy kapelusz, słuchaj, mówi.... *Teat.* 12. *b*, 25. — Przycisnąć ciężarem, przyciężyć, przytłoczyć; bedrücken, niederdrücken. — Ociec twój przyciskał nas, i gnębił twardym jarzmem. 3 *Leop.* 2 *Paral.* 10, 4. (ciężył nas. 1 *Leop.*). Już go aż nadto z wszystkich stron przyciska nieszczęście. *Teat.* 49, 31. Ja w młodym wieku, on laty przyciśniony. *Weg. Marm.* 1, 145. Niepodobna, aby lud przyciśniony miał być mężnym. *Kłok. Turk.* 97. — Przyciskać do czego, przymuszać; nöthigen, zwingen zu etwas. Potrzeba przyciska i przymusza ludzi do kupy. *Petr. Et.* 391. Bolesław Pragę, dwa lata pod nią leżąc, głodem do poddania przycisnął. *Krom.* 66. Ciężkiemi klęskami do poddaństwa przycisnął. *Nies.* 4, 14. *Zebr. Ow.* 359. — Przyciskać komu, ciężarem mu być, ciemiężyć kogo, ciężyć go, nalegać nań; einen bedrängen, bedrücken. Maxyminian insze na chrześcian sromotne przyciśnienia wymyślił. *Sk. Dz.* 152. Przyciskał Farao z ludem swoim Izraelitom, którym morze drogę zawarło. *W. Post. W.* 248. Król Alexander, gdy mu niemoc przycisnęła, posłał po Balińskiego. *Stryjk.* 679. PRZYCISNĄĆ się do kogo, sich an einen andrängen, andrücken. Bodaj to, kiedy się dziewczyna do młodych chłopców przyciśnie. *Teat.* 55. *b*, 16.

PRZYĆMIĆ *cz. dok.*, przycienić, ciemniejszym uczynić; etwas verdunkeln, mit Schatten bewerfen, in Schatten stellen. Przyćmienie powagi parlamentowej nie zwiększa Elżbiety chwały. *Ostr. Pr. Kor.* 2, 304. Obronisz zwycięzko w słuszności ojczyznę, Czyniąc z przyćmionej Polski Polskę sławną. *Zab.* 11, 297.

PRZYCUCHAĆ się *recipr. dok.*, cuchnącym się stać, stinkend werden. Gdy wilgoć długo trzymana bywa w nosie, przycuchać się zwykła, i źle oddawać zaczyna. *Mon.* 70, 68.

PRZYCUKRÓWAĆ *cz. dok.*, cukrem przyprawić, mit Zucker etwas anmachen, ein wenig zuckern. Śmiercią zaprawioną wieczerzę życiem tu przycukrowano. *Suszyc. Pieśn.* 1, F.

Nauki w te piosnki zlane, snadnością, krótkością, spiewaniem i wdzięcznością przycukrowawszy, Dawid podaje. 1 *Leop. Ps. pr.*

PRZYCUMOWAĆ *cz. dok.*, cumą przywiązać, mit dem Schiffstau anbinden; *Ross.* чалить, причалить, причаливать. Statek przycumowawszy do palów, armatę po legarach nań spuszczają. *Jak. Art.* 3, 67. Przycumowanie *Ross.* причалка.

PRZYCUPAĆ *cz. dok.*, [Przycupnąć *jedntl.*, 3], z wolna zakradłszy się zdybać kogo, [zaczaić się, ſich ducken, niederhocken 4]; einen durch Nachſchleichen ertappen. Postrzegłszy z daleka idącego, cupał za nim, aż go przycupał. *Ossol. Wyr.*

PRZYĆWICZYĆ *cz. dok.*, Przyćwiczać *niedok.*, ćwicząc przyuczać, zu etwas gewöhnen, in etwas üben. Do pobożności go i pańskich obyczajów słowy przyćwicza. *Sk. Dz.* 801.

PRZYCZAIĆ co czym *cz. dok.*, Przyczajać *niedok.*, utaić pod czym, zasłonić czym, przykryć; bedecken, verhüllen, verſtecken. Niewstyd przedzierał się za klauzury, tym winniejszy, im się bardziej ostrą pobożności przyczajał powłoką. *Nar. Hst.* 4, 111. Wynurzył się teraz jawnie, przyczajony dotąd powierzchowną miłością, szkaradny umysł. *ib.* 3, 118. Leszek, przyczaiwszy zamysły pod pokrywką wojny Litewskiej, wojną Konrada gabał. *Krom.* 297. Przyczajone ich ukazały się zdrady. *Nag. Cyc.* 54.

PRZYCZAIĆ się *rec.*, nizko się przychylić, przytulić, żeby nie być widzianym; ſich niederbücken, ganz klein machen, um nicht geſehen zu werden. Trzeba widzę, choć na tę wleźć drabinę, i przyczaić się na oknie, może mnie nie zobaczą. *Teat.* 55. *c*, 53. Gołębie z strachu przyczają się do ziemi. *Zimor. Siel.* 236. W cieniste przyczaił się krzaki. *Przyb. Ab.* 96. Wchodzi Pan, i już zamilkła świegotliwa zgraja, Każdy się inszym kształtem łasi i przyczaja. *Kras. Sat.* 89.

PRZYCZAROWAĆ *cz. dok.*, czarami przywabić, herbey beżen; *Ross.* приколдовать, приколдовывать, приворожить, приворaживать.

*PRZYCZASTNIK, a, *m.*; *Ross. et Eccl.* причастникъ [*particeps* 2], (cf. uczestnik), komunikant, uczęszczający do komunii. *Sak. Persp.* 16. *ib.* 22. *Pim. Kam.* 59, der Communicant, (*ob.* Przyczęszczać). *PRZYCZASTNICA y, *ż.*; *Ross.* причастница, die Communicantinn. *PRZYCZASTEN, pieśń przed komunią. *Pim. Kam.* 113, *Eccl.* причастенъ, das Lied vor der Communion.

PRZYCZEPIĆ, *PRZYCZAPIĆ *cz. dok.*, *Przyczapiać *niedok.*; *Ross.* прицѣпить, прицѣпляать; (*Eccl.* подцѣпляю ногою *supplanto*); uchwycić, ułapić; erwiſchen, erhaſchen, faſſen, greiffen, erſchnappen. Chart jakoby już miał przyczapić właściwie, Już już się łupu trzymać spodziewa prawdziwie. *Otw. Ow.* 30. Łabęciemi skrzydły Leda przyczapiona. *Żebr. Ow.* 140. — *Fig.* Żołnierz strzeże tego, aby przed nieprzyjacielem nie siadł, albo nie legł, ale stoi mocno, bowiem łacno leżącego przyczapić. *Gil. Post.* 197 *b.* Lubo hetmana zdrada, lub gnusność przyczapi. *Chrośc. Fars.* 142. Ostatka Włochów niech los nie przyczapia. *Chrośc. Luk.* 231. — §. Przyczepić, czepiąc przyłączyć, przydać, przypiąć; anhäkeln, anheften; *Vind.* navifiti, pervifiti, pęrdrushiti; *Ross.* подцѣпить, подцѣплять, придѣть, придѣвать, пріиждивать, прикрючить, прикрючивать, пріобщить, пріобщать; *Eccl.* подцѣпляю на что, вѣшаю. Przyczepić się do kogo *Eccl.* пріобщитися, быть участникомъ, причаститься, имѣть участіе. (*PRZYCZEC, *ob.* Przeczyć). — PRZYCZEPKA, i, *ż.*; *Ross.* прицѣпка; przyczepienie, i to co przyczepiono, das Anhäkeln, das Angehäkelte. — *Fig.* Cnota takie jest dobro, że drobnych przyczepek; jakie są krótkość życia, boleść, i różne przygody ciała, ani czuje nawet. *Pilch. Sen. list.* 3, 115. (*Ross.* поцѣпка postronek u naczynia uchatego do noszenia go). — §. Przyczepka u trzewika, łata na boku trzewika. *Tr.*, ein Seitenfleck an alten Schuhen. — *Transl.* Sidło, sieć, łapka; Falle, Netz, Fallſtrick. Tysiącem przysiąg, bez czoła, bez lica W zdradnej ułudzi drugiego przyczepce. *Hor.* 2, 137. *Kniaź.* PRZYCZEPNĄĆ *med. jedntl.*, uczepnąć, *conquiniscere. Cn. Th.* 1177. spuścić się zgiąwszy kolana, czupnąć, czupić, na półłanku siedzieć; *Vind.* zhepati, zhepim, zhepanje, pozheppati, dolpozheniti, dolpozhepati; *Carn.* pozhenem, pozheniti, pozhepeti, pozhępem; *Croat.* prichenujem, rit nagiblyem; *Rag.* zučjati, ſich niederducken, kauern.

PRZYCZERNIEJSZY, a, e, *subniger. Cn. Th.*, ſchwärzlich, ein wenig ſchwarz, przyczery. *Macz.*; *Sorab.* 1. wóbtžorn; *Croat.* prichern; *Ross.* черненькій. Nie dziwujcie się, żem jest *przyczerńsza, bo na mię uderzyło słońce. *Radz. Cant.* 1, 5. (przyczarnawa. *Budn.*). PRZYCZERNIĆ *cz. dok.*, przyczerniejszym uczynić, ſchwärzlich machen; *Boh.* přičerniti; *Ross.* причернить.

PRZYCZERWIEŃSZY, a, e, *subrubicundus. Macz.*; *Croat.* prichèrlyen, röthlich. Iż miał z przyrodzenia twarz przyczerwieńszą, mniemano, aby to z pijaństwa pochodziło. *Sk. Żyw.* 1, 432. Przyczerwieńszym się stawać, naczerwienieć *Boh.* přičerwenati.

PRZYCZESAĆ, *f.* przyczesze *cz. dok.*; *Boh.* přičesati, přičesawati; *Rag.* pricesegljatti; *Ross.* причесывать, причесать; włosy porządnie czesząc zbierać, fryzować, die Haare zu recht kämmen. *Ross.* прическа fryzura.

PRZYCZĘSTSZYM *adverb.*, trochę często, ein wenig oft. Widząc, że mu się przyczęstszym fortuni, co pocznie.... 1. *Leop.* 2 *Mach.* 8, 8. PRZYCZĘSZCZAĆ, *PRZYCZĄSZCZAĆ *cz. niedok.*, trochę często powtarzać, ein wenig oft wiederhohlen. (*Ross.* причащеніе komunia, eucharystya, *ob.* Przyczastnik). Moskwa wzięła serce, gdy strzelby częstej przez one czasy nie słyszeli; ale potym, gdy poczęto przyczęszczać w dnie i w nocy, zamek poddać musieli *Papr. Ryc.* 286.

*PRZYCZETŁ, *ob.* Przyczytać.

PRZYCZŁAPIĆ *cz. dok.*, przyczapić, przycapić, ułapić; erwiſchen, erhaſchen, erſchnappen. Ja ptaszeczek gil skrzypek, gdy w swe skrzypki skrzypię, Kot mię zdradą przyczłapił swą łapą na lipie. *Gaw. Siel.* 398.

PRZYCZOŁEK, łku, *m.*, przodkowy szczyt domu. *Tr.*, der Vorgiebel eines Hauſes. Ma on swojego siana po zręby w przyczołku. *Pot. Pocz.* 255. Pycha ludzi wyniosłych przetwarza na woły, Żebyś z domu na słomę nie szedł do przyczołku. *Pot. Pocz.* 253.

PRZYCZOŁGNĄĆ się, *f.* przyczołgnie się *recipr. dok.*, Przyczołgać się *niedok.*, czołgiem przybliżać się, przyleźć; herbey gekrochen kommen, herzu kriechen. Gadzina się do tego ziela przyczołgnęła. *Tr.* Przykrą podróżą znużony, przyczołgał się do zdroju, i tam usiadł dla odetchnienia. *Mon.* 72, 417. Babskim ku brzegu przystołga się krokiem; *passu processit anili. Żebr. Ow.* 332. — *Fig.* Przyczołgiwam się do majestatu twojego. *Tr.*

PRZYCZYNA, y, *ż.*; *Boh.* příčina, příčina; *Slov.* príčina; *Sorab.* 2. horsacha, orsachа; *Carn.* orshoh, arrezh, ar, as, zrok, (cf. zrok, rzec); *Vind.* razhun; *Dal.* vzrok, (cf. wzrok); *Slav.* uzrok; *Bosn.* uzrok, prirok, podrjet, vrutak, glava; *Ross.* причина, виновіе (cf. winić), главизна, *vulg.* втора, (cf. wtóry); *Eccl.* оүзрокъ, вина, причина, винное, виновственное; §. 1) powód, racya, zkąd, dlaczego co, die Urſache. Nic się na ziemi bez przyczyny nie dzieje. *W. Job.* 5, 6. Każda dowodna nauka na pewnej przyczynie sadowi się, która to przyczyna ma mieć te rzeczy w sobie: naprzód, abyśmy przez nią rzecz trudną umieli; potym ażeby ona rzecz, przez którą rzeczy trudnych dochodzimy, były własną przyczyną rzeczy onej; nakoniec aby to, czego przez przyczynę pewną dójdziemy, nie mogło być inaczéj, jedno tak jest. *Orzech. Qu.* 145. Trzy są gatunki przyczyn moralnych, które wpływają do sprawy jakiéj cudzéj: gdyż albo przyczyna jest główna, tak iż ten, który ją wykonywa, jest tylko czynicielem, albo przeciwnie czynicieł prosty jest samą przyczyną główną, w ten czas, gdy kto inny nie jest, tylko niższą przyczyną; albo są przyczyny poboczne, które równie wpływają do sprawy, o którą idzie. *Mon.* 76, 41. Haupturſachen, Nebenurſachen. Przypisować komu sprawę cudzą, jest to głosić, iż on jest jej skutkującą przyczyną. *Mon.* 76, 38. wirkende Urſache. Źle robić kto chce, zawsze ten przyczynę znajdzie. *Min. Ryt.* 4, 145. Łacno o przyczynę, kto chce bić chudzinę. *Rys. Ad.* 34, (cf. nietrudno o kij, kto chce psa uderzyć). Mocarz gdy chce ubogiemu szkodzić, łatwo przyczynę najdzie. *Ezop.* 1. I wilk znalazł przyczynę, gdy chciał pożreć owcę. *Nar. Dz* 3, 126. *Cn. Ad.* 411. Czemu niewinne ludzie bijecie, co za przyczynę na te, którzy wam wiele dobrego czynią? *Sk. Żyw.* 1, 48. (co za winę?) Mała czasem rzecz szczęścia lub nieszczęścia będzie przyczyną. *Lach. Kaz.* 1, 296. Nie z jednego grzechu, ale z fortuny przyczyna. *Otw. Ow.* 107. Jesteś przyczyną, że mię ociec łaje. *Teat.* 7, 77. sprawcą, początkiem; *Ross.* виновникъ, виновница, (cf. winowajca). Dla czyjéj przyczyny? (*Vind.* sa zhef delu, cf. dzieło, działać). Dla mojej przyczyny (*Vind.* sa moje delu) Nie miał żadnego przyjaciela, z tej przyczyny, iż z każdego rad często żartował. *Zab.* 12, 270. *Dudz.* dlatego, przeto, że; *Bosn.* cjechja, radi; *Croat.* zbog, (cf. bo). Przyczyną być, *Carn.* arrezhim, arezhim; *Vind.* napraviti, vsrazhunati, vsrozhiti, narediti, arezhiti, srokuvati; *Croat.* zrokuvati; *Ross.* причинствовать, воспричинствовать. W oczy ci nie śmiem spojrzeć, choć nie czuję winy, Dafnisie, powiedz proszę, z jakiej to przyczyny? *Zab.* 11, 385. *Zabł.* (dlaczego to?). Rozstaliśmy się. R. A to z przyczyny? *Teat.* 30. *b*, 103. (a to dlaczego?). Nie masz przyczyny, nie masz racyi, powodu słusznego, du haſt keine Urſache, (cf. n. p. Co, na Alonza niemasz co narzekać. R. Nie mam go też za co i chwalić. *Teat.* 21, 85. (t. j. nie mam przyczyny). Zawołanemu człowiekowi trudno mieć za złe, kiedy za przyczyną jaki cny uczynek swój wspomni. *Gorn. Dw.* 26. z okazyi, *data occasione*; bey Veranlaſſung, gelegenheitlich; (*Sorab.* 1. pžitžina, pžiprahwnoſcž okazya). — §. 2°) Przyczyna, przyczynianie się, wstawianie, prośba za kim, instancya; die Verwendung für jemanden, die Vorbitte; *Vind.* predproſhnja, saproſhnja, doproſhnja, sabeſeduvanje; *Ross.* предстательство; *Eccl.* приповѣданіе, ходатайство. Na przyczynę czyją uczynić, dać. *Cn. Th.* 446. Przyczyny za Rynaldem wnosi. *P. Kchan. Jer.* 360. Świętych o przyczyny do Chrystusa prosimy. *Sk. Kaz.* 11 *b*. *Hrbst. Nauk. Z* 7 *b*. Prośby, modlitwy, przyczyny, dzięki, za wszystkie ludzie. 1 *Leop.* 1 *Thim.* 2, 1. Do dobroci boga, i do przyczyny tychże śś. męczenników, których sami pomordowali, uciekali się, *patrocinium. Krom.* 72. — §. 3°) Przyczyna, przyczynek, przyczynianie, przydawanie, przymnożenie, przydatek; *Carn.* perbulshk; *Ross.* прибавка, прибавокъ, прибавочекъ, надкладка; *Eccl.* подбавка, Zugabe, Hinzuthun. Więc że mały kawałek włożyła w jarzynę, Mając dobry apetyt, prosi o przyczynę. *Pot. Jow.* 122. PRZYCZYŃCA, y, *m*; *Ross.* причинитель; §. 1) który się stał przyczyną czego, sprawca, autor; der Veranlaſſer, Urheber, Anſtifter. Korbensz zginął, herszt i przyczyńca całéj téj wojny, a człeka pospolitego buntownik. *Warg. Cez.* 224. Przyczyńca wywołania jego umarł. *Chełm. Pr.* 206. Aby czym prędzéj miasto z bojaźni wyjął, przyczyńcę śmiałości wydać sobie kazał. *Warg. Cez.* 235. *et* 44. Pojmawszy przedniejszych buntowników i przyczyńców wygnania ojca swego, pościnać ich kazał. *Stryjk.* 163. Śmierci Przemysława przyczyńcy byli Nałęczowie i Zarębowie. *Biel.* 170. Te są imiona ludzi tych, którzy byli przyczyńcami tego budowania. 1 *Leop.* 1 *Ezdr.* 5, 4. (co byli sposobiciele abo sprawcy onego budowania. 3 *Leop.*). Radził, by losy miotali, żeby tak pańskiéj kaźni przyczyńcę doznali. *Chrzyszt. Nin. B.* — § 2) Przyczyńca za kim, proszący za kim, instancyą zanoszący, der Vorbitter; *Slov.* prímluwce; *Carn.* poprosnik, odvétnik; *Vind.* predproſhnik, proſhnik, beſednik, sabeſednik, *f.* proſhniza, beſedniza; *Ross.* предстатель, ходатай, *f.* предстательница, ходатайца. Inszy przyczyńca za mną prosi; a inszy pośrzednik, co za mię płaci. *Sk. Żyw. praef.* Chrystus jest przyczyńcą ludzkim do ojca. *W. Post. W.* 350. Jeżeli zgrzeszycie, macie przyczyńcę u boga. *Karnk. Kat.* 55. Intercesorami, przyczyńcami, modlicielami są święci, a bóg dawcą. *Smotr. Lam.* 204. Panna Marya przyczyńcą jest nędznych grzeszników. *Baz. Hst.* 93. (orędowniczka). PRZYCZYNECZKA, i, *ż*, PRZYCZYNKA, i, *ż.*, *dem. nom.* przyczyna; *Boh.* příčinka; mała racyjka, powodek; eine kleine Urſache, Veranlaſſung. (*Sorab.* 1. pžitžinka okazyjka). Krzyżacy starali się jakiejkolwiek przyczyneczki ukrzywdzenia swego

na naszych dostać. *Krom.* 344. Lada za przyczynką umiera nędzny człowiek. *W. Post. W.* 3, 504. Z najmniejszéj przyczynki, Siągną do ubogiego poddanego skrzynki. *Pot. Arg.* 633. Za lada przyczynką idą do rozwodu. *Karnk. Kat.* 284. Przyczynek na zdarcie mieszczanków szukają. *Star. Ryc.* 43. Jedni poimali sługi królewskie niewinnie, drudzy zaś żeby przyczynkę mieli, zelżyli je i spotwarzyli. *Dambr.* 469. PRZYCZYNEK, nku, *m.*, co przyczyniono, przydatek: Zugabe, Zuwachs, Vermehrung. Gdy rzeka na czyj brzeg piasek sypiąc, przyczynek czyniła, ten przyczynek ma być tego pana, czyj brzeg jest. *Stat. Lit.* 298. *Czack. Pr.* 2, 184. Przyczynki. 1 *Leop. Jes.* 15, 9. (przydatki. 3 *Leop.*). Te wszystkie rzeczy wam za przyczynek dadzą. 1 *Leop. Math.* 6, 33. (będą wam przydane. 3 *Leop.*). Z przyczynkiem albo ucinkiem pisma ś. podrzucali swoje nauki. *Zygr. Ep.* 19. (z przydatkiem lub z ujmą). Mimo te rzeczy, siłabym ja jeszcze chciał przyczynku do tego. *Gorn. Dw.* 313. *Birk. Exorb. H b.* Przyczynek do tego rejestru. *Sax. Iej.* Przyczynek, *corollarium. Dudz.* 54. PRZYCZYNIACZ, PRZYCZYNICIEL, a, *m.*, który co do czego przyczynia, przydaje, przydawca, przymnożyciel; *Eccl.* прибавитель, der Vermehrer, Hinzufüger, Hinzuthuer. *Cn. Th.* — *Przyczyniciel, przyczyńca za kim, der Vorbitter. Żeby też raczył być moim przyczynicielem i obrońcą. *Wys. Aloj.* 20. *et* 408. — *W rodz. żeńsk.* PRZYCZYNICIELKA, i, rzeczniczka. *Żarn. Post.* 3, 654, Fürbitterinn. PRZYCZYNIĆ *cz. dok.*, Przyczyniać *niedok.*: *Boh.* přičinjti, přičinjm; *Sorab.* 1. pžiczinicz; *Carn.* perbulsham; *Vind.* perdjati, perstoriti, dodjati; *Dal.* prisstaviti; (*Rag.* pricinitti *imitari*, pricinitegl *imitator*); *Ross.* причинить, причинять, придѣлать, придѣлывать, надкласть, надкладывать, наднесть, надносить, подбавить, подбавлять, подбавливаю, прибавить, прибавлять, прибавливать; *Eccl.* припаполнити, припаполняти: 1) przydawać, przymnażać, przysporzyć, przyłożyć; hinzuthun, hinzufügen, vermehren. Granice Polskie raz ukrócone, a drugi raz przyczynione bywały. *Krom.* 34. Kościoł ś. Piotra zawżdy wzrost, przyczynianie, ozdobienie budowania swego miał. *Sk. Dz.* 71. Każdy We Panne, ten tak, ten inaczej wini, Każdy o tym rad mówi, każdy co przyczyni. *Tręb. S. M.* 124. Wstydź się przyczyniać jeszcze kłamstwo do kłamstwa *Teat.* 26. *b*, 79. Nowin zawsze ludzie przyczyniają, gdy je powiadają. *Cn. Ad.* 743. (*fama crescit eundo*). Kto przyczynia umiejętności, przyczynia i pracy. *W. Eccl.* 1, 18. (im uczeńszy, tym pracowitszy). Niech każdy pomni, jeśli sobie i na *piądź może przyczynić wieku swego? *Weresz. Reg.* 82. Grzechy do grzechów przyczyniał. *Warg. Radz.* 5. er häufte Sünden auf Sünden. *Sk. Dz.* 686. Pochlebstwy przyczyniać sobie łaski jego umiał. *Sk. Dz.* 843. Ażeby żaden w wypiciu pełnej nie przewinił, Inaczej drugi kubek sam sobie przyczynił. *Hor. Sat.* 175. Zbytnie przyczynić *Ross.* перебавлять, перебавливать. Gdy mu się urody i śliczności twarzy przyczyniało.... *Sk. Dz.* 864. (przybywało). — 2) Przyczyniać się do czego, przykładać się do czego, pomagać do czego. *Cn. Th.* cf. wpływać do czego; *Ross.* содѣйствовать, споспѣшествовать, mitwirken, mit beytragen zu etwas. Niepotrzebnie się o wojnę przyczynia. *Kosz. Lor.* 36 *b.* (stara się). — §. Przyczyniać się za kim, instancyą zanosić; ſich für jemanden verwenden, Vorbitte für ihn einlegen; *Carn.* besędijem, (cf. *biesiadować); *Viud.* priedprofiti; *Ross.* предстательствовать, ходатайствовать, постряпать; *Eccl.* проповѣдати, (cf. orędować). Świętych prosimy, aby się przyczyniali za nami do pana boga. *Hrbst. Nauk. K* 3. Za jednym się do Augusta żona jego przyczyniała. *Budn. Apoht.* 87. Przed ojcem swym miłym przyczyniaj się i oręduj za nami. *Modl. Gd.* 109. *Kanc. Gd.* 99. *Warg. Wal.* 70. Proszę, abyś się za mną przyczyniła Najwdzięczniejszemu twemu synaczkowi. *Auszp.* 56. Aby były czynione prośby, modlitwy, przyczyniania. *W.* 1 *Thim.* 2, 1. *Budn. ib.* (przyczyny. 1 *Leop.*), Vorbitten. PRZYCZYNNY, a, e; (*Boh.* přičinliwy *actuosus*, *strenuus*, czynny; *Eccl.* причинный *habens aliquam causam*; *Ross.* причинный niebezpieczny); przyczyniający się za kim; *Boh.* přjmluwnj; *Eccl.* ходатайственный, ſich für jemanden verwendend. Zniewolony prośbami przyczynnemi. *Krom.* 669. Modlitwy wylewać przyczynne. *Groch. W* 1. Vorbitten für jemand. W liście od cesarza Tureckiego, i tego dołożono, sposobem przyczynnym za carem Przekopskim, aby mu zwykły żołd był płacony. *Gwagn.* 135. List przyczynny z instancyą za kim, rekomendacyjny, ein Empfehlungsſchreiben. Prosił pana swego, aby mu do tamtego sądu list przyczynny dał, aby mu dobra wydarte były wrócone. *Sax. Tyt.* 135. Prosiła go o przyczynny listek do starosty, aby jej pobor odpuścił. *Sk. Żyw.* 1, 6. *Krom.* 653. *Psalmod.* 51. *Sk. Dz.* 501.

PRZYCZYTAĆ, *PRZYCZYŚĆ, *przyczetł - przyczytał, *f.* przyczyta, *przyczci *cz. dok.*, Przyczytywać *contin. frequ.*, przyczytuje *pr.*; *Boh.* přičjsti, přičtl, přicitati; *Ross.* причесть, причитать, причисдить, причислять; przyliczyć, w liczbę komu co kłaść, przyrachować, einem etwas anrechnen. Rzekł Saul: Dawidowi przyczytują dziesięć tysięcy, a mnie tylko tysiąc. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 18, 8. To każdemu przyczyść, co czyje jest. *Rej. Post. K k k* 6. Szczęśliwy, komu nie przyczetł pan wady. *J. Kchan. Ps.* 42. — §. Przyczytać co komu, przypisać mu co, jego za sprawcę ogłosić; einem etwas zuſchreiben, ihm beymeſſen. Dobrą sprawę sobie, opaczną radzi przyczytamy ludziom. *Fredr. Ad.* 43. Co Wendy Wandalami niektórzy nazywają, to omyłce przyczytać może, dla podobieństwa imion. *Krom.* 18. Ułomność takową przyrodzeniu przyczyść trzeba. *Gorn. Dw.* 340. Szczęściu to W. K. Mści przyczyść się musi, iż za żadnego króla tak wielu uczonych ludzi w Polszcze nie było, jak teraz. *Gorn. Dw. ded.* — *§. Przyczytać co komu za co, poczytać; wofür annehmen, halten. Miękkie szaty tak mężczyznie jak białym głowom za jednę hańbę przyczytają. *Eraz. Ob. B.* On sobie tuszy, iż mu tego nikt za złe przyczyść nie ma, ani może. *Rej. Post. E e* 6.

PRZYDAĆ, *f.* przydmie *cz. jednll.*, Przydymać *niedok.*, dęciem przyłożyć się, zublasen; *Slov.* přidýmati; *Sorab* 1. pschiduyu, pschidujem; *Ross.* придуть, придувать.

PRZYDAĆ, *f.* przyda *cz. dok.*, Przydawać *niedok.*, przydaje *pr.*; *Boh.* přidati, přidawati; *Slov.* přidáwám, přidawati; *Sorab.* 1. pžidacž, pžidahwam; *Sorab.* 2. pschidasch, pschiwdasch; *Carn.* perbulsham; *Vind.* perdajati, perdati, perdjati; *Croat.* pridati, pridajem; *Dal.* nadoklassti; *Rag.* pridatti; *Slav.* pridati; *Bosn.* pridatti, podatti; *Ross.* придать, придавать, присказать, присказывать, (cf. приданое posag), подбавить, подбавлять; przyczynić co do czego, dodać jeszcze, przyłączyć, przyczynić; hinzugeben, hinzufügen. Do frymarku tych gruntów trzeba mu było jeszcze przydać pieniędzy; ale zapłata na frymark przydana była dwa razy mniejsza, niżli wartość gruntu, do którego była przydana. *Chełm. Pr.* 124. Heretykom swoję obronę był przydał. *Birk. Dom.* 93. (użyczył). Przydał synowi guwernera. *Tr.* beygeſellen. Piszesz, przydając do pisma ojców świętych, co się w nich nie znajduje. *Smotr. Nap.* 43. *Boter.* 4, 121. Wiele nad słowo boże wypisane sprzydawali i nawymyślali. *Gil. Kaz. C c* 7. Przydać ¡mówiąc, przymówić się *Ross.* приговорить, приговарывать. Przydać co w mowie nad prawdę, przyłgać. *Cn. Th.* 877. Gdy dziecię przyszło do ojca skarżyć na nauczyciela, że go dla występku jakiego skarał, zaś mu jeszcze ociec przydał i poprawił. *Glicz. Wych. E* 7. Przydawanie, jeden z 5 sposobów rachowania, addycya, zebranie wielu liczb w jedne. *Solsk. Geom.* 3, 79. *et* 84. (dodawanie). Przydać drugie tyle = podwoić, verdoppeln. Do szerokich groszy Prazkich niech będzie przydawanie wedle biegu pospolitego. *Herb. Stat.* 81. nadatek, ażyo; Zugabe, Aufgeld, Agio. Przydanie lat. *Teat.* 12, 92. (uczynienie kogo starszym niż jest, osobliwie małoletniego). Przydajcie słowom moim uszy swoje. *Radz. Job.* 34, 2. (przychylcie, przyłożcie). Ktoby chciał co umieć, niech przyda i czasu i pilności. *Glicz. Wych. N* 1 *b.* niech przyłoży, niech łoży na to, darauf verwenden. PRZYDAWAĆ się *recipr.*, a) zdarzać się, przytrafiać się; ſich begeben, ſich zutragen, ereignen. To się częstokroć wielu ludziom mądrym przydawa, iż więcej wierzą cudzemu zdaniu, niźli swemu. *Gorn. Dw.* 129. Często się przydawa, iż na dziąsłach czynią się krosteczki. *Sienn.* 467. Na końcu tego roku przydały się kilku dzieciom w jednym domu nadzwyczajne choroby. *Pam.* 83, 2, 149. — §. *Aliter:* Często się człek przyda do człeka. *Pot. Syl.* 303. wda się, przypada, podobnym mu się urodzi; einander ähnlich ſeyn, gleich kommen. — b) Przydać się na co, do czego = zgodzić się, służyć do czego, przydatnym być, zdać się na co; zu etwas nutzen, dienen, paſſen, taugen, brauchbar ſeyn; *Vind.* perpriduvati, h' pridu biti; (*Bosn.* pridattise = poddać się); *Ross.* пригодиться, пригожаться, сгодиться, сгожусь. Czasem też słaby mocnemu się przyda. *Kras. Mysz.* 48. Niemasz nic tak złego, żeby się na dobre nie przydało. *Fredr. Ad.* 30. Co się ninacz nie przyda, tego się nie chwytam. *Pot. Pocz.* 644. Na cóż się przydadzą całego świata pochwały, kiedy niespokojne serce? *Stas. Num.* 1, 190. Pan młody tu przyjedzie, abyś mógł poznać, czy się przyda dla twojéj córki, lub nie? *Teat.* 39, 64. Zły zamek, do którego się każdy klucz przyda. *Teat.* 55. *b*, 11. Nie mogą buty na jedno kopyto robione, wszystkim przydać się, na każdego nogę wygodnie. *Perz. Lek.* 337. — (PRZYDALSZY, a, e, *Mącz.*, etwas weit. Przydalszém *adverb.*, opodal, daleko jakoś. *Cn. Th.*). — PRZYDAN, a, *m.*, przystaw, przydany kolega, towarzysz; ein Zugeſellter, Hinzugegebner. Przyłączono do sędziów kasztelanów kilku, miasto asesorów albo przydanów. *Krom.* 644. Przydanowie pana młodego. *Papr. Gn.* 1097. PRZYDANY, PRZYDANIE, PRZYDAWANIE *ob.* Przydać. — (PRZYDARZYĆ się *recipr. dok.*, Przydarzać się *niedok.*, przytrafić się, przydać się, ſich erreignen. *Tac. Nar.* 3, 5). — PRZYDATEK, tku, *m.*, PRZYDAWEK, wku, *m.*; *Boh.* přjdawek, přjwržek; *Slov.* přjdawek, přiwrženj, (cf. przyrzut); *Sorab.* 1. pžidawk, pžidahwk, pžikwad, (cf. przykład, cf. przyłożyć); *Carn.* povershèna, poverhnina (cf. powierzchność), perbulshk; *Vind.* perdavk, perdauk, perdazia, perdavek, navifek, pervifek, perstauk (*ob.* Przystawa), perstava, perstavek; *Croat.* pridav, pridâvek, naklad (*ob.* Nakład), prilòsek (*ob.* Przyłożyć), nametèk, (*ob.* Namiatać, cf. namiot); *Dal.* naklad; *Bosn.* pridák, nadodak, prilosgiak k' mesu koji se kupuje na mjerru, priloga, pristava, nametak; *Ross.* придача, примѣсъ, прибавка, прибавокъ, прибавочекъ, выносъ; *Eccl.* придатокъ; przyczynek, przydanego co, dodatek, nadmiarek, naddatek, die Zugabe. Jejmość do miary coraz się nadstawia; Jegomość boi się, aby znowu po przydatek do szlaku, na kliny albo falbany do kramu posyłać nie musiał. *Mon.* 69, 588, (cf. nadsztukowanie). Naukę Chrystusa uznawamy bez przysad omylnych rozumów ludzkich i przydatków, uszczerbków i odmian. *Wiśn.* 616. Przydawki, ujmowanie, odmienianie. *ib.* 521. Potrawy, które mają być dane na przydatek. *Wiel. Kuch.* 424. Do stu dukatów, któreś mi winien, przyjm i to w przydatku. *Teat.* 56. *c*, 128. (bije go); zur Zugabe. Po długim z niemi targu, dostawszy przydatku dwa razy kańczugiem po plecach, pożegnała miłych tych gości. *Mon.* 64, 141. Gdy co z prędka przypadnie, wielki to jest przydawek żałości. *W. Post. W.* 3, 512. (przyrost). Nikt nie powie nic dzisiaj bez przydatku. *Pot. Arg.* 303. Przydatek nie stoi za datek; przydatek czasem stoi za datek. *Cn. Ad.* 954, (cf. lisi ogon w towar nie wchodzi; cf. lepsze wety niż obiad). Przydatek w umowie, w kontrakcie, kondycya, dokład, zawieszona zmowa, *adjunctio. Cn. Th.*, der Beyſatz. — §. *Grammat.* Przydatek, *praepositio inseperabilis*, *quacum verba componuntur. Tr.*, *interjectio*, wrzutek. *Włod.*; *Slov* pridawatelka *adjectio grammatica*, pridawanliwec *adjectivum*; (*ob.* Przymiotnik). PRZYDATKOWY, PRZYDATNY, a, e, PRZYDANY, przysadny, dodany, przydawaniu służący; *Sorab.* 1. pžidahcžé; *Ross.* наметный, hinzu gethan, hinzu gefügt, hinzu geſetzt. Przydatkowe liczby, ilości przydajne i ujemne. *Alg. Nar.* 47. przyczyniające, vermehrend. Przydajnie, *positive. Alg. Nar.* Wielkość przydajna, *quantitas positiva. Łesk. Mier.* 2, 40. — §. Przydatny, przydający się, t. j. zdarzający, ſich zutragend. Nieprzydatny, nieprzygodny, nigdy się nie trafiający, *non contingens. Cn. Th.* 518. — §. Przydatny do czego, przygodny, zdatny, *Slov.* prj-

hodny; *Sorab.* 1. pžihodné; *Bosn.* prigodni, zgodni, (*ob.* Zgodny); *Croat.* prikladen, (*ob.* Przykładny, *ob.* Przyłożyć się); *Ross.* пригодный, brauchbar zu etwas, tauglich. Nie są przydatne do rzeczy szczupłych i drobnych żwawe i zapalczywe głowy. *Pilch. Sen. gn.* 212. *Mon.* 70, 831. PRZYDATNOŚĆ, ści, *ż.*; *Ross.* пригодность; *Eccl.* ключимьство; zdatność, użyteczność; die Brauchbarkeit, Tauglichkeit. Przydatność téj dźwigni. *Hub. Mech.* 85. — 2. Przydatność, przypadanie na co, podobieństwo, die Aehnlichkeit. Analogia nieprzerwana, czyli owa przydatność, jaka między pokarmem matki, i konstytucyą ciała dziecinnego zachodzi. *Mon.* 69, 1015. PRZYDAWACZ, a, *m.*, który co do czego przydawa, przyczyniacz; der Zugeber, Vermehrer; *Boh.* přidawač, přidawatel.

*PRZYDBAĆ *cz. dok.*, staraniem, dbaniem przymnożyć [zebrać; zusammenlesen 2], mit Sorgsamkeit erhalten, vermehren. By choć na starość człek skusił swobody, Przydbawszy garść żywności. *Zab.* 8, 319. *Izyck.*

PRZYDECH, u, *m.*, *Grammat.* aspiratio, der Haucher; *Sorab.* 1. pžidechneno, (*ob.* Przydychać). Do gardłowych spółgłosek należy dwoisty przydech, jeden słabszy *h*, drugi mocniejszy *ch*; n. p. hałas, chcę. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 23. PRZYDECHOWY, a, e, n. p. Przydechowe spółgłoski, *aspirantes. Kpcz. Ukł.* 136. Hauchlaute.

PRZYDENEK, nku, *m.*, ozdoba armaty, dno jéj zamykająca. *Jak. Art.* 3, 312, der Bodenknopf, der Anguß am Ende einer Kanone.

PRZYDEPTAĆ, *f.* przydepce *cz. dok.*, nogą nadeptując przycisnąć; *Ross.* притоптать, притаптывать, *propr. et tr.*, niedertreten, auftreten auf etwas. Obraz ten przydepcz albo umrzesz. *Sk. Dz.* 726. Przydeptać trzewik z tyłu, den Schuh hinten nieder treten. *Tr.* — 2. Pompej narodom kark przydeptał obcym. *Chrośc. Luk.* 264.

PRZYDŁUŻSZY, a, e, *Mącz.*, PRZYDŁUGI, a, ie, etwas lang. Suknie jego są przydługie na mnie. *Teat.* 9. *b*, 86. — *Adv.* *Przydłuż kazać, *sermonem longius producere. Mącz.* przydłużéj.

PRZYDOBRY, a, e, zbyt dobry, zu gut. Twe przyostre, me zaś przydobre serce mało nie obaliły zamysłów naszych. *Teat.* 30. *b*, 152.

PRZYDOIĆ *cz. dok.*, Przydajać *niedok.*, Przydoiwać *częstl.*, dojąc przyczynić, nieco podoić; hinzu melken, ein wenig abmelken; *Croat.* pridoiti, pridájam.

PRZYDOMEK, mku, *m.*, od słowa dom, ród, pokolenie, lub nazwisko znaczącego, wzięte dla pokazania różności jednéj familii rozrodzonéj, albo dla oznaczenia, z którego kto w téj familii przodka pochodzi. Gdy za czasem jednego herbu familie znacznie się rozradzać poczęły, przybierały sobie dla różnicy nowe nazwiska z różnych przyczyn, a mianowicie od osiadłości, a dawne z herbów nazwiska zostały przydomkami, n. p. Jeden z Jeliteczyków od wsi za mostem leżącéj Zamojskim nazwany został, herb zaś Jelita został jego przydomkiem. *Kras. Zb.* 2, 423. Nebenhaus, Nebenstamm, Stammhaus, von dem man sich entfernt hat. — *Transl. fig.* Rozgniewała się, i pięknemi mię uczciła przydomkami: głupia, szalona, oślico! wszystko to na placu było. *Teat.* 14, 96. tytułami, przezwiskami.

PRZYDRAPAĆ *cz. dok.*, Przydrapować *niedok.*, nieco podrapać, ein wenig bereißen. Przydrapować, *affricare. Urs. Gr.* 228.

PRZYDROBIĆ *cz. dok.*, Przydrobiać *niedok.*, przycierać, *suffero. Mącz.*, klein brocken, dazu bröckeln, przykruszyć.

PRZYDROŻEĆ *nijak. dok.*, nieco podrożeć, w górę iść, droższym być, etwas theurer werden. Panie trzeba-ć dać niemało, Bo-ć w aptekach przydrożało. *Rej. Zw.* 235 *b.*

PRZYDROŻNY, a, e, — ie *adverb.*, przy drodze zostający. *Wład.*; *Ross.* придорожный, an der Straße befindlich, neben dem Wege gelegen. Będziesz siedział u kamienia przydrożnego. *Budn.* 1 *Sam.* 20, 19. Kruk padliny przydrożnéj niesyty. *Zab.* 11, 11. *Koss.* Przydrożna ścieżka, *przydroże, cf. manowiec; *Carn.* perpotje; *Vind.* odpotje, sravenpotje, perpotje, postranski pot, nastranski pot, ein Nebenweg, Seitenweg, Beyweg.

PRZYDRUKOWAĆ *cz. dok.*, drukiem przyczynić, mehr zudrucken; *Ross.* припечатать, припечатывать, (cf. przypieczętować). Przydrukowanie *Ross.* припечатка.

*PRZYDRUŻYĆ sobie kogo, *ob.* Przytowarzyszyć.

PRZYDRZEĆ *cz. dok.*, nieco podrzeć; ein wenig bereißen; *Ross.* придрать, (придраться, придираться koty z kim drzeć). — *Fig.* W wymyślaniu prac nowych misterny konceptu sobie Eurysteusz przydrze. *Mon.* 71, 718.

PRZYDRZEŹNIAĆ *cz. dok.*, trochę przedrzeźniać, podrzeźniać, ein wenig nachspotten. W przydrzeźnianiu abo pokazowaniu czyjéj postawy, mądrze się sprawować, aby w nieprzyjaźń się nie obróciło. *Gorn. Dw.* 152. Płakały Dryady, lecz i tych nie chciała Echo zaniechać, by im przydrzeźniać nie miała. *Otw. Ow.* 124. *Żebr. Ow.* 47. Przydrzeźniał ich tańcowi skokiem swym grubym. *Otw. Ow.* 581.

*PRZYDUMEK, mku, *m.*, (*Ross.* придумать zmyślać), duma, żałosne pienie, [przygrywka 3]; Klagegesang, Trauerton. Dawniéj nie trzeba było, tylko uchwaloną wojnę jawnie obwoławszy, w bęben albo w trąbę wojennego tańca przydumek ogłosić. *Faliss. Fl.* 277.

PRZYDUSIĆ, *f.* przydusi *cz. dok.*, Przyduszać *niedok.*; *Rag.* pridúsciti; *Ross.* придушить; przytłumić, przygasić, *pr. et transl.*; dämpfen, hemmen, stillen, unterdrücken. Przyduszać pokrywką, aby nie wykipiało. *Tr.* Ażeby świeże wyrostki z korzenia dobywające się, gałęziami blizko stojących drzew nie były przyduszone. *Mon.* 74, 691. Przyduszono siła buntów, piérwéj niż w płomień wybuchnęły. *Kłok. Turk.* 228. Cóż mię znowu na gniew przyduszony podwodzisz? *Bardz. Trag.* 253. Radość niezmierna słowa w nich przydusza. *Leszcz. H. S.* 96. Już ona idzie, staraj się, żebyś żal przyduszał. *Morszt.* 315.

PRZYDWOIĆ *cz. dok.*, Przydwajać *niedok.*, we dwoje przymnożyć, podwoić, verdoppeln. Wezwawszy na pomoc Krzyżaków, Łokietek jednéj wojny nie pozbył, lecz przydwojonéj nabył. *Krom.* 315.

*PRZYDWORNY, a, e, przy dworze będący; *Ross.* придворный, (*ob.* Nadworny). (*Ross.* придворное podymne).

PRZYDYBAĆ kogo na czym, *f.* przydybie *cz. dok.*, Przy-

dybywać *cont. frequ.*, przydybuje *pr.*, dybiąc przypaść na kogo, einen beſchleichen, belauern, ertappen. Prędko ztąd pobieżmy daléj, aby nas tu kto baraszkujących nie przydybał. *Teat.* 42 *D.* Przydybający *Eccl.* присрящный. Wśrzód dalekich zapędów śmierć nas przydybuje. *Ossol. Sen.* 56. Gdy cię chuda z kosą śmierć przydybie, Idź, mówi, zkądeś wyszedł, stary grzybie. *Mon.* 70, 598. PRZYDYBNY, a, e, — ie *adverb.*, do przydybania, zu ertappen, ertappbar. Tu przy mnie snują się nieprzydybne wrony. *Zab.* 9, 242. *Ejssym.* Ja ona nieprzydybna, ona chytra wrona. *Simon. Nagr.* 124.

PRZYDYCHAĆ *cz. dok.*, przydech wydawać, *aspirare*, aſpiriren; *Sorab.* 1. pždéchnu. PRZYDYMAĆ, *ob.* Przydąć.

PRZYDYMIĆ *cz. dok.*, dymem napuścić trochę, ein wenig räucherig machen. Supa była przydymiona, sztuka mięsa twarda. *Mon.* 64, 83. Cebulę przydymić, tak do przechowania trwalsza będzie. *Haur. Sk.* 72.

*PRZYDZIAĆ, *PRZYDZIAŁAĆ *cz. dok.*, przyczynić, przyrobić; *Vind.* perdjati; *Ross.* придѣть, придѣвать (przyczepić, przypiąć), придѣлать, придѣлывать, zufügen. Nadziać nitkę pereł, przydziać drugiéj połowę. *X. Kam.* (*Ross.* придѣлка przystawka, придѣлъ kaplica; *Bosn.* priditti imme *cognomen imponere*).

PRZYDZIELIĆ *cz. dok.*, dzieląc przyznawać komu, udzielić, einem zutheilen; *Sorab.* 1. pždželu, wudželu. *PRZYDZIELACZ, *PRZYDZIELICIEL; *Sorab.* 1. pždželiczeř, wudželiczeř, udzielacz, der Zutheiler.

PRZYDZIERŻEĆ *cz. dok.*, *Przydzierżawać *niedok.*; *Boh.* pždržeti; *Sorab.* 1. pždžeržuju, (pždžeržuju szo *cohaeresco*); *Vind.* perdershati, nadodershati; *Ross.* придержать, придерживать; przytrzymać, an etwas anhalten, daran halten. Jeśli wódka wrzeć nie może, tedy ją niejako do ognia przydzierżawaj ręką. *Sienn.* 605. — § Przydzierżawać się czego, trzymać się czego, ſich woran halten. Porzucił żonę, a miłośnic się przydzierżawał. *Biel. Św.* 217 *b.* er hieng ſich an ſie. Byśmy nie podług zdania naszego rządzili się, ale słowa szczérego bożego przydzierżywali się. *Gil. Kaz. C c* 7.

PRZYDZIWNIEJSZY, a, e, etwas wunderbar, ſonderbar. *Kosz. Cyc. A* 4 *b.* *PRZYDZIWOWAĆ się komu *recipr. dok.*, z zadziwieniem przypatrywać się, mit Bewunderung betrachten, bewundern. W piérwszéj części tego kazania przydziwujemy się sprawom Jana krzciciela, w drugiéj naukę jego obaczymy. *Żarn. Post.* 3, 620.

*PRZYDZWIERZE, a, *n.*; *Eccl.* придвьрие; miejsce przy drzwiach, der Platz nahe bey der Thüre.

PRZYDZWONIĆ *cz. dok.*, dzwonieniem przywołać, herbey läuten, läutend herbey rufen. Woźny sprawy do sądzenia przydzwonione, przywoływać będzie. *Sejm. Grod.* 2, 147.

PRZYFARBOWAĆ *cz. dok.*, przybarwić, przypiększyć; anſtreichen, einen guten Anſtrich geben. Gdy dobry brant z sobą ze srebra przyniesiesz, już go tam będzie łacniéj przyzłocić i przyfarbować. *Rej. Zw.* 17 *b.* Niż różą niebo przyfarbują zorze.... *Morszt.* 41. Przyfarbowana zdrada. *Tward. W. D.* 2, 97.

PRZYFASOWAĆ *cz. dok.*, 1) przykrócić cugla źrzebcowi, aby kark zataczał, die Zügel anziehen. — §. Siedząc na spokojnym koniu źrzebca na powód wziąwszy, prawą stronę kawecanu przyfasować do łęku. *Hipp.* 32. przywiązać krótko, kurz anbinden. 2) Przyfasować, *ob.* Przytłoczyć.

PRZYFASTRZYGOWAĆ, *ob.* Fastrzygować.

PRZYFORMOWAĆ *cz. dok.*, przykształtować, przystosować, *configurare. Mącz.*, nach etwas formen, zuſtutzen.

PRZYFRANT, a, *m.*, przychytrzejszy człowiek, przyłotr, ein ſchlauer Vogel. Słysząc to jeden przyfrant, rzecze.... *Min. Ryt.* 4, 229.

PRZYGADZAĆ, *ob.* Przygodzić.

PRZYGANA, y, *ż.*, nagana, przymówka, zarzut; *Vind.* prigovor, tadou, madesh, graja, skruna, liſa, skasnost (cf. skaza), kriunja, (cf. krzywość, krzywda), falinga, (cf. falować); der Tadel, Vorwurf. Człowiek bez przygany. *Cn. Ad.* 21. Najdą ludzie przyganę. *Cn. Ad.* 546. Wszystek naród ludzki ma przyganę swą, niemasz w nich nic całego. *Radz.* 3 *Esdr.* 4, 37. (nic bez ale; *Vind.* vſaki ima ſvoje liſe, muhe, samere). Mścisława bracia wygnali, dawszy mu przyganę, iż był bękart. *Stryjk.* 199. *Orzech. Qu.* 92. Jest to partya bez przygany; cały świat potwierdzać będzie mój wybór. *Teat.* 7, 25. (niema co mówić).

PRZYGANEK, nku, *m.*, poboczny ganek, ein Nebengang. Pełne ludzi dziedziniec, teatra i blanki, Pełne mury i dachy, kominy, przyganki. *Pot. Arg.* 825. *Warg. Radz.* 41.

1. PRZYGANIAĆ, *ob.* Przyganić. — (2. PRZYGANIAĆ, *ob.* Przygnać). — PRZYGANIACZ, a, *m.*, ganiciel, der Tadler; *Sorab.* 1. wumetwař. Jest w tym mieście przyganiacz surowy, nieużyty, który samym monarchom nie przepuszcza. *Bok. Kom.* 2, 463. Z monitora podłym został paskwilarzem, uszczypliwym przyganiaczem. *Mon.* 73, 411. Mowa ta służy za odpowiedź przyganiaczom wymowy Francuzkiéj. *N Pam* 4, 81. PRZYGANIACZKA, i, *ż.*, die Tadlerinn. PRZYGANIĆ *cz. dok.*, Przyganiać *niedok.*, przymawiać, wymawiać ganiąc; tadeln, vorrücken, ausſtellen, ausſetzen. Ty mędrku, co drugim przyganiasz, czyliż sam żadnéj w sobie nie najdujesz wady? *Zab.* 13, 62. Wszystkim twoim postępkom przygania; żadna twoja sprawa mu nie do smaku. *Boh. Kom* 2, 464. Cóż ja tak złego czynię, w czymbyś mógł słusznie postępki moje przyganiać? *Teat.* 6, 22. Przyganiają temu królowi o biedny stan jego żołnierzy. *Pam.* 85, 1, 121. Znajdzie czemu przyganiać, kto tylko na pieczy Ma, żeby mógł przyganiać zgoła każdéj rzeczy. *Min. Ryt.* 3, 369. Drugiemu przygania, a sam nic nie czyni. *Cn. Ad.* 215. Jedno drugiemu przygania, a oboje źle robią. *Teat.* 16. *c*, 47. (kocieł garnkowi, cf. sameś taki). Łacniéj przyganić, niż wyrazić. *Cn. Ad.* 410. — § Gdy kto sam będąc nieszlachcic, przygani człowiekowi dobremu szlachcicowi.... *Stat. Lit.* 82. naruszyłby cześć jego, szlachectwo jego, słowem. PRZYGANNY, a, e, PRZYGANNIE *adverb.*, nagany godny. *Cn. Th.*, tadelhaft, tadelnswürdig. Nieprzyganny żywot. *Boter.* 310. (bez plamy, niepokalany). Przygannie, z przyganą. *Wład.* — § Przyganny, *przyganolubny, zrzędny *Eccl.* любоукорный, tadelſüchtig.

PRZYGARBIĆ *cz. dok.*, przykrzywić, garbiąc nachylić; nie-

der beugen, nieder krümmen. Pochylenie stare i sprosne krzyża, do ziemi ją przygarbiło. *Birk. Dom.* 110.

PRZYGARNĄĆ *cz. jednll.*, Przygarniać *niedok.*, Przygarnywać *częstl.*, garnąc do siebie przyciągnąć; *Rag.* prigárliti; *Croat.* prigrínyam, prigernulszem, prigernuti; (prigernújem, prigernulszem *colligo vestes*, podkasuję), zu ſich hin ſcharren, an ſich ſcharren. Włos mokry za uszy ręką przygarnęła; *removit ad aures. Zebr. Ow.* 120. ſie ſtrich es hinter die Ohren. Przygarnij te pieniądze. *Tr.* — *Fig.* Nikogo interesa nie ścigają, my je sami przygarnywamy. *Pilch. Sen. list.* 3, 368. Będę sobie jednał przyjacioły, iż gdy już nie będę miał, iż mię wżdy przyjmą a przygarną do domów swoich. *Rej. Post. K k* 3, (cf. przytulić, schronić). Przygarniał do siebie ludzie uczone, których pełno było na jego dworze. *Sk. Dz.* 1111. Do filozofii się przygarń, jeśli chcesz być szczęśliwym. *Pilch. Sen. list.* 291. (weź się, udaj się, ucieknij się). PRZYGARŚĆ, i, *ż.*, PRZYGARŚNIE, ia, *n.*, ręce obiedwie do brania czego żłobkowato złożone, jako do brania piasku, mąki. *Wład.*; *Boh.* přehršlj, přjhrštlj; *Sorab.* 1. pžihorstka; *Rag.* pregarsct, (pregarsctitti *prendere con due mani una manciata di grano etc*); *Eccl.* пригоршни, пригорщни, die Gäſpe, eine doppelte hohle Hand voll, d. i. ſo viel man in den beyden zuſammen gehaltnen hohlen Händen faſſen kann; (Oeſter. Gauf). Nie mam chleba pieczonego, oprócz przygarśnia mąki w kadzi. *Budn.* 1 *Reg.* 17, 12. Nabierz przygarścią soli. *Comp. Med.* Przygarśnie żyta. *Lek. Końsk.* 66. *Syr.* 916. *Sienn.* 355. Z waszych 'przygarszki upuszczajcie. 1 *Leop. Rut.* 2, 16. (garści. 3 *Leop.*).

PRZYGASIĆ *cz. dok.*, Przygaszać *niedok.*, przytłumić, przydusić; dämpfen, das Feuer erſticken. Nie czekać ognia, przygaszać iskry tlejące. *Zab.* 12, 313. *Nar.* PRZYGAŚNĄĆ *neutr. jednll.*, Przygasać *niedok.*, przestać palić się, auf einige Zeit erlöſchen. Zapały miłości przygasają i znowu się zajmują. *Weg. Marm.* 1, 143. Olsnęła i przygasła od blasków widziadła. *Przyb. Milt.* 250.

PRZYGĘŚCIEJSZY, a, e, etwas dick. Sok sorbetu jest przygęściejszym, a kiedy go rozpuścisz wodą, będzie tak rzecz klarowna, jak wino najwystalsze. *Star. Dw.* 30. PRZYGĘSTNIEĆ *neutr. dok.*, przygęściejszym się stać, etwas verdicken. Przygęstniałe cząstki. *Perz. Lek.* 18.

PRZYGIĄĆ, *f* przygnie *cz. jednll.*, Przyginać *niedok.*; *Boh.* přihnauti; *Carn.* perganiti, perganem, perpôgniti; *Vind.* perpogniti; *Croat.* prignuti, prigíbljem; *Rag.* prighnutti, prighíbati, prighnijvam; *Bosn.* prighnuti; *Ross.* пригнуть, пригибать; naginać, nachylać, przyciskać; anbiegen, anbrücken an etwas, anſchmiegen, ein wenig nieder drücken. W rząd pióra prowadzi, w pół potym lnianym włóknem, odspod woskiem spina, I tak uszychtowanych lekkuchno przygina, Na ptastwa prawego wzór. *Zebr. Ow.* 194. Przygiąć gałąź do siebie. *Teat.* 37, 13. I drzewo prędzéj do góry się dźwignie, Gdy go nikt z młodu do ziemi nie przygnie. *Morszt.* 223. Im człeka sroższy frasunek przygnie, tym potym szczęśliwszym. *Pot. Syl.* 188. Człowiek, który się trochę od ziemi podźwignie, Nie tak go prędko ciężar do upadku przygnie. *Min. Ryt.* 1, 291. Prowincya ta już do trybutu przygięta i dani. *Chrośc. Job.* 175. Sylla i Cezar przygiąwszy ojczyznę Potrzebowali waszéj zawsze siły. *Chrośc. Fars.* 35. Ostatnie już przygięły ich uciski. *ib.* 307. (przytłoczyły, uciemiężyły). Do przygięcia, mogący być przygiętym, 'przygiętny; *Bosn.* prighnutiv, koji se lasno prighne, pokuciv, scto se lasno mosge prighnuti.

PRZYGLĄDAĆ, *ob.* Przyźrzeć, Przyzierać. PRZYGLĄDACZ, 'PRZYGLĘDACZ, a, *m.*, *inspector*, przyględacz. *Mącz.* dozieracz, dozorca, der Aufſeher; widz, Zuſeher; *Boh.* přjhledač; *Croat.* prigledavecz, prigledník; *Sorab.* 1. pžihladwař; *Eccl.* приглядатель.

PRZYGŁADZIĆ *cz. dok.*, Przygładzać *niedok.*; *Boh.* přihladiti; *Ross.* приглядить, приглаживать; przygładszym czynić, ein wenig abglätten, glätter machen. Arytmetyk pisze, skrobie, zetrze i przygładzi. *Zab.* 12, 168. Przyrodzona Polska mowa, nazwiska przygładzając, Krukberka Krupskim przechrzciła. *Krom.* 749. PRZYGŁASKAĆ, *f.* przygłaszcze *cz. dok.*, Przygłaskiwać *niedok.*, głaszcząc przygładzić, glatt ſtreicheln. Niech no na plac wyjedzie, przygłaszczą mu kudły. *Papr. Tr. B b.* — §. Dyabeł się jéj zaleca, ociec nie od tego, Matka jéj przygłaskuje, podle niego sadza. *Papr. Koł. N* 2. dogadza, willfahren; *Ross.* приласкать przypochlebiać. — §. Przygłaskać do siebie, przywabić; an ſich locken, an ſich reitzen. Trzeba zwojować zwodne rozkoszy, które osrożone nawet umysły do siebie przygłaskały. *Pilch. Sen. list.* 389.

'PRZYGLĘDACZ, *ob.* Przyglądacz.

PRZYGLIJOWAĆ *cz. dok.*, przypalić, *recoquere. Śleszk. Ped.* 419. etwas abglühen, glühend machen, ein wenig glühen laſſen. Proch ten przyglijuj, iż mielszy będzie. *Sienn.* 601.

PRZYGLINKOWATY, a, e, — o *adverb.*, glinką przymieszany, etwas leimartig. Grunt przyglinkowaty za najlepszy do urodzaju lnu poczytany. *Przędz.* 108.

PRZYGŁOBIĆ *cz. dok.*, przycisnąć, przycieśnić; enger zuſammen drücken, zuſammen preſſen. Choćby jeszcze jaki czas mogła piła robić, Dawszy zębów poostrzyć i ramów przygłobić.... *Pot. Pocz.* 334.

PRZYGŁODEK, dku, *m.*, mały głód, drożyzna, eine kleine Hungersnoth. (*Ross.* приголодъ półsytość). Nieurodzaj przygłodku Polaków nabawił. *Krom.* 626. PRZYGŁODNY, a, e, etwas hungerig; *Ross.* приголоденъ; *Eccl.* пріалчный, нѣсколко голоденъ.

PRZYGŁOS, u, *m.*, PRZYGŁOSKA, i, *ż.*, §. a) przytężenie głosu; *Slov.* prízwuk przydźwięk, der Accent, der Ton, das Tonzeichen für die Ausſprache. (*Vind.* pergluſtiſe = przyzwolić; *Ross.* приглашение zaproszenie gości, пригласить, приглашать zaprosić). Przebiegając przygłosy czyli akcenty języka naszego; a nie znajdując w abecadle Łacińskim takich głosek abo znamion, któreby dźwięk przygłosowy malowały, przygłosy te przygłoskami czyli znamionami do głosek dodanemi malować zaczęto. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 36. *Kpcz. Ukł.* 138. *et Kpcz. Gr.* 3, *p.* 31. — §. b) Przygłoska, głoska za kim, odgłos życzliwy, pochwalny; Beyfallsrufen, beyfälliges Zurufen, Beyſtimmen. Bożenta arcybiskup za zjednoczonemi przygłoskami szlachty, królem Ziemowita ogłasza, *acclamantibus. Krom.* 398.

PRZYGŁÓWNY, n. p. Szkoły przygłówne, przy głównéj szkole się znajdujące, gimnazyum, ein Gymnaſium bey einer Univerſität.

PRZYGŁUCH, a, *m.*, *Mącz.*, przytępszego słuchu. *Cn. Th.* 870. trochę nie dosłychujący, der ein wenig hartbörig iſt; *Boh.* přihluchý; *Croat.* priglùh; *Ross.* приглухъ.

PRZYGŁUPSZY, a, e, *subagrestis. Mącz.*, ein wenig tölpelhaft, dumm.

PRZYGŁUSZYĆ *cz. dok.*, trochę zagłuszyć, przytłumić, etwas betäuben, erſtiden. Zmartwiały przygłuszone dosytem uciech waleczne duchy. *Nar. Hst.* 2, 432.

PRZYGNAĆ, *f.* przygoni *cz. dok.*, Przyganiać *niedok.*; *Carn.* perganjam; *Vind.* pergnati, pergoniti, perganjati, pergajnet; *Croat.* priganyam; *Sorab.* 2. pschignasch; *Sorab.* 1. pžihnacž, pžihonicž; *Ross.* пригнать, пригонять; przyżonąć, przypędzić; herbey treiben, heran treiben, jagen, hin treiben. Wojował ziemie Ruskie, zkąd wielką korzyść do Polski przygnał. *Biel.* 160. Przygnanie *Ross.* пригонъ, пригонка. Przyganiający *Carn.* pergajniv, *motivus.* — *Transl. fig.* Otoż mię tu bóg przygnał prawie ku mej myśli. *Rej. Wiz.* 75 *b.* Cóż We Pana w te strony przygnało? *Teat.* 9 *c*, 44. *Warg. Wal.* 140. — §. Przygnać kogo do czego = przymusić nalegając, przynaglić; zu etwas nöthigen, zwingen, antreiben. Nie wadzi-ć też podczas dziecięcia wezbrać, a do nauki albo Łaciny onego przygnać. *Glicz. Wych. J* 8. Co cię za rada do tego przygnała, Że chcesz być w tak złej dobrowolnie toni? *P. Kchan. Jer.* 35. Uporne się poddać nie chcieli, aż już prawie wielka niewola do tego ich przygnała. *Papr. Ryc.*

PRZYGNĘBIĆ *cz. dok.*, przytłuc, przycisnąć, niederdrücken. Głos dobrej rady rozmaitością umysłów przygnębiony zostawa. *Mik. Obs.* 413. przyduszony.

PRZYGNIEŚĆ, *f.* przygniecie, przygniotę *cz. dok.*; *Rag.* prighgnêciti; *Ross.* пригнесть, пригнетать; przycisnąć, przygiąć, przyciężyć; niederdrücken, andrücken.

PRZYGNIEWLIWSZY, PRZYGNIEWNY, a, e, etwas ärgerlich, *subiratus. Mącz.* Rzekła jej w przygniewliwszej cerze. *Pot. Syl.* 104. Tak odpowiedziała trochę przygniewna. *Zab.* 11, 267. *Zabł.* PRZYGNIEWNO *adverb.*, trochę markotno, ein wenig verdrießlich, unangenehm. Wielu zacnym przygniewno było, że Cycerona, niesenatorskiego stanu, na konsulat obrano. *Kosz. Cyc. A* 4 *b.*

PRZYGNIŁY, a, e; *Eccl.* пригнилый, гниловатый; etwas angefault.

PRZYGODA, y, *ź.*, PRZYGODKA, i, *ź.*, *zdrobn.*; *Boh.* přihoda, nahoda, nahodilost, přiběh, připadnost; *Slov.* náhoda, přihoda; *Sorab.* 2. pschigoda; (*Carn.* pergodba = dzieje, *factum*, *historia*); *Carn.* sgôda (cf. zgoda), nakluzhnnje; *Vind.* pergoda, sgoda, priedpad, napergod, pergódba, pergodenje, sgodba, sgod, sgojenje, sgodnost; *Croat.* zgoda, prigòda, pripechenye; *Dal.* prigoda; *Bosn.* zgaghjanje, zgodda, prigòda, nenadka, (prigoda *occasio*, *opportunitas*, *eventus*, *casus*); *Slav.* dogadjaj, (cf. dogoda, dogadzać); *Rag.* prìgoda, zgodda, dogoghjaj, dogoghja, dogodjaj, dogodjenje; *Ross.* ключеніе, приключеніе, случай, приключай, произшествіе, похожденіе; co się przydarza, przygadza, przytrafia, co przypada, przypadek, trafunek; der Zufall, das Ereigniß. Przygoda jest uczynek rzeczy niespodzianej, uczynienie bez chcenia. *Budn. Apopht.* 83. Przygoda jaka, trafunek abo czas, kładzie na nas różną osobę. *Budn. Cyc.* 60. Z przygody, trafunkiem. *Włod.*, zufällig; *Slov.* nahodau, snad, (*ob.* Snadź). Większa część wysp znaleziona z przygody, gdzie ludzie jadąc zbłądzili. *Boter.* 21. To wszystko nie z przygody, ale za pewnym boga postanowieniem stać się miało. *Wiśn.* 48. Jeden ubogi ujrzał to z przygody. *Kraj. Chym. A* 2 *b.* — §. Przygoda, *plerumque in malam partem*, nieszczęście, cios, plaga, klęska, nawiedzenie pańskie, bieda, nieszczęśliwa godzina; ein unglückliches Ereigniß, ein Unglück, Noth, Elend; *Boh.* nehoda; *Vind.* slasgoda, nesgoda, nefrezha; *Ross.* незгодье, незгода, негодъ, злополучіе; *Eccl.* озълобленіе, жестоуьство, злообстоянie, злоключимство. Przygoda, kiedy się co złego przytrafi, o czym się żaden domniemać nie mógł, aby się stać miało. *Sax. Porz.* 153. Przypadłe przygody są rozmaite postrachy, jako gromy straszne, błyskawice srogie, pioruny, trzaskawice, potopy, ognie, grady. *Rej. Zw.* 113. Przyrodzone przygody są rozliczne wrzody, dziwne niemocy. *Rej. Zw.* 113 *b.* Szczęśliwy jest, kto się cudzą przygodą karze. *Ezop.* 31. Głupi kto po szkodzie, radzi o przygodzie. *Dwor. K* 2, (cf. po szkodzie mądry). Jednego przygoda wielu przestroga. *Cn. Ad.* 318. (jednego skaranie, wielu postrach). O przygodzie, myśl na swobodzie. *Rys. Ad.* 52. Czasu szczęścia pomnij na złe przygody. *Radz. Syr.* 11, 27. Schowaj od przygody. *Cn. Ad.* 720. (schowaj na drugi raz, nie wszystko razem, przyda-ć się znowu). Przygoda, pewna przyjaciół próba. *Cn. Ad.* 954. (nieszczęście pokazuje, kto prawdziwie miłuje). Kogo gmin w pomyślności wielbi, w przygodzie gardzi. *Nar. Hst.* 4, 109. Zły w przygodzie przyjaciela nie znajdzie. *Rys. Ad.* 79. Przygody jednają niezgody, przygody nauczą zgody. *Cn. Ad.* 955. Powszechne przygody gaszą prywatne niezgody. *ib.* Przygody po ludziach, nie po drzewach chodzą. *Cn. Ad.* 956. Przygoda za każdym chodzi. *Haur. Ek.* 3. Ustawicznie przygoda stoi u proga twego. *Rej. Zw.* 134. Przygoda nigdy sama nie przyjdzie. *Rej. Zw.* 139 *b.*, (cf. jedna bieda nie dokucza). Bóg umie smętne pocieszyć; precżże się ty leda z jakiej przygódki zasmucić marnie albo frasować masz? *Rej. Zw.* 134 *b.* By nie przygody, byłby świat jako gody. *Cn. Ad.* 52. PRZYGODNY, a, e, PRZYGODNIE *adverb.*; *Boh. et Slov.* přihodný; *Sorab.* 1. pžihodné, pžihodžne, hodž, (cf. godny); *Vind.* dogoden, permerliu; *Carn.* permirliv, permirshi; *Croat.* prigòden; *Bosn.* prigodni, zgodni, (cf. zgodny); *Rag.* prigòdni, pridohodni; *Ross.* пригодный; co się do czego przygodzi, na co zda, przydatny, zdatny; paſſend, tauglich, geſchickt zu etwas, dienlich, brauchbar. Zimnym ludziom gorące czasy więcej są przygodne. *Sienn.* 436. *Spicz.* 200. Maj miesiąc niektórym niemocnym ku zdrowiu jest przygodny, ale niektórym nie. *Spicz.* 202. (służy). Chociaż Werona jest wielka forteca; lecz Bononia jest przygodniejsza i bogatsza. *Boter.* 71. Mężnym zowiesz, którego tkanka czoło okryła Marsowi przygodne. *Bardz. Trag.* 25. — §. Trafunkowy, przypad-

kowy; *Boh.* nahodný, nahodilý, přihodilý, příběžný; *Slov.* náhodný, nahodně, náhodau, trefunkom, snad; *Sorab.* 2. pschigožezi; *Croat.* prigòden; *Bosn.* nenadni; *Slav.* na prímer; *Ross.* случайный, случайно. Przygodnemi albo przypadkowemi pismami nazywają te, do których przygoda albo przypadek daje pochop. *Czart. Myśl.* 26. zufällig. Przygodne kazania X. *Balsama*, Gelegenheitspredigten. Przygodna szkoda, *fortuitus casus. Groick. Reg.* Nierozmyślnie, ale jakoby przygodnie tę sumę mu dał. *Gorn. Sen.* 47, (cf. z niechcenia). Wszystkie rzeczy na świecie przygodnie się wiodą abo idą. *Eraz. Jęz. S* 5 *b.* Wszystko w człowieku mądrze jest uczyniono, a pewnie, nie przygodnie tak sam stanął. *Gorn. Dw.* 411. Dobrzy hetmani nieprzygodnie, nie jako się trafi, ale fortelem się potykają. *Kosz. Lor.* 153 *b.* Kto zabije umyślnie, gardło straci, kto zabije przygodnie, gardła stracić nie ma. *Sax. Art.* 26. Aby ten, który przygodnie wystąpił, po karaniu był ostrożniejszy, pamiętne bierze. *Kosz. Lor.* 140. Ratym popisował przygodne rzeczy. 1 *Leop.* 3 *Ezdr.* 2, 25. (przypadłe). Nieprzygodny, nigdy się nie trafiający. *Wład.* PRZYGODNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh. et Slov.* přihodnost; *Sorab.* 1. pžihodžnoſcz; *Ross.* пригодность; zdatność, przydatność, die Tauglichkeit zu etwas. — 2. Traf, trafunkowość, die Zufälligkeit; *Boh.* nahodilost; *Carn.* pergodnost; *Ross.* случайность. PRZYGODZIC *cz. dok.*, Przygadzać *niedok.*, przystosować, nach etwas einrichten, bequemen. *Congruo*, przytrafiam, przyrymuję, przygadzam. *Mącz.* PRZYGODZIĆ się *recipr. dok.*, Przygadzać się *niedok.*; *Boh.* přihodit se, přihazeti se, přihazowati, nahoditi se, (cf. nagodzić się); *Slov.* přiházy se; *Carn.* goditise, gody; *Vind.* ſe pergoditi, sgoditiſe (cf. zgodzić), goditiſe, (cf. godzić); *Croat.* dogadyatisze (cf. dogodzić), prigagyamsze; *Dal.* prigoditisse; *Rag.* dogodittise; *Bosn.* prigoditise, prigodittise, zgodittise, dogodittise, zgaghjatise, dogaghjatise; *Slav.* dogoditise; *Ross.* доводится, доведется, лучится, лучатся, приключится, приключатся, случить, случать, приключится, приключатся; a) przytrafić się, przydarzyć się; ſich ereignen, zutragen. Przygodził mu się taki przypadek. *Tr.* Oto się nam potrzebnie teraz przygadzają, proszą nas. *Prot. Jud.* 8. Przygadza się, przytrafia, przypada, es ereignet ſich; *Carn.* gody, sgody se, pergody se, permire se; *Ross.* случается, приводится; *Eccl.* ключается. Przygodziło się; *Croat.* zgodio sze *contigit.* — b) Przygodzić się na co, do czego - przydać się, taugen zu etwas, brauchbar, nützlich ſeyn, paſſen, ſich ſchicken zu etwas; *Sorab.* 1. pžihodžu szo. Nie tylko to jest cichy, co w kącie milcząc leży, ani nacz dobrego, ani ludziom, ani bogu przygodzić się nie może; ale to jest cichy, który w skromności wszystkie rzeczy swe sprawuje, i ludziom i rzeczypospolitéj służy. *Rej. Zw.* 139 *b*, (cf. ni bogu świeczki, ni dyabłu ożoga). Stary daleko się zawżdy więcéj może przygodzić z radą, niźli wiele młodych, co nic nie umieją. *Rej. Zw.* 163 *b.* Pieszczone panięta do żadnej się rzeczy nie przygadzają. *Birk. o Exorb.* 30. Widzimy, że się przygadzają Do wielu spraw, i wielkie pożytki dają. *P. Kchan. Ort.* 1, 82. Dół, który kopał na bliźniego, Ten się przydał nań samego. *Ryb. Ps.* 12. Przestań też kiedy za macierzą chodzić, Już się ty możesz mężowi przygodzić. *Hor.* 1, 112. *J. Kchan.*; (*tempestiva*). Aby przęczka jedna ku drugiéj mogła się przygodzić. 1 *Leop. Exod.* 26, 5. (spiąć. 3 *Leop.*); przypaść, paſſen. Jeśli dziejopis mówiącego stawia, niech mu daje to mówić, co się przygadza i okoliczności i osobie mówiącego. *Kras. List.* 2, 125. (stosownie). Kto raz zaszkodzi, dziesięć kroć się przygodzi. *Cn. Ad.* 393. (kto zaszkodzi, ten nagrodzi). Każda rzecz na co się swego czasu przygodzi. *Cn. Ad.* 956.

PRZYGÓREK, rka, *m.*; *Croat.* prigorje *montana*; *Ross.* пригорокъ; pagórek pod wyższą górą, eine Anhöhe, ein Hügel unter einem Berge. Na przygórkach nawozy nie długo trwać zwykły. *Haur. Sk.* 31. *Otw. Ow.* 458. Kamień z przygórków Paryjskich upada. *Hul. Ow.* 43. Sigeum jest przygórek skalisty pomorski. *Otw. Ow.* 500.

PRZYGORĘTSZY, a, e, etwas warm, heiß. Szczęśliwiej się rady udają przygorętsze. *Leszcz. Class.* 12.

PRZYGÓRNY, a, e, pod górą leżący, neben dem Gebirge liegend. Ciągnęli aż ku łożyskom przygórnym. *Warg. Kurc.* 28.

PRZYGORSZY, a, e, *Cn. Th.* 870; *Graec.* ῥιπόνηρος; nienajlepszy, nicht der ſchlimmſte, nicht der beſte; *Ross.* худоватый.

PRZYGORZEĆ, przygorzał, *f.* przygoreje *neutr. dok.*, Przygorewać, Przygorawać *niedok.*; *Ross.* пригорѣть; trochę pogorzeć, etwas verbrannt werden, verbrennen, verſengen. *Germina hortorum exuruntur*; ogrodne nasienia przygorawają, więdną od słońca. *Mącz.* Do boga się uciekamy, gdy niebo zaschnie, iż już nam przygorewają żywności nasze. *Rej. Post. S.* 56. Ikarowi przygorzały skrzydła. *Tr.* Powietrze przygorzałe jak z pieca pojmuje Usty, i wóz pod sobą rozpalać się czuje. *Zebr. Ow.* 34. Przygorzała potrawa. *Cn. Th.*, (cf. przydymiona, ein angebranntes Gericht, cf. przywara). Mieszaj warzechą, aby do garka nie przygorzało. *Tr.* (nie przywrzało). Warząc lekarstwo mieszaj ustawicznie, aby nie przygorzało a nie przysmargło. *Sienn.* 503. PRZYGORZAŁOŚĆ, ści, *ż.*, PRZYGORZELINA, i, *z.*; *Ross.* пригаръ; przywara, smak przywędzony, przygorzały; angebrannter Geſchmack, Brandgeſchmack. Trąci przygorzeliną, *sapit adustionem. Mącz.*

PRZYGORZKNIEĆ *neutr. niedok.*, nieco gorzkością przejść, bitterlich werden, ranzig werden. Przygorzkniała słonina, *Tr.* PRZYGORZKI, a, ie; *Eccl.* пригорькій, горьковать; etwas bitter.

PRZYGOŚCIĆ gdzie abo dokąd *med. dok.*, gościem przybyć, w gościnę przyjechać; als Gaſt wohin einkehren, zum Beſuche kommen. Nie tylko we wszystkich dzierżawach Krzyżaków obrzędy kościelne wyklęto, ale też w tych, kędyby czasem przygościli. *Krom.* 344. Król w Malborku Mistrza z kilką komendatorów, do siebie przygoszczonych, dobrotliwie przyjął i uraczył; *ad se venientes. Krom.* 691. Nie pierwéj powinni byli stacyi oddawać, dokądby aż sam Król w one ich kraje obecnie nie przygościł. *Krom.* 523.

PRZYGOTOWAĆ, *f.* przygotuje *cz. dok.*, Przygotowywać *contin. frequ.*; *Boh.* přihotowiti, přichystati, uchystati,

ustrogiti, (cf. ustroić); *Slov.* hotowjm, chystám, přjprávám, (*ob.* Przyprawić); *Sorab.* 1. pžihotuyu; *Sorab.* 2. pschigottowasch; *Carn.* perpraveti, perpravlam, fernashem; *Vind.* perpraviti, perpraulati, preiperpraviti, predpapraviti; *Croat.* pripraviti, pripravljam; *Bosn.* prigotoviti, dogotoviti, ugotoviti, zgotoviti, spravviti, pripravviti; *Slav.* pripraviti; *Ross.* приготовить, приготавлять, приготавливать, приготовляю, предъуготовляю, уготовить, уготовлять, заготовить, заготовлять, изготовить, изготовлять, изготавливать, рядить, ряжу, срядить сряжать, здобить, (cf. zdobić); *Eccl.* преднаставити, предънаставлѧти, оустроити, предустроюю; wprzód przyrządzić, przysposobić; vorbereiten, zubereiten, zurichten. Przygotuj na jutro na 60 osób do stołu. *Teat.* 19. *b*, 28. Jako w matce sok tuczący przygotowuje się coraz inaczéj, tak w dziecięciu sposobność do przyjęcia jego jest coraz odmienna. *Mon.* 69, 1018. Widzi przed sobą mękę dla niéj przygotowaną *Teat.* 7, 68. Miłosierdzie a prawda, te przygotowywają dobre rzeczy. 1 *Leop. Prov.* 14, 22. (gotują. 3 *Leop*). Przyjechawszy weszli do przygotowanych sobie pokojów. *Teat.* 49, 13. W świętości on zbawienne wnet się *przygotowił. *Chodk. Kost.* 28. przysposobił się, er versah ſich damit. Przyjściem jego radość nowa, Na to zdawna *przygotowa. *Chodk. Kost. ep.* (przygotowana, bereit, zubereitet). Przygotowanie, przyrządzenie; *Boh.* přjstrog; *Sorab.* 1. pžibotwano, pžitownoſcž, nawodżeno; *Vind.* napravik, naprava, perprava, preiperprava, nared, naredba; *Carn.* perprava; *Croat.* priprava; *Ross.* уготовленіе, предъуготовленіе, изготовленіе, изготавливаніе, здоба, изряженіе, снарядъ, сряды, зборы, (cf. zbor); *Eccl.* оуготованиѥ. Był to dzień przygotowania, który jest przed sabatem. *W. Marc.* 15, 42. der Vorbereitungstag, Rüſttag. — Szły roty w konia, w męża, w ochotę i serce, w rynsztunek, w wszelki dostatek jak najlepiej przygotowane. *Warg. Wal.* 84. (opatrzone, verſehen, ausgeſtattet, ausgerüſtet). — §. Przygotować co ugotowanego, przywarzyć, noch mehr hinzuthun; *Ross.* пристряпать, пристряпывать. PRZYGOTOWYWACZ, a, *m.*, przyrządziciel, der Zubereiter; *Vind.* perpraulenik, perpraulovez, predperpraulavez; *Eccl.* предъуготователь, уготователь.

PRZYGRABIĆ, *f.* przygrabi *cz. dok.*, Przygrabować *niedok.*; *Boh.* přibrabati; grabiąc przygrześć, przykryć ziemią; zuharken, mit dem Rechen überharken. Mnodzy ludzie kopru nie przygrabują po sianiu, mieniąc, iż go żaden ptak nie zobie. *Cresc.* 218.

PRZYGRAMOLIĆ się *recipr. dok.*, przyleźć, herzu kriechen, herbey gekrochen kommen. *Cn. Th.*

PRZYGRAWAĆ *cz. contin.*, Przygrywać *frequ*; *Ross.* подъиграть, подъигрывать; grać przy czym, wtorować grającemu; auf einem Inſtrumente accompagniren, mit einem Inſtrumente begleiten. Przygrywa na piszczałce z brzozowego drzewa. *Kłok. Turk.* 171. Pasterze Za nim idą, po leku spiewając, A w wierzbową piszczałkę pięknie przygrywając. *Żbil. Żyw. B* 2. Ona to, o jak ślicznie spiewa; Jej tonom moja fletnia wesoło przygrywa. *Chod. Gesn.* 78. Na prostej flecie przygrywa miłemu pasterki głosowi. *Stas. Num.* 2, 138, (cf. przyspiewywać). — §. Przygrawać na co, *ob.* Aludować. *Przygrawka, *ob.* Aluzya.

PRZYGRĄŻYĆ *cz. dok.*, wodą przykryć, zalać, überſchwemmen. Szlak dopiero suchy morzem przygrążony. *Gęb. Hym.* 295.

PRZYGROBNY, a, e, przy grobie czyli pogrzebie będący; *Ross.* пригробный pogrzebowy, Begräbniß-, Grab-.

PRZYGRODEK, dka, *m.*; (*Ross.* пригородка przybudowanie); *Ross.* пригородокъ; *Eccl.* приградиѥ); miasteczko powiatowe, od stolicy zawisłe; eine Landſtadt, ein Städtchen. Opanował Kijów ze wszystkiemi przygrodkami, które mu się dobrowolnie poddawały. *Stryjk.* 154. *Vol. Leg.* 3, 199. *Ross.* пригородный przy mieście blizki. — §. *Przygrodek, mały gród, forteczka, mała twierdza; eine kleine Feſtung, Burg. W mieście Moskwie są jakoby dwa przygrodki, około których są mury ceglane, jeden za drugim opodal otoczone. *Boter.* 159. Burgos ma 7 bram, 7 kościołów, 7 przygrodków. *ib.* 36. — §. *Appendix*, przygrodek, *przywieszenie. *Urs. Gr.* 185. PRZYGRODZIĆ *cz. dok.*, Przygradzać *niedok.*, grodząc przyczynić, noch hinzu einhägen; *Boh.* přihraditi, přihrazowati; *Croat.* prigragyam; (*Bosn.* prigraditi *astruere*; *Ross.* пригородить, пригораживать przybudować).

PRZYGROMADZIĆ *cz. dok.*, do kupy przyłączyć, hinzu häufen, dazu ſammeln; *Eccl.* присогромаждаю. To wszystko, co jest od królestwa oddalono albo rozerwano, wedle mocy méj do tegoż królestwa przygromadzę. *Herb. Stat.* 9.

PRZYGROZIĆ, *cz. dok.*, nieco zagrozić, pogrozić; ein wenig dräuen, drohen; *Ross.* пригрозить. Ociec nie powściągnie, ani przygrozi, ale jeszcze na to zaprawi, z czego przyjdzie psota dziecięcia. *Glicz. Wych. D* 8 *b.* Przygrożenie, PRZYGRÓŻKA, i., das Bedrohen. Król przyzwawszy z przygrożeniem mu rzekł: ty niezbedniku, wieleż ci kroć trzeba o to rozkazować? 1 *Leop.* 3 *Mach.* 5. Słuchaj srogich przygróżek tego świętego zakonu. *Rej. Post. F f* 5. Masz tu przygróżki, któremi on grozi. *Baz. Hst.* 150.

PRZYGRUBSZY, a, e, *subrusticus. Mącz.*, ein wenig grob, bäueriſch. *Przygrubszym (*Cn. Th.*) - Przygrubo *adverb.*, n. p. To było przygrubo. *Teat.* 30, 80. trochę po grubiańsku. *Wład.*

PRZYGRYWAĆ, *ob.* Przygrawać.

PRZYGRYŹĆ *cz. dok.*, Przygryzać *niedok.*, Przygryzować *contin.*; *Bosn.* prigristi; *Carn.* pergrisnem; *Croat.* prigrizújem; *Eccl.* пригрызываю; trochę nagryzać, annagen, benagen ein wenig, bebeißen. Wargi zębami przygryzać. *Eraz. Ob. a.* Przygryza palce, dając znaki gniewu. *Teat.* 31, 54. — *Aliter:* Zęby, gdyby nieodrastały, tedyby się przygryzły gęstym jedzeniem. *Sak. Probl.* 74. przytarłyby się gęstym gryzieniem, ſich durch Beißen abnutzen. U koni przygryzowanie zębów wiek pokazuje. *Hipp.* 25. przycieranie od gryzienia, Abnutzung, Abreibung vom Beißen. — §. Przygryźć komu, gryźliwie przyciąć; ſticheln, beißende Reden führen. PRZYGRYŹLIWY, a, e, — ie *adverb.*, przycinający, dokuczliwy; beißend, empfindlich. Rzekłam mu to z przygryźliwym uśmiechem. *Niemc. Król.* 3, 28.

PRZYGRZAĆ, *f.* przygrzeje *cz. dok.*, Przygrzewać *niedok.*; *Croat.* prigrejam, pritaplyam; *Bosn.* prigriati; *Ross.* пригрѣть, пригрѣвать; odgrzać trochę, wieder ein wenig aufwärmen. Przygrzewanego, przypiekanego co ♦ wczorajsza potrawa. *Cn. Ad.* 25. — *Transl. fig.* Przygrzewać, dokuczać, parzyć; einem warm machen, zuſetzen. Po kacieć go przygrzano, aż się wszystek znoił. *Pot. Zac.* 55. Grzmią kotły, zewsząd armata przygrzewa. *Jabł. Buk. R* 4. Pili za zdrowie, aż też drugim dokuczyło, iż tak bardzo przygrzewano, przylewano. *Dwor. B* 1.

PRZYGRZONĄĆ *cz. jednll.*, przygarnąć, przysypać, hinzu ſcharren, beſchütten. Szparagi, gdy flancują, prochem z rogu bydlęcego podsypują, a ziemią *przygrzą̨nąwszy, często polewają. *Syr.* 1128.

PRZYGRZEŚĆ, przygrzebł, *f.* przygrzebie *cz. dok.*, Przygrzebać *niedok.*; *Ross.* пригресть, пригребать; grzebiąc przysunąć, przysypać; hin ſcharren, hin kratzen, zuſammen kratzen und hin ſchieben. Ożogiem, gdy warzymy, ognia poprawiamy, przygrzebamy węgla. *Mącz.*

PRZYGUBIĆ *cz. dok*, przyczynić się do zguby czyjéj, zgubę przyśpieszyć; zum Untergange und Verderben beytragen, es beſchleunigen, Biedni! zapewne nowe jakie nieszczęście do reszty ich przygubiło. *Zab.* 3, 135.

PRZYGURTOWAĆ *cz. dok.*, przysznurować, przycisnąć gurtem; zuſammen ſchnüren, gürten. Wpadnie kto w sieć, to go przygurtuje Jeszcze kto lepiéj, pewnie nie ratuje. *Jabł. Ez.* 26.

PRZYGWIZDAĆ *cz. dok.*, gwiżdżąc wtorować, wozu pfeifen; *Ross.* присвистывать.

*PRZYGWOŹDZIĆ *cz. dok.*, gwoździami przybić, annageln; *Vind.* perſhreblati; *Rag.* prigvozditti; *Croat.* prigvasgyam; *Eccl.* пригвоздить, пригваживать, пригвождаю, гвоздю; *Ross. vulg.* приботать. *PRZYGWOŹDZICIEL, a, *m*; *Eccl.* пригвоздитель; der Annagler.

PRZYHAFTOWAĆ *cz. dok.*, haftując przyłączyć, przyszyć; mit hinein ſticken, annähen, anheften. Dwie obrączki złote *przyhawtujesz przy obu krajach pektorału. 1 *Leop. Exod.* 28. Namioty z cudnemi przyhaftowanemi sztuczkami abo obrazkami rozbił. *Warg. Wal.* 313. Po gałązkach ziela tego listeczki są, jakoby przyhaftowane. *Syr.* 1172. — *Fig.* Tak przysądnemu rozumieniu łatwie było inne rzeczy przyhaftować. *Krom.* 5. podszyć, przyszrubować, przydać.

PRZYHARDSZY, a, e, nieco hardy; *Eccl.* пригордъ, пригордливъ, etwas zu keck und ſtolz.

PRZYHUCZEĆ, *f.* przyhuczy, przyhuknie *med. dok.*, Przyhuknywać *contin. frequ.*, hucząc pochwalić, Beyfall jauchzen. Tak mówił Romulus: wojsko przyhuknywa, a lud szemrze. *Stas. Num.* 1, 217.

PRZYIMEK, mka, *m.*; *Boh.* přjgmj; *Carn.* primk *agnomen*; *Vind.* perjimek, prejmk, primk, pridevik, perjime, perjimenik *cognomen*; 1) przezwisko, der Beyname. Kozacy swoim pobratymom przyimki radzi nadawać. *Nar. Chodk.* 2, 378. — 2) *Grammat.* Przyimek, wyraz nowy, ta część mowy, która się kładzie przy imieniu, żeby mu dopomogła do wyrażenia okoliczności jakiéj, *praepositio. Kpcz. Gr.* 1, *p.* 58, das Vorwort; *Boh.* předslowce, (cf. przedsłówek); *Slov.* predstawka; *Slav.* pridstavak; *Carn.* spredna beſeda; *Vind.* predbeſeda; *Ross.* предлогъ; przedsłowie. *Dudz.* 14.

*PRZYIMICIEL, PRZYJMICIEL, *PRZYIMACZ, PRZYJMACZ, *PRZYIMOWACZ, PRZYJMOWACZ, a, *m.*; *Boh.* přigimač; *Croat.* priimavącz, jemavecz, prietnik, primitel; *Rag.* primitegl, primalaz, (primaliscte *receptaculum*); *Bosn.* primitegl; *Ross.* пріемщикъ, пріятникъ, принматель, (пріемникъ recypient w chemii); *Eccl.* пріемникъ, приятель, (cf. przyjaciel); пріемьникъ, восприемникъ, крестный отецъ chrzesny ociec; пріемьникъ, преемникъ, następca); *przyjęciel, przyjmujący co, kogo; der Annehmer, Aufnehmer. Tyś jest bóg *przyimiciel mój, *susceptor. Wrobl.* 135. 1 *Leop. Ps.* 3, 4. Wspomocnik i *przyimiciel jesteś mój. 1 *Leop. Ps.* 118, 114. O ty panie, ucieczko i *przyimicielu mój, na twe słowo do ciebie idę. *Sk. Kaz.* 301. *Przyimacz złodziejów, *ob.* Przechowacz. *PRZYIMOWACZKA, PRZYJMOWACZKA, i, *ż.*, która przyjmuje, die Aufnehmerinn, Annehmerinn; (*Rag.* primitegliza; *Bosn.* primitegliça; *Croat.* primiteglicza, prietnicza, prijemitelicza, jemitelicza; *Eccl.* пріемьница, воспріемница, мать крестная matka chrzesna), Sokrat swoje rozmowy nazywa być przyjmowaczki myśli drugich i do porodzenia im dopomagać. *Zab.* 6, 354. PRZYJMUJE *ob.* Przyjąć.

*PRZYIRZEĆ, *ob.* Przejrzeć.

1. *PRZYIŚĆ się *recipr. dok.*, [z *czesk.* přigisti se = objeść się, ſich voll eſſen 3]; n. p. Okrom czasu jakiegoś uroczystego, nie zda mi się, aby dworzanin miał się przyiść zbytnie. *Gorn. Dw.* 114. wystroić się, ſich ausputzen, ſchmücken.

2. PRZYIŚĆ, *ob.* Przyjść.

*PRZYJAĆ, *PRZYJAJAĆ, PRZYJAJĘ *med. niedok.*, jestem życzliwy, *adspiro. Mącz.*, sprzyjać komu, einem gewogen ſeyn; *Boh. et Slov.* přjti, přal, přegi. Nie *przyjajać komu, zajrzeć mu. *Mącz.* Król ten więcéj miał obyczajów Niemieckich, niż Węgierskich, a k temu narodowi Węgierskiemu nie przyjajał. *Biel. Św.* 126. *Biel. Hst.* 300. Poczciwość wyrządzaj krewnym, a zaś zachowałym szczerze przyjaj. *Glicz. Iscor. I i* 3. Niemasz nic nad to lepszego, jedno gdy nam przyjaje pan bóg, i nas miłuje. *Hrbst. Nauk. i* 4 *b.* Pasterze przyjają psom, jako swym pomocnikom *Petr. Hor.* 2, *O* 2 *b.*

PRZYJĄĆ, przyjął, *f.* *przyimie, przyjmie, *przyimę, przyjmę *cz. jednll.*, *Przyimować, Przyjmować *niedok.*, *przyimuje, przyjmuje *pr.*; *Boh.* přigmauti, přigiti, přigmu; přigjmati; *Slov.* přigjmám; *Sorab.* 1. pžiyimam, horeberu; *Carn.* prijeti, primem, sprijeti, sprimém, preimem, prejémam, prejémlem; *Vind.* primiti, perjeti, prieti, navseti, najemati; *Croat.* prieti, prijemati, priémlyem, prijimlyem, prijelszem, jemlyem; *Dal.* primam; *Bosn.* priati, primiti, primati, prijati; *Rag.* priâti, primiti, (primaliscte *receptaculum*); *Slav.* primíti; *Eccl.* пріяти, пріемлю, воспріемлю; *Ross.* принять, принимать; nie odrzucić, annehmen, nicht abweiſen. Jeśliby się namyśliła posłać mi jaki prezent, przyjąć go, nie przyjmę; i posłańca z nim odeślę. *Mon.* 69, 409. Piękniejsza rzecz słyszeć: nie chciał tego przyjąć; a niż: nie chciano dla niego uczynić. *Lub. Roz.* 353. Niczym

nie gardź, wszystko przyjmuj. *Cn. Ad.* 86. (co bóg da, do kobiałki). Za grzechbym sobie miała, jałmużnę przyjmować. *Teat.* 8, 9. Przyjmowanie ręką prawą, *Eccl.* десноприятіе, *Graec.* δεξιότης, δεξίωσις, *susceptio per dextram*; десноприятель *susceptor per dextram*. Proszę, za wdzięczne przymij dar ten mój maluczki. *Biel. S. M. A* 2 *b.* freundlich annehmen, aufnehmen. Jakie szczęście, kochać i być przyjętym, wzdychać i wzdychanie brać równie. *Zab.* 14, 149. słuchanym, wzajemnie kochanym, erhört in seiner Liebe. Z wielką czcią był od ludu przyjęt za króla. *W. Post. Mn.* 319. (*Vind.* gorveseti). Przyjęcie, *Carn.* prejętje; *Vind.* primlenie, primik; *Eccl.* **пріятіе**; *Ross.* пріемъ. — Przyjmować odwiedzającego, einen Besuch annehmen. Paulino, idź do pokoju kompanii, będziesz przyjmowała niektóre osoby, które mają przyjechać. *Teat.* 37, 205. (*Vind.* primiti, perjeti = przywitać; perjtje, primlenje = przywitanie). Biegaj prędko do Pani Sentymentalskiéj, spytaj się, czy przyjmuje? *Teat.* 19. *c*, 9. t. j. wizyty; czy widzialna? ob sie Besuche annimmt. — *Aliter:* Nie wątpię, że tam We Pana dobrze przyjęto. *Boh. Kom.* 4, 67. że mu radzi byli, dobrze go podejmowali, daß sie sie gut aufgenommen haben; *Ross. et Eccl.* благопріять, благопріимать, благопріемлю. (*Ross.* пріимчивый gościnny). Gościemem byłem, a przyjęliście mię. 1 *Leop. Math.* 25, 35. Pan téj wyspy, przyjąwszy nas, przez trzy dni łaskawie podejmował. *ib. Act.* 28, 7. Gdyby kto na czas jakiego zacnego pana z jego sługami w dom przyjął, ten nie może być za gospodarza domu gościnnego rozumian, ale jedno ten, który przychodnie ustawicznie stawia i chowa. *Szczerb. Sax.* 142. Przyjmować kogo do domu swego, do łaski swojéj, w opiekę swoję. *Cn. Th.* einen in sein Haus u. s. w. aufnehmen. (*Ross.* пріемышь przyjęte dziecię, cf. wychowaniec). Przyjmować do schowania, in Verwahrung nehmen. W opiekuństwie potrzebna jest liczba przyjęcia i wydatku abo szacunku. *Groick. Obr.* 138. rachunek dochodu, przychodu, Einnahme. — *In malam partem:* Przechowywać u siebie, bey sich verhehlen. Tak to złodziej co przyjmuje, jak ten, co kradnie. *Cn. Ad.* 667. — Przyjmuję kupno wrócone, *redhibeo. Cn. Th.* wieder zurück nehmen. Przyjmuję sługę. *Cn. Th.* einen Bedienten aufnehmen. Przyjmuję służbę u kogo = przystaję do pana, in Dienste treten, Dienste annehmen. *Przyimuję żołnierza, popisuję żołnierza. *Cn. Th.* enrollíren. Miejskie przyjąć, *ob.* Miejskie = mieszczaninem zostać, das Bürgerrecht annehmen. Przyjąć kogo do miasta, mieszczaninem uczynić. *Cn. Th.* zum Bürger machen, annehmen.— Przyjmować świętości, sakrament, das Sacrament empfangen. Z świątobliwością ma być małżeństwo przyjmowane. *Karnk. Kat.* 288. Pierwsi chrześcianie naprzód się bawili modlitwą, potym przyjmowaniem tego najświętszego chleba. *W. Post. W.* 231. — Kmotr z tym, którego na chrzcie przyjmuje, powinowactwo zaciąga. *Karnk. Kat* 128. którego do chrztu trzyma, den er zur Taufe hält; *Eccl.* **возпріемлю** отроча до крztu trzymam; **возпріемникъ, пріемьникъ**, крестный отецъ ociec chrzesny; **возпріемница, пріемьница**, мать крестная matka chrzesna; **воспріятися** być do chrztu trzymanym. — Przyjmuję do herbu kogo, przypuszczam, in sein Wappengeschlecht aufnehmen. *Cn. Th.* Przyjmuję do cechu, do rady. *ib.* Przyjęcie między urząd, przywzięcie, przyobranie do rady, między kolegi, spółurzędniki, *cooptatio. Cn. Th.* 874. — *Aliter:* Przyjąć komu co za dobre = za dobre mieć komu co. *Cn. Th.* 1333. *accipere in optimam partem*, gut aufnehmen, gut auslegen. PRZYJMOWAĆ się *recipr.*, n. p. Przyjmuje się szczep, nasienie, ziarno, wschodzi, rośnie, nie usycha, cf. rozkochały się na jakim gruncie; *Sorab.* 2. sze pschimêsch; *Rag.* prîmitise, priâtise; *Bosn.* prianuti; *Vind.* dobru dopriti, donesti bekleiben, fortkommen, Wurzel schlagen, (von Gewächsen). (*Croat.* prijetisze = wziąć się do czego, podjąć się czego). Kij ucięty w ziemi postawiwszy, wodą polewał, i przyjął się kij on, a urosło piękne drzewo, jabłka dobre rodzące. *Sk. Żyw.* 2, 98. Nie wszystko, co jest wsadzone, przyjmuje się. *Budn.* 4 *Ezdr.* 8, 41. Kiedy woda drzewo z gruntu twego wyrwie, i na moję stronę przeniesie, tedy dotąd twoje będzie, póki się u mnie nie przyjmie, ale skoro się przyjmie, już moje. *Szczerb. Sax.* 318. Natura niewieścia, jak złotowierzb, według przypowieści, przyjmuje się wszędy. *Tward. Pasq.* 24.

PRZYJACHAĆ, *ob.* Przyjechać.

PRZYJACIEL, a, *m.*; *Boh* přitel, přjtel, *dem.* přjteljček; *Plur.* přatele; *Slov.* přjtel, prátel; *Sorab.* 1. pżeczel; *Sorab.* 2. pschijaschel; *Carn.* perjatl; *Vind.* perjatel, perjasnik, priatel, priatey; *Croat.* priatel, drûg, drûgh, (*ob.* Drugi, drużyna); *Dal.* priately; *Rag. et Bosn.* priategl; *Slav.* priatel; *Hung.* barátom, (cf. brat); *Ross.* пріятель, благопріятель, другъ, содругъ; *Eccl.* **подругъ** [*socius* 2], любленникъ, **пріятель**, (пріятель, **пріемьникъ** przyjmiciel); §. 1) który komu sprzyja, w przyjaźni z kim, der Freund, gute Freund; *oppos.* nieprzyjaciel, der Feind; *Slov.* nepřitel; *Sorab.* 1. nepżeczel; *Sorab.* winik, (*ob.* Winien, winowajca); *Carn.* sovrashnek, (cf. wróg); *Vind.* neperjatel, neperjasnik, sourashnik, supernik, sovrashnik; *Croat.* nepriatel; *Turc. Slav.* dûsemanin; *Slav.* nepriateli; *Rag.* nepriategl; *Bosn.* nepriategl, nepriaznik, zlotvor; *Ross.* непріятель, недругъ, врагъ, враждебникъ, злодѣй (cf. złodziéj), супостать, сопостать; *Eccl.* противоборникъ, противоборствователь. Nieprzyjacielem być *Ross.* враждовать. Arystoteles spytany, co jest przyjaciel? odpowiedział, jedna dusza w dwóch ciałach przemieszkiwająca. *Pilch. Sen. list.* 362, (*ob.* Jednoduszny). Przyjaciela ty ztąd poznasz prawego, Jeśli miłuje ciebie, nie co twego. *Cn. Ad.* 962. Sam tylko dobry człowiek dobremu jest przyjacielem, a zły ani dobremu, ani złemu kiedy z serca przyjacielem będzie. *Birk. o Exorb.* 13. Żyj mój Szymonie, o ty jeden z wielu Szczéry, poczciwy, dawny przyjacielu! *Kniaź. Poez.* 2, 234, *Ross.* дружекъ, дружечекъ, дружище. Przyjaciel wierny rzadki, drogi. *Cn. Ad.* 960. Umiéj być przyjacielem, znajdziesz przyjaciela. *Kras. Baj.* 62. Dwaj, trzéj wierni przyjaciele, Jedna dusza w różnym ciele. *Cn. Ad.* 218. Przyjaciel przytomny, lepszy niż brat odległy. *Cn. Ad.* 959. Przyjaciel

stoi za dzieci, za potomstwo, za powinowate. *Cn. Ad.* 960. Przyjaciela zawsze trzeba Każdemu, jak wody, chleba. *ib.* 963. Przyjaciela sobie szanuj, A z niego lekce nie żartuj. *Cn. Ad.* 962. Przyjaciel dobry, który dogodzi Nie daléj, jedno póki się godzi. *Cn. Ad.* 957. Prawdę nad przyjaciela przekładaj. *ib.* (*amicus Plato, amica veritas*). Przyjaciel jest, co prawdę mówi, nie co pochlebia. *ib.* 958. Pochlebca nie może być dobrym przyjacielem. *ib.* Przyjaciela jawnie chwal, tajemnie napominaj. *Cn. Ad.* 962. Przyjaciela napomnij, Gdy przystojności zapomni. *ib.* Przyjaciel do przyjaciela zalet nie potrzebuje. *Cn. Ad.* 957. Przyjaciel do przyjaciela idzie choć nie zaproszony. *Cn. Ad.* 957. Przyjaciela bacznie obieraj, A obrawszy mocno trzymaj. *ib.* 961. Dla przyjaciela nowego, Nie opuszczaj starego. *Rys. Ad.* 10. (*Slov.* štari prátel najlepší; *Croat.* jaycze od jedne vure, kruh od jednoga dneva, priatel od trideszet lét, jeszu tri dobra dugovanya = jajko jednogodzinne, chléb jednodzienny, przyjaciel trzydziestoletni, są trzy dobre rzeczy; cf. korzec soli z kim zjeść). Przyjaciela w nieszczęściu nie odstępuj, ale ratuj. *Cn. Ad.* 963. (*Croat.* Chloveku je veksa tuga, Kad ú saloszti ne ma druga; Ki ú saloszti druga ima, Boli mu sze pól odnima = człowiekowi większa bieda, gdy w żalu nie ma przyjaciela; kto w żalu ma przyjaciela, bolu połowa mu ubywa). Przyjacielowi zawsze dogadzaj, By i w północy k niemu wychadzaj. *Cn. Ad.* 966. Przyjaciół wiele mieć nie szkodzi, Jeśliże nie ten, ów ci dogodzi. *ib.* 968. przyjaciół wiele, bogactw wiele, (*oppos.* przyjaźń wielkiéj liczby nie lubi). Przyjaciel ludzi, der Menſchenfreund; *Boh.* lidomil. Przyjacielem bądź w miarę, bo gdy się wylejesz, Możesz się raz ucieszyć, dziesięć przybolejesz. *Cn. Ad.* 965. Przyjaciół wnet dość nabędziesz, Jeśli nic nie brać, wiele dawać będziesz. *Cn. Ad.* 968. Przyjaciele za szczęściem idą, Póki komu szczęście płuży, Przyjaciół mu wiele służy; Szczęście ustało, przyjaciół mało. *Cn. Ad.* 964. (*donec eris felix, multos numerabis amicos*). Szczęśliwy człowiek, nie wie kto przyjaciel jego. *Bardz. Luk.* 127. Gdzie złe przypadki, Tam przyjaciel rzadki. *Rys. Ad.* 15. (komu się noga powinie i najmilszy go pominie). Przyjaciel, nieszczery obłudny, słowny. *Cn. Ad.* 958. Przyjaciel fałszywy w nieszczęściu odbieży. *ib.* Przygoda pewna przyjaciół i nieprzyjaciół próba. *Cn. Ad.* 954. (nieszczęście pokazuje, kto prawdziwie miłuje). Przyjaciel chlebowy, stołowy, niepewny. *Cn. Ad.* 956. Przyjaciela chléb dostanie, lecz taki prędko ustanie. *ib.* Stołowy przyjaciel, jak mucha, najadłszy się precz odleci. *Burl. A* 5. O to się pan ma z pilnością starać, aby rozeznał, którzyby prawdziwi jego przyjaciele byli, a którzy nie z chuci, jedno aby się najedli i napili, obyczajem pasigębów miłują. *Kosz. Lor.* 46 *b*, (*ob.* Pasorzyt, pasibrzuch, nabzdyżyw, pochlebca). Przyjaciele kuchenni albo garncowi, wszystkiego się dla brzuchów swych radzi podejmują. *ib.* 47. Pan bóg a mieszek, to przyjaciel prawy, A ludzka przyjaźń tylko dla zabawy. *Rys. Ad.* 53. *Jag Gr. B* 4. Byle mieszek był blizko, przyjaciel przybędzie. *Jag. Gr. A* 2. Żaden człek bez przyjaciela i nieprzyjaciela nie znajduje się. *Star. Zad. A* 4 *b*. Cnota ma zawsze swoich nieprzyjaciół. *Bok. Kom.* 3, 327. Grzech śmiertelny jest ludzkim nieprzyjacielem. *Kulig. Her.* 34. Nie stój przed obliczem tego, co rad potwarza, aby nie siadł jako nieprzyjaciel przeciw ustom twoim. 3 *Leop. Syr.* 8, 14. (jako zdradnik. 1 *Leop.*). Najpodlejszego nieprzyjaciela, nie trzeba lekce ważyć. *Rys. Ad.* 47. Nieprzyjacielowi nigdy nie wierz. *ib.* 46. I w nieprzyjacielu godna chwały cnota. *Pot. Pocz.* 666. Cnoty w nieprzyjacielu chwalimy. *Zegl. Ad.* 38. Bazyli ś. wielkim był nieprzyjacielem Aryańskiej nauce i innym sektom. *Sk. Żyw.* 1, 8. Przy boku królewskim ci siedzieć mają, którzy są przyjacielmi cnocie, uczciwości, wstydowi; a nieprzyjaciele morderzom, gwałtownikom. *Gorn. Dz.* 74. Zły nieprzyjaciel, wróg, szatan i t. d, der böſe Feind. Tak bardzo ją pchnął w on ogień zły nieprzyjaciel, iż głową w węgle uderzywszy, donicę rozbiła. *Wys. Kat.* 139. — §. Przyjaciel gościnny, Gaſtfreund, od gościny, u którego gościną stawam, abo on u mnie, *hospes. Cn. Th.* Przyjaciel możny, który podlejszego w przyjaźń, obronę przyjmuje, *patronus. Cn. Th.* Przyjaciel przypowiedziany, dla obrony przyjęty, abo dobrodziejstwy, obowiązany; podpadły pod kogo, *cliens. Cn. Th., ob.* Opiekalniak. — §. 2) Przyjaciel, powinowaty, krewny. *Cn. Th.*, der Blutsfreund. Sierocini przyjaciele, t. j. matka, stara matka, i każda białogłowa krewna i powinowata. *Groick. Obr.* 292. *Corn. Sen.* 34. — §. 3) Przyjaciel, *herb*; serce ludzkie na misie, z lewego boku z góry na dół strzałą przeszyte; na hełmie pięć piór strusich. *Kurop.* 3, 42, ein Wappen. PRZYJACIELIĆ się z kim, *ob.* Przyjaźnić. PRZYJACIELOBÓJSTWO; *Eccl.* другоубійство, *Graec.* φιλοκτονία, Freundesmord; Przyjacielobójca, *Eccl.* другоубійца, *Gracc.* φιλοκτόνος, Freundesmörder; *Eccl.* другоубійствую, *Graec.* φιλοκτονέω. Przyjacielonienawistnik, *Eccl.* другонепавидецъ, Freundeshaſſer. PRZYJACIELSKI, a, ie; *Boh.* přátelský; *Slov.* přjtelský, pratélski; *Sorab.* 1 pžecželne; *Carn.* perjatelske; *Vind.* perjateln, perjasen; *Croat.* priatelszki; *Bosn.* prieteglski; *Slav.* prieteljski; *Rag.* prieteglski; *Ross.* пріятельскій, другоръ, дружный, дружескій, дружественный; *Eccl.* содруженый, содружественный, содружебный, содружный; do przyjaciela lub przyjaciół należący, Freundes-, Freunde-; *opposit.* nieprzyjacielski, Feindes-, Feinde-; *Slov.* nepritelský; *Sorab.* 1. nepžecželski; *Carn.* sovrash; *Vind.* sourashen, fupern, neperjatlju, neperjasen; *Croat.* nepriatelszki; *Bosn.* nepriateglski; *Rag.* nepriateglski; *Ross.* непріятельскій, недругоръ, недружный, супостатскій, сопостатьскій, враждебный, вражескій; *Eccl.* вражій, противоборный, противоборственный. Przyjacielskie rzeczy wszystkie spólne. *Cn. Ad.* 967. Przyjacielska posługa nadgrody nie potrzebuje. *ib.* 966. Przyjacielski gniew krótki. *ib.* Przyjacielskie wady znaj, a małe przebaczaj. *ib.* — §. Przyjacielski, przyjaźliwy, przyjazny, sprzyjający; freundſchaftlich, geneigt, günſtig. Przyjacielskie, przyjacielsko = po przyjacielsku *adverb.*, auf eine ‚freundſchaftliche Art, freundſchaftlich; *Slov.* přizniwý, pratélski, po pratelski; *Boh.* přátelsky; *Vind.*

perjateln, perjasen; *Croat.* priazlyiv; *Dal.* lyubeznivo; *Ross.* подушевно, любовно, любезно; *Eccl.* любезнѣ. Łaskawie do niego i przyjacielsko mówił. *Birk. Dom.* 93. Przyjacielskie go i towarzysko u siebie zatrzymywał. *Warg. Wal.* 152. Wszedłszy wrzkomo przyjacielskie do Syryi.... *Radz.* 1 *Mach.* 11, 2. Uczciwie go przyjął, i bardzo przyjacielskie czestował. *Baz. Sk.* Przyjacielskie pana napominali. *Kosz. Lor.* 48. Pod płaszczem przyjaźni postępowała sobie po nieprzyjacielsku naprzeciw niego. *N. Pam.* 4, 120. Arabowie i chrześcianie nieprzyjacielsko między sobą żyją. *Warg. Radz.* 35. Nieprzyjacielskie się ze mną obchodzi. *Radz. Job.* 16, 9. Nieprzyjacielsko go traktuje. *Pot. Zac.* 66. Nieprzyjacielskie czyń z Midyanity, i pobij ich, ponieważ i oni nieprzyjacielskie z wami czynili. *Budn. Num.* 25, 17. *Ross.* враждебничать. PRZYJACIELSTWO, a, *n.*, związek przyjacielski, przyjaźń; *Boh.* přatelstwj; *Slov.* přjtelstwj; *Sorab.* 1. pžeczelstwo, pažczelstwo; *Vind.* perjatelnost, perjatelstvo; *Croat.* priatelztvo, priatelsztvo; *Slav.* priateljstvo; *Dal.* priatelysstvo; *Hung.* baratság, (cf. braterstwo); *Eccl.* пріятство; *Ross.* дружба, (cf. drużba, drużyna); §. 1) die Freundſchaft; *opposit.* nieprzyjacielstwo, die Feindſchaft; *Slov.* nepritelstwj; *Sorab.* 1. nepžiczelnoſcž; *Vind.* neperjatlivost, neperjasnost, neperjaslivost, sovrastvo; *Croat.* nepriatelsztvo; *Rag.* nepriateglstvo, nepriazan; *Bosn.* nepriateglstvo; *Ross.* враждебство; *Eccl.* противоборствіе. Jeśli chcesz z każdym żyć w szczérym przyjacielstwie, Wnet cię zdrada spotka, wzgardzą cię w ubóstwie. *Stryjk. Gon. Y.* Przyjacielstwo wielkiéj liczby nie lubi. *Cn. Ad.* 968. Z przyjaciołmi swemi chowali nieodmiennie przyjacielstwo. 1 *Leop.* 1 *Math.* 8, 12. Przyjacielstwo zachowywywa cnota. *Eraz. Ob. h.* Jeśli się wystrzegasz z ludźmi towarzystwa, zewsząd pełno, sam nie wzwiesz, masz nieprzyjacielstwa. *Stryjk. Gon. Y.* Posłał im upominek na znak przyjacielstwa i spólnego przymierzenia. *Stryjk.* 89. Uczyń ze mną przyjacielstwo. *W.* 2 *Reg.* 3, 12. Przyjacielstwo z kim przyjąć, sprzyjaźnić się, stać się komu przyjacielem. *Cn. Th.* Freundſchaft errichten. Przyjechali posłowie od *Carza Tatarskiego, a wzięli wieczne przyjacielstwo z królem Olbrachtem. *Biel. Św.* 257. (przymierze). Przyjacielstwo przypowiedziane, *clientela. Cn. Th.* Przyjacielstwo gościnne, zachowanie w gościnie, *hospitium. ib.* — §. 2) *Collect.* Przyjacielstwo; *Boh.* přatelstwo, přatelstwj = przyjaciele, die Freunde. *Domestici*, przyjaciele, przyjacielstwo. *Mącz.* Przyjacielstwo nie z szczęścia, ale z nieszczęścia poznawamy. *Petr. Ek.* 84. Małe przyjacielstwo, *exiguae amicorum copiae. Mącz.* PRZYJACIÓŁKA, i, *ż.*; *Boh.* přitelkyně, prjtelkyně; *Slov.* přjtelkině, přjzniwa; *Sorab.* 1. pžeczelnicza; *Sorab.* 2. pschijaschelniza; *Carn.* perjatleza; *Vind.* perjatelza, perjasniza, lubleniza, lublenka; *Croat.* priatelicza; *Slav.* priatélijca; *Dal.* lyuba, (cf. luba); *Bosn.* priateglіça; *Rag.* priateglizza; *Ross.* пріятельница, благопріятельница; *Eccl.* другиня; sprzyjająca komu, die Freundinn, gute Freundinn von jemanden. Na biesiadach rozwaleni u stołu z podlebocznemi przyjaciółkami. *Nag. Cyc.* 39. (*Graec. ἑταίρα*). Nieprzyjaciółka, die Feindinn; *Rag.* nepriateglіza; *Bosn.* nepriateglіça; *Slav.* nepriatelica; *Croat.* nepriatelicza; *Vind.* sourashniza, luperniza; *Ross.* непріятельница, супостатка, враждебница, злодѣйка, (cf. złodziejka). PRZYJACIOŁOLUBNY; *Eccl.* друголюбивый; *Subst.* друголюбіе.

PRZYJADAĆ się, *ob.* Przyjeść się.

PRZYJARZMIĆ *cz. dok.*, jarzmem przyciskać, mit dem Joche bedrücken, cf. podjarzmić; *Vind.* perjarmati; *Croat.* priklepljem, priklepnulszem.

PRZYJAŚNIEJSZY, a, e, *sublucidus. Mącz.*, ein wenig licht, hell.

PRZYJAZD, u, *m.*; *Boh.* přjgezd; *Ross.* пріѣздъ; przybycie jazdą, die Ankunft (zu Wagen oder zu Pferde). Cztery bramy od pola, z przyjazdu od Polski. *Star. Dw.* 10. Góra w końcu miasta od północnej strony, z przyjazdu od Adryanopola. *ib.* 2.

PRZYJAŹLIWY, PRZYJAZNY, SPRZYJAŹLIWY, SPRZYJAZNY, a, e; *Boh. et Slov.* prjzniwý; *Carn.* perjâsn, perjasniv; *Vind.* priasniu, perasen, perjateln, perjasliu, perjatliu, prijatlou, priasen, prijasen; *Croat.* priazlyiv; *Rag.* priazgliv, priazan, priaatni; *Ross.* пріязненный, благопріятный, дружелюбивый, дружелюбный, полюбовный, благопріязненный, ласковъ; *Eccl.* пріязненный, пріятствуемый; sprzyjający, przyjacielski, życzliwy; freundſchaftlich, geneigt, gewogen. Lepiej o przyjaźliwych, niżeli o nienawistnych rzeczach mówić. *Warg. Wal.* 164. Pasterzom przyjaźliwy brytan. *Petr. Hor.* 2, *O* 2 *b.* Wiatry przyjazne lub przeciwne. *Mon.* 70, 806. (pomyślne, powiewne). Najbardziej mu był nieprzyjaźliwy. *Past. Fid.* 313. Cudzoziemców nieprzyjaźliwie przyjmowali. *Radz. Sap.* 19, 14. Mąż sprzyjaźliwy przyłącza k sobie przyjacioły. *Budn. Prov.* 18, 24. Ta Rzplta źle jest postanowiona, w której stany nie są sobie sprzyjaźliwe. *Corn. Wł. C* 3 *b.* O wdzięczna lutni i mnie sprzyjaźliwą Bądź, gdy cię wzywam. *J. Kchan. Dz.* 253. PRZYJAZNOŚĆ, ści, *ż.*, przyjacielska przychylność, Freundſchaftlichkeit, Geneigtheit; *Vind.* perjasnost, perjaslivost, perludnost, radlivost, lublivost, dopadlivost; *Carn.* perjasnost; *Ross.* пріязненность. Dobrodziejstwo i przyjazność, nie fałsz, ani kłamstwo, im odpłacił. *Hrbst. Nauk.* 14. Przypatrz się nieprzyjaźności dyabelskiej przeciw wiernym. *Biał. Post.* 247. (nienawiści). PRZYJAŹŃ, i, *ż.*; *Boh.* přatelstwj; (*Boh. et Slov.* přjzen, laska *favor*, laska); *Sorab.* 2. pschijafn; *Carn.* perjatlostvu; *Vind.* perjasen, priasn, perjasnost; *Croat.* priatelsztvo, priàzen, priaznoszt; *Hung.* baratság, (cf. braterstwo); *Rag.* priateglstvo, priazan, priaznos; *Bosn.* priateglstvo, priaz, millost *gratia*; *Ross.* пріязнь, благопріятство, благопріятность, дружба, дружество, любительство; *Eccl.* сдружьство [*societas* 2], содружба, любимичество, любимство, любленіе; sprzyjanie, przyjacielstwo, zachowanie dobre z kim, nakładanie poufałe, die Freundſchaft; *oppos.* nieprzyjaźń, die Feindſchaft; *Rag.* nepriazan, nepriateglstvo; *Carn.* naperjasnost, sovrashtvu; *Vind.* sourastvo, sovrastvo, sourashtvu, sourashenje, obsourashba, obsourashtvu; *Ross.* недружба, вражда, враждебность, разратье, (cf. rozbrat). Przyjaźń, jest to taka cnota, która nie mieszka, jedno między dobremi. *Birk. o Exorb.* 13. Z dobroci wypływa przyjaźń, która interes cudzy w nasz

przeistacza. *N. Pam.* 24, 326. Między złemi zła przyjaźń, nietrwała, fałszywa. *Jabł. Tel.* 184. Nie ze wszystkiemi trzeba w przyjaźń zachodzić. *Falib. F.* Nim kto zabierze z kim przyjaźń, powinien się długo namyślać; ale zabrawszy, powinien otworzyście z przyjacielem postępować. *Pilch. Sen. list.* 11. Każda przyjaźń nie nie wadzi. *Rys. Ad.* 22. Najmniejsza przyjaźń nie zawadzi. *ib.* 47. Przyjaźń się tam mocną staje, Gdzie podobne obyczaje. *Cn. Ad.* 969. Uściskajmy się, i zacznijmy dawną przyjaźń prowadzić. *Teat.* 34, 21. Towarzyszki jej, z któremi przyjaźń chowała.... *Star. Dw.* 46. — §. Przybrał sobie w dożywotnią przyjaźń kanclerzankę koronną. *Nies. Kor.* 4, 19. w małżeństwo, zur Ehe. — §. Nieprzyjaźń wrodzona rzeczom niemym i nieczułym, antypatya. *Cn. Th.* PRZYJAŹNIĆ, PRZYJACIELIĆ sobie kogo, *cz. dok.*, sprzyjaźnić, sprzyjacielić *dok.*; *Vind.* sprijasnit, sprejasnit; *Ross.* сдружить, содружить; zyskać sobie czyją przyjaźń, ſich einen zum Freunde machen; (*Croat.* priatelújem *familiarem vitam ago cum aliquo*; *Ross.* удружить чѣмъ кому przyjaźń świadczyć komu). Masz tu przepisy, jak przyjaźnić sobie ludzie. *Bals. Niedz.* 1, 249. Król ten panów przyjaźnił sobie, urzędy rozdając.... *Papr. W.* 2, 67. Cesarz, chcąc sobie Wenety sprzyjaźnić, dał książęciu ich za żonę córkę. *Sk. Dz.* 892. Kottyusz sprzyjaźniony z Augustem. *Nar. Tac.* 3, 71, (*Eccl.* содружественный, содружебный; *Slav.* sprateljit = spokrewniony). PRZYJAŹNIĆ się, sprzyjaźniać się z kim *rec. niedok.*, sprzyjaźnić się, poprzyjaźnić się *dok.*, przyjaźń, przyjacielstwo przyjąć z kim, powziąć wzajemną przyjaźń, Freundſchaft mit einander errichten; (*Boh.* spřateliti se, spřjzniti se; *Bosn.* upriateglitise, spriateglitise; *Slav.* priatelitise; *Rag.* spriateglittise, vpriáznitise, upriateglittise). Którzy mądrości szukają, z bogiem się sprzyjaźniają. *Budn. Sap.* 7, 14. Sprzyjacielić się z kim, *accedere amicitiam alicujus. Mącz.* Nie nazwałżebyś się szczęśliwym, gdybyś widział codziennie ludzi majętnych zprzyjaźniających się z tobą? *Teat.* 11, 122. Nasi chrześcianie się sprzyjacielili, i w sąsiedztwie mieszkają z ludźmi rozmaitych zabobonów będącemi. *Gil. Post.* 15, *b.* (*Oppos. Bosn.* snepriateglim, ucinim nepriateglja, unepriateglim *inimico*, snepriateglitise, uciniti nepriateglstvo; *Rag.* snepriateglittise, unepriateglittise = stać się nieprzyjacielem, porożnić się; *Vind.* obfourazhiti, pofourashiti = nieprzyjaźnią dokuczać).

PRZYJECHAĆ, *PRZYJACHAĆ, przyjechał, *f.* przyjedzie, przyjadę *med. dok.*, Przyjeżdżać *niedok.*, Przyjeżdżywać *częstl.*; *Boh.* přigeti, přigjžděti; *Slov.* přigizditi; *Sorab.* 1. pžiyedu; *Ross.* пріѣхать, пріѣзжать; jazdą przybyć, stanąć gdzie, abo też przypłynąć; ankommen, geritten, gefahren kommen, zu Waſſer ankommen, anlangen. Jeden znaczny człowiek przejeżdżał do dworu, i stanąwszy nie daleko od miasta, miał tego dnia wjazd swój odprawować. *Lub. Roz.* 240. Do brata przyjeżdżają na nawiedziny. *Star. Dw.* 48. Śpiesznie pojeżdżali, aż pod mury same przyjechali. *P. Kchan. Orl.* 1, 133. Gdym przyjeżdżywał.... *Sak Persp.* 20.

PRZYJĘCIE, *ob.* Przyjąć. *PRZYJĘCIEL, a, *m.*; *Boh.* přjgemce; *Eccl.* пріемникъ, пріятель; przyjmiciel, der Aufnehmer, Annehmer. Ty, Panie, przyjęciel mój, *susceptor. Wróbl.* 5. *not.* = t. j. przyjmujący w swą obronę. » *ib.* 124. *PRZYJEDNOCZYĆ *cz. dok.*, jednocząc przyłączyć, wcielić, zu etwas mit einverleiben; (*Boh.* přigednati *insuper comparare*). Przez chrzest jesteśmy panu przyjednoczeni. *Rej. Post. T* 4, 3. Ta święta światłość nas przyjednoczyła ku bogu przez wiarę, przejednawszy nam on srogi gniew jego. *ib. C* 4.

PRZYJEMKA, i, *ż.*, ziele, *silaus*, *oenanthe aquatica*, Mosblume. *Syr.* 741. Waſſerfilipendel. PRZYJEMNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* přjgemnost, přiwětliwost; (gemnost pojętność); *Slov.* prígemnost, přjwetliwost; *Carn.* perjętnost; *Sorab.* 1. ranoſcž, ſwodkomernoſcž; *Vind.* perjetlivost, dopadlivost (cf. przypaść komu), lublivost, radlivost, perjaslivost, lubesnivost; *Croat.* vugodnoszt, (cf. wygodność); *Ross.* пріятность, благолѣпіе, благолѣпота, благодать, умильность, сладость, (cf. słodycz); wdzięczność, die Annehmlichkeit, Anmuth. Wdzięk przymiot ciała, przyjemność rozumu i duszy; wdzięki wzrastają bez dołożenia się naszego, przyjemność rodzi się z ciągłego usiłowania w kształceniu umysłu; wdzięki są znikomą ozdobą, przyjemność do grobu zostaje. *Pam. Warsz.* 4, 44. Przyjemność mniemam rzeczono od wdzięcznego przyjęcia. *Petr. Et.* 275. Przyjemność jest niejaka mierność w spólnym obcowaniu z ludźmi, ciągnąc do upodobania się ludziom przystojnego, z któremi mamy sprawę, bądź rozmowę. *Petr. Et.* 276. PRZYJEMNY, a, e, PRZYJEMNIUCHNY *intensiv.*, PRZYJEMNIE, PRZYJEMNIUCHNO *adverb.*; *Boh. et Slov.* přjgemný, přjwětiwý, (*Boh.* gemný pojętny), (*Slov.* prjgemný *amabilis*, spaniły *amoenus*, cf. wspaniały); *Sorab.* 1. rané, ſwodkomerné; *Carn.* perjętn, perlizhn, oblizhne, lizhne (cf. lice, oblicze, śliczny), ushezh, (cf. wdzięczny); *Vind.* perjeten, lub, perjasliu, dopadliu, priatlau, priateu (*ob.* Przyjazny), radliu (*ob.* Rad), (primliu = chwytny, przyjmujący); *Croat.* prietliv (*acceptabilis* przyjętny), vugoden, (cf. wygodny, cf. ugodzić); *Rag.* prijmgljen, priantni, (primgliv, priantni *accipiendus*); *Bosn.* primgljen, drág (*ob.* Drogi), mio (*ob.* Miły), ugodan; *Slav.* plemenit (cf. plemię), ugodou, ugodno; *Ross.* пріятный, (пріемный od przyjmowania, пріемочный mający być przyjmowanym), благолѣпный, сладостный, милый, милъ, умильный, умильно, нравно (cf. narów; нравится, понравится przyjemnym być; *Eccl.* пріятелень, который способенъ принять что obejmujący); wdzięczny, miły; angenehm, anmuthig. Kto przyjemniuchne śmieszeczki Raz słyszał tej dziecineczki, Nic nie słyszał tak wdzięcznego. *Groch. W.* 354. Postać murzyna nieprzyjemna. *Przyb. Luz.* 152.

PRZYJEŚĆ, przyjadł, przyje, przyjem *cz. dok.*, Przyjadać *niedok.*; *Boh.* přigjdati; *Sorab.* 1. pžiyem; *Ross.* пріѣсть, пріѣдать; przygryźć, gryząc, jedząc przytrzeć, wytrzeć; durch Beißen oder Freſſen abnutzen, anäßen, anbeißen. Szkapa ta kły sobie przyjadła. *Klon. Wor.* 19. Źrzebcowi w zęby zagląda, jeśli już zronił, albo jeśli je przyjadł, lata mu liczy. *Rej. Zw.* 160 *b.* — §. *Recipr.* Przyjadać się jakiej potrawie, (cf. przypijać się czemu), przyzwyczajać się do niéj. *Wład. consuetudo diuturna callum jam*

obduxit stomacho. Cn. Th. 461. przykładać jej się, ſich an eine Speiſe gewöhnen, durch öfteres Eſſen ſie gewohnt werden. — *Fig.* Przyjadać się czemu = nakładać się czego, przywykać czemu, wkładać się w co, zwyczaić się do czego, wyknąć czego. *Cn. Th.* 461. etwas nach und nach gewohnt werden. — §. *Passive:* Przyjada się co; *Boh.* přegida se; *Ross.* пріѣсться, пріѣдаться, częstym jedzeniem obmierznie co, przykrzy się, es wird etwas (durch öfteres Eſſen) zum Ekel. (*Bosn.* prijistise *mangiar troppo*). — *Pr. et fig.* I najprzedniejszy przysmak często się przyjada. *Hor. Sat.* 254. Mało jedz, nie przeje się. *Cn. Ad.* 475. (mało się nie sprzykrzy). Wszystko się przeje na świecie. *Teat.* 22. *c*, 69. *Cn. Ad.* 969. (man bekömmt alles ſatt). Najlepsza rzecz częstym używaniem przeje się. *Fredr. Ad.* 117. zawsze jedno sprzykrzy się, ustawiczność i miłe rzeczy hydzi; odmiana rzeczy słodzi; przeplatać cudniej, milej). *Teat.* 6, 133. Pietnaście lat żyć z sobą! nie wczorajsze stadło, Wszystko jedno a jedno, w reszcie się przyjadło. *Zabł. Amf.* 37; (*Ross.* пріѣдчивый co się łatwo przyje, w jedzeniu obmierznie). — §. *Aliter:* Przyjeść się komu = dać mu się w znaki, dokuczyć mu, ciężyć go; einem zuſetzen, ihm ſchwer fallen, überläſtig werden. Powściągnij nogi twe od domu bliźniego twego, byś mu się kiedy nie przyjadł, tak, żeby cię miał w nienawiści. 1 *Leop. Prov.* 25, 17. Prosili króla, żeby tej wojnie, która się im już przyjada, koniec uczynił. *Biel.* 392.

PRZYJĘTY, *ob.* Przyjąć.

PRZYJEŻDŻAĆ, *ob.* Przyjechać. PRZYJEŻDŻY, a, e; *Ross.* пріѣзжій, наѣзжій; przyjeżdżający, przybyły, podróżny; ein fremd angekommner, ein Reiſender. Cudzoziemcy, przyjeżdże i jakimkolwiek obyczajem przybyłe ludzie, tymże prawem mają być sądzone. *Stat. Lit.* 1.

PRZYJŚĆ, ʼPRZYIŚĆ, przyszedł, przyszła, *f.* przyjdzie, ʼprzyidzie, przyjdę, ʼprzyidę *med. dok.*, Przychodzić *niedok.*, Przychadzać *frequ.*; (*Boh.* přigjti, přišel, přigdu, přichazeti, příchod; *Slov.* prigíst, prichazým; *Sorab.* 2. pschisch, pschihisch; *Sorab.* 1. pschinhdu, pschindżem, pżindu, pżidżem, pżindżem, pżindu, pzekhadżam, pżikhadżuyu, pżichadżam, pżikhad; *Carn.* pridti, pridem, perhajam, prihod, perhod; *Vind.* priti, priet, napriti, ſempriti, pridem, prifhel, perhajati, prihot, prifhestje, ſempritje; *Croat.* priti, prihájam; *Dal.* priti, prichi, prihodim, posazchije, dosasstye; *Bosn.* priti, pricchi, docchi (*ob.* Dójść), doscjastje, (dójście); *Rag.* prîti, prîcni, prihodim, priscjastje; *Slav.* dóchi; *Ross.* притти, приходить, прихаживать, пришествіе; *Eccl.* кънитиѥ, *ob.* Wnijście); = idąc przybliżyć się, stanąć gdzie; kommen, gegangen kommen, zu Fuße kommen, ankommen, wohin kommen. Idźże sobie, zkądeś przyszedł. *Teat.* 25. *c*, 7. geh, woher du gekommen biſt. Świat dziwowisko, życie podróż; przyszedłeś, widziałeś, poszedłeś. *Zab.* 7, 212. *Koss.* Narodzić się nie jest nic innego, tylko przyjść na świat. *Salin.* 2, 96. Kto nie w czas przychodzi, sam sobie szkodzi; *Slov.* kdo neskoro chodi, sám sebe škodi; *sero venientibus ossa.* Przyszedłszy, odszedł, ni padłszy, ni siadłszy. *Cn. Ad.* 896. (po ogień przyszedł, miejsca nie zagrzał). ʼPrzyidźcie sam, błogosławieni ojca mego. *Sk. Kaz.* 6. (przystąpcie). I ʼprzyszło i opowiedziano królowi.... *Radz.* 2 *Chron.* 20, 2; *Gerund. perfecti*, man kam. Tam Epeje, Ftyowie, Lokry i Beoty, I w długich szatach przyszłe z Ionii roty. *Dmoch. Il.* 2, 29. (które przyszły, przybyłe z Ionii; *distng.* przyszły *futurus*). Dwojakie ʼprzyiście syna bożego, jedno gdy człowiekiem się stał, drugie, kiedy ʼprzyidzie świat sądzić. *Karnk. Kat.* 57. die Ankunft Chriſti, (cf. adwent). Pod ten czas, gdy bracia do Bononii przychadzali.... *Birk. Dom.* 53. (przybliżali się, da ſie ſich näherten, annäherten). Przychodzi morze (*oppos.* odchodzi), burzy się. *Cn. Th.* 869. die See ſteigt, es iſt Fluth. Morskie burzenie, przychodzenie, podnoszenie. *Cn. Th.* 425. die Fluth. Państwo popa Jana, nie przychodzi do Oceanu, ale graniczy z następnemi państwy pomorskiemi. *Boter.* 231. (nie przystępuje, przytyka, przypiera). Przychodząc ku historyi dzisiejszéj.... *Rej. Post. S s* 4. przystępując, dazu ſchreiten. W więzieniu był a wyście często przychadzali. *Prot. Jał.* 6. (odwiedzali, nawiedzali go, ihr kamet ihn beſuchen). — §. *Latius vario modo:* Przyjść, kommen. Z ust twoich do uszu moich myśl twoja do mnie przyszła. *Sk. Dz.* 1036. Zkąd ci to do głowy przyszło? *Teat.* 52. *d*, 317. wie iſt dir das eingefallen, in den Sinn gekommen? Usiądźmy u tego stołu, może ci co prędzej do głowy przyjdzie. *Teat.* 54. *b*, 52. Tak mi to przyszło do głowy, napisać coś dla mojej rozrywki. *Teat.* 34. *b*, *F* 2. Najlepiej mówić, co ci w ten czas na myśl przyjdzie. *Teat.* 9. *b*, 87. was dir einfallen wird. Przychodzi mi na pamięć = wspominam sobie, es fällt mir ein, ich erinnere mich. *Cn. Th.* 869. — Prośba do snu, który żadną miarą przyjść nie chce. *Zab.* 14, 119. der Schlaf will nicht kommen. Naprzód cię cudzoziemskim językiem mówić uczyła, mniemając, iż ojczysty język sam z czasem przyjdzie. *Kras. Pod.* 2, 47. die Mutterſprache wird ſchon von ſelbſt kommen. Przychodził post wielki. *Birk. Dom.* 70. przybliżał się, nadchodził; die Faſten rückt heran, nähert ſich. Azaż nie wiesz, że dzień piętnasty przyszedł? on na to: azaż nie wiesz, że jeszcze nie przeszedł? *Warg. Wal.* 282. Już słońce wybiegało między nocy obie, Jak tę, co minęła, tak tę, co przychadzała, I w równi między niemi już stało bez mała. *Otw. Ow.* 398. (blizko południa było). Złe przychodzi prędko, a odchodzi po mału. *Teat.* 22, 13. Bóg myśli nasze z daleka rozumie, nim się staną; poziera na potrzeby nasze, nim ʼprzyidą. *Pociej.* 363. — Im większe na człowieka przypadki przychodzą, tym bardziej boga prosić. *Karnk. Kat.* 444. (przypadają, je mehr Unglücksfälle über einen kommen). Mało co pośpisz, mało co podrzemiesz, alić ʼprzyidzie na cię jakoby podróżny niedostatek, a ubóstwo jakoby zbrojny. 1 *Leop. Prov.* 6, 9. (napadnie cię, opadnie). *Slov.* Príde na psa mráz; *veniet tempus, ubi senties*; príšel na psa mráz; *sentit jam, propter quod alium irrisit.*. Przychodzi mi tyle z majętności = tyle mam przychodu, tyle biorę. *Cn. Th.* ich bekomme ſo viel, habe ſo viel Einkommen, Einkünfte von dieſem Gute. Skończyła się wojna, a z niéj tyle tylko przyszło Niemcom, że się pod Eugeniuszem w służbie wojennéj wyćwiczyli. *N. Pam.* 3, 292. (to tylko z niéj mieli, ten pożytek odnieśli). Co ci z tego przyjdzie? was

wird dir davon herauskommen? Za pracą wszystko nam na ziemi przychodzi. *Karp.* 4, 36. (bez prace nie będą kołacze, pracą wszystkiego dosięgniemy). Drzewo, co upadnie do dworu sąsiadowego, sąsiadowi *przyidzie. *Sax. Art.* 41. przypadnie, es wird ihm zu Theil, fällt ihm zu. Wam, jeśli zwyciężymy, ma wszystek łup *przyiść. *Stryjk.* 251. Zkądby to złe rozpocząć, które z Szwedzkiej strony naprzód przyszło. *Tward. Wł.* 177. wynikło, wszczęło się; das Uebel, das von dort herkam, herrührte. Przychodzi co do dziedzica, *transit. Cn. Th.* es geht an ihn über, kommt auf ihn, fällt auf ihn. Przyszło na me ręce, do mych rąk przyszło. *Cn. Th.* es ist in meine Hände gekommen, gefallen, gerathen. Na biskupi sąd przychodzili. *Sk. Dz.* 853. (wypadało im sądzić się u biskupa). Przychodzę ku swemu, do swego = odzyskuję, ich komme wieder zu dem Meinigen. Kiedy się człowiek nieszczęśliwym urodził, do niczego nigdy przyjść nie można. *Teat.* 17. *b*, 21. zu nichts kommen, es zu nichts bringen; *Croat.* dobavitisze, (cf. nabawić się). Opisanie jakim sposobem bogaty człowiek przyszedł do majątku. *Pam.* 84, 415. (zbogacił się). Pochwy uskoczyły na drugą stronę, i gdy chciał *przyiść do szabli prawą ręką, nie mógł. *Warg. Cez.* 117. dobyć, er konnte nicht mit der rechten Hand dazu kommen. Amurat, przyszedłszy na miejsce ojcowskie za Cesarza, braci udawić kazał. *Fur. Uw. F* 4. (nastąpiwszy). Trudno, aby to do końca dobrego przyszło, co ze złego początku wyszło. *Grod. Dis. S* 4 *b.* (żeby dobry koniec wzięło, daß es zu einem guten Ende käme, ein gutes Ende nähme). — Przychodzić do siebie, k sobie, po bojaźni, spaniu, zapamiętaniu = przytomność odbierać, pokrzepiać się; wieder zu sich selbst kommen, sich gegenwärtig werden, die Gegenwart wieder erhalten; *Slav.* osvistiti se; *Vind.* k' sebi priti, reshivetise; *Boss.* очувствоваться, очунуться, очнуться, образумиться, образумливаться; *Eccl.* воспрядаю, воспряняю, воспряновение. Zasmucony od rozumu odszedł, i ledwo kiedy do siebie przychodził. *Sk. Dz.* 570. Przychodzić k sobie po chorobie, wzmagać się; sich erholen nach einer Krankheit, zu sich kommen. Kto się zaraz w początkach choroby kładzie, ten prędko przychodzi do siebie. *Perz. Lek.* 341. — Przychodzi k sobie wino; *vina mutata restituuntur. Cn. Th.* 869. ustoi się, der Wein wird wieder klar, setzt sich. — Przychodzić do rozumu, rozumu dorastać; Verstand bekommen, zu Verstande kommen. Nie jest już tak sprzeczny, przychodzi do rozumu. *Teat.* 7, 91. — Przyjść do lat, wyjść z małoletności; zu Jahren kommen, mündig werden. Ociec dał mi wychowanie przystojne; a gdym do lat przyszedł, wsparcie twoje otworzyło mi wielkie pole. *Kras. Pod.* 2, 27. — *Aliter:* Rachunek przychodzi = zgadza się, *ratio constat. Mącz.* die Rechnung trifft zu, kommt aus. — Przychodzić do ubóstwa, do nędzy = podupadać, in Armuth und Elend verfallen, in Noth kommen. Przychodzić w pośmiech = być wyśmiewanym; ins Gelächter fallen, lächerlich werden, verlacht werden. — §. Przychodzić o co, o niesławę, o zdrowie etc. = przychodzić w niebezpieczeństwo co do sławy, zdrowia, nabawić się czego, narazić się na co, przyprawionym być o co; Gefahr laufen um etwas zu kommen, in etwas zu fallen, sich etwas zu zuziehen. Bolesław Łysy o ścisłość, o niedostatek, o mierziączkę ludzi swych, nawet o *zaszcie w głowę przyszedłszy, tułacz bezrozumny leda jako błąkał się. *Krom.* 258. *Defectio a recta ratione*, przyjście o rozum. *Mącz.* Godni takiej nagrody ci, którzy służąc ojczyznie, przyszli o zdrowie, o szkody. *Star. Vot. E* 3. Nie życzyłbym tego żadnemu z was, aby który o ślepotę *przyiść miał. *Gorn. Dw.* 409. Obawiali się, żeby za tak surowym strofowaniem nie przyszedł o zafrasowanie. *Wys. Aloj.* 132. Lepiej wyznać nieumiejętność swoję, jak *przyiść o hańbę i lekkość. *Gorn. Dw.* 134. Za niebiegłością opiekunów Leszka, wojna przeciwko Słowakom o zaniedbanie przyszła. *Krom.* 52. — *In bonam partem:* Rzymianie o znamienitą dostojność i potęgę przyszedłszy.... *Krom.* 3. — §. Przychodzić na co = pochodzić na co, darauf hinauskommen, sich dahin wenden. Na złośliwe pasierby przyszły dzieci moje. *Biel. S. M. B.* 4. Na to przyszedł, iż musiał rzemiosłem pożywienia zarabiać. *Biel. S. M. B* 3. Czarci na jakieście sprosne osoby bestyalskie swoją pychą przyszli, iżeście się bogiem czynić chcieli? *Sk. Żyw.* 231. — Przychodzi komu na co = przymuszony jest do czego, es kommt mit einem so weit, daß er dieß und jenes muß, es kommt mit einem zu diesem und jenem. Żal się tego boże, że panu naszemu na takowe sprawy w Litwie przyszło, na jakowe żadnemu królowi nigdy nie przychodziło, ani dali bóg *przyidzie. *Orzech. Qu.* 83. Przyjdzie podobno na to, iż co nieboszczyk zyskał, sukcesor utraci. *Kras. Pod.* 2, 33. Do tego przyjdzie, za czas już nie długi, że dla pałaców mieć nie będą pługi Pól do wyprawy. *Zab.* 2, 219. Czyż do tego już ma przychodzić, aby wszystkie ludzkości prawa przestępować? *Siem. Cyc.* 380. — §. Zkądże to tak nagle We Pani przyszedł ten wyjazd? *Teat.* 18, 79. zkąd wypada, co temu za niewola, za przyczyna? was ist die Veranlassung zu der so schleunigen Abreise? Przychodzi mi żebrać, uciekać = z biedy wypada mi żebrać, nie zostaje mi jeno żebrać, nie *lza jedno żebrać, muszę, przyciśniony jestem do żebrania: es bleibt mir nichts übrig als zu betteln, ich bin in die Nothwendigkeit versetzt zu betteln. Mości Panie, nie wiemy, komu na co przyjdzie. *Mon.* 70, 62, (cf. *nemo ante mortem beatus*). W krótce przyjdzie do obcej wędrować dziedziny. *Zab.* 1, 101. *Nar.* Cóż poczniesz? *przyidzieć samemu z cepami do gumna chodzić. *Falib. C* 1. *Przyidzie Panie zaginąć, ratunku potrzeba. *Pieśn. Kat.* 164. *Przyidzie-li na ostatek gardło dać; cóż na tym? by tylko dla prawdy a sprawiedliwości! *Hrbst Nauk. D* 5 *b.* — *Ellipt.* Płakać mi zawsze, gdy cię obaczę, Jak teraz płaczę. *Kniaź. Poez.* 1, 226. (*sc.* przychodzi, wypada; ich muß weinen, mir kommt das Weinen an). — *Similiter:* Mnie do płaczu przychodzi, a ty cieszysz się z mojej biedy. *Teat.* 32. *b*, 38. Przyszło na miejscu kilka dni zabawić, ażby drudzy nadjechali. *Tward. Wł.* 146. (wypadało, trzeba było, man mußte). Prosił boga, jeśliby kiedy przyszło nodze powinąć się naszej, żeby zginąć mógł najpierwej. *Tward. Wł.* 74. jeśliby się zdarzyło, przypadło, przygodziło; sollte sichs ereignen, sollte es dazu kommen, daß .... — *Aliter:* Przychodzi mi tyle,

*przyidzie mi tyle od ciebie wziąć, abo *przyidzie mi tyle dać tobie. *Cn. Th.* 869. należy się, es gehört ſich, kommt mir zu. — §. Przychodzi mi co łacno, darmo, trudno; ich bin zu etwas leicht, ſchwer, wohlfeil, theuer gekommen. Siła rzeczy drogich jest, co tanie przychodzą. *Gorn. Sen.* 430. (zu denen man wohlfeil kommt). Te skarby im łatwiuchno a jako za dar przyszły. *Gorn. Sen.* 159. Kto mało sobie poważa pieniądze, nie wie, jak one nam ciężko przychodzą. *Teat.* 15. *c*, 21. Wielka różnica między zapracowanym groszem a letko przyszłym. *Teat.* 23. *d*, 11. (*distng.* przyszły *futurus*). Doszedłem czasem wątpliwych imion książęcych, aczkolwiek mi to z wielką pracą przyszło. *Stryjk.* 235. es iſt mir ſehr ſauer angekommen. Wszystko trwoni, nie pomniąc, z jaką pracą przyszło. *Teat.* 42. *d*, *a*. Męczennikom miłość Chrystusowa z dręczeniem, z męczeniem przychodziła. *Sk. Żyw.* 1, 105. — *Similiter:* Z żalem przychodzi widzieć, jak wszystko u nas opacznie idzie. *Dyar. Grod.* 462. es kommt einem das Erbarmen an, zu ſehen, wie.... Mój przyjacielu, nie miło mi przychodzi, żegnać się z tobą na zawsze. *Zabł. Dz.* 105. (es kommt mir ſauer an). *In bonam partem:* Z najprzyjemniejszym uczuciem zawsze czytać mi przychodzi gazetę Wc Panów. *Gaz. Nar.* 1, 260. — §. Przyszło do mała, do niewielu, przy niewielu to zostało się; *ad paucos recidit*, *redactum est. Cn. Th.* 869. auf wenig reducirt.

PRZYJMACZ, PRZYJMICIEL etc. *ob.* Przyimacz.

PRZYJŚCIE, ia, *n.*, *PRZYIŚCIE, [*Eccl.* пришьствиє; przybycie, die Ankunft. n. p. Dwojakie *przyiście syna bożego. *Karnk. Kat.* 57. — 2], *ob.* Przyjść.

PRZYJUCZYĆ *cz. dok.*, jukami przyciężyć, mit dem Saumſattel bepacken, beſatteln; *tr.* obarczyć, belaſtigen. Takim kształtem na wieki nieprzyjaciel nas haraczem przyjuczy. *Pot. Arg.* 346.

PRZYKADEK, PRZEKADEK, dku, *m.*, półkadek, ein kleiner Bottich, Nebenbottich, Handbottich. *Lacus*, kadź, przykadek albo stągiew, w którą wino ścieka z prasy. *Mącz.* Miód w przykadek czysty włożyć, wody studziennej wlać. *Haur. Ek.* 141. Malogranaty możesz zachować w przekadku jakim albo fasie. *Cresc.* 426. Piwa wypiwszy przykadek. *Kchow. Fr.* 12. Nie ustała mąka w jej przykadku, ani ubyło oleju w bani. *W. Post. W.* 188. Przyszła do domu, ano pełen przykadek mąki, i pełna ona bania oleju. *Rej. Post. O* 3.

PRZYKAHAŁ, u, *m.*, mniejszy kahał żydowski, eine kleine Judengemeide. Kahały i przykahałki. *Vol. Leg.* 6, 318.

PRZYKARAĆ, *f.* przykarze *cz. dok.*, pomniejszą karą przyćwiczyć, ein wenig beſtrafen, züchtigen. Są przykarane na przykład potomnym. *Białob. Odm.* 14. Turek radby nas trochę przykarał, za wtargnienie Lisowczyków. *Birk. Zbar. D.* Przykarać szkodliwego obmówcę. *Mon.* 70, 314. Przykaranego wolno wypuścić. *Odym. Św.* 2, *Ff* 3. *PRZYKAREK, rku, *n.*, mała kara, eine kleine Züchtigung. Przykarek, że się z hersztem powiązali. *Przyb. Milt.* 321.

PRZYKĄSIĆ, PRZYKĘSIĆ *cz. dok.*, Przykęsywać *contin. frequ.*; przygryźć, kąsaniem przyciąć; zubeißen, ein wenig abbeißen, darauf los beißen; *Boh.* přikausnauti; *Sorab.* 1. pžikuszacž, pžikuszam, pžikuszuyu, pžikuschu, pschikuszam; *Eccl.* прикусываю; *Ross.* прикусить, прикусывать, закушать, закушивать, (cf. zakąsać). Coż znaczą słowa te obojętne albo przykęszone? *Pot. Arg.* 243. przycięte, verbiſſne Worte. Przykąsek *Ross.* прикуска, закуска, *ob.* Przekąsek.

PRZYKASZLEĆ *cz. dok.* Przykaszliwać *częstotl.*, nieco przy czém pokaszleć, bey etwas ein wenig huſten, zuhuſten; *Ross.* прикашлять, прикашливаю.

PRZYKĄTEK, tku, *m.*, poboczny kąt, ein Seitenwinkel. Rozsypani pierzchnieniem nieprzyjaciele po przykątkach i lasach się błąkają. *Krom.* 493.

PRZYKAZ, u, *m.*; *Sorab.* 2. pschikaſn; *Ross.* приказъ; nakaz, przepis, przykazanie, rozkaz; der Befehl, die Verordnung, Vorſchrift; (*Croat.* prikaz = podarunek; *Eccl.* приказъ, прикладъ, примѣръ przykład). Niech miłość ojczyzny będzie wam nie przystępnym we wszystkim przykazem. *Hor. Sat.* 61. Takowy przykaz raczej onym latom staroświeckim służył. *Warg. Wal.* 65. Czy przykazy i przepisy retoryczne są do wymowy użyteczne? *Pir. Wym.* 65. PRZYKAZAĆ, *f.* przykaże *cz. dok.*, przykazuje *pr.*, Przykazywać *frequ.*; *Boh.* přikazati, přikazowati; *Sorab.* 2. pschikaſasch; *Sorab.* 1. pžikaſacž, kaſacž, pžikazuyu; *Carn.* perporôzham, (*ob.* Poruczyć); *Ross.* приказать, приказывать; *Eccl.* приповѣдѣти, (cf. wola); 1) nakazać, rozkazać co komu surowie abo pod karaniem; einem etwas anbefehlen, gebieten, ihm dem Befehl geben etwas zu thun; *Bosn.* prikazati, ukazati *ostendere*, prikazatise *comparere*; *Croat.* prikazati, prikasújem *dono*, *largior*, *dedico*, *dico*; *Rag.* prikâzati, poklonitii = ofiarować, darować, (cf. pokłon). Obowiązki religii pełń, bo są od boga przykazane. *Kras. Pod.* 2, 76. — Przykazanie, das Gebot, *Slov.* prikázanj; *Sorab.* 2. kaſni; *Sorab.* 1. kaſn, kaſnia, kazna, pžikazna; *Carn.* povêle (cf. wola), sapoved, (cf. zapowiedź); *Vind.* sapoved, vkasa, (cf. ukaz); *Slav.* zapovid, (prikazalishte = ofiara); *Ross.* заповѣдь, оправданіе. Przykazanie *jussa Dei*, *parentum*, *ecclesiae potisimum sonat*; rozkazanie *est quorumvis et fere unum actum transeuntem significat.* Dekalog abo dziesięcioro boże przykazanie. *Karnk. Kat.* 290, *Croat.* deszet zapovedi bosje; *Ross. et Eccl.* десятословіе, die zehn Gebote. Przykazanie wziąłem od Pana, abym szedł do ludu Izraelskiego; a gdym do nich przyszedł, wzgardzili poruczeństwo pańskie. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 2, 33. (zlecenie). Przykazanie a rada tym są od siebie różne, iż przykazanie potrzebne jest, aby pod sumnieniem było chowane, od każdego, komu jest dane; ale rada jest wolna, przyjąć ją albo nie przyjąć. *Gil. Post.* 321 *b.* Wielość przykazań, jest przyczyną wielości grzechów. *Mon.* 65, 221. — §*. Przykaż dom twój, bo umrzesz. *Budn. Jes.* 38, 1, (*not.* «rozkaż domowi twemu, jak się mają po tobie sprawować, rozrządź», beſtelle dein Haus. Luth.) — 2*. Przykazać, polecić, oddać; anempfehlen, empfehlen, übertragen, anvertrauen, übergeben. Źle czynią rodzice, gdy nie mając syna pierwej na nauce, onego służyć do dworu, albo jakiemu panu za chłopca przykazują. *Glicz. Wych. H* 5. Ociec niechaj się stara, aby za młodu syn jego do uczonych ludzi był przykazan. *ib. H* 4 *b.* W ka-

żdym nauczycielu, trzy rzeczy ma każdy ociec baczyć, niż syna swego do niego przykaże. *ib. L 4 b.* Jeśliżeśmy się już odrzekli dyabła, a Chrystusowi się przykazali, czemuż jeszcze język mamy wężowy? *Eraz. Jez. I i* 8. Przykazać komu sługę ▪ zalecać, nastręczać, rekomendować ręcząc za niego; anempfehlen, empfehlen und gut ſagen. Ktoby komu przykazazał sługę, a ten szkodę uczyniwszy uciekł od tego pana, tedy ten, który go przykazał, i za niego przyrzekł, że wiernie służyć będzie, ma go stawić. *Stat. Lit.* 387. — *ꝛc. Ociec każdy powinien jest syna swego do cnoty zaraz, jako skoro na świat *wynidzie, przykazać. *Glicz. Wych. E* 7. przytrzymywać, einen wozu anhalten. *PRZYKAŹCA, y, *m.*, który kogo *przykazuje, poleca, rekomenduje, ręcząc za jego poczciwość, der Anempfehler und Bürge für jemandes Redlichkeit. Na poręcznika i przykaźce, poręcznikowi i przykaźcy z *istcem, po kim ręczył, ma być *rok zawity. *Stat. Lit.* 162. Ktoby komu przykazał sługę, i za niego przyrzekł, że wiernie służyć będzie, a tenby od pana uciekł, tedy przykaźca ma go stawić: jeśliby zaś pan sługi, minąwszy przykaźcę, począł go sam pościgać, tedy przykaźca już wolen będzie. *Stat. Lit.* 387. *Czack. Pr.* 2, 223. *PRZYKAZICIEL, *PRZYKAŻYCIEL, a, *m.*, który przykazuje, rozkaziciel, pan; der zu befehlen hat, der Herr, Gebieter; (*Carn.* perporozhuvauz; *Eccl.* заповѣдатель, (cf. zapowiadacz; *Ross.* приказной skryptor, pisarz, kancelista; *Croat.* prikazitel *largitor*, prikazen *donum*). Obudzili Jezusa zwolennicy, mówiąc: przykazicielu, giniemy. 3 *Leop. Luc.* 8, 24. *W. Post. W.* 2, 206, (przykażycielu. 1 *Leop.*, mistrzu. *Bibl. Gd*). Jezusie przykazicielu zmiłuj się nad nami! 1 *Leop. Luc.* 17, 13. (przykażycielu. *Rej. Post. N n* 4). Wyznawają go być przykażycielem świata wszystkiego. *Rej. Post. N n* 6. *PRZYKAŹNY, a, e, zalecony i zaręczony, empfohlen und verbürgt; (*Ross.* приказный do kancelaryi należący). O ludziach prostych i czeladzi, która od panów swych odchodzi, także i o sługach przykaźnych. *Stat. Lit.* 370, (*ob.* Przykazać 2). Co się dotyczy sług przykaźnych abo ludzi wolnych pochożych, którzyby od pana uciekli, za takie ludzie wolne przykaźne, za głowy ich nic skazowano być niema, tylko za szkody przez nie uczynione. *ib.* 381.

PRZYKĘDZIERZAWSZY, a, e, *subcrispus. Mącz.* etwas krauſe; *Eccl.* прикудрявый, кудреватъ.

PRZYKĘSAĆ, *ob.* Przykąsać.

PRZYKINĄĆ *cz. jednt.*, Przykidać *dok.*; *Ross.* прикинуть, прикидывать; przyrzucić, hinzu werfen. Przykidać *vulg.*, przylać, przyłożyć. *X. Kam.* Przykinąć się do kogo, do jego strony, przychylić się, nakłonić, ſich auf jemandes Seite (Parthey) hinneigen. Magnus, króla Duńskiego brat, w młodości swej przykinął się do Moskiewskiego. *Gwagn.* 164, *ob.* Przekińczyk.

PRZYKIPIEĆ *nijak., dok.*, nieco przekipieć, ein wenig überlaufen aus einem Geſchirre; *Ross.* прикипѣть, прикипать.

PRZYKISNĄĆ *nijak. jednt.*, nieco zakisnąć, ein wenig ſäuern, ſäuerlich werden und gähren; *Rag.* prikisnuti.

PRZYKIWNĄĆ *cz. jednt.*, kiwnieniem przywołać, herbey winken; *Sorab.* 1. pžikiwnu, pžikiwam; *Carn.* perkimam.

PRZYKŁAD, u, *m.*, PRZYKŁADEK, dku, *m. dem.*, PRZYKŁADKA, i, *ż.*, 1 a) przydatek, przyczynek; *Sorab.* 1, pžikwad, pžidawk; *Vind.* perklada, perklad, perloshba, doloshba, (priklad, kruhek ▪ noworoczny chléb ofiarowniczy, cf. pokładne chleby); *Carn.* perklâda; *Ross.* прикладъ, die Zulage, Zugabe, Beylage. Do praw w zachodzących okolicznościach nową coraz przykładkę czynią. *Zab.* 4, 79. Ta powieść z samych tylko baśni jest złożona, albo ją kto inny za przykładkę wsadził. *Nar. Hst.* 2, 273. Przykład do drugiego, trzeciego rozdziału. *Tr.* — b) Przykład u fuzyi, strzelby, ta część, którą do twarzy strzelający przykłada; *Ross.* прикладъ, ложа, (cf. ложе); der Gewehrkolben, die Kolbe, der Anſchlag. — 2) Przykład do naśladowania, wzór; *Boh. et Slov.* příklad; *Sorab.* 1. pžikwad; *Sorab.* 2. heksempel; *Carn.* prigled, isgled, spregled, predkladk; *Vind.* preklad, poduba (cf. podobieństwo), predpoduba, perpoduba, eksempel, navuk, (cf. nauka, cf. nawyknąć), rasgladek; *Croat. et Hung.* példa, (*Ger.* Bild); *Dal.* prilika; *Rag.* prilika, izghled, izgléd, jzgledstvo; *Bosn.* slikka, izgled, ogled, (cf. oglądać, wyglądać); *Ross.* прикладъ, примѣръ (cf. przymierzyć), образъ, (*ob.* Obraz); *Eccl.* [прикладъ 2], приказъ, изразецъ, показъ, припоказъ, das Beyſpiel, Exempel. Przykładami żyjemy; przykład zły za cnotę Od mądrego podany, pociąga prostotę. *Gaw. Siel.* 366. Długa do mądrości droga przez nauki, krótsza przez przykłady. *Zab.* 11, 340. Przykład lepszy niż nauka, czyń co mówisz, to mi sztuka. *Petr. Ek.* 22. Przykład, wielki orator. *Cn. Ad.* 970. Przykład przełożonej persony, Potężny jest na obie strony. *Cn. Ad.* 971. (jaki pan, taki kram). Sam przykład drogę do dobrego ściele, Dzwón na mszą woła, nie będąc w kościele. *Mon.* 71, 794. Dobrze ten jest słuchany, co przykładem uczy. *Dmoch. Il.* 256. Zbawiciel przykład z siebie dał, że miłość wypełnienie zakonu. *Karnk. Kat.* 5. Przykład mój daję wam, tak jakom ja czynił, także i wy czyńcie. *Kanc. Gd.* 22. *Pociej.* 159. Dał z siebie przykład, jak ojczyznie służyć. *Jabł. Buk. U 4 b.* Z ojca przykład bierz, jak trzymać wiarę. *Bardz. Trag.* 285. wstępuj w jego strzemię; *Sorab.* 2. nahumesch. Z cnot jego wierni czerpali przykłady. *Zab.* 14, 240. *Szym.* Niech ten uczynek nie idzie w przykłady. *ib.* 15, 245. Żywe w nim były cnot wszystkich przykłady. *Sk. Dz.* 581. (wzory, wizerunki). Na przestrogę, dla przykładu *Ross.* неповадно. Przykłady do objaśnienia, Beyſpiele zur Erläuterung. Teoryi przystosowaniem są zapytania, w książkach arytmetyki przykładami nazwane. *Łęsk.* 2, 16. Rechenexempel. Na tych jasnych *przykładziech (przykładach). *W. Post. W.* 189. Na przykład, *per abbreviationem* n. p.; *Slav.* na príliku, napril; *Bosn. et Croat* na priliku; *Vind.* h'rasgledu; *Eccl.* на прикладъ, на примѣръ, *abbrev.* н. п., zum Beyſpiel, z. B. — PRZYKŁADAĆ, *ob.* Przyłożyć. PRZYKŁADNOŚĆ, ści, *ż.*, zbiór przykładnych przymiotów mogących służyć za wzór do naśladowania, die Muſterhaftigkeit, exemplariſches Leben; (*Sorab.* 1. pžikwadnoſcz *aptitudo*; *Vind.* perkladnost ▪ po-

jętność, zdatność; *Croat.* prikladnoszt *similitudo*, *comparatio*, *aptitudo*, *congruitas*, cf. składność; *Bosn.* prikladnost, prilika *similitudo*, *comparatio*). Starsi wielką przykładność powinni młodszym; młodsi zaś wielką uczciwość starszym. *Star. Ref.* 155. Joba pan bóg doświadczał w uprzejmej stałości, aby z niego i inni brali przykładności. *Rej. Wiz.* 131. przykład, Muſter, Beyſpiel. PRZYKŁADNY, a, e, PRZYKŁADNIE *adverb.*; *Boh.* přjkladný; *Sorab.* 1. pžikwadnė; *Vind.* dobruperkladen; *Croat.* pelden; *Rag.* izghlėdni; *Ross.* примѣрный, примѣчательный, (cf. przymieść, przymiot); na wzór i przykład służący, wizerunkowy; exemplariſch, zum Beyſpiel dienend, muſterhaft; (*Sorab.* 1. pžikwadnė *aptus*; *Vind.* perkladen = zdatny; *Croat.* prikladen *aptus*, *conveniens*, *conformis*; *Dal.* prikladan *compar*; *Rag.* priklàdan *decorus*; *Bosn.* priklàdàn, prilicjan *similis*, *comparatus*; (*Ross. et Eccl.* **неприкладьнъ** [*incomprehensibilis* 2], непримѣрный nieporównalny, nieprzystojny). Drżyj, nie ujdziesz przykładnéj i sprawiedliwej kary. *Teat.* 53. *b*, 23. Nie mówili, coby się im za rzecz złą i nieprzykładną do niego zdało; lecz.... *Zarn. Post.* 683 *b*. (nieprzyzwoitą). PRZYKŁADZIK *dem.*, *ob.* Przykład.

PRZYKLAMROWAĆ *cz. dok.*, klamrami przymocnić, anklammern; *Vind.* narinkati, nanarbati, nabiti.

PRZYKŁANIAĆ, *ob.* Przykłonić.

*PRZYKŁAŚĆ, ią, *m.*, n. p. Gdy woźny kładzie pozew, na jakie imienie puste, tedy on pozew ma wszczepić w przykłaść, i ma go na onym imieniu wetknąć w ziemię. *Tarn. Ust.* 45. w drewno, trzonek.

PRZYKLASK, u, *m.*, przyklaskanie, pochwalny oklask, das Beyfallklatſchen. Scypion czciciel prawa, szanował muz pienie, I dawał na teatrze przyklask Melpomenie. *Przyb. Luz.* 169. PRZYKLASNĄĆ *cz. jednlt.*, Przyklaskać *niedok.*, Przyklęskać (*Cn. Th.*), Przyklaskiwać *frequ.*, przyklaskuje *pr.*, klaskaniem pochwalić; *Eccl.* приплескаю, приплещу руками, восплескаю, Beyfall zuklatſchen. Jego słowom przyklasły wojsk tłumy. *Przyb. Milt.* 171. Przyklasnęli, iż mądrze radził pokój. *ib.* 45. *Applaudo*, przyklaskam, przykrzykam, przyspiewam. *Mącz.* Prorocy prorokowali kłamstwo, a kapłani przyklaskowali. *W. Jer.* 5, 31. (kapłani przyklęskowali rękoma swemi. 3 *Leop.*, przyplęsowali rękoma. 1 *Leop.*). — 2. *Aliter:* Gębą przyklasnąwszy, znowu klaskał. *Teat.* 36. *c*, 11. mit dem Munde ſchnalzen bey etwas. PRZYKLASKIWACZ, a, *m.*, klaskaniem pochwałę dający; *Eccl.* приплескатель, восплескатель, der Beyfallklatſcher. Czesto się zdarza znaleźć w przyjaciołach podłych przyklaskiwaczów. *Dmoch. Szt. R.* 19.

PRZYKLĖIĆ *cz. dok.*, Przeklėjać *niedok.*; *Boh.* přiklegowati, přikljžti; *Slov.* přiklegugi; *Sorab.* 1. pžiklyam; *Vind.* perlimati, perſhlihtati; *Rag.* prikliâtti; *Bosn.* prikliati, prilipiti, kliati; *Croat.* prikelyújem; *Ross.* приклеить, приклеивать; klejem przylepić, ankleben, anleimen, aufpappen. Przyklejanie planów na płótno, wielkiej zręczności wyciąga. *Łęsk.* 117, (*Ross.* приклейка, aufziehen auf Leinwand). Do przyklejenia *Croat.* prikelyiv *glutinabilis*. Przyklejający *Bosn.* prikliataç. — *Tr. fig.* Sztukowaniem i przyklejaniem odmiennych części starą tę budowę nieforemną czynili. *Gaz. Nar.* 1, 242. das Hinzufleiſtern, Anflicken; przyłatanie. — Siedzi, jakby go kto przykleił na ławie. *Pulp.* 7. wie angefleiſtert.

PRZYKLĘKNĄĆ *cz. jednlt.*, Przyklękać *niedok.*; *Boh.* přikleknauti, přiklekati; na kolana się spuścić, hin knieen. Pokutę im dano, aby 50 kroć na dzień przyklękali. *Sk. Dz.* 832. Z młodu wyuczają wielbłądów, aby przyklękały, dla łatwiejszego juczenia. *Zool.* 356. Jezusowi każde kolano przyklęka, w niebie, na ziemi, i pod ziemią. *Sk. Dz.* 146. Obraz przyklękłego męża. *J. Kchan. Dz.* 23. hingekniet, knieend. — *Transl.* Wszystko prawie przyklękało pod władzą Cezara. *Nag. Cyc.* 106. Radby pyszny, aby każdy mu przyklękał. *Hor. Sat.* 59. die Knie vor ihm beugen. Mam umysł wyniesiony, więc mu nie przyklęknę, Ręką niech mi nie grozi, bo się jéj nie zlęknę. *Dmoch. Il.* 2, 70. nie ulegam, nie ustępuję.

PRZYKLEKTAĆ *cz. dok.*, [porówn. *niem.* kleſſen 3], przywalać, beſudeln, beſchmutzen, mit Schmutz bedecken. Sukno to tak było przyklektane, że poprzerzynania onego postrzedz nie mogłem. *Grod. E* 2.

PRZYKLEPAĆ *cz. dok.*, klepaniem przybić, zuklopfen, zuhämmern; (*Carn.* prikaplyem *operculo*, prikeplyem, priklepnulszem *adjugo*, *duco sub juga*; *Ross.* приклепаться potwarzyć).

PRZYKLĘSKAĆ, *ob.* Przyklaskać.

PRZYKŁÓĆ, *f.* przykole *cz. dok.*, Przykałać *niedok.*; *Ross.* приколоть, прикалывать; przypiąć, anheften, anſtecken; (*Ross.* приколка przypiętego co), *ob.* Przykłóta.

PRZYKŁONIĆ *cz. dok.*, Przykłaniać *niedok.*; *Vind.* perklonìti; *Carn.* perklônem; *Croat.* priszlányam; *Rag.* prikloníttì, priklagnjam, priklaagnam; (priklon, priklonstvo, priklonitos = posłuszeństwo); *Ross.* приклонить, приклонять; przychylić, hinneigen. Użycz mi boże do modlitwy całego przykłonienia umysłu. *Modl. Gd.* 2. (przykładania, bez rostargnienia). Oczy boskie otworzone będą, a uszy jego przykłonione ku modlitwie waszéj. *Radz.* 2 *Chron.* 7, 15. Słuchaj, a przykłoń ucha twego. 1 *Leop. Ps.* 44, 11. Którzyby nas słusznie od tego mieli bronić, Nie chcą się chrześcianie ku temu przykłonić. *Biel. S. M. B* 4 *b*. Radby się czasem przykłonił k temu, a cóż? gdy ono serce opoczne nie przypuści prawdy k sobie. *Rej. Post. L* 5. Serca Prusaków powodzeniem zachęcone, znowu na stronę krolewską przykłaniać się poczęły; *inclinatio magna his successibus facta est. Krom.* 644. PRZYKŁONNY, a, e, nieco skłonny, przychylny, geneigt zu etwas. Miałem ku niéj przykłonne serce. *Radz. Syr.* 51, 27. Henetowie Alexandrowi W. przykłonni byli. *Biel.* 12. Kazimierz umysły Litwy, do opanowania Podola przykłonne uśmierzył, *proclives. Krom.* 628. Bóg żadnego nie opuści, by też najnędzniejszego, którego on obaczy być ku sobie przychylnego a przykłonnego z prawego serca swego. *Rej. Post. M m* 3. Człowiek rodzi się w onym krewkim ciele, które zawżdy jest przykłonne ku grzechowi. *ib. J* 3. *ib. M* 1. Zawżdy myśl jego przykłonniejsza jest ku złemu, niż ku dobremu. *ib. K k k* 1.

PRZYKŁOTA, y, *ż.*, [wymłócony snop, *rusk.* prykołotok,

porówn. kłóć 2], *stramen in usum jumentorum. Cn. Th.* 875. słoma dla bydła. *Włod.* Stroh für das Vieh. PRZYKŁÓTY, *ob.* Przykłóć.

PRZYKŁUSAĆ *cz. dok.*, kłusem przyjechać, herbey traben, trabend ankommen; *Boh.* přiklopotati, *pr. et fig.* Gdy ona sarość zgrzybiała przykłusza, Stem boleści nędznego człowieka porusza. *Stryjk. Gon. Y.*

PRZYKOIĆ, *f.* przykoi *cz. dok.*, trochę ukoić; (*Boh.* přikojiti piersiami karmić dziecię), ulżyć, ein wenig beſänftigen. Wspólna pomoc jéj ulży i bolów przykoi. *Przyb. Ab.* 45.

PRZYKOŁATAĆ się *recipr. dok.*, biednie przez zawady przygramolić się, ſich mit Noth durcharbeiten, durchdrängen. (*Ross.* приколотить, приколачивать dobrze przetrzepać kogo). Arystyp opuściwszy Sokrata, przykołatał się aż do Sycylii. *Budn. Apopht.* 16.

PRZYKOMOREK, rka, *m.*, poboczne niegłówne myto, Nebenzollhaus. Każdy kupiec na jarmarki idący, ma z komor albo przykomorków od pisarzów kwit brać. *Vol. Leg.* 4, 64.

PRZYKOP, u, *m.*, *PRZYKOPA, y, *ż.*; *Boh.* přikop; *Slov.* prikopa, prekopa; rów przy jakiéj dłużyźnie wybrany, der Graben, Nebengraben, Beygraben. Uczynił Eliasz około ołtarza przykop wodzie, jakoby na dwie *broździe. 3 *Leop.* 3 *Reg.* 18, 32. (dwie *strudze. 1 *Leop.*). Płynęła woda około ołtarza, aż były pełne one przykopy. 3 *Leop.* 3 *Reg.* 18, 35. (one strugi wody. 1 *Leop.*). Przykopy, aprosze; *Vind.* teikna jamina, tezhna jama; die Laufgräben; kopane rowy, zasłonione przedpiersieniem, któremi nieprzyjaciel postępuje pod fortecę. *Jak. Art.* 3, 312. Obozowi się pierwéj przypatruje, jeśli go przykop i wał jaki broni. *P. Kchan. Jer.* 505, (cf. okop). Trupów około miasta pełne przykopy równo z murem były. *W. Post. W.* 2, 167. Do przykopy się bierzemy, nie na harc, do szańców i wałów, nie na czoło nieprzyjacielowi. *Star. Ref.* 19. PRZYKOPAĆ, *f.* przykopie *cz. dok.*, przykopuje *pr.*; *Boh.* přikopati, přikopawati; *Eccl.* прикопываю; przykopem, rowem, kopaniem ująć, n. p. gruntu sąsiedzkiego, *affodere. Cn. Th.* bey-, angraben, bis dicht hin graben. Przykopywać się pod fortecę. *Jak. Art.* 3, 312. przykopy kopiąc przybliżać się, Laufgräben graben. — § Kopiąc przyczynić, mehr dazu graben. Przykop parę grządek. *X. Kam.* Małoś ukopał marchwi, przykop więcéj. *ib.*

PRZYKOPCIEĆ *neutr. dok.*, nieco okopcieć, ein wenig beräuchert und ſchwarz werden. Tyś czarny, i masz lice słońcem przykopciałe, Ja białością przechodzę i lilie białe. *Gaw. Siel.* 375. PRZYKOPCIĆ *cz. dok.*, Przykopcywać *czestotl.*, kopciem przysmolić, mit Rauch beſchwärzen, räuderig und ſchmutzig machen. Wody te mają w sobie wiele gorąca, które aż przypala i przekopcywa tak wilgotności ciała, jako też i same wnętrzności. *Syxt. Szkł.* 405.

PRZYKOPOWY, a, e, od przykopów, Laufgräben-. Kosze przykopowe używają się do zasłonienia robotników prowadzących przykopy. *Jak. Art.* 1, 375. Przykopowe kule rzucają się dla przeszkadzania kopaniu przykopów. *Jak. Art.* 3, 312. *et* 1, 371. *et* 2, 102.

PRZYKOPYCIE, ia, *n.*, u ubrania, *ima pars feminalium aut tibialium, plantam pedis tegens; vicinum* kapcie, *quia sunt quasi* przykopycie, *sed separatim a caligis. Cn. Th.* 875. das Ferſenſtück, Hackenſtück, Ferſenleder; *Boh.* přikopitj. Część pończochy, która pod podeszwę idzie. *Włod.* der Schuh eines langen Beinkleides oder Strumpfes, der Theil, der über die Ferſen herabgeht, das Fußblatt.

PRZYKORA, PRZYKORNY, *ob.* Przekora.

PRZYKORZENIĆ *cz. dok.*, korzeniami przyprawić, mit Gewürz anmachen, würzen. *Tr.*

PRZYKOSIĆ *cz. dok.*, kosząc przyciąć, ein wenig abmähen; *Bosn.* prikositi; *Ross.* прикосить.

PRZYKOSMATSZY, PRZYKOSMATY, a, e, nieco kosmaty, n. p. Ma to być człeczek gruby i pękaty, Zarosły znacznie, i w brwiach przykosmaty. *Past. Fid.* 292. Przykosmatszy, *comatulus. Mącz.* ein wenig zottig, *ob.* Przykudłatszy.

PRZYKOWAĆ, *ob.* Przykuć.

*PRZYKRĄGŁY, a, e, nieco okrągły, obły, jajkowaty, rundlich. Ucho jest część powierzchowna słuchu przykrągła, *Sak. Probl.* 58.

PRZYKRAŚĆ, *f.* przykradnie *cz. jedntl.*, Przykradać *niedok.*, przykradam, *suffuror. Mącz.*; *Ross.* приворовывать: kradzieżą przyczynić jeszcze, noch mehr dazu ſtehlen. Służący niech nic odmarkotują, ani przykradają, ale wierność niech pokazują dobrą. *Gil. Post.* 88. Kłamcy radzi przykradają. *Weresz. Reg.* 117. PRZYKRAŚĆ się *recipr.*, przyczaić się gdzie, ſich dazu ſchleichen. *Tr.*; *Boh.* přikradam se.

PRZYKRASIĆ *cz. dok.*; *Ross.* прикрасить, прикрашивать; *Eccl.* пріукрашаю; przypiększyć, ſchön mahlen, ſchön machen, beſchönigen, ſchöne Geſtalt geben. Obaj młodzi, jak ten nie zganiony W urodzie, tak i drugi w twarzy przykraszony. *Gaw. Siel.* 382. Wszystkie zgoła występki czystą u nich cnotą, Że ich nieco przykrasił los zwierzchnią pozłotą. *Nar. Dz.* 3, 127. Uczciwym pokoju imieniem gnuśną nieczynność przykrasił. *Nar. Tac.* 2, 267. Przykraszenie, przykrasa *Ross.* прикраса, прикрасочка.

PRZYKRAWAĆ, *ob.* Przykroić.

PRZYKRĘCIĆ *cz. dok.*, Przykręcać *niedok.*, kręceniem przycisnąć, ein wenig zudrehen, drehend zuſammen ziehen; *Vind.* perſukati; *Ross.* присучить, присучивать. Przybiwszy kaci cztermią gwoździ pana, I powrozami w pół go przykręciwszy, Podniosą z krzyżem. *Odym. Św.* 2 *H h* 4. Przykręcenie *Ross.* присучка.

PRZYKRĘPOWAĆ *cz. dok.*, krępując ściągnąć, zuſammen klemmen, zuſammen ziehen. Ganek na powietrzu prawie wystawiono u najwyższego budowania w mieście, mocno go przykrępowawszy. *Kosz. Lor.* 105 *b.* krępami przymocniwszy, ankrampen, anklammern, *ob.* Przyklamrować.

PRZYKRO, *PRZYKRZE, *adverb. adj.* przykry; *Boh.* přikře, 1 prostospadzisto, przerwisto, ſteil. Brzegi przekopów mają być pochodzisto, a nie przykro sypane. *Cresc.* 667. Z przykra = z przykréj prostéj góry, ſteil herab. Wszystka trzoda świni runęła się z przykra w morze. *Sekl. Math.* 8. — 2. Gdy Kambyzes wsiadł na koń, wymknął się mu miecz z pochew, na który spadł przykro, i zabił

się sam. *Biel. Św. b. id. Weresz. Reg.* 72. (z góry prosto, całą siłą). — §. 2) *Transl.* Niemiło, nieprzyjemnie; unangenehm, beſchwerlich, verdrüßlich. Piołun przykro gorzki. *Kulig. Dem.* 149. Czas przykro zimny. *Furm. F.* 2 *b.* Przykro się na niego patrzy. *Teat.* 45, 53. (kwaśno). Przykro mu się stawiła. *Teat.* 24, 169. *Czart.* (nieprzychylnie). *Przykrze i obraźliwie mówić. *Biał. Post.* 184. Przykro mi co, ciężko mi, czuję bardzo, markotno; es iſt mir ſehr unangenehm, zuwider. Przykro mi słuchać, zabijasz mię twemi słowy. *Ch. Th.* Z przykra = przykrym sposobem; n. p. Gdy poseł Jagiełłowy Świdrygajłę jakoś w sadno z przykra ruszył, targnął się nań. *Biel.* 295. *PRZYKROBRZEŻNY, a, e, — ie *adverb.*, brzegu przykrego, prostospadzistego, ſteilufrig; *Ross.* крутобереий.

PRZYKRÓCIĆ *cz. dok.*, Przykracać *niedok.*; §. a) przykrótszym uczynić, przymniejszyć; kürzer, ſchmäler machen, ſchmälern, verkürzern; *Sorab.* pžikrotscham, pžikrotžam; *Vind.* perkratit; (*Eccl.* прикрочаю, укрочаю *demitigo*). Przez gwałty Krzyżackie przykróciło się biskupstwa Włocławskiego dochodów. *Krom.* 331. — §. b) *ob.* Przyuzdać.

PRZYKROCZYĆ *cz. dok.*, Przykraczać *niedok.*; *Boh.* přikročiti; *Slov.* přikročugi; przybliżyć się, herbey ſchreiten, heran nahen. Już do nas te czasy przykroczyły, Które za Noego nieszczęśliwe były. *Kanc. Gd.* 218. Uczy nas, które jest szczęście prawdziwe, a jakowym sposobem moglibyśmy do niego przykroczyć. *Gil. Post.* 281 *b.*

PRZYKROIĆ, *f.* przykroi *cz. dok.*, Przykrawać *niedok.*, Przykrawywać *częstotl.*; *Ross.* прикроить, прикраивать; wedle miary zakroić, zuſchneiden nach dem Maße. Przykroić szaty, koszulę, bóty. *Tr.* W tym miesiącu odzienia sobie nie daj przykrawać, ani się w nowe przybieraj. *Spicz.* 195. W drugim tym miesiącu możesz żonę pojąć, odzienie nowe daj przykrawywać, włosy strzyż, szaty kraj. *Spicz.* 199. Przykrojenie, przykrojony kawał *Ross.* прикрой.

PRZYKROMOWNOŚĆ, ści, *ż.*, *asperitudo sermonis. Cn. Th.* 876. Rauhheit der Sprache. PRZYKROŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* přjkrost; *Slov.* přikřina, strmina; *Vind.* stermina, sterminost, klanz; *Ross.* стремнина, крутьь, кручь, крутизна, крутость, крутояръ, покатость; *Eccl.* стрѣмнина, стремнина, низбрегъ, утесъ: §. 1) nagła prosta spadzistość góry, die Steilheit eines Berges. — §. 2) *Transl.* Przykrość, przykrostka *zdrbn.*, przyskora, nieprzyjemność; Unannehmlichkeit, Beſchwerlichkeit, Widrigkeit; *Boh.* protymyslnost; *Slov.* přjsnost; *Sorab.* 1. wobužnoſcž; *Croat.* prigruschènye; *Vind.* pazhka, nadleshtvu, petesha; *Ross.* досада, суетливость; *Eccl.* пакость. Czucie jest rozkosz albo ukontentowanie, boleść albo przykrość od wzruszenia zmysłów pochodząca. *Boh. Dyab.* 30. Przykrość mi ta wdowa zadawa, trzeba ukończyć jéj sprawę. *Sekl. Luc.* 18. (naprzykrzą mi się, natrętna jest). Przykrości folga cierpliwość, dobra myśl, zapomnienie. *Cn. Ad.* 972. (ból wszelki nie tak się czuje, gdy go kto lekko przyjmuje). Ma mądry czasem niejaką przykrostkę, mimo tego jednak dobro jego najwyższe stoi niewzruszenie. *Pilch. Sen. list.* 2, 186. Zapłaci w ten czas, kiedy mu to będzie bez przykrości. *Teat.* 33. *d*, 9. (z łatwością, dogodnie, nieciężko). Przykrość w ukuszeniu, cierpkość. *Cn. Th.* widriger Geſchmack, Herbigkeit.

PRZYKRÓTSZY, a, e, etwas kurz. *Tr.*, *Croat.* prikràtek; *Ross.* коротковатый. Przykróciéj *adverb.*, *Ross.* коротковато; *Subst.* коротковатость *przykrótszość.

PRZYKROWSTĘPNY, a, e, — ie *adverb.*, przykrego, t. j. prostospadzistego przystępu, ſteil auffahrend. Idą milcząc obie przykrowstępną drogą. *Zebr. Ow.* 244; *acclivus trames.*

PRZYKRUSZYĆ *cz. dok.*, przydrobić. *Cn. Th.*, hinzu bröckeln, hinein bröckeln.

PRZYKRWAWSZY, a, e, nieco krwawy, etwas blutig; *Croat.* prikervâv.

PRZYKRY, a, e, PRZYKRZEJSZY, PRZYKRSZY *compar.*; *Boh.* přjkrý; *Carn.* prihke, pristrên; *Vind.* sterm, sterminast, nagel; *Dal.* starmenit; *Slav.* dosadljiv; *Ross.* крутый, крутъ, пріяркій, крутоярый, покатый, покатистый, (cf. pękaty); §. 1) przykry ku górze, przykrowstępny, abo ku dołowi, przykroschodzisty, prostospadzisty, przepaścisty, (*oppos.* pochodzisty); ſteil, abſchüſſig. Wyspa tam jest nieprzystępna dla brzegu przykrego. *Mon.* 70, 694. Tam wszędzie w około jest bardzo przykra, przerwana, a namniéj niepochodzista góra. *Baz. Sk.* 285. Pobili ich uciekających z przykrych gór. 3 *Leop. Joz.* 7, 5. (uciekających dolistemi miejscami. 1 *Leop.*). Na ziemi, która nie łatwie spływa, mogą być przekopy przykrsze. *Cresc.* 667. — *§. Gryf ma nos przykry, ma ptasze skrzydła, ogon zwierzęcy, nogi cztery. *Papr. Kol. P* 4. prosty a ostry. — § 2) *Transl.* Nieprzyjemny, niemiły, markotny; unangenehm, widrig, beſchwerlich; *Boh.* protimyslný (przeciwmyślny, *oppos.* pomyślny); *Slov.* prisný; *Sorab.* 1. wobužné; *Vind.* nadleshen, poteshen, teshak, ſiten, namasn, napadliu, ſupern; *Slav.* terashan; *Croat.* prigrusztni; *Ross.* досадный (cf. dosadny), досадительный, безъотбойный, отвратительный, суетливый, пакостный. Zima w tym nastąpi przykra. *Tward. Wł.* 134. Przykra nie kochać, przykra do kochania Mieć skłonne serce bez pomiarkowania, Przykrzejsza jednak dola bardziéj Świadczyć miłość temu, kto nią gardzi. *Min. Ryt.* 3, 59. Człowiek ten nie miły i przykry. *Teat.* 18. *c*, 11. Przykra mowa abo język. *Cn. Ad.* 972, *ob.* Przykromowność. — Przykry do woniania, ukuszenia, słuchania. *Cn. Th.*, cf. cierpki, ostry, porny.

Pochodz. *przykrość*, *przykro*, *przykrzyć*, *naprzykrzyć się*, *uprzykrzyć się*, *sprzykrzyć się*.

PRZYKRYĆ, *f.* przykryje *cz. dok.*, Przykrywać *niedok.*; *Boh.* přikryti, přikrywati, přistřjti, přistjrati, přiklast, přiklopiti; *Sorab.* 1. pžikryčž, pžikrèwam; *Sorab.* 2. wozesch, (*ob.* Odziać); *Vind.* odeniti, zhesodeniti, zhreskriti, zhrespokriti; *Bosn.* prikritti; *Croat.* prikrívam; *Ross.* прикрыть, прикрывать; *Eccl.* укрываю, (*ob.* Ukryć); nakryć, zudecken, bedecken. Na noc przykryć się pierzynką abo kołdrami. *Urzęd.* 349. *Slov. Prov.* Lahnut si na brucho, a chrbtom sa prikrit; kłaść się na brzuchu, a grzbietem się przykryć; *male jacere*, *carere lectisterniis.* Siecią kuropatwy przykrywać, mit den Netzen die Rebhühner bedecken

und fangen. — *Fig.* Porubstwo za mały grzech sobie uważają; lecz tą siecią dyabeł najwięcéj ludzi przykrywa. *Bial. Post.* 190. — *Aliter:* Stadnik korzeń wypuściwszy klacz przykryć chciał. *Hipp.* 14. beſchälen. — §. *Przykryty, skryty, obłudny; gleißneriſch, heuchleriſch. Ludzie *przykryci, na ulicach jawnie się modlą, by widziani byli. 1 *Leop. Math.* 6, 5. (zasępiają obliczа swoje, aby okazali ludziom, że poszczą. *ib.* 6, 16. obłudni. *Bibl. Gd.*). — PRZYKRYCIE, nakrycie, i to, czym nakryją, przykryją, das Bedecken, die Decke, Bedeckung; *Sorab.* 1. pžikrěw, pokrěw, (*ob.* Pokrowiec). Jak suknia na grzbiet, tak przykrycie na dom potrzebne. *Zaw. Gosp. G.* Trzcinę na błotach, godną do przykrywania, żąć, bo jako sukni na grzbiet, tak przykrycia na dom trzeba. *Haur. Ek.* 71. poszycie, dach, Dach. Nie jestem dostojen, byś miał wnijść pod przykrycie moje. 1 *Leop. Math.* 8, 8. (abyś wszedł pod dach mój. *Bibl. Gd.*, do domu mego). Kallimach leży u ś. Trójcy pod mosiądzowym przykryciem. *Biel.* 434. (grobowcem). Do gierady należą przykrycia łożne abo kołdry. *Szczerb. Sax.* 135; *Slav.* pokrivács; *Vind.* odeja postelna, kouter, odejh, zhesodeja; *Ross.* одѣяло, одѣяльцо, (*ob.* Odziać, odzież). *PRZYKRYTOŚĆ, ści, ż., *PRZYKRYCTWO, a, *n.*, obłuda. *Sekl.* 107. Heucheley, Verſtellthеit. (*Eccl.* прикровеніе pozor). Panu żadna przykrytość serca złośliwego nie jest tajemna. *Rej. Post. G* 2, (*ob.* Skrytość, *ob.* Licemiernictwo). Żadna rzecz więcéj nigdy ozdobić nie może stanu każdego, jedno prawda, a żadna go też zasię więcéj zelżyć nie może, jako przykrytość a omyłka jego. *Rej. Post. U u* 1. Dał się im uwieść w onę przykrytość. 1 *Leop. Gal.* 2, 13. (uwiedziony był ich obłudą. *Bibl. Gd.*). Przykrycтwo miasto nabożeństwa, było płatne u ludzi, wszyscy tak się byli przywiązali zewnętrznym ceremoniom, że oni dniom, pokarmom, ubiorom przypisowali dufność zbawienia. *Baz. Hst.* 1 *B.* Na on czas wszystka obłudność i przykrycтwo przeciwników naszych, pokaże się przed wszystkim światem. *Baz. Hst.* 550. Ewanielia odkrywa przykrycтwo. *ib.* 37. Żywot przykrycтwem i skortacyą pomazany. *ib.* 28.

PRZYKRYWACZ, a, *m.*, który przykrywa, der Bedecker, Zudecker; *Boh.* přikrywač, křidlickař. *W rodz. żeńsk.* Przykrywaczka; *Boh.* přikrywačka. PRZYKRYWADŁO, a, *n.*, PRZYKRYWADŁKO *dem.*; *Boh.* přikrywadlo, přikrywka; *Carn.* prikrovneza; *Eccl.* прикрывало; nakrycie, pokrowiec, wieko; die Decke, der Deckel u. ſ. w. Mówią, jaki garnuszek, takie przykrywadłko. *Pot. Pocz.* 316.

PRZYKRZEWIĆ komu co *cz. dok.*, przymnożyć, przyczynić; vermehren, hinzu thun, dazu thun. Władysław Witoldowi wiele powagi u Polaków powolnością swoją przykrzewił, że bardziéj nadeń Witołda poważano; *auxerat. Krom.* 503.

PRZYKRZYĆ się komu *recipr. contin.*, sprzykrzyć się, uprzykrzyć się, *dok.*, przykrym mu się stawać, einem läſtig fallen, beſchwerlich fallen. On się przykrzy Wc Pannie, a wszakże on ma być jéj małżonkiem? *Teat.* 9, 28. Przykrzyć się komu o co, naprzykrzać mu się o co, nalegając nań przykrość mu zadawać, jemanden mit ſeinem Anſuchen läſtig fallen. My też strasznie o odjazd swój mu się przykrzymy. *Jabł. Tel.* 79. — Przykrzyć, przykrzyć sobie = czuć co bardzo, markotnym się stać z czego, przykrym najdować co; etwas beſchwerlich finden, widrig fühlen, es überdrüßig werden. Przykrzyło się też już Cesarzowi z Władysławem, który nic innego nie czynił, jeno co go ustawicznie o powrót do Polski nalegał. *Biel.* 95. (przyjadło mu się). Dobre się nigdy nie sprzykrzy. *Cn. Ad.* 167. Mało się nie sprzykrzy. *ib.* 475. By to było panu bogu miło, Namby się nigdy nie sprzykrzyło. *Rys. Ad.* 4. Nie racz płaczu odnawiać; nie przykrz się siła. *Bardz. Trag.* 546. (nie czyń sobie przykrości). Świat łacno sobie z temi przykrzy, którzy poczęli z nim sobie przykrzyć. *Zab.* 5, 99. Słuchał wszystkich cierpliwie, ani sobie nie przykrzył. *Stas. Num.* 1, 7. Zatrzymał mię u siebie, prosząc, żebym sobie w jego posiedzeniu nie przykrzył. *Kras. Hst.* 103. — *§. Przykrzyć komu co, einem etwas widerlich machen. Nie sprzykrzyłyć mi twojéj drogi przymówki ludzi złośliwych. *Ryb. Ps.* 26.

PRZYKRZYKNĄĆ, *f.* przykrzyknie *intr. jednil.*, Przykrzykać *niedok.*, (*Ross.* прикрикнуть, прикрикивать wyłajać); poświadczać krzykaniem. *Cn. Th.* krzykiem potwierdzać. *Dudz.* 54, przyhuknąć; *Eccl.* прикликаю, призываю; *Ross. vulg.* пригаркнуть, Beyfall ſchreien. PRZYKRZYKI, ów, *plur.*, pochwalne odgłosy, Beyfallsgeſchrey, Freudengeſchrey. *Tr.*

PRZYKRZYNĄĆ. *Tr.*, *ob.* Przyskrzynąć.

PRZYKRZYWIĆ *cz. dok.*, nieco ku czemu nakrzywić, ein wenig hin krümmen; *Bosn.* prikriviti; *Croat.* priklyuchújem; *Ross.* прикривить, прикривлять.

PRZYKSZTAŁCIĆ *cz. dok.*, Przykształtować *niedok.*, stosownie do czego ukształcić, nach etwas geſtalten, formen. Wszelkie stworzenie od początku swego ku swemu rodu przykształtowane było. 1 *Leop. Sap.* 19, 6. (odnowienie wzięło. *Bibl. Gd.*, odrodziło się). — §. *Transl.* Przypiększyć, przykrasić, przybarwić; verſchönern, beſchönigen. Przestaje na darach przyrodzenia, nie myśli o kunszcie, któryby dary takowe przykształcić powinna. *Mon.* 72, 77. Ukryjmy radość, aby tym snadniéj przykształcić podstęp. *Teat.* 21. *b*, 24.

PRZYKUĆ, *f.* przykuje *cz. dok.*, Przykować *niedok.*, Przykowywać *częstl.*; *Boh.* přjkowati, ukowati; *Bosn.* prikovati; *Vind.* nakovati, perkovati, nakleniti, navkleniti, perkleniti; *Ross.* приковать, приковывать, наварить, наварывать; kując przyłączyć czyli przybić do czego, anſchmieden, *propr. et transl.* Przykować do krzyża. *Kanc. Gd.* 249. Niektórych z nich za gardła w kunach do ławek w okręcie przykowano, drugich w mocne pęta za nogi okowano. 1 *Leop.* 3 *Mach.* 4. Od ścian u końców w budowli żelaznemi klamrami i klinami przykowywać, by mocniéj budowla stała. *Haur. Ek.* 8. Czemuż jak przykuci, czyli jak żelazem spętani, na jednéj zawsze siedziemy grzędzie? *Ossol. Baj.* 2. Kłoda, jak gdyby przykuta do ziemi, nie dała się poruszyć siłami żadnemi. *Przyb. Luz.* 317. Dziękuję mojéj starości, że mię do łóżka przykuła. *Pilch. Sen. list.* 2, 120. Zły mię wyrok do mojéj ojczyzny przykował, I chce, abym w jéj biedzie nieszczęsny wiekował. *Jabł. Tel.* 40. Ci łchmość na

kształt przykutych dzień w dzień przy stołach siedzą. *Teat.* 11, 25. Przykucie *Ross.* приковка, наварка, наваръ.

*PRZYKUCZAĆ *cz. niedok.*, n. p. Rozkazanie królewskie przykuczało. 1 *Leop. Dan.* 3, 22. (przynaglało. *Bibl. Gd.*); heftig antreiben, bringen.

PRZYKUDŁATSZY, a, e, *comatulus. Mącz.*, etwas zottig, przykosmatszy.

PRZYKUPIĆ, *f.* przykupi *cz. dok.*, Przykupować *niedok.*; *Boh.* přikaupiti; *Vind.* perkupiti; (*Rag.* prikûpiti, prikuppiti *accumulare*; *Bosn.* prikuppiti *congerere*); *Ross.* прикупить, прикупать, (прикопять, прикапливать *accumulare*); kupując przymnożyć, hinzu kaufen. Chce od morza do morza panować, Wzwyczaiwszy się wiosek przykupować. *Groch. W.* 564. Przykupujący *Rag.* prikuppitegl, *f.* prikuppitegliza. PRZYKUPNO, a, *n.*, PRZYKUPLA, i, *ź.*; *Vind.* perkup; *Ross.* прикупъ, прикупка, прикупля; przykupienie, rzecz przykupiona, das Hinzukaufen, Hinzugekaufte. (*Eccl.* прикупъ, барышъ, прыбыль отъ купли, отъ торгу zarobek, zysk na kupnie). Dzierżawy téj familii częścią przez małżeństwa, częścią przez przykupna znacznie się przymnożyły. *Boh. Żamoj.* 11. Mówił mi o niektórych przykuplach i o zamianie starego dworu. *Teat.* 19. *b*, 4. Z przykuplami i wszelkiemi przynależnościami. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 433.

PRZYKURCZYĆ *cz. dok.*, przykrzywiając krótszym uczynić, umbeugen und verkürzen. Ściągnął rękę swą, i chciał go uchwycić, i uschła ręka jego, którą nań rozciągnął, a nie mógł jéj przykurczyć do siebie. *Radz.* 1 *Reg.* 13, 4, (cf. rozkurczyć) — §. *Transl.* Przykurczyć, przykrócić, przycisnąć; nieder beugen, schwächen. Posiłek dał obozowi, który bojem i nędzą znacznie już dotąd był przykurczony. *Tward. Wł.* 139. Podsycą się, dotąd przykurczeni głodem, Cererą i miodem. *Tward. Misc.* 20. Twoja cnota nie mniéj chwalebna, gdy cię szczęście obdarzy, jako gdy przygoda przykurczy lub uszczerbi. *Pilch. Sen. list.* 2, 99.

PRZYKURZYĆ, *f.* przykurzy *cz. dok.*, Przykurzać *niedok.*, kurzem przykryć, przyprószyć, bestäuben. Proch sprosny przykurzył mu szatę. *Bardz. Luk.* 132. Chłopiec ma izbę zamiatać; ustąpcie z izby, byście się nie przykurzyli. *Star. Zadz. E.* damit sie nicht staubig werden. — *Fig.* Wiele niedoskonałości W dobrych uczynkach często się znajduje, Często niedobrym umysłem czynione Próżną bywają chwałą przykurzone. *Odym. Św.* 2 *D* 4. Opłókać sławę przykurzoną przez świeżą porażkę. *Birk. Chodk.* 17. (przyćmioną).

PRZYKWAS, u, *m.*, PRZYKWASEK, sku, *m.*, *dem.*, nieznaczny kwas, eine kleine Säure, Säuerlichkeit. Niektóre małogranaty mają przykwasek. *Cresc.* 426. Jabłka cierpkie, albo, jak mówią, przykwasek mające. *ib.* 384. PRZYKWASIĆ *cz. dok.*, trochę kwaśnym uczynić, säuerlich machen. *Tr.* PRZYKWAŚNIEĆ *neutr. dok.*, trochę nakwaśnieć, säuerlich werden. *Cn. Th.* — PRZYKWAŚNIEJSZY, a, e, *subacidus. Mącz.*; *Eccl.* прикислый, приквасный. Przykwaśniejszy, nakwaśniał. *Cn. Th.* 453. PRZYKWAŚNY. *Cn. Th*, säuerlich. Gruszki cierpkie a przykwaśne żołądek zapiekają. *Cresc.* 389.

PRZYLAĆ, *f.* przyleje *cz. dok.*, Przylewać *niedok.*; *Boh.* přiliti, přilegi; *Slov.* přiljwám; *Sorab.* 1. pžihliwam; *Vind.* perliti; *Croat.* prilévam; *Ross.* прилить, приливать; dolać do czego, hinzu gießen, zugießen. *Noctuas mittere Athenas*; morzu wody przylewać, słońcu przydawać pochodni. *Chmiel.* 1, 75. Gdy panu dajesz, gdy darujesz, bracie, Wody do rzéki darmo przylewacie. *Bratk. G* 3 *b.* Szczérzéj niż trzeba, mniéj wody przylewając. *Cn. Th.* 522. (nie rozrzedzając).

PRZYŁĄCZYĆ, *PRZYŁĘCZYĆ, *f.* przyłączy *cz. dok.*, Przyłączać *niedok.*; *Sorab.* 1. pžiwožam; *Carn.* perplihtneti; *Vind.* perdjati, perstaviti, nadostaviti, perkleniti, dokleniti, fraven poloshiti; *Croat.* priluchújem, priluchilszem, pridrusújem; *Rag.* prilûciti; *Bosn.* priluciti, pridrusgiti; *Ross.* присказать, присказывать, подбавить, подбавлять, подбавливаю, пріобщить, пріобщать (cf. obec), включить, включать, присовокупить, присовокуплять, присоединить, присоединяю; *Eccl.* присопрягаю, приналолнити, приналолняти (cf. przyprzęgać, cf. napełnić); (*Ross.* прилучать przyzwyczajać); łączeniem przyczynić, przydać, przywiązać; noch hinzu fügen, noch damit vereinigen, verbinden. Cokolwiek w powódź woda do roli twojéj przyłączy, to twoje jest. *Szczerb. Sax.* 485. (namuliskiem przyczyni). Przerębski ku wielkim swoim cnotom przyłączył był niektóre dawnego pana swego Maciejowskiego cnoty. *Gorn. Dw.* 3. Przyłączyć się, *Boh.* přidržeti se; *Dal.* prianuti; *Eccl.* приобщити, быть участникомъ, причастить ся, имѣть участие. Kościołowi się ten nie przyłącza, który się od ewanielii odłącza. *Zygr. Gon.* 69; (*non jungitur*). Przyłączenie, załączenie, co przyłączono, dodatek, przydatek; Beyschluß, Beylage; *Vind.* perklenva, perklada, perloshba, doloshba, perklad. Mnie *przyłęczyć się ku panu bogu dobra rzecz jest; *adhaerere Deo. Wróbl.* 172. Pirytous całą przyjaźnią przyłączony był Tezeuszowi. *Otw. Ow.* 316. oddany, zugethan. PRZYŁĄCZYCIEL, a, *m*, *adjunctor. Mącz.* der Hinzufüger.

PRZYLĄDEK, dku, *m.*, przygórek nad morzem, das Vorgebirge. Cypel czyli przylądek dobréj nadziei. *Hub. Wst.* 162. *Gaz. Nar.* 1, 15. Kap, przylądek w morze wybiegający, góra nadmorska. *Wyrw. Geogr.* 11. *Pilch. Sen. list.* 407. Przylądek albo wbrzeże. *Klon. Fl.* 1; (*oppos.* wybrzeże). PRZYLĄDOWAĆ *cz. dok.*, przybić do lądu, do brzegu; *Vind.* naladjati, perladjati, doladjati; anlanden, landen. Honor jest na kształt wyspy nieprzystępnéj dla brzegu przykrego, z któréj kto raz wyjdzie, już więcéj do niéj przylądować nie może. *Mon.* 70, 694.

PRZYŁAJ, *ob.* Przełaj. PRZYŁAJAĆ komu *cz. dok.*, przymawiając łajać go, łając przypędzać; *Ross.* прикрикнуть, прикрикивать, mit Schelten antreiben. Robi, kiedy mu nałają i przyłają. *Petr. Et.* 120.

PRZYŁAMAĆ, *PRZYŁOMIĆ, *f.* przyłamie, przyłomi *cz. dok.*, Przełamywać *frequ.*, przyłamuje, *przyłomuje *pr.*, nadłamać, przygiąć; *Sorab.* 1. pžilamacž; *Vind.* perlomiti, einknicken, ein wenig anbrechen. Jeden róg miał przyłomiony. *Otw. Ow.* 344. Likon w szyszak uderza, ten smutnie szeleści, Lecz mu się przyłamuje miecz przy rękojeści. *Dmoch. Il.* 2, 108. On sam sobie chcąc *imo wszystkich zdanie Strzałę wyciągnąć, przyłomił ją w ranie. *P. Kchan.*

Jer. 293. Makowe główki *przyłemuje; *summa cacumina carpit. Żebr. Ow.* 51. Swego czasu hardemu przyłomię rogów. *J. Kchan. Ps.* 110. (przytrę rogów).

PRZYŁANEK, nku, *m.*, mały łan, eine kleine Hufe. Szlachta po 12 groszy od każdego przyłanku roli pobór płaciła; *de singulis jugeribus. Krom.* 605.

PRZYLASEK, sku, *m.*, mniejszy lasek przy wielkim, ein Nebenwäldchen. Czarne przylaski. *Torz.* 5.

PRZYŁASKAWIĆ *cz. dok.*, przychylić, przychylnym uczynić, geneigt machen. Chcąc go sobie przyłaskawić. *Przestr.* 337. (*Ross.* приласкать pochlebiać).

PRZYLASZCZKA, i, *ż.*, gatunek fiołków, *viola palustris*, rośnie osobliwie między leszczyną. *Kluk. Dykc.* 3, 162. die Sumpfviole.

PRZYŁATAĆ *cz. dok.*, łatając przyszyć, beflicken, anflicken; *Sorab.* 1. pžiplatacž; *Bosn.* prikrrippiti; *Croat.* prikerpávam; *Ross.* приляпать, (приляпать руку рękę w atramencie umoczoną, zamiast podpisu przycisnąć).

PRZYLAT, *ob.* Przylot. PRZYLATUJE, PRZYLATYWAĆ, *ob.* Przylecieć.

*PRZYŁAWEK, wku, *m.*; *Ross.* прилавокъ, прилавочекъ; deska lub stół przed kramem, na którym towary wykładają, pokładny stół, der Auslagetiſch.

PRZYŁAŻĘ, *ob.* Przeleźć. PRZYŁAZ, u, *m.*, przyłazienie powolne, przybycie; das Herbeykriechen, langſames Anfommen. W tych krajach swego przyłazu mogliście się aż wstydać. *Gęb. Hymn.* 314. PRZYŁAZICIEL, a, *m.*, który przyłazi, der Herbeykriecher; *Rag.* prilazitegl.

PRZYŁBICA, y, *ż.*, PRZYŁBICZKA, i, *ż.*, *dem.*, hełm, szyszak, (*Etym.* łeb); *Boh.* přilbice; *Sorab.* 1. żelezné kwóbek; *Bosn.* kaçigga, kacitra; *Vind.* zhelatu, shelesna kapa, shelesna glavopokrija, shishak; *Carn.* zhelàda, (cf. czeluść); der Helm, die Sturmhaube; z blachy rzecz okrągła na głowę. *Dudz.* 54. Wsiadajcie jezdni, stójcie piesi w przyłbicach, polerujcie włócznie, obłoczcie się w pancerze. 3 *Leop. Jer.* 46, 3. (stójcie w hełmiech. 1 *Leop.*). Przyłbicę kładę na głowę, *galeo. Cn. Th.* W przyłbicy, *galeatus. ib.* PRZYŁBICZNIK, a, *m.*, co robi przyłbice. *Cn. Th.*, der Helmmacher. *Wlod.*

PRZYŁECHCIĆ *cz. dok.*, przywabić, anlocken. Tu nadgrodą przyłechcony, do Jugurty przybył. *Pilch. Sall.* 290.

PRZYLECIEĆ, *f.* przyleci, przylecę *intr. dok.*, Przylatywać *frequ.*, przylatuje *pr.*; *Boh.* přiletěti; *Sorab.* 1. pžileczicž, pžiletžu; *Bosn.* priletiti; *Dal.* doletiti; *Eccl.* прилетаю, припаряю; *Ross.* прилетѣть, прилетать; lotem przybyć, *propr. et transl.*, herbey fliegen, herbey geflogen kommen, herbey eilen. Sokoł jest dziki, póki go nie ułapią, i nie wyćwiczą odlatować i przylatować, albo wabić. *Szczerb. Sax.* 341. Są oni, jak wróble na pszeniczkę; raz im tylko dać przynętę, to zawsze przylatywać będą. *Teat.* 19. *b*, 33. Jakby ptak lotny tu przyleciałem, Bo ledwie kwadrans z Wilanowa do Warszawy jechałem. *Teat.* 7. *c*, 28. Jak prędko dam mu znać, piorunem tu przyleci. *Teat.* 32. *b*, 59. *Birk. Krz. K.* 28, cf. ptakiem.

PRZYLEDZ, PRZYLEGNĄĆ, przyległ, *f.* przylegnie *med. jednti.*, Przylegać *niedok.*; *Boh.* přilehnauti, přilehati; *Slov.* přilehugi; *Sorab.* 1. pžileham; *Ross.* прилечь, прилягу; §. 1) kłaść się przy czym, na czym; ſich daneben legen, ſich darauf legen. Książęcia Wrocławskiego, by był sługa z wierzchu nie przyległ, byliby zabili razem z Leszkiem. *Gwagn.* 50. *id. Biel. Św.* 191. Umarło dzieciątko téj niewiasty, bo je śpiąc przyległa. *W.* 3 *Reg.* 3, 19. Nie jednemu się śni, jakoby go ktoś przyległ. *Sak. Probl.* 127. Konia kocami nakryć, na ziemi go dobrze przyledz dotąd, póki ten nie ominie defekt. *Haur. Ek.* 158. (przytrzymać, przytłoczyć do ziemi, żeby leżał). W spaniu pamiętaj, żebyś na lewym boku układłszy się, zarazem serca nie przyległ. *Sak. Probl.* 235. (*Vind.* perleshauz, perleshenik = nałożnik, *f.* perleshniza = nałożnica). — §. 2) *Verb. neutr.* Przylegnąć *jednti.*, Przyleżeć *niedok.*, Przylegać *contin.*; *Vind.* perleshati, vkupleshati; *Eccl.* привозлеraю; *Ross.* прилежать; leżeć przy czym, stykać się z czym; anliegen an etwas, angränzen, anſtoßen. Człek pragnie rzeczy cudzych, które mu przyległy blizkością. *Karnk. Kat.* 373. — §. Przylegać = szczelnie przystawać do czego, n. p. do ściany, przypaść; hart anliegen, genau anpaſſen, ſich hart anſchließen; (*Bosn.* prilecchi, napravitse *aptare, coaptare*; *Carn.* prelęshém se *apto*, prelęshn *accommodus*). Podkowanie koni ma być podkowami równemi ku kopytom, aby wszędy z stron dobrze przyległy. *Cresc.* 520. Gdy podkowy dobrze wszędy przylegną, tedy koń pewniejszy bywa na nogach. *Cresc.* 520. *Zygr. Gon.* 259; (*adhaerere*). — *Transl. fig.* Przyległy do czego = bardzo przywiązany, przylegający; ſehr ergeben, attachirt. Niechciéj być do takich rzeczy tak bardzo przyległym. *Bach. Ep.* 37. — *Aliter:* Jagiełło człowiek serca wielkiego, niewczesnościom przyległy, jako zimnu, głodu, pragnieniu, gorącu. *Gwagn.* 78. przyłożny, przywykły, daran gewöhnt. (*Ross.* прилѣжный pilny; *Eccl.* прилежатель *sedulus curator*, прилѣжу pilnować, przyłożyć się). — §. 3) *Verb. med.* Przyleżeć czego, leżąc przycierpieć; ein wenig bettlägerig ſeyn, mit Bettlägerigkeit für etwas büßen. Gdyby kto w zwadzie uderzył drugiego, a tenby zarazem nie umarł, aleby przyleżał.... *Radz. Exod.* 21, 18. Przyleżysz tego pijaństwa. *Tr.* *PRZYŁĘG, u, *m.*, (cf. łęg), przylegnienie, leżenie blizko czego; das Daranliegen, Nebenanliegen an etwas. Fabiusz przez Gaurańskie i Falerneńskie przyłęgi Tak unosił Annibala, że go tą zwłoką ukrocił. *Faliss. Fl.* 72. — §. Przyłęg, wzgórek przy nizinie mokréj. *X. Kam.*, ein Hügel auf Lohboden; *ob.* Łąg, przyłog. PRZYLEGŁOŚĆ, ści, *ż.*, § a) blizkie sąsiedztwo o ścianę, leżenie przy czym, przytykanie; *Eccl.* привозлежание, das Nebenanliegen, die Gränznachbarſchaft. (*Ross.* прилѣжание, прилѣжность pilność). Roxolani z Sweonami w przyległości byli. *Biel.* 13. Nie zwykłaś sypiać w osobności Na łóżku owdowiałym, i bez przyległości Obok męża śpiącego. *Bardz. Luk.* 90. — §. b) Warunek, wyjątek, kondycya; Bedingung, Vorbehalt. Pod tą wypłacę przyległością. *Tr.* PRZYLEGŁY *partic. verb.* przyledz, stykający się, anliegend, daneben liegend. Kąty przyległe, *adjacentes. Geom.* 1, 12. Suma dwóch kątów przyległych równa się dwom kątom prostym. *ib.*

*PRZYŁEMUJĘ, PRZYŁAMUJĘ, *ob.* Przyłamać.

PRZYLEŃ, ia, *m.*, gnuśnik, ein träger Menſch. *Cn. Th.*;

Croat. prilèn *pigellus.* PRZYLENIWSZY, a, e, *tardiusculus. Mącz.*, etwas träge. Przyleniwszy dłużéj dobry, skory koń prędko się wysili. *Fredr. Ad.* 14, cf. powoli daléj zajdziesz.

PRZYLEPIĆ, *f.* przylepi *cz. dok.*, Przylepiać *niedok.*; *Boh.* přilepiti; *Sorab.* 1. pžilepam; *Carn.* perlépim, perslépim; *Croat.* prileplyujem; *Rag.* prilêpiti; *Slav.* prilípiti; *Dal.* prilipiti; *Ross.* прилипить, прилѣплять; przykléić, *pr. et fig.*, anfleben, anleimen, anpichen. Świec nigdy nie przylepiać do ściany. *Haur. Ek.* 17. Przemieniała i przylepiała więcéj niż dwadzieścia razy na dzień muszki, które z rana z taką pilnością przylepiła była. *Mon.* 65, 564. Przesadzała muszkę z miejsca na miejsce; nakoniec determinowała się przylepić ją nad lewym okiem. *Mon.* 64, 285. — *Transl.* Cały dzień prawie jestem jak do stołka przylepiona. *Teat.* 30. *b*, 82. (jak przykuta). Wygoda i rozkosz prędko do miejsca przylepi. *Teat.* 46, 18. (przywiąże). Tak zelżywe imię niejednemu dobrze myślącemu przylepiać ważą się. *Mon.* 73, 280. PRZYLEP, u, *m.*, PRZYLEPEK, pku, *m.*, PRZYLEPKA, i, *ż.*; *Boh.* přilepek; *Ross.* прилѣпокъ; §. a) co się przylepia, przywięzuje; etwas Angeflebtes, Angepicktes. — *Transl.* Godne zazdrości chrościane przylepy. *Mon.* 71, 76. lepianki, chaty, Klebhütten. — *Fig.* Gdy się do serca jéj włowi, Nie przeszkodziż twéj rzeczy z takiego przylepku? *Pol. Arg.* 754. Skoro do twego przymknie wargi lica I tą przylepką twe zczaruje usta.... *Zab.* 16, 313. — §. b) Przylepka, kinienie chleba, *pusula. Mącz.* eine Blaſe im Brote. Zwyczajnie przylepka, z boku chleba odkrajana wypukłość, opieczona z trzech stron. *Magier. Mskr.* der Ranft, Klebranft am Brote; *Ross.* краюха, краюшка, краюшечка, горбушка, подпека, срѣзень. — §. c) Przylepka = kobieta, umizgalska, eine Coquette. Dama ta lgnąc do mężczyzn letką Chęcią serca, Przylepką była, czy kokietką. *Min. Ryt.* 4, 251. Równy przylepce pocałowania i pieszczoty kradnie. *Morszt.* 37. Wierzba jest przylepka ziemi; dlatego do nieporządnego kochania przydają, że są wierzbowego serca. *Haur. Ek.* 163. PRZYLEPNĄĆ, PRZYLIPNĄĆ, przylepł, *f.* przylepnie *neutr. jednll.*, Przylépać, Przylipać *niedok.*; przylepić się, przylgnąć; *Slov.* přilypám; *Ross.* нальнуть, налипнуть, налипать, налипаю, прилипнуть, fleben bleiben. Źle, kiedy się w piecu dużo pokazuje rudy stężałéj i do boku przylepléj. *Os. Rud.* 242. Do zbytnich ubiorów niewieścia myśl rada przylipa wszędzie. *Petr. Ek.* 73. Ile możesz podlatuj, otrząsnąwszy się z rzeczy, by też potrzebnych, które do ciebie zbyt przylipały. *Pilch. Sen. list.* 3, 325. PRZYLEPNY, a, e; *Rag.* priljepiv *viscosus*, lipki, fleberig. (*Ross.* прилипчивый zaraźliwy, прилипчивость zaraźliwość). — §. *Fig.* Strój niech twój będzie poważny, nie letki, Jakiego zwykły zażywać kokietki, Albo te, które na teatrach korki Przycierać zwykły, przylepne aktorki. *Mon.* 73, 110. fryjerskie, gamrackie; bühleriſch, coquettiſch. PRZYLEPIACZ, PRZYLEPICIEL, a, *m.*, który przylepia, der Anfleber; *Rag.* priljepitegl.

PRZYLEW, u, *m.*, PRZYLEWEK, wku, *m.*, PRZELEWKA, i, *ż.*; *Ross.* приливъ, приливка; przylanie, przydatek czego przylanego; das Zugießen, Hinzugießen. Czysta woda odchodząc coraz daléj od swego źrzódła, przylewem obcych ścieków traci swoję barwę i smak. *Nar. Hst.* 2. PRZYLEWAĆ, *ob.* Przylać.

PRZYLEŹĆ, przylazł, *f.* przylezie, przylezę *intr. dok.*, Przylazić *niedok.*; *Boh.* přilezti; *Slov.* přilazugi; *Sorab.* 2. pschilešcz; *Sorab.* 1. pžiležu, pžiwažuyu; *Vind.* perlesti, perliesit, perliasit; *Rag.* prilazit; *Dal.* doplaziti; *Bosn.* prismuçatise, doplaziti; *Ross.* прилѣзть, приласить, приползть, приналзывать; przyczołgać się. *Cn. Th.* 876. herbey gekrochen kommen, herbey kriechen.

PRZYLEŻEĆ, *ob.* Przylegnąć, Przyledz. PRZYLEŻYTOŚĆ, ści, *ż.*; (*Boh. et Slov.* přileżitost *commoditas*, *occasio*; *Ross.* прилѣжность, прилѣжаніе pilność); rzecz abo okolica drugiéj przyległa; etwas Anſtoßendes, daneben Liegendes, anliegende Gegend. Od cesarza wzięli zamek ten z przyleżytościami prawem dziedzicznym. *Warg. Wal.* 180.

PRZYŁGAĆ, *f.* przyłże, przyłgę *cz. dok.*, Przyłygać *niedok.*, przydać co nad prawdę. *Cn. Th.*, *Boh.* přilhati; *Ross.* прилгать, прилыгать, прихвастать, прихвастывать; (*Eccl.* прилогъ przechytrzenie), hinzu lügen, dazu lügen. Czasem prawdę mówią, ale stokroć więcéj przyłygają. *W. Post. W.* 447. PRZYŁGAĆ się *recipr.*, wkraść się komu w łaskę przez kłamstwa. *Włod.* przypochlebiać się komu, wkradać się w kogo. *Cn. Th.* ſich durch Lügen einſchmeicheln.

PRZYLGNĄĆ, PRZYLNĄĆ, *f.* przylgnie *neutr.*, *jednll.*, Przylgniwać *częstotl. et cont.*; *Boh.* přilnauti; *Bosn.* prianuti, priuniti, prilipitse; *Vind.* perjematiſe, perprimitiſe, pertiſnitiſe, nadershati, perdershatiſe, gornatiſnitiſe, naprimitiſe; *Ross.* прилнуть; przylepić się, przylepnąć; fleben an etwas, ſich anfleben, fleben bleiben. Nie może wymówić i słowa, język przylgnął do podniebienia. *Stas. Num.* 1, 65. Usta roztwarte, język do podniebienia przylgły. *ib.* 2, 6, (*particip.*). Oléj przylgnywa do wnątrza. *Sak. Probl.* 193. Przylgnienie jednego ciała do drugiego, wielką w ruchu czyni przeszkodę. *Krup.* 1, 104. — *Fig.* Przylnie mu wnet cokolwiek do rąk. *Cn. Ad.* 361. bierze, gdzie nie położył, długą rękę ma, lipkie palce; es bleibt ihm leicht was an den Fingern fleben, er macht lange Finger. — §. *Moral.* Przylnąć do czego = chciwie się chwycić, trzymać się czego. *Cn. Ad.* 973. przywiązać się, ſich an etwas hängen. Krotochwilny, gdzie cię potka, prowadzi, dzierży się ciebie, iże też przylnie, więcéj snadź niż smoła. *Eraz. Jęz. F* 2. Zażywać bogactw bez przylgnienia do nich. *Lach. Kaz.* 1, 358. Przylgnąć sercem, rozumem i wolą do kogo. *Zach. Kaz.* 1, 225. *Mon.* 64, 453. Serce ludzkie jest jak lep, iż natychmiast przylnie, i wnet się przypoi do rzeczy, którą miłuje. *W. Post. W.* 3, 397. Przylgnęli do pieniędzy. *Lach. Kaz.* 1, 340. Nic prędzéj do dziatek nie przylgnie, jak przykład rodziców. *Sk. Żyw.* 2, 533. Poopuszczałem wszystkie, wszystkio zaniechałem, Do ciebie jednéj przylgnąć chcę duszą i ciałem. *Zabł. Fir.* 24. *Krom.* 32. *Modrz. Baz.* 284. Przylnęła dusza młodzieńca do córki Jakubowéj. *Budn. Genes.* 34, 3. *Ząbk. Mł.* 328. *Hor. Sat.* 81. *Teat.* 19. *b*, 26. Ta mocno na duszy twojéj przylnęła. *Bzow. Roż.* 76. Przylgnienie, *Slov.*

přilnutj; *Boh.* přichytky; *Ross.* прилѣпленность; *Eccl.* присѣдательство, прилѣпление или единомыслие, cf. przysieść, cf. jednomyślność. Przylgnienie do cudzoziemczyzny, własnego kraju wzgardę ciągnące za sobą. *Mon.* 65, 79. die Anhänglichkeit an ausländiſchen Tand.

PRZYLICZNY złodziej = z licem znaleziony, przy którym lice kradzieży; ein Dieb, bey dem man geſtohlnes Gut wirklich vorfindet. Ktoby złodzieja przylicznego w domu chował.... *Stat. Lit.* 409. (*Ross.* приличить кого въ кражѣ przekonać złodzieja; приличка lice, dowód, przekonywający).

PRZYLICZYĆ *cz. dok.*, Przyliczać *niedok.*, przyczynić liczby, do liczby przydać; *Vind.* perrazhunati, perraitati; *Croat.* pribroiti, pribrajam; *Ross.* сопричесть, сопричитать, вмѣнить, вмѣнять, hinzu zählen, hinzu rechnen. (*Ross.* причислить; *Boh.* přičjst, *ob.* Przyczytać). Odszczepieńcy, ducha ś. jakoby stworzeniem był uważając, jakokolwiek do ojca i syna dla trojcy przyliczają. *Sk. Dz.* 281. *Kosz. Lor.* 63. Przyliczył go do najuczeńszych w stolicy ludzi. *Tr.* policzył go między najuczeńsze, er hat ihn dazu gerechnet, in die Zahl geſetzt. PRZYLICZYCIEL, a, *m.*, który do czego przylicza, der Zuzähler, Hinzuzähler; *Eccl.* причислитель.

PRZYLIPAĆ, *ob.* Przylepnąć.

*PRZYLIS, a, *m.*, który rzadkie ma włosy na głowie, *calvaster. Mącz.* raczéj przyłys, der wenig Haare hat, etwas kahlköpfig iſt. PRZYLISOWATSZY, a, e, *rufulus. Mącz.* röthlich. Włoska kanianka przylisowatsza najlepsza. *Sienn.* 62. *Spicz.* 33.

PRZYLISZ, *ob.* Przelisz.

PRZYLIZNĄĆ *cz. jednil.*, Przylizać *niedok.*, nieco polizać, ein wenig lecken, beleckeu; *Sorab.* 1. pschiližu, pschilizam *lingendo demulceo, amicum reddo*; *Ross.* прилизать, прилизывать; *Eccl.* прилизую. — §. Przylizować się *recipr. niedok.*, przylizać się *dok.*, przypochlebiać się komu, ſich mit Speichelleckeu einſchmeicheln; (*Carn.* perlisujem *adulor*, perlisnen, perlisniv *adulatorius* (*ob.* *Obleśny), perlisnost *adulatio*, perlisauz, perlisuvavz = pochlebca, *f.* perlisnenka; *Boh.* aulisný pochlebny, aulisnost pochlebność, (cf. ulizać); *Vind.* ſe perliſhovat, ſe perliſovat *adulari*, perliſuvanje, perleſizhenje, perliſnost, perleſizhnost = pochlebność; perliſen, perliſezhen, perliſnen, perliſliu = pochlebny; perliſavaz, perliſavez = pochlebca; *Croat.* prilizavati, prelisuvati, prilizuvatisze; prilizàvecz *adulator*, *f.* prilizavka; *adj.* prilizni = pochlebniczy). Wkraść się w kogo pochlebstwem i przylizowaniem; *immergere se blanditiis in alicuius consuetudinem. Mącz. Insinuo*, wsobiam, włudzam, wdzieram, przylizuję, wkradam się w kogo. *Mącz.* Cnotliwi od dworu oddalić się muszą, bo się nie przylizują, ani łaski żadnéj nie zabiegają. *Tr. Tel.* 25.

PRZYLNĄĆ, *ob.* Przylgnąć.

PRZYŁOG, u, *m.*; *Boh.* příloha; (*Eccl.* прилогъ, приложеніе, прилаганіе *adjectio*; *distng.* прилогъ przechytrzenie, cf. przylgać); odłog, pole nieorane; cf. przyłęg, łęg; der Brachacker, das Brachfeld. Szkapa ta koło bożéj męki na pustym przyłogu się pasie. *Klon. Wor.* 19. Z wygnaniem bydła na pole zatrzymać się, póki się nie zaweźmie pasza na ugorach, na przyłogach, na błoniach. *Haur. Sk.* 54. *Urzęd.* 65. *P. Kchan. Orl.* 1, 355. Rola przyłogiem leżąca. *Mącz.* odłogiem, brachliegend. PRZYŁOGA, i, *ż.*, wierzch, wieko, co przykładają na czym; die obere Decke, der Deckel, was man auf etwas hinauf legt. Gdy się mleko owcze wyciśnie, zjąwszy prasę abo przyłogę, solą potrząsnąć; potym cięższą przyłogą przycisnąć. *Cresc.* 560.

PRZYŁOMIĆ, *ob.* Przyłamać. PRZYŁOMEK, mku, *m.*, przyłamany ułomek, ein unten abgebrochnes Stück, Bruchſtück. Od gruntu samego ze wszech sił sosnę starą wydrzeć usiłuje, A nie mógłszy, przyłomkiem jejże go czestuje. *Zebr. Ow.* 305; (*praefracta*). PRZYŁOMNY, a, e, do przyłamania, mogący być przyłomionym, abbrechbar. Nieprzyłomny. *Chodk. Kost.* 27.

PRZYLOT, *PRZYLAT, u, *m.*, przylatanie, przylecenie, der Herbeyflug; (*Ross.* прилетъ ptaki przylatujące). Jaskółka i bocian przestrzegają czasu przylatu swego. 3. *Leop. Jer.* 8, 7. 1 *Leop. ib.* PRZYLOTNY, a, e, przylatujący, lub od przylotu; herbeyfliegend, Herbeyflugs=; *Ross.* прилетный.

PRZYŁOTR, a, *m.*, przyfrant, na łotra pochodzący; ein Gaudieb, halber Schurke. On przyłotr uśmiecha się, niby nie miarkuję, a mnie mory przechodzą. *Zab.* 10, 351. Sługa mój przyłotr. *Gorn. Dw.* 193.

PRZYŁOŻNY, a, e, przywykły, gewöhnt an etwas. (*Vind.* perloshen, perkladen = wczesny, wygodny, na dorędziu; *Eccl.* прилѣженъ къ дѣлу pilny; прилагательный mogący być do czego przyłożonym). I jam, jak starzec ten, więzów przyłożna. *Teat.* 44. *b*, 28. Do rady krwawéj nie przyłożny. *Kanc. Gd.* 97. PRZYŁOŻYĆ, *f.* przyłoży *cz. dok.*, Przykładać *niedok*; *Boh.* přiložiti, přikladati; *Slov.* přjkládám; *Sorab.* 2. pschiklaſcz; *Sorab.* 1. pžiložicz, pschiložu, pschiložim, pschipoložim; *Vind.* perloshiti, perlagati, perkladati, perklasti; *Carn.* perloshim, perkladam; *Croat.* prilositi, prilàsem, prikládam; *Ray.* priloxitti; *Bosn.* prilosgiti, prilagati; *Ross.* приложить, прилагать, прилагаю, прикласть, прикладывать; §. 1) przykładać co do czego, przytykać, kładąc przyłączyć; anlegen, auf etwas legen. Te rzeczy, w których się kochamy, do piersi przykładamy. *Sak. Probl.* 116. (przytulamy). Papkowate okładania na miejsce zaognione przykładać ciepło, a co nadstygnie, odmieniać. *Perz. Cyr.* 116. Umſchläge auflegen, umlegen, umſchlagen. Przyłoż plastr na ranę. *Tr.* Przykładania na ciało. *Krup.* 5, 293, (*ob.* Okładanie). Maczają się chusteczki w dekokcie ciepłym, i na rany się przykładają. *Krup.* 5, 399. Lekarstwo możne wszystkę niemoc odegnać, raz przyłożone, wszystko sprawuje, że więcéj nie bywa przykładane; a jeśliby zawsze przykładane było, jawno jest, że mniej przemogło. *Zygr. Gon.* 285. Z gliny sobie obraz ulepiła, i na ścianę przyłożyła. *Gil. Kaz. A a* 4 *b.* przylepiła, ankleben. Na przywileju tym książę z biskupem pieczęci swe przyłożyli. *Biel.* 119. przycisnęli, das Siegel beydrucken. Przy obiedzie lepiéj jest pierwéj jeden abo dwa trunki piwa wypić, potym zaś winem przyłożyć, i wsadzić pana na pachołka. *Sak. Probl.* 195. — Przyłożyć ostrog = zewrzeć konia ostrogami. *Cn. Th.* dem Pferde die Sporen geben. —

Fig. Przyłożyć ręki, pracy, sił do czego, przyłożyć się; mit Hand anlegen, ſeine Kräfte aufbieten; *Vind.* skerb imeti; *Eccl.* прирадѣю, прилѣжу. Trzeba tu koniecznie ręki i pracy przyłożyć. *Pilch. Sall.* 323. Boga wzywaj, a ręki przykładaj. *Cn. Ad.* 30. (bez prace nie będą kołacze, *ora et labora*). Nie można pożytecznie przykładać się do nauk, bez przyłożenia się do mierności. *Pilch. Sen. list.* 128. Obaczysz papo, że będziesz ze mnie kontent, będę się przykładał wszystkiemi siłami. *Teat.* 39, 22. Przykładający się usilnie; *Eccl.* прилѣжатель, присѣдительный, присѣдный, (*ob.* przysieść fałdów), прирадѣтель, (*ob.* Rad). Przyłożyć się do czego, przyczynić się, pomagać, *Vind.* pernoſiti, donesti, donoſiti, donaſhati, (cf. donieść); *Ross.* содѣйствовать, споспѣшествовать, (*ob.* Przyśpieszyć), mit helfen, unterſtützen, mit beytragen zu etwas. Przyłoż się do szczęścia wszystkich. *Teat.* 18, 183. Pieniędzmi się do tego przyłożyli znacznie. *Star. Vot. D b.* Pisma te przyłożyły się do oświecenia umysłów. *Ust. Konst.* 1, 200. Z pomocą, ktoś się do tego przyłożył. *Cn. Ad.* 1372, (cf. umie pacierz z mamką). — Przykładać się do czego, przykładać chęć, serce do czego, (cf. przylgnąć); ſich an etwas hängen, ſein Herz an etwas hängen. W dostatku nie przykładaj serca do bogactw. *Karnk. Kat.* 374. Iskra pobudza Kazimierza, aby do królestwa Węgierskiego serce przyłożył; *ut regno Hungarico animum adjiceret. Krom.* 619. — §. Przykładać się do czego, czemu, do czego = nakładać się czego, przywykać czemu, wkładać się w co, zwyczaić się do czego, wyknąć czego; ſich etwas angewöhnen, etwas gewohnt werden, gewöhnen, gewohnt ſeyn. Doma z parobki kart, kostek grać się przyłoży. *Glicz. Wych. I 7 b.* Źrebcowi kloc włoczyć przyprawują, aby się ciągnąć, i na sobie ludzi nosić, przyłożył i nauczył. *ib. F 6. et F 6 b.* Dziatki zaraz prawie rzeczom się przyłożyć mogą. *ib. E 2 b.* Każda rzecz, gdy się której nie przyłoży, widzi się bardzo trudną. *Ezop.* 120. Acz z przyrodzenia miałby wymowę, przecię iż się onéj między ludźmi nie przyłożył używać, nie raz potknie się. *Glicz. Wych. K 7.* Którzy się chlebu rżanemu nie przyłożyli, mają go za niezdrowy, a to, że mu nie przywykli. *Syr.* 920, (cf. przyjeść się potrawie). Kto się milczeniu przyłoży, Stawa się z niego tron boży. *Groch. W.* 393. Z źrzebcem bardzo uważnie trzeba postępować, aby się wadzie szkodliwéj abo uporowi jakiemu nie przyłożył. *Hipp.* 32. (aby się nie znarowił). Przyłożenie się do czego, *ob.* Zwyczaj. — §. Przykładać miecz etc., przymierzyć, zielen und treffen. Tak dobrze wyniesionym przyłożył toporem, Że z niego dusza z mową wyszła jednym torem. *P. Kchan. Orl.* 1, 240. — *Transl.* Sumnienie nic inszego nie jest, tylko przyłożenie boskiego prawa do siebie. *Lach. Kaz.* 1, 59. przystosowanie, die Anwendung auf ſich; *Bosn. et Dal.* prikladati *comparare*; *Croat.* prikládam *comparo*; *Rag.* prikládati *assimillare*, cf. przykład. — §. 2) *Augm.* Przykładać czego więcéj, przyczyniać, przydawać; noch hinzu legen, hinzu fügen, hinzu ſetzen; *Ross.* надкласть, надкладывать, наднесть, надносить; *Eccl.* привозложити, привозлогати. Do kapitaliku w szkatułce będącego, coraz przykłada. *Mon.* 73, 44. Po trosze robiąc, niby nitkę do nitki przykładając, mogło się wiele zrobić. *Pilch. Sen. list. pr.* Ogień gore, póki stawa drew, jako skoro spali one, a nie przyłożysz, natychmiast gaśnie, a gdzie będziesz przykładał, ustawicznie gorzeć będzie. *Syxt. Szkł.* 162. Królewscy palacze coraz więcéj drew w on piec przykładali. *Wad. Dan.* 81. Gościowi rada, Drewek na komin przykłada. *Zab.* 14, 274. *Rzew.* Miał na ołtarzu gorzeć ogień bez przestania, któremu, aby nie gasł, przykładano drewek. *Kulig. Dem.* 173. Nie przykładaj grzechu do grzechu. *W. Syr.* 5, 5. Oni dość mieli, jemu ani pada Na ząb, a tym więcéj chce, im więcéj przykłada; *quo plura demittit in alvum. Zebr. Ow.* 215. (wpycha, pcha w siebie, cf. dolewać). Ty trochę wytrwaj, przyłoż cierpliwości. *Past. Fid.* 30. Gdy co mówię, nigdy nie przyłożę. *Teat.* 18. *c*, 76. (przyłgę, przydam na prawdę). Plotkaś, masz język długi, usłyszysz słowo, przyłożysz dziesięć, a z muchy wielbłąda zrobisz. *Mon.* 70, 586. Przyłożenie, przykładka, przydatek, *Croat.* prilòsek; *Bosn.* priloga, pristava, prilosgjak k' mesu, koji se kupuje na mjerru; *Eccl.* прилогъ, прилагание, приложение; *Ross.* надкладка. — *Prov.* Przyłożywszy szelag, będzie zemla. *Cn. Ad.* 974. (fraszka, podła rzecz, *si addideris denarium, emes obsonium, ob.* Szyszka). PRZYŁOŻYCIEL, a, *m.*, który co do czego przykłada, der Zuleger, Hinzuthuer; *Croat.* prilositel; *Rag.* priloxitegl; *Eccl.* прилагатель. *W rodz. żeńsk.* Przyłożycielka, *Croat.* prilositelicza; *Rag.* priloxitegliza.

PRZYLUBIĆ się komu *recipr. dok.*, starać się mu przypodobać, przymilić się; einem lieb zu werden ſuchen, einem zu gefallen ſuchen. (*Rag.* prigljubiti = cudzołożyć). I czyni i mówi to, czymby się panu przylubił. *Gorn. Dw.* 323. Wszystko na tym zawisło, aby się białej głowie wszelką rzeczą zachował a przylubił. *Gorn. Dw.* 301.

PRZYŁUDA, y, *ż.*; *Ross.* примана; to, czym kogo przyłudzają, przynęta; die Anlockung, die Lockſpeiſe, der Reitz. Smutek udziela jej wdziękom więcej jeszcze mamiącéj przyłudy. *Stas. Num.* 2, 14. Nad wszystkie zmysłów przyłudy pochopniejsza do serc uwikłania uroda pięknych Rusinek. *Nar. Hst.* 2, 432. *Hul. Ow.* 207. Pod płaszczem farbowanéj przyłudy. *Zab.* 10, 156. *Zabł.* PRZYŁUDNY, a, e.; *Ross.* приманный; przyłudzający, powabny; anlockend, reitzend. Wierzy, że go kocha; a ona do przyłudnego wzdycha złotka. *Teat.* 27. *c*, 19. PRZYŁUDZIĆ *cz. dok.*, Przyłudzać *niedok.*; *Boh.* prilauditi; przyłudzić kogo do czego, przynęcić, przywabić; anreitzen, anlocken, anführen, herbeylocken. Stara się przyłudzić sobie człowieka młodego. *Teat.* 49. *b*, 22. Każdy ruszon bywa, oderwany będąc żądzą swą od dobrego, przyłudzony do złego. 1 *Leop. Jac.* 1, 14. Nie tylko nikogo przyłudzić, ale też i przyniewolić nie mogli, aby się tak jawnego niebezpieczeństwa podjął. *Baz. Hst.* 392. — §. Przyłudzać się komu = przymilać mu się, przypochlebiać się, einem zu gefallen ſuchen; (*Ross.* приласкаться). Mniszkówna, przyłudzając się Moskwie, kazała synaczka swego w Ruską wiarę ochrzcić. *Żołk. Mscr.* 77.

*PRZYŁUK, a, *m.*, [właściwie PRZYŁUKA, miasto na Ukrainie, eine Stadt in der Ukr. 2] n. p. Miléj mi z tobą w zgodnej żyjąc sforze, Dom i czeladkę swą trzymać w dozorze, Niż włości mając, słyszeć: ono fuka hutman na pana i lud na przyłuka. *Kchow.* 211. [w oryginale: ludna Przyłuka 2]; może *przynuk = przystawca, podstarości.? (*Ross.* прилука, прилучка uczęszczanie dokąd).

PRZYLUTOWAĆ *cz. dok.*, lutowaniem przyłączyć; *Croat.* prilotávam; *Vind.* navariti, privariti, gornavariti, gorpervariti, (cf. nawarzyć); *Ross.* припаять, припаивать, anlöten, anſchweißen. Ten gatunek stali trudno z żelazem zwarzyć czyli przylutować. *Os. Rud.* 571. Przylutowanie *Ross.* припайка.

*PRZYŁYGAĆ, *ob.* Przylgać.

PRZYMĄCIĆ *cz. dok.*, nieco pomącić, ein wenig trübe machen; *Ross.* припутать, припутывать.

PRZYMACNIAĆ, *ob.* Przymocnić.

PRZYMĄCZYĆ *cz. dok.*, nieco pomączyć, ein wenig bemehlen; *Boh.* přimaučjm.

PRZYMAGLOWAĆ *cz. dok.*, nieco pomaglować, lub nieco więcéj jeszcze wymaglować; noch zumangeln, mehr hinzu mangeln; *Ross.* прикатать, прикатывать.

PRZYMAJĘTNIĆ *cz. dok.*, majątku przysporzyć, przybogacić; bereichern, vermögender machen. Dersław będąc przymajetniony w bogactwa, ludzi gromadę zebrał. *Krom.* 545.

PRZYMALOWAĆ *cz. dok.*, przyczynić malowania, hinzu malen, noch mehr malen; *Sorab.* 1. pžimoluyu.

PRZYMAMIĆ *cz. dok.*, mamiąc przywabić, gaukelnd herbey locken; *Rag.* primamiti, primamglivati; *Bosn.* primamiti; *Eccl.* приманиваю; *Ross.* приманить, приманывать. Przymamienie *Ross.* примана, приманка, приманъ.

PRZYMARMOTAĆ *cz. dok.*, nieco przy czym marmotać, ein wenig wobey murren; *Sorab* 1. pžimorkotam, pžimorkoczu.

PRZYMARTWIĆ *cz. dok.*, przygasić, przytłumić, przydusić, etwas dämpfen. Rozruchy król przebaczeniem do czasu tylko bardziej przymartwił, aniżeli umartwił: *suppressit magis, quam sedavit. Krom.* 612.

PRZYMARZNĄĆ *nijaki jednt!.*, nieco pomarznąć, ein wenig frieren, gefrieren; *Boh.* přimrznauti, přimrzati; *Slov.* pžimrzám; *Carn. et Vind.* permersniti; *Ross.* примерзнуть, примерзаю. — §. Przymarznąć do czego, n. p. Kamień przymarzł do ziemi. *X. Kam.* anfrieren.

PRZYMARZYĆ się *recipr. dok.*, przyśnić się, einem träumen, im Traume vorkommen, einfallen. Teraźniejszych przymarzenia filozofów nie powinny się były nigdy pojawić. *Zab.* 5, 274. urojenia, widzi mi się; Träumereyen, Schwärmereyen.

PRZYMAŚCIĆ *cz. dok.*, nieco posmarować, ein wenig mit Fett beſchmieren; *Ross.* примаслить, примасливать.

PRZYMASZEROWAĆ *cz. dok.*, w marszu przyciągnąć, herbeymarſchieren; *Vind.* permarſhirati, pervlezhi, perhajati, permarſhiranje.

PRZYMAWIAĆ, *ob.* Przymówić. PRZYMAWIACZ, a, *m.*; przymówca, przyganiacz, szczypacz. *Cn. Th.* 877. *Slov.* domluwač; *Vind.* pobodavez, pobadavez, pehauz, podbodnik, der Stichler, der beißende Reden führt.

PRZYMAZAĆ *cz. dok.*, nieco lub więcéj jeszcze pomazać, beyſchmieren, ein wenig beſchmieren, noch mehr beſchmieren; *Boh.* přimazati, přimazowati; *Sorab.* 2. pschimaſasch; *Croat.* primazati, primasújem; *Ross.* примазать, примазывать. Przymazanie *Ross.* примазаніе, примазка.

PRZYMĘCZYĆ *cz. dok.*, męcząc przymusić, martern zwingen. Nie śmiał sędzia dekretu, nie widząc pewnego Dowodu, ani także świadectwa żadnego, Czynić, ale żałobna strona go prosiła, I żeby obwiniona przymęczona była. Zarazem kazał obie do ciemnicy wrzucić. Powrozy do drabiny mężnie kazał skrucić, i t. d. *Papr. Koł. O* 4.

PRZYMĘDRSZY, a, e, *Cn. Th.* 870, *Graec.* ἡμισοφὸς, ein wenig geſcheut.

PRZYMEŁCIE, *ob.* Przymleć.

PRZYMIĄĆ, *f.* przymnie *cz. jednll.*, Przyminać *niedok.*, nieco pomnąć, przygnieść; ein wenig knüllen, kneten, drücken; *Ross.* примять, приминать.

PRZYMIAREK, rku, *m.*; (*Boh.* přiměrek; *Sorab.* 1. pžimera forma; *Rag.* primiera *comparatio*; *Ross.* примѣръ, przykład, wzór); naddatek nad miarę. *Dudz.*, 54, przydatek, przyczynek rzeczy mierzonych. *Wład.*, przylewek płynów, die Zugabe beym Meſſen, das Uebermaß. Przymiarki, które się znajdują w śpichlerzu, wiernie rachować, i do regestru kłaść powinien. *Haur. Ek.* 53.

PRZYMIATAĆ, *ob.* Przymieść.

PRZYMIEDZIĆ, PRZYMIODZIĆ *cz. dok.*, miodem przyprawić, mit Honig anmachen. Dawać pić te listki w winie przymiedzionym. *Urzęd.* 105.

PRZYMIERAĆ *med. cont.*, Przymrzeć *dok.*, głodu przymierać, nieco głód mrzeć, czas niejaki wielki głód cierpieć; eine Zeit lang Hungersnoth leiden, einige Zeit mit dem Hunger kämpfen. Lepiej jest przymierać głodu, niż raz połknąwszy zgubić się. *Pot. Poez.* 484. *Falib. R* 3. Bronili się jeszcze oblężeni, choć już przymierając z wielkiéj części dla świeżo zawziętego głodu. *Tward. W. D.* 2, 255. Nic to nie było siedem lat walczyć nie przestając, Mróz i gorąco cierpieć, głodu przymierając. *J. Kchan. Dz.* 30. Patrzmy, jak po obcych się kątach poniewierać Żałosna jest, lub chleba z rąk patrząc, przymierać. *Błaż. Tłum. B* 2. *Zab.* 11, 193. Gospodarstwa nawykać za młodu, Żeby potym na starość nie przymierać głodu. *Star. Vot. C b.* Kto przebiera, ten przymiera. *Rys. Ad.* 22. — §. Przymierać, przymrzeć = spaść na kogo po śmierci czyjéj, einem zufallen nach jemandes Tode. Przymiera to wszystko na brata podług naturalnej sukcesyi. *Tr. sed vide* Przymrzeć.

*PRZYMIERCA, *PRZYMIERZCA, y, *m.*, przymierze z kim mający, sprzymierzeniec, przymierznik, der Bundesgenoſſe. Słuchał Kazimierz posła od Cara Tatarskiego, przymiercy swego. *Krom.* 605; (*foederatus*). Nalegano na Kazimierza, aby on za przymiercę i towarzysza nie miał Jerzego. *ib.* 684. Przymierzca. *ib.* 686. PRZYMIERNY, a, e, od przymierza, Bundes-. Kraje te dzierżał za przymiernemi artykułami. *Chrośc. Fars.* 488. Jedność przymierna. *ib.* 381. Wojna przymierna w Pomeranii umknęła sposobność królowi do ratowania Jarosławia. *Nar Hst.* 2, 231.

PRZYMIERZCHNĄĆ *cz. jednll.*, przyćmić, dunkel machen, dü-

ſter machen. Noc przymierzchniona z pochmurnemi nieby, nie pozwoliła wygrać tę bitwę po końca. *Tward. W. D.* 22. — §. *Imperson.* Gwiazda, kiedy się przymierzchnie, Z subtelnego pod wieczor obłoku wypierzchnie. *Tward. Pasq.* 23. kiedy zamierzchnie trochę, wenn es ein wenig dunkel wird; *Eccl.* примрачити.

PRZYMIERZE, a, *n.*; *Boh. et Slov.* přjměřj; *Ross.* примирение; a*) robienie miru to jest pokoju na zawsze lub tylko doczesnie; das Friedenmachen, Vergleichen nach dem Kriege.— b*) Tymczasowy pokój, rozejm, zawieszenie broni; *Ross.* перемирие, der Waffenſtillſtand. Nasi, spuściwszy się na przymierze, które jeszcze nie było wyszło, nieostrożni byli. *Biel.* 78. Gdy Władysławowi z Swydrygiełłem zebrać się na pokój nie mogło, przymierze wojnę między niemi rozjęło. *Krom.* 518. Gdy król przypuścił do szturmu, przysłał starosta o przymierze do niego, i tak dał mu król do trzech dni wytchnienie. *Biel.* 295. — c) Przymierze, ugoda z kim nie tylko pokoju, ale i pomocy przeciw nieprzyjacielom, alians, sojusz, das Bündniß; *Sorab.* 2. ſwěstk, ſlub, (*ob.* Ślub); *Sorab.* 1. szlub, zpolné szlub; *Carn.* savęsa, (cf. związek, zawiązek); *Vind.* vesa (cf. wiązać), savesa, punt, (cf. bunt); *Croat.* zavez; *Rag.* uvjêt, drûstvo; *Bosn.* uvjet; *Slav.* ugovor, (cf. umowa); *Ross.* союзъ, соузъ. Wespazyan słał do mnie, żebyśmy się do pokoju brali, i przymierze z nim wzięli. *Jer. Zbr.* 59. (pokój zawarli). Przymierze odporne i zaczepne, Defenſiv- und Offenſiv-Allianz, Schutz- und Trutzbündniß. Dawid postanowił z starszemi ludu *przymirze. *Budn.* 1 *Chron.* 11, 13. Do przymierza trzy się rzeczy schodzą, obowiązki, na które się jedna strona drugiej spólnie podaje; przysięgi i pisma z pieczęciami. *Sk. Kaz.* 508. Przymierze chować; przymierze łamać, gwałcić, nie dotrzymać przymierza. *Cn. Th.* — *Transl.* Małżeńskie przymierze, das Ehebund, Ehebündniß. Jeszcześ w tej nie był fortunie i pierzu, Gdym cię w małżeńskim za męża przymierzu Obrała sobie. *Chrośc. Ow.* 55. — *Theol.* Biblia święta, t. j. księgi starego i nowego przymierza-zakonu, testamentu, alten und neuen Bundes, Teſtaments; *Vind.* stara, nova savesa; *Ross.* завѣтъ. Syn boży nie objawił się w widzeniu prorokom. *Farn.* 138. Skrzynia przymierza *Ross.* кивотъ, кивотецъ, кивотка. *PRZYMIERZNIK, a, *m.*, przymierca, sprzymierzeniec, der Bundesgenoſſe. Car Piotr ukazał się być przymierznikiem Kantymira, bo go żadną miarą nie chciał Turkom wydać. *Steb.* 2, 429. PRZYMIERZOŁOMCA, y, *m.*, gwałciciel przymierza; *Vind.* vesolomezhen, der Bundbrüchige. U wszystkich w hańbie są przymierzołomcy, I nigdzie więcej nie znajdą kredytu. *Chrośc. Fars.* 205. Hostylius przymierzołomcę Suffecyusza końmi roztargnąć kazał. *Faliss. Fl.* 8. PRZYMIERZYĆ się z kim, sprzymierzać się, *recipr. niedok.*, sprzymierzyć *dok.*, zawrzeć przymierze, ein Bündniß machen; *Vind.* sdrushitiſe, ſevjetuvatiſe, ſe sklopiti; *Rag.* uvjettovatise; *Bosn.* uvjettovatise, uciniti uvjet; (*Ross.* перемириться rozejm czynić, примириться pogodzić się). Romulus przymierzył się z słabszemi narodami dla pokonania mocniejszych. *Stas. Num.* 215. Sprzymierzenie, alians, skojarzenie, sojusz, spojenie sił wzajemnych, (*ob.* Sprzymierzeniec). *Jez. Wyr.* Państwa sprzymierzone, które łączą siły swoje na wojnie. *Wyrw. Geogr.* 123, (cf. skonfederowany). — §. *Transl.* Równa wola umysły sprzymierza i jednoczy. *Pilch. Sen. list.* 1, 33. (złącza, kojarzy; verbinden, verknüpfen).

PRZYMIERZIĆ komu co *cz. dok.*, nieco obmierzić, ein wenig verekeln, zum Ekel machen; *Carn.* permersniti. PRZYMIERZŁY, PRZYMIERZIEŃSZY, a, e, nieco obmierzły, ein wenig verekelt; *Croat.* primêrzek; *Rag.* primarzech.

PRZYMIERZYĆ *cz. dok.*, Przymierzać *niedok.*; *Boh.* přiměřiti, přiměřowati; *Sorab.* 1. pžimeram, pschimiriu, pschimirim; *Carn.* permirjam; *Vind.* permeriti, permerjati. (premerjati = przypisać); *Croat.* primerjam, primerûjem; *Rag.* primjeriti, primjêrati (*comparare*); *Ross.* примѣрять, примѣривать, примежевать, приладить, прилаживать; (примѣрный przykładny, непримѣрный nieporównany); a) stosować, przyrównać, paſſen. Przymierzać suknią. *Teat.* 11. *c*, 7. doświadczać miary jej na sobie, na kim; ein Kleid anprobiren, anpaſſen. Przymierzyć obuwia. *Cn. Th.* — *Fig.* Komużeście mię *przypodobnili, i przyrównali, i przymierzyli, i podobnym mię uczynili? 1 *Leop. Jez.* 46, 5. przystosowali, vergleichen, anpaſſen. — §. *Transl.* O nieszczęsny grzeszniku, nie wierzysz, Aż tego gardłem i duszą przymierzysz. *Wad. Dan.* 129. przypłacisz, büßen, abzahlen. — b) Przymierzać gdzie, godzić gdzie, mierzyć, celować, wohin zielen. Ten jest cel, do którego ludzie przymierzają, Którego gdy dostąpią, potym narzekają. *Prot. Kont. B* 3 *b.* Ta nauka cię do nurków zaprowadzi, bo tam, jak widzę, bardzo przymierzasz. *Tworz. Wiecz.* 6. Przymierzam komu do gęby, mieczem do boku, przykładam. *Cn. Th.* Po obudwóch stronach jego mężowie z gołemi mieczami stojąc, do szyi jemu przymierzali. *Sk. Żyw.* 225. Nie przymierzaj, bo złe wnet przytrąci. *Cn. Ad.* 633. (i olstro spuści; nie trzeba złego malować, samo się wyrazi). Nie przymierzając, *praefiscini*, n. p. Cięto go tak w głowę, nie przymierzając. *Cn. Th.* 1215, (*idem est* w jego miarę). Cicero tu przymierzył *ad formulam actionum. Budn. Cyc.* 111. aluduje, przymawia, anſpielen worauf. — §. *Transl.* przymierzyć dokąd, dążyć dokąd, wohin eilen. Na najwyższym wierzchu skały widać było mury zamku, że kto nie ptakiem, niechaj tam darmo nie przymierza. *P. Kchan. Orl.* 1, 86. Jużeś to z Francyi tam i sam przymierzył. *Pot. Arg.* 192. (*Carn.* permire se *accidit*).

PRZYMIEŚĆ, *ob.* Przymiotać.

PRZYMIESZAĆ, *f.* przymiesza *cz. dok.*, Przymieszywać *frequ.*, *Przymieszawać *contin.*, przymieszuje *pr.*; *Boh.* přimisyti, přimichati, přiměšowati; *Sorab.* 1. pžimischam; *Croat.* primessávam; *Rag.* primjesejati; *Ross.* примѣшать, примѣшивать, прибавить, прибавлять, прибавливать; *Eccl.* прирастворяю, примѣшиваю; przydawszy zamieszać, pomieszać; hinzu miſchen, darunter miſchen, vermengen, *pr et fig.* Kościoł boży zawsze przymieszywał wody do wina. *Kucz. Kat.* 2, 415, (cf. roztworzyć). Woda ta dlatego była zimna, że się do niéj przymieszuje woda zimna surowa. *Syxt. Szkł.* 190. Był twarzy pięknéj białéj, do któ-

rej się rumianość panieńska przymieszywała. *Sk. Żyw.* 2, 330. Żadnego dobra niemasz wolnego od przymieszania złego. *Zab.* 1, 48. *Alb.* (bez przysady, bez ale; ohne Beyſatz, Zuſatz). Przymieszanie *Eccl.* примѣшание, примѣсность. Bezecne nieszczęście, które się do każdego szczęścia musi przymieszać. *Gorn. Dw.* 255. Przymieszać się do czego, należeć do czego, przyczynić się do czego, przyłożyć się do czego; mitwirken, mit beytragen, ſich mit etwas befaſſen, drein mengen. Miano o nim mniemanie, iż się do śmierci papieża przymieszał. *Sk. Dz.* 553. *Gorn. Sen.* 257. PRZYMIESZEK, szka, *m.*, przysada, przymieszany przydatek; *Boh.* přimjška, přimeška, přjmišek; *Ross.* примѣсъ, das Beygemiſchte, der Zuſatz, Beyſatz. Bez żadnych do piasku przymieszków z metalów, trwalsze będzie śkło. *Torz.* 164. Oczyścić prawdę od dawnych przymieszków. *Nar. Hst.* 2. PRZYMIESZKOWY, a, e, przydatkowy, przymieszany; *Eccl.* примѣсьнъ, hinzugemiſcht, zugeſetzt. Pomiar składany dwojaki być może, albo czysty sam przez się *pura* albo przymieszkowy, *affecta. Ustrz. Alg.* 2, 90.

'PRZYMIETNOŚĆ, *ob.* Przymiotność, Przymiot.

PRZYMIĘŻSZY, a, e, trochę miąższy, gruby; etwas grob, dick, ſtark. Przymięższy głos, *graviusculus. Cn. Th.*

PRZYMIGNĄĆ *cz. jednll.*, Przymigać *niedok.*, miganiem przyzwolić, zuwinken mit den Augen; *Sorab.* 1. pžimikuyu; *Ross.* примигнуть, примигивать, смигнуться, смигиваться.

PRZYMILIĆ, *f.* przymili *cz. dok.*, Przymilać *niedok.*, przywdzięczyć, milszym uczynić; *Rag.* primilliti, lieblicher machen, reitzender machen. Wzdryga się uczciwa niewiasta od tego, co nieprzystojnie przymila i wdzięczy. *Kras. List.* 2, 108. Milionową dóbr swych oprawą Pragnie przymilić cerę chropawą. *Zab.* 9, 347. *Zabł.* Przymilać zapachem. *Hor. Sat.* 220. PRZYMILAĆ się *rec.*, przypodobywać się, przyłudzać się, przypochlebiać się, przysługiwać się; *Croat.* omilyavamsze, prilizavatisze; (*Croat.* omilyavecz, prilizàvecz *adulator; Dal.* milolasicza = pochlebnica), ſich angenehm zu machen ſuchen, ſich einſchmeicheln. Miłość nie próżnuje nigdy, ale zawsze się chce czym przymilić temu, kogo miłuje. *Sk. Kaz.* 364. Rycerskiemi się dziełami ojczyznie przymilił. *Nies.* 1, 21. Przymilenia zbytnie podejrzane. *Zab.* 5, 131. Wolę ja się nie podobać mówiąc prawdę, niż przymilać podając bajki. *Kras. List.* 120.

PRZYMILCZYĆ *cz. dok.*, nieco przemilczeć, etwas dabey noch verſchweigen. Przymilknąć *nijak. jednll.*; (*Ross.* пріумолкнуть; przy czym umilknąć, wobey ſchweigen, ſtill bleiben.

PRZYMIOT, u, *m.*, 'PRZYMIOTA, y, *ż.*; *Ross.* приметъ nasep, примѣта, примѣтка poznaka, znak; примѣтить postrzedz; *Boh.* přimitati przyrzucać, přjmět zanokcica); przyrzut, przyrzucenie, co się przyrzuca; *Rag.* pridohod, das Hinzuwerfen, der Hinwurf, das Hinzugeworfene. Umyślił Gliński zamek Słucki przymiotem spalić. *Stryjk.* 694. podmiotem ognia, podpału; durch hingeworfne Brände, Pechkränze. Na podaniach apostolskich polegać, przysady i przymioty wichrowatych mózgów odrzuciwszy. *Teof. Zw. A* 2. — *Medic.* Przymiot, przymiotna choroba, *epidemia*, przymiotająca się niemoc, przymietność, przyrzut, przyrzutna choroba, eine epidemiſche Krankheit; *Sorab.* 1. napadna khorofcž; *Ross.* перевалъ, язва; *Eccl.* ꙗзва, (cf. jad, jeść). Grutinius pisał w Polskim języku dzieło przymiot czyli o chorobie zaraźliwéj. *Czack. Pr.* 2, 41. Przymiot, tytuł xięgi *Oczka.* Widzieli, iż ona zaraza i przymiot więcéj a więcéj się, jako kancer, szerzył. *Weresz. Reg.* 23. Przymiot, albo dworska niemoc. *Oczk. Przym.* 1. die Luſtſeuche. Z przymiotu dworskiego (*contagio*), ropa przez pendent ciecze. *Syxt. Szkł.* 227. Dwie nieznane choroby nieulutowane okrucieństwo nad narodem ludzkim tych wieków wykonywają; jedna jest przymiot, abo po prostu mówiąc, pani franca, a druga on nieszczęsny gościec albo kołtun. *Syxt. Szkł.* 306. Przymiot z wierzchu do wnętrza, a ztamtąd zaś po wszystkiém ciele pożarem idzie. *Oczk. Przym.* 4. Przymiot, aza go nie z jednego nierządnego z plugawą zejścia, zaraz oberwać może? *ib.* 11. *ib.* 424. — Ognisty przymiot, zaognienie, die Entzündung. Srebrnik ziele z sadzeli przymiot ognisty wyciąga. *Syr.* 292. *et* 473. Jeśliby się włos na sadzelu odmienił w białość, a wejrzenie przymiotu głębsze będzie niż skóra, w ten czas pewny trąd. *Budn. Levit.* 13, 3. — Przymiot, przypadek choroby, symptoma, *ob.* Przypadek. — 2) Przymiot, Przymiotek *zdrobn.*, przypadłość, przypadek jakiej rzeczy, jakowość, jakość, własność; die Eigenſchaft, Zufälligkeit, zufällige Eigenſchaft; *Vind.* polebnost, ſvoinost, lastnust; *Ross.* свойство (*ob.* Swój), естество, (*ob.* Jestestwo); *Eccl.* свонство, собственность. *Accidens*, przymiot, przypadek. *Urs. Gr.* 175. Ilirícus powiadał, że grzech pierworodny jest substancya, istność, *non accidens*, nie przymiot. *Galat. Alf.* 127. Stary przymiot w narodzie naszym, iż jaki sam kto jest, radby aby tacy wszyscy byli. *Rej. Zw.* 83. (wada, nałóg, przywara, uprzedzenie). Teraz o przymiotach kraju tego powiem kilka słów. *Boter.* 247. Wielkie przymioty rzadko się znajdują bez wielkich przysad. *Zab.* 5, 69. Częstokroć dobry przymiot niewygodny bywa. *Zab.* 13, 278. *Treb.* (umiesz co, musisz robić). Przywarę narodu naszego, szczęśliwym zwrotem, w przymiot zamieniał. *N. Pam.* 6, 348. (w zaletę). Zapamiętałe starce, zhańbione przymioty, Śmieje się zbrodnia syta z pognębionej cnoty. *Kras. Sat.* 15. (cnoty, godności; Tugenden, ſchätzbare Eigenſchaften). Nie zarzniesz Jehowie byka, w którymby była wada, abo jakakolwiek 'przymiota zła. *Budn. Deut.* 17, 1. (skaza. *Bibl. Gd.*, ein Fehl, ein Makel). Strzeż się towarzystwa, któreby cię obrazić miało, zwłaszcza kiedy też czujesz przymiotek jaki w sobie jako człowiek, gdyż żaden człowiek bez tego być nie może. *Rej. Zw.* 79 *b.* (pasyjkę, namiętność). Przymiot przyrodzony dobry, skłonność. *Cn. Th.*, Naturgabe. — §. *Botan.* Przymiot, ziele, starzec, *senecio*; *Boh.* přjmětne kořenj; *Carn.* grint, Kreutzwurz. Przymiotowe ziele, Starzec wielki, Popiołek, ś. Jakuba ziele, łomikość. *Syr.* 1415. *Urzęd.* 283. groſze Kreutzwurz; *Sorab.* 1. babka dzedk; *Carn.* shmarn krish. PRZYMIOTAĆ, PRZYMIETAĆ *cz. niedok.*, Przymieść *dok.*; *Boh.* přimjtati; *Croat.* primèchem; *Ross.* приметь, приметать; *Eccl.* приметаю, приверграю; przyrzucać, hinzu werfen. — *Med.* Przymietająca się niemoc, przyrzucająca się od drugiego, *contagiosus morbus. Mącz.*, *epidemicus*, eine epidemiſche

Krankheit. (*Vind.* primezhen « pojętny, zdolny; *Ross.* примѣчательный pamiętny, przykładny, baczny; *Eccl.* приметатися bawić gdzie czas niejaki). PRZYMIETNOŚĆ, ści, ż., n. p. Franca, cokolwiek w innych niemocach jest szkodliwego, wszystko z sobą przyniesie, żądliwość, ciężką boleść, przymietność. *Eraz. Jez. A.* zaraźliwość, Anſteckung. PRZYMIOTNIK, a, *m.*, przymiotny wyraz. *Kpcz. Gr.* 3, 2, *nomen adjectivum*, das Beywort; (*Slov.* pridavně mẽno, pridawanec, pridawanliwec; *Slav.* primitljivo ime; *Carn.* perstavna beſeda; *Vind.* perstavliva beſeda, (cf. przystawić); *Ross.* прилагательное имя, narzędnie). Przymiotniki tego są rodzaju, którego ich rzeczowniki. *ib.* 2, 8. PRZYMIOTNY, PRZYMIOTOWY, a, e, PRZYMIOTNIE *adverb.*, przyrzutny, przypadły; hinzu geworfen, hinzu gefallen, hinzu geſchlagen. (*Eccl.* непримѣтный *non adjicibilis*). Przykładanie to, ogień przymiotny z oczu wyciąga. *Syr.* 1305. — Przymiotna choroba, przyrzutna, epidemiczna, przymiotająca się, przymiot; eine epidemiſche oder anſteckende Krankheit. Wrzód, który francą zowią, jest tak przymiotny, iż wnet jeden od drugiego się nim skazi. *Eraz. Jez.* 8 *b.* Ziele to choroby wszelkie przymiotne i zaraźliwe odpędza. *Syr.* 88. Gnilec, choroba ta bywa i przymiotna, jak inne zarażające choroby. *Syr.* 618. Choroby te wszystkie bardzo zaraźliwe są i przymiotne, niemal jak powietrze. *Hipp.* 56. *et* 120. Gdyby mąż dostał francy, przymiotnej choroby, zkądby niebezpieczeństwo mogło być zdrowia żenie, co jej czynić potrzeba? *Petr. Ek.* 85. — §. Przymiotny, pełen przymiotów, jakości; *Vind.* laſtnusten, poſeben, mit Eigenſchaften begabt. Widziemy ludzi zdatnych, umiejętnych i przymiotnych, usilnym czoła potem doskonalenia nabywających. *Mon.* 65, 190. — §. *Gramat.* Przymiotny wyraz. *Kpcz. Gr.* 3, 2, *ob.* Przymiotnik, *adjectivum*, ein Beywort; *Boh.* spolustatný *adjectivus.* Imiona rzeczy, wziętych przymiotnie, kończą się jak przymiotniki: orli, żelazny. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 138. wyrażając jakość, *adject.* — *Aliter:* Przymiotowe wyrazy, *epitheta. Pir. Wym.* 243. — §. Nerwy przymiotowe czyli oczami obracające, *nervi pathetici. Krup.* 3, 147. — §. *Botan.* Przymiotowe ziele, *ob.* Przymiot, ziele.

PRZYMIZG, u, *m.*, umizg do kogo, przywdzięk, przymilenie; Careſſe, Liebkoſung um ſich einzuſchmeicheln. Zmyślonemi przymizgami gości witają, zwodząc znakiem obłudnej radości. *Przyb. Luz.* 37.

PRZYMKNĄĆ, *f.* przymknie *cz. jednll.*, Przymykać *niedok.*; *Slov.* priſtrkugi; *Vind.* permekniti; *Bosn.* primaknuti, primiçati, prisloniti; *Rag.* primaknutti; *Croat.* primichem, primikavam; *Ross.* примкнуть, примыкать; przysunąć posuwając, anrücken, herbeyrücken. Słomy do ognia nie przymykaj. *Cn. Ad.* 904. — §. Przywrzeć, przywierać, n. p. Drzwi przymknąć a nie zamknąć. *Teat.* 24. *c*, 17. die Thüre anlehnen, ohne zuzuſchließen. Zostaw drzwi przymknięte. *Teat.* 19. *b*, 72. Zajrzawszy w kosz, przymykają wieko. *Teat.* 11. *b*, 55. Przymknięty *Boh.* přimčený. — PRZYMYKAĆ się *rec.*, przybliżać się, anrücken, ſich annähern. Pobliżu się do niego nigdy nie przymyka, A jeśli się on przymknie, ona się odmyka. *P. Kchan. Orl.* 1, 81. Saraceny cały kraj zwojowawszy, pod Rzym się przymykali. *Sk. Dz.* 841. Dzień na świat się przymyka. *Groch. W.* 45.

PRZYMLEĆ *cz. dok.*, mieleniem przyczynić, nieco pomleć; mehr dazu mahlen, ein wenig klein mahlen (in der Mühle). Przymełcie *Ross.* примоль.

PRZYMŁÓCIĆ *cz. dok.*, młócąc przyczynić, nieco pomłócić; mehr dazu dreſchen, ein wenig abdreſchen; *Ross.* примолотить, примолачивать. Przymłócenie *Ross.* примолотъ.

PRZYMNOŻYĆ, *f.* przymnoży *cz. dok.*, Przymnażać *niedok.*; *Boh.* přilepšiti, (cf. lepszy); *Croat.* pribolssávam; *Ross.* пріумножить, пріумножать, придѣлать, придѣлывать, прибавить, прибавлять, прибавливать; *Eccl.* примножити, примножати, набавляю, наращаю, приращаю, примножаю; przyczyniać, przydawać, przykładać się żeby przybywało, vermehren. Widzę, że umie przymnażać domowych przyjaciół. *Teat.* 6. *b*, 17. Bóg onym dwojgu ludziom w raju Kazał przymnażać ludzkiego rodzaju. *Kanc. Gd.* 269. Bóg mu wszystkiego przymnażał, patrząc na dobre serce jego. *Sk. Żyw.* 19. Xiężyca z słońcem położenie Ujmę światłości albo przymnożenie Właśnie sprawuje. *Suszyc. Pieśn.* 3, *S* 2 *b.* PRZYMNOŻYCIEL, a, *m.*, który co przymnaża, der Vermehrer; *Croat.* pribolssávecz. *W rodz. żeńsk.* Przymnożycielka. PRZYMNOŻEK, żku, *m.*, przyczynek, przydatek; *Croat.* pribolssicza; *Ross.* прибавка, die Vermehrung, der Zuſatz. Krzyżacy srożyć się bardziej poczęli, nadęci przymnożkiem pięciu set kiryśników, *accessione. Krom.* 608. Władysław bardziej Litwie swojej, a niżeli Polszcze przymnożku i ozdoby życzył. *ib.* 511.

PRZYMOCNIĆ, *f.* przymocni *cz. dok.*, Przymacniać *niedok.*, mocniejszym uczynić, pokrzepić, verſtärken; *Croat.* prikreplyujem; *Ross.* прикрѣпить, прикрѣплять. Przymocnienie *Ross.* прикрѣпа, прикрѣпка, скрѣпа. Nie pomału potęgi swej przymocnił posiłkami Wołochów i Tatarów. *Krom.* 523. — §. Przymacniać, przymocować do czego, mocno przybić, mocno przyłączyć; an etwas feſt machen, feſt anſchlagen, befeſtigen; *Ross. vulg.* приботать. (*Sorab.* 1. pžimoczuyu przymuszam). Do balu dębowego przymacnia się nabity szturmak. *Jak. Art.* 3, 300. Na skórce ziarna zawsze jest jakiś znaczek na tym miejscu, gdzie ziarnko było przymocowane do swego okrycia. *Bot. Nar.* 132. (przyszyte, przywiązane, przyrosłe).

PRZYMOCZYĆ *cz. dok.*, nieco pomoczyć, ein wenig einweichen, anfeuchten; *Ross.* примочить, примачивать. Przymoczenie *Ross.* примочка; od przymoczenia примочный.

PRZYMOREK, rku, *m.*, pomorek, gdy trochę pomiera, początek albo koniec abo odnowienie moru czyli powietrza. *Cn. Th.* eine kleine Seuche, ein kleines Sterben.

PRZYMORSKI, a, ie; *Sorab.* 1. pžimorski, pžimorskė; *Rag.* primorski; *Croat.* primorszki; *Ross.* приморскій; pomorski, nad morzem leżący, an der See gelegen. Przymorskie stolice. *Przyb. Milt.* 359. Przymorski mieszkaniec, przymorzanin, pomorzanin, *Rag.* primoraz, primoranin; *Croat.* primorecz, *f.* primorkinya. PRZYMORZE, a, *n.*; *Rag.* primorje; *Ross.* приморіе; pomorze, die Seeküſte.

PRZYMOSTEK, stku, *m.*, poboczny mostek, eine Nebenbrüc-

le, Seitenbrücke; (*Ross.* примостить, примащивать przybrukować, dobrukować). Oszukani byli piesi niektóremi przymostkami, które do muru Moskwa była przystawiła, ale ich potym umknęła. *Biel.* 721.

PRZYMOTAĆ *cz. dok.*, więcéj domotać, nieco namotać, hinzuweifen; *Sorab.* 1. pschimottam; *Ross.* примотать, приматывать.

PRZYMOWA, y, *ż.*; (*Boh.* přimluwa przyczyna za kim, instancya; *Slov.* přimluwenj przymówienie do kogo; *Croat.* prigovor *despectus, contemptus*); — przymowa, wymawianie słów przy czarowaniu, urzeczenie, przyrok, przyroczenie; die Besprechung, das Besprechen der Hexenmeister; *Eccl.* приглашение. Piękna białogłowa ostrym wejźrzeniem strzelając rychlej uczarować może, niż która baba zioły abo przymowa. *Gorn. Dw.* 298. Ziele to postrzałom bywa pewniejszym ratunkiem, niźli przymowy, żegnania i zaklinania guślarzów. *Syr.* 365. — ✻. Kato wielkie przymowy wyrzucał na oczy Markowi Celiuszowi. *Eraz. Jez.* 67. (przymówki, przycinki, przygany). PRZYMOWCA, y, *m.*; (*Boh.* přimluwce = przyczyńca); przymawiacz, który drugiemu uszczypliwie przymawia, przyganiacz, szczypacz; der Stichelredner, der einen mit Sticheleyen bey der Ehre angreift. Ktoby nie zarazem się zaprzał abo nie odwołał swojej przymówki, aby jako przymowca był sądzon. *Modrz. Baz.* 397. ✻PRZYMOWCY, PRZYMOWCZY, a, e, przymawiający, naganiający, tadleriſch. Od człowieka przymowcego albo uszczypliwego języka, łacniéj się uchronić; ale od tego, co obmawia po stronie, trudno się masz uchronić. *Eraz. Jez.* F 2. PRZYMÓWIĆ, *f.* przymówi *cz. dok.*, Przymawiać *niedok.*, a) mową przydać, przyłożyć; dazu reden, dazu ſprechen, mit reden, mit ſprechen; *Carn.* pergovarjam; *Vind.* permarnuvati, pergovoriti, perriekati (cf. przyrzec), pergovarjati; *Ross.* приговорить, приговаривать; *Eccl.* приглаголю. Między ludzi przyszedłszy, nie siedzieć, jako darmobit; ale umieć i ku temu i ku owemu przymówić. *Rej. Zw.* 112 *b.* — Przymawiać, wymawiać słowa przy czarowaniu, urzekać; beſprechen, mit Worten bezaubern. Do ziół przydała jakiegoś przymawiania czarowniczego nie mało. *Otw. Ow.* 259. Ognie do kupy piorunowe wodzi, Z cichym je przymawianiem w ziemi zakopuje. *Bardz. Luk.* 15. (*ob.* Przymowa). — b) Przymawiać na co = na co mówić, aludować. *Cn. Th.* auf etwas im Reden anſpielen. Chciał z nim krotofilić, przymawiając jakoby na to żartem, że jego matka musiała cesarza znać. *Eraz. Jez. E e* 7. — ✻. ✻Przymawiać kogo, przyciągać na swoję stronę, przywabiać pięknemi słówki, *pellicere. Macz.*, mit ſchönen Worten anlocken. — c) Przymawiać komu, przycinać mu, przyganiać; einen tadeln, auf einen ſticheln, ihn mit Worten angreifen, Anzüglichkeiten gegen ihn hören laſſen; *Boh. et Slov.* domlauwati, dmluwiti, domlauwam *objurgare*; *Croat.* prigovárjam, prigovorilszem *derogo, censuro.* Ty nie gniewaj się na mnie o to panie, Żem ci przymówił, czasem tego trzeba. *P. Kchan. Jer.* 254. Dobrym postępkom dotkliwie przymawiać umieją. *Mon.* 65, 119. Przymawiał świętym, narzekał na niebo. *Jabł. Ez.* 177. Karakalli Alexandryjczykowie o zabicie brata przymawiali. *Sk. Dz.* 111. PRZYMÓWIĆ się *rec.*, przydać swoje uwagi krótko o jakiéj sprawie, przełożyć ustnie; mündlich kurze Bemerkungen vortragen, Zuſätze zu jemandes Rede machen. Po Wojewodzie Mazowieckim przymówił się do propozycyi od tronu pan Ożarowski. *Dyar. Grod.* 302. Przymówienie się = ustna krótko wyrażona uwaga, obserwacya; eine kurze mündliche Bemerkung, Anmerkung. Kładłem w jednę szalę mowę dwuarkuszową a w drugą zwięzłe przymówienie się; a przymówienie się przeważyło dwuarkuszową mowę. *Gaz. Nar.* 1, 80. Podał królowi konstytucyą, z krótkim przymówieniem się. *Gaz. Nar.* 1, 310. *Dyar. Grod.* 296. — ✻. Przymówić się do kogo = przemówić do niego, wdać się w rozmowę, zaczepić go rozmową, mit einem ein Geſpräch anfangen; *Slov.* přimluwiti se. Nieśmiały, nie wie, jak się do nas przymówić. *Teat.* 8. *b*, 87. — ✻. Przymawiać się komu o co, natrącać, wzmiankę rzucać dając znać swoje żądanie, nawiasem się dopominać; im Geſprechen berühren, erwähnen, ein Wort fallen laſſen. Nie źle swój interes promowuje, nieznacznie się przymówił. *Teat.* 27. *c*, 84. Oddałem list, i sam ustnie przymówiłem się o pieniądze. *Teat.* 33, 25. Przymawiać jej się o ten portret, a potym i prosić począł. *Lub. Roz.* 341. (*Boh.* přimluwiti se przyczynić się za kim; *Bosn.* prirecchise, karatise *altercari*). PRZYMÓWKA, i, *ż.*, skryte a dowcipne oznajmienie komu potrzeby swojej albo cudzego błędu. *Lub. Roz.* 360, *Boh.* domluwa; *Croat.* prigovor, mündliche Erinnerung, wörtliche Anſpielung. Dla godnych ludzi słuszniejsza uczynić przed przymówką. *Lub. Roz.* 352. O sławnym lutnišcie Bekfarku jest ona przymówka: nie bierz po Bekfarku lutni. *Falib. A* 1. t. j. upominanie, przysłowie, przypowieść. — ✻. *In malam partem:* Przymówka = PRZYMÓWISKO, a, *n.*, przygana, przycinanie, uszczypek, szczudłek; Tadel, Vorwurf, Sticheley, Stichelrede, Stichelwort; (*Vind.* prigovor, madesh, tadou, pobadlivi govor, podbodni marinj, preshkarjanje). Kto wspominał Faraona, abo Nabuchodonozora, abo Holoferna, na się przymówkę obracał Genseryk. *Sk. Dz.* 420. W ten cel póki żyw pewnie nie ugodzi, Aby miał ujść przymowisk, co Nestora zdradził. *Zebr. Ow.* 316. By człowiek największy był, przymówek być próżny nie może. *Budn. Apopht.* 88. Żeby w czynieniu dobrodziejstwa przymówka albo jakie uszczypliwe nie było słowo. *Gorn. Sen.* 6. O wywodzie szlachectwa za przymówką. *Stat. Lit.* 80. O przymówkę, jakoby miał być nieuczciwej matki synem. *Stat. Lit.* 85. Dajże panie, abym już więcej tych przymowisk nie słuchała. *Radz. Tob.* 3, 17. Na drugiego przymówka, A na się ni słówka. *Cn. Ad.* 526. *Rys. Ad.* 43. (cudze wady, choć małe, bystrym widziem okiem). PRZYMOWNY, a, e, — ie *adverb.*, przymawiający, uszczypliwy. *Cn. Th.* 877. tadleriſch, ſtichelnd. *Criminosus*, potwarzliwy, przymowny. *Macz.*

PRZYMROCZYĆ, *cz. dok.*, nieco zamroczyć, ein wenig verfinſtern; *Eccl.* примрачаю, (примракъ, темноватость, a) ciemniawość, b) fantazma, strach).

PRZYMROZEK, zku, *m.*; *Boh.* přimrazek, mrazýk; *Ross.* морозецъ, подмораживание, прохододь; mróz nie wielki, ein kleiner Froſt, kleiner Nachtfroſt. *Cn. Th.* Jeśli susze

lub przymrozki panują, matami grzędy okrywać należy. *Przędz.* 65. PRZYMROZIĆ *cz. dok.*, mrozem nieco dotknąć, ein wenig frieren machen; *Boh.* přimrazyti; *Ross.* приморозить, примораживать.

PRZYMRUCZEĆ *cz. dok.*, Przymruczać *niedok.*, *submurmurare. Mącz.*; *Croat.* primermlyavam, ein wenig murren. Przymruczający *Croat.* primermlyávecz.

PRZYMRUŻYĆ *cz. dok.*, oczu trochę zamrużyć, die Augen ein wenig zudrücken, kleiner machen; *Ross.* прищурить, прищурывать, (cf. szczur). Sparł się na zydlu, brwi sobie pomusnął, przymrużył oczu i szczęśliwie usnął. *Kniaź. Poez.* 2, 69. Serce wabił letkim przymrużeniem. *Hor. Sat.* 35.

PRZYMRZEĆ, *ob.* Przymierać.

PRZYMSZAŁY, a, e, mchem obrosły; *Eccl.* прибрадный, мохомъ поростшій.

PRZYMULIĆ *cz. dok.*, mułem przyrzucić; *Ross.* примыть, примывать, нанесть, ein wenig beſchlämmen, mit Schlamm belegen. Przymulenie gruntu do brzegu. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 128. (*ob.* Przysep, Odsep). Stanął tracz przymulony. *Pot. Pocz.* 333. (*Ross.* наметный, cf. namieść). Woda mętna nową ziemią przymuliła rolą. *Cresc.* 82.

PRZYMUREK, rku, *m.*, przymurowanie, przedmurze małe, eine kleine Nebenmauer. Przymurki w fortyfikacyi są kawałki murów podpierające miejscami futrowanie, którym wał jest obmurowany. *Jak. Art.* 3, 308. *et* 95, *contreforts.* — Mur otaczały mocne i grube wieże, mając z nich każda, jedna między drugą, osobliwy przymurek. *Ustrz. Kruc.* 1, 127. Złączyć przymurkiem. *Torz.* 42. Trudnią nas winnic przymurki, Że zasłaniają strzelające Turki. *Kchow. Wied.* 26. PRZYMUROWAĆ *cz. dok.*, murując przyczynić, przybudować; *Vind.* persidati, hinzu mauern, anmauern. PRZYMURZE, a, *n.*, podmurze, zamurze, przedmurny, podmurny plac, *pomerium. Cn. Th.* 740, der Platz an einer Mauer, der Zwinger; *Ross.* пристѣнь, пристѣнокъ.

PRZYMUS, u, *m.*; *Slov.* přinaucenj; *Vind.* permuranje, filnost, filenje, (cf. silić); *Ross.* нужда; mus, niewola, przymuszenie, przyniewolenie, der Zwang. Z przymusu, a nie z dobrej woli to uczynił. *Tr.* PRZYMUSIĆ, *f.* przymusi *cz. dok.*, Przymuszać *niedok.*, *Przymuszawać *cont. frequ.*; *Boh.* donutiti, donutjm; *Slov.* prinucugi, sylim, (cf. silić); *Sorab.* 1. pžimoczuyu, moczuyu; *Carn.* permôram, perzvenkam; *Vind.* premorati, permurati, permorvati, permuruvati, filiti, perfiliti, pofiliti, nafiliti, truzati, pertruzat; *Croat.* prisziliti, uszilyújem (cf. usiłować), primarjam, primoralszem; *Ross.* понудить, понуждать (cf. ponudzić), домогаться; *Eccl.* припонуждаю, понуждаю, нудю, бѣжду, притужаю, принуждаю, нажда́ти, неволити; przyniewolić, *ob.* *Przynucić, przynukiwać; zwingen, nöthigen. Częstokroć do popełnienia występku potrzeba przymusza. *Teat.* 9. *c*, 62. Matka jego przymusiła go, żeby bezbożnie czynił. 3 *Leop.* 2 *Paral.* 22, 3. (przynukała go. 1 *Leop.*). Przyszli przymuszając go, aby wstał z ziemi. 3 *Leop.* 2 *Reg.* 12, 17. (przynukając go. 1 *Leop.*). Ona ma całą minę przymuszoną, kiedy wchodzi do pokoju tak jakoś zasznuruje gębę. *Teat.* 37, 151. (przesadną, nienaturalną). Pełń obowiązki religii z ochotą, bo przymuszone ofiary nie miłe są bogu. *Kras. Pod.* 2, 76. (*Vind.* permuran, perfilen). Przymusza niższego wyższy, gdy go prosi. *Modrz. Baz.* 354. Niedbali o ćwiczenie, iż ich żadną winą do tego nie przymuszawano. *Petr. Pol.* 381. *Przymuszać kogo sobie za sługę i niewolnika. *Star. Ref.* 161. — Przymusić się = gwałt sobie uczynić by co robić etc.; ſich zwingen, ſich Zwang anthun. Będę się przymuszał, abym ją mógł kochać. *Teat.* 54, 81. Pozwól Pani, abym sobie z nią po przyjacielsku postąpiła; proszę się także dla mnie nie przymuszać. *Teat.* 48. *d*, 56. (nie żenować się). PRZYMUSICIEL, a, *m.*; *Sorab.* 1. moczuwař; *Vind.* filnik, pofilnik, permuravez; *Croat.* primarjávecz; *Ross.* понудитель; *Eccl.* принуждатель; przyniewalacz. der Zwinger, Nöthiger, Antreiber. *Cn. Th.* PRZYMUSICIELKA, i, *fem.*

PRZYMUSNĄĆ, *f.* przymusnie, przymuszcze *cz. jedntl.*, [Przymuskać *niedok.*, Przymuskiwać *frequ.*; *Vind.* permufniti 2]; gładko przylepić, przykleiwszy przygładzić; glatt anfleben, anpicken und glatt ſtreichen. *Prov.* Jakoby przymusnął. *Cn. Ad.* 293. *Pot. Arg.* 449. *ad amussim quadrat*, jak ulany, wie aufgeklebt, paſſt auf ein Haar, wie aufgegoſſen. — §. *Transl.* Przymuskać, przygłaskać; beſänftigen, in Ruhe erhalten. Krzyżacy wojnę, z którą się jeszcze zatrzymywali, do czasu przymuskać chcieli, *dissimulare. Krom.* 439.

PRZYMUSNY, a, e, PRZYMUSNIE *adverb.*; *Eccl.* понуждательный, принуждательный; przymuszony, niedobrowolny, przyniewolony, wymuszony; gezwungen, erzwungen. Zabój przymusny nigdy śmiercią ścigany być nie powinien. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 271. Przymusnie, z muszenia, potrzebnie, *necessarie. Mącz.*, z musu, po niewoli; *Vind.* po fili; *Eccl.* понужденно, по нуждѣ. — §. Idę, przymusna gdzie każe fortuna. *Kchow.* 59. *active*, przymuszająca, zwingend, treibend; *Eccl.* стѣсняваемъ, принуждаемый; *Ross.* принужденный. PRZYMUSZAĆ, *ob.* Przymusić.

PRZYMUSZCZKA, i, *ż.*, przypochlebowanie obłudne, Schmeicheley, Verſtellung. Byli od niego obleśnemi przymuszczkami, pochlebstwy i podarkami złudzeni. *Krom.* 525. Nie długo ona przymuszczka trwała, *dissimulatio. ib.* 459. Ludzi cnotliwych pod przymuszczką przyjaźni zdradziecko oszukują; *sub specie amicitiae. Krom.* 492. Jagiełło przymierza z Krzyżakami jeszcze dłużej pomkałby był, by było przymuszczki fortelnej w listach cesarskich jawnie nie przydybano. *Krom.* 492. PRZYMUSZCZEK, szczka, *m.*, przypochlebca, ein Speichelleckер. Ci wszędybyłowie abo przymuszczkowie Do rzepiu są podobni, który więc do każdej Sukni przylnie. *Opal. Sat.* 164.

PRZYMUSZONY, *ob.* Przymusić. PRZYMYKAĆ, *ob.* Przymknąć.

PRZYMYŚLIWAĆ o czym *cz. niedok.*, przemyśliwać trochę, pomyśliwać; ein wenig über etwas nachdenken, ſich daran erinnern; (*Croat.* primisslyávam *affingo*, *insimulo*; *Ross.* примыслить, примышлять = wymyślić). Obraził Ludwik na się Polaki nie przymyśliwaniem o zwetowaniu Włodzimierza. *Krom.* 374. (zaniedbaniem, niedbałością).

PRZYNABYĆ *cz. dok.*, Przynabywać *niedok.*, do już mianego jeszcze nabyć, noch mehr hinzu anſchaffen. Przynabył sobie

mnogszego i jeszcze sposobniejszego naczynia. *Smotr. Apol.* 10.

PRZYNAGLIĆ komu *cz. dok.*, Przynaglać *niedok.*, Przynagliwać *frequ.*, nalegając przypędzać, antreiben, einem anliegen, daß er eile, eilfertig betreiben; *Ross.* понудить, понуждать, нукать, нукну, *vulg.* турить, турю. Woda wodą bywa popędzana, Przynagla jej owa, co z góry ubiega, A ta zaś na bieżącą przed sobą nalega. *Otw. Ow.* 613. Nie przestał on jej przynagliwać. *ib.* 173. Z początku przynaglać, jest to chcieć prędzej ustać. *Kluk. Zw.* 1, 188. Przynaglono tłustemu koniowi z karety, zdechł w półgodziny. *ib.* 1, 155. Przynaglać, podczas gorzej. *Cn. Ad.* 974. (chlustał, chlustał, aż konik ustał). Przynaglali Egipcyanie ludowi, aby co rychlej z ziemi wyszedł. *W. Exod.* 12, 33. Nie trzeba go wiele namawiać; nie trzeba mu przynaglać. *Cn. Ad.* 669. — ℣. *Cum Accusativo:* Przygróżki uczyniwszy, chcieli go od jego przedsięwzięcia odstraszyć, przynaglając go, aby się podpisał. *Baz. Hst.* 11. Przynaglający, przynaglacz *Ross.* понудитель.

PRZYNAJĄĆ, *f.* przynajmie *cz. jednl.*, Przynajmować *niedok.*, więcej ponajmować, noch mehr hinzumiethen. Nie mogąc mieścić się wygodnie w tamtym mieszkaniu, przynajęliśmy ten pokój o ścianę. *Teat.* 33. *d*, 79.

PRZYNAJMNIEJ, PRZYNAMNIEJ *adverb.*, acz nie, wenigstens, zum mindesten; *Boh.* aspoň, alespoň; *Slov.* přinagmeň, prinagmeneg; *Sorab.* 1. jeno, (*ob.* Jedno, jeno); *Carn.* saj (*ob.* Zaś), narmejn; *Croat.* dar, lepráv; *Dal.* dar; *Bosn.* istom, daj, barem, suakojako; *Rag.* zanajmagne, da daj; *Eccl.* поне. Odpędziwszy, albo wzdy przynajmniej uskromiwszy chorobę. *Ocz. Przym.* 294.

PRZYNALEGAĆ na kogo *med. dok.*, trochę nań nalegając przykrzyć mu się, auf einen dringen, ihm zusetzen. *Tr.* PRZYNALEGŁOŚĆ, ści, *ż.*, nagłość, przynaglenie; daß Dringen, Zudringen, die Andringlichkeit. Soli tej zażywać można według każdej choroby przynaległości i potrzeby. *Syr.* 809. PRZYNALEŻEĆ, przynależy *neutr. dok.*; *Ross.* принадлежать; *Boh.* přináležeti; *Vind.* perſhlihati, (*ob.* Przysłuszeć); należeć do kogo, jego być własnością; zugehören, zukommen, gebühren. Mnie honor zakończenia dzieła tego przynależy. *Teat.* 5. *b*, 72. — ℣. Przynależy mi co, przynależy co na mię = przystoi mi, na mnie, odpowiada mi; es entſpricht mir, iſt mir zuträglich. Piwa dobre dzieciom, ludziom młodym przynależętsze (*Comparativ. partic.*) i zdrowsze są niźli wody. *Syr.* 944. — ℣. Wiele na tej przynależy sprawie. *Tr.* es kommt viel darauf an, beruht viel darauf. PRZYNALEŻYTY, PRZYNALEŻNY, a, e, PRZYNALEŻYCIE, PRZYNALEŻNIE *adverb.*; *Ross.* принадлежный, принадлежащій; przynależący, należyty n. p. sąd, *competens tribunal. Cn. Th.*, (*ob.* Przysąd); gehörig, zuſtändig. Nie wiem jak to przynależnie i doskonale wywieść. *Hipp.* 1. należycie, jak się należy; wie ſichs gebührt, gehörig. PRZYNALEŻYTOŚĆ, PRZYNALEŻNOŚĆ, ści, *m.*; *Boh.* přislušentwj; *Ross.* принадлежность; należytość, die Zuſtändigkeit, Zugehörigkeit. Przynależytość sądu, *competentia fori. Cn. Th.* Województwo to, z wszystkiemi zamkami, przynależnościami. *Vol. Leg.* 3, 196.

PRZYNAPOMINAĆ *cz. niedok.*, *cohortari. Mącz.*, przypominać, ermahnen, ermuntern.

PRZYNARZĄDZAĆ *cz. niedok.*, przygotowywać, Vorbereitungen machen. *Parasceve*, przygotowanie, przynarządzanie, przed tym nagotowanie. *Mącz.*

PRZYNASZAĆ, *ob.* Przynieść.

PRZYNAWEK, wka, *m.*, ryba morska, głębik, *hi pisces turmatim naves comitantur. Cn. Th.* der Schiffkuttel, der Segler. *Pompylus*, przynawek albo prowadziciel, ryba od swojej własności tak rzeczona, że koło okrętów zbłąkanych zawsze pływa. *Chmiel.* 1, 631.

PRZYŃAWLEKAĆ *cz. dok.*, do czego jeszcze nawlekać, noch dazu aufreihen; *Ross.* принизать, принизывать.

PRZYNĘCIĆ, *f.* przynęci *cz. dok.*, Przynęcać *niedok.*, Przynękać. *Cn. Th.*; (*Boh.* prinutiti przymusić; *Ross.* принудить, принуждать): nętą przywabić, przyłudzić; anlöcken, herbeylocken; *Boh.* přjwnaditi; *Bosn.* navaditi; *Vind.* nastaviti vabno jed; *Rag.* mamiti, (cf. mamić); *Ross.* прикормить, прикармливать, приманить, приманывать; — *pr. et fig.* Umizg, uśmiech, chętne z niemi obcowanie, to mężczyzny przynęca, i to jest dla nich, jak dla much słodycz, na którą się zlatują. *Teat.* 10. *b*, 45. Dziś pierwszy wzgląd bywa na mienie; sama uroda z cnotą nie przyneci. *Pot. Syl.* 234. — ℣. Przynękać, *ob.* Przynukać. PRZYNĘCICIEL, a, *m.*, przywabiacz, der Anlocker; *Rag.* mamaz, zamamitegl, (cf. mamić); *Ross.* прикормшикъ. PRZYNĘTA, y, *ż.*, ponęta, wab, powab, *pr. et fig.*; der Köder, die Lockſpeiſe, die Anreitzung, der Reitz; *Rag.* mama, zamama, (cf. mamidło); *Ross.* прикормка, прикормъ, притрава, примана, приманка, приманъ. Raz im tylko dać przynętę, to zawsze przylatywać będą. *Teat.* 19. *b*, 33. — O przynętach ptaszych. Ktoby uczynił przynętę na ptaki na swym gruncie, a drugiby te przynęty popsował, albo ptaki przynęcone odegnał, albo na gotowych cudzych ponętach pomknął, zapłaci. *Stat. Lit.* 313. Ktoby czyje przynęty dziegciem abo czosnkiem podmazał.... *ib.* ptaśniczy gaik, polko, der Vogelheerd, Lockheerd. PRZYNĘTNY, a, e, — ie *adverb.*, powabny, reitzend. Przynętnym pochlebstwem utargowana łaska. *Krom.* 532. Nie pstrzyli Stoicy pism swoich przynętnemi kwiatkami; cały onych tok ma w sobie coś stałego. *Pilch. Sen. list.* 267.

PRZYNIELUBSZY, a, e, *subinvisus. Mącz.*, ein wenig verhaſſt.

PRZYNIEŚĆ, przyniósł, *f.* przyniesie *cz. dok.*, Przynosić *niedok.*, Przynaszać, Przynoszywać *frequ.*; *Boh.* přinesti, přinašeti; *Slov.* přinašeti, přinašim; *Sorab.* 2. pschinaſcz; *Sorab.* 1. pschineſcz, pžinoscham, pschineszu, pschinoschu, pschineszem, pschinoszem; *Vind.* pernesti, napernesti, pernaſhati, priedpernesti, napreipernesti, priednoſiti; *Slav.* donesti; *Rag.* prinjêti, prinossim; *Croat.* prinássam; *Ross.* принесть, приносить; nieść co dokąd, zanieść aż do, bringen, z sobą przynieść, mit ſich bringen. Byś Homerem był, bądź wdzięcznym Maronem, Nie przyniesieszli, nie weźmiesz Maronie, Cyceronie. *Groch. W.* 566. Imiona tych, którzy chleb i wino do ołtarza przynoszywali, czytane przy mszy bywały. *Pim. Kam.* 144. Każdy rodząc się przynosi z sobą własnego

sędziego, to jest sumnienie. *Stas. Num.* 2, 82. Sława dzieła jego bohatyrskie do naszych uszu przynosiła. *Birk. Dom.* 24. Dzieci, jak się urodzą, do rzék przynaszamy, A lodem i wodami ich ciała stwardzamy. *A. Kchan.* 260. (zanosimy, niesiemy do rzék; hinbringen, hintragen zu den Flüſſen). — §. Przynieść kogo, przyprowadzić; ein bringen, herbeybringen, herbeyführen. Coż tu Wc Pannę tak rano przyniosło? *Teat.* 10, 12. was hat ſie ſo früh hergebracht? Dali - bóg ci kaduk go tu przyniósł. *Teat.* 33, 19. Bóg cię przyniósł, a ja cię szukam. *Teat.* 54. *c*, *C. d* 2. Gott hat dich hergeführt. Coż to tu do nas Wc Pana przyniosło! *Teat.* 30. *b*, 63. — §. Roku tego przyniesiona była Helena Alexandrowi do Wilna. *Biel.* 433. przywiedziona. — §. Przynieść co = powiedzieć co, wyrzec co, wyrazić, etwas (mündlich oder ſchriftlich) vorbringen. Tym podobne mowy i drudzy przynosili z żartem i śmiechy. *Budn. Apopht. T* 2. Królowie inszych rzeczy wszech obfitość mają, Samej prawdy tam do nich najmniej przynaszają. *J. Kchan. Dz.* 41. Mówmy naprzód co do Piotra ś. zwierzchności, a potym o cnotach jego, co da pan bóg, przyniesiemy. *Sk. Kaz.* 571. Nie spodziewam się, żebym co pewniejszego nad one, co o Rzpltej pisali, przynieść mógł. *Modrz. Baz.* 1. — §. Przynosić komu co = ofiarować mu co, einem etwas antragen, anbieten. Węgrowie Władysławowi królestwo swoje, a z nim zaraz i Elżbietę przynoszą, *detulerunt. Krom.* 549. Władysław przyniesionego sobie królestwa od Czechów nie przyjął. *Krom.* 486.

PRZYNIEWOLIĆ, *f.* przyniewoli *cz. dok.*, Przyniewalać *niedok.*; *Ross.* приневолить, приневоливать; przymusić, zwingen, nöthigen. Nikt woli człowieka przyniewolić nie może. *Pir. Pow.* 138. Sadził się jakoby jednych chęcią zmyśloną zniewolić, a drugich przegróżkami, krzywdami przyniewolić sobie mógł. *Krom.* 33. Nie tylko nikogo przyłudzić, ale też snadź i przyniewolić nie mogli, aby się tego podjął. *Baz. Hst.* 392. Często widać łzy w jej oczach; na twarzy znać przyniewolenie. *Teat.* 11. *c*, 13. (przymus, gwałt, Zwang). PRZYNIEWOLNY, a, e, — ie *adverb.*, niewolny, przymuszony, niedobrowolny; erzwungen, nicht gutwillig. Z przyniewolonego sługi nie chce bóg ofiary. *Pot. Arg.* 170.

PRZYNITOWAĆ *cz. dok.*, nitami przybić, annieten. Krążek ten ma być czterema nitami do macicy przynitowany. *Jak. Art.* 2, 60. *et* 2, 301. Rękę mu przynitował do drąga. *Zebr. Ow.* 108; (*dextera fixa est cuspide*). Hamon był Andromedę osądził zuchwały, Którą przynitowaną za ręce do skały, Abantowic upatrzył. *Zebr. Ow.* 100; *religatam.*

PRZYNÓCIĆ *cz. dok.*, (*Etym.* nóta), przybrząkać, *adsonare. Mącz.*, przyspiewać, mit Muſik begleiten, mitſingen, mit Geſang begleiten.

PRZYNOS, u, *m.*; *Ross.* приносъ; (*Vind.* pernoſhba, donoſek = przydatek); przyniesienie, przynoszona rzecz, das Dargebrachte. (*Boh.* přinos newěsty przenosiny). Będę się pytać o przynosiech waszych i o naczątku darów waszych. *Budn. Ezech.* 20, 40. (o ofiarach waszych podnoszonych. *Bibl. Gd.*). Oblacya albo przynos chlebów, które prosforami nazywają, na ofiarę. *Pim. Kam.* 143.

PRZYNOŚCA, y, *m.*, PRZYNOSICIEL, a, *m.*, który co przynosi; *Sorab.* 1. pžineszeř, pžinesznik; *Vind.* pernesſhnik, der Darbringer. Przynośca głowy Nerona. *Nar. Tac.* 2, 457.

PRZYNÓT, PRZYNUT, u, *m.*, przynócenie, przyspiewanie; das Miteinſtimmen, Mitſingen. Z niemi się zgadza każdy głos bez wyłączenia, Każdy się z melodyjnym przynutem odzywa. *Przyb. Milt.* 85.

PRZYNÓŻKA, i, *ż.*, mały nożyk do obrzezowania winnic, rzezak, *scirpula. Mącz.*, Rebmeſſer, Winzermeſſer, Gärtnermeſſer.

1. PRZYNUCIĆ *ob.* Przynócić.

2. PRZYNUCIĆ *cz. dok.*, Przynucać, Przynuczać, PRZYNUKAĆ, PRZYNĘKAĆ, PRZYNUŻAĆ *niedok.*, PRZYNUKOWAĆ *frequ.*; *Boh.* přinutiti; *Slov.* prinucugi; *Croat.* nanukávam; *Ross.* принудить, принуждать; przynaglić, przypędzić, przymusić, przyniewolić, (cf. przynęcić); antreiben, nöthigen, zwingen. Prośbami posłów zwyciężeni, też i potrzebą Rzpltej przynuceni i przywiedzeni, nakazujemy, aby.... *Vol. Leg.* 2, 609. On je przynucił k temu, iż wstąpili do niego. *Radz. Genes.* 19, 3. Nakoniec Egipcyanie przynuczali lud, aby tym rychléj wyszli z ziemi. *Radz. Exod.* 12, 33. Wszystko złożyli nań, i powiedzieli, że przynuczeni a z muszenia musieli to czynić, co on chciał. *Eraz. Jez. H* 3. To na ten czas uczynił głodem przynuczony. *Eraz. Jez. H h* 4 *b.* (przyciśniony). Na złych nie chciał ostrości zażywać, chyba musem przynukany. *Chrośc. Fars.* 200. Darmośmy nalegali, żeby miejsca szukał Bezpiecznego ucieczce, nikt go nie przynukał. *Min. Ryt.* 1, 154. Przynukawali Lota, mówiąc: wstańcież, wywiedźcie się precz z miasta. *Radz. Genes.* 19, 15. (przynękali go. 1 *Leop.*). Bez ceremonii i pompy godowéj Samych niebianów za świadki przynużą. *Chrośc. Luk.* 46. Przyszli starsi, przynukując go, aby wstał. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 12, 17. (przymuszając go. 3 *Leop.*). Matka jego przynukała go, żeby bezbożnie czynił. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 22, 3. (przymusiła go. 3 *Leop.*). Krzyk upominających ku bitwie, wrzask przynukających ku uciekaniu. 1 *Leop. Exod.* 37. Przynękają mię, żebym ślub z Józefem przestąpiła. *Żyw. Jez. B.* Czynię, co się sumnieniu przynękanemu czynić należy. *Smotr. Nap.* 62. PRZYNUKA, i, *ż.*, *Slov.* prinaucenj; przymus, przynaglenie; der Zwang, das Nöthigen, Antreiben. Daj za prośbą, bo musisz dać wszystko z przynuki, Czego prośba nie może, mogą huki puki. *Żegl. Ad.* 2. Tęgość uczenia zbytniego Nic do rzeczy czasem roi, Przynuki się umysł boi. *Kras. List.* 190. Rzucajmy szkolne przynuki, Bądźmy sobie, krótkie chwile, Czujmy życie, trwajmy mile. *ib. Psalmod.* 78. Xiądz dawał zbawienne nauki do skruchy, do żalu przynuki. *Teat.* 46, 19. Piją bez najmniejszéj przynuki. *Mon.* 69, 1041. (nie dają się wcale prosić).

PRZYNERKI, ów, *plur.*, *Anat.* die Nebennieren, Beynieren. Nerki mają jeszcze na powierzchnej stronie swojéj małe przynérki poosadzane; *renes succenturiati. Perz Cyr.* 1, 42.

PRZYOBAWIAĆ się *recipr. niedok., subvereri. Mącz.*, ein wenig beſorgt ſeyn.

PRZYOBECNY, a, e, PRZYOBECNIE *adverb.*, obecny, przytomny przy czym, gegenwärtig. Przyobecnie będący. *Vol. Leg.* 5, 170. (*Ross.* спріобщиться uczęstnikiem być czego, спріобщить, спріобщать przybrać kogo, uczęstnikiem go czynić; *oppos.* wyobcować).

PRZYOBIECAĆ, *f.* przyobieca *cz. dok.*, przyobiecuje *pr.*, Przyobiecywać *frequ.*, przyrzec, verſprechen, zuſagen; (*Sorab.* 1. pžilubam, *ob.* Przyślubić). Przyobiecałem mu wieczorem tego dokończyć. *Teat.* 7, 47.

PRZYOBLEC, *f.* przyoblecze *cz. dok.*, Przyoblekać, Przyobłoczyć *niedok.*, przyodziewać, przybierać, bekleiden, *pr. et fig.* Nagim był, a nie przyobłoczyliście mnie. *Budn. Math.* 25, 43. Gdy ku onemu dawnemu bechtyrowi przyobleczesz na się nieomylną zbroję pańską, możesz być pewien każdego szczęścia swego. *Rej. Zw.* 268 *b.* Młodzieńcy przyobłoczyli się w sławę i w szaty wojenne. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 14, 9. Powiedzieliście wy, że się w Chrystusową sprawiedliwość przyoblekacie. *Hrbst. Odp. Q* 7. Służebnicy dworscy zwykli obyczaje panów swych przyobłoczyć, i onych naśladować. *Kosz. Lor.* 70.

PRZYOBRAĆ, *f.* przyobierze *cz. dok.*, Przyobierać *niedok.*, przywziąć, obierając kogo przyczynić do liczby obranych, *cooptare. Cn. Th.*, noch hinzu wählen. *Wys. Aloj.* 484.

PRZYOBUĆ, *f.* przyobuje *cz. dok.*, w obuwie opatrzyć, *pr. et fig.*, Geſchühe (Schuhe und Stiefeln) anlegen. W pantofle przyobuty, *crepidatus. Mącz.* Stójcie podpasani w prawdzie, przyobleczeni w pancerz sprawiedliwości, przyobuci w gotowości do ewanielii. *Gil. Kat.* 317. Z młodych lat się w dobre nauki przyobuli a ćwiczyli. *Kosz. Lor.* 76.

PRZYOBYCZAJNIEJSZY, a, e, *suburbanus*, nie owszeki grubych obyczajów. *Mącz.*, ein wenig geſchliffen, fein.

PRZYOCCIĆ *cz. dok.*, Przyocciać *niedok.*, octem przyprawić, mit Eſſig anmachen. Gardło gargaryzmami wypłókać wodą przewarzoną i trochę przyoccianą. *Syr.* 982.

PRZYOCHĘDOŻYĆ, *f.* przyochędoży *cz. dok.*, Przyochędażać *niedok.*, przyozdobić, ausſchmücken, putzen, ausputzen. Pańsko przyochędożony, *basilice ornatus. Mącz.* Wstała i przyochędażała się w swe szaty. 1 *Leop. Judith.* 12, 15. Wnętrzny kościoł boga budować i przyochędażać chcę; przyjdź panie, a do końca sam hojną ręką łaski twéj przyochędoż mieszkanie swoje. *Sk. Kaz.* 458. *Warg. Wal.* 306. Konie kosztownemi rzędami królewskiemi przyochędożone. *Bial. Post.* 167. PRZYOCHĘDOŻKA, i, *ż.*, ozdobka. Putz, Zierrath. *Tr.*

PRZYOCIĘTNIEJSZY, a, e, *lentus. Krom.* 711. trochę powolny, odwlekający, etwas langſam, ſchläfrig.

PRZYODZIAĆ, *f.* przyodzieje *cz. dok.*, Przyodziewać *niedok.*; *Boh.* přiodjti, přiodjwati; *Vind.* preodeniti; *Ross.* пріодѣть, пріодѣвать; *Eccl.* пріодѣти, прикрыть наготу тѣлесную одеждою; odzieżą przykryć, przyoblec, nakryć, *pr. et tr.*; bekleiden, mit Kleidung bedecken, bedecken. Szaty z nich zdejmują, i przyodziewają żony swoje i syny swoje. 1 *Leop. Bar.* 6, 32. Patrząc nań, że był nie bardzo przyodziany, rzekł mu: nabierz co możesz pieniędzy, a poratuj chudoby swéj. *Papr. Ryc.* Nie było ubogiego w mieście, któryby się nie jéj szatami przyodział. *Sk. Żyw.* 1, 98. Przyodziewać kogo, odzienie dawać, odzieżą opatrywać; einen kleiden, ihm die Kleidung geben. Mnie powinna być posłuszną, bo ją karmię i przyodziewam. *Teat.* 52. *d*, 80. — §. *Transl. et fig.* W kość słoniową, w złote ściany Mój dom nie jest przyodziany. *Hor.* 1, 292. Śnieg na dwa łokcie wzwyż ziemię przyodział. *Papr. Ryc.* Twarz rumianym wstydem przyodziewa. *Past. Fid.* 57. Twarz smutkiem przyodziała, w smutku piękna była. *Hul. Ow.* 115. PRZYODZIEWA, y, *ż*, PRYODZIEŻ, y, *ż.*, PRZYODZIEWEK, wku, *m.*, odziewa, odzież, odzienie, strój, przykrycie, nakrycie; die Kleidung, Bedeckung. Nimfy w białym przyodziewku do stołu im usługowały. *Tr. Tel.* 6. Ług wrzący nakrywa się nie tylko wiekiem, ale też jaką przyodziewą wełnianą. *Jak. Art.* 1, 53. Oset pawłoczny z przyodzieży pawłocznej tego imienia sobie u nas dostał. *Syr.* 672. Wszystkie rzeczy przyodział swą barwą posępną, Cichość towarzyszyła przyodzieży takiéj. *Przyb. Milt.* 122.

PRZYORAĆ, *f.* przyorze *cz. dok.*, Przyorywać *niedok.*, trochę zaorać, beackern, beflügen, ein wenig einackern; *Sorab.* 1. pžiworaćz; *Ross.* пріорать, припахать, припахивать. Na ogrody gnój rozwozić i przyorywać. *Zaw. Gosp.*

PRZYOSEK, ska, *m.*, *Astronom.*, miejsce koło osi niebieskiéj czyli ziemnéj, biegun; die Gegend um die Erdachſe herum, der Pol. Dwa są przyoski i dwa końce osi niebieskiej, jeden górny *polus arcticus*, drugi podziemny *antarcticus. Otw. Ow.* 69. Helice jest większy wóz z gwiazd u przyoska gwiazdnego. *ib.* 309.

PRZYOSTRY, PRZYOSTRZEJSZY, a, e, Przyostrzéj *adverb.*, etwas zu ſcharf; *Eccl.* пріострь. Twe przyostre, me zaś przydobre serce dzieci nasze psuje. *Teat.* 30. *b*, 152. *et* 2, 49. To ku podziwieniu jest, gdy człowiek miękkiego życia z postawy, przyostrzéj cokolwiek powie. *Pilch. Sen. list.* 267.

PRZYOZDOBIĆ, *f.* przyozdobi *cz. dok.*, Przyozdabiać *niedok.*; *Bosn.* naresiti, uresitti, nakititi; *Croat.* naczifrávam, naressujem; *Eccl.* прѣукрасити прѣукрашати; przyochędożyć, ozdobami przypiększyć; ausſchmücken, auszieren, verzieren. Szpetną twarz cnotą przyozdobić może, Ale niecnocie gładkość nie pomoże. *Rys. Ad.* 61. Bóg świat utworzył, a człowiek przyozdabia go. *Karp.* 3, 58. Miłość przyozdobiła to wszystko. *Stas. Num.* 2, 58. Jeśli Pierydy mój przyozdobiły umysł dary swemi. *Budn. Cyc.*

*PRZYPACHAĆ, *ob.* Przyorać.

*PRZYPAD, u, *m.*, PRZYPADEK, dku, *m. dem.*; *Boh.* přjpadek; *Ross.* припадокъ, (2 припадокъ padaczka, kaduk); §. a*) przypadnienie, gdy co przypada; das Einfallen, Eintreffen, Zutreffen. Znamiona i cuda wie przedtym, niż bywają, i przypady czasów i wieków. 1 *Leop. Sap.* 8, 8. — §. Przypad, przypadek, napad, napaść; das Ueberfallen, Anfallen. Nagłym przypadkiem nieprzyjaciela strwożeni do obozu bieżeli. *Warg. Cez.* 231. — §. b) Przypadek, przygoda, trafunek, zdarzenie; der Zufall, der Fall, die Begebenheit, das Ereigniß; *Boh.* přjpad, přjpadnost, pad, přjběh; *Slov.* přjpad, náhoda, přjhoda; (*Sorab.* 1.

lósz, pžipad + los); *Carn.* perpadnost; *Vind.* priedpad, pergoda, sgoda, napergod, (perpad 1. los, 2. przypadanie na co, przywolenie); *Dal.* padanye, prigoda; *Croat.* pripechenye, pripechânye; *Rag.* dogodjaj, dogodjenje (cf. dogoda), nenâcka, nenâda, (cf. z nienacka); *Slav.* dogadjaj; *Bosn.* nenadko; *Ross.* случай, ключеніе, прилучай, произшествіе; *Eccl.* самобытное, самоподвиженіе. Szczęśliwy, kto cudzym przypadkiem mądry. *Teat.* 42. *d*, 3. Przypadki przejźrzane lżejsze niż niespodziane. *Cn. Ad.* 975. Niespodziane przypadki przykrzejsze. *ib.* 650. Nieszczęśliwy przypadek *Eccl.* жестоѵьство. W przypadku przyjaciel może być poznany. *Teat.* 45. *b*, 46. (w nieszczęściu). Gdyby kto z przygody, Zbiwszy o kamień nogę skaleczoną wprzody Zranił, to już przypadkiem będzie pierwsza rana, A zaś druga przypadkiem przypadku nazwana; *accidens et praeteraccidens.* *Min. Ryt.* 1, 311. (*Chrysipp*). Przypadek, przypadkowe zdarzenie się przygód, n. p. Musi wiele w życiu naszym dokazywać przypadek, ponieważ przypadkiem żyjemy. *Pilch. Sen. list.* 2, 160. Czysty przypadek, trafunek *Eccl.* самослучай, самоключимность, самобытное, самоподвиженіе. Przypadkiem, przypadkowo, *Boh.* manj; *Slov.* nahodau, nahodně, trefunkom, (trefunkiem); *Sorab.* 2. pschigožezi; *Croat.* napetcze, iznenade, naszrechu; *Bosn.* ù nenad, nehote, nenadno, s' nenadke; *Ross.* случайно; *Eccl.* по случаю, самослучайно, самослучно. — Przypadek sprawy jakiéj, prawdziwy abo zmyślony, na przykład przyłożony, n. p. *posito casu.* *Cn. Th.* der Fall, ein angenommener Fall, z. B. gesetzt den Fall. W przypadku, na przypadek; *Croat.* ako, im Falle. Od wszelkiego przypadku przyślę tu Arysta. *Teat.* 24. *c*, 87. auf allen Fall, auf jeden Fall, Sicherheits halber. Stał się przypadek na świat przy śmierci zbawiciela. *Sk. Dz.* 37. (zadumienie). — §. b) Przypadek rzeczy jakiéj, PRZYPADŁOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* připadnost; przymiot, przypadkowa jakość, *accidens*, zufällige Eigenschaft. Na wnętrznéj własności przypadki zwierzchne wspierają się. *Karnk. Kat.* 175. Na jednym gruncie może wiele przypadków usieść, na kamieniu może być białość i twardość, i wielkość. *Petr. Pol.* 52. Świat stworzyć, t. j. ziemię, niebo, morza, i inne przypadłości na niebie i na ziemi. *Rej. Zw.* 1. Chrystus wziął na się ciało ludzkie z wszystkiemi jego przypadkami. *Sk. Dz.* 559. Rozpowiedziałem te wszystkie przymioty i oddzielne przypadki, które temu służą, kogo prawym dworzaninem zwać mamy. *Gorn. Dw.* 14. Przypadłości tylko widzimy, a istność człowieczą rozumem tylko ogarnujemy. *Hrbst. Odp. R* 2 *b.* Zwierzchnie osoby a przypadłości albo własności chleba i wina w sakramencie. *W. Post. W.* 214. Urodzenie, umiejętność i szlachetność, młodość i piękność, nie są tylko przypadłości. *Węg. Marm.* 1, 47. Dobre-ć są kształty, ubiory i inne przypadki wedle świata tego, ale gdzie to wszystko rozumem a cnotą będzie zdobione. *Rej. Zw.* 68. — Przypadek choroby, symptomata. *Perz. Lek.* 59. Wszystko, na co tylko chory narzeka, a lekarz postrzega, bywa przypadkiem choroby. *Perz. Lek.* 59. — §. c) *Gramm.* Przypadek, przypadkowna odmiana zakończenia imion, *casus*, spadek, die Endung, Fallendung; *Carn.* prigba, (cf. przygiąć); *Vind.* pregyb (cf. przegub), ishod, (cf. wychód); *Croat.* namena; *Rag.* namjena; *Ross.* падежъ. Polacy mają po siedm przypadków w każdéj liczbie. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 107. Pierwszy przypadek, *Slov.* menowatliwi, menugični, menowatliwec; *Vind.* immenuvav'z; *Ross.* именительный падежъ, *Nominativus*; drugi przypadek, *Slov.* roditliwi, priwlastnugični, roditliwec, priwlastnînec; *Vind.* zhigavav'z; *Ross.* творительный падежъ, *Genitivus*; trzeci przypadek, *Slov.* dawatliwi, dawatliwec; *Vind.* dajav'z; *Ross.* дательный падежъ, *Dativus*; czwarty przypadek, *Slov.* žalowatliwi, žalowatliwec; *Vind.* toshuvav'z, (cf. *tažyć), *Accusativus*; piąty przypadek; *Slov.* wolatliwi, wolatliwec; *Vind.* pomilluvav'z, (cf. pomiłować); *Ross.* звательный, *Vocativus*; szósty i siódmy przypadek, *Slov.* odberanliwi, odberagični, odberanliwec, *Ablativus*; mestowni, mestowec, predstawni, predkladni, predkladugični *Localis*, *Praepositionalis*; (nastrogowí, nástrogowec, towarišni, towarišliwi, towarišliwec, *Socialis*; *Vind.* perstannuvav'z, sdrushuvav'z *Localis et Instrumentalis vel Socialis*); *Ross.* предложный; *Eccl.* относительный, *Ablativus*. Imię więcéj niż jeden przypadków mające, mnogospadkowe, *Eccl.* многопадежный, *Graec.* *πολύπτωτος*; *oppos.* единопадежный, *Graec.* *μονόπτωτος*. Końcowa imion odmiana czyli przypadki na to są, żeby właściwy stan wyobrażenia naszego według narodowego zwyczaju malowały. *Kpcz. Gr.* 3, 43. PRZYPADAĆ, *ob.* Przypaść. PRZYPADKOWAĆ imiona, *cz. niedok.*, deklinować, declinîren, abwandeln. Bardzoby niezrozumiałą była mowa ludzka, gdyby wyrazy nie miały przypadkowania czyli deklinacyi. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 102. Przypadkowanie, deklinacya, *Boh.* ohybka, ohybatelka; *Slov.* odchilnost, ohibatelka, ohibnost, (cf. ogiąć); *Carn.* prestavnost; *Vind.* pregybalfhe; *Slav.* pregibanye; *Ross.* склоненіе. PRZYPADKOWNY, a, e, od przypadkowania gramatycznego, Declinations-, Casus-, Fallendungs-; *Boh.* ohybatelný; *Ross.* падежный, склоняемый. Odmiany przypadkowne. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 103. Niemasz języka, któryby jakożkolwiek nie wyrażał względów przypadkowych, *relationes casuum.* *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 105. PRZYPADKOWOŚĆ, ści, *ż.*, niepewność w zdarzeniu się, die Zufälligkeit; *Ross.* случайность. PRZYPADKOWY, a, e, PRZYPADKOWO, PRZYPADKOWIE *adverb.*; *Boh.* přjpadný, přjbežný, nahodilý; *Slov.* náhodný; *Carn.* permirliv, perpadn, permirshi; *Vind.* permerliu, dogodon; *Bosn.* nenadni; *Slav.* naprímer; *Ross.* случайный; *Eccl.* припадный, самоключный; z przypadku zdarzony, przypadający, przygodny, zufällig. Rzecz cale przypadkowa może się nigdy nie trafić. *Kłok. Turk.* 187. Nie będę z tego kontent, co przypadkowie znajdę; ale umyślnie szukać będę. *Torz. Szkł.* 96. Przypadkowe dochody. *Kłok. Turk.* 61. Przypadkowie nieszczęśliwym został. *Xiądz.* 46. — §. Przypadkowa śrzóba, osadzona na stęplu, służy do wydobycia z kanału uwięzionéj głowy stępla, szczotki etc. *Jak. Art.* 3, 312. t. j. od przypadku, auf den Nothfall, für den Zufall. PRZYPADŁOŚĆ, *ob.* Przypadek. PRZYPADŁY, *ob.* Przypaść.

PRZYPĄDZAĆ, *ob.* Przypędzić. PRZYPAJAĆ się, *ob.* Przypoić się.

PRZYPAŁASZYĆ się *recipr. dok.*, pałasz przypasać, den Pallasch umgürten. Nie żeby kogo rąbał on się przypałaszył, Przynajmniéj żeby złego człowieka odstraszył. *Pot. Pocz.* 488.

PRZYPALIĆ *cz. dok.*, Przypalać *niedok.*; *Boh.* připaliti, připalowati; *Sorab.* 1. pžipalam; *Dal.* prisgati, (przyżegać); *Croat.* pripalyujem; *Ross.* припалить, припалывать; przyżegać, przypiekać, *adurere. Mącz.*, ein wenig anbrennen. Oleje przypalone, *empyreumatica. Kruml. Chym.* 326. Chleb w ogniu gwałtownym pieczony, skórę oboję miewa bardzo twardą, dla przypiekłości a przypalenia. *Cresc.* 158. Nie przypalaj pieczeni. *Tr.* Jeśli wątroba zbytnie gorąca jest, na ten czas krwi przysmaży i przypali. *Sak. Probl.* 204. Papilot, papierek do zawijania włosów dla przypalania. *Magier. Mskr.* — §. Przypalić, paląc przyczernić, etwas bebrennen. Przypalić pale do wkopania. *Tr.* Słońce go przypaliło. *Tr.* przyczerniło, die Sonne hat ihn verbrannt. — *Absolute:* Słońce przypala. *Tr.* przypieka, parzy; die Sonne ſticht, brennt. PRZYPALONOŚĆ, ści, *ż.*, przywara, przypiekanie; das Angebrannte, das Verbrennen, die Verbrennung. *Tr.*

PRZYPAMIĘTAĆ *cz. dok.*, do pamięci sobie przywieść, przypomnieć, ſich ins Gedächtniß zurück rufen. Jeśli to, na coś już pozwolił sobie, przypomnisz, to wprędce i to sobie przypamiętasz, o czymeś, żeś nie wiedział, dawno powiedział. *Bardz. Boet.* 102.

PRZYPANOSZYĆ *cz. dok.*, trochę spanoszyć, przybogacić, przypotężnić; etwas bereichern, mächtiger machen. Przemysław państwa Pomorskiego spadkiem przypanoszony, na Krakowskie państwo powołany był; *Pomeraniae accessione auctus. Krom.* 305. Huniada Władysław wojewodą Siedmiogrodzkim uczynił, a potym nad to Temeszyńskim przypanoszył starostwem, *auxit. ib.* 554.

PRZYPARCIE, PRZYPARTY, *ob.* Przyprzeć.

PRZYPARZYĆ *cz. dok.*, nieco poparzyć, ein wenig bebrühen; *Ross.* припарить, припарывать; (припарка kataplasma).

PRZYPASAĆ, *f.* przypasze *cz. dok.*, Przypasywać *frequ.*, przypasuje *pr.*; *Boh.* připasati, připasowati; *Vind.* prepaſati, prepaſsat; *Croat.* pripaszati, pripassújem; *Dal.* pripassati; *Rag.* pripassati; (*Ross.* припасть, припасать opatrywać w zapas, припасъ zapas); pasem przypinać, przywiązać co; angürten, umgürten. Czasem kobiety przypasowały sobie poduszkę na żywot, aby były miane za brzemienne. *Sax. Tyt.* 73. Wiatr nie tylko, żeby opończę z podróżnego zwiać miał, owszem ją ten do siebie tym więcéj przyciska i przypasuje. *Żarn. Post.* 53. Przypasawszy Dawid miecz olbrzyma na odzienie swoje, jął kosztować, jeśliby zbrojno mógł chodzić. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 17, 39. Miecz obojętny przypasał do boku. *Tward. Wł.* 171. Szablę przypasał, I postawę ogromną, by trzech miał bić, kasał. *Papr. Pr. D.* W Polszcze każdy szlachcic przypasuje szablę. *Pam.* 85, 1, 873. Skoro miecz swój przypaszę do boku, lękaj się każdy. *Gęb. Hym.* 301. Nie przypasuj korda do boku, gdy do kościoła idziesz. *Birk. Kaz. Ob. K* 2. Przypasz każdy miecz do boku swego. *Radz. Exod.* 32, 27. Kmito, któryś ojczyzny bronił szablą nie raz, Masz powiedzieć, na kogoś przypasał ją teraz? *Teat.* 45. *d*, 77. Do ostrego pałasza kształtnie przypasany. *Tward. Wł.* 113. Naród ludzki wojny nie znał w ten czas, narody przypasywać szabli nie umiały. *Bardz. Trag.* 552. Przypasane szaty rozpuszczajcie. *Otw. Ow.* 23. (podkasane). Przypasanie, *ob.* Przypaska.

1. PRZYPAŚĆ, przypadł, *f.* przypadnie *med. jednłl.*, Przypadać *niedok.*, Przypadywać *częstl.*; *Boh.* připadnauti, připadati; *Slov.* připadám; *Sorab.* 1. pžipadnu, pžipaduyu; *Croat.* pripaszti, pripadam; *Ross.* припасть, припадать; — §. 1) *Neutr.* przypadać = paść przy kim, przy czym, neben einen hinfallen. Upadłem, a on też przypadł przy mnie. *Tr.* Do tych świętych miejsc ciałem przypadałem, i niegodnemi mojemi ustami je całowałem. *Smotr. Apol.* 3. Nie uważywszy, jak wysoko woda przy grobli w stawie przypaść ma, nie możesz wiedzieć, jakiéj grobli potrzeba. *Stroj. Staw. B b.* Sposób upatrzenia wysokości przypadnienia wody w stawie. *Stroj. Staw. B b.* — §. *Aliter:* Przypaść gdzie, zatrzymać się, stanąć; bleiben, nicht weiter eilen. Nasi przez kilka dni nieprzyjacioły, którzykolwiek w lesiech przypadli byli, wynajdując zabijali. *Krom.* 292. Wszystkim podobało się z elekcyą króla do czasu przypaść; *ad tempus supersedere. Krom.* 403. — §. *Transl.* Przypadać na co, na kogo = trafić na co, auf etwas fallen, ſtoßen, treffen. Jeśli na przeciwną fortunę przepadnę, to śmierć moja pewna. *Tward. Wł.* 60. Wszystek zmieszany, jakby wszystkie na niego nieszczęścia przypadły. *Hor. Sat.* 30. Co przypadło na jednego, przypaść może na każdego. *Cssol. Sen.* 54. (*cuivis potest accidere, quod cuiquam potest*). Przypada na kogo majętność = spada, es fällt einem eine Erbſchaft zu. Po śmierci Konrada, na Olbrachta miało wszystko przypadać. *Biel.* 434. Przypadłych rzeczy lekce nie waż. *Rys. Ad.* 54. spadkiem wziętych, odziedziczonych, ererbte Sachen. Jeżeli kto do rzeczy szczególne ma prawo, wtedy rzeczą przypadłą albo uroszczoną zowie się. *Gal. Cyw.* 2, 4. Memu panu najznaczniejsza dostanie się cząstka, zaczym i z tych mnie łupów co przypadnie. *Teat.* 1. *b*, 8. — §. Przypada co = zdarza się, przytrafia, trafia: es ereignet ſich, trägt ſich zu, begiebt ſich; *Vind.* priedpasti, pergoditi ſe (*ob.* Przygodzić się), ſe skasati, zgoditiſe, isozhitiſe, permeriti; *Carn.* permire se; *Croat.* dogadyatisze, (cf. dogodzić); *Ross.* лучиться, лучаться, приключиться, приключатся, приключиться, приключатся, случиться, случается; *Eccl.* ключается, случается. Była kometa, za którą przypadło ziemi trzęsienie; a drugiego roku mor wielki przypadł w Rzymie. *Lat. Kom. D* 4. Po dni kilku podróży nocleg przypadł im w lesie. *Karp.* 1, 67. Ratymus nad przypadłemi rzeczami pisarz. 1 *Leop.* 3 *Ezdr.* 2, 17. Ratym popisował przygodne rzeczy. *ib.* 2, 25. przypadkowe, potoczne, zufällig, was ſich zu ereignen pflegt; *Vind.* permerliu, dogoden; *Eccl.* ключимый, привпадающій, приключающій, случающійся. Szturm i wicher, im gwałtowniejszy przypada, tym prędzéj omija. *Kłok. Turk.* Czego życzysz, przypaść albo chybić może. *Opal. Sat.* 21. zdarzyć się, spełnić się; in Erfüllung gehen, eintreffen. Przy-

padnienia rzeczy od boga wiedzianéj, uchronić się nie można. *Bardz. Boet.* 158. Człowieka dwie przygodzie (*dual.*) minąć nie mogą, jedna przypadła, druga przyrodzona. *Rej. Zw.* 113 *b.* Przypadłe przygody są, rozmaite postrachy, jako gromy straszne, błyskawice srogie, pioruny, trzaskawice, potopy, ognie, grady. *ib.* 113. Pomierne życie było, pomiernemi też ziółki, bez trudnych przypraw, przypadłą chorobkę sobie snadnie uleczyli. *ib.* 60. — Przypadły, przypadkowy, przymiotny, nieistotny; zufällig, nicht weſentlich. Przypadłe przykazania boże są w ceremoniach. *Hrbst. Odp. O o* 5. Te przypadłe rzeczy nie tak obowięzują sumnienie ludzkie, jako przykazanie boskie. *Hrbst. Odp. O o* 4 *q.* — §. *De tempore, ordine:* Przypada co na ten dzień, es iſt auf den Tag gefällig, fällt auf den Tag. Akt weselny przypadał pojutrze. *Kras. Pod.* 2, 50. Celebracya ich przypadywała każdego roku odmiennie, owego w ten dzień, a drugiego w drugi. *Smotr. Lam.* 140. *ib.* 114. W tych dniach spodziewam się przypadnięcia sprawy mojéj. *Teat.* 9. *b*, 17. Na niego przypada kolej. *Tr.* — §. Przypadać, przypadać do czego = przygadzać się na co, godzić się, stosownym być; paſſen zu etwas, taugen, ſich ſchicken zu etwas. Może ten klucz przypadnie, (probując klucza). *Teat.* 21, 92. Nie chciał mi ustąpić konia przypadającego mi do maści. *Mon.* 65, 522. — §. *Transl.* Przypadać komu do myśli, do gustu, smaku, do serca, podobać mu się, być w jego guście; einem wohlgefallen, ſeinem Geſchmacke, ſeiner Denkart entſprechen, nach ſeinem Herzen ſeyn; (*Carn.* dopâsti, dopadem *placere*, dopadliv *beneplacens*; *Vind.* dopasti, fe dobru sdeti *placere*, dopadenje = upodobanje; meni dopade, meni fe lubi = podoba mi się, chce mi się; dopadliu *jucundus*, dopadlivost *jucunditas*; *Croat.* dopasztise *placere*). Ludzie oświeceni mało znajdują takich, którzy im do serca przypaść mogą. *Zab.* 4, 148. Nie przypadł mi do serca urząd, ni osoba, Ten będzie moim mężem, kto mi się podoba. *Niemc. P. P.* 6. Możeby się innym nie podobała, mnie przypadła do serca. *Kras. Doś.* 37. Przypadł on ku sercu Neronowi, że z nim w swawoli grał o pierwszą. *Nar. Tac.* 3, 20. Gdy się bardzo wsławił, i ludziom do serca przypadł, zajrzeć mu zaczęli. *Sk. Żyw.* 2, 84. Przypadła mi nad zwyczaj do gustu. *Niemc. Król.* 4, 193. Głód stanie za kuchmistrza; potrawy mniéj smaczne głodnemu żołądkowi przypadają do gustu. *Pilch. Sen. list.* 1, 128. Człowiekowi nadętemu buława hetmańska przypadła do smaku. *Pilch. Sall.* 229. Bywamy kontenci z osób, do humoru nam przypadłych. *Zabł. Roz.* 70. Częstym i miłym gościem u niéj był, umiał jéj do myśli przypaść. *Mon.* 65, 71. Ucieszne rzeczy, gdy są niespodziane, bardziéj do myśli przypadają. *Zab.* 12, 261. Postać więźnia tego bardzo była królowi przypadła. *Ustrz. Kruc.* 1, 194. Cnotą, nie rozpustnością przypadł sławnemu Scypionowi. *Pilch. Sall.* 159. Gdy w jednym obrębie osiedli, acz różnego języka, trudno wyrazić, jak sobie przypadli i stowarzyszyli się. *Pilch. Sall.* 12. — §. O krajach takich powiadają: Gdzie z synem mać, z rodzicem córka współ przypada, A z podwójnéj miłości pobożność się składa. *Żebr. Ow.* 253. (*jungitur*, złączają się, mieszają się cieleśnie). — §. 2 a) *Active:* Przypadać do kogo, na kogo, rzucać się, miotać się, ſich hinwerfen. Przyszedłszy przypadła do nóg jego, prosząc.... *Sekl. Marc.* 7. Przypadać, przybywać z prędka, przybiegać, przylatać; herbey ſtürzen, herbey geeilt kommen. Nagle wiatr gwałtowny przypadł od puszczy, i zburzył dom. 1 *Leop. Job.* 1, 19. I ten zaledwie domówił, przypadł trzeci, i rzecze.... *ib.* 1, 17. Klerwil przypadł do Dorwalla z jak największym pośpiechem. *Zab.* 14, 307. Gdzie słońce za rok, inne planety za trzy, inne za dwanaście dopędzają, tam miesiąc przypada za dni dwadzieścia i siedm. *Birk. Kaz.* 7. — Przypadać na co, rzucić się na co, miotać się na co, napadać, ſich auf etwas hinſtürzen. Muchy na ranę i ropę przypadają. *Sk. Dz.* 804. Przypadać bez wieści na kogo = napadać, einen überfallen. Jawnéj bitwy zwieść nie chciał, tylko co z kątów na nich przypadał. *Biel.* 299. Na tym był wielki hetman, aby także na śpiące i nieostrożne przypadł. *Birk. Podz.* 8. Prześladował mię wszędzie swojemi przypadniami. *Niemc. Król.* 3, 88. napaściami, Ueberfälle. — b) Przypadać na co, przyzwalać, przystawać; beytreten, beyfallen, beypflichten, beyſtimmen, (*Vind.* perpasti = przyzwolić, perpad = przyzwolenie; perpadliu = przystający, przyzwalający). On na ich rady przypada. *Pot. Arg.* 21. Wszyscy na to przypadli, wszyscy chwalili owę radę. *Pot. Arg.* 54. Teraz méj rady posłuchajcie mało, Na którą mniemam, wszyscy przypadniecie. *Odym. Św.* 2. *J* 4 *b.* Nie chciał na koniec przypaść na tę sprawę, Lecz jéj dał przecię łaskawą odprawę. *P. Kchan. Jer.* 96. Wszyscy na tę sentencyą przypadli. *Birk. Dom.* 54. Na jedno Pompejus i Cezar był przypadł. *Warg. Cez.* 128. (na jedno się zgodzili). Przypadnienie na jedno *Eccl.* присѣдательство, прилѣпление или единомыслие. — c) *Cum Accusat.* Przypadł śnieg zagony, pél szatę. *Tr.* przykrył, bedecken, belegen, befallen. §. 3) *Passive:* Przypaść czym, przykrytym być czym, przytrząsionym, przyprószonym; mit etwas beſtreut, bedeckt, beſchüttet werden. Na ten czas wszystko było śniegiem przypadło. *Baz. Sk.* 39. beſchneit. Widzi, jak twarz jego zbladła, Jak szata prochem i pełem przypadła. *Chrośc. Luk.* 243. Słońce promieniami wesołego czoła Wszystkie rosą przypadłe osuszyło zioła. *Otw. Ow.* 141. Do zbroi pleśnią przypadłych gwałtem się rzucili. *Tward. Wł.* 108. Berło ich i korona prochem śmiertelnym przypadły. *Birk. Zyg.* 8.

2. PRZYPAŚĆ, przypasł, *f.* przypasie *cz. dok.*, Przypasać *niedok.*, przypasać trawę, zboże, dopuszczać aby owce etc. nadcięły, nadgryzły młodego zboża. *Włod.* abbüten, abweiden, etwas abfreſſen laſſen. Pod jesień zbujałe oziminy przypasają bydłem lub owcami. *Ryd.*

PRZYPAŚKA, i, *ż.*, przeczka u pasa, *fibula. Mącz.*, eine Schnalle am Gurte; *Boh.* přjpasek. PRZYPASUJE, *ob.* Przypaść 2.

PRZYPATRZYĆ się *recipr. dok.*, Przypatrzać się *niedok.*, przypatruje się *pr.*, Przypatrywać się *frequ.*, z stałą uwagą patrzeć na co, zuſchauen, aufmerkſam beſchauen, betrachten, *pr. et tr.*; *Boh.* přikaukauti, djwam se, djwáwám se; *Sorab.* 1. pžiladam, pžiladujem, pžiladuju, pžihla-

duyu; *Rag.* prighledati; *Ross.* присмотрѣть, присматривать, всматрѣться, всматриваться, насмотрѣться, насматриваться, возглядать, наглядѣться. Temu, co się oplótł w koło laski mojéj, przypatrz się dobrze wężu, i uważ go prawie, abyś go pewnie pomniał. *Zebr. Ow.* 394. Królowie z głosem trąby do miast wjeżdżają, przez który oczy ludzkie ku przypatrowaniu się chwały a pompy swéj obracają. *Zarn. Post.* 249 *b*, *Carn.* naględ; *Ross.* наглядка. Stany wielkie ciągną ku sobie oczy, a cokolwiek uczynią, pilnie się każdy przypatrza, tak że się słowo ich zataić nie może. *Kosz. Lor.* 22. Przypatrywać się dziwom. *Ryb. Ps.* 175. Nimfy Wiślne się przypatrzały. *Zbil. Chim. A* 2. Nie jestem zbyt stary, jużem się jednak wielu scenom przypatrzył. *Kras. Pod.* 2, 167. Nie przypatrza się głęboko rzeczom, ale tylko zwierzchnie wgląda. *Petr. Ek.* 89. Pierwéj przypatrzwa się (*dual.* = przypatrzmy się), co się z nim dzieje. *Groch. W.* 196. Kto się pilniéj a częściéj zbawiennym rzeczom przypatrzywa, zawżdy co osobliwego ukaże mu pan bóg. *Hrbst. Nauk. U* 6 *b*. Nieprzypatrzone są tajemnice pańskie. *Rej. Ap.* 3. niedojrzałe okiem, unüberſehbar. PRZYPATRZYCIEL, PRZYPATROWNIK, a, *m.*, *substantiva haec nostra dura sunt. Cn. Th.* 881. • PRZYPATRZĄCZ, patrzacz, widz, spektator, der Zuſchauer; *Sorab.* 1. pžihladwař; *Ross.* присмотрщикъ. Starajmyż się, byśmy byli ku dobremu przykładowi przypatrzaczom swoim. *Gil. Post.* 38 *b*.

PRZYPCHNĄĆ *cz. jednłl.*, Przypychać *niedok.*, pchając przytłoczyć, przytrącić, hinzu ſtoßen; *Ross.* припихнуть, припихивать, припыжить, припыживать, притолкнуть, притолкать, приталкивать.

PRZYPĘDZIĆ, *PRZYPĄDZIĆ, *f.* przypędzi *cz. dok.*, Przypędzać *niedok.*, przygnać, przyżonąć, *pr. et tr.*, antreiben, herbey treiben, wohin treiben. Przypędzenie *Ross.* пригонъ, пригонка. — *Fig.* Przynaglić, przymusić; *Ross.* протурить, nöthigen, zwingen. Prosili Polacy Henryka, aby Brzetysława przypędził k temu, iżby wrócił, co pobrał w Polszcze z kościołów. *Biel.* 51. Cyrce Ulissesowi towarzysze przemieniła w świnie, aż ją gwałtem mieczem przypędził, toż zasię oddziałała te pokusy. *Biel. Św.* 10 *b*. Oni go przypądzali prośbami. *Rej. Post. T u* 2. Bojaźni mu przydał, aby go tym więcéj ku cnocie przypędził. *Kosz. Lor.* 90 *b*. Gdy Wanda nie chciała być małżonką księcia, chciał on to przez przypędzenie uczynić, i zebrał wojsko przeciw niéj. *Gwagn.* 21. (mus, przymus). Niektórzy się dobrowolnie, drudzy przez przypędzenie w moc dawali. *Biel. Św.* 158. Miasta się wszędzie dobrowolnie dawały, a drugie przez przypędzenie musiały. *ib.* 160 *b*. PRZYPĘDZICIEL, a, *m.*, przyganiacz, der Antreiber. PRZYPĘDZICIELKA, i, *ż.*, die Antreiberinn. Historya jest ostrogą cnoty i przypędzicielką potomków do naśladowania przodków. *Stryjk. pr.*

*PRZYPEŁNIĆ *cz. dok.*, przyczynić, noch voller machen; *Sorab.* 1. pžepelnič; *Rag.* pripunniti; *Ross.* приполнить, приполнять. Przypełnienie; *Ross.* прибавокъ, прибавочекъ, cf. przybawić.

PRZYPEŁZNĄĆ *cz. jednłl.*, Przypełzać *niedok.*, przyleźć, herbey kriechen; *Ross.* приползть, припалзывать. — §. Przypełznąć, *ob.* Przypłowieć.

PRZYPIĄĆ, przypiął, przypięli *f.* przypnie *cz. jednłl.*, Przypinać *niedok.*; *Boh.* připnauti, připjnati; *Sorab.* 2. pschipesch; *Carn.* perkléniti; *Rag.* pripêti, pripinam, pripignam; *Croat.* pripinyam, pripelszem; *Vind.* perpehnit, perpognit, vpeti, vpnem, vpirati, nakopzhati, sakopzhati, perſhnolati; *Ross.* придѣть, придѣвать, прикрючить, прикрючивать, наколоть, накалывать, уколоть, укалывать; śpilką lub sprzączką do czego przyłączyć, przyśpilkować; anheften, anſtecken, anſchnallen. Bliźnięta te tak do siebie podobne były, że im rodzice znaczki przypinali, chcąc ich rozeznać. *Teat.* 3, 12. Kazali nam ostrogi poodpinać, a przypiąwszy je, i wsiadłszy na konie, precz jachali. *Warg. Radz.* 342. Włosy w górę przypiąć grzebieniem. *Teat.* 19. *c*, 3. Rogi komu przypinać. *Teat.* 13. *c*, *B.* einem Hörner aufſetzen, (*ob.* Róg). Przypięty *Ross.* накладный. Przypinanie, przypięcie; (*Ross.* приколка, (*ob.* Przykłóć); *Boh.* přjponka haftka). Do czego to przypiąć, czyli przyczepić? *hoc non quadrat, non congruit*, cf. nieskładne. — §. Przypinać poprągu = przybierać, den Gurt enger ſpannen. — *Transl. fig.* Przypinać komu poprągu = ujmować go w kleszcze, einen kürzer faſſen, in die Enge treiben. Azaż nam raz zli przypinali poprągów? *Ryb. Ps.* 123. Zawzięli się, by Turkom poprągów przypięli. *Rak. Pob. B i j.* — Do takowych kondycyj bardziéj Matyasza potrzeba, aniż dobrowolna chęć przypinała, *pertrahebatur. Krom.* 700. przypędzała, ſie trieb ihn dazu an. — Przypinać się do czego *recipr.*, Przypajać się, przypinać się, przyczepić, mocno sie wrywać i trzymać, ſich feſt an etwas anhängen. (*Bosn.* pripetise, uspetise *ascendere*, *ob.* Wspinać się; *Croat.* pripetiloszye *accidit*, *contigit*). Chart, gdy zwierza dopada, to się do ucha przypnie, to do boku zwierza. *Przyb. Luz.* 82. Właśnie jak pijawka wygłodzona do skóry, tak on przypiął się do mnie. *Mon.* 70, 66. — *Similiter:* Wszystkie dzierżawy Polskie, które od Elby, aż do Odry rzeki przypięły się. *Krom.* 115. które się aż o Odrę oparły, die ſich bis an die Oder lehnten, erſtreckten.

PRZYPIĆ, *f.* przypije *intr. dok.*, Przypijać *niedok.*; *Boh.* připiti, připigeti; *Sorab.* 1. pžipič, pžjpiyam; *Ross.* припить, припивать; pełnić do kogo, pić w czyje ręce, einem zutrinken. Miło szaleć, kiedy czas po temu, A tak bracia, przypij każdy swemu. *J. Kchan. Dz.* 225. *Propino*, przypijam, piję do kogo. *Mącz.* — §. *Recipr.* Przypijać się do czego, przypajać się, przypijać się, przyssać się; ſich einſaugen, anſaugen, feſt anhängen an etwas. Pijawka, gdzie się przypije, tam trwa, póki nie zginie. *Zab.* 14, 267. Kleszcz robak lecie koniom tak się przypija, aż się krwią ich nasyci, że się rozpuknie. *Syr.* 1487. — §. Przypijać się piwu, winu, wprawiać się, przyzwyczajać się do piwa, wina. *Włod.*, ſich an ein Getränk gewöhnen, ein Getränk durchs Trinken gewohnt werden; (cf. przyjadać się potrawie).

PRZYPIEC, przypiekł, *f.* przypiecze *cz. dok.*, Przypiekać *niedok.*; *Rag.* pripecchi; *Croat.* pripechem, pripekelszem, zapéchem; *Ross.* припечь, припекать; §. a) nie bardzo

piéc, trochę przygrzewać, przywarzyć, przyprażyć; ein wenig röſten, braten, brennen. Przypiekane cebule. *Hor. Sat.* 219. Do nasolenia ryb lepsza jest od kopalnéj warzona sól, osobliwie przypiekana. *Kluk. Kop.* 1, 172, (cf. przyrumienić). Małdrzyki przypiekane. *Haur. Ek.* 86. Ostrygi przypiekane. *Ld.* Skoki przypiekać, (*ob.* Skoki). Przypiekanego, przywarzonego co, wczorajsza potrawa. *Cn. Ad.* 15. etwas Aufgewärmtes. Przypiekane, przywarzane rzeczy niesmaczne. *Cn. Ad.* 976. (powtarzane). — §. Włosy przypiekać, żelazkiem przypalić, die Haare brennen. Przypiekać włosy u fryzyera, albo żelazną łopatką rozgrzaną, albo żelazkiem okrągłym, albo żelazkiem do papilotów. *Magier. Mskr.* Żelazko do przypiekania włosów *Ross.* припекательныя щипцы. Włosy ciepłym żelazem przypiekane, utrzymują kędzior. *Perz. Lek.* 15. — §. Twarz od słońca przypiekła. *Przyb. Luz.* 161. przypalona, przyczerniona, verbrannt, geſchwärzt; (*Carn.* perpeka sonze = dopieka, piecze słońce). — §. b) *Fig. transl.* Przypiekać komu ocz, przypierać, przynaglać, *urgere.* *Mącz.* przyskwierać, einem zuſetzen, warm machen. — §. Przypiekło to na niego. *Tr.*, przy nim się wina tego została, das blieb auf ihm ſitzen. — *Recipr.* Przypiekać się = dosyć się wypiec, miernie upiec, ziemlich ausbacken. (*Croat.* pripechasze *accidit*, pripechanye *casus*, *eventus*). Niezdrowy jest chléb między węglem pieczony, abowiem z stron wnet się przypiecze, a w śrzodku surowe ciasto zostanie. *Cresc.* 159. — §. Przypiéc się do garka. *Tr.* przywrzeć, anbrennen, z. B. an den Topf. PRZYPIECEK, cka, *m.*, miejsce przymurowane do pieca; *Eccl.* припечекъ, шестокъ, die Beymauer bey einem Ofen, der Hinterofen. Ocet w zimie na piecu piekarnym abo na przypiecku kaflowego pieca postawić. *Syr.* 984. Na piecu, czyli na przypiecku kociołek i garczki stały. *Jabł. Ez.* 168. Że mu głodno i chłodno, że go nędza trapi, Nie dba o to, gdy sobie na przypiecku chrapi. *Zab.* 11, 187. Dziecko tam jedno na przypiecku spało, A drugie przy nim płakało. *Kniaź. Poez.* 2, 228. — PRZYPIECZĘTOWAĆ *cz. dok.*; *Boh.* připečetiti; *Ross.* припечатать, припечатывать (2. przydrukować; припечатка przypieczętowanie); pieczęcią przycisnąć, anſiegeln, mit dem Siegel aufdrücken. Boję się, żeby nam téj intercyzy nie przypieczętowano na piersiach. *Teat.* 31. *b*, 113. (by nas za nią nie piątnowano). PRZYPIEKANKA, i, *ż.*, torcik, eine kleine Torte. Czynią kucharze z ryżu przypiekanki abo tortele. *Syr.* 1001. PRZYPIEKŁO, a, *n.*, PRZYPIEKLE, otchłań piekielna, okno piekielne. *Cn. Th.* 649; *Carn.* temniza, (cf. ciemnica), der Höllenſchlund. PRZYPIEKŁOŚĆ, ści, *ż.*, przypieczenie, nieco mocne upieczenie, ein etwas ſtarkes Ausbacken. (*Rag.* pripék *aestus fervidus*; *Croat.* pripék *fervor solis*; *Ross.* припека miejsce przypieczone, miejsce nasłoneczne; *Eccl.* пекъ, жаръ, зной, горячесть żar). Chléb w ogniu gwałtownym pieczony, skórę oboją miewa bardzo twardą dla przypiekłości a przypalenia. *Cresc.* 158.

PRZYPIĘKNIĆ, PRZYPIĘKSZYĆ *cz. dok.*, Przypiększać *niedok.*, przyochędożyć, zieren, ausputzen. Śliczną twarz niech przypięknią wstydliwości wzory. *N. Pam.* 11, 244. Często w chłodnym cieniu przypiększa się w róże. *Przyb. Ab.* 138. Język mądrych przypiększy umiejętność. *Budn. Prov.* 15, 2. 1 *Leop. Syr.* 45, 4.

PRZYPIELAĆ, *ob.* Przypleć. PRZYPIERAĆ, *ob.* Przyprzeć.

PRZYPIERZCHNĄĆ *neutr. jedntl.*, przyprószonym być, beſtreut ſeyn mit etwas. *Obsita squallore vestis*; szata pleśnią a plugastwem przypierzchła. *Mącz.*

PRZYPIERZYĆ, *f.* przypierzy *cz. dok.*, Przypierzać *niedok.*, piérzem czyli piórami przyozdabiać, befiedern, mit Federn ſchmücken. Dziś pan ociec gdy widzi, iż ma bótek świeży, Sobie, także pachołku, magierkę przypierzy. *Papr. Pr. E* 2. Zawsze pokusa przypierza. *Pot. Arg.* 283.

PRZYPIĘTY, *ob.* Przypiąć.

PRZYPIĘWAĆ *cz. niedok.*; *Carn.* perpeiti, perpojém; *Ross.* припѣть, припѣвать; przyspiewywać, spiewać przy czym, z kim; mitſingen, mit Geſang begleiten. Spiewajcie, huczcie, a przypiewajcie, przypiewajcie Jehowie cytarą i głosem przypiewania. *Budn. Ps.* 98, 5. *et* 30, 4. To co mnie dziś przypiewasz, sobie zaspiewać mogłeś. *Smotr. Ex.* 16. PRZYPIEWEK, wku, *m.*, §. 1) przyspiewywanie, das Mitſingen, begleitender Geſang. Uprzedźmy oblicze Jehowy wyznawaniem, w przypiewkach krzyczmy jemu. *Budn. Ps.* 95, 2. (psalmy spiewajmy. *Bibl. Gd*). Moc moja i przypiewek jest bóg. *Budn. Ps.* 118, 14. (pienie, pieśń). — §. 2) Przypiewek, *epodon*, n. p. Horacyusza. *Hor.* 1, *praef.* Jan Libicki cztery księgi pieśni Horacyusza i przypiewek przełożył. *ib. Kniaź. Poez.* 3, 229.

PRZYPIJAĆ, *ob.* Przypić.

*PRZYPILIĆ *cz. dok*, *PRZYPILAĆ, *PRZYPILOWAC = PRZYPILNOWAĆ *contin.*; *Boh.* připiliti; doglądać, przyźrzeć, dozorować, oko mieć nad czym, uważać, baczyć; fleißig abwarten, Acht geben, Acht haben, achten. Mamka, jako nie o swym, tudzież będąc najemniczką, nie przypiluje, ani się starać będzie, aby się dziecię dobrze miało. *Glicz. Wych. D* 3. Ociec każdy przypiluje w tym, aby syna za młodu na naukę oddał. *ib. L* 3. Sama przypila pracy; *opus exigit. Żebr. Ow.* 355. Stanął tam z bracią, aby przypilowali tych, którzy robili w kościele. *W.* 1 *Ezdr.* 3, 4. Ty, który sprawujesz lud Izraelski, racz przypilić. 1 *Leop. Ps.* 79, 1. Wysłuchał mię bóg, i przypilił głosu prosby mojéj. 1 *Leop. Ps.* 65, 19. I przypilił pan a usłyszał. 1 *Leop. Mal.* 3, 16. Wysłuchaj boże modlitwę moję, a nie wzgardzaj żądania mego; przypiluj mi, a wysłuchaj mię. 1 *Leop. Ps.* 54, 1 - 3. Trudnéj ostatecznéj chwile, Przypiluj nas w boskiéj sile. *Kanc. Gd.* 228. (opiekuj się nami). Ogłos jéj żałobliwy słyszeć się dał, a już jéj bóg przypilał mściwy; *quam jam deus ultor agebat. Żebr. Ow.* 371. dokuczał, dogrzewał, zuſetzen. — §. *Imperson.* Troszkę mi przypiliło; strasznie mi było przykro czekać. *Teat.* 28, 32. pilnie mi było, ich hatte dringende Geſchäfte, hatte keine Zeit; (cf. mieszka mię).

PRZYPINAĆ, *ob.* Przypiąć. PRZYPINKA, i, *ż.*, przypiętego co, etwas Angeheftetes, Angeſtecktes. Najpiękniejszy strój szpecą przypinki dziwaczne. *Dmoch. Szt. R.* 82.

PRZYPIORSEK. *Tr.*, *ob.* Przedpiersień.

PRZYPIS, u, *m.*, PRZYPISEK, sku, *m.*, *dem.*; *Boh.* přjpis; (*Ross.* припись przysądzenie); *Ross.* приписание; §. a) przy-

pisanie komu dzieła, dedykacya; die Zuſchreibung, Zuſchrift, Dedication. Przypisanie *Gornickiego* Najjaśniejszemu Panu. *Gorn. Dw. ded.* — §. b) Przypis, przypisek, dopisana annotacya, obserwacya; die Beyſchrift, Anmerkung, Note, Gloſſe; *Vind.* perpiſmu, ravenpiſmu, navanzhanje, nasnaminuvanje, opomenenje; *Croat.* znamlànye; *Ross.* приписка, выносъ. Przypisy do gramatyki zamykają obszerniejszą naukę, wraz z natrąceniem sposobów uczenia dzieci. *Kpcz. Gr.* 1, 11. Przypiski, co Łac. annotacyami zowią. *Budn. Bibl. praef.* Patrz w przypiskach. *Kosz. Cyc.* 207. — §. c) *Jurid.* Suma albo zapis żonie od męża uczyniony, przywiankiem, przypisem nazywa się. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 207. eine Verſchreibung, die der Mann ſeiner Frau macht. — §. d) Przypis, przypisek, przypisanie, przypisowanie komu czego, przyczytanie mu. *Cn. Th.*, die Beymeſſung, Zuſchreibung, Zurechnung, Beſchuldigung. PRZYPISAĆ, *f.* przypisze *cz. dok.*, Przypisywać *frequ.*, przypisuje *pr. cz. niedok.*; *Boh.* připsati, připisowati; *Slov.* připisugi; *Sorab.* 1. pžipiszam, pžipiszuyu, pžidſpu, pžidzpu; *Carn.* perpishem; *Vind.* perpiſati, dopiſati, premerjati, (cf. przymierzyć); *Dal.* prikazati; *Croat.* pripiszati, pripissujem; *Ross.* приписать, приписывать, вмѣнить, вмѣнять; §. a) przypisać co do czego, dopisać, pisząc dodać; hinzu ſchreiben, noch hinzu ſetzen in einer Schrift. Nie byłem do roty żadnéj przypisany. *Mat. z Pod. A* 3. enrolowany, einrollirt. Przypisuję do rejestru fałszywie, *imputo. Cn. Th.* Przypisany, uczyniony, nie urodzony szlachcic abo mieszczanin, *adscriptitius. Cn. Th.*, przybrany (*ob.* Schartabel). — §. b) Przypisywać komu jakie dzieło = dedykować, ein Werk zueignen, zuſchreiben. Przypisywać księgi, jest zwyczajem autorów, na znak wdzięczności dobrodziejom swoim. *Leszcz. praef.* — §. c) Przypisywać sobie abo komu co złego, dobrego = przyczytywać, beymeſſen, zuſchreiben, zurechnen. Przypisować komu co, jest to przywłaszczyć mu. *Mon.* 75, 132. Przypisować komu sprawę cudzą, jest to głosić, iż on jest jéj skutkującą przyczyną, chociażby nie był jéj sam sprawcą. *Mon.* 76, 38. Umiejętnościom winniśmy przypisować rozkoszy życia najprzyjemniejsze. *Zab.* 7, 4. Bitwę przez Warrona przegraną zgniewanym bogom, a skromność obyczajom jego przypisowano. *Warg. Wal.* 134. Bogatemu wszystko przypisujemy. *Cn. Ad* 31. Bogu to przypisać trzeba. *Zegl. Ad.* 23. PRZYPISNIK, a, *m.*, który na jakie dzieło przypisy robi, *commentator*; *Sorab.* 1. pžidspiczer; *Eccl.* приписатель. Przypisnik Kadłubka żył pod Kazimierzem Wielkim. *Nar. Hst.* 2, 258. *et* 201. PRZYPISNY, a, e; *Ross.* приписный; §. a) dopisany, eingeſchrieben, eingetragen. Przypisne linie w notach muzycznych nazywają się linijki pod rygami na notach przypisane. *Magier. Mskr.*, (*oppos.* górne linie). Przypisne, -ego, *n.*, *Subst.*, zapłata od wpisu, Einſchreibegeld. Dobra duchowne od wszelkich ciężarów żołnierskich, stacyj, wydawania chlebów, hybern, przypisnego, stanowisk, noclegów uwalniamy. *Vol. Leg.* 5, 627. — §. b) Przypisny list. *Teat.* 49. dedykacyjny, Zueignungsſchreiben. PRZYPISZCZEĆ *cz. dok.*, Przypiskać, Przypiskować *niedok.*, przy czym piszczeć, na piszczałce wtorować; dazu pfeifen. Kozy po odłogach, jak pastucha goni, w fletnią przypiskając; *structis cantat avenis. Zebr. Ow.* 23.

PRZYPŁACIĆ *med. dok.*, Przypłacać *niedok.*; *Boh.* připlaceti; przycierpieć za co, przypokutować; etwas büßen, Noth und Unannehmlichkeit genug dafür leiden. Drwa rąbane gdyby kto kradł, tedy tego u prągi chłostą przypłaci. *Szczerb. Sax.* 111. Przypłacisz tego, przesiądzieć tego; stanieć to kością w gardle. *Cn. Ad.* 976. Byś jeno tego nie przypłacił. *Cn. Ad.* 53. (byś jeno tego nie żałował; na rzeź cię byśku chowają, przetoć dobry obrok dają). Lud ubogi przypłacał zawsze ambicyą i niesprawiedliwość panujących. *Nar. Hst.* 3, 264. Ów duszą, a ten skórą przypłacać muszą. *Falib. O.* Przypłaci mi tego życiem. *Teat.* 18, 118. Boję się, bym tej rozpusty grzbietem nie przypłacił. *Cn. Th.*

PRZYPŁAKAĆ, *f.* przypłacze *med. dok.*, Przypłakiwać *niedok.*, popłakiwać, *afflere. Cn. Th.* mit weinen.

PRZYPŁASKI, a, ie, nieco płaski, ein wenig flach; *Eccl.* приплоскъ. PRZYPŁASKONOSY, a, e, trochę przypłaszczejszy nos mający, *subsimius. Mącz.*, etwas flachnäſig. PRZYPŁASZCZYĆ *cz. dok.*; *Ross.* приплюснуть, приплющивать; trochę płaskim uczynić, etwas flach machen, flach drücken. Tupetu przypłaszczyć, pudru nie wiele. *Teat.* 10, 4. Azyatyk pospolicie nosa przypłaszczonego. *Zool.* 287.

PRZYPLATAĆ, *ob.* Przypleść.

PRZYPLĄTAĆ *cz. dok.*, *fig. Tr.* przymieszać, hinzumiſchen. Nawet przy dobrych obyczajach i przymiotach przypląta się drugdy co cierpkiego. *Pilch. Sen. gn.* 251. Niech się do cnoty przyplącze lenistwo, natychmiast, co ma w sobie najwyborniejszego, utraci. *Pilch. Sen. list.* 2, 96. Zgon nie zna udręczenia; a gdyby też i przyplątała się boleść, tedy w saméj krótkości ma kęs pociechy. *ib.* 1, 250.

PRZYPŁAWIĆ, *f.* przypławi *cz. dok.*, Przypławiać *niedok.*; *Boh.* připlawiti; wodą przystawić, heran flößen, etwas herbey ſchiffen, auf dem Waſſer herbey ſchaffen. Tam drzewa dosyć, a gdzieby skąpo było, tam przypławić wodą. *Star. Vot. D.* Przypławienie drzewa *Ross.* пригонъ, пригонка. Tam swoję przypławił flotę. *Pot. Arg.* 484. Przypławiwszy łodzi do brzegu, wszystko opuściwszy, szli z nim. 1 *Leop. Luc.* 5, 11. Przypławił łodzie do ziemi. *W. Post. W.* 2, 106. — *Fig.* Mało takich, których, przedłużona starość bez uprzykrzenia do śmierci przypławiła. *Pilch. Sen. list.* 2, 29. — §. Przypławić się = przypłynąć, herbey geſchwommen kommen, *Vind.* perplavati; *Boh.* připlawiti se. Pomyślnemi wiatrami i wodą zdarzoną Przypławił się do miasta Apollinowego. *Otw. Ow.* 536. *Dmoch. Il.* 136. Tu się przypławił do ciebie z krain pogańskich, jako do miasta swego. *Rej. Post. R r* 3. *ib. G g* 2. *ib. G g b.* Przypławili się na łodzi, bo nie daleko byli od brzegu. 1 *Leop. Joan.* 21, 8. — *Fig.* I Rzeczypospolite mają początek swój, mają średni wiek, mają starość, a za starością do śmierci i końca przychodzą; zawżdy jednak rzecz jaka musi być, przez którą się do tego końca przypławią. *Gorn. Wł. b* 3.

PRZYPŁAZAĆ *cz. dok.*, przypłazić, herbeykriechen; *Bosn.* priplaziti, doplaziti; *Croat.* priplazúiem.

PRZYPLEĆ, *f.* przypiele *cz. dok.*, Przypielać *niedok.*, trochę przypielać, ein wenig ausjäten. *Tr.* Przypiel te zagony. *ib.*

PRZYPLENIĆ *cz. dok.*, (*Etym.* plon), przymnożyć, vermehren. Jeśli on kiedy wskóra, jeśli bogowie łask mu swych przyplenią. *Chrośc. Fars.* 121. Bystrym do Psychy opuszcza się lotem (Kupido), Z miłą nowiną, że bogiń przyplenił. *Morszt.* 98.

*PRZYPLĘSAĆ *cz. dok.*, Przyplęsować *niedok.*, n. p. Przyplęsowali rękoma swemi. 1 *Leop. Jer.* 5, 31. (*przyklęskowali. 3 *Leop.*). Beyfall klatſchen; *Eccl.* приплескаю, приплещу руками. (*Ross.* приплясывать tańczyć przy czym).

PRZYPLEŚĆ, przypłótł, *f.* przyplecie, przyplotę *cz. dok.*, Przyplatać *niedok.*; *Vind.* perplesti; *Bosn.* priplesti; *Croat.* priplechem; *Ross.* приплесть, приплетать; plotąc do czego przyłączyć, anflechten, hinzuflechten. Wino do tyczy przypleść, *maritare. Mącz.*

PRZYPLEŚNIEĆ *nijak. dok.*, nieco zajść pleśnią, beſchimmeln; *Carn.* perhniti, perhnem.

PRZYPŁODEK, dku, *m.*; *Boh.* přjplodek; *Ross.* приплодъ; *Eccl.* приобрѧща, польза, плодъ, корысть; a) co się przypłodziło, przyrodziło, przychowek; Zuzucht, junger Zuwachs. Różne przypłodki bydła rozlicznego bogacą rolnika. *Otw. Wirg.* 418; *foetus pecorum.* Płacą dziesięcinę z przypłodku stada corok zrodzonego. *Paszk. Dz.* 121. — *Fig.* Czy to rozumiesz niegodny wyrodku, Że już nie mogę więcej mieć przypłodku, I urodzić ci poczciwszego brata? *Morszt.* 75. (więcej dzieci). — *Transl.* Patrzy gdzieby dobrodziejstwo łożyć z takim pożytkiem, żeby to z przypłodkiem i bez trudności wrócić się mogło. *Corn. Sen.* 231. (z lichwą, z procentem). — b) Przypłodek, benkart, pokrzywnik, nieprawego łoża, ein natürlicher Sohn. Bogdan, przypłodkiem będąc Alexandra, prawdziwym synem czynił się, *nothus filius. Krom.* 579. Jana Hunniada niektórzy Zygmunta cesarza przypłodkiem być mniemali; *ab eo genitum esse. Krom.* 554.

PRZYPŁODKOWY, a, e, od przypłodzenia; *Eccl.* приплодный, Vermehrungs-, Mehr-. Grosz przypłodkowy. *Jag. Gr. B.* der Heckgroſchen. PRZYPŁODZIĆ, *f.* przypłodzi *cz. dok.*, Przypładzać *niedok.*; *Eccl.* приплодити, приплодяю, приложати; płodu przyczynić, przymnożyć; vermehren, noch mehr hinzu erzeugen. Owiec u mnie na polach Ruskich tysiąc chodzi, Tyle drugie z nich co rok jagniąt się przypłodzi. *Simon. Siel.* 17. przyrodzi się, wächſt zu.

PRZYPŁOWIEĆ, *f.* przypłowieje *neutr. dok.*, trochę spełznić, na płowy kolor pójść; etwas die Farbe verlieren, verſchießen, gelblich werden. *Flava Ceres*, podpalałe, przypłowiałe albo spłowiałe żyto. *Mącz.*

PRZYPŁYNĄĆ, *f.* przypłynie *med. jednll.*, Przypływać *niedok.*; *Boh.* připlauti, připlynauti, připlowati; *Dal.* doplivati; *Vind.* perplavati (cf. przypławić), perlodjati, nalodjati; *Sorab.* 1. pžiplewam; *Ross.* приплыть, приплывать; wodą przybyć, płynący stanąć; herbey geſchwommen kommen, heran ſchwimmen. Sam ledwie pływając do brzegu przypłynął. *Sk. Dz.* 884, *contr.* *przypłył. *Stryjk. Gon. O.* — §. *Fig. Tr.* Co to We Panu do głowy przypłynęło, ni z tego ni z owego porzucić chorągiew? *Teat.* 24, 87. *Czart.* co ci przyszło do głowy, was iſt dir eingefallen, woher dieſer Einfall. Na ostatku coś im do głowy przypłynęło, wzięli mi trzewiczek i nim moje zdrowie spełniali. *Teat.* 10, 44.

PRZYPOCHLEBIĆ, *f.* przypochlebi *intr. dok.*, Przypochlebiać *niedok.*, przypochlebuje *pr. cont.*, pochlebstwy przymilać, Schmeicheleyen vorſagen; *Croat.* prilizavatisze, (cf. przylizać); *Ross.* приласкать, приголубить, приголублывать. Pozwol mi, iżbym się tu nie co dłużej pobawił, nie dla przypochlebiania uszom twoim, ale.... *Pilch. Sen. łask.* 89. Przypochlebuję, *supparasitor. Mącz.* Ktoskolwiek jest, co w pierwszéj lat kwitnących dobie Utopiony w szkle marnym przypochlebiasz sobie, Nie wierz zdradliwym netom obłudnej postaci. *Nar. Dz.* 3, 76. — §. *Recipr.* Przypochlebiać się komu, do kogo; *Boh.* připochlebiti se - wkradać się w kogo pochlebstwy, ſich bey einem einſchmeicheln. Obawiać się trzeba było, aby który z żydów, chcąc się przypochlebić, nie przywiódł pana przed Archelausa. *Biał. Post.* 178. (chcąc się przypodobać). Przywięzywać się do szczęścia szukania nie chcę, ani się o nie przypochlebię. *Karp.* 1, 82.

PRZYPODMÓWIĆ się *recipr.*, przyłgać, *affingere aliquid, menduciter addere. Mącz.* etwas mehr hinzu ſetzen, als wahr iſt.

*PRZYPODOBIĆ, *PRZYPODOBNIĆ *cz. dok.*, *Przypodobać, Przypodobniać *niedok.*, *Przypodobywać, *Przypobnawać *frequ.*; *Boh.* připodobiti, připodobniti, připodobnowati; *Slov.* připodobnugi *conformo*, připodobnénj *conformatio*, (*Vind.* napodubuvati - głupio naśladować); podobnym do czego czynić, równać, etwas einer Sache ähnlich oder gleich machen. Jeśli kto według nauki rzemiosła swego, wyformował drzewo, i przypodobałby je obrazowi człowieczemu, abo któremu zwierzęciu ono drzewo przyrównał, postrychnąwszy rubryką.... 1 *Leop. Sap.* 13, 13. Ustaw ich naśladowali, i we wszem się im porównać a przypodobić chcieli 1 *Leop.* 2 *Mach.* 4, 16. Nie przypodobywajcie się wiekowi temu. *Budn. Rom.* 12, 2. Cnota nauk ludzi uczy, zkąd nie jest utrata, I ku bogu za krótkie przypodobnia lata. *Ryb. Geśl. C* 2 *b.* Obyczajmi się mamy przypodobnić aniołom. *Rej. Wiz.* 156. Bóg cię na swoje podobieństwo stworzył, abyś się przypodobnił, kędybyś mógł, ku świętym sprawom jego. *Rej. Post. F f* 5; abyś się przypodobniał ku świętym sprawom jego. *ib. N n* 5 Gdy tak uczynisz, tu się już po części przypodobnisz ku tym św. sprawom jego. *ib. N n* 3. Człowiek jest i osobą i nieśmiertelnością po części przypodobnion ku panu swemu. *ib. I* 7. — §. Przypodobnawać, przyrównawać, *adsimilare. Mącz.* dla podobieństwa przystosować, vergleichen; *Croat.* prizpodablyati, priszpodablyam; *Rag.* spodobitti; *Bosn.* prilikovati; *Ross.* уподобить, уподоблять; *Eccl.* приподобляю, пріуподобляю, уподобляю. Ku czemu przypodobam królestwo boże? podobne jest kwasowi.... 1 *Leop. Luc.* 13, 18. Komu podobne jest królestwo boże, i komu je przypodobię? podobne jest ziarnu gorczycznemu, po-

dobne jest kwasowi etc. *Budn. ib.* Słuchajże, jako on tu tę rolą i to nasienie przypodobnił ku królestwu swemu. *Rej. Post. J* 7. Ku czemu przypodobam rodzaj ten to? poddobny jest dzieciom. *Sekl. Math.* 11. Przypodobam go mężowi, który zbudował dom swój na skale. *Sekl. Math.* 7. Homer śmiałe bohatyra serce, przypodobał odwadze niecierpliwej muchy, której nic nie spłoszy. *Min. Ryt.* 1, 329. Moralną naukę przypodobał do bardzo pięknéj ale ubogiéj panienki. *Mon.* 76, 456. Komużeście mię przypodobnili, i przyrównali, i przymierzali, i podobnym mię uczynili? 1 *Leop. Jes.* 46, 5. (przypodobali. 3 *Leop.*). Niech się godzi rzeczy sobie podobne do podobnych przypodobać. *Modrz. Baz.* 162. Ku Niniwie krótkie Polski przypodobienie. *Chrzyst. Nin. B* 3 *b.* (upodobienie, przyrównanie, przyrównanie, porównanie). Przypodobany, przyrównany *Ross.* уподобленный. Takich się dziś pasterzów wiele namnożyło, Które pismo prorockie psom przypodobiło. *Chrzyst. Nin. B* 4. *Sk. Kaz.* 408. — PRZYPODOBAĆ się komu, starać mu się podobać, przypochlebiać się, przymilać się, einem zu zugefallen ſuchen; *Ross.* приглянуться, благовидѣться; *Eccl.* благоугождаю. Byli téj nadziei, że Jan miał uczyć rozkoszy, zbytku w szatach i w jadle, światu się przypodobywając. *Żarn. Post.* 12 *b.* Nie przystoi tych tylko wynosić, których pochlebstwo albo przypodobanie jakie zaleca. *Kłok. Turk.* 32. PRZYPODOBNY, a, e, pochodzący na co, etwas ähnlich, gleichkommend. Bezpieczny wielkością przypodobny lipie, której wiek i wzrost dość bywa stateczny. *Wad. Dan.* 167.

PRZYPODRZEŹNIAĆ *intr. niedok.*, trochę przeszydzać, ein wenig verſpotten. *Subsannatio*, przypodrzeźnianie. *Mącz.*

PRZYPODSZYWAĆ *cz. dok.*, u krawca, podszewkę lub inne szwy z wierzchu ściegiem szyć. *Magier. Mskr.*, oberwäters unternähen.

PRZYPOIĆ, *f.* przypoi *cz. dok.*, Przypajać *niedok.*; *Ross.* припоить, припаять, припаивать, (2). przylutować, припой, припайка przylutowanie); *Boh.* připogiti, připogowati; spajając przyłączyć, przypiąć, przyczepić; anlöthen, anfügen, feſt anmachen. Jak pas przystawa ku biodrom, takem ja był sobie przypoił dom Izraelski. *W. Jer.* 13, 11. Szczepiąc, masz tak latorośl ustanowić, aby sok od skóry do skóry, takież od drewna ku drewnu mógł się dobrze przypoić. *Cresc.* 125. (przyssać się). Przez wiarę jesteśmy wcieleni a przypojeni ciału Chrystusowemu. *Eraz. Jęz. K k* 4. Do jednych sakramentów, jak do stołu jednego przypojeni jesteśmy, jakoż zjednoczyć się nie mamy? *Sk. Kaz.* 211. Opuści człowiek ojca i matkę, a przypoi się do żony swojej. *Sk. Kaz.* 51. Nic gorącej nie pragnął, jedno mocną miłością do boga się przypoić. *Sk. Żyw.* 2, 275. Ewanielia nas do nieba przypaja. *Gil. Post.* 284. Przypoiły się do nas złe rzeczy. 1 *Leop. Bar.* 3, 5. (uczepiły się nas, chwyciły się nas).

*PRZYPOJMAĆ, *f.* przypojmie *cz. dok.*, przywziąć, noch hinzunehmen. Idzie tedy i przypojmie z sobą siedm drugich. *Budn. Math.* 12, 45.

PRZYPOŁUDNI, ia, ie, PRZYPOŁUDNIOWY, a, e, odwieczorny, nachmittäglich, vor Abend. *Meridianus*, przypołudniejszy, *e. gr. sol*, przypołudniejsze słońce. *Mącz.* PRZYPOŁUDNICA, PRZYPOŁNICA, y, *ż.*, *auctori* o Dziadach *est spectrum meridie apparens, feminae habitu. Cn. Th.*, ein Mittagsgeſpenſt in weiblicher Geſtalt, *Sorab.* 1. pžipownicža, *ob.* Południca. PRZYPOŁUDNIE, ia, *n.*, odwieczerze, die Nachmittagszeit. Gdy w przypołudnie lud się był rozszedł, przechadzała się po sadzie. *Radz. Dan.* 13, 7. *ib. W.* Lecie w przypołudnie trawy siec w ogrodach, a bydłu podawać. *Zaw. Gosp. id. Haur. Ek.* 79.

PRZYPOMINACZ, a, *m.*, co przypomina drugiemu jaką rzecz, przywodzi do pamięci. *Włod.*, der einen an etwas erinnert, der Erinnerer; *Croat.* szpominávecz, szpomenitel, *f.* szpomínavka; *Eccl.* припоминатель, (воспоминатель urzędnik Carski od przypominania spraw). PRZYPOMINEK, nku, *m.*, pamiątka, upominek, ein Geſchenk zum Andenken. Przypominek tabakierka. *Teat.* 54. *d*, 36. — §. Przypominki, n. p. Dać na przypominki, *ob.* Pominki. PRZYPOMNIEĆ, *f.* przypomni *cz. dok.*, Przypominać *niedok.*; *Boh.* připomenauti, připomjnati, připamatowati, zpomenauti, zpomnĕl, zpomenul, zpomenu, zpomjnâm; *Slo.* připomjnam; *Vind.* spomeniti, spounati, spumnat; *Bosn.* spomenuti; *Rag.* napomênuti, napomegnívati (cf. napomnieć); *Ross.* припомнуть, припоминать, припамятовать, вспомнить, вспоминаю, воспомнаю, вспамятовать, воспомянуть, воспоминать, напомянуть, напоминать, напоминнть; przywodzić na pamięć, ins Gedächtniß zurück rufen, erinnern. Przypomnieć sobie, ſich erinnern; *Slov.* rozpomjnâm se; *Sorab.* 1. dopomnicž; *Carn.* spominam se, spomnem, spomniti, brihtam se, sbrihtam se; *Croat.* zpomenutisze, spominamsze; *Bosn.* opomenutise, spomenutise; *Slav.* spomenutise, spominatise, promislitise; *Ross.* помниться, вздумать; *Eccl.* напанутися. Gdy rozum usiłuje wskrzesić dawne wyobrażenie, i znalazłszy go wystawuje go sobie przytomne, jest to przypomnienie sobie. *Cyank. Log.* 37. das Wiedererinnern, die Erinnerung; *Slov.* rozpomenutj; *Carn.* sbriht; *Croat.* zpomenek; *Ross.* воспоминание. Znam, go, ale przypomnieć nie mogę go sobie. *Jabł. Tel.* 129. ich kann mich nicht auf ihn beſinnen, nicht ſeiner erinnern. Dziecięcią pamięć przypomnieniem słowa albo dwu ratują, iż wszystko, czego się nauczyło dziecię, dobrze wypowie. *Gorn. Sen.* 395. (wenn man das Kind an ein oder zwey Worte wieder erinnert). Kto przypomina, ten się upomina. *Gorn. Sen.* 69. Poważne myśli odkładaj na stronę, A słuchaj, coć z historyi dawnych *przypomionę, (przypomnę). *P. Kchan. Orl.* 1, 2. alte Geſchichten ins Gedächtniß zurückrufen. Między wszystkiemi *upominki, któreś tu słyszał, i toć jeszcze pan *przypomionać raczył. *Rej. Post. B b* 1. (przypominać). Równycheś sentymentów nauczał i syna, Czysto w zdaniach tatunię swego przypomina. *Niemc. P. P.* 12. (Oeſterr. er gemahnt an ſeinen Papa), iſt der leibhaftige Herr Papa.

PRZYPOR, u, *m.*, przypieranie, przyparcie; *Ross.* припоръ, das Hinſtoßen, Hinanſtoßen. — §. Rozpor, der Schlitz. Dzieci sobie przysposabiając, przyporem wziąwszy przepuszczają je ku ziemi, przez koszule swoje, dopiero przyjmują za dzieci. *Otw. Ow.*

PRZYPORĘCZYĆ *cz. dok.*, przyaresztować pod poręką, unter Bürgſchaft aretiren. Wolno jest w domu cudzym przez woźnego takich ludzi przyporęczyć czyli zapowiedzieć. *Czack. Pr.* 2, 222. Gdyby sługa był przyporęczonym od żałobnika, a uciekł, tedy pan szkody zapłaci i przysięga, że ten sługa bez pozwolenia pana uciekł, i nie jest z poręki wypuszczony. *Czack. Pr.* 2, 132. Przyporęczony = 'PRZYPORĘCZNY, a, e, n. p. Ma każdego takiego, chociajby i nie przyporęczni byli, stawić. *Stat. Lit.* 24. zapowiedziany.

PRZYPORZĄDZIĆ *cz. dok.*, Przyporządzać *niedok.*, przygotowywać, przyrządzić; zubereiten, zurichten. Nie należy wielkich czynić expensów; lepiej często a nieznacznie przyporządzać, co się będzie widziało. *Teat.* 19. *c*, 88.

PRZYPOSAŻNY, a, e, — ie *adverb.*, przy posagu dany, den Brautſchatz begleitend. Rzeczy przyposażne, *parapharnales*, które żona przy posagu do męża wnosi. *Szczerb. Sax.* 457. *Chodk. Kost.* 93.

PRZYPOŚCIELIĆ *cz. niedok.*, przy czym posłać, neben hin betten. — *Transl.* Zczerniały, jak piec, który dymem się przypościela. *Geb. Hym.* 324. przykrywa.

PRZYPOTĘŻNIĆ *cz. dok.*, przypanoszyć, w potęgę przymnożyć; mächtiger machen, die Macht mit etwas vergrößern. Mógł mieć Kazimierz z Krzyżaków potęgi, zwłaszcza będąc już Rusią przypotężniony. *Krom.* 547.

PRZYPOWIADAĆ, *ob.* Przypowiedzieć. PRZYPOWIADACZ, PRZYPOWIEDNIK, a, *m*, który co przypowiada, der Anſager, Ankündiger; (*Vind.* prepovednik, prepoviedavez = zabroniciel). 'PRZYPOWIAST, *ob.* Przypowieszczyć. PRZYPOWIASTKA, *ob.* Przypowieść. PRZYPOWIEDNY, a, e, — ie *adverb.*, przypowiadający, oznajmujący; anſagend, ankündigend =, Ankündigungs =. Po wszystkiej ziemi swojej listy rozpisuje przypowiedne. *P. Kchan. Orl.* 1, 203. Damy listy przypowiedne ludziom dobrze osiadłym na roty kozackie. *Vol. Leg.* 3, 25. werbownicze, Werbepatent. — §. U rzemieślników żadnego czeladnika bez przypowiednego listu nie przymują. *Haur. Sk.* 266. die Kundſchaft der Handwerkspurſchen. PRZYPOWIEDZIEĆ *f.* przypowie *cz. dok.*, Przypowiadać *niedok.*; (*Boh.* připowědjti, připowidati przyrzec; *Slov.* pripovedat *promittere*, pripowjdám *addico*); *Sorab.* 1. pžipowedacž, pžipowedam, pschipowiedam, pschipojedam; (*Carn.* perpovedujem *narro: Vind.* prepovedeti, prepoviedati = zakazać; *Croat.* pripovedati, pripovêdam *narro*, *doceo*; *Dal.* pripovêdam, prodekujem = kazanie prawię; *Bosn.* pripovidati = opowiedzieć; *Eccl.* **приповѣдати, сказати**, разсказать zapowiedzieć, rozkazać); oznajmić, nakazać; ankündigen, anſagen, anordnen. Przypowiadać służbę żołnierzowi. *Cn. Th.* Bolesław Sasom wojnę przypowiedział. *Krom.* 73. (wypowiedział). Do pokoju was z Turczynem wiodą, jakoby to, że się Turek na was buntuje, wojną od niego przypowiedzianą nie było; ale jakobyśmy ją my jemu przypowiedzić mieli. *Janusz. Oksz. B b.* Najmniej o transakcyi nie śniąc sobie owéj Zaczętej wczoraj, szturm przypowie nowy. *Tward. Wł.* 138. — §. *Recipr.* Przypowiedzieć się ku czemu, odezwać się do czego, ſich zu etwas melden. Gdyby kto rzeczy swe dał komu w zachowanie, a inszy przypowiedział się ku tym rzeczom, mieniąc, iż ten, kto te rzeczy położył, jest mu dłużny.... *Stat. Lit.* 273. Jeśliby pozwany nie stanął, powód przypowiadając się nań przed sądem.... *Sax. Porz.* 67. PRZYPOWIEŚĆ, ści, i, *ż.*, Przypowiastka, i, *ż.*, *dem.*; (*Boh.* připowěd przyrzeczenie: *Vind.* prepoved, prepovedba = zakaz, zapowiedź; *Bosn.* pripovist, predika 1) *concio*, 2) *fabula*; *Croat.* pripovezt = historya; *Eccl.* **приповѣсть, повѣсть** *historia*); przysłowie, powieść, das Sprichwort, der Sittenſpruch; *Boh.* připowjdka; *Carn.* perpovist, pripovist; *Vind.* pripovest, pripuvist, perpovedek, pripovedje, prerezhje. Księgi przypowieści Salomonowych. *Bibl. Gd.* Przypowieść jest = pospolicie mówią, dawno mówią; stara przypowieść. *Cn. Th.* 787. Jedna przypowieść nie czyni reguły. *Pot. Pocz.* 688. — §. *Parabolam aliqui reddunt* przypowieść, *sed vide* Podobieństwo, równanie. *Cn. Th.*, przypodobywanie, *Vind.* perpoduba, pergliha, pripovist; *Croat.* pripoveszt; *Dal.* prichicza; *Bosn.* priciça, prilika; *Eccl.* **прослоутиѥ**, прослытие, das Gleichniß, die Gleichnißrede. Każda przypowieść ma to w sobie, iż przez niejakie podobieństwo bierze od różnych rzeczy porównanie. *Biał. Post.* 282. Używanie przypowieści i parabol i tajemnej mowy, w któréj się co wielkiego pokrywa, jest starodawne i ludziom mądrym zwyczajne. *Sk. Kaz.* 79. *Wróbl.* 182. *Rej. Ap.* 3. *W. Num.* 24, 4, 15, 20, 23. Przypowieściami uczyć *Eccl.* **приточествоватися.** PRZYPOWIESTNY, PRZYPOWIESNY, a, e, — ie *adv.*, *proverbialis. Macz.* ſprichwörtlich; *Vind.* pripoviestnu; *Croat.* pripovesztni, (pripoveztnoszt *fabulositas*). Nie trzeba tych słów wykładać, bo nie są trudne, ani przypowiestne. *Farn.* 105. Jest to mowa pod podobieństwem przypowiesna, jakowéj bóg przez proroki używa często. *Gil. Post.* 274. PRZYPOWIESZCZYĆ *cz. dok.*, Przypowieszczać *niedok.*, pozywać już osądzonego, aby zadosyć uczynił sądowi. *Wład.* zur Erfüllung des ſchon gefällten Urtheilſpruchs vorladen. *Post haec condemnatus debebit per actorem concitari*, *alias* ma być przypowieszczon. *Vol. Leg.* 1, 445. *Concitat*, *alias* przypowieszcza. *ib.* 426. Przypowieszcza cię ku dosyć uczynieniu o te rzeczy, o które się zdał na roku zawitym, wedle swego pozwu o zysk. *Herb. Stat.* 490. PRZYPOWIESZCZENIE, ia, *n*, PRZYPOWIAST, u, *m.*, Vorladung zu Erfüllung des Urtheilſpruchs. W przypowiastu nie sądownie będziesz odpowiadał, ale sądownie dosyć uczynisz, ma być pisano. *Herb. Stat.* 491. Przypowiastu obyczaj, po zdaniu w zysku. *ib. concitatio. Vol. Leg.* 1, 427.

PRZYPOZEW, zwu, *m.*, przypozywanie, *revocatio alicujus ad citationem elapsam, cum quis citatur ad citationem paratam sui patris, fratris, antecessoris mortui, cujus terminus nondum venerat; sit etiam ad diem in priori judicio elapsum. Cn. Th.* Nebencitation, fernere Vorladung. Przypozwy tak odżywiane, jak ku apelacyi, pod ziemską pieczęcią mają być wydane. *Vol. Leg.* 2, 931. PRZYPOZWAĆ *cz. dok*, Przypozywać kogo *niedok.*; *Vind.* predvabiti, priedvabiti, priedklizati, priedpoklizati, priedtirjati; *Ross.* **дозвать, дозывать**, einen ferners vorladen, vorfordern. Obyczaj przypozwu: przypozywa się ku go-

towemu pozwu, i ku gotowemu rokowi po śmierci ojca. *Herb. Stat.* 463. *et* 482. *revocare ad citationem elapsam.* Przypozywający, *przypozywacz *Vind.* priedvablovez, predvabnik.

PRZYPOŹNIĆ się *recipr. dok.*, nieco pozno się ciągnąć, ein wenig ſpät werden. Sprawował się przed niemi, lecz oni, mowy jego mało słuchając, już się było przypoźniło, odeszli. *Steb.* 216. PRZYPOŹNIEJ *adverb.*, n. p. W tym czasie Skanderbeg, chocia mu przypoźniéj było, przyjechał do obozu. *Baz. Sk.* 128. nieco poźno, ein wenig ſpät.

PRZYPOŻYCZYĆ *cz. dok.*; *Sorab.* 1. pschiposchczu, pschiposchczim; jeszcze więcéj zapożyczyć, noch hinzu leihen.

PRZYPRACOWAĆ *cz. dok.*, nieco popracować, ein wenig hin arbeiten; *Ross.* приработать, *ob.* Przyrobić, cf. fałdów przysiedzieć.

PRZYPRAWA, y, *ż.*, PRZYPRAWKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* připrawa, auprawa; *Slov.* přjprawa; (*Sorab.* 1. pžiprahwa *opportunitas*); *Carn.* perprâva; *Vind.* perprava, priprava, preiperprava, napravik, naprava; *Croat.* zprava, priprâva, zachimba, zachinba; *Bosn.* priprava, sprava, zacignenje, (cf. zaczynić); *Rag.* priprava, zâcin, zâcina; *Ross.* сряды, снарядъ, изряженіе, здоба (cf. zdobić), зборы, (*ob.* Zbiór, zbór); a) przyrządzenie, przygotowanie; das Zubereiten, Zurichten, die Zubereitung, Anſtalt, Vorbereitung, das Anſchicken zu etwas. Jezus mógł bez wszech przypraw, tylko jednem słowem uzdrowić ono okrutne zarażenie chorego. *Rej. Post. H* 7. (bez leków). O mury swoje boją się poganie, Widzą przyprawy, które czynią na nie. *P. Kchan. Jer.* 267, (cf. *czyny). Najistotniejsza przyprawa do stołu pańskiego, zacność sakramentu rozeznać. *Karn. Kat.* 192. Z wielką przyprawą mają do małżeństwa, jako do sakramentu przystępować. *ib.* 288. Taki trwogi się boi, który o niéj nigdy nie myśli, ani żadnéj przyprawy nie ma, coby na się czasu onéj potrzeby włożyć miał. *Rej. Zw.* 166. (nic przyrządzonego, przygotowanego). Miasto było miejscem i przyprawą bardzo obronne. *Sk. Dz.* 263. przyrodzeniem i sztuką, von Natur und Kunſt befeſtigt. Uczył się gramatyki, muzyki i żołnierskich przypraw. *Sk. Żyw.* 2, 244. (ćwiczeń, musztry). Hetman gród ten różnemi przyprawami na murze opatrzył *Baz. Sk.* 186. (twierdzami). — §. Przydatek, Zugabe, Zuſatz. Przyprawa żelaza, miedzi = przysada. *Cn. Th.* der Zuſatz zum Metall, die Legierung. Nikt przyprawy nad to, do czego jest przyprawą, nie przekłada. *Sk. Kaz.* 18 *b.* Przyprawa dla ozdoby, krasy, przyochędożenie, piększydło; Zierrath, Schmuck, Putz. Królewskie do koronowania przyprawy i ozdoby chował. *Sk. Dz.* 1132. Chcę, aby się i też niewiasty modliły w ubierze ochędożnym, nie w przyprawki, albo w złoto, ale jak przystoi niewiastom. 1 *Leop.* 1 *Thim.* 2, 9. Jeszcze ta pani zupełnie swych przypraw nie ma. *Gorn. Dw.* 291. Oczna przyprawa do czernienia brwi abo trafienia powiek. *Cn. Th.* 588. Augenſchminke. Pomazała oblicze olejkiem wonnym, a splotszy przyprawki swe, przykryła czapką. 1 *Leop. Judith.* 16, 10. (włosy przyprawne, loki; Haartouren, Harlocken). — §. Przyprawa potraw, to czym zaprawiają, przyprawiają, zaprawa, okrasa, omasta, *Sorab.* 2. wârza; *Bosn.* zacignenje, (cf. zaczynić); *Ross.* приправа, снадобье; *Eccl.* смаки, здоба, смачность, (cf. smak, smaczność); das Anmachen der Speiſen, die Zuthat, die Würze. W pokarmach ich wymyślnych różne są przyprawy. *Paszk. Dz.* 123. — *Fig.* Przyjaźń najwyborniejsza jest przyprawa życia. *Hor. Sat.* 26. — Przyprawa owoców na chowanie, *conditura. Cn. Th.* das Einmachen, Einlegen, Einzuckern des Obſts. — b) Przyprawa, narzędzie, das Werkzeug. Wezmij przyprawy swe, sajdak swój, a idź w pole, i ułów mi zwierzynę. *Radz. Genes.* 27, 3. Ktoby kogo kijem, kieścieniem, biczami i inszemi jakiemi przyprawami bił.... *Stat. Lit.* 339. Marynarz jeśli z ochotną twarzą do masztu i do inszych przypraw się miece, wszystkim dobrze tuszy. *Rej. Zw.* 96 *b.* Jonatas prosił przyjaciół swoich, żeby im pożyczyli przypraw swoich, których mieli obfity dostatek. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 9, 33. (sprzętu. *Bibl. Gd.*). PRZYPRAWIACZ, a, *m.*, zaprawiacz, przyrządziciel; der Anrichter, Anſchicker, Zubereiter; *Rag.* pripravitegl, *f.* pripravitegliza; (*Vind.* perpraulenik, perpraulovez, predperpraulavez; *Croat.* pripravitel, zachinyâr). PRZYPRAWIĆ, *f.* przyprawi *cz. dok.*, Przyprawiać *niedok.*, Przyprawować *cont.*; *Boh.* připrawiti, připrawowati; *Slov.* připrávám; *Sorab.* 1. pžizpahwam, (pžiprahwnu *accommodo*, cf. param; *Lat.* paro); *Carn.* perpraveti, perpravlam; *Vind.* perprauiti, perpraulati, prednapraviti, naperpraviti, napraviti; *Croat.* pripraviti, pripravlyam, priprávlyam; *Rag.* pripraviti; *Bosn.* pripraviti, spraviti, ugotoviti; *Dal.* ugotavlyam; *Slav.* pripraviti; *Ross.* приправить, приправлять, рядить, ряжу, здобить, срядить, сряжать, заготовить, заготовлять; a) przyprawić co, przyrządzić, przygotować, narządzić; anſchicken, zubereiten. Ma pług, którymby wyczyścił rolą, a przyprawił ją, a nagotował, aby się godziła przyjąć nasienie. *Eraz. Jez. L l* 5. W domu ojca mego rozlicznych przybytków dosyć jest; a ja ich wam jeszcze naprzód pójdę gotować, przychędażać, a przyprawować. *Rej. Post. C c c* 6. Przyprawić się, przygotować się; ſich anſchicken, bereiten. Patrzajże, jako się ku tak wielkiemu gościowi gotować a przyprawować masz. *Rej. Post. A a* 8. Postami przyprawowała się do swego nabożeństwa. *Lach. Kaz.* 1, 113. Przyprawy się ku panu przez prawdziwą pokutę. *W. Post. W.* 56. Ponieważ idziemy do stołu Krystusowego, racz nam sumnienia *sprzyprawować. *Kanc. Gd.* 135. Jeśli i możesz, odpowiedz mi, przyprawże się a zastaw się przeciwko mnie. *Radz. Job.* 33, 5. (sporządź się. *Bibl. Gd.*). Jeroboam do grzechu przyprawił Izraela. *W.* 4 *Reg.* 10, 29; ku grzechowi przywiódł. *ib.* 31; er machte ſie ſündigen. *Lutb.* — §. Przyprawiać miedź, żelazo = przymieszać przysadą; Metalle vermiſchen, verſetzen, legieren. *Cn. Th.* — §. Przyprawiać potrawę, trunek, wino, zaprawiać, *Sorab.* 1. zêlu (cf. ziele), zatzinam; *Vind.* naflediti, napraviti jedbe; *Bosn.* zaciniti; *Croat.* zachinyam, zachiniti, mit etwas anmachen, würzen, zurichten. Apetyt ubóstwa przyprawia to wszystko, co mu służy do pożywienia. *Zab.* 5, 39. Rozkoszne potrawy *sprzyprawiał i dawał, i z osobna każdego znamienicie darował. *Biel. Św.* 219 *b.* — §. Przyprawiać

kogo o co = narażać go na stratę, żeby przyszedł o co; *Ross.* приключить, приключать. einen in Gefahr eines Verluſts ſetzen. Ci mię jawnie sromocą, drudzy się zmawiają, Którym kształtem o zdrowie przyprawić mię mają. *J. Kchan. Ps.* 41; *Vind.* ob shiulenje perpraviti, smert perpraviti, napraviti; *Ross.* морить, заморить. Pijaństwo o zdrowie przyprawia. *Bial. Post.* 199. O sławę przyprawić. *P. Kchan. Orl.* 1, 114. Harpalus prosił Filipa, aby go o takową lekkość jawnie nie przyprawował. *Weresz. Reg.* 35. (żeby go takiéj hańby nie nabawił). O szwank przyprawić. *Salin.* 2, 484. Kto na rok naznaczony przed sędziego stanął, drugiego, który nie stanął, o winę przyprawi. *Szczerb. Sax.* 320. (t. j. czyni, że ten winę przepadnie). Gdaczesz o tym, byś naród Ruski do obydy przyprawił. *Pim. Kam.* 76. (obydy nabawił, obydził). — *Similiter:* Gdyby król obaczył oblicze wasze chudsze nad inszych, przyprawilibyście mię do króla, żebym mógł głowę stracić. *Radz. Dan.* 1, 10. (przyprawicie mię o gardło u króla. *Bibl. Gd.*); in Lebensgefahr bringen. — b) Przyprawiać co do czego, przytykać, przyszywać, przykleić, przysadzić, przykować, przyłączać; an etwas anmachen, feſt machen, anheften, anſetzen. Tak spiesznie jadą, że się im tak zdało, Jakoby sobie skrzydła przyprawili. *P. Kchan. Jer.* 56. Od przyprawionych włosów trupich niech płacą po 4 złote. *Lek. C* 4. Źrzebca wziąwszy z pastwiska, gospodarze osiadając, kloc jemu włoczyć przyprawują, aby się ciągnąć nauczył. *Glicz. Wych. F* 6 *c.* PRZYPRAWKA, *ob.* Przyprawa. PRZYPRAWNY, a, e, — ie *adverb.*, przyrządzony, przygotowany, przyprawiony, przysadny, przydatny, zaprawny; zubereitet, zugerichtet, angerichtet, angeſchickt, zugeſetzt, künſtlich; *Boh.* auprawný; (*Sorab.* 1. pžiprahwné *opportunus*, pžiprahwnoſcz *opportunitas*, *dem.* pžiprahwnostka; *Carn.* perpravlen, perpravn *paratus; Vind.* perpraulen, napraulen, (perpraustvu, perpraulenost, perpraulivost = gotowość). Piesze mają być dobrze przyprawne zbroją. *Tarn. Ust.* 284. (dobrze uzbrojone). O ś. Janie większąbyś teraz miał pracą około tych naszych dzieci, tak do Chrystusa nieprzyprawnych. *Sk. Kaz.* 29. (nieprzygotowanych, niewłożonych, niewprawnych; unvorbereitet, ungewohnt). Twarz każda, której dała ślicznej wdzięk urody Natura, bez przyprawnej obejdzie się wody, Ani farb potrzebuje. *Min. Ryt.* 5, 2. Nieprzyprawny, bez przysady, *simplex. Cn. Th.* 519. Okręty im przyprawnym ogniem popalili. *Biel.* 9. (sztucznym, cf. Greeki ogień). Bogiem tobie brzuch jest, przyprawne albo korzenne potrawy duchownemi dary. *Zygr. Papr.* 285; *Bosn.* zacinivo, seto se mosge zaciniti *conditilius*; *Ross.* моренный, строеный. Nieprzyprawny, niezaprawiony, bez przyprawy, n. p. potrawa niekrasna. *Cn. Th.* 519. To jest prawo poetów sztuki nieodmienne W przyprawnym kąsku dawać nauki zbawienne. *Dmoch. Szt. R.* 86. Ty, co to czytać będziesz, chciej z nami żałować A na przyprawne słówka gdzie indziéj się chować. *Jurow. Pogrz.*

PRZYPRAŻYĆ *cz. dok.*, przypiec, etwas röſten. Pszenicę przyprażyć na panewce. *Syr.* 930.

PRZYPRÓSZYĆ, PRZYPRUSZYĆ *cz. dok.*, prochem przysypać, przykurzyć; beſtäuben, mit Staub beſchütten, beſtreuen, beſchütten. — *Pr. et transl.* Fletnio moja rozkoszna mimo zimy trwanie, Nie będziesz przypruszoną wisiała na ścianie. *Chod. Gesn.* 16. Teraz już zimny Jowisz mrozów poruszy A ziemię śniegiem przyprószy. *Kchow.* 11. W pośrzodku młodzi, choć w wieku dojrzałym, Stanął też Józef, już mu był włos siwy Przyprószył skronie, już był nadstarzałym. *Odym. Św. D b.* Już mu włosy przypruszyła siwizna. *Min. Ryt.* 3, 152. *Hor.* 1, 48. Tytyr żółto zarastał, Dametę włos siwy Przyprószył, acz wiekiem był nie bardzo leciwy. *Simon. Siel.* 34.

PRZYPROWADZIĆ *cz. dok.*, Przyprowadzać *niedok.*; *Boh.* přiwoditi, (*ob.* Przywieść); *Slav.* dovoditi; *Vind.* perpelati, priedperpelati, doperpelati; *Dal.* dopelijati; *Croat.* pripelyavam; *Ross.* соввесть, соввожду; — przyprowadzać kogo dokąd, abo co innego, przywodzić chodzącego. *Cn. Th.* einen herbey führen, geführt bringen. Ja i zawiodę go, i zaś przyprowadzę do ciebie. 1 *Leop. Tob.* 5, 15. (odprowadzę). Przyprowadzić i nieme rzeczy, ale z pracą. *Cn. Th.*, herbey leiten, herbey führen. Przyprowadzono wodę rurami do miasta. *Tr.* Przyprowadzenie linii krzyżowej do linii danéj. *Solsk. Geom.* 29, (cf. wyprowadzić linią). Nie dlatego tu te przykłady przyprowadziłem, abyśmy je we wszystkim mieli naśladować. *Mon.* 67, 784. przytoczyłem, anführen ein Beyſpiel. — §. *Transl. fig.* Przywieść, nawieść; bringen, leiten zu etwas. Roscyusz słuchaczów do śmiechu kiedy chciał, i do płaczu przyprowadzał. *Zab.* 12, 264. *Dudz.* Wc Pan wiesz, co mię tu przyprowadziło. *Teat.* 7. *b*, 23. (co mię tu przyniosło, powód mego tu przyjścia). — §. Xiądz Jerzy do Polski wezwany, przyprowadził się r. 1550. *Teof. Zw. C.* (sprowadził się, przeniósł się do Polski, er zog nach Polen). PRZYPROWADZICIEL, a, *m.*; *Croat.* pripelyávecz, der Herbeyführer.

PRZYPRZĄDZ, przyprzągł, *f.* przyprzęże, przyprzęgę *cz. jednll.*, Przyprzęgać *niedok.*; *Boh.* připrahnauti, připrahati; *Sorab.* 1. pžipžaham; *Croat.* priprésem, priprechi; *Ross.* припрячь, припрягать, подпрячь, подпрягать; *Eccl.* присопрягаю; sprzęgając przyłączyć, hinzu anſpannen, dazu ſpannen, beyſpannen. Przyprządź konie pocztowe do méj kolaski. *Węg. Marm.* 3, 150. Wielkich bawołów do wozu przyprzągnie. *Kchow. Wied.* 52. Na przemian do pary przyprzęgnieni być mogą. *Teat.* 54. *d*, 5. — §. *Transl. fig.* Pomorzanie, przyprzągłszy się do Prusaków, wielkim gwałtem na obóz Władysława uderzyli. *Krom.* 113. Za króla Alexandra miasto Kazimierz mostem ku Krakowowi przyprzężone. *Krom.* 776. (przyłączone). PRZYPRZĄŻKA, i, *ż.*, przyprzęganie, das Beſpannen; *Ross.* припряжка, (пристяжь, пристяжка postronki, któremi dodatni koń przyprzężony).

PRZYPRZĄŚĆ, *f.* przyprzędzie *cz. dok.*, więcéj przędąc przyczynić, mehr zuſpinnen; *Ross.* припрясть, припрядывать.

1. PRZYPRZEĆ, przyparł, *f.* przyprze, przyprę *cz. dok.*, Przypierać *niedok.*; *Ross.* припереть, припирать; przyciskać, andrängen, hart andringen. Przypiera mi do boku. *Mącz.* Przypierają domy książąt do jego dziada. *Teat.* 15. *c*, 84. (stykają się, ſie ſtoßen an, gränzen an). Nie jest wolno do drugiego brzegu rzéki, bez pozwolenia właściciela groblę przypierać. *Czack. Pr.* 2, 191. przyprowadzić, bis hin

führen. — *W górnictwie:* Przyparcie żyły, Anwachſen eines Ganges, jest przylgnieniem zupełnym żyły kruszcowéj do ścian skalistych. *Mier. Mskr.* Górzystość przypierająca, einſchießende Gebirge, rzęd gór mniéj wyniosłych, lub pagórków, stykający się z większemi. *ib.* — §. Przyperać kogo, w ciasny kąt go wpierać, nacierać nań; auf einen hart andringen, ihn in die Enge treiben, ihm warm machen. Przyprą-lić mię nieprzyjaciele, dasz mi ratunek; a jeśliby też ciebie przemogli, będęć na pomoc. 1 *Leop.* 1 *Paral.* 19, 12. Nieprzyjaciele moi w mocy swojej dużo mi przypierają. *Ryb. Ps.* 70. Przypiekam komu ˙ocz, przypieram, przynaglam, *urgeo. Mącz.* Jeśliby gospodarzem nie był, nauczy-ć go żona i niewola, gdy mu przyprze, a świercze za piecem zaskwierczą. *Glicz. Wych. P* 4 *b.* Urodzi się drugi omacmie, i o ojcu nie ˙wzwie, a gdy mu przyprą, w niebie go będzie chciał macać. *ib. B* 6 *b.* Gdy wieszczków tym przypieramy, czemu w Delfach odpowiedzi boskich już niemasz? powiadają, że starością moc onego miejsca wywietrzała. *Sk. Dz.* 4.

2. PRZYPRZEĆ, przyprzało, *f.* przyprzeje *neutr. dok.*, zapalić się z wilgotnego gorąca, jak wilgotne siano; ſich entzünden, erbrämſen (vom feuchten Heu, Stroh). W mokro zwożonych snopach ziarna przyprzeją. *Kluk. Rośl.* 3, 223.

PRZYPRZĘGACZ, a, *m.*, der Hinzuſpanner, Beyſpanner; *Eccl.* присопрягатель, припрягатель. PRZYPRZĘŻONY, *ob.* Przyprzadz; *Boh.* přjprežný. Przyprzężony czyli przyprzężny koń; *Ross.* пристяжная лошадь.

˙PRZYPRZYKRZEJSZY, a, e, trochę uprzykrzony, ein wenig läſtig, beſchwerlich. *Tr.*

PRZYPSNĄĆ, *f.* przypsnie *neutr. jedntl.*, n. p. Chciała mu odpowiedzieć, lecz gdy ociec nadszedł, przyszło jej przypsnąć z dyskursem. *Pot. Arg.* 704. urwać, die Unterredung abbrechen. Przypsnęła skóra, skóra odęta utęchła, spadła, die Geſchwulſt iſt gefallen, hat ſich geſenkt; *adcorporata est cutis, quae intumuerat. Cn. Th. subhaesit cartilago. ib.*

PRZYPUDROWAĆ, *f.* przypudruje *cz. dok.*; *Ross.* припудрить, припудрывать; niebardzo popudrować, etwas pudern. Przypudruj mię trochę, poprawiwszy fryzurę. *Teat.* 36. *c*, 9.

PRZYPUŚCIĆ, *f.* przypuści *cz. dok.*, Przypuszczać *niedok.*; *Boh.* připustiti; *Sorab.* 1. pžipužčam, pschipuschczu, prjtkpuschczim; *Vind* perpustiti, priedpustiti, napreipustiti, perpuſhati; *Dal.* dopustiti; *Slav.* pripustiti; *Rag.* pripôstiti; *Ross.* припустить, припущать; a) przypuszczać co abo kogo dokąd, dopuścić go tam; einen wohin laſſen, zulaſſen. Przypuszczam kogo do prawa, *do alicui judicium. Cn. Th.* Oznajmiono im, iż Turcy są porażeni, co oni pierwéj do uszu, niżli do serca przypuścili, jako rzecz ˙więtszą i radośniejszą, niżliby ją do serca przypuścić, abo jej dostatecznie uwierzyć mogli. *Baz. Sk.* 586. (w sercu się cieszyć, radować). Przypuść panie w uszy swoje Słowa i wołanie moje. *J. Kchan. Ps.* 5. Przypuszczony, (*Carn.* perpushne, (perpushauz *arrivator*); *Vind.* perpuſhenje = dopust, los). Przypuścić do serca smętek, frasunek etc., podać się smętkowi, in ſein Herz kommen laſſen. Nie przypuszczaj We Pan do głowy tak smutnych myśli. *Teat.* 33. *d*, 22. (nicht in den Kopf kommen laſſen). — §. *Logic.* Przypuszczenie, *hypothesis. Hub. Mech.* 20. eine Hypotheſe, ein angenommener Fall. — §. *Connub.:* Juno rozgniewała się, że Latona do siebie Jowisza przypuściła, zkąd się narodził Apollo. *Otw. Ow.* 226. (że mu się dała użyć cieleśnie, daß ſie ihn zuließ). Zenobia własnego męża nigdy nie przypuściła do siebie, gdy się być brzemienną poczuła. *Sk. Dz.* 147. — §. Przypuszczać stadnika etc. do bydła, einen Hengſt ꝛc. zur Stutte ꝛc. laſſen, beſpringen, belegen, baſchälen laſſen. Jednego ogiera przynajmniej do 10 klacz przypuścić można. *Kluk. Zw.* 1, 168. Radzę-ć, żebyś żadnego konia z jakążkolwiek wadą do pięknej klaczy nie przypuszczał. *Hipp.* 14. Przed dwoma lat nie godzi się ku jałowkom byka przypuszczać. *Końsk. Lek.* 2, 21. O czasie, kiedy krowy ku bykom przypuszczane być mają. *Cresc.* 549. Przypuszczenie stadnika, *Sorab.* 1. retwano; *Ross.* припускъ. (*Ross.* припускной жеребецъ ogier, stadnik). — §. *Aliter:* Przypuszczać jagnięta, cielęta, podsadzać do ssania. *Cn. Th.* an die Mutter ſetzen, ſaugen laſſen. — b) Przypuszczać atak, szturm = nacierać atakując, szturmując; einen Angriff, einen Sturm wagen. Po tylu atakach przypuszczonych i wytrzymanych, nie powinienbyś mieć jednego całego członka. *Teat.* 11. *b*, 18. Śmierć natarczywa Ze wszech stron przypuszcza szturm na mię i dobywa. *Kulig. Her.* 285. Każdy przegrawał kto z nim przypuścił, jak szkapa w zawody. *Wad. Dan.* 125. Przypuścić konia, koniem, na koniu = dodać koniowi ostrog, puścić się w cwał na koniu. *X. Kam.* zu Pferde heran ſprengen. — c) Przypuścić komu, przypuścić na kogo, zdać na kogo; einem anheim ſtellen, überlaſſen. Wolał to pańskiemu miłosierdziu przypuścić, niżliby go był upornym wołaniem dociskał. *Rej. Post. H* 8. Przypuszczam to nad ludzki rozsądek, ˙jestli też to on dobrze czynił. *Biel. Św.* 99. Pokorną prośbę uczynił ku bogu ojcu swemu, a wżdy wszystko przypuszczał na wolą świętą jego. *Rej. Post. H* 8. By się na kogo statecznego przypuścili, co komu lepiéj przystoi, pewnieby ów bystrzejszy młodzieniec przegrał. *Rej. Zw.* 164. — *Recipr.* Przypuścić się na kogo = spuścić się, zdać się, ſich auf einen verlaſſen. Król Jerzy z strony pomiarkowania spraw Czeskich we wszystkim na Kazimierza przypuścić się zezwolił. *Krom.* 685. Uczyniłem kompromis z sąsiadem swym i ˙przypuściłaśwa się (*dual.*). o wszystko na Pana Herburta. *Orzech. Qu.* 15. PRZYPUST, u, *m.*, przypuszczenie, Zulaſſen, Herzulaſſen; (*Vind.* perpuſhenje = dopust, los). — §. Przydłuższa zwłoka odsieczy, a silniejsze coraz od oblężeńców przypusty, zwątliły upór oblężonych. *Nar. Hst.* 3, 148. przypuszczanie ataku, szturmu; Angriffe, Beſtürmungen. PRZYPUSTNE, ego, *n.*, *Subst.*, odźwierne, myto abo podarek, który dają za przypuszczenie, abo wpuszczenie dokąd. *Cn. Th.* Einlaßgeld. Opłata za pozwolenie przedania części trzeciéj majątku swego, przypustne zwana. *Czack. Pr.* 1, 194. PRZYPUSTNICE, ic, *plur.*, przystawki na dole krokiew leżące dla obdachów szerszych, *interpensiva. Cn. Th.*, Träger unter den Dachſparren hervorragend, um die Traufe breiter zu machen.

PRZYPYSZNY, PRZYPYSZNIEJSZY, a, e, etwaś ſtolz. Powiadano, że Hiszpani są nieco przypyszni. *Teat.* 23. *c*, 55. — *Adverbialiter:* Przypyszniejszym, *subarrroganter. Cn. Th.*

PRZYPYTAĆ się *recipr. dok.*, Przypytywać się o czym *niedok.*, a) *subinde interrogando de aliqua re inquirere. Cn. Th.*, allmählich nachforſchen, hier und dort nachfragen; *Ross.* припросить, припрашивать, *Subst.* припросъ, (cf. prosić); (*Croat.* pripitávam *adjudico*). Poczęli Faryzeuszowie ciężko nacierać i przypytywać się u Jezusa o wielu. *Budn. Luc.* 9, 53. Pan chce serca takiego, któreby samo dobrowolnie szukało a przypytywało się o świętym bóstwie jego. *Rej. Post. M* 3. — b) Przypytać się do czego, probować szczęścia do czego, czy się nie uda czego dostać; ſich an etwaś machen, einen Verſuch machen es habhaft zu werden, ſich dran wagen. Przypytał się do żony cudzej i szkatuły. *Pot. Jow.* 138. Miejcie jednak baczenie, aby kędy z łozy, Wilczaszek się do jakiej nie przypytał kozy. *Nar. Dz.* 3, 59. *Kłok. Turk.* 91. — *Aliter:* Jeśliby się kto do znalezionych rzeczy przypytywał, prosząc, żeby mu wydane były.... *Sax. Post.* 50. odzywał, ſich dazu melden. — ℨ. Pan zawżdy dziwnie *przypytawać raczy niewdzięcznościom dobrodziejstwa swego. *Rej. Post. O o* 1. (przypomnieć, upomnieć się). Chrzest jest sumnienia dobrego przypytanie. *Smotr. Lam.* 206. 1 *Leop.* 1 *Petr.* 3, 21.

PRZYRĄBAĆ *cz. dok.*, rąbiąc przyciosać, więcéj porąbać; zurecht ſpalten, noch mehr klein ſpalten; *Sorab.* 1. pžirubacž, pžirubnu; *Croat.* prirublyújem; *Ross* прирубить, прерубать, (2. przybudować, прирубка, прирубленіе przybudowanie).

PRZYRABIAĆ, *ob.* Przyrobić.

PRZYRACHOWAĆ *cz. dok*, rachując przydać, hinzurechnen; *Vind.* perrazhunati, perraitati; *Croat.* pribroiti, pribrajam; *Ross.* причесть, причитать.

PRZYRACZYĆ *cz. dok.*, więcej jeszcze uraczyć, obdarzyć kogo, noch mehr beſchenken. Zbigniew nowym kardynalstwa dostojeństwem od papieża przyraczony, *auctus. Krom.* 553.

PRZYRADZAĆ, *ob.* Przyrodzić.

PRZYRAMEK, mku, *m.*, naramiennik, część ubioru na ramionach, das Achſelſtück der Kleidung. Napierśniki, humerał, przyramek najwyższego kapłana. 1 *Leop. Exod.* 28, 4. *ib.* 6. *ib.* 12. *ib.* 39, 2. Przyramek misternie zrobiony Z szarłatu, złota, jedwabiu modrego I karmazynu, z obu stron sadzony Dwoma kamieńmi onichu drogiego Z rytemi synów dwunastu imiony Jakuba, niegdy patryarchy cnego. *Odym. Św. H* 4 *b. ib. G* 3.

PRZYRĄŃSZY, a, e, przyrychlejszy. *Mącz.*, przywcześniejszy, etwaś früh.

PRZYRASTAĆ, *ob.* Przyrosnąć.

PRZYRAZIĆ *cz. dok.*, nieco przeniknąć, przerazić, ein wenig durchdringen; (*Boh.* přirazyti przybić; *Slov.* přirážjm *allido*; *Eccl.* **прирꙗзнти** [*impingere* 2], rzucić się na kogo). Ale wierz mi, kiedy cię taki mróz przyrazi, Zda mi się, iż ci onę bujną myśl przekazi. *Rej. Wiz.* 168. — ℨ. Utrzymują, że Chrystus ś. Franciszkowi z swych ran blizny przyraził. *Zygr. Pap.* 186. przyciskał, na nim je odciskał. *PRZYRAZISTY, a, e, n. p. Wiatr północny tam jest tak zimny i przyrazisty, że umierają od niego ludzie. *Boter.* 252. przeraźliwy, durchdringend.

PRZYRDZEWIEĆ *nijak. dok.*, nieco zardzewieć, ein wenig roſtig werden, anroſten.

PRZYRĘBL, *ob.* Przerębl.

PRZYRĘCZNY, a, e, — ie *adverb.*, naręczny; *Vind.* perrozhen, narozhen, bey der Hand gelegen, zur Hand.

PRZYROBEK, bku, *m.*, przymnożenie majątku, zarobek; der Verdienſt, die Vermehrung der Einnahme. Mamy tak handlować, aby jakieś lichwy i przyrobki ztąd miał ten, czyje są funty. *W. Post. W.* 3, 14. Miałeś polecić pieniądze moje bankierzom, gdziebym był wziął co mego, i z przyrobkiem. 1 *Leop. Math.* 25, 27. *id. Smotr. Lam.* 12. PRZYROBIĆ, *f.* przyrobi *cz. dok.*, Przyrabiać *niedok.*, zarabiając majątku przyczynić, hinzu verdienen; *Boh.* přidělati, přidělawati; *Vind.* perdjati; *Ross.* придѣлать, придѣлывать, приработать. Grzywna twoja przyrobiła dziesięć grzywien. *Budn. Luc.* 19, 16. — ℨ. *Aliter:* Przyrabiać, do roboty przykładać się nieco, przypracować; ein wenig mit arbeiten, mit Hand anlegen. Urzędnik, gdy sam będzie przyrabiał, nie zachce mu się przechadzki. *Cresc.* 37.

PRZYROCZYĆ *cz. dok.*, (*Etym.* rzec), zczarować, uroczyć kogo; einen beſprechen, beheren. *Fascinatio*, przyroczenie, uczarowanie. *Mącz.*, *ob.* Przyrok.

PRZYRÓD, odu, *m.*, naturalny gatunek, do którego co należy, die natürliche Gattung. Ciała z jednego przyrodu (*species*), do drugiego przechodzą, bez żadnéj innéj odmiany, tylko przez nowe rozporządzenie najdrobniejszych cząstek materyi. *Rog. Doś.* 1, 10. *PRZYRODA, y, *ż.*, przyrodzenie, zbiór przyrodnych albo wrodzonych przymiotów; die angebohrne Natur, das Angebohrne; *Sorab.* 1. pschirod; *Ross.* природа. *Indoles*, sposobność, przyroda. *Urs. Gr.* 163. Tam już przyrody Niebo lepszéj, ni ziemskie zachodzą go smrody; *melior natura aetheris. Zebr. Ow.* 381; *Eccl.* благоестественность, *Graec. ἐυφυία*, *bona indoles.* Dobréj przyrody będący; *Eccl.* благоестественный; *oppos.* злоестественный, *Graec. κακοφυής.* PRZYRODNOŚĆ, ści, *ż.*, powinowactwo przyrodzone, z przyrodzenia zachodzące; die natürliche Verwandtſchaft, die Gleichartigkeit. *Włod. Bielaw. A* 2. PRZYRODNY, a, e, — ie *adverb.*; (*Vind.* perojen; *Ross.* природный przyrodzony, rodzony); ℨ. a) tegoż rodu, verwandt, eines Geſchlechts, gleichartig. Przyrodny komu = powinowaty, befreundet, verwandt. Pojmiesz żonę synowi memu z przyrodnych moich, i z domu ojca mojego. 1 *Leop. Genes.* 24, 40. Przyrodny królewski. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 11, 34. *ib.* 1 *Mach.* 10, 88. (powinowaty. *Bibl. Gd.*). Brat przyrodny, z tegoż ojca, ale inszéj matki, abo z tejże matki, ale inszego ojca, *ob.* *Półbrat, der Halbbruder; (*Vind.* popovi brat, napou brat, nepristen brat). Przyrodni bracia, *Ross.* сведенники; przyrodne siostry, сведенницы. (*Sorab.* 1. pschirodny *agnatus*, pžihrodné pasierb). — ℨ b) Przyrodny, z przyrodzenia, wrodzony, przyrodzony, angebohren. Orlę, gdzie ociec chlubnemi skrzydły wiatr umiata, Przyrodnym sobie duchem w też tropy polata. *Zab.* 10, 321. *Kniaź.* Młodym latom jakoby przyrodne jest głupstwo, a

latom starym przyzwoity jest rozum. *Smotr. Nap.* 26, (cf. młodość, płochość). Zwyczaj nasz jest nam jakoby prawem przyrodnym. *Obr.* 64. Nad małżeństwo nic główniejszego i przyrodniejszego niemasz. *Szczerb. Sax.* 221. — *Botan.* Są rośliny przyrodne (*parasitkae*), które korzeń utkwiwszy na innéj roślinie, na niejże rosną. *Bot. Nar.* 28. Schmarotzerpflanzen. PRZYRODZENIE, ia, *n.*; *Boh.* přirozenj; *Sorab.* 1. pschirodżeni, pschirod, natura, pżihrodżene waschno; *Carn.* naráva, (cf. narów); *Vind.* natura, narau, pant; *Croat.* narava, narav; *Rag.* nárav; *Slav.* narav; *Bosn.* narav, chjud; *Ross.* природа, естество, (cf. jestestwo); *Eccl.* естьство, природа; natura, die Natur. Filozofowie przez przyrodzenie rozumieją cały świat; jak gdy mówią: najduje się to w przyrodzeniu; czasem istotę rzeczy, czasem kompleksyą. *Tr. Sienn.* 437. Z przyrodzenia, *naturaliter. Salin.* 5, 74. Żaden się nie gniewa o to, co komu przyrodzenie dało, iż pies szczeka, gęś kryra, wielbłąd rże; to ludzie od nich przejmują, iż wiedzą to być ich przyrodzeniem. *Eraz. Jęz. H h b.* Przyrodzenie z rozumem się zgodzi. *Cn. Ad.* 979. Przyrodzenie, zbiór własności, które rzecz przy rodzeniu się bierze. *Kpcz. Gr.* 3, 15. angebohrne Eigenſchaften, Natur. Jedno przyrodzenie spólne, równe *Eccl.* соестествіе. Dwoje szczeniąt, od jednéj psicy zrodzone, a wżdy każde inszego przyrodzenia, każde inszą ma w sobie cnotę. *Falib. G* 3. Każda rzecz ma swoje przyrodzenie. *Cn. Ad.* 335. Przyrodzenie, byś od siebie widłami wypychał, przecię się do ciebie wraca. *Petr. Et.* 139. Przyrodzenie trudno odmienić. *Cn. Ad.* 979 (nie pomoże krukowi mydło). Ciągnie wilka przyrodzenie do lasa. *Rys. Ad.* 8. Insza jest mówić z przyrodzenia, insza od przyrodzenia; od przyrodzenia jest, co natura sama daje; z przyrodzenia dana rzecz, wedle przyrodzenia rozumiem, t. j. natura sama daje pochop do tego, co z czym czynić. *Petr. Ek.* 46. — §. Przyrodzenie miasta tego bardzo obronne. *Stryjk.* 189. naturalne położenie, die Lage von Natur. — §. Przyrodzenie małym się obejdzie, na małe przestaje; przyrodzeniu i potrzebie, leda co połóż przy chlebie. *Cn. Ad.* 978. przyrodzone potrzeby, die natürlichen Bedürfniſſe, Naturbedürfniſſe. PRZYRODZONOŚĆ, ści, ż.; *Boh.* přirozenost; *Slov.* prirodzenost; *Croat.* rodbinsztvo, rodbina, wrodzone przymioty, das Naturell. Choć usty na kłódki sama uczciwość mieć im zawarte kazała, Odporna przyrodzoność tych braci prawo to zmazała. *Zab.* 14, 36. PRZYRODZIĆ się *recipr. dok.*, Przyradzać się *niedok.*; (*Croat.* prirajamsze *adnascor*); rodzić się po kim, *agnasci. Cn. Th.*, nachgebohren werden. Przyrodził się po śmierci ojcowskiéj. *Tr.* (pogrobowiec). — §. Przyrodzić się komu, blizkim być powinowactwem, *congenerari. Cn. Th.* einem nahe verwandt ſeyn. — §. Przyradzać się do kogo, podobnym się rodzić czyli być do niego, twarzą, obyczajmi; einem nachſchlachten, ihm ähnlich ſeyn, *conformis. Mącz.* Młodzieniec ten tak się był bardzo ku cesarzowi przyrodził, a tak mu bardzo w obliczu podobien był, że mu się wszyscy przypatrowali. *Kosz. Lor.* 177 *b.* Wszakże się w nich nie wiele różnicy zawadza, Jak to u sióstr, co jedna drugiéj się przyradza. *Otw. Ow.* 49. Komuś po białogłowsku piszącemu powiedział: We Pan ręką przyrodziłeś się do Pani matki. *Dwor. B* 4. PRZYRODZONY, a, e, PRZYRODZENNO, PRZYRODZONO *adverb.*; *Boh.* přirozený, přirozeně; *Slov.* přirozený; *Sorab.* 1. pżihrodżené, pschirodżeny, pżihrodżenski, naturski; *Vind.* perojen, naturn, ſamonaſeben; *Croat.* naravszki; *Dal.* naravni; *Rag.* narávni, narávski, ponaravski; *Slav.* narávni; *Bosn.* naravni; *Ross.* сродный, самородный, естественный; *Ross. obs.* прирожденный; *Eccl.* истовъ; wrodzony, angebohren, von Natur, natürlich. Gdy się koń z jednym okiem, uchem, kopytem mniejszym a drugim większym urodzi, tym niedostatkom przyrodzonym żadne nie mogą być pomocy. *Cresc.* 527. Przyrodzone wady mało wadzą; przyrodzone cudze wady, kto mądry znosi bez zwady. *Cn. Ad.* 979. Przyrodzonéj uledz potrzebie. *Przyb. Milt.* 331. Poganinem był, ale dobrych cnot przyrodzonych. *Sk. Dz.* 351. *et* 67. Przyrodzony grzech jest, który się na nas rodzeniem samym wylewa. *Sk. Kaz.* 472. die Erbſünde. Rozum przyrodzony i nabyty. *Gorn. Dw.* 360. Baranowi przyrodzono skopy pogardzać. *Sienn.* 271. es iſt ihm angebohren. Pozwolono Słowakom językiem przyrodzonym msze odprawować, *lingua sua. Krom.* 57. ojczystym językiem, Mutterſprache, Landesſprache. — §. Przyrodzony, z przyrodzenia, czyli natury, naturalny; natürlich, der Natur gemäß, Natur-. Przyrodzone przygody są, rozliczne wrzody, dziwne niemocy. *Rej. Zw.* 113 *b.* Prawo przyrodzone, Naturrecht, do którego samo przyrodzenie bez żadnego czyjego postanowienia wiedzie. *Sax. Porz.* 2. Prawo przyrodzone sam rozum ukazuje. *Gost. Gor.* 65. Miłować rodzice, to jest najpiérwsze przyrodzone prawo. *Warg. Wal.* 168. Jest to nieprzepisane, ale przyrodzone prawo, któregośmy się nie uczyli, nie przyjęli, nie wyczytali, aleśmy go z natury saméj wyrwali, wyczerpnęli, wycisnęli. *Siem. Cyc.* 422. Nic nie jest przyrodzeńszego, jak drugim się stać pożytecznym. *W. Post. W.* 3, 431. Tak od Chrystusa duch ś. pochodzi, jak tchnienie od ducha ludzkiego przyrodzenno i właśnie. *Sk. Kaz.* 256. przyrodzonym sposobem, natürlicher Weiſe. W sakramencie jest żywe i przyrodzone ciało pana; pożywając go, przyrodzenno i rzeczywiście go pożywamy *Sk. Żyw.* 1, 34. Chrystus jest synem bożym przyrodzonym, my synami przez przysposobienie. *Karnk. Kat.* 32. Pomyślił o państwie, przez zagładę przyrodzonych dziedziców. *Tward. Wł.* 10. Pan ich przyrodzony. *Kłok. Turk.* 14. (dziedziczny). Chléb dobry jest rzecz najprzyrodzeńsza i najzdrowsza. *Urzęd.* 455. Dobrowolną i przyrodzoną śmiercią zszedł z tego świata. *Biał. Post.* 114. Dzień przyrodzony ma godzin 24. *Żebr. Zw.* 31. — *Physica*, nauka przyrodzona, *metaphysica*, nadprzyrodzona. *Biał Post.* 156. (przyrodzonych rzeczy nauka). — §. *Anatom.* Przyrodzone części, wstydliwe. *Wejch.* 88. *Krup.* 2, 127. die Zeugungsglieder, die Geburtstheile; *Slov.* zarodný; *Sorab.* 1. hrodżelné staw. Niżej pępka są części przyrodzone, *genitalia. Zool.* 68. — §. Przyrodzony, przyrodny, powinowaty, krewny, der Anverwandte. Pójdziesz do ziemi i przyrodzonych moich, a weźmiesz ztamtąd żonę synowi memu. 1 *Leop. Genes.* 24, 4. Brat przyrodzony (przyro-

dny), bliższy do sukcesyi, niż dzieci od brata rodzonego zmarłego. *Chełm. Pr.* 76. Nie mniemaj, byś mi darmo służył, iżeś mi przyrodzon; co chcesz za swą pracą, dam tobie. *Biel. Hst.* 15. (powinowaty, krewny). — *Aliter:* Dzieci przyrodzone są które się oprócz stanu małżeńskiego rodzą, jako są bękarci. *Szczerb. Sax.* 113. uneheliche Kinder. Chocia i xięży synowie bękarci są, wszakże ludzi świeckich przyrodzone dzieci, nie tak bardzo są bękarty, jako i tamci. *ib.* 16. — §. Przyrodzony komu, przyrodził się do kogo, podobny do niego; einem nachschlachtend, ähnlich. Z Sysyfowej krwi będąc spłodzony I kradzieżą i żądzą jemu przyrodzony. *Otw. Ow.* 501.

PRZYROK, u, *m.*, uczarowanie. *Volck.* 289; *Sorab.* 1. skuzwano; urok, przymowa przy czarowaniu; das Besprechen, Beberen mit Worten. *Fascinum*, przyrok, uczarowanie. *Mącz.* Przyroki przemrukiwa baba. *Krom.* 517.

PRZYROSNĄĆ, *f.* przyrośnie *med. jednll.*, Przyrastać *niedok.*, Przyrastywać *contin.*; *Boh.* přirůsti, přirostati; *Slov.* přirostáwam; *Sorab.* 1. pžirostuyu, pžirostu; *Vind.* prerastiti, perrastiti; *Croat.* prirasztújem; *Bosn.* prirasti, uhvatitise, zarasti: *Ross.* прирость, прирастать; *Eccl.* прирастаю, прирастываю; rosnąc przyłączyć się, wrosnąć w co, anwachsen an etwas. (*Ross. activ.* приростить, приращать *przyrościć, *przyczaszczać, robić, że przyrasta). Narzędzie do poderznięcia języka przyrosłego. *Czerw.* 1. — §. Przyrastać, podrastać, wzrastać powoli; heran wachsen, zuwachsen, zunehmen, *pr. et tr.* Syn przyrastający Józef, śliczny na wejrzeniu. *W. Genes.* 49, 22. Józef syn Jakobow, był to przyrosły, i cudnego wejrzenia. *Biel. Hst.* 17, (cf. wyrostek). Ile pożyczył, tyle mu ma być wrócono z lichwą przyrosłą. *Herb. Stat.* 371. Czasy przyrosłéj nocy poźnemi wieczerzami przewłoczysz. *Krom.* 531; *in profundam noctem.* — *Imperson.* Przyrasta czego, przybywa czego; es nimmt etwas zu, wächst, vermehrt sich, steigt. Gdy przybywało bitwy, przyrastało też walczącym chwały. *W. Post. Mn.* 588. Serca mu przyrastało, widząc, że nad siły Starasz się o porządek Chrystusowi miły. *Groch. W.* 427. Tak bywa, że nie z godności cnotom, ale godnościom z cnoty *przyrosta czci. *Bardz. Boet.* 48. Za przyrastywaniem rozruchu.... *Krom.* 656. PRZYROST, u, *m.*, PRZYROSTEK, stku, *m. dem*; *Boh.* přírost, přírostek, přírůst, přírůstek; *Slov.* prírostek; *Sorab.* 1. pžirost, pžiberano; *Bosn.* priloga, pristava, (cf. przyłożyć, przystawić); *Ross.* приростокъ, возращение; przyrośnienie, wzrośnienie; das Anwachsen, Heranwachsen. Księżyc mieni się w przyroście i ubyciu. *Ossol. Sen.* 65. — §. Każda rzecz przyrosła do czego, der Anwuchs, etwas Angewachsenes an einer Sache. Ptaki rzędu gęsiego mają dziób podłużno płaski, z przyrostem dziób zakończającym. *Zool.* 267. Przyrostek roczny drzewa, gałązka młoda, latorośl. *Cn. Th.* 352, ein jung angeschossner Zweig, eine Sprosse, ein Schoßreis. Przyrostek zbytni u drzewa, *ob.* Wilk. — Przyrostek, członek przyrosły, zbytni; n. p. palec szósty. *Włod.*, ein überzähliges Glied. — *Fig.* Rozum to, co ani jest dobrym, ani złym, za drobne i nikczemne przyrostki poczyta. *Pilch. Sen. list.* 2, 106. — §. *Grammat.* Przyrostek, *enclitico. Kpcz. Gr.* 2, *p.* 45. Wszystkie przyrostki piszą się ciągło ze swoim wyrazem, n. p. jużem, już-em; będę-li; bądź-że; ten-li-to. *ib.* 2, *p.* 271.

PRZYRÓWEK, wka, *m.*, mały rów przy czym prowadzony, ein kleiner Seitengraben. Przyrówki wkoło dachów z ziemi porobić dla ścieku wody. *Haur. Ek.* 40, cf. rynsztok.

PRZYRÓWNAĆ, *f.* przyrówna *cz. dok.*, Przyrównywać *frequ.*: *Boh. et Slov.* přirownati, přirownáwati; *Sorab.* 1. pžirumuyu, pžirumoćežam; *Ross.* прировнять, приравнывать, верстать, (cf. warsta); nieco wyrównać, etwas ebnen, gleich machen. — §. Prowadzono na *więtszy despekt, dwu łotrów skazanych Na takową śmierć jemu przyrównanych. *Odym. Św.* 2 *H h* 2. w równi z nim położonych, ihm gleich gemacht. Złodzieje nie mają być przyrównani ludziom cnotliwym. *Tarn. Ust.* 135. — §. *Transl.* Przyrównywać co do czego, stosunków jego do czego dochodzić, stosować do czego, przypodobywać, etwas mit einer Sache vergleichen; *Vind.* perpodobiti, permerjati, podobiti, perglihati; (*Croat.* priravnati *aptare, accommodare*); *Croat.* priszpodablyam, prizpodablyati; *Bosn.* prikladati, prilikovati, slikovati; *Rag.* prikladati, prîlikovati, istakmitti, iednuciti, primjeriti, drûxiti, prilîciti; *Ross.* уподобить, уподоблять, примѣнить, примѣнять; *Eccl.* пріуподобляю, приподобляю, уподобляю. Przyrównywają kupców pszczołkom pracowitym, które miód do ula przynoszą. *Kłok. Turk.* 112. Solon tych, którzy u tyranów w wadze byli, liczmanom przyrównywał. *Kosz.* 175 *b.* Bogacze bobkowemu drzewu przyrównani bywają, iż żadnego owocu nie przynoszą. *Fur. Uw. F* 3. Przyrównany, *Bosn.* prikladan, prilikovan; *Croat.* priszpodóblyen; *Ross.* уподобленный. Przyrównanie, *comparatio* *przypodobienie, *upodobienie, porównanie, die Vergleichung; *Bosn.* prikladnóst, prilikovanje; *Sorab.* 1. pžirunano, pžirunawka. Nikt nie jest nędzny, chyba przyrównany. *Bardz. Trag.* 231. Wszystkie rzeczy w komparacyi, to jest, w przyrównaniu jednych do drugich, są szacowne lub podłe, drogie abo tanie. *Mon.* 64, 9. Do przyrównania *Slov.* prirownáwatedelni, *comparabilis.* PRZYRÓWNYWACZ, a, *m.*; *Eccl.* приравнитель, der Vergleicher, Gleichmacher.

PRZYRUMIENIĆ *cz. dok.*, przyczerwieńszym lub brunatnym uczynić; *Ross.* прирумянить, braun machen, braun rösten. Do nasolenia ryb najlepsza jest warzona sól, osobliwie przywarzona, albo jak zowią, przyrumieniona. *Kluk. Kop.* 1, 172. Husarska pieczenia Suto z cebulą niech się przyrumienia. *Teat.* 43. *c*, 64. *Wyb.* Przyrumienione grona góry zdobiły. *Tr. Tel.* 79. Grzankę przyrumienioną w winie namoczyć. *Syr.* 925. Owies w piecu dobrze ususzyć, aby się przyrumienił. *Haur. Ek.* 157. PRZYRUMIENIEĆ *neutr., dok.*, rumianym się stać, braunroth werden. Pszenicę przypiec na panewce, aż przyrumienieje. *Syr.* 934. *et* 311. Ususzyć owsa w piecu, aż przyrumienieje. *Ostror. Myśl.* 15. PRZYRUMIEŃSZY, a, e, przyżółtszy, co jakoby nie bardzo żółty jest, *flammeolus. Mącz.* trochę brunatnoczerwony, etwas braunroth.

*PRZYRUTNY, a, e, [przyrzutny, zaraźliwy, ansteckend, *ob.*

Przyrzutny 3], n. p. Herezya po wszystkiéj Francyi burdy czyniła, w któréj więcéj niż 1000 miast zaraziła, przyrutnemi swemi złościami. *Birk. Dem.* 8, cf. wierutny, cf. przewrotny.

PRZYRWA, y, *ż.*, przyrwa morska, wbrzeże, der Meerbuſen. Ziemia Pomorska i Meklenburska około przyrwy morza Baltyckiego. *Krom.* 21. PRZYRWAĆ, *f.* przyrwie *cz. dok.*, Przyrywać *niedok.*; *Ross.* прирвать; rwąc przykrócić, kurz abreißen. Królowi pszczoł skrzydła przyrwać, aby wysoko nie mógł latać. *Cresc.* 603. Przyrywać płonkę, krzaczek, ziele, *vellere ab radice. Cn. Th.* — §. Łupi rzemieślnik siodłaka, siodłak zaś przyrywa rzemieślnika; jeden z drugiego prawie łupem żyje. *Gil. Post.* 54 *b.* nieco urywa, zdziera; prellen, ein wenig ſchinden, bevortheilen. — §. Kij mocą wyrwał ze grzbieta z ciężką biedą, grot się w kościach przyrwał, *hueret. Zebr. Ow.* 56. utkwił, blieb ſtecken.

PRZYRYCHLEJSZY, a, e, przyrańszy. *Mącz.*, przywcześniejszy, etwas früh, zeitig. Przyrychlejszym *adverbial.*, wczas, wcześnie. *Cn. Th.*

PRZYRYKNĄĆ, *f.* przyryknie *med. jednti*, Przyrykać *contin.*, ryczeniem się odzywać, mit Brüllen antworten, entbrüllen. Przyrykam, rykam po kim, *admugio. Mącz.*

PRZYRYMOWAĆ *cz. dok.*, przystosować, nach etwas abpaſſen, einrichten. *Congruo*, przytrafiam, przyrymuję, przygadzam. *Mącz.*

PRZYRYNEK, nku, *m.*, miejsce przy rynku, die Gegend bey einem Marktplatze. Nie daleleko na Nowym Mieście za przyrynkiem. *Teat.* 31. *b*, 10.

PRZYRYWAĆ, *ob.* Przyrwać.

PRZYRZAĆ; *f.* przyrże *med. dok.*, Przyrzyać *niedok.*; *Slov.* přiřehtáwam; *Sorab.* 1. pžirehotam; rżeniem się odzywać, entwiehern, nachwiehern. *Tr.*

PRZYRZĄDZIĆ *f.* przyrządzi *cz. dok.*, Przyrządzać *niedok.*, przygotować, przyprawić, wprzód narządzić, opatrywać; vorbereiten, das Nöthige vorher zurichten; *Slav.* pripraviti; *Vind.* preiperpraviti, perpraulati, prednapraviti, pernarediti, pernarejati; *Croat.* narediti, prirediti; *Ross.* изрядить, изряжать, срядить, сряжать, рядить, ряжу, здобить. Ustawicznie się w domu swym dla podróżnych przyrządzał. *Kosz. Cyc.* 147. Przyrządzenie, przygotowanie, przyprawa, *Vind.* pernaredba, napravik, naprava, perprava, nared, naredba, preiperprava; *Ross.* срядъ, израженіе, снарядъ, здоба; *Eccl.* пристрои, устроеніе, чинное разположеніе, строительство, (cf. stroić). Mieli nadzieję dobyć miasta, przez zdradę niektórych mieszczan, którą był Plaweniusz, pod czasem traktatów przyrządził, *instruxerat. Krom.* 658. *PRZYRZĄDZANNY n. p. dzień, u żydów, którego na święto rzeczy potrzebne gotowali. *Sekl.* 150. *ib. Math.* 27. *ib. Marc.* 15. der Vorbereitungstag, der Rüſttag. Luth. PRZYRZĄDZICIEL, a, *m.*; *Vind.* perpraulenik, perpraulovez, predperpraulavez, der Zubereiter, Zurichter.

*PRZYRZAZOWAĆ, *ob.* Przyznać.

PRZYRZEC, przyrzekł, *f.* przyrzecze, przyrzeknie *cz. dok.*, Przyrzekać *niedok.*; *Boh.* přiřknauti, přiřjkati; *Slov.* připowedať, připowjdam, (cf. przypowiedzieć); *Carn.* obętuvâti, obętam; *Vind.* perezhi, perrezhi, naoblubiti, saoblubiti, (perriekati = przymówić się do czego); *Bosn.* obrecchi, obechjati, datti rjec; (prirecchise *altercari*; prirok, uzrok *causa, caput, origo*); *Rag.* narecchi, (prirjeciti = przymówić się; prirecchi = prorokować); *Ross.* обречь, обрекать, помолвить, сулить, посулить, сулю, сулиться, отсулить, отсуливать, изповѣдать; *Eccl.* изрещи, изрекати, обрѣкаюся, запоручати, запоручити; §. a) obiecać dobrym słowem, zuſagen, verheißen, verſprechen. O złośliwi dobrodzieje, Co próżno karmiąc nadzieje, Biednym wiele przyrzekacie, A w ciężkim razie zdradzacie. *Zab.* 15, 59. Przyrzeczenie, przyrzekanie, *ob.* Obietnica, das Verſprechen; *Boh. et Slov.* připowěd; *Rag.* narecenje, obrecenje; (*Bosn.* prirecenje *altercatio*); *Ross.* обреченіе, посуленіе — §. b) Przyrzekać za co = ręczyć za co, zapewnić; für etwas gut ſtehen, Bürge ſeyn. Jeśli przedawca powie, że nie wiedział o fałszu kupi, a nie przyrzekał kupującemu za fałsz, tedy ten co kupił, ma nań dowieść, że mu za dobrą kupią przyrzekł. *Sax. Art.* 32. Nie chciała Mała Polska przyjechać na sejm, ażby im król przyrzekł za pokój; a gdy im król przyrzekł za pokój, przyjechali. *Biel.* 396. Namawiali ich, aby się poddali, przyrzekając im za wieczną wolność. *ib.* 371.

PRZYRZECZE, a, *n.*, miejsce przy rzéce, die Gegend an einem Fluſſe. Poszedłszy za Hazaelem, na przyrzeczu przed nami idącym, wsiedliśmy na okręt. *Tr. Tel.* 74.

PRZYRZECZNY, a, e.; *Sorab.* 1. pžireczne; *Ross.* прирѣчный; *amnensis. Cn. Th.* am Fluſſe gelegen.

PRZYRZECZNIK, a, *m.*, który za co przyrzeka, der Bürge für etwas. *Satisdo*, rękojmię abo przyrzecznika stawiam. *Mącz.* Przyrzecznik za kogo, rękojmia, *praes. Mącz. Sponsor*, obiecnik, przyrzecznik, który co komu dobrym słowem obiecuje. *Mącz.* Ojcowie chrzesni od dawnych nauczycielów pospolitym imieniem rękojmiami albo przyrzecznikami zwani bywali. *Kucz.. Kat.* 2, 525.

PRZYRZNĄĆ, *f.* przyrznie *cz. jednti.*, Przyrzynać, Przyrzezać *niedok.*, Przyrzazować *frequ.*; *Sorab.* 1. pžiriefacž, pžirěžu, pžireznu, pschirjžu, pschirižam, pschirizam; *Croat.* prirezati, prirezavam, prirezujem; *Vind.* perresati, perreshuvati; *Eccl.* прирѣзую, прирѣзываю; *Ross.* прирѣзать; urzynać przy samym końcu, dicht abſchneiden, beſchneiden. Gdy będziesz żął zboże twe, nie przyrzniesz do samej ziemi. 1 *Leop. Levit.* 19, 9. Gdyby latorośli winne były przy samych gronach czasu kwitnienia, tedy puszczą się insze latorośli z obfitością gron. *Cresc.* 317. Wino przy ziemi *przyrzazować. *Cresc.* 326. Przyrzezanie *Ross.* прирѣзка. — §. *Transl.* Przyrzynać na co, przycinać, aludować. *Ossol. Wyr.*, auf etwas anſpielen, ſticheln.

PRZYRZUCIĆ, *f.* przyrzuci *cz. dok.*, Przyrzucać *niedok.*; *Boh.* přiwrcy, přiwrhl; *Slov.* přiwrhugi; *Sorab.* 1. pžiczisznu; *Dal.* privarchi; *Bosn.* privrricchi, nadovrrichi; *Vind.* pervrezi, perurizh; *Croat.* prihitavam; *Ross.* прибросить, прибросать, прибрасывать, надбросить, надбрасывать, надкинуть, надкидывать; *Eccl.* приметаю, првергаю; a) przyrzucać co do czego, dorzucać, przydawać; hinzu werfen, hinzu thun. *Cn. Th.* Bijcież się so-

bie, ja nie pójdę za wami, moglibyście mi suknie poszarpać i na grzbiet co przyrzucić. *Boh. Kom.* 2, 371. — §. Przyrzucać co przedawcy; *reddere aliquid vitiosum venditori, qui probum esse fidem dederat. Cn. Th.* wieder hin werfen, zurückgeben, als unbrauchbar, untauglich zurück ſchicken. — §. Pan widząc, iż on nędznik jest zwiedzion a omylon, acz mu już przyrzucił, i skazał mu doczesną śmierć.... *Rej. Post. R* 5. przyznaczył, wyznaczył. — b) Przyrzucać co czym, rzucić co na wierzch czego, prędko przykrywać czym; über etwas werfen, ſchnell mit etwas bedecken, bewerfen. Siatkami jarząbka chytrze przyrzuciwszy dzierży Łowczy w obierze. *Min. Ryt.* 2, 94. Mimo wiadomości sług uszedł do mnichów, i kapturem się przyrzucił. *Nar. Hst.* 6, 321. Żałuje ziemia synów sobą przyrzuconych. *Lib. Hor.* 67. — *Recipr.* Przyrzuca się choroba, przymiata się, (cf. przymiot), chwyci się drugiego przez zarazę; die Krankheit ſteckt an, iſt anſteckend. PRZYRZUT, u, *m.*; *Boh.* přiwržek; *Slov.* přziwrženj; *Carn.* pervershèna, poverhnina, pervershèk; *Ross.* прикидка; przyrzucenie, i to co przyrzucono, przydatek; der Zuwurf, das Zugeworfne, Zugegebne, die Zugabe. — Przyrzut, przyrzutna choroba, przymiot, przymiotna choroba. *Cn. Th.* eine anſteckende Krankheit. PRZYRZUTNY, a, (*Eccl.* приврательный *adjectivus*, przymiotny); przyrzucający się do drugiego, zaraźliwy, *contagiosus. Cn. Th.* anſteckend. Przyrzutna choroba, zaraźliwa. *Ern.* 49. Epidemicznie, przyrzutnie. *Ocz. Przym.* 3. Chorobę tę jakoby przyrzutną wszyscy w tamtym kraju mieli. *Syxt. Szkł.* 205. — *Aliter:* Przyrzutny, przypadkowy, przydatny; zufällig, hinzukommend. Przyrzutnych nie ma na tym urzędzie dochodów. *Tr.*

PRZYRZYNAĆ, *ob.* Przyrznąć. PRZYRZYNACZ, a, *m.*; *Vind.* perresavez, der Zuſchneider. PRZYRZYNKA, i, *ż.*, uszko, *ansula. Mącz.* ein Oehr, ein Griff an etwas.

PRZYSĄD, *PRZYSUD, u, *m.*; *Vind.* perſodba; *Ross.* присудъ; *Boh.* přisudek; a) przysądzenie, das Zudekretiren, das Zuſprechen durch den Richter, das Dekret für jemanden. *Decretum*, osądzenie, przysąd. *Mącz.* — b) Przysąd sędziego, dochody przysądne, *quaestus judiciarius. Mącz.* die Gerichtsgebühren für den Richter, Urtheilsgebühren. *Przysud czyli *peresud, jest nagroda za pracę sądzenia. *Czack. Pr.*, 2, 73. *ib.* 1, 197. Przysędy *adjudicata*, raz tylko za Zyg. Aug. przypadały na dygnitarzów i sędziów oraz, a pisarz się swoim salaryum kontentować miał. *Vol. Leg.* 2, 630. Przysędy w Mazowieckim nie szły; lecz przed zaczęciem sprawy, obiedwie strony po dwa grosza położyć miały, które cztery grosze *judicio praesentibus cedebant. ib.* — c*) Przysąd, prawo przynależyte, forum czyje; das gehörige Gericht, die Stelle, wo jemand hingehört, die competente Gerichtsſtelle. Panowie w miastach nie pod przysądem miejskim, ale pod prawem i wolnością szlachecką domy dzierżą. *Stat. Lit.* 109. Będzie-li obwiniony inszego przysądu, a nie tego, gdzie ukradł, tedy mają go wieść do tego urzędnika, w czyim przysądzie jest. *Stat. Lit.* 401. On nas od przysądu metropolity wyłącza, i za zwierzchniego nam go nie czyni. *Weryf.* 38.

PRZYSADA, y, *ż.*, *PRZYSAD, u, *m.*, PRZYSADKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* přisada; a) przysadzenie, przydanie, przydatek; das Hinzuſetzen, Hinzufügen. (*Bosn.* prisad *plantarium*; *Ross.* присадка sadzenie płonek). Bez przysady punktu tego, umowa nasza się rozerwie. *Tr.* Malarze białą farbę przez przysad czarnej wydają. *Kłok. Turk.* 161. — b) Co przysadzają, przyprawa, przydatek, przymieszanie; der Zuſatz, die Beymiſchung. Żadnéj wody i ziemi nie masz tak czystéj, aby nie miały mieć jakiej przysady. *Syxt. Szkł.* 19. Na podaniach apostolskich polegać, przysady i przymioty wichrowatych mózgów odrzuciwszy. *Teof. Zw. A* 2. Naukę Chrystusową uznawamy bez przysad omylnych, przydatków, uszczerbków i odmian. *Wiśn.* 616. *ib.* 317; bez wszéj odmiany i przysady albo naruszenia. *Gil. Kat.* 388. Przydany do kanonów, jeden o zwierzchności biskupa Carogrodzkiego; ale ta przysada nie jest od wszystkich ojców uczyniona. *Sk. Dz.* 302. Przysadki liściowe, *stipulae*, listeczki abo raczej łuszczki przy liściu pod ogonkiem osadzone. *Bot. Nar.* 81. — Przysada miedzi, srebra, złota, przyprawa; der Zuſatz, die Legierung der Metalle. Na półósma łóta fajnzylbru dają miedzi półłóta przysady. *Rzecz. Zł. B.* Złoto ma w sobie trzecią abo czwartą część przysady. *Złot. A* 2 *b.* Do srebra i złota taka tylko ma być przysada dawana, któraby tylko sumt na minicę łożony nagradzała, a nie bogaciła mincarza. *Star. Mon. A* 4. Żyd złoto, srebro, przysadą i inszemi fortelnemi sztukami zfałszuje. *Grod. Dis. F b.* — *Simil.* W hucie śklanéj sulerze przysadę swoję, którą nazywają fryta, sypią w oszow. *Torz. Śkł.* 153. mixturę, mieszaninę. — § *Moral.* Ludzka doskonałość nie może być bez przysady. *Nar. Hst.* 5, 454. (nic bez ale, nichts ohne Mängel). Najczystsze sprawy nie są bez przysady. *Nar. Dz.* 1, 97. Natura w kogo cnoty, w tego też i przysady wlewa; lecz w Radziwile widzę tego nie chowała; Bo dawszy mu cnot wiele, przysady nie dała. *Warg. Radz. pr.* W samym sobie człowiek nie ma tylko przysady złości. *Rzow. Roż.* 61. Nie szukaj uszczęśliwienia w osobliwości przysada rozumu jest głupstwem. *N. Pam.* 24, 329; cf. przesada. (*Carn.* prisad *gangraena*). — §. Przysada, przyprawa dla ozdoby, krasy, przyochędożenie, ozdoba; Putz, Zierrath, Schmuck. Piękność prawdziwa nie potrzebuje przysad. *Kras. Doś.* 36. Umizgi robią i przysady. *Tat.* 48. *b*, 39. (przymilają się, wdzięczą się). — §. Przysada, podejście, podstęp; Hinterliſt, Berückung. Tam ich nie chciano puścić, bojąc się przysady, Albo żebym wyraźniej rzekł, jakoby zdrady. *Paszk. Dz.* 40. — b) Przysada, przypadła własność czyli jakość, przymiot; zufällige Eigenſchaft, Eigenſchaft. Przysada (*qualitas*), musi być pośledniejsza, niżeli to, co samo przez się jest. *Petr. Et.* 15. Odwłoka leniwego przysada. *Cn. Ad.* 772. *PRZYSADCZYK, a, *m.*, w hucie śklanéj, materyalista, który materyą na śkło ma przysadzać. *Torz. Śkł.* 120, der Materialiſt in der Glashütte. PRZYSADKOWATY, a, e, n. p. Łodyga przysadkowata, *c. stipulatus*, przy nasadzie liści przysadkami jest opatrzona. *Jundz.* 2, 14. PRZYSADNY, a, e, — ie *adverb.*, przydatny, przybyły, przyczyniony,

przyprawny, niewłaściwy. *Cn. Th.* 872. hinzu geſetzt, hinzu gethan. Nietrudno rozeznać lekką i przysadną kobietę, od poważnéj i rozsądnéj niewiasty. *N. Pam.* 2, 223, cf. przesadny, przesadzający, übertreibend. Jak znajdujesz baronową? R. Zdaje mi się, że jest bardzo przysadna. *Teat.* 38, 284, (cf. z akcentem). PRZYSADNIK, a, *m.*, który jest ku radnym panom przysadzony, abo PRZYSADNIK; *assessor*, tak wybornie może być zwan, *si usus voluerit. Mącz.*, *przysiadacz, *przysiedziciel; *Boh.* přisedjcy; *Carn.* persędnek; *Vind.* perſednik, perſiedavez; *Croat.* priszêdnik, *adj.* priszêdni; *Eccl.* присѣдитель, *f.* присѣдительница, der Beyſitzer eines Gerichts. (*Vind.* perſedba, perſedenje = asesorya).

PRZYSĄDNICZKA, i, *ż.*, *assestrix. Mącz.*, die Beyſitzerinn. — PPZYSĄDNY, a, e, PRZYSĄDOWNY, a, e, od przysądu, Urtheils-, Gerichts-. *Pastus quaestu judiciario*; sędzia z przysądownych pieniędzy żyjący. *Mącz. Quaestus judiciarius*; dochody przysądne, przysąd sędziego. *Mącz.*, Gerichtsſporteln, Urtheilsgebühren. Przysądne, ego, *n.*, *Subst.*, *Tr.*, n. p. Pisarze za listy z zawieszonemi pieczęciami, przysądnego brać mają, dziesięć groszy. *Tarn. Ust.* 24, cf. *przesąd.

PRZYSĄDZIĆ, *f.* przysądzi *cz. dok.*, Przysądzać *niedok*; *Boh.* přisaditi, přisazowati; *Sorab.* 1. pžiszadzicž; *Rag.* prisâditi: *Ross.* присадить; blizko czego posadzić, zu etwas hin ſetzen, nahe bey etwas hin ſetzen. Gdy do latorośli winnéj rózgi wierzbowe przysadzi, wnet się od macicy swéj odsadzi. *Tward. Wł.* 13. Ligurów leśnym padołom przysadzonych, większa była trudność należć, aniżeli zwyciężyć. *Fallis. Fl.* 62. w tych padołach osiadłych, osadzonych, mieszkających, in den Thälern anſäßig. — §. Przysadzać do piersi dziecię, ein Kind an die Bruſt ſetzen, ſaugen laſſe. Nie przysadzajcie synów waszych do mléka smrodliwéj kozy. *Birk. Exorb. C b.* Przysadzać jagnięta, cielęta, podsadzać do ssania, przypuszczać. *Cn. Th.* 884. — *Simil.* Pijawki do żył między łokciem a ramieniem przysadzić. *Cziach. Prz.* 94. przystawić, Igel ſetzen, anſetzen. — §. *Augment.* Przysadzić do czego = przyczynić, przyłożyć, przystawić, przyprawić, przydać; hinzu fügen, hinzu thun. Do kardynała Karafly Syxtus inne uczone doktory dla pracowania nad biblią przysadził. *Sk. Dz.* 118. Przysadzenie, przyzawieszenie, *appendix. Mącz.* der Anhang. *Przysadzeniczko, *appendicula. Mącz.* Przysadzić co czym, przymieszać, przyprawić, zaprawić; mit etwas anmachen, anrichten, vermiſchen. Gorzką weselne słodyczy przysadziła żołcią. *Bardz. Trag. praef.* Dwie strzały ty nagotuj; różnemi je harty i jadem przysadziwszy. *Tward. Pasq.* 22. Tyrańska przysadził naturę ludzkością, jakoby był niewinnym. *Tward. Wł.* 10. PRZYSADZIĆ się *recipr.*, zaped, czyli pochop brać; den Anſatz nehmen, ſich anſetzen. Jednym razem przysadziwszy się, z całéj siły rzuca w Leona; *il rassamble toute sa force. Stas. Num.* 1, 145. — *§. *Aliter:* Nie śmiemy się przysadzić albo przyrównać do niektórych z nich, ale my sami w sobie rozmierzając, przyrównawamy się sami sobie. 1 *Leop.* 2 *Cor.* 10, 12. neben einander ſtellen, gleich ſtellen, vergleichen.

PRZYSĄDZIĆ *cz. dok.*, Przysądzać *niedok.*, *Przysądziwać *frequ.*; *Boh.* přisauditi, přisuzowati; *Slov.* přisuzugi; *Sorab.* 1. pžiszudžam, pschiſudžu, pschiſudžim; *Carn.* persoditi; *Croat.* priszugyûjem, priszudiszem, pripitávam; *Rag.* prissûditi, prisûditi; *Bosn.* prisuditi, odsuditi komu, naminuti; *Ross.* присудить, присужать, присуждать; sądowym wyrokiem przyznawać co komu, einem etwas gerichtlich zuerkennen, zuſprechen. Czemu wedle prawa Polskiego majętność brata zmarłego siestrze żywéj odejmują; a taż majętność prawem Mazowieckim bywa jéj przysądzona? *Modrz. Baz.* 402. Pokąd kapłani trędowatego nie przysądzili do czystych, dotąd musiał się rozumieć za nieczystego. *Biał. Post.* 220. — *Transl.* Co komu bóg przysądził, nikogo nie minie. *Teat.* 24. *b*, 5. przeznaczył, przejźrzał, beſtimmen.

PRZYSALAĆ, *ob.* Przysolić. PRZYŚCIE, *ob.* Przyjście, *Przyiście, *ob.* Przyjść.

PRZYSCHNĄĆ, *f.* przyschnie *med. jedntl.*, Przysychać *niedok.*; *Boh.* přischnauti, přisychati; *Vind.* perſehniti; *Ross.* присохнуть, присыхать; schnąc przylepić się, antrocknen an etwas. Niech przyschnie język mój do podniebienia mego, jeśli.... *Budn. Ps.* 137, 6. *Sk. Kaz.* 170. *Psalmod.* 53. Gdy już opadło ciało moje, skóra moja przyschnęła do kości moich, zostały wargi przy zębach moich. 1 *Leop. Job.* 19, 20. (przyschły kości me. 3 *Leop.*). Od głośnego płaczu przyschła kość moja do ciała mego. *Smotr. Lam.* 2. Widzisz na téj szabli jeszcze krew' przyschnioną? *A. Kchan.* 128. — *Fig.* Cóż to za sposób cieszenia, odnawiać, co już przyschło? *Ossol. Sen.* 3; *rescindere quae jam obducta sunt.* — *Prov.* Na mnie to przyschnie; mnie tego przypłacić. *Cn. Ad.* 1163, moja to skóra czyli mieszek poczuje; das bleibt auf mir kleben, auf mir ſitzen, ich muß es entgelten, büßen, bezahlen. Nieszczerość cesarza Greckiego nakoniec nie chybiła przyschnąć na nimże samym. *Ustrz. Kruc.* 2, 197. Na tobie wszystka wina przysycha. *Krom.* 186. Wieczna hańba na wszystkiéj potomnéj familii dla niego jednego przysychać miała. *Krom.* 334.

PRZYŚCIĄGNĄĆ *cz. jedntl.*, Przyściągać *niedok.*; *Boh.* přistechnauti; ściągając przybliżyć, herbey zuſammen ziehen.

PRZYŚCIEGAĆ, *ob.* Przyszyć.

PRZYŚCIELAĆ, *ob.* Przysłać.

*PRZYŚCIENIE, ia, *n.*; *Ross.* притѣнъ, притѣнокъ; miejsce przy ścienie, der Platz an der Wand, cf. przymurze.

PRZYŚCIGNĄĆ *cz. dok.*; *Boh.* přistihnauti: ścigając przydybać, einholen und ertappen, erwiſchen. Gdziekolwiek takich swowolników poślakują i przyścigną, mają ich imać. *Vol. Leg.* 3, 14. Czemu ſuka Junona zgryźliwa tak śmiele Przyścignąwszy Jowisza u pięknéj Semele? *Kchow. Fr.* 1.

PRZYSED, *ob.* Przysąd. PRZYSEP, *ob.* Odsep.

PRZYSIAĆ, *f.* przysieje *cz. dok.*, Przysiewać *niedok.*; *Croat.* nadoszájam; *Ross.* присѣять, присѣвать; podle czego nasiać, lub też więcéj dosiać; neben hin ſäen, mehr dazu ſäen. *Cn. Th.*

PRZYSIADZ, PRZYSIĘGNĄĆ, przysiągł, *f.* przysięże, przysięgnie, przysięgę, przysięgnę *cz. dok.*, Przysięgać *niedok.*,

przysięgą co stwierdzić; *Boh.* přisahnauti, přisahati, (přisehnauti «przychylić); *Slov.* přisahám; *Sorab.* 1. pžiszaham, pžiszahwam, pschiszaham, pschiszawam; *Carn.* persezhi, perseshem, persegam («*quasi* na perse segam, *vel* perst stegam, *quorum utrumque jurantes facere consueverunt»; *sed cf.* sięgnąć; *compares* ręczyć *a* ręka *derivandum*); *Vind.* perſezhi, perſhez, perſegati, perſegovati, perſeshem, perſeguvati, saperſegati, saperſezhi, rotiti (cf. rota), sarotitiſe, sprizhat; *Bosn.* priseghnuti, zakletse, (2 priseghnuti, vincjattise *copulari in matrimonio*); *Croat.* priszegati, priszésem, prisechi; *Ross.* присягнуть, присягать; (cf. *Chald.* שבע schabha, *juravit*; *Hebr.* נשבע nischba); ſchwören. Przysiągłem, nie wdawać się w jéj interesa. *Teat.* 5. *b*, 23. Kto przysięga, a nikt mu nie wierzy, zawiedzie się. *Rys. Ad.* 32. Przysięgam bogu, (przysięgam boru, *ob.* Bóg), ich ſchwöre bey Gott; *Slov.* pánu bohu prisám, prisahám; *Sorab.* 1. pžiszabow, pžiszaham szo k bohu, *corrupte* pžiszamazy bozi. Przysiągłem bogu, i żałować tego nie będę. *Ust. Konst.* 1, 159. — *Aliter:* Przysięgam bogu, jak boga kocham, bóg świadkiem, da-li bóg! wahrhaftig bey Gott. — Przysięgać na co, przez co, na czym, bey etwas ſchwören. Na mnie samego przysiągłem, mówi bóg, że cię ubłogosławię. *Sk. Zyw.* 1, 203. Wierz mi Klaryso, przysięgam na tę rękę, którą całuję. *Teat.* 55. *b*, 31. Przy duszy swojéj przysięgam, *Boh.* dušugi se, dušati se; *Vind.* perdushitiſe, sadushitiſe. Na głowę, na gardło, na brzuch jego przysięgam, że go na wylot tą szpadą przeszyję. *Boh. Kom.* 1, 147. W średnich wiekach przysięgano przez broń; do tych czas jeszcze w lasach Poleskich mówią o przysięgach na ruśnicy. *Czack. Pr.* 2, 231. Ja też stroskany wielce, Przysiągłem na butelce, Więcéj się już nie żenić. *Teat.* 52. *c*, 25. — *Aliter:* Przysięgać na co, pod przysięgą obowięzywać się na co; etwas beſchwören, ſich mit einem Eide zu etwas verpflichten. Przy koronacyi przysięga król na *pacta conventa*, na prawa Rzpltéj, na wolności Rzpltéj nadane; naród wzajemnie królowi na wierność i posłuszeństwo przysięga. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 97. — §. *Recipr.* Przysięgać się «zaklinać się, ſich verſchwören; *Sorab.* 2. sze pschiszegasch; *Sorab.* 1. szo roczicz, rohczicz; *Rag.* prisêchise, prisêghnutise; *Vind.* sarotitiſe; *Bosn.* rotitise, kletise; *Ross.* выбажиться; *Eccl* ротити ся, рочуся, клати ся, кълнж ся, божитися. Często się i bez potrzeby przysięga. *Mon.* 73, 348.

PRZYSIADAĆ, *ob.* Przysieść. *PRZYSIADACZ, *ob.* Przysadnik. PRZYSIADEK, dku, *m.*, miejsce, gdzie się kto zasadza, zasadzki, ein Hinterhalt. Z tajemnych przysiadków wypadając, szarpał nieprzyjaciela, *ex insidiis. Krom.* 725.

PRZYSIEC, *f.* przysiecze, przysiekę *cz. dok.*, Przysiekać *niedok.*; *Sorab.* 2. pschiszez; *Vind.* perſekati, perſiekati; *Rag.* prissjecchi; *Croat.* priszêchem, priszékam; *Eccl.* присѣцаю; *Ross.* присѣчь, присѣкать; siekąc przycierać, darauf zuhacken.

PRZYSIEDZIEĆ *nijak. dok.*, czas niejaki przysiedzieć, eine Zeitlang ſitzen; *Vind.* perſedeti, perſiedati, sravenſedeti. PRZYSIEDZIAŁY, *ob.* Przysieść. *PRZYSIEDZICIEL, *PRZYSIADACZ, *ob.* Przysadnik.

PRZYSIĘGA, i, *ż.*; *Boh.* přisaha; *Slov.* přisaha; *Sorab.* 1. pžiszaha, pschiszawa, pžiszaha; *Sorab.* 2. pschiszeya; *Carn.* persęga, prisega; *Vind.* perſêga, saperſega, rotitje, rotenje, priſêga, sarotenje, saperſeshenje; *Croat.* priszêga; *Rag.* prîsega, prisexa, zakleetva, rotta, kleetva, (*ob.* Rota, Klątwa); *Hung.* szentség; *Dal.* rotta; *Bosn.* prisesgja, zakletva, priseghnutje, okletva, kletua, rotenje, rotta; *Ross.* присяга, божба (cf. bożyć się), *obs.* цѣлованіе, (cf. całowanie); *Eccl.* роченіе, божение; (cf. *Hebr.* שבוע schabua); der Eid, der Eidſchwur, der Schwur. Każde oświadczenie, bądź słowy, bądź postawą, które zwierzchnością bożą zasłaniają, ma być za przysięgę rozumiane. *Modrz. Baz.* 345. Przysięga nic innego nie jest, tylko świadczenie się Panem Bogiem. *Kucz. Kat.* 3, 58. Przysięga Mahometańska lub pogańska; *Ross.* шертъ. (cf. żar) Przysięga potwierdzająca, gdy twierdzimy: tak jest, abo było; przysięga obiecująca, gdy obiecujemy na dal: tak będzie. *Karnk. Kat.* 311. Przysięgę wykonać. *Ust. Konst.* 1, 159. Przysięgą kogo obowiązać, przysięgę brać, wyciągać. *Cn. Th.* den Eid von jemanden abnehmen. Arcybiskup Ryzki z Kietlerem poddali się pod obronę korony, i przysięgli; którą przysięgę im dawał x. Padniewski. *Gorn. Dz.* 143, czytał im tę przysięgę, brał ją od nich, za nim ją mówili, er ſagte ihnen den Eid vor. Przysięgę komu odpuszczać, wypuszczać kogo z przysięgi. *Cn. Th.*, einen des Eides entledigen. Przysięgę łamać, nie dotrzymać, gwałcić. *ib.* Przysięgę komu spuszczać, *deferre alicui jusjurandum. ib.*, einem den Eid antragen, ihn auf den Eid treiben. Przysięgą dostać *Ross.* выбажить. Przysięga pokrywka fałszu, zdrady. *Cn. Ad.* 980. Przysięgą boga nie oszukasz. *Rys. Ad.* 57. Pod przysięgą, przysięgając, eidlich. Zaprawdę albo pod przysięgą. *Glicz. Wych. D* 7. zaiste, wahrlich! PRZYSIĘGAC, *ob.* Przysiadz. PRZYSIĘGACZ, a, *m.*, przysiężnik. *Cn. Th.*, ein Schwörer, der einen Eid ablegt; *Sorab.* 1. pžiszahar; *Vind.* perſeshnik, rotiuz; *Carn.* rotivz; *Croat.* kletnik; *Eccl.* присягатель. PRZYSIĘGŁY, *ob.* Przysiężny. *PRZYSIĘGODZIERŻNY, a, e, — ie *adverb.*, dzierżący czyli dotrzymujący przysięgę, dem Schwure getreu; *Eccl.* клятвохранительный. *PRZYSIĘGOŁOMCA, y, *m.*, który przysięgę łomie, der Eidbrecher; *Ross.* клятвопреступникъ, *f.* клятвопреступница, крестопреступникъ; *Eccl.* ротитель. *PRZYSIĘGOŁOMNY, a, e, — ie *adverb.*, łamiący przysięgę, eidbrüchig; *Vind.* perſegolomezhen; *Ross.* клятвопреступный; *Eccl.* неклятвохранительный. *PRZYSIĘGOŁOMSTWO, a, *n.*, łamanie przysięgi, die Eidbrüchigkeit; *Vind.* perſegolomenje, perlomenje perſege; *Ross.* клятвопреступленіе; *Eccl.* преротное, нарушеніе божбы.

PRZYSIEK, u, *m.*, siekierka wązka do wydłubywania drzewa *Wład.*, eine Hohlart, Hohlhaue. Powróci flis od żeglugi Gdańskiéj w sukmanie nowéj, w szerokiéj krajce z nowym przysiekiem. *Klon. Fl. H* 2 *b. Haur. Ek.* 41. PRZYSIEKI w stodole, sąsieki, die Banſen oder Banzen in der Scheuer. Myszy, żeby w stodole nie były, cebulę w wodzie moczyć, a tą wodą ziemię w przysiekach polać,

pierwéj, niż zboże w nie będzie kładzione. *Syr.* 1223. — §. Przysiek, *ob.* Zasiek. PRZYSIEKAĆ, *ob.* Przysiec.

PRZYSIENIE, ia, *n.*, podsienie, próżny plac przed domem, ganek, *vestibulum. Mącz.*, das Vorhaus, (*distng.* przysionek), cf. *Eccl.* присѣнныѣ, покрытый, который сѣнь, t. j. тѣнь наводить, cienisty: cf. sień, cień.

PRZYSIEW, u, *m.*, PRZYSIEWEK, wku, *m.*, *dem.*, dosiewanie. *Cn. Th.*, die Zusaat. Przysiewek parobków jęczmienia, owsa, na gospodarskim gruncie, w mycie czyli w zasługach rocznych. *X. Kam.* Niewolnikom waszym wolno mieć przysiewki, i przychowki, a nam nie już mieć nie pozwalacie, przez cobyśmy się od żebraków różnili. *Siru. Qu.* 25. — §. Przysiewek, wka, *m*, *de pellice natus. Zebr. Ow.* 91. ein Kebsſohn. PRZYSIEWACZ, a, *m*, który przysiewa, der Hinzuſäer, Nebenhinſäer. Szatan nazwan jest nie rozsiewaczem, jako pan Krystus, ale przysiewaczem. *Żarn. Post. a* 5. PRZYSIEWAĆ, *ob.* Przysiać.

PRZYSIEŚĆ, przysiadł, *f.* przysiędzie, przysiądę *med. jednll.*, Przysiadać *niedok.*; *Ross.* присѣсть, прѣсѣдать; — §. a) *neutr.* przysiadać, usiadać trochę, przychylać się na dół; ſich nieder kauern, nieder bücken, ſich niedrig hin ſetzen, ſitzen bleiben. (*Eccl.* присѣдѣти, присѣжду czatować na kogo). Klio choćby w górę z innemi rada bystrym się unieść polotem, Coraz się styrknie, coraz przysiada, zaledwie daży z kłopotem. *Żab.* 13, 10. *Kniaź.* Niziuteńko przysiada. *Teat.* 11, 90. Garncarz jak poderznął naczynie sznurkiem, zaraz zdjął z kręgu i postawił; które ani przysiadło, ani się nie zgięło nigdzie. *Torz. Skł.* 66. nie zmniejszyło się, es ſank nicht zuſammen. — §. Przysieść fałdów na czym, ustawicznie nad czym siedzieć i pracować; ſich Falten ſitzen, unabläſſig ſitzen und arbeiten. (*Ross. vulg.* присѣсть pilność ciągła; *Ross.* присѣдливость, присѣдность pilność; *Eccl.* присѣдьникъ, присѣдьнъ, присѣдительный *assiduus*; присѣдательство, прилѣпление или единомыслие jednomyślność, przypadanie na jedno). Dzieło takie wyciągałoby nie podjazdowéj, ale przysiedziałéj pracy. *Czart. Myśl.* 169. — *Aliter:* Fałdów drugiemu przysieść, *active*, do ciasnoty go wpędzić; einen in die Enge treiben, ihn drängen. Tacy nieprzyjacielowi fałdów nie przysiędą. *Czach. Tr. G* 2. Królowie Persey Babylończykom przysiedli fałdów. *Petr. Pol.* 314. Moskwicin nam fałdów przysiadł. *Star. Ref.* 12. Turek chrześcianom za tego cesarza przysiadł bardzo fałdów. *Biel.* 314. Opierajże się dobrze, inaczéj, jak nas staruszek przysiądzie, już mu się ciężko będzie wywinąć. *Teat.* 16, 11. jak zacznie nacierać, wenn er dringend werden wird. — §. b) *Active:* Przysiadać co, usiadać na czym; ſich auf etwas hinauf ſetzen, im Sitzen etwas bedecken, (etwas beſitzen). Baczny, co dobrze, to na wierzch wykłada, A co nie gmyśli to pilnie przysiada. *J. Kchan. Fr.* 21. Przysiadać komu suknią, czapkę, księgi. *Cn. Th.* — *Fig.* Głowę Sycylijską Etna przysiadła śpiczata. *Otw. Ow.* 196. — *Recipr.* Przysiadać się do kogo, usiadać blizko niego; *Ross.* подсѣсть, ſich neben einen nieder laſſen, ſich zu ihm hin ſetzen. Przysiądź się do mnie. *Tr.* — *Fig.* Niech się przysiędzie do kogo gniew brzydki.... *Wad. Dan.* 91. (niech go opanuje). Każdy taki sromotne karanie odniesie, który się jedno do cudzéj żony przysiada. *Kosz. Lor.* 62 *b.* zbyt zbliży.

PRZYSIĘŻNIE *adverb.*, pod przysięgą. *Dudz.* 54. mit einem Eide, eidlich. PRZYSIĘŻNIK, a, *m.*, co przysięga, przysięgacz, der Schwörer. 1. PRZYSIĘŻNY, PRZYSIĘGŁY; *Boh.* přisežný; *Croat.* priszédni, priszesznik; *Ross.* присяжникъ, присяжный; przysiężnik, który przysiągł, *juratus. Mącz.*, ein Geſchworner. Przysiężnicy abo ławnicy są osoby na sądzie siedzące, którzy sentencyą wójtowi przez swoje porządne wota najdują. *Sax. Porz.* 15. Wójt przysiężników ma o sentencyą pytać. *Sax. Porz.* 12. Deputacya ta ma zawierać radę miejską i przysiężniki. *Vol. Leg.* 3, 10. — 2. PRZYSIĘŻNY, a, e; *Slov.* přisežný, spřisahaný; *Croat.* priszesni, priszédni; *Carn.* perseshne; *Vind.* saperſegen, perſeshezhen; *Ross.* клятвенный; *Eccl.* присягательный; od przysięgi, do przysięgi należący, poprzysiężony; Eides-, beſchworen, vereidigt. Wiary przysiężnéj mąż mi nie dochowywa. *Otw. Ow.* 294. K Lucyperowi wierny dziś i przysiężysty towarzysz przychodzi. *Chodk. Kost.* PRZYSIĘŻNICZY, a, e, do przysiężników należący, die Geſchwornen belangend, Geſchwornen-. Dochody przysiężnicze. *Sax. Porz.* 17. Przysiężnik młodszy jest podkomorzym spraw przysiężniczych. *Szczerb. Sax.* 205. Szołtys bierze ośm szelągów winy z nalazku przysiężniczego. *ib.* 480.

PRZYSILIC *cz. dok.*, §. 1) siłą przymnożyć; *Vind.* perſiliti, perſiluvati; *Croat.* prisziliti, priszilyújem, die Kräfte vermehren, verſtärken. Przysiłony od broni ciężki raz słoniowi w głowę odwrócił. *Faliss. Fl.* 40. — §. 2) Przysilić, *ob.* Przymusić.

PRZYSIODŁAĆ *cz. dok.*, Przysiodływać *niedok.*, okulbaczyć, ſatteln. Przysiodłanie dwojakie bywa, jedno bardelą, drugie siodłem. *Hipp.* 39. — §. *Transl. fig.* Przyjarzmić, bejochen, unterjochen. Dniestr misternemi przysiodłany mostami. *Psalmod.* 43. Turcy po dziś dzień nie mogą Albanów przysiodłać. *Kłok. Turk.* 29. Filip przysiodłał całą Grecyą. *Nag. Fil.* 168. *Lub. Roz.* 116. Przecię choć innych miecz mój przysiodływa, Ani w tryumfie, ani szli w okowie. *Chrośc. Luk.* 151. *Kchow.* 345. *Min. Ryt.* 1, 168.

PRZYSIOŁEK, łku, *m.*; *Ross.* приселокъ; wioska mniejsza do większéj wsi przyczepiona, folwark, ein kleines Dorf zu einem größern gehörig.

PRZYSIONEK, nku, *m*, ein kleiner Vorſaal, oder Seitenſaal; *Sorab.* 1. pžitwark, pžedkheža; *Eccl.* припратъ, напертъ, придѣлъ; (присѣнныѣ, покрытый, который сѣнь, t. j. тѣнь наводить cienisty, *ob.* Sień, cień). Co się dziś nazywa przedpokój, przedtym się nazywał przysionek. *Jeż. Wyr.* Pierwszy przysionek obity był cudnym złotogłowem i axamitem. *Warg. Wal.* 305. U Rzymian największym domów szlachetnych zaszczytem były stare ojców obrazy, a wystawiali umyślnie dlatego wspaniałe przysionki. *Kras. Pod.* 1, 253. Uczynił też Salomon przysionek stołeczny, w którym stolica sądowa. *W.* 3 *Reg.* 7, 7. *Bibl. Gd.* Stał w przysionku albo przytworze cerkiewnym. *Pim. Kam.* 47. Preddwerie albo przysionek. *ib.* 317.

PRZYSKAKUJĘ, *ob.* Przyskoczyć.

PRZYSKARŻAĆ kogo = oskarżać go, einen anklagen. Starosta Wrocławski miał złą wolą na Sieciecha o to, iż go przyskarżał rad do pana. *Biel.* 67.

PRZYSKLEPIĆ, *f.* przysklepi *cz. dok.*, zasklepieniem przykryć; *Rag.* priklopitti, priklapati, bewölben, bedecken, überziehen. — *Transl.* Już cokolwiek przysklepiona blizna. *Treb. S. M.* 132.

PRZYSKĄPY, PRZYSKĘPSZY, a, e, PRZYSKĄPO, PRZYSKĘPIEJ *adverb.*, etwas knauserig. Gdy kto przyskąpo żyje i przychciwie skrzętny, Mówmy, że jest oszczędny i jutra pamiętny. *Hor. Sat.* 35.

PRZYSKOCZYĆ, *f.* przyskoczy *med dok.*, Przyskakiwać *frequ.*, przyskakuje *pr.*; *Boh.* přjskočiti, přiskakowati; *Sorab.* 1. pžiszkoczžu; *Vind.* perskozhiti; *Rag.* priskocitti; *Croat.* priszkakujem, priszkochilszem; *Ross.* прискокнуть, прискочить, прискакать, прискакивать, припрыгнуть, припрыгать, припрыгивать, вспрыгнуть, вспрыгивать, подпрыгнуть; skokiem przypaść, herzu ſpringen. Przyskoczywszy do niego, za łeb go uchwycił. *Tr.* Przyskakując, skacząc, poskakując, *assultim. Cn. Th.* im Sprunge. — *Recipr.* Harcować będziemy tylko z dala, a bliżej się nie przyskoczymy? *Bardz. Luk.* 48. nie przybliżymy się. PRZYSKOK, u, *m.*, przyskoczenie; *Sorab.* 1. pžiskok; *Vind.* perskok, perskozhenje; *Ross.* наскокъ, das Herbeyſpringen. W rączym przyskoku. *Nar. Tac.* 3, 90. Szermierze z przyskoki dziwnemi bardzo na się nacierali. *A. Kchan.* 129. Kiryśnicy, jak mur jaki w porządnych stojąc szeregach, po kilkokrotnych przyskokach przełamać się nie dawali. *Nar. Hst.* 3, 170. Przyskokiem, przyskocząc *Sorab.* 1. pžiskočně, naskočně *assultim.*

PRZYSKORKA, i, *ż.*; *Ross.* прискоробіе; przykrość, ciężkość, umartwienie, (cf. przekora); Beſchwerlichkeit, Widerwärtigkeit, Widrigkeit. Ojcu i matce przyskorki czynili. 1 *Leop. Ezech.* 22, 7. (znieważają. *Bibl. Gd*). Strawili wszystkę noc, nie tak na spaniu, jako na wymysłach rozmaitych przyskorek, któreby mieli nędznym żydom wyrządzać. 1 *Leop.* 3 *Mach.* 5. Wielkie przyskorki i najazdy czynili na lud Izraelski. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 11, 41. Pospólstwo ulubionym swoim wymowcom dozwala przyskorki i krzywdy znacznym ludziom czynić. *Petr. Pol.* 2, 57. Jedna strona na drugą nie będzie podżegać, i owszem ile będzie można tych przyskorek będzie broniła. *Herb. Stat.* 739. Ci ludzie, na boga nic nie dbając, drugim wielkie przyskorki a mierziączki i krzywdy czynili. *Glicz. Wych. E* 2. — Sroczki, borowe przyskorki; *nemorum convicia, picae. Żebr. Ow.* 126.

PRZYSKROBAĆ *cz. dok.*, nieco poskrobać, ein wenig beſchaben; *Sorab.* 1. pžilodacž.

PRZYSKROMIĆ *cz. dok*, Przyskramiać *niedok.*, skromniejszym uczynić, wstrzymywać swawolą; enthaltſamer machen, zurück halten. Żołnierz duchownych majętności najeżdżał, od wszelakich niecnot nic się nie przyskramiając; *a nullo scelere sibi temperantes. Krom.* 738.

PRZYSKRZELOWY, a, e, przy skrzelach znajdujący się, an den Kiemen befindlich. Płetwy od miejsca, gdzie są na kadłubie rybim osadzone, zowią się grzbietowa, przyskrzelowa, *pectoralis. Zool.* 175.

*PRZYSKRZYĆ *cz. dok.*, (cf. przyskorka, przekora), przyskwierać komu, einem zuſetzen, ihn ſehr antreiben. Czy to tylko niewola, gdy kijem, nahajką Kogo przyskrzą, aby co czynił, kiedy nie chce? *Opal. Sat.* 8. PRZYSKRZYNĄĆ, *f.* przyskrzynie *cz. jednll.*, Przyskrzyć *contract.*; *Boh.* přiskřipnauti; *Vind.* vſhkerniti, perſhkerniti, notersaſhkerniti; (*Carn.* shkérniti *crepare*); *Ross.* прищелкнуть, прищелкивать, прищемливать, ущемить, ущемлять, ущемливать, прихлопнуть, прихлопываю, отхлопнуть; uskrzynąć, uszczknąć, einklemmen. Przyskrzynął odźwierny palec jednemu książęciu, o co go ścięto. *Biel.* 429. Nie bardzo radzę do domu naszego zaglądać; bo upewniam, drzwiami nos przyskrzynię. *Teat.* 3, 30; *Boh. Prov.* Mezy odrwj a dwere prstu ne wstrčiti, aby se ne pškřinul. Przyskrzynienie *Slav.* prishchurenje. — *Fig.* Myśmy jarzmu przywykać musieli, Aby przy tymże jarzmie szyje przyskrzynęli. *Błaż. Tłum. A* 4 *b.* przysiodłać, przyjarzmić, unterjochen.

PRZYSKWARA, y, *ż*, PRZYSKWARKA, i, *ż.*, *zdrobn.*, skwar nieco dokuczający, etwas drückende Hitze. Nie dbał on na słoneczne w południe przyskwarki, Co im śniade obnażnym przypalały karki. *Przyb. Ab.* 135. — *Ż.* Do pychy i chluby przyrodzenie jest nachylone; tu się wada i przyskwara przyrodzona pokazuje. *Eraz. Ob. h i i j.* przywara. PRZYSKWARNY, a, e, — ie *adverb.*, dokuczający, drückend heiß. Choć goły i przyskwarnym upałom dostoi. *Przyb. Milt.* 16. PRZYSKWIERAĆ komu *cz. niedok.*, przypiekać komu o co, dokuczać, nalegać, nacierać na kogo; einem zuſetzen, ihm warm machen; *Ross.* приструнить, приструнивать. Z lekka mu ubóstwo przyskwierać poczęło. *Birk. Dom.* 54. Zwierzę upatrzone osoczywszy myśliwiec, coraz podjazdami przyskwiera mu, aż go ku wnikom nie poprze. *Tward. W. D.* 72. Przymuszony, gdy bieda przyskwiera. *Bardz. Trag.* 91. Wnetże przyskwrę, że wyzna, *cogam. Żebr. Ow.* 72.

PRZYSŁABSZY, a, e, *subdebilis. Cn. Th.*, ein wenig ſchwach.

1. PRZYSŁAĆ, *f.* przyśle *cz. dok.*, Przysyłać *niedok.*; *Boh.* přisýlám; *Sorab.* 2. pschiposzlasch; *Ross.* прислать, присылать; posłać komu, do kogo; hin ſchicken, zuſenden. Powróciwszy do siebie, zastaję przysłanego od zwierzchności. *Teat.* 49. *b*, 102. Przysłanie *Ross.* присылка.

2. PRZYSŁAĆ, PRZYŚCIELAĆ, blizko czego posłanie pokładać, albo też przyczyniać jeszcze posłania; neben hin betten, die Bettſtreue neben etwas hin machen, noch mehr dazu betten.

PRZYŚLACHCIĆ, *ob.* Przyszlachcić. PRZYSŁADZAĆ, *ob.* Przysłodzić. PRZYSŁAŃIAĆ, *ob.* Przysłonić.

PRZYŚLAPIĆ, *f.* przyślapi *cz. dok.*, Przyślapać *niedok.*, Przyślapywać *frequ.*, przyślapuje *praes.*, przydeptać, nieder treten. Główki porowe rozsiane i przytrząśnione ziemią, przyślapują nogami, nie bardzo gwałtownie. *Cresc.* 214.

PRZYŚLEP, *caeculus. Mącz.*, halb blind. PRZYŚLEPIĆ *cz. dok.*, nieco zaślepić, ein wenig blenden; *Vind.* preſlepiti.

PRZYSŁODZ, *subdulcis. Mącz.*, PRZYSŁODSZY, a, e, *Cn. Th.*; *Croat.* prisládek, etwas ſüß, ſüßlich. PRZYSŁOD, u, *m.*, mała słodycz, die Süßlichkeit. Świeże wody, któremi roztwarzano wino z ambrozyi mnożyły przysłody. *Przyb.*

Luz. 292. PRZYSŁODZIĆ *cz. dok.*, Przysładzać *niedok.*, przycukrować, słodyczą przyprawić, *pr. et transl.*; verſüßen, ſüßer machen. *Condulco*, przysładzam, czynię słodko. *Mącz.* Matka nim poda dziecięciu lekarstwo, wprzód go przysłodzi, albo 'caczko pokaże. *Pot. Arg.* 225. Dla przysłodzonego piołunu świata tego mam niebieski nektar porzucić. *Pot. Arg.* 790. Pod panowaniem obcych, jak w przysłodzonym wędzidle, w nieznacznéj zostawała niewoli *Psalmod.* 26. *Past. Fid.* 140.

PRZYSŁONIĆ, *f.* przysłoni *cz. dok.*, Przysłaniać *niedok.*; *Ross.* прислонить, присланывать; trochę zasłonić, zasłoną przykryć; ein wenig verdecken, verſchleyern. (*Bosn.* prisloniti, nasloniti *admovere*, prislanitise *niti*; *Dal.* priszloniti = nachylić). Bóg tam widzialnie swe blaski mgłą przysłaniał miłą. *Przyb. Ab.* 60. Pościelną skórą przysłonił swéj twarzy. *ib.* 104. Rozczochrały sploty swych warkoczy, I wszystkie sobie niemi przysłoniły oczy. *ib.* 203. *Przyb. Luz.* 45. Kto małym a przysłonionym wzrokiem chce słońce widzieć, niejako w nie wejrzeć może; ale kto wszystkim wzrokiem śmiele na nie patrzeć usiłuje, zaślepionym być musi. *Żarn. Post.* 2, 268.

PRZYSŁOŃSZY, a, e, *subsalsus. Mącz.*, ein wenig ſalzig. Przysłońszym, nasłoniał nieco. *Cn. Th.* 455.

PRZYSŁOWEK, wka, *m.*, *adverbium*, część mowy położona przy słowie, żeby mu dopomodz do wyrażenia okoliczności jakiéj. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 59. *Tr.*; przysłowie. *Cn. Th. Klecz. Zdan.* 69; dosłowie. *Włod.*, das Nebenwort; *Boh.* přisłowce; *Slov.* príslowko, prislowce; *Vind.* srav'-nubefed; *Carn.* sravnbeſeda, polegbeſeda; *Slav.* priricsak; *Rag.* uzrjec; *Ross.* нарѣчіе. PRZYSŁOWIE, ia, *n.*; *Boh.* přjslowj; *Slov.* obecne prislowi, porekadlo; *Sorab.* 1. pžiszwowo; *Carn.* pregovor; *Vind.* pripovest, (cf. przypowieść); *Rag.* priciza, pricja, prorijeje; *Dal.* pritacs; *Ross.* присловіе, присловица, притча, пословица; *Eccl.* пословіе, прибаска, гананіе, гаданіе; (присловіе zakończenie, zamknięcie); §. 1) przypowieść, das Sprichwort. Przysłowia będąc nauką doświadczenia, zamykają w sobie dobrą myśl i dobre jéj wyłożenie. *Gol. Wym.* 194. Przysłowia mów potocznych *Fredra.* Przysłowia czyli zdania fizyczne lub moralne każdemu narodowi właściwe. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 195. Sama w przysłowiach mądrość się odzywa. *Suszyc. Pieśn.* 2, *F.* Teć rzeczy pod przysłowiem powiedziano. 1 *Leop. Galat.* 4, 24. (pod alegoryami). W przysłowiach gadający; *Ross.* прыточникъ, (приточный alegoryczny, *ob.* Przytoczyć). — §. 2) Przymówka, przycinek, uszczypek, przygana; *Ross.* прибаутка, Sticheley, Tadel. Po wyjeździe Henryka obawiał się Karnkowski przysłowia jakiego od ludzi (bez czego nie było); że się to król w nim kochał, a on też w królu bardzo. *Biel.* 652. PRZYSŁOWNY, PRZYSŁOWOWY, a, e, §. a) od przysłowia, Sprichwort-, ſprichwörtlich; *Boh.* přjslowný; *Eccl.* прибасненный. Przysłownie *adverb.*; *Boh.* přjslownĕ, przez przypowieść, ſprichwörtlich. — §. b) Przysłowny, *adverbialiter. Tr.*, als Nebenwort. 'PRZYSŁOWIENIE, ia, *n.*, *paronomasia*, gdy różne słowa jakoby jednako brzmią. *Mącz.*

PRZYŚLUBEK, bku, *m.*, obiecywanie pod ślubem, die Angelobung, das Zuſagen. Dla przyrzeczenia i przyślubku, *sponsio. Krom.* 709. PRZYŚLUBIĆ komu co *cz. dok.*; *Boh.* přjslibiti, přislibowati; *Sorab.* 1. pžiszlubu, pžilubam; przyrzec, przyobiecać; zuſagen, verheißen. W obietnicach twych jest przyślubienie, grzechów nam odpuszczenia. *Kanc. Gd.* 234. Z choremi, którym pewna nadzieja żywota może być przyślubiona, ostrożnie się miéj, aby w większe niebezpieczeństwo nie byli wepchnieni *Cziach.* 4, 1.

PRZYSŁUCHAĆ się *recipr. niedok.*, Przysłuchywać się *cont.*; przysłuchuje się *pr.*; *Rag.* prisluhivati; *Ross.* прислушать, вслушаться, вслушиваться; *Eccl.* прислушиваю; §. 1) baczne ucho na co obracać, słuchaniem się bawić; anhören, zuhören. Przysłuchasz się, i nauczysz; nie zrażaj się w początkach trudnością. *Teat.* 19. *c*, 43. Wchodzi i przysłuchuje się. *Teat.* 28, 70. *et* 22. *c*, 72. Trafia się czasem, że ten, który się sprawy przysłuchywa, lepiéj ją będzie rozumiał, niżli ów, co ją sądzi. *Szczerb. Sax.* 207. — §. 2) 'Przysłuchać *neutr.*, *ob.* Przysłuszeć.

PRZYSŁUGA, i, *ż.*; *Carn.* postrẽshba; *Vind.* flushbeskasnost; *Ross.* прислуга, угожденіе, одолженіе, друженіе; (подслуга pochlebstwo); wdzięczna usługa komu, ein gefälliger Dienſt, eine Gefälligkeit, ein Dienſt aus Gefälligkeit erwieſen. Jeśli w tym mojéj potrzebujesz przysługi. *Tr.* Wzajemna przysługa, odwzajemnienie *Ross.* отслуга. — §. *Aliter:* Na wojnie sławy dobréj nabywał i przysługi u króla swojego. *Star. Ryc.* 11. zasługi, względy zasłużone; erworbene Verdienſte, Meriten. Dzieło to moje będzie darmo wydrukowane, i przysługę jaką od drukarni dostanę. *Mon.* 67, 632. *honorarium*, nagroda. PRZYSŁUGUJĘ się, *ob.* Przysłużyć się. — 'PRZYSŁUSZEĆ, przysłuszał, *f.* przysłuszy, przysłuszeje *neutr. dok.*, 'Przysłuszać *niedok.*, 'Przysłuchać *contin.*; *Boh.* přjslušeti; *Sorab.* 1. pžiszwuscham; *Vind.* perſhlifhati, naſhlifhati; §. 1) przynależeć do czego, należeć do kogo; wohin oder wozu gehören, einem gehören, angehören. Do zamku tego wszystkie włości okoliczne przysłuchały, i powinne posłuszeństwo czyniły i oddawały. *Stryjk.* 306. Od tego czasu Podole ku królestwu Polskiemu przysłuszeje. *Biel. Św.* 256 *b.* W. W. X. Litewskim i wszystkich ziemiach ku temu państwu przysłuchających. *Stat. Lit.* 1. (*Slov.* prisłuchagicy należący). Zgromadzę te, co przysłuszają do zgromadzenia tego. *Radz. Jes.* 56, 8. Imienie to prawem dziedzicznym na cię przysłuszy. *Radz. Jer.* 32, 8. Skarb królewski według prawa na króla przysłusza. *Ezop.* 67. Nie żonie do prawa, Bo ta tylko przysłusza małżonkowi sprawa. *Papr. Przyk. B* 3. Opiekun ma się dowiadywać, jeśli dochody z tych wsi sierotom będą przysłuszały, i pożyteczne? *Groick. Obr.* 162. Wszystkie te obrządki, że do starego zakonu przysłuchały, z nim swój koniec wzięły. *W. Post. W.* 245. Te rzeczy do obyczajów przysłuchały. *Kurz. Kat.* 3, 338. (należały. *edit. tert.*). — §. Przysłuszać do czego, ku czemu = służyć do czego, ku czemu; zu etwas dienen, dienlich ſeyn. Drobnym szczepom nizkie 'zrzazowanie bardzo przysłusza. *Cresc.* 127. Nie pragnąc własnéj chluby, możesz to wszystko powiedzieć, co

ku twojéj czci przysłuża. *Gorn. Dw.* 26. — §. 2) *Imperson.* Przysłusza, należy się, przyzwoita, trzeba; es gehört ſich, geziemt ſich; *Boh.* přislušeti. Żyć tak przysłusza, jak chce przyrodzenie. *Zab.* 9, 214. *Izyck.* To czynić przysłusza, co pan rozkazał. *Gil. Kat.* 354. Palili ofiary powszednie, jako przysłuszało. *Budn.* 3 *Ezdr.* 5, 50. Dotrzymujemy cesarzowi téj uczciwości, którą jako wielkowładnemu monarsze dotrzymać przysłusza, *par est. Krom.* 171. Ktoby lekarstwo brał inak, niżli przysłusze, pewne skażenie zdrowiu przynosi. *Eraz. Jęz. B* 3. — Zachowamy jemu, tak jako na nas przysłusze, chrześciańską powinność swoję. *Rej. Post. P p.* 1. jak na nas należy, jak my powinni. PRZYSŁUSZNY, a, e; *Boh.* přjslušny; *Slov.* přjslušný; należyty, przyzwoity; gehörig, anſtändig, angemeſſen. Kto chce pszczoły z jednego miejsca przenieść na drugie, ma wiedzieć miejsca k temu przysłuszne. *Cresc.* 595. (*Boh.* přislušenstwj przynależytość). — PRZYSŁUŻNY, a, e, — ie *adverb.*, przysługujący się, usłużny; dienſtlich, Dienſte erweiſend; *Ross.* прислужливый. Dla ojczyzny przysłużna robota wiecznej chwały godna. *Jabł. Tel.* 170. PRZYSŁUŻNOŚĆ, *ob.* Usłużność; *Ross.* прислужливость, Dienſtwilligkeit. (*Ross.* подслужливый pochlebny; прислужникъ pochlebca, *f.* прислужница). PRZYSŁUŻYĆ się komu *recipr. dok.*, Przysługiwać się *cont.*, przysługuje się *pr.*; *Boh.* přisluhowati, přislaužjm se; *Eccl.* прислугую, прислуживаю; *Ross.* одолжить, одолжать; (подслужиться, подслуживаться pochlebić); прислуживаться; przysługę komu wyświadczyć, einem Gefälligkeiten und Dienſte erweiſen, einem womit dienen. Bynajmniéj nie pyszny, przysługuje się każdemu. *Teat.* 48, 68. Żebym ci się panie mógł czym przysłużyć, choć owocem z sadu mego. *Teat.* 30, 17. Źle się komu przysłużyć; *male mereri de aliquo. Cn. Th.* — §. To jest najwdzięczniejsza służba, chocia kto nie jest ustawicznie przy panu swoim, któremu przysługuje, jedno iż ustawicznie czyni wolą jego. *Rej. Post. N* 2. służy, usługuje, einem dienen. — Przysługujący się, *Eccl.* прислужитель *subministrator.*

PRZYSMACZYĆ *cz. dok.*, smaku przydać, smaczniejszym uczynić, ſchmackhafter machen. Czemużby do żywota jabłoni nie raczy Nie piąć, którą nam sam bóg na świecie przysmaczy! *Pot. Pocz.* 587. Ztąd nas ociec niebieski w niebo wzywać raczy, Ale wprzód teraźniejszym tułactwem przysmaczy. *Pot. Pocz.* 465. PRZYSMAK, u, *m.*, PRZYSMACZEK, czku, *m.*, *dem.*, do chleba co przydanego dla smaku. *Cn. Th.*, was man des beſſern Geſchmacks wegen zum Brote zubeißt, z. B. Käſe, Butter; *Bosn.* smok, obrok *opsonium*; *Croat.* szmók, (szmokojédecz *opsophagus*). Przysmak mokry, do omaczania potraw, sok. *Cn. Th.*, eine Sauce, Tunke, Brühe; *Boh.* omačka, (cf. maczka); *Morav.* mačka; *Vind.* mozhika, ſmok, namak, ſok sa namakanje; *Bosn.* smocenje, oslastiça. Przysmak *pr. et tr.*, łakoci, speeyały, *Carn.* pojędna; *Vind.* lisni drobizh, ſladzhiza; *Rag.* slacizza, Lecterbiſſen, gute Biſſen. Przysmaki jeść; *Bosn.* smocitti, jisti s' smakom, (cf. smoktać). Bydło, które zdechnie, to u Tatarów przysmak prawie na wybor. *Gwagn.* 599. U filozofa i przysmaki i prosty pokarm w jednéj wadze. *Budn. Apopht.* 33. Apetytu w wymyślnych przysmakach, a snu w drogich pościelach szukają. *Mon.* 64, 371. Przysmak wyborny, głód i robota. *Cn. Ad.* 981. (głodny nie przebiera). Przemorzenie jest czysty przysmak do jedła. *Rej. Zw.* 26 *b.* Najwdzięczniejszy przysmak żołądkowi, przegłodzenie. *ib.* 26. Rodzice aby dzieci swych dobrego nauczali, a przysmaków takich, aby im nie stroili. *Glicz. Wych. F* 5 *b.* Sama przysmaków do swych dodawała Potraw, to śmiechem, to mową łaskawą. *P. Kchan. Jer.* 269. Jegomość naszym rozmowom może dać dobry przysmak trefnością swoją. *Gorn. Dw.* 7. (przyprawę, Würze, *fig.*). Żart zaprawą jest i przysmakiem posiedzenia. *Kras. Pod.* 2, 104. Nie te słowa mają być uważane, które rozlicznemi przysmaczki albo onemi krasomownościami bywają zafarbowane; ale one w których znać wierną szczerość. *Rej. Zw.* 84 *b.* Mają uszy swe przysmaki, Ma wzrok, ma i zmysł wszelaki. *Groch. W.* 354. (łakotki, lubieżności). — §. *Person.* Przysmaczek, specyalik, rybka, *ridendo*, kochanek, allerliebſtes Schätzchen. Pójdź sam przysmaczku kochany. *Teat.* 55. *b*, 69. — §. Przysmak, przyłuda; Vorgeſchmack, Lockſpeiſe. Przysmak abo powab do nauk. *Tr.* — §. To wino ma przysmak zły, kwaskowaty. *Tr.* Nachgeſchmack.

PRZYSMARGNĄĆ *neutr. jedntl.*, przygorzeć, przywrzeć, przydymieć; anbrennen, ankochen im Sieden. Warząc lekarstwo mieszaj ustawicznie, aby nie przygorzało a nie przysmargło. *Sienn.* 503. Przyprawienie jabłek cytrynowych, jeśli nie porządnie warzą, łatwie przysmargnie. *ib.* 535. Makowe główki warz w wodzie u czystego węgla, aby nie przysmargnęło. *ib.* 352.

PRZYSMAŻYĆ *cz. dok.*, trochę smażąc przypiec, in der Pfanne ein wenig pregeln, backen; *Sorab.* 1. pžiszmalu. Makaron przysmażony. *Teat.* 53. *b.* 69. Jeśli wątroba zbytnie gorąca jest, na ten czas krwi przysmaży i przypali. *Sak. Probl.* 204.

PRZYŚMIARDNĄĆ *neutr. jedntl.*, Przyśmierdać *niedok.*, etwas ranzig und ſtinkend werden. *Putesco*, poczynam cuchnąć, przyśmierdać. *Mącz. Rancida caro*, przyśmierdające mięso. *ib. Rancidulus*, przyśmierdający, przytęchły. *ib.* Przyśmiardły, *subrancidus. Cn. Th.*

PRZYŚMIECHNĄĆ się *recipr. jedntl.*, nieco się uśmiechnąć ku komu, einem zulächeln; *Sorab.* 1. pžiszmĕwkam szo; *Vind.* perſmejatiſe, perſmehuvatiſe; *Eccl.* присмѣваюся, пріусклабляюся, приглумливаюся.

PRZYŚMIERTNY, a, e, — ie *adverb.*, przy umieraniu, przy śmierci się dziejący; beym Sterben ſich ereignend, Todes-, Sterbens-. Jeszcze o przyśmiertne prosił go pożegnanie. *Przyb. Ab.* 194.

PRZYŚMIERZYĆ *cz. dok.*, trochę uśmierzyć, przytłumić; ein wenig beſänftigen, ſtillen, dämpfen. Wiara mój domysł i troskę przyśmierzy. *Przyb. Milt.* 331.

PRZYŚMIESZNIE *adverb.*, *subridicule. Mącz.* etwas lächerlich.

PRZYSMOLIĆ *cz. dok.* Przysmalać *niedok*, przybrudzić, ein wenig ſchmutzig machen; smołą posmarować, nieco zasmarować, ein wenig bepichen, verpichen, anpichen; *Vind.* perſmoliti, perſmolen.

PRZYSMRODZIĆ *cz. dok.*, przyśmiardłym uczynić, etwas ſtinkend machen, ſtänkerig machen, *pr. et tr.* Cuchnienie mięsa, przysmrodzenie, *caries carnis. Mącz.* Nie byli od tego nasi, by jedno pokój ten niewolą abo daniną jaką nie był przysmrodzony. *Birk. Chodk.* 15. przyplugawiony, przyhańbiony.

PRZYSMUTNIEJSZY, a, e, *subtristis. Mącz.* etwas traurig, betrübt.

PRZYŚNIĆ się komu *recipr. dok.*; *Ross.* присниться; przez sen się pokazać, dać się widzieć śpiącemu; einem im Traume erſcheinen, vorkommen, einem träumen. Nie zaraz pieniądze liczyć, lubo się przyśni, żeś skarb znalazł. *Fredr. Ad.* 106. Słodki skutek wina! Często mi jaka piękna przyśni się dziewczyna. *Zabł. Fir.* 71. — §. Nie stare tu Miceny, nie przyśnione Troje, Ale słońce dzisiejsze tchną wnętrzności moje. *Tward. Wł.* 1. marzone, urojone, zmyślone, geträumt.

PRZYSOBIĆ *cz. dok*, sobie przywłaszczyć, przyswoić; ſich eigen machen, ſich zueignen. Leszek był przyrodzonym następcą praw ojcowskich do monarchii; lecz wybór do niéj już sobie możniejsi w kraju przysobili. *Nar. Hst.* 4, 101.

PRZYSOCZYĆ *cz. dok.*, (cf. osoczyć), przyścignąć, przydybać; ertappen, erhaſchen. Jeśliby kogo na złodziejstwie nie pojmano, ale lice w domu znaleziono, abo śladem przysoczone, będzie sądzony jak złodziej. *Stat. Lit.* 415.

PRZYSOLIĆ, *f.* przysoli *cz. dok.*, Przysalać *niedok.*; *Ross.* присолить; *Boh.* přisoliti, přisolowati; solą przyprawić, mit Salz würzen, ſalzen, *pr. et tr.* Gdyby kto chciał mięso słone wymoczyć, przysolże tylko owéj wody, w któréj chcesz moczyć. *Sak. Probl.* 191. Niektórzy pieką sobie śledzie niewymoczone, i jeszcze ich przysalają. *Sak. Probl.* 192. Woda trochę słona, chociaż przysolona, wielką czyni pomoc drzewu palmowemu. *Cresc.* 442. Atyckim żartem satyry przysolił. *Hor. Sat.* 140. Żart przysolony dowcipem. *Leszcz. Class.* 45. Podobno kto mu tego dobrze nie przysoli. *Simon. Siel.* 101. (nie nagrodzi mu tego). — §. Przysalać kogo do kogo, odnosić kogo, oskarżać; einen angeben, anklagen. Nas oskarżasz. do króla przysolisz. *Wad. Dan.* 15.

PRZYSPA, y, *ż.*, [*Etym.* sep; siedzenie z darni abo z utłuczonej ziemi deskami podtrzymywanéj 4]; miejsce przysypane piaskiem, eine Anwehe, Sandwehe. Siadłszy ze mną na przyspie z darnia pod morwami, zaczął następną powieść. *Tom. Rol.* 102.

PRZYSPARZAĆ, *ob.* Przysporzyć.

PRZYŚPIAĆ, *f.* przyśpieje *med. dok.*, Przyśpiewać *niedok.*; *Boh.* přispěti, přispjwati; *Slov.* prospět, prospegem; *Sorab.* 1. pžikwatuyu (cf. chwatać, chwytać), pschekwatam, pžekwatam; *Sorab.* 2. pschechwatasch; *Carn.* perkadim, perhiteti; *Rag.* prispjetti; *Bosn.* prispiti, namirritise *intervenire*; *Croat.* napreduvati, (cf. na przód); *Ross.* приспѣть, приспѣвать, преуспѣть, преуспѣвать; *Eccl.* пръспѣти, преспѣвать; śpiesznie przybyć, śpieszyć się by stanąć; herbey eilen, herzu eilen, eilend herbey kommen. Przed sobą czeladź posłała, sama potym przyśpiała. *Birk. Zyg.* 49. Na pomoc papieżowi z niemałym wojskiem prędko przyśpiał. *Sk. Dz.* 161. *Wys. Aloj.* 430.; *Slov.* přispěti ku pomocy. Zapobiegał, by im pomocy nie tak zaraz przyśpiać mogły. *Warg. Cez.* 143. Niech dowcip jakie chce projekta roi, Jeśli im z nieba pomoc nie przyśpieje, Wiatr te gruntowne imprezy rozwieje. *Min. Ryt.* 1, 16. Rychléj mi przyśpij na pomoc boże. *Sk. Kaz.* 406. Mam ja w dobroci boga niepłonną nadzieję, Że mi z swoją pomocą i łaską przyśpieje. *Min. Ryt.* 2, 171. Lepiejby było, kiedy przyśpieje włos siwy, zapomnieć przeszłéj rozkoszy. *Gorn. Dw.* 75. Przyśpiewała nakoniec dawno zasłużona dla zdrajcy zguba. *Nar. Hst.* 3, 200. Każ wino nosić, póki beczka leje, Póki wiek służy, a śmierć nie przyśpieje *J. Kchan. Dz.* 242. Już był dwoje księgi i trzecich połowicę odprawił; alić śmierć przyśpiała i niedokończone zostały. *Wys. Aloj.* 207. Na początku lata, gdy już żniwa przyśpiewały, a już łatwe pożywienie było, do Litwy z wojskiem ciągnął. *Stryjk.* 456, gdy się przybliżały żniwa, beran nähern; (*Rag.* prispjetti *maturitatem habere*; prispiò, prispjella, prispiello *maturus*; *Ross.* переспѣть, переспѣвать nadto dożrzewać, переспѣлый zbyt dożrzały, prześpiały; переспѣлость zbytnia dożrzałość, prześpiałość). PRZYŚPIESZYĆ *cz. dok.*, Przyśpieszać co *niedok.*; *Boh.* přispišiti, přispjšyti; *Slov.* přispjwám; *Sorab.* 1. pžekwatam, pschekwatam; *Vind.* pohitriti, pohitati; *Ross.* благопоспѣшать, споспѣшествовать, ускорить, ускорять; *Eccl.* прискоряю; przykładać się do pośpiechu czego, żeby co przyśpiało, śpieszniéj szło; etwas beſchleunigen, befördern, betreiben. Przyśpieszający, *Ross.* поспѣшительный, (*cf. et distng. Ross.* приспѣшникъ pasztetnik). Przyśpieszenie ustawy rządu jedynym było środkiem uskutecznienia jéj. *Ust. Konst.* 1, 149. Nagłym przedsięwzięcia przyśpieszeniem przedsięwzięciu samemu szkodziéby można. *Zab.* 14, 195. (*Sorab.* 1. Pokwatay, ale se ne pschekwatay, *festina lente*). Atak fortecy przyśpieszony, w którym opuszcza się mniéj więcéj działań używanych w regularnym ataku. *Jak. Art.* 2, 361. Przyśpieszony bieg, gdy ciało w równych czasach coraz większe drogi przebiega. *Śniad. Jeog.* 11. Bieg jednostajnie przyśpieszony, *acquabiliter acceleratus. Hub. Mech.* 22. Siła przyśpieszająca, *vis acceleratrix*, nieustannie władnąca, czyli dąży do powiększenia, czyli do zmniejszenia biegu. *Śniad. Jeog.* 11. PRZYŚPIEWAĆ, *ob.* Przyśpiać.

PRZYSPIEWYWAĆ *act. contin. et frequ.*, przyspiewuje, *przyspiewawa *pr.*, przypiewać, przyspiewywać komu, spiewać przy czym abo przy kim. *Cn. Th.*, mit Geſang begleiten, mitſingen; *Sorab.* 1. pžiſpěwam; *Carn.* perpěvam; *Rag.* pripjetti, pripjevati; *Ross.* подпѣть, подпѣвать. Wy, którzy przyspiewawacie przy arfie. 1 *Leop. Am.* 6, 5. Apollo *gądł na lutni, a boginie wodne mu przyspiewawały. *Biel. Hst.* 23. Przyspiewanie *Ross.* приѣвъ. Pod obronę Wenery przyspiewował. *Lib. Hor.* 24. — §. Przyspiewawam, w pośrzód spiewam, jak w komedyach bywa, *intercino. Mącz.* dazwiſchen ſingen. *PRZYSPIEWACZ, a, *m.*; *Slov.* podspiwač, dospěwař; *Eccl.* подпѣватель, споющій, (cf. *poję, *pieję). *PRZYSPIEWACZKA, i, *ż. praecantrix. Mącz.*

PRZYSPOLIĆ *cz. dok.*, do spółki lub spolności przypuścić, przybrać, theilhaft machen. Ta ciżba ludzi gruba przyspolona do praw ludzkich. *N. Pam.* 22, 119. Przyspolić się; *Eccl.* **приобьщити са**, причаститься, cf. przytowarzyszyć.

PRZYSPÓRSZY, a, e, *subgrandis. Cn. Th.*, etwas groß. PRZYSPORZYĆ *cz. dok.*, Przysparzać *niedok.*, przywiększać, przymnażać, przyczyniać; *Slov.* prisporugi; *Sorab.* 1. přisporu, pžisporam, tžinu wacze, tžinu weczsche; *Ross.* **подспорить, подспарывать, приспорить, приспарывать**, vergrößern, vermehren. Zawzdy ja ciebie nasycę, opatrzę, i wszystkiego dobrego tobie przysparzać będę. *Rej. Post. G g* 3. Czas wszystkiego przysparza a przybawia, jedno trzeba przetrwania. *Glicz. Wych. N* 1 *b.* Nie tylko że mu państwa nie wziął, ale mu jeszcze przysporzył. *Kosz. Lor.* 125. *b.* Chcąc przysporzyć, umniejszył. *Cn. Ad.* 55. (łakomy dwa razy płaci). Bóg mu tym więcéj przysparzał wszystkiego. *Prot. Jał.* 16. Bóg mnie nie wysłuchawał, ale jeszcze we dwójnasób mojéj nędzy przysparzał. *Baz. Hst.* 136. (podwoił ją). Tedy Polidorowi pogrzebu wznawiamy, I więcéj na mogiłę ziemi przysparzamy. *A. Kchan.* 62. Wiatr powstając, przysparza do żeglugi biegu. *ib.* 64. Apostołowie rzekli panu: przysporz nam wiary. 17, (*not.* «przyłóż»). Praca przysporzy i zdwoi mienie. *Przyb. Milt.* 266. Niewiasty wesoło krzycząc śmiałości swoim dodawały, a nieprzyjaciołom strachu przysparzały. *Stryjk.* 515. *Sk. Dz.* 516. Przysporzenie, *Croat.* naszpor, naszparanye; *Ross* **подспорье, приспорье**. — Przysporzyć, *item efficere, ut res aliqua diutius duret. Cn. Th.* länger dauern machen.

PRZYSPOSOBIĆ, *f.* przysposobi *cz. dok.*, Przysposabiać *niedok.*, sposobić, przyrządzić, przygotować, przystosować, spósobnym do czego uczynić; zurichten, zustutzen, geschickt zu etwas machen. W szkole téj na sprawiedliwych sędziów i wybornych rządców się przysposabiają. *Mon.* 65, 505. Przysposobić się w co, opatrzyć się; *Boh.* zasobiti se, (cf. zasob). Bardziéj lubię wrodzoną mowę, niż przysposobioną. *Rog. Doś.* 1. *pr.* (nabyta). Ale śmierzmy zapędy, niech w nas żółć nie puka, Najłacniéj jest strofować, przysposabiać sztuka. *Zab.* 9, 115. *Zabł.* Sztuka wdzięków przysposobi i przydaje piękności. *Teat.* 53. *c*, 48. przyozdobi, przyochędoży. — 2. Przysposabiać sobie kogo za własne dziecię = przywłaszczać, adoptować; einen an Kindesstatt annehmen, adoptiren; (*Boh.* zaljbiti; *Carn.* savétim). Przysposobić za syna, *Boh.* za syna zwolit; *Vind.* posinuvati; *Carn.* posyneti, posynem; *Croat.* poszinújem; *Rag.* posinovitti, posîniti; *Bosn.* posiniti; *Ross.* **всыновить, всыновлять, усыновить, усыновлять**; *Eccl.* **сыноположаю, сынотворю, вмѣсто сына пріемлю**. Przysposobić córkę, (*Carn.* pohzhyriti; *Vind.* posthzheruvati). Kto sobie dzieci za własne przybiera, zowie się przysposabiającym ojcem albo przysposabiająca matką; przybrane zaś przysposobionem dziecięciem. *Gal. Cyw.* 1, 72. *Warg. Wal.* 312. *Nar. Tac.* 3, 22. Przysposabiający za syna, adoptujący, *Ross.* **усыновленный**; *Eccl.* **сыноопложный, сынотворный** *adoptivus*; **сыноположнѣ** *adoptive*. Przysposobienie za dziecię, adopcya *Boh.* zaljbeni. Przysposobienie za syna, *Vind.* posinstvu; *Bosn.* posignenje; *Ross.* **усыновленіе**; *Eccl.* **усыненіе, сыноположеніе, сынотвореніе, всыновленіе, принятіе въ сына**. Nie wzięliście ducha niewolstwa, ale wzięliście ducha przysposobienia, przez którego wołamy: abba, to jest ociec. *Radz. Rom.* 8, 15, findlicher Geist. Luth. PRZYSPOSOBICIEL, a, *m.*, *adoptator. Cn. Th.*, przysosabiający kogo sobie, der einen an Kindesstatt annimt. Pzysobiciel syna, *Rag.* posinovitegl, posinitegl; *Bosn.* posignitel; *Croat.* poszinitel; *Ross.* **усыновитель**. PRZYSPOSOBICIELKA, i, *ż.*, *Croat.* poszinttelicza. PRZYSPOSOBIENIEC, ńca, *m*, *adoptivus*, PRZYSPOSOBNY syn, wzięty za syna. *Mącz.*, der Adoptirte, an Kindesstatt Aufgenommene; *Boh.* zwolenec, (cf. zwolennik); *Slov.* chowanec, *f.* chowanica, (cf. chowaniec); *Carn.* savétnu dęte; *Slav.* posin, *f.* pokchi, (cf. córa); *Croat.* poszinek; *Bosn.* pogsignen, uzet za sina; *Ross.* **усыновленный**. Bolesław Wstydliwy dla niepłodności swéj wyznaczył następcą Leszka Czarnego; wybór ten podobał się radzie, dla cnot, które w młodym przysposobieńcu upatrywano. *Nar. Hst.* 5, 96.

PRZYSRÓŻSZY, a, e, trochę srogi, etwas streng, hart. Zostawszy królem, był przysroższym. *Budn. Apopht.* 98.

PRZYSSAĆ się *recipr. dok.*; *Ross.* **присосаться, присасываться**; przyczepić się, przypoić się, przypić się do czego; sich fest saugen, fest anhängen, ansaugen. — *Transl.* Ci, co się raz przyssali do jego ucha, Tym tylko samym wierzy i tych samych słucha. *Pot. Arg.* 160.

1. PRZYSTAĆ, przystał, *f.* przystanie *med. dok.*, Przystawać *contin.*, przystaje *pr.*; *Sorab.* 1. pschistaju, pschistejem; *Vind.* perstati; *Rag.* pristatti; *Ross.* **пристать, приставать**. a) przystać, *przystanąć dokąd gdzie = przybyć, przybić do lądu, stanąć, przyjechać; anlanden, anlangen, ankommen. Do portu przystaneli. *Sekl. Marc.* 6. Skoro łódka do brzegu przystała, wysiadł. *Sk. Dz.* 286. Katona, wiozącego z Cypru pieniądze, do brzegu Tybru przystanie, pamięci jest godne. *Warg. Wal.* 304. *Transl. fig.* Iż osłów tak nagle należć nie mogli, a czas i godzina przystawała, sami się zaprzągli i matkę zawieźli. *Falib. G.* przybliżała, przyśpiewała, nalegała; die Zeit rückte heran, näherte sich. b) Przystać do kogo, (*oppos.* odstać od kogo), przystąpić do niego, przejść na jego stronę, z nim się złączyć; zu einem übertreten, zu ihm überschreiten, sich mit ihm verbinden. Boga odstąpiwszy, zdrajcą boga zostawszy, do czarta przystałem. *Sk. Żyw.* 1, 120. Mieczysława syn własny zdradził; wziąwszy wszystkę wielką Polskę, która jeszcze przy ojcu stała, przystał do Kazimierza. *Biel.* 102. (przekinął się). Przystać do wojska, zaciągać się, unter die Soldaten gehen, sich engagiren; *Eccl.* **вонпнитися**. Przystaję do jakiego pana służyć, robić = przyjmuję u kogo służbę. *Cn. Th.* in Dienste treten, (Obrd. einstehen). — Przystawać na co, przyzwalać, *Vind.* perstajati, pervoluvati; *Rag.* pristatti, (pristajnik *consentiens*); *Croat.* prisztajam; *Ross.* **совѣщать, совѣщавать**; *Eccl.* **съгласити, соглашати**, beytreten, einwilligen. Synu mój, nie przystawajże, jeśliby cię grzesznicy zwieść chcieli. *Radz. Prov.* 1, 10. Nie przystaj na zwodzenie niewiasty. 1 *Leop. Prov.* 5, 3. (nie słuchaj chytrości niewieściej. 3 *Leop.*).

— c) Przystaje co do ściany. *Cn. Th.* przylega, es paßt genau an, liegt genau an. Gdzie drzwi do podwojów trochę nie przystawały, przez to nieprzystawanie wrzucił tam on papier. *Gorn. Sen.* 552. (przez tę szparę). Jak pas przystawa do bioder człowieczych, takem ja był ku sobie przyjął dom Izraelski. *Radz. Jer.* 13, 11. (pas przylega do bioder. *Bibl. Gd.*). — *Simil.* Uważ, jak glina ta palce farbuje, i do nich przystaje. *Torz. Skł.* 77. (przylepa, ankleben). Ogień grubszy w gęściejsze powietrze się stroi, To w wodę, ziemia z wody obrzmiałéj przystawa; *tellus glomerata cogitur unda. Żebr. Ow.* 383. zsiada, ſetzt ſich, ſenkt ſich. — *Transl.* Gdy srodze piekło słońce, pragnienie po niemałéj drodze bogini *przystało; *sitim collegit. Żebr. Ow.* 147. (wznieciło się pragnienie). — *Math.* Figury równe przystać mogą do siebie. *Geom.* 1, 132. Przystawanie *convenientia* i przypadanie figur jednych do drugich, pokazuje równość lub nierówność ich. *Geom.* 1, 14. Przystawanie zamyka w sobie i równość i podobieństwo. Dwie figury aby przystać do siebie mogły, trzeba żeby się w niczym nie różniły. *ib.* 1, 177. Równe oraz podobne figury przystać do siebie muszą, t. j. położone jedna na drugiej zupełnie we wszystkich punktach zakrywać się. *Łesk.* 18. ſie beden einander, paſſen auf einander. — *Similit. fig.* Bez ciebie żadne rzéki, żadne gaje, Bez ciebie żadne miejsce k sercu nie przystaje. *Simon. Siel.* 17. (nie przypada, nie smakuje, nie podoba się, gefällt nicht). — *Aliter:* W tym mąż sędziwy, Któremu wielka pobożność przystała, Szedł przeciwko nim. *P. Kchan. Jer.* 363. (po którym wylana była, widoczna była pobożność, von frommen Anſtande). 2. PRZYSTAĆ, przystał, przystało, *f.* przystoi *neutr. dok.*, Przystawać *niedok.*, przystoi co, komu abo na kogo • przyzwoito jest, wypada, dobrze przypada; ſich geziemen, ſchicken, anſtändig ſeyn, paſſen; *Sorab.* 1. pžistoyu; *Carn.* rajma se (cf. rymuje się), spodôbe meni se; *Vind.* ſe spodibiti, ſe spodobiti, ſe sraimati, dobru stoji, dostoji; *Croat.* przisztoisze, priztoisze, doztoisze; *Bosn.* pristojatise, bitti pristalo; *Rag.* pristoise, pristojno je, pristojatise, podobittise komu; *Ross.* пристоить, приличествовать, лѣпотствовать, достоитъ, надобно, лѣпо. To czynić trzeba, co przystoi komu. *Zab.* 13, 374. Nie wszystkim wszystko przystoi. *Zab.* 12, 266. Ty zaś, cokolwiek zaczniesz dziecię moje, Płakać, śmiać-li się, przystoi-ć oboje. *Groch. W.* 332, (cf. do twarzy). Każdemu to najwięcéj przystoi, co jest za własnym jego przyrodzeniem. *Kosz. Cyc.* 73. Co komu przystoi, niech się tym stroi. *Cn. Ad.* 105. *Żegl. Ad.* 41. Nie przystoi mu to, nie patrzy mu to z oczu. *Cn. Th.* 520. Nie przystoi to na niego, *dedecet. ib.* (*Slov.* Sluši ti, gako psu uši; *bene tibi quadrat*; tak sluši, gako swini sedlo). Żarty tu wcale nie przystoją. *Węg. Marm.* 1, 236, ſie ſchicken ſich nicht hieher. Nie dość na tym, żeby nasze mowy przystały na tych, z którymi obcujemy; ale potrzeba, żeby i na nas samych przystały. *Zab.* 14, 154. Nikomu bardziej łaskawość nie przystoi, jak królom. *Pilch. Sen. łask.* 13. Służyłem mu w chorobie, jak na dobrego przystało przyjaciela. *Bok. Kom.* 5, 204. Czyliż przystało na ciebie, czyliż przynależało tobie podjąć się tego? *Stas. Num.* 1, 209. Po co to wam tę gazetę pisać, czy to przystoi na ludzi dobrze urodzonych? *Gaz. Nar.* 1, 16. Tak jak na cnotliwych przystoi Polaków. *Vol. Leg.* 6, 50. — *Ellipt.* Tobie pijaku, o téj porze powracać do domu? hultaić się noc całą? *Teat.* 10. *b*, 9. (czyż przystoi, godzi się, wypada?) — Przystoi co dla kogo, es ſchickt ſich für ihn, paßt für ihn, taugt für ihn. Tu jasno widzieć się dało, jaki rząd przystawał dla Polski. *Ust. Konst.* 1, 202. Doświadcza broni na sobie, czy ciału przystoi? *Dmoch. Il.* 2, 205. czy przyzwoita, pomierna. *PRZYSTAJNIA, i, ż., [port, der Hafen 2], n. p. Przyciąga nieprzyjaciel, od *przystajnie biją Trojanie, bronią brzegu. *Żebr. Ow.* 295; *prohibent aditu, ob.* Przystanie. PRZYSTAŁOŚĆ, ści, ż., przystojność, przyzwoitość; *Slav.* pristalost, die Wohlanſtändigkeit. *Tr., Carn.* spodobnost. PRZYSTAŁY, a, e, przyzwoity angemeſſen. Rzeczy zdrożne, i nieprzystałe dworzaninowi. *Gorn. Dw.* 14. Od owéj haniebnéj, i na rozumnego człowieka nieprzestałéj odludności, do społecznego życia skupieni. *Mon.* 41, 34. PRZYSTANIE, ia, *n.*, [PRZYSTAŃ, i, ż., port, 2], miejsce przybijania; *Boh.* přistawadlo, přistaw; *Slov.* přistaw lodj; (*Vind.* ladjostaja; *Croat.* prisztoische; *Ross.* пристань, пристанище port; *Eccl.* пристанищный portowy, безпристанищный bezportowy, die Schiffslände), der Landungsort, [die Rhede, der Hafen 2]. Wyspy obaczył, ludzi wyrozumiał, przystępy, porty, przystania *oglądał. *Warg. Cez.* 83. Na targi, jarmarki, do różnych miast, miasteczek i do przystani, tak lądem jako i wodą jadący.... *Vol. Leg.* 4, 137.

PRZYSTĄPIĆ, *f.* przystąpi *med. dok.*, Przystępować, przystępuje *contin.*; *Boh.* přistaupiti, přistaupati, přistopowati, předstaupiti; *Slov.* přistupugi; *Sorab.* 1. pžistupuyu, pschistupiu, pschistupim, pschistupam; *Vind.* perstopit; *Croat.* prisztuplyújem; *Bosn.* pristupiti; *Slav.* pristupíti; *Rag.* pristûpiti; *Ross.* приступить, приступать; a) przystąpić, czyli przystąpić się do czego, do kogo • przybliżyć się krocząc; hinzu treten, hinzu ſchreiten, ſich annähern. Przystąpi do niego i ludzko go wita. *P. Kchan. Orl.* 1, 80. Mości Panowie, przystępujcie. *Teat.* 20. *b*, 136. Przystąpcie się bliżej ku mnie. *Radz. Genes.* 45, 4. Przystąpiwszy się do niego, rzekł mu.... 1 *Leop. Math.* 21, 28. Na to moje pytanie jedna z Muz wystąpi, I zalawszy się łzami, do mnie się przystąpi. *Jurow. Pog. A* 2. Powiadała, które członki jad zabierał; a gdy już do wnętrza *przystępowały (*Particip.* • przystąpiwszy), szedł ku sercu, zawołała córek. *Warg. Wal.* 47. Przystępujący. *przystąpiciel, (*Croat.* prisztupitel; *Rag.* pristupitegl, pristuupnik). Przystępuję do stołu bożego • komunikuję. *Cn. Th.*, (*Carn.* obhajam, cf. obchodzić). My świeccy ludzie, co jedno ledwie trzykroć do roku, drudzy ledwie raz, nie przystępujemy, ani za grzech swój żałujemy. *Podw. Syon. M b.* Przystępowanie do stołu boskiego • komunia święta. *Cn. Th.*, (*Carn.* obhajilu). Wieczerzą pańską Polacy przystępowaniem zowiemy. *Sekl.* 58. — b) *Activ.* Przystąpić co, nastąpić na co, przydeptać; auf etwas treten, etwas betreten. Przystąpiłeś mu suknią. *Tr.*

— §. Przystąpić, przybyć, przymnożyć się; hinzu kommen, ſich mehren, vermehren. By-ć sobie Łazarza kto mądry wystawił, takiemuby o łokieć rozumu przybyło, a na mądrości jego nie małoby przystąpiło. *Gil. Post.* 256 *b.*

PRZYSTARCZYĆ, *f.* przystarczy *cz. dok.*, Przystarczać *niedok.*, opatrzyć kogo w co, nastarczyć mu, przystawić; einen womit verſorgen, ihm etwas liefern, ihn womit verſehen. Wszakże podług wieku dziecięcia przystarczacie mu karmi. *Zab.* 16, 169.

PRZYSTARZAŁY, a, e, *PRZYSTARY, podstarzały, ältlich, ſchon etwas alt. Okręt był przystary, jako to jeszcze przed lat trzynastą budowany. *Warg. Radz.* 12. Baba już przystarzała. *Krom.* 263. Władysław sam kwitnącej młodości będąc, małżeństwem się przystarzałej Elżbiety brzydził. *Krom.* 549. Perukę na trochę przystarzałą głowę włożył. *Zab.* 1, 135. *Alb.*

PRZYSTAW, a, *m.*; (*Boh.* přistaw port); *Ross.* приставъ, нарядчикъ; *Eccl.* нарядникъ; człowiek przystawiony do kogo dla dozoru, dla straży, dla usługi; *Rag.* pristava, pristavnik *famulus*, pristávnizza *ancilla*, pridstávnik, pridstav, nadstavgljenik, nadstoinik - przełożony; (*Rag.* pridstava - przełożeństwo, nadstaviti tkoga *praeficere*, nastojnik, nâstojajaz *assistens*; cf *Graec.* παραστάτης); der zu etwas oder zu jemanden hingeſtellt wird, der Zugegebne, Zugeſellte, der Aufſeher, Begleiter, Geleiter, Gefährte, Geſellſchafter. Nad szyjami żydów w Egipcie przy robocie z biczmi przystawowie ustawicznie stali. *Stryjk. praef.* 1 *Leop. Exod.* 5, 6. Zakon jest jakoby przystaw, upominający nas ku powinności naszéj, żebyśmy nadaremno łaski bożej nie brali. *Żarn. Post.* 2, 377. Jeśliby kiedy ogień święty za niedbałością przystawów zgasł, tacy gardłem karani bywali. *Stryjk.* 141. Pokojowi w saraju nie dbają na surowość swoich przystawów. *Kłok. Turk.* 45. *Birk. Chmiel. C.* Król jest stróżem i przystawem praw, iż broni praw i do skutku je przywodzi. *Gost. Gor.* 65. *Petr. Pol.* 325. Bóg nam dał za przystawy albo stróże anioły. *W. Post. Mn.* 565. Boga prosimy, aby królowi raczył przydać za przystawa anioła swego. *Weresz. Reg.* 113. Moskwie król kazał wychodzić z zamku, dawszy im przystawy, aby ich nie szarpano. *Gwagn.* 169. (eskortę, gwardyą.). Bardzo poczciwą matronę od matki wzięła za przystawa. *Pot. Syl.* 9. (za ochmistrzynią). Syn za rozkazem ojcowskim był przystawem u jego gościa, przestrzegając na wszem wczasu jego. *Papr. Ryc.* 386. Bardzo był rad pan mój tym gościom, u których wszystkich jam był przystawem. *Gorn. Dz.* 60. Bononus u Aureliana ten urząd miał, iż posłów północnych czestował i przystawem ich bywał, aby one popoiwszy, mógł wszystkie sekreta z nich wyczerpnąć. *Star. Ref.* 66. *Sk. Dz.* 835. Każdemu urzędnikowi młodszy przystawek, t. j. jego sługa własny, abo od pana mu powinien być dany. *Haur. Ek.* 2. — §. *Aliter:* Gałązki przywięzywane ku żerdziom albo przystawom niejakim. *Cresc.* 375. tyki, Stäbel, Weinpfähle. — *Math.* Linie odpowiadające zowiemy przystawami, *applicatas* albo *ordinatas*. *Hub. Mech.* 53. *Sniad. Alg.* 2, 4.

PRZYSTAWA, y, *ż.*, §. a) przystawienie towarzyszów, eskorta, gwardya; die Begleitung, die Eſcorte. (*Boh.* přistawadlo, přjstaw; *Ross.* пристанище port, *ob.* Przystanie, przystań, (2. пристанище ucieczka, uchrona); *Carn.* perstavk *additamentum*; pristáva - folwark, majętność; *Vind.* perstava, perstavek, perstauk - przydatek; pristava *villa*; *Bosn.* pristava, priloga *accessio*, przyrost). Ja będę jeździł otoczony liczną przystawą Kozaków i karabinierów. *Niemc. Bibl. Targ.* 4. — §. b) Przystawa konopi powinna być poczytana za dobrą, kiedy w niej przez połowę znajdować się będzie samców i samic. *Jak. Art.* 3, 221.? PRZYSTAWAĆ, *ob.* Przystać, przystanie; *et* Przystać, przystoi. PRZYSTAWECZKA, *ob.* Przystawka. PRZYSTAWECZKI ziele, *ob.* Rzęsa wietrzna. PRZYSTAWIĆ, *f.* przystawi *cz. dok*, Przystawiać *niedok.*; *Boh.* přistawiti, přistawowati, (přistawiti, přistanu przybić do lądu, přistawěti przybudować); *Sorab.* 1. pschistawiam, pžipowožam, (cf. przywieźć); *Vind.* perstaviti, perstaulati, sravenstaviti, zhriespoſlati, prepoſlati, prerozhiti, priedperpelati, doperpelati, dosrozhiti, perpraviti, perpraulati, perskerbiti, napoſhilati; *Carn.* sravnperstavem; *Croat.* prisztávlyam, priszerblyújem; *Dal.* prisstaviti; *Rag. et Bosn.* pristaviti; *Ross.* приставить, приставлять, придѣлать, придѣлывать; do czego postawić, blizko czego położyć; hinſtellen, hinſetzen zu etwas, anſetzen, beyſetzen. Stół, który stał na stronie, do nich przystawiała. *Otw. Ow.* 332. Przystawiam drabinę do muru. *Cn. Th.* Przystaw wody do ognia, zgotuj co dla gości. *Stas. Num.* 2, 91. Przystaw do ognia w garku, niech zawre, potym odstaw i odstudź. *Hor. Sat.* 220. Chłopów nie ma nigdzie urzędnik bez przystawania słać, a przystawa doświadczyć każdego, aby w nim nie wątpić. *Haur. Ek.* 11. bez dodanego dozorcy, bez dodanych ludzi, ohne Begleitung. — Przystawić ciało umarłego, eine Leiche beyſetzen. *Tr.* — §. *Mathem.* Przystawiona linia, przystawka, *tangens. Solsk. Geom.* 13. przystawka, styczna linia, die Tangente. — §. Ow, który przegrał, przystawia. *Dar. Lot.* 6. dostawia pieniędzy, zuſetzen, im Kartenſpiele. PRZYSTAWKA, i, *ż.*, PRZYSTAWECZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Ross.* приставка, поставка, придѣлка; §. a) przystawienie, dostawienie; das Zuſetzen, Hinzuſetzen. — §. b) Przystawka, półmisek misa śrzednia, salaterka, ein Tunkſchüſſelchen. Dają się na przystawkę potrawy rozmaite; i takowe przystawki stawiają się pomiędzy półmiski, na pierwsze lub drugie danie. *Wiel. Kuch.* 424. Podlewę do indyka dają na przystawkę osobną. *ib.* 422. Ze śkła przystawki do stołów bywają osobliwie w kolorach. *Torz. Skl.* 269. Gdy przyszło do podziału mléka, każdy z chłopiąt w przystawkę brał, co mu na porcyą naznaczono. *Kras. Pod.* 1, 130. PRZYSTAWIACZ, PRZYSTAWICIEL, a, *m.*, który co przystawia: (*Rag.* pristavitegl, *f.* pristavitegliza; (*Carn.* pristavshek *villicus*); *Vind.* spremnik, povodnik, (pristaunik *villicus*, *f.* pristauniza); *Ross.* приставникъ dozorca; *Eccl.* приставьникъ, домостроитель, экономъ, управитель), der etwas herbey ſchafft, anſtellt, anſetzt. Grecy nie byli szczególnie przystawiaczami zabaw dla ludu; byli raczej surowymi cenzorami rządu. *Teat.* 45. *d*, 5. PRZYSTAWNY, a, e, mogący być przystawiony, zuſetzbar. — §.

Przystawiony, hinzugeſetzt, hinzugefügt. Pełni zbożem przystawne stogi. *Kanc. Gd.* 218. Był do posłów przystawny jeden dworzanin. *Dw. D.* 1, (*ob.* Przystaw). (*Boh.* přistawny służebnik *mercede conductus*, najęty; *Vind.* perstavliva beſeda; *Carn.* perstavna beſeda *adverbium*, przysłowek). *PRZYSTAWO, a, *n.*, PRZYSTAWSTWO, a, *n.*, a) miejsce przystania, przybycia, stacya, stanowisko, osobliwie żołnierskie; die Station, der Standort, beſonders des Militärs, das Standquartier. (*Vind.* pristaunuia, pristaunikuvanje = włodarstwo). Na stanowiska i *przystawo naznaczone jeden towarzysz drugiego nie ma najeżdżać. *Vol. Leg.* 2, 169 *b.* Żołnierze na potym w żadnych dobrach żadnych leż, przystawstw i stacyj mieć nie będą. *Vol. Leg.* 2, 1229. *Petr. Pol.* 2, 163. Bolesław posiłki Ruskie i Węgierskie, po tym zwycięstwie na przystawstwa rozesłał; *in hiberna distribuit. Krom.* 138. Zamek ten ozdobiwszy, a w nim wojsku przystawstwa rozdawszy, odjechał; *exercitu in hiberna distributo. Krom.* 102. Służebne rycerstwo było rozłożone po wsiach na przystawstwa, jako jest obyczaj. *Biel. Św.* 290. Żadne stanowiska, stacye, przystawstwa, leże, żołnierzowi nie mają być rozdawane. *Vol. Leg.* 4, 100. Na leżach towarzysz nie ma sobie obierać przystawstwa, ale wedle rozdziału rotmistrzowskiego; i to swowolnie nie brać z tego przystawstwa żywności. *Vol. Leg.* 2, 1697. *Birk. Zamoj.* 5. Żołnierzom w Rusi ustawiono szacunek na jałowice, gęsi, kury, siano, jako mają płacić, i przystawstwa rozdawać po wsiach kazano. *Biel. Św.* 259, (cf. furaż). — b) Przystawstwo, urząd przystawa, przystawionego nad czym, do kogo; das Aufſeheramt, die Stelle eines Zugeſellten, eines Geſellſchafters. *Kanc. Gd.* 264. *Cn. Th.* — c) *Collect.* Przystawstwo = przystawowie, przydani dozorcy, stróże; *Vind.* spremnilhtvu, tovarſhtvu, povodstvu, druſhtvu, die zugeſellten Aufſeher, Begleiter.

PRZYSTĘKAĆ *med. dok.*; *Sorab.* 1. pžistohnuyu; stękając przycierpieć, eine Zeitlang ſeufzen, ſtöhnen und büßen. Jak ja się niemam lękać, a jeśliże nie umrzeć, pewnie mi przystękać? *Rej. Wiz.* 180.

PRZYSTĘP, u, *m.*; *Boh.* přistup; *Slov.* přjstup; *Sorab.* 1. pžistup, dokhud, (cf. dochód); *Sorab.* 2. pschistup; *Carn.* perstôp, nastop; *Vind.* perstop, nastop, perstopik, perstoplenje; *Croat.* prisztûp; *Rag.* pristûp; *Ross.* приступъ, доступъ; przystąpienie, der Zutritt, das Zutreten. Miejsce, plac, którym przystępują gdzie, *propr. et fig.*; der Zutrittsort, der Zutritt. O drogach i przystępie do Szwabów się wywiadował. *Warg. Cez.* 133. Miejsce owo ze wszystkich stron rzeka obeszła; jeden ma, i to dosyć ciasny przystęp. *Warg. Cez.* 163. Miejsce przystęp mające; *Ross.* вхожъ, (cf. wchód). Place a przystępy okrętom. *Kosz. Lor.* 105 *b*, *ob.* Port, *ob.* Przystanie. Małżeństwo nierządnéj żądzy i miłości jest najpewniejszy port a przystęp, do którego się każdy garnie, który dobrze żyć chce. *Glicz. Wych. P* 1 *b.* Z ganku drabinę plecioną spuszczała, I po niéj przystęp do siebie dawała. *P. Kchan. Orl.* 1, 129. Wszystkim przystępom do nieczystości zabiega. *Sk. Dz.* 711. Przystęp do kogo, wolność do przystąpienia, Zutritt zu jemanden. Dom jego stoi mi otworem, i tam mam wolny przystęp. *Dambr.* 445. O próżności! wynosić się z tego, że mamy wolny do panów przystęp. *Mon.* 68, 658. Najprędszy ma przystęp do bogów ubogi. *Pot. Arg.* 124. Do pana boga zawsze mi gotowy jest przystęp, i z nim sprawuję kiedy chcę. *Sk. Żyw.* 1, 64. Niejakiś filozof przystępu do króla szuka. *Boh. Kom.* 2, 470. Jeśli słowom moim przystęp być może do wiary twojej. *Otw. Ow.* 626. Precz ztąd, ani przystępu, precz gminie światowy! *Zab.* 11, 413. — §. Przystęp i odstęp morski, wylew i odlew; *Vind.* priedtezhenje ali narastenje, inu odtezhenje morja, Ebbe und Fluth. — §. *Botan.* Nieprzystęp, ziele, *formavi vocem Polonicam ab effectu et analogia Graecae vocis*, Aproxis. *Cn. Th.* 520. PRZYSTĘPCA, y, *m.*, przystępujący do kogo lub do czego, der Hinzutreter; (*Vind.* perstopnik, *f.* perstopniza). Łaskę bożą tak ściśle do używania upominków świętych przywięzują, że mniemają, aby każdy przystępca a użytelnik sakramentu miał brać zbawienie. *Zygr. Gon.* 218. komunikant, *przyczastnik, *Ross.* причастникъ. PRZYSTĘPNOSC, ści, *ż.*; *Boh.* přjstupnost; *Vind.* perstopnost; *Ross.* приступность, приступчивость; łatwość przystępu do czego, lub do kogo, die Zugänglichkeit. Przystępność, łaskawość, dobroć, są wrodzonemi przymioty tego pana. *Przestr.* 257; *Sorab.* 1. lesznoſcž, *ob.* Obleśność. PRZYSTĘPNY, a, e, — ie *adverb.*; *Boh.* přistupný; *Rag.* pristuupni; *Bosn.* pristupan; *Ross.* приступный, доступный, (*ob.* Dostępny); *Eccl.* шественный; заходимый; do którego łacno przystąpić, zugänglich. *Tr.* PRZYSTĘPUJĘ, PRZYSTEPOWANIE, *ob.* Przystąpić.

PRZYSTOI, *ob.* Przystać, przystoi.

PRZYSTOJNOŚĆ, ści, *ż.*, *PRZYSTOJEŃSTWO, a, *n.*; *Sorab.* 1. pžistoynoſcž, pschistoinoſc; *Rag.* pristojnost, pristojnos, pristojanstvo, pristalos; *Bosn.* pristallost, pristojnost, lipota, (cf. łepskość); *Croat.* prisztòynoszt; *Dal.* prisztalnoszt; *Vind.* nastoinost, dostoinost, nastojezhnost, spodobnost, zhêdnost, lipota; *Carn.* spodobnost; *Ross.* пристойность, благопристойность, пригожество, приличие, приличество, приличность (*ob.* Lice, *ob.* Sliczny), благолѣпота, благочиніе; *Eccl.* сълнуніе [*rythmus* 2], съгласіе, ѣснота, подобающее (cf. podobać się), лѣпотство, благолѣпіе, пригожство; przyzwoitość, die Anſtändigkeit, Wohlanſtändigkeit. Przystojność, którą Łacinnicy zowią *decorum*, wielkie ma zalecenie i w sprawach boskich. *Hrbst. Nauk.* 6, 8 *b.* Przystojność powinna być zachowana w uczynkach, mowach, postępkach, żeby się wszystko zgadzało z wiekiem, stanem, płcią. *Zab.* 4, 153. Przystojność jest, gdy to czynimy, co się zgadza z człowieczą zacnością. *Kosz. Cyc.* 60. Sprawiedliwość uczy nas czynić, co przystoi, a od tego nas odwodzi, co przeciwko *przystojeństwu. *Gorn. Dw.* 351. *et* 230. Piękność jest twarz przyjemna, a która pragnie przystojności; a *szkaradość zasię twarz mierziona, która chciwa jest na nieprzystojeństwo. *Gorn. Dw.* 410. Nieprzystojność; *Ross.* худоба, (cf. chudoba). Teraz jak w pieniądzach ludzie smak poczuli, Cnota i *przystojeństwo do kąta się tuli. *J. Kchan. Dz.* 36. Rzplta trwała być nie może, jeno gdzie cnoty i *przystojeństwa ludzi się dzierżą. *J.*

Kchan. Dz. 183. PRZYSTOJNY, a, e, PRZYSTOJNIE *adverb.*; *Sorab.* 1. pžistoyné, pschistoiný; *Vind.* nastoin, nastojezhen, dostoin, (cf. dostojny); *Croat.* prisztoyni; *Dal.* prisztal; *Bosn.* pristojan, pristao, pristala, pristalo, ugljudan; *Rag.* pristào, pristala, pristalo, prîstojni, prijstojan, pristojni, prilicni, podobni, (cf. podobny); *Slav.* pristao, pristojan, prilicsan, pochudan; *Ross.* пристойный, благопристойный, пригожій, чинный, чинно, благочинный, приличный, прикладный (cf. przykładny), примѣрный; *Eccl.* лѣпъ (*ob.* Lepski, lepszy), лѣпотственно, подобающій (*ob.* Podobać się), подобательно, надобный, (cf. nadobny); przyzwoity, geziemend, anſtändig, wohlanſtändig. Najprzystojniejszy jest ubiór pacierze. *Groch. W.* 414. Żyj jak przystojna; zbytku, skępstwa strzeż się wszego. *Bach. Ep.* 42 (jak przystoi). Nieprzystojnie się sprawować *Ross.* безчинствовать. Mężowi przystojny, *Eccl.* мужелѣпый, *Graec.* ἀνδροπρεπής. — §. Gdy Turek na nas z wojski następuje, słuszna, abyśmy mu odpór przystojny uczynili. *Star. Woj. A.* (należyty, gehöriger Widerſtand). — §. Bijąc się z przemocą, biorą przystojne rany. *Pot. Arg.* 199. (uczciwe, ehrenvolle Wunden). — §. Przystojny komu = przystosowany, stosowny, przypadający, angemeſſen. Słowa wielmożności ludu Rzymskiego i przeszłym zwycięstwom nieprzystojnego, między niemi słychać nie było. *Warg. Cez.* 164. W białejgłowie ma być coś pieszczonego, w miarę przystojnego żeńskiéj niedużości. *Gorn. Dw.* 228. Abo przywróćmy stare obyczaje, A tak tenże postępek prawny niech zostaje, Abo jeśli nam bardziej k myśli wiek dzisiejszy, Uczyńmyż już i statut czasom przystojniejszy. *Star. Vot. E 4 b.* Bóg przystojnie z rozmnażaniem lat rozmnażanie mądrości przyłączył. *Biał. Post.* 137. Czas temu przystojny przyszedł. *Rej. Post. H h h* 4. (pora). — §. Zwierzęta, które są przystojne do pokarmu ludzkiego. *Petr. Ek.* 126. zdatne, tauglich zur Nahrung für den Menſchen.

PRZYSTÓŁ, u, *m*, n. p. Każdy opilec może gardzić śmiele I u przystołu, nietylko w kościele. *Zab.* 9, 35. *Zabł.*, *not.* »przystoł, słowiańskie słowo, znaczy spod czyli *mensam* ołtarza«, der Altartiſch. (*Ross.* престолъ tron, ˚stolec królewski).

˚PRZYSTOŁGAĆ się, *ob.* Przyczołgać się.

PRZYSTOSOWAĆ, *f.* przystosuje *cz. dok.*, Przystosowywać *częstl. niedok.*, ˚przypodobywać do czego, przygadzać do czego, aplikować; nach etwas bequemen, einrichten, zuſtoßen, anpaſſen; *Sorab.* 1. pžiprahwnu; *Ross.* приладить, прилаживать (cf. Ładо, ładny, składny), приноровить, приноравливать, сноровить, сноравливать, пригодить, примѣнить, примѣнять, сообразить, сообразовать, соображаю; *Eccl.* ключимствую, благоключимствую, приличаю; — *pr. et transl.* Testamentem potomka obowiązał, aby dopuścił sąsiadowi piętro do muru swego przystosować. *Szczerb. Sax.* 317. (przybudować). Niech się każdy pancerzem z dyamentu zbroi, Niech dobrze przystosuje hełm do skroni swojéj. *Przyb. Milt.* 195. Co się mówiło o uszach, przystosuj oraz do oczu. *Gorn. Dw.* 367. Przystosować dwie bryły do siebie, szukać wiele razy liczba pewnych miar zawartych w jednej, mieści w sobie liczbę miar zawartych w drugiej. *Jak. Mat.* 1, 111. porównywać, vergleichen, gegen einander halten.

˚PRZYSTRASZYĆ *cz. dok.*, strasząc przypędzić, herbey ſchrecken; *Ross.* пристращать. Przystraszony, *Eccl.* притрепетенъ; (*Boh.* přjstrach dyasek). (*Ross.* пристраститься pasyą mieć do czego).

PRZYSTROIĆ, *f.* przystroi *cz. dok.*, Przystrajać *niedok.*; *Boh.* přistrogiti; przyrządzić, przygotować; (*Ross.* пристроить, пристроивать przybudować; *Eccl.* пристроитель przybudownik; *Ross.* пристройка przybudowanie; *Eccl.* пристрон, устроеніе, чинное разположеніе, строительство przyrządzenie; *Boh.* přjstrog), anrichten, zurechteln, anſchicken. Przystrajają uczty, pokarmy i napoje dawają ˚wydworne. *Modrz. Baz.* 214. Przystroili kagańce. 1 *Leop. Exod.* 30. Skarbimierz począł powoli przystrajać do rebelii ziemię Krakowską. *Nar. Hst.* 3, 202. Gdyż Krystus ucierpiał za nas, i wy też do téjże myśli przystrojcie się. *Gil. Post.* 183. — ˚§. Za rzeczniczkę ją i przyczynicielkę do pana przystroili. *Żarn. Post.* 3, 654. naprawili, wyprawili, podrządzili, ſie ſtellten ſie dazu an. Przyochędożyć, przyozdabiać; putzen, ausputzen, ſchmücken, zieren. Namiot wezyra do zbytku Bardziej przystrojon, niźli do pożytku. *Suszyc. Piesn.* 3, *J 4 b. Pulvinar*, łóżko, które w kościołach pogaństwo bogom swym zwykło przystrajać. *Mącz.* Podstrzygł ją w czernicę, i do monastera, przystroiwszy ją, wegnał. *Stryjk.* 352. Murawa w niezliczone przystrojona kwiaty. *Stas. Num.* 2, 83. — *Transl.* Posłom wargi, nosy i uszy poobrzynać kazał, i odesłał ich tak przystrojonych do carza. *Stryjk.* 238. Spytek poddanych swoich orężnie przystroiwszy, do Korczynia wpada. *Krom.* 547. uzbroiwszy. — §. Umyślnie czoło i twarze posępne do gniewu przystrajali. *Nar. Tac.* 2, 255. (stosowali, bequemen nach etwas). Choć on umie pokrywać, trudno przecież serce do czoła przystroić. *Pot. Arg.* 10.

PRZYSTRYCHNĄĆ *cz. jednll.*, przyrządzić, przystroić; zurechtmachen, zurichten. *Appingere*, przymalować, przystrychnąć. *Mącz.* Dobry złotnik, rubin, który już dosyć był piękny, folgą, przystrychnieniem, szmelcem uczyni dobrze cudniejszym. *Gorn. Dw.* 135.

PRZYSTRZEDZ, przystrzegł, *f.* przystrzeże, przystrzegę *cz. dok.*, Przystrzegać *niedok.*; *Ross.* пристеречь, пристерегать; pilnie uważać, strzedz; genau beobachten, halten. Przystrzegać miary, powinności, rozkazania. *Cn. Th.* Muszę ja przystrzegać stanu swego, jestem szlachcic. *W. Post. W.* 2, 79. O każdym źle rozumie, a we wszystkim tylko rzeczy swych przystrzega. *Rej. Post. T* 4. — §. Przystrzegać kogo, postępków czyich, pilne oko nań mieć. *Tr.*, Acht geben, ein wachſames Auge haben. Rotmistrz z żołnierzami, co pana wiszącego na krzyżu przystrzegał, przelękli się bardzo, gdy takie cuda widzieli. *Żarn. Post.* 3, 794. PRZYSTRZEGACZ, a, *m.*, który czego przystrzega, pilnuje, der Beobachter; *Eccl.* присмотритель, приглядатель, надглядатель, приберегатель, наблюдникъ, наблюдатель. Błogosławieństwo przystrzegaczom, i przekleństwo przestępcom przykazania bożego. 1 *Leop. Bibl. Deuter.* 11.

PRZYSTRZELIĆ się *zaimk. dok.*, n. p. Nielza jedno do tego

celu każdy się przystrzelić musi. *Rej. Post.* a 5. Te słowa do jednego textu się zupełnie przystrzelają. *Farn.* 89.

PRZYSTRZYDZ, *f.* przystrzyże *cz. dok.*, Przystrzegać *niedok.*, trochę ustrzydz, nożyczkami przyciąć; ein wenig beſchneiteln, mit der Scheere verſchneiden. *Cn. Th.*, *Sorab.* 1. pžitžiham; *Rag. et Bosn.* pristricchi; *Croat.* prisztrisújem; *Eccl.* пристригаю; *Ross.* корнать, окорнать. *Fig.* Przystrzygać czyli zmniejszyć, pożytków czyich. *Budn. Cyc.* 81. PRZYSTRZYGACZ, a, *m.*, der Beſchneider; *Eccl.* пристризатель.

PRZYSTUDZIĆ *cz. dok.*, przystygłym co uczynić, ein wenig abkühlen. Tych wściekłych ogniów pożar się przystudzi. *Przyb. Milt.* 42. PRZYSTUDZENICE *plur.*, petocie, morówki. *Syr.* 554. *et Syr. Rej.*, die Petetſchen.

PRZYSUĆ *cz. dok.*, przysypać, przytrząsnąć czym, beſtreuen. Rozstąpiła się ziemia, i pożarła Datana, i pokryła a przysuła zebranie Abironowe. 1 *Leop. Ps.* 105, 17. Piasku nie żałuj z litości Wziąć trochę, i nim przysuć bez pogrzebu kości. *Hor.* 1, 128. *Min.* Murów strzeż i zamku społem, By ich pożar fatalnym nie przysuł popiołem. *Min. Ryt.* 2, 276. Skra, która się przysuta w Wulkanowym kominie chowała. *Tward. Wł.* 126.

PRZYSUCH, PRZESUCH, u, *m.*, PRZYSUCHA, y, *ż.*, PRZYSUSZKA, i, *ż*, *dem.*, suchy szrocik mięsa z tłustego połcia wyrznięty nieprzypiekany, surowy; ein von der Speckſeite abgeſchnittnes mageres Stückchen Fleiſch, daß man roh ißt. Zdrowie lekkiej wagi; po gorzałce jeść przesuchy, na węglu piec pępki, A słodek też z kapustą to gotowiec prędki, Więc wędzonka, więc pana też wędzą przesuchy. *Rej. Wiz.* 62. Pasterze przysuszek jelenich i ochotnej soli dawszy na stół, czestują. *Tward. Pasq.* 62. — §. Przysuchą co zostało, przepiekło się, es iſt für genoſſen hingegangen. Grozi Krystyna Władysławowi precz jechać od niego, gdzieby niekarnie zelżywość cnoty jej przysuchą zostać miała. *Krom.* 166; *distng.* przyschnąć na kim. — §. Przysucha, miejsce gdzie suszą, n. p. Dawniejszych czasów pod przysuchą znajdowała się drótarnia, w której żelazne dróty ciągniono. *Os. Żel.* 69.? PRZYSUCHY, PRZYSUŻSZY, a, e, etwas trocken.

*PRZYSUD, *PERESUD, *ob.* Przesąd.

PRZYSUNĄĆ *cz. jednłl.*, Przysuwać *niedok*, przymykać, suwając przybliżać; anrücken, näher rücken, anſchieben; *Boh.* přjstrciti, přizdwihnauti, přizdwihowati; *Vind.* permekniti; *Bosn.* prisloniti, nasloniti; *Ross.* присунуть, присовывать, подвинуть, подвигать, придвинуть, придвигать, придвигивать, содвинуть, сдвинуть, сдвигать, сдвигивать, припятить, припячиваю; *Eccl.* подвигать, подвигивать. Dyabelnie mi się panosko do Dorymeny przysuwa. *Teat.* 5. c, 15. (naciera). Przysunięty; *Ross.* присунутый, angerückt, angeſchoben.

PRZYSUROWSZY, a, e, *subcrudus. Mącz.*, etwas ſtreng, rauh, hart; *Sorab.* 1. feroyité. Przysurowiej *adverb.*, n. p. Kato z senatu wyruszył owego, który w obecności córki pocałował żonę; co przysurowiej zrobił. *Zab.* 11, 317.

PRZYSUSZKA, *ob.* Przysuch PRZYSUSZYĆ *cz. dok.*, Przysuszać *niedok.*; *Rag.* prisušciti; *Ross.* присушить, присушивать; podsuszyć, żeby przyschło, nadeschło; etwas auftrocknen, ein wenig trocknen, trocken machen. Żeby dziewki przez niedbalstwo i niecierpliwość pożytkowej nie przysuszyły krowy. *Haur. Sk.* 51. (daß die Kühe nicht vertrocknen, trocken ſtehen). — §. Przysuszyć co do czego, przyschłym do czego uczynić, przykleić; an etwas antrocknen, ankleben. Przysuszę język twój do podniebienia twego. *Radz. Ezech.* 3, 26. Skóra mu pokurczona, do kości przysuszona. *Ryb. Ps.* 197.

PRZYSUTY, *ob.* Przysuć. PRZYSUWAĆ, *ob.* Przysunąć.

PRZYSWAJAĆ, *ob.* Przyswoić.

PRZYSWĘDEK, dku, *m.*, *Krom.* 517. PRZYSWĘDLINA, y, *ż.*, przydymek, das Angebrannte, Räuchrige. Ta potrawa pachnie przyswędliną, *adustio. Mącz.* PRZYSWĘDZIĆ *cz. dok.*, Przyswędzać *niedok.*; *Vind.* perſmoditi; *Sorab.* 1. pžiszmudžam; przypalić, przydymić potrawę, anbrennen, räucherig machen eine Speiſe. *Cn. Th.*

PRZYŚWIADCZYĆ *cz. dok.*, Przyświadczać *niedok.*; *Boh.* priswědčowati; *Sorab.* 2. pžiszwedžžu; świadcząc przytwierdzić, mit bezeugen, mit ſeinem Zeugniſſe bekräftigen, beſtätigen. Swetoniusz to przyświadcza. *Nar. Tac.* 2, 225. Znajdziemy doktora, który przyświadczy, że masz febrę. *Teat.* 9, 62. Przyświadczenie *Sorab.* 1. pžiszwedžženo.

PRZYŚWIECIĆ *cz. dok.*, Przyświecać *niedok.*, świecić idącemu, robiącemu; *Slov.* přjswjtjm; *Sorab.* 1. pžiszwětzam; *Vind.* perſvietiti, einem leuchten. Przyświeć mi świecą, pochodnią. *Tr.* Przyświecający; *Ross.* свѣчникъ, (cf. świecznik). — *Transl. fig.* Ci mężowie światu przez filozofią i nauki przyświecali. *Zab.* 1, 29. *Alb.* ſie haben der Welt vorgeleuchtet. Oddajmy cześć bogu, który dniu temu przyświeca. *Teat.* 50. *b*, 4. Jeśli potrzebujesz jakiego przyświecenia abo wiadomości, czytuj przypiski. *Pilch. Sen. pr.* — §. *Transl.* Przyświecać komu, bakę komu świecić, dogadzać mu, pochlebiać; einem nach dem Munde reden, ihm ſchmeicheln. Storęki olbrzym dziewce uporczywéj Dawszy się w pęta, służy i przyświeca. *Tward. Daf.* 25. (nadskakuje). — §. Przyświecać komu, poduszczać go, pobudzać. *Cn. Th. Dudz.* 22. einen anhetzen, anregen. PRZYŚWIETNIEJSZY, a, e, *sublustris. Cn. Th.*, etwas licht und hell.

PRZYŚWISTAĆ *cz. dok.*, świstem wtorować, wozu pfeifen; *Ross.* присвистывать, подсвистывать.

PYZYSWOIĆ *cz. dok.*, Przyswajać *niedok.*; *Boh.* osobiti sy, osobowati sy; *Carn.* persvojim, (posvojam, posvojem, pożyczyć); *Vind.* ſvojiti, vlastiti; *Croat.* priszvajam, priszvoilszem, poszvojujem, oszvajam; *Rag.* posvoitti, osvoitti; *Bosn.* posvoiti, posvojiti, osvoiti; *Ross.* присвоить, присвоивать, своить; *Eccl.* пріусвоити, освоити (cf. oswoić), завладѣть, усвояю; swoim uczynić, sobie przywłaszczyć, przysobić; ſich zu eigen machen, ſich zueignen. Niech sobie napomnienia twoje przyswaja, niechaj się na twój model utwarza. *Ossol. Sen.* 25. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 26. Selina chciała przyswoić młodzieńca. *Węg. Marm.* 1, 122. Przyswojenie wolnych ludzi publicznym jest występkiem. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 308. Prawa Rzymskie jeżeli w całości przyswoić chcemy, należy i do formy rządów Rzymskich przystosować się. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 4. Jeżeli wyraz nie jest swojski, ale przyswojony, źródła jego szukać po-

trzeba w tym języku, z którego wypłynął. *Kpcz. Gr.* 3, 31. Te dwa narody Polski i Litewski, gdy kazały mi sobie panować, przyswoiły mi nierozdzielne zaszczyty króla Polskiego i W. X. L. *Dyar. Grod.* 29. — *Chem.* Przyswojenie, przyjęcie wewnątrz nieorganicznéj materyi. *Śniad. Teor.* 48.

PRZYSYCHAĆ, *ob.* Przyschnąć. PRZYSYŁAĆ, *ob.* Przysłać.

PRZYSYPAĆ, *f.* przysypie *cz. dok.*, Przysypywać *frequ.*, przysypuje *pr.*; *Boh.* přisypati; *Sorab.* 1. pschisjpu, pschisjpam; *Ross.* присыпать; przysuć czym, przytrząsnąć, etwas beſchütten. Śniegów przebrane skarbnice, Choć corok ziemskie przysypią okolice. *Chrośc. Job.* 150. Przysypanie *Ross.* присыпка. — §. *Adjung.* Przysypać, więcej trochę dosypać; noch mehr hinzu ſtreuen, hinzu ſchütten. Nie przysypuj soli, nie pokosztowawszy. *Fredr. Ad.* 105. PRZYSYPISKO, a, *m.*, przysypanego co, ziemia przysypana, namulisko; Angeſchütte, angeſchwemmtes Erdreich. Wiele o przysypiskach, o wzrastających wśród rzek wyspach, stanowiły prawa. *Czack. Pr.* 2, 184.

*PRZYSZALEŃSZY, a, e, przywilszy, *subinsulsus. Mącz.*, ein wenig närriſch. (*Ross.* пришалнвать nieco poswawolować).

PRZYSZAŃCE, ów, *plur.*, aprosze, przykopy, die Laufgräben. *Tr.* PRZYSZAŃCOWAĆ się *rec. dok.*, przykopać się, w przykopach przybliżyć się; in Laufgräben anrücken, ſich näher angraben; *Ross.* пришанцовать. Nieprzyjaciel przyszańcował się pod zamek. *Papr. W.* 2, 263. Przyszańcowali się do zamku, chcąc go dostać. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 6, 26. Gigantowie chcieli Jowisza na Olimpie, przyszańcowawszy się, dobywać. *Biel. Hst.* 24. — *Transl.* Blizko się był niebu przyszańcował Tycyusz. *Bardz. Trag.* 51.

PRZYSZARZAĆ *cz. dok.*, trochę zszarzać, [zużyć, *ob.* Szarzać; etwas abnutzen 2], beſchmutzen, mit Straßenkoth beflecken. Ubiorem jej była kusa i przyszarzana spodnica. *Teat.* 36. *b*, 12.

PRZYSZCZEP, u, *m.*, PRZYSZCZEPA, y, *ż.*, PRZYSZCZEPEK, pku, *m.*, *dem.*, przyszczepionego co, etwas Eingepfropftes, ein Pfropfreis. Widzi płód niepodobny sobie z zadziwieniem Przyszczep, obce gałązki żywiąc przyswojeniem. *Zab.* 10, 55. *Koss.* — *Fig.* W takiej cerkwi heretyctwu łatwa przyszczepa. *Smotr. Apol.* 121. łatwo się przyszczepia, przypina, es hängt ſich leicht an. PRZYSZCZEPKA, i, *ż.*, łata na obuwiu, ein Schuhflick, ein Flick auf einem Stiefel. *Tr.* Przyszczepka u szewca, łatka na wierzchu obuwia przyszyta. *Magier. Mskr.* PRZYSZCZEPIĆ *cz. dok.*, Przyszczepiać *niedok.*, przyspoić, przyłączyć; anpfropfen, anfügen, *pr. et transl.* Święte ręce zawitajcie, I różami zakwitajcie, Które twardej do gałęzi Gwoździ przyszczepia. *Kchow. Roż.* 81. Jagiełło ziemię Litewską do korony Polskiej wiecznym prawem przyszczepił, *adjunxit. Krom.* 411. Ruś po śmierci Mieczysława, powtóre za Hermana do wolności przyszczepili się. *Krom.* 113.

PRZYSZCZKNĄĆ *cz. jednll.*, Przyszczykać *niedok.*, blizko końca uszczknąć, przyrwać; nahe am Ende abknipen, abreißen. Kłosia przyszczknął suchego, *decerpsit. Zebr. Ow.* 271. — *Fig.* Grzechem był prowadzony, grzechem i wiek przyszczkniony. *Gęb. Hym.* 322. przykrócony, abgekürzt.

PRZYSZCZWAĆ *cz. dok.*, Przyszczuwać *niedok.*; *Boh.* přištiwati; szczwając psy przypuszczać, die Hunde anhetzen. Myśliwcy niewiadomi, zwykle przyszczuwają Charty, i Akteona po stronach patrzają. *Żebr. Ow.* 62. Jeszcze przyszczwaniem swym psy bestwi łakome. *Otw. Ow.* 112.

PRZYSZEW, *ob.* Przyszwa.

PRZYSZKÓŁKA, i, *ż.*, szkoła przy drugiéj będąca, mianowicie niższa szkoła żydowska, eine kleinere Nebenſchule, beſonders von den Judenſchulen. W niektórych naszych miasteczkach żydzi mają bożnice, szkoły, przyszkółki z wolnym obrządkiem. *Mon.* 73, 587.

PRZYSZLACHCIĆ, PRZYŚLACHCIĆ *cz. dok.*, Przyszlachciać *niedok.*, szlachetniéj przyozdobić, *przyochędożyć, uświetnić, zaszczycić; verädeln, zieren, ſchmücken. Żywot ludzki naukami przyszlachcony. *Kosz. Cyc.* 111. Panowie nauką, jak najkosztowniejszym ubiorem, majętność swą przyślachcą. *Kosz. Lor.* 12 *b.* Miłosierdzie Antoniego, przezwiskiem *Pius*, przyślachciło. *ib.* 137. Sromotaby była, aby chrześcianie, mężnemi a szlacheckiemi sercmi przyszlachceni być nie mieli. *ib.* 145. Żywot ludzki wynalazki przyszlachciły. *Budn. Cyc.* 91. Cnota jest niejakie przyszlachcenie żywota człowieka. *ib.* 49. Był w najpiękniejsze cnoty przyszlachcony. *Birk. Dom.* 87. Żebyśmy królestwo jego uczciwością przyszlachciali, trzeba zwłoczyć starego Adama odzienie. *Biał. Post.* 14. Marsa kościoł przyszlachcę łupy skrwawionemi. *J. Kchan. Fr.* 28. *Janusz. Oksz. G* 3. Przyślachcił ich swym imieniem. *Żebr. Ow.* 335. (*nomen facit*). Mą miejsce wszędzie ozdobne i przyślachcione kłamstwo. *Żarn. Post.* 22. (przybarwione, przypstrzone).

PRZYSZLI, PRZYSZŁY, PRZYSZŁA, PRZYSZŁO, *ob.* *Przyjść, Przyjść. PRZYSZŁO *adverb.*, potym, na przyszłość; *Slov.* budúčne; *Sorab.* 2. na pschiduzi; *Vind.* na perhodni zhaſs, naprei, perhodnu; *Carn.* sanaprei, künftig, zukünftig, in Zukunft. PRZYSZŁONOCNY, a, e, nocy następującéj, künftige Nacht. Ci szpalery wynoszą, a ci obijają przyszłonocną łożnicę. *Ustrz. Troi.* 26. W przyszłonocną łożnicę podziemne przybyły Matrony, i królową w koło otoczyły. *Ustrz. Klaud.* 40. PRZYSZŁOŚĆ, ści, *ż.*, czas następujący, die Zukunft; *Boh.* budaucnost, (cf. będącość); *Sorab.* 2. pschichad, (cf. przychód); *Slav.* pridak; *Bosn.* priscjastje (cf. przyjście), doscjastie, (cf. dójście); *Ross.* прибытие (cf. przybycie), будущее (cf. będące), передъ, (cf. przód); *Eccl.* предная, предбытие. Teraźniejszość, przeszłość i przyszłość. **PRZYSZŁOWIDZOWY, n. p. duch wysoki oświecił proroki. *Zab.* 11, 16. *Koss.*, przyszłość przewidujący, die Zukunft voraus ſehend; *Subst.* *PRZYSZŁOWIDZ, n. p. Myśl moja przyszłowidzów napuszona duchem, Nad własnych się przeznaczeń zastanawia ruchem. *N. Pam.* 22, 112, cf. prorok, wieszczek, Seher der Zukunft, Prophet. PRZYSZŁY, a, e, §. a*) który przyszedł, przyszedłszy; *Boh.* přišly; *Slov.* prišlí *advena*; *Ross.* пришлый, angekommen, gekommen, (*ob.* Przyjść). Ujrzał w widzeniu anioła bożego do siebie przyszłego. *Gil. Post.* 77 *b.* Poszedł chcąc wiedzieć, jakby się miał; przyszłemu powiedzieli, że umarł. *Chodk. Kost.* 63. Wielka różnica między zapracowanym

groszem a letko przyszłym. *Teat.* 23. *d*, 11. nabytym letko, leicht erworben, leicht angekommen. — §. b) *Futur.* Przyszły, mający nastąpić; *Boh.* přišli, budaucý; *Slov.* buducní *futurus*, *ob.* Będący; (priducí *venturus*); *Sorab.* 1. pžikhodné, pschichodny; *Carn.* perhôdn; *Vind.* prihoden, prifhosten, perhoden, napreini, potleini; *Slav.* doshasti, (cf. dójść); *Rag.* doscjasti, dohôdni (cf. dochodzi co), doscjastni, prihodecchi; *Bosn.* prisciascgni, dosejascgni, koji ima docchi; *Ross.* будущій, предбудущій, künftig, zukünftig. Co jest przytomnego, to przytomnym; a co przyszłego, będącym. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 8, 46. Przyszłe rzeczy nie pewne są, będą albo nie będą; lecz co przeszło, już to prawie na bezpiecznym miejscu stoi. *Gorn. Sen.* 141, (cf. nie wiedzieć jak kostka padnie, jutro nie pewne; lepsze chwała bogu, niż da-li bóg). Wypuszczę mu wieś na przyszły ś. Jan. *Teat.* 22, 86. Dobra rzecz mieć lekarstwo na przyszłe choroby. *Pot. Arg.* 702. Przyszłe rzeczy upatruj i opatruj. *Cn. Ad.* 982, (cf. przypadki przejrzane, lżejsze niż niespodziane). — Mój przyszły. *Teat.* 56. *d*, 31, (*sc.* mąż), mein Zukünftiger. Moja przyszła (*sc.* żona), (cf. narzeczony). Na przyszły tydzień; *Boh.* sneděle, (cf. z niedzieli), sneděl ek *futura hebdomada.*

PRZYSZPETNIEJSZY, a, e, *turpiculus*, *przyszpatchniejszy, albo też *szpatniuchny, żadniuchny. *Mącz.* PRZYSZPECIĆ *cz. dok.*, szpetnym trochę uczynić, etwas häßlich machen, verunzieren. Pismo Kromerowe nie przyszpeci podobno, jeśli nie przyozdobi biblioteki twojej. *Krom. Błaż. ded.*

PRZYSZPILKOWAĆ. *Cn. Th.* 882; *Ross.* пришпилить; PRZYŚPILOWAĆ *cz. dok.*, przypiąć śpilkami czyli czym śpiczastym, anheften, anſtecken, anſpießen. W tym oszczep go doleci i przyśpiluje. *Chrośc. Luk.* 89.

PRZYSZRUBOWAĆ *cz. dok.*, szrubą przymocnić; *Vind.* ferkati, fukati, perkvinzhati, naferkati, pervreteniti, navreteniti; *Ross.* привинтить, привинчивать, увинтить, увинчивать, привертѣть, привернуть, привертываю, cf. przywiercieć, anſchrauben. Sztyft przechodzący przez nogę perspektywy muterką przyszrubować się daje. *Zabor. Geom.* 338.

PRZYSZŁO *gerund. Verbi* przyjść.

PRZYSZTUKOWAĆ *cz. dok.*, sztukując przyszyć, anſtücken, *Vind.* nakofiti, perkofiti, perkofuvati, nafhtukati, perfhtukati; *Ross.* втачать, втачивать. Przysztukowanie *Ross.* втачка.

PRZYSZWA, y, *ż.*, przednia część nogi. *Krup.* 1, 162, szyja u nogi. *Menin. Turc.* 1, 146; *Ross.* плюсня, der Vordertheil des Fußes, die Fußwurzel. Wystrzeliła mu dażka z pochwy, i przebiła mu przez przyszwę. *Sienn.* 561. *Vola*, dłoń, pośrzodek dłoni w ręku, też pośrzodek przyszwy pod nogą. *Mącz.*, die Fußhöhle. *Involare*, przyszwą co oberwać, w rękę ująć. *ib.* — §. Przyszwa, PRZYSZEW, szwu, *m.*; (*Croat.* prissev *assutura*); skóra na wierzchu stopy u trzewika lub bóta. *Magier. Mskr.*, das Oberleder, (*Vind.* nadplat, verboufs, zhreulna oglava; *Croat.* oglav, nadplat). Podeszwy ma na cal grube; w przyszwach sama łatanina. *N. Pam.* 3, 273. PRZYSZYĆ, *f.* przyszyje *cz. dok.*, Przyszywać *niedok.*; *Boh.* přišiti, přišiwati; *Vind* perſhivati, gornaſhivati, gorperſhivati; *Bosn.* priscittti; *Carn.* pershyti, pershyem; *Rag.* priscitti, priscívati; *Croat.* prissvávam; *Ross.* пришить, пришивать, пристегнуть, пристегать, пристегивать, (cf. ścieg); szyjąc przyłączyć, annähen. Ten gors i mankietki tyś przyszywała. *Teat.* 29, 83. Żaden nie przyszywa płata sukna nowego do starego odzienia. 1 *Leop. Marc.* 2, 21. Letko przyszyć, cf. fastrzygować; *Ross.* наметать, наметчу, наметывать, (cf. namieść, namiotać). Przyszywać na wierzch tasiemkę, galon, *ob.* Lamować. *Magier. Mskr.* Pszyszytego co, *Rag.* priscitak; *Ross.* пришивка. Do przyszycia, mogący być przyszytym *Ross.* пришивный. — *Transl.* Przyłączyć, przyczepić, przydać, przykleić, przylepić; anheften, anflicken, anfleben, mit anhängen. Słowo boże wykręcają, przyszywając do niego wymysły swoje. *W. Post. W.* 69. Zawsze nowego co nowiniarz przyszywa. *Żebr. Ow.* 295. *Smotr. Ex.* 37. *ib.* 44. *Salin.* 4, 461. — §. Przyszyć komu ogon. *Cn. Ad.* 1149. kapturek mu przyszyć, szydzić z niego, *Croat.* prissiti komu rep, *appingere alicui aliquid infamiae*; (*ob.* Przyszychwost). — §. *Fig.* Sztuka wielka, umieć swój interes do cudzego, abo cudzy do swojego przyszyć. *Lub. Roz.* 109. Chcąc się do mnichów na sądnym dniu przyszyć, Kazał się jeden po śmierci omniszyć. *Pot. Jow.* 2, 39. Aenobarb do Antoniego fakcyi się przyszył. *Chrośc. Fars.* 372. Podług Solona, gdzieby kto w rozerwanej Rzpltej przyszyć się nie chciał do której strony, taki miał dać gardło. *Janusz. Lig. G* 3. Osobników, co się do żadnej strony nie przyszyli, słuchać zgoła nie chcę. *ib. G b.* Który król tak jest bogom przyjemny i miły, Żeby się trzech poczciwych do niego przyszyli. *Jabł. Tel.* 328. Snem to wszystko, cokolwiek mylnym blaskiem w oczy bije, Do stanu wysokiego przykrość się przyszyje. *Min. Ryt.* 3, 148. — §. *Aliter:* Powieści o Gigantach heretykom łacno przyszyć, zwłaszcza gigantomachią. *Birk. Exorb. E* 2 *b.* przystosować, aplikować; anwenden, die Anwendung machen. PRZYSZYCHWOST, a, *m.*, który każdemu ogon przyszywa, przyganiacz, wybieracz wzorków; ein Splitterrichter, der jedem was anhängt. Każdéj to cnocie przyszychwost niezbyty. *Mon.* 71, 797. *ib.* 75, 590.

PRZYSZYCHTOWAĆ *cz. dok.*, przyłączyć do porządku, przybrać; mit anreihen, anſchichten, anmachen. Panowie Litewscy Łucko i Podole do dzierżaw swoich przyszychtować pragnęli; *redigere. Krom.* 571. Z nieprzyjacielskiego obozu strzała, do żelezca kartę mając przyszychtowaną, między warty padła. *Tward. W. D.* 75. (przypiętą).

PRZYSZYTY, PRZYSZYWAĆ, *ob.* Przyszyć.

*PRZYTACHNĄĆ *med. jednll.*, [*z czesk.* přitáhnauti 3], przyciągnąć, (cf. ciachły), przybyć, przybiedz, przyspieszyć; heran gezogen kommen, herbey kommen, herzu eilen. Lotne smoki z wozem przytachnęły; *currus adest. Żebr.* 167. Jowisz, że przytachnęła małżonka, zrozumiawszy, Inacha dziewicę przekinął w jałowicę; *conjugis adventum praesentiens. Żebr. Ow.* 20. Klimenowic krzywym szlakiem przytachnąwszy, rączo ku rodzicielowéj wziął się obli-

czności; *venit. Żebr. Ow.* 27. Drzewo Chaońskie przytachnęło skoskiem; *non abfuit arbos. ib.* 246.

PRZYTACZAĆ, *Przytaczować, *ob.* Przytoczyć.

PRZYTAIĆ *cz. dok.*, Przytajać *niedok.*, nieco zataić, ein wenig verheimlichen; *Ross.* притаять. Przytajenie *Ross.* притайка. — §. Przytaić kaszę, tłusto i gęsto ją zagotować. *Bndtk.*, die Grütze fett und dick einkochen. — §. Przytaić się *recipr. dok.*, przyczaić się, tajemnie gdzie się zakraść, ukryć się gdzie; *Ross.* притаиться, ſich heimlich herbey ſchleichen, ſich verſtecken. Żebym wszystkiego najlepiej dosłyszeć mogła, przytaję się w tej altance. *Teat.* 20. *b*, 196. Zasadzkami w sposobnych miejscach leśnych przytajonemi szkodliwie ich podeszli. *Krom.* 450. (blizko pod nieprzyjacielem utajonemi).

PRZYTARCIE, PRZYTARTY, *ob.* Przytrzeć.

PRZYTARGNĄĆ *cz. jednłl.*, targając przyciągnąć, herbey zauſen, zerren; *Boh.* přjstrhnauti; *Sorab.* 2. pžitorhacz; *Croat.* pritergávam; *Ross.* придернуть, придергивать. Jeśliże tedy nie przychodzimy do niego, aż przytargnieni, jakoż tedy możem być w nim nie przytargnieni? *Rej. Post. Q* 2.

PRZYTĘCHNĄĆ *neutr. jednłl.*, zaśmiardnąć, etwas dumpfig werden; *Ross.* сдохнуться, сдыхается. Zboże na nasienie nie powinno być przytęchłe. *Kluk. Rośl.* 3, 189. Przytechnienie wina abo piwa; *caries vini. Mącz.*

PRZYTELEPAĆ, *ob.* Telepać.

*PRZYTEMNOŚĆ, ści, ż., znajdowanie się przy czém, (cf. potemność). Przytemność, przyległość, okazya. *Volck.* 493.

PRZYTĘPIĆ *cz. dok.*, PRZYTĘPIAĆ *niedok.*; *Ross.* притупить, притуплять; tępym uczynić, ostrości pozbawić, *pr. et tr.*; abſtumpfen, ſtumpf machen. Potykają się w saraju wychowańcy dzirytami przytępionemi *Kłok. Turk.* 36. Waleczny miecz nasz przytępiony. *Groch. W.* 559. Przytępione poostrzyć żelezca. *Teat.* 51, 9. Bóg, by w szczęściu łodź się nie uniosła, Urwał jej żagiel, i przytępił wiosła. *Miask. Ryt.* 2, 76. Przytępiła się od ustawicznych łez bystrość oczu moich. *Smotr. Lam.* 2, *Ross.* приглядѣться, приглядываться. Starość mi już trochę słuch przytępiła. *Teat.* 3. *b*, 83. PRZYTĘPIEĆ, -iał, -ieje, *neutr. dok.*, przytępszym się stać, abgeſtumpft werden, ſtumpf werden. Przytępiał i bystrość widzenia stracił. *Kulig. Her.* 74. PRZYTĘPSZY, a, e, *obtusior*, *Cn. Th.* ein wenig ſtumpf, abgeſtumpft. Był król Alexander sił wiele mężnych, ale dowcipu i rozumu przytępszego; dlaczego był milczący. *Stryjk.* 686. Przytępszego słuchu. *Cn. Th.* 870, *ob.* Przygłuch.

PRZYTĘSKNIEJSZY, a, e, trochę tęskny, nudny; etwas ängſtlich, langweilig. A iż nie wszystkich towarów wypisuję, byłoby do czytania przytęskniejszym. *Gost. Gor.* 113. Przytęskniejszym być *Ross.* прикручиниться, прикручиниваться, пріуныть.

PRZYTKAĆ *cz. dok.*, *attexere. Mącz.*; *Boh.* přitkati; *Sorab.* 1. pžitékam, pžitkayu; *Vind.* pertekati; *Ross.* приткать; tkaniem przyłączyć, anweben. — PRYTKNĄĆ, *f.* przytknie *cz. jednłl.*, Przytkać *dok.*, Przytykać *niedok.*; *Sorab.* 1. pžiteknu, pžitékam; *Vind.* pertekniti, pervtekniti, *Ital.* attaccare; *Carn.* pertakniti, pertaknem; (*Bosn.* pritaknuti, potaknuti); *Ross.* приткнуть, притыкать; dotknąć się czego czym, przycisnąć co do czego; etwas womit berühren, etwas woran anlegen, andrücken. Przytknął anioł wagl do ust moich, a rzekł: oto przytknął się do warg twoich wagl ten, aby odeszła nieprawość twoja. *Budn. Jes.* 6, 7. Na słowo komenderującego: przytkać zapał! puszkarz przytyka prawą ręką zapał. *Jak. Art.* 1, 410. Skorom kielich przytknął do gęby, szust, już ci po nim. *Mon.* 64, 88. Wzięto go na okrutne kary, a naprzód ogień przytkniony do ręku, że z kości opłynęła. *Tward. Wł.* 100. Przytyka stalowe do twarzy kleszczyki, aby z miękuchnych jagod wzrastający mech wyskubała. *Mon.* 70, 384. — §. Przytknąć, przypiąć; anmachen, anheften. Przytknąć śpilką co, przyśpilkować. *Cn. Th.* Kto przytknie lekkie skrzydła do wiersza mojego, Żeby doleciał mego zmysłu wysokiego. *P. Kchan. Orl.* 1, 55. — *Fig.* Przykład ten ku téj nauce przytkniem a przyłożym. *Glicz. Wych. N* 3 *b.* Ku czemu możemy przytknąć onę rzecz? *ib. D* 3. Wiele cudownych rzeczy o nim powiadają, które, iż do pewnych czasów przytknąć nie możemy, tu ich nam przyjdzie wspomnieć. *Birk. Dom.* 101. — §. Arsenius do Tyru uciekł; tam od Atanazego przytkniony, i dobrze osadzony pod strażą został. *Sk. Dz.* 204. przyścigniony, dogoniony, eingeholt. Kogoby przytknięno u prawa, jeśliby upornie odszedł, takowy ma być przekazan o ono, co jest pozwan. *Tarn. Ust.* 40. przytrzymano, einen anhalten, arretiren. — §. Przytykać do czego, *przytykać się do czego = stykać się z czym, an etwas anſtoßen, angränzen. Od tej frambugi sklepienie idzie do ścian kościelnych na około przytknione. *Star. Dw.* 6. (przystające do niego). Państwo to na północ styka się z górami, które do kraju Asam przytykają. *N. Pam.* 23, 131. Franków wschodnich królestwo aż do Pannonii przytknęło się. *Krom.* 35. Jakób ujrzał przez sen drabinę; a bóg przytknąwszy się do owéj drabiny, rzekł.... *Biel. Hst.* 14. (zbliżywszy się aż do dotknięcia się jéj). — §. Przytykać komu, na kogo = przycinać, przymawiać. *Tr.* auf einen ſticheln, ihn necken, (*ob.* Przytyk). Kiedy kichnę, on mówi, że przytykam na niego. *Star. Ref.* 78, (cf. prztykać).

PRZYTLEĆ *nijak. dok.*, nieco zatleć, ein wenig glimmen. Tym sposobem w piecu łucianym palić się nie będzie, a szyty tylko przytleją. *Torz. Skł.* 109.

PRZYTŁOCZYĆ *cz. dok.*, Przytłaczać *niedok.*, tłocząc przycisnąć; *Boh.* přitlačiti; *Ross.* притолочь, придавить, придавливать, niederſtoßen, zuſammen ſtoßen, nieder quetſchen, nieder drücken, *pr. et tr.* Najpiękniejsze zboże na tej żyznéj równinie, nie tylko przytłoczone, ale w wielu miejscach tak mułem przywalone zostało, że zupełnie o jakimkolwiek zbiorze zwątpiono. *N. Pam.* 16, 108. Cały naród wojskiem obcem przytłoczonym został. *Ust. Konst.* 2, 191. *et* 157. Tak go fortuna przytłoczy. *Dar. Lot.* 6. Przytłoczeni ciężarem nieznośnym, w nędzy szukali schronienia. *Węg. Marm.* 3, 292. PRZYTŁUC, przytłukł, *f.* przytłucze, przytłukę *cz. dok.*, Przytłukać *niedok.*; *Boh.* přitlaucy, přitluku, přitlaukati; tłukąc przy-

gnieść, przygnębić; niederdrücken, zuſammen ſchlagen, herabſchlagen, herabquetſchen. Dom obaliwszy się, przytłukł dziatki twoje i pomarli. 1 *Leop. Job.* 1, 19. Dom nad nim obalono, aby własnemi ścianami był przytłuczony. *Warg. Wal.* 197. Grad zboże przytłukł. *Tr.* PRZYTŁUC się dokąd, tłukąc z biedą przygramolić się przez zawady, przeszkody; ſich mit Mühe und Noth bis an einen Ort hin durcharbeiten, hinplacken. Wymawiał poseł Jadwigę, iż ona aż do Kaszowa się przytłukła, zkąd dla deszczów dalej postąpić nie może; *pervenit. Krom.* 397.

PRZYTŁUMIĆ *cz. dok.*, przydusić; *Croat.* pridavljujem, ein wenig erſticken, niederdrücken. Ogień przytłumiony był tylko, ale nie cale ugaszony. *Boh. Zamoj.* 114. *Sk. Żyw.* 2, 166. Miasta dopominały się o przytłumione prawa swoje. *Ust. Konst.* 1, 97.

PRZYTŁUSTSZY, a, e, *subpinguis. Cn. Th.* etwas fett.

PRZYTOCZYĆ *cz. dok.*, Przytaczać *niedok.*, *Przytaczować *contin.*; *Boh.* přitočiti; *Vind.* napreipernesti; *Ross.* приточить, притащить, притаскивать, прикатить, прикачивать; przytaczać kamień, kłodę, wóz. *Cn. Th.* przywalać, herbeywälzen. — §. *Transl.* Przytaczać powieść, pisarze przywodzić, alegować, wtrącać. *Cn. Th.* cytować, anführen, anziehen, citieren. (*Eccl.* приточествоватися przypowieściami uczyć; *Ross.* приточникъ w przysłowiach gadający, приточный alegoryczny). Tu tylko jeden przykład przytoczę. *Gil. Kat.* 116. Ten pisarz nie ku temu końcowi to miejsce przytoczył, aby z niego dowiódł, iż Chrystus stworzył ziemię. *Salin.* 2, 508. Szatan nie mogąc poważności słowa bożego zatracić, tedy go inaczéj przytaczował do czego inszego, a niżeli było napisane. *Gil. Post.* 46. Przytoczony *Ross.* приводный. — §. *Aliter:* Przytoczyć, przybliżyć, przywieść, przynieść; annähren, herbey bringen. Sprawa przytoczyła się przed sąd. *Budn. Apopht.* 17. Przytoczy się do nas wdzięczne ciepłe lato. *Jez. Ek. C* 1. rückt heran, nähert ſich. Wszystko się nam zawżdy przytoczyć musi ku wielkiéj pociesze. *Rej. Post. O o o* 2. Rzymianie swego narodu zawziątek do bogów przytaczali. *Krom* 3. przypinali, *Ross.* притачать, притачивать. PRZYTOCZNY, a, e; (*Ross.* приточный przysłowny); przydatny, przyszyty; angehängt, angezogen, mit herbey gezogen. Wyrok sędziego bywa czasem jeszcze nie o główną rzecz sprawy, ale o jakie osobne zadanie po żałobie, *sententia accessoria*, po Polsku możemy nazwać, przytoczne skazanie. *Sax. Tyt.* 197.

PRZYTOMNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* přítomnost; *Sorab.* 1. pžitomnoſež; *Carn.* prizhnost, prizha; *Croat.* zochnòszt, prizha, prizhnost, naprizhnost, vprizhnost, perstanuvanje, vkupprebivanje, sravenprebivanje; *Rag.* namjera; *Ross.* присутствіе; *Eccl.* лицебытіе; znajdowanie się w osobie przy czem, obecność, die Gegenwart. Najprędzéj dochodzić przytomności, rzeczy z skutków jéj. *Bals. Niedz.* 1, 467. W przytomności, n. p. świadków, im Beyſeyn; *Ross.* навзглядъ. Nieprzytomość, die Abweſenheit; *Ross.* неприсутствіе, отсутсвіе, отлучка. — §. Przytomność zmysłów, Geiſtesgegenwart. Wyciągam ją na brzeg, ale już żadnej nie ma przytomności. *Stas. Num.* 2, 51. — *Aliter:* Miéj przytomność, co mówisz. *Teat.* 18. *c*, 48. baczność, Acht, Obacht. Przytomność boga miéj w każdéj twéj sprawie. *Zab.* 13, 342. *Druźb.* przytomną pamięć na boga, ſtets gegenwärtiges Andenken an Gott. PRZYTOMNY, a, e, PRZYTOMNIE *adverb.*; *Boh.* přitomný; *Slov.* pritomni; *Sorab.* 1. pžitomné; *Carn.* prizhejozh, prizho; *Vind.* prizhen, sedain, naprizhen, vprizhen, v' prizho, prizheoz; *Croat.* zochen, (cf. w oczy, cf. za oczy); *Slav.* ocsigledan; *Ross.* присущій, сущій; *Eccl.* насуствующъ, настоящій; przy tym będący, obecny; gegenwärtig, zugegen. Przytomnym być, *Carn.* tu biti, tu sém, naprizho sem; *Boh.* přítomnym byti; *Dal.* ovdebiti; *Vind.* tukaibiti, v'prizhibiti, perstanuvati, sravenprebivati, vkupprebivati; *Bosn.* namirritise; *Ross.* присутствовать; *Eccl.* присутствую. Widzę to wszystko, jak gdybym tam był przytomny. *Teat.* 36. *b*, 13. Być z panem przytomnie, tamże być, gdzie jest pan, być z nim, nie przez zasłonę jaką, ale twarzą w twarz, jako są z nim aniołowie. *Smotr. Ex.* 29. Nieprzytomny *Ross.* отсутствующій. Łacno mówić o nieprzytomnym. *Cn. Ad.* 413. Nieprzytomnego przekonać łacno. *ib.* 655. Nieprzytomnym być; *Ross.* отсуствовать, отбыть, отбываю, (cf. odbyć). — *De tempore:* Przytomny, teraz będący, teraźniejszy, aktualny, n. p. Co jest przytomnego, to przytomnym, a co przyszłego, będącym. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 8, 46. — §. *Metaph.* Przytomny sobie, przy sobie będący; *Carn.* sbrihtne, ſich gegenwärtig. Zawsze sobie przytomny, w pośrzód nieszczęść zgraje, Co powinien i może, czynić nie przestaje. *Zab.* 13, 264. Kto nie ma żywéj pamięci, nie może być sobie przytomny. *Lub. Roz.* 119.

PRZYTOWARZYSZYĆ *cz. dok.*; *Boh.* přitowaryšiti; *Sorab.* 1. pžitowarscham; *Bosn.* pridrusgiti; *Vind.* perdrushiti, pertovarshati, stovarshati; *Croat.* prilòsiti, prilasem, drugujem; *Eccl.* приобщити; (*oppos.* *wyobcować); do towarzystwa przyłączyć, zugeſellen. Cóż chcemy czynić, aby się ten pan przytowarzyszył do nas? *Rej. Post. T u* 2. Przyjął naukę jego, i przytowarzyszył się do niéj. *Rej. Ap.* 82.

PRZYTRACIĆ *cz. dok.*, u mularzów, przytracić kant, t. j. zgładzić czyli spuszczać ostrość kantu. *Magier. Mskr.* verlohren machen, z. B. eine verlohrne Kante machen.

PRZYTRĄCIĆ *cz. dok.*, Przytrącać *niedok.*, trochę otrącić, ein wenig abſtoßen. *Tr.* Uderz rękę twoję, i przytrąć nogę twoję, a rzecz: ach niestotysz! 1 *Leop. Ezech.* 6, 11, *Ross.* притолкнуть, притолкать, приталкивать. Przytrącić się do czego trochę się wtrącić, przymieszać; ſich ein wenig hinein miſchen, mengen. Nie przytrącaj się do téj sprawy. *Tr.*

*PRZYTRAFIĆ *cz. dok.*, Przytrafiać *niedok.*; §. a) przyrymować, przygadzać, *congruere. Mącz.*, przystosować, anpaſſen, machen, das etwas zuſammen treffe, zuſammen paſſe. Przytrafiać się *recipr.*, zgadzać się na co, przydawać się, trafić się do czego. *Cn. Th.* 1423. zu etwas paſſen, taugen. Tego przestrzegaj, abyć się na cię nie *przytrefiła ona przypowieść, która była uczyniona od pana na marnotratnego syna. *Rej. Post. O o* 5. Ku czemu się nam też *przytrefić mogą słowa Pawła ś. do Efezów. *Rej. Post. H* 6. — §. b) Przytrafić się, *przytrefić się *recipr.*

dok., przytrafia się *pr.*, przytrafuje się, *przytrefuje się *contin.*, przygadzać się, przypadać, zdarzać się; zutreffen, begegnen, ſich ereignen; *Boh.* přitrefim se; *Carn.* permire se; *Vind.* ſe pergoditi (cf. przygoda), ſe skasati, sgoditiſe, isozhitiſe, ſe permeriti; *Ross.* случиться, случается, приключиться, приключаться. Potym, gdy się przytrafił do nich, opowiadali mu onę radość nową swoję. *Rej. Post. M m* 5. (gdy się zdarzyło, że przyszedł do nich). Często się *przytrefuje, iż.... *W. Post. W.* 124; przytrafuje *ib.* 2, 23. *Przytrefiło się, gdy tam mieszkał.... *Radz. Genes.* 26, 8. Gdy się *przytrefowało, iż Focyon miał na rzecz Demostenesa odpowiedzieć, tedy ten mówił: jużci jest siekiera na słowo moje. *Eraz. Jez. H* 7 *b.* Bałam się, żeby mu się w drodze co nie przytrafiło. *Teat.* 15, 11. daß ihm nicht was auf der Reiſe zuſtoßen möchte. To nam się często przytrafia. *Teat.* 15, 59. Niemasz poczciwszych ludzi nad żołnierzy; że czasem się co przytrafi żołnierzowi, a ktoż jest bez ale? *Teat.* 21, 182. (że się potknie, poszkapi, zapomni i t. d.). Nie myślmy o nieszczęściu, które nam się przytrafić może. *Teat.* 23. *b*, 16. Przywodzi im wszystkie przypadki ich, jakieżkolwiek się im *przytrefują za czasów tu doczesnych żywotów ich. *Rej. Post. A a a* 5. Nadeszła wiadomość o nieszczęśliwym przypadku przytrafionym królowi Szwedzkiemu. *Gaz. Nar.* 2, 159. PRZYTRAFUNEK, nku, *m.*, PRZYTRAFINY *plur.*, trafy, przygody, przypadki, zdarzenia, Ereigniß. Kraj znajomy przytrafunkiem dawnego Cerambieja; *eventu. Żebr. Ow.* 171. Olimpiady dopiero stanowią w porządku czasów pewniejsze zasady przytrafin. *Jez. Wyr.* PRZYTRAFNY, a, e, PRZYTRAFNIE *adverb. congruens. Mąc.*, treffend, paſſend; *Sorab.* 1. pžiprahwne. Potemny, przytrafny, godny, słuszny, *habilis. Volck.* 388. *Incongruens*, nierymowny, nieprzytrafny. *Mącz.*

PRZYTROSKLIWSZY, a, e, nieco troszczący się, ſich einwenig kümmernd; *Eccl.* прискорбный, *Subst.* прискорбность.

PRZYTRUDNIEJSZY, a, e, *subdifficilis. Cn. Th.*, etwas ſchwer, ſchwierig; *Eccl.* притрудный. Wymawianie języka naszego jest przytrudniejsze, dla wielości spółgłosek w jednejże zgłosce. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 26. PRZYTRUDNOŚĆ, ści, *ż.*; *Eccl.* притрудность; niełatwość, einige Schwierigkeit. Będzie o honory nie dbał, kiedy w ich dosięgnieniu przytrudność znajdzie. *Mon.* 68, 982.

PRZYTRUPIEĆ, *f.* przytrupieje *neutr. dok.*, na trupa pójść, już prawie rozsypać się, eine halbe Leiche ſeyn. Witołd przytrupiałym już starcem będąc, tak chciwie korony łaknie. *Krom.* 508.

PRZYTRZĄSNĄĆ, *f.* przytrząśnie *cz. jednłl.*, Przytrząsać *niedok.*, Przytrząsywać *frequ.*, (*Otw. Wirg.* 410); §. 1) przysuć, przysypać czym; *Sorab.* 1. pžitrusznu; *Ross.* притряхнуть, mit etwas beſtreuen, beſchütten. Jutrzenna zorza rosą przytrząsa zioła. *Otw. Ow.* 535. Zioła te na zimę potrzeba przytrząsać i przykrywać mierzwą i pażdzierzem. *Cresc.* 113. Zwykli pięknie mówić; słowa jedwabnemi kwiatkami przytrząsają; ale uczynki ich trącą pokrzywami. *Pilch. Sen. list.* 121. — §. 2) Przytrząsnąć, wstrząsnąć, ein wenig erſchüttern. Koń go przytrząsnął. *Tr.* Nawałność okręt przytrząsnęła. *ib.* — §. *Transl.* Przytrząsnął sił nieprzyjacielskich. *Tr.* przytłumił, ſchwächen, dämpfen, erſchüttern.

PRZYTRZEĆ, przytarł, *f.* przytrze, przytrę *cz. dok.*, Przycierać *niedok.*; *Sorab.* 1. pžitru; *Ross.* притереть, притирать; §. 1) tarciem przysłabić, ein wenig abreiben, abnutzen durchs Reiben. O przytartym uchu, wisi dzban niemały Sylena, *attrita. Nag. Wirg.* 506. Przytarcie *Ross.* притирка. — *Fig. tr.* Z zdrowia i fortuny przytarciem z Turkami się ścina. *Nies.* 1, 24. z narażeniem, z uszczerbkiem; mit Schmählerung, Verletzung, Bloßſtellung ſeiner Geſundheit. Teraz się podobało najwyższemu bogu Zbytkom Roxolańczyków dumnych przytrzeć rogu. *Zimor. Siel.* 243. poniżyć ich, einem die Hörner abreiben, ihn demüthigen. Ukorzy Agareów i ich dumę przytrze. *Przyb. Luz.* 49. Wodza tego, którego niedostępne Alpów góry przytrzeć i nadwątlić nie mogły, rozkoszy Kampanii osłabiły. *Pilch. Sen. list.* 389. — Miłość moja ku niéj już przytarta. *Teat.* 23. *b*, 59. trochę wytarta, wywietrzała; etwas abgenutzt, verwittert. — §. 2) Przycierać na kogo, nacierać; *Ross.* придраться, пинидраться, losdringen, andringen, eindringen. Wód popiera Woda druga, téj insza, co z nią przyciera; *urget. Żebr. Ow.* 580. Polacy wielkim pędem na nieprzyjaciela przytarli, a z bliska kopiami, mieczami go bili: ustępują Rusacy, Polacy na nich przycierają. *Stryjk.* 292. Skoro Bolesław w granice Jadźwingów wciągnął, wszystka wielkość ich do obozów Polskich śpiesznym pędem przycierała. *ib.* 290. Przyciera nań ze szpadą. *Teat.* 34. *c*, 101. Nieprzyjaciel przystępuje, przyciera, kamienie ciska. *Warg. Cez.* 31. Koniem, na którym siedział, przytarł na księdza, i policzek mu wyciął. *Birk. Sk. E.* Długoż będziecie trapić duszę moję, i przycierać mi mowami? 1 *Leop. Job.* 19, 1. przycinać, dokuczać. (*Ross.* придирка zatargi, cf. zadzierać, zadrzeć z kim).

PRZYTRZYMAĆ, *f.* przytrzyma *cz. dok.*, Przytrzymywać *frequ.*, przytrzymuje *pr.*, trochę zatrzymać, ein wenig anhalten, aufhalten, eine Weile halten; (*Vind.* perdershati, nadodershati; *Ross.* придержать, придерживать, cf. przyaresztować). Przytrzymanie, *Boh.* stawunk; *Vind.* jezha, jetnina (cf. jęcie), vjetje, vjemanje; *Ross.* соблюдение.

PRZYTUŁ, u, *m.*, PRZYTUŁEK, łku, *m.*, PRZYTULENIE, ia, *n.*, §. 1) przyciśnienie do siebie, das Anſichdrücken. Słowa wyjąkiwał w rozewnieniu czułem Racząc syna serdecznym do piersi przytułem. *Przyb. Ab.* 31. W mowie i w przytuleniu łagodniejszéj naucza miny. *Ustrz. Troi.* 133. — §. 2) Schronienie, miejsce ucieczki; Zuflucht, Aufnahme, Zufluchtsort. Kain jak zbieg będzie błąkający Ni przytulenia nigdzie nie mający. *Leszcz. H. S.* 19. We wsi stanąwszy a przytulenia nigdzie mieć nie mogąc, musiał do gościnnego domu udać się. *Sk. Żyw.* 398. Darmo przytulenia prosi ubóstwo. *Teat.* 44. *c*, 31. Folwark ma być domem pokoju, albo przytuleniem i odpoczynkiem czeladzi po pracach. *Haur. Ek.* 112. Przytułek zdał się teraźniejszym pisarzom lepiéj brzmieć, niż przytulenie. *Kraj. Pod.* 55. Każdy ma dom swój jako

za przytułek bezpieczny. *Nag. Cyc* 83. Jest w Ameryce kraj mały, który się stał jedyną ucieczką i przytułkiem pokoju. *Zab.* 9, 221. PRZYTULIA, ii, *ż.*, §. a) rodzaj rośliny, *Galium*, do niego należą Podlepczyca, Lepczyca. *Kluk. Dykc.* 2, 19; zaprzałek, konicza wyczka, mleczne ziele. *Cn. Th.*, Labkraut, Waldstroh; *Ross.* сыворочная трава, подмаріонникъ. — §. b) Przytulia, komonica swojska, lipka, otylia, nostrzek mały. *Syr.* 516, *melilotus*, gemeine Steinklee. PRZYTULIĆ *cz. dok.*, Przytulać *niedok.*; §. a) łagodnie przyciskać do siebie, do ust, do piersi, do ciała; ſanft an ſich drücken, an ſeine Bruſt drücken, an ſeinen Mund drücken u. ſ. w.; *Ross.* прижать, прижимаю; (тулить, притулить nachylić, тулиться ustąpić, cofać się). Wziąwszy gębkę, napojoną octem, przytulili do ust jego. 1 *Leop. Joan.* 19, 29. Matula, Na łono mię swe wziąwszy, do piersi przytula. *Zab.* 8, 257. *Nar.* Bierze rękę jego, przytuli ją do swoich piersi. *Stas. Num.* 2, 130. Wzięła list jego, i przytulając go do ust, tysiącznie go ucałowała. *Niemc. Król.* 2, 12. Przytulić się do czego, do kogo • przycisnąć się łagodnie, ſich anſchmiegen. Kuropatwa się przed sokołem do ziemi przytuliła. *Tr.* — *Transl. fig.* Do błędów żydowskich i ten się jeden był przytulał, którego Pytagoras uczył, że.... *Bial. Post.* 52. przywlókł się, przyczepił się, ſich mit anhängen. — §. b) Przytulić, skłonić, schronić; in Sicherheit bringen, verwahren. Nie ma gdzie głowy przytulić. *Rys. Ad.* 48. er hat nicht, wo er ſein Haupt hinlege. — *Transit.* Przytulić uciekającego do siebie, przyjąć go do swego domu, przytułek mu dać; einen aufnehmen, ihm einen Zufluchtsort bey ſich verſtatten. Przytulić się gdzie, schronić się; *Ross.* пріютиться, ſeine Zuflucht wohin nehmen. *Tr.* (*Ross.* притулиться utaić się, ukryć się, schować się). PRZYTULISKO, a, *n.*, jaki taki przytułek, miejsce przytulenia; Zufluchtsort, Zufluchtsſtätte. Ja w własnym przytulisku i z mojemi jadam domowniki. *Zab.* 9, 323. *Iżyck.*

PRZYTWARDSZY, a, e, *duriusculus. Mącz.*, Przytwardziéj *adverb.*, etwas hart. Z ciałem masz się przytwardziéj obchodzić, aby duszy dało się powodować. *Pilch. Sen. list.* 49. PRZYTWIERDZIĆ *cz. dok.*, przymocnić, mocno przybić; *Vind.* perterdit; *Croat.* pritvêrgyujem, pritverdilszem; *Eccl.* притверждаю, сключити, сключати; *Ross.* прикрѣпить, прикрѣплять, скрѣпить, скрѣплять, befeſtigen an etwas, feſt anſchlagen. Przyprawił bałwana do ściany, przytwierdziwszy żelazem. *Radz. Sap.* 13, 15. Przytwierdzenie *Ross.* прикрѣпа, прикрѣпка. — §. Medea zaniecha grać, a spania przytwierdzać poskoczy, Mżące czarowną laską zamuskując oczy. *Żebr. Ow.* 24. umocnić sen, robić go głębokim, mocnym.

*PRZYTWOR, u, *m.*; *Ross. obs.* притворъ; babiniec, kruchta, die Vorhalle. Cerkiew' pospołu z przytworem. *Zimor. Siel.* 237. Weszli do przytworu, t. j. do przysionku chrzcielnicy. *Pim. Kam.* 2. Stał w przysionku albo przytworze cerkiewnym. *ib.* 47. Widział go w przytworze, t. j. w babińcu przede drzwiami cerkiewnemi. *ib.* 2. (*Sorab.* 1. pžitwaricž przybudować; *Vind.* perstoriti • przyczynić; *Ross.* притворить, притворять przymknąć, zamknąć; *distng. Rag.* pritvoritti, pritvaaram • przeobrazić, cf. twarz; *Eccl.* притворяю *fingo*, притворение fikcya, притворьникъ zmyślacz, *fem.* притворница).

PRZYTYĆ *nijak. dok.*, nieco więcéj utyć, ein wenig fetter werden; *Bosn.* pritilitise, tustitise.

PRZYTYK, u, *m.*, PRZYTYCZEK, czka, *m.*, PRZYTYCZKA, i, *ż.*, *zdrobn.*, przymówka, przycinek, szczudłek, uszczypek, szczypek, szczypanie; *Rag.* bodglivsa rjec, Sticheley, Stich, Stichelwort. Nie podobają mi się te wysilone oświadczenia, a zawsze z przytykiem do nas. *Teat.* 19. *c*, 100. Takie żywe nacierania i przytyki. *ib.* 18. *c*, 44. *Zab.* 14, 42. Przekładają, że rosół ostygnie, aż on znowu przytyk daje jadaniu ciepło. *Mon.* 67, 239. Afrontuje ich to przez przytyczki, to przez drwinki. *ib.* 73, 327. Czytają pisma twoje dla postrzegania jakiéj w nich dla siebie przytyczki. *ib.* 71, 743. Przed swemi występkami zasłaniają oczy, albo z przytyczków pożytkować nie chcą. *ib.* 71, 392. PRZYTYKAĆ, *ob.* Przytknąć.

*PRZYTYSKOWAĆ komu *cz. niedok.*; *Ross.* притискивать; przyciskać komu, przycierać nań, nalegać, dokuczać mu, doskwierać; einen andringen, auf ihn losdringen, ihm zuſetzen. Hetman nasz, nacierając na nieprzyjaciela, srodze mu przytyskuje. *Faliss. Fl.* 195. Gdy mu żona na każdy dzień słowy przytyskowała a przykrzyła się, iż od frasunku mało nie umarł, tedy jéj oznajmił tajemnicę. *Radz. Jud.* 16, 16. (gdy się mu już przytyskowaniem sprzykrzyła żona. 1 *Leop.*, gdy mu się uprzykrzała i trapiła go. *Bibl. Gd.*). Namową przytyskował mu, aby królował na miejscu ojca swego. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 11, 40. Oto już mię dziesięć kroć powtarzacie, a nie wstyd was tego, gdy mi tak przytyskujecie. 1 *Leop. Job.* 19, 203. Przystawowie nad robotami przytyskowali Izraelitom. 1 *Leop. Exod.* 5, 13. (przynaglali. *Bibl. Gd.*). Postanowili Lewitów, aby z pilnością przytyskowali robocie około kościoła. 1 *Leop.* 1 *Ezdr.* 3, 8. (aby pośpieszali. 3 *Leop.*). Przytyskowała młodzieńcowi, ale on wzbraniał się zawżdy cudzołostwa. 1 *Leop. Genes.* 39, 10. (namawiała go. *Bibl. Gd.*). Słowa królewskie mi przytyskowały. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 21, 8. (przyciskały. 3 *Leop.*). Widząc Judasz, że bitwa już przytyskowała, struchlał, że nie miał czasu zebrać zasię ludu. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 9, 7. (że ciężko było na niego).

PRZYUBOGI, a, ie, PRZYUBOŻSZY, a, e; *Comp. Ross.* убогонькій, etwas arm. Zacnéj jest familii, ale trochę przyubogiéj. *Teat.* 35. *c*, 56. Przyuboższy, ale dobry i nie głupi. *Budn. Apopht.* 108. PRZYUBOŻEĆ, przyubożał, *f.* przyubożeje *neutr. dok.*, podupaść w majątku, etwas in Armuth verfallen. Gdy król bardzo być potrzebnym i przyubożałym mistrza porozumiał, 15000 złotych darować mu obiecał, jeżeli.... *egere admodum. Krom.* 679. PRZYUBOŻAŁOŚĆ, ści, *ż.*, podupadłość w majątku, die Verarmung. Przyubożałość skarbu. *Krom.* 766.

PRZYUCZYĆ, *f.* przyuczy *cz. dok.*, Przyuczać *niedok.*; *Slov.* přiučiti; *Croat.* privagyújem, privúcham: *Ross.* пріучить, пріучать, пріучивать, прилучить, прилучать; zuczać, nakładać kogo czego, przyzwyczajać do czego, wkładać, wprawiać, zwyczaić; einen woran gewöhnen, zu etwas anhalten. Konia na staniu chował, nim go siodłu przyuczył.

P. Kchan. Orl. 1, 88. Przyuczać do swory *Ross.* присворивать. Już przyuczyli język swój mówić łeż, starali się o to, aby nieprawie czynili. 1 *Leop. Jer.* 9, 5. Rodzice wychowali a przyuczyli córkę swą podług zakonu Mojżeszowego. 1 *Leop. Dan.* 13, 3. (wyćwiczyli. 3 *Leop.*). Nic bardziéj nas do cnoty przyuczyć nie może, jak przestawanie częste z cnotliwemi. *Mon.* 64, 749. PRZYUCZAĆ się czemu, do czego, czego • przywykać; *Boh.* přinaučiti se; *Sorab.* 1. pžiwuknucž; *Slav.* priucsávatise; *Croat.* privchitisze, privucham; *Dal.* naucsitisse, ſich an etwas gewöhnen. Do czego się kto przyuczył z młodu, to w nim i na starość trwa. *Sk. Kaz.* 420. Przyuczaj się gorącu i zimnemu niebu. *J. Kchan. Dz.* 42. *Star. Vot. C* 3 *b.* Człowiek się powoli każdéj rzeczy przyucza. *Jabł. Tel.* 18. Wkrótce się tego przyuczyło. *ib.* 49. Córkę na próbę do klasztoru dawszy Westy sławnéj bogini, gdzie się zakonowi kilka lat przyuczyła. *Tward. Pasq.* 19. Przyuczał się panów Angielskich przezwiskom. *P. Kchan. Orl.* 1, 288. Nim się człowiek z nowością oswoi, trzeba mu dać czasu do przyuczenia. *Gaz. Nar.* 2, 51. Nie mogę ja tak chodzić, bom się temu nie przyuczył. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 17, 39. (w zwyczaju tego nie miałem. 3 *Leop.*).

*PRZYUKRWAWIEŃSZY, a, e, *subcruentus. Mącz.*, etwas blutig.

PRZYUMRZEĆ, *f.* przyumrze, przyumrę *med. dok.*, Przyumierać *dok.*, dziedzictwo po śmierci na kogo zostawić, (einem etwas anſterben), durch ſeinen Tod auf einen fallen laſſen. Jeżeli dziecko, któremu dobra ojcowskie należały, umrze, tedy dziedzictwo matce w łono przyumiera. *Groick. Obr.* 64. (matce swojéj przywraca). Dziecię, gdy po śmierci ojcowskiéj umrze, cząstkę swoję ojczystą matce w łono przyumiera. *Szczerb. Sax.* 115. Dobra po dzieciu matce w łono przyumarłe, bliżsi krewni jéj po śmierci jéj biorą. *ib.* 102. Umrze kto bez braci i sióstr, tedy bliżsi w równéj linii równym prawem biorą imienie, którego im przyumrą. *Sax. Art.* 3. Ruchome rzeczy mąż po żenie bierze, i jemu ich przyumiera. *Sax. Art.* 4. Matka, kiedy dzieci przeżyje, tedy nikomu nie przyumiera, i nikt nie będzie po nich spadku brał, jedno matka. *ib.* 2. Żaden więcéj prawa na drugiego wlać, ani przyumrzeć nie może, jedno to, co sam miał. *Szczerb. Sax.* 143. Toż prawo przyumarła krewnéj swéj, które sama miała. *ib.* 143. Gdy potomek bierze spadek po krewnym swym, tam posesyi dostawa z przyumarłego dziedzictwa. *ib.* 97. Mieszczanin własność nieprzyumarłą albo niedziedziczną, ale z pracy swéj nabytą, oddalić może. *ib.* 61. Jeśli własność nabyta od moich potomków na ich dzieci przyjdzie, tedy ją spadkiem, albo własnością przyumarłą zowią. *ib.* 483.

PRZYUZDAĆ *cz. dok.*, uzdę przyłożyć, przychełznąć, przykrócić; zäumen, ein wenig bändigen. Ej cofnij wściekłość, umysł przyuzdaj zuchwały. *Zab.* 8, 379. *Koss.*

PRZYWABIĆ, *f.* przywabi *cz. dok.*, Przywabiać *niedok.*; *Boh.* přiwabiti; *Slov.* přjwabiti, priwabugi; *Sorab.* 1. pžiwabam; *Rag.* privabgljvati; *Vind.* pervabiti, pervabluvati, navabluvati, napgluvati, vabluvati; *Eccl.* привабляю, приваждаю; *Ross.* прикорить, прикармливать, привлечь, привлекаю (*ob.* Przywlec), приманить, приманывать, заманить, заманывать, взманить, взманывать; przynęcić, herbey locken, anlocken, *pr. et fig.*, Przywabiający *Ross.* привлекательный, приворотный, приманный, приманчивый. Przywabienie *Ross.* прикормка, прикормъ, заманка, примана, приманка, приманъ. Prostych ludzi najprędzéj przywabisz hojnością. *J. Kchan. Dz.* 193. Fundował klasztor Franciszkanom w Krakowie, z Pragi ich przywabiwszy. *Papr. Ryc.* przyzwawszy. PRZYWABICIEL, a, *m.*; *Sorab.* 1. pžiwabenik; *Eccl.* привабитель, привратитель; *Ross.* прикормщикъ, der Herbeylocker, Anlocker.

*PRZYWĄCHROLIC się. *Cn. Th.*, *PRZYWĄKRONIĆ się *recipr. dok.*, przybłąkać się, herbey geirrt kommen. Podróżne zdrajcy, w drodze przywąkroniwszy się, pytają się, zkąd i dokąd kto idzie, a wszystko na zdradzie. *Dambr.* 73. Przywąkronił się do Polski despot wyspy Samos. *Biel.* 553.

PRZYWAŁEK, łku, *m.*, parapet, przedpiersień, die Bruſtwehr. *Tr.* PRZYWALIC *cz. dok.*, Przywalać *niedok.*; *Boh.* přiwaliti, přiwalowati; *Sorab.* 1. pžiwalacž, pžiwalu, pžiwalam; *Croat.* privalyujem; *Ross.* привалить, привалывать, прикатить, прикачивать, (привалить, приваливать przybić do lądu, привалъ przybicie do lądu, перевалъ epidemia, przymiot); §. a) przywalać, n. p. kamień dokąd. *Cn. Th.* przytaczać, hin wälzen, hinzu wälzen. — §. Przywalić ku czemu, lub do czego, obaliwszy przytłoczyć, auf etwas ſchwer hinwerfen. Gdy go ten ku ziemi przywalił, tamże umarł. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 6, 46. — §. b) Przywalać co, ciężko przypadając na co, przytłaczać, przygniatać; ſchwer auf etwas hinfallen, ſchwer drücken, *phys. et moral.* Góry przywalcie nas, pagórki przykryjcie nas. *Sk. Kaz.* 7. Ziemia żywi nas do czasu pewnego, A potym przywala. *Zab.* 1, 46. *Alb.* Kamieniu nielitośny, głazie nieużyty, Ty méj wdzięcznéj przywalasz kości Teoklity. *Nar. Dz.* 3, 63. Najpiękniejsze zboże na téj żyznéj równinie nie tylko przytłoczone, ale w wielu miejscach tak mułem przywalone zostało, że zupełnie o zbiorze zwątpiono. *N. Pam.* 16, 108. Kraj cały przywalony był obcą przemocą. *Ust. Konst.* 2, 272. Jakiż ciężar rozpaczy me serce przywala! *Teat.* 45. *d*, 75. *Wyb.* Za co siedzisz na stronie, od wojsk twoich z dala? Co cię wyzuwa z siły? jaki ból przywala? *Dmoch. ll.* 2, 72. gnębi, tłoczy? PRZYWALINY *plur.*, tłoczące obaliny, rozwaliny ciążące, über etwas hingeſtürzte Laſten. Myśmy narzędzia naszych przypadków, rozrywszy ziemne przywaliny, wykopali. *Pilch. Sen. list.* 3, 168. PRZYWALNY, a, e, pod wałem będący, beym Walle befindlich, Wall-. Przywalna ścieżka. *Tr.*

PRZYWARA, y, *ż.*, *PRZYSKWARA. *Eraz. Ob. h i i j.*; (*Boh.* přiwarek przymnożek waru piwnego; *Rag.* privara, privarrenje, varanje *fraudatio*; *Croat.* prevara • oszustostwo; *Slav.* privara vojnicka *stratagema*); §. a) co przywrzało do garka, przygorzałość, das Angebrannte im Topfe; *Carn.* sasmôd; *Ross.* приварина, накипь, гаръ. Przywary w garcu, które się odmyć niechcą. *Syr.* 1113. — §. b) *Transl.* Wada, przygana; ein Fehl, Mangel, Tadel, Gebrechen; *Vind.* madesb, vmashik, lifs, lifa, prigovor;

Ross. порокъ, пропуха. Żaden się nie rodzi bez przywar; najlepszy, kto ich ma najmniéj. *Zab.* 13, 65. *Gorn. Dw.* 10. nikt bez ale, wszyscyśmy ludzie, i xiądz pleban człowiek; *Vind.* vſaki ima ſvoje life; *Ross.* и на старуху бываетъ пропуха. Miał język jadowity, każdego oczernił, w każdym znalazł przywarę. *Mon.* 67, 11. Nikt chętniéj innych ludzi nie wybaczy przywary, nad tego, który najsurowszym własnych przywar jest sędzią. *Zab.* 13, 72. *Mon.* 64, 182. *et* 65, 194. *Star. Vot. A* 3 *b.* Do pychy i chluby przyrodzenie jest nachylone; tu się wada i przyskwara przyrodzona pokazuje. *Eraz. Ob. h i i j.* — §. *Prov.* Przywara pod wieczor. *Rys. Ad.* 54.?

PRZYWARTY, *ob.* Przywrzeć.

PRZYWARZYĆ *cz. dok.*, Przywarzać *niedok.*; *Boh.* přiwáriti, přiwařowati; *Slov.* přiwarugi; *Rag.* privâriti; *Ross.* приварить, приваривать, пристряпать, пристряпывать; (*Vind.* privariti, pervariti, pervarjati; *Croat.* privarújem; *Slav.* privâriti; *Ross.* приварить, приваривать zlutować, przylutować, приварка zlutowane; *Bosn.* privarriti, priuariti; *Slav.* privarriti, privariti » oszukać); podwarzyć. *Cn. Th.* 748. ein wenig aufwärmen. Przypiekane, przywarzane rzeczy. *Cn. Ad.* 976. (powtarzane rzeczy niesmaczne, *crambe repetita*).

PRZYWĄTPIEWAĆ *med. contin.*, trochę powątpiewać, etwas zweifelhaft ſeyn, in Beſorgniß ſtehen. Przywątpiewając o bracie swym, i że w niebezpieczeństwie jakim był, mniemając.... *P. Kchan. Orl.* 1, 123. Nie mogąc Władysław obaczyć, nizkąd Wincentego w bitwie, już począł przywątpiewać, bojąc się, aby zdrady jakiéj nie knował. *Krom.* 337.

PRZYWDZIAĆ, *f.* przywdzieje *cz. dok.*, Przywdziewać *niedok.*, przystrajać w suknie, przybrać, *pr. et fig.*; ankleiden, anlegen, noch über etwas, drüber ziehen. Przywdzialiśmy, że tak rzekę, wytworność złemu. *Mon.* 64, 182. Jeżeli mało na tym, utrzymywać ton poważny, przywdzieję melankolią. *Teat.* 2. *b*, 41. Umysł pokornych złowili na myto, Prostaków na swe przywdziali kopyto. *Chrośc. Job.* 87. (przerobili na swoje kopyto). — §. *Aliter:* Język do podbrodka strzała, A podbrodek do gardła samego przywdziała. *Otw. Ow.* 490. (przyszyła, przypięła, przytknęła, przyśpilkowała; anheften, anſpicken).

PRZYWDZIĘCZYĆ *cz. dok.*, Przywdzięczać *niedok.*, przymilić, angenehm machen, einladender, reitzender darſtellen. Jeżeli ma się rzecz przywdzięczać i zdobić, niechże takie będą wdzięki, które prawda znieść może. *Kras. List.* 2, 110.

PRZYWDZIĘK, u, *m.*, przymilenie, przymizg; Liebkoſung, Einſchmeichelung. (*distng. Slov.* prizwuk przyton, akcent, cf. dźwięk). Ci, co karmią ptaki, pieski, z widzenia, głaskania, przywdzięku owych zwierząt mają jakowąś rozkosz, *blandulatio. Ossol. Sen.* 57.

PRZYWĘDROWAĆ *intrans. dok.*, wędrując przybyć, herbey gewandert kommen; *Vind.* perbandrat.

PRZYWIAĆ, *ob.* Przywionąć.

PRZYWIANEK, nku, *m.*, suma abo zapis żonie od męża uczyniony, przywiankiem, przypisem nazywa się. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 207. die von dem Gemahl der Gattin verſchriebene Summe. Przywianek u Niemców Morgengabe, w Polszcze *crinile*, *donatio propter nuptias*, dar od męża nazajutrz po ślubie dawany. *Czack. Pr.* 2, 8-9. Władysław pozostałej Mieczysława żonie 500 grzywien posagu jéj własnego, a drugą 500 grzywien przywianku, co w domach obyczajniejszych upominkiem abo darowizną względem wesela zowią, wypłacić miał; *contrados*, *elegantiores donationem propter nuptias vocant. Krom.* 260. Sto tysięcy wiana, drugie tyle przywianku. *Vol. Leg.* 5, 56. Żona, gdy mąż umrze, aby tylko posag i przywianek miała. *Groick. Tyt.* 36. Żona stawi pewne rękojmie około wrócenia przywianku przyjacielom męża piérwszego. *Tarn. Ust.* 104. — §. b) Przywianek, wyprawa córki; *dotalia dona*, *super dotem accepta*, *parapherna. Cn. Th.* 1325. cf. gierada, die Gerade, Hausgeräthe, die außer dem Brautſchatze noch mitgegeben werden.

PRZYWIĄZAĆ, *f.* przywiąże *cz. dok.*, Przywięzywać *frequ.*, przywięzuje *pr.*; *Boh.* přiwazati, přiwazowati, přiwasyti; *Slov.* přiwazugi; *Sorab.* 1. pžiwazuyu, pžiwožam; *Sorab.* 2. pschiwesasch; *Vind.* pervesati, pervoslati; *Croat.* privezati, privesújem, privezalszem; *Bosn.* privezati; *Rag.* privêzati; *Ross.* привязать, привязывать, вторачить, вторачивать, (cf. troczyć, troki); uwiązać, przywiązać co abo kogo do czego, anbinden, n. p. przywiązać czoln. *Tr.*, cf. cumować; *Ross.* чалить, причалить. — *Transl.* Do sosny bluszcz się przywięzuje. *Groch. W.* 342. przypina, er heftet ſich an, ſchlingelt ſich an. Szewczyk, krawczyk, gdy się ustroi w bławaty, a przywiąże się do szabli, rozumie, że szlachcic. *Mon.* 73, 578. (gdy sobie szablę przypasze). — *Aliter:* Poddaństwo chłopów prawnie zowiemy przywiązanie człowieka do roli. *Kras. Pod.* 1, 123. die Verpflichtung auf den Grund. — *Moral.* Przywiązać sobie kogo » obowiązać, ſich einen verpflichten. Przywięzujesz sobie ubogiego, któremu przechodząc dajesz jałmużnę. *Weg. Marm.* 1, 243. Imię ojca przywiązało mię do życia. *Stas. Num.* 2, 125. PRZYWIĄZAĆ się do kogo, do czego, skłonnością, chęcią przychylić się, przyłączyć się; ſich an etwas hängen, attachiren. Do pieniędzy może być przywiązanie; insze zaś pobudki do prawdziwéj miłości. *Teat.* 6. *b*, 33. Przywiązać się do godnéj niewiasty. *Teat.* 48. *d*, 30. Przywiązany *Ross.* увязчивый, приверженный, приверженникъ. Jejmość PP. Próżnosiedzkie, stolikowych zabaw najprzywiązańsze doglądaczki. *Mon.* 70, 132. Acz tyluś miał przyjaciół, wierz mi, żeć nie był przywiązańszy żaden. *Zab.* 15, 394. Agatko kochana, Ja cię kocham, tyś do mnie trochę przywiązana. *Niemc. P. P.* 5. Przywiązanie *subst. verb.*, das Attachement, die Anhänglichkeit; *Sorab.* 1. pžiwazba; *Ross.* привязанность, увязчивость, приязненность, приверженіе, приверженность. (*Vind.* perves; *Ross.* привязка wiąz, wiązka). — *Similiter:* Nazbyt się nie przywięzuj do słów w tłumaczeniu, Pocąc się w trudnych społem myśli pomieszczeniu. *Kor. Hor.* 8. — §. Słabe to domysły, któremi historycy przywiązać usiłują, aby Słowacy jedność narodu z Wandalami zaciągali. *Krom.* 10.

PRZYWIĆ, *ob.* Przywinąć.

PRZYWIDZIEĆ się *recipr. dok*, Przywidzać się *niedok.*; *Ross.* привидѣться, причудиться; przyśnić się, przymarzyć się,

uroić się; einem träumen, dünken, irrig vorkommen. Może ci się tylko przywidziało, że ona tu jest. *Teat.* 54, 48. Przywidza mu się, że ktoś stuka. *Teat.* 11. *b*, 18. Daleko coraz zimniéj ze mną postępujesz. Ꝟ. Przywidza się chyba Wc Panu. *Teat.* 16. *c*, 40. Przywidzenie, *Vind.* muhuvanje (cf. mucha), muholovitje; *Eccl.* мечта, мечтание, привидѣние; *Ross* привидѣние; widzi mi się, urojenie; Träumerey, Schwärmerey. Chory z przywidzenia. *Teat.* 35, 3. (*le malade imaginaire*). I rozum i wymowa na nic się nie przyda, Z tym człowiekiem, co tylko swych przywidzeń słucha. *Zabł. Zab.* 8. Przywidzenie swoje bierze za prawdę. *Teat.* 7. *b*, 57. *Kras. Pod.* 2, 189.

PRZYWIĘDNĄĆ *nijak. jednll.*, nieco powiędnąć, ein wenig welk werden; *Ross.* привянуть; *Eccl.* присвянути, завянути, засохнути.

PRZYWIEDLNY, PRZYWIEDNY, a, e, do przywiedzenia, mogący być przywiedzionym; anführbar, herbey zu führen. Przypadek równań trzeciego stopnia wziął imię nieprzywiedlnego, *casus irreductibilis*, że prowadzi do wyrazu urojonego pierwiastków i t. d. Przypadek nieprzywiedny ma zawsze miejsce w równaniach trzeciego stopnia, ile razy te zamykają trzy pierwiastki rzetelne nierówne i niewymierne. *Sniad. Alg.* 1, 131. PRZYWIEDZIENIE, PRZYWIEDZIONY, *ob.* Przywieść.

PRZYWIELBIĆ *cz. dok.*, uwielbić, przyszlachcić; verklären, verherrlichen. Żyje już niezraniony, Ale chwałą przywielbiony. *Groch. W.* 218.

PRZYWIEŃCZYĆ *cz. dok.*, uwieńczyć, bekränzen. Niosły w koszykach przywieńczonych czyste ofiary. *Otw. Ow.* 92. Na głowy wstawiwszy W koszach ofiary czyste, niosły przywieńczywszy. *Żebr. Ow.* 49. Przywieńczywszy się z rozlicznego kwiecia wonnego w wieńce uwite. 1 *Leop.* 3 *Mach.* 7. Przywieńczmy się różą pierwéj, niżli zwiędnie. *ib. Sap.* 2, 8. Korbulon, tylą przywieńczony zwycięzkiemi laurami. *Nar. Tac.* 2, 455. Góry przywieńczone laskiem. *Nar. Dz.* 3, 29. *Zab.* 1, 184. *Nar.*

PRZYWIERAĆ, *ob.* Przywrzeć.

PRZYWIERCIĆ *cz. dok.*; *Ross.* привертѣть, привертывать, привертнуть, привертываю (= przyszrubować); wiercąc przytknąć, bohren und einstecken, einbohren. Na samym wierzchu téj budki mają być przywierciane gałązki. *Haur. Sk.* 286.

*PRZYWIERZGAĆ *cz. dok.*, [przerzucać, verwandeln, *ob.* Wierzgać 3], n. p. Przeciw panu Chrystusowi piszą, i sameż Luterany i Kalwinisty do siebie przywierzgają. *Twor. Wiecz. a* 2. przyciągają, przywabiają, herüber ziehen.

PRZYWIEŚĆ, przywiódł, przywiedli, *f.* przywiedzie, przywiodę *cz. dok.*, Przywodzić *niedok.*; *Boh.* přiwesti, přiwedu, přiwoditi; *Slov.* přiwĕsti; *Sorab.* 1. pžiwedu; *Sorab.* 2. pschiwaſcz; *Vind.* pervositi, napreipernesti; *Bosn.* privesti, dovesti; *Rag.* privĕsti; *Dal.* dopelijati; *Ross.* приводить, привесть; przywodzić co, kogo, n. p. bydlę, przyprowadzać; herzu führen, geführt bringen, herbey führen. Światłość i prawda twoja, te-ć mię przywiodły i dowiodły na górę tę świętą i do przybytków twoich. 1 *Leop. Ps.* 42, 3. — §. Nieprzyjaciel, chcąc Rościsława przywieść na lud, ustępował; lecz gdy się postrzegł w czas Rościsław, jął pierzchać nazad; i tak uciekając, przywiódł nieprzyjaciela na swe ludzie niewiadome. *Biel.* 133. przywabić na zasadzki, verleiten, in den Hinterhalt locken. Przywiódł go na hak. *Rys. Ad.* 56. przyprowadził go w niebezpieczeństwo, er hat ihn in Gefahr gebracht, an einen gefährlichen Ort hin geführt. Proszą panowie Bolesława, aby na potym i siebie i Rzpltéj na taki hak nie przywodził. *Krom.* 127. na szańc nie wystawił, naraził; in die Schanze schlagen, der Gefahr Preiß geben. — *Fig.* Dobrze mi się podoba, kiedy kto nad mniemanie tych, którzy słuchają, na hak kogo przywiedzie. *Gorn. Dw.* 187. słowami przyprze, mit Worten ins Gedränge bringen, daß man mit dem Disputiren nicht weiter fort kann. — §. Przywieść kogo o co = przyprawić go o co, narazić go na niebezpieczeństwo; einen in Gefahr bringen, ihm eine Gefahr zuziehen. Prosili Rytygiera, aby siebie i wojska swego tak szkaradnie nie przywodził o niebezpieczeństwo. *Krom.* 37. Przywieść kogo do szkody = nabawić go szkody, einen in Schaden bringen. Przywiódł go do potomnych ludzi w złą sławę. *Gorn. Dw.* 398. nabawił go złéj sławy u potomstwa, er zog ihm einen übeln Nachruhm zu. — §. Lud młody na swą stronę przywiódł. *Warg. Cez.* 175. przyciągnął, przywabił, er brachte sie auf seine Seite. Nauki wolne wznowił, ludzie uczone przywodząc. *Sk. Dz.* 875. Naprawił biskup Kujawski X. Przerębskiego, aby arcybiskupa przywiódł na króla, i przezeń obietnica Podlodowskiemu dana, iżby wniwecz poszła. *Gorn. Dz.* 36. aby arcybiskupa na króla nasadził, puścił; er sollte den Erzbischof an den König setzen, mit dem Könige anbinden lassen. — §. Przywieść kogo do czego, einen zu etwas bringen, zu etwas bewegen, in etwas versetzen. Do ugody przywodzą zdrową radą strony. *Paszk. Dz.* 112. Uczynię to, do czego mnie przywiedzie złość i rozpacz. *Teat.* 5, 98. (uwiedzie, uniesie). Mąż Wc Pani do niecierpliwości mnie przywodzi. *Weg. Marm.* 1, 183. Do rozpaczyście mnie przywiedli. *Teat.* 6, 130. Brunihildis własne dzieci swoje do zwad przywodzi. *Zab.* 1, 120. *Alb.* Przywieść kogo do gniewu = rozgniewać go. *Cn. Th.* einen zornig machen. Przywodzić co na kogo, etwas über einen bringen, ihm zuziehen. Starość oziębła na wszystkich przychodzi, A te wszystkie ciężary na ludzi przywodzi. *Prot. Kont. B* 3 *b.* Przywiodę na one ziemię wszystkie słowa moje, którem mówił przeciwko niéj. 1 *Leop. Jer.* 25, 12. — §. Przywodzić co do końca, do skutku = dokonywać, etwas zu Ende bringen, beendigen. Bóg rzeczy te, które od wieku przejrzał, nad mniemanie ludzkie, dziwnym obyczajem ku skutkowi przywieść umie. *Żarn. Post.* 20. (*Ross.* приводиться 1. należeć się, 2. zdarzać się). O przywodzeniu frakcyi do jednegoż mianującego. *Solsk. Geom.* 3, 114. (o przerobieniu, o redukcyi frakcyi). — Tatarowie są szczerzy hultaje, co sobie pożytek i korzyść przywodzą jak mogą. *Klok. Turk.* 73. garną do siebie, przygarnywają; an sich bringen, an sich ziehen. — §. Przywodzić do wiadomości = podawać do wiadomości, zur Wissenschaft oder Kundschaft bringen, gelangen lassen. Naprzód śmierć JKMści do wiadomości wszech stanów przywodzę.... *Vol. Leg.* 4, 145. Guilelm admirał Genueńskich łodzi Do wiadomości wczas

ci to przywodzi. *P. Kchan. Jer.* 129. — §. Wieleby można na plac przywieść, co się tego dnia tam działo. *Biał. Post.* 78. przytaczać, wspominać; anführen, beſchreiben, (aufs Tapet bringen). Przywodzić pisarze, cytować, alegować, przytaczać autory; Schriftſteller anführen, anziehen, citiren. Pisma głupie i nieumiejętne przywodził. *Sk. Dz.* 894. Świadectwa te sami adwersarze przywiedli. *Salin.* 2, 3. Tłok przywodzeń uczyni pracę w czytaniu mniéj przejemną, kiedy owoc trudu jest niedojrzały. *Czack. Pr.* 92. Przywiedziony *Ross.* приводный.

PRZYWIESIĆ *cz. dok.*, Przywieszać *niedok.*, przy czym zawiesić, wobey hin hängen; (*Boh.* přiwěsyti, přiwěšowati; *Sorab.* 1. pžipoweſcham; *Vind.* pervesat, perobeſiti, naobeſiti, naobieſhati). *Appendix*, przygrodek, przywieszenie. *Urs. Gr.* 185. der Anhang, das Anhängſel.

PRZYWIĘTSZY, PRZYWIĘKSZY, a, e, *majusculus*, nie bardzo wielki. *Mącz.*, etwas groß.

PRZYWIEWAĆ, *ob.* Przywionąć.

PRZYWIĘŹ, i, *ż.*, *et* iu, *m.*; *Ross.* привязь; powróz, postronek do przywiązania, der Strick zum Anbinden. Koń stojąc na przywięziu, co mu dają, pożywać musi. *Hipp.* 115. Jeśliby gospodarz psa na przywięzi dzierżeć i mieć nie chciał.... *Stat. Lit.* 396. PRZYWIĘŹCA, y, *m.*, *alligator*, ten co przywięzuje. *Mącz.*, der Anbinder. 'Przywięzacz, 'przywięziciel, *dura sunt vocabula. Cn. Th.* PRZYWIĘZUJĘ, *ob.* Przywiązać.

PRZYWIEŹĆ, przywiózł, *f.* przywiezie, przywiozę *cz. dok.*, Przywozić *niedok.*; *Boh.* přiwezti, přiwažeti; *Sorab.* 1. pžiwožem, pžiwožu, pžipowožam; *Ross.* привесть, привозить; wozem, koniem, nawą przystawić co, zuführen auf der Are oder zu Waſſer. Galban z Syryi przywożony bywa. *Syr.* 209. Cóż mi Wc Pan przywiózł? a coś mi Wc Pan dał zawieźć? *Dwor. G.* nie przyniesiesz, nie weźmiesz, was haben ſie mir mitgebracht von der Reiſe? Przywiezienie, przywóz; die Zufuhr, das Zuführen.

PRZYWILEJ, ju, *m.*, z *Łac.*, das Privilegium, zwoleństwo, dozwolenie, wyzwolenie z czego, łaska jaka od pana dana, prawo prywatne; *Boh.* weysada; *Sorab.* 1. woszobne prahwo; *Vind.* vunsvsetnik, vunvsetje, ofvojobodſhina; *Bosn.* slobosctina, oprosctenóst; *Rag.* povèglja; *Ross.* опричина; *Eccl.* привлегій, привилій, der Freyheitsbrief. Przywilej jest własne i osobliwe prawo przeciwko pospolitemu nadane. *Sczerb. Sax.* 339. Przywilej dlatego jest nazwan *privilegium*, iż czyni osobliwe prawo, *legem privatam. ib.* 339. Wolności i swobody, które prawodawca dla pojedynczych osób lub zgromadzeń nadaje, zowią się przywileje. *Gal. Cyw.* 1, 21. Gdy prawo jakieś ku użytkowi jednéj osoby dąży, przywileju ma imię. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 8. Przywilej, osobliwe prawo na którą rzecz *Mącz.* Przywileje albo są wyłączeniem od ustaw, albo ograniczeniem praw obywatelów innych. *Gal. Cyw.* 1, 21. *Ust. Konst.* 1, 231. *Zab.* 6, 232. Czyż to chodzi przywilejem, być rozumną siwéj głowie! *Zabł. Bal.* 36, (cf. monopol). — §. Ziemowit Kazimierzowi przywilejem poddaństwo swoje zeznawa, którego przywileju wizerunek jest u Długosza. *Krom.* 357. (*diploma*). Janowi Ossolińskiemu dał Jagiełło miasto Wojsław, jak przywilej świadczy. *Jerz. Ossol. Mscr.*, Schenkungsbrief. PRZYWILEJOWAĆ, *ob.* Uprzywilejować.

PRZYWILSZY, a, e, przyszaleńszy, *subinsulsus. Mącz.*, etwas närriſch; cf. wiła, szaławiła.

PRZYWINĄĆ, *f.* przywinie *cz. jedntl.* Przywijać *niedok.*; *Boh.* přiwiti, přiwigeti, přiwinauti; *Slov.* přiwjgjm; *Bosn. et Rag.* privitti; (*Croat.* privíam, privilszem *inflecto*; *Ross.* привить, прививать wszczepić); §. a) obwijać koło czego, aufbinden auf etwas, drüber anbinden, umbinden. Gdy mu zawiązano ranę, oderwał to wszystko, co lekarze przywinęli. *Mon.* 71, 827. To wszystko przywinąć trzeba na pępek, coby płód zmocniło. *Cziach. Prz.* 3. Obwiń to papierem, a na papier przywiń liścia kapustnego obmięsz. *Sienn.* 499. Srebrny pontał na czele misternie przywity wstęgą. *Żebr. Ow.* 246. Bojaźń boża, pierwsze grono Na ten łubek przywiniono. *Miask. Ryt.* 2, 130.— §. b) Okręt przywinął, przybił do lądu, przypłynął; das Schiff kam an, ſegelte herbey, landete. Stojąc w pawilonie moim, patrzyłam na okręty przywijające do portu naszego. *Teat.* 23. *c*, 5.

PRZYWINNIEJSZY, a, e, nie bez winy, etwas ſchuldig, nicht ohne Verſehen. *Tr.* (*Eccl.* привиняю *insuper accuso*).

PRZYWIONĄĆ, *f.* przywionie, przywionę *cz. jedntl.*, Przywiewać *niedok*, wiać na kogo, na co; *Rag.* priviati; *Ross.* привѣять, привѣваю, auf etwas wehen, blaſen, dazu wehen, dazu blaſen. Auster także z mokremi przywionął skrzydłami Obłok wilgotny przyniósł, zlał ziemię plutami. *Banial. K* 2 *b.* Gdy przywiewa wiatr zimny, choć ta kraina jest z natury ciepła, mróz bywa. *Boter.* 317.

PRZYWITAĆ, *f.* przywita *cz. dok.*, 'Przywitować *contin.*, (Witać *niedok. qu. v.*); *Boh. et Slov.* přiwjtati; *Vind.* perjeti, primiti, (cf. przyjąć); *Ross.* привѣтить, привѣчать, привѣтствовать, (привѣтъ, привѣтство, привѣтливость grzeczność, ludzkość); przywitać kogo, przywitać się z kim, oświadczyć mu swoje ukontentowanie z widzenia go u siebie, abo na jakim inszym miejscu, gdzie był, einen bewillkommen. Przywitający *Eccl.* присрящный. Niektórzy przeciw niemu wyjeżdżali przywitować. *Biel. Św.* 182 *b.* Przywitana uczta, kiedy się kto nawróci do domu, *adventorium prandium. Mącz.*, Bewillkommungsſchmaus. 'Przywitanna mowa. *Chodk. Kost.* 66. witająca, z przywitaniem, Bewillkommungsrede. Przywitać kogo biskupem, starostą, winszować biskupstwa nowemu biskupowi. *Cn. Th.* 1268. Zostaniesz na przywitanie gości. *Cn. Th.* 1449, *Vind.* perjetje, primlenje; *Ross.* привѣтствіе, привѣтство, die Gäſte zu bewillkommen. Uczynili poradowanie abo przywitanie. 1. *Leop.* 3 *Mach.* 1. — §. *Transl. in malam partem:* Przywitać, n. p. Gdy Leszko granice od nieprzyjacioł postronnych obwarował, wnet go w domu przywitała wnętrzna trwoga. *Stryjk.* 314. (*excipiebat*). Żal mi, że tamci łchmość tak go grubo przywitali. *Boh. Kom.* 2, 371. grob empfangen Radbym go przywitać tym pałaszem. *Boh. Kom.* 4, 222. *gladio excipere*, mit dem Pallaſch empfangen. Pewnie go kijowe przywitanie potka, że się opóźnił. *Kłok. Turk.* 58. Willkomm mit dem Stocke.

PRZYWŁASZCZYĆ *cz. dok.*, Przywłaszczać *niedok.*; *Boh.* přiwlastniti, přiwlasnowati, osobiti sy, (cf. osoba, osobny), (*Boh.* odwlastowati, odwlastaugi, *Germ.* veräußern); *Slov.* přiwlastnugi; *Carn.* perlastim, perlastujem, polestnim, lastim se, persvojim, (cf. przyswoić); *Vind.* svojiti, vlastiti, pooblastitifie (cf. władza), podstopitifie, (cf. podstąpić); *Croat.* szvoim, oszvájam (cf. swój, oswoić), poszvojújem; *Dal.* possvoiti, prikazati, (cf. przykazać); *Bosn.* osvoiti, posvojiti; *Rag.* posvoitti; *Ross.* своить; *Eccl.* освоити, завладѣть, приснопи, зажилить, усвояю, притажати; za własne poczytywać, przysobić, ſich zueignen. Konia ukradzionego, prawnie sobie przywłaszczający, niechaj ręką lewą ujmie konia za ucho prawe, a nogą prawą nogi lewéj końskiéj się dotknie. *Chełm. Pr.* 127. *et* 152. Synowie Izraelscy przywłaszczyli sobie nieco z onych rzeczy przeklętych. 3 *Leop. Joz.* 7, 1. (sposobili sobie. 1 *Leop.*). Przywłaszczać co komu, za własne mu oddawać, przypisywać; einem zueignen, zu eigen geben, zuſchreiben. Jako co któremu stworzeniu bóg przywłaszczyć raczył, także się już to koło wiecznie a nieodmiennie toczyć musi. *Rej. Zw.* 2 *b.* (jak komu wyznaczył). Nie wszystkim jednakie powinności przywłaszczamy. *Budn. Cyc.* 64. (przypisujemy, nakazujemy, zadajemy). Chrystusa potwarzali, dyabelstwo mu przywłaszczali. *Wiśn.* 283. (przypisywali). Na kogo czyja wina jakim sposobem spływa, temuć się przywłaszcza, bo jeślić się nie przywłaszcza, toć nie spływa. *Sulin.* 4, 387. Bogu przywłaszczać, a na niego wkładać, czego on nie rozkazał, jest bluźnierstwem. *Gil. Kat.* 295. Będę wzywał boga naszego, przywłaszczajcież wielmożność bogu naszemu. *Radz. Deut.* 32, 3. (dajcież wielmożność bogu naszemu. *Bibl. Gd*), przypisujcież, zuſchreiben, zueignen. Przywłaszczenie, przypisanie; das Zueignen, die Zueignung; *Carn.* listenje; *Vind.* pooblastenje, podstop, podstoplenje, (cf. podstęp). — Przywłaszczać sobie kogo za syna = przysposabiać, adoptować, einen an Kindesſtatt annehmen. Przywłaszczyła sobie dziecię to za syna, i nazwała go Mojżesz. *W. Exod.* 2, 10. Po śmierci rodziców przywłaszczył ją sobie stryj za córkę. *W. Esther.* 2, 7. *Bardz. Trag.* 385. *Bial. Post.* 96. Ludzie za syny przez pana jednacza swego przywłaszczeni, przyjęci i policzeni są. *Wiśn.* 382. Potrzeba, aby ten, który sposabia albo przywłaszcza, był sobie wolnym, i takim, któryby mógł płodzić. *Szczerb. Sax.* 417. — ♀. Księżna Holha wielu Rusaków do religii chrześciańskiéj nawróciła, dlatego ją też Ruś przywłaszcza ku słońcu. *Stryjk.* 120. przyrównywa, vergleichen. Diogenes utratne ludzie przywłaszczał drzewu, które na skałach wysokich roście, że owocu jego człowiek nigdy nie kosztuje. *Kosz. Lor.* 173. Nierządnice słodkiemu piciu, które trucizne w sobie ma, przywłaszcza. *ib.* 68 *b.* **PRZYWŁASZCZYCIEL**, a, *m.*, *Cn. Th.*, który sobie co przywłaszcza, der Zueigner, der ſich etwas zu eigen macht; *Rag.* posvoitegl; *Croat.* poszvoitel; *Dal.* poszednik, (cf. posiadacz); *Ross.* притяжатель, притязатель; *Eccl.* усвоитель, присвоитель. (*Slov.* priwlastnugični, priwlastninec *casus Genitivus*). **PRZYWŁASZCZYCIELKA**, i, *ż.*, *Croat.* poszvoitelicza.

PRZYWLEC, przywlokł, przywlekli, *f.* przywlecze, przywlokę *cz. dok.*, Przywłoczyć, Przywlekać *niedok.*; *Vind.* pervlezhi, perlazhiti, dopervlezhi; *Carn.* privlekújem; *Ross.* привлечь, привлекать, приволочь, приволакивать, притащить, притаскивать; a) wlekąc przyciągać, herbeyſchleppen, geſchleppt bringen. Wiosna w tym roku częstokroć mokrości i wiele przykrej niepogody na świat przywlecze. *Fur. Uw. E* 4 *b.* Kolasą bułanemi ciągnioną kobyły Przywlokł się z swą Jejmością podsędek otyły. *Weg. Org.* 23. Zły duch nas do bałwochwalstwa przywłoczy, *devoluit. Zygr. Gon.* 367. Przywlekający; *Eccl.* привлачительный *vim habens attrahendi*, (cf. przyciągający). — b) Przywlec, przykryć czym; mit etwas überziehen, bedecken. Twa ręka uformowała stan, jaki jest ciała mojego, Skórą zewsząd przywleczonego. *Ryb. Ps.* 276. (*Ross.* приволока dawny gatunek płaszczów).

***PRZYWNOSIĆ** *cz. dok.*, nad to jeszcze wprowadzić, noch über dieß einführen; *Eccl.* привношу, *Graec.* παρεισάγω. Zakazał, aby inszéj wiary nie ważył się nikt przywnosić. *Smotr. Apol.* 142. Żadne synody inszego wiary ograniczenia, nie przywniosły. *Smotr. Apol.* 143.

PRZYWÓD, u, *m.*; *Ross.* приводъ; przywiedzienie, doprowadzenie, das Hinführen. *Moral.* Przywód, pobudka, powód; Bewegungsgrund, Reiz, Antrieb. Zebrały się wojska za przywodem cesarza. *Nar. Hst.* 2, 140. Książę Konrad dał Czaplę obiesić przez przywód swej żony. *Gwagn.* 31. *id. Biel. Św.* 194. Przez przywód niektórych, dał mu cesarz oczy wyjąć. *ib.* 67, (cf. nabechtany). Z przywodu niektórych ludzi zazdrościwych kazał wojewodę pojmać. *Biel.* 117. Nasi z Elblążanami za powodem i za przywodem Czecha jednego spiknęli się; *Bohemo duce. Krom.* 632. *Jabł. Tel.* 335. — ♀. Przywód wojska = dowództwo, komenderowanie, naczelnictwo, das Anführen der Armee. Zgromadź wszystkie pułki wierne, Którym rozkazujemy przez zwierzchne przywody. *Przyb. Milt.* 165. Na przywodzie najsroższego hufu czeka nieprzyjaciela. *Stas. Num.* 1, 176. (na czele, an der Spitze). — ♂. *Aliter:* Miewał swe przywody Na Tatary, i wielkie im tam czynił szkody. *Paszk. Dz.* 18. szlaki, przesmyki; Schlupfwege, Streifzüge. (*Ross.* приводное плаца za zaprowadzenie do aresztu). **PRZYWODZCA**. ***PRZYWOJCA**, y, *m.*; *Ross.* приводецъ, приводчикъ; **PRZYWODZICIEL**, a, *m.*, przywodzący do czego, dowódzca, naczelnik, der Anführer; *Rag.* privoditegl; *Ross.* восначальникъ. Teucer wasz wódz będzie i *przywojca. *Lib. Sen.* 17. Dwa wielkie rzędy szły do szturmu z *przywojcami swemi. *P. Kchan. Orl.* 1, 409. Za odważnemi do boju *przywojcy Czyńcież już jako rycerscy mołojcy. *Jabł. Buk. C* 3. *Przywojca buntowników. *Pot. Arg.* 81. herszt, Rädelsführer. — *Moral.* *Przywojcę ducha prawdy miał. *Chodk. Kost.* 13. *ib.* 80. przewodnika, Wegweiſer, Anleiter. *Przywojca, pobudziciel, powód; der Anreitzer, Anreger, Anführer zu etwas. Niechaj ten *przywojca występku ginie. *Past. Fid.* 247. Do złego dość jeden przywódzca, na dobre nie dosyć dziesięć. *Fredr. Ad.* 71. *Falib. C* 3. **PRZYWODZIC**, *ob.* Przywieść, przywiódł. **PRYWÓDZTWO**, ***PRZYWOJSTWO** (*Chodk. Kost.* 61), a, *n.*, przy-

wodzenie, dowództwo, przewodnictwo; das Anführen, Herbeyführen.

*PRZYWOJ, ju, *m.*, podwoj, *postis. Mącz.*, der Thürpfosten. PRZYWOJCA, *ob.* Przywódzca.

PRZYWOŁAĆ *cz. dok.*, Przywoływać *contin.*; *Boh.* přiwolati; *Slov.* priwolat, přiwoláwám; *Sorab.* 1. pžiwowam; *Carn.* poklizhati; *Vind.* poklizat, vabit, perklizat, povabit; *Croat.* dozvati, dozivam; *Bosn.* dovabiti, dozvatti; *Dal.* zvati, dozivati; *Ross.* подозвать, подзывать, приманить, приманывать; *Eccl.* прикликаю, призываю; przyzwać głosem, herbey rufen. Erasta przywołano. *Weg. Marm.* 1, 239. *Teat.* 5, 35. — *Fig.* Piękność przywoła gacha. *Teat.* 43. *b*, 29. przywabia, herbey locken. — *Jurid.* Przywołać sądy. *Teat.* 20. *b*, 136. głosem oznajmić nastąpienie sądu, das Gericht ausrufen, ankündigen, verkündigen. W tym kraju tu pierwéj obieszą, a potym sprawę przywołają. *Boh. Kom.* 2, 212, (cf. sprawa jak w Osieku). W niektórych województwach trzy dni przywoływają, a na czwartym dopiero wzdawają. *Vol Leg.* 2, 1624. pozywają, vorladen. Pozew zbiegłego złoczyńcy dzieje się przez przywołanie. *Sax. Porz.* 56, *ob.* Powołanie.

PRZYWORA, *ob.* Przewora.

PRZYWÓZ, u, *m.*; *Ross.* привозъ, подвозъ, (ввозка, ввозное furlon, zwózka); (*Boh.* přjwoz przewoz); przywiezienie, dowóz, die Zufuhr. PRZYWOŻĘ, PRZYWOŹIĆ, *ob.* Przywieźć, przywiózł. PRZYWOŹICIEL, a, *m.*, *Cn. Th.*, który co przywozi, der Zuführer zur Achse oder zu Schiffe. PRZYWOŹICIELKA, i, *ż.*, die Zuführerinn. PRZYWOŹNY, a, e; *Slov.* přespolnj; *Ross.* привозный, вывозный, ввозимый, (ввозный wkradziony); przespolny, przywieziony; eingeführt zur Achse oder zu Wasser, ausländisch. Żadnych tam owoców dla zimna wielkiego nie ujrzysz, krom przywoźnych z kraju inszego. *Paszk. Dz.* 120. Z przyległych inszych stron przysmaki przywoźne. *ib.* 123. Dzikie i przywoźne makaronizmy. *Dudz.* 26. Przywoźną rozpusta, *accita lascivia. Nar. Tac.* 2, 246.

PRYWRÓCIĆ *cz. dok.*, Przywracać *niedok.*; (*Croat.* privrácham *aggrego*); *Ross.* приворотить, приворачивать, *Eccl.* возвращаю; przywracać do czego, ku czemu, kierować ku czemu; zu etwas hinlenken, hinleiten. Ziele dziewięciernik, przywracające ku miłości, wzbudza w małżonkach miłość wielką. *Urzęd.* 136. Na miejsce przywróćwa się ono; *locum redeamus in illum. Zebr. Ow.* 317. — §. *Restituend.* Przywracać co komu = powracać mu, wrócić, oddawać; wieder zustellen, ersetzen; *Eccl.* навратити, навращати. Gdy się ciałom kruszcowym z własnego kształtu wyzutym, tenże sam znowu daje, ta praca nazywa się przywracaniem, *reductio. Kruml. Chym.* 500. die Wiederherstellung. — Przywracać kogo do ojczyzny, do czci, do godności, do szlachectwa, *restituere. Cn. Th.* wieder einsetzen. Przywrócić kogo sobie. *Cn. Th.* einen wieder zu recht bringen, zu sich bringen. Przywrócenie do łaski, die Wiederaufnahme zu Gnaden. Przywracać kogo do łaski, wieder zu Gnaden aufnehmen. Przywracać co było ustało, *instaurare. Cn. Th.* wieder herstellen, wieder einführen. PRZYWRÓCICIEL, a, *m.*, *restitutor. Cn. Th.* der Wiederherstellen, Wiederbringer; *Rag.* vracchjalaz; (*Eccl.* привратитель przywabiacz). PRZYWRÓCICIELKA, i, *ż.*, die Wiederherstellerinn. PRZYWROT, u, *m.*, PRZYWROTNIK, a, *m*, ziele, dziewięciernik, gwiazdki, gwiazdosz, *alchimillia*, Löwentappen, przywraca małżonki ku miłości. *Urzęd.* 136. *Syr.* 327. *Kluk. Rośl.* 2, 147, *Carn.* ebrashèza; *Ross.* перелойная трава, львова лапа, росница; w niektórych powiatach gęsię łapki. *Jundz.* 140. PRZYWROTNY, a, e, — ie *adverb.*, mogący być przywróconym; *Eccl.* возвратный, wiederherstellbar. — §. Przywrotna febra, wracająca się czasu swego. *Włod.* zurückkehrend. Nieprzywrotny, który się już nie powróci. *Włod.* Nieprzywrotny, niewrotliwy, *irrevocabilis. Cn. Th.* Nieprzywrotny, *irremeabilis. Cn. Syn.* 499.

1. PRZYWRZEĆ, przywrzało, *f.* przywre *med. dokon.*, Przywierać *niedok.*, przygorzeć, przywarzyć się do czego, przepiec się, (cf. przywara); anbrennen, sich anlegen (an den Kochtopf). (*Rag.* privrjexitise *adhaerere*), *pr. et fig.* Co raz przywrzało do serca, skrob jak chcesz, trzyma się. *Pot. Arg.* 754. Ta przywara na nędznym narodzie ludzkim mocno przywrzała. *Rej. Post. R* 6. Choćby jaka insza poczciwemu człowiekowi na umyśle jego przywrzała przywara, tedy szlachetnym płaszczem może być pokryta. *ib.* 83. Przywrzałą złość tam ogniem oczyszczają; *infectum scelus. A. Kchan.* 173. Przywrzała złość, lub ogniem ją wyżegać muszą, Swa zapłata za każdą postępuje duszą. *Zygr. Pap.* 141. Próżna sława przywiera do serc ich. *Birk. Sk. D b.* przypoi się, przylepia się; hängt sich an, klebt an. Odzienie jego było wszystko do ran onych srogich przywrzało. *Groch. W.* 191. *et* 197. Wszystkie odnowione stały się rany, gdy go z szat zdzierali, Gdyż były ze krwią do ciała przywrzały. *Odym. Św.* 2, *G g b.* Zima, gdy mrozem pola zawiera, przywierać nie dopuszcza do ziemi żadnemu z nasienia korzeniu. *Otw. Ow.* 109; *affigere.*

2. PRZYWRZEĆ, przywarł, *f.* przywrze, przywrę *cz. dok.*, Przywierać *niedok.*, przymknąć drzwi, nie dowrzeć, nie zawrzeć; *Boh.* přiwrjti; *Ross.* притворить, притворять, die Thüre anlehnen, zumachen ohne zuzuschließen. Przywiera bramy. *Chrośc. Job.* 96. Obrócili się tyłem do niego, i przywarli drzwi, które były w przysionku kościoła. *Podw. Syon. Q* 2. Studnia była przywarta kamieniem. *Leszcz. H. T.* 68. (przywalena). Ręce nasze zapadające przywierały mu powieki. *Teat.* 2. *c*, 51. dem Sterbenden die Augen zudrücken.

PRZYWYKNĄĆ, *f.* przywyknie *med. jednl.*, Przywykać *niedok.*; *Boh.* přiwyknauti, přiwykati; *Slov.* zwykati, přiwiknauti; *Sorab.* 1. pžiwuknucz, dowuknucz; *Dal.* obiknuti; *Croat.* privchitisze, privucham (cf. przyuczyć), privagyújemsze; *Ross.* привыкнуть, привыкать, пріобыкнуть, пріобыкать, свыкнуться, свыкаться, извыкнуть, повыкнуть, повыкать, повадиться (cf. wada), приваживаться, ввадить, вваживать, прижиться: *Eccl.* обыкаю, обычествую, вообычаитися, привыкать къ чему; przywykać do czego, czemu. *Dudz.* 12. nakładać się czego, wkładać się w co, przyuczać się do czego, zwyczaić się do czego, wyknąć czego; etwas

gewöhnen, gewohnt werden, ſich daran gewöhnen. Do Jana, że Sobieski, naród nie przywyka, Król Stanisław dług płaci za pana stolnika. *Kras. Sat.* 6. Już teraz ty przywykaj pracy i niewczasom, Abyś się mógł sposobić ku trudniejszym czasom. *J. Kchan. Dz.* 42. Napierwéj począł uczyć, aby przywykali świętej woli jego. *Rej. Post. O* 5. Książęta przebóg wojnom złym nie przywykajcie. *A. Kchan.* 176. Przywykły, *Croat.* privagyen, priviknyen; *Eccl.* обыкновенный, обычьнъ, привычный, сообычный, привыкшій, снавыченъ; *Ross.* привыклый, привычный, gewohnt. Przywyknienie, (cf. nałog, cf. narów); *Ross.* привычка, повадка. Najłagodniejszym nawet ludziom samo do okrucieństwa przywyknienie odjęło miłosierdzie. *Siem. Cyc.* 174. PRZYWYKŁOŚĆ, ści, *ż.*, włożenie się w co, die Gewohnheit, das Gewohntſeyn. Nie mogę się odjąć, jużem przywyknął a nałożył się tak łotrować; nie baczy, że jako człowiekowi przywykłość majster Maciek, tak grzesznikowi odejmie sędzia sprawiedliwy złość jego. *Gil. Post.* 175 *b.* Dostawszy pszczół lepiej z bliskiego sąsiedztwa, niżli z dalekiego, by snadź z daleka przewiezionych nieprzywykłość powietrza nie obraziła. *Cresc.* 595. niezwyczajność.

PRZYWYŻSZY, a, e, przywysoki, etwas hoch. Człowiek młody, statury przywyższéj. *Wys. Aloj.* 434. PRZYWYŻ, podwyż, przywyższem *adverb.* etwas hoch. *Cn. Th.*

PRZYWZIĄĆ, *f.* przyweźmie *cz. jedntl.*, więcej przybrać; *Boh.* přiwzati, přiwzal, přiwezmu, přiwzyti; *Sorab.* 1. pžiwozmu, pžiwzaté; *Vind.* pervseti; *Rag.* priuzěti; *Dal.* priyati; *Eccl.* прикъзати, приземлю, noch dazu nehmen. Miawszy szawiny, przyweźmij *cassiam ligneam* półtory dragmy. *Spicz.* 178. Do tego poselstwa przywziął za towarzysza Dominika ś. *Birk. Dom.* 7. Przywzięty do drugich, przyobrany, *cooptatus. Cn. Th.* (*Sorab.* 1. pžiwzaczné *ascititius*). — §. Przywziąć, przyjąć na siebie; an ſich nehmen, auf ſich nehmen, annehmen. Słowo ono stało się ciałem, to jest, wcieliło się, przywzięło ciało, t. j. z ciałem się zjednoczyło. *Gil. Kat.* 202. Obraz na się człowieczy przywzięli. *Otw. Ow.* 259, (cf. przywdziać). Rozrządzeniem żywiołów twarz jasną ten świat przywziął. *Otw. Ow.* 8. — §. Do tego go przywiodę, że się przywziętego ojca zaprzeć musi. *Otw. Ow.* 127. (przywłaszczonego, angemaßter, vorgeblicher Vater).

PRZYŻĄĆ, *f.* przyżnie *cz. jedntl.* Przyżynać *niedok.*; *Ross.* прижать, (прижинъ wyżynki); *Boh.* přižnati; przyżnąć, użnąć blizko ziemi; nahe bey der Erde abſchneiden, abmähen. Gdy będziesz żąć zboże, nie będziesz go przyżynać aż do ziemi. *W. Levit.* 23, 22. (nie będziesz dożynał. *Bibl. Gd.*).

PRZYŻADNIEJSZY, a, e, *subturpis. Mącz.* przyszpetniejszy ein wenig häßlich.

PRZYZAJĄKLEJSZY, a, e, trochę jąkający się, etwas ſtotternd. Był Kazimierz Wielki wymowy ogromnej, jednak troszeczkę przyzająklejszy, *balbulus. Krom.* 369.

PRZYŻAŁOWAĆ *med. dok.*, dzielić żal czyj, z nim spólnie żałować; mit bedauern, mit beklagen, *condolere.* Narymunt posłał żonę swoję do brata Dowmunta, aby przyżałowała smutku jego, i opłakała śmierci siostry. *Stryjk.* 310.

PRZYŻARLIWSZY, a, e, etwas eifrig. *Tr.*

PRZYZAWIESIĆ *cz. dok.*, Przyzawieszać *niedok.*; *Ross.* привѣсить, привѣшивать; przydatkowo jeszcze do czego powiesić, noch hinzu hängen. *Appendix*, przysadzenie, przyzawieszenie. *Mącz.* der Anhang; *Ross.* привѣска.

PRZYZAZDROŚCIWSZY, a, e, *lividulus. Mącz.* etwas neidiſch; (*Eccl.* призавидую *subinvideo*).

PRZYZBIERAĆ *cz. dok.*, zbierając przyczynić, noch hinzu ſammeln; *Eccl.* присобираю, *Subst.* присобраніе.

PRZYZBROIĆ *cz. dok.*, Przyzbrajać *niedok.*, zbroją przywdziać, uzbroić; mit Rüſtung bekleiden, rüſten, *pr. et fig.* Przyzbroi bóg stworzenie na pomstę nieprzyjacioł swoich. *W. Post. W.* 14. Posty i modlitwami przyzbrojeni zwyciężemy nieprzyjaciela. *W. Post. W.* 158. Każdego z nich przyzbroił, nie tarczą albo włócznią, ale namowami i napominaniem dobrym. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 15, 11. Chléb ten w sakramencie posila słabych, przyzbraja mężnych, uwesela smutnych. *W. Post. W.* 221.

PRZYŻĘCIE, *ob.* Przyżąć.

PRZYŻĘGAĆ *cz. dok.*; *Vind.* pershgati, pershagati; *Croat.* prisisem, prisgan; *Dal.* prisgati; *Ross.* прижигать, прижечь; przypalać, przypiekać, *adurere. Mącz.* anſengen, anbrennen.

PRZYŻEGLOWAĆ *cz. dok.*, żeglując przybyć, herbey geſegelt kommen; *Vind.* perladjati, doladjati, naladjati, (*ob.* Łódź).

PRZYZEMDLIĆ, PRZYZEMGLIĆ *cz. dok.*, przysłabić, etwas ſchwächen. *Subdebilitatus*, przyzemglony, podemglony. *Mącz.*

PRZYZIELENIĆ *cz. dok.*, zielonością przyprawić, ein wenig grün machen, grün anmachen. Naci pietruszki używają dla przyzielenienia potraw. *Cresc.* 212. PRZYZIELEŃSZY, a, e, *subviridis. Mącz.* (*Boh.* přizeleny), grünlich, etwas grün.

PRZYZIEMNY, a, e, przy ziemi będący, bey der Erde, an der Erde; *Eccl.* приземный; *Ross.* приземистый.

PRZYZIERAĆ, *ob.* Przejźrzeć. PRZYZIERACZ, a, *m*, przyglądacz, widz, spektator, dozieracz; der Zuſeher, Zuſchauer, Nachſeher, Betrachter; *Croat.* prigledavecz, prigledník; *Ross.* призиратель, призритель, присмотрщикъ, *f.* призрительница, призирательница; *Eccl.* приглядатель.

PRZYZIMNIEJSZY, a, e, *frigidulus. Cn. Th.* 870, ein wenig kalt. Przyzimniejszym *adverb.*, *Sorab.* 1. nazéhmn, trochu zéhmné.

PRZYZŁOCIĆ *cz. dok.*, po wierzchu pozłocić, begolden, vergolden. Gdy dobry brant z soba ze sreba przyniesiesz, już go będzie łacniéj przyzłocić i przyfarbować. *Rej. Zw.* 17 *b.*

PRZYZNAĆ, *f.* przyzna *cz. dok.*, Przyznawać *contin.*, przyznaję *pr.*; *Ross.* признать, признавать; uznawać, anerkennen. Już i tobie daruję, i przyznaję cię znowu za brata mego. *Teat.* 8, 110. Nic nie przyznam na samo słowo mędrca jakiego, póki prawdy przez doświadczenie nie obaczę. *Rog. Doś.* 1, 20. przyjmę, annehmen, anerkennen für wahr. Przyznał zapis w grodzie. *Tr.* Sam przyznaje wszystkiemu prawdę. *Stas. Num.* 1, 206. zeznaje wszystko, er geſteht alles zu. — §. Przyznawać co

komu, przyczytywać, przypisywać; einem etwas zuerkennen, zuſchreiben, beymeſſen. (*Ross.* признательность wdzięczność, признательный wdzięczny). Musimy przyznawać cnocie, co się jej należy. *Lach. Kaz.* 1, 396. Czemuż niektórych grzech wszystkim przyznawać? *Morszt.* 228. Przyznawać komu lata. *Cn. Th.* wypuszczać go z małoletności, einem die Jahre zuſprechen, einen für mündig erklären. Przyznano matce opiekę nad synem = przysądzono. *Tr.* Tak wiele czynią dla próżnej tylko chwały i domniemanej pompy i przyznawania. *Haur. Sk.* 516. (żeby im przyznawano = żeby ich chwalono). PRZYZNAĆ się *recipr.*; *Vind.* sposnati; *Boh.* přiznati se; wyznać, bekennen, geſtehen. Trzeba się nam będzie wszystkiego zaprzeć, ani słowa się We Panna nie przyznawaj. *Teat.* 30. *b*, 11. Nie przyznasz mi się, nie powiesz mi prawdy? *Past. Fid.* 99. *Slov.* Kto mlči, ten sa priznáwá; kto milczy ten się przyznawa, zeznawa. — §. Przyznawać się do czego, ſich zu etwas bekennen. Jakże stan nędzny człowieka! w szczęściu nie poznaje on ludzi, w nieszczęściu nikt się do niego nie przyznawa. *Mon.* 71, 24. Tak mnie uściskał i tak się do mnie przyznawał. *Teat.* 34, 63. przyjaźń udawał, er hat ſo ſehr den Freund affectirt.

PRZYŻÓŁKNĄĆ *nijak. jednłl.*, nieco żółtem się stać, etwas gelb werden; *Boh.* přižlutnauti.

PRZYŻONAĆ, *f.* przyżenie, przyżenę, przyżonę *cz. dok.*; *Boh.* přihnati, přiženu; przygnać, przypędzić; herbey treiben, hinzu treiben. Tuli jutro pożeniesz, czy na inną stronę? Gdzie ty będziesz pasł, tam i ja swoje przyżonę. *Simon. Siel.* 51. Zanuć tu sobie chwilkę, aza na twe pienie Prędzej ku mnie mój Dafnis trzodę swą przyżenie. *Nar. Dz.* 3, 50. Ponieważ pieniędzy nie macie, przyżeńcie dobytek wasz, dam wam zań zboże. 1 *Leop. Genes.* 47, 16. Wiatr przyżonał z morza kuropatwy do Izraelskiego obozu. *Farn.* 153. Zorza przyżenie luby spoczynek na wozie złoconym, *agere. Hor.* 2, 63. *Kniaź.* [Właściwie Przygnać, *f.* przyżenie albo po dawnemu, przyżonie; a *Infinit.* Przyżonać nie masz. 2].

*PRZYŻOWIĆ, *ob.* Przyzwać.

PRZYŹRZEĆ, przyźrzał, *f.* przyźrze, przyźrzę *cz. dok.*, Przyzierać, przyglądać *niedok*; *Boh.* přihlížeti, přihlidnauti, přihlidati; *Sorab.* 2. pschigledasch; *Bosn.* prigledati, pogledati, cjuvati *custodire*, (*ob.* Czuwać); *Croat.* prigledati, (prigledba *accuratio sedula*); *Ross.* призрѣть, призирать, приглядѣть, приглядывать, присмотрѣть, присматривать; przyzierać czego = strzedz czego, pilnować, oko mieć na co, dozorować, doglądać, chodzić koło czego; Aufſicht haben, Obacht haben, ein Auge haben auf etwas, ſich womit beſaſſen. Towarzysz potrzebny dla spólnej pomocy, dla spólnego przyźrzenia, dla spólnej pociechy. *Bial. Post.* 35. Przyzieranie, doglądanie, dozór, *Ross.* призрѣніе, приглядка, присмотръ, присматриваніе; *Eccl.* призоръ, (2. urok), призираніе. Przyzierający, *Eccl.* приглядный, призорный; *Ross.* призрительный, (призрачный urojony, fantastyczny). Jeśli masz owce, przyglądajże ich. *Radz. Syr.* 7, 24. Przyglądajże posługi, którąś przyjął, abyś ją wypełnił. 1 *Leop. Coloss.* 4, 17. Dawid, iż Absalona z młodu nie przyglądał, miał z nim wiele *turlei. *Glicz. Wych. F* 7 *b.* Pogaństwo lepiéj tego przyglądało. *ib. D* 8. Zostawił je, aby przyglądały domu jego. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 15, 16. (dla straży domu. 3 *Leop.*). Straż, aby nic nie jadł, przyglądała. *Kosz. Lor.* 147. Człowiek, który nierządu przygląda.... 1 *Leop. Deut.* 28, 54. (wszeteczny. 3 *Leop.*). Franca rozmogła się w tych, którzy niewiast przyglądają. *Biel. Św.* 235. (którzy się z niemi pętają). Ku przyglądaniu przysięgi chorego ma sąd woźnego w dom jego posłać. *Stat. Lit.* 286. (dla odebrania jéj). — *§. Ten już, nie frasujcie się, zacnie przykarany, Owa co zjadł, słuchajcie, i jako *przyirzany? *quae sit vindicta. Zebr. Ow.* 7. jak był patrzany za to, geſtraft, geahndet. — §. Przyzierać się czemu = przypatrywać się, einer Sache zuſchauen, etwas beſehen, beſchauen, betrachten. Cudom się nieba przyzierają bliżej, Uciech i chwały strumieniem oblani. *Kniaź. Poez.* 2, 91. Czy przyglądał się gwiazdom, czy nikczemnéj trawce, Wielbił wszechmogącego wszystkich rzeczy sprawcę. *Chod. Gesn.* 1. Przyzieranie się widziadłom polnym. *Zabł. Roz.* 47. Przyzierałem się pawiowi. *ib.* 2. Nie ma nic wiek z miłością, i my czasem starzy Lubiemy się przyzierać pięknej wdziękom twarzy. *Zab.* 11, 233. *Zabł.* Przyglądam się z daleka. *Przyb. Milt.* 279.

PRZYZUĆ, *f.* przyzuje *cz. dok.*, Przyzuwać *niedok.*, włożyć na nogi jak obuwie, wzuć; anlegen auf die Füße, anziehen, als Geſchühe. — *Fig.* On ich na swe kopyto przyzuwa. *Chrośc. Fars.* 307. przerabia, *ob.* Przekabacić.

PRZYZWAĆ, *PRZYZOWIEĆ, *f.* przyzwie, *przyzowie *cz. dok.*, Przyzywać *niedok.*; (*Sorab.* 1. pžizyewam oznajmuję); *Carn.* poklizati; *Croat.* prizávam, prizvalszem, dozvati, dozivam, dozavam; *Dal.* dozivam; *Bosn.* dozvatti; *Rag.* prizvatti, prizivatti, dozvatti; *Ross.* призвать, призывать, подозвать, подзывать, зазвать, зазывать, приманить, приманывать, подкликнуть, подкликать; *Eccl.* презываю, прикликаю, призываю; wołać do siebie, przywołać; zu ſich rufen, vorfordern. W kilka dni przyzwali mię do siebie, chcąc się dowiedzieć, cobym myślił czynić. *Baz. Hst.* 107. Przyzwanie, *Eccl.* призваніе; *Ross.* призывъ. Przyzwij go do siebie. *Teat.* 18, 116. Przyzowmy panny, a dowiedzmy się o jej woli; — tedy przyzwali ją. *Sk. Żyw.* 2, 104. Musi czekać, aż go kto przyzowie. *Min. Ryt.* 1, 112. Naukami zabronionemi duchów przyzywali. *Chełm. Pr.* 186. Geiſter citiren. Lapia bawi się bardzo czarami, przyzywają wiatrów i obłoków burzystych i niepogod. *Boter.* 156. Przyzywaniu służący, *Vocativus casus. Cn. Th.*

PRZYZWALACZ, a, *m.*, zezwalacz, der Bewilliger, Beypflichter. *Cn. Th.*; *Croat.* privolitel; *Carn. et Vind.* pervolnik; *Hung.* zó vallo; *Ross.* согласникъ, *f.* согласница; *Eccl.* изволитель, волитель.

PRZYZWISKO, a, *n.*, dodane imię, Zuname, Beyname, (cf. przezwisko); *Boh.* přigmeno; *Sorab.* 1. pžemêno, pschemeno; *Vind.* perjemenik; *Croat.* pridòvek; *Dal.* pridivak; *Bosn.* pridivak, prizimme, prezimme; *Rag.* prezimme, prîdjevak; *Eccl.* прозваніе, порекло, понареkованіе; *Ross.*

проименованіе, *obs.* рекло, порекло. Przyzwisko na obydę *Ross.* названіе.

PRZYZWOITOŚĆ, ˙PRZYSWOITOŚĆ, ści, *ż.*, przystojność, godziwość; die Anſtändigkeit, Gemäßheit; *Sorab.* 1. pžihodžnoſcz; *Eccl.* ѣстность. Nieprzyzwoitość; *Ross.* худоба, (cf. chudoba). PRZYZWOITY, ˙PRZYSWOITY, a, e, PRZYZWOICIE *adverb.*, przystojny, przynależyty, godziwy; anſtändig, gehörig, gemäß; (*Sorab.* 1. pžihodžne; *Rag.* podobni, podoban, (cf. podobny); *Eccl.* лѣпотный, лѣпый, лѣпъ, cf. lepski). Każdy urzędnik powagę przyzwoitą urzędowi zachować ma. *Kras. Pod.* 2, 203. Przyzwoitym być komu; *Rag.* podobittise komu, (cf. podobać się). Przyzwoita, *fem.*, *scil.* rzecz ◦ przystoi. *Ellipt.* Tobie pijaku o téj porze powracać do domu? hultaić się na całą noc? *Teat.* 10. *b*, 94. PRZYZWOITO *absolut.* przyzwoito jest, przystojno, godziwo, należy; es geziemt ſich, gebührt ſich, iſt gemäß, angemeſſen.

PRZYZWOLIĆ *cz. dok.*, Przyzwalać *niedok*, zezwalać, przypadać, przystawać na co; beypflichten, beyſtimmen, einwilligen; *Boh.* přjwoliti, přjwolowati; *Sorab.* 1. pžiwohlam szo, pžizmoszuyu szo; *Sorab.* 2. ſwohlisch; *Carn.* pervoliti; *Vind.* pervoliti, pervoluvati, noterpovoliti, perpasti (cf. przypaść na co), perstajati (cf. przystać), perrezhi (cf. przyrzec), dovoliti; *Croat.* privolyiti, privolyújem, privolilszem; *Ross.* соизволить, соизволять, сдаться, сдаваться, (cf. zdać się); *Eccl.* съгласити, съглашати. Kto się złym ludziom nie sprzeciwia, ten na ich grzechy przyzwala. *Sk. Dz.* 1063. Kto milczy, przyzwala. *Teat.* 12, 148; *Slov.* kdo mlči, ten sa priznawa. Przyzwalający, *Vind.* perpadliu, pervolezhen, pervolen, perglaſezhen, persastopen; *Ross.* соизволительный. Przyzwalający, czyniącemu równy. *Cn. Ad.* 984. Pijany na wszystko przyzwala. *Cn. Ad.* 846. PRZYZWOLENIE; *Carn.* pervola; *Vind.* pervolenje, pervolnost, perpad, dopad; *Sorab.* 1. pžiwohleno; *Croat.* privolya; *Hung.* jó vallas; *Ross.* соизволеніе, согласіе, благонзобрѣтеніе; *Eccl.* сположеніе, съглашеніе. Kazimierz Ludwika na królestwo naznaczył, za przyzwoleniem panów. *Stryjk.* 586. — §. *Cum Dat.* Przyzwolić czemu, Raum geben, Gehör geben. Racz przyzwolić głosowi modlitwy mojéj; *intende voci orationis meae. Wróbl.* 8. Przyzwól cesarskiemu rozkazaniu, a wyzwól się sama z tak wielkiéj nędzy. *Sk. Żyw.* 1, 83. Przyzwól nam, a bądź nam ku myśli. 1 *Leop. Dan.* 13, 20. Ani surowym zezwalał radom, ni do wykonania złości był powodem. *Odym. Św.* 2. *K k* 2 *b.* Wszyscy, ilekolwiek mu ich przyzwoliło, rozpierzchnęli się. 1 *Leop. Act.* 5, 37. (zwolennicy jego).

PRZYZWYCIĘŻYĆ *cz. dok.*, pobić trochę, cokolwiek przezwyciężyć, ein wenig beſiegen. Rossyacy nieprzyzwyciężeni. *Zab.* 12, 178. niezwyciężni, *invincibiles*, unüberwindlich.

PRZYZWYCZAIĆ *cz. dok.*, Przyzwyczajać *niedok.*, nakładać kogo czego, przyuczać, wkładać w co, wprawiać, einen an etwas gewöhnen; *Sorab.* 1. nawožam druhoho; *Vind.* pervaditi, navaditi, navajati, (cf. wada); *Carn.* navadẽti; *Dal.* navaditi; *Croat.* navagyujem, navadilszem; *Ross.* повадить, поважнвать, привадить, приваживать, приучить, приучать, торить, (cf. torować). Przyzwyczajaj matko swoje dzieci do zachowania ochędóstwa. *Zab.* 16, 20. Przyzwyczajenie; *Ross.* наторѣніе, (cf. nałóg, cf. narów). — Przyzwyczaić się, przywyknąć; ſich angewöhnen, gewohnt werden. Tylko się przyzwyczaić. *Zegl. Ad.* 258. Na koniu z zbroją rozmaitą siedzieć przyzwyczajała się. *Warg. Wal.* 137. Nie za tydzień, ani za rok złym się rzeczom odzwyczaić, a przyzwyczaić dobrym. *Hrbst. Nauk. h* 7 *b.* Przyzwyczajony *Ross.* наторѣлый. Gdy już męża kochać przestaje, serce do miłości przyzwyczajone, musi sobie nowego szukać kochanka. *Teat.* 52. *d*, 14. Przetrzymać nieprzyjaciół tych do jesieni, aż mrozy im ˙nieprzyzwyczajone nastąpią. *Star. Woj. B* 2 *b.* do których nieprzywykli, ihnen ungewohnt.

PRZYZYWAĆ, *ob.* Przyzwać. PRZYZYWACZ, a, *m.*; *Croat.* poruchitel, (cf. poruczyć); *Eccl.* призыватель, презыватель; który kogo przyzywa, przywołuje, der Herbeyrufer, Vorrufer, Einlader. Zaproszonych przyzywacz, *accersitor. Cn. Th.* 1586.

P S.

PSALM, u, *m.*, z *Greck.* pieśń nabożna. *Kras. Zb.* 2, 424. ein Pſalm; *Boh.* žalm; *Slov.* žálm, žalár; *Sorab.* 2. pſalm; *Sorab.* 1. pszalm, ſpewano; *Vind.* pſolm, Davidova pesem; *Carn.* pęsm; *Croat.* soltár; *Hung.* sóltar, zsoltár, (cf. zołtarz); *Bosn.* psallam, salam; *Rag.* pjẽsan, (*ob.* Pieśń); *Ross.* псаломъ. Psalmy Dawidowe są wybornym dziełem poezyi lirycznej. *Gol. Wym.* 415. Spiewają wiersze z psalmów, które prokimenami zowią. *Pim. Kam.* 229. Spiewanie psalmów wierszami *Eccl.* стихословіе. Siedm psalmów pokutnych. — §. Ta konteska dalibóg warta psalmów pięciu. *Teat.* 43. *c*, 52. *Wyb.*, (niczego). PSALMISTA, y, *m.*, *Groch. W.* 598. ◦ PSALMOGRAF, a, *m.*, *Kulig. Iler.* 39. ◦ PSALMODZIEJ, ieja, *m.*, n. p. Możny on psalmodziej Dawid. *Ryb. Cześl. D* 4. der Pſalmendichter. Arfo złocista, uciecho świętego Króla psalmisty, w trudne czasy jego, Kiedy przed Saulem z tobą samowtóry, Uciekał w góry. *Groch. W.* 598, *Boh.* žaltárnjk; *Carn.* pesmẽnik, pesmoust; *Vind.* pſolmopeuz, pſolmistar; *Croat.* sòltarnik; *Rag.* pjevalaz, pjesnik; *Ross.* псалмопѣвецъ, псаломникъ, пѣснопѣвецъ, пѣснословъ. PSALMOWY, a, e, z psalmów, Pſalmen ◦; *Ross.* псаломный, псаломскій. PSALTERYA, yi, *ż.*, fundacya na odbywanie psalmów, eine Pſalmenfundation. Psalterye, katedry, i insze fundacye zakładają, a śpitala niemasz. *Sekl.* 35. PSALTERYSTA, y, *m.*, obowiązany odbywać psalmy, der Pſalteriſt, Pſalmenſänger; *Ross.* псаломшикъ. Edwiga Władysława przywiodła, iż psalterysty, którzy zołtarz w kościele spiewają, na zamku Krakowskim założył i nadał. *Biel. Św.* 230 *b.* PSAŁTERZ, a, *m.*, PSAŁTERZYK, a, *m.*, *dem.*, zołtarz, księga psalmów. *Kras. Zb.* 2, 424. der Pſalter; *Sorab.* 2. pſalter; *Sorab.* 1. pſalter; *Croat.* sholtar, sòltar; *Bosn.* psaltir, molitva; *Rag.* saltjẽr; *Ross.* псалтирь. Psałterz abo ˙zołtarz właśnie jestci instrument sposobny ku graniu. 1 *Leop. Ps. pr.*; *Rag.* prigúdniza, (cf. ˙gędzić). — Różaniec mianuje się i psałterz abo ˙zołtarz panny Maryi. *Bzow. Roż.* 7.

PSI, ◦ PSY, *plur. Nom.* pies. — PSI, psia, psie; *Boh.* psý,

pesky; *Slov.* psi, psy; *Sorab.* 1. pſówy, pszowé, pszeczži; *Carn.* pasje; *Vind.* peſji, peſizhni, peſinji; *Croat.* peszji; *Bosn.* pasji; *Dal.* passyi; *Rag.* passij; *Ross.* neciй, псовый; od psów, do psów należący; Hunde-, Hunds-, hündiſch. Wielka liczba gatunków w psim rodzaju. *Zool.* 303. Psie łajno, (*Carn.* pasjek; *Vind.* peſjak). Skóra psia biała *Ross.* лайка, лайковый. Psie pole pod Wrocławiem, od psów, które się tam zbiegły po porażce Henryka przez Bolesława. *Krom.* 138. das Hundsfeld. Psia Scylla Sykulskie oszczekuje tonie. *Zebr. Ow.* 162. (psami osadzona). — *In familiari sermone* psi *in deteriorem partem usurpatur ad exprimendum contemtum, indignationem etc.*, n. p. Wrzaski, huki, puki, każdego ubiją, że sobie czasem drugi psiem sadłem boki maże, a prawie psiem sadłem, bo mu też tak przystoi, a szkoda mu traktywy. *Rej. Zw.* 103 *b.* Z psiém okiem, z łani sercem, bezecny opoju! *Dmoch. Il.* 12, (cf. psu oczy przedał, cf. psina, cf. czoło). Psi głos nie idzie do niebios. *Cn. Ad.* 984. (nie dba serce cnotliwe, na mowy złośliwe; *Croat.* peszje lajanye ne chuiesze v'nebo; cf. pies szczeka, xiężyc świeci). I jeszcze tym psim tonem! *Treb. S. M.* 126, (cf. warczy, mruczy jak pies). Psia natura, węchem pożywienia śledzi, i na ścierwie opada. *Psalmod.* 55. Psi głód; *ob.* Wilczy głód, (*Carn.* kukéz). Psia żądza serce mu niczuje. *Zab.* 15, 246. Psia sztuka, psi figiel, psikus; ein Hundsſtreich, ein Schelmſtreich, Schabernack, ein Poſſen; *Ross.* проказы. Psie sztuki na pytkach się wydadzą. *Brud. Ost. E.* 10. Dyabli ustawicznie myślą o psich figlach. *Ossol. Str.* 8. Nie trzeba ci psią sztuką, nie z kąta, upomnieć się swego, są tu bronie, są konie. *Pot. Arg.* 182. Psiego się ważyła uczynku, przechować banita. *Pot. Arg.* 78. Gdy się psiego ważą, najmniejszej się rzeczy lękają. *Birb. o Exorb.* 2. (niegodziwości jakiej, Schelmſtück). Ktoby psiego zakrawając, pod nos kurzył.... *Dwon. A* 1. (na kształt psa, jak pies; wie ein Hund, auf Hundemanier). Jeśli chcesz być panem, przestań psich obyczajów. *Papr. Gn.* 1029. (psotliwych, nieokrzesanych). Psi swąd, *ob.* Swąd. Psi obiad, psia strawa, potrawa podła, zła. *Cn. Ad.* 911. ein Hundeeſſen, ſchlechte Koſt. — *Aliter:* Psi obiad, psia strawa, ścierw, krucza strawa; Hundeaas, Rabenaas. Kto dobrego konia kradnie, możeby niechał lichoty i psiego obiadu (marchy); kto złego bierze, pewnieby wziął dobrego. *Klon. Wor.* 20. Woła nań wielkim głosem: zastanów się psia strawo! *P. Kchan. Orl.* 1, 12. (wisielcu!). Tatarowie, ta psia strawa, nie raz Polskę plundrowali. *Paszk. Dz.* 13. Psia jucha, psia dusza; Hundeblut, Hundeſeele. — Słuchać psiej skóry. *Xiądz.* 5. t. j bębna, dem Hundefell, dem Kalbfell, der Trommel folgen. Kto nie chce słuchać ojca i matki, musi psiej skóry słuchać. — Psiego skoczyć, psiego zlecieć, psiego pływać, jak pies poniewolnie brnąć, przymuśnie krok jaki czynić; wie ein Hund waten, an etwas müſſen, man mag wollen, oder nicht, (cf. sowiego). Wierz mi, że cię wywiodą na głębią z miałkiego, Ani się sam obaczysz, kiedy skoczysz psiego. *Rej. Wiz.* 3 *b.* Dziś tu leży nie jeden, co wczoraj był żywy. Ni króle, ni książęta, nie wydrą się z tego, By był mocarz największy, każdy skoczy psiego. *ib.* 85. Ten cię źrzobek wnet zmiece z stada piekielnego, Byś najbardziej podpinał, wierę zlecisz psiego. *ib.* 163. Zapomniał ten skąpiec, iż ze wszem przyjdzie skoczyć psiego. *Rej. Wiz.* 14. Widzę bracie stąpasz pyszno, Nie wiem by-ć na dobre wyszło, Bo-ć nie długo czekać tego, Że też za mną skoczysz psiego. *Rej. Zw.* 237. Lepsze dziś, niż jutro, bo nie wie nikt tego, Kiedy jako kot z dachu, musi skoczyć psiego. *ib.* 239 *b.* Nie ptakiem tam bród przebywać, bo przyjdzie bardzo psiego pływać. *Białob. Odm.* 45. — Ukazał mi psi ząb; *Theonino dente rodet. Cn. Th.* 69. er beißt ihn heimtückiſch, läßt heimlich ſeine Tücke wider ihn aus. Ustępując Moskwa Derptu prochy podsadzili, także i indziéj wszędzie psi ząb naszym ukazali; przedsię nasi nie mścili się nad niemi. *Biel.* 728. Ważył się też królowi psie ukazać zęby; *incessere dictis protervis. Zebr. Ow.* 322. Mnie sierotą krzcząc, ojcowski psi ząb ukazała; *exhibuit linguam paternam. ib.* 143. — §. *Anatom.* Psie zęby, *dentes canini*, die Hundszähne, pośrzednie między przedniemi i trzonowemi; ich wierzchołek podobnie jak u psów jest kończasty. *Wejch. Anat.* 36. W czeluści niższéj, zowią kły psie lub psie zęby; w wyższéj oczne zęby. *Krup.* 1, 77. *et* 105. U konia, psie zęby wyrastając z tego abo owego boku, nad zwykłe z drugiemi porównanie, ostrzeją, abo jako drugie jakie zęby na wierzchu wypuszczają. *Hipp.* 108. *Końsk. Lek.* 23. — Psie włosy, złe niepotrzebne szpecące włosy na nogach końskich. *ib.* Hundehaare auf den Pferdefüßen; (*Ross.* псовина długie włosy na przednich łapach psów myśliwczych, песнка krótkie szorstkie włosy w wełnie, песковатый krótkich szorstkich włosów, jak n. p. zła wełna). — §. Psie dni, psie czasy, psia grań, psianka, kanikuła, gdy słońce w znamieniu rakowym bywa, die Hundstage. *Cresc.* 106. *Sienn.* 317. *Cresc.* 348. *Macz.*; *Slov.* psyčck; *Carn.* passia suesda, pasji dnevi; *Vind.* peſji dni; *Croat.* peszovezd. (*Slov. prov.* Na psé letnicki, *ad calendas Graecas*, cf. Ruski miesiąc). — §. *Botan.* Psi język, *cynoglossum*, ma listki ostre, a kosmate, psiemu językowi podobne. *Urzęd.* 69. *Syr.* 1299. *Kluk. Dykc.* 1, 177. Hundszungenkraut; *Sorab.* 1. pszowé yazék; *Ross.* песей языкъ, шелкуха. Psi języczek, *myosotis luppula*, gatunek ptasiego oczka. *Kluk. Dykc.* 2, 132. eine Art des Mäuſeöhrchen. Psi len, płesznik, szlachtawa większa, *plantago psyllium*, Flöhſame. *Sienn.* 136. Psi rumień, śmierdzący rumień, *camomilla foetida*, Kuhdillen, Krötendill. *Syr.* 803. Psia cebula, śpilanka, podejźrzon żółty, *bulbus vomitorius. Syr.* 862. eine Art Märzblumen. — Psia pasza, psi bluj, *gramen caninum. Syr.* 1306. Hundsgras. Psia trawa, *dactylis. Kluk. Dykc.* 1, 179, *Sorab.* 1. pór, pórowa trawa; *Croat.* ostrieza, peszja trava. — Psia róża, róża pszczelna, *rosa canina. Urzęd.* 98. Hundsroſe. — Psia rzeżucha, pieprzyca mała, *Iberis*, wilde Kreſſe. *Syr.* 873. *Sienn.* 137. — Psie mléko, wilczy mlecz, *euphorbia esula. Kluk. Dykc.* 1, 213. Hundsmilch, Eſelsmilch. — Psie wiśnie, miechunki, *physalis alkakengi. Syr.* 1374. Judenkirſchen. *Sienn.* 9. — Psia łoboda, *chenopodium vulvaria*, die Hundsmelde, udają, że z moczu psiego bywa. *Syr.* 1106. — Mech psi, *muscus caninus*,

Hundsmoß, Hundsflechte, wychwalają go w ukąszeniu od psa wściekłego. *Krup.* 5, 155. — Ogórek ptaszy abo psi, *cucumis asininus*, Eſelskürbiß. *Krup.* 5, 185. — Psi ząb, *erithronium*; *Ross.* кандыкъ, Hundszahn, rodzaj rośliny. *Kluk. Dykc.* 1, 209. — Psie śliwy. *Perz. Lek.* 157. Hundspflaumen. PSIANKA, i, *ż.*, psia gwiazda na niebie, kanikuła. *Mącz.*, psia głowa. *ib.* der Hundsſtern. — §. *Botan.* Psianka, *ob.* Słodkogorz, psinki; *Ross.* демьянка, посленъ, пясликъ, песей гроздъ, сорочьи ягоды; *solanum*, Nachtſchatten. *Papr. Kol. G* 4. PSIARNIA, i, *ż.*; *Boh.* psynec; *Vind.* peſyek; *Ross.* псарня, конура, конурка; miejsce na psy, der Hundeſtall. W psiarni aby codzień chędożono, żeby od gnoju psi nie marnęli. *Haur. Sk.* 341. Psiarnia powinna być przedzielona podług różności psów. *Kluk. Zw.* 1, 394. — §. *Metonym.* Obejrzy się, aż tu doń obces ogar leci, Nie bardzo dalej psiarnia ciecze rozpuszczona. *Zab.* 15, 272. *Trąb.* psy z psiarni, der ganze Hundeſtall, alle Hunde aus dem Hundeſtalle. PSIARSKI, a, ie, od psiarza, Hundewärter-; *Ross.* псаревъ, псарскій. Była w Mazowszu powinność żywienia psów xiążęcych, pod imieniem psiarskie. *Czack. Pr.* 2, 257. die landesherrliche Hundefütterungsverpflichtung. PSIARZ, a, *m.*; *Boh.* psowod, *f.* psowodka; *Vind.* peſizhar; *Croat.* pszár; *Rag.* psihar; *Ross.* псарь, выжлятникъ (cf. wyżeł), сырейщикъ, доѣзжачей, (cf. dojeżdżacz); co psy opatruje, der Hundewärter. Azam ja psiarz? *Budn.* 2 *Sam.* 3, 8. *not.* «starszy nad psy». Xiążęcy łowczowie nazywali się psiarzami. *Czack. Pr.* 2, 257. — §. Diogenes psiarz, *vulgo* cynik. *Mon.* 75, 305. Hundephiloſoph, Cyniker. PSIĆ się, *ob.* Psieć. PSICA, y, *ż.*, PSICZKA, i, *ż.*, *dem.*, suka, suczka; *Boh.* psyce, tjsta, čuba, čubka, čubička, (cf. czub, cf. szuba); *Carn.* psiza, pésiza, kusélza; *Vind.* pſiza, kuſei; *Croat.* kusza; *Dal.* pssicza, kucska; *Bosn.* psiça, kuçka; *Rag.* psizza, kucka; *Croat. barb.* vaseka; die Betze (*ob.* Adlg.), die Hündinn. Szczenna psica. *Lib. Hor.* 85. *Hor.* 2, 182. *Nar.* Dwoje szczeniąt od jednej psicy zrodzone, każde inszego przyrodzenia. *Falib. G* 3. *Petr. Pol.* 2, 242. Psica zajączka nie urodzi. *Birk. Kaz. Ob. K b.* Psiczka, *catella. Mącz.* — §. *Vituper.* A co zdradliwa psico, i mnieś oszukała! *Banial. J* 3. — §. Kanikuła, psia gwiazda, suczka, psiczka. *Cresc.* 70. psianka, der Hundsſtern. PSIĘ, ięcia, *n.*, szczenię; *Vind.* ſhene, pſhene, peſle, ein junges Hündchen. Psięta jedzą z ułomków padających z stołu panów swoich. *Budn. Math.* 15, 27. PSIEĆ, psieje *neutr. dok.*, zepsieć, zpiesieć *dok.*, Psić się, zepsić się *recipr.*, (cf. *Lat.* pessum, pejus, pessimus); *Boh.* psyti se, *ob.* Psocić się; psuć się, psem się stać, na psa się godzić, cf. kundleć, ſchlecht werden. Najpierwej na nogi psieje każdy stary. *Pot. Pocz.* 661. (*ob.* pies na nogi). Od próżnowania psieje, i wczasów w obozach szuka żołnierz. *Birk. Chmiel. A* 2 *b*, (cf. pies na robotę). Gdy sokoł zpiesieje, bije go i wrona. *Rys. Ad.* 15. Siostry jego obcowaniem tym się zepsiły. *Bardz. Luk.* 140. Sługa zły próżnowaniem zepsieje, i jeszcze daleko gorszym, niżeli pierwej będzie. *Pilch. Sen. list.* 360. PSIGŁOW, *ob.* Psiogłowy. PSIK! *deterrendo feles*, ein Ruf, die Katze wegzuſchrecken, (cf. za się!). A psik, a psik kocie! już po słoninie. *Teat.* 30. *c*, 47. — *Transl.* Wszędzie mi powiadano: psik waści od zmarłego pana brata żony. *Teat.* 24. *b*, 6. wara! won! odsadzono go jak kota od mleka, man hat ihn abgewieſen. PSIKUS, a, *m.*, psi figiel, psia sztuka; *Sorab.* 2. poszn; *Vind.* hudu sadetje, ein Schelmſtreich, ein Schabernack. Oj takiego wyrządzę mu psikusa, niech pamięta co umiem. *Teat.* 4. *b*, 32. Nieszczęsna z swemi białogłowa datki, często nam psikus, często złość wyrządza. *Zab.* 15, 214. *Pilch. Sen. gn.* 352. PSINA, y, *m. et ż.*, PSINKA, i, *ż.*, *bland.*, a) liebes Hündchen; *Rag.* psinna; *Croat.* pszina; (*Bosn.* psinna, veliki pas). Maleńka psina, dobrze karmiona, byłaby szczęśliwsza na łonie swéj pani. *Mon.* 76, 296. Jaki to żal, kiedy psina kochany skowyczy! *Boh. Kom.* 5, 66. — b) Psina, (*Boh.* psyna; *Ross.* псина); smród od psów; *Croat.* pszina *canina malitia*, pszinászt *malitiosus*. — *Fig.* Psiną oczy zasłonił, *abstersit pudorem. Rys. Ad.* 59. *Rej. Post. P p* 4. *Rej. Zw.* 38 *b. Kosz. Lor.* 41 *b.* (psu oczy przedał, bezczelny). Psiną oczy zakrywszy, płodziłeś niewstydy. *Birk. Kaz. Gb. E* 3. Oni z swoją postawą prawie jako wilcy Psiną oczy zatkawszy, siedzą milcząc wszyscy. *Rej. Wiz.* 163 *b.* Tak mówił z fukiem Appiusz nadęty, Oczy złej żądzy zaślepiwszy psiną. *Zab.* 15, 256. — c) Febry zwyczajne pospólstwo zowie drżączkami, zimnicami, psinami, ciotuchami. *Krup.* 5, 527. das kalte Fieber; *Boh.* psotnice. — d) Psina, co się na psa godzi, rzecz zepsuta; den Henkermerth, etwas Untaugliches, *e. gr.* Psina, rola niepłodna, ein ſchlechter Acker, ein Hundsanger. Co nawykło psinie, Nie pomoże w najlepszej uprawa rzędzinie; Z bujnej zaś roli ziarnko, choć kto w psinę rzuci, Upewniam gospodarza plonem nie zasmuci. *Pot. Pocz.* 30. PSINIEC, ńca, *m.*; (*Boh.* psaněc *infamis*). — *Fig.* Cały pies, junak, gracz; (ein ganzer Hund), ein rechter Kerl, ein Bramarbas, Eiſenfreſſer. Sroższy to psiniec, co rozciął, niż co ma rozciętą gębę. *Bies. B* 4. Straszny kot jakiś, oczy ogniste, psiniec szkaradny. *Birk. Dom.* 12. Psiniec, pysk, paszcza; die Schnauze, der Rachen. Skoro smok rozdziewi swój psiniec łakomy, W ten czas ode mnie rogiem będzie przebodzony. *Papr. Kol. Q* 2. Apologią tę moję połknąć paszczękę rozwarłeś; lecz od rozwartego na nię psińca twego apologia moje obronię. *Smotr. Ex.* 13. PSINKA, *ob.* Psina. PSINKI *plur.*, ziele, *solanum*, Nachtſchatten; *Ross.* псинка; *Boh.* psynky, lilek; *Bosn.* pasviça. Do tego rodzaju należą koralowe drzewko, słodkogorz, jabłko miłośne, gruszka miłośna. *Kluk. Dykc.* 3, 85; ziele to jest trucizna. *Kluk. Rośl.* 2, 248. PSIOCHA, *ob.* Pica, *obsc.* PSIOGŁOWY, PSIGŁOWY, a, e, *caniceps*, hundsköpfig. Psiogłowy Anubis. *A. Kchan.* 236. *Chmiel.* 1, 103. PSIOGŁOWIEC, wca, *m.*, PSIGŁÓW, a, *m.*, *Chmiel.* 1, 573. *Subst.*; ein Hundsköpfiger, ein Hundskopf. Psiogłówcy. *Kmit. Spit. A* 3 *b*; *Croat.* peszoglávczi. PSISKO, a, *n.*, *contemn.*; *Slov.* psisko; *Boh.* psysko; pies brzydki, ein häßlicher Hund. Psisko stare niezdatne oddano do bydła. *Kras. Baj.* 22; *Slov.* welki psisko *magnus lurco.* *PSIWY, a, e, psiéj natury, zły, niegodziwy; hündiſch, ſchlecht, boshaft. *Chodk. Kost.* 32.

PSKÓW, a, *m.*, miasto w Moskwie, eine Stadt in Rußl.

PSKOWIANIN, a, *m.*, obywatel Pskowski, ein Pſkower; n. p. Wiódł wojnę dla spólnych granic z Smolenszczanami, z Pskowianami. *Steb.* 159.

PSNĄĆ *cz. jednll.*, szybko posunąć, pomknąć; ſchnell rücken, ſchieben, (cf. *Germ.* ſchnapp! ſchnipps!). Zbliża się, wyciąga ręce, chwyta i chwycił, - coś psnęło się. *Ossol. Str.* 2. Pochodz. *upsnąć się*, *wypsnąć*, *popsnąć się*, *opsnąć się*.

PSOCIĆ się z kim *rec. niedok.*; *Boh.* psyti se (*ob.* Psić się, psieć), čubcjm se; a) psotę z kim pełnić cielesną, kurwić się; Unzucht treiben, (leben wie ein Hund). Będą się psocić córki wasze, i żony wasze cudzołożone będą. 1 *Leop. Act.* 4, 13. (rozpustne będą. 3 *Leop.*). Mało jeszcze ma ta wszetecznica; co się z niemi psoci. *Pot. Syl.* 46. Cezar tym czasem w Kanopie się psoci I dni i nocy święci swej Wenerze. *Chrośc. Luk.* 2, 20. PSOTA, y, *ż.*, cielesna żądza, cielesność, jurność; Fleiſchlichkeit, Fleiſchesluſt, Geilheit, cf. *Germ.* Zoten; (*Croat.* pszòszt *convitium*; *Dal.* pssosst, pssoka *convitium*; *Rag.* psovka *contumelia*, psovni *contumeliosus*). Ziele to wzwód mężom czyni, a ku psocie zapala. *Cresc.* 239. Niektórzy Tureckiej psocie równi, żón wiele mieć się nie wstydzą. *Sk. Kaz.* 352. — §. Psota, cielesność sprosna jednej osoby z sobą; pomazanie ciała dobrowolne nasieniem przyrodzonym. *Cn. Th.* samogwałt, Selbſtbefleckung, Onanie. — §. Psota, *latius etiam patet, et omnem nefandam libidinem sonat. Cn. Th.* żądza, sprosność, porubstwo; unzüchtige, unerlaubte Begierde, Unzucht. Łakomstwa a psoty ludzkie przewyższają miarę. *Biel. Hst.* 135. Kto się na złe udawa, zwłaszcza ku frejowi abo ku psocie, już taki traci srom. *Ezop.* 90. Wydałaś się z psotą twoją każdemu mijającemu, abyś jego była. 1 *Leop. Ezech.* 16, 15. (z rozpustą twoją. 3 *Leop.*). Okazała się zelżywość twoja, cudzołostwo twoje, sprosna złość psoty twojéj. 1 *Leop. Jer.* 13, 27. (pustoty twojéj. 3 *Leop.*). Oni się zcudzołożyli, a w domu nierządnicy psotę płodzili. 1 *Leop. Jer.* 5, 7. (pustowali. 3 *Leop.*). Z nią psotę płodzili królowie ziemscy. 1 *Leop. Apoc.* 17, 2. W pożądliwość padają, iż ani cudzołostwa, ani porubstwa, ani mężczyńskiéj psoty chronić się nie umieją. *Zygr. Pap.* 353, (cf. sodomia). — b) Psotę komu wyrządzać, psikus, psią sztukę, psi figiel; *Vind.* norzhnia, oshribnost, fhimf, fhemf, fantnia, fantifhtvu, mladostnia; *Ross.* блудни, Bubenſtück, Schelmſtreich. Ty to niecnoto taką wyrządziłeś mi psotę! *Teat.* 24. *c*, 120. Na złość, na psotę, na niecnotę komu co uczynić. *Cn. Th.* 451, (cf. na przekorę). — §. Psota, co nic warto, wyrzut, odrzut, śmieci, brak; Unrath, Auswurf. Koszta na psy, psoty, tyle owsa na osypki dla nich, żeby konie tym samym owsem karmione, mogły pójść na handel. *Mon.* 71, 189. I te brudy u nas w hucie w psotę iść nie powinny. *Torz. Skł.* 290. — §. Psota, pluta, niepogoda, czas szkodliwy; fatales Wetter, ſchlackiges Wetter. — §. Psota, psucie, zepsucie, szkoda; (*Boh. et Slov.* psota bieda, nędza), das Verderben, der Schade. Kto mając zleconą sobie amunicyą, magazyny, dopuszcza się ich ruiny, lub psoty, taki.... *Ostr. Pr. Kor.* 1, 133. Szkoda albo psota nie okazuje przez się chęci zysku; ale jest skutkiem jakowejsiś płochości albo zemsty. *ib.* 1, 332. PSOTLIWOŚĆ, ści, *ż.*, jurność, cielesność, żądza cielesna; Geilheit, fleiſchliche Begierde, Brunſt. Są niektóre rzeczy gaszące chęć psotliwości, a to przez zgęszczenie plemienia w łonie. *Cresc.* 474. Zewnątrz z serca ludzkiego wychodzą zdrady, psotliwości. *Sekl. Marc.* 7; nieczyste żądze, unreine Begierden; *Ross.* сквернотворение. PSOTLIWY, PSOTNY, a, e, PSOTLIWIE *adverb.*; (*Boh.* psotny; *Slov.* psotní nędzny); pełen cielesnej żądzy, cielesności, jurny, nierządny, wszeteczny, sprosny; geil, voll unreiner Begierden, unordentlich, unfläthig. Obmierzła, stary szalony, psotliwy albo zalotny. *Haur. Sk.* 172. Walery, mimo czyny psotne, Pozyskał był We Panny westchnienia pierwotne. *Tręb. S. M.* 20. Weź sobie za żonę niewiastę nierządną, zrodźże z niéj syny psotliwe, bo psotliwie będzie psotę płodzić ziemia ta. 1 *Leop. Ozea.* 1, 2. Starł serce ich psotliwe i odstępujące od boga, i oczy ich psotliwe za bałwany swemi. *ib. Ezech.* 6, 9. Psotliwe gadanie *Eccl.* сквернословие, сквернословство. Psotliwie gadać *Eccl.* сквернословити. Psotliwie gadający *Ross.* сквернословецъ, сквернословникъ. — §. Psotliwa fortuna, jakie sobie z rzeczy ludzkich igraszki czynisz! *Ossol. Sen.* 48. (wyrządzająca psoty, psikusy; voll Schelmſtreiche, Schabernacke). PSOTNICA, y, *ż.*, PSOTNICZKA, i, *ż.*, *dem.*, *Kniaź. Poez.* 1, 129. nierządnica, eine unkeuſche Weibsperſon. — §. *Aliter:* Co psuje, szkodzicielka, skazicielka; die Verderberinn, die etwas verderbt. Jejmość Panna Fioleta jest psotnicą serca męża mego dla mnie. *Teat.* 24. *b*, 41. PSOTNIK, a, *m.*; (*Boh.* psotnik epilepsia; *Croat.* pszòsztnik, psanitel *convitiator*; a) psotliwy, nierządny człowiek, rozpustnik, sprosnik; ein Ausgelaſſner, ein unſaubrer Menſch. Jakże téj czołobitne oddawać pokłony, która się ośmiela ostatniemu zaprzedać psotnikowi! *Mon.* 76, 409. *Nag. Cyc.* 37. *Nar. Tac.* 2, 443. — b) Psotnik, szkodnik. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 216. który co psuje, der Schadenſtifter. PSOWAĆ, *ob.* Psuć.

PST! *interj.*, przywołując półgłośno! pſt! oder bſt! Pst! pst! pst! królowa moja, czy momencik z tobą nie można pomówić? *Teat.* 29, 59, (cf. psyt!)

PSTRĄG, BZDRĄG, a, *m.*, BZDRĘGA, i, *ż.*, PSTRĄŻKA, i, *ż.*, *dem.*; [*Etym.* pstry 2] *Boh.* pstruh; *Slov.* pstruh, struh; *Croat.* biztrajnga, bisztranga; *Hung.* pisztráng; *Carn. et Vind.* posterva, slatouka, vprishena posterva; *Dal.* paszterva; *Rag.* pàstartva; *Bosn.* pastrriviça; *Slav.* pastèrma; *Ross.* пеструшка, парань, крошица, форель, (cf. *Lat.* trutta); *salmo fario*, die Forelle, ryba mająca w podłuż kadłuba kropki czerwone i czarne; znajduje się w wodach czystych, których dno kamieniste lub piaszczyste. *Zool.* 185. Pstrążkę miłuję, i tak mi smakuje, iż gdy pożywam zdrowie rozkoszuje. *Bielaw. Myśl. F* 2 *b.* Gatunki pstrągów, *Carn* sulz; *Ross.* ленокъ.

PSTRAWY, a, e, — o *adverb.*, nieco pstry, ein wenig bunt. Pszczoły pstrawe. *Haur. Ek.* 139. PSTRO *adverb.*, rozmaitych kolorów, bunt. — *Fig.* Pstro w głowie. *Teat.* 29, 21. (widłami w głowie układano, bunt im Kopfe, es rappelt im Kopfe, iſt nicht richtig). Cała rzecz, pstro ma w głowie, i od rzeczy gada, Dawna ci to już jego, że jest głupi wada. *Zabł. Zab.* 97. U was żon tylko

pstro w głowie. *Teat.* 15, 17, (*ob.* Fiu fiu!). PSTROCĘTKOWANY, a, e, w pstre cętki odmienny, bunt gefleckelt. Filuś kotek wypieszczony, Z pstrocętkowanej udatny odzieży. *Kras. Mysz.* 28. PSTROCINA, y, *ż.*, PSTROCINY *plur.*, co pstrego, pstre kolory, plamy, ozdoby; etwas Buntes, bunte Farben, Flecken, Zierrathen. Lamparta pstrociny. *Jabł. Ez.* 85. Czyż może odmienić ryś pstrociny swoje? 1 *Leop. Jer.* 13, 23. *Birk. Zyg.* 17. Ryś, [iż ma pstrociny na grzbiecie, zwierzęty inszemi wzgardzał. *Ezop.* 46, (cf. cętki). Miewają konie pstrociny czarne między białą sierścią. *Cresc.* 525. Darmolęgiem jest nikczemnym, chociaj nań czasem i złota, jako pstrocin na dzięcioła, nawieszają. *Rej. Zw.* 135 *b.* Wielkim Józefa czyniąc między braty Snem go ogłasza i pstrocizną szaty. *Chrośc. Job.* 4. Czepczyk z pstrocinami na głowie. *Simon. Siel.* 110. Zbytnich strojów i pstrocin, byś na się nie brała. *Papr. Przyk. B b.* Prawda malowana bywała z prosta, pstrocin farbowych w sobie nie miewała. *Birk. Kant. C.* — § Milczysz-li? rozum znaczy sędziwy siwizna; Bredzisz-li? masz pstrociny w głowie. *Min. Auz.* 89, *ob.* pstro w głowie. PSTROGŁOWIEC, wca, *m.*, w którego głowie pstro, świszczypała; ein Schwindelkopf, in deſſen Kopfe keine Ordnung iſt. Pięknać to, chcieć mię komparować z pstrogłowcem. *Teat.* 24, 143. PSTROGŁOWY, a, e, *adj.*, ſchwindelköpfig, n. p. Pstrogłowy trzpiot. *Zab.* 6, 8. PSTROKATOŚĆ, ści, *ż.*, odmienność w kolory, die Buntſcheckigkeit; *Bosn.* sciarovitost; *Ross.* пестрота, пестрость. PSTROKATY, a, e, PSTROKATO *adverb.*, cf. srokaty, pstrej maści, ſcheckig. Pstrokaty koń. *Czachr. Tr. D* 3. Pstrokata kobyła. *Teat.* 51. *b*, 52. — §. Nie pod jedną rodzi się każdy człowiek datą, Jeden ma w głowie równo, drugi ma pstrokato. *Zabł. Amf.* 42. trochę pstro w głowie, ein wenig buntſcheckig im Kopfe. "PSTROKĘDZIORY n. p. blask Flory. *Hor.* 1, 274. Flora o pstrych kosach, buntlockig. PSTROKRUSZ, u, *m*, Wismuthblumen, kruszec siwożółtawy, z siarką pomieszany. *Kluk. Kop.* 2, 234. "PSTROOGONY n. p. dzięcioł. *Dudz.* 19. buntſchwänzig. "PSTROROŻNY, a, e, pstro odmieniony, buntgeſtreift. W pstroróżny czarownica ubrawszy się ubior przekobiały.... *Bardz. Luk.* 106. PSTROSKRZYDEŁ, dła, *m.*, Buntflügel, *Nymphalis Atalanta*, motyl, mający czarne skrzydła z białemi plamami i purpurową obwódką. *Kluk. Zw.* 4, 389. *Ład. H. N.* 110. PSTROSZ, a, *m.*, pstrokaty koń; *Vind.* pikavez, blekazh, ſhekovez, ein Schecke. Pode mną, hola ludzie, ledwie pstrosz włogawy Z Nowego Świata zajdzie do starej Warszawy. *Zab.* 12, 168. *Zabł.* "PSTROZŁOCISTY n. p. puhar. *Kras. Pod.* 2, 128. bunt vergoldet. Niezmierny staroświecki pstrozłocisty roztruchan. *Kras. Pod.* 2, 15. PSTRUCHA, y, *ż.*, PSTRUSZKA, i, *ż.*, *dem*, imię, co krowom albo kozom od odmiennej maści dają, Name der ſcheckigen Kühe. Ziegen ꝛc. *Cn. Ad.* 614, (cf. białucha, czarnucha). Takież to wasza pstrucha, ujrzysz co wam sprawi: A w bardzo krótkim czasie sen się wam wyjawi. *Rej. Wiz.* 28. Otoś jej ruszył w sadno około tych pstruszek. *Papr. Przyk. C* 3 *b.* PSTRY, a, e; *Boh.* pestřestý; *Slov.* garabý, (cf. jarząb); *Sorab.* 1. piszany, piszanené (cf. pisać, pisany, pisanka), schelakobarbenē; *Carn.* mazharàdast; *Vind.* pikast, blekast, ſhpreklast, ſhekast, mnogofarbast, piſan, vprishan, bresast, ſharovit, lezhen, lezhast; *Croat.* sár, (cf. szary); *Slav.* sharen; *Bosn.* sejaroviti; *Ross.* пестрый, (пестрякъ, пестрецъ, piestrzenice bedłki), перепелесый, перепелястый, скворцовый, многоцвѣтный, крапленный, крапанный; *Eccl.* [пьстръ 2], пелесый, разцвѣтованный, убранъ цвѣтами, разписанъ красками; odmiennego różnego koloru, różnobarwy, srokaty, strokaty, bunt. Odłączył barany pstre i nakrapiane; a wszystko stado jednostajnéj barwy poruczył synom. 1 *Leop. Genes.* 30, 35. (odmienne i srokate. 3 *Leop.*) Płótno pstre w pasy; *Ross.* пестредь, пестредина, *adj.* пестрединый. Pstry jak tęcza. *Teat.* 33, 74. Sroka pstra wszędzie, choćby nawet za morze leciała. *Opal. Sat.* 138. *Pilch. Sen. list.* 3, 339. (*coelum, non animum mutant. Hor.*). Pstryć też dzięcioł i dudek, a wzdy śmierdzi zawzdy. *Rej. Wiz.* 68 *b.* Nie bądź pstry, kiedyś nie wyżeł. *Pot. Jow.* 137. Kto się swym zdaniem przed innemi zdobi, Jest jako pstry kur, a zakryty w krobi. *Rej. Zw.* 219. Drugi pan Cham, tak się chełpą zdobi Z bogactw, jak pstry kot, a zakryty w krobi. *Stryjk. Gon. E* 1. Więcéj to lży, niż zdobi, Pstry kocie w krobi. *ib. h* 2. Łaska pańska na pstrym koniu jeździ. *Cn. Ad.* 428. *Rys. Ad.* 34. *Bies. A* 4; (*Slov.* pánska láska ná krátce, gako zagači chwóst, trwa; pánska láska gako zegači chwóst kratka; *de mutabilitate favoris principum*). Prędzéj szczęście ulecі, niźli się wygnieździ, Pańska łaska, jak mówią, na pstrym koniu jeździ. *Min. Ryt.* 4, 185. — *Aliter:* We Pana rozum coś na pstrym koniu jeździ, raz mówi biało, drugi raz czarno. *Teat.* 35. *b*, 68. (srokato, pstro w głowie). PSTRZYĆ *cz. niedok.*, upstrzyć, *f.* upstrzy *dok.*, *Sorab.* 1. woschĕlakofĕżam; *Vind.* pikati, popikati (*ob.* Pikować), vprishati (*ob.* Prega), poprîshati, oprishovati; *Ross.* пестрить, испестрить, испещрять, [пестрить въ глазахъ. ćmić się przed oczyma zielono i żółto); krapać, krapiać (cf. kropić, nakrapiać), раскрасить, раскрашивать, (cf. krasa); *Eccl.* упестряю, шаропишу, разцвѣчаю; mienić kolorami, ſcheckeu, bunt machen, bunt färben, bunt ſchmücken. Ludzie wychodzą, upstrzywszy się jako dzięciołowie. *Gil. Kat.* 211. Gardzi złotem upstrzonemi dywdykami. *Mon.* 71, 21. Maj upstrzeniem rozmaitemi kwiatami ziemi, oko rozwesela. *Haur. Sk.* 482. Stoły złotolite kością słoniową misternie upstrzone. *Odym. Św.* 2 *Q* 2 *b.* Jedna nad drugą ubrańszy i upstrzeńszy ubior mieć usiłuje. *Zarn. Post.* 3, 561. Wychodzi uzłocony, wielką odmianą upstrzony. *Zygr. Ep.* 90. Który co pstrzy lub upstrzył *Eccl.* упестритель. — *Fig.* Niesłuszność tym okrutniejsza, im więcej upstrzona pozorem należytości. *Teat.* 49. *b*, 61. Pstrzyć się, pstro odbijać; bunt ſchimmern, ſich bunt präſentiren. Pstrzę się biało, *interalbico. Cn. Th.* weiß durchſchimmern. Mało dalej za drzewy piękna łąka była, Dziwnie rozlicznym kwieciem z daleka się pstrzyła. *Rej. Wiz.* 23 *b.* Wół naostrzył rogi różno pstrzone. *Bardz. Trag.* 169. (pstre uwieńczone, bunt umwunden).

Pochodz. *białopstry, czarnopstry, upstrzyć, popstrzyć, przepstrzyć*; *cf. srokaty, strokaty, sroka.*

PSTRZYKNĄĆ, PSTRYKNĄĆ, *ob.* Przytyknąć.

PSUBRAT, a, *m.*, niegodziwiec, ein Hundefeſt, niederträchtiger Kerl; *Boh.* psohlawec, (*ob.* Psiogłowiec; psowstwj nikczemność); *Vind.* loter, pesja luknja, sanikarnik, pesji tat; (*Slov.* pes psu brat, *graculus graculo assidet*; cf. kruk krukowi). A tuś mi, psubracie, licha strawo. *Teat.* 31, 80. A to jakiś psubrat, grubianin, tak po Tatarsku obszedł się z tobą. *ib.* 31, 57. Cożeś zrobił? także to psubracie! *Zabł. Amf.* 85.

PSUĆ, psuł, psuje *cz. niedok.*, popsuć, zepsuć *dok.*, Psować, zepsować *contin.*, (cf. *Vind.* pesovat = męczyć; *Hag.* psovatti, psujem, opsovatti *alcui convicium dicere*, psovatti boga = bluźnić; psovka, psoost = bluźnierstwo; psovalaz, psovnik, izapsovalaz *injuriator*, psówni *injurius*; *Slav.* psovati = ganić, strofować; *Croat.* pszujem, psànim *convitior*, opszuvati = łżyć; *Bosn.* psovati, pogrriditi *conferre convitium*, psovka *convitium*, opsovati *afficere injuriis, contumeliis*); — psuć = gorszym uczynić, w gorsze przemienić, (cf. psić, cf. psota); ärger machen, ſchlechter machen, verderben, verhunzen (cf. *Lat.* pessum, pessimus); *Boh.* sepsowati, sepsugi; *Sorab.* 1. skepszuyu, ztžinu nežto braschne, (cf. kiepski); *Vind.* svratati, skasiti, spazhiti, pohuditi, podreti, podirati, (*ob.* Podrzeć); *Croat.* habiti, izhabiti, izhablyujem, pohablyujem, kvariti, izkvariti, izkvarujem; *Dal.* izstetivam, ozlochesztivam, izschetam; *Bosn.* sctettiti, isctetitti, oscttettiti, isquariti; *Rag.* sctettiti, sctettem, isctettiti, oscttettiti, zlorùscitti, nagarditti; *Ross.* портить, порчу cf. partacz, испортить, пакостить, пакощу (cf. пакость), гадить, гажу (cf. gadzina), перегадить, изгадить, растлить, растлѣвать, повредить, повреждать; *Eccl.* тлити, тлю (cf. tleć), корчемствовати. Psuć się = gorszym się stać, ärger werden, ſchlechter werden, verderben. — *Phys. et mor.* Czas wszystko psuje. *Tr.* (trawi). Gospodarz wziął siekierę, a zamek odłupił, A skoro go zepsował, w kąt zaraz zarzucił. *Popr. Kol. E* 2. Czemu tę urodę psujesz frasunkiem bez potrzeby? *P. Kchan. Jer.* 508. Tak płakał, tak sam siebie niewidomie psował, Że ledwie biegu słońca żalem nie hamował. *P. Kchan. Orl.* 1, 17. Tępym piórem swoim papier psują. *Mon.* 65, 135. Pokój to naprawia, co wojna psuje. *Teat.* 4. *b*, 41. Powietrze tam nie jest zdrowe, ale zepsowane, (zepsute). *Prot. Kont. C* 2. Aby się woda morska nie psowała, tak jako po kałużach, i żeby powietrza nie zarażała, chciał bóg, aby była słona; bo nie masz nic, coby się przeciwiało skazie, jako sól. *Boter.* 11. Uroda na każdy dzień się psuje. *Bardz. Trag.* 550. (ubywa jéj, schodzi). Człowieczy szkodnik szatan, miłość jako gdzie może wszędy psował, psuje i psować nie przestawa. *Gil. Post.* 65. — *Moral.* Psuć kogo, skazić go; einen verderben, verführen. Psuć się względem obyczajów, cnoty, ſich verderben. Psuje się czeladź zbytnim dowierzaniem, niedozorem. *Kras. Pod.* 2, 82. — §. Psuć sobie głowę, suszyć sobie głowę, łamać głowę, ſich den Kopf zerbrechen. Szkodzi głowę tym psować, co się na nic nie przygodzi. *P. Kchan. Orl.* 1, 155. Niechce-ć się nad tą babską bajką głowy psować. *Pot. Pocz.* 559. Daremnie głowę i myśl sobie psujesz, Jeśli co więcej sobie obiecujesz. *Past. Fid.* 145. — *Similiter:* Serce nędzne suszy się i psuje. *Past. Fid.* 125. *et* 123. Co mi ztąd za pożytek, że ja będę u stołu polował? zwierzyny nie ubiję, a gęba się psuje darmo. *Mon.* 71, 708. (morduje się). Słusznie gniewasz się, ale nie psuj krwi sobie. *Boh. Kom.* 3, 260. (nie jątrz się, nie gryź się). — §. Psuć się potrawą złą abo zbytnim jedzeniem. *Cn. Th.* niezdrowia się nabawiać, ſich (den Magen) verderben, ſeiner Geſundheit ſchaden. — *Similiter:* Bizaltę pannę Neptun, w barana się przemieniwszy, zepsował. *Otw. Ow.* 221. panieństwa pozbawił, entjungfern, ſchwächen. — §. Psuć kogo u kogo, niełaskę mu jednać, hydzić go; einem den Credit bey jemanden verderben, ihn anſchwärzen, ihm ſchaden. Wojewodę nieprzyjaciele jego, gdzie mogli, do Heleny oskarżali i psowali. *Biel.* 112. Psuje mię u niego; *malam gratiam mihi cum illo facit. Cn. Th.* 225. Córki mojego ojczyma mię nienawidzą, i zepsuły mi serce u niego. *Teat.* 38, 200. nabechtały go. — *Aliter:* Psuć komu serce, trwożyć go, einem den Muth benehmen. Starosta sam, zmyślając, jakoby strwożony był, wszystkim serce psował. *Warg. Kurc.* 34. — §. Psuć, niszczyć, vernichten. Na cośmy mieczem Azyą mieszali, Jeśli królestwa tylko będziem psować, A na to miejsce innych nie budować? *P. Kchan. Jer.* 8. Marmarowie Macedony, gdy tamtędy mijali, bardzo psowali, aż też Alexander szkodami nieznośnemi zjątrzony, jął ich dobywać. *Warg. Kurc.* 11. Ludwik za zezwoleniem szlachty, psuje listy, zabraniające, aby białegłowy nie były wybierane. *Herb. Stat.* 2. (znosi). W tych księgach Arystoteles omylną naukę starych filozofów względem Rzpltej psuje i znosi. *Petr. Pol.* 79. (zbija). Zawsze o kościelnym dobrym myśli, a pogańskie i heretyckie błędy psował. *Sk. Żyw.* 1, 22. (zbijał). Król Czeski radził Bolesławowi, aby się nie dali psować, gdyż na to się udał cesarz, żeby je zniszczył; ale jedźcie do niego, uczyńcie postanowienie z nim, przyjmie was wdzięcznie. *Biel.* 96. Jedne bestye jawnie ludzi psują, drugie potajemnie. *Petr. Pol.* 70.

PSYKNĄĆ *intr. jednt.*, Psykać *contin.*, ksykający ton z siebie wydawać, praſſeln, ziſchen, (als Feuerfunken). Kaganek, gdy psyka, będzie niepogoda. *Haur. Sk.* 104. Pchniesz, aż dudy psykną. *Opal. Sat.* 165. Czyżykowie psykali. *Banial. J* 3 *b.*

PSYT! §. a) *interj. silentium commendans*, cyt! Pſſt! ſt! Psyt! milczże, mój mężu. *Teat.* 54. *b*, 56. Dla boga nie hałasuj, psyt. *Zabł. Amf.* 67. — §. b) Psyt = pst! przywołując półgłosem, Pſt! Woła: psyt, psyt, pójdź jeno sam. *Teat* 30. *b*, 81. Hej psyt! zatrzymaj się trochę. *Teat.* 53, 26.

PSZCZELARZ, a, *m.*; *Boh.* wčelař, wčelnjk, medař, dubrawnjk; *Carn.* zhebelâr; *Vind.* buzhelar, buzhelenjar; *Croat.* pchelâr, medár, (cf. miód); *Rag.* pcelâr; *Ross.* пчеловодъ; który pszczoły opatruje. *Mącz.* pszczelnik. *Cn. Th.*, (*ob.* Bartnik), der Bienenwärter, Bienenvater.

PSZCZELI, PSZCZELNY, a, e.; *Rag.* pceligni; *Croat.* pchélni; *Vind.* buzhelni; *Ross.* пчельный, пчелиный; od pszczół, do pszczół należący, Bienen-. Gospodarz abo opatrznik pszczeli. *Cresc.* 597. Sama praca szczęściem jest pszczelego rodzaju. *Zab.* 16, 66. Pszczelne złodziejstwo świętokrajctwem mienią. *Klon. Wor.* 11. Płód pszczeli okrągły kształtuje się na robaki nogate i skrzydłate. *Otw. Ow.* 622. Przyszedł do ulów pszczelich. *Ezop.* 134, (cf. pasieka). Celka pszczela; *Ross.* ячея, ячейка, *adj.* ячейный. PSZCZELNIK, a, *m.*; *Boh.* wčelnjk, wčeljnek, wčelnice; *Slov.* wčelinec; *Sorab.* 1. ptžowencza; *Carn.* zhebelnâk, volnak, medénika; *Vind.* buzhelinjak, buzhelnik, buzhelnjak; *Rag.* celignak, ugljanik; *Bosn.* pceliscte, uliscte; *Croat.* pchelnyak, vulnyak; *Ross.* пчельникъ; §. a) miejsce gdzie ule stoją, ulownica; a gdzie się pszczoły paszą, pasieka. *Cn. Th.*, der Bienenstand, das Bienenhaus. O pasiece albo pszelniku. *Haur. Ek.* 136. Niechaj przed pszczelnikiem chłód dawa swym cieniem palma. *Otw. Wirg.* 454. — §. b) Pszczelnik, księga o pszczołach, *apiarium. Cn. Th.*, (das Bienen-Buch, cf. ptasznik, zielnik). — §. c) Pszczelnik, *ob.* Pszczelarz, der Bienenwärter. — §. d) *Botan.* Pszczelnik, pszczele ziele, matecznik, rojownik, ziele od pszczół bardzo lubione. *Urzęd.* 206. *Cresc.* 597. *apiastrum*, Waldmelissen. *Kluk. Rośl.* 2, 248; *Sorab.* 1. ptžolacza mjatwa (cf. mięta), royownik; *Bosn.* pceligna, pceligna gljubiça; *Croat.* pchélnyak. PSZCZOŁA, y, *ż.*, PSZCZÓŁKA, PSZCZÓŁECZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* wčela, wčelička; *Slov.* wčela, pséla; *Sorab.* 1. ptžowa, cžowa; *Sorab.* 2. zolka; *Croat.* zhibele, zhébela, *Vind.* zhebela, buzhela (cf. bęczeć), bozhiele, vuzhele; *Croat.* pchela, chmelya, chmela, (cf. ćmiel); *Dal.* pscela; *Bosn.* pcela, pcella, cela, pceliça; *Slav.* pcsela; *Rag.* pcela, cèla, celizza; *Ross.* пчела, пчелка; *Ital.* pecchia; *Lat.* apes, apicula, die Biene. Dawniej mniemano, że matka tylko jest samicą, trąd samcem, a robocze pszczoły, bez płci; lecz ostatnie też są samicami. *Kluk. Zw.* 4, 170. *Zool.* 119. Pszczoła bączy, bąka, brzęczy. *Dudz.* 21. *Chmiel.* 1, 86, *Boh.* bzyti, bzým. Miodorodne pszczoły. *Kchow. Wied.* 20. Miodonośne pszczółeczki. *Zab.* 4, 349. *Koss. Groch. W.* 352. Robotna pszczoła. *Groch. W.* 278. Pszczółki pełnią miodem ule swoje. *Przyb. Ab.* 80. Pszczółka pospolicie nie sobie miód zbiera. *Teat.* 46. *b*, 22. (*sic vos, non vobis*). Nie dbaj, choć pszczoła kąsa, byleś miodu dostał. *Kołak. Wiek. C* 1. Pszczoły podbierać, łazbić *qu. v.*, *Cresc.* 605. PSZCZOŁOJAD, a, *m.*, *attelabys apinarius*, chrząszczyk, którego liszka się wkrada do komorek dzikich pszczół. *Kluk. Zw.* 4, 388. der Bienenwolf; *Rag.* pcelozòbaz, briguglja. PSZCZOŁOŁUPCA, y, *m.*, złodziej pszczelny, der Bienendieb. Pszczołołupcy. *Klon. Wor.* 9.

PSZENICA, *PSZEŃCA, *PRZENICA, (*Haur. Sk.* 6) y, *ż.*, PSZENICZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* pšenice, pšenička; *Slov.* pšenice; *Sorab.* 2. pschenza; (*Sorab.* 2. pschuszniza hreczka); *Sorab.* 1. pženza, pžencza, pschenca; *Carn.* psheniza; *Vind.* pfheniza, fenica; *Croat.* psenicza, pshenicza; *Hung.* búza; *Slav.* pshenica; *Rag.* pscenizza, scenniza; *Bosn.* pscenița; *Ross.* пшеница; (cf. пшено *pszono = proso, cf. *Lat.* panicum); der Weizen. Najprzedniejsze ze wszystkich zboże; Sandomierska jest biała; pospolita żółta. *Syr.* 927. W handlu zbożowym, pierwsze gatunki pszenicy są: śklana, wysoko pstra, i wcale biała. *Magier. Mskr.*, cf. ostka, wąsatka, kosmatka, gołka, cf. obojętka; (cf. samopsza, orkisz). Ozima pszenica; *Ross.* ледянка, (cf. lód). Inaczej teraz stąpa; drogo pszenicę przedał. *Cn. Ad.* 326. Gdzie pszenica nie rodzi, dobre i żołędzie. *Pot. Jow.* 109. Pszenica z miodem i rozynkami uwarzona, jaką w pewne święta na święcenie przynoszą do cerkwi; *Eccl.* коливо. Dostanie sobie łaski, już się wszystko sporzy. Już się zrodzi pszenica, chociaż źle zaorze. *Rej. Wiz.* 100 *b*, (cf. jednemu szydła golą). Odmieniła się pszenica w kąkol. *Birk. Syn. Kor. B* 2 *b.* (omyliła go nadzieja). Arwan katu jej piękność, posiałbym pszenicę Wróblom, gdybym tak młodą wziął oblubienicę. *Zabł. Zab.* 73. (przywabiłbym gamratów). Żołnierze są to wróbelki na cudzą pszeniczkę. *Teat.* 21, 116. *et* 19. *b*, 33. Cudzą pszenicę ogania, a jego wróble pija. *Rys. Ad.* 7. *Pot. Arg.* 729. *Falib. C* 5. (cudzego strzegąc, swoje zaniedbał). — §. Pszenica łuskna, *ob.* Orkisz. *Sienn.*; Spelte. Pszenica Turecka, *ob.* Kukurudz. Pszenica krowia, *ob.* Krowia reż. *PSZENICOPRZEDAWCA, y, *m.*; *Eccl.* пшеницопродавецъ, der Weizenhändler. PSZENICZNY, PSZENNY, a, e; *Boh.* pšeničny; *Slov.* pšenični; *Carn.* pshenizhn; *Vind.* pfhenizhen; *Rag.* psenicni; *Croat.* psenichni; *Ross.* пшеничный, (*distng.* пшонный od pszona, prosowy); od pszenicy, z pszenicy, Weizen-. Krupy pszeniczne. *Sienn.* 220. Pospolitym sposobem mówienia, gdy bez wszelkiego przydania chleb mianujemy, tedy jasna rzecz jest, że chleb pszeniczny rozumiemy. *Kucz. Kat.* 2, 411, (*Vind.* pogazha; *Croat.* pszenichnyak). Mąka pszenna. 1 *Leop. Exod.* 29, 39, (*Vind.* pogazhna, bielopfnenizhna moka). Pszeniczna słoma (*Vind.* pfhenizhenza). Pszeniczny jęczmień, *ob.* Jęczmień. *Syr.* 985. Pszeniczny trunek bez chmielu *Ross.* буза. (*Hung.* buza = pszenica). PSZENICZNO *adverb.*, obfitując w pszenicę; *Bosn.* pscenicno, weizenreich. PSZENICZYSKO, a, *n.*; *Boh.* pšeničniště; rola, na której pszenica jest lub była, der Weizenacker. *Haur. Sk.* 6. das Weizenfeld. Na pszeniczysku, rzepisku, jęczmień zwykł się dobrze zdarzać. *Haur. Ek.* 35. PSZENNIK, a, *m.*; *Ross.* пшоникъ; prosiany kołacz, ein Hirsenkuchen. Nie zażywają potraw smakowitych, jeno tołokna, szałamachy, szołodusze, pszennika, co wszystko z mąki a z jagieł zrobi, soli trochę a słoniny przydawszy. *Star. Ryc.* 37. — (*PSZMIEL, *ob.* Trzmiel). — PSZONAK, *ob.* Gorczyca polna. PSZONO, a, *n.*; (*Ross.* пшено, (cf. *Lat.* panicum); пшено Сарацинское = ryż, пшонный prosiany); proso wymłócone, Hirsenkörner; *Boh.* mšeno, proso. Proso, póki w swych kiściach jest, prosem go nazywają, a gdzie będzie otłuczone, jagłami mianujemy, drudzy kaszywem prosianym, inni pszonem. *Syr.* 1005. Jagieł abo pszony od beczki. *Instr. cel. Lit.* W małach łubianych wozili Kozacy pszono z Kaniowa do Lwowa. *Zimor. Siel.* 251.

P T.

PTAK, a, *m.*, PTASZEK, szka, *m.*, *demin.*, PTASZECZEK, czka, *m.*, *dem. secund.*; *Boh.* pták, ptaček; *Slov.* pták, ptáček, ptáca; *Sorab.* 1. ptak; *Sorab.* 2. ptaschk; *Carn.* tiza, tizh; *Vind.* tizh, tiza, tizhek, tizhiza; *Croat.* ptìch, ptìcza, ptichek, ptichicza; *Dal.* pticza, pticsicza; *Rag.* ptizza, ptich, pticiza; *Bosn.* ptiççа, tiççа, ptiech, letuscte; *Slav.* ptica, pticsica; *Ross.* птаха, пташка, птица, птичка; *Eccl.* пътица, пътиць, птичище, птичка; (cf. *Graec.* πτηνὸς, πετεινός, πετάω, πέτομαι, πτημι); (ˇpióroruch, ˇˇpiórak. *Kmit. Spit.*); der Vogel. Ptaki te tylko są zwierzęta, które okryte są pierzem, mają dwa skrzydła, dwie nogi, i dziob, serce o dwóch komorkach i o dwóch uszkach, krew czerwoną ciepłą; przytym są jajorodne. *Zool.* 211. Iść na ptaki. *Cn. Th.*, cf. na łowy, cf. na ryby, na raki, auf den Vogelfang u. ſ. w. gehen, auf Vögel ausgehen. W kuchni sprawić ryby, oporządzić ptaka, oprawić wołu. *Wiel. Kuch.* 428. (in der Küche, einen Vogel ausnehmen, ausweiden; cf. patroszyć). Znać ptaka po pierzu; znać ptaka po głosie. *Rys. Ad.* 78. (znać dudka z czubka. *Slov.* Ptáka po peri, wlka po srsti, človeka po reči poznaš; ptaka po pierzu, wilka po sierci, człowieka po mowie poznasz. *Slov.* Pekné perí pekneho ptáka robi; cf. jak cię widzą, tak cię piszą). Ptaki spłoszyć, *ob.* Płoszyć. Ptaszkowie leśni. *Groch. W.* 357. Sinogarliczko ptaszeczku! *Groch W.* 355. Ptak w klatce nie wesoło spiewa. *Cn. Ad.* 985. Zły to ptak, co upuszcza; zły to ptak, co swe gniazdo plugawi. *Rys. Ad.* 78. Zły to ptak, co swoje gniazdo szpeci. *Teat.* 35. *c*, 50, (cf. kalać). Ptacy w polu, a on rożenki na nie struże. *Rys. Ad.* 55. (niedźwiedź w lesie, a skórę jego przedajesz; daleko ztąd do owad). Gdzie się dom pięknie świeci, tam każdy ptak rad leci. *Czachr. H* 4. (*Slov.* Chitri ge, gako oloweni ták; prędki jest jak ołowiany ptak, *ob.* olszowy Piotr; cf jak pień na ptaki). Ptakiem przelecieć = tak szybko jak ptak przez powietrze, cf. piorunem; vogelſchnell hinfliegen, wie ein Vogel durch die Luft. Do niego onby rad ptakiem przeleciał. *Pot. Arg.* 256. Ledwieby ptakiem ugonił był Hana. *Białob. Odm.* 45. Ptakiem do niej przyleciał. *Teat.* 10, 21. Wyleci słówko ptaszkiem, trudno się mu wrócić. *Bach. Ep.* 38. (wypsnie się). Ptaszkiem słówko wyleci, nic go nie cofnie, ani go dogoni. *Pot. Arg.* 492. Co małym ptaszkiem do ksiąg wleci, tego największym wołem nie wyciągniesz. *Rys. Ad.* 7. — §. W ptaki komu wpadać, wmieszać się w jego sprawy, wyrwać mu się, pomylać mu szyki, einem ins Gehäge kommen. Trzeba nam częściej zazierać, żeby nam kto nie wpadł w ptaki. *Teat.* 10, 52. Jużem jednę kochankę dla niego porzucił, a jeszcze mi wpada w ptaki. *ib.* 5. *b*, 4, Złą miał koło niéj wartę, Że mu dziś z boku wpadł kto inszy w ptaki. *Pot. Syl.* 490. Pharnax wpadłszy w ptaki Cezarowi, ruszył go z Egiptu. *Chrośc Luk.* 2, 21. — §. *Applicando ad hominem:* Rzadki ptak, doskonały urzędnik. *Sk. Kaz.* 615. fenix, ein rarer Vogel. — *Iron.* Piękneż to ptaki, teraźniejsi mężczyzni. *Teat.* 22, 49. das ſind mir ſchöne Vogel. A śliczny ptak z Jegomości! *Teat.* 14, 169. Sprawny z Waści ptaszek. *Teat.* 33. *d*, 89, cf. szpak, wrona, kos, ein ſchlauer Vogel. Mój Pan synal, czegożby nie dokazał? jest to ptaszek obrotny! *Teat.* 29, 69. (wronami, szpakami karmiony). Niby mazgaja udaje, ale poznałem ptaszka, jest z głupia frant. *Teat.* 30. *c*, 12. Znam cię dawno ptaszku, ale mi kiedyś wpadniesz w sidła moje. *Teat.* 10. *b*, 28. A tuś ptaszku, który rozkazu nie słuchasz! *Pot. Arg.* 79. Żeń się z nią jak najprędzéj, bo ten ptaszek uleci. *Teat.* 19. *b*, 46. Upuściliście ptaszka. *Jabł. Buk. S* 2. *Kłok. Turk.* 18. PTASTWO, PTACTWO, a, *n.*; *Boh.* ptactwo, drubeř (cf. drób), heyno *aves gregatim volantes*; *Slov.* hyd; *Rag.* ptizze, letnuscte; *Vind.* letenina (cf. latać), peretnina, (cf. pióro, pierze); *Carn.* perutje, kuretna, (cf. kury); *Slav.* mladina, (cf. młódź, młodzizna); *Croat.* sivad, (cf. żywot); *Ross.* живность, (cf. żywność); *collect.* ptaki, Vögel, Geflügel, Federvieh. Wejrzyjcie na ptastwa niebieskie. *Sekl. Math.* 5. Ptastwo małe świergoce, spiewa, gwarzy. *Dudz.* 21. Ptastwo dzikie, zwierzyna *Vind.* peretnu diuje, peretna divijna. PTASZARNIA, i, *ż.*, ptaszyniec, ptasznik, w którym ptaki chowają, das Vogelhaus; *Sorab.* 1. ptačznica, ptačžžencza; *Vind.* tizharniza, tizhnik, tizhjek, gaibiza (cf. gaik), bulouſh, ſervouſh, foblaſh; *Carn.* ſoglovsh, bulovsh; *Croat.* ptìcharnìcza; *Rag.* pticjarniza, pticjariza; *Ross.* садокъ, садочикъ, (cf. sad, sadzawka). Szczygieł między kanarki w ptaszarni zamkniony, Słabym głosem przetwarza melodyjne tony. *Zab.* 8, 118. *Treb.* PTASZĘ, ęcia, *n.*, PTASZĄTKO, a, *n*, *demin.*; *Boh.* ptače; *Ross.* птенецъ, птенчикъ, (*ob.* ˇPteniec); *Eccl.* пътиче, пътиць, (2. *fig.* dzieciątko); pisklę, pisklątko, ein junges Vögelchen. Moda natury jest taka, Że się nic odradzają ptaszęta od ptaka. *Pot. Pocz.* 38. (niedaleko jabłoni jabłko padnie). Nędzne polne ptaszęta. *Kanc. Gd.* 274. ˇˇPTASZEĆ *nijak. niedok.*, ˇˇsptaszeć *dok*, ptakiem się stać, w ptaka przejść, zum Vogel werden. Świeżo sptaszały, k nam pole przegrawszy; *auxerunt volucrem turbam. Żebr. Ow.* PTASZEK, *ob.* Ptak. PTASZNICA, PTAŚNICA, y, *ż.*; *Boh.* ptačnice; §. a) kobieta, co koło ptaków chodzi, ptaki łowi, die Vogelfängerinn. Temi przynętami wabią was do siebie bezecne te ptaśnice. *Birk. o Exorb.* 15. — §. b) Strzelba na ptaki. *Tr.* eine Vogelflinte. PTASZNICTWO, a, *n.*; *Boh.* ptačnictwj, čijhadlo (cf. czyhać, czuhać), čjžba (cf. czyżyk), čjžbarstwj; *Sorab.* 1. ptačznicztwo; *Carn.* tizharstvu; *Vind.* tizhni lou, tizharstvu, tizharia, tizhanje; *Eccl.* птицеловительство; *Ross.* птицеловство; myślistwo ptasze, łowienie ptaków; das Vogelfangen, Vogelſtellen, der Vogelfang. Ptasznictwo jest umiejętność pożytecznego łowienia ptaków. *Kluk. Zw.* 2, 333. Ptasznictwo i rybołowstwo są prawem powszechności. *Gal. Cyw.* 2, 53. PTASZNICZY, a, e; *Boh.* čiharský; *Ross.* птицеловный; od ptasznictwa lub ptasznika, zum Vogelfangen oder Vogelfänger gehörig. Rozmaite gatunki sieci ptaszniczych. *Cresc.* 629. Ptaszniczy gaik, gumienko, polko, *Vind.* tizhniza, tizhaniſhe, tizhenza; *Carn.* tizhènza; *Ross.* птицеловня. Ptaszniczy, *Subst. m.*, co ptaki domowe, kury, gęsi opa-

truje, ptasznik domowy. *Cn. Th.* der Geflügelwärter; *Boh.* druberńjk (cf. drób), *f.* druberńice. PTASZNIK, a, *m.*; *Boh.* ptačnjk, čjžbař, čižebnjk, čihař, čjhař; *Slov.* ptačnik; *Sorab.* 1. ptačnik; *Sorab.* 2. taschkař; *Carn.* tizhar; *Vind.* tizhar, ke tize lovi, tizhlar, tizhavez; *Croat.* pticbàr; *Rag.* pticjár; *Dal.* pticsar; *Bosn.* pticjar; *Slav.* ptícsar; *Eccl.* птицеловитель, птицоятель; *Ross.* птичникъ, птицеловъ, птицеловецъ; §. a) myśliwiec ptaszy, przekupień ptaszy; der Vogelfänger, Vogelsteller, Vogelhändler, Vogler. Ptasznik powinien mieć znajomość o rzeczach do ptasznictwa potrzebnych. *Kluk. Zw.* 2, 333. Ptasznik lepową rószczką ptaki zwodzić nauczony, Zmyślał na oszukanie gaik gałęzisty, Toż na rózgi polepił sok. *Tol. Saut.* 65. Ptasznik cudnie piska, gdy ptaka zdradzić a ułowić chce. *Kosz. Lor.* 47. Ptasznik w ciemnéj gęstwinie stawiał sidła na ptaszki. *Kras. List.* 95. Ptasznik często wołu zje, a wróbla złapi. *Kluk. Zw.* 2, 333. Ptasznik przepiórki wabi. *Bals. Niedz.* 1, 161. Cesarz Henryk Ptasznik. *Nar. Hst.* 2, 6. — §. b) Ptasznik, księga o ptakach, (*ut* zielnik, *de herbis*, cf. pszczelnik). *Cn. Th.*, ein Vogelbuch, vom Vogelfange, vom Vogelwarten. — §. c) Ptasznik, PTASZYNIEC, ńca, *m.*, ptaszarnia, gdzie ptaki chowają domowe. *Cn. Th.*, (*distng.* klatka). *Dudz.* 25. kojec, das Vogelhaus, Behältniß fürs Geflügel. PTASZNIKOWY, a, e, do ptasznika należący, *ob.* Ptaszniczy, dem Vogelfänger gehörig, Vogelfänger-. Wymknął się, jak ptak z rąk ptasznikowych. *Radz. Prov.* 6, 5. "PTASZOMÓWCY; tłumacze od Pigmeów do żórawiów. *Kmit. Spit. B* 1 *b*, die Vogelredner, die mit Vögeln reden können. "PTASZORYBA, y, *ż.*, fliegender Fisch. Na morzu Oceańskim znajdują się ptaszoryby, które czasem z morza wylatują. *Haur. Sk.* 118. "PTASZOWIESZCZBA, y, *ż.*, wieszczenie z ptaków, das Wahrsagen aus dem Vogelfluge, *augurium. Otw. Ow.* 467, *Slov.* ptákohledenj *auspicium*; *Carn.* tizhoględstvu; *Vind.* tizhogledstvu; *Eccl.* птицесмотрѣніе, птицеволхвованіе, птицеволшебство, птицевражбительство, коблѣніе, волхвованіе чрезъ полетъ птичій и граканіе; *Ross.* птицеволхвованіе. Bawić się ptaszowieszczbą, *Ross.* птицеволшебствовать; *Eccl.* птицевражбительствую. PTASZOWIESZCZEK, szczka, *m.*, *augur. Otw. Ow.* 545; *Eccl.* птицеволхвователь, птицевражбитель. PTASZY, a, e, PTASZĘCY, od ptaków, do ptaków należący; *Boh.* ptačj; *Sorab.* 1. ptačnè; *Carn.* tizhje; *Vind.* tizhji, tizhen; *Ross.* птичій, пташечный, Vogel-. Orła ptaszym królem zowią. *Cresc.*, König der Vögel. Gniazda ptaszęce. *Wad. Dan.* 100. Ptasze łajno, (*Carn.* tizhjek; *Vind.* tizhjak). Na powrót wiosny Ożył w ptaszęcéj rzeszy i słowik miłosny. *Teat.* 43. *c*, 69. *Wyb.* Wszystkiego tam obficie; mléka tylko ptaszego nie było na wety. *Pot. Arg.* 808. Szrot ptaszy. *Kluk. Zw.* 1, 388. na ptaki, Vogelschrot. Myślistwem się bawił, ale tylko ptaszym, z sokołami i jastrzębami. *Sk. Żyw.* 2, 244. — §. *Botan.* Ptasze gniazdo, ziele, pasternak polny, pasternaczek, *daucos carota. Syr.* 1055. wilde Möhre, Vogelneſt. Ptasza rutka, *ob.* Ruta. Ptasza wyka, *ob.* Wyka. — Ogórek ptaszy, psi, ośli, niedźwiedzi, leśny, *cucumis asininus. Krup.* 5, 185. *Syr.* 1474. Eſelskürbis. Ptasza nóżka, ptasza stopka, *ornithopus. Kluk. Dykc.* 2, 157. Vogelfuß, Vogelklaue. Ptasze oczko, ozanka, *trisago*, Gamanderlein. *Syr.* 570. Ptaszy język, *polygonum*, ma listeczki, jakoby ptasze języczki. *Sienn.* 96. gatunek rdestu. *Kluk. Dykc.* 2, 215. Vogelzunge. Ptasza miętka, polna, leśna, *menthastrum*, Roßmünze. *Cresc.* 255. Ptasza zob, drzewko oliwie i bzowi podobne, jagody kwiczołom, drozdom miłe rodzące, ligustr, der Hartriegel. *Śleszk. Ped.* 419. *Kluk. Rośl.* 2, 56. "Ptaszozob czyli ligustr. *Mon.* 74, 712, *Boh.* zymoleyz; *Carn.* welestika, hrastovz. Ptasze mléko, ziele, *ornithogale. Cn. Th.*, Vogelmilch. PTASZYNA, y, *ż.*, *condolend.*, biedny ptak, ein armer, elender Vogel. Biedna ptaszyna od żalu truchleje, Kiedy nie znajdzie w gniazdeczku swych dzieci. *Auszp.* 43. *Jak. Baj.* 270. Piérwéj się postarać o klatkę, dopiero łowić ptaszynę. *Mon.* 73, 649. PTASZYNY, a, e, od ptaszyny. *Tol. Saut.* 95. PTASZYSKO, a, *n.*, *contemn.*, brzydki ptak, ein häßlicher, ungeſtalter Vogel. Radzęć szpetne ptaszysko, abyś cicho siedział, pewnieć jako i piérwéj to gniazdo skołacę. *Papr. Koł. M* 4. PTASZYNIEC, *ob.* Ptasznik. "PTEŃIEC, ńca, *m.*, ptaszek, ptaszątko, pisklę; *Ross.* птенецъ, птенчикъ. Pan bóg daje pokarm i pteńcom "wranowym (wronowym czyli krukowym pisklętom). *Sak. Probl.* 184.

P U.

PUBLICZNY, a, e, PUBLICZNIE *adverb.*, powszechny, pospolity, wszystkich abo wielu się tyczący, jawny, w obec; Public-, Staats-, allgemein, öffentlich; *Boh.* obecnj (cf. obecny, cf. obec), weřegný; *Sorab.* 1. zromadniczki (cf. gromadny), zyawnè; *Vind.* ozhiten, operten, vfem snan; *Croat.* ochito, (cf. w oczy); *Slav.* ocsito; *Rag.* occit, razglaasni, (cf. rozgłosić); *Ross.* явъ, въ явъ, явѣ; *Eccl.* народнѣ, народно (cf. naród), при людехъ. Dla publicznych interesów przeszło pół roku nie byłem w domu. *Mon.* 64, 187. Prawo publiczne, *jus publicum. Wyr. Geogr.* 105. polityczne, Staatsrecht. Kara publiczna, *Ross.* торговая казнь, торговое наказаніе, (cf. targowy). Publicznie wyśmiany *Eccl.* площадопоемъ, о комъ въ собраніяхъ народныхъ смѣются или поносительно говорятъ. Dom nasz od niejakiego czasu stał się publicznym; wszyscy do niego, jakby na reduty uczęszczają. *Teat.* 36, 33. Nie uchodzi gdzieś wleźć w kątek; musiał w publicznym domie, i na publicznéj stanąć ulicy. *Teat.* 19. *c*, 4. PUBLICZNOŚĆ, ści, *ż.*; *Sorab.* 1. wozyawnoſcž, *ob.* Powszechność, die Publicität; publikum, das Publikum; *Boh.* obec, obecnice, (cf. "obec). PUBLIKA, i, *ż.*, §. a) "pospolita sprawa, "pospolita rzecz, interes stanu, dobro "pospolite; Staatssache, Staatsintereſſe, Staatsbeſte. Jedna święta prywata, ta dziś najpłatniejsza u nas; nie baczą na to, iż jeśli publika zginie, prywata skakać musi, jako jéj zagądą. *Rej. Zw.* 188. Często dla krwi publikę przemaga prywata. *Pot. Pocz.* 653. Uczynił się rzecznikiem wrzkomo na obronę dobra pospolitego, a pod pokrywką publiki tai zawziętość rozerwania sejmu. *Psalmod.* 32. — §. b) Publika, publiczne zgromadzenie, publiczny

zjazd, festyn, wielki świat, świat, bywanie na świecie; öffentliche Verſammlung, große Feſtin, große Welt. Walne publiki, kompanie, asamble. *Mon.* 69, 589. Odpustowa, kiermaszowa albo jarmarczna publika. *ib.* 69, 590. Po kościołach, po rynkach, ulicach, Pod zjazdy i publiki córkę prezentuje. *Opal. Sat.* 26. Gdy się wszystko na wielki festyn sporządzało, nieprzyjaciele korzystając z tych publik, upatrzyli czas do oblężenia zamku. *Nar. Hst.* 3, 81. Prostak jeden słabego rozumu i głowy Przyjechał na publikę raz był do Warszawy. *Min. Ryt.* 4, 231. die große Welt zu ſehen. Jeśli u nas na partykularzu tak wiele nasłuchać się można, coż dopiero na tak wielkiéj publice? *Mon.* 71, 704. Beliza przedsięwzięła porzucić publikę, a udać się na wieś. *Węg. Marm.* 97. Na publikach mnie wszędzie znają i kochają. *Teat.* 24, 143. *Czart.* PUBLIKACYA, yi, ż., publikowanie, obwieszczenie, ogłoszenie; die Publication, öffentliche Bekanntmachung. *Gost. Gor.* 47. PUBLIKOWAĆ; *Vind.* obsnaniti, obsnanuvati, publizirati; *Eccl.* народствовати, позорствовати, (*ob.* Obwieszczać, Ogłaszać). Starali się o to, aby te artykuły dostatecznie były publikowane abo rozsławione na kazalnicach. *Baz. Hst.* 12.

PUC, PUCEK, cka, *m.*; (cf. *Lat.* bucca, buccula, cf. buzia; *Germ.* Baus, Bausbacke, cf. pysk); §. 1) ostatnia część warg. *Dudz.* 55. usta do całowania wypinane, der zum Kuß geſpitzte Mund. Żonać ręką gębę puckowi zawali, I przy boku precz się oddali. *Petr. Hor.* 2, *N* 3 *b*, *not.* «nie dać się całować; pucek bowiem zowiemy ostatnią część warg.» *Defigere alicui osculum*; całować, wyciąć komu puc, niektórzy mówią. *Mącz.* (cf. *Germ. pleb.* Puſſel). Całowanie, 'puska też mówią. *Mącz.*, (cf. buzia, puź). Pucki, *bucculae. Cn. Th.* 899. — §. Pucki u kur etc., dzwonki, die Bartläppchen, z. B. der Hühner. Kokosze żeby były głów sporych, grzebieni wyniosłych, z puckami wiszącemi. *Haur. Sk.* 119. — §. W wodzie tak długo siedzieć, póki u palców i nóg pucki marszczyć się nie będą, *summitates. Syxt. Szkł.* 253. (brzuszce) — §. 2) Pucek, cka, *m.*, odętéj gęby, mały a okrągły człeczek; *Croat.* bùczko, (cf. *Lat.* pusio); ein Bausbacke; *Sorab.* 1. liczak, naduhteyu liczow. *Buccas ambas inflare*; odąć się, puckiem być. *Mącz. Pupulus*, chłopeczek, pucek też niektórzy mówią. *Mącz.* Już jak pucek się kwili, gdy z rączek lalusia Padła, co dla zabawki dała mu matusia. *Tol. Saut.* 44. Szkoda go, taki pucek. *Zabł. Zab.* 61, (cf. pączek). — §. 3) Pucek, u owocu, gdzie był kwiat. *Dudz.* 55, (*Boh.* pupěk); der Butz am Obſte, der Kriebs, der Popel, das Kerngehäuſe. 'PUCEŁOWATY, PUCOŁOWATY, a, e, — o *adverb.*, odętych ust, cf. pyskaty, bausbäckig; *Croat.* buczaszt, buczkaszt, bùczko; *Carn.* liznat, oblizhnat; *Vind.* toustoliznast, liznat, oblizhnat; *Ross.* щекастый; (*Lat.* bucculentus). Pucołowaci, wypukłych czelusci. *Mącz.*

PUCH, u, *m.*, §. 1) puchanie, wybuch, der aufſteigende Dampf. (*Sorab.* 2. puch chuch; *Vind.* pih, pihanje = dęcie, dmuchanie; *Carn.* pęh *anhelitus*; *Carn.* pûh = wybuch; *Rag.* páh *ardor*, *vapor*; *Bosn.* píh, dûh, díh *halitus*; *Dal.* puhanye *flamen*; *Dal.* paah *flatus*). Rumaki z nozdrzy pryskają pełne iskier puchy. *Pot. Arg.* 823, (*ob.* Buchnąć). Dawał z siebie puchy tak smrodliwe, Że być nie może nic zaraźliwszego. *Past. Fid.* 269. Powiadają, że się rodzą komety z wilgoci i puchów ziemskich, które wyciągane bywają z ziemi mocą słoneczną. *Lat. Kom. B* 2 *b.* Królewskim jakimsiś puchem nadęci. *Faliss. Fl.* 48, (cf. pycha, puszyć), Aufgeblaſenheit. — §. Szalone morze to nas na wysoko popiętrzone wypędzało puchy, to w swoje pochłonąć nas chciało przepaści. *Tr. Tel.* 66. wały, Meereswogen. — §. 2) Puch na gęsi etc.; *Slov.* páperj, (cf. pierze); *Rag.* mekkopêrje, máh, (*ob.* Mech); *Vind.* flam, flaum; *Hung.* pih, pelyh, (puha *mollis*); *Croat.* pavulicza; *Bosn.* máh, perjiçe od ptiçe; *Ross.* пухъ, пушекъ; *Eccl.* пушекъ, (cf. *Germ.* Buſch; cf. *Ross.* пушъ futro, cf. opuszka), der Flaum, die Flaumfeder, die Dunen. Piórko krótsze, drobniejsze, miękkie, więcéj kosmyków, niżeli pręcika mające, zowią puchem. *Zool.* 70, (*ob.* Kwap). Sen się nie zdarzył, chociaż miękkie puchy W szytych pościelach leżąc, zagrzewały duchy. *Banial. B* 4. Przekłada nad miękki puch spoczynek w barłogu. *Teat.* 43. *b*, 23. Sen luby od puchów łabęcich i złocistego łoża ucieka. *Zab.* 7, 162. Na łóżku dnia białego w puchu czekał. *Brud. Ost. C* 7. *Jabł. Buk. H* 2 *b.* w betach. — §. *Transl.* Puch na twarzy, młody włos, die zarten erſten Barthaare. Z złotemi malowany puchy Kupido. *Tward. Daf.* 22. — *Botan.* Puch, *pappus*, szypułka włoskowata z nad ziarna wyrastająca. *Bot. Nar.* 131. wolliger Ausſchuß, wollige Staubfäden, Faſern. (PUCHAĆ, *ob.* Puchnąć 1). PUCHACZ, *ob.* Puhacz. PUCHAŁA, *herb*; na podkowie półtrzecia krzyża. *Kurop.* 3, 42. ein Wappen. PUCHLINA, y, ż., SPUCHLINA; *Boh. et Slov.* spuehlina, oteklina; *Carn.* ottok, otok, (cf. otok, ociekłość); *Vind.* otuek, otekluest; *Slav.* ottok; *Bosn.* gukka, çvrrigljak; *Ross.* пухлина; *Eccl.* пухота; puchlina wszelaka, nadęcie, nabrzmienie, die Geſchwulſt. Puchlina jest miękkość żył suchych, i ztąd pochodzące rozwiązanie albo zgniłość humorów. *Boh. Dyab.* 2, 165. Puchlina choroba; *Boh.* wodnatedlnost, wodnotedlnost; *Sorab.* 1. wohdnicza, wohdukawoſcz; *Carn.* vodéniza; *Slav.* vodena bolêst; *Rag.* vodná nemooch, podkoxa voda; *Croat.* vodènicza, vodeni beteg; *Bosn.* tropika, trupika, vodena nemocch; *Eccl.* водный трудъ, die Waſſerſucht; zebranie się wody w pustościach i w pęcherzykowatych utkaniach ciała. *Perz. Lek.* 5. *Krup.* 5, 769, *ob.* Wodnocielność. Puchlinę mający, (*ob.* Wodnocielny). Puchlina zaskórna, piersiowa, głowy, brzucha, lub całego ciała. *Perz. Cyr.* 1, 5. Gdy puchlina z brzucha ustępować nie chce, udać się potrzeba do wytoczenia czyli wypompowania z niego wody. *Perz. Cyr.* 2, 219. Puchlina oka, wołowe oko. *Perz. Cyr.* 2, 179. Puchlina żywota wnętrzna, *tympanites. Cn. Th.*, die Trommelſucht. 'PUCHLNIĆ, PULCHNIĆ, SPULCHNIAĆ *cz. niedok.*, spulchnić *dok.*, pulchnym uczynić, locker machen, auflockern; *Boh.* změlniti (cf. miałki), zkypřiti. Wapno grunt tęgi spulchnia. *Kluk. Rośl.* 3, 181. Ziemia skopana, zorana, lub innym sposobem spulchniona być ma dla roślin. *Kluk. Rośl.* 1, 52. 'PUCHLNIEĆ, PULCHNIEĆ, -iał, -ieje, *neutr. cont.*, spulchnieć *dok.*;

Ross. рыхлѣть; *puchlnym, sypkim się stać, locker werden. Wiosną ziemia *puchlnieje. *Otw. Wirg.* 410. (*fermentescit, fermento intumescit*). Pulchnieje. *Kluk. Rośl.* 3, 163. *Przedz.* 8. Spulchniałe i słabe jéj nogi najmniejsza rzecz raniła. *Weg. Marm.* 3, 148. *PUCHLNOŚĆ, PULCHNOŚĆ, ści, ż., sypkość, miałkość; *Boh.* kyprost; *Vind.* gobounost, puhlost; *Ross.* рыхлость, рухлость, die Locferheit. Wilgoć, bujność i *puchlność ziemi czyni. *Cresc.* 135. *PUCHLNY, PULCHNY, a, e, *PUCHLNO, PULCHNO *adverb.*, PULCHNIUTKI, PULCHNIUTEŃKI, a, ie, *intensiv.*; *Boh.* kyprý; *Vind.* puhel, gobeu; *Ross.* пухлый, пухленькій, рухлый, рыхлый, рыхлъ; nie tęgi, nie stężały, sypki, miałki, miękki, pieszczony, delikatny; locker, aufgelaufen, ſchwammig, weich zart; (Oeſterr. pamſtig). Każda rzecz pulchna przez ściśnienie nierównie mniejszą staje się. *Boh. Dyab.* 169. Drożdży używają do ciasta, żeby *puchlniejsze było. *Syr.* 949. Chleb *puchlny wysoki. *Sienn.* 525; *spongiosus. Cn. Th.* Z takowéj pszenicy, na któréj skórka subtelna, bywa ciasto lipkie, *puchlne, i narasta go wiele. *Cresc.* 154. Pulchna sztuka mięsa. *Kras. Pod.* 2, 68. Nasienie przykryć ziemią, nie natłaczając, aby *puchlno było. *Cresc.* 146. Drobienie ziemi potrzebne, aby się stała *puchlna i subtelna. *Cresc.* 88. Najprzedniejsze bywają role w *puchlnéj ziemi. *Otw. Wirg.* 407. Ległszy na pulchnéj skotopasi łące W fujarki sobie dmą na przemiany. *Hor.* 2, 275. *Kniaź.* Pulchne smugi deptać. *Hor.* 1, 211. *et* 29. Woda żadna nie jest tak pulchna, aby się ścieśnić dała. *Kluk. Kop.* 1, 80. tak miękka, sprzężysta; weich, elaſtiſch. — §. *De hominibus:* Pulchny, miękki a delikatny w dotykaniu, nie kościsty, nie chudy; weich und delicat anzugreifen, nicht knochig, nicht mager. Nasze mędrki rubaszne, i pulchne i hoże. *Kras. W.* 52. Wesoła śpiewa, i taktem w pulchne klaszcze ręce. *Zab.* 13, 25. *Gawdz.* Kochana rączka, miluchna, pulchniuteńka. *Teat.* 2. *b*, 117; *Ross.* пухленькія руки. Rączka pulchniutka. *Teat.* 10. *b*, 76. PUCHNĄĆ *cz. jednil.*, Puchać *contin.*, (cf. *Boh.* fauknauti, faukati, faukawati *flare, ob.* Fuknąć); *Boh.* puch zapach, cf. pachać; *Carn.* puhtim, pahtim *exhalare*; *Carn.* piham, pihneti *flare*, puhati *flare, aestuare*; pęham se *deficio currendo*; *Vind.* pihati, pifhem, piham = dąć, dmuchnąć; pahati, puhati, pihtati, sapsti = sapać; *Hung.* pihök *halo*, pihegök *anhelo*; *Croat.* puhati *flare*, puhanye *flatus*, prepuhavam *perflo*; *Dal.* piham, puhati *flare*, paah, puhanye *flatus*; *Bosn.* puhati, duhati *flare*, pihati, dihati *halare*, pahati *exhalare*; *Rag.* pûhati, pâhati *flare*, pjêhati *halare*, opûhati, opâhati *efflare*; *Slav.* puhati *flare*; *Ross.* пыхтѣть, пыхчу, пыхнуть, пышать, пыхать, (cf. бухнуть, бухать buchnąć, разбухнуть spaczyć się; *Eccl.* пыхаю *graviter irascor*; *Hebr.* פוח puach *flare*; cf. *Ross.* пучить, cf. puszyć); §. 1 a) buchać, puchy wydawać, mocno a głośno dychać, parę wybuchać; laut und ſtark athmen, von ſich dampfen, einen ſtarken Hauch und Dampf mit Geräuſch von ſich geben, blaſen, (bauſen, puſten). Nadętością pycha puchnie. *Brud. Ost. D* 2. Głuszec puchał. *Banial. J* 3 *b.* Nie jedenże podpiwszy pucha dziś u stołu. *Pot. Pocz.* 606. Kto czosnek jadł, czosnkiem pucha, a kto cynamon, taż mu wonia z ust wychodzi. *Sk. Kaz.* 35. Patrz jaki płomień Etna w górę pucha. *Pot. Arg.* 162. Puchające ogień woły, abo ogień z wołów puchający. *Cn. Th., ob.* *Iskrodmy, feuerſprühend. Puchać na kogo = mocno nań chuchać, einen ſtark anhauchen, anblaſen, anſchnauben. Tak on sławy szukał, Że na pogaństwo sercem puchał, ręką pukał. *Pot. Pocz.* 606. — §. *Absolute:* Tak już panowie mieszczanie puchają, że nie zadługo zechcą pańskie osiadać krzesła. *Teat.* 29. *c*, 41. tak nadęci są, tak się nadymają; ſie ſtrotzen, ſind aufgeblaſen. — b) Puchnęła krew z głowy rozbitéj. *Perz. Cyr.* 1, 84. buchnęła, das Blut ſtrömte mit Geräuſch aus dem Kopfe. — §. 2. *Verb. neutr.* Puchnąć, -ął, -ie, napuchnąć, spuchnąć, spuchł *dok.*; *Boh.* zpuchnauti; *Carn.* ottezhi, (*ob.* Ociekłość); *Ross.* пухнуть; nadymać się, nabrzmiewać; aufſchwellen, anſchwellen, ſchwellen. Puchnie palec, ucho. *Cn. Th.* Pijak ten spuchły jak kłoda. *Zab.* 8, 93. *Treb.* Słuchając go, zaledwie uszy mi nie spuchły. *Teat.* 34. *c*, 62. Oblicze moje spuchnęło mi od płaczu. 1 *Leop. Job.* 16, 17. — §. Puchnę, puchlinę chorobę mam abo mieć poczynam. *Cn. Th.* ſchwellen, die Waſſerſucht haben, oder bekommen. PUCHOWY, a, e; *Boh.* prachový; *Slov.* pernatý; *Hung.* pelyhes, pihes; *Ross.* пуховый, (пушный futrzany); z puchów, von Daunen, von Flaumfedern. Gęś puchowa, *ob.* Gęś. Puchowa pościel. *Suszyc. Pieśn.* 3, *R* 3; *Boh.* prachowka; *Ross.* пуховикъ, пуховичекъ. Ja sobie w puchowym łożu dobrze spoczywać będę. *Teat.* 55. *d*, 18. Matka synaczkowi o kilka poduszek puchowych musi się starać. *Glicz. Wych. E* 5. — §. Teraźniejszy młodzian, puchowy kawaler. *Mon.* 71, 6. pieszczoch, bezkost, niewieściuch, Zärtling. PUCKA, i, ż., *pupa*, mała dziewczeczka. *Mącz.* okrągluchna, tłuściutka, odętéj gęby, ein rundes, dickes, baubäckiges Mädel, *ob.* Pucek. PUCKI, *ob.* Pucek. PUCOŁOWATY, *ob.* Pucełowaty.

Pochodz. sub *pchnąć.*

*PUD, u, *m.*, *PUDEK, dka, *m., dem.*; *Ross.* пудъ, пудовикъ; §. 1) waga 40funtowa. *Pam.* 85, 1, 540. ein Ruſſiſches Pud, eine Gewicht von 40 Pfunden. Pud jest wagą 40 funtów, do tych czas jeszcze w Rosyi używaną; była i w Litwie. *Czack. Pr.* 1, 292. Z kartanów pod wagą i pudy umieć strychować. *Tward. Wł.* 8. (cf. pudowa kapusta). — §. 2) Pud, w młynie, strych podwyższony do składania worów przy koszu, na którym zboże nasypują. *Ryd.* in der Mühle, der erhöhete Lagerort der Getreideſäcke beym Aufſchüttrichter. (*Vind.* pod *granarium*).

PUDEL, dla, *m.*; *Vind.* pudel, perresan pefs, vounodlakast, zhodrast pefs; der Pudel, Pudelhund. Pudle, psy pospolicie mierne, bardzo kudłate, do nauczenia wszystkiego najsposobniejsze. *Kluk. Zw.* 1, 299.

PUDER, dru, *m.*, z *Franc.*, krochmalna mączka do włosów pudrowania der Puder, Haarpuder; *Sorab.* 2. puder; *Vind.* laſni prah, prah sa laſe, pudra; *Slav.* kosopràh; *Ross.* пудра. PUDERMANTEL, żywcem z *Niem.* der Pudermantel; *Ross.* пудренникъ, *ob.* Podwłosnik.

Pochodz. *pudrować, spudrować, upudrować, dopudrować, napudrować, popudrować, przepudrować, przypudrować, zapudrować.*

1. PUDŁO, a, *n.*, PUDEŁKO, a, *n.*, *dem.*, PUDEŁECZKO, a, *n.*, (*Inflant.* die Pudel; cf. *Lat. med.* budellus; cf. *Germ.* Beute, Butte; cf. puszka; cf. *Boh.* puda, pudka strěcha); krobia, krobka; eine Schachtel, ein Schächtelchen; (*Slov.* banĕ; *Hung.* bányа, (cf. bania); *Vind.* shkatla, shkatelza (*ob.* Szkatuła), sklopniza, sklopnizhiza). Pudełka wyginane do chowania drobnych rzeczy, bywają sosnowe, jodłowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163. Pudełeczko z papieru. *Przedz.* 68. Pudełko na puder *Ross.* пудреница. Pudełeczko ziołek. *Teat.* 35, 126. Nastawiali różnych rzeczy, flaszek, flaszeczek, pudełek, skrzyneczek. *Teat.* 19, 23. Przyjmij to pudełko, w którym jest pierścień drogi. *ib.* 37, 50. Puszek albo kielichów nie mają, ale w ladajakim naczyniu słomianym, albo w pudełku najśw. sakrament chowają. *Sak. Persp.* 15; owszem w pudełeczku drewnianym jakim przystojnym zamczystym chowają. *Pim. Kam.* 54. Hurmem się snują bezecne potwory Z pudła ciekawéj uciekłe Pandory. *Zab.* 16, 89. *Treb.* z puszki, aus Pandorens Büchse. Głośny bęben za górą, a kiedy do nas przyjdzie, alić jak pudełko. *Rys. Ad.* 15. Gładki na strych; a szpetny do pudła. *Rys. Ad.* 14, cf. pod ławę, w kąt. — §. U nas słomiane pudła zażywają się na ule dla pszczół. *Kluk. Zw.* 4, 205. Bienenkörbe von Stroh, (Beute). Niedźwiedź rzadko się odwieść dopuści od miodu, Skoro jedno gdzie węchem w pudle poczuje. *P. Kchan. Orl.* 1, 297. — §. Pudło do karety. *Teat.* 19. *b*, 48. der Kasten an einer Kutsche, der Kutschkasten, Sitzkasten, (*oppos.* spód karety). Osadzanie pudła na resorach lub pasach, nie zbyt jest dawne. *N. Pam.* 19, 88. Jednego roku pudło do karety sprawił, drugiego wasąg. *Teat.* 19. *b*, 48. (nie razem wszystko). Wiszą z sprzężyn złotawych pudła niby śklane, W tym ujźrzysz Ganymeda, a w drugim Dyanę. *Zab.* 9, 365. *Ejssym.*

2. PUDŁO, a, *n.*, chyb, chyba, chybienie, *ob.* Mydło; z *Niem.* der Pudel, das Pudeln, Fehlen. Pudło w kręglach. *Tr.* PUDŁOWAĆ *cz. niedok.*, spudłować *dok.*, chybić, pudeln. Nie umiejący strzelać, często zwykł pudłować. *Boh. Kom.* 5, 6. Trzeba mi jeszcze na to sekretu, żebym ja strzelając nigdy nie spudłował. *Boh. Kom.* 5, 13. Ażeby nie spudłować, nabiwszy strzelbę, wziąć na cel dobrze, wytrzymać dobrze, i strzelić dobrze. *ib.*

PUDOWY, a, e, od pudu 1); n. p. Kapusta biała z głowami nadzwyczajnéj wielkości, pudowa zwana. *Kluk. Dykc.* 1, 80. großköpfiges Kraut.

PUDROWAĆ *cz. niedok.*, upudrować, upudrzyć, spudrować *dok.*, pudrem potrząsywać, pudern; *Sorab.* 2. pudrowasch; *Vind.* putrati, poputrati; *Ross.* пудрить, пудрю. Upudrowana na głowie peruka. *Teat.* 49. *d*, 33. — *Allegor.* Żadne nie poryły Różanych jagód zmarszczki, ani upudrzyły Marcowe pytle włosów. *Leszcz. Class.* 64. PUDROWY, a, e, od pudru, Puder-; *Ross.* пудряный.

PUGILARES, PUGILAR, PUILARES, PULARES, PULIARES, u, *m.*, PUGILARESY, ów *plur.*, PULARESIK, PULIARESIK, a, *m.*, *dem.*, z *Lac.* pugilares, tabliczki kieszonkowe, die Schreibtafel; *Boh.* smazacý, psacý tabulka; *Sorab.* 1. piszawka; *Vind.* rozhne buquize; *Ross.* бумажникъ. Napisać to sobie w pugilarach. *Solsk. Geom.* 2, 7. Zawsze przy sobie w kieszeni nosi puilares. *Haur. Sk.* 379. W puilaresach, skoro co zamyśli, Miawszy tylko ołówek, natychmiast nakreśli. *Pot. Jow.* 187. Gdy się odprawia rysunek okolicy, w puliaresie osobno się rysuje. *Łęsk.* 129. Wyjmuje z kieszeni pulares atłasowy, i z niego papier. *Niemc. P. P.* 61. Dobywa z kieszeni puliaresik, i rachuje ołówkiem. *Teat.* 55. *c*, 19. Pularesik. *Niemc. Król.* 1, 142.

PUGINAŁ, *ob.* Puinał.

PUHA Tatarska, bicz, *mastix. Macz.*, eine Tatarische Peitsche. *Taurea*, puha z bykowéj skóry. *ib.* Bili ich biczmi i puhami. *Radz.* 2 *Mach.* 7, 1. Moskiewski rozkazał swym wojewodom, aby nieprzyjacioł jak bydło do Moskwy puhami zagnali. *Biel.* 473. Moskwa w koło wszystkich ogarnąwszy, chciała zająć puhami do domu jak dobytek. *Biel. Św.* 274. Puhami ich do cara zajmiemy. *Papr. Ryc.* 664. Ociec mój siekł was biczmi, a ja będę węzłowatemi puhami. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 10, 11. *et* 14.

PUHACZ, PUCHACZ, a, *m.*; *Boh.* weyr, dýmĕge; *Vind.* zhuk, bubai, podhuika; *Carn.* wubuj; *Dal.* yey; *Rag.* jej, jeina; *Ross.* пугачъ, филинъ; (*Ob.* Puhuy, Huhay); [*tureck.* puhać. *Men.* I, 127. — 2], die Bergeule, *strix bubo*, największy z ptaków nocnych, wielkości gęsi, łeb duży z piórkami po bokach na kształt uszu sterczącemi. *Zool.* 278; sowa łężna. *Cn. Th.* 899. Puhacz huczy. *Dudz.* 21. Puhacz od puhania strasznego w nocy rzeczony. *Chmiel.* 1, 614. Niedzienny puhacz, który gdy świat biały Zajdzie pod ziemię, lot swój i huk wiedzie śmiały. *Kulig. Her.* 255. Pogrzebowym hukiem puhacz sprosny Nieszczęściem znacznym grożąc, wydał głos żałośny. *Otw. Ow.* 412. Puszczki z puhaczem wołały. *Banial. J* 3 *b.* Zlewają deszcze, grzmi niebo gniewliwe, Puhacz żałobny bez przestanku woła. *Karp.* 1, 153. Puhacze nienawidne. *Banial. J* 3.

PUHAR, PUCHAR, a, *m.*, rostruchan, ein großer Trinkbecher; *Slov.* pohar; *Vind.* pahar, pohar, pöhar, pehar, pokal; *Croat.* pehàr, peharec, peharchec; (pehárni sztol *abacus*, pehárnik *pocillator*, pehárnichia *pincernatus*); *Hung.* pohár, pohárotska, poharochka; (pohárnak = podczaszy, poharsseek = kredens); *Dal.* pahar; *Rag.* pĕhar; *Slav.* pehàr, bakara; *Bosn.* pehar, bokarra, pehariech, bokariech, bokariça; *Sorab.* 2. bachar, napowaczk; (Niederſächſ. Becker; *Dan.* beger; *Svec.* begare; *Isl.* bäkar; *Angl.* beaker; *Ital.* bicchiere; *Lat.* bicarium; *Graec.* βίκος); *Ross.* кубокъ (*ob.* Kubek), курганъ (cf. kurgan), стопа, стопка, (cf. stypa, cf. stopa); *Eccl.* стоканъ. Bawimy się tańcem, puharami. *Tol. Saut.* 38, cf. kieliszkami.

PUINAŁ, PUGINAŁ, u, *m.*, PUINALIK, a, *m.*, *dem*, sztylet, tulich, deka, tasak; *Lat.* pugiunculus; *Ital.* pugnale, der Dolch; (*Croat.* punjal; *Carn.* fonjal; *Bosn.* pugno, pugnaliech, hangjar, (*ob.* Andzar); *Hung.* handsár; *Slov.* kocprd; *Vind.* vbodalze, pobodalu; *Ross.* кинжалъ, *adj.* кинжальный). Puinałem go zabito. *Birk. Chmiel. C* 2. Robią tam szpady abo puginały. *Boter.* 2, 96. Laska z puinałem; *Bosn.* scisc, (cf. szyszka). PUINALISKO, a,

n., szkaradny, fatalny puinał, ein fataler, häßlicher Dolch. Ono puinalisko bodaj dyabła zjadło. *Mat. z Pod. A* 3.

PUK! *interj., particula sonum percussionis exprimens. Cn. Th.* 707. Puff! Platz! Plutz! *Boh.* bauch! (*ob.* Buch!). Huk, sztuk, puk! daléj nic. *Żegl. Ad.* 91. — PUK, u, *m.*, PUKANIE, ia, *n.*, trzask; *Vind.* pok, pokanje, ropot, lusk; *Carn.* puh (= nawał); *Bosn.* bukka, treska, talabukka; *Rag.* bukka, puknutje; *Croat.* puk iz napuhuyeneh vuszt *sclopus labiorum*, das Puffen, der Puff, Knall. Schall. Siła puku, mało pożytku, *peu de fruit, beaucoup de bruit. Lub. Roz.* 267. Huku puku za talar, roboty za szostak. *Rys. Ad.* 70. (*Slov.* Mnoho prat, malo věšat = mnogo prać, mało wieszać; cf. wątku mało; *Slov.* wetši dim, nežli pečenka; všecko do dimu idě; *Vind.* velik ropotiz, pak malu mêle; wielki łoskot, a mało miele (młyn); (cf. krowa, co wiele ryczy); *Rag.* vele skvikke, à mallo vunnee; wiele krzyku, mało wełny). Więcéj tam huku, niż puku; liczniejsze wojsko na papierze, niż w obozie. *Kłok. Turk.* 209. Puk = uderzenie, Schlag, Stoß; *Sorab.* 1. puk, puki, raze; (*Vind.* pok, respok = rozpęknienie). Zaczyna chodzić dziecię, częste będą puki, Potrze sobie kolana, a potłucze czoło. *Rej. Wiz.* 88. Puk we drzwi = stuk, stukanie; das Klopfen, an die Thüre Schlagen. Tylko we drzwi puk usłyszysz, pożegnaj się z tym światem. *Brud. Ost. A* 5. Puk strzelania, der Knall. Strzelcy, co proch na wiatr darmo z puki puszczają, od każdego ładunku albo puku, niech płacą złotych trzy. *Lek. D* 2 *b.* — *Aliter:* Puk, mocne pudełko kartonowe sześcienne, prochem napełnione, zapalone wydaje wielki odgłos; służy do krotofilnych ogniów. *Jak. Art.* 3, 312. *Aqu. Mscr.*, ein Knaller, Pulverknaller. PUKAC, *ob.* Puknąć. PUKACZ, a, który puka, der Knaller; *Vind.* pokavez. PUKAWKA, i, *ż.*; *Boh.* bauchačka; *Sorab.* 1. pukawka; *Vind.* pokauniza, pleskauniza; *Ross.* хлопушка; narzędzie do pukania, pukawka dziecinna, *sclopus. Cn. Th.* eine Knallbüchse. — *Transl.* Żywią hajduków z pukawkami, bo chcą, żeby się ich bano. *Lek. B.* Gdy usłyszą pukawki, działo z zamku runie, Alić nasz z płochą twarzą precz od zamku dunie. *Biel. S. M.* 33. pukającą strzelbę. *Stryjk. Gon. U* 3.

Pochodz. sub *pchnąć.*

PUKIEL, kla, *m.*; (*Boh. et Slov.* pukla; *Hung.* bogláka; *Ger.* die Buckel; (cf. *Gall.* boucle; *Ital.* boccola; *Angl.* buckle); *Croat.* puklya *gibbus*, puklyav *gibbosus*); pukiel na rzędzie końskim, na drzwiach, na pasach cętka, *bulla. Cn. Th. Bulla aurea*, pukiel złoty albo puszka. złota. *Chmiel.* 1, 496. Pobrał ozdoby i pukle, które zwykły miewać wielbłądy królewskie na szyjach ku ozdobie. 1 *Leop. Jud.* 8. Pukiel na księgach, *umbilicus librorum. Cn. Th.* (wypukłość, wypukły śrzodek). — *Math.* Pukiel, *convexum*, rzecz okrągława, okrągłość powierzchna. *Solsk. Geom.* 6. die Bauchrunde. — §. Pukiel, pierścień, w który się włosy kręcą, lok; Haarlocke, Haarring. Ciebie włos krótki, choć pukli nie robi, Lepiéj ozdobi. *Morszt.* 242. Tak cię ufryzowała, że masz po obudwóch stronach pukle fałszywe. *Teat.* 38. 171. PUKIELNIK, a, *m.*, rotgiser, co pukle odlewa; der Buckelgießer, Gelbgießer, der Buckeln macht. *Tr.* PUKLASTY, a, e, — o *adverb.*, puklami osadzony, mit Buckeln besetzt. Gdański pas puklasty. *Klon. Fl. H* 2 *b.* — §. Puklasty, *umbilicatus. Cn. Th.* wypukły, bauchrund, bauchig gewölbt. Puklasty paiż. *Otw. Ow.* 473. Stary kufel ze wszech stron puklastemi wybijany wzory. *ib.* 481. Rzezanie puklaste. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 7, 24, (cf. buchasty). PUKLAT, u, *m.*, PUKŁADA, y, *ż.*, puklat wozowy, łub wozowy korytkowaty, *tegumentum semisphaericum vehiculi. Cn. Th.*; *Croat.* hintov, ein runder Wagendeckel, eine runde Wagenbedachung. Machiny, wieże, strzały, kusze, baszty, Pod wymyśloną prowadził pukładą. *Chrośc. Fars.* 429. (pod dachem, pod zasłoną). PUKŁADKA, i, *ż.*, naczynie buchaste z wiekiem wydętym, ein bauchiges Gefäß mit hohlem Deckel. Drożdże w baryłki, w pukładki, w bębenki pozlewać. *Haur. Ek.* 108. PUKLERZ, a, *m.*, (*Gall.* bouclier; *Lat.* bucula; *Angl.* buckler); paiż, ein runder erhabnes Schild; *Sorab.* 1. kulwata nastahwka, (cf. pawęża, cf. tarcza). Puklerz do ochrony od ciosów. *Nar. Hst.* 392. Nie miała jazda nasza kirysiów, ale tylko z szablą w ręku samemi się puklerzami od szwanków zasłaniała. *Nar. Hst.* 3, 170. Posłał Bolesław oblężonym dwa puklerze do wyboru, z których czerwony wojnę, biały pokój oznaczał. *ib.* 3, 119. PUKLERZANY, a, e, z puklerzów, von Schildern, Schild=. Pokrycie puklerzane, sklep z puklerzów, *testudo. Cn. Th.* die Schildbedachung. PUKLERZNIK, a, *m.*, co robi puklerze. *Cn. Th.*, der Schildmacher; noszący puklerz, *clypeatus. Cn. Th.* der Beschildete, Schildträger.

PUKNĄĆ, *f.* puknie *cz. jednił.*, Pukać *niedok.*; (*Boh.* puknauti, bauchnauti, bauchati; *Sorab.* 1. pukam; *Carn.* pokam, (*Ger.* pochen), pukam *eradico*; *Vind.* pokat, poknit, (2. trzaskać biczem), (paukati = bębnić, *Ger.* pauken); *Bosn.* puknuti, puçati; *Dal.* puknuti; *Rag.* puzzati); §. 1) stukać, puk wydawać, trzaskać; pochen, klopfen, plätzen, knallen. Pukać do drzwi. *Teat.* 18, 27. stukać, kołatać; an die Thüre pochen, klopfen, anschlagen. Puka ktoś do drzwi, obacz, kto tam? *Teat.* 31. *c*, 10. Idzie do chałupy naprzeciw stojącéj, i puka. *Teat.* 30, 9. Będęż, ja widzę, długo pukał, niż mi otworzy. *ib.* Słychać straszne pukanie u drzwi po trzy razy. *ib.* 53. *b*, 69. Puknęło co, spadłszy. *Cn. Th.* (uderzyło o ziemię). Wiadro w wodzie puknęło głośnie; *dedit sonitum. Żebr. Ow.* 55. — *Cum Locali:* Byle drzwiami pukniono, to rozumie, że strzelono. *Mon.* 64, 146. byle trzaśniono, wenn man nur mit der Thüre wirft. — Dawniej to człowiek i pukał i trzaskał, Lecz pierwszą żywość włos siwy ugłaskał. *Hor.* 2, 109. *Nar.* — §. Pukać, bić głośno, trzaskać, uderzyć z łoskotem, schlagen, daß es pufft; *Sorab.* 1. zpukam. I fuknąć i puknąć bezpieczniej jest w téj sukience. *Teat.* 15. *c*, 20. To mużyku piątek, to go paknąć, to sobota, to go skubnąć. *Sak. Kal. D* 2 *b.* — §. *Intr. verb. med.* Puknąć, n. p. Nadstaw swoje uszko, Jak moje serduszko Tobie Basiu puka. *Kniaź. Poez.* 3, 214. serce mocno, niby głośno, bije; das Herz klopft, pocht, schlägt. — *Fig.* Śmierzmy zapędy, niech w nas żółć nie puka. *Zab.* 9, 115. *Zabł.* (niech nie pęka).

— §. 2) *Verb. neutr.* Puknąć, pukać się, spukać się; *Boh.* puknauti, pukati se; *Sorab.* 2. sze pukasch; *Bosn.* puknuti; *Croat.* pucsàmsze; *Ross.* пукнуть, пукать; (*Arab.* פקק *aperuit*; *Syr.* פקע *dividi*); pęknąć, pękać się; platzen, einen Platzer thun, mit einem Platzer zerſpringen, börſten, zerbörſten. Żywot mój jest jak wino bez lóftu, a jako nowe naczynia, które się od niego pukają. *Radz. Job.* 32, 19. Nie leją młodego wina w stare naczynie, bo się pukają stare naczynia, a wino się roztacza. 1 *Leop. Math.* 9, 17. Choć tak wiele było ryb, sieć się nie spukała. *Sekl. Joan.* 21. (nie rwała się, nie spadała). Puka się orzech, owoc, *hiascit. Cn. Th.* ſpringt auf, platzt auf; *Sorab.* 1. puka se worech. Puka się drzewo, róża, pąkowie puszcza, rozwija się; die Knoſpen brechen auf, platzen auf, ſchlagen aus. Gdy liście się puka, znać, iż blizko lato. *Budn. Math.* 24, 32. Blizkie lato, kiedy się już pąpie puka na drzewie. *Gil. Kat.* 243. Weź pąpia topolowego, skoro się pocznie pukać. *Spicz.* 244. Koło ś. Jakuba puka się chmiel, abo kwitnie. *Gaw. Gosp.* Po posianych zagonach przyśpieszyć trzeba broździenie, aby ziarno nie pukło. *Haur. Sk.* 9. Gdy ziarna zboża posianego pukną, trawę z siebie puszczą. *Odym. Św. A a 4 b.* — §. *De komine:* Pukać się, spukać się, rozpukać się, upukać się, berſten (vor Wuth, Zorn, Lachen). Z śmiechu mało się nie pukł. *Jabł. Ez.* 51. Tak mi wszystko opowiadała, Żem się prawdziwie od śmiechu pukała. *Past. Fid.* 158. Od śmiechu dobrze się nierozsiędę, dobrze się nie spukam. *Eraz. Ob. a.* By się też i spukać mieli, tedy to, co się mówi, prawdą się zawżdy pokazać może. *Żarn. Post.* 26. Zgniewana Wenus, że się jadem puka. *Morszt.* 77. Pukam się prawie z gniewu i zazdrości. *Chrośc. Ow.* 238. Z jadu się na mnie pukali. *Ryb. Ps.* 62 To oni słysząc, prawie się pukali w sercach swych, i zgrzytali nań zębami. *Radz. Joan.* 7, 54. To postrzegłszy, tylko się nie spuka od gniewu. *Pot. Arg.* 276. Byś się spukał, nie dokażesz. *Cn. Ad.* 53. Rozsiadali a upukali w sercach swoich, i zębami zgrzytali. *Gil. Post.* 230 *b.* Puka się z żalu serce, że ich nie widzimy. *Łącz. Zw.* 5. *Kchow. Roż.* 24. — §. Puknąć, pukać się, niknąć, *evanescere*; zerplatzen, vergehen, verſchwinden. Nastąpi za to kara boska, boby się musiała prawda ewanielii pukać. *Swad.* 1, 210. *Zał.* Wiatrem nadziane puknęły nadzieje. *J. Kchan. Dz.* 240. *Birk. Kaz. Ob. F. b.*

Pochodz. sub. *pchnąć.*

*PUKO, *ob.* Póki. PUŁ, *ob.* Pół. PUŁAP, *ob.* Półap.

PULARDA, y, *ż.*, PULARDKA, i, *ż.*, *demin.*, z *Franc.* ein kapaunter Huhn; kura kapłuniona, której się jajecznik wybiera, aby się stała niepłodną, i tymże tłuściejszą. *Kluk. Zw.* 2, 131. To nie kokoszka, ale pulardka. *Teat.* 35. *c*, 14. Pulardki, frykasiki, kurczątka, oj to delyce dla mnie! *ib.* 52, 75.

PUŁAWY, *G.* Puław *plur.*, majętność, kiedyś dziedzictwo Lubomirskich od Opalińskich przeszłe; teraz xiążąt Czartoryskich, przyozdobione pałacem wspaniałym i ogrodami przez J. O. Xcia Czartoryskiego Gen. ziem Podolsk., którego zwyczajną jest rezydencyą. *Kras. List.* 23, das Luſtſchloß und Reſidenz des Fürſten Czartoryſki.

PULCHNIĆ, PULCHNIEĆ, PULCHNOŚĆ, PULCHNY, *ob.* Puchlnieć, Puchlność. PUŁHAK, *ob.* Półhak. PUŁK, *ob.* Półk. PUŁKONIA, *ob.* Półkonia. PUŁKOWNIK, *ob.* Półkownik. PUŁKOZIC, *ob.* Półkozic. PUŁORŁA, *ob.* Półorła.

PULPETY, *ob.* Figatele.

PULPIT, u, *m.*, z *Łac.* pulpitum, *Slov.* pulpit; *Sorab.* 1. pulpet; *Hung.* póltz; *Carn.* naslôn, naslonilu, slonilu; *Vind.* pulpret, naſlonilu, bukveska, naſlonja, poliza, podklad; *Bosn.* pergam, pirgula; *Rag.* sctionaz; *Ross.* налой, анаλогій, das Pulpet, das Pult. Pulpit pisarski na stole abo w książnicy. *Cn. Th.* Schreibepult, Bücherpult. Pulpit kościelny. *Cn. Th.* das Kirchenpult. *Obr.* 40. *Biel. Hst.* 234. — *Prov.* I z pulpitem, *est dictum concedentis facile vel cum fastidio alteri rem quampiam. Cn. Ad.* 330. i z dzieżą ciasto; cf. weź i bicz. — (*Prov. Slov.* Pri pulpiti sedi, *clavum tenet*; ſtér ma w ręku). PULPITOWY, a, e, od pulpitu, Pult-. *Tr.*

PULS, u, *m.*, z *Łac.* pulsus, *Carn.* zipla; *Vind.* shilni vdarik; *Rag.* dihaviza, treptiviza, billo; *Bosn.* dihaviça, duhatiça, treptiviça; *Croat.* dichavicza, treptavìcza sila; *Dal.* sila duhatnicza, duhaticza, treptavicza; *Eccl.* потолцание; §. 1) der Puls, tętno. *Klecz. Zdan.* 75. Puls, który się u ludzi na ręku maca, dzieje się w żyle arterycznéj, i jego każde uderzenie staje się z napełnienia i wypróżnienia krwi do żył właściwych. *Kluk. Zw.* 1, 33. *Wejch. Anat.* 14. Odszedł od siebie jak umarły; a gdyby byli jego przyjaciele trochę słabego pulsu nie uczuli, pewnieby go byli pogrzebli. *Sk. Żyw.* 2, 74. Uważaj puls czy będzie prędki, czy powolny, twardy, czy miękki, dosadny, czy drobny, mocny, czy słaby? *Perz. Lek.* 77. *Krup.* 5, 455. *et* 486. — §. *Transl.* Puls, humor, afekt, smak, fantazya, skłonność, myśl. *Cn. Th.* 439. Neigung, Phantaſie, Humor, Sinn. Nie do pulsu mu. *Włod.* — *Fig.* Pulsu komu macać, macać kogo, chcąc go zrozumieć. *Cn. Th.* jemanden auf den Zahn fühlen. — *Aliter:* Macać duszy w kim, prać go kijem, wybijać go. *Cn. Th* einem das Leder ausgerben. — §. 2) Puls, pulsowa żyła; *Sorab.* 1. pulzna, krawna żiwa; *Vind.* ferzhna shila, rokna shila, kervna shila, jigraviza, zipla; die Pulsader. Pulsy, to są skokne, albo tępne żyły. *Sienn.* 540. Bierze go za puls. *Teat.* 35, 84. PULSOWY, a, e, PULSNY; *Boh.* pulsownj; od pulsu, Puls-. Pulsne żyły. *Hipp.* 109. Pulsowe żyły. *Perz. Cyr.* 1, 48. *Krup.* 3, 2. *Wejch. Anat.* 89. Guz pulsowy, nabrzmiałość obrażonéj żyły pulsowéj. *Perz Cyr.* 2, 120.

PULTYNEK, nku, *m.*, mały pulpit, osobliwie do kobiecych robot służący; ein kleines Pult, ein Nähepult. Lite miednice, zwierciadła, pultynki. Sute perłami, były w upominku. *Pot. Syl.* 485. Płacić mają od koronek, szkatuł, pultynków, perspektyw. *Vol. Leg.* 4, 80. *Zab.* 9, 267. Książkami pakował pultynki. *Zab.* 12, 335. *Ejssym.* List położyłem na pańskim pultynku. *Teat.* 30. *b*, 93. Bonończyk w izbie, a kundeł do psiarni, Śpilka w pultynku, a widły w masztarni. *Mon.* 71, 545. każda rzecz

ma swoje przyzwoite miejsce; lub też: zabawa miejsce bierze pożytkowi.

PULWERES, u, *m.*, *atramentum scriptorium aridum, non subactum. Cn. Th.* Tintenpulver; proszek pisarski do atramentu. *Wład.* PULWERYZACYA, *ob.* Proszkowanie.

PUNKIEL, kla, *m.*, pierwsze narzędzie do robienia liter drukarskich, teraz stępel. *Wład.* Punkle, *primae et principales formae. Cn. Th.* 821. der Kegel oder Stempel zur Mutter der Buchdruckerbuchstaben.

PUNKT, u, *m.*, PUNKCIK, u, *m dem.*, PUNKCISZEK, szka, PUNKCICZEK, czka, *m., dem. sec.*, z *Łac.*, kropka, ein Punkt; *Slo.* tupka, punkt, punktjk, bodéc, bodka, (cf. bodziec, bość); *Hung.* pont: *Sorab.* 2. punct; *Sorab.* 1. dúpk, punkt; *Vind.* pika, piknja, pikniza, pikez, pikaza, pizhiza, (cf. pika, cf. piknąć); *Croat.* piknyà, piknyicza, nabádek, nabodek, (cf. nabość); *Carn.* pika, pizhéza; *Bosn.* punat, ponat; *Rag.* nabádak, nabada, nadjêlak, bezdiêlak, bazkaviza; *Ross.* точка, (cf. toczyć): — §. a) *math.* Punkt nie ma żadnéj długości, ani szerokości, ani miąższości. *Grzęp. Geom. C.* Punkt geometryczny żadnemu podziałowi nie podlega. *Solsk. Geom.* 9. — §. Punkt, punkcik, najdrobniejsza cząsteczka, proszek, atom; ein Pünktchen, ein Stäubchen; *Eccl.* сpока, несѣкомое что, частица самая малая, пунктъ. Ziemia cała nie jest jak punktem w przestworze całego świata. *Zab.* 6. 101. *Min.* Punkcik jest, kropla jest to, po czym żeglujecie, to na czym wojnę wiedziecie. *Pociej.* 198. — *Fig.* Jeśli punkcik mamy pobożności, słuchajmy matki. *Bardz. Trag.* 425. (odrobinę). — §. *Math.* Początek i koniec linii nazywają się punktami. *Łęsk.* 6. *Jak. Mat.* 1, 5. Anfang und Ende einer Linie, Anfangspunkt, Endpunkt. — §. Punkt dyrekcyi, względem miejsca, Directionspunkt, Richtungspunkt, Punkt. Umiejętność rysowania map zawisła na tym, aby na papierze ustawić punkta, któreby tak były między sobą położone, jak są na polu przedmioty. *Jak. Mat.* 1, 274. Położenie czterech głównych punktów świata. *Jak. Ar.* 3, 139. die vier Hauptgegenden. — §. Punkt względem stopnia, kres, ostateczność; der Grad, der Punkt, das Aeußerste. Odpowiedział Władysław, że mu jeszcze nie przyszło do takowego punktu, aby miał sobie kupić pokój. *Biel.* 326. Człowiek może zbytecznie tutuń kurzyć, aż do tego punku, że mu się od tego wstrzymać niepodobna. *Mon.* 69, 176. Rzecz ta przyszła do tego punktu, iż jéj ukrywać dłużej niemasz potrzeby. *Teat.* 25. *b*, 52. I samo na punkcie ostatnim stanęło chrześciańskie cesarstwo, a prawie zbladnęło. *Paszk. Dz.* 37. — §. Punkt zjednoczenia, der Vereinigungspunkt. Punktem zjednoczonéj władzy narodowej są sejmy. *Gaz. Nar.* 1, 101. Punkt honoru, uczciwe, das Point d' honneur. Zakładają sobie punkt honoru w tym, aby coś nad ludzi pokazać się. *Lub. Roz.* 240. Zawżdy ludzi omamia płochy punkt honoru. *Kras. Baj.* 37. Dla punktu honoru, który dyabeł wie gdzie, i do czego przywięzują, na noże idą. *Teat.* 19. *c*, 109. Ladajakim wiedzion punkthonorem (*uno verbo*), Kryje bojaźń rzetelną odwagi pozorem. *Zabł. Zab.* 47. — §. Punkt czasu, moment, okamgnienie, chwila; der Nu, der Augenblick. Oddaj mi w tym punkcie, coś winien, albo.... *Teat.* 56. *c*, 121. W punkcie jednym rozprószę wszystkich. *Teat.* 44, 62. Tegoż tedy punktu i godziny zamierzonéj przybieżał. *Warg. Wal.* 141. Zaraz w owym punkcie, abo jak mówią, w mgnieniu oka, kiedy.... *Karnk. Kat.* 31. Rozkazał mu, aby tego punku odjechał od dworu. *Boh. Ossol.* 79. Co powie prawy mędrzec, wiek wiekowi poda, A te nasze światełka, co błyszczą dość jasno, Jak się w punkcie rozświecą, tak w punkcie i zgasną. *Kras. W.* 10. Jutro na piątą godzinę punkt w punkt 3000 talerów. *Teat.* 30. *c*, 28. (*praecise*). — §. Punkt w pismie, słowa dzielący, kropka. *Cn. Th.* das Punktum, der Punkt im Schreiben. Peryod, punkt, kropka, w pisaniu oznacza, że się sens całkowity zamyka. *Kras. Zb.* 2, 342. Już punkty, już nicowanym wykładem psowali pismo ś. *Biał. Post.* 86. (interpunkcyą). Najmniejsza litera, ani jeden punkcik z zakonu nie przeminie. *W. Post. W.* 344. Pąkciszek (punkciszek). 1 *Leop. Math.* 5, 18. Punkciczek. *Galat. Alf.* 7. najmniejsza kréska, kropka; das kleinste Pünktchen, Strichelchen. Punkt, w muzyce, przy nocie jest na miejscu noty, pół jéj waloru znaczącéj, położony; nota z punktem. *Magier. Mskr.* — §. b) Punkt rzeczy, mowy, okres, artykuł, kategorya; ein Punkt, ein Artikel; *Vind.* odstavik, artikel; *Ross.* статья. Za punkt największy gospodarstwa wziąłem sobie szczęśliwość moich poddanych. *Kras. Dos.* 255. *Sam. Twardowski* poema swoje, Wojnę domową, zamiast na rozdziały, na punkta dzieli. Na pierwszym punkcie rozważmy sobie, jako cię wiele umiłował bóg. *Bzow. Roż.* 50. po pierwsze, na wstępie. PUNKTOWAĆ *cz. contin*, punktami poznaczać, rozdzielać; *Vind.* popikati, s' pikami ofnovati, sasnamiti, interpungiren. Punktowany, cf. pikowany; *Ross.* булавчатый. Katolicy strzedz się mają punktowania Aryańskiego w tym texcie, które całe znaczenie odmienia. *Biał. Post.* 86. *interpunctio*; *Vind.* pikanje, pabodez. PUNKTUALNOŚĆ, ści, *ż.*, akuratność, dopilnowanie; *Ross.* исправность (cf. wprawność, wyprawność), точность, die Pünktlichkeit. A taka to punktualność We Pana! *Zab.* 13, 192. PUNKTUALNY, a, e, PUNKTUALNIE *adverb.*, akuratny, niezawodny, momentu strzegący, ścisły, pünktlich; *Ross.* исправный, исправенъ, точный, точенъ, точнехонько, точно; *Eccl.* испытно, испытнѣ. Jest to jego zwyczaj, być punktualnym. *Teat.* 33. *d*, 80. Pensye u naszego dworu nie były znaczne, ale zapłata punktualna. *Kras. Pod.* 2, 195. Uiszczenie się punktualne w tym, co się obiecało. *Zab.* 16, 10. Odda pieniądze punktualnie, skoro odegra, co przegrał. *Mon.* 68, 223. PUNKTURA, y, *ż.*, Punktura u introligatora, bywa drewniana lub żelazna, do naznaczania różnéj miary i formatu książki. *Magier. Mskr.*, die Punctur beym Buchbinder. Punktury w prasie drukarskiej, dwa ostre sztyfty w deklu, na które zatyka się arkusz *Magier. Mskr*, die Bogenstifte in der Buchdruckerpresse.

PUPKA, i, *ż.*, PUPECZKA, i, *ż.*, *dem.*; (*Carn.* punza, punzhéza; *Vind.* puſha, punza, kipzhiz; *Croat.* púpa, pupacha, babka, (cf. babka); *Rag.* púpa, lútka, papiza;

(*Bosn.* pupa, djetesçe malo - dziecko małe); *Ross.* кукла; *Lat.* pupa; *Gall.* poupée; *Ital.* pupa, puppa; *Angl.* puppet, baby; *Svec.* puppa) - lalka, laleczka; *Ger.* die Puppe, das Püppchen. Jaka to różnica Klarysy, od tych waszych pupek! *Teat.* 24. *c*, 56. Jejmość P. P. Piększydłowskie, owe to z pomad, farb, perfumów i innych ingredyencyj ulepione i umuskane pupeczki. *Mon.* 70, 134. Piękna ta pupka. *Pilch. Sen. list.* 81. Widzicie miluchną pupkę. *Mon.* 70, 381. W pieszczotach domowych wychowaną, To serduszkiem, to pupeczką zwano. *ib.* 383. Moja pupeczko, rybeczko! *Teat.* 18. *b*, 12. *ib.* 16, 24. Wymuskana pupeczka. *Teat.* 7. *c*, 7.

PUPKI, ów, *plur.*, PUPKOWE futro; (*Ross.* пупокъ пępek); same brzuchy koło pępka futer najprzedniejszych, Bauch- und Nabelstücke vom kostbarsten Pelzwerke. Sobole, marmurki, pupki, ogonki. *Vol. Leg.* 4, 356. Rysie, pupki, sobole. *Tward. W. D.* 33. Kożuchy sobole, bobrowe, pupkowe. *Vol. Leg.* 4, 356. Sobolich pupków para. *Instr. cel. Lit.* Sobola szuba pupkowa. *ib.*

PUR, a, *m*, imię rzéki w ordynacyi Zamojskiej, der Name eines Flusses in der Zamoscer Herrschaft. Tu Pur, w brzegach zieloną trzciną otoczonych Dostarcza wód, największym mrozem niedotkniony. *Simon. Siel.* 55. Darmo przezorny Purze lejesz hojne zdroje, Już nie będą pijały z ciebie woły moje. *Simon. Siel.* 85. Ja tym czasem ten warkocz będę rozplatała, Będę się w tobie Purze piękny przeglądała. *ib.* 58, (cf. Nais Purska). — §. Pur, miara zbożowa, ein Getreidemaß. Do pura wchodzi garcy 16, więc do beczki Wileńskiéj wchodzi purów 5; gdy zaś 45 purów wchodzi do łasztu Rygskiego, zatym 8 beczek i jedna ośmina składają łaszt Rygski. *Czack. Pr.* 288.

PURCHATKA, PURCHAWKA, PRUCHAWKA, i, *ż.*; *Sorab.* 1. porchawa, porchaycza; *Ross.* дожжевикъ; a) gatunek bedłki, *crepitus lupi*, der Bofist. *Krup.* 5, 156. Purchawki, *Lycoperdon*, wieśniacy bzduchami zowią. *Jundz.* 569. — b) *Medic.* Purchawka, biała i zimna nabrzmiałość, najwięcej po stawach się przydająca, która pod palcem jak purchawka lub gąbka wygląda za przyciśnieniem. *Perz. Cyr.* 2, 85, cf. Purchawkowate nabrzmiałości *ib.* 87. schwammartige Geschwulst. — §. Purchawka pod gardłem, brodawka, wole niektórzy zowią, *struma*. *Mącz.* der Kropf. Wrzód, który po łacinie zowią *scrophula*, po naszemu zaś purchawka, albo wol, pospolicie bywa pod gardłem. *Weresz. Reg.* 5. PURCHATOŚĆ, ści, *ż.*, dziurkowatość, die Löchrigkeit. *Raritas in pulmonibus*; płuce, pełne dziurek i purchatości. *Mącz.* PURCHATY, a, e, —. o *adverb.*, dziurkowaty, löchrig, voll Löcher. *Pumex*, purchaty kamień, którego w łaźni używają. *Mącz.*, der Bimsstein. PURCHAWKAĆ *cz. contin.*, pomału cisnąć. *Mącz.* ein wenig drücken.

PURESZ, *ob.* Boraks

PURGACYA, yi, *ż.*, PURGANS, u, *m.*; PURGANSIK, a, *m.*, *dem.*, PURGATYKA, i, *ż.*, wypróżnienie, ulżenie ciała lekarstwy, przepuszczenie, przeczyszczenie; *Boh.* počištěnj; *Carn.* pergazija; *Vind.* pargir, zhistenje, ozhistitje, izhistnu pitje; *Bosn.* pocist; *Rag.* ljek tjelocistni; *Ross.* проносное, слабительное, die Purganz, das Abführen. O purgacyach, to jest, o czyszczeniu zbytków przez lekarstwa. *Sienn.* 413. Purgansikami wnątrze czyścić. *Haur. Sk.* 382. Purgansami żołądek przeczyścić. *ib.* 384. Purganse, lekarstwa, częste stolce sprawujące, i w większéj ilości łajna z kiszek wyprowadzające. *Krup.* 5, 178. *et* 189. Brzemienna purgatyki takiej niech zażyje.... *Cziach. Prz. E* 3. Purgacya dla koni *Ross.* кладь. Purgacyą czyni jaka rzecz, rusza, stolce czyni. *Cn. Th.* — *Fig.* Tyś zbawicielu pił purgancyą, którą zasłużyły złości nasze. *W. Post. W.* 265. PURGOWAĆ, *cz. niedok.*, kiszki z łajna czyścić, laxować, przepuścić; *Sorab.* 2. purgirowasch; *Vind.* purgirati, iszhistiti; *Ross.* слабить, слаблю, послабить, прослабить, purgiren, abführen. Lekarstwa purgujące. *Krup.* 5, 189. *et* 181, *Slov.* ulewugjcy; *Ross.* проносный. Skórka wnętrzna bzu purguje żywot górą i dołem. *Syr.* 1506. Purgować się, purgacyą brać, zum Abführen einnehmen. *Cn. Th.*

PURPURA, y, *ź.*, z *Łac.*; *Sorab.* 1. *et* 2. purpur; *Carn.* barsun; *Vind.* barfun, shkarlat, karmefin; *Croat.* bársun; *Dal.* grimiz, rumelka; *Rag.* grimiz, rumelka; *Ross.* порфира, багряница, багрянка, багрецъ, багоръ; *Eccl.* прѣпрѧда, порфира, чрѣвленичь [*rubrica* 2], чрѣвленица [*byssus* 2], сливанъ, багръ; morski małż szarłatny sok mający, die Purpurschnecke, Purpurmuschel. *Gwagn.* 691. — §. Szarłatny kolor, lub sukno etc. szarłatnego koloru; Purpurfarbe, Purpur. Szkarłat, purpura z różą ustępuje temu wdziękowi. *Past. Fid.* 315. Tyryjska purpura dwa razy farbowana. *Jabł. Tel.* 34. Purpura stanu królewskiemu należy. *Auszp.* 42. Zamiast tego płaszcza, Damoklesie, niech purpura twe barki pokryje. *Boh. Kom.* 2, 478. — *Fig. tr.* Złość z serca do twarzy wstępuje, I w purpurze się strojno okazuje. *Past. Fid.* 103. (w rumieńcach). PURPURAT, a, *m.*, kardynał. *Nies.* 1, 11. ein Cardinal; (*Sorab.* 1. purpurnik; cf. *Ross.* порфироносецъ, *f.* порфироносница). Baroniusz, purpurat Rzymski, nie tylko kardynalską godnością, ale i mądrością *eminentissimus*. *Chmiel.* 1, 50. Bellarmin, purpurat Rzymski. *ib.* 1, 2. PURPURATNY, a, e; *Ross.* порфироносный; w purpurę ubrany, in Purpur gekleidet. Purpuratni kardynałowie. *Smotr. Lam.* 34. PURPURORODNY, a, e; *Ross.* порфирородный, багрянородный, *porphyrogenitus*. PURPUROWY, PURPURZANY, PUPURYANOWY, a, e, szarłatny, Purpur-; *Sorab.* 1. purpurowe, purpurané; *Carn.* barsunske; *Vind* barfunski, barfunskoerdezh, karmefinskofarbast: *Croat.* barsunski, rumen, (cf. rumiany); *Rag.* zarglјen, grimizni, rumèn; *Ross.* червáтый, багряный, багряноцвѣтный; *Eccl.* червленичный (cf. czerw', cf. czerwony), чрѣвленъ, багряновидный, баканный. Purpurowy kolor, *Sorab.* 1 purpurowa barba; *Ross.* багровость, багряность; *Eccl.* червленость. Tyron i Sydon były sławne dla farby purpurzanéj. *Boter.* 204. Farbierz purpurowy *Ross.* багряничникъ. Purpurowa przędza *Eccl.* червенъ. Jezusa oblekli w szatę szarłatną albo purpurzaną. *Sekl. Math.* 27. Bogacz w szaty się purpurzane i jedwabne obłoczył. *Sekl. Luc.* 16. Akademia Krakowska za relikwie rewerendę ś. Kantego.

purpuryanową chowa, w tę każdego dziekana filozofów nowo obranego obłoczą. *Sk. Żyw.* 2, 277. PURPURYNA, y, ż., farba purpurowa, Purpurfarbe. Purpuryny czynienia sposób ku pisaniu i malowaniu. *Sienn.* 584. PURPURZYĆ, PURPUROWAĆ, PURPURYZOWAĆ, *cz. cont.*, upurpurzyć, spurpurzyć *dok*, purpurowym kolorem przyozdabiać; *Ross.* багрянить; *Eccl.* червленю (cf. czerwienić), избагряю, цвѣтомъ багровымъ окрашаю, бакаю, багрю, *pr. et fig.* purpurzyć, bepurpurn, mit Purpur ſchmücken, mit Purpur färben, röthen. Śpią, aż znowu zorza zodyak purpurzy. *Pot. Syl.* 229. Wdzięcznie na twarzy upurpurowana. *Auszp.* 98. Darmo zdrajca krwią bydląt ołtarze purpurzy. *Pot. Arg.* 66. Ta rzéka krwią się naszą spurpurzyła. *Min. Ryt.* 1, 51, *Ross.* червленѣть, очервленѣть, червленѣться, багровѣю, багровѣть, побагровѣть; *Eccl.* чермноватися, чермнуюся.

PURSKI, a, ie, n. p. Purska Nais. *Simon. Siel.* 58, *ob.* Pur.

PURT, *ob.* Japurt.

PURYS [borax, *ob.* Puresz. 3]. Purysu funt. *Instr. cel. Lit.*

PUŚCIĆ, puści, puszczę *cz. dok.*, Puszczać *contin.*; *Boh.* pustiti; *Sorab.* 1. pužčam; *Sorab.* 2. puschčisch; *Carn.* pustit, pustim, pusham; *Vind.* pustiti, pufhati, pustit; *Croat.* puziti, puschati, pusztiti, pusztilszem, puscham; *Bosn.* pustiti, pusctati; *Slav.* pustiti; *Rag.* pûstiti, pûsctati, pusctâvati; *Ross.* пустить, пускать, пущаю, пускаю, (cf. *Syr.* ܫܒܩ *permissum est*); §. 1) *significatu non prohibendi, non retinendi:* niechać, nie zatrzymywać, nie wstrzymywać, nie wściągać; laſſen, loslaſſen, nicht halten, nicht aufhalten. Podsadzę ja drążek; puszczaj teraz skrzymią. *Teat.* 55. *e*, 46. Liszka prosiła orła, aby jéj dzieci, które pochwytał, puścił. *Esop.* 26. Gdy dławiąc jagodę, mięso jagodne ziarnka nie puści, jest to znak niedojrzałéj jagody. *Cresc.* 335. Puściłem duchowne chleby, nie mam stolca kaznodziejskiego. *Orzech. Qu.* 54. Nie puszcza mnie, i tak daléj rzecze.... *Hor. Sat.* 120. Puść mię żywo, umorzysz mię mową twą, czestowaniem. *Cn. Ad.* 985. Puścim się kęs, i zaś w się uderzymy mocą. *Żebr. Ow.* 218; *digredimur paulum*, wir laſſen von einander ab. Woda szła na statki okrętne, i wzgórę się darła, Boki zatym puszczają, dziura się otwarła; Woskowy zroniwszy dykt, lak śmiertelny wpuszcza. *Żebr. Ow.* 284. Zwyczaj stary miał białe kamyki z czarnemi, Temi na śmierć zdawano, puszczano owemi; *absolvere. Żebr. Ow.* 366. (wolno puszczano, uwalniano). Kolor puszcza = pełznie, die Farbe verſchießt. Plama puści = da się wywabić, der Fleck geht aus. — *Similiter reciproce:* Puścić się kogo = porzucić go, einen laſſen, verlaſſen, ſich von ihm trennen. (*Eccl.* пущеница, пущеная rozwódka). Nigdy się We Pana nie puszczę. *Teat.* 4. *b*, 26. Nie puści się go; chodzi za nim, jak cień. *Cn. Ad.* 636. (jak cielę za krową). Nóg pani nie puszczę się zgoła, aż się z nim zgodzisz. *Teat.* 43. *c*, 86. Cesarz namiestnika się Chrystusowego puścił, bojaźnią ludzką uwiedziony. *Sk. Dz.* 532. (opuścił go, er ließ ihn im Stiche). Pójdź ze mną, niechaj umarłych pogrzebą umarłe, *Sekl. Math.* 8, *not.* «puść umarłe grześć». *ib. Math.* 27. *Sic Ruthenici hodiedum loquuntur* (*loco imperativi*) пусть *sive* пускай его дѣлаетъ, что хочетъ = niech, niechaj robi, co chce; *et Vindis* pustit = nehat, n. p. naj *vel* pusti te ludi marnuvat = niechaj ludzie gadają). — §. Puścić towar za jaką cenę = dawać go za to, eine Waare für einen Preiß laſſen. Muszą wszystkie swoje rzeczy drożej abo taniej za pieniądzmi puszczać. *Star. Mon. A* 4. — §. Puścić majętność komu, ustępować mu majętności. *Cn. Th.* einem ein Gut abtreten, überlaſſen. Część królestwa odprosił sobie na Polakach król Duński, hołd z niego im postąpiwszy, k temu Jucyą z Szkonią puściwszy. *Krom.* 32. Pan komisarz ma wieś puszczoną sobie w pensyi. *Kras. Pod.* 2, 32. zamiast pensyi, wieś ma oddaną sobie; man hat ihm ein Dorf ſtatt Penſion überlaſſen, zur Benutzung angewieſen. Puścić w arendę = wypuszczać w posesyą, najmować dobra posesorowi; zur Pacht laſſen, in Pacht geben, verpachten. Dóbr w arendę nie puszczam, bo poddanych moich kocham. *Kras. Pod.* 2, 119. — §. Puścić co na kogo = spuszczać, zdawać na kogo; einem überlaſſen, anheim ſtellen. Czyja rzecz sprawiedliwa jest, lepiej ją puścić na sędziego, niźli na jednacza. *Gorn. Sen.* 148. Puśćcie to na mnie, to moje staranie. *P. Kchan. Jer.* 227. Kto na ludzie puszcza, ten połowicę traci, kto na boga, ten wszystko. *Rys. Ad.* 25. Nie bój się, na mnie puszczaj to staranie. *Past. Fid.* 106. Gdy kto sprawę swą puści na czyją przysięgę, tedy mu też on zasię może cug puścić. *Szczerb. Sax.* 361. — *Cum Dativo:* To twej życzliwości puszczam. *Past. Fid.* 17. (jej oddaję). Gdy mu nawałność porwała stéry, puścił nawę nawałnościom. *Birk. Kr. Kaw.* 28. er überließ es den Fluthen. Wicher gdy porwał okręt, i on nie mógł zdołać przeciw wiatrowi, puściwszy okręt wiatrom, tośmy tak się wieźli. 1 *Leop. Act.* 27, 15. (zdawszy się na dyskrecyą). Puszczone dziecię na swą wolą, zawstydza matkę swoję. *Pociej.* 27. zostawione, oddane, porzucone własnéj woli; cf. *Carn. et Vind.* pust = zapusty. — §. Puścić co mimo = omijać, minąć, przechodzić, mimo chodzić; liegen laſſen, übergehen. Wyszedłszy bramą z miasta, puściliśmy w lewą zamek. *Warg. Radz.* 103. Puszczając po lewéj stronie Francyą, pokazują się na oceanie jéj rozmaite wysepki. *Boter.* 2, 89. — *Moral.* Nie dbać, nie uważać; übergehen, nicht achten, aus der Acht laſſen. Swe mniemanie wątpliwe z myśli puścili. *Odym. Św.* 2, *Mn.* 4. (wypuścili). Puszczam te rzeczy, z których trudnoby tak łatwo wybrnąć. *Birk. Zamoj.* 30. (mijam, opuszczam). Puść to mimo się. *Groch. W.* 438. (nie uważaj). Wiele jest rzeczy, które czasem panowie przyglądać muszą, a wiele mimo się puszczać, jakoby nie widzieli, a nie słyszeli. *Kosz. Lor.* 169 *b.* — *Similiter:* Nie chcąc tego ladajako puścić, a cierpliwością śmiałości wygnańcom przydawać, naprędce żołnierza zbiera. *Krom.* 118. Co się żartem wyrzekło, puśćmy w niepamięć. *Teat.* 27, 17. Najszkaradniejsze zbrodnie płazem mu puścił. *Nar. Tac.* 2, 414. Zamknąć oczy, i rzecz puścić płazem. *Zabł. Amf.* 60. Trudno było, to płazem puścić, co on gadał na We Pana. *Boh. Kom.* 3, 68. Tam gdzie idzie o plamę honoru, nie zwykliśmy tego puszczać płazem, to nie chychy. *Teat.* 10. *b*, 19. Jeżeli

tylko kapitanów karać, a hetmanów bezkarnie puszczać będziemy, gdzież tęgość rządu? *Gaz. Nar.* 1, 345. — §. Puścić wodze komu = popuszczać wodze, den Zügel ſchießen laſſen, nachlaſſen. Dobrze cielesnéj kto nie puszcza żądze Pozakładawszy do serca wrzeciądze. *Morszt.* 206. Syn marnotrawny dziś ledwie z głodu nogi włoczy, który niedawno swéj rozpuście wodze przestronne puszczał. *Odym. Św.* 2, *C* 2. Puść wodze językowi, gdy o prawdę mówisz. *Min. Ryt.* 4, 144. Z tych rzeczy trudnoby tak łatwie wybrnąć, bym wodze językowi puścił. *Birk. Zamoj.* 30. — §. Niezbożne bogacze puścił bóg nędznikami. *Groch. W.* 20. wypuścił nędznych, zostawił ich w nędzy; er ließ ſie (elendiglich) leer ausgehen, (er läſſet die Reichen leer. Luth.). Z kwitkiem puścić. *Mon.* 71, 111, (*ob.* Kwitek). — §. 2) Puścić, *significatu non solum non prohibendi, sed etiam ulterius promovendi:* n. p. Puścić co na świat, na rozmaite sądy, jest się na co rozmyślić. *Rej. Wiz.* wydawać co, aus Licht laſſen, herausgeben. Ci co po Wiśle puszczają zboża abo sól. *Petr. Ek.* 14. Anastazyusz puścił długi mur od morza aż do Selibryi. *Krom.* 15. wystawiał, er führte eine lange Mauer auf, ließ eine lange Mauer laufen vom Meere biś .... Po ramionach puśćmy włosy swoje. *Groch. W.* 546. die Haare fliegen laſſen. Najady z Dryadami chodziły po tobie W parcie, włos rozczochrany puściwszy po sobie. *Żebr. Ow.* 269. Czarny puszczony kamyk w statek smutny; *demittitur. Żebr. Ow.* 376. (rzucony, miotany, wydany). Na wieszczki puścił srogi wyrok. *Sk. Dz.* 11. er erließ ein hartes Decret. Puścił po wszystkim państwie wyroki Decius, aby chrześcian męczono. *Sk. Dz.* 124. *et* 1165. Na Aryany klątwę puścił. *Sk. Dz.* 242. (rzucił, er warf den Bannſtrahl auf ſie). Na przestępniki rozmaite wedle przewinienia karanie puścił. *Sk. Dz.* 1065. Lud kamieńmi (*Instrum.*) na starostę, jako deszcz puścił *Sk. Dz.* 277. er ließ einen Steinregen über ihn herſtürzen. Puszczam kogo z kim na sztych, spuszczam kogo z kim, n. p. psa ze psem. *Cn. Th.*, zuſammenbeßen, auf einander loslaſſen, anbeßen. I na umarłego słowy się w pisaniu puścił (*recipr.*). *Sk. Dz.* 379. rzucił się, er machte ſich über ihn her, warf ſich über ihn her. Kato przed pospólstwem słowy się puszczał na utratne rozpasanie a zbytnie nakłady. *Kosz. Lor.* 102. er zog darauf los. *Salin.* 4, 413. Ktoby ławnika w ławicy siedzącego narzekł, albo się nań słowy nieuczciwemi puścił, przepada winę. *Szczerb. Sax.* 207. Puścił się Cesarz na swoje dworskie pany, i one zabijał. *Sk. Dz.* 498. (rzucił się). Puścił ręce swoje do dzieł mężnych. *Birk. Gl. Kon.* 22. (przykładał, er verwandte ſeine Arme für tapfre Thaten). Puścił palce po strunach ćwiczony. *Otw. Ow.* 436. er ließ die Finger auf den Saiten herum ſchwärmen. Za męża ołtarz budowała, I by zdrów był, by przyśpiał, modlitwy puszczała; *optabat. Żebr. Ow.* 286. (do nieba posyłała; cf. strzeliste modlitwy). Puścić wieść, pogłoskę; ein Gerücht laufen laſſen, ausſtreuen. Puścił wieść Witołd, iż miał siostrę swoję za księcia Mazowieckiego wydawać. *Stryjk.* 451. Wieść o rozruchach Czeskich Sieciech umyślnie puścić miał. *Krom.* 120. Puścił między ludzie tę bajkę, iż .... *Sk. Dz.* 1166. Przed kim inszym puszczajcie te dymy. *Jabł. Tel.* 11. Bank tyle tylko biletów swoich w bieg puszcza, ile jest w kasie wyrównywającéj im wartości. *N. Pam.* 12, 286. — §. Puścić uszy między ludzie = słuchać, pytać, dowiadywać się, nadstawiać uszu; ſeine Ohren unter die Leute ſchicken, herum horchen, aufmerken. Puściwszy po królestwie uszy, słyszy czego lud pragnie. *Pot. Syl.* 165. Puść jeno uszy na targ, wszak to głośno słynie. *Groch. W.* 304. Puść uszy po domach xiążęcych, i oczy po pańskich, a usłyszysz, i obaczysz, co o téj sprawie sądzą. *Smotr. Nap.* 53. Puśćmyż jeszcze oczy nasze na wschodnią cerkiew'. *Smotr. Ex.* 56. — Bóg miłosierdzie swoje puszcza więtsze, gdzie chce, wedle woli swojej. *Sk. Kaz.* 44 *b.* (spuszcza, udziela; er läßt ſeine Barmherzigkeit mehr aus, wo er will). Puścić kogo dokąd, w dom = wpuszczać, przypuszczać; hineinlaſſen, einlaſſen, zulaſſen. Człeku w łąkę swowolnie konie puścili. *Falib. N* 2. Pastewniki, aby w takim ogrodzeniu były, coby żadna rzecz w nich nie była, jedno coby wrota z dwora puszczono. *Haur. Ek.* 70. — Puścić kogo na miecz = w pień wycinać, über die Klinge ſpringen laſſen. Ludzie wszystkie wysiekli i na miecz puścili. *P. Kchan. Orl.* 1, 315. Nie był żaden, coby mu powiedział, bo wszystek lud na miecz puszczono. *ib.* 323. Wszystkich, co ich jest, puszczę na miecz goły, Spalę ich domy, spalę i kościoły. *P. Kchan. Jer.* 26. Tym czasem orda ogniem, mieczem aż po Tatry Grasując, wszystko z dymem puszczała na wiatry. *Min. Ryt.* 1, 26. (niszczyła). — Puścić na szrot, ſtawać na szańc; Preis geben, in die Schanze ſchlagen. Niedbałością i puszczaniem wszystkiego na szrot, wszystkich zgubił. *Corn. Dw.* 377. Wnetby nierządnica zapomniała, Tak brzydko na szrot puszczać właściwego ciała. *Paszk. Dz.* 127. — *Similiter:* Ostatnie trzy czerwone złote do banku puściłem. *Teat.* 1. *b*, 42. azardowałem stawiąc do banku, ich habe ſie in die Banke geſetzt, ich habe ſie dran gewagt. — Puścić los o co. *Sekl. Joan.* 19. rzucić, miotać; das Los um etwas werfen, um etwas loſen, es aufs Los ankommen laſſen. Nie dzielmy téj sukni, ale puśćmy los o nią, czyją ma być. *Sekl. Joan.* 19. Lud puścił los, aby wybrali jednę część z dziesięciu. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 11, 1. (miotali los, rzucili kostkę, losowali). Oni co o szkapy się zakładają, powiadają: puśćwa [*dual.* puśćmy 2] o nie; także też śmierć nie o czapkę puszcza, ani o suknią, ale o ludzie. *Rej. Zw.* 159 *b.* (o to gra, o to zakład, o to idzie). Trzecie było bezkrólewie, gdy o państwo w zawód puszczano. *Stryjk. Gon. L* 3. Polacy końmi puszczają, pana obierając. *ib. K* 3. — *Recipr.* Puścić się na szczęście; *committere se fortunae. Cn. Th.* jak kostka padnie, es aufs Glück ankommen laſſen, ſich auf gut Glück wagen. Puścić się na morze, ſich aufs Meer wagen. Nie puszczaj się na morze, jeżeliś roli przywykł. *Opal. Sat.* 7. Puścić się, odbijać od lądu, ruszać w drogę; ablanden, abfahren, ſich auf den Weg machen. Za nadejściem dobrego wiatru, puściliśmy się na morze. *Kras. Doś.* 108. Trafił na bardzo złe towarzystwo, z którém się puścił z Tarentu żeglugą, myśląc popłynąć do Koryntu. *Mon.* 69, 1008. Okrętów część wiatrem łaskawym się puściwszy, już się

przybliżały. *Warg. Cez.* 87. Gdyśmy się z domu puszczali w te długie drogi.... *Jabł. Tel.* 143. (gdyśmy się zapuszczali). Uliss w długie potym Puścił się drogi morskie z niezmiernym kłopotem. *Jabł. Tel.* 147. Zaraz na zajutrz puściliśmy się w drogę. *Kras. Doś.* 24. *Kras. Pod.* 2, 42. Drudzy się w pław puszczają w wodę morza srebrną. *Przyb. Luz.* 42. Dufając w konia, puszczam się na morze. *Boh. Kom.* 3, 177. Już na dzielny koń wsiada, i na rączym pegazie puszcza się w drogę. *Psalmod.* 62. Ścieżkami, nie gościńcem bitym się puścili. *P. Kchan. Orl.* 1, 105. Na krzyżowéj stanąwszy drodze, puśćmy się śrzednią. *Mon.* 71, 737. Prędko potym swą miłość puścił w nową drogę. *P. Kchan. Orl.* 1, 111. er ließ ſie einen andern Weg machen. Puścić się galopem. *Niemc. Król.* 2, 202. Bałam się puszczać w nocy, i dlatego, nie czekając kolacyi, odjechałam. *Teat.* 8. *b*, 38. ich fürchtete mich, in der Nacht mich auf den Weg zu machen. Chociaj dostatkom swym dufa, nie trzebaby się jednak na niepewną puszczać, mając co pewnego jest w ręku. *Pilch. Sall.* 255. Mam się puścić, a wyjachać na wojnę do Ramot. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 22, 6. (ruszyć, wyruszyć). Barbarosa puścił się do Polski z wielkim wojskiem. *Biel.* 96. zapuszczał się, zapędzał się, wtargnął, wpadł; er fiel in Polen ein, machte einen Einfall. Ja przez szczére przywiązanie do Pańskiéj krwi, nie puszczam się ztąd. *Kras. Pod.* 2, 33. (nie porzucam tego miejsca, nie ruszam się ztąd; ich bleibe hier, begebe mich nicht weg, entferne mich nicht von hier). — Puścić się do czego ◦ kroczyć do czego, zu etwas ſchreiten, ſich zu etwas entſchließen. Mocy swéj ufając, puścili się do oblężenia Damaszku. *Sk. Dz.* 1123. Musiał do tego się puścić, czym mu już był zagroził. *Sk. Dz.* 1062. — §. Szturm puścić do zamku ◦ przypuszczać, einen Sturm auf die Feſtung wagen, Sturm laufen. Z wielu stron mógł szturm puścić do miasta. *P. Kchan. Orl.* 1, 422. — §. W nocy kule i race misternie puszczano. *Stryjk. Henr. C* 3. miotano, rzucano; Raketen laſſen, werfen. Puszczać strzelbę, strzelać z dział, *de pluribus fistulis simul displosis*; *Vind.* podreti, dolpodreti, Feuer geben, losfeuern laſſen; *Slav.* pucati ◦ strzelać; *Croat.* pukshati, (cf. puszka). Zatym w trąby i w głośne bębny uderzono, A zarazem i strzelbę ogromną puszczono. *J. Kchan. Dz.* 173. Puszczali na wojewodę strzelbę swą poganie przez rzekę. *Birk. Chodk.* 34. Wołać poczęli, aby strzelbę puszczano. *ib.* Nagich tych nieprzyjacioł nasi strzelcy z rusznic i z kusz jednym puszczeniem strzelby porażą. *Baz. Sk.* 506. mit einer Ladung. — Puszczać piec hutarski ◦ zaczynać w nim topić, den Hochofen geben laſſen, zu ſchmelzen anfangen. Puszczając piec, do rudy dodają trochę kamienia wapiennego. *Os. Żel.* 56. — Puścić się w co, *moral.*; wciągać się, wzwyczajać się, wkładać się, wprawiać się; ſich etwas angewöhnen, in eine Angewöhnung hinein gerathen. Poddany strapiony, na siłach i umyśle upadły, w gorzałkę puścić się musi. *Mon.* 65, 501, (cf. rozpić się). — §. Puścić co z siebie ◦ wypuszczać, wydawać z siebie; von ſich laſſen, von ſich geben. Nadeptana źmija jad puściła. *Otw. Ow.* 389. *Ryb. Ps.* 109. Lepiej pisać, a pary próżnej nie puszczać. *Sk. Dz.* 113. Obraz pana naszego łzy z oczu puszczał i płakał. *ib.* 851. Puścić urynę, wodę, (mokrzyć, szczać), das Waſſer laſſen. Mocz puszczać. *Birk. o Exorb.* 5. *Stranguria*, niemoc, gdy kto nie może wody puszczać. *Mącz.* Którzy po trosze a często puszczają z wielką boleścią urynę, to lekarstwo służy. *Spicz.* 94. Z trunków nie dobrze wyrobionych ból w puszczeniu uryny cierpią. *Krup.* 2, 125. Połknę cię, jak pigułkę, ktoś komu odkazywał; będziesz puszczał jak po pigułce, odpowiedział. *Dwor. B* 1. (popuścisz, będzie cię laxowała ta pigułka). Insi opiwszy się, gardłem puszczają. *Kosz. Lor.* 118. (wymiatują, wyrzucają, zrzucają, wracają, womitują). — Puszcza drzewo żywicę, płynie żywicą, *stillat. Cn. Th.* Ziarna gnijąc w ziemi, puszczają z siebie kiełki. *Zab.* 6, 107. *Min.* Ziarna zboża posianego pukną, i trawę z siebie puszczą. *Odym. Św. A a* 4 *b.* Puszcza się zboże z ziarna, abo puszcza ziarno ◦ nasienie wschodzi. *Cn. Th.* das Getreide geht auf, ſchießt Keime. Puszcza się kłos. *Cn. Th.* die Aehre wächſt hervor, ſchießt hervor. Czasem niektóre drzewo straci korzeń, a wszakoż ze pniaka puszcza się inszy. *Cresc.* 63. Gdy się gałązka odmłodzi, i liście się puści, już blizko jest lato. 1 *Leop. Math.* 21, 32. Pierze puszczać, *plumescere. Cn. Th.* 692. Federn bekommen, flick werden. Puszcza się komu broda ◦ zarasta młodzieniec, sypie mu się broda, *ob.* Śpiczak; er bekommt einen Bart, der Bart wächſt ihm, die Barthaare brechen durch. Dopiero mu się puszczać jęła broda farby żółtéj. *Otw. Ow.* 487. — Zęby puścić, *dentire. Cn. Th.* 1416. zahnen, Zähne bekommen. Zęby się puszczają, kłują się, rzną się; die Zähne brechen durch, kommen hervor. O puszczaniu się zębów dzieciom. *Comp. Med.* 440. Dzieciom ząbki zwykły się puszczać ósmego miesiąca. *ib.* 445. Dziecięciu w téj chorobie puściły się cztery zęby, z tych dwa poboczne tegoż samego dnia się okazały. *N. Pam.* 4, 54. — *Simil.* Byczek młodziuchny, któremu się dopiero i rogi i kopyta puszczają. 1 *Leop. Ps.* 68, 32. — Krew' puszczać ◦ zacinać żyłę, *Vind.* kri pustiti; *Croat.* silu puztiti, silu puscham; *Rag.* pûstiti ili izvaditi kârv, Blut laſſen, zur Ader laſſen. Krew' najczęściej się zwykła puszczać z rąk. *Perz. Cyr.* 1, 135. Nie raz krew' puściłeś, dla wycieńczenia ciała, ciąć kazałeś w żyłę. *Pilch. Sen. list.* 2, 152. Krwi puszczanie, das Blutlaſſen, Aderlaſſen, jest to mały otwór czyli przecięcie żyły, służącym do tego ostrym narzędziem, dla poratowania zdrowia. *Perz. Cyr.* 2, 100. *Krup.* 5, 91, *Ross.* кровопускание. Krwi puszczanie, otwarcie żyły lancetem albo sznaperem. *Krup.* 5, 87. Puszczanie krwi, jest ujmowanie zbytnich wilgoci, z baczności na osobę i czas. *Spicz.* 190. Puszczający krew'; *Ross.* кровопускательный, *Subst.* кровопускатель, рудометъ. Bańki puszczać ◦ bańki stawiać, Schröpfköpfe ſetzen, ſchröpfen. W łaźni ten puszcza bańki, a ów zaś siecze się winnikiem. *Gorn. Dw.* 12. — §. 3) *Verbum medium*: Puścić, folgować, nachlaſſen, nachgeben, nicht widerſtehen. Puszcza zamek, puszczają nity, sklep, nawa, *fatiscit. Cn. Th.* zerfallen, zerlechzen. — *Transl. fig.* Puściły zamki, nity, *ob.* Popuścić. Puścić nity, *active*, (*ob.* Nit). Nierychło ta karacena puści, której złota szwajca nie przebodła.

Birk. Kaw. Mal. B 3. pada się, pęka; zerfallen, zerberſten. — Puszcza zima ▪ schodzi, folguje, *Boh.* oblewiti, oblewowati; *Ross.* отдаетъ, отдать, (*oppos.* bierze), der Winter läßt nach. Puściła przykra zima; miłej wiosny Powrót z Zefirem przyniósł czas radośny. *Hor.* 1, 23. *J. Kchan.* (*solvitur acris hiems*). Gdy puszczają lody, Od słońca płynie strumieniami z góry Wód potok spory. *Bardz. Trag.* 100. Jakieby na ten kraj spłynęły nieszczęścia, gdyby śniegi te i lody razem miały puścić. *Pam.* 85, 1, 250. Mróz zwolniał, trzeba było się obawiać, aby do gruntu nie puściło. *Pam.* 85, 1, 212. (nie odwilgło). Puszcza ziemia ▪ rozmarznie, taje, odwilż jest, aufthauen. Gdy wiosna odchodzi, skoro puści, orać, siać, grodzić trzeba. *Haur. Ek.* 66. PUŚCIZNA, y, *ż.*, a) co kto po śmierci komu zostawuje; *Vind.* sapuſhtvu, sapuſhnost, sapuſhenu, sapuſha, sapust, der Nachlaß, die Verlaſſenſchaft. Spadek po krewnym; puścizna po kimkolwiek niekrewnym, ani powinowatym. *Cn. Th.* 901. *Abusiva consuetudine, cum aliqui cmethones absque prole decedunt, ipsorum omnia bona nomine* puścizna *domini eorundem consveverunt occupare. Vol. Leg.* 1, 24. — *Fig.* Wielką puściznę wysokich cnot zakonnych po sobie zostawił. *Birk. Sk. A* 2. — b) Puścizna ▪ spadek, Erbſchaft. Zbiór wszystkich rzeczy i wszystkich praw zmarłego, nazywa się jego spadkiem, puścizną, a względem dziedziców dziedzictwem. *Gal. Cyw.* 2, 146. Niekontenci byli z tego działu, bo się też oni spodziewali puścizny jakiej po stryju. *Biel.* 98. Syn ojcu wcześnie śmierci życzy Dla puścizny, dla złota zdobyczy. *Min. Ryt.* 3, 59. Najlepszą puściznę, i nad wszelką ojczyznę najzacniejsze dziedzictwo ojcowie synom zostawują, dobrą sławę. *Budn. Cyc.* 64. — §. *Transl.* Jegomość chce zielony kolor mieć, ja modry, Ztąd to puścizna na Ibie przyszła na los odry. *Zab.* 15, 183. pustki, golizna, Kahlköpfigkeit. — (*PUSKA, *ob.* Puc). — (PUŚLISKO, *POŚLISKO, a, *n.*, rzemień od strzemienia; *Rag.* kaiſe od stremmeni; *Ross.* путлище, (cf. petlica), der Steigbügelriemen. Strzemiona na dużych puśliskach być mają u siodła. *Hipp.* 59. Dziś jeśli komu urwie się puślisko, Bardzo słabo na koniu, bardzo siedzi ślisko. *Pot. Poez.* 331. — Puślikami bić, mit den Steigriemen ſchlagen. Patrz, co go kretym ceklarz puśliskiem Niedawno u słupa smagał, Teraz pan dumny. *Hor.* 2, 326. *Kniaź* On na grzbiet drżący przyjął pośliski Byle od śmierci uniknąć blizkiej. *Hor.* 2, 51. *Kniaź.*: *lora sensit.* — Puśliska, pęta, Feſſeln. Rzymianin Perskich lęka się pocisków, Pers siły Rzymskiej i jeńskich pośliśków. *Hor.* 1, 259. Skwapliwym wszystkich śmierć ima pośliskiem. *Hor.* 2, 277). — PUSTAK, a, *m.*; *Ross.* пустякъ, острякъ, вострякъ, шаль, шалунъ; pusta głowa, pusty człowiek, płochy figlarz, fiu fiu, świszczypała; ein wüſter Menſch, ein leerer Kopf, ein Schwindelkopf. Otaczała Zbigniewa pochlebców, pustaków, trefników i innéj próżniackiej u dworów rzeszy zgraja. *Nar. Hst.* 3, 200. *W rodz. żeńsk.* Pustaczka; *Ross.* шалунья. PUSTELNICZKA, i, *ż.*, w pustelniczym stanie żyjąca, die Einſiedlerinn; *Eccl.* инокыня. Doznawają tego prześladowania osobliwie pustelniczki i klasztory. *Boter. S s.* PUSTELNICZY, a, e, — o *adverb.*, od pustelnika, do pustelnika należący; einſiedleriſch, eremitiſch, Einſiedler ▪; *Boh.* paustenicky; *Vind.* ſamoten, puſhaun, (cf. samotny); *Rag.* pustignski; *Croat.* puschinszki; *Ross.* пустынническій, затворничый, скитничій, скитническій, отшельничій, отшельническій, (cf. odszedł, odejść). Żywot mniski i pustelniczy. *Sk. Dz.* 265; ▪ *pustelnictwo; *Vind.* puſhauniſhe, puſhauniza, puſhaunost; *Croat.* pushínsztvo; *Ross.* пустынничество, отшельничество; *Eccl.* пустынство. Pustelnicza chata. *Teat.* 46, 45. Kuczka pustelnicza. *Birk. Sk. E* 2, *Eccl.* молчальница. Pustelniczo żyć, pustelnikiem być, *pustelniczyć, *Ross.* пустынничать; *Eccl.* пустынствую, въ пустыни обитаю, молчальствовати. PUSTELNIK, a, *m.*; *Boh.* paustenjk: *Carn.* pushavnek; *Vind.* puſhaunik, puſhaunikar, puſhnik; *Croat.* pushenik; *Dal.* pusztinyak; *Bosn.* pustignák; *Rag.* puustignák; *Ross.* пустынникъ, отшельникъ, затворникъ, скитникъ, скитянинъ, *vulg.* непогребенный мертвецъ; *Eccl.* безградникъ, отъходьникъ, отшельникъ, инокъ, что инакъ долженъ вести жизнь свою отъ мірскаго поведенія, мълчальникъ; eremita, na puszczy, na osobności mieszkający samotnik, der Einſiedler. Wszystkim pustelnikom przodkiem i powodem był Paweł z Tebaidy, pierwszy pustelnik. *Sk. Żyw.* 1, 35. PUSTKA, i, *ż.*, miejsce puste, opuszczone, nieuprawne; ein wüſt liegender Ort, eine Wüſte, wüſte Gegend; (*distng.* puszcza). Postrzegłem wyjechawszy z Łazienek przy drodze pustkę znaczną blizko mostu, Ale pustkę nie po prostu. Umyślnie abowiem wystawiona była, dla ozdoby miejsca, Bo tak teraz każe moda, Trzeba pustek do ogroda. *Kras. List.* 10. W pustkach największe echo. *Fredr. Ad.* 28. Niespokojny człowiek, i w pustkach zwady szuka. *Obr.* 2. (żyć nie może bez kłótni). — §. Pustki *tr.*, pustość, gdzie niemasz nic, gdzie pusto wszystkiego; Leere, wo nichts iſt, Leerheit, Wüſteney, Einſamkeit. Pustki doma, cztery kąty, a piec piąty. *Cn. Ad.* 985. Po jej utracie widzi w domu pustkę, Że kąty płaczą gospodyni straty. *Zab.* 15, 368. Pustki tu już mój panie kumie, nic nie znajduję. *Teat.* 55. *e*, 48. Pustki i najchytrzejszego omyla złodzieja. *Simon. Siel.* 86. (gdzie niemasz nic, nic nie weźmie). Pustki w kalecie. *Cn. Ad.* 986. (pusto w mieszku). Podobno w worku jego były pustki. *Pam.* 84, 787, (cf. dno szkatuły widać). Bardzo niesprawiedliwie tak napełnić skarb, żeby u poddanych uczynić pustki. *Budn. Apopht.* 90. Mam wielkie w żołądku pustki wymorzonym. *Teat.* 42, *D. a.* Już tam pustki w sercu, gdzie na języku szczebietliwość. *Bals. Niedz.* 1, 254. Co po wszystkich ozdobach, jeśli w głowie pustki? *Boh. Kom.* 2, 479. *Zab* 15, 184. Zbyć pustek z domu ▪ uczynić, aby cię ludzie nawiedzali. *Cn. Th.* (zbyć się samotności). Scypio od sądu do Kapitolium wstępował, a za nim szlachta wszystka, przy instygatorach jego pustki zostawiwszy. *Birk. Zbar. B* 4. Pustki przed domem, pustki na rynku; *solitudo ante ostium. Cn. Th.* Einſamkeit, Menſchenleere. — Pustką czyli pustkami stać, wüſte ſtehen, leer ſtehen, leer ſeyn. Kamienica pustkami stojąca. *Vol. Leg.* 5, 782. Jak dom musi pustką bez rządcy być, Tak i Rzplta pustkami zo-

stawa, Gdy praw zwierzchności pana w sobie nie przyznawa. *Błaż. Tłum. A* 4. Zasiadają te trony, które przez zuchwały Bunt wyniosłych aniołów pustkami zostały. *Dmoch. Sąd.* 70. PUSTO *adverb.*, gdzie niemasz nic, czczo, leer. Pusto w mieszku. *Cn. Ad.* 986. (pustki w kalecie, leer im Beutel). Pusto w głowie; rozumu pusto. *Cn. Ad.* 249. *Solitudo est in foro ab oratoribus*; pusto rzeczników. *Cn. Th.* PUSTOGŁOWY, a, e, szalony, rozpustny, wietrzny; ausgelaſſen, muthwillig. Zkąd pierwotny dzierżawca brał setny pożytek, Obróci w lichą rozkosz pustogłowy zbytek. *Hor.* 1, 274. PUSTOŁKA, PUSTUŁKA, i, *ż.*; *Boh.* poštolka; *Carn.* pêstovka, postovka, *melius* postojka, *a* postâjam, *quia volando subsistit*, vyer; *Croat.* pasztolyka, posztólka; (*Rag.* pustoloviza = bobo, straszydło, *ob.* Puszczyk); *Ross.* пустельга; *falco tinnunculus*, der Wannenweher, Thurmfalke; leśna sowa. *Pot. Pocz.* 343. Pustułki należą do rodzaju orlego. *Zool.* 277. Pustułki borowe. *Banial. J* 3. On jak pustułka tylko myszy skubie. *Rej. Wiz.* 65. Prawda wzgórę się wzbija, fałsz jak pustołka nizko pod nią lata. *Rej. Wiz.* 2. PUSTOMYŚLNY, a, e, — ie *adverb.*, *Mon.* 71, 605. *ib.* 75, 590, *ob.* Pustogłowy, cf. pusty *moraln.*; letki, lekkomyślny. PUSTOPAS *adverb.*, samopas, rozpustnie; auf ſeine freye Hand, ausſchweifend. Pan bóg chce, w małżeństwie byśmy żyli, A pustopas jako zwierz nigdy nie chodzili. *Rej. Wiz.* 57 *b.* Kto nie ma przyjaciela, jest jako on żubr odyniec, co go od siebie stado wybije, iż jedno sam pustopas chodzi, a żadnego społku z innemi zwierzęty nie używa. *Rej. Zw.* 88 *b.* Chodzić tak, jako jakie bydlę, abo jakie zwierzę pustopas. *Rej. Post. K k k* 3. Wolałby tak pustopas chodzić. *Weresz. Reg.* 120. PUSTOPASZ, u, *m.*, człowiek pustopas chodzący, cf. rozpustny; ein Herumſchweifer. Swobodni pustopasze. *Mon.* 70, 782. *ib* 75, 590. PUSTOROŚL, i, *ż.*, dzika latorośl, wilk; ein wilder Schoß, ein Räuber. By rodzice z młodu dzieci karali, od téj rdzy, t. j. złości, pustorośli wycierali a wyprawiali. *Glicz. Wych.* 76. PUSTOŚĆ, ści, *ż.*, miejsce próżne, czczość; die Leere, Leerheit; *Croat.* pusztocha; *Bosn.* pustosc, mjesto zapuscteno; *Rag.* pûstosc = *solitudo*; (*Carn.* pustost *acerbitas*). Kadłub ciała ludzkiego dzieli się na troje pustości czyli wydrożenia, *cavitates. Perz. Cyr.* 1, 36. PUSTOŚMIECH n. p. Demokryt. *Min. Ryt.* 1, 310. *Mon.* 75, 590. pusty wyśmiewacz, ein leichtfertiger Lacher. — PUSTOSZ, a, *m.*, *Hist. nat.*, Pustosz złodziej, *ptilinus fur*, owad podobny do wszy, przegryzający książki, die Bücherſchabe; pustosz tracz, *ptilinus pertinax*, chrząszczyk czarniawo brunatny, czyniący jak robak wielką szkodę w drewnianych sprzętach, a jak chrząszczyk w śpiżarniach. *Kluk. Zw.* 4, 356. die Aſſel. PUSTOSZYĆ *cz. niedok.*, spustoszyć *dok.*; *Boh.* pustošjm, zpustiti, pohubiti, (cf. pogubić); *Slov.* pustošiti, spustiti, (cf. spuścić); *Hung.* pusztitani, elpusztítani; *Vind.* popuſhavati, pustu, rodu storiti, sroditi, obpuſhiti, obpustit, sapustit, doupustit, opuszhati, pokonzhat (cf. pokończyć), satirati, satreti (cf. zatrzeć), poginobiti; *Carn.* satrẹti, saterl, satrem, fentuvati, féntujem, fẹntam; *Croat.* opûscham, pustochinim, opuschujem; *Rag.* opûstiti, opustoscitti; *Sorab.* 1. zapustžam, puste tžinu, czechnuyu, wutupam; *Ross.* пустошить, потребить, потреблять, (cf. trzebić); *Eccl.* изпустошаю; pustym uczynić, verwüſten, wüſte machen. Nie zjadły to wiek skaził, nie zła spustoszyła Chwila, wojna domowa wszystko to sprawiła. *Bardz. Luk.* 119. Pustoszący *Ross.* разрушительный. PUSTOSZEĆ, SPUSTOSZEĆ *neutr.*, pustym się stać; *Boh.* pustnauti; *Ross.* пустѣть, пустѣю, verwüſtet werden, verwüſten. Kościoł spustoszały. *Otw. Ow.* 23, *Boh.* zpustlý. Wszelkie królestwo przeciw sobie rozdwojone, spustoszeje. *Budn. Luc.* 1, 18. — *Fig.* W Atenach już nauki spustoszały. *Sk. Dz.* 811. Jeśliby ławnicy w którym grabstwie wymarli, tedy król może służebnika do ławicy obrać, aby prawo nie pustoszało. *Szczerb. Sax.* 202. (aby nie wakowało). Spustoszenie, spustoszałość, die Verwüſtung; *Boh.* spaušt, spauštka; *Sorab.* 1. wutupeno, rozczechnuwano; *Hung.* pusztitâs; *Bosn.* pustoscja; *Carn.* fênt; *Eccl.* пустошество. PUSTOSZYCIEL, a, *m.*, *populator. Mącz.*; *Vind.* popuſhavar, pokonzhauz; *Croat.* opusztitel; *Hung.* pusztító; *Sorab.* 1. wutupenik (cf. wytępiciel), czechnuwař; *Ross.* опустошитель, потребитель; *Eccl.* пустошитель, der Verwüſter. *W rodz. żeńsk.* PUSTOSZYCIELKA, i, die Verwüſterinn. *ib.* Bądź naszym tajnikiem przed pustoszycielem. *W. Jes.* 16, 4. Który niedowiarkiem jest, niewiernie czyni, i który pustoszycielem jest, burzy. 2 *Leop. Jez.* 21, 2. Wymyślny zbytek, ów ziemi i morza pustoszyciel, ileż w jeden obżarty brzuch tłoczy! *Pilch. Sen. list.* 3, 192. PUSTOTA, y, *ż.*; (*Carn.* pustota *acerbitas*); *Vind.* spuſhnovolnost, oshribnost; *Ross.* пустота, воженье, шалость; swawola, lekkość, lekkomyślność, pusta myśl, fiu fiu w głowie, świszczypałstwo; Uebermuth, Muthwille. Wlazł przez pustotę na drzewo. *Nar. Hst.* 4, 63. W Maciejowskim ani łakomstwa w nabywaniu, ani pustoty w dostatku nie było. *Gorn. Dw.* 2. Starzy bardziej pragną wina, niż łożnéj pustoty. *Gorn. Dw.* 278. (cielesności). Okazała się zelżywość twoja, cudzołostwa twoje, i sprosna złość pustoty twojéj. 3 *Leop. Jer.* 13, 27. (złość psoty twojéj. 1 *Leop.*). PUSTOWAĆ *intr. contin.*, §. a) szaleć, skakać rozpustnie, wesoło; (*Carn.* pustûjem = mięsopustuję); *Ross.* шалить, сшалить, шалю, возиться, вожусь, Poſſen treiben, muthwillig ſeyn, luſtige Streiche machen. Uweselała Dom wszystek wdzięcznie, kiedy pustowała. *Past. Fid.* 49. Pustuje i grosze traci. *Teat.* 42. *c*, 13. Pustujecie, błądzicie, kiedy się nad zbytkami zadziwiacie, a nikogo wedle jego wartości nie szacujecie. *Pilch. Sen. list.* 2, 424. (pusto w głowie macie, lekko bierzecie). Wziąwszy z szat twoich, uczyniłaś sobie wysokości i tam i sam zszyte, i pustowałaś na nich 1 *Leop. Ezech.* 16, 16. (płodziłaś nierząd przy nich. *Bibl. Gd.*) W domu nierządnicy pustowali. 3 *Leop. Jer.* 5, 7. (psotę płodzili. 1 *Leop.*); Unzucht treiben. Pustować, by najmniejszego kęsa się nie godzi. *Eraz. Ob. B* — §. b) Pustować, próżnować, pustką stać, leer und müßig ſeyn. Ziemia uprawy nie mająca, nie pustuje, ale głóg tylko i chwast, jady i straszydła wydaje. *Teat.* 1. *b*, 67. *Alb.* PUSTOWSZCZYZNA, y, *ż.*, pusty grunt, ein wüſtes unbebautes Grundſtück. Gdzieby pustowszczyzn na

osadniki nie stało.... *Stat. Lit.* 216. 'Pustowska ziemia. *ib.* PUSTUŁKA, *ob.* Pustołka. PUSTY, 'PUST, a, e; (*Boh. et Slov.* pustý; *Sorab.* 2. pusti; *Vind.* pust, pustno, zapuſheno, sapuſhen, neobdelan, (2 pust, neſlan, samersliu = mierziony); *Carn.* pust (= 2. *acerbus*); *Rag.* puust, pûst; *Croat.* púszt; (*Bosn.* pûst *derelictus*); *Hung.* puszta; *Ross.* пустый, (cf. *Ger.* Wuſt, Wuuſt, wüſte); *Eccl.* тщій, тъщь, *ob.* Czczy); a) próżny, czczy, gdzie niemasz nic; leer, wüſte. Chleba brak, puste kieszenie. *Teat.* 54. *b*, 9. Dażę na ucztę; żołądek pusty już dawno sobie mruczy. *Teat.* 42. *D A.* Arabia pusta; okrom piasków a skał więcéj tam niemasz nic. *Warg. Radz.* 125. das wüſte Arabien. Nieco pusty *Ross.* пустоватый. (*Ross.* пустоцвѣть czczy kwiat, nie dający owocu). Z pustej stodoły abo 'wróble abo sowa wyleci. *Cn. Ad.* 918. *Rys. Ad.* 77. (głupi głupie mówi). Z pustej stodoły rade wylatają sowy, I pusty rozum mądrej nie urodzi mowy. *Min. Ryt.* 4, 205. Pusta głowa, płocha, letka, ein leichtſinniger Schwindelkopf. Codzień te puste głowy pokoju mi nie dają. *Teat.* 10, 44. (świszczypały). Najmilsze sobie duma obiera mieszkanie W próżnych sercach, i w pustych głowach. *Mon.* 65, 301. Co to za łby puste, te moczywąsy, wiercipięty? *Teat.* 43, 25. *Wyb.* Pusta z ciebie głowa. *Teat.* 46. *b*, 26. (pustakeś). (*Ross.* пустодомъ zły gospodarz, o dom nie dbający, *f.* пустодомка). — §. Pusty, płochy, swywolny, pustujący; muthwillig, übermüthig, leichtſinnig, luſtig; *Vind.* spuſhnovolen, oshriben, ispuſhen; *Ross.* воженый, шалливый. Wiek młody pusty; średni zbyt tłusty, stary próżniacki. *Zab.* 11, 239. *Zabł.* Pasą w łąkach jałowice tłuste, I kozy puste. *Klon. Fl. B.* Była na wsi, z kompanią, jak to mówią, pustą, jedynie bawić się pragnącą. *Węg. Marm.* 1, 241. Pusty mię śmiech bierze. *Teat.* 15, 93. — §. Przyczyna zguby Urosła z pustej dla wielu państw chluby. *Zab.* 15, 50. (*vanitas*, próżność, próżna chluba, eitle Prahlerey). — b) Pusty grunt, las, pole, bez pana; herrenlos, leer, ledig; (*Vind.* puſha = łan bez dziedzica). Jeśliby kto zostawił dziedzictwo puste, t. j. do któregoby żadnego dziedzica nie było, tedy to na króla należy. *Sax. Tyt.* 34. Mieszkał w Węgrzech król Ludwik, a to tu jako pusto stało. *Papr. Gn.* 1125. (jak gdyby wakowało). — §. Wrzeszczy jak chłop na pustym lesie. *Zab.* 2, 231. *Nar.* na rozległym, głuchym lesie, w puszczy, im leren, weiten Walde. PUSTYNIA, i, *ż.*; *Boh.* pustina; *Sorab.* 1. pustžina; *Sorab.* 2. puſczina; *Carn.* pustliza, pushóba; *Vind.* puſhâva, puſhaunost; *Croat.* puschava, puschina, pusztina; *Dal.* pusztina; *Hung.* puszta, puzta, puztaba; *Bosn.* pustigna; *Slav.* pûstinja; *Rag.* pûstigna; *Ross.* пустыня; a) dzikie pole, miejsce niezamieszkane; eine Wüſteney, wüſtes unbebautes Feld. Takowe ziemie, gdzie się nic nie rodzi, które bywają opuszczone, gdy tam nic niemasz, tylko piaski, zowią pustyniami. *Cresc.* 92. *et* 93. Lepiej żyć na pustyni ze zwierzętami, niż z ludźmi w Warszawie. *Boh. Kom.* 2. 14. (na puszczy). Tułając się, niech szukają 'spustyń swoich. *Budn. Ps.* 109, 10. — b) Pustelnicze mieszkanie, die Einſiedeley. *Tr.*, *Vind.* puſhavniza, puſhaustvu; *Ross.* скить, затворь. PUSTYNNY, a, e, od pustyni Wüſte», Einſiedler». Ś. 'Nikołaj pustynny. *Fund.* 52. pustelniczy, pustelnik.

Pochodz. słowa pusty: *puścić, puszczać, dopuścić, napuścić, opuścić, odpuścić, odpust, popuścić, przepuścić przypuścić, przypustnice; puszcz, puszcza, puszczadło; rozpuścić, rozpusta, rozpustnik, upust, upuścić, spuścić, spust, spustny, wpuścić, wypuścić, wypustek, zapuścić, zapust, zapusty, mięsopusty; post, pościć, przepościć.*

PUSZ, u, *m.*, z *Niem.* der (Puſch), Buſch; (*Ross.* пушь, futro); *pinna*, największe pierze ptasze. *Mącz.* PUSZATY, a, e, — o *adverb.*, pierzysty, *pinniger. Mącz.* buſchig, voll Federbuſchen; cf. pioropusz, cf. puszyć, upuszyć.

PUSZCZ, a, *m.*, PUSZCZYK, a, *m.*, PUSZCZEK, szczka, *m.*, *dem.*; (*Rag.* pustolovicza = strach nocy); *strix ulula*, ptak zupełnie do radzaju sowy bez rogów należący, nie większy od miernego gołębia. *Kluk. Zw.* 2, 229, *Sorab.* 1. kwikawka; *Bosn.* kukaviça; *Croat.* kukuvika, chyuk; *Ross.* сычикъ, die Nachteule, der Nachtrabe. Puszczyki z puhaczem wołały. *Banial. I* 3 *b.* Rozdraźne sojki z puszczykami. *Banial. I* 3 *b.* Smutnowrogi puszczyk. *Hor.* 2, 177. *Kniaź.* PUSZCZA, y, *ż.*; *Boh.* paušt, paustka; *Slov.* pušt, pûšt, pustatina; *Hung.* puszta, puszták; *Vind.* puſhava, pustliza, praha; *Carn.* pushâva; *Dal.* pusstina; *Ross.* пустошь, пустырь; pustynia, dzikie miejsce; eine Wüſteney, Wildniß. Zadają ewanielickim doktorom, że z puszczy na któréj ś. Jan mieszkał, uczynili niepuszczą, z sierci wielbłądowéj czamlet. *Żarn. Post.* 3, 621 *b.* Na puszczybym z tobą szczęśliwa była. *Węg. Marm.* 1, 111. Owi puszcz dzikich rządcy pierwsi zakonnicy. *Teat.* 46, 45. — §. Lasy obszerne i nieścinane, zostawią się puszcze. *Ład. H. N.* 88. große Wälder, Wildniſſe. PUSZCZAĆ, *ob.* Puścić. PUSZCZADŁO, a, *n.*; *Boh.* puštadlo; *Sorab.* 1. pužčate żeležko, nadepkwaczk; *Vind.* puſhniza, lanceta; *Carn.* pusha; narzędzie do zacinania żyły, do puszczania krwi, ein Laßeiſen, ein Schnepper. Puszczadło do krwi puszczania, w które się palcem z góry bije. *Perz. Cyr.* 2, 109. Cyrulik puszczadłem z stali w żyłę ci zatnie, aż krwi potop żyzny Wyciecze z tamtej dobrowolnej blizny. *Kchow.* 170. Puszczadłem ciało posiekać. *Spicz.* 53. I puszczadły nie byłby się krwi u niego dorznął. *Pot. Arg.* 562. (osłupiał, strętwiał, skamieniał, splótniał). PUSZCZANKA, i, *ż.*, gatunek wędki większéj, ze lnu splecionéj, obwarowanéj łańcuszkiem żelaźnym, do łowienia szczupaków. *Skarb.*, eine Hechtangel. PUSZCZONY, *ob.* Puścić. PUSZCZYK, *ob.* Puszcz.

PUSZE, *ob.* Puszyć.

PUSZKA, i, *ż.*; (*Boh.* puška = strzelba, flinta; *Carn.* puksha, «*a sonitu, quem explodendo edit*»; puksheza = pistolet; *Vind.* pukſha, puſhka *bombarda*; *Croat. et Hung.* puska; *Slav.* pushka = flinta; *Bosn.* puscka *sclopus*, *tormentum manuale*; *Rag.* puscka *sclopus major*, pûskarizza *ballistarium*; *Ross.* пушка = armata, działo; *Sorab.* 2. puschzo kłodka); — puszka; *Ger.* die Büchſe; *Angl.* box; *Ital.* bosso; *Svec.* bysa; *Dan.* bossa; *Lat.* pyxis; *Graec.* πυξίς; pudełko, małe naczynie do schowania czego, cf.

puzdro; *Boh.* puštička, pyksla, krabice; *Sorab.* 1. bużkei, bużkwicza, bużkwiczka; *Sorab.* 2. buschka, tejska; *Carn.* pusheza; *Vind.* pukſhiza, ſhkatla, ſhkatcza (*ob.* Szkatuła), hranizhiza (cf. ochraniać, chronić), sklopniza, sklopnizhiza; *Croat. et Slav.* kutia; *Bosn.* skrabniça, skraknicica; *Rag.* shranniciza, spremiza; *Ross.* досканъ, коробь, (cf. korab, krobia); *Eccl.* крабица, коробейка, eine Büchſe etwas zu verwahren. Puszkę aż stłuczesz, toż pieniędzy dostaniesz. *Cn. Ad.* 421. *pyxis puerum vel mendicorum testea*, Sparbüchſe, *in quam illi longo tempore nummulos in commune conjiciunt, qua integra manente, nullus quidpiam accipit, sed fracta demum effusis nummulis, omnes exhilarantur. Applicetur ad divitem avarum*; (cf. łakomy, skąpy i świnia, jest to po śmierci zwierzyna). Talerów zbierano, chodząc z puszką od domu do domu. *Pam.* 83, 414. (żebrząc). Puszka od herbaty *Ross.* чайница. Puszka od kawy *Ross.* кофейница. Mówią że przed Pandory puszką tu na ziemi Wszyscy ludzie i stany bywały równemi. *Węg. List.* 9. Żeglarska puszka, którą na morzu się rządzą. *Rog. Doś.* 2, 60. kompas, busola, der Compaß. Puszka aptekarska, *ob.* Słój, słojek. Puszki kunsztowne, drewniane, napełnione siarczystemi zaprawami, prochami; mając w środku zapalnik, który podpaliwszy się, zajmuje zaprawę. *Jak. Art.* 2, 414. Feuerwerkerbüchſen. (*Apud alios Slavos e. gr. Bohemos, Ruthenos*, puszka *retinet adhuc significationem tormenti, (quae apud nos in derivatis solummodo reperitur)*; *inde Durich.* 1, 387, *mavult derivare* puszka *a* puszczać, puścić, cf. *Croat.* pukshati; *Slav.* pucati = strzelać, cf. pukać). PUSZKARNIA, i, ż., warsztat puszkarski, Büchſenmacherwerkſtatt; ludwisarnia, die Stückgießerey. PUSZKARSKI, a, ie, od puszkarza, do puszkarza należący; *Croat.* puskéni; *Vind.* pukſhen; *Slav.* tuffegexjiski; (*Ross.* пушкаревъ, пушкарскій = kanonierski), Büchſenmacher =, Büchſenmeiſter =, Konſtabler =, Feuerwerker =. Naznaczamy szkołę rycerską, w którejby się ludzie młodzi matematyki i rzeczy puszkarskich uczyć mogli. *Vol. Leg.* 3, 789. Strzelby rozmaite, rac puszczania, i insze puszkarskich przypraw ognie były zapalone. *Gorn. Dz.* 8. Gdy jeszcze dział, i strzelby puszkarskiej nie było. *Warg. Cez. F* 4. (ognistej, Feuergewehr). Puszkarski proch, strzelecki *Vind.* pukſhen purbel. PUSZKARSTWO, a, *n.*, puszkarska nauka, sztuka; *Slav.* tuffegekiluk, die Büchſenmeiſterey, die Geſchützkunſt. PUSZKARZ, a, *m.*; *Boh.* puškar; *Vind.* pukſhen kovazh, pukſhen moiſter; *Croat.* puskár; *Hung.* puskás; *Bosn.* pusckar; *Rag.* pusckar; *Slav.* topesia; *Ross.* пушкарь; co robi, leje strzelbę, działa; der Büchſenmeiſter, Geſchoßgießer. Niemców puszkarzów ziemią i morzem nasłał, którzy mu dział nowych nalali. *Biel.* 471. Puszkarz, który ruśnice robi. *Archel.* 3, 72. der Büchſenmacher. Puszkarz oddaną broń od szwadronów natychmiast reparować ma. *Kaw. Nar.* 200. Puszkarz abo rynsztunkowy. *Archel. praef.* Puszkarz, co, broń osadza, der Büchſenſchäfter; *Boh.* pažič; *Carn.* pukshar; *Vind.* pukſhen oblesar, oblesenik, ſhiftar; *Ross.* осадчикъ. — 2. Puszkarz, co rychtuje strzelbę, strzelbmistrz, artylerysta. *Jak. Art.* 3, 313. (der Conſtabler, Kanonier, Büchſenſchütze; *Croat.* puszkarimsze *sclopis displodo*). Puszkarze strzelbą dobrze ich ugadzali, i szkodę w nich niemałą czynili. *Biel.* 474. Polscy puszkarze Wołochy tak prażyli, że poczęli ustępować. *Gwagn.* 646. *Biel.* 510. PUSZKOWY, a, e, od puszki, Büchſen =; (*Ross.* пушечный armatny). Puszkowe ciasto = w formach czyli puszkach pieczone. *Tr.* Gebackues in Formen. Puszkowe ciasto, ubitą mąkę z mlekiem gotowanym i z jajami kłaść w puszkę, i potym na gorące masło. *Wiel. Kuch.* 425.

PUSZYĆ *cz. cont.*, napuszyć *dok.*, (cf. *Vind.* pihati, pifhem, pikam = dąć, dmuchać, *ob.* Puchać; *Carn.* puschetise = linić się; *Croat.* pussem *flo, halo, spiro*; *Slav.* pushiti duhán = kurzyć tutuń; *Ross.* пушить), = 2 bramować futrem, cf. opuszka, пушняръ kuśnierz); — 1) puszyć, puszystym czynić, puchem obwodzić, opierzać, *pr. et fig.* (bauſchig machen), befiedern, mit Federn beſetzen, bedaunen, wie mit Flaumfedern buſchig bedecken. Mech mu jeszcze nie puszy jagody. *Pot. Syl.* 211. Czoło jej wydane wesoło brwi puszyły. *Tward. Pacq. b.* Na lato sierć zrzuca, na zimę lis puszy. *Pot. Pocz.* 428. Puszyć się, upuszyć suknią, czapkę = upierzyć. *Cn. Th.* ſich federig machen, federig werden. — 2) Puszyć kogo = nadymać, rozdymać, *Ross.* пышить; *Eccl.* кдути, возкичити, aufblähen, aufblaſen. Woda taka żołądek i żywot puszy i odyma. *Petr. Wod.* 57. Gdy kogo puszy w żołądku lekarstwo.... *Urzęd.* 3. Zdybią w jamie Sylena, a on się nie ruszy Chrapiąc, gdyż go wczorajsze jeszcze wino puszy; *inflatus vino. Nag. Wirg.* 506. Oczy wywracają, włos zmieszają wieszczyce, gdy je puszy Apollo. *Pot. Arg.* 137. — *Fig. tr.* Stoczonej pod Akcyum bitwy go nie puszy Sława, ani wspaniałej pycha sięga duszy. *Min. Ryt.* 1, 116. Na wszystko gotów człowiek rozumny, Ten go los potka, bądź inny, W szczęściu go umysł nie puszy dumny, Nie ma w przygodzie złej miny. *Hor.* 1, 237. *Nar.* — Puszyć czym = puchać czym; *Vind.* napihuvatiſe, gornoperhuvatiſe, gornaperſati, ſe podpirat, ſtolj blaſen. Tak gwarząc, za niepróżnym od flaszek stolikiem; Dął, puszył, podstrychniętym od góry wąsikiem. *Zab.* 12, 335. *Ejssym.* Słusznaż bym dumą puszył nieprzyjemną, I dmuchał parą nikczemną! *Zab.* 13, 374. Można puszyć, kiedy jest majątek po temu. *N. Pam.* 16, 118. PUSZYK, a, m., *dem. nom.*, pusz, *pinnula. Mącz.*, ein Büſchel, ein kleiner Buſch. (*Ross.* пушъ futro). PUSZYSTY, a, e, — o *adverb.*; *Ross.* пушистый; pełen puchu, napuszony, nadęty; aufgequollen, aufgeblaſen. (*Ross.* пушный futrzany). Puszyste i pieniste wały spadającéj z opoki rzéki. *Tr. Tel.* 4. Serce to pyszne ledwo się w najpuszystszym zmieścić mogło ciele. *Pot. Jow.* 68.

*PUTKA, i, ż., n. p. W karczmach w karty różne gry, w putkę, w chłopca grają. *Haur. Sk.* 134. czy nie pytka?

*PUTNY, a, e; (*Boh.* paut; *Slov.* pût; *Sorab.* 1. pucź, droha; *Slav.* pût; *Croat.* pût *via*, droga, (put, krat = kroć); putovati = podróżować, *ob.* Pątnikować; putuvanie = podróż, putnik = *pątnik, wędrownik; poputno; *Rag.* put, réd, nâcin *methodus*, sputni *methodicus*; *Hung.* bútszéjaras = pątnikowanie; *Vind.* popotniza; *Carn.* popotneza =

wiatyk, nadrożne; *Eccl.* напутіе, дорожное, спутная ‹ wiatyk; путникъ podróżny; *Ross.* попутный); ‘putny ‹ drogowy, do dróg lub podróży służący, *Sorab.* 1. puczowné; *Vind.* potni; *Croat.* pútni; *Ross.* путевый, путный, (2. zdatny); *Eccl.* путьный, zum Reiſen, zum Verſchicken, Verſenden gehörig. Bojar putny używany bywał do posyłek i do podróży. *Czart. Mskr.* Bojary putne, którzy z listami starostw i dzierżaw naszych jeżdżali i teraz jeżdżą. *Vol. Leg.* 2, 1233. Putny sługa. *Stat. Lit.* 372. Bojarowie pancerni, putni, i ludzie prostego stanu. *Stat. Lit.* 304. W wiązanie dawane być ma, gdzieby ludzi ‘ciahłych i pustowszczyzn nie stało, tedy w bojary pancerne i putne. W pancernego z jego ziemią za 40 kop groszy; w putnego za 30. *Stat. Lit.* 216. Dwa gatunki były bojarów; jedni byli putni, którzy z gruntu wojnę służyli, drudzy służkowie, do usług zamkowych, wożenia listów, wyciskania podatków. *Czack. Pr.* 306.

‘PUTRA, y, *ż.*, [*karp.* duży sęd na mleko, z *wołosk.*, ein Milchfaß 2]; n. p. Żmudzin sam chudzina, czasem i putry nie mając, żony, dziewek, i wszystkiej majętności Krzyżackiemu knechtowi obżartemu ustąpić musiał. *Stryjk.* 314.

PUZAN, a, u, *m.*; *Boh.* pazaun, pozaun; *Slov* posaun; (*Ross.* пузанъ ‹ brzuchacz); *Lat.* buccina; *Gall. obs.* busine; *Isl.* baesun: *Svec.* basun; *Holl.* basuin; 1) trąba rozwodzista; *Ger.* die Poſaune; *Sorab.* 2. tschubala; *Sorab.* 1. cžežita truba; *Vind.* trobenta, (*ob.* Trąba). Instrumenta dęte przedniejsze pomort, puzan, kornet i t. d. *Warg. Wal.* 306. Ręka, co Eneasza sławne pisze dzieła, Położywszy wojenny puzan, trzcinę wzięła. *Tol. Saut. pr.* Fletniczki piszczą, a puzany beczą. *Rej. Wiz.* 23 *b. Ryb. Ps.* 57. Puzan srebrnolity. *Zab.* 6, 375. *Nar. Nar. Ds.* 2, 117, *not.*, «instrument muzyczny, bierze się za trąbę». *Petr. Pol.* 2, 336, *W. Post. W.* 2, 332. Kmieć jeden mniemał, aby ona część puzana, która się i tam i sam pomyka, w gardło wchodziła. *Gorn. Dw.* 137. — 2*) Puzan, gatunek kornetów białogłowskich, eine Art Weiberhauben, Kopfzeug. Koron kobiety używają na kornety, na półkornecie i na cały puzan, na bonety, na maloty. *Haur. Sk.* 354. PUZANISTA, y, *m.*, trębacz na puzanie, *liticen. Mącz.* der Poſauniſte, Poſaunenbläſer; *Boh.* pozaunar.

PUZDRO, a, *n.*, PUZDERKO *dem.*; *Boh.* pauzdro; *Lat. med.* futrus, fodorus, feutrum; *Ital.* fodero, fodro; *Ger.* das (Futter), Flaſchenfutter, Futteral; 1) olstro, czyli futerał, pudło, na schowanie flaszek, szklanek etc., na drogę, der Flaſchenkeller; *Vind.* fhkatelza, fhkatla, (*ob.* Szkatuła); *Croat.* pinczetok; *Hung.* tok; *Ross.* футляръ, футлярецъ, влагалище, погребецъ, погребчикъ, коробья, (cf. krobia); *Eccl.* кравна, кравница, коробка, Wynosi puzdro z flaszami; otwiera puzdro, i ogląda, czy te to są flasze, które kazano przynieść. *Teat.* 4, 105. Flaszki frant jeden w puzderku zamykał, A co minuta odmykał i łykał. *Bratk. H b.* Słoje z puzder swych wyjąwszy, Mirą i sokiem balsamu wonnego, napoili rany jego. *Odym. Św.* 2 *K k* 3 *b.* Przy hucie chować stolarza i ślusarza, żeby puzdra robili piękne kowane. *Torz. Skł.* 123. — 2. Puzdro, puszka, eine Büchſe. Głowa tego ś. we srebrnym puzdrze zamknięta, na ołtarzu jest wystawiona. *Birk. Dom.* 123. W osobnym szkatuły puzderku dyamenty były. *Kras. Doś.* 188. — 3. Puzdro klubne, pewna liczba klub, osadzonych niby w puzdrze, w sztuce drewnianej lub metalowej. *Jak. Art.* 3, 313. *Jak. Mat.* 4, 245. der Flaſchenzug, die Klobenflaſche. — 4. *Meton.* Puzdro, to co w puzdrze jest, jako trzy puzdra łyżek, czarek etc. srebrnych darować komu, i. e. tuzinów, choć bez olstra. *Cn. Th.* was im Futteral enthalten iſt, ein Futteral voll, ein Beſteck voll, einen Flaſchenkeller voll. — 2) Puzdro u stadnika, worek moszny, moszna, der Hodenſack eines Hengſtes. Stadnika często trzeba myć od szyi do kopyt, nie zapominając puzdra i jądrek. *Hipp.* 17. U konia pięknego ogon do ziemi, puzdro spore, płaskie krzyże. *Pot. Jow.* 91. PUZDROWY, a, e, od puzdra, Flaſchenfutter ‹; *Boh.* pauzrowý; *Ross.* влагалищный, погребечный. Flasze puzdrowe. *Mon.* 73, 140.

PUŹ, ia, *m.*, PUZIACZEK, czka, *m.*, *dem.*, (cf. buzia, pucek); *bland.* rybka, serce, kochanie; Schatz, Herz, trautes liebes Kind. Adieu puziaczku, puziu, kochanko, gwiazdo miesięczna. *Teat.* 32, *b*, 24. Zaprowadź mię do tego puziaczka, do tej bestyjki ładnéj. *Teat.* 53, 19. Moja Agatko, tak to pewna, jak żeś pięknym puziaczkiem. *Teat.* 30, 6. PUŹYNA, y, *ż.*, sam wierzchołek kłosa. *Wład.*; *frit. Cn. Th.*, ość u kłosa. *Dasyp. Y* 2 *b.* die oberſte Spitze der Kornähre; *Sorab.* 1. kwoskowa pluwiczka nad zornom.

P Y.

PYCHA, i, *ż.*; *Boh.* peycha, pych, (pjch pompa, pych gwałt, *Slov.* pýcha; *Sorab.* 1. pocharstwo (cf. *Ger.* Pochen), poschnoſcz: (*Sorab.* 1. pycha pompa, wspaniałość); *Carn.* napuh (cf napuchły), mogozhnomislost, ofert, ohôl; *Vind.* napuh, ofart, preusetnost (cf. przewziąć, cf. uprzedzenie), prevsetje, vifokopoſhnost, isvifhenje, sdetnost, velkosdetnost, oblednost, vifokosdetje, kolhatitnost, saferlivost; *Croat.* gizdozt, bahatozt, bahatoszt, oholnozt; *Dal.* oholya; *Rag.* oholost, osornos; *Slav.* hôllost; *Bosn.* oholóst, uznosnost; *Ross.* кичливость, заносчивость (cf. wyżéj nosa gęba), мечтательность, щегольство (cf. szczególność), возня, спесь, спесца, спесивость; *Eccl.* пыха (cf. puchać, puszyć; *Etym.* pchnąć); hardość, buta, nadętość; Aufgeblaſenheit, Hoffarth, Stolz, Hochmuth. Nadętością pycha puchnie. *Brud. Ost. D* 2. Pycha jest przewrotna przewyższania chęć, z wzgardzeniem drugich. *Modrz. Baz.* 231. Pycha jest fałszywy pozor wspaniałości. *Pilch. Sen. list.* 2, 459. Za pochlebstwem człowiek podniesie się w pychę; a więcéj napuszy albo nadmie człowieka takiego, który się już wyższy rozumie, niżli jest. *Eraz. Jęz. P.* Wysokim stołkom pycha jest przywarą. *Pot. Syl.* 161. Już go pycha ze skóry wypycha. *Pot. Arg.* 396. Chłop srogi, pycha mu brzuch ni antał rozpycha. *Pot. Jow.* 30. Pychą podszyty. *Jabł. Ez.* 124. Gdy przyjdzie pycha, przyjdzie i hańba. *Budn. Prov.* 11, 2. Patrząc na darmohardego chłopa, każdy szarą pychę u siebie snadnie omierzić może. *Rej. Zw.*

53. Na złotym wozie jedzie pycha urodziwa, Przed nią córka jéj siedzi, zazdrość nieżyczliwa; Wzgarda konie pogania, uporem jednego, A drugiego skrzętnością zowią naręcznego. *J. Kchan. Dz.* 312. — *Plural.* A wy teraz kochacie się w pychach waszych. 1 *Leop. Jac.* 4, 16. w próżnościach. PYCHALEC, lca, *m.*, PYCHAŁEK, łka, *m.*, PYCHOTA, y, *m.*, wzgardacz, *contemptor. Macz.*, pyszniś, pyszałka, ein aufgeblaſener, ſtolzer Kerl. Fortuna rzecze, pychałku, postawię cię nizko, Wiesz jakom wystawiała, I niejednego też durnia poniżała. *Jabł. Ez.* 55. *et* 14. PYCHAWIEC, *ob.* Zórawie noski, *botan.*

PYŁ, PÉŁ, u, *m.*, PYŁEK, PEŁEK, łku, *m.*, *dem.*; *Ross. et Eccl.* пылъ, пыльца, пылинка; *Lat.* pollen, pulvis; (*Ross. distng.* пылъ płomień, пылать płomienić); proch bardzo drobny z żyta abo z piasku, feiner Staub; *Boh.* prst. *Budn. Ps.* 1, 4 *not.* Przywiedli świeże ufy na Litwę z tyłu, Uderzyli w nich, aż świat zachmurzył się z pyłu. *Stryjk.* 210. Pełen pyłu *Ross.* пыльный, пыловатый. (*Ross.* пылить kurzyć, prószyć; *distng.* пылкій, пылокъ płomienisty). Bez pyłu *Eccl.* непылно. We Pan z przodu, a ja z tyłu Wytrzepmy panicza z pyłu. *Zabł. Zab.* 72. Dokumenta do téj sprawy z pyłu i pleśni wytarto. *Teat.* 4, 15. — *Botan.* Pyłek, *pollen*, drobny bardzo proszek czyli mąka w główkach pręcika zawarta, przez słupek upłodniająca zarodek. *Bot. Nar.* 109. der Blumenſtaub, Befruchtungsſtaub. PYLENIEC, ńca, *m.*, *alyssum incanum*, gatunek kamiennego ziela, rośnie na miejscach piaszczystych; pszczoły z kwiatu na wosk zbierają. *Kluk. Dykc.* 1, 27. eine Art Steinkraut. PYŁKOWY, a, e, n. p. Pyłkowe nitki, die Staubfäden. — *Botan.* Są to różne niteczki w kwiatach, mające na sobie główeczki pyłkowe. *Kluk. Dykc.* 1, 18.

Pochodz. *opałać*, *opałka.*

PYPEĆ, pcia, *m.*, PYPCIE, ia, *n.*; *Rag.* popita; *Croat.* popita, pika; *Vind.* piuka, (pipati, piplem = skubać); *med. Lat. et Ital.* pipita; *Hisp.* peppita; *Gall.* pepie; *Angl.* pip; *Svec.* pipp; Niederſächſ. Pipp, Pipps; *Ger.* der Pfipps, eine Hühnerkrankheit; *Sorab.* 2. žiba; *Ross.* типунъ. Z pomiędzy chorób drobiu domowego, najczęściéj przypada pypeć; wtedy usycha im przyrodzona wilgoć końca języka, i staje się skóreczka do jadła przeszkadzająca. *Kluk. Zw.* 2, 132. *Cresc.* 583. Jak pypcie kurom zdzierać. *Cresc.* 577. *Haur. Ek.* 134. — ℨ. *Fig.* Zdarto mu pypeć. *Rys. Ad.* 78. przytarto mu rogów, przyrznięto skrzydła; man hat ihm die Flügel beſchnitten. (*Ross.* Типунъ тебѣ на языкъ; bodajbyś umilkł, zaniemiał!). Komu zedrzeć pypeć, jedno ubogiemu, Pan się pewnie odejmie swemu. *Rys. Ad.* 32. (mucha uwięźnie, bąk się przebije). Drze pypeć wiosce niejednéj niebodze, Nahałasuje i naczyni strachu. *Jabł. Buk. M b.* — *Aliter:* Niech ci ten pypeć rozum z serca zedrze. *Pot. Syl.* 11. (niech rozum naprawi w tobie tę przywarę). PYPCIEĆ *neutr. niedok.*, pypeć dostawać; *Ross.* типунѣть, den Pfipps bekommen. Kury gdy pypcieją, lekarstwo.... *Lek. Końsk.* 2, 16.

PYPLIĆ co czym *cz. niedok.*, pysklić, plugawić, brudzić. *Wład.* beſchmutzen, ſchmutzig machen, verunreinigen. *Cn. Th.*

PYRA, *ob.* Pérz, Pérzyna. PYRCIAĆ *cz. contin.* [węchem śladować, pryciać, pruciać; wittern, ſchnüffeln, *ob.* Pryciać 2], n. p. Nie inaczéj jak stado puskudnych świń z głodu, Kiedy płot rozrzuciwszy wpadnie do ogrodu, Pyrcia, biega, wierci się, pyskiem ryje wszędy. *Zimor. Siel.* 231. PYRZ, PYRZYNA, *ob.* Pérz.

PYSK, a, *m.*; *Boh.* pysk, frauak; (*Slov.* pysk, pisk); *labium*; (*Carn.* piski *alae matricis*: *Sorab.* 1. pésk, pészczik *rostrum*); (cf. *Ger.* Gebiß, Biß eines Hundes, *sed cf. etiam* puc, pucek). Co gęba u człowieka, to pysk u innych zwierząt. *Zool.* 23, die Schnauze, die Freſſe, das Maul einiger Thiere; *Carn.* gôbz; *Vind.* gobez, vuste, (cf. usta); *Ross. vulg.* рожа, рожица. Pysk u bestyi, u świni, u ryb etc., jak paszczęka u lwa, niedźwiedzia, smoka. *Cn. Th.* — ℨ. *Vulg. de homine:* Pysk, das Maul, (Oeſterr. die Goſche), die Freſſe. Zwadzili się, i dali sobie potężnie po pysku. *Jabł. Ez.* 128. Tak, jakby mu w pysk dał, nazad odskoczył. *ib.* 145. Teraz w pysk ciężko dać komu. *Zab.* 13, 29. *Gawdz.* Dostał w pysk od starościny. *Teat.* 28, 48. Uwielbiam was, i ukłon oddaję wam nizki, Klęknę, jeśli zechcecie, będę się bił w pyski. *Węg. Org.* 21. (z nabożnéj skruchy w twarz się biją). Kto pyskiem grzeszy, karę odnosi na pysku. *Pot. Jow.* 69. Wyzywa śmiałek drugiego, a gdy ten rękę ściągnie do broni, i jemu pysk wyjedzie, ów śmiałek go przeprasza. *Mon.* 73, 309. Stul pysk. *Rys. Ad.* 82. halts Maul! Stulże pysk, panie mudrohelu, i fałszów cerkwi zadawać nie waż się. *Pim. Kam.* 142. Prawa stulają pysk czasu wojny. *Petr. Pol.* 2, 392. *silent.* To ma w zysku, co ma w pysku. *Cn. Ad.* 1511. — ℨ. *Transl.* Galerne pyski, *rostra*, die Schiffsſchnäbel. Gdy galernych pysków i oszczepów przypadających skosztowali, do brzegów pouciekali. *Faliss. Fl.* 141. PYSKAĆ, -ał, pyszcze *cz. niedok*, pyska *pr. cont.*, pyskiem ryć, mit der Schnauze, mit dem Schnabel, mit dem Rüſſel wühlen. Dudek ptak w człowieczym łajnie rad pyszcze. *Sienn.* 299. Dobrze świni w błocie pyskać. *Pot. Jow.* 152. Nietylko deptać, kąsać, świnie zwykły pyskać. *Pot. Pocz.* 421. — ℨ. *Transl.* Pyszcze, gmerze chłop w roli, orze marnie. *Cn. Th.* wühlen, herum wühlen. Oracz pługiem równe skiby ma składać, aby jako świnia ziemi nie rył i nie pyskał. *Haur. Sk.* 48. Ziemianie w ziemi pyszczą dla grosza, jak świnie. *Jag. Gr. A* 2 *b.* Po misie rękami pyskać, nieprzyzwoita. *Eraz. Ob. F.* PYSKATY, a, e, — o *adverb.*, jak pysk czyli puc, pucołowaty; ſchnauzig, wie eine Schnauze. Usta nie mają być ziejące, ani pyskate; ale tak złożone, jakoby się wargi całowały; *Eraz. Ob. a.* PYSKLIĆ co, PYPLIĆ co, spyskłać *cz. niedok.*, spysklić *dok.*, Pysklać *contin.*, plugawić, verunreinigen. Kto zmazę ma, nie przystąpi ofiarować; bo nie ma pysklać świątnicy mojéj. 1. *Leop. Levit.* 21, 23. Nie pysklijcie dusz waszych żadną płazą łażącą po ziemi. *Budn. Levit.* 11, 94. Tyran srogi, krwią kościoły święte pysklący. *Otw. Ow.* 554. Ziemię uczynek spyskła tak szkarady. *Pot. Syl.* 74. — Pysklić się czym, ſich mit etwas verunreinigen. Nie chciejcie się pysklać żadną gadziną, abyście się przez nią nie zmazali i splugawili. *Radz. Levit.* 11, 43. Plugastwem tym pysklać się na miejscach świętych nie mają. *Zabk. Mt.* 75.

Nie radzą mu się krwią cudzą pyskłać. *Rej. Zw.* 148 *b.* Ustąpiłaś od męża i spyskłałaś się, a z innym cudzołostwo popełniłaś. 1 *Leop. Leop. Num.* 5, 20. Takim jedzeniem człowiek się spyskle. 1 *Leop. Levit.* 7, 18. Nie masz na świecie pospolitszego grzechu, jako świętokrajstwo, a spyskłanie i podeptanie świętych darów pańskich. *Żarn. Post.* 129. — *Prov.* Nie chcę się tobą pyskłać. *Cn. Ad.* 558. nie godzieneś, abym się z tobą swarzył; za niezgodną rzecz sobie poczytam, abym tak podłemu chłopu szkalującemu nie miał odpowiadać. *Cn. Th.* ich mag mich mit dir nicht beſudeln, nicht mit dir einlaſſen.

PYSZAŁEK, łka, *m.*, PYSZAŁKA, i, *m. et ż.*, pychałek, człowiek pyszny, kobieta pyszna; ein aufgeblaſener Kerl, ein aufgeblaſenes Weib. Próżniak, pyszałka, dziwak, darmochwał. *Mon.* 65, 360. Tyś już do Tego pyszałka przywyknął. *Treb. S. M.* 7. *Jak. Baj.* 77. Z niéj wielka pyszałka, okrutna złośnica, i niemiłosierna hałaśnica. *Mon.* 69, 622.

PYSZCZEK, szczka, *m.*, PYSZCZASZEK, szka, *m.*, *dem. nom.* pysk, Schnäuzchen, Mäulchen, Schnäbelchen, Rüſſelchen; (*Słov.* pyšček *labellum*; *Sorab.* 1. pěszczik *rostrum*); Pyszczaszek królikowy. *Pot. Jow.* 200.

PYSZKA jęczmienna, *ob.* Pęcak. (*Ross.* пышка gatunek ciasta).

PYSZNIĆ się *recipr. dok.*; *Boh.* pyšniti se, peychati; *Sorab.* 1. pocheru; *Carn.* napuhȗjem, napuhvâti, ofertvâti, preuseti, preusâmem (cf. przewziąć, cf. uprzedzenie), shtemâm (cf. stym), sdêim se, repenzhem; *Vind.* ſe napihovati, ſe podpirat, ſe povishovat, prehajati ſe, prangati, gornaperſati, gornaperſuvatiſe, prevsetiſe, prejematiſe, pahati, preſhtimatiſe, poſhtimuvatiſe, saferluvatiſe, ſe koſhiti, koſhatitiſe; *Croat.* banitisze (*ob.* Ban, pan, panoszyć się), napuhavatisze, gizdatisze, zgizdavatisze, zgizdávamsze; *Bosn.* oholitise, uznosittise; *Rag.* oholitise; *Ross.* пышиться, пышничать, кичиться, возкичиться (cf. kita), загордиться, возгордиться (cf. hardy), бояриться (cf. bojar), похрабровать (cf. chrobry), почеченитьсл, спесивиться, заспесивиться, красоваться (cf. krasny), покрасоваться; *Eccl.* высится, надыматися; bucić się, wynosić się z czego, nadymać się; ſich aufblaſen, ſtolziren, hochmüthig, hoffärtig ſeyn. Widząc, że wieńce kładą, że mu rogi złocą, Pyszni się tłusty baran, sam nie wiedząc o co. *Kras. Baj.* 18. *Sorab.* 2. Won sze hustawa, ako naduti měch, ako tuzne jelito. Kłoby się pysznił, a nie chciał być posłuszny rozkazowi, umrze człowiek taki. *Kucz. Kat.* 3, 120. Nie pysznił się z tak wielkiéj mocy, przypomniał sobie, że cokolwiek miał, to wszystko miał od boga. *Zał. H. T.* 116. Litwa z wielkiemi łupami do krain swoich pyszniąc się, odciągneli. *Stryjk.* 286. PYSZNIEĆ *verb. neutr. niedok.*, pysznieć *dok.*, pysznym się robić, ſtolz werden; *Boh.* zpyšněti, zpychati; *Ross.* возгордиться, зачваниться. Człowiek ten, choć był możnością wspaniały, Bynajmniéj nie był dlatego spyszniały. *Leszcz. H. S.* 715. PYSZNIŚ, ia, *m.* pychałek, ein aufgeblaſenes Herrchen; *Sorab.* 1. pocharc; *Ross.* горделивецъ, спесивецъ, спесько. Patrzyłem na owego pysznisia, miną swoją podobnego pawiowi. *Mon.* 71, 133. Dalejże mój pysznisiu, upokorzyć mi się. *Teat.* 20. *b*, 215. PYSZNODUMNY, a, e, — ie *adverb.*, durny, hoffärtig und aufgeblaſen. Odniósł tedy karanie pysznodumnego szaleństwa swego. *Faliss. Fl.* 139. PYSZNOMOWNOŚĆ, ści, *ż.*, *superbiloquentia. Cn. Th.*, Großſprecherey. PYSZNOMOWNY, a, e, — ie *adverb.*, großſprecheriſch, *ob.* Darmochwał. PYSZNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* pyšnost, *ob.* Pycha. PYSZNY, PYSZEN, szna, szne, PYSZNO, PYSZNIE *adverb.*; *Boh.* pyšný, zpupný; *Sorab.* 1. poschné, pocharski, (cf. *Germ.* pochen); *Carn.* napuhnên, preusętn (cf. przewziąć, cf. uprzedzony, cf. presumpcya), oholn; *Vind.* napuhen, ofarten (*Germ.* hoffärtig), preusetn, viſokonoſhen, poviſhujezhen, velkosdeten, sdeten, obleden, koſhatiten, koſhat, saferliu, savseten (cf. zawzięty), nohtiſh; *Croat.* bahat, gizdav, oholen, ponoszit; *Dal.* bah; *Rag.* ohol, ossoran; *Slav.* hòl, ohol; *Bosn.* oho, ohol, oholi, uznosni; *Ross.* пышный, горделивый (cf. hardy), высоковыйный, заносчивый, заносчивъ, заносчиво (cf. nos wyżéj gęby), бояроватый (cf. bojar), господоватъ (cf. gospod), спесивый, знатно (cf. znaczno); *Eccl.* кичливый, узорочный; §. a) puszący się, napuszony, buczny, nadęty, hardy, wyniosły; aufgeblaſen, hochmüthig, hoffärtig. Pyszny wyżéj gębę, niżeli nos trzyma. *Bies. A* 4. (wyżéj gęba nosa, *Germ.* er trägt die Naſe hoch; nie po ziemi, lecz po ludziach depce; w strop plunie, w sufit). To jest być pysznym, gdy się kto wynosi Nad inszym, gdy co ma, i dumno głosi. *Leszcz. H. S.* 634. Pan bóg się brzydzi wyniosłemi oczyma, t. j. pysznym człowiekiem. *Gil. Post.* 54. Pysznemu skoro odejmiesz szczęście, jakoby niejaką podniatę jego pychy, wnet nieborak zmieni koncepty i nos zwiesi. *Weresz. Reg.* 84. Jest fortel na pysznego, nic nie dbać o niego. *Fredr. Ad.* 65. Umarł pyszny, jednakże, co o sobie trzyma I po śmierci znać, gdy się i w grobie odyma. *Pot. Jow.* 68. Ubogi a pyszny, boży nieprzyjaciel. *Rys. Ad.* 70. Nie mów pyszno, być na złe nie wyszło. *Rys. Ad.* 43. Paw' pyszny. *Banial. J* 2 *b.* — §. b) Pyszny, przepyszny, wspaniały; ſuperb, prächtig, koſtbar. Dwie części pysznego i rozległego Konstantynopola, obrócone zostały w perzynę. *Pam.* 83, 205. Jakoć się dziecię za młodu pysznoszarłatno nauczy chodzić, tak się będzie odymało i pérzyło, żeć i ludzi nie będzie chciało znać. *Glicz. Wych. F* 4 *b.* Z pyszna się ma. *Opal. Sat.* 137. arcydobrze się ma, er ſteht ſich vortrefflich. — §. *Ironice:* Elżbieta koronę wymknęła była; przetoż o to miał się z pyszna podskarbi, bo się nań rzuciwszy wszyscy, dobrze go nie rozsiekali. *Biel.* 318. wielką biedę cierpiał, er hatte viel Noth, viel zu leiden. — *§. Pyszna kuropatwa, pyszny bekas. *Chmiel.* 1, 80, *ob.* Piczny.

PYTA, *ob.* Pytka.

PYTAĆ kogo o co, Pytać czego *cz. niedok.*, spytać *dok.*, *Pytawać *contin.*, Pytać się o co *recipr. niedok.*, spytać się *dok.*; *Boh.* zpytowati, ptáti se, ptám se, zeptám se, tazati se, taži se, tjži se, otázati se, potazugi; *Sorab.* 1. prascham, pschaschasch (*ob.* Prosić, pytać się), (pytać szukać, pytam, *vulg.* putam *scrutor*, potam *quaero*,

zpotuyu doświadczam, zpytam, *vulg.* zpotam, zpytuju, zpytujam *tento*, spyttam, spyttujam, posspyttam probuję, pytsiu, pytsem należć, postrzedz; *Sorab.* 2. pütam, putasch, pütasch szukać, hopütasch postrzedz, sputtowasch, spüttowasch *tentare*); *Carn.* prashat, isprashat (*ob.* Prosić), bâram; *Vind.* barati, pobarat, vprashati (cf. wprosić), napobarati, prashati, (pesovat; *Carn.* pesati » męczyć na pytkach); *Croat.* pîtati; (*Dal.* pitam, molim » proszę, cf. modlić się); *Bosn.* pitati, upitati, zaznatti (» 2. prosić); *Rag.* pîtati; *Slav.* pîtati; *Ross.* спросить, спрашивать, вопросить, попрошать, возпросить, (пытать doświadczyć, dochodzić na pytkach, na torturach; пытаться doświadczać, probować, kusić się; *Eccl.* пытливый ciekawy, пытливый духъ wieszczy duch; cf. *Germ.* bitten; *Lat.* peto, piscor, expiscor; *Aethiop.* ፈተነ *scrutatus est*); zapytywać się, zadawać pytanie; fragen, ſich erkundigen, nachfragen. Jak pytają, tak odpowiadają. *Cn. Ad.* 303. A czy wolno się spytać? *Boh. Kom.* 4, 68. Pytać go się godzi; Czemu nie? wszak pytanie nikomu nie szkodzi. *Min. Ryt.* 1, 300. Bodajeś był mniéj o Karynie wiedział, I ja mniéj pytał, i ty mniéj powiedział! *Past. Fid.* 295. Nie pytaj mnie dwa razy. *Teat.* 21. *c*, 79. Spytał anioła: jak ci imię? a anioł mu odpowiedział: czemu się o moim imieniu (o moje imię) pytasz? *Sk. Żyw.* 2, 68. Każde słowo mądrości, o którekolwiek pytawał je król, nalazł w nich więcéj, niż we wszech praktykarzach. 1 *Leop. Dan.* 1, 20. Nie pytaj o tym, czegoć wiedzieć zabroniono. *Lib. Hor.* 20. Cesarz się o nich od ojców ich (u ojców ich) pytał, i wiedzieć chciał, gdzieby oni byli. *Sk. Żyw.* 2, 68. Posła o to tam było pytać, bo tam był przytomnym. *Falib. A* 3. Kto pyta, nie błądzi. *Rys. Ad.* 22. Kto pyta (czy chcesz?), nie ma woli dać. *ib.* 23. Pytanym sposobem, *interrogative. Cn. Th.* fragweiſe; *Sorab.* 1. praschečnć. — ‡. Oczy pana zawżdy na ubogiego patrzą; powieki oczu jego pytają synów ludzkich. 1 *Leop. Ps.* 10, 4. szukają, ſuchen. — ‡. Pytać się na co, nach etwas nachfragen, nachforſchen. Którzy się boją pana, pytać się będą na te rzeczy, w których się on kocha. 1 *Leop. Syr.* 2, 19. Pytaliśmy się na imiona tych, którzy temu powodem byli. 1 *Leop. Ezdr.* 5, 10. Nie chciéj być tak dwornym, byś miał pytać, co za męki niebożki będą cierpieć; ale owszem na to pytaj, jak sprawiedliwi będą zbawieni? 1 *Leop. 4 Ezdr.* 9, 13. — *Ellipt.* Pytam się do Krakowa, do Rzymu » dowiaduję się drogi do Kr., ich frage nach dem Wege nach Kr. *Cn. Th.* — ‡. Moglibyśmy was pognieść, jak w większéj będący liczbie, i niktby o téj nie pytał się stracie. *Jabł. Tel.* 137. niktby o to nie dbał, o to nie stał, aniby wspomniał; es möchte kein Hahn darüber krähen, kein Menſch daran denken, darnach fragen. *Dionysius Syracusanus* mało się o prawie pytał. *Weresz. Reg.* 76. (mało o prawo dbał, mało się go trzymał). W domu, kiedy dziatki płaczą, nie pytamy się o tym, bo się wnet rozkwilą, i wnet się utulić mogą. *Dambr.* 390. — ‡. Nie pytaj tamtego » nie szukaj, nie żądaj, ani się spodziewaj tamtego; das iſt dort gar nicht zu ſuchen, daran iſt dort gar nicht zu denken, frage dort gar nicht einmal darnach. Boga i czci nie pytaj u nich, żyją jako bydło. *Paszk. Dz.* 15. Tam ani rozumu, ani rozsądku nie pytać było. *Falib. G* 3. Do Gdańska dziś szlachcic popłynie, ale go tam nie pytaj, gdzie szabla więcéj popłaci, jak leśne towary. *Paszk. Dz.* 48. Wola nasza idzie jak błędna, zdrowéj nie pytaj uwagi. *Bach. Ep.* 36. W domu nie pytaj chłopca, czy kucharki, Sam stał za wszystko, za wszelkie szafarki. *Jabł. Ez.* 46. Ni o czym nie myśli, tylko o jedzeniu; a usługi pańskiéj ani pytaj. *Boh. Kom.* 4, 281. Między ludźmi obłudy pełno, prawdy nie pytaj. *Falib. U.* U nas post do wieczora zawsze od zarania, Nie pytaj podwieczorka, nie pytaj śniadania. *Simon. Siel.* 109. — ‡. *Absolute:* Pytam, proszę, *quid factum est cedo? Cn. Th.* 827, (cf. prosić), ich frage, ich bitte, ſagen ſie mir doch, was.... PYTANIE, ia, *n.*, zapytywanie, (cf. kwestya), die Frage; *Sorab.* 1. potano, potanczko, prascheno, praschenczko, (pytsani nalazek, zpytani, zpótwanstwo *tentatio*; *Sorab.* 2. spüttowane pokusa); *Carn.* prashanje, poprashk, (cf. prośba); *Vind.* prashanje, baranje, vprashik, barik, napobarik, napobaranje; *Croat.* pitanye; *Ross.* спросъ, вопросъ, спрашиваніе. Jakie pytanie, taka odpowiedź. *Teat.* 31. *c*, 37, *Ross.* по спроси и отвѣтъ. Głupie słysząc pytanie, nie odpowiadaj na nie. *Cn. Ad.* 254. Tysiąc pytania, a odpowiedzi nie czeka. *Boh. Kom.* 4, 49. Dłuższego czasu trzeba, na rozwiązanie pytania, niżeli na zadanie onego. *Pilch. Sen. list.* 362. Jakie to są pytania, które mi czynisz! *Węg. Marm.* 1, 17. Pytanie jest, dysputują o tym; *quaeritur, ambigitur. Cn. Th.* (to kwestya jeszcze). Znak pytania. *Kpcz. Gr.* 5. Fragezeichen. PYTACZ, a, *m.*, dochodziciel, dowiadujący się; der Frager, Nachfrager; *Boh.* zpytatel; *Rag.* pitalaz, *f.* pitaliza; (*Dal.* pitalacz » prosiciel; *Sorab.* 1. zpótwar, zpytar *tentator*; *Sorab.* 2. spüttowarnik, spüttowalnik kusiciel). O! co dziś takich pytaczów, co się jeno swarzą! *W. Post. W.* 2, 201. *Rej. Post. N n* 1. Słuchajże tych drugich pytaczów, zkąd chcieli kusić tego pana naszego? *ib. Q q* 4. Nie odpowiadają wyraźnie, ale rozmaitością ciemnych słów, wątpliwych zostawują pytaczów. *Siru. Qu.* 260.

Pochodz. *dopytywać się, dopytać się, przepytywać, przypytywać się, opyt, opytywać, popyt, popytywać, rozpytywać, wypytywać, zapytywać się, pytki.*

PYTEL, tla, *m.*, PYTLIK, a, *m.*, *dem.*; (*Boh.* pytel, pytljk, pytljček; *Slov.* pytel; *Sorab.* 2. büddel; *Carn.* pajtel; *Vind.* putla, pulta, moknu refitu; *Ross.* рукавъ (cf. rękaw), сито, ситечко, ситце (cf. sito), грохотъ; *Germ.* der Beutel; *Lat med.* bultellus; *Gall. obs.* bitel); ‡. 1) miech, mieszek; der Sack, das Säckchen, Beutelchen. Kiedy groszy w pytlu neni, w ten czas się rozum zmieni. *Rys. Ad.* 23. Od pasamanów, pytlów cienkich, grubszych.... *Vol. Leg.* 4, 359. Pytlik, worek siatkowy. *Cn. Th.* — ‡. 2) Młynarski pytel, der Beutel in der Mühle, das Beutelſieb, wo das Mehl durchgebeutelt wird. Pytlowe mąki w młynie z pod kamienia przebiegają przez sito płócienne, jak szyja zrobione, pytel zwane, oddzielają się od otrąb, i tak się stają miałkiemi, jak gęste jest sito. *Kluk. Rośl.* 3, 259. — *Prov.* Słowa u niéj latają jak z pytla. *Opal. Sat.* 40. das Maul geht, wie eine Radbrecke. Ta ra ra ra

ra ra, oj język jak pytel! *Teat.* 29, 60. *et* 11, 99. U nich to gęba jako kołowrot, a słowa sypią się, jak z pytla. *Pilch. Sen. list.* 304. PYTELNIK, a, *m.*, pytlowy młynarz. *Mącz.*, der Beutler in der Mühle, der das Mehl beutelt.

PYTKA, i, *ż.*, PYTA, y, *ż.*, *augmentat.*; (*Sorab.* 2. pito • pęto); chustka skręcona, którą w niektórych grach biją, der Plumpsack; *Boh.* hlupon, hlupak, hnup, trauba, traup; *Ross.* жгутъ. Jak wzięto walić w łapę odlewane pyty, aż spuchła. *Teat.* 42. *c*, 33. Pytką bić *Ross.* жгутить. U flisów, pyta, powróz skręcony, którym flisów karzą. *Magier. Mskr.* Pytki, powrozy, któremi obcęje i karnaty u dołu są przywiązane. *ib. Haur. Ek.* 171. PYTKI *plur.*; *Carn.* pęsa, (pęsam • męczę); *Vind.* pesa, restesai, sbarkuvanje na pesi, restignilu (cf. rozciągnąć), saglaunu sprafhanje, glavokriunu sbaranje; *Ross.* пытка, розыскъ; męki, proba, ciągnienie, tortury; die peinliche Frage, die Tortur. Darmo my z tobą słowy robimy, trzeba cię widzę dać na męki, spytają cię pytki lepiéj, i dowiedzą się wszystkiego. *Birk. Gł. Kon.* 45. Psie sztuki na pytkach się wydadzą. *Brud. Ost. E.* 10. Na pytki i rozpalone blachy wskazywany niewolnik Rzymski. *Czack. Pr.* 2, 227. Wzięto go na pytki, trzy razy był na pytkach; wytrzymał pytki. *Dudz.* 55. — *Fig.* Pytki, examen, dowiadywanie się, macanie, Unterſuchung. Tym czasem Annasz w swoje Chrystusa przybytki Rozkazawszy wprowadzić, bierze go na pytki, Naprzód o ucznie.... *Pot. Zac.* 50. Miniszka od ksieni na pytki wzięta, powiedziała wszystko. *Pot. Jow.* 2, 51. *Jabł. Buk. L* 2 *b*, (*ob.* Spytkować).

PYTLIK, *ob.* Pytel. PYTLOWAĆ, -ał, -uje, *cz. contin.*, spytlować *dok.*, mąkę w młynie przez pytel przepuszczać, przesiewać, das Mehl beuteln. Chleb dla niego robią z mąki dwa kroć pytlowanéj. *Star. Dw.* 31. Pytlowany *Ross.* ситный. Mąka niepytlowana pszeniczna *Ross.* подрукавная мука. — *Prov.* Fortuna spytluje złemu, niż dobremu skrupi. *Pot. Jow.* 51. (jednemu się zmiele, drugiemu się skrupi). — §. *Transl. fig.* Pytlować językiem, młynkować; ſchwatzen, dreſchen, mit der Sprache nicht gerade heraus wollen. Szyper, sprawę dając z fryoru, pytlował a pytlował językiem. *Ossol. Str.* 7. PYTLOWY, a, e, od pytla, od pytlowania, pytlowany; *Ross.* ситяный, решетный, Beutel-, vom Beuteln des Mehls, gebeutelt. Pytlowy chleb *Ross.* ситникъ, ситничекъ, ожина, кушуръ. Tam bezpiecznie jak sobie zasłużył, Czy borysa, czy chleba pytlowego użył. *Zab.* 16, 124. *Nar.* Pytlowe mąki. *Kluk. Rośl.* 3, 259.

Q.

Q *litera non utuntur Poloni, qui recte scribere norunt; sed loco ejus* K *ponunt:* n. p. kwiczę, kwaterka, kwartał, kwokam, sekwestr, pluskwa, skwarno, paskwil. *Cn. Th.* 905. *Now. Char.*

Koniec Tomu czwartego.

Biblioteka Uniwersytecka Poznańska
Sygn. 3496

***Zaczęto** drukować dnia 2. sierpnia 1857.*; ***Ukończono** dnia 24. sierpnia 1858.*

Pod zarządem **Wojciecha Manieckiego** *uprzyw. dzierżawcy drukarni,*

składali: *Wawrzyniec Paluski,*

— *Wojciech Sosnowski.*

Odbiskał na prasie pospiesznej: *Fr. Xawery Pobudkiewicz.*

P O P R A W K I.

Str. 124 przedziałka 2 wiersz 30 Pinioły [z miasta Pinhel, *Pinellum*, w Portugalii 2].
» 282 » 2 » 16 §. Pokładać rolą, podkładać, skiby wywracać [na ziemblę orać; im Spätjahr ackern 2].
» 440 » 1 » 27 Pozbadnąć. [Przykład przytoczony, w całości brzmi tak: Nie wspomnisz sobie na obżarte owe W Tracyej konie gdzieś Dyomedowe, Które już były obrok ten pozbadły, Że miasto siana ludzkie ciała jadły. *Nec tibi succurit crudi Diomedis imago, Efferus humana qui dape pavit equos.* Z czego widać, iż tłumacz jedynie dla rymu użył słowa pozbadnąć, zamiast: pozobać, pożuć 2].
» 468 » 1 » 28 Prędanie.... grzanie, [puchnienie, Schwellen, *rusk.* prudyty 2) do góry pędzić, *tumescere* 2].
» 718 » 2 » 42 2 [Pud, *rusk.* pid-podu: strych, der Boden 2].

DOMÓWIENIE.

Czwarty rok już upłynął, jak wydanie poprawne Słownika Lindego rozpoczęliśmy, i oto tom czwarty, a z nim większą część dzieła całego oddajemy w ręce publiczności. Przy rozpoczęciu tego przedsiębierstwa znakomite niektóre siły, świeżo podówczas dla Zakładu narodowego pozyskane, rokowały nam wielką pomoc; aliści nim takowe doprowadzone było do połowy, indywidua z któremiśmy je rozpoczęli zmienione zostały w części lub całkiem ustąpiły. Szanowny mój towarzysz, Karol Szajnocha, który w baczném odczytywaniu textu Lindego, niejedną trafną uwagą, a nadewszystko pilném, sumiennem przezieraniem korekt mię wspierał, z powodu mocnego nadwerężenia oczu opuścił mię już od półtora roku: strata tak zdolnego i pilnego spółpracownika jak we wszystkich robotach bibliotekarskich, tak i w wydawnictwie niniejszem wielce mi się czuć dała.

Mimo tak znacznego ubytku sił w Zakładzie posuwaliśmy na przód to przedsiębierstwo z całą energią, według zasad w przedmowie wyłożonych, i chociaż właśnie z powodu wymienionego zatrudnień bibliotekarskich w dwójnasób mi przybyło, druk jednakże Lindego ani na chwilę nie był wstrzymany, i sprostowania potrzebne w swój czas drukarni dostarczano. W tym oto tomie, do którego z rękopismów autora nic a nic pozyskać się nie dało (bo głoska **P** jest w nich całkowicie opuszczona) znajdzie baczny czytelnik liczniejsze niż w tomach dawniejszych, bo około dwiestu kilkunastu wyrazów dodane sprostowania lub objaśnienia, a prócz tego wiele cytat sprawdzonych według oryginalnego textu.

Z załączonych przy sprostowaniach znaków, których znaczenie jest to samo co w tomach dawniejszych, przekonać się może publiczność czyjej to gorliwości jedno lub drugie objaśnienie zawdzięcza. My czujemy się do obowiązku złożenia tu publicznego podziękowania za postrzeżenia nam udzielane osobom następującym: PP. Janowi Wagilewiczowi, Janowi hr. Załuskiemu, Dyonizemu Zubrzyckiemu, Stanisławowi Przyłęckiemu; zaś za pomoc w korekcie, jedynie z czystego tylko zamiłowania pismiennictwa ojczystego, nie z obowiązku dla Zakładu niesioną: P. Stanisławowi Przyłęckiemu i P. Karolowi Widmanowi.

Ufni i nadal w takową życzliwość ziomków rozpoczęliśmy już druk tomu piątego, i równie bez żadnej przerwy zdążać będziemy ku końcowi tego wydawnictwa. Jakkolwiek atoli nie spodziewamy się natrafić na żadną przeszkodę w jego dokonaniu, dalecy jednak jesteśmy od tego, iżbyśmy szanowną publiczność ludzić chcieli jakiemiś nader szybkiego ukończenia nadziejami. Nie tailiśmy przed nią zaraz na wstępie trudności jakie to wydawnictwo nastręczało. W sądzie naszym nie podnosiliśmy dzieła tego do idealnej doskonałości; ani też nie unieśliśmy się zarozumiałością do tyla, iżbyśmy je sobie lekceważyć, i coś doskonaszego improwizować zamierzali. Z głębokim dla Lindego szacunkiem, pracę jego ujawszy,

podajemy ją wiernie publiczności, zostawiając jej możność iżby o tem, z czemeśmy sami odezwać ośmielili się, między nim a nami rozstrzygała. Nie dziw więc że i teraz nie powiemy, jakto niektóre pisma peryodyczne już przed rokiem głosiły, iż wydawnictwo Lindego za rok lub półtora się skończy; ale robimy rozsądnego czytelnika uważnym, iż dwa ostatnie Lindego tomy obejmują około 300 arkuszy druku ścisłego: gdy tedy drukarnia Zakładu, przy całem wytężeniu sił swoich, przez rok cały ledwie około stu arkuszy dzieła tego wydrukować jest w stanie, do ukończenia więc przedsiębierstwa tego potrzebuje jeszcze przynajmniej trzech lat.

Sprostowania i objaśnienia nasze w tym tomie znajdują się przy wyrazach następujących: pachuba, paciuk, pacnąć, pagr, paj, pajować, pakość, pąkowie, pal, palec, palendra, palentować, palikopa, pałka, pałuba, panachyda, panata, pani, pandrow, para, paramenta, parantelat, parchawica, parcieć, parepa, parkany, parow, paruch, parznieć, paschał, pasza, pczony, pęcak, pecynka, pejs, perka, persona, perz, petyhorca, piątnica, pieczyngi, pielać, pielatyk, pieniądz, pierca, pierzga, pierzyć, pies, pięściany, pieszenia, pikart, pikować, pinioły, pław, płeć, płonka, płonina, płoskoń, płowy, płuhater, pluta, płyta, pochodzić, poczerewie, podczerewie, poddyakon, podhoroszczyzna, podług, podrażać, podruna, podrzepielić, podrzutek, podstęp, podświnek, podwój, pokazać, pokęsać, pokład, pokładać, poklwać, pokojolubnik, pokorność, pokotem, pokrop, polanka, polica, policzyć, politowanie, połowiec, pomiechrać, pomierny, pomłożyć, pomrowie, pomrzeć, ponik, ponsowy, pontok, ponurzyć, ponuta, popis, popisać, poprzeczny, popuda, popudny, pornąć, porost, porównać, poruszać, porządkowy, posądzić, posępny, posiewka, posiłeczny, posiłek, poskromić, postoły, potka, potopowy, potruć, poturniak, potworny, potyj, powabnik, powerek, powiacz, powinny, powrosło, powróz, powsinoga, powyższonność, pozabijać, pożakować, pożarnice, pozbadnąć, pożdać, pozłota, poźnić, pożog, pożognik, pożonąć, pożrzeć, prącie, prąd, prąg, prandypura, prawidlność, prawosławca, praźnik, prażucha, prędanie, próć, prochowka, proskomidya, prozapas, prusy, prysid, prząć, przeciec, przecieśń, przeczyścić, przedmieście, przedświętny, przegnać, przegzić, w przek, przekop, przekrój, przelisz, przemizgać, przenos, przenoska, przesarbać, prześlągły, przeszkoda, przewał, przewieś, przewieszczyć, przewłoka, przewód, przez, przezroczystość, przyblanka, przybycień, przycieśnić, przycupać, przydbać, przydumek, przyjść, przyjście, przyjaciel, przyjaźń, przykład, przyklektać, przyklota, przymusnąć, przyrazić, przyrutny, przyspa, przystajnia, przystanie, przystojność, przyszarzać, przytachnąć, przywierzgać, przyżonąć, pstrąg, pstry, pud, puhacz, purpura, purys, puścić, putra, pyrciać, itd.

Lwów dnia 11 września 1858.

AUGUST BIELOWSKI.

DALSZY CIĄG

spisu osób które nabyły ten słownik.

W kancelaryi Zakładu:

	Liczb. ex.
OO. Bazylianów konwent w Buczaczu	1
X. Bobczyński Bolesław wikary w Komborni	1
Borowski Benjamin właśc. dóbr w Świlczy	1
Koenig Ludwik w Poznaniu	1
Kudla Antoni adjunkt powiat. w Baligrodzie	1
Kwiatkowski Walenty rządca dóbr w Ciśnie	1
Milikowski Jan xięgarz we Lwowie	3
Ministeryum oświecenia i wyzn. relig.	1
X. Ostrowski Wawrzyniec	1
Pelar xięgarz w Rzeszowie	10
Radliszewski Kazimierz	1
Rybicki Aloizy dr. praw w Rzeszowie	1
Urbański D. z Nowogródka	1
Wild Karol xięgarz we Lwowie	23
Zakład wód iwonickich	1
Żebrawski Teofil	7

U Józefa Jerzmanowskiego,

Sekretarza Towarzystwa gospodarskiego w Krakowie:

	Liczb. ex.
Armatowicz Felix audytor uniwers. Jagiell.	1
Badeni Michał Prezes Tow. gosp. w Krakowie	1
Bartosiński Antoni aktuarysz powiat. w Wiśniczu	1
Berdan Felix profesor gimn. w Krakowie	1
Biblioteka gimnazyalna w Krakowie	1
Bierkowski Ludwik profesor uniwers. Jagiell.	1
Bojarski Alexander słuchacz prawa	1
X. Bratranec Tomasz profesor uniwers. Jagiell.	1
Czerwiakowski Ignacy » » »	1
Czyrniański Emil » » »	1
Dembowski Leon profesor instyt. technicznego	1
Domański Wawrzyniec profesor uniwers. Jagiell.	1
Falęcki Józef dr. medycyny	1
Fierich Edward profesor uniwers. Jagiell.	1
Głuszak Jędrzej adjunkt » »	1
Góra Karol uczeń gimnazyalny	1
Gralewski Fortunat magister farmacyi	1
Gregier Waleryan uczeń gimnaz.	1
Heyzman Udalryk doktorant prawa	1
Jabłoński Wincenty profesor gimnaz.	1
Jawornicki Marceli sekretarz Tow. gosp. w Krak.	1
Jawurek Alexander adjunkt uniwers. Jagiell.	1
Jędrzejowski Napoleon rządca szpitalu ś. Łazarza	1
X. Junutka Walenty pleban w Ruszczy	1
Karwacki Jan profesor instytutu technicznego	1
Koczyński Michał profesor uniwers. Jagiell.	1
Kopczyński Ferdynand adjunkt » »	1
Kopf Władysław uczeń gimnazyalny	1
Kozubowski Antoni profesor uniwers. Jagiell.	1
Kryda Alexander adjunkt » »	1
X. Księżarski Henryk kaznodzieja katedry krak.	1
Kuczyński Ludwik profesor uniwers. Jagiell.	1
Kurkiewicz Tomasz kwestor » »	1
Ledwoń Jan uczeń gimnazyalny	1
Łachecki Józef audytor uniwers. Jagiell.	1
Łepkowski Józef sekretarz wydziału archeolog.	1
Łuszczkiewicz Michał dyrektor instytutu technicznego	1
Mann Maurycy członek redakcyi dziennika Czas	1
X. Maniewski Konstanty kaznodzieja polski w Wiedniu	1
Marszałkowicz Maxymilian właściciel dóbr	1
Marynowski Jan uczeń gimnaz.	1
Mułkowski Adolf adjunkt uniwers. Jagiell.	1
Neusser Antoni uczeń gimnaz.	1
Niemojewski Adolf właściciel dóbr	1
Oskard Andrzej profesor gimnaz.	1
Otremba August profesor instytutu techn.	1

	Liczb. ex.
Placer Józef dr. medycyny	1
Pokutyński Filip profesor instytutu techn.	1
Przyłęcki Apolinary audytor uniwers. Jagiell.	1
Radwański Jan członek exped. dziennika Czas	1
Redakcya Biblioteki polskiej w Krakowie	1
Sawczyński Zygmunt profesor gimnaz.	1
Seredyński Wacław uczeń gimnaz.	1
Skaradkiewicz Antoni obywatel miasta Krakowa	1
Sławikowski Antoni profesor uniwers. Jagiell.	1
X. Sosnowski Felix » » »	1
X. Staroniewicz Jan » » »	1
Studziński Marceli profesor gimnaz.	1
Świerczewski Jan adjunkt uniwers. Jagiell.	1
Świerz Leopold audytor » »	1
X. Świetliński Wincenty pleban w Starym Sączu	1
Szybalski Mieczysław uczeń gimnaz.	1
Szajna Edward profesor gimnaz.	1
Szczurkowski Tomasz prowizor drukarni uniwers. Jagiell.	1
Tarnowski Juliusz uczeń gimnaz.	1
Tchórznicki Medard uczeń instytutu techn.	1
X. Teliga Karol kanclerz katedry krakowskiej	1
Thieriot Albert radca wydz. leśnego	1
Trzaskowski Bronisław profesor gimnaz.	1
Wejgel Ferdynand sekretarz uniwers. Jagiell.	1
Wojnarowski Jan profesor instytutu techn.	1
Zakaszewski Celestyn właściciel dóbr	1
Zalewski Jan profesor instytutu techn.	1
Ziembiński Antoni obywatel miasta Krakowa	1

U Stanisława Przyłęckiego,
Sekretarza Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie.

	Liczb. ex.
Gotleb-Haszlakiewicz Antoni z Liwcza	1
Kolegium Tow. Jez. w Tarnopolu	1
Lorenz Wincenty rządca w Sieniawie	1
Rosenbusch Ferdynand profesor akademii techn.	1
Torosiewicz Franciszek z Hołhocz	1
X. Waśniewski Antoni pleban	1
Witowski Hipolit	1